
13
22 N
10

AEGIDII BELLEMERÆ

VIRTVTI SIC CEDIT INVIDIA

IVRIS PONTIFICII

DOCTORIS PRAESTANTISSI-mi, audientiarum olim palatii, ac deinde contradictarum auditoris prudentissimi in Primam Secundi Decret. Lib. partem Prælectiones non minùs doctæ, quàm elegantes: in quibus non antiquitatem modò, uerùm totius antiquitatis autores facilè principes agnoscere licet: iamdiu desyderatæ, nunc uerò tandem summa diligentia, ac fide doctissimorum uirorum opera emendatæ, & typis pulcherrimis excusæ.

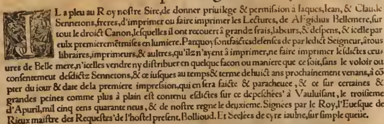
LVGDVNI

Ad Salamandræ, apud Sennetonios fratres.

CVM PRIVILEGIO.

Anno 1549

Extraict du priuilege du Roy.

IL a pleu au Roy nostre Sire, de donner priuilege & permißion à Iaques, Iean, & Claude Sennetons, freres, d'imprimer ou faire imprimer les Lectures, de Aegidius Bellemere, sur tout le droict Canon, lesquelles il ont recouert à grandz frais, labeurs, & despens, & icelle par eulx premieremēt mises en lumiere. Parquoy sont faictes defenses de par ledict Seigneur, à tous libraires, imprimeurs, & aultres, qu'ilz n'ayent à imprimer, ne faire imprimer lesdictes oeuures de Belle mere, n'icelles vendre ny distribuer en quelque facon ou maniere que ce soit, sans le voloir ou consentemeut desdictz Sennetons, & ce iusques au temps & terme de huict ans prochainement venans, à cōpter du iour & date de la premiere impreßion, qui en sera faicte & paracheuee, & ce sur certaines & grandes peines comme plus à plain est contenu esdictes sur ce depeschées' à Vauluisant, le troisieme d'Apuril, mil cinq cens quarante neus, & de nostre regne le deuxieme. Signées par le Roy, l'Euesque de Rieux maistre des Requestes' de l'hostel present. Bollioud. Et Seelées de cyre iaulne, sur simple queüe.

In tres Tomos prælectionum D. AEgidii

BELLEMERÆ SVPER SECVNDO

Decretalium Gregorij.

Præfatio.

ARCHITECTONES Basilicarum valuis absolutarum hypæthria etiam & propylea de more præstruunt: in quibus si libeat prodeambulare liceat priusquam in regiæ magnificentißimum adytum penetretur. in ijs etiam ob oculos exhiberi, & præmonstrari solent pulcherrima quædam & optimarum rerum intus latentium veluti prosemata, quæ hospitem, siue spectatorem ad lustrandum interioris ædificij miraculum pertrahant. Quod & nos certè imitati sumus in prophasi præfigēda pulcherrimo huic operi, non quidem architectonico, sed diaconico & veluti Pontificali ecclesiasticę iustitiæ templo. Quod ipsi sanè nequaquam extruximus: sed primum eximiè structum. deindep ercolendi eius negligentia desertum, ac prope ;collabens ereximus pedore, ac situ sentum repurgauimus, à ruina denique vindicau mus, ac iam ornatum & suo spendori redditum hominibus videndum primi commonstrauimus, hac præfatione præstructa instar vestibuli ἀλιτήριον τοῦ δικαίου ἢ δόγματος μάθημα τῷ τιμῇ in qua lectori, liceat aliquantisper spatiari & earum opum indicia præuidere quas posteaquam penitus intrarit coram sit spectaturus. Operis vero Autor, artifex, & Architecton, extitit olim AEgidiille ΚΑΛΛΙΜΗΤΟΡ Qui Bellamera Vulgò dictus à bella matre cognomentum non temere sortitus videtur, vt qui bellam matrem fœlicis ingenij parentem Mineruam habuisse, iure poßit existimari. Is autem tam bellę matris alumnus in secundum Gregorij Decretalium hæc scripsit interpretamenta: quorum generalia hæc ferèsunt capita Ecclesiasticorū iudicū iurisditiōes, Quarū rerū cognitio ad ipsos spectet, & q̄ sint ipsis cōpetentes. actiones et extraordinarias de quib⁹ cognoscant. Vt possesio & spoliatio. deinde Contumacia vocatorum cœrcetur, idque sequestatione, & Mißione in poßeßioné. Cōtrouersum tamē probandū est cōfeßiones & testibus (qui ex causa plerūque cogūtur) itē iureiurādo, & alijs p̄bationib⁹ intētionē tn̄ actorū exceptiōe submouetre⁹. Postremò sniæ serūt: q̄ appellatiōe, imperitiā, & iniquitatē iudicātiū corrigēte extinguitur. Vt alibi vt iuriscon. Vlpia. Hæc est series. hic est ille rerūordo quem AEgidius noster mirabili artificio est persecutus quarum præuiso specimine, ipsa lector adi penetralia.

Rubricæ primæ partis secundi Decretalium

ALPHABETICA SERIE DISPOsitæ quo facilius inueniri possint.

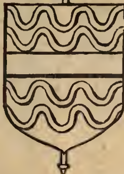
¶ FINIS.

Ægidii Bellemeræ Iuris Pontificii con-
SVMMATISSIMI DOCTORIS NVNC

primùm in lucem emissæ luculentæ,& haud dubiè doctisimę Præle-
ctiones in Primam Secũdi Decreta. Libri partem, in gratiã stu
diosorum virorũ celeberrimorum acri studio nec nõ
vigilãtia nuperrimè castigatæ. fuerunt aũt
inceptę in Auenionẽsi academia
anno à natiuitate Domini
1385. mẽsis Aprilis
hora nonę.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Causa dicitur dum proponitur, Iudicium dum discutitur, Iustitia dum diffinitur.*
2 *Iudicium est actus legitimus trium personarũ iudicis actoris & rei.*
3 *Quatuor sunt diuisiones iudiciorum.*

COntinua rubricam. Viso de iudicio-
rum preparatorijs, sequitur videre de iudi-
cijs vel viso de arbitris ad similitudinem iudi-
ciorum redactus, de iudicijs videamus: vt. ff. de
arbit. l. j. Vel viso de offic. iudi quorum est diligenter inqui-
rere, de offi. ordi. c. j. lxxxvj. dist. c. si quis verò. xxxij. q. v. iu-
dicantem: & posteà iudicare subijcitur de iudicijs, hoc est de
1 iuris disquisitione, seu discutione: † Nam causa dicitur dum
proponitur, & iudicium dum discutitur, ac iustitia dum diffi
nitur, vt. ĩ. de verbo. signi. c. forus. Vt sic dicto de personis iu
dicum, de processu iudiciario videamus. ¶ Facit, quia primò
persona inquirenda est, vt. ff. de iure codicil. l. quidam refe-
runt. & insti. de iur. nat. in fine & parum esset iura condere ni
si essent persone, & c. vt. ff. de origin. iur. l. j. § post originem. &
ĩ. de ele. c. vbi. § persona. & de stat. regu. c. j. § j. li. vj. Hi autem
processus iudiciarij enumerantur, vt. ĩ. de probat. quoniam
secundum Car. &. ĩ. e. li. vj. in rubrica. Et dicit Car. vbi supra
2 quòd † iudicium est actus legitimus trium personarum scili
cet iudicis, actoris, & rei. & redditur in inuitum. vt. ff. de ver.
obli. l. inter stipulantem. § primo. Nec obstat quod de testi-
bus dicit. c. forus. § in omni. quia testes non semper sunt neces
sarij, sed tunc quando factum est negatum, & desunt alię pro
bationes vt. ĩ. &. iiij que. iiij. c. j. quod non à iudice sed à iuris
disquisitione, seu discussione iudicium dirimatur, vel quòd
iudex persona est principalior. argumen. C. de accusa. l. quĩ
explicandi: & ideo non ab actore. vel reo sed à Iudice iudiciũ
dirimitur. ¶ Ponit etiam. xv. significatiões iudiciorum, quas
etiam posuit Io. and. vt ĩ. de regul. iur. c. in iudicijs. libro. vj.
3 ¶ † Quatuor autem diuisiones iudiciorum ponit hic Nouel
la. prima quia aliud criminale de quo infra. c. at si clerici. &
c. quod nõ ab homine. Aliud ciuile infra eodem. c. cæterum.
& c. quia Guill. Aliud mistum secundum Hostien. de proc.
c. tuę. ¶ Secunda quia aliud ordinarium: vt. ĩ. e. dilecti. & c.
exanimata. Aliud extraordinarium. ĩ. eodem capitu. nouit.
¶ Tertia quia aliud spirituale, infra. c. exhibita. Aliud tempo
rale de quo infra eodem venerabilis. Aliud annexum spiri-
tuali. ĩ. c. quanto. Sed & illud spirituale est secũdum Goffre.
vt infra de iur. patro. quia clerici.
¶ Quarta quia aliud vniuersale, aliud generale, aliud particu
lare seu speciale, aliud commune. De quibus omnibus nota-
tur infra de libel. oblatio. c. ij. & in Spec. e. ti. quasi per totum.
¶ Quintam addere potes: quia aliud longum, aliud breue si-
ue summarium. de quo in cle. ij. ĩ. e. & cle. sępe. ĩ. de ver. signi.
¶ Sextam quia aliud natiuum, aliud datiuum, de quorũ diffe
rentia habes in Cyno. C. de ac. & obli. l. vna. q. ij. & tetigi. s̃. de
in integ. restit. c. cum ex literis. q. vij.
¶ Septimam quia aliud vtile, & aliud directum, quæ qualiter
conueniant & differant, vide Cynũ in dicta l. vna. in prima
quęstione vbi vide de actione vtili vsque ad fin. Sed iste duæ
sunt magis diuisiones actionum quàm iudiciorum. Et ideo
rubrica ponit de iudicijs in plurali secũdum Accursium. ff. e.
in rubrica. Ad materiam faciunt. ij. quæstio. j. &. v. quæstio.
iiij. xiiij. quæstio. prima. xv. quæstio. iij. xvj. quæstio. vj. per
totum. xxx. quęstio. vltima. § ijs ita. vsque ad fi. & repetitur in
vj. & in cle Et huic materię conuenit de offic. dele. consuluit.
qui fil. sunt legi. causam el. ij. & libro. vj. de electio. indemni-
tatibus. § si vero. de immu. eccle. c. decet. ad fin. & de hære. c.
fina. in principio.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Contumacia non residendi aliquem beneficio priuare potest.*
2 *Causæ Episcoporum in concilio prouinciali sunt tractandæ.*

3 *Variatio in personis ecclesiasticis reprobatur.*
4 *Episcopus per prouinciale concilium deponi non potest.*
5 *In causis episcoporum nihil absque sedis apostolicæ authoritate diffiniri debet.*
6 *Quandocumque iudex errans in facto errore probabili credens se iudicem fert sententiam, sententia valet.*
7 *Synodus recusari potest si suspecti sint qui præsint.*
8 *In rebus dubijs non licet recedere a verbis proprijs & eorum significato primario.*
9 *Nudum pactum non habet sufficientem materiā ad pariendū actionē.*
10 *Prorogatio per se non fit ex nuda aut vestita conuentione.*
11 *Non potest quis in alium transferre quod ipse non habet.*
12 *Ex obligatione faciendi non potest præcise agi: nec promissor compelli ad factum.*
13 *Periculosum est coram suspecto litigare.*
14 *In ijs quæ non requirunt certam formam attenditur sensus, & non curatur de verbis.*
15 *Absolutio facta ad cautelam fieri potest parte non vocata.*
16 *Sustinens excommunicationem per annum priuandus est beneficijs.*
17 *Citatus & comparens ad certum actum ante illius expeditionem & iudicis de tribunali recessum discedere, contumax est manifestus.*

De iudicijs Rubrica.

¶ *CAP.* *I.*

DE Quouult Deo. ¶ Qui pmisit nō declinare iudicem, aliâs iudicium penitere non potest. Hoc dicit: & diuiditur in duas partes. In prima facti narratio & contumacis punitio. In secunda reppellitur accusatoris iniusta petitio. ibi: *nam adimi.* vel secundum Petrum diuiditur in tres. In prima facti narratio. In secunda iuris positio. In tertia incidentis quęstionis decisio, secunda ibi: *placuit*. tertia ibi: *nam ad. mi.* &c.

¶ Expone literam, *De* prępositio est: *Quouult deo*, proprium nomen est ablatiui casus, sicut Deodatus. j. de Simo. c. iij. in subscriptione & Deusdat. e. ti. c. tanta. & supple statutum est. Tancre. Sed sine hoc subauditur. Sufficit litera *placuit*. quæ infra sequitur secundum Io. *Quem.* ista est cōmunis litera quam sequitur glo. ij. aliâs est litera quoniam, & melior secundum Pet. & planior secundum veritatem eum Episcopum vincē. *Permisset.* arguit Vincen. q quis nō debet proponere nisi prius concessa audiētia. Item arguit q licet sint præsentes partes coram iudice die & loco assignatis non tenetur pars experiri, nisi prius requiratur, & componat sarcinulas: & in hoc modi cum tempus est consumendum, vt. ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. § sed quod actoris est instare, & rei fugere. iiij. q. iiij. nullus. & faciunt ad quæstionem notabilem collectam de dolo ex literis colle. *Ad concilium.* prouinciale vbi causę tractabantur. de libel. obla. c. j. *Introduci.* i. aduocari vt auocaretur Inno. *Interrogatus.* nota q circa principalem quæstionem iudex interrogare potest in. xj. casibus notatis per glo. ff. de interrog. ac. in rubrica: aliâs est in. l. j. Sed & extra illos casus & quæstionem principalem interrogare potest vbicūque mouet eum equitas vt quis prius conduxit hospitium, vel lectum vel quādo fuisti citatus. ¶ Vel vis litigare sub nobis vt hic & de fid. instrumen. cum Iohan. & ff. de interroag. ac. l. vbicunque. Post litem autem contestatam omnia plenius veniūt quo ad interrogationes & alia. ff. de edi edict. l. ediles. § vlti. j. de app. c. significantibus. *Vellet.* in antiqua erat apud episcopos. *Promiserat.* idem si non promisisset. Inno. *Discessit.* cōtumaciter propter quod fuit excōicatu ab episcoporum concilio africano. Tancre. *Placuit.* hic inopias coustructū placuit scilicet concilio africano de quouult deo &c. nullus. excōicatus enim ab omnibus est vitandus. xj. q. iij. sicut apostoli & c. seq. etiam à priuile. j. de sen. excō. nulli. Hosti. *Satisfactione.* an absente aduersario & non vocato excōicatus possit absolui & an si absoluatur absolutio teneat. notarunt hic Pet. Abb. & AEgid. Super quo Nouel. de app. qua fronte dat remissiões vbi hoc prosequar quia magis ibi tāgitur per Hosti. Sed supra de offi. dele. cum contingat. & scripsi de hoc latis in sexta quæstione principali hic expedire. *Nam.* subaudi nec audiatur aduersarius qui petebat illum Episcopatu priuari quasi cōuictū propter contumaciam. nam adimi &c. Hosti. *Adimi.* sibi tanquā deposito. Vinc. *Episcopatum.* redditus enim substrahi possunt, de appel. pastoralis in fi. Inno. *Exitum.* alias ingressum. i. litem contestatam. habes exitum dic idem donec constet de causa iuris ordine seruato, Hosti. & dixerunt Pet. & Ab. q iste tex. probat causam fuisse criminalem & fuit hic secundum Fran-
1 ciscum vercellen. contumacia iudicij, nam † propter contumaciam non residendi in ecclesia bene priuatur quis beneficio & ibi soluitur. j. de cler. non resi. ex tuæ. vbi vide. Nam secundum Guil. bracon. sa contumacia nō residendi concernit beneficiū nō autē contumacia nō residēdi aliâs comparendi.
2 ¶ Nota primò q causę † Episco. in cōcilio prouinciali sunt tractandę, de quo hic in glo. iij. ¶ Secundò nota q vocatus ad iudiciū venire contēnens est ppter cōtumaciā puniendus quod infra prosequar. ¶ Tertiò nota quòd ille qui promisit coram certo iudice litigare pœnitere non potest. De quo hic in glo. sed nonne. ¶ Quartò nota quod verba ista nullus ei cōmunicet, excōmunicationem inducunt, de quo dicam. j. ¶ Quintò nota quòd excōmunicatus pro cōtumacia nō est absoluendus donec satisfactione pręmissa, de quo hic in glo. loquitur. ¶ Sextò nota in fi. quod propter solam contumaciam quis est bene excōmunicandus sed non priuandus iure suo ante causę cognitionem super negotio principali, faciunt
3 notata Inno. j. de eo qui mitti. in poss. ca. fi. Colligit † quidā quòd variatio in psonis ecclesiasticis reprobatur. De quo in cle. j. cum illusio. de renun. cū concor. ibi signatus & quòd Episcopus potest deponi per cōcilium prouinciale post causæ cognitiōem si reperitur in accusatione cōuictus per finem decre. a contrario, & c. sequitur.

¶ PRIMO opponitur contra primum notabile, & illud q
4 secundum quendā vltimo collegi, nā episcopus † per principale concilium deponi nō potest vt. iij. quæstione. vj. c. accusatus. & c. quāuis & c. multum stupeo. & c. dudum. & quæst. viij. c. accusatores. Soluit Io. calde. dicens quòd hic vacat arg. à contrario sensu. quia contrarium reperitur expresse in iure sic prima quæstione. j. si quis à Simoniacis & c. quos constituerit. de ęta. & quali. in decorū de fo. cōpe. c. ij. C. de epi. & cler. l. conuenticulā. Vel dic q illud argu. locū habet vbi verbum legis vel canonis ponit causatiuè. Secus vbi narratiuè vel modaliter vt hic. De quo in spe. de dispu. & alle. à duo. § post hæc ver. vel non obstat. Et has duas solutiones tāgit Nouel. de ele. publicato. super glo. vlti. Sed ad hoc opponitur, quia si non potuit conciliū Episcopatū adimere, per cōsequēs vt videtur nec de causa depositionis cognoscere argu. ff. de spon. l. oratio. & per cōsequēs neque in causa illa cōtumacē reputare seu pro contumacia excōicare ex defectu iurisdictionis ar. j. e. at si clerici. de offi. vic. c. sua. de præb. cū olim. Solutio nō apparet q hic esset causa depositionis, nisi in quantū finis decreta aliqualiter hoc innuit quia alias dubiū nō haberet, dic ergo quòd speciale est in Episcoporū accusationibus q illas audit cōcilium & de illas cognoscit &c, tamē nō pōt deponere, vel priuare, sed causam instructā ad sedē apostolicam habet remittere. vt in iuribus primò alle. Ratio fallentię est grauitas causæ, iustū enim & honestū est q causæ maiores ad maiores iurisdictiones & præsertim ad sedē aposto. deferantur. vt. j. de app. c. vt debitus in fi. & de bap. c. maiores. in prin. & quod legi. &c

not.

not.s̃.de offi.leg.c.post trãslationem. Sed nunquid absolue re potest cocciliũ prouinciale Episcopum innocentem calũ niosè accusatũ.Io.post Hu.no.ꝙ sic.xij.di.præceptis in prin. glosæ tertiæ.Et etiam secundum Colle.Idem tenuerunt Go. j.tit.j.in summa ver.item in criminali.& Ho. etiam in summa.illo titulo.§.ij.Item etiam Car.j̃.de hære.inquisitionis.li. sexto.dicit ꝙ sic fauore liberationis. Et hęc opinio latis æqua videtur,vt fauore libertatis valeat sententia quę alias non valeret.de re iudi.c.fi.ar.C.de seruo cõi manu.l.j.cum not Ho. de constituti.cum omnes.In quibus patet valere sententiam latam à minori parte fauore libertatis,sicut de sententia lata pro minore.patet ex collectis post Inno.de procu.c.accedẽs. secundum Coll.Et pro hoc facit quia aliter beneficium canonis in Episcoporum fauorem introductum in eorum cõuertentur lęsionem vt.ff.de legi.l.nulla.&.l.quod fauore.e.ti.C. & infra de re.iu.quod ob gratiam.lib.vj. Sed Gofre.j̃.ti.se. in summa.in prin.& Io.iij.q.vij.si primates.& hic Ligna.tenent contrarium Allegant.ij.quęstio.j.primates.&.iij.q.vj. accusatus & ꝙ hoc non reperitur iure cautum & ꝙ canones volunt Papę causę decisionem reseruari & inhibent ne apud concilium finem recipiat,vt in.c.quamuis in prin.vbi dicit: *quamuis liceat apud comprouinciales & metropolitanos atque prima*
5 *tes Episcoporum ventilare accusationes vel criminationes:* non tamen *licet diffinire sine huius secundæ sedis authoritate sicut ab apostolis eorumque successoribus multorum consensu Episcoporum iam diffinitum est.*&.c.multum.& c.dudum.allegatis.&.e.c.&.q.accusatus.in fi.vbi Io.& Archi.idem tenent.Fatentur tamen quòd concilium principale potest excõmunicare episcopum & etiã suspendere.xij.dist.de his.xj.q.iij.si quis episcopus.xij.di.c. propter.Et super hoc vide quòd notatur.xxj.di.inferior in prima glo.Et hęc est veritas.Cũ ligare & absoluere alias soluere condemnare & absoluere ad paria iudicentur.Et reputo textum in.c.dudũ.allegato in fi.vbi etiam Archi.dicit id probari.Saluis tamen ijs quę scripsi.s̃.de elec.c.ꝙ sicut.in quinta oppositione.negari enim non potest quin absoluere sit diffinire decernere & per sententiã finem seu terminũ causę impo nere vt.ff.de re iudi.l.j.&.j̃.de re iudi.c.de cętero.& tamẽ prędicta iura hoc fieri ꝓhibẽt & maximè.c.accusatus.in fi.c.quã uis.in principio &.c.dudum in fi.Et hoc etiam placet Collectario finaliter qui recitat dictũ Archidia.in.c.accusatus.vbi dicit quosdam dicere quòd Archiepiscopus potest pronunciare episcopum deponendum.ar.ij.q.vj.si quis.vbi de hoc & idem notat Iohãnes de legato.xvj.q.j.si autem.Inducit collectio sua.de elec.c.transmissa.Sed hoc non credit,quia nullius vigoris esset declaratio cum papę determinatio relinquatur,& dicit hoc probari in.c.multum.ibi:*nihil decernens*,&c. &.c.se.& hoc placet.

¶ SECVNDO opponitur. Quia videtur ꝙ vocatus ad iudiciũ nõ cõparẽs nõ sit semper puniẽdus vt.ff.si quis in ius voca.non ie.l.ij.in fi.& de arbi.l.si cuio dies.§.arbiter.& de re script.statutũ.§.in nullo.lib.vj.& ff.de iu.om.iu.l.fi. Solutio si constat iudicẽ euocantẽ quo ad hoc iurisdictionem habere, tenetur venire & comparere,& aliter contumax est,& puniri potest vt hic.& de in inte.resti.cum ex literis.de dolo & contu.cũ dilecti.& per totũ.ff.de iu.o.iu.l.penul.de iudi.l.si quis postea.si quis ius di.nõ obtẽ.l.vnica.qs or.in bo.po.ser.l.ij.§.psens.Fal.tñ vbi tali loco,vel tali die vocaret:quo cõstaret cũ venire non teneretur vt in l.ij.in fi.& §.arbiter.&.§.vltimo.& in nullo allegatis vbi de hoc per Io.An.in verbo *inter partes*.& idem si alias esset euidens ꝙ citatio non valeret quod dic vt j̃.de accus.veniens in glo.fi.per Ber.& Inno.&.j̃.de dila.c.pterea.per Inno.& idem si euidens est iudicem esse inimicum vt in.ij.q.v.quia suspecti.& cle.pastoralis.§.noto.&.§.se.de re iudica.de quo vide ibi quasi per omnes scribẽtes.& per Archi. ij.q.vj.quotiẽs Episcopi scdm Hen.vel si ille qui citat9 est spoliatus vt in.q.ij.c.si Episcopus.vbi plene de hoc per Io.& Archidi.& per Roffre.Venen.in libello iuris ciuilis.Rubrica,si quis in ius vo.non ie.in principio secũdum eũ.Sed iste duę sal lentię sunt mihi multum dubię. ¶ Ne tamen me extendam extra materiam decretalis dicam de prima in dcã cle.pastoralis.j.& de.ij.j̃.de resti.spo.c.frequẽs lib.vj. Sed si certũ esset illum non esse iudicẽ euocati nec esse posse nec ipso iure nec in effectu,quo ad id de & super quo citatorium emanauit vt si clericus clericali priuilegio notorie gaudens vocatur in actione personali à seculari iudice,tunc non tenetur vocatus comparere nec propter non comparitionem puniri potest immo debet reuocari de facto &c.ita notat Spec.de citatione §.j.vers.sed pone ꝙ iudex secularis.&.§.penul.in fi.& Archi. xv.q.iij.c.placita.in glo.fi.& Ber.& Inno.c.veniens.glo.fi.allegata.& Hosti.in summa.e.titulo.§.quę sint necessaria circa finem.versu quod autẽ dixi.& Io.xj.q.j.null9 episcopus.xxij. q.viij.conuenior.super verbo *congrueret*.facit.ff.de iu.o.iu.l. fi.si quis ius di.non obtem.l.vna.j̃.de consti.c.ij.in fi.li.vj.& j̃.e.c.proximo & se.&.c.at si cleri:i.&.c.cum nõ ab homine. & quod notat gloss.C.vbi de crimi.agi oportet.l.j.in gloss. penul.in fi.&.j̃.ti.proximo.si diligẽti.&.c.seculares.libro.vj. ¶ Non ob.notata ar.xxiij.q.viij.c.clericum.glo.ij.quia eius dictum procedit in casu dubij.Si autem certum est illum nõ esse de iure communi,sed esse posse ratione contractus vel delicti seu quasi an iurisdictionis ꝓrogatę an de iurisdictione euocantis & talis causa imitatoria assignatur propter quam si vera esset teneretur coram eo respõdere,tunc debet comparere: si alias est citatus legitime vt.j̃.de so.cõp.c.romana.libro.vj. §.contrahentes.alias procedere poterit contra eum quia certũ est eum iudicem esse in hoc vt cognoscat an sua sit iurisdictio vt.l.si quis ex aliena.ff.e.Sic intellige notata Ber.de rescrip.cum per literas in glo.antepenul.Secus tamen si in citatorio nulla causa huiusmodi exprimatur vt.ff.si quis ca.l.si seru9.in principio &.l.quoniãs seruus.ff.de in ius vo.l.ij.C.ne de sta.defun. l.penul.j̃.de pœni.& remis.c.Romana.libro.vj.cum ibi notatis per Inno.Hostiẽ.Archi.& Io.super verbo citãdi.Et hęc duo mẽbra ponit Inno.de dila.c.pręterea.in glosa hic habes versu.si autem.in citatione & versu sed si postquam venisset. ¶ Porro cum certum est te vocatum esse de iurisdictione vocantis de iure cõmuni,sed priuilegium exemptionis allegas, tunc si notata est nõ teneris cõparere,nec valet processus &c. vt.j̃.e.at si clerici.vers.fi.de app.si duobus.de relig.do.c.i.dilectus.notant glo.& Ges.in glo.vna de excep prela.& Inno. de censi.venerabili.ad fi.ver.sed contra &c.& j̃ de verbo.sig. ex parte.j.in glo.sed dices.in.fi.Guillelmus Naso.& ar.xv.q. iiij.placita glo.fi.Hostien.de rescrip.cum ordinem.in fi.ver. de accusa.c.veniens.in fi.Io.iij.q.ij.si episcopus.etiam si iudex ignoret te exemptum notat Spec.de citatione §.j.ver.sed pone quòd iudex secularis & ver.idem est si ordinarius.&.§.iam de citati.e.ver.fi.Sed si non esset notoria talis exemptio,tunc secus per proximè allegata &.j̃.dicenda.vbi autem constaret te esse de iurisdictiõe iudicis vocantis de iure cõmuni & ipso iure,sed non in effectu obstante exemptione declinatoria fori,vt patet in laico scholari habente tres iudices & electionẽ eorum,& iuratorium priuilegium declinandi forum tunc licet quidam dicant te nullo modo teneri ad comparendũ, sic intelligentes vt.ff.e.l.ij.§.sed si dubitetur.&.ff.de lega.l.legatus.Dic quod primò teneris venire tuum allegaturus priuilegium,alias procedetur contra te tanquã contra contumacẽ. ar.ff.si quis in ius voca.non ie.in fi.de excu.tu.l.scire oportet. §.penul.C.de app.l.ciues & incolę.& in ver sed pone ꝙ iudex secularis allegato. ¶ Cęterum quando dubium est verũ sis de iurisdictione illius teneris comparere dummodo ad locum & diem competentes & alias legitime sis citatus,& alias cõtra te vt cõtumacem ad mulctam excõmunicationem,& expensarum condẽnationẽ procedere potest.ff si quis in ius vo.nõ ie.l.ij.ad muni.l.de iure.si quis ius dicere.non obtem.l.vnica. de ven.inspi.l.j.§.cogenda.de app.si duobus.&.l.si quis ex aliena.all.& sic loquitur glo.Ber.ante penul.in.c.super literis allegato.Inno.& Hosti.in dubia exemptione in.c.ex parte.allegato.licet aliter notetur & male in ver.sed pone quod iudex allegato non habet tamen hoc locum in delegato vllam delegationem habente forte cum falso rescripto.Quia licet cau-

tum sit comparere, non videtur tamen processus contra non
comparentem factus propter defectum iurisdictionis secūdū
6 Inno. & Hostien.in.c.preterea. ¶ Et hoc probant, † q̄p quā-
docunque iudex errans in facto errore probabiliter credens
se iudicem fert sententiam valet sententia:secus si in iure erra-
ret. de offi.dele.cum super.de conces.preben.ex parte.& .c.di
lectus.secundum Hostien.in dicto.§.quę sunt necessaria.ver.
quod autem dixi.Et si postea detegitur ipsum fuisse iudicem
competentem ipso iure nec in effectu non valet processus sed
debet reuocari si de facto processit.c.at si clerici.&.c.si diligē-
ti.Si vero detegatur ipsum fuisse iudicem competentem ipso
iure, sed non in effectu declinatoria fori exceptione obstante
valet processus nec etiam reuocatur.sic intellige.ff.si quis inius
vo.non ie.l.ij.&.l.si quis ex aliena.&.c.si duobus.& notat ar.
in.c.clerici.cū glo.ij. Ber.Inno.& Hostien.in.c.veniens.in fi.
secundum Henricum. Et iunge quod scripsi de arbi.cum tē-
pore in.iij.oppositione.nec circa premissorum verificationē
de pręsenti insisto.Quia hoc esset extendere nimis materiam
decretalis.Sed dicam in proprijs locis superius allegatis.

¶ TERTIO opponitur ibi *interrogatus*.nam iste textus
videtur innuere q̄p quis non posset ad instantiam sui aduersa
rij ad iudicium euocari,donec per eum fuerit interrogat⁹ an
velit coram iudice litigare quod videtur esse contra ea quę di
xi & allegaui.s̄.in oppositione pręcedēti & maximè quia iu
dicium fertur in inuitum vt.ff.de verb.ob.l.inter stipulātem.
non enim dubium est quin in synodu causę episcoporū tra-
ctentur etiam hodie, vt patet in iuribus hic in glo.iij. allega-
tis.&.xj.q.j.relatum. Allegat Hostien.xviij.di.propter.j.&.ij.
& patet ex his quę scripsi & allegaui.s̄.in prima oppositione
Inno.tamen dicit q̄p ad hoc valet interrogatio ne postea conci
lium coram quo trahebatur recuset.iij.q.iij.offeratur.&.c.sup
questionum.hic de offi.del.vel dicit q̄p ex habundāti fuit hęc
interrogatio vt hic in glo.iij.notatur.Sed prima solutio non
videtur bona quia tota synodus recusari non potest vt hic.
nota.in fine tertiæ glosę.licet in contrarium faciat infra titu.
j.c.licet ex suscepto. Sed dicebat Vincen. synodum recusari
7 posse † quando maiores de synodo sunt suspecti seu Archi-
episcopus suspectus vt.iij.q.v.quia suspecti.s̄.de procu.con-
sulti.vel secundū eum phy.lac.& franciscum fuit interrogat⁹:
Quia forte ius reuocandi dominium habebat.v.q.ij.c.j.&.ij.
& n.vbi de hoc.&.ff.e.l.ij.j̄.ti.proximo.c.vltimo.vel secūdū
Pe.& Abb.fuit interrogatus,quia causa erat criminalis de ac-
cusatione ipsius episcopi & sic de maioribus. maiores autem
etiam sine causa ad Papam transferri possunt vt dicto.c.vt de
bitus.in fi.Dicit Ligna.hic illud verum mediante appellatio-
ne an alio remedio transfuso iurisdictionis alias non:vel se-
cundū Host.hoc fuit factum causa dirimendarū litium,quia
se defendere non cogebatur inuitus opinio Pet Abba.& Ber.
no.in Spec.de comp.iud.aditione.ver.sed nunq̄d.ver.in cle.
facit secunda quæstio prima in primis.& expressè in.c.pręce-
ptis allegato.secundum Collect.vel potest dici secundum
eū quòd poterat determinare examen concilij, & duodecim
Episcopos eligere vt legitur tertia quæstione octaua accusa-
tores.sexta quæstione quarta.duodecim.decimaquinta quæ-
stione septima felix. Hanc approbat Lignanus vel secundum
eum potest clarius & planius dici quòd accusatus non tene-
batur hic suis accusatoribus respondere quanquam ad con-
cilium aduocatus. ¶ Quia cum non fuisset citatus legiti
mè,& pro alia causa venisset videlicet pro concilio habet ius
reuocandi domum.quinta quæstione secunda vocatio.& sic
procedit quod scripsi supra de iure reuocandi domum.Dicit
Lignanus quòd si concilium erat congregatum vt corrige-
rentur,corrigendi hoc ius nō competeret. Sed si propter aliā
causam tunc secus.¶ Tu verò dicas q̄p videtur magis quòd
non sit curandum de huiusmodi interrogatione videlicet cur
facta fuerit cum eam iudex non fecerit nec eam fieri manda-
uerit.Sed pars cuius causam inquirere vel iustificare non ha-
bemus & est etiam quædam facti narrati suppositio, quam
sufficit fieri casu aliquo potuisse.Ideò non oportet obijcere

de diuinatione.per ea quę scripsi supra titulo proximo inno-
tuit oppo.j.veri.vel dic verius.

¶ Fateor tamen quòd valent interrogatio & responsio ad
malitiam respondentis,& maiorem eius malitiā cōuincendā.

¶ Subdit autem Collectarius occasione præmissorum quòd
in causa criminali Episcopi duodecim, vt in iuribus allegatis.
& in causa presbyteri,& in causa diaconi tres Episcopi requi
runtur.vt in dicto capitulo felix. De quo per Innocen.infra
de præbend.capitulo grauem. Hodie tamen in degradatio-
ne presbyteri vel diaconi non sunt necessarij Episcopi.de hę
reti.capitulo primo.libro sexto.

¶ Remittit ad collecta sua de poenis.capitulo primo subdens
quòd Episcopi etiam ad concilium seu cognitionem & ex-
peditionem harum causarum suis expensis habent accedere.
vt notat Archidia.decimaquinta quæstione septima.fina.sit.

¶ Addens quòd siue criminaliter siue ciuiliter de crimine,
dummodo ad depositionem ordinis siue officij agatur, ha-
bet locum capit.sin autem.

¶ Remittit Collect.ad notata in capit. Episcopus. vbi dicit
Archidiaconus quod veritas est quod illi de quibus dicitur
quod intercedere debent ordinarij sunt .Sed nunquid solus
Archiepiscopus potest cognoscere de paruo crimine Episco
pi,quod videlicet priuationem vel depositionem ordinis vel
beneficij non requirit.

¶ Breuiter dic quod per ea quę scripsi de officio ordina.c.vt
litigantes.libro .vj.questio.ij.& idem sentit Archi.in dicto.c.
sin autem.& hic collectar.inducens.c. multum stupeo.ibi si
quid graue &c.à contrario.¶ Et quidam dicant cum in pro
uincia non sunt.xij .Episcopi sufficere. Episcopos prouin-
ciæ concilium prouinciale facientes ad audiendum causam
Episcopi vt hic,& cap.accusatus. capitu.quamuis. &.c.mul-
tum allegatis & videtur notare Innocen.in capitu.grauem.§.
credimus.ad capi.xij.& alia iura in contrarium allegata.
Respondent quod loquuntur vbi tot Episcopi sunt in pro-
uincia. Tamen collectario videtur tutius & verius dicendum
illum numerū.xij.Episcoporum esse de necessitate, & quòd
si non sit numerus in prouincia vocentur vicini quod satis
probatur in capi.fœlix.allegato.Si videlicet reus hoc volue
rat & petierit alias cognoscere potest concilium vt hic.capi.
grauē.capi.accusatus.capi.quamuis.& capi.multum.Et hoc
sentit Inn.hic super verbo promiserat. quem alij sequuntur.
Si autem sint in prouincia.xij.licet videretur extraneos posse
eligere per ca.xij.tamen contrarium videtur expressum in iu
ribus allegatis. Et probatur clare in capi.felix. vbi dicitur ad
iungi extraneos dum non sunt tot in prouincia & sic potest
intelligi capi.duodecim. immo si sint in prouincia viginti me
tropolitanus ex illis non poterit eligere duodecim quia im-
mo omnes cognoscent, vt hic & alijs iuribus allegatis.

¶ Si verò clericus accusatus non poterit collegas eligere ex
tra prouinciam dum modo ibi inueniantur per ea quę dicta
sunt.sic intelligitur duodecima questi.j.alias.xj.capi.iudices
iij.questio.vj.peregrina.& quę notantur de offici.dele. cum
R.dicam in capitu.grauem.

¶ QVARTO OPPONITVR contra tertium no-
tabile de.l.si conuenerit.vt in glosa sed nonne.& hic omnino
iunge quod scripsi infra titulo.j. dilecti .in quinto notabili.
Soluunt quidam quòd ibi loquitur ante litem cōtestatam.
Dicunt Goffredus & Philip.quod lex illa loquitur cum quis
cōsenserit in non suum iudicem. hic verò in proprium iudi-
cem & hoc est quod dicunt moderni quòd ibi fuit pactum
de iurisdictione dāda quo casu licet poenitere ante litem con
testatam:agitur tamen ad interesse ex stipulatione si interue-
nit.ff.de re iudic. lege si quis ab alio §.fina.alias actione de
dolo vt.ff.de dolo lege fina.vt notatur.j̄.titu.primo.capitu.
significasti .secundum Vincentium & sic intelligitur. C.de
pactis. lege si quis in conscribendo.Codi.de pactis. licet di
cant moderniores, quòd non loquitur in electione iudicis
scholari competente:quia tunc non emanauerat authen.ha-
bita.C.ne fili.pro patre.nec etiam tempore huius decretalis.

distinctio

distinctio tamen est vera in se & de hoc in speculo de competenti iudic. adictione § j. versicu. sed nunquid. & si potuisset poenitere nõ tamẽ contumaciter recedere secũdum Hosti.

¶ Ratio diuersitatis est, quia facilius rumpitur & expirat cõstituendum quàm iam cõstitutum. de despõ. impu. ad dissoluendum. de iureiu. quẽadmodum.

¶ Hanc sequutus est Henricus cùm queritur nũquid ille qui consensit litigare coram aliquo iudice possit postea iurisdictionẽ ipsius declinare? distinguit, quia aut queris post litem contestatam: & dic quod non vt. l. si conuenerit. à contrario. Aut ante litem contestatam: & tunc si agitur de iurisdictione dãda, quia ille nõ erat iudex suus & tũc põt vt in. l. si conuenerit. & in hoc concordant Io. & Hug. & Bar. Brixiensis in quęstione venerabili, quę incipit, quidam consensit in iudicem.

¶ Si vero agiť de iurisdictione nõ declinãda, vt quia ille erat alias iudex suus licet declinabilis. & tunc postquam in eũ consensit, nõ potest eum amplius declinare vt scholaris habẽs tres iudices Doctorem, Potestatem, & Episcopum in procemio digestorum § & hęc omnia. & § se. & . C. ne si. pro pa. authẽ. habita. si consensit in vnum, illum non potest declinare vt. ff. de eo quod certo lo. l. iij § j. & ff. e. l. iij. alias. ij § penu. & de le. j. l. serui electione. & l. si pluribus. in fi. xxxij questi. v. c. horrendus. viij questio. ij. dilectissimi sic loquitur hec decretalis. Causa enim ista erat criminalis, & poterat iste Episopus eligere Papam vel Synodum. vnde ex quo consensit litigare coram Synodo, non potest ipsam amplius declinare.

¶ Concordat. ĩ. ti. j. c. dilecti. Sic notat Spe. ti de reo § j. ver. sed pone quod scholaris. & de compete iu. adi § j. ver. sed nũquid potest declinare: vbi sunt. xvj. quęstiones de ista materia & in hanc sententiam inclinare videntur Gofredus Phylip. Vincen. Abb. Nouella & Inno. de offi. deleg. signifi. in glo. vltima vers. sed tu dic illam. l. loqui & ibi Hostien. post eum.

¶ Vbi vide ea quę scripsi in. ij. q. & . iiij. se. & melius in oppositione prima. & Ab & nouella in. c. j. si diligenti. in fi. & . c. dilecti. secũdum Henricũ. Et fortius hoc locũ haberet si esset talis iudex qui posset inuitũ trahere ab initio: & sic secundũ alium intellectum procederet ista decretalis.

¶ De hoc tamen videlicet an Episcopus Synodum ab initio valeat declinare dicam in dicto. c. grauem. Quia quicquid sit non ob. oppositio prelibata vt patet ex dictis. & hęc vera intelligas quando est talis iudex in quem consentiens potest cõsentire alias secus vt. ĩ. c. proximo & . c. si clerici. & satis scripsi de off. dele. p. & . g. in materia prorogationis in. ij. q. principa.

¶ Iohannes andreę in additione sp. de com de. iudi. adi § j. super ver. decimo. si partes. dicit quod sibi distinguendum videtur inter iurisdictionem reuocabilẽ & non reuocabilem. nã si verum est eum ante contestationem nõ habere iurisdictionem: ergo nec valeret coutestatio.

¶ Quid enim si corã eo super ineptitudine libelli vel alia dilatoria litigetur per annum dicetur ne factum coram non iudice. Tu dicis, possunt poenitere certe ordinandus delegãs poenitere & reuocare potest etiam post litem contestatam. Impedit ne hoc quin delegatus fuerit iudex & valeat processus eius. Et sic dicendo saluatur opinio quam reprobat glosa vltima in. l. si per errorem. de quo in specu. vbi. s̃ § fi. ex quo ergo neutra pars poenituit, bene procedit hęc solutio. Nec poenitẽtiam impediret stipulatio per. l. si conuenerit. Remit ad notata Spec. in dicto § j. vers. sed quid si promisisti. & vers. se. & ad notata in eis per eum. & in vers. circa hoc. Dicta vero opinio in dicta glosa fi. l. si per errorem. reprobata tangitur. ĩ. c. oppositione vers. credit quoque colle. qualitercũque. Aliter soluit collec. dicens quòd hic forte fuit vestitus consens^9, vt quia promisi alicubi soluere: & mihi respondere non habet locũ l. si conuenerit ut scripsit Cyn. C. de Epi. & cleri. l. si quis in conscribendo. & spec. vbi. s̃. & Inno. ti. j. dilecti. in verbo respondere. & eam tetigi in dicto. c. significantibus. oppositione. j.

¶ Sed licet ista solutio in se vera sit, diuinatoria tamen est respectu huius decret. Eius tamẽ occasione ponit collec. hic aliqua dicta, & primò quòd non est locus dictę legi si conuenerit. cum quis coram non suo iud. iam respõdit vel alias se obligauit: quia per hoc vestitur pactum seu consensus. & sic dicit posse intelligi istum textum & glosam hoc tenere, cum dicit quod intererat partis consensum non reuocari, quia iam forte fecerat expensas. & dicit sic notari in spec. de compe. iudici. adi § j. vers. sed quid.

¶ Refert autem Lignanus quod Iacobus buirig. & Guil. de Cug. ff. de iudi. l. ij. dicunt quòd aliquando interuenit stipulatio poenalis, & fit comissio poenę si poeniteat. aliquando interuenit stipulatio. sed non poenalis cõiunctim quantum ad interesse. Sed pręcise non poterit compelli vt. ff. de re iudi. l. si quis ab alio. & . l. stipulationes § Celsus Aliquando interuenit nudum pactum: & tunc illo modo compellitur. Addebat tamen Guille. quod si fiat stip ulatio coram iudice, quęritur ius iudici.

¶ Pet. de bel. perti. dicebat quòd etiam si fiat stipulatio non committitur: quia sequeretur quòd compelleretur coram suspecto iudice litigare, Dicit Lignanus finaliter idem saluo q' dicit tunc esse locum opinioni Pe. cum excipitur de suspicione. Sed non placet, quia non est locus huic exemptioni nisi cã sufficiens suspitiõis allegatur, quam hic nõ video. verum canonistæ haberẽt dicere quod de iure canonico idem esset in pacto nudo quod in vestito, cum pacta etiam sint vestita seu vestimẽto non egeant, cũ de hoc iure nudas etiã pariant accusationes vt patet ex iis quę scripsi. s̃. de pact. c. j. in prim. quęstione Et re vera possum tibi secure dicere sequẽdo Guillelmum & Butrigar. quod si bene aduertas tali conuẽtioni etiam vestitę secundum leges nõ compellitur quis pręcise stare vt ibi: licet aduersus resilientem agi possit ad interesse, vt dicta. l. si quis ab alio. & dicam in fi.

¶ SECVNDO querit quia. l. illa dicit si conuenerit vt alius Prętor quã cuius iurisdictio esset, ius diceret: & priusquã adiretur mutata voluntas fuerit, proculdubio nemo compelleretur eiusmodi conuentioni stare qualiter intelligantur verba illa priusquam adiretur: nunquid per solam comparitionẽ videtur adiri? communis opinio habet quòd non sed quòd requiritur litis contestatio: quã sequitur glo. in. l. si cõuenerit. glo. j. per. l. si eum § eo autem tempore. ff. so. ma. & Iacubus de Rauẽ. per. l. amplius. ff. rem ra. ha. & . l. non videtur. ff. de iudici. Io. Nico. in dicta lege si conuenerit. quia recusatio iudicis fit vsque tũc. C. de iud. l. nemo. & . l. apertissimi. de lit con. authen. offeratur. & in authen. de exhi. re § illud. collum. vj.

¶ Facit § si vero. in anthen. de litiga. Car. circa fi. Rubricæ ĩ. de rescripti. libro sexto. & Berna & nouella in dicto. c. si diligenti. vbi vide notata collect. Sed Hostien. in. c. significasti. & Bernar. de elec. nosti. videntur velle quod sufficiat res non integra quod sonat verbum adire. facit quia à verbis proprijs & 11 eorum signi. primatio ꝛ in dubio nõ debet recedi. vt. ff. de le. iij. l. non aliter de exercito. l. si pupillus § in re ergo dubia. si ager vectig. l. j § j. insti. de iudi. na § quotiens. luncta. l. & quia. ff. de iu. om. iu. cum ibi notatis.

¶ Nec ob. quod declinatorię iudicij possunt proponi ante litem contestatam. iij. questi. iij § fi. & quest. vj. in principio. de re iudicata inter monasterium. quia illud tendit ad alium fi. Credit collec. quod qualitercunque comparens comparẽdo approbet iurisdictionem iudicis, locus est illi. l. remittens ad collecta sua de dila. c. fi. Quia simplex cõsensus nudi pacti ad hoc sufficit secundum canones, nec inter nudum pactum seu simplicem promissionem & stipulationem refert secundũ canones ad quod allegat collecta sua in dicto. c. j. de pact. sed secundũ hoc a conuentione prima recedi non potest vt dixi.

¶ Dominus Ioannes vaalim tenebat hanc partem. ff. eodẽ. l. j. Ratio sua est, quia licet ex nuda vel simplici conuentione non transferatur dominium: transfertur tamen traditione secuta. C. de re vendi. l. seruum. & . ff. de rei vend. l. si ager. insti. de re. diui § venditæ. & § interdum. C. de pact. l. traditioni. Sed si post conuentionem de litigando coram iudice partes comparent, per huiusmodi comparitionem sequitur post conuentionem iurisdictionis traditio per processus inchoationẽ.

¶ In ijs eñ.in quibus nõ cadit propria traditio patiẽtia cum tali facto traditionis habetur vt.ff. de seruitutibus .l. quoties & de vsufruc.l.iiij.§.dare.facit quia exceptiones decliuatorias iudicij debent in principio proponi:& si quis alijs defensionibus vsus eas omisit, postea reuerti non poterit.C.de exep.l.fi.ff.e.l.fed & si susc epit in principio.

¶ Primò enim debet inquiri de iudice & postea de partibus vt notatur in Cyn.C.de satisdan.l.vnica.

¶ Nec ob.§.eo autem tempore.quia ibi agitur de reuocatione voluntatis filię quę voluntas habetur pro mandato vt ff.so.ma.l.qui honore.§ gener socero. de cuius natura est quòd semper ante litem contestatam reuocetur:quia non fit antea dominus litis procurator.C.de pro cu.l neque.&.l nulla.sed per solam aditionem quęritur iudici iurisdictio vt in.l.& quia.allegata.

¶ Et licet non dicatur ante litem contestatam coeptum iudicium:quia prius oportet iudicem iurisdictioné habere quam incipiatur,quia aliâs ille primus actus non valeret. vt.C.si à non competen.iudic.per totum.lex verò nó videtur.de tacito consensu loquitur.& hanc etiam tenuit Ioan. Nico.in sua repetitione.l.j.ff.eo.à dicta prima eius opinione recedendo, quòd autem.l.conuenerit.loquatur in conuentione nuda displicet dictis moderniorıbus dominis legum: quia esset nimis illam legem restringere & ad eam diuinare.

¶ Et propter hoc quidam eorum coacti sunt illam legem intelligere si cõuenerit in mutatione volũtatis vtriusq;. Tamen lectura Ioan.& patet quæ habet quòd imò teneatur in mutatione voluntatis vnius solius & cõmuniter tenet & placet Ioan.Nico.

¶ Sed dicit quòd potest vnus solus mutare voluntatem vt non posit pręcisè compelli litigare coram illo,ita intelligitur l.si conuenerit Sed non potest mutare quin contra eum ad interesse posit agi.argum.ff.de pręscrip.verb.l.permisisti.& iste intellectus loquitur.aliâs videtur probabilior: quia si de amborum voluntate intelligeretur dubium non haberet. Vt patet ex notatis Car.de electio. quamuis.libro sexto.argum. ff.ad carbon.l.quod labeo.

¶ Barto.verò in.l.si conuenerit. dicit quòd si est aditio talis quę iurisdictionis prorogationem inducat, per eam etiam ante litem cõtestatam quęritur iurisdictio,& sic quo ad hoc voluntas mutari non potest:aliâs secus.

¶ Vnde cùm in prorogatione sit necessarius vtriusque consensus.ff.e.l.ij.vnus solus etiam rei aditio hoc non induceret, nec etiam comparitio,sed solum peteret copiam libelli ei edi quia hoc solùm tendit ad deliberandi effectum. vt in.l. non videtur allegata.

¶ Sed si cum aduersario ad talem actum processit per quem patet illũ in iudicem consensisse,tunc videtur iurisdictio prorogata,nec est locus mutationi voluntatis. Et dicit hoc colligi ex glo.l.fi.C.de exceptio.

¶ Tu verò finaliter distinguas, quia aut quęritur an posit mutari voluntas quo ad iurisdictionis declinationem, aut quo ad ipsius conuentionis totalem enumerationem.

¶ Primo casu dicas quòd post litis contestationem secundũ omnes, & etiam ante litis contestationem post iudicis ipsius effectualem aditionem & comparitionem secundum moderniores, voluntas huiusmodi mutari non potest,sed aliàs bene. & vtrumque probatur.in.l.si conuenerit.allegata.

¶ Secundò casu distinguitur secundum legistas inter conuentionem vestitam & nudam,& in nuda inter actionem & exemptionem . Sed canonistę tenent ex omni conuentione non reprobata actionem oriri contra talem resilientem ad interesse,agi posse,vt dixi.

¶ Fatentur tamen legistę quòd etiam si fuit nuda conuentio & vna pars fecit expensas agit contra aliam partem resilientem actione in factum ad expensas,vt.ff.de pręscriptis verb. l.quoties. secundum Iacob. de Rauen.ff. eod.l.j.vel verius secundum eum.in l.si conuenerit.& Ioan.Nico.in.l.j.ff.eod. actione de dolo.per.l.qui saxum.ff. ff. de dolo .&.l permisisti de pręscrip.verbis.Quia pactum nudum non habet sufficientem materiã aliam pariendi actionem.

12 ¶ † Tertiò quęrit Collect.circa hoc per quem iudicem compelletur resiliens stare cõuentioni dum pœnitentię non debet esse locus. Arguit quòd non per illum coram quo conuenit litigare.Quia supponitur quòd iudex non erat illius nec videtur factus ratione contractus vel delicti seu quasi iuxta lecta & notata.ĩ.titu.j.c.licet.

¶ Subdit quosdam magnos legistas dicere, quòd iste iudex non poterit eum compellere nisi demum coram eo responderit vel in aliquo ꝓcessérit. Quo casu secũdum eos poterit, quia sic corã eo quasi cõtraxisse dicitur. vt.ff.de pe.l.iij.§ licet.

¶ Sed secundum hoc declinatorię nó possent proponi post quam quis semel coram iudice processisset quod esset secundum eum cõtra iura,potest tamen dici vt videtur secundum eum quòd vigore illius promissionis iudex eum compellere potest. vt notat clarę Arch.de for.cõpe.Rom.super ver.in.eo.

¶ Tu vero, dicas quòd aut quęritur per quem iudicem potest compelli ad litigandum coram eo iudice coram quo litigare conuenit,eo casu quo ad hoc compelli potest. Et tunc dico quòd per illum iudicem de quo cõuentum est.nam per talẽ partiũ conuentionẽ & processus inchoationem illius est iurisdictio prorogata & per consequens in istum prorogantem iurisdictio attributa, vt dictum est.ar. ff.eod.l.j.&.ij. aut quęritur per quem iudicem potest compelli ad obseruandũ conuentionem vel ad satisfaciendum de interesse parti alteri in casu in quo non potest compelli pręcisè ad litigandum coram illo iudice puta antequam aditus fuerit cũ effectu vt dixi Et tunc dico quod non per iudicem, de quo conuentum est quia supponitur quod sibi nõdum iurisdictio in istum quęsita est, vt dicta.l.si cõuenerit. Sed p iudicẽ ordinariũ istius resilientis, vt in.l.iuris ordinẽ.C. de iur.om.iudi.& in isto pũcto & in eo quod dixi ad finem alterius proximæ quæstionis stat totus verus intellectus illius legis. Ipse autem Collect.subdit ex nudo pacto de iure isto quæri actiõem etiam absenti. De quo scripsi.s. de pact.c.j.in.j.&.iiij. quæstionibus.& per consequens ex eo iurisdictionem prorogari vt.ĩ.titu.j. proposuisti. Quod intellige facto sequuto id est processu corã eo
13 inter partes inchoato.nam nec ex † nuda nec ex vestita cõuentione de per se fit prorogatio. vt probat l.si cõuenerit.& etiã nedum ex vestita, sed etiam ex nuda conuentione sequuta facto, videlicet quòd aditus fuerit legitimè ipse iudex ,fit bene prorogatio. vt probant.l.si conuenerit. allegata.&.l.j.&.ij.ff. e.etiam de iure ciuili,quia inter nudam & vestitam cõuentionis differentiam nõ faciunt sed indistinctè loquũtur, & quia illę leges magis ponderãt factum s.processum quàm conuentionem. vnde vera ratio legis si conuenerit.est,quia per legitimam conuẽtionem iuris,aliàs est & melius aditionẽ iurisdictionis ꝓrogatio & aditio inducitur.& aliter nõ. vnde credo etiã de iure ciuili quo ad verũ intellectum.l.si conuenerit.& mẽtem iuris consulti nõ esse aliquam differẽtiã inter nudam cõuentionem & vestitam per prædicta.

¶ Quartò quęrit colle.nũquid iudex de cuius iurisdictione cõuẽtum est,eã potest alteri delegare.& dicit Spec.vbi supra tenere ꝙ non ante litẽ contestatam:cũ pars poterit pœnitere. ipse tñ dicit cõsilium posse dici:quia iudex quicũque à lege habet ꝙ cõmittere posit vt legi.& not.de offi.del. super quęstionũ.§.porro. Nec ob.ꝙ pars posit pœnitere:quia iurisdictio q̃ per exceptionẽ declinari põt, cõmitti põt.de offi.del.c. iudex li.vj. Faci.not. Arch.de ap.Roma.sup ver.ꝓhibere.vbi not.ꝙ si dubiũ sit sup ap.iudex ap.hoc dubiũ cõmittere põt.

¶ Sed salua pace,nõ credo ꝙ ipse intellexerit.l.illam. Tu igitur sic distingue, quia aut loquimur ante illius iudicis effectualem aditionem, aut post illam.

14 ¶ PRIMO casu dic,quòd delegare non põt. † Nam quis nõ potest transferre in alium quod non habet, vt in regula nemo plus iuris.&.l.traditio.& decre.quod autem. cum similibus.Sed tũc iudex nõ qui aliàs istius iudex est:vt suppõere per solam conuentionem quantumcunq; vestitam ante eius aditionem

tionem & processus sui inchoationem nullam in istum iuris dictionem acquirit vt dictũ est.ş.& probatur.C.de iur. om. iudi.l.priuatorum.

¶ SECVNDO casu dic quòd delegare potest, quia per processum post conuentionem secutum inducitur prorogatio iurisdictionem acquirens quæ est ordinaria, sicut iurisdictio prorogata: vt scripsi.ş.de officio deleg.P.&. G.in.iij.q. & per consequens delegabilis: vt.ff.de iur.om.iudi.in.l. more. ¶ Quæro iuxta præmissa & quintò. Pone conueni tecum & promisi tibi soluere centum vbicunque me reperies & respondere coram quocunque iudice nulliusque iurisdictionẽ declinare, nunquid locus est.l.si conuenerit. videtur quod sic vt non plus generalitas quã specialitas operetur. Iacobus de Ra.ibi tenet contrarium. Nam promittendo soluere vbicunque videris contraxisse vbicunque & sic & si nnn ratiõe prorogationis saltum ratione contractus videris forum sortitus vbicunque: vt.ff.de actio.& obli.l.contraxisse.coniunctis legibus.ff.e.l.hæres absens.§.j.& si.cum.l.se.&.ff.de admi.tuto. l.Titium.§.tutores. Sed Ioan. de feritate dicit hoc fallere si reperiretur in loco ad quem accessisset statim ab eo recessurus. Quia & si videtur in illo loco contraxisse: tamen ibi non potest conueniri vt dicta.l.hæres absens.§.j. argu. ff.de pigno.l. debitor.de hære.insti.l ex facto.circa fin.de le.iij.l.quintum. §.j.&.l.si ita legatum.&.l.si chorus.§.j.Sed ista fallentia Ioan. Nico.non placet, quia in.l hæres absens. imputatur cõtrahenti cum tali, tamen plus mihi placuit dictum Ioan.de Feritate dum anno domini.M.ccc.lxvj.legebam Aureliȩ istam.l. nã non plus potest operari fictio quã veritas.vt.C.de iure dotiũ. l. in rebus.& quia ratio.l. hæres absens.valet, quia durissimũ esset quòd quotquot locis qs nauigat vel iter facit teneretur se defendere, locum sibi vendicat in hoc casu.argumen. ff.de verbo.obliga.l.ad Titium. in fin. Verùm sequendo Bar. in dicta.l.si conuenerit.sic distingue, quia aut promisi vbicunque me reperieris soluere, aut nõ.si sic.tunc aut quærit̃ de iudice habente territorium coram quo potest conueniri ibi contrahens tanquam forum suum sortitus ratione contractus: & tunc non potuit cõueniri salua fallentia de qua.ş. per proxi. dicta. Aut non est talis qui habeat territorium in quo cõtrahens forum eius sortiri potest licet forte iurisdictionem habeat in personas ordinariã vel delegatã, & tunc corã illo non potero vigore dictæ cõuentionis cõueniri. Quia nõ plus potest operari generalitas quã spiritualitas, fictio quã veritas, nec tacitum quã expressum per communia iura. & idem si haberet territoriũ iuxta ea quæ scripsi in materia prorogationis in dicto.c.P.&.G.secunda quæstione principali ex identitate rationis.

¶ SECVNDO casu principali, videlicet cũ non promisi soluere eo modo quo dixi, sed solum promisi respõdere vbicũque me reperies. Sub distingue, quia aut quæris an possum compelli coram alio iudice, quã eo super causa de qua sic cõuenitur.& dico quod non, per dictam.l.si cõuenerit. vt non magis generalitas quã specialitas operetur. vt dixi. Aut quæris an super actione ex dicta conuentiõe tibi competente ad interesse possis me conuenire coram alio iudice in cuius territorio tu me reperies, & hic fuerunt opiniones quas scripsi in dicta.l.si cõuenerit. ¶ Sed magis puto quod sic, quia siue promittam dare, siue promittam facere aliquid certo loco, habet locũ.l.contraxisse. & eius ratio. Nam inter soluere siue dare seu facere nõ patet ratio diuersitatis ar. dictæ.l.à Titio.la. ij.in fine. Et quia factũ promittens videtur promittere soluere interesse post morã vt dicta.l si quis ab alio.in fin. Et quia sicut dare pecuniam est soluere in obligatione, ita facere vel non facto interesse dare videtur esse soluere in obligationibus faciendi: & sic nedum menti & rationi, imo & verbis illius legis hoc conuenit.

15 ¶ Sed quæ est ratio diuesitatis? respondeo quòd ista: † quia ex obligatione faciendi nõ potest præcisè agi, nec promissor compelli ad factũ vt dicta.l.si quis ab alio.in fin.& de procura.l.non cogendũ. De quo plenè per Bar.ff. de verb.obli.l.stipulationes non diuiduntur in materia diuidui in viij.q & aliquid per eum.ff.de operi.no.nun.l.stipulatio.§. siue.& aliquid per Cy.C.qui bo.ce.po.l.j.in.ij.quæst. Et sic patet ex dictis quòd aliud est ꝓmittere respõdere, & aliud est promittere soluere. Super quo etiam vide Bar.ff.de eo quod cer.loco. l.ij.§.si quis ita.& G.de Cug. C.de epis.& cle.l.si quis in cõscribendo. Et ex bis apparet quòd illud quod facit auditor cameræ Apostolicæ non põt substitui de iure: videlicet, quia qualitercunque quis in contractu subijciat se suæ iurisdictiõi per pactum aut conueniat stare cohertioni ipsius ipse ex hoc dicit sibi iurisdictionem attributam, quod nõ est verum de iure vt patet ex dictis.plus facit ipse, quia dat literas citatorias extra curiam quod non potest facere cũ curia sit sibi pro territorio. vt in cle.pasto.de re iudi. Sed ipse prædicta defendit ex consuetudine sui fori. Ioan. An.in Spec.de compe.iudi. adi. §.j.additione.dicunt ergo isti, dicit quòd videtur sibi distinguendum inter iurisdictionem reuocabilem & non reuocabilem. Nam si verum est eum ante lit.contesta.iurisdictionẽ non habere non valet contestatio facta coram eo, nec processus super libelli ineptitudine. Aut alia dilatoria habita etiam si per annum fuisset litigatum. Nec curat de pœnitentia partium, quia pœnitere potest & denegans etiam post contestationem & iurisdictionem reuocare quod non impedit iurisdictionem vel processum ante reuocationẽ.& sic saluat opinionem reprobatam in.l.si per errorẽ. glo.fi.de qua in Spe. de compe.iudi.adi.§. fina.dicit ergo quod ex quo nulla pars pœnituit, bene procedit ante litem contestatam: quia iurisdictionem licet reuocabilem. Subdit quod pœnitentiam non impediret stipulatio, per.l.si conuenerit.remittens ad notata c.§.ver.sed quid si promisisti.& ver.se. & quæ promisit in illis.& hic fallit regula quod semel placuit.de re. iur. li.vj.vsq; ad litis contestationẽ. Quod scripsit Cyn.post Pet.C.de epis.

16 audi.l.si qui ex consensu.in.iij.q. Ratio fallentiæ, † quia periculosum est coram suspecto litigare. C.de iudi.l.apertissimi. de appel.cum inter.qua ratione conuentio seu stipulatio nõ obligat secundum eos etiam ad interesse vt.ff.de condi.insti. l.quæ sub conditiõe.§.si quis sub iurisiurãdi.& quia hæc pœnitentia datur à lege debet pœna carere: vt.C.de adul.l. Gracchus.& hanc opinionem approbat ipse Ioan.and.in Spec.vbi ş.Saluo quod de loco contractus legitur & notatur. j.titu.j. dilecti.&.c.fi.in fi.Spe.de cõpe.iudi.adi.§.j. Ponderat enim primò quòd huius iurisdictionis origo est à solo consensu partium. Secũdò quòd nullum ipsius iudicio interesse versatur. Tertiò quòd per hoc reditur ad ius commune & ad ordinariam iurisdictiõem quæ fauorabilis est. Quartò quòd lex generaliter de conuentione loquens promittit pœnitere. Quintò quòd in multis casibus pœnitẽtia promittitur quorum aliqui notantur in regula qui semel.l in quibus nõ est maior nec tanta æquitas, item eò fortius procedit hoc dictum, si vera sit opinio quod ante litem contestatam iurisdictionem non habeat, quæ tamen sibi non placet vt dixi.ş.& non plus de his.

¶ QVINTO opponitur cõtra quartum notabile, quia videtur quòd ista verba nullus ei communicet, dispositiuè excommunicationẽ nõ inducant, & vide ante omnia quæ scripsi de sen.excom.c.si quẽ in primis duabus quæst.& aduerte. Nam excommunicatio duos effectus habet, quia excludit à communione fidelium xj.q.iij.sicut.de exemp.pia.libro.vj. Aliud quia excludit à participatione sacramentorum eccle. actiuè & passiuè de cle.excõ. ministrã.c.fi. Sed per hæc verba priuatur tantũ à communione propter quod non videtur irregularis celebrans sibi ipsi.ar.dicti.c.fi. verba enim excommunicationis concernunt excõmunicatum. Ista autem nun nisi alios ab excommunicato: & tamen excõmunicatio cùm sit vinculũ ligans excõmunicatum, debet ferri dispositiuè & per verba quæ diriguntur ad personam excõmunicandi. Ex quo sequitur quòd si non erat excommunicatus malè mandabatur ei denegari cõio: quia illa solis excõicatis admit.xj. q.iij.cum excõmunicato.de sen.exc.nuper.&.c.si cõcubinę.

¶ Lignanus fatetur per dicta verba excommunicationẽ non

induci nisi proferrentur à Papa animo excommunicandi.ille enim potest mutare solennia probationis huius sententię, vt etiam notatur in clemen.si summus.de senten.excommunication.quod non potest inferior, vt dicit notari in cle.prædicta.& sic ad textum suppleri oportet alio & debito modo excommunicationem fuisse prolatam. ¶ Sed quia hæc suppletio literæ videtur extranea & multũ diuinatoria. Nouel. dicit ꝙ planè videtur velle hæc litera quòd per hęc verba nullus ei communicet feratur hæc excommunicatio. Quòd fatentur Petrus & Abbas quòd fatetur Nouella, vbi ait quòd iudex hoc intẽdit.& talis erat qui excõmunicare poterat. tũc enim procedit quod dicitur non refferre quid ex æquipolentibus fiat. Aliàs cum talia verba cadãt etiam in iudices qui excommunicare nõ possunt de immu.eccle.c.fina. libro sexto. ex sua significatione non excõmunicant. Ex quo sequitur ꝙ talis communicando alijs non peccaret, vel celebrando irregularis non esset,& ideò Nouel ꝟ de appel.c.præterea.ij.super verbo cognoscas. Notauit quòd non refert an iudex dicat excommunico,vel præcipio sub excommunicatiõis pœna.&c.aut te habeas vel repute spro excommunicato vel excommunicatum esse te cognoscas,per.c.præterea.allegatum. & per.c.ij.de testi.cogen.secundum Hosti.licet Gof.ibi contra & in summa de senten.excommu.ad fin.

¶ QVINTO quæritur an hæc verba & hoc propter odiũ huius materiæ quæ pœnalis est,& propter consequẽs restringenda. Glo.tamen in clemen.si summus in gl.penul. & Lau. in clemen.frequens.de exẽp.præla.videntur stare cum dicto Nouellæ. Collectarius verò dicit de dicto Nouellæ quòd illud dicere nõ fuit magna prophetia secundũ ea quæ colliguntur.ꝟ.de deci.ad audientiam.licet idem notet post Hostien. Nouel.de sagitta.c.vnico. Vnde dicit illud se credere quòd illud primum dictum Nouellæ non est verum, quia sententia debet continere absolutionem vel condemnationem.ij.q.vj.diffinitiua. Sed illud loquitur de diffinitiua sententia, nos verò de sententia excõmunicationis, & etiam quantũcunq; opinionem teneas satis continet condemnationem, videlicet ad inflictam pœnam ipsius contumacię qualiscunq; sit. Itẽ quia hæc sentẽtia in scriptis, & ex causa proferri debet vt in.c.cũ medicinalis §.j.de sen.excõmu.quod inferior tollere non potest. vigesimaquinta quæstio.ij.institotionis.licet Papa hoc posset.xcijj.di.si iniquus.vt dicit se collegisse de testi.cogen.c.j.secundum Specu. & Gof. Quia Papa de nullo aliquid facere potest de pact.cum pridem. In eo enim sufficit sola voluntas pro lege habenda: vt.l.digna vox. Sed hæc verba prolata à Papa habent effectum.sed hoc nõ valet, quia tẽpore istius decretalis nõ emanauerat.c. cũ medicinalis. Tũ quia causa expressa est:nec apparet quòd scriptura non interuenerit,nec ex eo pẽdet difficultas nec videtur aliquid speciale in Papa, cùm nec ipse exequendo disponat vt in dicta cle. si summus. & quia iura ad hoc allegata. ꝟ.&.ſ̄. æquè vrgent. aliàs vigent in priuato.

¶ Paulus verò distinxit,an cum dictis verbis nullus ei communicet,proferantur verba dispositiuè implicantia actũ excommunicationis:& tunc sit excommunicatus, & sic intelligatur ista decreta.an non & tunc secus.Martinus de salua stabat cũ distinctione Nouellæ & probat primum membrum per literam istius decretalis. quia dicitur nullum tali cõmunicari debere,ex quo sequitur illum excommunicatum. Da oppositum,non subditi qui ex tali mandato ligari non possunt de consti.c.ij.libro sexto.ei poterunt communicare cõtra mentem istius decretalis. Item quia separatus à communione fidelium separatus est à communiõe ecclesiæ, cum ecclesia nihil aliud sit,& si sic ergo & à sacramentis ergo excõmunicatus. Item quia interdicto vno de principalioribus effectibus videntur alij interdicti secundum sensum verbis à canone accommndatum: vt de priuile.libro sexto. c. si Papa circa medium. ibi cũ dicit vel quòd nõ audeat ibi cathedram colloca-
17 re.Item quia† in his quæ non requirunt certam formam, attenditur sensus & non curatur de verbis vt in dicto.c.præterea. &.c.ex parte.&.c.intelligentia.de verbo. significa. maximè vbi verba non sunt omnino impropria, vt in proposito per lecta & not.in dicta cle.si summus.nõ enim reperitur forma verborum in promulgatione excommunicationis à canone introducta.

¶ Sed in contrariũ oppono,nam in pœnalibus cuiusmodi videtur ista materia à propria verborum significatione non recedimus.ꝟ.de regu.iur.in pœnis libro sexto.cum ibi notatis. Modo Nouella fatetur hanc interpretationẽ propriè verborum significationem aduersari.

¶ SECVNDO quia verba de propria eorum significatione solam exequutionem importantia circa principale negocium effectum dispositiuum operari non debent: vt.§. de præbendis.c.j.in fin.in clementina ne accessorium trahat ad se principale de officio deleg. si super.libro sexto. Modo hæc verba nullus ei communicet de propria illorum significatione soli excõmunicationis exequutionẽ important, quæ exequutio videtur accessoria igitur.

¶ TERTIO quia error patẽs in appellatiõis nominibus viciat dispositionẽ vt ff.de lega.j.l.si quis in fundi vocabulo.de supellect.leg.l.Labeo.de reb.dubijs.le.in ãbiguo. Iam pridẽ decretalem istam commẽtaui.& circa hunc casum sic distinxi, quia aut ex consuetudine & vsu commoni loquẽdi,regionis,vel loci,seu saltem styli,siue fori,potest hæc improprietas excusari,aut non, vt secundo casu sit locus opinioni Ligna. & primo casu opinioni Nouel.

¶ Facit quia mos regionis proprietatem significationis verborum immutat: vt.ff.de fun. instruct.l.cũ delanionis.§.asinam.de le.j.l.si seruus plurium.ꝟ. de sponsa.ex literis.& de regu.iur.inspicimus.libro sexto.& tantum facit stylus respectu vnius auditorij quantum generalis consuetudo respectu totius regionis. Notatur in Cyno.C.quæ sit lon. con. l.ij. & per Nouellam in commento.c.quantò.eod.titu.articulo primo versi.de quarto.argumentum. ꝟ.de cõfir. vtili.c. penultimo. & de crimi.fal.c.quam graui.per quod excuso ordinarios à pœna.c.cũ medicinalis.§ primo. de senten. excommunica. libro sexto.

¶ Super quo vide Henricum eod.titu.si quem.in prima distinctione. Sed non videtur hoc sufficere & primò, quia ex hoc non videtur responderi quis sit verus intellectus istius decretalis,an si hîc lata fuerit excommunicatio vel non, cùm de consuetudine,vsu,vel stylo prædictis,hîc nõ appareat pro nec contra,& sic magis videtur aduersari quàm applaudere huic decretali dicta distinctio.

¶ SECVNDO quia etiam consuetudine,vsu,& stylo huiusmodi cessantibus est verum istud de iure ꝙ in habentibus inter se ordinatẽ & necessariã cõsequentiã disponẽs cõsequẽs censetur disponere antecedens cũ hoc scit & potest.C. de necessaria. finis institu l.penulti.& de excu. tute.l.idem vlpi.in fin.de re iudica.l.quidam consulebant.in fin.& clemen. cùm ei quem.ꝟ.de conces.præbendæ.in fine. Quia volens actum valere videtur omnia velle siue quibus: vt.ff. de acquiren. hæredi.l.illud.de iur.omni.iudi.l.ij.de procu.l.ad rem.&.l.ad legatum.de officio eius cui mandata est iurisdictio.l.j.in fin. de officio delegati.c.j.c.præterea.c.pastoralis.c.prudentum.§.sexta.cum similibus. Modo excommunicatio & excõmunicationis exequutio seu excommunicati euitatio videntur habere ordinem prælibatum. Nam omnis excommunicatus est vitandus,& soli excommunicati vitandi sunt. Sed huic rationi nimis aduersatur: quia imo euitatio à vera excommunicatione recipit separationem: vt.ꝟ.de iudi. cùm sit. cum similibus.

¶ Sed illud facit natura materiæ,quia Iudæi capaces excõmunicatiõis non existũt, vt.ſ̄.de cõstitu.ex literis. Sed ibi non loquitẽ de vniuersali sed de particulari euitatione collegij. Subdistingue igitẽ,secũdũ casum proximæ distinctiõis cõtestando ad mentẽ Pauli quia aut in verbis executiuis est aliquid adiectũ, vel resultat aliquid ex natura materiæ subiectæ vel præcedentium,aut sequentium,ex quo potest animus colligi, excommunicandi

communicandi: & tunc videatur ille excõmunicasse si hoc posit per rationem quam feci. ſ. & sic procedat primum dictum Nouel. & dictum Pau. & notat Hosti. in. c. præterea. & sic rectè loquitur noster textus. cùm enim pro contumacia, pœnam compulsiuam in contumacem promulgare intendens vtitur istis verbis placuit, vt nullus ei communicet donec satisfactione præmi. si fuerit absolutus, vt hic dicitur tam ex causa quàm ex modo animus excommunicandi colligitur, & ideò ille excõmunicatus cẽsetur, sic intelligo istũ tex.

¶ PRIMO, si quidem ex causa animus excõmunicandi præsumitur, quia iste erat contumax, & pro sua contumacia vt rediret ad obedientiam: hoc fiebat, quo casu communiter iudices excommunicatione vti solent: facit quia ex causa di. en di. &c. ĩ. de verbo significatio. c. intelligentia.

¶ Item ex modo, quia dicit donec satisfactione præmissa fuerit absolutus, in non excommunicatoe num sicut in suspenso, vel interdicto ad tempus certum, vel incertum videlicet satisfactionis tempore, vel satisfactione adueniente: nulla indiget absolutione: licet declaratione egeat certo casu imo est hoc speciale in excommunicatione sit lata quòd eget absolutione: quòd & ratiõem diuersitatis inter ista plenè deduxi. ſ. de ętat. & quali. cùm bonæ. in. vj. & . vij. quæstionibus. vbi & de sen. excommunica. cúm desideres. videre potes collecta. Aut nullo modo apparere potest de huiusmodi animo, & tunc fiat leuior interpretatio: vt suspensus, vel interdictus à cõmunione censeatur ad tempus, & non excommunicatus per l. si præses. & . l. si de interpretatione. ff. de pœnis. & . c ex literis. & . c. in pœnis. alleg. Et hoc casu saluetur dictum secundũ Nouel. Lignani, opinio & mẽbrũ secundũ nostræ distinctionis prælibatę. nec dicas quòd isti episcopo episcopatus videatur adimi, quia cõmuniõe eccle. eidem denegata merito prouentus ecclesiastici substrahuntur. ĩ. de appella. pastora. in fine. Quia hæc ratio secundum Inno. infert contrariũ cum alia sit episcopatus alia fructuũ eiusdem adeptio ad certum vel incertum tempus: vt de se patet & non plus de hoc.

¶ SEXTO opponitur contra quintum notabile. videtur enim quòd excommunicatus præstita cautione de parendo mandatis eccle. sit ante satisfactionẽ absoluendus, vt. ĩ. de appella. peruenit. & de senten. excommunica. per tuas. &. c. ad hæc. & . c. ea noscitur. de verbo. signifi. ex parte. § in secundo. & xvij. quęstio. iiij. de presbytero. ſ. de offi. deleg. c. cum cõtingat. ¶ Solutio, hîc erat contumacia manifesta: contraria verò loquuntur de dubia & generali, aggrediendo istam materiã videamus propter dicta Henri. qualiter teneĩ & debet excõmunicatus satisfacere priusquam absoluatur, & hîc primò eijciamus casus indubios.

¶ Primus est de non pœnitente, qui & si satisfaceret nõ absolueretur. xxiiij. quæstio. iij. alijs. ij. legatur de offi. ordinan. c. significauit. de consti. ex literis. à contrario sensu. Saluo casu in quo absolutio etiam confertur inuito. De quo plenè per Calde. in repetitiõe. c. ab excommunicato circa quintam quæstionem principalem cuius excommunicationem omitto de præsenti.

¶ Secundus casus in excommunicato pro tali re cuius exercitium excommunicato interdictum est, & qualia sunt spiritualia omnia, vt quia excommunicatus est. quia non vult ad ordines promoueri, de quo notatur de ætate & quali. quęuis. de cleri. non residen. ex tuæ. Talis enim ante absolutionẽ ordinandus non est, sed cũ canone absoluendus. argu. ĩ. de conuer. coniug. ex publico. ff. de condi. insti. l. mulier. §. j. Notat Innocen. de præben pro illorum glo. penul. Hostien. Abb. & Nouella, ibidem Archidia. & Ioannes Andre. de senten. excommunica. solet. § in prima. super verbo emendat. lib. vj.

¶ Tertius casus est in non soluendo quis non præmissa satisfactione absoluendus est, eo modo quo legitur & notatur ĩ. de sol. c. Odobardus.

¶ Quartus casus est in excommunicatiõe à canone lata principaliter propter contemptum dei, quia tunc datur absolutio ante satisfactionem. de hære. excommunicamus. j. & . ij. & . c. ad abolendam. in principio. Faciunt notata Innocen. de temporibus ordinan. ex tenore. & idem si lata est ab homine. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c. j. vbi de hoc per Host. & Nouel. de senten. excommunica. licet, postea agere debeat pœnitentiam. de commissa. vt in dicto. c. significasti. & alleg. c. per tuas. de senten. excommunica. in fi. Sunt & alij casus indubitabiles eijciendi, in quibus ante omnia satisfactio necessaria est. ¶ Primus est in excõmunicatione lata à canone propter delictum proximum, aut ecclesiam principaliter concernens semper intelligendo de soluendo. De proximo habes. ĩ. de senten. excõmunica. c. ea noscitur. & . c. parochianos. de rap. r. j. de vsuris cùm tu. xxiij. q. vltima pessimam. & . ſ. de restitu. spo. Pisanis. De ecclesia habes. ĩ. de senten. excommunica. c. cùm desideres. §. fina. & . c. conquesti. Notat. Io. aj. q. vij. accusatio in glo. penultima.

¶ Secundus casus est, in excommunicatione lata ab homine ex offensa manifesta proximum, vel ecclesiam principaliter concernente. Et idem si pro contumacia manifesta proximũ, vel ecclesiam; vt prædicitur principaliter concernente. His enim casibus æquiparo offensam ecclesiæ offensæ proximi. vt ĩ. utu. primo. c. ij. & . c. conquestus. in fine. Vbi hoc notát Ho. & Nouel. & probant vtrumque membrum. c. cùm cõtingat. . c. per tuas. c. solet. & . c. ex parte alleg. & . c. venera. § porrò. & §. idem est. & §. secus. de sen. exc. li. vj ¶ Et his exclusis restat vnus alius & solus casus dubius, videlicet de excommunicato ab homine pro offensa, vel cõtumacia dubia. Sed iste adhuc satis clarus est, videlicet quòd sufficit cautio sine alia satisfactiõe vt prædixi vt in iuribus pro contrario allegatis. cũ notatis. Ber. & Host. ac Nouel. in. c. ea noscitur. & . c. peruenit. & . c. per tuas. ac Ioan. in. c. de præsby. alleg. facit. c. venerabi. § idẽ. est etiam primo responso: & æquiparaui contumaciã & offensam, quia & manifesta cõtumacia manifesta offensa dicitur, vt in dicto. § secus. Quod tenent Bernar. & Hostien. de simoni. ad aures. & Hostien. hîc. & de offic. delega. querenti. & Innocen. & Hostien. in dicto. c. ex parte. & Archidiac. de offi. io delega. c. finali. Super verbo expensas libro sexto. vbi de hoc & Petrus Abbas & Nouella, vt lit. non contesta. quoniam. in fine. & Nouella de appellatio. qua fronte. De hac materia in Spe. de contumacia. § nunc dicamus. ver. sed nũquid excommunicatus. Et est ratio diuersitatis inter Deum. Quia Deus facilius remittit iniuriam quàm homo, & ideó ecclesia triumphans nulli claudit gremiũ suum: vt. C. de sum. trin. l. inter claras. in fine. ĩ. de hære. super eo. libro sexto. Notat Hostien. in summa. vt lit. non contesta. § j. in fin. sub. § contra autem hæ duæ.

¶ Et clarius de conuer. coniu. c. vltimo. assignando rationẽ quare in fornicatione carnali non repellitur, alias & melius compellitur maritus recipere vxorem etiam emendatã, sed in spiritualibus compellitur, vt ibi legitur & notatur. Quia in spirituali fornicatione infertur iniuriam principaliter deo quis de facili suam remittit iniuriam. argumen. in authentica vt nõ luxu. contra na. in principio. coll. vj. vbi dicitur quod delinquentes qui corriguntur suscipit Deus. In carnali verò fit principaliter iniuria homini. s. marito. Vnde talis lectũ viri dicitur maculare. & vxorem coinquinare, vt iam viro non sit licita sed adultera. xxxij. quæstiõe. j. in cõiugio. Homo autem non ita de facili remittit illatam sibi iniuriam sicus Deus & multò minus maritus, qui de talibus indignatur, vt. xxxij. quæstione. vj. indignantur. & . ff. de adul. l. si vxor. Est & alia ratio, quia pro quolibet peccato mortali datur regulariter pœnitẽtia. vij. annorum. Et hæc satisfactio debet fieri de peccato. vj. q. j. quicunq;. xxxij. q. j. c. vltimo. Vnde periculosum esset cuilibet & nulli vtile quod tamdiu remaneret excõmunicatus, vt notat Hosti. in summa de senten. excommunica. § & qualiter hæc absolutio. sub. § secundũ vbi de hoc. Tenet tamen absolutio præstita ab excõmunicatiõe siue pro offensa siue pro cõtumacia, cõtra prædicta & formã. d. c. ex parte. lata licet secus de lata cõtra formã datã ab homine, vt in. d. c. Pisanis. vbi hoc tenet.

¶ Goffre. & Abbas hîc & Specu. titu. de contu. §. nunc dicamus. versiu. sed pone excommunicatus. & Archidiaco. xxiiij. quæstione. iij. comperimus. in gl. fina. de hoc per Henricũ de officio deleg. cùm contingat. q. vltima. & de hoc specialiter qualiter potest absolui quis parte non vocata, dedi etiam remissiones in expositione literæ, in verbo. *satisfactione*.

¶ Iuxta hoc quærit Collect. quid de absolutione metropoli. à sententia suffraganei, dicit clarum esse quod non valet facta parte non vocata per. c. Romana. in fin. de appella. nisi periculum esset in mora vt in dicto. c. qua frõte. Sed ego dico contrarium esse clarum, videlicet quòd lata tenet, ferri nõ debeat si est ad eũ ex causa probabili & in forma debita appellatum vt in dicto. c. venerabilibus. §. vbi autem.

¶ SECVNDO quæritur de absolutione ad cautelam, & dicit Archidiaco. tenuisse in dicto. c. Roma. quod potest fieri parte non vocata quod dicit mirandum, cùm contrarium sit expressum de senten. excommunica. venerabili. de quo ibi videbitur de hoc per Hostien. in dicto. c. qua fronte. Hoc verum est nisi fieret contemplatione negotij seu causæ, de qua agitur. Sed super hoc vide Cardi. in. d. c. venerabilibus. in fine magnæ glo. Remittit ipse ad collecta sua de testi. veniẽs sic dicit posse intelligi notata Abba. hic & Specu. titu. de citatione. §. nunc dicamus. vers. sed nunquid. tenet tamen absolutio facta ad cautelam parte non vocata secundum Abbatem hic & Collect. Quia sicut ligat excommunicatio, sic absolutio tenet. Vide Archidiacon. j. quod metus causa. c. primo. de hæreti. vt officium. libro. vj. & dicto. c. cùm desideres. per Ber. licet Hosti. contra in summa de senten. excommu. §. qualiter. & de app. c. quæstionem. de hoc per Io. An. in. c. Romana. in fin. Dicit tamen quòd attentans ad quem est deuoluta causa per appellationem non potest declarare sententiam nullam, nisi prius cognito de causa appellationis, de quo. s. per Ioan. Andre. in. c. venerabi. Remittit ad collecta sua in c. cùm desideres. Tertiò secundũ eum, patet ex dictis quem posse excõmunicari pro vna simplici contumatia quando videlicet illa est manifesta: vt hîc aliâs: non vt. xxiiij. quæstione. iij. de illicita. vbi vide Io. de senten. excommu. c. statuimus. libro. vj. vide Inno. de accu. ad petitionem. dicit autem non esse contumaciam manifestam, ex eo solo quòd citatus extra iudicium dixerit non comparebo. ¶ Secus si in iudicio hoc dixisset, vt dicto. §. secus à contrario. Licet Archidia. contrarium ibi notet, cuius sententiam dicit posse habere locum vbi notoriè extra iudicium sic contineretur, & ita notatur in Specu. de citatione. §. viso. in principio. vbi notatur quòd notoriè contumax non est citandus. Super quo vide Hosti. de dolo & contuma. c. fina. Quia notorium per rei euidentiam extraiudicialem confessio iudicialis & sententialis parificantur de cohabitatione clericorum. c. vestra. & c. fina. vel si coram officiali citante hoc dicit aliâs diceret de appella. cùm parati. De hoc dicam in clemen. si ante de dolo & contu.

¶ QVARTO dicit quod id quod hîc notat gl. sustinentem excommunicationem per annum priuandum fore beneficijs suis. Licet quidam hoc intelligant indistinctè siue in criminali siue in ciuili causa fuerit excõmunicatus, vt dicit Ho. in summa de dolo & contuma. sub rubricella de contuma. §. finali. intelligẽdũ esse cũ criminaliter, vel ciuiliter de crimine agitur & sic loquuntur. xj. quæstio. iij. rursus. & c. quicunq;. vt notatur in illis. & intelligit hoc de priuatione per sententiã vt notat Archidiaco. in dicto. c. rursus. licet id litera innuat quòd imo ipso iure. Inno. vide de ætate & qualitate. c. cũ bonæ. & j. de resti. spoli. accepta. vbi dicam. Et ad contrarium quod fini huius decretalis obijcit de. c. pasto. j. de app. Respondet quòd ibi loquitur de suspensione in depositiõe. de

¶ Iuxta præmissa quæro in quo cõmissa fuit manifesta contumacia quã hîc supponimus. Dicit Collect. quòd in hoc, qa iste episcopus promiserat subaudi secundum eum in præsentia iudicis in prouinciali cõcilio respondere & de cõcilio ante causæ suæ decisionẽ recessit sine licentia ipsius cõcilij. xviij. dist. si quis autem. xj. q. iij. certum. Super quo videantur lecta & notata. s. de offi. deleg. consuluit. vnde dato quod pœnitere potest non licuit sibi recedere secundũ Nouel. & Host. vt dicit. Ex quo videtur quòd citatus ad curiã ad omnes & singulos actus vsque ad sententiã inclusiuè comparens semel & post recedens à sententia diffinitiua lata postea cõtra eum non appellat. Super quo habes glo. in clemen. causam quæ. de elec. & in clemen. si ante. de dolo & cõtu. vbi dicã. Et hoc verum quod sic recedens manifestus cõtumax reputatur cũ citatus est ad totam causam certo loco finiendam: & in illo comparens coram iudice post sine iudicis licentia ab inde recedit & sic intelligitur ista decr. Secus si citatus esset ad certũ actum: nam illo actu expedito licet ante finem causæ recedẽs non esset cõtumax: imo esset citandus postea ad singulos actus per notata in. c. eum qui. de dolo & contu. li. vj. Sed nunquid talis citatio videtur grauamen inferre? videtur quòd non vt. j. de dolo & contu. c. venera. & de elect. statuimus. libro vj. Sed illę decretales loquuntur in causa apud sedẽ Aposto. terminanda & hic. sed hic loquitur in causa per concilium expedienda in quibus forsan secundũ aliquos notari põt specialitas. Satis enim durum prima facie videretur quòd ad instantiam vnius iudicis forsan inordinatè cũ longis dilatiõibus procedente quis cõpelleretur tam longo & cõtinuo tempore distare a loco proprio & negotijs suis pro vna causa forsan leui. Sed dicam de hoc in dicto. c. venera. hoc tamen videtur ex ista litera colligi: & satis esset rationabile, quòd citatus & comparens ad certum actũ ante illius expeditionem & iudicis de tribunali recessum discedens contumax est manifestus: nam deliberatiõem iudicis expectare debet. nam in actu quolibet quantũcunq; modico saltim deliberationem requirẽte, sicut sunt actus iudiciales. C. de dilatio. à procedente. cum ibi notatis. Tempore pro deliberatiõe egemus: vt. l. di. ponderet. Peius agitur est venire seu veniendo inchoare & non perseuerare quam ab initio nõ venisse seu inchoasse: quia non veniens potest excusationem prætẽdere, quã recedẽs allegare non potest, vt hîc patet. ¶ Supple glo. in. ij. glo. *ordinationes*. ibi quia omnis sanctificatio constat in spiritu sancto esse. i. omnem sanctificationẽ. *& in fin*. s. de sacra vn. c. vno. circa princ. ver. de secunda ibi: *nos vnctionem*. & c. & Io. xiiij. ibi sermonẽ quẽ audistis non est meus. Hosti. Sed dicit Collect. se nõ videre casum hîc poni pro casu. Sed primò ponitur secundũ literam. *quem*. licet non secundũ literã. *quoniam*. in glo. iij. ibi: *tractantur*. xj. q. j. relatũ. allegat Hosti. xviij. di. propter. j. & ij. In glo. *expirari*. ibi pastora. & de rescrip. c. dispendia. libro. vj. In gl. *sed nonne*. ibi: *videtur quod sic*. Scripsi. s. in. iiij. oppositione. In gl. loquitur ibi: *hodie vero*. melius diceret hodie ergo, sed aduertabatur ad glo. anima. quo finitur post prin. ibi: *sed episcopi forte*. & ibi offensa. & manifesta cõtumacia vt dicto. §. secus. in glo. vltima ibi: *admatur*. aliàs *admatur*. nisi crimen esset notoriũ de accu. residentia, aliàs euidentia. Hosti. vel nisi ageretur de fœdere matrimonij. j. vt lit. non cõtesta. quoniã propter suspitionem. tamen lapidationis quandoq; interdicitur administratio, de officio delega. venerabi. Goffred. & in fin. & dicto. c. cum bonæ. de ætat. & qual. & c.

¶ SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non potest constituere procuratorem & constitui.*

¶ CAP. II.

DEcernimus. Nõ eget summario. habet tria breuia, dicta & sic tres partes, secũda ibi. *episco*. tertia ibi: *nec populo*. & hic ero breuissimus. Quia materiam huius decreta. examinaui. j. de procuratoribus. capitu. primo libro sexto in tribus oppositionibus primis & hoc de diuisione.

¶ Expone literam, *decernimus*. hoc verbũ ponunt iura cùm decernitur casus non dubius, & quia nouum ius producunt: vtimur verbo statuimus. & qñ antiquũ renouant verbo renouamus

uamus Francis. *ecclesiastica*. spiritualia videlicet vel annexa vel etiam personalia clericorũ etiam si episcopus consentiret. ĩ. titulo. j. significasti. nec generalem administrariõem possunt laici, & maximè de spiritualibus vel de iurisdictione super clericos secundum Innocen. & Hostien. *tractare*. scilicet non nomine quam ius habentes in eis. x. quæstiõe. j. c. j. ij. & iij. nomine tamen ecclesiæ tractare possunt. s̃. de syndico. c. vno. secundum Innocen. & dicto. c. j. de procura. libro sexto. Et est simile quod de filiosfamiliàs dicitur eod. titulo. qui generaliter dicebatur in antiqua. *terminaretur negotia*. i. causas. negociũ eñ in iudicijs negociatio in cõmertijs de ver. sig. forus pe. Vnde dicebat Francis. quòd vt decret. tit. adaptetur, de iudiciali bus debet intelligi, nõ de extraiudicialibus. & põt hoc exemplificari per sequẽtia capitula secũdũ eũ. *præsumant*. vocant ñ quãdoq; ad auxiliandũ. De hoc. s̃. de offi. Archi. c. j. *Archiepiscopi*. in antiqua erat *Archidiaconi*. & ideò fortè illud verbũ substractum fuit, vt detur intelligi nõ omnem Archidi. esse prælatum illum saltem qui nõ per electionem assumitur, sed per episcopum inuestitur. lxiiij. dist. quorundam. quandoq; enim eligitur. xciij. dist. legimus. Goff. & est hîc figura hysteron protheron, sic. ĩ. e. ca. nouit. ad finem. Hostien. videlicet propter præposterationem: quia præponit Archiepiscopis episcopos & abbates. *iudicio*. i. authoritate. cõsiliũ eñ requirere possunt immo & eos accessores habere vt. s̃. titu. j. contingit. Hosti. & notatur ibi in oppositione & suppletione gl. vltimę. hîc coniunge *infliction*: quam si impediãt excommunicari possunt. de offi. ordi. c. j. de offi. deleg. c. j abb. Imo quandoq; sunt excommunicati de immu. ecc. quoniam libro. vj. *exercere*. nam Dei super se prouocat iram, qui magis timet hominem quàm Deũ. xj. q. iij. c. quatuor. & c. quisquis. Gof. Lignanus vltra præmissa solùm dicit quòd laicus nõ potest esse vicarius episcopi: quia vicarius habet iurisdictionem ordinariam, de consue. c. ij. & de appella. Romana. libro sexto. Nec œconomus seu administrator bonorum ecclesiæ notatur. xvj. q. vj. in noua. nec deleg. in spiritualibus nisi de authoritate Papæ. Sed bene in causa non spirituali, quia vtitur iuris dictione alterius no. Archidi. xcvj. di. c. bene quidem.

¶ Collectarius dicit primò de vicariatu episcopi idem cum Lignano, videlicet quòd laicus nõ potest esse vicarius nec officialis epi & quod hoc notarunt Pe. & Abb. de cleri. coniuga. c. ij. & quòd bene facit. c. Romana allegatũ in principio. Sed bene syndicus, vt not. s̃. de syndi. c. vnico & per Host. in summa § j. Quod intelligo ad vnam causam, vel ad vnum negotium particulare. Nam non potest esse generalis administratio ecclesiæ vt dixi. s̃. secundum Lignanum & in dicto. c. j. de procura. libro sexto. Quod etiam intelligit Collect. absente prælato. vel beneficiato, aut in minoribus constituto & aliũ generalem administratorem non habente. nam alias de mandato personæ ecclesiæ præsentis & administrationi pręsidentis potest bene temporalia regere de mandato ipsius faciunt notata Inno. de ætate & quali. c. ij. & maximè vbi ad hoc clericus inueniri non potest prout. lxxxix. dist. cauendum. Remittens ad collecta sua de consti. c. ecclesia. Subdit quòd nec talia officia eccle. cõmitti possunt indistinctè clericis, maximè si sint coniunctę personę propter suspitionem, vt legitur & notatur. lxxxix. dist. decenter.

¶ SECVNDO, opinione supposita quę habet quòd ad acceptandum beneficium potest cõstitui procurator quam tenet Archidiaco. in. c. ne captandę. & Pau. in clemen. cum ei quem. Dicit Collecta. quòd ad hoc non potest laicus esse procurator, & quod curia ita tenet. Dicit enim quòd nec ad eligendum de elect. Cumana. & c. massana. & fortius nec ad possessionem beneficij adipiscendam: nisi esset consuetudo, quòd adeptio possessionis temporalium possessionem spiri
1 tualium ad se traheret: quia † nec potest excommunicatus constituere, vel constitui procurator. inducit collecta sua. ĩ. c. intelleximus. dixi de procu. consulti. & quia non potest beneficiũ sibi dari ad firmam, inducit collecta sua de consti. cũ M. & clemen. non potest. de procu.

¶ Fatetur tamen Pau. in clemen. vna. de renun. & in cle. cum ei quam. Et Nouel. in. c. accedẽs de cõces. præben. de acceptatione tenent contrarium. Sed in hoc quòd dicit curiam tenere contra opinionem Pau. hodie nõ est verum. & de hoc dixi plenè in. c. nõ indiscretè. de procu. libro sexto allegato oppositiõe. iij. § quinto infertur. & dicam in clemen. cum ei quem.

¶ TERTIO dicit probabiliorem esse opinionem Hosti. quòd laicus arbiter esse non possit, & dicit Archidi. eam tenere. xvj. quæstione. j. illud scripsi ego. in. c. contingit. in oppositiõe & in suppletione glosæ.

¶ QVARTO quòd potest esse procurator: alias est notarius & melius in causa merè spirituali vt electionis. Recitant opiniones contrarias Hosti. Inno. & Compostel. quas scripsi de elect. quia propter. § statuimus. in. xiiij. quæstiõe in verbo redacta. De quo per Hosti. in dicto. c. contingit. de deci. tua. & in summa ne cleri. vel mona. § quæ sunt. & in Specu. de edict. instru. ver. quid ergo. Ratio sua est, quia nõ prohibetur ferre testimonium in illa: licet fateatur honestius si clericus assumatur.

¶ QVINTO quòd nõ potest esse deleg. etiam in vna simplici causa spirituali, vt puta in causa electionis dignitatis ecclesiæ. inducens lecta & notata. xx. dist. in principio. & quod hic dicitur laicos iudicio nõ disponant & notata Inn. & Ho. hic. Et hoc verum ex commissione episcopi, quia Papa hoc potest. xxxij. quæstione. iij. § verum.

¶ SEXTO quòd nec causam criminalem cleri. potest episcopus laico committere recitans notata & opiniones contrarias Hug. Io. & Lau. xj. q. j. c. ij & Archidi. de cle. cõiuga. c. j. libro. vj. De realibus tamen causis secus. Inducit nota. Ho. ĩ. c. qualiter.

¶ SEPTIMO quòd episcopus clerico cõiugato nõ põt committere causam criminalem vel ciuilem personalẽ contra clericum, argumen. de cleri. cõiuga. c. ij. Quia eorum studium est diuersum, vt dicto. c. in noua. & quia sunt viri seculares sub nostra regula non degentes. xxxix. di. cauendum. Et quia non differt à laico nisi in duobus de cleri. coniuga. c. j. libro. vj. Nec obstat quod potest dispensatiuè benef. cum eccle. sine cura obtinere si clericaliter viuat secundum quosdam per. c. Ioannes de cleri. cõiuga quia non loquitur de beneficio vt est titulus ecclesiæ secundum Hosti. ibi. & in summa § j. Inducit & Inno. ac Hosti. in dicto. c. contingit. quia licet loquantur in laicis: quia clerici vxorati tales reputantur, hoc verum, nisi clerico vel clericis si plures sint consentientibus secundum Archi. in dicto. c. bene quidem. Inducit tamẽ ad contrarium lecta & notata. ĩ. titu. j. c. significasti. & c. ij. & ĩ. isto titulo. c. qualiter. & in Specu. de excep. § potest. Vbi notatur quòd episcopus clericum coniugatum nec ordi. nec delegatum iudicem clerici facere potest. Et idem not. Ioan. ij. q. vj. placuit. dicã in iuribus. s̃. alleg. ¶ Supple gl. in gl. ij. iõ possunt. nũ est cõtrariũ quod notatur in dicto. c. significasti. vt ibi dicam. Franciscus dicebat hoc verũ, cùm non reperiuntur clerici idonei. Allegat notata de relig. domi. c. inter quatuor. ne cleri. vel mona. c. relatum. Tetigi aliqua de hoc. s̃. in dictis collect. & in dicto. c. noo indiscretè. in prima quæstiõe primæ oppositionis & ibi colligitur. Ad hoc. ĩ. titu. j. c. ij. Et adde quòd notatur. lxxix. distinct. § sed quæritur. & ibi spirituales & etiam potestatem excommunicandi & absoluendi quòd episcopus non potest, vt notat plenè Hostien. de offic. ordinar. cap. finali. de hoc. xcvj. distinctione. cap. primo. & ibi Adrianus. & c. cum longè Vincentius. & ibi te quidem. dic vt ibi in fine.

¶ Loquitur decretalis secundum consuetudinem reprobatam supra de consuetudine ad audientiam. in vltima glossa ibi cùm ab ecclesiarum. & dic vt ibi. & c. Sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Connexa eodem iure censentur cum ijs quibus connectuntur.*

2 *Quid spiritualitas in iure patronatus.*
3 *Laici persona incapax est & inhabilis de iure ad cognoscendũ de causis spiritualibus.*

¶ CAP. III.

QVanto. Nec summam, nec diuisiõem recipit: continuatur tamen secundum Fran. ad pręcedẽs. c. quia dico quod laici nõ tractẽt eccle. nego. Subditur hic quòd causa iuris patronatus est eccle. ¶ Expone li-
1 teram *connexa*, nota quòd † connexa eodem iure censentur cum his quibus connectuntur. ȝ. de constitu. transla. pe. eccle. Dicit Hosti. in curia Regis Angliæ cui scribitur adhuc contrariũ obseruari & ex illo abusu pro eo quòd fortè tunc Rex Angliæ in Normania dominabatur adhuc hodie illud ibid. obseruatur. *valeat*. nec principaliter, nec incidenter qui si sunt le. lator. Sed quare iudex eccle. mãdenter. *diffiniri*. idem in causis pœni. xj q. j. aliud. Opponitur quia propter vnum quodque tale & illud magis vt. ff. de dot. colla. l. dedit dotem. C. de epis. & cler. authen. multò magis. & si quod minus videretur in esse inest fortius quod magis de elect. cũ in cũctis in princi. & præpotẽtius esse debet id quod est dignius & principalius quàm id quod est minus dignum & minus principale. libro vj. de præben. c. pe. de conse. eccle. vel alta. c. vno. & de re. iu. c. accessorium. cum concor. & tamen ius patronatus à quo & propter quod & super quo causa iuris patronatus emanat, respectu dictæ causæ & huiusmodi vt de se patet, & tamen cadit in laicum. xvj. q. ß. decernimus. j. & libro. vj. & in cle. de iure patro. quasi per totum. Vel ergo dices quòd ius patronatus tanquam spirituale non cadit in laicum contra la. vel dices quòd causa iuris patronatus cadit in laicum contra istam decretalem & quòd minus videatur de ipso iure, quã de causa ipsius iuris, probatur lecta & notata de procu. non indiscretè libro. vj. Hic plura per ordinẽ sunt videnda. Primò cuius
2 naturæ est spiritualitas iuris patrona. † Secũdò cuius naturæ est spiritualitas causæ iuris patronatus. Tertiò quæ est ratio diuersitatis quò ad materiã nostræ oppositiõis inter ista. &c.

¶ Circa primum præmitto quòd spirituale quãdoq; strictè & quandoque largè assumitur. Quandoque strictè accipitur secundum quod spirituale appellatur illud solum quod habetur spiritus sanctus, vt virtus gratum faciens, vel quo datur vt sacramentum. Vel quo haberi significatur, vt prophetiæ & potestas miracula faciendi. Largè autem accipitur secundum quod comprehendit, nedum prædicta quatuor, sed etiã ea quæ sequuntur ex sacramentis vt ius decimas & oblatiões percipiendi, quod sequitur ex sacramento ordinis, & etiam illud quod antecedit ad spirituale seu ex quo peruenitur ad illud vt ius patronatus. Quod antecedit ad p̃sentationẽ personæ ad aliquam ecclesiam vel præbendam, & etiam omnis res sacra instituta ad celebrationem sacramentorum & officiorum diuinorũ, vt calix & eccle. ¶ Secundò præmitto quod etiam similiter annexum spirituali quandoque strictè sumitur, vt appelletur id solùm quod est in illo quod est sacramẽtum ordinis, vt est ius decimas & oblationes percipiendi. Quandoque largè vt etiam comprehendat illud quod accedit ad aliquod ius spirituale licet nõ sit in illo vt ius patrona. quod accedit ad præsentatiõem ecclesiæ. Dic ergo quod ius patronatus nõ est spirituale strictè nec etiam annexũ spirituali strictè sumpto vocabulo. Sed largè dici potest aliquo modo ius spirituale sed annexũ iuri spirituali largè sumpto vocabulo, & tale potest competere laico. Sed ius percipiendi decimas, vel oblationes, non competit laico, quia magis est propriè spirituali annexum. Sed competit illi soli qui habet authoritatem à clericis talia percipiendi, vt sunt quidam regulares hospitalarij, & similes vt not. argu. xvj. q. vij. piæ mentis glo. ad intelligentiã. Dicit dominus Martinus de salua quod ius patronatus dicitur spiritualibus connexum, quia dat ius præsentandi quod præsentat ius implorandi officium iudicis. De quo officio notat Innoc. de re iudi. cum Bertholdus. Ius tamẽ tale nõ est merè spirituale: quia laicus illud possidet nec merè temporale, quia de illo laicus non cognoscit, vt hic. Sed mixtum est, quia mixtum temporales & spirituales effectus participat. Dicit tamen quòd magis est temporale, quia à laico possidetur. sed videtur quód imò magis spirituale, quia non nisi ex iuris permissiõe, & de gratia à laico possidetur. ¶ Aduerte nos habemus tria per ordinem, videlicet ius patronatus in se ius præsentandi cõprehendens. Secundò ius ex præsentatione præsentato resultans. Tertiò ius ex admissione seu confirmatione præsentationis insurgens.

¶ Quorum tertiũ & vltimum reputo merè spirituale, quia rei merè spirituali directè & immediatè cohæret, videlicet bene. ecclesiast. Imò proprius loquar diuino officio propter cuius celebrationem tale ius in benficio assignatur. de rescrip. c. vltimo. libro sexto.

¶ Secundum verò ius dico esse non quidem merè & spirituale propriè, sed potius ius quoddam quasi spirituale, non enim dicitur bene & propriè ac de per se ius spirituale: quia nõ est nisi quædã agendi seu offi. implorandi facultas pro admissione & confirmatione præsentatiõis competens præsentato. Sed propter finem ad quem tendit proximè & immediatè & necessitatem consequendi finis dicitur ius quoddam quin seu quomodo in proprio spirituale. Quia si sit idoneus & intra tempus debitè præsentato repelli non potest. Causa enim tendens ad certũ finẽ & ad illũ cõsequentiæ necesse ordinẽ habet, sortitur & alius naturalẽ & denominationẽ illius.

¶ Primum autem ius videlicet præsentandi, qui non habet proximum aspectum ad tertium quod spirituale magis propriè dicitur, non dico spirituale: nec etiã quasi spirituale & maxime quia effect⁹ immediatè ab eo productus scilicet nominatio de per se non est spiritualis vt dixi.

¶ Facit quia licet causa trahatur ad effectum proximum & immediatẽ non. tñ sic trahitur ad remotũ vt. [Hic desunt non nulla, q̃ nulla ratione in exẽplari manu scripto enumerari potuerunt] Sed quia finis vltimus ad quem tendit principaliter merè spiritualis est, cui fini necessariam censetur annexionem habere, cùm sit propter illum finẽ, & non propter aliud institutum, meritò debet dici illi iuri spirituali annexum.

¶ Circa secundum præmitto quod causa non dicitur spiritualis: quia sit res spiritualis. nam siue pro quæstione siue pro cõtrouersia negotio dãte originẽ siue pro ꝓpositiõe siue pro discussione siue pro diffinitione sumatur eo modo, quo dicitur. ȷ̃. de verbor. significa. c. forus. §. j. tamen nullum istorum spirituale dici potest, tùm cadant in laicum vt dicta decreta. non indiscretè. iuncto. c. quãuis. eodem titulo. & prophano modo tractẽtur multis quia sint annexa peccatis pro vt experientia docet. ¶ Sed ideò dicuntur quædam causæ spirituales quia de & super iuribus spiritualibus agitantur. Et quia improprietas ad instar improprietatis introducta ad illius similitudinem regulatur, vt. ff. de adop. l. ij. §. illud. & insti. eod. ti. §. minorem. cũ similibus. Sicut in rebus & iuribus vnum dicimus spirituale & aliud spirituale ãnexum. sicut in causis super eis ventilandis quæ ad eorum instar & similitudinẽ hanc denominatiõis improprietatem recipiũt eadem impropriè. supposita conuenienter, vt dicimus causam spiritualem quæ super spirituali iure & causam spirituali annexam quæ super iure spirituali annexo ventilant. Sed aduerte: quia textus non dicit causam iuris patronatus esse iuri spirituali coniũctã seu annexam. Sed dicit eã coniũctã seu connexam spiritualibus causis, & nõ immeritò: quia ex decisiõe causę iuris patronatus aperitur via decisioni causæ super iure præsentãdi agitandæ quæ spiritualis est. & ideo negari nõ potest quin causa iuris patronatus causæ spirituali sit cõiuncta. Ius enim non potest prętendere præsentatus, nisi vel iuris præsentãdi proprietas, aut illius bonæ fidei possessio tẽpore præsentationis competierit præsentanti vt. ȷ̃. de iur. patro. consultationibus, cum ibi notatis per Innocen.

¶ Ex quo infero quod siue super petitorio & possessorio siue super

ne super petitorio solo, siue super possessorio solo de iure patronatus agatur causa talis dicitur coniūcta seu connexa causis spiritualibus, & ideo per iudicem secularem diffiniri non valet. Nā ab vtroq; simul & etiā à quolibet eorūdem diuisim dependere pōt declaratio iuris præsentati suo casu, vt patet ex notatis in.c.consultationibus.alleg.& ideò cùm hæc decre.indistinctè loquatur, & ratio illius generalis existat montē eius non extinguam per cōmunia iura:& hanc opinionem sequitur do. Marti.licet prædicta non tangat, & dicit quòd ista opinio cōmuniter approbatur per.c.literas. j̃.de iura.calū.cum ibi notatis.& de elect.cùm dilecti. ¶ Et hoc intelligit cu directè de iure patronatus quęritur. Secus enim si quæstio esset de ciuitate vel castro quæ ius patronatus habēt:tunc enim licet processus, sentētia, & exequutio ad se ius patronatus in modū vniuersitatis traheret, tamen nihilominus secularis iudex de tali quæstione cognosceret. Quia non sic cōsiderāda ea quæ sic veniunt ex consequētia indirecta, vt.ff de auto.tuto.l.j. licet etiā incidēter non pōt de iure patronatus cognoscere, vt.j̃.de ordi.cogni.c.tuam.&.c.lator.alle. Et si quæras quare iudex ecclesiasticus cognoscit incidēter de causa spectante ad forū seculare & nō ecōuerso remittit Nouel.ad notata sua post Vinc.in.d.c.lator. super vlti.glo. Martinus autē dicit quòd ista est ratio diuer
3 sitatis † quia *persona laici est incapax & inhabilis de iure ad cognoscēdum de causis spiritualibus. Sed personæ ecclesiasticæ non sunt incapaces nec inhabiles ad cognoscendum de causis ad forum seculare pertinentibus.* Sup quo remittit ad notata Host.j̃.qui fil.sunt leg.c.p venerabilē.§.rōnib^9.de hoc etiā vide Noue.post Vin.

¶ Circa tertium pręmitto quòd personæ laicorum nedum sunt incapaces iurium spiritualiū, & inhabilitatę ad illa vt videlicet possint talia in eadē subiectione:sed etiam sunt inhabilitatę ad ea & eorū causas pertractandas vt hic, &.d.c. bene quidem & concordamus vtrobiq; signatis, & nedum hæc inhabilitatio refertur ad iura dicta spiritualia strictè sumpto vocabulo, sed etiā ad spiritualia largo modo sumpta, & ad ea quæ spiritualibus coniuncta existunt, seu annexa necnon & ad causas super eisdem iuribus ventilandas, vt hîc, &.s̃.c.proximo.j̃.e.qualiter.&.j̃.tit.j.c.ij.&.c.si diligenti.&.c.significasti.j̃.de reb.eccl.nō alie.cum laicis.s̃.de consti.ecclesia.com concord.vtrobiq; signatis. Hoc supposito, vides quòd permissum est de gratia vnum de istis pluribus laicis possidere nō quidem merè spirituale:quia illud non potest possideri per laicum nec ei concedi de præscript.causam quæ.viij.q.j.apostolica. Sed iuri spirituali coniunctum seu connexum puta ius patronatus, quod conceditur ecclesiarum fundatoribus in ecclesijs fundatis per eos, ex ista ratione vt inuitentur ad fundandū ecclesias, & non retrahantur à fundatione earum propter quam causam vltra ei conceditur, quòd illud transmittere valeant ad hęredes, vel etiā ad singularem successorem, dumtamen per modum vniuersitatis id fiat.xvj.q.vij.filijs.de iure patro.ex literis.cum ibi notatis per Innoc ¶ Et quia istud est beneficium spirituale aliàs speciale non extēditur vltra suum casum, sed ad casum in eo nō expressum, vt puta ad cognitionem vel decisionem causæ super iure huiusmodi agitandæ.argu.j̃.de regu.iur.c. quæ à iure.c.priuilegium.&.c.in argumentum.libr.vj.cum concordan. ¶ Sed restat nunc difficultas principalis quare iura illud magis cōcesserunt in casu illo quàm in isto, Super quo dico quòd ratio potest esse duplex. Prima, quia in permissione iuris patronatus & præsentandi iura fauorem patronorū principaliter ponderarunt, vt videlicet talis eis impenderetur fauor per quem inuitarentur ad fundandum ecclesias &c.vt prædixi, de quo fauore satis legitur & notatur infra de iure patronatus.cū dilectus.& specialiter per Cardinalem, Archid.& Nouellam de præbendis.c.ij.libro sexto.modo & si in nominatione personæ ex qua quęratur ius ad petendum beneficium ad quod quis extitit nominatus magnus versetur fauor ipsius nominantis, quia per hoc potest amico prouidere de statu suo(tamen in causæ cognitione quæ circa præsentationis admissionem & confirmationem habenda est non vertitur magnus fauor) cùm ad eam superior necessariò teneatur, & intelligitur hæc ratio ex dissolutione.c.fi.de offi.vica.li.vj.ad.c.extra frequentibus de insa.& ne se vacante.c.vno.libro.vj.ad.c.vnum. de insti.c.libro.& ex his quæ notantur in illis iuribus. Secunda ratio est quia facilius conceditur vnum quam duo & minus quàm maius. modò habere solam nominationem est minus quam habere nominationem & nominationis confirmationem & est vnum solum & illa sicut duo. Fortius vrget quia per nominationem præsentationis, non quæritur ius spirituale in beneficio licet quæratur iuris quasi spirituale, vt dixi nec etiam perfectum seu formatum ius quod inhæreat aliquomodo isti beneficio.quia istud confert solùm collatio seu admissio vel confirmatio habēs vim collationis de conces.pręben.c.si.in fi.lib.vj.& de præbe.si tibi absenti.e.li.& ideò tolleratur q̃ illius iuris concessio cadat in laicum.vt.xvj.q.vij. decernimus.sed per causæ cognitionem sup causa præsentationis habitam & admissionem seu confirmationem præsentationis inde sequutam vim collationis habētes plenum ius merè spirituale quęritur in beneficio & hoc respectu.dicit text.decretalis quòd plus iuris habet in concessione pręlatus quàm in præsentatione patronus.s̃.de officio leg.c.dilectus. Quod qualiter intelligatur & quale ius sit illud quod quęritur ex præsentatione pręsentato ibi scripsi in prima & iij.q̄onibus.§.sed occasione huius quęritur.quæ omnino hîc iungas, & ideò concessio talis iuris nullomodo cadit in laicum, vt.xvj.q.fin.si quis deinceps. In cognitionibus autem causarum aliarum ecclesiarum non suberat ratio quare iura canonica illas permitterent laicis, & ideò eas sub generali prohibitione non immeritò relinquerūt. Vnde dicebat Hostien.ius merè spirituale laicus non tractat nec possidet, vt supra.c.proximo.j̃.de præscrip.causam quæ & xvj.q.vij.c. j.& supra de elect.sacrosancta.&.c.Massana. ¶ Merè verò tēporalia aliâs temporale tractat & possidet infra c.nouit.& notatur supra.c.proximo. Ius verò patronatus quod non dicitur spirituale sed spirituali annexū. Quia nec tractari potest per laicum causa eius vt hic, neque vendi de iure patronatus de iure laicus non tractat vt hic, sed possidet seu quasi licet de gratia de iure patro.quoniam.circa principium.xvj. q.v.si quis Episcoporum.sic & ius funerandi quod potest laicus possidere.ff.de mor.infe.l.j.& tamen non habet dominium sepulchrorum vt institu.de re.diui.§.nullius. Sed quòd dicit laicum non tractare spiritualia intellige vt iudex quia bene tractat, vt pars eo modo quoad eum dicitur pertinere puta causam suam matrimonialem vel iuris sui patronatus in iudicio defendendo.secundum Paul. Qualiter autem ius in ecclesia præsidendi sit præscriptibile vide p Hostien.j.de hæredibus.ad abolendam.& quod glossa.in clementina secunda.de vita & honestate clericorum.secundum Martinum.& qualiter laicus decimas possidere non potest remittit ad lecta & notata de restitutione spoliatorum.ad decimas.libro.sexto.& capitulo causam allegato.& de iure funerandi neuter Nouella ad notata.decima sexta quæstione septima clementis. ¶ Collectarius occasione capituli ex literis.hîc allegati.in glossa prosequuntur tres quæstiones.prima est an in venditione villæ decimæ & alia spiritualia ad
1 eam pertinentia.videantur inclusa secunda an in concessione castri transeat merum imperium. Tertia est nunquid consuetudine merum imperium acquiri possit de vltima scripsi satis, supra de officio ordinarij.cum ab ecclesiarum.in sexta quæstione.& eodem titulo.capitulo primo.in clementina.in quarta quæstione.& duabus sequentibus. De prima verò dicam in capitulo ex literis.versiculo iacet materia & forsan illius occasione de secunda nisi interim aliud dixero & sic dicta collecta ex certa sciētia de pręsenti omitto. Potest etiam subijci quęstio do.Bern.de Busqueto auditoris vtrū possit valere cōsuetudo quòd iudex laicus cognoscit de iure patronatus quæ in Anglia & Normānia obseruatur.in qua

dicit do. Ber. quòd maior pars dominorũ auditorum tenuit q nõ, etiã inter laicos, vel inter actorẽ clericũ & reũ laicum ad quem videlicet ius patronatus pertineat & quòd sententia lata prætextu talis consuetudinis per iudicem laicum super iure patronatus non tenet per hanc decretalem. Tum quia talis consuetudo non potest tollere inhabilitatem hominum aliâs huiusmodi causæ, quia esset aduersa ecclesiasticæ libertati. j. e. c. clerici. & non plus de hoc capi°.

SVMMARIVM.

Confessionem extraiudicialem per se probare in professo est.
2 *Suspensus ad tempus eget absolutione.*
3 *In occultis non est dispensatio necessaria.*
4 *Clericus non potest distringi per iudicem secularem, nisi propter incorrigibilitatem tradatur curiæ seculari. & numero seq.*
6 *Propter sæuis & enormia crimina clericũ per iudicẽ secularẽ posse.*
7 *In quibus causis ob iurisdictionis defectum sententia est inualida, ita & confessio.*
8 *Non propter omnia crimina etiam per confessionem, vel probationẽ facta notoria est aliquis suo beneficio priuandus vel deponendus aut etiam suspendendus.*
9 *Crimina per confessionem notoria efficiuntur.*
10 *Confessio facta in iudicio seculari, non probat in iudicio ecclesiastico.*
11 *Contra id quod quis delucida voce confessus est venire non debet.*
12 *Confessionem iuratam reuocari non posse iuris est certissimi.*
13 *Error iuris, vel facti consensum excludens, à mendacio & periurio excusat. & numero sequenti.*
15 *Litigiosum propriè non dicitur in actione personali, nisi lite contestata.*
16 *Ex cõfessione nõ sequitur aliis effect° nisi releuatio ab onere probãdi.*
17 *Fraus & dolus patrocinari non debent.*
18 *Clericus per cõfessionẽ expressã nõ põt se subijcere curiæ seculari, neq; vlt° laic° capax ẽ iurisdictionis ecclesiasticæ clericũ exercẽda. & n. se.*
20 *Sententia condemnatum personaliter obligat.*
21 *Episcopi in omnibus dispensant, in quibus non est eis specialiter prohibitum in adulterio scilicet & minoribus criminibus. nu. 23. & 40.*
23 *Conferre beneficium cum cura ei qui ætatis, vel ordinis defectum patitur, vetitum est.*
24 *Dispensatio est iuris communis relaxatio, ab ipsaque ius vulnerari certum est. & numero. 26.*
25 *Episcopos indubitanter dispensare minime posse, nisi vbi est à iure concessa dispensatio præsertim contra iura à Papa condita.*
27 *Eius est soluere, cuius est & ligare.*
28 *Quilibet sacerdos dispensare potest: quod in occultis intelligat velim, exceptis casibus prohibitis cũ pœnitudine tẽpora sint arbitraria.*
29 *Episcopus de adulterio incestuoso cõmisso à clerico non dispensat.*
31 *Iudex propter delinquentis conditionem, videlicet iuuentutis, senectutis, aut dignitatis potest pœnam legis, aut augere, aut minuere.*
32 *Quotquot materiæ dispensationum reperiuntur sunt arbitrariæ.*
33 *In quibus dispensare potest episcopus. in his pőt & infamiam tollere.*
34 *Criminosi notorij sunt infames facti, non iuris infamia nisi condemnati, aut confessi, vel conuicti in iudicio extiterunt.*
35. *Delicta in quibus imponitur depositionis pœna censentur æqualia adulterio.*
36 *Vbi non subest impedimentum ex parte agentis, vel patientis, non debet impediri effectus.*

¶ CAP. IIII.

AT si clerici. Decretalis ista continuatur decretali decętero. j. de testi. vt patet in prima cõpilatione, & incipiebat *si clerici*. & sic istud *at si*. respicit partẽ decisam, & istæ duę decretales & alię duę, videlicet j. de couer. cõiug. verũ. & de spõ. duo. licet esset olim vnica decretalis, & hoc dicit, clericum cõuictum vel confessum de crimine, corã iudice laico ex hoc non punit Eps, sed coram se confessum vel conuictum punit poena debita, nisi cum illo dispẽset, q põt in adulterio & in minoribus, depositum verò non tradidit statim curię seculari, partes sunt. Secunda ibi, *si verò*. Tertia ibi, de adulteris. Quarta ibi, sed non debet, & hoc de diuisione. ¶ Expone literã *at si*. de hoc verbo dixi. s. de arbi. p tuas *clerici*. vide lec. & notata. xxj. di. cleros *coram seculari*. coram quo fortè fuerunt ducti, forte de facto ratione maleficij, *aliquantum*. quasi dicat quãtumcunq; dãnum immineat, & est quotidianus hic casus. Sæpe enim iudex secularis talia præsumit & posteà remittit clericũ cũ tabellione & scriptura ad Epm mandãs quòd clericum corrigat, aut decętero illũ, vel alium non remittet, sed quantũcunq; minetur firmus & cõstans debet esse Eps vt columna Alioquin frustra sic vocaretur. ij. q vij. accusatio. j. de accu. qualiter. ij. § j. versi. & ideo sancti patres. nec ex hoc sit grauata multum cõi opinio. arg. j. de testi. testimonium. Quo casu iudici debet eis purgatio. j. de sen. excõ. cũm desiderat. § j. & si in purgatione deficit priuetur tanquã cõuictus. j. de simo. insinuatum. & de purga. cano. cum. P. secundũ Tancre. Sed hoc nõ vr̃ omnio sic esse tenẽdũ laicũ nisi sicut nobis in festi. ij. q. vij. laici qd dic vt no. j. de pur. ca. cũ i iuuẽtute. § ij. Host. *propter hoc* i. ppter talẽ cõfessionẽ vel pbationẽ quæ exiguntur vt cõfessio pjudicet notaẽ in sum. Azo. de confes. & repete quę diximus. s. de elec. p inqsitionẽ. Inn. nisi sup hoc essent infamia repti cũ ea nisi se purgẽt, possent puniri. ij. q. j multi. vel ibi loquiẽ de laicis Inn. i *suo Episcopo*. cui cõstat illũ cle. rũ sic fuisse cõfessũ vel cõuictũ, vt qa iudex remisit clericũ cũ actis vt fieri solet. Host. ¶ Dicit Nouel. q Padue cũ ibi erat fiebat hoc cũ tubis *condemnandi*. præsumptio tantur ex tali cõfessiõe & quodãmodo pjudiciũ, qa ex hac re facilius cõdẽnari põt vt C. de libe. cau. l. iubem°. & ff. de iureiu. l. si duo patroni. Vincẽ. Sed p hoc nõ tẽdet ad hoc j. qa
1 cõfessio extraiudicialis de p se pbat. ff. depo. l. Publia. § si iij. q. ix. si debitũ de elect. p inqsitionẽ. cũ ibi not. in v. glo. C. de nõ nume. pec. gñaliter de excep. pręla. quã graue. licet aliqualiter satisfaciat ad id qd põt opponi de. l. si duo patroni. ff. de iureiu. in fi. primi. nisi. de ele. elec. si p inqsitionẽ oppos. ij. *sicut*. & probat p similem *coram ipso*. repete nõ tenet. *Si verò* subaudi clerici accusati Hos. *coram Episcopo*. subaudi suo aliàs contra. j. e. ti c. j. & c. significasti. Host. *aliàs*. secundum varietatẽ criminũ sunt statutę pœnę varię quod dic vt not. s. de offi. or. ad reprimẽdum in glo. ij. *suspensus*. & varias suspensionis species p ius canonicũ introductas vide in cle. cupientes. de pœnis in glo. nota nouam, & dicit hic Mar. de salua, q licet quidam dicant peccatum mortale siue crimen inducere causam suspensionis hoc nõ credit verum nisi solum in peccat. & criminibus in quibus hoc reperitur iure cautũ vt lxxxj. di. c. j. inducit notata. xv. q. vltima. in summa. Fatetur tamen quòd grauiora hanc suspensionem inducant nisi contrarium reperiretur expressum, super quo vide, quę scripsi. s. de tempor. or. ex tenore. in. ij. oppo. & duab° præcedẽtibus & x. quæstionibus sequentibus & in suppletione glo.
2 nec & j qualiter suspensus ad tempus eget absolutione de quo scripsi de ætta. & quali. c bonę. in. vij. q. j. & pręcedẽtibus & etiã quæ scripsi in. c. quęsitum de tempo. ord. in. ij. opposi. & vij q. per quæ omnia sunt iuncta habes complere tractatum huius decretalis & extendere potes tuas fimbrias si vis repetere. Et ouinquid sic suspensi, sunt suspensi à beneficio. remit. Collect. ad collecta de consue. cũm dilectus. Subdit tamen quòd alia poterit exercere. quia pœnę sunt molliendę. inducit notata. Ber. de offi. dele. sane. *depont*. habita distinctione in modo agendi j. de simo. c. dilectus. no. Tãcr. dicit Martinus quòd cum deposito per sñiam verbaliter ante realem degradationem bene dispensat, ordinarius vt in. c. commissi de hęre. libro. vj. Sed non delegatus non habẽs potestatem nisi in iudicialib°. & sic intelligit notata Inn. s. de cõsti. c. j. & remittit ad. c. clerici. j. c. *suspendi*. vt fornica ibi de cohabi. cle. clericos. *remouendi*. vt homicidę & simoniaci. j. de accu. inqsitionis. j. mão. & hic lege. vers. sed nõ debet &c. Host. *de adulteris*. verò Host. vr̃ intelligere q hoc aduersẽ ad superiora qa supradictum est de clericis accusatis, hic loquitur de sponte confessis & non accusatis vel aliter habet Episcopus amicum clericum cum quo vult dispensare & non eum punire quæritur an possit habet etiam inter diuinum exosum ita quòd non solum non valet cum eo dispensare

Sed etiam

Sed etiam vult eum grauiori pœna punire, & de hoc tracta
3 bitur infra. *criminibus manifestis*. quia † in occultis non est di spēsatio necessaria, q dic vt. s. de tempo. or. c. vltimo. minora dicimus etiā omnia in qnibus non est eis prohibita dispensatio. nam in alijs omnibus dispensare possunt: vt. j. de sen. exc. nuper. nam etiā in hæresi dispensant. l. di. presbyteros. Dic vt nota. de tempo. ordi. dilectus. Inno. imo melius vt dicā. j. in quarta oppositiōe. potest & debet secundum Pet. & Abba. l. di. domino sancto. est enim quandoq; dispensatio debita de hoc. j. q. vij. exigunt. vbi omnino vide. Et qualiter non impeditur propter scandalū dixi in dicto. c. ex tenore. super gl. ij. & qualiter per dispensationē tollitur infamia, vide glo. ij. q. iij. § hinc colligitur. tenentem q tollitur. & Inn. j. de re iudi. quod te. tenentē partē cōtrariā. Sed prima opinio benignior est secundum Martinū ad istud & ad aliā materiam dispensationis tangentia. j. redibo. *partem*. vel partē. lxxxij. dist. presbyter. Inn. *quemlibet*. in casibus notatis. j. de hære. ad abolēdā. in gl. tribus enim duplici sufficienti: aliàs secus. xxij. q. v. si qs. cùm. xvij. q. iij. attendendum. & c. si quis deinceps. Inno. & c. negatur in penulu glo. tradere. i. relinquere. j. de verbo. sig. nouimus. Petrus & Abbas, nisi sit incorrigibilis, vt in vltima glo. Innocen.

4 ¶ PRIMO nota, † clericos non posse distringi per iudicē secularem, quia in tales nullam habet iurisdictionem. Concordātiæ sunt in principio. ij. gl. facit. s. de consue. ad nostrā. Quòd intelligitur in causis criminalibus, etiā episcopo & clerico consentientibus vt hîc, & j. tit. j. c. si diligēti. & c. significasti. & quod not. e. titu. c. j. xj. q. j. c. j. ij. & iij. & c. clericum. per to
5 tum † nisi esset ꝓpter incorrigibilitatē traditus curiæ seculari
6 j. c. cùm non ab homine. vel dum se immiscet † feuis & enormibus iuxta notata de priuile. ex parte. de sen. exc. perpendimus. & dum inuocatur brachium seculare. de offi. ordi. c. j. j. titu. j. nullus. Alios casus vide per Hosti. in summa de sen. excom. § quis possit excommunicare. sub § illo autem cano. Vide Io. xj. q. j. in summa. & c. clericū nullus. & j. de sen. exc. vt famæ. vbi de hoc per Henri. de causis spiritualibus dixi. s. c. decernimus. in remissionibus ibi datis. De causa feudali dicam. j. c. cæterum. & j. titu. j. ex parte. de causa ciuili dicā. j. tit. j. c. j. & remissionibus ibi dādis. Salua causa reconuentionis, de qua dicam. j. e. c. & salua potestate papali de qua tangam. & per ista habes hîc primā hāc distinctionē expeditā.

7 ¶ SECVNDO nota † quod in casibus in quibus non potest tenere sententia propter defectum iurisdictionis, nec etiā confessio, & quod de similibus ad similia arguitur ex identitate rationis. de quo dicā. j. Aduerte tamē, quia circa hoc qualiter sententia lata à non suo iudice tenet, Hen. hîc ponit vnā longam distinctionem, tu tamen dicas vno verbo q non, regulariter Ho. hîc, & in cōcordantijs hîc signatis, siue sit omnino priuatus: vt in dicto. c. ad nostram. & c. in primis. argu. l. priuatorum. C. de iur. om. iudi. siue aliàs iudex, sed incapax iurisdictionis talis esse. s. c. decernimus. & j. c. j. significasti. Salua materia prorogationis de qua tetigi. s. e. c. j. & plenius de offi. deleg. de causis. & c. P. & G. & c. cū olim. habita ratione in prorogatione huiusmodi de errore: vt. ff. de iur. om. iudi. l. si per errorem. de quo satis dixi de offi. deleg. prudētiā. post Inn. & salua materia reconuentionis. de qua dicā. j. e. c. Salua natura fori rei cōuenti. iuxta. l. iuris ordinē. dum videlicet, clericus conuenit laicum. de qua dicam. j. tit. j. si clericus laicum. q hîc tractat Henri. sed dicam ibi & in hoc consistit tota distinctio, de qua. s. Qualiter autem confessio facta coram non suo iudice præiudicet, satis scripsi de elect. per inquisitionē in oppositione. ij. & duobus sequētibus. & hoc de isto ij. notabili.

8 ¶ TERTIO nota, † q nō ꝓpter omnia crimina etiā per confessionem vel probationē facta notoria: est aliquis à suo beneficio priuandus vel deponendus, aut etiā suspendendus redibo postea.

¶ QVARTO nota à cōtrario literę quod episcopus non potest super maioribus criminibus dispēsare & quòd crimen adulte. in clericis de minoribus criminibus esse videtur, sed reuertar. j.

¶ QVINTO nota à cōtrario literę quòd soli episcopi vel eorum superiores super criminibus de iure communi dispensant: quia dicēdo de episcopis, de cæteris denegare videtur: vt j. de præsump. nonne.

¶ SEXTO not. quòd episcopi cum criminosis ante peractam pœnitentiā dispensare, non possunt vt hîc dicitur à contrario literę: & quod clerici criminosi etiā post peractam pœnitentiam egerēt dispensatione de quo hîc in glo. hoc ideò.

¶ SEPTIMO nota tria generalia primum est, quòd quis non debet puniri, nisi pro excessibus proprijs, & quia loquitur textus in plurali pluralitas excessuū videtur necessaria. Sed licet sit attendenda: & hoc textus sonare videtur: tamen non semper est necessaria: quia plura sunt crimina quorum quodlibet per se ad depositionem est sufficiens & ita oportet plurale in singulari resoluere. ff. de condi. & demonstra. l. filia. in fi. Secūdum est quòd iudex postquā functus est offi. nihil facere potest. Tertium est quòd non debet quis pro eisdē excessibus duplici contritione cōteri.

¶ Vltimò nota quòd clerici criminosi etiā pro grauioribus criminibus de quibus cōuicti & condemnati, ac etiā propterea depositi existunt non sunt regulariter tradēdi brachio seculari, q intelligit Pau. etiam si ab ordinibus depositi seu degradati existant, nisi in tribus casibus. Primus est cùm est incorrigibilis. j. e. cū non ab homine. Secundus si est hæreticus. Tertius si falsarius. Dicit enim, quòd licet degradatus actualiter sit priuatus omni priuilegio clericali. j. de pœnis degradatio. libr. vj. tamen remanet post ecclesiam quædā potestas puniendi eum, quam non habet iudex secularis antequā sibi fuerit relictus. & dicit Martinus de salua se vidisse degradatū non ideò traditum curiæ seculari. Sed ipse Marti. dubitat an Pau. bene dicat pro eo quod punitio clerici ablata est iudici seculari, & approbata soli ecclesiastico ex solo priuile. clericali quod videtur per degradationem esse sublatam.

¶ SECVNDO, quia non sunt duo fori & tamen traditio non fit nisi ad secularis fori declarationem: vt in. c. nouimus. j. de verbo. significa. dicam in. c. degradaoo. allegato. Dicit autem circa hoc hîc Collect. quod nunquam debet tradi curiæ seculari, nisi per viam accusationis actum fuerit secundū Ion. de accu. qualiter. enim circa mediū magnę glo. Dicit tamen quòd hoc locum non videtur habere: vt. j. c. cū non ab homine. vbi non procedebatur per viam accusationis, & probat hoc ibi verbum deprehensi. & verbum incorrigibilis. & ita seruatur secundum eum.

¶ PRIMO opponitur: & videtur quòd confessio † hîc præiudicet, saltem sicut extraiudicialis: vt ff. depo. l. publia. in fi. & ar. ff. de iureiur. l. si duo patroni. in fin. primi respōsi. maxi-
9 mè, † quia per confessionē crimina efficiuntur notoria: vt. j. de confes. c. vltimo. de cohabita. cle. c. fin. de accusa. euidentia. & pro hoc facit. j. de exces. præl. quā graui. Fortificatur quia confessio in vno iudicio facta probat in alio, licet de actis sit secus vt. C. de libe. cau. l. iubemus. vide glo. j. & suppletiones quas dabo ad eam. Dicit Nouel. post Vin. quod plenum præiudicium nō affert: vt hîc, facit tamen præsumptionē aliqualem vt facilius quis dānetur. Sed hæc solutio ad cōtraria respondet, sed circa hoc vide quæ scripsi. s. de elect. per inquisitionem. in oppositione secunda. & duabus sequētibus. & dic vt ibi. Sed vt melius videamus, subijcio quęstionem nunc pēdentem coram domino Cardi. sancti angeli, quæ sic incipit. Vacante quadā parochiali eccle. duo pares in data ad eandē collationē. Alanus videlicet, & Stephanus illā acceptauerūt & infra mensem de eadē obtinuerunt sibi prouideri, Alanus actor suspendit petitoriū & in possessorio pro se vnam cōtra Stephanū reportauit sententiā, cuius quidā vigore obtinuit sequestrū ad qd vsque impediendū Stephanus se opposuit asserendo q prædictā eccle. parochialem absque quacunque litis motione pacificè, quietè, & continuè per trienniū possederat: quare ex hoc concludebat prędictum sequestrum pro-

cul fore reuocandum. ¶ Ex alia verò parte Alanus replicabat q̃ non erat verum, ex eo quia in vacationis beneficij prædicti primordio eundem Stephanum fecerat citari corã executore suo: quòd clarè probauit per citationem ab exequutore prædicto de & super ipsa ecclesia emanatã, tamẽ exequutione facta eiusdem & etiã per vnum testem. his quoque minime obstantibus sequestrum prædictũ extitit reuocatũ, prędicto namque possessorio finito Alanus resumpto petitorio ante dictam parochialẽ ecclesiã nouiter impetrauit per non promotionem Stephani, vel aliàs quouismodo vacaret, asserens dictũ Stephani infra annum non fuisse promotũ. Tandẽ dedit articulos, de hac materia ad quos Stephanus respondit verum esse quod non erat promotus, impedimentis prædictis per Alanum sibi præstitis obstãtibus. Nunc quæritur an prædicta eccle. debeat prædicto Alano adiudicari virtute gratiæ prædictæ, vel an Stephanus debeat ab impetitione ipsius Alani absolui. Hic sunt duæ quæstiones principales. Prima est, an quia in alio sumus iudicio dicta prima cõfessio Stephani de possessione sua pacifica triennali sibi non præiudicet, vt sic ipso Alano acture per eã non releuato, & aliàs non probante q̃ Stephanus dictã eccle. possederit pacifice per annum & vltra non promotus sit ipse Stephanus ab eius impetitione absoluendus. ¶ Secũda quæstio est vtrum dicta confessio Stephani ei non præiudicet pro eo quòd fuit per dictũ Alanum vt prædicitur impugnata. Circa primam quæstionẽ videtur quod confessio facta in causa reuocationis sequestri postea in iudicio nouo super petitorio ecclesi. intentato non
10 præiudicet. Et primò per ista decreta quę probat † q̃ confessio facta in iudicio seculari non probat in iudicio ecclesi. nec videtur dicere q̃ hic loquitur de confessione extra iudicium facta, quia nõ coram suo iudice pro eo q̃ solennitas vnius iudicij ad aliud separatũ iudicium nihil facit. ff. de condi. & demonstra. l. pater seuerinam. in fine. Facit quia acta vnius iudicij in alio iudicio non præiudicant: vt. ĩ. de fid. instru. inter dilectos. ver. nec attestationes. & hîc. Faciunt optimè notata de cleri. coniuga. Ioan. in. j. q. & remissionibus ibi datis. & per Cyn. vbi actio crimi. termi. aliis p̃iudi. l. vnica. in. vij. q. Fortius hoc probatur quia etiam in eodem iudicio probationes receptæ super vno modo agendi & ad certum finem in alio modo agendi. & ad alium finem nõ sufficiunt. ĩ. de ordi. cogni. cũ dilectus. & de testi. c. veniens. ij. Modò ad alium finẽ fuit dicta confessio facta, videlicet ad finẽ impediendi sequestrum & alio iudicio, si impedientis seu reuocationis sequestri non modo valet ad beneficij adiudicationẽ ex noua causa fiendam, & est diuersus modus agendi: vt de se patet. ergo idem de confessione dicamus argu. huius literæ quæ similiter & eadem ratione processui inefficatiam confessionis æquiparat. Ad partem contrariam fundandã, pondero primo q̃ confessio ista facta videlicet parte p̃sente, corã iudice & in iudicio, ac ex causa videlicet impediẽdi sequestrũ, & inter eas partes & per principalem & super facto proprio ipsius principalis in quo non videtur posse cadere tolerabilis error: vt. c. ab excõmunicato de rescriptis.

¶ Secundo pondero quòd ista confessio non dicitur fuisse reuocata per confitentem, nec in casum alium interpretata aut declarata nec aliàs dicitur per errorem facta, aut vi, metu, vel dolo, exacta. & est facta à maiori. xxv. annis. ¶ Ex quibus infero de necessitate quòd præiudicat per. c. fin. de confessionibus cũ ibi notatis in prima glos. &. C. e. l. vnica. cũ ibi notatis. in glo. & per Cyn. in oppositione & distinctione facta circa eam, & iuribus ibidem. & in gl. prædictis alleg. Et licet valeat: vt iudicialis: quia facta coram suo iudice, & in iudicio vt prædictũ est. Tamen quod plus est etiã si extraiudicialis foret facta præsente aduersario & ex causa probationem induceret. C. de nõ nume. pec. l. generaliter. ff. depo. l. publia. in fi. Et voluerunt Cyn. C. de eden. l. si is. apud quẽ & Bar. ff. iudi. sol. l. cũ mortua lite. & Specu. parte. ij. de confes. § nunc videndum. circa princi. vbi plenè de hoc & Inno. & Hosti. & apertius Compostel. & Nouel. & Henri. in prima distinctione de elect. per inquisitionem. dicentes quòd differentia faciẽda est inter acta testes & instrumenta, & horũ probationes ex parte vna, & confessiones ex altera, nam probationes in vno iudicio, vel modo agendi seu pro vno fine, factæ non nocent in alio. Saluis testibus publicatis, de quibus nihil ad propositũ secus verò in confessionibus. Et est ratio diuersitatis secundũ eos quia contra probationes, siue sint testium siue instrumentorum nulla possunt produci, quæ ante nõ fuerunt obiecta. Sed secus in confessione, hoc tenemus q̃ semper confessio facta siue in alio iudicio siue extraiudicium præiudicat: vt in
11 dicto. c. per inquisitionẽ, † quia contra id quod quis dilucida voce confessus est venire nõ debet. de proba. c. per tuas. & l. generaliter allegata. & hoc verum tribus concurrentibus secundum Compost. ¶ Primum est q̃ confessio facta sit cum causa. ¶ Secundum est q̃ confitens non probet quod in aliũ casum suam confessionem intellexit: vt de accusatio. c. cũ dilecti. & l. generaliter allega. ¶ Tertiũ est q̃ sit facta per principale nam si esset facta per procuratorẽ in vno iudicio domino non præiudicaret in alio. nam tunc cessaret causa quã assignaret. l. generaliter. & c. per tuas. quia non diceretur sua voce cõfessus modo, si rectè omnia põderes prædicta omnia in casu isto locum habent, & fortius vrgent si cõfessio huiusmodi iurata fuisset, prout intelligo quòd iurata fuit, quia tũc nõ potest contra venire quin periurium, temeritatem, & turpitudinem proprias testaretur. Et ideò voluerunt Host. & No
12 uel. de fid. instru. cũ Ioan. † quòd confessio iurata reuocari non possit, & hoc maximè verum secundũ omnes in eo qui iurauit non solũ de credulitate, sed etiã de veritate, & adhuc fortius si de certa scientia. & facto proprio, in quo non poterat esse tolerabilis error, & adhuc fortius dum nec allegatur nec p̃tenditur error, q̃a tũc periuriũ & turpitudo iurãtis necessario cõmittuntur & maximè in causa beneficiali ar. eorũ quæ leguntur & notantur. in. c. cũ impositionibus. de iureiur. libro. vj. & hic iunge quæ scribam. ĩ. e. c. in. x. q. ¶ Circa secũdam quæstionẽ in primis de plano videtur q̃ Alanus de confessione Stephani se iuuare nõ possit, pro eo quòd eam vt prędicitur impugnauit. Nam ex instrumento vel teste quod negaui, vel impugnaui me iuuare nõ possum. de censi. cũ olim. de testi. c. præsentium. nec etiam de positione per me negata. vt plenè deducunt. Cardi. Archi. & Nouel. de confes. statui. libro. vj. Quorum dicta & motiua ibi reperies, & in Specu. de depositionibus § octauo. post princi. ver. secundum præmissa quæritur vbi de hoc plenius. Aut enim assertio Stephani negata per Alanũ fuit falsa. Et tunc rectè negauit, aut fuit vera, & tunc malè iurando contra iuramentũ calumniæ deierauit & mendaciũ cõmisit, quam rationem prosequere: vt in dicto ver. sed secundum præmissa. Præterea quia sicut Stephanus asseruit possessionẽ suam fuisse pacificã ita asseruit Alanus suam possessionẽ fuisse litigiosam. Et sic Stephanus impugnauit assertionem Alani, ita Alanus impugnauit assertionem Stephani igitur si contra Stephanum stetur assertionem Stephani nõ obstante impugnatione Alani, ita etiã stari debebit assertioni Alani, non obstãte impugnatiõe Stephani, vt seruetur æqualitas in iudicijs. C. de tempo. in inte. resti. pe. l. petẽdę. & de fruc. & l. expẽ. li. terio inato. & de mutu. pe. c. prudentiam. & in regula nõ licet actori licere cũ similibus, cum igitur vterq; stari non possit contrarietate obstante de fide instrumentorum. c. imputatur, &. C. de fid instrumentorum. l. scripturæ. necessario fateri oportet, vt videtur quod neutri stetur. ¶ Sed contrarium magis placet de præsenti, & faciunt quæ scripsi. ĩ. de mu. peti. c. j. in. v. q. fin. & . c. ij. iij. q. ij. Collec. & de ordi. cogni. c. ij. in. iiij. q. aliàs. iij. Et Io. Calderini ssimè & valde per optimè ad propositum in quæstiõe quæ incipit quidam post crimen. fo. libr. mei pap. clvj. Et est quęstio. xxviij. videlicet in secundo mẽbro principali illius quæstionis, & etiam quod scripsi in dicto. c. ij. in. q. ij. ver. item subdit. cum versibus sequentibus vsque ad ver. sed quid. & in. j. q. ver. quod licet. & ver. subdit etiam. in fin. & quod scripsi. j. de resti. spolia. c. olim. & in. vj. q. principali § sed pone. quod

supe

super violentia & per Bar.ff.de aqui.re. domi.l. in laqueum. Pro quo sciẽdum quòd differentia est facienda vtrum iudex qui post assertionem confitentis tulit sentẽtiam, sequutus fuerit huiusmodi assertionem in sententia declarãdo ita esse, prout in dicta assertione continetur. An verò secutus fuerit partem dictæ assertioni contrariam, videtur in sententia declarãdo cõtrarium eius quod in assertione dictæ confessionis continetur, an vero vel non fuerit lata sententia, vel si fuerit lata iudex secutus non fuerit, nec in sententia declarauit hoc nec illud, nam in primo casu, non licet cõfitenti venire cõtra suã confessionem, siue fuerit siue non fuerit, per aduersarium impugnata. Et est ratio duplex. ¶ Prima si quidẽ quia pustquã est per sententiã confirmata iam pro veritate habetur, vt.ff. de statu.ho.l.iurisgentium.de reg.iur.l.res iudicata. Secũda ratio est, quia cõfitens ex assertione lucrum sententiæ reportauit, & per consequens ipsam à modo non potest impugnare.xix.di.c.j.&.iiij.q.iij.si quis testibus.iij.q.viij.cuius in agẽdo.de censi.cùm olim.in fin. de transact.ex literis.de iure doti.cum in fundo.ver.& si quis cogni.matri.sed si ideò.hoc autem pro hoc casu non fit ponderãda impugnatio aduersarij, patet tum quia de iure non est sortita effectũ, nec sortiri põt, vt in regula nõ præstat.de reg.iur.lib.vj.cũ similibus.tũ quia declaratum est per sententiã talem impugnationẽ non valere, quæ sentẽtia pro veritate habetur: vt dixi, & magis patebit in membro sequenti.

¶ In secũdo verò casu videlicet, cũ iudex post assertionem confitentis sententiam tulit, in qua secutus non fuit assertionem confitentis sed contrarium eius declarãdo in sententiam contrariam huiusmodi assertionis esse verum. Dico quòd siue fuerit siue nõ fuerit per aduersariũ impugnata à moto non præiudicat talis assertio, sed potest & debet qui sic asseruit suę relinqui conscientię an velit venire cõtra huiusmodi assertionem vel non, & si vult venire contra, non potest sibi de huiusmodi confessione opponi. ¶ Et iste est casus.c.mulier. de iureiur.& ita notatur ibi in fin.glo.ij.per Inno.quẽ sequũtur Hosti.& Nouel.& idem notarunt ipsi in.c.cũ venerabilis.de excep.vbi Inno.hoc notat in fin.glo.non est verum, vbi videtur casum ponere fortiorẽ, videlicet cũ fertur diffinitiua sententia pro confitente priori confessioni cõtraria non obstãte & isto modo declarat & intelligit opinionem prædictorum doctorum. Io.Lig.assignans istam rationem, quia per huiusmodi sententiam talis confessio seu eius effectus eneruatur. Sed dico ego quòd imo est ratio, quia per talem sententiam quæ pro veritate habetur talis confessio detegitur, fuisse erronea. Quia si de duobus contrarijs vnum declaratur tacitẽ contrarium de contrario declarari censetur, vt.ff.de procura.l. Pomponius.§.ij.in fin.

¶ In tertio verò casu videlicet cum post assertionem nõ fuit lata sententia: vel si fuit lata, nec hoc nec illud per illam extitit declaratum, nec iudex secutus hoc vel illud. Dico tunc cõfessioni huiusmodi regulariter fore standum, vel tanquam iudiciali si facta est in iudicio inter partes eadẽ agitato vel tanquã extraiudiciali si nõ tenuit iudiciũ, aut facta extra iudiciũ parte præsente, & ex causa.&c. per ea quæ scripsi in quæstiõe proximè præcedenti.&c. ¶ Ad propositum post assertiones Stephani & Alani factas, in dicta causa sequestri lata fuit sententia sequestri reuocatoria per dictum dominum Cardi. sancti Angeli, in qua idem dominus Cardina.& iudex secutus fuit assertionem Stephani & non assertionem Alani, & declarauit in effectu id verũ esse, quòd in Stephani assertione cauebatur.s.Stephanum per triennium pacificè possedisse, & non esse verum, id quod Alani assertio continebat.s. Stephanum non possedisse pacificè per trienniũ. Nam in hoc solo & non in alio vertebatur materia huiusmodi quæstionis videlicet, an Stephanus triennio pacificè possedisset, vt cle.ad compescẽdas. de sequestratione.in princ.l.ibi dum tamen.&c. & patet satis ex tenore prædictæ.q. Item Stephanus consequutus est & de facto, obtinet & possidet lucrum & effectum dictæ assertionis, & sententiæ inde secutæ, igitur non põt propter dicti Alani impugnationem contra dictam eius confessionem venire per prædicta. Quin imo & hodie lucrum & effectum huiusmodi sententię, possidendo videtur dictę assertioni stare, & in ea perseuerare de præsenti.&c.

¶ SECVNDO probo hoc alia ratiõe, quia non viget confessio, sicut nec iuramẽtum vltra id quod confessatũ est, de iureiur.c.debitores.&.c.clericus.e titu. Et facit quod notat Inno.in.c.cum venerabilis.in glo.quasi dicat instrumentũ non prodesse circa principium ver. item licet.producens.& quod notat Bar.de libera.le.l.aurelius.§.cũ qui.versi.idem quæ sit. Modo licet Alanus asseruerit duo, primũ quòd ipse Stephanus ad eius instantiam de mandato exequutoris ipsius Alani citatus fuit in primordio vacationis ipsius benficij. ¶ Secundò quòd Stephanus nõ possedit pacificè triennio ecclesiam de qua agitur pro eo, quod tũc de hoc solum quærebatur an triennio pacificè possedisset, nec sufficiebat ad impediendum sequestrum minori tempore pacificè possedisse. Tamen non asseruit, nec confessus fuit, quòd Stephanus per annum pacificè non possedisset, hodie autem non asserit ꝙ Stephanus per triennium pacificè possederit, nec ea assertiõe indiget de præsenti, sed solum asserit quòd Stephanus tempore vltimæ gratiæ de ista ecclesia factæ Alano istã ecclesiam pacificè per annum possederat non promotus. Quia hoc solum sufficit sibi de ꝓsenti, modo ista videt̃ triennio nõ possedisse pacificè, & anno possedisse pacificè, non cõtrariantur: vt de se patet. nam ille qui per vnicum annum possedit pacificè dicitur anno & non triennio pacificè possedisse & idem si per biennium tantum.&c. Item ista non fuit contraria, citatus fuit Stephanus in principio triennij, quo possedit: & tamen per vnum annũ illius triennij possedit pacificè.nã possibile est quod citatio vel citationis executio fuit talis quæ non induxit litis pendentiam, cũ plura ad hoc sint necessaria, vt legitur & notatur in cle.ij.vt li.pen. Item quia possibile est quod propter non cõparitionem Alani citatio illa fuit circunducta, & sic habita pro non facta, vt.ff.de iudi.l.& post edictum.§.j.&.§.circonducto quamquã Alanus fatuè crederet tunc inductam fuisse litis pendentiã. ¶ Item quia Alanus non fuit prosecutus prædictam citationem, sed illa non obstante promisit Stephanũ per triennium pacificè possidere. Faciunt illa iura quæ dicũt quòd non videtur factũ quod non durat factum, vt.l. si pro patre.§.versum.&.l.diuortio.& patet, quia nũquã postea Alanus vigore dictæ citationis litẽ extitit prosecutus, & ita patet quod non videtur fuisse aliàs non præsumitur fuisse suæ intentionis vigore illius citationis prosequi istam litem cũ ex quẽtibus ad præterita præsumamus: vt.C.ad.l.iul.de adul.l.si quis adulterium. Ex quibus patet quod ex prædictis per Alanum confessatis, & assertis necessario non infertur contra id quod Alanus asserit de præsenti, cum non probet hoc esse ꝙ ob hoc contingit abesse.C.vnde cogna.l.non ob hoc.

¶ TERTIO hoc probo quia confessio quam constat esse erroneam confitenti, non præiudicat: vt de confes.c.vltimo in fin.cum concordan. Et facit.ff.ad.l.aqui.l.inde neratius.§.fina.& de interroga.ac.l.confessionibus.§.fina.cũ.l.se. Modo in ea parte in qua Alanus confessus fuit siue asseruit litem motã fuisse ipsi Stephano per citationẽ de qua supra, & propter hoc possessionem Stephani non fuisse pacificam ipse errauit tam in facto quàm in iure. Credidit enim in facto dictam citationem & eius exequutionem ad effectũ inducẽdi litis pendentiam & faciendi rem litigiosam fuisse ligitimè standum. Cum tñ cõtrariũ fuerit postea in effectum per sententiã declaratum. Item errauit in iure quia credidit quòd per citationẽ & executionem huiusmodi in genere factas introduceretur litis pendentia, quod nõ est verũ cum ad hoc sit necessarium quòd in citatione talia sint expressa, per q̃ plenè possit instrui super quibus in iudicio cõuenitur, vt dicta cle.ij.in fin. & facit ad hoc optimè quod ibi notatur in vltima glo. videatur igitur tenor citationis quia intelligo & fuit generalis. ¶ Secũdo errauit in iure, quia credidit ꝙ per talẽ citationem nõ obstante quod fuisset circonducta & quòd eidem Alanus vlte

rius minimè insteuisset fuisset facta res litigiosa, seu minus pa
cifica, quod non est verum vt dixi. s. Cum igitur huiusmodi
error per dictam sententiã detectus fuerit, amplius talis asser-
13 tio non nocebit. † Error enim iuris vel facti consensum ex-
cludens à mendatio & periurio quem excusat. argu. ff. de iur.
14 omni. iudi. l. si per errorem. cum concor. † quia nec videtur
quis verbo dixisse quod mente non agitauit: vt. ff. de supelle
cti. le. l. labeo. & de re. du. l. in ambiguo. ¶ Confirmo quia de
dicto iuris errore clarè patet etiam ex alio, nam quòd per citatio-
nem legitimè exequtam introducatur litis pendentia statutũ
est certo casu speciali, videlicet quòd quoad attentatorũ, seu inno
uatorum reuocationẽ, vt dicta clemen. in prin. cum dicit litẽ
quo ad hoc. &c. igitur in contrarium est ius commune: vt. ff.
ad muni. l. j. in fin. & probatur hoc per alia iura quæ non re-
putant litem motam. donec fuerit contestata. in authen. de li
tig. §. omnem. & §. si vero initium. & ff. rem ra. ha. l. amplius.
& de verbo. signi. ex parte. ij. modo hic nedũ non fuit lis con
testata, imo nec aliquis terminus coram iudice fuit seruatus.
Et faciunt notata glo. Pau. & Goff. in dicta cle. ij. super verbo
ad hoc & Ber. de offi. deleg. super quæstionum §. nos autem.
in glo. exordium. vbi dicit Ber. quod propriè exordium litis
dicitur contestatio litis. & apertius hoc notant alias notauit.
in. d. c. ex parte. in gl. fi. vbi etiã in tex. hoc planè probatur. Et
15 fortius pro hoc facit † nam re vera litigiũ propriè non dici-
tur in actione personali, nisi lite contesta. C. de litig. l. ij. nec e-
tiam super actione reali cessantibus precibus oblatis principi
nisi per conuentionem iudicialẽ factam videlicet cum obla
tione libelli, ita quòd non sufficit sola citatio secũdum Azo-
nem, Iacob. de Ra. & Cyn. in authen. de litig. §. ad excluden-
das. & notatur in Cyn. C. de litig. authen. litigiosa. in prima
quæstione. Cum igitur non agamus hic de reuocatione atten
tatorum. sed de inducendo litigio pacificè possessioni contra
rio ad reddendum possessionẽ non pacificam, non debemus
recipere litis pendentiã secundũ illũ casum, sed secundũ istũ.
¶ Secundo confirmo, nam conatus non sufficit vbi neces-
sario est effectus. ff. quod quisq; iur. l. j. in fi. & ibi cõcordãtiæ
de eo qui mit. in pos. c. j. cum ibi notatis in glo. iij. de cle. non
resi. c. relatum. cum similibus. Modo hic opus fuit effectu, vi-
delicet vt possessio Stephani realiter facta fuerit non pacifica.
Modo conatus Alani impetrãtis citationẽ non fuit deductus
ad effectum: vt patet ex dictis igitur, & assertio Alani creden
tis hoc sufficere ad faciendum dictã possessionem fuisse non
pacificam fuit erronea. ¶ Tertiò confirmo quia animus de-
linquendi eum delictum perficit, licet delinquens erret in iu-
ris effectu: vt. ff. de iniu. l. eum qui. §. vltimo. j. responso. nõ e. in
consideremus iuris effectus in delictis cum. delicta illos effe-
ctus regulariter non recipiant: vt. C. de legi. l. non dubium. Et
quod ibi notat Cyn. in. iiij. oppositiõe. Et de regulis iur. l. quę
contra ius. lib. vj. Modo in proposito Stephanus habuit ani-
mum delinquendi, & realem corespondẽtiam facti, quia re ve
ra de facto fuit pacificus & pro tali se tenuit vt apparuit in re
uocatione sequestri obtenta per eum tanquam talem. Igitur
etiam si de iuris subtilitate potest dici lis mota, hoc nõ obstan
te dicitur delictũ ipsius quo ad pœnam. c. licet canon. s. priua
tionis propter non promotionẽ consummatũ, quia credidit
se esse in casu promotionis & se promoueri non facit verum:
quia non omnia supradicta forte sunt perfecte discussa, dicã
de hoc de elect. c. commissa. lib. vj. ¶ Redeundo ad materiã
oppositionis principalis quæro. ij. qualiter finaliter hæc decre
talis intelligitur. cum dicit, quod sicut sententia à non suo iudi
ce lata non tenet, ita & confessio facta coram eo. Quidam in
telligunt de confessione contenta. sed hoc est nimis diuinare.
Alij restringũt ad confessionẽ inuitæ. circa quos sequitur hic
Ber. in princ. glo. ij. & Hen. in dicto. c. per inquisitionẽ. indu
cens ibi notata per Compost. versu. vel dic verius. Sed Fran.
Vercellen. dicit se de hoc non curare, an volentes vel inuiti tra
cti fuerint, licet enim de illo sit curãdum. vbi tractatur de pœ
na decretalis si diligenti. infra titulo. j. c. insolita. & c. placuit.
xj. quęstione. j. vbi tamen ibi hic solum quæritur an confessio vel
probatio præiudicet sic quòd iudex ex illa condemnet, sem-
per est dicendum quòd non, siue fuerit spõtaneus, siue inui-
tus. Super quo remit. Nouel. ad notata sua in. c. per inquisitio
nem. super glo. talis. Alij intelligunt quòd non tenet quo ad con
demnationem faciendã, sed bene quo ad probationẽ. Sed isti
satis leuiter loqui videntur † quia ex confessione non videtur 16
sequi effectus alius nisi probatio, seu loquẽdo proprius ab o-
nere probandi releuatio. vt notatur in. c. statuimus. allegato.
Alij intelligunt vt dixi. s. per Inno. in. c. per inquisitionẽ. alle
gato. quòd intellige vt proximè dicã. Alij dicunt quòd sic intelligi-
tur iste textus quod ita facta confessio non tenet, sicut videli-
cet nec sententia. hoc est dicere quòd nõ tenet tanquam iuditiali-
ter facta, quia non censetur facta in iuditio propter defectum
iurisdictionis quã non habet in clericum iudex secularis. Di
cunt tamen quòd tenet eo modo quo teneret extra iudiciũ facta,
& sic intelligunt notata Inno. Hosti. & Compost. in. c. per in
quisitionẽ. quæ scripsi. Et hæc opinio mihi placet, quia ista non
est constitutio iuris noui, sed potius declaratoria iuris antiqui
vt satis patet ex verbis nec reperio alibi iure cautum. quòd quia
facta coram iudice seculari effectu careat quem haberet si es-
set extra omne iudicium facta. & quia videtur ad instar sen-
tentiæ non tenere: quæ sententia non nisi iudicialẽ potest ha-
bere effectũ. ar. ff. de vsufruc ea. re. quæ vsu consu. l. ij. & solu.
ma. l. si cum dotem. in fin. Effectus autem huius differẽtiæ in
ter iudicialem, & extraiudicialẽ habes notatos. C. de confes. l.
vnica. & j. de confes. c. fi. & vltra illos est differentia patens: quia
non reperio quòd per confessionem extra iudicium factã res
cõfessata efficiatur notoria. Et faciũt lecta & notata in. c. quã-
graue. & tñ confessio iudicialis rem cõfessatã facit notoriam
j. de cohabi. cleri. c. vltimo. in fin. ibi confessionẽ factã in iu-
re, Quæ probat à cõtrario aliud de extraiudiciali. & sic intel
ligo. c. cum olim. in fin. de verbo. signifi. & intelligo de cõfes
sione contra quã nihil opponitur. vt notat Nouel. ibidem, &
in. c. præcedenti. per. c. cũ dilecti. de accusa. & ex hoc sequi-
tur alius effectus. quia ex cõfessione iudiciali siue alio ordine
iudiciario sequi põt & debet condemnatio: vt. ff. de confes. l.
j. & C. de confes. l. vnica. Quod intellige vt notatur in Cyn.
in. ij. q. & per Bar. & Inno. s. de elect. dudum. ij. sed ex confes
sione extraiudiciali nequaquã, cum illa solũ in modum pro-
bationis accedat, & secundum istũ intellectũ saluari possunt
duo intellectus proximè præcedentes &c. sequitur.
¶ SECVNDO opponitur quia videtur quòd saltem in causa
reuocationis teneat processus, & sententia cõtra clericum co
ram iudice seculari. per hic notata in glo. ij. cũ iuribus ibi al-
legatis. Vide Ber. distinguere inter actionem & accusationem,
& quòd in causa ciuili seu ciuiliter mota, possit clericus recõ
ueniri corã iudice seculari, probatur primo. Quia. l. statuens
quòd iudex conuẽtionis sit iudex recõuentiõis: vt in authẽ.
& consequenter & §. cuius in agendo. nõ reperitur de iure ca
nonico correcta imo magis approbata. s. de mutu. peti. c. pru
dentiam. talis enim videtur prorogatio non hominis. s. de of
fi. delega. c. j. Facit quia à longis temporibus hæc opinio ha-
buit interpretationẽ. ff. de legi. l. minimè. & l. si de interpræta
tione nam quis non potest alias principaliter cognoscere põt
incidenter: vt. C. de ordi. cogni. l. j. & de iudi. l. quotiens. non
enim per hoc trahitur clericus in reconuentione corã iudice
seculari, qui per conuentionẽ sic cõtraxit & reconuentioni
causam dedit, & videtur tex. in authen. de sancti. episcopis. §. re
uerentiam. col. ix. Et hanc sequũtur Ho. hic, Ber. Inno. & Ho.
j. de rescrip. c. dispensata. libro. vj. Et in Summa de excep. §.
vltimo. ad fin. sub §. quid si clericus. prosequitur ac etiã Gof.
& Vin.. & est opinio magis cõmunis, imo dixit hic Nouel,
quòd cõtraria opinio sapit tyrãnidẽ & pro hac opiniõe: vide etiã
quod scripsi. j. e. qualiter. in oppositione in verbo prohibe-
mus. in principio. ¶ Sed cõtrariũ tenent Hu. & quidam alij, s.
quod clericus recõueniri non potest corã iudice laico actio-
ne quæ infamet, imo nec de aliquo crimine ciuiliter, imo nec
in modum exceptiõis, vt à testimonio repellatur. Inducunt
notata. j. titu. j. verum. glo. ij. in fin. & Hosti. & Nouell. post

vbi ipsi dicunt ꝙ de crimine cl·rici nec directè nec incidenter potest laicus cognoscere, sicut nec de legitimitate ar. hic &. j̃. de or. cog. c. tua. qui fi. sunt legitimi. c. lator. j̃. tit. proximo. c. postulasti. Nec ob. si dicas ꝙ cōtra clericū productum in teste corā laico obijcitur crimen, & probatur, vt à testimonio repellatur. j̃. de testi. c. testimoniū. Quia tunc nō propriè obijcitur crimen clerico vel contra clericum, sed cōtra clericum, qui eum produxit: & quia ipse ex eius repulsione pœnā patietur, & nō clericus: nā eius testimonio nō credetur. Nec ob. secundū Host. & Nouel. ibi. C. de testi. l. nullum. vbi dicitur quòd si testis in testimonio aures iudicis offenderit per eum puniri debet. Quia. l. illa. clericos testificātes corā laico, non astringit. Et etiā in hac materia videtur dicendū ꝙ si coram laico crimen opponatur clerico, vt à testimonio repellatur huiusmodi cognitio sit diœcesano cōmittenda. ar. j̃. ti. proximo nullus. &. c. tuam allegato. & de solu. c. fin. & per ea quæ scripsit Henri. post Host. & Nouel. j̃. de mutu. pen. c. j. di. iiij. Hanc etiā partē sequitur Archi. de cleri. coniuga. c. vnico. lib. vj. plus addens ꝙ nec etiam in ciuili potest clericus coram laico reconueniri. Probat quia regula de hoc tradita negatiuè. xj. q. j. c. j. & . ij. nunquā reperitur vitiata etiam in causa reconuentionis, eandem partē seqoitur Pet. de bel. partica. C. de sen. & interlo. omni. iudi. authen. & consequenter. hac potissimè ratione quia clericus expressè iurisdictionē laici, & ad causam suā prorogare non pōt. j̃. ti. j. si diligenti. ergo nec tacitè. & idem Specu. tit. de reconuentione. §. j. versi. quid si laicus. &c. Idem Abbas, saltem in causa criminali. j̃. de mu. pe. c. j. Et hanc sequitur hîc Henri. vbi laicus procuret fraudulenter se conueniri corā iudice seculari, ad finem quod clericum
17 coram eo reconuenire pōt. † Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debet, vt. s̃. de rescrip. c. sedes apostolica. ff. de rei ven. l. in fundo. cum ibi allegatis. Et hoc innuit Hostien. in allegato. §. qnid si clericus. & expressius Hostien. & Nouel. j̃. e. qualiter. Aliâs primorū opinio videtur posse sustineri de iure, & vera esse saltem in causa ciuili: vt notat Specu. de recōuentione. §. j. versi. quid si laicus iniuriam aliâs iniuriarū. & . §. ij. versi. sed pone clericus. & hanc tenet Nouel. hîc respondēs ad rationes contrarias. & primo ad regulā Archi. Quia licet de clerico nō habeamus casum expressum. satis est quod textus xabemus ꝙ reconuentio facit illum iudicem qui aliâs iudex non est, &. c. j per eum allegatu. loquitur in accusatione & secundum loquitur in eo, qui trahit ad rationem Pe. respōdet negari non posse, quin clericus faciat laicū iudicem causę suæ agendo coram ipso cōtra laicū. Quod ergo potest actio, poßit & reconuentio, & fortius procedit hec ratio, cū clericus coram laico cōuenit laicum, quem posset etiā coram ecclesiastico conuenire. j̃. ti. j. cum sit. licet multi clerici opinionem contrariam amplectentur secundū Henri. Iaco. vero Butri. in dicta authen. & consequenter. tenet opinionē Pe. & Archidia. indistinctè aggrediens hoc modo materiam, quod reconuentio participat cum reconuentione, quia sicut per prorogationem fit iudex cōpetens qui alias non erat, sic per recōuentionē, & quia vtraq; à partiū cōsensu procedit. & ex hoc infert quòd si impeditur prorogatio vel ratione persone, vel ratiōe causæ, ita & reconuentio. De primo exemplificat ad propositum in clerico qui non pōt per prorogationem trahi ad iudicē secularē: vt. j̃. titu. j. si diligenti. &. C. de episco. & cleri. authen. statuimus. sic nec per reconuētionē exemplificat, de secundo in criminali causa ad quā nnn pōt iurisditio prorogari illius, qui solū de ciuilibus pōt cognoscere. Qnia prorogatio solū est de eadem specie ad eandē, alias non esset prorogatio. sed ad nouā speciem translatō, vt. ff. de arbi. l. labeo. §. fin. & de præcario. l. sed & si manente. & per consequens nec reconuentio secundū eum. ¶ Eandem opinionē sequitur. G. de Cugno. in authen. & cōseqnenter. licet Cyn. ibidē in quæstione. iij. videatur ad primā opinionē accedere, & hanc etiā opinionem Pe. sequitur hic Ioan. de Lignano Motiua huius partis videntur esse ista, tria enim prima motiua fuerunt Pet. Archidia. & Io. de Brutri. superius recitata. Quartū motiuū, quia authen. & consequenter. loquitur aut loqui videtur cū acumulatur. & nō cōmutatur forū, & istud fuit motiuū, dñi Mar. Sublimani sequutus hanc partē Quintum motiuū, quia non plus operatur tacitū quā exhressum, vt. ff. de loca. l. qui ad certum. Sed est regulariter eadem ratio vtriusque: vt. ff. si
18 cer. pet. l. cū quidam. modo † clericus per cōsensum expressum non pōt se subijcere iurisdictioni iudicis secularis: vt. c. si diligenti. ergo nec per tacitū consensum reconuētionis. Sed istud cōcidit cū motiuo Pet. Sextū motiuū, quia secularis iudex de causa pertinente ad forū ecclesiasticū non cognoscit etiam incidēter: vt. c. tuā. &. c. lator. allegatis. Septimū motiuū, quia nedum textus inhibet clericū trahi ad iudicium seculare imo etiam inhibet ipsum distringi per iudicē secularē. vt. j̃. titu. proximo. c. ij. quod pro palea ponitur. xj. q. j. Octauū motiuū, quia sublato fundamento tollitur quicquid sequitur ex illo, vt. C. de legi. l. nō dubiū. j. q. j. cū Pau. de presbytero non bap. veniens. Sed fundamentū recōuentiōis trahitur à tacito consensu tacitę prorogationis, igitur prohibita prorogatione, censetur prohibita reconuentio. Sed istud cōcidit cū motiuis Petr. atque Butriga. Nonum motiuum, quia nec authoritas ordinarij cū consensu clerici hoc pōt, vt in. c. si diligenti. cum ibi notatis. Decimum motiuū. quia aut fieret ex vi prorogationis, & hoc non, per. c. si diligenti. aut ex dispositiōe legis, vt in dicta authen. & cōsequēter. & hoc non, quia illa clericos non cōprehendit. xcvj. di. bene quidē de cōsti. ecclesia. aut ex dispositiōe canonis. & hoc non, quia nō reperitur expressum, Nec ob. c. j. j̃. de mutu. peti. quia loquit in delegato apostolico. & dicit Ligna. ꝙ Pan. legēdo glosam huius decretalis sequebatur hāc partē, quam etiā Mar. de salua hanc decretalem legendo sequebatur. Et facit quia reconuentio potest transire in naturam reconuētionis. s. prima cōuentio: quia facilis expeditionis primitus expediretur secūdū vnam opinionem notatā. j̃. de mu. peti. c. j. vel si in vna earū appellaret & tamen cōuentio est prohibita, nec videt valere opinio quorūdā alias est distinctio quorundā distinguentiū inter casum in quo priuilegiatus est clericus: vt. j̃ titu. proximo conquestus, v tunc sit locus opinioni vltimæ, vt puta in causa spiritua li: & casum in quo clericus non est priuilegiatus, vt tunc sit locus opinioni primæ. Nam quantū ad conuentionē clericus habet priuileginm in qualibet cā, nec tunc attenderetur personæ conditio. sed natura causæ, & tamen. c. cōquestus loquitur de priuilegio personæ, vel rerum ratione personæ cōcesso j̃. titu. j. cum sit. De causis autē spirimalibus nullus in dubiū ecuocat, & tamen personæ clericorū spirituales esse cēsentur, vt legitur & notatur in c. duo sunt genera. xij. q. j. & notat Inno. j̃. de sen. excommu. nouerit. ad authen. & consequenter. &. c. j. j̃. de mutu. pe. responsnm est ad. l. quoties. C. de iudi. cū similibus, dicitur illas loqui cessante repugnantia, quæ ex personæ inhabilitate, vel natura causæ insurgeret: vt. c. tuā. &. c. lator. in proposito. ad. §. reuerimini. in authen. de sanct. epis. nō respondet. G. de Cug. ff. de iudi. l. ij. & hic Ligna. quod corrigitur per authen. statuimus. allegatam. Ioan. autem Calde. tenens partē primā ad motiuū Pe. & hic ꝙ dixi in quinto motiuo nō plus operari consensum tacitū quā expressum. respōdet dicēs, ꝙ imo quādo non est eadē ratio taciti, & expressi, interdum licet tacitè ꝙ non expressè: vt. j̃. de iura. calum. c. ij. responso li. vj. Et ꝙ legitur & notatur de his quæ fi. à ma. per c. ex ore Et patet in clerico qui in aliena diœcesi contrahendo vel delinquendo tacitè constituit sibi aliū iudicē, sine licētia proprij diœcesani: vt. j̃. de fo. cōpe. c. Romana. §. cōtrahentes. libr. vj. Quod tamen non pōt expressè, hîc autem non est eadem ratio taciti & expressi. Nam in prorogatione expressa requiritur consensus expressus vtriusque partis, vt notetur. j̃. de offi. deleg. P. &. G. & tamen reconuentio fit a ctore inuito. j̃. de mutu. pe. c. j. ¶ Confirma, quia magna est differentia faciends inter prorogatiouem hominis, in qua potest tollerari prædicta ratio & iuris prorogationem, qualis est ista quæ fit beneficio reconuentionis, in qua cōsensus non ponderatur, vt. s̃. de offi. deleg. c. j. & ꝙ inde notatur in vltima glo. &. s̃.

de alie.mu.iudi.cau.fact. c.j. & quod ibi notatur in fine primę glo. Item dicit quod efficaciter destruitur prędi. declaratio Pe. quia per eam sequeretur quòd clericus Bononien. conueniẽs clericum Mutinen. coram episcopo Mutinen. non potest reconueniri corã illo: quia non potest illius iurisdictionẽ prorogare expresse sine licentia episcopi Bononien. vt. ĩ. tit. j. significasti. quod tñ cõstat esse falsum secundũ eũ. Quid dicendũ? certè iam sunt duodecim anni quod hunc punctum pertractãs secutus sui opinionẽ Petr. Archidi. ex tali motiuo, præmittebã
19 enim fundamentum † quòd nullus iudex laicus est capax ecclesiasticę iurisdictionis in personam ecclesiasticã exercẽde. quia clerici res spirituales sunt, & corpus & animam in seruitium & sortẽ christi obtulerunt. xij. q. j. clericus. & duobus capitulis sequẽtibus, & sic iurisdictio quæ habetur in eos merè spiritualis, & ecclesiastica censenda est, & per consequens in laicum cadere non põt, vt. s. e.c. quantò. cum his quæ ibi scripsi in oppositione. adeò quòd solus Papa, & coepiscopi sui seu ab eis potestatẽ habẽtes, huius iurisdictionis capaces sunt x. di. imperium. & .c. suscipitis. de maior. & obe. solitæ. & venit hæc spiritualitas ab eo mediãte impressione characteris clericalis. xcvj. di. si Imperator. & hoc fundamentum posuerũt Inno. & Hosti. s. de ma. & obe. si quis venerit. vt ibi scripsi in q. Pro quo allegat dñs Car. Ebredunen. ij. Paralipomenon .c. xix. in fin. Ex quo fundamento arguebam sic, quia recõuentio non habilitat iudicem non capacem, igitur non dat iurisdictionem in clericum iudici seculari, patet antecedẽs, per id quod scripsi. s. post Butriga. iurisdictionẽ illius qui tantum est in ciuilibus constitutus non posse ad criminalia prorogari, sicut nec illius qui non habet iurisdictionẽ nisi infra certã summam non potest prorogari iurisdictionem ad summã maiorem, vt. ff. de iurisdict. omni. iudi. l. si i. lem. c. si eodem. §. j. cum ibi notatis. De quo tamen vide pro & contra in Spec. de recõuentione §. j. circa principium versicu. quid conuenis me, & facit quod ibi habetur in vers. seq. pro quo bene facit de præben. non põt. in fine libro. vj. Et patet cõsequentia ex fundamento. s. proximo. Confirmatur, quia quando vni in pluribus obuiat iuris cõmunis dispositio, remisso vno alterũ non videtur esse remissum, de fi. presby. c. ij. de vsu pal. ex tuarum. de priuile. pastora. de serui. vrba. pre. l. si domus. de reg. iur. quę a iure lib. vj. Modo quòd laicus non possit esse iudex etiam in causa ciuili contra clericũ inducũt duos effectus. Primus, est quia nõ sunt de territorio, nec de foro suo seruus est, quia ipse non est habilis ad recipiendum huiusmodi iurisdictionẽ spiritualẽ. s. e. decernimus. & .c. quanto. & hic & .c. qualiter. & . ĩ. tit. j. c. ij. cũ similibus. & dixi supra. Secũdo confirmabam, quia si aliud diceretur iam priuatorum consensus illum habilitaret, & sibi iurisdictionẽ daret. contra. l. priuatorum. C. de iur. om. iudi. quia nulla. l. canonica dat hoc casu iurisdictionem laico in personã ecclesiasticam, nec etiam. l. Imperialis expresse prout oec posset, nec eitam tacitè, quia ad talem sensum pernitiosum & ecclesiasticę libertati contrarium talis legis generalitas trahi nõ debet, vt. ĩ. de iureiur. ad nostrã. iij. & .e. tit. c. j. lib. vi. nec statuti generalitas excludit non subditos. de sen. exc. à nobis. de consti. vt animarũ. lib. vj. & maximè quia si traheretur ad hũc casum, in ea parte esset libertati ecclesiastica contraria, & sic nõ valeret, vt in .c. ecclesia. c. bene quidem. & .c. nouerit. allegatis & .c. j. de consue. Nec valet si dicas dictũ authen. & consequenter. ex generali canonum approbatiõe de qua. x. di. si in adiutoriũ. & .c. de capellanis. cũ quatuor. c. sequentibus. & . ĩ. de no. ope. nun. c. j. extẽdi. ad hũc casum, quia oon est versimile quòd illud quod canones denegãt & prohibent expresse, vt. c. si diligenti. cum similibus velint sub tali generalitate comprehendi, vt. ĩ. de offi. vica. c. penul. & fi. & de pœ. & remis. c. j. ii. responso. lib. vj. & de reg. iur. in generali cum ibi notatis per Car. in simili. Nec obstat si dicas hic iurisdictionem nõ exerceri, sed in bona, non enim est hoc
20 verum. cum † senteoia obliget personaliter cõdemnatum: Tenetur enim actione personali in factum, vt. ff. de iudi. l. omnẽ. & . l. si prætor. & de pecu. l. iij. § idẽ scribit. & . C. de reb. eccle. l. actori. licet enim ibi sit. q. cootractus ex ficto consensu nõ tamen est ibi verus consensus seu contractus, quia iudicium fertur in inuitum, vt. ff. de verbo. obli. l. inter stipulãtem. § j. Nec ob. si dicas quòd in casu permisso videlicet dum clericus laicum conuenit coram seculari. ĩ. titu. j. si clericus. versatur idẽ q. cõtractus. & eodẽ modo sententia absolutoria, lata pro reo laico cõtra actorem clericum cõdemnatoria ipsius clerici in expensis, ęquè obligat personam clerici ad vlterius nõ petendum, & ad expensas soluẽdum, propter quod nõ videtur valere qnod dicũt quidam illam sententiam nõ parere nisi effectum cõdemnationis vel absolutionis. Respondeo enim quod hoc inducitur authoritate canonis hunc casum pro vitando scandalo laicorum, & etiam pro prouidẽdo fauori clericorũ inducentes, & . l. iuris ordinẽ. C. de iur. om. iudi. ad casum istũ extendẽtes, vt in .c. si clericus. & .c. cum sit. Sed illa extẽsio non inducit aliam extẽsionem ad casum nostrum obstante regula quę à iure. allegata. Sicut nec fictio fictionẽ inducit, secũdũ id quod legitur & notatur. C. de dot. promiss. l. j. Nec ob. c. j. & . ij. de mu. peti. quia loquũtur in capaci, nec. l. quotiens. & l. aditę. Quia nũ erat etiam ibi omnino incapax. & aliàs obstaret. c. tuam. & .c. lator. & quia licet ibi cognoscat nõ pronuntiat. Nec obstat cõsuetudo seu longa interpretatio: quia ratione caret viij. dist. veritate. & quatuor. c. sequẽtibus. Non obstant rationes Calde. quia fateor quod sola ratio Pe. de per se non sufficeret, ad quod deductũ tendunt solũmodo omnia dicta sua. Sed dico quòd cõiuncta cum fundamẽto primę rationis meæ bene vrget, nec cõtra hoc percutiunt dicta Calderin. & si aliud occurrat dicam in .c. j. de mutu. peti. vbi videbis ea quę de hac materia scripsit Specu. de reconuentione §. ij. vers. sed pone, clericus cõuenit laicũ aut in .c. vnico. de cleri. coniuga. allegato. Et quia præmissis, nõ obstantibus remaneo valde dubius, & vide quę dicã tit. j. c. ij. q. j. & . ĩ. de mutu. pe. c. j. q. vij.

¶ TERTIO opponitur cõtra tertium notabile, videtur enim quòd pro omni crimine saltem notorio quis deponendus sit, vt. s. de tempo. or. c. fin. & . j. c. cum nõ ab homine. Dicit Hosti. in dicto. c. fi. omnia crimina mediocria notoria criminosos suspendere, & eos sic suspẽsos celebrãtes irregularitatem incurrere. Omnia mortalia mediocria apponẽdo remittens ad summam de pœni. & remis. § de peccatis. sub § quę autem sint peccata mortalia. de quo. xxv. di. § nunc. Et sic idem videntur ibi tenere Pet. & . Abba. ponẽtes quatuor regulas, quas scripsi in dicto. c. fi. in. vj. notabili & sequẽtibus vbi etiam quintam regulam reperies in. x. ootabili, ac summam illius. c. collationem secũdum Hosti. in fi. notabilium eorundem, propter quæ voluerũt quidã dicere. quòd propter quodlibet peccatum mortale notoriũ quis deponẽdus est, & hoc idem videtur velle Inno. de re iudi. ad apostolicę. vbi videtur dicere quòd omne peccatum mortale inducit depositionem xlviij. di. c. j. Facit quia omnis trãsgressio canonis præceptum seu prohibitionem cõtinẽtis hoc videtur inducere. de electi. c. generali. cum ibi notatis per Cardi. & Io. An. & probatur iiij. di. § fin. Dicit tñ Collec. quòd ista sententia est nimis fortis & dura. & quod licet de rigore iurium antiquorum possit habere colorem. Qualitas tamen præsentis temporis illam nõ patitur manere censuram. xxxiiij. di. fraternitatis. Ideò dicimus quod propter simplicem fornicationem quàm tamẽ cõstat esse mortalem nullus deponitur, secundum eum. lxxxij. distinct. presbyter. notatur. ij. quęstione. vij. late. & lxxxj. dist. Maximianus. nisi esset publicus fornicator de testi. ex parte. l. distinct. de his. lxxx. dist. si quis episcopus. & expresse. xxx. q. iij. c. fi. Sic potest intelligi. xxij. q. ij. prædicandum, vel nisi esset, vt notatur in dicto. c. presbyter. vbi etiam de quolibet crimine notatur idem. Quod tamen nõ credit Collect. de enormibus, vt quę noo recipiunt iterationẽ. Et idem lxxxj. di. apostulus. Sic dicit posse intelligi notata Archidi. ij. q. j. votũ. vbi sumitur argumeotum ex litera, quòd propter fornicationem quis poteit deponi. Plus dicit quòd nec propter quamlibet contumaciam, vel transgressiõem canõis videtur quis deponendus. xxiiij. q. iij. de illicita de cle. nõ resi. inter quatuor.

xxiiij.

lxxiij.di.Honoratus.vnde de æquitate bonus iudex potest
& debet expectare cōtumacem.xlv.di.licet.de offi.deleg.cō
suluit.& notatur in.c.Apostolus.&.c.Honoratus.allegatis.
Debet etiā attendere vtrū contumacia descendat ex crimine,
vel non.secundū Hosti.de accusa.§ quis possit, & vtrum de-
scendat à canōe, vel ab homine:quo casu facilius posset moue
ri ad puniendū contuma.iā.ff.de arbi.l.Celsus.notat Ber.de
cele.miss.dolentes.& sunt præmissa vera secundū eum. de pec
catis mortalibus q̄ crimina reputant̄, vt in dicto.c. Aposto
lus.Dicit etiā Collect.Io.tradidisse pro regula in.c. Aposto-
lus.quodlibet peccatū mortale inducere depositionē,nisi con
trarium reperiatur expressè,vt etiā notat̄.xxv.q viij.in sum-
ma.q ibi Archidi.approbat.Facit quia crimen est damnatio
ne dignissimum.xxv.di.§ j.Modo mortale in eo ꝙ huiusmo
di crimen videtur, vt dicto.c. Apostolus. Sed benignius est
dicere vt prius,secundū eum.Et re vera etiā Io.in.c.Aposto-
lus.ad incorrigibilē restringit dictū suū, vnde puto saluo me
liori iudicio verius de iure,ꝙ non omne crimē depositionē
inducat.Et primò hac decreta.§ j. ibi dummodo.&c.à con-
trario.& per.c.sicut iuris.de iureiur.ĩ.& per.c.j lxxxj.dist.&
notatur.xv.q.vltima.in summa facit.v.q.iiij.in loco.de con-
se.di.ij.c.relatū.&.xviii.di.siquis autem.&.c.decernimus.Li-
cet eñ primam opinionē videantur tenuisse Hug.& Inno.
tamen hoc non patitur fragilitas nr̄i temporis. Ideò iura de
depositione loquentia loquūtur in criminibus enormibus de
accusa.inquisitionis.de tempo.ordi.ex parte.cum similibus.
Et bene faciunt ea quę scripsi post Inno.de tempo.ordi ex te
nore.in tribus oppositionibus.&.x.q.& in.c.fi.e.titu.in.vij.
quæstiōibus.& præsertim in.iiij.quę omnia hic repetere pos
ses Sed quarto igitur quæ sunt illa crimina quę post notorie
tatem depositionē inducunt,& hic dico cū Ioan.ad finē sum-
mæ præallegatæ,ꝙ nulla propter illa,de quibus reperitur ex-
pressum saluo ꝙ in grauioribus omnes regulam ponunt, ꝙ il
la depositionem non inducunt,vt.ĩ.de pur.ca.c.inter. de ac-
cusa.c.inquisitionis.de tempo.ordi.c.ex parte.&.c.fin.de eta.
& quali.c.j.de ętat & qual.c.j.de renun.c.fi.secūdum Ligna.
An autē pro simplici fornicatione sit clericus deponēdus. ple
nè scripsi.in cle j.de offi.ordi.q.ij. Sed nunquid omnia crimi
na impediūt promouendū.dicūt quidā ꝙ sic,etiam de omni
mortali peccato,vt puta deiuramēto temerario subaudi indu
cente mortale,quia non semper inducit vt patet.xxv.di.§.cri-
minis.in fi.notatur.xxij.q ij.in summa.& per Tho.secūda se-
cundę q.lxxxxviij. articulo.iij. in solutiōe vltimi argu. Sed
tunc inducit cū illicitū deliberante iuratur,vt dicto.c.sicut no
stis.& de his q̄ fi.a maior.par.ca.c.j.facit.lxxxj.di.c.j.xxv.di.
c.vlti.de tēp.or.c.fi.lxxxv.di.c.Florētin⁹.Sed gl.in c.i.xxxv.
dist.allega.&.xxij.q.iiij.c.diffinitio tenet contrariū.Pro hoc
indnco.c.i. lxxxj.dist. vt dicitur,ꝙ nō omne peccatū.&c.sed
solū crimen accusatione & damnatione dignissimū.Dico igi
tur non oīa peccata etiā notoria, sed solū maiora,vel medio
cria hanc inhabilitatē seu suspensionem inducere.c.cū quæsi-
tū.de tempo.ord.allegatū.loquitur de adulterio homicidio,
& falso testimonio, ac periurio, quę maiora vel mediocria
peccata existunt.Et sequebatur dn̄s Matheus de salua.

¶ QVARTO opponitur cōtra quartū notabile, ꝙ imò
episcopi in omnibus dispēsant in quibus nō est eis specialiter
prohibitum,vt.ĩ.de sen.exc.c.nuper.§ in secundo. &.c. cum
illorum.§ j.in fin.iuncta.l.j.in fi.ff.ad municipa.Hanc opinio
nem facere vident hic Ber.& Inno.Eran.Vtellen.dicit decre.
nuper.nihil facere ad ꝓpositū, quia loquitur de absolutione
excōmunicatiōis q̄ facilius permittitur quā dispensatio.ar.ĩ.
de appel.c.qua fronte. Facit dictū.c.cum illorum.probās dis-
pensationē esse maiorē.& ꝙ notat Io.An.de elect.c. cupien-
tes.§ cæterū lib.vj.¶ Dicit Vin.epm posse dispensare, vt inue
niatur aliquando dispensatū,si vero in hoc nouū inopinatum
contingeret cōsuleret superior,& intelligeretur epis id probi
bitum.Dicūt Pet.de Samsona.& AEgid.ꝙ contra canones il
los qui irregularitatē non inducunt dispensat epus.ĩ.de tem-
po.or.c.dilect⁹. vbi de hoc plenè scripsi in prima oppositiōe

& de renun post translationē.Sed si canon induxit irregulari
tatem,tūc si prouenit ex defectu vt in bigamia,epus nō dispē
sat vt de big.c.nuper.&.c.super eo.Sed si prouenit ex delicto
dispēsare pōt,si ex alieno etiā ex maiori adulterio.j.q.j.c.
in fin.Sed si ex proprio,dispensat epus in adulterio, & in mi-
noribus,sed in maioribus nō. vt hic.Et est ratio secundū istos
quare facilius dispensat epus cōtra canones inducētes irregu-
laritatē, quia post pœnitentiā cessat cōstitutionis cā,quod nō
in alijs.Et facit ꝙ notatur.xxvj.di.deinde.Sed primū tollitur.
secūdū Ho.ĩ.de ætat.& quali.c.ꝓterea.&.c. indecorū.Est eñ
22 ꝓhibitū † ne patiētu deffectū ætatis vel ordinis cōferat bñficiū
cū cura,si hoc fiat nulla irregularitas ex hoc īducitur,& nī per
epm dispēsatur,vt ibi notat ꝙ dic eñ vt legi.& nota e.tit.c.vni
co.lib.vj.Contra secundū est,quia cū mutilato dispensat eps.
de ætat.& qual.c.tuam.& tamē ibi est irregularitas prouenies
ex deffectu.Contra tertiū est,quòd illegitimus ex alieno de-
licto irregularis est,tñ epus cum eo non dispēsat ꝙ dic vt de
fil.presby.c.j.libr.vj.Contra quartū est, qa quandoq; conce-
ditur in maioribus adulteriū,vt dicit gl.& quādoq; minori-
23 bus prohibetur.Hostien.finaliter dicit † ꝙ epus dispēsare po
test in adulterio & minoribus,vbi expressè in iuribus nō pro
hibetur. Sed in maioribus nō,nisi vbi expressè cōcedit,& per
hoc breue interlineare dicit planā esse materiam, & nullā pati
calumniā,& hoc habuit ipse ex notatis Tanc.& Goff.hic.&
ĩ.de cler.coniuga c.sanè.ij.que probare videtur cū periurio
epus dispensare.& de hac materia remittit Nouel.ad Spec.ti.
ij.§ nūc de eporum.ver.in his igitur casibus.& versiculis sequē
tibus.Lign.videt̄ stare cū Host dicit tñ quòd opinio quæ ha
bet quòd nō dispensat epus nisi in expressè permissis,non sa-
24 pit hæresim,qa † dispensatio propriè est relaxatio dispositio
nis iuris communis,ꝙ totaliter tollere inferioris principis est
prohibitum.xxij.distinctio.inferior.de maioritate & obedi.
c.cū inferior.& cle.ne Romani.de elect.Inno.de tempo.or.
c.cū dilectus.in aditiōe quā Archi.posuit de elec.licet canon
lib.vj.in glo.dicunt qdam ad fin.& dicit se eam ab originali
25 Inno.habuisse,† dicit indubitāter epos dispensare nō posse ni
si vbi est à iure concessa dispensatio,præsertim cōtra iura con
dita à Papa Archid.in dicto.c.licet canon.sequitur dictā opi
nionē Inn.& eam probat eo modo quo scripsi in dicto.c.cū
dilectus.in prima oppositione.vers.& hoc probat.&c. Facit
quia canones sunt ab omnibus custodiendi.xx.di.si decreta.
xxviij.di.nulli.de cōsti c.j.& fi.cū cōcor.Igitur nō licet eas re
26 laxare nisi vbi permissum est.xxv.q.ij. amputato.† Dispen
satio enim habet ius vulgare.xxiij.q.iiij.ipsa quietas. vers.tā
si.& nō absolutio.de qua loquitur.c.nuper.Dicunt tñ Inn.&
Archi.in locis allegatis ꝙ nec cōtra cōstitutiōes inferiorū dis
pensant epi.Cardina.Parisien.in.c.licet canon.dicit ꝙ opinio
Innocen.& Archi.maximè videtur vera de canonibus factis
super personis idoneis in ecclesijs præficiēdis,quia illorū cu-
stodia epis est iniuncta,vt in.c.cum ecclesiæ.de ætat.& qual.
vt dixi in dicta prima oppositione.Henr,hic ponit circa hoc
vnam diffusam distinctionē & finaliter in proposito sequen
do dicta sua possumus elicere casus indubios. Primus est de
canonibus ius prærogatiuā seu priuilegium singulare Domi
ni Papæ respicientibus in quibus cōstat episcopos dispensare
non posse.de transacct.c.j.aliâs de transla.&.c.inter incorpo
ralia.&.c.quāto.&.c.licet.de offi.le.ꝓ translationē.Secundus
est in canonibus pœnā,legem,regulā,seu normam episcopis
imponentibus.vt puta,circa personas per eos promouendas
in quibus etiā constat episcopos non dispensare,nisi dispensa-
tio reperiatur eis cōcessa,Sic intelligit.de tempo.or.dilectus.
Quia aliâs iudices essent in causa propria.C.ne qs.in sua cau
sa.&c.& in facto suo ad vtilitatem suam,qui fil.sunt legit.per
venerabilem.§.de filijs.ver.in suo.&c.secundum Lau.in cle.j.
de priuile super verbo dispensari. Tertius casus est, vbi casus
dispensabilis dispositionem soli Papę reseruatā requireret,si
cut episcoporum depositio.secundum Hosti.& Nouell.de
biga.super eo.argumen.iij.q.vj.c. quamuis.&.c. multum. &
27 c.dudum. † quia eius est soluere cuius est ligare.de transla.

c.ij.§.j.de ma.& obed.cum inferior. Et etiam eadem ratione
cum promouendis ad episcopat⁹ dispensare nõ possunt, secũdũ
Pet. Abba.& Nouel.hic,ad hoc.j.de elect.innotuit. Ecõtra
quartus casus est in quo constat episcopũ dispensare videlicet
28 in foro pœnitentiali.† Quia quilibet sacerdos põt.lxxij.dist.
secundum Laudunum.in dicta cle.j.Quod intelligit Henri.
in occultis,& adhuc saluis casibus expressè prohibitis,quia tẽ
pora pœnitudinis sunt arbitraria. xxvj.q.vij. tẽpora.Quod
intellige secundum notata & lecta in.c.quęsitũ allegatũ. Sed
in peccatis notorijs dicit episcopũ non dispẽsare etiam in fo
ro pœnitentiali,nisi in casibus sibi expressè permissis. Allegãs
j.de pœni.& remis.c.j.& notata Hosti.e.titu.c. significauit.
His exclusis disponit Henri.aliàs dicit ꝙ contra canones irre-
gularitatem infligentes,non dispensant epi,nisi in casibus sibi
expressè permissis.xj.q.iij.si quis episcopus.notat glo.l.dist.
presbyteros.& dicit esse de re iudi.cũ eterni.de sen.exc.cum
medicinalis.&.c.is.qui.§.fi.is verò.lib.vj.secundũ ibi notata
per Cardi. Archidi.& Io.An.Sed cõtra imponẽtes excõmu-
nicatiõem dispẽsant nisi prohibeatur.vt in.c.nuper.cum ibi
notatis.Contra imponẽtes verò pœnã suspensionis vel inter
dicti certo tempore limitatã non dispensat nisi cõcedatur ex
presè.de elect.cũ in cunctis.§.clerici.& in.c.si compromissa-
rius.§.porrò.lib.vj.&.c.cum eterni.§.si quis autem.&.c.cum
medicinalis.§.si quis autem.secundum Cardinalem. Archi-
di.& Ioan.Andre.c.cupientes.§.ceterum.super verbo suspen
sos.Sed si pœna non est certo tempore limitata dispensant ni
si cõtrarium reperiatur expressum.ar.de regula non solũ.lib.
vj.& de cõtrario expressè põt intelligi.de tẽpo.ord.dilectus.
In alijs autem pœnis constat eum iam actualiter degradatis.
iuxta.c.degradatio.de pœn.libr.vj.non posse episcopũ dispẽ
sare.sic intelligit lecta & notata.j.de cle.exc.ministran.c.cle-
rici.sic dici posse hoc.e.in.§.si verò.Sed cum nondum deposi
tis saltem actualiter,sequendo Hostien. dici episcopos dis-
pensare in adulterio,& in minoribus nisi expressè prohibea-
tur.Et idem Gof.in summa.de cleri.coniuga.§.sed quæritur
& Archidi.l.di.in summa.&.j.q.vij.nisi rigor.& Lau.j.q.vj.
in summa.& Nouel de supplen.neg.prælato.c.Romana.in
29 fin.lib.vj.† Saluo quod cum clerico qui cõmisit adulterium
incestuosum nõ dispensat episcopus,propter incidentem in-
cestum.ar.ff.ad.l.iul.de adul.l.vim pacem.§.præscriptiõe.Et
notant Vin.& Nouel.hic &.ar.xxvij.q.j.virginem. vbi vide
Ioan.Contra canones autem nullã pœnã.sed solum legem,
regulam siue normã nõ ipsis episcopis sed ab eis inferioribus
imponentes dispensant epi,in casibus eis præmissis expressè,
de æta.& qua.c.vnico.de fil.presyt.c.j.li.vj.Sed nõ dispẽsant
in casibus eis prohibitis expressè, vt dicto.c. dilectus.de tem-
po.ordi.& de fil.presbytero.dilectus.ar.C.de legi.nõ dubiũ.
In casibus verò non concessis nec prohibitis expressè dicit se-
quendo Inno.quod in casibus in quibus ius concedit simpli-
citer dispensationem non specificando per quem valeat dis-
pensari dispensant episcopi, nisi eis pohibitum sit expressè,vt
j.de cleri excomuni.ministran.c.postulastis.&.c.nuper.al.
¶ Sed vbi ius non concedit nec simpliciter nec specialiter dis
pensationem episcopi non,dispensãnt.de consangui.& affi.
dilectio.xxv.quæstione.vj.quod scripsi.de præbendis.c.de
multa.de electiõn.nemo.libro.vj.¶ Ratio est quia cũ ipũ de
beant seruare canones non debent contra facere,nisi hoc eis
concedatur expressè.vt.xxv.quæst.j.c.j.ij.iij.&.iiij.Fallit in
c.multi.necessitate,vel vtilitate ecclesiæ iminente.sc̃dm Host.
ibi & Archidi.in.c licet canon.vbi de hoc & de cõsue.c.j.li.vj.
¶ De Papa autem quòd potest mutare canones & cõtra eos
dispensare,vt de constitutione.c.j.& final.&.c.j.libro sexto.
Saluo quòd non dispensat contra canones,articulos fidei,
vel legem diuinam imponentes,aliàs continentes aut subuer
sionem vniuersalis status ecclesię.decimaquinta distinctione
sicut sunt.xxiiij.quæstione.j.memor sum.vide.j.de conces.
præben.proposuit.& ibi notata per Henricum.¶ Nec etiam
habet colarationem status eiusdem.j.q.vij.& si illa.Notat Ar
chi.in.c.sunt quidẽ.allega.in gl. fin.Item nec cũ monacho vt
habeat propriũ.de sta.monach.cũ ad monasteriũ.in fi.Quod
intellige vt ibi notatur per Ho.Inno.& Hen.Et vide alia nota
ta.de resti.spol.literas.super verbo non potest dispensare.&
plenius in Specu.de le.§.nunc breuiter. Papa tñ dispensans si-
ne causa iusta, in casibus in quibus potest dispensare ex causa
peccat.& etiã ille cũ quo dispẽsat licet habeat exceptionẽ quo
ad ecclesiam, notarunt Gof. Ber.& Ho.j.de voto.c.non est.
& Inno.de renun.c.cum inter.& dicto.c.cũ ad monasteriũ.
in glo.vt nisi.& ex causa.& ibi Hosti.post eum,& Specu.Ru
bri.de dispensatione Papali in principio.& Gof.in extrauag.
Io.xxij.quæ incipit execrabilis.in glo.ij.ꝙ intellige secundũ
notata Henri.in.c.cũ ad monasteriũ.Se inferiores epis non
dispensant, nisi in casibus eis specialiter cõcessis, & in iure ex-
expressis.Sic intellige notata Inno.& Host.de eo qui fur.or.
suscepe.c.cum h.Et Inno.Hosti.& Compost.de postul.prę
la.c.tin.& Ber.& Ho.ne clerici vel mona.c non magno.glo.
fi.& de sen.exc.cum illorum.in fin.& Spec.de le.§.sunt quo-
que.in fin.& Archidia.de elect.super eo.super verbo superio
res lib.vj.&.xvj.q.j.ecclesia habet senatum.in glo.adde dicit
Inn.Et ratiò,quia dispensatio est de maioribus negotijs.j.q.
j.didisci.& maiora negotia debent episcopis reseruari. xxv.
di.prelectis.j.de excel.præla.sicut vnire.& quia epi & non il-
li sunt ad ministratores,& executores canonum.xx.di. circa
prin.Et circa istam materiã vide ꝙ scripsi in.c.dilectus.post
Inno.& Hosti.in summa.de dispen.§.quis possit. Et plenius
in Specu.de le.§.nunc de episcoporũ dispensatione.vbi ponit
clij.casus in quibus potest episcopus dispensare.& Archidia.
in dicto.c.licet canon. licet glo.multũ quidam.& Laudu.in
cle.j.de relig.domi.super verbo fortius. vbi dicit quòd in om
ni causa tangente inferiores potest episcopus, nisi expressè si-
bi prohibeatur dispensare.ꝙ non credit Henri.generaliter ve
rum.Subdit etiam quòd cõtra l.ciuilẽ non dispensant etiam
episcopi,quia falcem suã mitterẽt in messem alienã.de elec.ve
nerabilem.j.c.noui.Dicent hic intelligẽdum,secundũ notata
sua de consti.c.j.di.j.& de casibus,in quibus dispensat Abbas
remittet ad notata in Specu.de le.§.sunt quoq;. vers. Abbas
quoq;.De dispensatiõe verò cõtra legem diuinã vel naturalẽ,
dicit quòd eam non faciũt prælati ecclesiastici.per.c. cũ infe-
rior.allegatum cum ibi allegatis.& per lecta & notata.v.dist.
in princ.Saluo eo quod ipse notauit de Papa in.c.proposuit.
allegato.Subdit etiã ꝙ secundum Nouel.loquitur hæc decre
talis in manifestis,quia in notorijs non est necessaria dispen-
satio,de quo remittit ad notata in.c.quæsitũ.allegato. Subdit
etiam quòd post peractam pœnitẽtiam nedum iuxta formã
huius capituli dispensare,imo debet secundũ Petr.Abbatẽ,&
Nouel.ar.l.di.domino sancto.Est eñ quãdoq; dispẽsatio de
bita,de quo.j.q.vij exigunt.& in Spec.tit.j.§.generat.nec im-
peditur propter scandalũ.Item secundũ Guil.Nazonis Io.de
Deo facta Pet.Abba.& Nouel.epus in dicto accusatore etiã
qui iam probauit põt dispensare cum accusato qui egit pœni
tentiã,cum habeat à iure hoc beneficiũ ꝙ sibi non est auferen
dum,vt in regula indultum.lib.vj.nec facit iniuriam.&c.de
elect.cum ecclesia.ar.l.di.ũ quis presbyter. De hoc in Specu.
de abolitiõe.§.j.vers.sed cum Cum accusatore verò qui non
probauit dispensare non potest,propter pręsumptam calum
niam,& quia non egit pœnitentiam & de hoc in dicto.§.nunc
de epis.vers.sed nunquid cum accusatore dicam.in quarta.q.
in princi.& in.§.sed nunquid.Item subdit secundum Pe.Ab-
batem & Nouel.ꝙ per simplicem dispensationem epi dispen
satum intelligitur in acquisitis,& in acquirẽdis ordinibus &
beneficijs.Cum enim dispensatio sit beneficium,latè est inter-
pretanda.de dona.cum dilecti.de priuile.quia circa.& de ver
bor.significatio.cũ olim. Quod intelligitur quoad iura quæ
dispensans conferre potest, & sic non obstante de consangui.
quòd dilectio.Dicunt etiam quod per dispensatiõem episco
pi non erit habilitatus ad episcopatum, vt in.c.innotuit.alle-
gato.dicã.j.c.in.vj quæstiõe.in principio.Et sic notorij for-
nicatores,& alij similes quandocunq; pœnitentiam egerint
non possunt sine licẽtia Papæ in episcopos promoueri quod
satis

satis est graue secundum Abb. & Nouel. & de ista materia notatur per Ray. in summa sua. & per Astē.ti. de dispē. arti. iij. & per fratrē Ioan. in sum. confe. titulo de lapsi. & dispensa. questione tertia. Iohan. Calder. quasi adherens opini. Hosti. & Goff. in additione solum hoc dicit, quòd forte Goff. & Hosti. dicta sua à Lauré. receperit, qui not. j. q. v. c. j. quòd in adulterio & in minorib⁹, pōt Episcopus dispēsare, etiā si nō inueniat dispēsationem in iure. In maioribus verò dispensationē nō inducat, sed inducta vtatur. nisi vbi ꝓpter prerogatiuā aliquid faceret. Allegat. c. innotuit. Et ista opinio per. M. de salua approbat, videlicet quod vbi inuenitur in iure aliquando dispensatum fuisse vel dispensandum fore, censetur tacitè permissa Episcopis dispensatio, pro eo ꝙ ipsi sunt magistri & custodes canonum. xxiiij. quæstio. iij. c. cum quibus. in fi. & c. seq. Alias autem in adulterio, & in minoribus: subaudi & adulterio paribus siue similibus censetur dispensatio Episcopus per hic & in minoribus permissa. præter casus expressos. Collect. de materia dispensationis. remittens ad Archidia. in. c. licet canon. & ad collecta sua de elect. dudum. & de pœni. & remis. c. fi. Di-
30 cit sic, Credo † dici posse quòd in criminibus dispensare pōt Episcopus indistinctè nisi inueniatur prohibitum. vt notat Inno. hic. & de tempo. ordi. c. dilectus. & per ea quæ notantur. l. distin. in sum. & c. miror. vbi Io. in hac sententia remanet. Sed contra canones dispensare non potest, nisi vbi inuenitur concessum. xxv. q. ij. institutis. cum similibus, sic intelligens nota Archidia. in. c. licet canon. Nec ob. quod hic legitur in § circa adulteria que ad vltima vero: que litera a cōtrario in alijs videtur dispensationem prohibere. Quia minora vocat omnia in quibus nō est prohibita dispensatio. secundum Innocē. & in hoc remanet glo. antiqua Inno. licet additio Inno. aliter distinguit, quę tamē additio satis videtur reprobabilis alias reprehensibilis, cū Ho. & cæteri in prima sententia cum Inno. remaneāt. Videt mihi hęc opinio multū probabilis, salua hac modica distinctiōe. Quia aut sunt talia crimina ꝓpter quorū enormitatē aut exēpli perniciē iura inrētitis in illis dispēsationē auferūt tacitè vel expressè, & tūc non dispēsat Episcopus, quia tūc illis iuribus derogaret, qđ nō potest. vt. C. de offi. prefect. pret. l. normā. & cle. ne Romani. in prin. de elect. Aut nō sunt talia, &c. & tūc in illis seruet opinio Collec. post peractā pœnitētiam. Et est ratio, quia dispēsatio nō debet fieri sine cā & cū cā subest necessaria est. vt in. c. exigunt. & c. dño sancto. alleg. vt dixi. ꝟ. post Pe. Abb. Nouel. & Hen. Igitur Eps cui executio & administratio canonū est cōmissa. vt. xxj. di. circa princi. & xxiiij. q. iij. cū quibus. in fi. & c. sequent. Hoc quod in necessitate administrationis huiusmodi videtur consistere, facere debet & potest, sicut dicimus de illo ad quē administratio Ecclesię cathedralis deuoluit, ꝙ potest facere ea que sunt iustiuę, licet nō possit facere ea q̄ simplicis gratiæ esse videtur. vt de inst. c. ij. li. vj. & de offi. vi. c. fi. eo. lib. Et no. Car. de supplē. neg. prel. c. Eccle eo. lib. Præterea si administratio & executio canonū sibi cōmittitur, & secūdum canones casus nō reperiatur indispensabilis. & per cōsequēs dispensabilis, cur nō dispensat Episcopus, nō aduerto. Hoc enim est de iure communi, diuino: & naturali, quod peccator quātūcunq; magnus post peractā condignā pœnitētiā habet ꝓinde ac si nō peccasset, & nisi iure positiuo cōtrarium statutū foret, posset admitti ad omnia ad quæ admitteretur si non peccasset. vt. l. dist. vt constitueretur. cum. ix. c. præcedentibus. & in sequentibus. & notauit Innocen. de tempori. ordinan. ex tenore. Cuius quidem iuris positiui dissolutio data est ei cui sunt traditę claues ligandi & soluendi in vtroque foro. vt eodem capit. vt constitueretur. Cuiusmodi videntur Episcopi vigesima quinta distinctione. capitulo perlectis. Successores enim sunt Apostolorū sicut Papa successor est Petri. vt. c. in nouo. xxj. disti. lxiij. di. quorum. xij. q. j. videntes. xxxv. distin. Ecclesię principes. in fi. xl. di. non facile. lxviij. distin. quorum vices. de sacra vnctione. c. ū venissent. in vlti. colūna. Et videt ꝓbari. Actuū c. xx. in fi. videtur q̄ possit omnia que poterāt Aposto. ꝓter casu quib⁹ videt, restrictа eorū potestas p cōsi li gñralia, vel

saltem per Papam, videlicet infra diœcesis eis commissis. ar. de maio. & obed. solite. in fi. & ista opinio cōmunis glo. quæ seruabat donec Archidia. pretextu dictę additionis exaltauit vocem suā. Quia quā multi moderni nouitatū auidi sine vrgente ratione secuti sunt. Alia tamen opinio magis pia est, & vt potestas Episcoporum nimium nō restringatur. xj. q. j. peruenit. de rescrip. c. ad hæc. Et vt verè pœnitentibus facilius succurratur, quod fauorabile est per iura predicta. ar. de reg. iur. in pœnis. li. vj. cum cōcor. Qualiter autem Episcopi cōtra iura que ipsi fecerūt, & ecōtra cōsuetudines approbatas liceat eas tollere & interpretari possint. de quo hic per Collect. Scripsi satis in dicto. c. dilectus. in. v. & vj. questi de quo vide per Inno. in. c. cum ad monasteriū. in glo. fi. & per Collect. de cōsti. cum omnes. Aliquos etiam casus in quibus dispēsant Episcopi, & aliquos in quibus non dispensant, & qualiter in delictis dispensare debēt scripsi in dicto. c. dilectus. in. iij. iiij. & vij. q. Volui opponere cōtra illud generale, ꝙ iudex postquā functus est officio nihil facere pōt. Sed dic vt scripsi de offi. dele. cū in literis. de consti. c. canonū. de elect. c. nosti. & dicā. ꝟ. de appe. cū cessante. Itē contra vltimū notabile. sed dixi aliquid circa illud. & dicam in. c. degradatio. & de accusa. c. qualiter ij. vide hoc per Inno. circa medium magnę glosę.

¶ PRIMO queritur, ibi: *conuicti fuerint vel confessi*. nunquid vocati corā Episcopo poterunt variare? Inno. & Compos. in c. per inquisitionē, notāt ꝙ non nisi probēt errorē, vel intellexisse suā confessionē in alio casu. Et idē notat Hosti. in summa. ꝟ. c. proximo § secūdo. ver. sed nūquid. Imo plus videtur ꝙ Eps potest illā cōfessionē ratā habere. ar. c. quod in renūciatiōe. & c. quod in dubijs. de offi. dele. cum olim. de his quę fi. à ma. par. ca. cū vos. Sed dicit Collect. ꝙ ista sunt planè contra literā istā, cum dicit. nō sunt propter hoc à suo Episcopo condēnandi. i. nullum dānum inde consequi debēt. secūdum Ho. Sed his non obstātibus dic vt scripsi in prima oppositiōe. nec est verū ꝙ dicat Ho. indistinctè nullū pręiudiciū generari, qđ dic vt scripsi in expositiōe. in verbo aliquatenus. vel dic & fortè verius, ꝙ aut clericus persistit in cōfessione facta corā iudice seculari. & tūc ex ipsa cōtra eum producta in modum probationis, & ex sequēti persistētia seu approbatione vires recipiēte sibi in iudicio ecclesiastico pręiudiciū generet, & sic intelligātur dicta Inno. & Cōpo. & ea que scripsi in prima oppositiōe. Aut ipse eā reuocat & falsā asserit dicēs furtè se eam fecisse terrore. metu, vel simplicitate, & tūc sit istud speciale ꝙ sine alia probatiōe habeatur ista cōfessio pro non facta in odium laicorū, & fauorē clericorū. Et quia in delictis probatiōes debēt esse luce clariores. C. de ꝓba. l. fi. Saluo ꝙ si nō appareat de errore, vel terrore, aut alia iusta excusabili cā negare nō possū q̄n ex illa iudicē in iudicio suspicio magna, ꝓpter qđ forsan in defectū probationum aliarum posset talis subijci questioni. vt. ff. de q̄stionibus. l. j. & l. vnius § in ea cā. & l. fi. & C. e. l. milites. & ꝟ. de reg. iur. cū in contemplatione, cum ibi nota. per Nouel. & Henri. § imo. forsitan nō euitabit etiam infamiā facti, & eius effectū. secūdum ea quę leg. & not. per omnes. ꝟ. de ord. cogni. cum dilectus. in verbo facienda. secundū Ber. & Hosti. hic. Sed videtur velle Coll. hic, ꝙ nec poena infamię facti, hoc casu vēdicet sibi locū ne laicis ꝗ clericis opido sunt infesti, det occasio in clericos autho. vsurpādi, & hoc ꝓpter verbū nullaten⁹, qđ sentire videt Cōpos. in. c. p inquisitionē. dicēs, vel dic & meli⁹ ꝙ in. c. at si clerici. fuit cleric⁹ corā iudice seculari violēter tract⁹, & fuit etiā illud ne in aliquo laicorū iurisdictio sup clericos approbet. Vel distingue iuxta dicta Cōpos. sc̄dm dictū Coll. q̄a aut clericus volūtariè pmittit se trahi corā iudice seculari, & cōfitet & volūtariè, & tunc pōt hre locū quod notat Inn. loco. ꝟ. ti. ꝓximo. si dilegēs, aut mut⁹ tacēs est. & tūc nullū pīudiciū afferat clerico talis cōfessio, & sic procedat ista decreta. quam Bernard. & Hostien. intelligunt de pactis indutis, vt hic notatur in glosa secunda. Sed hoc non applaudet menti Innocenti, quia dictum suum retulit ad casum istius decretalis, per expressum. Sed dicere quòd dictum Inno. tanquam nimis rigorosum ac verbis &

menti huius decre. aduersum non sit sequēdum, forsan non esset hæreticare in iure, quod de præsenti magis placet. Nec ob. ī. de excess. præl. 1. quā sit graue, nam ibi non condēnatur quis nec deponitur ex confessione facta extra iudiciū, sed propter infamiā inde ortam, & scādalum inde sequens suspenditur. de quo etiā ibi dicā, vel dic ꝙ minoris virtutis est & maioris dānationis confessio facta in iudicio seculari per clericum maximè inuitè tractum, quàm confessio facta per eum spontaneè extra iudicium. Et hoc ex duplici causa, primo si quidem quia ad refrenandum audacias laicorum, & magis conseruandum ecclesiasticam libertatem hoc videtur hic statutum. Secundo quia præsumitur ab inuito extorta, terrore, vel metu, & quia etiam scribæ secularium iudicum infesti clericis nimis quandoq; voluntarij essent ad scribendum confessionem aliter quàm facta fuisset, & ideò suspecti testes esse videntur, vnde firmiter teneas ꝙ nisi sit tabellio publicus, & de confessione faciat publicū instrumentum suæ scripturæ negatæ per clericum, etiam si forsitan essent duo in modum actorum credi non debent. Nec ob. c. quoniam contra. ī. de probat. quia loquitur in actis habitis corā iudice cōpetenti: modo secularis iudex in causa ista non est iudex cōpetens, nec acta habita coram eo vt iudicialia non valent, vt hic probatur. Nec ob. iura quæ videntur innuere confessionem extraiudicialem probare, quia probabiliter potest dici ꝙ in criminibus illa non vendicāt sibi locū pro eo, quod probationes ibi debent esse luce clariores, de quo aliquid notat. in dicto. c. quā sit. in glos. j.

¶ SECVNDO quæritur, quia tractatum est supra proximo de infamia facti, nunquid Episcopus potest cum sic infamato dispensare? Hosti. dicit ꝙ sic, quia princeps & senatus famam restituere possunt, & Ecclesia senatum habet. xvij. q. j Ecclesia. vbi Io. idem notat. Tamen Inno. de re iudi. c. cum te. tenet contrarium, quia hoc non reperitur iure cautum. & ille textus intelligitur de Senatu. & idem notat Arch. ij. q. vj. qui Epiphaniam. &. c. ecclesia. alleg. Et hoc tangit Collec. sed non decidit. dicam. ī. e. c. q. vj. §. sed nunquid. & in dicto. c. cum te. vbi de hoc per Henricum, in. ij. distin. Quærit Coll. quid est effectus infamię facti. G. dicit ꝙ est suspensio ab officio, & sic potest intelligi quod notatur de iureiu. ad nostram. vbi notatur indistinctè, quòd propter infamiam facti, potest quis suspendi. Sed nunquid à beneficio. dicit Colle. quod nō, nisi infamia scandalū generaret. de purga. cano. c. inter. & lec. & not. ij. q. v. presbyter si à plebe. nisi in casibus. licet Inno non tet contrarium. in. c. per inquisitionem. Ad quod vide Cardina. de accu. c. j. in fi. Ex leui tamē causa, clericus ab administratione spiritualium potest suspendi. vt notat Hosti in summa. de senten. excom. quis possit. in prin. & Archi. xxxij. dis. c. præter. Sed nunquid condēnatus de furto indistinctè est infamis. glo. dicit ꝙ non, nisi criminaliter ageretur. Sed Hosti. contra. de re iudi. cum te. Collect. dicit glosam sustineri posse in condēnato de furto ciuiliter, cōditio furtiua talis enim nō est infamis infamia iuris, sed benè infamia facti. ff. de act. & obli. l. cessat. Notat Dyn. de regul. iur. c. infamibus. dicam in

31 dicto. c. cum te. Dicit etiam † ꝙ cum iudex propter cōditionem delinquentis, vt pote senectutis, vel iuuentutis, vel dignitatis possit pœnam legis minuere, vel augere. C. ex qui. cau. infa. irrog. l. & si seuerior. vel propter ignorantiam delictum repentinum, vel rei publicę vtilitatem. Si iudex sic pœnam minuit, videtur conseruare famę ęstimationem. secundum glos. dictę. l. Sed hoc facere debet cum causę cognitiōe, vt ibi, alias non, nēc valet sententia. vt. ff. de mino. l. ordine. Sed hęc sententia non placet Petro de bel. pertica, quia si iudex facit gratiam in vno. s. in pœna, non sequitur ꝙ in alio. s. in fama, quod dic vt ibi notatur in Cyno. q. ij. Et hoc est quod subdit Collectarius. verum nisi ex forma sententię aliud appareret, vt quia iudex dicit aduocato. Remoueo te ab officio aduocandi, vsque ad. v. annos. Ex hoc enim apparet quod vult infamiam remittere. vt. ff. de postu. l. si prætor. secūdū Cy. vbi. ī. ar. de vsu pal. ęstualem. cum similibus. dicam etiam in. c. cum te. Sed an teneatur Episcopus dispensare videtur ꝙ non, vt hic. in. §. de adulter. ibi: *potest Episcopus*. quia verbum potestatis necessitatē non importat, licet secus de verbo debet, quamquam Accursius dicat, ꝙ verbum potest, necessitatem importat, vbi de iurisdictione & vlumis voluntatibus agitur. Quia talia necessitatem in se habent. vt. ff. de leg. iij. l. fideicōmissa. §. si quis. Simile. ī. e. nouit. ver. non enim. ī. vt ecclesiastica benefi. c. vnico. ij. q. vij. alicui. Et de hoc verbo potest per Archi. l. distin. tantum. Et secundum hoc cum agatur hic de actu iurisdictionis, videtur quod Episcopus ad hoc teneatur. Facit quod legitur & notatur. l. distin. domino sāncto. & c. vt constituere tur. allegato. Et hoc vbi concurrunt causę dispensationis, secundum quod notarunt hic Abbas & alij doctores. de elect. cum ex eo. lib. vj. & c. domino sancto. vbi de hoc per Archi. dicit tamen quod subditus non potest eam petere iure actionis. sed potest supplicare vel iudicis implorare officium. de quo in Specu. de offi. leg. §. nunc ostendendum. ver. sed nunquid ex causa probabili. Facit quod notat Io. And. de verbo potest. ī. de verbo. sig. cupientes. j. li. vj. vbi notat opposita affirmatiuè necessitatem non importat. Sed secus si negatiuè. ī. de for. cōpe. Romana. in fi. lib. vj. Tamen infra. e. c. intelleximus. postponitur post verbum affirmatiuum, & tamen ponit necessitatem. Sic verbum debet quādoq; importat honestatem, & quādoque necessitatem. vt notatur. xxv. q. j. in summa. & quod in casu verbum potest non imponat necessitaté sed denotet consilium, facit quod textus dicit, quod facienda dispendia, dispensatio cadit sub consilio, non sub præcepto. vt legitur. j. q. j. c. præsentium. Tamen Nouella de renun. c. nisi. post Inno. dicit ꝙ imo est debita. vbi tempus & causa requirunt, & peccat qui non facit eam, vt dicto. c. domino sancto. & c. considerandum. l. distin. & . lxxxiiij. distin. cap. j. de quo scripsi in dicto. c. nisi. §. personæ. in septima quæstione. Et de his verbis pōt & debet. vide per legistas. ff. de offi. pręsid. l. sæpe. in prima glo. & de iud. l. nō quicquid. & . C. quo. & quā. iu. l. j. Aduerte tn̄, quia quod dicūt Canonistę dispēsationem debitā, intellige nō personę. sed & rei publicæ seu officio qd gerit p̄latus. Quia ex bono suæ administrationis ad hoc tenetur, dū hoc reqrit necessitas, vel vtilitas ecclesiæ: sicut tenentur & alta suæ ecclesiæ negocia rectè gerere, & suæ ecclesiæ necessitatē & vtilitaté in oībus procurare. Persona tn̄ non pōt dare hoc sibi debitū, nec id tanquā debitū petere iure actiōis vel officij iudicis. Sed debet hoc misericorditer implorare. sic. ff. de aqua co. & esti. l. j. §. permittit. Et sic intellige quod scripsi in dicta. vij. q. Sed de hoc etiā omnino vide qd scripsi. ī. e. c. in. vij. q. Sed vtrū Episcopus sine suo capitulo possit dispēsare videtur ꝙ sic, quia hic dicitur Episcopo, & nihil de capitulo. Eo modo facit. de ordi. ab Episcopo. c. j. & . ij. de cleri. pug. in duel. c. j. de ele. c. si ex eo. vbi de hoc tenet Io. An. & de ętā. & qual. c. vnico. & de fil. presby. c. j. li. vj. Hoc tenet Hosti. de té por. or. dilectus. & idē videntur sentire hic Nouel. & Ligna. Contrariū tamē tenuerūt Hosti de regu. qd Dei tutorem. & Archi. de fil presby. c. j. alleg. eo ꝙ dispensatio est de maioribus negocijs. & . c. iudici. Et ideò sunt non aliena sine capitulo vt. c. sine exceptione. sie nec dispensat. facit. c. nouit. & . c. quāto. de his quę fi. à præl. & notat Hosti. de donat. Apostolicę. Sic no. Io. j. q. v. c. fi. & Ho. de sta. reg. recolētes. dicit Colle. ꝙ primā sententiā amplectit cōsuetudo, & eā hic sequit Ab. Sub dit tn̄ Coll. ad opinionū cōcordiā p̄babiliter posse distingui, dicēdo ꝙ circa maiora debet fieri cū cōsilio capi. ar. ī. e. causā quę. & de p̄cu. c. j. Sed in minorib⁹ secus, & sic distiguit Ho. in sum. de ijs q̄ fi. à prela. §. j. ver. itē pōt. Et pro primo mēbro hui⁹ distin. induco, q̄a Ep̄s Ep̄alé iurisdictioné & alia ecclesię negocia, aut cōmuniter cū capitulo, aut cū eius cōsensu, vel cū cōsilio exercere debet. xv. q. vij. Ep̄s nullus. ī. de ijs q̄ fi. à pla. c. quāto. de excess. pla. c. j. de cōsu. c. iij. qd nō reperio immutatū, hoc casu. ar. C. de app. p̄cipim⁹. in fi. Facit q̄a spāliter in iustificatiōib⁹, & cōfirmationib⁹, est hoc expressū. vt in. c. nouit. & c. quāto. Cuiusmodi effectū habet dispensatio. Et licet iura dicāt simpliciter hoc Ep̄m posse, dico hic eū facere qd cū cōsilio capituli facit de arb. cū olim. de ele. cū in veteri. & c. Sequitur.

Tertiò

¶ TERTIO queritur, an electus in Episcopum possit dispensare in casibus quibus Episcopus posset, Franciscus Vercellen. dicit φ sic, in pœna quam imponere potest. de senten. excõmu cum illorum. dummodo post peractam pœnitentiam, & ante depositionem. Sed post depositionem se us. ij. q. vj. ideò secundũ Vincen. super quo vide de cleri. excõmu. minist. clerici. Sed domino Martino non placet hoc vltimũ, dicit enim φ omni casu quo potest consecratus, potest & cõsecrandus dispensare. Quia licet pœnam actualis degradationis infligere non valeat, potest tamen illam infligendam demendare. de elect. c. suffraganeis. omnis enim dispensatio iurisdictionis est, secundum eum. Sed nunquid Episcopus potest cum criminoso iam deposito dispensare, & si sententia depositionis nulla sit hoc sine dubio potest. de re iudi. cum Bertoldus. Quia ipse ab initio cognoscere potest, cum sit ordinarius. C. quo. & quandu iudex. l. si vt proponis. etiã sine Episcoporum numero hodie de cõsuetudine. De quo. xv. q. vij. Felix. & idem si rescinderetur per viam restitutionis. vt not. Specul de accu. § ij. vers. sed nunquid. & Hosti. in. c. clerici. & Accurs. qualiter. j. Sed si sententia tenet & non rescinditur, dicunt quidam solum Papam dispensare. vt Ber. in. c. clerici. de quo notatur. l. dist. contumaces. Alij dicunt hoc intelligi de actualiter degradato, depositum enim solũ verbaliter bene restituit Episcopus, secũdum eos. notatur. ij. q. vj. ideò. Et hoc sequitur Martinus. Et videtur probare membrum, secundum huius distinctionis. de hęre. vt cum ipsi. ver. nec non faciendi. libro vj licet aliter notetur. vij. q. j. si quis presbyter. de legatus tamen non dispensat sic, quia talia sub iudiciali potestate non veniunt. de offic. vica. c. si. libro. vj. de tempo. ordi. c. cum nullus. § j. secundo responso. Sic intellige Inno. in. c. canonum alleg ibi. sed illud intelligo, quãdo sine causa vel post sententiã, & de hoc plenè in Spe. titu. ij. § nunc ostendendum. vers. nono. Et dicam de hoc in capitulo. clerici. allegato. vbi tangitur per Nouellam in vltima suppletione glosę. & hoc de ista questione.

¶ QVARTO quęritur vtrũ inuito accusatore qui iam probauit possit Episcopus dispensare. De quo tetigi. s. e. c. in secunda oppositione. § Henricus. Illud tamen intellige & modifica secundum notata Nouell. post Inno. s. de ele. dudũ. j. si glo. talis electio vbi tetigi satis leuiter. xviij. q. vide tamen omnino quæ scripsit Nouella de elect. dudum. glo. hoc non facit circa medium. & quæ scripsi ibidem. in. xj. oppositione. & . e. titu. Innotuit. in tertia oppositione. circa quartam difficultatem, ibi tactam. Et his saluis intellige Episcopum dispensare posse, nisi ante dispensationem ex litis pendentia ius esset quęsitum alteri, vt puta, quia alias iam impetrasset beneficium accusati, cum vacaret per depositionem ipsius, tunc & non in pręiudicium iuris alteri iam quęsiti, Episcopus dispensare non posset ar. c. domino sancto. & . e. vt constitueretur. alleg. Non ob, autẽ ipsi dispensationi ius quod potest accusator in accusatione pretendere, quia illud est publicũ non priuatum. In publici autẽ iuris administratione, pręsidet Episcopus & nũ accusator. ar. C. de iudi. l. nullus. ff. de publica. l. licitatio. § quud illicitẽ. de fideicõ. si à reo. ad. l. aquil. l. ita vulneratus. j. de senten excõmu. vt fame. Sed nunquid cum accusatore qui nõ probauit super pœnã Talbonis vel calũnię poterit Episcopus dispẽsare. Spe. de abol. § j. ver. sed tamen. & ti. de le. § nunc de Episcoporum. ver. sed nũquid. tenet φ nõ. per illud quod tetigi in dicto. § Hẽricus. ver cũ accusatore. puta quia nõ egit pœnitẽtiam, & pręsumitur calumniosus. Sed hoc mirabile quia non dispensatur nisi cũ illo quem cõstat esse criminosum & sic calumniosum & nõ nisi cum correctio, ex regula peccati veniat. qui videlicet in toto vel in parte pœnitentiam egit, sicut egisse potest accusator super crimine calũniosę accusatiõis quẽadmodũ accusatus super crimine de quo dãnatus est, Et videtur vniformis casus vniformis ratio, & p cõsequẽs vniforme ius vtrobiq;. Quis enĩ diceret accusatorẽ homi. idę in probatione deficiẽtem grauius quã verũ homicidã deliquisse, seu plus puniendum esse? Certe nullus. Quis ergo diceret minus cum tali dispẽsari posse non video. Puto tamen quòd doctores præsumpserunt maiorem calumniam seu maioris durationis in accusatore. Non ergo videtur dicendum a id ex deffectu Episcopalis potestatis sed potius ex inhabilitate persone, & præsumptione impœnitentiæ dici, verum quia doctores non possunt dicere hoc circa legem diffinitum, necesse habẽt hic arbitrio Episcopi remittere. de offi. dele. de cau
32 sis. Sicut † & omnes materie dispensationum arbitrarię sunt. ideò videtur mihi illud dictum satis ineptè positum.

¶ SEXTO queritur, vtrum per simplicem dispensationẽ Episcopi censeatur dispensatum in acquisitis & acquirendis ordinibus & beneficijs de quo scripsi. s. e. oppositione. iiij. § Henricus. ver. item. subdit verum Pau. id quod ibi dixi dispẽsatum per Episcopum non habilitari ad Episcopatum, dicit hoc, locũ habere casu quo dispensatio fieret in actu imminẽtis probationis, alias promotionis ad Episcopum, vt puta cũ deberet postulari vel eligi, & ita videtur notasse Innocẽ. licet sub dubio fortè. s. de postu. prela. c. si. in glo. ij. q. post mediũ primæ columne. ver. item postulandi. Sed si actus promotionis non immineret tunc dispẽsatio effectũ suum quo ad Episcopatum operaretur, secundum eum. Et est ratio: quia cõcessum est simpliciter Episcopis dispẽsare, & est ista concessio iuris merè gratiosa. igitur. ar. eius quod dictum est. s. de beneficio iuris latè interpretando. Non enim oportet quod ille qui dispensat habeat potestatem conferendi illam dignitatem, ad quam dispensat, notat Inno de elect. Innotuit. glo. ij. ver. quidam tamen. & Hosti. ibi post eũ, & placet hoc domino Martino. Plus dixi quandoq; non videri mihi in iure hęreticum dicere Episcopum dispensare posse, etiam in actu promotionis, vbi aliàs dispensare potest cum in hoc casu id non reperiatur specialiter interdictum, & sit infra scriptam regulã concessioni & beneficiorum fauorabilem interpretationem requirendam, & per consequens, non admittẽdam exceptionẽ, quę non reperitur expressa. de maio. & obed. c. solitæ. in fi. de coniug lepro. c. ij. de priuile. quia circa melius. ff. ex qui cau. ma. l. nec non. § quod eis. ver. quę clausula Super quo omnino vide, quod scripsi. j. e. in. xij. quæstiõe. Sed nunquid per dispensationem Episcopi tollitur criminis infamia, quæ ex crimine contracta erat. videtur φ non, per ea quę leguntur. ij. q. iij. § hic autem colligitur. vbi dicit Gelasius Papa. quãquam animas saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus. Ioan. tamen in dicto. § glo. j. & c. domino sancto. glo. ex
33 verbo tenent, † φ in omnibus criminibus, in quibus Episcopus dispensare potest, potest etiam tollere infamiam. Ian. Hosti. & alij. in. c. cum te. tenent contrarium. vt tetigi. s. j. in penn. se. undæ quęstionis. Et dicit φ licet Episcopi nedum quo ad beneficia & ordines, verum quo ad testimonia, & accusationes & cætera alia in criminibus quę ipso iure alias quam per condemnationem vel confessionem iudicialem iuris infamiam non irrogãt ante confessionem vel sententiam. Et in his in nuibus etiam condemnati non damnantur de iure quo ad effectus iuris, quæ proueniunt ex infamia facti illam tollat. vbi ipse dispensare potest: nunquam tamen infamiam iuris in casibus quibus contracta est tollere potest, sed contra eam restituere, quod si de facto fecerit cum talis dispensatio non valeat, dispensatus pro non dispensato habebitur, & ita repelletur ab ordinibus, beneficijs, honoribus, & officijs publicis, v à testimonio & accusatione tanquam infamis.

¶ Probat quia hoc non est iure cautum, solum enim est cautum de principe, & senatu, quod ad famam restituere possint. vt. C. de sen. pat. lege prima. & vltima. & secunda quæstio. tertia. § vltimo. circa finem. & . § de qua allegato.

¶ De Episcopo autem non reperitur quod habeat ius senatus. l. licet hoc bene reperiatur de cetu dominorũ Cardinalium

¶ Cetus ergo ille restituet bene famam, licet hoc non possit Episcopus. lxxxxvj. distin. Constantinus. Sed ista est vna bene simplex imaginatio iudicio meo, videlicet φ collegiũ Car. succedat in iurisdictiõe, quã olim habebat Senat⁹ Romanus quia sic haberet vniuersalẽ iurisdictionẽ in temporalibus quã

n⁊ habet etiam Papa.ī.eod.nouit. Nec dictum.capi Constātinus.hic probat verum licet dominus Martinus approbaret opinionem Ioan.tanquā benigniorē tamē in.c.cū te. appro-
34 bat opin.Inno.tāquam meliorem. Queres tamen † nunquid criminosi notorii, sunt infames? & dico tibi ꝙ sic infamia facti sed non infamia iuris, nisi fuerint cōdemnati, aut confessi vel cōuicti in iudicio, nisi in casibus specialibus in quibus reperitur cōtrarium specialiter iure cautū.vt.ff.de his qui no.infa.l.j.§.qui furti.&.l.athletas.§.fi.cū.l.se.& se. Et de hu vide per Pa. in cōmento.c testimonium.ī.de testi.& de his ibi dicā & in c.cum te.&c. Sequitur.

¶SEPTIMO quæritur vtrū Episcopus in casibus in quibus dispensare potest, ad dispensationem teneatur. Sed super hoc vide quod scripsi in secūda quęstio.§.sed an teneatur. vsq; ad.§.sed vtrū. Facit ad materiam, quod scripsi in expositione literę.in verbo potest. Lignanus sic distinguit, aut nulla subest dispēsandi causa, & tunc teneatur imo nec debeat dispensare. Aut subest, &c. & tunc secus. Primū membrum satis videtur verū, quia dispēsatio nunquā debet fieri nisi iusta & certa causa exigente.j.q vij. & si illa. Notat Hostien.in sum.de poen.& remis.sub rubrica.de remissionibus.§.quot sunt species.sub.§.prohibita. Imo etiā oportet ꝙ illa causa sit magna, quia gratia eget negociū multū.i.magnū esse.j.q.vij.c.tali.grādis enim debet esse necessitas, quę habet excusare quod cōtra legē fit.de cōse.di.j.c.sicut.vt not. Archid.in.c.licet canon.in glo. dicūt qui dē alleg. Dum tamen subest causa magna & sufficiens peccat si nō facit & hoc modo teneri dicitur, Imo adiri potest superior.quod intellige in modū supplicationis & vide Archi.j.q.vij.exigūt.&.c.vt cōstitueretur. Sed quę est causa sufficiēs dispensandi? dic ꝙ necessitas, vel vtilitas Ecclesię hoc requirēs vij.q.j.c.scias.lv.di.ceno.in fine.ix.q.j.c.ij.in fi.& de elec.c.nemo.li.vj. Sed benigne iura interpretādo, crederē ꝙ propter prerogatiuam multorū cū aliquo hoc casu post peractā poenitentiā dispensandum foret.ar.predicti.c.vbi dicitur tali cōiugio generati ecclesiasticis ordinibus non applicētur, nisi fortè eos aut maxima ecclesię vtilitas vel necessitas postulet, vel euidens multorū prærogatiua cōmendet sic ergo.ibi equiparantur maxima ecclesię vtilitas, vel necessitas & euidens prerogatiua multorū. Pro quo etiā de pręben.de multa.in fi.& non plus de hoc.

¶OCTAVO quæritur in.§.de adulterijs.ibi: *quæ sunt minora.* quæ dicātur crimina adulterio minora.& quę maiora. Nouella dicit ꝙ restat hoc distinctè, videlicet per quem modum iudicemus crimina fore maiora vel minora q̄ adulterium & vltra hoc nihil dicit. Lignanus dicit Aduerte quia pro peccato quis auertitur à Deo.de poen.di.ij.caritas.xxxij.q. prima. cum renūciatur ideò mensuratur peccatū secūdum recessum à Deo. Secūdo attende ꝙ inter genera virtutū sunt aliquę quę habent obiectū deū, vt fides spes & caritas, ex fide enim creditur, ex caritate diligitur, & ex spe speratur ipse Deus. Aliæ sunt virtutes quæ nō habēt obiectū deum sed bonū morale humanum, ideò cum actus fidei sit credere, caritatis diligere & spei sperare Deum, qui non credit vel diligit Deū, principaliter recedit à Deo, desperās vero non ita directè à Deo recedit licet bene à participatione diuinę Ecclesiæ recedat. Ideò infidelitas obtinet principatum, vitiū vero repugnans caritati obtinet secundū gradū, vt in dilectio vel odiū. sed desparatio repugnans spei obtinet tertiū gra. virtutes autē morales sine caritate: & si deeficacit hri nō possūt.xxviij.q.j.§.vitia.t. Et his opposita vitia nō notāt separationem à Deo scilicet à bono ordinato in Deum, ideò virtutes illę secundū gradum obtinent, & sic de vitijs earum oppositis. Sunt autē quatuor virtutes cardinales principales. Alię sunt non cardinales nec principales, & sic de vitijs eis oppositis iudicare habemus, vnde adulterium quia opponitur temperātię, quæ non est virtus Cardinalis non obtinet principatum, ideò in illo & in minoribus dispensat Episcopus. Sed licet ista aures mulceant canonistis, non multū prosunt, nec dant doctrinam sufficientem in hoc passū, nam secundum hoc sequeretur quòd omnia vitia opposita iustitiæ & prudentiæ essent maiora crimina per Episcopum indispensabilia cum iustitia, & prudentia. Sunt virtutes cardinales in ordine tēperātia priores & pricipaliores, quod fortè esset nec est verū ꝙ temperātia non sit virtus cardinal. Super quo vide ea quæ scipsi.s.de treuga & pa.c.j.in.xiiij.quæstio. Sunt enim quatuor virtutes cardinales secundum Philo.videlicet iustitia prudentia temperantia.atq; fortitudo, vt scripsi in di.quæstio.xiiij. Dicas ergo sic ꝙ cum pro qualitate pœnę regulariter insligantur.& culpis cōmensurantur. vt.C.de poenis.l.Sancimus.&.ī.de his quæ fi.à maio.par.cap.c.quæsiuit.arguendo ab effectu & à posteriori estimare debemus poenam adulterij quę habetur in authētica.vt lice.ma.& auię.§.quia verò plurimas.coll.viij.Signata.C.ad.l.iul.de adul.authen.nouo iure.& in corpore, vt nulli iudi.§.si quando.&.§.adulterā.signific.C.ad.l.iul.de adulte.authentica sed hodie.locus cuius in vno succedit hodie caret perpetuus.vt.ī.de poen.c.quamuis.libro sexto. Et per cōsequēs depositio ab officio & beneficio perpetua, quia suspēsio talis facta, ꝓpter crimē, nihil aliud est quā depositio no. Pa.in cle.j.de priui.& gl.in cle.cupiētes.
35 de poe. Et habem⁹ dicere † ꝙ illa delicta in quibus nō imponitur nisi poena depositionis, censeri debent equalia & similia adulterio, & sic per Episcopum dispensabilia ex similitudine casus & identitate ratiōis. Illa vero in quibus imponitur poena minor depositione, censeri debent adulterio minora, & sic etiam per Episcopum dispensabilia ex fortiori ratione, vt hic. Alia vero in quibus imponitur poena maior depositiōe, estimari deberent maiora adulterio, & sic indispensabilia per Episcopū vt hic. Saluo quòd vbi poena poenā excederet, vel propter scandalum, vel propter exemplū, vel propter aliam causam. vt.ff.de poenis.l.aut facta.in fi.&.q.per totam l.&.C.ad.l.iuliam.repe.l.j. Attendeñ.culparū propositionem non poenarū. Quia poena delictum maius, vel minus non constituit. Sed tale sicut punit, nec ab accessorio debet principalem naturā trahere sed econtra.de conse.eccle.vel alta.c.vnico.li.vj.non enim est potestas Episcoporū vltra restrictionem in iure expressam angustanda.nam cum potestas ipsa clauium, ex institutione ecclesię in eorum consecratione, & institutione sit eis generaliter tradita, iura illam restringentia tanquam odiosa & exorbitantia restringenda sunt. vt.c. peruenit.&.c.ad hæc alleg.& in regula quæ à iure. Si verò sint talia crimina pro quibus non sint certę poenæ institutæ in iure, sed relicta arbitrio iudicantis: Tunc quæ dicantur adulterio maiora, ęqualia vel minora, reputo etiam de arbitrarijs. Et quia in duobus mandatis consistunt omnes leges & prophetæ, videlicet in dilectione Dei, & proximi. Dico quòd arbitrari debet maioritas vel minoritas culpæ pro maioritate vel minoritate oppositionis seu aduersationis dilectionis Dei, vel proximi, & ita plus debet puniri contemptus mandatorum legis diuinæ quàm humanę contemptus dicam hominis & ecclesiastici iudicis quàm secularis, & maioris iudicis quàm minoris, & ledius rei publicæ quàm priuatæ, prout singula potest deducere studiosus semper ab oppositis arguendo.xxxij.di. hospitiorum, & à similibus ad similia.ff.de legi.l.nō possunt.eo modo quo fit in arbitrarum.l.non determinatis.secundum lect.& notata.in.c.de causis.allegato.

¶NONO quæritur, vtrum confessionem factam per clericum coram iudice seculari possit Episcopus per suam ratihabitionem validare. Dicit Lignanus & tetigi supra.quòd non. per regulam non firmatur.& per regulam ratum quis.de regul.iur.libro sexto. Remittit ad notata sua post Innocen. in capi.per inquisitionem. Et hoc certum est, nam iudex verus processum factum per non iudicem ratificare non potest, licet dominus processum, vel sententiam falsi procuratoris ratificet. Quod prosequere vt plenè scripsi supra de offic. delega. prudentiam.in prin.quæsti.v.& in quatuor quæstio.sequen.

¶ Sed nunquid talis cōfessio saltim inducit infamiam, de quo hic in fi.ij.glo.&.ij.quæsti.vj.§.hinc colligitur.& tetigi supra glos.hic.& Gracianus.in.§.allegato.tenent quod non. Sed Petrus Hosti Vincen.& Gof.videntur tenere contrarium.argu.

l.j.&.l.

l.ij.& l.furti.ff.de ijs.qui no.infa.&.j.de re iud.c.cũ te.Exem
ptio enim ciuilis est,& tamẽ infamat,& ideò libertus contra
patronũ de dolo non excipit.vt.ff.de excep.doli.l apud Cel-
sum.§.aduersus.Inno.in.c.per inquisitionem .videtur velle ꝙ
cũ talis inquisitio,aliàs exceptio pro extraiudiciali habeatur in
famiam iuris non irrogat,sed bene irrogat infamiam facti.cu
ius effectus est nedum in obtinẽdis beneficijs,& dignitatibus
impedire,scilicet remouere etiam ab obtẽtis.j.de confes.c.cũ
super de exces.prel.c.quã sit.& de accusa. Episcopus. Sed ob.
de ijs qui.no.infa.l.quoniam.Adhereo tamẽ primo dicto In
no.videlicet ꝙ non irroget infamiã iuris,non enim tanquam
iudicialis.quia vt talis appellatio iure est nulla.vt hic.ar.j.de
reg.iur.non potest.nec tanquã extraiudicialis.quia Cardi.j.
de accusa.c.j.li.vj.Et Accur.in l.quoniã.alle.& Inno.in.c.per
inquisitionẽ.tenent,& bene:confessionẽ extraindicialẽ non ir
rogare infamiã iuris.Nec ob.l.quoniã.quia doctores prędi-
cti eam intelligunt in cõfessione iudiciali. Circa secũdum di-
ctum Inno.credo ꝙ confessio extraiudicialis regulariter irro
gat infamiã facti,videlicet in omni casu quo ex tali cõfessione
grauatur opinio confitentis,apud bonos & graues: dũmodo
apud totã viciniam vel maiorẽ partem vicinię.vt.j.de accu.
vt inquisitionis.in fi.cũ ibi notat.in vltima glo.Et hanc men
tem videtur habuisse hic Ber.in prima glo.Faciũt quę scripsi
de .c.penul libro sexto.vbi plenè reperies de differen
tijs & defectibus infamię iuris & facti. Pręsumo tamẽ in du-
bio ꝙ si publicè & solenniter facta fuerit talis confessio,tali-
ter videlicet ꝙ ad aures maioris partis vicinię poterit perueni
re,opinio eius ex hoc lęsa est publicę.quę lesio nihil aliud est
nisi nota infamię facti,C.ex q.cau.infa.irro.l.ea quę pater & l.
nullã & l.verbũ & l.interlocutio. & .C.de digni.l.ij.libro xij.
Ratio huius promptionis est quia talis cõfessio vilis ex.c.quã
fit all.& habetur pro vera cõtra confitentẽ vt in.l. generaliter
&.c.per tuas alleg.&c.Sequitur.
¶DECIMO quęrit quia dictũ est supra circa primã op-
positionẽ cõnfessionem factã in vno iudicio & ad vnum finẽ
pręiudicare in alio:& ad aliũ finẽ inter easdẽ partes de tali que
stione.Poẽ,quidam agebat cõtra duos debitores suos cõreos
debendi ad certã pecunię quãtitatem quam promiserãt eidem
Illi pretendẽtes de volũtate eius se soluisse Petro nomine illi*
recipiẽti,induxerũt in testẽ quendã executorẽ testamẽti dicti
Petri iã mortui qui hoc deposuit.Quo intellecto egit ille cre
ditor contra huiusmodi executorẽ,ad pecuniam illã & aduer
sus eum hoc negãtem induxit depositionẽ ipsius ante dictã,
Sed respondit ille ꝙ sibi nõ nocet,Quia fuit facta in iudicio
isto,nec ad istũ finẽ,nec vt per principalem nec inter easdem
partes,Queritur quid iuris.De tempore domini Bernardi de
Bosqueto in consilijs Rotę fuit dictũ.q.per omnes ꝙ non po
terat ex illa cõfessione condẽnari per pręedicta,& quia illam
fecit,vt ipse:& nunc cõuenitur vt executor,& quia illam fecit
vt testis de suo sensu corporeo, subiectis & quia res fuit inter
alios acta &c.pro quo etiã facit.ff.de posthu.l.fi.& de aucto.
tuto l.accipientis.Sed si ille Petrus sic de seipso deposuisset &
nunc contra eum vel eius executionem ageretur cũ fortè pos
set ex illa confessione cõdemnari:aliàs depositione.per ea quę
scripsi in dicta prima oppositione.in princ.&.§.j. vsque ad.§.
circa secundã quęstionẽ & pro hoc allegabam pro casu.c.per
inquisitionẽ.Allegabantur etiam notata in feudis quę sit pri-
ma cau.bene.ami.§.sed si qui delator.super verbo perdit.& de
bon.liber.l.qui cũ maior.§.is demũ.ver.& fine.& de inoffic.
testa.l.fi.In cõtrariũ allegatur,quia deposuit testis & ideò nũc
vt parti nomine non debet.ar.notatorum per Inno.de fi. in-
stru.inter dilectos.ver.inter alios.Faciunt notata in.c. per in-
quisitionem in glo.fi.Et quia confessio in vno iudicio nõ no
cet in alio,pręsertim inter alias personas.C.de liber.cau.l.in-
terrogatã.quę ita cõcordatur cũ.l iubemus.e.ti.Crederẽ quã-
tum ad veritatem ꝙ in causa ciuili hoc casu esset locus opinio
ni Inno.positę in.c.per inquisitionem.videlicet quòd si vellet
suam confessionem ad alium probabilem sensum, aut iustũ
errorem allegaret,& illum probaret,audiretur,& sibi nõ pręiudicaret depositio & possit intelligi.l.interrogatã.aliàs autẽ
quòd non audiatur circa huiusmodi depositionẽ,quia hoc es
set maximã eius turpitudinem allegare,videlicet ꝙ deierasset
vt testis.C.de seruo pig.dan.ma.l.si creditoribus. Facit,quia
non licet hęredi venire cõtra iuramentum defuncti.in authẽ.
de iureiur.à mori.pręstit.in princip.coll.v.Faciunt pręmissa
ad.q.per Dominũ Cardin.Ebredunẽ.nouiter mihi missam
P.T.in causa inquisitiõis formatę contra eum super furto cer
tarum casearum per eum facto Martino:ex officio mero in
tormentis & post tormenta confessus est se fecisse dictũ furtũ
Quo audito.M.agit contra dictũ.T in con. vel actione fur-
ti ciuiliter,& probare vult per dictã confessionem. Quęritur
vtrum dicta cõfessio in hoc iudicio probet,visum fuit ꝙ non.
Quia aut vt iudicialis,& hoc non.quia in alio iudicio ad aliũ
finem & inter aliàs personas. Allegationes patent.s.& pręser
tim faciunt notata Nouellę.in.c. Iohannes.de cler.coniu.q.j.
& Cyn C.quãdo ciui.actio.l.vnica.in.vij.quęs.Aut vt extra
iudicialis,& hoc nõ,quia fuit facta absente aduersario.de cõ-
fes.l.si quis certũ.§.si quis absentem.& de inter.ac.l.fi. Et quia
non censetur omnino facta sponte.Sed ex quodã tormẽtorũ
metu.ar.notatorũ.j.de cõfes.c.fi.Et quod dictũ est.s.de tra-
cto inuito coram laico.Pręterea quia notat Inno.in.c.per in
quisitionem tendẽ.ad finem correctionis peccati.& depo-
sitionis propter infamiam,quę insurgit ex cõfessione sola.hic
verò agitur ad finem fiendę cõdemnationis parti aduersę ci-
uiliter,& plenè probatiõis propter hoc necessarię vbi pręsum
ptio confessionis non sufficit ad pręedicta. Et faciunt notata
in Spec.de cõfessionibus.§.ij.ver.decimo.& ver. sed pone ac-
cusator.Facit quia confessio facta in vna causa inter certas par-
tes in alia causa & inter alias partes nõ pręiudicat. vt scripsit
Spec.in titu.de confessis.§.nunc videndum. vers. sed nec con
fessio.&c.Sequitur.
¶VNDECIMO quia de materia dispensationum.s.tra
ctatum habuimus.Subijcio quęstionem Ioan.Cald. Pone Pa
pa cõcessit specialẽ authoritatẽ legato dispensandi cum natis
ex adulterio,vt ad sacros ordines & curata beneficia valeant
promoueri.Item ꝙ idem possit cum natis ex incestu,quęritur
nunquid cũ natis alias nato ex adulterio incestuoso in pręedi-
36 ctis valeat dispensare,videtur ꝙ sic,nam † vbi non subest im-
pedimentũ ex parte agentis vel patiẽtis,aut formę huius actio
nis non debet impediri effectus.de elect.c. postquam.& .c.ni-
hil est.de conse.di.iiij.c.quęris.de bap.maiores.in fi.de procu.
l.filius.iij q.ij.§ tria.post prin.sic videtur in proposito,siue cõ
sideremus istum defectum siue illum. Ad hoc facit quia gra-
tia motus proprij nulli pręiudicans plenissimè interpretatur.
cum maximè nõ agitur nisi de iure principis cõcedentis.vt.ff.
de cõsti.prin.l.fi.de verb. sig.olim.de pręb.si pluribus.li.vj.
de priui.pastoralis.de vsu pal.ex tu.cũ hic quid in lo.pub.l.ij.
§.iuncto.de cõsuetu.cum dilectus.& de priuil. quia circa. cũ
ibi not.C.de bo.mat.l.ij.cum nota.Nouellę.in.c.olim. super
glo.fi.& de rescrip.causam.super glo.penul.Facit de pręben.
si cui.li.vj.in verbo sufficiens.a cõtrario.Inuito.c.si metu mo
do sic videtur proposita.Facit effectus dispensationis per quẽ
diuinus cultus augmentatur.de priuil.c.in his.de constitu.c.
penulti.& quia istud est alienum vicium venia dignum.C.de
natura.liber.l.legẽ.Tertio probatur ęquipollẽdo potestatem
dati à principe huic legato potestati datę a lege Episcopo per
istud.c.§.de adulterijs.ar.in cle.sępe.de verbo.sig.ver. quę oĩa.
Cõstat.enim ꝙ Episcopus habẽs potestatẽ absoluendi in di-
uersis speciebus criminũ si illa cõcurrãt poterit etiã dispẽsare de
sepul.c.fi.Alius enim iste non põt dispẽsare cũ nato ex adulterio
duplicato videlicet ex pte vtriusq;cũmiscẽtis ꝙ non videtur
dicẽdũ.Quarto quia in duplici prole illegitima quarũ altera
ex incestu altera ex adulterio nata est dispẽsaret,vbi ũ quatu
or parẽtũ aĩę polluunt,ergo in vna vtrũq; defectũ patiẽte vbi
nõ polluuntur nisi duę ꝙ minus est,Cũ odiũ paterni criminis
hoc inducatur.notatorũ.de fil.presby.c.ij.lib.vj.facit.quia con
cesso quod est plus videtur concessum minus.de decimis.c.ex
parte.de regul.iur.cui licet.lib.vj.&c.Sequitur.

¶ Quintò de duobus iuribus in vno cócurrentibus sicut de eis concurrentibus in diuersis iudicatur.vt.ff. de ijs qui vt in dig.l.tutor.ad munici.l.Labeo.de sepul.cum quis.ij.re spon. libro sexto.de elect.quia propter.§.illud.versi.insistit.de test. officij.&.c.requisisti.de priuileg. cum capella.de testi.Rainuciu.in fin.&.c.Raynaldus.in fi.de elect. cum inter canonicos.&.c.cum inter vniuersas.de fideicom.l.cum hęres.&.l.hęres.eod.titu.vbi est ratio huius. Faciunt notata de prębend. qui in tantum.de re iudi.c.cum olim.in princip. & quod ibi notat Nouella.super vltima glos.& licet communiter loqui videantur quo ad materiam illius aliàs potentiã qui hoc potest circa alios.per.c.in scripturis.viij.q.j.vbi ex duabus personis arguit Gregor.Idem iuris in vna & idem Augu.de poe.distin.iij.ad huc instant & hoc dicit.l.singularia.ff.si cer.pet. & de lib.& posthu.l.si ita.primo responso.& si non concederetur per vnam dispensationem vtrumque tolli,saltim fateri oportet hoc fieri posse separatim.videlicet,Primo super vno deffectu.Secundo super alio cum eodẽ dispensando.& hoc probatur optimè.ff.de adul.l.vim pacem.§.prescriptióem.& C.de accu.l.qui de crimine.cũ glos.sua. Sexto probatur hoc, ex opinione quę habet Episcopũ non dispẽsare super incestu, nisi quando cócurrit cum adulterio.notatur.xxvij.q.j.virginem.ar.de sepul.c.sacris.cum ibi nota.ff.de libe.& posthu.l.si ita.§.j.de pręben.l.si is cui.libro sexto. Ergo cũ permissum cum permisso concurrit Facit extrauagan.Io.sedes Aposto. vbi propter diuisionem non peritius,&c.videtur casus.ff.de leg.j.l.Tirio textores.in fi.j.responso. Contrarium terminãs Calde.probat.primo.nam cum de actu queritur de sui natura odioso licet aliqua accidẽtia interdum illi actui videantur parare fauorem,tamẽ rei natura in dubio est principaliter pỏderanda vt fiat stricta interpretatio, & nõ larga, vnde conspiratio de sui natura odiosa & ideò prohibita.xj.q.j.coniurationũ.&.c.se.&.C.de sedi.l.vnica.licet interdũ sit ad bonum, & tunc fauorabilis,vt not. Nouel.j.e.exibita.super.iiij.glos. & Archi.de verbo.sig.c.cóstitutionem.lib.vj.Tamen in dubio interpretatẽ odiosa,vt rei natura spectetur.vndecima quęstione prima.si quis clericorum.notat Inno.de schisma.c.j.de elect.c.bone.ij.Sic de materia delicti natura sua prohibita, licet quandoque permissa.de iureiur.& si Christus. In dubio interpretatur prohibita.de transact.c.ij.cum ibi notatis.ar.C. de ijs qui ve.ætat.impe.l.si.ff.de donatio.inter vir. & vxor.l. cum hic.§.si testator.Faciunt notata de elect.si fortè.libro sexto.Inuita regula semel malus.Sed dispensationes quę sui natura odiosę sunt,tam circa dispensandos.de elect.dudum.ij.de fil.presbyte.c.j.&.ij.de prębend.non potest.libro sexto.quã circa dispensantes,propter iuris vulnerationem.prima quęstione septima.§.nisi rigor. Si enim ius commune fauorabile est:ergo dispensatio vulnerans odiosa.octaua quęstione prima sciendũ.maximè in materia ista vbi solus Papa dispẽsat de fil.presby.capitulo primo.libro sexto. Ergo strictè interpretanda & restringenda.de prębend.quamuis.j.de regu.iu. odia.&.c.in poenis.libro sexto.

¶ Secundo quia alius est effectus vnici,alius partium viuentium pro se sumptarum. vigesimatertia quęstione vltima.c. vltimo.in quęst.v.c.discernit.de hom.significasti.ff.ad.l.aqui. l.ita vulneratus.in fi.&.l.item mella.§.si plures. Tertio, nam appellatio diuisorum non cõprehendit vnicã. de sum.trin.c. j.§.exempla.iunctis.xlvj.di.nasci.de cele.missa.in quadam.ff. de le.iij.l.si cui.§.lana.de acqui.re.do.l.quicquid.§.j. Vnde appellatione olei & balsami nõ continetur crisma vnitũ ex eis. de sac.vnc.c.vnico.§.ad exhi. Quarto quia casus omissus relinquitur iuri cõi. vt.ff.sol.matri.l.si cũ dotẽ.in princi.de lib. & posthu.l.cõmodissimè.de ven.in posses.mit.l.j.§.si quis. de rescrip.susceptũ.li.vj.& de ele.c.constitutio. & cle. constitutionem.e.ti.in princi.de tempo.ordi.dilectus. de transla.c.ij. ver.sed non facit, quia cõcessa vna specie,alia nõ videtur concessa.sed potius denegata. Ideò concessa.l.diocesana videtur concessa lex iurisdictionis nec ecõtra.de offi.ordi.dilectus.de prębẽ.cui demũ.C.de procu.l. maritus.ff.de iudi.l.solemus §.latrunculator.Iuncta.l.imperium.ff.de iur.om.iu. sed hoc vnicum cõstituit certam speciem à viuentibus separata.Cum enim ex alia specie criminis quam sint comprehensę in cõcessione legati,iste natus sic alium deffectũ incurrit sicut alia poena hęc species criminis puniẽda foret.ar.ff.de adul.l.si adulterium.Et videtur expressum.xxiij.q.v.c.relegentes.ergo patet diuersum esse crimen.facit.xxxvj.q.j.§.cũ ergo.&.l.si adulterium.allegata.nec est curandũ ꝙ proprium nomen non habet,quia plura sunt negocia,&c.ff.de presc.ver.l.natura enim Nec ob.contraria,nam prima ratio supponit factũ.s.non esse impedimentũ ex parte legati,& secunda etiã qui verborũ ꝓpria significatio in causam cõprehendere non potest. Tertia procedit in coniunctis nõ constituentibus speciem aut ab homine vel à iure cócessis.Quarta facit pro hac parte.qa maius est odium huius criminis,& quia punitur paternũ odium ratione criminis non ratione plurũ personarũ. Quinta locũ habet in cõiunctis ratione cómixtionis vel vnionis non cõfusis,& sic nouã speciem non inducentibus sicut in ijs quę not.ne sed.vac.c.j.xvj.q.j.& tẽporis, Nec est ista vnio licet indiuisibilis per quam fortius trahat ad se & suã naturã minus fortè,sicut quando aqua modica vnitur vino.de cele.miss. cum marthe.§.quęsiuisti.Sed per quã noua species criminis ab alijs separata inducitur.& sic potest responderi ad.l.ticię textores. quia licet seruus sit neruia & textor:nõ inducitur noua species serui,vt probatur.ff.de le.iij.l.seruis vrbanis.in fi.vel aliud speciale in legatis propter eorum fauorem qui nõ subest in proposito,imo odium .Ad vltimũ dicit opinionẽ notatam.xxvij.q.j.virginem non esse verã.vt hic in.§.de adulterijs. super prima glosa.scripsit Nouel.Et hãc opinionem veram ego credo.nã minorũ cõcessio maiorẽ cõcessionẽ nõ infert vt hic.& in.§.de adul.cũ suo intellectus.modo negari nõ põt quin maiorẽ deffectũ patiatur natus ex adulterioso incestu quàm ex solo adulterio vel incestu.ergo.

¶ DVODECIMO quęritur.Nunquid Archiepiscopus vel legatus potest dispensare cũ postulato ad episcopatũ.Tetigi.s.AEgid.super hoc glosam fecit longissimã vide Spec. tit.ij.§.nunc de Episcoporũ ver.sed nunquid legatus mordẽte AEgidiũ.& Io.an.in additione hoc moleste gerẽtem & dicentẽ illũ fuisse sine comparatione maiorẽ. facit ꝙ non.l.ij.C. de ijs qui ve.ęta.impe.indulta.prout inducit glo.de ele. cum dilecti.in princi.& in fin.Et facit.e.ti.c.nihil.quid punit ergo puniri non permittit promouẽtem de dona.inter vir.& vxo. & si necesse.facit de ęta.& qual.c.in dec.de elect. dudũ. &.c. Innotuit.de fil.presby.c.penul. Facit opinio Goffr.ꝙ in Episcopatibus.solus Papa dispensat per.c.Innotuit. Contrarium tenet AEgid.videlicet ꝙ legati,& Archiepiscopi in Episcopatibus dispensant,non vagè & indistinctè, Sed vbi necessitas vel vtilitas ipsius ecclesię illud exposcit.ar. de ęta.& qual. c.tuam.&.c.in decorum.de concel.prębend.cum nostris.de elec.cum nobis olim.in fi.in quantum. ibi patet. ꝙ necessitas & vtilitas dispensationem inducunt. Ad idem de prębẽ.exposuisti.& sic morum probitas deffectũ suppleat.lxxvij.dist. c.vltimo. ¶ Fundat etiam maxime in deffectum ętatis & ordinum suam opinionem quia dispensatio ijs duobus casibus, nõ est eis prohibita:nec est de reseruatis,& specialiter pro legato inducit quòd confirmare electionem vel admittere postulationem,est iurisdictionis & iurisdictionalia quę spectant ad Papam:quę spectant ad Papam competunt legato qui eius vices gerit.de consue.cum venerabilis.ex quo reseruata non sunt expressè.de offi.legat.quod translationem. Ad allegata in contrariũ respondet primo ad leges:dicẽs,ꝙ leges minores dũmodo sint puberes ex causa de necessitate vigente permittunt ad honores promoueri.vt.ff.de decurio.l. non tantum. §.j.& de num.inmu.l.ij. Ad decretalem nihil respõdet quòd de cõfirmatione loquitur,non de dispensatione.Prima enim requirit iuris obseruantiam & secunda inducit iuris relaxationem.Poterat etiã dare instãtiam per.c.q in aliquo.lj.dis.facit quia Turoñ.cõciliũ prohibeat diuisionem prębendarum de pręben.c.maiorib9.ex causa tñ Episcopus illã facere põt.e.ti. c.vacante.

e.vacante.& idem in permutationē.de re permu.c. quęsitū. Et per hoc respondetur ad.c.cum in cunctis.& similia,quę licet determinēt ętatem iustam dispensationē nō prohibent ad decretalē dudum.ij.ver.nos igitur.respondit ꝙ indiscreta, & temeraria fuerit ibi dispensatio propter pluralitatem parrochialium ecclesiarum quę trāsgressionem & infamiā inducebat,nec loquitur in deffectu ordinis vel ętatis. Concludebat autem cōtra tenentes contrariū cum verbis canonis.vij.q.primitias.in fi.quod nō videtur per ius nouū superius allegatū, hęc verba superflua quę casum illū directè nō respiciunt.Spe. vbi.s.distinguit inter deffectū ordinis dignitatis,dicēs ꝙ possunt prędicti dispensare super deffectu ordinum,vt de ęta.& qual:à multis.Super quo vide quod scripsi ibi super glo. sic olim. Allegat etiā Ho.di.nullus in Episcopū,& notata In no.de tempo.or.dilectus. Dicit tamē,ꝙ ecclesia Romana quę tanquā domina,ad se omnia trahit, non permittit cū talibus dispensare:imo Episcopū Paduanū cū quo Patriarcha Aquileg.dispēsauerat,iam consecratū ab Episcopatu amouit. Dicit tamen ꝙ illi in ętate nō dispēsant,imo solus Papa.vt in dicto c.cum nobis olim.nam electiones Episcoporū inter maiores computātur.de appel.vt debitus.in fi.de trāsla inter & est ex prelium.de elect.quāuis.li.vj.& quo ad hoc vide nota.Io.an. de ęta.& quali.c.vnico in vltima glo & super.c.dudū.alleg. in verbo vel in ordinibus. ¶ Aduerte fortè potest aliquid sic imaginari,nam aut ante promotionē iminentē fit dispensatio, & tunc ū de iure permissa fit dispensant,quod dic vt scripsi.s. in quarta oppōne.Proficiet etiam ad Episcopatū si postea cōtingat vacatio & talis ad eū eligatur. vt.s.e.scripsi in.vj.qōne circa priuci.vers.plus dixi. Aut promotione imminēti fit dispensatio & tunc aut queritur an dispensare possit,non habens promouere nec promotionē cōfirmare, Aut quęris de promouente,aut de confirmāte,primo casu adhuc fortè idē dūmodo alius casus huius dispēsationis dispēsati sit à iure permissus, & ante promotionē.Cū hoc non sit aliquo iure prohibitum sed expediens Ecclesię vt videtur si persona alias vtilis est necessaria non est enim hoc nisi tollere impedimētum promouenti vt liberius promoueri possit sicut si Canonici Paris. vacante Paris.ecclesia vellent eligere in Episcopū clericum Carnoteń. fortè adulterij crimine retectum sed correctum, & alias bonum & vtilē, & supplicarent Episcopo Carnoteń.ꝙ cum eo dispensaret,vt ipsum eligere possent. Quod enim alicui simpliciter permissum est fortiori ratiōe videtur esse permissum. Cum fauor & ratio impedimēti tollēdi ac vtilitas vel necessitas ecclesię hoc requirūt.Sed si esset iam electus & sic nulliter vt.c.cū in cunctis.in fi.sera esset dispensatio.vt in regula non firmatur.&.c.auditis.nisi esset postulatus ab eo qui dispensare potest,de quo statim dicā in tertio membro.Secundo casu satis piè & congruè videretur posse dici ꝙ distingueretur secundū opinionem AEgidij vt suadente vtilitate,vel necessitate Ecclesię hoc fieri possit,alias non per motiua ipsius AEgidij supra tacta & nota.Archi.de elect.licet canon,in glo. Dicunt quidā nam iura constringentia promouētes,ad promouendum dignos,& habiles & punientia contrariū facientes,non videntur potestatē dispensandi concessam per alia iura velle tollere,nec dispēsare ab aliquibus aut Ecclesijs quarū vtilitas vel necessitas,dispēsandi expostulat preiudiciū,in dubio generare cū non sint instituta ad hunc finē.vt.ff.si cer.pe.l.non oīs.de ordi.cogni.c.ū dilectus.de preben.cum in illis. in fi.& c.mandatū.cū similibus. In tertio casu videtur distinguendū inter confirmationē electionis,& admissionē postulationis, nam primo casu dispēsatio non prodesset, quia electionē nullam sequens dispēsatio iuuare nō posset,vt in regula non firmatur.&.c.auditus.nec durāte nullitate cōfirmari posset de fi. instru.inter dilectos.§ cum igitur. ¶ Secūdo verò casu si alias cōfirmans dispēsandi potestatem non haberet à iure satis esset clarū quòd hoc casu dispensare nō potest Cum difficultas huius casus de iure hanc non attribuat potestatē,sed circa difficultatē viguerat,vt patet ex dictis. Sed si alias potestatē haberet satis crederem ꝙ saluari potest distinctio Egidij de iure quicquid curia seruet de facto videtur tamen inter deffectū ordinis vel ętatis aut illegitimitatis ab vna parte & deffectum ex proprio crimine prouenientē,ex altera parte differentia facienda:nam patientes deffectu primos nō indifferēter reddūtur ad omnia ęque dispensabiles. Alter enim ad minora & alter ad maiora dispensabiles sunt,vt patet ex lectis & nota. de ęta.& qual.c.vnico. & de fil.presby.c.j.li.vj. & tamē vltimū deffectum patientes quo ad hoc nō videntur distinctionem recipere,hic est ꝙ si forte habentes potestatē cū criminosis dispensandi,à iure vel ab homine cōcessam simpliciter dispēsent operatur dispensatio quo ad minora,& maiora quātuncūq; magna,etiam si Episcopales Archiepiscopales vel patriarchales dignitates existāt, & per cōsequens vt tantū operetur species in specie sicut genus in genere, talis etiam in specie circa huiusmodi maiora specialiter dispensare potest. Nam multū videtur fauorabilis dispositio,reducens rem ad naturā primā vt.ff.de pac.l.itē si vnus.§ quod in specie.& tollens odiosam poenę irrogationē.cū si poenę impositio odiosa est vt regula in poenis & odiosū ius exorbitans & speciale,vt in.l.ius singulare.& in regula quę à iure fauorabile est multū remediū ambo ista tollens per locū ab oppositis.xxij.di.hospitiolum. quicquid scripserim post cal.in proxima questiōe modo hęc est veritas,ꝙ de iure naturali diuino poenitētem ad integritatem casus prioris omnino restituit.l.di.ponderet.&.x.c.seq. Quod ius diuinū & naturale per positiuas cōstitutiões in poenitentibus maculā reseruātes post poenitentiā odiosè & exorbitanter restrictum est vt.l.di.c.vt cōstitueretur.& plenè notat Inno.in.c.ex tenore.de tempo.or.& sic per dispensationē res reducitur ad statū priorem tollitur que odiosa & exorbitans cōstitutio poenam seu deffectum vel maculā irrogās seu reseruans,vt patet ex dictis. Sed nō sic in deffectibus primis, nam de iure maioribus in Ecclesia Dei, post Papā non datur potestas dispensandi ad omnia,sed solum ad minora vt puta: Episcopus.vt in.c.vnico.&.c.j.allega.Et ideò fortè potestas simpliciter data ab homine dispēsandi in illis debet restringi ad minora.vt de pręb.c.si cui nulla.li.vj.nisi fortè motu proprio fieret.vt.e.tit.& libro c.si cuius. Sed ad huc ille casus est mihi dubius,nec mirū nam Ecclesia magis scandalizatur in deffectu illegitimi,cuius natura non est per poenitentiā aboleri,& magis patitur ex deffectu cum lenitatē & cum discretionem causa deffectū huius patientis dispensatio huiusmodi supplere non possit.Hęc autem tanquā omnino bene digesta non scribo,sed vt commoueam studiosos ad melius si occurrerit meditandum.

¶ DECIMOTERTIO quęritur, Nunquid Episcopus faciendo actū in quo dispensare potest, videatur per hoc dispensare videtur ꝙ sic.s.de fil.presby.c. veniens.liiij. dist.si seruus.cum ibi notatis.& quod notatur lj.distin.qui in aliquo lxxxj.distin.si quis sue.& lxiiij.distin.Episcopi.faciunt tamē contra notata.de ętate & quali.capi.permittimus. libro sexto.& Archidia.in.c.licet canon.ac Inno.& Hostien.in.c.veniens.& ar in.c.qui in aliquo.& lv.distinct.poenitentes. & in Specul.titu.ij.§.qualiter.facit de pręben.non potest.in fine.libro sexto.& cle.j.eodem titu Collectarius sequitur hanc partem secundam,videlicet ꝙ non videtur dispensare nisi hoc exprimat.Super quo vide quę scripsi.s.de fil.presby.veniens.in tribus primis oppositionibus,& in prima quæstione & maximè in.§.& inoucantur præmissa ad quæstionem. Excipere tamen videtur Collecta.vnum casum,videlicet an ijs in quibus potest dispensare Episcopus ex sola voluntate,dicit enim hoc ipsum posse in criminibus in quibus sibi dispensatio est permissa,etiam sine causa.& dicit hoc expressum.quinquagesima distinctione clerico arcente ibi amore,&c. ¶ Et hoc casu dicit posse saluari glosas Ioan.primo introductas,& remittit ad notata Hosti.de re iudica. de cętero.hoc dictum si verum sit notabile est & menti tenendum. ¶ Subdit quòd opinio Ioan. notata prima quęstione septima. & si nulla quæ dicit quòd non sufficit causa vtilis ad mouendum ad dispensationem nimis est dura,vnde contrarium videretur vt patet

In eo quod legitur, & notatur de elec. cum ex eo. nisi grande esset negocium secundũ eum. Subdit etia ꝙ licet dixerit verũ Hispani. Episcopum cum manifesto dispensare non posse. l. di in. pœnitentibus. Contrariũ Arch. & bene. ij. q. vj. c. ideò. Dicit etiã cũ Pet. de sanso. ꝙ cum deposito actualiter nõ degradato etiam dispẽsat Episcopus. Et est ratio secũdum eum quia non in occultis sed in notorijs dispẽsatio locũ habet, vt not. Arch. xx. q. vij. qui amiserit. ¶ Supple glo. In prima glo. ibi: *infamatum*. Sed hoc nõ. videtur omnino tenẽdũ, laici enim sunt nobis infesti. ij. q. vij. laici. quod dic infra. de purgatio. canoni. capitu. cum in iuuentute § j. & ibi ar. cõtra ad textũ non ad proxime dicta. Et in fine dupliciter vel vt ibi dicatur seculare iudiciũ ecclesiasticũ quod est de rebus secularibus vel loquitur de laico, vel dic secũdum Vincen. illud loqui quãtum ad pœnit. ar. de pœni. di. j. c quãuis. xxij. q. v. hoc verum. Et quia Ecclesia potius absoluit q̃ cõdemnat. de pœni. di. ij. sed & continuo. Sed est melius secundũ cum loquitur cũ clericus cõueniens laicũ ab eo cõuenitur coram laico iudice. In glo. ij. ibi *inuiti*. Franciscus dicit se de hoc nõ curare, an volentes vel inuiti fuerint tracti licet enim de hoc sit curãdũ vbi tractatur de pœna illius decretalis de qua infra. vbi tamẽ hoc solũ quæritur an cõfessio vel probatio preiudicet sic ꝙ iudex ex illa cõdemnet semper est dicendũ ꝙ non, siue fuerit spontaneus, siue inuitus, vide tamen quod scripsi in prima oppositione. Et ibi cuius in agẽdo. vbi notauit Io. quomodo Papinianus intelligit. l. statim. allegatã, & quomõ Iustinianus eã per anthen. amplíauit. & ibi. q. xj. quod intellige vt ibi notatur in summa. & ibi: *condemnabit*. Idem queri posset secũdũ Vincen. de clerico recõuẽto actione. l. aquil. de seruo occiso. Et ibi: *infamis*. imo vt. ff. de ijs qui notan. infa. l. j. & l. furti. Hostien & Pe. de hoc. ij. q. j. multi. in quinta glo. dicto Hosti. concordat Gofr. & Vinceo. dicens ꝙ sibi imputet qui laicũ conuenit. & inducit decretalem cum te. de re iudi. & quia exceptio ciuilis est & infamat. de excep. do. l. aput § aduersus. Sed dicto gl. cõcordat Gracianus. ij. q. iij § hinc colligitur. sed cõtra. vj. q. j § infames & secũdum hos cessat recõuentio clerici corã laico iudice in actione famosa imo & super quolibet crimine etiam ciuiliter vel excipiẽdo opposita nõ potest laic⁹ iudex cõtra clericũ cognoscere. Sic procedũt notata Inno. Hostiẽ. & Nouellę. ĩ ti. j. verũ & Hostien. de mu. peti. c. j. & ar. de clerico coniug. c. vnico. super quo vide quę scripsi. s. in oppositiõe, & notatur iij. q. vij § porro. Et ibi grauata maximè secũdum Vincẽ. Alanũ Tancr. & Phi. secũdũ quos illa sola condẽnatio sufficit ad suspẽsionem licet non ad depositionẽ, vt dicit glo. licet Host. contra. & ibi suspẽdi hoc tolerari potest, secundũ Hosti. nisi post pœnitẽtiã dispensetur etiã per Episcopũ cum senatus restituat. ff. de postu. l. j § de qua. & ecclesia senatũ habeat. xvj. q. j. ecclesia quę est in Episcopo & Episcopus in ea. vij. q. j. siue. & dixi. s. dispẽsatione autem habita cum toleretur ab ecclesia nõ vitatur. de coha. cleric. & muli. c. vestra. & c. tu. & c. si. Dicit autem Hostiẽ. ipsum suspendi propter hãc infamiam, tãtũ & nõ propter crimen: cum illud prolatũ non quo ad pœnã ecclesia. imponẽdã & quia nec ad hoc agebatur. Antiqui tamẽ cõtra vt dixi. & ibi. c vltimo. Alan⁹ & in fi. & ij. q. j. c. j. & C. de confes. l. vnica & hic Pe. Tan. & Phi. In gl. puta ibi iudicijs. Saluo eo ꝙ de mulieribus. ĩ. c. ij. lib. vj. & ibi: *aliqua*. de modo puniẽdi in veteri testamẽto. vide Leuitic. xxj. & Deuterono. xxij. In glo. ar. cõtra ibi graui⁹ quo ad pœnã & ibi: *communiter*. sic exponitur. j. q. iij. peruenit. & ibi: *incestus*. in quo tamẽ dispẽsat Episco. ꝙ dic vt notatur. xxvij. q. j. & notat tamẽ hic Vincen. Episcopũ nõ posse dispẽsare de adulterio incestuoso. Allegat. l. in pacem § prescriptionẽ alle & vide q. s. e. c. j. in. xj. q. Et ibi: *mala* vel dic grauius non ratione cõmissi, sed illati. Quia duo à se pellũtur, & ibi: *quidã*. f. Petrus & ibi ꝓhibita secũdũ Tancre. fortificat ꝑ canones. xxiiij. q. iij. cũ quibus. in fi. & c. canonũ. vbi Episcopi dicũtur magistri, & custodes canonum. Et quia canones sunt ab omnibus obseruãdi. x. di. si decreta. xxviij. di. nulli. xxv. q. c. nulli fas. de consti. c. j. Ergo illos relaxare non licet: nisi, illi cui permissum est. xxv. q. j. imputato. & ibi occultis. quod dic vt. s. de tẽpo. or. c. vltimo. & ibi. c. vltimo. vbi de hoc. & c. q. ex multis. Et ibi: *si aliciuus*. vbi de hoc. & de renũ. post translationẽ. Et in schismatico fuit dictum quod etiã repetet. ĩ. de schisma. c. fi. in fi. vltimę gl. Sed c. alleg. hoc nõ probat, licet finis dicat ꝙ ꝓpter graues dissentionũ scissuras vbi multorũ scitiges iacet detrahitur seueritati, & ibi Tancre. & Alanus & Inno. q dicit nõ prohibita intelligi minora, & in fine de hoc dixi plenè. s. e. c. in quarta oppositione. In glo. hoc ideo. in fi. s. de tempo. or. ex tenore. j. de eo qui cogno. cõsan. vxo. suę. c. ij. & de fur. c. vltimo. In gl. penul. ibi: *conterere*. aliâs cõcutere secundũ Tancre. & facit de re iu. cũ ęterni. & de pœni. c. Felicis. li. vj. & clemẽ. si quis suadẽte. e. ti. In glos. vltima in fi. & qualiter debeat degradari habes in. c. ij. de pœnis lib. vj.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Vassallus paratus coram domino respõdere, coram alio super feudo conueniri non debet.*
2 *Negans feudũ si conuincatur iure quod in feudis habebat priuari solet.*
3 *Coram quo iudice causa feudi debeat agitari & terminari.*
4 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
5 *Sicut filius contra patrem interdicto agere non potest, Ita nec vassallus contra dominum.*
6 *Dominus feudi non habet iurisdictionem in vassallum nisi sibi ipsi feudorum lex concesserit.*
7 *Consuetudinis defectus iuri scripto locum facit.*
8 *Appellationes sunt gradatim faciendæ.*
9 *Dominus qui iurisdictiõem habet infeudatam de omnibus causis etiam iure ordinario cognoscere potest, illeq; dicitur superior qui iurisdictionem infeudauit. nume 10. & 16.*
11 *Theorica Iohan. de Farg. qua docetur quis feudi iudex esse debeat.*
12 *Vassalli litigantes vtriusque consensu dimittere dominum non possunt iure nec de feudo sine domini licentia compromittere. & nume. 13.*
14 *Pares dicuntur qui ab eodem domino feuda tenent.*
15 *In causis cognoscendis dominus & pares iudiciarum ordinem obseruare debent.*
17 *Iudicium redditur in inuitum.*
18 *Vassallus à vassallo conuentus coram ordinario potest exceptionem allegare, & ad dominum remitti.*
19 *Qui maius concessit & minus concessisse videtur.*
20 *Exceptio iurisdictionis domini & remissionis ad eum acienda tam in possessorio quam in petitorio locum habet.*
21 *Interest ecclesiæ viduas deffendere, eiusq; sunt partes.*
22 *Nullus terminos aut personas alteri commissas vsurpare debet.*
23 *Iurisdictio non competit nisi cui datur a lege vel a superiore potestatem habente.*
24 *In quacunque parte territorij inter vassallos dominus cognoscere potest modo pars illa honesta sit.*
25 *Emptor rei feudalis ad arreragia preteriti temporis tenetur.*
26 *Clerici coram iudice seculari in causa feudali conueniri possunt.*

¶ *CAP. V.*

1 CAEterum. ¶ Casus. † Vassallus paratus coram domino respõdere corã alio super feudo conueniri non debet. Et ita facit quia narrat, probibet, & moderatur. Ponit igitur primò factũ, deinde prohibitionem ipsius, deinde prohibitionis moderationem. Secũda ibi: *nos ideo*. Tertia ibi: *quandiu*. &c. Sequitur.

¶ Expone literã, ecclesia tua igit̃ non solũ in feudo quod habetur à laico, sed etiam quod habetur ab ecclesia, hęc exẽptio locũ habet, quod est bene notandũ secundũ Host. Cõstat hoc ideò dicit quia si vassallus neget feudũ. hęc quęstio tanquam pręiudicialis est corã ordinario terminanda. ar. ĩ. de or. cog. 2 c. tuã. instit. de ac. § pręiudiciales. † tamen is qui negat feudum si conuincatur amittit hoc ipsum ius quod habebat in feudo argu. viij. distin. quo iure. ff. de rei vendi. l. fi. Et est expressum in feudis. si de feudo contro. fue. c. vassallus. si feud. & de capitulis

tolis corradi. c. si fuerit. tamẽ ex quo negat agetur coram ordinario vt est dictũ sc͠dm Hosti. ipsarũ quia petũtur ab eis tanquã feudũ. promulgãtur vulgãtur per alios quã ꝑ te subaudi qñque per iudices a nobis ĩpetratos tacita cõdi. feu. sc͠dm Ho. prohibem⁹ videtur ergo ꝙ sentẽtia lata sit nulla, ar. ꝟ. de rescr. super literis. de præben. c. si. quod dic vt plenè notatur. ꝟ. ti. j. licet Host. q̃diu. Si enim dominus maliciosè dimiserat procedere tunc corã ordinario agetur Inno. & c. sequi.

3 ¶ PRIMO queritur † corã quo iudice agetur seu quibus iudicibus cã feudi debeat agitari, & terminari & hic distinguit. vij. casus, Prim⁹ est, qñ vel vsus vel consuetudo legitimẽ præscripta corã quo vel quibus hoc debet. Secundus hoc cessante, cũ agitur iudicio possessorio. Tertius hoc cessante, cũ negatur res esse feudalis. Quartus hoc cessante, cũ controuersia est inter duos vassallos, quolibet se asserẽte vassallũ. Quintus cũ agitur inter dominũ & vassallum. Sextus cũ agitur inter dominũ & alium nõ vassallũ. Septimus cũ agitur inter vassallum, & non vassallum. Circa primum casum dic consuetudinem legitimè præscriptã obseruandam si sit alias rationabi-
4 lis vt in feudis de cogni feu. c. j. in fi. † Consuetudo enim dat iurisdictionem vt. ꝟ. ti. j. c. cũ contingat quod notat Hosti. in summa de feu. § vlt. in fi. vers. finaliter. Circa secũdũ casum dic cum agitur de iudicio possessorio seu de iure possessionis, tunc siue sit questio inter dominũ & vassallũ, siue inter duos vassallos, siue alios nõ corã domino feudi, sed corã ordinario vel delegato erit qõ terminanda, vt. ꝟ. ti. j. ex parte. secundum Goffre. Ber. Innoc. & Host. hic & Gof. & Ber. & Ho. in dicto. c. ex parte. & Host in summa de feu. § vlt. ver. si inter duos secundũ Henricũ de feu. c. ij. dicit tñ hic Collec. aliter videlicet quòd hic Inno. in pri. & in fi. tenet quòd imò corã domino feudi agendũ est, & quòd hoc etiã tenet Hostie. in summa de feu. § fi. & clarius ꝟ. tit. j. ex parte super verbo procedatis vbi etiam par Inno. licet fateatur Ber. & Gof. notasse quòd Imo hoc debet agi coram iudice ordinar. Quod verum dicit, vbi ecclesia, vel miserabilis persona. vt. ꝟ. tit. j. ex parte. sed re vera Inno. circa hoc variauit, & etiam Hosti. Credo tamẽ de præsenti, quòd si de feudo iure feudi agatur ęquè potest cognoscere dominus de possesorio sicut de petitorio, quia. l. ĩperialem. § præterea. si inter duos dans iurisd. domino, atq; paribus in casibus suis generaliter loquitur nec distinguit, qua actiõe agatur, dũmodo de feudo agatur. satis autem videtur agi de feudo, siue de proprietate, siue de possessiõe feudi agatur, per id quod notat Inno. de re. eccle. non alie. c. Episcopi. in prin. magnę glo. & iunge quod dicã infra circa. v. casum. § iuxta hoc quero & in. iiij. casu vers. hoc intelligo. etiã latius & plenius, vide in quæstione secunda princi. ꝟ. sequenti.

¶ In tertio casu videlicet cum negatur res esse feudalis, & reuocatur in dubiũ an feudalis sit, vel an in feudum à domino teneatur. & hîc dixi in expositione literę in verbo cõstat post Hosti. quæstionẽ coram ordinario agitandã, Sed hoc magis prosequar circa. vj. & septimũ casum. In quarto casu videlicet cum petitorio agitur de iure proprietatis, & est controuersia inter duos vassallos, quolibet se asserente vassallum nec reuocatur in dubium, in re de qua agitur, sit feudalis nec ne, nec de domino à quo tenetur in fedum: Sed solum dubitatur quis illorũ sit vassallus & hic dico quod corã domino debet hęc quæstio agitari, vt in feudum de prohi. feu. alien. per Frede. l. imperialem. § preterea si inter duos. Et dic secundũ Ber. Inn. & Hosti. hic &. ꝟ. c. nouit. &. ꝟ. ti. j. extrãsmissa. & c. verum. Quod intelligo etiam si sit talis, qui alias iurisdi. nõ habeat, vt notat Vinc. ꝟ. c. nouit. interest eñ domini hoc discutere sc͠dm Gof. & iurisdĉtionẽ habet a lege quantum ad hoc vt in § pręterea allegato, Et est ista iurisdictio priui. iuris exẽptiõis. quia quandiu parati sunt coram domino super quæsti. ista respondere, & dominus super ea iustitiã ministrare, nùllus alius iudex de ea cognoscere potest, vt hic. fallit quando causa super qua agitur in aliquo tangit dominũ videlicet quia aliter forsam de euictiõe teneretur, & alteri. non tunc eñ non ageretur corã domino, sed corã paribus curię vt in feudis vbi & apud quẽ. c. j. alias semper corã dominino ageretur. vt dixi. Quod intelligo etiam latius videlicet siue agatur actiõe in rem, pro eo quod quilibet vassallorum dicit rem ad se pertinere iure feudi, vt quia in eo successit, aut quia ex alia causa ad eũ peruenit, aut quia quilibet eorũ dicit se habere ius in re feudali, siue agatur actiõe personali, vel interdicto, aut alia actiõe, dummodo iure feudi seu super feudo, aut super iure in feudo ab eodem domino constituto, vterq; cõcedat. secundũ Innoc. hic quod aliqualiter videtur cõtradicere mẽbro proximè pręcedẽti. sed potes intelligere illud vbi iure feudi nõ agitur sed solum iure spolij. Quod prosequere & declara per id quod dicam in casu sequenti. § iuxta hoc quæro & quod dicam in q. ij. principa. ꝟ. sequẽti. videtur dicere Ray. de Farg. quod si inter dominum & vassallũ: cum inter vassallos agitur actione personali esse circa feudalẽ. vt pignora. vel depo. corã ordinario agetur, nam tunc coram domino feudi agetur. quando duo contendunt innitẽtes tantum iure feudi, siue rei vendica. siue interdicto, siue qualibet alia actione agatur, sic intellige hoc. c. vt dicit Inno. ad fi. glo. penul. versi. item vbicumq;. Sed magis placet ꝙ si ex cõtractu feudali oriatur actio personalis, & eo iure agatur. ꝙ cognoscere posit dominus per prędicta. nec credo ꝙ huic dicto Ray. cõtradicere velit. dicũt etiã aliqui dictã regulã fallere in capitaneis, vt in duobus Comitibus vel Marchionibus, vt in feu. apud quem vel quos. c. j. alle. in prin. Sed illud non facit ad propositũ. Quia nos loquimur de domino alias iurisdictionẽ non habente, nisi feudalẽ c. verò illud in prin. loquitur de Imperatore in quo vltra feudalem iurisdictionem concurrit plenitudo omnis iurisdictionis. Possum igitur dicere ꝙ fallit fallentia supra proxima in dominn apud quem concurrit iurisdictionis plenitudo. puta in principe per tex. illũ. Sed quid si duo vassalli inter quos est contentio non contendũt eundẽ dominũ: quis tunc erit Iudex, dico ꝙ tunc apud iudicem rei, vel arbitrum, seu arbitros cõmuni concensu eligendi, debet feudi qõ terminari, vt probatur in feu. de. l. corradi c. ij. quia illud. c. nõ corrigitur per. c. j. vbi & apud quem. nisi in casu in quo ambo eundẽ dominũ inuestitorẽ esse cõtenderẽt, & per consequẽs in alio nõ dicã illud correctũ. ar. C. de appe. l. præcipim⁹. in fi. C. de testa. l. scimus. & de inoffi. don. l. vna. &. ꝟ. de elect. cũ expediat & est ratio. quia nullus dominorũ põt esse iudex in causa propria, vt C. ne quis in sua cau. l. vna. nec pares aliou⁹ eorũdem quia nõ esset ratio de paribus vnius magis quã de parib⁹ alterius. Verũ fortè dicere possum ꝙ si pares curiæ alterius dominorũ ad instantiã illi⁹ qui diceret se esse illi⁹ curię vassallum vellẽt cognoscere, & alterũ dicentẽ se vassallum alterius curię corã se citarent ad cognoscendũ an sua sit iurisd. ꝙ hoc facere possent per § præterea si inter duos. alleg. & melius per regulã quã ponit. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. & per quædã notata hic per Inno. quę infra dicã, nõ credo tñ quòd excipi põt corã ordinariu. de hoc ꝙ res esset feudalis per § præterea allega. nã dicta l Romanorũ dans feudalẽ iurisdi. cõsuetudine comprobata nõ loquitur in casu isto nã si excipiat cõuent⁹ coram ordinario de iurisdi. alius quã dominus feudi esse prætendit actor negãs illũ esse dominũ feudi replicabit quòd imo domin⁹ feudi est ille, à quo ipse se prætẽdit inuestitũ, lex autem imperial. supponit in certo de feudi dñ̃o certo, vt hic patet in verbo cõstat. Circa quintũ casum videlicet cũ agitur inter dominũ vassallorum disting. aut nõ est dubiũ, neq; quæstio super iure, seu dominio directo feudi spectãte ad dominũ sed solùm super dominio vtili, vel alio iure spectãte ad vassallum rem esse feudalẽ cognoscẽtem, vt quia est quæstio inter dñm & vassallũ vtrũ vassall⁹ debeat perdere feudũ, vel retinere seu habere: vel vtrũ debeat tributũ: vel aliud simile. aut est dubiũ seu quęstio. de iure seu dominio directo ad ipsum dominum spectãte, vt quia aliquis asserit se dominũ feudi & petit se in dominũ recognosci. Possessor aũt negat illũ dominũ, & eum recognoscere cõtradicit. In primo casu refert, qa aut domin⁹ habet pares curię & tũc corã paribus ipsi⁹ curię debet agitari & terminari huiusmodi quæstio: vt. § præterea si inter duos

alleg.ij.respõso.& de inuestitura feudi apud pares terminãda
& de mili.vas.qui cõtu.est.c.j.Sed quomodo tunc debebunt
eligi pares:dic quod ita debebunt eligi si eñ partes cõsentiant
in eis eligendis clarũ est,Si vero dissentiãt dominus primo eli
get quos voluerit,postea vasallus eliget scd̃m numerũ à do
mino approbatũ.dicit tñ à neutro eligãtur partes qui fidelita-
tem domino nõ iurauerint inuito altero eorum, vt in feu. de
cõtrouer.feu. coram paribus terminanda.c. si inter dominũ.
debent eñ pares de ea quęstiõe cognoscere habẽtes à domino
sub debito fidelitatis cõmutari,vt in §. præterea si inter duos.
ij.respõso.allega.scd̃m Hosti.in summa de feu.§. vlti.ac Inn.
& Nouel.hic dicentes,quòd credunt omnes vasallos esse vo
cãdos, vt iudicẽt sed vt paribus,vel ex vasallis dominus non
eliget,& vasallus alterũ.ar.ij.q.vj.placuit.& melius in.c. alle.
si inter dominũ.Subdit tñ Inno.j̃. in eadẽ glo. alios dicere,ꝗ
pares de se eligẽt quos volẽt,Sed prius dictũ approbat Hosti.
in Sũma.e.ti.§.fi.versi.pares.scd̃m Colle. aut dominus nõ ha
bet pares,& tunc dicũt glo.& la.de bello visu in §. alleg.si in
ter duos.ꝗ iudex rei cõuẽti de hoc cognoscet arg.C.de iud.
l.iuris ordinẽ.& vide in rem actio.l. vltima.Sed Inno.hic di
cit quod hoc casu succedẽt arbitri ad similitudinẽ iudiciꝫ su
spectorũ ar. de appe.cũ speciali.xj.q.j.si cleric⁹ aduersus.alij di
cunt quod ipsi pares tantum eligent ex se duos quos volue-
rint:quia eorũ est iurisd.à.l.data& quibus voluerint eã demã
dare possunt.ar.lxiiij.di.c.ij.& iij.& in multis alijs capi.eius-
dem distinctionis & secutis secundũ Inno.melius facit.ff. de
iur.omniũ iudi.l.& quia.&.s̃.de rescri.pastoralis.j.respõ. &
§.j.in multis tñ locis de cõsuetudine solus dominus pares eli
git,& ipsis curiã cõstituit, primũ tñ conuenit iuri & ætati se-
cũdũ Hosti. Et intelligũt antiqui hoc dictũ solũ cum domi
nus alias est iudex vasalli, & actor sequatur forũ rei¦coram
ordinario.xj.q.j.si cleric⁹. Sed id nõ placet Raymũdo de sar
gi.Imo dicit quòd dato ꝗ alias nõ sit iudex quo ad feudũ de
quo agit̃.videtur verius per no. ipsius Hosti.de præben.dile-
ctus.iij. & ea quę scripsi in expositione in verbo cõstat.& per
notata Nouellę de app.§.debet.libro sexto.vbi dixi certũ esse
ꝗ si de feudo regali esset quęstio cũ Episcopo& tertio:Rex es
set iudex cõpetens,Sed si esset quęstio inter Regẽ & Episcopũ
Episcopus negaret rẽ esse feudalẽ,Rex actor conueniret Epis-
copũ coram Metropolitano,Sed si Episcop⁹ vasallus Regis
in feudali parte,& de hoc est quæstio corã ipso Episcopo in-
ter vasallos si ab eo appelletur tũc ad Regẽ feudi domi
nũ appellabitur,Et sic etiã scripsit Henri.j̃.de feu.c.ij.in pri-
ma di.In secũdo casu.s.quãdo est dubiũ seu quęstio de iure
seu dominio directo ad dominũ spectante,vt quia actor asse
rit se dominũ feudi & reus negat,tunc corã loci ordinario est
agẽdũ,non aũt coram illo qui dicit se dominũ,ne sit iudex in
causa ꝓpria,& sic possit intelligi opinio Gos.notata p Host.
in Sũma de feu.§ vltimo.vers.tamẽ Gofre.&c.nõ enim apud
pares quia qui dñm negat:negat & pares,facit de iu.om.iud.
l.qui iurisdictiõi.& quia negato dominio cessat causa esse feu
dalis,& quia nõ debet esse in ptãte dñi,sic vasallũ alterius suę
iurisdict.subijcere,&c.Sequit̃. ¶ Iuxta hoc quero pone dñs
non expectato iudicio perinde expoliauit vasallũ corã quo
agetur qõ spolij.distingunt Inn.& Hosti.quia aut vasallus
spoliatus est laicus,aut est clericus,Si laicus est,cõuenitur do
minus corã paribus curiæ,interdicto vnde vi,vel potius pro
pter honorem domini actione in factum,vel alia non notãte
ar.ff.vnde vi.l.j.§ hoc interdictũ.salu.) quod quidem dicunt,
hoc casu in vi armata interdictum competere,& in vi nõ ar-
mata competere aliam actionem,tamen infra in.e.gl.bene vl
tra mediũ.videtur Inno.aliter dicere verũ,quia intra capitula
fidelitatis,est ꝗ vasallus domino seruet honestatem,quæ exi
git vt carmen factum, vel verbum non faciat per quod fama
domini habeat suggelari,vt notat.Hosti.in sum.de feu.§.per
quos.tutius est dicendum secũdũ Collec.† ꝗ vasallus nõ pos
sit agere interdicto contra dominũ, vt nec filius contra patrẽ
ij.q.j prohibentiũ.quia interdicta suggilãt opinio. vt in not.
Si vero clericus est,cognoscet iudex ecclesiasticus,& per eum

dominus statim cogendus est clerico restituere quod rapuit.
Quia spoliatio huiusmodi crimen sacrilegij est,quod est ec-
clesiasticũ.xvj.q.j.in canonibus.j̃.ti.j.conquestus.&.c.cũ sit.
hoc placet Collectar.& dicit illud declarari per intra allega.
& quia priuilegium ecclesiæ debet esse præstantius iure feudi,
& ita not. Arch.xxxiij.q.iij.si quis.secũdũ eũ.Et hoc verum
si sit certũ de spolio,& idem si sit dubiũ,quia tunc etiã cogno-
scet eccle.xxiij.q.uj si quis de potentibus.&.j̃.de iure patro.
relatum.vbi de hoc.Alij dicunt non coram domino vel pari
bus,sed coram ordinario rei,semper agendum esse de restitu-
tione,seu ad restitutionem interdicto etiam si laicus fuit spo-
liatus.j̃.titu.j.ex parte de.Et fortè hoc est melius secundũ In
no.q̃uis potest dici illam decretalẽ locũ habere,qñ alius q̃ dñs
spoliauit. Tertij dicunt & fortè non malẽ secundũ Inn.ꝗ quã
docũq; agitur de iniuria in feudo, vel de feudo seu ratiõe feu
di,per dominũ,vel aliũ cõmiss,si agitur de re feudali vel con
ditione ex.l.feudorum.agendum est coram domino, vel pa-
ribus.Sed si casus est ꝗ nõ possit agi cõditione ex.l.feudorũ.
6 semper aget̃ corã ordinario. Et est rõ † quia dñs feudi nõ ha-
bet iurisdictionẽ.s̃.vasallũ,nisi in quãtũ lex feudorũ conce-
dit,& ideo nisi ex illa.l.agatur.nõ põt quis corã eo cõueniri.
Ray.de sargijs dicit hic,ꝗ si nõ feudalia spoliet ꝗ nocet ordi-
narijs si feudalia cognoscẽt,pares si cõcordãt , sed si discordãt
cognoscet ordinarius,ar.de mili.vas.qui cõtu.est.c.vnico vel
vbi res feudalis spoliauit,distinguit: an lite pẽdẽ.corã parib⁹
& teipsum cognoscent,vel ante & tũc cognoscat proximior
dñs feudi. Finaliter tamen ipse stat cũ Inn.dicit tñ sic posse di-
ci quia aut agit vasallus cõtra dñm ad recuperationẽ feudi,
vel fortè vt dñs perdat ius suũ & tunc procul dubio corã pa-
ribus agendũ est.Et est tex.cũ agit ad recuperationẽ.de mili.
vas.qui cõtu.est.c.vnico.§.si vero vasall⁹. Itẽ tex.est cũ agitur
ad amissionẽ feudi.e.c.in prin. Sed si ageretur ad pœnã aliam
corporalẽ vel bonorũ imponendã,per.l.iuliã.tunc corã ordi
nario est agendũ id. Et est ratio,quia dũ deficit cõsuetudo in
ijs iure scripto vtendũ est vt in libro feudorũ. de cogni.feudi.
c.j.& nota.in.l.imperialẽ.§.fi.in verbo terminetur.& hoc sa-
tis placet & dũ pares cognoscere habẽt nunquid oẽs cogno-
scent? Respõde vt legit̃ in feudis de contro. feu.apud pares.c.
vnico.secũdũ Ray.de sar. de quo dixi. s̃. Inn.aũt subdit occa-
sionaliter:& primo ꝗ vbi agitur cõditione ex.l.feudali.nunq̃
vel raro imponitur alia pœna nisi amissiõis feudi,vel alia poe
na super re feudali. Sed cũ corã ordinario agit̃ ex iure cõmu-
ni etiã pœna.l.siue corporalis.siue alia imponit̃. Secundo sub
dit,ꝗ vbicũq; agitur de re feudali siue rei vendicatiõe siue in-
terdicto vel alia quauis actiõe inter duos innitentes, tñ iure
feudi,& illud ius recognoscentes agitur tñ corã dño feudi,vt
hic. Nec ob. decre.ex parte de. quia ibi illa domina non iure
feudi sed dotalẽ iuuabatur,secundũ eũ. Tertio subdit quoldã
dicere ꝗ vbi agitur rei vendicatiõe,vel alia actiõe.per quã ius
feudi põt venire in iudiciũ,& qõ est an res sit feudalis , debet
pręcedere & prius terminari,& hoc ipso ꝗ negat se in feudũ,
tenere sic ꝗ ius feudi habebat amitti.viij.di.quo iure.ff.de rei
ven.l.fi.de quo dixi.s̃.Et per premissa modifica.& declara ꝗ
scripsi.s̃.in.ij.casu & in casu proxime præcedẽti ver.qđ intel
ligo etiã latius.&.s̃.in casu secũdo & vide omnino quod di-
cam in quæstione secunda principali.j̃.sequenti.

¶ SECVNDO quęro quis appellabitur à domino,vel pa
ribus in casibus in quibus ipsi cognoscere habẽt.Inno.primo
dicit in prin.magnæ glo.ꝗ si qõ feudi vertitur inter dñm &
vasallũ confitentẽ rẽ feudalẽ de qua agitur vt.s.de ea tributũ
reddat vel aliud simile corã paribus curię agitur hoc saluo ꝗ
si pares grauarent ecclesiã põt appellare ad proximũ superio-
rẽ,vel ad Papam.ij.q.vj.ad Roma.&.c.si quis vestrũ.refert ta-
men alios cõtradicẽtes quod proximus tñ superior appella-
bitur etiã si sit laicus:& idẽ Hosti.remittens ad decretalẽ Ro-
mana.§.debet.de appel.li.vj.& placet Collect.Demũ Inno.in
eadẽ glo.ad finẽ primę columnæ vers.sed quęro,hoc plenius
tractare volens præmittit dominũ & pares in casu suo ordina
riam iurisdict. habere sibi cõcessam à.l.Frederici in cõstitut.
feudorum

feudorũ videlicet in dicta l. imperialẽ §. præterea si inter du
os. Ex quo infert quòd ab eis appellabitur proximus superi-
or feudi dominus. Subdit quòd si nõ sit sibi proximus superi
or, dominus feudi appellabitur iudex ordinarius, hoc est iu-
dex feudi in cuius territorio est res feudalis. de qua agitur .C.
de iudi. l. fi. Dicit tamẽ quòd si ageretur de iniuria quã pas-
sus esset vassallus à domino, vel econuerso cõtra fidelitatẽ vel
8 capitulũ fidelitatis appellaretur iudex rei ordinarius, † quia
appellationes gradatim sunt faciẽdę. ij.q.vj. anteriorũ vel di-
cit quod appellabitur iudex ordinarĩ. sub cuius iursidictiõe
res sita est, etiã si agatur contra dominum de iniuria facta in
re feudali puta interdicto vnde vi, vel alio consimili, verũ si
ageretur de iniurijs in rebus feudalibus nõ factis: nõ ageretur
sub domino sed corã ordinarijs, Et eodẽ modo si agatur cõ
tra dominũ de iniuria facta extra rem feudalem, vel ius tangẽ
tem fidelitatem, quã domino promisit vassallus, aliàs econtra
non ageretur coram domino saluo, quòd si agatur ad com-
missionẽ feudi quod in libello continere debet: tunc corã pa
ribus agitur, quia agit in rem, vel ad rem feudalem recuperã-
dam, vel ad ius quod habet ibi dominus poenitus amitten-
dũ. Et casibus quibus cognoscit ordinarius appellatur eius su
perior. Et etiam casibus quibus cognoscit dominus, vel co-
gnoscant pares, appellabitur ad ordinariũ. i. superiorẽ domi-
ni. ar. ff. ad municipa. l. assumptio §. vltimò. Dicit Hosti. ad
finem. magne. glo. quasi in fi. secunde columnę. versi. & hoc
9 sunt vera ad ꝓpositũ dicit † quod si iurisdictio sit infeudata
tunc ipse videlicet infeudatus cognoscet de omnibus causis
10 etiã ordinario iure † & ab eo appellabitur ille superior qui
iurisdictionẽ infeudauit & tales sunt Episcopi, Abbates, Du
ces, Comites, Barones & omnes alij: qui iurisdictionẽ habent
11 ab Imperatore vel ab alijs † ex quibus Ray. de Fargijs talem
inducit theoricã: quòd si ad rem feudalem admittendam vel
recuperandã agitur, vel de Iniuria facta in re feudali, vel quia
dominus, vel vassallus cõtra legem fidelitatis peccanit: tunc à
domino vel vel à paribus suis casibus cognoscentibus cũ sint
ordinarij appellabit proximior dominus feudi. ar. j. de app.
dilecti. & §. debet allega. Sed si non sit proximior dominus.
tunc si agatur de Iniurijs factis in rebus feudalibus appellabi
tur ordinarius in cuius territorio res est sita. C. vbi in rẽ actio
l. vltima. j. ti. j. c. fi. C. vbi de crimi. agi. opor. authent. qua in
prouincia. Si autem agatur de re poenitus amittenda, vt quia
alteruter cõtra. l. fidelitatu peccauit, tunc appellabitur ordi-
narius domini, vt in l. assumptio §. vltimo allegato. Quãdo
aũt extra rem feudalẽ iniuriæ cõmittuntur, non agitur coram
domino, vel paribus, sed coram ordinario. & tunc superior
ordinarius appellatur. Et hæc in simplicibus ꝓcedunt videli
cet cum dominus aliàs nõ est iudex, secus enim iurisdictione
infeudata. Quia tunc infeudatus inter vassallos de omnibus
cognosceret, & appellaretur infeudans: vt dixi. s. post Inno.
Sed contra, quia a paribus videtur ad dominũ appellandũ. vt
in dicto .c. dilecti. & de offi. deleg. si delegatus. li. vj. ar. ij. q. vj.
anteriorum & ff. de appella. l. j. § si quis. Soluit, quia ad delegã
tem appellatur. cũ sibi quicq̃ retinuit vt in dicto .c. si dele. sed
ille dominus nil retinuit, nec retinere potuit, Item quãdo im
peditur delegatus necessitate iuris non volũtate, tunc à sub-
delegato appellatur ad illum ad quẽ ab ipso impedimento
fuerat appellandũ, vt de offic. deleg. c. si is cui &c. cap. se. li. vj.
Item non sunt pares delegati imo ordinarij vt dixi. s. & no-
tat Inno. de offi. ord. cum ab ecclesiarũ. vide in feu si inter do
minum & vassallũ lis oriatur. c. j. & de mili. vassallo. qui con-
12 tu. est. c. vnico in fi. † Nec possunt litigãtes etiã vtriusq; cõsen
13 su dimittere dominũ. argu. j. ti. j. ex transmissa † imo nec cõ-
promittere possunt de feudo sine licentia domini, quia põt
contingere quòd dominus vassallũ haberet quẽ nollet habe-
re. j. ti. j. significasti. ad quod vide Host. in summa de feudi. §.
fi. ver. sed quod secundum Collecta. Dominus autem & vas
sallus licite possunt iudiciũ pariũ dimittere quia nulli per hoc
fit præiudiciũ nisi domino. secundũ Inno. Hosti. & Nouel. &
hoc de ista quæstione.

¶ TERTIO iuxta hoc quærò quos dicimus pares & bre-
14 uiter dic † quòd pares sunt ab eodem dño feuda tenentes, vt
in feudis si de inuesti. inter domi. & vassall. lis oriat. c. j. Sed ca
ue, quia quãtum ad propositũ dicuntur pares prout dicunt
Innocentius & Hosti. vassalli eiusdem ordinis, quia si Comi
tũ est causa, debẽt esse pares Comites. vel si alij qui consimilia
feuda habent, secũdum Inno. vel quia sunt pariter à partibus
eligendi, vt dictum est secundũ Inno. aliàs Ho. Sed hoc nõ
est dicere qui sint pares. sed quare dicãtur pares, vnde primũ
videtur verius.
15 ¶ QVARTO quęritur † an dñs & pares casibus quibus
cognoscere habent, debent iudicialem ordinem obseruare, re
spondent Inn. & Hosti. quod sic, quia ordinarij sunt cum ha-
beant iurisdictionem à l. vt. ff. de iuri. omni. iudi. l. more. Et
concordat Ray. de Farg. inducens. C. de sen. l. prolatam. j. c.
exhibita. & vel li. non cõt. per totum. nam & arbitri & deleg. ti
ad hoc tenẽtur de rescri. cũ dilecti. & c. causam quę. ff. de arbi
tri. l. j. Et potestatẽ eorum vide in feudis de mili. vassal. qui cõ
tu. est. c. vnico. Item dicit quòd suam sententiã exequętur cũ
sint & quòd si non possint exequi per se inuocare poterũt bra
chiũ seculare sicut ordinarij. s. de offi. or. c. j. & delegati. s. de
off. dele. c. pastoralis. & .C. de iudi. l. properãdũ §. sin autẽ. Sed
de delega. dubiũ est de quo scripsi latis de off. dele. c. j. q. ix. &
cle. vi. a. e. ti. q. vj. & in remissionibus ibi quotatis.
¶ QVINTO quæritur quid si inter dominũ & vassallũ aut
inter vassallos personali agetur actione nõ tamen de iure feu
dali, sed circa rẽ feudalem puta pignoratitia, aut depositi, seu
alia actione. Dicit Inno. quòd etiam si de re in feudũ conces-
sa agitur, semper coram ordinario agetur. Sed alij dicunt cõ-
trariuũ: Subdit tamen Inno. quosdã dicere agi coram ordina
rio etiam si ad rem feudalem agatur. Dicit tamen quòd hæc
sunt vera vbicunq; dominus feudi tantum feudi dominus est
& non iudex, vel vbi certa res est infeudata & non in iurisdi-
16 ctio † quia si iurisdictio sit infeudata tunc ipse cognoscet de
omnibus causis etiam ordinario iure. Item tunc ab eo appel-
labitur ille superior qui iurisdictionẽ infeudauit & tales sunt
Episcopi, Abbates, Duces, Comites, Barones, & oẽs alij qui
iurisdictionem habent ab Imperatore. vel ab alijs infeudatã
secundũ Inno. Si tamẽ dominus superiorem non recognoscẽs
debet ecclesię iurisdictionẽ non videtur dare in feudũ sed sim
pliciter si aliud nõ exprimat, vt notat Inno. j. tit.... verùm. Et
per hoc intellige §. debet allegatum secundum Martinum.
¶ Circa sextũ casum quando est controuersia inter dominũ
& alium qui vassallus non est, puta emptorem feudi vel aliũ
possidentem, seu non possidentem ipsum feudum, & nõ prę
tendentem se vassallum seu negantem illud esse feudum: tunc
dico quòd iudex res cognoscet, vt. j. tit. j. capitu. cum sit. &
c. fi. & l. iuris ordinem, alleg. Et hoc tenet Hosti. in summa de
feu. §. vltimo ver. si verò cõtrouersia. Circa septimũ casum. s.
quando est controuersia inter vassallum & alium, & hic sub
distinguo quia an nõ vassallus cõuenit vassallum aut: vassal-
lus conuenit non vassallum. Si non vassallus cõuenit vassallũ
tunc aut neq; confitetur hoc esse de feudo talis puta Titij do-
mini & tunc Tit⁹ dominus cognoscet, vt hic. &. j. ti. j. ex trãs
missa & .c. verum. Sed dicit Ray. de Farg quòd dicta duo ca
pitula non dicunt quod non vassalli procederẽt aliàs & me-
lius poterunt à vassallis vel econtra. Si melius possunt intelli-
gi dum omnes essent vassalli. Et idem dicit de § penul. l. Im-
perialem ad hoc per Hosti. allegato. Si videlicet ille domin⁹
feudi paratus sit de vassallo facere iustitiã & vassallus Respõ
dere coram eo, vt hic. Aliàs ordinarius cognoscet. j. tit. j. c.
ex tenore. & .c. sic. aut alter eorum negat puta actor, & tunc
graue esset quod dominus cognosceret, quia iam esset iudex
in re sua. j. ti. j. si clericus, quod esse nõ debet. C. ne quis in sua
causa ius sibi dicat in rubro & in nigro. verũ quia in fraudẽ
hoc negari potest vt declinaretur iudicium domini dici põt
q̃ dominus eos cõpellet ad iurãdum de veritate dicenda. ar.
j. de proba. sicut consuetudo. Quia malicijs hominũ obuian
dum est vt. ff. de rei ven. l. in feudo de rescrip. c. plerunq; &c.

nonnulli. ¶ Verum ſi Petrus hoc caſu confiteretur & negaret
17 poſſidens cognoſceret dominus† quia iudicium redditur in
inuitũ vt. ff. de verbo. obl. l. inter ſtipulantẽ §. j. ſecundũ Ho-
ſti. & Henri. ſed non placet hoc dictum, quia negante reo ſe
eſſe vaſſallum oportet ſequi forum eius, per iura. ſ. ad hoc
allegata. & ſi cognoſceret domin⁹ de hac quæſtiõe an ille eſſet
vaſſallus, cognoſceret de cauſa propria. Quod nõ licet, vt di-
cetur in quæſtiõe ſequenti. conſequẽter dicunt Hoſti. & Hen
ri. in. c. ij. de feud. alleg. quòd ſi petẽs ſubaudi aliàs cõuentus
vel vterq; hoc negat cognoſcet ordinarius iudex, vt lites di-
rimãtur & circuitus tollatur. ff. ſi cer. peta. l. quidã, de reſcrip.
c. fi. de ordi. cogni. c. tuã. Cognoſcere tamẽ põt de quæſtione
feudi. ſ. an ſit feudũ vel ne, & ſic an ſua iuriſdictio ſit necne. vt
in. l. ſi quis ex aliena, Et ſi pronũciat feudum eſſe remittet eos
coram domino feudi, qui de pricipali cognoſcet, aliàs & ipſe
de principali cognoſcet. ar. de reſcrip. dilectus in fi. & c. ab ex
cõicato. Si non vaſſallus cõuenit non vaſſallum, tunc ſemper
ordinarius cognoſcet, quia actor ſequitur forũ rei: vt in. c. ſi
clericus & l. iuris ordinẽ alleg. ar. in feu. de inueſti. inma. fac.
c. vnico §. illud tamẽ ſciendũ. & an apud iudicẽ, vel curiam
domini cauſa feu. termi. debeat ex en & de pa. tenen § ſi duo
homines & §. ſe. ſecundũ Hoſtiẽ. in ſumma de feud. § vltimó.
Et Ber. hîc in fi. pro quo in feu. de controuerſia. de beneficio
inter vaſſallum & alium. c. vnico. niſi dominus eſſet aliàs iu-
dex rei, quia tunc coram eo ageretur, vt eſt dictum. Imu me
lius videtur indiſtinctè dicendum quòd ſiue vaſſallus contra
non vaſſallũ ſiue nõ vaſſallus contra vaſſallũ in iudicio agat,
rei vendicatiõe ad feudũ coram ordinario agendum eſt. per
prędicta, Et per id quod notatur in dicta. l. Imperialẽ § præ
terea ſi inter duos. ſuper verbo terminetur. ſecũdum Ray. de
Farg. quod intellige, ſi non vaſſallus dicit ſe nõ vaſſallũ, nam
ſi diceret ſe vaſſallũ cõfiteretur feudum eſſe domini, & domi-
nus eſſet iudex, per § præterea ſi inter duos.

¶ Iuxta iſtũ caſum & præcedentẽ & iuxta caſum tertium &
præcedentem. ſ. quarto magis ſpecificè. Pone vaſſallus cõtra
poſſidentem rem feudalẽ agit coram domino feudi. Poſſeſſor
excipit rẽ non eſſe feudalem, & propter hoc dominũ non poſ
ſe cognoſcere, vaſſallus replicat quòd ſaltem debet cognoſce
re an ſua ſit iuriſdictio. Dicit hic Iono variando quòd domi
nus cognoſcet an res feudalis ſit. ſimile. C. de ar. cogni. l. adite
& de iudi. l. quotiẽs. Sed ſuper hoc non pronũtiabit, ſed pro
nũtiabit ſuper hoc an ſua ſit iuriſdictio, vt. l. ſi quis ex aliena.
ff. de iudi. Fatetur tamẽ alias contra, ne in ſua cauſa iudicet, &
ita ſit ſuſpect⁹. agitur enim in hac quæſtiõe an ipſe dominus ſit.
C. ne quis in ſua cauſa. l. j. & ff. fa. herciſcum. l. & ſi pignori. Et
dicunt quòd fallit hic regula. l. ſi quis ex aliena. Et iſta eſt ſal-
lentia notabiliſſima, & cauſa eius ſuſpitio. Et placet Hoſtiẽ.
ſecundũ Martinũ. Et eam ſequitur Hoſti. hic & . ſ. ti. ſi quis
& placet etiam in Collectario. & iunge quod dicam in fi ſequẽ-
tis quæſtionis verſi. ſub. iit etiam quòd eodẽmodo. Itẽ placet
Ray. de Farg. Et ad. l. ſi quis ex aliena. & . cap. ſuper literis. de
reſcrip. & c. ſignificantibus de offi. dele. & c. dilectis. de pręb.
reſpondet aliter dicens, quòd ibi cõſtabat illum eſſe iudicem,
hic non ſic. Item hic ex iſta diſſinitione ſi eam faceret magnũ
erat cõmodũ domino acquirẽdum. quod nõ eſt incõtrari. ſ.
Caueat tamen negans ne perdat feudũ, vt in libro feudorum
ſi de feu. contro. fuerit. c. vaſſallus de l. cor. c. fi. Et hic notat In
no. in fi. penul. gl. & dixi. ſ. ¶ Sed verè puto quòd nec de
hac quæſtione cognoſcet cùm etiam dũ pertinere poteſt iuriſ
dictio apud ambos iudices, videlicet actoris & rei, actor ſe-
qui debeat forum rei vt in. c. ſi clericus & . l. iuris ordinẽ. Nec
ob. hæc decretalis quæ videtur dare exemptionem. Quia hoc
verũ dum vaſſallus cõmitteretur quod hic probatur in prin.
in verbo in eos. ¶ Non tamẽ dico quòd fallat regula. l. ſi quis
ex aliena. quia illa intelligitur dum dubitatur de iuriſdictio-
ne conuenti videlicet an pertineat ad iudicem corã quo traha
tur, non autem cum ſolum de iuriſdictione eius in perſonã
actoris attenditur aliàs contendetur quia, caſus iſte clarus de-
ciſus eſt in iuribus allegatis. ¶ Sed pone quòd reus poſſeſſor

negans rem feudalem aſſeritur per actorẽ inueſtitum de re il-
la a cõmuni domino quo ad certa iura, & poſſeſſor hoc ne-
gat, nec propter hoc cognoſcet domin⁹ an ſua ſit iuriſdictio.
Et magis puto quòd non maximè ſi de illis iuribus non aga-
tur, quia quo ad rem illam non contenditur eſſe vaſſallus. ſed
ſi contenditur eſſe vaſſallus per hoc actor ſe excludit: niſi di-
cat illum vaſſallũ ſuum, & tunc probabiliter dici poteſt quòd
de hoc dominus ſuperior cognoſceret an videlicet ſit vaſſal
lus vaſſalli ſui, vt ſciat an ſua ſit iuriſdictio. Certum enim eſt
18 quod vaſſallus à vaſſallo coram ordinario† conuẽtus poteſt
exemptionẽ allegare, & petere ad dominũ ſe remitti, vt hic &
ſ. ti. j. ex tranſmiſſa & . c. verum. & hoc etiãm videtur hic velle
Inn. poſt prin. magnę glo. ver. ſi vero inter duos. Et pro hoc
facit etiam quod notat Inno. hic circa medium magnę gl. in
ver. ſed quid dices. dicẽs quòd ſi feudatari⁹ alij cõceſſit aliquã
partem feudi, vel aliquid ius in feudo, & hanc cõceſſionem
dederit in feudũ, ſed ſuper eo quod, faciendũ diximus ſuper
primo feudatario, videlicet quia corã iſto nouiter in feudan-
te ſecundum Lignanum agitabatur cauſa. Sed ſi non in feudũ
ſe dicit habere corã ordinario iudice agendũ fatetur, verum
ſi coram ordinario iudice ſuper re feudali conuentus excipit
& probat feudũ pertinere ad dominum, & ſe ab illo rem pe-
titã tenere in feudum, ad eũ remittetur. vt. c. ex tranſmiſſa &
c. verũ ſecundum Inno. Hoſti. & Nouel.

¶ SECVNDO quæro de eo quod. ſ. proximè tetigi, vi-
delicet qualiter vaſſallus cõuẽtus ſuper re feudali poteſt exci
pere de iuriſdictione domini, & ab eo petere ſe remitti. Et hic
probiliter diſtinguere poſſum ſequẽdo mentem Innocen. &
Hoſti. quia aut petitur vt feudalis per expreſſũ, & tunc proce
dat dicta exceptio, vt hic, aut in petitione de hoc non fit men
tio, & tunc aut vendicat rem nulla cauſa expreſſa, videlicet in
genere tanquã ſuam, & tunc quia omne dominiũ qualecũq;
ſit videtur deducere, cenſetur etiam deducere feudatarium. Et
ſic habet locum dicta exceptio, vt ff. de excepti. rei iudi. l. ſi
mater § eadẽ & . C. de an. excep. l. j. in fi. Aut petit rem ex cer
ta cauſa alia videlicet quã feudali, vt quia quęſiuit eius domi
niũ vtile vel directũ per præſcriptionẽ aut per emptionem fa
ctam à domino, & tunc fortè nõ haberet locũ dicta exceptio,
quia non poteſt iudicari niſi ex cauſa ex qua agitur, & ita non
iudicabit de feudo. ar. optim ſi de iur. omni. iudi. l. vltima §
vltimo, & . C. ad. l. corne. de ſiccar. l. quãuis Quidam dicunt
quòd etiã ſi exprimat rei vendicationẽ, vel præſcriptionem
quòd & tũc ius feudatarij deducet in iudicium. Sed hoc non
patitur illud verbum directũ quod ſic deducitur, & etiã quã-
docunq; agitur actione in rẽ expreſſa cauſa dominij ſola cau-
ſa expreſſa in iudicium venit vt. ff. de excep. rei iudi. l. ſi mater
Et ideo ſi exprimatur cauſa prædicta rectè opponitur excep.
imo replicatio ſecundũ Hoſti. contra exceptionẽ. quia res nõ
eſt feudalis Et ſic eſt intẽtio imo quòd cũ actor ſe dicit domi
nũ, nec aliud tãgit de iure feudi ſiue de ꝓprietate, ſiue de poſ
ſeſſione agat ſed nõ iure feudorũ, dominus nõ cognoſcet. ali
ter tamẽ. ſ. in eadẽ glo. ſentire videtur, videlicet in fi. glo. ver.
item vbicũq; quod ſcripſi circa quintũ caſum. iuxta hoc quę
ro ver. ij. ſubdit. ¶ Hoſti. aũt per hęc iura indiſtinctè loquẽtia
ſentire videtur, quòd quandocũq; vel quacũq; actiõe agatur,
dũmodo vtrũ videlicet actor & reus feudũ recognoſcant, do
minus cognoſcit, & hoc ſiue duo vaſſalli agãt ad inuicẽ, ſiue
tertius contra vaſſallũ, ſiue econtra dũmodo feudũ eſſe domi
ni recognoſcat. Sed aliàs cognoſceret ordinarius puta: ſi actor
vel reus feudũ negaret. & ſic poteſt intelligi hęc glo. ſecundũ
Gof. & aliorũ ſententiã Coll. Subdit etiã Iono. agendũ etiam
eſſe corã domino feudi, cùm perſonali actiõe agitur ad rem
quam vterq; fatetur eſſe feudalem. Subdit etiã quòd eodẽ mo
do ſi reus cõuentus corã domino neget rem feudalẽ eſſe non
agetur hæc quæſtio corã domino, ſed impedietur & ſuſpẽde-
tur iuriſdictio domini, quouſq; reus vel actor probet coram
ordinario iudice huiuſmodi rem eſſe feudalẽ. quia præiudi-
cialis eſt hæc quæſtio. ar. c. ſi quæritur. & § præiudicialiter al-
legato. Et licet Hoſti. in ſumma de feu § fi. verſi. cognoſcere

qun ad

quo ad hæc notet cõtrariũ, tamẽ hęc sentẽtia verior est, quia
si quis bene videat nõ cognosceret solũ an sua sit iurisdictio:
sed de pricipali causa & propria. secundũ Colle. & dixi. ſ. in
tertio mẽbro. ¶ Iacobus de bello visu in feud. de inuesti. in
maritũ facta. c. vnico. § illud tamen sciendum. Et apud quem
vel quos quęstio feu. termi. debe. c. j. tractans ipsam materiã
circa eam sic distinguit. Quando videlicet est contẽtio inter
duos vassallos, vel inter vassallũ & aliũ de feu. & est quæstio
apud quem causa debeat terminari. quia aut est cõtentio in-
ter eos qui proprie dicuntur capitanei, vt Duces, Comites: &
similes &, tũc Imperator est Iudex si feudũ ab eo teneant vel
Rex si à Rege. vt in feu. apud quẽ vel quos. c. j. & de. l. corr. c.
j. aut est contẽtio inter duos vassallos alios, & tũc aut cõstat
vtrũq; esse, aliâs de alijs feudis vassallũ eiusdem domini & ipsi
& dominus hoc confitentur, sed est cõtrouersia de aliqua par
te alterius feudi vel de toto feudo, quod pertinet ad eum co-
miniũ, & tũc dominus est Iudex, vt. § præterea si inter duos.
allega. Et ibi notatur, an cõstat vnũ tñ esse vassallum de feu-
do aliquo de quo non est quæstio. Est tñ quæstio de alio feu
do & tunc pares erũt iudices, vt in feudũ apud quẽ vel quos.
c. j. secundo respõso. & de. l. corra. c. j. ij. respõ. Aut est dubiũ
eorum quis sit vassallus & prætendunt ambo inuestiturã ab
eodem domino, & tunc aut est contẽtio inter eos; quorum
vterq; suũ nouũ & propriũ feudum esse dicit, & tunc Iudex
vel arbiter cognoscit de. l. corra. c. ij. aut inter eos quorum
vterq; dicit antiquũ, & tunc cognoscit domin⁹ cum curia vt
dicto. § illud tamen sciendũ. Aut est contentio inter eos quo
rũ alter dicit antiquũ, & alter nouũ dicit & proprium, & tũc
Iudex ordinarius vel arbiter antiquo iure cognoscit. vt de in
uestitura in maritum facta. c. j. in prin. Hodie vero pares cu-
rię, vt in feudũ an apud Iudicem vel curię. c. j. an contẽtio est
inter duos, qui producũt diuersos inuestitores, & tunc Iudex
ordinari⁹ vel arbiter, cognoscit vt de. l. corra. c. ij. in prin. aut
est; contentio inter vassallũ & alterum quem constat non es
se vassallũ, & tunc Iudex ordinarius rei cognoscit, vt in feu-
dum, de controuer. inter vassal. & alium de benefi. c. j. & eadẽ
mẽbra pro magna parte posuerat Columbinus in glo. Et si
vis addere membra prædicta ad alia certa mẽbra distinctio-
nis præcedẽtis, & ea in locis proprijs collocare habebis in ista
materia distinctionẽ multum plenam. ¶ Secũdo principali-
ter quęro, nunquid si agatur de possessorio super feudo põt
quæstio coram domino terminari de quo tetigi. ſ. quæstiõe
proxima circa sc̃dm casũ distin. ibi factę. & circa casum. iiij.
ver. q̃ intel. etiã latius: & circa quintũ casum distinctiõis. § iux
ta hoc quæro. versi. hic in glo. simpliciter tenet agendũ ordi-
nario ex quo aliqui eã fortè male intelligẽtes inferunt, quòd
non corã domino feudi. sed Raymũdus de Farg. olim Patri
archa & cõmẽdator eccle. Agenne. ĩ decretor. doctor valde
famosus, tenebat quòd causa talis põt agi & tractari corã do-
mino feudi, quia si quæstio proprietatis dignior & pondero
sior atq; periculosior sit, tractatur corã eo vt hic. Ergo fortius
19 minor & leuior. qualis est causa possessionis † quia si maius
conceditur ergo minus. xvj. q. ij. c. j. de causa posse. cum eccle
sia. & c. cum dilectus. de regu iu. cui plus. li. vj. & C. si de mo-
men. pos. l. j. ¶ Quid ergo vult dicere glo. nostra, respondet
Ray. quòd glo. nõ negat quin corã domino feudi agat de cau
sa. Quia imo poterit vt præfertur, & nihilominus corã ordi-
nario vt sic ei hoc casu optimè relinquatur, vt aut corã domi
no feudi aut corã ordinario loci suum trahat spoliatorem in
causam. vt & aliâs. ſ. ti. j. cũ sit. Et hęc vera intelligit vbi spolia
tor similiter est vassallus istius domini. Quia si nõ esset vassal
lus tunc corã ordinario ageratur maximè vbi vassallus age-
ret contra talem, quia actor sequitur forum rei. C. vbi in rem
ac. l. vltima. & accedit ad hoc quod sequitur in fi. glo. Item
procedunt premissa cùm alius est dominus feudi: & alius est
ordinarius, & ita supponit dubiũ supradictũ. Sed si dominus
feudi esset etiã alias ordinarius, tũc indistinctè ageretur corã
eo qualitercũq; ageretur dum tamen tã actor quã reus de sua
iurisdictiõe existant, & sic etiam intelligas finẽ glo. Subdit
quòd etiam si non vassallus vassallũ spoliatorẽ conueniret,
nõ cognosceret dominus feudi, sed ordinarius, ne Iudex foret
in causa propria. & dixi satis. ſ. q. proxima. circa vij. casum
maximè in. § iuxta istũ casum. Sed dices quod similit videtur
Iudex in causa sua, vbi contenditur inter duos vassallos. Re-
spõdet ipse quòd non sic, quia par affectiõis causa tollit suspẽ
tionẽ cũ præsumatur vnũ vassallũ ita diligere sicut aliũ, vt. ff.
de ritu. nup. l. non solum. notatur de. offi. dele. c. insinuante.
& si ad vnã partem magis quàm ad aliam inclinaretur recusa
tiõis remediũ saluũ maneret, vt in ordinario. de appell. cum
speciali. vñ per præmissa apparet quòd aliud esse pot, & aliud
esse debet, quia vassallus debet trahi coram domino feudi,
sic quod nõ corã alio, cũ agitur de proprietate feudi. sed vbi
agitur possessorio corã alio, si ordinario p̃ tagi: & si hoc dictũ
procedat indistinctè ratio eius esse potest multiplex, primo
quia. c. ex parte de. loquitur indistictè, videlicet quòd in peti
torio nõ possessorio locum habet exceptio. Secũdo quia hoc
videtur inducere priuilegiũ spoliatiõis. ar. ſ. de or. cogni. c. fi.
& odium spoliãtis in. c. cũ sit. allega. & quia per hoc nõ multũ
præiudicatur dño feudi, quia quicũq; possideat non videtur
vix cũ p̃bata veritate proprietatis à possessore possessio euin
catur. vt. c. cum dilectus. alleg. Et quia per hoc nõ multũ lędi-
tur priuile. spoliati. de resti. spo. c. j. li. vj. ij. q. ij. & iij. q. j. & ij.
& iiij. & per totum. Facit quod legitur & notatur de appella.
cũ teneamur. Sed in veritate non placet mihi ista subtilitas, li-
cet enĩ pateat de plano, quòd quæstio possessiõis ęquè põt co
ram feudi domino, sicut q̃õ proprietatis terminari. per ratio-
nem quã scripsi circa dictũ casum sc̃dm in fi. & in hoc cõcor
20 dor cũ Ray. tamẽ re vera dico † quòd excep. prædicta videli
cet de iurisdictiõe domini & remissiõe ad eũ facienda ęquè
habet locũ in possessorio sicut in petitorio. & hoc primo pro
bo per istam decretalẽ quę loquitur indistinctè. Secũdo pro
bo per decretalẽ ex parte de. § ad hoc autem. vbi textus de pla
no innuit quòd ibi est casus in vassalla vidua spoliata, & ratio
21 specialis videlicet † quia interest eccle. viduas defensare. facit
quia defensio taliũ personarum miserabiliũ sicut sunt viduę,
specialiter pertinent ad eccle. ſ. c. nouit. lxxxix. di. vij. c. j. &
per totum. & per cõsequẽs in contrariũ est ius cõmune. vt. ff.
ad munici. l. j. in fi. Et ideò si ordinarius esset laicus, non habe
ret in eo locũ dictũ speciale. c. ex parte. p̃ eo quòd nõ loqui
tur nisi de ordinario ecclesiastico. ar. regulę quę à iure. & satis
videtur placere Inn. in. c. ex parte. in vltima. glo. Et facit quod
hic sequitur in glo. Ber. in ver. si verò. Tertio quia salua pace
imo per hoc multũ domino præiudicaret si alius possideret
feudum quàm verus vassallus. Cuius fortè fuit fidelitatem ex
pertus. Et tñ vnicuiq; suus honor & iurisdictio obseruari de
22 bet. vt hic. & ſ. c. nouit. vj. q. iij. scriptũ est. xj. q. j. peruenit. †
nec debet quisq̃ iura: vel terminos: aut personas cõmissas ali-
ter vsurpare. ix. q. ij. c. nullus. & c. episcopũ. & per totũ. nisi sit
dominus negligens, q̃ prosequere vt in glo.
¶ Collect. vltra præmissa, format hic aliquas quęstiões. Et
primo quærit, nunquid ratione rei emphiteoticæ vel alterius
dominus iurisdictionẽ acquirat. Et dicit Ho. hic dicere quòd
sic, seq; illud non intelligere: nec videre quòd res etiam eccle-
siastica faciat dñm Iudicẽ ipsius, nisi feudalis sit, saluo quòd ra
tione eius quis bene sortitur forũ. Ad quod vide collecta sua
23 ſ. ti. j. nullus. & c. cum. Et hoc magis placet pro eo † quòd iu
risdictio non competit nisi cui datur à lege vel à superiore ad
hoc potestatẽ habente, cũ sit de publico constituta. vt. C. de
iude. l. nullus. quod me. cau. l. extat de iur. omni. iudi. l. mo-
re. & ſ. e. ti. C. l. priuatorũ modo non reperitur expressè quòd
24 ratione talis sic iurisdictio detur. igitur. ¶ Secundò † quęrit
in qua parte territorij cognoscere potest dñs inter vassallos,
& dicit quòd in quolibet etiã tenendũ modo sit secur⁹ locus
& honestus. remittens ad summã. Hosti. de feu. & inducẽs de
offi. ordi. cum Episcopus. li. vj. & cõcordãt Lignan⁹ & Ray.
¶ Tertiò quęrit an vassallus possit hodie infeudare siue feu-
dum in feudũ dare. Dicit Host. in summa de feu. § quid hodie.
ver. an posset q̃ sic. Poterat enim cõtra hoc fieri sincerè. & sine

fraude, vt in feudis qualiter poterat olim feudũ alienari circa
prin. ꝙ non reperitur imutatũ, dum tñ sit talis qui propter feu
dum seruire possit dño, vt infeudans. Quod prosequere vt
in dicto versi. an possit. alij dicunt ꝙ imo non põt per. l. Im-
perialem alienationẽ simpliciter prohibentẽ. ꝗlati⁹ proseque
re, vt in collectis eiusdẽ collect. j. de feu. ex parte. Specu. aũt
de feudis circa fi. ver. xxxviij. dicit quòd põt ad vitam. quem
glo. & Hosti. de dona. inter vi. & vx. c. nuper. approbare vi-
dẽtur. Remittit Colle. ad collecta sua de consti. quæ in eccle-
siarum. dicã de hoc in. c. nuper. &c. ¶ Quartò quęrit si vassal
lus ĩfeudauit aliquod castrũ, ad quẽ appellabũt homines illius
castri, dicit Colle. quòd dñs Petrus de mor. mari doctor, dice
bat quò d nõ ad istũ qui infeudauit, sed ad dñm priorem quia
iste qui recepit feudũ non recepit iurisdictionẽ ab illo qui in-
feudauit, licet ille materiã aperuerit Sed à lege, vt in authẽ. de
defen. ciui. §. sed si eadẽ. & §. iusiurandũ. ideò appellari debet vt
pręsens. j. ad superiorẽ ad quẽ præsens appellari debebat, vt sic
translatio rei fiat sine eius preiudicio, vt nõ admittat resortũ
suũ. Sed de cõsuetudine in plerisq; partib⁹ tenẽt, quod si vassal
lus qui alienauit, retineat sibi vnũ denariũ vel quid aliud sem-
per remanet dominus, & debet ad ipsum appellari, & laudi-
miã recipiet, & imputet sibi dñs qui alienari cõsensit. siue ĩ feu
dati‘e, & ꝙ ad eum appelletur. videtur notari per Inno. j. ti.
proximo. verũ ex quo enim dominus remanet, debet appel-
lari ad ipsum, cum sit appel. ad proximũ superiorẽ, vt ibi, & si
nõ sit alius dominus feudi debet appellari ad ordinariũ supe
riorem, vbi res est sita. secundũ notata. s. post Inno. & per le-
cta & notata. j. ti proximo. fanè dicã in. c. verum. vbi etiam
remittit Colle. de hoc videlicet an hæc iura locũ habeant vbi
dominus est laicus. ¶ Quintò quærit pone quis tenet feu-
dũ à Rege ratione cuius soluit quolibet anno. c. cessat per. v.
annos ratiõe cui⁹ priuatur & Rex tibi cõcedit castrũ, & petit
à primo arreragia, nunqd bene ab illo petit arreragia: videtur
25 quòd non à te petere debeat. quia. l. dicit † quòd emptor rei
feudalis tenetur ad arreragia pręteriti temporis. ff. de public.
vec. & cõcor. l. Imperatores. Sed dic quòd illa lex loquitur in
priuato vbi ẽptor à priuato tenetur sed habet actionẽ ex emp
to. j. venditorem. si rem vendidit liberam. vide lecta & no-
tata de pac. in plerisq;. scd̃m eum &c. ¶ Sextò ibi *prohibemus.*
quęrit quid si fiat cõtrarium? & respõdet quòd nõ tenet scd̃m
Hosti. inducit lecta & notata de offi. or. Romana in fi. li. vj.
scd̃m Archi. & Nouel. vbi vide quę de hoc plenissimè scri-
psi in. xj. q. Et idẽ Coll. post exceptionẽ propositã aliâs secus
quia ordinarius est, alius & remanet ordinarius super deli-
cto alibi cõmisso ante requisitionẽ. j. de re. iud. pastoralis. in
cle. Et hæc est veritas, nã excõicatio lata à superiore etiã con-
tra iustitiã tenet, & timenda est, licet sit iniqua. xj. q. iij. c. j. & di
cet. j. de sen. exc. c. sacro ¶ Septimò quęrit, pone habẽs iuris-
dict. in plurib⁹ castris vult trahere hõines vni⁹ castri ad aliud.
quęrit nunqd põt. Pe. de bel. pertica. tenebat quòd sic, si sub
eodẽ resorto. seu sub eodẽ dño teneantur & ab eodẽ iurisd. ha
beat in vtroq;, sicut legat⁹ habet iurisd. à Papa in tota ꝓuincia,
ideò homines vnius dioecesis põt ad aliã trahere. de offi. lega.
nouit. nisi loca nimiũ distarẽt. C. de anno. & tribu. l. pro locis
& l. nemo. & quod ibi not. in glo. fi. & l. se. li. x. & de priuile.
do. August. l. ij. Dicit tñ Colle. quòd hoc durũ videt, videli-
cet quòd extra territoriũ. & c. de consti. c. ij. li. vj. Faciũt nota.
Hosti. in Sũma de feu. §. fi. ver. subuocabitur aũt. Facit. C. de
cõpensa. l. j. vbi fisco pro debito vnius statiõis alterius nõ cõ-
pensatur. Sed nõ hñ facit, quia ibi est spãle in fisco eius fauore.
vt ibi not. in Cyno. Et probatur. ff. de admi. tuto. l. inter tu-
tores. & C. de cõpen. l. si cõstat. Et dicit Colle. indubitanter
hoc esse dicendũ vbi castrũ de nouo acquireretur. ar. extra ua.
fe. des. lo. xxij. & de rescrip. quiuis. li. vj. Sed super hoc omni-
no vide ꝙ scripsi s. de offi. le. c. nouit. in. vij. q. & omnino te-
neas dictũ Pe. magna enĩ est differẽtia faciẽda an sit vnũ terri
toriũ amborũ castrorũ seu cõtinẽs âbo castra, & tũc est casus
in. c. cũ Eps. & sic intellige dictũ Pe. an non sic sit. sed faciat &
habeat quodlibet eorũ territoriũ separatum, & tũc secus per. l.

fi. ff. de iur. omni. iudi. & sic nõ intellexit Petr⁹ vt patet ex ver
bis eius. sed sic põt saluari. dictũ Colle. ¶ Ray. de Far. qui hãc
decretalẽ repetijt vltra dicta eius supra per me recitata, nõ fa-
cit in effectu, nisi duas qõnes. ¶ Prima est an gratia concessa
per Papã Episcopo certę ecclesie nomine ꝓprio personę ex-
presso duret post translationẽ illius ad aliã ecclesiã, sed quia
proprijs cadere põt. j. de præsump. mãdata. ibi de ea dicã. Se-
cunda est verũ quia possit in eadẽ collegi. ecclesia cñ can. &
pręhenda vicariã obtinere. sed quia etiã magis propria cadit.
j. de conces. præben. in. c. literas. ibi dicã de ea. & c. sequitur.
¶ Henricus. s. c. at si clerici di. j. circa mediũ inducit hanc de
26 cretalẽ ad hoc, videlicet † quòd clerici corã seculari iudice
in causa feudali conueniri possunt. Et hoc tenẽt Gof. & Ho-
sti. hic &. j. ti. j. ex transmissa, & de hoc notãt Hosti. & Inno.
e. ti. ex parte. v. in glo. fi. quorũ opinio de facto tenetur. Sed
ar. de clerici. cõiun. c. vnico. super ver. cõdẽnari. & Hu. xj. q. ij.
in summa tenent cõtrariũ. Dicit aũt Nouel. in dicto. c. vnico.
quòd glosatores, & oẽs moderni tenent primã opinionẽ, &
ipse & Henricus vbi. s. eam tenẽt dũmodo nõ fiat districtio
personalis clerici per dominũ feudi, sed solum ciuilis. dicã in
dicto. c. vnico. ¶ Supple glo. in gl. j. ibi. *sub domino feudi:* etiam
si alias iurisdic. non habeat scd̃m Vincen. qui hoc notat. s. e.
nouit. alias. j. nam quo ad hãc causam habet iurisdic. à iure.
& ibi. *per alios vassallos.* Quòd si non sunt, eligantur arbitri ad
similitudinẽ iudicis suspendi. j. de appel. cum speciali. Inno.
& ad instar quæ agit cõtra subditũ. xj. q. j. si clericus. & hoc
verũ cũ dominus est actor. si vero est reus, adeat vassallus iu
dicẽ domini scd̃m regulã quę habet quòd actor sequitur fo-
rũ rei, idẽ etiã põt dici ecõuerso quãdo dñs nõ est, aliàs iudex
vassalli scd̃m Nouel. de quo satis dixi. s. & nõ pl⁹ de hoc. ca.

¶ SVMMARIVM.

1 *Actiones in libello non esse exprimendas modo factum ipsum pro-
ponatur certum est.*
2 *Subdolis, & cauillosis aduocatis occurrere debent iudices ecclesiastici.*
3 *Subtilitates in iure reprobanda veniunt.*
4 *Per facti propositionẽ, & conclusionẽ de actiõis specie apparere põt.*
5 *Verba ita debent interpretari vt de aliquo operentur.*
6 *Propinquam causam non remotam in reivendicatiõe allegare oportet.*
7 *Neminem ex sua responsione obligari quin prius intellexerit quæ sibi
ab alio præscripta sunt.*
8 *Iudices ecclesiastici libellos indistinctè admittunt dummodo factum
contineant ex quo resultare possit aliquod ius agendi.*

¶ CAP. VI.

DIlecti. Socia. de appel. c. j. de cui⁹ fine hęc
decisa est vt patet in cõpilatiõe. de
appel. c. j. casus † Sufficit actori factũ propone
1 re, nec cogitur nomẽ exprimere actiõis: & duę
sunt partes. in prima quęrelatio. in secũda pro-
uisio: ibi, *prouideatis.* & hoc de diuisione literæ.
¶ Expone literam. *legatum* de tertio genere legatorũ. de qui-
bus de offic. le. c. j. & pe. &. j. *subaudi:*, quòd eos cogebat pro-
ponere actionẽ *a multis aduocatis.* cauillosis peruertentibus iu-
ra. C. man. l. fi. post prin. versi. sed cum in authẽ. constitutio.
quę ex ascriptio, & libè mater. in prin. colle. vj. j. de dec. ad
audientiã. qui ad modũ iudeorũ conãtur homines simplices
capere in sermone. vt in authen. de exhi. & introdu. re. § illud
2 quoq; antiquitas. añ fi. & §. se, colle. v. † ijs autẽ debet occurre
re iudex ecclesiasticus. super quo vide ꝙ not. de procu. peti-
tio. Hosti. *inquirentes* vos iudices quibus causam illorũ fratrũ
Papa cõmisit, quam habuerãt corã Archie. & in qua cogebat
eos proponere actionẽ. Dicunt tñ alij quòd ipsi iudices erant
qui cogebãt actionẽ proponi, fortè per expressam cõmissio-
nẽ Archiepiscopi, vel fortè per ipsius statutũ, quod hoc habe
bat simpliter: *in quæstione nostra.* pura & simplex. j. de iureiurã.
veritatis: *canonum.* quasi nõ scd̃m rigorẽ legis vel glosarũ, seu
doctorũ ipsas sequẽtiũ, quod est cõtra multas glo. Inno. & ac
cedit ad hoc quod legitur, & notatur. j. de iureiu. literas. &. s.
ti. j. c. per tuas. §. super quo. super verbo indistinctè Hostien.
3 ¶ Nota primo † subtilitatẽ scd̃m canones reprobari, & idem
secun

scdm leges.Inn.Cōcordātię sunt in magna glo.Secūdo nota actiōes nō esse ponēdas in libello scdm canones .j. de dolo & cōtu.c.j.&c. C.si per vim vel alio.modo.l.j.Inn. ¶ Opponitur cōtra primū notabile de.c.cappellanus ad fi.ibi: *vel ser.*, & *subtilitati*.j. de str.dicit Ho.notabile,ꝙ hic colligit debere intelligi de subtilitatibus in quibus vtūtur in iudicijs ad simpliciores decipiēdos, & capiēdos.qñ em̄ agit de intellectu iuriū, non est prefinitorie trāseundum, imo in hoc subtilitates rationabiles approbamus.vt in cōtrario &.s.de trāsla.opi.c.ij. §.j.ver.sicut ergo.in fi.Hosti .xj.q. v.iudicantē.j.de testi. cū clamor.xxiij.q.iiij.est iniusta. Vincē. Primę aūt subtilitates reprobādę variè dicuntur, vñ dicit Imperator Iustinian⁹ earum variā subtilitatē derisim⁹, quā corrigendā esse cēsuimus. vt.C.de legi.l.vlti. vñ dicebat Ho.in.c.cappellan⁹.quòd sunt qui subtilitatibus insistūt cōtra veritatē,& mentē scripturarū. xxxvij.di.relatū.Sunt & alij nimis cerimoniales insistētes literę cōtra mentē,& cōtra id ꝙ legitur.j.de ver.sig.preterea.& c.in præsentia &.j.de pur.ca.post partū.c.vnico.Sunt & qui tm̄ subtilisant aut quòd se non intelligūt,& iura peruertūt,& ad hęc reprobanda facit.xlix.di c.j.ver.sunt nōnulli. vbi de hoc.&.xxiij.q.iij.cū sancti. Ex quibus cū queritur qualiter subtilitas sequenda, vel reprobāda sit subtilis, sic distigue, qa est,& rationabilis tendens ad iuriū, vel cuius ius alterius veritatis intellect⁹ indagationē,& talis sequēda est. vt.in.c.cappellan⁹.& de cele.missa.cū Marthę. & alijs ad hoc allegatis.aut Capitanea & perniciosa,& talis reprobāda est,vt in iurib⁹ in prima glo. allegatis. & super ad hoc allegatis, & .xxiiij .q .j. c.schisma. ¶ Secūdo opponitur cōtra scdm notabile,quia videtur quòd actor teneat actionē ꝓponere in libello. scdm canones,vt.j. de mutu.peti.c.j.& alijs ad hoc alle.in.ij. glo. vide.Ber.& Innocē. videtur dicere talias fauere differentiā inter leges.& canones.vt scdm.ll.teneatur ꝓponere actor actiōem in libello,sed scdm canones seruet.j.iolu.Ber.scdm eū.Host. vero gl.Ber. per eū recitata in fi.sic dicit puto inspecta veritate cano. quòd regulariter sufficit ꝓponere factū simpliciter, vt hic dicit.ar. eorū quę dixi in oppo. præcedēti. Et facit de arbitri.c.per tuas. nisi iudex videat ex aliqua causa rationabili quòd reus pōt decipi, si vlterius non exprimeretur. Super quo vide,& iunge ꝙ notatur.j.de libel.obla.c.j. & .ij.& .iij. in quo casu iudex supplere pōt. ar.ff.de.offi.accesso. l.j.quin imo & ad positiōes ex hac eadē causa pōt aduocat⁹ respōsiones formare,de licētia iudicis. j.c.pastoralis. Et scdm hāc breuem glo.determinat quicqd notat in summa de libel.obl.§. quid debeat.scdm eū. Et pro pleniori prosequutione remittit Nouel.ad nota.in spe.de acti.& peti.§.j.&c.Cynus de hoc satis notat. C.de eden.l. edita.in .iij q.& sequētibus & magis in.v.q. vbi finaliter tenet, ꝙ nomē actiōis etiā scdm.ll.nō est in libello necessariò exprimēdū, scdm Iaco. de Rauig. quòd probat inductiuè sic. aut em̄ est tale factū ex quo ꝓcedit vna
4 actio tm̄,& tūc nō est necessario exprimēda † quia per facti ꝓpositionē,& cōclusionē pōt apparere de specie actiōis,ar.ff. si cer.peti.l.certū.de libe.& posth.l.noīatim.aut est tale factū ex quo procedūt plures actiōes ad diuersa, & tūc ex eo ꝙ petetur pōt sciri quę actio intentet.de hoc potes ponere exēplū C.de fur.l.j.Præsumitur em̄ intentata illa quę cōpetit ad id ꝙ petitur.ar.ff.de libe.& posth.l.Gall⁹.§.j.Aut sunt plures actiones cōpetentes ad idē,quarū vna est generalis,& alia est specialis,& tunc presumitur intētata actio specialis.ar.ff.de.leg. iij. l.hoc legatū.&.l.itē legato.§.ꝓinde &.l.legatis,aut ambę sunt generales,aut ambę sunt spāles,& tūc si ex facto ꝓposito altera tm̄ pōt colligi,illa præsumit intētata,vt dictū est. vt dicta l.Gall⁹.§.j.Sed si ex facto ꝓposito vtraq; pōt colligi.& scdm alterā tm̄ superfluit aliquid in libello, videt solū intētata illa per quā nihil superfluū est,verbi gratia testator mihi legauit rem quādā,ex isto legato plures habeo actiōes, scilicet tres,si res erat testatoris.puta rei vēdicationē ex testamēto,& hypothecariā. C. cōta. de lega.l.j.& fi. & si res legata nō erat testatoris,habeo duas scilicet ex testa.& hypothecariā. vt legibus allegatis.Pone ergo.quòd dico in libello quòd testator legauit mihi rem suā.Certè tūc videor intentans rei vendicationē,alias si diceremus intentatam personalē actionē ex testa-
5 mento superflueret verbū suā.dicūt em̄ iura † ꝙ verba ita debēt interpretari, vt aliqd operētur.ff.de le.j.l.si qñ. & facit.j. de priuile.c.in ijs.Et si reputat aliqd superfluū scdm vtranq; presumitur intentata illa per quā minus superfluit,vt in exēplo proposito,cū dico mihi legatā rē testatoris.nam si diceremus intētatā actionē ex testamēto superfluit, qa in ea nō oportet dicere rē testatoris.& si dicimus intentatā rei vendicatio-
6 nē † quia nō oportet cām remotā in rei vēdicatione allegare, puta causam dominij, sed sufficit allegare dominiū,tm̄ in ista actiōe min⁹ superfluit quā in alia,& ideo ista videtur ꝓposita ar.dictę.l.si qñ.Et hāc sententiā Iaco.sequitur Pe.de bel.pti. nam scdm eos non pōt libellus formari, ita quòd concludat quin statum fieri possit quę actio intētatur. quia oēs de mondo habēt media distincta, & ideo nō est opus quòd in libello noīatim aliqua actio exprimatur,etiā loquēdo de iure ciuili. Et hęc vera scdm Iaco.prædictum.nisi inseratur in libello illa causa alia clausula, nō astrigēt se ad oīa,& singula ꝓbāda &c.quia tūc nō intelligeretur intētata illa per quā minus vel nihil superfluit. Sed illa ex qua leuius sequitur cōdennatio secundū eum. Et vide ꝙ notat Ber.Brixien.in.q.dñicali quę incipit sacerdos quidā. de sacerdote, qui cōuenit laicū in cā spirituali corā Epo, & leges, & canones literaliter allegat, soluens quòd tenet allegare,ita quòd iudex & etiā ille laicus intelligāt. Et idem dicit Hug. nam nemo cogitur in iudicio respondere nisi presens per pręsentē intelligatur.v.q.ij.relatū.&
7 xj.q. iij.eorū.† Item nemo ex sua responsione obligatur nisi prius intellexerit ea quę sibi ab alio ꝓponūtur.vt .ff.de verb. obl.l.j.j.de spon.ex literis.Henricus aūt.j.de libel.obla.c.significātibus.recitās dicta verba Iaco.& Cyn.dicit quòd licet nomē actiōis nō sit exprimendū, exprimi tm̄ debet tale factū, ex quo sciatur,vtrū sit bone fidei,vel stricti iuris. vt.ff.de edē. l.j.in prin.& hic in.ij.respōso. Henricus verò. j.ti.ij.c.ij. di.j. dicit primo quo ad hoc nō curari de subtilitate ad causarum perniciem,& ꝓrogationē tendente,nec de verborū formulis quæ etiā scdm legistas hodie sunt sublatæ. Secūdò dicit bene esse curandū de cā agendi.de libel.obla.per totū,& de modo agēdi vbi ex causa multiplex actio oriretur ad diuersos fines tendēs,remittēs ad not.Hosti.& Gos.de libel.obla.in summa & ad not. viij. di. quo iure. Tertiò dicit per modū cōpendij ꝙ sufficit scdm canones cōclusionē libelli ex narratis de iure procedere dūmodo alias sit clarus & certus,vt in.c.quo iure. viij.di.de dolo.c.ij.ibi scdm ius.& de cōuer.infideli.c.ij.vnde sufficit Epo petenti iura Episcopalia narrare, quòd ecclesia quā petit est in eius diocesi sita.de præscrip.olim.de in inte.resti.c.ij.cū similibus.remittēs ad no.Host.de corpore viciatis. c.ex parte.j.& de sepu.c.de ijs.Quartò dicit quòd si qs proponat cām in libello ex qua plures cōpetunt actiones ad diuersos casus vel fines tendētes. vt si quis proponat,cōtra aliquē ꝙ eius arbores succidit & ideo petat sibi iustitiam fieri,& talis libellus admittitur licet posīt agi in casu isto ex illo edicto arborū fur.ce.&.ac.legis Aquilię. formabitur tm̄ sentetia iuxta illā actionē quæ cōtinet quātitatē minorē, vt.ff.de re. iur. fauorabi.j.de prębē.si plurib⁹.& de re.iur.l.in obscuris.li.vj.nisi ex cōiecturis aliter appareat de intentiōe actoris,dicit tamē illū fatuū qui talē libellū recipit, sed receptus tm̄ tenet. vt. C. de anna.excep.l.fi.& est expressū ꝙ tenet in.c.Abb.de re.iud. li.vj.ver.sed ad hoc ibi qñ.& notāt.ista in spec.de libe.obla. §.tam nūc.ad fi.& per Inno. de ordi. cogni.c. ij. super verbo iustitiā.imo plus qñq; admittit plena iuris cano. æquitas, videlicet quòd factū ex quo plures eliciūtur actiones alternatiuè proponitur.puta nullita.vel iniquita.&c.nec patet ex ijs quę scripsi de offi.dele.cū cōtingat.q.ij.§. quid igitur. si sic dixerit & de in inte.resti.c.cōstitutus.in secūda oppo. vbi in quibus locis plenè vide.Et hic iunge quæ vtrobiq; notāt. & tene pro
8 cōstanti † quòd iudices ecclesiastici libellos hodie indistinctè admittūt dūmodo factū cōtineant ex quo resultare possit aliquod ius agendi,nec magnā requirūt specificationē in li-

bello,sed illã requirunt, in articulis qui poterunt admitti ad
probãdũ per testes, & super admissiõe illorũ bñ disputare so
lẽt,vel de iurisf eorũdẽ maximè apud palatij apposto.cãrũ au
ditores.&c.sequit. ¶ Supple gl.in glo.ij.ibi.*dicas*: scdm Ala-
nũ & Tancre.cuius est hęc glo.& fere oẽs,& ibi:*in iudicio eccle
siastico*,idẽ in seculari,si sumamus actioẽ pro formula. vt.ff.
de fur.l.si seruus nauẽ.vt cũ dico,ago cõtra te certũ cõdictiõe
ex mutuo. Iste eñ formulę scdm vtrũq; ius sunt sublatæ .C.
de formu.subla.l.vni.sed si sumam⁹ actionẽ pro causa illa,in
vtroq; foro proponitur,vt dicit glo.& ibi:*examinare*.hic adde
gpibi not.in vlt.gl.&ibi.*colonus*.si eñ ago cõtra Titiũ qui arbo
res meas incidit,dubitari põt an agatur actione ad exhibẽdũ,
an rei ven.an cõditiõe furtiua,an actiõe furti, ijs eñ omnibus
actionibus agi põt pro re furtiua,& habent isti diuersi modi
diuersos effectus.vt.ff.de cõdi.fur.l.si pro fure.§.j.&.ij.&.l.in
re furtiua. & de rei ven.l.itẽ si verberatũ.§.vltimò.Gof.Et li-
cet cogatur obscuritatẽ declarare,tñ id fiet aliter quã per pro
positionẽ actionis.Frãciscicus&bi,*procedere debet*. & quãdo
ex eadẽ cã duę obliga.insurgunt,nec tollitur vna per aliã.vt.
ff.de tutel.& ra.distra.l.j.§.in tutela.& ibi.l.j.vbi plenè de hoc

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Excommunicatus potest conueniri,sed non conuenire.*
2 *Excommunicatus minori excõmunicatione tanquã pars agendo, & defendendo in iudicio stare potest.*
3 *Excommunicatus in accusatione criminali non admittitur.*
4 *In causa hæresedis testis potest esse excommunicatus.*
5 *Excommunicatus maiori excommunicatioe occultus indistinctè in iudicio stare potest.*
6 *Paria sunt non esse, & non apparere esse.*
7 *Excommunicatus maiori excommunicatione etiam manifestus excipiendo, & se deffendo in iudicio stare potest, Conuenendo & agendo non. & nume. sequenti.*
9 *Excommunicatus audiri volens se ipsum absolui curet.*
10 *In appellatione interposita à diffinitiua sentẽtia statim iudex cognoscit de princ pali.*
11 *Obiectio excõicationis prosequutionẽ appellationis non impedit : executionem verò impedit.*
12 *Lapsis temporibus in appellatione nullum restat remedium.*
13 *Sententia nulla nunquam in rem iudicatam trãsit.*
14 *Excõicatus quacunq; excõicatione in causa restitutionis in integrum in iudicio stare potest.*
15 *Excommunicatus quibus in casibus conuenendo in iudicio esse non potest, nec etiam reconueniendo.*
16 *Excommunicatus stare potest corã arbitro sicut coram iudice.*
17 *Excommunicatus publicè arbitrator esse non potest, nec valet arbitramentum per modum laudi, vel sententiæ ab eo factum.*
18 *Excõmunicatus publicus vt procurator in iudicio stare non potest,dũ modo excommunicationis exceptio opponatur. & nume. sequenti.*
20 *Relegati, & in metallũ deportati à nemine conueniri possunt.*
21 *Monachus regulariter nõ potest agere,quia nõ habet velle nec nolle.*

¶ ¶ *CAP. VII.*

1 INtelleximus. casus † excõicat⁹ potest cõueniri, sed nõ
cõuenire.& ponitur quęstio,responsio,&respõ
sionis ratio.ij.ibi:*respondemus*.iij.ibi:*ne idem vi
deatur*.& est repetita per Pau.sed repetitionem
nõ habeo de pręsenti.¶ Expone literã & infra,sequitur in an-
tiqua ex literis tuis quòd cum filia cuiusdã nobilis viri parro
chiani tui cum quodã viro matrimoniũ cõtraxisset, & cõper
to posteà quòd idẽ vir proreee bonę memorię Vincẽtiũ.Epi
vinculo tenebatur excõicationis astrict⁹,in tua ppositi pręſ
sentia qõnem,vñ & sequebatur ibidẽ quia postulasti. &c. vt
in textu excõicatus maiori.&dicit Petrus hoc intelligi de pu
blico.quia occult⁹ in iudicio esse põt, & valẽt quę cũ eo fiũt.
sic intelligitur de excep.pia.Sed de hoc dic vt nota.de rescr.
c.j.li.vj.& in dicto.c.pia.Sed quod hic dicitur de excõicato,
vel interdicto locum nõ habet scdm Fran. ad hoc.j.de exce.
à nobis *stare*.verbũ est generale.stat eñ quis in iudic.vt reus,

vt actor,vt iudex,vt testis.primo aũt cõcesso cetera denegãtur
Frã. pariter hic iũge finẽ, debet debito honestatis scdm gl.pe
riculosum eñ est excõicato alios nõ vitare.j.de cleri.excõi.
minist. illud.Hosti.*per aliũ*.subaudi si est impetitus .vt.ff.de
iudi.l.si longius.vel subaudi melius si velit scdm Inno.&No
uel.Colle.Sed cõtra quia nullus debet ei cõicare.ergo nec a-
lius procurator esse.Solutio patet,filius,tutor,& similes ei li-
citè cõicare valẽtes hoc faciẽt.Vincen. vel dic scdm eũ.gp tot
cessa sibi cõstitutiõe ad sui defensionẽ censetur cõcessum cui
libet suscipere,& in hoc cõicare.de sen.excõi.cũ volũtate.& si
aliquis eũ impediret,põt ipse cõqueri,& agere sicut excõica-
tus pro iniectiõe manuũ,pro absolutiõe veniens ad curiã of-
fensus in itinere inde cõquerẽs auditur.de excep.c.si.ff.de iu-
di.l.si longius.Nec ob.de proba.c. post cessionẽ. qa hic spãle
est in reo ,ppter cãm quæ hic ponitur. Idem tñ etiã videt in
actore in cã absolutiõis.vel vbi agereẽ de iniusta excõicatiõe.
j.de offi.dele.cũ cõtingat. & in alijs causis quas agere permit
titur.In ijs eñ omnibus ,pcuratorẽ cõstituere põt.melius eñ
est gp cãm agat per aliũ quã per se,Inn.simile not. ipse de re iu
di.cũ.I.& A.in prin.nec est cõtrari⁹ ei.gp ipse notat de sen.exc.
c.cũ desideres.qa hic de procuratore litis, ibi de procuratore
act⁹ absolutiõis recipiẽdę. *debet*, hoc verbũ nõ importat hic
necessitatẽ, sed honestatẽ. alias aũt regulariter necessitatẽ im
portat.vt not.xxv.q j.c.j.Colle.*commodũ* cõcordat de sen.ex
cõi.si vero.de priui.petistis.in fi.ff de dolo.l.j.j.de dona.in-
ter virũ.&.vxo.& si necesse.in fi.cũ suis cõcorda.Host.*repor
tare*:in authẽ. antiquã sequebatur & si ex ea fuerit ab eorũ im
petiõe securus.& hoc de isto sequitur.
¶ PRIMO queritur generaliter qualiter excõicatus in iudi
cio stare potest,& hic facias tres ariculos.primus de excõicato
minori excõicatiõe.secũdus de excõicato minori excõicatio
ne occultè. Tertius de publico seu manifesto. In primo arti-
2 culo dic gp excõicatus † maiori excõicatione tanq̃ pars agen
do,& defendẽdo in iudicio stare põt. vt legitur & not.j.de
3 excep.à nobis.& per Car.de sen.excõ.cũ medicinalis.† Fal-
lit i accusa.criminali,ad quã nõ admittitur cũ sit criminosus.
vt iij.q.vij.c.qui sine. &.c. postulatus. &.c.iudicet.&.c.ipsi
apostoli.xxxij.q.vj.nihil iniqui⁹.&.j.de adult.c.penul.& fi.
Quod dic,vt not.per Ber.Inno.& Hosti.in.c.à nobis. alleg.
excepto heretico qui & à criminoso, & infami accusari põt.
vt.ij.q.vij.alieni.&.§ in hoc.scdm Ber.&Ho.in.c.à nobis.sed
vt testis in iudicio stare nõ põt,vt.j.de testi.c.testimoniũ.in
4 prin.&.c.veniẽs.ij.§.fi.† nisi in cã hęresis,vbi testificat etiã ex
cõicat⁹ maiori excõicatiõe.vt.j.dicã. Sed nec vt iudex.vt iij.
q.vij.c.qui fine.&.c.pastoral & not.ij.q.vij.ipsi apostoli.&.
j.de accu.c.j.sed de ijs duob⁹ latius dicã in.c.testi.&.c.j.alle.
5 ¶ In secundo articulo dico † gp excõicatus maiori excõica-
tiõe occult⁹ tñ, indistinctè in iudicio stare põt,siue vt iudex.
vt notãt Ber.Inno.& Hosti.de re iudi.ad probãdũ.Inno. &
Ho.de sen.excõi. si verò.ar.xxiiij.q.j.in summa.siue vt pars,
vt legit.& not.in.c.pia.alleg.§ si quis igitur.ver.gp si nõ.& per
totũ.siue vt testis,notat Hosti.in.c.testi.siue vt procu.notat,
spec.de procura.§.ratiõe igitur causę.in prin.ar.c.pia.&.iij.q.
vij.tertia ratio est,quia eo gp occultus est pręsumo eum decri
mine emẽdatũ,& in meliorẽ partẽ interpretor.de sortileg.ex
6 tuarũ.de regu.iur.estote.notatur.in.c.ipsi apostoli.& † quia
idẽ est de eo gp non est,& non apparet.ff.de cõtrahẽ. empti.
l.in lege.viij.q.iiij.nõne. & quia ecclesia nõ iudicat de occul
tis.de symo.sicut tuis.in fi.&.c.tua nos.&.xxxij.q.v.xãna.&c.
¶ In tertio atticulo distinguo quinq; casus.aut eñ quęris de
parte,aut de proc.aut de aduocato, aut de iudice, aut de teste.
¶ Circa primũ articulũ vel casum diuide exceptionem,& de
7 fensionẽ ab actione, & dic de primo † gp excõicatus maiori
eõxcmunicatione etiã manifestus excipiendo, & se defendẽ
do in iudicio stare potest per se, & per procuratorem. vt hic.
& in.capit.si verè de here. excommunicamus.§. credentes. &
de excep.cap.cum inter.&.cap.dilecti.cap.dilectę.&.cap.signi
ficauit.siue excipiat de negando se debere, vel dicendo se sol-
uisse.de iure opponẽdo in personã actoris,accusatoris,testis,

vel iu-

vel iudicis, vt hic. & c. cū inter. secūdū Vincē. ibi & Arc. iij. q. j. in summa. & c. ꝙ autē. licet Hu. ibi cōtra in exceptionib⁹ iuris. Et hoc verū nedū ī reo, vel excipiēte necessariò puto iuito tracto. ff. de ver. ob. l. inter stipu. §. j. Sed etiā in volūtariè se opponēte cōtra electū. ar. c. dilecti. not. Ho. in c. cū inter. Ber. & Host. ӡ. c. exhibita. Licet Inn. sit cōtra. in. c. cū inter. quē sequitur Archi. in. c. pia. & malè secūdū Hen. hic. saltē vbi excipit cōtra electū ad vtilitatē vel necessitatē, & deffensionē eccle. ad quā tenetur, ꝓpter ꝙ necessarius reus cēsetur. nullus enim pōt dici magis necessarius excipiēs, quā is qui malū ꝑlatū intendit repellere. Quid enim grauius, intollerabilius, & periculosius, q̄ quòd det lupus loco pastoris? dissipator loco cultoris? homicida loco medici? Tyranus loco defensoris? Inimicus loco aduocati? vtiq; nihil. secūdū Ho. Sed nomine suo proprio & pro suo interesse nō admitteretur. & sic seruat hodie curia, vt not. Spe. de actore. §. j. collūna. iij. ver. sanè reo ne
8 cessario. De conuentiōe autē, & actiōe sit tibi regula hæc † ꝙ excōicatus maiori excōmunicatiōe manifestus cōueniēdo & agēdo in iudicio stare nō pōt. vt hic à cōtrario. etiā quo ad interruptionē faciendā in actiōe tēpore peritura. secūdū Hosti. & Nouel. in. c. signifi. alleg. & hoc dūmodo per exceptiōem repellatur etiā per iudicē si publica sit excōicatio alias nō, nisi opponat, & probetur à pte. vt. c. cum inter. & c. exceptiōem & c. fi. de excep. & c. pia. alleg. etiā si actor in princi. actione
9 in cā appellatiōis. scdm Ho. in. c. significauit. † Faciat igitur se absolui, audiri volēs, vt. c. exceptionem. de offi. deleg. prudētiā. §. sexta. & si interim app. deserat cū quærat de se per quē stetit. ff. de mino. cū mādato. C. de trāsac. cū donatiōis. nā ex quo lapsum est tēpus, nec subest iusta subueniēdi cā, rata manet sentētia. in authen. de his q ingre. ad app. §. hoc quoq; sanximus. coll. v. ij. q. viij. si quis appellet. & ӡ. de app. cōstitutus. §. fi. vbi tñ dicit Nouel. ꝙ transiret hoc dictū Ho. in app. interposita à diffinitiua. Sed si actor appellaret à grauamine credit verū dictū Vin. dicentis ꝙ, finito articulo app. cum iudex appel. haberet cognitionē negotij principalis bñ obstabit exceptio excōicationis, q̄ tunc scdm eū opponitur nō cāę appellatōis sed negotio principali. Et diuersitatis rō patet, ex
10 eo † ꝙ appella. interposita à diffinitiua sentētia statim iudex cognoscit de principali. Sed ante sentētiā separatus est articulus appellatiōis à negotio principali, de quo de app. nō solū lib. vj. Sed cōtra hoc videtur aptè decre. signi. qa mittit actorē originalē excōicatū ad appellationē ꝓsequēdā. Sed hoc intellige secūdū ꝑdictā distinctionem. vel dic ꝙ appellatiōe interposita per. c. là sñia. cōfirmatiōis denegatoria nō debuerūt audiri, sicut nec audirētur ī prin. vt est dictū. Sed eo respectu quo appelauerūt ab institutiōe N. Archipres. nō dicūtur originales actores, sed rei. quo respectu debuerūt indifferēter audiri, cū in eo sint propriè defensores nō actores. Sed qa non erat capitulū in cā illius primæ appel. sed sedē, videtur verius ꝙ ibi notat Inn. & s̄. tactū est, vt sit cōmixtio appellatiōis, & pricipalis cōcernēs in appelatiōe interposita à diffinitiua potius ꝓpter iniquitatē grauaminis, saltē in re, & si nō in iudicis aīo audiri faciat excōicatū sup principali q̄ ꝓpter principale cōmixtū illum excludat à ꝓsequtiōe grauaminis. facit. c. de rei vxo. ac. l. vni. in prin. cōmunia. de le. j. ӡ. de sepul. sac. cū ibi nota. & Io. An. ne sede vacā. c. vni. gl. ij. & de offi. del. si dno. gl. ij. libr. vj. Quod approbat Archi. in. c. pia. & hic Hen. dicam in. c. signifi. alle. Fallit regula supradicta in casibus & primo dū magis vel cōuenit sup eo per ꝙ impeditur facere id quòd licite facere potest, & debet. vt dixi de accedēte ad curiā pro absolutiōe offenso in via, facit de excep. c. venera. notat Archi. iiij. q. j. summa. Secūdo fallit in cā absolutionis ad eam obtinēdā. vt in. c. prudentiā. §. sexta. & ibi dixi & c. cū cōtingat. & c. ipso iure. Tertio fallit in cā appellatiōs iudicialis. ӡ. de excep. cū inter. & c. fin. iij. q. ix. Re vera etiā si erat actor originalis in cā princi. vt c. signifi. & c. dilecte. no. Inn. & Nouel. ī. c. exceptionē. licet Ho. ī. c. signifi. ī actore originali apel
11 lante sit cōtra, vt dixi. s̄. Caue tñ, † quia licet appellatiōis ꝓsequutionē nō impediat excōmunicatiōis obiectio, impedit tamen exequutiōem. vt. c. pia. §. si post rē. scdm Car. & Arch. de appell. autē extraiudi. ꝑcedēte excōicatiōem & negotium deuoluēte ad superiorē, adhuc dic idē sicut de iudiciali. vt. c. re vera. De sequēte verò excōicationē, vel nō deuoluēte. distinguere habes, vt notāt Car. & Archi in. c. pia. inter merè extraiudicialē. De prima de elect. cū nobis olim. & de app. bonæ. Et illa dicit dūtaxat prouocatio ad casū. de appel. cū sit. §. j. & ita cessat dicta fallentia, qa in hac ab agēdo repellit excōicationis obiectus, sic intellige Inn. in. c. cū inter. in gl. j. ver. itē nota ꝙ excōicatus. Sed in secūda videt in appel. nō merè extraiudiciali habēte videlicet aliquid de iudiciali ꝙ impugnat puta de facto nedū partis, sed superioris, vt si exequutor ꝓuidit tibi de bñficio ꝙ dico meū vel mihi debitū, vel si legitimas exceptiōes corā eo ꝓpositas nō admittit, dicēdo se non habere necesse assumere partē iudicis. iuxta not. Innocen. de ꝑsump. dudū. & propter hoc appellet, appellationis ꝓsequtionē nō impedit excōicatiōis obiectus. sic intellige Inn. de ma. & ob. dilecti. in gl. ad qd valet. ver. est & alius magnus deffect⁹. Fallit etiā secūdū quosdā in cā nullitatis. de appel. ad nullitatē. arguētes, vt. ӡ. e. c. fi. ar. de elect. cū in cūctis. ī prin. q sil. sunt leg. per venera. Facit. c. signifi. alleg. allegatū. ibi. cū oīs lgtīa defensio. & c. & qui omne dicit nihil excipit. de ma. & obe. solitæ. in fin. Et per hoc not. Ho. in. c. signifi. Sed Nouel. ibi cōtra p
12 c. ipso iure. Et melius scdm Hen. hic. † Quia in appel. nullū restat remediū lapsis tēporibus. ӡ. de appel. ex rōne. & c. obla-
13 tæ. secus ī nullitate, quo casu ius excōicati saluū manet. † Cū
14 sentētia nulla nunq̄ trāseat in rē iudicatā. Quarto fallit † in cā restitutiōis in integrū. q̄ ex solo fauore petētis restitutionē nō depēdet. Sed potius ex cā expressa qua probata nisi subueniret innocēs dānaret. vt qa nō appell. iustè impedit⁹, vel qa anima periclitaret, vt si cōqueratur de quauis sentētia censuræ eccle. vt. c. cū inter. & de in int. rest. ex lrīs. tūc enim in iudicio stare pōt. ar. c. signifi. & oīs deffensio. & c. scdm Host. ibidē. secus si restitutio ex solo petentis fauore depēdet. scdm Ho. ibi, & Nouel. post eū, vbi de hoc examinabo. Fallit etiā in cā spoliatiōis, sed hoc nō est verū: nam spoliatū petētē restitutiōem repellit maioris excōicatiōis obiectus. not. Ber. & Host. de rescrip. dilect⁹. & c. prudētiā. §. sexta. de ꝓcu. ex insinuatiōe. & Bar. Brix. & Archi. xxiij. di. in nomine dñi. & Archidia. xiiij. q. j. in summa. xviij. q. ij. Abbates. de excep. pia. Inn. & Host. de præben. cū nostris. Specu. de petione & possessione. §. est octauus. facit, alias faciunt notata Io. iij. q. vij. §. verū. facit. c. exceptionem. alleg. minor tamē excōicatio non obstaret, sicut nec obiectus alterius criminis. de restitu. spolia. Item cū quis. notant Vincen. in. c. prudētiam. iuxta fin. & Archi. in. c. in nomine domini. Quinto fallit in casu in quo iudex excōmunicatum agere cogit, ꝙ est quando semel absolutus in eodē crimine, & in eadem cōtumacia perseuerat. de offi. ordi. significauit. de appella. quæstionum. & in pœnam suam fit. secundū Inno. & Hostien. in exceptiōem. & Hostien. & Nouel. in. c. significauit. Sexto fallit dum in lite mota per excōmunicatū actorem reus petit procedi, vt in authen. qui semel. C. quo. & quando iudex. & authen. generaliter. de episco. & cle. Et idē si nondum reus fuit ab excōmunicato conuentus, sed timeat ab eo conueniri. C. de inge. & manu. l. diffamari. secundū Inn.
15 & Hostien. in. c. exceptionem. † ¶ Quid in reconuentione & dic eadem quę in cōuētione. vt in his casibus in quibus nō pōt esse in iudicio cōueniēdo, nec etiā recōueniēdo, vt. c. cum inter. & vtrū excōicatus teneatur dicere officiū suū vide notata in. c. ij. de cle. exc. minist. Et vtrū possit testari vide Car. de vsur. quamquā. & Nouel. de sen. exc. decernimus. libr. vj. & vtrum si cedat actionem alteri, alter agere possit excōmunicatione durante. vide Cyn. & Nouellam. de regu. iur. is qui in ius: libr. vj. Et vide Specu. hoc titu. §. restat autem. in fi. vbi dicit ꝙ cū excōicato non pōt cōpromitti propter periculū cōionis, vt hic & c. dilecti, & de sen. exc. solet. li. vj. xxiiij. q. j. audiuimus. iiij. q. j. c. j. nō eñ poterit aliquid corā arbitro petere vt ibi dicit, ꝙ verum est de arbitro voluntaro. per nota Inn. in. c. cū inter. sec⁹ in necessario. de quo de off. del. ab arbi

16 tris.li.vj.† quia ibi videt posse stare in illis casib⁹ in qbus pos
set stare corá iudice. vide etiá notata Specu. de arbitr.§.differt.
ver.scdm eú.& ver.seq.vbi dicit q nó pót esse arbi.ar.c.ad p
bádú.nisi inter excóicatos.ar.C.de hære.l.qin.vt ibi no.vide et
17 Nouel.de re.iu.dolo facit.dicété† q publice excóica.nó pót
esse arbitrator,nec valet arbitramétú.p modú laudi vel sniç ab
18 eo factú.¶ Circa scdm casú† qualiter excóica.public⁹ vt pcu.
in iudicio stare pót & hic,dico idistinctè q nó pót.p lecta &
notata in.c.possessioné, & per regu.gñalé quæ habet q cú ex
cóicato nó est cóicádú.xj.q.iij.nemo Epor ú.j.de sen.excó.
nulli.& p totú.Et hoc verú.siue ex pte actoris,siue ex pte rei,
19 siue in cá principali,siue in cá appel.interueni.t† dummó ex
cóicationis exceptio oppo.& per eá repellat.Quod intelli-
ge,vt dicá in.c.possessioné.vbi de hoc per Hér.di.ij.ró quia
offi.procu.assumere,volútariú est.vt.ff. de procu.l.filiusfa.
§.muit⁹.nec credit Hér.verá esse opin.Inn.positá in.c.signifi-
cauerút.vbi dicit q pcu.excói.pót prosequi cám appell.qñ
principalé cám egit vt pcu.licet cám appel.pseq nú teneat.
Quia aliter læderet æquitas iudicátis,& quia excóicat⁹ fidé
seruare debet,ei cui pmittis scdm eú.ná Host.ibi cótradicés
eú repelli etiá si cám appel.prosequi expresè promiserit etiá
hoc adiecto si me excóicari cótingat.Quia turpis est pormis
sio propter periculú aiarú.s.de pac.c.fi.siue simpliciter cú in
telligat tacita códitio si status eius nó fuerit immutat⁹ de iu-
reiu.qadmodú.siue nihil promittat,cú sit volútari⁹ prosecu-
tor de p.u.c.nó iuste§.fi.Host.¶ Circa tertiú casum de ad-
uocato,dic idé,vt de pcuratore videlicet q nó.vt.c.decerni
mus.vbi dicit q repelli debet ab agédo,patrocinádo,& testi
ficádo,vbi etiá Nouel.dicit Host.notasse in.c.pia.q excóica
tus aduocationé exercés,tenet ad restitutioné ide pcepti,ar.
j.de iudeis.c.cú sit.Facit etiá.c.decernimus.pro Spe.de off.
iud.§.j.in fi.& § impedit in prin.dicéte q etiá inuitis partib⁹
iudex talé repellit ex officio,ná vt ibi vides ad hoc cópellit
iudicé secularé scdm Ho.& Nouel.ibi.¶ Circa quartú casú
de iudice dic idé vt pleni⁹ dicá,in.c.ad probádú.&c.¶ Circa
quintú casum de teste adhuc dic idé,vt.j.de testi.c.veniens.
ij.in fin.de excep.apostolicæ.de accu.cú olim.Fallit in cá fi-
dei.Quod dic vt legit & no.j.de hæreti.in fidei.li.vj.Et hoc
intellige gñaliter siue agat de hæresi in modú inquisitiõis,siue
accusa.denúciatio.vel exceptionis.scdm Arc.ibi licet ibi Io.
An.dicat illud verú in cá inquisitionis tñ,Et adde qd scripsi
in.§.sexta alleg.Et quis dicat publicè excóicat⁹ vide p Io.an.
& Ges.in cle.eos.de sepulturis.in verbo publicè scdm Henr.
Et adde omnino q scripsi de pcu.cósultu.in.iij.oppo.&.xij.
cú pricipalib.difficulta.quas ibi tractaui.Et ex illis & ex istis
& ex remissionib⁹ vtrobiq; datis cóponere potes vnú plenú
tractatú de hac materia,& cóiugédo tractatú Ligniani de cé
sura.et Cal.de.de ecclesiastico interdicto.posses facere vnú li
brum qd studioso remitto.& hoc de isto sequit.¶ Secuudo
20 ad collecta.qónes accedo qrit aút primo† quid de relegatis,
& deportatis in metallú,rñdet q à nemine coueniri possunt,
quia mortui césent.Tñ dat actio in eos ad quos bona deue
niút vt.ff.de bono.pos.l.j.ad quod vide Ho.in sum.de fo.có
pe.§.ij.& Spe.de actore.ver.ité q est deportat⁹,& idé Ligna.
de collec.nó faciés ménoné.¶ Secúdo qd de periurio,videt
q nó possit agere,quia nullú sacramé.pót præstare.xxij.q.v.
paruuli. de iureiu.quærelá.vbi clare p Ber.& clare in Spe.vbi
s.ver.ité.q est periur⁹.Collec.& Lign.cótra.ar.ij.q.j.phibé
tur.iij.q.v.oib⁹ nec ob. cótraria quia loquút de sacraméto
cópurgationis.vt ibi not per Io.& Arc.& p Arc.& Ioa.Fa-
uétum.ibi not.q tali deferri nó pót iuramé.honoris,sed one-
ris bene.¶ Tertio qd de monacho,remittit Lign.ad scripta
sua de rescrip.cú dilecta.de re iud.cú I.& A.dicit Collec.pro
sua solu.quod sine licétia Abb.pót impetrare scdm formá
c.ab excóicato Cópostel.tñ hoc reuocat ibi in dubiú,quá ibi
Nouel.recitat nil de suo addés,dicút ibi q nó videt mona.dá
da litera,ne sibi det materia euagádi de app.c.iij.Et videt ex
pressum de app.cú speiali.in fi.dicut tñ q alij aliter illud intelli
gút.dicit Collec.se bñ accedere,q aliter debeat intelligi,tñ q
possit impetrare in casu præmisso,videt clarú scdm eú.de re-
scrip.c.ipso iure.alleg.vbi excóicatus de quo min⁹ videt,im-
petrat in casu præmisso.Sed nihilominus Collec.adhuc cre-
dit.j.parté verá esse,qa etiá pro bono,& notorio etiá nó de-
bet exire monaste.sine licé.sui superioris,vt legit.xj.q.iij.qd
ergo.tñ bñ credit q nó sit licétia necessa.ad impetrádú in ab
solutióe Papæ reseruata,sed claustrú exeúdi,& curiá acceden
di,licétiá petere debet,& maximè vbi præsens est Abba.alias
saluté cú cótéptu quærere videret,quod esse nó pót.qsio eñi
regnabit humilitas vbi latet falsitas.xxij.q.ij.Ioá.Cal.in.c.ab
excóicato.q.vlt.dicit sic,Pnto in hoc stádú obseruátiæ curiç.
Sed credo q de iure.c.sacro.bñ habet hoc in religiosis,vt pro
bat de app.reprehésibilis.ideò religiosus recurrere poterit ad
remediú hui⁹.c.ab excóicato.& appellare pót qñ grauat de
21 app.de priore cú similib.dicá in.c.ab excóicato.Sed† núqd
moachus agere pót dic q nó regulariter cú nó habeat velle &
nolle.de elect.si religiosus li.vj.nisi vbi Abbas parté faceret có
tra eú.Sic intelligit de accusa.olim.&.c.ex pte.Aut ille qui
præest loco Abbatis,vbi Abbas mortu⁹ esset.sic intelligit.c.
cú dilecta.de rescrip.& vbi monach⁹ est absens de li.étia Ab
ba.Quia ad oía quæ expediút videt sibi cócessa licen.no.Ho.
in d.c.ex parte.& Io.xij.q.ij.nó dicatis,& Inn.de priuile.cú
olim.& Spe.de actore.ver.porrò.imo si spolietur veste,dicit
Io.q agere pót sicut si spoliaret administrare.Quia eá de per
missu Abba.possidere videt.Sed Spec.cótra & verius vbi.s.
vbi Abbas vel syndicus præsens esset.Si aút monach⁹ ageret
sine licé.Abbatis nec añ lit.cóte.cótra eú exciperet,excipi tñ
pót post lit.cótest.vt no.Hosti.de pcu.ex nostra.de quo ibi
dixi in.iii.oppo.& Io.An.in cle.si religiosus.de pcu.in.iij.
gl.vbi de hoc dixi super.d.gl.¶ Quarto quærit Collec.quid
si excóicatus fecit procu.gñalé ad agédú,& defédédú,núquid
valet,& admittet salté ad defendédú nisi adijceret clausula ge
neralis quæ ipsi facere posset.de qua de dila.c.fi.Sic eñi se in-
gereret.q.nó excóicat⁹.ar.de off.dele.cú sup.remittit ad Arc.
in.c.ipso iure.& ad collecta sua.j.de libel.obla.c.j.circa fi.iij.
col.Sed per ea quæ scrip.s.in prox.q.§.circa scdm casum cla
ret liquidè q nullomó admittédus esset,talis procu.si esset ex
cóicatus.¶ Sed quid si procu.huiusmodi public⁹ excóicat⁹
habebat ptáté,substi.& substituit,núquid substitu.admittet.
videt q nó,quia sicut procu.per se nó debebat admitti,sic nec
eius substi.de re.iu.q p aliú.ar.de testi.licet.& qd not.Car.in
c.ipso iure.Quia regulariter q facit excóicatus in iudicio &
extra iudiciú valét,& tenét ipso iure.vt.d.c.pia.maximè, qa
actor videt ipsum cóstituisse. vt in reg.prædicta qui per aliú.
Ité multú refert vtrú qs sit inhabilis ipso iure,quo casu non
pót substituere,vt i cle.si religiosus videt per exceptio.Quo
casu añ oía añ exceptio.tenét.de off.deleg.c.iudex.lib.vj.Et
ita notát Io.An.& Ges.in cle.religiosus,& Nouel.in.c.pos-
sessioné.vbi addit q indistin.valeret substitu.si pcu.post as-
sumptú off.esset excóicat⁹.Sed cótra de off.vica.Romana.li.
vj.Sed nó ob.qa ibi offic.vices Epi gerit,iste verò substitut⁹
nó gerit vices substituétis,sed dñi,& propter hoc aliqui dicút
cótrariú eius qd notat Nouel.in.c.possessioné.videlicet q si
procu.nó haberet ptáté à dño substituédi sed à lege quod es-
set secus.ar.de offi.dele.is qui.li.vj.Hoc eñi casu dicút q re in
tegra excipi pót alias nó.& allegát de procu.cósulti.Sed.c.il-
lud loquit in procu.cóstituto ab illo nomine,nomine cuius
agere pót.Secus eñi si esset cóstitutus à vi.c.dño vel coadiuto
re.scdm Inn.ibi.& remittit Collec.ad ea quæ ibi collegit Ego
aút dicam in.d.c.possessioné.¶ Supple glosas.In.j.glo.ibi.*de
bet iurare* dic hodie vt de iura.calú.c.vlt.li.vj.& ibi.*non credo*
Idé Inn.Host.& Pe.& ibi.*cú inter hæc.* Adde quod no.in.j.gl.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Leges non dedignantur sacros canones imitari.*
2 *Ecclesiastica causa est secundú sacras regulas tú examinãda,tú finiéda.*
3 *Quãdo leges cócordát canonibus,in vtroq; foro & allegãtur,& seruá*
tur.si vero non concordãt,nec tamen inuicé cótrariantur stabitur
illis quæ casum expresse determinát.& nu.seq.
5 *Canonibus statur vbi agitur de peccato mortali,& interpretatione fidei*
& legis

& legis diuinæ, & vbi deficit ius ciuile & nu.seq.
7 *Ius canonicum consuetudine authorisabilius.*
8 *Quæquot sunt legum quæ canonibus non obuiant intelligimus cōfirmatæ, & corroboratæ à Papa.*

¶ *CAP. VIII.*

Clerici. Casus. Clericus de omoi crimine debet coram ecclesiastico iudice cōueniri, nec valet consuetudo cōtraria. & duo facit, factum prohibet, & consuetudinē improbat. Et pars huius. ĵ. de decr. ad apostolicæ. vt patet in antiqua &c. Sequitur. ¶ Expone literam *Clerici & infra.* habet antiqua sic, clerici verò maximè in criminibus in nullo casu possunt ab alio q̄ ecclesiastico iudice cōdēnari etiā si regia consuetudo habeat, vt fines à iudicibus secularibus iudicētur, & posteà sequitur cum Imperator &c. vt in textu: *imitari.* arguit Franciscus q̄ doctores decretorū præcedere debent, etiam si sint laici doctores legū. secūdū Nouellam, & bene secūdū Lig. quia canonica sciētia diuinæ seu theologicæ subalternata est secūdū eū, in quibus canonibus Tancre. *crimen* idē in criminibus & in personalibus, vt patet in iis quæ notātur. ĵ. c. qualiter. & in. c. j. si diligenti. & quod clericis. Super quo vide quod scripsi. š. c. decernimus. & c. quāto. & c. at si clerici. in secūdo notabili. et in. ij. opposióōe, cū remissionibus suis. hic autem posuit Host. legē Frederici quā Nouella trāstulit. ĵ ti. j. si diligēti. & ibi dicam *clericus* oū depositus. Tancre. quod dic vt legitur & notatur de pœnis. c. ij. li. vj. de quo ibi per Io. And. in vltima glo. Et vide quod scripsi de hoc. š. c. at si clerici. in vltimo notabili. *consuetud ne* erat coosuetudo regia oēs fines puniri per iodices seculares, vt patet in antiqua & dixi. š. *præambulū* ac si dicat si canon in hoc casu viucit. l. scriptā & cōmunem, & fortius nō scriptam & particularē vel localē, alias non videret quo ad propositū,
1 ¶ Nota primo qualiter † leges non dedignātur sacros cano. imitari, vnde Imperator per omnia vult sequi sacras regulas.
2 in authen. quo. opp. epi. § j colla. j. & decreuit † q̄ ecclesiastica causa secundum sacras regulas est examinanda, & finiēda nulla cōditione obstāte. in authen. de sanctissi. Epi. § sin autē ecclesiastica. et sequēti vsq; ad. § pro omnibus. et in authen. de man. prin. § si verò canonū. colla. iij. & possunt Episcopi quācūq; personā transgredientē sacrā regulam punire, in authē. de sanctissimis Epis. § vt aūt omnis ecclesiasticus. coll. ix. Ho. & ex hoc arguit Collect. q̄ nulla est contrarietas inter canones et leges, ex quo leges canones imitantur. & sic quicquid est de iure canonico est de iure ciuili, & sic q̄ canones habent vim legū. facit. ĵ. de iura. calū. c. j. Secundo nota q̄ de oullo crimine clericus pōt coram seculari iudice cōueniri. Sed nunquid in ciuili potest clericus per iudicem secularē conueniri? Sed nūquid io ciuili pōt clericus per secularem cōdēnari? vide quod scripsi in expositione in verbo crimine. dicit Collect. q̄ nō. vt in. l. hac edictali. hic allegata per Host. de qua remisi ad. c. si diligēti. vbi cauetur in fi. q̄ iudex secularis non faciens iustitiā personis ecclesiasticis tertio requisitus suam iurisdictionē amittit, per eādem viā. C. de Episc. & cleri. authē. statuim⁹, & etiam excōmunicatur, super quo remittit ad collecta sua de offi. or. c. j. & ĵ. c. qualiter. & dicit. Ho. q̄ dicta. l. in quinta cōpilatione Honorij posita fuit, et fuisset hic posita, sed omisit eam cōpilator ex certa sciētia, ne videretur Imperatori super clericos potestatē dare, ar. notatorū. š. de cōst. eccle. Sed hoc motiuū reprobat Host. quia hac ratione considerata deberēt omnia priuilegia cōcessa ecclesiasticis de corpore iuris canonici remoueri. Sed noo expedit. imo & talia debet ecclesia approbare, vt patet in eo quod notatur in Sūma de imu. eccle. § in quātū. sub. § sed nec illa immunitas. Sed etiā leges Imperiales quæ pro nobis faciunt recipim⁹. Quod dic vt notatur. ĵ. de solu. c. fi. Host. Facit quia vna potestas iuuatur per aliā. š. de maio. & obe. c. solitę. Tertio no. q̄ cōsuetudo aduersa sacris canonibus valere oon pōt. debet eñ dici propria corrup. Super quo vide Ber. in vlt. glo. &c. sequitur.
¶ PRIMO oppo. contra primū notabile quia videtur q̄ leges nō semper canones imitātur, nec ecōtra. vt. x. di. c. lege.
3 & c. Imperiū. & c. qm̄ idem. et. xcvj. di. cū ad verū. † Dic q̄ si leges cōcordāt canonibus io vtroq; foro permixtim allegari & seruari habēt. vt. ĵ. de no. ope. nū. c. j. x. di. leges. et c. si meritorū. et. c. se. ij. q. j. in primis. xj. q. iij. summopere. xxxiij. q ij. historia. de arbi. dilecti. de cau. pos. c. ij. & c. pastoralis. de cōcess. præb. c. j. & c. pen. li. vj. de fi. instr. c. pastoralis. de aliena. mu. iudi. cau. fac c. ij. de testi. in nomine dñi. de præbē. dudū. in fi. de cōcess. præb. quia cūctis. li. vj. de sen. exc. si iudex laic⁹. e. libro. secūdū Hēr. et hoc verū scd̄m Io. Calde. de. l. Imperiali, seu per Imperato. approbata, nā illa si petīn nō outriat, & canoni nō sit cōtraria, etiā sup re spūali vel ecclesiastica edita dūmodo alias equa seruari pōt, licet nō necessaria seruāda, vt sunt leges tractātes de ordinatiōib. et, pmotionib. clericorū, et de Epis, & monac. et reb⁹ ecclesiarū non alienādis. facit xcvj. di. quædā et. c. satis euidēter. C. de sum. trini. l. fi. et de sacro. eccle l. oīm innouatiūe. non sic aūt de. l. inferioris à principe, nā illa etiā si iusta sit quātū tāgeret res, & personas ecclesiasticas seruāda nō esset, de cōsti. eccle. xcvj. di. bn̄ quidē, & multo min⁹ si inequa ē. de re. eccl. nō ali. c. fi. Tñ circa res et pso. laicorū si alias iusta est, seruanda est etiā in foro eccl. de in inte. rest. cōstitut⁹. de eo q mit. in pos. cū venisset. de test. Raynutius. C. de edifi. priua. an in totū. et quod not. C. de postu.
4 l. & ex ea. scd̄m eū &c. ¶ † Si verò nō cōcordant nec tñ inuicē cōtrariātur, tūc stabitur in vtroq; foro. illi quæ expreisè casum determinat videlicet. l. decidēs casum iure canonico nō decisum in foro ecclesiastico, et canō decidēs casum. l ciuilis nō decisum in foro seculari, et sic ītelligūtur canones. x. di. si in adiutoriū. cū sequēti. vel cū erāt doctorū opi. quas ista vel illa determinat. de iura. calū c. fi. et. e. ti. c. j. li. vj. Io. Cald. vt in c. j. de no. ope. nū. vbi expressis legib⁹ statur, super noui opis nū. etiā in re eccle. demoliēda, sic ecōtra. e. ti. c. pe. & fi. Aliud exēplū de duab⁹ quartis deducēdis, de test. Raynutius. & c. Raynald⁹. ar. ad hoc. š. qui fi. sunt legi. p venerabilē. § rōnib⁹. etiā si difficile & ambiguū &c. et prope finē ver cuius sniam. &c. Sin aūt sibi cōtradicāt, et lex possit seruari sine pec stat legi in foro suo, & canōi ī suo. de test. cū esset. & c. rel. tū. et. ca. lege. et. c. Imperiū. alleg. scd̄m Hēr. facit. xcvj. di. cū ad verū. de arbi. c. ij. li. vj. nisi forū seculare esset de tēporali iurisdictione eccle. quia tūc seruari deberet ibi canō, & nō. l. cōtraria. qui fi. sunt legi. per venerabilē. et. c. si duos. Saluis interpretatiōibus dubiorū in quib⁹ lege deficiēte in foro ciuili iuri canonis standū est, Arg. opti. ĵ. de priui. c. ij. vbi hoc no. Hosti. super verbo legit, sed si non pōt sine pctō seruari, tuoc stat canoni indistinctè. Quia omni cōsuetudini et cōstitutioni tali derogandū est, de præscrip. c. fi. xxxiij. q. ij. inter hæc. xxx. q. iiij. nemo. Sic distinguit spec. de disputationib. et allegatiōib. § porro. ver. sed nūquid. in cā eccle. et Abb. in. d. c. j. de ope. no. nū. Et in hoc vltu. mēbro cōcordat Host. et Nouel. dicētes q̄ le-
5 ges debēt canōes imitari, † & ipsis canonib⁹ stat vbicūq; agitur de pctō mortali. š. de præscrip. c. fi. vel de interpretatiōe fidei, aut. l. diuinæ seu etiā diuersarū opīn. vt. C. de som. trini. l. fi. de rescrip. c. super literis. de rest. spo. sæpe et in. § rōnib⁹ al-
6 leg. Itē † vbicūq; deficit ius ciuile quia tūc stādū est canonib⁹ C. de nouo co. cōpo. cōstitutiōe vna. ibi preterq̄ cū iurisdic. & c. et de iustiti codi. cōfir. cōstitutiōe vna. § si quę verò. ibi si vero p certus capi. cū etiā tūc scd̄m ipsos ius ciuile ad cōsi. vel cōsuetudinē reducatur, vt. ff. de legi. l. oō possunt. & l. se.
7 & l. de quib⁹. j. rńso. & l. si de interpretatiōe † authorisabili⁹ eñ est ius canonicū q̄ cōsuetudo, vt patet. xj. di. quis nesciat. & c. ecclesiarū. & per totū & sequēti. distin. vsq; ad. xxiij. dist. scd̄m Hen. Et per hoc reprobatur opinio quorūdam legista. dicentiū q̄ cum emergerit casus legis non decisus, non est sequendus canō illius decisiuus Sed est de similibus ad similia arguendum, non eñ bene dicūt per id quod habetur in. ca. j. in prin. de ope. no. nū. & in aut. de ecc. ti. in prin. Colla. ix. cū similibus secundum Io. Calde. Et de ista materia vide gloss. xxiij. q. viij. conuenior. vij. di. quo iure. xcvij. di. § j. xcvj. di.
8 bene quidē. vbi de hoc Arc. dicens † q̄ omnes leges quæ ca-

nonibus non obuiant, intelliguntur confirmatæ & corroboratæ à Papa, vnde leges latæ super rebus vel personis ecclesiasticis valent, & habent vigorem in causis ecclesiasticis, non quia sint latæ à Principe, sed quia sunt à Papa confirmatæ & corroboratæ. secundum Hug. Et ad hoc facit c. j. alleg. de sen. excõ. in audientia. xv. q. iij. §. cum autẽ. vnde Papa leges suas dicit. vj. q. iiij. cum inter. Licet contrariũ notari videatur. x. di. c. j. in glo. ecclesia vbi videas. & in. d. c. conuenior. secundũ Henric. Et per hoc habes summatas distinctiones Henrici & Io. Calde. positas. de ope. not. nun. c. j. alleg. Et si aliqua vltra prædicta occurrãt, dicam in dicto. ca. primo. Et hic iungere posses ea quę scripsi. ꝫ. ti. j. c. quod clericis. in. ij. oppositione. & in prima quæst. &c.

¶ SECVNDO opponitur contra tertiũ notabile, de. ca. cũ in tãto. ꝫ. de cõsue. vbi apparet: q cõsuetudo rationabilis & præscripta derogat canonicæ constitutioni. Ber. bene soluit in vlt. glo. Sed si vis latius videre qualiter consuetudines laicorum præiudicant ecclesijs vide Henricum de constitu. quæ in ecclesiarũ. Et si vis adhuc latius videre qualiter consuetudo præiudicat iuri positiuo, vide eũdẽ Hen. in. c. tãto &c.

¶ In glo. j. *in fi. & de ecc. ti. e. ti.* in prin. Phi. parum autem facit de. c. fi. de seruis Imp. Host. in gl. fi. ibi vide de hoc &. viij. di. frustra. & ibi. & ita secundum Vincen. &c.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Monachus sine consensu, auctoritate, & mandato sui prælati potest in curia impetrare rescriptum.*

2 *Archiepiscopus Lugdunensis est Abbas sancti iusti Lugdunensis.*

3 *Conuentus sine assensu, vel auctoritate sui prælati agere non potest.*

4 *Priuatio habitum præsupponit.*

5 *Si procurator conuentus super bonis vel iuribus ipsius cõuentus absq; auctoritate, & consensu prælati egerit: & contra conuentum sententiam reportauerit quæ ob appellationem omissam in rem iudicatam trãsijt & sic lis sopita, prælatus ipse litem suscitare potest, & illius reuocationem prosequi.*

6 *Prælato pro sua ecclesia seu sibi subiecta seu bonis, rebus, & iuribus suis competit ius agendi etiam si ecclesia ipsa bona, res, vel iura habeant immediatum, & specialem administratorem.*

7 *Causa sopita per sententiam contra administratorem immediatum remanet saluum ius agendi prælato qui nesciuit causam agi.*

¶ *CAP. IX.*

CAusam quæ. Casus. iudex prouidere debet ne Collegiũ litigans coram eo sine auctoritate prælati, & erat in superscriptiõe. Alexander. iij. Abb. de Curscan. in antiqua in noua verò dicitur simpliciter, Clemen. iij. & tertia facit cõmittit causam. instruit delectum & instrueri causam reddit. secũda ibi: *prouideat* tertia ibi: *ne si fratres*. Et solet tractari secũdũ Collec. materia huius c. de rescrip. edoceri. & intellige in grauibus causis, vt pote si agatur de diminutione honoris, vel status ecclesiæ, tamẽ magis propriè potest intelligi in causis cõmunibus, in quib' capitulũ non admittit sed bene prælatus. Et videtur esse intellectus Inno. ad quod vide in Spec. de actore. in fi. Nũquid aũt sede vacãte Capitulũ possit agere causas ecclesiæ, remittit ad collecta sua de consuetudine. cum dilectus. in prin. dicit aũt

1 Mar. de Salua. per hãc decre. clare probari † q per monachũ sine cõsensu auctoritate & mãdato sui prælati põt ĩ curia impetrari rescriptũ. Et dicit Io. An. hoc tenere in hoc Spe. de rescrip. pñtatione §. si quęris de ratione. & facit bene secundum eum, quod in simili notat Inn. ꝫ. de fi. instru. c. j. Apparet eñ hic q monachi duluneñ. agebãt, vt patet ex ordine scripturę & est hoc notabile, & semper allegatur secundũ eum. Sed minus obstant lecta & notata in cle. religiosus. de procu. & constitutio audientiæ literarum cõtradictarum domini Papę, cõtraria edita à reuerendissimo patre domino. P. de Sonenaco hodie Cardinali Viuarieñ. & tunc dictę audientiæ auditore: & e. de hoc. ¶ Expone literã: *Monaster*. j ex parte vna *monachos* f. Duluneñ. i. qui notanĩ in cathedrali ecclesia Duluneñ. Inn. Sed ista gl. malè stat super verbo isto relato ad monasteriũ sancti Alani, Sed deberet esse super verbo fratres relato ad ecclesiã Duluneñ. *sancti Albani* &. ꝫ. super ecclesia de con. audiatis. & appellatione remota terminetis illud inter cætera. prouideri alias prouisuri &c. sic est in antiqua. ex pte altera Ho. ingrediantur de hoc. ꝫ. de rescriptis edoceri. Inno. *negocium*. i. iudiciũ. Pe. *obtineant*. nam & si pro monachis Duluneñ. lata esset sentẽ. non reuocaretur ad hoc q prælatus eorum non cõsenserat. vt. C. de procu. non ex minus. secundũ Pe. *Abbatem* fortè quia monasteriũ erat vnitũ Episcopatui, vel erat cathedralis ecclesia regularis, sicut sunt multæ in Anglia: aliàs eñ nõ potuisset cũ Episcopatu abbatiã obtinere, sicut nec preposituram. ꝫ. de conces. præben. cũ nostris. secundũ Pe. & Abb. & q ecclesia Duluneñ. cathedralis & regularis est. tenẽt Alanus, Goff. & Inn. sicut Caturiñ. Roseneñ. & Vintonieñ. Et est suffraganea ecclesiæ Eboraceñ. secundũ Host. Et est expressum in extrauagãti Bonifa. de offi. ordi. debet. & est ordinis

2 sancti Benedicti, vt ibi patet: *proponens* † Sicut Archiepis. Lugduneñ. est Abb. sancti iusti Lugdunen. & Archiepis. Vienñe. est Abbas ecclesiæ Romanen. Host. *valent*. & iustè quia cum esset cõmune negociũ cõuentui & Epo, non licuit cõuentui sine Epo agere, vel dic q erat grande negociũ, vnde sine auctoritate Episcopi agere nõ potuerit. ꝫ. de ijs quæ fiunt à prælato. c. quãto. Inn. & c. sequitur. Nota ibi *prouideas* qualiter iudex supplet in facto, & hoc ideò, quia agitur de nullitate, cui interest iudicis obuiare, sic infra c. examinata. de libel. obla. c.

3 j. vt lit. pen. c. ecclesia. j. secundũ Collect. ¶ † Secundo not. q conuentus sine assensu & auctoritate sui prælati non põt agere. Quod potes intelligere si bona non sint cõmunia superiori & cõuentui. Sed solum pertineãt ad cõuentũ dũmodo administratiões nõ sint diuisæ, nã tũc administratio pertinet ad prælatũ vt in. c. edoceri. cũ ibi notatis. per Inno. vel si habeant bona cõuentus administrationẽ spãlem, si negociũ sit grãde, vt hic notatur per Inn. alias aũt vbi diuisæ essent administrationes, & bona cõuentus administratorẽ spãlem habent, ille pro eis regulariter agit, & defendit, vt. ff. quod cuiusq; vniuer. l. fin. in fin. Qualiter autẽ prælatus in agendo, vel defendendo tenetur requirere consensum sui capituli vel cõuentus, nõ est propria materia huius. c. sed est materia dicti. c. edoceri. ¶ Tertio nota q si administrator cõuẽtus, sine aucto. & assensu prælati sui egit, & cõtra se sñiam reportauit, quo ad se per huiusmodi sñiam lis sopita est. Quia dicit tex. in fi. *litem sopitã valeat suscitare*, & ita collige ex isto text. q licet administrator cõuẽtus nõ debeat ingredi litẽ sine aucto. & cõsen. prælati & sic intelligo oĩa ibi notata, tñ si sic aggreditur tenẽt processus, & sñia ipso iure. Lis eñ quæ nõ est, sopiri non põt. &

4 lis quæ non fuit nec sopita est suscitari nõ valet. † Cũ semper priuatio habitũ præsupponat. ff. de iniusto rup. l. quinta. §. j. & de cõdi. & demõ. l. Titio vsufructus. &c. ¶ Ex quo notabiliter infero arguẽdo à minori ad mai', affirmatiuè per. c. cũ in cunctis. de elect. q valet etiã processus & sñia ipso iure, dũ agit prælatus in iudicio sine cõsensu & cõsilio sui capituli, super quo vide quod scripsi de maio. & obe. c. fi. in. v. q. de procu. c. j. in oppo. & in remissionibus quas ibi dedi, &. ca. quia in causis. in. ij. q. §. iij. quęritur. ver. in cõmunib' verò. & in remissionibus ibi datis, &. c. petitio. in expositione super verbo cõstituit. Et facit optimè quod hic dicitur. prouideas &c. tũc eñ necessaria est prouisio hominis, cũ deficit prouisio iuris. C. de pac. cõuẽ. tã super do. q super donationib' añ nupt. ac si diceret velit, licet agere possit cõuẽtus ipso iure, nõ tñ debet hoc permittere, nisi interueniant superioris auctoritas, & cõsensus: ne posteà prælato litẽ suscitãte totũ oporteat irritari. Et ex hoc duo alia inferre potes. primũ est q nõ procedit vnũ qd dixi. ꝫ. post Colle. in notabili primo, videlicet q supplet iudex in facto, quia agiť de nullitate: nõ eñ est hoc verũ quia re vera processus talis non est nullus sed annullandus, vt patet ex dictis. Secundum est q supplet iudex in facto, nedum cũ patens est periculum nullitatis, sed etiam cùm patẽs est periculum irritationis seu processus. Sic intelligo quod scripsi. ꝫ. de postula. præla. capitu. primo. oppositio. ij. versi.

item

item fallit in eo quod pertinent. vbi plenè scripsi qualiter iu-
5 dex in iure vel in facto supplere potest. ¶ Quarto no. † q si
procurator conuentus super bonis vel iuribus ipsius conuen
tus absq; auctoritate & consensu prælati egerit, & contra cõ
uentum sententiã reportauerit, & ab ea non appellauerit, &
sic per eam in rem iudicatã transeũtem, lis ipsa sopita fuerit,
prælatus litem potest suscitare, & sic prose. qui reuocationem
allius, & hoc intellige etiam nullo appellationis remedio in-
terueniẽte, pro parte ipsius. Tum quia aliud dicere, esset diui
nare ad textum, tum quia si appellatio diceretur interuenisse
pro parte ipsius, casu dubium nõ haberet contra .l. quod La
beo. ff. ad carbo. tũ quia cessaret ratio decretalis in verbo pro
uideas &c. si decre. restringeretur ad hunc casum. item hoc in
telligo si actum fuerit cum administratore cõuentus ignorã
te prælato. nam si sciente prælato lis habuisset cursum suũ. Pu
tarem q præiudicaret etiã prælato quo ad hoc saltem ne ad
sñiæ retractationem admitteretur ipso iure. per. l. sæpe. ff. de
re iudi. & c. q̃uis. e. tit. ĩ. iunctis ijs quæ scripsi de alie. mu. iu-
di. cau. fac. c. j. in. iiij. q. principali maximè in § ad quintã qõ-
nem, & in consilio meo. xxiij. & additione magna, quam feci
ad illud maximè in § dominus Cardinalis Viuanen. ad fin.
quod dicam in dicto. c. q̃uis. circa illam notabilẽ. q. qua quę
ritur vtrum si ille ad quem secũdo loco pertinet actio, illum
ad quem pertinet primo loco sibi præiudicet, quam ibi intẽ
do plenè discutere. Verum fateor q per viam restitutionis
audiri põt dũmodo iustam causam læsionis assignaret. Sed
non apparet mihi q ista esset causa sufficiens q sine auctorita
te & consensu ipsius superioris causa tractata sit. non eñ lędi
tur ecclesia, quia sententia contra eam fertur. si feratur in casu
licito æqua & iusta. Sed læditur dum iniquè fertur, nec alias
restituitur vt. ff. de mino. l. nã posteà § sed si minor.

¶ PRIMO quæritur iuxta quartum notabile & ea quæ ibi
scripsi, quæ potest vel debet esse causa suscitationis de qua di-
citur in fi. huius decre. Et hic iudicio meo distinguere potes:
quia aut prælatus nesciuit causam tractari per conuentũ seu
administratorem cõuentus, & tũc nulla causa sit necessaria,
nisi iustitia prima ecclesiæ & ius agendi per prius sibi compe
tens. Pro quo intelligendo, duo sunt principaliter ponderã-
6 da, primum est † q prælato pro ecclesia sua, seu sibi subiecta,
seu bonis, rebus, & moribus suis competit ius agendi etiam si
ecclesia ipsa bona, res, vel iura habeant immediatum, & spã-
lem administratorẽ, q̃q̃ ille administrator immediatus, etiã
habeat actionem & etiam dum ambo venerunt in concursu
præferri debeat saltẽ si sit perpetuus, & nõ negligẽs in agendo
vt. ĩ. de succes. ab intes. c. cũ dilect⁹. C. de sacro. ecc. l. nulli, & . l.
si quis. ĩ. de pręscrip. ex transmissa. Et notatur per Inn. in. d.
c cum dilectus. Et melius. ĩ. de resti. spo. c. olim. & . ĩ. e. ti. cũ
deputati. vbi de hoc dicã in qõne, & . xj. qõnibus quas ibi scri-
psi, & in remissionibus quas ibi dedi. ¶ Secũdum est q regu
la illa res inter alios acta &c. de qua. C. res inter alios acta in
rubro & nigro. &. ĩ. de re iudi. cum super. in fin. & . c. q̃uis. in
prin. licet fallat in aliqb⁹ casib⁹, vt. l. sępe. & . c. q̃uis. allegatis. re
quirunt tamen oẽs fallentiæ illę q ille cum quo non agitur
de cuius præiudicio tractatur sciat causam agi, vt dicta. l. sæ-
pe. & . c. quàmuis. allegatis requirunt tamen omnes fallentiæ
illæ q ille cum quo non agitur de cuius præiudicio tractatur
sciat causam agi, vt dicta. l. sæpe § sed scientibus. & probat. c.
quàmuis. in verbo sustinuit, & in verbo passus est: iusta enim
ignorantia in facto consistens quem excusat vt. C. de tabu. l.
generali. libr. x. ff. de iur. & fac. igno. l. ij. & . l. regula. s̃. de reg.
7 iur. ignorãtia lib. vj. ¶ Ex quibus infero † q cã sopita per sen
tentiam contra administratorem immediatum, remanet sal-
tuum ius agendi prælato qui nesciuit per prius causam agi, &
per consequens q cum per concursum illius qui iam per sen
tentiam est exclusus, amplius impediri nõ possit, libere agere
potest: perinde ac si actum non esset nomine ecclesiæ, sed iu-
re suo. Sed contrà quia cum nomine ecclesiæ iam actum sit,
& sententia contra ecclesiã promulgata, quæ in rem transiuit
iudicatã, videtur illa sententia contra ecclesiã contra quã la-
ta est ius facere, vt. ff. de iusti. & iu. l. penul. de sta. homi l. inge
nuũ. ff. de reg. iur. l. res iudicata. ĩ. de re iudica. c. inter mona-
sterium. ij. q. vj. diffinitiua & per consequens, q aduersus eam
ecclesia non sit amplius audienda, vt iuribus allegatis & . ff. de
re iudi. l. j. C. quo. & qñ iu. l. ab eo. cum similib⁹. igitur nec ali
quis nomine eius audiri debet ar. ĩ. de re. iu. quod alicui. &.
c. põt. & . c. qui per aliã. li. vj. aut eñ dices q iste administrator
fuit talis qui ius ecclesiæ potuit in iudicium deducere, & ha-
bet omnino locum quod proximè dixi, aut q non, & tunc
malè dixit hic textus, per talem sententiã litem sopiri, & so-
pitam suscitari. Quia habetur pro non lata talis sententia. ff.
de collu. detegen. l. cum non iusto. ¶ Respondeo & dico q
quãdoq; agitur nomine ecclesiæ cũ solennitate canonica vi-
delicet de consensu illorũ quorũ consiliũ in agẽdo requirũt
canonistę sanctiones, aut illis vocatis vel scientibus, & contẽ
nentibus venire ad causam, & tunc talis sentẽtia facit ius sim
pliciter, & indistinctè contra ecclesiam, nisi per appellationẽ
vel restitutionẽ rescindatur, & sic procedunt ea quæ proxi-
mè allegata sunt. Aut est obmissa solẽnitas canonica de qua
proximè dixi: & tũc nõ contra ecclesiã simpliciter sed contra
administrationẽ ipsius, agentis, & contra administrationem
huiusmodi solũ facit ius vt hic & . s̃. de procu. c. j. ¶ Nec ob.
finis illius. c. vt ibi dixi. Et faciunt quæ leguntur & notantur
per Inno. ĩ. de proba. ex literis. de resti. spo. olim causam. de
testa. relatum eñ & . c. requisiuisti. aut prælatus sciuit causam
agi per spãlem & immediatũ administratorẽ cõuentus, & ve
nit ad eius retractationẽ per viã restitutionis in integrũ, quia
nec alias venire põt vt dixi. s̃. tunc vt etiã dixi. s̃. necesse est q
aliã causam iustã læsionis assignet, & probet propter quã ec-
clesię sit alias restitutio cõcedenda, iuxta ea quæ scripsi in cle.
vna de in integ. resti. super gl. enormiter, & in remissionibus
quas ibi dedi per quæ satis videntur expeditæ sex qõnes, per
me motæ circa hoc s̃. de procur. c. j. in oppo. Sed lati⁹ ad ista
alias redire intendo fortè in remissionibus ibi datis. Præmis-
sa verò intellige dum fertur sentẽtia cõtra ecclesiã quã pro ec
clesia lata esset cessaret dubiũ. nõ valeret nec retractaretur ad
instar minoris. per. d. l. non cominus, super quo remittit Col
lecta ad collecta sua de in inte. resti. cõstitutus ad fi. & de pro
cu. accedens. In glo. prima ibi nec conuenitur nisi conuenire-
tur ex maleficio. Vincen. quod esse potest secundũ ea quę no
tantur iusta. ĩ. de Symo. dilectus. ij & in fi. & . v. q. iij. c. vltim.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Clericus depositus incorrigibilis traditur curiæ seculari.*
2 *Pro furto, homicidio, & periurio potest quis deponi à quocunq; ordine.*
3 *Gladio temporali non vtendum nisi præmisso spirituali.*
4 *Qualiter contra clericos sit procedendum in criminalibus.*
5 *Clericus criminosus corrigibilis nõ arcẽt. vltra pœnã à iure inductã.*
6 *Leniter castigatus reuerentiã castigãti exhibet, asperitatis autẽ nimia increpatio.*
7 *Clericus incorrigibilis curiæ seculari traditur.*
8 *Duplex incorrigibilitas.*
9 *Lata culpa est aliter credere quam quod omnes communiter credant.*

¶ *CAP.* X.

1 CVm nõ ab homine. Casus. † Clericus
deposit⁹ incorrigibilis traditur curiæ seculari,
& pars huius de sen. exc. cũ non ab homine. se
cũdũ Host. & secũdũ hoc subscriptio lu: vel
ibi corrupta est, cõmunis diuisio secunda ibi *consideratione*. Et
hoc de isto principio sequitur. ¶ Expone literẽ *clericos* largè
sumitur. xi. q. j. duo sunt. vñ dicebat Host. q etiã cõprehẽde-
bat personas ecclesiasticas, quæ gaudẽt eodẽ priui. xvij. q. iiij.
si qs suadẽte. ĩ. de sen exc. porrò. Et idẽ videt de familia Epi,
ar. s̃. de off. ord. c. fi. § j vbi de hoc secũdũ Host. Et hoc verum
de familia ppetua vt. xij. q. ij. ecclesiarũ seruos. de episcopali
verò, nõ nisi cõsuetudo daret hãc iurisdic. eccle. secũdũ Arc.
in. c. ecclesiarũ. alleg. *Cuiuscũq; ordinis* etiã primæ tõsurę vñ, de
æta. & quali. cũ contingat Hostien. furto nota hic expressum
2 iudicio. ĩ. § j. in fi. † q pro furto homicidio, & periurio, potest

quis deponi, à quocúq; ordine. & arguit Host. ꝙ clericus in-
ferioris gradus ratione delicti sit degradandus. Quod dic vt
plenè notat. ꝟ. de cle. exc. mini. c. ij. ꝟ. rñ. atq; c ōuictor. nō suf
ficit ergo sola deprehensio nisi quo ad infamiá inducendá. ff.
de rit. nup. l. palā §. quæ in adulterio. secundú Host. & Gofr.
Et hoc sonat ista copula, & sic intelligút canones, ad quos re
mittam super prima glo. Et facit quod notatur. ꝟ. de eo qui
dux. c. ex literarú. in. j. glo. & . c. tuæ. de pœnis, & . c. si quis sub
diaconus. l. di. Quod intellige nisi deprehésio taliter fieret, ꝙ
notorietaté vel probationé induceret. secundú Mar. de salua
vel dic ꝙ. c. presbyter. hic allegatú loquitur secundú Hostié.
cú crimine primo deprehenditur à clericis, ab Episcopo mis-
sis, & corá vicinis publicatur. tunc eñ redditur notoriú vt in-
ficiationi non sit locus. ꝟ. de coha. cler. & mu. c. tua & . c. fi. Et
punitur pœna grauiori, quæ videlicet imponeretur per viá
accusationis secundú Inno. de accusa. qualiter eñ, ad fin. ma-
gnæ glo. Sed si clericus capitur à laico non propter hoc repu
tatur conuictus. ij. q. vij. laici. & . ꝟ. e. clerici. at si clerici. secun-
dum Host. & hoc verum, nisi talis deprehensio sit quæ noto
rietatem inducat. & ad contraria respódetur per ea quæ not.
ꝟ. de testi. c. decętero. vbi traditur ista materia secundú Marti
nú. ab ecclesiastico ergo nó à seculari potestate, & sic soluit.
quæstio Hostié. *deponendus*. Ecce primus gradus pœnę impo
nendæ. subaudi & si corrigibilis sit in monasterio detruden-
dus, ad pœnitentiam peragendá. ꝟ. de pœnis. c. tuæ. facit. c. de
spor. l. ij. & vbi sena. vel cla. l. fi. Hostié. *excommunicari* minori
excómunicatione secundú Gofr. & Inno. vel dic sine soléni-
tate secundú Hosti. *debet* secúdus grad⁹ pœnæ infligédæ Ho
stien. *anathematis* . i. maioris excómunicationis secundú Gof
fre. & Inno. vel. i. cú solennitate de qua. xj. q. iij. debent Host.
& cle. si quis suadente. de pœnis versi. & quia puto. verum de
anathemate habetur, ad Galathas. v. & ad Corint. vltimo in
fi. Et illas authoritates vide. xxiij. q. iij. §. sed si quis pro perse
quutoribus, versi. item in alia epistola quę solennis excómu-
nicatio dicitur, & soli Episcopo competit, secundum Colle.
allegat de elec. cum in cunctis. de offic. or. cum ab ecclesiarú.
Et quod notatur de offi. ar. cap. Archidia. Et dicunt diuinato
res ꝙ dicit ab ana quod est supra, & theca quod est quædam
figura ad formam literæ ó cótractu alias eú tractu quæ olim
imponebatur frontibus dánatorum. Dicitur ergo anathema.
q. anatheta. i. superna maledictio, de hoc etiá. xxiij. q. iij. Guis
sillarius *ferir* : Tertius gradus pœnæ. *conteriferit*. xvij. di. nec li-
3 cuit cum non habeat, Ex hoc notat Host. † non esse vtendú
gladio temporali, nisi præmisso spúali, ad idem de hæreti. ex-
comunicamus §. j. de homi. postulasti. de cler. excó. mi. c. ij.
& ad idem secundú eú in iudice seculari, quia & ipse & eius
gladius sunt pars ecclesiæ, vnde si lanè vult procedere primo
recurrat ad gladium spúalem, anteꝗ ipse vtatur suo, vt nota.
in summa de treu. & pa. §. quid si iustum bellum. in fi. Hosti.
vltra propter ipsius potentiam secundum Abb. nam de iure
bene potest alias pœnas imponere videlicet, pœnam carceris
Archi. autem. xj. q. j. si quis sacerdotum. ponit alium intelle-
ctum, videlicet ꝙ intelligatur idem quod hic dicit de incar-
cerato incorrigibili vel vtente arte necromantiæ siue pro-
pter impotentiam, siue propter maliciam condénati, non ha
beat ecclesia vltra quid faciat per secularem potestatem com
primatur, vt hic. *perditio plurimorum* propter malum exem-
plum de sta. mona. c. quæ. §. j. in fine vbi de hoc vel etiam plu
rimos mutilando, vel etiam occidendo. ff. de offi. præsi. l. có-
gruit Sic eñ prouidédum est ne alijs quoq; exitiói. i. destru-
ctiói, siue periculo mortis sit, alias sint. Exitium eñ idem est
ꝙ mors & declinatur exitium. ij. & dicitur ab exeo exis &
hoc est quod legitur. ff. de offi. præsi. l. Diuus ad fi. & de tali-
bus debet reddi ius etiá de diebus quadragesimalibus, & pa-
schalibus. C. de ferijs. l. prouinciarum Host. & ideò legit bea
tum Ludouicú Franciæ Regem dum die veneris sancta per-
legens psalterium peruenisset, ad illum locú. beati qui faciút
iustitiam in omni tépore, & tunc consuleretur de quodam,
qui illa die inuitá corruperat mulierem, mandasse de illo il-

la die statim iustitiam ministrari. *per secularem*, quartus gra-
dus pœnę. *comprimendus* non dicit tradendus & quod no-
tat hic Gofre. de deposito quo ad priuilegium clericale scri-
psit Nouella. ꝟ. de hęreti. ad abolendam. super. iiij. glos. Et di
cict Hosti. ꝙ istud comprimere faciet iudex secularis, ad re-
quisitioné ecclesię. ꝟ. de cle. exc. mi. c. ij. i fi. siue per ipsius tra
ditionem, & non alias: pro quo tamen intercedet ecclesia, ne
mors infligatur. ꝟ. de verbo. sig. nouimus. Sed iudex secula-
ris faciet quod sibi videbat sed vt dixi. ꝟ. c. at si clerici Host.
hanc decre. non intelligit de degradato, quia in illo non pu-
tat Nouella necessariú, quod hic de incorrigibilitate dicitur,
sed dicit eú statim & de foro seculari vt in parte decisa. c. no
uim⁹ de pœnis & . c. ij. c. e. ti. lib. vj. in verbali ergo deposito in
telligit quod hic dicitur, super quo vide quod scripsi in. ca. at
si clerici. in vltimo notabili, et deposito, & incorrigibiliter
Hostié. *exilium* quod etiá ab ecclesia imponi potest. ij. q. iiij.
ij qui. & . ꝟ. de calúnia. c. j. & de pœnis. c. vlti. libr. vj. *alia pœ-
na* . q. diceret secundum Host. quátuncunq; intercedat eccle-
sia secularis potestas inde faciet quod sibi videbitur faciendú.
sufficit eñ ꝙ pœna legitimę infligat, inferiat alias feriat Ho.
¶ PRIMO quæro generaliter qualiter clerici malefacto-
res per clericos vel laicos ꝓ suis maleficijs sine pœna excói
catiõis capi seu detineri possunt. Et hic dicas ꝙ de má. seu au-
ctoritate iudicis ecclesiastici ipsorum malefactorú qui se ip-
sum hoc facere pót per clericos siue laicos possunt clerici ma
lefactores capi, & detineri. vt infra, de sen. excom c. vniuersi-
tatis. & . c. vt famæ. §. fi. & . c. ij. si clericos. lib. vj. siue sint de in-
risdictione ipsius de iure cómuni, siue de priuilegio, siue de
consuetudine, vt ibi notant Archi. & Io. An. aliter aút non.
vt eisdem iuribus & . c. si quis suadente, allegato & . ꝟ. e. cleri-
ci. & . c. at si clerici. & . c. decernimus. & . ꝟ. c. qualiter. & . ꝟ. rit.
j. c. ij. & . c. si diligenti. ¶ Fallit secundú Ber. in clericis in faci-
nore comprehensis qui possunt detineri per. xx. horas vt cri
men eorum fiat notoriú & idem notat Ioá. lxxxj. di. presby
ter glo. penul. & Bar. Brixi. l. dist. de ijs eñ. & Host. de senté.
excó. si verò §. fi. & in summa. de diuor. §. quib⁹ modis ad fin.
vers. & nota ꝙ si maritus & frater, Io. in summa confessorú
ti. de sen. excó. q. xxxv. ver post hæc & versi. xj. in fine. Secun
do fallit, quia detineri possunt si timeatur de fuga eorú, arg.
ff. de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. secúdum
Abba. Francis. g. Nazo. & Nouellam hic, & Inno. in. c. vt fa-
mæ. vnde dicunt Franciscus & Nouella etiam indubitatú ꝙ
quando potest percuti sine pœna excóicationis fortius po-
terit detineri. Sed in ijs casibus notat contrarium Hosti. in. c.
vt famæ & opinionem Host. approbat hic Henricus credés
ꝙ regulariter nullus clericus nó superior, vel laicus citra pœ
ná excómunicationis pót sine mádato sine auctoritate sui iu
dicis ecclesiastici in clericum man⁹ inijcere quoquomodo: &
stat illi regulæ canonis si quis suadente, nisi vbi inuenitur per
alium canonem similis auctoritatis reuocata ar. xviij. dist. §.
j. & . C. de testa. l. sanctius. & ita tenent. G. & Laud. in cle. j. de
offi. or. in cle. clericalis. vbi plenè dixi de hoc in. q. j. versi. item
dicit Laud. vsq; ad finem. Fatetur tamen Henricus ꝙ priorú
opinio potest esse vera, in casu vel maritus inuenit clericum
adulterantem cum vxore sua, vt notat Hostien. in dicto. c. si
verò. vbi de hoc etiam per ipsum Henricum. ¶ Sed Collecta
rius volens opin. cócordare, dicit primam opinionem verá,
alias posse veritatem habere vbi licentia prælati haberi non
potest, & interim timet de fuga clerici: sed vbi nó timeretur
de fuga vel potest haberi superioris auctoritas, non pót deti
neri etiam in crimine deprehensus, nisi in casu. c. si verò. in fi.
de sen. excó. ¶ Credit tamen finaliter Collectarius ꝙ nec vbi
timeret de fuga pót laic⁹ capere vel detinere clericú, in crimi
ne deprehésum, nisi sua spáliter interesset: nó eñ reperit exprs-
sum per canoné ꝙ laicus hoc casu habeat potestatem in cleri
cum nisi ratione proprij interesse. Remittit tamen ad lecta,
& nota. in cle. fi. de homi. & dicit sic posse intelligi nota. Ber.
Io. & Lau. alleg. vñ cú quęrit núquid clericus delinqués fu-
giés possit capi p lai. & ad Epm duci, & donec sibi redditus
fuerit

fuerit detineri. Respōdit Inno. se non diffinire vtrū hoc casu excōicationis sentētia euitetur. De quo per Archi. in.c. præsbyter alleg. Credit tamē Collectarius tuti⁹ esse dicendū, tales esse ekcōicatos, nisi statuto vel cōsuetudine excusentur, Dicit tamē se scire quòd in prouincia officiales curię secularis statuto prouintiali super præmissis excusant. Domin⁹ Martinus de salua dicit se magis credere quòd Imo capere posit laic⁹ clericum sic fugientem bono animo, videlicet vt remittat ad ecclesiam, ne fugiat. & hoc propter duo primo, quia casus.c. si quis suadente. requirit dolum qui hic cessat. Secūdò, quia istę duæ potestates secularis, & ecclesiastica: sic ordinātur. vt vna per aliam adiuuetur. Sed prima ratio videtur periculosa, pro eo quòd in his quæ sunt simpliciter mala, & de iure prohibita, dolus præsumitur. vt.ī. de regu. iur. estote. cum ibi notatis. nec excusatur quod se ingessit, & operā dedit rei ilicitę: vt.ff. de procu. l. quæ omnia. §.j.&.ff. ad. l. Aquiliā. l. item si obstetrix. § fi. & l. seq. in princi. & l. quis occidit. § penul.e.ti. Nec secunda ratio videtur efficax, quia cū quæstio simpliciter quęrat de laico, restringit eam ad iudicem secularem, Sed nihilominus prima ratio saluari potest, nam authoritas doctorum primā opinionem tenentium, & cōmunis hominum opinio hoc casu potest excusari à dolo. per ea quę notauit Io. An. de postu. præla. c. vnico. in verbo de cætero. dicam latius in.c. vt famę. allegatn: &c. Sequitur.

4 ¶ SECVNDO adhuc generalius quæro † qualiter contra clericos sit in criminibus procedendū, & hic distingue crimē à cōtumacia. Super crimine verò distingue: corrigibilem, ab incorrigibili. Et dicas quòd clerico criminoso corrigibili imponenda est pœna, quę de iure pro illo crimine competet secundū canones, vnde si crimē est tale quod inducat suspensionem, debet suspendi, vt infra de cohabi. cleri. & mulie. c. clericos. & c. sicut. & si inducat depositionē: debet deponi. s̄. de tē po. ordi. c. sanè. ī. de cler. pug. in duel. c. j. & c. Henricus. & de cleri. percusore. c. j & de falsa. c. ad nostrā. cū multis alijs, De adulterio autem credit hic Collect. quòd de rigore iuris depositionem inducit, vt. s̄. e. c. at si clerici. quod intelligit Colle. vt cōuictus fuerit, vel in iudicio confessus, vt ibi secus. si occultus sicut dicit posse intelligi. quod legitur & notatur. lxxxj. di. si quis clericus. Super quo vide quod scripsi in cle. j. de offic. ord. q. ij. & s̄. e. c. in exposione literæ in verbo furto. De homicidio verò iuxta materiā glo. remittit Collect. ad notata Io. an. xvij. dist. nec licuit. lxxiiij. dist. honoratus. Et dicit quòd Archid. intelligit. c. si quis sacerdociū. allegatū. & c. clericus. ij. q. iiij. in clerico, qui Episcopo suo pertinaciter resistit in officio suo. vel sibi parat insidias, aut eidem cōminatur: & dicit quòd ibi est casus specialis secūdum glo. in hoc quòd depositus statim traditur curiæ seculari. sicut in falsario literarū Papę & hęretico. de fornicatione secus: vt notatur. s̄. e. c. at si cle
5 rici. Redeūdo ad propositū dicit † quòd clericus criminosus corrigibilis non arcetur vltra pœnam à iure inductam Imo ibi statur: vt. c. at si clerici. secundum Ber. & Hosti. hic fallit in heresi, & alijs notatis, in. c. ad abolendam. in glo. tribus. Et advertant prelati circa punitionem delictorū intendētes. quòd licet plerunq; accidant sacerdotibus & alijs clericis quæ sunt reprehendēda, plus tamē erga corrigendos agat beniuolentia quam seueritas, plus coartaoo: quam cōmonitio, plus caritas quā euinctio. Cum nemo nostrū sine reprehensione, aut pec
6 cato viuat. xlv. di. c. licet. j. ij. † nam leniter castigatus reuerentiā exhibet castigāti. A seritatis autē nimię increpatio, nec correctionē recipit, nec salutem. C. mand. Cū beatus. vnde Seneca, Generosus est animus hominis qui facili⁹ ducitur quā trahatur: &c. ¶ De incorrigibili autē secundum Ber. seruatur
7 quod hic dicitur, † qoia traditur curiæ seculari: cum ecclesia non habeāt vltra quid faciat. & sic intelliguntur secundum eum ij. q. iiij. clericus, & xj. q. j si quis sacerdotum. Plus dicit Collec. hic colligi simplices clericos degradādos. secudū Hosti. dicit tamē quòd nō degradantur cū illa solennitate cum qua clerici in sacris ordinib⁹ cōstituti. remittit ad notata per Host. de clericis excōmuni c. ij. & per alios. io. c. degradatio.

de pœnis. li. vj. Henr. tamen refert quòd quidā magister suus dicebat, quòd hnc nō dicit iste textus. Imo videtur dicere cōtrarium, ibi cū dicit cum ecclesia non habeat vltra quid faciat & c. cū ecclesia posit requirere iudicē secularē, vt eū capiat, & sibi vinctū tradat, & ideò nō videtur degradādus, nec tradendus curię seculari. Sed cōprimi poterit sine metu excōicationis per iudicē secularē, vt hic: nec ecclesia ipsum requiret nā si crericus etiā oon depositus pręmonitus perdit priuilegiū clericale. & pōt cōprimi per iudicē secularē. vt. ī. de sentē. excōi. cōtingit. j. & c. in audiētia. & c. perpēdim⁹. multò forti⁹ deposit⁹ excōicat⁹. anathematizat⁹. & incorrigibilis, licet nō actualiter degradatus. Fatetur tamen quòd securius est tenere glo. quā etiā hic sequitur Hosti. ¶ Sed verè noo libenter facerē in persona mea, nec fratrib⁹, & coepiscopis meis, cōsulerē: quòd facerēt tantū rigorē cōtra consiliū prædicti magistri. si per clerici captionē, & in carcerationem possent aliter iustitiæ & honori ecclesiastico ꝓuidere, ꝓpterea ꝙ scripsi in expositiōe litere in verbo cū nō habeat. oā vt dicit hic Colle. nō est recurrēdum ad brachiū seculare oisi tunc demū cū ecclesia aliud nō pōt modo cū facit capi per potentiā secularē, & sibi adduci, solū ad ministeriū vtitur potētia seculari, & ꝙ per illā facit. videtur facere per seipsam. sed secus est cū relinquit per eā puniēdū, imo tardi⁹ quā pōt, est ad hoc vltimū tā miserabile remediū recurrēdū. Et ex his insert Colle. ꝙ inferiores ꝑlati nō possunt inuocare brachiū seculare. aliàs auxiliū brachij secularis nisi demū Epo requisito, & post ꝗ̄ fecit quicqđ potuit, Quia ecclesia est in Episcopo. vij. q. j. scire. Quod probari videtur de offi. or. c. j. de cleri. maledicto. c. fi. & sic videtur sentire Archi. xxiij. q. iij administratores. & gl. ī. ti. proximo. c. si quis. vbi notat ꝙ Episcopi debēt sentētias inferiorū facere obseruari, de offi. ord. cū ab ecclesiarū. & ibi notatur in fi. per Inno. & Hosti. in. c. j. cū cōtingat. & de eo qui mit. in pos. cū venisset. Sic dicit posse intelligi ꝙ notat Arch. de sta. regu. c. j. li. vj. &c. ¶ De cōtumacia aūt dicas quòd clericus cōtumax cū agitur de sola eius cōtumacia puniēda, primo debet suspēdi, & post modū crescēte cōtumacia excōicari, & deinde deponi, & vltimo tradi curiæ seculari, vt. xxiij. q. iiij. fortè. xxxiij. c. i. quorundā. lxxiiij. di. honoratus. De quo vide ibi, & per Io. lxxxj. di. c. j. & in dicto. c. fortè. & per Archi. ij. q. v. c. præsbyter si à plebe. Sed nō est necesse quòd sequatur, quia si pręter depositionē tertio monitus ingerēs se enormitatib⁹ perdit priuile. clericale multò fortius perdet iam deposit⁹, qui adhuc postea monitus est. vt. ī. de senten. excōi. cōtingit. ij. & c. in audientia & c. perpēdimus. secundū Nouel. Dominus Guil. bracōsę Cardi. Vabiñ. dicebat ꝙ super incorrigibilitate semper pręcedere debebat declaratio, facit. c. ij. de here. li. vj. & est hoc bñ notabile secūdum dominū Mar. de salua, & istud etiā ipse reputat verū, & subdit quòd ex hoc instituatur cōsuetudo ecclesię quæ habet quòd secularis iudex ad requisitionē iudicis ecclesiastici clericū excōicatū, & aggrauatū nolentē parere ecclesię pōt & debet capere, & captū tenere, donec pareat ecclesiæ. Remittens ad lecta, & ootata. xxiij. q. vij. de liguribus, & c. ¶ Collecta. verò permittēs degradationē soli Episcopo cōpetere. ar. de elect. transmissā. & de transla. c. inter, & notat Archidi. de sent. excōi. dilecto. li. vj. & viij. q. ij. quā sit, stat cū Petro, nisi talis incorrigibilis post incorrigibitatē inmisceret se senis vt. c. perpēdimus. & c. in audientia. alleg. Et cōcordat hoc dictū cū eo ꝙ scripsi super quæstiōe ꝓximè præcedēti. versi. Henri. tā refert. Possum tñ dicere duplicē posse esse incorrigibilitatē, vnā siquidē respicientē impotentiā potestatis agētis circa facultatē puniēdi, vt quia potestas ecclesiastica respectu clerici incorrigibilis forsam in se: vel in amicis de facto plus potentis adeò debilis est, quod de facto noo pōt illum clericum coercere. nec io carceribus tenere, etiam si sibi per secularē iudicē traderet, & tunc sequamur opinionē cōmunē quæ habet talē clericū incorrigibilē statim seculari curiæ relinquedū, & tūc enī nō habet ecclesia aliud ꝙ agere posit ideò nō restat oisi ꝙ per secularē iudicem cōprimatur, & ita rectè loquit iste textus. alia verò est incorrigibilitas quę solū respi-

cit in dispositioné patientis idest maliciá clerici corrigendi quæ in animo correctioné huiusmodi non admittit, manente tamen potestate puniendi, & cópescendi, penes iudicem ecclesiasticú, & tunc dúmodo non sit exceptus casibus, nec relinquendus est curię seculari. Sed potius per iudicem ecclesiasticú ad peragendá pœnitentiá carceribus mancipandus. Quia cessat tunc ratio huius decretalis, Cum adhuc habeat ecclesia vltra quid faciat, ac per cósequés cessare debet dispositio eius cum specialis sit & exhorbitet à iure cómuni. ar. ff. de iure patro. l. adigere. § quis, & quod scripsi de renú. post tráslationé. in secunda oppositione post prin. versi. si verò contra ius cómune, & ad fi. versi. aduerte. & versi. distingas ergo pro nunc. restringuntur eñ talia, vt in regula quæ à iure. Non ergo placet quòd degradatio attendatur de qua hæc decre. mentioné nó facit: imo sola incorrigibilitas accepta, eo modo quo dixi, cú ad illam se referat ista decre. & facit quia verbum incorrigibilitas cóponitur de in quod accipitur pro non. & sic dicitur. incorrigibilis idest non corrigibilis. non corrigibilitas verò propter negationé precedenté omné possibilitaté correctionis excludit, ar. ff. de re. dub. l. si is quæ ducenta. § vtrú. Modo de illo qui hodie non corrigitur, non infertur ꝙ non possit corrigi, si diu reclusus detineatur ad pñiam peragendá. cum voluntas hominis sit valde mutabilis. imo est impossibile dum viuit homo in vsu liberi arbitrij constitutus scire an posteà corrigeretur, & ideo non est verúsimile ꝙ ad talem incorrigibilitaté quasi impossibilé decreta. ista referat ar. ff. de de ver. obl. hoc iure. in fi. Sed quia possibile est ecclesiá deduci ad tales terminos, quòd tanta sit in facto suæ potétię debilitas, & delinquétis clerici, amicorúq; suorú potétia factú ꝙ de pręsenti nó possit eú corrigere, neq; coercere, neq; punire & túc necessariú est ꝙ recurrat ad brachiú seculare, & sic possit intelligi ista decret. Fateor tamé quòd duplicé impotétiá ecclesię corrigétis primus intellectus est, cú nec capere, nec captum retinere, & cohercere pót clericú delinquenté, inobedienté monitiói, & censurę. & iste casus requirit vná cópressioné curiæ secularis, quę i pœnę impossinóe cósistit, & isto modo procedit intellectus cóis qui habet clericú incorrigibilé relinquendú brachio seculari. alius pót esse intellectu s aliam impotétiá respiciés, vt quia eccle potés non est ad capiédum clericú criminosum, inobediété: vt qa in loco forti ad sui deféfioné cótra eccle. se reclusit sed bñ potés ad eú retinendú cohercédú, & puniendú, si sibi p secularé curiá traderet, túc quia quo ad personæ captioné nó habeat eccle. vltra quid faciat ad hoc poterit inuocare, auxiliú seculare, vt. s̃. de off. or. c. j. & sic potest intelligi iste tex. dum dicit ꝙ per secularem cóprimendus est potétem. ¶ Quia personæ captio sine dubio compressio dici pót, bene eñ cóprimitur qui capitur, & ligatur inuitus, verum quia posteà vltra habet ecclesia quid faciat. Quia potest ipsum in carceribus retrudere ad pœnitentiá peragendam, & per hoc per se ipsam facere: ne possit esse vltra perditio plurimorú, non est opus ꝙ propter hoc quod potest facere seipsam in clerico suo recurrat ad secularem potestaté, & per cósequens nec ad eam tunc recurrere debet, & vrgent ad hoc iura quæ dicunt ꝙ non est recurrendú ad extraordinariú auxiliú, nec ad mendicatum suffragium, in eo in quo quis potest sibi prouidere de ordinario remedio per seipsum vt. ff. de mino. l. in causæ. cum similibus. Non dicas tamen ꝙ sint duo intellectus diuersi totaliter abinuicem separati, quia vel incúpossibilitaté vel incertitudinem inducerent. quę procul à textibus abijciendæ sunt. Sed dicas ꝙ est vnus intellectus generalis sub se spâles cónnens duos casus. dicas igitur ꝙ intellect⁹ generalis est iste ꝙ si clericus qui delinquit & apud iudicé ecclesiasticú conuictus est. atq; depositus, remanet inobediens, nec potest compesci per iudicé ecclesiasticú, túc comprimédus est per iudicem secularem, in eo videlicet in quo per ecclesiasticú cóprimi non potest, videlicet quo ad captioné & punitionem secúdum primum intellectú, vel quo ad captionem solam secundum intellectum. Cum eñ verbú cóprimere sit generale & ambos casus prædictos cóprehédere possit. ad ambos secundú naturá cuiuslibet referédú est, vt. ff. de offi. procó. l. ij. in fi. primo respon. cú ibi notatis per glo. in verbo manumitti. Et credo saluo omni iudicio meliori ꝙ iste intellectus qui re vera applaudet cęteris, iuris sit verissim⁹. Quęrit Collectarius nunquid ille de quo constat ꝙ est incorrigibilis sit corrigendus, & arguit ꝙ non, quia frustra fieret correctio, ipse tñ tenet contrariú, quia correctio est actus iustitię & act⁹ caritatis, & ideò licet non debeat exerceri in tales inquátú est actus caritatis, exerceri tamen debet in eos in quátú est actus iustitiæ, vt notauit Arch. ij. q. j. si peccauerit. vbi omnino vide. Sed nunquid vt iudex secularis depositum & degradatum possit punire? vel est opus ꝙ tradatur curiæ seculari? Nouella videt hic dicere ꝙ nó. dicit eñ ꝙ hic nó dicitur ꝙ tradatur seculari potestati sed quòd secularis potestas eum cóprimit. Et concordat Mar. de salua. faciunt lecta & notata, de pœnis. c. ij. alle. Lignianus tamé dicit quòd doctor suus tenebat contrarium, per. c. nouimus. de verbo. signi. ipse aút dicit ponderandú esse quòd degradatus perdit omne priuilegium clericale. Sed non esse propter hoc inferendú quòd nó sit subditus iudici ecclesiastico ex quo infert quòd nisi tradatur per ecclesiá iudici seculari eccle. nó perdit eius dominiú sicut in alijs dominijs, quæ non nisi per traditionem in alios transferuntur. C. de pac. l. traditionibus. Et hoc maximè in actibus qui fiunt inter viuos, Cuiusmodi est iste, vt videtur. Igit iste actus degradationis ex vi actionis transfert illud dominium. Probat etiam quia in hac materia verbo traditionis vtuntur vt in c. nouimus. alleg. Sed ista ratio me non mouet, nam sola priuilegij ecclesiastici ademptio videt reducere clericú ad eum statum in quo erat dum per collationé ordinis clericalis collatum fuit sibi priuilegiú clericale, cum omnis res per easdem causas &c. j̃. de re. iu. c. j. & quia cessante cá cessat effectus. j̃. de app. cum cessante. Sed ista ratio est periculosa, quia licet perdat clericus degradatus priuilegium clericale. ex hoc tamen non infertur quòd eccle. illud perdat ar. eorum quę leguntur & not. j̃. xi. j. si diligenti. Per quod videtur consolidari dictum Ligniani, & ratio eius licet imaginari potest quòd degradatio fori accumulationem induceret. hoc tamen vlterius non prosequor quia domino cócedéte intédo istud prosequi in materia propria videlicet in. c. nouimus. allegato.

¶ Supple glosas in glo. prima ibi *in ipso.* de hoc. lxxxj. di. presbyter. & l. di. si quis dyaconus. & c. de his. ij. & ibi *notorium fiat* licet alias in eú testificare non possunt laici, etiá sine eorum authoritate. j̃. de sen. excó. c. iij. § penul. Hosti. vnde dicit Frá. indubitatum, ꝙ quando percuti potest sine pœna excóicationis fortius poterit licitè retineri. imò etiá si licentia pręlati haberi non potest, vt quia est in fuga, etiá sine pœna excóicatióis potest licetè detineri, & sic intelligitur decre. vt famę. vt ibi etiam dicam in glo. isti duo. ar. ff. de ijs quę in Frau. ar. l. prætor. § si debitorem, sed haberi debet discretio vt curialius detineatur quàm laicus. secundú. G. nazo. Abba. Nouella. de quo dixi. s̃. in. q. j. & ij. in glossa. *id est suspendi.* Sed quomodo suspendetur iam depositus? dic quòd suspendetur ab ingressu ecclesię & similibus tanquá laicus secundú Pe. & Abba. ¶ In gl. pe. ibi: *forte*, alias vlt. in fi. vbi de hoc. & ibi *honoratus*, vbi de hoc &. xix. q. iij. quoniá, & ibi solutio secundum Tancre. & omnes & ibi *de Liguribus*. & sic non ponit iste canon casum specialem in scismatico licet hoc dixerit bona Guydo. sed generalé in incorrigibiliter. ¶ Dicit tamen Nouel. ꝙ si scisma esset in eccle. cótra Romaná eccle. túc includi posset sub casu heresis vt videlicet talis incótinéti tradi deberet curię seculari secus tamé si contra Episcopú remittens quo ad hoc ad notata sua. j̃. de scisma. in rubri. quod est multum notandú hodię cúm nunc nostris demeritis exigétibus & domino promittente regnet scisma. q. vniuersale cótra verum Romanú Pontificem. & sic habes hic modú per qué verò Romano Pontifici nunc inobedientes puniendi sunt. Quia sunt tradendi curiæ seculari & per eam tanquam hæretici puniédi. Quod saluo meliori cósilio, in determinatione ipsius Romani pontificis, & eccle. intelligo de illis qui de facto solum resistunt. nec

habent

habent causam de iure coloratam. Cur ab illo recedunt? Tales enim incidunt io errorem illius articuli vnã sanctã catholicã & apostolicã Ecclesiam, saltem reductiuè ab vnitate ecclesię recedentes. Sed alij sunt qui Bartho. intruso: & non domino nostro Cleméti Papę septimo obediunt, eò q credunt dictum Bartho. esse verũ Papam, & ipsum Vrbanum sextum appellant, & probabilẽ causam id credendi habẽt, vt quia sunt hoĩes simplices cõstituti in regioĩbus in quib' illi Bartho. per omnes Episcopos & prælatos illarũ regionũ, & alios clericos & seculares obeditur vniuersaliter, & pacificè tanquam Papę. Illi enim non credũt implicitè, nec explicitè contra dictum articulũ vnam sanctam, &c. Imo credunt illum articulum, & vnum esse pastorem vniuersalem totius vniuersalis Ecclesiæ licet carent in persona ipsius pastoris, cum credãt Bartho. esse illum cum tamen nõ sit, licet enim negare vnitatem Ecclesiæ, vel vnum debere pręesse pastorẽ vniuersalem ipsi ecclesiæ sit cõtra dictũ articulum saltem reductiuè. Tamen credere de ista persona vel de illa, q sit vel non sit talis pastor potissimè vbi habetur causa probabilis & iuste excusabilis id credendi non est cõtra dictũ articulũ etiam implicitè vel reductiuè, nec videtur continere speciem hęretice prauitatis. primum enim à domino. & secundũ ab humano iure procedit, vt patet ex ijs quæ leguntur & notantur de renun. c. j. lib. vj. Videtur autem causa probabilis, dum is se cõformat opinioni cõmuni, vt patet ex not. Ioan. And. de postul. prel. c. vnico. in verbo de cęte ro. li. vj. Si enim † lata culpa est aliter credere quàm cõmuniter omnes credunt. ff. de verb. sign. l. latè. in prin. cum cõcor. ibi signatis in prima glo. & secũda. Longè est à culpa qui credit quod omnes credunt per argu. ab oppositis xxxij. di. hospitiolum. Et maximè, quia videtur satis excusabilis saltem ille qui non tenetur scire fidem explicitè, si fidem sequitur suorum prælatorum quibus obedire tenetur, ex Ecclesiæ institutione. ar. ff. de aqui. posse. l. iustè. cum concordantijs ibi signatis. & de re. iudi. l. non videntur. § qui iussu. cum concordan. ibi signatis. maximè cum in dubio tales debeant præsumere personas suorũ patrum spiritualium, bonas & sanctas. vt. ff. de obse. à patro. lib. præstan. l. ante penul. Et si posses notare culpam, dicendo q nimis de facili crediderũt, aut quia scientes factum, seu probatos in iure non cõsuluerũt. ff. de bono. pos. l. in bonorũ. Dico q ex hoc nõ infertur dolus, quia requiritur in delictis præserim maioribus, sicut est crimẽ hæresis vel crimen quod hęresi æquiparatur, & maximè cum agitur de persona deponenda excõicanda, degradẽda, & tradẽda brachio seculari. Cum etiam sola excõmunicatio hoc requirat. xj. q. iij. nemo Episcoporum. Sed caueant sibi illi qui sunt in culpa. Quia audiui quẽdam solennẽ in theologia magistrum tenuisse tales esse in culpa damnationis, nam tanta est ponderositas huius ma'erię quòd maximã inducit hominis obliuionẽ ad perfectam inquisitionẽ veritatis, Adeò q negligẽtia siue culpa peccatũ mortale inducit secũdum eum. Quis enim audiẽs duos cõtẽdeñ. de Papatu & quẽlibet in sua regione reputari pro Papa nõ habeat dubitare quis eorũ Papa existat? ar. C. q. ad liber. procla. non licet. l. iij. Dico videlicet ãtequã in facto & in iure plene fuerit informatus, & si dubitat & nõ inquirit vt tenetur nũquid videtur habere ignoratiam affectatã, vel supinam aut mextu sable. ¶ Certe sic, per dictam l. in bonorũ. maxime cum agitur de periculo animę quod maximum est cum nullã compensationem recipiat, secũdum euãgelistam veritatem ar. de elec. vbi periculũ. in prin. cũ cõcordantijs ibi signatis. ¶ Sed qoãto magis peccãt qui sibi obiicere ponunt quomin' fideles eos informare volẽtes audiãt vitio cupiditatis ambitiõe, dominãdi libidine, odio, vel amore aut corruptela alia obligati, sicut quasi omnes schismatici hodierni, certè est q illi plus peccãt. Quia cõtra spiritũ sanctũ peccãt, donũ scientię veritatis intelligẽtię ac spũalis gratię impediẽtes ppter cõmodũ tẽporale. Et de istis vt puto verificatur tex. diui Hierony. in epistola ad Galath. Assignãs differẽtiã inter schisma, & hæresim, hoc interesse arbitror q hæresis peruersum dogma habet: schisma post epalẽ discessionẽ ab ecclesia pariter separat.

Quod quidẽ in principio aliqua ex parte colligi potest, alias intelligi diuersum cęterũ nullũ est schisma, nisi sibi aliquã heresim cõfingat vt recte ab Ecclesia recessisse videatur, vt. xxiiij. q. iij. inter schisma. Tales enim obicẽ ponẽtes spiritali gratię & agnitioni veritatis sciũt re vera veritatẽ, saltẽ in gñe, & quęrũt sibi occasionẽ pro causa quomodo Ecclesiã diuidãt, in qua finaliter heresim sibi cõfingũt, saltẽ reductiue cõtra articulum vnã sanctã. & ibi. §. j. vbi de hoc & ibi *audientiam*. &c. s. de res. oli. & ibi: *contumacia* quę tantò tempore maior videtur, quãto ex re minori contingit. vt no. Io. xcvj. dist. c. duo sunt. in fi. peo. glo. Et ex hoc cõiter solent doctores colligere q ex quocũq; crimine, quantũcunq; modico clericus incorrigibilis deponendus est, & tradendus curię seculari. ¶ Quia licet crimen sit modicũ, & leue ab initio, nec ex sui natura requirat depositionẽ, tamẽ postquã clericus qui illud cõmisit ad monitionem prælati sui nullã vult correctionem recipere, descendat per hoc in profundum malorũ, & effi. itur ipsa incorrigibilitas crimen maximũ. nam licet humanũ sic peccare, diabolicũ tamen est perseuerare, vt not. C. quomodo & quando iu. l. consentaneum. Quod tene menti, &c. sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Violentiam realem esse, & rem afficere, singularemq; etiam concomitare successorem.*
2 *Heres vniuersalis successor fingitur idem cum defuncto.*
3 *Rescripta personalia sunt.*
4 *Rescriptum impetratum specialiter contra aliquem transit ad vniuersalem successorem, nõ ad singularem realiter, nisi sit in dignitate successor & nomine illius fuerit impetratum.*
5 *Non transfertur litis prosequutio de persona in personam, nisi in heredibus, vel vniuersalibus successoribus.*

¶ *CAP. XI.*

QVia Guillelmus. ¶ Casus secundum glossam. Per rescriptũ impetratum contra violentum cõuenitur is qui scienter successit in vitiũ & c. Sequitur.

¶ Expone literã: *dicebatur*. ab ipso. P. qui impetrauerat cõtra illũ. *occupasse*. vide quod notatur. j. de elec. in generali. li. vj. in vij. glo. Io. And. *defunctus*. & sic extinctũ erat iudiciũ, quo ad illũ. Quia mors omnia soluit, vt in authẽt. de r. up. § deinceps. Hostien. *ingressus*. auctoritate ordinaria per q videtur iuste possidere vt. ff. de aquir. pos. l. iuste de cleri. pere. c. vlti. & de nati. c. iij. Hostien. *precipimus*. per hoc dicunt Vincen. Gofre. Inno. & Hosti. q proceditur. vt ibi rescripsi quasi primũ expirasset alias dixisset. Respondemus. Et est simile. s. de offi. delecũ. R. Hostien. *formã*. alias tenorẽ Hostien. *priorum* istud & illud sub eisdẽ iudicibus nõ erat in antiqua, & ille continebant mãdatũ apostolicarũ literarũ, contra. P. impetratarũ. Hosti. *sicut*. non notat omnimodã similitudinem. sic. s. de sum. tri. damnamus. ver. cũ ergo. & ibi habes cõcordãtias in Nouella. non enin tenebitur respõdere interdicto vnde vi. ff. de vi & vi arma. l. cum à te. & de resti. spol. cum ad sedem. scđm Tã. Vin. & Inno. sed si scienter successit tenetur cõdictione. ex decret. sępe. de resti. spol. & si ignorãter, tenetur cõdictione ex il
1 lo canone. iij. q. j. reintegranda. † nam violentia realis est, & rem afficit, & cõcomitatur etiam singularem successorem. C. de aqui. posses. l. vitia Interdictũ verò est personale & nõ cõcomitatur singularẽ successorẽ, sed bene vniuersalẽ, qui successit in vitiũ & in omnẽ causam. vt. ff. de acqui. posses. l. Pomponius. § cum quis. De quo not. s. de fil. presby. veniẽs. Hosti. *eundem*. suple spoliatũ. & *præfatum*. suple spoliatorẽ. *si viueret*. subaudi. determinaretur tormentis, hic iacet magna glosa Inno. ¶ PRIMO opponitur, quia hîc videtur dare intelligi q per rescriptũ delegationis extenditur ad singularẽ successorẽ. cõtra quod opponitur. Quia rescripta iuris dictiõis stricta iu

ris sunt.de offi.dele.P.&.G.&.c.cum olim. videtur tex.de rescrip c.significauit.Hæc quęstio disputata est per Nouel.in regula·is qui in ius.in quęstione mercuriali.& translata illa disputa tio per Henri.& Io.Cal.in.c.significauit.alleg. Sed quia videtur tendere ista quæstio ad intellectũ huius decreta.illam prosequar hic.vt sequitur. Præmitto opiniones aliorũ, ecce enim ꝙ hæc quæstio fuit venerialis Damasi.xv. Goffre.xv.& Bartho.Brixien.iij.q. dominicali quę incipit.vtrũ rescriptũ.& in hac quęstione fuerũt diuersę opiniões.¶Lauren.dicit rescriptum nõ extẽdi ante litẽ contesta.dicens Tancre.hoc dixisse.Goffre.licet in quęstiõe prędicta loquatur de hærede illius qui poterat per clausulã cõueniri dicens ꝙ cõueniri non poterat.tamen in.c.significauit simpliciter dixit rescriptum ad hęredem nõ extendi.Idem ibi Ppilo.dicẽs.ꝙ si comes fuisset ibi expressus nisi cũ ipso fuisset iudiciũ incohatũ non conueniretur hæres,idem Vin.dicens rescriptũ ad hæredes nõ extẽdi,nisi in casu decre.j.ṡ.de alie.mut.iud.cau.fact.& nisi secũda iussione interueniente,vt hic vel cũ in cõmissiõe hoc exprimitur vel cũ lis est cõtestata,tunc enim extẽditur secundum eum si est casus quo successio locũ habere possit,vt.C.de inofsici.test.l.si pater.dicit tamen ꝙ mortuo etiã re integra eoque nomine Ecclesię vel Comitatus impetrasset, valet rescriptum successori,vel hæredi.De successore ecclesię. idẽ tennit Tan.ṡ.de offi.del gratũ. Damasus tenet simpliciter illud ad hæredes extẽdi,& respõdet ad.l.si decesserit.ff.qui satis.cogũ.ꝙ loquitur in stipulatione que stricti iuris est,& in qua non venit nisi persona expressa,vt.ff.de verb.ob.l.si ita stipulatꝰ fuero.§.grisogonus.Sed iudiciũ bene transit.huic opiniõi Damasi cõcordat Inno.Compo.& AEgid.in hærede,vel vniuersali successore.de hęrede verò actoris ipse Inno.not.cõtrarium.in.c.gratũ.Opinio ꝙ transeat placet Pe.de bel.pert.C.quãdo libel.prin.da.lit.cõte.faciat.l.ij.vbi de hoc per Cyn.in fi.Pe de sansona.Abb.& Spe.de rescrip.pasto.præsenta.§.ratiõe etiã eius in prin.distingunt inter personales,& reales,dicentes in realibus rescriptũ ad successores extẽdi. Quia res transit cum suo honere.vt.j̃.de pigno.ex literis.Et ex verbis specu. colligitur ꝙ intellexit etiã de singulari successore.in personalibus dicũt ꝙ extenditur re non integra.Sed re integra expirat per quod verbũ colligitur ꝙ intellexerũt etiã de vniuersali. Nouella & Henr.ac Io.Cald.in locis præallegatis distinguũt.quia aut rescriptũ nullomodo potest cõcernere successorẽ & hæredem, & iste casus dubius ooo est.Ponũt exemplum in actore ecclesiam in titulũ vendicante.viij.q.j.apostolica.de fi. presby.ex transmissa.&.c.ad extirpãdas.& per totũ de instit. decorẽ.de pręb.c.j.&.ij de iur.patro.consuluit.vt li.pendẽ.c.ij.lib.vj.& in vsuario vel fructuario impetrãte,vt sibi liceat vti vel frui.ff.qui.mod.vsusfruct.ami.l.sicut in annos.in fi. de vsu & ha.l.vsus aquę.de liber.leg.l.non solũ.§.tale.In reo ponitur exẽplum,dum rescriptũ impetratur cõtra aliquẽ ad eius depositionem in ordine,vel beneficio,vel ad pœnã propter crimen xxiiij.di.quorũdam.de hære.accusatus.§.si verò.in fi.li.vj.& ꝙ legi.& nota.de Simo.per tuas.j.glo.vlti.ff.qui satisda.cog.l.si decesserit.C.ne ex delict.defun.l.vnica.Et si reus vel accu.mor.fuer.l.j.& per totum.Fallit fortè propter Accessoria vt fructus,& expẽsas.ar.ff.de rei vẽdi.l.vtiq;.¶Aut potest successorem respicere,vel hæredem.& tũc si successor vel hæres cõprehenditur saltẽ generaliter in rescripto,vt quia dicitur amoto abinde quolibet illicito detentore,tunc successor vel hæres poterit cõueniri.vt.j̃.de cõces.præbẽ.c. proposuit.in fi.de re.permu.cũ vniuersorũ.ij.q.j.in primis.vij.quæsti.j. præsentiũ.iij.q.vj.quippe.nam & tunc cõpromissum quod strictius est de re iudi.c.fi.respicit hæredes.de arbit.c.fi.& .eo.tit.ff.l.sed si interpellatus.&.l.diem.§.j.Porrò si hæres vel successor,nõ cõprehenditur etiã generaliter,põt tamen illum respicere,& tũc si per litis cõtestatiõẽ factã cum prędecessore res desijt esse integra,extẽditur ad successorẽ,secũdum omnes. Sed si per solam citationẽ sunt opiniones. Tu tamen dic secundũ eos extẽdi vt.ṡ.ar.c.gratum.&.c.significauit.ver.nec per ipsas. à contrario.& ibi not.per Ber.& per Inno.in.c.gratũ.& Specu.de rescrip,præsentatione.§.ratione eius.in prin.& de leg.§.restat.ver.item mortuo.ar.de offi.le.c.fi.j̃.ti.j.proposuisti.& quod not.Phil.hic,&.j̃.e.tit.c.fi.ac Vin.& Phi.de vsuris. tua nos.licet Bar.Brixiẽ.in dicta dominicali quæstione.scripsit ante litẽ cõtestatã rescriptum nõ trãsire ad successorẽ. Inducit Nouella.ff.de ac.& obl.l. cõstitutionibus.&.c. gratum.allegatũ. Cæterũ dum res est omnino integra,tunc si iste de cuius hærede,vel successure quẽ cõprehendebatur sub clausula generali posita in rescripto & per illam solũ poterat cõueniri, & tũc non extenditur ad successorem.secundũ Goffr. & cõiter omnes,& sic nec conueniri, nec cõuenire potest vigore illius.& ideò est eius.c.significauit.alleg. Fallit tamẽ secundũ Henric. quando prædecessor fuit specificatus ante mortẽ sub clausula generali.ar.de rescript.pastoralis.§.j.secundũ Inno.& Cõpo.in.c.significauit. prelatum ecclesiæ promotum post impetrationẽ posse eo casu conueniri.licet prædecessor non fuerit citatus cum cõueniatur Ecclesia,verum si prædecessor nõ veniebat sub rescripto,per clausulam generalẽ,sed erat ibi specialiter nominatus,tũc si erat rescriptũ impetratũ pro dignitate, vel Ecclesia,seu cõtra dignitatem,vel Ecclesiã.aut sub nomine dignitatis,vel ecclesiæ pro,vel contra.tenet glos.in.c. dilecti.j̃ ti.j.& Inno.G.Na.Pe.Ab.Vin.& Compo.in.c. significauit.ꝙ hæres vel successor põt cõueniri per.c. quoniã Abb.de offi.del.ar.ff.de an.leg.l.annua.§ à titia.Hosti.tamen tenet cõtrariũ etiã si in rescripto nõ sit expressum nomẽ propriũ legati,respõdens ad decret. quoniã Abbas. ꝙ iustus est iudex, & æquus,& litem diffinit,ideò rescriptũ respicit successorem ipsius.Sed pars est cõiter cauillosa,rescripto abutitur,& lites auget, vnde rescriptũ,in eo ꝙ odiosum est restringitur, sed prima plus placet Nouellæ & Hen.& bene,quia licet hęc ad nouiter statuẽdũ aliqualiter mouere possent ius,tamen de per se nõ inferunt.Et sicut dixi de hærede, vel successore rei: sic dico de hærede vel sucessore actoris,in hoc casu.s.quod possit cõuenire quod apertè tenet Vincẽ in.c. significauit.& Inno.in c.gratũ.Sin autem nõ nomine dignitatis vel ecclesiæ, sed singularis personæ impetretur rescriptũ, tũc si de vniuersali successore loquamur opiniones sunt,nam Lau.Tanc.Phil.Ber.& Gos.hic dicunt rescriptũ ad illũ nõ extẽdi. Facit quod scripsi.ṡ.tractãdo de re nõ integra per cõuentionẽ. seu citationẽ tãtum.Sed Damasus Inno.Cõpo. AEgid.& Pe.de bel. perti.cõtra,vt dixi in opiniõe secũda que placet Nouel.& Hẽr.&c. Circa quod est aduertendũ ꝙ quæstio quęrit de rescripto delegationis,per quod nõ datur ius,sed iudex actionis aut iuris prius cõpetẽtis,& per hoc non vident quale pręiudiciũ conferatur,si cõcernat hęredẽ cũ ius eius vel aduersarij in hoc nõ pereat.Facit de procu.ex insinuatiõe. Et ad hoc adducitur.l.ij.C.qñ libel.prin.de.Sed videtur facere cõtra, nã si quod ibi dicitur est speciale in annalibus actionibus eius cõtrarium est regulare in alijs.Sed secũdũ hoc dicũt ꝙ bene est in illis actionibus speciale ꝙ perpetuãtur absq; litis cõtestatiõe. Sed quod ibi dicit de rescripto ĩpetrato,in oĩbus actiõibꝰ est cõe,& apertius probat.l.illa.de rescripto appellatiõis, quã cum appellãs prosequi debeat,infra annũ ad instar annalis actionis dicetur rescriptũ impetratũ fore perpetuũ. Et hãc opinionẽ putãt veram maximè in exemptis cõtra quos impetrãtur apostolica rescripta, vel qñ rescriptũ delegationis cõcessum est ab immediato ordinario causę. Et hoc dicũt,quia cũ cã strictè interpretationis horũ rescriptorũ sit, quia per ipsas pręiudicatur ordinarię potestati, vbi cessat hæc ratio possunt largius interpretari.Non ob.quod dicitur rescripta nõ extendi ad alios.
2 Quia illud fateor quo ad alios omnino † Sed hæres vniuersalis successor fingitur idẽ cũ defuncto.in authẽ.de imun.à mo.pręsti.in prin.collũ.v.Si igitur cõitas causæ rescriptũ facit extendi ad non expressum.vt.C.de diuer.rescrip.l.j. fortius hoc facit identitas personę iuris fictione.Nec ob.decret.quoniam Abbas.quia in quantũ rescriptum respiciat iudicem datum iurisdictio est principalis quæ merito expirat iudice dato sub nomine proprio mortuo re integra.Sed in quantum respicit partes obligatio est ibi principale,rescriptum verò sine iudicis dato

cis datio accessoriũ.facit de offi.dele.si super gratia li.vj. vnde
respectu partium non est mirũ,si contemplatione principalis
durat accessoriũ.vt in.c.si sup. Hoc autẽ ꝙ dixi rescripti ex-
tẽdi ad heredẽ, Vel successorẽ vniuersalẽ.intelligo verũ esse si
tempore datę rescripti viuebat is,cõtra quem datum fuit,alias
secus.& sic loquitur.l.ij.ff.quę sen.sine app. rescin. Siue si de
successore singulari loquamur,& agatur actiõe reali, talis suc
cessor etiã singularis,bene cõuenitur,quia res transit cũ onere
suo.ĩ.de pigno.ex literis.& de deci.c.pastoralis,& innuit hoc
Spec.in.§.alleg.ratiõe etiam cui⁹.sed in hoc isti sunt cõtra.sci-
licet ꝙ talis successor per tale rescriptũ nec agere nec cõueniri
3 potest.† Cum rescripta sint personalia vt.c.P.&.G.nec ob-
stat ratio pręmissa quòd res trãsit cũ suo onere.Quia verũ est
in onere reali,& rei adherẽti,nõ autem in personali,quia per-
sonalis actio fundũ nõ sequitur.vt.ff.ad Trebell.l.j.§ si hæres
Fallit in tribus casibus,primo cũ succedit scienter in vitium,
secũdum glosã hic,per hanc decre.&.c.sepe.Secũdo quando
emanauit secũda iussio secũdum opinionẽ Vincen. Goffred.
Egidij,Inno.Hostien.& nouellę.Tertio in casu.c.primi.ŝ.de
4 alie.mut.iu.cau.fac.sit ergo ista breuis cõclusio † ꝙ rescrip-
tum impetratũ specialiter cõtra aliquem trãsit ad vniuersalẽ
successorem,nõ autem ad singularẽ realiter,alias est regulari-
ter.nisi sit in dignitate successor & nomine illius fuerit impe-
tratũ.Quę cõclusio valebit ad intelligẽdum summã Inno.&
cętera,quę infra dicẽtur.Dicit autem hic Collectarius se scire
ꝙ curia nõ daret hoc casu literam contra successorẽ etiã vni-
uersalem.Sed bene cõtra hęredẽ vniuersalẽ vt dicit.&c.sequitũ
¶ Quęro igitur primo ad intellectũ glo.Inno.& Ber.ibi *ter-
minetis*. Quarum literarum autoritate hęc terminatio sit fien
da:an pręsentiũ.i.secũdarum literarum autoritate an verò pre
teritarũ.i.priorum. Vide Ber.qui tenet ꝙ autoritate primarũ
quia intelligit hanc decretalẽ de succedẽte sciẽter in vitio spo
liãtis.Sed Inno.non placet,pro eo ꝙ rescriptũ de hac persona
ipsius rescripti singularis successoris mẽtionẽ nõ facit,licet fa-
teatur quosdam dicere ꝙ autoritate præsẽtiũ,& pręcedẽtium
literarũ,procedent isti iudices in odiũ rapinę.Sed teneas opi-
nionẽ Inno.quia re vera rescripta sunt personalia,etiã si id de
quo ageretur reale foret,vt dixi in pręcedẽte oppositione, li-
cet enim hęres vel vniuersalis successor fingatur eadẽ psona
de iure.hoc tamẽ de singulari successore nõ reperitur.Cum igi
tur nec secũdũ veritatẽ nec secũdũ fictionem eadẽ persona re-
putetur,ad ipsum nõ extẽdetur rescriptũ,ꝙ ad aliam personã
extẽdi nõ potest,vt in dicto.c.P.&.G.facit,quia sicut sentẽtia
lata nõ extẽditur ad tertiũ regulariter nisi esset talis,qui cẽse-
retur eadẽ persona,cũ defũcto,ita nec processus,nec rescriptũ
Dicit coll.ꝙ gl.& Inno.de rescrip.eam te.aliud sentiunt & di
cit ꝙ bene vt videt̃ vbi talis vitiose succedit per iura allegata
per eum.Subdit quòd hodie fũdamentum doctorũ correctũ
est,propter fraudes,quę fiebãt per lecta & notata,vt lite pẽ.c.
ij.lib.vj.Per quę videtur secũdum eũ indistinctè dicẽdum ꝙ
sicut processus durat,& extẽditur ad nouũ successorẽ.& non
succedentẽ in vitio:sic & rescriptum.Et inducit quod hic alle
gatur per Abbatem.quia si cõtra beneficiatũ impetret̃ rescri-
ptum,etiã expresso nomine proprio dũmodo ratione bene-
ficij extẽditur ad successorẽ etiam re integra infra ti.j.dilecti.
¶ Ex quo infert ꝙ idem multo fortius si sup toto beneficio
impetretur.Inducit etiã id ꝙ notat glo.in decretali sepe. alle-
gata videlicet ꝙ beneficio huius decretalis subuenitur cõtra
omnẽ possessorẽ.Caue tamẽ,quia hęc motiua Collec.nõ va-
lent vtiã multã.primo eñ nõ facit ad ꝑpositũ ꝙ alleg.de lec.
& nota.vt li.pẽ.c.ij.li.vj.Quia tex.ille nõ dicit ꝙ ꝑcessus extẽ
datur in successorẽ, sed dicit ꝙ ꝑpter nouũ successorẽ nõ ipe
diri terminari,sed admittit nou⁹ successor sicut & qlibet alius
si alleget ꝑbabile interesse.Propter ꝙ admitti debeat ad cãę ꝑ
sequutionẽ,dũmodo eã recipiat in statu, in quo defũct⁹ illã
dimisit.Nec ob.dictũ Ab.quia loquitur in causa mota nomi
ne beneficij.Nos autem loquimur in causa mota nomine per
sonę,licet super beneficio. Nec obstãt inducẽtes prohemium
& dicta notata glo.Quia ꝙ hęc decre.locũ habeat cõtra om

nem possessorẽ si verũ sit,non procederet secũdum antiqua
iura,ad quę se retulit Inno.Sed secundũ casum specialem hu
ius decreta.vt statim dicã.Vnde ad horũ intelligẽtiã aduerte-
re debes,ꝙ licet ante tẽpus huius epistolę nõ potest procedi
per primas literas obstãte iure cõi cõtrario. De tẽpore tamen
huius epistolę hodierno & in vim huius epistolę per tales li-
teras primas,& secundũ earũ formã procedi poterit cõtra suc
cessorem singularẽ ipsius spoliantis. Nã nõ possum capere ꝙ
Papa Gregorius.ix.hanc epistolã cle.in ista cõpilatiõe fecerit
aggregari,nisi quia voluit ꝙ faceret ius cõe in casu suo videli-
cet ꝙ generaliter per literas cõtra spoliatorẽ impetratas succes
sor ipsius spoliãtis valeat cõueniri.Sed per ea quę scripsi.ŝ.cõ
pellor dicere.ꝙ iste est casus specialis cõtra regulã iuris, & in
isto intellectu cõcordabãt.G.bracõse, & dominus Mar de sal
ua inducẽtes prohemiũ.Circa quod omnino vide quod scripsi
ŝ.e.alias.ĩ.e.c.in supletione glosę.j.quę incipit rescriptum au
tem huius voluminis.Plus dicebat Mar.de salua, ꝙ nedũ per
easdẽ literas,sed etiã in eodẽ loco poterit cõueniri nõ obstãte
c.statutũ.de rescrip.li.vj.Fatetur tamẽ ꝙ per hoc nõ videntur
sublatę legitimę recusatiões quę cõtra iudices impetratos spo
liatori cõpetere possent.Quia mandãs hoc,nõ videtur voluis
se,inducens de cau pos.c.fina.&c.sequitur.
¶ SECVNDO quęritur,prosequẽdo glosam Inno.nun-
quid in causa cœpta cõtra spoliatorẽ,cõtra illũ qui spoliatori
successit,possit procedi ad sententiã ex processu taliter inco-
hato.Respõdet Inno.ꝙ nõ,dicẽs hoc autẽ nunquã intelligas
ꝙ in causa cœpta cõtra spoliatorẽ,etiã si lis sit cõtestata, & etiã
si sit in causa cõclusum,ita ꝙ sola sentẽtia ferẽda restat, senten
tia feratur contra successorẽ.Cũ interdictũ vnde vi personale
sit.vt.ff.de vi & vi arma.l.j.§.pe.Plus dicit Inno.ꝙ imo etiam
si ageretur actione reali,oporteret ꝙ noua actio intentaretur
cõtra nouũ possessorẽ. argumentũ optimũ.ff.de peti. hęre.l.
penul.&.ff.de rei ven.l.is à quo.&.l.seq.&.ff.de re iu.l.in sum.
§.si.nisi fortè esset hęres,in quem bene daretur actio,post litẽ
contestatã vt.ff.de rei ven l.si is qui.&.l.si autem.§.j.Intelligit
ergo Inno.hanc decre.in verbo *terminetis*.Subaudi per proces
sum à capite incohãdum ostendit enim Petrũ spoliatum à ca
pite & agere cõtra reũ successorem Guillel spoliãtis. Subdit
etiã ꝙ nõ agetur contra successorem interdicto vnde vi, nisi
scienter accepisset hoc à spoliatore, vt in decre.sepe allegata.
Sed quęres ad intellectũ decretalis quę erat forma priorum
literarũ respondet Inno.quòd talis erat, ꝙ petitorio & pos-
sessorio agi poterat,Subdit tamẽ ꝙ imo & si in literis nõ cõ-
tineretur tamẽ de vtroque agi poterat.ĩ.de cau.posse.& pro-
prie.c.j.& de sequę.pos.c.j.vbi de hoc nota.per Inno.Quęres
etiã nũquid successor tenetur prosequi litẽ per prædecessorẽ
incohatã.Super quo dicit Inno. quosdã dicere, ꝙ si aliquis a-
gat petitorio cõtra aliquẽ super aliqua ecclesia,petendo eam,
quòd successor debet litẽ cœptã prosequi,& si non habet suc-
cessorẽ propter litẽ,tunc Episcopus, vel alius ad quẽ pertinet
prosequetur litẽ,vt not.de resti.spo.olim.&.ŝ.de succes.ab in
test.c.fi.Sed Inno.dicit ꝙ hec opinio sibi nõ placet,quia illud
haberet locũ si nomine Ecclesię ageret vel defenderet, puta si
peteretur aliqua possessio Ecclesię, & alius nomine eiusdem
ecclesiæ ipsam Ecclesiam & possessionem defenderet.Sed hic
hoc est in casu nostrę quęstionis,neuter nomine ecclesię agit
5 sed nomine personæ proprię † Modo non transfertur pro-
sequutio litis de persona in personã,nisi in hęredibus vel vni-
uersalibus successoribus.vt.l.vitia.&.l. põponius.alleg.&.C.
de aqui.hęre.l.diuersis.vel nisi in dominis qui per procurato
res agunt.vt.ff.de proc.l.in causę.vel nisi à filio in patre.vt.ff.
de iud.l.cau.secundũ Inno.nõ enim est vera successio hic. Su
per quo vide quod scripsi.ŝ.de alie.mu.iud.cau fac.c. ex par-
te.in prima quęstione.& de arbi.c.ex parte.in.iij.quæstione.
¶ Sed ad huc quæres,nunquid si reus moritur, tenetur succes
sor eius litẽ prosequi?Dicit Inno.ꝙ idẽ videtur si reus mori-
tur post litẽ cœptã etiã si cõstaret de meritis causæ, vult dice-
re,ꝙ successor eius nõ tenetur litẽ prosequi. Sed contra de.l.
quamuis.C.ad.l.iuli.de adult Respondet ꝙ ibi loquitur vbi

absente accusatore cóstabat de crimine, per cófessioné accusati quod nó debet relinqui impunitú, etiá si accusator vellet, vt ĵ. de collu. detegé. l. crimina. Sed referas dictú Inn. ad casú quæstionis. s̃. proximè vbi videlicet ageretur de titulo beneficij, quod successorem nó posset respicere. vt dixi. s̃. in oppositione. Alinquin lis incœpta maximè per litiscótestationé trásit ad vniuersalé successoré, etiá in delictis. C. ne ex delict. defun. l. vnica. Vltimo queres quátum ad hoc an si sententia esset lata pro aliquo & post senténtiá moreretur reus, qui códemnatus est ad restitutionem Ecclesiæ, & interim tertius instituatur in eadem ecclesia, vel aliquis alius appareat, qui velit aliquid dicere cótra sententiá, núquid mandabitur senténtia executioni? Respódet Inno. ꝙ nó, nisi illo vocato & saltim summaria cognitióe, vel examinatióe præmissa. vt. ff. de re iu. l. à diuo pio. § si super. & § se. & ĵ. de test. veniés. ij. secúdum Inno. ar. ĵ. de re iud. c. quód ad cósultationé. in fi. & c. cú super. de maio. & obedi. c. inter. de arbi. c. ex parte. de resti. spol. in inte. c. ij. & ꝙ in his not. secundú Hosti. Hanc tamen glosam intellige saluo eo ꝙ habes, vt lite pendé. c. j. & . ij. li vj. secundú Noue. Sed propter illa nó cóténas hanc glo. Inno. s̃. per me summatá. nam illa duo capitula solú recipiuntur in casibus suis, extra quos adhuc habet locú hodie ista glo. super quo vide Nouel. in dicto. c. ij. & glo. Ioan. An. ibidé in vlti. glo. secúdum Marti. de salua, & tetigi supra. Nó tamé per hoc credas decisum aliud dubiú, quod est mihi maius, videlicet. vtrú si post successioné cótinuata fuerit & terminata per senténtiam lis cótra primum sciente secúdo, casu quo hoc de iure fieri potuit, præiudicet secúdo talis senténtia. de quo satis dixi. de alie. mu. iud. cau. fac. c. j. in. iiij. principali quæstione § ad quintá quæstioné. Respódeo etiá remissionibus ibi per me datis. De quo intédo dicere magis decisiuè de re iud. c. cú super. & . c. quáuis. Et aliquid fortè subijciá in. c. quod ad consultationé. alle. & hic iungere posses omnes. iiij. quæstióes, quas formaui in. c. j. de alie. mu. iud. cau. fac. Si repetere velles quibus remissionibus, alias. s̃. datis hic decisis, boná iá repetitioné haberes, & hoc de ista qoestio.

¶ Collect. vltra præmissa querit, nunquid delegatus pót excóicare fautoré partis excóicatæ per ipsum, vel alias aggrauare eius sententiá contra participátes, & arguit ꝙ non, quia rescriptú nó extéditur nisi ad personas in eo cótentas, & ita notat Archi. xj. q. iij. recognoscat. & istá sententiá tenet Abb. vt refert Io. An. de sen. excóm. statuimus. li. vj. quia nó reperitur ꝙ hoc facere possit. Ipse tamen Archi. notat cótrariú in. c. statuimus. alleg. ar. illius literæ iudex, &c. que gñraliter loquitur & . e. ti. c. statutú. & de offi. dele. c. ij. li. vj. Et subdit Io. An. vbi supra ꝙ decre. prædicta statutú: quá nó viderat Abb. multum facit cótra eú, ꝙ videlicet possit mouere participantes cú excóicatis ab eo. Vnde fortè propter illá decre. variauit Archi. alias Abbas, & bene secundú Archi. Vel intellige primá opinioné, vbi alias nó turbatur, nec impeditur iurisdictio deleg. Tutius tamé est stare literæ. c. statutú. indistinctè. De quo dicá in. c. statuimus. allegato. Et ad intellectú materiæ huius. c. remittit Collect. ad colle. sua. de procu. quia in causis. Supple glo. in glo. prima ibi: *singularis*. imo fortè vniuersalis, secundú Pet & Abb. & ibi: *proposuit*. in fi. ibi: *amoto*. &c. Sed illud speciale secundú Tancre. & Vin. ex vigore illius clausulæ, vnde melius facit. ĵ. tit. proximo. dilecti. & ibi: *epistola*. rescriptum auté datú ad alterius consultationé censetur de eius epistola, sicut ergo reliqua iura trahútur ad similia, sic & ista rescripta. Sed dic ꝙ licet trahatur ad similia quo ad diffinitioné, nó tñ quo ad iurisdictioné delegati secúdum Nouel. Quia quo ad iuris decisioné rescriptú facit ius inter omnes, videlicet, cú dubiú aliquod in eo deciditur, seu declaratur, sed quo ad mandatú iurisdictionis nó cócernit, nisi partes quas emanat. secúdum Mar. de salua. Sed caue ne decipiaris, nam si volunt dicere ꝙ per rescriptú inter certas personas directú, nó detur iurisdictio materialis, etiá in casu simili, bene dicút. Sed tale dictú sic intellectú ad propositú nihil facit. Si verò dicere velint, ꝙ hoc ius huius epistolæ per quod statuitur nouo iure ꝙ rescriptú cótra spoliatoré impetratú extédatur ad singularé ipsius successorem, nó trahatur ad similia; seu ad personas alias similé casum habentes, prima facie coloratè loquútur, & habét ar. pro se. de re iu. quæ à iure. li. vj. Sed nihilominus nó credo ꝙ bene dicát, sed sic intelligát, per id qd scripsi. s̃. e. c. q. j. ver. vnde ad horú intelligentiam. Vnde si aliud diceretur frustra hæc decreta. fuisset in ista cópilatione adiúcta, modicú enim curare habebat Papa de facto. P. V. & . S. nec est verisimile de illorú peccato, nisi causa exempli statuisse. vt. ff. de vi & vi arma. l. j. § quod vulgo. Aut enim dices hanc epistolá solú emanasse historicè & hoc nó est verisimile, quia ad finé istú nó tendebat hæc cópilatio, videlicet vt cótexeret historias. Sed potius vt in vnú iura colligeret & vt supra in prohemio huius voluminis, & faciéda est interpretatio, iuxta materiam, & finé agétis. vt. ff. locat. l. si vno. si cer. peta. l. nó omnis. de ordi. cogni. cú dilectus. & . c. veniés. alleg. Aut dices eam emanasse iuridicè & túc aut declaratiuè aut cóstitutiuè, si declaratiuè, trahi pót ad similia, quia declaratio nó pót dici cóstitutio exorbitans. Cum à cói ratione procedat, quæ ratio in omnibus similibus casibus equè vrget. ff. ad. l. aqui. l. illud. de verbo. obl. l. à titio. in fi. Si cóstitutiuè fateri oportet. ꝙ causæ sunt expresse: quia iura nó ad singulas personas. &c. vt. ff. de legi. l. iura. Nec ob. regula quæ à iure. per ea que scripsi de in integ. resti. c. suscitata in prima quæstione § nec ob. & in magna additióe cósilij mei xxiij § Dominus cóuenarú. & ibi: *in memoria*. & melius. c. j. de vesima nistin. & ibi: *si quam*. hoc intellige, vt not. ff. de re iudi. l. Neratius. quæ est cótra & ibi: *cum qui*, & si satis dedit quis iudicio sisti eo mortuo finita est satisdatio. ff. qui satisda. cogú. l. qui decesserit. Ad idé facit. s̃. ti. proxi. c. fi. & ibi *successorem*. Idé Iaco. & Vin. Phil. & Tancre. qui hoc notarút in secúda cópilatióe. de transac. c. ij. & Bart. Brixi. in. q. sub ti. de rescrip. & ibi: *vbi de hoc*. scripsi satis. s̃. e. c. in oppositione. & vide quod scripsi in. c. significauit. allega. vbi Io. Cal. posuit vná lógam distinctionem, quasi in effectu cócordans cú ijs quæ scripsi in dicta oppositione, post Nouellam. & ibi alij dicunt, qui sunt illi dixi in textu.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Testem esse in ecclesiæ suæ causa prælatum Bernardus tenet. Item & iudicem fatetur. & nu. seq.*

3 *Potestates seculares propriam iniuriá vlcisci, modo sit notoria possunt.*

4 *Archiepiscopos & Episcopos punire posse iniurias etiam familiæ suæ irrogatas tritum est.*

¶ *CAP. XII.*

CVm venissent. ¶ Breue est, & ps eius de in inte. res. cú venissent. secúdum Goff. & secundú illá debet ista intelligi. vt in. c. si ecclesia. quæ ab episcopo vendicatur. alleget exemptionis priuilegium, super hoc iudicet Papa, vel si alius iudicat nó præiudicat Papæ. de arb. cú tépore. secundú Nouel. &c. sequitur.

¶ Opponitur ibi: *volumus de ipsis per talium iudicari*. quia inuideretur ꝙ possit alius iudex de Apostolico priuilegio iudicare Sed nó potest aliter suá iurisdictioné expedire. vt. l. quotiés. & . c. causa. & . c. accepim⁹. in. j. gl. alleg. Aut q̃ris de priuilegijs, siue prærogatiuis à Deo vel à Papa aut à cócilijs gñalibus Romanæ ecclesiæ datis, aut de iuribus sibi quomodolibet cópetentibus, & de istis habet cognoscere, & iudicare solus Papa, seu eius cómissarius in hac parte. quod dic vt legit̃ & notat̃. s̃. de transla. Epis. c. j. de offi. le. qd̃ tráslationé. xvij. di. huic sedi secundú Hosti. hic, licet Ber. hic circa fi. ver. & hoc intellige de priuilegijs aliter innuere videatur. Aut quæris de exceptionibus seu priuilegijs à Papa, ecclesijs, seu collegijs, aut personis singularibus cócessis, & túc aut quæritur vtrú alius quá Papa seu eius cómissarius in hac parte, possit de eis cognoscere, seu iudicare principaliter, & directè, puta cú est directa & principalis quæstio, vtrú valeát vel nó. vel vtrú cócedi possunt aut

poterút

poterũt, vel non. aut de eorũ dubijs qualẽ interpretationem
recipiunt, & dic ꝙ nõ, & sic intellige istud. c. secundũ Inno. &
Hosti. Aut vtrũ alius quã Papa vel ipsius cõmissarius in hac
parte possit de eis cognoscere, vel iudicare, incidẽter & indi-
rectè, puta si cõtra priuilegia in modũ probationis exhibita
opponatur ꝙ sunt falsa, & sic nõ probãt. Et sic solum indire-
ctè & incidẽter quæritur an sint vera vel falsa, vt. s. de rescrip.
super literis &. j. de fi. instr. inter dilectos. Vel si quæratur an
iuuent causam de qua agitur. Et tunc dicas ꝙ sic, potest enim
tunc iudex de illis cognoscere, & eis nõ obstãtibus, vel per ip
sa & eorũ obstãtiã in causa principali pendẽte corã eo iudica
re, condẽnare, vel absoluere, quia aliter nõ potest suã iurisdi-
ctionẽ expedire. ita tamẽ vt de priuilegijs nõ faciat mentiõem
vt in cõtrarijs. &. C. de ordi. iudi. l. j. & sic de incidẽti cogno-
scit, & de principali pronũtiat. secundũ Hosti. Nouel. & Hẽ.
Nec ob. s. de postu. præl. c. j. quia ibi loquitur de interpreta-
tione mãdati Apostolici, quo casu iudex habet cognoscere
an sua sit iurisdictio. vt in. c. super literis allegato. Sed hic de
priuilegijs gratiosis. Ad quod vide quę notat Innocen. de
verbo. sig. ex parte. secundũ Collec. Potest etiã secundũ eum
Gof. & Nouel. iudicare alias iudex dicere si expressè apparet
quòd non nocet vel non eximit priuilegium.
¶ PRIMO quæro, secũdum Collec. propter hic notata in
1 glo. ij. ver. sed qualiter potest esse iudex. † nunquid prælatus
possit esse testis in cã ecclesię suę. Ber. in glo. ij. ver. & prælatus
tenet ꝙ sic. Quod intelligit collec. dũmodo ipse per se non a-
gat, nec procurator ab eo cõstitutus. Quia si sic, non admitte
retur, vt not. Inno. de test. insuper. argu. in. xiiij. q. ij. super pru
dentia. Licet Hosti. notet ꝙ imo indistinctè admittit, vbi a-
git per procuratorẽ, & ideo cõsiliũ est ꝙ in tali casu prælatus cũ
toto cõuentu vel capitulo cõstituat procuratorẽ, quia hoc ca-
su absq; dubio admitteretur in testẽ, vt not. Arch. in dicto. c.
super prudẽtia. De hoc dicã in. c. insuper allegato. & c. sequẽ.
2 ¶ Præmissorũ occasiõe quæro etiã, † nũquid prælatus possit
esse iudex in causa Ecclesiæ suæ? Glosa hic tenet ꝙ sic, & idem
tenet. j. de cõfir. vtili. c. cũ dilecta. vbi Nouel. idẽ tenet, & no-
tat secundũ Ho. Super quo omnino vide quod. j. dicã. super
glo. in suppletione quę incipit & merito. Et dicit Colle. ꝙ hãc
sententiam sequitur Cancella. & Ioan. Andre. alibi clarius re-
mitens ad Collecta sua de cler. cõiug. c. diuersis. & dicit ꝙ hoc
videtur probari. de iureiu. c. j. lib. vj. Et subdit ꝙ hoc intelligit
Innocẽ. vbi factũ est notoriũ, alias secus prout ipse notauit de
verbo. sig. ex parte. licet Hosti. ibi cõtra. ac Io. & Bar. Brixi. ij.
q. vij. si quis erga. Collectarius finaliter dicit, ꝙ opinio Inn. est
ęquior, vbi agitur de iuribus ecclesiæ, quorũ comodũ & inco
modũ ad prælatũ principaliter spectat: quia sic esset iudex in
causa sua, sicut sunt iura mensę suę, nisi quòd deberentur iure
cõmuni notoriũ foret de iure vel de facto, & sic intelligi pos-
sunt. c. si quis erga allegatũ. & c. xxiij. q. iiij. c. inter. cũ similib⁹.
Iunge quod dicã. j. e. c. super dicta glo. ij. suppletiõe, quę in-
cipit de hoc. ij. quæ. vij. Quia nec potest esse iudex vbi agitur
de iniuria facta personę suę vt le. & notatur in dicto. c. inter
&. j. de resti. spo. c. cũ venisset. & vide eum. xix. di. & qui emen
dat. Quod intelligit nisi esset notoriũ, aut nõ exciperetur seu
consonus partiũ ad hoc accederet, quibus casibus bene posset
vt dicit notari per Hosti. & nouellam de censi. c. venerabilis.
Inducit notata Cyn. C. ne quis in sua cau. l. vnica in. ij. q. vbi
notat quòd aliquis potest esse arbitrator in re sua, quod intel-
3 ligit extra iudicium † vnde potestates seculares iniuriã pro-
priam. vel sibi illatam non possunt punire, nisi sit notoria se-
cundum Pe. de bel. perti. Quod prosequere prout Cyn. latis-
sime prosequitur in dicta l. vnica in. iij. q. Remit. Coll. ad no.
sua de cleri. maledic. c. j. & de pœnis. c. dilectus. vbi de hoc per
Inno. & Hostien. & c. ex parte de verbo. sig. vnde secundum
4 eũ remanet finaliter Nouella post Inno. & Hostien † quod
Episcopi & Archiepiscopi puniũt iniurias etiã familię suę ir-
rogatas vt in. c. Romana de pœnis lib. vj. Quod potest conce
di le. undum Collec. de iniurijs non personæ proprie irroga
tis. Quarum pœnę non debent imbursari. de offi. or. irrefra-
gabili. in fi. de pœnis. c. ij. Secus de iuribus proprię mensę vel
iniurijs proprijs, vt est dictum. Subdit ꝙ ista bene placent ad
saluãdas tantorũ patrum opiniones rationabiles, vt videtur.
Dicit tamen ꝙ ad dicendũ contrariũ videlicet ꝙ indistinctè
possunt cõpellere. videtur textus de sen. excõ. c. venerabili. §.
similiter. ibi pro eius offẽsa, vel defẽsione iuris sui: nisi dicatur
ꝙ factum narrat secũdum eũ. Sed eodẽ modo facit textus ad
quem hoc modo respõderi non potest. e. ti. & lib. c. dilectis.
Sed nũquid delegatus propriã iniuriã punire potest. Innocen.
de offi. dele. c. j. videtur tenere ꝙ sic, De quo scripsi ibi in. vj. q.
& sequẽtibus, & aliquid in q̃one præcedẽti. Dicit tamẽ Colle.
ꝙ hoc nõ credit, quia non reperitur expressũ, nisi ex hoc sua
iurisdictio turbaretur, vel fieret iniuria suę delegationi, & ita
notat Ar. in. c. si quis erga. vtrũ autẽ pater possit esse iudex in
causa filij, remittit ad collec. sua de offi. dele. insinuãtẽ. Querit
etiã multũ impertinẽter nũquid filius possit agere cõtra pa-
trem, & dicit ꝙ glo. notauit indistinctè ꝙ sic vt. j. de resti. spo.
ex parte. glo. sic patet ibi & generaliter. & . ij. q. vj. quæritur.
Quod Ar. intelligit vbi agitur de bonis castrensibus, & ciuili
ter tãtũ, vt legitur & notatur . ij. quæ j. prohibẽtur. quod satis
ibi probatur secũdum eũ. Cum ponat casũ specialem alias ꝙ
ibi dicitur videretur esse correctũ, nisi dicatur ꝙ. c. q̃ritur ha-
bet locũ vbi filius venit per modũ denuntiationis, vel vbi est
excõmunicatus venia impetrata, vt dicto. c. quæritur dicã in
c. ex parte. Nam quia prædicta impertinẽter hic posita sunt,
illa nolui hic discutere. ¶ Supple glos. in prima gl. ibi *ex ijs*
vbi de multiplici interpretatione notatur, &. s. de postu. prę
la. c. j. & ibi dicas secũdum Vincen. Io. Tancre. & Goffr. Inno
& Hostien. & ibi *accepimus*. Vnde dicebat Goffre. ꝙ vbi non
apparet expressè an priuilegiũ eximat, vel non eximat. si tãtũ
sub protectione recipit, tam ordinarius quã delegatus pote-
rit iudicare. de priuile. accepimus. & cognoscetur hoc per ea
quę habentur de priuile. si Papa. li. vj. Dicũt ergo quidã ꝙ aut
dubiũ est de priuilegio aut de priuilegiato, primo casu loc⁹ est
huic capit. in secũdo non. vnde in secũdo nõ cognoscet infe-
rior an ille sit priuilegiatus, tu dic vt scripsi. s. e. c. in oppo. &
ibi *Ecclesiæ suæ & merito*. quia nõ est dominus sed procurator
vt notatur de dona. c. ij. Hosti. tamẽ q̃ diu Papa viuit domin⁹
dicitur, & potest mutare quadrata rotũdis, & omnia dispo-
nere salua violentia fidei, Attamẽ verè loquẽdo nec ipse nec
alius prælat⁹ dominus est. xij. q. j. c. vltimo. de præben. c. iij. vn
de nec Papę licet alienare. xij. q. ij. nõ liceat Papę nec successio
in Ecclesia locũ habet. s. de fi. presb. ex transmissa. potest ergo
esse iudex & testis sicut vnus de collegio in causa collegij, Et
maximè quia nõ est presumẽdũ quòd ipse vicarius dei aliter
iudicet quã ipse deus esset iudicaturus ar. j. de app. nonit. ff. de
offi. pręfe. l. vnica. Caueat tamẽ sibi ꝙ iuste iudicet, quia magis
ei quam alijs iudiciũ terribile erit. C. de indi rẽ nõ nouã post
princ. ix. q. iij. aliorũ. quod vtinã prelati indebitè a subditis e-
xigẽtes, & bona Ecclesiarũ malè dispẽsantes & etiã ipse Papa
dũ graues exactiones Ecclesijs inferiorib⁹ imponit, & prin-
cipibus secularibus Ecclesiarũ decimas cõcedit, aut eis tribu-
tarias illas facit, in suis cordibus attentius reuoluentes, time-
rent terrorem iudicij prelibati, prospicientes saluti proprię,
donec viuunt quia ęstimo ꝙ tunc à talibus abstinerent, Et ibi
sicut de hoc. ij. quæs. vij. si quis erga. &. j. de cleri. maledic. c.
j. & de pœnis. c. Romana. lib. vj. Et notat Nouella de verbo.
sig. ex parte. & de censi. venerabili. ad fi. magnę glo. Dicit ta-
men ꝙ cõmittere potest, & ꝙ hoc honestũ esset, & communiter
ęquius reputatur. & ꝙ si de bonis spectãtibus ad mẽsam capi
tuli agatur indubitatũ est, quòd cognoscere poterit. Sed si de
pertinẽtibus ad suã mẽsã agat, credit ꝙ nõ debet procedere, li-
cet possit & ꝙ si procedat repelli potest vt suspectus. ar. c. insi
nuante *quod quę de sua*. causa patrimoniali nullo modo, *cogno
scere posset*, & sñia per eum lata nulla esset vt dicta. l. vnica. Di
cam in remissionibus supra signatis, & iunge quod tetigi. s. in
dictis coll. & ibi *cõmiserit* vide quod notatur. C. de quadrien.
pręscrip. l. bene à zenonę. Super verbo iussione & ibi delega-
tos à nobis. s. ad hoc specialiter Hostiensis. Sequitur.

¶ SVMMARIVM.

1 *Laicus ratione maxima noxa maximè periurij, vel pacis fracta coram Ecclesiastico iudice in ius vocari solet.*
2 *Præsumitur de iure illius qui non quærit diffugia.*
3 *Eum qui suo iure vtitur nemini iniuriam inferre addubitauit nemo.*
4 *In peccatore peccati non dignitatis ratio haberi solet.*
5 *Imperator excommunicari potest à quocunque Episcopo in cuius diœcesi existit.*
6 *Fauorabiliores sunt rei quam actores.*
7 *Ij qui Papæ subsunt potestatem specialem tantum, nō generalē habēt.*
8 *Affirmationi negationes duas æquipollere iuris est.*
9 *Prælatorum appellatione seu Episcopi & eorum superiores in dubio continentur.*
10 *Spiritualis potestas ipsa seculari temporis ratione maior est, quippe quæ prior, eiusque initium sanctum & Deo acceptabile. & nu. se.*
12 *Temporalis seu secularis potestas a spirituali causatur & dependet, tanquam a causa efficiente finali, & formali, trahiturque tanquam accessoria. nume. 14.*
13 *Duas potestates in orbe esse Ecclesiæ scilicet, & Imperatoris.*
15 *Secundum temporum diuersitatem variatur iudicium.*
16 *Potestas ad ea quæ sui sunt ordinis, non quæ alterius extenditur, nullū enim agens vltra suam speciem agit. nu. seq.*
18 *Is fecisse dicitur auctoritate cuius factum est.*
19 *Denuntiatio est quadruplex, Euangelica, Iudicialis, Canonica, & Regularis.*
20 *Peccati occulti denuntiatio Ecclesiæ fieri non debet.*
21 *Vbi quis ex denuntiatione sua, interesse consequi debet ordo iudiciarius est seruandus.*
22 *Promittens nisi steterit promissis peccat.*
23 *In canonica denuntiatione vbi agitur ne peccatum fiat omnes admittuntur. Ita & in commisso, si sit iterabile. nume. seq.*
25 *In Euangelica denuntiatione criminosi, & infames modo ne in crimine perseuerent, & quotquot sunt alij de peccato quod facti perseuerantiā non habet admittuntur.*
26 *In propria iudiciali denūtiatione si iniuriæ aut interesse fuerit quæstio omnibus est locus.*
27 *A regulari denuntiatione nullus repellitur.*

¶ CAP. XIII.

1 NOuit. ¶ Casus. † Laicus ratione peccati maximè piurij, vel pacis fractę coram ecclesiastico iudice cōuenitur. Et pars huius. de offic. dele. nouit. & de appel. nouit. Diuidebat Hostiē. decre. in tres partes. In prima se excusat, ostēdens ꝙ nō intēdit iudicare de feudo, sed de peccato, ibi: *non igitur*. ostēdit ꝙ Rex nō debet processum suum in iniuriam reputare. Et hoc probat diuersis exēplis, & testimonijs scripturarū. In tertia ibi: *ne igitur*. probat ꝙ ipse Papa non debet hoc dissimulare. Et concludit sub triplici forma, vel ꝓ certus sit ipse Rex ꝙ nisi obediat mandabit legato, vt contra ipsum Regem vt cōtra ipsum ꝓcedat secundū traditā sibi formam. Abbas verò diuidebat decreta. istā in. v. partes. secūda ibi: *nos igitur*. tertia ibi: *sed forsan*. quarta ibi: *licet*. quinta ibi: *ne igitur*. & c sequitur.

¶ Expone literā: *ignorat*. s. Deus qui est cognitor secretorum. xxxij. di. erubescant, & dicitur sciēs omnia. de elec. fundamēta § proinde. libro. vj. Quod homini est impossibile. Vnde Marcus varro. omnia nosse est impossibile, pauca vero laudabile. Et infra sequebatur in antiqua, prohemiū tale qui scrutator est cordiū, & cognitor secretorū, ꝙ dilectū in Christo filiū nostrū Philippū Regē Frācorū illustrē de corde puro, & cōscientia bona, & fide non ficta diligimus, & ad honorē ac profectū, & incrementū ipsius eficaciter aspiramus, exaltationem Regē Francorū sublimationē Sedis Aposto. representantes. Cū hoc Regnū benedictū à Deo ab ipsius deuotiōe nullo vnquā sicut credimus sit tēpore discessurū. Quia licet interdū hincinde fiāt īmissiōes per angelos malos, nostū qui Sathanæ nō ignoram⁹ astutias, circōuentiōes ipsius studebim⁹ euitare. Credētes ꝙ Rex seduci illius se fallacijs nō permittet. *iurisdictionem*. ar. s. de elect. venerabilē. Ho. *nec velit*. vt ex præteritis pręsumitur. ar. ī. de pręsump. mādata. Et ad hoc facit exordium, de quo supra: *impedire*. in antiqua erat coartare & sequebatur, cūque iurisdictionē propriā nō valeamus explere, cur alienā vsurpare velimus? Quod decidi nō debuisset, scdm Nouellū. *Euangeliū*. Mattei. xviij. *Si peccauerit*. ij. q. j. si peccauerit: *in te*. i. te sciēte. vel scdm Hosti. i. ad dānationē tui si hoc celaueris, & si nō monueris, & si monitiōe nō proficiēte Ecclesię nō denūtiaueris, vel quia offendit, & ledit te, vt Innuūt sequētia: *frater*. i. quilibet Christian⁹. xj. q. iij. ad mēsam. & de multiplici fraternitate, dixi de regula. c. Iohānes. & an hęc auctoritas extendatur ad oēs, plenè not. ij. q. j. si peccauerit. & de hoc. ī. de hę. reti. cū ex iniūcto: *corpore*. aliàs est: *corripe*. ostendēdo & cōtemnēdo seu corripiēdo peccatū suū, admonēdo & obsecrādo, ꝙ desistat & pœniteat. Et ex ijs quę hic & infra. & de cēsi. c. Romana § sanè notauerāt Inn. & Hosti. Garcias in decre. religionum. de relig. domi. li. vj. de materia denūtiationū collegerat quādā distinctionē, quā recitat hic Nouell. & de qua inferius dicā: *ipsum solū*. Cū in hoc nō adhibeatur testis, probari nō potest nisi per iuramentū monētis, Hosti. *audierit*. desistēdo à peccato. *fratrē*. i. aīam fratris tui. *vnū*. hoc pōt referri ad secundam denūtiationē quę ꝓbatur per iuramētum monētis & alterius. Tertia verò debet plenè ꝓbari & hoc respicit q đ sequitur vel duos secudū Host. Sed dic vt supra dixi scdm Nouel. *vel duos* de ijs qui sciūt illud delictū vt sit corrector, nō proditor. ij. q. j. si peccauerit. Nouel. *Duorū*. tui & alterius. *Triū*. tui & duorū adiūctorū, omne verbū. i. omnis approbatio admonitionis factę ad pœnitentiā peragendā. ī. de testi. in omni. *dic*. i. denūtia *Ecclesiæ*. i. prelato. *Ecclesiā*. i. prelatū. *nō audierit*. & ꝓpter hoc prelatus ipsum excōicauerit, & sic excōicatus steterit Hosti. *sicut*. nō est oīmoda similitudo. licet enim loqui cū gentilibus sed nō cū excōicatis. xj. q. iij. cū excōicato in hoc tñ sūt similes, q2 vterque à sacramētis Ecclesie est separatus. Pe. *etnicus*. etna fertur esse mōs in Arabia, scdm alios in Cicilia, vt dicit Seneca in epistola. lj. in princi. De quo exit riuulus sulphuris, & continuo viget ignis. Quia sic isti erūt in igne cōtinuo, vel secundum Hug. etnicus dicitur ab etnos quod est gentilis, tales ergo meritò sunt vitandi. Hostien. & probatur hec expositio. j. q. j.
2 nonne Nouella. *publicanus*. i. publice peccās: *paratum* † præsumitur de iure illius, qui nō quærit diffugia, de testi. spo. literas § preterea. & ecōtrà pręsumitur cōtra illū qui diffugia quærit. ī. de pręsump. nullus. Hostien. correptione. i. admonitiōe Pe. *dixit* hic patet ꝙ auctoritas si peccauerit nedū ad occulta, sed etiam ad manifesta extēditur. xxv. di. sed illud. xj. q. iij. pręcipue. Pe. *Ecclesie*. i. nobis petens iustitiā vt statim sequitur. *vniuersali* de maio. & obe. solitę. de trāsla. Episcopi per totū Hostien. *secūdum formā*. i. secū dum iustitiam in denūtiatione intētam ad formā ipsius, ipse Rex Frācorum. legato vel delegato, vt patet in fi. *sufficientem* hoc dicit, quia iam ꝓposuerat quandā exceptionem quā non ꝓmittebat examinari, nec super ea pronuntiari, vt patet in fi. *rationē* puta ꝙ legitima monitio nō pręcesserit, vel ꝙ denuntiator sit criminosus. iij. q. vij. iudicet vel aliam quācūque iustam & ex hoc colligitur quod. ī. § si. non mādat cognosci de causa principali, sed an denūtiatio sit admittēda. Inno. vel dic vt ibi dicā secūdū Inno. & Hostien. *ad ipsum*. s. Regē Frācię quasi diceret nō ad nos Hostien. *iuri communem*. quo cauetur ꝙ dominus vel pares iudicare debēt. Inno. *priuilegium*. forte enim Rex Anglię habebat priuilegiū à rege Frācię ꝙ non iudicaretur per ipsū, tāquā per dominū, sed per cōmunes eorū iudices, vel alias personas certas cōmuniter electas, idē esset si super hoc specialē cōsuetudinē haberet Inno.

¶ Hosti. exponit speciale. s. a beato Petro concessum Papę, Quod dicitur etiā generale de trāsla. c. j. Speciale est autē cōsiderata potētia Papę, cui & nulli alteri cōpetit. de offi. le. ꝙ trāslationē & dicitur gnāle respectu omnium Christianorū super quos dat potestatē, vt probatur. ī. ver. cum enim. quasi dicat Papa potestas nostra, & iurisdictiō quā habem⁹ in oēs gnālē, non solum

non solū patet per prædictū priuilegiū, sed etiā per cōsuetudinē ad hoc. j. ti. j. si clericus. Et probatur hæc lectura secundū eum, de trāsla. quāto. §. j. *cōsuetudinē.* arguit Abb. pro hominibus de Mōte Pessulano, q̄ sub Rege nō respōdeant, sed sub Episcopo, cū est questio inter Regē, & eos. Quia sic fuit diu seruatum. Sed repete intendimus *peccato* i. violatione pacis, & iuramēti, vel de peccato cōmisso in Regē Angliæ. *censura.* i. cohertio. *quelibet*, si est in Ecclesia. hoc potest directè, si extra Ecclesiā indirectè. ij. quæstione. j. mulo. de deci. de terris. de iud. & si iudeos. Vincē. *pessimus*, & nullus alius in quēlibet, & ideo dicitur hoc priuilegium speciale Hosti. *nō igitur.* hic probat exēplo, lege, & ratione quod ipse pōt cognoscere, & q̄ Rex de
3 bet se in hoc submittere Romanæ Ecclesiæ. *Iniuriosum.* † quia nemini facit iniuriā qui suo iure vtitur. de elect. cū Ecclesia. §. j. de furtis. l. iniuriarū. j. respon. sed alias: *si super hoc.* in quo etiā cōmissus est, velit nolit, *cōmittet.* tanquā suo capiti. xij. dist. c. j. *cum Valentinianus.* inducit exēplū Ho. lxiij. di. Valētinus Inno. *Imperator.* nedū Rex. Suffraganeis. ar. q̄ Suffraganei eligūt Metropolitanum. ad idē de postula. hone. ij. Sed cessat argu. si dicas procuretis monēdo, & inducēdo Capitulū, vel forsan spectabit ad eos de cōsuetudine. Hosti. *legatur.* lxiij. distin. Valentinian⁹, Vin. Cui si antistiti nedū Papæ. *sincerè.* i. purè, & cū bona cōsciētia. Goffre. *capita.* in principe enim nil splēdidius quā humilitas. cētesima di. cōtra morē. Pe. *submittamus.* i. submissos esse ostēdamus, vt probat statim litera suscipiamus necessario
4 &c. *eius*, Archie. homines, ac si dicat, † q̄ nō est in peccatore cōsiderāda dignitas sed peccatū. & pro hoc patet secūdū Ho. excellentia sacerdotalis respectu regalis, quia nullus clericus subesse pōt Imperatori personaliter, & tñ Imperator, & etiam Papa in eo q̄ peccatores sunt personaliter subsunt etiā simplici sacerdoti, de pœni. & remis. oēs. Faciūt oota. Nouellæ de iureiu. nimis. & ideò dicit homines. Quia nemo sine crimine viuit. Cōclusit enim Deus oīa sub peccato, vt oībus misereatur.
5 de pœni di. ij. si enim inquit necessario. nota, † Imperatorem excōicari posse, à quocūque Episcopo in cuius diœcesi existit. Pe. *medicamēta*, quę sunt diuersa, vt patet. j. de pœni. & remis. omnis. §. si quis. & quādo medicamenta nō prosunt. ferro ignito opus est. quia forsan vuln⁹ cācerosum est. j. q. j. reperiūtur. scdm Ho. & Goff. *nec illud.* alias vt. i. inducit legē secūdum literā, vt est preoccupatio. simile j. de offi. ordi. inter cætera. ibi ne dicā defectū sciētiæ, *descēdisse.* forsan ex persona matris, nā vt dicit hosti. Papa ignorauit originē istius Regis quā hic narrat. Quia Rex Philipp⁹ de quo hic Papa loquitur, nō fuit de genere Caroli, imo Hugonis Cappeti. Tñ sicut fert, duxit in vxorē quādam dominā de genere Caroli, sicut Christ⁹ hac ratiōe de stirpe Dauit, dicitur descēdisse. Mattei. j. c. In persona enim Caroli fratris siue patrui Ludouici filij Lotharij defecit genus Caroli magni. Postea factus est Rex iste Hugo secūdus Cappeti. dict⁹ Hugo genuit Robertū Hēricū tertium. Hēricus, Philippū quartū. Philipp⁹, Ludouicū quintū. Ludouic⁹ Philippū sextū famosissimū, qui regnū multipliciter augmētauit: & cōsolidauit. propter lōgè post mortē suā adhuc regnare dicebatur. Quia secundum quod regitur hodie oīa regnauit. & est ille de quo hic loquimur. & iste debellauit Otonē Imperatorē, & genuit Ludouicū septimum. qui obsedit & cepit Auinio. Ludouicus genuit Ludouicū octauū. qui tēpore quo scribebat Hosti. regnabat, qui fuit. viij. Rex de genere dicti Hugonis. Et Rex Philipp⁹ de quo hic loquimur, fuit. vj. secundū Hosti. Curiosius tñ & plenius ponit historiam Vin. in Spec. historiali lib. xvij. c. iiij. secūdum Nouel. que historia ibidē sic narratur. A primo igitur anno Gratiani & Valentiani Imperij, qui fuit ab incarnatione Domini. ccclxxxj. primus regnauit super Frācos xp̄ianissim⁹ an. v & fili⁹ eius Marcomirus annis. xxxiij. Tertius Pharamūdus. xj. Quartus Cladio alias Clodius eius filius Rex crinit⁹. xviij. Quintus Meroueus. x. Sextus Hildericus annis. xxvj. Septimus Clodoueus xxx. qui à sancto Remigio baptizat⁹ est. Octauus Lotharius l. Nonus Chilpericus. xxiij. Decimus Lotharius. xliiij. Vndecimus Dagobertus. xiiij. Duodecimus Clodoueus. xvij. Tri decimus Lotharius. iiij. Quatuordecim⁹ frater eius Theodoricus in regnū sublimatus, sed à Frācis repudiatus cōsecratur, & Parisijs in Cœnobio sancti Dyonisij relegatur, & regnauit Quintusdecim⁹ Hildericus frater eius an. xij. Decimussextus Theodoricus in regnū restitut⁹ annis. xiij. Decimusseptimus Clodoueus. iiij. Decimusoctauus Hildebert⁹. xxviij. alias. xviij. Decimusnonus Clodoueus. iiij. Vicesimus Lotharius. ij. Vicesimusprimus Chilpericus. v. Vicesimussecūdus. Theoderic⁹. xv. Vicesimustertī⁹, Hildric⁹. ix. hic in mōachū cōsecratē.
¶ Pipinus autē princeps auctoritate Aposto. & Frācorū electiōe in Regē inungitē & cōsecratur à sancto Bonifacio Magūtiæ Episcopo, à Stephano quoq; Papa eius generatio per filios suos Carlomanū & Carolū in hęreditate regalis successionis benedicitur: & oīs alienigena ab eius māsione apostolico anathemate interdicitur. Hic ergo. xxiiij. regnauit ann. xviij. Vicesimusquintus, Carolus magnus filius eius qui dicitur magnus annis. xlvj. Quorū. xxxiij. regnauit super Frācos an. cōpartito regno cū Carolo magno fratre suo. deinde Romani ab Imperatore Cōstantinopolitano deficientes Carolo Regi Imperatorias laudes acclamāt, eūque per manū Leonis Papæ coronāt, & augustū acclamāt. Et tūc imperauit Romanis simul & Frācis, annis. xiij. Deinde Ludouicus filius eius. xxvj. Deinde Lotharius filius Ludouici vsurpauit sibi imperium. Sed fratribus eius hoc grauiter accipiētibus. & cōtra eum insurgētibus. iij. anno imperij eius cōuenerūt, & pacificati sunt diuiso imperio, regnauitq; Ludouicus in Germania. Carolus in Francia annis. xxxiiij. & hic fuit. xxviij. Vicesimusnonus Ludouicus Balbus. ij. Tricesimus Ludouic⁹ & Carlomanus fratres. v. Tricesimusprimus Carolus Imperator à Francis in auxiliū sibi cōtra incursum Romanorū inuitatus, regnauit in Frācia annis. v. Tricesimussecūdus, Odo filius Roberti ducis ix. Tricesimustertius Carolus filius Ludouici Balbi. xxvij. qui exul, & martir mortuus est. Tricesimusquartus Rodulphus annis. ij. Tricesimusquint⁹ Ludouicus annis. xxvij. Tricesimussextus Lotharius. xxxj. Tricesimusseptimus Ludouicus filius eius anno quo mortuo Frācis regnū trāsferre volentibus ad Carolū ducē fratrē Lotharij Regis, dū ille rē ad consiliū differt regnū vsurpat Hugo qui dictus est Cappet marescallus Frācię fili⁹ Hugonis magni ex hinc inde sorore primi Othonis Imperatoris. Sicq; defecerūt Reges ex stirpe Caroli anno domini. dcccc. lxxxvij. Regnauit ergo. xxxviij. Hugo Cappet annis. ix. Tricesimusnonus Robertus filius eius. xxxiiij. post quē. xl. Hēricus filius eius. xxx. post quē. xlj. Philippus filius eius. xlix. post quē. xlij. Ludouic⁹ grossus filius eius xxviij. huius filius Philippus nuper in Regem inunctus, ad huc puer dum in ciuitate Parisiorū equo vehebatur iuxta ecclesiā sancti Geruasij, porcus equi pedibus se forte submittens, equū super ipsū precipitē dedit, & de eius subita ac miserāda morte Frācis luctū induxit, regnauitq;. xliij. Ludouic⁹ eiusdē Ludouici filius annis. xl. Post hūc, xliiij. Philippus filius eius. xliiij. Quadragesim⁹ quintus Ludouicus filius eius Lodouicj. ij. Quadragesimus sext⁹ filius eius Ludouic⁹ qui
6 adhuc regnat. *petitor*, de quo min⁹ videbatur q̄ de reo † quia fauorabiliores sunt rei q̄ actores. vt. ff. de re. iu. l. fauorabiliores. Inno. *In initio litis.* i. āte litē cōtestatā Gofre. vel cū lis cōtestatē. *curriculis.* i. elapsis inducijs datis ad deliberādū. vel. i. post litē cōtestatā. Goffr. *peroratur*, per allegatiōes. *antistitis.* i. proprij diœcesani. Hostien. *libro.* i. statim. ij. q. vj. §. penul. Goffr. *ad Episcoporū* quo tēpore iurisdictio Episcoporū incepit, vide quod scripsi. s. n. p̄ximo cū tēpore. oppositione prima. vers. & hoc verū si vt sonat glosa. Itē qualiter iudices seculares possunt impedire Episcopos, in captionibus clericorū in territorijs suis, vide q̄ scripsi de offi. or. c. cū Episcopus li. vj. in. vj. q. *cum sermone* i. cū actis causę *dirigatur* dicēdo pater litē legē habes, non arrogatā quā submittis. nā si iudex maior prouocię lędat subditū Episcopus & diœcesanus est ordinarius, in authentica vt diffe. iudi. §. si tamē cōtingerit. coll. ix. Subaudi & si ita est de alijs inferioribus prelatis, q̄ tantam potestatē habeant,
7 multo fortius de Papa, † Quia inferiores à Papa habāt po-

testatē specialē & non gn̄alem. xxij. di. c. j. Papa autē à deo, & generalē, & sic cōtinuat sequēs ver. cū enim. & c. *Cum enim*. In ducit rationē ex Deo, quādo dixit beato Petro. quodcūq; ligaueris. & c. de maio. & obe. solitę. Inn. xxiiij. di. quodcūque. & c. cū beatissimus. Hosti. Sed videretur q̄ Ecclesia habeat au ctoritatē a cōsilijs. xvij. di. § hinc etiā. sed ibi soluitur. In glos. ij. & iij. q. vj. dudū. de hoc notatur de ele. significasti in glo. xvij. *de quocūque*. meretriciū sub dissimulatione trāsit Ecclesia, vt maius malū. s. adulteriū euitet. ad hoc. xxxiij. q. ij. si quod verius. arg. xiij. di nerui. Pet. & Abb. *Christianū*. negat ergo se Christianū qui negat hāc potestatē. de maio. & obe. solitę ad finē, & nihilominus secularis potestas pœnā infliget tēporalē. xxxj. q. v. sunt quędā. & c. Rex debet. Hos. *cohercere*. hic in antiqua probabat auctoritatibus veteris, & noui testamenti. Sequebatur enim sic in antiqua q̄d enim debeamus corripere, & possumus ex vtriusque. patet pagina testamēti cum clamet dn̄s per prophetā Quasi tuba exalta vocē tuā, & annūtia populo scelera eorū: & subiūgat ibidē. nisi annūtiaueris impio impietatē suā ipse in iniquitate sua quā operatus est morietur, sanguinē autē eius de manu tua requirā, Apostol⁹ nos quoque admonet corripere inquietos, & alibi dicit idē. argue: increpa, obsecra in omni patiētia, & doctrina. Quod aūt possum⁹ & debeamus cohercere, patet ex eo q̄d inquid dn̄s ad prophetā, qui fuit de sacerdotib⁹ anathot. Ecce cōstitui te super gētes & regna, vt euellas, & destruas, & disp̄das, & dissipes & edifices, plātes. Cōstat verò quod euellēdū, destruendū, & dissipandū, est omne mortale peccatū. Preterea cū dn̄s claues regni cœlorū beato Petro tradidit, dixit ei, quodcūq; ligaueris sup terrā, erit ligatū & in cœlis. Et quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in cœlis. verū nullus dubitat, quin omnis qui mortaliter peccat, apud dominū sit ligatus, vt ergo Petrus diuinū iudiciū imitetur, ligare debet in terris, quos ligatos cōstat esse in cœlis. lege deutero. j. Et facit de regula. ea quę personarū. & . j̄. sequitur, in antiqua quā. b. Iac. interuenire testatē, si dixeris ei qui indutus est veste præclara. Tu sede hic bene. pauperi autē dicas, Tu sta illic, vel sede sup scabellū pedū meorū. Et remittit Nouell. ad not. sua de priuile. c. j. *Licet ante*. hic docet q̄ dato q̄ alias cognoscere nō pōt, tñ ratiōe qualitatis ipsi⁹ facti. s. pacis fractę: & piuri: pōt cognoscere. Pe. *renocemus*. sequitur in antiqua, ab errore in veritatē. *& caritatis*. quę seruāda est etiā. Hosti. xxiij. q. j. noli. Ioā. & est caritas dilectio dei, & proximi. Pe. & sequitur in antiqua. nūquā apud nos esse debet pōdus, & pōdus. mēsura, & mensura. quorū vtrūque abhominabile est apud Deū. *postremo*, ex hoc § sumitur casus simile
8 j̄. de offi. del. sup questionū. § fi. Hosti. *nūquid non*, nota † quod hic duæ negatiōes faciunt affirmationē, sic de iuramēto calūnię in pertractandis. Sed contra de constitu. c. ij. in fi. lib. vj. sed dic vt ibi: *iuramenti*. de electio. c. venerabilem. Hostien. *religione*. quæ sic dicitur violata. Pe. *iudicium ecclesiæ*. nisi quando solum Deum habet vltorem. C. de iureiu. l. ij. vj q. j. si omnia. Vincent. *perimere*. j̄. de foro compet. c. vltimo. libro sexto. & remittit Nouella ad notata sua ibi super vltima glos. *ne igitur tantam discordiam*. Quare enim patietur iudex ad arma procedere, quos potest sua iurisdictione compescere: ff. de vsufructu. l. ęquissimum Io. & Philippus, *dissimulatione*. dissimulatio est mortale in prælato, ad hoc de treu. & pa. c. j. lxxxiij. di. error. j̄. de priuile. quanto. de senten. excom. quanto. Hostien. *fouere*. sequitur in antiqua dissimulare religiosorū locorum excidium, & stragem negligere populi Christiani. *prædicto legato*. dicitur in antiqua dilecto filio Abbati Cesarieñ. & tunc bene sequitur in litera. idē Abb. *præceptis*. vt iuxta formā. & c. & secundum quosdam isti qui sunt iudices non habent cognoscere de principali, sed de denuntiatione & exceptiōe. Sed alij cōtra, vt. j̄. dicam, *vel solidum*. concludit sub triplici: vel vt per te videas. Et per hoc not. Francis. q̄ plura remedia debet iudex inuenire ad cōtumaces reducēdos, Alleg. de do. & cōt. veritatis. Ad concordantiam discordes: ad curandū egrotos. xxix. dist. c. fi. de pœni & remiss. omnis. *idem Abbas*. nominatur in decisa. vt dixi supra de procu. c. j. & est hic histeron.

ar. s̄. e. decernimus. Hosti. *contra eum*. Regem Franciæ. *proponit*. Rex Angliæ & in modū denuntiatiōis, & poterit opponi iusta exceptio, vt hi: dicit. hæc tamen de plano expedietur, quia nō dabi tur ita plixæ dilationes, nec recipiētur illæ subtilitates, quæ reciperētur, si alio modo ageret & hæc omnia ex arbitrio boni iudicis pendent: & debent consideratis personis, causis, locis, & temporibus expediri. ar. s̄. de transla. c. fina. Hosti. *non omittat*. supponendo terrā Regis Franciæ interdicto. vt. j̄. de app. nouit. *sed & vos*. s. Archiepisco. & Epi per Franciam cōstituti quibus dirigitur decreta vt patet in antiqua. Caueatis q̄ eius sententiā obseruetis nō p̄pter hoc & propter secūdū. s. vt plati sciant excusationē, & intentionē Papæ. hic eis dirigitur decre. scdm Hosti. & quia in hac noua compilatione dirigitur hæc decre. p̄latis per Franciā constitutis, & in antiqua dirigebāt Archiepis, & Epis per Franciā consti
9 tutis colligi pōt † q̄ appell. prælatorū soli epi & eorū superiores, in dubio continentur. Quod facit contra notarios sedis Apostolicæ, qui ex priuilegio ante episcopos apud dictā sedem insedunt, q̄ non debent appellari prælati, licet de facto sic se faciant. latius tamē nomen prælati accipitur pro quolibet ecclesiā ordinariā alias est ecclesiasticā ordinariā iurisdictionem habēte vt. s̄. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarū. prælatis. Sed tales non dicūtur prædicti notarij quia nullā iurisdictionem habent. Potest tamē & latius nomen prælati accipi secundum naturā verbi præfero præfers, & prælationis vnde descendit. Sicut omnes qui præsūt, prepositi rectè vocantur, quo modo notarij apud sedem Apostolicam prælati dici possunt quia præferuntur. Verum quia vsus canonistarū obtinuit eos vocari præpositos, seu prælatos qui quandā prioratus curā super alios gerunt, dicti notarij secundum vsum, & acceptionem canonicā prælati proprie non videntur posse dici. vt. j̄. de verbo. signi quamuis. multas alias gl. interlineares expositiuas, ponit hic Inno. quæ satis ex glo. Ber. & earū suppletionibus colliguntur, ideò eas causa breuitatis omisi.

¶ Opponitur contra hanc decretalē in principio. vbi videtur innui q̄ Papa nō habet vtrumq; gladiū, seu vtramq; iurisdictionem, vide omnino quę scripsi. j̄. de priuile. antiqua. in vij. q. & in quæstionibus ibi sequentibus. de extrauagan. Bonifa. vnam sanctam. & alias prout habes hic in gl. ij. cum suppletionibus ipsius, quas infra dicam. Sciendum autem quod de tēpore Io. Papæ. xxij. occasione guerræ quā ipse mouebat quibusdam tyrānis ecclesię, qui terras ecclesiæ per violentiā occupabāt, fuit motum magnū dubiū vtrum hoc ipse facere potuisset & dicebatur ab aliquibus q̄ non. pro eo q̄ non videbāt habere gladiū temporalē, & propter hoc fuit in dubiū reuocatum, vtrum Papa vtrumq; habeat gladiū, seu potestatem, vel iurisdictionē vtramq; spūalem videlicet, & etiam temporalem. Super quo Lignianus nouiter vnum tractatū composuit cuius effectum totū posuit hic in c. solitæ. allegato deducens octo rationes, & addens nouā rationē de disputatiōe huius articuli, quā feci actenus in quadā mea repetitione. verum quia idē doctor famosus de tēpore dicti Ioānis sup hoc etiā quēdam tractatū composuit, vt pro honore Romanę ecclesię & Apostolicę sedis nihil à memoria decidat, adhuc aggredior istū articulū. Et illū diuido in articulos septem. Primus articulus erit, q̄ potestas spūalis, maior est tēporali, alias seculari, ratione temporis. Secundus q̄ maior est ratione dignitatis. Tertius q̄ maior est ratione causalitatis. Quartus q̄ Papa in tēporalibus habet plenitudinē ptātis. Quintus, q̄ licuit Papæ Io. p̄dictū bellum indicere. Sextus q̄ nō obstāt rationes quę solēt in contrariū allegari. Septimus q̄ Papa habet vtrūq; gladiū, q̄ est pricipale intētū. Ad. j. art. accedēdo dedu
10 co, † q̄ ptās spūalis, ex rōe tpis maior est tporali. ar. inst. de re. di. § singulo. nā si bn̄ pquiras, repies q̄ in lege nrę, āte diluuiū de rege nulla fit mētio, nec quo ad nomē, nec quo ad rē, sed de sacerdotio bn̄. nā Abel Adę fili⁹ in gn̄s humani pricipio, obtulit holocaustū dn̄o de primogenitis gregis sui. Gen. iiij. c. Itē quia post diluuiū statim fit mētio de sacerdo. nā statum cū egressus est Noe de arca cū vxore & filijs, edificauit altare domino

dño,& obtulit de cũctis pecorib⁹ & volatilib⁹ mũdi,sup alta
re dñi holocausta. & odoratus est dominus odorem suaui-
tatis.Gen.viij.c.Regnum verò dicitur incœpisse tẽpore Ne-
moth, qui post multas generationes post diluuiũ descendens
de stirpe Noe cœpit esse potens in terra,& erat robustus vena
tor coram domino,incœpit venare in Babilonia Gen.x.c. Et
videtur regnum eius non fuisse legitimum. sed vsurpatiuũ
ideo enim quia potens,& venator regnauit super terram, vt
ibi.Talia enim regna secundũ Augusti. de ciuitate dei, non
regna sed latrocinia dici debẽt.deinde Belus,qui dicitur fuis
se tempore semproaui Abrahæ cum haberet magnum appe
titum dominãdi de Caldea vbi erat exiuit,& iuit in Assyriá,
& ibi more tyrãnico cœpit dominari,& ille fuit primus Im-
perator,& causa Idolatriæ.secundũ doctorem prædictũ.Sed
caue quia iste Belus videtur fuisse ille iunior de quo supra, vt
habes per Vincen.in Spec.historiali parte prima lib.ij.c.cen-
tesimoprimo.Item caue principiũ Idolatriæ non incœpit à
Belo sed à Nino eius filio,qui ædificauit ciuitatẽ Niniuem ca
put Assyriorum imponens ei nomen suum,& qui in solatiũ
doloris imaginem patris fecit sibi,cui tantam exibebat reue-
rantiam,vt quibuslibet reis qui ad eam coufugissent parceret.
proinde homines de regno eius diuinos honores imagini cœ
perunt ĩpẽdere,& hui⁹ exẽplo plurimi caris suis mortuis ima
gines dedicauerunt,& sicut ab Idolo Beli cætera traxerũt ori
ginem.sic ab eius nomine generale fuit nomine Idolorum,
sicut enim Belus dictus est ab Assyrijs,sic & aliæ nationes se-
cundum Idiomata linguæ suæ dixerunt.aliæ Bel,aliæ Beel,
aliæ Baali,imo & nomina specificarũt.aliæ Beel Phegor,aliæ
Belzebus.dicentes secundũ cõmestorem, vt refert Vincen.in
11 lib.ij.allegato.c.cẽtesimosecũdo.Ex quibus infertur † quòd
potestas spiritualis fuit prior temporali ptãte,& quòd prin-
cipium ptãtis spiritualis fuit decens,sanctum & deo accepta
bile,ppter holocausta.principiũ verò ptãtis tẽporalis fuit ini
quũ,tyrãnidũ,& deo odibile,si ergo fuit prior tẽpore,ergo
prior iure:nec tẽporalis superueniẽs iuste potuit aliquid ĩ præ
iudicium vsurpare. Sufficiat regula qui prior.& regula locu
pletari.de reg.iu.lib.vj.secundũ prædictũ doct.& c.sequitur.
¶ Circa secundũ articulũ quòd spũalis potestas sit nobilior,
& dignior potestate temporali ostendo. nam spiritus nobi-
lior est corpore,& cũctis rebus præciosior.vt in.c.solitæ. xij.
q.j.præcipimus.C.de sacrosanct.eccle.l.sanximus.ergo patet
consequentia per locum à coniugatis. quia q vni coniugato
rũ cõuenit,& reliquo. Secũdo cuius finis est nobilior, ipsum
quoq; est nobili⁹,sed finis ad quẽ ordinat ptãs spiritualis sunt
virtutes theologicæ,Cardinales, & cæteræ morales seu poti⁹
ipsa beatitudo,& æterna fœlicitas ad quam dirigunt, ordi-
nant,& disponunt dictæ virtutes,ad quẽ finem ex puris na-
turalibus declinare nequimus.Sed finis siue intẽtio principis,
& cuiuslibet legislatoris est bonum siue conueniens ciuilitas
cõmunis politiæ,vt scripsit Nouel.in regula possessor.& regu
la peccatum.de reg.iur.lib.vj.Et licet sit eius intentio popu-
lum bonum facere,& ad virtutes morales trahere.hoc tamẽ
bonum,& virtutes morales huiusmodi respectu eius finis,ex
puris naturalibus acquiri possunt.Et pro hoc optime .xcvj.
dist.duo quippe sunt.secundum dictum doctorem.
¶ Circa tertium articulum declaro,quòd spiritualis potestas
12 maior est temporali rati⁻e causalitatis.volo dicere † quòd
temporalis potestas à spirituali causatur,& dependet tanquã
à causa efficiente finali,& formali.Primum patet per Hugo.
de sancto victore sic dicentem, spiritualis potestas terrenam
habet instituere: vt sit,& eam iudicare si bona sit.Secundũ pa
tet,quia spiritualis est finis temporalis, & finis est causa eorũ
qui sunt ad finem.Tertium patet,quia sicut lux dicitur causa
coloris quia color non potest monere visum sine luce exte-
riori.sic charitas dicitur forma aliarum virtutum,non quòd
sit forma inherens,sed quia aliæ virtutes sine ea actum meri-
torium non consequuntur.Modo sic est de spirituali & tem
porali potestate,quia temporalis nec debitè nec legitimè ali
quem actum effectualiter exercere potest, nisi primo sit fir-
mata,& radicata seu radificata per spirituale.Et ppterea Re-
ges,& Imperatores in signum horum à Romano Pontifice
inunguntur.de elect.venerabilem. cum cõcordan.ibi positis
secundum doctorem prædictum.facit de sacra vnc.c.vnico.
§.vnde in veteri.in princi.& vers.refert autem. Et hic iunge
omnino quæ scripsi de sacra.vnc.c.vnico.§.bene in veteri.q.
¶ Circa quartum articulum quòd potestas spiritualis ad tẽ-
poralia se extendat,& quod Romanus Pontifex circa ea ha-
beat plenitudinem potestatis,deducit dictus doctor. primo
ex vniuersali regimine rerũ sumẽs illud,lib.Dyonisij.de An
gelica Hierarchia sic dicentis,quòd lex deitatis est infima,per
media ad supprema reducere,& sic si infima reducerẽtur me
diante in supprema sine medio,lex deitatis nõ seruaretur. ex
13 quo infert † duas potestates videlicet ecclesiæ, & imperij in
orbe,ex ipso ordine vniuersali rerum ordinatas esse debere.
quod non esset nisi vna reduceretur per aliam ad supprema.
Et pro hac propositione dicit sufficere.c.cuncta per mundũ.
ix.q.iii.cum similibus.Secundo hoc probat ex spirituali ho
minum regimine,præmittit quòd sicut habes quia constitu-
tus est ex duplici substantia.s.corpore & anima,eget duplici
cibo.s.spirituali,& temporali,iuxta dictũ saluatoris. non ex
solo pane.&c.ita eget regimine duplicis potestatis.s. spiritua
lis coherœntis animam per excõmunicationẽ,& separatio-
nem ab ecclesia militanti & triumphãti,& temporalis corpo
rales pœnas inferentis,& tunc sic arguit.Sicut spiritus ordina
tur ad dirigendum corpus,& corpus debet esse sub spiritu in
homine bene ordinato,ita & potestas spũalis est ordinata ad
dirigendum temporalem,& temporalis debet sibi subesse. Si
enim ex anima & corpore non fiat vnum,nec corpus ad ani-
mam ordinetur monstrum erit. ita dicam de his potestati-
bus diuersis si vna ad aliam non ordinatur.¶ Tertio probat
ex ratione vniuersalis præeminentiæ,vniuersalis enim vide-
tur præeminẽtia quam habet spiritualis potestas, super alias
supra temporalem Credit enim ratione temporis,dignitatis,
& causalitatis Item ratione vniuersalis regiminis rerum, Itẽ
ratione specialis regiminis hominum, vt prædixi.ergo conti
netur temporalis in spirituali sicut causatum in sua causa.sed
ea quæ ordinantur ad aliquem finem debent sumere regulã,
14 & necessitatem ex ipso fine,† ergo temporalis ad ipsam tra-
hitur tanquam accessoria.de reg.iur.accessorium.lib. vj. Fa-
cit quia spiritualis potestas requirit temporalẽ pro subsidio
ipsam supplet,& ipsam iudicat pro delicto,& deponit. suffi
ciant.de sen.exc.dilecto.de fo.compe.licet.de re iudica. Ab-
ba.lib.vj.& cle.pastoralis.cum suis cõcordan. Confirma. q
videntur iste duæ potestates configurari per duo luminaria.
videlicet per solem & lunam.vt. .solitæ.& quod notant do
ctores infra titu.j ex parte.sicut igitur luna illuminatur & su
stentatur à sole.sic temporalis à spirituali.secundum eũ. Fa-
cit in authen.quomo.opor.epis.in princi.non enim est per-
fecta temporalis nisi ratificata spirituali sed non cõuertitur.
¶ Secundò confirmat,quia dicit hoc figuratum. Lucæ.xxij.
Ecce hic gladij duo sunt.nam si cõpeterent ambo Papæ, non
dixisset Christus satis est.sed plus, vel minus. Nec obstant q
duæ dicuntur potestates,quia duæ dicuntur habito respectu
ad diuersos act⁹,nam prout exercet spiritualis actus est mere
spiritualis,prout verò dirigit,cõsulit,miseretur, & imperat,
¶ Quintũ articulum prosequendo infert ex præmissis quòd
nullus dubitare dicitur quin Ioãnes Papa vigesimussecũdus,
iustè conari potuerit etiã cum vtroq; gladio totum mundũ
ad vnitatẽ reducere & diabolica nomina partialia exturpare,
videlicet,Guelphorũ,& Gebelinorũ, vt verificetur illud Cã
ticorum vna est columba mea, quod est intelligendum de
sancta matre ecclesia,in qua nõ est macula,neq; ruga, aut eru
go, nec aliquod debet esse schisma, imo quòd ad hoc tenere
tur illis diebus de necessitate probat,quia illud fit de necessi-
tate cuius omissio est perditio animarum,sed obmittere cor
da vnire in his quæ sunt fidei, & non velle reducere ad vnita
tem illos qui prosequuntur,& clamant est perditio anima-
rum igitur cum totus mundus tunc esset in schismate,& dei
Ecclesia quodammodo cessaretur, & impugnaretur à schis-
maticis. potuit licitè etiam cum duplici gladio rebelles per

sequi, & propter salutis necessitatem ad vnionem reducere dicendo cum Christo, alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, vt vocem meam audiant, & fiat vnum ouile & vnus pastor. Nec ob. si dicatur ei quòd nec Christus, nec beatus Petr. talem gladij exercuerint potestatem. imo dicit Christus. Regnum meũ non est de hoc mũdo. Dici enim potest secundum eum, quòd id fecerunt ad virorum ecclesiasticorũ ædificationem, vt darent eis exemplũ ad implicationes temporalium declinandas: vt melius & ferventius spiritualibus possent intendere. Nec sequitur non exercuerunt, ergo nec potuerunt. vnde successores ex causa imminente publica. s. ecclesiæ vtilitate suadente iustè hanc pote
15 statem exercere possunt, † nam secundum temporum diuersitatem iudicium diuersificatur de consan. c. non debet. nam tempore Christi & Apostolorũ, id non congruebat. vt dicit Augusti. hic inquirens. quod enim dicunt illi qui contra suas iniquitates leges iustas institui nolunt, Apostolos id non petijsse à Regibus terræ, talia nec cõtra aliquos auxilium Regũ vocasse, non considerant aliud tempus fuisse, & omnia suis temporibus agi. Ante enim illud complebatur Propheticũ. Quare fremuerunt gentes. &c. & nondum attingebatur quod sequitur ibi, Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite domino. &c. Quorum enim Reges seruiũt in omore, nisi ea prohibendo quæ contra iussa domini sunt? Aliter enim seruit quia Rex, aliter quia homo. quia enim homo seruit fideliter, quia Rex legaliter, leges cõdendo iustum præcipientes, contraria probibentes sanctiendo. sic seruiuit Ezechias templo Idolorum, & ea quæ contra dei præcepta edita fuerant destruendo. in hoc seruiunt Reges deo in quantum Reges. cum faciunt ea ad seruiendum deo quæ non possunt facere nisi Reges. cũ igitur tunc temporibus Apostolorum nondũ seruirent domino, sed adhuc meditarentur inania aduersus Christum, non poterant impietates tũc per eos videri. Sicut enim ordo tẽporũ volebat, vt & Iudæi prædicatores Christi occiderent arbitrantes obsequiũ facere deo, sicut prædixerat Christus Io. xvj. & tunc gentes fremuerunt Christianos. Postea autem cũ incœpit impleri quod scriptum est & adorabunt omnes Reges terræ. quis mente sanus diceret nũc Romano Pontifici noli curare in regno meo à quo teneatur vel impugnetur ecclesia? quia nil ad te pertinet, ergo Ionães conari vtroq; gladio vniri corda fidelium, & totum mundum sibi subijcere, vt esset vnum ouile, & vnus pastor, absq; læsione iustitiæ & conscientiæ. & licet id non potuerit adimplere propter prauitates, & diuitias hominum: non est sibi ad iniuriam imputandum. non enim actus specificari debent ab his quæ sunt per accidẽs, sed à fine principaliter, & per se intento. Nec ob. illud Christi regnum meum &c. & illud Apocalipsis. j. fecisti nos deo regnum. quia vt exponit Augustinus, non est de hoc mũdo, per affectionẽ, & inuocationẽ hoc est dicere fideles mei, quos voco regnum meũ nõ sunt de hoc mundo idest terrena nõ sapiunt. Sed primo regnum dei quærunt & iustitiam eius. ad differentiã infidelium qui terrena sapiũt, & de regno dei exclusi sunt. quia sine fide impossibile est placere deo. vt ait Apostolus secundũ eum. Pro quibus bene facit quod Gregorius sextus hoc gladio vsus, cũ propter hocsibi in extremis agenti diceretur à Cardinalibus, corpus eius nõ debere in sancti Pet. ecclesia sepeliri. ipse eorum opinionẽ rationec. fundens mandauit finaliter corpus eius ante valuas dictæ ecclesiæ clausas diuino miraculo derelinqui. quo post eius obitum facto mox turbo ingens valuas vehemẽti impetu patefactas ad parietẽ cũ magno fragore impulit. vt refert Vin. in Specu. historiali parte. iiij. lib. xxvj. c. xxij. cũ tribus sequentibus. vbi vide multa pulcherrima ad iustificationẽ præmissorum. ¶ Postremo sextũ articulũ intrando. & ad quartum articulũ redeundo format rationes per quas curiosi satagunt demonstrare quod Papa nõ habeat in tẽporalibus ptãtem, & respondet ad illas. Prædicti enim de suo confidentes ingenio suęq; prudentiæ temerariæ innitẽtes secundũ eum. de consti. ne innitaris. de renun. c. j. li. vj. Primo arguit sic. nã sicut in veteri testamento Reges erant in spiritualibus subiecti sacerdotibus, inungebantur & instruebantur ab illis, sic quo ad tẽporalia ipsi ptãtem eorũ recognoscebant. imo plus subijciebantur sacerdotes Regibus in temporalibus, quã Reges sacerdotibus in spũalibus: sic debet esse in nouo testamento: qa in antiquo sunt omnia transfigurata, & significata, quæ debebãt cõtingere eis. Ex quo instituit quod de tẽporalibus quæ sunt Regum, & principũ, nõ debent nec possunt se intromittere, sed tantum de spũalibus, vel connexis eis. vt ecclesiastica beneficia, decimæ. & alia immediatè ad ecclesiã pertinentia. Sed ad hoc respondet dicẽs quod licet vetus testamentũ sit figura sacerdotum, nouæ legis. tamen ab eo multipliciter differt, tum quia carnale erat coniugati enim erant illi, sed ita sunt Græci: tum quia per carnalẽ copulam succedebant, per propagationem. tum quia tunc promittebantur, & dabantur tẽporalia, quæ omnia cessant, in sacerdotibus nouæ legis: quia nõ cõtrahunt, nec filij eorum succedũt, nec temporalia sed æterna promittunt. Item ipsi nõ iudicabãt spiritualia, tunc. sed quædam tunc quæ spũalium figura erant sicut inter leprã, & lepram, mundã, & immundã filiam. Vnde non mirũ si veteres sacerdotes subdebãtur ptãti terrenæ, sed in nouo spũalia principaliter, per eos promittuntur, & iudicantur, quibus accedũt tẽporalia accessoriè, propter sustentationẽ, & propterea sacerdotium antiquæ legis, tanquã imperfectum fuit temporale, & finem habuit. Sacerdotium verò legis nouæ perpetuũ est, vt hodie quilibet sacerdotũ dicatur sacerdos secundum ordinem Melchisedech perpetuus est, & erit, non secundum Aaron, qui erat aufferendus. vt in Psalmo dicit dominus ibi, tu es sacerdos in eternũ, &c. non ergo sequitur illud de antiquis. &c. quia vera spõsa Christi, ecclesia Christi sanguine decorata, quæ olim erat Synagoga & minus libera.

16 ¶ Secundo probãt, † quia nulla potestas extendit se ad ea quæ non sunt sui ordinis, sed tẽporalia sunt extra ordinẽ spũalis ptãtis. ¶ Respondet quod non sunt diuersi ordines. imo vnus ad aliũ reducitur, sicut ordo corporaliũ est alius, ab ordine spũalium & tñ ordinatur ad ipsum, & sic est de ptãte tẽporali quę subest spũali: ita quod non solũ dignitate, imo & causalitate vna est sub alia. Sunt ergo distinctè secundum se, non tñ potiorẽ vel æqualem, aut quia vtraq; vni conuenit.

¶ Tertio probãt, quia istæ duæ potestates sunt distinctè & vtraq; immediatè procedit. xxiij. q. iiij. quæsitũ. secundum cũ probatur. x. di. quoniam. idem. xcvj di. cũ adverũ. & c. duo sunt. ergo vna ad aliã non reducitur, quia separatorum separata est ratio. Sufficiat. c. vni. de cõse. eccle. vel al. lib. vj. secundum eum. ff. de calum. l. fi. de condi. & demon. l. pater. in fin. ¶ Respõdet quòd licet vno respectu dici possint distinctè, tñ vna reducitur ad aliã, sicut ad causã. Et vt clarius id videas consideres quod sicut humana natura, naturaliter inclinatur ad socialẽ vitam, quia hõ est naturaliter aliqd politicũ & sociale: ita naturaliter inclinatur ad regimen, & vt ab aliquo regatur. Quia propter malitias hominum. & fragilitatẽ in qua inclinãtur casualiter ad malum, expedit aliquos inter homines esse rectores qui bonos dirigant, & malos coherceant, & quia hoc inchoatur, habet à naturali hominũ inclinatione, & opus naturæ, est opus dei: ideò talis potestas dicitur ex diuina esse institutione perfectiuè tantum, & formaliter habet esse suũ tẽporalis potestas à spirituali: quia adinuicem adherẽt sacerdotibus catholicis, pro ratificatione & approbatione. Si autem alter volumus perscrutari vniuersaliter loquendo quomodo omne regimẽ à deo procedit vel non, possumus sic distinguere quia aut quis præsidet per iustitiam, aut per violentiam, vel astutiam. Primo casu aut loquimur de regimine spũali suppremo, & tale immediatè est à deo id faciente, & ordinante, & quoad hoc præsidente, vt in subditos: nec est reducibile in aliquo temporale, à quo dependeat. Aliud est regimen spirituale nõ supremum, & illud dependet à spirituali supremo, & immediatè, & est reducibile in illud. Licet supremo cooperante, seu mediantè à deo procedat, vel dependeat & reducatur in deum sic est de temporali regimine quia deo fauente, & faciente

ciente. Sed requirit iustitia q à spirituali regimine approbetur, & ab ipso dependeat i oesse perfectum, & completũ. Sive rò quis præsidet non per iustitiam, sed per violentiam, tunc tale regimẽ potest comparari, vel ex parte præsidẽtis, vel ex parte meriti subditorũ. Primo enim respectu non dicitur esse à deo effectiuè, sed tantum permissiuè, propter quod scribitur Ozeæ viij. ipsi regnauerunt, & non ex me. principes extiterunt, & non cognoui. Secundo verò respectu videlicet, quando sumitur in comparatione meritorum subditorũ, tale regimen dicitur iustum, & procedit deo disponente, quia vel est ad bonorum probationem, vel ad malorũ punitionẽ. Et hoc est quod scribit Ioh. xxxiiij. facit regnare ypocritam propter peccata populi. & Ozeæ. iij. Dabo tibi Regem in furore meo. Ex quibus patet q vtraq; potestas à deo est, & quo modo se habent adinuicem.

¶ Quartò probant quia ab Imperatore nõ appellatur ad Papam de app. si duobus. q fieret si temporalis subesset spiritua li. & c. Respondet hic verum esse indiffereoter in casibus præsertim arduis, secus vbi notatur.

¶ Quinto probant quia ecclesia recognoscit temporalia ab Imperatoribus, eo q recipit ea ab eis, & mano armata gladio temporali cõtra eam impugnãtes deffenditur, vt patet de Imperatore Constãtino, qui ecclesias dotauit, & leges fauorabiles ecclesijs fecit propter q in signum recognitionis, ecclesia tributum soluit. xj. q. j. c. magnum. Ex quo sic arguunt, is nõ præest temporalibus, qui ea ab alio recognoscit, & inde tributum soluit, de censi. omnis anima. sic facit ecclesia Regi Romano ergo. argu e. titu. c. peruenit. Respoodet q illa respiciũt executionem non authoritate primariã, non enim soluit Papa tributum, quia hoc faciat in recognitionem dominij, sed pro pace & quiete cõseruãda, quã tenet princeps secularis procurare, cõseruare & cõtra ei aduersantes, & eã opponentes defensare: & ita iurat in approbatione & coronatione habent canonistæ. in cle. vnica. de iureiur. & c.

¶ Sexto probant, quia si Papa haberet potestatem in temporalibus, superflueret Imperator, quòd absurdum est, quia deus à quo procedit Imperium, & natura, nihil frustra faciũt & c. Respondet hoc falsum esse, quia intendit circa executionem regiminis corporum quã executionem relinquit sibi ecclesia vt libentius, & feruentius circa spiritualia vacet.

¶ Septimo probãt, quia is cui non competit vti materiali gladio, non habet temporalem potestatẽ: sed spirituali non competit imo temporali tantũ, & ideò dicit glo. super illud Ro. xiij. non sine caosa gladium portat. hoc est intelligendum de temporali potestate quæ gladiũ habet ad puniẽdum malos. Respondet q vt dicit beatus Ber. ad Eugeniũ Papam, quòd si nullomodo ad Papam pertineret nõ dixisset deus Apostolis dicentibus, ecce gladij duo sunt. Satis est, dicit ergo vtrum que habet, sed aliter & aliter, quia habet spiritualẽ ad vsum, tẽporalem ad nutum, in cuius signum Papa in coronatiõe Imperatoris sumit gladium de altari euaginatum, & Imperatori tradit dicens. accipe gladium de super beati Petri corpus sumptum per manus nostras licet indignas, vice tamẽ beati Petri & authoritate Apostolorum consecratas Imperialiter tibi concessum, ad vindictam malorum, & laudem bonorum. Et cingens eum dicit. accingere gladio super fœmur tuũ potentissime. Accedẽs q sancti nõ in gladio, sed per fidẽ vicerũt regna, hæc Ber. In quib⁹ verbis satis patet, q Papa habet vtrũq; gladiũ, & executionẽ alterius tradit Impera. Roma.

¶ Octauo probant quia spiritualis potestas secundũ Hugo. non præsidet vt alicui in suo præiudiciũ faciat, sicut nec terrena aliquid de spiritualibus vsurpat præiudicium, aut faceret si de tẽporali se intromitteret, vt testatur ipse Papa hic in principio. & de elect. c. venerabilem. cum similibus. Respondet q imo tunc prodest, quia sic eam dirigit in agendis. & qoia ad id tenetur, quia sicut spiritus ordinatur ad regendum corpus alias ad dirigendũ: ita potestas spiritualis ad dirigendum temporalem, & sicut scientia sacre scripturæ indicat phisicam. Sic spiritualis quemlibet temporalem. verum temporalis de spirituali nullo modo se intromittit, nec intromittere potest.

17 ¶ †Quia nullum agens agit vltra suam speciem. propter q diuinitus est percussus Rex Ozias lepra in fronte vt diuinum iudicium celare non posset. ij. Paralipmenon. xxvj. Quia dignitatem sacrificandi, & officium sacerdotis sibi vsurpare volebat, sacerdotibus sibi resistentibus. & extra eum habes. ij. q. vij. nos incompetenter. § item cum dabit. imo nec de temporalibus annexis spiritualibus se intromittit, sicut nec de spiritualibus. ꝭ e. quanto. non ergo conuertitur temporalis ad spiritualẽ, sed bñ ecõtrà. Quia spiritualis supplet defectũ tẽporalis, nõ ecõtra. vt patet ex nota. ꝭ. ti. j. e. licet. & . c. ex tenore. & c.

¶ Nono probant, quia vicarius non habet omnimodam seu ita plenam potestatẽ, sicut ille cuius vicariam gerit. Allegat cle. dudum. de sepul. Facit melius. e. vltimum. de officio vica. lib. vj. licet ergo Christus habuerit potestatem temporalem non tamen separatam, sed vnicam: nõ sequitur quòd eam habet vicarius eius, vt patet quia mandanit contrarium dicens, reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt dei deo. Papę ergo relicta videtur potestas in spiritualibus, & Imperatori in temporalibus quæ quo ad ea videtur Christi vicarius. Respõdet q licet Christi vicarius minorem habeat potestatẽ quam habeat Christus non sequitur quin habeat temporalem, quia in alio minor est eius potestas, potestate Christi, qui tollit peccata mundi, mortuos suscitat, cecos illuminat, & supernalia facit, ex consequentia enim spiritualia temporalia trahunt. Sine quibus spiritualia diu esse nõ possunt. Ideò qui præest spiritualibus pręest temporalibus, saltim ordinando.

¶ Decimo probant per glo. super illo verbo. Tibi soli peccaui, quæ dicit sic. Rex omnibus superior est idest à deo tantũ, ex quo videtur quòd ecclesia ratiooe delicti non potest papa Reges tẽporales punire. Respondet q dũ potestas tẽporalis à summo pontifice iudicatᷣ nõ iudicatur ab homine. Sed ab eo cuius vices gerit. sic angelus dei dãs legem Moysi loco dei dicebat. Ego sum domin⁹ deus tuus qui te eduxi de terra AEgipti. Exodi Cap. xx. Et quòd deus dedit legem per angelum habetur, per id quod dixit beat⁹ Stephanus iudæis Actuum. vij. Accepistis legem in dispositione angelorum, & nõ custoditis. & c. Sic in proposito papa simili modo in quantum gerit vices dei deus potest appellari, & quicquid facit iustè, vt vi-
18 carius Christi, facit vt deus, imo deus censetur facere. † Quia id verò facit cuius nomine, & authoritate fit. de sen. excommu. mulieres. in fin. Et quod dicitur Rex oon habet hominẽ supra se, qui facta sua diiudicet. & c. nõ facit homo vt hõ, eum facit qui deus censetᷣ in terris. Allego pro eo. de trãsact. c. quãto. alias est de transl. vel aliter dicit posse dici, q authoritas illa intelligitur de Rege spirituali. s. de papa qui est summus Rex imo verè dici põt Rex regũ, & dñs dominatiũ, quia ad ipsum specialissimè pertinet totã terrã iudicare, & regem, tã in spũalibus q̃ in temporalibus. Et breuiter totius orbis Rex est, & dñs. ix. q. iij. cuncta per mundũ. & . c. per principalẽ. Cum ergo ecclesia q̃ est ipsa cõgregatio fideliũ possit dici regnũ, meritò ipse summus pontifex erit ille Rex, qui nõ habet supremũ qui facta sua iudicet nisi huius cõgregationis, & collatiõis caput. ꝭ. de sum. trini. c. i. & cle. vnica. eodem titu. ¶ Septimum articulũ prosequẽdo, & quarti ac sexti articulorũ materiẽ cõtinuãdo, cõcludit vltimo ex omnibus supradictis papã vtrũq; habere gladiũ, & ad tollendũ altercationes q̃ñ præmissa diuersimodè intelligere possent, addncit ad hoc extrauagan. Bonifa. q̃ hoc expresse determinat scd̃m eũ. Quæ incipit vnam sanctã, cuius finis decisiuus est iste, porrò subditi romano põtifici oẽm humanã creaturã declaram⁹, dicim⁹, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Ex qua sic arguit, quicũq; aliter sentit de fide q̃ sancta mater ecclesia est hæreticus. Sed qui credit romanũ pontificẽ nõ habere vtrãq; ptãtem sentit aliter q̃ eccle. ex quo cõcludit q est vt hæreticus iudicãdus. Patet igitur ex his scd̃m eum q põt & debet vbique pacẽ q̃rere, & eã fouere. tyrãnos tyrãnicè dominãtes excõicare, interdicere, & suspectos de hæresi citare, & iuxta statuta diuina & canonica punire, etiã si expedierit crucẽ proclamãdo, oẽsq;

deles ad tales extirpandos manu armata prouocando, aduertant ergo omes & intelligant, & hoc credāt. Quia secundū Apostolum sine fide impossibile est deo placere, secūdū eū.

¶ Iacobus de viterbio in Theologia magister in quodā suo principio Romanum Pontificē Christi vicarium, esse simpliciter superiorem Imperatore ratione dignitatis, & causalitatis declarauit. dicens, quòd sicut ars superior præcipit inferiori qualiter debeat operari, sic spiritualis potestas imperat seculari, hinc est quòd propterea tradit leges principales scdm quas exequi, & exercere debeāt, nec seculares possunt iudices aliunde leges accipere, nisi prius per Papā fuerint approbatæ. Hinc est etiam quòd spiritualis potestas regale sacerdotium dicitur, quia Christus Rex fuit, & est sacerdos, ergo eius vicarius regale habet sacerdotium, & per ipsum regalis potestas, & temporalis instituitur, destituitur, approbatur, reprobatur, ordinatur, benedicitur, & sanctificatur, per iura primo allegata. vnde secundū Hugo. de sancto Vict. Primū à deo institutum est sacerdotium, postea verò iubente deo, per sacerdutium, regalis potestas ordinata, etiam in veteri testamento. & adhuc in nouo sacerdotalis dignitas regalem sanctificat per bene dictiōem, cōfirmat per institutionē. Et quia non est verisimile quòd Christus reliquerit mundum sine vicario authoritatis summæ quod patet per illud quodcunq; ligaueris. &c. Ex quibus infert ꝙ potestas spiritualis prior est causalitate, subdens requisitum in causato persistere eminentius in causante, & per consequens spiritualem, vt excellentiorem præbere iurisdictionem temporalem. Ita quòd Papa habet immediatè à deo, prīceps mediante Papa, ita ꝙ vtrumq; secundum Apostolum à deo secundū alium, & alium ordinē. Si ergo vnus populus vnum corpus vnū oportet esse caput, à quo dependeat omnis potestas. Ideò scribitur Math. vltimo, data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Sed habet Papa spiritualem, quo ad immediatam executionem, tēporalem verò quoad immediatam anthoritatem, sed quo ad executionem mediatam, ne nimis se implicet negotijs spiritualibus, & ne spiritualia propter temporalia turbentur. Prædicta omnia ne recipias tanquā digesta, prout nec illa quæ scripsi in. c. solitæ. Sed recurras ad ea quæ dicam. ĩ. qui fi. sunt legi. per venerabilem. vbi de hoc per Ho. & vide Pet. Bertrā. in principio. vj. lib. & Ioan. Frab. in principi. C. & Io. Mona. in extrauag. vnam sanctam, cuius tenorē prosequitur, alias prosequar in c. per venerabilē. & ad ea quæ latissimè de hac materia scripsi in consilijs meis cōsilio. lix. q. x. quęst. iij. & quarta. & prælertim in articulis Aluari. arti. v.

¶ Secundo prosequendo principaliter opponitur, nam videtur ꝙ ista decreta. irrationabilis, & perniciosa imo sibi ipsi cōtraria in effectu. nam licet in principio dicat, ꝙ non putet aliquis quòd iurisdictionem illustris Regis Francorū perturbare aut minuere intendamus, & infra postea dicat non em̄ intēdimus iudicare de feudo. Cuius ad idē spectāt alias spectat iudicium, tamen in fine decretalis modū introducit, per quē ipse Papa iurisdictionē Regis Frācorū perturbat, & minuit, & per indirectum de feudo cognoscit. quinimo modum introducit ista decretalis, per quem potest absorberi totum iudicium seculare. semper ratione peccati ad ecclesiam recurrendo, nunquid enim agi potest per vnum contra alium, nisi cum vnus contra alterum à tramite iustitiæ deuiare conatur. vt. s. in prohemio quod habet locum secundum veritatem, in quocunq; foro nos loquamur. Deuians verò à tramite iustitiæ nunquid contra iustitiam peccat? & si peccat nunquid sic de foro ecclesiæ efficitur? Pone enim quòd detines rē meā, vel teneris mihi in centum ex mutuo, nunquid si mihi non restituas possim te monere intra me & te, & postmodū adhibito vno, vel duobus, & cōsequenter ecclesię dicere, & sic omnes casus trahere ad forum istum? contra regulam cum quis vna via. Solutio hic est quæstio de modo agendi: vnde dicūt quidam, & secundum Innocen. fortè non malè, quòd non solum ipsi iudices cognoscent, an sit denuntiatio admittenda. Sed etiam de principali hoc modo, dicet enim Rex Angliæ, Rex Franciæ tenet comitatum pictauiæ in periculū animæ suæ cum ad me pertineat, vel contra conscientiam, vnde patet quòd per officium vestrum cogatis eum ad pœnitentiam peragendam. Sed iam obstat oppositio. s. proxima, sed oppositioni respondetur secundum eos. Quia Rex Franciæ poterit respondere non pertinet ad Papam vtrum iustè, vel iniustè dictum teneat Comitatum. Sed solum pertinet ad eū, vtrum contra conscientiam teneam, & in hoc peccem. Ego autem scio quòd non teneo contra conscientiam, & hanc excusationem, & non aliam teneor facere apud ipsum. tunc etiā si Rex Angliæ vellet probare quòd comitatus suus fuisset, Papa siue ecclesia non admitteret probationes illius super isto. Quia licet sua fuerit, potest esse quòd per iudiciū parium vel alio iusto modo facta est Regis Franciæ, vel saltem ad minus quòd eam tenet ex probabili causa, & ita sine peccato argu. C. de rei ven l. fi. ¶ Quis ergo erit modus agendi? respōdet Inno. quòd iste quia Rex Angliæ si probare velit quod Rex Franciæ Comitatum contra cōscientiam teneat, seu iniustè & scienter hoc modo audiendus [illegible] admittendus est. Dicit tamē quòd hæc probatio valde difficilis est. Quia si probet eā suam fuisse, tamen non probat quòd contra conscientiam vel iniustè falsum scienter, vt supra dictū est. Sed hoc nō placet Hosti. qui dicit contrariū elici. C. de proba. siue possidetis. & . xlvj. sed illud. Ex quo enim constat de intentione actoris, nisi probetur exceptio sufficiens in contrarium, actor obtinebit. ĩ. vt ecclesiastica beneficia. c. vnico. Sed quia secundū ipsum Hostien. Inno. & Cardi. ecclesia non debet recipere hanc denuntiationem, nisi in defectum superioris, seu iudicis, vel iustitiæ, vel quia agitur de eo quod in sui natura est malum sicut est violatio pacis, vel alias notorium esse peccatum per confessionem partis, vel alias videretur standum. cum Inno. quem sequitur Io. An. ad hoc. ĩ. ti. proximo cum sit. secundū Collect. Dicit tamen Inno. quòd si ageretur directè quo casu re vera procederet dictum Hosti. sufficeret quòd Rex Angliæ probaret suum fuisse dominium nisi possessor legitimam exceptionem haberet. Dicit tamen ꝙ hoc videtur quod dum agitur in modum istius decretalis. hoc est in modum denuntiationis, semper debet reus proponere excusationem probabilem, verbi gratia si fuit actoris, sic amisit eam: vel pignori est mihi res obligata. Subdit tamen ꝙ excusationem probare non tenetur, imo creditur dicere verum, nisi probetur cōtrarium: qa hic qui denuntiatur, sufficit si suæ cōscientiæ satisfaciat, nec habet necesse ius suum probare, sed si aduersarius vellet probare admitteretur. vt hic circa prin. & idem est vbi est scandalum, vel publicum peccatū. Quid tunc si de peccato constiterit, debet. & de satisfactione. xlv. di. sed idē. ¶ Ad formam istius argumenti respōdetur sic, ꝙ nō cognoscit Papa de feudo, nec absorbet iudiciū seculare, sed solum cognoscit de peccato, nec potest agi corā eo ex quacunq; iniustitia, nisi ex medio & fundamēto peccati, & non nisi ad finem pœnitentiā peragēdi. vt hic probatur ex discursu decretalis. Ex quo infert ꝙ sola iniustitia vel iniquitas non est mediū sufficiens: quia de per se peccatū non infert, qa licet omne peccatum iniustitiā & iniquitatē inferat, quo ad deum, vel quo ad proximū, non tñ omnis iniquitas vel iniustitia infert peccatū. Quia potest esse ꝙ ex ignorantia probabili, quis sine peccato iniustè vel iniq; agat. Verū si probetur faciū quod de natura sua est malū, præsumitur peccatū. vt. ĩ. de re iudi. estote. nisi allegetur excusatio probabilis. Sed puto ꝙ tunc necessariū est eam ꝓbare. nā probata intentiōe actoris, reus qui in exceptione sua est actor, succūbit nisi exceptionē probauerit. ff. de proba. l. in exceptiōibus. in princi. Et nisi actor alleget, & probet factū de natura sua malū, ꝙ verè vel præsumptiuè peccatū inferat, reus nec allegare nec probare tenet aliquā excusatiōem probabilem: quia & si nihil præstiterit absoluet. vt. ff. de proba. l. quotiēs § qui dolo. C. de rei ven. l. fi. Ideò videre nō possum quid velit Inn. dū dicit ꝙ semper debet ꝓponere excusationē, sed probare nō tenetur. Iunge tñ omnino quæ scribā. ĩ. e. c. & in suppletione glo. directè. &c. sequitur.

Primò

¶ PRIMO quæritur de natura denuntiationis, de qua hic loquimur. & quia ex notatis per Inno. & Hostien hic. &. j̃. de censi Romana § sanè. & per Gar. & Gardi. j̃. de relig. domi. c.
19 vnico. li. vj. † Quadruplex est denuntiatio. videlicet euuangelica, iudicialis, canonica, & regularis. Ad quas quidam admittuntur, & quidam repellũtur. Diuido materiam istam in tractatus. v. primus erit de denuntiatione euuangelica. Secũdus de iudiciali. Tertius de canonica. Quartus de regulari. Quintus de personis admittendis, aut repellendis.

¶ Circa primum tractatum de denuntiatione euuangelica, quæritur primo qualiter in ista procedendũ est. Dicit Inn. ꝙ in ista procedendum est per modum admonitiõis, hoc modo, & hoc dupliciter: quia aut peccatum super quo denuntiatio fienda est, est occultũ: aut est manifestum. Si est occultum, vt dum videlicet quis priuatim scit peccatum alterius, tunc enim debet priuatim circa illum prosequi mandatum euuangelicum inter se, & ipsum solum: increpando, obsecrando, & corripiendo, ac peccatum ipsum detestando, vt dixi in textu in verbo corripere. & si corrigit se, lucratus est animam proximi. Si verò non audierit, tunc debet eum habere pro ethnico, & publicano. tamen in priuato tantũ, & in confusionẽ peccati sui, ac suæ incorrectionis, & vt rubore confusus trahatur ad pœnitentiam, debet abstinere à secreta & priuata participatione, seu cõmunione ipsius, vt habes in præallegato. c. si peccauerit. &. xlv. di. neminem. Si verò peccatum est manifestum, tunc præmissa euuangelica denuntiatione, de qua supra & illo inter se ipsum admonito & correcto, si non audierit, tunc debet prosequi mandatum euuangelicum adhibendo vnum vel duos testes, & in illorum præsentia admonẽdo, & corripiẽdo, vt supra, vt hic. & idem putarem si nõ esset manifestum, nisi illis quos secum aduocat. per id quod scripsi in expositione literæ in verbo vel duos. Verum si hanc secundam admonitionem non audierit, ipse denuntians manifestè debet prosequi mandatum euuangelicum, denuntiando crimen eius iudici, & probando per testes, & tandem post sententiam ecclesię debet eum habere pro ethnico, & publicano. Etiam secundum Inno. si non esset excõmunicatus si vt non habeat familiaritatem cum eo. Sed si non est alias excommunicatus. non tenetur eum vitare in oratione, nec in missa, nec in alijs huiusmodi secundum eum.

¶ SECVNDO quæritur quantum ad hoc quis admittit, & tenetur ad hanc denuntiationem euuangelicam. & contra quam personam denuntiatio fieri potest. Dic quòd prælatus tenetur ad eam, & quilibet alius ad eam etiam admittitur saluis dicendis in quinto tractatu, & fieri põt contra quẽlibet in crimine perseuerantem. ij. q. j. si peccauerit. &. j̃. de test. c. in omni. nullus tamen de necessitate tenetur ad istam nisi ad cætera pia opera, nisi is ad quem ratione officij, vel curæ hoc pertinet. xxiij. q. iiij. duo. Et ad hãc etiã omnes infames, & mulieres admittuntur dummodo in crimine nõ perseuerẽt, nec per exceptionem repellantur. non enim refert quis denũtiet dummodo anima salua fiat. vt. j̃. de iureiur. quemadmodum. in fin & de cogna. spiritu. c. tua.

¶ TERTIO quæritur quis est huius denũtiatiõis effectus. dic ꝙ vt peccatoris cui fit denũtiatio hęc, de peccato suo pœniteat. non autem vt priuetur officio, vel beneficio, non retento ordine illo vel beneficio pœnitere non potest. de tempo. ordi. c. penul. alias vltimo. Et tunc non priuatur directo, sed per consequentiam. s. quia aliter pœnitere non potest.

¶ QVARTO quæritur cum plura hic interueniãt ꝙ illorũ denuntiatio appelletur, dic ꝙ denũtiatio sub vltimo cõtinetur, q a dicit manifestatio peccati facta ecclesiæ. & ꝙ illa duo quæ præcedũt sint duæ monitiones, quarũ prima ꝓbatur per solũ monentẽ, & secũda per monẽtẽ & aliũ. vt. c. in omni. alleg. & ista generaliter locũ habet in foro ecclesiæ. Et licet prima monitio possit fieri de peccato omnino occulto, ꝑterquã mo
20 nenti, tamen † hæc denũtiatio non debet ecclesiæ fieri de peccato omnino occulto, sed de eo solum quod probari potest. Quia omnino occulta subsunt diuino iudicio. vj. q. j. si omnia. Vnde caueat denuntians quòd peccatorem quem denuntiat conuenire possit: quia etiã si esset episcopus, sibi aliter non crederetur. vj. q. ij. si tantum. &. c. placuit.

¶ QVINTO quæritur quare euuangelica appelatur. breuiter credo quòd hoc ideò, quia à præcepto euuangelico solum originem trahit vt hic. Quod præceptũ descendit à mandato. ij. legis de dilectiõe proximi. & quia in bono charitatis & dilectionis proximi radicatur, non autem in alio publico, vel priuato .s. iudicialis & canonica. de quibus. j̃. proximè dicetur.

¶ SEXTO quæritur vtrum hæc denuntiatio cadat sub pręcepto. dicit Collect. quòd non, nisi ad illos quibus competit ex officio. Et hoc dicit placere Ber. Inno. & Hosti. j̃. de testi. in omni. licet aliter dicat Archid. in. c. si peccauerit. quod latius Collectar. hic prosequitur. Sed dicam in. c. in omni. Vide quæ scripsi in nono tractatu schismatum. c. ij. § quinto quia. &c. de hoc sequitur.

¶ Circa tractatum secundum de denuntiatione iudiciali. Primo sciendum secundum Gracianum. quòd duplex est denũtiatio iudicialis, puta publica q̃ cõpetit ex officio publico, & mero, quæ non requirit monitiõem præcedentẽ in qua iudex procedit ex officio suo ad denũtiationem suorum officialiũ. Et habet locum in notorijs tantum, vt. C. de accu. l. ea quidã. xxv. q. vj. episcopus. in Synodo. Et priuata quæ cõpetit læso propter suum interesse. Et ista secundum duplex forum dupliciter expeditur. Nam in foro ciuili quandoq; de plano expeditur, etiam si non processit monitio, vt quãdo ille qui opponitur nõ põt agere, vt quia seruus, vel potestati subditus. & idem in his quæ spectant ad forum venale, & in rusticis. ff. de offi. procon l. nec quidquam § de plano. de offi. præfect. vrb. l. j. § quod autem. Insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. § pe. In foro autem ecclesiastico requiritur monitio, vt hic. de plano tamen expeditur vt hic in fin. Tamen licet iudex ecclesiasticus præcedentem denuntiationem. s. euuangelicam admittat indistinctè. Istam tamen non debet admittere indistinctè, quia non nisi in defectum iustitiæ. Vel si crimen de sui natura est ecclesiasticum ratione pacis fractæ, aut iuramẽti violati, vel crimen est notorium, vel quando non auditur in foro seculari, vt quia obliuio est naturalis tantum, vel si hanc proponit miserabilis, & depræssa persona, vt hic. &c. s. de pact. qualiter. & lxxxvij. di. per totũ. aliâs si indistinctè admitteretur periret iurisdictio temporalis: & omnis causa per hanc viam ad ecclesiasticam deferretur. Hanc indistinctè facit episcopo iniuriã, vel læsionem passus, quãdo grauatur ab illo qui subest immediatè Imperatori. Et Imperator nimis distat. in authen. vt diffe. iud. § si tamen contigerit. Et in ista ad hoc agitur vt restituatur, siue vt læsus seruetur indẽnis, & examinatur de plano & pronuntiatur in ea vt hic, & requiritur in hac tertia monitio, & ad minus duarum vltimarum plena probatio. j̃. de accusa. cum dilectus. & . c. qualiter. ij. & de Symo. licet § cum igitur. Et differt hæc ab euuãgelica, q a ad hanc nõ admittitur nisi læsus si priuata est, & si publica est non nisi ratione publici officij, & in publico officio constitutus, ita quòd non habet pro fundamento solum præceptum euuangelicum de charitate, & dilectione proximi, vt anima eius salua fiat. Sed magis interesse publicum, vel priuatum. & dicitur iudicialis: quia sicut cætera iudicia omnia, fundatur super huiusmodi interesse publico vel priuato.

¶ Sed nunquid in hac denuntiatione est ordo iuris necessarius? videtur quòd non, vt. j̃. de dolo & contuma. c. j. Dicũt
21 quidam, & fortè non malè secundum Inno. † quòd vbi quisquam per denuntiationem suam interesse consequi debet, tũc ordo iudiciarius est seruandus. Et hoc tutius secundum eum, quia illum seruare, non potest nocere. Dicit tamen Collectarius, quòd alij tenent quòd de plano expeditur, vt hic in fine. Sed hoc facit forsan forma mandati. ¶ Et hoc idem notat Hostien. & Nouel. super verbo exceptio, neq; etiã dicitur quod summariè expeditur, ideò non habet locũ clemen. sæpe. de ver. sig prout ibi notat Io. An. scdm eum. Sed & secũdũ hoc

pót probabiliter distingui inter euuangelicam, & iudicialem,
vt in euuágelica nó sit ordo necessarius sed bene in iudiciali.
¶ Sed qui ad istá denuntiationé admittuntur, dicit Inno. om-
nes etiam infames mulieres, & minores, credimus admitten-
dos nisi in crimine maneát. iij q. vij. iudicet. & ad testimoniú
in denuntiatione habendum testes admittútur secundú quos
dam. Sed dicit Inno. ista posse dici, vbi sola pœnitentia de cri
mine quæritur & non aliquid temporale, nec indirectè, nec
incidenter: quia tunc tantú alij legitimi testes admittédi sunt.
Inno. Ex quo dicto Inno. infertur quo ad hoc alia differentia
inter euuágelicam denuntiationem, & iudicialé: quia in euuá
gelica vbi sola pœnitétia de crimine quæritur, & non aliquid
temporalæ, nec indirectè, nec incidenter. Admittútur omnes
ad denuntiandum, & testificandú, præter eos qui in crimini
bus perseuerant, sed in iudiciali denuntiatione solum idonei,
& legitimi admittuntur. Quia in ea directè, vel incidéter quæ
ritur aliquid téporale. Consequenter Inno. prosequendo quę
rit, quando iste modus agendi locum habet. Dicit Innocen.
quòd locum habet iste modus agendi, puta per viam denun-
tiationis vbi aliquid naturaliter dari vel fieri etiá si ad illud pe
tendum nulla competat actio ciuilis, vel canonica, vt quando
quis iurauit dare, vel facere sine stipulatione, tunc enim lo-
cum habet denuntiatio iudicialis. vt hic. Et idem dicit in om
nibus alijs quæ debent dari vel fieri. Et in his omnibus adiri
22 potest Papa per viam denuntiationis, vt hic. Et est ratio † qa
peccat qui promisit nisi quod promisit impleat Modo hic di
citur quòd ad Papam pertinet de omni peccato mortali quē-
libet corrigere. ad idem. xxij. q. v. anima. & . ĵ. de insti. cum ve
nissent. secundum Innocen. ¶ Putarem etiam quòd euuágeli
cæ denuntiationi his casibus locum fore. si denuntians nul-
lum temporale quæreret quoquomodo sed solum proximi
correctionem & salutem, de omni peccato mortali intelligi-
tur dictum mandatum euuágelicum, cú indistinctè loquatur
ar. c. solitæ. in fin. & de coniug. lepro. quoniam. & hic in ver.
sed forsitan. Et menti teneas quod. ĵ. tetigi. secúdú Inn. ex iu-
ramento vel pacto nudo per viam denuntiationis agi posse,
quia semper allegatur. Et idem notat Inn. in. c. cum venissent
allegato ad si. primæ glo. in. ver. sed nobis. &c. ¶ Circa tertiú
tractatum de denuntiatione canonica. dicit Inno. quòd licet
dicatur canonica, ortum tamen habet à lege veteris testamen
ti quæ est de crimine cómittendo. s. vt ab eo desistatur. Et de
hac denuntiatione loquitur. ĵ. de despon. impube. c. ad dissol
uendum. xxij. q. v. anima. Et habet locum hæc denuntiatio ca
nonica super criminibus perpetratis, si crimina perpetrata re
cipiunt augmentum, propter multiplicationem actuum vel
propter continuationem iniurię sicut est quando aliquis per
sistit in illicito contubernio, aut iniuria rapinę. & de hac etiá
loquitur. ĵ. de iureiur. quemadmodum. in fin. secundú eum.
Duplex autem est hæc denuntiatio canonica secundum Gar.
quia quædam est specialis cópetens illi soli cuius interest bo-
num habere prælatum, vel bonum subditum ecclesiasticum
& sic ad hoc vt quis remoueatur de beneficio suo ecclesiasti-
co. xvj. q ij. stilus. de officio custo. c. ij. in fin. Et ad hanc nó ad
mittitur, nisi ille cuius interest, & requiritur triplex monitio,
sicut in iudiciali in foro ecclesiastico. secundú eum, licet con-
trarium videatur notare glo. ĵ. de accusa. qualiter. ij. Sed sol-
uunt quidam quòd illud de rigore, istud de æquitate proce-
dit. Alia verò dicitur denuntiatio canonica, generalis, & pub-
lica, vt quando agitur de matrimonio dissoluendo, seu impe-
diédo, vt. ĵ. de spon. c. præterea. de sponś. impube. ad dissolué
dum. de clandes. de sponś. cú inhibitio. Et hanc si denuntians
detractet prosequi, iudex ex officio prosequitur. vt. ĵ. de spó.
c. cú in tua. secundum eum. Et in hac generali denuntiatione
canonica eadem dicimus quæ in iudiciali, quia ad hanc dici-
mus quoslibet teneri si credunt proficere suá denuntiationé,
& ipsis denuntiantibus non sit nimis graue denuntiare. & sic
loquitur. c. præallegatum anima. Nimis autem graue esset de
nuntiantibus si propter hoc debét à suis negotijs desistere, vel
si propter hoc debent inimicitias, vel pericula aliqua incurre-
re. Licet enim denuntiare bonum opus sit, non tamen tene-
mur ad id precisè sicut est: nec ad alia opera pietatis, nisi in
casu prohibito. videlicet cum non est nimis graue, nec opor
tet à negotijs proprijs desistere, & cessant pericula, ac inimici-
tiæ, & subest opportunitas, tunc enim cum adest opportuni
tas & prædicta cessant, hoc obmittere esset periculum negligé
tię alias peccatum, nisi enim denuntiaret crimen committen
dum esset negligentiæ imputandum, licet secus esset, si cómis
sum crimen, quod reiterationem non reciperet, non denun-
tiaret. quamuis & de crimine particulari iam commisso, tan-
ta potest esse denuntiandi opportunitas, & tanta proficiendi
credulitas, quòd esset peccatum aliquod nó denuntiare, licet
non tantum sicut tacere in denuntiando crimen cómittendú.
secundum Inno. Circa quod quæro qualiter differt hæc de-
nuntiatio canonica: ab euuágelica, & iudiciali. Dicas quòd du
plex est differentia, prima est, quia ille prosequitur alias prose
quuntur correctionem peccati commissi, ista verò ne peccatú
committatur. Secunda differentia est, quia illæ tendút ad pri
uatam correctionem personæ videlicet singularis, & priuatę.
Ista verò tendit ad bonam & rectam dispositionem status pu
blici, in prælato seu subdito beneficio, vel administratióe prę
sidente, vel in matrimonio carnali, aut spirituali dissoluédo,
vel impediendo, vt patet ex dictis. ¶ Circa tractatum. quar-
tú de denuntiatióe regulari, dico quòd ista solet fieri in capi
tulis regularium secundum diuersas religiosorum institutio
nes, & expeditur de plano & simpliciter, nec contra eam ap-
pellatur. ĵ. de appel. ad nostram. & . c. reprehensibilis. & . c. cú
episcopali. §. vltimo. secundum Gar. & de materia prædicto-
rum, vide in Specu. de denuntiatione §. ij. ver. vt autem. Sub-
dit autem Inno. quòd de alia etiam denuntiatione mentioné
faciunt canones, & leges quæ non modo agendi, sed præcedet
accusationem, vel denuntiationem. Et de hac denuntiatione
loquitur. ij. q. vij. quapropter. &, c. accusatio. & . e. se. & . ĵ. de
accusa. c. fin. & . ĵ. de calum. c. fin. & in multis alijs iuribus, in
quibus est facile reperire exemplum. Et de hac denuntiatióe
habetur nedum in decretis & decretalibus, sed etiá in authen.
vt in authen vt iudi. sine quoquo suffra. §. si quis. & § necessita
tem. & . §. sequenti. & de hac etiam modicum agimus hic, quia
non est per se modus agendi specialis secundum eum.
¶ Circa tractatum quintum videlicet, de personis admitten-
dis vel repellendis, non videretur amplius insistendum, quia
satis videtur in superioribus expeditum. Tamen quia Henri-
cus de hoc hic specialem tractatum prosequitur, nos id etiam
aliqualiter prosequamur. nam de criminosis, & infamibus, an
ad aliorum crimina denuntianda admitti debeát, sunt opinio
nes. nam Bernardus hic ipseq; & Hostien. ĵ. de testi. in om
ni. & de accusa. c. j. & . c. cum oporteat. & de hære. cum ex in-
iúcto. tenent, quòd non. Sed in contrarium tenent Ioann. &
Tancre. ij. quæstione. j. si peccauerit. & Ioan. Tancre. & Gof
fre in dicto. c. cum oporteat. & Cardina. in. c. vnico. de religi.
domi. libro sexto. & Archidiaconus. xxij. quæstione. v. hoc
videtur. & Hostien. hic. & idem videntur notare Bernardus
ĵ qui ma. accusa poss. cum in tua. & Ioannes Vincentius In
nocé. & Nouella hic. Bartholus Brixien. in. c. si peccauerit. lo
quitur tamen de infamibus qui egerunt pœnitentiam, circa
quod Collectarius sparsè hic plura ponit. sed quia inordina-
tè, & quia satis comprehenduntur in sequentibus illa omitto.
23 ¶ Tu verò dicas † qꝫ ad canonicá denuntiationé, quilibet ad
mittitur, sic intellige de cog. spiritu. c. tua. & opi. Ioan. Gof. &
sequatium, ac Archi. in. c. si peccauerit. super verbo regulares,
vbi de hoc plenè, & hoc vbi agitur de impediendo peccato,
ne fiat. Si verò agitur de peccato iam commisso, habéte facti
perseuerantiam. & recipiente reiterationem, vt puta si aliquis
teneat publicè concubinam, & adhuc idem. vt in dicto. c. tua.
Quia quilibet tenetur ad impediendú peccatum cómittendú
si potest. xxiij. q. iiij. tam sacerdos. xxij. q. v. hoc videtur. & se-
cundum Abbatem hic, & in hoc concor. Gof. in extrauagan.
24 Io. xxij. si fratrum. §. quæ igitur. dicens † quod à peccato có
mittendo quilibet proximú ex debito tenetur corrigere, &
idem de

idem si de cõmisso si sit iterabile, vt in.c.tua allegato.

25 ¶ † In peccato verò quod nõ habet facti perseuerantiã, ad denuntiationem euangelicam admittuntur omnes criminosi & infames, dũmodo in crimine nõ pseuerẽt: vt dixi. s̃. notat Specu. in Rub. de denun. § ij. vers. vt autem. Et de tali intellige veram opinionem prædictam Io. & Tanc. secundum Nouel. in.c. cum oporteat. sic intelligitur de iureiur. quemadmodũ § fin. ad denũtiationem verò iudicialem publicam quam faciunt officiales, seu procuratores fiscales contra publicè diffamatos, non admittuntur ipsi si sint criminosi, vel infames. j̃. de testi. cogen. c. præterea. & ibi notat Ber.

26 ¶ † Ad denuntiationem autẽ iudicialem priuatã, admittuntur prosequẽtes suam vel suorũ iniuriam, aut suum propriũ interesse, etiam si sint criminosi vel infames, vt hic. & infra de testi. de cætero. nisi obstaret excõmunicatio. vt. j̃. de excep. c. exceptionẽ. vel spoliatio siue deprædatio. vt. j̃. de ordi. cog. cum dilectus § sed quoniã. & c. fi. vel alia exceptio præiudicialis. secundũ Hosti. & Nouel. hic. & in.c. allegato. in omni. Sed non prosequentes suã vel suorum iniuriam, vel alias suũ proprium interesse oon admittũtur, si criminosi vel infames sint. vt in iij. q. vij. c. qui siue. & c. postulatus. j̃. de sponsa. cum in tua. & alijs iuribus hic allegatis. per Ber. Et hoc casu intellige veram opinionem Ber. & Hosti. secũdum Nouel. in.c. cum oporteat. Licet tamẽ iudex nõ admittat criminosum vel infamem denuntiantẽ, imo ipsum repellat, tñ si denuntiatus diffamatus sit, aliâs quam ex dicto talis denuntiatoris iudex ex officio suo inquiret. ar. j̃. de testi. sicut. de cogna. spiritu. quia alias tua. qui ma. accu. pos. c. fi. de clandẽ. despon. cũ inhibiuo. Et est expressum. j̃. de præsump. cum in iuuentute. & in.c. cũ oporteat. allegato. vt ootat Hosti. in.c. allegato. in omni. Porro

27 † à denuntiatione regulari nullus repellitur etiam criminosus vel infamis. Quia expeditur simpliciter. & de plano vt in.c. ad nostram. & c. reprehensibilis. alleg. Putat tamẽ Henr. quòd excõmunicationis obstet cuiq; denuntianti. xj. q. iij. excõmunicato. & per totũ. j̃. de excep. pia. li. vj. Plus dicit ꝙ Archidia. xxij. q. v. hoc videtur ponẽs vnã glo. magnã materiã de nuntiatiõis, eam furatus est à doctoribus prælibatis. Vide etiã quod notat Hosti. in summa. de denun. § quis potest. ver. ego audeo, cum sequentibus. & frater Io. in summa confessorum, lib. iij. tit. ix. de doctrina ordinandorũ. c. in Rub. de correctiõe fraterna, & c. sequentibus. & præsertim. c. ix. de ordine fraternæ correctionis. & quod notat Io. ij. q. vij. alieni. Et Archid. in dicto. c. si peccauerit in glo. magna, vbi reperies multa pulchra dicta beati Thomæ quæ reperies etiã originaliter in secũda secundæ. q. xxxiij. per articulos septẽ, & abreuiata in summa. confes. vbi supra. quæ licet optima sint, hic egregiè sedere possent causa breuitatis omitto. Sed dicam in.c. in omni. infra de testi. vbi vide omnino quæ ibi scripsi in quæstiõe quæ omnino hic iungas. & c. sequitur. ¶ Supple gl. *in gl. j. in fin.* prælatis autem mandat ꝙ sententiã quã ferre cõtigerit obseruent, alias cõminatur ꝙ illos de inobediẽtia puniet, vt patet in antiqua. In glo. ij. ibi: *sed videtur.* Tanc. cuius fuit hæc gl. dicit, ego credo ꝙ Papa &c. & ibi: *euangelium.* Luc. xxij. & plenè exponuntur hæc verba in extrauagan. Bonifa. vnam sanctam. ver. in hac. vbi etiam ad hoc probãdum inducitur illud Io. xxix. Conuerte gladium in vaginã. Et facit illud Ber. ad Eugeniũ, Aggredere subditos. s. verbo, non ferro. quid vsurpare gladiũ tentas? quem solum iussus es mittere in vaginã? Et prima ad Thimotheũ. iij. Oportet episcopũ esse non percussorẽ, est enim sciendũ ꝙ minister noui testamenti est minister mansuetudinis, & sacramenti vnitatis, sacramentum verò altaris repręsentat vnionẽ Christi & ecclesiæ, quã significat vnio animæ ad corpus. Quia sicut anima viuificat corpus, Christus per huiusmodi sacramentum viuificat ecclesiam, nõ executio gladij materialis, qui diuidit animam à corpore, penes ministrum sacramenti vnitatis, esse omnino non debet. Dicit ergo Ber. vbi. j̃. gladium materialem habet Papa nutu, Imperator iussu, miles vsu, vel manu, & hoc etiam innuit prædicta extrauagans, vbi. s̃. & ibi. *c. vltimo.* & j̃. ne cleri. vel mona. c. fina. lxxxviij. dist. c. episcopus gubernationem. vbi vbi de hoc in fin. & x dist. quoniam. & j̃. de priuile. c. ij. in prima glo. Remittit Hostien. ad ea quæ notantur in.c. solitæ. & j̃. qui fil. sunt legi. per venerabilem § rationibus. dixi. s̃. in prima oppositione in gl. *directe.* in fin. Dicit Hostien. quòd per ea quæ ibi notantur, patet quòd iste processus nõ põt aliter excusari, nisi quia vel Rex Franciæ non debet esse iudex in causa propria, & nolebat causam iudicari per pares, quorum iudicio volebat se submittere Rex Angliæ vt dicit se audiuisse. Volebat autẽ Rex Franciæ per suam curiam illi, meritò suspectã causam audiri. Fuit ergo ad ecclesiam recurrendum, vt in authen. vt differ. iudi. § si verò contigerit. coll. ix. Aut processit Papa ratione violationis iuramenti, & pacis, & huic videtur inniti Papa, vt infra apparet, alioquin quantumcũq; vasallus promitteret, alias & melius cõmitteret feloniã & quandocũq; iustè dãnaretur semper haberet recursum ad ecclesiam, nec tamen in hoc casu dicit omnino negandam audientiã, nam esse potest quòd iniustè & iniq; processum esset, & hic ratione peccati ecclesia possit examinare summariè & secundum quod inueniret admittere, vel repellere talem. ar. C. de adulte. quoniam Alexandrũ. C. de fal. l. vbi falsi crimen. Et patet in eo ꝙ notatur. de offi. deleg. pastoralis § quia verò. Vide quod scripsi. s̃. e. c. in oppositione secunda. In glo. *nota quod.* ibi: *&c vltimo.* de consue. c. iij. libro. vj. In glo. *sed cum hæc lex.* ibi: *sublata* dic quòd hoc fuit priuilegium concessum ecclesiæ. vnde adhuc hodie durat secundum Innocen. ad hoc. j̃. de regu. iur. decet lib. vj. cum suis cõcordan. Et circa hoc remittit Hostien. ad ea quæ notauit in summa. de immu. eccle. § in quantum. sub § sed nec alia immunitas. versi. nec credendum est, & sequentibus. Remitit Coll. ad ea s. collecta sua. de consti. c. j. & subdit quòd Imperator non potest tollere priuilegium concessum ecclesiæ. secũdum Archidia. in.c. quicunq; allega. Nec obstat de appel. si duobus ij. responso, vbi videtur expressum quòd per viam appellationis non potest ad ecclesiã haberi recursus, & sic multo fortius nec per viam simplicis querelæ. ar. eorum quæ leg. & notãtur de sup. negli. præla. c. j. lib. vj. Ideò Hostien. in summa. j̃. titu. proximo § fin. vers. item. quamuis notat quòd quilibet siue clericus siue laicus dicitur respõdere in foro suo. videtur tex. j̃. tit. primo. si clericus. xj. q. ij. experientiæ. & c. se. Ex quo videtur opinio Ber. verior, & Io. quidem innuit. xj. q. j. relatum. Dicunt enim quidam quòd in feudalibus locum habet opinio glo. non in alijs. Sed contra quia. c. duobus. & alia iura allegata loquuntur in omnibus. Et faciunt notata. j̃. de testi. c. nuper. secundum eum, & sic opinio glo. magis placet sibi, finaliter, videlicet quòd lex ista arrogata sit in effectu, & puto quòd bene dicat, nam. l. ista esset iniquissima, vt posset totam secularem iurisdictiõem eneruare, & maximum in laicis cõtra clericos generare scandalum. Si tantum vellent clerici occupare de iurisdictione laicorum & contra istam decretalem in principio. & omnia similia iura, quæ forum seculare ab ecclesiastico distinguenda, volunt vnum ab alio non confundi, nec etiam impediri. Nec obstat quòd imo ecclesia de temporalibus se intromittit. per. l. hæreditas. hic allegatam vbi dicitur quòd hæres compellitur reddere hæredi putatiuo expẽsas quas fecerat in monumento episcopali authoritate, nam illud est pro eo, quia executio testatorum maximè circa pia ad ecclesiam spectat directè, secundum Collecta. & ibi: *fuerunt.* & institu. de testamen. in principio. Gofre. & princeps quandoque arguitur lege arrogata, vt. C. de consti. pec. l. ij § & neminem. Vincen. & ibi: *argumentum.* quod Inno. scripsit hic asserendo. & ad hoc. xxxij. di. si quis videtur. & de hoc. j̃. de solu. c. fina. Nec obstat de cõsti. ecclesiastica. quia illud intelligitur de legibus inferiorũ non Imperatorum. Nec ob. iiij. q. iij. si quis testibus. quia hoc est speciale in fauorem ecclesiæ, & ratio, in eius læsionẽ retorqueri non debet. C. de legi. l. ꝙ fauore. vel dic vt legitur. j̃. de hæreti. c. iiij. Hostien. In glo. *similiter.* in fi. in authen. quo modo oportet epis. & cæteros clericos coll. j. in principio. Non tamẽ habet tam dignam & generalem potestatem, sicut Papa, vt probat prędicta authen. Hosti. in glo.

saltem.ibi:&c.contra.Idem Vincen.Sed Inno.& Hosti.allegãt pro concordia. *&c in fine*. si colligit immaturam tenetur.l. Aquilia.Sed maturam tunc dominus oliuę cui colligens expensas donasse videtur, cum renuntiat Hostien.Et Aquilia respicit damnum,nec illi legi locus est.vbi damnum datum non est.Nouel. Sed & ad.§.si oliuam. allegatum, potest dici,secundum Collect.quòd colligẽs immaturam oliuam punitur.l.Aqui.Sed colligẽs maturam non punitur,imo recuperat expensam:quia vtiliter negotiũ gerit,quod largo modo renuntiatio dici potest,licet Io.intelligat quòd expensas non recuperet,quęrit enim si quinquid iudex ecclesiasticus imponat ei pœnam,qui oliuam meam, vel segetẽ meam,tempore opportuno secuit,animo tamẽ surripiẽdi & discessit? videtur enim quòd non,quia conditionẽ meam meliorẽ fecit nam expensas mihi dedisse videtur. Et sic cessante damno cessat.l.Aqui.vt in dicto.§.si oliuã.De hoc per Io.de pœn.dist.j. vulgaris.mala enim voluntas nihilominus puniẽda est, licet ex ea bonum sit sequutum, & secundum hoc nõ recipit expẽsas,licet contrarium innuat glo.& Hosti.secundum eũ. Sed non capio quid velit dicere Ista tamen est veritas quòd colligens maturam oliuam,non tenetur domino oliuæ.l. Aquil. quia sibi dannum non fecit in colligendo, quia colligi expediebat,imo remunerauit in expẽsa collationis ipse colligens, quia illam dño oliuæ donasse videtur.vt dicit ad literam.§.si oliuam. Et sic expensam huiusmodi non repetet colligens à domino,an tamen aliter punietur? certum est quòd sic,si animo intercipiendi,nam dicit.§.si oliuam.in.ij.responso quòd tenetur furti,& per cõsequens extraordinariè puniri potest. vt.ff.de priua.delic.l.fi.vnde in hoc quod dicit Ho.quòd dominus oliuæ expẽsas & precium donare videt, & sic remunerat colligentem & delinquentem.Credo scriptorẽ corruptè scripsisse,& Nouel.in hoc consequenter errasse. Quia hoc esset contra casum prædict.§.si oliuam. In gl.vt *supra*.ibi:pastoralis.& e.tit.c.ij.lib.vj.& *in fi*.illud in pœnis,aliud in iudicijs, Quod dic,vt notatur.s̃.de transac.c.vltimo.&.j̃.de iureiur. cum quidam.& de reg.iur.in iudicijs.li.vj.In glo.*vt terra*.vbi de hoc,&.iij.q.iiij.c.ij.in gl.*xxij.in fi*.& *infra*.c.vltimo. In gl. non,*in forma*.in fin.& de stat.mona.c.fi.vbi de hoc primæ expositioni standum est,hæc enim est denuntiatio iudicialis,in qua procedendum est de plano.Sed nõ veritatis examinatio obmittenda,vt notatum est.s̃.Hosti.In glo.vltima.ibi:*correctus*.Infames bene admitterentur ad denuntiandum, dummodo egissent pœnitẽtiam,vt notarunt hic,Io. Vin.Inn.& Ber. & Bart.Brixen.ij.q.i.si peccauerit.& *in fi*.e.cum oporteat.allegato.in denuntiatiõe canonica,& speciali locum habent prædicta.In iudiciali verò de qua intelligo loqui hanc literam secus.In hac enim etiam criminosus audiretur, nisi forsan obstaret excõmunicatio.vt in.c.exceptionem,vel alia spoliatio seu deprædatio.vt.c.cum dilectus.&.c.fi.de ord.cog.vel alia præiudicialis exceptio.Hosti.Sed dic vt scripsi.s̃.e.in quinto tractatu.Putat autem Host.quòd hæc denuntiatio in scriptis sit porrigenda,& lis contestanda,quod notatur in verbis superioribus,ibi: *verum iusta sit*,secundum eum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Veritas ab ijs qui sciunt exploranda est.*

2 *Vniuersitas vel maxima eius pars iurare dicitur ipsius syndico vel alio,animam eius iurante.*

3 *Amici desiderium apud eum qui iurisdictioni præest exponere, vel alterius desiderio contradicere postulare est.*

4 *Quoties ordinarie procedetur potest quis per se ipsum, vel per procuratorem procedere.*

2 *Positiones non verbotenus,sed in scriptis faciendæ sunt, vt videatur an sint vel captiosæ, vel impertinentes.*

¶ *CAP. XIIII.*

PAstoralis. Breue est, & fuit decisa de fine decretalis pastoralis de excep.vt ibi patet in.iij. compilatione.& duo facit. nã primo statuit. secũdo à statuto vnũ casum excipit.ij.ibi:*nisi forte*.Et dicit Hostien. quòd episcopus Elien.inter alias consultationes instruit,quomodo cauillosi aduocati,deum non timentes,nec hominem reuerentes,à veritate facti propalanda clientulos auertebant, non sustinentes quòd cliẽtuli sine ipsis aliquid de facto proponerent,& huic Papa medet.&c. ¶ Expõe literã.*principales*. & meritò,illi eñ iurãt.C.de iura.calũ. authen.& principales, & præsumitur de facto suo scire melius veritatem quàm aduocati,vel extranei.ar.de rescrip.ab excõmunicato.cum suis
1 concordantijs. † Veritas autẽ ab his qui melius sciunt inquirenda est. s̃.de elect.scriptum.&.j̃.qui matri.accu. pos.c.iij. de testi.c.præsentium.lib.vj.*licentia*.dicit Inno quod non esset malum,si cogerenter tales personę per alios proponere,& respondere, & hoc de expositione literæ.

¶ PRIMO opponitur de casibus hic notatis in glo.Ber.quod etiam Inno.ponit.Solutio,casus illi speciales sunt.Sed contra casum secundum opponitur,videtur enim quód vniuersitas per se agere debeat,cũ per se iuret.vt.C.de iura.calum.l.ij.§. hoc etiam.Dicit Inno quod ista est veritas, quòd sicut vniuersitas per se agere nõ potest,ita nec factum narrare.xij.q.ij.qui manumittitur.Et est argumentũ ad hoc, quia vniuersitas est aliquid vnum,ideò non potest bene fieri quòd omnia & diuersa capita ipsius simul agant,vel deffendant. Archidia. etiã ad hoc,quod dicitur in pluribus fideiussoribus vel hęredibus. ff.iudi.sol.l.iam tamen.§.vltimo.Et in pluribus exercitoribus eiusdẽ nauis.ff. de exercito.l.j.§. vltimo.&.l.se.Nec ob. contrarium,nam veritas est quod vniuersitas non agit, & tamen iurat de calumnia.Et est ratio diuersitatis, quia iurare debet de calumnia pro eo quod timore iuramenti sit si prius litigabat calumniosè ex tũc iuremẽto præstito litem omittet. Cum hoc sit vnum capitulum iuramenti de calumnia.s.quod talis causa sibi iusta videtur.Dicit tamen quod postea procurator vniuersitatis iurare debet,& respondebit. Nam quisquis per se respõdere non debet,imo quamuis non oẽs consentiant responsioni procuratoris,sufficit si maior pars consentiat.&.j̃.de testi. c.tua.secundum Inno. Vel dicit Inno. tutius esse dicendum, quòd vniuersitas non per se iurabit,sed per illum qui litem cõtestatus est,vel quamuis alium. Nec ob.l.ij.C.de iura.calum. §.hoc etiam.quia dicitur verè iurare vniuersitas, vel maior pars eius iurante syndico, vel alio in animam eius. vt.ff.de administ.tuto.l.ita tamen.§.gessisse.& est regula.j̃.de reg.iur.qui per alium.lib.vj.Et ibi concor.ar.j̃.de iura.calum.in pertractandis.& in vniuersitate religiosorum non est dubium,quin per alium iurare possit,de iura.calum.c.j.Iurauit autem syndicus vniuersitatis secũdum quod maiori parti placuerit.Nec mirum si per alium qui litem contestatus non est iurare potest vniuersitas,quia hoc est regulare quod procurator litem contestatur,& tamen principalis persona iurat, & respondet in causa,vt in authen.principales.C.de iura.calum.l.ij.ar.de testi.c. præsentium.allegato.secundum Inno. Alium casum addere potes de muliere religiosa.j̃.e.c.ij.lib.vj.Et ex prædictis patet secundum Hosti.quòd istud priuilegium per alium respondendi habent aliqui propter dignitatem. Aliqui propter ætatis fragilitatem,vel indiscretionem. Alij propter multitudinem,alij propter delictum,& breuiter secundum eum,quicunq; vel non debet,vel nescit se ipsum regere,siue ex delicto siue alio modo hoc cõtingat,potest & debet talia per alium expedire.s̃.de ætat.& qual.c.ij.&.iiij.nisi forsan tãtum sit delictum, quod omnis audientia denegetur. vt.xxiij.q.v.non nos. xxj.dist.in tantum. xvj. quæstiõe.vij. si quis deinceps. Alias semper audiendus est,nec consideratur fauor delinquentis in hoc,sed Reipublicæ,cui expedit ne quis re sua male vtatur. in institu. de his qui sunt sui vel alie. iur.§.dominorũ. Interest eñ principis vt subiectos habeat locupletes in authen. vt iudi.sine quoq.suf.§.cogitatio.col.ij. Alias oportet quod principalis ex quo per se agit,per se respondeat:in hoc remittens ad notata in summa.e.ti.§.quæ sit necessaria.sub.§ vtroq; autem. versiculo si autem vtraq; pars.& sequenti.& de postula.§. quid pertinet.& cætera.

¶ SECVNDO opponitur quia vsus,& officium aduocatorum

per hanc decre. tolli videtur, & sic superfluit titulus. ſ. de po
3 stu. † Postulare enim pro alio nihil aliud est nisi desiderium amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni preest exponere, vel alterius desiderio contradicere. ff. de postu. l. j. §. j. solutio. Quintum ius tangit, expediet aduocatus. nam libellum, positiões, articulos, exceptiones, & appellatões formabit, & ineptè formatos repellet. vt. ff. si mensor fal. mo. di. l. j. & . ĩ. c. proximo secundũ Gof. & Host. nõ tamen positionibus respondebit, vt hic. quia illæ factũ tangunt. sed in positionũ responsionibus poterit interesse, vt caueat ne in cauillosa, obscura, seu duplici positione capiatur. ff. de adulte. l. si postulauerit. §. quæstioni. de offici. procon. & le. l. ne quidq̃. §. aduocatos.

¶ Ad ea aũt quę in facto cõsistunt ipsi principales, si ætatem habẽt, per se loquantur. & interrogati ante lıtẽ contestatam, vel post, per se respondeant. de conse. di. iiij. cum per nullus. ipsiq; principales etiã aduocatos instruere habent, in veritate facti, in quo ius positum est. vt. ff. ad. l. aqui. l. si ex plagis. §. in cliuo, Ex quo facto ius proponant aduocati vtiliter, & honestè, nõ opprobriosè nec subdolè. C. de post. l. quisq; . secũdũ Ho. & ſ. c. dilecti. Super quo vide q̃ notat Ho. in summa de postula. §. fi. in prin. & generaliter quid ad officiũ aduocati pertineat, vide quę scripsi. ſ. de postu. c. fi. in vj. q. cũ remissionibus ibi per me datis, & quod dicã. ĩ. e. c. in se. oppone. ver. de positionibus tamẽ, versibus sequentibus.

¶ TERTIO opponitur. quia hęc decre. vsum & officiũ procuratoris videtur excludere. Dicitur enim procurator qui aliena negotia mãdato domini administrat. de procu. l. j. in prin. Solutio. dic quòd nõ intendit excludere vsum procuratoris, neq; etiã dicere quin quilibet per procuratorẽ possit narrare & respõdere, quia quilibet põt per procuratorẽ litigare, & litẽ contestari, & per consequẽs respondere, & etiam narrare, cũ litiscontestatio fit per narrationem, & responsionẽ. vt. ĩ. de litiscont e. c. vnico. Sed hoc vult dicere quòd ille qui causam agit, siue sit procurator, siue sit dominus, per se ipsum & non per aduocatum, vel aliũ causam, & factum narrare debet. secundũ Innocẽ. Hosti. Pet. Abb. & AEgid. tamẽ ista decre. non seruatur secundũ Nouellã. De positionibus tamẽ hic Collecta. altercatur, nam secundum eum quidã dicunt quòd aduocatus non debet facere positiones sed principalis, maximè vbi iuratum est de calunnia. & quòd hoc videtur notasse Hosti. de postu. in summa. §. iij. ¶ Dicit tamẽ quòd hoc nõ videtur verum, nec seruatur, quia positiões plurimũ iuris habent: vt notat hic Hosti. sicut nec petitiones, nec libellos faciunt aduocati, sed partes. secundũ Io. An. de proba. in nostra. vel potest intelligi prima opinio, de positiõe facti, quę fit ad interrogationem iudicis, nam sicut reus verbo respondet ad positiones per se ipsum, ita etiam rationis est, quòd actor eas vel cõtenta in eis ponat per se ipsũ, & si sit necessè etiam per iuramentũ. & sic seruatur secundum eũ. ¶ Et ex hoc obtinuit in consilijs Rotæ quòd arrestatus ad instantiam aduersarij per auditorem causæ ne recedat donec responderit interrogationibus per aduersarium datis, si petat illas dari in modum positionũ, & dispositiuè, sic quòd confessiones operentur, nisi aduersarius illas sic dederit, vt seruetur æqualitas inter eos. ĩ. de mutu peti. c. ij. & de regul. iur. non licet actori. cum concor. vel dic secundũ Colle. quòd potest intelligi hęc decre. cum
4 proceditur ex officio iudicis mero, † nam cũ proceditur ordinariè non est dubiũ quòd pars procedens potest per se, vel per procuratorem procedere. Et subaudi quòd licet Nouella dicat quòd hec decre. non seruatur in suum sanũ intellectũ ſ. proximũ dum videlicet ex merò officio proceditur. Subdit etiam qualiter notat Io. An. de confes. c. statuimus. quod cauti iudices solent aduocatos excludere, ne dum principalis respondet positiõibus sint præsentes, q̃ potest locũ habere, secundũ eum. Cum iudex ex officio facit positiões: quia iudex non tendit ad deceptionem. Subdit etiam ad quod notat Io. An. in. c. statuim⁹. videlicet q̃ aduocatus instruens clientulũ falsum respõdere, tenetur aduersari⁹ ad interesse, & dãna quæ inde pertulit. l. di. sepe. de iureiur. c. fi. & hoc idem Hosti. hic
5 dicẽs quòd tales parti obligãt animas suas. Subdit etiã † quòd positiões nõ sunt faciendę verbotenus sed in scriptis, vt videatur an sint captiosæ vel impartinẽtes. secũdũ Io. An. vbi. ſ. vt legitur & notatur de cau. pos. cum ecclesia. licet in verbo postea poni habeãt, imo & per iuramẽtũ si exigatur. vt est dictũ. Et si ad positionẽ quę habet reum debere centum respõdeat sub conditõe. remittit ad Collecta sua de procu. auditus. Subdit quòd ex positione per me negata non possum me iuuare, quia turpitudinẽ meam allegarẽ. de proba. per tuas. secundũ Archidia. vbi. ſ. ¶ Supple glosam ibi: *lege penul.* in. q. ix. §. vbi enim & ibi: *vt hic*, &. ff. de postu. l. ij. & ibi: *luxuriosi proprie.* vel. i. prodiga. ff. de dan. infec. l. ex danni. in fi. primi responsi cum suis concord. Et vide in spec. de actore. versi. item opponitur contra actorem. & versic. se. vbi etiam notatur. an viro luxurioso detur tutor sicut mulieri. *& in fi.* & mulier religiosa. ĩ. e. c. ij. li. vj. Quid autem de alia honesta muliere? nunquid sit idẽ quòd de prodiga? Credit collectari⁹ quòd imo sit secus. Nec ob. c. mulieres. e. ti. li. vj. quia non excludit casum primũ vt patet ibi, cum dicit quę in iure non exprimãtur. Et hoc de seculari, nam de religiosa secus, vt supra & ibi in. §. cæterum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Inepta actioni actoris proposita reus respondere minimè astringitur quod de propria ineptitudine intelligendum venit.*
2 *Qualiter iudex de iure suppleat.*
3 *Rem immobilem apud sequestrum, deponens eamq; ab ipso non possideri, sed ab eo qui deposuerit, nisi ea forte mente is qui deposuisset possessionem in depositum transtulicet.*
4 *In actionis aptitudine vim non esse modo mens sit recta Inno. senet.*
5 *Superflua nõ vitiare ex quo necessaria quæ sufficiunt exprimuntur.*
6 *Subtilitatũ erronearũ ratio haberi nõ solet modo ipsa veritas elucescat.*
7 *Ineptitudo libelli sola est causa repulsionis ipsius.*
8 *Condemnatio sequi potest vbi & absolutio, & si potest sequi sententia ergo & processus, cum se habeat iudicium ad vtrunq;.*
9 *Possessor rem possessam apud sequestrum deponendo eius possessionem non amittit.*
10 *Rei vendicatio possidenti non datur.*
11 *Quid iudex facit partes facere videntur.*
12 *Fideiussionis voluntaria, & necessaria vt alia est cautionis & sequestrationis.*
13 *Rei vendicatio non competit nisi pro corporalibus.*
14 *Quid sit rei vendicatio.*
15 *Res sacra quæ in nullius sunt dominio vendicari non possunt.*
16 *In rei vendicatione veniunt fructus pendentes.*
17 *Dominij probatio.*
18 *Confessoria actio in rem competens alicui ratione seruitutis.*
19 *Modi acquirendi.*
20 *Modus libellum formandi in confessoria.*
21 *Confessoria possidenti, & non possidenti competit.*
22 *Negotiatoria non nascitur, sed competit.*
23 *Soli obligationi accedit fideiussor.*
24 *Ex duabus actionibus contrarijs non possum idem consequi.*
25 *Iure actionis personalis consequimur rei restitutionem.*
26 *Sententia debet esse conformis libello.*
27 *Negatoria agentem releuari à probatione dominij.*
28 *Nullus impedire debet vti re sua sine causa.*
29 *Probatio possessionis non vincit probationem proprietatis.*
30 *Actioni negatoriæ præscribi potest triginta annorum spatio.*
31 *Tempus debet esse vniformè acquirendi, & perdendi.*
32 *Ius patronatus res est incorporalis quæ possideri non potest.*
33 *Ius patronatus genus quoddã est seruitutis in eccl. in præiudiciũ ordinarij.*

¶ *CAP. XV.*

1 EXaminata. Casus † Si actor ineptã actionem proponit, reus respondere nõ cogitur. & decisa fuit de fine decre. examinata. de confir. vtil. vt ibi patet in tertia compilatione. Et potest diuidi in quatuor partes. in prima ponitur pronũciationis ratio. in secũda rationis declaratio. In iij. pronũtiatio In iiij. protestatio. Secũda ibi: *quia cũ.* tertia ibi: *vnde.* Quarta ibi: *ita tamẽ.* & hoc de diuisiõe.

¶ Expone literam. *actionem*. id est reiuendicationem quam in libello expreſsiſti. vt ibi patet Hoſti. *eumſdem*. ſancti angeli, vt patet in parte deciſa. *incongruentĕ*. maximè conſiderato eo re probare intendebas, quod patet infra Hoſti. *cognouimus*. no-
2 ta † qualiter iudex ſupplet de iure. ad quod vide quod legitur, & notatur de poſtul. præla bonæ. i. & plenè per Car. de elect. cupientes. §. cæterũ. in verbo contumacia. & in ſpec. rubrica de diſputatione & allegatiõe. § ſatis. Colle. dixit in. c. bonæ allega. *vice domini*. clericus erat, & vicarius Epiſcopi Sabineñ. vt dixi. ĭ. de cõfirma. vtili. excõmunicata. & compromiſſum fuit etiam in eũ. vt ibi patet. Nouella. *Eccleſiam* .i. ius patronatus ecclesiæ eiuſdẽ ſuper quo agebatur. Inno. *tanquam* expreſsiuũ veritatis. ĩ. de maio. & obe. ſolitę. Pe. *ſequeſtratam*
3 *accepit*. notat † quòd res immobilis deponitur apud ſequeſtrũ. Pe. & dic acceperit à te, & tũc planum eſt. quia ſicut poſsidebat quando tradidit, ita & poſt, niſi ea mẽte depoſuiſſet, quòd poſſeſsionem in depoſitariũ transferret. ff. de aqui. poſ. l. intereſſe puto, & ſic cum poſsideret ipſe actor, non dabatur ei reiuẽdicatio. inſti. de ac. § j. C. de alie. mu. iu. cau. fac. l. vnic. Inno. *ius patronatus*. in hoc eras tibi cõtrarius, quia poſsidebas, & cuſtodiã ſequeſtro cõmiſeras, & ſic poſſeſsionẽ retinueras, & per conſequẽs, non poterat tibi reiuendicatio competere. Sed ſi volens deſinere poſsidere cõſtituiſſet ſequeſtrũ poſſeſſorem, adhuc non cõpeteret tibi reiuendicatio, contra milites, Quia non poſsident, vt patet in. l. vnica prædicta in fi. Hoſti. *poſsidebas*. dixerũt Pe. & Ab. quòd iſte voluit poſſeſsionẽ probare, vt nõ cogeretur reſtituere rẽ, niſi aduerſarij de proprietate doceret C. de rei ven. l. fi. vel nõ producebat teſtes ſuper poſſeſsione, ſed ſuper proprietate. & propter cauſam prædictã faciebat eos interrogare de poſſeſsione. Et hoc plus eis placet. *reſtitutionem*. quia poſsidebas, vel ſaltẽ nõ fueras ſpoliatus, vel fortè loquitur de reſtitutione quam petit vendicans. ſecũ-
4 dum Abba. *abſoluentes*. dicit Inno. † quòd non eſt vis in aptitudine actionis, dũmodo intentio ſit recta. vnde ſi peto fundum, quia ad me pertinet iure dominij, & propono actionẽ ex locato probato dominio obtinebo.

¶ Hoc reprobat Hoſti. per hanc decre. remittit Nouella ad Spec. de ſen. prola. § qualiter. verſi. quid ſi lis. Et pro Inno. faciunt notata in ſpec. de act. vel peti. § ſequitur, ver. hoc quoq;
5 vbi vide Io. An. in additione ad opi. Inno. declinãtẽ. † Quia ſuperflua non viciant ex quo expreſſa ſunt neceſſaria quę ſufficiunt. quod intelligit Lignianus ſi in narratione factum ex quo reiuendicatio inſurgit ſit bene narratum, licet in concluſione adiecta fuerit hæc ſuperfluitas de inepta actione locati, nã ſuperflua nõ viciant, de cõſe. di. iiij. & ſi ſanctificatur ſed ſecundum narrationem exprimitur ineptitudo circa facti expoſitionẽ, puta narrando in facto contractum locationis, dicit ſtandũ opinioni Hoſti. ¶ Dicit tamẽ Martin⁹ quòd non capit hanc diſtinctionẽ, quia in eadem ſcriptura non refert de interpoſitione verborum. vt de appel. c. ij. requiris, & de elect. cauſam quæ. & hoc niſi actus requireret certam formã. vt in. c. & ſi ſanctificatur. alle. intelligit tamẽ Inn. vbi adiectio naturam actionis in modũ cauſæ non immutat. & pro dicto principali. Inno. allegat Colle. xxxvij. di. ſedulo. de re iudic. Abbate. in fi. Et dicit quòd opinio Hoſti. locum haberet vbi cauſa libelli non iuſtificaretur, alias quã per actionẽ ineptè propoſitam. Io. autem Calde. approbat dictum Inno. pro eo quòd illa expreſsio nominis actiõis, fuit ſuperflua, vt. ſ. c. dilecti. & ideò non vitiat. ar. de conſe. di. iiij. ſi nõ ſanctificatus. allegato. Item quia per probationes factas ſuper dominio eius intentio declaratur. vt. ff. de iudi. l. ſi quis intentionẽ. Fatetur tamen, quòd ſi à prin. opponitur de ineptitudine libelli, & actor non remouet illam ineptam expreſsionẽ actionis, ex hoc apparet quòd eius intentio non eſt recta, & per cõſequens non debet audiri. Et facit quod notatur in prædicto. c. ſi non ſanctificatus, & ſi. poſſet procedere opinio Hoſtien. ſecundum eum. & c. ſequitur.

¶ Ego autem diſtinguo ſic quia, aut eſt ſola ſuperfluitas, & tunc ſtetur dicto Inno. vt videtur cũ medio agendi reiuendicationis rectè explicito. Puta, quia iure dominij res pertinet ad petentẽ, & concluſione petitionis ſecundũ naturam reiuendicationis, modi agendi rectè facta, videlicet ad rei petitæ ad reſtitutionem interſeritur iſta clauſula puta quòd agens agit actione ex locato. apparet em̃ tunc quòd omnia reiuendicationis ſubſtãtialia rectè expreſſa ſunt. Et per conſequẽs clauſula ſolum ſuperfluit. quin imo & quòd continet iuris errorem manifeſtũ, & eſt contraria naturæ actus qui agitur. & per conſequens ex iſtis tribus capitibus, & quodlibet eorundem reijcitur viciaturq;, & non viciat. C. de teſta. l. teſtamentũ. cũ concordantij. C. de iu. & fac. ignor. l. cum facta. & l. cum te-
6 ſtamentũ. & ff. de præc. l. cum præcario. Facit † quia poſtquã de veritate rei adparet de talibus ſubtilitatib⁹ erroneis nõ curatur. ſ. c. dilecti. & C. de teſta, l. ſi in nomine cũ ſimilib⁹. Ex hoc intelligo verum ſiue in concluſiõe, ſiue in narratiõe talis clauſula ſuperflua, & erronea adijciatur, nam nõ apparet inter iſta diuerſa ratio quãtum ad hoc. ff. de verbo. obl. l. à Titio. in fi. Aut non eſt ſola ſuperfluitas, ſed eſt cõtrarietas, vel defectus ſubſtantialis, in narratione, vel concluſione. & tunc modus agendi repellendus eſt. vt hic. & C. de fur. l. j. & ff. ſi menſor fal. mo. dixerit. l. j. in pri. Exẽplũ de cõtrarietate in narratiõe: vt ſi dico me poſsidere, & ago interdicto vñ vi. vel ſi dico te nõ poſsidere vel detinere. & ago cõtra te reiuendicatione, nã iſta iudicia nõ dãtur talib⁹, neq; cõtra tales, vt patet ex ibi notatis i gl. ij. vel ſi peto declarari rẽ emphiteoticariã cecidiſſe in cõmiſſum, & emphiteotã teneri & condennari ad ſoluendũ penſionem in futurum iuxta notata Cyn. C. de iure emphit. l. ij. in iiij. quæſtione. ¶ Exemplũ de defectu, vt ſi ago reiuẽdicatiõe. nõ allegato dominio in re petita nõ ſufficienter declarata. aut cõtra illum, quem non dico poſsidere, nec detinere. ff. de rei ven. l. in rem. & l. officium. & dicta l. vnic. vel actiõe perſonali cauſa non expreſſa. ĭ. de libel. oblat. c. ij. & iij. & fortius ſi ita generaliter, vel obſcurè factum deduco, quod poteſt ad vtrunq; aptari, videlicet ad reiuendicationẽ. & actionem locati. Et dico me agere ex locato, & probo dominiũ, ſed non locationẽ, & idem ſi vtrũq; clarè cõplecterer. dicendo quòd res ad me pertinet iure dominij. & quòd eã tibi locaui. & me agere ad reſtitutionem actione ex locato. Certũ em̃ eſt quòd ſolo tunc probato dominio ſuccumberẽ in iſta actione, ſed poſſem poſtea vendicare. quia ijs caſibus non eſt ſola ſuperfluitas: vt ex terminis patet. ſciendũ tñ eſt, quòd duplex poteſt eſſe ineptitudo actiõis, vna propria, & alia impropria. propriã actionis ineptitudinẽ dico cum in narratione, vel cõcluſione, aut inter narrationẽ, & cõcluſionem, tãta eſt ineptitudo, quòd petitio ex ſui forma in nulla actiõe tenere poteſt, vel ſaltem non poteſt valere in propoſita actione, vel ſaltem quia exceptiõe oppoſita repelli debet, iuxta. notata hic in gl.
7 fi. & quę ibi dicam. Et eſt ratio quia hic † ineptitudo libelli eſt ſola cauſa repulſionis ipſius. Impropriam autem ineptitudinem dico, quando habens vnam actionem videlicet interdictum vti poſsidetis propter turbationem ſuę poſſeſsionis in qua ſi eam poneret obtineret, proponit aliam actionẽ, videlicet reiuendicationem, quæ ſibi nõ cõpetit, vel in qua obtinere non poteſt, aut quia conſtat eum poſsidere, aut quia non probat ſe dominum, vel alium detinere: & ſuccumbit in illa, & ita rectè procedit caſus iſtius decre. Hic em̃ propriè loquendo, nõ eſt ineptitudo actionis, ſed intentiõis ſeu electionis: quia malè elegit vnam actionẽ vice alterius, circa quam electionem ſępius cautio adhibenda eſt. ff. de rei vend. is qui deſtinauit. de tributo. l. quod in hęredẽ. § eligere. cũ ſimilibus.

¶ Et eſt differẽtia magna inter has ineptitudines, nã in prima libellus reijcitur, & litiſcõteſtatio impeditur, & reus ab inſtãtia iudicij ſolum abſoluitur. Sed in ſecunda libellus recipitur, lis conteſtatur, propoſitiones admittuntur, & reus non ab inſtantia iudicij, ſed ab impetitiõe actoris abſoluitur, & ſic procedunt hic notata in glo. fi. Et eſt ratio diuerſitatis, nam cum inepta petitio datur, & propter hoc repellitur, ruit totũ fundamentum actoris, ex quo ius metimur. ff. ſi pars hęre. peta. l. j. in prin. & ideò iudicium totũ impediri habet, & ceſſare ex

toto

toto instãtia eius. Argu.j.q.j.cum Paulus.§de præsbytero nõ bap.c.veniẽs.Sed cum apta est actio proposita,& eius proposito de natura sua, licet non sit talis in qua proponẽs valeat obtinere ex defectu iuris,aut probationis, adsunt omnia substãtialia iudicij:nec obuiat iudiciũ iure constitutiõis.licet forsam obuiet iuri partis.Ideò nõ mirum si valet, & procedit iudicium:& sequitur diffinitiua sententia absolutoria. ar. ff. de confir.tu.l.naturali.§.j.&.ij.q.vj.§.diffinitiua. Et de hoc est casus ibi,absoluentes eosdem milites ab eadẽ.& hunc intellectum etiam signanter posuit,& signauit hic Inno. vt patet ex ijs quæ dicam.j.oppositiõe.ij. versi. vel aliter respõdet. licet ab illo recedere videatur, vt ibi dicã in versi. sed quare ergo. Nec ob. litera ibi , nec reiuendicationem intentare poteras: Quia verbũ poteras de posse effectuali intelligitur .ff. de verbo.signi.l nepos.&.j.de cle.non resi.relatum. & eodem modo expotio illa verba, intentionẽ tuam, in hac parte pronuntiamus non tenere. subaudi videli. et cum effectu. Nam ipso iure constat in actione,vel probatione deficientẽ posse actionem optimã esse, quã falso dicit sibi cõpetere in iudicio, aliàs rectè proponere.& super illa rectè iudicium figurare ad effectum quòd possit ferri sententia iusta absolutoria. vt hic probatur.vel iniusta condennatoria.vt in.§.diffinitiua alleg. Si em potest sequi absolutio,ergo & condennatio.licet iniusta,cùm se habeat iudicium ad vtrumq;.& si potest sequi sententia,ergo & processus valere potest. nã ex processu ipso iure nullo,non potest ferri sententia de iure valida fundamẽto deficiẽte, vt dixi.*ab eadem*. quo ad instantiã.Et hoc est quod sequitur secundum Hosti.& Nouel. sed parcant isti domini,quia non placet hæc expositio. & primo, quia aduersatur textui cum petitio ꝓpriè respiciat & cõtineat intẽtionẽ petẽtis & nõ instãtia:& tñ verbum ab eadẽ refertur ad verbum intentionem proximè procedens.vt etiam fatetur Host.& hoc etiam deduco aliter, nam textus.s.e.c. dicit testes fuisse inductos ad probandum ecclesiam sequestratam. &c. ¶ Ex quo infero quòd lis fuit contestata. ar.j. vt li.non cont.per totũ, & per consequens fundatum, & figuratum iudicium:& potuit sequi diffinitiua per lecta,& notata.C.de sentẽ.l.prolatã. Sed oppones de textu,cum dicit in prin.actionem fuisse intẽtatam. Sed ego illud intelligo non respectu formę,sed respectu intentionis.vt dixi.s. Et quòd ista sit veritas ex contextu literę,clare patet.nam litera patenter innuit quòd reiuendicationem intentabat. Quæ actio de natura sua apta est, & ineptitudo quam textus inducit non concernit defectũ formę ipsius petitionis, sed potius tacitam confessionẽ, quæ ex positione data per partem actricem est probata, & per eum ex iuris dispositiõe insurgit. ¶ Ecce eñ casum verum huius decre.nam eñ nobilis contra A. & B. milites,super iure patronat⁹ talis ecclesie agebat reiuẽdicationẽ intẽtãdo,& libello dato, litisq; cõtestatione facta super eo. M. dedit positionem hanc,videlicet quòd quanq̃ ipse dictã ecclesiam.i.ius patronatus ipsius in manu cuiusdam Vicedomini sequestrasset nihilominus tamẽ illius iuris patronatus possessionẽ semper retinuit, & ad hanc positionem probandã testes inducit.ex quo Papa cõtra ipsum arguit in textu dicens,quòd nec reiuẽdicationem intentare, nec dictã restitutionem poterat postulare.Subandi cum effectu. pro eo videlicet,quia huiusmodi iudicia non cõpetunt possidenti. *nihilominus* .i. non obstante hac absolutione quæ fuit ab instantia tm̃.secundũ Pe.Nouel. Sed non placet per ea quæ in duabus notulis præcedentibus dixi. Subdit etiam Pet.& Abb.post eum:& Spec. de offi.iu. parte prima.§.deseruit.versi.quid si proponẽs. quòd post absolutionẽ factam ab instantia iudicij,propter ineptã petitionem durat iurisdictio delegati. vt possit cognoscere si proponat apta vsq; ad sentẽtiã diffinitiuã,& donec fuerit exquutioni mandata,vel saltem vsq; ad annum post sententiam habeat iurisdictionẽ.s.de offi.dele.si quando. Quod etiam notauit Inno.e.ti.c.consuluit. vt ibi scripsi in prima oppositione.dicit tamen Pe. quòd Guilliermus Nazo notauerat cõtrarium.per.c.in literis.&.c.significãtibus.de offi.dele. Sed pro prima opinione quod not.j.c.penul.& ad contrariũ respondetur secundũ Franciscum quòd talis sententia nõ est diffinitiua,sed interloquutoria:per quam interloquutoriã etiam in rem iudicatã trãseuntem, interloquens nõ desinit esse iudex. Sed dic vt dixi in dicta oppositiõe prima.*tenentur*, notat hic Phi. quòd de vna actione, licitè transitur ad aliam non contrariam,& quòd excipiẽdo licet proponere etiã cõtraria Soper quo remittit,Nouella ad lecta.& notata.j.de religi. domi.cum dilectus.cum suis concordantijs.

¶ Nota primo secundum Inno.& Hosti.ibi.*ecclesiam tanquã sequestratam accepit*.depositum etiam in incorporalibus locũ habere,sicut & missioni in possessionem.de eo qui mit.in possess.c.i .licet & posset dici secundũ Hosti.quòd iste tenebat ecclesiam defendẽdã, & ordinandã ad presentationẽ suã,quod què orta controuersia etiã ipsa ecclesia sequestrata fuit. & idẽ Gofre.& poterat secundũ eos tollerari quòd sic teneret. allegant.xvj.q.j.constitutum.&.q.vij.consideratũ.&.c.filijs. aliàs verò ecclesiam, vel aliud spirituale cum sit laicus non poterat propriè possidere.x.q.j.per totũ.&de præscrip.c.causam. Tamen Mar.de salua dicit quòd hoc non videt. nam de iure ad patronũ laicum non potest spectare custodia ecclesię vacantis nec perceptio fructuũ eiusdem.Super quo remittit ad notata Inn.j.de excep.c.venerabilis.Huius aũt occasiõe quęritur nunquid vicedominus apud quem sequestratũ erat ius patronatus,interim poterat præsentare?respondet Ion. quòd sic,quia interim debebat fructus rei depositę percipere etiã si alius primo fuerit possessor.Super quo remittit Mar de salua ad notata ipsius Inn. de resti.spo.in literis.& de elec.c. cumana.Hosti. verò dicit quód Vicedominus non percipiet fructus tanquam pars. ¶ Dicit verò Collect. quòd idem quod Inno.notat Pau.in cle.vnica.de sequestra. posse, dicit tamen quòd hoc nõ videtur posse stare,cùm talis sit custos qui non facit fructus suos.secundum omnes vt notatur de elect.c.nemo.li.vj. Et satis colligitur secũdũ eũ ex verbis Hosti.quòd non placet.s.illud dictũ vnde videtur debere spectari.& fieri.vt legitur,& notatur de iure patro.c.qm̃.Saluo quod fortè si custos facit fructus suos qui seruando seruari non possunt vera est opinio Inno.nec in hoc Hosti. contrariũ dicit.debe ret tamẽ secundũ hoc antequã pręsentaret, iuris terminũ assignare,aliàs & melius expectare. vt in.c.cũ inter vniuersas.de elect. ¶ Sed Martinus de salua dicit dictũ Inno. limitandũ esse ad sequestrũ,in quem possessio. est translata. vt notat glo. in cle. vnica de sequestra. posse.quia ratione possessionis datur facultas conferendi aliàs non habenti.per notata Inno.de iure.patro.c.consultationibus.& de resti.spo.cum olim.& de elec.c.quęrelã. Fatetur tamẽ ꝙ cõmunis opinio habet sequestrũ cõferre,seu præsentare etiam si nõ possideat per istud dictum Inno.Et dicit ꝙ Pe. Braconse.hoc tenebat. ratio eorũ, quia fructus debet percipere, & conferre , seu pręsentare est fructus.de maior.& obe.c.cum olim.cũ notatis.per glo. ibidem,& de resti. spo. in literis. Nam licet fructus quos sequester percipit debeat restituere,si seruari possunt.Secus tamen vbi fructus nec seruari nec restitui possunt.vt collatio.& pręsentatio.quæ in conferendi, & præsentandi actibus cõsumũtur, respectu conferẽtis & præsentãtis. Dicit tamen quòd ijs non obstantibus ipse multũ dubitat, & magis credit contrarium de iure,salua limitatiõe de qua supra.Et ego idem quia administrator nudus temporalis, & non perpetuus, præsertim ab ipso beneficiato datus beneficia spectantia ad administratorem quam gerit conferre non potest. pręsertim si non est à principe deputatus.de insti.c.j.in prin.li.vj ne se. vacan. c.vnico.de elect.is cui.& de supple.negl.præla.c.ecclesiæ.in fi.& de offi.vica.c.si.eodem li.& de hoc an electus possit agere cum habeat plenũ ius,remittit Collect.ad notata sua de resti.spo c.olim.

9 ¶ SECVNDO nota † quòd possessor rẽ possessã apud sequestrũ deponendo eius possessionẽ non amittit. de quo hic in glo.ij. Et sic nota quòd sequester re vera non possidet. quòd est cõtra dictum Inno.quòd in proxima notula tetigi.

10 dicam.ĩ· ¶ Tertiò nota † quòd reiuendicatio possidenti nõ datur. quod intelligit verum Collect. de ciuiliter, & naturaliter possidente. Dicit enim quòd ciuiliter tantum possidẽti bene datur reiuendicatio contra illum qui naturaliter detinet. secundum Bernar. hic. licet aliquando aliter intelligant. facit de cau. pos. pastoralis. notat. Archi. iiij. q. j. Episcopi. nõ tamen competit contra custodem, vt notat Inno. vt. li. non contest. c. quoniã. circa fi. super verbo possessionẽ. loquitur tamẽ cum alius quã deponens agit, quo casu non cõpetit contra cõmodatariũ, vel depositariũ reiuendicatio. sic intelligitur. ff. de po. l. licet. Quia non habet facultatem rei restituendę secundũ eum. Dicit tamen sequendo Bernar. quod confessoria & negatoria dãtur possidenti. & etiã nõ possidẽti. licet contrarium notauerit ibi Inno. in duobus locis secundum eum. remittit ad plenè notata per Inno. de verbo. sig. Abbate. de præscrip. veniens. in verbo aliquo. de postu. præla. bonę. in quinta colũna. de ma. & obe. c. inter quatuor.

¶ QVARTO nota ibi. *premuniamus*. quòd licet in propositionibus actionũ perniciosa subtilitas sit sublata. vt. ş. e. dilecti. non tñ rectè propositionis aptitudo imo est necessaria. vt hic secundũ communẽ intellectũ, de quo hic in glo. fina.

¶ PRIMO opponitur quia videtur quòd imo in sequestrum quandoq; possessio transferatur. vt. ff. depo. l. licet. § j. & de acqui. pos. l. interesse puto. Solutio dicunt Ber. Io. Vin. Phil. & Inno. Aut ea mente depositio facta est apud sequestrũ ꝙ deponens eum constituat possessorẽ, & tunc possessor constituitur. vt in contrarijs. Aut non constat quod ea mẽte &c. & tunc in dubio videtur depositio facta, tanquã apud custodem, nec efficitur possessor. vt hic. Sed in legib⁹ allegatis. pro contrarijs notatur contrariũ, scilicet ꝙ sequester possidet nisi agatur quòd solum sit custos. & idem notat Ber. ĩ. de sequestra. pos. c. j. in glo. hoc ideò. & Hostie. hic vnde vel glo. Ber. hic posita malè dicit, vel intelligitur de sequestro. i. deposito, quod fit tantum ab vno. secundũ Nouellam. Vnde dicebat Inno. in prin. glo. iij. exponens verbum accepit hoc modo. *accepit* à te, & tunc planũ est: quia sicut possidebat quãdo tradidit, ita & potest, nisi ea mente &c. vt in glo. vel vbi dicit ea mente, subaudi quod præsumitur nisi contrarium agatur expressè. Cyn. C. de prohi. sequestra. l. vnica. dicit, quod in sequestratione voluntaria quę fit de cõsensu sequestrantis, transfertur in dubio possessio in sequestrum. & sic intelliguntur glo. contrarię. ¶ Vnde circa hoc distinguas, quia aut ille qui ante sequestrationem possidebat vult ea nõ obstante possessionẽ retinere, vt quia in ipsa sequestratione, aut incontinẽti ante vel post, de hoc ꝓtestat⁹ est, vel dicit ꝙ saluo iure suo, aut causa custodiæ solum sequestrationẽ faciebat. Et tũc possessionem nõ amittit. vt. l. interesse puto. in fi. vbi de hoc. aut constat de contrario. videlicet ꝙ deposuit apud sequestrum ea mente quòd efficeretur possessor, & tũc certũ est possessionem amittit, & transferri. vt. l. interesse puto. i. responso. & l. licet. § j. Aut est dubium, & tunc interpretamur possessionem amissam, & translatam. vt notat etiam Accursius in dicta. l. vnica. & de verbo. sig. l. sequester. & l. interesse. alleg. & Bern. Inno. & Hosti. ĩ. de sequestra. pos. c. j. & Hostie. & Nouella. hic. Nec ob. hæc decret. quia textus innuit quòd fuerat actum cõtrarium: scilecet de necessaria sequestratione quæ fit ad mãdatum iudicis in decem casibus ibi notatis per eum in prima oppositione. de quibus videbimus. ĩ. de sequestra. pos. dilectus. Potest etiam distingui, vt supra, quia aut constat ꝙ noluit amittere, nec transferre eo modo quo dixi in alio casu, & tunc retinet possessionem. per. l. interesse. allegatam. ar. ff. de no. oper. nunti. l. de pupillo § si quis opus. Aut constat de contrario. eo modo quo dixi in alio casu, & tunc transfert, & amittit. &c. vt in. l. interesse. primo responso &. l. licet. & ita hic notatur in glo. quæ fuit Io. & per Vincen. Phi. & Inno. aut est dubiũ, & tunc quòd etiam hoc casu possessio trãsferatur. Cynus vbi. ş. arguit, & probat primo per. l. interesse. allegatã, & quia iudex facit amittere possessionem. ff. de aqui.
11 posse. l. qui vniuersas § item cum prætor. & quia † quod iudex facit partes facere vidẽtur. C. de euic. l. ob. causam nisi diceret iudex saluo iure vtriusq; partis. vt. ff. qui. mo. pig. vel ypo. sol. l. si debitum § j. ipse tamen post Iacob. de Ra. & Pe. de bel. perti. determinat contrarium, videlicet quòd in sequestratione necessaria possessor suam possessionẽ non amittit. allegat primo. ff. de aqui. posse. l. iij § genera. & l. si quis authoritate. ita quia certi sunt modi perdendę possessionis, de quibus iste non est. simile. ar. ff. de ij. qui sunt sui vel alie. iu. l. patre furioso. & de ac. & ob. l. obligationum § placet Probant fortius, quia sicut est reperire sequestrationem voluntariam, & necessariam: sic est reperire nouationem voluntariã & necessariam. Sed voluntaria nouatio perimit fideiussores & pignora, non autem necessaria. vt. ff. de noua. l. aliam. Et
21 est argumen. à simili. Item quia † sicut alia est causa fideiussionis voluntariæ, & necessariæ, ita & sequestrationis. vt. ff. qui satisd. cogun. l. si fideiussor § necessaria. notatur de offi. dele. ab arbitro. libro sexto. vbi multa similia dedi, & sic secũdum eos manus Regis, vel iudicis non priuat aliquẽ possessione sua. Dicunt etiam quòd licet in sequestratione voluntaria perdatur possessio, sequestrans tamen non perdit effectum possessionis quantum ad iudicium, & onus probationis. & quantum ad libellum. verbi gratia dum agitur petitorio incombit onus probandi actori, & si non probauerit restituetur possessio sequestrato reo. vel procedet libellus actoris interdicto vnde vi sequestratione non obstante. Facit de verbo. oblig. l. si olim. in prin. dicunt tamen quòd per satisdationẽ oblatam à possessore euitatur sequestratio. vt. ff. de offi. præsi. l. senatus. in fi. Et est expressum. C. de agrico. & cẽsi. l. litibus. vbi colligitur practica circa sequestrationes. Et concordant hic Nouella & Henri. & Iacob. de Are. & Bartho. in. l. interesse. alleg. & Iaco. Butriga. C. de prohib. sequestra. l. vnica. Et Laud. & Pau. in cle. vnica. de sequestra. pos. Et dicit Hen. quod sic in parlamento Frãcię obseruatur, & remittit de materia sequestrationis ad notata Car. ĩ. de re. iu. locupletari. & Collect. hic addit Bartho. in dicta. l. interesse. ꝙ in. c. j. ĩ. de sequestra. pos. est tex. quòd etiam in sequestratione necessaria transfertur possessio in sequestrum, si hoc appareat procedere de voluntate iudicis sequestrari mãdantis. vbi enĩ sequestrãti mandatur possessio restitui, ex quo infertur, quòd est ibi penes sequestrum, quod videtur hic velle Hosti. & Collect. cum plures deponunt, & aliud actum non est. Car. in regula locupletari. notare videtur, quòd remanet penes sequestrantes, nisi aliud actum sit, licet neutra pars contra aliam de huiusmodi possessione iuuare se posit, nisi demum illa pro qua feretur sententia. ¶ Subdit Collectar. quòd hæc decret. videtur esse contra prędictos dominos, nisi intelligatur quòd authoritate iudicis facta fuerit sequestratio. vel planius vt secũdum eum videtur dicere Inno. dicendum quòd hic non fuit propriè sequastratio, sed potius depositum, quod fecit iste nobilis. quia bene inspicienti vbi plures voluntariè deponunt possessionẽ penes eos remanere nõ potest possessio. quod placet Host. vt dixi quia qua ratione esset penes vnum, & penes alium? Et sic duo insurgũt rem eandem & eodẽmodo possidere, ꝙ est impossibile. Nec ob. c. j. de sequestratiõe allegatũ, quia bene fit restitutio rei quam ciuiliter, & non naturaliter possideo. secundum eum. Sed hoc verum puto dum vterq; se possidere contendit, & agunt inter se interdicto vti possi. nam habet locum tunc ratio de qua. ş. Sed si solus possideret, quanquam alter non possidens pro sequestratione iudiciali instasset, aut in eam consensisset, nõ propter hoc dicerem possessionem fuisse translatam in sequestrum. quia nec tunc duo deponerent sed vnus solus, & quia tunc haberent locum rationes dictorũ doctorũ. Decretalẽ autẽ istam intelligo in sequestratione volũtaria. vel si in iudiciali loquatur. fuit actũ ꝙ trãsferretur possessio, aut quod verius est textus, & non exprimit an possessio translata fuerit, vel nõ fuerit in sequestrũ, sed solũ dicit, quod quia iste nobilis vendicans ius patronatus testes adduxit ad probandũ, ꝙ tempore sequestri possidebat, nec reiuẽdicationem intẽtare, nec ipsius restitutionẽ poterat postulare. Quia

ex confessione

ex confessione sua tacita sic approbat, ꝙ nó penes milites cō
tra quos agebat erat possessio Sed quòd vel apud eū reman-
serat, vel transiuerat in sequestrum. dicā fortè aliqua io dicta
cle. vnica. vbi de hoc per Symo. de Brosano.
¶ SECVNDO opponitur contra tertium notabile, quia
imo videtur quòd reiuendicatio detur possidenti, datur enī
possidenti cōtra cōmodatariū, seu depositarium ratione de-
tentationis, quam habet. vt. ff. de reiuendica. l. officium. & de
pecu. l. depositi. in prin. ¶ Item quia confessoria datur etiam
possidenti. vt. ff. si serui. ven. l. si fortè §. j. & l. sicuti. Soluit In-
no. quòd hic non agebatur contra depositariū, contra quem
agere poterat, vt in contrario. maximè si possessioné interuer
tisset. ar. ff. de vi & vi arma. l. colonus. Sed agebat contra mi-
lites Capuanos. Sed contra, quia nec illi possidebant, nec pos
sidere poterāt istam ecclesiam. vt. j. de prescrip. causam quæ.
ergo eam non poterant ab inuicē vendicare etiam si cessaret
ratio, quā ponit textus. ¶ Dicit Inno. quòd istud argu. non
valet, nam reiuendicatio bene datur mihi ratióe iuris, quod
habeo in re quæ nec mea est, nec possessa à me. ar. ff. de contra
hē. empti. l. qui tabernas. & de. le. j. l. qui dom⁹. aliàs si domus.
vnde potuisset talis libellus valere. vendico talem ecclesiā à
talibus militibus, quia in ea habeo ius patronatus. secundum
13 Inno. ¶ Sed contra hoc dictum opponitur † quia reiuendi
catio non competit nisi pro corporalibus. ff. de reiuendica-
tio. l. j. §. per hanc. & l. vendicatio. secundū Innno. de quo di-
cam. j. tractatu quarto in quæstione prima. Ex quo etiā in-
fertur contra literā istam, quæ innuit contrariū. s. quòd pro
iuribus incorporalibus competit reiuendicatio. licet hic ine
ptè proponeretur. quia possidenti non cōpetit. vt. ff. de alie.
mu. iud. cau. fac. l. fi. secundū eum. Respondet quòd hic largè
sumitur reiuendicatio pro actione in rem. Sed finaliter dicit
quòd hæc responsio sibi non placet, quia per hoc quod dictū
est, quòd confessoria competit etiā possidēti, & si: non pro-
pter hoc debuisset inepta petitio iudicari. ¶ Dicit ergo Inno
cē. quòd potest dicere quòd iste M. petebat ab istis militibus
ius patronatus, quasi à possessore aliàs possessoribus, & ꝙ hęc
est actio in rem, sed non per omnia imitatur naturam reiuen
dicationis. Quia datur pro incorporalibus, nec etiam natu-
rā confessorię quæ tantū datur nó possidenti, & contra possi-
dentē tantum. ¶ Sed caue, quia contrarium est verum, & hic
notatur per Ber. & dicam. j. tractatu. iij. q. vij. circa prin. De
qua actione in rem habes secundū Inno. ff. si vsufruc. petat. l.
vlt. §. vltimo. & insti. de ac. §. j. & dicit quòd hac actione agitur
j. de excep. cum venerabilis. j. de maio. & obe. inter quatuor.
sed aliter respódet & dicit, quòd hic nó repræhéditur M. quia
ineptam actioné nominauerit. s. reiuendicationé pro cōfesso
ria possidenti cōpetente hic acceptā. Sed de hoc dicā infra tra
ctatu. iiij. q. ij. Sed quia intétioné habebat ineptā, scilicet quòd
possidés peteret possessióem quā habebat, vnde bene hic pro
nuntiauit suam intentionem non tenere, & sic pronūtiat. ff. si
mēsu. fal. mo. dixerit. l. prima. §. primo. Et propter hoc dicitur
actio inepta, quòd ex ipsis actis quę in ipso iudicio fiunt appa
ret. secundū eum. Et facit hoc optimè ad ea quæ scripsi in ex-
positione literæ in verbo nihilominus, & in notula præceden
ti. Plus dicit Inno. quòd si quis rectam haberet intentioné eti-
am si nominaret actionem ineptam, vt quia diceret. Peto ta-
lem fundum à te, quia ad me pertinet iure dominij, & propo
neret ad hoc actionem ex locato, bene teneret eius intentio,
& probato dominio per se, sententiam reportaret, licet actio
in libello nominata esset omnino inepta. Super quo vide om
nino quæ scripsi in expositione literę, in verbo absoluétes. in
prin. Infert Inno. ex premissis quòd bene competit confesso
ria ei qui non est in possessióe iuris patronatus, sed tamé ius
patronatus habet, videlicet contra ipsum qui ipsum prohibet
vti iure patronatus, vel se liti obtulit. vt. ff. si serui. ven. l. ij. §.
hec actio. & l. loci §. si quis mihi. & l. si quis diuturno. & si
vsus. peta. l. vltima. ¶ Sed quare ergo iste M. propter ineptitu
dinem repellitur. respondet Inno. quod quia ipse non tantū
ius habebat, sed etiā possessioné, vt hic ꝓbatur: ideò malè inten
tabat reiuendicationem, vel cōfessoriam actionem in rem. se-
cundū eum. Et ita redire videtur Inno. ad cōmuné lecturam
huius decre. & recedere ab alia lectura singulari, quā teugi. s.
in ver. vel aliter. Sed quam ergo actioné poterat intentare iste
M. respondet Inno. quòd huic satis bene posset cōpetere ne-
gatoria, quia ius patronatus possidebat in ecclesia & bene cō-
peteret ei, quia ius patronatus habebat, & contra eum qui ius
in re de qua agitur possidet. vt. ff. si serui. vē. l. ij. & de vsucapi.
l. naturaliter. vel melius secundū Inno. dicas quòd iste M. qui
habebat possessionem, & similiter dicebat se proprietaté ha-
bere, competebat interdictum vti possi. pro molestijs. secun
dū Inno. vel. q. vti possi. quæ sibi competit si impediatur vti
iure suo. de serui. l. h. & si serui. ven. l. j. §. Pōponius. vel sibi cō-
petit officiū iudicis. s. de offi. iudi. c. ij. secundū Gofr. tangam
j. tractatu. iiij. q. ij. Sed in quo inepta dicitur hæc petitio? res-
pōdet Inno. quòd in hoc, quia iudex nec absoluere potest se
cundū eam nam si absoluat reū, non prodest ei quia non pos
sidet: & sic ex hoc nihil lucretur. & si postea inciperet possi-
dere nó obstaret ei exceptio rei iudicatę propter nouā posses
sioné. Item nec eum cōdennare potest, cū sit impossibile, & cō
tra ius quod rem restituat quā non possidet, nec possedit vel
ad minus dolo possidere non desijt. secundū Inno. j. de exce
pti. aduersario. nec etiā detinet secundū Pe. & Abba. vt patet
quia fatebatur sequestrū detinere. secūdum Nouellam. Ergo
auté totā glo. Inno. sic summare curaui licet cōcidat in pluri-
bus cū glo. Ber. eo quòd notabilis est, & expositione egebat.
Hosti. auté dicit ꝙ non est de ijs curandū canonistę. cui suffi-
cit quòd simpliciter factū proponat. s. e. dilecti. x. quòd ad-
uocatus istius M. fatuus fuit, quippe qui actioné expressit, for
tè vt Raby. videtur, sed si tacuisset Philosophus fuisset. & c.
¶ Occasióe notatorū in oppositióe. ij. de trib⁹ expedit hic tra
ctare. primo de reiuendicatióe. Secūdo de cōfessoria. Tertio
de negatoria. de publiciana verò intédo tractare infra de re iu
dica. c. Abb. li. vj. & c. ¶ Circa tractatū primū reiuēdicatióis,
quæruntur quinq; per ordiné, primo quid sit reiuédicatio.
¶ Secundo quæ sunt eius principia, & vnde procedunt. Ter
tio ad quod cōpetat, & quę in ea veniút. Quarto quomodo
in ea formetur libellus. Quinto de modo probādi dominiū.
14 ¶ Quæro igitur primò † quid sit reiuēdicatio. & breuiter il-
lam ubi definio sic. reiuēdicatio. est actio in rem domino di-
recto, vel vtili contra possidenté, vel quasi rem corporalem
cōpetens ad declarationé dominij, reiq; restitutioné, ac fru-
ctuū pendetiū, siue extantiū. & patebit mēbrorū declaratio ex
sequentibus. Secundo quæro, quę sunt eius principia, seu quę
sunt necessaria ad hoc ꝙ competat. dicas ꝙ quædā sunt necessa
ria ex parte actoris & quædā ex parte rei. ex parte actoris do
minium directum, & vtile. & ex parte rei possessio, vel quasi.
Quasi enī possidet qui dolo possidere desijt, vt. ff. de reg. iur.
l. parem esse. & de reiuendicatóe. l. si auté §. is qui. directū auté
dominiū habet, qui habet plenū dominiū, & nullū aliū supe
riorem quantū ad dominiū. Et vtile dominiū habet, qui non
habet plenū dominiū sed alienū superiorem, vt vassall⁹, & em
phiteota. ff. si ager vectigal. l. j. §. fi. & como. l. si vt certo. §. si duo
bus. Similiter dicitur directus possessor qui verè possidet, &
quasi possessor qui dolo possidere desijt, vt. l. parem esse. alle-
gata. & C. de alie. mu. iu. cau. fac. l. vnica. vbi prædicta latius
in Cyno prosequere in tertia quęstióe. & vide etiā in quæstio
nibus. vtrū domino possidenti, & detinēti omni genere pos
sessonis cōpetit reiuédicatio, & vtrum reiuendicatio suppo-
nat aduersarium obligatum, & vtrū si tépore litiscontestatióis
deficiebat alterū de dictis principijs, ac post litem contestatā
& ante sentētiā superuenerit ad sententiā procedetur ex eisdé
actis. & an reo post litiscótestationé desinéte possidere sequa
tur cōdennatio. in vim vtilis, vel directi. & quid si post datio
nem libelli, & ante responsioné, & quid si culpa desinat pos-
sidere. quæ Cynus per decem quæstiones ordinatè ibi prose-
quitur. Quæ etiā diffusius tractata habes, per Io. Fa. & Io. Ro
lan. insti. de ac. §. j. vbi etiā tractatū reperies, an directa & vtilis
sint eædem actióes. Et an habens vtilé agens directa succum-

bat, & nunquid agens ex vna causa lite contestata possit aliã
prosequi. Et nunquid agens generaliter postea vnam causam
prosequens, & in ea succumbens possit postea aliã prosequi,
& nunquid succumbens in directa possit agere vtili. ¶ Item
qui sunt casus in quibus reiuendicatio cõpetere potest, non
domino, & an vtile dominiũ in rebus mobilibus reperiatur,
& qualiter habens custodiã rerũ illas vẽdicat. Et quid si actor
nõ dicit se dominũ in libello, sed propietariũ. Et qualis pos-
sessio requiritur ex parte rei ciuilis, videlicet vel naturalis, &
an ciuiliter tantũ possidens, hac actiõe teneatur, & an cõpetat
contra possidentẽ naturaliter tantũ, seu contra detinentẽ tñ.
& si agatur cõtra illũ qui dolo desijt possidere, cui incumbit
onus probandi huiusmodi dolum, & quid de illo si dicatur
culpa desiisse possidere, quæ omnia. Ioan. Fabri. ibi latè & Io.
Rolan. latius prosequũtur. Sed hęc causa breuitatis obmitto.
¶ TERTIO quæritur ad quid cõpetat reiuendicatio, &
quæ in ea veniunt, dicũt doctores legũ quòd cõpetit ad rem
corporalem singularẽ cõmertio hominũ, non exemptã, & di
cunt ad rem corporalẽ, quia ad incorporalẽ non cõpetit. Cũ
incorporalia non possideantur. sed ad illa cõpetunt cõfesso-
ria & negatoria, & probant per § j. insti. de act. ibi veluti rem
corporalem. & ex hoc dicere volunt quòd vendicari nõ po
test castrũ cum pertinentijs, quia in pertinentijs sunt multa
incorporalia, vt iurisdictio & homagia. Sed Io. Fabri. vbi. s.
dicit posse dici cõtra per l. j. § illud. ff. de vi & vi. ar. & l. in mo
dum s. ff. de cõtrahẽ. empti. & vẽd. t. remittẽs ad notata sua de
act. § præiudiciales. & § curare debet Ber. videt notare cõtra
riũ. j. de restit. spo. cum ad sedẽ. Pe. Hels. tenebat cum primis,
Quia incorporalia per se esse nõ possunt. vt. ff. de seru. l. serui
tutes. ij. & ideò per se vẽdicari non possunt. nec tanquã cor
pori inherentia. quia si vt corpori actoris male hoc. quia res
sua nemini sibi seruit. vt. ff. si vsufru. peta. l. vtifrui. Si alieno
corpori, ad hoc maltẽ. quia reiuendicatio non cõpetit nisi do
mino. Item Io. Rolan. quia res incorporales non possidẽtur.
ff. de acqui. re. do. l. seruus § incorporales. De hoc vidistis ali
qua dicta Inno. s. e. c. oppositione. ij. ver. sed cõtra hoc dictũ
& ver. dicit ergo Inn. Sed hoc decidam in dicto. c. si ad sedẽ.
Sed nunquid reiuendicatio pro vniuersitate iuris sicut est hæ
ditas, & peculiũ, & pro vniuersitate facti, sicut est grex. Dicũt
doctores legentes quòd nõ. ar. ff. de reiuendicatiõe. l. j. § fi.
¶ Item dicũt quòd oportet q talis res ab hominũ cõmertio
15 exempta non sit. † Quia res sacræ, & religiosæ quæ in nulli-
us dominio sunt, vendicari nõ possunt, nisi adiecta causa. iu-
xta. l. j. § per hanc. ff. de reiuendicatiõe. vel verius secundũ Io.
Fa. nisi per administratores, & prelatos nomine vniuersitatis,
vel ecclesiæ. C. de sacro. eccle. l. sancimus § j. Dicũt etiã prædi
16 cti docto. † quòd in reiuendicatione veniunt fructus penden
tes, vt. ff. de reiuendica. l. fructus. Item extantes naturales.
Item cõsumpti à malè fidei possessore, quia sic dolo desijt pos
sidere. vt. ff. de reiuendicat. l. ex diuersis. cum ibi notatis. Alij
petuntur officio iudicis. vt insti. de offi. i. iud. § & si in rem
versi. illorũ autẽ. cũ ibi notatis. præsertim per dictũ Io. de rei
uendica. l. non solũ. cũ. l. sequenti, & sequenti.
¶ QVARTO quæro qualiter formatur libellus, in reiuẽ
dicatiõe? dicas quòd libellus debet designare rem, & allega-
re dominiũ ex parte sua, & possessionem seu detestationẽ ex
parte alia, & cõcludere quòd declaretur illã rem esse suã, seu
ad eum iure dominij pertinere, & implorare officiũ iudicis,
vt cõpellat reum quòd sibi illã restituat. secundũ Pet. de bel.
perti. etiã cũ fructibus perceptis vel percipiendis secundũ di-
uersos canon. licet sint aliqui possessores qui nec tenentur de
perceptis. Et quicquid doctores disputent vsus causarũ non
admittit quòd sit necessariũ fructus declarari in libello, pro-
ut nec expensas. prout hæc satis colliguntur ex lectis & nota
tis, in. l. ex diuerso. & l. fructus. de reiuandica. & § illo cum
allegato. & quo lega. l. j. § quòd autẽ. & insti. de act. § curare. &
de fruc. & li. expen. l. fi. & C. si quis alteri vel sibi. l. si pecunia.
vbi omnino videas & etiã cũ dannis summa eorum expressa,
& expensis salua in omnibus taxatione legitima iudiciali. per
prædicta secundũ dictũ Io. vbi supra, saluo quòd si agitur cõ
tra illum qui dolo desijt possidere. aut culpa in casib' quibus
quis tenetur in culpa. de ijs tenetur libellus facere mẽtionem,
& nihilominus petere iudicis officio rei restitutionem, vt su-
pra secundũ Pe. de bel. perti. vel melius etiã iure actiõis, vt di-
cã infra in tractatu tertio questiõe. v. licet loco restitutiõis im
possibilis veniant interesse. Super quo ob dolũ iuratur in li-
tem. vt. ff. de reiuendica. l. qui restituere. cum ibi notatis. Item
debet declarare maximè parte instante, an dicat se dominũ
directũ vel vtilẽ, seu an agat vtili vel directa, & aliàs agendo
generaliter totum ius suũ deducere videretur, vt. ff. de excep.
rei iudica. l. si mater § eandẽ. & l. an eadẽ § actiões. Et ideò
fortè cautius est reo nõ petere hãc declarationẽ, vt obstet reo
exceptio rei iudicatę in totũ. Ideò super libello generali ad-
mitterentur articuli de vtroq;. Nam licet verbũ dominij re-
feratur, in dubio ad directũ. vt. l. j. § j. ff. si ager vecti. vel em-
phi. peta. hoc verum est de propria significatiõe. & in mate-
ria in qua alterum tantum cadit. Sed in materia quę vtrunq;
cõprehẽdit sicut in iudicijs vbi omnia veniũt de quibus non
est actũ specialiter, ne veniãt. vt. ff. de iudi. l. soluemus. vtrũq;
velit, vt in § actinnẽ. allegato, tamẽ & si diceret ad se pertinere,
nec diceret quòd iure dominij, libellus admitteretur. de fi. in
stru. inter dilectos. de excep. cùm venerabilis. nisi excipiatur
vel declarari petatur, quod fieri potest. quia verbũ pertinere
dubiũ est. & latã significationẽ habet. ff. de ver. sig. l. verbũ per
tinere. & fortius ad dictã declarationẽ vtilis dominij tenẽtur
emphiteota, & vassallus, quia minus ius habent.
17 ¶ † QVINTO de modo probãdi dominiũ videamus cir
ca, quod scire debes quòd causam acquisitiõis dominij proba
re oportet secundũ modos quos habes insti. de re. diui. & de
vsuca. cũ multis titulis sequẽtibus, & C. de pac. l. traditiõibus.
ff. de acqui. re. do. per totũ. & super causa emptionis quatuor
probare oportet. videlicet vẽdicationẽ, traditionẽ, precij so
tionẽ, & dominiũ venditoris. vt patet ex ijs quæ leguntur, &
notãtur. ff. de acqui. re. do. l. nsiquã. & l. traditio. insti. de re. di
ui. § venditę. & § per traditionẽ. nec sufficit probare quòd vẽ
ditor pro domino haberetur. vt colligitur ex notatis Cyni.
C. de proba. l. cũ res. in. q. ij. nisi probaretur quòd ipse, & præ-
decessores sui rem tanquã domini tantopere tenuisset. q de
initio hominũ memoria non extaret. secũdum dictũ Io. vbi
supra. ar. s. de prob. si arbiter. de aqua plu. arcẽ. l. j. § fi. de aqua
co. & esti. l. hoc iure § ductus aque. amittitur enĩ dominiũ
tanto tempore. ff. de aqui. re. do. l. aliàs nunquã § thesaurus.
imo forsan sufficeret de xxx. annis sine titulo, per notata. ff. de
condi. l. si quidẽ. secundũ eũ, Et si vis videre latius positiões &
articulos huius actionis recurre ad Specu. de propric § j. &
de ac. seu peti. § sequitur. ver. itẽ notat. Circa tractatũ secundũ
de confessoria, quæro primo quid est cõfessoria. dic secundũ
18 Pe. de bel. perti. quòd † cõfessoria est actio in rem cõpetens
alicui ratione seruitutis sibi debitæ, vel fundo contra impedi-
entẽ ad declarationẽ sui iuris, vel quasi sui. quòd sit in rem, pa
tebit infra. quòd ad declarationẽ, patet ex ijs quę in vendica-
tiõe sunt dicta. Quare dicitur sibi vel fundo, hoc est quia per
sonales debentur personæ, Reales siue prædiales debentur fun
do. vt. ff. si serui. vẽ. l. & si fortè § etiã & de nego. gest. l. qui alie
na § fi. dixi contra impedientẽ, & intellige quecunq;, siue sit
dominus fundi seruientis, siue nõ, vt. ff. si serui. vẽ. l. si quis diu
turno. Dixi vel quasi sui, propter creditores & superficiarios,
quib' cõpetit vtilis. vt. ff. si ager vecti. l. j. § qui in perpetuũ. &
notatur insti. de act. § æquè in glo. & latius per Io. Fabri. circa
glo. vbi. Petrus predicta latè prosequitur.
¶ SECVNDO quæritur vnde procedit confessoria. dic
quòd sicut in reiuendicatione requiruntur, videlicet dominiũ
tum ex parte agentis, & possessio seu restituẽdi facultas, ex par
te rei: sic in cõfessoria requiritur ex parte actoris, q seruitus sit
acquisita, & cõpetat agenti, & ex parte rei quòd præstet impe-
dimentum. secundũ dictũ Io. in dicto § æquè.
¶ TERTIO quæritur cui cõpetit cõfessoria. dic q illi qui
habet debitã seruitutẽ sibi, vel fundo suo, vel quasi suo. quorũ
verborum

verborum expositio patet ex dictis. secundū Pe. de bel. perti. alibi. ſ. Sed ſubaudi & per patientiā conſtitutā. non enī ſufficit quòd ſit ex pacto ſeu conuentione debita, imo oportet ꝙ per patientiā quaſi tradita ſit. vt. ff. de ſerui. l. quotiés. ij. & de ſerui. ru. præ. l. j. in fi. Sed ſubaudi etiā. & per vſum illius qui acquirit per iura prædicta. Et aduerte, quia ad plenā euacuationē huius materiæ multa alia eſſent examinãda, & primo &
19 principaliter † quibus modis ſeruit⁹ acquiratur. & ſpecialiter qualiter acquiratur per venditionē, & qualiter per legatū, & qualiter per præſcriptionē, & tunc quãtum tempus eſt neceſſariū, & qualiter bona fides, & qualiter titulus, neceſſarij ſint in tali præſcriptiōe, & quid quantū ad hoc de ſeruitu;s, & præſtationibus, & quę differentia quantū ad hoc inter ſeruitutem formandā ſiue acquirendā, & formatā ſiue acquiſitā, & à quo tempore incipit huiuſmodi præſcriptio ſeruitutis, & quis ſit modus probandi in iſtis. & qualiter actus cenſentur fieri cauſa curialitatis, vel animo vtendi iure ſeruitutis, vel alijs, & ad quid valet probatio, vſu informata vel formãda. & qualiter oporteat probare bonā fidem, & quis erit modus eam probãdi, & qualiter probabit, ꝙ non vi, non clam, non pręcario, & pro quãto tempore neceſſaria eſt bona fides, & qualiter prohibitio conſtituat malam fidem, & qualiter in vſu potentioris præſumitur mala fides, & qualiter in præſcriptione vſufructus timl⁹ eſt neceſſarius, & nūquid poſſeſſor malæ fidei. xxx. annorū acquirit cōfeſſoriā, & nūquid poſſeſſor fundi cui debetur ſeruitus confeſſoria agens, tenetur ſe probare dominū fundi, & quid ſi agitur poſſeſſorio, pro iure ſeruitutis, & qualiter expedit allegare dominiū vel quaſi, ſeu directū vel vtile, vt probationes recipiãtur in vtili. quæ omnia latè pertractat Io. Fabri. & latius Io. Rolan. in dicto § æquè. Super quibus etiā vide Cyn. ſi. C. de ſerui. & aqua. l. j. & . ij. vbi etiam plenè de ijs. Sed ſufficiat remittere ad loca prædicta.

QVARTO quęritur contra quē competit confeſſoria, & certū eſt quòd cōtra dominū rei ſeruiētis, qui impedit vti ſeu etiā quēuis poſſeſſorē, eiuſdē ſic impedientem. vt. ff. ſi vſufruc. peta. l. ſi vſufru. § ſed vtrum. imo & contra quenlibet alium impedientē ſecundū Pe. de bel. perti. vbi. ſ. ar. ff. ſi ſerui. ven. l. ſi quis diuturno. ad inſtar reiuendicationis quę cōpetit contra detentorem pro eo qui habet reſtituēdi facultatem. modo quicūq; impediens habet facultatē pręſtandi patientiam. & non impediendi, & tamen ſecus in actione aquæ pluuialis. vt. ff. de aqua plu. arcen. l. ſi in publico § fi. & . l. apud § aquę. Quia illa tenetur ſolus dominus, & hoc verū vbi per cōfeſſoriā volo cōſequi patientiā, & nō aliud. nam ſi aliud quā patientia peteretur puta reparatio parietis, vel aquæ ductus quantū ad hoc agi non poteſt, niſi contra illum qui ad hoc teneretur, puta contra dominū, vel poſſeſſorem. ar. eius quod dictum eſt de aqua plu. ar.

¶ QVINTO quæritur quare confeſſoria appelatur. dic ꝙ cōfeſſoria appellatur: quia ad hoc tendit vt quis confiteatur ſeruitutē, & econtra dicitur negatoria: quia ad hoc tendit vt negetur. ſecundū Pe. vbi. ſ. vbi de hoc etiā in glo. & per Dy.

¶ SEXTO quæritur ad quid cōpetit confeſſoria, & quæ in ea veniunt. dicūt doctores legum primo quòd impediens ceſſet ab impedimēto. ſecundo quod reſtituat ſeruitutē, & intereſſe. tertio quòd caueat de nō impediendo. primū probãt per. l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſerui. ven. & ſecudum, per. l. loci § in confeſſoria. & tertium. per. l. egi § fi. e ti. Sed Petrus dicit ꝙ confeſſoria non cōpetit niſi ad declarationē ſeruitutis, ſicut nec reiuēdicatio ad declarationē dominij. vt patet ex dictis. & quòd alia cętera omnia in hac ſicut in vendicatione officio iudicis veniunt, ſi agātur ſuper declaratione. vt. ff ſi ſerui. ven. l. ſicuti § ſed ſi quęratur. & ſic declaratio venit in iure actiōis tantū. Cætera iudicis officio mercenario propter danna & intereſſe, quæ ante litē conteſtatā contigerunt, quæ veniunt iure actionis. alia vorò poſt litē conteſtatā obuenientia officio iudicis. vt in le. harum. ff. ſi ſeru. ven.

¶ SEPTMO quæritur quomodo formatur libellus in cōfeſſoria, cōcludebat Rauffre. vt cōdenaretur reus ad deſiſtendū, fructus & intereſſe reddendū, & cauendū de impediret in futurū. Sed Iaco. de Ra. & Pe. de bel perti. dicunt concludēdum ad declarationē ſeruitutis, vt in § ſed ſi queratur. quia debetur ſeruitus ſecundū indigentiā rei vt. ff. de ſerui. ru. præ. l. certo generi § fi. Et ideò de huiuſmodi indigentia debet fieri mentio in libello, in reali actiōe, & idē in perſonali propter vſumfructū inſolidū ad fructuariū pertinentē. ff. de vſufruc. l. vſufructu legato. Formetur ergo ſic, fundo meo fundus Titij debet ſeruitutē, eundi, agendi cum vti vellē ſecundū indigentiā rei, Titius me impediuit, peto igitur pronūtiari ſeruitutē fundo meo cōpetere, & deberi. & imploro officiū vt eū ceſſare faciatis ab impedimēdis, & cōpellatis cauere ne impediat infuturū, & quia dannificatus ſum in centū ꝙ in illis cōdēnatis eum. & ſi vltra patientiā aliquid ſit dandū, vel fiendum, imploretur officiū, vt ad id dandū, vel faciendū, ſeu tollendū in futurū ſi tolli debeat. Super quo videãtur notata inſti. de act. § præiudiciales. etiā cōdēnetur. tamē quod dictū eſt de officio iudicis circa ceſſationē non placet, quia imo peti poteſt & debet iure actionis. vt dicā infra in tractatu ſequēti quæſtiōe quinta. Specificari tamē debet modus impediendi, fortè quia non ſinit trãſire illū vt debetur, quia ex modo huiuſmodi cōcluſio variatur. quia ſi impedit ſe opponendo in perſona cōcluditur vt ſupra. Si autem fecit parietē in loco vbi habeo ius eundi, cōcluditur vt ceſſet ab impedimēto, & tollat impedimentū quod appoſuit. vt. C. de ſerui. l. ſi quid. vel ſi natura ſeruitutis id exigat, vt reus aliquid faciat, vt ꝙ reficiat parietē pro ſuſtinendo tigna mea agam vt reficiat. Nō tamen placet Io. Fa. de indigentia rei neceſſariā eſſe metionē in libello, nec fit communiter ſecundū cōmuunē vſum. quanuis Iaco. & Pe. ſint in cōtrariū. Item ſpecificari debet modus per quē fundus dominans pertinet ad agentem videlicet an directo. vel vtiliter, vt ſciatur an directa, vel vtilis cōfeſſoria cōpetat propter creditores, & ſuperficiarios vtiles dominos.

¶ Per quæ patet prelatos & miniſtros eccleſiarū agentes ſuo nomine tanquā prælatos directa confeſſoria debere ſuccumbere. quia enī domini nō ſunt, debent quaſi cōfeſſoriā intentare nomine tamen eccleſiæ poſſent intētare directā, quia eccleſia domina eſt. vide Inno. de off. or. c. querente. de verbo. ſigni. Abbate. & Io. Fab. inſti. de re. diui. § nullius. & Spec. de cauſa poſſeſſionis colluoo a vltima. Sed quæres quid magis conſequimur in effectu per confeſſoriā quā per interdictum vti poſsidetis? dic quòd hoc. quia per interdictū vti poſsi. ſolū cōſequimur quòd aduerſarius prohibeatur impedire, qui licet in confeſſoria oporteat probare proprietatem ſeruitutis, & in interdicto ſolam poſſeſſionē. In hoc autē largior eſt ſal
21 tem † cōfeſſoria. quia poſsidenti & nō poſsidenti cōpetit, ſed interdictū poſsidētitantū datur. vt. ff. vti poſs. l. j. § interdictū ſi. Item ſentētia lata in confeſſoria cauſat rem iudicatā contra illum, cōtra quem lata eſt, & eius fideiuſſores, & cōpellitur cauere pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, vt. l. harum. allegata. In interdicto nec cauet pro ſe nec pro ſucceſſoribus, quin imo poteſt dici quód in interdicto hęres non cōpellitur per ſententiam latā contra prædeceſſorē. quia poteſt eſſe ꝙ habet aliam cauſam impediendi, nec actio in factum ex re iudicata daretur contra ipſum ex turbatione, quam ipſe facit, ſed turbatione prædeceſſoris, ſi quid intereſſet. ſed ſecus in confeſſoria. per. l. harum allegatā. Sed dic melius, vt notatur per dictum Io. & alios inſti. de interdic. § retinendę, & c. ſequitur.

¶ Nunc autem ad tractatū tertiū deſcendamus de nagatoria & hic quæro primo: quid ſit negatoria? dic ſecundum Pe. de bel, perti ꝙ eſt actio in rem cōpetens alicui ratione rei ſuę vel quaſi ſuę reſpectu aduerſarij cōtraventē in re illa aliqua ſeruitute ad pronūciandū aduerſario ius nō eſſe vtēdi. dicit. *actio in rem*. per § æquè. dicit. *rei ſuæ*. per l. ij ff. ſi ſerui. vē. dicit. *vel quaſi ſuæ*. quia bonæ fidei poſſeſſori, & ſuperficiario competit. vt not. in dicta. l. ij. Dicit. *reſpectu aduerſarij*. per. l. loci § cōpetit. ff. ſi ſerui. ven.
22 ¶ † SECVNDO quæritur vnde naſcitur negtoria dic ꝙ non naſcitur, ſed competit, ſicut & aliæ reales, & habet duo

principia materialia, videlicet ex parte actoris, dominiū seu ius in re, atq; libertatem: & ex parte rei vsum atteotatum. patet ex dictis.

¶ TERTIO quæritur cui cōpetit, dic quòd domino, vel quasi: sicut de cōfessoria dixi ar. ff. si serui. ven. l. ij.

¶ QVARTO quæritur contra quē cōpetit. dicit Placentin⁹ quòd cōtra dominū cui debita fuit aliquādo seruitus, & non cōtra aliū. Sed Accursius cōtra, in l. ij. & l. sed si fortè. §. hæc actio. ff. si serui. ven. Pe. de bel. perti. dicit q doctores cōsueuerūt determinare q datur contra quēlibet impedientem etiam si non cōtendat sibi deberi seruitutē: nā confessoria cōpetit cōtra quēlibet. vt. l. si quis diuturno. & dixi. s. Distinguit tamē, quia aut impedimentū apponit in genere seruitutis, vt volo piscari stagnū meū, dicit quòd noo possū nisi tibi dē x. vel quid aliud, & tunc indubitatū, quia seruitutē ex qualitate facti vis vēdicare quin cōpetat negatoria. aut me impedis tali impedimēto q ex qualitate facti non cadit in materia seruitutis. quia fortè dicis rem ad te pertinere, & tunc nō agitur negatoria, sed iniuriarū, aut vti possidetis, & scietur hoc, quia forte hic dicebas q cōtingit cōmuniter. quia cōmuniter impedientes dicunt cur impediūt, sed hoc cessante ad interrogatoria recurratur. ff. de interro. act. l. j. secundū Pe. Sed fortè non teneris talibus interrogatiōibus respōdere, quia per hoc cogeris quodāmodo tuū titulū dicere. cōtra. l. cogi. C. de pet. hę. dici ergo potest negatoriā dari, etiā contra illū qui nō vtitur iure seruitutis. vt. ff. si serui. ven. l. fistulas. & l. si quando. & arbo. fur. cęsa. l. fi. scdm dictū Io. vbi supra. licet gl. videatur tenuisse opinio. Pe. ff. de aqua pluu. arcē. l. apud Trebatiū. §. idē Trebatius. & ff. si serui. ven. l. si cū mens. & facit quod not. e. ti. l. ij.

¶ Sed io veritate de præsenti opinio Pet. magis mihi placet. Quia negatoria dicitur quòd ad hoc tēdat, vt negetur alij seruitus, vt patet. ff si serui. ven. l. ij. in prin. & notat in d. §. æquè versi. ecōtra quoq;. qui alias pro. §. allegatur. Præterea quia aliter inter possessoriū huius actionis negatorię realis, quod dari potest. ar. ff. de serui. l. quotiens enim. in fi. & interdictū vti possi. nulla differentia esset. Item probatur per dictū. §. æquè. versi. ecootra: nam verbū ecōtra est dictio implicatiua, & implicat q circa eandē materiam locū habent cōfessoria & negatoria, licet opposito modo: prout notatur de verbo secus. de cōcel. præben. cum ei quē. §. secus. in prin. in cle. & patet ex textu literę versi. ecōtra. vbi prosequitur exempla dūtaxat in materia seruitutū. Nec obst. l. fistulas. & l. si quādo. allegatę, quia re vera loquūtur in materia seruitutū si bñ inspiciātur. ¶ Præterea forsam probabiliter dici pōt q cogi deberet impediens dicere saltem in genere an iure, vel non iure, si prætēderet impedire, prout cogitur hæreditatis petitione cōuentus, vt in. l. cogi. allegata. & si iure se impedire prætendat, ius illud nō potest aliud dici q̃ seruitus. Sed valde probabiliter forsan oppones, & dices, q sicut petitio hęreditatis quæ de sui natura propria cōpetit cōtra illū qui cōtēdit se hęredē, daī etiā cōtra illū qui hæreditatem possidet, nec causam aliquam iuridicā prætendit. de peti hęre. l. regulariter. & l. pro hærede. §. fi. cū duabus legibus sequentibus. Sic actio negatoria cōtra illū qui impediendo pręte ndit se ius seruitutis habere, datur etiam contra illum qui impedit, & nullā causam iuridicam impediendi pręte ndit, alioquin melioris cōditionis videretur iniustè quàm iustè impediens. de preben. cū qui. li. vj. & ex improbitate mali, vel nullius tituli allegati, cōmodū absolutionis reportaret. ff. de neg. gest. l. si negotia. cū. xv. cōcordātiis ibi signatis. ¶ Sed rūdeo, & dico sequēdo mētē Pet. probabiliter sic posse distingui. Quia aut impediens nullā cām impediēdi allegat, nec ex parte proprietatis, nec ex parte possessionis: tūc cōpetat negatoria cōtra eū per ꝓximè dicta. Et pro eo, quia impedire de facto libertatē, est ad quoddā genus seruitutis eā reducere. vt. ff. de cōdi. & demō. l. Titio cētū. §. Titio: & sic saluetur opinio prædicti Io. aut allegatur cā impediendi ex parte proprietatis, vel possessionis: & tunc aut illa dicitur, vel ex natura facti apparet, q pręte nditur esse proprietas, vel possessio seruitutis, & tūc cōpetit negatoria, & hoc clarū: aut talis cā nō dicit, nec ex natura facti pretēditur cōcernere proprietatē, vel possessioo ē seruitutis, sed alterius iuris, puta dnij, & tūc negatoria cessat, sed cōpetit vti posse, vel vñ vi, aut reiuēdiatio, vel alię actiōes secundū principia earundē. & scdm hoc intelligat. & saluetur opinio Petri.

¶ QVINTO quæritur ad quid cōpetat negatoria, & quæ in ea veniūt. doctores legū dicere cōsueuerūt, q competit ad hoc q pronūcietur res agētis esse libera, & q caueatur, & ad fructus & interesse. Sed scdm Pe. cōpetit solū, vt declaretur nō esse ius aduersario vtēdi tali seruitute, vel tale impedimētū facere, & q cætera oīa veniūt officio iudicis, vt in cōfessoria dictū est. Probat qa si ageretur vt ꝓnūciaret res libera, nō pōt agere ille qui debet alij talē seruitutē, cōtra. l. loci. §. cōpetit. ff. si serui. vē. verū diceret, nisi adderet in petitiōe declarādę libertatis, quo ad aduersariū. Spe. nō facit tātā solēnitatē, imo cōcludit solū q aduersarius ꝓhibeatur. in Spe. de cau. posse. §. nūc dicendū. ꝓpe finē. §. Dicit Io. Fa. q opinio Pe. probabilior est de iure, licet ꝓ Spe. videaī expræssū. C. in quib⁹ cau. l. j. scdm eū. Io. Rolā. dicit q opi. Pe. nō est vera de iure, quia habet q sola declaratio venit iure actiōis, & tñ etiā desistētia iuris actiōs venit scdm eū. & facit. ff. si vsufru. pe. l. vti frui. i fi. vbi dicit textus, q in cōfessoria officiū erit iudicis. vt securus cōsequatur fructuarius fruēdi licētiā, & in negatoria erit officiū iudicis, ꝓprietatis dñs ne iquietetur. Sed hoc magis facit contra eū. s. q prædicta officio iudicis veniāt. & eadē est in rei uēdicatiōe difinias, videlicet an restitutio rei petaī iure actionis, an verò officio iudicis. Et reperio q Raufre. Odo de senonis. Pe. holie Iac. Butriga. & magis Phi. de pōte. & dñs Io. Rolā. modern⁹ Ambiañ. Epus cū multis sequacib⁹ tenēt, q re stitutio venit iure actiōis, & sic cōiter tenēt glosatores doctores antiqui, & præteriti. Probatur pars ista, videlicet q in reiuendicatiōe rei restitutio, & in negatiua desistētia, & in cōfessoria patiētia, seu potius cōdennatio ad ista facienda, seu pręstanda venit iure actionis, seu petitiōis, hoc modo. nā cū agitur de iuribus & rebus singulariū personarū, iudex nō procedit ex officio, nec etiā suū officiū exhibet non postulatus. vt. ff. de dao. infec. l. iiij. §. hoc iudiciū. & l. cū postulassem. e. ti. & ff. de rei ven. l. officiū. & l. qui restituere. ¶ Notat Inno. de iureiu. ad nostram. in glo. fi. igitur non condēnabit seu compellet ad restitutionē, seu desistētiā aut patiētiā: nisi hoc ab eo cōtra aduersariū postuletur. & ex iure suo, nam ex parte actoris ius metimur. ff. si pars hęre. peta. in prin. & deficiente iure ex parte actoris deficit fundamētū iudicij, & per cōsequens procedi nō pōt. ff. de neg. gestis. l. si pupilli. §. videamus. Præterea qa aut aduersari⁹ tenet ad hoc, & tūc hoc ab eo peti pōt. aut nō tenetur ad hoc, & tūc ab eo peti pōt. aut non tenetur ad hoc, & tūc per iudicē cōpelli non debet, & q ad hoc teneatur, & q hoc ab eo peti possit videtur, quia aliâs frustra ad iudiciū vocareī, si videlicet nec ad aliquid teneretur: nec aliq̃d ab eo peti pōt. C. de alie. mu. iu. cau. fac. l. vnica. videtur eñ q in realibus sit dare obligationem personalē, talē qualē. de quali loquit. ff. de distrac. pig. l. rescriptū. q tenet Iac. de Ra. & primo, qa possessor rei alienę tenetur ad eius restitutionē vt dixi. & probat in. l. officiū. & l. qui restituere. alleg. & probatur de re. iu. regula peccatū. & regula peccat. li. vj. & de verbo. sig. l. pecuniæ. §. fi. vbi videtur text⁹. Facit quia obligatus extra iudiciū interpellat⁹ in mora cōstituitur. ff. de vsuris. l. mora. & nō ille qui teneī officio iudicis. vt. l. cū postulasē. alleg. tñ rē alienā possidens interpellatus in mora cōstituitur extra iudiciū. ff. de rei vē. l. itē vulneratū. §. fi. ergo tenetur nō

23 officio iudicis, sed officio iudicis. Item quia † soli obligationi accedit fideiussor, vt insti. de fideiusso. in prin. & in solū debitū pōt cōstitui. ff. de consti. pecu. l. j. Sed actioni de peculio quæ sapit naturā realiū. ff. de pecu. l. quæsitū. in prio & l. ex tēpore. & cōi diui. l. si postq̃. accedit fideiussor. vt. ff. ad macedo. l. creditorē. & etiā cōstitutor. ff. de cōst. pecu. l. j. § debitū. Sed opinio Pe. cōtraria, q̃ sequūtur Io. de Blana. & Radulph. de hari. ꝓbatur ratiōibus, & primo qa incorporalia nō vēdicātur. vt. ff. de rei vē. l. vēdicatio. sed restitutio est qd incorporale.

porale:q̃a est factũ quoddã:& ideò dicit ꝙ operæ in rerũ natu
ra nũ sunt.ff. de ope.lib.l. operę.ergo peti,seu vẽdicari nõ pos
sũt,facit q̃a hęc restitutio nõ petitur ꝓpter se sed propter dñiũ,
vel rem quæ sibi abest.vnde vnũ peto, & aliud consequor.ar.
ff.de verb.obli.l.iulianus.§.j.Item quia non vendicatur quod
non possidetur.vt dicta.l.vnic.Sed restitutio cum sit incor-
poralis vt dixi,non possidetur.ff.de acqui.re.do.l.si seruus.§.
incorporales.& insti.de re.cor.& incorpora.§.incorporales.
Item quia non possum vendicatione petere, quod meum nõ
est.ff.de rei ven.l.in rem.&.l.solum.§.meum. Sed restitutio
rei meæ non est mea,quia eam possum stipulari.vt.ff.de ver-
bo.obl.l.nemo.Non enim possum stipulari nisi quod meũ
24 non est,vt.e.tit.l.si rem meam. Item quia † ex duabus actio-
nibus contrarijs, non possum idem cõsequi.ff.de fur.l.j.aliàs
25 C.Sed † iure actionis personalis consequimur rei restitutionẽ
vt.l.nemo.licet põt dici illud verũ concludẽdo per eundem
modum.Item quia nulla conditio concurrit cum rei vendi-
catione præter conditionem furtiuam.ff.quẽadmo vsufruc.
cauea.l.fi.Sed si per reiuẽdicationẽ peteretur,restitutio cõcur
reret cum conditione incerti:quia factum est restitutio vt di
xi,& factum petitur conditione incerti:quia incertum est,&
alia compe.ad incertũ.insti.de verb.obli.in prin.de ver.obli.
l.vbi autem non apparet.§.qui id quod.de condi.indebi.l.sed
26 & si me putem.& de condi.fur.l.& ideò.§.fi.Item quia † sen-
tentia debet esse cõformis libello.ff.cõi.diui.l.vt fundus.Sed
l.dicit ꝙ iudex in reiuendicatione debet declarare dominiũ.
ff.de rei ven.l.ex diuerso.ergo hoc solum debet peti in libel-
lo.¶ Quid dicendum,breuiter ego magis credo aliam opi-
nionem,quæ communior est:sed ꝙ in reiuendicatione ad rei
uendicatæ restitutionem, & in confessoria ad patiẽtiam, quæ
in seruitutibus loco restitutionis habetur,& in negatoria ad
desistantiam, quæ etiam habetur pro quadam restitutione
libertatis,principaliter agi debet,& quòd iure actionis prædi
cta in libellis peti debent, vt sic simul oĩa in istis tribus actio-
nibus comprehendam.Et vltra alias rationes pro hac parte
supra inductas, induco rationes quæ sequũtur.Et primo quia
magis metimur ius agẽdi ex persona actoris in realibus,q̃ in
personalib⁹.iuxta.l.j.in principio.ff.si pars hær.pet.quæ re ve
ra loquitur in reali:nã ibi in reo deficit obligatio personalis.
ex qua causari valeat ius agendi:ergo cum in dictis realibus
actionibus non tendatur principaliter,& effectualiter nisi ad
prædicta tria ex iure actoris peti debẽt.Præterea quia si aliud
diceretur,iam per hoc destrueretur vnum de duobus princi-
pijs,principalibus actionis in rem,tenens se ex parte rei vide-
licet possessio seu facultas restitutionis,seu eius quod loco re
stitutiõis habetur,eo modo quo dixi:nam ex quo restitutio
vẽiret officio iudicis,& nõ iure actiõis quid de hoc ad actio
nem ipsum nõ declarare? de quo dicit Petrus etiã facti est, &
incorporale sicut restitutio:neq; de natura sua requirit posses
sionem cuiusquã:quia etiã rei per aliũ non possessæ quis do-
minus & declarari potest, vt de se patet.Confirmatur,quia si
reiuendicatio ad restitutionem non tenderet, sed solũ ad de-
clarationẽ ex iure ipsius actionis, iam reiuendicatio nõ esset
actio,quia non esset prosecutio cuiusq̃.arg. insti.de actio. in
prin.Item quia declaratio quæ est facti,& incorporalis vt di
xi,nũ censetur aliquid noui dare,vel facere. vt.ff.de acqui.re.
do.l.adeò.§. cũ quis. Præterea quia secundũ hoc reus sine do
lo & culpa desinens possidere, nõ potest petere se absolui ab
impetitione reiuendicatione agitur contra.l.sin autem.ff. de
rei ven.quia ad hoc interest rei declarationẽ fieri,& adhuc fie
ri potest & maximè, quia postea reus potest possessor effici.
ff. de iureiu.l. sed & si possessori. Item quia sic non iuraretur
in litem in ijs actionibus,contra.l.in actionibus. ff. de in litẽ
iuram.quia non iuratur nisi propter contumaciã non restitu
tis,vt.l.qui restituere.alle. quæ sic locum habere non potest.
Inducitur insti.de offi.iudi.§.j.vbi ponitur verus & pricipa-
lis effectus sententię in reiuendicatione promulgandæ.s. de
restitutione,ergo & libelli.vt in dicta.l.vt fundus Ea enĩ ra-
tione, quia in personabilibus iure obligationis cõcluditur ad
dandũ, vel faciendũ, in realibus cõcluditur ex iure dominij
ad restituendũ.Petitur enim res per reiuendicationem.ff. de
rei ven.l.j.§.j.nec petitur dari insti.de acti.§.sic itaq;.igitur ne
q; fieri,vt de se patet,ergo petitur restitui.Inducitur.ff. de ex-
cep.rei iudi.l.& an eadem.§.fi.&.ff.de furt.l. ei qui. & de hoc
videtur casus.ff.de fur.l. si pignore.§.cum furti. vbi expresse
dicitur, quòd reiuendicatio cõpetit ad rei recuperationem.
Præterea quia quando in actu interueniunt duo,quorum de
per se solum principale est,& aliud propter illud, tũc ipsum
principale debet aliud trahere.non econtra.ff. de fideiusso.l.
generaliter.de pecu.le.l.j.de vulga.& pup.substi.l.ex pupilla-
ri.j.de consecra.eccle.vel aliàs.c.vnico.libro sexto.& de præ
ben.sub cui,de canonicatu,& de reg.iu.accessorium .li.vj.iu
xta illud,quando vnũ propter alterum, illud solum & vtro-
biq; tantũ vnũ ff.pro dona l.fi.& de condi.& demon.l.filio.
modo ita est, quòd in reiuendicatione actor ex cuius perso-
na ius metimur vt dixi, non tendit principaliter ad declara-
tionem:quia illa de per se terminis sic stantibus nihil sibi pro
ficeret, sed tendit solum principaliter ad recuperationem rei
suæ possessæ per alium, vel detente, & dominiũ suum vel il-
lius declaratio nõ inducitur quantũ ad hoc, nisi propter di-
ctam rem recuperandã,& in modũ causæ ipsius recuperatio
nis fiendæ. ista enĩ iusta est causa restitutionis fiẽdæ: quia quis
petit rẽ sibi restitui eius dominus est.vt.ff.de rei ven.l.solum
.§.meũ.Iustum enim est ius suũ vnicuiq; tribui.ff.de iusti. &
iu.l.iustitia.§.j.Modo si pronuntiaretur super dominij decla
ratione. & veniret restitutio rei officio iudicis mercenario
per modũ sequellæ, iam ipsa dominij declaratio traheret ad
se rei restitutionẽ, non econtra. cuius tamẽ totũ contrarium
debet esse de iure vt patet ex dictis. ¶ Et ex præmissis infero
vnam notabilem conclusionem,quę placet Io.Rolan.videli
cet quòd sufficit in libello reiuendicatiõis narrare dominiũ,
ex parte actoris,& possessionẽ ex parte rei,& concludere iu-
re huiusmodi actionis solum,ꝙ condẽnetur reus ad restitu-
endum rem petitã actori, & quòd sufficit in sententia super
dicta conclusione solum pronũtiare de declaratiõe dominij
in conclusione libelli,& sententia nulla mentione facta. nam
sic credo quod etiam in personalibus vbi agitur ex contractu
vel quasi contractu,causante obligationẽ, sufficit in conclusio
ne concludere, & in sententia condẽnare ad dandũ soluendũ
aut etiã faciendũ secundũ naturam obligationis, de cõtractu,
& obligatione in conclusione.,& sententia alia mentione non
facta.Dicũtur enĩ personales actiões, quibus aliquid dare,vel
facere oportere principaliter intenditur. insti. de act.§.appel
lamus.& est ratio in ijs omnibus vniformis.nam disponen-
do de termino, & consequẽti effectu principaliter intento,vi
detur quis tacitè etiã velle disponere de via & antecedẽti causa,
siue præambulo,siue quo ad terminũ siue effectum, seu conse
quẽs huiusmodi perueniri nõ potest.vt.ff.de procu.l. ad rem
& .l.ad legatum.de spõ.l.omnino.de excu.tu.l.idẽ Vlpianus.
de re iudica.l.quidem consulebant.de seruu.ru præ.l.iij.§.qui
iter.cum cõcor. Igitur cum sic in proposito est videre, fateri
oportet quòd in conclusione, & sententia sub effectu conse-
quẽti restitutionis expresse dominij declaratio tacitè impor
tatur. & quòd debet satis sufficere iste tacitus intellectus, vt
breui manu seu sermõe videbiẽ fieri plura simul.ff.si cer.pe.l.
singularia.quasi quadã breui manu &c.vt.ff.de iureiu.l. licet
.§. quotiens. Nec obstat quòd rem restitui est incorporale,
quòd ita declarari vt dixi etiam æquè facit contra,nec rei re-
stitutio in eo quòd facti est incorporalis per hoc peti vide-
tur, sed ipsa res ad effectum fiendæ restitutionis. Rem enim
nostram petendo petimus restitutionem, & econtra. notat
glo.insti.de act.§.aliç.& ita non petimus quod nostrum non
est, nec duabus actionibus diuersis petimus idem eodem me
dio:sed bene diuersis medijs,sicut à possessore ex causa domi-
nij,à depositario vel cõmodatario ex causa obligationis eadẽ
res nostra peti potest, nec est inutilis stipulatio continens
rei restitutionem. quia difficilis est probatio dominij .ff de
rei vendi.l.is qui. Et quia desinẽs sine dolo possidere tenetur

ex stipulatione,& tamen reiuendicatione conueniri non po
test,aliásq; exceptiones competerent aduersus reiuendicatio-
nem,quæ non competunt contra actionem ex stipulatu iu-
xta nota.ff.de verbo.oblig.l.nemo.Nec obst.l.ex diuerso.&
§ sed si quæritur.quia dico quòd ibi semper expressè vel taci
tè inest declaratio,nec aliquid aliud,subaudi quod cócernat
acquisitioné noui iuris in ꝓprietate,& nihilominus etiá satis
differunt personales & reales,quia imo differũt tã propter di
uersas causas agẽdi, q̃ ꝓpter diuersos effectus ad quos tẽdũt.
vt insti.de ac.§.j.licet quandoq; idem effectus videlicet pos-
sessionis restituendę veniat in vtraq; nunq̃ tamen idem effe-
ctus,& eadem causa agendi,& eodemmodo concurrũt in eis
dem. Ad.l.Pomponius.§ sed & si.in fin.ff. de procu.iuncta.l.
j.C.de fideicon.liber.respondetur,vt ad.l.ex diuerso,& § sed
si quæritur.Nec ob.quòd restitutio sicut satisdatio condici-
tur.ff.vt in posse.le l.j.in prin.quia etiã reiuendicatione peti-
tur,sed ex alia cã,& aliomodo:Nec ob.C.de euic.l.si status.&
ff. de libe. cau.l.diui,quia loquuntur in causa status,vbi neces-
saria est declaratio.nec ob.ff. de peti.hære.l licet.& si pars hæ
repeta l.non possumus.quæ dicũt ꝙ in petitiõe hæreditatis ve
nit restitutio officio iudicis.Quia hoc fateor.sed dico ꝙ peti
tur iure actionis,ibi nõ loquitur de executione,quæ semper
fit officio iudicis,vt.l. qui restituere alleg.&.ff.ne vis fiat ei.l.
iij.in prin.& de mino.l.minor autẽ xxv. cui fideicõmissum.
in prin.Nec ob l.si rem meam.ff.de excep.rei iudi. imo facit
pro,si rectè inspiciatur. Ad.l.certum.§ sed & si fundum vendi
cem.ff.de confes.responde vt ad.l.ex diuerso.Nec ob.ꝙ resti
tutio nõ petitur propter se, sed propter dominiũ.dico enim
ꝙ licet dominiũ sit causa petendi restitutionem,& non con-
tra.Ipsa tamen restitutio principalior est in intentione peten
tis.vt dixi supra.Nec ob.quod non vendicatur quod nõ pos
sidetur, iste est enim modus elenthichus arguendi, fateor
enim quòd res quæ non possidetur,nec vendicatur, nec eius
restitututio reiuendicatione petitur,& ita intelligitur.l.vnica
alleg.Sed dico ꝙ restitutio quæ non possidetur cum sit facti,
rei tamen quæ possidetur bene reiuendicatione petitur:vt di
xi supra.¶ Dico etiam ꝙ sententia bene fit libello cõformis,
quia & peti& in sentẽtia fieri debet condẽnatio restitutionis.
Item nõ ob.quod dicitur,ꝙ qui cõuenitur reiuendicatione
nullo iure ad restitutionem obligat⁹ est,insti.de ac.§.j.& per
cõsequens,ad eam condẽnari non potest.Quia fateor de iure
obligationis specialis ex contractu,vel quasi ortum trahẽtis.
Sed dico ꝙ obligatus est obligatione generali illius præcepti
generalis ius suum vnicuiq; tribuere ff.de iusti.& iur.l.insti-
tia.§ j.Propter quàm quidem obligationem generalem iura
decreuerunt ꝙ concurrentibus duobus principijs.s.dominio
ex parte actoris,& possessione ex parte ipsius rei, potest ad
hoc condẽnari,& per consequens per condẽnationem huius
modi obligari.vt patet ex dictis ad.l.qui restituere.& l.offi-
cium.vt ad.l.licet.&.l.non possumus.supra respõsum est. &
eodẽmodo respondetur ad.§.& si in rem.insti.de offic.iudic.
& quod dixi de rei restitutione in rei vendicatione, dico de
præstatione patientiæ, & admonitione,impedimenti seruitu
tis in confessoria & etiam de desistẽtia ab vsu seruitutis,& ab
impedimentis libertatis in negatoria,ꝙ cõdẽnatio iudicialis
ad prædicta in actionibus.s̃.proximis peti iure actiõis in cõ-
clusione libelli,& fieri in sentẽtia possunt etiam de declaratio
ne horũ seu seruitutis vel libertatis in cõclusione vel sentẽtia
huiusmodi nulla facta.s.per expressum,& per eadem motiua
quę in ijs actiõib⁹ iudicio meo ęquè vrgẽt:& hoc de isto seq.
¶ SEXTO quæritur quis ꝓbabit in negatoria, ecce actor
habet probare dñium rei,& impedimẽtũ aduersarij,secundũ
oẽs,an verò habeat necesse probare rei suæ libertatẽ est magis
dubiũ.Glo.eñ videt̃ tenuisse ꝙ sic.ff de iti.ac.q; priua.l.j.§ j.
C.de erro.aduo.l.ij.in aut.de hære.& fal.§ si verò.Sed cõmu-
nis opinio quã sequitur Io. Accu.& Pe.de bel. per uca est in
cõtrariũ.Quia pręsumit̃ libertas si seruitus nõ ꝓbetur. ideò
on⁹ ꝓbãdi seruitutẽ spectat ad aduersariũ secũdũ eos,nota.
de hoc.ff.si seru.ven.l.sicuti.§ sed si quærit.& si vsusfru.peta.l.

vti frui.in prin.de ope.no.nũ.l.si pri⁹. Fallit tñ hoc sedm Io.
Fa in quatuor casibus.primus est casus,vbi aduersarius est in
possessione libertatis,sicut dicimus de hominis libertate igi-
tur de libe.cau.l.igitur.§ potest.& istud ferè dicit gl.licet po
stea retrocedere videatur.in.l.vti frui.allegata.Secũdus casus
est,cũ agitur cõtra illum qui semel habuit seruitutẽ,quia tũc
probatio extinctionis seruitutis venit in modum replicatio
nis. Tertius casus est,cum agitur contra illum,cui de iure cõ-
muni vel cõsuetudinario debetur seruitus.Quia tunc obstat
actori iuris cõmunis præsumptio:nam in secũdo casu dicens
seruitutem extinctam, vel tertio casu se iure speciali tutũ pro
bare tenetur quia præsumptionem habet contra se.de proba.
l.siue possidetis.Quart⁹ casus est in casu dictæ legis,si priusq̃.
27 qñ fuit cõtumax.dicit etiam † agentem negatoria releuari à
probatione dominij probata possessione,sicut dictum est su
pra in confessoria.Dicit etiam ꝙ sufficeret probare quasi do
miniũ,seu vtile dñium,si sic esset propositum,& articulatum:
vt etiã dictũ est in confessoria.Et facit bene ad hoc dicta.l.j.
C in quibus cau.colo.cen.do.ac.po.¶ Sed non placet Ioan.
Rolã.primus casus.Dicit eñ ꝙ etiam si aduersarius sit in pos
sessione impediendi,tamen nisi probetur ius impediendi,ha-
bet actor ius prohibendi vt in dicta l.vti frui.§.ꝙ si fortè.Di
cit etiam vltra ꝙ actor æquè tenetur probare in negatoria, si
cut in qualibet alia actione.vt.C.de eden.l.qui accusare.&
ff.de proba.l.ij.agens enim negatoria dicendo primo ꝙ reus
non habet ius vtendi fruendi seruitute,seu impediẽdi,eo ipso
dicit ꝙ ipse habet ius ipsum prohibendi:vt.ff.si serui.ven. l.si
stulas.&.l.loci.§ competit.& l.vti frui.§ ꝙ si fortè.allegata,&
dicendo secundo aduersarium vti seruitute de facto,aut im-
pedire, affirmat: ideò probare debet,& tamen ista sunt duo
principia istius actionis. Dicit etiam vltra ꝙ probando se do
miniũ rei,eo ipso probat se habere ius prohibẽdi quia per hoc
probat plenũ ius in re,nisi per impedimentũ probetur serui-
28 tus,& certè in hoc bene dicit.Quia † quis non debet impediri
liberè vti re sua sine causa.vt.ff.de iusti.& iur.l.ij.§ domino-
rũ.Nec obst.l.igitur.§ potest.&.l.liberis.in fin.ff.de libe.cau.
Quia homo bene nascitur seruus,cum nascitur ex ancilla.in-
sti.de iure persona.§ si.Sed res à sui origine libera est.Faciunt
notata.ff.de procu.l.circa.Et in hoc etiam vt puto bene dicit
29 quia † probatio possessionis non vincit probationẽ propri
tatis in petitorio.ĩ.de cau.pos.c.cum etiam.& c.cũ dilectus.
¶ SEPTIMO quæritur cui⁹ naturæ est negatoria,& qua
liter in ea procedatur, dic ꝙ sicut confessoria est actio in rẽ.
vt.ff.si serui.ven.l.ij.insti.de act.§ æquè ver. econtra.nec est
pœnalis.vt in e.ti.§ sequẽs.nec veniũt in ea personales pręsta
tiões iure actionis , cũ sit merè personalis, ac etiã singularis,
& nõ vniuersalis. Item est stricti iuris,& non bonæ fidei, quia
nõ enumeratur in.§ bonæ fidei.insti.de actio. Item datur nõ
possidẽti libertatẽ cõtra possidentem seruitutem, vt tollatur
impedimentũ possessionis seruitutis, & etiã possidens liberta
tem contra non possidentẽ seruitutẽ, sed nihilominus de fa-
cto impedientẽ libertatem sicut etiam datur confessoria pos-
sidenti seruitutem,contra impedientem vsum seruitutis,non
tamen existentem in possessione libertatis,& etiã contra non
possidentem vsum seruitutis, contra possessorem libertatis
vt hic notatur,per Ber. quia in ijs omnibus casibus compe-
tunt principia.& diffinitiones harum actionum. vt patet ex
præcedentibus, & per consequens ipsæ actiones locum habẽt
vt.ff. de dolo.l. prima.§ primo. Et procedetur in negato-
ria,sicut & in confessoria interim ordine libello dato, & lite
contestata.
¶ Sed qualiter proceditur contra recusantem litem contesta
ri per contumaciam. Quædam leges videntur dicere quòd
fit de possessore petitor,vt.l.si priusquã.de oper.nou.nuntia
tio. Alia dicit quòd cõtumaci præfinietur tempus ad docen
dum de iure suo,& posteà non audietur. vt.ff.de dann.infec.
l.à quo fundus.alia dicit ꝙ fit missio in possessionẽ bonorũ.
vt.ff. si serui.ven l.ij.s cuius. Videtur posse dici, aut nõ potest
missio fieri in quasi possessiõe iuris,sine demolitiõe operis,&
tunc ob-

tunc obtinet. l. inter à quo fundus. Aut potest fieri, & tunc si aduersarius sit præsens compellitur cauere vt in. l. si priusquã. sed si absens sit, fit missio in possessionem omniũ bonorũ. vt in. l. si is cuius. Nec obst. authẽ. C. de bo. auct. iudi. pos. quia ista loquitur in personali, hæc autem in reali, & hoc reo cõtumace. Si verò actor est contumax, dic vt in. l. si priusq̃. vel vt legitur, & notatur. C. quo. & qualiter iudex authentica qui semel. secundũ Ioã. Fab. Nec obst. ei quod dixi de missione in possessionem bonorum omnium, vt. l. ful. in ius. § penu. & fi. ff. de rebus auc'to. iudi. pos'si. Licet enim aliqui intelligant. l. si is cuius. in personali, & in seruitute non constituta. Communis opinio habet ꝙ loquitur in iã cõstituta seruitute, in actione reali, dico enim quòd dicti. § loquuntur, dum agitur actione reali pro re tã corporali, seu pro reb⁹ corporalibus, tũc em̃ non fit missio in possessionem bonorum omniũ, sed solum petitorum. Sed in. l. si is cuius. & in proposito loquitur, dum agitur actione reali, non pro re corporali, sed pro incorporali iure. Quasi non potest fieri missio in possessionem petitæ rei. Quia in illa non cadit possessio sed patiẽtia sola, vt. l. quotiens. & § incorporales. alleg. Ideò sicut in actione personali necesse est in omnibus bonis fieri missionem. &c. sequitur.

30 ¶ OCTAVO quæritur an actiõi † negatoriæ possit præscribi, & si sic quãto tempore eidem præscribatur. Glosæ tenent ꝙ põt eidem præscribi tempore. xxx. annorum. Et ita notatur. C. de serui. & aqua. l. ij. & de anna. excep. l. j. § ad hoc. Sed contra, quia sic seruitutes habentes causam discontinuã acquirerẽtur. xxx. annis. quod est falsum, vt legitur & nota
31 tur. ff. de aqua co. & esti. l. hoc iure. § ductus aquæ. Cùm † tẽpus debeat esse vniforme acquirẽdi, & perdendi. Respondẽt ꝙ ex qualibet actione datur vna negatoria, & ideo non sequitur si negatoria quæ competit pro prima actione sit sublata, ꝙ illæ quæ competunt pro vltimis etiam sint sublatæ. Et hãc sequuntur Iacobus de Ra. & Pet. de bel. pertica, dicendo ꝙ sicut plures vendicationes competunt, si hodie tu possides, & postea desinis possidere, ac post reincipis iterum possidere, ita ex qualibet actiõe vel expleto seruitutis competit vna negatoria. Dicit tamen Pe. quòd nihilominus præscriptiõe colligitur negatoria etiam illa quæ ex vltima actione competit. Nam negatoria habet principium materiale libertatem, quo deficiente per præscriptionem seruitutis à modo competere non potest, imo extinguitur ante finem præscriptionis, nata fortè per vnũ vel duos dies, non enim tẽpore dati libelli, potest dici libera res, sicut præscripta re tollitur fundamentum reiuendicationis, & sic extinguitur vendicatio ipsa. Et hoc placet Io. Fab. & Io. Rolan. ac mihi. Quod latius tamen prosequitur Io. Rolan. in dicto versi. econtra. alle. Sed istud causa breuitatis omitto. &c. Adde omnino quæ scripsi de materia seruitutum. ꝟ. de præs. ripe. c. de quarta. in pluribus oppositionibus & quæstionibus. sequitur.

¶ Tractatum quartum de actione hic intentãda, & eius ineptitudine ad specialem huius decretalis intellectum adijcio, & iste tractatus duas habet partes. Prima est quæ actio hic de iure poterat intẽtari. Secunda pars est quid operetur ineptitudo actionis malè propositæ. ¶ Circa primam partem quæro primo de reiuendicatione, qualiter hic poterat habere locum. Et certum est in primis ꝙ, & si hic locum alias potuisset habere, tamen saltem propter defectum alterius eius essentialis principii. s. possessionis ex parte rei, hic fuit malè proposita. Et hoc satis deductum fuit in præcedentibus. Sed est solũ dubium de præsenti, vtrum si milites rei contra quos agebat miles actor, ius patronatus possedissent, vel ꝙ potuisset miles actor supposito quòd ius huiusmodi patronatus ad eũ alias pertineret reiuendicationem ad illius recuperationem presentare de iure. Et hic puto imprimis de reiuendicatione distinguendum, nam quædam dicitur propria reiuendicatio quæ videlicet datur verò, proprio, & directo domino, pro rebus in quibus cadit propria possessio, vel detentatio, ac restitutio propria, cuiusmodi sunt res corporales. De qua loquitur. l. in rem, & l. officiũ. & l. qui restituere. ff. de rei ven. & C. de alien. mu. iu. cau. fact. l. vnica, & in § omnium insti. de ac. ibi cũ dicit. veluti si rem corporalem possideat quis. &c. Et ista non cõpetit illi qui nõ est verus dominus proprius, & directus. insti. de ac. § aliæ. versi. nam si cui ex iusta causa. nec etiam pro incorporalibus rebus, vt. ff. de reiuend. l. vendicatio. Quia in illis non cadit propria possessio vel detẽtatio. & per cõsequẽs nec in eis propria restitutio fieri potest, vt. ff. de aquir. re. do. l. seruus. § incorporales. alia dicit actio in rẽ, quæ licet nõ sit rei uẽdicatio ꝓpria, ad instar tñ reiuẽdicatiõis est inducta. & ob hoc reiuendicatio seu impropria reiuendicatio dici potest. Simile. ff. de vsufru. ea. re. quæ vsu con. l. ij. & solu. ma. l. si cum dotem. § fina. in fin. & dicitur in hoc reiuendicationem propriam imitari, quia habet similia principia, & similem modũ agendi concludendi, & petendi, sicut reiuendicatio propria. Et dicitur à propria reiuendicatione recedere, quia sic habet ista similima, quòd non eadẽ vsq; quam. Et hoc est quod scripsi post Innocentium. ꝟ eod. c. oppõne. ij. versi. dicit ergo Innocẽ. ꝓ potes dicere. Et hoc voluit expressius Inno. ꝟ. de religio. domi. cum venerabilis. circa princ. glos. ij. Et facit quod ibi notat Nouel. in glo. ij. & iij. & quia tripliciter reperio hãc a reiuẽdicatione recedere possum eã in triplici differẽtia ponere, vna talis actio in rem est, quæ habet secundũ verũ principium reiuẽdicationis, puta quia in ea agitur cõtra rei corporalis possessorẽ, ad illius restitutionẽ, sed recedit à prĩo principio vero ipsius reiuẽdicationis, vt quia datur ei qui nõ est dominus verus, & proprius dominus directus, sed ius habet tale perpetuũ ꝙ quasi dominiũ videt, & pro dñio habetur. vt puta emphiphiteutæ: vt. ff. si ager. vecti. vel emphi. peta. l. j. § fi. & l. ij. & iij. & superficiario: vt. ff. de superfi. l. j. in fine. j. respõsi. & § quod ait. & secũdum Accur. etiam bonæ fidei emptori, vt inst. de ac. § aliæ, & notatur insti. de ac. § j. super verbo possideat. Sed non placet, quia ille habet propriam actiõem, quę publiciana appellatur, vt in dicto § aliæ. & ff. de publi. l. j. & per totum, & quia non cõstat ibi de aliquo iure formato, sed solum de possessione titulo & bona fide, vt in iuribus proxime allegatis, & tamen in reiuendicatione vel quasi, requiritur ius formatum, videlicet dominium vel aliud ius simile domino, ex parte actoris. Alia verò est actio in rem, quæ quasi rei uendicatio dicitur, quia li. et recedat à primo vero reiuendicationis, secundum verum principium retinet, vt est illa quæ datur vero domino contra illum qui non possidet, sed dolo desijt possidere. vt. ff. de interro. ac. l. qui seruum. § in iure. & l. si seruus. Et melius etiam. ff. de rei vendica. l. sin autem. § sed & is qui. & est ratio, quia adhuc possidere videtur, & pro possessore habetur, sicque quia quasi possessor dicitur. vt. ff. de noxa. l. si bonæ fidei & ff. ne quid in loco pub. l. j. § hoc interdictum locum habet. & ff. de re. iudi. l. parem. cum concor.

¶ Tertia est actio in rẽ, quæ adhuc magis impropriè reiuendicatio dicitur, quia recedit ab vtroq; vero principio eius. s. à dominio, & possessione, quia nec datur vero domino, nec etiã contra verum rei corporalis possessorem, quæ tamen dicitur quasi vendicatio pro eo quòd imitatur naturam reiuendicationis, pro eo quòd datur pro vno iure perpetuo, ex parte actoris, quod pro dominio habetur quãtum ad hoc & ratione quasi possessionis seu talis qualis detentationis ex parte rei. Sic enim à detentore vendicat pater filium suum, vt. ff. de rei vendica. l. j. § per hanc. Abbas monachum suum, Prælatus clericum suum, Potestas ciuem suum ff. ad municipa. l. de iure. § primo. vel dominus colonus Palestinum. C. de colo. pale. l. prima libro decimo aut illuminsi. C. de colle. illi. l. prima sic Imperator colonum suum fiscalem, vel patrimonialem. C. de fun. eo. l. prima secunda & tertia libro decimo. aut quilibet priuatus etiam colonum suum. C. de agrico. & censit. l. quisquis. & l. omnes profugi. & de manda. Princip. § sed neque suscipien. & idem in coartali, vel curiali. C. vbi quis decu. vel coar. con. l. prima. prout prædicta omnia notat gloss. in dicto § per hanc. sic & rector vendicat perrochianũ, vt notat gloss. in dicta. l. omnes perfugi. ¶ Verum quia in hominibus liberis quorum commertium iure communi

probibitum est, talibus petitionibus resistet Papa facie ius cō
mune. vt. ff. de ver. obl. l. inter stipulantem § sacram cum con
cor. ibi signatis. Opus est adijcere causam specialē, ex qua pe-
ti posset iure communi huiusmodi non obstante, vt dicto §
per hanc. ar. ff. de interdic. l. ij. § quædā. & de aqua. co. & esti.
l. j. § permittitur. ar. ỹ. de censi. c. peruenit. & de deci. c. ad deci
mas. lib. vj. liberi enim homines nō possunt esse in nostro ve-
ro dominio, nec à nobis propriè possideri. vt. ff. ad. l. aqui. l. li
ber homo. in principio & § subijcit. de ijs qui deie. vel effud.
l. j. § si liber homo. & l. fin. e. ti. & de solu. l. qui res § aream. Et
ideò ista actio in rem bene ex vtroq; principio à propria rei
vendicatione recedit, accedit tamen ad ipsam, & ipsam imita
tur: quia similia principia habet, videlicet ius formatum per-
petuum, ex parte actoris, & talem qualem detentionē ex par
te rei, & ideò reivendicatio impropria tamen seu. q. vendica
tio potest dici. isto modo vendicabat Patriarcha Constanti-
nus subiectas sibi ecclesias ab Archiepiscopo, & Episcopus
Regni Chipri. ỹ. de maio. & obe. inter quatuor. & Episcopus
Sabinen. ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus & per
tinentijs à monachis Fauentinis. vt infra de exceptionibus.
c. cum venerabilis. ¶ Ad propositum applicando dico, quod hic
poterat miles iste propriam rei vendicationem intentare, tū
32 quia † ius patronatus est res incorporalis quæ possideri non
potest tum quia propriè in bonis nostris non est, alias esse
non potest, sicut nec ius sepulchri. insti. de re. di. § nullius. & §
religigiosum, & ff. de mor. inse. l. longua. cum ibi notatis de
contrahen. emp. l. in modicis. Et ideò vendi vel obligari sim-
pliciter ius patronatus non potest: licet cum vniuersitate trā-
seat non exceptum. vt. ỹ. de iure patro. ex literis. cum ibi no-
tatis per Inno. in gl. ij. & iij. Verum quia in vtroq; principio
naturam rei vēdicationis imitari potest. Puta si ille ad quem
pertinet ius patronatus, ab eo qui illud de facto possidet, vel
detinet, seu potius quasi possidet, seu quasi detinet, illud ven-
dicet. Hic enim est ius reale formatum, & perpetuum ex par-
te actoris, & q. possessio ex parte rei, probabiliter multū be-
ne iudicio meo cum Inno. possum dicere, quod si miles agēs hic
nō possedisset, sed quasi possedissent milites rei ius patrona-
tus, de quo hic agitur potuisset miles contra alios, alias illos
agere quadam actione in rem, quæ vtilis seu quasi aut impro
pria rei vendicatio dici potest adiecta causa de iure canoni.
permissiuo. ¶ Et ex præmissis patet, quod licet pro iurib' incor
poralibus nō posset competere vera & propria rei vēdicatio,
quia in illis non possunt concurrere eius principia vera saltē
ad possessionē ex parte rei, quia verè nō possidetur. vt § incor
porales. allegato. tamen quasi vēdicatio in eis locum habet:
quia re vera quasi possidentur, & propter quod eorū possessionē
interdicta possessoria in eis locum habent. ff. de serui. l. quo-
tiens. ij. hinc est quod beneficium ecclesiasticum in quo nō ca-
dit verum dominiū, nec etiam vera possessio. ad eum cui ca
nonicè collatum est, ab eo qui illius quasi possessioni incūbit
vendicatur, vt colligitur ex lectis, & notatis. ỹ. de præben. du-
dum. & de conces. præben. quia cunctis. lib. vj. & hoc aliqua-
liter probat tex. iste: quia hic agebat miles rei vendicatiōe ad
restitutionem iuris patronatus, nec ex isto capite quod pro tali
iure nō posset talis actio cōpetere, impugnatur talis petitio,
sed ex alio. &c.

¶ SECVNDO de confessoria qualiter hic potuit habere
locum. Breuiter dico hic, respōdēdum per distinctionem in
modo, & fine agendi: quia si agere volebat iste miles ad hoc
vt declararetur ius patronatus in ista ecclesia ad eum pertinere,
& istis militibus nō licuisse, nec licere in vsu huius iuris qui in
præsentatione consistit, eum impedire, & vt ad desistendum
ab impedimento huiusmodi, & cauendum de nō impedien-
do vlterius condēnarentur milites istud ius forsan possiden
tes, vel etiam non possidētes, & tunc haberet locum confesso
ria, quia talis libellus rectè cōcludit in confessoria. habere enim
33 † ius patronatus, seu præsentationis in ecclesia, rectè quoddā
genus dicitur seruitutis in præiudiciū ordinarij, cui cōpetit
tota ordinatio ecclesiæ, & libertatis ecclesiasticæ pro laicis in-
troductum: vt de se patet. & tamen confessoria competit ad
declarationem seruitutis contra quemlibet, qui vsum illius
impedit, etiam si non sit dñs rei: vt dixi in tractatu. ij. q. iiij. Et
sic procedit quod scripsi post Inn. ỹ. e. c. oppositiōe. ij. ver. vel
aliter respōdet Inn. Sed si concluderet non ad desistantiā, &
cautionē de quibus supra, sed ad restitutionem. vel quasi pro
eo quod illi ius huiusmodi quasi possiderēt, fundādo se in petito
rio. i. ius istud ad se pertinere dicēdo, & ita declarari petēdo,
tūc nō cōpeteret sibi cōfessoria: quia illa nō tendit ad restitu
tionē, sed potius cōpeteret actio in rem quæ quasi vēdicatio di
ci potest. & sic procedūt quæ scripsi ad finē quæstionis supra
proximè. Sed si in sola possessione se fundaret, & peteret à qua
si possessorib' restitutionē, vel quasi, tūc possessoriū restituto
riū, puta vtile interdictū vnde vi, vt dicta. l. quotiēs. vel con-
ditione ex canone. iij. q. ix. reintegrāda. Sed si agendo posses
sorio solū peteret illos cōpesci, ne eū à modo in quasi possessio
ne hui' iuris turbarēt cōpeteret sibi possessoriū retinēdæ pos
sessionis, puta vtile interdictum vti possid. & sic procedit quod
scripsi post Inno. in dicta oppositiōe. ij. ad fi. ver. vel melius
secundū Inno. ar. dictæ. l. quotiēs. & dico quòd vtile est istud
interdictū, & non directū: quia directa interdicta possessoria
habēt solū locū in rebus solum quæ possideri possunt, & nō
pro incorporalibus, quia possideri nō possunt, sed pro eis ha-
bet locū vtile, seu quasi interdictū, quia in eis cadit quasi posses
sio. vt § incorporales. & l. quotiens. alle. Et ibi notatur in vl-
tima glo. & latius etiam per doctores legum..

¶ TERTIO queritur vtrū hic potuisset habere locū ne-
gatoria. & statim dices quod non: quia negatoria. solum cō
petit domino qui negat seruitutē, & dicit rem cuius dominus
est liberam. vt. ff. si serui. ven. l. ij. in princi. Sed habens ius pa-
tronatus in ecclesia, non propter hoc habet eius dominiū, sed
potius in ea seruitutē, nec eam dicit liberā nec seruitutē in ea
denegat, sed potius confitetur. igitur sibi non competit, & ta
men Inno. hic videtur notasse contrariū. vt scripsi post eum
in dicta oppositione. ij. ver. sed quā ergo actionē. hac videli-
cet ratione: Quia talis videtur dñs seu quasi, & possessor vel
quasi huius iuris, & ideò illius libertatem allegare, & in eo ser
uitutē alij negare potest. ¶ Dico igitur secundū quòd in cō-
fessoria secundū modū agendi & concludendi istud cogno-
sci posse, distinguendo tamen, quia aut quæris an competat
directa negatoria, & dico quòd non: quia illa non cōpetit nisi
domino, vt dicta. l. ij. modo in istis non cadit propriè domi-
niū, sed quasi dominiū. vt dixi. s. Aut quæris an vtilis negato
ria cōpetere possit, & tunc dico quòd sic, si tēdat quasi domi
nus huius ad libertatē illius defendendā. & ad tollēdū impe-
dimentum quod illius libertati per alium afferretur. & sic in
telligo dictum Inno. & est ratio huius, quia istæ duæ actiōes
in rem quæ confessoria & negatoria dicuntur, ad instar rei-
uēdicationis introductæ sunt, vt probatur in dicto verbo æquæ
cum glosella sua, quæ exponit. i. similiter. quod enim facit dire
ctū dominiū in directo remedio, hoc facit vtile seu quasi do
miniū in vtili remedio dando. ff. de vsufru. ea. re. l. ij. si ager
vectig. l. j. § fina. cum. l. sequen. & se. l. quotiens. alleg. cum si-
milibus. sed si concluderetur ad libertatem directi dominij.
defendēdā, tunc secus. & procedit oppositio. s. proxima.

¶ Circa partem secundi huius tractatus, quæro primo quæ
fuit actio hic intentata, & quæ fuit ineptitudo de qua hîc lo
quitur. Breuiter nihil quærēdo extra textū. dico quod hic ageba
tur reiuendicatione. i. actione in rem, quæ largo verbo ven-
dicatio dicitur, quia imitatur naturam reiuendicationis in
vtroq; eius principio, prout latè deduxi. s. in prima quæstio.
primæ partis huius tractatus, & quòd ineptitudo fuit in inten
tione proponentis, & nō in propositione actionis, quicquid
dixerint alij. Quia prohibitio actionis erat bene formata de
iure, sed non poterat iuuare intentionem agentis obstante cō
traria veritate in facto, de qua constabat in actis ex assertione
agētis, quia asseruerat se quasi possidere illud ius, cuius restit-
tutionem postulabat. & iste verus & clarus literæ intellectus
quod deduxi in expositione literæ in verbo absoluentes.

¶SECVNDO quæritur, materiam huius ineptitudinis generalius dilatando aliqualiter. quid debet facere iudex dũ videt actionẽ ineptè proponi. vide glossam finalem cui paucis additis concordat etiam Inno. in gloss. fina. ¶ Distinguũt enim aut apparet ab initio ineptitudo manifesta, & tunc statim eam reijcit. Eam tamen non iudicaret ineptã Inno. si nec agens possideret rem petitam, nec reus. vt notatur secundum eum ĩ. vt lit. non contest. quoniã § quod si super. Et hoc mẽbrũ intellige siue ineptitudo appareat ex forma libelli, vt. ff. si messor fal. mo. di. l. j. quæ sic intelligitur secundum Inno. siue alias notoriæ appareat in facto iniquitas petitionis, vt scripsi post Inno. de off. vica. c. j. in primo, & secundo ac quarto notabilibus. remittit autem hoc modo si reum ab instantia iudicij absoluendo, & proponentẽ ineptam actionem. ff. de iudi. l. eum quem temere. Hostien. facit. xj. q. j. sacerdotibus. aut est dubia ab initio ineptitudo huiusmodi. secundum gl. vel tolerabilis secundum Inno. & tunc dic, vt in gloss. dũmodo nec tolerabilis sit, petitio admittenda est. de resti. spoli. cũ ad sedem. Quia semper interpretandum est secundum actorem. de iudi. si quis intentione. & de hoc. s̃. de postu. c. iij. in. j. glo. Quod intellige parte non excipiẽte, quia si exciperet de generalitate, vel ineptitudine audiri debere, iuxta. lecta & notata. C. de an. excep. l. fi. & ff. de edend. l. j. Et quia Hostien. & Abb. concordant in effectu, licet videantur discordare in verbis, dicta eorum non recito. & de hoc satis in Specu. parte prima. de offi. iud. § de seruit. ver. Item faciet libellum ineptum. & versi. item vt absoluat. cũ quinq; versibus sequentibus. vbi etiã tractatur an reo simpliciter absoluto propter ineptam petitionem, hoc non expresso competat exceptio rei iudicatæ. Item in admissa inepta petitione, si actor probauit condẽnandus sit reus. quæ hic truncatim per Collect. recitantur. Et vide Nouellam de ordi. cogni. c ij. super verbo iustitiam. & quod notatur. ĩ. e. ti. c. penul. ¶ Hic autem non apparebat à principio ineptitudo, nec ex forma libelli, nec ex iniquitate agentis, sed apparuit ex post facto, ex productione probationum, nec fuit facta absolutio ab instantia iudicij, sed ab intentione, seu petitione agentis, vt patet in tex. ideo bene patet ex dictis ꝙ non fuit ineptitudo propositionis, sed intẽtionis, vt dixi. & ideo non fuit hic pronunciatum propositionem non tenere, sed intentionem, vt etiam patet in text. ¶ Quærit hic Collectarius quid si libellus est ineptus tamen aliter reus condennãdus est, quia nullam habet iustam defensionem in principali, nunquid aduocatus reum defendens hoc casu peccat. dicit Collectarius se audiuisse ab aliquibus teneri ꝙ sic. Quia impedit ne actor quod suum est habeat, & fauet vt reus detineat alienum. Sed alij tenent contrarium & credit Collectarius id verius, quia non possum defendere absoluendum sicut nec absoluere ipsum, dummodo ita cito sicut potest de ineptitudine excipiat. argument. de exceptioni. exceptiõem. &. capitul. cum inter. Item occasionaliter intrat hic Collecta. materiam illam, qualiter actori succumbenti in personali vel reali postea ex noua, vel alia causa agenti obstat exceptio, recitans dicta Cyn. quæ habes. C. ad exhi. l. neq;. De quibus dicam. ĩ. de cau. pos. c. fina. &c. Sequitur.

¶ Supple glosas in gloss. prima ibi: *& pluribus*. hoc verum est regulariter quia interdum fit ab vno puta, à iudice qui mandat ex officio, quandoq; rẽ sequestrari. s̃. de rescriptis olim. de sequestra. pos. capi. primo Hostien. Et remittit ad summã de deposito § in quibus. & *in fine* de hoc infra de deposito capi. secundo in fin. glossæ secundæ in gloss. secunda ibi: *depositaris*, vnde & à sequestro vendicare poterat. Sed hic agebat contra milites Laur. dixit quòd completam cõdẽnationem quæ habet quòd detur vincenti. Sed aduersarius iudicium suscipere noluit, alias est si aduersarius iudicium suscipere nolit, potest agere cum sequestro præscriptis verbis. de dolo. l. si oleum. vel de dolo contra milites. argumen. dictæ. l. sed post completam conditionem agendum est cum sequestro actione depositi sequestraria. ff. depo. l. ei apud quem § primo & l. si in alia § cùm sequester Tancre. hic ergo nulla actio competebat contra sequestrum: quia vicerat, nec per milites steterat quominus vinceret. Hosti. & ibi: *vn t altius*. de hoc infra de verbo. signi. Abbate. videtur de hoc plene per Inno. & ibi: *miles iste*. ¶ Sed obijcitur, quia iste actiones non competunt nisi dominus prædiorum. ff. si. seruit. vend. l. se. unda § hæc autem in rem actio. ac patronatus dominus non est. Solutio, illud verum in directis, vtiles tamen competunt non dominis: vt vectigali. atq; conductori. vt. ff. de serui. l. ei qui. secũdum Gofr. & Hosti. vel dic quòd licet non habeat dominium ecclesię, habet dominium illius iuris. in glo. vltima ibi. *non tenet*. alij dicunt quòd non tenetur proponere illam formulam de qua. C. de formu. l. vnica. &. ff. de fur. l. si seruus nauem. Tancre. & ibi. *Io. dixit*. alternatiuè tamen dicẽdo, vel dic quòd hic proposuit actionem. & non plus de isto capitulo.

¶ SVMMARIVM.

1 *Cum mens, & verba discordant neutri statur.*

2 *Quicunq; administrator immediatus siue religiosus per commissa sibi administra. nune conueniri potest.*

¶ CAP. XVI.

CVm deputati. Casus, pręceptores templi pro dominibus suis agere, & defendere possunt. nec ob. eis religio, vel quòd ignota sit ipsorũ origo. Nouella. Sed Martinus de salua dicit generalius posse sic summari, religiosi administrationẽ habentes pro iuribus suæ administrationis agere, & defendere possunt. & dicit Nouella quòd fuit in tertia compilatiõe. ¶ Sed caue, quia nõ est in titulo de iudicijs. sed est prima in titulo ne cleri. vel mona. Et duo facit, primo ponit iniuriã quæ inferebatur pręceptoribus templi. Secundo eã prohibet fieri deinceps. secunda ibi. *ne quis igitur*.

¶ Expone literã *& infra*. sequitur in antiqua si quis obsequio Iesu Christi qui cum iustus sit iustitiam diligit, & æquitatem cõspicit, vultus eius indẽnitatibus vestris paterna teneremur solicitudine prouidere, ne pro eo quòd operibus pietatis intenditis læsionem in vera iusticia subeatis. *accepimus*. fortè per querelam ipsorum quib⁹ scribit. *suam*. i. dominus templi cui præsunt tanquã præceptores non admittant, & malè Inno. ẽ. *tanquam*. prima exceptio *letigiosis*. in claustralibus non habentibus administrationem procederet obiectio. s̃. de postu. c. ij. in præceptoribus non: quia ad agenda negotia constituti agere, & defendere possunt. s̃. de procu. petitio. & c. dilectus. Hosti. & c. qui generaliter. li. vj. *negotijs*. nã à religiosis optãda est quies animi, & labor manuũ. xvj. q. j. de præsentiũ. Pe. *gerere*. s̃. de Syndico. c. vnico. Sed illud de honestate, hoc de iure. Pe. & Abbas. dicam infra. *stud. js*. quia coherere & cõiungi nõ possunt, quibus studia sunt diuersa. xvj. q. ij. in nona actione. Sed in claustralibus vt dictũ est supra. *allegantes*. & malè Inno. & hæc erat secunda exceptio. *vndecunq; sunt*. lvj. di. vndecunq;. ĩ. de insti. ad decorem. Host. *laudabiliter*. vnde in omni gẽte qui facit volũtatẽ dei acceptus est sibi. xxvj. q. iiij. § ijs. Per quòd innuitur quòd aliæ exceptiões bene admitterentur, vnde obijciatur sic non teneor respõdere, nisi fidem facias de præceptoria, admittanda est exceptio. secundum Hosti. hic Et idem notatur de or. cogni. tuam, in fine de rescrip. edoceri. & per Accur. C. de eo qui pro tuto. nego ge. l. ij. Quod intelligo ab initio, nam postquam est in possesione, sufficit quòd pro tali se gerat, & habeatur. secundũ notata per Inno. & Compo. de elect. trãsmissam. Subaudi nisi prælatus ageret cõtra tales, ad ꝙ vide lecta & notata de procur. in mã. in fi. & de offi. ordi. c. ordinarij. li. vj. & per Inno. de proba. ex literis. in pri. qui ibi videtur cũ Hosti. cõcordare. saluo ꝙ verbũ pro cõsuetudine ibi positũ facit cõtra: scdm Colle. dicã infra de resti. spo. in literis. *ex super habũdanti*. q. diceret superfluũ est, & ideò reuocãdũ, vt. s̃. in porhib. ad idẽ de offi. dele. cũ cõtingat. *huiusmodi*. allegatio. *occasione*. hoc idẽ dicit, quia si essent alię exceptiões legitimę bene admitterẽtur vt dixi. vt ꝙ faciat fidem de mãdato, & similibus. quod die vt notatur de procu. c. j. & c. petitio. an aũt prælat⁹ agẽs cãm ecclesię añ litẽ cõtestatã tenea

tur facere fidem quòd sit prælatus. vide in Spec. de actore §. j. ver. sed pone quidam dicens se Episcopũ. vbi ad literam reperies, quod de hoc notat ipse. s. de elec. capitu. nihil. vbi plenè scripsi de hoc. i. xiiij. q. & c. xviij. *repellat*, f. religiosos tales &c. qualiter per religionẽ tollitur omnis irregularitas, dic vt notatur. j. de aposta. c. ij. nota etiam ꝙ dominus suum seruũ nõ iudicat nisi iurisdictionem alias haberet, vt infra ti. j. cum cõtingat. licet seruus domino stet, aut cadat. ij. q. vij. accusatio. vt ibi notat Collectarius: *prohibemus* hic colligit Innocentius argumentũ quòd administratores, sine eius licentia agere possunt remittens de hoc ad notata sua de rescriptis edoceri. Et Hostien. colligit aliud argumentum pro religiosis administratoribus quocunq; nomine censeantur, ꝙ non est ab eis in iudicijs requirenda natio, vel genus, sed sufficit ꝙ à potestatẽ habentibus fuerunt canonicæ instituti, & ꝙ suum officiũ laudabiliter impleant, & si quæritur qui sunt illi qui habẽt potestatem instituendi respondetur inspiciendum esse de iure cõmuni an per electionem assumantur, vel curam habeant, aut gerant simplicem custodiam sine cura. In primis enim casibus diœcesani auctoritas interuenire debet. Et infra de statu mona. monachi § priores. de priuile. cum & plantare § in ecclesijs. In secundo casu sufficit ꝙ à suo priore simpliciter deputẽtur de sta. mona. c. monachi § prioratus. &c. cum ad monasterium. nisi aliud superior obtineat de priuilegio, vel præscripta consuetudine quæ iuri deroget. de ijs quæ fi. à præla. ca. noscitur. de elect. sacro sancta. secundum Hosti. Alij colli-
1 gunt aliud argumentum videlicet ꝙ † cũ mẽs, & verba discordant neutri statur: vt. ff. de superlec. le. l. labeo. Et hoc de expositione literæ. Sequitur.

¶ PRIMO quæritur qualiter prælati superiores, & inferiores super iuribus ecclesiæ agere possunt, & quis eorum alteri præferatur. Et hic insurgit Collect. contra Nouellam eo ꝙ Innocẽ. confusum in pluribus locis recitãs de verbo ad verbum, & dicens in fine ꝙ ex glo. Inno multa vtilia potest colligere studiosus secundum Hostiẽ. nec addit, nec declarat ad quid tot membranas occupauit in glosis tanti voluminis, nisi forsan crederet Inno. & Hostien. nos habere corruptos. Et pro euidentia dicendorum præmittit Inno. hoc euidentiale præsupponi. videlicet ꝙ præceptores de quibus loquitur hæc decretalis comparantur institoribus qui negotio diuerso præponuntur. & hoc verum, cum domus quæ superiorem habet præceptorem qui instituit inferiorem domina est, nõ tũ inferioris domus, sed etiam rerum eius. alias secus: vt. ff. de institо. l. iij. & l. cuicũq; § j. & § sed si fullo Plus dicit ꝙ æquiparantur custodibus, vel commendatarijs, seu visitatoribus, aut vicarijs: quia curare, seu visitare debent loca sibi commendata per magistrum. & vltra dicit ꝙ maius officium horum habes. lxj. di. obitum. & c. se. lxiij. di. si in plebibus. lxx. di. sanctorum. viij. q. j. quia frater. & c. constitutum. &, s. de offi. vica. per totum. xij. q. j. qm̃ videt. & q. ij. de laicis. & c. sequẽti.

¶ Ijs præmissis materiam distingue per cõclusiones, Prima
2 conclusio. est † ꝙ quicũq; præpositus, seu administrator immediatus etiam religiosus potest agere, & conueniri pro cõmissa sibi administratione. vt hic. & c. edoceri. Saluo ꝙ religioso habenti administrationem infra claustrum cancellaria literas non daret, nisi de licentia Abbatis, vel cũ Abbate impetraret: vt notat Collect. hic, & in c. edoceri. nec etiam Episcopo super iniuria facta ecclesiæ cathedrali, vel infra ecclesiã cathedralem, sine Capitulo, & tamen Capitulo sine Episcopo bene daret, quæ non videotur secundum ius. vt dicit Collec.

¶ Secunda conclusio est, ꝙ etiam superiores, & non immediati prælati vt sunt Episcopi, & Abbates diuisim idest separatim à prælatis inferioribus, & immediatis, & simul idest cũ illis, agere possunt. vt notat Cardi. de re. eccle. non alie. cap. j. ad finem. & Archidi. de re. iudi. Abbate. in principio, & probatur de succe. ab intesta. c. fi. de præscrip. ex transmissa. & c. auditis. de re. eccle. nõ alie. c. j. in cle. de in integ. resti. ad audiẽtiam. de offi. or. cũ querente. de religi. do. constitutus. & ca. cum venerabilis. agent tamen nomine ecclesiæ inferiorũ vt notat Inno. in c. conquerente. alleg. secundum Collectariũ.

¶ Tertia conclusio est, ꝙ si præpositi, seu administratores immediati sunt tales, qui per superiores & ad nutum ipsorum superiorum sint reuocabiles, alias remouibiles, vt est reperire in simplicibus religiosorum administratorib⁹. superiores volentes agere ijs immediatis administratoribus præponuntur. Et est ratio, quia cum subditum possint remouere ab administratione in totum: multò fortius à causæ prosequutione, vt. ff. de instі. l. cuicunq; § fin. & l. seq. j. de resti. spolia. olim. C. de sacro. eccl. l. sanximus. ff. de tribu l. procuratori § j. argum. ff. de exercito. l. j. § magistratum. & § est autem nobis. Quia vt ibi dicitur electio est agentis, vtrum aliquem prædictorum conueniant, sed in agendo præfertur maior. secũdũ Inno. hic. Et quia non possideret proprio nomine de restit. spo. cum venissent. secundum Inno. de reli. do. cum venerabilis, & de resti. spo. cum olim. in prin. & Collec. hic.

¶ Quarta conclu. est, ꝙ si administratores immediati sunt perpetui idest qui non possint sine causa remoueri. & agitur de statu ecclesiæ vt de subiectione, aut de pertinentibus ad subiectionem, & obedientiam ecclesiæ: tunc agere, & defendere æqualiter spectat ad immediatum, & superiorem. C. de liber. cau. l. principaliter. secundũ Inno. de præscrip. auditis. sed si agatur de toto statu rei magis spectat defensio ad principalem prælatum. vt de resti. spo. c. olim. secũdũ Inno. ibidẽ & Collect. hic.

¶ Quinta conclusio est, ꝙ vbi non agitur de statu aliàs de bono, vel iuribus eccle. tunc primo & principaliter spectat ad immediatũ administratorem actio & defensio. de fide. instru. G. perpetuus. secũdum Inno. in c. conquærẽte. & c. olim. & c. auditis. allegatis, nec possunt de ijs agere superiores prælati, nisi in defectum, & casum negligentiæ præceptoris, seu administratoris immediati. secundũ Inno. hic. & j. de resti. spo. olim, & de testi. c. olim. & vtrobiq; de hoc notatur. Hoc aũt in arbitrio boni iudicis cadit secũdum Inno. de verb. sig. Abbate. in fi. primæ colũnæ. & in c. olim. alleg. & sic potest intelligi quod ipse notat in. c. ex literis. alle. in fi. glosæ secũdæ vbi notat ꝙ Episcopus debet præferri. secundum Collect.

¶ Sexta conclusio declaratoria præmissarum est, ꝙ censetur administrator immediatus esse temporalis, & ad nutũ siue arbitriũ superioris reuocabilis etiam si non posset remoueri sine consilio, & cõsensu aliquorum: quia nec etiam prælatus alia maiora negotia debet facere sine cõsilio Capituli. j. de ijs quæ fi. à præla. c. quãto. Et tamen agere, & cõueniri potest sine alicuius consilio. vt c. edoceri. vt hic. & ibi notatur per Inno.

¶ Septima conclusio etiam declaratoria præmissorũ est ista, quod censetur etiam tẽporalis & reuocabilis eo modo quo dictum est, & hunc locum quæ dicta sunt, licet omnia bona loci cui præest sint omnino distincta à bonis maiorũ domorum, dummodo remotio administratoris immediati aliàs sit ad velle supioris, hoc modo quòd ille administrator immediatus, & i. superiori administratori de stando ibi. i. in administratiõe. & *deinde*. receden do obedire teneatur. dummodo ipsa amonitione facta superior administret, quia licet separata sint bona in tantũ etiam quòd nõ possit superior de minori domo ea portare ad maiorem domũ: tamẽ administratio diuisa nõ est, quæ bene potest esse apud plures, sicut apud plures tutores, vel alios administratores. & de hoc notatur. s. de rescrip. edoceri. secundũ Inno.

¶ Subdit tamen Inno. alios dicere & fortè melius, quod non est vis vtrũ præceptor sit temporalis vel perpetuus. Item quòd nõ est vis vtrum possit, vel non possit remoueri sine causa, vel an vacante domo veniat administratio ad superiorem, vel non. sed in hoc est tantum vis, an ambo simul possint libere administrare. Et quis sit in administratiõe maior: quia si sic, tunc possunt ambo conueniri, & maior in agẽdo præfertur. prout videm⁹ in exercitorib⁹ nauis. ff. de exercito. l. j. § est aũt. & in patre & filio. C. de bo. quæ libe. l. cum non solum. & in institoribus. ff. de instito. l. quicunq;. & sæpe idem videmus in præposito, & canonico quando agitur de præbenda, vt notatur. j. de præbend. ex literis. & idem in vicarijs. xciij. distincti. c. fi. & xciij. di. cap. j.

sed non

Sed non videtur mihi propter hoc recedendum à conclusionibus prelibatis. quia istud quod ipsi dicũt determinat casum certum. illę autem conclusiones declarant casum dubiũ. Subdit autem Inno. quòd nõ est vis si totũ lucrum, vel dannũ ad aliquem spectat dummodo alterius sit administratio. vt notatur etiam per eum in dicto. c. edoceri. Fatetur tamen quod pro ijs locis religiosis multi agere, & respondere possunt, etiam si administrationem non habeant. licet ad hoc non cogatur. de quibus notatur. ĩ de testi. cum olim. Dicit tamẽ quòd plus placet sibi quòd notatur per eum in. c. cum venerabilis. de religio. domi. in glo. illa Episcopus. Et omnino hic coniũgas ea quæ scripsi. ĩ. de rest. spo. c. olim. j. alle. in. j. opposit. & vsq; ad secũdã oppositionẽ. ¶ Octaua cõclusio est: quòd si ex facto præceptorũ cõmẽdatariorũ, seu administratorũ huiusmodi agendũ sit, & agaĩ ex dolo eorũ admisso in cõtractu nõ teneĩ de hoc loc⁹ seu administratio huius, nisi in quantũ factus sit lpcupletior. vt. ff. quando ex fac. tu. l. dolũ. & C. quando ex fac. tu. l. ij. de tributo. l. sed & si. §. j. de hoc. ĩ. depo. grauis. ff. de ac. empt. l. Iulianus. §. idẽ Iulian⁹. ff. de re iu. l. neq; interdicto. Et dicitur dolo tutoris præceptoris, seu administratoris factũ, si accepit vel tenuit sciẽter plusquã deberet. ff. de tributo. l. quod in hæredem. §. fi. & l. sed & si. §. si seruus, & idẽ si non retinuit quod debuit retinere, vt in. §. fi. allegato. Sed si ignoranter secus, dũmodo restituat quã cito potest. ff. de tributo. l. illud. §. si cui⁹. ¶ Nona cõclusio est, quòd de culpa pręceptoris, seu administratoris huiusmodi tenetur insolidum locus, seu administratio, si seruari potest indennis à præceptore seu administratore huiusmodi, alias non. ff. de admi. tuto. l. fi. in prin. Ipse tamen administrator etiã si bona fide contraxerit tenetur insolidum, etiã si inde fit pauperior. ĩ. de præc. c. ij. ff. de mino. l. patri. §. si pecuniã ff. de euict. l. illud. §. j. sed potest in integrum restitui, si inde grauiter sit læsus. ff. de mino. l. ait prætor. & l. quod si minor. §. j. ¶ Decima cõclusio est quòd exequutio rei iudicatæ contra administrationem nomine administrationis defendentem semper fit contra administrationem seu contra illum cuius videlicet, vt contra pupillum, vt. ff. de re iudica. l. si se obtulit. §. j. & ff. de admi. tuto. l. ij. §. j. secundum Innocen. qui tamen fatetur quòd aliquando aliter dicunt in aliquibus prædictorum, super quo omnino videas ipsum Inno. ĩ. de fideiuss. quod quibusdam. Et hæc vera dum agitur de actione in personam, nam si agitur actione in rem, ad rei vel possessionis recuperationem, agitur contra illum qui possidet, seu cuius nomine possidetur, siue administratio siue administrator existat. vt lit non cõtest. quoniã. §. quod si super. vt ibi notatur per Ber. & hic per Collect. Missio autem in possessionem bonorum domus suæ administrationis de iure fieri non potest, nisi omnes qui agere vel defendere possunt fuerint contumaces. secundum Innocen. in. c. venerabilis. allegato, & secundũ gl. & Pau. in cle. j. de rescrip. & c. sequitur. Supple glo. in glo. ij. ibi: *procurator.* licet secus sit secũdum leges. vt insti. de excep. §. fina. Hostien. de hoc. ĩ. de iura. calum. Imperator. in vltima glo. aduerte tamẽ, quia. iij. q. vij. §. tria. notatur quòd speciale est in procuratore episcopi quòd non potest esse infimis. & l. di. accedẽs. notatur quòd infimus monachorum potest esse sui monasterij procurator. pro quo facit, quia contemptibilis in ecclesia potest, & debet fieri procurator. xj. q. j. §. his omnibus. Hoc autem ridiculum videtur esse dicendum, imo multò fortius debet esse bonæ famæ talium procurator. ij. q. vij. infamis. v. q. iij. qa episcopus. vbi de hoc, & legitur, & notatur. ĩ. de iura. calum. Imperatores. alleg. quòd loquitur de procuratore monasterij. vbi in tertia quæstione de hoc plenissimè dixi. Ad idem de procur. c. j. & de hoc per Archidi. de testi. præsentium. lib. vj. Nec ob. quod notat Inn. ĩ. de exception. cum ecclesiæ. quia loquitur de iure ciuili: & ibi: *stare non potest.* nisi putetur liber. iij. q. vij. §. tria. ff. de off. prę to. l. Barbarius. C. de testa. l. j. vnde & sententia lata contra talem mandaretur exequutioni contra ecclesiã. ff. si quis can. l. fi. ff. de euic. l. illud quamuis durante causa fieret absolutio si de seruitute appareret, & ff. e. l. non idcirco. & de seruis nõ or di. c. j. Hosti. & ibi *regulariter.* Quod dic vt notatur. ĩ. de apostata. c. ij. in glo. fi. & *in fi.* Quęrit Colle. quid si sint duo administratores qui pariter regant ecclesiam qualiter super ecclesiæ actiõe possint impetrare rescriptum, & dicit quòd de illo qui prĩcipalior est, saltem debet fieri mẽtio in rescripto alioquin oportet morari, alias & melius nominari vtrunq;. de re iudi. quod omnes. li. vj. secundum Franciscũ & Nouellã in. c. edoceri. Et postea subdit cle. j. de rescri. habere locũ etiam in secularibus, ex identitate rationis quod dic vt ibi notatur per glo. & Pau. reffert etiam quòd ibi notat Pau. de casu in quo prælatus certarum possessionum administrationem cõmisisset, cum nõ haberet locũ dicta cle. per notata in. c. edoceri. Quod verum est, nisi consueuisset tales speciales administratiões, habere secundum eum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Clerici non debent à laicis trahi ad secularem iudicem.*
2 *Si iudex secularis in causa reali clericum cõdemnet cancellaria literas supra nullitate dare debet.*
3 *Ecclesia negligente, vel deficiente in iustitia aliquã propter hoc iudex secularis sibi in iurisdictione succedit.*
4 *Ecclesia de temporali iurisdictione se habet intromittere, quoties ipsa abutitur ii ad quem spectat.*

¶ *CAP.* *XVII.*

1 QValirer. † Iudices ecclesiastici debẽt laicis, de clericis iustitiã facere, & pars. ĩ. de accusa. qualiter. de cuius fine ista decisa est, vt patet in. iij. compilatione. & tria facit. præcipit, impedimentũ tollit, & grauamẽ suspicatur, & prohibet. secũda ibi: *non obstantibus.* tertia ibi: *ne pro defectu.* & c. sequitur.

¶ Expone literam *præcipiatis.* necessitatem, & portat. xiiij. q. j. quod præcipitur. Hosti. *prælatis.* de Lombardia quorum visitatores estis, vt in. c. qualiter. allega. & de excessu prælato. ex literis. *plenam.* celerem: nam de nimis dilata cũ querebãtur Hosti. *exhiberi.* statim per alios si nolint, vel non possint vacare, quia nec decet eos. xj. q. j. te quidem. non tamen committant laico. vt in. c. te quidem allegato. & ĩ. de offi. dele. cum de te. & ĩ. ti. j. significasti. Hosti. *appellationibus,* quasi diceret si Epus arctet dilationes ex causa, non propter hoc poterit appellari. potest enim hoc facere consideratis personis & c. s. de transact. c. fi. & C. de iudic. l. properandũ. Hosti. *in eorum.* laicorum. *in fraude.* quid ergo faciet laicus, recurrat ad proximũ superiorẽ. ĩ. de de iu. patro. c. nullus. ij. q. vj. anteriorum. Hostien. *trahantur.* de facto. *omnino.* id est omni casu. inuitum, vel nolentem. inuito, vel consentiente Episcopo. ĩ. tit. j. si diligenti. & c. significasti. & agat ciuiliter, vel criminaliter: & faciat, vel nõ faciat Episcopus iustitiam. vt hic Hosti. vnde nota hic prohibitioné generalem. quod facit ad hoc quòd etiam super actiõe in rem clericus de iure ad forũ seculare trahi non valeat. facit l. Frederici hac editali. quam posuit Hosti. ĩ. e. clerici. vbi indistinctè punitur trahens clericum coram seculari iudice in criminali, vel ciuili. Eodem modo faciunt. C. de Episcopis & cle. authen. statuimus. & authentica nullus. vbi sunt verba similia, sicut in. l. hac editali. ar. ĩ. de cõsti. c. ecclesia. ¶ Nec ob. quòd nõ videtur trahi persona sed res, vt. ff. de neg. gest. l. qui aliena. vt dicũt laici. hæc enim ratio non valet. nam exempta persona res etiã exẽpta est. ff. de censi. l. fi. C. de Epis. & cle. l. ij. ĩ. e. c. significauit. vbi videtur esse clarum. & ĩ. ti. proximo. c. si clericus. à contrario sensu.

¶ Et ad hoc vide notata Archi. de cleri. cõiuga. c. vnico. li.
2 vj. & sicut tenet curia. Vnde † si iudex secularis in causa reali clericum condennet cancellaria daret literas super nullitate. secũdum Collect. qui tamen dicit Hosti. notasse contrarium in summa. de fo. competen. §. ij. & Nouel. ĩ. ti. j. quod clericis. & c. si diligenti. Inducentes. C. de Episco. & cler. authen. ti. sed hodie quia ibi prohibetur de criminali, & personali. dicã in. capitu. vnico de cleri. coniuga. allegat. super quo etiam vide quæ scripsi supra capitulo. decernimus. in dicto Collectarij

& quæ dicam.j̄.ti.j.verſ.in ſecunda quæſt.&.c.ſi diligēti.ad ſi.ij.oppo.&.ſ.c.cæterum.ad ſi.rectè ante ſommationē gloſſarum,& in remiſſionibus ibi datis. *Prohibemus* .niſi per recōuentionem.nec ob.hæc litera quæ trahi prohibet, imo facit pro,quia hoc ſonat in conuentionē,& non in recōuentionē. facit.ſ.de reſcriptis.nonnulli. Et quod ibi ſcripſi ſuper verbo ne quis,& ſic etiam reſpōdetur ad.c.ij.xj.q.j.vbi etiam dicitur attrahere.ſecundum Nouel. Dicit tamen Pet.ꝙ quidam per hanc literā voluerunt dicere contrariū, & malè ſecūdum eum.ita ſecundū Hoſt. ꝙ nihil doloſè agatur.puta Lucus auſert clerico bouem,vt conueniat eum coram iudice laico,vt ibi poſsit eū recōuenire.quod dic vt.j̄.de iu.patro.c.relatū. ij.reſponſo.& de hac materia ſcripſi ad ſaturitatem.ſ.c.at ſi
3 clerici.in.ij.oppo. ¶ Notat aūt hic Collect.ꝙ † eccleſia negligente vel deficiente in iuſtitia.nunꝗ propter hoc iudex ſecularis ſibi in iuriſdictiōe ſuccedit.dicēs hoc facere pro ijs quæ ipſe collegit.ſ.c.cum non ab homine.ſed ſecus ecōtra,vt.j̄. ti.j.c.cū ſit.Et eſt ratio,quia olim omnes cauſæ deferebantur ad ſacerdotes.vt.j̄.qui ſi.ſunt legitimi per venerabilē.xj.q.j. ſacerdotibus.&.c.relatū.ij.q.v.ſi quis presbyter,& nota.iſto ti.c.nonit.Ideò non mirū ſi de facili redeat ad ſtatum primū ſecundū Goffr.non enī videtur fieri conditio eius deterior, quando redit ad ſuam naturam.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pactus. verſi. quod in ſpecie. ad hoc. xxxv. diſtin. ab exordio Item eſt hoc naturale ꝙ maior negligētiā minoris ſuppleat.xj.q. j.cum ſumus.& hoc verū.regulariter,vt.ſ.de ſupp.negli.prę la.per totum. ¶ Fallit enim in caſu.c.cum in cunctis.§.vlt.de cler.& ꝙ clerici ſint maiores laicis,habes de maio.& obe.ſolitæ.cum ibi notatis per Hoſt.& tamen clerici ſunt maiores. ſ.de maio.ſolitæ.Sed ecōtra regulariter inferior nō ſupplet defectum,vel negligentiam maioris, vel ſuperioris.patet ex lectis & notatis.ſ.de maio.& obed.cum inferior.Saluo caſu de quo dixi.ſ.Quas rationes reddunt Hoſt.& Abb. hic.& Hoſtien.in.ſumma de ſo.compe.§.j.ver.ſed nunquid iudex ſecularis.Et Henri.j̄.ti.j.c.verum. Et vide quod notat Geſ. in cle. vnica.j̄. de for .compe. vbi notatur indiſtinctè,ꝙ defectum iudicis eccleſiaſtici non poſsit ſupplere tēporalis.& vide etiam.quod de hoc ſcripſi.j̄.ti.j.c.verum.in ſexta quæſtione &c. Sequitur.

¶ PRIMO quæritur quia hæc decret.probare videtur ꝙ iudex propter negligentiam ſuam in exhibendo iuſtitiā.vel propter denegationem iuſtitiæ ſuam iuriſdictionē nō amittit,nec ad aliū deuoluitur.Quæritur qualiter hoc procedat, & hoc diſtingue,inter iudicem eccleſiaſticum & ſecularem. De eccleſiaſtico igitur dic,ꝙ non per hoc deuoluitur ſua iuriſdictio ad clericum ſecularem,& hoc eſt quod probat hic: ſaltem pro illo acto,vel articulo in quo eſt negligens,vel remiſſus,deuoluitur bene iuriſdictio ab eo ad ſuum ſuperiorē iudicem eccleſiaſticū. vt.ſ.de ſupp.ne.præla.ca.j.Et melius in.c.ij.& ſi.e.ti.&.j̄.de iure patro.nullus.cū ibi notatis.de cē ſi.Romana.§.notoria & de ſupp.ne.præla.c.Romana.lib.vj. vbi de hoc per Car.Io.And.& Archi.ſic tamen ꝙ in caſu negligētiæ iuriſdictio deuoluitur ad immediatum ſuperiorē: vt in iuribus allegatis.& de offic.ordi.irrefragabi.§ excelſus. Licet quidam contra in.d.ca.Romana. ſuper verbo turpis. Sed in caſu culpæ,vel delicti deuoluitur ad Papam.de cōceſ. præben.quia diuerſitatem.Saluo caſu.c.ſi.de ſup.negli.præla.lib.vj.¶ Super quo videantur notata de elect.c.q̄q̄.e.libr. Sed propter totā iuriſdictionē ſuam non amittet ſolū pro vice illa.de ſupp.negli.præla.c.ij.alleg.in ſi.ver.ita tamen.ar.de elect.cum in cūctis.§ clerici.ne pœna culpam excedat.j̄.de pœnis.c.fœlicis.§ cæterum.&.§.ſe.li.vj.xxiij.q.j.non inferamus.alias auferamus in ſi.Sint ergo prælati in facienda iuſtitia diligentes,alias eſt contra eos quod ſcribitur.xlv.di.licet enī.De iudice ſeculari,dic ꝙ pro illo actu iuriſdictio in quo eſt negligens,vel remiſſus deuoluitur eius iuriſdictio ad iudicem eccleſiaſticum .vt.j̄.ti.j.ex tranſmiſſa.&.c.licet.&.ca.ex tenore.ar.xxiij.q.v.adminiſtratores.& quod notat Hoſti.j̄.
4 de purg. vulg.c.vlti.vbi dicit ꝙ ex illo.c.ſatis patet ꝙ † eccleſia etiam de tēporali iuriſdictione ſe habet intromittere quādocunq; ipſe abutitur is ad quem ſpectat.Quod dic vt legit, & notatur.in.§.rationibus allegato.Sed totalem ſuam iuriſdictionem propter hoc non amittit, nam ſpecialis caſus eſt in quo totalem amittit.C.de epiſ.& cle.authen.ſtatuimus.ſi quando tertio requiſitus eſt perſonæ eccleſiaſticæ iuſtitiā denegat.Igitur in cōtrarium eſt ius cōmune.ff.ad municip.l. j.in fine. Aduertant tamen huiuſmodi iudices quia lex dicit ꝙ qui iuſtitiam denegat principis indignationem incurrit, in authen.de man.prin.§.ſit tibi .coll.iij. & omne grauamen tenetur parti reſarcire,& extra ordinem poteſt puniri,in aut. de quæſtore.§ ſuper hoc aūt.coll.vj.& vt litig.iurent.§.j.colla.ix.non tamen dicunt hæc iura ꝙ iuriſdictionē perdat.Pœnis autem legis debemus eſſe contenti,& in eis infligēdis mitiores.ff.de reg.iu.l.in pœnalibus.j̄.de regu.iur.in pœnis.libro.vj.cum ibi notatis.Et caſus in quibus ſecularia negotia clericis ſunt conceſſa.vide per Hoſt.in ſumma de pœnit.& remiſ.§ quibus & qualiter.ſo.iij.verſi.ſunt tamen caſus in quibus.&c. ¶ Caueat ergo quilibet iudex ꝙ rectè iudicet,cū ad hoc ex diuino præcepto teneatur.vt in pſalmo.lvj.Si verò vtiq; iuſtitiā loquimini,rectè iudicate filij hominū.alias enī non eſt iudex ſi non eſt in eo iuſtitia,vt.j̄. de ver.ſig.c.forus §.in omni.vnde malè iudicare eſt demeritoriū,vt patet Matthei.vj.c.nolite iudicare,& non iudicabimini.nolite condēnare & non condēnabimini.j̄.de re.iudica.cum æterni.lib.vj. & rectè iudicare eſt meritorium,vt in pſalmo.cuij.Beati qui cuſtodiunt iudicium,& faciunt iuſtitiam in omni tempore. &.C.de ſum.tri.& fide Catho.epiſtola inter claras: ibi cum Rex iuſtus ſederit ſuper ſedē,non aduerſabitur ei quidq̄ Malignum:& Mathei.v.ca.Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam,quoniā ipſorum eſt regnū cœlorum.ſecūdum Henricū.Sed apparet mihi ꝙ in eo in quo dicit iuriſdictionem deuolui in certo caſu,vel articulo ſalua pace ſua, nec benè,nec propriè loquitur:nam licet reperiam benè ꝙ ſuperior iudex ſupplet negligentiam inferioris,in iuſtitia miniſtranda.ad quem intellectum dicta Henri.intelligere,& moderari oportet,ꝙ tamen perdat in aliquo alias iuriſdictionē ſuam,quin ſuperiore non occupāte ſuppletionem huiuſmodi poſsit inferior negligens etiam poſt negligentiam iuſtitiā miniſtrare,non dicunt iura per eū allegata.Faciunt optimè quæ ſcripſi de offi.dele.coram.in prima quæſtione,& oppoſitione ſi.& tamen ſi deuolueretur ipſe perderet,nec valeret, quod poſt faceret ipſo iure,de ſupp.negli.præla.c.literas.tanquàm factum à poteſtate non habēte.de iure patro.quod autem.In alijs tamē caſibus fateor locum eſſe deuolutiōi,in quibus videlicet eſt expreſſum in iure.de elect.ne pro deffectu. de conceſ.præben.c.nulla.& tamen nos non ponimus deuolutionem niſi in caſibus expreſsis in iure,vt notat Inno.de renun.niſi cum pridem.& in.c.quia diuerſitatem allegato.nec dicimus etiam iuriſdictionem amiſſam,niſi in caſu expreſſo. C.de teſta.l.ſancimus.de app.præcipim⁹.in ſi.Sed iſtud examinabo in.c.Romana.de ſupp.negli.præla.allegato in glo. j.in fine dic per hanc decret.omnes illas fruſtratorias in quibus non lege aſignatur probabilis cauſa.Goſ.Hoſti.& Pe.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Iudex ſibi ipſi fauoris propter conſimilē cauſā vt ſuſpectus remouetur*
2 *In literis poſterioribus priores reuocantibus oportet de omnibus facere mentionem expreſſam.*
3 *Quid differunt recuſatio & ſubrogatio.*

¶ *CAP:* *XVIII.*

Auſam quæ. Caſus † iudex habēs cōſimilē cauſam cauſę ſibi commiſſæ à iudicio remouetur. prima pars recitat cauſæ delegationem.Secunda alterius delegati remotionis cauſam, & ſubrogat alium ibi quia verò.

¶ Expone literā: *Carnotenſem*: id eſt eccleſiæ Carnotēn, & cū ibi ſint Archidiaconi intelligitur de maiori.De quo.ſ. de offic.deleg.quoniā Abbas.Hoſti.Alia tamē litera Cameracē.
& infra

& *infra sequitur*. in antiqua. dictus verò Abbas, & conuentus
nolentes alteri parti respondere, nisi oos prius cõsulerent su-
per priuilegijs à Romanis indultis monasterio eorumdem.
dilectum filium. ostendit eiusdem monasterij monachum, pro
pter hoc ad sedem Apostolicã transmiserunt, nihilominus
supplicantes q te fili Decane loco Parisien. Archidiaconi su-
pradicta subrogare ad decisionem ipsius negotij dignare-
mor. *pone*. bene dicit, quia vix similis inueniretur. quando ve-
rò fit similis, iudicis arbitrio relinquitur. secundũ Inn. Host.
& AEgid. Faciunt notata Io. An. de præben. non potest. li.
vj. super glo. pone habens. vnde dicebat Hostien. quòd con-
tra veritatem scripserant, qui dixerant propter similitudinẽ
causæ non posse iudicem recusari. Ita tamen quòd id boni vi
ri in arbitrium electi dirimatur arbitrio. s. de offi. deleg. sus-
pitioois. vnde pone exemplum, qoia dico cõsuetudinem in
regno quòd stetur dicto prosenetę super contractu, & tu quẽ
in hac causa iudicem impetraui, in alia dicis idẽ. vel pone ex-
emplum cũ de verbis dubijs priuilegiorum est quæstio inter
iudicem, & aduersarium suum. vel pone exemplum ex oo-
tatis Io. An. de offi. vica. cap. ij. lib. vj. in prima glo. & hoc te
nes. licet Frãciscus hic dixerit, q quadruplex est cõsuetudo.
fori, vt q a vterq; spiritualis. rei vt q a vterq; petit fundũ. actiõis,
vt q a vterq; intẽtat riuẽdicationẽ. & causę, vt q a vterq; petit
ex causa emptiõis. Et hãc vlõmã dicit tandẽ sufficere. Sed hæc
diuisio ratiõe caret, & ideo dicit pone secũdũ Host. quia for
tè vni obijciebatur prescriptio, alteri exemptio. quid igitur si
iodex meus me impetrat in iudicem suum. Dicit Collect. q
causa est suspitionis, de qno per Hosti. in summa. de offi. del.
§. quę sunt loco ipsius. intelligas q vtraq; pars presens erat,
vel hoc notum erat Papę. & modicum præiudiciũ partibus
parabatur. & sic non obstat. ar. c. j. j. de cau. pos. & proprie. *nõ
obstantibus*. innuit quòd oon valuisset subrogatio, oisi de li-
teris facta fuisset mentio, quasi innuat. quòd non est verisimi
le, quòd subrogatio fiat postea sine causa. argu. ff. de arbi. l. li-
tigatores. j. de sen. excõi. cum pro causa. ff. de vica. mune. l.
prætor. Pe. de rescrip. ex tenore. in fi. Host. Fatetur tamẽ Ho.
quòd etiam sine causa potest reuocatio cõmissionis, & subro
gatio fieri sola volũtate. ff. de iudi. l. iudicium. Remittit Ho.
ad summam. de offi. deleg. §. quæ delegari. vers. sed nunquid.
potest reuocare commissionem. & menti tene regulam quã
2 ponit Inno. de offi. deleg. ex literis. dicẽs, † quòd in literis po
sterioribus reuocantibus primas oportet de omnibus facere
mentionem expressam, sed non sic in alijs. & hoc de exposi-
tione literæ. Notat hic Collect. iuxta ea quę proximè scripsi.
s. quòd cũ secundæ literę primas reuocãt, necesse est quòd ex
pressã mẽtionẽ faciãt de primis. sic. j. de resti. spo. audita. Sed
contra opponit de. c. ij. de dolo & cõtu. & de cõfir. vtili. c.
bonę. per quas videtur q deberet sufficere mẽtio generalis.
Dicunt quidam quòd hic priores literę multę erant, & ideò
sufficiebat mentio generalis, alias non sufficeret. de quo per
Hosti. io summa. de cõmo. § fi. ver. dominus meus. Sed credit
Collect. in reuocatorijs necessarium esse facere mentionẽ spe
cialem de clausulis principalibus primarum literarum. vt. s.
de rescrip. c. cum dilecta. nec alias sufficeret mentio generalis.
ff. si quis cau. l. sed & si. §. quæsitum. & de re iudi. inter mona
sterium cum ibi notatis per Hosti. Nec reputat distinctionẽ
probabilem an multæ sint, vel non fiot, priores literę. dicit ta
tamen finaliter sibi videri q iura quę dicunt q debet fieri ex-
pressa mentio, debent intelligi cum agitur de reuocatiõe to-
tius rescripti, vel alio preiudicio causę aut processus. Hic verè
loquimur cum agitur solũ de iudicis subrogatione. & Indu-
cit lecta & Collecta sua de offi. deleg. c. cum cootingat. & de
rescrip. cum dilecta. Et dicit quòd si alia sententia sustinere-
tur saltem oporteret tenores aliqualiter exprimi. arg. § quæsi
tum allegati. & c. si à sede. de preben. lib. vj. cũ similibus. Sed
vt scripsi in. c. ex literis. in prima & secũda quæstionibus. &c.
sequitur. Quæro circa principalem intellectum decretalis,
qualiter iudex habens consimilem causam causæ sibi cõmis-
sę, vel de qua vt ordinarius cognoscit propter hoc valeat re-
cusari. & dicas hic quòd sic, per victoriam quã haberet actor
in illa causa ius ipsius iudicis in sua causa consimili fortius re
deretur. vt hic. cum enim potestas Archidiconi in monaste-
rijs soli consuetudioi innitatur. vt. s. de offi. Archi. cap. dile-
cto. & consuetudo ex vicinis ecclesijs perpendatur. de con-
sue. c. cum olim. Maximè in procuratoribus. j. de censi. c. su-
per eo. & hic Archidi. Carnoteñ. contra monachos de procu
ratiõibus ageret, de facili pronũtiasset Arch. Parisieñ. pro Ar
chidi. Carnoteñ. cũ similem causam habeat cõtra monacos
diœcesis Parisieñ. vicioię, & cõtignę diœcesi Carootensi, vt
pro se in sua causa consimili. argumentũ optimũ siue presum-
ptionẽ per hoc reportaret. Sed si ius ipsius fortius pro hoc oõ
rederetur in causa ciuili, vt si actor ex causa mutui petit à Ti
tio Centũ corã Archidacono Parisieñ qui similẽ summã ex
causa simili corã alio iudice petit à Meuio, tunc secus. sedm
Pe. Abba. Nouel. & Henri. Et eadem intelligit Henric. de te
ste §. 1. colum. xij. ver. item quòd habet cõsimilem causam. &
ista faciunt ad quæstionẽ pone Titius volebat accipere mu-
tuo decem à Semprooio. Ego & Martinus debebamus fi-
deiubere pro, eo tamẽ ad maiorẽ securitatẽ creditoris scriptũ
est in instrumẽto q omnes sunt rei principales debendi. Po-
steà idem creditor vult me conuenire antequã Titiũ cõueni-
at, ego oppono quòd prius cõueniant primo Titiũ qui in ve
ritate est principalis debitor, & soluendo, & q ita res se habe
at, volo inducere in testimoniũ Martinũ prędictum, qui fuit
mecum pariter obligatus quæri an possim? Dynus vt refert
Cynus. C. de testa. l. dictantibus. tenet q sic. ar. dictę. l. & ff. de
re. dubi. l. si quis ita. quia noo prioc palitex testatur in re sua.
& pro hoc faciũt premissa, nam si ego obtinerẽ, vel succum
berẽ, non propter hoc ius ipsius Martini in aliquo conforta
retur, vel iuuaretur: donator tamẽ, vel cedens non potest es-
se testis. in causa rei donatę. vt dicam. j. de testi. quoniã. secũ
dum Henricũ, Sed in delegato esset mihi dubia opinio dyni,
de hoc dicam in. c. personas. &c. sequitur.
¶ Supple glosas in glo. j. ibi. *personas*. cõtra. eodẽ titulo c. qm̃.
Similem. j. io hoc est similẽ: quia in simili morbo laborans re
pellitur, etiam excipiendo & ibi: *subrogandũ*. ad hoc facit anti
3 qua litera quã posui in expositiõe literę. in verbo. *infra*. † Est
autem differẽtia. vt dicit Petrus inter subrogationẽ, & recu
sationẽ. quia recusatio proponitur corã iudice qui recusatur
vt. s. de offi. dele. suspitionis. & infra de appella. secundo re
quiris. & procedit ex viribus iustitię, sed subrogationis peti-
tio fit corã superiore, & de quadã benigna æquitate secundũ
Mar. & ex leui causa secundũ Lignianum. Item cum subroga
tio fit indistinctè propter similitudinẽ specificã. sed recusatio
non sic indistinctè fit. sed relinquitur arbitrio iudicantis. quia
fortè potest esse talis quòd erit inductiua recusationis, & for-
tè q non. secundũ eum *& in fi.* idem Vincẽ. & Hosti. in glo.
vltima. ibi *subrogauer*. dicebant. Pe. & Abba. quòd tunc demũ
causæ similitudo repellit iudicem quãdo ex eo causa iudicis
fortior reddi potest. vt dixi in quæstione quod remittitur ar
bitrio iudicis. debilior tamẽ causa secundũ omnes tã ad sub
rogationẽ, quam ad recusationem. &c. sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Appellatur benè à iudicibus qui de principali & præiudicialibus ex-
ceptionibus simul cognoscunt, quòd etiam si probationes super prin
cipali lite non contestata recipiat censeas.*
2 *Si quis procedit inquirendo non potest simul de principali, & exceptio
ne cognoscere.*
3 *Si tale quid inseritur in rescripto per quod prælatus deberet moueri ad
inquirendum tunc negotium censetur in modũ inquisitionis cõmissũ.*
4 *Res de facili reuertitur ad suam naturam.*
5 *Rescripta semper sunt ad ius commune reducenda.*
6 *Cessat officium iudicis maximè vbi agitur de nominibus singulorũ.*
7 *An electum exceptione repellens possit prætextu excommunicatio-
nis ab huiusmodi exceptione repelli.*
8 *Sufficit appellanti ex tribus grauaminibus probare alterum si quodli
bet sit per se sufficiens.*
9 *Papa non intendit vno verbo iuris ordinem tollere.*

¶ CAP. XIX

1
Xhibita. Calut † Si iudices de princi-
pali, & exceptionibus præiu-
dicialibus simul coguoscant, vel super princi
pali probationes lite nō contestata recipiant,
ab eis licitè appellatur. & diuiditur in duas
partes In prima appellantis petitio. In secunda appellationis
commissio. secunda ibi. *quia verò.*

¶ Expone literā. *procuratores*. nota plures procu ratores dari
posse ad causam. Quod dic hodię. vt. j. de proc. si duo. li vj.
literas. quas dicti procuratores impetrauerūt. *inquirerent*. hoc
omnibus iudicibus est cōmune si inquirerēt veritatem C. de
iudi. l. iudices. xxx. q. v. iudicantem. Goffre. *efferens*. aliàs offe
rens, & secundū istā lecturā remittit Hosti ad notata. j. de ap
pel. interposita. *intendentes*. & malè, nā dato q essent inquisito
res, de exceptionibus debebant prius cognoscere. j. de accus.
cum oporteat. Gofre. Vnde dicebant Inno. & Host. q istee x
ceptiones quia declinatoriæ, vel perēptoriæ fori ante ingres
sum negotij sunt proponendæ. proponūtur eñ vt aduersa-
riut repellatur. C. de excep. l. fi. Sed probatio aliarū exceptio
nū facienda est secundū quod docet l. si quidē. secundū In-
2 no. dicit etiam Inno. & Host. † quòd etiā si quis procedit in-
quirēdo, nō potest simul de principali & exceptione cogno
scere, & q siue proponat exceptio contra id de quo fit inqui
sitio. vt. j. de purga. ca. cum dilectus. & de fil. præsbytero.
veniens. siue excipiatur contra personam iudicis inquirētis,
siue cōtra personam ministri inquisitionē prosequentis, vt. j.
de accusa. c. cum oproteat. & c. veniens. semper primn de hu-
iusmodi exceptionibus cognoscendū est. vt in. l. si quidē. alle.
Subdūt etiam q quādo iudex procedit ex officio, vel mini-
strū inquisitionibus cōstituit, tunc etiam si contra illū mini
strum proponatur exceptio, nihilominus ex officio suo pro
cedet iudex illo remoto. inducit Nouella notata sua post In
no. in dicto. c. cum oporteat. super glo. ex quo. & hoc dictū
perpetuo menti tene. quia semper allegatur. & cōiunge Inn.
j. de testa. cum clamor. Vnde concludēdo. dicit Inn. q licet
isti iudices cogitarent de iure quòd si essent inquisitores lice-
ret eis procedere simul super exceptione, & principali. non
tamē erat verū. *contestata*. & malè, quia tunc demū in electio-
ne proceditur lite non cōtestata. cum pars est contumax, ali-
ter secus. vt infra vt lite non conte. quoniā § porrò. Inn q
plus est si excipiatur cōtra electū, facienda est litis contesta-
tio super exceptione. aliter non tenet quod agitur. notatur
de electi. dudū ecclesia. Alij aliter dicunt, & forte malè, si q
hic non fuit facta litis contestatio super exceptiōe, sed super
principali actione. Sed dic hodie aliter vt in cle. ij. j. e. iuncta
cle. sæpe de verbo. sig. *& infra*. quia sic fuerunt interloquti, &
sic procedebant appellantes. & c. Sed ad quid cum proces-
sus non valeret. Dic secundū Hosti. q ideo vt processum iu
dicum impediret. quia aliàs processesissent, & ipsum for-
tè grauassent. simile. j. vt li. non conte. accedens. j. §. fi. ff. rem
rat. habe. l. uj. § falsus. & in hoc se grauabat quia oportebat di
cere appellatum esse, cū tamen aliàs potuisset de nullitate pro
cessus per viam simplicis quærelæ agere, ar. pro primo. j. de
appel. c. dilecto. Verùm hodie processus nō esset secundū do-
minum Martinū. nam hodie litis contestatio necessaria non
est. vt probant clementinæ allegatæ, & non reperitur iure ex
pressum, q quia simul de exceptione præiudiciali, & princi-
pali cognoscitur, pcessus sit null*, licet hoc grauamē inducat
vt hic probatur, secundū eum modū. Modus proponendi
vel agendi in actionibus, & petitionibus attēdendus est. & se
cundum illum formanda sententia. sic in productione testiū
directè, vel exceptiuè. j. de testi. veniens. ij. de ordi. cog. cùm
dilectus. secus in restitutionibus in integrum, quæ propositę
directè vel exceptiuè habent eundē effectum. vt. ff. de inoffi.
testa. Papinianus §. si filius. Vincen. *inquisitores*. subaudi ma-
ximè, fuit eñ hoc dictum ad grauationem fatuitatis istorum
iudicum, secundū Abba. *vel aliquo*. non contra consuetudinē
curiæ. De qua dicam. j. de appe. cū causam. supra vltima glo-
de qua etiā facit glo. mentionē in cle. appellati. j. de appel. *ap
pellatum*. maximè secundū quosdā, nā scdm eos idē fieret etiā si
appellatū non esset, ex quo obstruat* nō est ordo iudiciarius,
vt. s. vt li. nō cont. c. vnico. vel ideò fortè hoc dicit quia si ser
uatus esset aliàs ordo iudiciari*, & excōicatio esset occulta, &
iudices sentētiassent dicta conspiratorū nō sequi. j. de re iu
di. cum. l. & A. teneret eorū sententia, nisi appellatio proba-
retur facta. j. decē dies. de elec. cū dilecti. de testi. significarūt
Ho. Dicūt aūt Pe. & Ab. q hic sufficit docere ob has cās fuis
se appellatū, & q nō est necesse de ipsarū veritate docere. ideò
quia obtulit se probaturū, & non fuit admissus. j. de appe. in
terposita. *quicquid*. i. omni eo quod & alia litera habet reuocā
tes in irritū, quicquid. & c. & hæc est clausula quæ in multis
decretalibus deficit, vt patet de rescrip. significauit. dic vt ibi
& . c. Radulph. c. significauit. & . j. de excep. dilecti. habetur
tamen eodem titulo dilectæ.

¶ PRIMO quæritur ibi quasi. *inquisitores existerēt*. quomo
do cognoscat, an tanq inquisitori, an verò tanq iudici negoti
3 um sit cōmissū. Et hic dico q † si tale quid inserit rescripto
per quod prælatus deberet moueri ad inquirendū, vt quia
ibi dicitur frequēti ad nos clamore peruenit: vel multa de ta
li nobis fuerūt insinuata: tunc negotiū censetur in modū in-
quisitionis cōmissum. vt. j. de acc. c. inquisitionis. & . c. quali
ter. & quādo. ij. ij. q. j. Deus omnipotens. j. de Symo. licet
Hely. de rescrip. c. cū dilecta. secundū Abba sed si in rescrip-
to nō inseritur aliquid tale, sed inserūtur talia verba per quæ
apparet de mēte mādantis, q vult procedi in modū iudicij
ordinarij. vt quia est ibi clausula vocatis partibus. & c. vt hic,
vel propositis, & alijs negotiū tangentibus inquiras. vt. ff. de
offi. procon. l nec quicquā §. j. & . ij. q. iij. § notandū. vel quia
dicitur ibi si tibi constiterit. & c. j. ti. j. conquestus vel amo
to illicito detentore, vt. j. de re. permu. cū vniuersorū. in fi.
vel si ita est. s. de rescrip. c. olim. in fi. aut aliud quodcunq; si
mile, tunc negotiū censetur cōmissum per modū cōmissio-
nis, tanq iudici cum causæ cognitione pro tribunali sedenti,
non per modū inquisitionis, nec vt inquisitori. vt iuribus al-
legatis. secundum Hosti Si autē in rescripto nō inseritur ta-
le quid, per quod posit apparere vtrū in modū inquisitiōis,
& tanq inquisitore, an verò in modū cōmissionis, & tanq iu
dici negotiū sit cōmissum, & sic est dubium de viribus com-
missionis, præsumā quod per modū cōmissionis & tanq iu-
dici & non in modū inquisitionis, nec tanq inquisitori nego
4 tium sit cōmissum. & est ratio nā † res de facili reuertitur ad
suam naturā s. ad ius cōmune ff. de pac. l. si vnus § sed quod
5 in spē dotis. ver. q si non. vt in totū. & quia † rescripta sem-
per sunt ad ius cōmune reducenda. vt. ff. de vulg. & pupil.
substi. l. ex facto. s. de rescri. causam quæ. & de maio. & obe.
cum inferior. secundū Vincen. & Nouel. hic. & Hosti. in sum
ma ti. de rescrip § quod iurisdictionē. & Spec. ti. de inqui
6 sitiōe § j. ver. quid si in litera. vbi vide plenè, † qa regulariter
cessat officium iudicis maximè, vbi agitur de iuribus singu
lorū. secundum Inno. j. de iureiu. ad nostrā. ij. & faciunt be-
ne prædicta ad declarationem eorū quæ notauit Inn. de præ
sump. dudū. & glo. in cle. vnica. de offi. dele.

¶ SECVNDO quæritur quid si in modum inquisitiōis
procedatur instante ministro, seu clerico officij, vel procu-
ratore fiscali, secundum diuersa nomina curiarū, à iudice vel
à curia generaliter, vel specialiter deputato. & quod ille per
exceptionē inimicitię, conspirationis excōicationis, vel infa
miæ repellatur, nunquid nihilominus alio deputato, iudex
in negotio potest procedere. Inno. tenet quòd sic, vt scripsi
in expositiōe in verbo intendentes. ver. subdit etiam quod
hic reperias. & idem notat in. c. cum oporteat. allegato. in
fi. & de testi. cum olim. circa medium. Sed pone quòd impe
trator rescripti inquisitionis aliqua tali exceptione repella-
tur. Inno. in. c. cum oporteat. notat q iudex impetratus ni-
hilominus succedet. Sed nō est illud verū in excōicatiōe pro
pter. c. j. de rescrip. li. vj. Saluaretur tamen opinio Inno. si ex
communicatus nō nominaretur in rescripto. inducit Colle.
de procu.

de procura.consulti.&collecta sua de offi.dele.c.prudentiã.

¶ Sed nunquid in negotio inquisitionis, cum tali ministro debet seruari ordo iuris, dic quòd non, quia talis propriè nõ est pars:&ideò, nec libelli oblatio, nec litiscõtestatio, nec alia iudicialis ordinis obseruatio necessaria est.ad quod vide Inno.&Hosti.in.c.cum clamor.allegato.secundum Collec.& ex hoc obtinui semel in quodã consilio, quòd articuli crimi nosi formati ex officio, seu per ministrum inquisitionis, nõ requirunt illã specificationem, quã requirerent si dati essent per accusatoré in causa accusationis.& ex hoc apparet differentia effectualis.inter cõmissionem iudicialẽ, & negotium inquisitiõis.de qua dixi.s̃.in prima quæstione.

¶ TERTIO quæritur nunquid pẽdente cognitione exceptionis contra partem, vel iudicem, aut rescriptum opponi tur: potest iudex beneficium absolutionis parti impendere? videtur ꝙ nõ: quia hoc pendẽte, debet quiescere eius officiũ, secundũ ea quæ scripsi post Inno.in expositione in verbo in tendẽtes.arg.de offi.del.si à subdelegato.li.vj.& quod notat Inno.de rescriptis.ab excõicato. & quod legitur & notatur. ĩ.u.j.cũ contingat. dicit Collecta. hoc satis clare probari in eo quod hic legitur & notatur, quod fatetur in excõicatione rescriptũ nullum reddẽte.iuxta.c.j.de rescrip.li.vj.Sed in ex cõicatione partis rescriptum nullum non reddente, putarem posse contrariũ dici:nam hæc potestas absouendi à lege datur iudici, etiã delegato, ne videlicet impediatur eius cognitio.Vnde eã faciendo impedimentũ exceptione prouenienis ipse tollit, &: articulum propositę exceptionis expedit. vt patet ex ijs quæ leguntur & notãtur, de offi.dele. prudentiam. Quod tamẽ intellige secundũ ea quæ ibi scripsi in.iij. &.vij. oppositionibus,&.q.j.& alijs quæstiõibus ibi per me motis.

¶ Sed nunquid super exceptione opposita cõtra electũ facienda est litiscontestatio? de quo scripsi post Inno.iu expositione in verbo contestata.dicit hoc Coll. quòd opinio quę habet, ꝙ sit, verior est.per id quod hic legitur& notatur:quia vim accusationis habet talis exceptio, de accusa.super ijs. & quod notat Inno.de elect.super eo.&.c.dudũ.ij. & Arhi. de elect.c.j.glo.si sit.quod verum est ibi excipiens facit partẽ,& est præsens, aliàs secus.vt patet in ijs quæ le.& no.vt. li. non contesta.qñ-§ sunt & alij.secundũ eum.Sed hæc opinio hodie non procedit, nã iudicij naturã cõ recipit ab exceptione, sed à petitione actoris.ff.si pars hęre.peta.l.j.in principio. cũ igitur ex parte electi confirmationem petentis sit beneficialis non requirit litiscontestationẽ, imo primus actus qui solet sequi litiscontestationẽ in ordinarijs, habetur pro litiscõ testatione in summarijs, vt patet ex lectis & notatis in cle.di pendiosam: & cle.sepe.allegatis,& sic totũ iudicium sine litis contestatiõe habet sufficiens fundamentũ à lege, nec reperitur aliud expressum in iure, quod vlterius & latius prosequere, prout scripsi in § sexto.allegato,& ita seruatur, nec de hoc practici dubitarent.

7 ¶ †QVARTO quæritur nunquid electum exceptione repellens possit prætextu excõicationis ab huiusmodi exceptione repelli? Glo. hic in verbo excõmunicationem. tenet quod nõ.quia defendit ecclesiam suam. & idem videtur sentire Hosti.Et facit quod notat Inno.de or. cogni. cùm dilectus.super verbo exceptionis.circa finem. vbi dicit quòd aduersus tales contra electum voluntariè excipientes nõ admittitur exceptio spoliationis:licet multũ sit fauorabilis.quia talis actor non dicitur.tamen Inno.notat contrarium. de excep.cum inter. quia talis volũtariè se opponit, & ideò quod concessum est ad defensionẽ necessariã non est ad impugnationem voluntariam extendendum. vt patet ex notatis de te sta.Rayouci*.& dicit Colle.ꝙ ista est veritas, licet dicat Ho. quòd opinio Inno.procedit à capitanea voluntate, quæ imo procedit secundũ eum ab organo veritatis. Remittẽs ad Archidiaco.de excepti.pia.super verbo agentes.& Car.ibidem, verum quia Nouella circa hoc distinguit.ĩ.de excep.dilecti vbi de hoc etiam per Mar.ibi dicam.

8 ¶ †QVINTO quæritur vtrum sufficiat appellãti ex tribus grauaminibus probare vnum.Glo.fi.dicit quòd sic, siꝗ libet sit per se sufficiens.Et idem Vincẽ. sed fallit in casu.c.si fortè.de elect.li.vj.Item in casu in quo proponẽs se astrinxisset ad probãdum omnia.iuxta notata per doctores in.c.statuimus.in fi.de elect.li.vj.Item fallit in casu dicti. c. statuimus.in proponente, & opponente in materiam,& in formã electionis,& electi seu prouisi.vt notatur ibi.& in c. vt circa.& in.c.is qui.e.ti. secundum Collect. qui præmissorũ occasiõe querit de iudice duabus vijs volente procedere, videlicet, delegata & ordinaria, quę in dubio præsumetur. videtur quòd delegata.ar. eorum quæ le.& oo.de offi.dele.P.& G. in fi.Sed Hosti.& Nouel.de appela. significanter. notant ꝙ imo præsumetur ordinaria.ar.de offi.ordi.licet.de excep.ex insinuatione.sicut proposita simpliciter exceptione intelligitur de directa.ff.de peti.hęre.l.nec vllam § si quis. de hoc dicam in.c.ex insinuatiõe.vbi Nouella hoc tangit circa prin. in verbo ordinaria.

¶ Suppele glosas, tres glosæ.s.quinta tertia, & fi.recitari possunt, per tria contraria, quod prosequitur Nouella. Sed id omitto.*in glo.j.in fi.* ĩ.de regu.iu.quod omnes.cum suis concor.li.vj.in gl.*ex verbo hoc*.ibi. *cõmunatũ*. sed iste nõ erat cõtumax & ibi.*iudicij*.quod tollitur secũdum Phi.& Hosti.quia dicit vocatis qui fuerunt euocãdi.de quo dixi in prima quæstione. *in glo. quod si. ibi admittendi*. etiam in crimine excepto. &.*in fi.*In casu tamen licita videtur conspiratio.secũdũ Go. & Vincen.quãdo videlicet iurant clerici, & statuũt quod teneant se simul, & non permittant prælatum dilapidare, vel excõmunicatum non admittant, vel hęretico non obediant vel se inuicẽ succurrant.super facienda, & nõ perdeoda accusatiõe hęretici, vel perniciosi prælati, vel si cõtra potentẽ & infamatũ boni viri obicant. xvj.q.vj. sanè Thesalonieñ. vbi de hoc.ar.lxxix.di.c.ij.Idem in authen.vt cum de appel cogno.§.si quis. de prædictis colla.viij.¶ Cauendum est tamen ne sub hoc prætextu conspiratio nutriatur.Hosti.dicit Inn. ĩ.de Schisma.c.j.quòd semper præsumitur cootra coniurationes. xj. q.j.si qui clericorum. vbi de hoc maximè si fiant in perpetuum, vel generaliter. Idem Vinc.de testi.cogen.c.fi. & quicquid sit, conspirator semper debet repelli à testimonio propter præsumptionem affectionis singularis.secundũ Martinum, & de materia conspirationis aliqua de re iudica. cum I.& A.Sed plenius per Archi.& Nouel. de verbo. sig. c.ij.in verbo cõspiratores. In glo.*exceptio*. ibi.*non sunt*. & notat Abba.quód excõmunicatus non potest prosequi populares actiones, *&c. in fi.*& c.dilecti.& tene quod ibi dicam. & vide quod scripsi.s̃.e.in.iiij.quæstione.in *glo. vnde non valuit*.

9 in fi.quia † Papa vno verbo non intendit iuris ordinem tollere, de elect.ecclesia.ij.vnde secundum Vincen. non valuit etiã iste processus, quia factus est cõtra intentionẽ delegãtis. de præben.c.fi.secũdum Hosti. Sed huiusmodi deductio est nimis periculosa:quia eadem ratiõe diceretur omnis processus iniustus nullus. Cum omnis iniusticia sit contra intentionem delegantis.nec ob.c.fi.de præben. quia loquitur. cũ intentio mãdantis talis est, quòd excludit à potestate mandatarij certũ casum, videlicet à mãdato beneficij cõferẽdi beneficiũ, cui cura vel dignitas est annexa. Sed cũ infra potestatẽ datam fit aliquid alio modo quã fieri debet, non est illud cõtra dispositiuam intentionem mandantis. Et ideò si non sit contra ius constitutionis, licet sit contra ius partis, valet ipso iure, licet ab hoc ratione iniquitatis valeat appellari.ij.q.vj.diffinitiua.& facit quod in materia procuratoris solet dici cũ quæritur qualiter factũ procuratoris nocet domino, quia dicitur quòd id quod facit infra fines potestatis sibi concessę valet etiam si per dolum, aliàs non. vt videbitis. ĩ.vt.li.nõ cõte.c.j.sup quo vide ꝙ scripsi.s̃.e. cap.in expositiõe super verbo & infra.ver.verũ hodie,& super verbo appellatũ.vide ꝙ dicã.ĩ.de or.cogni.c.cũ dilect°.in.vij q.*in glo.quod fieri per totum*.&.s̃.de electi.dudum.ij.Phili. &.*in fi*. imo quod plus est,& si excipiatur contra electũ facienda est litiscontestatio super exceptiõibus, aliàs non tenet processus super principali

secũdum Inno. & Host. Sed dic melius prout scripsi. s. e. c. in iij. quæst. ver. sed nũquid. In gl. vlt. in fi. vide quod scripsi. s. e. c. in quinta quæst. & hoc de isto capitulo.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Delegatus potest procedere in causa etiam post triennium.*
2 *Ea est natura cauillationis, vt ab euidenter veris, per breuißimas mutationes, disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur.*
3 *Iurisdictio quæ perpetua est, lapsu triennij non perit.*
4 *Post litẽ cõtestatã triennij lapsu perit instantia, nisi in causis fiscalibus.*
5 *Causa criminalis instantia lapsu triennij à tempore litis cõtestatæ perit.*
6 *Nemo inuito iudice causam potest protrahere vltra terminum.*
7 *Iura non abrogantur nisi consuetudo contraria irrepserit.*
8 *Multa prohibentur fieri quæ facta tenent.*
6 *Inter clericos non durat instantia criminalis causæ, nisi duobus mẽsib⁹.*

¶ CAP. XX.

1 VEnerabilis. Casus. † instantia iudicij nõ perit per lapsum triẽnij. Et sunt duæ partes, in prima partis quæstio. In secunda Papæ prouisio. ibi: *mandamus.* &c. Sequitur postea. ¶ Expone literam. *cauil*
2 *lationes,* dixit lex. ff. de regu. iur. † ea est natura cauillationis, vt ab euidentissimis veniat, per breuissimas mutatiões, disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur. & habetur idem. ff. de verbo. sig. l. natura. *perijsse,* ergo lis erat contestata, alias allegatio nulla esset. *&c infra,* hic est decisum quæ sunt magna. Tancre. vtrum esset standum allegationi, vel non. Host. Sed verius videtur, & magis amicum literæ, quòd quia delegatus non procedebat Archiepiscopus conquestus est Papæ. & est simile. j. c. proximo. & j. ti. primo ex parte. *procedas,* non super lite de nouo contestanda, sed super lite iam contestata. Quod innuit mens huius verbi exceptione nõ obstãte: Quia etiam si obstaret exceptio potuisset procedi super lite de nouo contestanda. de hoc statim dicam. ¶ Opponitur de. l. properandum. C. de iudi. Glossa recitat opiniones contrarias, & etiam Inno. quasi per eũdem modum. Sed tu breuiter distingue tres casus, videlicet iurisdictionem, causam, atq; instãtiã.
3 † iurisdictio verò non perit lapsu triennij: quia perpetua est. C. de consti. pecu. l. ij. de præscrip. xxx. anno. l. penul. alias vltima. de diuers. rescrip. l. falso. secundum Ber. Inno. & omnes. Et secundum hoc intellexerunt quidam istam decretalẽ, sed malè. vt. j. dicetur. Causa verò non finitur etiam lapsu triennij, nam si non finitur iurisdictio vt dixi. s. in membro proximè precedenti, fortius neq; causa, quæ est iurisdictiõis fundamentũ. Cum deficiente fundamento deficiunt omnia quæ ædificantur super illo. j. q. cũ Paulus. cũ cócor. Et hoc verum de causa principali. Causa enĩ appellatiõis finitur anno, vel ex causa biennio: in authentica de appel. § j. colla. iiij. & C. de tẽpo. appel. authen. ei qui. & j. de appella. ex ratione: cum ibi notatis. Plus dico quòd etiam acta litis decisionem concernẽtia, vt sunt confessiones, attestationes, & ijs similia, etiam lapsu triennij non pereunt. quia talia valent, & fidem faciunt, in alio iudicio. C. de arbi. l. penul. C. de testi. l. fina. de testa. l. publicati. de libe. can. l. iubemus. ff. ad. l. aqui. l. in lege Aquilia sit delatum. j. de proba. c. fi. & de testi. c. præsentata. vbi vide Henricum, & ita tenẽt doctores in Cino in. l. properandũ. allegata. § & siquidem. in secunda quæst. & hic Henricus & Innocentius. j. de testi. causam quæ. & Host. in summa eodem titu. § quæ sint neceßaria. versi. licet instantia iudicij. Et Specula. titu. de instru. edi. § satis vtiliter. vbi de hoc, vnde licet secũdum leges instantia pereat per lapsum triennij non tamẽ gesta per manum publicam in formam redacta. C. de re iudi. l. gesta. & in authen. vt fratrum filij. § illud. colla. ix. secundum Gofre. Vincen. Hostien. & Nouellam. Sed acta concernentia litis ordinationem, secundum leges pereũt lapsu triennij, nec valent in nouo iudicio inchoata, sicut sunt libelli oblatio, litiscon. dilationum assignatio, terminorum assignatio, & ijs similia. vt. ff. iudi. sol. l. cum lite mortua. De instãtia verò sunt opiniones. Tu tamen distingue ciuilem causam à criminali, & in ciuil. quo ad tempus præcedens litiscõtestationem, dic eam non perire ex tali lapsu: vt in. l. properandum in prin. ibi post litem contestatam. & c. à contrario, vnde eo casu habet locũ autẽ. qui semel. cuius materiem quo ad hoc prosequere vt in Cyno, in. l. properandum. in principio oppositione secun-
4 da, & in § & siquidem. in. iij. q. Sed † post litem contestatam secundum leges lapsu triennij indubitanter perit instantia: vt l. properandum. in prin. secundum Ber. Inno. Hostien. & Nouellam hic. Fallit in causis fiscalibus. vt. l. properandũ. in prin. & in casibus. C. de decu. l. generali. lib. x. de edifi. priua. l. fina. de dolo. l. fi. ff. de dam. infec. l. ... in authen. de man. prin. § sit tibi quoq;. vt cle. apud proprios Episcopos. § si tamẽ. In alijs tamen mora etiam affert periculum. de elect. cum inter vniuersis. & vt lite non con. quoniam. § j. Et hoc in foro seculari secundum Gofr. Hostien. & Nouellam. Sed de iure canónico. & in foro ecclesiastico post litem contestatam re vera nõ perit instantia lapsu triennij vt hic secundũ Ber. Hostiẽ. Nouellam & Henricum hic. & Inno. de offi. dele. consuluit. in glos. ij. in fin. & Ber. & Hostien. de dolo. & contuma. c. fi. gloss. j. & Specu. ti. j. § restat. versi. item quòd instantia. & moderniores de litiscontest. c. j. libr. vj. & Io. & Ar. ij. q. vj. anteriorum. Licet Io. Fauen. & Phy. dicentes. l. properandum. non esse correctam dicãt, quòd hic per fraudem rei tempus protractum fuit, & ideo non mirum si instantia non perit, nec ex fraude premium consequatur. vt. ff. de neg. gest. l. siue. de munc. & hono. l. reus. primo responso. j. de dona. inter vir. & vxo. l. & si necesse. Et idem Gofre. dicens quòd sicut. l. properandum. excipit causas fiscales, ita hæc decreta. causas ecclesiæ, non autem proprias clericorum. quæ opinio non placet Archidiacono vbi. s. nam de contrario videtur textus. j. de proba. c. fi. nam ibi super illa causa videbatur fuisse lis contestata tempore Celestini, seu Inno. ar. s. de arbi. cum tempore. & tamen ibi mãdat Gregorius testes recipi, & tamen Inn. & Grego. fuit Honoratus tertius qui fecit hanc decre. qui plusquàm per trien-
5 nium postea vixit secundũ Host. ibi. † Causæ autem criminalis instantia lapsu biennij à tempore litis cõtestationis numerãdi perit. vt probatur. C. vt infra cer. tẽpus criminis. qõ termi. l. fi. Saluis quibusdam casibus, in quibus ad minus tempus restringitur: vt. C. vt omnes tam ciui. quàm crimi. l. vnica. § fin. de dolo. l. fi. de nau. fœno. l. de submersis lib. xj. secũdum Gofre. Hostien. & Nouellam. nam secundum leges, ante senten-
6 tiam appellari non potest, & ideò † nemo inuito iudice causam potest protrahere vltra triennium. Sed de iure canonico à quolibet grauamine appellatur. de appel. cum sit. & c. ex ratione. Et probatur hac appellationis vtriusq; fori diuersitas, vt infra de appel. super eo. ij. & quid iuris de arbitro, not. Speccu. titulo de arbitro. § differt ad finem versi. item, vt infra triẽnium. volunt tamen dicere quidam, quòd nec in foro seculari locum habet hodie. l. properandum. quia seculares ea hodie nõ vtuntur. Sed Collect. dicens. l. illam locum habere in foro se-
7 culari, & non in ecclesiastico, vt prædictũ est, dicit quòd † iura nõ abrogantur licet non fuerint vsitata, nisi consuetudo contraria irrepserit, alias multa iura arrogata essent, & sic scripsit Cynus. C. de iudi. l. rem non nouam. q. ij. Inducit collecta sua de consue. ex parte. & hoc verum, si ab initio moribus vtẽtium fuerunt approbata, alias enim vires non haberent iiij. dist. leges. & sic non possent dici propriè arrogata, quia non arrogatur, nisi quod existẽtiam habet. sed benè in effectu: quia vacua est, secus si ab initio moribus vtentium approbata, licet post venerit ad non vsum per quem non vsum non arrogatur. Sed in veritate prædicta non capio, quia prout notat in dicto. § leges. ex subdito Papæ qui ligatur arbitrio seu approbatione legis canonicæ promulgatæ à Papa auctoritas non dependet, quin imo nec eius approbatio, vt vim præbeat necessaria est cum ligetur inuitus. de constitu. c. j. & fin. Subdit Collecta. quòd licet actor bis cõtumax causam amittat, vt. l. properandum. § hæc siquidem. Secus tamen in reo. vt hic notatur per Cy. & idem etiam in actore notat Inn. vt li. nõ cõtest. c. j. in prin. Lignianus verò nisus est opinari quòd nec de iure ciuili perit instantia lapsu triennij, nam si bene discutias totã legem,

legem properandum. non reperies q ibi dicatur instantiam perire, licet dicatur ibi triennium pro termino finiendi præfigi, & iudicem negligentem puniri, & modos finiendi declarari. licet iudex possit absoluere ab instantia propter contumaciam partis, causa expressa, sicut in casu .s. c. examinata. licet aliqui dicant nunquã debere causam exprimi: Quia cõstat ex actis. remittens de hoc ad notata sua. j. de re iudicata. c. sicut. Facit quia textus dictę legis dicit sic censemus itaq; omnes lites. &c. non vltra triennij metas &c. esse protrahẽdas, sed oẽs iudices sciant non esse eis concedendum litem vltra triennij spatium extendere, & tamen ex ijs non sequitur vt videtur q
8 protractio vlterius facta sit infecta. Quia † multa prohibentur fieri, quę facta tenent: de regula ca. ad Apostolicam. & si hoc sequeretur, tamen q infectio processus post triennium facti ex dicta prohibitione descendens vitiaret processum ante triennium factum, non videtur aperire l. prædicta. ¶ Quid dicendum, verè licet ista opinio valde esset facilis ad sustinendum & colorandum in scholis, tamen quia cõmunis doctrina legistarum, & Canonistarũ quasi concorditer tenet q saltem de iure ciuili perit instantia lapsu triennij, non consulerem q ab ista sententia cõsuleretur in iudicijs, imo dico id in dicta lege satis expressum, in eo quod dicit litem vltra metas illas non esse protrahendam. Dico enim hanc protractionẽ litis ad vitam & durationem ipsius litis referendam, vt patet ex pręcedentibus & sequentibus verbis dictæ legis. Dico q etiam legis illius prohibitionem habere causam perpetuã, vt patet in princi. legis, cum dicit nullis locorum, vel temporũ angustijs cohertãdam. Ex quibus infero, q secum trahit executionem, vt videlicet post metas triennij non duret vita litis. iuxta ea quæ notat Ber. de spon. duo. c. vltimo in glo. ij. & Ioan. An. in cle. j. de iure patro. in verbo prohibẽtes. & quod legitur, & notatur in regula quæ contra ius. de regu. iu. lib. vj. ¶ Supple glosas in glo. j. ibi: *nisi causa criminalis*, dixi. s. in op-
9 positione versi. causæ autem criminalis instantia † Inter clericos tamẽ nõ durat instantia criminalis causæ, nisi in duobus mensibus, in authẽ. vt clerici apud propr. Episcop. § si tamẽ. colla. vj. & ibi *non perierint*, hoc placet Inno. per literam exceptione huiusmodi non obstãte, & ibi, *properandum*. Hoc tenet Phi. legem non esse correctam, vel non perire hic instantiam, ne trimenses per quorum subterfugia causa fuerat prorogata, de suo dolo reportent cõmodum. de rescrip. c. sedes. de dolo intimi, *& in fine*. vide quod scripsi in opposi. Alij dicũt q bene perit instantia, sed restituitur ecclesia sicut minor. Dicit hic Vincen. q cum instantia iudicij perit in re minoris, prius minor conuenit tutorem, vt in l. properandum § vltimo. Cum alias habeat electionem. de mino. l. etiam § j. Et idẽ si tutor contraxit sine minore, in rebus eius. C. si tu. vel cura. l. iij. & vltima. Sed hanc electionem non habet minor, vbi dũ læsus est ex contractu procuratorũ, quia prius conuenit procuratorem quod restituatur. vt. ff. de mino. l. cum mandato. Alia dixi in oppositiõe. Lignianus tractat hic de materia authenticæ qui semel. C. quomodo & quando iudex. de quo supra remisi. Sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Cum actor, & reus sunt diuersi fori causa proprietatis, & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari.*
2 *Ecclesia non cognoscit propter negligentiam iudicis secularis, nisi omnes iudices fuerint negligentes ad vltimum vsq;.*
3 *Executio celeritatem desiderat.*
4 *Dignitates, honores, & munia: debent secundum vetera iura temporalia esse.*
5 *Cur ad tempus honores mandari debeant.*

CAP. VLT.

Significarunt. Casus. non obstãte exceptione temporis feriati propter vindemias, mandanda est senten-
1 tia executioni vel secũdum Ab. † cũ actor, & reus sunt diuersi fori causa proprietatis, & possessionis potest corã diuersis iudicibus agitari. Et sunt duę partes. In prima partis conquestio, In secũda Papæ prouisio. Secunda ibi: *mandamus*. Iterum prima facit tria, primo ponit factum, & causæ delegationem bimembrem. secunda ibi: *verũ reorum exceptionem*. Tertia ibi: *respondẽte replicationem actoris*. vnde per hoc quòd in superscriptione dicitur *Bononiæ*, nota quòd secundum ista tempora sufficiebat, quòd causa non cõmitteretur vltra dietas, licet committeretur extra prouinciam. de quo. iij. quæst. vj. c. neminem. Sed potest dici quòd fuit hoc de certa scientia Papæ, vel non fuit exceptum. secundum Gofre. qui tamen in sua quæstione, xxv. tenuit rescriptũ valere. ad idem. j. de iniuri. olim. & vide Hostien in summa. de excep. § quæ excipi possunt ver. centesimo. vbi tenet quòd procedit exceptio nisi de certa scientia Papæ appareret, vt innuit Gofre. tamen non præsumitur scire. ad hoc de consti. c. j. lib. vj. Stent ergo iura antiqua, ex quo nõ reperiũtur expressè correcta. de elect. constitutionem lib. vj, Et licet sic videatur de iure scripto, tamen contrarium seruatur secundum Io. Cal. in additione. Archidi. verò. j. de rescrip. statutum. li. vj. tenet rescriptum de iure antiquo valere. Glo. in c. neminem. & Hostien. vbi. s. videntur cõtra. Dominus. M. stat cum Archidiacono, & ego idem credo, quia iura antiqua loquuntur de ordinarijs, non de delegatis, & tamen Papa est ordinarius omnium. Fateor tamen quòd iura noua indistinctè loquuntur, quod dic vt in. c. statutum allegato. ¶ Expone literã *Florentiã*, concordat. xcvj. di. si Imperator. alibi in masculino. j. de homici. tua. *vel quasi*, ponitur correctiuè istud. vel ratio patet. j. ti. j. *conquestus ibidem*, in ipso castro. *rectorem*, secularem. s. potestatem. Vincen. tamen videtur intellexisse, quòd hic agebatur de iure patronatus, vel alio spirituali iure eligendi, dicens, quòd de simplici spoliatione illius iuris potuit agi corã laico, sed de proprietate non, nisi incidenter. sed errauit, non enim quęrebatur de electione rectoris ecclesię, sed castri. Et erat rector tẽporalis, vt patet in fin. ibi tempus regiminis. &c. & ideò agit coram iudice seculari. vt dicit prima gl. Nouel. Sed caue, quia licet Vincen. errauerit in intellectu nostræ decretalis, non per hoc sequitur quòd errauerit in se quo ad dictum, quod recipit ex ista decretali, imo de illo dicit hic Lignianus quòd fortè continet veritatem in se, & illud enim hodie recipiunt laici in parlamento Francię pro euuangelio, dicentes, quòd de spoliatione cuiuscunq; iuris quantuncunq; merè spiritualis ipsi cognoscere possunt, & de facto cognoscunt. sed credo quòd malè, quia disponere de possessiõe rei, est disponere de re. Cùm possessio sit magna pars rei, vt satis patet ex notatis Inno. de re. eccle. non alie. ca. Episcopi. Et sic sub vniuersali prohibitione canonis facta laicis, vt de rebus ecclesiæ nihil disponere possint. xcvj. di. bene quidam. de re. ecclesi. non alie. c. cum laicis. in prin. cum concordan. & de hoc alias dicam. imo no. hic generaliter Collectarius ex textu huius decretalis, quòd de causa reali non cognoscat iudex laicus. inter personas ecclesiasticas remittens ad collecta sua. *promulgauit*, sequebatur in antiqua. Sed posteà eadem cõmunitate nolente recipere B. Vinlebertum quem ijdem in rectorem elegerunt castri prædicti prefata potastas, non solum non curant sententiam executiõi ipsam compellere ad recipiendũ dictum nobilem pro rectore, sæpius requisita permisit communitatem eandem ad hoc à fidelibus eorũ monasterij coertari, quando potius Abbatem &c. vt in textu: *coegit*, in antiqua pręcedit verbum indignè, & sic non valuit responsio, vel saltem monachi restituendi fuerunt. vt. s. quod me. cau. c. Abbas. &. c. ad audientiam. vnde fuit eis prouidendũ, vt. j. versi. vnde vobis. *Iniunximus*, delata ad nos quęstione per simplicẽ quęrelam monachorum, vel per appellationem secundum alium intellectum Hostien. *Cogeretis*, nũ obstante responsione facta per coactionem, & sic reuocatur grauamen, quod intulerat potestas Hostien. *admittere*, nota quòd non admittendo electum spoliare videntur, ad quod vide Inno. de in inte. restit. cum venissent. Et nota secundum Hustien. quòd omnes rectores sunt annales, vt hic ad idem. j. q. j. dictum secundum

Collect. *Audituri*, per hoc videtur ꝙ per appellationẽ fuerit causa delata. hæc enim forma in omissionibus appellationũ solet apponi, vt probato grauamine procedatur in alijs. s. e. exibita de appel. vt debitus. & c. ex parte M. Hostien *postea*, ergo non prius, & dicit hic Inn. ꝙ sanè à principio monasteriũ egerit interdicto vnde vi, & adhuc spoliatũ manet: siue à principio egerit vti possidet, & post sententiam spoliatum fuerit de nouo. Quia negauerunt electũ ab eis admittere in rectorem, semper legitima est hec exceptio, non respõdebo de proprietate nisi prius fuero restitutus. de ordi. cogni. cũ dilectus. Facit quia verbum restitutionis hoc sonat, ꝙ non dicitur restitutus etiam si sententia pro eo lata sit, nisi de facto, & realiter restitutus. iij. q. j. §. fi. de resti. spo. Pisanis. Et quia non videtur facta restitutio quæ non durat. de pe. di. j. diuortũ. & secundum Inno. idem esset etiam si petitorio egisset. argu. j. de appel. constituti. ij. *proponendo & infra*, & tamẽ sequitur in antiqua, & causam sicut iustum fuerit decisuri, non obstan. statuto quolibet contrario ecclesiasticæ libertati, seu ꝙ Abbas, & Cõuentus prædicti cõpulsi fuerunt contestari super hoc litem in iudicio seculari, nuper autem referentibus prædictis Abbate, & Conuentu didicimus, ꝙ cũ de literis super hoc autem obtentis ad ipsius cõmunitatis notitiam peruenisset, Syndicus eius exhibito coram iudice potestatis calũniæ iuramẽto citari fecit Abbatem, ꝙ coram illo subiret simile iusiurandũ, vt renunciare per hoc intelligeretur idẽ apostolicis literis ipso facto. aut pro cõuicto si recusaret hoc facere haberetur, Cũq; præfatam cõitatem ad præsentiá vestrá sæpius & perẽptorie citauissetis Syndico eius se velle dilatorias exceptiones proponere protestanti, terminũ quo id faceret, vel super principali respõderet negotio statuistis, ad quã idem veniens protestatus fuit paratum se proponere alio tempore literas nostras, per falsi suggestiõem obtentas. Sed tunc ad hoc se nõ teneri de iure, cum tempus existeret propter vindemias feriatum, vt in textu. & c. G. monachus Syndicus monasterij pro violenta vt dicebat manuum iniectione in presbyterum excõmunicationis laqueo teneretur eodem. G. proponẽte hoc maliciosè. & c. vt in textu *excipiendo*, contra petitionem monachorum, qui petebant execeutionem sententiæ iuxta primum membrum commissionis: hoc dico: quia super proprietate illi de castro erant actores. Nouella *feriarum*, secundum diuersas locorum consuetudines hæ feriæ statuũtur diuersimode. vt. ff. de ferijs. l. præsides. Gof. *clerici præd. cli*, nunquid electum in potestatẽ cuius electioni opponitur, interim administret, vide in Spec. de censi. §. versi. penul. Et dicitur ꝙ si non inchoauerat: vide etiam remissiones, quas dabo de dolo contingit. super vltima gloss. Nouella. *elabatur*, fortè per annum durat rectoria. vel potestaria. vt. ff. de ferijs. l. pridie. & infra hic deciditur, ꝙ quia iudices non procedebãt Abbas & monachi conquesti sunt Papæ. vt patet in antiqua vbi dicitur sic, ꝙ apparebit ex eo ꝙ per nuncium potestatis fuit Abbas prohibitus, ne cõmunitatem eandem extra Florentinum districtum in iudicio conuenirent. Quare prænominati Abbas, & Cõuentus humiliter petierũt, vt obuiare huiusmodi malicijs dignaremur, quo circa discretioni vestræ mandamus quatenus tam eũdem Syndicũ, quàm eiusdẽ monasterij monachos, quorũ testimonio vti voluit, si excommunicationem contra eos ad impediendũ causæ processum opponi cõtingat, absoluentes sublato appellationis obstaculo, ad cautelam ne tali prætextu valeant ab agendo, vel testificãdo depelli. Præmissis exceptionibus non obstãtibus in negotio iuxta formam recepti mandati ratione præuia procedatis, causæ finem debitum absq; more dispendio imponendo, ita præceptum apostolicum impleturi, vt non debeamus vobis difficultatẽ quæ dicto monasterio moræ occasione inuenire alias imminere, dignoscetur imputare, & hoc de expositiõe literæ. Sequitur. ¶ Opponitur de capi. primo de cau. posse. & de. l. nulli. & de. l. Papinianus. & de. §. cuius in agendo. quòd prosequere: vt hic in gloss. secunda, & solue, vt ibi, & coniunge notata Ioan. Andr. in Specu. de rescrip. præsentatione. § vltimo super versi. item quod facit. Nec obstat quòd castrum istud dicitur esse de feudo communitatis Florentiæ, & sic communitas & monachi eiusdem fori. argumen. j. titu. j. ex transmissa. & c. verum. nam nõ sequitur castrum est feudale, ergo electio est feudalis. vel vt dicam in alia oppositione sequenti secundum Hostien. Sed si generaliter quæris vtrum causa possessionis, & causa proprietatis coram eisdem iudicibus tractari debeant, distingue secundum Henricum. Aut causa possessionis est finita, & terminata añquã causa proprietatis inchoetur, ita quòd diuersis temporibus intentantur, & tunc non oportet causam proprietatis coram iudice causæ possessionis tractari, nam imo tractari debet coram iudice rei, vt hic secũdum Innocen. & Hostien. hic. & . j. de cau. posses. cap. primo. Et hoc verum siue ab vno, & eodem intententur. vt. C. de senten. & interlocu. om. iud. authentica & cõsequenter. in fi. & j. de rescriptis dispendia. libro sexto a contrario sensu cum ibi notatis per Archidia. in glossa prima si literas. siue à diuersis, vt hic. Aut causa possessionis non est, nec terminata ante causam proprietatis, nec inchoata, & ita eodem tempore intentátur, & tunc debent coram vno, & eodem iudice tractari. vt. c. j. & c. nulli. allegatis, & hoc verum si ab vno. Si verò à diuersis, tunc vna intentatur per modum conuentionis, & alia per modum reconuentionis. & tunc idem scilicet quòd debent corã eodem iudice tractari. vt. l. Papinianus. & authentica, & consequenter. & c. dispendia. § reus quoq;. Et notant Innocẽtius & Hostien. in capi. j. allegato faciunt notata Ber. s. eod. at si clerici. & quod ibi dixi. Aut vtraq; intentatur per modũ simplicis conuentionis, & tunc, aut actor & reus sunt eiusdem fori, vt quia vterq; est clericus, vel vterq; laicus, & tunc debẽt coram eodem iudice tractari. vt in. c. j. & . l. nulli. allegatis. aut sunt diuersi fori, vt quia vnus clericus, & alter laicus, & tunc si loquimur de iudicibus ordinarijs, debet quilibet coram suo iudice ordinario conueniri: si vero delegatis tene. c. dispẽdia. allegatum. in prin.

¶ SECVNDO opponitur quia causa feudi etiam quoad proprietatem debet coram feudi domino terminari. s. capi. cæterum. j. titu. j. verum. Sed solutio patet ex ijs quæ scripsi in oppositione præcedenti circa prin. versi. nec. ob. vel dic ꝙ causa erat deuoluta per appellationem, & in textu. in verbo respõdere. Supple antequàm electus per monachos esset per communitatem castri receptus, & in hoc grauabantur monachi, vnde propter hoc ad sedem apostolicam appellauerunt, & Papa commisit negotium, vt in textu. & sic plana est decreta secundum Hostien. Etiam si dicatur castrum feudale. Sed non placet ista solutio nec iste intellectus, quòd hic fuerit appellatum. Et primo, quia hoc diuinare est, cum textus nullo modo istud aperiat. Secundo, quia castrum illud non est in territorio ecclesiæ, sed Florentinorum, & ideo, vel ad cõmunitatem Florentinam, vel ad Imperatorem, & non ad Ecclesiam appellari debuisset, & sic non esset ille modus iudicem ecclesiasticum adeundi, cum de iure inter subditos imperij gradatim appellatũ sit. ff. de appella. l. Imperatores. ad quod vide notata Inno. de offi. delega. significantibus. & l. j. ti. primo. licet ex suscepto. vel potest dicere, quòd non apparet ꝙ castrum istud feudale esset, nec videtur hoc verũ, per id quod dixi in seculari iudicio, nec sequitur quòd quicquid est infra iurisdictiõem dominij temporalis, sit de feudo eius, aliàs non haberet locum allodium: licet per violentiam talia multum vsurparetur per dominos temporales. secundum Hostien. super quo vide notata per eum j. de iureiur. capitu. nimis. & . s. de offic. Archi. cap. fina. Facit quod legitur & notatur. de censi. cap. secundo. & videtur expressum de præscrip. si diligenti. vbi de hoc expresse notat Hostien. licet eiũ secũdum Nouellam ibi Imperator fundet in toto orbe intentionem suam de iure communi. sicut Episcopus in tota diœcesi. proui etiam notat Ioan. lxiij. distin. Adrianus. & Hostien. in dicto. cap. fina. secus de inferiori principe. vt ibi notatur. quod potest intelligi verum quoad iurisdictionem de Imperatore. vt notat Spec. de iur. omnium iudic. in princi. vel verius quo

rius quo ad tuitionẽ & protectionẽ, & nõ quo ad dominia;
alias enim frustra cõtraheremus, nec per traditionem, & vsu-
capionem nostrarum transfrerẽtur rerum dominia, si penes
Imperatorem esset omniũ rerum dominium. Super quo re-
mittit ad collecta sua, de Re.permu. c.j. vel aliter possum di-
cere secundum Martinum de salua supponẽdo, primum est,
ꝙ cum iudex secularis in executione sententię suę negligẽs
est, semper potest ad ecclesiasticũ iudicẽ recurri, eo casu quo
super cõuentione principali potest ad eum sic recurri. sic ex
tendo.c. cum sit.ĩ ti j.ad hunc casum, & hoc per istud capit.
secundum istum intellectum. Secundum est, ꝙ sicut à princi-
pio super crimine sacrilegij potest adiri ecclesia, vt dicto.c.cũ
sit. ita ex post secundo lata sententia per iudicem secularem,
quo ad executionẽ suę sententię. & hoc probatur per istam
literam secundum alium intellectũ: nam occupando rem Ec
clesię violenter vt hic, fuit cõmittere crimen sacrilegij. & ista
sunt duo notabilissima secundũ eum. Dixit autem in primo
casu pro eo. &c. quia cum iudex laicus negligens habet supe
2 riorem ad ipsum debet primo recurri regulariter, † Nec pro
pter negligentiã iudicis secularis cognoscit Ecclesia, nisi om-
nes superiores vsque ad vltimum fuerint negligentes. Fallit ta
men in personis miserabilibus prout ista notauit Innocẽ. de
offi. dele. significantibus. iunge etiam notata eiusdem. ĩ.ti.j.
licet ex suscepto. Dicit etiam ꝙ cum Ecclesia sit ita fauorabi-
lis sicut quilibet persona miserabilis, dicta fallẽtia in Ecclesia
locum habet, & secũdum hoc procedit intellectus statim pri-
mo datus, & secundum hoc dictam fallentiam siue speciali-
tatem in Ecclesia probabit ista decretalis. ꝙ est valde notabi-
le secundum eum. Nõ placet mihi ista solutio, quia quod ex
medio sacrilegij aut negligentię recursum sit ad ecclesiasticũ
iudicem, vel actum etiam coram eo, non apparet in textu: &
tamen licet nomen actionis non sit necessario exprimendũ,
s̃.e. dilecti. tamẽ modus agendi attendẽdus est. s̃.c. examina-
ta. Item quia neutrum necessarium hic videtur, cum super re
ecclesiastica non feudali non nisi coram ecclesiastico iudice
potest Ecclesia conueniri, vt in.l. iuris ordinẽ. secundum om
nes, & tamẽ hic non erat feudalis saltem ꝙ appareat, vt iam di
ctũ est. & in isto intellectu qui planus & clarus est, quasi om-
nes moderni concordant.

¶ TERTIO opponitur de.l.j. & de.l. si feriatis. ff. de fer.
vt hic habetur in penul. glo. vbi vide in fi. seq. oppo. quę ha-
bet, ꝙ ex causa quis compellitur tempore feriarum litigare. vt
hic dicitur in fi. decre. Cui concordat Hostien. vel secundum
G. Nazo. qui dicit se fuisse aduocatum in hac causa, ideò fue-
runt compulsi, quia tota comunitas circa vindemias non po
terat occupari, quãdo per vnũ Syndicũ litigare potest. vt. ff.
ꝙ cuiusque vniuer. no.l.j. & hoc videtur hic sensisse Inno.
dicens, ꝙ contraria locum habent quãdo singulares personę
conueniuntur, quas graue est ab opere rustico auocare, sed in
vniuersitate quę per vnũ Syndicũ litigat, secus. vel hoc ideò
est secundum eum, Quia periculum est in mora si transit
potestaria sine regimine, vel potius ex hoc, Quia electum eo-
rum non admiserunt, illi possessionem videtur amittere. Sed
contrarium huius, i. dicti Guillelmi Nazonis notat Innocen
de feri. c. conquestus, vel dic secundum Inno. ꝙ hoc ideo fuit,
quia de regimine rei publ. agebatur, & in ferijs causę publicę
tractantur. C. de fer. l. publicas. vnde sicut fiscales, & publicę
tunc aguntur, sic & Ecclesiarum causę tunc agi possunt. Di-
cit Hostien. ĩ. de ferijs. c. fi. istud locum habere quãdo Eccle-
sia causam habens contra laicum ad hoc instat, secus si laicus.
C. de legi. ꝙ fauore. Fatetur tamen non seruari. vel dic secundũ
Vin. & Phil. ꝙ hic agebatur de executione sentẽtię, & sic nõ
obstantibus ferijs vindemiarum mandatur sententia execu-
tioni. & hoc dicit decre. ad hoc. de. pe. di. j. adam. ij. q. j. sicut.
Et idem esset in alijs solennibus ferijs, vel repentinis. C. de fer.
3 l.j. Et hoc est etiam, † quia executio celeritatẽ desiderat. De
quo per Archi. ij. q. j. sicut verò. Et plenius per. l.j. alias & me
lius per Io. An. in spec. de libel. concep. § nunc dicendum. ad-
ditiõe, quę incipit meus Azo. distinxit, quam cũ tribus addi
tionibus precedentibus omnino hic iunge: sic etiam cum ac-
tio est tempore peritura. ff. e. l. j § sed excipiũtur. & .l. solet. sic
tutorę dantur etiam tempore feriato. ff. e. l ij. & ideo sic &
Rectores. vt hic Go. & idem in alijs quę celeritatem deside-
rant & in quibus mora inducit periculum ff. de dam infec. l.
j. Vincen. Pone ergo magister iuxta Scholas alterius magistri
scholas conducit, voces sonore ad inuicem confundũtur, pri
mus depellit vltimum. C. de stud. lib. vr. ro. & cõstan. l vnic.
libro. xj. vnde causa super ijs tractari poterat ijs diebus secun
dum Hostien. Dicit hic Pe. Egidium dixisse, ꝙ tẽpore huius
decre. in curte huius castri non erant vineę, & ideo fuit excep
tio repulsa. Hoc tamen non iuuaret, si tamen aliunde parant
sibi vina vide Nouellam de fer. cõquestus. in glo. prolixa in
fine. Alij dicunt ꝙ tempus erat feriatum Bononię. sed nõ in
Thuscia: Quia tardius ibi colliguntur vina. Mar. de salua di-
cit ꝙ opinio Inno. sustineri potest, & illa prima facie magis
mihi placuit, pro eo ꝙ res Ecclesię, & res publicę de iure am-
bulant pari passũ. C. de sa. ro. ecc. l. si. publici enim iuris sunt.
vt. ff. de iusti. & iu. l j. § publicum. Et videtur placere Collec.
quia conditio personarum ipsorum monachorum requirit
accelerationem, cum morãdo extra claustrum eis mors im
mineat. xvj. q. j. placuit. Super quo vide Hostiẽ. in summa de
fer. § fi. Facit quia monachus quo ad alia quan sibi commissa
mortuus reputatur. Et ex eisdem motiuis dicit, ꝙ si monachi
essent rei hanc exceptionem allegare non possent, quia sibi fe-
rię non prodessent. Sed contra hoc arguit, quia sibi competit
indigere ferijs, & forsan persona monachi, & exceptio cõpe-
tens monasterio bene prodest. & procuratori, Item quia nõ
haberet locum ratio in religiosis administrationem haben-
tibus. sed tene ꝙ scripsi. s̃. per dictã. l. quod fauore. & c. de hoc.
¶ Querit hic Hostien. in verbo *eligebatur*. nũquid Ciuitas pos
sit sibi eligere aliquem in perpetuam potestatem. i. quo adiu
uet, & idem querebatur de quacunque vniuersitate. ĩ. de im-
mu ecc. aduersus. & videtur ꝙ sic. quia potestas quasi procu-
rator, siue administrator vniuersitatis videtur, ac procurator
in perpetuum potest constitui. vt. ff. de procu. l. iiij. Itẽ quia
officia quãdoque perpetua reperiuntur. C. de mu rile. l. j. lib.
xij. vnde sicut Veneti eligunt sibi Ducẽ, & etiam hodie Ianu-
enses, ita quia Ciuitas est vniuersitas approbata, vt. ff. quod
cuiusque vniuer. no. l. j. & ius sibi constituit. vt insti. de iu. na.
§ ius ciuile & ideo eius statuta perpetuo sunt seruanda. ff. de
decre. ab. or. facien. l. fi. Item quia societas perpetuò contrahi
tur. vt. ff. pro so. l. j. Et quia quilibet priuatus laicus, & liber
potest se submittere iurisdictioni alterius. vt. ff. de iudicijs. l.
j. & ij. & etiam superior inferioris. ff. de iuri. omniũ. iud. l. est
receptum. Multo ergo fortius & Ciuitas potest sibi in perpe
tuum iudicem facere, seu rectorem, sicut & Ciuitas Romana
Imperatorem sibi constituit. vt probatur. ff. de orig. iu. l. ij. §.
deinde. quia difficile, & § eodem tempore. & § nouissime. &
de offici. pręfec. pręto. l. vnica. & de constituti. princi. l. j.
& fi. exercitus Imperatorem facit. xciij. di. legimus. circa
medium. Et breuiter de iure cõi est, ꝙ quelibet congregatio
sibi perpetuum administratorem eligat, & rectorem, vt. s. de
elec. c. j. Sed in contrarium arguit, quia leges loquentes de of
ficijs ipsa temporalia esse volunt. C. de castren. l. j. & C. de de
ca l. j. de domesticis. l. lege pragmatica. de messo. l. vnica. de
muni leg. l. eternã. de cõsuli. l. pe. de fabricen. l. ij. ff. de offi. pre
fec. vr. l. vnica. ibi *ad tempus*. & c. ff. de offi. procõ. l. meminisse.
de offi. pręsi. l. si forte. de nri. iu. l. ij. § populo deinde aucto. ff.
de adulte. l. si adulterũ § fi. & l. si maritus. j. respõso de iniu. l.
nec magistratib⁹. de iud. pars literarũ de feri. pri. lse. & hic cũ
4 multis alijs similibus. ¶ Soluit autem dicens, ꝙ † secundum
iura vetera florũ honores, dignitates, & munera temporalia
debent esse, vt. ff. de mu. & hono. § gerendorum. adeo ꝙ nec
in eandem personam continuari debent. vt ibi, fallit in subsi
dium, vbi alij desunt qui gerunt, vt. l. vt gradatim § quotiẽs.
e. ti. Item in sacerdotij dignitate, quę sponte repeti potest. vt
e. ti l. sponte. Et fuit regularis in huiusmodi officijs, nisi le-
ge specialiter aliud, caueretur quinquennij vacatio ad pręd

ctos honores. ad alios triennij ad legationem biennij. C. de mu. & bono. nõ conti. l. ij. li. x. Et per tãtũdẽ tẽpus poterat in officio retineri. C. de defen. ciui. l. a defensorib⁹. ampliori nõ. Etiam si consuetudo ciuitatis, aut decurionũ auctoritas hoc desiderat, alias desideret. ar. C. de suscep. & Archi. l. neminẽ. libr. x. Hodie verò tñ per biennium in officio esse potest, & interpellato biennio iterum potest assumi si placeat ciuitati, non aliter. vt in authen de defen. ciui. § fi. collatione. iij. Et aliter aspirans, & desiderans promoueri incidit in. l. iuli. ambitus. C. ad. l. iuli. ambi. l. vnica. & est multiplex ratio, quare officia non debent esse perpetua, 5 † Prima ratio est, ne si promoti rempublicam detinerent perpetuo occupatam, asperè dominarentur & ideò non expedit reipublicæ vt summam potestatem habens sit perpetuus. vt dicto § populo deinde aucto. Quod intelligendum tamen videtur de perpetuitate, vt transeat ad hæredes. Alias enĩ ad hoc summus Princeps excipitur vt. e. l. § nouissimè. ad hoc. s. de elec. venerabilem. ad fi. Secunda est ratio, ne detur via corruptioni. & ambitioni. C. de decanis. l. j. li. xij. Tertia ratio est, vt si delinquatur facilius corrigi posset. C. de suscept. & archar. l. neminem. li. x. Quarta ratio est, ne transeat ad hæredes. in autheo. de defen. ciui. § fi. Quinta ratio, quia sic possent vniuersitates, & Ciuitates substrahere se à vero & principali dominio, dando se sic potentiori. Ad hoc quod legitur & notatũ de exces. præla. dilecta. de alie. mu. iud. cau. fac. c. fi. Sexta ratio esse potest, secundum Hostien. ne tales perpetuati ex hoc habeant occasionem delinquendi. ff. de ori. iu. § deinde cum ærarium. in autheotica de defen. ciui § fi. alias. Ideòq; vult ꝙ deponant officium, & rationẽ reddant. C. vt oẽs tam ciui. l. vnic. vbi verò ciuitas vel locus est sub dominio alicuius sine cõsensu illius cui sobest, vt patet in eo quod legitur & notatur. j. de excessi præla. dilecta. & c. ad hæc. § fi. Et hæc in secularibus rectoribus, seu administratoribus creandis per electionem locum habent. Secus enim in alijs, qui hæreditario iure succedunt. vt. s. e. c. nouiter. § j. ver. vt illud dimittamus &. j. de voto. licet. Item secus in Imperatorib⁹, Regib⁹, Ducaub⁹, & Ducib⁹ aliquibus, qui de antiqua & approbata cõsuetudine perpetuo idest quãdiu vixerint eliguntur. Quibus tamen nec in honoribus hæredes succedunt. Exemplum in Duce Venetorũ, & etiam in Imperatore. de elec. venerabilem § fi. Item secus in rectorib. ecclesiasticis qui perpetuò idest quãdiu viuunt constituuntur etiam si vicarij sint plerunq;. de offi. vicarij. c. j. & fi. de fi. instru. G. perpetuus vicarius. vnde & tales quãdiu bene viuũt regũt Ecclesias, nec de facili cessio admittitur hic. s. de renũ. c. j. sed per mortem quę omnia soluit. vt in authen. de nup. § deinceps autem soluitur vinculum matrimonij carnalis. vt ibi, nec non & spiritualis. s. de elec. ne pro defectu. secundum Hostien. De regimine verò ciuitatis Romanæ tene secũdum Nouellam quod habes. j. de elec. fundamẽta. lib. vj. satis confuse, & indeterminatè loquutũ est. Igitur breuius dicas, quia aut communitas dominio supposita est alieno. Et tunc dicas ꝙ illa non potest sibi eligere rectorem perpetuũ sine cõsensu illius dominij. per iura & rationes superius allag. Sed de consensu dominij fortè secus, dũmodo alteri⁹ præiudiciũ nõ vertetur: nam licet cuilibet renunciare iuri suo. de regula ad apostolicam. & quia dominus ibi põt cõstituere aliquẽ rectorẽ perpetuum. ff. de procurato. l. iiij. & maximè de consensu cõmunitatis propter pręiudicium quod prætendere potest. C. de auc. præstan l. fina. modo consensus cooperatiuus operatur dispositionem, vt. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicut. § non videtur. secundo respon. de pigno. l. si fundus § primo. Aut est communitas quæ nõ est supposita dominio, alieno, & tunc potest eligere sibi rectorem perpetuum. Et probatur euidenter per hoc, quòd Romana ciuitas dum nullum recognoscebat supra, dominum sibi elegit alternis temporibus, & diuersis vicibus, rectores perpetuos, & ad vltimum Imperatorem. vt patet ex discursu. l. secundę. ff. de ori. iur. allegatæ. hoc enim est ius gentium quo discretæ sunt gentes, & regna condita, & per consequẽs dignitas regia, quę perpetuo est introducta: vt. ff. de iustitia & iure. l. ex hoc iure. Igitur competit omni gẽti liberè posse eligere sibi regem: Cùm ius gẽtium omnibus gentibus sit commune. insti. de iu. na. § quod verò. Iura verò in contrariũ allegata loquũtur de officijs eorũ, qui sub Imperio Romano degunt, & dominium illud supra recognoscunt. rationes verò inductæ non necessitatem præcisam, sed solum expedientiam inferunt. Sed si Imperator fundat intentionem suam de iure communi difficile erit talem communitatem recipere, quæ supra se dominium non debeat recognoscere, vel Imperatoris, vel saltem alicuius de illis Regibus qui sciente, & patiente Ecclesia, ab Imperio se substraxerunt. Sed saltem eo modo, quo in libertate fuit aliquæ, saltem de facto eo modo competit eis hoc quod signũ & sequela libertatis est. ff. de reivendica. l. ex diuerso. & super dominio vniuersali Imperij. vide omnino Bartholum. ff. de capt. l. hostes.

¶ Supple glossas. In prima glossa in fine, & est exemplum in clemen. vnica de sequestra. & ab ea potest appellari. de hoc. j. de restitu. spoliato. cum ad sedem. in fine primæ glossæ. secũdo ibi: *non poterant*. j. de iure patrona. relatum. secundo respõso. ff. de iudi. l. secunda. § sed & si. & . C. qui. le. per legẽ vltimã. Phy. nec intelligas hic gloss. voluisse notare clericum coram iudice laico reconueniri non posse: quia sic contrariaretur alteri glossæ. s. ca at si clerici. & . j. titu. proximo nullus. vbi vide secundum Collectarium. & hoc de isto titulo.

De foro competenti. Rubrica.

¶ Viso de iudicijs. quia ad ea vocati frequenter de foro excipiunt, & solet plerumq; dubitari, de quo, & per quem valeat excipi, videndum est de competentia fori. Gofredus. vel sic, habito de iudi. quæ reddi habent, vbi iudex salua maiestate Imperij sui, saluo quòd more maiorum ius dicere habet, videlicet de tali re seu persona, quæ ad eius forum spectet. vt. ff. de iustitia & iure. l. penultima. § alia. supra titulo proximo quãto. & capi. at si clerici. & . j. eod. capi. secundo. & . ff. de iuris. omni. iud. l. fina. & hic est forus competens, ideò subijcitur de foro competen. secundum Car. j. eo. libro sexto in rubrica habetur materia distin. xcvj. Item. iij. quæst. vj. & . sexta quæst. iij. & . iiij. Item. xj. quæ. & . xxj. quæst. j. per totum, & repetitur in. vj. & in clemen. & congruit rubricæ de verb. signific. forus. in principio & capi. super quibusdam. § fina. & cap. nouimus. & de priuileg. capi. j. de senten. ex commu. si iudex. libro sexto de re iudi. pastoralis. in clemen. & in Speculo de iudi. compe. adit. per totum.

¶ Quęritur hic quid est forus, dicit Hostien. quod habemus forum in neutro, & in masculino genere. & quòd in neutro ponitur pro territorio cuiuscũq; iudicis infra quod propter facinorosos animaduertere, vt. ff. de verbo. significa. l. pupillus. § territorium. vnde & tota diœcesis dicitur territorium Episcopi. xvj. quæstione. vij. omnes basilicæ. j. de offic. ord. cum Episcop⁹. libro sexto extra quod impunè non paretur. de constitu. cap. secundo eod. libro. Forus autem in masculino multipliciter accipitur, vno modo pro loco in quo ius redditur, vt in dicto capitulo forus. Secundo dicitur locus in quo fiunt nundinæ vnde Ouidius. Ad fora conueniunt quis nunquàm credet amori. Tertio dicitur locus in quo calcantur vuæ scilicet calcatorium. Quarto quædam spatia plana in nauibus. de quibus Virgilius laxatque foros. hoc est tabulatum in naui, & dicitur à ferendo quòd homines fert. Quinto dicitur foramen in naui, per quod remus emittitur, à faciendo siue perforando, quia perforatur, vnde & forulus dicitur bursa, siue scriptorium eo quòd crebro sit perforatũ ad pennas, & cornua imponenda.

¶ Secũdo possem⁹ quærere generaliter, quibus ex causis quis sortiatur forum. de quo per Hosti. in summa. e. ti. § ij. & dicemus infra. e. c. sanè. in. vij. q. vbi vide plenè, & . c. fi. Itẽ qualiter distinguatur forum & iurisdictio, de quo per Hosti. in summa. e. ti. § fi. vbi dicit, quòd alia est plenissima in solo principe

devsu palli

de vsu pallij ad honorem. de quo notatur per eum in summa.de offi.leg.§ quod obtinet.ver.quid ergo.& ver.se.Et alia minus plena in inferioribus quorum maiores dicuntur habere pleniorem respectu minorum.iuxta eius notata in summa. de maio.& obed.j.responso.&.§ in quibus.& de offi. ordi.§ quid pertinet ad officium.sub.§.sunt autem iurisdictiones distinctè.& de vsu pal.§ ij.Item alia ordinaria, alia delegata, de quibus .de offi.ord.& de offi.deleg. & qualiter differunt, & quare ordinaria dicitur prosequere,vt in dicto § fi.vbi etiam habes diffinitionem iurisdictiõis, quã ponit Accursius .ff.de iur.om.iudi.l.j.in glo.iij.de quibus vide plenius in Specu.de iur.om.iud.vbi reperies disputatũ per Io.in additiõe,vtrũ donato castro cum omni iurisdictione transeat merum imperium non exceptum.& an videatur donata iurisdictio in dubium castro donato in feudum.vide Io.in Spec. de locato.§ fi.super vers.xciij.de quibus dicam.j.de dona.c.cũ dilecti & qualiter præscribatur iurisdictio,vel imperium latè scripsi de offi.ord.cũ ab ecclesiarum.in.vj.quæstione.&.c.ti.c. j.in cle. in.iiij.q.& tribus sequentibus.vide etiam in loco prꝗallegato in Specu.de iur.om.iudi.per Io.in additiõe,qualiter merũ imperium delegetur.de quo dicetur.j.de rapto.in Archiepiscopatu.Item vide ibi in fi.per eum disputatum, qualiter iudex simpliciter inhibere potest,& post suam inhibitionem contrarium facientem punire.de quo dicetur.j. de mat.cõtract. contra interdict.ecclesiastici.c.j.&c.sequitur.

¶ TERTIO generaliter prosequi potes cuius iudicis forũ actor adire debet, & qualiter adire debet, & quis sit effectus aditionis,& quis dicatur iudex ordinarius alicuius.de quibus in Spec.de compe.iudi.adi.§.j. & tribus.§.sequẽtibus. & de tribus primis dicetur.j.e.si clericus.&. c. cum sit.&.c.fi.& de quarto satis dictũ est.in.c.cũ ab ecclesiarũ.allegato.Quęstiones verò tactas per Io.in Spec.in loco prꝗallegato.de cõpe. iudi.adi.§ j.expediã.j.e.c.fi. Alia verò quę ponit in.§. sequẽtibus non videntur mihi tam necessaria.&c. sequitur.

¶ SVMMARIVM.

1 *Clericus coram episcopo conueniri debet*
2 *Consensum præbere habens satis videtur illud exprimere consulendo illi,quem prohibere potest.*
3 *Non est in voluntate rei in iudicem cõsentire.*
4 *An ex voluntate illius qui impeditur sit dandus iudex.*
5 *Inferioris prælati iurisdictio superiorem in iurisdictione praeuenit,etiã summi Pontificis.*
6 *Non potest clericus coram iudice seculari conueniri,etiam si se voluntariæ illius iurisdictioni subiiceat.*

CAP. I

1 SI quis clericus. Casus clericus † corã suo episcopo conueniri debet. Expõe literam,*clericus*,vel laicus. *clericum*,secus si aduersus laicum .j.c.cum sit. Gofre.*egotium*,causam siue quæstionem.j.de verbo.signi.forus.*proprium*,ipsius rei.xj.q.j. experientię. Petr. quod si fecerit siue in criminali,siue in ciuili negotio puniuntur.vt hic.in glo.ij.secundum Inno.*sed prius*, hoc dicit qa per appellationẽ potest ad Metropolitanũ deuolui,Host.vel per negligentiam episcopi Pe.*consilio*,aliter non licet,vt notatur. s.de arbi.c.statuimus.& secundum Innocen. Subaudi etiam in consensu.non enim hoc casu sufficit consilium,vt.j.c. proximo.&.c.Romana.Hosti.concor.de offi.deleg.c.venerabilis.Nouel.Et facit quòd si parochianus de consilio proprij sacerdotis confiteaĩ alteri sacerdoti,ille non potest eum absoluere,

2 nec ligare quod esset fortè. nam † consensum prębere habens,satis videretur illum exprimere consulendo illi quem prohibere potest,sicut patiendo.j.de re iudi.quamuis.ff.mã. l.qui patitur. tu cogitabis. videretur tamen differentia quandoq; facienda inter consensus prestationẽ,& proriè potestatis translationem.per id quod scripsi.j.de pe.& remis.omnis vtriusq;. super glo.executionem habenti.&.s.de offi.ordi. c. quod sedem.in prima oppositione.*alios*,quibus episcopus delegabit causã, & etiã sine delegatiõe.Inn.¶ Opponit ibi:*quod vtraq; pars*,quia iudiciũ fert in reum inuitum.vt.ff.de ver.ob.

3 l.inter stipulantem.§.j.ergo.† nõ est in volũtate rei in iudicẽ consentire.Item fortius confirmatur, quia iudex ordinarius hoc habet à iure,quòd potest causam alteri delegare. vt.ff. de iur.om.iudi.l.iij.in fin.& de offi.deleg.c .super quæstionẽ.§ quẽ verò.&.§ se.& .§ fi.Igitur hoc faciẽdo inuitis partibus eis non facit iniuriam,quia vtitur iure suo.Et ideò nõ potest ab eis impediri. s.de elect.cum ecclesia vulterana.Credit Collec. quod hic dicitur locum habere cũ ambæ partes instant apud episcopum,ꝙ se exoneret,& sic quòd cõsensui alius oneretur ar.j.de reg.iur.c.j.nec enim tollit hęc litera,quominus episcopus ex officio suo sine consensu partiũ causam cõmittere possit,prout sibi placet.quia imo potest.vt.j.de offi.dele.c.quãuis.lib.vj.& sic non ob.quod legitur & notatur.de offi.dele. cum.R.vbi de hoc.quod.c.loquitur vbi Papa mittat ex causa iudices actori datos,quo casu actor eligẽdo releuaĩ, vt ibi per eandẽ viã.e.titu.causam.scdm vnũ intellectum sed scdm aliũ intellectũ si Host.cõcordat cũ ista decre.qa si reus ita voluit,vel secundũ Nouel.decre.ista loquiĩ de cõsilio.Consiliũ enim est quòd detur de consensu partium,nec possit recusari vt dicto.c.super qõnum.§. verũ.& ista est veritas.concordat Lignianus,distinguit tamen,quia aut loquimur de iudice assumendo per viam delegationis, & tunc dicit indubitatũ ꝙ sine consensu partium dabitur:sed ius recusandi restat saluũ. Aut per viã prorogatiõis,& tũc requiritur vtriusq; consensus. & sic potest intelligi hęc decre.In iudice tamen dato per curiam,quod transit per audientiam contradictarum, nisi pars contra quam impetratur contradicat,datur ad electiõem impetrantis.Sed si contradicit,& nullam vel iniustam aut inuerisimilem causam allegat, nisi velit habere plures iudices adhuc idem. Sed si iustam & verisimilẽ causam allegat, oportet de alio cum ea conuenire.Si verò velit quòd sint plures etiam si causam nõ alleget dabit quemlibet pars suũ,alteri non suspectũ,& audito tertio qui consueuit dare officialem,sic tamen hinc inde contra nominatos suspitiones allegẽtur verisimiles repellit auditor,donec electi fuerint nõ suspecti, vel partes concordent.Sed ordinarius ad hoc nõ arctatur.

4 ¶ SECVNDO opponitur,† qa videtur quòd imo de voluntate solius illius qui impeditur sit iudex dandus.vt.xj.q.j. c.iudices.&.xvij.q.v.si autem.Ber.in fi.vltimæ glosæ. & Ho. videntur dicere, ꝙ dicta capitula hodie non tenent.Sed Alanus & Phi.hic dicũt quòd illa capitula intelliguntur cum determinatione istius,& secundum hoc non corriguntur,sed tenet hodie.

¶ Tu autem distingue secundũ mentem Archidiaconi in.c. iudices.in glo.penulti.& Henricum hic.Quia aut loquimur in causa criminali episcopi,presbyteri,vel diaconi,vbi plures debent esse episcopi cum proprio episcopo,& tunc habent locum illa capitula,vt videlicet si accusatus habeat suspitiones electos à suo episcopo vel metropolitano,quòd eos recusare poterit,& alios petere.Super quo vide quòd scripsi ad materiam.s.titulo.j.c.primo.in oppositione prima.aut loquimur de causa criminali alterius clerici inferioris, & tunc habet locum istud capitulum

¶ Sed quod dictum est de diacono locum habet secundum Henricum hodie etiam in subdiacono.s.de seruis non ordinan.miramur.& habet locum etiam istud capitulum in causa criminali clerici cuiuscunq; secundum eum. Quid dicendum?non placet quòd dicit Hen.de subdiacano:nã licet subdiaconatus hodie sit factus ordo sacer,stat tamẽ quòd diaconatꝰ maior ordo est quã subdiaconatus sicut presbyteratꝰ diaconatu,& Episcopatus presbyteratu maior dignoscitur. Cũ igitur dicta solennitas ratione maioritatis maior in maiori requiraĩ, non est bona cõsequẽtia requiriĩ in maiori ordine,

igitur requiritur in minori. cum non sit eadem ratio vtrobique, imo oec similis. Prætereà, quia iura iurisdictioné episcopi restringentia non sunt laxanda. de rescrip. ad hæc. & per cõsequés, nec ad casum alium extendéda. ĩ. de rescrip. suceptum. libro. vj. Modo quòd episcopus non posit nisi cum certo numero episcoporũ, vel presbyterorum ad depositonem procedere, est eius iurisdictióem restringere. Præterea satis videtur mihi absonum, ꝙ per istud. c. quod non facit specialem mẽtionem de accusatione criminali, vel depositione presbyteri, aut diaconi, sed potest conuenienter de causa ciuili intelligi, cui congruẽtius adaptatur verbũ negotium. iura antiqua de causa criminali, seu depositiones loquentia in aliquo corrigantur. ar. ĩ. de elect. cum expediat. lib. vj non enim in dubio intentionem corrigendi præsumimus. C. de app. l. præcipimus. in fin. C. de inoffi. do. l. vnica. Collectarius autem voluit dicere quòd capitulum iudices. loquitur. vbi accusatur episcopus qui habet eligere duodecim episcopos. iij. q. viij. accusatores. & dicit, quòd simile notat Archidia in dicto. c. iudices. & remittit notata sua. s. titu. j. c. j. si non apparet quare debeat restringi ad episcopos, cum in presbyteris, & diaconis eadẽ ratio vendicet sibi locum. & quia cõmuniter intelligitur indi-
5 stinctè, Collectarius quęrit satis extra materiá decretalis, † si inferior prelatus in aliquo diœcesi omnem quam prescribere potest iurisdictionem consueuerit exercere, nunquid episcopus omnino excluditur? & refert Io. Andre. de offi. ordi. pastoralis. scripsisse se credere: saluo iure speciali, quòd de iure cõmuni in iurisdictione episcopi, & prelati sibi subiecti locũ habet præuentio. nec mirum, quia & Papę iurisdictio per inferioré pręuenitur. de app. vt debitus. nisi de iure speciali aliud diceretur. bene enim potest inferior prescribere quòd prius ad ipsum veniret causę cognitio. de offi. Archi. c. si. ĩ. c. cũ cõtingat. & dicto. c. pastoralis. Sic potest intelligi quod Archi. asserendo, & Cardi. scribendo dixerunt. ĩ. de offi. ordi. cum episcopus. lib. vj. quòd vbi in certo loco diœcesis est prouisum per consuetudinem, vel priuilegium: ꝙ non habet locũ quod ibi dicitur. Quod dicit verum Nouel. cum episcopus de consuetudine, vel priuilegio adiri non potest immediatè, alias contrarium credit. de offi. Archi. ad hęc. quod videtur secundum Collect. multum rationabile: quia l. vel ius cõmune, non videtur excludi, nisi per aliquem contrarium actum. de censi. c. sopitę. remittit ad coll. de consuetu. ex parte. quòd enim nondum factum fuit fiat, & omissum restauretur. viij. di. quę contra minores alias mores. Sed de ijs plenissimè scripsi, in dicto. c. pastoralis. in prima questione, & in dicto. c. cũ episcopus. etiá in quęstione prima quasi p viij. chartas paruas. ¶ SECVNDO quęrit, supposita communi opinione & vera, quòd iudex extra territorium cognoscere non potest. etiam de consensu partium. de quo remittit ad collec. sua de offi. deleg. cum olim. & nũquid Archiepiscopus de causa deuoluta ad ipsum per appellatióem poterit cognoscere de cõsensu litigantium per totam prouinciá? cõtra decre. vt litigantes? de offi. ordi lib. vj. videtur quòd sic, quia illa decre. videtur introducta in fauorem partium Sed Io. An. ibi notat cõtrarium, cuius opinio secũdum Collect. videtur probabilior, quia etiam in fauorem suffraganeorum est inducta. Inducit Collect. collecta sua in. c. cũ olim. alleg. hoc iuocto ꝙ hoc nõ reperitur expressum. de offi. ordi. duo simul. Sed de hoc plene dixi in dicto. c. vt litigantes. in. v. quæstióe. ¶ Subdit etiá Collect. quòd episcopus potest sedere in monasterijs pro tribunali. xviij. q. ij. decreuimus. & notatur in. c. cũ episcopus. al legato. quia episcopus in monasterijs correctionem habet. vt notat Inno. de offi. or. quãuis. super quo vide ea quę scripsi ibi in secunda quęstione principali, & maximè in vers. sed quid si locus. Et verè nimis peregrinè adduxit ista Collec. hic, alias Collecta. & hic me expediuissem solũ remissiuè, nisi quia est prima decretalis huius tituli, &c. ¶ Querere etiá potest generaliter, qualiter clericus ex suo, & episcopi sui cõsensu potest coram laico iudice conueniri, quia textus iste si simpliciter, & generaliter sumitur, facit quòd simpliciter hoc fieri possit.

Tolle igitur casus, & primo casum causarũ spiritualiũ, & vt scripsi. j. de procura. c. j. lib. vj. in tribus primis oppositionibus, & de iudi. c. quanto. in oppo. & de arbi. c. contingit. Secũdo tolle casum reconuentionis, quia de illo satis scripsi. s. tit. primo. at si clerici. in ij. oppositione. Tertio tolle casum, in quo interueniret commissio Papę, quia ille potest committere laico etiam criminalem contra clericum, & pro libito voluntatis cum positiuis iuribus non ligetur. xxxij. di ad hęc. & ibi notatur. ij. q. v. magnam. lxiij. di. in Synodo. &. c. Adrianus. xciiij. di. c. j. & xcvj. di. bene quidem. & vtrobiq; notatur & per Ber. s. ti. proximo decernimus & per Hosti. & Nouel. ĩ. c. proximo. & Archidia. de offi. deleg. ab arbitris. & de cle. coniuga. lib. vj. & per Henri. in. c. at si clerici in prima dist. in principio. Quarto præmissis casibus sic sublatis distiguas cau-
6 sam criminalé, à ciuili, & in causa criminali dicas, † quòd nõ potest clericus coram iudice seculari conueniri, etiam si voluntarie se illius iurisdictioni subiciat, & interueniant consensus atq; commissio sui proprij episcopi vt probatur. xj. q. j. c. j. &. iij. &. c. clericum. & per totum. &. ĩ. e. c. significasti. & hic notatur in glo. alias. ij. in fine. & quod dicitur. xj. q. j. c. ij. &. iij. quòd nullus præsumat trahere clericum coram iudice seculari absq; permissu episcopi, subaudi maximé si intelligas de tractu criminali. Fallit tamẽ in primo, si sit incorrigibilis, & ob hoc traditus curię seculari, vt. s. titulo proximo. c. cum non ab homine Super quo vide quod ibi scripsi, in tribus primis questionibus. & pręsertim in. iij. quęstione. Secundo quando immiscet se feuis & enormibus. secundum ea quæ notantur & dicam. ĩ. de priuile. ex parte. & de sen. excõ. perpendimus. Tertio quãdo inuocatur ab episcopo auxilium brachij secularis. Sed ista non est propria fallentia, quia tunc videtur secularis facere vicè episcopi. vt. ĩ. de sen. exc. mulieres. super quo vide lecta & notata. s. de offi. ordi. c. j. & quæ ibi scripsi, in. iij. &. iiij. oppositionibus. &. ĩ. e. c. nullus. Alios casus vide notatos per Hosti. de sen. exc. § quis possit excõicare § sub illo autem canone. & de hoc per Io. xj. q. j. in summa. &. c. clericum nullus. & per Hosti. & Hen. ĩ. de sen. exc. vt famæ. nec hic distinguo clericũ coniugatũ à non coniugato. cũ quo ad hoc coniugatus dummodo cũ vnica, & virgine retineat priuilegiũ clericale vt. ĩ. de cle. cõiuga. c. vnico. libro. vj. In ciuili autem causa, dic ꝙ clericũ ex consensu & cõmissione proprij episcopi, & ipsius clerici voluntate conueniri posse. ar. ĩ. c. proximo primo respõso à contrario. in verbo. *permissu pontificis*, exponendo pontificis. i. episcopi qui hoc concedere potest, vt ibi dicá, & sic possem intelligere hác decretalé. sed nõ interuenientibus cõmissione, & consensu prædictis, secus esset arg. ĩ. de fo. cõpe. c. secularis. lib. vj. Sed hic tria dubia oriũtur, primum est, quid si consensus episcopi sine cõmissione interueniret. Sed ista quęstio iam videtur expedita, per ea quæ ego scripsi. s. e. c. in textu super verbo, consilio. Secundo, vtrũ consensus, & cõmissio proprij episcopi absq; consensu clerici in hoc sufficerent? de quo & de pręcedeti dicá. ĩ. e. fe. Tertio qd quo ad hoc. de cle. coniuga. cũ vnica, & virgine. sed hic nullũ dubiũ, quia nõ retinet hoc casu priuilegiũ clericale, vt dicto c. vnico. Premissa vera in cá merè ciuili nõ feudali. In feudali verò notat Hug. xj. q. ij. in summa. corá seculari clericum conueniri nõ posse. sed Gofre. & Hosti. in. c. at si clerici. tenent cõtrarium, per. c. cęterum. s. ti. proximo. & per. c. ex transmissa. ĩ. e. Et de hoc notat Inno. ĩ. e. ex parte. B. in gl. vltima. vbi de hoc dicá. Et tunc dicit Henri. in. c. at si clerici. ꝙ horum opinio de facto tenetur. & de hoc per Archi. in dicto. c. vnico. tenenté opinioné Hu. vbi tamen glosatores, & secundũ Hen. ibi. s. omnes moderni tenent opinioné cõtrariã, q̃ Hen. dicit tenendá dummodo non fiat distinctio personalis clerici, per dñm feudi, sed solũ ciuilis, vt ibi notatur in Nouel. & ibi dicá.

¶ SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis si clericũ per se distringit, vel cõdẽnat, debet excõicari*
2 *Minores ecclesiæ dicuntur serui, & rustici.*
3 *Consensus actui separato adhibitus circa actum separatũ qui alias valere non potest operatur.*

A non

4 *A non competenti iudice gesta non valent.*
¶ CAP. II.

1 NVllus iudicum. Casus. † iudex se
cularis si clericũ
per se distringit, vel condennat excommuni-
cari debet. Et habent quidã hoc capitulũ pro
palea. xj. quæstione. j. c. nullo. alias. c. ij. duo fa
cit. prohibet, & pœnam adijcit ibi: *quod si*, & hoc de principio
¶ Expone literam *iudicum*, secularium vel ecclesiasticorum,
talium tñ qui in eos iurisdictionẽ nõ habent. Inno. *clericum*,
etiam si primam tonsuram tantum habeat. de hoc. s. ti. j. cum
non ab homine. Hosti. *nullum*, etiam coniugatum non biga-
mum, si incedit in habitu, & tonsura. j. de cleri. coniuga. c. vni
co. lib. vj. vbi de hoc consilio fit mentio. *minores*, cõuersos ob-
latos Inn. alias *minoris*. Vincen. & isti minores senioribus pro
custodia cõmendãtur. xij. q. j. omnis ætas. Vincen. *permissu*, &
maximè, quia nec cum permissu si sint seculares Inno. dixi. s.
c. proximo in. q. si. *Pontificis*. j. Papæ. qui solus hoc potest gene
raliter concedere in casibus. vt. j. de sen. excommu. vt famæ. §.
laici. & s. ti. j. cum non ab homine. Hostien. Dominus Mar.
de salua non credens securum quòd laicus etiam de permissu
ecclesiæ verberet, vel quæstionet clericum. remittit ad lecta &
notata in. c. vt famæ allegato. *distringere*, vel in loco aliquo ip-
sos inuitos retinere, vt. j. de sen. exc. nuper. Hostien. *aut condena
re*, nisi in causa reconuentionis, vt. j. de mu. peti. c. j. & ij. Inn.
vt glo. & dic condemnare. s. minores vel seruientes. nam cleri
cum etiam de permissu episcopi condemnare non potest. j.
c. significasti. vel dic condemnare clericos. i. ad condemnan-
dum corã episcopo inuitos ducere etiam depositos, vt. s. titu.
proximo. cum non ab homine Hosti. Quid de vxore vel fi-
lio clerici, notatur & etiam dicetur in dicto. c. vn. Facit tamẽ
l. ij. C. de epis. & cle. quòd eodem priuilegio gaudeant. Et no
ta bene secũdum Collect. literam generalem distringere, aut
condemnare, quæ omnem casum excludit, nisi supple quate
nus alibi reperitur. vt. s. titu. proximo qualiter. Quæri posset
hic, quis exemit clericos à potestate seculari. sed dicit Marti.
non esse insistendum, quia tota potestas etiam secularis est pe
nes ecclesiam. vt in extraua. vnam sanctã. Plus dicit quòd de
hoc dubitantes sunt in periculo de salute: nam secundum eũ
deus ipse exemit, allegat. xcvj. di. si Imperator. vbi dicit textus
ad sacerdotes enim deus voluit, quæ ecclesiæ disponenda sunt
pertinere, non ad seculi ptãtes, quas si fideles sunt ecclesiæ suę
sacerdotibus voluit esse subiectas, & infra à pontificibus, & sa
cerdotibus omnipotens deus Christianę religionis clericos, &
sacerdotes voluit ordinari. & discute. imo dicit quòd eo iure
imo fortiori fundatur intentio ecclesię in ecclesias, etiam de
iure communi, & sine aliqua speciali exemptione quo Impe-
rator se fundat in temporalibus. de quo scripsi post Inno. &
Hostien. s. de main. & obedien. si quis venerit. ij. q. *iniuriam*,
iniuria enim clericorum ad Christum pertinet, cuius legatio
ne funguntur. vij. q. vij. aut accusatio. in fin Gofre. *emendam*. j.
de verbo. significa. ex parte. & c. cum olim. Hosti.
¶ Collecta. quærit quid in causa reconuentionis de quo hic
in glo. ij. & refert notata Ber. Io. Inno. Hostien. Nouel. Archi
diaconi Hu, & Pet. de bel. partica. de quibus scripsi in. c. at si
clerici. in. ij. oppositione, & collecta sua. j. de mutuis peti. c. ij.
Finaliter credit probabiliter debere distingui, quia aut loqui
mur in casu in quo specialiter est priuilegiatus, vt in crimine
sacrilegij, vt. j. e. conquestus. & tunc non possit ne priuilegiũ
in eius damnum retorqueatur. & ita notat Hosti. in summa.
de excep. §. j. Aut in alijs, & tunc, vel in causa quæ de sui natura
est secularis, & temporalis. vt in realibus, & hoc casu reconuẽ
tio fieri potest: quia si natura facit directè, vt in causa feudi,
hoc potest facere incidenter. & sic notat Archidiaconus. xj.
quæstiõe. j. c. j. Et sic possunt intelligi notata per Gofre. de cle
ri. coniuga. c. vnico. quia tenet per authen. de sanct. epis. § reue
rendissimi. quòd indistinctè fieri potest, & dicit quòd ibi est
expressum. Dicit tamen Collectarius se non videre quòd de
hoc loquatur. Sic etiam potest intelligi Spe u. sub rubrica de
reconuentione. §. sed pone. vbi notatur quòd potest fieri vbi
non agitur de crimine, vel actione famosa, alias autem non
possit fieri reconuentio. & sic intelligantur notata In. in quæ-
stione. viij. cuius in agendo. vbi sentit indistinctè, quòd fieri
non potest. quod securius videtur Collectario. licet prædicta
rationabiliter tueri possunt secundum eum Sed dic vt scripsi
in dicta oppositione secunda.
¶ SECVNDO quærit Collecta. nunquid clericus potest
se offerre in curia seculari pro laico, vt defensor, & dicit quòd
non. Inducens authen. de sanct. epis. § aliud autem ratio, quia
non potest etiam expressè renunciare priuilegio. vt. j. c. signifi
casti. & c. si diligenti. & sic notatur in Specu. de primo decre-
to. §. restat. ver quid si dominus. Et facit. xj. quæstione prima.
te quidem. s. ti. primo. qualiter. Et placet Ligniano.
2 ¶ † TERTIO quæritur ibi: *minores ecclesiæ*, qui sint isti? & di
cit quòd sunt serui, & rustici ecclesiarum, alias ecclesiæ. remit-
tens ad Hostien. in summa. eodem titulo. § ij. versi. fallit in ijs
quæ pertinent. Causæ enim rusticorum, & colonorum eccle-
siæ coram ecclesiastico iudi. eventilantur. vt. C. de epis. & cleri
cis. l. ij. secundum Hostien. Quod quantum ad rusticos, & co
lonos intelligit Collecta. super rebus quas ab ecclesia tenent.
& sic potest intelligi secundum eum. C. vbi quis in curia vel
cohor. aliaue condi. conueni. l. si quis. Melius facit. C. vbi cau.
fisca. l. si quis. secundum Specula. de compe. iudi. adi. §.
versi. sed pone. non tamẽ intelligas de seruis vel alijs, qui sunt
conducti. ij ecclesiæ, Sed de proprijs secundũ
Hostien. hic, & Archidiaconum. xj. quæstiõe. j. c. ij. & de hoc
notatur xxxij. di. eos nisi. vt credit Collecta. super rebus quas
ab ecclesia tenent vt dictum est. quo casu debent coram eccle
siastico iudice conueniri. Sic potest intelligi quod notat Ho-
stien. s. titulo proximo cæterum. Io. verò. lxxxix. distinct. iu
dicatum. notat quòd laici tenentes administrationem omniũ
bonorum ecclesiæ, possunt conueniri coram iudice ecclesia-
stico durante officio, sed non postea. Credit Collectarius
quòd imo ratione rerum, & de hoc per Hu. xviij. quæstiõe.
ij. ecclesiarum seruos. de hoc etiam notatur. xxxij. dist. eos. &
ibi videas. xvj. quæsti. j. nouarum.
¶ Vlterius quæri posset de duobus, de quibus. s. c. proximo.
hic remisi; videlicet *sine permissu*. & primo vtrum in causa ciui
li sufficeret permissus episcopi absq; commissione iurisdictio
nis translatiua. Secundo an sufficeret commissio episcopi abs
que consensu clerici submittendi.
Circa primum faciunt pro & cõtra, quæ scripsi. s. c proximo
in oppositione super verbo consilio. Item quòd sufficiat con
sensus, facit quia in ijs quæ formam verborum non requirũt
sufficit si quomodocunq; consensus exprimatur verbo vide-
licet, vel facto. vt. j. de cõ. ef. præben. c. cum ei quem. in fin. in
clemẽ. de ijs quæ fiunt a maio. par. cap. ex ore. cũ concordan.
vtrobiq; signatu. Et pro hoc facit, quia consensus Papæ vnii-
ficationem, & depositionem operatur. s. de supplen. negligẽ.
prælato. literas. cũ ibi notatis in glo. facit, q. a consensus sequens
ratihabitionis operatur effectum dispositionis. ff. de pigno. l.
si fundus. §. j. licet dispositio requireret translationem potesta
tis. ff. de pigno. ac. l. alienam. igitur operatur consensus præam
3 bulus, vel cõcomitatiuus. † Item consensus actui separato ad
hibitus, circa actum separatum, qui alias valere nõ posset, ope
ratur. patet in principe. ff. de excu. tu. l. idem Vlpianus. in fine.
& de re iudi. l. quidam consulebant. in fine. & in priuato. C. de
necessarijs seruis hære. institu. l. penul. insti. qui. ex cau. manu.
non licet. §. j. & qui da. tu. testa. po. §. j. & est ratio propter neces
sariam consequentiam, quia aliquid volens vult & illud sine
quo. & c. etiam in actibus separatis. ff. de seruitu. rusti. prædio.
l. ij. §. qui habet. de aqui. hære. l. illud. de procurato. l. ad rem.
& l. ad legatum, de officio eius cui manda. est iurisdict. l. j. § fi. ff.
de. iurisdict. omni. iudicum. l. ij. de officio delega. § j. c præte-
rea. & c. pastoralis. & c. cap. prudentiam. § sexta. & dixi in. c.
prætereã. imo fit extentio consensus etiam ad id sine quo. si &
cætera. vicinium est & cætera. vt patet ex dictis quæ leguntur

& notatur.s̄.de elect.in causis.ar.ff.man.l.fi.§.fi. & ad Trebelli.l.mulier.§.Sceuola. Cur igitur consentiendo quòd iudicet laic⁹ clericũ, nõ videtur Episcopus per cõsensũ huiusmodi suam laico cõmittere, quo ad hoc potestatem non apparet Cum aliter eũ iudicare non posit, & sic fit hæc trãslatio potestatis, nedũ vicina actui, qui ex huiusmodi cõsensu agendus est, sed cõnexa.s̄.de consti.trãslato. Item cõfirmatur, qa nobilior præsumptio in dubio est recipienda, videlicet ne illicito modo nec eũ graui peccato, & ne etiã solum nulliter, & de facto quis in actu cõsentire videtur: vt.ff.pro so.l.merito. de dona.inter vir.& vxo.l.quintus.quæ in frau.creç.l.si pater. de re.dn.l.quotiens.cũ similibus, & tamẽ si cõsentit absq; causæ cõmissione, videlicet ille sine iurisdictiõe, aut ex seculari iurisdictiõe de causa clerici cognoscat, consentit illicito modo, quia contra ecclesię libertatẽ, & cũ peccato, quia cõtra mãda
4 ta canonũ, & nulliter, † quia à non cõpetenti iudice gesta nõ valẽt, & si consentit cõmittẽdo hęc omnia cessant.igitur. &c. ¶ Quid dicendũ, exclude primo casus minus dubios, primus est, si agatur q̃ iudicet tanq̃ arbiter, vel arbitrator, dũmodo non sit de re spirituali: quia tunc potestatẽ iudicãdi recipit à partibus.ff.de arbi.l.nõ distinguemus.§.de officio.& q.per totũ, iunctis ijs quę le.& no.s̄.de arbi.cõtingit. ¶ Secundus casus est, si agatur q̃ iudicet ex sua potestate seculari, & in hoc solum cõsentiat Ep̃s, quia quãdo cõstat de modo cõsensus, nõ est amplius ad coniecturas recurrendũ.ff.de verbo.obl.l.cõtinuus.§.cũ ita. Tertius casus est, si apparet de mente Ep̃i cõsentientis expressè verbo, vel facto: aut tacitè ex aliquibus indicijs probabilibus, quid ipse velit: nam tũc illud sequendũ est. vt.ff.de cõdi.& de.l.in cõditiõibus.& de verbo.sig.l.Neratius.&.e.ti.j.c.in ijs.cũ similibus, vt pota si dicatur Ep̃o ex parte clerici, & aduersarij sui, Domine nos vellemus q̃ iste probus homo qui fortè est magnus doctor decretorũ, laicus tamẽ, de causa nostra, sed quia nullã habet potestatẽ cognoscendi, nisi sibi ex consensu vestro detur, quare cõsentiatis q̃ ipse iudicet inter nos. vel sic, licet sit iudex tẽporalis, non potest iudicare inter nos, pro eo q̃ sua iurisdictio tẽporalis ad clericos se non ostendit, quare consentiatis. &c. Ijs enĩ casibus, ex causa dicẽdi modũ cõsentiendi in translatiõe iurisdictionis colligimus.vt.c.in ijs.allegato. Sed ijs cessantibus in casu dubio possumus distinguere sic. quia aut laic⁹ in quẽ consentit Ep̃s nulli præest iurisdictioni etiã tẽporali, & hoc scit Episcopus, & tunc videatur per cõsensum huiusmodi sibi quo ad hoc iurisdictionẽ ecclesiasticã cõmisisse, per argumenta ad partẽ istã facta, licet secus si hoc ignoraret.per.l.Vlpianus.& per.l.quidã cõsulebant.& per.l.penu.C.de necessa. seruis.allegatis à cõtrario sensu. Aut ille laicus præest iurisdictioni tẽporali, vigore cuius de causa ista inter laicos posit cognoscere, & tunc Ep̃s consentiendo q̃ iudicet nõ videtur sibi causam cõmittere.per ea quæ scripsi.s̄.c.proximo in verbo cõsilio.& pro hoc optimè facit, aliâs faciunt ea quæ scripsi in tractatu Schismatis parte.xj.articulo.iiij.& parte.ix.articulo.iij.§.ex quibus.cõcluditur cõsequẽtibus vsq; ad duodecim folia & parte sequẽti, quæ nullo modo videre omittas. Et hæc potest esse ratio diuersitatis, nam dũ nulli præest iurisdictioni, nullũ habet fundamentũ, cui posit adhęrere consensus, vel q̃ posit prorogationẽ recipere, nec potest esse tũc dubiũ quòd ex alia quã ex Episcopali potestate velint partes, & Episcopus cõsentiens, ac ipse procedens procedi posse. & idcirco verisimile est, q̃ omnes consensum Episcopi referre voluerunt ad cõmissionem ecclesiæ potestatis, Cum aliàs nimis derisorius esset iste consensus. Sed in casu secundo adest fundamentum tale, quale iurisdictionis temporalis, quod de natura sua recipere põt, & cui aliàs potest cõsensus partiũ & alterius iudicis, vt.ff.de iudi.l.j.&.ij. & vigore cuius inter subditos suos potest de causa ista cognoscere. & ideò nisi Episcopus sibi expresse cõmittat solum consentiendo quòd cognoscat solum cõsentire videtur, in vim propiæ iurisdictionis quã ille habet. verum ista plenius deducã infra de ijs quæ fi.à maio.per.cap. ¶ Circa secundũ dubiũ an requiratur cõsensus clerci de necessitate, videtur quòd non, imo quòd sufficit solus consensus Episcopi: nam vt prædixi, Episcopus cõmitendo alteri suam iurisdictionẽ, vtitur iure suo, & per consequens, clerico non facit iniuriam, ergo non potest contradicere.de elec.cũ ecclesia Vulterana. cum ijs quæ ibi scripsi in viij.quæstione. Item quia negari non potest, quin Episcopus posit cognoscere per se ipsum, igitur & per alium.s.de reg.iu.c.potest.li.vj. nam qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. vt.e.ti.c.qui per alium. in contrarium videtur, nam quòd laicus iudex nullam districtionẽ, vel causæ cognitonẽ excerceat in clericum, cedit etiã ad honorem, & fauorem personarũ ipsorum clericorũ. Igitur eis inuitis Ep̃s hoc auferre non potest.de regu.iu.indultum.li.vj.& regula sine culpa.e.ti.cum concordantijs vtrobiq; signatis. Sed huic rationi responderi potest, quòd huiusmodi priuilegium intelligitur de iurisdictione & cohertiõe, quã excerceret laicus iure suo. vnde licet ista pars videat æquior. prima de rigore videt verior. super quo tamen omnino vide ea quæ scripsi.s̄.ti.j.decreuimus.in.vij.dicto Colle.& ea quæ notantur in remissionibus ibi signatis, & quæ tetigi.s̄.c.proximo ad fi. per quæ aliqualiter iustificatur. pars enĩ huius quæstionis tangam fortè infra. e.cap.significasti. ¶ Supple glosas, *in prima glo.in fi.* vel etiã ecclesiarum ad clericos alienos, in quos non debet mittere falcem.vj.q.iij.scriptum.secũdum Vincen.Inno.& Frã.in glo. ij.ibi.*potest dici*, secundum Vinc.& Tancre.& ibi.*consentur*. ad de quod notatur.lxxxix.di.iudicatum.xj.q.j.c.ij.&.iij.& in Spec.de cõpe iudi.aditione.§.j.ver.xxiij. remittit Nouel. ad notata de offi.dele.significãtibus.in glo. ex quo ibi scripsi & *in fi.* vel forte cõmisos.j.de senten.excõi.parrochianos. secũdũ Phi.Hosti.& Abba.& vide super hoc quod scripsi.s̄.e.c. in.iij.q.Colle.In glo.hic.*vacat*.ibi.*à contrario*. similem.j.q.j. quos constiterit. cum suis concord. & quod notatur ea.q. si qui à Symoniacis. in vltima glo. & per Nouellã de electi. publicato.super glo.fi.& vide quod scripsi de procu.c.j.li.vj. in prima oppositione, *& in fi.* aliàs non vacat si intelligatur condẽnare in causa merè ciuili, secundũ ea quæ notantur.s̄. ti.j.c.ij.&.xcvj.di.bene quidã. In glo. *nisi forte ibi.reconuentionis.* & in causa feudali.s̄.ti.proximo cęterũ.& in casu, &.e.ti. cũ non ab homine. Gofre.& quando inuocat Episcopus brachium seculare, vt.s̄.de offi.ordina.c.j. sunt & alij casus notati in summa de senten excom.§.quis posit.sub.§.illo autem canone.& dixi.s̄.c.proximo.& in fi.quod dic vt notatur in summa.iij.q.j.In gl.vltima.in fi.nisi fieret districtio personę.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Forum quis sortitur ratione rei de qua agitur.*
2 *Quid Episcopus.*
3 *Reus in reali in duobus locis cõuenitur. vbi habet domicilium, & vbi res est sita.*
4 *Reus potest conueniri coram iudice domicilij pro re quæ est extra prouinciam.*
5 *Extra prouinciã quis ad iudicium trahi non debet.*
6 *In reali cogitur reus respondere in loco domicilij. sed vbi res est potest si vult respondere, tametsi quidam existiment in reali semper agendum coram iudice sub quo res sita est.*
7 *A quo remouetur totum, intelligitur remoueri pars, & quælibet eius species.*
8 *Domus sua cuiq; est tutum refugium.*
9 *Contra absentem non potest ferri sententia, nisi prius eo citato.*
10 *Citatio duo habet extrema, & vnum medium.*
11 *Citatio iudicis rei litigiosæ vel contractus non afficit personam, sed solam rem.*
12 *In onere satisdandi differunt rei mobilis, & immobis possessores.*
13 *Papa ratione vniuersalis, & suppremæ authoritatis iudex est omnium maximè clericorum.*
14 *Quibus rationibus dicatur iudex competens Pontifex.*
15 *Clericus ratione rei immobilis patrimonialis conuenitur coram iudice seculari, licet non sit feudalis, quia non est de foro ecclesiæ.*

clericum

16 *Clericus optionem habet coram quo iudice velit conuenire sacrilegi, raptorem, vel mansorem rei Ecclesiasticæ.*

¶ C A P. III

1 SAnè si duo. Casus† ratione rei de qua agitur sortitur qs forum:& pars huius.ꝭ.de arbi.c.sanè.

2 ¶ Expone literã *Episcopi*.† Episcopus interpretatur quasi speculator vel intẽdens.xxj.di. cleros.& ponitur gratia exempli, vnde ad causas quæ essent de aliqua re inter duos Episcopos non debet.c.nostrũ restringi.nam causa exempli dicta nõ restringũtur.xiij.di.nemmi. xxij.q.ij.homines.de rescrip.inter cæteras.de procur.quãuis. lib.vj.*causa* intellige realis, hoc est ratione rei. Et quid dicatur causa.habes de verb.sig.c.forus. *versatur*, idest verti speratur. *diuersarum*, bene dicit, quia si essent eiusdem noo esset dubitatio secundũ Hosti. Quod puto verum, qñ ipsa res est in ipsa eadẽ prouincia. Si autem esset in alia, an proprius Archiepiscopus posset dare iudicem, infra dicam. ille *Prima*, idest Archiepiscopus: Quia non est vis in nominibus.de offic.ordina. duo simul.de procu.petitio. Hostiẽ. *hoc ideo*. quia de iure cõmuni quãdiu habetur Archiepiscopus corã Primatæ, vel Patriarcha noo debet fieri conuentio.vt dicto ca.duo simul.&. xxj.q.iij.conquestus. Potest tamen intelligi propriè, scilicet qñ ille loc⁹ Patriarchæ erat immediatè subiectus.det *iudices* alias *diiudicet*, & subau. vel per se cognoscat, secundum Vincen.& A Egidium.glo.ꝭ.dicit literã intelligi qñ per se non vult cognoscere, quare autẽ potius dicat litera, det iudices quàm per se cognoscat infra dicam.*prouinciæ*. Quidã exponunt pro diœcesi, pro qua expositione facit.xvj.q.iij.quicunq;.&.xj.q.ij. Episcopi. Alij supplent vel diœcesi. Et quæ sit melior infra di cam.*locus*, dicit Vincen. ꝙ si Bononiẽ pro re quam habẽt Mutinæ citentur, per Mutinen. Epm nõ poterunt excõmunicari, quia oon habet iurisdictionem in personam, sed in rem. vnde missionem in eam facere potest.ꝭ.c.romana.§.contrahentes.lib.vj. Sed si contumax ei qui missus est violentiam infert, ratione huius delicti eũ excõmunicare potest.secundũ eũ. Super quo remittit Collec.ad notata Inn.ꝭ.e.licet.& de dila. c.preterea:& collecta sua in dicto c.licet. Quia sic iudex delicti, vel contractus noo habet iurisdictionem in personã nisi sibi remissam, vel ibi repertam.de re iudic.pastoralis.in cle. dicit tamen Collec.ꝙ cõtra primum dictum facit.ꝭ.c.romana.§.contrahentes.à cõtrario sensu.*contendatur*, vel eligautur arbitri.de arbi.c.j. Nouella.de quo infra dicam.

¶ Nota primo.ꝙ in qõne ciuili Episcopi primas, siue Archiepiscopus est competens iudex:ad idem.xxj.distin. cleros.& c.clericos.ix.q.iij.c.j.ij.&.iij. ¶ Secũdo not.ꝙ extra prouinciam quis conuenitur.concordat.ꝭ.ti.proximo.c.fi.in super scriptione,& ibi hoc notat Nouella,&.ꝭ.de iniu.olim.cum similibus. ¶ Tertio nota ꝙ Metropolitaous ius dicit in subditos suorum suffraganeorũ, imo io alios oon subditos: Quia hic dat iudices inter illos. ¶ Vltimo nota ꝙ coram iudice vbi res est sita debet reus conueniri allegat glo.l.forma.§ si verò ff.de censi.vbi dicitur quòd agrorum tributa soluuotur ciuitatu, in cuius territorio sunt.& notatur de hoc de procu.c.fin. in glo.fi.& facit.c.fi.ꝭ.e.&.C.vbi in rem actio.l.actor.vbi ta

3 men dicitur † reũ in reali in duobus locis cõueniri, videlicet vbi habet domicilium,& vbi res est sita.ad idem.C.de præd. mino.l.fi prædiũ.&.C.de præscrip.lon.tempo.l.fi.quæ nõ be

4 ne probat. Sed dicit† coram iudice domicilij, reum posse cõueniri, pro re quæ est extra prouinciam.

¶ P R I M O opponitur contra decretalem, quia videtur ꝙ imo de causa Episcopi cognoscat coosilium, vt iu.q.vj c.accusatus.cum tribus capitulis sequensibus,&.ꝭ.iij.proxi.c.j. Solutio, prædicta iura loquuntur, secũdũ antiqoa iura, scdm quæ causæ in cõsilio tractabãtur.vt not.in.d.c.accusatus.& tã gunt qui iam in.d.c.j.& de oblig.ad ratioc.c.vnico.

¶ S E C V N D O oppo. quia imo videt̃ recurrendũ esse ad iudiciũ laicorũ, quia de re tẽpali agit̃, quę est sub districtu eorũ.xxiij.q.viij.§.cũ ergo.cũ duob.ca.seq.& § ecce quidã.&. c.cõuenior.&.c.tributũ. Solutio, illa iura loquũtur de rebus quas Ecclesia à laico tenet in feudũ.ꝭ ti.j.cæterũ &.ꝭ.e. verũ. &.c ex trãsmissa. Alias essent correcta iura.ꝭ.e.c decernim⁹. cũ cõcor. Semel eñ deo dedicatũ.& c.de regu.iu.c.semel .lib. vj.imo etiã pro re immobili patrimoniali,& nõ ecclesiastica clericus ad forũ seculare trahi nõ potest. Super quo vide quę scripsi.ꝭ.ti.j.§ qualiter.in expõne super vers.omnino.&.ꝭ.e.ti c.si diligẽti ad fi.secũdę oppositiõis. etiã fortè si feudalis sit. super quo omnino vide ꝙ scrip.ꝭ.e.verũ.in.ij.q.&.ꝭ.ti.j.ceterũ. & an summationẽ glosę,& in remissionib⁹ ibi datis.&c. Seq.

5 ¶ † T E R T I O opponitur quia extra prouinciã quis ad iudiciũ trahi oõ debet, iij.q.vj.c.vltra prouinciã &.c.neminẽ Soluũt quidã ꝙ illa iura in accusatiõe loquuntur,& dũ causa criminalis est:hic vero loquimur in ciuili. vel secũdũ eos intelligũtur illa iura in consilio, ꝙ solebat iudicare de causis totius prouinciæ. Ad ꝙ nullus extra prouinciã debet vocari. vel quia.c.neminẽ.loquitur gñaliter. Dicũt aliquãdo illud intelligi de tractu fiẽdo per iudicẽ prouinciæ.q.extra territorium ius dicẽti impunè non pareatur.vt.ꝭ.de cõsti c.ij.lib.vj. vt videtur innuere dicta iura, vel aliter iste Archiepiscop⁹ illũ non trahebat extra prouinciã: quia ratione rei de qua agebatur censebatur esse de prouincia: Licet enim essent diuersæ prouĩciæ, Tamẽ iste erat de vtraque, de vna ratione personę, de alia ratione rei, sicut quis in diuersis locis seu prouinciis potest habere domiciliũ,& cõmoueri. Per prędicta iura tenuit Gosfre.ꝭ. ti.j.c.fi.rescriptũ nõ valere, per ꝙ quis traheretur extra prouinciã, de hoc oõ faciẽs mẽtionẽ, licet habeat nõ obstãtiã de vna vel duabus dietis.& c.nisi alias de certa sciẽtia principis appareret dũ modo excipiatur. Licet contrariũ tenuisset in libro suarũ qõnũ qõne.xxv. Et primũ videlicet rescriptũ nõ valere senet. Hostien.in Sũma de resrip.§ quę obijci.vers.cõcesso.& Nouella in.c.nõnulli.de rescrip.per.c. neminẽ.allegatũ. facit, quia duo sunt ĩpedimẽta à iure inducta. vnũ ne extra prouinciã, Aliud ne vltra vnam dietã quis trahatur ergò nõ sufficit vnã tolli de vsu pallij ex tuarũ.& de priuil l pastoralis. Et qa illa nõ apparẽt correcta.C.dẽ.app l pręcipim⁹.in fine de elec constitutionẽ.lib.vj. Nõ ob.decre. vltima,& .c.olim allegata quia nõ fuit ibi exceptũ.& ista est exceptio dilatoria que lite cõtestata nõ proponitur.iij.q.vj.§ excepto.vel secũdũ Gofr. ibi cõmissiones extra Papę scientia emanarunt. Et ad istud.e. dici potest, ꝙ nõ dicit, ꝙ extra prouinciã cognoscatur, sed dat iudices quasi intra prouinciã ipsius rei.& sic magis ꝓprię.det iudices q̃ diiudicet. vel secũdũ Gasparũ de Calderinis, potest dici ꝙ vltra prouinciarũ terminos quis non potest trahi, nisi ibi reperiatur, vel alias forũ sortiatur ratione delicti, vt in . c. olim. vel secũdũ eũ dic, ꝙ vera solutio est, ꝙ ꝑallegata iura loquũtur in delegatis, sed secus in ordinarijs. verum istud intendendo discutere in.c.olim.allegato.

¶ Q V A R T O opponitur cõtra tertiũ notabile, videtur ꝙ Metropolitanus loci vbi res sita est, nõ possit dare iudicẽ, maximè si talis locus distat vltra duas dietas olim, vel hodie vltra vnã.de Rescrip.nõ nulli.&.c.statutũ.e.ti.lib. vj. post principiũ iuncto ꝙ qs nõ põt ꝑ aliũ, ꝙ nõ põt ꝑ se.vt.c.põt.&.c.q ꝑ aliũ de re.iu.li.vj.hoc est quęrere, an ĩ reali põt qs hodie vltra vnã dietã cõueniri. Et si vera est opinio Azõis ĩ sũma de iuri.

6 oĩm iu. videlicet † ꝙ in reali cogit̃ reus respõdere in loco domicilij, sed vbi res est, põt si vult respõdere. expedita est qõ.secundũ quã opinionẽ põt intelligi ru.C.vbi in rẽ actio agẽdo, eà interrogãdo,& respõdẽdo hoc modo. vbi in rẽ actio subau.exerceri debeat: respõdet̃, vbi re⁹ domiciliũ habet, vel subaudi esse queat,& respõdet̃ vbi res cita est. ¶ Sed Ho.in summa.e.ti.§ quibus ex causis.versi. Item ratione possessionis.dicit quòd in pluribus locis consetudo tenet opinionem contrariam: quę vult, quòd in loco in quo res sita est, siue sub domino à quo res tenetur,& non alibi iudicium de necessitate exerceatur. ad quod dicit pertinere notata sua in summa de rescriptis.§ quę possunt obijci versi. & de feu.§ apud quẽ versi.in quo autem loco.& sequenti. Hic autem ipse Hostiẽ. dicit hic patere, ibi in cuius prouincia. & prosequitur vt in

glos. Bernardi. quòd sub illo iudice debet agere actor sub cuius iurisdictione res litigiosa sita est. vt sic ratione rei sortiatur quis forum, & licet Goffredus suppleuerit sic ibi: *in cuius prouincia*, &c. Subau. vel ille in cuius prouincia reus domicilium habet, eo quòd coram vtroq; cōueniri potest. vt notat Azo in dicta l. nn. non placet hæc Hostien. pro eo quòd facile erat hoc iungere si sic intellexisset. ar. ĩ. de deci. ad audientiam. vnde videtur secundum eum, quòd in reali semper agendũ est coram iudice sub quo res sita est. vt hic manifestè probatur, & arg. ĩ. c. dilecti. primo respon. remittit tamen hic. Hostien. ad ea quæ ipse notauit. ĩ. de rescrip. c. dilect⁹. ij. & ĩ. c. dilecti. & c. si an quibus de hoc tangam. Gasparus tamen dicit quòd legistæ communiter nullam harum opinionum tenent. Ioã. Andreæ & Arc. in dicto. c. statutũ. § cum verò. in glos. olim dicebamus. tenent in dubio nostro principali super quo fundatur materia nostrę oppositiõis, ꝙ quicqd innuat. c. dilec. ij. de rescript. & c. ex parte. v. ĩ. e. standũ est illi. c. statutũ. ꝙ innuit ponderandum locum esse, vnde quis trahitur: si locũ domicilij, & non vbi sita est res. Sed secundum dictum Gasparum negari non potest decre. dilectus: & c. ex parte. innuere contrarium, & casus summarius decre. dilectus. solet poni secundum Nouellam, quando agitur reali computantur dietę à fine diœcesis vbi res sita est, & Laudi in. c. statutum. dicit super verbo vnam dietam computando, eam à loco vbi sita est res, vacillat tamen addendo, vel vnde quis traxit originē. Io. Calde. hic in additione tenet, quòd vtrobiq; tam in loco domicilij q̃ in loco vbi res sita est, potest reus in reali inuitus compelli respondere, per. l. fi. C. vbi in rem actio. & l. fi. C. de præscrip. lon. tempo. & ĩ. c. ex parte. v. & placet Inn. in. c. dilect⁹. allegato. & idem notatur. ĩ. e. c. fi. & idem videtur sentire Accursius. C. vbi in rem actio. l. fi. Dicens quòd actoris est eligere an velit reum conuenire in loco domicilij, vel rei, alias forum non esset considerandum ratione domicilij. ĩ. c. fina. ĩ. e. Nec obst. quòd verbum iubemus positum in. l. fi. C. vbi in rem actio necessitatem importat. xiiij. q. j. quod præcipitur. quia imponit necessitatem reo conuento, & non actori. Item prima pars illius Rubricæ respicit reum, secunda actorem. Nec obst. ĩ. e. c. fina. & arg. ff. de censi. l. forma § si verò. & C. de prædi. mino. l. si prædium. & c. dilectus. allegatum. Quia & si dicant ꝙ ratione rei sortiatur quis forum, non propter hoc excludunt locum domicilij. & quasi ad literam est simile quod scripsit ipse de rap. cap. j. in. vj. q. Nec ob. quod dicit ipse Hostien. ꝙ si hoc casu intellexisset Papa, ꝙ reus posset sub iudice domicilij conueniri, facile erat hoc hic iungere, de deci. ad audientiam. nam satis erat hoc expressum per alia iura. Supposita igitur hac opinione Io. Calde. pro vera, cũ quęritur in fine diœcesis rei, vel domicilij sit computanda dieta. distinguit præfatus Gasparus secundum mentē Nouel. & Io. Calde. vbi dicit, quia aut loquimur de citato auctoritate ordinaria, aut delegata: primo casu non ponderamus loci distãtiã, vt hic aperte probatur, & in. l. vltima. C. de pręscrip. lõ. tēpo. licet aliter posset respõderi, vt dixi. ŝ. & dicam in opposi. sequenti. Secũdo casu, aut loquimur secundũ antiqua tēpora, aut secũdũ moderna: primo casu cõsideram⁹ locũ, vbi sita res est: vt. c. dilectus. & c. ex parte. Secũdo casu cõsideram⁹ locũ, vnde quis trahitur. vt. c. statutum. § cũ verò. cũ ibi notatis. Ratio diuersitatis inter ordinariã, & delegatã iurisdi. est odiũ literarũ, & fauor ordinarię ptãtis, de offi. dele. p. & g. & de rescriptis. ad hęc. Et secũdũ hoc ad formã argu. dici pōt ꝙ verior litera textus nostri est diiudicet: quia nedũ vltra vnã dietã, imo vltra plures dietas pōt dijudicare per se, sed nõ per delegatũ vltra vnã, vel dic & fortè verius secũdũ eũ, ꝙ. c. statutũ. & ca. dilectus. & c. nõnulli. de rescrip. nõ habēt locũ in literis ordinariorũ, sed tñ in impetratis à Papa vel eius legato: & facit pro hoc quod legitur & not. in. d. c. statutũ in prin. vel aliter vt statim dicã secũdũ eũ. Quid dicendũ breuiter solue, vt scrã si m. d. c. dilectus. in prima oppo. vbi reperies opinionē Gulielmi Braconse & Mar. de salua, & fortè tãgã. ĩ. e. ex parte. v.

¶ QVINTO oppo. cõtra tertiũ notabile, nã Archiepiscopus, vel Primas nõ habet ptãtē in subditos suorũ suffraganeorũ, nisi quãtũ sibi a lege permittit. ix. q. ix. cõquestus. de offi. ordi. duo simul. & c. pastoralis. propter hoc idem exposuerunt literam. *in cuius prouincia*, j. diœcesi, quã expositionē sequuntur P. de sansona hic. & Arch. in. d. §. cũ verò. dicit Gaspar⁹ quòd imo litera stat propriè, ita ꝙ nõ aliter ad contrariũ respondet per interpretationē dicēs, ꝙ iste casus in iure expressus, quo Archiepiscop⁹ habet ptãtē in subditos suffraganeorũ, scilicet ratione rei de qua agitur, & hunc casum enumerat glos. inter alios. xj. in. d. c. pastoralis. glo. secũda. Plus dicit ꝙ nedũ habet locũ in quolibet Archiepiscopo, vel Primate: sed etiã in quolibet alio Episcopo, vel alio ordinario qui habeat territoriũ scilicet ꝙ sit de re sita intra suũ territoriũ questio vertitur, locum scilicet ꝙ ipse est iudex & pōt cognoscere, & hoc innuit hic AEgidius, & aperte probatur. xj. q. j. experientiæ. Sed certè iste Gasparus quo ad hoc ineptè loquitur, nam hic re vera non loquimur de iurisdict. Archiepiscopali in subditos suffraganeorũ exercēda. Sed loquitur hæc decre. solũmodo de iurisdictione Primatis inter propriũ suffraganeũ, & alienũ. i. alterius prouinciæ Epm, ratione rei sitæ in diœcesi Primatis exercēda, quam iurisdic. exercet Primas in proprium suffraganeũ ex duplici ratione, videlicet personæ, & rei: & in extraneum solum ex vna ratione. s. rei.

¶ SEXTO oppo. quia cognoscere de ipsa re pertinet ad iudicem domicilij. nã sequi debet actor forũ rei. quæ verba exponens reus. ŝ. e. c. j. dicit Epm sui nõ deserat, Eps autē suus dicitur is in cui⁹ ciuitate vel diœcesi habitat. Solutio patet ex ijs quæ scripsi in. iij. notabi. & in quarta oppo. quã huic omnino cõiungas. & in versi. Io. Calderi. licet enim sit verũ ꝙ iudex est Eps domicilij non negatur, quin & rei, vel delicti. Quia vnum forũ aliud non excludit. vt. ĩ. e. c. fi. & idem scrãpsit Collect. dicens ꝙ in electione actoris est, vel coram iudice domicilij reum trahere, & idē notat Car. de constit. c. ij. & Arch. de rescri. dispendiũ. & Inn. ĩ. c. postulasti. & Io. An. de re. iu. non licet. Itē Archidiaconus iij. q. in summa. & Ber. ĩ. e. c. licet. Caueat tamē, quia si postq̃ vnũ elegerit super hoc, coram alio trahat reũ, perdit cãm vt no. Host. ĩ. c. dilecti. Et idē sentit Collec. de foro delicti vel cõtractus, casum reputans in c. volētes de priuile. lib. vj. notat Car. in. c. ij. allegato. allegat. C. vbi de crimi. agi oppor. l. vna, & idē videt de foro rei sentire ipse Host. in. c. dilect⁹. ij. de rescrip. allegato. Nec ob. ĩ. eo. dilecti. & quod ibi no. Host. & Nouel. in verbo *pecuniarijs*. q. d. secus in realib⁹ quę agēdo sunt in loco vbi sitę sunt res. alle. istud. c. nã illud ar. Host. & Nouel. sumit à cõtrario sensu, qui cessat vbi cõtrariũ est in iure expressum, & quia nõ exprimit ibi essent pecuniæ. Et quia ibi alleg. priuile. & nõ ius cõe, nec enim potuit Papa oēs iuris articulos vno verbo in qualibet decre. cõprehēdere. ff. de legi. l. nõ possunt. nec alias esset diuersus forus rei, cõtractus delicti, nec quasi, seu super addu⁹ ad forũ domicilij semper litigaret. Nec ob. c. nullus. de parrochijs. Quia loquit, quo ad personalia munera, puta decimas personales, & secus quo ad realia, vt ibi not. & ad. l. fi. C. vbi in rē actio. ŝ. rñsum est, ꝙ verbũ iubemus siue præcipimꝰ importat necessitē respectu rei, vel dico illud itelligēdũ qñ pręuenitur iurisdic. iudicis domicilij, in pluribus eñ ordinarijs dicimus locũ esse pręuētiõi, vt no. in. d. c. fi. in. d. c. pastoralis. & ĩ. ca. proposuisti. Io. An. in spec. de cõpe. iudi. adi. § j additiõe, lex vlt. est. remittēs ad notata sua de rescrip. dilect⁹. ij. sup. fi. ij. gl. vbi plena remissio. subdit ꝙ licet in. l. j. C. vbi in rē actio alle. notãtur duę opi. cõiter tñ neutra expositioni si tenet, quę dat alteri foro primũ cõuētionis gradũ. Sed tenet id quod in. d. l. actor. not. s. ꝙ actoris sit electio, an corã iudice domicilij, an iudice rei litigiosæ reũ cõueniat. ¶ SEPTIMO opp. quia si rõne rei sortiret quis forũ, inutile esset. cõtra. c. ꝑterea, & c. significasti, de off. dele. & esset verbis imposita cõtra. c. cõmissa § porrò de elect. lib. vj. Debet enim inchoari iudicium ab ea parte, quæ est de in ius vocando, instit. de pœna temer. litig. in fine de consti. capi. ecclesia. de maio. & obe. inter quatuor, sed iudex nõ domicilij sed rei, domiciliarium citare nõ potest

extra suum

extra suum territorium.nec econtra.ff.de iuri.om.iud.l.fin.
de consti.c.ij.lib.vj.sicut nec iudex contractus citat, nec ex-
cõmunicat, vt colligitur.j.c.Romana.§ contrahentes igitur
nec iudex rei faciendo æquiparationẽ contractus,& rei,quod
licet.j.e.c.fi.in fine de priuileg.c.j.lib.vj.ff.de iud.l.omnem.
sic enim iurisdictio esset delusoria,cõtra id quod habetur de
offi.dele ex literis.&.c.pastoralis.in prin.Propter duo in arg.
tacta discutit hic Gasparus, an ordinarius extra territoriũ sub
ditum existentẽ possit citare, de quo plene per Nouellã.j.c.
Romana.§ contrahentes libro sexto.& tetigi.j.e.c.fi.in.q.iiij.
circa quod dicit Inno.j.e.c.fi.quosdã dicere iudicem contra
ctus rei,vel domicilij extra territorium posse citare,ar.j.de
cleri.non resi.c.ex tuæ,&.c.fi. Arc. & Hosti.in dicto.c.§ cõ-
trahentes.Dicunt q̃ si isti copiam sui faciãt personaliter sunt
citandi,priusq̃ contumaces reputentur.ff.quæ sen.sine appel.
rescin.l.j.§ sed cum ex edicto,& bene facit.§ contrahentes.ibi
ne citatio perueniat ad eosdem,quod tamen quidam intelli-
gunt,cum citandus est in prouincia: quia de extra non citabi
tur q̃uis sciatur vbi scit.Quod intelligit Archidiacon⁹ de pro
uincia vulgari.Et idem innuit Innocẽtius ac Host.& Goffr.
& apertius Goffre.in sum.huius tituli,loquens de iudice con
tractus.Nam & arbiter citat per literam,& nũcium in alieno
territorio,quia territorio caret.ff.de arbi.si interpellat⁹.§.j.&
l.diem proferre.Sic canonici canonicũ absentem citent,ratio
ne rei.de elect.cum nobis olim.Facit de cle.nõ resi inter qua
tuor.vbi idem patet de prælato quod est plus.Item pars vo-
cat partem secundum ea quæ habentur de elec.c.j.libr.vj.&
cle.causam.e.tit.Alij dicunt totum contrarium,dicẽtes q̃ ex-
tra territorium non potest citari.per.l.fi.&.c.ij.pro cõtrarijs
allegatis,& clementina pastoralis.de re iudi.que loquitur de
iudice delicti,in quo ratio maior videreĩ,q̃a ille iudex p̃sonę
ratiõe p̃sonę,dicit eũ in cle. pastoralis per citationẽ ĩfra terri
toriũ factã exeuntẽ extra territoriũ nõ arctari.Itẽ facit.§ con-
trahẽtes.quia ibi dicĩ q̃ nõ possunt trahi inuiti, ergo citatio
eos nõ arctat, nisi velint.& sic est in eorum potestate ire.Itẽ
in versi.sed tũc idem probatur,quia ibi requiritur iudex sub
quo degit.ad idem facit.c.postulasti.j.e.Item constat q̃ quis
libet iudex totã iurisdictionẽ suã extra territoriũ nõ potest
excercere,per plura allegata,ergo nec partẽ,vt sit idem ius de
7 toto & parte,† & quia à quo remouetur totum & pars.imo
& quelibet eius species,de offi.dele.pastoralis.circa principiũ
xiiij.q.v.poenale.de dona.inter vi.& vxo.nuper.& q̃ citatio
sit de processu,& pars iurisdictiõis. patet.j.de proba.quoniã
contra.Item si speciale est in ipso Episcopo exeũte extra suã
dioecesim,& expulso q̃ citat extra & procedit,vt in cle.q̃uis.
e.tit.ergo ipsius contrariũ regulare.Item iudex extra territo-
rium suum censetur,vt priuatus.ff.de of præsi.l.iij.fortius igi
tur eius nuncius vel epistola.Quia propter vnum quodq; ta
le &c.v.dist.ad eius verò.de cle.excõ.ministran.latores.de re
liqui. & venera.sanc. si dominum. in cle. cum similibus. Pri
ma opinio placet Io.An.per.§ cõtrahentes,ibi eorum aucto
ritate citari.Sed huic potest responderi,q̃ intelligitur citari.s.
per iudicem sub quo degunt,& auctoritate eorum, id est ad
requisitionem iudicis contractus,vel delicti,dicit quòd talis
citatio si non comparet,constituit eum contumacem,quo ad
quid.s.q̃ ad missionem fiendam in bonis quæ habet ibi.hæc
opinio etiam placet Car.qui tamen dicit tutius si fiat per iudi
cem sub quo degit &c.sequitur.¶ Gasparus verò distinguere
volens,pręmittit q̃ duplex est citatio licet alios modos po-
suerit Host.in.§ contrahentes,qui nõ faciunt bene ad propo-
situm pro nunc,vna est quæ fit verbo,& non re.Alia quæ fit
berbo & re, citare verbo,& non re competit potissimè dele-
gatis, qui non possunt iubere partem coram se personaliter
comparere regulariter,vt supra titul.j.capit.j.libro sexto.&
etiam arbitris.Et hoc maximè arbitris,& hoc etiam procedit
in ciuilibus,& cum quis non poterat aditum ad citandum,
8 quia stat in domo sua † domus enim sua cuiq; est tutum refu
gium.ff.de in ius vocan.l. pleriq;. re autem, & verbis citatur
quis quando inuitus trahitur de domo sua, & cogitur perso
naliter comparere.ff.de in ius vocand.l.satisq;.&.l. sequenti,
Ijs suppositis,dicit quòd si præsens est citãdus,qui habet rem,
tunc sine requisitione iudex rei potest illum citare re, & ver-
bo,& illo nõ comparente,nedum missionem facere vel decer
nere,sed etiam eum excommunicare.Sed si habens rem alibi
est absens,secundum Card.Ioan Andr.& Ioan.Calde.putat
quòd citare potest,sed non comparentem non potest excom
municare,licet possit missionem facere.Primam partem con
clusionis probat,primo sic,quia potest eum citare,& de hoc
nullum dubium hic,&.j.capi.fina.ergo tenetur comparere
& obedire iudici,alias eum contempnet.ergo ratione con-
temptus cõtumaciam accusantis potest eum excommunica-
re, quia effectus contumaciæ est.xj.quæst iij.nemo.¶ Secũ-
do probat per dictum.§ contrahentes.licet loquatur in iudi-
ce contractus,à sensu contrario: vbi dicit contrahentes verò
aliarum dioecesum, super contractibus initis, in remẽsi dioe-
cesi ab eisdem nisi inueniantur ibidem trahere coram se non
debent inuitos.ergo bene sequitur à contrario sensu,si ibi prę
sentes sunt,quòd possunt trahi inuiti.hic autem tractus fit in
iure,maximè per excommunicationem.s.titu.j.cum non ab
homine.Etiam tenetur pro absolutione coram eo compare
re.vt statim dicam.¶ Tertio probat quasi inconuincibiliter,
per cap.volẽtes.de priuile.libro sexto.vt enĩ ibi notat Car. q̃
ij æquiparantur scilicet extraneus delinquens vel contrahens
in dioecesi,& dioecesanus contrahens,vel rem litigiosam ha-
bẽns extra locum exemptum Sed ibi dicit textus,quòd con-
tra talem exemptum ratione delicti,cõtractus, vel rei ibi exi
stentis,potest ordinarius iurisdictionem excercere,& loqui
tur de persona ibi,cũ dicit contra ipsos,& subditur illi.s.ordi
narij.quo ad hoc suã iurisdictionẽ possunt exercere. Fatetur
tamen quòd Innocentius videtur dixisse contrarium.j.cod.
capi.fina.& de dila.c.præterea.vt recitat Arc.in dicto.§ cõtra
hentes.in gloss. idem notat Vincenti⁹.imo ipse Vincẽtius hic
dicit enim hic,quòd si is qui patitur missionem,impedit hu-
iusmodi iudicis mandatum,quia tunc delinquit in eius terri-
torium,& eius turbat iurisdictionem, poterit ab eo excom-
municari,& tenebit sententia ratione delicti potius q̃ rei rati
one, Alias autem secundum eum nõ potest ab eo excommu
nicari,in cuius dioecesi est prędium,quanuis citatus nõ com-
pareret.& idem etiam Abbas hic.
¶ Secundam partem conclusionis probat,per deinde.c.vo-
lentes.vbi patent,q̃ non exemptus remittitur tantum verbo,
& non re ad iudicem contractus, vel rei.Sed exemptus nullo
modo remittitur:hoc est dicere quòd ordinarius suo subdi-
to non exempto pręcipit,vt vadat ad se defendẽdum corã iu-
dice rei,vel contractus.sed eum non compellit inuitum. Ex-
empto autem nil potest mandare,vel pręcipere,quòd autem
possit absentem extra territorium exeuntẽ ratione rei in ter
ritorio existentis verbo citare apertè ostẽdit litera illius.§ cõ-
trahentes.Que dicit *eorũ autoritate citati*.& nõ dicit eorũ requi
sitione citati, Item quia alias esset forum inutile, illo non ve-
9 niente:nam † contra absentem non potest ferri sententia, ni
si prius eo citato. ij.q.j. nos in quemquã.& à suo iudice de
consti.Ecclesia.cum concordantijs.per quod dicit expeditas
duas quæstiões de quibus tractat Calde. in.c.j.de rectoribus.
¶ Ad legem vltimam.ff.de iuri.o.iu.&.c ij.de costitu. libro
sexto respõdet,quod citare nõ est iudicare,vel ius dicere, sed
potius requirere:maximè,quia effectus actionis porrigitur ad
10 locum & territorium proprium:vnde aduerte, quod † cita-
tio habet duo extrema,& vnum medium,primum est pręce
ptum de citando. Secundum est, exequutio ipsius pręcepti.
Tertium est.comparitio,& ipsius citationis effectus.primum
& vltimum sunt iurisdictionis,secundum autem potest fieri
extra locum,quia non est iurisdictionis,sed nudum ministe-
rium.Facit in argu.ff.de cousti.pecu.l.qui autem &.l.se. &
imo ille actus potest fieri etiam die feriata, secũdum quosdã.
Cum igitur omnia illa quę sunt iurisdictionis fiant intra ter-
ritoriũ & nõ extra, & alia quę nõ sunt iurisdictiõis, sed nudi
ministerij, fiant extra territorium. non obstant dicta iura.

¶ Non ob. ꝙ nō potest totā iurisdictionē extra territorium exercere, quia nō videtur extra exerceri, vt dixi, licet aliter sol nant Iacobus & Cynus dicta cōtraria. s. ꝙ licet actus iurisdictionis nō possit fieri extra territorium, actus tamen cuius effectus cōfertur intra territoriū bene potest. Nam vigore delegationis factę extra territoriū bene proceditur intra. De quo supra de offi. dele. nouit. Tamē Gasparo magis placet prima solutio, quia actus iurisdictionis non bene potest fieri extra territoriū vt prędixi. Licet secus de ijs quę sunt auctoritatis, vt beneficium cōferre. nō ob. ꝭ. e. postulasti. quia loquitur de exequutione sententię, & missione in possessionē, quę fiunt re ipsa, & sunt imperij. ff. de iu. om. iud. l. iubere. Non ob. cle. pastoralis. quia ibi Imperator nō erat iudex, vel nū tenuit citatio, quia facta ad locū notoriè non tutū, vel licet iudex rei litigiosæ seu contractus citare possit, vt dixi, non tamē iudex de-
11 licti. Ratio diuersitatis est, † quia citatio iudicis, rei litigiosæ, vel contractus non afficit personā, sed solam rem & ad illam refertur citatiōis effectus. Vnde propter hoc fit missio, etiam contra non cōtumacē, puta pupillum, vel absentem causa rei publicę, qui nō sunt contumaces: licet postea restituātur, Ratio quia nō afficitur persona propriè, sed res principaliter. Sed citatio iudicis delicti personā afficit, & principaliter concernit eam citationis effectus, ideò citatio per iudicē delinquentis, ad requisitionē iudicis delicti fieri debet. vnde patet, ꝙ licet iudex contractus religiosè, & delicti parificentur, quo ad forū sortiendū, non tamen quo ad sic sortiendū, vnde secundum quid, & non simpliciter parificātur. Non ob. cle. quamuis. ꝭ. e. quia ibi est speciale, ꝙ citat extra etiam ad locum non subiectum, sed iste bene citat intra, nō extra, vt dixi. Item citat vbi & cognoscit, nō extra sed intra. Non ob. ꝙ extra territorium esset iudex ipse priuatus, ergo & suus nūcius. Fateor enim, sed dico ꝙ actus iurisdictionis fuit factus intra. s. cōmissio seu pręceptū de citando, & ꝙ actus nuncij, qui est exequutio præcepti fit extra, quia non est iurisdictionis sed nudi ministerij, & hoc de iudice rei, & contractus. De iudice vero domicilij, videtur secundū eum inferēdo ex delictis, ꝙ cum ipse habeat potestatem ratione rei, cōtractus, & delicti, & sit principaliter iudex personę ꝙ possit eū vbicunque citare: & non cōparentem ratione contumacię excommunicare. Facit ꝯ nota. ix. q. ij. Episcopū. Fatetur tn̄ ꝙ Inno. videtur sentire contrarium. ꝭ. e. c. fi. Facit pro hoc, quia persona principaliter est affecta iudici domicilij, maximè si sit iudex originis, ergo vbique ratione affectionis possit in eam ius dicere. ad hoc de cōcessio. pręben. c. si soli. & c. si capitulo. libro sexto. Item facit ad prędicta quia excōicare extra territorium non est aliquid exequi extra. Quia anima non occupat locū quam apprehendit excōicatio. Nec obst. si dicas ꝙ corpus afficitur. Quia nec ipse. nec alij possunt ratione sentētię secū impunè coercere, de senten. excōmu. nuper. multa. eīn licēt excessiuè, vel cōsequenter quæ nō licent principaliter. secundū eum. Cynus verò. C. de epis. & cle. l. omnes qui vbiq; § verū si apparitor. dicit post Petrū ex illo loco colligi, ꝙ ibi casus illius qōnis de qua plurimū dubitari solet. Quidā aduena hic deliquit, hic propterea sortitur forū. C. vbi de crim. agi oportet authen. qua in prouincia. redit ad partes suas quomodo citabitur: dicūt, quidā ꝙ iudex huius loci rogabit iudicē alterius loci, vt ipsū vocet, & si faciat bene quidē, alias nō poterit citari per istū iudicē. Quia extra territoriū. &c. Casus enim ibi est apertus. secūdum eos ꝙ imo poterit citare. & idē dicit Iacobus de Are. per dictū § Nec ob. ꝙ extra territoriū ius dicēti ff. de iuri. o. iu. l. fi. quia verū est in actu iurisdictionis, Sed in actu cuius effectus refertur ad locū in quo habet iurisdictionē secus, quia illū actū bene potest exercere, sicut in proposito, vnde si nō veniat iudex poterit eū excōmunicare, si talis est iudex, vel procedere, sicut alias potest cum legitimè sit citatus. Probant per l. fi. ff. de offi prefec. vrb. quę probat ꝙ iudex extra territorium existēs potest delegare causam. ꝭ. territorium audiendam. Et dicunt ꝙ Car. hanc opinionem tenet, iu dicto § contrahentes. &c. Ego autem de hoc tangam. ꝭ. e. c. fi. & in dicto § contrahentes. vbi de hoc plenè per Nouel. & in dicta cle. quāuis. & decidam in clementi. pastoralis. vbi Simon de Brossano hoc nuperrimè examinauit &c.

PRIMO qęritur: quę sit ratio dubitandi, & decidēdi. sed responsio patet ex dictis.

¶ SECVNDO quęritur. quis erit iudex in terminis Capituli nostri, si res est sita in cōfinibus duarū prouinciarū, & nō est certū de limitibus, videtur ꝙ vterq; Metropolitanus ar. de sen. excōi. cum illorum. § si verò claustralis, vel ad Papam recurratur. de offi. dele. c. ij. ne isti iudicent per quādam cōsequentiam in causa sua. secundū Hosti. C. ne quis in causa sua. in rubro, & in nigro. nisi alter eorū esset in quasi possessione, quia tunc tueretur in illa. secundū Gasparum. pro quo de iure patro. c. consultationibus. & de elect. querelā. Saluo ꝙ ille qui crederet pro se iustitiā habere in iurisdictione, statim pōt procedere ad cognoscendū an sua esset iurisdictio. ff. de iud. c. l. si quis ex aliena. & ꝭ. de rescript. super literis. verum dominus Martinus de salua refert quosdā tenere, ꝙ neuter cognoscet, & locum habere. c. ij. de offi. dele. nec ob. c. cum illorum. Quia ibi certum erat ambos esse iudices. Alij vt dicit tenent contrarium videlicet vtrumque cognoscere posse, Quia certum est alterum esse iudicem, modo si iudex verus cu illo de quo dubiū est an sit iudex procedit, valet processus, secūdum eos. Finaliter tamē dicit ꝙ neutrum credit, Sed dicit esse tenēdum qd super hoc not. Inno. de rescrip. c. super literis. in glo. Imo siue forsan vbi notat quod scripsi. s. videlicet ꝙ ille qui re vera credit se iudicem, cognoscat primo an sua sit iurisdictio, & si sic reperit se iudicem, se iudicem esse pronuntiet, & postmodū poterit de principali cognoscere, ibi vide. &c.

¶ TERTIO quęritur, an quod hic dicitur habeat locum in re mobili. Glo. ꝭ. e. c. fi. dicit ꝙ sic. arg. C. vbi in rem actio. l. fi. vbi de hoc. facit. ꝭ. e. ex parte. B. ver. agebatur etiam ratione dotalitij. i. donatiōis propter nuptias. & bene facit. l. quod legitur. ff. de iudi. vbi dicitur ꝙ legatū per actionem in rem, petitur vbi est res etiam si sit mobilis. Fatetur tamē ꝙ quidam contra Idem voluit Inno. ꝭ. c. ex parte. B. in glo. penul. Idem Goffre. Hosti. ibidem, & etiam Azo. Pro quibus facit. l. non alias. ff. de iudi. & idem. Oldradus in. l. fi. C. vbi in rem actio. Sed Hug. & Accur. in dicta. l. fi. tenent contrarium, per. l. senatus. ff. de offi. presi. & l. si fideiussor. in fi. ff. qui satisd. cogun. & dicitur in dicta. l. senatus. ꝙ senatus, pro ijs quę gessit, vel eius liberti in prouincia non potest cōueniri. Sed illud non est ratione defectus rei, sed ratione defectus officij. Pro hoc facit, ꝙ diuersa sunt tempora pręscriptionis pro re mobili, & immo-
12 bili, insti. de vsuca. § j. † Item quia in onere satis dandi differūt rei mobilis & immobilis possessores. ff. qui satisd. cogun. l. sciendū. Item quia differunt in alienationibus feudi ab Ecclesia fienda. de re. eccle. non alie. c. nulli. Item in ordine exequutionis. vt li. non cōtesta. quoniam § fi. ff. de re iudic. l. à diuo pio. cum simili. Cyn. in dicta. l. fi. dcit quod opinio Azonis est verior, & ꝙ videtur casus in. l. non alias § vltimo. & l. quod legatur § si autem. allegata. Respondet ad. l. senatus vt responsum est ad. l. si fideiussor. dicit ꝙ ibi pro re mobili satisdatur, & agitur in rem, & sic non discordat, sed concordat cum opinione Azo. secūdum Francis. Accur. Pe. de bel. pertica. in dicta. l. fi. distinxit an res mobilis sit in locū mansura, vel non, vt primo possit ibi conueniri, in secundo non. per. l. debitor. ff. de pign. Pro quo bene facit. c. pręsenti § j. de præb. li. vj. & c. fi. de ver. signi. e libro. & j. q. j. cōstat. cum ibi notatis. de cons. c. ij. & de ver. sig. c. iij. cum ibi notatis. Et quia Io. An. in spe. de compe. iudi. adi. ver, quid si quis per locum. sub ver. xxj. hoc plene tractat, & dicam infra. e. c. fi. q. v. § de re autem. vide tamen super hoc quod scripserunt Io in. l. quòd legatur alleg. & Gaufrid. de Salliniaco ff. de. lega. l. cū res in principio.

¶ QVARTO queritur, quid si agatur interdicto retinendę, recuperandę, vel adipiscēdę possiōnis, quę videntur esse in rem & sunt personalia. Item quid si ago pro deposita. Item quid si ago petitione hęreditatis, vel pro re furtiua, vel famili. hercis. vel finiū regum, vel cōmuni diuidūdo, vel pignoratitia vel hypo

vel hypethecaria: Solutio cōsiderandum est in ipsis interdictis, qualiter cóclusio fiat: quia si propter persooā principaliter, licet secundario propter rem: quia dico ipsam oligatā mihi competens non erit iudex rei, sed domicilij, vel cótractus: secus si principaliter propter rem, & ad ipsam ago. de rei vēdicatiōe em̄ & publiciana null⁹ dubitat quin in rem, & reales sunt. insti. de actio. § j. & § aliæ. secus autē si ageret ad rem, & personaliter. vt notatur. j̄. de pigno. c. cum contra. & j̄. e. postulasti. pro re verò furtiua, si ago ad pœnā, quia actio personalis est, non agitur coram iudice rei litigiosæ, sed secus si ad rem consequendam. per præallegata iura. & facit. ff. de condi.. furtiua. l. in rem furtiuam. & l. si seruus. de actione autem depositi, quia personalis est, insti. de act. § sequens. non agitur coram iudice rei ligiosæ: quia licet videatur in rem, tamen dicitur persona principaliter obligata. secus ergo si agam rei vēdicatione. pro ea quā dico deposuisse, de quo dictum est. s̄. ti. primo. examinata.

¶ De actione ex testamento non agitur coram iudice rei litigiosæ, quia illa est personalis. vt insti. de le. § nostra autē. sed coram iudice domicilij, & iudex rei ad eius m̄datū exequitur. j̄. c. postulasti. sed si reiuendicatione, vel hypothecaria ageret legatarius. cognosceret iudex rei. vt. l. quod legatur. à cōtrario sensu. Caue tamen,* ne in rei vendicatione formes libellum pro re legata, nisi adijcias hęreditatē aditam, & rem fuisse testatoris, & in specie, & purè legatam. & de prædictis, & an in eis personali, & reali simul possit agi. vide in Spe. ti. & § allegatis. ver. illud verò nota Dinū & sequenti.

¶ De actione ad exhibendū, si ea tantū agatur nō cognoscet iudex rei, quia personalis est, secus si quia ago eam præmitto vt præparatoriā, iudex rei de ea cognoscet. ar. l. quod legatur. & l. ad rem. & de offi. le. prudentiā. § sexta. an aūt vtraq; simul agi possit. notat Spec. de acti. & peti. § sequitur. ver. & nota quòd videtur.

¶ Quid autem si ago condictione ex testamento canone, seu officio iudicis pro re in testamēto relicta. iuxta notata. xvj. q. j. cōmouere. de testa. c. nos quidem. & c. si hęredes. & c. tua. dic quod licet sit personalis vt infra dicam, tamē in loco vbi sitæ sunt res poterit agi. ar. l. v. de actione hypothecaria cum realis sit agitur coram iudice rei, secundum Inno. & Nouel. j̄. e. postulasti. & Spe. de compe. iudi. adi. § j. ver. septimo. Itē si ago interdicto ne quid in loco public. fiat vel ne vis fiat ei qui in possē. mis. quia est in rem scriptum. Idem si ago petitione hæreditatis quia mixta est. C. de peti. hęre. l. hæreditatis. C. vbi de hære. agi oportet. l. vnica. in fi. Idem si ago fami. hęriscūdę vel fini. regūd. quia mixtæ sunt, & insti. de actio. § quædā. in istis potest agi coram iudice rei litigiosæ. vt notat Spe. ti. & § allegatis ver. septimo. Idem si ago actiōe quod metu cau. quia illa est in rem, licet sit personalis. inst. de act. § ęquè. Idem de interdictis. quia sunt in rē, & mixta. ff. de interdict. l. j. & de interdicto vnde vi est expressum. C. vbi de posse. agi oportet. l. vnica. de condictione ex. l. dic ꝙ regulariter personalis est. insti. de act. § appellamus. cum simılib⁹. sed si rem cōcernit, poterit agi, vt. s̄. dixi de condictione ex testamento. secundū canones, & sic de similibus secundum Gasparum. sed de ijs quæ in præmissis dubium habere possunt, tangam infra eodem postulasti. & cap. fi.

¶ QVINTO quæritur, quid si ego habens aliquas possessiōes in iurisdictiōe alicuius domini, & cōtra eum, vel eius subditum delinquendo, nūquid potero corā eo conueniri. saltem ratione possessionū, si non est aliàs meus iudex ratiōe domicilij? super quo vide, & hic repetas quę scripsi. j̄. e. c. postulasti. in. j. q. quæ hic recitat Gasparus. sed omitto. Soluit Gasparus vtranq; quæstionē, & primo ex. ludit casum nō dubium, ꝙ si quæramus de statuto, vel consuetudine laicorum, an ligent res, vel bona clericorū ratione rerū, vel personarū, ꝙ non. vt notatur plenè in. c. ecclesia. de consti. & c. fi. de rebus eccle. nō alien. plenius. j̄. e. ꝙ clericis. vbi satis de hac materia scripsi in secunda. q. & secūda suppletiōe secūdæ glo. & aliquid in q̄ōne quā ponit Nouel. in regula sine culpa. de reg. iu. li. vj. Casu autē prædicto excluso, dicit quòd si tractamus de delinquēte in loco vbi habet bona, ꝙ ibi poterit & super bonis puniri. quicquid dixerit Inn. per & cōsequēs etiā super hoc valeret cōsuetudo, vel statutū, ꝙ ratiōe delicti potest eū punire, vel in in persona, vel in bonis. nec ob. de man. priu. § oportet. quia nō dicit hominē oon puniendū in rebus, sed bene dicit res non puniendas, puta animalia domini delinquentis nō sunt danda canibus ad lacerandum, vel domus dirimēda, & similia. & quòd illud sit verum probo, quia quāuis res nō sit in loco delicti cōmissi, iudex potest delinquentē super re punire. vt est textus in dicto. c. postulasti infra eodē. Multò fortius quādo ibi est res. Si autē delictū sit alibi cōmissum non putat tunc propter ipsum delictū iudicē eū posse punire ex officio, nisi contrariū haberet consuetudo. Consuetudinē tamē putat valere quantū ad delinquentē puniendū in rebus, nō in ꝑsona. ar. c. cū cōtingat. j̄. c. ex offi. io. aūt. dixit parte instante, si delictū esset tale in vno loco cōmissū, propter ꝙ rē deberet perdere, tūc q a corā iudice rei pōt peragi, ꝙ corā illo agere, puta si esset periuriū. Io. Im eū. dicā in. c. postula. in. q. j.

¶ SEXTO quæritur pone, equus meus facit transitū per villā, nūquid ibi possum cōuenire possessorē. arg. ꝙ sic. per. l. quæ dicit, ꝙ res inquilini inuentę in domo locata sunt domino obligata. hāc mouet Cyn. C. vbi in rē ac. l. fi. & Spe. de cōpe. iudi. adi. § j. versi. quid si quis per locū. vbi dicit quosdam dicere, quòd nō, imo ꝙ habeo sequi forū suū. quod concedit Collect. si debeat agere ex contractu, vel quasi: secus si ex delicto, vel quasi: quia tūc credit ꝙ eū posset facere capi, & detineri vsquequo iudici suo exhibeat. vel dicit ꝙ vbi puniret si liquet de crimine, nisi iudex fuerit requisitus remittere. C. vbi de crimi agi oportet. l. j. & authen. qua in prouincia. & notat Hosti. j̄. e. licet in principio. Innocē. verò videtur velle ꝙ iudex illius villę potest detinere equm & possessorē, donec iudici exhibeatur. per. l. ait prætor. ff. de ijs quæ in frau. cre. nec facit pro prima opiniōe, quæ habet ibi posse cōueniri, quòd quis ratione rei sortitur forū, vt hîc: quia illud est verū, vt dicit Petr⁹ in dicta. l. fi. vbi res est in aliquo loco tanquā ibi permansura, & aliàs nō. vt. ff. de pigno. l. debitor. dicā. j̄. e. c. licet.

¶ SEPTIMO quæritur, vt numero oppositionū corres-
pondeat numerus quæstionū, & eo etiā quia Pe. & Abb. hic
notarūt quosdā modos quibus nō sortitur forū. quæro quis
& ex quibus causis dicatur cōpetens iudex alicui⁹. & dico ꝙ
plures & pluribus de causis sunt iudices cōpetentes. & primo
13 † Papa ratione vniuersalis, & supremæ authoritatis iudex est
omniū, maximè clericorū. vnde corā ipso, & corā iudicibus
ab eo deputatis, maximè in curia, quilibet clericus conueniri
pōt, nec recusat forū nisi sibi ex causa cōpetierit ius reuocādi
14 domū. vt. j̄. e. c. fi. † Secundo Episcopus ratione generalis, &
immediatæ potestatis iudex est cōpetens omniū clericorum
suæ diœcesis: & ideò corā eo, vel delegato ipsius quilibet clericus conueniri pōt. s̄. e. c. j. & j̄. c. proximo. & c. si diligenti. Tertio ratione priuilegij, statuti, vel consuetudinis. vt patet in eo ꝙ legitur, & notatur. j̄. e. c. cū contingat. & ca. postulasti. Quarto ratiōe domicilij. j̄. e. c. fi. & c. dilecti. & ff. de iudi. l. hæres absens. § proinde. Quinto ratiōe delicti. vt. j̄. e. postulasti. & dicto, c. fi. Sexto ratione cōtractus. j̄. e. c. dilecti. & c. fi. secundū intellectū. c. Romana. § cōtrahētes de quo aliquid dixi. s̄. & ibi latius dicā. Septimo ratione adiectionis loci solutionis, quia ibi contraxisse quis videtur, & cōueniri potest, vbi soluere promisit. ff. de acti. & oblig. l. cōtraxisse. Octauo ratione rei, vt hic & j̄. e. c. fi. & c. ex parte. B. de quo. s̄. dixi. & ibi dicā. Nono ratione feudi. vt. s̄. ti. j. c. cęterū. & j̄. e. c. verū. Decimo ratiōe negligentiæ. j̄. e. ex trāsmissa. & c. licet. Vndecimo ratione reconuētiōis. iuxta ea quæ scripsi. s̄. e. c. at si clerici. in oppositione. ij. & remissionibus ibi datis. Duodecimo ex natura conuentiōis quæ requirit. vt actor sequatur forū rei, ex quo datur iudici conuēti in actorē. j̄. e. c. si clericus. & c. cum sit. & c. fi. Decimotertio ratione delegatiōis. vt. C. de iudi. l. à iudice. & hoc modo priuatus fit iudex cōpetēs, & etiam laicus in causa merè ciuili clerici. vt notatur. s̄. ti. j. c. ij.

& alios casus notaui.c.si clericus laicū.in tertio notabili, vbi
omnino vide.aliàs autē præterquā ratione feudi, aut naturæ
cōuentiōis, vel scd̄m quosdā reconuētionis nō cōuenitur cle
ricus corā iudice seculari, & iudex procedens per censurā ec-
clesiasticā prohibet.j.e.c.si.li.vj.&.s.e.c.nullus. nec fallet ex
pressus cōsensus clerici siue ciuilis, siue criminalis causa.j.e.si
diligenti.vbi vide pœnas:quinimo nec potest consentire in
aliū Epm.j.e.c.significasti. Et qualē iurisdictionē habet Ar-
chieps in subditis suffraganeorū, habet.j.e. Romana. primo
respōso.&.ij.&.iij.& per totū. Saluo q̄ si cleric⁹ ratiōe rei im
mobilis patrimonialis & nō ecclesiæ, cōuenitur corā iudice
seculari, licet nō sit feudalis. q̄a illa nō est de foro ecclesiæ, sed
de foro seculari, & per consequens ratione illius sortitur cle
ricus forū seculare.j.e.c.si.C.vbi in rem actio.l.actor. De re
aūt mobili forsam sec⁹, quia illa videtur personā seq̄i. vt.C.
de Epi.& cle.l.ij.de quo magis dicā.j.e.c.si.in.v.q.§.de re
autē.econtra etiā laicus nō debet cōueniri corā iudice eccle-
siastico, sed corā iudice seculari.vt.j.e.si clericus.&.c.cum sit.
16 Fallit primo ibi est cōtraria cōsuetudo.j.e.licet. Secundo †
in sacrilego vel raptore, seu mäsore rei ecclesię, quo casu op-
tionem habet actor clericus seu ecclesia corā quo talem con
ueniat.j.e.c.cū sit. Sunt enī tales excōicandi..j.e. cōquestus.
Tertio generalius fallit, vbi causa est ecclesiastica.j.c. ex te-
nore. Quarto fallit, vbi actor est miserabilis persona.j.ca.ex
parte. Quod nō procedit quādo agitur petitorio, nisi quādo
iudex secularis esset negligens in exhibenda iusticia, quo casu
nō solū corā ordinario, sed etiā corā delegato potest talis cō
ueniri:sed hic dubium restat. De quo dicetur.j.c. ex tenore.
Quinto fallit generaliter, vbi iudex secularis negligit facere
iusticiā.vt.j.c.licet. Sexto fallit, ratiōe iuramēti.ad cuius ob-
seruationē potest laicus per censurā ecclesiasticā cōpelli.j.c.
cū se laicus.li.vj. Septimo fallit generalius ratione peccati.s.
ti.j.c.nouit.adde q̄ scripsi.j.e.c.si.in.vj.q.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Episcopus clerico suspectus delegatū non suspectū partibus dare debet.*
2 *An possit Episcopus absq; capitulo de causis clericorū cognoscere.*
3 *Suspitionis causa proposita, nō potest Episcopus delegare, nisi procedat de recusatoris assensu.*
4 *An delegatus ordinarij possit sententiam suā mandare executioni.*
5 *Omnes causæ etiā meri & mixti imperij de hoc iure sunt delegabiles.*
6 *Sola causæ cōmissio, vel delegatio sententiæ diffinitiuæ executionem nō includit, quod fallit in delegato principis.*
7 *Ordinarius omnem modum exequendi habet.*
8 *Delegatus principis maior est omni ordinario.*
9 *Generalitas ad certum factum firmandum sufficit.*

¶ *CAP.* IIII

SI quis contra. clericū. casus † corā
Ep̄o suo cōueniēdus
est clericus, qui si recusat.dabit delegatū parti-
bus nō suspectū. & duo facit:primo prouidet
reo, scd̄o actori ibi: *aut si*, & hoc dupliciter.j.
circa delegationē. Scd̄o circa executionē. ibi *à quibus*, & hoc
de principio isto. Expōe lrām *si quis*, cleric⁹ vel laic⁹. Pe. *adeat.*
s.e.c.j. *que*, Ep̄s diœcesis rei. *recusatus*, à reo.s. vel etiā ab actore.
Ho. qui dicere poterit. dn̄e habeo cām cōtra Pe. & q̄a suspe
ctū vos habeo, peto iudicē, vel appello ad Archie.& si itur ad
arbitros, citabitur aduersarius vt intersit, quia contra eū recu
satur.ar.j.e.de appe.cū speciali.xj.q.j.c.peruenit. Vin. *execu-
tor*, i. delegatus. qui de tota causa cognoscat. Inno. *effugit*, s. ne
Ep̄s deleget totā causam. *cōpellit*, hoc videtur correctū.j. de
appel.dilect⁹.&.c.cū spāli.&.j.c.licet vbi dicitur, q̄ si iudex
de recusatoris assensu nō potuerit delegare ad superiorē re-
mitat. Sed dic illas loqui de delegato. hāc de ordinario. scd̄m
legē etiā debebat dare iudicē, q̄ de toto negotio cognosceret.
C.de iudic.cū spālis. sed præsens dictū magis placet in delega
tis, quā in ordinarijs. Inn. *ipsius*.s. Ep̄i. Inn. *lege*, quæ loquitur
de exceptione, alias & melius de executione. C.&.ff. de re
iudica.&.C. de execu.rei iudica.& de vsucapi.rei. iudica.l.
fi. Inno. sed magis placet q̄ hic notatur in glo.fi. *deputandus*, s.

aliquis. Tancre. *iudices*, quibus cōmittet Ep̄s vices suas, vel.i.
arbitros. primū verius. Nouel. *cōpleatur*. i. executiōi mādetur.
2 ¶ † PRIMO quæritur ibi. *Episcopū ipsius adeat*, nūquid solus
Ep̄s sine capitulo suo de causis clericorum suorū cognoscere
pōt? videt hic probari q̄ sic. ad idē.s.e.c.j.&.c.seq.&.j.c.si dili-
genti.&.c.significasti.&.s. ti. proximo. at si clerici.&.xj.q.j.
si clericus.cū similibus. Sed in contrariū facit.xv.q.vij.c.si au
tem.&.c. Ep̄s.&.j.de excess. prælatorū.c.j. Dicendū vide-
tur, q̄ causas ciuiles potest solus Ep̄s audire.& ita notat Host.
in summa de ijs quæ fi.à præla.§.j.ver.si verò. Et etiā ita inter-
pretatur consuetudo quę est optima legū interpres. de cōsu.
cū dilect⁹.& dicit Coll. q̄ videtur expressum.xj.q.j.si quis cū
clerico. Sed vbi de crimine ageretur, subdistinguitur. q̄a aut
quęritur nūquid sol⁹ posset per exclusionē solius cooperatio
nis, vel cōsensus.& adhuc dicitur q̄ sic:q̄a null⁹ diceret q̄ Ca
pitulū cū Ep̄o simul cognoscat, vel q̄ teneatur Ep̄s in cogno
scēdo capituli cōsensum requirere. nec reperitur hoc in iure
expressum. aut quęritur nūquid possit solus cognoscere sine
capitulo Ep̄s de criminib⁹ clericorū per exclusionē pręsētiæ
cōsilij capituli sui, & tūc dicit q̄ nō. q̄a debet habere eorū po-
tentiā dū cognoscit, & requirere cōsiliū eorūdē. vt in.c. Ep̄s.
allegato.&.c.nō est.de cōsue.li.vj. Sic credit Colle. intelligē
dū, q̄ legi.& not.lxxxvj.di.si quid verò. quod latius tangā in
dicto.c.non est. quia propriè materia ibi iacet. sed nūquid in
casu in quo Ep̄s non pōt esse iudex inter subditos, vt q̄a tan-
git personā propriā, propter q̄ debent eligi arbitri, vt.xj.q.j.
c.si quis. poterit ipse alteri cōmittere. Dicit Colle. q̄ iudices
seculares de generali cōsuetudine tenēt q̄ sic, & illā cōsuetu-
dinē ipse reputat rationabilē. Sed hoc posuerat Hosti. in sum
ma de re iud.§.quis debet.ver. sed nūquid debet Ep̄s. Verū cir
ca hoc dicit Lignianus. volo q̄ ponderes, q̄ si Ep̄s vult agere
cōtra clericū suū in causa illa, nō est iudex, nec actu, nec habi-
tu. C.ne quis in cau.sua per totū: ergo nō pōt aliquā iurisdi-
ctionē in aliū trāsmittere.j.q.vij.deliberatū. Sed dicet aliquis
q̄ officialis esset iudex inter procuratorē Ep̄i, & subditū Ep̄i:
sed nō valet, quia si ep̄s non pōt esse iudex, ergo nec officialis,
cū sit idē consistoriū vtriusq;.j.de appel. Romana.in prin. li.
vj. nec valet dicere, q̄ Ep̄s suspectus delegat: quia ille habet,
& suspicione nō obstante retinet iurisdictionē. hic verò non
habet, & per cōsequens nō retinet eā, & non habet q̄a in cau
sa ppria eā habere nō pōt, C.ne quis in cā sua per totū. nec ha
bet Archieps, quia nō habet nisi causalē, vbi hoc reperitur ex
pressum à iure. Cū nec subditi, nec territoriū suffraganei sint
de iurisdictiōe ipsius, &.s.de offi.or.duo simul. &.c. postul
asti.&.j.cap. Romana. ideò necessario itur ad arbitros. vt in.
ca.si quis.allegato.
¶ SECVNDO quęritur qualiter iudex recusatus pōt de
legare, dicit Colle. hoc capitulū quo dicitur ep̄m recusatū, vt
suspectū, delegare: scd̄m Hosti intelligitur etiā cū cā suspitio-
nis notoria est, nec supple est appellatū. propter q̄ distinguit,
quia aut recusatur delegatus, & tūc dic, vt legitur & notatur.
j.de app. scd̄o requiris. aut recusatur ordinari⁹, & tūc aut ep̄s,
& tūc delegat si est appellatū etiā si cā recusatiōis est notoria.
vt hic. aut est iferior epo, & hic dicit Colle indissolubilè posse
habere recursum ad superiorē, si sit talis qui per viā simplicis
quęrelę adiri possit, sic intelligens.c.licet.j.e.cum ibi notatis
per Hosti. Sed vbi superior, nō pōt per viā simplicis quęrelæ
adiri, debent eligi arbitri scd̄m Hosti.ar.j.de offi.dele.si con-
tra li.vj. aliàs videtur stari debere literæ illius.c.licet.vel intel
ligitur scd̄m istā scd̄m Inno. ibi & sic non ob.j.de appel. ad
hæc.iij. Super quo vide q̄ scripsi in dicto.c.si cōtra.i.v.q. Tā
gā in dicto.c.licet.& in.c.ij.requiris. all.de delegato tn̄ scd̄m
3 Coll. clarū est † q̄ pposita causa suspitionis, nō pōt delegare,
nisi procedat de recusatoris assensu.vt.j.de offi.deleg.iudex.
li.vj.q̄ dic, vt plenè scripsi. sed secus. finaliter videt velle Col
lect. dicere in ordinario. vt hic, & dicto.c.ad hęc. Sed nūquid
pronūciato super cā recusatiōis, posset ordinarius cōmittere,
videtur q̄ nō. vt in dicto.c.iudex. Sed contrariū videtur, quia
semper durat eius iurisdictio, licet secus de delegato, nisi cum
recusa

recusatoris assensu, & sic notat Abba. in dicto .ca. ad hæc. ꝙ quidã intelligũt de epo, & de inferiore secus dicũt. Dicit aũt Collec. tutius dicendũ ꝙ probata causa recusatiõis, nõ debet cõmittere, nisi de recusatoris assensu, vt in. c. iudex. ꝙ bene probatur in. c. ad hæc. allegato. ne suspectus noceat. ĩ. de offi. del. suspitiõis. Sic notat Ber. in. c. ij. requiris, vel remittitur negotiũ ad superiorẽ. scdm Inno. ibi. Dicit tñ Colle. ꝙ proposita recusatiõe põt cõmittere ordinari*, vt hic, nisi fuerit appellatũ, & sic appellans qui recusat epm habet electionẽ, vel psequẽdi appellationẽ, vel iudices eligendi: ꝙ si nolit cogitur. vt in. c. ad hæc. vbi de hoc dicã. Dicit Lignianus vnlo ꝙ põderes ꝙ ordinnari* milesies recusat* pbata vel nõ pbata, & pnũciata vel nõ pnũciata sup ea remanet iudex. licet exercitiũ elidatur, ergo poterit delegare. quia hoc habet à lege, sed secus in delegato, qui non habet iurisdictionẽ, nisi in cã illa quam pronũciato super suspitione amittit Sed nõ capio rationẽ diuersitatis quo ad causam illã, licet in alijs remaneat ordinarius iudex, nisi dicas ꝙ hæc iura fecerint in fauorem ordinariæ potestatis. & c. sequitur.

¶ TERTIO quæritur ibi. *executor ab eo deputetur*, an si ab isto executore. i. delegato. appellatũ contigerit, ad quẽ appellatur. vide Ber. in glo. ij. Vin. & Hosti. hic. & Spec. de app. nũc tractem*. in fi. primæ colũnę. dicũt posse hoc casu ad Archiepm appellari. nec ob. ꝙ omisso medio appellatũ aliâs appellari nõ debet. quia per recuperationẽ Epi remotũ est mediũ, ar. de offi. deleg. si is cui. & c. si à subdelegato. li. vj. & ad hãc partẽ facit. j. de app. dilect*. nec placet Vin. ꝙ hic dicitur in fi. glo. ij. quia sequeretur absurdũ si cõtingeret, aliâs & melius cõmitteret deteriori nã nõ liceret tertio appellare, & si duobus cõmitteret qui ferrẽt sentẽtias cõtrarias. Iam ipse habet alterã appobare. j. de re iudica. c. vltimo. Hosti. Tancre. verò & Phy. dicebãt solũ ad superiorẽ, & non ad epm, qui eũ delegauit appellãdũ. ¶ Tutius tñ est appellare ad Papã scdm Host. ij. q. vj. ad Romanã. & c. omnis oppressus. & j. c. licet. & ꝙ notatur de supplen. negl. præla. Romana § j. nã præmissa faciunt dubitare, ꝙ ad Archiepm recursus appellari nõ posset. etiã facit textus de offi. dele. si à subdelegato. li. vj. Dicit Coll. ꝙ opinio Ber. videtur sibi verior, quia sicut ab initio potuit cõmittere eadẽ ratione, & modo. quia nullũ superuenerit obstaculũ. facit. c. peruenit. xj. q. j. alij distingunt, quia aut loqueris de illo ptopter cui* causam recusatur Eps, aut de alio. primo casu habet locum opinio ꝙ possit ad Archiepi appellari. Secundo casu habet locũ allia opinio ꝙ debeat appellari ad Papã. Dominus Marti. de salua credit cũ Colle. vltimã opi. glo. videlicet, ꝙ ad Epm recusatũ appellari possit. & idẽ etiã Lignian* & eã etiã credo verã, nã recusatio nõ facit recusatum iurisdictionẽ admittere, vt notat Inno. de appe. cũ spãli. glo. in subdelegato. in fi. nec etiã appellatio à suo delegato interiecta, igitur nec ab hoc impeditur illius iurisdictionis effectus requirens ad eũ appellari. Secũdo probo istud, quia recusatio nõ impedit quominus recusatus de causa cognoscat per se ipsum, vt dixi statim, igitur impediri nõ debet quominus causam ipsam cõmittere possit. ar. regulæ, põt quis. & regulę qui per aliũ. de reg. iu. li. vj. & si hoc possit facere de causa principali, cur hoc non possit facere de causa appellatiõis sui delegati nõ apparet. cũ sit eadẽ ratio vtrobiq; si eñ est appellatio à diffinitiua iã nihil aliud quam principale importat negotiũ, & si à grauamine nõ minor ratio de parte videtur quã de toto per quod tolli videtur. ar. de. c. si is cui. allegato. & ex hoc dico ꝙ non potest appellari Archieps, qñ sublatũ nõ est mediũ ꝙ dum persistit obmitti non põt: vt hic in glo. Nec obstant absurditates Vincen. & Hosti. quia recusando vel appellando ad Papã euitari possunt, quia in Epo, & de legatis ipsius iura quantũ ad hoc corruptiones nõ præsumeret & ideo delegationẽ sibi nõ aufferunt, ipsa eñ suspicio sine animi corruptione in Epo esse potest, sed quòd cõmitteret ex certo proposito malo delegato sine corruptiõe animi esse nõ potest. Ex pręmissis infertur, ꝙ cõpulsionẽ de qua hic dicitur potest facere Eps recusatus per se ipsum. ꝙ placet Ber Colle. licet Hosti. sentiat contra: quia si põt facere per aliũ, ergo per se ipsum: & quia in hoc partes minus grauãtur. & facit optimè secundum Collectari. xj. q. j. peruenit. allegato.

4 ¶ QVARTO quæritur ibi. *ipsius solicitudine*, † vtrũ ipse delegatus ordinarij possit suã sententiã mãdare executioni. habes hic in glo penult. tres opiniones Prima habet ꝙ nõ. Secũda ꝙ sic. Tertia cõcordat primę opinioni præsente ordinario, & scdę eo absente sit locus. opinionẽ scdam tenet Inno. de offi. ord. cũ ab ecclesiarũ. vbi de hoc sup verbo obseruari. & Gofr. de offi. dele. c. ex literis. sed opinionẽ primã sequũtur ipsi. idẽ Gofre. hic, & Inno. de arbit. innotuit. & Ber. Tancre. Laurẽ. Phi. & Hosti. per dictã. l. à diuo pio. quibus fauere videtur Bartho Brixien. & Spec. ti. j. § j. in fi de quo etiã per eũ. de sen. excõi § ij. in prin. & Bonaguida, qui notat hic quatuor spãlia in delegato principis, quæ nõ habet delegatus ordinarij. Primũ est ꝙ ille exequitur, iste nõ. scdm primã opinionẽ. scdm ꝙ ille delegat, iste non. C. de iudi. l. à iudice. Tertiũ ꝙ ille citare põt per edicta. ĩ. de offi. dele. pastoralis. ij. respõso. melius. e. ti. gratũ. in princi. iste nõ. C. de iudi. l. sanximus. Super quo vide ꝙ notatur in Spec. de citatione § sequitur videre ver. & nota scdm Vbertũ. & ꝙ post Hosti. dixi in dicta decre. gratũ. in prin. Quartũ vide. ĩ. de offi. dele. super. q § j. & hoc prius notaueerunt. Pe. & Abba. ĩ. de offi. dele. significasti. de hoc tetigi. ĩ. de offi. dele. querẽti. post. viij. q. in dictis Henrici. ver. iij. de subdelegato ordinarij. vbi reperies ea quæ Henricus de hoc tetigerat. e. ti. significasti. distin. ij. Tertia solutio, qualiter videtur placere Nouellę, in hoc ꝙ pro ea alle. j. de offi. ordi. c. j. in fi. li. vj. & clarius placet Io. Calde. in additione inducenti ad hoc de tẽpo. or. cũ nullus § ij. e. li. & magnã habet æquitatẽ hæc opinio, scdm eũ. maximè si ordinarius qui cõmisit est temporalis, vel fortè lagatus. quia tũc finito tẽpore, vel legatiõe oportet Papã adiri pro executiõe sententiæ delegati, ꝙ esset nimis rigorosum, & qa hoc casu patẽt cessare verba. l. à diuo pio. secundũ eũ. ¶ Collectari* verò dicit ꝙ quicũq; iudex delegatus à quocũq; iudice ecclesiastico deputatus, ad hoc potestatẽ habẽte potest exequi suã sentẽtiã per sensurã ecclesiasticã. & aliâs scdm ꝙ dicit. l. properandũ. & sic dicit hic notari in additiõe. Quod intelligit siue sit præsens, ille qui cõmisit quicqd glo. dicat. dicit tñ ꝙ ea quæ sunt meri imperij, licet fienda esse decernere possint non tñ possunt ea realiter facere, sicut ĩ corporalẽ possessionẽ mittere. sed ea debent supplere maiores iudices, vt notat. arg. ij. q. vj. quisquis. & Inno. de offi. dele. significasti. Super quo vide notata de offi. dele. ex literis. & xj. q. j. peruenit. & in Spe. de execu. senten. § nũc dicendũ. in princ. Dominus Mar. de salua tenet, ꝙ quilibet iudex siue ordinarius, siue à principe, siue ab ordinario delegato, siue à delegato prĩcipis subdelegatus põt suã sentẽtiã executioni mãdare ex iurisdictiõe, quã habet. videlicet ex potestate sensuræ, si eam habet, vel sibi mãdata fuerũt, vel per missionẽ realẽ in possessionẽ si illa sibi fuerit demãdata. Dicit tñ se credere ꝙ ex simplici cõmissione. seu demãdatione causæ, nõ videtur data potestas delegato permissiõem in possessionẽ realiter exequẽdi pro eo, qa contrariũ in lege, & in decretali videtur esse cautũ, scdm eũ. Nec aliquid allegat, imo plus dicit ꝙ forsan nec per censurã. & credo ꝙ intelligat de delegato ordinarij, propter. c. querẽti. nisi sibi cõmissum sit, ideò dicit ꝙ securũ esset, ꝙ ordinari* de hoc daret suo delegato potestatẽ specialẽ. non eñ credit ꝙ gl. l. à Diuo pio.
5 sit tenẽda. quæ videtur innuere hæc non esse delegabilia † cũ omnes causæ etiã meri & mixti imperij, de hoc iure sint delegabiles. Super quo remittit ad nota. glo. Io. And. j. ne clerici. vel mona. c. fi. li. vj. Iohannes de Lignano dicit ꝙ cõis opinio canonistarum est, ꝙ solus delegatus à principe possit exequi, per hunc textũ, & per. c. querẽti. & c. significasti. allegata & per. l. à Diuo pio. dicit tñ ꝙ licet legistę dicãt. l. intelligant generaliter, tñ sustineri potest glo. & opinio. ij. ꝙ legatus ordinarij posset sententiã exequi, videlicet per censurã, sentẽtias fulminãdo. sed non per verã missionẽ in possessionẽ, quia illud est meri imperij. ff. de iuris. omni. iudi. l. iubere. quod non

cõpetit delegato ſcdm eũ. & iſta poteſt eſſe quarta opinin, in
qua Colle. & Mar. cõcordare videtur. & patet ex dictis. & ſu
per hoc omnioo vide ꝙ ſcripſi in dicto .c. quærẽti. in oppoſi
tiõe. e. ti c. paſtoralis. § qa verò. in. iiij. & .v. q. Hic poſſunt mo
ueri plures. q. Prima eſt, an ſola cauſæ cõmiſsiõe videatur cõ-
miſſa excecutio. Secũda eſt, vtrũ ſuppoſito ꝙ ex ſola cauſę de
legatione videatur cõmiſſa excecutio, per quẽ modũ poſsit
exequi. Tertia eſt, an poſsit cõmitti excecutio realis per or-
dinariũ. Quarta ſuppoſito, ꝙ ſit cõmiſſa excecutio generali
ter oullo modo excequẽdi expreſſo, quis modus exequẽdi
videtur eſſe cõmiſſus. Quinta q. vſq; ad ꝙ tẽpus poteſt dele-
gatus ſententiã ſuã exequi. Sexta quæſtio, quid de ſubdelega-
to delegati apoſtolici, & quid de delegato legati.
6 ¶ Quo ad primã quæſtionẽ dicim⁹ ꝙ iſtud eſt regulare, † ꝙ
ſola cauſæ commiſsio, vel delegatio ſententię diffinitiue exce
cutiooẽ non includit. ꝙ fallit in delegato principis, cui perſo
nã, & ſpãlem cõſtitutionẽ ſingulariter eſt iniũctum, ꝙ poſsit
exequi, & cõpellere ordinarios, ad eã exequẽdã, & reſiſtẽtes
ad deſiſtendũ ſolũ, tamẽ ĩfra annũ à tẽpore ſententiæ cõputã
dũ. vt patet in dicto .c. quęrẽti. in verſi. nos tamẽ in principio.
cũ dicit nos tñ per æquitatis ſemitã incedentes præſentiũ au-
ctoritate ſtatuimus, quæ verba manifeſtè innuũt ꝙ illa non
eſt cõſtitutio iuris antiqui ſed ſpãlis, & noua ex quadã æquis
tatę ſpãli, cõtra iuris cõmunis rigorẽ indocta. & ſic intelligo
e. ti. c. ſignificaſti. & c. paſtoralis. § quia verò. ꝙ proſequere la-
tius, prout ſcripſi in dicto. § qa verò. in. v. q. vbi plenè. Quo
ad ſecundã qõnem ſolũ delegatũ principis cõcernentẽ, vt pa
tet ex proxime dictis. credo ꝙ per omnẽ modũ iuridicũ, exe
qui poſsit ſententiã ſuã, & primo, qa textus prædicti videli-
cet. c. quęrẽti. c. ſignificaſti. & § qa verò. indiſtinctè loquũtur.
Item quia videretur quoddã iuris indultũ cõtinere, & ita nõ
habere ſtrictã ioterpretatiõem. Facit, quia princeps delegans
nõ arctatur poſitiuo iure, quo videtur caueri mixtũ imperiũ
nõ delegari. Et quia nõ videtur veriſsimile ꝙ aliquẽ modum
exequẽdi ſibi voluerit retinere, cũ ſemp ſit abſens. & impedi-
7 tus. ff. de offi. eius cui man. eſt iuri. l. j. Item quia † ordinarius
omnẽ modũ exequẽdi habet. ergo eſt delegatus principis. Pa
8 tet conſequẽtia † quia delegatus principis, in eo in quo dele-
gatus eſt, maior eſt omni ordinario. ſ. de offi. dele. c. ſanè. ij.
Quo ad tertiã qõnem, an poſsit cõmitti excecutio realis per
ordinariũ: & hic quicqd notetur per legiſtas in dicta. l. à Di-
uo pio. indubitanter tene ꝙ ſic. quia cauſæ meri. & mixti im
perij hodie ſunt delegabiles. vt notatur infra de rap. in Archi
presbytera. & .j. dicam. Quo ad quartã qõnem, credo omnẽ
modũ iuridicũ exequẽdi, cõmittẽdi cõpetentẽ in tali cõmiſ
ſione trãſire. per ea quæ dixi in. q. ij. & idẽ crederem, vbi ſentẽ
tię auctoritate apoſtolica latę per vnũ cõmitterẽtur. aliàs cõ
mitteretur excecutio alteri per Papã, ꝙ ĩtelligereĩ omnis mo
9 dus exequẽdi iuridicus eſſe cõmiſſus. † Generalitas eñ quæ
eſt ad certũ factũ firmandũ ſufficit. C. de pręſcrip. xxx. anno.
l. omnes. & notat Car. de reſcrip. cũ aliquibus. in prin. li. vj. Ex
cecutio eñ ſentẽtiæ fauorabilis eſt. qa aliàs fruſtra ferrentur
ſeotẽtię, ſi deluſoriæ eſsẽt. qa excecutionẽ nõ haberẽt. ff. de ori
gi. iu. l. ij. § poſt originẽ. ff. de iudi. l. ſi prætor. & ideo verba
cõmiſsionis ad hoc tendẽtis latã habent ſignificationẽ. j. de
regu. iu. odia. li. vj. Poſtq̃ eñ æquæ hodie cõmiti poſſunt oẽs
modi cõmittẽdi, & nõ apparet ratio diuerſitatis ĩter modos,
oẽs videntur in cõmiſsiõis generalitate ĩcludi. ꝑ ea quę not. Io.
An. de elect. vt circa. li. vj. in glo. omni. & præſertim vbi aliàs
nõ põt fieri ſeu expediri excecutio, quia tũc viderẽtur com
miſſa oĩa, ſine quibus. ff. de procu. l. ad rem. & .l. ad legatũ. de
offi. eius cui man. eſt iu. l. j. § fi. de iu. omni. iu. l. ij. cũ concor.
ibi ſignatis. ſ. de offi. del. c. prudẽtiũ. c. j. c. prætereà. & § ſexta,
in dicto. c. prudentiã. cũ ſimilibus. Et ꝑ cõſequẽs videretur cõ
miſſa fortè excecutio brachij ſecularis, ſi nõ põt aliàs exequi
per ſe ipſum. iuxta ea quæ ſcripſi in cle. vnica. de offi. dele.
in. q. vj. & in remiſsionibus ibi ſignatis. Fateor tñ ꝙ hoc non
faciũt palatij apoſtolici cauſarũ auditores. quibus ſentẽoarũ
excecutiones cõmittũtur à Papa, niſi hoc habeat ſpãliter in
mandatis. alia tñ omnia faciũt quæ poſſunt facere per ſeipſos.
Omnes eñ viæ ſiue in facto, ſiue in cenſura verbali cõſiſtant,
videntur eſſe cõmiſſæ: vt illa vtaĩ delegatus, quæ magis timeri
habet. vt. j. vt li. nõ cõte. qñ. § fi. ¶ Quo ad quintã qõoem re
ſpõdeo, ꝙ delegatus principis volens exequi ex poteſtate ſibi
indolta à iure, nõ habet niſi annũ. vt in. c. quærẽti. alle. Sed di-
co ꝙ ſi ex poteſtate data ab homine. ſiue ſit princeps, ſiue ali-
us quicũq; fiat excecutio, & illa ſit limitata, limitatio ſeruãda
eſt. ff. man. l. diligẽter. ſed ſi limitata nõ eſt, perpetua eſt. C. de
diuer. reſcrip. l. falſo. ¶ Ad ſextam qõem dico primo de ſub
delegato delegati apoſtolici idẽ fortè poſſe dici, ꝙ de apoſto
lico delegato ex identitate rationis, niſi ſubdelegãs retinuiſſet
ſibi excecutionẽ. ꝑ id ꝙ ſcripſi in. d. c. quęrẽti. in prima opp.
ver. Henricus verò. ſed magis videtur aliud dicẽdũ in ſubdele
gato delegati apoſtolici. q̃ in delega. apoſtoli. ꝙ proſequere,
vt ſcripſi in. d. j. oppo. ver. vt clarius iſtã materiã babeas, in
prin. & vide ꝙ ibi añ tetigi, in ver. ſed qd dicemus de ſubdele
gato. vſq; ad ſcdam oppõnem, & habebis ſatis plenè iſtã ma
teriã. de delegato verò legati videĩ mihi idẽ dicendũ ꝙ de de
legato ordinarij. qa & legatus ordinarius eſt. ff. de off. le. c. le
gatos. li. vj. & qa illã cõſtitutionẽ quærẽti. eo ꝙ noua & ſpãlis
eſt, vt prædixi, non extẽderẽ ad delegatũ legati, qui re vera ꝓ
priè loquẽdo nõ cenſetur delegatus apoſtolicus. vt patet ex
lectis & notatis. ſ. de præb c. ſi cũ. & c. ij. qui. & .c. ſi apoſtolicę
li. vj. ar. ff. de legi. l. ius ſingulare. & .j. de re. iu. c. qui à iure. li.
vj. ¶ Per præmiſſa patet determinata qõ principalis, qua quę
ritur vtrũ delegati ordinarij poſsint ſuã ſentẽtiã excecutiõi
mãdare. quia aut nõ eſt ſibi cõmiſſa excecutio ſpãliter, ſed ſo
lũ generaliter facta ſibi delegatio cauſæ, & tũc nõ poſsit exe-
qui. per ea quę ſcripſi. ſ. in. q. j. quia aliud eſt de cauſa cogno-
ſcere, & eã per ſentẽtiã expedire, quæ ſolũ per huiuſmodi de-
legationẽ importãtur. cũ per ea delegatus fungatur totaliter
officio ſuo. vt. ff. de re iudi. l. iudex. C. quo. & qñ iudex. l. ſi
vt proponis. ſ. de offi. dele. ex literis. & d. c. quærentu. & aliud
ipſam ſentẽtiã iã latã excecutioni demãdare, & ideò cũ prædi
cta ſint ab ipſa excecutione ſeparata, ideò eorũ ſeparata eſt
ratio, & de illis ſeparato iudicio diſſerendũ eſt. ff. de condi. &
demon. l. cũ pater. in fi. aut eſt ſibi cõmiſſa excecutio ſpãliter
& tũc põt exequi, ſiue expreſſè ſit ſibi cõmiſſa, & hoc indubi-
tatũ per præmiſſa, ſiue tacitè per verba videlicet quę hoc ſo-
nent, & ſi diceret cõmittens. mãdamus tibi ꝙ cauſam decidas
& ꝙ decreueris facias obſeruari, aut alia ſimilia verba. Nõ eñ
refert inter tacitũ, & expreſſum, nec inter æquipolẽtia verba.
ff. ſi certũ peta. l. cũ quid. & .l. certũ. cũ ſimilibus. & tũc in mo
do exequẽdi habes diſtinguere, qa aut poteſtas data limitata
eſt, & tũc ſeruetur limitatio: aut nõ eſt limitata, & tũc cenſea-
tur cõceſſus oĩs modus exequẽdi. vt dixi. ſ. Nec ob. ꝙ realis
excecutio pignoratitia. ſeu ĩ poſſeſsionẽ miſsio mixti imperij
eſt, & nõ delegabilis: qa illud oõ obtinet de iure iſto. vt dixi.
ſ. quicqd dicãt Colle. & Lignianus. & hoc de iſto.
¶ Supple gloſas. In gl. j. in fi. ſed hic nõ refertur qõ, quin ſit
ſuſpectus quæ de hoc ibi refertur Gofre. In glo. ij. ibi. *quia or-
dinarius*, de delegato, dic vt in. d. c. iudex. & ibi põt dici, & hoc
tutius Hoſti. *& in fi.* in. d. c. peruenit. Sed ad illa iura tenẽs ad
ſuperiorẽ recuſati appellandũ eſſe, nõ tenetur reſpõdere. quia
pro eo faciſit, & facit ꝙ ibi notat Io. in. c. placuit. in glo. iij. ibi
dictũ eſt, vel qa fortè impeditus ad hoc nõ poteſt intẽdere. &
ibi. *peruenit*, vbi de hoc, & ibi: *poteſt intelligi*, & iſte eſt magis
proprius intellectus, ſcdm Mar. de ſalua. in glo. pe. ibi. *officia-
lis*, de iſto nõ negatur, cũ habeat ordinariã. iuxta ea quę nota
tur de offi. vica. licet. li. vj. in glo. vltima. in fi. de hoc dixi in
dict. c. præſenti. in. ij. oppoſitione. & in prima. & ſe prima quæ
ſtionibus ſequentibus. & c. ſequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Laicus à quo clericus vel eccleſia rem vendicat, debet corã eccleſiaſti-
co iudice conueniri, niſi probabiliter neget rem eſſe eccleſiæ.*
2 *Perſona laici non eſt de eccleſiæ iuriſdictione, nec habet per iudicem ec
cleſiaſticum iudicari.*
3 *Negatio nõ iuſtificata aliquo colore probationis non facit rem dubiã.*

Philippi

4 *Philipi valesij Franciæ regis præposterum consilium.*
5 *Obligatio siue actio personalis rem non respicit, sed personam.*

¶ CAP. V

1 SI clericus laicum. Casus † Laicus à quo clericus, vel ecclesia rem vendicat. debet coram iudice laico côueniri Et ponit dictũ rationẽ dicti. & localẽ côsuetudinẽ. Partes patẽt.

¶ Expone literã. *suis*, i. quas dicit esse suas proprias patrimoniales, & peculiares. de pecu. cleri. per totũ. Hosti. & hoc ideò dicit, quia si côstaret res esse ecclesiæ, licet laicus eas possideret corã iudice ecclesiastico agi deberet, puta si ageret ex legato, aut locato, vel similibus. Inno. Sed nõ placet, quia textus iste oĩo côtradicit, nisi ratiõe priuilegij, vel côsuetudinis aliud dicatur. Hosti. facit pro Inno. id quod notatur per Hostiẽ. s. ti. j. c. ceterũ. & Colle. s. e. c. ij. & quod dicetur. j. super verbo asseuerat. *ecclesiæ*, ibi cõmissę cuius nomine actionẽ excercet. s. ti. j. cũ deputati. *laicus*, côueniendus. *non ecclesiæ*, & sic per negationẽ fit res dubia. j. de resti. spo. Pisanis. vbi de hoc Hosti. *asseuerat*. hęc verba dicebat laicus nõ ad iudicij ordinationẽ, sed ad fori exclusionẽ. Dicebãt ergo Pe. & Abb. quod reus dicebat hæc verba extra iudiciũ, vel corã iudice ecclesiastico, protestãdo quod per hęc verba nõ ĩtẽdebat côsẽtire ĩ iudicẽ vel litẽ côtestari alias esset lis côtestata nec côpareret postea, aliàs & meliꝰ côpeteret postea declinatoria fori. s. de offi. le. insinuãte. *de rigore*, i. de stricto iure, quod nõ semper seruatur in causis ecclesiasticis. j. de dolo, & côtu. c. j. s. ti. j. cũ dilecti. Host. *trahi*, nisi agat de spoliatiõe. xvj. q. j. in canonibus. xxiiij. q. iij. si quis de possessiõe. de hoc not. j. e. cũ sit. Inn. *in plerisq;*. de alie. mo. iud. cau. fa. c. ij. & quod ibi scripsit Nouel. sup prima gl. & scdm hãc côsuetudinẽ potest intelligi. ij. q. v. si quis præsbyter. vt ibi notatur. *partibus*, vt Parisius. j. e. quod clericis. Pe. *de consuetudine*, quę dat iurisdictionẽ. j. e. c. cũ côtingat. Sed nunq̃ laico in clericũ. arg. s. de arbi. innotuit. quod dic vt ibi Hosti. ¶ Nota primo quod actor sequitur forũ rei côuenti, & nõ forũ rei litigiosæ, de qua vult agere. vt. j. e. cũ sit. & c. fi. nec ob. c. sanè. s. e. quia licet loquatur de iudice rei litigiosæ, ille tamẽ etiã iudex est etiã rei conuẽti: licet ratiõe rei litigiosę nõ aliàs, sed licet res ptineat ad ecclesiã, laicus tñ eius possessor, nõ propter hoc efficitur de iurisdictione ecclesiæ. ibi eñ res dicitur de iurisdictiõe. Quia est de, & in eius territorio. ff. de ver. sig. l. pupilus § territoriũ. nõ quia est de pertinẽtia eiꝰ, imo ipsa ptinẽtia aufert iurisdictionẽ aliàs habẽti. C. ne quis in sua cã in rubro & nigro, & per totũ. vñ fateor quod si res ptineret ad ecclesiã ratione territorij tẽporalis. tũc iurisdictionẽ haberet. per. d. c. sanè. Secũdo nota, quod laicis disponẽdi de rebus ecclesiæ, est magna attributa facultas, quasi possidet laicus, & ecclesia vendicat: laicus iudex de hoc necessario disponere habet. sic. j. e. licet. & ar. xj. q. j. c. clericꝰ. siue laicꝰ. & notat Ber. j. e. quod clericis. Nec ob. j. de re. ec. nõ alie. c. fi. in prin. vbi dicitur ad literã, quod laicis quãuis religiosis disponẽdi de rebus ecclesię nulla est attributa potestas, quia eos subsequẽdi manet authoritas, nõ potestas imperãdi, nã ibi loquitur. de dispositione principali, nos verò de consequenti. hic eñ iudicat laicus iudex, pricipaliter de persona laici, quæ sibi subest, & ratiõe eius iudicat ex consequẽtia de re ecclesiastica, quã ipse possidet. vel dic quod licet res sit ecclesię quo ad ptinẽtiã dominij, aut ius fruendi, est tñ iudicis laici, quo ad iurisdictionẽ tẽporalem, si per personã laicã possidet. quod tñ ma-
2 gis examinabo. Tertio nota. † quod persona laici nõ est de iurisdictione ecclesię, nec habet per iudicẽ ecclesiasticũ iudicari, de iure scripto. Fallit primo vbi agit de causis, seu rebus spiritualibus, seu alijs ecclesiasticis quarũ côgnitio & decisio ad forũ ecclesiasticũ pertinet, vel ratiõe rerũ, vel ratiõe personarũ, sicut sunt causæ seruorũ, & rusticorũ ecclesię. lxxxix. di. iudicatũ. xij. q. ij. ecclesiarũ seruos. & s. e. nullus. Secundo, fallit in causis poenitẽtię. xj. q. j. aliud. Tertio, in causis libertorũ, pupillorũ, & debiliũ, seu miserabiliũ personarũ. lxxxvij. di. c. j. & ij. & c. desolatis de verbo. sig. nouimus. in fi. Quod intellige, in defectũ quãtũ ad petitoriũ. j. e. ex tenore. Sed quãtum ad possessoriũ indistinctè. vt. j. e. ex parte. & dicã plenius. j. e. ex tenore. Quarto in peregrinis, mercatoribus, agricultoribus, & mare nauigãtibus, de treuga & pace. c. vltimo. xxiiij. q. iij. si quis romipetas. & c. se. & j. de peregri. c. vnico. Quinto cũ agitur de feudo ecclesię. j. e. verũ. Sexto in casu. j. c. cũ sit. & c. côquestus. Septimo in crimine vsorarũ. j. de vsur. c. quia frustra. & c. Micahel. vbi hoc notat Host. in glo. j. Octauo in crimine hęresis. j. de hæreti. ad abolẽdam. & c. excõmunicamus. Nono in crimine Symonię. j. de Symo. per totũ. Decimo in cã excõicatiõis. ij. q. j. multi. xxiiij. q. iij. corripiũtur. Vndecimo super periurio. s. ti. j. nouit. § vltimo. j. e. ti. cũ laicus. li. vj. Duodecimo super adulterio. s. de offi. ord. c. j. & de procu. c. tuę. & fornicatiõis. j. de vita & hono. cler. Decimotertio super matrimonio. s. de offi. dele. cãm quæ. j. de côsangui. c. j. & legitimatiõe. j. qui fil. sunt legi. cãm quæ. & c. lator. & de ordi. cogn. c. tuã. Decimoquarto super iure patronatus. s. ti. j. quãto. Decimoquinto sup decimis, seu alijs spiritualibus. j. de deci. c. tua. & c. se. Decimosexto sup rapina. j. de rap. c. j. Itẽ & in alijs casibꝰ notatis, per Hosti. j. e. ti. aliàs in summa § quibus ex causis. ver. ex premissis. & in Spec. de côpetẽ. iud. adi. § j. & in ijs casibus clericus vel laicus côtra clericũ põt à Papa literas impetrare, & ipm corã iudice ecclesiastico per dictas literas côuenire. vt in iuribus allegatis scdm Henricũ. j. c. proximo. caue tñ, quia maior pars casuũ prædictorũ sub primo côpræhẽditur, seu reducitur ad eũ. iunge tñ alios casus, quos scripsi. s. e. sanè. in vij. q. Quarto nota, quod de côsuetudine legitimè pręscripta, põt introduci quod laicus in cã merè ciuili per iudicẽ ecclesiasticũ iudicet. Facit. s. ti. j. c. fi. & de ali. mu. iu. cau. fac. & c. fi. Et ita not. per Bern. & Ho. hic. & j. e. cũ sit. in fi. & Ber. j. de sen. excõi. parrochianos. glo. fi. in fi. & Hosti. e. ti. e. grauẽ. De quo ibi per Hen. & Hosti. in summa. e. ti. § quibus ex causis. ver. itẽ in curia Romana. & Spec. de côpe. iudi. adi. § j. ver. xxx. & nedũ Romana ecclesia in côcessione literarũ apostolicarũ côtra laicos pręscripsit hãc côsuetudinẽ, vt notat in locis prell. imo, & aliæ ecclesię etiã præscribere possũt. quod de causis laicorũ possint cognoscere, & eas terminare. ar. j. de app. si duobus § deniq;, in fi. & e. ti. c. Romana § debet. li. vj. & ita intellige illud capi. & j. e. quod clericis. & est casus scdm Henr. j. de immu. eccl. c. qm. vt intelleximus. cũ ibi natatis. li. vj. & hoc de notabilibus. ¶ Opponit quia aut reus laicus rẽ ecclesie possidens côfitetur illã esse ecclesię, & tunc nõ debet corã seculari iudice côueniri. sed potius à iudice ecclesiastico côpelli, per censurã ecclesiasticã ad restitutionẽ illius, vt hic colligitur à côtrario. aut negat, & tũc ad huc videtur quod nec per hoc districtionẽ ecclesiasticã euadere possit. nam aliàs esset in potestate rei, per simplicẽ negationẽ districtionẽ ecclesiæ effugere. côtra. l. inter stipulãtẽ § qui stichũ. ff. de ver. obl. ar. ff. de eo quod certo loco. l. nõ vtiq;. in prin. & sic vni per alterũ, iniqua ferretur côditio, côtra regulã, non debet. & regu-
3 lã sine culpa. de regu. iu. li. vj. † Simplex eñ negatio nõ iustificata aliquo colore probabili, nõ facit rẽ dubiã. vt patet ex ijs quæ notãtur in fi. C. de peu. l. j. in. ij. q. Solutio dicit hic Gofr. (vt estimo) metu prædictę oppositiõis, quod primo videtur examinãdũ an res sit ecclesiastica. j. de testi. veniens eñ. & quod hoc fiet summariè, & sine præiuditio principalis qõnis. ar. ff. de libe. agnoscen. l. si quis à liberis § si vel parens. & quod si appareat ecclesiastica corã iudice ecclesiastico cognoscet, aliàs ad secularẽ remittet. ar. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. Sed Hosti. dicit quod hæc glo. Gof. nõ omnino sibi placet, pro quo inducit Nouella notata sua. infra. c. cũ sit. dicit Vin. j. c. côquestus. quod si laicus negat raptũ, vel mansum, iudex ecclesiasticus cognoscet quousq; intelligat quod nõ est sua iurisdictio, & tũc condẽnabit clericũ in expensis, & remittet eũ ad iudicẽ suũ. de appell. vt debitus. & c. cũ speciali. Coll. autẽ dicit quod imo placere debet glo. Gofr. oũ an uia iudex ecclesiasticus habet cognoscere an sua sit iurisdictio, de rescrip. super literis. in fi. & dicit quod sententiã Gofre. aprobat Archidia. j. e. Romana. super verbo. *mouentur*, & inducit Colle. quod notat Inno. s. ti. j. cæterũ. dicens quod si corã ecclesiastico iudice obijciatur. rẽ esse feudalẽ. Primo de

hoc cognoſcet. de quo dicā plenè. ĩ.e.cū ſit.in prima .q ♣ in
primis. vbi approbo dictū Gofre. Ligna. verò inducit pro
dicto Gofr. ꝙ ſcripſi poſt Inno. in expoſitiōe iu verbo iuri,
videlicet ꝙ ſi cōſtet rē factā eſſe eccleſiaſticā, cognoſcere de-
bet eccleſiaſticus iudex: licet laic⁹ poſsideret, & idē ſi clericus
allegat miſionē, oppreſsionē, vel ſpoliationē. ĩ.e.cū ſit.ſcdm
Hoſti. aut dolū, vel fraudē, ſeu læſionē. propter quā petat re-
ſtitutionē ſc'lm Inno. in.c.cū ſit.ar.xij.q.ij.c.quicūq; militū.
&.c.apoſtolicos. cōtrarium intelligitur ſecundū dict.c.qui-
cunq; militū. & apoſtolicos. qui loquuntur de ſpoliatione. hic
autem loquitur in reiuendicatione. vbi non allegatur dolus.
vel fraus. ¶ Subdit finaliter Lignianus, ꝙ ſi ponderes totā di-
ſpoſitionē iſtorū iuriū, tu nō reperies hoc aliquo iure expreſ
ſum, imo reperies cōtrariū totū, & regulam pro ſeculari iudi-
ce facientē, & aliquos caſus ab illa exceptos, vt ſacrilegiū, quia
eſt crimē eccleſiaſticū. nec ob. c.quicūq;. quia loquitur in ca-
ſu.c.cū ſit. dicit enī quicunq; habuerit res iniuſtis Epis, vel Ab
batibus, vel rectorib⁹, ergo ſpoliatin eſt. Nec obſtat ꝙ ibi dici
tur, vel eorū conſenſu tenuerit: quia ibi ſoluit apoſtilla quæ-
dam, alias inhærendo menti illorū iuriū, pōt defendi opinio
Inn. concluſiuè dicit, ꝙ laicus detinens rem etiā quā cōſtat eſ-
ſe eccleſiæ ſiue cōueniatur reali, ſiue cōueniatur perſonali, cō-
ugnitur corā iudice ſeculari, niſi allegetur aliquod mediū ali
ud, per ꝙ debeat cognitio ad eccleſiā pertinere. de quib⁹ ſupra
in tertio notabili, & magis dicetur in.c.cū ſit. &.c. ex tenore.
&.c.ex parte. dicit tamē, ꝙ ſi per ſententiā vel notorietatem
rē conſtatet eſſe eccleſiæ, eccleſia bene poteſt fulminare ſentē
tias cenſuræ cōtra tales, ſic res eccleſiaſticas indebitè detinētes,
& canones illi ſupponūt de literis cōſtare. Sed vt de hoc con-
ſtet, & ad hoc ſequatur ſententia, credit ꝙ ſecularis cognoſcet.
& dicit ꝙ hoc probant iſta decre. &.c.cū ſit. ĩ.e. Mar. verò de
ſalua dicit, ꝙ nō eſt mens textus, ꝙ ideò quòd negat laicus res,
quas poſsidet ſit eundū ad forū ſeculare, ſed ideò ſolum quia
actor ſequitur forū rei. Tu dic ergo ſcdm eū ad dictū Inno.
quòd vbi res eccleſiæ petuntur ex aliquo iure, vel priuilegiata,
quo ad forū, tūc non eſt agendū corā ſeculari iudice, ſed corā
eccleſiaſtico aliter ſecus, vt hic. Et dicit ꝙ hunc intellectū po
ſuit Inno. in.c.cū ſit. & ꝙ iſta eſt veritas. Nouella, & Calde.
hic trāſiuerunt ſicco pede, & verè nō video aliud de præſenti
quā dicāt Lignianus & Marti. licet fatear hāc opinionē rigoro
ſam, & libertati eccleſiæ aliqualiter obuiantem. Textus enī
iſte nimis clarus, & rotundus eſt, & loquitur indiſtinctè. Et
puta quòd eccleſia ſic declarauit, nec ex occupatione iuriſdi-
ctiōis in laicos, laici ſcandalizarētur cōtra eccleſiā. dicā in .c.
cum ſit.in.j.q.prin circa ſecundā cōclutionē Inno. Et ſcdm
hoc intellige, ꝙ tetigi. ĩ.e. at ſi clerici. in fine ſcdi notabilis, &
in oppōſitione. ij ♣ quid dicendū. ver nec ob. ſi dicas ꝙ in ca-
ſu. &.s.e.in rubrica. ver. tertio generaliter. & c. ſequitur.
¶ Supple gloſas. In glo. v ltı. ibi. *prædicta eſt*, ſed eſt ſeruanda,
quia fauorabilis. xj.ui. in ijs. & ideò prælati regni Franciæ de
4 tempore Regis † Philipi, qui malorum ductus conſilio, hāc
cōſuetudinē quæ eſt generalis in regno, abolere volebat. eam
cōſuetudinē viriliter defenderūt ipſam eſſe rationabilē, per di
uerſas rationes noui, & veteris teſtamenti. & iuris etiā poſiti-
ui clarius oſtendentes, adeò ꝙ idē Rex ad cor reductus, ſine
alia lite pia deuotione mādauit, ꝙ prædicta cōſuetudo ſerua
retur prout refert. Pe. Bertrādi in prin. vj. li. ponēs plures de
rationibus antedictis, imo plus habet conſuetudo Regni, ꝙ
de actionibus merè perſonalibus, nedū ad inſtātiā clerici, &
cōtra laicū, imo inter laicos eccleſia regni cōmuniter cogno
ſcere ſolet. De quibus tñ de iure ſolus iudex laicus contra lai-
5 cū indubitāter cognoſcere debet. † nam obligatio ſiue actio
perſonalis, rē nō reſpicit, ſed perſonā. inſti. de act. ♣ j. quę præ-
ter ea quæ ſpiritualitatē reſpiciūt, nō eſt ſubiecta eccleſiæ, ſed
ſoli iudici ſeculari. xij. q. j. duo ſunt genera. x. di. quōniam idem.
xcvj. di. verū. alias cū ad verū nō enī ratio dubitādi hui⁹ decr.
videlicet ꝙ res hic eſſe eccleſiæ dicerētur in hoc caſu, vēdicat
ſibi locū, & ideo iſte caſus tanꝙ indubitatus nō eſt hic inſer-
tus. ar. ff. ad carbo. l. ꝙ Labeo. Sed prohdolor hodie propter
Schiſma laici minore ſolito deuotione accēſi, prędictā cōſue
tudinē nimis cōturbāt. & ibi. q. ſ. u. j. c. ſi. & de in integ. reſti.
conſtitutus.

¶ *SVMMARIVM.*

5 *Feudalis quæſtio debet per dominum feudi terminari quo negligente cognoſcit pontifex, aut eius delegatus.*
2 *Dominus poteſt eſſe delegatus inter homines ſuos.*
3 *Quemadmodū Epiſcopus poteſt præcipere clerico ſuo in virtute obedientiæ, ita dominus vaſſallo in his quæ ſpectāt ad feudū ſub debito fidelitatis.*

¶ CAP. VI

1 EXtranſmiſſa. Caſus, † quæſtio feu
di debet per dominū
feudi terminari, qui ſi negligit, eccleſiaſticus
iudex, alias ſuperior ei⁹ hoc faciat: & ponitur
primo partis cōqueſtio. Secūdo caſus proui-
ſio. ibi: *mandamus quatinus*, & dicit Martinus de ſalua ꝙ verus
& clarus intellect⁹ huius decretalis eſt iſte, ꝙ Eps cui hic ſcri
bitur, erat mediatus ſuperior dñs feudi, de quo agitur. & dñs
de campis erat dñs immediatus feudi eiuſdē. & Treceñ. Eps
fuerat delegatus, vel fortè ordinarius militū eccleſiaſtic⁹, hic
igitur nō ſupplet negligētiā ſecularis, ſed magis ſuperior infe-
rioris. ſc'lm eū. & hoc de principio. ſequitur.
¶ Expone literā. *poſſeſſione*, quo ad illius vtile dominiū, nā ſi
vendicaſſet directū, dñs non eſſet iudex. vt notatur. ſ. ti. j. cæ-
terū. *& infra*, & quia propter hāc cauſam nō reſpondebant,
Eps excōicauit eos, vt patet in antiqua, in qua poſt verbū. *re-
ſponderent*, ſequūtur iſta verba, ita ꝙ præfatus Eps, in eos velut
in cōtumaces excōicationis ſententiā promulgauit. *iubeas*, tu
cui ſcribimus iubeas Epo Treceñ, vt hāc cauſam per domi
nū feudi terminari permittat Gofre. ¶ Nota primu ibi. *cccle-
2 ſia tue*, † ꝙ dominus poteſt eſſe delegatus iudex inter homi-
nes ſuos. Sed opponitur, quia per hoc ꝙ dñs iā videtur eſſe ſu
ſpectus. ĩ. vt li. nō cōteſta. accedēs. ij. Soluno, licet Papa dño
horū militū cōmiſerit cauſam ex certa ſcientia, nihilominus
tñ recuſari poteſt, nō enī videmus cauſam vel rationē. quare
Papa velit auferre parti executionē ſuā, niſi diceret nō ob-
ſtante exceptione recuſationis Inno. Quod dic vt de offi. de
lega. ex parte. ij. & ꝙ hæc ſit legitima exceptio eſt expreſſum
de offi. dele cauſanq; Hoſti. vel dic ꝙ ad hūc cui ſcribebatur
pertinebat cognoſcere ordinariè de hac cauſa: quia ipſe erat
ſuperior dñs a quo tenebatur feudū, & in defectū medij do-
mini. vel quia appellatū eſſet ad ipſum, vt in extraordinariū
pertinebat cognitio. vt notatur in dicto.c. cæterū. Inno. Alia
eſt litera eccleſię Treceñ. & iſta eſt melior Hoſtiē. Sed dicit
domin⁹ Mar. ꝙ imo peior, & quòd dicta Solutio vltima In
no. veriſsima eſt, & ſcdm eā procedit intellect⁹. ſ. in prin. de-
di, & illā etiā credo verā. nā litera apperit ꝙ iſte cui ſcribitur
præerat eccleſiæ cui⁹ iſti tres Imperatores erant milites, & ꝙ
iſta erāt in reſcripto expræſſa: igitur non eſt veriſimile, quod
Papa talē dare voluerit iudicē, cuius ſuſpitio inſurget ex teno
re reſcripti. Cū nō ſit veriſimile, ꝙ ſuſpectū iudicē dare vellet,
& ex hoc ruit etiā ſolutio prima Inn. oportet igitur intellige
re literā, in caſu in quo ceſſat ſuſpitio, quē caſum ponit vlti.
ſolutio Inno. nec ſolutio Hoſt. tollentis de litera. *verbū*, tuæ,
licet applaudat antiquæ ſcdm librū meū videtur procedere.
Tū quia oēs libri cōiter habēt verbū tuæ. & ita videt pro iſto
intellectu. ex certa ſcientia in noua cōpilatiōe adiectū. Tū quia
ſi eſſet eccleſiæ Treceñ. in litera, iā Papa per illud reſcriptū vl
timū Treceñ. eccleſiæ & eius Epo, ad quē negligente dño de
campis debuiſſet iuriſdictio feudalis ordinario iure deuolui,
Papa pręiudicaſſet alteri illā iuriſdictionē cōmittēdo, ꝙ nō eſt
veriſimile. C. de emācipa. libe. l. nec au⁹. & . xj. q. j. peruenit. Præ
tereà q a ſi voluiſſet alteri cōmittere, tanꝙ vni ſimplici delega
to. vt habere videtur intellectus Hoſt. iā cōmiſiſſet ſibi articu
los relationis, vel quęrelatiōis. ¶ Secūdo nota ibi. *corā ꝛ recen.
Epiſcopo traxiſſet in cauſam*, qualiter Papa dat literas laico con-
tra laicos in cauſa merè ciuili & tēporali. quia dicere ꝙ iſte B.
eſſet clericus, ſicut videtur ſapere glo. prima eſt in ijs ciuinare
ad textum

ad textũ. & aduerte, quia nõ istud procedit ſcdm mentẽ glo. primæ, quę videtur velle, quòd Treceñ eps fuit iudex delegatus impetrat⁹ à Papa per dictũ R. cõtra dictos tres milites laicos. Sed hoc nõ patet ex antiqua vñ dicebat Hoſt. ꝙ Treceñ Eṗs cognouerat vt ordinarius generalis militũ, ſcdm cõſuetudinẽ Gallicanam, ſcdm quam in qualibet cã corã eccleſiaſtico iudice laicus trahi poteſt ſed ipſi milites exceperunt. ꝙ quæſtio feudalis erat, & ꝙ tenebãt poſſeſſionẽ illã in feudũ à dño de cãpis, licet eſſent aliàs homines eccleſię. Et quia exceptio nõ admittebatur fuit appellatũ ad Papã, & Papa ad inſtãtiã militũ cõmiſit cauſam, & ſic non fuit cõmiſſa ad petitionẽ ipſius R. vt dicit glo. vel aliàs dicit Hoſti. ꝙ licet nõ fuerit appellatũ: quia tamẽ Eṗs forſan excõicauit milites reſpondere nolẽtes, cũ queri potuerũt de iniuſta excõicatione. de offi. dele. cũ cõtingat. & hunc intellectũ videtur ſequi Io. de Ligni. Sed iſte intellectus literę aduerſatur, quę nõ dicit iſtos milites eſſe homines eccleſiæ Treceñ, ſed potius alteri⁹ eccleſię, cuius Epo dirigitur hæc epiſtola, & ideò cõtra notabile opponitur vt in glo. j. Quia Papa per ſuas literas, nõ debet occupare iuriſdictionẽ tẽporalẽ. s̃. ti. j. c. nouit. Collect. remittit ad notata in Spec. de cõpe. iudi. adi. § j. ver pone. & per Hoſti. in ſumma. e. ti. § ij. vbi notatur. ꝙ hodie indiſtinctè cõcedit circa literas, cõtra laicos, & per Archid lxxxix di. iudicatũ. vbi notat ꝙ indiſtinctè clerico, & laico cõceditur. pro quo facit. s̃. de off. del. cũ R. vbi de hoc iuxta cõſuetudinẽ Frãciæ. de qua ĩ. c. proximo. vbi de hoc dixi. Dicit tñ Colle. ꝙ veritas eſt, ꝙ laico nõ conceditur reſcriptũ, niſi contra clericũ, & non contra laicũ, niſi diceret ſe cruce ſignatũ, vel pauperẽ orphanũ, & propter hoc impediri ſuũ votũ: aut ſuper alio eccleſiaſtico, quanq̃ Archid. in d. c. iudicatũ. dicat ꝙ imo curia cõcedit reſcriptum laico, & ꝙ ſic Papa Clemens iiij. ſeruabat Sed certè hoc põt eſſe cõtra decretalẽ. s̃. proximã, & ideò ſto quãtum ad hoc cũ Collecta. ¶ Sed reſpondeo aliter ad oppoſitionẽ & dico, ꝙ hic Papa per reſcriptũ vltimũ directũ Epo, cuius milites homines erant, iuriſdictionẽ tẽporalem non occupauit, ſed eccleſiaſticã, licet non ſpiritualẽ, ſed tẽporalem, & feudalẽ pertinentẽ, videlicet de iure cõi feudorum ad Eṗm, cui ſcribebat tanq̃ ad dominũ ſuperiorẽ feudi. iuxta ea quæ ego ſcripſi in notabili pręcedẽti. vnde dico ꝙ reſcriptũ iſtud non nouę iuriſdictionis trãſfuſionẽ, ſed ſolũ ſuperordinaria iuriſdictione quãdam admonitionẽ cõtinebat, cum admixtione mãdati, vt. s̃. de offi. ordi. c. licet. Solutio ꝙ impedimẽtũ de reſcripto dño Treceñ Epo, & proceſſu habito per illud iſtud vltimũ tacitè amonere videtur, vt tollit aliàs tollat circuitũ & intricationẽ, vt parcat partiũ laboribus, & expenſis. & ad primũ reſcriptum Treceñ Epo. directũ reſpondeo, ꝙ illud fuit ſubreptitiũ, aliàs ſubrepticiè & male impetratum, ſeu obtẽtum. & ideò fuit aduerſus illud legitimè exceptũ, & per vltimũ reſcriptũ admiſſa dicta exceptio, & dictũ primum reſcriptũ, tanq̃ ſubrepticiũ reuocatũ. & fortè fuit aliqua tam in eo expreſſa, vel de cõſuetudine patriæ, vel alia propter quam à curia emanauit.

3 ¶ TERTIO nota ibi. *inhibuit*, † ꝙ ſicut Eṗs poteſt præcipere clerico ſuo in virtute obedientiæ, ſic dominus vaſſallo ſub debito fidelitatis quo ad ea quæ ſpectãt ad feudũ. ſimile. ĩ. c. ex tenore. iuratur enĩ fidelitas, ꝙ patet. ĩ. de iureiu. veritatis. & c. ego enĩ. Quod tñ nõ ſemper fit, de obedientia, de maiõ. & obe. legabatur. Hoſti. & licet hæc inhibitio poſſit eſſe iuſta in caſu, tñ ſæpiſſimè domini tẽporales trahunt huiuſmodi inhibitionẽ ad illicitos caſus. Inhibentes eorũ ſubditis, ne recurrant ad forũ eccleſiæ, etiã in caſibus permiſſis à iure, vel a cõſuetudine generali. vt. ĩ. de immu. eccle. quia nulli. & c. qñ. & c. capit. eos qui li. vj. &c. ¶ Supple gloſas. In glo. j. ibi. *clerici*, & ideò deſiderabat iudiciũ Epi, Alanus. Sed non placet, quia diuinatio eſt, vt dixi. s̃. in glo. quo ad feudum in fi. Alanus intellexit ꝙ ipſi erant milites eccleſiæ, mediante iſto domino, qui erat vaſſallus eccleſiæ. & idẽ Vin. & Tancre. & hoc placet. Sed quæ eſſet illa eccleſia? quæſtio eſt, de qua dixi s̃. in glo. vltima ibi. *apud delegatum*, coram quo partes etiã volentes inuito domino litigare non poſſunt. Item pars declinans nõ tenetur ſatiſdare, de redeundo ad delegatũ domino negligente. vt in Speculo de cõpe. iudi. adi. § j. ſub ver. oino.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Dominus feudi eccleſiaſticus, vel ſecularis cauſam feudalem cognoſcit.*
2 *Capitulum licet ſuccedat generaliter in epiſcopali iuriſdictione, non tamen in re feudali.*
3 *Defenſio iuris naturalis eſt, & ab omnibus eſt permiſſa.*
4 *Clericus ratione feudi forum mutat tametſi quidã contrariũ teneant.*
5 *Verbum ſimpliciter poſitũ debet recipi pro illo ſignificato de quo per prius prædicabatur.*
6 *Generi regulariter per ſpeciem derogatur.*
7 *Eccleſia ſi non ſeruet modum, donatio redditur nulla.*
7 *Qui aufert poſſeſſionem, aufert & proprietatem.*

¶ *CAP. VII*

1 VErum quoniam. Caſus † dñs feudi eccleſiaſticus, vel ſecularis cauſam feudalem cognoſcit, aliàs de cauſa feudali.

¶ Expone literã. *feudali*, hic iacet magna glo. Inno quã expediã infra. *præpoſiturs*, qui erat officalis, & cathedralis eccleſię vaſſalus. s̃. de æta. & quali. c. j. non clericus ſcdm Gofr. & Hoſti. quos ſequitur Archi. ĩ. de cleri. coniug. c. vnico. *cognoſcatur*. qõ feudalis. an ſit feudũ eccleſiæ, vel imperiale, in qua actor ſequitur forum rei, aliàs ſequerentur, vel eligerentur arbitri. Nouella. *pertineant*. & ſi præpoſitus hoc recognoſcit Hoſt j. ſi fuerit feudũ eccleſię Inno. *Alioquin*, j. ſi non ab Epo, ſed ab imperatore aſſeruit ſe tenere. Hoſti.

¶ PRIMO opponitur quia imo videtur ꝙ capitulũ ſede vacante, debuerit de cauſa iſta cognoſcere, quia capitulũ ſuccedit in iuriſdictiõe Epi ſede vacãte vt. s̃. de maio. & obedi. c. cũ olim. Super quo vide quòd hic notatur in glo. j. & ad

2 opp. † dic ꝙ licet capitulũ ſuccedat generaliter in Epali iuriſdictione, non tñ ſuccedit in feudali, ne Eṗs cõpellatur habere vaſſallũ quẽ habere nollet. ſicut nec in beneficiorũ collatione ĩ. ne ſede vacante. capitu. illa. Hoſti. ſuper quo vide ibi notata Noue. ſuper verbo in iure. Nam cognoſcere de feudis, & beneficia conferre, non eſt propriè epale, vnde multi nõ Epi iſta faciũt, & aliqui Epi neutrũ horũ habent. Putat tñ Nouella ꝙ ſi feudũ eſt cõmune Epo, & capitulo vacãte ſede, capitulũ cognoſceret ar. ne ſe. vacãte. c. vnic. li. vj. Sed dicit Collect. ꝙ nõ loquitur hoc caſu, ad ꝙ vide ſcdm eũ de arbi. c. cũ olim. & facit ꝙ ſcripſi in cle. j. de offi. ordi. in. vj. q. § ſed hic quæratur de caſu valde dubio. verſi. & eſt ſimile per capitulum.

¶ PRIMO quæritur an hoc ꝙ innuit iſta decreta. ſit generaliter verũ, videlicet ꝙ dominus feudi ratiõe eius, habet iuriſdictionẽ ſuper cognitiõe ipſius feudi. Inno. dicit & hic in tro magnã glo. eius ꝙ ſic. Dicit enĩ ꝙ quilibet dñs quantumcunq; villic⁹, vel etiã ruſtic⁹, ſup rebus feudalib⁹ iuriſdictionẽ habet. per l. frederici, vt notatur. s̃. ti. j. cæterũ. Iuxta hoc quæritur nũquid poterit ſuas ſententias exequi reſpõdet Inno. dicens quòd item videtur mihi ꝙ quilibet dñs feudi ſit iudex ordinarius, ꝙ ſuas ſentẽtias exequatur, & etiã laicus dñs feudi cõtra clericos, vaſſallos, nec incidit in excõicationẽ, ſi eos reſiſtẽtes repellat ar. ĩ. de reſti. ſpo. c. cũ olim. dicit tñ Nouel. quòd iſtud dictũ Inno. cõiter non approbatur: quia in perſonã clerici iuriſdictionẽ nõ habet priuatus, vel ruſticus, licet habeat iuriſdictionẽ in cauſis feudalibus, & ideò ſine pœna excõmunicationis, non poteſt manus mittere in perſonã clerici, contra regulã canonis ſi quis ſuadẽte. & idem ſcripſi poſt Laud. in cle. j. de offi. ordi. in. j. q. ver. item dicit, idẽ eſſe cõtra gl. Et dicit dñs Marti. quòd pro hoc facit capitulũ ſi quis ſuadẽte, nõ interpretatur per leges feudorum, ſed ſolum per alios canones, & dicit quòd ſic tenebatur cõmuniter per omnes lectores, quos audiuit. verũ tamen ipſe domin⁹ Martinus credit cõtrariũ, præſertim ſi clericus in poſſeſſione nõ eſſet. quia tũc non faceret iudex ſecularis niſi reſiſtere, & violẽtiã repellere, ſicut faceret in qualibet alia defenſione rei, quã poſſideret. per dictũ. c. cum olim quia ſi vltra non excedat, nec inuadit, nec

dolũ cõmittit, & sic nõ habet locũ. c. si quis suadẽte. licet fatea
tur hoc nõ esse securũ. Sed licet hoc dictũ Martini sit bene ve
rũ in se, tamẽ nõ credo ꝙ Inn. dictũ suũ intellexerit ita strictè
nec etiam ꝙ doctores eũ impugnãtes, ad casum quem ponit
dominus Martinus se referant, nec etiã ꝙ hunc casum nega-
rent. Distingue ergo, quia aut agente clerico contra laicũ pos
sessionẽ feudi corã domino, tulit dominus feudi seoteotiã ab
solutoriã. & tũc habet locũ dictũ domini Mar. & in hoc salua
bitur dictum Inno. quia tunc dominus feudi exequetur sen-
tentiã suã absolutoriã, defendẽdo laicũ in possessiõe feudi cõ
tra clericũ resistẽtem sententię, & possessiõi prædictę. dũmo-
do tutellã propriæ defensionis ooo excedat. ar. in cle. vnic. in
3 fine de homici. & . C. vnde vi. l. j. & quia † defensio iuris natu
ralis est, & de omnib⁹ est permissa, vt patet in eo ꝙ legitur &
notatur in cle. vnic. de re iudi. aut tulit sententiã condẽnatoriã
pro laico actore, & contra clericũ possessorem. & tunc non
poterit exequẽdo clerici personã expellẽdo de feudo in eam
iniicere manus, & sic procedit Laud. in dicta cle. & Nouella
hic. Sed nunquid si principatus, aut castelania, vel alia huius-
modi cõcedantur in feudũ, erit idem, vt si de eis agatur inter
aliquos coram domino feudi agendũ. sic respondet Inno. &
dicit ꝙ sic. Sed pone ꝙ coram vassallo comitat⁹ clerico inter
subditos ipsius vassalli, comitatus eiusdẽ agitur, & appellan-
dum est. Queritur quis appellabitur, an Papa, vel feudi domi
nus, puta Comes. respondet Inno. ꝙ dominus feudi est appel
landus, & non Papa. s. de maio. & obe. solitæ. Quod dic secũ
dum Hosti. vt. j. de appel. Romana § debet. li. vj. Super quo
omnino vide, ꝙ scripsi in dicto. c. cæterũ. s. ti. j. in quæstioni
bus Colle. in. iiij. q.
4 ¶ SECVNDO principaliter quæro, † nũquid ratiõe feu
di clericus mutet forũ, videtur expressum hic ꝙ sic, si iste præ
positus erat clericus. Et videtur placere Inno. dicit enĩ sic, vi-
delicet ꝙ videtur aliquibus ꝙ si de istis feudis agatur inter ali
quas ecclesias in casibus in quibus inter laicos, sub domino
feudi agendũ est etiã inter ecclesias ipsas, vel inter ecclesias, &
laicos, seu etiã inter laicos & ecclesias, coram domino feudi
agetur. quia in fauorẽ dominorũ hæc iurisdictio est eis reser
uata, vnde possũt ad se causas huiusmodi reuocare, etiã inuitis
litigatorib⁹. vt. s. e. c. proximo quodq;. si clerici subditi cle-
ricorũ vassallorũ corã dominis suis clericis vassallis, tñ supe-
riorũ laicorũ dominorũ agant inter se, & appellari cõtingat,
ad dominos laicos appellare debent. Fatetur tñ ꝙ alij contra
riũ tenẽt. verũ. Archi. de cleri. coniuga. c. vnic. in verbo cõdẽ-
nari. notat contrariũ, dicens ꝙ ratione feudi clericus nunquã
mutat forũ, quãuis vt dicit, multi in hoc articulo cõtradicũt,
cuius motiua ibi vide. Et super hoc omnino ibi vide, & hic
præmitte quæ super hoc scripsi. s. ti. proximo qualiter. in ex-
positione super verbo. *trahantur*, vel quod facit ad hoc. Lau.
tñ in cle. j. de vita & hone. clerico. in fi. magnæ glo. videtur te
nere opinionẽ Inno. hic notatã. Marti. de salua dicit ꝙ opi.
Archi. ipse audiuit cõmuniter teneri Tolosæ per omnes le-
ctores, & præsertim per dominos Vabieñ, & mootis maioris
Cardinales, & Bononiæ per Io. de Ligni. & alios, licet fatean-
tur illi ꝙ opinio Inno. de facto seruatur. Credit tñ ipse domi-
nus Mar. opi. Inoo. de iure esse veriorẽ: probat, quia verbum
præpositus in hac decre. designat in dubio dignitatẽ ecclesia-
5 sticã secundũ eũ. probat, † quia verbũ simpliciter positum de
bet recipi pro illo significato de quo per prius prædicatur.
vt insti. de iure. natur. § quotiens. & . ff. si ager vectig. l. j. ad fin.
Sed verbum præpositus primariæ importat dignitatẽ eccle-
siasticã. vt. j. de verbo. sig. c. quãuis. cũ glo. sua. Secundo pro
6 bat sic † quia regulariter generi per speciẽ derogatur. vt. j.
de regu. iu. c. generi li. vj. modo regula generalis est pro cleri
cis, s. ti. j. c. ij. & . c. at si clerici, & . s. e. c. & . ij. Regula verò specia
lis est pro dominis temporalibus habentibus iurisdictionẽ
temporalem, in feudis.
¶ Tertio probat, & fortius secundum se, quia dominus tem-
poralis præest clericis ab ipso temporalitatẽ obtinẽtibus in feu
dũ. vt. s. de maio. & obe. solitę. ¶ Quarto quia appellat̃ in ca
su isto à persona ecclesiastica ad dominũ superiorem tempo
ralem. vt. j. de appe. Romana § debet. libro vj. cũ ibi notatis
per scribentes omnes, & etiã per Archid. super verbo alio iu-
re. igitur superior est dominus temporalis clericis in hac par-
te, & per conseqnẽs sub foro, & iurisdictione ipsius esse põt
cũ oõ appareat ratio diuersitatis inter ista. & c. ¶ Quinto pro
bat, quia hoc canetur lege imperiali quę non est correcta per
Canones, igit̃ standũ est illi. ar. j. de no. oper. nũ. c. j. ¶ Sexto
quia hic interpræratur consuetudo generalis. igitur huic opi
nioni standũ est. ar. s. de cõsuetudine cũ dilectus. ¶ Septimo
probat, qa tex. iuris canonici indistinctè loquũt. dicẽdo iuris-
dictionẽ stare, aliàs & melius spectare ad dominũ feudi. Igitur
etiã de clericis intelligenda sunt. ff. de off. præsi. l. iij. & de lega.
præstã. l. j. § generaliter. ¶ Octauo probat, qa ecclesia hoc sciẽ
ter admittit, tollerat, atq; sustinet. vt notat Inn. j. e. ex parte. B.
¶ Nono probat, quia reperio in canõe expressum, quod do
minus temporalis præcipit personis ecclesiasticis, quæ tenent
feudum ab eo, & obedire tenentur. xxiij. q. viij. c. si tributũ. &
§ ecce. & . c. seq. & . xviij. di. si Episcopus. Collect. autem hanc
opinionẽ sequẽs. dicit ꝙ licet ea quæ scripsi ĩ expositiõe in ver
bo præpositũ videãtur facere pro opiniõe Archi. tamen illa
opinio est secundũ eum contra omnes doctores alios, quo-
rum sententia probatur. vt dicit in § debet. allegato. dicit etiã
quòd dicere, quòd iste præpositus esset secularis, est diuinare
ad hanc decretal. & idem ootat Gesi. in dicto. cap. vnico. de
cleri. coniug. Nouella hic nihil eligit, sed in dicto. c. vnico di
cit, quòd quicquid dicat Archi. opi. contrariam. Inno. tenẽt
glosatores, & omnes moderni, & illam etiam, dicit tenẽdam,
dũmodo nõ fiat districtio psonalis clerici per dñm feudi, sed
solũ ciuilis cã inter vassallos per eũ audiat̃. & hãc opi. hic sequi
tur Ho. videas opiniones hinc inde. verũ qa habeo examina-
re fundamẽta Arc. in. d. c. vnic. ideò adhuc ibidẽ te remitto.
¶ TERTIO quęritur quid si Baronię prędictæ hoc est
principat⁹, Comitat⁹, Castellania, & alia huiusmodi à prĩcipe
ecclesię cõcedãtur, nõ tñ in feudum, sed simpliciter. nũquid
princeps donator laicus, & temporalis, habebit iurisdictionẽ
in ecclesia ratione huiusmodi donatorum, Inno. videtur vel
le dicere ꝙ non, dicit enĩ sic videlicet, quòd tunc nullomodo
teneret̃ donatori. Plus dicit quòd nec etiã de alijs muneribus
quæ prius subibu Barooia donata subaudi tenebitur donatis
ecclesia laico Baroniæ donatori. allegat. j. de donat. cum dile
cti. & pro hoc. j. de censi. c. j. Allegat etiã Collect. de de dona
ti. c. pastoralis. Donator enim donando simpliciter omnia
iura ipsum tãgentia confessisse, & remisisse videtur. licet secũ
dum Nartinum de salua iura concernẽtia personam superio
ris sui, vel cuiuslibet alterius non videatur aliquo modo re-
misisse, prout nec posset. Subdit tamen Inno. quòd si in dona
tiõe Baronię donator aliqua munera retinuit, illa pręstabũ-
tur dũmodo sint honesta. vt notat̃. j. de immu. eccle. c. nõ eo
minus. & prædicta menti cõmẽda perpepetuò: quia valde fa-
ciũt pro ecclesijs, & cõtra dominos tẽporales, videlicet ꝙ si di
cit Rex. ecclesia sita est in Regno meo cũ tota tẽporalitate ip
sius, & dotata in totũ à progenitorib⁹ & prædecessorib⁹ meis
igitur à me ipsa tenet suã tẽporalitatẽ in feudũ, aut tenet̃ mihi
ratione illius Eṕs fidelitatis iuramẽtũ præstare. quia munera
siue onera, huiusmodi in primeua donatiõe, seu dotatiõe nõ
intelligũtur in dubio fuisse cõprehẽsa. vt patet ex dictis, & pro
batur in dicto § debet. ꝙ allegaui semel cuidã prælato Britan
nię contra ducẽ suũ, sed de facto nõ profuit.
¶ QVARTO quæritur, pone Baroniæ vel alia bona dã-
tur ecclesiæ sub cõditione, vel eorum tenore, quod si ecclesia
nõ subierit onera ĩposita, liceat laico sua auctoritate capere, &
posteà ecclesia non subit onera, quęritur nũquid licebit laico
donata per eũ capere auctoritate ꝓpria, videtur ꝙ sic. ar. j. de
cõdi. appo. cap. verum. & . C. de pigno. l. verum. & . C. de pig
no. l. uj. & . C. de pig. actio. l. pignoris cã. & . ff. de pign. actio.
l. qui ratiario. & hoc idẽ tenẽt. sed dicit Inno. nos credim⁹ cõ
trariũ, & maxime eadẽ ratiõe, qa cũ dominiũ istarũ rerũ eccle
się sit quesitũ, sanctũ sanctorũ est domino, & ideò p nullũ ca
pi potest

pi põt niſi authoritate iudicis eccleſiaſtici, q̃a ſacrilegiũ in his
cõmittit.xij.quæſt.ij.nulli liceat.& notatur.ĩ. eo.c.proximo.
Dicit tamen Inno.ꝙ ſic non eſt in rebus feudalibus, quia earũ
dominium non eſt ſanctũ ſanctorum dño:cum illud rema-
neat penes dominũ feudi,licet fructus,& alia vtilitas ſit vaſſal
li.ad ꝙ faciunt.x.q.j.c.ij.&.c.ſeq. Subdit Inno.ꝙ videtur ex-
præmiſsis ꝙ poſtquã fructus rei feudalis ſint percepti, domi-
nus in eis nihil poſsit, cum iam ſint ſancta ſanctorũ dño. Ho.
tamen in prima q̃ne dicit,ꝙ videtur quòd primi melius ſen
tiant,& ꝙ pro ipſis eſt caſus expreſſus .ĩ. de dona. cũ dilecti.
allegato. Sed mirarer ſi caſus eſſet ita expreſſus,ꝙ Innocẽ. qui
eſt lucerna iuris,& illũ ſuperius allegauit cõtra eum ſic expreſ
sè dixiſſet. Vnde Paulus has opiniões cupiens concordare,ſic
diſtinxit:interim res donatur ſic,ꝙ in eius translatione muta
tur eius forma,& tunc eſt locus opinioni Hoſti. xv.quęſt.vj.
cum quærimus.aut nõ,& tunc ſecus. Dicũt alij opinionẽ Ho
ſtien.procedere,cum ſimpliciter apponitur conditio, de qua
hic loquitur Inno. Sed opinio Inno.procederet cãu quo vl-
7 tra adiectum eſſet, videlicet † ꝙ eccleſia nõ ſeruaret modum,
donatio redderetur nulla.Collecta.etiam non reputãs veriſi
mile ꝙ tantus hõ q̃nẽ determinet contra caſũ capituli maxi
mè ita clari,& cui concordat.c.verũ. de condi. appoſi. Fina-
liter putat Inno.intellexiſſe de re quę conſecranda datur ec-
cleſię,vel in dotem, vel ſimilibus,q̃ ad prophanos vſus redige
re non licet,vt.x.q.j.ſic quidẽ. cum ſua materia Mar.de ſalua
remittit ad dicenda in dicto.c.verũ. Lignianus intellexit di-
ctum Inno.de re donata poſt donationẽ conſecrata,& dicit
ꝙ verba Inn.hoc ſonãt.Cum dicit ſanctũ ſanctorũ dño. &c.
Dicã in.d.c.verũ. q̃a ſcd̃m veritatem magis propriè ibi cadit.
¶ QVINTO quæritur,ecce patet ex dictis,ꝙ contra cleri
cum põt agi ciuiliter, & corã domino, & coram paribus ad
amiſsionem feudi.ſecundũ Inno.nunquid ergo ad hoc idem
poteſt agi cõtra clericũ coram dño feudi criminaliter, dicit
Inno.ꝙ non, nec etiã ſimiliter propter crimẽ,ſed ꝙ remitten-
da eſt cognitio ad pręlatum ſuſietiã ſi feudũ eſt paternum. Ad
hoc de cleri.coniuga.c.vnico.lib.vj .Si antẽ nõ eſſet paternũ,
ſeu patrimoniale ſed eccleſiæ, tunc conſtat ꝙ eccleſia non eſt
priuanda feudo,pro delicto perſonæ.xvj.q.vj.ſi epm. quãuis
eo viuẽte ipſum amittat,ſed eo mortuo ad eccleſiã reuertitur
vt in lib.ſeudorũ,de capi.corrar.reg.c. ſi clericus. veluti epiſ-
copus.Hoſtien.Subdit Inno.ꝙ ſi clericus fuerit condemna-
natus per prælatũ ſuũ,de proditiõe,vel alio crimine, propter
quod amittere debeat feudũ,tunc dñs aufferret feudum pro
velle ſuo,& ſi fuerit abſolutus, tunc vlterius dñs non poterit
ei ꝓpter crimẽ aufferre feudũ.De crimine eñi clericorũ,nec di
rectè nec indirectè poterit laicus cognoſcere,ſicut nec de legi
timitate.ar.ĩ.ti.j.at ſi clerici.&.ĩ.de ordi.cogni.tuã.& qui ſi.
ſunt legi.lator.&.ĩ.c.poſtulaſti. Nec ob.ſi dicas ꝙ cõtra cleri
cũ ꝓductũ in teſtẽ corã laico, obijcit̃ crimẽ, vt a teſtimonio
repellat̃.ĩ.de teſt.c.teſtimoniũ. q̃a non propriè obiicit̃ crimẽ
clerico, vel cõtra clericũ,ſed cõtra laicũ, qui eũ produxit, &
q̃a ipſe ex eius repulſiõe pœnã patiet̃,& non clericus. q̃a eius
teſtimonio nõ credit̃,ſecundũ Inn. Sed cõtra q̃a ſi teſtis in ſe
rendo teſtiõnio aures iudicis offenderit,per eũ puniri debet.
C.de iudi.l.nullũ. Solutio ſecundũ Hoſti.dicendũ eſt,ꝙ.l.illa
clericos teſtificãtes corã laico non aſtringit,& etiã ſcd̃m eum
in hac materia videt̃ dicendũ,ꝙ ſi corã laico crimẽ opponit̃
clerico, vt à teſtimonio reppellatur, huius cognitio ſit diœ-
ceſano remittẽda argu.ĩ. eod.nullus.& de ord.cog.tuã.&.ĩ.
de ſoln.c.fin. Sed in cõtrarium facit ꝙ notat Ber.in.c.teſtimo
nium.allegato.in ſi.& ꝙ habetur de iureiur.c.licet.lib.vj. vbi
Io. An. videt̃ velle ſtare cum Inn. videlicet ꝙ de hac exceptio
ne hoc caſu cognoſcat iudex laicus,& videtur placere Collec.
Quia in tali cauſæ cognitiõe nõ habet vocari clericus, nec ſoi
præſentiam exhibere, nec propter hoc punitur. & hoc ſatis
placet.&c.ſequitur.
¶ SEXTO quæritur, ibi, *ſi ad eccleſiaſticam iuriſdictionem*,
nunquid epiſcopi negligentis negligentiam ſuppleret ſecula
ris.&c.vt in glo.ſi. Tancredus, Vincentius,& Hoſtien. viden
tur velle,ꝙ ſic in feudalibus.nec.ĩ.titu.j.qualiter.in fin. Quia
intelligitur in actionibus perſonalibus,non de feudalibus, ſi-
cut de re ſpirituali cõpromitti nõ põt in laicũ: ſed bene de re
mere tẽporali.de arbi.cõtingit.&.c.expoſita,& ſecũdum hoc
ſi.glo. vltime Ber.quæ videtur ſapere cõtrarium,põt intelligi
de iure cõi,& prima pars eius de iure ſpeciali. vt dicto.§.de-
bet.ſecundũ Nouel. Hoc tamẽ nõ credit Collect.eſſe verũ,ni-
ſi eſſet feudũ quod ab Epiſcopo teneretur,& per Epiſcopum
ab Imperatore, vel alio ſuperiore alto.vt apparet ex ijs quę no
tantur in dicto.§.debet. Henricus diſtinguit. quia aut loqui-
mur in actionibus perſonalibus,& in ijs non ſupplet iudex ſe-
cularis defectũ,vel negligentiã iudicis eccleſiaſtici.vt.c. quali
ter.in ſi.ſecundũ Hoſti.& in Sum.e.ti.§ j.ver.ſed nunquid iu-
dex ſecularis. Aut in realibus nõ feudalibus,& adhuc idẽ per
dictum.c.qualiter. Quia loquitur indiſtinctè.ar.ff. de publi.
de pręcio.& infra de priuile.quia circa. Itẽ per verbũ conque
rẽtibus.& verbũ trahũtur,quæ poſſent referri ad cauſas reales
ſicut ad tẽporales. Pro primo.ĩ.c.conqueſtus. Pro ſecundo de
reſcrip.nonnulli.in principio.&.c.ſtatutũ.li.vj. Pro hoc bene
facit.§.debet.ibi tẽporalem iuriſdictionẽ,&c. Aut in feudali-
bus,& tunc iudex ſecularis poteſt ſupplere defectũ,ſeu negli-
gentiã iudicis eccleſiaſtici vt hic,&.ĩ.c.proximo.ſecundũ Ho.
Et hoc poteſt eſſe verũ ſecundũ Henric.q̃ñ eccleſia tenet rem
de qua agitur in feudũ,à iudice ſeculari.ar.ĩ.c.proximo.alias
fortè ſecus.ar.dicti.§.debet. Nec ob.in auctẽtica vt cleri. apud
propri.Epi.in principio coll.vj.&.xj.q.j.ſi quis cum clerico.
vbi habetur ꝙ iudex ſecularis ſupplet negligentiã,ſeu defectũ
iudicis eccleſiaſtici. Quia illa iura & ſimilia corrigũtur etiam
per.l.frederici.not.ĩ.tit.j.c.clerici.ſecundũ Hoſti.in.c.quali-
ter.& in hoc concordat Iohan.in dicto capi.ſi quis cum cle-
rico. Super quo vide quæ ſcripſi in capitulo qualiter.in quæ-
ſtione, & in expoſitione literæ ſuper verbo prohibemus.ver.
notat autẽ hic Collec.vbi reperies rationes diuerſitatis quare
eccleſiaſticus ſupplet defectum ſecularis, non econtra,notatas
hic per Henricum.&c.ſequitur.
¶ SEPTIMO quæritur,pone ꝙ iſte præpoſitus recogno
ſcit feuda ab eo,qui dominus nõ eſt,verũ pariat præiudicium
eccleſiæ. Dicit Hoſti.ꝙ ſic,quo ad poſſeſsionẽ.ff.de lib.agno.
l.j.§.Iulianus.& de probat.l.etiam.& de carbon.edic.l. quòd
Labeo.&.ĩ.duobus capitulis proximis.nõ tamẽ quo ad pro
prietatem opponit Hoſti.cõtra hoc de.l.j.§.ſi quis.ff.ad carb.
edic.& de.l.nonnulli.C.de proba. Soluit dicens,hic eſſe conſi
derandam,& inquirendã famam loci,ſi forſan dicatur ꝙ ma-
licioſè ſit hęc recognitio.ar.ĩ.de teſt.præterea. Alioquin eſſet
in poteſtate vaſſalli ſubtrahere ſe domino quando vellet, &
forſan hæc quæſtio prius eſſet coram ordinario ventilanda.
ar.ff.de libe.cau.l.liberis.§.ſi q̃s ex ſeruitute.&.C.de libe. cau.
l.non ideò.&.l.nec ſi volens.&.l.nec omiſſa.&.l. principali-
ter.&.l. eam quæ.&.l.non idcirco.j.&.ij.&.ff.de libe. agnoſ.
l.ſi quis à liberis.per totam legem. In aliquibus tamen religio
nibus ſtatur ſoli confeſsioni prædictę quo ad poſſeſsionem,
vt dixi in principio quęſtiõis. Sed quod cõtinet ſolutio non
8 minus ęquum q̃ iuſtũ eſt. Nã & † qui aufferet poſſeſsionem,
auffert & ꝓprietatẽ. vt.C.de rei vẽdi.l.ſi.&.ff.de rei ven.is qui
deſtinauit.&.ĩ.de reſti ſpo.c.ſepe.ſcd̃m Hoſt. Et pro hoc op
timè faciũt ea quę ſcripſi in cõſilijs meis, cõſilio .xxxvij.poſt
vij.dubiũ.§.expeditis q̃onibus. ver.tñ quia ſi eccleſia. Quod
cõſiliũ volens repetere ad decorẽ, & ampliationẽ ſinę repeti-
tionis adijcere poſſet.&c.ſequit̃. Supple gl. In gl.j.ibi: *illa quæ
ſtione.* quia erant de mẽſa epiſcopali. In glo ij.in ſi. vel ſi alias
ante confirmationem haberet adminiſtrationem. pone exẽ-
plum.ĩ.de elect.nihil eſt ſecundum Goffre.Inno.& Hoſtiẽ.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Maleſictores eccleſiarum in vtroque foro conueniri poſſunt.*
2 *Clericus quemadmodũ & vidua poteſt coram eccleſiaſtico iudice age-
re poſſeſſorio, non obſtante exceptione fori.*
3 *Res clericorum eodem gaudent priuilegio quo res eccleſiaſticæ.*
4 *Rapina cauſa eſt ſortiendi iudicium ſiue forum, & inducit condem-
nationem.*

5 *Subreptio in beneficialibus reddit literas & gratias nullas.*
9 *Multa per cõsequẽtiã veniũt quæ directe & principaliter nõ venirent.*
7 *Causæ declinatoriæ primum sunt proponendæ, quibus de competentia & incompetentia iudicis agitur.*
8 *A iure cõmuni non receditur, nisi in quantum reperitur in speciali iure expressum.*
9 *Occupator rei ecclesiasticæ excommunicationi subiacet.*
10 *Ecclesia personis miserabilibus æquiparatur iure.*
11 *Malefactores sacrilegi mansores dicuntur.*
12 *Priuilegium ecclesiæ extenditur ad cognitionem omnium peccatorũ.*
13 *Quæ crimina mere ecclesiastica dicuntur.*
14 *Seculares possunt, debent, ac tenentur seruare legem canonicam & secundum eam iudicare.*
15 *Qua ratione ecclesiastica crimina cognoscantur.*
16 *Quilibet recte iudicat de his quæ nouit.*

¶ CAP. VII.

1 CVm sit generale. Casus † Malefactores ecclesiarum in vroq; foro cõueniri possunt. lũge omnino ad istã decretalẽ. c. conquestus. ĩ. e. utu. ꝙ addit ad. c. istud. casum pulchrũ vt ibi dixi in expositione literæ, super verbo *esse dignoscitur*, vers. ex quo infamis. Et ibi etiam vide quid est sacrilegiũ, & vnde dicit, & an sacrilegi sint excõicati, vel excõmnuicãdi, in expositione alias oppositione. Et primo ponit regulã. secundo casum exceptũ ibi, *verum quia*, & triplicẽ ipsius causam. prima est negligentia iudicũ seculariũ, Secũda fauor ecclesiarũ. Tertia qualitas criminis, qa sacrilegiũ. & hoc de isto principio. ¶ Expone literam, *fuerĩt*, etiã vbi de libertate, vel fuga serui quærit. de quo vide. s. de seruis nũ ordinã. c. ij. super glo. ij, in fine, Nouel. *fauorem*, in antiqua erat iam per cõsuetudinẽ fauore. & c. *inclinerint*, plurimiq; eñ expeditius hoc per secularẽ iudicẽ cõsequũtur, & est similis electio in prohemio. ff. orũ. §. pe. ver. in Berithensiũ autẽ ciuitate. & lib. feudorũ de scholaribus. & eorum priuilegijs habita ad fin. Ho. *iudice*, ecclesiastico, vel ciuili Pe. ¶ Nota ibi, *rectorẽ*, ꝙ datur electio rectori. vt. s. e. clericus. Secũdo nota ꝙ hęc decretalis ponit ius speciale ob cãm spãlem, videlicet ob fauorem ecclesiæ introductũ, & per cõsequẽs extra causam, & casum extẽdi non debet. ff. de legi. l. ius singulare. vij. q. j. c. petisti. Ex quo infert Pet. ꝙ cum loquatur in malefactoribus ecclesiarũ, & raptoribus rerũ ecclesiasticarũ tantum, non habet locũ dum rapiuntur bona clerici nec tunc rapiens inuitus poterit corã ecclesiastico iudice conueniri. Fatetur tamen ꝙ de cõsuetudine seruatur contrarium huius cõsue-
2 tudinis. Põt esse rõ scdm Abbatẽ, † quia si vidua põt corã ecclesiastico iudice agere possessorio non obstante exceptione fori. ergo & clericus hoc poterit & AEgi. hoc tenet illa rõne: qa bona clericorũ. ĩ. de vi. & ho. cle. c. fi. & . l. ij. C. de epis. & cle-
3 ri. vñ gl. xvj. q. j. c. simili in glo. j. tenet † ꝙ res clericorũ eodẽ gaudẽt priuilegio, quo res ecclesiastice, & ꝙ ęquè cõmittitur sacrilegiũ in rebus clericorũ sicut in rebus ecclesię. & ibi iura pro hoc allegãtur. De quo notatur per Collect. in dicto. c. fi. de vi. & ho. clerico. verum est tñ quòd Hugo. tenet cõtrariũ, vt ibi recitat Archidi. & ibi reperies etiã iura pro hac parte. Collecta. hic recitat opiniones, & nũ eligit. Mar. de salua credit ꝙ idẽ sit de rebus clericorũ sicut de arbitris ecclesię, quia nõ credit ꝙ hoc capitulũ inducat ius nouũ: qa quod hic dicitur iã erat prius inductũ per alia iura, ꝙ fateor satis. Dico tamen ꝙ ius istud est spãle, vt ꝓbat textus: quia postq̃ põt cognosci, & puniri per secularẽ iudicẽ in subdito ꝓprio bñ est spãle ꝙ reus actoris forũ in hoc sequi teneat, vt hic probatur. Attẽde tñ, quia. c. cõquestus. ĩ. e. de hoc disponẽs multò latiꝰ est, vt ibi dixi in verbo esse dignoscit. & qualiter priuilegium clericorũ transeat ad liberos, & coniuges eorundẽ. vide per Cyn. in dicta. l. ij. in. j. q. Tertio nota secundũ Inno. raptores rerum ecclesię esse sacrilegos sic. xviij. quęst. viij. c. iij. & . c. si ait. & in multis alijs capitulis eiusdem quęstionis, & idcirco pertinet ad iudicium ecclesię xij. quęst. ij. nulli liceat. & . c. prędia. & . c. de laicis. Et hoc de notabilibus.

¶ PRIMO quæritur, circa materiam tertij notabilis quid in dubio, vt puta si cõuentus per rectorem ecclesiæ coram ecclesiastico iudicẽ tanquam rei ecclesiasticæ raptor negat rapinam. nũquid tunc cognoscet ecclesia? Et hic subintro glo. magnam Inno. & aduerte quia glo. ista ponit tres conclusiones principales notabilissimas, quæ cõtinuo allegantur. quarum prima, & vltima valde dubiæ sunt. & secũda conclusio satis certa est saltem mihi. Ecce ergo ad nostrã quæstionẽ respondendo, dicit Inno. ꝙ sic & ista sit conclusio prima valde dubia, saltem mihi per. c. in canonibus. xvj. q. j. & . c. si quis ex potentibus. xxiiij. q. iij. vbi etiã dicitur ꝙ non solum de rapina, sed etiam de qualibet oppressione, & nõ solum clericorum, sed etiam omniũ pauperũ cognoscet. Plus dicit Inno. ꝙ imo etiam cognoscet ecclesiasticus iudex, si de fraude habita in cõtractu ecclesiæ agatur, imo etiam cognoscet secundũ eum, si sine fraude contractus nullus dicat. xij. q. ij. apostolicos. imo quocunque modo de re ecclesiastica agatur, cognoscet ecclesia, secundũ eum. vt. xij. q. ij. quicunque militum. Verũ Inno. prædicta modificare intendens, ponit vnũ notabilissimũ dictum, quod semper allegari consueuit. Et ista sit secunda conclusio huius glo. Inno. satis certa mihi. Dicens sic, oportet tamen ꝙ semper in petitione mentionẽ faciat de oppressiõe, vel fraude, vel minus legitimo contractu, & ꝙ super eã illa fundet petitionẽ suam, & si pars aduersa neget, nihilominus procedet in causa principali, & si nõ probauerit fraudem, & illicitum contractũ absoluetur reus ex causa illa: sed iterũ poterit agere ex alia. ff. de excep. rei iudi. l. & an eadem. §. actiones. Si autem velit aliquid proponere in libello quod non pertineat ad fraudem, vel impresionem, seu ad hoc ꝙ minus licitus sit contractus: puta quia non fuit præsentia aliquorũ canonicorum, nunquam audietur, nisi corã ordinario rei, vt iudice, vt. s. c. si clericus laicum. secundum eũ. Subdit tñ ꝙ quidam, & non malè dicunt, ꝙ etiam si dicatur contractus aliquis cõtractus alias tenere, sed petat ecclesia restitutionem agetur coram ecclesiastico iudice, & idem si dicat alicuius canonici nõ interuenisse consensum, ar. prædictorũ capitulorũ. Et ista est tertia conclusio huius glo. continens tria principalia capita. scilicet de fraude, nullitate, & restitutione, quæ valde dubia est saltem mihi, & . c. si clericus laicũ. secundum eum contradicit. Quia loquitur vbi agitur rei vendicatione. vel depositi vel consimilibus, in quibus nullo speciali iure iuuatur ecclesia. de talibus enim bene cognoscet iudex secularis secundum Inno. cui concordat etiam Hostiẽ. In primis dicit Martinus de salua, ꝙ de hoc q̃d dicit Inno. in principio, videlicet in conclusione prima dictę glosæ, quòd in dubio rapinę negatione non obstante cognoscit ecclesia. Casus est in. c. exceptiõis per emptionæ. de litis contestatione. libro sexto. Quia ista negatio
4 venit in modum perẽptionis ad negotiũ principale. † rapina enim est causa sortiendi iudicium, siue forum, & inducit condemnatiõem. Ideò ne de exceptione peremptoria fiat dilatoria, negatio eius non impedit iudicium Simile notatur secundũ eũ. in. c. exceptiõis. alle. in foro sortito ratiõe contractus, & delicti, qa negatio cõtractꝰ vel delicti ibi initu nõ ĩpedit forũ. vt ibi notaĩ. secundũ eũ. igiĩ sic in ꝓposito. Secus esset secundum eum. si id de quo exciperetur non esset causa condẽnationis faciendæ sed solum sortiendi forum, quia tunc eius negatio impediret processum in principali. Primum tamen intelligit vbi exceptio non reddit rescriptum nullum. Quia si redderetur rescriptum nullum, tunc posset opponi litiscon-
5 testatio, & eam impedire, sicut † subreptio in beneficialibus, quæ reddit literas, & gratiã nullas, vt notatur secundum eum. per Innocen. de rescrip. c. constitutus. & per Compostel. eod. tim. capitulo super literis. & per Bernar. eod. titu. ad audientiam. impedit litis contestationem. vt notat Archidiaconus in dicto. c. exceptionis. in principio. Fatetur tamen ꝙ ipse vidit sepius hãc gl. Inno. reprehẽdi per. c. si quis cõtra. s. e. imo potius per. c. si clericus laicum. prætendentes hanc solum esse fori declinatoriã, & dicentes quandam summariã petitionem super hoc præmittendã. Et hoc videtur Innocen. notasse. ĩ. c.

Romana.

Romana.§.contrahentes.libro ſexto.in negatione contractus
vel delicti,ex quorum medio fundetur ſorum & iuriſdictio.
Et eſt ratio tollens fundamentum Martini de ſalua prima fa-
cie valde probabilis. Quia & ſi non poſsit opponi directè
litis conteſtationẽ,quia hoc reſpectu peremptoria non priui
legiata eſſe dignoſcitur,pôt tamẽ directè opponi ſoro, & iu-
riſdictioni,& per cõſequẽs litis conteſtationi. Multa eñ per
cõſequentiã veniunt,quæ directè,& principaliter nõ venirẽt.
vt.ff.de autho.tut.l.j.conſequens enim eſt,ſi nõ eſt iudex com
petens,ꝙ coram eo nõ poſsit fieri litis conteſtatio.ſ.tit.j.at ſi
7 clerici,&.C.ſi à nõ compe iudi.per totũ.Facit qa † de com-
petentia vel incompetentia iudicis, in principio diſcutiendũ
eſt,& ideò ſori declinatorię ſunt in principio cãe proponen-
dæ.ſit ergo iſta conſequẽtia,ꝙ & ſi non vt litiſcõteſtatiõis ex-
cluſoria ſaltem vt ſori declinatoria in principio admittaĩ,&
de ea ſummariè cognoſcatur.Si eñ aliquis vult in iudicio ad
mitti vt talis,nec alias admitti poſsit, & negetur eſſe talis, de
hoc in principio ſummariè cognoſcendum eſt.de teſti.veni-
ens.ij.& maximè cum ius commune ſibi reſiſtit. vt in propo
ſito.quo caſu eſt cã in ſñia exprimenda. ĩ. de re iudi. ſicut &
in citatone.vt notat Inn.de dila.præterea. Et eſt ratio vtrobi
qoe,qa alias niſi de cã huiuſmodi appareret,nec præſumere-
tur bñ lata,nec bene facta ꝓpter iuris communis pſumptionẽ
reſiſtentẽ.modo ſic rectè eſt in propoſito.nam ius cõmune re
ſiſtit iudici eccleſiaſtico.vt in.c.ſi clericus laicum.ſ.e.Et facit
optimè prima ſacie,qa licet dicta cõſtitutio exceptiõis pem-
ptoriæ tollat vnũ impedimentũ videlicet illud,ꝙ litiſcõteſta-
tioni obſtaret ſi ſubeſt tñ aliud ĩpedimendũ ꝙ obſtet ſoro,&
iuriſdictioni:non ꝓpterea illud tollitur.ar.ſ.de fil.presby.c.ij.
ſ.de vſu pa.c.ex tuarũ.ſ.de priuile.paſtoralis.de ſentẽ.excõ
munica.cũ pro cã.ff.de ſer.vrb.præ.l.ſi dñs.Vrget fortiſsimè
id ad ꝙ Mar.nitiĩ reſpõdere de exceptiõe ad lĩas & grãm peri
mente, nam in eo ꝙ perimit grãm, peremptoria eſt: & in eo
ꝙ perimit lĩas, iuriſdictionis excluſiua, per conſequens ſori
declinatoria.& ideò licet vt peremptoria nõ ĩpediat litiſcõte
ſtationẽ,tñ vt iuriſdictiõis excluſiua,& fori declinatoria to-
tum ꝓceſsũ impedit,& excludit.ſic igiĩ in propoſito hæc ex-
ceptio q̃ negat mediũ iuris ſpãlis,per ꝙ pôt ad eccleſiã vel ad
alienũ epm iuriſdictio cõpetere,licet etiã excludat.quãquàm
in ea parte in qua excludit ius agẽtis non poſsit impedire li-
tiſcõteſtationẽ.qa eo reſpectu eſt perẽptoria, tñ in ea parte,
in qua excludit etiã iuriſdictionẽ opponi pôt tanquã decli-
natoria ſori. Et hãc partẽ credo prima ſacie probabiliorẽ.Ex
aminabo tñ hoc in.c.exceptionis.allegato. & tãquã in dicto
§.contrahentes.Et bene etiã facit ad pmiſſa,id ꝙ dicã.ĩ.e.ex
pte.B.ex dictis Collect.§.item quærit. Quod omnino vide,
& etiã id ꝙ tangã.e.c.in notabili primo.&c.ſequitur.Circa ſe
cundã principalẽ concluſionẽ Inno.quæ habet,ꝙ clericus lai
cum ad ſorũ eccleſiæ non pôt trahere,etiã ſuper re eccleſiaſti-
ca,niſi agat ex aliquo iure ſpãli, propter ꝙ debeat ſecundum
canões iuriſdictio ad eccleſiã ponere, nõ multũ inſiſto.Quia
quicqd dixerunt gloſatores antiqui, moderniores, quaſi oẽs
eam reputant ſatis clarã.& patet ex his quæ ſcripſi.ſ.e.ſi cleri
cus laicũ.in oppoſitiõe.Si eñ ius cõmune eſt cõtra eccleſiaſti
cum iudicẽ,& pro ſeculari.vt eſt expreſsũ in.c.ſi clericus lai-
cum.Igitur aduerſus iſtud ius cõmune non debet audiri,vo-
lens iudici ſeculari ſuã iuriſdictionẽ auferre,& illã iudici ec-
cleſiaſtico attribuere,niſi oſtẽdat ſe iuuari ex aliquo iure ſpã-
8 li: † nam à iure cõmuni nõ receditur,niſi in quantũ reperitur
in iure ſpãli expreſſum.C.de app.l.præcipimus.in fin.ĩ.de re
gu.iur.quæ à iure.lib.vj.Non eñ audiri debet q̃ cõtra ius cõ
mune ſuã intẽtionẽ impugnans,& ſui aduerſarij intẽtionẽ fũ
dãs:niſi alleget,& ꝓbet ius aliquod ſpãle.ĩ.de reſti.ſpo ad de
cimas.li.vj.& quicqd alibi ſcriptũ reperias,hoc ſemp teneas
& menti cõmenda.&c.ſequitur.¶ Tertia vero principalis cõ
cluſio Inn. quæ trimẽbris eſt,& habet ꝙ ſiue fraus,ſiue nulli-
tas,ſiue læſio in contractu ex quo facta eſt alienatio rei eccle-
ſiaſticæ allegetur:ex hoc medio ad eius recuperationem
agatur coram eccleſiaſtico iudice,agendum eſt. valde dubius

ſum.nã ſic ſaciliter pôt ſecularis iuriſdictio laicorũ per iu-
dicẽ eccleſiaſticũ occupari, quod non videtur permittendũ
vt.C.de epiſ.& cle.l.repetita.de teſt.l.cõſulta.&.ſ.ti.j.c.nouit
9 & licet dicat.c.quicunq; militum.allegatum,quòd † occupa
tor rei eccleſiaſticæ excõmunicationi ſubiaceat, poſſum intel
ligere de inuaſore ſacrilego,ſecundum iſtam decretalem, vel
de illo de quo conſtat ꝙ eſt occupator iniuſtus,quia aliter ex
communicari non deberet,vt patet in eo quod legitur & no.
ĩ.de ſenten.excommu.c.ſacro.xxiij.q.iiij.de illicita. Nos au-
tem loquimur in caſu dubio ad cuius declarationem tendit
iudicium.ff.de pec.l.quòd debetur.ſic enim cõcedunt omnes
quòd contra notorios occupatores iniuſtos rerum, vel iuriũ
eccleſiaſticorum procedit eccleſia per monitiones,& cenſuras
eccleſiaſticas,ſed ꝙ poſſeſſores quos nõ cõſtat eſſe iniuſtos,ex
ſola fraudis nullitatis, vel reſtitutionis,ſeu læſionis allegatiõe,
in præiudicium iudicis ſecularis,& ſuæ iuriſdictionis,ad iudi
cium eccleſiaſticum trahantur inuiti,ſatis durũ eſt. Et maxi-
mè, quia de fraude, nullitate, ſiue læſione: huiuſmodi con-
tractus cognoſcere non adeò videtur eccleſiaſticum,quin poſ
ſit ad iudicem ſecularẽ in ſuis proprijs ſubditis pertinere.Nec
ob.c.apoſtolicos.quia licet dicat prælatum, ſeu adminiſtra-
torẽ eccleſiæ male alienantem puniri,& alienationem caſſari,
non tñ dicit per quẽ iudicẽ,& licet dicat ꝙ retinẽs alienatum
anathema ſit,nõ tamẽ dicit ꝙ in dubio ad ſorũ eccleſiaſticum
ſit trahẽdus.Et tñ non reperio reiuẽdicationẽ etiã fraude, vel
nullitate allegata, aut reſtitutiõis petitionẽ,ſeu aliã reuocatio
nem iudicialẽ,præterquã dũ rapina allegaretur eſſe priuilegia
ti, vt poſsit de ea cogi corã quos maluerit adminiſtrator ec-
cleſiæ.ſi ergo hæc decre.ſc̃dm Pe.ponit ius nouum,ergo non
eſt ad caſus iſtos extẽdenda,vt dixi in ſcđo notabili.Sed dices
ꝙ quia hæc decre.priuilegiat Eccleſiã latè eſt interpretandum
verbũ malefactores, & trahẽdũ ad quoſlibet illicitos detento
res.Cũ negari nõ poſsit quin malè detinere ſit malè facere.ar.
ff.de cõſti.prin.l.ij.&.ĩ.de don. cũ dilecti.& in auctẽ.de nõ
ali.§.nõ min⁹.coll.ij.ſed nõ videĩ hoc poſſe dici, & primo,qa
iſte eſſet nimis nouus intellectus cõtrarius gloſatorib⁹,qui ex
ponũt malefactorib⁹.i.raptoribus.&c.Secũdo,quia p hoc cor
rigeretur.c.ſi cleric⁹ laicũ.qđ nõ videĩ dicẽdũ.ar.C.de inoffi.
don.l.vnica.&.ĩ.de elec.cũ expediat.li.vj. Et eodẽmodo re-
ſpõdetur ad.c.ſi qs pſby.ĩ.de re.eccl. nõ ali.ſicut reſpõſũ eſt ad
.c.qcũq;militũ.& ad.c.apoſtolicos.alle.pdicta me faciũt alias
me iducũt ad fortiter dubitãdũ,verũ caſus potes primo exclu
dere indubios,prim⁹ eſt de inuaſore, raptore, ſeu violẽto oc-
cupatore, in quo oẽs cõcordãt. Secũdus eſt, ꝙ de quocũque
ſpoliatore,quia ſi vidua,& alia quælibet perſona miſerabilis
ſpoliata,ſuper ſpoliatiõe poſsit ad ſorũ eccleſiæ recurrere,for
tius ipſa eccleſiaſtica.Cũ propter vnum quoddã tale, & illud
magis.ff.de coll.bon.l.dedit dotem.&.C.de epiſcop.& cleri.
auctentica multò magis, & quia eccleſia prius ſibi quàm a-
lijs prouidere debet.C.de ſeruit.& aqua.l.ſi præſes. Et quia
nulla maior ratio quàm quæ pro religione, ſeu pro eccleſia
10 facit.ff.de reli.& ſumpt.fune.l.ſunt perſonę,& quia † eccleſia
perſonis miſerabilibus æquiparatur in iure, vt.C.de ſacroſan.
eccle.l.vltima.

¶ Tertius caſus eſt, dum poſſeſſor propriè poteſt dici male-
factor, licet non inuaſor, nec raptor,nec propriè ſpoliator,
vt quia in poſſeſsionem aquirendo maleficium commiſit,pu
ta metũ,vel aliũ dolũ, ſiue fraudẽ, aut aliã malã fidẽ, vt puta;
quia ſciẽs alienationẽ de iure nõ tenere ꝓpter defectũ poteſta
tis in alienãte aut ꝓpter defectũ cãæ. vel formæ,ſiue ſolẽnitatis
alienatiõis eiuſdẽ vel propter ꝓhibitionẽ iuris, vel hominis,
recepit poſſeſsionem ex tali alienatione,ſciens vel veriſimili-
ter ſcire debens, talem defectum. Aut quia in poſſeſsionem
ipſam retinendo, huiuſmodi maleficium nunc committit,
vt quia vis,metus, vel dolus, per prędeceſsorem ſuum, vel a-
lium in alienatione commiſſus, aut ipſius alienationis defe-
ctus,de quo.ſ.ab eo forſan ignorat⁹ ad eius notitiã puenit.ſic
quòd talis notitia inducit illum malã fidem. His etenim caſi-
bus negari non pôt,quin talis malefactor eccleſię propriè poſ

sit dici:quia non refert de iure canonico, an in acquirendo, vel in retinendo maleficium huiusmodi cõmittitur. vt.ĩ. de de regu.iur.c.po. lessor.li.vj.cũ ibi notatis,& cõcordantijs ibi signatis,& per consequens cum priuilegiata sit ecclesia cõtra malefactores ipsius per istã decretalem,vt eos trahere possit si maluerit ad iudicẽ ecclesiasticũ,in casu.š. proximo priuilegium vendicat sibi locũ.& sic propriè possunt intellegi.c.quicunq; militũ.&.c.apostolicos.&.c.si quis presbyterorũ.& superius allegata.Sed cessantibus prædictis tribus casibus remanet mihi conclusio Inno.valde dubia,quia nõ bene reperio extra dictos tres casus,ecclesiã priuilegiatã in iure quo ad forũ, verum quia conclusio Inno.in sua generalitate longã habuit interpretationẽ,non consulerẽ discedere ab eadem.vt.ff.de legi.l.minime.& alias circa hoc cogitabo,& si occurrat tractabo illud.in.c.si quis presbyterorũ allegato.Et specialiter de læsione,& restitutione petẽda tenet Pau.contra Inn.in clemẽ. super.de in inte.resti. sed videtur in contrarium casus,& pro Inno.š.de in inte.rest.c.j.quia illa decretalis dirigitur episcopo cognoscere an læsa sit ecclesia, vel non, & propter hoc restituenda, videtur ad ecclesiasticũ iudicẽ,& nõ ad laicũ pertinere.cum hoc secundũ canones,& non secundũ leges videatur estimandum:vt notatur per Inno.de Aliena.rei ecclesiasticæ ĩ.de re.ecc.non alie.c.dudum.libro.vj.in princi.magnę.glo. de quo tamen latius scripsi in dicta.cle.vni..in.vi .quęstione. & faciũt pro eo, quod hic notatur de nullitate cõtractus Sed adhuc contra tertium casum oppones,quia hęc decre.non lo-
12 quitur generaliter de omnibus malefactoribus,† sed solũ de malefactoribus sacrilegis,qui dicuntur mansores,vt.ĩ.c.con questus.Sed dicere possum, quòd cum canon in.c.quicunq; militum,malè retinentes mansoribus, & male accipientibus æquiparet,possum quo ad hoc largè dicere sacrilegos nedum violentos mansores,sed etiam malefides occupantes, vel retinentes cum rebus sacris pe maleficiũ abutãtur.ar.dicti.c.quicunq;.super quo vide Nouel.post Arch.de pœnis.c.feli.in.li. vj.super verbo sacrilegos.&c.sequitur.

¶ SECVNDO quærit,qd de his quicũq; criminibus, videlicet vsurarũ,hęresis, Symoniæ, periurij, & adulterij: nunquid etiã cõtra psonas laicorũ cognoscit ecclesia:gl.fi.hoc tãgit, & arguit & ꝙ sic: qa in hoc est priuilegiata eccle.vt de omni pctõ cognoscat. Posteà arguit, & decidit in cõtrariũ, qa hæc decre.in certo crĩe ecclesiã priuilegiat,ergo de alijs,phiberi vr̃ sed aduerte,qa ad veritatẽ credo ꝙ Ber.hoc ar.referre voluerit id ꝙ p prius de his quinq; criminib.tetigerat,qa multũ malè in fi.decideret,vt.ĩ.sed patebit,solũ ad id ꝙ.š.prox.& imediatè tetigerat, de oĩ peccato.&c.Pet.autẽ de bel. ptr.& Cyn. C.de epi.&.cle.authẽ.clericus.tenẽt ꝙ de iure solũ crimen hęresis fidẽ cõcernẽs est ecclesiasticũ,licet vt ibi dicit Cy.ecclesia tõe peccati totã iurisdictionẽ occupauerit. De crimine vsurarũ habes,infra de vsuris.c.cũ tu.&.c.qa in omnib.& per Io. an. c.j.e.ti.li.vj.in & Nouel.sup.verbo animas deuorat.vbi plenè de hoc.& de hoc etiã satis tetegi.š.ti.j.c. dispẽdiosã. in cle.in ix.q.ver.sed nunquid cã vsuraria vbi cũ remissiõibus ibi notatis,latè reperies istã materiã.de crimine hęresis satis habes.ĩ. de hęre.per totũ,& maximè in.c.ad abolendã.& .c. vergentis &.c.vt inquisitionis.li.vj.&.cle.j.e.ti. nec aliqs de hoc dubitat. De crimine verò Symoniæ habes,de Symo.per totũ vt dicit Nouel.Sed non allegat textum spãlem probantem,ꝙ hoc crimen in personam laici sit ecclesiasticũ.de crimine vero periurij,habes.š.de elect.venerabilẽ.ĩ.e.ti.c.fi.li.vj. & remittit Nouel.ad ea quæ ibi notauit super sua vltima glo.de crimine vero adulterij habes,ĩ.de adulte. per totum,& est ecclesiasticũ, maximè cum agitur ad separationem thori.de quo.š.de procura.c.tuę. Gofre. autem dabat regulã dicens, illud esse crimen ecclesiasticũ,quod secũdum leges nõ est crimẽ vsurarũ, & cõcubinatus.ff.de cõcu.l.in cõcubinatu.in fin. vñ dicebat quòd in pdictis criminibus quinq;enumeratis, in gl.laicis corã seculari, & clerici corã ecclesiastico iudice conueniẽt, & ideò in in his criminibus leges pœnas ĩponunt,& spãle dicit quod in casu nostrę decre.propter sacrilegium detur optio.

de crimine verò falsi cõmissi in literis apostolicis nõ videtur secundũ Nouel.ꝙ illud sit ecclesiasticũ.per decre.at falsariorũ. ver.per quã & laici.ĩ.de crimi.fal.&.c.ad audientiã.e.ti. &.c. in memoriã.xix.di.& per id qd not.de purg.cano.nos inter. De alijs vero criminosis,vt sunt prædones,raptores,& inuasores aliorũ locorũ,dicit Hosti.cũ Ber.ꝙ eorũ punitio ad ecclesiasticũ iudicẽ nõ pertinet,licet de facto seruetur cõtrariũ per Papã,& eius legatos,qui in oẽs raptores indistinctè literas cõcedũt.Quod cõsonat secũdum eũ iuri.c. nouit.š.ti.j.&.š. de treu.& pa.c.j &.ĩ.de raptoribus per totum. Collect. autem format hic quæstiones quas pręmittã,& posteà descẽdam ad dicta Lign.& tertio cõcludã.Primo igitur quærit ibi: *malefactores*.Quid si de feudo agatur? & dicit ꝙ idẽ,remittẽs ad collecta sua.š.titu.j.ceterũ.&.š.c.nullus.Secũdo quærit quid de iniuriantibus? & nõ respõdet,sed remittit ad collecta sua.ĩ.de vit.& hone.cleri.c.fi.Tertiò quærit quid de detentoribus illicitis rerũ ecclesiasticarũ,puta p fraudẽ,vel cõtractũ quęcumque illicitũ, & sequẽs Inno.& Hosti.respondet,ꝙ idẽ.Quarto quid de rebus propriis clericorũ,sed dixi.š.in secundo notabili.Quinto quid de fornicatione,seu cõcubinatu? dicit idẽ per regulã Gofre.de qua.š.& notat Hostiẽ.in Sum.e.tit.§ ij. fornicatio enim est peccatũ de sui natura,sicut vsura,nõ sicut homicidiũ.Sexto quid de furto? dicit ꝙ videtur esse de foro Ecclesiæ,cũ sit de sui natura malũ,nisi dicatur ꝙ licet sit malũ in quantũ furtũ,tamẽ ipsum factũ.s.captio rei alienę excusabilis est.Septimo nũquid omne crimẽ est ecclesiasticũ? refert glo.dicere ꝙ sic,quia omne crimẽ est peccatũ,& Arch.esse in hac sentẽtia Remittit tamẽ ad ea quæ infra sequũtur. Octauo nũquid de criminibus ecclesiasticis,sicut est sacrilegiũ,adulterium,& similia cognoscet secularis iudex? & si cognouerit,& imposuerit pœnã cesset pœna canonica? vel ecõtra. Et refert Gofre.dixisse,ꝙ licet lex imponat pœnã in crimine sacrilegij, & pluribus alijs,nõ sequitur quin sint ecclesiastica. Quia hoc fecit lex ad instructionẽ ecclesię, vel secũdum eũ punitur per secularẽ,postquã puniuit ecclesia, & sic fit fori accumulatio, & hoc innuitur secundũ eũ C.de sacro.eccle.l. placet in fine. Sed cõtra opponit de.c.at si clerici.in fi.Refertq; Hosti.dicere,ꝙ in illis criminibus cõueniretur clericus corã ecclesiastico iudice, & laicus corã seculari, excepto sacrilegio, vt hic,& ꝙ propriè crimen ecclesiasticũ dicitur, qd est crimen secundum canones,& nõ secundũ leges, & vbicũque agitur de peccato, vt pœnitẽtia iniungatur,& ꝙ in crimine vsurarũ,& similibus, quæ lex punit iudex secularis cognitionẽ habebit,& pœnam legalẽ infligere poterit.Super quo vide Hosti.in Sum.e.ti.§ ij.ver.itẽ mansores.cũ versibus sequẽtibus Refert etiã Cardi.tenere de pœnis.c.fœlicis.li.vj.ꝙ pœnã impositã per iudicẽ secularẽ ecclesiasticus iudex punire poterit,in eo quo pœna ecclesiastica pœnam ciuilem excedit,& bene ibi probatur secundum eũ.Quod Nouel.ibi verũ intelligit,quãdo agitur ad interesse,secus si ad vindictam,& id quod prius dicit notari per ambos.de vsuris.in rubrica.Finaliter dicit se præmissa credere quantũ ad pœnã spũalẽ,secundum qd omne crimẽ est de foro ecclesiæ.saltum conscientiæ,vt.ĩ. sequitur locũ habere non posse,quo ad hoc vt per pręuẽtionẽ factã per iudicẽ secularẽ excludatur,sicut nec tẽporalis,per eũ infligẽda excluditur per pręuentionẽ,factã per iudicẽ ecclesiasticũ,de pœna spirituali. & secundũ hoc credit intelligendum Cardi.ꝙ condẽnatum per iudicẽ secularẽ poterit punire pœna spũali,nõ tẽporali,in eo videlicet,in quo excessus ille pœnã spũalẽ cõcerneret,alias est durũ de eodẽ sępius qm cõtra eũdẽ ad pœnã tẽporalẽ, nec fieri debet.vt not.Host.de offi.ordi.c.j.vbi de materia ista,& ĩ.de accu.c.de ijs.Nono cõtra pmissa sic arguit,pbans omne crimen esse ecclesiasticum,per.c.nouit.š.titu.j. Et dicit ꝙ hoc sentit glos.hic,& melius.ĩ.eod.ex tenore.& de offic.ordi.c.j. & Ioan.iiij.quæstione prima.diffiniuimus.Nec obsunt.ĩ.de purga.cano.c.nos inter.& ibi nota per Innocen.& Hostien. quia imo textus ibi pro ista sententia facit secundum Hosti. & Ber.& idem ibi notat Ho.& Arch.in dicto.c.diffiniuim^9. secundũ eum.Quod põt dici verũ vt credit quantũ ad pœnã imponendam

imponendam de peccato, vt dictũ eſt. Credit tamẽ eſſe dicen-
dum ꝙ in criminibus mixtis eccleſiaſticis, vt qa in rebus, vel
perſonis eccleſiaſticis ſunt commiſſa, ſicut ſacrilegium, vel cir
ca ſacramenta, ſicut adulteriũ, vel directo cõtra legẽ canoni
cam, ſicut vſura habeat locũ pręuẽtio, vt primitus per vnũ pu
nitus corporaliter, per alium non puniat ſalua pœna ſpũali.
In iſta enim punitus per eccleſiã põt puniri per iudicem ſecu
larẽ. Pœna verò eccleſiæ in alijs criminibus eſt ſpũalis, & ea nõ
obſtante habet locum pœna corporalis, vt patet in homici-
dijs, & ſic interpretatur conſuetudo, ſic põt intelligi ꝙ nota-
tur de offi. ord. c. j. per Hoſt. alias in homicidio opinio ſupra
dicta de facto ſuccumbit, & in multis alijs quæ per eccleſiam
non puniũtur. ſic ergo dicendũ credit ꝙ homicidiũ, & ſimilia
quæ ſui natura non ſunt eccleſiaſtica, nõ ſunt de foro eccleſię
niſi quantũ ad forũ animæ, niſi prout notatur. ſ. e. nouit. alia
verò ſicut vſura, & ſimilia ſunt de foro eccleſiæ etiã contẽtio
ſo, ſed nõ quantũ ad pœnã aliã, quã ſpũalem. vt notat clarè In
no. de iureiur. ad noſtram. ij. & videtur de offi. dele. de cauſis.
in fine. vnde adulterium eſt bene eccleſiaſticũ, & tñ eccleſia
pœnam corporis nõ imponit. ſecundũ Inn. & Abb. j. de con
uer. coniug. c. gaudemus. & præmiſſa vera ſunt niſi cõmitte
rentur in iniuriam perſonarũ, vel rerum eccleſiaſticarũ, vt ſa-
crilegium: ꝙ bene punitur alias q̃ pœna ſpũali, & fortè audul
teriũ, ſecundũ opinionem aliorũ: quia cõmittitur in iniuriã ſa
cramenti crimẽ aut hæreſis, eſt totũ eccleſiaſticũ & ſpũale. Iſta
ſunt verba Collect. quæ legentẽ & audientem in maiori du-
bitatione & obſcuritate inuoluunt, quã eſſet ante, quę nec ſa-
porem bonum, nec doctrinã certam habent. Lignianus vero
13 dicit ꝙ cum quęritur, † quę dicũtur crimina merè eccleſiaſti
ca debes attẽdere, ꝙ illa ſunt ea quæ cõmittuntur circa rẽ me
rè eccleſiaſticam, vel quę inhibẽtur ſolũ per. l. eccleſiaſticam.
ponit exemplũ de primo in crimine hæreſis, qđ dicitur merè
eccleſiaſticum: quia circa, & contra fidẽ eſt, & in crimine Sy-
moniæ: quia cõmittitur circa beneficia, & ordines, & eorũ col
lationes, quæ ſunt merè ſpũalia, & in crimine periurij, ꝙ eſt cõ
tra Deum, & promiſſionẽ ſibi, ſeu aſſertionem per eũ factam
& in crimine adulterij: quia contra matrimoniũ quod ſpũale
eſt, illud tamẽ dicit verũ cũ agitur ad ſeparationẽ thori: quia ſi
ad pœnam ciuile eſſet. Nec obſtantibus pręmiſſis quòd lex ci
uilis punit hæreſim, & adulterium, & periuriũ. dicit enim hoc
proceſſiſſe à probatiõe legis eccleſiaſticæ. Sed dictum primũ
fundamentũ nimis eſt periculoſum: quia etiã vbi agitur de re
merè eccleſiaſtica actor ſequitur forũ rei. vt. ſ. e. c. ſanè. Item
ponit exemplũ in ſecundo caſu, primo in crimine vſurarum,
quod prohibetur ſolum eccleſiaſtica lege. ſecundo in crimine
concubinatus, quod etiã ſola lege eccleſiaſtica punitur: ſic etiã
econtra dicit ꝙ crimen venditionis armorum ſolum ciuile
eſt, quia ſola lege ciuili punitur. vt. ff. de pœnis. l. quædam de
licta. cum ibi notatis. ſed etiam dictum ſecundũ fundamentũ
14 eſt periculoſum, † nam in his caſibus iudices ſeculares poſſũt
imo debent, ac etiam tenẽtur ſeruare legẽ canonicam, & ſecũ
dum eam iudicare. in authen. de eccleſia. ti. in prin. de conſue.
c. fi. de pręſcrip. c. fin. j. e. c. ij. & iij. li. vj. & de iureiur. c. licet.
e. ti. Igitur habent perinde quo ad hoc, ac ſi per leges ciuiles in
ductæ eſſent, & ſecundum illas ſuos ſubditos iudicare poſſũt,
ergo fortius eorum in proprijs ſubditis impediri non debet,
ſed potius dirigi, & moderari. Dicit etiam ꝙ aliqua ſunt deli-
cta cõmunia quæ vtraq; lege puniũtur, & cõſtat ꝙ in iſtis ha
bet locum regula, ꝙ actor ſequitur forũ rei, ſecũdũ eum. Sed
opponit quia imo omne crimen eſt eccleſiaſticum, vt. ſ. tit.
j. nouit. reſpondet hoc verũ pœnitẽtiæ ad q̃ tendit denuntia
tio, ſiue in cõmunibus, ſiue in merè eccleſiaſticis delictis loqua
mur, ſiue vna lege, ſiue alia puniãtur. ſubdit ꝙ punitus pœna
corpali, nõ eſt pœna ſpũali puniẽdus. Sed bñ ecõtra, ſicut pu
nitus in foro penitẽtiæ adhuc puniri põt in foro contentioſo
¶ Oppiniõib⁹ aliorũ recitatis, aliqualiter adhuc perquiram⁹
qđ dicere debeamus. & primo q̃a verborũ ęquiuocatio ob-
nubilat, & impedit intellectũ, de hoc verbo crimẽ eccleſiaſti
cũ quod multiplex eſt, quot modis accipi, ſeu imaginari põt
in propoſito videamus. Et videt̃ mihi prima facie ꝙ quinq;
modis põt dici aliquod crimẽ eccleſiaſti. Primo mõ dici põt
crimẽ eccleſiaſti. quo ad forũ merè pñitẽtiale, & cõfeſſionale,
& hoc mõ oẽ crimẽ, imo & oẽ pctm̃ quãtũcunq; magnũ, vel
paruũ, in quacũq; perſona magna, vel parua, laico vel clerico
dicit̃ eccleſiaſti. & ad forũ eccle. pertinere. ſic enĩ intelliguntur
verba illa cõfiteamini alterutrũ. i. ſacerdotibus eccle. pctã ve-
ſtra. Iaco. j. c. & illa quodcũq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutũ
& in celis, quæ dicũtur presbytero in ſui cõſecratiõe, & nullũ
excipiũt. ar. de maio. & obe. c. ſolitæ. in fi. & id quod de pœ.
& remiſ. c. oĩs. in prin. vbi dicit̃. ꝙ oĩs cuiuſcũq; ſexus, poſtq̃
ad annos diſcretionis peruenerit oĩa pctã ſua cõfiteatur pro
prio ſacerdoti. Secũdo mõ, põt dici crimẽ eccleſiaſticũ, reſpe
ctu denũciationis, & correctionis etiã iudicialis, non tñ quo
ad effectũ pœne legalis, vel canonicæ ordinariè vel extraor-
dinariè infligẽdũ, ſed ſolũ quo ad effectũ inducẽdi pctõrem,
vt deſiſtat à pctõ, & reuertẽdo ad deũ agat pñitentiã de eodẽ.
Et iſto mõ oẽ crimẽ, imo & oẽ pctm̃ magnũ, vel paruũ in
quacunq; perſona, etiã ſecul. & etiã ſi regali, vel Imperiali præ
fulgeat dignitate dicit̃ eccleſiaſticũ, vt ſ. ti. j. c. nouit. ar. c. ſo-
litæ. allegati. & ſ. de elect. c. venerabilẽ. & j. qui fi. ſunt legi. c.
per venerabilẽ. Et de iſtis duobus modis modicũ ad propo-
ſitũ, illos tñ expediuit annectere, pro tollendo inuolutiones,
quas inducũt aliqua verba ſcribentiũ prędictorũ reducibilia
ad hos modos. &c. Tertio mõ põt dici crimẽ eccleſiaſticũ,
quo ad forũ iudiciale, & cõtentioſum, reſpectu tñ perſonarũ
eccleſiaſticarũ, & hoc mõ oẽ crimẽ magnũ vel paruũ de quo
poſſũt accuſari, vel puniri pſonæ eccle. eſt eccleſiaſticũ, & eſt
ratio, quia perſonæ eccle. etiã vxoratæ cũ vnica tñ, & virgine
de nullo crimine poſſunt cõdẽnari, puniri, vel diſtringi, niſi
per ſolũ iudicẽ eccleſiaſticũ. ſ. e. c. nullus. ſ. ti. j. at ſi clerici. j.
de cle. cõiug. c. vnic. li. vj. Iſte tñ modus non excludit iuriſdi
ctio. ſecularẽ iudicũ ſeculariũ in perſonis laicorũ ſuorũ iuſti
ciabiliũ, nec etiã quin hoc crimẽ quod reſpectu perſonarũ ec
cleſiaſticarũ, & rõne earũ dicit̃ eccleſiaſti. etiã reſpectu ciuiliũ
iudicũ, & laicorũ eiuſdẽ ſubiectorũ poſſit dici ciuile. & ad-
huc iſte modus nõ multũ facit ad propoſitũ, niſi in hoc: quia
dicere poſſum & veridicè, quod facit ad regulã iſte mod⁹ vi
delicet iſtã: qa ſicut in ciuilibus regulariter actor tenet̃ ſequi
forũ rei, vt. ſ. c. ſi clericus laicũ. & C. de iu. om. iud. l. iuris or-
dinẽ. ſic etiã in criminalibus regulariter, videlicet in crimini-
bus nõ exceptis debet habere locũ pdicta regula, videlicet ꝙ
actor ſequatur forũ rei. vt hic. & j. e. c. fi. Et qa forũ laicorũ
apud iudicẽ ſecularẽ, oportet dicere per pdictã regulã, ꝙ re-
gulariter in criminalib⁹ & in oĩbus criminib⁹ nõ exceptis, ne
ceſſe ſit clericos ad eccleſiaſticũ, & laicos ad ſeculare forũ eſſe
trahẽdos. Et hoc vult hæc decre. q̃ eccleſiã oſtẽdit eſſe priuile
giatã in terris, & p cõſequẽs innuit cõtra in alijs, vt in glo.
¶ Quarto modo, põt dici crimẽ eccleſiaſticũ, quia nedũ cle-
rici, ſed etiã laici pñt trahi, ſuper illo crimine in adminiſtra-
tionẽ, ſeu adminiſtratorẽ eccleſiæ ad iudicẽ eccleſiaſticũ data
videlicet adminiſtratori eccleſiæ optione, ad quẽ forũ ſecula
rẽ videlicet, aut eccleſiaſticũ ſuper illo crimine trahat reum.
& de illis criminib⁹ q̃ hoc mõ eccleſiaſtica appellãtur loquit̃
hæc decretalis & illi tres caſus quos ego elegi ſupra quæſtio-
ne. j. §. verũm caſus potes primo excludere vſque ad fi. quæ. Et
dicitur eccleſiaſticũ ſatis ppriè, pp̃ter primũ extremũ tractus
qđ ab eccle. pſona pcedit: & vltimũ eiuſdẽ tract⁹, qđ ad iudi
cẽ eccle. & eius forũ tẽdit, & priuilegiũ eccle. & pſonæ eccle.
qđ huic tractui cãm pbet, vt hic. Et ſub iſto mõ cõprehẽdun
tur oĩa crimina. De quib⁹ repitur expreſſũ, ꝙ pſonæ laicorũ
per pſonas eccle. ſup illis ad forũ eccle. trahi pñt. Subaudi &
de quib⁹ expſſum nõ repitur, ꝙ ſup eiſdẽ criminib⁹ ad iudicẽ
ſuũ ſecularẽ trahi nõ valeãt. Nã cũ iudex ſecularis ſup diſtri-
ctiõe ſuorũ ſubditorũ laicorũ, ſuã intẽtionem fundet de iure
cõi etiã in criminalib⁹. vt. ff. de offi. pſi. l. iij. & à iure cõi nõ ſit
recedẽdum, niſi in quantum id reperitur expreſſum. infra de
regul. iur. quæ à iure. libro ſexto. ¶ Si non reperio receſſum
à ſua iuriſdictione, niſi in caſu huiuſmodi optionis. Hoc eſt

dum ipsum volens conuenire vult eum trahere ad iudicem ecclesiasticum, Igitur si actor volens reum laicum huiusmodi conuenire, nó velit eum trahere ad forum ecclesiasticú, sed potius ad forum seculare non dicam in hoc recessum à iure communi pro seculari iudice faciente. cum hoc non reperiá in iure expressum. ar. in authen. de trien. & semiss. considere- mus. collun. iij, &c. sequitur.

¶ Quinto modo, potest dici crimen ecclesiasticum quia nedum personæ ecclesiæ. sed etiam quædam miserabiles, & aliæ personæ priuilegiatæ super illis etiam laicos ad forum ecclesiæ trahere possunt: quod dicvt notatur, & dicam. ĩ. e. ex parte. Et de hoc mõ dic per oía sicut de mõ proximè præcedẽti.

¶ Sexto modo potest dici crimé ecclesiasticum de quo quilibet etiam laicus, & non alias priuilegiatus, pót trahere laicú ad iudicem ecclesiasticum, licet & ad iudicem seculaté super eodem crimine ipsum laicum etiam trahere potest. & hoc aliqui exemplificant in vsura, Synonia, atq; periurio: nam si secundum communem opinionem canonistarum quilibet quemlibet etiam laicú super his tribus criminibus possit trahere ad iudicem ecclesiasticum, non tamen reperitur bene expressum, quòd super his contra laiços vsurarios, Symoniacos vel periuros, ad secularem iudicem recurri non possit, seu ꝙ noo possint tales puniri, de huiusmodi criminibus per iudicẽ secularem, & præsertim vbi non vertitur quæstio an factú ipsum sit vsurarium, vel Symoniacum, aut an iuramenti violationem inducat. Sed hoc supposito pro vero, vel pro notorio, vertitur solum quæstio de talibus puniendis, his enim casibus non expedit auferre iudici seculari puniendi facultaté. vt patet ex his quæ scripsi post pau. & Sy, de Brossano in dicta clemen. dispendiosam. in. q. ix. ver. sed nunquid causa vsuraria allegato, Sic enim videmus quòd iudex secularis punit sacrilegium commissum etiá in personis ecclesiasticis. vt. C. de epis. & cle. l. si quis in hoc genus.

¶ Septimo modo, potest dici crimé ecclesiasticú illud quod factum est ecclesiasticum per negligentiam iudicis secularis. š. de iudi. qualiter. &. ĩ. e. ex tenore. & dixi. š. c. verum. in. vj. quæstione. fortiori ratione hoc debemus dicere in criminalibus, & primo quia ibi agitur de maiorú vtilitate, videlicet rei publicæ. vt. ff. ad. l. aqui. l. ita vulneratus. & de publica. vecti. & cómis. l. licitatio. §. quod illicitè. &. ĩ. de sen. excó. vt famæ. quæ præfertur priuatæ. C. de primipilo. l. vtilitas. lib. xij. Si igitur pro priuata vtilitate facilius consequenda id conceditur in quemlibet, fortius pro publica id in criminalibus cócedetur. š. de elect. cum in cunctis. in principio. Tum etiá quia de animarum correctionibus agitur in punitione delictorú, quæ pręferédæ sunt rebus. vt. C. de sacro. eccle. sancimus. ij. & C. de epis. & cle. l. pręcipimus. maximè cú circa correctiones animarú versetur tota intentio iudicis ecclesiastici. vt patet ex his quę scripsit Nouel. ĩ. de reg. iur. c. possessor. &. c. peccatú. lib. vj. in. q. mercurialibus. in eisdé regulis p eú disputatis. &c.

¶ Octauo modo, pót dici crimen ecclesiasticum, quia nullo casu pót de eo iudicari nisi per iudicé ecclesiasticú, & hoc modo crimé hæresis ecclesiasticú dicitur scdm omnes. vt. ĩ. de baptis. c. maiores. in prin. &. xxiiij. q. j. quæstiones. Præmissis pro præambulis pręcedentiú, & sequentiú prælibatis, tertio
15 principaliter quæro, † qualiter cognoscátur crimina ecclesiastica. iiij. v. vj. &. viij. modis de quibus dixi, & hic iacet materia nřæ decreta. & per hoc apparebit decisio secundę qõnis. š. proximæ præcedẽtis. Pro quorú euidentia adhuc pmitto, & j. ꝙ in cuiuslibet cáæ criminalis expeditióe, duo inter alia principaliter in cáæ cognitióe vertunť, primú est, an illud factú de quo reus deferť per ipsum delatú cómissio fuerit. Secúdo an id factú sit criminosú, si sic. quale crimé sit, & an sit tale crimé sicut ptendit deferẽs, vel accusans. quorú primú ita bene cadit in seculari iudice, sicut in ecclesiastico: & ecótra: sed in secundo nó semper sic. Secúdo pmitto ꝙ quádo non pót cognosci an factú de quo deferť reus sit criminosum, seu quali crimine sit cótagiatú, quin discutiatur articulus, cuius cognitio ad solá eccle. pertinet, túc talis cognitio nó pót haberi, nec fieri per iudicẽ secularẽ: sed solú per iudicẽ eccle. vt si dicať aliqué esse hęreticú, quia tenuit, & prædicauit pertinaciter aliquá ppositioné tanquá catholicá, quę dicit esse hęretica, cognoscere an propriè illa sit catholica, vel hęretica, pertinet ad iudicé ecclesia. quod nó pót ad iudi. secularé pertinere. vt. C. de sum. trini. & fi. catho. l. iij. & melius. ĩ. de hęre. cú ex iniúcto. Ijs suppositis dico primo, ꝙ qñ est tale crimé in quo vertiť qõ. Cuius cognitio nó pót pertinere nisi ad iudicé eccle. túc crimé dicitur ecclesiasticú. ix modo, q. a nó pót super eo recurri ad secularé iud. sed ad ecclesiasticú tm̃. Patuit. š. exéplú in crimine hæresis, in quo vertiť qõ fidei, quę nó pót nisi per eú iudi. terminari, vt. d. c. maiores. i prin. Secúdo pót poni exéplú in vsura, dú in ea vertiť qõ, an illud factú de quo quęriť sit vsurariú, & in symonia dú in ea quæriť an illud factú de quo agiť sit symoniacú, & in oíbus casib. similib. ex idétitate rónis. Fallit in duob⁹ casib. Et primo quo ad executioné pœnę corporalis dú imponéda est, quæ nó pót nisi ad secularé iudi. pertinere: quia dú illá imponi necesse est, pro illi⁹ impositióe relinquútur brachio seculari. ĩ. de hære. c. pen. §. dánati verò. Secundo fallit vbi qõ huiusmodi nó indiget causæ cognitióe, vt pote quia notoria, quia túc cessat ró impedimẽti iudicis secula. & per cósequés ipedimétú illud cessare debet. Et optimè faciút ad hoc ea quæ scripsi in cle. j. de offi. ordi. in. q. vij. & facit totus titulus de hære. C. & ꝙ purgare debent tales territoria sua malis hoíbus. ff. de off. pręsi. l. cógruit. & quia hic nó agiť de qnęstióe ad eccle. pertinéte, sed solú de proprij subditi delinquétis punitióe: iuxta ea quæ scripsi in clemé. dispédiosam. in ix. q. ver. sed núquid. alleg. Quid eñ si notorius hęre esset, qui negaret publicè incarnationé, morté, vel resurrectioné húanitaté, vel diuinitaté Christi, aut sacramétú altaris, vel baptismi, deberet ne expectare necessario Princeps téporalis cognitioné Epi, Putaré ꝙ sic, de honestate, vbi periculú nó esset in mora, sed nó de necessitate, maximè vbi mora pót ferre periculú. Quid eñ si multitudo esset, quá ferro in publico bello oporteret extingui, si impediret priuilegiú eccl. cederet ad noxá. Secúdo dico, ꝙ vbi tale est crimé cuius cognitio æquè potest in subdito proprio ad vtrúq; iudicé pertinere, crimé dicitur cóe, hoc est, ecclesiasticú. respectu clericorú seu ecclesiasticarú personarú, & ad ecclesia. iudicé pertinés, vt dixi. š. in tertio modo crimé ecclesiasticú cognoscédi. Et patet exéplú in oíbus criminibus nó exceptis regulariter, vt in furto, rapina, homicidio, & similibus. Tertio dico ꝙ si sit tale crimé in quo vertiť qõ cuius cognitio pót pertinere ad vtrunq; iudicé, sed principaliter, & directè ad ecclesiasticú, & certis casibus, sic ad eú quod nó ad secularé, túc pót quilibet trahęre criminosum ad ecclesiasticú iudicé, licet & posset etiá ad secularé si vellet, vt in vsura, symonia, periurio, & adulterio, secundum cóem opin. canonistarú, & cósuetudiné ecclesiarú, quę hodie & iam à lógo tépore cósueuerút de ijs cognoscere etiá cótra laicos: in istis eñ verti pót qõ, & verti cósueuit, imo cóiter semper vertitur, an factú de quo deferť reus sit vsurariú, aut symoniacú, vel cótra fœdus matrimonij, aut cótra fidé, quę debet Deo, quorú cognitio principaliter pertinet ad eccle. imo cóiter sic pertinet ꝙ nó pót ad secularé iud. pertinere Et ideò secundú cóem opi. pręd. ctá prædicta crimina ad forú eccle. pertinét: verú quia plerúq;, & sæpius solú vertiť qõ in istis, an delatus factú fecerit, quod sibi imponitur, an sit vsurariú, vel symoniacú, aut contra fœdus matrimonij, seu fidé iuratá pro eo ꝙ cóiter ista sunt notoria laicis & cleri. Ideò dicíť ꝙ horum cognitio pót ad iudicé secu. etiá pertinere. Quorú dictorú secúdú nó videtur probatióe indigere, quia cógruit regulę gñali. Sed primú videreť probádú. Sed de hoc remitto ad ea quę dicá in. d. c. j. de vsuris. vbi etiá dicá de hoc quod tetigi. š. post Colle. videlicet, an puniédus per secularé iudi. posset, vel debeat amplius puniri per ecclesiasticú iudicé, vel econtrà. & in cle. j. de vsuris: vbi de hoc pau. & in cle. j. de sepul. vbi Pau. etiam tangit de hoc. veruntamen de periurio probari videtur. ĩ. eodem capi. fina. libro sexto, & de sacrilegio probatur hic, & de hæresi probatur de baptis. maiores. & de adulterio,

quo ad

quo ad separationem thori,respectu cuius solum dicitur secũ
dum omnes ecclesiasticum, non est necesse probare. quia cũ
matrimonium sit sacramentum ecclesiasticum quod nullus
negaret quin dispositio,& cognitio sacramentorum ecclesia-
sticorum pertineat ad ecclesiam quemlibet,oportet concede
re quòd separatio matrimonij:etiam quo ad thorum,ad eccle
siam pertineat.& probatur.s.de procu.c.tuę.in eo quod iu-
dex ecclesiasticus ibi de hoc cognoscit.de Symonia verò.vi-
detur etiam probari.j.de Symo.c.cum essent. vbi contra lai-
cum militem cognouit iudex ecclesiasticus de isto crimine.
Quia ibi iste laicus fuit citatus ad causam,ad instantiam cleri
ci,vt ibi notat Nouel.& ibi dicam,& est ratio,quia cum iste
quęstiones iudicare habeát secundum canones, iustum est ꝙ
ad iudices ecclesiasticos ad quos pertinet iudicare de canoni-
16 bus remittantur.quia secundum quod dicit Phi.† quilibet re
ctè iudicat de his quæ nouit.cũ vt dicit lex mentes conueniat
primo esse eruditas quam linguas. Sed quomodo ergo pos-
sunt ad secularem iudicem pertinere? certè finaliter cogor
cum Paulo distinguere,an emergat questio per ecclesiam ter
minãda,videlicet an factum sit Symoniacũ,vel vsurariũ,aut
contra fidem catholicam,vel religioné sacraméti, aut fœdus
matrimonij:& tunc ad solum iudicem ecclesiasticũ recurra-
tur an non, sed solum agatur an delatus commiserit factum
quod sibi imponitur,& de punitione illius: & tunc posit ad
secularem iudicem pertinere.per ea quę scripsi in dicta c.le.dis
pendiosam.in.ix.q.ver.sed quoquid.allegato.Et idem si alle
getur quæcunq; similis quęstio ecclesiastica in causa quacũq;
ciuili ecclesiæ,videlicet cõtractus alienationis rei ecclesiasticæ
ex defectu causę,formæ,vel potestatis sit nullus, vel propter
dolum, vel fraudem,aut enormé læsionem rescindendus, &
secundum hoc procedere, & intelligi possunt, quæ dimisi
dubia.s.in fine primę quæstionis.Sed omnino vide quæ scri-
psi.j.e.c.si.lib.vj.q.ij. An autem ecclesiasticus iudex pro eccle
siastico crimine posit periurum laicum capere incarcerare,
vel punire, videlicet vltra censuram,vel spirituales pœnas, &
maximè pro crimine hæresis,& an iudices seculares posśũt im
pedire episcopos in captionibus clericorũ in territorijs suis.
satis scripsi de offi.ordi.cum episcopus. lib.vj.in.iiij.v.&.vj.
quęstionibus.& hoc de isto.¶ Supple glo.In glo.ij.in fi. Vin.
& adde quod notatur.ij.q.vj.hoc etiam placuit.&.xj.q.iij.te
merarium.& de re iudica.c.cum æterni.lib.vj.&c.sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Causa clericorum secundum iura,non secundum consuetudines locorũ terminari debent.*
2 *Canones approbãt cõsuetudines feudorũ etiã inter personas ecclesiasti.*
3 *Consuetudines laicorum non ligant res ecclesiasticas.*
4 *Miles ibi dicitur habere domicilium vbi inhæret.*
5 *Laicus fideiussor clerici non potest conueniri coram iudice seculari.*
6 *Conuentus ibi respondere non cogitur, vbi non contraxit forum ratione domicilij.*
7 *Sola possessio domus non facit incolam.*
8 *Consuetudo rationabilis & præscripta,iuri scripto derogare debet.*
9 *Iudex seruare debet ea quæ in eodem oppido frequentia sunt.*
10 *Dietæ in causa reconuentionis computantur a finibus diœcesis rei originalis ,nõ actoris reconuenti.*
11 *Delinquens ligatur statuto loci in quo delinquit,& contrahens statuto loci in quo contrahit.*
12 *Clericos astringi in ciuilibus legibus secularibus.*
13 *Clerici militibus adæquantur.*
14 *Cõsuetudo laicorũ etiã iusta cleri. vel ecclesiasticas perso.nõ astringit.*
15 *Iura seu priuilegia clericorum debẽt inuiolabiliter obseruari.*
16 *Habet clericus litigans in foro seculari priuilegium,quod non tenetur satisdare.*
17 *Ex parte actoris ius metimur.*
18 *Quod seruatur in foro ecclesiæ, circa laicos litigantes idem obseruari debet in seculari circa clericos litigantes.*
19 *Clerici retinentes priuilegium statutis patriæ non arctantur.*
20 *Seruandum est ius illius loci vbi litigatur si contenditur de his quæ respiciunt processum.*
21 *Quantum ad ordinem iudiciorum consuetudo loci spectare debet.*
22 *Priuilegium generale ab imperatore Ecclesiæ cõcessum per statutum tolli non potest.*
23 *Vtiles,& fauorabiles consuetudines laicorum per Ecclesiam non reprobatæ ab ea recipiuntur.*
24 *Licet clerici ad quos spectat electio possint eligere non tamen confirmare debent.*
25 *Statuta clericalia,& laicalia contraria sunt.*
26 *Non valent statuta contra libertates Ecclesiarum.*
27 *Clericus de licẽtia sui Episcopi trãsiẽs ad stud.ũ efficitur de foro ordi.*

¶ *CAP. IX.*

Vòd clericis. Casus.cõquesti sunt scholares Parisiẽses
ꝓ quãdo conueniebãt,vel cõueniebãtur non
recipiantur canones allegati,sed consuetudo
terræ tñ.super quo prouidetur eis.vnde sum
1 mabat. Abb.sic† Causæ clericorum secũdũ iura,non secundũ
cõsuetudines locorũ terminãtur.& in antiqua post verbũ,&
j.sequebatur sic.nullus episcoporũ,vel clericorũ ad iudicia
secularia cõtrahendus,habent enĩ iudices suos,nec quicq̃ est
eis publicis cõmune cũ legibus. Bonifacius,Papa& Gelasius,
& alij plures antecessorũ nostrorũ,antiquioribus cõsilijs cõ-
sonãtes,sicut bene patet iuris vtriusq; peritis,idipsum in sacris
cõstitutionibus ediderunt,hac igitur ratiõe inducti per apo
stolica rescripta.& sequitur in textu,mandamus.&c. & hoc
de antiqua addere volui.Quia per hoc apparet quæ fuit ratio
quæ mouit Papam ad sic decidendũ. Patebit enĩ bene ratio
dubitandi in sequẽtibus. Et aduerte quia,hic nil notatur secũ
dum Inno.Sed tamẽ multa notabuntur secundum nos &c.
¶ Expone literam: *per canones*, de spiritualibus, & merè ecclesia-
sticis nõ esset dubium,sed secus de realibus, & feudalib*,quæ
secundũ consuetudinem terræ, & Curiæ Regis terminantur.
Quia & ipsius cognitio est, & cuiuslibet domini feudalis.s.
e.ex transmissa.in fi.&.c.verum.ar.de eo qui mit.in pos.ca.
iij.Et idem videtur si de tẽporali hæreditate agatur. j.qui fi.
sunt legi.lator.&.c.causam.ij.vbi de hoc per Host.arg.xxiij.
2 q.viij.cõuenior.Hoc verum de feudalibus,quia† canones ap
probant consuetudines feudorũ,etiam inter personas eccle-
siasticas.Sed de realibus non credo,quia inter clericos corã
ecclesia de ijs agitur.s.de rescrip.causam.Mar.de salua.Et po
3 test esse ratio† quia super rebus ecclesiasticis nõ ligãt cõstitu
tiões laicorũ.de cõsti.ecclesia cũ cõcor.Sed latius.j.dicã.Di-
ctũ tamen Martini intellige,saluis ijs quæ legũtur.s.c.sanè.&
quæ dicã infra. *clerici*, in antiqua præcedit verbũ secularis,&
intellige de personis. *secularibus*, scholariũ.Et quia dicit cleri
ci laici non includuntur ex quo patet ꝙ nec in personã, nec
in rẽ intendit Papa ius Regũ vsurpare.s.c.nouit.j.responso.
de elec.venerabilẽ.in prin.vel dic clerici re,vel spe,quasi dice
ret scholares qui veniunt ad studiũ vt promoueantur ad cle-
ricatum,& sic spe,seu animi destinatiõe sunt clerici.Sed pri-
mũ iustius est Host.saluo eo quod dicã.j.Et sic litera ista lo
quitur de singulis vniuersitatis clericis,tamẽ sic alia decre.de
vniuersita.loquit,& nõ de singulis.s.de p:u.ĩ causis.Nouel.
commorãtes, nõ dicit studẽtes,super quo vide ꝙ scripsi.s.de in
inte.rest.c.cũ ex literis.super verbo perspeximus.expone tñ.
commorãtes.i.causæ faciẽdę morę veniẽtes,q̃uis statim recedãt.
4 & sic videt ꝙ cã morę sortiat quis forũ.nã† & miles ibi dica
tur habere domiciliũ vbi inhęret.vt.ff.ad munic.l.municeps
.§.miles.& cleri.celestis miles est,siue Christianus.s.de seruis
nõ ordi.c.eo libẽtius.& hui* occasiõe tractat hic Colle qua
liter qs põt mutare domiciliũ,& de intellectu legis.ij.C.de
incol.li.x.de quib* per Ho.j.de paroch.c.fi.& aliqua alia po-
nit circa hoc,q̃ dicã in.d.c.fi. *habuerint cõires aliquos.* Hui* occa.
tractat hic Colle.de citatiõe iudi.secu.cõtra schola.nulla cã
expressa.an arctet ad cõparẽdũ,de cuius materia habes ꝑ Inn.
& Host.j.de dila.c.preterea.q̃ ibi videbis. Tractat etiã co ꝙ
cleri.suũ verberatorẽ laicũ trahit,si vult ad iudiciũ secu.scdm
Ho.i sum.de sen.exc.§.& qualiter.ver.qd si qs iudex.nũqd of
ficia.vel vicari* epi de tali verberatiõe seu ꝑcusiõe cognoscere

poterit,sine cōmisſiōe speciali,& dicit quòd sic,si ad solum in-
teresse agatur,sicut in casu.c.fi.§.quod me.can.alias non pos
sent cōpellere vsurarium ad reddendum vsuras, vel cognos-
cere de causa iniuriarum,secus si ad vindictam.de offi.vica.c.
fi.lib.vj.Item egregiè dicendo tractat qualiter secularis negli-
gens facere iustitiam clerico,nō est excōmunicatus, remittēs
5 ad Collecta de offi.or.c.j.Item qualiter † Laicus fideiussor cle
rici non potest conueniri coram iudice seculari,ne in durio-
rem causam obligetur.ff.de fideiuss.l.grecę.§.si quis.licet alle-
get contra.ff.de arbi.si pupillus.remittēs ad Spec. de compe.
iudi.adi.§.j.ver.sed pone.In quo tamen putarem contrarium,
quia hęc duritia non venit ex natura fideiussionis,sed ex con-
ditione personę.Item tractat nunquid concubinę clericorū
sint de foro ecclesię,recitans quę habes notata per Io.& Ar-
chidia.xxij.di.c.eos qui. *vel aliqui contra eos*,in cōtractibus,vel
quasi, aut in delictis, vel quasi parisijs initis,vel commis-
sis vt patebit,infra. *vere*,& non secundum consuetudinē terrę,
quę erat ꝙ libellus non daretur,vel quòd ordinarius nō recu-
saretur.Pet.vel vt dicit Colle.secūdū intellec. Abba.vult dice
re textus,quod non valet consuetudo contra specialem ordi
nem iuris,inducens simile.§.de proba.sicut.& ponebat casū
quòd Scholares Parisienses cōuenti coram episcopo petebāt
libellum sibi dari,dicebat actor quòd non tenebatur dare se-
cundum consuetudinem Regni Franciæ,vel curiæ,vel schola
ris volebat recusare ordinarium. *Canonico*,& ciuili,per ius ca-
nonicū non reprobato.x.dist.c.j.&.c.si in adiutoriū.de no.o.
nun.c.j.Quod dic vt plenè notatur de solu.c.fi.habebunt er-
go præbēdas suas in scholis,quod dic vt infra de magistris su-
per Specula,non dico iure cōsuetudinis,vnde & si consuetu
do esset generalis,quòd commorātes Parisius cogerentur in ci
uilib⁹,& in quibuslibet respōdere ad clericos,tn̄ ad seculares
non extenderetur.nam hęc epistola reprobare videtur omnē
consuetudinem contrariam etiam ius canonicum preceden-
tem.ff.de sepul.viola.l.iij.§.diuus.§.de conse.eccle. vel alta.c.
aqua.Vnum tamen non obmitto,quòd si quis promiserit se
soluturum Parisius certam sommā pecuniæ,cogetur ibidem
quantūcunq; sit extraneus respondere.quod dic vt legitur &
notatur.§.e.dilecti.&.§.de offi.dele.P.&.G.nā & largo mo-
do accipitur hic contractus.ff.de iudi.l.omnem.Hostien. *de-
cidatis*.& sequitur in antiqua,nec permittatis iuri scripto con-
suetudinem prævalere.Quod quare amotum fuerit non ca-
pio,nisi quia fortè compilatori hæc clausula in iure dubia vi-
debatur.&c.sequitur.

¶ PRIMO opponitur quia licet causa studendi me transfe
ram,nō tamen intelligor ibi habere domiciliū.vt.ff.de iniur.
l.lex Cornelia.§.domum.nisi post moram.x.annorum.vt.C.
6 de incol.l.ij.† Igitur si non contraxit forum ratione domici
lij,conuentus ibi non cogitur respondere,& videtur hoc pla-
num:nisi super hoc habeat authoritatem episcopi sui,& con-
sentiat in personam ecclesiasticam ordinariā iurisdictionē ha
bentem,vt infra.e.significasti.&.§.de renun.admonet. Sicut
enim Parisien.episcopus talem non potest sine licentia epis-
copi sui ordinare.§.de offi.Archi.significasti.de tempo.ord.
quòd translatio.non ergo nec iudicare.§.de paroch. nullus.
7 ix.q.ij.c.j.&.ij.& per totum.† Item sola possesio domus nō
facit incolam.ff.ad municipa.l.libertus.§.sola. nec sola mora.
C.de incol.l.ij.iij.&.iiij.Solutio dicit Hostien.hanc literā in-
telligi in contractibus,& quasi, & in delictis, & quasi initis,
& cōmissis Parisius,vt probat.l.quæ est glo.istius. ff.de iudi.
l.hæres absens.vers.at si quis ab eo qui tabernas.& ver.at si qs
consistit.& ideò dicit hæc litera commorantes,quia secus es-
set de transeuntibus,& viatoribus,ij enim etiam si ibi contra-
herent non cogerentur.vt in eadem.l.vers.nam vbi sic venit.
nisi forsan ad hoc venissent & inuenirentur ibidem,quod dic
vt legitur,& notatur.§.e.Romana.§.cōtrahentes,ratione ve-
rò delicti compellūtur,vt prohe.ff.§.penul.& excōicantur.in
fra de sen.exc.à nobis.j.Sed cōtra in libro feudorum de scho-
laribus & eorum priuileg.authen.habita ad fin.ver. verum ta
men si eis litem super aliquo negotio.&c.Sed quod ibi dicit

super aliquo negotio,expone super quo ibidem valeant con
ueniri.ar.§.de viu pal.c.penul.de conse.dist.j.omni tempo-
re idest omni anno.Item potest dici in omni negotio iure
reconuentionis.§.de mu.peti.c.j.&.ij.&.ff.de iudi.l.ij.§.sed
si agant.ergo super cōtractibus in partibus suis initis possunt
tacere,& respondere si volunt.iij.q.vj.pulsatus.tamen cogi
non debent inuiti,& est ratio quia in partibus suis defendere
se coguntur,& si procuratorem non dimiserint imputatur
eis.ff.ex qui.cau.ma.l.ergo.&.l.præcedēti.& ex quib.cau.in
pos.ea.l.hoc antem.& de hoc.§.de offi.dele consultationib.
§.de dolo & contu.c.causam.vnde per iniquū esset,ꝙ duob.
locis se defendere cogerētur,ar.§.de rescrip.c.fi.de sequestra.
c.j.C.de iudi.l.nulli.Hosti.¶ Ex quibus Henricus sic distin-
guit Si quęris vtrum clerici aliunde venientes Parisius pos-
sint ibidem conueniri.Aut sunt ibidem cōmorantes,aut nō.
si sic.Aut quæris an ratiōe cōtractus,vel quasi.delicti vel qua
si,in jurisdictione Parisi.Episcopi initi,vel cōmissi possint
ibidem conueniri,& dic ꝙ sic,vt in.l.hæres absens.alleg.Aut
ratione cōtractus &c,alibi si extra dyœcesim Parisi.initi,vel
commissi,& tunc si quæris de delicto,vel quasi,dico ꝙ sic,ex
quo ibi conueniuntur, iuxta illud vbi te inuenero ibi te iudi
cabo.vt.C.vbi de crimi.agi oppor.l.j.cum sua gl.¶ Melius
facit.C.de cursu publico.l.iij.lib.xij.& hoc tenet Spec.de cō
pe.iudi.adi.§.j.in prin.& Ber.§.e.c.fi.Aut ratione cōtractus,
vel quasi,& tunc aut huiusmodi clerici contraxerūt moram
huiusmodi Parisius per.x.annos & tunc sortiuntur ibi forū,
& ibi poterunt cōueniri,vt.C.vbi Sena.vel cla.l.ij.cū ibi no-
tatis per doctores,&.C.de incol.l.ij secū dū Host.& Nouel-
lam hic,& in Spec.de compe.iudi.adi.§.j.ver.xlv.& sic intel
lige quod notat Inno.§.e.ex parte in glo.& bene.Aut con-
traxerūt ibi moram minori tempore,& tunc secus,nam nō
est Episcopus Pari. iudex suus de iure cōmuni,nec ibi cōtra
xerūt,vel quasi,quare &c.ar.§.e.c.fi.secundum Host.& No-
nellam,& pro hoc facit quod notat Inno.§.de dila.c.præte-
rea.Si verò clerici non sunt ibi cōmorantes,sed sunt fortè trā
seuntes,& viatores.& tunc nec ratione contractus,vel quasi,
etiam inuiti ibi possent cōueniri,nisi ad hoc venissent,& ibi
inuenirentur.vt dixi.§.secūdum Host.& Nouellam.Sed be
ne ratione delicti,vel quasi ibi cōmissi.Siue ibi reperiātur si-
ue nō.vt in prohoe.ftorum.§.penul.imo & excōicari.de sen.
excō.à nobis.i.Quod intellige,vt notatur in.§.contrahētes.
Facit.§.c.postulasti.&.c.fi.& de rapto.c.j.vbi de crimi.agi
opor.l.j.& anthē.qua in prouincia.& in.q.vj.c.j.ratione au
tem contractus,vel quasi,alibi initi nequaq̄ ibi reperti cōue-
nirentur,vt dixi in alio casu.Sed ratione delicti,vel quasi,ali
bi cōmissi conuenirētur ibidem reperti,alias non,per iura al
legata & illa quæ hic dicuntur de Parisius de alijs locis intel-
lige secundum Hostiē.Licet Ber.hic dicit speciale in clericis
Parisiensibus,& eadem distinctio potest fieri in laicis alibi cō
uentis,q̄ in loco domicilij iuxta lecta & notata.§.eo.c.fina.
8 ¶ SECVNDO opponitur quia † consuetudo rationabi
lis,& præscripta,iuri scripto derogare debet,de consue.c.fin.
cum cōcor.Pro solutione huius oppositionis præmitto quę
stionem,per Io.calde.disputatam.Pone statutis ciuitatis ca-
uetur primo,ꝙ si ab actore non subdito iurisdictioni cōmu
nitatis petitur satisdatio de expensis,si ipsum in expēsis cōti-
gerit condēnari,& non præstatur . processus nō tenet.Secun
do ꝙ si causæ ciuiles infra.xx.dies non fuerunt terminatę in-
stantia perit.Tertio ꝙ solutio debiti per testes probari non
posit.Ijs suppositis,clericus agens contra laicum in foro se-
culari,cui subditus non est,cōtra laicum suo,vel ecclesiæ no
mine satisdare recusat,& nihilomin⁹ in causa procedit , nec
finitur infra.xxx.dies,& recōuentus solutionem vult proba-
re per testes,quæritur an in prædictis casibus statuta debeant
obseruari.¶ Affirmatiua probatur ,quia legitimè & forma
seruata,& in materia rectè ordinata dispositū,ab eo qui pōt
proprium debet sortiri effectum,sicut ecōtra.horum aliquo
cessante talis impediretur effectus.ij.q.j.detrahe.xij.q.ij fine.
xxvij.q.ij.sufficiat.de sum.trini.c.j.de elec.post.&.ca qua-
propter

propter.&.c.nihil.de restitu.in inte.constitutus.de his quę fi.
à pla.c.j.&.c.cū apostolica.&.c.se.de cele. missa.in quadā.de
bap.c.j.&.c.nō vt opponēs.de spō.tua nos.de spōs.duo.c.fi.
C.q.testa.fa.pos.hac cōsultissima.de test.l.cū antiquitas.in au
then.de instru.edit.§.ij.coll.vj.de elect.c. sicut. &.c. procura
tor.li.vj.sic est in proposito patet em̄,potestas in ciuitate sta-
tuente.ff.de iusti.& iur.l.omnes populi.xj.distincti. Chatho
lica. de constitutio.cum omnes de his quæ fi.a ma.part.ca.c.
j.de verbo.signi c.ij.ij.responso.lib.vj.C.de iur.om.iudi.l. fi.
quæ sit lon.con.l.j.ff.quod cuiusq; vniuer.l.j.& de colleg.illi.
l.fi.nec forma debita in dubio reuocat̄,nec materia repugnat,
cum super causis agitādis, & quæ agitari possunt in foro suo
fuerūt edita prędicta statuta, & ideò super illis potuit ciuitas
disponere & statuere inter quascunq; personas vbi debeāt a-
gitari.ar.dictæ.l.vltimę.C.de iur.om.iudi.xviij.di.c.vltimo.
de accu.sicut olim.vt æquiparētur iudicia,& statuta.xcvj. di.
bene quidem.de offi.or.c.licet.de his quæ fi.à pręla.quantò.
cum similibus.Effectus autē proprius est statutorū quod ser-
uent.iiij.di in istis.iij.q.vij.iudicet.ij.q.iij.§.notandum.de cō
stitu. c.j.de pœ.di.j.hæc autem verba.de cle.non residen.rela-
tum.alias essent vana,& ludibriosa,quod esse nō debet.C. de
bo.quę libe.l.fi.de elect.cōmissa.§.porrò.lib.vj.Facit.ff.de o-
rig.iur.l.ij.§.post originem.de elect.vbi periculū.§.prætereà.
lib.vj.de statu.regula.c.vn.§.& quoniam.e.lib. ¶ Secūdo qa
potestate aliquid faciendi concessa à iure,vel ab homine con
cessa,videtur pręambula,quibus mediantibus illud est expe-
diendum.xvj.q.j.si monachus.de elect.in causis.de offi.dele.
§.prætereà.&.c.prudentiam.§.penulti.&.c. suspitionis.ff. de
iur.om.iudi.l.ij.de procura.l.ad rem.&.l.ad legatum.j.q.j.si-
cut Christus.cū similibus.Sed ciuitas potest huiusmodi cau-
sas audire, & de ipsis cognoscere, & iudicare: eo quod reus
laicus est.xj.q.j.experientię.&.c.le.&.c.te quidē.s.c.si cleri-
cus.de appel.si duobus.leges autem,& statuta sunt pręambu
la quibus mediantibus iudicia ordinantur,& terminantur,&
maximè illa de quibus quæritur:quia ad hunc effectum prin-
cipaliter sunt edita.iij.di.canon.&.c.regula.iij.q.ij.iudicet.xj.
q.iij.summopere.xxiij.q.v.officia.&.c.cū homo.xxiij.q.ij.
quos Deus.in authen.de iureiur.q̄ pręsta.ab his.§.& æquus
ero.de defen.ciui.§.iusiurandum.coll.iij.ff.de iusti.& iu.l.j.§.
j.insti.e.ti.§.iuris præcepta.& in prohemio cōpilationis Gre-
gorianæ.versi.ideòq;.de iureiur.veniens.cum similibus. Pro
hac ratione,& præcedente bene facit quod notant Inn.& Ho.
de consti.cū accessissent.& Compo.e.titu. cū omnes, dicētes
q̄ vniuersitates quæ iurisdictionē habent possunt statuta face
re,super omnibus quæ ad suā iurisdictionem pertinent, sicut
& consuetudinem facere,alias inducere. Allegant.ff. de legi.
quod cuiusq; vniuer.no.l.j.§.ij. de consti.ex literis.&c.¶ Ter-
tio, nam iustum est quòd in foro seculari in causis clericorū
quæ ibi tractātur seruetur ius simile illi,quod seruatur in cau
sis laicorū,quæ in foro ecclesiastico agitantur. Archi.ij.q.vij.
iustum.&.c.se.xxvij.q.j.omnis.de testi.iudæi. Et est ratio ne
iurisdictióum ordo turbetur,& ne altera iurisdictio aliquid
videatur de iurisdictione alterius vsurpare.xcvj.di. cū ad ve-
rum.x.di.quoniam.xj.q.j.peruenit.de iudi.c.nouit. qui filij
sint legi.causam.de appella.si duobus.ij.responso.de priuile.
c.ij.Sed planum est quòd in causis laicorum quæ in foro ec-
clesiastico ventilantur procedendum,& iudicandum est secū
dum canones,& iura ecclesiastica etiam si sint statuta episco-
porum in quorum curijs causæ agitantur,dato quòd aliud es-
set de iure ciuili,vt hic.&.j.de testa.filius.&.c.cum esses.& q̄
ibi notatur ad fin.ij.glo.Satis enim est quòd causa legitima a-
gitetur in foro ecclesiastico de iure,vel de consuetudine: quia
sua statuta & iura seruabit ipse iudex ecclesiasticus circa lai-
cos,ad hoc de verbo.signi.super quibusdam.&.c.fi.de excep.
c.ij.lib.vj.& facit quod notatur.de regu.iur.c.ij.e.lib. Ad idē
de appel.c.ex parte.ij.vbi laicus litigans in foro ecclesiastico
appellauit ante sententiam,quod secundum leges regulariter
non licet ij.q.vij.non ita.de appel.super eo.ij. Ergo in foro se
culari clerico litigāte seruari debent iura, & statuta secularia,
pro hac ratione facit optimè quòd notatur per Lauren. ij.q.
vj.non ita dicens sic,si clericus reconuenitur coram seculari
iudice non pōt ante sniam appellare:& econuerso,laicus recō-
uentus corā ecclesiastico iudice pōt ante sniam appellare. Itē
clericus reconuētus corā seculari iudice appellare debet ad iu
dicē secularē. laicus verò corā ecclesiastico reconuētus ad iu-
dicē ecclesiasticū. ex quib⁹ verbis si vera sunt,huius q̄stióis du
bia videtesse soluta. Quarto,nā vbi de iuriū obseruātia dubi-
tat̄, debēt illius fori iura seruari, vbi cā legitimè vētilat̄.nā di-
cit canon lege& veritate firmatū, ciuis,vel peregrini libidine
9 violetur.viij.di quæ contra mores.facit.xij.di.illa.† vnde iu
dex seruare debet ea quæ in eodem oppido frequētia sunt. C.
de ædifi.priua an in totum.& quæ sit lon.consue.l.j. vbi etiā
notat Accursius debere attendi consuedinē, & iura loci iudi-
cij.ar.ff.de vari.& extraor.cogni.l.j.§.in honorarijs.vnde no-
tat Inno.de ferijs.c.fi.quòd in assignatione eius non sunt attē
dendæ feriæ partium,sed iudicis coram quo agitatur causa al
legat.ff.de adul l.miles.§.sexaginta.ff.ex.qui.cau. ma.l.sed &
si per prætorem.§. penul.& dicit.l.quòd in vocatione testiū
standum est consuetudini loci,in quo iudex iudicat.ff. de te-
sti.l.iij.in fin.&c sequitur.Quinto,quia pro illa parte iudica-
ri debet,pro qua plures,& efficatiores faciunt ratiōes.xiij. di.
duo mali.lvj.di.c.vltimo.C.de iur.&.fact.igno.l.j,de edic.di
ui Adri.tollen.l.iij.de proba.c.licet.de postu. prælato.c. bo-
næ.ij.de iur.patro.c.suggestum.& ibi modo pro hac parte fa
cit consuetudo fori, vt supra,& fauor rei.vt.ff.de regu.iur.c.
sunt.li.vj. qui fauor forū ad se trahit.s.e.proximo.&.c.si cle-
ricus.cū cōcordantijs. Et si clericus in reconuentiōe est reus,
reconuentio sequitur naturam conuentionis.de mu.pet. c.ij.
faciunt notata Inno.& Nouel.de rescrip.nōnulli.super verbo
10 ne quis.vbi dicunt † quòd dietæ in causa reconuentionis cō
putantur à finibus diœcesis rei originalis,non actoris recon-
uenti. Sexto,quia arguimus de contractibus ad delicta, & e-
contra,maximè quo ad forum,vt.l.omnem.& authen.qua in
prouincia,vbi de crimi.agi opor.j.e.c.fi.& de priuil.c.j.lib.
11 vj.&.j.e.postulasti.& dicto.§.contrahentes.& tamē † delin-
quens ligatur statuto loci in quo delinqnit.de sen.excommu.
à nobis.cum sua glo.Circa quod posset videri quod scripsit
ipse Calde.in.c.j.de rapto.in.v.quęstione.& contrahens sta-
tuto loci in quo contrahit prout videt̄ expressum.ff.de euic.
l.si fundus.& de vsuris.l.j.in prin.Sed clericus agendo coram
iudice seculari ibi videt̄ cōtrahere, vel quasi.ff.de pecu.l. licet.
§.idem scribit. ergo statutis illius fori se astringere.Simile.ff.
de tutel l.defensor.quia voluntarius hoc facit agēdo.C. vt ne
mo inuitus per totum, & reconueniendo: quia ad id agendū
se obligat.iij.q.viij.cuius in agendo.de mu.peti.c.j.de rescrip.
c.dispendia.§.j.&.C.de sen.& interlo.om.iud.l.cum Papinia
nus.& in authen.consequenter.& sic ad statuta illius fori re-
conuentus tenetur.Facit quod Nouel.notat in.c.at si clerici.
qui eligendo opinionē quod reconueniri possit,dicit negari
non posse quin clericus agendo coram laico faciat eum iudi-
cem causæ suę. Vltimo,quantum ad omnes articulos videtur
hæc quæstio terminari.C.de epis.& cleri.l.cum clericis, in fi.
vbi apertè innuitur,quòd in causis clericorum in foro secula-
ri litigantium consuetudo fori secularis debet obseruari. &
x.di.certum. Et quod ibi notatur in glo.ij.&.c.si in adiuto-
12 rium.&.c.quoniam.in quibus expressè probatur † clericos a
stringi in ciuilibus,secularibus legibus,quod non videtur pro
cedere nisi cum litigatur in foro seculari.vnde notat Hostien.
in summa.de test.j.§.qualiter conficiātur.vers.super hoc.quòd
si agatur in foro ciuili inter clericum agentem,& laicum reū,
iudicabit iudex secundum legem humanā.Pars negatiua pro
batur,quia statuta solos subditos astringūt.ij.q.j.multū.de di-
uor.gaudemus.de sen.exc.à nobis.&.c.Romana.lib.vj.§.j. de
pœ.& remis.c.quod autem.de consti.c.ij. secundo responso.
libro.vj.C.de sum,trin.& fide catho.l.j.in principio.de iusti.
codi.confir.l.j.ad fin.de iudi.rem nō nouam.in principio. de
incest nup.l.fi.C.de colo Palesti.l.vn.li.xj.& de incol.l. cum
neq; lib.x.ff.ad Trebel.l omnibus ciuitatibus.ad municipa.

l.libertus.§.sola.Sed clerici,vel ecclesiæ non sunt ciuitati subie
ctæ.xij.q.j.duo sunt.ij.quæsti.vij.§.notandum. xvj. distincti.
satis euidenter.&.c.seq.&.c.duo sunt quippè.ẽ.de maio soli-
tæ.ẽ.titu.j.nouit.vnde aliud est clerus,aliud populus. de pri-
uile.ex parte.j.de præben.c.j.de sen.excommu.si sententia.li.
bro.vj.Pro qua ratione bene facit.C.de episco.& cle.l.placet.
vbi dicitur q clerici cũ publicis actionibus,vel ad curiam ci-
uitatis pertinentibus cuius corporis nõ sunt obnoxij,nihil ha
bent commune.Secũdo,quia lege paris,vel minoris maiores
non ligantur.de pari patet.ij.quæsti.vij. Paulus Petrum. de
electio.c.innotuit. ff.ad Trebel.l.ille à quo.§. tempestiuum.
de dona.inter virum & vxorem quod autẽ.§.vxori. De ma-
iori.xxij.di.inferior.&.c.deniq;.de maio.& obed.cum infe-
rior.de elect.ne Romani.in principio.in cle.ff.de mino.l.mi
nor autem.De vtroq;.ff.de arbi.l.iij.sed clerici laicis sunt ma
iores.xxvj.distin.duo sunt.ij.quæsti.vij.in sancta.&.c.quærẽ
dum.& sc.xj.q.iij.sacerdotibus.& quod notatur de rescrip.
sedes.& ideo etiam appellantur maiores natu,ij.q.vij. termi-
13 nationes.vij.q.j.beatus clarissimus.† & militibus adæquan-
tur.C.vt ne priua.l.ij. & de app. authen. sed hodie.imo sunt
milites.xj.q.iij.Christianum.xxiij.q.vltima reprehensibilẽ.
de præben.episcopus.de cle.egro.c.j.ne cleri.vel mona.c. vlti
mo.de pœ.c.ij.lib.vj.Et facit quod notatur.ff.de testa.mili.l.
penulti.& ad hanc rationem optimè facit q dicitur,q plebi-
cita non ligabant patres.vel nobiles, nisi quando nobiles vo-
luerunt quòd statuta plebeiorum seruarẽtur apud eos. insti.
de iur.na.§.plebiscitum.Maximè hoc autem procedit in cleri
cis,quia etiam sponte se non possunt laicorum iurisdictiõi sup
ponere.ẽ.c.si diligenti.&.c.significasti.xj.q.j.inolita.&.c.pla
cuit.& ex hac ratione sequitur,quod & prædicta statuta ciui
tatis ecclesiæ,& clerici possint arctari expressè,tamen cũ pro-
pter ipsorum maioritatem,dignitatẽ,& nobilitatẽ speciali no
ta sint digni,verbis talium statutorum non includuntur,spe-
ciali non facta mentione de ipsis.ad hoc de rescrip.sedes.& de
præben.c.si.&.e.ti.c.cum in illis.lib.vj.de concess. præben.di-
lectus.ff.de iniur.l.item apud.§.hoc edictum.de sen.exc.quia
periculosum.lib.vj.& bene facit quod notatur de præben. c.
sj.eodem libro. Tertio,quia iusta æquiparatio consuetudinis
& cõstitutionis maximè municipalis. iiij.di.erit autem.viij.
di.quia contra.de consue.cum consuetudinis.insti.de iur. na
tura.§.ex nõ scripto.ff.de legi.l.de quibus.ff.q cuiusq;vniuer.
nomine.l.item eorum.in principio.de mu.& hono.l.j.de de-
curio.l.non tantum.& de iure immu.l. semper.§.lege.& de
elect.quia sæpe.&.c.cum nõ deceat.& de consti.c.j.li.vj. cum
ibi notatis in glo.penul.Io.& cle.vt hij qui.de ætat.& qualit.
14 ¶ † Sed consuetudo laicorum etiam iusta clericos, vel eccle
siasticas personas non astringit,vt notant Inno.Hosti.& No
uel.super rubrica.de consuetu.& Host.in summa.de consue
tu.§.fi.ver.sed pone quod inter laicos.& Cyn.post la.C. quæ
sit lon.consuetu.l.ij.ad fin.& ideo notat hic Pet quòd si con-
suetudo est in loco, quòd non detur libellus in quauis causa,
hæc consuetudo non astringit clericos.Et est hic casus in fin.
in parte decisa,quam posui supra.hoc etiam generaliter de v-
traq;.s.consuetudine,& statuto notat Hostien.ẽ.c postulasti.
Maximè autem hoc verum in consuetudine quæ clericos, vel
ecclesias grauet.de consue.c.j.ẽ.otu.j.clericus.de re iudi.cum
causam.de his quæ fi.à ma.parte ca.c.j.sine statuto.de consti.
quæ in ecclesiarum.de sen.excommu.c.graue.ad vtrumq; fa-
cit.C.de sacro.eccle.authen.cassa.sed statuta de quibus quæri
tur sunt huiusmodi:onus enim est sine grauamine satisdare,
hinc est quòd cõtumacibus, & suspectis indicitur .ff.qui satis
da.cogun.per totũ.præterea damnosum, & onerosũ est quòd
pereat instantia. quia tunc sequitur absolutio ab instantia iu
di.ij,& condemnatio in expensis.C.de iudi l.properandum.
&.§.si quidam.Ipsaq; etiam probationum angustia siue abla-
tio damnosa,& grauosa est.ff.de test.l.curent.ij.in authen.de
testi.§ penul.&.§.hoc vero.alleg.vij.vel lit.non contesta. quo
niã.in principio.de testi.significauit.&.c.Albericus. quia ex
hoc potest perire ius clerici vel ecclesiæ, qui fortè potest pro-
bare per testes solutionem,& non per instrumẽtum. facit de
15 testi. dilecto.Quarto,quia † iura seu priuilegia clericorũ de
bent inuiolabiliter obseruari.xxv.quæst.ij.c.j.&.ij.&.quæst.
iiij.conquęstus.de offi.ordi.duo simul.cum similibus, etiam
dum litigat clericus,vel ecclesia in foro seculari.& est expres-
sum.C.de episco,& cleri.authen.clericus quoq;.sumpta de
corpore, vt cleri.apud propri. episco.post principium.coll.
16 vj.† Habet autem clericus litigans in foro seculari priuilegiũ
quòd non tenetur satisdare.in authen.de santissi.episco.§.si qs
autem pro pecunia.coll.ix.Præterea ius canonicorum & ec-
clesiarum est,quòd per lapsum temporis non pereat instan-
tia in eorum causis.ẽ.ti.j.c.j.Præterea etiam de iure diuino ha
bent ius probandi per testes solutionem,deutero.xix.Mathe.
xviij.Ionnis.viij.ij.ad Gorin.xiij.&.ij.quæst.iiij.in princi. de
testi.in omni.&.c.licet vniuersis.imo validior est quam per
scripturã,in authen.de insti.cautel.§.si verò.coll.vj.& sic nec
circa laicos obseruandum hoc,& multo minus circa clericos
x.distinct.c.j.facit quod dicitur inferiorem legem superioris
nõ posse soluere,vt cle.ne Romani.in principio allegata. vel
saltem negari non potest quin hoc vltimum statutum sit ini-
quũ,ideò & si teneret rigore eius quo ad statuẽtes,saltẽ nõ ligat
nõ subditos. facit C.de decur.l.vacuatis.li.x.de magistra.cõ-
ue.l.j in principio,& quod notatur.ff.de regu.iur.l.nec ex p-
torio.&.l.neq; pignus.§. priuatorum.& quod notat Dyn .ff.
de excu.tuto.l.si duas.§.j.&.§.minnere.& videtur casus.ff.q cu-
iusq; iur.l.j.in fi.Quinto, q a scdm qualitatẽ eius à quo iudi-
ciũ ortũ,est ipsũ iudiciũ metiendũ.ar.j.q.j.prĩcipat⁹.cũ cõcor
dantijs.& de rescrip.c.j.li.vj.sed à clerico vel ecclesia agẽte ha
bet ortũ iudiciũ.de verbo. signi.forus.ver.in omni.vbi actor
inter personas in iudicio necessarias primo nominatur.vnde
ad ipsum iudex inspicit cuius actionem intentat, vt secundũ
illam pronunciet.ff.si mes.fal.mo.di.l.j.ẽ.titu.j.examinata.ẽ.
de accusa.qualiter.de Symo.licet enim.ff. communi.diuidũ.
vt fundus.C.de fideicõ.lib.l.fina. vel si eius interest tempore
iudicij inchoati si agitur causa expressa.de re iudi.Abbatẽ.li-
17 bro.vj.Et hoc est quod solemus dicere quod † ex parte acto
ris ius metimur.vt.ff.si pars hære.peta.l.j.in principio.sed cõ-
sideranda clerici,vel ecclesiæ qualitate.dicta statuta non ligãt.
18 igitur.Sexto,quia † quod seruatur circa laicos in foro eccle-
siæ litigantes.seruandum videtur circa clericos.& ecclesias li-
tigantes in foro seculari per iura allegata.in.iij. ratione partis
affirmatiuæ. sed quod statuta, & consuetudines laicorum
seruentur in causis laicorum in foro litiganoũ, videtur expre
sum de in inte.resti.constitutus. de eo qui mitti.in poss. cum
venissent.de de testa Raynutius.ar.xij.di.illud. Vltimo quia
fortiorem effectũ habet lex imperialis,quo ad personas & res
ecclesiasticas,quam alterius inferioris potestatis secularium.
Patet quia leges imperiales seruãtur etiam in causis clericorũ
& ecclesiarum, saltem defficientibus canonibus, etiam si ali-
ter non sint per ecclesiã approbatæ.iij.dist.ex antiquis.xxxiij.
quæst.ij.c.historia.de senten.excõmuni.in audientia.de noui
oper.nun.c.j.de concess.præben.c.j.& penulti libro.vj.de hæ-
re.cum secundum.&.c.inquisitionis.de senten.excommuni.
si iudex.eodem libro.& in clemen.de iudi.dudum.de re iudi.
pastoralis.& tamen secus est de legibus inferiorum.de consti.
quæ in ecclesiarum.& c.ecclesia.de rebus eccle.non alien.c.fi.
xcvj.distin.bene quidem.Sed leges imperiales nõ ligant cleri
cos & ecclesias in causis,& casibus in quibus canones proui-
dent.de testa.cum esses.&.c.relatũ.&.c.filius.vbi apertè hoc
notat Hosti.& in dicto.c.j.de noui oper.nun.Faciunt notata
Hostien.de solu.c.fi.dictã legẽ in contractibus. C.de nõ nu-
mera.pecu.non astringere ecclesias,nec ecclesiasticas perso-
nas.& subdit quòd licet lex imperialis fauẽs ecclesiæ temp sit
recipienda,nisi per sedem apostolicam reprobetur, statuta ta
men vel leges aliorum laicorum quam Imperatoris etiam si
faueant ecclesiæ vel personis ecclesiasticis,ipsas non astringũt,
nisi fuerint approbata per Papam. vt in.c.bene quidem. &.c.
quæ in ecclesiarum.&.c.ecclesia sanctæ mariæ.allegato.de re.
eccle.non alien.c.fi.per quæ iura videtur hæc quæstio termi
nari. vi

19 nari. videtur etiã expressum de vita & honest. cleri. c. fi. † vbi
clerici retinentes priuilegium clericale statutis patriæ non ar-
ctãtur. &c. sequitur. ¶ Pro solutione quæstionis primo præ-
mittere potes decisionem huius dubij, si diuersa sunt iura liti-
gantium, alterius vel amborum, & iudicij, circa processum vel
decisionem litis, quæ iura sunt attendẽda & sequenda. de qua
quæstione plene notatur. xij. distinct. illud. in vltima glo. &
per Accur. C. quæ sit lon. con. l. j. & ibi per Cyn. io. ij. & .iij. q.
& per Guil. in Specu. de ser. § j. ver. sed pone. Et facit quod ip-
se notat de instru. editi. § cõpendiosè. ver. quid si de consue. &
de senten. excommuni. § qualiter. versi. debet etiam formari
secundum consuetudinem. & per Bar. C. de sum. trin. l. cũctos
populos. in prima quæstione cum sequẽtibus vsq; ad § qui in
cipit circa primum passum. & per Henri. ĩ. de de eo qui mitti.
in posse. cum venissent Circa quod dicit Calde. quòd cõmu-
20 nis, & vera opinio est † q̃ si contẽditur de his, quæ respiciũt
processum vel ordinationem litis, seruandum est ius illius lo-
ci vbi litigaẽ, p. l. testiũ. in fi. ff. de testi. dũmodo ius illud sit ra-
tionabile, & sic non obstat de fideius. constitutus. Si autẽ con
tendit de his quæ respiciunt litis decisionẽ, tunc seruabitur
ius loci cõtract⁹ si nascitẽ ex cõtractu ff. de euict. si fund⁹. de vsu
ris. l. j. de in inte. rest. cõstitutus. sic põt intelligi. e. cũ venissent.
alleg. aut loci delicti, si nascitur ex delicto, vt authẽ. qua in pro
uincia. allegata, facit. ff. de extraor. crimi. l. sacularios. § sunt q̃
dam de senten. excommunica. c. à nobis. i. secundũ quod ibi
exponitur. ŝ. de quo plenè per Calde. io. c. j. de rapto. allegato
in. v. quæstione. Sed si ius respicit rem de qua litigatur, tũc ser
uanda sunt iura loci vbi sita est res. vt in. c. Raynutius. allega.
& de admi. tutorũ l. sine hærede. § lutius. Et ideo si tractatur
de onore rei respiciẽdus est locus vbi sita est res. C. de prædi.
na. l. iij. & vltima. lib. x. vnde si esset quæstio Rauẽnæ, vsq; ad
quem locum potest ædificari Bononie, deberent seruari statu
ta Bononiæ, & de hoc loquẽtia secundum Nouel. super Ru-
brica. de consue. cui concordat Cyn. C. de sum. trini. l. j. & . C.
quæ sit. loo. coo. l. j. in. ij. quæsti. & Hen. in. c. cum venissent. al
leg. adhuc tamen restat dubium quando contenditur de iure
propriè respiciente personam. de quo per Henr. vbi. ŝ. & de
quo infra dicam. &c sequitur posteà.

¶ ¶ SECVNDO premittere potes decisionem illius du-
bij, an statuta vel cõsuetudines laicorũ ligent clericos, de quo
notat Host. in summa. de consue. §. fi. vers. sed pone inter lai
cos. vbi tenet quòd non: quia sunt diuersę professionis. xij. q.
j. duo sunt. & . xij. di. illud. & . c. scit sãcta. vnde dicit quòd si cõ
suetudo sit in loco, quòd in causis mutui non offeratur libel-
lus, talis nõ seruabitur inter clericos: sed si laicus agit cõtra cle
ricum in foro ecclesiastico compelletur libellum offerre, sed
si econuerso clericus agit contra laicum in foro seculari, non
cogetur libellum offerre: quia ibi est contraria cousuetudo.
Ipse etiam Hostien notat in summa de testa. § qualiter confi-
ciantur. versicu. secundum hoc. quòd si clericus agit in foro
seculari iudicabitur secundum. l. humanã. s. vt nõ valeat testa-
mentum nisi fuerit subscriptiõe septem testium roboratum,
& non secundum legem canonicam. Allegat illud generale
quòd actor sequitur forum rei, & quod idem Hostiẽ. de hoc
notauit. in. capitu. fina. de solu. scripsi ad literam in vltima so-
lutione secundæ partis. de hoc etiam notat Cyn. C. quæ sit lõ.
consue. l. ij articulo vltimo. in. iij. quæstione. vbi Iacobus de
Are. simpliciter tenet, quòd consuetudo laicorum non arctat
clericos, quia duo sunt populi, & habent duos iudices, & quia
clerici sunt maiores. quas ratiões prosequtus sum. ŝ. in prima
& secunda rationibus secundæ partis. Idem etiã tenet Inno. su
per Rubrica. de consuetu allegãs. x. di. c. j. Nouel. verò dispu-
tauit quæstionem de consuetudine loci que primogenito de
fert hereditatem, an prẹiudicet clerico. & tenet quòd sic: quia
talem primn ligauerat consuetudo in natiuitate sua, & sic an-
te clericatũ. quam quæstionem ipse posuit. ĩ. de regu. iur. si-
ne culpa lib. vj. in quęstione secunda. de quo dicam infra. eo.
c. in prima quęstione.

Soluit Ioannes Calder. dicens in primis duobus casibus, illa
prima duo statuta videlicet de satisdatione præstanda. & de li
te infra certum tẽpus finiẽda in causa clerici, vel ecclesiæ in fo
ro seculari litigantis debere obseruari: alias processus non te-
neat in primo casu, & instantia pereat in secundo: & hoc ideò
quia dicta statuta tantum processum, & literarũ ordinationẽ
respiciunt. vt per se patet. nam in principali nihil deperit ec-
clesię, vel clerico: Ideò etiam non subditos ibi litigantes quan
tum ad processum astringunt per allegata pro hac parte, nec
sunt grauosa, vel onerosa ecclesię ratione prędicta, alias se-
queretur quòd etiam libellum non tenerentur offerre clerici
in scriptis, vel aliud obseruare, quod processum respiciat. qa
totum id est onus quod est falsum. de delibel. obla. c. j. de pro
ba. quoniam contra. cum similibus. Quin imo dicta statuta
sunt licita & honesta in se videlicet, vt sine difficultate reus va
leat consequi condemnationis effectum ab actore non suddi
to, sicut sine difficultate consequeretur actor contra reum fa-
cit de regu. iur. in iudicijs. & . c. nõ licet. & quòd litis celeriter
terminentur. de dolo & contu. ad finẽ & . c. fi. Item debet hoc
teneri, vt vtriusq; fori in similibus similis ratio, & regula ob-
seruetur. vt dixi in. iij. ratione primę partis. & bene facit de-
cre. ij. de priuile. ibi allegata Indubitatũ autem videtur quòd
in foro ecclesiastico essent talia statuta laico ibi agente serua-
rentur, vnde secundum quod notat Io. an. in cle. dispendio-
sam. ŝ. ti. j. in glo. cum repetuntur. posito quòd secundũ quo
rundam opinionem vsurę possent peti contra laicum in fo
ro seculari. intelligo etiam per clericum tamen in illo foro
nõ habebit locum illa clemẽ. dispendiosam. quia circa pro-
cessum principaliter prouidet, quasi velit quòd iudex secula-
ris circa ea que respiciunt processum in casu quo potest de
causis cognoscere, seruabit suas leges, & cõsuetudines. sic etiã
intelligenda videtur prędicta. l. cum clericis. in fin C. de epis.
21 & cle. vbi dicit Cyn. expressum, † q̃ quar. tũ ad ordinem iudi
ciorum consuetudo loci spectari debet, & qoòd hęc consue-
tudo circa hoc ligat etiam non subiectos. Ad idem etiam fa-
cit quod notat Hostien. de iuramen. calum. c. j. super verbo
iusiurandum. vbi dicit qnòd si clericus in causa propria, vel ec
clesie conuenit laicum in foro seculari corã eo de calunnia. iu
rabit, alias repellitur à iudicio. vt. eod. tit. c. fi. & hoc ideò, quia
ex quo alias habet licentiam coram ipso iudice litigandi, per
consequens & ad ea sine quibus causa ipsa expediri non põt
vt in iuribus vulgaribus Saluo tamen quòd si id quod habe-
tur in authen. de sanctisl. epis. § si quis autem pro pecunia. ge
neraliter intelligeretur, alias intelligitur, vt sit priuilegiũ cleri
corum litigaotium in foro seculari vt non teneantur fideiu
bere vel iurare, si satisdatio de qua loquitur primum statutũ
vigore statuti debet esse fideiussoria, vel iuratoria, statutum
22 non arctaret clericum, vel ecclesiam: † Quia tale priuilegium
ab Imperatore generaliter concessum, per statutum tolli non
potest, tacitè nec expressè. vt. C. de epis. & cleri. autheo. cleri-
cus. & per notata modernorum. de senten. excommu. nouit.
secundum eum. &c.

¶ In tertio articulo, scilicet de statuto super probatiõe testiũ
non recipienda, de debiti solutinoe à simili eius quod scripsit
Nouel. de prædicta quæstione. de consuetudine, quę deferret
primogenito hæreditatem, videretur secundum eum esse di-
cendum in clerico suo nomine agente, quòd si debitum fue-
rit contractum ante clericatum, statutum liget eum. & sic ser
uari debeat in eo facto clerico, sed secus si post clericatum di
ctum debitum contractum fuisset. Tamen simpliciter putat
hoc casu statutum non ligare clericum, vel ecclesiam: quia si
cut supradictum est, cum agitur de his quæ respiciunt litis de
cisionem attendendum est ius loci contractus, vel delicti, si-
ue rei, super qua est quæstio. igitur & ita etiam personę quali
tatem oportet inspici, cum de iure principalem personam tã
gente agitur, & secundum illud iudicari debet coram quocũ
que iudice agatur. Facit de iure patro. c. vn. li vj. & de priuile.
porrò. secundum vnam lecturam, & ita est in casu nostro: nã
probatio propriè respicit personam, quæ probationis onus
habet subire, ius ergo super hoc sibi competens seruari debet

in quocunq; foro litiget. & sic potest intelligi.c.cum venissēt
& de in inte.resti.cōstitutus.alleg. Sed dubitatū,& supra pro
batum est, clericis,& ecclesijs hoc ius cōpetit, videlicet quod
debiti solutionem per testes probare possent.ergo secūdum
tale ius cui non renuntiauerunt tacitè, vel expressè debet iu-
dicari,licet in foro seculari in qun litigant cōtrarium sit statu
tum,& maximè illud procedit quantum ad istud statutum,
quod videtur omni legi cōtrarium,vt est probatum in.iiij.ra
tione secundæ partis.ergo non ligat non subditos, vt.l.j. in fi.
ff.quod quisque iur. licet aliquam qualitatem litis respiciat.
quia verè litis decisionem cōcernit. Quòd optimè probatur
secundum eum,per istam decre.nam hic dicitur quòd causæ
clericorum quas habent contra aliquos,intelligo secundum
eum,etiam laicos,& per consequens tunc in foro seculari de
bent iure canonico terminari. Ad idem faciunt allegata de-
cre ecclesia.de consti.nec virtus dicti statuti cōplectitur cau
sam,nisi cum litigatur. Quod patet super probatiōibus quæ
fiunt in iudicio,siue in lite promulgatum est.de proba.quo-
niam contra falsam.& sic verè loquendo ante iudicium non
habet virtutis officium,cum tunc de probationibus minime
disputetur. Sed ponitur istum clericum esse tempore quo liti
gat,ergo ante clericatum non ligauit statutum, & sic non ob
stat dicta determinatio Io an.non obstant etiam notata Ho.
in summa de testi.§. qualiter conficiatur. ver. verū super hoc.
tum quia ibi loquitur de.l.imperiali:tū quia canon qui vult
testamentū valere confectum in præsentia presbyteri,& duo
rum vel trium testium non intendit,nec fortè potuit deroga-
re legi ciuili,quo ad forum seculare: tum quia in illo casu
probabilem rationem habet in se,nequid falsitatis in testamē
tis cōmittatur. vt notatur in decre.cū esses.de testa. Sed istud
statutum est iniquum,& ideò seruari debet circa subditos sta
tuentium solummodo est seruandum.per.l.j.in fin.ff. quòd
quisq; iur. Et per hoc patent argumenta facta pro & contra,
fore soluta suis vitijs procedere,& hæc placēt Martino de sal-
ua, & Lignianus effectum ponit quasi furtiuè sibi atribuens,
cum non nominet Calder. & per hoc videtur ad principalē
oppositionem esse responsum. ¶ Prosequendo prædicta ge-
neraliter quæro,qualiter statuta,vel cōsuetudines laicorum
ligent clericos,de papalibus enim,vel ecclesiasticis nullus du
bitat, vt.s.de constitu.c.j.& fina.& imperiales præiudicabi-
les non approbata per Papam non ligant.C.de sacro.eccle.l.
priuilegia.& authen.cassa.notant Ber.& Host.de rebus eccle.
non alienan.c.ij.secus de fauorabilibus à Papa non reproba-
tis, vt.C.de epis.& cleri.l.ij.x.di.c.j.ij.& iij.& per totum. xxx
vij dist.§.si quid verò.& c.seq.ad finem, j.de priuile.c.ij.& de
oper.no.nun.c.j.§.j. Et hoc verum contra priuatos Impera-
tori subditos,sed non cōtra alias ecclesias, vel alios clericos
cessante Papali approbatiōe,per eadem iura.vnde priuilegiū
indultum ab Imperatore vni ecclesiæ cōtra priuatos sibi,sub-
ditos valet,sed non cōtra alias ecclesias,cessante Papali appro
batione.xvij.di.huic etiam notat Archi.viij.di.quo iure.vbi
vide Io. Sed quo ad nostram quæstionem Henr. in.c.quæ in
23 ecclesiarum dicit etiam,vt supra † quòd vtiles & fauorabiles
consuetudines laicorum per ecclesiam non reprobatæ ab ea
recipiuntur.de cousuetu.c.ij.de Symo.ad apostolicam. Secus
de præiudicialibus, cessante approbatione Papali.&.s.de con
suetu.c.j. Ideò notant Inno.& Hostien.de insti.ex frequenti
42 bus † q licet clerici ad quos spectat electio possint eligere.s.
de electi.ca.j. Tamen beneficia conferre non debent,sine cō
sensu episcoporum nec in hoc prodesset consuetudo, & de
hoc.j.de conces.præben.proposuit. Et idem notat Archidia
co.xvj.quæsti.vij.c.nullus omnino.in glo.ij. De statutis au-
tem legibus,seu constitutionibus ipsorum laicorum, dicit q
etiam fauorabilia ecclesijs non constringunt,nisi sint per sedē
Apostolicam approbata expressè,vt in.c.bene quidam.in tex
tu & glo.&.s.de cōstitu.ecclesia.cum ibi notatis. De indul-
gentijs autem,vel priuilegijs eorum,remittit ad lecta & nota
ta per Hosti.s.de restitu.in inte.auditis.&.j.de præscrip. au-
ditis.& in summa.ti.de appel.§ à quo & ad quem.vers. sed &

laici.& de immu.eccle.§ à quibus muneribus.&.§ in quantū
& de priuile.§.quis possit.& Nouel.j.c.si diligenti.in.fin. Ex
25 quibus patet † quòd statuta canonica, & laicalia contraria
sunt,& quòd Imperialia mediam viam tenent,& mixtam na
turam habent. vnde ex prædictis potes elicere sex regulas, vnā
de canonibus.duas de legibus imperialibus,& duas de consue
tudinibus laicorum & vnam de statutis. &c. Et cōcordat in
effectu Hosti.j.de solu.c.si.in fine magnę glo.& Archi.x.di.
lege. Et vide etiam Archi.lxiij.di.in Synodo.& est ratio qua
re statutum vel consuetudo laicorum onerosa & præiudica-
bilis clericos, vel ecclesias nō ligat eos,est duplex:vna,qa duo
sunt genera.&c.quia diuersos iudices habent,ar.ff.de assesso.
l.si eadem.& quia nil commune habent cum actibus plebeis.
vt l.cum clericis.in fin. &.l.placet .C. de epis. & cle. & quia
separatorū separata debet esse ratio.de dona.inter vir.& vxo.
l.si maritus. Alia ratio quia clerici sunt maiores.&c. vt latius
dixi in oppositione præcedenti. vnde qnod dictum est,quòd
consuetudo laicorum fauens clericis & ecclesijs valet, hoc nō
est ex vi ipsius consuetudinis,sed per extensionem Papalem
super hoc factam. Item quòd dixi quod consuetudo laicorū
non ligat clericos,intellige verū esse de cōsuetudine q̄ est solū
inter laicos.nā cōsuetudo q̄ est,& seruatur inter clericos & lai
cos ligat oēs etiam clericos. Sic pōt intelligi q notat Inn.de
cōsuetu dilectus.glo.penulti. vers.item credimus.quia talis
consuetudo per communem consensum tacitum omniū in-
ducitur:ideò ligat omnes ar. insti.de iur.na.§. plebicitum. Ad
di possent notata ipsius Henri.j.qui fil.sint legi.c.tanta.in fi.
• ibi soluendo putat.&c. sequitur postea. Bartho. determinat
autem.C.de sum.tri.l.j.ex intellectu authen.cassa.C.de sacro.
26 eccle.hunc passum. Dicitur enim authen.cassa. † quòd non va
lent statuta contra libertates ecclesiarum, & earum personas.
ex qua infert à contrario quòd ea quæ non sunt contra liber-
tatem.&c. valent, & dicit quòd hoc dicit.c.nouerit. de sen-
ten.excommu. Subdit quòd dicuntur statuta esse cōtra liber
tates ecclesię quę sunt contra priuilegia concessa ecclesie, vel
clericis à Papa,vel à principe. vt ibi nota.per Inno. His suppo
sitis sic distinguit.quia aut statuta sunt facta directè super ec-
clesijs vel ecclesiasticis personis,& non valent,quia non pertu
net ad iurisdictionem condentis. Aut sunt facta simpliciter,
& tunc,aut redundant contra ea quæ sunt concessa ecclesijs,
vel ecclesiasticis personis in priuilegium,& non valent,vt au
thentica cassa.&.c.nouerit.an non.& tūc ligant clericos,& in
foro Episcopi sunt seruanda si sunt honesta.j.de eo qui mit.
in pos.c.cum venissent.de re iudi.cum causa.cum ibi notatis.
&,ff.de postul.l.ex causa.in fi. Subijcit exemplum,statutum
est Perusij quòd publicum instrumentum mandetur exequu
tioni sine libello, modo quidam laicus petit à clerico coram
Episcopo non offeretur libellus. Licet Hosti.in sum.de con.
notet contrarium quia.c.cum venissent. probat quòd in his
quæ pertinent ad processum in foro ecclesiæ seruatur consue
tudo laicorum.probat per textum ibi cum dicit valeant pro
cedere. Dat etiam aliud exemplnm, vt statuto cauetur q non
valeāt statuta,nisi insinuētur iudici,valebit in testamento cle
rici. Quia clerico non est concessum facere testamentum,nisi
eo inre quo alij possunt, & est statutū honestum, vt fraudi-
bus obuietur. Fallit in legatis ad pias causas, quia illis cōnces-
sum est in priuilegium vt non valeant cum duobus testibus.
&c.j.de testa.c.relatum.quamquàm in contrarium videatur
notare Hostiē.in Sum.de testa. Lignianus verò refert primo
scripta Ioan.in Specu.& Barth.vbi supra,& finaliter dicit vo
lo q ponderes,quòd aliquando lex municipalis cōcernit cau
sam,& non disponit in personam, & illa astringit clericos &
ecclesias, quando econtra, & tunc secus. Impugnat etiam il-
lud dictum quod habet legem municipalem seu consuetudi
nem ligare clericos, dum in ea non sunt expressi, nam secun-
dum eum textus est in contrarium.j.ne lit.pen.c.ecclesia.&
vltimo remittit ad ea quæ ipse scripsit in.c.cum venissent.al-
legato.& infra de re iudica.cum causa. Martinus de Salua di-
cens circa hoc se mirabiliter dubitare, recolligit ex prædictis
talem

talem distinctionem: quia aut loquimur de generali consuetudine terræ, vel regionis. & de ista dicit quòd ligat clericos, & ecclesias. ratio est, quia clerici censentur esse de terra, vel regione, sicut & laici. Quod intelligit verum nedum quantum ad litis ordinationē, sed etiam quantum ad litis decisionem. Allegat. c. constitutus. de in inte. restitu. & c. cum venissent.]. de eo qui mittitur in posse. &]. eod. titu. c. dilecti. vbi de priuilegiata loquitur, in quo est eadē ratio. Et idē dicit si sub nomine districtus, aut iurisdictionis, vel dominij esset talis consuetudo generaliter introducta. per. c. finale.]. de offi. deleg. lib. vj. Aut loquimur de alia consuetudine. & tunc si solum concernit litis ordinationem, adhuc idem, quia arctat etiam clericos in foro illo litigantes, sine alia distinctione, per generalia fundamenta. ar. xij. dist. illa. Et dicit quòd ad hoc optimè faciunt notata Nouel. in Rubrica de consuetudine. Sed si talis consuetudo concernit litis decisionem, subdistinguit, quia aut est generalis, aut est specialis. Si est generalis & litigamus in foro ecclesię, tunc si agatur ratione iurisdictionis temporalis, vel spiritualis siue alias quomodolibet iure canonico, & non per talem consuetudinem causa decidenda est vt hic. & sic procedunt hic notata in gl. Sed si in foro seculari litigetur, subdistinguit, an personam vel rem concernat, & si personam concernit, an præuenerit clericum ante clericatum, vt in consuetudine primogeniturę, & tūc arctat clericum. vt colligitur ex notatis Nouel. in quæstione præallegata, super dicta regula sine culpa. Sed si personam concernit, & nō pręuenit sed sequitur clericatum, nullo modo arctat clericum, per hoc quod habetur. s. e. c. ij. siue faciat mentionem de clericis, siue non. per. c. ecclesia. allegatum. Licet quidam in hoc distinguunt, & malè, vt scripsi. s. in. dictis Ligniani. Si verò talis consuetudo rem respicit, & est talis quæ non præuenit clericum ante clericatum, & est generalis consuetudo laicorum, adhuc credit ipse quòd etiam talis clericos arctare nō debet. Plus credit quòd imo nec constitutio imperialis generalis, licet aliqui in hoc aliter dicant. allegat pro hoc. c. ij. s. titu. j. Et hoc verū dicit, nisi per modum sequelæ. Exemplum, vt si videlicet potestatem testandi vel relinquēdi talis lex, vel consuetudo nō afficeret. quia si afficeret in proprijs subditis potestatem testādi vel ligandi, seu alias relinquendi, tunc ex consequentia si ab illis vocarentur clerici ad hæreditatem, vel successionem, aut legatum, seu relictum nō nisi secundum talem legem vel consuetudinem admitti deberent. & sic intelligit quòd notat Hostien. in summa de testamen. §. qualiter conficiantur versi. super hoc. quod aliter fortiter obstaret. Si verò sunt constitutiones seu consuetudines singulares inferiorum à principe, concordant omnes secundum eum quo ad litis decisionem, contra clericos non seruantur. per. c. ecclesia. de consti. & c. ecclesia.]. ne lite penden. allegatis. Et finaliter remittit ad notata Io. An. in. iiij. parte Spec. ti. de consti. vers. & nota. in fin. additis quæ incipit hæc quęstio. Et per hoc quod dicit de cōsuetudine concernente ordinationē litis, Inducit notata Ho. in summa de consuetu. §. j. post prin. & notat gl. in clemen. dispendiosam. de iudicijs.

¶ Tu autem dicere, potes quòd regula est pro ecclesijs & clericis, quòd constitutiōes, statuta, & consuetudines laicorum, clericos & ecclesias nō arctant, vtpote eis subditos & sic ex defectu potestatis, ex parte interdicentiū, vt hic. & in. c. ecclesia. & alijs ad hoc superius allegatis Possent enim ad hoc adduci omnia quæ pro hac parte negatiua in præcedenti oppositiōe, & in dictis Calde. Henri. Bartho. Ligniani, & Martini, superius sunt inducta. Fallit tamen ista regula, & primo in constitutionibus imperialibus, maximè ecclesiæ fauorabilibus, aut alias ab ipsa ecclesia generaliter, vel specialiter, aut expressè vel tacitè per ecclesiā approbata. Iuxta id quod scripsi. s. in principio dictorum Hen. Sed melius faciunt ea quę scripsi. s. titu. j. c. clerici in prima oppositiōe. per quæ intelligo omnes leges imperiales in corpore iuris clausas, peccatum non continentes, & per ecclesiam specialiter non reprobatas, etiam super rebus spiritualibus promulgatas esse per ecclesiam generaliter approbatas. quod prosequere, vt ibi scripsi maximè per Io. Cal.

¶ Secundo fallit in generali consuetudine terrę, regionis, certi mādamēti iurisdictioinis, seu districtus inter laicos, & clericos communiter obseruata, & sic intelligo ea quæ scripsi. s. ea quæstiōe in fine dictorum Hen. & in prin. dictorū Martini. Et dixi inter laicos & clericos cōmuniter obseruata, quia si esset obseruata inter laicos, & non inter clericos, non ligaret nisi laicos obseruantes, & sic intelligo istam decre. Eadē enim est ratio in consuetudine à consensu tacito vtentium procedente, sicut in statuto quod à statuentium consensu expresso procedit. ff. de legibus. l. de quibus. § j. ver. nam quid interest, saluis tamen iusta dicēdis. Nec obstat quòd clerici sunt de terra, regiōe, mandato, iurisdictiōe, & districtu: quia nō sunt districtibiles per introducentes, nec illis subditi, & tamen ad non subditos se non extendunt cōstitutiones. vt in. c. à nobis alioquin ligarētur exempti constitutionibus ordinariorum, quòd non est dicendum. Si autem dubitatur vtrum inter clericos consuetudo territorij fuerit obseruata, vel non: an super rebus ecclesiasticis obtenta, quod præsumendum sit. Certè si fauorabilis est ecclesijs pręsumam quòd ecclesiasticę personæ tacitè in ea consenserint. Sed si sit grauosa ecclesijs, hoc præsumam. ar. eorum quæ notari solent, in regula qui tacet. & in regula is qui tacet. de regu. iur. lib. vj. & per Inno. de electio. in Genesi. in glo. licet collatio circa princi. & sic intellige quod scripsi. s. in dictis Henrici ver. sed quo ad nostram quæstionē imo exigam onus probandi consuetudinem, ab eo qui cōtra ecclesiam suam intentionem agendo, vel defendēdo super tali consuetudine vult fundare. ff. de proba. l. ij. & eodem titulo. C. l. actor. vbi autem non prodest, nec nocet ecclesię nil ad ecclesiam, & per hoc modifica dictum Martini, de quo. s. De quo forsan aliquid dicam in dicto. c. cum venissent.

¶ Tertio fallit in statutis, & cōsuetudinibus propriè non cōcernentibus rem vel personam, sed solum processum vel causam, & non quo ad litis vel causę decisionem, sed solum quo ad litis ordinationem. Sic intelligo dicta Calde. in oppositione præcedent. §. soluit. Io. Calde. & argumēta sua facta pro parte affirmatiua quæstionis, quantum ad hoc, & ea quæ de hoc scripsi. s. in dictis Lignia. & Martini.

¶ Quarto fallit in causa clerici per consuetudinem ante clericatum præuenti.

¶ Quinto fallit dum præiuditium directè non affertur, sed in modum sequelæ, nec ligatur clericus, aut res ecclesiæ sed solus laicus, aut res eius, licet afferat impedimētum clericis, vel ecclesijs in modum sequelę. & istas duas fallētias vltimas prosequere, vt. s. tetigi in dictis Martini. intellige tamē vltimam fallentiam sanè, videlicet cessante fraudę, hoc est dummodo statuta non fiant circa personas: & res laicorum in fraudē clericorum, vel ecclesiarum. vt.]. de immu. eccle. c. fi. cum ibi notatis. & fortè de his adhuc aliquid dicam.]. de solu. c. fi.

¶ Sexto fallit in rebus immobilibus patrimonialibus clericorum, quæ non gaudēt priuilegio clericali, de quibus loquitur. c. restitutus. de in inte. resti. alleg.

¶ SECVNDO potes quærere repetens occasione præmissorum, qualiter lex, constitutio statutum, vel consuetudo, se potest extendere ad non subditos, & prosequi ea quæ Bartholus scripserit. C. de summa. trinita. & fid. cathol. l. j. in pri. quæst. principali, & Guil. in quarta parte. Specu. ti. de consti. vers. & noto quòd constitutio, & Io. ibi in additione, & Hen.]. de sen. exc. à nobis. in principio vbi de hoc dicā. Item qualiter lex, constitutio, vel consuetudo, ligat forenses in territorio statuentium delinquentes vel ignorantes, de quo in Spec. de consti. alleg. §. pone ergo statutum. vbi vide per Io. in additione, an pœnale statutum non extrahendi liget portātem, & an talia ligent ignorātes, & de hoc vltimo solet notari de cōsti. c. ij. lib. vj. Sed quia hæc transcendunt materiam decre. hæc non prosequor. Supple gl. in. ij. gl. ibi. *speciale*. dicit Hostien. quòd non facit vim in hac specialitate: quia idem esset alibi. Dicit autem Collect. hoc verum, vbi clerici conueniunt, & conueniuntur in foro ecclesiæ. alias est secundum eum specia

le quantum ad clericos,& alios Parisijs, & in locis circunuicinis,& reddit alia ratio q̃ gl. reddat. ĩ. de priuile. super, Spec. vt videtur, tamen intellectus, & ratio glo. videt sibi securior, & verior. Quia non sequitur, non leguntur leges Parisijs, vel locis circonuicinis, ergo iudex secularis in foro suo debet iudicare secundũ canones obmissis legibus vel consuetudinibus suis rationabilibus, licet canonibus obuiantibus alias esset confundere forum seculare, iura ciuilia, leges, quia municipales secundũ eum. Sed de hoc dic vt scripsi circa secundam oppositionem in solutione quęstionis ibi motæ. Et ibi *communis*, & talis sic committit causam sic spectantem ad ipsum ratione Comitatus, simpliciter in commissione se dicens episcopum valet cõmissio. secundum Guil. in Specu. s̃. ti. j. § sequitur. ad fin. vers. quid si episcopus. & ibi *municipali*, aduocati ciuilis fori multum allegant hãc glo. ad probandũ causas quas mouent clerici in foro ciuili, non solũ secundũ leges, sed etiã secundum statuta & consuetudines ipsius fori tractandas esse. Inducunt quod habetur de reconuentione. iij. q. viij. cuius in agẽdo. Secundo, quia consuetudo, vel statutum loci, vel fori, quo agitur spectanda sunt. viij. di quæ contra. xij. di. c. illa. de eo qui mit. in posse. cũ venissent. de testa. Raynutius. C. de emancipa. lib. l. j. Tertio, quia clericus agens videt approbare leges iudicis pro se, & sic contra se, xix. distinctio. si Romanorum. ĩ. de censi. cum olim. & quod ibi notatur. Quarto, propter qualitatem seruandã in iudicijs & vnum iudiciũ diuerso iure censeatur. de excep. cum inter. xij. q. ij. cognouimus. de priuile. quia circa. Quinto, ne actor sit fauorabilior quam reus, contra regulam vtriusq; iuris. ff. de regu. iur. non debet. & eod. titu. c. non licet lib. vj. Sexto, ratione cõnexorũ de consti. translato. cum concordantijs. Septimo, ex consequentia accessorij. de regu. iur accessoriũ. lib. vj. & ibi cũ concordantijs. Octauo, quia in genere loquitur, & non de clericis in specie. licet eñ quaodoq; in genere, quod nõ in specie. de iure patro. ex literis. ff. de contrahen. emp. l in modicis. Nono, quia caoon quod ciuitas statuit dicit esse ius ciuile. j. dist. ius ciuile. Decimo, quia etiam secundum canones actor sequitur forum rei, & in eius rei foro statutũ illud, ergo sequetur illud. xj. q. j. experientiæ. Et ex hoc sequeretur quod statuta ligarent forenses, de quo in Spec. vbi supra. licet Guido de Susanna. ff. de iusti. & iure. l. omnes populi. teneat contra per. l. fi. ff. de cõtrahen. emp. &. ff. de tuto. & cura. da. ab. his. l. ius diuidi alias dandi. & qui da. tuto. po. l ij. Dicens in hoc casu, q quia ciues possunt modum imponere rebus suis, si forensis inde extrahit bladum, vbi statutum habet illud perdi, perdet illud, nec per hoc statutum ligat personã, sed ligat rem, quod potest. C. de edifi. priua. l. an in totum. quæ sit lon. consue l. j. Super quo vide Io. in Spec. de contrahen. emp. in princi. in parte secunda. Sed primum solui debet distinguẽdo inter ordinaria, & decisoria litis, per ea quæ scripsi cira primã oppositionẽ, in solutione quæstionis ibi motæ, &. s̃. in prima quęstione. Sed nec secundum videtur procedere eomodo quo ponitur, quia imo statutum tacitè prohibet, & prohibitionis transgressorem punit, & ita personam, & non rem afficit. Dicam tamen in. c. à nobis allegato. Tractat autẽ hic Collect. de intellectu legis secundę. C. de incolis, & de intellectu authen.
27 habita. C. ne fi. pro patre, † & qualiter scholaris de licẽtia sui episcopi trãsiens ad studium efficitur de foro ordinarij, quo ad forum pœnitentiale, vel iudiciale, delicta, contractus, ordines, & iura parrochialia, & nunquid super causis proprijs scholarium initis in partibus suis poterit in studio conueniri, & quãto tempore efficiuntur ciues. de quibus dicam. ĩ. de parro. c. fi. Tangit etiã qualiter de consensu partium Archiepiscopus per totam prouinciã de causa appellationis cognoscere potest. remittẽs ad collecta sua. s̃. e. c. j. ĩ. de app. dilecti. & pro tangẽtibus intellectũ dictæ authẽ. habita. remittit etiã ad collecta sua. ĩ. e. significasti. & hoc de isto capit.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Laicus laicum super re ciuili coram ecclesiastico iudice conueniri non põt, nisi in neglīgẽtia ministri secularis, vel nisi cõsuetudo id habeat.*
2 *Vbi ecclesiasticus habet iurisdictionem temporalem secundum canones iudicat, & non secundum leges.*
3 *Recursus propter suspitionem fieri potest omisso medio.*
4 *In aliquibus habet ecclesia iurisdictionem actu & habitu.*
5 *Datum vel actum ab eo qui habet potestatem pro non dato, seu pro non facto habetur.*
6 *Vacante imperio non debet Papa in imperiali iurisdictione succedere.*
7 *Regulariter successor potest facere quod prædecessor poterat.*
8 *Cessante ratione iuris ius cessare debet.*
9 *Nemo in causa propria ius sibi dicit.*
10 *Dum quis vice alterius interuenit illius iure vti debet.*
11 *Quod via directa prohibetur id via indirecta concedi non debet.*
12 *Causæ suspitionis multæ sunt quæ famosæ non sunt.*
13 *Archiepiscopus nullam iurisdictionem habet in causis subditorum sibi suffraganeorum.*

¶ *CAP.* X

Licet ex suspecto. Casus. † laicus laicũ super re ciuili, coram ecclesiastico iudice cõuenire non potest, nisi in defectum ministri secularis, vel nisi consuetudo id habeat. Et primo ponit dictum cum sua modificatiõe. Secundo prouidet cõtra grauamina Consulũ. Tertio prouidet circa recusatiõem ipsorũ. ij. ibi, *liceat tamen*. iij. ibi *si vero consules*. ¶ Expõe literã. & *infra*. hic dicitur exordium antiquæ in quo sic dicitur, licet ex suscepto seruitutis officio, sumus omnibus in iustitia debitores, sic tñ in iure suo nos conuenit, quibusdã taliter prouidere ne alijs iniuriã facere videamur, & ne (quod absit) inde sumatur materia scandali. vnde prouida debet cõsideratione sedari, ex insinuatione sanè dilectorũ filiorum Consulũ, & communis Vercellen. nos noueris accepisse, q cum de singulis quæstionibus quæ motæ fuerunt contra eos coram consulibus iustitiæ iuxta consuetudinem approbatã, velint cuilibet conquerenti iustitiæ plenitudinem exhibere, quidam laici vt eorum iurisdictionẽ euacuent, & fatigent eos laboribus & expensis, super rebus quæ iudicium ecclesiasticũ non contingũt, literas Apostolicas impetrant, & sic spreta iurisdictiõe iudicũ, quã eneruant, eos cogunt multipliciter laborare, volentes ergo sic eorum vtilitati consulere, ne patiamur aliorũ iustitiam deperire, fraternitati tuæ, & post sequitur in textu, mãdamus aut. *a laicis*, contra laicos, non secus cõtra clericos: quia actor. &c. vt. s̃. e. cum sit. Hostiens. *præcipue*. j. tantum. *contingunt*. etiam secundario, & indirectè, alias bene aditur iudex, vt puta tj. j. c. nouit. scd̃m Goffre. *authoritate nostra*. Subaudi per tales literas non posse procedi, sicut procedi non potest si cõstaret ipsas irritas. & c. alias non bene exciperet vers. c. sequens. vel hoc intelligitur, quando impetrãs suggessit in rescripto, q consules neligentes erãt, cum tñ super hoc nõ fuissent requisiti. s̃. de rescript. super literis. & offi. dele. significantibus. & secũdũ hoc subaudi nec alias debere ĩpetrari, vel ad iudicẽ ecclesiæ recursum haberi, dũmodo. & c. Ho. *irritas & manes*. Cum eñ Papa in eos iurisdictionẽ nõ habeat, iurisdictio vel literæ datæ contra eos nõ valent, nec q per eas fit ar. C. ne de sta defunc. l. penult. Inn. *de fe*. i. corã se. vel. i. de suis ciuibus, ne fit cõtra. ij. q. j. in primis. scd̃m Pe. & Ab. *prægrauari*. ij. q. vj. quotiẽs. & c. ad Romanã. Phy. *ad iuã*. hoc ius habet epus in terra q ad eum appellat. sed ad Papã iure imperij appellat. Inn. sed Ho. dicit hoc de iure; qa epus dominus est ciuitatis q̃ tenet ab Imperatore in feudum, & dicit se vidisse de ptãte & cõsulibus ad epum appellari, & multũ põt valere cõsuetudo, q omissa ptãte de cõsulibus appellaretur ad epum sicut. ĩ. de præben. referẽte. de no. ope. nun. significãtibus. alias de iure nedũ ad Papã, sed Archiepum appellatur ab ipso epo. q dic vt. ĩ. de app. c. Romana § debet. lib. vj. vel illud in personalibus, hoc in realibus. ar. s̃ u. j. nouit ver. non eñ intẽdit. hoc autem euidẽter operatur cõsuetudo q recusati cõsules nõ cõmittunt cãm, vt dicam in fin. secundũ Hosti. *præsertim*. i. tantũ. xij. di. illud. cũ suis concor. secundũ Vin. & Goffre. & scd̃m Host. dic. i. maximè, & hoc verũ cũ tpãliter tenetur ab ecclesia: vel hoc habet cõsuetudo. Nouel.

opprimũtur

opprimuntur pauperes, & debiles, qui potẽtioribus non possunt esse pares. ff. de alie. mu. iudi. cau. fa. l. iij. *recusan*, recusat er go ordinarius scdm canões, qui nõ recusatur secundũ leges. Et
2 sic est optimum argumentũ scdm Abbatẽ, † ꝙ vbi ecclesiasticus habet iurisdictionẽ temporalem, secundum canones iudicat, & nõ secundũ leges. ad idem. ↄ. de appella. si duobus. in fin. vbi dicã de hoc. Itẽ hic patet, ꝙ recusatur Collegiũ Consulum, & facit ad ea quæ dixi. s. ti. j. c. j. de recusatiõe consilij. *iusta*, & vera, ex quo. s. prononciarunt super ipsa. Hostiẽ. *ad te.* hoc ius habet epus in terra si non possunt de aliquo cõueniri, quòd deleget totã causam. ↄ. de appella. cũ spẽli. & notatur. s. c. ex transmissa. vel est hoc verum si placeat partibus alias ipse recusatus potest cogere partes ad eligendũ arbitros, qui de tota causa cognoscent de hoc notatur. s. e. si quis. Inno. *ad nos.* propter defectũ imperij, vt dictũ est. Inno. Adde tamẽ quod dicam in. iiij. oppo.

¶ Primo nota duos casus in quibus iudex ecclesiasticus immiscere se põt iurisdictiõi seculari, videlicet in defectũ iustitiæ secularis, & cum hoc habet consuetudo. alios sex casus habes scdm Hostien. Primus, cum locus est de tẽporali iurisdictione ecclesiæ. ↄ. de app. si duobus. Secundus, per reconuentionem. iij. q. viij. cuius in agendo. Tertius, cum hoc habet priuilegiũ. s. c. nouit. sicut hic, & . s. c. si clericus. dicitur de cõsuetudine. Quartus, cũ iudex secularis recusatur vt suspectus, per hanc decre. & hũc casum posuerũt Io. Vin. Tanc. Phi. Gotre. Inno. & Hostien. allegãt etiã in authen. vt diffe. iudi. § j. & ij. Quintus, secundũ Hosti. ratione mortuariorũ à defunctis relictorum, in quo casu etiã secundũ leges si epus negligens fuerit, deuoluitur potestas ad metropolitanũ. in authẽ. de eccle. tit. § si autem pro redẽptione. & seq. coll. ix. ↄ. de re. eccle. non alienan. c. fin.

¶ Secundo, nota ibi, *decernas authoritate nostra irritas & inanes*, qualiter surreptio reddit literas de iustitia ipso iure nullas. Et tertio ibi. *dummodo Consules*. &c. qualiter literę ipso iure nullę ex cõsequenti negligentia reconualescũt. Et quarto ibi, *ad tuã*, qualiter à iudicio seculari, ad ecclesiasticũ. appellatur. Et quinto ibi, *vel ad nostram*, qualiter in temporalibus, & in foro ciuili omisso medio, appellat. Et. vj. ibi. *coram arbitris*, ꝙ ordinarius recusatus vt suspectus, nõ dat iudicem. Super quo vide; quod scripsi. s. e. c. in expositiõe super verbo ad te. & super verbo ad nos. & . s. e. si quis. in expositiõe in verbo cõpellit, dicã. ↄ. de appel. cũ spẽle. & . ↄ. e. c. in. v. oppositione. & in suppletiõe gl. vlti. Et septimo. ibi. *ad te*, ꝙ ꝓpter suspitionẽ iudicis secularis
3 recurritur ad ecclesiasticũ. Et ibi. *vel ad nos.* † ꝙ recursus propter suspitionem fieri põt omisso medio. vt dixi de appel. sed caue, quia non omnia ista sic procedũt prout de aliquibus dicam infra. &c. sequitur.

¶ PRIMO opponit cõtra scdm notabile, & primo l, qa licet surreptio cõtra literas de iustitia opponi possit in modũ exceptionis ipsas tamen literas nullas non reddit ipso iure, prout colligitur ex lectis & notatis. s. de rescrip. super literas & . c. ad audientiam. ij. & de offi. deleg. significantibus. & . ↄ. de appel. vt debitus. Et notat Inno. de rescrip. cæterũ. & Ber. e. tit. ad audientiã. ij. Et fortiter cõfirmatur, quia si nullæ essent ipso iure nõ possent per solam negligentiã conualescere. vt. j. de reg. iur. c. nõ firmatur. lib. vj. & . e. ti. ff. l. ꝙ ab initio. & . s. de elect. auditus. Et quod notat Inno. de offi. deleg. prudentiam. in glo. sed quid si in lex & per Nouel. ↄ. de regu. iur. c. rati. & c. ratum. in mercurialibus. Quin imo, & si fuisset iudex secularis negligens tẽpore quo literæ huiusmodi impetratæ fuerũt, nihil hoc videretur ad factum facere. Pro eo quòd non apparet ex textu, ꝙ tales literæ de huiusmodi negligentia fecerunt mentionem, nec ꝙ super huiusmodi neglıgẽtia sint fundatę. Et ideò non apparet quomodo ex tali negligẽtia defendi possunt, ex quo infertur ꝙ si tempore dictæ impetrationis iudex secularis non erat negligẽs, sed modo est negligens multo minus poterunt recõualescere lræ primo nullæ. Et fortius hoc videtur si tempore datæ literarũ ipse iudex secularis fuit sollicitus in suscipiẽdo causam. Sed negligẽs posteà in terminando, & tamen cũ textus iste indistinctè loquatur, videtur etiam cõprehendere istũ casum. respondet Inno. dicens ꝙ literæ huiusmodi sunt nullæ nec temporis tractu conualescunt. reddit rationem, quia tempus datæ inspiciendum est, vt. s. de rescript. eam te. & ideò si tempore datæ nõ erat negligens iudex secularis, quantumcunq; posteà fiat negligẽs non ideò conualescũt literæ. Et hoc est ꝙ hic vult litera in principio vsq; advers. dummodo. Nec ob. ver. dummodo. quia nõ est sensus eius vt literæ prius impetratæ valeãt, si cõtingat iudicem secularẽ fieri negligentẽ, Sed hoc vult dicere quòd cum fuerit negligens ab eo poterit appellari ad Papam, & super appellatione literas impetrare secundum Inno Sed hæc responsio non placet Hostien. qui dicit tenendum ꝙ scripsi post eum in expositione super verbo *authoritate nostra*, & negat Hostien. quod dixi post Inn. in expositione super verbo, *irritas & inanes*, Papã nõ habere iurisdictionem in Ciues Vercellen. sed dicit tenendũ quod scripsi post eum in expositiõe super verbo, *ad tuam*. Et pro opinione Hostien. videtur, esse Ber. in glo prima. quam approbat Nouel. dicens ꝙ hoc verum videtur, ꝙ dicit Ber. de pendentia rescripti. Licet Tanc. Io. & Vincen sub dubio fortè dixerũt ꝙ hic dicit. *complementum*. Quia fortè expirat rescriptum iam impetratũ iudicio incoato. ar. de rescrip. plerunq;. *impetrandum*. non autẽ valeret nisi de iudicio iam incoato faceret mentionẽ. ar. s. de rescrip. cæterũ. secundũ Vincen. Et sic literæ de iustitia possunt esse in pendenti, sicut literæ gratiosę. si pro te. vbi vide Cardi. Et placet Collect. per id ꝙ dixi. s. in principio huius oppositionis nec. ob. ↄ. de re. iur. actus legitimi. vt ibi notatur. Mart. autẽ de salua dicit ꝙ opinio Inn. cõmuniter approbat. Io. aũt Cal. ↄ. c. proximo sic dicit. Si vis scire an literæ impetratæ contra laicũ ad ecclesiasticum iudicem valeãt, vel non, an vero sint in pendẽti. Si iudex secularis sit posteà negligens, per eas possit procedi, sic distingue. qa aut consuetudo loci approbat tales literas, & tunc valent, ita quòd per eas potest incõtinenti procedi. s. e. si clericus. & . s. tit. proximo nouit. Aut in loco vbi sunt impetratæ non est talis consuetudo, & tunc aut sunt impetratę in causa quæ de iure vel cõsuetudine spectat ad forum ecclesiasticũ, aut in alia. Primo casu valent & sine alio euentu incontinenti põt procedi per eas, vt hic. & . s. c. cũ sit. ↄ. c. conquestus. & . ↄ. de verb. signi. super quibusdã. & de excep. c. ij. lib. vj. Si autem nõ est talis causa, & tunc aut locus in quo sunt impetratæ tales literæ, est de temporali iurisdictione ecclesiæ, & tunc idem ꝙ dictũ est. ↄ. de iura. calum. cũ causam. de appel. si duobus. de testa. Raynucius. & . c. Raynald⁹. ne cleri. vel mona. c. fi. lib. vj. Aut locus prædictus nõ est de temoprali iurisdictiõe ecclesię, & tunc aut spectat cognitio illius cãę primo loco ad imperatorem, & vacat imperium, & tunc idẽ vt hic. aut nõ vacat imperiũ, vel cognitio spectat ad inferiorẽ iudicẽ secularẽ, & tunc aut literę sunt surrepticię, aut non. Primo casu puta qa in eis exprimitur ꝙ iudex secularis est neglicẽs cum adhuc querela coram eo nõ sit deposita, vel si est causa incoata corã ipso ille procedit & sic non est negligens, vel quia in literis tacetur verum, videlicet qa de processu corã ipso seculari iudice incoato nulla fit mentio, quibus casibus literæ non valent. & sic non põt procedi saltem in exceptione opposita. Facit. ↄ. c. ex parte. & . s. de rescrip. super literis. & . ↄ. de re iudi. inter monasterium. Si autẽ literæ non sunt propriè surreptitiæ, aut incoatus erat processus per iudicem secularẽ, & fuerunt impetratæ facta mentione de illo, & sub conditione si posteà negligens esset, & tunc planum est quòd eueniente conditione, scilicet in casu negligentię per eas potest procedi. vt. s. c. ex. transmissa. aut causa non erat incoata coram iudice seculari, nec in literis aliquid dicitur de negligentia. & tunc aut sunt impetratę à persona miserabili, aut à non miserabili. si à miserabili, & super possessorio tunc valent, etiam vt incontinenti per eas procedatur. vt. ↄ. c. ex parte. Sed si super petitorio, tunc sunt in pẽdenti quousq; iudex secularis negligens fuerit, & nõ prius per eas procedi poterit. ↄ. c. proximo. Si verò huiusmodi literæ sunt impetratę à persona non miserabili credit cũ Innoc.

illas literas non valere saltem exceptione opposita. vt hic in
principio. Et quòd hic dicitur dummodo. &c. intelligit secũ
dum Inno. de literis post neglĩgẽtiam impetratis. Et est ratio
quia rescriptum impetrari debet secundum ius cõmune. de
rescrip. c. causam. & in authen. de iudi. § omnis autem. coll.
vj. Sed ius cõmune non vult hoc casu vltimo per iudicem ec-
clesiasticũ procedi. s. e. si clericus. Facit. j. e. ex parte. secundũ
4 eum. ¶ Præfatus autem Marinus sic dicit. † In aliquibus ha
bet ecclesia iurisdictionẽ actu, & habitu. vt inter clericos ge-
neraliter, & etiã specialiter inter laicos, in casibus specialibus
statim ad ecclesiam pertinentibus, vt in casibus de quibus in
notabili. s. prædixi. Et de istis non dubitatur quin literę super
his impetratæ statim valeant. Aliqua verò sunt in quibus ec
clesia habet iurisdictionem habitu, sed non actu. vt in causis
viduarum, & aliarum miserabilium personarũ, & in ijs valẽt
statim literæ, non tamen procedetur per eas donec actus
venerit, quod intellige respectu petitorij, & eo modò quo
dixi. s. proximè. secundum Ioan. Calderi. Interdum ecclesia
nec actu, nec habitu habet iurisdictionem, & tunc nullomo-
do valent literæ, vt in causis communibus laicorum, vt hic.
Subdit tamen posteà quòd hoc vltimum mẽbrum videtur es
se contra mentẽ extrauagantis Bonifa. vnam sanctam. Et fina
liter, dicit ꝙ verba Inno. posita. j. c. proximo sunt magis pro-
pria Sed re vera illa nihil aliud habẽt in effectu, nisi distinctio
nem duorũ mẽbrorum. s. proxime positorum. Quæ Calder.
etiã posuerat vt prædixi, videlicet ꝙ literę impetratę in cau-
sis viduarum, & miserabiliũ personarum etiã super petitorio
statim valent, sed suspenditur processus earũ vsq; ad negligen
tiam iudicis secularis. Sed in causis laicorum nõ miserabiliũ
secus. nam in istis Papa nullã habet iurisdictionẽ, nisi ad eum
causæ per appellationem deferantur, in alijs secus. Quia Papa
habet iurisdictionẽ super viduas, & alias personas miserabiles,
licet de gratia deferat secularibus, vt non procedat iudex ec-
clesiasticus nisi per negligentiam iudicis secularis. Collecta.
approbat id quod scripsi. s. e. oppositione § præfatus autem.
in fin. addit quòd pendentia de qua loquitur. c. secũdũ autẽ.
s. de rescrip. non est similis. Quia secundũ rescriptũ impetrãs
sciens primum contra se impetratũ semper repelleretur, vt ibi
notatur. Sed hic cum iudex secularis negligens est, valet indi-
stinctè rescriptum. Lignianus concordat etiã cum dictis Inn.
hic, &. j. c. proximo. & cũ his quę scripsi in dicto § præfatus
autem. Ego etiã sto cum eis, & primo incũctãter dico, quòd
literæ in casu huius. c. nullæ fuerunt ipso iure. Moueor primo,
per textũ qui rotundè hoc dicit, à cuius verbis tam claris non
videtur mihi recedi posse, vt. ff. de exercito. l. j. § in re igitur du
bia. &. de leg. iij. l. nõ aliter. Secundo qa aut diceres has literas
procedere ex plenitudine potestatis, fortè vt tetigit dominus
Marti. per extrauagãtẽ vnã sanctam. & hoc non potes dicere.
Tum quia illa extrauagans nõ loquitur de subiectione tẽpo
rali, tum quia non pręsumitur Papam in dubio vti velle ple
nitudine potestatis, vt notat Inno. in. c. innotuit. in glo. fi. de
elect. maximè in alterius præiudicium, de quo minimè cogi
tauit. C. de emancipa. liber. l. nec auus. Aut dices ab ordinata
potestate eas procedere, & tunc cõstẽdo tibi clarè ꝙ nullæ sunt
ipso iure nã cõmissio causæ facta ab illo qui non habet iuris
dictiõem actu, nec habitu, nulla est ipso iure. pro eo quòd ta
lis delegatio iurisdictionis est. vt. ff. de iur. om. iudi. l. iij. in fi.
prout plenè deduxi. j. de offi. ordi. c. Romana. libr. vj. in. j. q.
5 Et est ratio † quia datũ vel factum ab eo qui non habet po-
testatem, pro non dato seu pro non facto habetur. de iure pa
tro quod autem. & ibi concordan. etiam in iudicialibus. C. si
à non cõpeten. iudi. per totum. s. ti. j. at si clerici. de usu. vica. c.
sua. j. de pręben. c. fi. Modo papa in iurisdictione seculari iu
dicis temporalis præter casus speciales, quorum duodecim te
tigi in notabili nullam habet potestatem nec actu, nec habitu.
vt. s. ti. j. c. nouit. Nec obstat quòd habere potest causaliter eã,
quia non propter hoc potest dici eam habere habiliter ante
casum, sicut dicimus de archiepiscopo nõ habẽte iurisdictio
nem in subditis suffraganeorũ, nisi causalem: quia ante casum
non potest dici habere iurisdictionem habitu, & per conse-
quens nec cõmittere ante casum. vt. c. Romana. allegato. pro
ut ibi deduxi plenissime in dicta prima quęstiõe Et per hoc
tollitur prima pars oppositionis, hic enim non est sola surre-
ptio, imo est defectus fundamenti scilicet potestatis in perso
na ipsius committentis, & hæc hoc fundamento luculenter
infertur, literas ipsas nullo modo cõualescere potuisse. per ea
quæ in secunda parte oppositionis allegaui. De intellectu au-
tem. c. proximi. ibi dicam. &c. sequitur.
6 ¶ SECVNDO opponitur † quia videtur quòd vacante
imperio non debet Papa in Imperiali iurisdictione succe-
dere: quia non succederet alijs Regibus seu principibus. cum
hoc non reperiatẽ expressum, nec succederet Imperator Papę
ar. j. de elect. c. ne Romani. in cle. & tamen equiparantur in
authen. quo. oport. epis. in prin. & nil commune habent. vt in
c. cum ad verũ. allegato. &. x. dist. quoniam idem. respondet
Inno. dicens, quòd in iure Imperij tantum hoc speciale est, ꝙ
Papa in illo succedit. vnde dicit quòd si alius rector alij supe-
riori quàm Imperatori subditus, negligens esset in reddenda
ratione, vel non esset rector in aliqua terra, non deuolueretur
iurisdictio ad Papam, sed ad alium superiorem. s. proximum
Nam specialis coniunctio est inter Papã & Imperatorem, qa
Papa eum consecrat, coronat, & examinat. Et est Imperator
eius aduocatus, & iurat ei, & ab eo tenet imperium. s. de elec.
c. venerabilem. lxiij. di. tibi domino. & inde est quòd in iure
quod ab ecclesia Romana tenet, succedit Papa imperio vacan
te. Sed quid si non sit negligens, sed subditi sic inobedientes
sint, quòd non potest facere iustitiam. Respondet Inno. quòd
tunc non credit ꝙ succedat in iurisdictione eius sed debet eũ
iuuare ad domandum rebellionem subditorũ. arg. dicta. c. cũ
ad verum. xcvj. di. Sed quid si alius Rex est negligẽs, vel alius
princeps qui superiorem nõ habet, respondet Inn. dicens sic,
dicimus idem. s. ꝙ succedat in iurisdictionẽ eius. ar. xv. q. vj. c.
alius. &. s. de elect. cum inter vniuersas. in fin. Sed de hoc nõ fa
cit vim, quia ab eo teneat regnũ. sed de plenitudine potestatis
quã habet: quia est vicarius Iesu Christi, s. ti. j. nouit. vers. non
enĩ. & seq. vel dic ꝙ vacantibus regnis nõ poterit se intromit
tere Papa, nisi quando peteretur in modũ denuntiatiõs. vt di-
cto. c. nouit. Sed Hostien. dicit sic. Tu verò dicas ꝙ vacanti-
bus regnis, & principatibus quibuscunq;, & vbicunq; etiã iu-
dex secularis negligens est in iustitia reddenda, Papa non solũ
de potestatis plenitudine. sed etiã de iure, & consuetudine põt
& debet iustitiam reddere: quia de iure cõmuni hi casus om-
nibus epis in ciuitatibus, suis & dioecesibus sunt cõmunes. vt
patet in his quæ dicam in sequenti oppositiõe, vbi recitabo
dicta Inno. in quibus ipse Inno. videtur huius contrariũ te-
nuisse secundũ Hosti.
¶ Ex quibus colligit Hen. vnã longã distinctionem & in effe
ctu finaliter dicit opinionẽ Hostiẽ. s. proximã veram esse in
Regibus, & principibus superiorem non habentibus. vt hic,
&. c. cum ad verũ. &. c. si Imperator. xcvj. di. &. c. grandi. de
supp. negli. pręla li. vj. in alijs distinguit negligentiã a morte,
dicens quòd negligentiam supplere põt. vt. j. c. proximo. Li-
cet fortè ille Comes tunc Regi Franciæ subditus non esset. fa-
cit quia negligendo peccat. de offi. ordi. c. j. &. c. irrefragabili.
xxiij. q. v. administratores. ar. s. ti. j. nouit & quia superiori
immediato non supplenti huiusmodi negligentiam imputa
retur maximè si notoria est. ar. notatorum Hosti. de offi. or.
c. quantò. § fi. vbi dicit, ꝙ in notorijs non habet locũ illa mo-
nitio de qua ibi loquitur, imo est episcopus negligens eo ipso
quòd negligentiã Abbatis sui subditi non supplet. Sed in ca-
su mortis ipse approbat simpliciter opinionem Inno. scilicet
quòd ad superiorem immediatum iurisdictio deuoluitur, qa
tunc cessant rationes supra proximę. vbi verò moriens ha-
beret actu legitimum successorẽ, absq; dubio ille succederet
sicut in alijs bonis, vt. ff. de reg. iur. l. nihil. & l. hæreditas. cum
concordantijs ibi allegatis. nam regulariter successor potest
facere quod poterat prædecessor. s. de rescrip literis. j. de vo-
to. c. licet. de iur. patro. c. j. & c. iiij. & cle. plures e ti. etiã in iu-
stitia

stitia ministranda, vt legitur & notatur. ṡ. de offi. del. quoniã Abbas. & hic quãdo dicit vacante Imperio à cõtrario nisi moriens eas per negligentiam amisisset, quia tunc ille ad quẽ fuisset deuoluta succederet, secundũ eum. Cui etiã cõcordat Martinus de salua. Item etiã si de consuetudine, vel priuilegio, ꝙ supplexio negligentiæ deuolueretur ad aliquem dominũ temporalem illo nõ neglig̃ete in supplendo, non suppleret Papa, vt sic hoc casu generi per speciem derogetur. j. de reg. iur. in. c. generi. & c. in toto. lib. vj. & quia suppletio deffectum respicit
8 quæ prouisio specialis administratoris excludit, † & sic cessante ratione iuris, ius cessare debet. vt. ff. de iure patro. l. adigere § quãuis. Præterea ea neglig̃ete tali administratio cessat esse penes eum, & incipit esse penes alium. igitur papa supplendo non de illius negligentis, sed de alterius non negligentis iurisdictione se intromitteret. Cum tamen ex solo casu negligentiæ iurisdictionem in proposito vendicaret, & sic casu huiusmodi sibi deficiente, ei deficeret fundamentum, & sic non potest facere ædificium. j. q. j. cũ Paulus. de presbytero non bap. veniens. Conditione enim suæ iurisdictionis deficiente iurisdictio eius deficere debet. ff. de cond. insti. l. si quis ita hæreditatem. cum similibus. ar. ff. de verbo. signifi. l. cedere diem. Ex quo videtur inferenda modificatio vnius dicti Henri. videlicet, ꝙ in subdito alterius quàm Imperatoris non supplet negligentiam papa, & sic intelligatur dictum Inno. nisi cum superior negligit supplere, & videtur negligere in casu not. rie tatis, & sic intelligatur dictum Hen. & in hoc saluetur dictũ Hosti. Ratio autem quare papa supplet negligentiam imperatorum est clara, quia superior supplet negligentiam inferioris de iure communi, & ratione naturali. vt patet ex ijs quę legũtur & notantur. de elect. c. quamquàm. libro. vj. & c. grandi. allegato. Modo Papa solus est, & immediatus Imperatoris superior, & ideò ipsum punit, & deponit. de re iudi. ad apostolicæ. lib. vj. & facta eius corrigit, vt in cle. pastoralis. c. titulo. Sed ratio quare Papa supplet negligentiam subditi Imperatoris non negligentis, non ita apparet. Hoc enim nõ est nisi auferre Imperatori non negligenti suam iurisdictionem, in suppletione huiusmodi consistentem. Sed fortè occasione eorũ quæ circa hoc Inno. ꝓ ratione inducit, ecclesia considerans, ꝙ Imperator circa vniuersi orbis regimen. nimium occupatus circa huiusmodi suppletiones, minus vacare potest hanc potestatem supplendi sibi præoccupauit, sicut paulatim latenter omniũ ecclesiarum inferiorum iura sibi applicauit propter quæ Imperatores quandóque cõtra ecclesiam stomachati, nisi fuerint totũ statum ecclesiæ perturbare. verùm quia in hoc non agitur de magno interesse imperij, vsus iste pro fauore iustitiæ inductus impropriari non debet, cum alteri prosit, & illi non obsit. vt insti. de le. fusia ca tol. cum cõcord. Et de hoc latius dicam in dicto. c. grandi. &c. Sequitur.

¶ TERTIO opponitur, nam ꝙ Romani Pontifices hæc possunt facere in iudicio alias iurisdictione seculari dominorum temporaliũ hoc non statuerunt, nec concesserunt domini temporales: sed hoc pro se statuerunt ipsi summi Pontifices, vnde (& sine culpa sacrilegij loquamur) non est eis adhibenda tanta fides, argu. ff. de interro. ac. l. de ętate § j. xiiij. q. ij.
9 § j. Facit † quia nemo in causa propria ius sibi dicit. C. ne quis in sua causa. in rubro, & in nigro. per totũ. Respondet Inno. dicens, quòd isti si diligenter attendant quod dicunt, verè sacrilegij culpam incurrunt. Quòd vt melius intelligas prænotare debes, quòd Deus in principio creauit cœlum, & terram, & ea quæ in eis sunt, Angelicam, & humanam naturam, spiritualia, & temporalia, ipsaque rexit per se, sicut factor rem suã gubernat. vnde & homini quem fecit dixit, ex ligno quod est in paradiso comedas, de ligno autem scientię boni & mali, ne comedas. Genes. ij. capitulo. ipsis etiam peccantibus pœnitentiam imposuit Gene iij. Mulieri quoque dixit. Multiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos in dolore paries, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tibi. Adæ verò dixit,

¶ Quia audisti verbum vxoris tuæ, & comedisti de ligno ex quo tibi pręceperam ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Qualiter etiam per seipsum punit Chain, & Lameth, & quosdam alios legitur Genes. iiij. & v. capitulis. Et si rectè mundo per ipsum Deum vsque ad Noe, & tempore Noe, cepit Deus creaturas suas per ministros, quorum primus fuit Noe de quo fuerit rector populi apparet, quia sibi dominus gubernationem arcæ per quam ecclesia significatur commisit. Gene. vj. & vij. capitulis. Item quia idem Noe legem sibi subditis dedit. Genes ix. Et licet etiã nõ legitur quòd Noe sacerdos fuerit, tamen officium exercuit sacerdotis statim post egressum arcæ, & antequam leges populo daret ibi, ædificauit autem Noe altare domino, & tollens de cunctis pecoribus & volatilibus mundi, obtulit holocausta supra altare, & odoratus est odorem suauitatis, & ait ad eum. nequaquam vltra maledicta terra propter homines, sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Quod officium sacerdotis simul Abel, & Chain primo fecerãt. In hac vicaria successerunt Patriarche, Iudices, Reges. & alij, qui pro tẽpore fuerunt in regimine populi Iudæorum, Et sic durauit vsque ad Christum qui fuit naturalis dominus, & Rex noster dominus & legifer noster. de quo in psalmo dicitur. Deus iudicium tuum regi da: ipse dominus Iesus vicariũ suum constituit Petrũ, & successores suos, quando ei dedit claues regni celorum, & quando dixit, Pasce oues meas, & quamuis distincta sint in multis regimina mundi, tamen quemcũque necesse est, ad Papam est recurrendum, siue sit necessitas iuris. Quia non est alius iudex superior, siue facti, quia de facto minores iudices non possunt suas sententias exequi vel nolũt, vt debẽt iustitiam ministrare. ar. j. qui fi. sunt legi. c. per venerabilem. secundum Inno. & hæc placet Hostié. & pro ijs optimè facit de homici. ne pro humani. libro sexto. Nouella. Dicit autem Collect. addendũ quod notat Inno. in dicto. c. ad Apostolicæ. in fi. dicens sic. Nota ꝙ Papa deponit Imperatorem, vt in c. alius. & est hoc de iure. nam cum Iesus Christus filius Dei dum fuerit in hoc seculo, & etiam ab ęterno naturalis dominus fuerit & de iure naturali etiam Imperatores, & quoscumque alios ferre sententias depositionis, & dãnationis potuisset quascumque alias. vt pote in personas quas creauerat, & donis gratuitis dotauerat, & in esse conseruauerat, eadem ratione & hoc vicarius eius hic potest: nam non videretur dominus discretus fuisse, (vt cum reuerentia eius loquar) nisi nunc post se talem vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset Fuit autem ille vicarius eius Petrus Mathei. xvj. vltra medium. & idem dicendum est de successoribus Petri, cum eadem absurditas sequeretur si post mortem Petri humanam naturam à se creatam, sine regimine vnius personæ reliquisset. argumen. ad hoc in dicto capitulo per venerabilem.

¶ Martinus autem de salua dicit, omnia prædicta esse declarata per extrauagantem vnam sanctam. Cui extrauagãs meruit Clementis quinti. facta in fauorem Regis Franciæ non detrahit. Quia fuit solum declaratoria illa extrauagans vnam sanctam. Sed fortè nec extrauagans prędicta decidit, nam verba illius decisiua de sola spirituali iurisdictione loquntur. De Iudæis autem, & Saracenis, gentilibus, & schismaticis.

¶ Quomodo ad Papę iurisdictionem pertineat, remittit Innocentius ad notata sua de voto & voti redemptione quod super ijs. Sed videtur quòd prędicta oppositioni non satisfaciant: nam certum est, quòd prædicta non innituntur ordinarię potestati. vt in capitulo nouit. & cum ad verum. & capite quoniam idem allegatis. Sed innituntur dumtaxat plenitudini potestatis, & tamen literæ apostolicæ de communi iustitia non innituntur huiusmodi plenitudini. Quia non est verisimile quòd Papa ea in dubio vti velit, vt prædixi. Sed respondetur quòd licet antequam per ecclesiasticam alias ecclesiam ita constitueretur, non esset hoc de ordinaria potestate postquam tamẽ ita cõstitutum est, redactum est hoc ad ordinariã potestatẽ. eadẽ est enim vtraq; potestas quę vno respectu ordinaria, & alio respectu absolutoria seu plena vocatur. dicitur enim ordinaria dũ cõiter quasi quodã ordinario iure papa ea vti solet, & ab ipsius abstinere solet, & ea non vtitur, nisi rarissimè.

¶ Sic solebant expectationes procedere, à plenitudine potestatis. de præben. c. ij. li. vj. quæ hodie ad tam cōem & ordinarium vsum sint redactæ, ꝙ possunt dici nunc de ordinaria potestate. vt in cle. cùm et quem. de conces. præben.

10 QVARTO opponitur, † quia dum quis vice alterius interuenit, illius iure vti debet, vt infra de regu. iur. si quis in ius. lib. vj. & ibi concordantijs. Sed in hoc ꝙ hic Papa recipit appellationem super iurisdictione temporali fungitur vice Imperatoris, seo domini, vel superioris temporalis. Sed constat quòd ad talem non potest appellari omisso medio, vt. ij. q. vj. l. anteriorum. & ff. de appel. l. Imperatores. Igitur hic fuit necesse appellare ad Episcopum Vercelleñ. Solutio Io. & Vinc. stantes oppositioni dicunt metu oppositionis, ꝙ Vercelleñ. Episcopus hic non exhibebat illis iustitiam, fortè timore consulum secundū Vincen. Vel fortè secundū eum, non omnes causæ deferri poterant ad eum per appellationem. Ideò dicit papa eas defferēdas ad se, vel ad Episcopū, qui cognoscet quasi delegatus papæ de illis de quibus prius cognoscere non poterat. Sed hoc est nimis ad literam nostram diuinare & contra proprietatē verborū. quia nō dicit appellationū causas deferre, sed dicit appellare, nec textus exprimit de aliqua delegatione, nec loquitur de alternatiua ordinis, sed electionis, vt patet in verbo *si maluerint*. Præterea vel procedit intellectus Ho. qui habet, ꝙ Vercelleñ. Episcopus tenebat ciuitatē in feudum ab Imperatore, & tunc nullo casu debuit appellare ad papā, sed de cōsulibus ad Episcopū, & de Episcopo ad Imperatorē. vel ab Impatore. ar. s. e c. verū. & . c. ex trāsmissa. s. ti. j. ceterū. Et ꝙ legitur & nota. per Inno. & Io. Archi. j. de appe. Romana. § debet. super verbo *iure speciali*. lib. vj. aut non procedit intellectus Hosti. vel super illo non fundatur decisio textus, sed solum super consuetudine, quæ habebat, ꝙ etiā in causis merè ciuilibus seu tēporalibus, à Consulibus lucis poterat ad Episcopum appellari. qui intellectus videtur verior, & colligitur in textu ibi: *sicut hactenus seruatum est*. Intellectus enim Hosti. diuinatorius est: quia textus de hoc nihil aperit, imo eo ipso quòd textus dicit posse appellari ad Episcopū contra ius cōe videlicet à iudice seculari, & in causa merè ciuili sicut hactenus seruatum est, videtur hoc ius speciale Episcopi in consuetudine fondare, & per cōsequēs non in coocessione Imperiali feudali sicut imaginatur. Hostien. & licet ista fortè concurrere possint, tamen textus istud nō aperit: neq; iustificatur ex illo, & tunc certè secundum istū intellectū non videtur necessarium, ꝙ Episcopus timore, vel desidia omiserit iustitiam exibere, sicut dicunt Ioā. & Vin. Quia vbi potest de iure, vel de cōsuetudine ad Episcopum appellari potest omisso Episcopo ad Papā. vt. ij. q vj. ad Romanam. Præterea nec valet ratio eorū, quia in hoc Papa cognoscit loco Imperatoris, in quo fundatur oppositio, nam istud non est verum, imo cognoscit iure suo, vbi non apparet ꝙ alia Episcopalis iurisdictio sit sibi infeudata ab Imperatore, nam cū non ab Imperatoris infeudatione, sed à sola consuetudine habet Episcopus illam iorisdictionem, nō est ab ipso Episcopo ad Imperatorē, sed potius ad Archiepiscopū appellandū, & cognoscet Archiepiscopus de appellatione, non loco vel vice Imperatoris, sed iure suo. vt est textus in § debet. alleg. Ergo idem dicemus in papa. quia hoc casu vicē Episcopi tenet, cum appellatur ad eum à consulibus omisso Episcopo, & vicē Archiepiscopi cū omisso Archiepiscopo appellatur ad ipsum. Quia ijs casibus non haberet cognoscere Imper. nec alius vice eius, sed Episcopus, vel Archiepiscopus iure suo: vt probat § debet. alleg. & idem oportet dicere si iurisdictio Epi in qua huiusmodi appellatio fundaretur non competeret ipsi Episcopo, ex consuetudine, sed ex imperiali, vel regali, aut alterius ad hoc potestatem habentis concessione dūmodo huiusmodi concessio simplex fuerit & non feudalis, vt colligitur ex notatis Inno. s. e. verū. & his quæ ibi scripsi in tertia quæstiōe. Quid ergo dicēdum? fortè dicere possem ꝙ hæc decreta. declarat quantum ad hoc ad quod pertinet oppositio. c. ad Romanā allega. & vult hoc dicere quantū ad hoc, ꝙ nedū in causis de iure cōi ad forum ecclesiæ pertinētibus, de consue. possunt grauati, si maluerint omisso medio Sedem Apostolicam appellare: nec mirum, quia siue sunt res tēporales, siue spirituales ecclesiarū, siue hoc siue illo iure ad eas pertinere noscantur omnes æquè & vniformiter, sub potestate & dictiōe Eporū cōsistūt, & ad ecclesias pertinēt, & ideò æquè & vniformiter debet patere in illis superiorū ipsorum Episcoporum authoritas, & sic videtur semper eadē ratio, Et per cōsequens idem ius, & hoc est quod voluit dictus § debet. qui in ista ratione fundatur, vt ibi notatur per Archid. super verbo temporale. quod dic vt ibi. Fallit vbi de consuetudine, aut fortè de iure alio speciali, videlicet feudali haberet Imperator vel qoiuis alius dominus temporalis, ꝙ ad eum ab Episcopo appellare deberet. Quia tunc crederem quòd sicut nō potest tunc Archiepisco. appellari, vt dicto § debet. sic nec Papa ex eadē ratione. ratio enim quare non potest appellari tūc Archiepisc. est ista, ne illi domino temporali qui de consuetudine, vel alio iure speciali appellandus est, sua temporalis iurisdictio auferatur, modo quicquid Papa possit de plenitudine potestatis, ipse non coosueuit, nec debet secundum iuris cōmunis dispositionē præter casus speciales in iure expressos: dominis tēporalibus suas iurisdictiones temporales auferre, vt in. c. nouit. c. solitæ. & . c. per venerabilem. alleg. Et eadē ratione, nec omisso medio Episcopi posset tunc
11 appellari ad Papam: † ne via directa prohibitū, via indirecta concedatur. vt. j. de regu. iur. cum quid. lib. vj. & ibi concor. Quia cui conceditur terminus via veniendi ad terminū impediri non debet. vt. ff. de serui. rusti. præd. l. iij. § qui iter. Vnde si ciuitas Vercelleñ. & iurisdictio Episcopi temporalis tenebatur ab Imperatore in feudum, hoc poterat Papa verisimiliter ignorare, vt. j. de consti. c. j. libro. vj. Et est bene verisimile ꝙ ignorauerit, quia de hoc mentionem nō fecit, & quia verisimile est ꝙ si sciuisset iurisdictionem Episcopi temporalem esse de feudo Imperij, illi non voluisset præiudicare in dubio sine causa. vt in. c. cum ad verum. & . c. quoniā idē. & . j. c. proximo, & alijs iuribus allegatis. s. proximè. Verùm si ille alius quàm Archiepiscopus ad quem ex consuetudine, vel alio iure speciali, deberet ab Episcopo appellari, nō esset laicus sed prælatus Ecclesiasticus ac iure, & ratione dignitatis Ecclesiasticæ dominiū temporale ratione cuius appellari deberet, ad eum pertineret, posset tunc nihilo minus appellari ad Papā omissis ambobus medijs, videlicet Episcopo, & illo de quo supra, & altero eorundem, vt puta à consulibus immediate, vel ab Episcopo immediatè appellādo ad Papam. Et hoc dico propter regulam generalem, quæ habet, ꝙ omisso quolibet medio ecclesiastico potest immediato appellari ad Papā. vt in. c. ad Romanam etiam in iurisdictione temporali, vt hic. Et sic patet ex ijs ꝙ § debet allega. fundatur super intellectu vero istius decretalis, & illum declarat. Et ex ijs colliguntur hic duæ specialitates. Prima est, ꝙ etiam dum à iudice seculari appellari potest ad ecclesiasticū, potest appellari à Papa absq; medio, perinde ac si ab ecclesiastico iudice appellari deberet. Secunda est, ꝙ etiam super iurisdictione merè tēporali omittitur medium in huiusmodi appellatiōe. Sed licet sint hæ specialitates respectu regu. gñralis quā tradūt l. anteriorū. & . l. Imperatores. alleg. tñ non sunt specialitates respectu regulæ quā tradit. c. ad Romanā. quia æquè cōprehendūtur ex mente canonis isti duo casus, vnicū faciētes sub regula. c. ad Romanā. sicut & alij ꝓpter idētitatē rationis. Et ꝑ hoc patet responsio ad oppōnē principalē, qa negat assumptū, vt patet ex dictis. Et ex hoc patet qualiter intelligitur, & quomodo saluatur ꝙ dixi in. iiij. & . v. notabi. Sed cōtra ꝑdictū intellectū, & ꝓ intellectu, Ho. vt diuinatorius dici nō debeat facit textus hic, in § licea tamen. ver. hoc præsertim. vbi dicitur sic. *Hoc præsertim tēpore quo vacante Imperio ad iudicem secularem recurrere nequeūt, qui à superioribus opprimūtur*. Iste eñ intellectus clarè videt inoere. Primū est, ꝙ grauati à cōsulibus ꝑdictis ad iudicē secularē recurrere possēt. i. ad Imperatorē, si Imperiū nō vacaret. Scdm est, ꝙ vacabat Impiū, & ꝙ ꝓpter vacationē Impij fundat iustificatio de. re. ꝙ nō esset nisi iurisdictio ab Imperio teneret

Respoodeo

Respondeo quòd ver. iste hoc præsertim tempore non additur ad casum præcedentem restringendum, licet addat in facto, sed adijcit nouú casum inferendú idem quod prius, & ꝙ hoc signat dictio implicatiua præsertum. Fateor tamen quòd addit nouú casum satis pulchrum, videlicet ꝙ etiam in iurisdictione temporali, in qua succedit Papa Imperatori vacante imperio, appellari potest ad Papā omisso medio, licet ad Imperatorem appellari minimè potuisset. Et est fortè ratio, quia non est verú ꝙ Papa propriè in huiusmodi iurisdictione imperij succedat. Non enim ab imperio recepit Papa hanc iurisdictionem, sed econtra Imperator à Papa: cum modernus Imperator Germanus non habeat imperium, sed imperialem iurisdictioné, nisi ex concessione Romani pontificis, nisi in personā Caroli Magni, qui eā à græcis trāstulit in germanos, vt. s. de elect. venerabilem. allegato. vnde si verum est, quòd vtraque potestas sit de iure penes ecclesiam, prout satis deduxi, in c. solitæ. & in. c. nouit. & dicam adhuc in capitulo per venerabilé. Iā Imperij vacatio translationem potestatis, vel successionem in ecclesia, non inducit: sed impedimentum imperialis obstaculi, solum ponit, & ecclesiam liberā reddit, ad cognoscendum de iure suo, & ita semper negatur argumenti assumptum. Nec facit pro intellectu Hostien. quod dicit textus de recursu ad iudicem secularem: quia textus affirmatiuè non loquitur, & sic nihil ponit. Item non loquitur in spé de casu nostro, sed in genere, & vult solum sub incertitudine facti tollere obiectionem, quæ fieri posset de iure imperij; in casu, in quo iurisdictio pertineret ad illum. Quia fortè Papa ignorabat & forsan dubitabat, propter quorundam assertionem ꝙ ita esset in facto. Ex quibus generaliter inferas ꝙ quocunque iure ordinario, vel extraordinario iurisdictio, vel consuetudinario, aut propter vacationé imperij, vel alias ad Papam pertineat superioritas ad ipsum omisso medio appellari potest. Quòd perpetuo menti tenendum est. & iste vt credo est verus intellectus istius decretalis. De materia auté sexti, septimi, & octaui notabilium, proposui dicere in. c. cum speciali. alle. & aliqd tangam infra in suppletione glosæ finalis; & non plus de ista oppositione. Sequitur.

¶ QVINTO opponitur contra fi. nostræ decre. & tria vltima notabilia supra elicita simul. de. c. cum speciali. j. de app. de quo hic opponitur, & soluitur in glo. fi. Sed solue, vt dicam in suppletione dictę glosę. Collect. autem quærit, primo quid si iudex secularis dicit, ꝙ se non intromittet de causa, & posteà vult pœnitere, & de causa cognoscere, nunquid possit. videtur ꝙ sic. ar. j. de procu. c. licet. libro sexto. videtur contra per notata Cardi. de rescrip. si per te. lib. vj. Respondet, ꝙ potest re integra. de offi. dele. quāuis. lib. vj. & de prębē. si tibi absenti. eod. libro. Et quia quod hic dicitur debet intelligi de negligētia cum effectu, & quia hæc hoc casu laudāda est variatio propter debitum iustitiæ exercendæ. Ad quod vide de offi. dele. c. cum causa. in princi. Secundo igitur *ad nostram*. nunquid etiam ad legatum posset hoc casu recursus haberi? Respondet ꝙ non. ex quo litera dicit ad nostram. Inducit notata in Specu. de offi. le. § nunc ostendendum. in principio.

¶ Tertio quærit, nunquid Papa potest supplere negligentiā aliorum iudicum secularium quàm Imperatoris? dicitꝙ non, secundum Inno. & Nouel. Inducit Nouel. j. c. proximo.

¶ Quarto quęrit, quid si subditi Imperatoris sibi sunt inobedientes, sicꝙ propter eorundē inobedientiam non potest Imperator facere iustitiam eis, nunquid hoc casu supplebit Papa? Respondet ꝙ non, Sed Iuuabit secundum Innocen. quòd dic vt supra.

¶ Quinto quærit, vnde habuit ecclesia iurisdictionem in clericos? Host. quem Nouella sequitur infra. e. ex parte. attribuit Inno. quòd ab Imperatore. quod non placet eis, imo à Deo causam habuit. quare ergo subest ecclesia Imperatori in temporalibus? Certe quia Deus voluit, & ecclesia approbauit. vt in. c. nouit. & c. solitæ. alleg. secundum eos. Quicquid tamen ipsi dicant asseris Collect. Inno. nūquam dixisse ecclesiam habere iurisdictioné ab Imperatore in clericos, & miratur maximè de Nouel. qui hoc sibi imponit. Et dicit hoc apparere ex ijsq́ notā. hic per Inno. Dicit enī ꝙ licet Inno. j. e. ex parte. de hoc recitat vnam opinionem, non tamen stat in illa, vt ibi apparet. de quo ibi dicam. &c.

¶ SEXTO quęrit, nunquid incidenter potest cognoscere ecclesia de omni causa spectante ad forum seculare? & dicit ꝙ Nouel. infra de ordi. cogni. tuam. post Vincen. notat de successiōe ꝙ non, quia de sui natura est de foro seculari. vt ibi notatur. Dicit tamen Collect. ꝙ propter talem naturam non valet quominus ecclesia, vel propter negligentiam, vel ꝓpter omissioné, de ea cognoscere possit. vt patet ex pręmissis multò fortius incidenter. Sed secus videtur de iudice seculari, qui de rebus spiritualibus etiam incidenter cognoscere non pōt vt ibi etiā de periurio. not. Ho. quod tñ ibi Nouel. nó placet. De hoc dicam in præallegato. c. mam. in quarta oppositione ver. de quæstione. Credit tñ Collec. ꝙ licet secularis iudex possit pœnam imponere de periurio, si de eo cōstet, cognoscere tamen verum hoc sit periurium, vel nó. est propriè ecclesiasticum. vt in dicto. c. nouit. Et ita dicit ibi notari Hostié. simile notaui post Pau. in clemé. dispendiosam. in. ix. quæstione. & s. e. cum sit. in. ij. & iij. quæstionibus, Supple gln. in glo. ij. ibi: *tertius*. dicit Petrus, hoc facere ad quæstionem de duabus quartis notatam. j. de testa. Raynucius. ꝙ s. in ambiguitate opinionum legistarum stetur interpretationi canonicæ, & ibi: *ratione connexitatis vt in dote*. Sed nunquid ergo cognoscet ecclesiasticus de hoc principaliter, glo. videtur sentire ꝙ non, per. c. de prudentia, à contrario, sed dicit Coll. ꝙ ibi Inno. & Hosti. notant contrarium. & probatur secundum eum per. c. ex literis. de pigno. vbi de hoc per Hostié. In glo. vltima. ibi: *localis est*. vel secundum Goffre. hoc intellige quādo superior aditur per appellationem, puta quia Consules recusati nihilominus procedebant. Et pro hoc facit litera in fi. cum dicit sicut superius est expressum, vel secundum Vincen. sufficit ꝙ iudex secularis per se non possit causam cognoscere, ad hoc ꝙ fiat trāsitus ad ecclesiasticum cum non contingeret quin per alium cognoscere potest, vt. s. de offi. dele. c. coram. Hostien. autem credit hoc procedere de consuetudine, vel secundum cū pōt dici contraria locum habere, Cum Episcopus recusatur, & ꝙ ibi dicitur cum minor Episcopus recusatur, & pro hoc facit fauor Episcopalis iurisdictionis & excellentia Episcopalis dignitatis. &c. Credo saluo iudicio meliori ꝙ iste est vnus de casibus specialibus in quo iudex ecclesiasticus potest se immiscere iurisdictiōi seculari addēdo ad casus notatos in glos. s. proximè pręcedenti, & iste est quartus inter additos ad illam glo. vt dixi. s. in notabili primo in quo plures cōcordātiæ vt ibi scripsi. Et forsan potest esse ratio quia negādo se esse suspectum, cū re vera sit suspectus, & super ꝓbatione causæ suspitiōis cū ibi sint difficultates ingerēdo nedū videtur negligentiā cōmittere, imo maliciā admiscere vnde si ab initio recusatiōis, ante ꝓbationé causæ suspitiōis, vellet cōmittere alteri nó suspecto. Credo ꝙ tūc potest, quia tūc cessaret negligentia, & hoc clarū. Ité & malicia, quia non ex eo solo ꝙ quis etiam vere
18 rè suspect⁹, & vt suspect⁹ recusat. de malicia notādus est. ☩ Cū multæ sint causæ suspitionis, quæ famosæ non sunt puta generis propinquitas, Canonicalis paternitas, causæ similitudo appellatio, &c. huiusmodi. Licet bene possint aliquæ esse famosæ, vt patet ex trāscursu. § ij. in sum. Hosti. titu. de accus. & est optimum argu. ff. de suspect. tuto. l. iij. § fi. cum. l. seq. & e. tit. insti. § suspecto autem. cum ibi notatis in glos. ij. Plus crederé quòd etiam post probatam causam suspitionis antequam tamen iudex ecclesiasticus illum in cognoscendo præuenisset ipse potest alteri committere non suspecto, iuxta lecta & notata. j. e. c. penulti. arg. eorum quæ scripsi. s. eod. c. in prima quæstione Collect. exceptio enim recusationis & probatio causæ suspitiōis iurisdictionem non auferunt ipso iure. vt in dicto c. cum speciali, & ibi notatur per Inno. in glo. in subdelegatus in fine. Sed post delegationem iudicis ecclesiastici nequaquam. per lecta & notata. j. eod. c. penul. nec ista decretalis dicit contrarium eius, quod dicit decretal. cum speciali.

¶ Illa enim dicit q potest committere, & hoc est verum, vt
proximè dixi. Ista vero dicit q ad superiorem potest recur-
sus haberi, & hoc etiam verum, sed vtrumq; dictum intelligi
tur re integra, & ante præuentionem. Nam eodem tempore
eadem ordinaria iurisdictio est penes plures, videlicet proba
ta causa suspitionis penes suspectum iudicem secularem, & su
periorem ecclesiasticum, vt hic & ibi probatur, Ideò locus est
præuentioni. vt in.c.penul.allegato.& sic est casus solum di-
uersus, & non aduersus. Sed nunquid recusato Episcopo, &
probata causa suspitionis alias recusationis potest Archiepi.
statim cognoscere recusãte recurrẽte ad ipsũ re ĩtegra.i.prius
quã Eps cõmittat. Ho. videtur sentire q nõ, per.c.cũ speciali.
13 alle.& licet dictũ.c.hoc nõ probet, tñ credo cũ Ho.nã † Arc.
nullam iurisdictionem habet in causis subditorum suffraga-
neorum suorum, vt.ſ. de offi.ordi.duo simul.&.c.pastoralis
modo iste casus non reperitur in iure expressus, nec ita de fa
cili præsumunt. Canones maliciam cõtra vnum Episcopum
sicut cõtra iudicẽ temporalem, & ideò nõ est tanta ratio vtro
biq;. Sed quid in archidiacono vel capitulo, aut alio inferiori
Episcopo sub Episcopo ordinariam iurisdictionẽ habente,
Cuius negligentiam supplet Episcopus.iuxta Ber.& notata.ſ.
de offi.ordi.c irrefragabili.§.excessus. Breuiter puto in isto ca
su posse dici idem quod in iudice seculari, ex maioritate ratio
nis. Quia cum tota sit iurisdictio ecclesiastica diœcesis natura
li & originali iure sit Episcopi. maiorem coniunctionem ha-
bet Episcopus cum prælatis inferioribus sibi in partem solici
tudinis ad illius ecclesiasticę iurisdictionis executionẽ de iu
re speciali adiunctis, quàm cum iudice seculari, in iurisdictio
ne temporali. Igitur maius ius debet habere Episcopus in isto
casu, q̃ in illo.ar.eorũ quæ scripsi.ſ.e.c.circa principium.c.se-
cundæ oppositionis. In habentibus enim symbolum.i.natu-
ralem similitudinem facilior est transitus, vt.ff.de rei vendic.
l.in rem.§.item quæcũque. Sed quo iure fit recursus iste omis
so medio. Respondeo q eo iure quo appellatio, quia eadem
est ratio vtrobique. videlicet q Papa est omnium ordinarius
etiam per concursum mediatum.ix.q.iij.c.cum ita.alias cũcta
per mundum.cum similibus.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Vidua laicum coram iudice ecclesiastico conuenire non potest nisi super causa ecclesiastica.*
2 *Miserabiles personæ.*
3 *Regnum Apuliæ ad ecclesiam pertinet & ab ea tenetur in feudum.*
4 *Patria priuilegiata subest protectioni ecclesiæ.*
5 *An declinans forum debeat cauere de redeundo ad forum huiusmodi si ordinarius non fecerit iustitiam.*

¶ *CAP. XI.*

1 EX tenore. Casus, † vidua laicum co-
ram iudice ecclesiastico cõ
uenire nõ potest, nisi super causa ecclesiastica,
vel in defectu iustitiæ secularis. In prima, comi
tis conquestio. In secunda Papæ prouisio. ibi:
nos igitur. quę tria facit, primo causam reddit. secundo superce
di mandat. tertio duos casus excipit. & hoc de principio.

¶ Expone literam: *mulierem*. viduam & impetrãtem. vt.j̃.pa-
tet. *de Meduano*. qui conueniebatur *super hæreditate*. i. re hæredi
taria sibi in dotem concessa, vel legata, vel etiam ex successio
ne sibi delata, & secundum hoc potest agi coram iudice eccle
siastico.arg.de iudi.ff.l.q̃ legatur. Dos enim potest intelligi
hæreditas mulieris, quia suum patrimoniũ appellatur. vt.ff.
de mino.l.iij.§.vtrum.in fi. De qua potest ecclesia cognoscere
j̃.de dona.inter vi.& vxo.de prudentia. maximè quando vi-
dua repetit.e.ti.c.nuper. Item ratione testamenti spectare po
test ad ecclesiam. vt.j̃ de testa.tua nobis.alias nisi in casibus ec
clesia non habet se intromittere de hæreditate. Quòd dic, vt
j̃.qui fil.sunt legi.c.causam.ii. & ideò dicit infra nisi sit talis
causa &c. Hosti. *ipsius*. sicut subiecti, & vassalli ipsius. Gofred.
mandamꝰ. sub debito fidelitatis iuramento, mandare potuit si
erat de feudo illius.ſ.c.ex transmissa. Hosti. *viduis*. vidua dici
tur cuius maritus mortuus est, xxxiij.di.vidua. Phil. imo q̃ vi
rum non habet, siue habuit, siue nõ. secundũ Colle. Ad quod
vide lecta & nota.j.q.ij.§.auctoritate.& quod scripsi post In
no.de offi.dele.significantibus.iij.q.ij. Et quod scripsit Cyn.
C.quando inter impera.inter pupil.vidu. vel misera.pers. co
gno.l.vnica.vbi reperies in prima quæstione quod de vidua
proximè dixi, & in secunda quæ dicantur personæ miserabi-
les, & in.iij.qualiter eis priuilegium non derogatur, nisi priui
legium de earum miseria faciat mentionem. Simile notat de
rescripto. Inno. in.c.significantibus. Et faciunt lecta & notata
de rescrip.cum ordinem. secundũ Collect. qui dicit etiam q
pauperes directè sunt de foro ecclesiæ. & aliæ personæ misera
biles, per.c.si quis de potentibus.xxiij.q.iij.vbi æquiparantur
religiosis, sed nõ viduæ, nisi in defectu. *iustitiam*. magnam. C.
de preci.imper.offe.l.quotiens.& infra de deci.suggestũ. Vin.
& Phil.& Gofre.dixit cautius, vel præiudiciũ graue, alias pos
set cõcedere priuilegium nõ inferens dãnum enorme. allegat
eadem iura. *debemus*. ne inde nascantur iniurię.& c.vt.j̃.de ac
cusa.c.qualiter.j.Pet.& Abb. *pertinere*. de iure, vel consuetudi-
ne.de excep c.ij.li.vj.allegat Inno.ſ.ti.j. quanto. *iudicem*. non
dicit committere: quia fortè & Rex Franciæ superior Comi-
tis primo requiri debet. Sed in contrarium facit.ſ.e.ex trans-
missa. Pet.& Abb.& quod notat Inno.in.c.significantibus.
secundũ Mar.de salua. *alioquin*. i. si nõ potest per iudicẽ secula
rem, vel si causa sit ecclesiastica.&c. *terminetis*. auctoritate prę
sentium literarum, imo credo q auctoritate prętteritarũ, nec
est contrarium ei, quod notaui.ſ.c. proximo vbi diximus, q
literę Papę impetratæ antequam iudex secularis sit negligens
sunt nullę, nec lapsu temporis conualescunt. hic autem contra
rium dicimus si q literę valent, & q tractu temporis per eas
procedetur. Sed illud est ea ratione, quia ibi Papa nullã habet
iurisdictionem, nisi per appellationem causæ ad eum deferã-
tur. hic autem secus est: quia Papa iurisdictionem habet super
viduas. Sed de gratia defert iudicibus secularibꝰ, vt nõ proce
dat iudex ecclesiasticus, nisi per negligentiam iudicis laici. In-
no. Sed hoc non placet Hostien. qui dicit literas valere.in.c.
præcedenti. vt ibi plenè dixi in prima oppositione.

¶ PRIMO quæritur, qualiter causæ pupillorũ, viduarum
seu miserabilium personarũ pertinent ad ecclesiam, & hic pri
mo dicit Henricus q quantum ad protectionem, tuitionem,
& defensionem, ne videlicet à potentioribus opprimãtur per
tinet de eis ad ecclesiam. & hoc satis clarũ, & pro hoc.lxxxvij.
dist.c.j.&.ij.xxiij quęstione.quinta. administratores.&.xx-
iiij.quæstione.iij.si quis ex potentibus.& capi.sequẽti. Secun
do dicit q etiam de iniuria seu violentia eis illata cognoscit
ecclesia, vt in.c.si quis de potentibus.alleg.&.j̃.c.ex parte.B.
& etiam de iudicio possessorio spoliationis earum. vt.e.c.ex
parte.B. secundum Inno.& Hosti.ibidem.& Ber.& Inno.in
c.significantibus. Dico tamen tertio q p̃missis cessantibus dũ
de rebꝰ vel iuribus eorũ agitur petitorio spectat cognitio ad
iudicem secularem primariè, & principaliter. vt hic, & in.c.si
gnificantibus.& l.vnica.C.quando Impera.&c.& non ad ec-
clesiasticum, nisi in defectum, seu negligentiam iudicis secula
ris, sicut in causis aliorũ. vt hic secundũ Hosti.in sum.eo.titu.
§.ij.ver.ex præmissis. Et satis concordat quod notat ipse Ho-
sti.j̃.de verbo.sig super quibusdam.§.penulti.glo. penulti.&
vltima. Licet Inno.ibi dicat viduas, pupillos, orphanos, & re-
liquas personas miserabiles personas, posse quoslibet conueni
re sub ecclesiastico iudice.arg.in.c. significantibus. saltem de
viduis pauperibus. hoc etiam generaliter ponat quod nimis
2 generaliter dictum est. secundum Henri. † Et idem dicit pos
se dici de pegrinis, mercatoribus, officialibus, rusticis, libertis,
seu familiaribꝰ ecclesiarũ expositis, cęcis, mutilatis membris,
leprosis, captiuis, debilibus. diuturno morbo fatigatis, furio-
sis, & alijs personis miserabilibꝰ. de quibus per Inno.in.c.signi
ficantibus. Sed miror quòd Henricus differẽtiã quam in vlti
mo casu proximę distinctionis inter viduas, &c.& alios po-
nit hic Inno. vt dixi in expositiõe in verbo, *terminetis*. Sed for
tè non placuit sibi. & cęte. sequitur. ¶ Secundo igitur quæro
de differentia supra proxima, an pcedat videlicet vnde hoc,
quòd

quòd in viduis maximè diuitibus,& quandoq; bene potentibus habeat maiorē iurisdictionē ecclesia, vt litere earū à Papa super petitorio impetratæ etiā nō negligētibus dominis tēporalib⁹ valeāt,& p eorū negligētiā recōualescāt,q̄ in alijs personis. In primis nō videtur ꝙ Inno. bene ꝓbet primū mēbrum huius differētię,p.c. istud. ex tenore.& 2dm mēbrū. per.c.s. proximū. licet ex suscepto. Quia ista duo capitula,p oīa eodē stilo,ac mō loquēdi vtuntur, ergo eodēmodo intelligūtur, vt literæ ab initio ibi nō valeant, nec hic etiā. Et si hic valent,& ibi etiā, sicut eīn ibi dicitur dūmodo cōsules & cōe de se consequētibus in iudicio seculari exhibeāt iustitiæ cōplemētum, sic hic dicit dūmodo per iudicē secularē suā possint iustitiā obtinere. Sed fortè & nō improbabiliter dices ꝙ imò ibi dicitur. decernas auctoritate nostra irritas, & inanes. q̄d hic dicitur. Itē hic dicitur ei supersedere curetis, quod signat aliqualiter inchoationē factā fuisse,& tenuisse de iure. Itē hic dicitur, alioquin nō obstāte cōtradictione ipsius causam ipsam ratione præuia terminetis. Magis ꝓpriè videtur ad primas quàm ad secundas literas referēdū. Faciunt pro & cōtra not. s. ti. j. quia guillelmus.& quia verbum terminetis designās terminū finis, & relationē habens ad principiū signat aliqualiter principiū processus habitū per literas,& per cōsequens ipsas primas literas valuisse quæ tamē verba nō reperies in.c. præcedenti, Fateor tamē ꝙ verba volubilia sunt, & ad diuersos sensus trahi possunt. Nec capio ꝙ iura antiqua multū probent, & primo c. administratores. xxiij. q. v. cū similibus nō loquitur de cognitione iudicis ecclesiastici sed de cōpulsione iudicis secularis,& solū de spolijs, & rapinis,& de tuitione, & defensione, quę in huiusmodi cōpulsione consistit.& eodēmodo respōdetur ad.c. j.& c. desolatis. alias incipit defensiōis. lxxxvij. di. & ad.c. Episcopus gubernationē. lxxxviij. di. ad decretalem super quibusdā § fi. de ver. signi. dici potest, ꝙ loquitur in genere,& recipit determinationē ab ista decre. argu. j. de dona. inter vir.& vxor. c. nuper § fi.& fuit etiā consiliū prouinciale Tholetanū,& nō generale q̄d appareat. Quia ad.c. super quibusdā § fi. s. responsum est satis bene vt videtur. Nec reperio textū qui vidūis, aut alijs personis in fi. pręcedētis quæstionis nominatis det hoc priuilegiū, ꝙ malitia & negligētia iudicis secularis cessantibus, possunt cōtra cęteros laicos in actionibus ad ecclesiā de iure nō pertinētibus ad ecclesiasticū forum recurrere in iudicio petitorio,& dicere per hūc textū ꝙ detur illa iurisdictio est cōtra mentē decisionis eiusdē. Dicere autē ꝙ iurisdictiōe ecclesiæ nō cōpetente inducatur efficatia literarum emanatarū à iurisdictionē nō habēte per istā decre. esset cōtra principia iuris,& contra rationē naturalem. Et dicere etiam ꝙ in illa supprema potestate per quā Papa dicit se habere vtrūque gladium, fundetur efficatia literarū aote negligentiam iudicis secularis, esset etiam irrationabiliter, & inuerisimiliter dictum,& contra mentem istius decre. Quia non est rationabile nec verisimile, ꝙ Papa sine causa magna vti velit illa suprema potestate, seu in vim illius secularē iurisdictionē occupare. vt. s. ti. j. nouit.& hic in § nos igitur. in princi. ideò si suppleretur hic in versu dūmodo. in verbo termioetis. subaudi eo modo quo de iure fieri potest. s. vigorē primarū literarū si tūc etiā non poterat per iudicē secularē, suā iustitiā obtinere, vel vigore præsentiū,& vltimarū si tūc poterat, & nūc non possit, non videretur fortè malè dictum. ar. iurium quæ dicunt rescripta Principis intelligenda, secundū ius cōmune vt. ff. de vulga. substi. l. ex facto.& C. de inofi. test. l. si quādo. & sic verbum terminetis aliam vel aliam relationem haberet nisi dicas tenendam opinionem Hosti. de æquitate vtrobiq;. vtrobiq; cū nō appareat ratio diuersitatis. Sed quia eius opinio nimis resistit principijs iuris,& ratio Inno. nō videt sufficienter probari de iure magis videtur probabilē tenere ꝙ idem sit vtrobiq;, vt cesset vtrobiq; recōualescentia quem ponit Host.& sint vtrobiq; literæ semper nullæ, nisi tempore datæ earū subesset casus fundans iurisdictionē ecclesiæ, videlicet ratione deprædationis, rapinę, violationis, vel sacrilegij, aut impotentiæ, maliciæ, vel negligentiæ, iudicis secularis, aut alia causa in iure expressa. iuxta ea quæ scripsi. s. e. c. cum sit.

¶ TERTIO querītur qualiter potest constare de impotentia super quo vide omnino quæ scripsi in. c. significantib. de offi. dele. in. q. ij. ver. sed pone ꝙ vnus iudex secularis. Aduerte si quæris de impotentia, dico ꝙ nisi sit notoria probari debet. iuxta lecta & notata de rescrip. scicitatus.& de offi. dele. prudentiā in prin. cum ibi notatis per glo. Inno.& Hosti. & Noue. in verbo canonicę,& cū ijs que ibi scripsi in prima, & in iij. q. Et an vel qualiter relationi ipsi⁹ iudicis secularis sit credendū, satis potest colligi ex ijs quæ scripsi in dicto. c. prudentiā. in prin. in secūda & iij. opposīionib⁹,& an processus ecclesiastici agitatis añ negligentiā secularis posset etiam terminari ex ijs quæ scripsi ibidem in secunda & v. qōnibus,& sequētibus,& maximè in. x.& xj. Item etiā. e. c. § adiuimus in ij. iij.& iiij. qōnibus,& an lite contestata corā ecclesiastico potest excipi de oon negligentia adduci possunt quæ scripsi. e. c. in prin. in iiij. q. Licet fatear ꝙ non est per omnia similis casus iste,& ex ijs posset repetens latè extendere fimbrias huius decretalis. Et dico ꝙ summariè parte vocata ante ingressum negotij præmittenda est ista cognitio inter partes, si pars expirat. per ea quę scripsi. s. eo. cū sit. in prima qōne § in primis. & quæ scripsit Nouella post Inno. j. c. Romana § contrahentes. super ver. ibidem. libr. vj.& quæ ibi dicam. si tamen pars nō expectat,& est ordinari⁹, fit ꝓrogatio,& valet processus: vt. ff. de iudi. l. j.& ij. saluis dicendis. j. c. proximo,& c. significasti. Sed secus si sit delegat⁹, quia literæ oullæ essent quo ad principale, vt patet ex ijs quæ scripsi. s. ca proximo in prima qōne,& per cōsequens nulla potest per eas prorogatio fieri, nec valet processus. ff. de vulg.& pup. substi. l. ex pupillari. ff. quando dies le. ce. quod principale. Super quo omnino vide quæ scripsi in dicto. c. prudentiam. in princ. in quarta qōne. Si verò quæris de malicia adhuc dico idem, quod de impotētia quia illa probanda est, vt. ff. de proba. l. quotiens § qui dolo. s. eo modo quo probari pōt. s. per iudicia. C. de dolo. l. dolum. Si verò quæris de negligentia adhuc dico idem. s. ꝙ de ea excipi, cognosci,& ea probari debet, eo modo quo de impotentia dixi ex idētitate rationis. Sed qualiter probari, & constare potest, hic est punctus. Et ecce si per instrumentum, aut per testes probetur ꝙ iudex secularis debito loco,& tempore,& cum debita instantia requisitus respondit se nolle &c. & iste casus, est casus clarus,& positus per Inno. in. c. significātibus. Alius casus est si requisitus eo modo quo supra dixi noluit respondere, per cle. ij de app. § ꝙ si iudex.& idem puto si responderet ita in incertum, ꝙ non potest apparere ex eius responso, ꝙ vellet procedere cito,& cum diligentia competenti. vt. e. § Sed nunquid potest ecclesiasticus iudex instante parte volente ad eum recurrere præfigere iudici seculari terminum infra quem iustitiam redderet:&c. Inn. Host.& Nouella in. c. significantibus. videtur velle, ꝙ sic. Quod dicvt ibi scripsi in qōne. ij. versu sed quid ergo si dūmodo sit suspectus de malicia.& notat Cardi. in simili de supp. ne præla. c. j. lib. sexto. Super verbo ex culpis,& sic ibi intelligit iura ista. Sed Collect. hic dicit in fi. non credere. ar. de offi. dele. suspitionis: & quia non reperitur ꝙ eorum iurisdictio limitari possit,& hoc nisi alias appareret de negligentia secūdum eum. ¶ Sed ego ex dictis Inno. in. c. significantibus. allegato circa hoc sic distinguo. Quia aut quæritur nunquid ad procedendum,& processum terminandū possit iudex ecclesiasticus iudici seculari terminum præfigere,& dico quòd non,& sic procedat opinio Collectarij. Aut nunquid ad procedendum, seu processum inchoandum &c.& tunc dico quòd sic. argumē. dicti capi. suspitionis § primo &. j. de præben. si tibi absenti. versicu. sed si Episcopus. cum concordantijs ibi signatis.& sic intelligo alium opinionem. Et hoc voluit Innocentius, vt apparet in eo quod scripsi post cum in dicto versiculo sed quid ergo ibi vel ad minus infra quē &c. nō enim potest iudex ecclesiasticus mandare iudici seculari de causa cognoscenti, quòd terminos abreuiet, vel quòd sententiam pro vidua, aut infra certum terminum ferat. sed potest sibi mādare

ꝙ iustitiã sibi administret.aut ꝙ de cã sua cognoscat.& sic ꝓcedit quod scripsi in.d.versi.sed pone.Sed nunquid si grauet iudex secularis viduã,vel personã miserabilẽ,poterit appellare grauata ad iudicẽ ecclesiasticũ.Inno in.d c.significantib⁹.tenet ꝙ nõ,vt ibi scripsi in dicta.q.ij.ver.& ideò refert:& versi.quid de hoc dicendũ.& idẽ tenet hic Collect.Sed cõtra opponit de ijs quæ scripsi.s̃.c.proxi.in.iiij.oppo.vñ circa hoc possum distinguere.Quia aut iudex secularis qui grauat,nõ habet aliũ superiorẽ,aut habet aliũ superiorẽ.Si nõ habet superiorẽ,vt Imperator,vel Rex Frãciæ,vellet dicere canonista tũc posse appellari ad Papam,cũ nõ sit alius superior qui eũ corrigere possit.& pro hoc fortè vellet inducere capi.s̃.proxi.Sed puto contrariũ simpliciter,quia cũ leges à talibus simpliciter prohibeãt appellari.Quia re vera superiorem nõ habẽt in tẽporalibus secũdũ ordinatã iuris dispositionẽ.ff.à quibus app.nõ licet.l.j.in prin.& non reperiã ꝙ appellari liceat ad iudicẽ ecclesiasticũ,hoc nõ dicã in authen de trien.& semis.§.cõsideremus.nec eñ est bona cõsequẽtia grauat,& iustũ grauamen moderari igitur appellari põt.Quia per aliũm modũ põt haberi recursus,videlicet per viam supplicationis apud ipsum principẽ,vel eius successorem.s̃.de in inte.resti.cum ex literis.sic in præfecto,& Senatu à quibus ad principẽ nõ appellatur,etiã si grauauerint.vt.ff.de offi.prefect.præto.l.vnica.de mino.l.præfecti.& à quibus app.nõ licet.l.j.allegata.§.j.Fateor tñ ꝙ recursus põt haberi à grauamine illato per principẽ tẽporalem,nõ recognoscentẽ superiorem ad iudicem ecclesiasticũ per modũ supplicationis infra.x.dies.iuxta lecta & notata.C.de præci.Impera.offeren.authẽ.quæ supplicatio.dũmodo malitia ipsius secularis iudicis arguat:quia tũc ratione peccati ad eũ pertinet correctio,vt.s̃.ti.j.nouit.vel saltem dũmodo sit persona priuilegiata,vt vidua,vel persona miserabilis,aut aliqua de illis quas nominaui post Henricũ.s̃.e.c.in fin.primæ qõnis.& post Inn.in.c.significantibus.qõne.ij.alleg.arg.dicti.c.super quibusdã.§.fi.Et est rõ,nam si non est persona priuilegiata,habeo regulã negatiuã pro iudice seculari,& cõtra iudicẽ ecclesiasticũ,vt.s̃.e.cũ sit.Ideò præter casus speciales deferentes iurisdictionẽ ad iudicẽ ecclesiasticũ,præter casus aũt particulares de quibus nullũ dubium nũc:quia hic nõ vendicãt sibi locũ non reperio in proposito concedi in genere iudici ecclesiastico nisi tres casus,videlicet dũ allegatur impotẽtia,vel negligẽtia,imo supponitur ꝙ nõ neglexit,nec impeditus fuit procedere,imo processit,& grauauit Ergo necesse est ꝙ iurisdictio iudicis ecclesiastici fundetur hoc casu in malitia iudicis secularis,iuxta id qđ de malitia legitur,& notatur.s̃.c.ex transmissa.ar.eorũ quę scripsi s̃.c.cũ sit.in prima.& secũda questio.Graue enim nimis esset quòd de sñia Regis,vel imperatoris alias de iure valida,& efficax & in rem iudi.trãsiens,& ius inter partes faciens cognosceret iudex ecclesiasticus,iudex ꝓpter allegationẽ cuiusque grauaminis,nec Reges & principes paterentur.Et hoc placet Vincen.Pet.& AEgi.vt dicã.j̃.e.c.in.iij.suppletiõe glo.vlti.Nec ob.clemen.pasto.de re iudi.quia cã illa ad ecclesiã iure
3 speciali pertinebat.† Quia ibi agitur de regno Apulię quod ad ecclesiam pertinet,& ab ea tenetur in feudũ.Itẽ & de personis subiectis ecclesię,videlicet de Rege Sicilię subdito,& vasallo ecclesię,ratione dicti regni,& Imperatore,qui ratione Imperij quod in feudũ ab ecclesia tenet,ecclesię subditus est.s̃.de elect.venerabilem.j̃.de iureiur.c.vn.in cle.& de re iud.c.ad apostolicę.lib.vj.& de nullitate sententię per malitiam à subdito ecclesię in non subditum imperio,& subditum ecclesię promulgata.Item agitur ibi magis de iuris constitutione promulganda,quam de sententia retractãda.Probabiliter tamen potest dici,ꝙ casibus in quibus suppletio de iure per non habentem superiorẽ contra suam sententiã,iuxta ea quę scripsi de in inte.resti.ex literis.admitti debuisset,& eam sibi oblatam recipere per malitiam,negligentiam,vel impostnram recipere recusasset,adiri potest ecclesiasticus iudex,quia isti sunt casus tres principales,in quibus iudex ecclesiasticus temporali iurisdictioni se immiscet.s̃.e.ex transmissa.&.s̃.c.
4 proximo.& hic.Sed certe hoc mihi dubiũ remanet.Sed † dũ prima est priuilegiata,subest protectioni ecclesiæ.vt dixi in prima questione.Hoc autẽ videtur esse de protectione ꝙ a grauaminibus releuari procuretur,dum est aliquis ꝙ hoc fieri possit,& alias ꝙ releuetur per eum qui ꝓtegit alias protegere habet.ar.de offic.dele.c.j.lib vj.Et hoc casu potest saluari quòd simpliciter legitur in.c.super quibusdam.§ fi.allegato.

¶ Secundo casu principali,videlicet dum habet alium superiorem.&c.Subdistingue,quia aut proximus superior est ecclesiasticus,& tunc ad ipsum & etiam ad Papã illo omisso appellari potest,data super hoc optione appellare volenti.vt.s̃.c.proximo.& qđ ibi scripsi in.iiij.oppositione.Aut proximus superior non est ecclesiasticus,sed secularis iudex,Et tũc non potest ad iudicẽ ecclesiasticum appellare,tum quia in iurisdictione temporali nõ est regulariter appellandum,omisso medio,vt satis dixi in.iiij.oppositiõe allegata.Tum quia iurisdictionem iudicis appellationis secularis non deberet sibi auferre iudex ecclesiasticus sine causa,vt hic,&.s̃.e.cũ sit.&.c.si clericus laicum.&.s̃.ti.j.nouit.& hoc verum,nisi in casu in quo de facto tantum,& non de iure deficeret superior secularis.vt quia esset iurisdictio quę teneretur ab Imperatore,& vacaret imperium.Quia tunc potest appellari iudex ecclesiasticus,puta Episcopus loci,& etiã Papa omisso medio,vt probat.c.supra proximum.vt ibi plenius dixi in.iiij.oppositione.quia defectum iudicis secularis,supplet semper ecclesiasticus.vt legitur & notatur hic,& ibi &.s̃.e.ex trãsmissa.

¶ QVARTO queritur de duobus,primo quę differentia est inter viduas,& alias personas priuilegiatas diuites,& pauperes,quo ad forum.Secũdo quę specialitas est in eis quo ad illud.Sed de ijs dixi in.c.significantibus.quęst.ij.allegata post Inno.& dicam.j̃.e.ex parte.B.in prima quæstione,vbi complebo materiam huius tractatus &c.Collectarius autem
5 querit hic,† nunquid declinans forũ sic debet cauere de redeundo ad forum huiusmodi si ordinarius nõ fecerit iustitiã,videtur ꝙ sic.per.l.ij.ff.de iudi.& per notata Inno.de dilat.pręterea.vltra medium vnius columnæ.Sed non placet Collec.nec.l.allegata,quia loquitur cum quis citatur coram iudice suo,& habet ius pro tunc declinandi forum.Et hoc notat Specu.de compe.iudi.adi.§.j.circa prin.ver.sed quando iud.& Nouel.s̃.e.ex trãsmissa.& Inno.in dicto.c pręterea circa mediũ primę colũne.Itẽ q̃rit etiã Col.quid si iudex secularis mãdet delegato apostolico,ꝙ supsedeat cũ sit parat⁹ facere iustitiam debebit ne supersedere?Dic ꝙ nõ qa in eorũ negligẽtia est hodie cõtrariũ introductũ.vt no.Spec.vbi.s̃.ver.sed pone.qđ intelligit Coll.verũ,seruato qđ hic dicit.Itẽ q̃ri põt,an suppletio negligãtiæ de qua hic,& in.c.ꝓxime p̃cedẽti dicitur,habeat locũ in causis criminalib⁹.De quo satis dixi s̃.e.ti.c.cũ sit.q.ij.§.opinionib⁹.ver.septimo mõ.Sup.glo In gl.ij.ibi:*nuper*.&.j̃.de stat.mon.in singulis.§ porrò.de rescr.c.ad aures.& de offi.del.sup eo.vbi de hoc Host.& ibi:*spectant*.Quid ergo speciale in istis,cũ istud reliqs sit cõe?de hoc.lxxxvij.di.eos qui.in glo.ij.ver.sed q̃ro ad quid.Et remit.Host.ad sum.eo.titu.§.ex quibus causis.sub.§.ex premissis.& sub.§.item dominus.In glos.vltima ibi:*impetratas*.hoc placet Innovt scripsi.s̃.e.c.in expositiõe sup verbo terminetis,&ibi:*nõ valent*.subaudi ope exceptiõis,sec⁹ si ipso iure.& sic soluit seq̃ns cõtrariũ.Nouel.Sed aliter dixi.s̃.& ibi:*de negligentia*.Ss enim secularis iudex ꝓnũciet licet malè,delegatis se nõ intromitteret,cũ solã negligẽtiã supplere velit,scdm Vin.Pe.& AEgi.ad hoc.s̃.e.ex transmissa.Nouel.& ibi:*distulerit*,adeat ergo superiorem secundum Nouellam.&c,sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Clericus laicũ sibi iudicẽ constituere etiam si proprium iuramentum, aduersarijq́; assensus accedant minime potest.*
2 *Partẽ aduersã curã extraneo in litigare nõ debere,nisi ads ẽtiat iuris est.*
3 *Cõductores vectigaliũ fisci nõ admittũtur ad munia municip.subeũda.*
4 *Quilibet potest renunciare iuri suo.*
5 *Omnium interest ne sacerdotes à diuinis officijs auocentur.*
6 *Cui iuri renuncietur.*

Iuri con

7 *Iuri concesso in fauorem ecclesiæ vel collegij secularis renuntiari potest expresse & per actum contrarium.*
8 *Iuri quod statutum publicũ respicit renuntiari non potest.*
9 *Iurium longa distinctio ex Henrico.*
10 *Non valet pactum contra naturam contractus.*
11 *Renunciare possunt omnes his quæ pro se sunt introducta.*
12 *Imperatorem de clericis, & ecclesijs statuere non posse.*
13 *Pactum inualidum iuramento firmatur.*
14 *Iuramentum additum contractui aduersus bonos mores inito nõ ligat.*
15 *Eadem facilitas potest interuenire in renunciando quæ in intercedendo.*
16 *An in causa criminali possit fieri prorogatio.*
17 *Index de clerici causa cognoscens qua ratione puniatur.*

¶ *CAP. XII.*

1 SI diligenti. Casus. † Clericus nõ põt sibi cõstituere laicũ iud. etiã si propriũ iuramẽ. & aduersarij cõsensus accedat. Et secũdum Host. & Pe. pars huius, de pręscrip. si diligẽti. Et potest diuidi in tres partes, in prima ponitur falsa opinio Archiepiscopi Pysani. In secũda ipsius impugnatio. In tertia cõclusio. Secũda ibi: *immemor.* tertia ibi: *manifesta.* & hoc de prin. huius capituli. ¶ Expone literam: *asseruisti*, Pisano Archiepiscopo legũ doctori loquitur. *tempora*, quasi diceret separatum corrigere si Papa cõtrariũ asserat. de sum. trini. dãnamus. in fi. qui fi. sunt legit. per venerabilem. ad finem. *tenuisse*. i. in ea opinione fuisse. Pe. & est modus loquendi. ita tenet glo. vel talis doctor Abbas, vnde in antiqua sic dicebatur super eo autem miramur non modicum, & mouemur, quod cum te reputemus virum prouidũ, & discretum, & iuxta debitũ pontificalis officij sanctorum patrũ statuta tibi ignota esse nõ debeãt, & iurisperitorũ copiam noscaris habere, asseruisti &c. vt in textu. *temporalibus*. i. in causis in quibus de temporalibus litigatur. Pe. *iuri suo*, vsq; huc verum dixit, si intelligas de iure speciali proprio, & priuato, secus si diceres super. i. ecclesiæ suæ. Sed quod prosequitur indistinctè falsum est. *præsertim*. i. tñ: nam si aduersarius post denũciationem cõueniret clericũ in foro ecclesiastico, teneretur ei respõdere. Gofredus non intelligo quod quãtum ad renũciationem iuris, vel prorogationem iurisdictionis consensus aduersarij ali
2 quid operetur, hoc excepto † quod aduersa pars non tenetur litigare, nisi & ipsa consentiat coram extraneo iudice, cuius est iurisdictio prorogata: vt. ff. de iudi. l. j. & ij. Hosti. *priuatorum*, idest singularium personarum. aliter dicitur priuatus qui nõ est in dignitate. vt. xxiiij. q. j. qui contra pacem. Pe. & Abbas.
3 *minime*, & ideo † conductores vectigalium fisci etiam volẽtes nõ admittuntur, ad munia municipalia subeunda: vt. ff. de iure immu. l. semper § conductores. & ff. de postu. l. quos prętor. ꝫ. de excep. exceptionem. ff. de offi. præsi. l. legatus. C. de defen. ciui. l. fi. in authen. de defen. ciui. § verum. colla. iij. ꝫ. de iureiu. c. veniẽs. ꝫ. de arbi. cum tempore. Hosti. *iure*, hoc publicum, de quo præmisit. s. quod clerici non possunt sibi laicum iudicem constituere. Pe. *ne clerici*, actor trahens clericum ad forum seculare etiam si sit laicus causam perdit. Quod patet. C. de Epi. & cle. l. omnes. quæ sumptum ex constitutione Fœderici hac editali. alias incipit ad dec*. Cuius verba posuit Hostien. ꝫ. u. j. c. clerici. ac Pe. & Abb. hic. Et sunt hæc verba. statuimus autem vt nullus ecclesiasticam personam in crimina li quæstiõe vel ciuili trahere ad iudicium seculare pręsumat, contra quæstiones Imperiales, & Canonicas sanctiões, quod si fecerit actor à iure suo cadat, iudicatum non teneat, & iudex sit ex tunc auctoritate iudicãdi priuatus. scimus etiam quod si quis clericis, vel ecclesiasticis personis iustitiam denegare præsumpserit, tertio requisitus iurisdictionem amittat. Et putat Guil. hanc poenam locum habere, etiam in eo qui trahit clericum coniugatum gaudentem priuilegio, & notatur hoc in spe. de cõpe. iud. adi § j. versu sed nunquid idem. & versi. seq. Sed dic vt de cle. cõiug. c. vni. lib. vj. *publica*, i. cõmunia seu secularia Hostien. xj. q. j. testimonium &. c. clerici. Pet. cessat ergo poena & sequens, vbi licet relinquatur proprius Episcopus itur tamen ad iudicium ecclesiasticum vt notamꝰ. ꝫ. c. significasti. *clerici*, in quocũq; ordine constituti, vt. ꝫ. ti. i. cũ nõ ab homine. Pe. *negotio*. i. causa de verb. signi. forus. Pe. *publicis*. idest secularibus Hostien *actione*. i. accusatione Go. *voluntarij*, per quod videtur quod licet clericus vocatus veniat coram iudice seculari, non tenet processus contra ipsum habitus. Et facit quod notat. C. vbi de crimi. agi oportet. l. j. & de hoc in Speculo de citatione § j. ad finem & xxiij. q. viij. cõuenior. versi. vtinam. & per Nouellam. ꝫ. de regu. iu. scienti. in fin. q. mercurialis. de consensu Episcopi. ꝫ. c. significasti. *subtrahi*, Subau.
4 nec ob. quod † quilibet potest renunciare iuri suo. Quia illud intelligit de vniuerso seu iure principali non collato, & sic continuatur quod sequitur Hostien. *valeat*, nec ob. ꝫ. c. dilecti. cũ illud non fuerit concessum Anglicis, vt collegio, sed vt singulis. Pe. *canonica*, ad publicum statum spectãtia. contra quæ non prodest consuetudo. ꝫ. de consue. cũ inter vos. &. c. venerabilis. &. c. fi. Hosti. ꝫ. tit. j. *clerici*, Nouel. *informatur*, Imo potius deformatur. Hostien. Cyn. ꝫ. de reb. eccle. non aliená. cap. fina. Nouella.

¶ PRIMO. opponitur, vt in prima glo. & vide solutionẽ glo & scias quòd circa istã materiam, videlicet qualiter quis iuri pro se introducto põt renunciare. varij varia dixerunt.

¶ PRIMA opinio extra gloss. distinguit, aut ius præcipit, vel prohibet, & tunc non renunciatur vt hic. Aut permittit, & tũc renũciat, & sic intelligitur de priuil. si de terra. cũ si.

¶ SECVNDA opin, distinguit, aut ius publicũ est auctoritate & vtilitate, & tũc nõ renũciatur vt hic. Aut est publicum auctoritate & vtilitate priuatũ, & tũc renũciatur. vt in cõtrarijs. Est aũt ius publicũ auctoritate, quod princeps cõstituit qui ius super oẽs cõstituere põt. de cõsti. c. fi. est aũt publicũ vtilitate qñ omniũ ibi tangitur vtilitas, vt hic. Ius enim publicũ cõsistit in sacris, & sacerdotibus. j. dist. ius publicũ. Item
5 alio respectu est publicũ vtilitate. † Quia omniũ interest oẽs sacerdotes à diuinis officijs aduocent, sed suis precibus peccata populi comedãt & deleãt. vt. j. q. ij. pastor. iij. q. j. nulli. Super quo vide quod scripsi. ꝫ. eo. dilecti super glo. ij.
6 ¶ † TERTIA opinio cõiungit præcedẽtẽ glos. dicẽs, an est ius publicũ auctoritate & vtilite, & tũc non renũciat: aut est publicũ auctoritate & vtilitate priuatũ, & tunc aut introductum est in fauorem renunciãtis tantũ, tunc renũciare potest. aut est ius alterius, & tũc secus. Quæ placuit Gof. in summa. de renunc.

¶ QVARTA opinio Hosti. dicentis primò, quod iuri publico collegio dato, quale est istud renũciari non potest etiã per iuramentum, vt hic, & infrà de senten. excom. contingit. nisi fortè per actum contrarium, de priuileg ex parte. de senten. excommunica. perpendimus. & c. in audientia. & c. contingit nec etiam concesso in libertate ecclesiæ. xvij. q. iiij. c. vij. alias. iiij. per totum. ꝫ. de immuni. eccle. non minus. nec prohibenti generalem ecclesiæ statum imitari. xxv. q. ij. c. j. ij. & iij. nec inducto propter honorẽ Dei, de ferijs. c. fi. nec firmato diuinis præceptis, aut consilijs generalibus vel prouincialibus seu alijs iuribus quorum transgressio inducat peccatũ
7 mortale. de consuetu. c. fina. xxv. quest. j. sunt quidam. † Iuri autem concesso in fauorem ecclesiæ, vel collegij secularis renunciare potest expreslè, & per actum contrarium, & per lapsum temporis. Quòd dic vt supra de consti. cum accessissent. Iuri autem diuino personali, ad statum, vel libertatem dignitatis, vel spectãti, & si renũciari valeat quo ad personã renũciantẽ nõ obest dignitati superiori vel ecclesię. de arbi. cũ tpe. de insti. cũ venissẽt quod met. cau. c. pe. Iuri verò introducto propter priuatã voluntatẽ, seu priuatũ ius, & si cõe sit renũciari potest. ꝫ. de rescri. nõnulli. de elec. quod sicut § finaũt. de reg. ad apostolicã. ¶ Multò fortius qñ nõ est cõe, sed psonale,
8 vel speciale. de cõces. preb. cõstitutus. † Illi aũt iuri quod publicũ statũ respicit renũciari nõ põt, sicut quod psona idonea, & canonicè eligat, de elec. qa ꝑpter, vel quod volũtas defunctorũ adimpleat. de testa. tua. & hec de iure humano publico, auctoritate & vtilitate: si. ut est ius fiscale renũciari nõ põt ff. de pac. l. ius publicum. & l. inter debitorem. quale est illud quod

præcipit puniri maleficia. de sen. excom. vt famæ. & quod libell° detur, & quod iudicialis ordo seruetur, de libelli obla. & de litiscon. per totum, & quòd alia iura seruentur respicientia publicum statum. ff. de le. j. l. nemo. Publico verò auctoritate, & vtilitate priuato, propter cõmunem vtilitatẽ inducto expressè renunciari non potest, nisi iuramẽto firmetur, de iureiu. cum contingat. C. si aduer. ven. l. j. & authen. sacramẽta. sed tacitè potest. vt. ff. de procu. l. filius § veterani si sit inductum propter priuatam vtilitatem, & sit fauorabile. C. quando mu. tute. off. authen. matri & auiæ. Sed si sit odiosum Macedonianũ secus. ff. ad macedo. l. sed & si pater. Et adde quod notatur in. c. ad apostolicã. & in Summa. de renũ. § ij. vbi hæc ponitur, & e. ti. § ij. sub § liquet etiam ex præmissis. versic. sed nũquid clericus. & ver. seq. & sub § illud. Hosti. Et de hoc in Spec. de renũciatione & conclusione colũ. iij. & in authen. vt ma. sine prohibitione § quia verò. colla. vij. vbi etiam satis de ista materia. & scias ꝙ ibi glo. per rationes prædictas tenet nõ valere pactum quod faciũt debitores creditoribus de solutione nõ probanda, nisi per instrumẽtũ. Cũ testificãdi vtilitas sit cõmunis. in authẽ. de testi. in princ. nec debet angustari. C. de testi. l. qm̃. in fi. imo debet impingari. C. de rebus credi. l. generaliter. in prin. nec ad vnã speciẽ coarctari. ff. de test. l. iij. § eiusdem. & . j̃. de proba. c. in presentia. Nouella. &c. ¶ Ex quibus

9 Henricus. colligit vnam longuã distinctionẽ † dicens & distinguens inter ius ecclesiasticũ, naturale, & humanũ, & ius ecclesiasticum inter concessum collegio, & cõcessum ecclesiæ, & concessum singulari fauori persone, & concessum iure personali, aut propter priuatam vtilitatẽ. De concesso collegio publico iure, dicit ꝙ illi renũciari non potest vt hic, & in ca. contingit. i nisi per actum cõtrariũ, vt in. c. ex parte. c. perpendimus. & cũ audieotia. &. ca. contingit. ij. Item * exemplificat in iure visitandi, & procurãdi, per notata. Inno. & Hostiẽ. de præscrip. cum ex officij. & Archidiaconus. x. q. j. relatũ. vbi plenè, & de censi. perpetuo. lib. vj. & per Ber. Inn. & Hostien. e. ti. cum venerabilis. & per Host. ne cle. vel mona. c. ij. ad fin. De iure autẽ concesso ecclesiæ, vel ob eius libertatem, vel ob honorẽ Dei, vel diuini præcepti firmato, &c. dicit idẽ eodẽ modo quo dixi. s̃. post Hosti. j̃. de iureiu. sicut nostis. de immu. eccl. nõ minus. & . c. aduersus. de fer. c. fin. xv. distin. sicut sancti. xxv. q. vj. sunt quidã. de trãsac. c. fi. de excep. exceptionem. De iure aũt concesso in fauorẽ singularis persone, vel ecclesiæ, aut collegij, dicit ꝙ renũciatur per pactum, & tẽporis lapsum, vt in. c. cũ accessissent. & hæc in iure diuino publico, vel reali. De personali verò, dicit ꝙ tenet renũciatio respectu renũciãtis, sed nõ respectu ecclesie, vel dignitatis. vt in. c. cum tempore. & in. c. penul. allegatis. De iure verò propter publicam vtilitatem inducto dicit renũciari, etiã si cõmune sit, vt in. c. nõnulli: & . c. quod sicut, & . c. ne pro defectu: & fortius si personale, vel speciale. vt in c. cõstitutus. De respiciẽte publicũ statum dicit, ꝙ renũciari nõ potest. c. quia propter. c. cãm quæ. & . c. nihil. & . c. tua. De iure naturali, dicit ꝙ renũciari nõ potest. vt in. l. ius agnationis. de pac. & l. iura sanguinis. de regu. iur. & . l. abdicatio. de pat. po. In iure aũt humano, canonico, vel ciuili, distinguit inter ius publicũ, & priuatũ, & publicũ, inter publicũ auctoritate & vtilitate, cui dicit renunciari nõ posse, vt. l. ius publicũ. & . l. inter debitorem. l. ita vulneratus. & . c. vt famæ. & de libel. obla. & litiscõ. per totũ. & publicũ auctoritate sed vtilitate priuatũ. Et tunc dicit ꝙ si propter cõmunem vtilitatẽ sit inductũ, neq; eius concessum cõmerciũ nõ renũciatur sicut libertas. vt C. de libe. cau. l. iubem°. & l. nec si volens. ar. ff. ad. l. aqui. l. liber homo nisi propter delictũ consentiẽtis cõcurrẽtibus solẽnitatibus. C qui ad lib. procla. nõ licet. l. j. & . l. ruffinus. & idem si dispositionẽ, vel cõmercium habet. Sed renũciatio est cõtra bonos mores, vel inuitat ad peccatũ. ff. solu. matrimo. l. alia § elegãter. C. de pac. l. fin. si manci. ita fuer. alie. ne prostit. l. j. de coll. l. si pactũ. cũ. l seq. ff. de pac. l. iurisgentiũ § si paciscar. & . l. si vnus § illud. ff. de pac. dota. l. cõuenire. Alias aũt potest renũciari, nõ siquidẽ expressè, de iureiu. cũ contingat. & authẽ. sacramẽta. nisi fortè cum iuramẽto, per lecta & notata in. ca. cũ contingat. & de pact. § quis. sed tacitè bene, vt § veterani: & priuatũ auctoritate, & vtilitate cui dicit renunciare si fauorabile, vt in authen. matri & auię, & . l. si mulier: & . l. iubemus. C. ad velleya. & . c. si de terra. & . c. accedẽtibus. nota hic Ber. Inno. & Host. & Ber. & Host. j̃. c. dilecti. non tamen nocet iuri alterius, vt in. l. per fundum. ff. de serui. rust. predi. de offi. dele. significãtibus. de arbi. cum tempore. sed odioso dicit nõ renũciari, per lecta, & notata ad Macedo. l. sed si pater § fi. remittit ad fratrem Io. in sum. confessorũ. ti. de elec. sub rubricella de renũ. q. xxiiij. & Hostien. de renũ. c. fi. & ar. vij. q. j. qualiter. vbi distinguũt illi inter actus pendẽtes, vel nõ pendẽtes, ex iuris vel iudicis auctoritate: quã distinctionẽ ponit Henric. dicẽs tamẽ, ꝙ licet sit probabilis, prima tamẽ magis specifica, & clara: quã tamẽ omitto. & ad laudu. in cle. vij. de iureiu. & ar. vij. q. j. § periculosum &. Accursi° quo. op. epi § ordinãdus. & alia loca ad quæ rẽmisi post Host. & Nouel. ¶ Ioãnes Calde. hic in additiõe breuius circa hoc sic distinguit, quia aut de naturali queritur, & tũc dicit ꝙ illi renũciari non potest. vt in. l. ius agnationis. & . v. distin. in prin. Aut de alio, & tunc aut est introductum in fauorem renũciantis tm̃, aut sui, & alterius. Primo casu aut renũcians non habet illius iuris plenã dispositionẽ: & tunc nõ tenet renũciatio. vt in. l. nec volẽs: & . l. liber homo. aut habet plenã &c. & tũc si renũciatio est contra bonos mores, nõ tenet. per allegata. j̃. de iureiu. Quintauallis. & de fer. c. fi. & idem si inuitat ad delinquendum per allegata &. j̃. de iureiu. quẽadmodũ § j. & s̃. de cõsue. c. fi. alias tenet. vt hic circa finẽ, &. j̃. c. dilecti. &. s̃. c. cũ accessissent. Fallit in quatuor casibus: primus. C. de pact. pig. l. fi. & ibi rõ, ꝑpter auaritiã creditorũ. Scds ff. de transac. l. cum ij. in fauorem alimentorũ, & in vltima volũtate. Ter-

10 tius. ff. de precario. l. cum precario. j̃. de preca. c. vlt. † Quia nõ valet pactum contra naturam cõtractus. Quartus. ff. fami. herciscũ. l. in hoc iudicio § si conuenit. ratio, quia ibi cõmunio que per pactum inducitur solet discordiam parere, vt. ff. de le. iij. l. cũ pater § dulcissimis. j̃. de sent. excom. ex tenore. Si verò illud ius est introductũ in fauorem sui, & alterius, siue rei publicæ, siue alterius in illius præiudicium non tenet renũciatio, vt. ff. de pact. dota. l. ij. ff. solu. ma. l. j. de procu. filius § veterani. argu. de iura. calũ. c. j. secũdo responso lib. vj. de arbi. cum tempore. de sen. excõ. contingit. j. de immu. eccle. nõ minus. nisi per actum contrarium. de sen. excõ. in audientia. & . c. contingit. ij. & . c perpendimus. de cle. coniug. ca j. & . iij. secundũ Ioan. Calde. Sed aduerte, quia ipse ista recepit ex dictis Cyn. C. de pac. l si quis in conscribendo. in. iij. oppositione vbi aliqualiter latius de hoc, & ibi etiam de hoc per Iaco. Butrig. & Ioãnem Fabri. vbi videas. ¶ Quid dicendũ aduerte rogo, textus recipias, & illis inherendo breuius expedies. Ecce igitur dicit textus, in. l. si quis in conscribendo. allegata,

11 ꝙ regula est iuris antiqui † omnes licentiã habere ijs quæ pro se introducta sunt renũciare. & . j̃. de regula ad apostolicam. dicit textus quem renũciare posse iuri quod pro se noscitur institutum. Ad quod dicit lex, ꝙ vnicuiq; hæc quæ pro se introducta sunt. ff. de mino. l. si iudex. & hic dicitur allegando ꝙ licitum est renunciare iuri suo. Ex quibus vnam certam, & inconcussam regulam tibi constituas videlicet, ꝙ licet cuicunq; renunciare iuri suo pro se introducto. Et hic notanter præpondera pro tuæ regulæ constitutione, ac firmatione necessaria. Primum est ꝙ ius sit suum idest ipsius renũciãtis proprium, & sic non alterius, nec cõmune sibi, & alteri, propria verbi significatione seruata, & intelligo suum mediũ, quo ad dominium & proprietatẽ, sed etiam quo ad vsum, & administrationem, non siquidẽ qualẽcunq;, sed vtiq; plenam atq; liberã. Secũdum quod sit pro se introductũ, hoc est non pro alio, nec propter alium, cui per renũciationem quo ad vtilitatem, & honorem preiudicare posset, & licet regula sit versificata. Fallit in casibus quorum aliqui supra expressi sunt, tamen vt dicit Butrig. in dicta. l. si quis in conscribendo. in singulis specialibus casibus, & eorum glossis specialitatum rationes reperiri possunt. Per quæ posses sub vno alio modo dicta Cy.

ēta Cyn. Butri. Ber. Inno. Hosti. Nonellæ Henrici, & Calde.
ad aliam theoricam reducere magis gratam. Sed causa breuī
tatis studiosi sollicitudinis hoc relinquo. Lignianus autem in
pſicto isto, modicū vel nihil addit in effectu, ideò nō curaui
verba ipsius recitare. hic posses iungere qōnem de exempto
cōtrāhente in loco exempto, & promittēte creditori non de
clinare forū diœcesani, & recipiente præceptū à dyœcesano
de soluēdo in termino statuto q in termino nō soluit, & ideò
per dyœcesanum exemptionē huiusmodi ignotā sicut & cō
muniter ignorabatur citatus, & non cōparēs excōicatus fuit.
an ex præmissis inducta fuerit priuilegij exceptionis renun-
ciatio tam efficax ꝙ dicta excōmunicatio eū ligauerit. Quā
qōnē habes plenè disputatā per Nouellā in mercuriali. ĩ. de
regu. iu. scienti. lib. vj. & per. Henricū de arbi. c. cum tempore
per quam posses extendere supradicta, sed dicam in. c. sancti.
¶ SECVNDO opponit de. l. omnes. C. de Episcopi &
cle. respondeo ꝙ corrigitur per § clericus in authē. de sancti.
Episcopis & ꝑ § clericus. ad huc corrigitur in aliquo per aut.
statuimus. C. de Epi. & cle. de qua dixi. s̃. super quo omnino
vide quæ dicam. ĩ. e. c. in. vij. q. post Henricū. Sed fortiter re-
plicatur de autheo. habita. C. ne filius pro patre. Super quo
omnino vide collectariū. ĩ. e. c. significasti. & quæ ibi tetigi
in. iiij. q. propter quā dicebat Io. ꝙ si dicatur clericum nō pos
se renūciare saltem tacitè foro suo exsufflabitur priuilegium
scholariū de pluribus iudicibus adeūdis. Goffred⁹ aūt hic, &
in summa huius tituli § dubitatur. dicit illud locū nō habe-
re in scholaribus clericis vel si locū habet in clericis, nō tamē
in ciuilibus qui habēt ibi proprium Episcopū: licet sint scho
lares, sed in alienigenis qui ibi propriū Epm nō habent. Guil
lermus verò in speculo de reo circa prin. vbi vide qōnes cir-
ca hoc priuilegiū, dicit, ꝙ hæc opi. Goff. placet Io. & Huber
to de bobio. Et hoc ꝙ de alienigenis scholarib⁹ dicit credit
verū quo ad magistros clericos. Hosti. contra de offi. delega.
significātibus. vbi de hoc per Nouel. in gloss isti quidam. &
plenius in summa. e. ti. § quibus ex causis. versic. sed cum illa.
vbi tenet etiam in alienigenis clericis constitutionem locum
12 nō habere. Opinio Io. videtur sic coadiuuari. † certū est Im-
peratorē de clericis & ecclesijs statuere nō posse, sine Papæ cō
sensu, tamē si per sua statuta priuilegia dat ecclesiæ vel cleri-
cis, dicimus illam statim tenere. vt notat. x. dist. c. j. in princi.
Cū ergo cōstitutio habita sit priuilegiū studentiū. ergo cleri-
cis cōpetit. sed illo respectu quo per illam læditur diœcesani
iurisdictio, quod Imperator facere nō pōt. de rigore verior
videtur prima opinio Goffr. secūdū Nouel. Pau. distingue-
bat dicens, ꝙ si doctor est laicus, & scholaris clericus, alie-
nigena nō habēs licētiā ab Episcopo suo &c. vera est opinio
Goffr. Sed si doctor est clericus, & scholaris clericus alienige
na habens licentiā ab Episcopo suo &c. habet locum consti-
tutio habita. Sed Martinus dicit se hanc distinctionē nō vide
re, & primo quia quo ad fori cumulationē in cōtractibus, &
delictis nō requirit licentia Episcopi, vt. ĩ. e. c. si. & tamē ali-
ter clerici studentes corā nō suo Episcopo, non cōueniūtur.
vt notat Host. s̃. e. quod clericis. Pręterea quia Episcopus dā
do licētiam studēdi nō dat doctori ecclesiasticā iurisdictio
nem, nec illam habet doctor rōne doctorat⁹, qui cadit in lai
cum, nec ratione clericatus sine beneficio, vt dicetur. ĩ. c. pro
ximo ideò stat de plano cum Hostien. ꝙ authentica habita.
nō in clericis sed solum in laicis vendicat sibi locū. Aliqui in
telligunt metu huius oppositionis. c. nostri. in clerico subdi-
to foro ecclesiastico ratione cōtractus, vel delicti, seu quasi, &
hanc lecturam recitat Guil. de cug. io. l. si quis in conscriben-
do. C. de pact. Sed si ponderes, hæc opinio secundū Lignianū
est insana, quia text⁹ isti loquunt de clerico ex capite, ex quo
clericus est de priuilegio indulto toti collegio clericorū, &
hanc etiā reprobat Guil. vbi. s̃. Alia opinio fuit Io. in. c. inoli
ta. quod potest renūciari tacitè, licet non expressè, vt seruetur
priuilegiū authēticę habita. quę reprobatur: quia hoc ius col-
legiale, & publicū, nō pendet ex potestate priuatorū. vt. l. ius
publicum. Alia opinio habet, ꝙ authē. habita. præcessit aut.
statuimus. ante quod clerici nō erant exempti per Imperato
rem. Sed modicū valet, quia à Deo & Romano pontifice nō
ab Imperatore procedit ista exemptio. & c. vt. xcvj. di. si Im-
perator. & notat Inn. de maio. & obe. si quis venerit. & si Im-
perator exemit hoc fecit quātum in se fuit, vel hoc fecit quia
trahebantur de facto non authorizabiliter: quia iam exēpti
erant. Ego aūt sequor opinionem Hostiē. Nam constitutio
Imperialis simpliciter facta, nō refertur nisi ad subditos & il-
los solos includit. vt. ĩ. de sen. excō. à nobis. & . C. de sum. tri-
ni. l. j. Lignianus aūt de tractatis per Cy. in dicta authē aliqua
hic inferit quæ causa breuitatis hic omitto. de hac verò mate-
ria, & quis exequatur sentētias doctorum, & an ab eis appelle
tur, & ad quem, vide in Speculo de sen. executi. § ij. verò quid
de sentētia doctoris. & ver. sequēti. Subdit autem Ligni. ꝙ in
actione reali cessat istud ca per. c. sanè. s̃. e. secūdū Hostien. &
Guil. de cugno in. l. si quis in conscribēdo. allegata intelligen
tes hoc verbum mouētur strictè. Cū agitur personaliter, quia
in realibus iurisdictio cōcernit rem. Et pro hoc inducit Col
lectarius tex. hic in prin. ibi in temporalibus inducendo. i. in
realibus. Super quo vide quod scripsi. s̃. ti. j. qualiter. in expo
sitione super verbo omnino, & . s̃. e. ti. verū. in. ii. qōne. Sed Li
gnianus dicit ꝙ hæc opinio cōmuniter reprobatur, quia res
non trahūtur ad iudicium, sed personę. Et hic pōderatur per
sonalis tractus. Sed dñi temporales hoc nō sustinerent. vnde
vbi ageretur super re ecclesiastica procederet dictū Lign. sed
super patrimoniali immobili cōtrariū obseruatur. Sed de iu-
re [illegible] scripsi in remissionibus. s̃. datis.
¶ TERTIO oppo. de l. si quis in conscribendo. quæ lo-
quitur de sacerdotio. Sed ibi non loquitur de sacerdotio ec-
clesiastico sed de seculari, sicut dicitur de Abbate Ianuensi,
& prioribus Florentinis, que fortè erat dignitas cui concessū
fuerat, ꝙ sub vno tamē iudice respondere teneret. Sed ex quo
promisit nō excipere, non poterit se excusare illius dignitatis
pretextu. vel potest dici, vt sitiorium concordantia ꝙ an fa-
cit pactum de iurisdictione dāda, & tunc valet. vt ibi si de li-
cētia Episcopi. ĩ. c. significasti. & si ille habet alias iurisdictio
nem, vt. l. j. ff. de iudi. dūmodo ecclesiasticam, & alias non vt
hic. Aut facit pactum de iurisdictione non declināda, & tūc
si promisit se soluturū, & responsurū valet. ĩ. c. dilecti. Si sim
pliciter respōsurū ante litem cōtest. potest pœnitere, vt. eo. c.
secundū Abbatē, & Nouel. Quod intellige sanè vt ibi dicam,
& de intellectu dictæ. l. si quis in conscribendo, quæ etiam si-
tuatur. C. de Epi. & cle. satis scripsi in. c. significantibus. allega
to in prima oppositione, & adde quod scripsi s̃. ti. j. c. j. in. iiij.
oppositione. &c.
13 ¶ QVARTO opponitur † Quia pactum inualidū iu-
ramento firmatur. ĩ. de iureiu. cum contingat. & . e. ti. c. licet
lib. vj. & de pact. c. quāuis. lib. vj. de quo aliquid tangit glos.
14 dicit aūt Lignianus † ꝙ si adijcitur iuramentum contractui
inito contra bonos mores, non ligat, vt in regula non est
obligatoriū. Sed si adijcitur inito secundario ob fauorem rei
publice, valet. vt in. c. cū contingat. Et hoc casu lex simplici-
ter nō inhibet. sicut lex non inhibet mulieri alienare, sed de
re dotali secus, si simpliciter inhiberet contrahere. Quia tunc
inhibitio personam concerneret, & sic iurans faceret contra
legem personam cōcernentem, & sic peccaret mortaliter, de
maio. & obe. si quis venerit. & sic non potest seruari sine inte
ritu salutis eternę. de iureiu. si verò. Aliquando adijcitur pa-
cto impugnato in odium creditorum. vt pacto legis cōmis-
soriæ, vt. ĩ. de pig. c. significāte. & tunc valet, sed non conualī
dat pactum, licet Inno. ibi contra. aliquando adijcitur con-
tractui inito in fauorem debitoris, & valet. vt in authē. sacra-
mēta. & idem si contractui non approbato, nec reprobato à
lege. vt. ff. de verbo. obli. l. stipulatio. § si quis alteri. Aliquan-
do adijcitur contractui inualido propter defectum solennita
tis probatoriæ, & tunc nil operatur: quia tales solēnitates ob
fauorem publicum sunt inductæ. Aliquando adijcitur con-
tractui inualido propter defectum solennitatis formalis, vt
in stipulatione non solenni. & tūc non validat stipulationē,

sed validat iure nudi pacti, quasi ruens si non agitur, valeat vt
pōt. C. de codicil. l. fi. Aliquādo adijcitur cōtractui inualido
propter rei repugnātiā super qua mittitur, & tūc nihil valet,
vt in regula impossibiliũ. & regula nemo pōt. secũdũ Lignia.
Sed ipse prędicta recollegit imperfectè tamẽ, & insapidè ni-
mis ex dictis Bartholi in repetitione. l. si quis pro eo. ff. de fi-
deiusso. & dicit Collect. vnũ mirabile. videlicet ꝙ ligat qđq;
quod nullũ est, qđ. s. non leditur nisi corpus iurantis. Quod
corpus accedit animę, seu est minus principale. & sic soluit ad
c. debitores vbi ille qui promittit bene obligatur saltem ipso
iure, vt ibi probatur, vel quia ibi alio remedio iurandi subue
nitur. Sed ꝙ nullum sit & obligat, implicat cõtradictionem.
j. de reg. iu. non præstat. C. de legi. l. non dubiũ. Henric. autẽ
dicit ꝙ iuramentũ prestitũ ad statuta canonica ad publicum
statũ spectātia non valet, vt hic. Quia nec cõsuetudo hoc ca-
su valeret. vt. s. de consue. cũ inter vos, & c. cum venerabilis.
Sed prestitũ contra statuta canonica ad priuatũ statum, seu
ad priuatorũ fauorem spectantia bene valet, vt in. c. cum cõ-
tingat. quod dic vt ibi plenius secũdum eũ. Sed quia ista ma
teria propriè hic non cadit, dicam in locis proprijs, videlicet
in. c. cum contingat. & c. si verò. & c. licet. allegatis. ¶ Primo
quæro qualiter mulier Velleyano renũciare potest. dicit glo.
simpliciter mulierẽ renũciare posse. Et est ratio, quia Velleya
nũ est ius quoddam fauore mulierũ introductũ, ne fideiubẽ
do teneātur. Quod respicit solum mulierũ fauorẽ. Quia vi-
rorũ, vel aliorũ amore de facili fideiuberent, & sic bona sua
perdere possent. secundũ Abba. Subdit Nouel hoc doctores
tenere cõmuniter, dũmodo mulier fuerit de beneficio certio
rata, vt notatur. ff. ad Velleya. l. vlti. § penul. & remittit ad no
tata sua de minore. de emp. & ven. c. j. Refert tamẽ Iacobũ &
Petrũ cõtrarium tenere, dicentes priuilegio propter facilita-
15 tem cõcesso nõ posse renũciari. † cũ eadem facilitas possit in-
teruenire in renũciādo quæ & i intercedẽdo. allegāt. ff. de no
ua. l. doli, & ad dictũ § pe. respõdent, ꝙ ibi fuit bis renũciatũ,
& coram iudice, alias non valuisset. C. ad Velleya. l. si mulier.
ij. & in authẽ. siue. Item valet renũciatio qđ recipit tutela filio
rum, quia facit illā auctoritate legis. C. qđ muli. tuto. officio.
fuo. l. fi. ne quis auctoritate legis decipiat. C. de ijs qui ve. eta.
impe. l. j. & hæc notātur. C. de Epi & cle. l. si quis in conscri-
bendo. in. iiij. q. in Cyno. Nouella dicit ꝙ nõ fatetur ꝙ in di-
cto § penul. fuerit bis renũciatum, sed primo fideiussit, secun-
do suscipiẽdo iudiciũ renũciauit Item ratio Iaco. & Pet. con
cluderet, ꝙ nec secũda, nec tertia renũciatio teneret. Ad. l. do
li. respõdet, ꝙ ibi nõ renũciauit, sed primo fideiussit, & posteā
nouauit. Consulit tamẽ ꝙ ad vitandũ istud dubium, faciaseā
iurare iuxta. c. cum contingat. cũ similibus. Collectar. remit-
tit ad plena collecta sua secũdum se. j. de emp. & ven. perue-
nit. & c. cũ causa. & de pig. ex literis. Bartolus verò in. l. doli.
allegata approbat opinionẽ Iaco. & Pe. per illam. l. sicut. mi-
nor non potest renũciare beneficio restitutionis, quia in renũ
tiatione eodẽmodo deciperet. de quo est glo. in. l. si intra. C.
de in inte. resti. & l. si iudex. ff. de mino. Super quo vide mul-
ta vtilia per Cyn. C. ad Velleya. l. fi. in tribus qõnibus. Domi
nus Mar. de salua dicit opinionẽ Iaco. & Pe. procedere cũ si-
mul intercedit, & renũtiat, & opi. glo. & Nouel. cum post in
tercessionẽ ex interuallo renũtiat. Et hanc opinionẽ reputo
multũ probabilem, & valde ęquam, & id quod dictũ est de
certioratione, facit ad vnũ quod scripsi de verb. signi. c. Abba
te. Super glo. vt hæc. in fine.
¶ SECVNDO quæritur qualiter filiusfamilias pōt renũ
tiare Macedoniano. Glo. dicit ꝙ non. Quod intelligit Colle-
ctarius nisi vbi asseruit se sui iuris quia tunc perdit priuilegiũ
Macedonianum, vt not. Cyn. C. ad Macedo. l. j. cũ distinctio
ne tamen quam ibi facit in. q. ij. Collecta. autem considerans
ꝙ nõ occurrebat sibi locus, vbi materiam huius beneficij me-
lius tentare posset. multa notata per Cy. ad Macedo. in diuer
sis legibus inseruit. Et primo quęrit quare filiofamilias credi
tur, cum dicit se sui iuris, & quomodo habet probare credi-
tor se iusta ratione id credidisse. & quid de sumptibus factis
in scholis, vel extra scholas in mercaturis. Et quid cũ pater est
pauper, & filius scholaris, vel miles honorabilis, & quid si fi-
lius inuito patre est in scholis ponens circa hæc quæ scripsit
Cyn. in dicta. l. j. Item quid si pater habet ratum mutuũ filij
eo inuito, & quæ est ratio quare non potest renuntiare filius
familias huic exceptioni, & quid si filio emancipato, vel alias
sui iuris facto, pater renũtiat Macedoniano, vel ratum habet,
nunquid nocet filio. In ijs etiam recitās dicta Cyn. C. ad Ma-
cedo. l. fi. vbi plura alia satis vtilia reperies, quæ causa breuita
tis omitto. Remittit etiam Collectarius de ijs ad collecta sua
j. de deposi. c. j. Et dicitur Macedonianũ à quodā Macedo-
niano vocato, alias Macedo vocat⁹ qui erat creditor, & mu-
tuauit filijsfamilias, dicẽs se eis plus mutuaturũ si essent sui iu
ris, per quod inducebantur filij ad interẽptionẽ parẽtũ, & per
quod plures Ciues Romani hac de cā reperti sunt mortui.
ideò in fauorem parentum, & odium creditorum est indu-
ctum. Si vis autem scire qualiter potest renuntiare beneficio
restitutionis in integ. vide quę scripsi de in integ. resti. c. j. lib.
vj. in. iiij. q & c. sequitur.
16 ¶ TERTIO quæri potest. propter glo. † nũquid in cau-
sa criminali potest fieri prorogatio, saltem per laicum, glossa
dicit ꝙ non: & idem Io. in. c. inolita: & hoc videtur expressè
C. de iuri. om. iud. in criminali. Sed Accur. contra sub dubio
fortè. dummodo iudex cuius iurisdictio prorogatur habeat
merum Imperium: vt notatur. C. de iuri. om. iud. l. j. glo. fin.
& C. vbi de crimi. agi. oportet. l. j. & Franciscus. j. e. significa-
sti. De hoc etiam notatur. ff. de iudi. l. j. in gl. fi. & io Speculo
de compe. iudi. adi. § j. ver. sed nunquid in iudicio. Super quo
vide quod scripsi. s. de offi. deleg p. & g. super vltima glo. de
clericis autem certũ est ꝙ nullo modo sic prorogare possũt.
secũdum Collectari. quia renũtiare suo priuilegio nequeunt
vt hic.
¶ QVARTO quęritur ibi: *perdant*. nunquid ipso iure: te
nec cũ gl. ꝙ imo per sententiā. & ad hoc. C. de asser. *toller. d. l. j.*
in fi. & de hęreti. l. quicũq;. ante fi. Ad idẽ. C. de aposta. l. j. ff.
ad Silley. l. necessitas. § non alias. ff. de iure fis. l. eius qui. Cald.
& placet Io. in. c. inolita. & Lau. in. c. placuit. & Cy. in simili.
C. quo. & qđ iud. authẽ. qui semel. in quinta qõne. facit de of
fi. dele. quęrenti. de excessi. prela. grauẽ. vbi de hoc in glo. l. ar.
est hic. & in. c. inolita. in gl. addc. & bene secundũ Henric. hir.
Et hoc placet Io. Vincen. Lau. Tan. Goffr. Inn. Hosti. Pet &
Abb. Et facit quod nota. de regu. iur. in pœnis. lib. vj. & dicta
authen. habita. in glo. fi. & dicta. l. in criminali. in glo. pe. secũ
dũ Nouel. & notatur in Specu. & per Archid. & Cy. vbi su-
pra. Et est simile de iura. calũ. c. fi. & dic: *perdant*, subau. nisi cau
sa sit ecclesię. secũdum Ber. in additione, & Arch. in. c. inolita.
& Collect. Sed de quorũ clericorũ tractu intelligitur, dic ꝙ
etiam de cõiugatis in casu prohibito. quod dic vt. j. de cleri.
cõiug. c. j. li. vj. & idem etiā de donatis. de sen. excõ. non nul-
li. & cle. vnic. de deci. super quo vide Collec. de sen. excõ. nõ
dubium. Sed nũquid habet locũ etiam in laico trahente, & fa
cit hic tex. ꝙ non, in verbo clerici. Sed dic idem vt. l. hac edita
li. alle. per Hostien. s. ti. j. at si clerici. & in authen. statuimus.
alleg. Et notatur in Spec. de compe. iudi. adi. § j. ver. sed nun-
quid. vbi notatur ꝙ pœna parti tractę applicatur, & si pars sit
in culpa. ecclesię. Sed nunquid hoc speciale est in clericis: dic
ꝙ non, imo est regulare ꝙ actor vocans reum ad vetitum iu
dicẽ punitur. vt. C. de iuri. om. iud. l. in criminali. vbi de hoc
per Cy. secundũ collect. & non plus de hoc.
¶ QVINTO quęritur. ibi: *pertrahant*, vtrum intelligimus
hanc pœnam imponendam statim post conuictionem sola
& c. super quo vide glo. Hug. & Hostien. dicunt, ꝙ hic nõ est
locus pœnitentię. contra quod facit, quod notatur. j. de cen-
si. cum olim. iuxta materiam § satis allegati in gloss. distingui
potest inter eum qui assumpserit pertinaciter, licet tamen nũ
dũ sit litem contestatus, & eum qui pertinaciter non assum-
pserit, relinquendo hoc arbitrio boni viri. Et est simile quod
dicam. j. de prębẽ. de multa. Et facit quod notatur in authẽ.
habita. in glo. fi. alias penul. Hic autem dicit Henricus simpli-
citer ꝙ ex

citer, ꝙ ex sola vocatiõe seu ex solo tractu est pœna huiusmodi imponenda, ita ꝙ pœnitentiæ non est locus, vt hic in versi. cum igitur. &. c. cum inolita, &. c. placuit. & concord. hugo. Inno. Hosti. & Collect. Quidam tamen secundũ Nouellã legistæ vbi Iacobus videlicet Iaco. Petrus, & Cyn. C. de iu. om. iudi. l. in criminali. allega. in. iij. q. Circa hoc sic distinguũt. aut lex punit agentem, aut accusantem, aut vocantem in ius. primo casu locus est pœnę post litem contesta. & non prius. vt præallega. l. amplius. & l. quis. nec post litem contesta. est locus pœnitẽtię, cum quęsitũ sit ius aduersario. de elec. ab eo. lib. vj. Secundo casu pœnitẽt añ sententiam quasi de effectu accusationis. l. cogitauerit. ff. de ho. liber l. qui cum maior. § accusasse. Tertio casu etiam lite nõ contest. & etiam si vocatus nõ venerit incidit in pœnam quasi delictum sit consummatũ. ff. de edilic. edic. l. quis sit fugitiuus. Ita intelligũt Hug. & Ho. & Arc. in. c. inolita. dic si. c. inolita. nec ob. l. quis. ff de in ius vo. Quia ibi libertus nedum pœnitet, sed etiam repetit actionẽ. Et ideò prætor remittit sibi pœnã, & sic fuit semel cõmissa Licet de æquitate liberto remittenti remittat prætor. Sic intelligũt Iaco. de Arenis Iac. de ra. & Pet. de bella perti. l. quis. secũdũ Nouel. & Henricũ. Dicebant aũt Pet. & Abb. secundũ hanc opinio. quæ habet non esse locum pœnę ante litem contest, hanc esse cautelam in reo ad iudicium secu lare vocato, vt nõ exciperet declinatoriam fori, sed protestetur se nolle, nec teneri respondere & quia tũc instabit, vt respõdeat facta protestatione, ꝙ viribus præfecturę coactus respõdet. respondeat, & contestetur litem, & tunc erit locus pœnę pro parte ipsius actoris. Et sic dicit Pe. semel se fecisse Bononiæ, & hoc cum ijs qui subdũt de adeundo Episcopo ad inhibitionem iudici faciendã, & ad pœnã actionis declarandam, & quomodo si nollit agere exipere poterit, & modũ proponendi. Hæc notantur in Spe. in ti. de cõpe. iudi. ad. § j. ver. sed quomodo. Dicit Collec. ꝙ hic litera innuit manifestè, ꝙ sufficit sola citatio & etiam iura de ista materia loquẽtia. Sic etiam not. Archi. in. c. inolita. Item dicit ꝙ quicquid dicãt Iaco. Pet. & Cyn. l. in criminali. allegata punit non agentem solum, sed vocãtẽ ad vetitũ iudiciũ, & dicit ꝙ hoc videtur sentire alibi Cy. & remittit ad collecta sua. j. e. significasti. circa fi.

¶ SEXTO quæritur ibi: *si maluerit*, an re vera habeat electionem reus, &c. vide Bernard. in gloss. ecce. dicit Nouella quòd nõ putat eum habere electionem, imo credit verba cõminatoriæ dicta quasi diceret si cõtẽdat habere quod euicit deponi poterit, & sic videt intelligere Io. quod colligitur ex glo. lxxxviij. dist. c. ij. in gl. vlt. vbi dicitur, ꝙ aut ponitur cõminatiuè, allegat. c. placuit. vbi sunt hæc verba. Dicit Collect. ꝙ in materia nostra non punitur trahens, quia agit, sed quia trahit, & ꝙ aliud tenere, esset literam horum iuriũ violare, & ꝙ sola tractio sufficiat. inducit insti. de ac. § actiones. Subdit ꝙ quidam Guil. vtriusq; iuris doctor, dicebat ꝙ bene incurrebatur pœna sola tractatione, sed purgari poterat vsq; ad litẽ conte. Quod intelligit Collec. in reo, non in actore: quid enim si clericus non opponat, sed litem permittat contestari? Certe incidit in pœnã huius capi. nisi se clericum protestetur quod sufficit, & sic in reo posset locum habere ante litem
17 cõtesta. purgatio talis. & notatur in Spe vbi supra † Sed qualiter punitur iudex cognoscens de causa clerici, dic ꝙ non est excommunicatus, nisi facultatem adeũdi iudicem ecclesiasticum adimeret: quia tunc secus. vt de immu. eccle. quoniã. lib. vj. alias non, sed est sacrilegus etiam si esset causa ciuilis: vt Innocentius notat. j. de sen. excõ. c. vt famæ. secundum Collec.

¶ SEPTIMO quęritur secundũ Henricum quam iurisdictionem, & in quibus habent Episcopi. Et dicit ꝙ habẽt in spiritualibus. a tempore primitiuæ Ecclesiæ quo constituit Deus luminaria &c. & in authẽ. quo. opor. Episcop. in prin. de maio. & obe. c. solitæ. s. ti. j. decernim⁹. de ordi. cogn. tuã. qui fi. sunt legi. causam. ij. etiam de iure florũ in casibus. ff. de peti. hære. l. hæreditas § fi. de relig. l. ossa. In temporalibus verò de iure. C. prima fuit data iurisdictio Archiepiscopo constantinopolitano in clericos suos, & sic alijs denegata. C. de Epis. & cler. l. omnes. & l. cum clericis. & l. iubemus. in fi. de iure verò anthẽticorum primo data est eis iurisdictio in monachos, deinde in omnes clericos, in causa ciuili, & nõ in criminali, nisi cum distinctione, & posteà in quacunq; causa in authẽ. quo. op epi. circa prin. & de statutis § statuimus. de iure verò canonico Episcopi & alij iudices eccle. habent omnimodam iurisdictionem in clericos vt hic. & c. decernimus. & per totum. Saluis quæ diximus de feudalibus. s. titu. j. cœterum. & s. e. verum. & c. ex transmissa. & etiam in laicos in causis ecclesiasticis ad cognitionem iudicis eccle spectantib. vt dixi. s. e. cũ sit. & capi. ex transmissa, & c. sanè. in alijs non, nisi de consuetudine, vt in iuribus allegatis, &. s. eo. licet. Faciunt lecta & notata. j. de app. si duobus. de immu. eccl. quoniam. lib. sexto. vel nisi ex priuilegio, seu ex concessione Principis secularis, vt legitur & notatur. xcvj. di. Constantinus. & j. de rapto. in Archiepiscopatu. secundum Henricum, & hic coniunge quæ scripsi de arbi. cum tempore. in prima oppositione, quasi post medium. & s. eod. ca. ij. oppositiõe in princip. & c. de hoc.

¶ Supple glosas in gloss. prima ibi: *inter debitorem*, & melius. ff de regu. iu. l. neque pignus § priuatorum. Hostien. & ibi: *si quis in conscribendo*. que est etiam. C. de Episco. & cler. & vtrobiq; dicit textus. quòd si quis in conscribendo instrumento fecit pactum se fori pręscriptione non vsurum prætextu etiã sacerdotij non licet ei contra pacta versari, & ibi: *debet*. solue vt ibi notatur in glossa secunda, & ibi: *contingit*. hic iunge finẽ gloss. & ibi: *si iudex*. ibi renuntiat ipso facto nolendo vti restitutione sibi concessa, & vide ibi de hoc, & in Spec. parte secũda tit. de resti. in inte. § qualiter. circa finem Nouella, & quod scripsi de in inte. restu. ca. j. in. iiij. q. lib. sexto Nec aduersatur ei quod dixi. s. minorem nõ posse renuntiare restitutioni in integ. quia non dicit. l. si iudex. quòd posset renunciare, sed ꝙ potest cessare, seu non curare quòd non petat eam, vel eam contẽnere. secundum Collectarium. & ibi: *assignari*. xj. q. prima. inolita vbi iste quatuor rationes notantur, & ibi: *non potest*. refert Vincentius quosdam dixisse, quòd clericus post iuramentum calũniæ renunciare potest foro, sed non prius, propter hanc rationem, sed hoc sibi non placet, & ibi: *primus*. & de parroch. c. nullus. & ibi: *omnis vtriusq;*. vbi vide Collect. in gloss. *& sic*. ibi: *immitt*. quasi valde trahant, & sic præpositio auget: quod dic vt notatur. s. de consue. c. ij. Hostien. in glo. *sacramentorum*. quæ alias incipit: *quia in pœnam*, ibi: *dicit Hug*. tu dic à communione scilicet hominum, scilicet per excõmunicationis sententiam, quousq; satisfaceret non solum tracto sed etiam ecclesiæ cui iniuriam irrogauit. vt legitur. & notatur. s. eo. c. secundo in gloss. *& sic loquitur*, ibi: *causam suam*, secũdum Tancredum. vel. i. Innocentium suam litigando ostendere. secundum Hostien. in gloss. sed quid. ibi: *non debet*. dicebat Hostien. quòd siue pro, siue contra fuerit iudicatum, nõ tenet. vt in lege cuius verba posui in expositione literæ super verbo clerici: ibi sequentem pœnã vtroq; casu patietur. Hoc est quòd notatur hic, quando dicitur: *etiam si pro eis*, quasi diceret multo fortius si contra eos, & secundum hoc dicit intelligendum quod notatur in Summa. eo. tit. § sub § illud scias. versi. sed nunquid in hoc casu. dicebat tamen quòd cogeretur tantum de suo dare, ac si valeret sententia. si pœnam sequẽtem euitare voluerit. nam & vbi euitat illud perdit, vt hic dicit expressè. vnde sequitur quòd vbi succumbit tantundem perdere debet, si locum suum &c. dicendum est ergo, vt alias dicit. l. in hac materia in criminali allegata, quòd reus pro cõdennato habetur. i. ac si teneret condennatio tantundem ab eo exigeretur, & sic in tantum tenet hęc sentẽtia à non suo iudice lata, vt hanc pœnam patiatur In glo. j. *rem*, ibi, *forcia*. ad hoc. xvij. quæst iiij. capi. quisquis. & hoc tenent Hug & Ho & Specu. de compe. iudi. ad. § j. versi. sed cui. & versi. sequenti. In gloss. *hic ergo*. ibi, *nam Papa*. non habet superiorem cuius debeant requirere consensum. s. de elect. licet in fin. & ibi: *l. ij. in fin*. &. j. de iura. calum. c. j libr. sexto. & hoc placuit Io. hic. & in. ca. inolita. Sed Bar. Brixien. ibi contra concordans Ber

quod etiam approbat Hostien. Super quo vide quod scripsi. s. e. tit. in. ij. opposi. Io gln. vlt. ibi: *prudentiam insi.* & de regul. iur. accessorium lib. vj. & ibi: *cum contingat*, & c. e. ti. c. licet. libr. vj. & de pact. c. quàuis. eo. li. & non plus de hoc ca. sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Clerici super excessibus coram suo Episcopo conueniri debent, nō autem coram his quibus seruiunt, nisi priuilegium, vel consuetudo aliud inducat.*
2 *Solus Episcopus in sua diœcesi merum habet Imperium.*
3 *Episcopus solus est de iure communi ordinarius.*
4 *Iurisdictio coercionem habet annexam.*
5 *Priuata persona potest etiam ex consuetudine excommunicandi potestatem consequi.*
6 *Qui vult vnum de iure, præsumitur velle & ea sine quibus illud expediri non potest.*
7 *In his quæ contra ius commune præscribuntur, tantum dicitur præscriptū quantum possessum, nec vltra.*
8 *Aduersus Principem non potest præscribi inobedientia.*
9 *Aduersus naturalem rationem præscribi non potest.*
10 *Consuetudo nulli personæ priuatæ nomine iurisdictionem concedit Ecclesiasticam, hæc enim absq; alia prælatione potest competere.*
11 *Consuetudo nihil potest aduersus statuta ad publicum statum spectantia.*
12 *Persona priuata iurisdictionem haud exercere debet.*
13 *Iurisdictio temporalis qua ratione Ecclesiastica effici possit.*
14 *Res de facili ad naturam reuoluitur.*
15 *Territorium est vniuersitas agrorum inter fines cuiuslibet ciuitatis.*
16 *Nomen & appellatio ei debent competere, cui rei proprietas & existentia competunt.*
17 *Par causa affectus suspicionem tollit.*
18 *Similium similis est ratio.*
19 *Iurisdictio ordinaria omni loco terminari debet.*
20 *Potestate concessa conceditur & eius exercitium.*
21 *Iurisdictio quādoq; datur per capita, quādoq; per loca, & limites, quādoq; per vtrunq;.*
22 *Quædam sunt iudicialia quæ non possunt fieri nisi sedendo.*
23 *Vsus qui facti est, mixtus quā iuris loci comcomitantiam requirit.*

¶ *CAP. XIII.*

1 CVm contingat. Casus. † Clerici super excessib.
coram suo Episcopo conueniri debent, nō coram ijs quibus seruiunt, nisi priuilegiū, vel cōsuetudo aliud inducat. Et pars huius de deci. cum contingat. Et sunt duæ partes consultatio, & responsio. Secunda pars incipit ibi, super quo. &c. sequitur.

¶ Expone literam: *clerici.* vel laici Hostiē. *aut.* repete seruitio Hosti. *diœcesis.* Ciuitatem comprehendit. vt. s. de offi. ordi. c. j. Ad hoc. j. de re. permu. c. j. lib. vj. *Impetuntur*, quia seditionē fecerunt, vel rixam, vel aliquos verberauerunt, vel agitur de castigatione seruientium, secundum quasdā partes Hispaniç, vbi domini iudicant homines suos, quòd de iure non est, etiā si sint præsides. ff. de offi. præsi. l. Senatus. Vincen. Et dicit Gosfredus se audiuisse φ canonici Parisiēses de factis familiæ suæ tenent curiam de consuetudine iurisdictionem non dicit merum Imperium. Host. & facit hæc glos. Hostien. ad qōnē quam disputauit Franciscus Accursius, an merū imperiū sit præscriptibile, quam non terminauit. Sed Iacobus de Arenis tenet, φ non, etiam per tempus cuius memoria non existat: cum illud habeatur à lege. vt. ff. de offi. eius cui man. est iu. l. j. & si à lege conceditur, præscriptione nō tuetur. C. de fun. patrimonio. l. ius emphyteotici. libr. xj. Et facit. ff. de mor. infe. l. longua, &. ff. de decu. l. Herennius. Alij contra, pro quibus facit equiparatio consuetudinis. & priuilegij. s. ti. j. ca. nouit. cum concor. ibi notatis, & hic etiam facit. C. de Epi. & cler. l. quisquis. ff. de aquaquoti. & esti. l. hoc iure. § ductus aquæ. s. de offi. ordi. duo simul. Item consuetudo. j. de verbo. sig. super quibusdam. Sed indubitatum est, φ priuilegiū valet hoc casu, ergo &c. videtur tamen Iaco de. Ra. φ requiratur tempus cuius initij vel contrarij non stat memoria, per dictū. ca.
su per quibusdā. Sed Petrus de bel. perti. tenet sufficere minus tempus, illud. s. quòd in alijs præscriptionibus sufficit Quia quod potest pupillus, & cōsuetudo, vt. ff. de legi. l. de quibus. & dicit φ videtur casus. C. de diuersis officijs, & apparitor. l. viros spectabiles. li. xij. De hoc per Cyn. C. de eman. libe. l. j. in. j. q. Sed de hoc plenè tractaui. s. de off. ordi. cum ab ecclesiarū. s. in. iij. & vj. qōnibus, & adhuc plenius. eo. ti. c. j. in cle. in. iij. q. & duabus seq. remittit Collectarius ad collecta sua in tit. j. c. quāto. *excommunicare*, & simile. s. de ma. & obe. dilecta. Ho
2 stien. *ordinarium*, Ar. † φ solus Episcopus habet merum Imperium in sua diœcesi, de hoc. ij. q. vij. si quis Episcopus. extra diœcesim non etiam in subditos, saluo quod habes in clemē.
3 quāuis. e. ti. Item. ar. secundum Collect. † φ solus Episcopus de iure cōmuni est ordinari⁹. Ad quòd vide quòd legitur & notatur de offi. ordi. c. ordinarij lib. vj. *indulgentiam*, apostolicam, alius enim excepto Principe nō potest dare priuato ordinariā iurisdictionem. j. e. significasti s. de resti in integ. ca. penul Hosti. Sed hoc verū per viā deputationis, secus per viā donationis. secundū Marti. Fallit etiā in offic. & vicario Episcopi, & in vicegerente cuiuslibet administratoris generalis. per ea quę le. & notan. j. de offi. vica. c. ij. & iij. lib vj. & C. de offi. eius qui vicē alterius ge. l. j. & ij. Sed potest dici φ illi nō videntur de iure, à constituente alieni, cū eorū auditoriū de iure idem reputetur. j. de consue. c. non putamus. & de app. Romana. lib. vj. *consuetudine*, approbata superioris auctoritate, alias non videlicet in talibus consuetudo. Quia multa &c de pręben. cū iam dudum. secundū Vincen. Nouella. Sed intelligunt de approbatione expressa. Hoc non credo, quia illi non requirit consuetudo, sufficit enim φ sit ratiōabilis & legitimæ pręscripta. de consue. cū tanto. Verū quia pręscriptio sine possessione non procedit, vt. j. de reg. iur. sine possessiōe. lib. vj. & possessio absq; scientia aduersarij in talibus non quęritur, cum sit gen⁹ eiusdem seruitutis, vt. ff. de serui. l. quoties. & notatur per Inno. de consue. in Rubrica & de postula. bonorum satis fateret in introductione ordinarij cū pręiudicatur scientiam verā, vel fictā esse necessariā. Et credo φ illa fuit mens Vincen. vide tamen omnino, & hic repetas quæ scripserunt Archid. & Card. Parisiensis de materia huius consuetudinis, de offi. ar. c. j. lib. vj. super verbo cōsuetudine: *special*, nō intendit secundū Franciscū extendere, alias excludere generalē. Sed de illa non dixit: quia de illa non dubitabatur, per ea quæ allegat glo. vel specialem vocat rationem istius speciei, de qua quęritur, licet etiā generaliter hoc seruetur in regno, vel in prouincia.
¶ PRIMO opponitur ibi: *non valeant*, nam hic videtur cō
4 tradicere decisioni decretalis † cū iurisdictio habeat coercionem annexam, vt ff. de offi. eius cui man. est iu. l. j. in fin & fi. e. ti. s. de offi. dele. c. j. & c. pręterea. & c. ex literis. ibi cū huiusmodi mandata &c. & ff. de iur. om. iud. l. ij. Solutio, hic loquitur de coercione cēsuræ, sed non negatur hic quin habeat aliam coercionem. vnde dic, φ per fideiussores, & pignora, talis poterit coerceri. Insti. de satisda. § penult. ff. de dam. infect. l. iiij § tertio. ff. de ven. inspi. l. j. § quid ergo. vel dic φ ordinarius hoc exequatur, vt. ff. de re iudica. l. a Diuo. sicut exequitur sententiam arbitri. ff. de arbi. l. iij. § j. & § ait prætor. vt notatur de arbi. per tuas. secundum Hostien. Pet. & Abb. hic arguebant φ iurisdictio esse poterat sine coercione. Collecta
5 rius verò dicit † φ consuetudo dare potest etiam excōmunicandi ptātem, priuatæ personæ. remittēs ad collecta sua de resti spo. iij. & dicens hoc notari per Card. de suppl. ne. prælat. j. lib. vj. & allegat notata Io. xvij. q. iiij. omnes. vbi notat φ valet consuetudo φ quis pro excommunicato habeatur. Fatetur tamen Archidiaconum contrariū dixisse, de offi. ordi. c. j. libr. vj. & quòd pro Archidiacono videtur tenere Innocen. de officio ordi. quāto. ibi notat, quòd instituti ab alio quam Episcopo non habent potestatem excommunicandi. Martinus verò de salua dicebat quòd hoc verum in præscribente odioso contra ius commune ipsorum ordinariorum, secus tamen in delegato, & ita procedunt contraria secundū eum.

¶ Tu verò

¶ Tu verò distinguas,quia aut loquimur in ordinario habé
te intẽtioοem fundatam de iure communi,& hic nullũ quis
talis habeat , alias quin talis habeat iurisdictionem secun-
dum naturam suæ iurisdictionis. Aut loquimur in delegato
ordinarij de quo supra,& idem:nam non est verisimile ta-
lem ordinarium velle delegare sine coercione huiusmodi,
6 per iura pro contrario allegata.† Quia qui vult vnum de iu
re,præsumitur velle omnia,sine quibus illud expediri nũ po
test.vt.ff.de procu.l.ad rem.& .l.ad legatum.de serui.ru.præ
di.l.ij.§.qui ité.C.de neces.seruis hær.insti.l.penul.cum simi
libus.Iuncto quòd talis potestatis quam habet translatio est
à iure communi suæ commissa potestati.vt.ff.de iur.omni.
iud.l.more.C.de iudi.l.à iudice. Aut loquimur de alio iudi
ce,& tunc aut loquimur de illo qui ex priuilegio,seu conces
sione Principis,iuxta ea quæ scripsi in expositione super ver
bo indulgẽtiam habet iurisdictionem ordinariam,& adhuc
idem,nam concessio talis est beneficio ergo latè interpretan·
dum.ff.de consti.Prin.l.beneficium.& maximè,quia non tẽ-
dit in præiudiciũ cui⁹ quã nisi Principis.iuxta lecta & notata
C.de bonis vacan.l.si quando.libro.x.& per Innoc.ĩ.de do-
na.cum dilecti.Aut loquimur de eo qui ex pręscriptione ac
quisiuit hanc iurisdictionem , & tunc,aut constat eum præ-
scripsisse canonicè etiam coertionem , & tune adhuc idem.
Quia qua ratione in iurisdictione,eadem ratione,& in coer-
tione quæ iurisdictionis est pręscriptio procedere põt. Aut
non cõstat q̃ talis etiam præscripserit coertionem,& tũc cre·
do standum cum opinione domini Martini tacta per Ho-
7 stien.Et est ratio.† Quia in ijs quæ contra ius commune prę
scribuntur,tantum dicitur præscriptum quantum possessũ,
& non vltra.ĩ.de deci.cum cõtingat.& quod notatur de of.
fi.Arch.dilecto.Sed de delegato tali non dubitatur.Quia ne
mo transfert in alium quod nõ habet.de iure patro.quod au-
tem. Ad quod aduertãt Episcopi aduersus Archidiaconos,
& alios suos inferiores prælatos,contra suam ordinariam po
testatem iurisdictionem præscribentes,& plus innitãtur tex-
tui huius decre.q̃ glosellis. Sed nunquid potest inferioribus
prælatis consuetudo dare iurisdictioné,in grauibus delictis
motis ad degradationem?dicit Collectarius quòd non.secũ
dum Hostiẽ.Quia degradatio debetur ordini Episcopali,vt
notatur.s̃.ti.j.cum non ab homine.& per Hostien.in.c.dile
cto.&.c.irrefragabili.allegatis,& de præscrip.cũ olim. Et li-
cet dicat Hostien.in criminibus enormibus quantum ad poe
nam aliam grauen,tamen non placet Collect.quia non vide
tur sibi hoc bene probabile indistinctè.remittẽs ad notata in
c.irrefragabili.Subdit etiam quòd licet glo.dicat beneficiatũ
extra dioecesim delinquentem,per iudicem delicti non pos-
se deponi,quod oon est verum.imo degradari posset per il-
lum quod maius est.vt legitur clare.ĩ.cap.proximo.vbi per
Hostien.secundum eum.

¶ SECVNDO opponitur de.l.non est singulis.ff.de re-
gu.iur.per quam videtur q̃ singularis persona non posit ta-
lem iurisdictioné vendicare.Solutio ibi,ponitur regula quę
fallit in casu constitutionis rationabilis , & præscriptę,quę
dat iurisdictionem.vt hic,& in concor. Sed vt hanc materiã
latius videas,alias habeas cum quæritur qualiter per consue·
tudiné iurisdictio quæri potest. Aduerte & exclude , primo
8 casus indubitabiles.† Primo enim certũ est,quòd cõtra Prin
cipem inobedientia est impræscriptibilis,& per consequens
iurisdictio contra eum. nam obedientia iurisdictionis est. de
offi.ordi.cum quærẽte.de pręscrip.cũ non liceat.C.de decu.
l.vacantis.ff.de pac.l.iurisgentium.§.si paciscar.de arbi.cũ tẽ-
pore.de præscrip.ad audiantiam.&.c.cum nobis olim.de cõ
fir.vtili.cum dilecta.& hoc notat Archi.ix.q.iij.conquestus.
in glo.adde hoc not.Item etiam certum est de realibus,quòd
nec minor in maiorem potest pręscribere consuetudiné.xxj.
di.c.inferior.xciij.di.c.nulla ratiooe.lxxxix.di.ad hoc.xcvj.
9 di.si quis dubitat.s̃.de maio.cum inferior.† quia contra ra-
tionem naturalem aduersus quam non pręscribitur.de con-
sue.cum inter vos.&.c.fi. Faciunt notata Innocen.& Hostiẽ.
de offi.ordi.irrefragabili.& hoc notat Archi.in.ca.inferior.
allegaro. Item satis certum est,q̃ personæ ecclesiasticæ in di-
gnitate ecclesiastica constitutæ iuxta notata Inno.de preben.
de multa.& Archid.de cõsue.c.j.lib.vj.potest cõsuetudo da
re iurisdictionem ecclesiasticã cum coertione,& excõmuni-
candi potestate,iuxta ea quæ scripsi in oppositione præcedẽ.
ar.de electione.dudũ.ij.§ tandem.de offi ordi.cum ab eccle-
siarum.secundum Hostiẽ.hic argu.de offic.or.c.Romana.de
fo.compe.Romana.de appell.Romana.de pœnis Romana.
de senten.excom.c.romana.lib.vj.ĩ.de resti.spol.literas vbi
Ber.Inno.& Nouella hoc tenent,licet Hostiẽ.ibi cõtra in ma
ioribus casibus,alias causis,qualis est matrimonialis , de qua
ibi.Sed dicit hic Henricus q̃ cõtra Hostiẽ.est,quòd istud nõ
est ordinis,sed dignitatis Episcopalis.de quo remittit ad no-
tata sua,infra de pręscrip.c.auditis. Et quod dixi de dignitate
credo de personatu,& officio,& quolibet beneficio ecclesia-
stico:nam iurisdictio ecclesiastica cẽsetur esse quoddam ius
spirituale quod potest,vt videtur cuilibet bñficio adherere.
sicut & qualitas dignitatis,seu persooatus consuetudine quæ
ritur.secũdum Inno.& Arch.in locis præallegatis & sic com
muniter intelligunt hodie Canonistę istam decre.Ijs exclu-
sis restat dubium valde forte.videlicet vtrum clerico simpli-
ci dignitatem,personatum,officium,aut aliud beneficiũ ec-
clesiasticũ non obtinẽti,per præscriptioné,vel consuetudiné
iurisdictio eccle.posit acquiri.Circa quod aliqui sic distin-
gunt,quia aut quæritur vtrum consuetudo posit dare perso
næ priuatæ huiusmodi potestatem excõmunicandi,& dicũt
quòd nõ,secũdum Hostiẽ & Nouellam hic ar.eorũ quę le-
guntur & notãtur.de offi. Arc cum satis.&.ca.seq.& de con-
sue.c.v.Sed Inno.videtur tenere cõtrarium de resti.spolia.c.
olim.iij.& idem cum eo videtur ibi tenere Hostiẽ.secũdum
Henric.hic. Aut quęris de alia ecclesiastica iurisdictiõe,& di-
cunt quòd sic,vt hic secũdum Hostiẽ.qui dicit hic,q̃ alibi sic
expresè de priuata persona non meminit se legisse,alia enim
iura loquuntur,vel in Abbatibus,vel in Archidiaconis,vel
alijs prælatis,Capitulis,seu Collegijs,vel aliquam administra
tionem tenentibus,sicut patet.x.q.iij.cooquestus.de offi.or.
irrefragabili.§.excessus.s̃.ti.j.nooit.versi.non enim.de arbit.
dilecti.de exesi.præla.ad hæc.&.c.accedentibus.C.de eman
cipa.liber.l.j.& fi.secũdum Host.& Nouellã hic,& Arch.in
dicto.c.conquestus.&.ĩ.de ordi.cogni.c.j.lib.vj.& Gesseus
in extrauagan.Io.xxij.quæ incipit execrabilis.Quòd intelli
gunt etiam de spirituali,vt hic,& in clemẽ.statutũ.§ fi.secũdũ
Laudu.ibi,quod secũdũ Inn.Hostien.& Nooellam intellige
de modica iurisdictione,non enim potest consuetudo infe-
rioribus tribuere potestatem clericos deponẽdi,ar.de elect.
transmissam.de consue.c.quãto. Henricus aũt volens prædi-
ctos concordare secũdum se distinguit sic.aut quæris vtrum
consuetudo posit dare priuatæ personæ potestatem excom-
municandi absq; alia iurisdictione ecclesiastica ad excõmu-
nicationem preambula puta citandi,monendi,in contuma-
cia ponendi.de sen.excom.sacro.&.c.statuimos.&.c.consti
tutioné.lib.vj.xij.q.ij.indigne.& dicit q̃ oon,quia esset con-
suetudo irrationabilis.ar.de consue.c.fi.Sic intelligit Hosti.
hic. Aut vtrum posit sibi dare potestatem excõmunicandi,
vnà cũ alia iurisdictione pręambula,& dicit q̃ sic,vt hic.& sic
intelligunt Inno.& Hosti.in,c.olim.& quòd notat Bern.&
Hostiẽ.s̃.e.c.cum sit.in fi.pro qua distinctione videtur casus
de præbẽ.s̃.e.lib.vj.Iuncto.c.quærẽti.ĩ.de ver.sig.& istã di-
stinctioné approbat expresè secũdũ cũ Inn.in materia inter
dicta.ĩ.de ijs quæ fi.a ma.par.c.quęsiuit.glo.ij in prin.& ibi
post eum Hosti.Et pro hoc facit quod notat glo.ĩ.de priui-
le.c.Episcoporũ.super verbo ab ordioarijs.libr.vj.& vide
Nouellã post Hostiẽ.de off.ordi.cõquerente:& in.d.c.olim.
10 in glo.petebat.ad fioem. Martinus de salua dicit,† quòd nũ-
quam priuatæ personæ,nomine suæ priuatæ personæ potest
cũsuetudo dare iurisdictionem ecclesiasticam.Quia illa nõ
potest competere sine alia prælatione.Dicit tamen quòd ra-
tiõe tituli cuiuslibet beneficij,si quod habet competere pũt,

& dicit ꝙ hoc videtur sensisse Io. An.in.c.auaritiæ.de elec.li.
vj.& in.c.olim.alleg.& hanc opi.credo verá:quia iurisdict,
ecclesiastica ius est quoddam spirituale, vel saltem ecclesiasti
cũ quod non potest nisi beneficio ecclesiastico adherere.arg.
eorum quæ le.& notátur in cle.per literas.de præben.& io.c.
causam quæ.de præscrip.Nec ob.ista decre.nec.cap.super eo.
imo probát propositum,quia loquitur de iurisdictiõe eccle-
siastica canonijs,seu præbendis canonicalibus adherente,quę
canoniæ,seu prębendæ canonicales re vera beneficia dici de-
bent.s.de rescrip.in nostra.Nec ob.l.j.& vltima.C.de eman-
cip.libe.imo propositũ probant,nam loquitur in dussuaris
publicã administrationem habentibus cui publicæ admini-
strationi iurisdictio adherere potest.Et probatur etiam ratio
ne,† nam aduersus statuta ad publicum statum spectátia nõ
prodest consuetudo.vt.s.de consue.cum inter vos.&.c.cum
venerabilis.s.ti.j.clerici.&.s.c.quod clericis.in decisa quam
ibi dixi.ar.s.c.proximo in fi.vbi boc notatur per Hosti.Mo
12 do statuta ad publicum statum respicientia habent,† ꝙ nul-
la persona priuatã iurisdictiõem exerceat.vt.C.de iudi.l.nul
lus.&.l.non est singulis. pro contraria parte allegata.& hoc
nisi ex subdelegatiõe,vel publici officij demãdatiõe, aut Prin
cipis ordinatione,quæ non prosequor.Nunquid ergo põt
consuetudo dare vni canonico potestatem interdicendi eccle
siam,vel in ea inducendi,alias indicendi cessationem diuino-
rum.hanc qõnem moui de offi. ordi.c.si canonici libr.vj.in
prima qõne,& quãtum ex parte habilitatis,& capacitatis per
sonæ,puto quòd sic dummõ iure,& ratiõe canonicatus sui,&
præbendę boc faciat per istam decretalem,& ea quæ in supe-
rioribus dixi.Sed an ratiõe causæ,aut grauitatis negotij aliud
sit dicẽdum,non est pręsentis speculationis,sed de hoc dicam
in loco proprio,videlicet.j.de ijs quæ fi.a ma.per.ca.i.c.quæ
fuit.& sup ijs omnino vide quę scripsi.j.de resti.spo.c.olim
inter te.in.v.q.ver.caue tamen.& versibus seq.Consequenter
an consuetudo possit dare iurisdictionem ecclesiasticam per
sonæ laicali. Et dicit quòd quædam est iurisdictio naturalis
competens naturaliter, & de iure communi ecclesiæ, & quæ
est propriè propria ecclesiæ,vt in actib⁹ spũalibus,& in factis
personalibus clericorum,& istam non potest dare consuetu
do personæ laicali.vt.s.ti.proximo decernimus.& in.ca.at si
clerici.&.c.clerici.&.j.e.titu.c.seculares.lib.vj.Facit optimè
quod ipse scripsit post Hostien.j.de aposta.c.j.in fi.illius di-
stinctionis.Alia est vel esse potest iurisdictio,accidẽtalis,vel
accidentaliter per pręscriptionem,vel cõsuetudinem,aut do
nationem laici ecclesiæ acquisita vt.j.de immu.eccl.qm ibi
enim patet ꝙ de iure iurisdictio temporalis potest præscribi
per ecclesiasticum iudicem,& sic fieri ecclesiastica ibi quãdo
dicit super causis quæ ad idem forum,de iure vel de antiqua
cõsuetudine oportet intelligi de iurisdictiõe tẽporali per cõ-
suetudinem ecclesię acquisita.Nam illa quæ ecclesiæ esset per
consuetudinem sua fieri nõ potest.vt.ff.de vsucap.l.sequitur
§.lana.de fid.instru.c.inter dilectos.& notatur de pręscript.
13 veniens.& † ꝙ iurisdictio temporalis possit per consuetudi-
nem fieri ecclesiastica probatur.s.tit.j.nouit.& notat Car.j.
de vsur.in Rubrica lib.vj.Et de tali dicit quòd eam dare põt
consuetudo personæ laicali.quia postquã à laicis fuit per ec-
clesiam acquisita non mirum si ad laicos per consuetudinem
14 redire posset.† Quia res de facili redit ad primeuã naturam.
vt.xxxv.di.ab exordio.ff.de pact.l.si vnus.§ quod in speciæ
dotis.Et quia nihil tam naturale &c.vt.j.de re.iur.c.j.&.eo.
ti.ff.l.nihil.& hoc placet.Subdit Henri.ꝙ iurisdictio tempo
ralis tam clerico q̃ laico per consuetudinem quæri potest,al-
legat.j.de appel.si duobus.in fi.quæ loquitur de acquisitione
iurisdictionis temporalis fienda ecclesię per consuetudinem.
Sed de acquirenda alias clerici tanq̃ clerico nihil dicit.Itẽ al-
legat.l.ij.& fi.C.de emancipa.libe.Sed supra clarissimè est re
sponsum.vnde nullo modo credo ꝙ simplici seu priuatę per
sonę clerici vel laici,iure vel personę suę,& non alias consue
tudo possit iurisdictionẽ cõtentiosam acquirere per ea quę
in præcedẽtibus dixi.nec hoc aliquo iure probatur,& est cõ-
tra rationem,vt dixi.Fateor tamen,ꝙ clerici ratione beneficij
etiam simplicis vt hic,& in.c.super eo.allegato.& laici ratio
ne territorij,ar.ff.de verb.sig.l.pupillus.§ territorium.& eo-
rum quę de territorio.j.dicam.aut publici magistratus, seu
administratiõis.vt.C.de emãcip.liber.l.j.& fi.aut rõne digni
tatis alicuius temporalis etiam patrimonialis,vt puta Regni,
Ducatus,Marchionatus,Comitatus,Baronię castellaniæ,vel
mandamenti iurisdictionem huiusmodi acquirere possum,
de arbi.dilecti.s.e.ex tenore.cum similibus.Nec ob.ꝙ pater
familias iurisdictionem habet in familia infra domum.vt.ff.
de pœnis.l.respiciendum.§ furta. Quia ꝙ domus est sibi pro
territorio,& præsidẽtia.s.familiam pro dignitate.vel verius
non est talis iurisdictio contentiosa,sed potius solum quæ-
dam familiaris castigatio,& hoc de oppositionibus.
¶ PRIMO quęritur pro expeditione glo. Inno.& pro in
telligendo naturam consuetudinarię iurisdictionis,nũquid
inferior Episcopo,vt puta Archidiaconus qui iurisdictioné
infra certum territorium infra diœcesim,per consuetudiné
acquisiuit,vt puta in certis parrochijs videatur etiam territo
rium sibi acquisiuisse.vt sic de contractibus,vel delictis ibidẽ
initis per forenses,possit cognoscere.& hic duo per ordinem
pręmittamus.Primo quid sit territoriũ & vnde dicatur.Cir-
15 ca quod dicas † ꝙ territorium est vniuersitas agrorum, inter
fines cuiusq; ciuitatis ab eo dictum quod autem magistratus
eius loci inter eos fines terendi,alias tenendi,siue monẽdi ius
habent,vt probatur in.§.territorium.allegato &.lxiij.di.ego
Lodouicus.vnde nõ est aliud territorium nisi certum terræ
spatium sub alicuius iurisdictione cõstitutum,qui cõmoran-
tes,contrahentes,delinquentes,infra illud habet iurisdictio[n]ẽ
secularem,vel ecclesiasticam,exercere infra territoriũ ipsum.
de offi.ordi.cum Eps,libr.vj.&.ff.de iuri.om.iud.l.fi.Secun
do pręmittendum est,quis dicatur habere territorium,& di
ceret statim aliquis ꝙ ille dicitur habere territorium,qui ha
bet vniuersitatem agrorum:quia competit diffinitio cui &
diffinitum.ff.de offi.eius cui man.est iuri.l.j.§ cui mandatum
&.l.si prętor.xxj.di.cleros.xxxij.q.ij.c.aliter.j.de verb.sig.
c.forus.§ in omni.& placet Henrico.j.de rap.de illis.Sed nõ
placet mihi,sic quilibet rusticus habens villam,seu boeriam.
cum vniuersitate agrorum correspondente ad illam haberet
territorium,& sic representationem iurisdictionis sine iuris-
dictione.Quod esse non debet.C.de ser.l.à nullo.insti.de do
na.§ est & aliud.Alius est enim modus habendi territorium
iure dominij,seu proprietais.Aliud ratione iurisdictiõis,seu
protectionis,& defensiõis.Dico ergo ꝙ ille habet territoriũ
qui habet agrorum vniuersitatem,seu aliud terræ spatiũ,non
siquidem iure proprietatis.& dominij,sed ratiõe iurisdictio-
nis,& protectiõis,eo modo quo Imperator Imperium,Rex
regnum,Baro Baroniam,miles castrum,& huiusmodi.Caue
tamen,quia nolo dicere quin illi qui ex patrimonio & suc-
cessione habent Regna,Ducatus,Comitatus,Baronias,& ca-
stellanias sint domini harum dignitatũ,ac omniũ iurisdictio
num,& pertinentiarum in earundem etiam iure proprieta-
tis,licet fortè secus de illis qui per electionem veniunt,sicut
Imperator Alemanus,adhuc dicẽs hodie se Romanum.Sed
volo dicere ꝙ non sunt domini agrorum,in ibi consistentiũ,
nisi aliquo alio iure speciali ad eos pertinere noscãtur.Sed ad
protectionem,& defensionem illorum,habent iurisdictioné
in illis.vt patet ex notatis Cyn.C.de quadrien.pręscrip.l.be-
ne à zenone.in prima qõne.Adeo quòd si ipsi ab ijs vltra iu-
ra eis debita extorquẽt nomina huiusmodi dignitatum amit
tãt,vt.ff.pro empto.l.si fundum.§ qui.tutor.&.ff.de furt.l.in
terdum.§ qui tutelam.imo grauius delinquũt,& grauius pu
niendi sunt quàm ceteri similiter delinquentes.C.vbi causa
fiscalis.l.vniuersi.& sic tenet regula de minori ad maius,ma-
gis delinquunt quo ad Deum,& magis ab eo puniendi sunt
maiores Principes qui de facto non recipiũt alium correcto
rem.de elect.cum in cunctis.j.q.j.vilissimus.Ijs suppositis di
stinguit Henricus.Quia aut quęris de iudicibus secularibus,
aut ecclesiasticis,si de secularibus,dicit quòd regulariter illi
qui habẽt

qui habẽt merũ imperiũ,habent territorium.iuxta.l.iij.ff.de
iuri.om.iud.vt sunt pręfectus vrbis,Prætor,Pręfectus pręto
rio,procõsul,Pręses,& quasi oẽs alij iudices,de quibus tracta
tur in primo lib.digesti veteris,& Codicis. Si de ecclesiasticis
tunc dic de Episcopis,& superioribus non est dubium ꝙ ha
bent forum & territoriũ.vt.s.c.sane de offi.ordi.c.j.&.ca.cũ
Episcopus.alleg.de treu.& pa.c.j.de rapto.c.j.de sen.excom.
à nobis.xvj.q.vij.omnes Basilicæ.secundũ Inno.& Hostien.
hic,& Laudu.in extrauagã.execrabilis.allegata in fine,dicen
tes,ꝙ de iure cõmuni solus episcopus habet territoriũ in dioe
cesi sua.xvj.q.vij.omnes Basilicę.&.c.cum episcopus.allega-
to. Aut quæris de prelatis inferioribus,& tunc,aut de Præla-
tis inferioribus,& tũc,aut de prelatis singularibus,aut de Col
legijs.Si de prælatis singularibus hic sunt duæ opinio.contra
riæ,nam Inno.hic dicit,ꝙ licet domini eorum.i.prælati infe-
riores sunt iudices eorum ordinarij,non tamẽ sunt iudices,
nisi super subditos,qui eos eligũt in prelatos,& sic nõ sunt iu
dices seruiẽtium.nõ eñ rõne territorij,vel fori.cũ nor. habe-
ant territoriũ in iurisdictione,iurisdictionẽ quærunt.vñ Ar
chidiaconus nõ põt excõmunicare delinquentẽ in suo Archi
diaconatu.vel potes dicere & melius,secundũ eũ.Archidiaco
nũ,& multos alios prælatos qui habẽt prelationes super cer-
tas parrochias,vel certa loca habere territorium.& ibi posse
exercere suã iurisdic.in certis tñ capitulis.vt notat.s.de offic.
ar.ad hoc.& de offi.ordi.c.iij.Super quo vide Nouel.de ma.
& obe.cũ inferior in gl.quasi.&.j.ca.proximo in mag.glo.
Cappellani aũt & alij de quibus hic loquit̃ licet super aliquos
habeãt iurisdictionẽ,nullũ tñ territorium habent.& sic intel-
ligũt.lxxxix.di.indicatum.&.c.qm̃ in quibusdã.nõ eñ rusti
cos cuiuslibet ecclesiæ iudicabit pręlatus ipsius,sed Epus.de
hoc de offi.Archi.c.fi.in ver.petiit.nec officiales suos iudica
bunt clerici,nisi ipsi clerici super ipsos vllam iurisdict.habue
rint.& dicunt quidã ꝙ vbicunq; poterũt cognoscere sicut ar
biter,& diffinire causas eorum,qui sunt sinę iurisdictionis.sed
non possunt eas mãdare executioni.C.de iuri.om.iudi.l.fin.
Alij dicunt,& videtur placere Inno.secundũ Mar.ꝙ nõ pos-
sunt exercere iurisdictionẽ,nisi in locis vbi cõsuetudo vel pri
uilegium dat eis iurisdictionẽ,vel in locis vbi morãtur: nam
Capitulum Beluaceñ.extra terminos Capituli super suos ser-
uientes non habebit iurisdictionẽ,secundũ Inno.& adde no
tata.s.de vsu pal.c.añpenul.& de offi.le.nouit.secundũ Ho.
&c.de hoc.Specu.autem de cõpe.iudi.adi.§.j.ver.sexto rõne
criminis.sequitur opin.quę habet,Archidiaconum nõ posse
excõmunicare delinquẽtem in suo Archidiaconatu,nisi alias
sit subditus eius.& eam sequitur Hosti.de offi.ordi.cũ ab ec-
clesiarum.dicens mihi videtur ꝙ de iure cõmuni Archid.vel
alius pręlatus excepto Episcopo non põt dici habere territo-
rium,nec istud potest consuetudo operari,vt in eadẽ ciuita-
te,vel dyœcesi essent duo capita sicut monstrũ.& de hoc of-
fic.ordi.c.quãto.&.c.qm̃. ¶ Sed nõ placet domino Martino
de salua,quia saltem in gradualibus,& concurrentibus iuris-
dictionibus contrarium videtur de facto. Tamen certum est
ꝙ aliqui Abbates habẽtes terrã limitatã iurisdictioni suæ sub
ditam,alio Episcopo carentem,sicut Casinen.& quidã alij.
Quod fulciri põt ex spãli priuile.apostolico.& de talib.dici
põt ꝙ territoriũ & forũ habẽt.De quo.s.de pręscrip.cũ ex of
ficij,&.c.veniẽs.ipse aũt Host.& Nouel.sequunt̃ opini.quæ
habet,ꝙ isti de cõsuetudine iurisdic.hñtes, eã exercebũt in ijs
locis,in quibus eã exercere cõsueuerũt.Quã etiã approbant
Spe.& Laud.vbi.s.Hẽri.verò dicit,ꝙ de iure cõi vera est opi.
Ho.Laud.& sequaciũ,sed in priuile.Papali sequẽdꝰ est tenor
eius.de priuileg.c.porrò.Quòd etiã placet Host.& Nouel.de
cõsuetu.verò pręscrip.dicit ꝙ pręlati inferiores possunt habe
re certa loca pro territorio.iuxta.c.super eo.de prębẽ.lib.vj.
Et placet Laud.in extrauag execrabilis.Collec.verò dicit ꝙ
prælati inferio.iurisdi.hñtes,delinquẽtes i dyœcesi aliũde ve
niẽtes nõ possũt pũire:qa nõ deliqũt i eorũ territorio sed i ter
ritorio Episcopi.& probat scd̃m eũ de cõst.c.ij.li.vj.ibi statu
to epi.&c.Et vide ad hoc scd̃m eũ Arc.de off.ord.c.j.li.vj.&

quæ notantur in Spec.de cõp.iudi.adi.in prin.Itẽ remittit ad
notata.s.de maior.& obediẽ.cũ inferior.& de offi.Arc.di-
lecto. ¶ Ego autem relinquẽs casus iuris cõis, & priuilegij, tã
quã claros,de pscripta consuetudine solum distingo,qa aut
quæris an possit territoriũ acquiri inferiori epo p cõsuetudi-
nẽ:aut q̃ris de modo acquirendi.si q̃ris de possibilitate subdi
stingue,qa aut quæris an possit acquiri sine exclusione epi,&
credo ꝙ possit,& in hoc sequor Hen.aut quæris per exclusio
nem epi,& tunc,aut q̃ris de exclusione epi à primaria cogni
tiõe,Et dico ꝙ adhuc põt,per ea quæ de hoc late scripsi in di
cto.c.cũ epus.in.j.q.Aut quæris de totali exclusiõe epi, etiã
quo ad cãm appellationis & dico ꝙ non põt,& sic sequor in
hoc opi.Hosti.Quia alias Archi.vel talis inferior cõtra epm
superiorem vellet ex cõsuetudine pscribere obedientiã,ꝙ esse
non põt.de pscript.cũ non liceat.&.c.cum ex officij. Si autẽ
quæris de secundo,videlicet de mõ territorij pscribẽdi, dico
hic aduertendũ,ꝙ duplex est iurisdictio.vna cõpetit rõne ter
ritorij,vt illa q̃ habet ratione delicti,vel cõtractus initi in ter
ritorio,aut more,vel domicilij in eo quæsiti ,de qua.ff. de in
di.l.hæres absens.&.C.vbi de cri.agi.oport.authen.qua in p
uincia.&.j.e.ti.c.fi.aut ratiõe rei ibi sitæ.s.e. c.sanè. Alia est
iurisdictio q̃ non cõpetit ratione territorij,sed bene ratione
personarũ certi Collegij ad territoriũ aliquod cõsideratiõe
non facta, vt est illa q̃ habet platus Collegij,de qua .C.de iu.
om.iudi.l.fi.&.c.cum ecclesiarũ.&.c.quãto.alleg.Alia est iu
risdictio quæ cõpetit in psonis certis,certi territorij quo ad
certa,& illa est iurisdictio quã pscribere cõsueuerũt Archid.
in certis psonis puta in rectoribus,& ministris certarũ eccle-
siarũ.quãdoq; totius,& quãdoq; certæ partis diœcesis.iuxta
lecta & notata de offi. Arc.dilecto.&.c.ad hæc.Scd̃o pmitto
quãtũ ad hoc ꝙ i huiusmodi pscriptionib.q̃ sũt cõtra ius cõe,
& derogãt iurib.eporũ,ab ipsis epis possessis, solũ cẽset p cõ-
suetudinẽ & pscriptionẽ acquisitũ,ꝙ reperit fuisse possessũ.ff.
de acquiren.pos.l.iij.§.vlt.&.j.de deci.cap.cũ cõtingat.His
suppositis dico ꝙ talis platus inferior,reperit pscripsisse iuris
dictionẽ rõne territorij secundũ primũ simpliciter cõpetẽtẽ,
& tunc dico ꝙ videt territoriũ q̃siuisse p diffinitionẽ territo-
16 rij q̃ in principio dixi.† Nam cui cõpetit rei pprietas & exi-
stẽtia,nomẽ & appellatio cõpetere debet.vt in.§.est & aliud.
allegato.Dico tñ ꝙ nõ per exclusiionẽ epi,nisi eo modo quo
dixi in.c. cũ epus.in.q.j.alleg. Aut acquisiuit iurisdictionẽ se
cundo mõ videlicet solũ ad psonas,& nõ habita cõsideratiõe
ad territoriũ,& hic nullũ dubiũ:qa nihil de iurisdictiõe terri
torij acquisiuit,& sic nihil de nominis appelatiõe habere de
bet.vt in dicta.l.a nullo.Aut acq̃siuit iurisdictionẽ i tertio ca
su.s.in psonas territorij,sed eam nõ exercuit in forẽses,& tũc
dico ꝙ quoad quid dicit̃ territoriũ quęsiuisse:quia in perso-
nas territorij,& eo quia sunt de territorio,& non aliàs iuris-
dictionem acquisiuit.Dico tamẽ ꝙ non acquisiuit simplici-
ter territorium:quia nõ quoad oĩa.Nam dico ꝙ si non exer
cuit iurisdictionẽ in forẽses,ibi contrahẽtes,vel delinquẽtes
iurisdictionẽ suam nõ extendet ad illos.Quia solũ quãtùm
possessum tantũ præscriptum.vt in secundo supposito dixi.
Dico tamẽ ꝙ in primo & tertio casu iurisdictio non põt ex-
tra territorium exerceri,quia vtrobiq; competit ratione ter
ritorij.vt dixi.arg.ff.de iur.om.iud.l.fi. ¶ Sed in secundo ca
su dubium est, de quo tamen dixi aliud in.d.c.quantò.in.v.
&.vj.quæstio.Sed dic melius,vt dicam.j.eo.c.in.iij.quæstio
ne & non plus de hoc sequitur.

¶ De collegijs verò de iure cõmuni capitula,seu collegia hu
iusmodi etiam si super aliquos habeant iurisdictionem,non
tamen habent territorium.scd̃m Inn.& Host.hic, & Archi.
in.c.iudicatum.imo de iure communi Capitulũ nullã habet
iurisdictionẽ.notat Host.de rescrip ex parte.in.x.super ver-
bo contumaciã:& sic si de priuilegio,vel cõsuetudine aliquã
iurisdictionem haberent.Idem tamẽ per omnia quod in præ
latis singularibus.e.in eis dicendum. Nec valet ratio secundũ
Henricum.ꝙ non potest cousuetudo operari,vt in eadem ci
uitate,vel diœcesi essent duo capita sicut monstrũ:quia illud

est verum de æqualib, seu æqualis potestatis. alias bene vide-
licet, vt vnum sit sub alio. de offi. ordi. qm videmus enim Papá,
Archiepm esse & Epm capita eiusdem dyœcesis, secundum
maius, & minus. de offi. ordi. duo simul. & c. pastoralis. de of
fi. ordi. & de app. Romana. ix. q. iij. cuncta per mundum. &
c. per principalem. &c. Sequitur.
¶ SECDNDO queritur qualiter sine suspitione pôt pro
cedere iudicium domini in familiares, de quo agitur hic, &
an dominus valeat recusari. vt suspectus, & de hoc agitur hic
in glos. fin. Et idem posset quæri de iudicio patris in filios, ac
etiam magistri in discipulos. de quibus omnibus hic tangun
tur aliqua in glos. fin. Henricus autem dicit circa hoc, quod in ijs
quæ ex officio sine libelli oblatione expediūtur, potest filius
contra patrem iudicare, vt. ff. ad Trebel. l. ille à quo. § fin. & l.
seq. Credo quod per hoc velit idem dicere econtra, & etiam im-
plicare quod cessat suspitio isto casu, alias modicum quod cessat su-
spitio isto casu. Alias modicum faceret ad propositum istud
membrum, hoc cessante. Si loquimur de puniēdo notoriè
delinquentes, procedit iudiciū etiam domini in suos, nec re-
pellitur prætextu suspitionis, vt. ff. de poenis. l. si quis. fortè. §.
penul. ar. C. de condoc. prædi. fisca. l. vnic. li. xij. Et idē etiam
si pro suis, vt. s. de offi. dele. c. ex literis. & . j. de poenis. ca. Ro-
mana. lib. vj. & hoc notat Hostien. in summa de sentē excō. §.
quis debet. versic. sed nunquid suis. vsq; ad ver. tertio. vbi re-
peries opiniones, & opinionum reprobationes, quas hic reci
tat Ioan. Cal. in additione. vbi autem vellet talis procedere cū
causæ cognitione inter partes, tunc si extraneus agit contra fi-
lium, vel familiarē, non potest recusare reus, vt hic. nec actor
nisi de nouo incepisset esse familiaris. vt notat Io. An. j. de re
gu. iur. c. non licet. li. vj. Sed si ipse filius vel familiaris agit cō
tra extraneum, recusari potest vt suspectus: sine delegatus sit,
de off. dele. causam quæ. de appel. postremo. sine ordinarius.
vt. ff. de iniu. l. lex Corne. Si verò vterq; actor, & reus sunt filij
17 familiares, tunc nō potest recusari. † Quia par causa affectio-
nis tollit suspitionem. ar. ff. de ritu nup. l. nō solum. § de vno.
Archidiaconus verò. iij. q. v. c. j. si queris an cessante recusatio
ne pater posit esse iudex in causa filij, vel econtra distinguit,
& dicit quod ordinarius esse potest in ciuilibus, quę ex officio si
ne libelli oblatione expediūtur, vt in § tempestiuum. cum. l.
sequenti, & etiam q in ijs quę inter partes cū causæ cognitiōe
expediuotur vsq; ad litem contesta. ff. de iudic. l. in priuatis.
Sed posteà non. ff. de offi. præsi. l. senatus. in criminalibus ve-
rò nequaq̃. ff. de iur. om. iud. l. qui iurisdictioni. & in glo. hu-
ius legis opiniones reperies quarū primam approbant Iaco.
de Ra. & Io. Nico. & de hoc etiā vide aliqua per Gau. de sali
gniaco vt. ff. de aucto. tu. l. quod dicimus. § sed si pater. in fi.
& . l. lex Cornelia. allegata, sed simpliciter delegatus esse po-
test, nisi legitimè recusetur. vt l. in priuatis. Et idem notaue-
rat Vincentius in. c. cum inferior. allegato. & de hoc per Ioā.
& Archi. in qōne. vij. § tria. ver. filius. & adde quod dicam. j.
in vltima suppletione glos. finalis, & hoc de ista quæstio. &c.
¶ TERTIO queritur ad primæ questionis materiam re
deundo: vtrum Abbas regularis posset extra monasteriū ad-
ministrationem habentem punire, vel alias iudicialiter pro-
cedere contra ipsum. Et videtur quòd non: quia soliti ordi-
nis omissio vitiat processum, & sententiam. vt. C. de senten. l.
prolatam. ij. q. vj. § diffinitiua. versi. sententia. Sed de solito, &
debito ordine iudiciario est locus. de appel. qua fronte. Quia
in loco non suæ iurisdictionis non potest pro tribunali sede
re. vt. ix. q. ij. Episcopus. Quia in dyœcesi solus Episcopus est
ordinarius. xj. q. j. de persona. & in. c. cū Episcopus. allegato.
facit locus quòd negando procedit, vt. xxxij. q. v. si Paulus. de
elec. cum in cunctis. legatus enim cuius iurisdictio. est. maior
quolibet de prouincia, de off. leg. c. j. non potest extra limites
prouinciæ procedere in figura iudicij contenciosi, de offi. le.
c. nouit. &. ff. de offi. præsi. l. iij. cum sua glosl. nec inferior de
quo non reperitur prouisum, sicut reperitur in casu clemen-
tinæ vnicę. j. eod. § eisdem. Pręterea sic iurisdictio limitatur
ad locum, sicut ad vniuersitatem agrorum. de offi. deleg. sta
tuimus. de priuileg. ca. j. & c. Abbates. & . c. vt apostolicę. lib.
sexto in quibus potest delegatus iurisdictionem in monaste-
rio, & non extra, imo si personæ tales loci delinquerent alibi
non sunt de sua iurisdictiōe, sed ordinarij loci. vt notatur per
Innocentium eodem titu. recepimus. & . c. ex ore. & Archid.
in dicto capi. j. & si delegatus extra talem locum procedat in
casu non permisso, non tenet processus, vt in dicta decre. sta-
tuimus. ergo idem in proposito non obstante de appell. qua
18 fronte. j. † Pręterea similium similis debet esse ratio, alias di-
spositio, iiij. dist. c. deniq;. v. dist. ad eius. notatur. j. q. ij. si quis
obiecerit. de coofir. vtili. c. cum dilecta. & vbi est commūnis
causa, de nomine non curatur. xvj. q. vltima, & hoc dicimus.
de transla. inter corporalia. j. q. j. sicut Episcopus. xxij. qō. ij. si
quis prouentus. Sed processus Episcopi inter metas monaste
rij exempti non teneret. viij. q. ij. luminoso. & . c. cum Episco
pus. allegato. ergo à similitudine rōnis non teneret processus
Abbatis extra monasterium, & in dyœcesi: quia si Abbas nō
recognoscit Episcopum infra monasterium, ergo nec cum
19 Episcopus infra dyœcesim. xcv. dist. esto subiectus. † Itē quia
omnis iurisdictio ordinaria semper videtur determinari lo-
co. quandoq; enim determinatur loco tantum. quandoq; lo
co & personis. primo casu extenditur ad omnes, vndecunq;
sunt existentes in loco. ff. de off. præfec. vrb. l. j. § cum vrbem.
de offi. pręsi. l. iij. in fin. de episco. & cle. l. generaliter rectores.
in fin. viij. dist. quæ contra. xij. dist. illa. xvj. dist. c. j. de sentē.
excommu. à nobis. de offi. ordi. c. j. de consti. c. ij. libro sexto.
Secundo casu restringitur ad personas existentes in loco. de
excessi. pręla. dilectus. vnde licet ex electione alicuius profes
si quæratur sibi iurisdictio. C. de iuri. om. iud. l. fi. vbi de hoc.
de consti. per. l. ij. in fin. notatur per Innocen. & Hostien. de
offi. ordi. cum ab ecclesiarum. Faciunt notata compostel. de
consti. cum omnes. eam tamen non exercebit in homines il-
lius professionis extra locum exeuntes. ergo nec ipse extra lo
cum existens, vt sic locus cōsideretur, ex parte vtriusq;. C. vbi
decu. vel coarcta. l. j. & . ij. ff. de offi. præfec. vrb. l. fin. C. de offi.
præfec pręto. Africæ l. j. & . ij. In quibus patet quòd per totā
Affricam diuidūtur iudices, quo ad loca, & territoria, & hoc
in prima. l. & quo ad arma, & numerum militum diuisi per
loca. vt in. l. ij. sed si duces horum militum volunt iurisdictio
nē extēdere ad non milites, hoc non possunt. quia alij sunt de
putati p. l. j. aut quoad milites quoad alia loca, & hoc etiā non
possunt: quia iurisdictio cuicūq; est determinata respectu lo
co. vt dicta. l. ij. § sancimus. igitur sic in casu nostro, sicut non
potest exercere iurisdictionem in nō suos. Quia dyœcesano
competit, sic nec in suos extra locum suum, quia iurisdictio
sua limitata est. Prætereà hæc questio videtur expedita. nam
Hostien. dicit apertè in capi quāto. allegato & de priuile. cū
& plantare. § in ecclesijs. quòd Abbas non potest sedere pro
tribūali, vt cognoscat de causa subditi sui religiosi, extra mo
nasterium. Allegat. lxxix. distin. capi. j. de eta. & quali. cū cō
tingat. in quibus dicitur, quòd habet Abbas manus in proprio
monasterio solummodo, ergo non extra. Si enim extra non
potest ordines cōferre, ergo nec iudicare. ix. q. ij. per totum,
& videtur casus. xviij. q. ij. Abbates. vbi fugitiui per Episco-
pum ad custodiam reducuntur, & ad idem de vsu pal. ex tuo
rum. § fina. In contrarium videtur quia potestas talis prælati
non limitatur ad locum, quia non haberet territorium, nam
monasterium, & eius scepta non possunt esse territorium: cū
non contineant vniuersitatem agrorum. Et quia in delinquē
tes infra monasterium non habent Abbates iurisdictionem,
nec alij similes prælati, vt patet ex ijs quæ dixi post Innocen-
cium & Hostien. in quæstione. s. proxima. Abbas enim non
habet infra monasterium omnem iurisdictionem, quia non
Episcopalem, vel quia non aliud habeat consuetudo, vel pri
uilegium. de priuile. Abbates. libro sexto, & sic non habet lo
cum in eo argumentum à contrario extra territorium. ff. de
iurisdic. omn. iud. l. fina. de constitu. capi. ij. libro sexto. Præ-
tereà quia aut querimus de subiectione ratione personæ, &
tunc vbicunq; sit manet vinculum, & subiectio, & semper ca
ret propria

ret propria voluntate,etiam in articulo mortis.de sepul.c.vl timo.tit.vj.Qoia caput suũ prælatũ posnit,loco Dei.de elect. si religiosos.eod.libro cum concordan.vbicunq; ergo manet per sona sua,manet subiecta illi à quo dependet suum velle,&nolle.aut ratiõe administrationis,seu prioratus,&adhuc idem,quia nec illud constituit Abbati'certum territorium, imo sequitur aliquando territorium prioratus.de rescriptis. Abbates.in cle.nec etiam competit ipsi superiori tale ius ratione territorij.Sed ratione loci concessi,vel donati.xvj quęstione secũda visis.versi.diuinæ.Ex quibus sic arguit sicut potestas restricta ad limites illos,non excedit etiam in subditũ, vt in clemen.pastoralis.allegata de re iudi.versicu.vt aliud. ita potestas non restricta ad limites vbiq; poterit exerceri:qa concessa potestate conceditur exercitium,& in loco.Quia concomitantia, eius sicut dicitur in contractu,de re iudi.Abbate.in fin.alias esset delusoria.argumen.de sẽtẽ.excommu. inter alia.Concesso autem loco,omnis locus intelligitur concessus:quia indefinita sine adiectiõe pronominis respicit omne tempus vt.ff.de seruitu.vrba.præ.si seruitus.&omnem rẽ, & locum.C.quæ res pigno.obli.pos.l.fina.cum gloss.prima de priuileg.quia circa.licet pronomen restringeret.vt.ff.de auro & argen.leg.l.fina.facit quod notatur de priuilege.cum cappella.Item hoc probat casuum similitudo:nã pater filiũ, patronus libertum,dominus seruũ,& vasallum habẽt in potestate sua,presentes& absentes, infra domũ,& extra,& eos corrigere possunt,& castigare, vbiq;,cum locus non sit deputatus.Facit.ff.de furtis.l.serui & filij § fina.& de Iniu.l.prętor.§.sicut.C.de pa po.l.filius.de sententen . excommu.cum voluntate.xlv.distin.§ Salomon.&.c.disciplinam.& capi.cũ Beatus.vbi de hoc.xvij.q.iiij.nullus clericorum.xxiij.quęst. iiij.duo.&quęst.v.capi.j.ff.de acquiren.posse.l.Pomponius. in princip.&.l.rem quæ nobis.xij.quę.ij.sogit.de re.permu. c.ij.ff.de iudi.si longius.§.j.& de domino in vassallum,quod vt iudex ordinarius vbiq; audiat,& terminet notata Innocẽ. & Hostien.de iudi.cæterum.per.l.Imperialem.§ prætereà.de prohi.feu.alię.per Fredericum vbi de hoc notatur salua honestate.&c.ff.de iniu.l.penul in fin.ratio,quia licet lex feudi dominum faciat ordinarium,noo tamen dat ei territorium, sicut nec ordinario administrationem non habẽti.de quo habetur.ff.de iudi.l.j.& ij.&.C.de indi.l.rem non nouam.& de in inte.resti.c.penul.& qood notatur.C.de senten.l.cum sententiam.& de Epi.qui renuntiat.cap.vnic.de renun.nisi cum pridem.§.fina.de transla.inter corporalia.sic licet ea nõ faciat in hoc casu Abbatem ordinarium.de maio.& obediẽ. cum in ecclesijs.de Symo.sicut.& notatur in.c.cum ab ecclesiarũ. secunda quęstione prima nemo.xj.quæst.prima de persona. non tamẽ habet territorium,ergo vbiq; potest procedere,& bene procedunt dictæ similitudines.Quia Abbas dicitur pater.& monachus.seruus.liiij.distin.multos.qui ex quo habet administrationem præstat iuramentum fidelitatis,de iureiu. nullus.&.c.ego.de verbo.signi.cum clerici.& maiorẽ auctoritatem habet Abbas in monachum q̃ maritus in vxorem. notatur.xxxiij.quæst.v.noluit.in prima gloss.maximè cum nulli ex hoc paretur prętudicium. Quia sua cognitio est relata ad rem,& ad personam,cuius alter nũ potest esse iudex ratione rei,vel territorij.facit cap.irrefragabilis.§.excessus.qa iure speciali translata videtur io Abbatem, & excepta à iure territorij,& dyœcesis.Facit de exceptio. cum venerabilis.de præscrip.auditis.cum concor.& quando de talibus quæritur Abbas dyœcesano præfertur tanquàm prior,& potior.facit lxiij.distin.capitulo primo & secundo.xviii.quæst.ij.capit. nullam.& quest.uj.in fin.&.xviij.dist.quæ contra.xj.quęst. iij.qui resistit.cum similibus.Sic dicimus de electoribus,qui vbiq; possunt conuenire,eligere,licet regulariter sit in ecclesia tantum electio celebranda.de elect.quod sicut.Notat Inno.de no.ope.nun,c.ij.idem in confirmatione,& actibus spiritualibus.de app qua fronte.cũ concordã.ibi notatis in glo. secunda,& tamẽ tenet extra facta,vt ibi notat Innocentius.

¶ Ex quibus argu.sic,illa de perse impedimẽtũ nõ afferuot, quæ opposita,& obiecta hominis ministerio,non afferrẽt.ff de leg.j.l.si seruus legatus.§ si seruus.de verb.obli.l.si dari stipulor.Facit quod notatur de rescrip.ex tenore.de cõcess.pręben.cum nostris.de offi.dele cum contingat.Sed si dyœcesanus se opponeret Abbati in exercitio talis iurisdictionis nũquid audiret.Quia ei illa iurisdictio nõ cõpetit,ergo ius ipsius dyœcesani vel territorium per se nõ impediet Abbatem hoc exercere.Cum per hoc nullum præiudicium fiat dyœcesano & sic cessat ratio prohibitionis cathedrę in alio territorio col

21 locandæ.† Prætereà iurisdictio quandoq; datur alicui per capita,quandoq; per loca,& limites,& q̃nq; per vtrũq;.primo patet in domino & vassallo.secundo in quolibet territoriũ habente.& quolibet Collegio reali,vt est Collegiom ciuitatis Burgi & ecclesię.de quibus notat Inno.de excessi.prælat. dilecta.de tertio verò legitur & notatur,in cle.quia contingit.in fi.de reli.domi.& cle.j.in fin.de priuileg.xxiiij.q.j.pudenda.de elec.oihil est.in fin.in Collegio etiam personali,vt Vniuersitas scholarium Bononien.in primo autem casu satis videtur,q licęat vbiq; iurisdictionem exercere.In secundo& in tertio non:quia videtur restricta,quoad locum,& limites. Sed ita est in q̃one proposita,quia iurisdictio est expressa per capita.Item videtur casus,nam si iurisdictio Abbatis esset restricta ad locum,extra illum non potest eam exercere sed video q omnia iura sua ita exerceret extra monasterium sicut intra,probantur in decretali vltima de regula. vbi fugitiuum excõmunicat Abbas:quod non potest si in eo habeatur ratio territorij.de consti.ca.ij.in fi.libro sexto.Item acquisita per monachum fugitium sunt in dispositiõe Abbatis,& ipse vbicunq; vadat sub iugo obedientiæ.xviij.q.ij. Abbatibus . vbi idem notatur.C.de Epis.& cle.Deo nobis.§.huic etiam.in fi. Item si monachus huius monasterij percutit monachum sui vel alterius monasterij,à suo Abbate absoluitur,etiam extra monasteriũ quod necesse euenit,qñ Abbatem cum Abbate alterius conuenit de sen.excom.cum illorũ,&.c.canonica.& ideò dicitur mũdo non loco tñ . Quia in omni loco subest ęqualiter capiti suo.xvj.q.j.c.placuit.&.ij.q.vij.c.nullus &c.

¶ Paulus autem hanc disputans quæstionẽ,dicit q vbi sententia esset de ijs quæ sunt regulæ,& in quib' primo loco est subiectus Abbati secundum.notata Io.& Hostien.de offi.ordi. quãto.& in alijs iuribus.s̃.allegatis maximè in.iij.articulo secundę partis.sententia lata extra monasterium valẽt:quia nõ putat talem iurisdictionem limitatã,vel restrictã ad locum, imo loco Dei hic habeatur Abbas,vbiq; monachus est ei subiectus,vt Deo,& vbiq; Abbati iurisdictionem concessisse videtur regulę confirmator.qui non potuit alter q̃ Papa.de relig.domi.c.vltimo.&.e.ti.c.j.libro sexto.Facit.c. Abbates.in iij.q.ij.& alia iura pro hac parte allegata.Et hoc intelligit. in casibus,quę Abbati competunt,regulę,& Capitulorũ ipsius. de appel.irreprehẽsibilis in fi.vbi aũt ageretur de ijs quę sont extra regulam,per modum iurisdictionis contentiosę,vt de remotione à beneficio,vel de similibus,quę nõ possunt de iure cominuni per oon Episcopos exerceri alias non procederet quæstio.xvj.quæstione prima visis:& notat Innocentius de pręben.in lateranen.& Hostien.de offic. Arc.ad hæc.dicit posse distingui.Quia aut illud competit Abbati ratione quasi Episcopalis iurisdictionis,& tunc habet locum opinio Hostien.vt extra monasterium,& locum suum non habeat iurisdictionem,& vltra allegata.Facit cap. Abbates.de priuile. libro sexto.aut non,& tunc valet sententia lata extra locum talem,per iura huius partis.Et ad iura allegata per Hostien. quæ dicunt, quòd Abbas confert ordines solummodo in proprio monasterio,ex quo videtur quòd ibi tãtum debeat iudicare.respondetur,quòd ibi ponitur continens pro contento:vt sit sensus in monasterio idest illos'de monasterio. vt patet in dicto capitulo Abbates.in fine. Argumento.xij. quęstione prima habebat,& de confe.distin.ij.cum omne. Ex hoc putat verum esse q Abbas etiam omnẽ iurisdictionẽ quam habet in talẽ possit extra monasteriũ exercere,pręsertum cũ succedat in locum Epi,cuius iurisdictiõis exercitium

non clauditur monasterio, nec inter sorpta eius, ergo nec Ab
batis, qui cum ex eo de iure censetur. vt. ff. de iudi. l. mortuo.
ff. de regu iu. l. qui in ius, & eo. ti. si quis in ius. li. vj. xviij. q. ij.
c. Elentherius. cum concordã. Et hoc verum nisi esset Abba-
ti iurisdictio concessa in certo territorio: quia tunc de eo di-
ceret, quòd de diœcesano, & ordinario suo. Martin. de sal. ge
neraliter dicit, ꝙ isti prælati habentes iurisdictionem per ca-
pita possunt cathedram collocare, vel pro tribunali ad iudi-
candum sedere, in contenciosis inter illos inter quos iurisdi-
ctionem habẽt, in locis in quibus hoc consueuerunt, & nõ in
alijs. Nam in alieno territorio sine licentia illius cuius est ter
ritorium, non licet cathedrã collocare. & cle. j. ̃j. e. cum simi
libus. Et hoc certum dicit de iurisdictione per præscriptionẽ
acquisita: sed de concessa à lege magis dubitat. de iurisdictio-
ne verò voluntaria, vel pœnitentiali dicit, quòd non limita-
tur loco, & idem fortè secundũ eum de contentiosa nõ requi
rente cathedrã, vel cessionẽ tribunalis. Quid dicendum ecce
correctio quædam est extraiudicialis, vt est illa quã facit Ab
bas in monachum secundũ capitula regulæ, & de ista est in-
dubitatum, ꝙ territoriitorium unn requirit, quia illud non
respicit talis correctio, & patet ex dictis. Item sunt alia, quæ
sunt iurisdictionis sed voluntariæ, & adhuc indubitatum:
quia talia extra territorium bene fiunt. vt. ff. de officio. pro
22 con. l. ij. † Alia vero sunt iudicialia, quæ non possunt fie-
ri nisi sedendo, vt regulariter ea quæ sunt iurisdictionis con-
tentiosæ aut existũt. C. de dila. l. à procedente. & tunc distin-
gue: quia aut illius acquisitio habuit concomitantiam certi
loci. vt quia in concessione eius facta ab homine, vel à lege est
adiectus certus locus, & tunc crederem eam alibi eam exer-
cere non posse. nam habentia concomitantiam loci, vel tem-
poris, per eam limitantur & informantur, & ex eius muta-
tione alterautur & mutantur. ̃j. de re iudica. Abbate. in ti. li-
bro vi. cum ibi notatis per Car. & tamen talis concessio pro
pter præiudicium quod ex ea alteri generatur, est naturæ re-
strictiuæ, vt. ̃s. de rescrip. c. ad hęc. ¶ Item patet exemplum in
acquisitione, quæ fieret per consuetudinem, & præscriptionẽ,
illa enim necessario requirit possessionem, vt. ̃j. de regu. iu.
sine possessione. libro. vj. & possessio necessario vsum. institu.
de iure natu. § non ex non scripto. ff. de legi. l. de quibus. § j. C.
23 quæ sit lon. consue. l. j. † vsus autem, qui facti est, & non iuris,
necessario requirit concomitantiam loci. vt patet ex ijs quæ
leguntur & notãtur, per Car. in dicto. c. Abba. in fi. facit quia
quãtũ possessum tantum pręscriptum. si ergo non est posses-
sum nisi in loco certo, nec censebitur præscriptum, nisi in il-
lo, & hoc clarum quãdo in vnico loco semper fuisset factus
ille vsus. Sed quid si in pluribus posteà sub dam. Aut acquisi-
tio talis iurisdictionis non habet concomitãtiã certi loci. vt
quia in concessione legis, vel hominis locus adiectus nõ fuit.
vel quia acquæus per cõsuetudinẽ vel pscriptionẽ non pscri-
psit locũ certũ, nec se arctauit ad illũ, saltẽ ꝙ appareat, vt qa for
tè vsus est indifferenter in pluribus locis, & hic dubiũ fortius.
Tamen probabiliter subdistinguere possum, quia aut iuris-
dictio huiusmodi refert se dũtaxat ad personas certi loci, vt
videlicet ad monachos talis monasterij, aut ad scholares alij
studij, vel ad municipes talis castri, & tunc probabiliter dice-
re possem, ꝙ ad totum locum quẽ concernit personarũ huius
modi conditio. vt si in ciues ad ciuitatem, si in municipes ca-
stri ad castrũ, si in monachos mõasterij ad locũ ipsius totius
monasterij iurisdictio competat, extendatur, ac etiam limite
tur, & sic intelligo opinio. Hosti Facit quia talis iurisdictio
iam videtur habere loci cõcomitãtiã, quia personas talis loci
respicit, & nõ alias. Iniustũ enim videtur ꝙ fauorabilius extẽ
datur talis extraordinaria iurisdictio q̃ ordinaria, quæ sem-
per loco reperitur limitata, & tamen non apparet magis con
grua limitatio loci q̃ de illo à quo recipit totam suam deno-
minationem, & etiam respectu personarum cõcomitantiam
& restrictionẽ, vt arguam⁹ ex nomine per cõmunia iura. Pro
batur etiam alia rõne, quia ordinaria iurisdictio ratione ter-
ritorij duo habet, videlicet iurisdictionẽ in personas illi⁹ ter-
ritorij, & iurisdictionẽ in forẽses in illo territorio delinquen
tes. & tũc iurisdictionẽ quã habet in psonas ipse nõ põt exer-
cere extra territoriũ suũ, ergo & alius q̃uis iurisdictionẽ limi-
tatã ad certas psonas certi loci, licet nõ habeat iurisdictionẽ in
oẽs personas loci eiusdẽ, nec fortè in oĩbus causis, nec etiã in
forenses cõtrahẽtes, vel delinquẽtes ibidẽ illã extra locum hu
iusmodi nõ poterit exercere. Et patet consequẽtia, quia quã-
tò est maior, tantò de iure est magis extensibilis. de pręben. c.
quãuis. lib. vj. Satis enĩ videreẽ absonũ, ꝙ abbas vnius diœce-
sis in alia diœcesi cathedrã collocare posset. Lex aũt, cõsuetu-
do, vel priuilegiũ, cõcedẽs talẽ iurisdictionẽ in homine talis
loci, videẽ per hoc cõcedere locũ ad cathedram collocandũ,
sine qua ius exercere non põt: vt ff. de serui. l. iij § qui iter. Sed
nõ videẽ tam proprius, sicut ille in quo conueniẽdi cõmo-
rantur: qui iam quoad psonas quæ sunt principaliores & di-
gniores, qualificat & cõformat: vt sic accedãt iura cõmunia,
de sequela accessorij, & dignioris tractus loquẽtia, quæ omit
to. Aut iurisdictio huiusmodi nõ refert se dũtaxat ad perso-
nas certi loci, sed solũ ad personas sine determinatione, & co
gnominatione loci, vt iurisdictio quã habet magister militũ
aut Conuestabilarius, aut Marescallus, vel Admiratus, in
milites suos, & tunc dico quòd talis loco non limitatur, sed
vbiq; põt erigere tribunal per rationes huius partis. Saluo ꝙ
non extendat suã iurisdictionẽ extra Imperiũ principis à quo
emanat eius potestas: nã limitatio principalis inducit limita-
nẽ in accessorio: vt. ff. si qs cau. l. sicũ § q iniuriarũ. sicut & ex
tensionem: vt de offi. dele. si super gratia lib. vj.
2 ¶ † Sed circa aliũ casum suprà, pximũ dubitat: qd de eis quæ
nõ possunt de iure fieri extra territoriũ, & tñ tribunal & ces-
sionẽ nõ requirũt, vt sunt æditiones statutorũ, & sniæ excõi
cationẽ. de cõsti. c. ij. lib. vj. ¶ Rñdeo ꝙ sequi debent quantũ
ad hoc naturã eorum, quæ territoriũ. de iure requirũt. nam si
hoc dicimus in iurisdictione ordinaria Eporum, quæ fauo-
rabilis est, vt in. d. c. ad hæc. forti⁹ in hoc dicemus ista extraor
dinaria. & speciali, quę odiusa est, quia facilius colligiẽ, vel ex
pediẽ remedium extraordinariũ iuris specialis & c. ff. de testa.
mili. l. eius. de act. & obli. l. in honorarijs. § sed cũ recisa. in au
then. de nõ alie. § quia. vers. verisimile: & odiosum quã fauo-
rabile, vt. ̃j. de reg. iur. c. odia. lib. vj. cũ simi. & in hoc recedo
ab vno dictorum domini Martini, verũ forsan aliquid aliud
de hoc dicam, in cle. vni. ̃j. eod.
¶ Supple glossas. In glo. prima. *deponatur*. cum suis cõcordã.
& ibi. *deponi*. idem Io. Viu. Philip. & Goffre. Sed Hosti. cõtra
per decretalẽ. ̃j. proximã. Sed hoc esse non posset, nisi ratiõe
beneficij ecclesiastici secundum Marti. de quo satis tetigi. ̃s.
in. ij. oppo. & in fi. Io. & in. d. c. de rap. & in cle. pastoralis. de
re iudica. circa medium. versi. ꝙ si punitio. In glo. ij. ibi. *iuris-
dictionem*. qualiter hoc procedit dixi. ̃s. in. ij. oppo. & ibi. *irre
fragabil*. § excessus, & ꝙ hic & ibi, & in similib. iuribus diciẽ se
dũ Inn. & Host de momẽtanea iurisdictiõe intellige: nõ enĩ
põt cõsuetudo inferioribus tribuere potestatẽ deponẽdi cle-
ricos. ad hoc. ̃s. de elec. trãsmissa. & de cõsue. quãto. Remittit
Collect. ad collecta sua de resti. spol. literas. & hoc facit con-
tra Archidiaconos q de cõsuetudine voluut inuitis Epis co-
gnoscere de maioribus causis. Et ibi. *dicere possu*. hoc verũ. cũ
agũt cõtra alios, vel aduersario recusante secundũ Gost. & di-
xi in. ij. q. ibi. *bene potest*. de cõsuetudine: vt. ̃s. dixi, & nõ de iu
re, vt notat ipse Ioã. ij. q. vij. accusatio. Et *in fine*. posset etiã ex
quo iurisdictionẽ habet eã delegare, vt. ff. de iur. om. iu. l. iij.
in fi. Quod est sanũ cõsilium Host. vt vitetur recusatio. ff. de
iu. om. iu. l. prætor. Dicit hîc Calde. in additione, ꝙ iudex est
si nõ recuset qd fieri põt si suos conueuit extraneum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Episcopus deponit clericũ qui in sua diœcesi deliquerit, & alter Episco
pus in cuius diœcesi contingit clericum illum beneficium habere,
prioris sententiam exequitur.*
2 *Non valent consuetudines aut statuta nisi super rebus iurisdictionis
statuentium siue vtentium.*
3 *Ius vt sibi priuatus dicat hoc nulla consuetudo potest introducere.*

4 *Quod vna via prohibetur, id alia aperiri non debet.*
5 *Ecclesia & fiscus in iure equiparantur.*
6 *Adversus consuetudines Anglicæ iurisdictionis.*
7 *Cum persona iudicatur pro rebus & vnius vnicum est iudicium per sona tanquã dignior rem ad se trahit.*
8 *Tutor simpliciter datus à iudice originis vel domicilij, ad totum patrimonium vbicunq; existens datus videtur.*

¶ *CAP. XIII.*

POstulasti. Casus † Episcopus deponit
clericum alibi beneficiatũ,
qui in dyœcesi sua delinquit, & Episcop⁹ be-
neficij sententiam illam exequitur. Et pars hu
ius decre. de homi. postulasti. & cũmunis diui
sio. ij. ibi, *ad quod.*
¶ Expoue literam: *habens*, dicit Vincentius, ꝙ ibi forum habe
bat ratione domicilij, dicens non posse hoc forum habere, ni
si in vno loco vbi s. intitulatus est. lxx. di. sanctorum. Secus
in laico, vt. ff. ad municip. l. assumptio. sed contrarium credo
ad hoc, de tempo. ordi. cum nullus. libro. vj. Et Goffr. etiam
contradicens, ꝙ quis dicitur domicilium habere vbi larẽ ha-
bet, nõ vbi habet ecclesiam, vel beneficium. allegat de rescrip.
dilectus. ij. vide quod dixi de rescrip. c. statutum. §. cum verò.
super glo. quia domiciliũ. li. vj. & dicam. j. de priuile. ex ore.
Nouella, vbi de hoc etiã per Inno. & per gloss. j. de præbend.
quia in tñ. *domicilium*, quia fortè ibi tenet larem, & fortè ibi
habet matrem, & maiorẽ partem suarum fortunarum. C. vbi
sena. vel clarissi. l. ij. Hosti. *ibi*. s. vbi habet domicilium ratiõe
patrimonij, *ibidem*, fortè inter parrochianos, sicut sanctus Pro
pheta se habebat, & in loco patrimonij laxat habenam. Ho-
stien. *iudicari*, sic, sed si priuet beneficio nõ per ipsum, sed per
alium, debet fieri executio. vt sequitur Hostiẽ. *priuationem*, vt
in homicidio, furto periurio, vt. s. tit. j. cum non ab homine.
Hostiẽ. *sententia*, priuationis officij, & beneficij. de hoc enim
quęsitum fuit. pe. *executio*, no. ad qõnem, an Episcopus exequa
tur sententiã latam per iudicem laycum contra clericum in
causa reconuẽtionis, Abb. Et vide quod dicam. j. de mutui.
peti. c. j. in glo. recõuentio ad fi. *faciendi*. ad requisitionem pro
nunciantis. Ad hoc. j. c. Roma. ver. sed tunc. libr. vj. Hostiẽ.
¶ PRIMO quæritur ibi: *sententia promulgari poterit*, qualiter
& per quem contrahentem ecclesiã, vel possessiones in vna
dyœcesi, & in alia dyœcesi delinquẽtem, potest procedi super
crimine, vel offensa per viam sentẽtię, vel statuti, & quis sentẽ
tiam feret, & quis eam executioni mandabit, & primo quali-
ter ferri habet sentẽtia, super huiusmodi crimine, de quo talis
sic accusatur respondet Inno. dicens, ꝙ feretur sic. condanno
te de tali crimine. Sed qualiter ergo fiet executio per aliũ iudi
cem? respondet Inno. dicens, quòd post modum. i. post sentẽ
tiam sic latam sententiæ executio sit secundum Canones, qui
præcipiũt criminosos condẽnatos deponendos. xxv. di. pri-
mum. nisi ex dispensatione tollerentur. s. de iudi. at si clerici
§. de adulterijs. Erit enim interdictum pœna depositiõis. C.
vbi de crimi. agi oportet authen. qua in prouincia, & excom-
municationis. j. de rapto. c. j. Sed nunquid poterit iudex deli
cti suspendere perpetuò delinquentem, ab ecclesia, quę in alia
dyœcesi sita est, credit Inno. ꝙ sic, quia & si ciuiliter ageretur
non solum coram iudice vbi res sita est, sed etiam vbi habet
domicilium conueniri posset. ar. ff. de iudi. l. quod legatur. §.
j. Sed qualiter tunc mandatur executioni sñia. respõdet Inno
cen. dicens, quòd sentẽtia mandabitur tñ executioni de facto
vbi notorium, videlicet factum est, videlicet factum per sen
tentiam. & mandabitur nunquã executioni per eum in cuius
territorio res sita est. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio §. ij. Ex qui-
bus infert Martinus de salua, quòd hic sentit Innocentius le-
cturam, quæ vera est, videlicet ꝙ deponet iudex delicti iuris
depositione, & iudex beneficij deponet depositione facti. i.
sententiam depositionis latam à iudice delicti solum execu-
tioni mandabit. nam perpetuò suspendere priuare est, & hoc
vult de plano textus noster, quod menti commenda. in hoc
etiam concordat Collectarius dicens, quòd iudex delicti po
test delinquentem priuare per sententiam, vel priuandum de
clarare. & etiam suspendere perpetuò à beneficio quicquid
gloss. dicat, & supra capitulo proximo. ¶ Subdit Innocẽtius
quòd in maioribus criminib⁹ iudex delicti, idest in cuius pro
uincia deliquit in persona eius sententiam exequetur: vt. ff. de
re. mili. l. desertorem. in princip. & in authen. vt nulli iudic. §.
si quis verò. Sed consequenter quæritur, pone aliquis habet
possessiones, & non domicilium in iurisdictiõe alicuius do-
mini, & offendit illum, vel subditum eius, nunquid ipse pote
rit facere vindictã etiam in possessionibus quas huiusmodi
offendens habet in districtu suo. respondet Innocenti⁹ quòd
non. ar. s. c. cum sit. sed iudicem vbi habet domicilium adi-
re debet. Sed quid si ille iudex non faceret iustitiam respon-
det Innocen. quòd tũc offensus prosequi habet iustitiam prę
terquam secundum tenorem canonis. xxiij. q. ij. domus vi-
delicet, bellum sibi indicendo. Quod verum intelligit Col-
lectarius, quando est talis qui bellum indicere potest: nec ha-
bet superiorem, ad quem recurrat. Et de hoc vide plenius. j.
de appel. dilectis. in glo. nota appellationem: & j. in regula
non debet aliquis. de regu. iu. lib. vj. ¶ Subdit tamen Innoc.
quòd si possessiones quas habent alias quas quis habet in alie-
no districtu domino illius districtus, deberent aliqua mune
ra, siue realia. siue ordinaria, siue alia, dominus districtus be-
ne potest eum per occupationem possessionum quas habet
in sua iurisdictione distringere. C. de sacro. ecc. l. placet: & l.
iubemus nullam. dicit tamen, quòd ad respondendum corã
se in iudicio non coget eum. Plus dicit quod nec hoc potest
si compellere talem ad respõdendum coram se in iudicio in-
2 troduci consuetudine, vel statuto, ratio est † quia non valent
consuetudines, & statuta tolli super rebus iurisdictiõis statuẽ
tium, siue vtentium: qualiter non est hoc. videlicet, quòd ille
qui non habet sub eo domicilium coram eo respondeat. Su-
per quo tamen omnino vide quæ scripsi. j. c. dilecti. in. iij. q.
versi. quod dixit de consoetudine. ¶ Subdit etiam Innocen.
quòd fortè hoc posset statui per dominum district⁹ in quo
sunt possessiones, quòd bona cuiuscunq;, qui commiteret ta
lem offensam confiscarentur, seu fisco applicarentur. Quia
in rebus valet statutum, seu consuetudo: quia sunt de eius iu-
risdictione, ar. C. de sacro. eccle. l. iubemus nullam. nec eñ de
bet talis consuetudo rumpi per extraneos. viij. di. quæ cõtra.
remittit Nouella ad ea quæ dicet. j. de iureiu. c. sicut. in gloss.
de notatis. versi. si verò non fiat. Super quo omnino vide quę
scripsi post ipsum Innocen. j. eod. cap. fin. in. iiij. quæstione.
Dicit tamen Innocentius quòd & in hoc casu videtur quòd
ante occupationem bonorum debet offendens seu delinquẽs
per suum iudicem condemnari. Sed quis erit in hoc casu iu-
dex eius? respondet Innocentius, quòd in hoc casu cum aga-
tur in rem coram iudice rei de qua agitur conueniretur. C.
vbi in rem actio l. vltima. ff. de iudi. l. quod legatur. §. sin au-
tem. C. vbi de posses. agi oportet. l. prima. C. vbi de fideicom-
mis. agi oportet. l. prima. ff. de iudic. l. qui cogitur §. finitur.
& idem est secũdum eum, si creditor egit hypothecaria quia
in rem est. Sed secus dicit si debitor agit pignoratitia: quia
personalis. vt notatur infra de pigno. cum contra.
¶ Hostien. autem reprobat illud, quod dictum est, quòd do
minus sub quo possessiones sitæ sunt, non potest facere vindi
ctam de delinquente aliunde veniẽte. nam ex quo dominus
iurisdictiõem habet in loco in quo delinquit. hoc est expres-
se contra hanc decretalem, & authenticam. qua in prouincia.
& capi. primo. j. de rapto. cum concordan. Subdit tamen, ꝙ
illud posset intelligi de domino, qui in loco delicti iurisdi-
ctionem non habet. Licet ab eo teneatur locus. Et patent exẽ
pla in multis Ciuitatibus, & alijs locis, in quibus sunt nedum
milites, sed & plebeij à quibus tenentur certi agri domus, vel
areę, in quibus iurisdictionẽ nõ habẽt, licet de consuetudine
habere possent. s. c. prox. cũ ibi notatis. ita tñ ꝙ ius dicãt alijs,
3 & inter alios, † quòd eñ priuatus ius sibi diceret, hoc nulla

cõſuetudo introducere poſſet:quia eſſet irrationabilis.C.ne
quis in ſua cauſa.l.vnic.ſ.de ver.ſig.forus.§.in omni.cum ibi
not.& ſic non valeret.ſ.de re iudi.cauſam quæ.§.fin.cum ibi
notatis.¶ Sed reprobatio iſta Hoſtien.non placet Martino
de ſalua,quia Innocentius loquitur de iuriſdictionem haben
te.Sed hæc impugnatio contra Hoſtiē.non viget,quia de iu-
riſdictionem habente ipſe loquitur.Sed nec mihi placet mo
dus,per quem Hoſtien. impugnat Innoc.nam non apparet
mihi quòd Hoſtien.recipiat mentem Innocen.nam Innocē.
non aperit quòd domi offenſa,vel eius ſubditi,commiſſa fue
rit in diſtrictu ipſius domini:nec ad iſtū intellectum referri
debet.Quia ſic eſſet indubitatum,quòd malè dixiſſet,& con
tra id quod immediatè dixerat in proximo dicto.Quod nō
veriſimile eſt de tanto viro.Debet ergo intelligi dictum In
nocentij de offenſa commiſſa extra diſtrictum in quo ſunt
poſſeſsiones,& ſic cōtinebis manifeſtiſsimam veritatem,nec
dicta Hoſtien.contra hoc percutiunt quoquomodo. Licet
enim dicta Hoſtien.ſint vera,eius tamen ratio idest modus
applicandi ea contra Inno.non valet,nam nō ratione rei,ſed
ratione delicti,vel contractus,aut domicilij,habet quis iuriſ
dictionem in perſonā.etiam placet Martino de ſalua,& Col
lectario.&c.Dicit etiam Hoſtienſis quòd nec indiſtinctè ſibi
placet,quod dicit Innocen.conſuetudinem,& ſtatutum va-
lere quoad occupationem poſſeſsionum,nam per hoc aperi-
retur via Principibus,Ciuitatibus,& alijs laicis,qui nobis opi
dò ſunt infeſti.ij.q.vij.laicos contra eccleſias,& perſonas ec-
cleſiaſticas debachandi.Quid enim ſi ſtatuta faciant,vel con
ſuetudines habeant,quòd quicunq; adulterium,vel homici-
dium,vel aliquod quoduis crimen commiſerit,poſſeſsiones
delinquentis debeant confiſcari.clericus latas poſſeſsiones ha
bens crimen illud committit,nunquid dices quòd poſſeſsio-
nes illius a laicis cōfiſcentur?vtiq;,ſecundū dictam opinionē
Inno.Sed hoc non placet,certum eſt enim quòd laici perſo-
nam clerici delinquentis,punire non poſſunt.ſ.ti.j.ad fin.&
c.clerici.multominus ergo res ipſius,quæ nec ſunt puniendæ
pro delictis,etiam ab illis iudicibus,qui punire poſſunt per-
ſonas delinquentes.vt in authen.de man Prin.§.oportet coll.
iij.Sed nec ſtatuta,vel cōſuetudines laicorū ligāt perſonas ec
cleſiaſticas,vel res eorūdē,de cōſti.cū ī eccleſiarū&.c.eccleſiā.
de rebus eccle.non alie.cum laicis.de immu.eccl.nō minus,
&.c.aduerſus.nec debet dari via,de diuor.quanto.§.penulti.
4 †nec vna via aperiri quod alia prohibetur. de procur.tuæ.
Et ſi ad hoc aduertiſſet Innocen.forſan aliter notaſſet.Et fa-
ciunt hæc ad vltimū membrum q̃ōnis,quam diſputauit No
uella de q̃ōne Anglicana,in regula ſine culpa.de regu.iu.lib.
vj.in mercuriali.Sed ipſe in hac parte ſecutus fuit gloſas quo
rūdam dominorum,qui hoc notant.Sed has nunq̃ profeſſor
iuris canonici ſequi debet etenim nunq̃ recipimus gloſas do
minorum ſubuertētes eccleſiaſticā libertatem nec mirū,quia
nec etiam ipſas leges recepimus,quātūcunq; expreſſas,& no-
bis contrarias,per quas gl.huiuſmodi fulciuntur.quòd dic,
vt legitur& notatur.ſ.de ſolu.c.fi.Sed & cū tales gloſſatores
per gloſſas ſuas non ſit dubium fauere prædictis laicis,dubiū
non eſt.quin incurrant ſententiam excōmunicationis latam,
non ſolū cōtra tales ſtatutarios ſed etiam contra fautores eo-
rum.ſ.de ſen.excō.nouit.&.c.grauem. ſecundum Hoſtien.
Verū licet Hoſtiē.ſaluis.ſ.dicendis, verum in ſe dicat,tamen
iudicio meo malè Innocentium mordet:nam nunquā fuit de
mente Innocentij in dicto ſuo includere perſonas,vel res ec-
cleſiaſticas,aut res etiam clericorum,nec apparet aliqualiter,
ex verbis ipſius quòd hoc velit,imo dicit,quòd ſtatuta non
ligant non ſubditos,nec etiam res quæ non ſunt iuriſdictio-
nis ipſorum ſtatuentium,vt prædixi.Cuiuſmodi ſunt perſo
næ,& res eccleſiaſticæ.Et in hoc concordat Colle.& refert q̃
Laudu.in clemen.paſtoralis.de re iudi.attribuit Inn.ipſum
hic notaſſe,quòd laicus clericum vaſſallum ſuum poteſt per
ſpatulas de feudo eijcere ſi commiſſum ſit feudum,& ipſe vaſ
ſallus ſit rebellis,in exeundo.Quod tamē ipſe verum nō cre
dit quominus dominus excommunicationis ſententiam in-
currat,ſed ipſe Collectarius dicit ſe non videre quòd Inno-
cen.hoc hic dicat,quod ſi faceret,dicit quòd non videretur
malè dictum,ſecundum illos qui dicūt quòd dominus pro-
pria auctoritate poteſt occupare feudum,quod cecidit in cō
miſſum.ad hoc de reſti.ſpo.olim.i.&.c.cum veniſſent.& de
pręſcrip.ad audiētiam.&.c.ſi diligenti,& ſic non faceret iniu
riam de elec.cum eccleſia.Suppoſito verò q̃ vaſſallus & em-
phiteuta poſsideant naturaliter,& ciuiliter ſicut verum eſt,tu
tius eſt dicere cum Laudu.Sed puto q̃ Laudu. allegare de-
buit Inno.in dicto.c.verum.ſ.e.alias.ſ.eo.& ita reuera ſcri-
ptum habeo in libro meo,in dicta clemen.ver.deniq;,ſuper
verbo ex natura feudorū.vbi reperies illud dictum Laudu.
de quo dixi in dicto.c.verum.in prima quæſtione.Non pla-
cet quod dicit Hoſtien.ita indiſtinctè,videlicet q̃ malè glo-
ſantes ſtatuta canonica contra eccleſiaſticā libertatē excōmu
nicationis ſententiam incurrāt,nec hoc probant.c.nouerit.
&.c.grauem.nam aliud eſt contra eccleſiaſticā malè ſtatuere,
vel malè ſtatuenti malè fauere.Aliud verò ſtatuta canonica
de libertate eccleſiaſtica malè gloſsare.Prætereà quia canoni
cæ conſtitutiones,fautores malorum excōmunicantes refe-
runtur ad illos qui ſcienter & proteruè,malè fauent.nam ex
communicatio iuſtè nō fertur niſi pro mortali.xj.q.j.nemo
Epiſcoporum.& tamen excōunicatio non poteſt fieri alias
ferri per ſtatutū niſi iuſtè.Quia ſi ſtatutū nō eſſet iuſtum,ſta
tutū amitteret vim,& nomē,vt.iiij.diſtin.erit aūt.modo abſit
hoc quòd contra gloſsatores canonici cum tantis vigilijs,&
laboribus pro ſcientię & veritatis inquiſitione inſudantes,
præſumamus quòd ſcienter,& proteruè gloſent cōtra veritatem
in fauorem laicorum,& fauorem eccleſiæ libertatis,illa
enim præſumptio mala reijcienda eſt,vt.ff pro ſocio.l.meri-
5 to,& de dona.inter vir.& vxo.l.quintus. facit † quia.fiſcus,
& eccleſia æquiparantur in iure.C.de ſacroſan.eccle.l.ſi.na.&
tamen.l.dicit ſic.nō puto delinquere cum in dubijs quæſtio
nibus contrā fiſcum facile reſponderit.ff.de iur.fiſ.l.non pu-
to.Sed reſtant mihi duo adhuc bene dubia,primum eſt vtrū
dictum Innocen.de iure in ſe procedat,etiam in meri: laicis.
Secundum ſi procedit an poſsit extendi ad res patrimoniales
clericorum ſolutorum,& miror q̃ dominus Martinus aut
alias de modernis,iſtud non tetigit ad quæ forſan redibo.ſ.
e.c.in.xj.quæſtione.& vide omnino quæ ſcripſi.ſ.eo.c.ſuē
in.v.q.

¶ Secundo principaliter quęro occaſione præmiſſorum de
quęſtione quæ fuit in rota tēpore domini Bertrandi de Boſ-
6 queto videlicet † vtrum valeat conſuetudo Anglicana quæ
habet quòd Rex poſsit cognoſcere,& habere iuriſdictionem
in clericos ſolutos,in actionibus ciuilibus,perſonalibus me-
rè,vel criminalibus, vbi agitur ciuiliter. Et videtur quòd
per ea quæ ſcripſi in.q.ſ.proxima. Et quę notat Archid.
Romana.in gloſſ.ſecunda.Pręſertim quia eſt contra eccleſia
ſticam libertatem,& ſanctorum patrū inſtituta.de ijs quę
a ma.par.ca.c.j.ſ.eo.c.ij.Item quia eſt cōtra præceptum pro
hibitiuum,& negatiuum.ſ.e.c.ii.Cui renuntiari non poteſt,
etiam expreſsè vt ibi notatur,& probatur.eo.titu.ſi diligenti.
argumē.eius quod notatur.C.ne fideiuſ.do.dentur.l.j.in fi.
Item quia conſuetudo talis eſt contra Graualenſtan.eccleſiæ
introducta in fauorem totius ordinis clericalis.ergo.ar.xxv
quæſtione.ij.ſunt quidam,& quòd notat Innocen.de cōſue.
ſuper Rubri.circa medium.Item quia talis cōſuetudo eſt cō
tra exemptionem diuinam,per quam exempti ſunt clerici à
iuriſdictione iudicum ſecularium.iuxta notata Innocen.ſu-
pra de ma.ſi quis venerit.Item quia inſtitutionem eccleſiæ
generalem.argu.de tempo.or.c.ij.Item quia videtur expreſ
ſè reprobata,de conſuetu.ad noſtram.Item pro hoc bene fa-
ciunt notata.Archid.de cle.coniug.c.vnic.libro ſexto ſuper
verſi.condēnari.Et per Hoſtien. & Nouellam ad ratio.c.vni
co.Item quia cōtra præcepta nō poteſt introduci conſuetu-
do præſertim per eos qui non poſſunt contrariam legem,
vel præceptum facere,vt notat Innocentius de cōſuetu.ſuper
Rubrica circa fi.Nec ob.ſi dicatur quòd eccleſia Anglicana,
vel Rex

vel Rex non admiserunt, nec obseruauerunt illud statutũ, & sic non videntur ligari, nec ex hoc illius trãsgressores fieri. ar. in j. distin. leges. iunctis notat. de treug. & pac. ĩ. capi. j. in fin. secundæ glo. seu q Papa hoc sciuit, & semper tollerauit: quia cum fuerit ius prohibitiuum, & ab exemptiõe diuina proce dens, sic q per consequens cõtrarium esset peccatum, nõ possunt dici ex hoc excusati, quãtũcunq; tempore etiam in con trariũ sunt abusi. Quia tantò fiunt grauiora peccata &c. de cõ sue. c. fi. cum concor. Nec hoc casu videtur sufficere tollerantia Papæ. ar. de præben. cum iam dudũ. in fi. & quod notat In nocen. de consue in Rubrica. & dato q propter scandalum, quia alias prohibere non poterat tollerauerit, non propter hoc capprobare censetur, nec cõsuetudinem voluisse introdu ci. ar. notatorũ per Inn. de consue. in Rubrica. Nec ob. si dicat q Papa nõ potuit clerum aut Anglicanũ priuilegiare in præ iudiciũ Regis Angliæ, cus in omnes Christus veniret iurisdi ctio competebat. Quia id priuilegium, & hæc libertas cõcessa est clericis, à Christo in quo omne Imperiũ à Deo fuit trãslatum & in spũalibus, & in temporalibus, vt notatur. ĩ. ot. j. nouit. Et notat Innocentius de voto quod super. &. ĩ. e. licet. & quia clerici spũales. & in spũalibus Papam solum, seu iudices ecclesiasticos posse se intromittere priuilegium generale fuit introductum à Deo, seu datum. iuxta c. quanto. de iudi. & notat Inno. de sen. excõ. nouerit. circa princ. nec per consequens obstat quòd dicebatur pro alleg. pro parte ista quòd Papa expresse protestat in iure, quòd non vult derogare Regi Angliæ qui fi. sunt legi. causam. cum similibus. Quia vt ex præmissis patet in clericos nullam iurisdictioné habere, nec habere potest, & sic fuit determinatum. & hoc est veritas.

¶ Tertio occasione premissorũ quæritur de qõne Old. cxx. j. secũdũ librũ meũ. ecce quidam homines domini de Bausfis in prouincia prouinciæ domicilium suum mutauerũt de castro Podij Richardi, ad ciuitatem Aquensem, propter quã mutationem asserunt se non teneri pro possessionibus, & bonis quę habent in dicto castro, & eius territorio contribuere cum cæteris hominibus dicti castri, in tallijs, & subuentionibus, quæ sunt, vel fiunt, in dicto castro quin imo asserunt se pro prædictis possessiõibus dictæ Ciuitatis in tallijs quæ imponuntur hominibus contribuere, quæritur in quo loco dicti mutati contribuere teneantur pro bonis, & possessionibus supradictis. Et quid de hominibus Ciuitatis Aquensis. qui titulo apreciationis, aut successionis aliquas de possessionibus dicti castri acquisiuerunt, qui asserunt se non teneri cum hominibus dicti castri ad contribuendum, prout faciebant illi, à quibus habuerunt dictas possessiones. Dicit Ol. circa primam quæstionem distinguendum, an dicti mutati in dicto castro haberent domicilium originale, an acquisitũ: nam primo casu, cũ domicilium originale non posit regula riter etiam quantũ ad onera alterius adiectione mutari, vt. ff. ad Municip. l. assumptio. in. ij. respon. & . l. ordine § vltimo licet fallat in adepto senatoriam dignitatẽ, in quo doctores dicunt esse speciale, vt. ff. ad municip. l. municeps, & de senato. l. penul. & notatur ibi dicendum videtur, q in primo castro vnde oriundus fuit, & possessiones habet, subeat onera perso næ pro rebus imponenda, vt. ff. ad municip. l. incola. & . C. de municip. & orig l. vlti. Nam in hoc frangitur regula posita. ff. de mu. & hono. l. rescripto § fi. quæ dicit solis municipib. & incolis hæc indici. Quia cũ talis trãslatus, adhuc remaneat incola prioris domicilij originalis, si ibi subeat regula salua manet. Et si in hominibus personalibus, siue potentioribus si ue, potior est cum originis domicilio acquisito, vt. ff. ad municip. l. libertus § præscripto. Multo fortius in istis, in quibus aliquo modo habetur respectus, ad rem vnde locus originis videtur duplici iure vti. s. domicilij, & rei. non est ergo mirũ si præferatur alteri soli domicilio intuitũ, vt. C. de adop. l. vl. & ff. de consan & vterinis fratribus § vlt colla. vj. & hoc casu non subit onera in loco domicilij acquisiti, ne in duobus locis agnoscere compellatur, & hoc modo debet intelligi gl. quæ est. C. de mu. & in quo loco muni. agnos. l. vnic. lib. xij.

Quæ rectè in istu casu loquitur, si ad textum fiat relatio, sed
in translato à domicilio acquisito cum ibi fiat vera trãslatió,
& primum perdatur domicilium, vt. ff. ad municip. l. domi-
cilium, nisi præuẽtus esset ante translationem. De quo loqui-
tur. ff. ad municip. l. incola. ij. subibit onera talia in loco ad
quem domiciliũ transtulit. Quia ibi solum est incola, & idẽ
in tertio etiam nouiter acquirẽte, & hic est casus. ff. de mu. &
ho. l. rescripto § vlti. & . l. muneri § præterea. Et põt esse ratio
7 † quia cum personæ iudicantur pro rebus, & vnius vnicum
sit patrimonium, vt. ff. de excu. tuto. l. iurisperitos § cũ oriun
dus. persona tanq̃ dignior rẽ ad se trahat. C. ne fideius. vel mã
da. doti. dentur. l. ij. ff. de relig. & sump. fu. cum in diuersis. C.
de appel. l. precipimus § pe. de conse. eccl. vel al. quod in du-
bijs. Pro hoc bene facit. ff. de tu & circa. da. ab ijs. l. j. in fin. &
8 de rebus eo. l. magis § illud. † Datus nãq; simpliciter tutor à
iudice originis, vel domicilij, ad totum patrimoniũ vbicũq;
existens datus videtur. licet se ab aliquibus existẽtibus in ali-
qua prouincia valeat excusare, vt. ff. de excu. tuto. l. illud, & . l.
propter litem § licet. Secus autem si id exprimeretur: quia li-
cet certæ rei non posit dari tutor certæ tamen vniuersitati pu
ta patrimonio Africæ dari potest. vt. ff. de testa. tu. l. certarũ.
& . l. si tamen, & si exprimatur, nõ potest dari nisi à iudice, cui
illud patrimonium quod exprimitur subest, vt. ff. de tuto. &
cura. da. ab ijs. l. pupillo, & de excu. tuto. C. iurisperitos § j. &
ita notatur in dicta. l. propter litem § licet. & . l. non solũ § &
cum testamẽto. & sic debet intelligi, quòd legitur & nota. C.
vbi pe. tuto. & tu. l. vnica. Et ad horum declarationem, facit
quòd scripsi post Innocentium. ĩ e in prima quęst. versi. sub
dit tamen Inno. propter quòd hic collocaui huiusmodi qõ-
nem. in muneribus verò patrimonialibus habet locum. ff. de
censi. l. forma § quis verò, alias si verò quis. ar. C. de mulier. &
in quo loco. l. vnica in. ij. respon. lib. x. & . l. rescripto § vlt. al-
legata que de præsenti ibi examinanda relinquo.

¶ QVARTO quæritur qualiter est facienda remisio in delictis, de quo tangit glo. Super quo tetigit hic multa Collectarius verum quia materia plenius tractatur per doctores, alias glosatores, & alios scribentes in. c. j. ĩ. de rapto. per Ioã. Calde soléniter repetito. idcirco sibi te remitto, quia Deo duce ibi plenè dicam.

¶ Supple glo. in prima glo. ibi: *non super ecclesia*, Aliter videtur sentire Inno. & illud tenet Hosti scilicet q super ecclesia pronunciet, & idem Pe. & Abb. & Francisc. & pro eis facit q etiam de beneficio hic fuit quæsitum. & quia verbum execu tio infra positum non signat priuationem, vel pronunciatio nem, & videtur placere Nonellę quæ remittit ad notata sua de appel. pastoralis. in fin. & de hoc. e. titu. c. Romana § cõtrahentes. lib. vi. super verbo: *decernere*, vbi inuenies differentiã inter diffinitiuã & interloqutoriam notatã hic per Hosti. Et placet Mar. de salua quoad pœnam lege cõmuni ponendam. Sed de imponenda per sententiam: aut de imposita per statum, vel legem specialem, reputat valde dubium. Et super hoc remittit ad notata sua. ĩ. e. ca. fi. &c. sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Miserabilis persona potest laicum interdicto vnde vi coram ecclesiastico iudice conuenire.*

2 *Controuersia super possessione non facit rem litigiosam.*

3 *Si peremptoriæ exceptiones contra literas opponantur nõ est excipiens audiendus.*

4 *Quando agitur de restitutione feudi facienda per interdictum vnde vi etiam inter alios homines quam viduas potest agi coram ordinario omisso domino.*

5 *Clerici subsunt foro ecclesiæ, nec alteri subijci possunt personaliter quãtumcunque voluntaris dominus autem voluit vt ratione rerum temporalium subessent temporalibus potestatibus.*

6 *Potius attẽdendum quod fieri debuerit quàm quid sit factum aut quod fiat.*

7 *A quo loco computanda dieta.*

8 *Beneficium arctans ad residentiã constituit domicilium.*

9 *In quibus casibus miserabiles personæ Ecclesiæ implorant auxilium.*

10 *Exceptiones petitorij non admittendæ ad probandum possessorium.*
11 *Admittimus articulos petitorij ad possessorium colorandum.*
12 *Quis præsumitur ad finem intendere ad quem dispositio quam facit de natura sua tendit.*

¶ *CAP. XV.*

1 EX parte. B. Casus. † Miserabilis persona potest lucũ interdicto vnde vi coram ecclesiastico iudice conuenire, & pars huius de fide instru. ex parte. & sunt duæ partes in prima ponit partis con questio, in secũda iudicũ instructio. ij. ibi: *mandamus quatenus.* Prima subdiuiditur. Primo eñ ponit causæ cõmissionem, & rei vocationem. secundo rei exceptioné, & actoris replicationem. Tertia aliã rei exceptióem, & ad illam etiam actoris replicationem. ij. ibi: *dictus nobilis* .iij. idem quoq; & hoc de isto prin.

¶ Expone literam: *dotalitij*, non habuit necesse hoc adijcere cũ etiam prædo sit restituendus. j. de restit. spo. Innocé. vendicans etiam ex tali causa non debet alias habet declarare, ex quo dotalitiọ vt in Spec. de dotal. conceptis § iusta ver. quid si. *Spoliata*, agebat eñ interdicto vñ vi Inno. *traxisset*, Turonis *proposuit*, declinãdo forum. Hosti. *non valebant*, imo valebãt secundũ ista tempora, si per eas non traheretur vltra duas dietas, de excep. ca. olim. *principale.* Quasi fateret aliud se habere. *à Turonen*, quo trahebãtur, & sic grauabatur contra consilium nonnulli. de rescrip. *replicatum*, & bene nam domicilium potest haberi in pluribus locis, si vtrobiq; plenè instructus est, vt in glo. iij & idem est si haberet ibi magnã partem bonorum suorum, vel si larem. i. familiam, vel si assiduè ibi conuersaretur, licet nihil ibi haberet. C. vbi senato. l. ij. Inno. &. C. de incolis. l. ciues. vbi vide in glo. penul. tamen sola domus &c. vt in glo. Item hoc fit hic ratione rei, quæ erat sita in diœcesi Andegauensis, nã licet ageretur interdicto vnde vi, quod est personale: tamen quia in rem scriptum est à loco vbi res est, debent computari duæ dietæ. s. de rescrip. dilectus. vbi de hoc notatur. Alij autem dicũt q nunq̃ à dyœcesi vbi castrũ est debent computari dietę, Cũ tñ personali actione agatur q̃cũcunq; in rem scripta sit. Inno. dicã. j. *fuit*, ad tollendam exceptionem: *Regina.* ista agebat interdicto vnde vi, vnde in principio causæ fuit ei cauẽdum. ff. de iudic. l. si quis Vinc. *leucas*, Leuca secundum Phy. est spatium continens duo miliaria secundum Hostien. iste duodecim leucæ continebant. xx. miliaria, & sic vnam dietam. ff. si quis cau. l. j. & de verb. sig. l. iij. & sic tres faciunt quinq;. Dicit Franciscus q leucæ sunt magnæ in Francia, maiores in Burgũdia maximæ in Almania. *Adijcit*, quidam dicunt triplicando ita dic iterum excipiẽdo Nouella. *feudi*, de hoc notatur. s. ti. j. cæterũ Inno. *negligens*, nõ est sufficiens hæc exceptio ad literas recitandas, vt notatur. s. e. ex tenore. Inno. tamen imo valida videbatur hæc exceptio cum ab impetrando repellat, in anthé. de man. Prin. § sit tibi. colla. iij. & vt diffe. iudi. § ij. colla. ix. & ab agendo. s. e. licet. & c. ex tenore. & de offi. dele. significãtibus. maximè quoad feudum laicorum, quorũ ius difficilius tollitur, vt. j. de iure patro. dilectus. Sed hæc exceptio potest locum habere, si vterq; litigantium confiteretur hoc castrum de quo agitur esse feudale. quòd dic vt notatur in. c. cæterum allegato &. s. e. verũ. Sed Reginald non confitebatur, sed dicebat illud esse suum, vel id cum agitur de proprietate, hic de violentia. vt dicit gl. *responsum*, minus plenè. sed de hoc notatur in. c. significantib. allegato, vel dic q bona fuit isti responsio Inno. & dic respõsum replicando ad tollendam exceptionem Hostien. *vidua*, desolata & oppressa qualis erat ista, secundum Goffr. & Hostien. nec sit secundum eos subtractio fori, sed accumulatio. & sic soluitur quod obijcitur: quare ista nõ prius agit coram iudice rei, cùm etiam clericus ageret coram eo. Item quia licet viduæ sint defendendæ, non tamen subtrahendæ: *conuenire.* verũ, diceret, nisi ipse spoliator esset de dominio feudatarij, & tunc illuc traheretur. s. titu. j. ex transmissa, & capit. nouit. & nisi contra viduam ageretur in fraudem. s. de alie. mu. iudi. cau. fac. ex parte. Vincen. *& infra*, hic concludebat Regina de cõquerẽdo de iudicib. qui propter dictas exceptiones in causa non procedebant: *mansionem*, hoc solum sufficit. ff. de iudi. l. quod legatur § j. Quidam tamen dicunt, quòd licet possit conueniri vbi moratur de rebus in alterius iurisdictione constitutus coram delegato, tamen dietæ computantur tantum à diœcesi vbi res de qua agitur sita est, & notatur in. c. dilectus allegato Inn. *interdum*, Supple maximè. hæc enim probatio non est necessaria, sed appositum est quia fuerat allegatum. nec per se sufficiens esset, si questio fuisset personalis, & ideò cautè posuit copulam, & Hostien. Pet. tamen & Abb. arguebant, quòd si impetratur litera contra Titium, & quosdam alios dyœcesis Bononien. quòd is de ciuitate qui conuictum habet, in dyœce. vbi interdum moretur, puta in messibus, vel vindemia, possit conueniri. Sed illud argumentũ nõ colligitur secundum literam. *infra & in eadem &c. cõmorantes*, non transirent hodie vt notatur de rescript. dilectus secundũ Innocentium *in eadem*, scilicet dyœcesi Andegauen. *litigiosam*,
2 idest de qua litigiũ fuit ortum † Quia cõtrouersia super possessione non facit rem litigiosam, vt notatur. j. de confir. vti. vel inuti. c. j. secũdum Lignia. *rem esse.* hoc solum sufficit. c. sanè. C. vbi in rem actio. & de rescrip. dilectus secundũ quosdam. Alij dicunt contra Innocen. Primum videtur placere Hostiẽ. *exceptionibus.* s. de feudo, & quòd res sibi datæ nõ erãt in dotalitium Innocen. *priorum*, quæ emanarunt, ab Innocẽ. *procedatis*, & auctoritate istarum secundarum literarum. i. e. ex tenore. Goffre. Sed multum diuersi sunt casus secundum Hostien. quia ibi primæ erant in pẽdẽti cum petitorio ageretur, hic secus. secundum eum.

¶ Nota primo ibi: *assignatum*, quòd si peremptoriæ exceptiones contra literas opponantur non est excipiens audiendus, sed sunt vsq; post litem contestatam differendæ. arg. ff. ad exhiben. l. iij. § ibidem. Aliqui tamen contradicunt distinguentes in huiusmodi exceptionibus inter illas quæ opponuntur in possessorio, & illas quæ opponuntur contra literas. In primo enim casu quando oppõũtur in possessorio non admittuntur, sed in petitorio differuntur, & hoc ideò quia si etiam probarentur in possessorio nihilominus tamen restitutio fieret. vt patet de ordi. cogni. ca. fin. in secundo verò casu scilicet quãdo opponitur, alias cõtra literas opponũtur bene est excipiens admittendus, quia tunc si probetur talis peremptoria exceptio puta expressa falsitas, vel tacita veritas. Quia suppressa, vel expressa non fuissent datæ literæ iurisdictio enervatur. de rescrip. super literis. Sed si inspicis hic ista distinctio reprobat nõ eñ oppõebat hæc exceptio dotalitij cõtra interdictũ vñ vi. sed cõtra literas tñ. & tñ differtur in petitorio, vt e c. § fi. Inno. Hostien. remittit ad decre. exceptionis. de lit. cont. test. libro sexto. arguebat ibi Goffredus q si peremptoria exceptio proponatur, non in vim peremptoriæ sed dilatoriæ videlicet, vt iurisdictio impediatur nihil agitur. nec eñ fit litis contestatio: quia ad hoc non proponitur nec processus impeditur: quia ad hoc ex sui natura non datur, instruebat ergo iudicem vt non admitteretur eam in vim dilatoriæ, vt inceptam, nec intercipiat proponens quasi per id sit facta litis contestatio. ¶ Remittit finaliter Nouella ad notata. j. de litis contest. capi. primo & secundo. Super quo tamen omnino vide quæ scripsi. s. eodem cum sit in prima quæstione § in primo versicu. fatetur. vsq; ad § circa secundum. Martinus tamen de salua dicit, quòd de exceptione feudi, quòd illa bene obstat literis vt notat Innocentius s. titu. j. capi. cæterum. Quod intelligo saluis ijs quæ dicam infra eodem capi. in secunda suppletione glossæ finalis, in versicu. fortius opponitur. De exceptione verò surreptionis super causa contenta in rescripto, oppositè dicit, quòd si ex ea agatur repellitur, quia perẽptoria est, & non reddit literas nullas, vt in capi. exceptionis iuncto quod notauit Innocentius. s. eod. ex tenore, vt ibi scripsi in exceptione in verbo terminetis. Sed secus si ex alia causa ageret, vel coram delegato petitorio ageretur, & exciperetur, quòd iudex secularis non est negligens: quia exceptio admitteretur

admittentur cõtra literas,& proceſſum.vt in dicto.c.ex teno
re.Sed hęc additio domini Martini nõ ſtat proprie ad dicta
Innoc. Hoſti.& Goffredi,de quibus dicã.ĩ.e.c.in dictus Col
lec.§.item quærit,& in ca.exceptionis.allegato ſupra.
¶ Secũdo oppõit ibi: *non obſtantibus exceptionibus*, vnum quod
4 tex.hic prima facie videt̃ innuere,videlicet † ꝙ de reſtitutiõe
feudi facienda per interdictũ vnde vi etiam inter alios homi
nes ꝙ viduas poſsit agi coram ordinario omiſso dño.Sed ta
mẽ hoc nõ eſt verũ,imo tñ coram domino ad rei reſtitutio
nem agendum eſt.vt notatur.s̃.ti.j.ca.cœterũ.Sed hoc ideò
dicit,quia defenſio viduarũ de ſpeciali gratia,& fauore vidua
rum à Deo eccleſiæ reſeruata eſt contra ſpoliatores & im plo
rũ odium,etiam ſi ſint diuites.& ideò per ius cõmune feudo
rum non reuocatur.vt notatur.s̃.de reſcrip.c.j.ver.ius com-
mune priuilegiũ regulariter non reuocat.Et maxime de pri
uilegio Dei.lxxxvij.di.c.j.&.ij.Item notat Collec.in verbo
Regina,ꝙ vidua nomen,& honorẽ retinet viri ſoluto matri.
de ſepul.is qui.lib.vj.Item no.in verbo:*complices*,qualiter te
netur dominus de delicto familiæ,& ſocius de delicto ſocij,
contra lecta & notata de reſti.cum ad ſedẽ.Credit tamen ꝙ
iſte mandauit,vel ratam habuit ſpoliationem à complicibus
factam.Alias libellus non procederet.& pro hoc ſentit glo.
hic.& in.c.cum ad ſedem.Si tamen dixit quis in libello ſim-
pliciter ſe ſpoliatum per militem,& non probat de compli
cibus non obtinebit,notat Inno.de dona inter dilectos.&.c.
cũ ad ſedem.allegato vbi de hoc per Hoſtien.& in ſumma
de reſti.ſpo.§.j.Cardinalis tñ de re.iur.qui per alium.dicit cõ
trariũ,niſi poſuiſſet actor in libello per dictũ militem ſolum
ſe ſpoliatũ,vel ꝙ dictus miles ſpoliationem fecerit,vel ſimi-
lem.quia probato ꝙ mãdauerit,ſeu ratum habuerit,ſufficit:
quia dicit lex ꝙ idem eſt feci,vel fieri feci.ff.de vi & vi ar.l.j.
cui Concordare videtur Hoſt.in.c.inter dilectos.allegato.
¶ PRIMO opponitur cõtra id quod dixi in ſecũdo nota
bili de priuilegio viduarũ,nam clerici qui de gratia reſeruan
tur foro eccleſiæ,poſſunt cõueniri corã domino feudi.vt in.
c.cœterum.allegato &.s̃.e.c.verũ.reſpondeo,iuriſdictio cle-
ricorum nõ reſeruatur eccleſiæ,qñ de poſſeſsionibus agitur,
de priuilegio ſpeciali,ſed de iure cõmuni ab Imperatoribus
condito,quod ab eccleſia eſt receptũ,& ideò per ius cõmune
ab Imperatoribus factum ſuper rebus,vel feudis ſuis reuoca-
tur.vel aliter ideò valet contra clericos ius illud,quia ab eccle
ſia eſt receptum.vel dic ꝙ licet alias inter priuatos ad ſolũ do
minũ pertineat hæc cognitio,etiam ſi agatur de ſpoliatione,
tamen ſi vidua,eccleſia,vel alia miſerabilis perſona,de ea ſpo
liatione agat bene cognoſcit eccleſia,& hoc ea ratione:quia
eſt crimen ſacrilegij cuius cognitio pertinet ad eccleſiã.lxx-
xvij.di.c.j.& ij.&.lxxxviij.di.c.j.&.ij.xvj.q.j.in canonibus.
Nec eſt neceſſe,ꝙ in hoc caſu requiratur dominus ſuper iuſti
tia ei reddenda,ſicut dicitur.s̃.e.c.ex tenore.quia ibi loqui-
tur vbi agebatur de proprietate.vel cum exercitium actionis
primo ad dñm,ſecundo ad eccleſiam pertinebat.Sed hæc co
gnitio ſacrilegij primo pertinet ad eccleſiã,ſecundũ Inn.Sed
Hoſti.non placet,ꝙ iuriſdictio clericorum dicatur eccleſiæ
ab Imperatorib⁹ reſeruata.Certũ eſt eñ ꝙ Papa,& eccleſia nõ
habuit iuriſdictionẽ ab homine ſed a Deo.de hoc.s̃.ti.j.c.no
5 uit.ver.cũ eñ.† Forus aũt clericorũ & eccleſiarũ eſt eccleſiæ,
cui ſoli ſubditi ſunt,nec alij perſonaliter ſubijci poſſunt,quã-
tũcunq; voluntarij ꝙ autẽ ratione tẽporaliũ rerum ſubſint ſe
cularibus ꝑtãtibus dñs voluit,& beatus Petrus,& eccleſia ap-
probauit.Quod dic vt notatur.s̃.de ma & obe.c.ſolitę.& vi
de quod dixi.e.ti.ſi quis venerit.iij.q.& in cle.j.de offi.ordi.
in.q.j.&.s̃.e.licet.in.v.q Collect.Non obſtat ꝙ clerici olim
iudicabantur per laicos,etiam qñ perſonaliter agebatur. Id
eñ non ſiebat de iure,vel de iuſtitia ſed de facto & iniurioſa
violentia,tempore primitiuę eccleſiæ,quo & Sancti Martiri
zabãtur & opprimebantur nec poterat eccleſia reſiſtere,hoc
etiam hodie à multis Tyrannis Principibus in multis locis
eccleſiæ,& perſonæ eccleſiaſticæ & ſimilia patiuntur.Sed re-
prehendũtur,& ab eccleſia puniũtur.vt patet in eo quod legi
tur & no.ĩ.c.j.& de immu.ecc.non minus,&.c.aduerſus ſic,
& tollerabat olim eccleſia ex cã,ꝙ Imperatores,& laici ele-
ctionibus,nõ ſolũ inferiorũ ſed etiã Romanorũ Pontificum
ſe ingererent.Sed qñ potuit hoc correxit.vt patet in eo quod
legitur,& notatur.lxiij.di.principibus,&.§.verũ.&.c.præce.
& ſeq.de elect.oſius,&.c.ſacroſancta &.ca.Mailana.de iure
patro.nobis fuit.§.j.ſic & hodie de ijs quę ſunt tñ fori eccle-
ſiæ intromittũt ſe de facto plures iudices ſeculares,ſed de iu-
re aliter eſſe debet.vt patet in eo quod legitur & nota.s̃.tit.j.
qualiter.ĩ.de ordi.cog.tuã.qui fi.ſunt leg.per venerabilem.§.
6 rationibus ver.fi.† nec eſt quid fit,vel factum fuit,ſed potius
quod fieri debet & debuit attendendũ.vt patet in eo quod le
gitur,& not.s̃.de elec.c.cũ cauſam.§.quia igitur.in princi.&
adde quod legitur.s̃.e.licet.§ pe.ver.fi.ſuper verbo:*imperio*,&
ſecũdum hoc corrige,& intellige quod not.in Sum.e.tit.§ ex
quib⁹ cauſis.ſub § liquet etiã ex præmiſsis ver.ego dico.Hoſt.
¶ SECVNDO oppo.ibi: *non diſtare*, de.c.dilectus.ij.s̃.de
7 reſcrip.† vbi videntur ſolũ à fine diœceſis vbi res eſt,dietę cõ
putãdæ,ꝗuis ibi aliomõ domiciliũ non haberet.Et tamẽ tex
tus videt̃ duo copulatiuẽ requirere,videlicet & ꝙ res de qua agi
tur ibi ſita ſit,& ꝙ cõuẽtus habeat ibi domicilium,ſaltem mi-
nus principale.Soluit Mar.de ſalua dicẽs,ꝙ tex.iſte clare pro
bat ꝙ ſi res petita,& domiciliũ minus principale ſunt in vna
dyœceſi,& domicilium principale in alia à fine dyœceſis vbi
ſunt res,& domicilium,minus principale,poſſunt cõputari
dietę,& à contrario ꝙ ſi reus cõuentus nõ haberet domiciliũ
ſaltem minus principale in dyœceſi vbi res eſt petita,ab illius
fine dietæ huiuſmodi computãdæ non eſſent.Nec alias ſecun
dum eum reperies aliquo iure cautũ.nec ob.c.dilectus.quia
8 quo ad hoc refert ſe ad ſatuam eſtimationem iudicũ.† nam
beneficiũ arctans ad reſidentiã ſolum,& de per ſe ſaltem,quo
ad effectũ conuẽtionis cõſtituit quem domicilium.vt notat
Inno.de priuile.ex ore.& arg.de reſcrip.ſtatutum lib.vj.Nec
ob.cle.vni.ĩ.e.in qua cõtrarium ſe ſundat Laud.quia nõ di
citur ibi niſi ꝙ in loco poſſet agere adminiſtrator,& Abbas
videlicet ſecundũ ea quæ proximè dicuntur,& nõ alias,quia
ſaluo caſu huius capi.quem proximè explicaui,à loco ꝑrin-
cipalis domicilij ſemper debẽt computari dietæ Saluo quod
dicitur hic de minus principali ſortiori ratione ſecundũ eũ.
Intellige de ęquali ſuper quo vide quę ſcripſi in.c.dilectus al
legato in prima oppoſitione.Et iunge etiam quæ ſcripſi.s̃.
e.ſanè in.iiij.oppoſitione.&.s̃.eod.capi.j.in fine.ij.qõnis.
¶ Quæritur primo hic propter glo.vlt.& remiſsiorem quã
feci.s̃.e.ex tenore.in prin.qõnis,& id quod ibi tetigi in ſecun
da ſuppletiõe gl.ij.Quę ſpecialitas eſt in viduis quoad forũ,
& quę differẽtia quoad eas,& alias perſonas miſerabiles, in-
ter diuites,& pauperes,quoad illud.Aduerte in viduis,& mi
ſerabilib⁹ perſonis,colligere potes tres ſpecialitates,ex ijs quę
ſcripſi.s̃.e.ex tenore in.j.q.Quartũ tertia de iudicio poſſeſſo
rio in vidua ſpecialiter hic probatur.Itẽ quartã ſpecialitatẽ
colligere potes,ex ijs quæ ſcripſi in eo.ca.ex tenore.in expoſi
tione literę ſuper verbo terminetũ.Licet eñ.eo.c.q.ij.illam
differẽtiã multũ impugnauerim,tñ cõmuniter approbat̃,&
ideò cõſulo ꝙ prędicta impugnatione nõ obſtãte,ab ea nõ
diſcedas.Itẽ quintã ſpecialitatẽ colligere potes,quo ad arti-
culũ appellationis,ex iis quę ſcripſi in.d.c.ex tenore.in.iij.q.
§ ſed nũquid ſignaret,& maximè in ver.vel ſaltẽ dĩ mõ.Item
ſextã ſpecialitatẽ colligas ex ijs quę ſcripſi.ĩ.e.c.ĩ ſecũda ſup
pletiõe.ij.gl.§ ſed adhuc opponit ver.ſed dic illud regulare.
Alias differẽtias ſi quę ſunt dicã.ĩ.de ver.ſig.c.ſuper quibuſ
dã.de differẽtia verò inter diuites & pauperes habes hic nota
tũ per Inn.& etiã in.c.ſignificãtib ꝙ quoad caſum huius de-
cre.videlicet,quoad poſſeſſoriũ reſtitutoriũ ita gaudent diui
tes ſicut pauperes hoc priui.fori.vt dixi.s̃.e.c.in notabili.ij.
ver.quia defenſio viduarũ,ibi etiã ſi ſint milites.& de off.de-
le.ſignificãtib.in.q.ij.ver.plus dicit Inn.ꝙ de ſpoliatione.Et
hic ſatis probat̃,quia tanta Domina ſicut Regina quõdã An
glię prima facie non preſumit̃ eſſe pauper.Verũ quoad peti-
toriũ videt̃.vj.ſpãlitas cõpetere viduis,& miſerabilib.perſonis,

pau peribusque viduis,& alijs miserabilibus personis,diuiti-
bus nō cōpeteret,videlicet ꝙ etiam iudicibus secularibus nō
neglıgētibus nec ad iustitiā ministrādā impotētibus,nec etiā
circa hoc malitiā cōmittētibus tales viduæ& miserabiles per
sonæ pauperes,nedum super oppręsionibus,iniurijs,& spo-
liationibus,sed etiā de alijs iuribus suis etiā quo ad petitoriū,
siue proprietatē quod non possent facere si diuites essent per
ea quæ scripsi in.c significātibus.&.q.ij.allegatis ver.sed quid
si sunt pauperes viduæ.De quo etiam si occurrat aliud forsan
dicam in.c.super quibusdā.allegato.Cōmune est autē misera
bilibus,& nō miserabilibus personis,ꝙ recurrunt ad ecclesiā
9 in tribus casibus† Primo in casu negligentię iudicis secularis
s̄.e.licet.in fi.j.respōsi.Secūdo in casu impotētię.vt in.c.&.c.
ex tenore.in fi. Tertio in casu malicię.s̄.c.ex transmissa.io fi-
ne &c. ¶ Collect.aūt hic multa tangit,& primo ibi:*litigiosum*,
Quid si actor & reus sunt eiusdem dyœcesis,quoad beneficia
sed quātū ad originē diuersarū.nūquid actor pōt impetrare
rescriptū,in dyœcesi originis suæ non distante vltra dietam.
Sed dicā de rescrip.statutū.§.j.lib.vj.& etiam de quatuor alijs
qōnibus consequēter postea per eū hic tactis.quæ melius ibi
sedent ¶ Item quærit quid si vxor super pecunia dotali im-
petrat rescriptū cōtra laicū,qui excipit cōtrariū rescriptū pe-
cuniam nō esse dotalē,& sic illud esse surreptitiū,rōne falsita-
tis expresse,nūquid valet exceptio de quo tetigi.s̄.e.c.in pri-
mo notabili.Et dicit Collec.se audiuisse multos dicētes ꝙ sic,
& ꝙ de hoc primo cognosci debet. Quia primo iudex co-
gnoscere habet an sua sit iurisdictio de rescrip.super literis.si
cut iudex ratione delicti vel cōtractus ante omnia hoc face-
re habet secūdū illa quæ notat Inn.de dila.præterea.Nec ob.
c.exceptionis.quia ibi loquitur de exceptiõe peremptoria si
cut est pactū de non petēdo,quod cōtra rescriptū opponi nō
pōt.Sed cōtrarium videtur per istam decretalem,alias seque
retur ꝙ si clericus impetrat cōtra laicū super violētia facta in
reb⁹,ꝙ sic impediretur iudicis cognitio,hoc eñ casu fit de pri
cipali de quo agitur exceptio,quod est cōtra dictam decreta
lem exceptionis generaliter loquētem de exceptione seu de-
fensione tāgente negotiū principale,& multo fortius vbi de
ipso principali oppositioni,& hoc videtur sibi placere.Sub-
dit eñ ꝙ vbi dote obmissa vellet talis impetrans ad alia agere
potest bene opponi nō de surreptione,sed ꝙ ad illa nō exten-
deretur rescriptum,allegat de offi.dele.p.&.g.Sed deberet al
legare.c.cū olim Abbas.remittit Lignia.ad notata Cyn.C.si
contra ius vel vtili.pu.l prescriptione.vbi Cyn.tractat in.iij.
q.quod rescriptū dicitur falsum,& quod dicitur obreptitiū,
vel surreptitiū,& in quarta qōne ibi plenissimè tractat quali
ter rescriptum surreptitiū valet,& dat iurisdictionem,& qua
liter non.vbi omnino vide.Aduerte,quędā est exceptio quæ
reddit literas ipso iure nullas,& ista sine dubio contra literas
opponi potest,vt ꝙ gratiosæ literę per quas agitur sunt susre
ptitiæ,vt notat Inn.in.c.exceptionis in prima glo.Aliæ sunt
surreptiones quæ nō reddunt literas ipso iure nullas,& inter
istas quędam sunt quarū oppositio sic obstat processui ꝙ nec
secundū formā literarū,nec secūdū ius cōmune,per eas proce
di potest.& adhuc illę opponi possunt,vt.s̄.de rescrip.super
literis.etiam si cōcernant negotiū.principale,vt sic tractus ra
tione delicti,vel contractus io trahentis territorio se nō con
traxisse,vel delinquisse op onit.& sic procedunt notata Inno
cent.j̄.cap.Romana.§.contrahentes.vel si persona non mi-
serabilis,aut vidua diues exprimēs se spoliatam , iniuriatam,
vel oppressam impetrat contra laicum,aut iudicem secularē
esse neglıgētem vel impotētē,seu maliciosum &c.Impetrat
contra laicum iudicem ecclesiasticum,& de falsa expressiōe
opponitur,procedit exceptio,q̄q̄ concernens in aliquibus de
prædictis casibus negotium principale vt hic.&.c.ex tenore.
&.c.licet.&.c.ex transmissa.à contrario & idem in exceptio
ne taciti veri,cuius oppositio totaliter processum impedit eo
modo,quo dixi,vt probatur in.e.c.super literis.Et patet exē-
plum,vt si contra literas opponitur exceptio feudi,vt.s̄.c.ve
rum.&.c.ex transmissa.&.s̄.e.tit.j.c.cæterum.vbi hoc notat

Inno.& scripsi post Martinū super vlt.notabili versi.Mar.
tamē.& sic procedit quod scripsi.s̄.c.cum sit.in prima qōne
§ in primis & maximè in versi.fatetur.Aliæ verò sunt exce-
ptiōes nō reddētes ipso iure literas nullas,quarū oppositio nō
impedit saltē secūdum ius cūmune agitandū,licet impediret
processum secūdum formā ipsarum literarū incipiendum.&
talis exceptio maximè si concernit negotium principale non
pōt opponi cōtra literas,nec litis cōtestationē impedire.vt si
vidua spoliata impetrat contra laicū iudicem ecclesiasticum
asseruit rem esse dotalitiū,vt citius rescriptum haberet,de cu-
ius assertionis falsitate contra literas excipitur , quia non est
exceptio adnullans,nec processum secūdum ius cōmune agi
tandū impediens,& cōcernit negotium principale.Quia for
tè aliud ius in re huiusmodi vidua non prętendit , & iste est
casus clarus istius decretalis,in quo rectè procedit.c exceptio
nis.licet fatear ꝙ plus innuit textus noster,ꝙ nec post litem
contest.admitteretur ista exceptio:quia licet sit peremptoria
possessorij restitutorij,cum nō tāgat nisi proprietatem.ff.de
acqui.pos.l naturaliter.§ j.de ordi.cogni.c.fi.& sic rectè pro-
cedit quod scripsi.s̄.c.c.in primo notabili,& hoc de isto.
¶ Querit Collectarius.nunquid Regina habuit dicere in re-
scripto,ꝙ ratione dotalitij castrum spectabat ad ipsam & di-
cit Inn.dicere ꝙ non.Cum non ageretur de proprietate , sed
nunquid debuit hoc sibi nocere.videtur ꝙ sic,quia ex hoc vi-
debatur petitorium intētare de cau.pos.cum ecclesia.&.c cū
dilectus.Et hoc verū dicit se credere quātū ad restitutionem
ante omnia obtinēdam,licet in hoc Inno.cōtrariū dicere vi-
deatur.Secus tamen dicit quoad hoc ꝙ ecclesia cognitionem
habeat causę huius viduæ:quia quoad hoc nō nocere,sed pro
ficere debet,vt credit:quia melius apparet de violentia iustifi
cato possessorio.Sed apparet mihi ꝙ nec quo ad restitutionē
ante omnia obtinendā,nocet illud quicquid Collectarius di
cat.nam etiā quo ad illū effectū bonū & honestū possessoriū
iustificare,vt apparet ex notatis Inn.de fi.presbytero.cōstitu
tus.& de diuor.c.significasti.Vnde aduerte,quia aliqua asserū
tur.& aliqua petūtur.& de assertis aliqua asseruntur solū nar-
ratiuè & non dispositiuè vt possessionē talis feudi quem emi
à Titio,vel ad me pertinētē iure dominij ex tali causa de qua
fui per violentiā spoliatus,mihi peto restitui.Et ista est quæ-
dam demōstratio quę non nocet nec prodest regulariter,vt
in cle.si summus.de sen.excō.ff.de condi.& de.l.demonstra-
tin.&.l.falsa.&.l.cum tale.§ falsam.& superfluit nisi quātum
designationem operaretur,vt.ff.si cer.peta.l.certum,& ideo
eius pręsentia nō nocet.C.de testa.l.testamētū.aliqua asseri-
tur dispositiuè,& tūc si ex illis nihil petitur adhuc superfluit.
vt si agens possessorio solo suspenso petitorio dicit dispositi-
uè se dominū rei.Cuius possessorium petit sibi restitui:sed ad
hoc probandū se non petit admitti,& tunc nocet plusq̄ si fa-
ceret quodcūq; aliud verū,vel falsum totaliter impertinens
ipsi causæ.Quia re vera istud dicere in possessorio est imper-
10 tinens,sed non repugnans† Quia licet textus dicāt exceptio
nes petitorij non admittendas esse ad probandū in possesso-
rio,non tamen dicunt quin partes multa impertinētia de pe-
titorio dicere possint.Sed si ex illis petitur dico,ꝙ hoc pōt fie
ri dupliciter vno modo respectu probationis,vt quia dedit ar
ticulos in petitorio suspenso,& petit illos ad probandum ad
mitti,vel alio modo respectu sentētię,vt quia petit super hoc
pronūciari.s.rem ad se iure dominij pertinere. ¶ Primo casu
disting.quia aut est possessorium causam proprietatis,& tūc
audiri,& admitti debet.nec sibi præiudicat:vt.ff.quo.le.l.ij.
§ quędam.j̄.de resti.spo.ad decimas.& sic fuit alia die obtē-
tum in Rota,& hac ratione in causa beneficiali.quia causam
11 proprietatis videtur habere† admittimus articulos petitorij
ad possessorium colorādū.ar.de instu.ex frequētibus.& de re
gu.iu.c.j.lib.vj.de quo satis dixi de fi.presbytero.c.ij.&.c.cō
stitutus.Aut non continet causam proprietatis.& tunc , aut
dat cum protestatione,quia non intendit à suspensione rece-
dere,vel possessorio prędicare,& tunc non prędicat sibi
in possessorio:quia protestatio sua animum suum declarat,
quòd nō

quòd non facit animo renuntiãdi suo possessorio, & ius eius sibi saluat. ff. nau. cau. sta. l. fina. §. j. maximè quia protestatio non est contraria actui. Quia quis pôt bene petere se admitti ad probandum superflua. ar. eorum quæ leg. & no. de consti. cum. M. Sed petitio repelletur, tanquã superflua. C. de proba. l. ad probationem. cum similibus. Et idem putarem si suspendendo generaliter fuisset protestatus, ꝙ per quęcunq; actum faceret, non intendebat à suspicitione recedere. Quã protestationem moderni procuratores suspendentes nunquam obmitterent. Nam ista est quedam clausula generalis animi declaratoria, & derogatoria in futurum à qua quis posteà non præsumitur velle recedere, nisi appareat. vt. ff. de leg. j. l. talis scriptura. & de le. iij. l. si. quis. in principio. Et de tali volũtate sic generaliter protestata, rectè potest dici, quòd non præsumitur mutata, nisi appareat. C. de appel. l. præcipimus. j. de bap. maiores. Sed si nulla protestatio ipsius præcessisset distinguerem inter partẽ suspendentem, & illam contra quam suspensio fieret, & illam quæ possessorio sine suspensiõe ageret. nam suspendens suspensioni per hoc renuntiaret. quia prima facie videretur hoc facere animo in petitorio procedẽdi, cum probatio proprietatis de natura sua propria ad hoc ten
12 dat. † Quis enim præsumitur ad finem intendere ad quẽ dispositio, q̃ facit de natura sua tendit. ff. si cer. pet. l. non omnis. j. de ord. cogni. cum dilectus. & ita per consequẽs recedere à suspentione: quia ea durãte non pôt procedi in petitorio. ar. ff. de acqui. hære. l. illud. cum cõcor. In parte verò aduersa cõtra quam fuisset facta suspensio hoc non dicerẽ, ne ex sua malitia lucrum reportaret. vt. ff. de interdic. & rele. l. ij. in fi. & de nego. gest. l. nam & seruus. in fin. dum autem possessorio non suspenso agens, sic peteret non sibi præiudicaret. plusquã si petitorium cumularet expressè. Quia semper causa possessorij nihilominus procederet, & prius expediretur. C. de rei ven. l. ordinarij. de interdict. l. incertum. de cau. pos. cum ecclesia. & c. cum dilectus. allegato. nec etiam sibi pręiudicaretur in suspensione, quia nulla facta est. & etiã quia post petitorium intentatum semper antequã concludatur, vel de causa liqueat fieri potest. j. de cau. pos. pastoralis. & quod legitur & notatur. in clemen. ecclesia. e. ti. & j. de testi. c. significarunt. In secundo verò casu principali cum petitur in modum sentẽtiæ super articulo tangente proprietatẽ, post suspensionem per suspendentem renuntiatur suspensioni non obstante quacunq; protestatione contraria præcedente. Quia actus est adeò contrarius protestatiõi, ꝙ se non potest cõpati cum eadem, vt. c. cũ Martinus. allegato. & j. de app. solicitudinẽ. vnde nescio quid cogitabat Collect. dũ hoc tangebat, cum seipsum vt credo non intellexerit, salua reuerentia tanti patris

¶ Vlterius quærit Collectarius vbi quis dicatur habere domicilium. Sed quia hoc tangitur per Archidiaco. in dicto. c. statutum. ideò ibi te remitto, & ibi dicam de hoc, & de omnibus quæstionibus. sequẽtibus Collect. quæ omnes sunt de materia domicilij, quia magis propriè ibi cadunt, & quia scribentes alij de hoc tangunt. sed ibi bene. & c. sequitur. ¶ Supple gl. in gl. j. ibi, *propter nuptias*, & tunc intelligas ꝙ pacto vel cõsuetudine illud lucrata fuerat. j. de dona. inter vir. & vxo. c. vltimo. In glo. potest. ij. ibi. *senatores*, & c. j. de sepul. c. ij. ij. responso. lib. vj. Dicit Inn. idem si haberet ibi magnã partẽ bonorũ suorum, vel larem. i. familiã. vel si nihil habet. tamẽ assiduè cõuersatur. C. vbi sena. l. ij. in hac. l. cõmuniter, in vltimo membro non est disiuncta. vt ponit gl. ij. in. c. dilectus. allegato. & in fi. Idem Vin. & idẽ notatur de parroch. c. vltimo. in prima glo. & ibi dabo remissionem. In glo. j. *Andegauensis in ordinario*. etiã in delegato fieret cõputatio dietarum ab illo loco, qa licet agatur interdicto quod est personale, tñ est in rem scriptũ. ar. c. dilectus. allegati. vt dixi. s. post Inn. Remittit Nouel. ad notata sua de rescrip. statutum. lib. vj. In glo. olim dicebamus. In glo. vltima. ibi. *quia dominus feudi*, in dñis feudorum, maxime hoc procedit. quia ipsi vt plurimũ sunt laici, & ideò difficilius ipsorum ius absorbetur. de iure patro. cũ dilectus. Goffre. Dicit etiam Goffre. ꝙ licet iure authenticorũ non videatur licere impetrare literas ordinario irrequisito. vt in authentica de manda. prin. § sit tibi. coll. iij. & vt diffe. iudi. § ij. tamen hic non seruatur, nec tenet de iure canonico. ij. q. vj. ad Romanã. & ibi istæ exceptiones locum nõ habent. Sed contra, quia sic videtur iurisdictionẽ laicorũ papa occupare contra iura. s. ti. j. nouit. de app. si duobus. qui filij sunt legi. causam quæ. Solutio, fallit hic in viduis, sicut & in alijs miserabilibus personis. lxxxvij. dist. c. j. & ij. secundũ Lignanũ. Fortius opponitur, quia dominus feudi habet hãc iurisdictionẽ etiã contra clericos & ecclesias, sic ꝙ exceptio feudi obstat literis apostolicis. s. ti. j. ceterũ. & s. e. ex transmissa. & c. verũ. & videtur textus. s. e. ex tenore. & s. de offi. dele. significantibus. Dicunt aliqui ꝙ Regina nõ fatebatur castrũ illud de quo agebatur esse feudale, sed dotale. sed hoc nõ tollit cõtrariũ quin exceptio militis admitti deberet. vnde glo. In. Hosti. & Nouel. videntur velle, ꝙ fallit regula in possessorio, vt hic. & loquũtur cõtraria cum in petitorio, vel de proprietate agitur. hic verò cum agitur de violentia, seu possessorio restitutorio. Sed adhuc opponitur, quia iura contraria indistinctè loquuntur, & quia notauit Inno. in. c. cęterũ. ꝙ etiam cum agitur interdicto recuperãdę possessionis, cognoscit dominus inter vasallos. sed dic illud regulare, & hic falleret in vidua, quę hoc casu videlicet cũ agitur. de eius spoliatione, etiã in causa feudali est de foro ecclesiæ etiã actu & habitu, alias solum habitu, vt dixi in. c. ex tenore. Lignianus, & ibi. *negligentia iudicis*. etiam ex post facto, puta quia icepit cognoscere secularis, & posteà tepescit, secundum Vincen. & facit quod notatur. s. eo. licet in prima glo. & ibi. *assignatum*, quod dixerat Regina solũ ad instructionem iudicis. concludebat enim de violẽtia. Sed pone ꝙ actor expressit in rescripto talem causam etiam proprietatem concernentem, quia non expressa literas non habuisset etiam ad possessorium, vt ecce possidens de facto duas dignitates ejicitur ab altera, & quia non auditur volens impetrare, eo ꝙ non habet dispensationem, vel commendationem, exprimit se priuilegium habuisse super literis, & altera fuisse spoliatum, valent ne literæ Respondet Nouel. se non credere ꝙ valeant, licet quæstio priuilegij respiciat petitoriũ. j. de præbẽ. de multa. nisi salum summatim iustificet sibi titulum, ita ꝙ saltim deducatur in dubium, sed si nulla causa fuisset in rescripto expressa, non potest ante restitutionem sibi referri quæstio. Idem etiam diceret, si impetrans falsò se dicat clericum Cistercieñ. vt Titius impetret literas, alias facilius secundum Vincen. Sed in primo caue, quia si rescriptum est de communi iustitia, vt puta super restitutione possessionis sublatæ iudicialiter fiẽdę salua pace Vincen. & Nouel. valent literæ ad procedendum iudicialiter, in cõmuni forma. per. c. literis. alias super literis. Nec potest opponi exceptio de defectu priuilegij, vel tituli cõtra literas nisi diceret hoc dolosè assertũ. Cũ siue habeat ius, siue nõ possit & debeat de hoc cognosci & ꝓcedi, secundũ formam iuris. vt. e. c. super literis. neque etiam contra processum, seu litis contestationem opponi potest. quia respicit proprietatẽ. vt in. c. exceptionis. alleg. & verè hic probatur. Nam sicut hæc mulier ad facilius literas obtinendum expressit castrum quod petebat esse dotalitium, & nõ ex eius medio, sed ex violentia agebat, sic in proposita quæstiõe spoliatus altera dignitate ad literas super restitutione facilius obtinendas expressit, se illas ex priuilegio tenuisse. & tamen ex hoc medio non agit ad restitutionẽ, sed ex spoliatione. Fateor tamen ꝙ post litẽ contestatã ad effectum restitutionis cõsequendæ, necessario habebit docere saltem summatim de priuilegio propter præsumptionem iuris insurgentem, ex. c. de multa. allega. contra eum. facientẽ. ar. j. de resti. spo. ad deci. licet alias non teneret dummodo de primario titulo suo fidẽ faceret aliqualẽ. iuxta not. de fi. presby. c. ij. & c. constitutus allega. Et in hoc saluari potest dictũ Vincen. & Nouel. quòd tene menti. In secundo verò dicto non credo Vincentiũ. nisi essent tales literæ quas alias non obtinuisset etiam in forma communi, vel nisi diceretur hoc assertum per dolum. per dictum. c. super literis. Sed adhuc non potest saluari Vin. quin vtroq; casu ineptè loquũtur

in hoc, ꝙ dicit, quod literę non valent, quia imo valent ipso iure literæ de iustitia ꝗꝗ surreptitiæ, licet contra eas de surreptione, excipi valeat, vt notat Inno. de rescrip. cæterum. quamuis sit locus in literis gratiosis. vt notat glo. e. ti. ad audientiam. ij. & ibi. *peremptoria.* non tamen per eam fit litiscontestatio. vt in. c. exceptionis. allegato. de quo notatur hic per Goffre. & ibi, *in principio.* sed ibi non simpliciter Regina, sed quondam Regina vocabatur. & non plus de isto titulo. sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Vsurpantes iura ecclesiarum velut sacrilegi per ecclesiasticum iudicē compescuntur.*
2 *Vbi conceditur iurisdictio pleno iure venit etiam spiritualis.*
3 *Dominus agit pro factis suis hominibus iniuria.*
4 *Aduersus violatores ecclesiasticæ libertatis.*
5 *Quid sacrilegium, & ibidem Ægidij somnium.*

¶ *CAP. XVI.*

1 CONQVESTVS. Casus. laici † vsurpantes iura ecclesiarū velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticū compescūtur. & primo ponitur querela episcopi. Secūdo datio iudicis ibi, *mandamus quatenus*, quam tamen primo iustificabis ibi. *cum autem valde.* &c. ¶ Expone literam *quæ.* scilicet iurisdictio temporalis, *pleno iure*, & sic habebat merum & mixtū imperium, & iurisdictionem. quoniā omnia comprehenduntur sub iurisdictiōe, in quantū est genus, & quid hæc contineāt tractauit hic Vin. & habes in Spe. de iur. om. iudi. vers. & nota. & vers. sequēti. & ff. de iur. om. iudi. l. iij. Poterat ergo iste quasi magnus, alias magistratus habere carcerem, quod alias non liceret. j. de aposta. à nobis. & C. de priua. carce. l. vnica. Vincen. Francis. exponit. *pleno iure.* s. quia habet cognoscere, iudicare, & exequi, ac per hoc videbatur intētare vti poss. ff. vti possi. l. j. § interdictum autē. Collec. verò expōit *pleno iure.* i. in tēporalib⁹ & spūalibus. secūdū Ber.

2 & Hostien. † & ex hoc elicit argumentū, quòd vbi conceditur iurisdictio pleno iure, vult etiam spūalis, & per cōsequēs merum imperiū. remittens ad collecta sua. s. ti. j. quantò. Dicit tamen ꝙ textus non intendit loqui, nisi de iurisdictione temporali tantum. *in cuius.* s. iurisdictionis *quasi possessione*, idē verbo. s. ti. j. significarunt. Quid tamen si agens de incorporali? non dicit quasi. Dicit Collect. ꝙ licet Hostien. de testi. præsentium. dicat, ꝙ melius dicit in incorporalibus quasi possessio tamen huius obmissio libellum non vitiat. ar. s. tit. j. dilecti. j. vt lit. non contesta. accedens. cum ibi notatis per Host. Facit id ꝙ notatur de testib. præsentium. in principio libro. vj. & quòd legitur & notatur lxxxiiij. di. quisquis. & i. q. j. nullus epūs. & de resti. spo. olim. iij. Faciunt pro & cōtra, q̄ notātur de interdicto vtili & directo. de resti. spo. ad sedē. de cau. pos. pastoralis. & quæ colliguntur in. c. sępe. per quę dicit, ꝙ si talis diceret se esse in vera possessione succumbere deberet. quod non placet: quia verbum verò secundū naturam subiectæ materiæ de veritate quę cadere pōt in tali possessione. ar. ff. loca. l. si vno. ar. eius quod scripsi. s. e. ti. j. excōmunicata. in expositione literæ super verbo absoluentes. *per violentiam.* nō intelligas quòd ecclesiam spoliaret, quia tunc malè staret textus, cum dicit. ff. *dignoscitur.* dic ergo ꝙ per violentiam ecclesiam inquietabant, & damnificabāt clericos, & laicos forsan capiebant, eo quòd corā cōmuni non respondebant, & alias multipliciter iniuriabātur eisdem, vt ex fine colligitur. & secundum hoc intentabatur hic interdictum vti posse. verū q̄a in libello fit mentio de violentia, & per consequens de sacrilegio, & ideò debet coram ecclesia agitari, sententia nō dabitur pro episcopo nisi violētiam probet. Debet enim probare causam, ex qua petit alias succumbet. ff. de excep. rei. iudi. l. si mater. § eandē. Inno. Ex quo inferas vnum menti perpetuò commendandum videlicet, quòd hæc decreta. addit ad c. cū sit. s. eod. vnum casum valde mirabilem, quia capit. illud solum loquitur de crimine sacrilegij, quod in spoliatione rei ecclesiasticæ, cōmittitur. Illud verò. c. addit casū de sacrilegio quòd committitur in turbatione, molestatione, damnis, & iurijs illatis ecclesiæ, in rebus suis, aut occasione earum, iuxta. c. quoniam. & c. vlti. de imu. li. vj. Qui casus in veritate multum latus est secundū dominum Martinū de salua. *vsurpare.* i. vsum licitum impedire, vel ad vsum illicitum conari. nam si vsum poneremus in facto, iam videremur ponere possessionem, & spoliationem. Sed non est verū, quia ex solo vsu facti nō quęritur, quasi possessio iuris incorporalis, nisi quia possessiōem habens, illi vsui præstando patientiā eam amittat. ff. de serui. l. quotiens. notat Inno. de postul. prel. c. bonæ. & sic potest intelligi iste textus. *collatum.* in vita ecclesijs, vel alijs pijs locis. de testa. c. offic. ij. &. c. requisisti. § secus. Hosti. *vel ełs.* in morte. nā verbum relinquendi, & c. ff. de tabu. exhi. l. j. ad fi. Phil. alijs puta emptione, permutatione, & vsucapione. instit. de re. diui. § per traditionem C. de pact. l. traditionibus. Hostiē. *vsibus.* sic j. de relig. domi. ad hæc. de re. permu. iniustū. de conse. dist. v. Ligna. & c. vestimēta. x. q. j. quia sacerdotes. & c. sanctorum. & c. hanc consuetudinē. Hosti *sacrilegi.* alibi dicuntur homicidæ. xij. q. ij. c. j. Phil. & de multiplici sacrilegio, scripsit Nouel. de senten. excom. cum pro causa. & ibi remissio, *congruū.* nota sacrilegos nō esse ipso iure excommunicatos. de quo in fra dicam. *si tibi constiterit.* nota non fieri monitionē, nisi super cognito, quia non fit executio, nisi super notorio, secūdum Collect. Allegat cle. j. de iudi. & notat Innocē. de elect. nosti. *satisfacere.* præcedit enim in hoc casu satisfactio absolutiōem. de verb. sig. ex parte. Gofre. *iniurijs.* quas irrogauerant hominibus ecclesię secundū Inno. & Host. † & sic habes hic, ꝙ pro iniuria facta hominibus agit dominus, quia expedit dominis subiectos habere locupletes. in authentica vt iudi. sine quo quo suffra. § cogitatio. & notat de pœnis presbyteri. de prob. licet. per Hosti. & de appel. dilectis. & de facto homini tenetur ecclesia. de restit. spolia. c. ij. Quod intelligit Collect. vt legitur & notatur in. c. ad sedem, & plenius per Archi. ij. q. j. in primis. *præterea.* Simile. s. de pact. plerique, & c. s. de transac. c. veniens. Hosti. & hoc de isto. Sequitur.

¶ PRIMO opponitur, cōtra decretalem, & finem vltimæ glo. quia videtur ꝙ sacrilegi sint excōmunicati ipso iure. vt j. de sen. excō. conquesti. ar. xj. q. iij. canonica. de sent. excō. cū pro causa. vbi vide Inno. & Nouel. & de immu. eccle. non minus. & xvij. q. iiij. omnes. vbi de hoc. Solutio, violatores ecclesiarum sunt excōicati: vt in contrarijs. Alij non, vt hic. & xvij. q. iiij. quisquis. Phil. Gofre. dicit incēdiarios, & violatores ecclesiarum excōicatos, alios non. Pe. & Abb. hic distingunt. aut sacrilegiū cōmittitur in personam ecclesiasticam, & tunc sacrilegus ipso iure excōicatus est, xvij. q. iiij. si quis suadente. & j. de senten. excom. non dubium. aut in rem ecclesię, & tūc excōmunicandus est, vt hic, aut in ipsam ecclesiam, & tūc subdistinguitur, quia aut cum incendio, vel effractione. & tunc excommunicatus est, & ponit Pe. exemplū in eo qui fregit fores ecclesiæ, vel alias ipsam ecclesiam oppressit, de senten. exc. conquesti. vbi hoc tenent Inno. Ber. & Hosti. & c. tua. & c. cū pro causa. & xj. q. iiij. vbi hoc tenet Ioā. & xvij. q. iiij. omnes ecclesiæ. & j. de rapto. in literis. & an habeat locum in cimiterio. vide Hosti. & Nouel. in. c. cum pro causa. aut siue habens commiserit quis sacrilegium in ecclesia. vt quia librum, vel calicem incaute dimissum de ecclesia asportauit, tunc nō est excōmunicatus. j. de furtis. c. fi. ibi enim de absolutione nil mandatur, sicut fieri consueuit. Pro hoc. xxiij. q. fi. *pessimam.* Et in hoc concordant in effectu Hosti. Nouel. & Hen. hic, & Gofr. in summa de immu. eccle. in fine. Et frater Ioan. in sum. confessorum. titu. de immu. eccle. quæstione. xxj. & titu. de sacrilegio. quæstio. iiij. & Alexander libro primo. titulo de sacrilegio, articulo. ij. & libro septimo. titulo secundo. versicu. xvij. in fine. Et quot modis punitur sacrilegus, vide ibi, & per Archidiaconum. xvij. quæst. iiij. c. attendendum. & c. sequē.

4 † De illis autem qui immunitatem ecclesiæ violāt, collectas, & exactiones indebitas ecclesijs, vel personis ecclesiasticis imponendo, vide in. c. non minus. de immunit. eccle. allegato. & c. quia nōnulli. & c. cleri. is. & c. quoniam. libro sexto. & qua

liter sa

liter sacrilegus puniatur secũdum leges. vide. ff. ad. l. iuli. pec. l.
5 sacrilegij. † Et est sacrilegium sacræ rei violatio, vel eiusdem vsurpatio. & hic dicitur violatio cõmuniter, quæcunq; in reuerentia vel exhonoratio, & dicitur quasi sacrilegium. i. quasi sacrum lædens, & dicitur sacrum aliquod, quia ordinatur ad Dei cultũ: quia per hoc fit quoddãmodo diuinum, & sic ei debetur reuerentia quædam, quæ refertur in Deum. & ideò omne illud quod ad reuerentiam sacrarum rerũ pertinet, ad reuerentiam Dei dicitur pertinere. & secundum Hen. sacrilegij loco habetur. Item de nouo vsurpãtes gardiam, seu custodiam ecclesię vacantis, & illo prætextu bona ecclesiarũ vacantium occupantes, sunt excõmunicati. quod qualiter de clericis, vel laicis intelligitur, dic vt legitur & notatur per Archi. de elec. generali. & c. quia sæpe. lib. vj. & xij. q. ij. de laicis. & quid de inuadentibus oblationes ecclesię. x. q. j. sacerdotes. & c. sequẽ. & per Hostien. in Summa. ne prælа. vi. suas. §. j. ver. & videtur. percutiens autem laicum in ecclesia non est excõmunicatus. xvij. q. iiij. nullus. & c. seq. Licet glo. videatur contra eadem quęst. quisquis. nec etiam capiens rem ecclesiæ infra ecclesiã, vt dictum est. s. licet videatur in dicto. c. quisquis. quòd non saluatur secundum Collect. impedientes autem iurisdictionem ecclesię quominus ad eam possit liber recursus haberi, sunt excommunicati. vt in. c. quoniam. de immunit. eccle. libr. vj. ¶ Supple glosas. In prima glo. ibi, *spiritualem.* melius dicas vt scripsi in textu super verbo, *pleno iure. & in fi.* sic. j. de priuileg. cum & plantare. § in ecclesijs. & c. quoniam. xvj. q. ij. c. j. Gos. in glo. ij. ibi, *non possidentur.* & ideò interdictum vnde vi, vel vti possidetis non cõpetit in illis, sed quasi vñ vi, vel quasi vti possidetis. ff. de serui. l. quotiés. & si seruit. ven. l. ij. § Pomponius. vel competit actio ex canone. iij. q. reintegranda. Gostr.

¶ SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus ibi poterit conueniri vbi habet domicilium, & vbi certo loco respondere promisit.*
2 *Priuilegia natura sua sunt perpetua.*
3 *Pactum nomine ecclesiæ a prædecessore factum obligat successorem.*
4 *Qualiter expressio nominis non impedit quominus rescriptum respiciat successorem vniuersalem.*
5 *Priuilegium Anglis concessum, clericis etiam competit.*
6 *Coram quocunq; iudice ordinario, & quocunq; modo potest quis conueniri, ergo coram delegato Pontificis nisi forma rescripti aliud concedat.*
7 *Clericus qualiter potest fori priuilegio renunciare, & quod nec tacitè, nec expressè potest sortiri forum seculare.*
8 *Non debet priuilegium concedi contra potestatem, aut in præiudicium ordinarij.*
9 *Sede vacante nihil debet innouari.*
10 *Expensæ factæ in lite per eius iuramentum probantur qui eas fecit.*
11 *Expensæ factæ extra iudicium per testes probari debent.*
12 *Clausula generalis nihil operatur in præiudicium iurisdictionis, nisi iudex vel locus aliquis sit expressus.*
13 *Episcopi potestas territorio clauditur.*
14 *Plus non debet operari tacitum quam expressum.*
15 *Omnis obligatio pro contractu habetur.*
16 *Impossibilium iuris, vel facti nulla est obligatio.*

CAP. XVII.

1 Dilecti filii. Casus. † Priuilegiatus vt nõ tenetur respõdere nisi certo loco, si alio loco respondere, vel soluere promittit, ibi poterit conueniri. Et prima pars ponit querelam actoris, & continet causæ cõmissiõem, & rei exceptionem. Secunda ponit mandatũ factũ reo cum cõminatione, & prouisione si non pareat. ibi, *mandamus quatenus.* & c. ¶ Expone. literam, *Abbati.* i. ad Abbatem. Ho. alias est litera ad Abbatem. *Fecisti.* imo in modum exceptiõis pecuniarijs. quasi diceret, secus in realibus, quæ agendæ sunt in loco vbi sitæ sunt res. de quo. s. eod. sanè. Hostien. *citra mare.* Hostien. qui dicit se vidisse priuilegium, dicit quòd in priuilegio reddebatur causa inimicitiarum, & quòd hodie cum cesset causa pacis inter Reges alias pace plenè reformata cessabit priuilegium. lxiij. dist. § verum. Si tamen aliquis haberet speciales inimicitias, adhuc beneficio iuris communis, & si non priuilegij potest se tueri. de appella. ex parte. vt lite non contesta. accedens. Putat tamen Collect. quòd hodie reuiuiscentibus guerris, non reuiuisceret priuilegium per pacificationem extinctũ, de consecra. di. iiij. quæris à me. Et dicit placere Hostien. quòd non reperio nec mihi placet: quia aliud est cessare, aliud extingui. † Cùm tamen priuilegia natura sua per-
2 petua sint, *prodesset.* videtur litera maledicere, quia & si expressè voluisset in alium iudicem non suum consentire, non potuisset. vt. j. c. proximo. Solutio, hic non consentit in alium iudicem non suum. Quia Papa iudex est ordinarius omniũ, qui de hoc per delegatum cognoscit. ar. ix. quæst. iij. cuncta. & c. per principalem. imo plus dico, quòd & in alium iudicẽ consentire potest tacitè, vt in alterius territorio contrahendo aut alij soluere promittendo. Inno. *respondere.* dicit Collecta. quòd promissio respondendi non valet, nisi ibi contraxerit quoad forum ordinarij: vt in. c. seq. Secus respectu Papæ vel eius delegati, quem circunscripto contractu, vel delicto quilibet potest eligere, secundum Inno. super verbo prodesset. & se. sic intelligit secundam glo. Ber. & Inno. de plus peti. c. vnico. vbi notat indistinctè quòd clericus nõ compellitur respõdere, vbi respondere promittit. sed vbi contrahit, vel promittit soluere. *vel* pro id est, quia qui respondere tantum promisit pœnitet ante litem contestatam. ff. de iur. om. iud. l. si conuenerit. Sed si ibi soluere promisisset, ibi contraxisse videretur ff. de verb. obli. l. qui Romæ, vel dic propriè, scilicet quia priuilegio renuntiauit ex eo solo, quia ibi respondere promisit. Item quia cum hic agatur coram delegato Papæ, patet. Quia illud pactum est de iurisdictione non declinanda, secundum ea quæ dixi. s. tim. proximo. c. j. Nouel. *eidem.* scilicet, merca-
3 toribus Romanis. *promiserunt.* † nota quòd pactum factum à prædecessore nomine ecclesię obligat successorem. Nouella. *expensis.* aliud expensæ, aliud damna, vt. j. de iniur. in nostra. *vsuris.* j. de solu. c. j. *alioquin.* id est si mercatoribus non satisfeceris. *non obstante.* potest enim priuilegium tollere, qui concedit. de præscrip. veniens. Et fuit ratio, fauor Romanorum, vel quia Episcopus poterat tutò venire, vel mittere, & malitiosè hoc allegabat & debitum de quo cõstabat soluere differebat. ar. j. de præsump. nullus. de solut. c. j. *prouris.* resumentis vires authoritate huius secundi. s. titu. j. quia. s. c. ex tenore. Hosti. Sed dicam infra.
4 ¶ PRIMO nota ibi, *contra. R. prædecessorem tuum.* † qualiter expressio nominis non impedit, quominus rescriptum respiciat successorem vniuersalem: quia contra ipsum nomine ecclesiæ, & super rebus ecclesiæ fuerat impetratum, & ideò successor conuenitur. ar. ff. de an. leg. l. annua. § annua. secundum Bernar. & Inno. Sed secus de singulari successore, vt in. c. quia V. & idem siue citatus fuerit prædecessor, siue non. De quo tamen notatur plenius. s. de rescri. eam te. & c. significauit secũdum Inno. Circa hoc vide Io. Cal. in magna sua additiõe quã ponit de rescri. c. significauit. & Nouel. in regula 15 qui in ius. de regu. iur. libro sexto. in quæstione mercuriali. Nec obst. de offi. del. quoniam Abbas. Quia hic loquitur in rescripto pro ecclesia impetrato. Et ibi impetrabatur Abbas. super negotio monasterij nõ concernente, ad quòd infra redibo.
5 ¶ SECVNDO nota ibi: *Anglicis.* † priuilegium concessum Anglicis etiam clericis competere. Facit ad quæstionem Montis pessulani vbi laicis cõcessum fuerat priuilegium per triẽnium duraturum extra diœcesim super rebus in Episcatu Magaloneñ. sitis. simile quod scripsi de offi. dele. c. si. in. vij. q. vnde si quæris vtrum appellatione populi, clerici comprehẽdantur. distingue secundum Henricum, quia aut loqueris in odiosis, & tunc dic quòd non. vt. s. de rescrip. c. sedes. & j. de sentẽ. excõ. si ciuitas. li. vj. Et notat Hosti. de priui. c. ex parte.

Abbatisſę. Aut in fauorabilibus, & maximè attéta propria significatione verbi populi: & tunc illi de clero compræhenduntur. vt hic tractatur de extentione priuilegij ad clericos, & ita intellige opinionem Pet. & Abba. hic. & pro hoc insti. de iu. na. §. plebiscitum. & ita notat Ges. in clemen. in plerisq;. de elect. vel aliter dicere posses quandoq; conceditur priuilegium sub nomine appellatiuo clericis cõueniente, & eos includente, & in materia indifferente, & tunc competit illud clericis, vt si sub nomine districtus ciuitatis, vel castri. de offi. de offi. deleg. c. fi. aut territorij, corporis, vel regionis, vt hic. & .j. de eo qui mitti. in posseſ. cum venissent. Quandoq; verò nomine alias nomen non conuenit clericis, & tunc secus. vt .s. e. quod clericis. & quandoq; si conueniat, tamen materia differens est, & adhuc secus. vt .j. ne cleri. vel mon. c. j. li. vj. Et pro hac distinctione facit de elect. c. indemnitatibus §. si ea. lib. vj. secundum Martinum de salua, qui dicit quòd Ioã. Andre. & omnes moderni cõmuniter in hoc conueniunt. & hanc etiã ponit Lignianus.

¶ Tertio nota, qualiter promittendo soluere certo loco, quis renuntiare videtur priuilegio si quod habet, quòd ibi conueniri non possit. sed nunquid renuntiasse videtur iuri dicenti, ꝙ vltra dietã auctoritate Apostolica non trahatur. .j. dicam

6 ¶ Quarto nota ꝙ secundũ Host. † quòd coram quocunq; iudice ordinario, & quocunque modo possit quis in aliquo loco conueniri, ibidem, & eodem casu, & eodem modo coram delegato Papę conueniri potest. Et est ratio, quia talis in nullo grauatur per Papã: cum & ipse ordinarius sit cunctorũ vt dixi. nam si Papa esset ibi cognoscere potest, ergo & delegatus ipsius saluis tamen alijs exceptionibus si quæ ideò cõpeterent. Delegatus verò ille procedere poterit, sicut ordinarius posset, & non aliter nisi forma rescripti aliud concedat. remittit ad notata .j. c. Romana §. contrahentes. Henri. credit tamẽ opinionem Io. An. & Cardi. de rescrip. statutum. libr. vj. quæ habet quòd in omnibus actionibus computantur dietæ à fine diœcesis, domicilij rei, & quòd vltra dietam à fine diœcesis domicilij, sui reus coram delegato trahi non põt. licet Innocen. de rescrip. dilectus. ij. & Lau. in clemen. j. de rescrip. inter reales & personales distinguentes, aliter sentiãt.

7 Quinto nota, † qualiter clericus potest renũtiare priuilegio fori. Circa quod hic distinguit Henri. quia aut quæris an possit renuntiare sortiendo forum seculare, & dic quòd non. vt .s. eod. si diligenti. Nec tacitè nec expressè. vt .j. e. c. seculares. lib. vj. Saluo quod legitur de biga. c. vnico. eod. lib. nec etiã delinquendo. vt .s. ti. j. at si. & c. si diligenti. allegato .j. de cleri. coniuga. c. vnic. lib. vj. nisi esset delictum propter quod perderet priuilegium clericale. de senten. excõmn. cum non ab homine. de vit. & honest. cleri. c. vnic. lib. vj. & clemen. diœcesanis .e. ti. Aut quæris vtrum possit renuntiare foro sui iudicis competentis, & sortiri forum alterius iudicis ecclesiastici. & tunc, aut tacitè, & tunc dicit quòd sic delinquendo, vel quasi. .s. c. postulasti. de priuile. volentes. lib. vj. seu contrahendo, vel quasi. vt hic. secundum Innocen. aut expressè secundũ Abbatem & Nouel. aut clericus paciscitur de iurisdictione non declinanda, & valet pactum. vt hic. & .s. ti. primo. c. j. ibi enĩ habebat consilium, iurisdictionem in ipsum episcopum, licet potuisset declinare recurrendo ad Papam, cum esset de maioribus. de appel. vt debitus. in fi. Et hic similiter delegatus poterat cognoscere de ista causa contra episcopum, cum personã Papæ repræsentet. xciij. di. c. fi. & xciiij di. c. j. tamen per exceptionem poterat declinare ratione priuilegij, cum renuntiauit promittendo ibi respõdere, vel soluere. aut de iurisdictione danda, siue proroganda, puta consentiendo in illum, qui in consentientẽ nullam iurisdictionem alias habebat. & tũc aut paciscitur simpliciter se iudicium suscepturum, vbicunque cõueniatur. & tunc nõ valet sine licentia sui episcopi. quia est necesse quòd in iudicem ecclesiasticum eius intentio dirigatur. vt hic. & c. si diligenti. nam etiam inter laicos tale pactum non valeret, quin saltem ante litem contestatam pœnitere potest. vt. ff. de iur. om. iudi. si conuenerit. aut promisit se iudiciũ susceptурum, & etiam soluturum, & tunc si in iudicem secularẽ, non valet, vt dixi. Sed si in ecclesiasticum, valet. vt hic. Sic potest intelligi. C. de pac. l. vltima. ratio diuersitatis, quia quis fingitur contrahere vbi promittit soluere. ff. de ac. & obli. l. contraxisse. & ratione contractus quis sortitur forum. .j. e. c. fi. & c. Romana §. contrahentes. In hac autem quod dicit hic litera alternatiuè respondere, vel soluere. Innuit alterum sufficere, ꝙ verum est in pacto iurisdictionis non declinandæ, quo casu loquitur hæc decretalis vt dixi. Sed in pacto dandæ, vel prorogandæ licet sufficeret secundum, non sufficeret primum. vnde tunc exponendum esset. vel pro id est. secundum Abb. & Henri. Sed super hoc videtur quod scripsi .s. titu. j. in iiij. oppositione, & in Spec. de compe. iudi. adi. § j. ver. xxij.

¶ PRIMO opponitur contra quintum notabile. de. c. .j. proximo. Inno. super verbo, *prodesset*. videtur velle respondere vno modo, prout ibi scripsi in expositione. posteà autem in alia gl. proximè sequenti refert quod dicunt quidã, ꝙ quia hic non exprimit sub quo iudice propter hanc promissionẽ de soluendo, vel respondendo ibidem non tenetur respondere corã ordinario iudice illius loci, vbi soluere, vel respõdere promittit: cum expressè, hoc promittere non possit. vt .j. c. proximo. Sed tamen coram Papa, vel eius delegato respondere ibi cogetur. & hoc intendit hæc litera. Sed opponitur de dicta. l. contraxisse. sed respondetur secundum quosdã & nõ malè, quòd non promisit ibi respondere, sed soluere tantum, ibi respondere tenetur, secus si ibi contraxisset: quia hic nõ expressè elegit sibi alium iudicem, sed tacitè. vnde ad hunc sensum potest exponi hic verbum, *respondere* id est coram iudice illius loci, vbi promisit soluere. ff. de eo quod cert. loc. l. j. & coram iudice coram quo respondere promisit. Cum ibi contraxisset. l. contraxisse videretur, soluere promittendo, aliter enim ex sola promissione de respondendo nõ cogeretur ibi respõdere. vt l. si conuenerit. alleg. not. de offi. dele. significantibus, & quòd debeat respondere coram iudice loci vbi contraxit, habes. ff. de iudi. l. hęres absens, & l. interdum §. fi. Et hoc intelligi si ibi inueniatur, & etiam si alibi, quasi in sua prouincia latitet ibi trãsmittẽdus est. sicut dicitur in criminibus quę cõtractib⁹ ęquiparãtur. In auth. vt oẽs obediãt iudi. prouin. §. ij. coll. vj. & auth. vt nulli iudi. §. si verò quis. coll. ix. sedm Inno. Subdit posteà ꝙ Inno. iterum opponendo contra textum, ꝙ ratio hic inducta super foro contrahendo, vbi soluere, vel respondere promittit, superficialiter inducta videtur: nam ratio de ordinaria iurisdictione quam subire cogitur, qui in alieno territorio contrahit, vel soluere, aut respondere promittit. rescriptum autem hic loquitur de delegata Papę iurisdictione, ad quam nunquam obligauit se Episcopus, nec tacitè, nec expresse. Et quæ d. Papę iurisdictio delegata secundũ voluntatem Papę extenditur de Anglia in Franciã, & etiam restringitur sicut in priuilegio hic allegato restringebatur sicut patet de rescrip. nonnulli. Sed soluit Inno. dicens, ꝙ imo bene faciunt ad propositum, videlicet allegata de ratione prędicta. Quia ex quo in alterius territorio contrahit, non solũ videtur cõsentire, ꝙ ibi corã iudice ordinario cõueniatur, sed etiam quòd coram iudice delegato, quod est notabile. Item sumit hic argumentum Inno. secundum quosdam, quòd à loco contractus, vel commissi delicti sunt computandę duæ dietæ. Sed tamen hoc non credit Inno. esse verum. Sed tantũ facit hic promissio prædicta, scilicet de soluendo certo loco, quòd renuntiabitur priuilegio in omnibus iudicibus, id est siue coram ordinario, siue coram delegato iudice conueniatur. Nam tali priuilegio facilè, & tacitè, & expressè renuntiatur. Item dicit Inno. quòd & sicut per contractum renuntiat quis foro ordinario, ita & priuilegio quod habet super foro. Vltimo quantum ad hoc notat Innocen. vnum menti perpetuò commendandum, videlicet, ꝙ priuilegium non extenditur nisi ad casus vbi per literas Apostolicas scilicet speciali, & non communi iure contrahit quis forum. Quia vbi communi iure contrahit quis forum, non obstat priuilegium, quo videlicet cauetur ne quis conueniatur extra Angliam, vt sic

non con

non contradicat, sed conuenit iuri communi illud priuilegium, quod faciendum est. vt notatur. s̄. eodem li. et. & s̄. de rescrip. causam. Quid enim si domiciliū habet in Anglia, & in Francia? quod esse potest. ff. ad munipa. l. assumptio. §. fi na. nunquid quia Anglicus est, poterit conueniri per literas Apostolicas in Francia? absit. secūdum Inno. Quod dictum deberet scribi lite. is aureis, adeò notabile est. & per illud dicebam nuper in vno consilio, quòd vigore priuilegij apostolici concessi habitatoribus Comitatus Venaysinine trahi possint extra Comitatum non possunt se tueri habitatores castri Montis Ademari valeñ diœcesis situ infra dictum Comitatū quo minus ad sedem Valentiñ ecclesiā alias ecclesiasticam coram officiali Valentiñ extra dictum Comitatum in causis ecclesiasticis auctoritate ordinaria trahi possint. Et dicit Collect. quòd hoc est quòd ipse Inno. notauit de elect. c. ij. super verbo reputamus. dicens, q si concedat episcopo priuilegiū quòd possit dispensare cum aliquibus, intelligitur de illis qui habent literaturam, & alia concurrentia ad dispensationem faciendam. iuxta. c. de multa. de præben. qui etiam multa recitat de tangentibus clemen procuratorem. de procu. & notata in. c. significauit. de rescrip. quæ omitto, quia in proprijs locis latius tangam. Hostien. autem hic statim post dicta Inno. subdit, & tradit illam regulam quam scripsi. s̄. in. iiij. notabili. Dominus Mar. de salua contra vltimum dictum Inno. opponit de. c. volentes. de priuile. versi. & idipsum. vbi dicitur q priuilegiatus ne possit conueniri nisi sub vno certo iudice est exemptus à iudice domicilij super contractibus, & delictis alibi initis. nec restringitur illud ad conuentionem ex iure speciali faciendam. Soluunt quidam dicentes, dictum Innocē. restringi ad priuilegium quod haberet ne literarum apostolicarum auctoritate alibi conueniri posset. & cōtrarium loqui in priuilegiato simpliciter. Sed ipse dicit & bñ, q illi in primo dicto diuināt. Ipse autē dicit q aliud est priuilegiare quē specialiter ne sub alio q̃ sub certo iudice valeat cōueniri & tūc nō poterit cōueniri corā ordinario, nisi quēadmodū dicit in contrario. Aliud est priuilegiare generaliter ne possint trahi extra certum locū vt in dicto Inno. Ratio diuersitatis, quia cum datur certus iudex, & excluduntur omnes alij, apparet de mente priuilegiantis quòd vult iudex excludere ordinarios cōtra quos specialiter priuilegium emanare videtur. Sed quando priuilegiat ne extra locum vbi domicilium haberet,
8 alias coram ordinario conueniri possit trahi, † iam non videtur de mente quòd contra ordinarium velit priuilegiare, cū regulariter ordinarius hoc nō possit, & ad ea quę frequentius accidunt. ff. de legi. l. nam ad ea. imo vidi nuper dubitari, verū iudei priuilegiati ne coram alio quàm coram vicario ciuitatis Auinioñ. etiam per literas apostolicas valeant conueniri possint trahi per commissiōes speciales de priuilegio mentionem non facientes coram auditoribus Palatij Romana curia ibidem residēte. & fuit dictum per plures de dominis, quòd sic. quia verba istorum priuilegiorum strictè sunt interpretanda, & referenda ad literas apostolicas bullatas, & ad proprios delegatos, non ad cōmissiones auditorum, quæ non bullātur, nec ad auditores qui non sunt simpliciter delegati, neq; simpliciter ordinarij. vt colligitur ex notatis in clemen. auditor. de rescrip. Prætereà quia audientia Palatij hodie in se representat quodammodo auditorium Papę, & ideò semper obseruatum est quòd contra commissiones auditorum non admittitur exceptio exemptiōis, vel priuilegij cuiuscunq; nisi de auditoribus faciat mentionem. Sed nunquid priuilegiatus ne possit nisi sub vno certo iudice conueniri, conuentus per literas apostolicas coram delegato poterit excipere de priuilegio suo, fortè si ille esset ordinarius, dici posset quòd non. vt qualitas expressè speciei referatur ad genus. ff. de vi tri. & oleo lega. l. fin. §. cui dul. ta. Sed de hoc propono dicere in dicto §. & idipsum. vlterius quantum ad aliud dictum Inno. & regulam Hostien. quæ habet quòd in loco vbi potest coram ordinario maximè per promissionem de respondēdo vel de soluendo, potest & coram delegato apostolico. Opponit Mar. de salua, quia licet quis subijciatur ratione contractus, vel delicti iurisdictiōi ordinariæ. nō tamen ꝓpter hoc subijcitur iurisdictiōi delegatæ. Sed hoc nō valet respectu delegati apostolici, q si subijcit ordinarię iurisdictiōi, ergo & iurisdictiōi Papę, q est ordinari⁹, vt dictū est, & p cōsequēs & delegati ipsius quia vice eius funguntur. prout hanc deductionē clarè probat. c. licet ex suscepto. §. j. secundum deductionem quam ibi feci in. iiij. oppositione. ver. quid ergo dicendum, & vers. respondeo simul iunctis. & hoc de isto contrario.

¶ SECVNDO opponit de c. nōnulli. s̄. de rescri. & de. c. statutū. e. ti. li. vj. Solutio, dicas q decisio istius de. re. solū se refert ad exceptionē priuilegij, nō aūt ad exceptionē distātiæ: q de illa non fuit exceptū, sed solū exceptū fuit de priuilegio. vnde dicas q excipi potuisset, q ciuitas Parisieñ. distabat vltra duas dietas à fine diœcesis Dulunneñ. p. c. nonnulli. quia illud fuit Inno. iij. & istud Gregorij. ix. & q hodie excipi posset q distat vltra vnam dietam per dictum. c. statutum. §. cum verò. Iste enim exceptiones sunt diuersæ, illa enim est priuilegij, & iuris specialis. Item primę potest renunciari tacitè, & expressè vt hic. secundæ non nisi expressè, vt legitur, & notatur in. c. nonnulli. allega. Item illa de priuilegio potest habere locum, vbi alia non haberet, puta quia alias antiquus qui non renuntiauit dictæ indulgentiæ habens domiciliū in diœcesi, cuius fines protenduntur vsque ad limites Regni Angliæ à parte Regni Franciæ citra mare, conuenitur ad locum situm in Regno Francię iuxta limites ipsius Regni, & sic infra vnam dietā à fine suæ diœcesis, & econtra illa exceptio iuris communis potest habere locum vbi alia exceptio de indulgentia locum non habet. vt in casu huius capituli, & ideò notabiliter dicit hic textus: *propositis ex parte sua indulgentiis non obstante*. quasi diceret q exceptio alia bene obstasset, si proposita fuisset. secundum Henricum, & placet Mar. de salua omne istud. Aduerte quia alij dicunt q primo per promissionem videtur renuntiatum priuilegio iuris communis. Quia illud non præsumitur quis ignorare. vt. ff. de iu. & fact. igno. l. ij. Facit quòd notat Inno. de rescrip. c. j. in glo. j. post medium. ver. item dic. & melius quòd satis videtur concessibile, secundum Lignianō, in illo qui promisit respondere in loco illo de quo notorium est, q distat vltra terminos iuris. Secus tamen dicit de illo qui non promisit nisi ibi soluere. quæ distinctio mihi valde grata est, nam in primo casu promissio non posset aliter operari effectum. Eligens enim vnum cum quo aliud stare non potest, illi renunciet, vt in cle. gratiæ. de rescrip. cum concor. Sed in secundo casu cessat ratio, quia respondere non possit, nisi renunciet priuilegijs. Solutio, tamen hanc renuntiationem non cōcernit, & hoc etiam placet Collect. eo q in secundo casu remissa vna seruitute, alia non remittitur, de vsu pal. ex tuarum. & quia in primo debet imputare sibi. & non impetranti, vt in regula scienti. & dicit q hoc sentit hic Inno. in glo. fi. ver. sed dic. imo faciunt.

¶ PRIMO quæritur circa primum notabile, pone, prælatus ad agendum nomine ecclesiæ suæ procuratorem constituit posteà moritur prælatus. quæritur nunquid expiret procuratorium? Arguit Inno. ex ijs quæ scripsi in primo notabili q non, dicens sic. Dicimus q procurator constitutus à prælato vno pro ecclesia sua post mortē suā, potest agere causam, siue cœperit, agere viuo cōsentiēte alias cōstituēte, siue post mortē. argumentum hic. Item quia cum constet eum verum procuratorem constitutum ab illo qui constituere poterat, etiam sine capitulo. vt. s̄. de rescrip. edocem. quare prohiberetur agere causam sibi commissam, non occurrat ratio, ergo non prohibebitur. argu. C. de lib. præte. l. j. & s̄. de procu. petitio. & procedit ista opinio secundum quosdam. etiam si prælatus moreretur re integra. i. antequam procurator inciperet vti procuratorio, & antequam ad sui instātiam citatio esset emissa. Refert etiam Inno. alios dicere, q si incepisset procurator agere causam, ante mortem prælati, eam post mortem prosequi potest. Sed secus est si non cepisset agere. quia sic est in iurisdictione, sic. s̄. de offi. dele. c. 6. nam in his similia sunt mandata iu-

risdictionis, & procurationis. ff. de iur. om. iudi. l. & quia. sed
primi respondent ꝙ non est simile mandatum iurisdictionis
& procurationis in hoc casu. Et est ratio diuersitatis, quia iu-
risdictio delegatur tantum ad iudicẽ delegatũ, & à iudice de-
legante. & ideò finito officio delegantis, finitur officium dele
gati: nisi per citationem ad minus suam iurisdictionẽ perpe-
tuasset. de offi. deleg. gratum. Sed hic procurator nõ consti-
tuitur nomine constituẽtis, sed nomine ecclesię, & ideò quia
ecclesia non desinit esse mortuo prelato, quia nunquam mo-
ritur. lxij. q. ij. liberti nec procuratio. Vlterius dixit quòd
diximus in procuratoribus constitutis à rectoribus ciuitatis,
siue sint annales, siue perpetui. Subdit ꝙ etiam in procurato
ribus constitutis ad negotia, satis dici potest, ꝙ quamuis gene
raliter constituti sint, tamẽ post mortem constituentis nõ de-
bent incipere noua negotia. arg. ff. de nego. gest. l. nam & ser-
uius § si viuo. alij tamen dicunt contra. Tu tamen dicas secun
dum Hostien. quòd procurator à prælato constitutus, quam
uis etiam ipso viuente litem contestatus fuerit, tamen ex mor
tuo causam non aget, quousq; de prælato ecclesię sit prouisũ.
9 Et est ratio † quia sede vacante nihil debet penitus innouari,
vnde & miratur quomodo de hoc fuerit dubitatum. Quòd
dic secundum eum. vt legitur & notatur. ꝫ. ne se. vacan. in ru-
brica. & c. j. § attendẽtes. & c. fi. Nec ob. si dicatur ꝙ ibi loqui-
tur in episcopo cõuento, nõ in petente quia si vacante sede nõ
habet defẽdere quod fauorabilius est, multo minus agere. ar.
ff. de procura. l. seruum quòq; § publice & l. omniũ. & l. Pom
ponius. in fin. & C. de procu. l. alienam. Guil. verò hic remic-
tit ad Specu de procura. § ij. vers. sed nunquid procurator, &
vide in Spec. de sindico § j. vers. ꝙ si aliqua. Arch. in decretali
si duo. lib. vj. dicit opinionem Hostien. verã, quando causa
respicit solum prælatũ. Si verò spectat ad prælatum, & capi-
tulum, vel ad solum capitulũ dicit veram opinionẽ Inno. ho
die autẽ reprobata est opinio Inn. per clemen. procuratorẽ.
de procu. & approbata opinio Ho. in hoc quod procurator
non procedit. Sed si intendebat ꝙ substitutio prælato procu
rator ex primo mandato procederet etiam hoc probaretur,
per dictam cle. vt ibi notatur in prima gl. Super hoc vide om
nino quę scripsi in dicta cle. ij. iij. & vj & viij. q. & quę hic no
tantur super hoc per Liguia. quæ satis tamen per illa expedita
videntur. & c. de hoc sequitur posteà.

¶ SECVNDO quęritur qualiter probantur expensæ. de
10 quo hic in glo. fi. Super quo sic distinguit Henri. † Aut quę
ris de expensis factis in lite, & tales probantur per iuramentũ
illius qui eas fecit, præmissa à iudice taxatione. vt. C. de iudi. l.
sancimus. & l. properandum § sin autem. de procu. c. consti-
tus. ij. q. j. in primis. C. de bo. aucto. iudi. pos. l. fin. § expensas.
11 † Aut quæris de expensis factis extra iudiciũ, & tales proba-
buntur per testes. ar. insti. de verb. obli. § non solum ij. respon
so. Sed fallit in actionibus arbitrarijs, in quibus videtur defe-
rendum iuramentum, quod dic. vt. ff. de eo quod cer. lo. l. j. &
ij. secundum. Host. hic, & in summa. de re iudi. sub rubrica. de
sententia § quid sit effectus. sub § sed & quia aliquotiens de
ieretur, sub rubrica. de iuram. in litem § propter quæ. & § in
quibus. Item fallit in quibusdam expensis factis extra iudiciũ
propter difficultatem probandi. vt. C. vbi pupil. educa de. l. ij
& de dona. l. penul. Item fallit in casu. c. super eo. quod me.
cau. De quibus forsan plenius dicemus. ꝫ. de dolo & contu. c.
finem. vbi hæc materia proprius cadit. Super hoc etiam vide
quæ scripsi. ꝫ. e. c. fina. ꝫ. glo. fina.

¶ TERTIO quæritur qualiter in alieno territorio contra
hens, & respondere promittens, aut promittẽs in illo soluere,
& respondere per iudicem illius compelli potest, ad ibidẽ res
pondendum. & videtur quòd nullo modo per § contrahen-
tes. ꝫ. e. Romana. cuius contrarium hic sentit textus vt vide-
tur. Dicit Collecta. intelligo § contrahẽtes. in illo qui solum
contrahit, & non respondere promittit. Subdit tamen quòd
nec eum qui respondere promittit inuitum cogere poterit.
quia consensus promittentis iurisdictionem in alieno terri-
torio dare non potuit. imo nec consuetudo. secundum Inn.
ꝫ. c. postulasti. & dicit hoc hic clare notari per Inno. in eo qd
scripsi in prima oppositione. Quod intelligit de ordinario, in
delegato apostolico dicit secus, vt hic. Quod dixit de con-
suetudine intelligit vbi possidens confitetur, vel aliter constat
alienum esse territorium. de resti. spol. ad decimas. li. vj. nisi al
legaretur consuetudo temporis, de cuius initio hominum me
moria non existeret, aut quadragenaria cum titulo de præsc.
c. j. li. vj. Sic intelligit lecta & notata de offi. ordin. c. Romana.
ver. nisi aliud. & c. vt litigantes. libro sexto. nisi dicatur aliud
in Archiepiscopo, & aliud in penitus extraneo, quod non vi-
detur. Allegat collecta sua de spõ. c. j. circa finem. Quærit etiã
quid si promisit respondere quocunque loco? Aliqui dicunt
quòd non poteris me conuenire coram penitus extraneo, &
Spec. de compe. iudi. aditione. notat ꝙ fortè hoc casu admit-
tetur exceptio fori declinatoria. Aliqui verò dicunt quòd cũ
12 huiusmodi pacta sint odiosa, quia † in præiudicium iurisdi-
ctionis ordinariæ clausula generalis nihil operatur, nisi iudex
vel locus aliquis sit expressus. ar. de procu. quid agendum. &
ff. si quis cau. l. sed si quis § quæsitum. vnde si promisit quis re-
spondere vbicumque reperietur, non valet nisi aliqua loca ex
primerentur, & sequeretur clausula generalis, vt videtur te-
nuisse Cy post Ia. de Are. C. de Epi & cle. l. si quis in cõscribẽ
do. in quinta quæstione. in fi. ar. de admi tut. l. Titium § tuto
res. Contrarium tamen tenet Specu. in loco proximè alleg.
Primum credit Collect. per c. si à sede. de præben. & notatur
de consti. c. j. nec ob. ff. de verb. obli. l. vbi. in qua se fundat Spe
cul. quia ibi non agitur de præiudicio alterius, sicut hic, sed so
lum de voluntate stipulantis. facit hic à contrario, cum dici-
tur, ꝙ promisit certo loco. & c. Sed nunquid promittens alibi
soluere, potest conueniri vbi promisit? Opiniones notantur
in. l. hæres absens. Cyn. C. vbi cõueni. qui tertio lo. da. promi.
l. vnica in vltima quæstione, dicit, ꝙ casus est cui resisti non
potest, vt. ff. de solu. l. quæro. ꝙ non. & in. l. hæres absens. habe
bat domicilium vbi promittebat, & placet Collect. Vlterius
pone, Brito propter guerram Britanię fugit in Andegauiam,
nunquid potest conueniri? videtur ꝙ sic, vt. ff. de iis qui sunt
sui vel alie. iu. l. ij. videtur contra, quia in fuga est. ff. de seruis
expo. si Titius. Dicũt quidã ꝙ si spes est ꝙcito redeat nõ cõue
nietur alias secus. ff. de iud. l. si lõgius. ar. de le. j. l. quęsitũ § fi. Et
quia iste non est modus contrahendi forum, quia transeundo
non animo more, non contrahitur. vt. l. hæres absens. & nota
tur in § contrahentes. Alij dicunt ꝙ si bona sunt iam capta, seu
confiscata, non poterit alibi conueniri. Sed conuenietur fiscus
seu potestas qui bona cepit. ff. de capi. dimi. l. tutellas. & l. per
tinet. & C. de fi. instru. l. vnica. notatur per Specul. de compe.
iudi. aditio. vers. si quis. Quid si Pictauen. moratur Andega-
uis per. x. annos, & ibi contraxit, repertus Pictauis poterit cõ-
ueniri. videtur ꝙ sic, vt. ff. ad municip. l. assumptio. vbi hoc te
net Accursius. Azo tenet contrarium in summa de iurisdi.
omni iudi. § fi. quia ꝙ domicilium originis debeat spectari,
est verum quo ad munera, & ad honores secundum Specu.
vbi. ꝫ. & hoc vltimum credit Collect. Quia quoad cõuentio
nem inspicimr domicilium personę, vt notatur in. c. statutũ.
nisi ageretur de rebus ibi consistentibus. ꝫ. e. c. sane. Sed quid
si sub certo iudice quis promisit respondere? dicit ꝙ non va-
let, vt. ꝫ. c. proximo. nisi promisisset soluere certo loco, & re-
spondere coram certo competenti iudice illius loci. Quia non
esset consensus expressus, sed tacitus tractus. Sed nũquid pro
mittens soluere Parisius potest alibi soluere? dicit ꝙ non, si fa
uore creditoris locus sit appositus, alias secus. Notat Hostię.
de offi. dele. p. & .g. facit de spõ. licet. De materia interesse qua
liter loco rei succedit, & de differentia inter interesse commu-
ne, & priuatum. & quando, & qualiter peti debeat, Remittit
ad notata Inno. de senten. excom sacro. & Dinum de regu. iu.
c. mora. & ad Hosti in summa dẽ re iudi. § quis sit effectus, &
ad notata. iij. q. iij. § quod fieri. in fi. & per Cardi. de exceptio.
pia. & per Archi. de elect. statuimus. & in Spec. de expensis §
sequitur. & per Inno. de appella. sæpe recitans aliqua de sic no
tatis hincinde. Et vtrum interesse veniat officio iudicis, vel iu-
re actio

re actionis.de quo per glo.hic,&.ĩ. de mutu. pe.c. vnico.di-
cit quòd si debetur ratione contractus stricti iuris. debetur
officio iudicis.si bonæ fidei iure actionis. remittit ad notata
Hosti.& glo.in dicto.c.p.&.g.
¶ QVARTO quæritur, quia.ĩ.dictum est, q̃ promittẽs
soluere,& respondere in alia dioecesi,aut ibi contrahẽs,& res
pondere promittens, si non reperiatur ibi,per epm illius dioe
sis ad ibi respondendum non potest trahi inuitus,& tamẽ po
test inuitus trahi per apostolicum delegatũ. Quæro igitur
q̃ est rõ diuersitatis inter ista.& prima facie,dices q̃ ista est ra-
13 tio,† quia ptãs episcopi territorio clauditur,ideò non mirũ
si extra suum territorium de inuito tractum nõ facit ff.de iu.
om.iud.l.fi. Sed potestas Papę nullis terminaĩ limitibus,neq;
per consequens delegati sui. Sed opponitur, quia non loqui-
mur de tractu reali,sed de verbali.id est de citatione quę põt
verbaliter fieri in territorio alieno.C.de epis. & cle.l. omnes
vbiq;.§ siverò apperitor.notat Inno.c.fi.& scripsi latè.ĩ.c.sa-
nè.in.vij.oppositione.Sed respondebis quòd illa citatio ver-
balis non est ille tractus de quo loquimur. Loquimur enim
de tractu sufficienti,ad plenam causæ expeditionem quẽ pos
sit sequi excõmunicatio in cõtempnẽtẽ cõparere,& litem con
testari in causis ordinarijs,& sentẽtia in summarijs,de quo tra
ctu loquitur negatiue.§ contrahentes. vbi trahere corã se nõ
debent inuitos,de alio verò tractu non sufficienti,nisi ad effe-
ctum mittendi in possessionem loquuntur illa quæ sunt in con
trarium allegata. Sed de hoc plenius dicam,in dicto.§ contra
hentes. Item quęrere posses,cur promittens respondere in alie
na dioecesi,& non promittens ibi soluere,non põt ibidẽ pro-
pter hoc conueniri,nisi ibi contraxerit,& tamen promittens
ibi soluere,potest ibi conueniri,saltem si ibi reperiatur. con-
14 tra q̃ prima facie videretur. † nam plus non debet operari ta
citum quàm expressum. vt.ff.loca.l.quia certum. Sed dici põt
quòd ratio diuersitatis est: quia promitens soluere in aliena
dioecesi, ex iuris fictione reputatur ibi contrahere vt.l. con-
traxisse.allegata. Contractus autẽ de iure inducit forum.vt.ĩ
eod.c.fi.qui autẽ promittit respondere nõ videtur contraxis
se,vnde qui promittit soluere non sortitur forum, quia pro-
miserit tacitè respondere.nam tunc plus teneretur si id promi
sisset expressè.sed quia promittendo ibi soluere se obligauit
15 ad soluendum. † Omnis autem obligatio pro contractu ha-
betur.vt.ff.de iudi.l.omnem. Sed contra, quia etiam promit
tendo respondere se obligat. vt l.si conuenerit. allegata. &.ĩ.
titu.j.cum his quæ ibi scripsi in.iiij.oppositione. Sed respon-
deo,& dico quòd aut quis promittit respondere coram quo
de iure respondere potest,& tunc obligatur ex promissione,
vt quia iudex est,licet valeat per eum declinari.vt.ĩ.e.c.j.vel
q̃a põt eius iurisdictionem prorogare.vt.l.si conuenerit. alle
gata. Aut promittit respondere coram illo,coram quo respõ
dere non potest: & tunc non obligatur,vel quia ille corã quo
promittit respondere qui vel incapax iurisdictionis. vt in.c.si
diligenti vel quia iudicis sui forũ mutare non potest. & ideò
nec iurisdictiõem alterius prorogare. vt.ĩ.c.proximo. Et ra-
16 tio,† quia impossibilium iuris,vel facti nulla est obligatio vt
ff.de regu. iur.l.impossibilium. & in regula nemo potest.e. ti.
li.vj.&.ff. de verb.ob.l.inter stipulantem.§ sacram. ¶ Supple
glo.in prima glo.ibi *antecessoris*. qui fortè hic citatus fuerat se
cundum Philip.& ibi:*contr.x lem fuit*. vnde tenetur successor,
sicut filius, & hæres.de solu.c.j. Hoc dictum glo.quę fuit ad-
dino,placuit G.Nazo.Inn.Hosti.Petr. & Abba. & quòd lis
non fuisset hic contestata,p.tet:quia nunc proponebatur dila
toria quæ non proponitur post litem contestatam.vt.ĩ.de re
iudi.inter monasterium. non enim semper expressio rescri-
ptum facit personale,sicut de pacto notatur.ĩ.de in iu.cum ve
nissent ad decretalem quoniã Abbas.de offi. deleg. respondet
Abbas quòd loquitur de iurisdictione quæ non sic contin-
git ecclesiam sicut contractus,& de materia remisi ad notata
Calder.ĩ.in.c.significauit. Et Nouel.in regula is qui in ius.*&*
in fin.ĩ.ti.proximo quia.V.in gl.ij.ibi *vtilitate*,vt si paciscar ne
furti committendi agam . ff. de pact.l.si vnus.§ pacta. vel vt
magistratus nomine collegę non conueniatur. vt.ff.de admi-
re.ad ciui.pertinen.l.ij.§ ius reipublicę.cæterum si sit vtilitate
priuatum: Sicut munus tutellæ, vel curę,insti.de excusa.tuto.
in principio. pacto tolli potest. C.de transa.l iij.&.iiij.& ideò
ferijs messium renuntiari potest. vt.ff.de fer.l.j.& constitutio
ni prohibenti ne quis trahatur vltra duas dietas à sua dioecesi.
ĩ.de rescrip.nonnulli.& hic eadem ratione tollitur, ergo ius
per pactum,quoad priuatam vtilitatem.vt.ff.de pact.l pactũ.
Publicę verò vtilitati non pręiudicatur, vt in.e.ti.l.iuris gen-
tium.§ si paciscar. Hostien. Super quo vide quod scripsi.s.c.
si diligenti.in prima oppositione. In glos.& sic ibi: *conuenire*.
Caueat tamen ex quo vnum iudicem elegit, q̃ non recurrat
ad alium,si non vult cadere à causa. C.de vsucap.transfor.l.v-
nica.ad fi.de hoc.ĩ.de rescrip.c.vltimo. Hosti.*& in fine*. Alij
dicunt eum ibi,s.vbi promisit soluere, si ibi inueniatur con-
ueniri,alias bona eius possideri.vt in.§ contrahentes.allega.
& si ibi non reperiatur,conueniatur vbi domicilium habet.ff.
de eo quod cer.lo.l.j. Nouella dicit standum esse cum glo.&
Hosti.& remittit ad ea quæ latis notantur: de ista materia in
spec. de compe.iudi.adino.§.j.ver. xxij.dicam in.§ contrahen
tes. Quia in hoc pẽdet intellectus illius.§ & eius quod scripsi
supra in vltima quęstione, in vtraque parte. In glo. vltima ibi:
probabũtur expensæ factæ in litem. Sed factę ante litem petũtur vt
interesse.ĩ.de fideius.peruenit. &.c.constitutus. Et probabũ-
tur aliter quàm per sacramentum. per iura allegata in glo. ad
idẽ.ff.de pac.l.argentarius.§ cũ autẽ.&ad.l.aqui.l.in lege Aqui
lia. Goff.& ibi:*probatur per testes*. Sed nõ nẽ si se soluturũ pmi-
serat certo loco est actio arbitraria.ff.vt de eo qd cer.lo.l.j.ij.
&.iij ergo per iuramentũ hoc interesse pbabĩ. Dic vt in sum.
de sentẽ.§ quis sit effectus.sub.§.& quia Aliquotiens,& de iu-
reiur. sub rubrica de iuram.in litem.§ propter quę.&.§ in qui
bus. primo responso. Hostien.& in spec.de fruct.& inter.§ pe
nul.vers. vt hic articulus. & dixi.ĩ.in.ij. quęstione.& so si.de
resti.in integr.c.j.& hoc de isto capitulo.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Clericus sine dioecesani sui licentia non potest se subdere alterius quàm proprij iudicis iurisdictioni.*
2 *Fortius est ius quod quis proprio facto acquirit, quam quod alieno.*
3 *Quod nostrum est absque facto nostro nobis auferri non debet.*
4 *Omnia capitula ecclesiæ Gallicanæ cum Episcopis suis rixantur.*
5 *Subditorum eo non progredi potestas debet vt impunè possint se à dominorum iurisdictione vendicare.*
6 *Episcopus an possit clericum subditum suum cõpellere vt alterius Episcopi iudicium subeat.*
7 *Quæ requiruntur ad hoc vt clericus de non suo iudice iudicem suum facere possit.*
8 *Sententia ipso iure nulla per ratificationem val dari non potest.*

¶ *CAP. XVIII.*

1 SIgnificasti. Casus.† Clericus sine dioe
cesani licentia non potest
se submitere iurisdictioni non sui iudicis, &
communis diuisio.ij.ibi:*inquisitionem* habebat au
tem Abbas iste cui dirigitur decretalis de con-
suetudine iurisdictionem ordinariam secundum Hostiẽ.
¶ Expone literam.*mercatoris*.cui clericus obligatus erat.*qui iu*
risdiction.ordinarię,exponitur sic.ff.de iudi.l.j. ibi qui tribu-
nali pręest, vel aliam iurisdictionem habet. Et hoc erat ratio
dubitandi,quia cum iurisdictio & cõsensus cõcurrerẽt, vide-
batur valere submissio: maximè cum etiam Papa se alterius
iurisdictioni submittit.ij.q.iiij. mandastis.&.c. auditum est.
&.q.vij.nos si.sed primum locum habet quo ad laicos & tẽ-
poralia tantum. Saluo qd scripsi.ĩ.e.ti.c. Romana.in prin.in
expositione literę super verbo clericorũ.li.vj. Et quod de Pa
pa dictum est,vel nimia humilitas fuit, vt in capitulis allega.
vel euidẽs necessitas hoc excusat, vt quãdo se submittit se pœ-

nitentiario. vt notatur ĩ. ti. j. c. nouit. vers. cum Valentinianus.
homo enim peccare põt. ix. q. iij. aliorũ. vnde secundũ legis
diuinæ veritaté, cui subiacet, necesse habet poenitere, & ipsũ
forsitan astringit,' (forsan quo ad Deum) mens constitutio-
nis. ĩ. de poe. & remis. c. omnes. ergo habet necesse se submitte-
re per seipsum, cum superiorẽ non habeat ad quẽ recurrat. s.
de elect. c. licet. §. fin. Hosti. Dicit autẽ Mar. de salua ꝙ non est
verum, ꝙ cõstitutio omnis quę posita est, ipsum astringat, sed
astringit ipsum lex diuina. & hoc placet. Fallit pro primo de
concel. præben. proposuit. ff. de legi. l. princeps. Sed quæres
quæ est illa lex diuina. sed respondeo ꝙ interpretatur ecclesia.
quã Apostolus Iacobus nobis exposuit dicens. Confitemini
alterutrum peccata vestra. Iacq. c. j. dicit etiã Mar. ꝙ nõ est ve
rum, quòd presbyter cui Papa confitetur recipiat ex submis-
sione potestatem, imo absoluit ex potestate ordinis, quam ha
bet. Sed caue quia licet fatear hoc de potestate in se considera
ta, non tamẽ fateor hoc de exercitio, dico ꝙ presbyter in quã
tum presbyter, licet ex receptione ordinis acquisiuerit clauiũ
potestatem, illã tñ habet ligatam, donec sibi cõmissa fuerit cu
ra plebis: nec tũc habet eam nisi super animabus sibi cõmissis.
vt colligitur ex lectis & notatis in dicto. c. omnis. nisi data fue-
rit sibi auctoritas exercitij, ab eo qui dãdi habeat potestatem,
vt ibi notatur. Dico igitur quòd nullus presbyter ãte submis
siõem, habet ptãtem liberã cũ exercitio Papæ etiã quoad fo-
rum poenitentiale. sed datur sibi illud exercitium per submis
sionem dicam in dicto. c. omnis. *clerici autem*. subaudi ne. Lai
ci quo ad spiritualia sacramẽta. vt patet. ĩ. de sacramẽ. nullus.
&. c. omnis. alleg. de poe. di. vj. placuit. & notatur infra de des
pon. impuber. c. ij. Hostien. & etiã quo ad causas in quibus lai
ci sunt de foro ecclesiæ secundum Mar. *forte*, non est nota du-
bitationis. simile de procu. c. tuæ. Abb. *persona*. iudicis, cui se
subijcere voluit. *episcopi*. putat A Egidius ꝙ non sufficiat con
sensus inferioris, etiã si posset de causa cognoscere. dicit Mar.
quòd hoc verum, si non habet iurisdictionẽ episcopalẽ, vel
quasi, vel habet, sed gradualis est. tunc enim fieret præiudicium
episcopo ad quẽ appellari deberet, Super quo vide notata in
cle. vnic. eo. titu. super verbo dioecesanis. non autẽ sic de Ar-
chiepiscopo, per ea quæ notantur de offi. ord. c. pastoralis. sed
secus si prædicta cessarent: quia tunc nullus interesset. Dubi-
tat tñ de officiali & vicario episcopi, verũ hunc consensum
præstare possint. & remittit de hoc ad lecta & notata de tem-
por. ord. c. cum nullus. lib. vj. Dicam in cle. prædicta. sed quid
de exemptis qui renuntiant priuilegio exemptionis, & sub e-
piscopo respondere promittunt. vide Nouel. de regu. iur. c.
scienti. in q̃one mercurialis *decessum*. illorũ clericorum qui se
subijcere volunt. ad idem etiam in authen. de sanct. epi. §. oeco
nomos. coll. ix. &. C. de episcopali audien. l. episcopale iudi-
cium. *non possunt*. nisi tacitè pacta delinquendo. s. c. postulasti.
vel cõtrahẽdo. vt. ĩ. eodẽ. c. fina. & hoc de expositiõe literali.

¶ PRIMO quæritur prosequendo dicta Collecta. ibi. *con
sensum*. quæ est ratio ꝙ laicus põt in non suũ iudicẽ consentire,
2 & non clericus. respõdet Collect. ꝙ ratio põt esse. † Quia for
tius est ius ꝙ acquirit quis facto proprio, q̃ alieno, & effica-
cius. vt. ff. de capit. & postli. reuer. l. si quid in bello. fortior &
efficacior est professio expressa, q̃ tacita. secũdũ lecta & notata
per Cardi. de elect. c. nullus. lib. vj. modo episcopus suo facto
clericum ordinãdo acquirit in eũ iurisdictionẽ. vel dic secũdũ
Lig. ꝙ clerici sunt vocati in sortẽ Dei. xxj. di. cleros. de pbẽ. cũ
super. & ideò primæ lecturæ magis stringũtur Deo q̃ laici, &
si Deo, ergo & vicarijs suis episcopis. Verũ Io. Vallini & cõ
muniter dñi Aureliẽ. eius sequaces dicũt, ꝙ de hoc nõ est di
uersitatis rõ, neq; diuersũ ius, ꝙ; ꝓsequere eo modo quo scri
psi. s. de offi. deleg. c. de causis. in. xj. q. vel si nõ ꝓcederet prędi
cta opinio, forsan dici põt, ꝙ lex canonica in hac parte voluit
recedere à lege ciuili ꝓpter duas causas. prima cã est, qa lex ci
uilis quæ tẽpore suo magnã æquitatẽ habebat pro eo ꝙ iuris
dictiões omniũ magistratuũ cũ suis emolumẽtis tunc ad vnũ
dñm pertinebant. videlicet ad Imperatorẽ. In episcopis post
territorium, & plebium diuisiones & limitationes cedebat ad
iniquitatem. Iniquum enim nimis esset, ꝙ subditi vnius Epi
scopi à iurisdictione sui Episcopi se substraherẽt, & illam iu-
risdictionem Episcopo suo inuito aufferẽt, & illam cum suo
emolumento alteri Episcopo dare possent pro libito volun-
3 tatis. † Nam quod nostrum est sine facto nostro nobis aufer
ri non debet. vt. ff. de re. iu. l. quod nostrum. & nobis per alte-
rum iniqua conditio afferri non debet. vt. e. ti. l. non debet. &
postquam nostra interest, vt aliquid de nostro iure immute-
tur, noster consensus exquiri debet. vt ff. de adop. l. nã ita Di-
uus. & ibi concordantiæ in glo. fi. &. s. de maio. & obedi. c. in
ter. & c. humilis. Cum enim causa prorogationis verisimili
ter fuisse credatur, pro eo ꝙ non multum intererat tempore
quo emanauit lex, quis magistratus cognosceret. Cum omnes
pro eodem domino iurisdictionem exercerẽt, quæ hodie ces
sat, cum hodie quilibet Episcopus pro ecclesia sua, & nomine
ecclesiæ suæ & nõ alterius iurisdictionem obtinet, & exercet.
possumus nunc dicere ꝙ cessante causa iustum fuit, ꝙ cessaret
effectus. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. Secunda causa
esse potuit, ne daretur occasiõ vt iurisdictiones sic diuisæ con
funderẽtur, & ne commiscerẽtur officia. ar. C. de Epi. & cle. l.
repetita. &. de Epi. & cle. l. consulta.

¶ SECVNDO quæritur, nunquid potest valere consue-
tudo ꝙ clericus vnius Episcopi illo non consentiente possit
in alium Episcopum consentire. Respondet Collect. ꝙ non,
& dicit hic bene probari. s. e. si diligẽti. &. s. ti. j. c. clericis. in fi.
Sed non videntur probare, quia nõ loquuntur nisi de prohibi-
ta prorogatione iurisdictionis iudicis secularis per clericum
facienda. Item inducit pro hoc. c. Romana. j. responso. ĩ. e. li.
vj. vbi subditi suffraganeorum citra articulum appellationis
vel eo omisso non possunt Metropolitanum, vel eius officia-
lem sine consensu suffraganeorum consentire. Sed ille textus
facit in contrarium, quia excipit casum cõsuetudinis, sed hoc
nititur ipse tollere dicens, ꝙ illa exceptio nõ respicit dictũ ca-
sum positũ in. j. respõso propter qd datur intelligi ꝙ cõtrariũ
est in primo. Et istũ intellectũ habuit ibi Archi. dicẽs, nec cre
do valere cõsuetudinẽ ꝙ clericus in aliũ iudicẽ cõsentiat sine
sui dioecesani assensu, nã si Papa illud intellexisset, idẽ expres-
sisset sicut in alijs tribus casibus expressis. ar. ĩ. de deci. ad audi-
entiã. Sed cõtra videt, quia cõsuetudo dat iurisdictionẽ etiã
inferiori, ergo fortius & superiori. s. e. cũ cõtingat. Itẽ quia va
let cõsuetudo de appellãdo ad Archiepiscopũ omisso medio
de ope. no. nun. significãtibus. de prebẽ. referẽte. Itẽ quia con
suetudo dat iurisdictionẽ Archiepiscopo in casib' tribus ex-
pressis. vt in. c. Romana. ij. responso. ĩ. e. ergo & in casu isto.
Quia rõ diuersitatis nõ apparet. Itẽ quia valet consuetudo, ꝙ
Archiepiscop' per viã simplicis querelę possit absoluere ex-
cõicatos à suffraganeis. de sen. excõ. c. Romana. in prin. Respõ
det Collec. posse dici, ꝙ cõsuetudo bñ põt dare iurisdictiõem
Archiep. in clericos suffraganeorũ sup appellatiõe fiẽda omis
so medio, & corũdã clericorũ cõpulsiõe ad testificãdũ, vel a-
lios act' faciẽdũ, & sup suppletiõe defectuũ Epi. & prælatorũ
eidẽ subditorũ in absolutionib' faciendis. vt in iuribus alleg.
Sed nõ põt dare ipsis clericis potestatẽ Archie. vel epi iurisdi
ctionẽ ꝓrogãdi. vt dixi. Quid dicẽdũ breuiter credo cũ Ar-
chidiacono ꝙ cõsuetudo nõ põt dare hãc ptãtẽ ꝓrogãdi epo
nõ cõsentiẽte, & rõ duplex est, prima est eñ: qa cõsuetudo irra
tionabilis nõ valet, de cõsu, c. fi. cũ simi. mõ ista esset irrationa
bilis. secũda rõ est, nã aduersus statuta ad publicũ statũ spectãtia
nõ ꝓdest cõsuetudo. vt. s. de cõsu. c. cũ inter vos. & c. cũ vene
rabilis. &. s. c. qd clericis. &. c. clerici. all. &. s. e. si diligẽti. in fi.
vbi hoc not. p Ho. & scripsi in simili. s. e. cũ cõtingat. circa se-
cũdã oppo. mõ ita est, ꝙ hoc statutũ cõcernit statũ publicũ ec
clesiarũ, & ẽpatuũ, ne videlicet iurisdictiões cõfundãtur, vt di
xi. s. in ꝓxima q̃stiõe. Ex hoc dicebã nup in quodã cõsilio, ꝙ
canonici valẽti. & dyeẽ. cõtra suũ ẽpm nõ potuerũt ꝓscribere
neq; ꝓ cõsuetudinẽ acq̃rere iurisdictionẽ in chorearios, & fa-
miliares suos, ꝓ sua volũtate eligẽdos, vel assumẽdos, qa sic el
let in ptãte subditorũ subtrahere se, & auferre à dño suo iuri-
sdictionẽ suã & dare alteri ꝓ cõsuetudinẽ, ꝙ nõ est introduci-
bile. vt

bile, vt dixi. Et adhuc maior hic patet iniquitas, dũ subdit⁹ qui
4 tenetur dño ad obedientiã & fidelitatẽ, per talem cõsuetudinẽ vult hoc modo eius iurisdictiõem vsurpare, T quemadmodum ab hoc sæ. iam de facto quasi omnia capitula ecclesię Gallicanæ contra Episcopos suos, & quod amplius est, quasi volentes dignitate Episcopali se priuare, nedum se ipsa capitula, imo & ipsas ecclesias cathedrales ipsorum Episcoporum spõsas repræsentantes eisdem Episcopis nituntur auferre. & quantum in se est matrimonia spõsalia, inter Episcopos & ecclesias suas contracta diuidere, & nomem cathedraliatis quod à dignitate Episcopali recipiunt a se abijcere. quod vt ex iniuo cõciliorum generalium cessatio, & sedis apostolicæ promissio induxerunt. & vtinam consideraret Romana Sedes si hoc est statum vniuersalis ecclesię peruertere, & si aliorum sediũ fratrum, & capitulorum suorum depressio, & vilificatio tanta cedat etiam in derogationem Sedis suæ. & si contentaretur Romanus pontifex quòd capitulum suũ idest cætus cardinalium suorum, similia contra se attentaret. & certum quòd non, cum per decretalem expressam Papa etiam sede vacante decernat quicquid potestatis, aut iurisdictionis ad Romanũ Põtificẽ pertinẽtis, cœt⁹ ipse nõ valeat exercere. vt in cle. ne Romani. in principio de elec. & vtinã ex tãto malo deterius in Sede apostolica posteà non sequatur. & hoc de ista. q.

¶ TERTIO quęritur nunquid clerici subditi inferiorũ prælatorum, & collegiorum, sine licentia eorum possunt in proprium Episcopum, vel eius officialem consentire. respondet Collectarius quòd sic. ad quod secundum eum vide Innocentium de offic. Archidia. dilecto. & quod notatur .vij. quæstione prima Episcopus. & quòd scripsi supra in expositione in verbo Episcopi. Facit quia potestas Episcopi est data à lege, sicut dicimus super vnione, vt. j. de excessi. præla. sicut vnire. & in permutatione, de re permu. capitu. quæsitum. & in clemen. ne concessione. eodem titul. & probat verbũ diœcesani, hic positum in textu. secundum Lignianum.

¶ Quid dicendum distinguo. quia aut tales habent iurisdictionem cum Episcopo concurrentem, in qua præuentio locum habet. iuxta ea quæ dicentur. j. capitu proximo, & tunc sit vera opinio Collectar. Quia tunc non est hoc in alienum iudicem consentire, sed in proprium. nec est pactum de danda iurisdictione, vt hic. sed de non declinanda quod valet. vt supra titul. primo. capitu. primo. aut tales habent iurisdictionem per exclusionem Episcopi, quod qualiter possit procedere scripsi latissimè j. de offici. ordina. in capitul. cum Episcopus. & in prima quæstione. & tunc aut absq; iuuamine consuetudinis hoc facere volunt, & tunc credo quòd non possint, per istam decretalem, & per rationem ipsius, & per ea
5 quę scripsi in dicto capit de causis. in .xj. quæstione. T Quia est irrationabile & absurdum nimis, quòd sit in potestate subditorum subtrahere se à iurisdictione domini sui immediati. & quia videtur bona æquiparatio istorum ad Episcopum, sicut Episcopi ad Papam. aut iuuat se consuetudine legitimè præscripta, & tunc dico quòd possunt: quia licet illa consuetudo videatur prima facie militare contra rationem, de qua supra proximè dixi. tamen iustificatur alio respectu: quia sicut consuetudo dando isti iurisdictionem auferre potest Episcopo, vt. s. eo. cum contingat. ita potest eis auferre. & Episcopo reddere. vt. j. de regul. iur. capitu. omnis res. Et quia rationabile est, quòd res possit redire ad naturã suam. xxv. dist. ab exordio. ff. de pac. l. si vnus § pactus. ver. quod in specie. Prætera cessat hoc casu ratio confusionis iurisdictionum, quia originalis tota iurisdictio est Episcopi Sed nũquid in alienum Episcopum consentire possunt saltem de licentia sui prælati inferioris? refert Collect. se audiuisse tenẽtem quòd sic: quia de licentia eius iurare possunt. prout legitur & notatur per Hostien. de iuramen. calumni. capit. primo facit de offi Archidia. capitu. dilecto. Collect. tamẽ credit adhęrẽdum esse huic, quòd legitur & notatur hic. & .iij. quæstione sexta. non liceat. Et hoc placet, nam si isti prælati cognoscerent appellari deberet ab eis ad Episcopũ proprium, tanquã ad proximum superiorem. vt dixi in dicta quęstione prima. & tamen si alienus Episcopus cognosceret nõ posset ad proprium Episcopum appellari, cum nõ sit illius superior. & sic proprius Episcopus perderet suam iurisdictionem, saltem in causis appellationũ sine facto, & consensu suo quod esse non debet. vt patet ex ijs quę leguntur & notantur. s. e. licet. Sed nũquid cum licentia proprij Episcopi, & absq; cõsensu inferiorum prælatorum possunt tales in alienum Episcopum consentire. ecce si habent illi inferiores prælati iurisdictionẽ per exclusionem Episcopi, dicerẽ quod non sufficeret licentia proprij Episcopi: quia non sufficit ad consentiendũ in se, fortius nec in alium. cum sit aliqualis cõiunctio inter propriũ Episcopũ, & suos inferiores prælatos. vt patet ex lectis & notatis. j. de testa. requisisti. & tamen nulla est coniũctio cum Epõ alieno. & quia aliud habet proprius Eps in iurisdictiõe, & extraneus nihil, & tamen quod non sufficiat ad consentiendũ in se, patet ex pręmissis. Sed si iurisdictionẽ habent, cum Epo concurrentẽ: tunc si eps causam ad se aduocaret de consensu eorum, & eam cum alieno cõmitteret, forsam hoc facere potest per ea quæ notantur. s. ti. j. capi. secundu. sed si solum consentiret, quod ille ex sua iurisdictione prorogata cognosceret, fortè hoc non posset facere sine consensu inferiorũ prælatorũ. & patet hęc ratio diuersitatis, quia cõmittendo occuparet, & occupãdo impediret in casu permisso prælatos inferiores. Sed in alio casu consentiẽdo non occuparet, & sic iurisdictiõem penes prælatos inferiores remanentẽ in casu ei non permisso, sine facto. & cõsensu eorũ impediret, quod non licet per fundamenta superius allegata. tu cogitabis in hoc.

¶ QVARTO quęritur an electio iudicum data scholaribus per authent. habita. C. ne fi. pro pa. hic sit correcta. de quo per Archidi. xj. q. j. placuit. Dicit Collec. quod domini Aurelienses tenẽt dictã authẽ. indistinctè etiã in criminalib⁹, excepto quod ibi de iudice seculari dicitur, & credit illud rationabile. ar. eorũ quę colligũtur de const. c. j. vide quod scripsi. s. e. si diligenti. in. ij. oppositione. quorũ aliqua recitat hic Colle. & aduerte, quia Cyn. bene legit dictã authẽ. habita. & super illa formauit. xij. qõnes, & vnũ notabile collegit in fi. Quorũ plura recitat hic Coll. & bene pauca addidit de suo, quæ causa breuitatis omitto, & remitto ad Cy. qui cõiter haberi potest.

¶ QVINTO quæritur pro eo quod glo. fi. dicit, quod argu. à cõtrario sensu nõ habet locũ, cum alia iura cõtra iuant. quãdo habeat locũ illud argumẽ Bar. & Arch. post eũ. xvij. q. ij. Guisal. sup hoc sic distinguit. quia aut determinatio posita in iure refertur ad ius, & valet argu. xx. di. deniq; ij. q. j. nos in quenquã. lvj. di. plurimorum aut ad factum, & tũc non valet. Sed hoc casu quãdoq; exprimit causam faciendi. j. q. iij. saluator. xviij. quæsti. ij. nullus. quandoq; facti qualitatẽ. vt in dicto. c. Guialdus. & l. di. si qua fœmina. quãdoq; facientis qualitatẽ quæ in inest. l. di. si duo. vel inesse solet. j. qõne prima. quos cõstiterit quandoq; patientis qualitatẽ. xxxiij. q. secunda. interfectores. quãdoq; tollit exagerationẽ. xxvj. q. vj. pręsbyter. & xxxj q. ij. Lotharius. quãdoq; tollit dubitationẽ. xvij. quæst. prima. qui bona. Verum Ber. & Host. hic, & Car. de elect. c. generali. li. vj. glo. vlti. ver. nec habet locũ. &c. & Arch. in. c. cupiẽtes § ad hęc. super verbo, nõ sensit. Dicũt breuius quod ar. a cõtrario sensu validissimũ est. vt. ff. de offi. eius cui mã. est iurisdictio. l. j. § huius rei. & . j. de ijs quę fiũ à prel. cũ apostolica. in fi. & ibi cõcordãtię, & de testi l. ex eo. ni in duob⁹ casi⁹ nõ valet. primo si pareret absurditatẽ. vt. C. de epi. & cle. l. cõuẽticulã. & . j. de magi. c. prohibeas. vbi dicit text⁹, gratis accepistis subaudi prælatura, gratis date. & habet originaliter Mat. x. c. tñ si prælatura empta fuerit, nõ est loc⁹, ar. à cõtrario sensu, saltẽ de iure. vt le. & not. j. de symo. c. j. & . ij. licet cõtrariũ de facto fiat, vt legit & no. j. de symo. c. per scdm Host. & Nouel. in. c. prohibeas. alle. licẽ prohibẽ. j. de vsur. c. quãto. ibi graue ĩmoderatasue vsuras. vbi de hoc p Ber. & Host. Scdo verius in cõtrariũ inuenitur. s. de elec. cũ in cũctis § inferiora & de ęta. & qualita c. cum decorũ. & in hoc cõcordãt Io. An. de sen. excõ. c. ex frequẽtib⁹. sup verbo obseruare. & Lau. de vita & ho. cle. c. quoniã

super verbo licet id.& Gef.de electio.ca.primn.super verbo
alterius,& de statu monacho.ne in agro-§-cæterum.super ver
bo se ulares.in clemen.& in extrauag.Io.xxij.quæ incipit ex
cecrabilis.super verbo sine noua collatione.Henricus autem
in dicto capit.prohibeas,dicit quòd prima distinctio potest
esse vera excipiendo dictos duos casus,à primo mẽbro.Col-
lectarius autem hic addit casum vbi argumentum esset con-
tra bonos mores, sed illud coincidit cum primo dictorum
duorum casuum.Nouella autem de elect.in capi.publicato.
tenet,quòd fortissimum est tale argumentum, cum verbum
canonis,vel legis ponitur causatiuè.secus si narratiuè,vel mo
daliter.& de hoc in Speculato.de disputati.& allegati. aduo-
catorũ-§-post hoc. versi.vel non obstat sensus.& per Azo. in
brocardis sub rubrica contrarius sensus legis &c. vt scripsi ibi
dem in prima quæstione versi.respondeo quòd argumẽtum.
Cynus autem in.l.conuenticulam. dicit quòd argumentum
à contrario sensu semper tenet, & necessarium est, si sumatur
vt debet.ad cuius rei euidẽtiam dicit, quòd dictio monosilla
ba quandoq; ponitur in propositione causatiuè,quandoq; cõ
dicionaliter,dum causatiuè,resultat ex illa argumentũ quòd
procedit ex defectu causæ finalis,quòd potest dici argumen-
tum à contrario sensu,& sic loquitur-§-huius rei.quando au-
tem proponitur conditionaliter, & non causatiuè tunc nõ
resultat illud argumentum.Sed resultat vnum aliud argumẽ
tũ,quod prouenit ab antecedenti destructo,quod valet in ter
minis conuertibilibus & aliàs non. de quo loquitur secun-
dum quosdam.l.secunda.C.de cõd.incer.vnde mens Cy.est,
quòd argumentum à contrario sensu non sumitur, nisi ad de
structionem causæ finalis.& hoc ipse magis declarauit in.l. se
cunda.C.de conditio. incer.allegat. vbi glo. dicit illud argu-
mentum cessare, dum ex illo resultaret vitiosus intellectus.
Et sic habes vnam conclusionem certam secundum omnes,
quòd vbi ex illo argumento resultaret sensus vitiosus,vel ab-
surdus,aut iuri contrarius, non tenet.nec aliàs secundũ Cyn.
& Nouellam, nisi dum à verbo sumpto causatiuè ex causa vi
delicet si.ab ipsius causę finalis defectu,arguitur.Si enim finalis
causa vtriq; sensui conueniat, videlicet illi qui disponitur,&
ei qui dicitur sibi contrarius iustum est, quòd non diuersum
ius in illis,sed vnum.& idem.ff.ad.l. aquili.l.illud.de verbo.
obli.l.à Titio.in fi.de translatio.capit. inter.& si sic non po-
test resultare sensus contrarius vt de se patet.& ex hoc reddi.
tur tota ista materia tibi clara,oĩbus opinionib° in breuissi-
mo verborum compendio sic cõcordatis.& nõ plus de hoc.
¶ SEXTO quæritur de eo quod hic in fine glo.tin. tangitur
6 videlicet † vtrũ Episcopus possit compellere clericum sub-
ditum suum,ad hoc vt in alium iudicem ecclesiasticum con
sentiat.vel iurisdictionem seu iudicium eius subeat.Ber.in fi-
ne glosæ fina.tenet quòd non. Circa hoc Henricus sic distin-
guit quia aut Episcopus suus vult eum ad hoc compellere iu
re ordinarię iurisdictionis,hoc est quòd in illum iudicem ec
clesiasticum tãquam in ordinarium consentiat,& nõ potest.
& ita intellige quòd notat hic glo.aut vult eum ad hoc com-
pellere iure delegationis hoc est, quòd illum iudicem eccle-
siasticum per Episcopum ad hoc delegatum in iudicem su-
um recipiat,& coram eo tanquam coram delegato suo pro-
cedat, & dic quòd potest, vt supra de officio ordina. capitul.
quod sedem. secundum Hosti.& Nouellam hic,& Archid.
ix.quæstione secunda.cap.j.in glo.secunda.
7 ¶ SEPTIMO † quæritur quæ requiruntur ad hoc, vt
clericus de non suo iudice iudicem suum facere possit. Dicit
Hostien.quòd ista requirũtur,Primo quòd consentiat.Secũ-
do quòd non per errorem. Tertio quòd non per metum. vt
ff. de iudic.l. secũda. Quarto quòd sit ecclesiastica persona.
Quinto quòd sit aliàs iudex. Sexto quòd ordinarius. Septi-
mo quòd de consensu Episcopi. Octauo quòd non pœnite-
at. Nono quòd sit talis causa, quæ talis iudicis prorogationẽ
recipiat.& hoc etiã ad laicos extenditur.Si enim spiritualis es-
set,vel annexa spiritualibus,quantuncunq; laicus cõsentiret,
vel quicunq; alius excepta authoritate Papæ nunquam pos-
set ad talia sine clericorum mixtura secularis iudicis iurisdi-
ctio prorogatur.quod dic, vt legitur & notatur.s.de arbitr.
contingit.& capit.per tuas.& de hoc.j.eodem Romana.li-
bro sexto.vbi plenius de hoc dixi in expositione literæ super
verbo cõsentiaut. Sed nunquid ergo potest ordinarius pro-
hibere delegato ne recipiat prorogatiõem vltra tempus,quo
commisit causam decidendã. vel partibus ne prorogẽt vltra
terminum ab eo deputatum,Glo.ff.de iudi.l.ij.§.fi.& iudex.
aliàs si & dicit hãc prohibitionẽ posse fieri per principẽ.innuẽs
per hoc illam esse alijs prohibitam.eod.titu.cũ prætor.G.de
suzanna in eod.§.tenet contrarium quia sicut delegatus alte-
rius ordinarij est, ille nec trãsit in delegatum plus iurisdictio
nis vel potestatis quam ipse committat.ff. de offici. eius cui
man.est.iu.l.prima.C.si à non competen.iudic.l.prima.facit
melius de offic.deleg.venerabili.de rescrip. cum dilecta. Sed
quæro generalius,an ordinarius partium possit prohibendo
impedire prorogationem alterius iudicis?Cynus hoc tangit
C.de Episcop.audien.l.si qui ex consensu. in quinta quæstio
ne.& breuiter allegationes quas posuit tendunt ad hoc,quòd
aliud per id honori, & cõmodo suo detrahit in sportulis, iij.
q. tertia.ofteratur.& fortè in sigillo.Pe. tamẽ tenet quod nõ po-
terit hoc beneficium alijs iudicibus competẽs tollere, vel im
pedire,seu aufferre:cum detur à lege.vt.ff.de adopti.l.si arro
gator.sicut nec impedire ne compromitterent quę res libera
est.vt ff.de arbitr.l.iij. hoc tamen non habet locum in cleri-
cis,qui sine consensu Episcopi non prorogãt,vt hic, & tamẽ
bene compromittũt,vt notatur.s.eodem si diligẽti.in prima
gl.Subdit Cyn.vbi supra,quòd dicitur de sportulis hic locũ
non habere:quia ordinarij nõ recipiunt sportulas,& quia de
bent compensare onus quod euitant cum laico.argumen. C.
de Episcop.& cleri.l.ij.& de Episco.audien.l. secunda.& nõ
est eis vituperium.quia & per appellationem receditur ab eis,
& tamen propterea non infligitur eis nota suspitionis .vt. ff.
apud eum à quo appellatur aliam causam agere compell.
l.vnic.in fi.& hoc etiam vult dictus Guilli. de suzanna in.l.
prima.ff.de iudi.& tamen ipse Guil.in .l. si conuenerit. dixit
quòd poterat iudex suos subditos cõpescere, ne prorogarẽt
aliorum iurisdictionem in ciuilibus:sed postquam proroga
uerant non poterant impedire.allegant.ff.de acquiren.re. do
mini. l. tertia. Sed quid in causis criminalibus. verum primo
quæri posset,vtrum in illis sit locus prorogationi. de quo la-
tius scripsi in.capitu. de causis.in quarta quæstione,& tetigi.s.
capitu.si diligenti.in tertia.q.& Io. An.de compe.iudi.adi-§.
primo. versi.sed nunquid in iudice alterius. dicit quòd vera
est opinio Accursi.posita.ff.de iudi.l.prima.& C. de iurisdi.
omni.iudi.l.prima.quæ placuit Inno.& Hostien.& quòd de
illa est casus.C.vbi de crimi.agi.oportet.l. prima. & vlterius
quærit ad propositum,vtrum prorogatiõem in criminalibus
teneatur iudex proprius habere ratã prorogationẽ ita quòd
super illo crimine non procedatur,aliàs non procedat. Et di
cit quòd Gui.de suzanna super.l. si conuenerit. allegat.quòd
sic.quomodo enim de crimine se intromittet sine accusatore
ff.de mu.& ho.l.rescripto.§.si quis.Item de delicto vnius ho-
minis sæpe quæri non debet. vt.ff.nau.cau.sta.l.licet.in fi. Sol
uit quòd si tale est crimen, de quo iudex possit inquirere, de
quibus in Speculatore. de inquisitione.§.quando autem. in
principi.& vbi remissio datur per Ioan.tunc non tenebitur ha
bere ratum,nec per factum delinquentis impedietur ipsius of
ficium.de cleric.coniugatis. capit. penu. de priuile. ex parte.
secundo.& capitu.auctoritate.§. vltimo. libro sexto. In alijs
verò criminib° ex quo accusans,& accusatus sponte sub alio
iudice litigãt,ipse ordinarius cõquiescet.Sed vt dixi in clemẽ
ti.non procedit. vt hic. Alia autem de materia prorogatio-
nis prosequere,vt scripsi in capitu.de causis.allegato.& Io ca-
pitu.p.& g.eodem titu.& coniunge quæ scripsi.s.eodem ca
pitu.secundo.in vtraq; parte secundę quæstionis,& in primo
dicto Collectarij,quæ proposueram hic examinare. Sed cau-
sa breuitatis omitto.
¶ OCTAVO quæritur vt habeas distinctionem Ioannis

Calde.

Calde, quibus casibus clericus potest coram alio quam corã suo principali Episcopo, & prĩcipali diœcesano, vel iudice cõuenir. In primis de seculari regulariter non potest etiam cõsentiens. quòd dic vt. ſ. e. ſi diligenti. fallit in feudali. quòd dic vt in capit. cæterum. & reconnẽtione, dixi in cap. at ſi clerici. & in bigamo, dixi de biga. altercationis. & in coniugato. &c. dicam in capitulo vnico. de clericis coniuga. & in dimittente habitum, & tonſuram: qui tertio monitus non reaſſumit. de ſenten. excommunica in audientia. j. & capitu. contingit. ſecundo de priuileg. ex parte. tertio de apoſtatis. capit. primo & ibi dicetur, & qui ſecularia negotia exercet, & tertio monitus nõ deſiſtit. ſi ſuper bonis conueniatur. de vi. & ho. cler. c. fina. & in caſu. capit. vnici. de vit. & honeſta. clerico libro ſexto. & in incorrigibili. iuxta lecta & notata. ſ. tit. primo. cum non ab homine. & in actualiter degradato. de pœnis. capitu. ſecundo libro ſexto & in quocũq; priuato priuilegio, & vbicunq; eccleſia inuocat. & c. xxiij. quæſtione quinta principes. De eccleſiaſtico verò qui aliàs ſuus iudex eſt declinabilis, tamen attenditur an declinet, vt in authentu. habita. j. capitu. fina. & de dila. capitu. vltimo. nec pœnitet conſentiens etiam ante litis conteſtationem. ſ. titu. primo. capitu. primo. & ſ. capitu. proximo ſecundum intellectum Innocen. Si non erat declinabilis, vt iudex delicti, vel contractus. dixi. ſ. capit postulaſti. Dicam in § contrahentes. & j. capitu. fi. & de rapt. capitu. primo. de promittente ſoluere. dixi. ſ capitu. proximo. de iudice rei. dixi. ſ. capitu. ſanè. de exemptis quo ad hoc, habes de priuileg. volentes. de non ſuo autẽ iudice qualiter prorogetur, dixi. ſ. quæſtione proxima, & in remiſſionibus ibi datis. & in hoc habes totam diſtinctionem Cald. quam per præmiſſa extẽdere poſſes, ſicut velles. & hoc de quæſtionibus.
¶ Sudple gloſas. in glo ſecunda. ibi. *non licea*, vbi de hoc. & ibi. *ſibi conſtituit*, ibi enim offendit vniuerſum genus iuriſdictiõis eccleſiaſticę. hic ſpeciẽ tantũ ad primũ. xj. quæſtione prima placuit. ij. ad ſecundũ. j. de de ijs quæ fi. à prela. cũ apoſtolica. & ibi. *mutis*, id eſt ratiõe rei. puta quia nõ verbis, ſed re obligatus ſit, liberari intendit. Secus ſi inutilis eſſet ratione conceptionis puta quia inter abſentes: quia tunc non haberet vim taciti pacti. ſic ĩtellige leges hic allegatas, & ff. de acceptila. l. an inutilis. & ibi de hoc in prima glo. & ibi *certam*, de hoc xj. quæſtione ſecunda. capitu. primo. j. de ijs quæ fi. à prælat. cum vos. & facit quòd notatur. iij. quæſtione ſexta hoc quippe. in fi. gloſæ. aut enim clericos hoc facit bona fide, & ſic nũ debet alium decipere, ſed ſententiam ſeruare. aut mala, & ſic ipſum releuare non debet. argumen. ff. de dolo. l. prima. & ac edit. ſ. de renun. quòd in dubijs. Hoſtien. & iſta diſtinctio ſe
8 cundum Martinum ſatis eſt æqua. † Dic tamen ſecundum eum, quòd ſententia ipſo iure nulla, per ratificationem validari non poteſt. & remittit ad Innocent. de officio de legati. prudentiam & . Collect. ar. remittit ad notata per Abbatem in capitu. quòd in dubijs. & ibi *tacen*, Hoſtien. intellexit hoc capitu. in Laico. & ſic notauit. ſ. eod. ſi diligenti. vel dicta ceat. id eſt non reſpondeat Nouella. & ibi. *non credo*, non eſt contrarius ei quod notatur. ſ. titu. proximo. capit. ſecundo: quia aliud eſt delegare, aliud iuriſdictionem prorogare. vnde in delegata appellatur ad delegantem, in ordinaria prorogata ad ſuperiorem & quia in delegata laicus cognoſcit & iuriſdictione eccleſiaſtica in eum tranſmiſſa. ſed in ordinaria ex ſua propria, quod eſſe nõ poteſt. vnde etiam notat hic Hoſtien. quòd Epiſcopus meus me inuito nõ poteſt ſubmittere me ordinariæ iuriſdictiõi alicuius, etiam eccleſiaſtici iudicis, licet cauſam meam me inuito poſſit alteri delegare. Eodem arguit quòd Epiſcopus non poteſt cogere ſubditum ſuum recipere ordines, ab alio quam ab ipſo. xj. quæſtione ſecunda. capitu primo. de parrochi. nullus. alter tamen ſeruatur. de hoc officio ordinar. quòd ſedem. quãuis enim hic poſſit iure ordinariæ iuriſdictionis, poteſt tamen id iure delegationis, & infra ſuam diœceſim. Scripſi. ſ. capitu. in ſexta quæſtione. remittit Collecta. ad collecta ſua. j. eod. capitu. ſi. & ad notata Hoſtien. in capitu. quòd ſedem.

¶ SVMMARIVM.

1 Citatus tametſi poſt citationem mutet forum, coram priore iudice reſpondere cogetur.
2 Citatio priuſquam effectum aliquẽ pariat neceſſe eſt vt legitimè fiat.
3 Iuriſdictio vna qua ratione poſſit per aliam præueniri.
4 Per præcedentem præuentionem impeditur ſequentis effectus.
5 Principium rei potiſſima pars eſt, & ad ſe trahit ſequentia.
6 Laicus delinquens poſt delictum factus clericus, an per iudicem ſecularem ſit coercendus.
7 Superueniens priuilegium aliquem eximit à priore onere.
8 Perſonalis exceptio nõ tranſit ad fideiuſſorẽ, & maximè ſuperuenieñs.
9 Iuriſdictio vnde ſumpſit exordium ſortiri debet & finem.
10 Quo modo in iudicijs attendatur principium.
12 Qualiter in delictis ſpectatur principium.
12 Beneficium eccleſiaſticum bona conſcientia quis retinere non poteſt cuius inſtitutio fuit vitioſa, quia in talibus præcipuè ſpectatur initium.
13 In ſponſalibus & matrimonijs ſiue de viribus, ſiue de effectibus eorũ agatur non ſpectatur initium contractus.
14 Cuius finis bonus eſt, ipſum quoq; bonum eſt, de qua re circumfertur vulgo verſiculus acta probant hominem, finis & pugna coronat.
15 Quemadmodum vnum delictum plures perſonas tangens vnicuiq; in ſolidum attribuitur. Ita delictum plura territoria ſpectans vnicuique territorio inſolidum attribuitur.
16 Quilibet in eo inſtanti quo perficitur contractus, eoq; in loco forum ſortitur.
17 Subſequentium factum incoh. eti qualitatem declarat quod tendebat ad illud & cauſam agentis demonſtrat.
18 Impedimentum libertatis perſonam reſpiciens, non reſpicit rei.
19 Vtile per inutile in diuiſibilibus non vitiatur.
20 Ceſſante delicto, ceſſat pœna.
21 Non debet attendi actus, vt delictum quem pœnitentia ſequi poteſt.
22 Si non perditur poſſeſſio non ſequitur ſpoliatio.
23 Illud propriè alteri aſcribitur quod de eo ſimpliciter loquẽdo dicitur.
24 Quando plura facta ordinata ſunt ad vnius finem, non ex pluralitate factorum diſponitur vt de pluribus, ſed ex vno communi effectu diſponitur.
25 Nihil operatur cogitatio animi abſq; facto.
26 Id quod propter aliud eſt, vel quod propter aliud habet impleri per ſe non conſideratur, ſed ipſum propter quod eſt.
27 Quando idem intereſſe reſpicit plures debitores ſecundum varias cauſas tenentur inſolidum.
28 Omnis bona ratio præſupponit ſuum effectum.
29 Delictorum hæc eſt regula vt animus cum aliquo actu concurrente, ſiue conſequitur finis, ſiue non, imponitur pœna.
30 Plura facta ordinata ad vnum finem ſub vno animo & motu, ſingutur vnum.

¶ CAP. XIX

1 PRopoſuiſti. Caſus. † Si citat' ad cauſam poſteà mutat forũ in cauſa illa coram primo iudice reſpondere cogetur. communis diuiſio, ſecunda ibi, porrò. Et poteſt poni caſus in laico facto clerico, ſed iſte caſus non procedit ſecundum Phy. & ſuper hoc vide quod plenè ſcripſi de obligatis ad ratiocinia. capitul. vnico. in octaua quæſtione. & quod dicam infra eodem capit. quæſtione ſecunda. Item poſſet poni in clerico qui ſe trãſtulit ad aliam eccleſiam. Item in clerico in minoribus cõſtituto, qui poſtea duxit vxorem. Item qui in muliere quæ nupſit viro alterius fori. vt. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. l. cum quedam. &c. ſequitur.
¶ Expone literã. alterius, ita quod deſijt eſſe de iuriſdictione tua, aliàs non eſſet dubitatio, ſi fuiſſet accumulatio fori, & non ſubſtractio. *reuocãdi*, de iure reuocandi forum dicetur. infra capitu. proximo. Hoſtiẽ. *ab alio*, ſcilicet iudice, vel à te aduerſario, qui illam citari feciſti. *præuenire*, ſimile. j. de procurator. non iniuſtè. Pe.

¶ PRIMO nota ibi *legitime*. quòd ad hoc vt citatio aliquẽ
effectum pariat, necesse est, quòd legitimè fiat. ex quo videtur
ꝙ per citationẽ min⁹ legitimè factã nõ ꝑpetuei iurisdictio. ad
idem. s. de elect. bonæ. ij. in fi. de quo latius scripsi de offic. dele
ga. cum plures libro sexto. in tertia oppositione. non intelli-
gas tamen legitimè in tribus edictis, vel vno peremptorio.
Sufficit enim prima citatio secundum G. Nazo. & concor-
dat quod scripsi post Ioan. & Vincentium. de officio delega.
licet. super prima glo. licet Petrus hic contra. & hoc de isto
notabili.

¶ SECVNDO nota, præoccupationem fieri per citatio-
nem. de quo latius scripsi de procur. si duo. libro sexto. in quar
ta quæstione principali.

3 ¶ TERTIO nota, † qualiter vna iurisdictio potest per
aliam præueniri. Quod intellige de ordinaria quæ præuenit,
& præuenitur per citationem. vt hic. & ff. de iudi. l. si quis po
steaquam. & l. vbi cœptum. & de iurisdi. omni. iudi. l. cum
quædam. Fallit in Papa qui præuenit iurisdictionem inferio
rum per interceptionem. vt. j. de appel. capit. dilectis filijs.
quod dic vt ibi. de iurisdictione verò delegata qualiter vna
per aliam præuenitur, non est præsentis speculationis. de quo
latius per Henricum. s. de rescrip. capitu. plerunq;.

4 ¶ QVARTO nota, † quòd per præuentionem præce-
dentem impeditur effectus sequentis priuilegij. & vt videas
rationem dubitandi, & decidendi pro ratione dubitandi op
pono, quia priuilegium superueniens generaliter eximit. xvj.
quæstione prima capitu. sunt nonnulli. de priuileg. cum ca-
pella. & liberatur ab eo a quod quis tenebatur. liiij. distinct.
ex antiquis. & capitu. si seruus. ff. de arbit. l. nõ distinguemus.
§. sacerdotio. de excu. tuto. l. penult. § si post. & l. spadonem.
§. scire. de alimen. & ciba. legl. is cui. Et etiam non obstante ci
tatione præcedente, quia saltem in sequentibus priuilegium
locum habet. argument. ff. de vsuris. l. cum quidam. § fiscus. ff.
de iure fisc. l. fiscus. C. de restitu. in inte. l. ea quæ. & authenti.
si minor. responsio verò, & ratio decidendi est: quia per cita-
tionem priuilegium est præuentũ. ff. de excusatio. tutorum.
l. tutor. Hostien.

5 ¶ QVINTO nota, † quòd principiũ rei potissima pars
est, & ad se trahit sequentia. citatio enim, seu vocatio in ius, est
principium omnium actionum instituẽdarum. Insti. de pœ
na temere li. §. vltimo. in princip. & tamẽ qui eam occupauit
totam causam & iurisdictionem occupasse videtur. vt hic. &
ff. de origine iuris. l. prima. & de verborum obliga. l. si filius.
De quo plenè per Henricum de electio. dudum primo cu-
ius occasione quærere possem vtrum citatio sit necessaria ad
iurisdictionis perpetuationem, vel nunquid per actum præce
dentem possit perpetuari. de quo plenè scripsi in dicto capi-
tu. ii. et in summa quæstione.

¶ PRIMO quæritur de quæstione Ber. de Bosqueto. cẽtesi
ma. lxxxj. Pone obligatus est laicus in auinionen. ad certam
pecuniæ summam ad vires sigilli Montispesulani, quæ obli
gatio habet vim rei iudicatæ, & absq; alia quacunq; causæ co
gnitione exceptioni mandatur, nec admittit exceptiones: nisi
solutionis, & rei iudicatæ. postea illi obligato mortuo, succes-
sit clericus. nũc creditor contra bona, & in bonis dicti oblgati
exposito clamore in curia dicti sigilli, procurat fieri excecutio
nẽ per illã curiam, requirens officialẽ Auinionen. in iuris sub
sidiũ. vt faciat bona distrahi, opponit se excecutioni clericus,
& proponit exceptiões legitimas contra excecutionẽ corã of
ficiali, petẽs se admitti ad eas probandũ. Officialis remittit eũ
ad curiã dicti sigilli, vt ibi illas opponat. à quo appellat cleri
cus, quæritur an bene. videtur quod officialis in hoc nõ graua
uerit per istã decre. quia obligatus laicus cui successit clericus
præuentus & condẽnatus fuisse censetur. faciunt ea quæ scripsi
in. c. vnico de oblig. ad ratioci. viij. q. alleg. ar. s. e. ti. postula-
sti. & ff. de iud. l. si quis postea. Sed potest dici ꝙ prędicta obti
nerẽt, si eadẽ persona esset præuẽta. hic autẽ sunt diuersæ perso-
næ. facit quia clericus in reali debet gaudere de iure priuilegio
clericali, & cõueniri in suo foro ecclesiastico. iuxta notata.

in authen. vt oẽs obe. indi. prouin. § hoc cõsiderantes. per Ar-
chid. de cleri. coniug. c. vnico. li. vj. facit quia dũ contra hære-
dem debet fieri excecutio oportet præmitti vocationẽ, & ali
quam causæ cognitionem quam iu clericum iudex secularis
præmittere nõ potest. ar. ad hoc quòd notat Inno. s. ti. j. quia
B. secundũ dictũ Ber. Quid dicendũ pro prima parte nimis
vrget regula, is qui in ius. j. de regu. iur. li. vj. cum concordan
tijs ibi signatis. nam in successore vniuersali habet locũ illa re
gula, actiuè & passiuè, vt ibi latè notatur per Dy. & Nouellã.
& faciunt quæ scripsi in dicto capit. quia B. in prima opposit.
Et maximè exceptiones rei coherentes videntur vniuersali
successori obstare, vt ff. communi diuid. l. in hoc iudicio §.
inter socios. & de contrahen. empti. dolia. & notatur per Dy
nũ in dicta regula Tertio ista exceptio quæ habet, ꝙ non de
bet impediri excecutio. & c. obstãte natura obligationis, vide
tur coherere rei. i. ipsi obligationi. licet secus de ijs quæ cõcer-
nũt ex persona priuilegiũ clericale, vt videlicet quoad forũ,
propter ꝙ fortè in hoc grauauit officialis actorẽ, quia denega
uit sibi excecutionem reum clericũ: quia remisit eum ad cu-
riam secularẽ. Facit pro hoc, quia si fuisset re vera contra præ
decessorem sententia lata quæ trãsisset in rem iudicatã nullus
dubitaret quin deberet fieri excecutio. & c. & tñ habetur per-
inde ergo. & c. Item quia ius formatum quæsitũ creditori per
prius per successionem huiusmodi auferri nõ debet. dicam
de hoc in regula allegata.

¶ SECVNDO quæritur iuxta ꝙ tetigi de obli. ad ratiocin.
6 c. vnic. in. viij. q. † vtrũ si laicus delinquẽs post delictũ factus
clericus sit per secularẽ iudicẽ coercendus. Probatur ꝙ non.
7 † quia superueniens priuilegiũ quẽ eximit à priore onere. vt
dixi. s. per dictã. l. spadonẽ §. si quis asit tutor & c. l. iurisperi-
tos. in prin Item quia superueniens sacerdotiũ tollit mun⁹ pu
blicum, tali iniunctũ. vt expresse habetur. ff. de vaca. & excu.
mune. l. præter. circa prin. ibi sacerdotium nacti sunt. & c. Si-
cut sacerdotium soluit compromissum iam factũ, vt in §. sa-
cerdotio. allega, & hoc mãifestè apparet in pagano delinquẽ
te. & postea facto milite. qui non sub primo, sed sub secundo
iudice concernitur. vt. ff. de re mili. l. qui cũ vnico § reus. & vi
detur esse casus. ff. de accusa. l. hos accusare. in prin. & § j. fa-
cit etiã quia superueniens dignitas soluit vinculũ obligatiõis
precedẽtis voluntariæ cõtractæ. vt. ff. de ope. liber. l. cõtractũ.
Nõ ob. l. cũ quędã puella. nec. l. si quis postea allegatæ. nec ista
decre quia in illis non mutatur forũ, sed adijcitur inter quæ
est differentia. vt. ff. de senato. l. senatores. & de excercito. l. si
eum. § itẽ si seruus. Prætereà in ista decreta. & dictis duab⁹ le
gibus non mutatur status, sed adicitur forus. hic verò muta-
tur, & status. vt. liij. distinct. capit. ibi nequaquam studentse
culum fugere sed vitare. & probatur hæc opinio, quia ad ec-
clesiam etiam pro crimine non inde abstrahitur. nec contra
eum medio tempore criminaliter procedetur: nisi in quibus-
dam criminibus propter eorum enormitatem. vt colligitur
de ijs qui ad eccles. confug. l. præsenti. & in authnti. de man.
princ. § sed neq; hoc. & §. neq; autem homicidas. collatio.
tertia ergo multo magis hoc priuilegiũ dabitur ei qui incor-
porat se ecclesiastico collegio, qui aũt cõtra istã opinionẽ
aliquãdo scripserũt, dixerũt quòd cũ constaret eũ factũ cleri-
cum in fraudẽ, hoc priuilegiũ nõ haberet, vltra dicẽtes fraudẽ
nõ præsumi: nisi iã esset accusatus, vel in crimine deprehẽsus.
ex tempore quo fit clericus. per. l. vltimam. ff. de bo. eo. qui
mor. sibi cõsci. faciunt quæ scripsi in dicta octaua quæstione,
& maximè in §. septima opinio est. Hanc quæstionem di-
sputauit Oldradus & determinauit, vt supra, & dixit quòd
Senescallus prouinciæ in curia Aquen. ita sentẽtiauit. Et hanc
opinionem credo veram. Refert enim multum an solum de
lictum præcedat status mutationem, quia tunc pro parte iu-
dicis secularis nulla conuentio. & ideò nullum dubium. &
hoc casu idem tenuerunt. G. de Cugno. Iacobus Butrigari.
& Barto. de saxo ferrato vt scripsi in §. septima opinio est. al
legto. & faciunt notata in Speculato. titu. de reo. versicu. sed
quid si pendente. & verũ sequenti. an verò delictum & etiam

præuen

præuentio iudicis secularis facta per citationem legitimam
in personam delinquentis laici apprehensam præcedant sta-
tus mutationem. Quia fateor quòd tunc probabilis est opi-
nio, quæ habet quòd non obstante mutatione possit vt prius
per secularem iudicem coerceri. quam sequitur G. Iacobus
Bar. Ber. Alanus & Gofredus & Ioan. de deo in causa ciuili.
& Specula. etiam in criminali, quoad causę expeditionem,
& terminationem. vt scripsi in dicta octaua quæsti. hic enim
iudex secularis iam personam laici ante mutatiõem præuene
rat. & per citationem legitimè factam iurisdictiõem suam in
eo firmauerat, & perpetuauerat. vt hic. & de offi. delega. capi.
licet. & capit. gratum. quæ iurisdictio sic sibi actualiter acqui
sita, firmata, & perpetuata per talem status mutationem sine
culpa, & factu ipsius sibi auferri non debet. vt hic, & in regu-
la sine culpa. & regula quod nostrum est. Et hęc distinctio
originalis fuit. Dy. fateor tamen quòd alia fuit opinio in se-
cundo mẽbro proximè distinctionis, aliter distinguens hoc
modo. quia aut laicus delinquens, & pręuentus procurauit
se clericari in fraudem, & tunc subsit coertioni seculari, vt
prius. aut non, & tunc secus. quod dic, vt scripsi in dicta viij.
questi § iij. opinio habet. aut quam sequitur Archidiaco. xj.
quæstio. prima. capit. primo. & Collecta hic allegat collecta.
ff. de re milita. l. fi. in princip. & de poenis. l. secunda. pro pri-
mo membro. & pro secundo. quod legitur & notatur. xxvj.
distin. capitu. primo. & per Innocen. de maiorita. & obediẽ.
l. si quis. Dicit tamen Archidia. vbi supra, quòd iudici secula
ri à coertione huiusmodi obtinere indistinctè tutius est. quia
in simili, vbi secularis deberet esse iudex, propter rei conditio
nem desinit esse. de ordina. cogniti. tuam.

¶ Quid dicendum de hoc vltimo dubio magis inclinor ad
opinionem negatiuam: nam hoc priuilegium fori non est cõ
cessum clericis in fauorem singularium personarũ, neq; pro-
pter personas singulares. sed est concessum ecclesię in eius fa-
uorem, & propter honorem ordinis clericalis. vt. s. capitu. si
diligenti. & ideò non possunt clerici huic fauori renuntiare,
vt ibi dicitur. Quomodo igitur attẽdetur obligatio personæ
singularis per dictam præuentionem inductæ non apparet.
Prætereà coertio clerici est iurisdictiõis merè spiritualis, quæ
non cadit in laico, & cuius laicus est merè inhabilis, & inca-
pax. de præscrip. causam quæ. & quod legitur & notatur. in
capitu. si diligenti allegato. & . s. eod. capitu. primo & secũdo
& . s. titu. primo. capi. ij. & capitu. at si clerici. igitur dependẽ-
tia, vel connexitas incepti iudi. ij, nihil facit. vt capit. tuam. al
lega. & de re iudica. capi. lator. & qui fil. sunt legitimi. capitu.
causam quæ. & predicta duo simul iuncta videntur dissolue
re omnia prędicta argumenta cõtraria. Quod autem dicitur
de fraude, bene inducit fraudulosum clericum de fraude hu-
iusmodi puniẽdum sed ego intelligo per iudicem suum, cũ
secularis iudex potestatis eum puniendi sit incapax, & quod
dicatur, quod de fraude sua lucrum reportare non debet. re-
spondetur, quòd si propter eum, & eius fauorem emanasset
priuilegium fori, vel propter eius odium potest. seu debe-
ret auferri, & procederet argumentum. sed quia non est ita,
imo in fauorem ecclesię, & propter honorem ordinis cleri-
calis, ipsi ecclesię concessum est. ideò propter delictũ, vel odi
um personę sibi auferri non debet. vt in regula delictum. cũ
concordantijs. ¶ Fateor tñ q in contrarium allegata sunt ar-
gumenta sufficientia ad inducendum Papam super hoc po-
testatem habentem, ad faciendum nouam constitutionẽ pro
iudice seculari, in hoc casu. argu. eorum quæ leguntur & no
tantur. j. de vi & ho. cleri. capitu. si. & de clericis coniuga. ca.
vnic. & de vi & hono. cleri. capitu. vnic. libro vj. & eod. titu.
capitu. primo & secundo. in clem. Sed quòd vrgeant ius iam
esse cõstitutum pro iudice seculari, in hoc casu mihi nõ appa
ret. Et hic etiam coniunge, quod dicam. j. eod. capitu. quæst.
quinta § fallit quod dictum est. Quęrit igitur circa hoc Col-
lecta. quid si talis clericus dederat fideiussores de stando iuri,
sub poena iuris: quid cum non possint ad standum coram iu-
dice seculari eum pręsentare incidunt in poenam, quam mo

uet, sed non decidet. vbi. s. videtur quòd nõ, propter extinctio
nem obligationis principalis. propter lecta & notata. s. ca. si
diligeti. C. de legib. non dubium, & . j. de regu. iur. accessoriũ.
8 Collecta. dicit quòd contrarium videtur verius: † quia per-
sonalis exceptio non transit ad fideiussorem, & maximè su-
perueniens. ad quod vide secundum eum de rescrip. capitu.
primo. libro sexto. notatur per Cardi. & collecta sua de in in
tegr. restitu. auditis. in octaua quæstione, vel nona. fideiusso-
ria enim obligatio bene potest stare principali remanente in
efficace, vt cum seruus, vel minor contrahunt dato fideiusso
re. ad quod vide secundum eum Hostien. in summa de fide-
iussor. § à quo. & tu melius videas per Cynum. C. de Initio.
pigno. l. secunda. & hoc maximè credit verum sequendo opi
nionem affirmatiuam quæstiõis pręcedentis videlicet quòd
possit secularis procedere contra clericum status mutatione
non obstante, etiam si quo ad solam cognitionem. &c. Dicit
tamen q vt saluentur. l. si quis postea. & istud. c. crederet opi-
nionem. s. proximã de cognitione & c. excepta criminali ac-
cusatione, posse sustentari. per notata Inno. in. c. si quis. allega.
Sed dic vt supra. & hoc de prima quæstione.

¶ TERTIO quęritur pro summãdo dicta Colle. ibi *legiti
me citatus*, nũquid per citationẽ illegitimè factã perpetuatur
iurisdictio. Colle. recitat opinionẽ Archi. & remittit ad no-
tata sua, de offi. dele. licet. & . cap. cum causa. Dicit in dicto. c.
cũ plures. in ij. oppositione. Subdit Colle. q in perpetuatiõe
prædicta nõ spectatur, nisi diligentia iudicis. hic verò specta-
tur inuiũ. nec agitur hic de perpetuãda, sed solũ de pręueniẽ-
9 da iurisdictiõe: † vnde vbi sumpsit exordiũ sortiri debet & fi
nẽ. & ideò principiũ causæ debet esse legitimũ sic q per exce-
ptionẽ eludi nõ possit. scdm eũ. sed nũquid valet actio sine ter
mini præfixione? Spec. nota q sic. de citatiõe § sequitur. versi.
quid si nõ dicens citatum venire debere infra modicum tem
pus. de dolo & contu. cum dilecti. simile de elec. cupientẽtes.
in fi. primo responso. & hoc tenent Inno. Hosti. & Nouel. j.
qui mat. accu. pos. cap. si. Sed Cynus post Pe. de bella pertic.
C. de feri. l. dies festos. tenet dictam citationẽ nõ valere, per. l.
ita stipulatus. in prin. ff. de verbo. obli. vbi dicitur, q citatio
non valet stipulatio de sistendo certo loco, sub poena, si dies
adiecta non sit. Quod dic vt ibi ad fi. secundæ quæstionis. ta-
men pro prima parte inducit Io. And. de appella. cum parati
vbi etiã ista recitat, & quia in dubio parẽdum est ordinario.
xj. quæstione tertia. qui resistit. & quia est intelligendũ quòd
compareat statim, cum potest. ff. de verbo. oblig. l. eum qui
calendis. Et quia vbi terminus esset appositus inutilis tenere-
tur, postea comparere. argume. eorum quæ leguntur & notan
tur per Inno. de feri. capitũ. si. dicam in capit. cum parati. sed
quid si citatio cõtinet multa iniusta, dicit quòd non, tenetur
venire allegaturus suas defensiones quia à citatione non ap-
pellatur, nisi sit certa. ad quod vide. j. de dilatio. capi. primo.

¶ Sed quid si continet multa, & in aliquibus iuris errorem,
videtur quòd non tenetur comparere. argumentum. j. de re
gulis iuris vtile. ipse dicit contrarium, quia poterit esse diui-
sio. & videtur clarè probari secundum eum. de appella. si à
iudice. libro sexto. Secus si non contineret nisi vnicum erro-
rem iuris habens. vt ibi argumento de senten. excommuni-
ca. per tuas. & capitul. solet. sed nunquid inuentus in curia of-
ficialis non citatus tenetur ibi respondere. Dicit Innocentius
clarè notari quod non. de officio delegati. capitu. licet. Fa-
ciunt notata de costitutione ecclesia, vbi notat quòd iudicia
à citatione incipere debent. Sed contra facit. l. pręleotiam. ci
tationi æquiparans. ff. de minorib. l. etiam § fina. & de testa-
mentis. l. hæredes palam. Et hanc vltimam credit veram, & in
ducit notata Innocen. j. capitu. proximo, & infra de dilatio.
capitul. prætereà. Et quia citatio fit ad repræsentationem, igi-
tur ea habita cessare debet. nec citatio est de processu, sed ante
processum. notant Innocentius & Hostien. infra de probatio.
qin cõtra. licet secus de sentẽtia notat Cy. C. vt li. pẽ. l. ij. in vlti
ma. q. Et quia per hanc viã reo nõ præiudicatur. & lites abre
uiant. quia stati citãdus esset. facit optimè scdm eũ. de re iudi.

Abbate.in fine.libro sexto.& sic notat Specula.'titulo de reo
in ıı.& vide notata per eum parte quarta sub rubrica de libel
lo veri.sequitur.videre.& per ista credit posse dici satis ratio
nabiliter ad aliá quæstioné s. q̃ citatus illegitimè, & cóparens
tenetur procedere,nisi habeat ius reuocandi domú.ad q̃ vi-
de secundum eum collecta sua de offi.deleg. cum causa. Sed
núquid valet citatio sub disiúctióe?videt q̃ nó. sicut libellus
incert⁹, nec alij actus iudiciales.arg ff.de testa.tutel.l.duo.Di
cit Inno. notare contrarium.de appella.si duobus.in fine.cre
dit tamen distinguendum esse,an determinatio disiunctè po-
natur arbitrio,& voluntate citati,quo casu valeat,aliâs nó.fa-
cit lex quæ dicit quòd si Titius stipulatus fuerit Stichum aut
Pamphilum stipulatio est incerta, secus si dicatur qué eliget,
vt.ff.de verbo.oblig.l.vbi autem non apparet.§ qui illud. &
ita tenet curia in appellatione ad Archiepiscopum,vel ad Pa
pam facta sub disiunctione.de quo per Io.And.de offi. dele.
si is cui.libro sexto.De quo ibi satis dixi in secunda quæstio
ne. sed tutius est dicere quòd citatio valeat indistinctè, sicut
quando terminus non est appositus. remittit ad notata in.c.
si duobus. allegato.Sed nunquid.l. vbi cœptú.ff. de iudi.ha-
bet locum ante litem contestatam? videtur quod non. quia
ante non videtur quis agere,videtur contra de offi.dele. cap.
gratum.Dicit quòd si citatio sit formalis,non videtur dubiú
quin locum habeat post citationem, sed vbi nihil in citatio-
ne exprimitur,non videtur fieri perpetuatio,siue præuentio:
quia nec iudicium dici potest, cùm ad iudicium materia de
qua fiat sit necessaria. quòd facit litera cum dicitur in prædi-
cta causa.&c. nisi ad absolutionem edicti, seu citationis. sed
contra quia imo quoad citantis actiones, quas tunc potest
habere.C.de anna.excepti.l.fi. ad quæ vide quæ colliguntur
de rescrip.cap.pastoralis.ad fi.faciunt quæ notantur.de re iu-
di.cum æterni.& de rescrip.nonnulli.in verbo trahút. & per
Hosti.in.cap ex tenore.& notat quod si quis super eadem re
aliquem simul ad diuersa iudicia trahit causam perdit: vt no
tatur.xj.questi prima.placuit.Si tamen non exciperet, vale-
ret processus.notat Inn.de cósti. cum M.in fi.Sed,dic de hoc
vt legitur & notatur.ĩ.de rescrip.dispendia.li. sexto.&etiam
quia de citatione tot formauimus quæstiones possemus quæ
rere qui iudices possút citare, & quot modis. de quo hic ple
nè per Henricum. sed dicam in loco magis proprio infra de
dilati.in Rubrica.

¶ QVARTO quæritur circa materiam quinti notabilis
10 † qualiter in iudicijs attenditur principium. Henricus de ele
cti. dudum.i disti.ij.hic diuidit octo membra.primum cum
agitur de viribus iudicij,vel processus.secundum de persisté
tia in petitióe facta in iudicio. Tertiú de rei seu iuris subactio
ne in libello, vel petitione comprehensibilis à cremento seu
etiam detriméto.quartum de iurisdictióe præueńenda Quar
tum de perpetuanda.Sextum de lite occupanda Septimú de
conditione testiú. Octauú de conditióe vel absolutióe. &c.
¶ In primo cum viribus iudicij,vel processus agitur, si non
valet in principio propter defectum iurisdictionis, vel aliâs
non reconualescit,& idem de medio, & de fine, etiam si po-
stea habeat iurisdictionem.de iudi.at si clerici. de offi. deleg.
prudentiam.cum ibi notatis per Inno.& Hosti. & per Io.&
Archidia.ix.q.ij.c.j.& per Cardi.de offi.ordinan. Romana.
& Spec.ti j.§ superest videre.versi.quid si committens.& Iac.
de Ra.& Cyn. C. qui pro sua iur .l. vnic. Et idem si propter
defectum personarum litigantiú, vel alterius earundem. C.si
aduersus rem iudicatá.l.cú & vos minores.qui da.tuto.pos.l.
vniuersalis.ff. qui satisda.cogun.l.si de.esserit.quæ sen.sine ap
pel.rescin.l. penulti.de regu. iur.l.Neratius.ij.questio.prima
in primis.cum ibi notatis per Archidia.vel propter deffectú
ordinis.ĩ.de electi.dudum.i.§ licet autem.de litiscontesta.c.
vnico.vt lite non contesta.per totú. vel propter aliquod sub
stantiale omissum in sententia vel processu .C.de senten ex
pericu.recitan.l ij.& .iij.& de sent. & interloc.l. prolatam. ĩ.
de re iudi. c.fi.li.vj.& sic inspicitur tunc initiú,medium,& fi-
nis.hoc est illud in quo est vitium vel deffectus insistens. Fa
cit.ff.de iudi.l.iudicium soluitur.ĩ.de resti. spol audita.§ si v
rò.cum ibi notatis.nó tamen quòd vitium vel deffect⁹ in ini
tio seu exordio litis magis ïficiat.vt dicto.§. licet autem.& de
litiscontestatio.capitu.vnico.in medio vel fine. vt .l. iudiciú
soluitur.&c.&. capit.audita. & de offic. delega. ex literis.&
quod notat Henricus. eod. titu.in literis. Sed ex hoc vltimo
apparet,quòd prædicta partium faciát ad propositum, dico
autem ad propositum,quòd defectus litiscontestationis quæ
iudicium initiare censetur:vt.ff rem ra.haber.l.amplius.& in
authenti.de exhib.reis.§ si verò.initium viciat,& impedit to-
tú processum sequentem .ĩ. vt lit non contestat. per totum
item do tibi alium casum in vice cómissionis.iudicis delegati
per.c.ipso iure.de rescrip.li.vj.ad.capit.statutum.§ fi.eod.tit.
¶ In secundo inspicitur initium. prout legitur & notatur.
C.quo.& quando iudex authen. qui semel. de quo per Hen-
ricum de libel.obli.capi.ij.
¶ In tertio non spectatur initiú,sed finis.sed est sentétię tem-
pus.vt.ff.de peti.here.l.iiij.& .l.si quo tempore. de rei vendi.
l.sin autem.§ possidere.ad exhib.l.tigni.§ si quis verò. & .l.si
quis eum.'& .l.sed& si.§ fi.de pecu.l.quęsitum.& dicto.capit.
Abbate sanè.in fi.vbi plenè de hoc.
¶ In quarto scilicet in iurisdictione preueniéda inspicitur re
gulariter initium,vt hic,& de appel.vt debitus.& .l.cum quæ
dam puella.& .l.si quis posteà.allegatis.ff.ad municipa.l.inco
la.& .C.de veteranis.l.fi.li.xij. de quo per Henricum de Re-
scrip.capit plerunq;.saluis quę scripsi.ĩ.eod.capit.in secunda
quæstione.
¶ In quinto s.in iurisdictióe perpetuáda regulariter specta-
tur initium,vt.capit licet.& .capit.gratum.allegatis.de offic.
leg.capit.fi.de offic.deleg.quanuis.& .capi. cum plures. & ij.
quęsti.vj.non ita in prin. per Archidiaco. dixi satis in.capit.
licet.& capitu .cum plures.
¶ In sexto scilicet in litis occupatióe,quádoq; inspicitur ini
tium de procu. si duo.quandoq; finis. ff.de rei vendi.l.si is à
quo.de noxa.si quis à multis.de pecu.l.si verò.Circa quod di
stinguit Henricus,quia aut pręoccupatio absorbet ius alteri-
us in totum vel in parte, & tunc si tales habent ius ex diuersis
causis, solum per sententiá occupatur.vt.l.si verò.& .l.si quis
â multis.& de re iudica.l.inter eos. aut ab eodem . & ex eadé
causa,&túc per litiscótestationé.vt.ff.de legat.pri.l. si pleris-
que.in fine. de verborum.oblig.l.si Titius.aut non absorbet
&c.Sed quandam prærogatiuam inducit,& tunc per prouo
cationem.ff.de iudi.l si longius.& communi diui.l. secunda
§ primo.Si verò agitur de excertitio causę nomine alieno in
spicitur litiscótestatio.vt.ff.de procuratori.l. plerisq;.& capi.
si duo allegato. vbi de.hoc in quarta quęstione plenissimè
dixi. ¶ In septimo videlicet in idoneitate testium regulariter
spectatur tempus productionis,& depositionis .ff. de verbo.
significatio.notionem.§ instruméntorum.ĩ.de testi. veniens.
secundo in fine. Fallit in impubere volente deponere de eo
quòd vidit,vel audiuit in pupilari ętate,non doli capace,sed
proximè infantię.quòd dic, vt plenè notat Archidiaconus.
trigesimaseptima distincti . relatum . Et Henricus infra de
præscrip.cum à nobis. & de sentent. excommu.c.fi.
¶ In octauo cum agitur de cóndennatione, vel absolutione,si
actum est causa non expressa, inspicitur tempus sententiæ.vt
l.fin autem.&. capi.Abbate. Sed si causa expressa spectatur té
pus iudicij inchoati.Quod dic vt plenè notat in .c. Abbate.
¶ QVINTO queritur continuando materiam præcedé-
11 tis quæstionis † qualiter in delictis spectatur principium.di
cit Henricus quòd si agitur de accusatione spectatur eius in
tium.id est tempus inchoatę accusatiȯis. vt.ff.de publicis iu
dici.l.is.§ fina.de hoc.si verò agitur de pœnę impositione in
spicitur tempus commissi criminis, vt sciatur ipsius qualitas
ff.de furtis.l.qui iniurię.in princip.& quæ pœna debeatur. ff.
de iniurijs.l.iniuriarú actio.de adulteri.l.q̃ ait lex. depœnis.
l.j.C.ad legem corneliam.de sicca .l. si quis cú cócordá.ibi
alleg.& per quem imponitur.vt.l.cú quædá.alleg. de re mili.
l.desertoré.in pri.C.vbi de crimi.agi.oportet.l.j in authenti.
quia in

qua in prouincia in authenti vt nulli iudi. §. si quis verò comprehensorum. ī. eod. postulasti. ī. de raptori. c. j. de priuile. volentes. li. vj. de re. iudi. pasturalis §. quòd si punitio. in cle. & hoc verum quo agitur de criminibus priuatis puniendis, secus fortè qñ de publicis. vt. ff. si ex noxali cau. agitur. l. penult.

¶ Quod dic, vt notat ibi Accur. & ar. xj. q. j. c. j. in fi. glo. fi. fallit quod dictum est: in criminibus puniendis inspici initium. i. tempus commissi criminis in laico post crimem facto clerico. nam talis etiam per secularem iudicem præuétionis per ecclesiasticũ condẽnabitur, & punietur. maximè cessante fraude nam fit personæ altercatio, & fori mutatio. De quo per Laud. & Ges. in cle. i. de cens. per Vincẽ. in. c. at si clerici. & Hosti. hic. & Ber. Brixieñ. in. q. venerabili. quæ incipit, aliquis litigabat. & per Cy. C. de Epi. & cler. in vltimo notabili. Et dicit quod opinio prædicta quam approbamus. ī. eod. c. q. ij. §. quid dicendũ. tanquã benignior & fauorabilior personis ecclesiasticis amplectẽda est. quia talis post clericatum alter & nouus homo dicetur. arg. de adi. lega. l. seruus legatus, & de solutio. l. qui res §. aream. & de verbo. oblig. l. inter stipulantem §. sacram. quæ bene inductæ valde vrgent iudicio meo.

¶ Sed quid de cõtractibus, & tunc si agitur de viribus cõtractus, vel quasi. & vtrũ ex eo detur actio, vel nõ. inspicit initiũ de procu. c. si. de proba. post cessionem. ff. si cer. pet. l. si expressio deponi. l. §. idem etiã Ponponius. man. l. si procuratorẽ in prin. de le. ij. l. cum filius §. hæres. de dona. l. qui id quod. pro so. l. si id ad quod §. si filius. C. an seruus ex suo facto. l. j. & . ij. per totũ. ff. de cõsti. pecu. l. item §. quòd adijcitur. xvj. q. iij. c. si sacerdotes, & idem si agatur an rei super qua cõtrahitur, cõmercium habeatur. vt in §. sacram. allegato. sed si agatur cui ex contractu vel q. obligtio, vel actio quæratur, & initiatur contractus per consensum purũ, vel cõdictionalẽ postea purificatum, quo tamẽ non inducit obligationem sufficientẽ ex qua efficaciter posset agi. sed ex post facto sequitur aliqua cã sufficiens, ex qua circũscripto illo contractu efficaciter addi potest, non spectatur initium contractus, sed finis verbi. de iure. ffor si. ex contractib⁹ initis per filium familias regulariter acquiritur actio patri, non filio. insti. per quas per. nobis acqui. in prin. & . ff. de ac. & oblig. l. filius familias. Iuxta hoc pone mandaui filio familia. vt centum in quibus tenebar. Titio solueret, & sic constat quòd ex illo contractu mãdati nõ quęritur patri man. cõtraria pro centum à me repetendis antequã pater, vel filius Titio ea soluerint. vt. ff. mã. l. si verò nõ remunerandi §. si filio familias. i. à contrario sensu. Pone ergo quòd filius post liberationem paternę potestatis soluit, non quæritur patri actio, sed filio: quia cõtractus ex se non inducebat actionem, sed ex sequenti numeratione, ex qua sola etiã non præcedente mandato agi potest. vt. l. si verò non remunerãdi §. si filiofamilias. ij. de verbo. oblig. l. quidam tamen filiũ §. vltimo. de fideiusso. l. si debitori deportato § si filius. Secus si contractus talis, ex se sufficientẽ obligationẽ induceret. ex qua efficaciter agi posset, nec sequeretur aliqua causa sufficiens, ex qua circunscripto contractu eficaciter põt agi. quia spectaretur initiũ, vt. ff. de verbo. oblig. l. si filius. de re. iu. in stipulationibus. & in § quod adijcitur. allegato. notatur in § si filiofamilias. ij. faciũt lecta & notata. ff. si cert. peta. l. certi conditio § quoniã. ¶ Sed quid de electiõibus dic quod quo ad vires, vel viuũ respectu formæ, vel materiæ aut aliás spectatur initiũ. i. tempus electionis. vt. c. dudum. ij. de cõsuetudine. c. cũ dilectus. de electio. cum inter & . c. auditis. & . c. quorundam. cum ibi notatis per Cardi. & Io. & per Nouel. de regu. iu. factum legitimè. facit de æta. & qua. cum bonæ. de appel. constitutis. de cleri. excõ. mini. postulastis. j. q. j. principat⁹. xvj. q. iij. § potest. de regu. iur. non firmatur. & notata Nouellæ in regula ratum. in mercurialibus. Cuius verba refert Henri. in. c. dudum. non tamẽ spectatur tempus vacatiõis. nec quo ad habilitatem, vel inhabilitatem eligẽtium, vt in. c. cum dilectus. & . cap. cum inter R. & de exep. aposto. nec etiam eligendi, vt. cap. dudum. j. & . ij. allegatis. vt notant. Io. & Ges. in cle. vt ij qui de æta. & qualita. super verbo constitutus. Sed si de cassatione, vel ratificatione electionis ageretur, inspiceretur tempus cassationis, seu ratificationis. de electio. quod sicut §. si autem. Super collationibus, prouisionibus, seu institutionibus beneficiorũ. reffert Henricus vbi. ī. quæ scripsit Dy. ī. de regu. iur. super rubrica. in vj. q. Inducens pro concordant. notata.

12 Hostien. ī. de conces. præben. cap. j. in fi. dicentis † quòd cũ bona cõscientia quis non potest beneficiũ ecclesiasticum retinere. ex quo fuit sua institutio vitiosa. Quia in talibus spectatur initium. vt in. cap. dudum. j. & . ij. de præben. dilecto. in

13 fine de insti. cap. iij. ¶ † In sponsalibus verò & matrimonijs suis de viribus, siue de effectibus eorũ agatur. non inspicitur initium contractus, sed tempus in quo primũ transit in vim spõsaliorum, vel matrimonij. ī. de sponsa. cap. veniens. ij. & . c. ad id quòd, & cap. is qui fidem. & de despon. impu. literas. & cap. accessit. & eodem titu. capi. vnico. per totum. li. vj. Nec obst. si dicas quòd publicæ honestatis iustitia oritur ab initio per sponsalia quæ sunt nulla, vel per matrimoniũ, quod est nullum, aliás quã propter deffectum cõsensus vt. ī. de spõ. cap. vnico. li. vj. in princi. quia publicæ honestatis iustitia nõ est de effectibus matrimonij, vel sponsaliorum. Quod patet quia interdum præcedit matrimoniũ & sponsalia, & potest esse sine eis. De rescriptis autem qualiter in eis spectetur principium dicam. ī. de rescrip. c. j. vbi de hoc per Henri. De vltimis vero voluntatibus de quo latè per Henricum in dicto. cap. dudum. dicam in cle. vnica. ī. de testa.

¶ De mulieribus inducendis aliás indicendis, dico quòd in alijs regulariter spectatur initiũ. ff. de excu. tut. l. excusari §. oportet. & l. tutor petitus de vaca. l. ij. § quia munera. de iure immuni. l. semper § hoc circa fallit. ff. de excu. tuto. l. spadonẽ § sin autẽ. & . l. nõ tantũ § vacare, & de vaca. mu. l. ijs honoribus § auctis. & . l. præter § si post. cùm autem agit de iuris sui retentione ille qui non est in culpa, pro eo spectatur regulariter initium. i. tempus iuris quæsiti. ff. de iudi. l. secus. & . l. cũ furiosus. l v. distin. § pręcepta. cum ibi allegat. alias est. capi. præcepta. de cleri. egro. cap. j. ij. iij. pe. & fi. ff. de postul. in. l. j §. casum. de iudi. qui furte. fallit in casibus notatis per Ber. de cõsti. cap. cognoscentes. & de priuile. antiqua. & in casibus alijs notatis per Hostien. de deci. cap. suggestum. & per Archidi. xxij. di. renouantes. & in Spec. de instru. edi. § nunc autẽ videndum restat. versicu. quid ergo si Abbas. Sed si ille fuit in culpa dannabili non spectatur initium. de ætat. & qualita. capitu. primo cum ibi notatis.

¶ In vsucapione autem, & præscriptione quantum ad habendum bonam fidem spectabatur, de iure ciuili initium. vt. C. de vsucapio. transform. l. vnica. Sed de iure canonico spectatur totum tempus quo ad titulum, & bonam fidem, & possessionis continuationem. vt legitur & notatur. decimasexta quæstione tertia. in summa. & quæstio. quarta. volumus. de pręscrip. illud. & . capitu. vigilantes. & . c. si diligenti. & . ca. quoniam omne. in libertate autem spectatur tempus fauorabilibus libertati. insti. de inge. § sufficit.

¶ Generaliter autem in alijs. dic quòd in ijs quæ sunt productionis extensiuè spectatur totum tempus, principium, medium, & finis, sicut de iuditio dixi. ī. in princip. quartę quæstionis. sic in interesse totali committendo, requirente totum tempus. ff. de verbor. oblig. iti. l. si ita stipulatus essem. & . l. insula intra bienium. Licet secus de particulari. c. ti. l. stipulationes non diuiduntur. & . l. existimo § si. & . l. interdum, & . l. cũ stipulatus sum mihi. & loca. l. insulam § ij. facit de electio. commissa. in princi. sic licet appelans non possit finire. ī. annum nun tamen reassumit iudex à quo ante finem anni, notant Laudi. & Ges. in clemen. sicut. de appell. Sic possunt intelligi. C. d Episcop. & cleri. l. generaliter. & institu. de excus. tuto § item qui reipublicæ.

¶ In alijs autem quæ sunt productionis momentaneę, vel. q. si producunt effectum, & momentaneum in sui creatione, & permanentem, & spectatur initium productionis, sicut tempus cautionis in. l. sciendum § vltimo. ff. qui satisda. cogun. & melius. ff. de re. co. l. prima § finali.

¶ Sed si producunt effectum suspensiuũ, & dilatatum, inspici-
tur finis effectus producendi totaliter, & eius effectus alias tẽ
pus. ff. vt in posse. le. l. planè. & de pe. hære. l. si quo tempore. de
condi. inde. l. ij. & iij. sic possent intelligi . l. generaliter. & §.
item qui rei publicę. alleg. cum concordantijs allegatis per B.
j. de censi. c. scientes. de renũ. c. j. de ope. no. nũ. cum ex iniun-
14 cto. in fi. & quod dicit Logicus † cuius finis bonus est, initiũ quo
que bonum est, & Ethicus. acta probant homines, finis non pu
gna coronat. Et Hieronimus ad furiam non quæruntur in
christianis initia, sed finis. Paulus malè cœpit, & bene finiuit.
Inde laudatur exordia sed finis proditione dãnatur. ad hoc
xxv. di. qualis. circa hoc etiã possent discuti sequentia. primo
qualiter res ab initio valida veniẽs ad casũ totaliter destructi-
uũ, perẽptiuũ, seu adnullatiuũ nõ respicit principiũ sed finẽ. de
quo dicã. j. de reg. iu. factũ legitimè. Scd'o qualiter res inuali
da veniẽs ad casũ totaliter destructiuũ, perẽptiuũ, seu adnul-
latiuũ: nõ respicit principiũ sed finẽ. De quo dicã. j. de re. iur.
factũ legitimè. Scdo qualiter res inualida veniẽs ad casum tota
liter constructiuũ, reparatiuũ, seu reintegratiuũ respicit finẽ.
Sed de hoc dicã. j. de regu. iur. non firmatur. Tertio qualiter
in actib' habentibus retroactũ, cõsideratur initiũ de quo dicã.
Quarto de actib' nõ habẽtib' retroactũ, habẽtib' tñ tractatũ,
& respicientibus futurũ, qualaliter finen respiciunt. De qui-
bus dicam. j. de præben. si tibi concesso. li. vj. de quibus om-
nibus tangit Henricus in dicto. c. dudum. & super hoc habes
summatam eius distinctionem, quæ durat quasi per duas car
tas magnas. vide tamẽ etiã quæ scripsi in dicto. ca. dudum. in
quinta oppositione.

¶ SEXTO quæritur pone. exemptus stans in loco exem
pto proijciat lapidem, per quem percutit stantẽ in loco non
exempto. quæritur quis eum puniet, an prelatus exempti, vel
iudex loci. & idẽ potest quæri de contractu. ad quam faciunt
pro, & cõtra, iura de inspectiõe, vel nõ inspectiõe initij. s. in
proximis quæstionibus allegata. Et hanc prosequitur No-
uella. j. de reg. iur. in obscuris. li. vj. in mercuriali. & finaliter
dicit quòd si quæritur de delicto ne maleficia remaneãt im-
punita, vterque erit iudex. Quia sub vno incœpit, & sub alio
perfecit. & quia sub primo perfecit quoad se. argu. j. de præ-
sumpt. c. j. ibi qui mittit. &c. & quod ibi notatur in glo. Pro
15 alio facit finis & effectus: vt sic † Sicut vnum delictum, plures
personas tangens, vnicuique insolidũ attribuitur. ff. ad l. Aqui
liam. l. ita vulneratus. & de fur. l. vulgaris § si duo. sic vnũ de-
lictum plura territoria tangens cuicunque territorio attribua
tur insolidũ, ad hoc. C. vbi de crimi. agi oportet l. j. cum glo.
Sic etiam insolidum ecclesiasticus & secularis sunt iudices mi
serabiliũ personarum. vt notatur. lxxxvij. di. c. j. xij q. j. c. j. sic
duæ potestates sunt in eodem officio. C. de offi. præfec. vrb. l.
j. facit. s. de offi. le. c. j. de præsump. literas. cũ cõcordantijs pri
ma glo. sic & vestibulum vbi duo ędificia tangũtur vtriusque;
cẽsetur insolidum. vt. ff. cõmuni diui. l. arbor. § de vestibulo.
non tamen per vtrunque imponetur pœna insolidum. Sed reo
per vnum punito cessabit alter: quia non iudicabit bis in id-
ipsum. & c. lxxxj. di. presbyter. xiij. q. vltima. c. vltimo ad idẽ
de offi. dele. licet. de accusa. de ijs. ff. nau. cau. sta. l. licet. Dice-
bat tamẽ AEgidius quod si comparationẽ fieri opporteret, prę-
ferret primũ cũ statim iaciẽdo ex inordinato affectu delique
rit, nec negari põt quin puniẽdus esset, dato quod nõ percussisset
iactus ille, & persecutio imo psecutio sequta non est delictũ
per se, aliàs essent duo delicta, sed est effect' procedentis deli-
cti deriuati à pręcedente causa. vt. ff. arbo. fur. cesa. l si plu-
res. § fi. In cõtrarium autem, & eius foro ponderanda est con
summatio contractus. Pone igitur in vno territorio dicit. Pro
mitus, & existens in alio territorio respõdet, promitto, vel
16 vendis, & vendo. vbi erunt illi contractus: † Certè quilibet
in instanti quo contractus perficitur, ibi forum sortitur. non
enim sicut in delictis res incoata per se ipsam subsistit: cũ nul
lus effectus sit interrogatio responsione non sequta. vt. ff. de
verb. obli. l. j. § qui præsens. põderetur ergo locus vbi perfectio-
nem, & esse recipit. ad hoc. ff. de aucto. tut. l. obligari. § tutor.
in glo. quid si præsente. & in § fi. Prædicta verò intellige vera
nisi essent personæ quæ ratione contractus sortirẽtur forum.
de quibus habes. ff. de iudi. l. hęres. § j. vel nisi actum fuisset de
solutione facienda in altero prædictorũ locorum, vel in ter-
tio loco. vt. ff. de acti. & obli. l. contraxisse. præter casus antẽ
illos simpliciter contrahendo, licet ibi soluere non promittat
sortitur ibi forum, vbi perfectus est contractus. Et sciendũ quod
Franciscus. j. c. proximo tenuit, quòd vtriusque loci iudices de
beant conuenire. de rescrip. c. pastoralis. de sen. excõica. cum
illorũ. iunge tamẽ hic omnino quòd scripsit Io. An. in Spec.
de compe. iudi. ad § j. additione. Et vide etiam quod scripsi
de rescriptis.

¶ SEPTIMO quęritur de quęstione Iaco. Butrig. Bono
nię disputata faciente ad materiam pręcedentiũ qõnum. po-
ne statuto ciuitatis sub se plures terras habẽtis cauetur, quod quę-
libet terra teneatur suũ territoriũ custodire, ne ibi roberiæ,
ne alia committãtur, aliàs quod ad danni emendationem tenean
tur. contingit quòd Titius malefactor cepit Meuiũ vestitum
sup equo & super equo eũ ligauit in prima terra, & sic eũ du
xit ad secũdã terrã, & in illa cũ equo, & vestib' spoliauit. Quę
ritur quę dictarũ terrarum ex dicto statuto ad danni emẽda
tionẽ caueat? Secũdo si statuto etiã caueatur quod iudex de malefi
cio inquirat in loco maleficij. quis prędictorũ locorum est
locus inquisitionis? Tertio quis sit iudex ratione delicti, &
idem etiam quæretur si sic delictũ fuisset in diuersis diœcesi-
bus perpetratum. videtur in omnibus istis quęstionibus con
siderandus primus locus. quia ibi fuit cõmissa rapina in ho-
minẽ liberum, quod fieri potest. ff. de fur. l. eum qui. § si filius
ad. l. Iuliam. de vi publica. l. si quis liberum. &. l. non statim. §.
lege fauia. Et sic furtum cuius species est rapina. vt insti. vi bo
no. rap. in princi. & de iureiur. l. duobus. § si quis iurauerit. cõ-
tractauit. & oõ dolosẽ. insti. de obl. ex delic. in prin. & . ff. de
fur. l. j. Rapere enim videtur qui de manibus. j. de aliena potesta
te eripit. ff. ne quis. cum. l. si eximẽdi § j. & . ff. de iusti. & iur. l.
manumissiões. C. de Epi. & cler. l. raptores. Ipsa autem capi-
tur, eximit liberum hominẽ de propria potestate. vt insti. de
re. diui. § fere. & de aqui. re. do. l. j. § omnes igitur. iuncta. l. in la
queum e. ti. ex quibus cau. ma. l. succurritur. de sta. hom i. l. li-
bertas. de vi & vi. ar. l. j. § fi. Ex quibus infertur quòd delictũ
fuit in prima villa cõsummatũ. videtur casus. nã captus ab ho
stibus anteque deducatur ad locũ hostium etiã manens in Ro-
mano solo fit seruus hostiũ, & tunc relaxatus reuersus post li
minio. vt insti. quib' modis ius pa. po. sol. § si ab hostibus. in
fi. & . ff. de cap. l. iiij. & . l. in bello. argum. ff. de acqui. pos. l. j. in
prin. Probatur quia idẽ de vestibus, & de equo: nã qui depo-
nit equum capistratum, deponit capistrum, si hoc in animo
gerat, licet non exprimat. ff. deposi. l. j. § quæ depositis. & § si
cista. hic autẽ erat animus principalis ad vestes & equũ. facit
argumentũ de minori ad maius, & de principali & accesso-
rio. de dona. inter vir. & vxorem. si sponsus. § j. de fideiussor.
l. generaliter. C. de vsur. l. eos. de pig. l. si tibi. cum sua glo. vide
tur casus io. l. qui saccum. ff. de fur. & l. vulgari. in prin. e. ti. &
de acqui. posse. l. iij. in prin. facit argumentũ de diffinitione
17 ad diffinitum, facit etiã † quia subsequtum factũ declinat qua
litatem incoati quòd tendebat ad illud, & causam agentis de
monstrat. C. de sicca. l. j. & . l. is qui cum. & de iniur. l. si non cõ
uicij. ff. ad l. aquil. l. si quis. § j. & de sicca l. j. § Dyuus. & de
adul. l. si amicis. & si in homine deficeret furtum impedimẽto
iuris, ppter defectũ possessiõis cõtractãde, de nõ deficeret in
reb'. quia impedimentũ cessat in illis. ff. de acqui. pos. l. cũ. hę
redes. § item quæro. & . l. cum vniuersas. § possessionẽ. Quia
si seruus esset in vtróque; furtum feret. vt. ff. de fur. l. alienũ. de
seruo corrup. l. neratius. § fi. patet de rebus. C. de fur. l. eos.
ff. de fur. l. si seruus. Determinata enim ratio determinandũ
producit effectum, nõ vltra se. vt. l. admonendi. de iureiu vi
detur casus bene intellectus, de eo quod cer. loco. l. ij. ff. de li-
18 bera. le. l. ab aurelio. § Sticho. † igitur impedimentũ libertatis
personã respiciens non respicit res, quod ergo esset in rebus si
seruus esset eius, cum liber est. ar. ff. de vi & vi arm. l. j. § fi. iun
cta. l. iij.

19 cta.l.iij.§.in amittēda.† Facit quia vtile per inutile in diuisibili
bus nō vitiatur, facit de aqui. pos.l.si rem mobilem.&.l.rem
quæ nobis. Item quia vitium expressi non nocet expresso.li-
cet secus in tacito.vt.ff.qui.mod.pig.vel hypo.sol.l.j. Quin-
imo in intentione res principaliter versabantur ergo persona
rem non vitiat.vt in.l.si sponsus.§.j.allegata. Maximè in deli-
ctis.ff.de iniu.l.eum qui.videtur casus.ff.cōmo.l.si vt certo.§.
sed interdum.& de condi.fur.l qui furtum. & de vsuca.l.se-
quitur.§.si rē.&.§.idē labeo.& insti.de obli.q̃ ex delic.§.furtū.
propter animum contractantis.cum actu contractationis.li-
cet enim fiant vitiosæ res,contrahitur tamen vitium furti per
prædicta. Et quòd plus est,videtur ex primo actu iunctionis
seu ligaturę amissa agrum possessio, confirmās commissum,
vt dicta.l.j.ff.de vi & vi arma. Item quia in delictis animus
spectatur, vt forma etiam quo ad tempus.ff.de furtis.l.si quis
ex domo.ff.quod vi aut clam.l.semper.§.si in sepulchro. de
iur.om.iud.l.si familia.&.ff.si fa.fur,se.dica.l.j.igitur, & quo
ad locum,vt tempus & locus formæ assumptæ æquiparentur
ff.si cer.pet.l.vniuersis.alia est.l.vinum.de tritica.l.fi. facit de
vi publica.l.quoniam multa. Confirmatur,quia illud non de
bet considerari,vt causa producendæ obligationis,cuius euen
tus,vel defectus non potest alterare speciem, vel effectum ip-
sius.vt.ff.man.l.si verò non remunerandi.§.j.de condi. inde-
l.Iulianus.ij.responso.de edil.edict.l.bouem.§.si sub conditio
ne.ad Velleya.l.aliquando.§.fi. Sed in delictis animus delin-
quendi cum aliquo actu,ipsum quo ad effectū esse obligatio
nem & pœnam constituit.vt in.l.j.§.idem labeo.ff.de vi,& vi
arma.& notatur.eo.titu.l.iij.§.si quis autem visis.& ad.l.cor.
de sica.l.Diuus.&.e.titu.C.l.is qui cum. nam quando deli-
ctum inchoatur vno loco,& tempore.& alio consummatur,
& sic se consummatio delicti ad principiū, vt esse non potue-
rit sine eo, vel nō commodè datur nobis regula, vt spectemus
principium,casus videtur.ff.de adul.l.& si amici.& l.quòd
ait lex.§.quòd ait. Facit generalis potestas principij,quæ est vt
primo inchoata,postea consummata trahantur ad principiū
& iudicentur ex eo,& secundum illud. vt.ff. de mino.l.iij.§.
& illud.&.§.scio.de verbo.ob.l.si filius.depo.l.j.§.idem Pom
ponius.& man.si procuratorē.in prin. Videtur casus.ff.ad.l.
aqui.l.huic scripturæ.in princi.§.j.vbi cum ex vulnere illato
mors postea sequitur,consideratur tempus vulneris & non
mortis. Item quia actiones quæ propter alias dantur, & sunt,
non dātur vltra,vel aliter,nisi quatenus ille propter quas sunt
vt.ff.si quis cau.l.si eum.§.qui iniuriarum.& si quis testa.liber.
esse ius.fu.l.j.§.hæc actio. Sed conditio ex statuto data in cōia
villarum est, propter delictum, & actionem, ac persecutio-
nem venientem ex eo. Ergo disposita de furto,& rapina.de-
clarant dictam conditionem. Sed hoc est in furti actione,vt
detur semel & ex primo actu cōtractationis. Licet ex sequen-
ti actu posuit dici nouū esse delictum.& sic videtur casus cum
glo.ff.de fur.l.vulgaris. Datur enim pro interesse, quod con
summatur in prima contractatione. vt.ff.de fur.l.et qui,&.l.
si domum.&.l.inficiendę,& si hoc tenet in his quę dātur,quia
interest fortius in his quæ dantur tantū ad interesse,vt.ff.man
dati.l.si procuratorem.§.mandati.&.l.quæ autem.§.j.sic est in
conditione ex statuto igitur. In contrarium φ secunda villa
teneatur,& non prima.probatur probando φ in illa fuit deli
ctum commissum,& damnum datum ex tribus. Primo,pro-
bando primum actum in prima villa commissum, maleficiū
non facere. Secundo probando primum actum tanquam ini
tium maleficij,reduci ad id quod in secunda villa perficitur.
Tertio probando φ si primus actus per se maleficium indu-
cat,tamen non impedit secūdum committi. Primum probo,
quia in actibus propter alios,& ad alios ordinatis effectus so-
lum attribuuntur ijs propter quos pōt in contractibus.vt.ff.
de noua.l.si ita stipulatus fuero.& .l.cum enim.de rer.permu.
l.cum ex placito.de verbo.obli.l.si filius,&.l. quidam cum
filium.§.fi.& qui pot. in pig.hab l.potior.&.iij.quæstiōe con
tractibus.ff.de hære.insti.l.iam dubitatur. de condi.ob cau.l.
ij.de conditio.indebi.l.in summa.§.sed & agere.de mino.l.iij.
§.vnde illud.de au.& argen.leg l.& si nō sint.§ perueniamus.
& in maleficijs.de fur.l.verum.&.l.vulgaris.§ qui furti.ad.le.
Aqui.l.illud.§.si idem.primo responso. Sed primus actus ca
pturę est propter roberiam,& spoliationem quæ sequitur.vt
l.vnica.allegata.& notatur in.l.qui de crimine.C. de accu. &
per Dynum in regula in obscuris allegata. Ea enim quę sunt
præparatoria rei, nō faciunt desinere rē esse integram,vt.l.an
te litem,&.l si defunctus.ff.de proc.& de condi.indebi. si pe-
cuniam. Item quia ex commisso primæ villę non est secutum
damnum,& si statum esset in illius finibus non daretur actio
damnum respiciens,de fur.l.verum.& notatur in l.eum qui.
§.si filius.&.l.cum hæredes.§ item quęro.ff.de aqui. possess.&
si sic cessat delictum dāni illatiuum.vt in.l. si procuratorem.
§.mandati.& de fur.l.inter omnes.de admin.tut.l.ita autem.
20 in prin.de flu.l.iij.alias.l.j.§ non omne.& tamen † cessante de
licto cessat pœna.C.de pœnis l.sancimus.,ff.ad.l. aqui.l. item
21 mela.§.si plures,&.l.si ex plagis § in cliuo.† Non enim debet
attendi actus,vt delictum,quem potest pœnitentia sequi.vt
ff.de furtis.l.qui ea mente.C.ad.l.corne.de falsis.l.qui falsarij
& de sicca.l.is qui Ascribimr enim effectus non actui primo
quia dubius,propter euentum pœnitentiæ. Sed vltimo quia
indubius est,ff.ad.l.aqui.l.item mela.§ si alius.&.l. illud.§ fin.
& notatur.eo.ti.l ita vulneratus,& causæ proximę & imme-
diatæ,videlicet spoliationis non capturæ, quę remota est.ff.
ad.l.aquil.l.qui occidit.§.in hac.&.l.item si obstetrix.&.l.qua
actione.§.celsus ait.φ enim attribuatur causæ remotæ est ex in
terpretatione extēsiua,que non cadit in delictis,licet secus da
declaratiua.ff.de mune.& hono.l.vt gradatim.§.& si lege.ad
muni.l.constitutionibus.& ar.ff.solu.matri.l.si vero.§ de vi-
ro.& de supellect.leg.l.labeo.in fi.non enim attribuitur effe
ctus causæ disponenti,sed producenti. Ideò tempori inducen
ti negligentiam,tollenti obligationem.obligationis sublatio
& idem in scriptis. vt.l.obligationum.ferè.§ placet,& insti.de
vsuca.§.quòd autem.C.de aqui.pos.l.licet.&.e.ti.ff l.peregrè.
&.l.si id quod.ff.de pact.l.legitima.hic enim secundus actus
adeò perfectus fuit,φ ex eo,sine auxilio primi procedebat ef-
fectus:igitur illi soli effectum attribuimus.ff.de verbo.obli.l.
quidam cum filium.§.fi.& man.l.si vero non remunerandi.§.
si filio.& ad municip.l.si filius.§.fi.& de fideiusl.l.si debitori.§.
pro secundo. Probatur φ primus actus non fecit delictū quia
aut quærimus de furto,aut de spoliatione rerum,aut de vi cō-
pulsiua,quæ cadit in metum primum non cōmittitur. Quia
non fuit per illum actum priuatus dominus possessione rei.
ff.de aqui.poss.l.si rem mobilem.&.l.rem quę nobis. Iuncta
l.cum hæredes.§ item quæro. Iuncto φ consequente deficien
te deficit antecedēs.vt.ff.de publitiana.l.eum qui j.responso.
& ex hoc patet,φ tertium dici non potest. Quia illud damnū
respicit.vt.l.sed & partus.§.fi ff.φ me.cau. De secundo est cla
22 rum,† quia si non perditur possessio non sequitur spoliatio.
per prædicta. Tertio probo,quòd & si primus actus inducat
maleficium consummatum,debet nihilominus secundus at-
tendi. Nam propter vnum impetum, vnum constituūt factū,
& delictum,in secundo actu terminatum.ff.ad.l.aqui.l.illud
§.fi.& de iniur.l.prętor.§.si minus plures, & propter vnum
animum .vt.l. quoniam propter multa facinora. Et notant
doctores in.§.si sepulchro.allegato. In inchoatis enim posteà
terminatis iudicamus rem ex fine,& secundum illum C. de rei
ven.l.quotiens.de publiciana.l.& si quidem.ex qui.cau. mai.
l.ab hostibus.§.fi. Cum enim finis non habet necessariam con
sequentiam ad principium iudicamus ex fine, & secundum fi-
nem.vt in proposito.vt.ff.qui pot.in pig.habe.l.j &.l.qui bal
neum.in prin.&.§.amplius. Omnes enim res sumunt esse per
formam,& forma per consummationem,vt ad.l.fal.ff.l.u qui
quadringenta.§.quædam .C.ad Silleya.l.cum Silleyanum.in
fi.ff.ad exhi.l.Iulianus.§.sed & si quid. Factum enim destina-
tum ad locum,& eius pœna declaratur ex loco, vt instit.de
obli.ex deli.§ manifestus,&.l.vulgaris.&.l.iij.&.iiij.de furtis.
Nemo enim negat ex secundo actu fore delictū.vt.l.vulgaris.
cum ibi notatis, & in loco spoliationis damnum dari,sed istę

funt causæ statuti. Causa vero ponit effectum. ff. mand. l. si non
remunerandi. §. j. & de legi. non omnium. vers. de hoc. Præte-
reà in delictis diuersę formæ cuiusmodi sunt ista: primum,
secundum non impedit. ff. de priua. delict. l. nunquam. & de
ac. & ob. l. qui seruum. de furtis. l. aduersus. cum similibus. Et
maximè vbicunque tempore cótractatatiõis reperitur res in
domini potestate. ff. de furt. l. inter omnes. iuncta l. si finita. §.
vbi autem. de dam. infec. & de acqui. possei. l. qui diuersas. §.
item cum prętor. & l. si id quod. §. fi. vnde in fugitiuo seruo fit
furtum. C. de seruis fugit. l. j. & tamen retinemus eius possessio
nem. vt ibi nota & rerum quas secum habet. vt in. l. j. § per ser
uum qui in fuga. & l. iij. § si seruus. & l. rem quæ nobis. ff. de
acqui. possess. Igitur in proposito, contractatio liberi hominis
in quo nec possessio quęritur, nec furtum committitur, non
facit eũ possessiõem perdere rerũ quas secũ habet, vt. l. qui vni
uersas. in prin. ff. de acqui. possess. Cum igitur tempore secun-
dæ contractationis inueniatur res possidere, tunc fit furtum,
& etiam damnum. Prætereà quia vniuersalis, & cõfusa totius
contractatio non impeditur ex particulari posteà furtum fie
ri, vt dicta. l. vulgaris. § j. Prætereà quia ex pluribus actibus in
coata læsione consummatur ex vltimo, & ex eo solo agitur.
vt. ff. ad. l. fal. l. poenales. & plaucius. ex qui. cau. ma. l. ab hosti
bus. § sed quòd simpliciter. vbi de hoc. & e. titu. l. nec non. § si
quis sæpius. & C. de inoffi. don. l. j. & ibi nota. Item quòd neu
tra teneatur, & quòd nullo loco videatur factum delictum,
vt nullibi sit inquisitio facienda, & nullus iudicum procedere
possit. Probatur, quia quando duo facta sic ad idem concur-
runt, sic quòd per neutrum consummatur stricta & propria
ratione, nulli ascribitur. vt in. l. ita vulneratus. in fi. & l. vulga-
ris. § si duo. Item quia principium est vna pars rei, & finis alte
ra. Sed totius appellatio parti non conuenit: cum diuersas ha-
23 beant rationes. vt in. l. an pars. & l. quę de tota. † Illud enim
propriè alteri ascribitur, quòd de eo simpliciter loquendo di
citur. Facit enim ratio compositorum, vt compositum, nulli
sui simplici ascribatur. ff. de verb. sig. l. consona. ff. de leg. iij.
l. legatum. § cum legato. inst. de ac. § quædam. Solutio quoad
primam quæstionem dicit, vnum esse delictum, & ideò vtrã-
que villam teneri insolidum, & vna soluente aliam liberari.
Et quo ad secundam quæstionem dicit, vnum esse locum de
licti in loco capturæ incipientem, & in loco derobationis fi-
nientem, & per hoc quòd in quacunque parte ipsius inquisitũ
fuerit, sit satisfactum statuto. & primum de vni citato delicti,
24 sic probat, † quoniã quãdo plura facta ordinata sunt ad verũ
finem, non ex pluralitate factorum disponitur, vt de pluri-
bus. sed ex vno communi effectu, & termino disponitur. vt
de vno. Probatur primo in eodem plura facta ad vnũ finem
faciente. vt. ff. de fur. l. certum & in pluribus, quorum vnus te
nuit, alius interemit. vt in. l. item mela. § si in sepulchro. & l. si fa
milia. & ff. si fa. fur. fe. dica. l. j. patet extra delicta in pluribus a
lienationibus, vnam lęsionem inducẽtibus ad vnam deductio
nem, & vnam Falcidiam tendentibus, & in pluribus præscrip
tionibus. & c. ff. ad. l. aqui. l. in quãtitate. § sed si legis. C. de inof.
dona. l. j. & ibi notatur, & § quod simpliciter. & § si quis sępi⁹.
Secundo probatur, propter vnicum impetum, & factorum
continuationem: quia quando plura facta committuntur sub
vno impetu, & sub vna continuatione factorũ, producũt vnũ
commune delictum. licet secus. vt in. l. quoniam multa faci-
nora, & l. illud. & notatur in. l. qui de crimine, & specialiter
pro eo quòd de continuatione dicitur. facit. ff. de poenis. l. si
quis diuturno. & notatur in. l. vulgaris. & l. nunquam. cum si
milibus. Continuatio enim facit quòd alterum alteri insit, &
sit eius pars: & faciant vnum totum. vt. ff. si cer. pet. l. lecta. de
contrahen. empt. l. fundi partem. de conditio. & demon. l. nõ
adeò. Tertio probatur ex correspondentia animi ad factum,
& econtra. Factum enim se habet ad animum, vt ipsum im-
25 plens, & perficiens in suo effectu. † Quia nihil operatur cogi-
tatio animi sine facto. vt. ff. de poenis. l. cogitationis. ff. de re.
diui. l. in tantũ. & notatur. ff. de iusti. & iu. l. j. ar. C. de Episco.
& cleri. l. non dicam. Item se habet factum ad animum, atque
perfectio, & declaratio. ex facti enim qualitate intelligitur ani-
mus, voluntas, & propositum, siue in inchoato loquamur. vt
in. § Diuus & l. si is qui cũ telo. & l. non dicam. alias est, siquid
non dicã. siue in cõsummato. vt. C. de sic. ca. l. j. & ff. ad. l. aqui.
l. si quis fumo. § ꝙ dicitur. Et notat Dynus in regula in obscu
ris, in fi. E cõuerso se habet animus ad factum, vt forma & ter
min⁹. Quia ex eo ꝙ plura facta ad diuersa delicta disposita ex
vno animo formantur, determinantur ad vnum. vt. l. qui in-
iurię. & l. certum. & l. vulgaris. § sed & si quis decem. de fur.
26 Ijs suppositis probatur sic. † Quia si id quòd ꝓpter aliud est,
vel ꝙ per aliud habet impleri, per se nõ cõsideratur: sed ipsum
propter ꝙ est, & ꝙ impletur ab eo. vt s. in. ij. parte disputatio
nis plenè probatum est. quęcunq; igitur, & quodcumque im
plentia vnum animum delinquendi, vnum delictum pariẽt,
& producent. Preterea si factum, & finis, & terminus facti ha-
bent animum declarare, & animus certus, & declaratus limi-
tare, & terminare facta, & delicta, secundum se. vt probaui. Et
terminus factorum in proposito fuerit incerta spoliatio, &
paucioris priuatio. Ergo talis ex eis animus confirmatus, &
sic assumptus vnicum delictum secundum se terminet, & for
met. Et accedunt huic casus, de eo qui plura cõtractat, siue ali
quod totum, & ex pluribus vnum, vel ex toto partem, tãtum
abstulit, in eo tantum animus presumatur, & perfecta contra
ctatio colligatur, & in eo tantum delictũ, & delicti terminus
limitetur. Secundo probatur per casum legis, quamlibet vil-
lam teneri in solidum, & vna soluente aliam liberari. Quia qñ
ad idem, siue circa idem. duo debent custodiam, siue diligen-
tiam, si eius rei sequatur furtum, propter negligentiam adhibi
tam, & diligentiam omissam ambo tenẽtur in solidum: quia
propter idem tenentur. & vno soluente alter liberatur. Casus
est. ff. commod. lege si vt certo. § si duobus. ver. verum in ve-
hiculo. cum. l. se. & ff. depo. l. j. § si apud. & l. si duo. in prin. &
27 § j. Facit † quia quando idem interesse respicit plures debito-
res, secundum varias causas tenẽtur in solidum. Sed quia pro
pter idem vno soluẽte alter liberatur, vt. ff. de eo quod cer. lo.
alias & melius de eo per quem fac. est. l. fi. § si à fideiussore. Itẽ
videtur casus in. l. item mela. § si plures, cum glo. sua ibi enim
circa idem deliquerunt plures, & ideò omnes tenentur insoli
dum, saltum ratione dubij, & vno soluente id in quo est rei ꝓ
sequutio debet alter liberari. licet secus in eo quod est ibi pœ-
na, vt probat ibi textus cum glo. & de eo per quem fac. est. l. j.
§ si plures. Item pro declaratione huius, & contrariorum dis
solutione sciendum est, quòd aliquando lex disponit de re &
de delicto, vt consummato & perfecto & prout est in facto ẽ
se. & aliquando disponit de re non perfecta, sed de parte rei ĩ
principio, medio, vel fine. vnde lex dicit aliud esse in eo q̃ trã
fugit ad barbaros: Imo tunc habet locũ pœna, quę de actu cõ
summato loquitur. Aliud de transfugiente ff. de capti. l. post
liminium. § trãsfuge. & § se. simile. ff. de iu. om. iu. l. si quis id ꝙ
§ quod si dũ proponitur. & hoc idẽ in stipulatione pœnali
deprehendimus, vt. ff. de rebus dub. l. si is qui ducenta. § cũ sti
pulamur. & § verum. & de verbo. ob. l. si quis ita. & iudi. sol. l.
conquerebatur. modo statutum de quo loquimur conceptũ
est sub verbo pręsentis, seu pręteriti imperfecti tẽporis. Quia
dicit teneatur custodire ne ibi committantur. & c. quòd hic
verum fuit in principio medio, & fine. Ergo tenetur ex omni
28 sa custodia circa quodlibet horũ. Et probatur clarius † quia
omnis bona ratio presupponit suum effectum. vt. l. si non re-
munerandi. § j. & l. generaliter allegatis. de dona. l. ij. & iij. no
tatur in. l. non omnium. allegata & l. j. § sextum. ff. de postulã.
& quęlibet verificata conditio, siue ex casu omnium ex for
ma conditionis deductorum, quando debet verificari ex oĩ-
bus, siue ex concursu alicuius ex pluribus, vel rei parte, quan-
do debet ex aliquo, vel ex rei parte verificari, debet effectum
obligationis producere vt in § cum stipulamur. & § verum. &
l. si fugitiui. allegatis, & colligitur ex lege cedere. uj Responsio
cum sua gl. ff. arbo. fur. cęs. l. iij. sic in proposito constat in pri
ma villa committi ex principio, licet non sit verũ cõm illum
esse. ergo concurrũt ratio, & conditio. Quia verum est cũ inij-

catur

tatur ibi committi,& villam incolę prouidisse ne committa
tur.& verum est in secunda villa committi, dum ibi finitur,
& non prouidisse, vel custodiuisse. & patet ex eo quod dicit
damni,& nō dicit ex eo illati, vel propter illud, vnde & si deli
cta plura, vel respicerent damnum vnum tanquam causa re-
mota & proxima, Tamen quælibet ex causa & determinata
verbi prolatione teneretur. vt. l. j. § quod autem. ff. de aleatori.
Item videtur casus. ff. de incen. rui. naufra. l. ne quid. in princi.
Quoad secundam quæstionem, quòd vnus sit locus delicti
incipiendo à loco incoati, vsque ad terminum finiti, & quòd
per hoc in qualibet eius parte inquirendo impleatur forma
statuti. per. l. vna est via. ff. de seruitu. rusti præd. quia vna est
via per plura prædia cōstituta, & quia vnum littus maris &c.
instit. de re. diui. § j. Par. nec ex maioritate loci aliud dici de-
bet. vt. ff. de fund. instruct. l. si. locus enim totus consignandus
est, vt sit certus. de censi. l. forma. & sufficit quamlibet partem
tangere. vt. l. vulgaris. in principio. & de acquiren. posse. l. ij.
in principio. & quia protensio temporis non alterat. ff. de pręc
car. l. sed si manente. de arbit. si cum dies. in principio. Nec est
bona argumentatio de principio ad totum, vel de fine, cum
separata ratio est. imo quòd pars includat totum, est contrà
dictio. vt. l. an pars. de verb. signi. Dicere enim vbi pars, ibi to
tum. non procedit, nisi fingendo, vel interpretando. quæ nō
habent locum in statutis. Est tamen sciendum quòd aliquan
do principium & finis tendunt ad vnum tantum effectum,
& tunc ex vtroque assumimus alias assumimus, & ascribimus
rei conseruatę effectum. Sic loquuntur. l. j. de inoffic. donat. § si
quis sępius. & § sed quòd simpliciter. alleg. cum glosis suis. Et
l. Plauci'. & l. poenales § annua. & l. in quantitate § sed si legata.
Aliquādo tendūt ad effect' cōtrarios se nō cōpatientes, nec q
oportet alterum eligi, & tunc aliquando eligimus, & specta-
mus principium, aliquando finem sic loquuntur contraria de
principio & fine. Et glo. quæ est in. l. filius. de verb. obliga. &
l. si verò non remunerandi § si filio. Aliquando tendunt ad ef
fectus diuersos, vel similes se compatientes concursu, & tunc
quodlibet suum effectum operatur. vt. C. de arbit. l. cum an-
tea. per totum. Et ita procedunt vltimo pro hac solutione al-
legata. cum similibus. &c. In tertia autem quæstione dicit, de-
terminatiuè considerari & attendi primum locum, & iudi-
cem illius territorij, in illo enim videtur delictum contractū.
Fuit enim ibi attentatum facti flagitiosi principium, & ani-
mus perseuerandi ac complendi, quę delictum constituunt,
& consummant, Papa enim perseuerantia sequens declarat a-
nimum perseuerandi ab initio habuisse. Quodlibet enim fa-
ctum tale, facit pręsumi animum talem, vt in. l. si quis fumo.
§ j. & l. j. de sicca. & ff. de tuto. & curat. datis ab his. l. hi qui.
Insti. de re. diui. § seruos. & quod notat Dynus in regula in ob
scuris. in fine. hęc enim sola alio non secuta punienda sunt,
vt. l. qui falsam. & l. si is qui cum telo. & § Dyuus. Modo poe-
na delictum pręsupponit. vt in. l. sancimus. Igitur dicitur ille
delicti, & illius iudex competens, facit quia quando finis ad
principium sic se habet, quòd eius euentus, vel defectus non
immutat effectum principij, consideratur principium, &
non finis, etiam si ad principium non habet consequenti-
am necessariam, & iudicandum est ex eo, hic est casus in. l.
Iulianus. secundo responso. & l. aliquando § fi. & l. si verò
non remunerandi § j allegatis. & de lega. ij. l. cum pater § fina.
29 † Sed in delictis hęc est regula quòd animo aliquo actu in
principio concurrente, siue consequatur finis, siue non, impo
nitur poena. vt. s. probaui. Facit quia quando principium est
vt causa, vt hic est animus, omnia quę sequuntur eius implen-
di causa non attenduntur, quia propter illam sunt. Sed causa
propter quam illa sunt. vt. l. j § idem Pomponius. ff. de acqui.
posseis. s. l. si procuratorem. in prin. ipio. ff. māda. etiam si à
principio non habeant consequentiam necessariam. C. de re.
permu. l. ex placito. ff. de noua. l. si ita. & l. cū enim. Est enim
factum vt implens animum & satisfaciens ei, vt probaui ar. ff.
de condi. ob cau. l. penulti. de furtis qui iniuriæ de iniu. l. cum
qui nocētem. vt sic sint paria, aliquid esse verè, & fictè. ff. si cer.
peta. l. si filius. Sed vbi verum est factum non est dare separa
tionem principij à fine. propter indiuidui rationem. vt. ff. de
verbo. obliga. l. stipulationes non diuiduntur. in principio. &
30 ad. l. fal. l. si is qui quadringenta § quædam. † Sed plura facta
ordinata ad vnum finem, sub vno animo & motu figuntur
vnum. vt in. l. si familia. & § si in sepulchro. & l. quod ait. alle-
gatis. Item quando finis ad sui principium habet consequen
tiam necessariam attenditur principium, vt in § si.10. & l. qui
balneum. & l. potior. allegatis. modo sic in proposito propter
continuationem. & inseparibilitatem videtur casus, vbi de
possessione agi oportet l. vni. & de furtis. l. si quis ex domo. &
de adul. l. si amici. Et bene facit. l. q. ait lex. in fi. e. ti. & l. quo
niam multa. allegata. & de nego. gest. l. Pomponius in nego-
tio. & l. nam & seruius § si vino. Quid dicendum? satis placet
mihi dicta huius domini in duabus quęstionibus primis. Sed
in vltima quęstione addo. quòd etiam iudex dioecesis secun-
dę, vel territorij secundi, vbi est secunda villa, de roberia ibi
commissa cognoscet. quia negari nō potest, quin malefactor
ibi deliquerit. ar. bonū. ff. de condi. fur. l. in re furtiua. § penul.
& per cōsequēs nec negari pōt, quia iudex illi' territorij eū
puniat. vt in. c. proximo. Plus dico, quòd in quātū delictum
istud commissum in secunda villa aggrauatur. ex pręcedenti
captura, & contractatione facta in aliena dioecesi de hoc co-
gnoscet, ratione connexitatis & grauius puniet. argu. de con
stitu. translato. cum concordan. ibi signatis. de dona. inter vi.
& vxo. c. de prudentia. Multa enim ratione connexionis, &
consequentiæ licent, que alias non licerēt. vt. C. de iudi. l. quo
tiens, & de ordi. iudi. l. additę. cum similibus. Fateor tamen
bene idem de iudice primę dioecesis, econuerso eadē ratione.
¶ In glosa prima: *n fur.* & intellige, vt maior sit dubitatio de
illo qui alias non tenebatur ratione rei, vel alterius fori, coram
primo iudice respondere, sed solū ratione domicilij. Sed quid
si sint plures iudices ordinarij habentes eandem iurisdictio-
nem insolidum, nunquid tunc pręoccupatoni est locus? Ecce
de hoc non loquitur ista decretalis, sed loquitur de illo qui
post præuentionem incepit esse iurisdictionis alterius, cui per
prius non suberat. Sed puto idem. argum. ī. de procu. si duo.
§ j. non tamen dico, quòd pręoccupatio fiat hoc casu per li-
tis contestationem solum. vt in casu dicti § j. Sed potius per ci
tationem, vt hic: nam licet non acquiratur procuratori litis
dominium nisi per litis contestationem, vt ibi. tamen per so-
lam citationem quęritur, seu perpetuatur iurisdictio iudicis.
ī. de offi. delega. licet. & c. gratum: & de offic. lega. c. si. & hic,
& notatur ratio diuersitatis in iuribus allegatis.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Licet clerico in Romana curia commorato non competat declinatoria fo-*
ri, potest tamen illi ex causa competere ius reuocandi domum.
2 *Quatuor & viginti sunt modi contrahendi.*
3 *Vocatus in causa vnius tutella in alia respondere non tenetur.*
4 *Personæ vnius respectu factum ad alias personas vires non trahit.*
5 *Eodem iure debet quis contra se vti, quo contra alium vsus est.*
6 *Solum forum iudicis sub quo quis habet domicilium intelligitur esse*
proprium.
7 *Remissio non habet locum in contractibus.*
8 *Iudex domicilij potest citare extra territorium, per se, & per alium*
tam scripto quàm verbo.
9 *Iudex ordinarius domicilium de contractu, & delicto inito, & ad-*
misso potest cognoscere.
10 *Iudæus vel Paganus in alieno loco baptizatus per hoc illic sortitur fo-*
rum sicut libertus efficitur eiusdem fori cum patrono.
11 *Per bannum non datur sententia absolutoria, quia nec lis est contestata,*
nec cognitum est de crimine.
12 *Delinquens punitur tribus locis, videlicet delicti, domicilij, & vbi su-*
scepit ex consensu iudicium.
13 *Inquisitio delicti præcipuè concernit delictum, quod non contingit iu-*
dicem, ex quo alibi est commissum.
14 *Cui denegatur via directa veniendi ad terminum terminus etiā denegatur.*

75 *Quicquid licet in genere licet etiam in specie.*

¶ CAP. XX.

1 Licet ratione. ¶ Casus. † Licet clerico in Romana Curia conuento non competat declinatoria fori, potest tamen sibi ex causa competere ius reuocandi domum. Et primo ponit quatuor modos sortiendi forum. Secundo addit quintum. Tertio illum modificat. Secunda ibi. *Episcopus*. Tertia ibi. *nisi*.

¶ Expone literam: *regulariter*. hic habes quandoque casus quibus quis sortitur forum. Alij notantur. ff. de iudi. l. hæres absens §. j. quos enumerat Hostien. videlicet ratione originis, manumissionis, adoptionis, militiæ, dignitatis, matrimonij, priuilegij, cursus temporis, translationis, extremæ voluntatis, conditionis, compromissi, recusationis, appellationis, delegationis causæ maioritatis. consensus, siue prorogationis, negligentiæ iudicis reconuentionis, quæstionis feudalis, patriæ communis, vagationis. Quod dic per ordinem, vt plenè notatur in summa. eodem titulo §. ij. Sed & ratione naturæ incidentis. infra. de ordi. cognit. tuam. & relationis seu remissionis: Et
2 hoc iunge ad summam, † & sic sunt viginti quatuor modi contrahendi forum, & vide in Spec. de competen. iudi. aditio. §. j. *Episcopus videtur*. scribit fortè capitulo penultimo. quod mirabatur quomodo ille Episcopus conuentus fuerat. Nouella. Per quòd notatur quomodo solebāt esse Romani Pontifices iusti, & solliciti de seruando famam suam illibatam, ne etiam per clericos inferiores de iniustitia notarentur, & propter hoc tam curiosus fuit Gregorius nonus, quòd vni capitulo admiranti, & forsan ipsum de iniustitia notanti, pro sui iustificatione hāc epistolam destinauit. Quod vtinam in corde Romani Pontificis semper esset infixum, *omnium ecclesiarum*. Romana enim ecclesia à Deo. supra titulo primo. nouit. & aliæ ab ea recipiunt potestatem, & hoc vult ius canonicum, vt hic. & vicesima secunda dist. sacrosancta. & c. renouātes. de priuileg. antiqua & ciuile. in authē. de ecc. ti. § sancimus. coll. nona vt eccle. Roma. in princ. colla. ix. & C. de sum. trinita. l. fi. Hostien. *mater*. sic duodecima distinctione, capitulo primo. de consecra. distinctio. j. basili. as. Phil. *necessaria*. item & probabili. ff. ex qui. cau. ma. l. nec non. primo responso dicam infra. *Si tunc*. quasi diceret, cum hæc exceptio sit dilatoria initio proponenda est, alias lite contestata tardè proponitur nec auditur excipiens. C. de probatio. l. exceptionem. C. de excep. l. fi. & de hoc. ℣. de re iudi. inter monasterium. secundum Inn. Hostien. Pet. & Abbatem. *allegasset*. supra capitulo proximo declināndo forum, vt ibi dixi. *dominus*: quasi dicat, domine non veni ad hoc paratus, remittatis me ad domum, & deliberabo. Sed parum prodest, quia quod differtur non aufertur. tenetur enim cauere saltem de iudicio sisti & ad diem sibi assignatū reuerti. vt. ff. de iudi. l. ij. § sed si dubitetur. Hosti.

¶ PRIMO quæritur ibi, *iusta & necessaria*. quid de probabili tantum videtur idem. cum tex. l. ff. de iudi. l. ij. § legatus. loquatur generaliter. nec adijciat necessariam. videtur contrarium per hanc decretalem, quę copulat iusta & necessaria. Dicunt autem Innocen. & Hostien. quòd non videtur probabilis causa sufficere, nisi sit quasi necessaria, vt patet in eo qui venit causa sine appellationis prosequendę, quam & si de necessitate præcisè non teneatur prosequi, tamen quia ipso non prosequente rata manet sententia. Ideò hæc causa quasi necessaria reputatur, vt in dicto § legatus. ver. ei quoq;. & idē in reo vocato ad iudicium. vt. e. § ver. vel si qui. Cuius occasione quæritur. pone, aliquis venit ad curiam causa petendæ restitutionis in integrum contra sententiam in se latam, nunquid talis hoc priuilegio gaudebit. respondet Innocen. quòd non, quia & si causa ista sit probabilis, est tamen omnino voluntaria, & nō necessaria, nec quasi necessaria, & quia talis de nouo agit secūdum Innocentium. & vt dicit Hostien. causa nō est sicut per appellationem ad curiam deuoluta, nec per restitutionem sicut per appellationem suspensa sententia. ff. ad turpil. l. j. in fi. Est & alia ratio, quia appellatio contra sententiam iniquitatis querelam continet, quę appellanti imputari non potest, vnde & eam excommunicatus prosequitur ne iniquitas præualeat æquitati. de exceptio. cum inter. cum similibus. Petitio verò restitutionis in integrum continet petitionem veniæ proprij erroris, quæ merito imputari potest erranti, & ideò in restitutione qui impugnat alium, non habet hoc priuilegium, quod habet quando defendit. & colligitur hæc ratio. ff. de mino. l. præfecti. Dicunt tamen quidam quòd quamuis quoad subtilitatem iuris prædictæ rationes procedāt, tamen quoad veritatem & mentalem intellectum, locum non habēt. Sicut enim appellante non prosequente rata manet sententia, & irreuocabiliter ius suum perdit, quod prosequendo recuperat, sic in petente & non petente restitutionem in integrum est reperire, & ideò hac veritate & æquitate inspecta, quibus fauent canones. ℥. titu. j. dilecti. de translatio. c. fi. de dolo & contuma. c. j. Distinguendum est an sententia lata sit à tali iudice, qui possit in integrum restituere, & tunc cum voluntate, & non necessario, vel quasi veniat ad curiam pro restitutione petenda non habet ius reuocandi domum, vel an sit lata per iudicem qui non possit restituere in integrum, nec patet remedium, vel non ita cōmodum citra apostolicam sedem. Hæc enim duo satis ęquiparantur. ar. ff. de verbo. signifi. l. nepos de dilatio. c. fina. de electio. quia propter. ibi vocatis omnibus. &c. & hoc casu vera est sententia secundarum, scilicet, quòd pro tali causa ad curiam veniens habebit ius reuocandi domum. Quia non potest dici quòd talis voluntariè veniat, sed potius necessario, vel quasi, vt ex pręmissis patet. Qui autem sunt illi iudices qui possunt restituere in integrum, vel non possunt, legitur & notatur supra de restitutio. in integr. causa. Hostien.

¶ SECVNDO quæritur, in fine ibi: *ius reuocandi domum*. in quibus casibus, & quibus personis, & qualiter istud ius competat. De quo tractat vltima glo. & l. ij. ff. de iudi. Dicit Inno. quosdam dicere, quòd in causis electionum, & alijs quæ celeritatem desiderant, vel sunt tempore perituræ, non habet locum ius reuocandi domum. argumen. ff. de iudi. l. sed & si restituatur § ædium nomine. & l. ij. § penulti. & infra de appel. c. oblatę. & ff. de fer. l. j § sed excipiuntur. & l. ij. & l. iij. & infra de fer. c. fina. § quibus. Et idem Archidia. vij. quęsti. prima. c. j. Quod verum est secundum Hostien. hic, & in Summa de exceptio. § fi. sub § item effectus. saltem quoad hoc vt reus vsque ad litem contestatam iudicium subire teneatur, vt dicta. l. sed & si restituatur § sed & si dico. secundum Henricū. Quod potest intelligi secundum eum, quando agitur de electione prælatorum, sed secus in electionibus canonicorum vbi non est tantum periculum in mora. argumen. eorum quę leguntur & notantur de elect. cum ecclesia vulterana. & c. ne pro deffectu. secundum Henricum. Sed pone legati vltra tempus legationis morantur apud Apostolicam Sedem, nunquid gaudebunt priuilegio iuris reuocandi domum? dicit Innocē. quòd legati in aliquibus casibus habent priuilegium reuocandi domum. tamen si vltra tempus legationis morentur, pro ipsis causis amittunt priuilegium. quia tum voluntariè morantur, & ex sola voluntate causam receperunt, vbi tamē causam non tractant sed parāt se ad redditum. Licet plenè finita sit legatio, habent ius reuocandi domum vsquequo in domū redierint, vel redire potuerint. Intelligēdo de qualibet sua domo, non de illa tantum de qua legationem suscepit. & idem est si necessitate, infirmitate, vel captiuitate, detineatur. Qui tunc super iure reuocandi interlocutoriam expectat. vt. ff. ex qui. cau. l. qui mittuntur § fi. & l. si cui § j. & sequenti, secundum Innocen. in adition. Sed nunquid tales habentes ius reuocandi domum, eo tempore possunt in domo propria conueniri. Respondet Inno. dicens hoc notandum, quòd licet ij qui pro causis vocantur ad curiam, & multi alij qui habent ius reuocandi domum, non possint in vrbe conueniri, possunt tamen conueniri in propria domo. Alioquin fiet missio

in posses-

in possessionem, si non sit qui defendat plenariè. Super quo tamen antequam fiat missio cognati, & amici sunt interrogādi. vt. ff. ex qui. cau. ma. l. item prętor ait §. fi. & l. sequen. & ex qui. cau. in possess. eatur l. hoc autem. C. de resti. mili. l. ignorare. Sed quid si vocati sic, & priuilegio hoc gaudentes in curia contrahant tempore legationis. Dicit Inno. quòd conuenientur. Dicit tamen quòd etiam si per gulam ibi teneāt, iuxta. l. hæres absens §. nunquid dicimus. ver. si quis. tamen nunquam ibi conuenietur, nisi de ijs quæ ibi contraxit. ff. de iudi. l. si legationis. & l. de eo. Subdit tamen, quòd si talis agat contra omnes debet se defendere: nisi suam iniuriam quam tunc passus est prosequatur. vt. ff. de iudi. l. ij. §. sed & si agant. Vnde legatus potest conueniri ab omnibus, si ipse aliquem conueniat, maximè dum conuenit alios, nam tūc impeditur eius legatio ex conuentione quam facit: & ideò est ei imputādum. vt. ff. de iudi. l. ij §. j. ij. & §. sed & si agant. & l. sed & si restituatur. & non alias. & l. qui non cogit. & dicta. l. ij. §. sed si dubitet. Sed opponitur de §. reuerentissimi. in authen. de sanctissimis Episcopis. colla. nona. Soluit dicens, quòd illud authenticum non loquitur quando legatus sit conueniendus pro sua persona. Sed dicit illum legatum per procuratorem constitutum ad causam cogendum subire reconuentionem illorum tantū contra quos agit. Sed pone quòd conuenitur, & respondet licet voluntariè nunquid amittit ius reuocandi domum, quoad alios. respondet Inno. quod non. argu. C. de execu. tutor. l. voluntariè. cum suis concordantijs. Sed an soli legati ab alijs missi, habeant ius reuocandi domum. respondet Inno. quòd non. Sed etiam si quis propter suam legationem velit puta prę latus propter negotia ecclesiæ, vel ciuitatis. in authentica de sanctissimis Episcopis §. si verò Episcopi. verùm si pro causa quam contra alium mouet iret ad curiam, tunc non gauderet priuilegio vt dictum est. Dicit tamen quòd si vt reus vocatus sit, vt alij respondeant ius habet reuocandi domū in alia cau-
9 sa. vt. ff. de iudi. l. ij. §. ij. † vbi dicitur quòd vocatus in causa. vnius tutellæ in alia respodere non tenetur. argumen. v. q. ij. vocatio. Sed quidam dicunt illud loqui in criminalibus. Caue tamen, quia licet possit bene dici, quòd prælati qui habent ius reuocādi domum, siue sint appellati, siue actores, siue rei, gaudebunt hoc priuilegio. potest tamen eis pręfigi terminus quo possint redire domum, & post reuerti ad curiam cautione recepta. quo ad diem certum sibi assignatum reuertantur ad curiam, & ibi se defendant. vt. ī. de dila. exposuit §. fi. ff. de iudi. l. ij. §. sed si dubitetur. vbi hoc est expressum, & ad hoc facit. quia prætor & ille in cuius territorio contrahit, vel etiam legatus, potest cogere simplicem cautionem pręstare, quòd veniente die compareat coram suo iudice iuri pariturus, vt in dicto §. sed si dubitetur. Quod intelligit verum Inno. & de ijs quę in legatione cōtraxit, & de alijs. Subdit tamē Inno. dicens, quòd sibi placet. quòd talis nunquam debet dare cautionem, quòd reuersionem suam ad domum reuertatur ad curiam, ibi causam acturus. Sed quòd coram iudice suo ordinario respondebit. argumen. ff. de iudi. l. ij. §. legatis. Sed hoc non placet Hos. per iura proximè allegata. & ī. dicetur. Subdit etiam Innocē. quòd legatus non cogitur audire sententiam super lite quam contestatus erat, ante legationem. sed si vult potest audire. vt ff. de arbi. l. non distinguemus §. item si quis Romæ. ver. non magis. Dicit etiam quòd hoc beneficium habent legati, quamdiu ex communi necessitate non solum voluntate morantur vt in §. legatis. allegato. & ff. ex qui. cau. maio. l. ij. & l. sequen. & l. item. & l. rei publicę. Quodque si in legatione contraxerit, cogitur ibi respondere. argumen. ff. de iudi. l. cum furiosus §. vltimo. & dicto §. item si quis Romę. Legatum autem appellat illum qui ordinatus est legatus, seu constitutus procurator ad causam ab ijs qui habent potestatem imperandi ei ad hoc scilicet quòd habeant, alias habeat hoc priuilegium reuocandi domum, vt tunc scilicet de causis suis non conueniatur. vt in authentica de sanctissimis Episcopis §. reuerentissimi. colla. ix. Nam & quicunque pro necessaria causa mittitur, vel vadit ad curiam habet ius reuocandi domum. argumen. ff. ex quib. cau. ma. l. qui mittuntur. j. responso. & l. sequenti. Dicit tamen Innocentius quòd procuratores, & alij nuntij voluntarij non gaudent hoc priuilegio reuocandi domum. argume. ff. ex qui. cau. ma. l. qui mittuntur §. fi. & l. sequen. & l. non verè. Dicitque etiam. quòd illi qui pro suis negotijs specialibus veniunt ad Sedem Apostolicam hoc priuilegio non gaudent. ff. ex quib. cau. maio. l. nec non. & alijs proximè allegatis. Sed quæ differentia inter legatos, & alios qui ex probabili, vel necessaria causa veniunt ad Sedem Apostolicā. respondet Innocentius quòd ista, quia alij præter legatos, vt ij qui causa testimonij, vel consilij veniunt tenentur respondere apud Apostolicam Sedem, de omnibus contractibus celebratis extra locum suæ iurisdictiōis etiam ante legationem, nam in eis solis quę in ciuitate sua, vel intra prouinciam suam contraxerint hoc priuilegium habent. vt. ff. de iudi. l. ij. §. item si extra. Dicit etiam peregrinos gaudere priuilegio legatorū. argumen. infra de cleri. peregri. c. j. Hostien. autem de hac materia dicit. not. plenius in summa de excep §. fi. sub §. item effectus est. Nouella verò remittit ad notata in specu. de legato §. superest. vers. illud quoque. alias est versi. porrò. Henricus autem prædicta recollegit per modum distinctionis, & primo de causis electionum, & alijs celeritatem requirentibus dicit quod supra. Item de contractu seu delicto, vel quasi, ibi commisso dicit cessare priuilegium. ff. de iudic. l. ij. §. omnes. Præter legatos qui de meritis ante legationem non respondent. vt eadem. l. §. exceptis. Item dicit de recōuentione, & de conuentione dum agunt, & notatur in §. sed si agant. Licet Hostien. in Summa. vbi supra dicat hoc locum non habere, nisi quoad illos contra quos agunt. vt. l. qui non cogitur. & l. sed & si restituatur. primo responso. & dicit expressum in §. reuerentissimi. allegato. Sic intelligens de mutu. peti. c. j. & ij. Sed Henricus stat in contrarium cum Inno. respondens ad §. reuerentissimi. prout supra post Innocentium est responsum ijs cessantibus de venientibus pro iusta & necessaria causa, vt causa consilij, de iureiu. ego enim. & c. vocatio. allegato. vel testimonij, si sit consuetum. ff. de testi. l. iij. in fi. de tabu. exhi. l. iij. §. exhibere. vel causa iudicandi, vel causa vrgentis iussionis, eius cui parere habet. ff. de iusti. & iur. l. velut. ad. l. Aquil. l. liber homo. ij. Dicit Henricus quòd habent hoc priuilegiū, & hoc certum. vt hic, & de iudi. l. ij. De probabili quasi necessaria vt appellationis prosequendę, iuxta ea quæ scripsi supra in quęstione proxima, & quæ hic notat Innocentius in glos. penulti. vel reddendæ rationis, gestionis, seu administrationi dicit idem. vt dicta. l. ij. §. nam & Dyuus. C. vbi de ratione agi oportet. l. j. & ij. & in quocunque vocato à iudice pro alia causa de dila. c. fi. de alia autem causa voluntaria secus dicit. vt hic à contrario, & dixi in quæstione. ś. proxima. Facit quod scripsi. ś. de procu. voluntarijs. & idem in Specu. titu. de reo. ver. item legati. & per Archidiaconum quinta quęstione. ij. c. ij. in glo. finali.

¶ TERTIO quæritur specialiter, vtrum legati & cęteri habentes ius reuocandi domum agentes tempore legationis contra certos teneantur se defendere etiam contra alios. vidistis supra opiniones Innocentij & Hostiensis, cōtrarias. Nam Innocentius tenet quód sic. Hosti. tenet contrarium. Collect. vero stat cum Hostien. dicens Bernardum id sentire, & inducens ad hoc. l. voluntariè. C. de execu. tuto. alleg. Que tamen nihil facit si bene inspiciatur. Henricus tamen vt dixi sequitur Innocen. Iacob. verò Butrigar. in dicto §. sed & si agant tenet
4 idem, quod hic Hostiē. Ratio sua est, † quia factum respectu vnius personę ad alias personas vires non trait. argumento. ff. ex quib. cau. in possess. ea. l. Fulcinius §. sed si aduersus. alias qd si aduersus. & C. de sacro. eccle. l. iubemus. respondens ad. l. nō alias §. fi. ff. de iudi. quòd loquitur de priuilegio conseruando & sic de fauore, hic verò loquimur de tollendo, & sic de odio Et dicit quòd hanc opinionem sequitur pater eius. Et hanc sequitur hic Lignianus. quia hoc priuilegium eis datur, ne ab officio retrahantur, quod magis esset, si possent tunc conueniri per omnes. Accursius verò in dicto §. sed & si agant. vide

tur sequi opinionem Innocen. licet recitet opinionem Hosti. & ad § reuerentissimi: respondet in effectu, sicut Innocen. dicens, quòd ibi agebat nomine mandantis, hic suo. Pro qua solutione inducebat dominus Ioan. nico. l. quæsitum. ff. de in ius vocan. & l. si absenti. ff. de lega. & l. tutorem. ff. de his qui. vt indi. & quia non debet esse durior conditio procuratoris, nisi in satisdando. ff. de procu. l. sed & hæ. § defendere. Dicit tamen Ioan. nico. aliter posse respooderi, videlicet quòd in § reuerentissimi. speciale est in clericis, quòd agentes tempore legationis alijs quàm illis quos conueniunt non tenentur respondere quod priuilegium debet habere procurator, & hæc opinio Innocen. & Accur. in dicto § sed & si agant. placet Iaco. de Rauen. Ioan. de Feritate. & Ioan. nico. & placet etiã dicta secunda solutio. nã & multa alia priuilegia habent clerici fauore religiõis, & ecclesiæ alias ecclesiasticæ administrationis. Tenentes autẽ opinionẽ Host. respondent ad § sed & si agant. respondendo alias supplendo, cum dicit, compelluntur aduersus omnes se defendere, scilicet quos conueniunt. Magis placet mihi opioin Innocen. vt teneatur litera dicti § prout iacet magis, quia etiam plus placet mihi solutio sua, & Accursij, quàm alia solutio doctorum prædictorum.

¶ Iuxta quod quæritur, nunquid solum interim dum agunt, vel etiam postquam egerint, tenentur aduersus alios se defendere, Innocentius vt dixi supra in proxima quæstione. versu, subdit tamen. in fine sentit, quòd solum interim, & non posteà respondere tenentur. & hoc tenet Accursius in dicto § sed si agant. & idem tenet in l. sed si restituatur. ff. de iudi. Dicit Butrig quòd glo. moueri potuit. quia ista est species cuiusdam reconuentionis quæ statim fieri debet. vt in. l. cum Papinianus. & authentica & consequenter. C. de senten & sibi imputet qui non egit tempore debito, cum potuit. vt ibi. Ratio enim est secundum eum quare legatus tenetur se defendere,
5 † quia eodẽ iure debet vti contra se quo vsus est contra alium, vt. ff. quod quisque iuris. in rubro & in nigro. Sed ista ratio facit contra. scilicet quòd posteà respondere teneatur. Ioã. nico. io dicto § sed si agant. dicit quòd oon placet sibi opinio glo. imo quòd & tempore quo agit, & posteà finito tempore, tenetur alijs respondere, quia semper durat prædicta æquitas, videlicet, quia id quod reputauit equum contra alium, debet reputare etiam equum contra se. Quod autem ratione aditionis hæreditatis non possit conueniri tempore legationis, proueoit secundum eum ex duplici ratione.

¶ Prima est, quia ex necessitate videtur hoc fecisse. ne tempus adeundi labatur. argumen. ff. de sepa. l. finali.

¶ Secunda est, & melior, qa aditio hæreditatis dicit quid momentaneum, nec per aditionem, nec per adeundi compulsionem impeditur multum allegatione. Quam rationem pooit l. de eo. ff. de iudi. & l. legatus. ff. ad Trebel. Sed magis placet opinio glosæ & Innocen. nam oon receditur à priuilegio iuris, nec aufertur illud, nisi in casu expresso modo. io § sed & si agant ponit verbum cõpelluntur, quod est præsentis tẽporis. & reffertur ad tempus verbi agatur.

¶ Sed adhuc quæritur, nunquid ab istis volentibus vti priuilegio iuris reuocandi domum, exigitur cautio de redeundo ad curiam pro ibidem respondendo. Innocen. dicit quòd noo, & Hostien. dicit cootra, vt dixi supra in secuoda quæstione § caue tamen. vers. subdit tamen. Pro Innocen. allegat Collectarius de dilatio. c. finali, vbi allegato priuilegio dimittitur pars sine cautione. Lignianus autem dicit, quòd vtraque opinio falsa est, quia prima non reperitur iure cauta, nisi suspectus esset. vel vagabundus. Secunda verò est falsa, quia actor sequitur forum rei. Sed de prima nescit quid dicit, imo expressum est, & quòd cauere debet. in. l. secuuda § si dubitetur. secundo responso. ff. de iudi. allegato.

¶ Sed magis placet opinio Innocen. nam alias hoc priuilegium nullum, vel minus modicum afferret effectum. Nam grauius esset compelli, posteà redire, & posteà litigare, quàm expedita litigatione respondere. argumen. ff. de iudi. l. secunda § sed si dubitetur. ver. sed vtrum. ¶ Præterea quia promissio simplex, & indefinita de stando iuri, de qua loquitur § sed si dubitetur debet referri ad ius, & interpretari secundum ius. imo vt proprius loquar, ille § haoc cautionem simplicem, & indefioitam introducens: debet intelligi secundum ius. vt. s. de rescip. causam quæ, C. de inoffi. testamen. si quando. modo ita est, quòd existens in domo infra prouinciam non tenetur de iure redire Romam pro ibi respondendo super contractibus ibi per eum non initis. & tamen de istis oportet intelligere. nam super ibi initis cessat priuilegium. vt dicta. l. secunda § legatis. & § omnes autem. ver. cæterum. Saluo quòd opinio Hostien. posset sustineri in contractibus Romæ per legatum ante collationem initis, in quibus priuilegium vendicat sibi locum. vt dicto § cæterum. ver. exceptis. de quibus post legationem tenentur Romæ respoudere cum ibi super illis sortiti sint forum ratione contractus, vt hic, & infra. eod. Romana § contrahentes. Et hoc credo verum.

¶ QVARTO quæritur, redeundo ad principium decretalis, ibi: *aut contractus*. qualiter intelligitur quod hic dicitur, quòd ratione contractus quis sertitur forum, & nunquid sic forum sortitus ad respondendum ibi sit necessario remittendus, & ad boc ibi venire cogendus. De quo hic in glo. prima. Dicit Innocen. quosdam dicere, quòd solum domicilium ordinarium iudicem proprium facit. & solum considerari debet quantum ad personam cunoenieodam, & quantum
6 ad forum, † nam solum forum iudicis sub quo quis habet domicilium intelligitur esse proprium, & ordinarium, alias forum illius. vnde si alibi contrahat, & persona ibi reperiatur, potest ibi conueniri. vt hic. Sed si persona ibi non reperiatur, non potest cogi præcisè illuc venire. vt not. s. c. dilecti. & eodem modo. Dicunt in delictis, si alibi quis delinquat. imo plus dicunt quidam, quòd licet sint iudices & sortiatur quis eorum forum ex causis prædictis, si persona ibi reperiatur. & procedi tunc possit contra huiusmodi personas, alibi contrahẽtes, per illos iudices locorum in quibus contraxerint, scilicet illos excommunicando & alios in possessiones eorum mittendo, tamen si personæ illorum ibi non reperiantur, sed de extra vocentur, licet possit procedi in res eorum, hoc est ad missionem in possessionem rerum quas ibi habent: non tamen potest procedi contra personas eorum ad excommunicationem. argumen. ad hoc: quia si isti noo debent cogi ne ad illos, ergo ratione contumaciæ quæ non est per eos excommunicari non debent. vndecima quæstione tertia. nemo Episcoporum. & c. sequenti. Nec est contra supra eodem. c. sanè. quia ibi loquitur quando ratione rei quis sortitur forum, quia ibi in re habet iurisdictionem, & ideò in ea potest ius dicere, & missionem in eius possessionem facere, & quodlibet aliud ius, sicut quilibet ordinarius alius, sed in personam non potest ius dicere. Subdit tamen quòd quidam dicunt, qoòd in personam iurisdictionem habet, sed limitatam per iura. Alij dicunt quòd ex quo habent iurisdictionem, possunt citare extra territorium, & si sunt contumaces possunt eos excommunicare. vt infra vt lite non contesta. c. tuæ. & c. quoniam. Sed primi respondent, quòd non potest citare extra territorium, & etiam quòd si possent hoc noo tamen possent excommunicare, quia non sunt contumaces. Quia ire non tenentur, & sufficit si res possideri patiatur. argomen. ff. de procur. l. sed & hæ. § vltimo. & l. sequenti. Nec mireris quòd dixi eos non contumaces, & fieri posse missionem in possessionem contra eos, hoc enim fit in absente causa reipublicæ, & in pupillo qui non sunt contumaces, vt. ff. ex quib. cau. maio. l. idem ait prætor § hoc autem. & ff. de priuileg. credit. l. pupillus. vel etiam si sint contumaces, tamen procedere non possunt contra eos, nisi per missionem in possessionem. argumen. j. vt lite noo contestata. c. tuæ. Et bene facit ad hanc materiam infra eod. Romana § cootrahentes. secundum Innocentium. Remittit Nouella ad ea quæ scripsit infra de dilatio. c. secundo in glos. hic habes. vers. si verò citatorium. vbi videre oon omittas. Collectarius verò dicit quòd omoes moderni notant, quòd non habet locum hodie remissio in contractibus, per dictum

§ contra-

§. contrahentes. De quo plenè per Cynum. C. vbi de crimine agi oportet. authentica qua in prouincia. in prima quæstione. Lignanus etiam dicit quòd illa est communis opinio. per leg. hæres absens. in principio. vbi dicit ibi, & conueniendus si ibi reperiatur, & quia aliud non reperitur iure cautum, & pro hoc §. contrahẽtes. in eo quod loquitur de missione. & quia alias titulus de eo quod certo lo. esset superfluus. Quia interesse quod fingit ex eo quod non fit solutio vbi promissum est, cessaret si compelleretur præcisè in loco contractus respondere. & quia prouisum est de remedio. per §. contrahentes. secundum eum.

¶ Dicit tamen Collectarius, quòd ille textus dicti §. contrahentes. non videtur probare intentionem aliorum ¶ Quia non loquitur de remissione fienda. sed de tractu quem non potest facere iudex contractus. Iudex tamen domicilij rogatus per iudicem contractus, in iuris subsidium potest facere huiusmodi tractum, secundum Cardinalem ibidem, quia cum exempti in hoc sint priuilegiati: vt infra de priuileg. volentes. ver. neque domiciliorum. libro sexto. In contrarium est ius commune, vt notatur ibi per Gesf. & quòd in contractibus non fiat remissio probatur, quia vbi de ratiocinijs agitur est hoc speciale. C. vbi de ratio. agi oportet. l. j. & ij. ergo contrarium est ius commune. Facit quod notat Archidiaconus in dicto. c. volentes. vbi approbat missionem ad iudicem domicilij, de qua fit ibi mentio in exemptis faciendam.

7 ¶ † Collectarius verò tenet quòd in contractibus non habet locum remissio. vt notat Gesf. & alij, sed habet locum prorogatio in iuris subsidium, secus in delictis, vbi fit iuris necessitate. de quo scripsit supra eodem sanè. Sed in contractibus non necessitate, sed gratiosè, & sic interpretatur consuetudo, licet Innocen. videatur notare contrarium supra eodem dilecti. super verbo respondere. & hic Hostien.

¶ Sed in contrarium opponit quia saluo casu cle. vnicæ. infra eodem Episcopus extra diœcesim per se, vel alium iurisdictionem, etiam in proprium subditum non exercet. potest dici secundum eum quòd non fit commissio hoc casu per iudicem domicilij. Quia iudex contractus bene habet iurisdictionem, sed ligatam.

¶ Sed præparatio materiæ solum datur per rogatum, nec potest conqueri subditus: quia Episcopi à iure habent, quòd debeant inuicem se iuuare. de treu. & pa. capitulo primo. nisi ad locum nimis distantem, cum graui damno remitteretur, & tunc haberet locum quod hic notat Innocentius, quod ire non compelleretur. argumen. supra eodem licet ex suscepto. & de dona. inter vir. & vxo. c. nuper.

¶ Si tamen iudex domicilij à iudice contractus rogatus in iuris subsidiũ citat cõtrahentẽ ad locũ cõtractus & iudex cõtractus citatũ non comparentẽ reputet contumacẽ, & excõmunicet, non tenet sententia secundum eum. Tum quia non tenuit remissio, Tum quia fuit excommunicatus à non suo iudice. cum ratione contractus habeatur iurisdictio in personam, nisi reperiatur ibidem. vt in §. contrahentes. Tum quia si contumax est, iudici citanti contumax est, cuius est vnire contumaciam: & contemptum. vndecima quæstione tertia certum. & non iudici contractus.

¶ Igitur argumen. vndecima quæstione tertia; nemo. & dicit, quòd ipse met qui sic scribit sic obtinuit. Ipse etiam quærit & disputat, nunquid iudex contractus potest contrahentem citare extra locum, & dyœcesim contractus. arguit quòd non quia extra territorium, & c. de constitu. c. secundo. Arguit ꝙ imo, quia iudex est ratione contractus, & iudex ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis potest extra territorium exercere. notatur de offi. le. nouit. Citare autem est voluntariæ iurisdictionis, notant doc. de dila. præterea. li. et non sit efficax, vt citatus contumax dicatur, & ob hoc excõicari, multari, vel alias puniri possit, quoad quæ ille priuatus dici potest, Sed bene missionem facere potest citans. vt in §. contrahentes. sic possunt intelligi per Inno. hic notata, & in spec. de compe iu. adi. circa princi. Nec obstat cle. pastoralis. de re iudi. & quod notat Cardi. in §. contrahentes. dicens, ꝙ licet denuntiatio citationis possit fieri extra territorium, non tamen edictum de citãdo. Quia illud verum quo ad veros effectus contumaciæ inducendos. Secus quo ad missionem, quoad quam potest extra citare, vt ibi nec debet dicere citatiõis executor, scito te coram illo iudice. Sed debet dicere, tibi nuntio ꝙ talis iudex te citauit. & c. quam citationem tibi denuntio. Et hoc securius, licet iudex contractus, & per se, & per alium si extra territoriũ citare possit. vt tenet in § contrahentes. & idem in iudice rei. Quia citatio magis rẽ respicit quàm personã. vt hic per Inno. In criminali ex toto, secus: quia citatio ibi simpliciter personã respicit, nec fit missio. vt in cle. pastoralis. & ꝙ ratione contractus non solum insinuando, vel requirendo, sed & per se citet iudex contractus probat §. contrahentes. ibi si eorum authoritate citati, intelligendo de verbali, non de reali. & constituit contumacem, non simpliciter, sed quoad quid. notãt Iaco. de Are. & Cyn. C. de Epi. & cle. l. omnes. Probat c. volentes. si bene inspiciatur. Facit quia locus citationis non est necessario de iurisdictione citantis. patet in arbitro. vt. ff. de arbi. l. sed & si interpellatus § j. & in citantibus ad electionem. de elec. c. bonę. Sicut ex delegatione facta extra territorium, proceditur intra territorium, vt notator in. c. nouit. Et ex citatione facta die feriata, in non feriata. & in cle. pastoralis. Imperator non erat iudex delicti. Faciũt notata Abbatis, & Nouellę de app. meminimus. Qui Abbas quærit an ordinarius possit vbique citare subditum, & dicit ꝙ quandoque consuluit super hoc curiam, & dicit Curiales respondisse, se quandoque seruasse, quòd ordinarius subditum suum in Iatitatem in curia citare poterat: quia per id multi occultabant suos excessus, & postea mutasse. Remittens ad notata Nouellæ in §. contrahẽtes. Pau.
8 in cle. pastoralis † dicit, quòd iudex domicilij potest citare extra territorium per se & alium, scripto & verbo. Quia sola citatio in alieno territorio non facit aliquem subditum, & sic iudex domicilij adhuc est superior. Sed iudex contractus vel delicti, non potest citare extra territorium, ad hoc quòd citatio arctet personam, sed bene quoad bona quę habet extra, & sic videtur dicere quòd citatio iudicis domicilij facta extra territorium arctat personam citati, & sic secundum hoc non comparens poterit excommunicari. contra id quod legitur & notatur de consti. c. ij. libro sexto in fi. & de senten. excommu. à nobis. Facit etiam contra, quia speciale videtur esse in crimine heresis, quòd inquisitor possit procedere contra hęreticum, se ad partes alias transferentem, & in hoc prorogatur sua iurisdictio: vt legitur & notatur. per Card. quem sequitur Ioã. An. de hęre. c. vt commissi. Fredericus dicit se disputasse hoc, & tenuisse sententiam Io. & Pau. Lignianus verò arguit, primo quòd fieri possit citatio extra territorium. per §. contrahentes. ibi: *si eorum authoritate citati*. vbi loquitur de iudice contractus. De iudice delicti. C. de Epi. & cle. § si verò apparitor. allegat etiam, vt li. non conte. c. tuę. de cle. non resi. ex tuę. In contrarium allegat de consti. c. ij. libro sexto. & cle. pastoralis. alle. & quia non posset de tota, ergo nec de parte. inducit dicta Inno. & Hostien. hic. & Car. & § contrahẽtes. & Cy. in § si verò apparitor. & Iac Butri. in. l. hęres absens. postmodum ipse eligit opinionem Pau. eam extendendo. Dicit enim quòd ordinarij domicilij citatio facta extra territorium infert contumaciam, ex qua potest procedi contra personam: quia habet ordinariam in personam vbicumque sit, nisi mutet domicilium. Sed an alij solum in vim contumacię ratione cõ-
9 tractus, vel delicti, † hinc est ꝙ ordinarius domicilij, cognoscit de contractu, & delicto alibi inito. C. vbi de cri. agi oportet l. j. ꝟ. de rapto. c. j. Infert. ꝙ ex citatione ordinarij domicilij sequi poterit excommunicatio quo. s. proximo. Et dic notari. ix. q ij. Episcopum. Fatetur tamen patrem suum esse contra, quia excommunicatio trahit secum executionem, quę nõ potest fieri in territorio alieno. vt § contrahentes. Allegantes pro se hic Innocen. licet loquatur solum in iudice contractus secundum Lig. Dicit etiam Lignia ꝙ iura prohibentia exercitium iurisdictionis extra territorium, loqũtur de occupan

te locum. Cuiusmodi non est sententia censuræ, quia anima quam ligat non occupat locum. Fatetur tamen quod iudex contractus citat citatione inferente contumaciam personæ. Licet solum ad effectum missionis, vt probari dicit in § contrahentes. ij. ibi habuit bona. Et idem si alibi, quia iudex bonorum exequetur, quia textus ille non distinguit, & fortius dic idem in iudice delicti. Remittens ad ea quæ plenius dixit in tractatu de ecclesiastica censura vbi etiam dicit se explicasse, quæ statuta sunt. Quæ etiã debẽt seruari, & dicit etiã se de ijs aliqualiter tetigisse in c. vlti. de consu. pastoralis. Et si quis quis erit iudex delicti, vel cõtractus in iurisdictiõe vnius incoati & in iurisdictione alteri9 cõsummati. Remittit Henricus ad scripta sua de ele. c. ducũ. j. di. ij. ad finem dist. Sed ego te remitto ad ea quæ scrip. s. c. proposuisti. in. iiij. q. & duabus sequen. De contractu habes hic in glo. ij. & est dictum in quæstione præcedẽti, & dicetur in § contrahentes. Est tamen aduertẽdum, quòd non omnis contrahens trahit forũ, seu conueniri potest in loco cõtractus. vt pote inde confestim recessurus. oportet enim quòd ibi habeat pergulam vel tabernam. vt. ff. de iudi. l. hæres absens. § j. ver. nunquid dicimus. De quo notatur in § contrahentes. nisi venisset specialiter pro illo contractu: iuxta nota. s. c. quod clericis.

¶ Sed curia indistinctè dat literas secundum Collectarium, vel nisi talis contrahens statim recessurus venderet rem alienam, & in limine contractus appareret euictio. argumen. C. de euiction. l. si post perfectam. argumen. illius. l. vt ibi notatur in Cy. vel nisi contrahens cum Aduena recessuro ignorabat ipsum talem, quia tunc fortè de æquitate ibi posset eũ conuenire. secundum Lignianum.

¶ Induco. l. hæres absens. ver. nunquid dicimus. ibi, quem scit vide. & c. à contrario & hoc notabile, si sit verum in Cyno.

¶ Dicit autem Lignianus cum quæritur qualiter quis sortitur forum ratione contractus, aliquando contrahit in loco domicilij, & tunc sortitur illud forum duplici iure scilicet domicilij, & contractus. Aliquando alibi, & tunc si confert solutionem in alio loco ibi videtur contrahere. supra eodem. c. dilecti. si non, tunc vbi contrahit forum sortitur, etiam si nõ promittit ibi soluere. vt in. l. hærens absens.

¶ De domicilio, habes hic in glosa tertia, vbi habes qualiter in pluribus locis potest quis habere domicilium, habet enim sacerdos domicilium beneficij, & patrimonij. supra eodem postulasti. & in hoc casu regulariter spectatur, vt domicilium beneficij, regulariter dixi, quia si de patrimonio, vel delicto ibi commisso quæratur tunc illud domicilium patrimonij spectatur. vt ibi.

¶ In vagabũdo autem locum habet regula, vbi te inuenero. & c. C. vbi de crimine agi oportet. lege prima. ff. de iudi. l. hæres absens. vbi hoc notatur per glos. in § j. vers. at si quo super verbo debebit. argumentum. ff. ad municipa. l. municeps. ij. § miles. & l. eius qui § j. secundum Hostien. & vide in Specu. de competen. iudi. adition. § j. sub vers. plus. vbi habes plures quæstiones de hoc foro.

¶ Pileus in sua quæstione trigesima tractat de hoc, & ponit casum in debitore cum monacha fugiente, & quòd vbique possit conueniri, Inducit. l. quod nisi coadiuuat. propter fugæ suspitionem. argumentum ff. qui satisda. cogun. l. & si fideiussor, de admin. tuto. l. ita autem. primo responsio in fi. solu. ma. sicum dotem § eo autem. & quia periret alias actio creditori cum ille ad locum domicilij, vel contractus nũquam veniret ff. de eu quod cer loc. l. j. allegat ad idem rofre. ff. de condi. in debi. qui certo loco. ff. de iudici. l. eum qui. C. de iure dotium l. vbi. C. man. l. si pro causa. j. de fideiusso. c. fi. Item quia & si ius scriptum deficeret suadet æquitas. ff. de aqua plu. arcen. l. in summa § idem varijs in contrarium, quia nemo extra forum suum sine rescripto principis conuenitur. vt in. l. criminali. Et quia actor sequitur, &c. & quia iam iretur in infinitum. vt. l. hæres absens. ar. ff. de boni. autho. iudi. possi. l. ij. & iij. de bon. dam. l. Diuus. Soluunt eum cogendum respõdere nisi idoneè caueat de redeundo ad locum domicilij, vel contractus. quia aliud forum non habet. argumẽ. quod notatur. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. & ij. & hic, & placere videtur Io. An. in Spec. de compet. iudi. adi. § j. Sed nunquid ratione originis auitinæ sortitur quis forum. Dicit Collectarius quòd sic, si nascatur viuo auo, vt. ff. ad municip. l. assumptio § j. Secus si eo mortuo argumen. ff. de emancip. l. emancipatum. Quod latius in Cyno reperies. C. de iur. omni. iud. l. iuris ordinem. in secunda quæstione.

¶ Quærit etiam Collecta. in quibus muneribus quis sortitur forum, propriè vel paternæ originis glo. in. l. assumptio § j. ad municipa. & l. senatores. de senato. & in pluribus alijs locis, & Azo in sum. de iur. om. iu. & de iure immunitatis, dicũt quòd quoad honores, & tutelas, sed non quoad alia munera, neque quoad forum. Sed Martinus de fano Iaco. de Arena, & Dynus sunt contra, & probãt: quia dicit lex quòd incola est qui in aliqua iurisdictione domicilium contulit. de verbo. signi. l. pupillus § incola. & talis parere debet magistratibus apud quos incola est, & illis apud quos est ciuis. ff. ad muni. l. incola. Ciuem autem facit origo. vt. C. de incolis. l. ciues. & ita ibi exponitur, & hoc sentit glo. inter linearis in. l. incola. super verbo iurisdictioni. Retinet ergo quis originem paternã & auitinam si nascitur, viuo auo, & etiam suam quoad hoc, & vt ibi puniri possit. idem est notabile. & facit ad quæstiones de facto cotidie contingentes. In muliere autẽ nupta, quæ mutat domicilium suum in domicilium mariti, aliud est. Quia in nihilum tenetur respondere in domicilio cõmutato, vt. ff. ad municipale. l. vltima § item rescripserunt, &c. C. de digni ta. l. mulieres. libro. xij. quia sic trahit eam in domicilium suum vir quĩ caput eius est, & cũ quo ipsa efficitur vna caro. secũdum Cyn in. l. iuris ordinem. allegata in vltima questione. Et collec. hic & eius domicilium retinet eo mortuo, donec alteri nubat. ff. ad municipa. l. filij § j. & de sepul. is qui. in fi. cum ibi notatis per Io. in glo. fina. libro vj. & quòd ratione originis quis retineat domiciliũ, not. Ber. j. vt lite nõ conte. accedens. secundum eũ.

¶ Subdit tamen quòd Hostiẽ. in lectura, & Io. An. nisi. dicunt quod regulariter quis non sortitur forum nisi modis in litera signatis, & casibus ibi comprehensis, & alijs. s. per me scriptis in expositione literæ super verbo regulariter,

¶ Subdit tamen etiam quòd Hostien. in summa. eod. titulo. § ex quibus causis. ver. ij. tamen casus notat quòd premissi casus non faciunt quem municipem, nisi quantum ad honores & tutelas, & non quoad conuẽtiones. Facit quia municeps translatus quoad munera desinit esse municeps, secundum Hostien. vbi supra. Pro quo facit: quia verbum regulariter nõ videtur hic poni ad dilatandum contractationem fori in alijs casibus, sed ad restringendum casus in litera comprehensos: quasi dicat quòd non semper contrahitur forum. Sed tene potius quod post Cynum. scripsi supra.

¶ Facit ad prædicta de. re. cum nullus. de tempo. ordi. libro sexto. cum ibi notatis. per Nouellam super glo. dicitur enim quod omnino hic iungas, & eo. libro. de sepul. c. is qui. cum notatis Nouellæ super glo. ij. illud autem domicilium originis mutari non potest. C. de municip. & origin. l. penul. & vltima libro decimo. ff. ad municip. l. filij § penul. & l. sequenti. Nec ob. eodem titulo. l. placet. cum. l. sequẽ. & l. libertus § patris. vt ibi notatur, vel fortè loquuntur quando ciuitas originis passa fuit capitis diminutioné. vt Troia secundum Goffr. glo. autem supra eodem ex parte in fi. tertiæ glos. dicat quoad munera, non quoad honores desinere esse municipem factum senatorem. & in decretali vltima de parrochi. in fine primæ glo. idem velle videtur.

¶ De re autem habes hic in quarta glo. & C. vbi in rem actio l. actor. & dic vt ibi notatur. Et omnino hic iunge pro complemento materiæ, quæ scripsi supra eodem sane. in septima oppositione. & septem quæstionibus, & præsertim quoad passum istum coniunge, quæ ibi scripsi in quarta & septima oppositionibus. Et videas quòd glo. tenet, quòd habet locum hæc decretalis etiam cum de re mobili agitur. & idem notatur supra eodem ex parte glo. penul. Et hoc tenuerunt Azo Bononieñ.

Bononien. Inno. & Hosti. quē vide in summa. huius tit. § ij. post principium. Hugo. dicebat contrarium per legem Senatus. ff. de offi. præsi. & per. l. si fideiussor. in fin. ff. qui satis. cog. Sed malè, quia in. l. senatus. non differtur propter defectū rei, sed ratiōe officij. & in. l. si fideiussor. pro re mobili satisdatˉ, & agit ibidē. & sic nō discordat sed cōcordat cū opi. Azo. secūdum Fran. Accursiū. Quod est verū secundū Pet. de Bel. per. cum res est in loco, vt ibi remaneat: alias non. vt. ff. de pigno. l. debitor. quæ bene facit. & vide in Specu. de competen. iudi. adi. § j. vers. q si quis per locū. sub vers. vicesimo. Placet prima opinio Collec. & etiā Cyn. in. d. l. actor. & videt sc̄dm eū casus. ff. de iudi. l. nō alias. § vlt. & l. q legatˉ. § fin autē. Dixi plenius. s̄. e. c. sanè. in. iij. q̄ōne. faciunt prædicta secundū Pet. in. l. actor. ad quæstionem de equo mercatoris, qui faciebat transitum per locū, vbi quidam dicebat suum: & volebat eum ibidem conuenire, q non possit. licet Odofre. aliter soluat. Vnde hic est triplex opinio, vna Azonis Ber. Goffre. Inno. Ho. & Oldra. in dicta l. actor. q ex re mobili sortiatur quis forū. Alia est opinio cōtraria Hug. quæ Accur. placet, in. l. actor. quæ adiuuatur sic, quia non mirum si in sortiendo forum mobilia & immobilia sunt diuersa, cum in his etiam sint diuersa præscriptionum tempora, & satisdandi onera, & alienandi, & exequendi. iura nō allego: quia communia sunt. Tertia est opinio Petr. distinguēs, an res sit. vel non sit, in loco mansura. per. l. si debitor. ff. de pigno. quæ coadiuuatur. per. c. præsenti § primo. de præben. & c. fina. de verb. sig. lib. vj. & . ff. ex qui. cau. in poss. ea. l. ij. in fin. de in rem vers. l. si pro parte. § versum j. q. j. constat. & quod ibi notatur de tornea. c. ij. de verb. sig. e. uj. & eo. ti. C. l. j. & ij. C. in qui. cau. pig. taci. contrahi. l. iiij. & ff. de ac. emp. l. grauiora. de aqui. re. do. l. si Titius. cum cōcor. ibi signatus. Ioan. An. mouet in Spec. & nō eligit expressè. Sed apparet mihi, q magis placet sibi opinio prima: cū tertia opi. coniūcta, & per eā limitata, & distincta. q etiam placet mihi.

¶ SEXTO quæritur generaliter, qualiter quis sortitur forum, & ex quibus causis. de quo per Hostien. in summa. eo. titu. § ij. scripsi de hoc. s̄. eo. c. sanè. in. vij. q. & addere potes q scripsi in quæstione. s̄. proxima. & in expositione literæ super verbo regulariter, & quòd Cyn. dicit in dicta. l. iuris ordinem in prima quæstione. remittens ad lecta & notata, in. l. hæres absens. allegata. Et addens cauendum esse de vno modo sortiendi forum, ratione scholastici studij. per authen. habita. C. ne fi. prō pa. nam de contractibus initis in partibus suis, non possunt in studiu conueniri, nisi de nouo ibi domicilium sortiantur ratione contractus, seu delicti, vel. q. vt. C. de incolis. l. ij. lib. x. & ff. de iniuri. l. lex Cornelia. § fi. Quicquid ibi notetur in glo. nam. authen. habita. intelligitur quando ratione contractus, vel quasi conueniuntur. ¶ Henri. autē dicit hic quòd regulare est: q actor sequatur forum rei. Sed fallit in casibus in quibus qs sortitur forū alienum. Primo in causa feudali. vt. s̄. ti. j. c. ceterum. Secundū in reconuentione, de mutui. petitioni. c. j. & c. ij. Tertio in casu vbi actor in fraudem spoliauit me clericū, vt me traheret ad iudicē laicū, & ibi me cōueniret de alie. mu. iud. cau. fact. ex parte. de iure patr. relatū. ¶ Quarto in causa matrimoniali. de translatio. c. ij. de consangui. ex literis. nisi ageretur solum de adulterio ad pœnam. de procu. tuę. Quinto vbi agitur ad pœnitentiā propter peccatum. lxxxvij. di. libertas. s̄. de iudi. nouit. Sexto vbi alibi iudicium incoatum est. s̄. ca. proximo. Septimo in criminibus ecclesiasticis. vj. q. iij. c. j. Octauo vbi qs cedit foro. C. de pact. l. si si quis in conscribendo, s̄. e. significasti. Nono, decimo, & vndecimo, rōne rei cōtractus, & delicti. vt hic in cōcordātijs. ¶ Duodecimo vacante imperio. s̄. eod. licet. Decimotertio in iure patronatus. s̄. titu. j. quanto. secundū Vincen. qui ita notat. xj. q. j. experientię. in glo. ij. Decimoquarto in ratiōe naturæ incidentis. j̄. de ordi. cogni. tuam. xv. ratione relationis, seu remissionis. de offi. le. licet Hostien. ponit alios in summa. e. ti. § ij. Spec. autē ponit quinquagintaduos in Specu. de compe. iudi. aditione. § j. Addit Collect. s̄. e. postulasti. in 6.
10 alium modū sortiendi forum, dicens, † q Iudæus vel Paganus in alieno loco baptizatus, per quòd ibi sortitur forū. sicut libertus efficitur eiusdem fori cum patrono. vt. ff. ad munici pa. l. assumptio. secundū Archid. xj. q. ij. nec numerus. & non plus de hac quæstione.

¶ SEPTIMO queritur, nunquid promittens aliquid alibi soluere potest vbi promisit conueniri? vide q scripsi. s̄. c. dilecti in. iij. q. § sed nunquid promittens. Ioan. And. in Spec. de competen. iudi. adi. § j. dicit, q sic, si promittēs in loco promissionis habeat domicilium, vel quasi. ff. de arbi. l. si cum dies. § penul. vel si moram ibi traxit habendo pergulam, tabernam, armarium, vel aliquid simile, & alias non. licet Simon Vinc in. l. ij. C. de iur. om. iudi. teneat simpliciter ibi cōueniri posse. & non plus de hac quæstione.

¶ OCTAVO quæritur, pone. habet statutū Bononien. quòd quis propter contumaciam banniri possit, & si bannito veniat in fortiam communis Bononieñ. sibi caput amputetur. hoc supposito. Florētinus Bononiæ propter homicidiū est Bannitus, nunquid rediens, Floren. poterit de eodem
11 homicidio accusari? Soluit Iaco. de Bellouisu quòd sic, † q a per bannum non datur sententia cōdemnatoria nec obsolutoria. quia nec lis est contestata, nec cognitum est de crimine: sed solum propter contumaciam, cum igitur iudex domicilij cognoscat de crimine alibi cōmisso, vt hic in verbo domicilij. C. vbi de crimi. agi opor. l. j. & . ij. & authen. qua in prouincia. non mirum si. &c. sicut in cōtractu hic notatur. igitur fortius in delicto, ne remaneat impunitum. parū enim curaret Florentinus non ingredi Bononiam, si potest stare Florentię impunitus. Præterea quid ad Florentum de lege municipali Bonień. vide per eum. C. vbi de cri. agi oportet l. j. & in volumine suarum quæstionum. & placet Ioan. And. in Spec. de cōpe. indi. a. litione in § primo.

¶ NONO quæritur, pone Lucanus Pistorień. Pistorium interfecit: contra quem inquirens potestas, Lucanus per testes & confessionem reperit illud maleficium fuisse sic cōmissum nunquid potest illum condemnare? videtur quod, propter accusatorū. vt. ff. de muner. l. rescripto. § si qs. Et q a in prouincia vbi delinquit, & non alibi debet subiacere iuri. vt authen. qua in prouincia & ff. de fun instruct. l. quæsitum. § idem respondit. & C. vbi de crimi. agi. opor. alias vbi senato. l. j. nam remittere debet iudex domicilij. j̄. de rapto. c. j. quia iniuria cōtingit principaliter iudicem Pistorień. qui dicitur pater ciuitatis, in authen. de armis. post prin. vt iudi. sine quoquo suffra. § eos autem. & § sciant. ergo punire debet. de manda. princi. § quod si delinquentes de iniur. quod si vnius. § quod ait prætor. in contrariū facit. l. iij. ff. de offi. præsi. vt iudi. sine quo
12 quo suffr. § volumus. † Et quia delinquens punitˉ tribus locis videlicet, delicti, & domicilij, & vbi suscipit ex consensu iudicium. C. vbi de crim. agi. oport. l. j. quæ sic est per tempora intellecta, ideò non mutanda. vt ff. de legi. l. minime. & cum hoc sit in contractibus. vt l. hæres absens. in fin. fortius, vel æquè in delictis. ar. ff. de iud. l. omnē. nō enim tollitˉ iurisdictio iudicis domicilij p accumulationē iurisdictiōis iudicis delicti. C. qui po. in pigno. ha. l. assiduis. cū igitur. § quod si delinquentes de māda. principum. simpliciter dicat, quòd iudex puniat delinquentes, ergo vbicunque delinquentes, dummodo sint suæ iurisdictionis. ff. de seruitut. vrbanorum prædiorum. l. si seruitus. Item sicut per accusationem, sic per inquisitionem cognosci potest de officio præsidis. l. congruit. in authentica de collato. § iubemus. per quæ videtur ex legis præceptio ad id astringi.

¶ Præfatus Iacobus, vbi supra post Azonem soluit, per id quod nunc de tribus locis dixi. dubium non esse, quòd corā Lucano iudice poterat conueniri aliis accusari.

¶ Dicit tamen quòd inquirere non potuit. per § si quis accusatorem in principio allegatum. Plus dicit quòd si etiam esset casus quo iure communi, vel municipali posset inquiri sine accusatore. de quibus in Speculo de inquisitione § quando autem. in principio. & in remissiōibus per Ioannem An. ibi datis. illud tamē restringeret ad delicta, in sua iurisdictiō-

commissa: quod sic ostendit, quia quando aliquis deliquens
accusatur coram iudice domicilij, ipse non cognoscit ex eo quod
delinquit: sed ex eo quod est de suo foro audit accusantem. & ex
13 eo capite punit illum ex delicto, si probetur. Sed † inquisitio
delicti principaliter concernit delictum, quod non contin-
git iudicem ex quo alibi est commissum. ergo iudex delicti
est ille, ad quem spectaret inquirere. Leges ergo volentes de-
linquetes punire, loquútur per viam inquisitionis duobus cõ
currentibus videlicet, quòd sit casus de quo posit inquiri, &
quòd delictum in suo territorio sit commissum. & iura cano
nica quæ latius permittunt inquisitiones, in suo foro proce-
dant. & recitat hoc Io. An. in Specu. vbi supra. Dicam dum
tractabo materiam inquisitionis. j. de accusa. cum oporteat.
quia reputo istud pulchrum & notabile dictum, sed multum
dubium

¶ DECIMO quæritur, de duobus de quibus. s. e. postula
sti. in fine. iiij. q̃nis, remisi ad locum istũ. primũ est, vtrũ hoc
quod ibi dixit Inno. s. quod fortè potest statui per dominum di-
strictus, in quo sunt possessiones extraneorũ, seu alienigena-
rum, quod bona cuiuscunq; etiã alienigenæ qui talẽ offensam cõ
mitteret confiscarentur seu fisco applicarentur. Secundũ est,
si sic an tale statutũ posit extendi ad res clericorũ, saltem pa-
trimoniales solutorũ. Circa primum videtur quod valeat tale sta
tutum. per ea quæ scripsi. s. e. in. iiij. q. vers. nec est contra. In
contrariũ facit quia statutũ pœnale non potest comprehen-
dere personã etiã subditam extra territoriũ existentem. de cõ
stitu. c. ij. in fin. lib. vj. & minus non subditos. j. de sen. exc. à
nobis. j. modo istud statutũ pœnale est, & cõcernit ius domi
nij adherens personæ ipsius alienigenę. ff. cõmo. l. si vt certo.
quod sine facto ipsius ab eo separari non potest. ff. de regu. iu.
l. quod nostrum. & sic non posset dictum statutũ operari effe
ctũ, quin operaret in personã ipsius delinquentis, & quin per-
sonæ pœnam insligeret, quod non potest per iura allegata. Secũ-
do hoc probo, quia non posset specialiter de crimine, propter
quod deberet insligi huiusmodi pœna specialiter contra per
sonam cognoscere, nec etiã sententiare, igitur nec pœnã istam
14 in specie potest tali imponere. patet consequentia † quia cui
denegatur via directa ad terminum veniendi, terminus etiam
denegatur. ff. de serui. rusti. prædi. l. iij. §. qui iter. ff. de spon. l.
omnino. & cui denegatur principale & accessoriũ. ff. de vulg.
& pupil. substi. l. ex puppillari. de pecu. leg. l. j. Et patet antece
dens, quia in alienigenam nulla competit iurisdictio ratione
delicti, nisi ibi deliquerit, & reperiatur, vel ex consensu iudi
cium suscipiat, vt dictum est in quęstione præcedẽti. & si non
põt in specie, fortius est saltẽ eadẽ rõne nec in genere. Nam li
cet aliqui reperiant casus speciales in quibus licet in gñe quod nõ
licet in specie, tamẽ regula est saluis illis casibus, † quod quicquid
licet in genere, licet in specie. vt patet ex his quæ leg. & not. de
offi. ordi. si sacerdos. in gl. ij. & quod ibi dixi in prima oppo
sitione, & probant. c. j. & c. à nobis. allegata. Tertio probo, quia
pœna statuti non afficit nisi personas quæ statuto ligantur, &
quæ statuto tenentur obedire, & obedire contemnunt. nam
alias impositio pœnæ esset iniusta, & irrationabilis. de regu.
iur. sine culpa. li. vj. & de cõsti. cognoscentes. cum similibus.
Sed alienigena existens extra territorium sic statutis non põt
ligari per statuentem ex defectu iurisdictionis, nec per conse
quens tenetur ad obediendum, nec in non obediendo contẽ-
nit & tamen affligeretur, si propter delictum rẽ suam perderet
statutum. aut enim diceres personam ligari, aut res ligari, non
personam, vt probatum est: nec res, quia inanimatæ sunt, &
ideò nec obedire, nec cõtemnere possunt. Nec ob. quòd ẽpus
rectorem ecclesię parrochialis suę diœcesis absentem monet
ad residendum, & contumacem spoliat, & ab administratio
ne remouet, & ecclesiam alteri confert. vt. j. de cler. non resi.
ex tuæ. Dicere enim possum, quod ibi est casus specialis & quòd
ibi fit auctoritate legis. & loquitur in iudice domicilij, qui ha
bet ordinariam & naturalem subiectiõem. nos loquimur in
illo, qui in nullo subiect⁹ est. dicã in. c. ex tuę. & in. c. à nobis.
alleg. In secunda q̃one simpliciter dico, quod non. per ea quę scri
psi. s. c. quod clericus. in secunda oppositiõe. licet voluerim di
stinguere, an fuerint res præuentæ ante clericatum, vel non
Sed nõ placet, quia statutũ nõ potest ligare nisi personas vt dixi.
¶ Supple glosas in glo. j. ibi: *ex ratum*. & c. nouit. lib. vj. & vj
quæstione. iij. c. vltimo. in gl. ij. ibi, *oritur*. vt si quis gesat tu-
tellam, vel negotia alterius. vt ibi, *remittit*. hoc verum secundũ
Iaco. si laut: at, alias non, & *in fin*. remittit Hostien. ad summã
eod. ti. versi. item ratoine contractus. In glo. vltima. ibi: *sed dele
gati*, hoc dicit aduersatiuè, quia differentia est inter legatos,
& alios qui ex probabili causa aut necessaria veniunt ad Sedẽ
Apostolicam, quia alij præter legatos tenentur præcisè respõ
dere, de contractibus extra locum suę iurisdictionis celebra-
tis, & ante legationem. nam in eis solis quæ in ciuitate sua, vel
intra prouinciam suam cõtraxerint, hoc priuilegium habẽt.
vt. ff. de iudi. l. ij. §. item si extra prouinciam. legati verò nõ sic.
quia super omnibus cõtractibus initis ante legatiõem, & etiã
vbicunque legationis priuilegio gaudẽt. vt in dicta. l. ij. §. om-
nes. vers. exceptis. Sed & legatorũ priuilegio gaudent peregri
ni. ar. j. de peregrin. c. vn. secundũ Inn. *& in fin*. de hoc. vij. q.
j. c. j. & in Spec. de reo vers. istẽ legati, & vers. se. & an consilio
in prouinciali vel Synodali comprehendat hoc ius reuocan-
di domũ dicam j. de præben. c. graue. & hoc de toto isto ti-
tulo. & c. sequitur.

De libelli oblatione. Rubrica.

VIsum est supra. de foro, & fori declina
tione, verũ quia vocati
ad iudicia forũ declinare nolentes libellum petunt
vt sciãt quid petit, & qualiter. & c. & sup quo debeat respõdere
Ideò. & c. Gofre. vel sic. diximus sub quo iudice quis teneatur
respondere. nũc dicamus de processu iudicij, qualiter expediat,
& quia reo vocato ad iudiciũ, libellus in primis offerẽdus est: di
camus de libelli oblatiõe. Host. ad materiã facit. ij. q. viij. per
totũ. lxxxj. di. Maximian⁹. & cõgruit rubrice de app. significã
tibus. & cle. de verb. sig. sæpe. Possem q̃rere primo quid sit libel
lus. Secũdo, quot sunt species libellorũ. Tertio, quid debeat cõ
tinere libell⁹. Quarto vtrũ libell⁹ sit de substãtia iudicij. Quin
to, vtrũ posit actor desistere à prosecutione libelli. Sexto, an li
bellus posit mutari. Septimo, quis sit effect⁹ libelli. De quibus
vide p Ho. in summa. e. ti. §. j. cũ sex §. §. seq. & p Ber. j. e. c. j. &
dicã in trãscursu lecturæ istius titul. & hoc de isto principio.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Postesquã constitit sub quo iudice quis respondere debeat videndum qualiter iudicij processus expediatur, qui ab libelli oblatiõe initiũ habere videtur.*
2 *Libellus subscriptus esse debet in ciuilibus primum, deinde etiam in criminalibus, alioqui nulli in iudicio respondetur nisi prius libello canonice porrecto.*
3 *Circa ea quæ nullitatem processus, seu validationem respiciunt iudex potest & debet de facto supplere.*
4 *Reo nihil imputandum, sed potius actori.*
5 *Libellus iudici porrigendus, ne post negare posit se non recepisse.*
6 *Libellus necessario in scriptis dandus.*
7 *Causæ multæ sunt in quibus non est necessaria libelli oblatio.*
8 *Quid libellus, & quot modis dicitur.*
9 *Libellorum scriptores cauere debẽt a verbosis scripturarũ ambagibus*
10 *Libellus quinq; continere debet actoris primum nomen, rei, iudicis, coram quo agitur, rei quæ petitur, & speciem actionis.*
11 *Diem, mensem, annum, Consulem libello adscribere parum refert nisi in criminali tantum.*
12 *Libellum offerri an sit semper necesse.*
2 *Libellus an sit offerendus non petenti cũ sit principiũ litis, & sine quo lis contestari, iudiciũ fundari, testes recipi, sententia ferri nõ possint*
14 *Arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum.*
51 *Peccare in nullo diuinitatis magis est, quã mortalitatis quod de reminiscentia idem sentias velim.*
19 *Frustra fit per duo quod per vnum fieri potest.*

Libellum

17 *Libellum ab actore post citationem offerri sufficere iuris & consuetudinis est.*
18 *Iacienda veniũt fundamẽta ne id quod super edificatur & corruat & labatur.*
19 *Libellum reo ab actore offerre eo in loco quo ius redditur, ipsoq; iudicio pendente iuris est.*
20 *Nunquid potest citari pars aduersa vt veniat die feriata ad recipiendum libellum*
21 *In ius vocari principium est iudicij.*
22 *Libelli oblati receptio vsus est iurisdictionis multos effectus inducens modo fiat iudicialiter.*
23 *Disponens de consequenti videtur etiam & de antecedenti disponere voluisse.*
24 *Gerundiuum nihil ponit sed posita determinat, ideo si in libello gerundiua apponantur aiunt non procedere libellum.*
25 *Consuetudo in libellis conficiendis pracipue attenditur, hinc est quod ea lingua scribuntur quam habet fori illius consuetudo.*
26 *In libelli conceptione non refert quibus verbis, aut formis vtaris modo factum narretur.*
27 *Libelli tria fiunt exemplaria quorum vnum Iudici, alterum actori, tertium reo datur, tamen reo suum eius expensis dari solet.*
28 *In interdictis possessorijs non requiritur solemnitas. illa quæ ceteris actionibus efflagitatur.*
29 *In vno libello duo conueniri non debent.*
30 *Libellum mutare est ab edita actione in totum recedere, & alium libellum formare.*
31 *Reus non læditur quando vult actor renunciare liti & instantia remanente sibi causa, & allegationibus.*
32 *Libellum mutare aliter est cum veteri actione sublata, noua proponitur, & habet proprie locum mutatio cum ad idem cõpetunt actiones, & vna intentata in aliam commutatur.*
33 *Libellum emendare est a libelli parte recedere.*
34 *Qui plus petijt potest & minus petere, nec est opus nouo libello, quia nihil perit reo, sed si petijt minus non potest plus petere nisi per nouũ libellum, & nouas inducias.*
35 *Boni iudicis est lites minuere.*
36 *Dicit lex quod in petitiõe hæreditatis ex persona actoris ius metimur non rei conuenti*
37 *Reus non potest absolui a causa sed ab instantia.*
38 *Quot sunt actiones in libello comprehensæ, tot censentur esse libelli*
39 *Pendente iudicio possessorio possũ petitorio agere & sic petitoriũ cũ possessorio cumulare.*
40 *Vbi vna actio intentata est, nõ potest quis aliam intentare quod de contrarijs intelligendum venit*
41 *Qui proposuit certi cõditionem quæ non infamat, & velit mutare, & proponere actionem famosam non possit,*
42 *Actiones ab initio plures habens ad idem potest eas vna omnes intentare*
43 *Tacens habetur pro confesso. quod intelligendum omnes adserunt si de illius commodo agatur.*
44 *De vna re facere plure lites leges abhorrent.*
45 *Actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur.*
46 *Actiones transeunt ad hæredes quæ non sunt facti sed iuris.*
47 *Quæruntur qualiter ius obligationis & ius actionis inter se differre soleant.*
48 *Actio & causa in quo discrepent.*
49 *Causa est ex cuius esse aliud sequitur.*
50 *Ad positionem vnius non sequitur positio alterius.*
51 *Materia petitionis non est actio, sed petitio in actionis virtute fundata, sicut argumentum non est ratio naturalis sed in eius virtute fundatur.*
52 *Nemo sine actione potest experiri.*
53 *Sine causa neminem audit prætor.*
54 *An officium iudicis actio dici possit.*
55 *Diffinitio actionis, supradictis an competat actioni in rem.*
56 *Libellus oblatus litis contestatione secuta actionem haud minime perpetuat & prorogat.*
57 *Reclamatio se habet vniformiter ad ciuiles, & criminales causas.*

¶ CAP. I

IGnarus. Ista Rubrica habet tria capitula, & tria
dicit in summa. Actor tenetur in
scriptis libellum porrigere, hoc pri
mo, & si agit reali debet exprimere
in eo rem quam petit. si agit perso-
nali, debet exprimere causam. hanc
primam decre quæ ponit quãdã fa
cti narrationem non diuido. ¶ Ex
pone literam. *ignarus*. guarus erat, (vt patet ex sequentibus) &
iudex qui præerat Synodo. Hostien. *dixit*. ipsis fratribus acto-
ribus *oportet*. i. necesse est. *eamq;*. petitionem. *roboratam*. i. sub-
scriptam, & repete oportet, & nunc sumitur pro decet. nam
secundum Hostien. non est necessaria ista subscriptio per par
tem. Sed tabellio bene subscribit die porrectionis, & datam
reo dilationem, & sic seruatur, & sic solet intelligi in authenti.
de exhi. & introduc. reis § sancimus. coll. v. & huic Pe. cõcor-
dat. Sed Inno. innuit contrarium in verbo manibus, expo-
nens manibus. i. vestra subscriptione, & dicens esse nota dignũ,
2 † q libellos debet esse subscriptus, vt dicto § sancimus. primũ,
tene in ciuilibus, & secundum in criminalibus. vt. ff. de accu.
l. libellorum. de verbo oportet remittit Collecta. ad lecta &
notata. lxiiii. di. epi. iij. q. j. c. oportet. *& tunc*. s. oblato libello,
& sic alicui nõ respõdet in iudicio, nisi prius libello canonicè
porrecto. *responderi*. post, deliberationẽ. *conscribentes*. nõ dicit
subscribentes. *porrexerunt*. Synodo, & Synodus aduersario.
¶ Primo nota ibi, *habetis*. qualiter hic præsidens consilio sup-
pleuit defectum, quod potuit. secundum Hostien ne sibi illu
deretur, quia aliter iudicium non valeret. ff. de iudi. l. si præ-
tor. & de aliena. mu. iudi. cau. fact. c. j. ne cõtingat partes vexa
ri laboribus. & expensis. de offic. delega. super qõnum § por
rò. vnde cũ ex hoc cõtingeret publicã vtilitatẽ lædi, supple-
re potuit. de hoc. s. de postu. pla. c. bonæ. j. & dixi. eo. ti. c. j. in
iij. oppo. & ꝑpetuo tene mẽti hãc decre. ad istã conclusionẽ,
3 † q circa ea q processus nullitatẽ, seu validationẽ respiciunt,
iudex põt & debet de facto supplere, & dixi latius in. d. c. j.
¶ Secundo nota q in principio causæ actor debet libellũ of-
4 ferre, & quòd si non offerat supersedit in processu, † eo quòd
reo nil imputandũ est, sed actori. vt. ff. de excep. l. purè § fin.
de diuer. & tempori. præscrip. l. j. de calum. l. annus. C. de in
inte. resti. pe. l. petendæ Hostien. Dicit autem Collecta. colli-
gi argumẽtum ex isto textu. ibi: *pre manibus nullum habere libel
lum*. quòd si in primo termino pars non veniat cum libello,
nõ teneẽ parti in expẽsis. Sufficit eñ quòd in primo termino
verbo petitio fiat: quia forsan actor confitebitur scdm aliqua
rum partium cõsuetudinem laudabilẽ, quæ improbãda non
est. vt. s. ti. ij. pastoralis. j. tit. ij. c. vij. quia per hoc lites minuũ
tur, & ita dicit notari in Spec. parte. ij. de libelli oblatione.
¶ Tertio nota, ibi, *declarare*. qualiter libellus debet esse clarus,
& nullam obscuritatem continere. caue ergo tu qui es ex par
te rei, quòd diligenter circumspicias in libello actoris si nota
ri posit, de nimia generalitate. j. c. proximo. Itẽ caue, de alter
natiua vt. ff. de iniur. l. prætor edixit § q autẽ ꝑtor. ꝑdic vt. s.
de emp. & ven. cũ cã. Itẽ caue, de si. nã cõditio est incerta. ff. de
cõdi. inde l. sufficit. & instu. de ver. ob. § ex cõditionali. Itẽ ca
ue, de verbo duplici. s. de rescrip c. si. & pregnante. & de om-
ni dubio, siue obscuro. de renun. sup hoc. de reb. du. l. si is qor
ducẽta § cũ ita. & § vtrũ. & . j. c. pe. & fi. & p totũ. Ho. remittit
Nouel ad notata sua. j. e. c. vltimo. sup gl. ij. ¶ Quarto nota,
ibi: *Synodo*. ar. q Synod⁹ est iudex & nõ Archiepus, ad idẽ. xj.
q. iij. si qs presbyter. &. c. si qs epus. &. j. de pbẽ. graue §. volen
5 tes. ver. itaq; de hoc. & p hoc etiã † nota q libell⁹ porrigẽd⁹
est iudici, ne post negare possit se nõ recepisse. Sed nõ est de
necessitate, sed de cautela. quia & aduersario põt offerri. iij. q.
iij. offerat. scdm Inn. Dicit Ho. q Archiepus, & suffraganei si
mul in Synodo cõgregati sunt iudices. Archiepus tñ tanq̃ ca
put, de cõsensu & cõsilio suffraganeorũ, vel maioris ptis eorũ
pronũtiare debet. de accu sicut olim. & melius de tẽpo. ord. si
Archiepiscopus § j. & . c. nec episcopi § fi. cũ suis concor. & de
his quæ fiunt à maior. part. capi. c. finali, mãdat ergo libellum

porrigi Synodo,id est ei qui præerat tanquam capiti,& suffra
ganeis tanquam coniudicibus, & libellum sic oblatum ea-
dem Syndicus porriget aduersario, sicut actor iudici, & iu-
dex reo.§.de epis.& cler.l.generaliter.& sicut exponitur in di
6 cta authen.offeratur. ¶ Quinto nota ibi, *conscribentes* † quòd
libellus necessario in scriptis dandus est. Dicit etiam Inno.ꝙ
etiam libellus & nō solum libellus,sed etiam omnia acta per
notarium scribi oportet.ĵ.de proba.c.quoniam contra.
¶ PRIMO opponitur quia videtur quòd libellus in scri-
ptis dandus non sit necessarius, quia iuramentum calumniæ
quod videtur æquè principale,non videtur esse necessarium
cum omitti possit.C.de iur. propter calum. dando authenti.
hoc sacramētū.Glosa hoc hic disputat,& finaliter tenet, quòd
non valet quicquid actum est.sine libello, de iure canonico,
& idē tenet Inn.& Hosti.vnde dicit Inno.ꝙ sine libello non
valet litiscontistatio.vt authen.de tempor.non solu. pecu. su
per dote.§.contestatio.colla.vij.in.q.iij.§. spatiū.in.fin.& §.of
feratur.in fine,licet eīn narretur factum corā iudice.& super
hoc fiat litiscontestatio.tamen talis narratio non habet vim li
belli,nec valet contestatio litis.& ideò bene dicitur in authen.
de litigiosis,licet videatur quædam litiscōtestatio. Fatetur ta
men alios dicere valere litiscontestationem sine libelli obla-
tione,dummodo partes litigantes cōsentiāt tacitè,vel expres-
sè,C.de epis.& cleri.authen.generaliter. respondentes ad au-
then.offeratur.in fi.vbi dicitur,quòd litiscōtestatio citra hoc
habita pro nihilo est. Dicunt enim hoc verum quoad hoc,
vt nihilominus possit iudex recusari. Hostien.pro prima opi
nione allegat in authen.de exhiben.& introdu.re.§.illud.coll.
v.per quam dicit,ꝙ nec expressè nec tacitè remitti pōt. Erāt
enim quidam qui aduersarios vocabant ad iudiciū, & eis ne
gantibus dicebant litem contestatā,quod ibi reprobat Impe-
rator.& in se.§.statuit.ꝙ libellus offeratur. & quòd litisconte
statio hac oblatione omissa habeatur pro nulla. Tanc. Vinc.
& Philip.dicebant,quòd secundum leges erat de substantia.se
cundum canones.non inducebant.c.si quis cum clerico.&.c.
prout.quibus respondetur in glo.& hoc dicebāt, per authen-
ticam offeratur.quæ tamen est canonizata. Guil.tractans de
hoc nihil approbat.in Specu.de libel.cōcep.§. vtrum libellus.
Nouel.autem satis credit, ꝙ petitio sit de substantia, & quòd
si fiat in modum petitiōis licet nō in modum libelli, & super
ea lis contestetur credit tenere processum, parte non petente
libellum dari.sed parte petente, credit necessariū dari petitio
nem in modum libelli.remittens ad plenè notata per eum in
cle.sæpe.de ver.sig.§.j.in gl. datur per hoc intelligi.vbi plenè,
& adhuc per Pau.plenius. Collect.videt concordari cū No-
uella dicens id quod notant Ber.& Inno.hic,& de offi.deleg.
c.de causis.& de proba.quoniam.libellum adeò esse de sub-
stantia,quòd partes non possunt renuntiare tacitè nec expres
sè.intelligit verum esse de eo quod continet libellus in substā
tia videlicet,de petiōe verbali,posteà tñ redacta in actis,vt sic
solennis,& formalis remitti valeat,remittens ad collecta sua.
ĵ.de dila.præterea. Cynus verò post Iaco. & Pet. diffusè hoc
disputat in authen.offeratur.in.xj.q. Martinus de salua dicit
quòd opinio Nouel.& glo.cle.cōmuniter.approbatur.Sub-
dit tamen ꝙ ante factum tutior est opinio Ber.Inn.& Hosti.
de facto seruatur opinio Nouel.in iudicijs.fuit istud dubiū
principale super quo de anno secundo Pontificatus Vrbani
Quinti in fine per Abbatem montismaioris eius referēdariū
qui posteà fuit Cardinalis. Ego tunc in legibus iuuenis licen-
ciatus fui examinatus,circa lecturam dicti authentici. & tunc
defendi primam opinionem, & quia in hoc dicto Abbati
complacui,gratiam reportaui, ex qua canonicatum præben-
dam, & dignitatem extiti assequutus. Verum quia plenius
tractatatur ista materia in cle.sæpe.allegata. ibi proponens di
cere,remitto ad eam. Collect.autem hic mouet, & prosequi-
tur an consensus partium possit inducere, ꝙ procedatur sum
mariè seu omittatur ordo iuris.de quo dixi in dicto.c.de cau
sis.in.ij.q.Et dicā in predicta.cle.Item nunquid partes ab ini
tio seruantes ordinem in summarijs, possint posteà variare,
maximè inuito iudice.tangit etiā hic Collect.de quo per Pau
lum,in dicta cle.& subdit qōnem facti,an si dato libello, & re
quisito reo de respondendo cōueniunt ptes, quòd quælibet
infra certū terminū pducat iura & ratiōes suas, & secundū ea
iudex pronuntiet,videantur in processu summario cōsensis-
se.& an consuetudo possit inducere remissiōé solennitatum
ordinis iudiciarij.de quibus dicam in cle.pdicta.circa ꝙ etiam
vide.ĵ.opp.se.ver.quarto si consuetudo. Sed nūquid denega
tio indutiarū deliberatoriarū facit litis cōtestationé nō teoe.
Dicit Inn.ꝙ nō tenet litiscōtestatio,si denegarent indutię deli
beratorię sicut denegarent pparatorię. licet eīn iudici sit com
missū per indutias ꝙ possit tāgere & minuere, nō tñ denegare
iij.q.ij. spatiū.Sic intelligit.ij.q.vj.§ item sententia contraria.
quamuis possit his dilatorijs renuntiare tacitè,vel expressè .ff.
de fer.l.j.C.de epis.& cle.authen.generaliter.& ꝙ indutię de-
liberatoriæ sint de substantia notes. Io.ij.q.j. in summa. quòd
intellige si petantur vt ipse notat.xvij.q.iiij. vxor. ad hoc.iij.
q.iij.cū accusatus.Dicit Nouel.addēdū ꝙ scripsit de dilatione.
.c.j.&.ij.& remittit ad notata sua in cle.sępe.alleg.post princ-
cipium glo.in gl.sed cum petitio.
7 ¶ SECVNDO opponitur ad idem,† quia multę sunt cau
sę in quibus non est necessaria libelli oblatio. xj.q.j.si quis cū
clerico.cū si.Solutio,dicit Inno.ꝙ libellus in omni cā ciuili &
criminali,inquisitiōis, & denuntiationis vtilis, & necessarius
est,vt sciat reus vtrum cedat, vel contendat. vt in authen. offe
ratur.alleg.Fatetur tñ alios cōtradicere in inquisitiōe & denū
tiatione.Fallit secundum eum in leuibus causis, & qñ epūs au
dit causas inter clericos suos, vt in contrario. sed dicūt quidā
hoc non extendi ad delegatos, sed alij cōtra: quia non inue-
niunt causam diuersitatis & ideò idem est vtrobiq;.ar. de cō-
sti.translato. Et placet Specu.e ti.§.nunc dicendū.vers.sed nū-
quid.sed scdm Host.vtrisq; obstat hoc.c. & ideò potest intel
ligi qñ breues sunt lites.de quo tangā.ĵ.e.oppositiōe.§. Host.
autem.vers.iiij.& vers.viij.Item fallit vbi sine libello proced
tur de consensu partiū.C.de priuile.scho.l.quotiés.in fin. lib.
xij.authen.generaliter.alleg.Itē fallit vbi pses prouincię post
depositā administrationé infra quinquaginta dies cōueniuntur
in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.§.necessitatem. secundū
eum Host.tñ dicit in inquisitiōe vbi proceditur ex puro offi-
cio libellū dari nō posse,qa nō est qui offerat. Sed dātur loco
libelli capitula,de quibus est inquirendū.vt.ĵ.de accusa. qua-
liter.ij.§.debet.Sed in denūtiatiōe pōt,& debet offerri sicut in
accusatione.ĵ.de accusa.licet.&.c.veniēs.&.c. cū dilectus. &
c.qualiter.&.c.prælatorū. Finaliter autē Inn. dat pro regula,
ꝙ quādo agitur inter partes libellus requiritur, nisi ius dicat
illū nō esse dandū,vt in authen.de exhi.& introdu.reis.§. san-
cimus.coll.v.& hic est eīn necessarius in introducendis, quia
sic verbū sonat,qa inter duos agit,vt insti. de interdic.§ sunt
autē.quia tūc officiū iudicis ꝙ cōpetit loco actiōis implora-
tur,vt ibi,& tñ tunc in officio iudicis est libellus necessarius:
dū loco actionis imploratur.vt.s̄.de offi.iudi.c.fi. Itē vbi cau
tio de dam.infect.petit est libellus necessarius. vt .ff. de dam.
infect.l.iiij.§.totiens. Aliqui tñ dicunt cōtra, quia hæc res ce-
leritatē desiderat.vt.ff.de dam.infect.l.j.Ho.dicit illud esse ar
bitriū prout prætor ex cā iudicat illud accelerandū, vel pro
telandū.vt.ff.de dam.infect.l.iiij.j.respōso.&.ff. de fer.l.j.§.fi.
&.l.ij.&.iij.Tamē Collect.dicit ꝙ Io. An.in cle.sępe.de ver.
sig.notat ꝙ quia hic casus veritatē desiderat,nō requirit. sum
mariè pcedi pōt.Sed & scdm Inn.libellus requirit vbi agit de
possessione nisi in casu quē ipse notat de proba.in psentia. alias
est s̄.de procu.in presentia.Itē etiā qñ agitur cōtra ascriptitiū
qui dicit fugisse.Item qñ petitur aliquis de sua iurisdictiōe li
cet sit argmē.cōtra.vt.ff.ad munic.l.de iure oīm.Subdit tñ In
no.ꝙ libellus nō est dādus aliâs necessarius in casibus,imo dū
missus in possessioné nō admittit.& agitur vt admittat. ff. ne
vis fiat ei.l.iij.j.respōso.Secundo,si cōfirmatus vel inuestitus
de ecclesia vel pbenda prohibetur possessioné nancisci.de ap
pel.constitus.de conces.pben.post electioné.§.fi. ꝙ dic vt ibi,
&.ĵ.de accusa.accedens.

Tertio

¶ Tertio si sententia petitur mandari executioni manu militari.alias enim nõ esset litium finis, & finis vnius litis,esset alterius principiũ.C. de fru. & liti. expen.l. terminato. de rebus creditis.l.si.quid.ff.de mino.l.minor cui si deicõmissũ. Quarto si cõsuetudo habet, ꝙ libellus non detur: qa cõsuetudo valet in his quæ circa iudicia sunt.C.de priuile.scho.l.fi.circa prin. Quinto in denuntiatione noui operis,quia fit ex verbo,ex facto,& in absentia partis.ff.de ope.no.nun l.de pupillo §. renuntiare.&.l.operis.&.l.cuilibet Sed in prosecutiõe bene est necessarius libellus.s.qñ petitur remissio denũtiationis. & in alijs,& remittit Hostien.ad summã.de no. ope.nun §.qualiter fiat.& §.qualiter tollat. Sexto in causis merè spiritualibus. ĩ.de dolo .c.j. Septimo in casibus vbi requiritur summa cognitio. vt.ff.ad exhi.l.iij.§.ibidem.vt in pos.le.ca.l.hi is aliquu. ff.ad carbo.l.iij.§.causę.de ven.in pos.mitten.l.iij.§.si ea.ff.de libe.agnoscen.l. si quis à liberis §.si vel parens. Octauo qñ imploratur principaliter officium iudicis.vt super electionis cõfirmatione,vel super missione in possessionem ex edicto Diui Adriani,vel nomine ventris ex carboniano,aut super bonorum possessiõe danda,vel apertione testamenti,vel vt ne quid fiat publicè,& hoc verum in his omnibus,& similibus, quãdo contra neminẽ agitur specialiter, nec etiam in libello aliquis specialiter tãgitur,nec apparet aliquis cõtradictor. qa nec est cui offerat, vt prædicta authen.offeratur.sed si est contradictor aliquis dabitur ei libellus.vt.s.de elect.dudũ.j.&.ij de testi.cum olim.ff.de app.recipien.vel nõ.l.fi.C.quẽadmo.testa.aperi.l.j.&.e.tit.ff.l.ij.§.fi.C.de edict.Diui Adria.tollẽ. l.fi.Melius tñ & tutius est secũdũ Host. ꝙ in omnib9 his scriptura iudici offeratur, in qua quis, & quot, & quare petat,vt pronuntiatio iudicis certior habeatur.ar.insti.de ac.§. curare. & patet in eo ꝙ leg,& not.ĩ.de ver.signi.dilecto.ad fi,vel dic hæc arbitraria,vt dictum est.s. de cautione dãni infecti Host Nono qñ imploraĩ officium iudicis incidenter,vt in missione in possessionẽ,quæ fit ex primo decreto,vbi non est necessaria litiscõtestatio quia fit officio iudicis seruiente actioni, licet nondum propositæ,sed proponendæ,vel quia est ad defensionem suę iurisdictionis cõtra cõtumaciã, quæ est notoria.ĩ.vt lite non contest.qñ.§ fi.& in notorijs nũ offertur libellus.vt sequiĩ Decimo in notorijs.ij.q.j.manifesta.ĩ. de iureiur.ad nostrã.iij.ĩ.de accusa euidẽter.Dicit etiã ꝙ olim nõ dabatur libellus,nisi personis illustribus.C.de digni.l.quotiẽs ff.de priua.delic.l.fi.hodie tñ regulariter omnibus vocatis ad iudicium .Hostien.autẽ latius prosequiĩ casus exceptos, ꝙ regula est libellũ offerri. Fallit primo qñ partes in hoc cõueniũt ꝙ iudex non in figura iudicij,sed de plano ex officio suo veritatem audiat & inquirat,& scd̃m reperta dicat,& ordinet,ꝙ vult.sic intellige casum quẽ alij faciunt specialẽ.C. de priuile. scho.l.quotiens in fi. & in authen.vt diffe.iudi.§. si verò contigerit.& ꝙ notatur.s. de rescrip.cũ tẽpore.j.respõso.& sic intellige ꝙ scripsi.s e.oppositiõe.circa prin.vers.itẽ fallit. vbi sit ꝙ illud autem fieri nõ potest,etiã ex pacto partiũ.s.ꝙ libello omisso iudex diffinitiuã sniam daret scd̃m eum. & sic intellige ꝙ notat Io. An.de re iudica.c.fi.lib.vj.& ꝙ scripsi in dicto c.de causis.in.ij.q.Secundo in causa inquisitionis. de accusa. qualiter.ij.& dixi.s.e.oppositiõe in prin.vers.Host. tñ dicit. Item in alijs casibus in quibus proceditur lite nõ contestata, qui multi sunt. & notaĩ vt lite nõ contest. qñ §.sunt & alij Tertio qñ causæ sunt viles, & paruæ summæ,vel qñ agricultores & pauperes sunt litigantes,maximè cum ex longinquo venerunt,in authen.de manda.prin.§.sit tibi.& in authen. de questore. &.ĩ.de rest.spo.c.j.facit authẽ.nisi breues.C.de sen.ex peri.recitã. Quarto qñ eṗus inter clericos suos iudicat.vt.c si quis cũ clerico.allega.ꝙ dic vt scripsi.s.e.oppositione. circa prin.vel vt dicã.ĩ.in vers.viij.Quinto qñ iudex reddit rõnẽ, de administratiõe sua,dixi etiã.s.Sexto qñ agitur de bñficijs authoritate apostolici rescripti obtinendis scd̃m quosdã, vt notatur de ætat.& qualit.c.cepimus.Septimo in cã matrimoniali,qñ iudex procedit ex officio.ĩ. de clandesti. despon. cũ inhibitio.& sic intellige.ĩ.de testi. Albericus. ꝙ dic vt ibi notatur. Octauo qñ diœcesanus põt certificari de beneficijs minus canonicè obtentis sine sua licentia,vel vacatione diutina, vel alijs excessibus quæ diœcesanus ex officio suo habet corrigere,vt legitur & notatur.s.de cleri.pereg.c fi.vt ecclesiastica bñficia.c.vnico.de Symo.li.et Hely. Nono quãdo agitur de re per transactionem,sñiam,seu compositionẽ finita, ne lites ex litibus contra propositũ principis oriantur. C.de fi.instru.l.fi.ad fin.C. sen.res.in.non.posse.l.fi. &.l .terminato.allegata.de lit.con.exceptionis.lib.vj.vnde, & qñ adiudicatur ecclesia cum pertinentijs,probantur pertinentiæ sine libello. vt notatur.ĩ.de resti.spo.cũ ad sedem.circa prin. Decimo qñ agitur inter religiosos de his quæ ad religionem pertinent.de regula.c.fi.de appella.reprehensibilis.Vndecimo si consuetudo hoc habet,dixi.s.post Inn.facit.ĩ.de eo qui mitti. in pos. c.iij.§.fin.Duodecimo qñ factũ narratur à partibus coram Papa.de quo dicetur.ĩ.ti.ij.§.vnico.Decimotertio vbicunq; iudex ꝓcedit ex officio sub quo plures casus cõprehenduntur. de hoc notatur.ĩ.qui fi.sunt leg.lator.§.j.de offi.ord.c.j de offi.iudi.c.j.&.ij.de iureiur.ad nostrã.ij.&.c.sicut nobis §.j.Sic procedit primus casus exceptus per Inno.& secũdus,& quintus.Subdit etiam sextũ casum exceptũ per Inno.& etiã septimum de summarijs,& decimũ de notorijs,& octauũ de officio iudicis principaliter implorato. & nonum de missiõe in possessionem.Caue tamen quia Bar.in extrauagan .ad reprimendũ in vers.summario.tenet,ꝙ in causis summarijs necessarius est libellus. Et hanc opinionem defendi in concilijs,corã recolendæ memoriæ domino Cardinali Pampil. & placuit audientibus Sed de hoc dicã in dicta cle.sepe. sed plenius de materia huius oppositiõis vide in Spec.de libel.concep.§ nũc dicendum.¶ Primo & principaliter de significatione libelli,
8 & T primo quot modis diciĩ libellus. Dico primo diciĩ liber puus,vel codicill9.vt.ff.de tab.exhi.l.j.in prin.s.de tri.c.ij.in prin. Tertio ꝓ pcibus principi oblatis.C. qũ libel.prin. in rubro & in nigro.l.j.&.ij.&.l.nũ distinguem9.§.cũ quidã. Quarto pro iudice delegato.ff.de offi.procon.l.nec quisquã §. vbi decretum.de re.iur.l.omnia.Quinto pro scriptura denuntiationis.C.de præd.mino l.minorum. Sexto pro scriptura recusationis.C.de iudi.apertissimi.Septimo pro libello repudij s.in prohemio,&.xxxiij.q.ii.non satis in fine,&.iij.di.§.n ffi-ciũ. Octauo pro scriptura appellatiõis ca. ei q.§. si qs libellos ij.q.vj. Nono pro scriptura apostolorũ.ff.de libe.di.l.j.ij.q.vj post appellationẽ.ĩ.de app.cordi.Decimo pro petitione principi oblata ij.q.vj.ei qui.Sed videtur concidere cũ tertio.Vndecimo ꝓ scriptura infamatoria.v.q.j.hi qui.&.l.siqs. Duodecimo pro libello couentionali insti.de de actionibus §. tripli in authen. de exhiben.& introdu.reis §.illud. de litigiosis §. si verò ĩ.c.ij.Decimotertio pro libello responsionis. in authen.de exhibẽ.re.§. sancimus in suscepto. Decimoquarto pro libello reclamatiõis in ciuili vt hic,& sic sumitur quo ad præsens,vel accusatiõis siue inscriptiõis,in criminali vt.lxxx. di.Maximianus ij.q.viij.libellorũ.C. qui accu. non pos.l.qui crimen.scd̃m Specu.parte.iiij.tit j.s.de libe. conceptione §. quot modis.

¶ SECVNDO queritur qualiter diffiniĩ libellus, dicit Gofre.in summa in principio ꝙ libellus est paruus liber.i. modica scriptura.Sed ista diffinitio nimis est generalis Spec.vbi s.§.j.dicit ꝙ libellus est breuis mẽbrana actoris petitionẽ,& & eius cãm,& actionẽ cõplectẽs.vel aliter scd̃m eum libellus est scriptura agentis qõnem continens,& futurã actionẽ depromens.ĩ.c.fina,C.de iudi.l.edita.Hostien.in summa eod. tit.§.j.dicit quòd libellus est scriptura quædam petitionẽ actoris continẽs,q̃ ab ctore iudici,& à iudice reo conferẽda est,ad hoc vt hec quo delibauerit an cedere vel cõtẽdere sibi expedit et canunice valeat respõdere.vides qualiter Ber.hic diffinit Lignianus dicit quòd est breuis scriptura intentionem actoris, vel accusatoris continens,non insisto circa impugnationẽ istorum.Sed dico quòd libellus est breuis scriptura cõtinens claram intentionem actoris,vel accusatoris,cum narratione rectè proposita.& petitione rectè ex narratione illata.ideò dixi

breuis. Nam cauere debent libellorum dictatores verbosis vti ascriptionibus, & ea quę iam perorata sunt iterum resuscitare Sed hæc sola eis inscribere quæ compendiosa narratione causas possunt explanare. C. de app. l. fi. §. j. vbi verba prædicta reperies ad contextum. *scriptura*. quia libellus debet esse in scriptis. vt probatur in præallegata authen. offeratur. & hic, vt patet ex his quæ scripsi. s. e. c. in vltimo notabili. Item dixi, *clarus*. quia libellus debet esse clarus, & non obscurus. de iur. fisci. l. ita fideiul. & probat. l. fi. §. j. C. de appel. alleg. in vers. explanare. & quæ scripsi. s. e. c. in. iij. notabili. & dixi, *actoris*. vt hic, & præallegata authen. offeratur. & dixi vel *accusatoris*. vt. l. libellorum. C. de accusa. & de priua. delict. l. fi. & placet Cyn. in præallegata authen. offeratur. in prima quæstione. vnde super hac intentione actori iudicium fundatur, & secũdũ eam fertur sententia, & ad quam referuntur omnia quæ veniunt in medio litis, & ex ea ius metimur. i. naturam causæ seu iudicij. j. de accusa. qualiter. ij. & de Symo. licet Hely. ff. commu. diui. l. si fundus. C. de fideicon. liber. l. fi. de rei ven. l. si post acceptum. & e. ti. C. l. more. &. j. de re iud. Abbate. ff. si pars hære. peta. l. j. in principio. & ideò quia sua est, potest postea declarare. ff. de verb. obli. l. inter stipulantem §. j. de iudi. l. si quis in tentione. Dixi in narratione rectè proposita, & petitione rectè illata propter ea quæ leguntur. & notantur. j. ti. ij. c. vnico. & quæ dicam. j. e. c. in questione. qua quærã quid debeat continere libellus, & propter ea quæ leg. & not. s. ti. ij. c. examinata. verum aliqui fortè non multũ improbabiliter addũt in prædicta diffinitione post dicta verba, *breuis scriptura*. hæc verba seu breuis verborum conceptio propter ea quæ scripsi s. e. in prima oppositione. Sed istud ad libellum accusatorũ referri non potest. cum ibi sit necessaria inscriptio. vt in dicta l. libellorum.

¶ TERTIO quæritur, vnde dicitur libellus, dicit Spe. vbi s. §. ij. quòd libellus dicitur à libero, est enĩ diminutiue dictus propter sui breuitatem, sicut & codicillus à codice etiam diminutiue dictus, & secundum hoc illa verba, vel verborũ conceptio nõ statur propriè in diffinitione libelli. Saluo quòd ea saluare potes. quia dum profertur verbum, & dum in actis redigitur scriptura, & per consequens libellus satis propriè dici potest. vel secũdum Roffre. dicitur à libra in qua ponderatur iustitia, vt refert id. in additione Spe. vbi. s.

¶ QVARTO quæritur quot sunt species libellorum. vide gl. quæ ponit duas species libellorum, cui cõcordãt Hosti. & Specu. vbi. s. quos non recito. Sed vide plenius in Specu. vbi. s. §. iij.

10 ¶ QVINTO queritur, † quid debet continere libellus, vide glo. in diffinitione libelli. Goffre. in summa. dicit quòd debet continere quinq;. videlicet nomen actoris, nomẽ rei, nomen iudicis, coram quo agitur, rem quæ petitur & speciem actionis, seu causam, vel modum agendi. quod ibi vide latius Hosti. in summa. e. tit. §. iij. dicit quòd infinita sunt ea quæ continere debet. & multa prosequitur valde diffusè. Specu. etiam vbi. s. § quid libellus. concordans cum Goffre. dicit quòd debet continere pręcicta quinq;, videlicet nomẽ actoris. de electio. querelam. de verb. signi. forus. § in omni. ff. de procura. l. si procuratorem. de iudi. l. in his tribus. id quod petitur etiã cum declaratione sufficienti, rei petitæ si in rem agitur. quòd dic vt legitur & notatur. j. c. proximo. & in Spec. de ac. seu petitione. §. sequitur. in principio. vel causæ petendæ, si agitur personali. quod dic vt legitur & notatur. j. c. fi. Item nomen iudicis coram quo agitur, vt in pręallegata. l. libellorum. vt sciatur an sit competens. de quo in Specu. de compe. iudi. adi notatur. Item nõmen rei. argumẽ. iiij. q. iiij. nullus. & præallegata. l. in his tribus. C. de e. len. l. fi. & e. titu. l. j. in prin. ff. & pręallegato. c. quærelam. &. j. de ordi. cog. c. ij. in principio. Sufficeret tamen demonstratio certa. vt. ff. si cer. peta. l. certum. & de cõdi. & demon. l. nominatim. Et expedit reo propter euictionem. iuxta lecta & notata de cõtrhen. emp. c. fin. Item nomen actionis, vel modum agendi, de quo in Specula. de ac. seu pen. §. j. videntur tamen alia exprimenda videlicet, locus oblati libelli. vt pręcicta l. libellorum. & ff. de censi. l. forma. Sed secundum Spec. vbi. s. hoc non est apud multos in vsu. Item dies oblati libelli, vt sciatur an. xx. dies effluxerint. vt pallegata authen. offeratur. ¶ Item videtur quod continere debeat annum, & mensem oblati libelli, & nomen principis cui illa prouincia subest, vt in præalleg. l. libellorum. &. C. de iudi. l. properandum. in prin. & §. j. ar. C. de apo. pub. l. j. lib. x. vt per hoc sciatur an trienium quod perit instantia iudicij in ciuilibus, vel biẽnium in criminalibus effluxerint, vt pręallegata. l. properandum. §. j. &. C. vt infra cer. tempus quęstio cri. termi. l. fi. & an interruptio pręscriptionis facta sit. vt. C. de pręscrip
11 xxx. anno. l. si quis emptionis. xvj. q. iij. §. potest. † Sed de die, mense, anno, & consule non seruatur, nisi in criminali secundum Specula. de accusa. in princi. Nec vrget ratio nam tempora describũtur in actis. j. de proba. quoniã contra. secũdũ Spec. in præallegato tit. de libelli conceptione. § quid libellus. Hanc etiam quęstionem prosequitur Cyn. in præallegata. l. edita. in. iij. q̃one principali. Hostien. autẽ dicit hic quamuis libellus multa debeat continere, hoc sufficit de cõsuetudine approbata, quòd appellat quis à quo, quod, quare. & coram quo petit vt in hoc titulo patet. &. s. de elect. quęrelã. ar. ff. de procura. l. si procurator. & ponit vers. quis, quid, corã quo, quo iure petat. sed à quo ratione cõpositi quisquis libellus habet. Vinc. ponebat alios versus quos omitto. Dicebãt tamẽ Vinc. Tanc. & Philip. hic, quod si prelatus vel Syndicus petit rem ecclesię, debet formare libellum nomine ecclesię. ar. C. de epis. & cler. authen. hodie. &. l. omnes. quia nomine suo petere non potest, cum nullam habeat actionem vtilem, vel directã. ff. de rei ven. l. in rem. §. j. ¶ Et aduerte quia de nominibus actoris rei, & eo quod petitur, concordant omnes quod exprimenda sunt, de nomine vero iudicis non credo dummodo sibi, vel coram iudicialiter petitio offeratur. quia si peto corã iudice talem ex tali causa condemnari requirit natura subiectæ materiæ, quòd petitionem referã ad illum iudicẽ: cũ per illum & non alium secundũ naturam instituti iudi. ij, hoc fieri posit, verba enim sunt recipiẽda ad illum sensum, in quo operari possunt. vt. ff. de reb. dub. l. quotiens. de declaratione verò rei quæ petitur, dicetur. j. c. proximo. de expressione verò aut declaratione causę petendę dicetur. j. c. fi. De actione verò, seu nomine actionis, qualiter exprimi debeat, satis scripsi. s. ti. ij. c. dilecti. in secunda oppositione. Sed de facto, nunquid in libello sit exprimendũ, licet cõcordent omnes quod sic, saltem in conclusione: cũ actoris intentio exprimi non valeat, sine illo. & cõcordat etiã in hoc Cyn. C. de eden. l. edicta. in. iij. q. principali. in prin. Tamẽ dubitãt aliqui an necesse sit illud etiã exprimi in narratiõe, & videt quod sic: quia solent iuristę dicere quod eorũ silogismus est libellus, vt scripserũt doctores. insti. de ac. §. j. & Lig. hic. Sed cõstat quod silogismus vltra cõclusiões pręmissas, de necessitate requirit vt patet in alia facultate igit, & libellus narrationẽ quæ loco pmissorũ habet. Cyn. post Ia. de Rauig. in palleg. iij. q. videt tenere contrariũ. Tn verò dicas, quod si conclusio est adeò nuda, quod nullam narrationẽ facti includit, vt si peto à te decẽ simpliciter nõ valet libellus vt patet. j. c. proximo. & se. Sed si conclusio includit narrationẽ sufficientẽ, vt si peto à te decẽ quę tibi concessi mutuo valet libellus, & habetur perinde, ac si narratio huiusmodi cõclusionẽ pcessisset. quia cũ narratio nõ fiat nisi ad instructionẽ rei, & iudicis, nõ refert quid ex ęquipollentibus fiat. ff. de reb. credit. l. certum. Et sic
12 procedit quod scripsit Cyn. vbi. s. Secũdo principaliter † quęritur de oblatiõe libelli, & primo quęro. vtrũ sit necesse libellũ offerri: sed dic de hoc vt scripsi. s. in. j. oppo. de quo etiã vide in Spe. in præalleg. ti. de libel. concep. vtrũ autẽ. & per Hosti. in summa. e. ti. §. vtrũ. & per Cyn. in dicta authen. offerat. in xj. quęstione. vbi satis habes an possit remitti.

¶ ¶ SECVNDO quęrit vtrũ actor possit desistere à prosecutiõe libelli, de quo per Host. vbi. s. § vtrũ possit. & in Spe. vbi supra. § nunc ostendamus. & ad hoc forsan infra redibo in quęstione in qua tractabo de mutatione libelli.

¶ TERTIO quęrit, cui debet offerri libellus, dicas quod principaliter

cipaliter debet offerri iudici.vt hic,& in præallegata authéti.
generaliter .cuius officium tanquam mercenariu semper im-
ploratur. C.depo.l.iiij.Secúdario verò parti.si enim parti ad-
hiberetur potest aliquid addere vel detrahere maliciose. Sed
cum iudici datur,& per iudicem fit parti copia,nil valet im-
motari.ĩ.de proba.c.fin.& quia libello originali semper cre
ditur in præiudiciũ dantis,vt in præallegato.c. Maximianus.
¶QVARTO quæritur,à quo debet dari, dic quòd ab a-
ctore,vel ab eo qui loco actoris iudicis officium implorat
principaliter.vt.s̃.de offi.iudi.c.ij.& tam in ciuili quã in cri-
minali.ff.de eden.l.j.§ j.& hic,& præallegata authẽ. offeratur.
&.e.titu.anthen.libellum.& offerre debet præsente & viden-
te aduersario.ij.q.j.in primis.in principio.xj.q.iij. eorum. ff.
de verbo.signi.l.coram.subaudi vel absente per contumaciã,
vt in præalleg.l.properandum.§ cum autem.& per iudicem
illi porrigitur.vt.C.de liog.authen.litigiosa.
13 ¶QVINTO quæritur,† nunquid sit offerendus libellus
non peteno.Quidam dicunt quòd non ar. ff.de iureiur.l.ius
iurandum.ff.de no.oper.nun.l.de pupillo.§ qui opus. Tu dic
contra,vt hic.& io præallegata authen. offeratur.quia libelli
oblatio principium est prosecutiõis, quæ pertinet ad actorẽ,
sine quo lis contestari,iudiciũ fundari, testes recipi, & senten
tia ferri non possunt.ĩ.vt lite non contest.per totũ.reus enim
in iure fugiouus dicitur,etiam si præsens sit: quia ad eum fu-
gere pertinet vt in prædicta.l. properandum.§.& siquidem.
& ibi notatur in verbo fugientem.
¶SEXTO quæritur,coram quo debet offerri libellus, dic
quòd coram quolibet iudice ordinario,vel delegato,minore,
vel superiore.ar.C.de litig.authen.litgiosa,& generaliter corã
quocunq; iurisdictionem habente.ar.in præalleg. authben.
offeratur.imo & secũdum cõmunem opinionem.& coram
arbitro.vt.C.de arbi.l.penul.§.& licet. vt videatur an compe-
tens actio,vel petitio proponatur,vt in præallegato.c. exami
14 nata.&.ff.si messor. fal. mo.l.j.§.j.† Arbitria enim sunt reda
cta ad instar iudiciorum . ff. de arbi. l.j.& ęquiparantur ar-
bitri iudicibus.C. de iudi.l. rem non nouam.Debet enim pe
titio conferri tam in ordinario quam in extra ordinario
iudicio,quale est arbitrium.vt.ĩ.de proba.quoniam contra.
Sed coram arbitratore non est necesse libellum offerri: quia
non habet cognoscere secũdum iuris ordinem,sed solum cõ
ponere inter partes.de iureiur.quinta vallis.ij.q.vj.§ quod de
arbitris.Nec etiam est necesse libellum offerri coram iudice,
dum ad iuris ordinem obseruandum nõ astringitur. Sed &
tunc nihilominus expediens est, quòd petitio offeratur, vel
saltem redigatur in scriptis.vt in præallegato.c. quoniã. imo
est necessaria petitio qualiscunq;,vt secundũ illam feratur sen
tentia,quæ alias ferri non potest.vt.C.de fideicon. liber.l.fin.
&.c.qualiter.&.c,licet Hely.allegatis.vnde dicit Spec.vbi.s̃.
§ restat ad finem.quòd quãdo casus immineret in quo libel-
lus non esset necessarius,ipse si iudex furet,faceret dari sibi ad
instructionem,intentionem actoris in scriptis,non pro libel-
lo:sed vt appareat quid fuit petitum,præmissa tamẽ protesta
tione,quòd pro libello nõ offertur.Sed de dicta protestatio-
ne non curo quia licet iura dicant in causis quæ non requi-
runt ordinem iudiciarium libellum non esse necessarium, nõ
tamen inhibent ne detur libellus in illis,vel ne recipiatur si da
tus fuerit, vt colligitur ex lectis & notatis in dicta clementi.
sæpe.vnde cõmuniter in huiusmodi causis,& pręsertim in Ro-
mana curia coram auditoribus palatij offeruntur, & recipiunt
libelli,tanquam libelli,& sine aliqua protestatiõe,licet enim
bene actori expediat in talibus causis de iure fuisse ordioatũ,
quòd ex defectu libelli processus non valeat impugnatur, &
alias frustra.clemen.dispendiosam.de iudi.& pręallegata cle.
sæpe emanasset. Tamen etiam valde interest actoris, quod
libellum det in scriptis, si commodè dare potest, ne ex erro-
re notarij petitionem verbalem ipsius malè comprehenden-
tis, vel malè eam in actis redigentis quoad conceptionem
sententiæ,quæ non potest formam nisi secũdum modum pe
titionis,vt dixi,propter ineptitudinem petitionis redactę in
actis afferatur impedimentum iudici, & damnum actori, quod
quia sæpe conongere potest, & præuideri & occurri debet.vt
15 s̃.de seruis non ord.c.j.omniũ enim habere memoriam,† &
penitus in nullo peccare diuinitatis magis, quam mortalita-
tis est.C.de ve.iur.enu.l.ij.§.si quid autem in tanta.
¶SEPTIMO quæritur quando & vbi sit libellus offeren
dus. Dicit Ioannes,quòd offerendus est libellus antequam ci
tetur reus,& primo patet ex ordine rubricarũ.ex quo be-
ne arguitur.vt.ff de statu.homi.l.ij.si certũ.peta.l.j. habemus
enim primo rubricam de eden.post de in ius vocãdo.Seruã-
dus enim est ordo scripturæ.C.de no.codic.cõpo. circa fi. ideò
dicit lex primo loquere cum hybero.& c.ff. de seruitu. vrba.
predio.l.quidam.de pigno.l.debitores.de dam. infect.l.cum
postulassem. Alij quòd imo post citationem, & primo per
primam rationem oppositarum.quia ordo factorum debet po
tius attendi. C.,Item per authenticam offeratur. vbi dicitur
offeratur libellus ei qui ad iudicium vocatus est, probatur
etiam.ff de iudi.l.non videtur. & quia interrogationes sunt
fiendę ante libellum. vt.ff.de interro.ac.l.j.Dicit Iaco.de Ra
ue.quòd libelli oblatio fienda iudici, fienda est ante citatio-
nem,sed fienda parti:fit immediatè post,vel simul. Iste enim
est ordo regularis iudicij.Primo enim volens facere citari a li
quem per iudicẽ, & dicere sibi petitionem quam habet contra
illum, & aliter audiri non debet. C. de exhiben. reis.l.ne-
minem. & tunc iudex debet mittere parti exemplum illius
cum citatorio, vt veniat instructus.argu. C. de litiscontesta.
authentica libellum.& de episco.& cleri.authentica generali
ter.& de annali.exceptio.l.fina.& in authenti. de execu.& his
que cum.§ j.vt sciatur.in qua actionum interrumpatur præ-
scriptio,iuxta.l.sicut.C.de præscripoo.xxx.anno.& vt reus
16 veniat instructus.arg. ff.de eden .l.j. circa prin. cipium. † Et
quia frustra fit per duo quod potest fieri per vnum ff de con
di.inde.l.dominus.vide,dicit Petr.de bel per quòd hæc sen-
tentia dicitur rationabilis,& quòd si de consuetudine seruare
tur, bonum esset, vt scripsit. Cynus in præallegata authenti.
offeratur. vbi reperies responsionẽ ad oppositas rationes in
ij.quæstione.de quo tetigi.ĩ.e questione.secunda principali
§.vj.quæritur in fin.versi.sed nunquid sufficeret.& vide om-
17 nino in remissionibus ibi datis.† Communis tamen opinio
habet,quòd offeratur post citationem,& vide omnino quæ
super hoc scripsi de dila.c.preterea.in.vij.quæstione.quòd an
te litem contestatam,cum sit fundamẽtum causę.vt in.c.quo
18 niam contra.&.c.licet Hely.allegatis.† & quia donec funda-
mentum sit,super ædificari non potest.j.quæstio.j cũ Paulus.
xlviij. distinct. sicut. de presbytero non bap . veniens. sed &
die feriato quoniam iudicium non exercetur, potest offerri.
vt.ff.de adulter.l.miles.§ sexaginta.secũdum Spec.vbi.s̃.§ nũc
vidẽdum.aliaw videamus.circa principium. & de ferijs.§ sequi
tur.vltra principium.& notatur de iudicijs. c. fina. in vltima
glosa.Sed intellige de oblatione quæ fit iudici,quia reus tunc
non tenetur adesse. Ex quo inferri potest offerri libellum ex
tra iudicium,sed reo non potest offerri nisi in iudicio. argu.
in pręallegata authentica.iii questione.ix.carte.xj. questiõe.
iij.horum.ar. C.de adult.l.iure mariti. ibi qui licet in publi-
co eius facultas fuerit. & c.ff.qs or.in bono. pol.ferueri l.vtile
19 §.dies autẽ † offertur igitur reo in iudicio in loco vbi ius red
ditur.vt. ff.de iustit. & iure.l penult.& hic. & sic vbiq; serua
tur,non ergo iudice procedente,sed sedente C.de dila.l.à prę
cedente.iij.q.iij.spatium . & coram suo nõ corã alio iudice.
vt.s̃.ti.ij.at si clerici.C.si à non compe.iud.per totũ.secundũ
Specu.in dicto.§ nunc videamus.in fin. Alij dicunt simplici-
ter quòd in iudicio offerri debet libellus,vbi iudex consueuit
iudicare more maiorum. ff.de iusti.& iur.l penul Ia.de Ra-
uen.dicit quod oblatio fiẽda iudici.fit siue in iudicio,siue alibi,vt
dic.§ sexaginta.ar.ff.de interro.ac.l.noluit.§ quod ait.Sed fienda
parti quę mittitur cũ citatorio facienda est reo,vbi citatur, si-
ue sit in domo,siue in theatro,siue in vinea,& vbicũq; reperit,
vt notat Cynus:in pręallegata authentica .offeratur.in tertia
20 quæstiõe.Sed dic vt supra.† Sed nunquid potest citari pars.

vt veniat die feriata ad recipiendũ libellum? Io.xv.q.iij.placi
ta.tenet ꝙ sic. Cui tamen textus videtur resistere. Et breuiter
dicas ꝙ non, quia licet sit opinio an die feriata, possit fieri ci-
tatio, veritas tamẽ est ꝙ ad diem feriatã fieri non potest. Li-
cet casus aliqui excipientur. Super quo vide Nouellam de fe-
rijs.c.fi.in glo.nõ solum,&.c.j.versi.item excipitur. Licet vt
scripsit Nouella in dicto.ca.j.distinguendo possint casus per
missi exceptiuè à casibus non permissis sub regula comprehẽ
di .propter quod dixit glo.in.§.sexaginta.illud speciale. Sed
Io. And.in dicto.§.nũc videamus. Dicit, ꝙ illa specialitas est
generalis, in actione vel priuilegio, lapsu temporis perituro.
vt ibi. Loquitur enim ibi de tẽpore quo maritus accusat iure
mariti. Licet illo elapso accusare possit iure cõmuni, vt ibi.
Et ex ijs insurget illa qõ, si sint plures in quibus locũ haberet
præuentio an facta intelligatur per libelli oblationem factã
die feriato.& nulla dubitatio de illa quæ fit iudici per quam
nec preuenirentur, etiã si fuisset facta die iuridico. citatio enĩ
in tali præuentiõe est necessaria, vt.s̃.ei.j.proposuisti.cũ con
cordãtijs.j.glo. Quæ glo.præuẽtionẽ & perpetuationẽ equi-
parat.per citationẽ etiã minus legitimè factã nõ perpetuatur
iurisdictio. vt patet ex ijs quæ scripsi in pręallegato.c.propo
suisti.inprimo notabi.& in.iij.q. in prin.de quo de offi.de-
le.cũ plures.lib.vj.in vlti.gloss.& per hoc soluta videtur qõ,
q̃a necessaria est citatio legitima, & præcessit sequẽs libelli ob
latio circa præuẽtiõnẽ per præcedẽtẽ citationẽ, iam inductã
nihil addit, de fide instru.c.inter.§.cœterũ in fine, si nõ præces
sit oblatio facta iudici sine citatione non sufficit, vt tactũ est,
ne facta parti extra iudicium. tum quia non valet vt dixi. tũ
quia nõ esset actus iurisdictionis, vel alius habẽs vim citatiõis,
ꝙ requireret ipsa pręuentio. Sed pone ꝙ partibus credenti
bus licet nulla citatione pręcedẽte actor contra reum pręsen
tem offert libellum iudici, & iudex illum recipit, & copiam
offert reo, nunquid hęc pręuentionẽ, & perpetuationem in-
ducunt? videtur ꝙ non. quia citatio non præcessit. videt con
trarium quia sufficit reum venisse, licet citatus non fuerit. vt
notatur in Specu.in pręallegato ti.de libel.concep.§.sequitur
in fi.& hic in Nouella in suppletione glossæ. dicit enĩ Specu.
vbi.s̃.ꝙ licet dicãt quidã libellum non offerẽdum, nisi prius
reus citatus fuerit. tamen hoc non est verum. Quia licet reus
casu venerit coram iudice, nulla citatione præmissa: potest ta
men ei libellus offerri. Quia vbi te inuenero, ibi te iudicabo.
ar.e.in primis.& authẽ.qua in prouincia.allegatis dũ tamẽ si
bi cõcedatur libera facultas dilationis contra forũ, & alia pro
ponendi.iij.q.vj.exceptio.j̃.de re iudi.inter monasterium.
21 † Nec ob.ꝙ in ius vocari est principium iudicij, vt instit.de
pœna temere litig.§.omniũ.& in præall.c.qm̃ cõtra. Quia id
verum, dum reus in iudicio nõ est pręsens. nec ob.ꝙ non suf
ficit fato vel casu.ff.de condi.& demon.l.ij.quia licet adsit, ta
men ex ꝓposito cõuenitur. Et hanc partẽ credo verã, nã licet di
cit textus, ꝙ per citationẽ perpetuat, & ꝓueniẽ iurisdictio, de
offi.le.gratũ.§.nos autẽ.de offi.deleg.c.fi.in fi.&.c.ꝓposuisti.
allega.tñ veritas est, ꝙ hoc non est solũ ex natura specialitalis
actus, sed magis ex ratione generali, videlicet quia per talem
actum vsus censetur iurisdictionis, alias iurisdictione, vnde
hæc est veritas ꝙ per quemcumque actum, per quẽ iudex vti
tur seu vti censetur, sua iurisdictione hoc sufficit ad perpetu-
ationem, vel pręuentionem inducendã. vt scripsi de offi.dele
c.quamuis.lib.vj.in.vij. quæstione.& remissionibus ibi per
me datis. Super quo vide ea quę scripsi.eod.tit.c.cum plures.
in.iiij.oppositione.& in.x.quęstiõe. sed si libellus oblatus per
iudicem non fuisset receptus, cessaret vsus iurisdictiõis, & per
consequens eius effectus, videlicet perpetuatio & præuentio.
Sed si esset receptus per iudicem, & non fuisset oblatus dũmo
22 do præsens esset quoad perpetuationem satis esset, † quia li-
belli oblati iudicialiter iudicialis receptio, vsus est iurisdictio
nis, multos effectus inducens. vt.j̃.patebit. Sed nunquid obla
tio saltem propriè fienda parti, est de substantia ordinis iudi-
ciarij. pone enim libellum per actorem fuisse oblatum iudi-
ci, sed non reo nec per iudicem, nec per actorem. nunquid ex
hoc solo potest dici processus ipso iure nullus? & videtur ꝙ
sic. quia sicut libellus est offerendus iudici, ita parti: quia eius
magis interest quã iudicis, vt possit deliberare an cedat vel
contẽdat. & videtur textus in præalle. authentica offeratur.
Dicitur enim ibi in pricipio, offeratur ei qui ad iudicium, vo
catur libellus, & in fine infertur extra hoc indultũ habita pro
nihilo est, re vera securum est ante factum vtrobiq; offerre. ta
men casu quo non fuerit oblatus nisi iudici: videtur probabi
liter posse distingui, quia aut fuit denegatus libellus, seu eius
copia petenti, & tunc sit nullus processus. per dictam authen.
Aut non fuit denegatus. quia non fuit petitus, & tunc secus:
quia cum non petit, & super non petito litem contestatur
iam habet illud pro recepto: & quia in actione redactus est,
quæ vtriq; parti communia sunt, & ita seruat cõmunis obser
uantia curiarum, quòd si parti non datur, petere potest per iu
dicem expensis actoris sibi dari. Sed & probabilius est dicere,
quòd etiam si denegaretur, daretur expeñ alias dari expensis
actoris, dummodo daretur simpliciter. non denegaretur litis
contestatio, neq; foret nulla: quia litem contestãdo iuri huius
modi expensarum renunciare videretur. & quia acta notoria
censentur saltem partibus. iuxta notata per Ber.in.c.exceptio
nem. de exceptionibus. Sed nunquid sufficeret libellus cum ci
tatorio missus iuxta notata de dila.c.ij.in glo.ij.& in clemen.
ij.vt lit.penden.in glo.fin.& per Nouel.super dicta gl.ij.mul
tò plenius per Cyn.in præalle.authẽ.offerat.in.ij.quęst. Et vi-
detur per notata Nouel.vbi.s̃.quòd licet hoc valeret ad dila
torias denegandas, non tamen sufficit ad iudicium ordinadũ,
& finiendum, nisi & in iudicio per iudicem detur, & tunc lis
contestetur. per.l.vn.C.de litiscon.& pręalleg.authen.offera
tur.& sic etiam scripsit ipse Io. An.in dicto.§.nunc videamus.
& videtur sentire quòd vltra oblationem factam iudici requi
ritur de necessitate oblatio fienda parti nisi dicere velis quòd
ponderauit causam. seu modum & finem dandi. Sed nec hoc
placeret: quia litẽ cõtestãdo super illo actor videretur illum
23 repetere.& reus etiã ad illum se referre, † quia disponẽs con-
sequens, videtur etiã disponere antecedens. C.de neces. seruis.
l.pe.& de hoc quòd dicit de oblatione per iudicem fiẽda par
ti.dic, vt supra proximè dixi.

¶ ¶ OCTAVO quæritur qualiter libellus concipi debet,
respondet Spec.de libelli concep.§.iam nunc videndum. quòd
diuersimode, & sub diuersis verbis, secundum diuersitatem re
gionũ concipiuntur libelli, quorũ modorũ ipse Spec. plures
24 interserit de quibus ad eum te remitto. † Scire debes, ꝙ qui-
dam aduocati reorum si gerundiua in libello ciuili vel crimi
nali opponunt libellum non procedere, eo quod gerũdiuum
nihil ponit sed posita determinat inducentes textũ.ff. si vsus-
fruc peta.l.ij.ibi aut seruitutes imponendo, aut vicinorũ præ-
dia deliberando. quę verba determinant pręcedentia ibi aut
aliquo modo deteriorem vsũfructum fecisset.&.ff.de pigno.
si is qui. vbi verbum fructus percipiat terminatur, dum subdit
loquẽdo.&c. Ad idem.C.de adult.l.si qui adulteri.de trãlac.
l.si quis maior.ff.de vi & vi.ar.l.vim facit. Si ergo libellus in
ciuili dicat. Peto decem quę mihi Titius testãdo reliquit, vel
si dicat in criminali, accuso Petrum qui me insultauit, contra
me armis veniendo, vel lanceam contra me projciendo, non
valent huiusmodi libelli secundũ eum. Sed malè dicunt. veri
tas enim est, quòd gerũdiua ponuntur.& resoluuntur in ver-
bum: vt notatur.ff.&.C.de eden.in rubrica.& bene patet.C.de
dona.l.quisquis.in princi. Est ergo idem dicere fecit insultum
projciendo.&c. ac si diceret insultauit & projecit. vide in de
cre. quoniam frequenter. vt lite non contest. quę de cõtuma-
ce, & nõ contumace ponit exempla: quæ per gerundiuum di
ci poterant, & sonarent idẽ de primo in.§.porrò. ibi si contu-
max apparuerit contẽnendo venire, vel se occultando, vel im
pediendo.&c. quæ ponuntur per alia verba idem sonantia. idẽ
dici potest, de exemplo non contumacis in.§. si autẽ. Facit de
excep. prælato. tanta. in verbo conferendo. item quia in sen-
tentijs ponuntur gerũdiua, de re iudi. ad apostolicę. in fin. ibi
authoritate apostolica firmiter inhibẽdo.&c.& decernendo
quoslibet

quoslibet.&c.& etiam in narratione sententiæ, vt ibi in ver-
bo derogauerit.lalias & melius deierauit . ad idem de electi.
venarabilem.in fi.igitur idem fortius in libello, quia in cau-
sę principio fauemus actori.ff.de iudi.l.si quis intentione.&
vide notata de resti.spoliato.cū ad sedem. in glo.ij.& de spō.
ex literis.in glo. vltima secundum Ioa.And.in dicto §.iam
25 nunc videndū.† Consuetudo autem in ijs attenditur. vt pa-
tet ex notatis in specul.in.præallegato §.nunc dicendum.ver.
iij.&versi.xxj. hinc est quòd ea lingua scribetur quam habet
illius fori consuetudo.facit.ff.de testi.l.iij.in fi.& quod nota
tur in Specula.vbi.s.§.vltimo. in principi. quam si reus non
intelligit quærat aduocatum, vel interpretem .ff. de insti. l.
pupillus §.præscribere.& vide in Spec.de aduoca.§. de exor-
dijs.in fi. Et idem notant In.de R a.Pe.de bella pertu.& Cyn.
in præallegata authen. offeratur. in v. q. inducentes etiam ꝙ
libellus est offerendus iudici. C.de condi.obtur.cau.l.j.qua-
liter autem agens contra maiorem, vel filium familias, aut ec
clesiam, communitatem, vel vniuersitatem, seu eorum nomi
na habere procedere, & libellos formare, & vtrum possit pe
tere danni emendationem, &in casuum inficiationis duplū.
26 vide in dicto § iam nūc videndum.† Et dicas quòd in libel-
li conceptione non curatur de verbis, nec de formis dūmo-
do factum narretur, & ex bono concludendi medio, petitio
rationabilis inferatur aliâs inferatur. vt patet ex ijs quæ scripsi
s.q.proxima §.quinto quæritur.versi.Hostien.autem dicit.

¶ NONO quæritur qualiter libellus porrigatur, & recipi-
atur: sed de hoc te mitto ad ea quæ notantur in Specu.vbi.s.
§.sequitur.Cynus tamē in præallegata authē.offeratur.in vij.
q.dicit.quòd actor debet ostendere vel facere ostendi reo, &
non dare sibi scriptum, sed facere sibi copiam vt exemplet.
nam dicit rubrica de eden.j.de monstrādo. nam absurdum
esset quòd esset scriptor rei, arg ff.de testi.l.nimis graue. aliâs
nimis graue, &.ff.ad trebel.l. postulantē.ad fi.quod est nota
bile, & méti tenendū, ad hoc vt actor nō teneatur expensis pro
prijs facere huiusmodi copiam aduersario. sed facit in contra
rium, quod scripsi post Collec. j.capi.proximo.q.iiij.versi.
27 subdit etiam Collect.† Lignianus tenet. j.cap.seq. quòd fit
reo copia eius expensis.dic tamen quòd practica habet quòd
fiant tres copię, vnam habet actor pro se, aliam dat iudici, &
aliam reo.

¶ DECIMO quæritur qualiter libellus valeat impugna
ri, & de cautelis circa libellorum cōfectionem adhibēdis, de
quibus etiam te remitto ad notata in Spec. vbi supra § iuxta
& § ad huius. Qualiter autem plures actiones cōtrarię in eo
dem libello propter incertitudinē proponi possunt, vel non.
de quo in dicto § iuxta. In. An. plenè scripsi. Dixi de in inte.
resti.cap.constitutus in secunda oppositione, & dicam infra
capitu.sequenti.

¶ VNDECIMO quæritur in quibus causis offeratur li-
bellus. de quo scripsi. s.e.c.in ij. oppositiōe Spec. hoc tractat
valde diffusè in præalle.tit.de libelli concep.§ nunc dicendū.
& dicit distinguenda tēpora, & sic cōcordādas scripturas, ij.
q.j.si peccauerit. iure enim antiquo non erat necessarius libellus
in ciuilibus.ar.ff.de eden.l.j.§.edere.&.§.eum quoq;.nisi in cō-
uentione illustriū.C.de dignita.l.quotiēs.de princip.agen.in
re.l.fi.de cōsisto.& minis.l. fi.post prin. aliâs prope prin.in
criminalibus secus, quia erat inscriptio necessaria.&c. hoc re-
gulariter offertur, etiā in ciuilib', ij.q.j.statutis.& authē.offera
tur & authē.libellū.alleg.& not.in prealleg.c.licet Heli.& hoc
verū dū petitur: quia eo nō petito si nō det nō nocet, & habet
processus. Subaudi facta saltē petitione verbali, & redacta in
actis.arg . j.de re iudi. Albericus.& .c.sicut tenor.& de dolo
c.prout.& prealle.c. qm̄ contra. Dicit tamē ꝙ fallit, & inter-
seren s fallentias quas posui . s. in .ij. oppositione post Inno.
& Hosti.ponit falētias.xlix.quas causa breuitatis omitto. nō
omittas tn̄ ibi videre maximè In. An. in additione si vis ha-
bere plenè materiā, vbi quærit.In.An.Pone inter nobiles, &
vniuersitatē superuenire cōtrouersia nota est. & vtraq; parte
parante amicos, & arma ad nemoris occupationē, & incisio-
nē. Rector ciuitatis sub pœna accessum ad nemus parti vtriq;
prohibet. quo facto pars vtraq; corā rectore cōparet se pos-
sidere asserens. Et ideò pręceptū in sui iniuriā factū esse asse-
rens illud reuocari petit . & ad hoc dat vtraq; capitula su-
per dominio & possessione, quæ super sola possessione sunt
recepta, & per solos nobiles probata per testes alio libello nō
dato, quæritur, nunquid valent attestatiōes, & possit ferri sen
tētia super possessorio? Ia. Balduin. dicebat ꝙ sic, primo quia
non est necessarius libellus nisi dū petitur ad instar iuramēti
calūniæ, de iura.calun.c.j.§.j.li.vj.ar.C.de procu.ita demū.qa
fauore litigantiū hoc inuentū. Præterea quia natura causæ
nō videtur libellū requirere, cū nobiles nullū vocari fecerint.
argu.ff.de libe.cau.l.liberi §.fi.& quia qñ vilis quia de momē-
tanea possessiōe. C.si de momen.pos.l.vnic.C. vnde vi.l.mo-
28 mentaneę. & quia † in interdictis possessorijs nō requiritur
solennitas. C.de interdic.l.fi.& quia videbantur capitula suffi
cere pro libello.ff.de eden.l.j.§.j.in contrariū allegabatur au-
then.offeratur.& quia in aliena minoris requirit. C.de prædi.
mino.l.minorū, & in bonorū possessiōe. de quo satis in Spec.
de testa.§ sequitur.& hincinde dictis allegatiōibus: cū qñ ista
Bononię accerrimè tractaretur. Dabantur respōsiōes multi-
plices, quas ponit Io.An.in § nunc dicendū.& finaliter vide
tur sentire hoc casu libellū nō esse necessariū, cū potius in mo
dū excipiedi contra pręceptum iniuriosum turbās possessio
nem quā in modū agendi procedatur. Sed pone peto à te mi
hi tradi vacuam possessionē domus, etiā amotis pensionarijs.
die assignata non cōpares. sed venit pensionarius dicens hoc
non esse faciendū, & contestatur litem, quæritur an valeat ta-
lis contestatio, dicit Inn. sic, videtur nobis ꝙ non, est ei obla
tus libellus contra id quod.iij.q.iij. offeratur. & sic innuit ꝙ
29 non valeat. Probat & aliter † quia in vno libello non debent
conueniri duo, & hoc intelligit nisi pensionarius conduxis-
set domum ab eo. quia tunc si vult cōparere, & causam illius
iuuare audietur.ff.de appel.l.ab excecutore. & notatur. j. de
re iudi.cū super. imo si non defendit causam si scit eam agi, si
bi præiudicat. j.de re iudi.quāuis.sic intelligitur de sil.pręsb.
veniens.secundū eum.cui concordat etiā Hosti.& dictā glo.
Inno.habent aliqui super rubrica Arc. autē in suis correctio
onibus ponnās eā. j.c.ij.in fi.super illa ponit vacat Spec. verò
de litis con.§ ij.versi.quid si in libello. ponit primū huius gl.
dicens illud Inno.notasse, & Hosti.etiā ponit hanc glo. ideò
non placet dictū, vacat. Aduerte tamē, quia principiū & finis
huius glo.prima facie contrariari videntur. Ideò vt tollatur
contrarietas intellige finē glo. vbi inter me actorem, & te do
minū ac locatorē fuit litiscōtestatio facta, nā super libello cō-
tra te dato contestari non posset pensionarius, vt dicitur in
prin.glo.j.& bene. & licet in secūdo casu lite cōtestata per do
minū pensionarius ad causę defensionē admitatur: non tamē
actio dirigi, obseruari, terminari, vel processus fieri, aut senten
tia ferri cōtra eum, contra quem non datus libellus nec litiscō
testatio facta, & per consequens nec fundatum, nec figuratū iu
dicium, & sic deficiente fundamento processus, & sententiæ
illis locus esse non potest. vt in.c.cū Paulus.& .c.veniens.alle
gatis.& istud satis colligitur ex notatis Inno.de main.& obe.
humilis. vbi de hoc scripsi in.iij.&.v. oppositionibus, & etiā
in.c.cum super allegato. voluit enim in.capi.humilis. quòd illi
quorū interest etiā si ad causā veniāt, nō sunt citādi ad singu
los act', & in.c.cū sup. dicit ꝙ nō est ferēda sentētia cōtra eos

¶ TERTIO principaliter quęritur de libelli mutatio-
ne, emendatione, & cumulatione, de quibus infra dicetur.
vide plenè per Ioan. Fabri insti.de actio § si minus.& primo
quæritur vtrū quis libellum oblatum mutare possit. dicit In
no. quòd in libello debet contineri causa, vel actio ex qua age
tur. vt notatur de offici.ordina. conquerente. ipsum autē nō
potest dimittere. Sed ex quo libellum obtulit necessario ha-
bet ipsum prosequi, nec potest pœnitere, nec se retrahere. sal-
tem quin reo de suo interesse satisfacere teneatur: nisi & reus
consentiat. vt notatur. j. vt lite non contesta.c.j. quôd placet
etiam Hosti. Sed contra videtur. C. de eden.l. edita § j. vbi

dicitur, quòd emẽdare, vel mutare licet, prout edicti perpetui monet auctoritas, vel ius reddẽtis decreuit auctoritas, aliàs æquitas. Sed illud intellige secundũ id quod proximè dixi.

30 ¶ SECVNDO quæritur † quid est libellum mutare. dicit glo. in. l. edita. quòd mutare est ab edita actione in totum recedere. & alium libellum formare. vt si petens Stichum vt recedat ab hac petitione, & petat Pamphilũ. vel si petens actione commodati recedat ab hac, & petat actione depositi. mutare enĩ substantiã aliàs substantia rei in totum remota alium in eius locum ponere. vt. ff. de testa. l. hęredes palam § si quis. & placet Cyno in. l. edita. alleg. facit prima cõstitutio. C. § quibusdã ibi cũ dicit, adijciẽtes & detrahẽtes, imo & cõmutãtes.

¶ TERTIO quæritur vsq; ad quod tempus licet libellũ mutare. Glo. in. l. edita. dicit, ꝙ vsq; ad litiscontestationem de iure Codicis. Sed de iure authent. vsq; ad ipsius libelli porrectionẽ. Sciendũ est enĩ quòd tria sunt iura circa istud videlicet. fforũ. C. & authenticorũ. De iure. fforũ à libello ante conclusionem aliquis poterat desistere. nec inductum erat remediũ contra istud. ff. de iudi. l. & post edictũ § j. Sed de iure Codicis statuitur hoc post litem contestatam nõ posse fieri. C. de iudi. l. properandũ § fin autem. & § sequenti. de iure verò authe. statuitur ꝙ post libellum edictũ mutari non possit Sed iudex aut cõpellat libellantẽ ꝓcedere, aut absoluat reũ. C. quo. & quando iudex authenti. qui semel. sumpta de corpore authenticę. de litigi. § omnem. & sic hodie libellus oblatus mutari non potest. Odofredus volens vitare correctionẽ iurisũ. dicit, ꝙ imo vsq; ad sententiã mutari potest, vt. ff. de vi & vi. arma. l. cum fundũ § fi. & præallegata. l. edita. quam dicit non corrigi per authen. qui semel. quia illa non habuit respectum ad mutationẽ, vel emendationẽ. Sed ad volẽtem desistere, & non procedere reo procedere volente, volens derogare regule inuitus agere &c. vt patet in corpore vnde sumitur. & sic dicit de facto se obtinuisse pluries, & hoc tenuerunt Mar. subli. & Iaco. Butrig. vt refert Bartho. Sed hoc dictum Ia. Pe. Cy. nõ placet, nec vrget. l. cum fundũ. quia ibi non mutatur actio, sed cumulatur petitio. de quo per Cy. C. de re vẽ. l. ordinarij. Iacobus de Reuen. sentit, ꝙ vsq; ad litẽ contestatã mutari possit. & non postea per. l. properandum § fin antẽ. alij dicunt hoc verum, ꝙ potest mutari vsq; ad litem contestatã quoad actionem tñ, & dummodo persistatur in eadem re. & in eadem causa petendi. Petrus de bella pertica stat cũ glo. nam litis cõtestatio habet duo extrema. primũ ab interrogatione actoris, secundũ à responsione rei, ideò petitione per actorem porrecta lis quoad eum cõtesta est, ideò reo volente prosequi in præiudiciũ actoris pro cõtestata habetur, & cõpellitur actor prosequi. Et hec est ratio § omnẽ. & authẽti qui semel. Facit opinio quæ habet ꝙ non possit mutari in parte. corrigendo post litẽ contestatã. arguendo de parte ad totũ, & dicit Cy. se hoc credere verius, & de facto sic cõsuluisse requisitũ. Fatetur tamen ꝙ renũciare potest simpliciter liti, & instantie. vt. C. de pac. l. postq̃. & hoc verum in ciuilibus, in criminalibus autẽ libellus ante inscriptionẽ mutari potest sine pœna. ij. q. iij. si pœnituerit. ff. ad turpilia. l. quæsitũ. ff. de in ius vacan. l. quãuis. Sed post inscriptionẽ nõ nisi ex causa. ij. q. iij. Paulũ. C. de aboli. l. fallaciter. ĩ. de accusa. c. licet. de elect. statuimus. ad fi. li. vj. secundũ Henri. ĩ. ca. proximo. Fatetur etiã Pe. de bel. perti. ꝙ renunciari potest etiã instãtiæ sine præiudicio rei eadẽ ratione: imo & reo consentiente nouum processũ inchoare, sicut cũ perit instantia tẽpore. vt in. l. properãdũ. & . s̃. de iudi. c. venerabilis. Sed reo volẽte persistere, & sententiã habere, & tũc si nõ potest circa hoc fieri aliud, nisi absolutio rei ab instantia iudicis propter ineptitudinẽ libelli, & tunc idem fiendũ, vt. s̃. de iudi. c. examinata. & potest nouus processus fieri. vt ibi. & . ff. de accusa. l. libellorũ. & recipi deberet renũciatio rei. ar. ff. ad Velleya. l. aliquãdo. & de iureiu. l. qui per salutẽ. & . ĩ. de accusa. c. qualiter. aliàs procedere debet iudex ad sententiã secundũ formã dictę legis properandum. vt in præallegata authenti qui semel. & ad hoc. ff. de iurisd. omni. iudi. l. si idem cum eodem. & de iudi. l. de qua re. & ita scripsit Cynus in dicta. l. edita. in. vij. q. Speculator verò de libel. concepti. § nunc ostendamus. recitans multas opiniones antiquorũ & subdens etiã dicta Vincen. finaliter cum opinione Accursij, & Pet, concordare videtur, eligens enim opinionem sic dicit. mihi videtur quòd etiam ante litem cõtestam, si reus sit iam per libellum cõuentus edita sibi actione per iudicem, & excecutionem. & excecutorem, non potest amplius mutare reo contradicente. & vt prosequatur instante, vt in authen. qui semel. & sic obtinuit. & sic notat Ber. ĩ. c. proximo post medium glo. versi. item nota quòd libellus. Sed reo consentiente procedat. l. edita. & alias per authenti. præalleg est correcta. hoc tamẽ quòd nõ possit mutare &c. intellige & subaudi quin reus instans à petitiõe proposita absoluatur, hoc enim saluo mutare potest actor etiam reo inuito, vt. ff. de iudic. l. non potest. de vi & vi. arma. l. cum fundus § fi. de fideiussorib. si dubitetur. Saluo etiam quòd sine metu, seu periculo huiusmodi absolutionis mutari potest, etiam post litem contestatam manente substantia actionis, & qualitas cõdẽnatiõis. vt. ff. de noxal. acti. l. in delictis § si detracta. quod qualiter inteligatur vide per Bartholum. ff. de adulter. l. denunciasse § quid tamen. imo potest mutare libellum in toto etiam post litem contestatã, si iusto errore deceptus fuisset, vel libellum ineptum dedisset. secundum eũ vbi. s̃. & ita dicit se obtinuisse per ea, quæ ipse notauit & allegauit in Spe. de offic. iudi. § deseruit versi. ante litem contestatam. ibi, item facit & c. ar. C. de iur. & fac. igno. l. error. ĩ. de confes. c. fi. ff. de confes. l. non fatetur. & hoc saltẽ refusis expensis. iuxta ea que scripsi. s̃. post Inno. facit pro eo quod scripsi de inepto libello, nam si super tali libello pronunciaretur, quod tamen fieri non potest secundum eum. posset tamen actor iterato offerre congruũ, vt in præallegato. c. examinata. ¶ Bartholus dicit, quòd sibi non placet dicta ratio Pe. videlicet, quòd libello porrecto censeatur contestatio facta, quoad actorem: quia secundũ hoc contra eum de iure antiquo potuisset ferri sententia diffinitiua. contra. l. & post edictum § fi. ff. de iudi. Cõtestatio enĩ dicitur quasi similis facta attestatio. vt. C. de litiscontesta. l. vnic. ar. ff. de pac. l. j. & in hoc residet Cynus in additu. Bartholus autem dicit sic. aut vult actor in totum desistere renunciando instantię actionis, & hoc potest indistincte secũdũ omnes. vt in l. postq̃ liti. aut vult differre, & non potest, secundũ omnes. & ad hoc est inuentum remedium authẽticæ qui semel. aut vult solũ ab instantia desistere remanente actione sibi salua, & causa, & non potest parte inuita. per authentica. qui semel. nisi iudex viderit quòd de necessitate debet sequi absolutio ab instantia, propter malam conceptionem libelli,
31 vel alias. † quia tunc reus non leditur quãdoq; vult actor renunciare liti, & instantię remanente sibi causa, & remanentibus sibi allegationibus & productis ex eadem causa, & hic cõtrariantur gl. Pe. & Odofre. Sed Bartholus sequitur Odofr. per authenticam qui semel. vbi dicitur, quòd necesse habet vsq; ad finem litem excercere. Sed renunciãdo illi actioni imponitur finis eius liti, & hoc verum: prout ius dicentis decernit æquitas, si enim proposuit certã conditionẽ generalem non infamantẽ, & mutando vult proponere infamãtem, hoc non admittit ius decernentis æquitas. Io. Andree in dicto § nũc ostendamus. recitat dicta domini sui in legibus. Symo. Vincen. & Cy. & in effectu nihil eligit. insistit etiam circa id
32 quod tetigi. s̃. † quod propriè loquendo sit mutare, dicens ꝙ communiter dicitur, quòd mutare est cum veteri actiõe sublata, nouam proponere. Et dixi. s̃. habet enim locum mutatio propriè cum ad idem competunt actiones, & vna intenta in aliam commutatur secundum Specu. ibidem in versic. nunc autem propriè. vbi omnino videas, & vbi exemplum reperies. cui addit alia Io. And. quæ omitto. dicta Cyn. & limitationes Speculatoris colorem habent. sed dicta Bartho. magis placent. in criminalibus autem secundum Bartholum cessat mutatio: quia mutans incideret in Turpilianum. vt. ff. ad Turpilianum. l. prima.

¶ QVARTO principaliter quæritur de emendatione libelli. Et

33 belli.† Et primo quæritur quid sit emendare libellum. Iaco. de bello visu dicebat, quòd emendare libellum, est à libello in parte recedere, & non in totum. vt puta minus petẽdo quã ante, vt si petij ab initio xx. nunc peto. x. vel econuerso. & sic sensit Spec. in dicto § nunc ostendamus. versi. emendari autem. Glosa verò in. l. edita. idem sentiens, dicit quòd emendare libellum editum est augere, vel minuere. vt si petebam decẽ, volo petere. xx. vel petere sola quinq;, vel remouere alia quinq;. vel si petebam fundum totum, volo petere partẽ, vel econtra. Sic intelligens § si minus allegatum. & hoc videtur Innocen. hic sentire. sed Petrus & Cynus in dicta. l. edita. circa medium. vj. quæstionis dicunt quòd ille § hoc non dicit. sed dicit quòd qui petit minus non videtur renunciare quin possit plus petere. sed de emendatione libelli nihil dicit. vnde Pe. de bella perti. dicit, quòd emendare, est illud quod est malè confectum reformare. hoc est defectum in forma supplere. verbi gratia forma libelli accusatoris est, quòd dicatur quis, & contra quem, & quo mense, & in cuius domo deliquit. vt. l. libellorum. modo pone quòd accusator omisit ponere in libello in qua domo fuit commissum adulterium nunc vult ponere in qua domo, istud est emendare. nam primo vitiosus erat. quia propter talem defectum reus dimittẽdus est, & absoluendus ab instantia iudicij. vt in. l. libellorũ. & ff. si mensor fal. mod. di. l. j. §. ij. c. examinata. Guill. de cugno dicit quòd emendare, est rem extra vinum ponere: quia dicetur ab e. quod est extra, & menda quod est vinum, & sic accipitur in tit. de emenda. seruo. & in ti. de emẽda. Co. iusti. in rubrica. Io. An. in § nunc ostẽdamus. alle. dicit quòd emẽdatio libelli accusatorij quo ad locum, est difficilis, sed quo ad diuinationem loci, aut quo ad diem ad quorum declarationem non tenetur libellans facilis esset. dicit etiam quòd in quibus si erraui in confinibus, vel designatione rei petitę, & illud postea corrigam, tunc emendo. Sed ego dico quòd siue in materia, siue in forma ad effectum meliorãdi libellum aliquid corrigatur emendatio est, dummodo non mutetur substantia rei, sed si mutetur forma, vel substantia rei, tunc non emendatio, sed mutatio est. vt. ff. ad exhiben. l. Iulianus § sed & si quis. & ff. qui. mo. vsuf. ami. l. repeti § rei mutationem. & hoc videtur voluisse Bartholus in repetitione prędictæ. l. edita. circa hoc ita dicens quòd emendare est, superflua resecare, aut dubia declarare, seu addere, corrigere, vel mutare, eadem sententia permanente.

¶ SECVNDO quæritur an liceat libelum emendare. de quo habes infra. c. proximo post medium glos. ver. item nota quòd libellus. Innocen. autẽ hic dicit, quòd si actor non vult mutare, sed emendare, vt quia minus petijt, & plus vult petere, vel contra. licet quidam dicãt hoc eri posse, quandocũq; ante sententiam, vt insti. de act. § si minus. Nos credimus quòd hęc emẽdatio possit fieri in vniuersali, & generali actione tantum. vt. ff. de petitio. hęred. l. iiij. & l. quo tempore. C. de iudi. l. licet. & sic intelligitur. C. de appell. l. vltima. & C. de anna. excepti. l. fi. in singularibus autem hoc licet vsq; ad litẽ contestatam, & iusiurandum de calunnia, & non vltra. nam ex tunc noua interpellatiõe opus est. quia alia actio est. ff. de excep. rei iudica. cum quæritur. & l. egi. & de iudi. l. non potest. Nec obstat prædictus § si detracta. quia eædem personę & ex eadem causa agebant. scilicet de danno dato à seruo. & ad idem. scilicet ad emendationem in totius danni. ff. de re iudic. l. miles § j. quòd autem noxam, vel seruum pro noxa dare potest, hoc est ex beneficio legis: ibi enĩ semper agitur actione legis aquiliæ, non noxali. vel dicit referre qualiter in libello petierit. quia si dicit quòd domino deliquit seruus, & ideò totum dannum petijt. postea mutare non potest: quia non egisset tunc noxaliter. & idem econtra si dixisset quod nesciente domino deliquisset, & egisset noxaliter, etiam mutare nõ potest. sed si dedisset libellum generalem, & prosequutus fuisset alterum membrum tantum potest mutare hanc prosecutionem, & prosequi alterum tantum. cum an bo comprehendantur sub proposita actione. verum si reus vellet, forte posset facere eum cogi à principio vnum eligere. videlicet, vel agere in solidum, vel agere ad beneficium. argu. præallegatę. l. quòd in heredem § eligere. quamuis posset bene assignari diuersitas inter illos casus, quia quando agitur ex cõtractu de peculio, licet semper agatur eadem actiõe cũ altera adiectione siue tributoria, siue de peculio, tamen aliud debet petere si agat de tributoria, & aliud si agat de peculio, & diuersimodè sumatur in illis. Sed quãdo agitur aquilia semper insolidum est actio, quamuis reus liberetur prę̃stãdo alterum scilicet noxam, vel dannum secundum Innocen. cui concordat Hosti. & remitit ad summam. e. ti. § vtrum possit, & § & an libellus. de intellectu dicti § si detracta. tangit etiam Car. de electio. c. ab eo, li. vj. Io. Vincen. & Phili. tractauerunt de hac materia
34 ĩ. de fi. instru. c. inter. in principio † vbi placuit Vincẽ. quòd qui plus petijt potest petere minus. nec est opus nouo libello vel nouis inducijs: quia nihil perit reo, cui ius editionis saluũ manet. sed si petijt minus, non potest petere plus, nisi per nouum libellum, & nouas inducias, & erit nouũ iudicium. C. de asser tollen. l. j. § vlt. ff. de iudi. l. de qua re. licet duret eadem causa petendi, puta ex causa mutui, nisi in libello dixisset, saluo iure pluris. vt in pręallegato § si minus. refert tamen quosdam tenere quòd cum additur libello satis est dare nouas inducias. Io. Phi. distingunt singulares ab vniuersalibus vt dixi. ĩ. post Innocen. Refert Vincen. quosdam dicere quòd addi, & detrahi potest quantitati in libello comprehensę. argu. C. de appella. l. vltima. Ipse Vincen. tenet nil extraneum ibi peti posse, cum nec sup tali possint in ea testes produci. C. de tempo. appell. l. per hanc. quia nouus libellus, & iuramentũ essent necessaria. ¶ Nouella infra capit. proximo dicit, quòd hæc ratio simpliciter dicta non placet. cuius veritatem dicit posse colligi ex ijs, quæ ipse scripsit. ĩ. ti. j. c. j. in glo. reconuentio. ver. coram iudice. vt ex casu illud dictum procedat, cũ procederet reconuentio. fatetur tamen vincentius quòd si iudex principalis causæ minus condennauit quam debuit, illud peti potest in causa appellationis. de testa. Raynu. & si malè compẽsauit, de ordi. cognitio. c. si dilect⁹. & si fund⁹ accreuit, potest petere vt ff. de euic. l. ex mile. nã per fructus, & partus potest augeri hæreditas. vt. ff. de peti. hære. l. itẽ veniunt § item non soli m.

¶ Bartholus autem in prædicta repetitiõe dicit primo. quod defectus libelli qui iudicium parte tacente non vitiat, emendari potest vsq; ad sententiam. vt. C. de anna. excep. l. fi. Secũdo dicit, quòd defectus qui iudicium parte tacente vitiat, vt si conclusio non resultet ex præmissis potest etiam emendari si tempora largiuntur. vt in. l. j. § circa. ff. de excep. doli. & q. ibi notatur. Sed vltra non. vt. C. qui accu. non po. l. si ea quæ. Dicit tertio, quòd circa rem petitam ante litem contestatam quo ad inclusa sub prima agi & diminui potest, quo ad alia non. & quæ dicuntur inclusa, vel non inclusa. dicit colligi ex l. scire debemus. ff. de verbor. obliga. & idem dicit post litem cõtestatam quo ad detractionem si velit detracta deserere, & eis renuntiare, arg C. de pac. l. postq̃ liti. Nec obstat. l. j. C. de plus peti. quia ibi in duobus deliquid. s. plus petendo, & in plus cautionem exigendo. vt ibi notatur. Dicit quarto, quòd circa principalia non licet addere post litem cõtestatam, nec circa accessoria, nisi quo ad ea quæ post litem contestatã obueniunt. vt in. l. non potest. & in § item sciendum. & de acquiren. pos. l. hactenus. & l. se. dicit quinto. quòd circa qualitatem non licet facere mutationem ex qua sequeretur mutatio propositæ actionis. vt. ff. vi bono. rap. l. prætor § doli. alias bene liceret, vt. l. denuntiasse § quid tamen. ad. l. iuliam. de adul. Et fortius si nec actionis, nec facti substantia mutaretur, vt in § si de tractata. vel si sola subtilitas, vel obscuritas declararetur. vt in l. si quis intentione. ¶ Iohannes Andreæ in dicto § nunc ostẽdamus. distinguit inter emendationem, qualitatem alias qualitatum extrinsecarum, vt confinium designationẽ, & huiusmodi, in quibus facile erratur, quã dicit semper posse fieri, quan. locunq; ante sententiam. sic intelligens præallegatũ § si detracta & emendationem essentialem. vt circa substantiam rei petitæ, vel eius accessoria, in qua locũ habẽt quæ

prædicta sunt, & quæ notantur in § nunc ostendamus. & in §
& an libelus. allega. Verum ad quæstioné istá, & an libellus va
leat emendari, videtur textus melius respondere, dicens ꝙ
emendare licet prout ius reddentis decernit æquitas. in præal
legata l. edita. in fine. & secundum ꝙ dixi in q̄one præceden-
ti. decernere, seu arbitrari debet iudex, secundú naturá & qua
litatem additionis & detractionis. quia si id ꝙ additur est ta-
le, quòd non poterat comprehendi sub verbis libelli, additio
nouú facit libellum, ideò noua egit solenlennitate, & eadé si-
cut libellus primo datus. Sed si poterat comprehédi additio,
seu res circa quá additur sub verbis libelli, additio nouú libel
lum nó facit, sed primum declarat, & noua solennitate opus
non est, & ideò non immerito fieri potest. ar. ff. de testa. l. hæ-
redes palam § si quid post. in primo & secundo responso, &
in § sed & si notaui. sic dico de detractióe, quia si detractio mu
tat substantiá libelli, non potest libellus idem censeri. secus si
non mutat, nisi qualitates extrinsecas: quia tunc censetur idé
libellus, sicut ante. vt in § rei mutationem. & in § sed & siquis.
allegatis. vbi auté libellus idem nó remanet sed mutatur, di-
ci non potest emendatio, sed mutatio. & ita nó sumus in ma
teria de emendatione libelli, de qua est qō. Sed de mutatione
de qua dictum. s. in alia q̄one, sed dú libellus idem remanet
propriè sumus in materia emendationis libelli, de qua núc tra
ctamus.

¶ TERTIO quæritur vsq; ad quod tempus potest emé
dari libellus, de quo aliqualiter tactú est. s. in proxima q̄one,
& videtur quòd vsq; ad sententiá. vt in § si detracta. & § si mi-
nus. allegatis. Glo. in l. l edita. distinguit inter vniuersales gene
rales, & particulares, eo modo quo potest. Innocen. scripsit in
quæstione proxima, in principio. alij distingút, aut quæritur
de emendatione quæ fit per diminutioné, & hæc potest fieri
35 vsq; ad senteńtiá. † Quia boni iudicis est lites minuere. vt. ff. si
cer. peta. l. quidá. aut quærit de emédatióe quæ fit per augmé
tú, & túc, aut actor vult augere ré petitá: aut nó vult augere ré
petitá, sed verba etiá quę pód° habét. si vult augere verba, pót
vsq; ad ad sententiá. vt in § si detracta. Si vult augere ré pl° pe
tédo. & tunc, aut vult augere in accessorio, puta in fructibus,
& potest quo ad perceptos post litem cótestatá. vt. ff. de edi-
lic. edic. l. ediles § item sciendú. aut vult augere in principali,
& tunc, aut est actum singulariter, aut vniuersaliter, aut gene-
raliter, & tunc dic vt dixi in prin. quæstionis. s. proximę. Sed
non videntur bene dicere, ná quantum ad intentioné libelli,
idem est de vniuersalibus. nec est verum quòd in vniuersali-
bus post litem contestatá emendetur libellus, nec hoc dicit
glo. in. l. edita. secundum Iaco. de Ra. & Pe. de bella perti. &
Cyn. in præallegata. l. edita. in. vj. q. pro cuius rei notitia scien
dum est secundum eos, quòd de natura actionis etiá vniuersa
lis non fit adiectio rerú, sicut nec de natura actióis singularis,
sed hoc officio iudicis explicat. verbi gratia, possides fundú
vnú de hereditate Titij cuius sum hęres ago cótra te petitio
ne hęreditatis. Sed ad quid certi, non ad aliquá rem particula
rem, sed ad declaratióem iuris mei, s. vt iudex declaret me hæ
redé, sicut de alijs realibus. notat Cyn. C. de alie. mu. iud. cau.
fac. l. vnic. Et istud est ius vniuersale, quod propono, quo de
clarato per officium iudicis fit mihi restitutio fundi, & etiam
aliarú rerum, quas cepit postea de hęreditate possidere: quia
declaratio facit notoriú cuius executio est restitutio. & sic
non facit hoc virtus emendationis ex natura actionis, execu
tionis, & officij. & sic intellige. C. de appel. l. fi. ff. de peti. hære.
l. iij. & l. item sciendum § penul. & l. licet. & præallegato §
36 item sciendú. † Ideò dicit lex. quò in petitione hęreditatis ex
persona actoris ius metimur. vt. ff. si pars hæret. petatur. l. j.
Petrus auté circa hoc sic distinguit, aut quæritur de propria
emendatione, vt quádo libellus est defectuosus in forma essé
tiali, aut quæritur de impropria emendatione quæ nó respi-
cit defectú formæ prædictę. Primo casu semper ante lité con
37 testatá, & post licita est emendatio. † Ratio est, quia reus nó
potest absolui à causa, sed ab instantia, & ideò libellú defecti-
uú recipiet actor, & reus ab instantia absoluetur. & iterum po
terit perfectè formare. vt. l. libellorú. & l. j. ff. si messor fal. mo.
in prin. & c. examinata. allegatis. & hoc potest quádocunq;
prout edicti perpetui monet authoritas, & interdicétis decer
nit æquitas, & saluo interesse partis aduersæ. vt in. l. edita. alle.
Secundo casu quando quæritur de impropria emendatione
quæ nó fit circa formá essentialem libelli, sed circa alia minu
endo, vel augendo, de qua intelligit dicta l. edita. tunc refert,
quia aut vult actor facere talem emendationé circa qualitaté
extrinsecá libelli, & túc potest. vt in dicto § si detracta. & § eli
gere. allegato. aut circa substantiam libelli, minuendo, vel au
gendo rem ipsam. & tunc, aut fit emendatio talis circa ré prin
cipaliter petitam, aut circa accessoria. sed si circa rem princi-
paliter petitam vult emendare augendo, vel minuendo non
potest, nisi vsq; ad illa tempora, vsq; ad quæ licet actionem
mutare. nec illud emédandú cócludit ex superioribus actis.
sed oportet nouú processum fieri reo absoluto ab instátia in
dicij, vt. l. non potest. & l. dę qua re. allegatis. si circa accesso-
ria. vt circa fructus, dicunt quidam ꝙ potest vsq; ad sententiá
emendare. vt in prçallegato § item sciendum. Sed cótra istud
videtur expressè. ff. de excep. rei iud. l. fundi. Idcirco circa hoc
distinguit Petrus, quia aut sunt accessoria quæ emerserút an-
te lité contestatá, & túc de talibus accessorijs facienda est mé
tio in libello, nec de ijs licet minuere, vel augere. vt contine-
tur sub primo processu. nisi vsq; ad illud tépus vsq; ad ꝙ po-
test actio mutari. ar. l. fundi. & § item sciendum. allegatis. aut
sunt accessoria quæ emergunt post lité contestatá, & tunc pro
ijs non formatur petitio, sed officiú iudicis mercenariú im-
ploratur, & ideo non est quęrendú in ijs de emendatióe libel
li. quia ista pertinent ad officiú iudicis, vt in dicto § item sci-
endú. & notatur per glo. ff. de dan. in fec. l. si quis missum § fi.
& credo ꝙ optimè dicat, & placet Henri. j. c. proximo. distin
ctione. ij. vbi etiam de hoc dicam in. iiij. q.

¶ QVINTO principaliter quęritur de cumulatióe actio
num facienda in libellis, de quo vide ꝙ tetigi. j. e. c. fi. in. viij.
q. Collectarij. & j. ti. j. c. j. in prima & secunda. q. circa quam
materiam dicit hic Inno. ꝙ potest actor vtráq; actióem pro
sequi, & veterem & nouá. si vetus actio in qua persistere debet
sit talis quòd parere non possit executioné rei iudicatæ con
tra secundá. ff. de excep. rei iud. l. si mater § eádé. & l. cum quę
ritur. & ff. de iureiur. l. si duobus § exceptio. & si tales sint quę
electione nó tollantur. vt in § eligere. allegato. & de hoc per
Dy. de regu. iu. c. nullus. li. vj. vnde glo. in l. edita. ponit duas
regulas cumulationé impedientes, & Dynus in dicta regula
nullus, addit & tertiam. Bartholus auté ponit tres alias. Pri-
ma est, ꝙ quando duę actiones ita se habent, ꝙ vna proposita
& in ea sententia condénatoria lata, & illius executióe facta
contingit liberatio in alia nó admittitur cumulatio. & hic est
casus. l. j. ff. si ager. mes. fal. mo. dix. & per hoc corrigútur mul
ta in hac materia dicta per Dyn. Secunda regula est, ꝙ quá-
do plures actiones sic se habent ꝙ in vna ratio maioritatis ad
mittit secum alias, non admittitur cumulatio. vt. C. de ordi.
iudi. l. j. & fi. & l. per maiorem. ff. de iudi. Tertia regula est, ꝙ
quando plures actiones sic se habent, ꝙ vna debet aliá præce-
dere ex ordine non admittitur cumulatio. vt. C. de reivendi.
l. ordinarij. & de inoffi. tes. l. qui de inofficioso. & ibi notatur.
Sed vt aliorum dicta habeas. quæro primo quot sunt genera
cumulationú. dic quòd sunt quatuor. Primú est, diuersarum
actionú ex diuersis causis cópetentiú ad diuersa. Secúdú est, di
uersarú actionú ex eadé causa ad idé cópetentiú. quorum om
niú exépla patere possunt ex infra dicendis, & iuribus inferio
ribus allegandis. item Bartholus addit quintú genus cumula
tionú, videlicet quádo plures actiones cópetunt ad idem con
tra diuersos. quia omnia genera supra dicta loquuntur, quádo
competunt contra eosdem.

¶ SECVNDO quærit de primo genere quod est diuersa
rú actionú, ex diuersis causis ad diuersa cópetentiú. & hic non
dubites quin cumulatio admittatur. vt. ff. de iurisdi. om. iud.
38 l. si idem cum eodem. in princi. † imo quot sunt huiusmodi
actiones in tali libello comprehensę tot censentur esse libelli

vt. ff. de

vt.ff.de verbo.obli.l.scire debemus.& in hoc cócordant Cynus Dy. Petrus. Sed Bartholus dicit demum hoc verú, cum huiusmodi actióes se nullo modo contingút.vt dicta.l.si idé. cum eodem.§.fi.&.C.de anna.exceptone.l.fi. fallit tamen ratione mainritatis, & ordinis.vt in casu secundę & tertie regulę Bartholi.licet sit argumentú contra.vt.ff. rerú amo .l. rerú amotarum. si verò se cótingant,tunc si possibile est,quòd sententia absolutoriè lata in vno pariat exceptionem rei iudicatę in alio,non admittitur cumulatio.vt.l.fundi.&.l.fundum. ff. de excep.rei iudi.

¶ TERTIO quæro de secundo genere cumulationú, ꝙ est diuersarum actionum,ex eadé causa ad idem cópetentiú, & hic dicas non esse cumulationé admittendá: quia lata sententia in prima,obstat exceptio rei iudicatę in secunda.vt.ff. de excep rei iudi.l.iij.&.§.exceptio.allegato.

¶ QVARTO quæro de tertio genere cumulationú ꝙ est diuersarum actionú ex eadem causa ad diuersa cópetétium, & hic dicunt quidá cumulationé posse fieri.vt,ff.pro soci.l. rei cómunis.&.l.seq.&.ff.de condi.fur.l.si pro fure.§.j.&.C. de fur.l.ancilla.dicit Cyn⁹ post Pe.in.l.edita.allegata.in.viij. q.ꝙ veritas est in contrariú,s.ꝙ cumulari non possunt obstáte regula quæ est,ꝙ quotiens lata sententia absolutoria in prima intentata,obstat exceptio rei iudicatæ.in.ij.sic ꝙ intentari non potest, secunda non potest cumulari cú prima. vt.ff. de exceptio rei iudi.l.fundi. &.l fundú. Præterea plus est ꝙ vbi potest sic pronuntiari in prima intentata ꝙ obstaret exceptio intétáda,tunc differtur intentatio secundę actionis.vt in l.duob⁹.allega.§.j.& notatur in e.l.§ si colon⁹.&.e.ti.l.si duo. §.idé talis. Pręterea idem probatur. ff. de publicia.l.interdú. & vi bo.rap.l.ij.nó ob.præallegata.l.si pro fure §.j.cum simili b⁹. qa ibi nó dicit posse cumulari,sed ꝙ vna aliá nó cósumit.

¶ QVINTO quæro de quarto genere, ꝙ est diuersarum actionú ex diuersis causis ad idem cópetentiú.& hic dicit gl. Accur.ꝙ admittitur cumulatio, in exemplo isto.videlicet si ago contra te ad librum actione depositi, & volo cumulare actioné depositi, possum secundú Accur.quia vbicunq; tria concurrunt.cumulatio admittitur pluriú actionum.Primú est,ꝙ electione se non tollant.Secundú est,ꝙ non sint contrarię.Tertium est,ꝙ sint talis naturę ꝙ lata sententia in vna nó obstet exceptio rei iudicatę in alia.& quòd ijs tribus concurrentibus cumulatio permittatur, probatur sic: quia oía sunt permissa quę non sunt prohibita.vt.ff.ex qui.cau. ma.l. nec non.§.quod eis,Præterea lex dicit ꝙ non debet expectari tempus illud in quo idem sequeretur.vt.ff.ad velleya.l.aliquádo.

39 † Præterea lex est expressa quæ dicit quòd pendente iudicio possessorio possú petitorio agere.vt.ff.de acqui.pos.l.naturaliter.§ j.Item alia lex dicit quòd petitio hæreditatis & interdictú possessoriú quorú bonorum possunt simul intétari. ff. quo.le.l.j.§.qui autem.Pręterea.l.dicit, ꝙ possum agere ad ré actione ex vendito,& actione ex testamento.ff.de le.j.l.huiusmodi.§.qui seruú. ex quibus concluditur pro glo. Accur. ꝙ dictis tribus simul cócurrétibus cóceditur cumulatio. Secus eiú esse si electione se tollerét.vt in præallegato.§ eligere. vel si essent cótrarię.vt.C.de fur.l.j.vel si obstaret aut obstare pót exceptio rei iudicatę &c. vt.l.fundú.&.l fundi. & vi bo.rap. l.ij.§.hoc edicto.& de pub.iud.l.vlt. ꝙ cócedit Dy.in præal. c.nullus.sed contra hác sententiá facit,ꝙ lata sententia in principali obstat exceptio in hypothecaria.vt.ff. qui po.in pi.ha. l. si deferéte. & tñ possunt simul istæ actiones intentari vt in anthen.de fideiusso.§.sed neq; igitur. glo.non dicit boná doctriná in hoc passu. Præterea in hoc ꝙ dicunt,ꝙ vbi obstare potest exceptio rei iudicatę cumulatio nó admittatur,vidétur male dicere.dicit eñ lex ꝙ si à te petij viá vt debitam tali fundo meo,pendente iudicio possum agere rei vendicatione tunc arguo.cófessoria talis naturę est,quòd in ea potest sic ferri sententia.ꝙ obstabit exceptio rei iudicatæ:vt si succúbo,qa ille fundus non est meus.vt.ff de except. rei iudic l.sed an te. cóiuncta.l.j.cómunia prædi Sed ad hoc respóderi potest sic & primo,ad id quod dicitur de hypothecaria respondet certo modo Dynus in regula nullus plurib⁹. alle. sed secundum Pet.& Cynum.alio modo respondetur videlicet, quòd regula prædicta est vera vbi sunt duæ principales actiones.sed quádoq; est reperire plures actiones.quarú vna est accessoria alterius,& eundé effectú habet & túc bene possunt cumulari. vt in.§ sed neq; allegato. &.ff.qui po. in pi habeantur.l.Paulus. sed non placet hæc solutio Bartho. in.l edita. per.l.fundi. & l.fundú.ff.de excep.quia sicut est accessoria hypothecaria,ita competens actio pro fructibus,& sicut illa potest per se intétari, ita & ista. & sicut ista non potest habere locú sine principali ita nec illa.dicit ergo Bartho.ꝙ speciale est in hypothecaria:quia lex actoré grauat, quòd prius discutiat principalé & eius pignora quá ad fideiussores eius recurrat.& ideò í hoc voluit eum exonerare,vt simul cótra debitoré vtráq; valeat cumulare.Secundo ad id quòd dicitur de confessoria respódetur per interéptioné,quia ad hoc quod obstet exceptio rei iudicatæ tria requiruntur.Primo quòd sit eadé res.Secundo ꝙ sit eadem causa. Tertio,ꝙ sint eædem personę.núc ita est,ꝙ si seruitutem peto fundo meo, licet pronútietur in cófessoria potest agi rei vendicatione quia nó est eadem res.arg.l.cum quæritur.allegatę.cum.l seq Sed cótra,quia lex dicit,ꝙ si peto ré per petitioné hęreditatis, & succúbo postea volo agere rei vendicatione non possum.ff.de excepti.rei iudic.l iij. aduertatis tribus prædictis concurrétibus obstat exceptio rei iudicatę nunc dico plus,ꝙ etiam vbi ista tria non concurrerét si in secundo iudicio deducatur illud de quo pronútiatú est in primo,obstat exceptio rei iudicatę in secúdo.vt dicta.l.iij. sed tunc videtur obstare quod supra dixi de cófessoria.& rei vendicatione,vbi licet in iudicio secundo deducatur illud de quo pronútiatú est in primo , tamen quia nó eadé res, obstat exceptio. respondeo,& istud teneatur menti.aut illud quòd deducitur in secúdo iudicio terminatú fuit in primo incidenter,aut principaliter.si incidenter, tunc non obstat exceptio rei iudicatę.sic intelligatur preallegata.lex,sed si ante.argu.ff. de ijs qui.no.infa.l.Lutius.&.ff.de euic.l. vendicatióe. Sed si principaliter vt quádo petebá me pronútiari hęredé,& sic dominu,tunc nó possum res hereditarias.postea petere rei vendicatione si primo iudicio fuit pronútiatú contra me. & sic intelligitur dicta.l. iij.& sic defenditur materia cumulatióis. secúdum glo.& Dynum. ¶ Petrus tamé tenet quòd in dicto quarto genere cumulatióis nó est locus:vult eñ lex habenté ab initio plures actiones ad idem vná eligere, ex quo eñ per vná potest ita consequi,sicut per plures nó debet imbrigare

40 aduersariú.vt.ff.de regu.iu.l.nemo.§. quotiens. † Igitur vbi vna intentata est multo magis non potest aliá intentare,eadé est ratio.ff.ad.l.aquil.l.illud.Sed Bartholus dicit.§. quotiens. posse intelligi,quando plures actiones cópetunt ex eadé causa.Pręterea qui prohibetur simul plures actióes intétare. prohibetur & postea.arg.ff.de pecu.l.quotiens.§ si creditor.præterea hoc dic lex nedú in ciuilibus, sed etiam in criminalibus. vt.ff.de accus.l.senatus.&.C.de accusa.l.qui de crimine.& dicit Cynus quòd sic iudicaret.& ad primú argumentú in contrariú factú cum dicitur,quòd nó reperitur prohibitú.respódetur per iteréptioné per dictú.§. quotiés. & quádo dicitur ꝙ non debet expectari tempus,&c.respódeo hoc verú vbi esset idé euentus,sed hic nó est. qa pluribus actionibus simul non erit interrogatus reus plusꝗ si vna post aliá cóueniretur,igitur ar.ff.si cer.peta.l.quidam. & cum dicitur ꝙ possessorio & petitorio simul agi potest. respondeo ꝙ diuersa sunt iudicia, & diuersę actiones,ex diuersis causis,& ad diuersa tédentes.ideò non mirú si nó prohibentur simul ab initio intétari, vel vno pendéte aliud cumulari.vt in.l.naturaliter.§.j.alleg.&.ff. vti possi.l.si duo.nec obstat.§. qui autem. qui etiam petitio hęreditatis competés ad rem, & interdictum quorum legatorum cópetens,ad possessoré tendút ad diuersa.& c. nec ob .l. huius modi.§.qui seruú. quia ibi erant diuersæ actiones cópetentes ad diuersa considerato effectu. nec ille.§. dicit id ad quod inducitur quia non dicit quòd ibi simul agatur,sed quòd actio vno iudicio agitur alio quod conceditur secundú Pe. & Cy.

vbi.ȷ̄.& placet etiã Henrico.ȷ̄.c.j.di.fi. Bartholus autẽ aliter imaginatur,& dicit sic. quãdoq; istę duæ actiones ex diuersis causis ad idem cõpetẽtes sic se habẽt, ꝙ executio facta in vna tollit aliam, & tunc nõ admititur cumulatio. vt.ff.si mes.fal. mo.dixe.l.j.& patet etiam hoc quãdo duæ actiones cõpetũt ad idem ex duabus diuersis causis lucratiuis, vt.l.omnes.ff.de act.& obli..l.meuius.§.duobus.de le.secundo.& isto casu verumꝰ dicit Pe. quãdoq; sic se habent ꝙ executio facta in vna non tollit aliã, nec cõpetũt ex ambabus causis lucratiuis, licet fortè alia lucratiua sit, & tunc cõmuniter habet locũ cumulatio. vt.ff.de le.j.l.huiusmodi.§ qui seruũ.&.l.si id quod.ff.de actio.& obli.& isto casu verũ dicit Cynus.& si sunt huiusmodi actiones solũ numero differentes, quæ cumulari possunt vnus erit libellꝰ,& instantia vna.sed si specie differũt,tũc erũt diuersi libelli, & instantiæ diuersæ. Inducit pro primo.l. si is qui.ff.de actio.& obli allegata.& pro secundo inducit. ff.fa. her.l.hæredes.§.quod pro emptore.& pro soci.l.cũ duobus. §.si plures.& de act.emp.l.non est nouũ. In quinto autem genere cumulatiõis dicit ipse Bartholus videlicet,cùm sunt plures actiones ex eadam causa ad idem tendentes cõtra diuersos quòd omnes isti possunt simul conueniri. Sed an in eodẽ libello, vide plenè per eũdem Bartholum.ff.de duo.re.l.iij.§.j. sed in casibus quibus non admittitur cumulatio si fiat, & exceptio nõ opperatur, dicit non valere processum, iudiciũ, & sententiã.patet, dũ impeditur solũ ratione ordinis. C.de appe. l.j.& quòd notatur. C.cõi diui.l.ij.& .iij.& de euict.l. si mãcipiũ.§.j. & dũ impeditur: quia absolutoria lata in prima, parit exceptionẽ rei iudicatę.l.ij.dicit eñ lex tũc exceptionẽ impedire, in.l.fundi.&.l.fundũ. allegatis. & quòd notatur in.l. ij.allega & per Bartholũ in.l.si mancipium.§.j.& idem si secũdam tollat executio facta in prima, vel si impediatur cumulatio facta ratione maioritatis. quia leges de hac materia loquentes ad executionem se referũt.inducit notata.ff.de procura.l.si reus & idem si impeditur, quia electione se tollant, quia si hoc facit contumacia, vt in.§ quia autem.alleg.eodem modo consensus tacitus,& expressus argu.C.de anna.excep. l.fi.& ꝙ ibi notatur.saluo quòd si ipso iure electione tollantur,& ex post facto fiat cumulatio,nõ oportet ꝙ opponatur exceptio.exemplũ.C.de fur.l.j.& .l.eligere.alle. Et quia ipso iure hoc cõpetit tamen est necesse,ꝙ in secũdo iudicio super actione cumulata fiat fides de processu habito super prima. vt de excep.l.generaliter.secundũ vnã lecturã.aliũ.casum dubium tetigit ipse Bartholus circa hoc.ff.de acqui.posse.l.generaliter.§.nihil in repetione.& ex hoc decidi dubium ꝙ mouet glo.in.l.edita.videlicet,an per actiõe cumulata necesse sit iurare de calunnia.quia si eadẽ instantia non, si alia instãtia secus,& in alio dubio glo.an sit pronũciandũ super vtraq; putat ꝙ sic.ar.ff.de iudi.l.de qua re.primo putat sententiã latam super vna,& non super alia,non valere. Inducẽs.ff. de iureiu. l.etiam.§.j.&.l.non idcirco. de excep.rei iud.l.deniq;.quas nõ reperio. Sed fortè procedit ex vitio scriptorũ.sed melius potuisset allegare.ff.fami.herc.l.in hoc iudicio.& notat Cy.C.si aduersus rem iudi.l.j.in ij. qõne. subdit etiam in alio dubio glo.an debeat dari nouę induciæ ꝓpter cumulationẽ,dicit ꝙ sic. vt in glo. dicens tamen exemplũ glo. procedere dũ exceptio à principio non opponitur. Dicit etiã in alio dubio glo. circa intellectũ illorũ verborum. prout edicti perpetui monet auctoritas,vel ius reddentis decernit æquitas.positorum in fi.prædictæ.l.edita.in materia emendationis, vel mutationis.de quibus supra vbi dicit glo. noua quã antiqui libri nõ habent quòd verbũ prout denotant alias denotat tempus,& qualitatẽ, vel significat qualitatẽ tñ,quòd glo.illa valde notabilis est,& vult hoc dicere,ꝙ verbũ prout denotat tẽpus infra ꝙ licet mutare vel emẽdare,ꝙ est regulare añ litẽ cõtestatam & qñq; post, secundũ eũ.itẽ significat qualitatẽ,hoc est vt sit saluũ reo ius deliberãdi, & se defendẽdi, & etiã ius interesse. vel qualitatẽ tñ, hoc est formã edicti prætoris. Sed prima expositio magis sibi placet.quia etiã refertur illa dictio ad æquitatẽ ius reddentis.& hoc inducit ad quæstionẽ an facta mentione de libello in instrumento oporteat illud edere ante litẽ cõtestatã. Super quo dicit Inno.quòd sic.vt.ȷ̄.de proba.c.j. ad finem magnæ glo. sed circa hoc dicit Bartolus quòd aut fit mẽtio non per modũ limitationis, sed per modũ accessionis, vel probationis, vt narro contractũ, & dico de illo constare per instrumẽtũ, & tũc nõ est necessariũ edere, quia sufficit, quòd post litem contestatã fiant probationes, & quia ex hoc non impeditur liberatio rei. aut fit per modũ limitationis, vt quia dicitur factum fuisse prout in instrumento tali continetur, & tunc si non potest reus instrui nisi edatur statim edi debet, & sic procedat dictũ Innoc.alias secus, vt puta si est instrumentũ de quo reus debet esse instructus, tamen ad probationem postea edi debet.vt.ff.vt le.no.caue.l.postq̃.§.si dies.in fi. quod perpetuo menti teneas. quia glo. Inn.minus generaliter intellecta multos in palatio apostolico sępę impediunt. dicit etiã Bartholꝰ ꝙ illa verba saluo iure addẽdi, vel minuẽdi, & c. posita in libello nihil addunt: quia talis limitatio non procedit ex voluntate libellantis, sed ex legis dispositione. vt notatur simile. C.de neg.gest.l.aliméta.subdit etiã Bartholus ꝙ illa verbaꝰ prout editi perpetui monet auctoritas posita in prædicta l.edita. adduntur ad illa Vel ius reddentis decernit æquitas. etiam ibi posita. Prima eñ verba faciunt mentionẽ de.l.j.in prin.ff.de eden.vbi dicitur, ꝙ editio actionis sic debet fieri, ꝙ reus possit deliberare an cedat, vel contendat. vult igitur dicere, ꝙ hoc modo fiat mutatio vel emendatio, quòd hoc ius deliberandi saluũ remaneat. Et ideò si id ꝙ adijcitur est leuè & modicũ, dabitur noua dilatio, aliàs secus.ȷ̄.de dila.l.iterę. Dicit etiã ꝙ illa verba Vel ius reddentis decernit æquitas. concernunt interesse aduersarij, & ideò important refectionẽ expensarũ, & dannorũ. nam temere vocãs ad iudiciũ punitur in expensis.ff.de iudi.l.eum quẽ temerè. C.de iud.l.sancimus.& instũ.de pœna teme.litig.per totum, Quod intellige si reus ex hoc dannificatus est, & alias non. vt si rei petitæ posui cõfines, & volo adire alios, vt melius deliberet reus non dãnificatur: quia causa deliberationis non mutatur. sed si per additionẽ causa deliberationis motaretur, & ex hoc reus expendisset addens teneretur resarcire. Verum si & tunc, & nũc deliberasset reus contendere æquitas indicãtis nõ diceret expensas reficiendas, quasi, dannificatus fuisset reus, nisi propter hoc efficeretur longior. Sed & tunc in eo solo in quantum dannificatus esset, haberet expensas. vt. C.de fru.& li.expen.l. non ignoret. non tamẽ in actione in factũ dantur huiusmodi expensæ vt ibi vult Accur.iuxta.l.si quis ex ar.§.ex hoc edicto.ff. de edẽ. quia.§.ille loquitur in eo qui ad iudicis mandatum nõ egit, nos loquimur in eo qui libellũ malè cõponit, vnde iudicis officio mercenario veniunt hic. vt. C.de fruc.& li.expen.l. terminato.& ideò licet mulier, vel minor non parens iudici in edendo posset fortè releuari ab expensis.iuxta lecta & notata ff.de eden.l.j.§.fi. secus tamen in casu nostro in expẽsis debitis ratione temere litigatiõis. vt. C.de admi.tute l.nõ est ignotũ. de quo plenè per Bartholũ.ff.de le.ij.l.qui solutũ.§ eius. nec obst.l.polla. C.de ijs qui.vt indig. quia ibi pœna non potest æquè cadere in pupillũ.ar. C.vnde vi.l.meminerint. Non eñ hoc casu reperitur minor iuuari. Igitur arg. C .de iuri.& fac. igno.l.fi.item in alio patet virtus illorum verborum, vel ius

41 reddentis decernit æquitas, † videlicet quòd qui proposuit certi conditionem, quæ non infamat velit mutare, & proponere actionem famosam non possit. quia ius dicentis æquitas hoc non dicit. non eñ intendit aliud, nisi vt efficiat quòd quisq; habeat quod suũ est.ff.de rei ven.l. in fuodo. & placet Martino sublimia. Guilli. de Cugno Iacob. Butriga. & ipsi Bartholo quod æquũ videtur. dicam de prædictis in dicto.c. nullus pluribus.

42 ¶ † SEXTO quæritur, qualiter hebens ab initio plures actiones ad idem, potest eas simul intentare, alias & melius proponere in eodem libello, vel qualiter tenetur vnam eligere. circa quod Henricus hic sic distinguit, quia aut competunt circa idem sed diuerso modo, tũc si sunt cõtrarij oportet vnã ab initio eligere: quia simul proponi nõ possunt imo proponens eli-

nés à limine iudiciorũ se excludit. de fur. l. j. de mune. patrimo.
l. professio. Si seruus extero. l. vnic. de appel. l. solicitudiné. de
regula. sicut tenor. ff. quando app. sit. l. ij. §. j. & dicũt secundũ
eum cópetere circa idem, sed diuerso modo, dũ vna cópetit
ad proprietaté rei, & altera ad possessioné eiusdem. & sunt có
trariæ. vt quando intentatur contra possessoré rei vendica-
tione ad proprietatem, & vti possi. ad possessioné. vt in preal
legato. c. examinata. aut sunt diuersæ, vt quia proponitur rei
vendicatio, & interdictũ vnde vi, & tunc possunt simul inté
tari. j. de cau. pos. pastoralis. & præall. l. cum fundum. §. fi. Si
proponantur ad idem, & eodem modo: vt quia ambę ad pro
prietaté, vel ambę ad possessioné. tũc aut sunt cótrariæ, & tũc
non possunt simul proponi, sed oportet vná eligere per supe
rius allegata. Aut sunt diuersę, & tunc aut Proponens certus
est de iure suo, & tunc tenetur vná eligere. vt in §. eligere. & §.
varijs. alllegatis. Salua æquitate & benignitate iuris canoni-
ci, quæ admittit plures causas aliquádo. vt patet de consuetu
dine cùm dilectus. j. de fi. instru. cùm dilectus. in prin. de prę
scrip. §. cum olim. de insti. cum venissent. de cau. posse. cũ su-
per. de capell. mona. c. ij. de verbo. sig. Abbate. aut proponés
incertus est de iure suo propter factum aduersarij, vt quia nó
vult respondere, quo titulo possideat, & tunc possunt simul
proponi. vt. ff. quo. le. l. j. §. quia autem. & ita intellige quádo-
cunq; proponens aliam habet iustam causam ceritudinis. vt
in. e. §. vbi hoc traditur per modũ regulæ. ar. ff. de rei vendi. l.
quæ de tota. §. incertæ. & si pars hæred. peta. l. j. in fi. &. ff. depo
si. l. j. §. si quis argentum. de rei ven. l. Marcell⁹. in fi. & hoc ma
ximè si proponens protestetur. quòd non vult ius suũ prose
qui, nisi per vnam de quo debet certificare iudicem ante sen
tentiam. vt insti. de act. §. curare. xj. q. j. c. magnæ. Si verò sunt
diuersę, & competunt ad diuersa, indubitanter simul propo-
ni possunt. de elect. c. quęrelam. cum ibi allegatis. in. ij. glo. &
c. cũ ecclesia vulterana. de rescri. c. fi. & c. dispendia. li. vj. secũ
dũ Host. in summa. e. ti. §. quid debeat continere. versi. sed nũ
quid. & adde quod scripsi de in integ. resti. constitutus. in. ij.
oppositione Io. An. in Spe. de libell. cócep. §. iuxta. ver. quòd
dixi tamé fallit. tangit istam materiá & dicit, ꝙ Martinus de
Fa. in quadá q́one sua defendit opinioné. Io. de qua per Ac-
cursi. in dicto §. eligere. quæ habet probabiliter ignorantem.
quæ actio sibi competat posse ratione incertitudinis plures
proponere. & allegat. ff. de rei vend. l. si in rem. j. de act. emp.
l. Iulianus. §. si quis colludendę. ff. cõmuni diui. l. & si non. §.
j. de le. j. l. seruo legato. §. fi. ad exhiben. l. iij. §. si quis. ꝙ me. cau.
l. si cum exceptione. §. in hac. de ijs qui deie. vel effu. l. j. cũ. l. se.
de condi. inde. l. sufficit. de dolo. l. eleganter. §. non solũ. de ap-
pel. l. scio. in fi. Item prodicto Io. allegat textũ. ff. quo. le. l. j. §.
qui autem. nec valet dicere secundũ eũ, ꝙ ibi sit speciale cum
post speciem ponat genus, ibi quá ad modũ, &c. nec valet di-
cere illud procedere cum incertitudo procedit ex culpa rei:
quia hoc ipso quód reus non respondet fictióe legis habetur
pro possessore. & conuenitur petitione hæreditatis. ff. de pe.
hæred. l. qui interrogatus. cum. l. seq. & sic non esset opus pro
positióe incerta. & si dicat licet actor tũc potest petitioné hæ-
reditatis proponere, cum propter contumaciá rei qui non
respondebat, nec actor eligit actionem. illa tamé lex hoc nó
43 innuit † & quia tacens habetur pro cósesso. ff. de procu. l. nó
solum. j. responso de interro. acti. l. de ætate. §. nihil. sufficit igi
tur illa pœna, nec est alia imponenda. ff. nau. caupo. sta. l. licet
§. fi. nec obst. l. fi. C. de codicil. quia ibi nó erat ignorátia pro-
babilis: quia ex eadem scriptura volebat diuersimode agere.
ff. de transac. l. non est ferendus. non obst. C. de fur. l. j: quia il
la in contrarijs loquitur, quę simul non proponũtur. vt in. l.
professio. allegata. Non obstat. §. eligere. in princi. quia actio
nes de peculio. & tributoria aliquid contrarietatis habent. vt
patet. ff. de tribu. l. j. in prin. Nec obstat. §. varijs. quia ibi certis
sima est actio, quæ legatario competit, si quam habet. si ex te
stamento contra hæredé, cótra extraneũ in rem. partem auté
ex vna, & partem ex altera. non petit. & ideò ibi notatur. Nó
obst. l. nemo ex ijs. §. primo. ff. de regu. iu. quia loquitur quan
do certum est plures actiones competere. tunc eñ actor vna
debet experiri. quádo verò incertus est, plures actiones cum
protestatione proponit. sed tunc vna sola videtur proposita
in effectu, & si dicatur quòd debet actor reum facere certũ, ve
rum est, quantum potest. Item pro opinióe Io allegat. M. de
Fano. ff. quando act. de pecu. est anna. l. j. §. fi. Subdens ꝙ natu-
ralis ratio suadet melius esse in vno iudicio totum deduci, &
44 causam expedire, † quàm de vna re facere plures lites. quòd
leges abhorrent. C. de fur. & li. expen. l. terminato. & de iudi.
l. nulli. inducit Io. And. ea quæ ipse scripsit in Spec. de interro
ga. act. §. j. super versi. sed nunquid prius. & quòd etiam scrip-
sit Spec. in dicto §. iuxta ver. & idem dicendũ de alijs, si iurat
&c. Et dic quòd hoc facit pro forma libelli, vt qa dicit actor
peto fundũ situm in tali loco, cuius confines non exprimo,
quia ignoro, & nunc scire non possum. sed offero me declara
turum in processu iudicij, super quo fertur sententia Mart. de
fano tenuisse ex iuxta causa talem libellum admittendum, ex
quo tunc certificari non potest. facit. l. lucius hæres. ff. de act.
emp. satis est ergo constare de re aliqua ex modis de quibus
in. l. certum. ff. si cert. peta. licet confines tunc non habeãtur ex
quo offeruntur danda in causæ processu. facit præallagata. l. si
in rem. ibi. sed si oomen. Facit ad idem. l. iij. in fi. e. ti. &. ff. de
le. in. l. patronus. § j. C. de fideicon. li. l. deberi. ibi procedente
tempore. sed dicit Io. An. in dicto §. iuxta. quòd nó admittẽt
libellum huiusmodi ex illa sola causa: quia tunc actor certifi-
cari non potest: nisi etiam periculũ tardádo immineret acto-
ri. sed ijs duobus coniunctis admiteret sine confinibus, si de
fundo constaret. Facit, j. de pœniten. c. fi. & quòd ibi notatur
& de elect. c. vltimo. libro sexto. qui ergo certificare se offert
prius id fiat qná libellum det, & præmittendũ nó postponat.
s. de rescrip. cum dilecta. dicam in capitu. nullus pluribus. &
fortè tangam infra capitul sequen.
¶ SEXTO principaliter quæritur de actione cuius sit pro
secutio per libellum, & hic, primo quęro, quid est actio. & pri
mo videamus an sit ius, vel factum. & videtur determinatũ
45 quòd sit ius. Insti. de actio. in princi. vbi dicitur, quòd † actio
est ius prosequẽdi in iudicio, quod sibi debetur. & . ff. de act.
& oblig. l. nihil. & hoc tenet glo. Sed contra quia agere est fa-
cere, igitur actio est factio, per locum à coniugatis insti. de sti
pul. seruo. § primo. dicit enim lex, quòd actio est vulgaris for
mula verborum, igitur & factum. argumen. ff. de furt. l. ser-
uus naue. in princip. nihil enim aliud est actio, quam applica-
tio causæ petendi ad conclusionem, cum sit argumentum iu-
ristarum. Solebant enim olim actiones impetrari. ff. de orig.
iur. l. secunda. § omnium. & facit. ff. de pact. l. si vnus. § pactus.
Ius enim accipitur multis modis. vno modo pro expressio-
ne verborum, & sic accipitur insti. de actio. §. primo. & in. l.
nihil allegata. sic. ff. de adop. l. pater. ibi, ac si iure facta esset id
est verbis expressis. secundum Iacobum de Rauen. sed senten
tia glosarum videtur verior, vt stetur propriæ significationi
verborum. argumen. ff. de lega. iij. l. non aliter. Facit. § omni-
um. allegatus. quia dicit quòd actiones partes sunt iuris. facit
46 de acqui. pos. l. hęredes. † vbi dicitur, quòd actiones transe-
unt ad hęredes, quia non sunt facti. sed iuris coniũcta. l. iij. ff.
de succes. edict. & l. iij. de bono. pos. Item probat. § pactus. al-
legatus. cum dicit, quòd in stipulatiobus ius versatur, & tamé
ibi nihil aliud quam obligatio quæ astringit. insti. de ob. in
principio. & actionem parit ad solutionem astringẽtem. nun
quid enim actionem cedens in iudicium non deducta trans-
fert ius in cessionarium. constat quòd sic. ergo habet ius ante
propositionem. ff. de acquiren. re. domini. l. traditio. nec an
te enim cedi debet. C. de litigi. l. secunda & vltima. & ideò reti
nentur actiones per hæreditatem iacentem quæ non agit. ff.
de sti. seruo. l. si seruus hęrditarius. Facit. ff. de interdict. l. vlti.
ma in fine. Præterea aliter non esse differentia inter directam
& vtilem. facit. ff. de nona. l. iij. Et hoc sequuntur Petrus Dy-
nus & Cynus in. l. edita. allegata. in prima quæstione. De quo
per Dynum Ioan. Fab. Ioan. Rolan. & alios insti. de actio. in
principio. & vtrobiq; solutionem contrariam reperies.

¶ Si quæras ergo qualiter actio diffinitur, dicas quòd eam
diffinit textus insti. de actio. in princip. alle. dicés, quòd actio
est ius persequédi in iudicio quod sibi debetur. ad quod post
redibo. ꝭ. e. q. § sexto queritur. & hoc de ista quæstione.
47 ¶ † SECVNDO qualiter ius obligationis, & ius actionis
inter se differunt. dicit Pe. quòd ius obligationis, & ius actio-
nis idem sunt. secundum quod consideratur absolutè. secun-
dum quòd personas creditoris. & obligati respiciunt, sunt di
uersa: nam respectu creditoris dicitur ius crediti, & actio.
sed respectu debitoris dicitur ius debiti, & obligatio. ff. de
pe. hęredi. l. nec vllam § vltimo. & quod me. cau. l. extat. ita
quòd diuersitas extremorum hanc huiusmodi iurium diuer
sitatem inducit. sed est idem metus, sicut seruitus dicitur res-
pectu domini. ff. de sta. libe. l. cum hęres § Stichus. de serui.
vrba prædi. l. si edes § libertas. est igitur actio ius id est quæ-
dam facultas agendi actori competens contra reum. & sic pro
cedit diffinitio, quam ponit textus insti. de actio. in princi.
Et propter prædicta vtuntur iura promiscuè istis nomini-
bus actio, & obligatio. ff. de pact. l. iurisgentium § primo. C.
si seruus exte. l. vnica. & hoc verum est de obligatione effica-
ci, perfecta, & plenè formata vt sic non ob. de actione tutel-
lę, quę non competit durante tutella, & tamen est obligatio.
ff. de tutel. & ratio distrahen. l. si tutor. & de obligatione in di
em, vbi non est actio, quia non plenè formata. quia dies est
pars stipulationis. ff. de edendo. l. j. § editiones vt plenè notatur
per Cyn. C. vt actio ab hære & contra hære. incipi. l. vnic.
¶ TERTIO quæritur qualiter edi debet actio in libel-
lo, Scias quòd olim actio corde tenus edebatur. vt. ff. de edé.
l. prima. hodie verò debet edi in scriptis. & scriptura illa libel
lus dicitur. vt in præallegata auteutica offeratur. præter ca-
sus speciales, de quibus prædixi. an autem nomen actionis sit
in libello necessario exprimendum, supra remisi.
48 ¶ † QVARTO queritur nunquid actio, & causa sint idé.
de quo vide per Collectarium. ꝭ. eod. capitul. si. colũna pen.
versi. sed nunquid causa. opiniones, & fundamenta opinio-
num, reperies per glosas & doctores insti. de action. § primo.
& per Cyn. in dicta. l. edita. in quarta quæstióe. quæ causa bre
uitatis omitto. Placentinus enim dicit quòd sic. Io. & Azo di
cunt contrarium. refert Dynus quosdam distinguere. aut
quæritur de causa materiali ex qua procedit actio, & sine du
bio opinio Io. & Azo. quam sequitur glo. Accu. est vera. aut
de efficienti vt peto te condennari in decem, quia vendidisti
&c. & tunc opinio placentini non videtur continere absurdi
tatem. & hoc secundum videtur sequi Iacobus de Rauen. Pe
trus de bella perti. sequitur opinionem Accursij. dicit Ioan.
Fabri quòd hoc verbum causa diuersimode accipitur. nam
quandoq; recipitur pro materia, sicut pro contractu, ex quo
oritur obligatio, & ex obligatióe actio, & sic accipit in præalle
gato § eligere. & . ff. si cer. pe. l. certi códitio. & de ista non est
dubium quòd nó est idem quod actio. oritur enim actio ex
contractu. aliud autem mater, aliud filia. alius qui gignit, ali-
us qui gignitur. ff. de act. in. & obl. l. actionum § actionum. nec
de hoc videtur placentinus intellexisse. aliquando causa po-
nitur pro instantia causę. vt. C. de episco. & cleri. authent. cau
sa. de transac. l. causas. C. vbi cau. fisca. in autenti. de litig. § om
né. versi. si verò intra. ff. de testi. l. prima. & ꝓpriè dicitur cau-
sa in inino iurgij. ꝭ. de verbo. sign. forus quandóq;. causa dici
tur vtilitas rei. ff. de peti. hęre. l. item veniunt in princ. insti. de
act. § huic autem. Sed Hosti. infra de accusa. cũ dilecti § quia
verò. super verbo causa aliter dicit. s. quòd causa sumitur no
uẽ modis. Primo, pro iudiciali conflictu, nã causa est quæ ha
bet in se cótrouersiam in dicendo propositã, cum certarum
personarum interpositione. s. iudicis actoris & rei. vt in pri-
ma parte rethoricę sic accipitur. de offi. de le. causam quæ. &
in præalleg. forus § causa. Secundo, pro vtilitate. vt. s. Tertio
pro specie. ff. de trãsa. l. qui cũ tutorib. Quarto, pro titulo. vt. ff.
de pe. hęre. l. nec vllã. in prin. Quinto, pro onere. C. de distra.
pigno. l. si debitor. Sexto, pro fructu. C. de insti. & substi. l. si
mater. Septimo, pro contractu. vt insti. qui. mo. tol. ob. § est
auté. &. ꝭ. e. ca. si. Octauo, pro accusatione. ff. qui satisd. cogu.
l. si. Nono, pro intentione. vt in dicto. cap. cùm dilecti § quia
verò, &. ꝭ. de re iudica. cap. sicut nobis § primo & secundo. &
omnis talis causa, vel similis est consideranda secundũ eum.
Cardinalis verò. ꝭ. de. nra. calumni. capi. si. lib. vj. super verbo
ad causam. dicit ꝙ causa est impulsus ad aliquid agendum. &
sic accipitur. ff. de postulan. l. j. § sexum. Sed ratio est gerendo
rum ordo ex causa venientiũ, vnde causa potest esse mihi si
ne ratióe, sed ratio nó potest esse sine causa. exemplũ de primo
49 ꝭ. de spun. cap. j. verum secundũ Aristotelé. † Causa est à cu-
ius esse, sequitur aliud. & istę causæ sunt quatuor. s. duę essendi,
& duæ fiendi. vt notat Car. in prohemio libri sexti. & sic cau
sa est id propter quod vnum quodq; fit. & sic causa dicitur à
chaos quod fuit principium omnium rerũ. iuxta illud Oui
dij, rudis ingestáq; moles, quã dixere chaos. Item causa dici-
tur modus quidam seu forma, & tunc sic difinitur. causa est
de præteritis accedés suasio. vt cùm dico. lego vxori meæ quę
eius causa paraui. ff. de au. & ar. lega. l. quintus. & de condit.
inde. l. dam⁹. aliomodo causa dicitur facti explicatio. vt. ff. ad
l. aqui. l. si ex plag. § in cliuo. ibi ius. id est iuris respõsio positũ
est in causa. j. in exemplificatióe facti aliomodo insti. de act.
§ huic autem: vbi petitur causa. i. electione. vt ibi in glo. vel
i. vtilitate. vt. s. vel. i. contractu, qui est causa agendi. vel dici-
tur causa à casu ex quo venit. est eñ causa origo negotij. quæ
dum proponitur causa est. vt in dicto cap. forus. secundũ eũ.
¶ Iacobus verò prædictus & Dynus in proposito vocát cau
sam totã materiam libelli propter difinitionem, quam posui
in prima acceptione. Hostien. & propter vltimũ id quod di-
xi in dicto vltimo: Cardi & de ista volunt dicere ꝙ sit idem
cum actione. quod reprehendit Ioannes Fabri per hoc quòd
actio est ius, & non factum. vt dixi in § præcedenti. & quia
sic reus non haberet causam. quia non habet actionem con-
tra iura. C. de Episcop. & cleri authenti. causa. de autho. præ-
stan. l. clarum. in authent. apud quos oportet cau. di. coll. vj.
& quia si causa. i. petitionis substãtia cum actione esset idem,
non cópeteret actio nisi incepta materia iurgij. contra. l. na-
turales. ff. de act. & oblig. & notata insti. de acti. in prin. alias
est de oblig. maximè, quia tanquam diuersa assignãtur, & nũ
50 cupantur. † Et quia ad propositioné vnius non sequitur po-
sitio alterius. ar. C. de codici. l. si idem. ff. vnde legitimi. l. inter
agnatos. iuncta. l. quamuis in princ. ff. ad trebelli. & § si verò in
tra. allegato. vbi ponũtur tanquã diuersa. Vnde dicas constã-
ter secũdum eum, ꝙ actio multis modis sumitur. vno modo
prout est quid incorporale per se sonans. sicut ius seruitutis,
vel alia incorporalia iura. Et ita sumitur insti. de acti. in prin.
& in ꝓposito, & sic est diuersa. alio à causa modo sumitur pro
tota instantia. vt insti. de poena teme litigi. § si. & de illa pót lo
qui Placentinus. & sic non obstant argumenta Placentini.
51 † quia materia petitionis nó est actio, sed petitio in actióis vir
tute fundata. sicut argumentum non est ratio naturalis, sed in
eius virtute fundatur. nec in. l. eadem § actiones. ff. de excep.
rei iudica. ponitur actio pro causa. nec dicitur quòd actio, &
obligatio. sint idem Sed vult dicere quòd singulas obligatio
nes singulę causæ sequuntur. i. singulæ instantiæ in iudicio vẽ-
tilandæ. negari tamen non potest quin nomen litis significet
actionem. ff. de verbo. signifi. l. nomem litis. Sed debet expo-
ni omnem actionem significat. & litem, quæ ex omni actio-
ne infertur. non tamen est actio, nisi recipiendo verba largè
& impropriè. iuxta quòd posset quæri nunquid libellus pro
cedat sine conclusione videtur quòd non: quia libellus dici-
tur silogismus iuristarum, videtur cótra per. l. deprecatio. ff.
ad. l. rodi. de iact. &c. ꝭ. de sepultu. in nostra. secundũ eum. vbi
de hoc per Inno. & ibi dicam. ¶ Quid dicendũ, in veritate ap
paret mihi quòd ista disceptatio poenalis est. quia de significa
tione verborũ. & ex sola verborũ æquiuocatione procedit.
aut enim quæris vtrum causa actionis sit actio, verba in pro-
pria significatióe sumédo. & hic quilibet diceret ꝙ nó, si eñ re
cipis causam ꝓximam & ĩmediatã actionis, illa est obligatio
eius mater. vt. ff. de procurtaorib. l. licet § ea obligatio. Mater
autem & si

autem & filia idem cen̄ seri non possunt. vt prædictum est. Si vero recipis causam remoti actionis, puta contractū qui mater est obligationis. vt in dicto §. actionum. & l. cōsensu & l. quęcunq;. eod. tit. adhuc minus dubium præsertim quia tales cōtractus facti sunt. ff. de cura. fu. l. consilio. in fi. & actio est ius vt dictum est. & probat ratio naturalis. nam cum nihil possit sui ipsius esse causa. secundum Philosophum. in. viij. phisicorum. & xij. methaphisicę causa, & effectus idem censeri non possunt.

¶ Si quæris de cā alterius quā actionis declares mihi illū effectum, & de cuius causa tu loqueris, & si dicis quòd ille effect⁹ sit facultas prosequendi iudicialiter quod debetur, vel prosecutio ipsa, aut libellus, petitio, siue instanti respectu actoris, & tunc inquirēdū est, quæ sit horum cā. & hoc intellecto videbitur vtrum huiusmodi causa, & actio sint idem. Distinguere tamen te oportet, tria per ordinem videlicet, ius prosequendi, facultatem prosequendi, & prosecutionē. De iure autem prosequendi indubitanter tibi dico, quòd illud est actio. Casus est insti. de ac. in prin. cum dicitur, ꝙ actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur. & ideò oportet fateri ꝙ causa iuris prosequendi sit obligatio, & ꝙ ista non possunt censeri idem. & ꝙ hoc respectu causa, & actio idem dici possunt. & sic procedit. Saluaturq; communis opinio. de qua ꝰ. de secūdo vero. f. de facultate prosequendi dicere possum, ꝙ causa proxima & immediata huius facultatis est ius prosequendi: ideò enim potest actor prosequi in iudicio illud quod ipse prosequitur, quia ius prosequendi habet. i. quia actionem habet.
52 † & ideò bene dicitur ꝙ nemo sine actione experitur. vt. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. videamus. vers. & certe. ibi conuenien di eos in iudicio facultatem nō habent, alias habuit. quia nullam actionem. & c. vt. ff. de admi. tuto. l. quoties. §. item si temporali. cum similibus. quæ etiam lucidè probant ius, & facultatem huiusmodi esse diuersa, & hoc respectu nullus (vt æstimo) dubitaret quin actio, & causa sint idem. arguit enim hoc expositoriè de hoc iure prosequendi quòd actio, & causa est. Quæ forma arguendi alijs omnibus fortior est. apud logicos saluo ꝙ fallit in terminis diuinis, sicut & omnes aliæ formæ, ibi fallunt. cuius prosecutionem omitto. & si. secundum veritatem procedit. & saluatur opinio Placen. Iacob. de Rauē. & Dyn. De tertio verò videlicet de prosecutione siue recipias prosecutionem pro tota petitiōe, siue pro tota instantia respectu actoris hic sunt duo vidēda, primo quæ sit huius causa. Secundo an illa causa sit idem ꝙ actio, & tertium ex abundanti videlicet, an huiusmodi prosecutio causa, vel actio dici possit. ¶ Circa primū si causam propriè recipis videlicet pro euidenti alias efficienti, materiali, formali, vel finali, nil ad propositum. Nam causa efficiens prosecutionis est, prosecutionē faciens. causa materialis est, ipsa petitio, super qua fit prosecutio. Et causa formalis modus petitionis eiusdem. & causa finalis, assecutio eiusdem quod in petitione continetur. de nullo enī istorum propriè loquendo deberet aliquis dubitare an esset actio. De persona enim clarū est, & alia omnia facti sunt. Quæ igitur sit illa causa de qua nos loquimur. dico, ꝙ illa est ius agendi, vel ꝓsequendi in iudicio ꝙ sibi debeť ꝙ quidā ius actio est vt sæpius dixi. quòd ius dicit cā ꝓsecutionis eo ꝗ est cā facultatis ꝓsecutiōis eiusdē. & ideò bene dicit textus ꝙ est ius persequēdi. i. ius causans persecutionē. Sed vt melius istud intelligas quæro ad quod genus causæ reducatur, & dico, ꝙ ad duplex genus causæ reducitur, videlicet ad materialem, & finalem. Et primo ad materialē. materia enim quādoq; dupliciter cōsiderať. vno modo respectu eius quòd tractať, & hoc modo tres codices & Imperiales cōstitutiones extrauagantes sunt materia codicis. vt notat Azo. in princ. summæ codicis & sic antiquæ decretales sub singulis titulis collocatæ sunt materia Gregorianæ cōpilationis. vt notat Ber. in prohemio decretaliū in prima glo. Alio modo respectu eius de quo, & super quo principaliter intenditur. Et hoc modo bonū ecclesiasticum fidelium directiuū est materia iuris canonici. & bonū ciuile. i. ciuiliū alias ciuiū directiuū, est materia iuris ciuilis. vt notat Cardina. in. princ. vj. lib. Ad propositū dico, ꝙ licet primò respectu petitio in iudicio data sit materia prosecutionis, tamen actio seu ius agendi de qua, & super qua principaliter intēditur secundo respectu satis propriè dicitur materia prosecutionis. Item reducitur ad causam finalem. licet enim finis vltimus sit in operatione. Primus tamen est in intentione, & ideò illud quod est in operatione est effectus finalis, ad quem tenditur. Sed illud quod est in intentione causam mouentem ipsam intētionē habere debet, quæ propriè finalis dicitur: quia ad finem mouet & tendit, & dum est ita fortis ꝙ de necessitate impellit, remanet in proprio nomine, & finalis appellať. Sed dum de necessitate nō impellit, finalis propriè nō dicitur, sed remanet in generaliori nomine impulsionis, & dicitur impulsiua prout ista colliguntur. ex lectis & notatis, ff. de dona. l. ij. §. fi. & de condi. & demon. l. cum tale. §. legato. & ꝰ. de verb. signi. c. in ijs. & de transl. l. cum ij. §. in causa. & de post. l. j. §. sexū. & ꝰ. de renū. c. post trāslationē. & quod ibi scripsi in secunda oppositione. Ad propositū licet actio, seu ius persequēdi cōpetat actori, non sit effectus finalis ad quē intenditur: quia tamen est causa mouens & impellens actorē, ad petendum &
53 iudicem requirēdum. † quia sine causa nemine audit prætor. vt. §. in causa. allega. merito causa finalis dici potest. per dicta Cardina. superius allegata.

¶ Circa secundum euidens patet responsio, quòd causa & actio hoc respectu etiam idem sunt. & hoc modo etiam procedit & saluatur opinio Placen. Circa tertiū distinguere oportet hoc nomē actio. quia pōt recipi verbaliter tanquā designās actū hui⁹ verbi agere, sicut calefactio designat actū verbi calefacere, seu calefieri. Itē pōt sumi nominaliter. s. ꝓ iure formali q̄sito psone ex quo agi pōt. Et licet. j. acceptio secundū grāmaticalē deriuationē sit magis ꝓpria, secūda tñ acceptio secūdum iuridicā interpretationē magis propria est. vt patet instit. de ac. in prin. licet & quādoq; in prima acceptione recipiatur in iure. vt. l. litis nomen. alleg. cū similibus. Ad propositū dico, ꝙ prosecutio litis primo & nō secū lo modo actio dici potest. Agit enim quis litē prosequēdo, sed ius agēdi nō inducit, sed deducit potius iam inductū. Causa autē etia est ipsa prosecutio & certo respectu dici pōt. videlicet quia per eam ad effectum intentū principaliter deuenitur. videlicet ad debiti exactionē, & si alijs modis recipiātur actio, & causa, illis primo bene intellectis conuenientię & discōuenientiæ per se patēt, ideò amplius non insisto.

54 ¶ QVINTO queritur, † vtrum officium iudicis actio dici possit, & omissis disputationibus distinguas. Quia aut quęris de officio iudicis mercenario & quod deseruit actioni, vel exceptioni. & inter actionē, & tale officiū est differentia, q̄ est inter dominam, & ancillam. de quo. ff. de negot gestis. l. quia tantundem. de petitio. hæred. l. planè. ad Trebe. l. deducta. C. depo. l. iiij. de fruct. & lit. expen. l. terminato. Aut quæris de officio iudicis nobili, quod iudex exhibet sine instantia partis. & de illo adhuc certū, est ꝙ non est actio, quia est ius competens parti vt patet in diffinitione actionis, de qua supra de quo. ff. de offi. prę̄si. l. congruit. de postulan. l. quos prohibet. Aut iudicis officio nobili parti competente, quod in locum deficientis actionis proponitur. & tunc dico, quòd impropriè & largè potest dici actio, & trahi ad ipsum dicta diffinitio actionis. argumen. ff. de verbo. significa. l. actionis verbo. & l. pecuniæ. eodem titulo. §. primo. ff. de damno infect. l. inquilino. de dolo. l. j. §. idem Pomponius reffert. Sed propriè loquendo, tale officium actio dici non potest. quia datur. vt ff. de annu. lega. l. quinto. de alimen. lega. l. seruos. de minor. l. quod si minor. §. finali.

¶ Nec competit sibi propriè diffinitio actionis, propter verbum debetur, positum in diffinitione quod designat obligationem esse matrem actionis, & ideò in ea petitio dirigitur contra partem. quod non est in tali officio, & ideò ibi non diriguntur verba contra partem, sed solum ad iudicem eius officium implorando. vt. ff. de actionibus empti. leg. qui per collusionem.

55 ¶ SEXTO quæritur, † nunquid diffinitio actionis quam supra posui cõpetat actioni in rem Glossæ insti. de ac. in prin tenent q; non, imo q; tantum ibi diffinitur actio personalis, pro eo quòd in actione reali nihil debetur. vt in. e. ti. § j. tamẽ Dyn. & Io. Fabri tenent contrarium. quia cum ibi tractetur in genere de actione, realẽ & personalem comprehendẽtem, vt patet: quia postea in § j. statim tractare incipit de reali, & ideò verisimiliter credendũ est quòd actionem voluerunt in genere diffinire, & ad verbum q; debetur respõdetur, alias respõdent q; illud verbũ ibi largè accipitur: vt etiã realẽ licet nõ officium iudicis, cõprehendat. vt. ff. de ac. & obli. l. actionum genera. imo & quãdoq; largius, & cõprehendit officiũ iudicis. vt. e. ti. l. actionis verbo Licet enĩ in actione in rem restitutio non sit iure actionis debita, alias est iure obligationis debita, alias tamẽ debita est in vim iustitiæ. quia debet fieri ex iustitia, non solum ex ęquitate. & in hoc differt ab officio iudicis. licet autẽ bonorũ possessio non videatur aliud nisi ius persequendi. &c. ff. de bo. pos. l. iij. § bonorũ. non tñ comprehenditur sub prædicta diffinitiõe: quia non est instrumentũ agendi nec actio, nec ius prosequendi, vt ibi notatur. credit tamen Io. Fabri quòd cõprehendatur in dicta diffinitione actio quæ potest exceptione repelli. quia actio per exceptionẽ non transubstantiatur, nec alteratur in natura. & per hoc respondet ad l. is cui. § fi. ff. de ac. & obli. &. de verb. sig. l. creditores. & l. debitor. sic iustitia diffinitur, q; est constans, & perpetua voluntas. vt. ff. de iusti. & iur. l. iustitia. in princi. quia habitu semper constans est, licet quandoq; non actu.

¶ Septimo quęritur quo iure introductę sunt actiones. glo. & Dyn. institu. de ac. in princi. tenent, q; de iure ciuili. sed Ia. & Pet. ibi tenent, q; imo de iure gentium. Sed Io. Frabri distinguit, dicens quòd actiones descendentes ex cõtractibus similibus, per ius ciuile inuẽtis, vt sunt stipulatio, emphiteosis, obligatio literarum, & cæteri huiusmodi sunt de iure ciuili, quia cum contractus & obligatio sint huiusmodi, per consequens & actio descendens ex illis, ne filia præcedat matrẽ. Sed actiones descendentes ex contractibus iuris gentiũ ab illo introductæ sunt. licet sint in forma redactæ per ius ciuile. Quia ridiculum esset dicere, quòd ius gentiũ creasset cõtractus, & obligatiões debitũ causantes, & nõ dedisset ius persequendi illud q; est actio. Et sic contractus & obligatiões à se introductos inutiles reliquisset, & sic bonum fuisset mutua recipere non reddenda. Pro quo. ff. de pact. l. iurisgentiũ. in principio. De alijs autem actionibus ex. l. duodecim tabularum, & alijs legibus descendentibus non dubitatur quin à iure ciuili descendant. sed solũ dubitaĩ de descendentibus ex cõtractibus iurisgẽtiũ.

¶ SEPTIMO quæritur principaliter de effectu, & causa libelli, & hic breuiter dicas, q; magna æquitas mouit ad introducendum, vt libellus detur in scriptis. Primo siquidem, vt certior reddatur aduersarius, & vt per hoc melius sciat deliberare, an cedat vel cõtendat, & hãc rõnẽ assigãt textus in authẽ. offeratur. Secundo vt reddatur iudex certior, & per hoc melius possit deliberare, quã sñiam ferre habet si de cã liqueat pro actore. Quia secũdũ petitionem datam in libello sñia est formãda. vt in. c. qualiter. &. c. licet Hely. allega. Tertio vt obliget libellantẽ libello porrecto vsq; ad finem persistere in eodem. vt pręallegata authen. qui semel. & dixi. s̃. Effectus libelli porrecti vltra prędicta sunt plures. primo quia perpetuat actiõem annalẽ, sicut est actio iniuriarũ, si principi oblatus fuerit & princeps ad illum rescripserit. C. qñ libel. princip. l. j. & ij. sed secus, si alij iudici offerretur, vt. ff. de actio. & obliga. l. constitutionibus. Secundo, facit rem litigiosam secuta executoris denuntiatione. C. de litig. authen. litigiosa. quod intellige vt. j̃. vt lit. pen. ecclesia. & per totũ. &. xj. q. j. quia res. & melius. vt in cle. u. j̃. vt lit. pen. Tertio, interrũpit præscriptionem. vt. C. de præscrip. xxx. anno. l. sicut in rem. & hoc verũ est etiam si quis aliquẽ obnoxium generaliter dixerit, etiam si libellus nullam causam vel vnam solum cõtineat. quia etiã tunc omnium personalium actionum videtur interruptio facta. C. de anna. excep. l. si ex multis. xvj. q. iij. § potest. Nec obstat quòd libellus videatur ineptè conceptus, quando nulla causa exprimitur, nam & sine libello sola executoris conuentio præscriptionem interrumpit. vt præallegata. l. sicut in rem. De facili enim fit interruptio in odium præscriptionis, vt in nuit præallegata. l. si ex multis. in fine. ergo libellus oblatus ipsam multo fortius interrumpit.

56 Quarto † libell⁹ oblatus litis contestatione secuta actionẽ perpetuat. vt. C. de anna. excep. l. j. & de præscri. xxx. an. l. fi. secundũ Ho. in summa. eodẽ ti. § fi. Sed secundũ veritatẽ hoc nõ facit libelli oblatio sed contestatio litis. Sit igitur alius effectus quartus, quia obligat ad persistẽdum, vt dixi supra. Item alius effectus apparet de induti js viginti dierum. &c. qui habetur in prædicta authentica offeratur. &. iij. questione tertia. § spatiũ. ver. offeratur. secundum Specu. in præallegato titulo de libel. concep. § iam nunc dicendum. Et rogo studiosos vt parcant prolixitati. quia extimaui vtilius totam vnam materiam simul recolligere, & ad eam semper à modo remitti quàm ipsos studiosos grauatos labore relinquere in sparsim singula perquirẽdo. Et põt scire lector quòd nõ omnia habet recitare in scholis, sed pauca de vtilioribus, reliqua cameræ studio commendando, & hanc excusationem studiosus habeat repetitam in singulis similibus tractatibus quos reperiet in lectura. & non plus de hoc titulo.

57 ¶ Supple glo. In prima glo. ibi: *in criminalibus*. † reclamatio tamen vniformiter se habet ad ciuiles, & criminales causas. Goffredus. & ibi: *optime*. si intelligas prout ibi notat Ioan. parum facit, & ibi: *quidem*. vt Azo. vt notatur in prædicta authẽtica offeratur. in prima glo. & ibi: *calumniæ*. & adde supra titu. primo. si diligenti. in glo. penulti. *& in fine*. & quòd à iudice sedente & pro se recitante. Quod dic vt infra de re iudi. capitulo vltimo. libro sexto. & adde quòd notatur. C. de senten. & interlocu. omni. iudi. l. prolatam. & quod scripsi in clemen. secunda de iudi. in prima oppositione, vbi promisi hic tractare quæ sunt substantialia ordinis iudiciarij. ¶ Sed quia nimis istam decretalem oneraui, hoc ex certo proposito de præsenti omitto, & dicam fortè in capitulo finali. vel in capitulo sæpe. allegatis.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Tametsi sint multæ decretales, sub diuersis titulis collocatæ, quæ videntur sub alijs titulis collocari debuisse nihil tamẽ in iure superfluum.*
2 *Nihil in humanis rebus tã perfectũ quod amplius perfici nõ possit.*
3 *Libellus incertus de iure recipitur & magnum effectum importat.*
4 *In petitione personali sufficit exprimi causam proximã, vt libellus ipso iure procedat.*
5 *Scriptura vel verbum dum certam habet incertitudinem, ita vt nõ possit intelligi quid designet, habetur perinde ac si non emanasset.*
6 *Contra regulas iuris, & communes regulas, non est ponenda specialitas nisi de illa perspicue appareat.*
7 *Interruptio ciuilis non egreditur personam interrumpentis.*
8 *In generalibus & vniuersalibus iudicijs & naturam ipsorum sequentibus admittitur petitio generalis, & valet sententia generalis.*
9 *De specificationis declaratione in libello.*
10 *Actionis natura est vt talis debeat fieri specificatio, declaratio, & expressio omnium rerum, quod iudex vt aduersarius clare intelligant quid petatur, vt quare petatur.*
11 *An si rei vendicatione actione fuerit vna causa expressa, & succubuerit actor possit adhuc eandem rem petere ex alia causa, non obstante exceptione rei iudicatæ.*
12 *Libellus in realibus causam exprimere nõ debet secus in personalibus.*
13 *Libelli exemplar reo nõ datur proprijs impensis sed potius actoris.*
14 *Vincẽ. abiendit singula capitula vel res in libelli processu exprimẽdas.*

¶ *CAP. II.*

Ignificantibus. Summatũ est. s̃. & diuidit in duas partes, in. j. appellãtis narratio in. ij. appellationis commissio, ibi: *quo circa*.

¶ Expone literam: *ipsos*. s. fratres conuentos, & ipsũ Vber. agentẽ & impetrantẽ, vt sequit Ho. Super quadam sic era

sic erat in libello, sed forte bene ponebatur nomine villæ. *oblato.* nota libellum offerendũ. de hoc. s. c. proximo. & per hoc
facit ad titulum Hosti. *cum plures.* quasi diceret si non possidere
ret nisi vnã petiã terræ, fortè aliud esset argumentũ vt. ff. si cer.
peta. l. certũ. Sed subaudi maximè. secundũ Hosti. nam & pe-
tia potest esse parua, & magna. debet ergo designari pro con
finia, & si necesse sit subijcietur res oculis iudicis, vel aduer-
sarij. vt. ff. fi. regun. l. si irruptione § fi. ar. ff. de ser. l. ij. & patet
j. de proba. c. antepenul. *termi.* sed nonne videtur sic oẽs in iu
dicium deduxisse per. l. fin. C. de an. excep. dicas ꝙ non, q̃a il-
lud solũ in suo casu accipiendum est. s. vt interrumpatur præ
scriptio secundũ Vin. secundũ quẽ etiã plerumq; ex verbo ge
nerali expressa quantitas colligit. vt. ff. de re iudi. l. ait prætor.
§ Si. alias § si iudex. & ꝙ deest in sñia ex processu suppletur.
C. quæ sententiæ sine certa quãtitate. l. ij. *de ꝙ greuet.* & malè, *re
uocarunt.* & bñ si ita est, sed bene constari debet de grauamine,
& ꝙ propter illud fuerit appellatũ. *circ.* i. in negotio proceda
tis iuxta priorũ continentiã literarũ. & hoc de hac suppletiõe
1 ¶ PRIMO opponitur † quia non debet esse in iure aliquid
superfluum vt. s. in prohemin huius libri: & tñ hæc decretal.
de verbo ad verbũ habetur. j. de appella. significantibus. & per
consequens superfluit, hic vel ibi. Dicit Hosti. ꝙ seriosè hoc fa
ctum fuit, à cõpilatore, vt curiosorũ, & mordentiũ oppositio
nes uitaret. Multæ namq; sunt decretales sub diuersis titulis col
locatæ, de quibus videret aliquibus ꝙ impropriè, & ꝙ melius
sub alio titulo collatæ fuissent. Sufficit eñ ꝙ propter aliquid
faciat ad titulum, vnde semper inuenies ibi verbum ꝙ tangit
titulum sub quo est collocata sic vides de hac, q̃ rõne finis facit
ad titulũ de appel. sed & ponitur sub hoc titulo, quia loquitur
de libello. Sunt alij qui reprehẽdũt materias pluries tractatas,
contra quos habetur defensio ex prædictis. Beatinus. s. in pro
hemio dicit ꝙ si plures similes decretales ponũtur in eod. ti.
tulo, & altera aliquid addit non reprehendit: sed si nihil ad-
dit reprehenditur. Si vero ponuntur in diuersis titulis, datur
ꝙ per hoc nihil addatur, nõ reprehenditur propter diuersos
2 fines quos respiciunt † vel fortè dicit hoc factum, vt sciatur ni
hil in rebus humanis sic factum ꝙ amplius perfici non possit
vnde dicit nullã insulẽ sic incisam. ꝙ meli⁹ incidi nõ posset.
3 ¶ SECVNDO opponitur de. l. fi. C. de anna excep. † vbi
apparet, ꝙ libellus incertus de iure recipitur, & magnũ effectũ
importat. Ecce vidisti vnã solutionẽ in expositiõe super ver-
bo certas. Sed aliter soluũt doctores in Cyn. & dicunt sic in
l. contraria. Quia aut petit reus ꝙ libellus generalis declaret,
siue quoad rem petitam, siue quo ad causam petitiõis. & tunc
necesse est ꝙ declaretur propter p̃iudiciũ rei, vt possit delibe
rare. vt. ff. de excep. rei iud. l. & an eadẽ § actiões. ar. C. de edic.
diui Adria. tollen. l. vltima. & . ff. de transac. l. cum hj § in cau
sa. & sic procedit ista decretalis. Aut reus hoc non petit sed ta
cet, & tunc procedit libellus, & ex eo fertur sñia. vt. ff. de ex-
cep. rei iudi. l. si mater § deniq; & § eãdẽ. & ibi notaĩ ex plu
ribus eñ causis legitimus quis teneri põt. vt. ff. de acqui. pos. l.
iij § ex plurimis. & sic cum libellus ipso iure ꝓcedat põt inter
ruptionẽ præscriptionis inducere, vt in contrario. Et proce-
cedont p̃dicta vbi certa res puta fundus vnus, vel certa quan
titas, puta mile in libello petitur: nam si peteretur quantitas
omnino incerta, verbi gratia si dicerẽ mihi obligatus es, igiẽ
peto à te, nec alias exprimo, tunc nec libellus nec petitio dici,
nec super litiscontestatio fieri põt, & per consequens nec per
hoc p̃scriptiõis interruptio introduci. ar. C. ne de sta. defun. l.
vltima. vnde dicta. l. cõtraria § & si quis. nõ vult dicere illud
quod sentit ibi glo. in tertio casu. sed vult dicere ꝙ si debes mi
hi decem ex diuersis causis, alias contractibus, vt puta ex di-
uersis mutuis. & peto decẽ ex causa mutui, videor super om
nibus. x. debitis interrupisse p̃scriptionẽ. iste est primus casus
legis cõtrariæ. Secũdus casus illius legis nõ mutatur. quia cla
rus est apud omnes. Tertius verò casus est, debebas mihi de
cem ex contractu venditiõis, item alia causa fortè mutui, pe-
to decem à te nulla causa expressã, videor interrupisse præscri
ptiones quoad omnes secundum Petrũ. & Cyn. Iacob. verò
de Butri. soluit sic, aut quæris an intelligatur facta interruptio
quo ad omnes summas ex petitiõe generali, & dicit ꝙ sic. vt in
cõtrario, aut quæris an valeat libellus & dicit, ꝙ sic, in primo
casu dictæ legis. Puta dum peto decẽ in quibus es mihi obli-
4 gatus. † Quia in personali sufficit exprimi causam proximã,
quantũ ad hoc vt libellus ipso iure procedat. licet reus volens
declarari causam remotam. s. contractum audiretur, sicut in
reali. sufficit exprimi causam. s. contractum etiam reo postu-
lante non cogitur actor exprimere. quia rei non interest, de
quo plenè per ipsum Butri. in. l. edita. C. de eden. Sed in vlti-
mo casu, l. contrariæ vt cum quis aliquem suum obnoxium
dicens libellum conuentionis generalem porrigit, non tenet li
bellus, nec lex de hoc quæris, sed de interruptione, & sic quan-
tum ad hoc concordat Butrig. cum Placen. Accur. & Vincẽ.
& discordat à Petro. Sed in hoc vltimo magis placet opinio
Petri. quia. l. contraria in § & si quis generalitatem. non refert
ad confusionem rei quæ petitur, sed ad confusionẽ actionum
& causarum, ex quibus peti potest. vnde si tam circa rem pe-
titam quàm actiones ad causas ex quibus peti posset esset tan
ta confusio ꝙ non põt intelligi quid petere vellet, nec ex qua
causa, nec ex qua actione petere vellet habeatur perinde ac si
5 non fecisset. † nam dum scriptura vel verbum certam incer-
titudinem habet ꝙ non potest intelligi quid designet, habetur
perinde ac si non emanasset. vt. ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij.
& de reb. dub. l. si fuerit. & . l. in ambiguo. & quod nullum est,
nullum debet operari effectum. vt. ff. de condi & demon. l.
hæc conditio. & quando dies le. ce. l. quod pupillo. & . j. ne re.
iur. non præstat. lib. vj. Nec valet quòd dicit Butri. ibi specia le
6 hoc casu in odium præscribentis, † nam contra principia iu-
ris & communes regulas non est ponenda specialitas, nisi de
illa appareat expressè & clarè. quia correctiones in dubio sunt
vitandæ. C. de inoffi. don. l. vnica. de appel. l. præcipimus. in fi.
j. de ele. . cũ expediat li. vj. modo verba dictæ. l. hoc clarè non
exprimũt. vnde Ia. Butri. ac Vin. ex errore glo. quã secuti sunt
errauerũt. Sed quid si vnã causam & quãtitatem expressit an
cæteras perpetuauerit? glo. Accur. dicit ꝙ nõ, & bene secũdum
omnes. Sed q̃d si summam expressit, sed nõ causam. Certũ est
quoad omnes causas & omnes similes summas, perpetua io-
nem induci. vt in primo & tertio casu dictæ. l. simul consũt in
Sed quid quo ad alias summas dissimiles respondet Iaco. de
Butriga. quo ad illas interruptionẽ nõ fieri, ne videatur causæ
cõtinentiã dimisisse, & de qualibet summa, aut pl⁹ petijsse ar.
C. de iu di. l. nulli. Et idem tenet glo. in. l. cõtraria. ac etiã Pe. &
Cy. Et dicit Petrus, ꝙ in. l. illa. in principio ibi & maximè ex si-
milibus quãtitatibus abũdat maximè. Itẽ dicit Pet. ꝙ licet cõ
uentio super principali interrũpat præscriptionẽ super hypo
thecaria, vt in secundo casu dictæ. l. Non tamẽ sic de oligatio
7 ne fideiussoria, quia † interruptio ciuilis nõ egreditur perso-
nam interrumpentis. vt. ff. de vsucap. l. naturaliter. & ideò nec
talis cõuentio ꝑpetuaret hypothecariã cõtra teruũ possessorẽ,
vt. C. de nõ nu. pec. l. si cui. Tertio opponitur, quia incerta pe
titio admittẽda videt. vt. ff. de rei vẽ. l. quæ de tota § incertæ par
tis. & . ff. cõm. diui. l. & si nõ oẽs § incertũ. vide solutionẽ in gl.
post prin q̃ dicit, ꝙ cõtraria specialia sũt circa defalcationẽ le
gatorũ. Dicit Ho. ꝙ imo, & hoc g̃nale videt quotienscũq; pe-
tẽs incertus est, nec põt sibi aliq̃d imputari, sed potius aduer-
sari, q ipsũ nõ vult certificare cũ posset. Nã hoc tradit ꝓ regu
la quotiẽs. q̃s incert⁹ est quã partẽ vẽdicet. ff. si pars hære. pe. l.
j § fi. quo. le. l. y § quia aũt. nõ tñ intelligas hoc nimis large, nec
eñ cogit re⁹ p̃ iudicẽ fundare intẽtionẽ actoris. j. de ꝓba. c. j.
§ fi. Sed hoc intelligit q̃n nõ vult clarè respõdere ad interro-
gatiões actoris, quas facit vt sibi via certa agẽdi pateẽ. ff. de in-
ter. ac. l. vbi. cũq; de cõfe. c. statuim⁹. li. vj. scd̃m Ho. & idẽ in ef
fectu sẽtit Inn. dicẽs, ꝙ ille q fundũ petit debet illũ certis ter-
minis distĩguere. ar. ff. de cẽs. l. forma. &. ff. de rei vẽ. l. si in rem.
& si necesse sit oculis iudicis vel aduersarij subijcere, vt in. l. si
irruptiõe § fi. alle. ar. ff. de se. l. eadẽ. & hoc siue p̃sonaliter, siue
realiter agat, debet etiã exprimere ꝓ qua parte petat rẽ, vt in
gl. & qualitatẽ, & colorẽ, & alia p q̃ bñ cognoscit res petita, vt

præallegata.l. si in rem.sed si nesciret dicere pro qua parte pe
teret.ex iusta causa admitteretur incertæ partis petitio. vt in
cōtrarijs.&.ff.si pars hære.peta.l.j.§.fi. Et idem dicit etiam de
alijs signis si iuret se ea nescire. ff.de fur.l. actione. Et habent
hæc locum siue reali,siue personali agatur.vt.l.si in rem.alle-
gata. Dicit tñ quòd sic oportet semper exprimere, ꝙ aduer-
sarius & si nō plenè tamē aliquo modo sciat quod petatur.
quia si nesciret penitus nō cogeret respondere.vt. ff.eden.l.j.
Nec mirum si libellus sic generalis recipitur. quia & sententia
sic generalis valet. vt patet.j.de sepul.in nostra.ad finem.quę
tamen debet esse clarior quàm libellus.institu.de ac.§.curare.
& præallo.§.si iudex.&.C.de sen.quæ sine certa quan.l.ij.nam
sufficit petere fructus perceptos de tali fundo sine aliqua ex-
pressiōe,& pōt etiam adijcere qñ res petitæ nō existunt quas
æstimo tñ.Hoc tamen scias,ꝙ alia expressio necessaria est, tā
in sentētia ꝙ in libello.nam in sentētia debet exprimere ipsā
rem,vel quantitatē,vel debet contineri in actis. vt in præalle-
gato.§.si iudex.& secundū hoc intelligitur.C.de sen. quæ si-
ne cer.quanti.l.ij.&.iij.vnde secundū hoc non valet sententia
condemno te ad expensas factas in lite. vel ad res quæ tibi ob
uenerunt à tali. nisi in actis de certa quantitite constaret. Sed
8 secus dicitur in libello secundū eum Hosti.autē dicit,† in ge
neralibus & vniuersalibus iudicijs, & naturā ipsorū sequenti
bus admittiť petitio generalis,& valet sentētia generalis.ff. de
pe.hære.l.iiij.&.l.si quo tempore.C.de peti.hære.l.j.ff. de rei
ven.l.j.& maximè secundū canōes.iuxta lecta & notata.j.c.
proximo.&.j.de fid.instru.c.inter dilectos.j.responso. & de
præben.dilecto.in fin. Subdit etiā quòd de cōsuetudine valet
hæc sentētia.Condemno te ad expensas factas in lite,quarum
taxationes mihi retineo de quo legiť & notať.s.de procu. au
ditis.§.j.&.j.de dolo & cōtu.finem. vbi etiā contrariū notat
Inno.de quo etiā per Nouel.j.de sequestra.pos.c.j.
¶ PRIMO quæ specificatio.declaratio, vel expressio requi
ritur in libello. Aduerte quia prima pars glo.tractat istā quę
stionē,& in primo in iudicijs singularibus. Secūdo in vniuer
salibus. Tertio in generalibus. Et circa primū,primo tractat
de actiōe in rem.secūdo de actione in personā. Circa actionē
in rem.i.rei vēdicationē dicit glo.ꝙ res petita exprimēda est.
Sed dic.ꝙ etiā qualitas rei exprimi debet, vt si petit terram ex
primat vtrū sit aratoria,pratoria, vel vinatoria.ar.C.de bo.prę
scrip.l.si quis intra.& nomē & locū &c.& secundū aliquos ex
primendus est modus.vt.j.de spon.c.de muliere.quod intel
lige vt scripsit Nouel.de rescip.dilectus.ij.super prima glo. Si
verò petatur materia infecta puta massa,debet exprimi quali
tas materiæ vtrum.s.sit aurū, vel argentū, vel auricalcum, pe
tendo talē massam argēti. Sed & debet exprimi pondus. Si ve
rò signata sit materia quæ petiť, vt pecunia debet exprimi nu
merus. Si verò sit facta, debet exprimi nomē vasis.s.vtrum sit
cyphus, vel scutella,& pondus, sed non cogiť exprimere vtrū
vas sit rotundum, vel latū vel incisum. Si autem petit vestē de
bet exprimere nomē,& colorem, nō tamen vtrum sit noua,
vel trita. Si hominē dicat nomen,& an sit senex, vel iuuenis.
quod si nomē ignorat certa circūlocutione vtatur, vt quo ex
tali ancilla natus est.probanť hæc oīa.ff.de rei ven.l.si in rē.ff
depo.l.j.§.si qs argētū.de cōtrahē.empt.l.in vēditiōibus.cum
duabus legibus seq.C.de Epis.& cle.authen.generaliter.&. ff.
de hære.insti.l.quotiens.§ si quis nomē.j.de testi.c.licet.ij.§.
fi.vers.personas.secundū Hosti. Circa vniuersalia autem,& ge
neralia iudicia.Inno.de offi.ordi.conquirente. tractans ma
teriam primæ partis huius gl. dicit ꝙ quatuor sunt vniuersa
les actiōes, q̄ pro hæreditate cōpetūt. cuius nomine cōpre-
hendiť ius defuncti.vt.ff.de verb.sig.l.hærediats.s.petitio hæ
ditatis, familiæ hęciscundæ,actio ex testamento,q̄ datur pro
hæreditate.ex senatu cōsulto Trebelliano restituēda,& actio
ex empto,quę datur quotiēs tota hæreditas emitur & quòd
res vniuersaliter non singulariter veniant in hanc petitonem.
Probatur ex eo quòd dicit lex,quòd si reus tempore senten
tiæ inueniatur plura possidere quàm tempore litis contestatę
debet ad omnia condemnari.vt.ff.de peti. hære.l.iiij.&.l.vlt.

Ex quo apparet ꝙ vniuersalis pětitio fuit:nam aliter in pluri-
bus principalibus rebus quàm petitę sint condemnari nō po-
test,licet in accessorijs posset in bonę fidei iudicijs, & stricti
iuris sicut sunt fructus,& vsuræ.vt.ff.de vsur.l.videamus. Pe-
titio tamen iurium Episcopalium non est vniuersalis, sed ge-
neralis secundum eum. Super quo vide,quod ibi scripsi in ter
tia oppositione, vbi reperias plenè materiam de iudicijs vni-
uersalibus, & generalibus. Nec prædicta hic repetijssem, nisi
Nouella tetigisset.& de materia vide in Specu.de ac. & peti.§.
sequitur.ver.sed & si.vsque ad ver. sed ad hęc. Redeundo ad
glosam,dicit glo.ꝙ agens petitione hęreditatis sufficit,ꝙ dicat
Peto hæreditatem quia sum heres. Sed caue, quia oportet ꝙ
dicat vtrum ex testamēto, vel ab intestato.ff.de peti.hęred.l.
legitimam.C.de codic.l.fi.& si dicat ex testamento, debet dice
re vtrum solenni, vel nūcupatiuo, quia aliter probatur vnum
quàm reliquū,& multa veniunt in vno quæ nō in alio. vt.C.
de testa.l.hac consultissima. Sed hoc secundum ius canonicū
non videtur verum, vt patet in eo quod legitur & notatur de
testa.c.cum esses.&.c.relatum. Sed nunquid agens ab intesta-
to cogitur dicere an iure ciuili vel prætorio, an municipali,
vel consuetudinario? videtur ꝙ sic.ar.ff.de peti.hęre.l.j.ij.iij.
&.iiij.ff.de excep.rei iudi.l.si mater.j.responso. vbi vendicās
facit mentionem de senatusconsulto. Sed fortè hoc fecit ex ha
bundanti, nec esset hoc assignare causam principalem.scilicet
causam causæ, & secundum hoc res procedere potest in infi-
nitum, quod vitandum est. vt.j.de rescrip.c.ij.li vj. Item quia
& si secundum leges has subtilitates admitteremus, tamen se-
cundum canones eas respuimus, & via simplici ambulamus.
s.ti.ij.dilecti.&.c.cum esses.&.c.relatum allega. Vnde & plu
res causas quandoque admittimus in libello, vt prædicto.c.
inter dilectos.& de præs.cum olim. Quia cito potest in tali-
bus quis malè eligere,& de facili capi. Committuntur tamen
hæc arbitrio boni viri. Nam hęc sunt diuersa, & diuersas pa-
riunt defensiones. Possunt enim statuentes excōmunicari, vel
p̃scriptio cōsuetudinis iterrupta, aut alia occurrere quæ defen
derēt reum.ar.ff.de interr.act.l.si siue.§ illud quęritur.& alias
est lex,& incipit si defensor.&.s.de transac.c.fi.secundū Ho.
qui remittit etiā ad not.j.c.proximo. Alia vide in glo. & in
suppletionibus eius, quas.j.dabo. Addit etiā Collect.ꝙ neces
se est ꝙ petat totā hęreditatē, vel partem eius sicut de rei ven-
dicatione dicit principium glo.& dicat quam nisi iustam cau
sam haberet incertitudinis. Remittens de materia ad nota.per
Inn.in prębllegato.c.cōquerente.&.j.de exces.pręl.c.quāto.
Quid dicendū non apparet mihi ꝙ hic possit certa regula da
10 ri nisi ista videlicet,ꝙ † secundum naturā actionis debet talis
specificatio, declaratio, & expressio fieri, ꝙ iudex & aduersa-
rius clarè intelligāt, quid petitur,& quare petitur,& ꝙ aduersa
rius per hoc sic reddať cert⁹, ꝙ possit deliberare an cedat vel
cōtēdat.vt.ff.de edē.l.j. qualis aūt declaratio ad hoc sufficiat
nulla certa regula dari pōt.quia qđ sunt modi,& causæ peten
di,tot variatioes recipit hęc declaratio, sic ꝙ plura sunt nego-
tia quàm vocabula.vt.ff.de p̃scrip.ver.l.natura.& ideò nullo
iure hoc determinatū est, nec determinari pōt. Et ideò necesse
est iudicis arbitrio hoc remitti.s.de off.del.de causis,arguēdo
de spālibus casib⁹,quorū aliqui.s.annotati sūt ad similia.vt.ff.
de legi.l.nō pñt. Collec.aūt occasiōe p̃missorū intrat materiā
l.cogi possessorē.C.de peti.hęre.videlicet, quare cōtra titulo
possidentē nō cōpetit hęreditatis petitio,& tamē de rei vēdica
tiōe sec⁹.de quo p Cy.in p̃alle.l.cogi.in.iiij.qōne.& ibi etiam
vide p eū quare cōuentus petitiōe hęreditatis nō cogiť dicere
titulū suę possōnis.in.iij.q.& qualiter ibi accipiť titulus, & de
nouē eius acceptiōibus in.j.q. Et quare hæreditatis petitio da
tur cōtra possidentē p hęrede, vel p possessore, & de triplici
horū acceptiōe in.ij.q.& q̄ interrogationes sunt fiēdę,& quali
ter reus respōsionē pbare teneť,& an allegatio tituli impediat
litis contestationem,& an sufficiat titulus post litem cōtesta-
tam superueniens.in quinta quæstione.& quatuor sequenti.
¶ Item quærit Collecta.nunquid emptori hæreditatis cōpe-
tit hęreditatis petitio.de quo vide p Cy.C.fami.hęrcis.l.in fa
miliç.

miliæ. sup quo dicit Inn. de q sic. per l. ei qui. ff. de peti. hæred. cum ibi notatis. & qa emptori nominis datur vtilis. Sed Petr. tenet cōtrariū: quia non est iure cautū. nec est simile in bonorum possessore & emptore fisci, quia ibi cōuenimur à debitoribus. vt. ff. ad Trebel. l. j. C. de here. ven. l. j. & licet emptor nominis habeat vtilem in personalibus, vbi solo consensu obligatio quærit. Secus in realibus, vbi facto apprehensiōis opus est. Quia ius fingit circa ius, & nō circa factum. ff. ex qui. cau. ma. l. deniq;. remittit ad notata de reg. iur. pro possessore. Itē quęrit an detur cōtra cōmodariū, vel depositariū. dicit q sic: quia ista nō censent titulo possidere: qa tituli huiusmodi non sunt habiles ad vsucapiendū. Item quærit an lata sententia cōtra maritū super dote obstet mulieri soluto matrimonio: de quo per Cyn. C. de rei ven. l. dote. Item quęrit quare petitio hæreditatis pōt pluries intentari non aut̄ iudiciū fami. hęr. de quo per Cyn. C. fami. hær. l. j. quorū recitationē omitto, qa nimis esset egredi extra materiam.

11 ¶ TERTIO quæritur, † vtrū si actū fuit rei vendicatione vna causa expressa & succubuerit actor, possit adhuc eandem rem petere ex alia cā non obstāte exceptiōe rei iudicatæ, glo. tenet q sic. q satis probat. j. de re iudi. Abbate. lib. vj. Et placuit Dyno dum tñ sit allegata causa ab initio. vt notatur. ff. de excep. rei iudi. l. an & eadem. § actiones. qui. § bene facit pro glo. Petr. tamen tenet contrarium: quia expressio remotę causæ quæ non est necessaria non facit quin actor totiius suum deduxerit in iudicio. Simile dicitur de appellante à diffinitiua: qui si voluntariè exprimat certā cām aliam pōt prosequi. vt. ff. de app. l. si scio. § quæsitū. & ideò succumbens in illa aliā vigore eiusdē appellatiōis non pōt prosequi. Præterea si ex superuenienti causa fieret cōdemnatio, vel etiā ex causa tunc cōpetenti nouiter proposita perinde ac si fuisset actū causa non expressa, respicit cōdēnatio solā cām proximā. s. dominium. Igit̄ quātū ad sñiam ferendā idē fuit allegare dominiū tñ, vel allegare dñium cōpetēs ex certa cā. Tenebat etiā Pe. q ex superuenienti causa non pōt actor obtinere, etiā si egit certa causa expressa, vel non expressa. Quia superueniens cā non potest includi sub virtute duorum actorū. Et ideò si agens etiam certa causa non expressa succubuit, si posteà agit ex causa quæ superuenit etiā pendēte prima lite nō obstat sibi exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. § eandē. ibi dum dicit, mox ex illa alia causa noua. &c Item quia iudicia debent rectè iniciari. C. qnitu da. po. l. vniuersis. prout hic scripsit Cyn. C de alie. mu. cau. fact. l. vn. in. vj. q. & C. de eden. l. edita. in secunda quæstione. & hic per Lig. Quod tamen probatur per præallegatū decret. Abbate. Nec videtur simile q de appellatione dictum est. quia illud ius deducitur in iudicium causa appellationis interpositæ à diffinitiua, quod erat deductum in causa principali siue causa in appellatiune exprimatur, siue non. Nec obstat aliud. quia licet vbi certa causa est expressa fiat condemnatio ratione dominij, non tamen ratione dominij generaliter sumpti, sed ratione ad certam causam expressam limitati, vt in decret. vltima, de cau. pos. & proprie. secundū Cald. dicā in. c. Abbate. vbi materia magis propriè iacet.

12 † Quærere etiā possem vtrū causa sit exprimenda in libello eo q glo. hic tāgit. sed omitto: quia hoc magis propriè cadit in. c. seq. nam communis doctina est non in realibus, de quibus hic, sed bene in personalibus, de quibus ibi, & quia de hoc scripsi. s. de iudi. dilecti. in. ij. oppositione. vbi reperies. notata hic in distinctione. Hen.

¶ QVARTO quæritur propter dicta Collecta. de his de quibus plenè actū est in. c præcedenti. qualiter libellus potest mutari, vel emēdari. Distinguit Collect. aut quæritur de propria emendatiōe, vt quia libellus deficit in forma, & substantialibus, & hoc casu, & ante litem cōtestatā potest licita esse emendatio, & reus ab instantia iudicij saluo interesse suo absolueretur. aut quæritur de impropria, & tunc, aut quæritur de illa quæ fit circa substātialia videlicet, augendo vel minuendo, quæ non fit circa substantialia principaliter rem petitam. & illa etiā licita est, & absoluetur reus, & per cōsequens noua dabuntur pignora, & fideiussores de stando iuri, & potest fieri vsque ad tempus quo licet mutare actionem. Aut fit mutatio circa accessoria vt pote circa fructus, & tunc, aut circa emergētia ante litem contestatam, & tunc idē q supra. Aut circa emergētia post litē contestatā, & super illis non formatur libellus, sed habet locum iudicis officium mercenariū. postea magis insistit specialiter circa huos vsque ad q tēpus potest actio mutari. & recitat opinionē Petri, & quia doctores in varijs locis variè loquuntur, dicta communi recolligens sic circa totam quęstionē principalē distinguit. Quia refert an nihil incommodi sentiat reus, & tūc indistinctè potest reus mutari, corrigi, & emendari, ij. q. vj. si quis libellos. & q. v. si quem pœnituerit & sic dicit Goffre. sensisse in summa e. ti. § penult. Aut sentit aliquid incommodi reus & tunc aut in criminalibus, aut in ciuilibus, si in criminalibus & non est inscriptio secuta, potest pœnitere, sed tenetur reo actione iniuriarum, eo quia per datiōnē libelli cum diffamauit. ff. de iniur. l. itē apud Labeonem. § si quis libellos. & sic dicit Ber. & Hostien notasse. j. de accusa. licet. in fi. & Hostien. ibi in summa. § qualiter Cui tamen videtur contradicere Inno. j. de collu. detegen. c. ij. vbi de hoc. Si verò nō est secuta inscriptio, & tunc aut reus passus est aliquā iniuriā carceris, seu vinculorum, aut non. Si nō tūc ex causa potest actor pœnitere, & petere abolitionē alias num ij. q. iij. Pau. & hoc quę de criminali dicta sunt, dicit notari p Goffre. in Summa e. ti. circa finem. Si verò loquimur in ciuilibus in casu in quo reus iam sentit aliquid incommodi, distinguit, quia aut loquimur vbi agit̄ de mutādo libello, vt quia agitur de mutāda actione, quæ intētatur, seu de mutandis rebus in libello cōtentis, & hoc casu non pōt, quia porrectio libelli obligauit ad ducēdum causam ad finem, vt in authētica qui semel. nec pōt pœnitere, nec se retrahere quin reo teneatur ad interesse nisi reus cōsentiret, quo casu posset etiā post litē cōtestatam, nec pōt eam mutare, vt eā omnino dimittat, sed bene pōt eam prosequi cū noua, dummodo nō sint cōtrarię quæ electiōe tollātur, scdm Inno. & Ber. hic in aditiōe. Super quo remittit ad Io. An. de elect. vt quis duas. li. vj. Hoc tñ intelligit Spec. scdm eū nisi reus absolueret̄ ab instituta actiōe, qa hoc mō pōt eā actor oīno dimittere ff. de iu. l. de qua re. siue añ litē cōte. siue post. de fideiu. l. si dubitat̄. cū simili. alle. in Spec. rubrica de libello. § nūc ostēdamus. circa prin. Et in hoc scdm eū satis cōcordat sñia prima. s. posita. Aut nō agitur de mutādo, sed de corrigēdo, emēdando. vel declarādo, & tunc aut loquimur in vniuersalibus, & in ijs pōt semp fieri ante sententiam. insti. de ac. § si minus. ff. de peti. hęre. l. iiij. cū simil. sic intelligitur. C. de anna. excep. l. fi. & C. de app. l. fi. Sed in singulari actiōe hoc licet vsque ad lit̄ cōtest. & iuramētum calūniæ, sed ex tūc opus est noua interpellatiōe. ff. de excep. rei iud. l. eū quærit. secundū Ber. & Inno. Sed Hosti. dicit, q hoc fieri pōt & ante litē cōtestatam, & post soluendo tñ interesse, & si nihil intersit impunè, & sic frustra ponitur clausula saluo iure addēdi. &c. q̄ habet̄ de fi. instr. inter dilectos. Et hoc ponit Ho. scdm eū in sum e ti. § pen. & in Spe. vbi. s. Dicit tñ q hoc vltimū videt̄ cōtra oēs, & q Hosti. j. de testi. spo. ex conquestiōe. notat. q libello oblato pōt actor mutare soluēdo interesse, & dicit illud posse locū habere vbi mutatio, seu variatio pōt cōprehēdi sup eo de quo litis cōtes. facta est. † Subdit etiā
13 Collect. q copia libelli nō dat̄ reo expēsis suis, sed expēsis actoris. Inducēs notata glo. in cle. ij. de ap. Sed in cōtrariū facit qd̄ scrip. s. c. pximo. in. ij. qōne. pri. ip. § nono qrit. ver. Syn⁹. tñ. Dicit etiā q licet gl. s. de iud. examinata. videat̄ velle, q iudex libellū ieptū statim debet dilaniare, tñ nō est verū, vbi ex post facto inuenit̄ ineptitudo, sec⁹ si ab initio, vt ibi no. Ho. imo & aptū libellū si notoriū agi nō posse iudex dilaniabit, vt no. Inn. de off. vi. c. j. scdm eū. Si aūt agat̄ cōtra hoies talis loci oportet eos nominare nisi sumant̄ vniuersi, qa tūc sec⁹. vt. le. & not. de ordi. cog. cū dilectus. in princip. per Inno. Si quis antē petat pœnam & sortē, & iudex non pronunciet nisi super sorte valet sententia. de testa. Raynucius. quia duæ sunt actiones vna sortis, & alia pœnæ. ff. de app. l. cū in vna. notatur in Specu. de

ac & petit. verſ. quod ſi quis illud. Licet videretur cõtra ff. de arbi. l. qualem. vbi autẽ aliæ actiões deficiunt dat actio in factum, vel de dolo. notat Inno. de app. ſepe. & c. ſæpe. & c. dictus. in tertia glo. ſecundũ eundẽ colle. & qa prædicta videntur impertinẽtia ad materiã decretalis non inſiſto.

¶ Supple glo. ibi, *nō ipſo*. nec ob. ff. de rei vendicatiõe. l. j. vbi dicit, ꝙ vendicare põt adiecta cauſa: quia ibi adijcitur cã: quia res petita. ſ. liber homo nõ põt eſſe noſtri dñij, & ideò nec ſimpliciter vẽdicari. notat Inn. de offi. ordi. cõquerẽte, & ibi, *non obſtante*. Et ideò conſulebat Philip. ĩ. c. proximo, ꝙ reus non peteret exprimi cãm in reali. Et refert Lig. Azonem dixiſſe, ꝙ percutit pedem ſuũ cũ ligone, qui petit cãm remotã exprimi. & notat glo. ff. de eden. l. j. § j. & ibi, *eſt actori*. quãtum ad hoc, ſed alio reſpectu tutius eſt nõ exprimere cãm. per id ꝙ habes in c. Abbate allegato. de quo per Nouel. ĩ. de ordi. cog. c. fi. in fin. magnæ glo. & ibi, *cauſa petendi*. in reali dico me dominum ꝙ non poteſt eſſe niſi ex vna cã. de fid. inſtru. c. inter § cæterum. in fin. Sed aliquid põt deberi ex pluribus ſummis. & ibi, *pertinentia ſuis*. & ꝑbendam cũ plenitudine iuris canonici. de conce. ꝑben. propoſuit. vendicatur etiã grex non facta ſpecificatione capitũ. ff. de rei ven. l. j. § fin. & l. ij. & iij. & ibi, *cum ad fidem*. & vt ibi notatur in glo. ij. tẽpore executiõis fiat declaratio, & ibi non exigitur in libello, fiet tamen in iudicio vel ſen-

14 tentia Goffre. † Dicebat Vincen. in proceſſu cauſæ ſingula capitula, vel res exprimendas per eandẽ legẽ. & idem Hoſti. ĩ. c. proximo. & ibi, *hoc*. habes etiã hac gl. per Accur. ff. de eden. l. j. Et plene notat de hoc in l. edita allegata. & in Specu. de libel. concep. § nunc oſtendimus. & per Dynum ĩ. de reg. iur. nullus pluribus. lib. vj. Et ibi, *intereſſe*. vt ſi reus duxit aduocatum de longinquo, & cũ debet reſpondere mutatur libellus. Vincen. & ibi § *eligere*. vbi de hoc. & ibi, *ſtilum*. & ĩ. de poſtu. præla. c. vni. & de elect. vt quis duas lib. vj. vbi de hoc.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Quando in libello perſonali non eſt cauſa ſtatum debet reus conteſtari litem, nam poſtea mutari non poterit.*

2 *Qualis debet eſſe cauſa exprimenda in libello.*

3 *Plurium quæſtionum ſolutiones ad libelli oblationem pertinentium.*

4 *In actionibus pluralibus quando plures agere voluerit iudex eligit idoneum poſt illud cuius ſingulariter intereſt, eoq; ſuccũbente, reliquis non obeſt ſententia.*

5 *Diuerſæ cauſæ diuerſas actiones perſonales pariunt.*

6 *Libelli verba in fauorem libellantis latam recipiunt interpretationem.*

7 *In actionibus perſonalibus ſufficit exprimere cauſam remotam.*

8 *In cauſis ſummarijs ſæpe poteſt dari petitio poſt concluſionem, & ſuper illa ſententia ferri vigore proceſſus præcedentis.*

¶ *CAP. VLTI.*

Dilecti filij. Summatũ eſt in principio, & diuiditur vt ſ. proximo Secunda, ibi, *deniq;*. ¶ Expone literam. *ipſos*. fratres ſancti mariæ de lapida. *finem*. ſ. reorũ *propoſitum*. non ad litis peremptionẽ, nec ad fori declinationem, ſed ad dubij & obſcuri declaratiõem, & iuris deliberandi conſeruationẽ. ſic. ſ. proximo. Hoſtien. *conuenimus* actores alias actor, nollens exprimere quaſi nihil referret ex qua cauſa deberetur, ſed hoc eſt falſum: quia ſecũdũ hoc reus deliberare non poſſet, nec etiã ſe defendere poſſet donec eſſent teſtimonia publicata. Item ſi recipiẽdus eſſet libellus ſine cauſa, eadem ratione poſitio, probatio, & teſtimoniorum. ꝑceſſet abſurdum: quia per hoc ſubuerterent multa iura. Hoſti. *minimè tenebatur*. Nota ſecundũ Pet. & Abb. ꝙ non petierunt libellum declarari, ſed dixerunt ſe non teneri reſpondere ſecundo. Primo caſu videretur qs inſtruere aduerſariũ, vnde hoc occultius tenendũ eſt. Secundo vero caſu, iudex non debet dicere libellum eſſe declarandum ex quo reus non dicit, ſed ꝙ ſecundum exoptata dicere debuit reum nõ teneri reſpondere.

1 De hoc in Spec. de libel. cõcep. § fi. ver. ſed cautus etiã ſis. † Dico tamen quod quidã dicunt, ꝙ quando in libello perſonali non eſt cauſa ſtatum debet reus conteſtari litem, quia poſtea mutari non poterit. vt notatur. ſ. c. proximo. & ſic reus abſoluetur. ſed hoc eis non placet: quia in proceſſu poterit cauſam declarare, & probare. C. de anna excep. l. vltima. *appellarunt*. & bene. *ſi eſt ita*. expone, vt dixi. ſ. c. proximo. *reuocato*. hanc clauſulam habes integram. ĩ. de iudi. exhibita. in fi. Hoſti.

¶ PRIMO quæritur qualis debet eſſe cauſa exprimenda in libello. Inn. præmittẽs hoc notabile. ſ. cauſam exprimẽdam in libello in actione perſonali. vt ff. de excep. rei iudi. l. an & eadem § actiones. & ſubdens etiam, ꝙ & ſi non exprimatur, quamuis non cogeretur recipere, vel reſpondere, tamen valet. vt C. de anna. excep. l. fin. de quo notatur de offi. ordi. cõquerente. Finaliter ad quæſtionẽ noſtrã reſpondet, dicens ꝙ cauſa debet eſſe talis quæ ex ſui natura inferat iuſtũ eſſe ꝙ petitur, vt hic eſſet iuſta cauſa. Peto talẽ pecuniam, qa eã tibi mutuaui. Sed ſi agitur hoc modo contra prælatũ, nunquid ſi reus dicat exprimas ꝙ conuerſa fuit in vtilitatem eccleſiæ, vel ꝙ contractus fuit legitimè ſi conſentientibus his quorum conſenſus requiritur, vel ꝙ non eſt tibi facta ſolutio. aut alia huiuſmodi quæſtione omnino tollerent intentionẽ actoris. ſi vera eſſent nunquid eſt audiẽdus? dicit Inn. ꝙ non cogitur actor hæc in libello exprimere. Quia non ſunt de natura actionis, ſed poſt litẽ conteſta. hoc reſeruatur probationi, & tũc qui melius probabit obtinebit. vt C. de proba. l. exceptiones. & ĩ. de prob. c. ex literis. & c. licet in fi. eo enĩ ipſo ꝙ dixi, quia mutuaui, intelligitur legitimè, & in hoc caſu bene cõpetit mihi ius petendi. Sed pone, Epiſcopus petit aliquod ius epiſcopale ab eccleſia quã cõfitetur eſſe exemptã, valet ne libellus ſine cauſæ expreſſione? dicit Inn. ꝙ nõ admittetur huiuſmodi libellus, niſi adijciat cãm talẽ q ſufficiat ad hoc ꝙ in eccleſia exẽpta illud debeat. vt putã, quia illud ius contra exẽptiõem præſcripſit, vel quia illud. c. fuit in exẽptione exceptũ, de præſcrip. auditis. de reli. do. cũ venerabilis. vel aliud ſimile ꝙ ſufficiat. Dicit etiã ꝙ ſi diceret tantũ Epiſcop⁹. peto tale ius epiſcopale, quia eccleſia eſt in mea diœceſi bene admitterẽt libellus nõ obſtãte exẽptiõe prælati eccleſiæ. Qui forte dicit nõ eſt admittendus huiuſmodi libellus, quia ego ſum parat⁹ ꝓbare incõtinẽti ꝙ ego ſum exẽptus ſic ꝙ eccleſia eſt exẽpta. Nã non obſtãte tali exceptione admitterẽt libellus, & fieret litis cõteſtatio, & probatio exẽptionis differrẽt in principali vt patet. ſ. ti. j. ex parte. de litis cõte. c. j. li. vj. Niſi malitia actoris eſſet notoria. quia tũc nõ eſt hominũ malitijs indulgendũ. ſc̃m Inno. & Hoſti. Allegat Nouel. ĩ. qui mat. accu. po. c. ſignificãte. cũ ſimilibus. Et remittit ad not. ſua poſt Inno. de priui. ex parte. l. in fi. alias in principio Marti. de ſalua, dicit ꝙ vltimũ dictũ eſt notabiliſſimũ, quia inducit exceptionẽ à c. exceptionis. ĩ. de litis con. li. vj. Et dicit etiã ꝙ idẽ notarũt Inno. de offi. vica. c. j. Et Cõpo. de reſcrip. c. fi. ſuper verbo nihil habet qõnis. quas notas dicit hic iũgendas. Dicã in c. exceptiõis allegato.

¶ SECVNDO principaliter tãgendo dicta Collect. quæ-

3 ro de plurib⁹ quæſtion. Et primo. † Pone dicit quidã in libello centũ ſolui tibi indebita, vel ex cã q ſequuta nõ eſt, ideò repeto. Nũquid habet ꝓbare indebita fuiſſe, vel cauſam nõ fuiſſe ſequutã, videt ꝙ nõ. quia reus oĩa cõtenta in libello approbare, vel reprobare debet, ad qd inducit Collect. collecta ſua de procu. au. litis. & Nouel. de cõfeſſis. c. j. Cy. hoc tãgit. C. de dona. an nup. l. ſed prẹſidi. Cuius dicta hic recitat Collect. & quẹdã alia addit, quẹ ꝓpriè hic nõ cadũt, ſed magis ꝓpriè caderẽt. ĩ. de cõfeſ. c. ſtatuim⁹. li. vj. vbi de hoc p Nouel. & ideò ibi dicã. Secũdo q̃ro, Pone Abbas iure pręſcriptionis in certa parrocia oĩa iura epiſcopalia gñraliter petit, nũquid talis gñralis petitio admittenda? reſpõdet ꝙ nõ, eo ꝙ actor nõ oĩa cõtenta ſub illo genere poſsidere põt. ar. de iudi. examinata. Secus in Epiſcopo, vel Archiepiſcopo, aut alio qui omnia huiuſmodi poſsidere poteſt. remittens ad Inno. de capell. mona. dilectus.

¶ TERTIO pone emptor petijt rem, vel ęſtimationẽ. nunquid valet libellus. de hoc Inno. & Hoſti. de cenſi. in. ca. cum olim. j. quorum dicta recitat hic Collect. aliqua addendo quæ ibi dicam.

¶ QVARTO quid ſi petatur ius Epiſcopale in aliqua eccleſia ab eo qui omnia poſsidere poteſt, nunquid veniet etiam

etiam

etiam à iure non limitata, nec declarata, de quo per Innocen. in dicto.c.constitutus.de relig.domi.secũdum eum. Sed me lius in.c.cum venerabilis.e.ti.vbi de hoc dicam.

¶ QVINTO, nunquid petita canonica positione venit consuetudinaria de quo per Inno.de sepul.certificari.vbi de hoc dicam.

¶ SEXTO, qualiter libellus alternatiuus admittit. de quo satis dixi.s̃.de in inte. resti.in.c.cõstitut⁹.in secũda oppo. & de hoc etiã dicã.j̃.de re iud.Abbate.li.vj.& iõ hic nõ insisto.

¶ SEPTIMO, nunquid agens interdicto vnde vi pro re bus quibus dicitur spoliatus, tenetur res huiusmodi specifica re in libello, super quo vide omnino quã scripsi.s̃.quod me. cau.super eo.in.viij.&.ix.q̃õnib⁹: de quo etiã dicã ibi.per In no.& Host.j̃.de ordi.cog.dilectus.vbi etiã de hoc dicam.

¶ OCTAVO, qualiter diuersæ actiones vel causæ in eodẽ libello proponi possunt, & dicit q̃ circa idem, vel diuersa, de benignitate iuris canonici, hoc de consuetudine fieri potest, dummodo non sunt contraria. Allegat Io.an.de rescrip.dispendia, & collec.sua de in inte.resti.constitutus, vis enĩ turbatiua, & inquietatiua simul proponũtur.de proba.licet dixi. s̃.eodem capitulo primo in quinta quæstione.

¶ NONO, qualiter verba generalia verborum exponi debent.dicit quòd taliter si fieri potest, quòd sanum habeant intellectum.remittens ad notata alias collecta sua post Innocẽ. de except.præla.dilecta.

¶ DECIMO, nũquid superflua libelli necessario sint pro banda, & dicit quòd non, remittens ad notata Inno.de priui le.ex parte.& de offi.ar.dilecto.& de offi.vica.c.j.Et Hostien. de re iudica.causam.& inducit lecta, & notata.s̃.in.proximo ex parte. Fallit in eo qui se onerat de huiusmodi probatione. j̃.de proba.licet. Non tamen videtur se onerare quia propo nit sicut de appellatione solet dici vt legitur, & notatur de in dici exhibita. Facit.j.de dila.literæ. Tamen in positionibus fortè secus, quia de sui natura probationibus subijciuntur, si ponens dicat quòd ponit & probare intẽdit, nisi protestetur q̃ se non astringit &c. Secus si poneret simpliciter, quia pro responsione aduersarij hoc fieret. inducit lecta, & notata. j̃. de restitutio.spoliato.capi.primo.

¶ VNDECIMO, nunquid volens petitione hereditatis, vel rei vendicatione agere contra plures ad bona aliqua possessa singulariter per eosdem posit formare vnum libellum contra omnes, dicit q̃ sic si pro indiuiso possident.arg.C.de accusa.l.reos.j̃.de ordi.cogni.c.ij.Sed si pro diuiso se.⁹, quia solet negligi quod cõmune est.C.qñ & qui.quar.pars.l.ij.& quia nõ cõpelliũtur esse in cõmunione.ff.de condi.indebi.l.si nõ fortè, q̃a parit discordiã.C.de dona.l.sancimus.ar.pro pri mo.ff.iudi.sol.l.iam tamen. Et pro secũdo.ff.si pars here.pe. l.j. in principio & sic visus est tenere dñs Clemens lucerna iuris, & Host.in summa.e.ti.§.verũ.secundũ eũ.dicit tñ secũdũ dicta fallere casu quo possidẽtes ab vno, & eodẽ spoliatore emissent, & in eius vitium successulent, & sic dicit determina tũ fuisse in cãcellaria.inducit lecta & notata. Inno.de ordi.co gni.cũ dilectus.alias aũt cũ vno agẽte cõtra plures super diuer sis appellat, seruat curia quòd nõ detur vna litera secũdũ eũ.

¶ DVODECIMO, nũquid admitteretur talis libellus. peto electionẽ meã cõfirmari, non obstãte electione facta de tali, vel talẽ fundũ mihi adiudicari, nõ obstãte venditione fa cta tali, vel nõ obstãte pacto de nõ petendo per me facto. dicit q̃ sic dũmodo cã tali exprimatur per quam appareat huiusmodi obstantium non obstare. inducens notata Innocen. hic &.j̃.de re iudica.cum Bertoldus.in fin.

¶ DECIMOTERTIO, nũquid in actionibus personalibus cã proxima & immediata ut obligatio præsens necessario sit exprimẽda. Sed de hoc dicã.j̃.e.c.in.q.iiij.princip.in princi.& in.c. Abbate alleg. Quærit etiã an actio & causa sint idẽ.de quo dixi.s̃.e.ti.c.j.in.v.q.principali.§.iiij.quæritur.

¶ DECIMOQVARTO, nũquid si libello cõi per te & per me cõtra Titiũ dato iudex in sñia verba sua, nõ refert nisi ad me tibi p̃ficiet, dicũt doc. q̃ nõ, & idẽ dicũt in priuilegijs.&.l.j.C.de diuer.rescrip. Intelligũt de p̃prio rescripto ad iuris obseruationẽ cõcesso. vt ibi notatur per Cy.in.j.q.&.ij. Cuius verba refert Collect.q̃ omitto Decimo quinto subdit not.Cy.C.si cer.pet.l.quãuis.in.ij.q.& q̃d tãgit Cy. ibi in rubrica.an sit vna sola certi cõdictio vel plures, quę quia sunt nimis ad materiã istã impertinẽtia omitto. Quærit etiã nũquid exceptio superueniẽs, tollat actionẽ ipso iure. & remittit ad notata de pac.c.fi. Decimo sexto quærit de eo quod tetigi de offi.del.cũ cõtingat.in.q.ij.principali.ver.quid igit.quod ibi vide. Et si velles extẽdere materiã posses hic iungere oĩa quæ ibi scripsi in dicta.q.ij.&.iiij.q.seq. Decimo septimo ipse interserit aliqua de ijs quæ scripsit Cy.C.si cer.pet.l.si absentis. in quæstiõe.ij.q̃ nihil faciũt ad materiã tituli, nec etiã decreta. quasi lecturã Cy. vellet abreuiare.& incorporare in suã. Ipse etiã in fi.subdit, q̃ si vis videre modos formãdi libellos, discurrere habes per singulas decre.de cõuer.infide.c.ij. de cõsue.cũ

4 dilectus.de ele.q̃relã.de offi.ord.dilectus. † Vltimo dicit hoc notãdũ, q̃ si in actiõibus popularib⁹ agere plures volũt, iudex eligit idoneorẽ post illũ cui⁹ singulariter interest, & q̃ illo cuius interest succũbẽte sñia alijs nõ obest. Inducẽs not. Inno. de test.cũ olim.circa fi.j.collum. ¶ Tertio principaliter quæro, pone cessionari⁹ rei & actionũ, cui nõ est tradita possessio rei, agit cõtra possessorẽ, narrãdo in libello rẽ ad se p̃tinere iure dominij vel quasi, & vt talẽ eã petẽs sibi adiudicari de dicta cessiõe mẽtione nõ facta, & docet de cessiõe & dominio cedẽtis, de suo tñ dñio p̃prio vel quasi nõ docet: nũquid nihilominus adiudicationẽ obtinere debebit. Ista qñ de tẽpore Gregorij.xj. Romæ me p̃sente mota fuit in cõsilijs Rotæ, & videbãtur domini p̃ maiori parte ad affirmatiuã inclinari: quia appellatiõe dñij videtur venire vtile dominiũ in libello, vt scripsit Bar.post Dy.G.de cug.& Ia.de bello visu.ff.de excep.rei iud.l.si mater.§.eandẽ. Licet glo.& Pet.de bella per.ibi cõtra allegãs.l.cũ argẽtũ.§.si fundũ.e.ti.& q̃ verbũ dominiũ sumit, p̃ directo.ff.si ag.vec.pe.l.j.§.qui in perpetuũ. Sed pro opinione Bar.facit.§.eandẽ alle.ibi, nã in qualicũque.&c.& de iureiu.l. sed & si pignorũ.§.itẽ si iurauero.& de cõdi.& demõ.l.quibus diebus.§.dñs.& de ver.obli.l.stipulatio ista.§.hi qui. De quo per Dy.insti.de act.§.alie.& per Iac.de bel.visu.in authẽ.de litig. Ego autẽ in dictis cõsilijs ad partẽ negatiuã inducebã primo opi.Io.de butri.qui tenet q̃ quis nũquã videt agere actiõe cessa, nisi de cessiõe faciat mẽtionẽ.& ita scripsit Spe.C.de act. vel hær.vẽd.l.emptor.& de p̃cu.l.qui stipẽdia. Itẽ hoc ratiõe p̃babã. Quia qñ sunt plures actiões inter se distinctæ, & ex diuersis principijs p̃cedẽtes vna intẽtata, nõ p̃pter hoc alia intẽtari videt.vt.ff si mensor.fal.mo.dic.l.j.in fi.j.respõsi. ideò si vnã intẽtet & succũbat, põt aliã intẽtare. Nec ob.exceptio rei iu.vt dicta.l.si mater.§.j.& ij.&.§.eandẽ alle.&.s̃.de iud.c.examinata. tũc verò certũ est, quę actio intẽtatur, qñ vel nomen actiõis exprimit.ff si cer.pet.l.certũ.vel cũ tale factum, & tale cõcludẽdi mediũ in libello narratur, q̃d põt itelligi qua actione

5 ne agat.s̃.de iud.c.dilecti. † Hinc est q̃ quia diuersæ causę diuersas actiões personales pariũt, in p̃sonali oportet exprimere causam. vt hic. secus in rei vẽdi. Quia nõ nisi vnã causam habere põt, scilicet dominiũ, vt leg.& not.s̃.c.p̃ximo. Sed vbi secundũ diuersitatẽ principiorũ diuersæ reales actiões oriri possunt. vt reiuẽdicatio, & publiciana, talis facti deberet fieri in libello, q̃ cognosceretur sup qua illorũ actionũ libellus huiusmodi formaret.ar.eius q̃d hic dicit de p̃sonali ex idẽtitate rationis, & quia alias reo cõtra iura deliberãdi facultas aufferret.ff.de edẽ.l.j.in prin.&.l.edita.& in authẽ.offerat. Ex quibus inferebã q̃ narrato facto, vnde solũ oritur reiuendicatio, nũquam cõprehẽderet publiciana, nec ecõtra. Et hoc expressè etiã tenuit Bar.in.§.eandẽ. alleg.& satis apparet ex nota.Io. an.de re iudi.c. Abbate libro sexto. Allegat Barto.ff.de euic. l.minor.§.j.modo ad propositum dicebam nos habere quatuor genera realium actionum, videlicet, directam reiuendicationem, quæ oritur ex directo dominio.de qua.ff.de rei vẽ. l.in rem.C.de alienat.mut.iud.cau.fact.l.vnica. Itẽ vtilem rei vẽdicationẽ, quæ orit ex vtili dñio cõpetẽti emphiteoticario,

de qua. ff. de superfi. l. j. § quod ait. & si ager vecti. l. j. § fina. Itẽ publicianam, quæ oritur ex quasi dominio. de qua loquitur § aliæ insti. de acti. & . ff. de publicia. per totum. Item aliã rei vendicationem vtilem, quæ competit cessionariu actionis ante rei traditionem, seu apprehensionem, quæ non nascitur ex vtili dominio: quia illud absque traditione seu apprehensiõe per cessionem non transit. vt. C. de pact. l. traditionibus. & . ff. de fun. dota. l. si fundum. Sed propter æquitatem cessionis à lege datur cessionario. C. de hære. vel ac. ven. l. vltima. & quod notatur. C. de act. & obliga l. j. Ex quibus apparet, quòd & si vera esset opinio Bar. Dy. G. & Iaco. de qua. s. nihilominus ex libello prædicto non possent elici nisi tres actiones primæ. videlicet duæ primæ, quæ oriuntur ex dominio directo vel vtili, & tertia quæ oritur ex quasi dominio ipsius agentis, sed solum ex quadam æquitate legis iuxta l. quotiens. ff. de præscrip. verb. ex dicto libello resultare non potest, quòd autem vtile dominiũ non transeat in cessionariũ sine traditione, vel apprehensione. notat gl. ff. de reiven. l. sine & culpa. facit. e. ti. l. huius rei. & . l. si rem. Per quas leges Bar. Pet. reprehendens dicit, ista esse multum necessaria propter libellum, quasi per hoc volens nostram quæstionem ad partem negatiuam determinare. Item quod non transeat. &c. etiã notat Dyn. ĩ. de reru. iur. pro possessore. lib. vj. & Iaco. de butrig. in. l. emptor. allegata. Et Bar. ff. de act. & oblig. l. j. in. ij. q. licet Cyn. aliter videatur velle. C. de hære. vel act. ven. l fi. & gl. licet obscurè. ff. fami. hęrcis. l. plane. quòd autẽ dicta vtilis actio sit datiua, nõ natiua, determinat Bar. in dicta. ij. quæstione. de quo per Cy. C. de act. & obli. l. j. in. ij. & . iij. quæstionibus. Nec potest imaginari, quòd videatur velle agere actione directa sibi cessa, tũ quia sic alieno nomine ageretur, quod non videtur in dubio, vt plenè notat Bart. ff. de oper. no. nun. l. j. § nunci. Tum quia super suo dominio, vel quasi formatus est prædictus libellus, & per consequens ad alterius dominium applicari non põt. Fuit tamen apertè mihi responsum per dominum Nico. de Cremona. tũc meum coauditorem, & nunc Bartholomei in trusi anticardinalem, videlicet quòd licet ius ex quo oritur publiciana quasi dominium appelletur. vt in § aliæ. allegato. tamen non per hoc sequitur, quin ius competens cessionario quasi dominium valeat appellari. per notata Cyn. post pe. C. de act. vel hære. ven. l. fin. verbum enim quasi notat improprietatem veritati contrariam similitudinariam tamen. vt. ff. de vsufr. ea. re. quæ vsu con. l. ij. & so. ma. l. si cum dotem. in fi. Modo qui actionem habet ad rem, rem habere seu quasi dicitur. v. ff. de reg. iur. l. qui actionem. modo cessionarius iste habet actionem ad habendã rem. s. hoc dominium, igitur quasi dominus dici potest. vnde sicut appellatione dominij venit vtile scdm dictos doctores, ita & appellatiõe quasi dominij veniat quasi vtile ex identitate rationis. Finaliter aũt opinio Rotæ mihi visa fuit æquior, & videtur etiã de plenti. &

6 maximè † quia verba libelli in fauorẽ libellantis latam recipiunt interpretationem. ar. ff. de iudi. l. solemus. & si obscura sunt possunt declarari per libellantem, etiam ex post facto. vt. ff. de verbo. obli. inter stipulantem § j. Modo satis videtur libellum declarasse dum docuit de cessione, & de iure cedentis. Libellus enim & sententia declarantur ex actis. insti. de ac § curare. & . C. de senten. quæ sine certa quanti. l. iij. in fin. Licet fatear ꝙ alia opinio probabi liter posset sustineri in scholis.

¶ QVARTO quæritur, pone in libello narro fundũ ad me pertinuisse & pertinere consueuisse, & peto mihi illum adiudicari non dico tamen quòd ad me pertineat de præsenti, valet ne libellus. Romę in consilijs Rotę fuit obtentum quòd sic. per ea quæ scripsi. s. e. c. in prima quæstione principali circa princ. sufficit enim quòd libellus procedat ex præsumptionibus. vt. ff. de his quæ in frau. cræ. l. non omnes § Lucius. &

7 ideò notat hic Collect. † ꝙ in actionibus ꝑsonalibus sufficeret exprimere causam remotam, videlicet quòd mutuaui, nec oportet exprimere causam proximam. licet Iac. de Ra. teneat contrarium eo quòd libellus debet esse argumentum de necessitate concludens. Pet. tamen idem tenet quòd Rota. quod prosequere vt scipsit Cyn. C. de eden. l. edita. in. ij. q. tertij articuli principalis. nõ enim verba talis libelli habent abnegationẽ præsentis obligatiõis vel dominij, sed poti⁹ tacitè hãc includunt. Si enim haberent abnegationem, secus esset: & sic procederent aliqua de notatis Cyn. vbi supra. & glo. in dicta. l. edita. Nec ob. notata glo. in. l. certum. ff. de confes. quia loquitur glo. in confessione non recipiente extensionem propter præiudicium confitentis. Nos autem in libello extensionem recipiente. vt dictum est supra. Non ob. l. si adulterij § idem pollioni. ff. ad. l. iul. de adul. vbi non sufficit erroris existentia etiã notoria, nisi allegetur quod Bartolus ibi notabiliter ponderauit. Nam causa proxima satis allegari videtur, cum allegatur factum ex quo illa præsumptiuè insurgit. Circa materiam libellorum, æ positionum, & articulorum, & specificationes eorundem, vidi elici de consilijs Rotæ conclusiones quæ se-

8 quuntur. Prima est, † quòd in causis summarijs de quibus loquuntur cle. dispendiosam. & cle. sępe. potest dari petitio post conclusionem, & super illa sententia ferri vigore processus præcedẽtis. Quia petitio non est necessaria in causis huiusmodi ad iudicium figurandum, sed solum ad sententiam ordinãdã, & ideo sufficit quòd fiat quandocumque ante sententiam. Secunda est, ꝙ verba libelli declarãt articulos, & econtra, & ideò si certam vicariã certe ecclesiæ quis petierit in libello, & postea in articulis describẽs quatuor vicarias descẽdit ad vnã illarum in genere, refferri debet hoc ad declaratũ in libello: quia de illa solum agitur, vt sermones penes materiam subiectam inquirantur. ar. ff. loca. & conduct. l. si anno. Tertia, in causis summarijs, maximè beneficialibus vel ecclesiasticis parti actrici danti petitionem ineptam, maximè de cuius iustitia apparet in actis, potest auditor aduisando cum bona conscientia dicere, ꝙ det aptam petitionem secundum quam possit ferri sententia. Quarta conclusio, ꝙ petitione data per actionem super adiudicatione fienda reo, nullam petitionem d'anti vigore libelli actoris poterit fieri adiudicatio, si de iure rei, & non iure actoris constet in actis. per notata Inno. de offi. de leg. cum contingat. & de resti. spol. ex conquestione. videtur textus de re iudi. cum causa. in fi. Quinta conclusio est, ꝙ si inferior cõmendator, contra superiorem cõmendatorẽ deducit spoliationẽ factam per. P. & tres familiares dicti superioris cõmendatoris, & de mandato ipsius, & dictus superior cõmendator excusando se ne de iniuria teneatur, dicit hoc factũ fuisse per Io. eius vicariũ iuridice, & etiam eo ignorãte, nõ bene excusat. Quia nõ percutit ad illud quod deducit spoliatus, & quia possibile est hæc facta cum sint multiplicabilia plura fuisse. Sexta cõclusio ꝙ dictis pluribus materijs obiectiuis quarum vna de per se sufficiens est bene specificata, & aliæ male admitẽdo materiam bene specificatam possunt etiam admitti aliæ ad coadiuuandum, si auditori ęquũ videbitur. Septima conclusio est, ꝙ semper articulorũ materia dicitur obiectiua, dum per illam directè excluditur aduersarius. & est talis quã articulans necessario dare nõ haberet, si aduersarius nõ veniret ad causam. Quia postq̃ nõ est de per se necessaria ad fundandũ intentionem articulãtis, & est exclusoria aduersarij, cẽsetur data principaliter contra aduersariũ, & in modum obiectus ad finem impugnationis & exclusiõis aduersarij: & sumitur ex notatis Io. An. in aditione Spec. ti. de teste. ex qua conclusione multa hactenus in palatio obtẽta fuerũt. Et primo, ꝙ si secundus in data expectãs dignitatẽ, personatum, vel officium, vel etiam beneficium certę collationis ad omnem taxam contra primũ in data expectãtem solum personatum, vel officium, aut beneficiũ, certę taxæ, deducit in articulis beneficium, de quo agitur habere dignitatẽ, vel excedere taxam obiectus est. Quia si aduersarium nõ haberet, non oporteret ipsum istud deducere. Itẽ ꝙ si prouisus de beneficio per ordinariũ cõtra apostolicã expectãtem, vel secũdus expectatiuus cõtra primũ opponit reseruatiõem. Adducẽs per se apostolicam confirmationem tollentem huiusmodi reseruationem quoad suam pronisionem, videlicet in forma perinde valere obiectus est. quia si aduersarium non haberet, nõ oporteret

eum de

cum de reseruatione, nec per consequens de confirmatione facere mentionem, & hanc opinionem mecum tenuerũt domini Gaillardus de noua Ecclesia, Nicolaus de Crema, Petrus vasconis, Franciscus lando, & benedictus, sub dubio tamen, auditores. Sed dominus Ioannes de Aurelia, tunc Archiepiscopus Corsieñ. & nũc anticardinalis Bartholomei, Robertus de stratone, Vbill. horboht, & Bertrandus de alamo fuerũt cõtra, si tamen partes de reseruatione concordarent, materia cõfirmationis esset de iure partis secundum omnes, quia supposita reseruatione, necessaria esset confirmationis probatio ad optinendum adiudicationẽ, etiam si aduersarius nõ subesset. vnde ex dicta conclusione, infinita alia similia sequentur, quę videntur pluribus noua.

¶ Octaua quòd vbiquis, potest defendi ex errore, vel alio facto, nõ sufficit ꝙ constet nisi allegetur. ar. ff. ad. l. iul. de adul. l. si adulterium. cum incestu. § idem Imperator rescripsit. in fi. cum ibi notatis per Bart. ad finem secundæ columnæ versi. vlterius ex hac lege, & ex hoc fuit dictum, quòd non obstante desertione, de qua videtur constare ex actis, potest sententia confirmari, si desertio non allegetur.

¶ Nona conclusio est, quòd si contra impetrationem asserentem se de genere Comitũ, oppono parẽtes esse de genere inferiori, & tales publicè reputari, vel gratiam consumptã, quia talis eius procurator idoneus aliud tale beneficium acceptauit, nec alias deduco loca & tẽpora, seu modum & formam constitutionis. tales oppositiones quæ obiectiuè sunt ex defectu specificationis repelluntur. ¶ Supple glos. per te ipsum.

De mutuis petionib. Rubrica.

QVoniam plerunq; ab vtraq; parte porrigũtur libelli, & fiunt hincinde mutuæ petitiones ideò. & c. Goffre. De materia. iij. q. viij. cuius in agendo. de arbi. cum dilectus. de fi. instru. G. perpetuus. de rescrip. ꝟ. dispendia. lib. vj. & de verb. sig. sæpe. § verum. in cle. Si velles circa rubricã posses discutere quæ dicantur mutuæ petitiones, apud quẽ fieri debeant, quando faciendæ sint, quę poena actoris mutuæ petitioni respõdere nolentis. qualiter sit in mutuis petitionibus procedendũ, & in quibus casibus mutuæ petitiones cessare debeant. Quæ prosequitur Hosti. in summa. e. ti. Sed quia de istis ex discursu tituli tã in textibus, quã in gl. & scriptis doctorũ, de his sufficiẽter poterit apparere, hoc omitto.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Casus summationem textus complectans.*
2 *In curia Romana reconuentiõem locũ non habere Martinus & de salua autumant.*
3 *In criminali causa reconuentioni locum non esse.*
4 *Non criminis relatione sed innocentia reus purgari solet.*
5 *Quando dicatur nomen recipi inter reos.*
6 *Accusati nomen inter reos recipiendi duplex modus.*
7 *Neminem sine causa prætor audit.*
8 *Absentis nomen inter reos recipi posse.*
9 *Iudicis non notarij est nomen inter reos recipere.*
10 *Contra agentem criminaliter agi ciuiliter reconueniendo non potest.*
11 *Qui de crimine agens est de calumnia condẽnatus vlterius accusare nõ poterit nec eum quem accusarat nec alium.*
12 *Vbi est maius periculum cautius agendum venit.*
13 *Cumulatio cessat quando sententia sic ferri potest in prima causa vt quod in secunda rei iudicatæ exceptionem pariat.*
14 *Reorum arma exceptiones esse diiudicantur.*
15 *Agens personali, hypothecariam non cumulat.*
16 *Reconuentioni locum non esse in ea causa de qua reconuentionis Iudex iudicare non posset.*
17 *Tria iura circa materiam reconuentionis digestorum scilicet, Codicis, & Authenticorum.*
18 *Nouo cõsilio indigere quæ de nouo emergunt.*
19 *Reconuentioni locum esse ante contestationem litis, in ipsaq; litis contestatione, & mox post ipsam litiscontestationem.*
20 *Quæ incontinenti fiunt inesse videntur.*
21 *Iudex pedaneus per viam reconuentionis de causis mixti imperij cognoscit.*
22 *Cessante conventione reconuentio cesset oportet.*
23 *Reus non nisi coram suo iudice vocandus venit.*
24 *Actor non potest reconueniri per reum nisi coram iudice licet &c. possit esse quod ille sit iudex vtriusque.*

CAP. I.

1 EX literis. Casus. † Reus pôt recõuenire actorem coram iudice delegato, qui simul audiet & diffiniet totã causam vtramq; & de eo dẽ facto. vt. ꝟ. de testi. causam quæ. Et duo facit. ponit mandatũ ꝙ primo iustificat. secunda ibi, *mandamus quatenus.*

¶ Expone literã. *rationis.* alias Romanus. ad idem. ꝟ. de offi. Archi. c. j. & c. ad hęc. Communi-
2 ter tamen tenet † ꝙ in Romana curia apud auditores cãrum palatij Apostolici non habet locũ recõuentio. secundũ Mar. de salua, & ita seruamus. Nam in hoc, & in pluribus alijs propter præsentiã Papæ, & eius cancellariæ vbi continuo potest haberi recursus pro nouis cõmissionibus impetrãdis, auditores semper solent suas cõmissiones restringere, ideò nõ absoluũt ad cautellã, nec cognoscũt de nullitate nec de desertione nec de in inte restitutione, nec admittũt recõuentiões, nec suas sentẽtias exequũtur sine cõmissionibus specialibus, etiã in casibus cæteri apostolici delegati hoc possent. *clerici Masen.* actores. & potest poni exemplũ per decre. veniens. de transac. Hosti. *proponunt.* in modũ actionis, si enim proponerẽt in modũ exceptionis tũc procederetur. vt. C. de excep. siquidẽ. licet rescripta sint stricti iuris, tamen iurisdictio delegata per modũ reconuẽtionis ad alios casus extenditur, secus in arbitraria. de arbi. cum dilectus. secundũ Inno. *responsione.* f. facta prius, nã qui prius. & c. ff. de iudi. l. qui prior. ꝟ. de ordi. cogni. cũ dilectus. Innocẽtius. *vicissim postmodũ.* quasi dicat facta super vtraque litis cõtestatione, primo iurabit sup cõuentione, secũdo super recõuentiõe: primo ponitur super cõuentiõe secundo super reconuentiõe, & idem in probationibus, & in alijs quæ occurrunt quousq; illa die quasi vna sententia terminentur. ꝟ. de ord. cogni. cũ dilectus. Host. vbi vide Nouel. super gl. si isti.
3 ¶ PRIMO quæritur † nunquid in causis criminalibus habet locũ recõuentio. super quo vide omnino Collect. ꝟ. de ordi. cogni. c. j. & hic subintramus maiorẽ glo. Inn. Dicit ergo
4 Inn. ꝙ non, † quia nõ relatiõe criminis, sed innocẽtia reus purgari debet. vt. ff. de publi. iudi. l. is cui. & in. q. xj. c. negãda. Et idem tenẽt hic Ber. & Hosti. & Ber. de arbi. cũ dilecti. s. de iudi. at si clerici. ꝟ. de testi. cogen. dilectorũ. & Bart. Brixien. in qõne dominicali quæ incipit aliquis cõtra rescriptũ. & Io. & Archid. in. c. cuius in agẽdo. & c. negãda. allegatis. & Spec. de recõuentiõe. § nũc dicamus. vers. & nota. quamuis ex. l. illa is cui. videretur dici posse locũ habere recõuentionẽ, cũ ibi dicatur, ꝙ deponere debet inscriptionẽ accusatus cõtra accusatorem, etiã pendẽte accusatiõe. ad idẽ. ff. de adul. l. maritus. § prescriptiões. Item quia dicit illa. l. ꝙ de maiori pôt reaccusare, vel si suã prosequatur iniuriã. Dicit aũt Inno. ꝙ hoc satis verũ est, quòd simul ambæ accusatiões nõ procedũt, vt ibi notatur.

¶ Huius occasione tractat hic Henr. qualiter accusatus de crimine accusatorẽ reaccusare pôt, & dicit ꝙ si nomẽ accusati, nõdũ receptũ est inter reos, tũc de maiori crimine reaccusare pôt. vt. C. de ordi iudic. l. vltima. qui accusa. nõ pos. l. j. ff. de iudi. per minorẽ. & etiã de pari, vel de minori si sit pręiudiciale primo crimini. imo tunc præfertur. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. quoniã Alexandrũ. & ad. l. fauiã de plag. l. præses. Sed si nõ

eſt præiudiciale licet poſſet libellũ accuſatoriũ offerre. vt di-
cta.l.is qui.in fin.&.C.qui accu. non poſ.l.negãda. ibi ita ta-
men.&c. Ad iſtũ effectũ ꝙ etiam ſi condẽnet̃ ex primo crimi
ne,& ex hoc reddatur infamis,& inhabilis ad aliũ accuſandũ.
vt.ff.de publi.iudi l.infamẽ.iij.q.vij.c. quiſine.&.c. poſtula-
tus.&.j.de accuſa. c.j. Tamen ex prioris libelli oblatione ad
proſequẽdã inchoatam,accuſationẽ admittatur. vt præallega
ta.l.is qui.in fin.tñ in libello nõ põt pendente prima accuſa-
tiõe procedere,niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriã. vt.l.
neganda. & .l.is qui.allegatis. Siverò nomen eius iam erat re-
ceptum inter reos tunc libelllum reaccuſatorium inter reos
dũmodo nõ ſit in cauſa cõcluſũ.neq; etiã liquidũ põt propo-
nere,alias non.vt in dicta.l. negãda.ad fin. quam ſic intelligit
Pet.de bel.perti.ar.C.de cõpenſa.l.vltima. procedere aũt ſu-
per huiuſmodi libello poteſt ſi ſuam vel ſuorum iniuriam
proſequeretur.vt.ff.de accuſa.l.qui publico.&.l.neganda.al-
legata ibi quæ non ſuos.&c.alias non.vt dicta.l. negãda. ſiue
de pari,ſiue de minori,ſiue de maiori reaccuſet. vt præallega-
to.§.p̃ſcriptiões.ſecundũ Pet.licet alij dicãt ꝙ etiã ſi ſuam vel
ſuorũ proſequat̃ iniuriã poſt litẽ conteſtatã reaccuſare nõ po
teſt,de quocũq; crimine.& hoc placet Ia.de Ra.Ia.de Aren.
Dyn.& Cyn.C qui accu.nõ poſ.l.j.& hoc videt̃ tenere Dyn.
& Nouel.j.de re.iur.in pari.lib.vj.Siverò in prima accuſatio
ne ſententia iã fuerit lata.ſi abſolutoria eſt,indubitãter põt re
accuſare.vt.l.j.&.l.neganda.allegatis.Sed ſi eſt cõdemnatoria
de p̃iudiciali,illi in qua condẽnatus eſt.nõ accuſabit.vt dicta
l.j.Sed ſi non eſt p̃iudicialis,nec eſt talis ſentẽtia quæ infamet
põt.ar.ff.ex qui.cau.ma.l.nec nõ.§ ꝙ eis.inſti.de publi.iudi.§.
item lex Iulia.ver.ſi vero ſine armis.Sed ſi infamet, adhuc vti
poterit antiqua accuſatione prius propoſita,vt in p̃allegata.l
is qui in fin.&.l.negãda.in fin.& alias propoſitio nõ habet ef-
fectũ ꝙ eſt notabile.Noua vero accuſatiõe vti nõ põt, ſi con-
demnatio abſtulit ſibi libertatẽ. vel ciuitatẽ. vt in p̃allegata.l.
is qui.Alias tñ ſi ſuã vel ſuorũ iniuriã proſequatur põt, & idẽ
ſi nõ proſequat̃ talem iniuriã quo ad accuſatorẽ ſuũ: qa igno
cendũ eſt ei,qui ſe vindicare deproperat.vt in p̃dicta.l.is qui.
ar.ff.de publi.iud.l.infamẽ.Et videt̃ ꝙ habeant locũ iſta etiã
de iure canonico:quia dicta.l.j.&.l.negãda.allegata canoni-
zantur.iij.quæſti.xj ſecundũ eum. ¶ Bartho.verò in.l.is qui.
allegata.reputãs illã legem difficiliorem totius materię, & in
primo mẽbro principali videlicet,nomine nõ recepto inter
reos,cum dictis Henr.cõcordãs in alio mẽbro videlicet,poſt
receptionẽ nominis inter reos,dicit primo, ꝙ implorãdo iu-
dicis officiũ põt.vt.C.de calum.l.j.Item dicit, ꝙ in modũ ex-
ceptõis peremptoriæ,ſed non in modũ dilatoriæ opponere
poteſt. vt in.§.p̃ſcriptiões allegato.De accuſatiõe verò in qua
eſt opinionũ cõtrarietas,de qua dixi ipſe dicit, ꝙ præiudiciale
opponere põt.C.qui accu.nõ poſ.l.j.quia ex hoc reſultat ex-
ceptio peremptoria.vt dixi.ſ. & idẽ ſi nõ eſt præiudiciale, ſi
ſit primo connexũ.ff.de adul.l.j.§ ſi publico. & notat̃.e.l.§.ſi
5 extraneus.in alijs cõcordat cũ Henri.Dicitur aũt † nomẽ reci
pi inter reos poſt litẽ cõteſtatã.vt notat gl.in.§.p̃ſcriptiões.al-
legato.& .C.de adult.l.adulteriũ.vel ſecundũ Pet.poſt litiſcõ
teſtationẽ poſtquã nõ proponũtur dilatoriæ in ciuilibus.con
tra ꝙ videt̃:quia videtur ꝙ abſente reo nomẽ eius poſſit reci-
pi inter reos,vt.l.adulteriũ.allegata.&.ff.de adul.l.miles.§.ij.
vel ſecundũ Ia.de Are.qñ cõtra reum incipit eſſe aliqua præ
ſumptio requirens purgationẽ.cõtra ꝙ videt̃,quia põt eſſe an
te litẽ cõteſtatã,nec habet effectũ vſq; ad ſententiã.Dynus di-
cit tria eſſe tẽpora.vnũ ante litẽ cõteſtatã,aliud poſt ante rece
ptionẽ huiuſmodi. Tertiũ quo recipitur ꝙ dicitur poſſe fieri
parte abſente, qualiter tñ hoc fiat, nõ dicit.voluit Pet. dicere
ꝙ poſt litẽ conteſtatã,fiebat quoddã prætoriũ,ꝙ patebat om-
nibus, in quo prætoris ſcribebat̃ qualiter talis accuſatus cõpa
ruit,& litẽ cõteſtatus eſt,& ꝙ hoc erat nomẽ eius recipere in-
ter reos ꝙ diuinare eſt Iaco.But.dicebat ꝙ accuſatore accuſa
tionẽ porrigẽte notarius põt nomen ſuũ ad partẽ,& ſilet do-
nec reus veniat,& reo cõparente ponit eum in libro reorum,
& nomẽ accuſatoris,& omnes citatiões in libro accuſatorũ,
& tũc dicit̃ recipi inter reos,ſed hoc nihil eſt, quia notarij ſcri
bunt oĩa in vno libro,& cõmuniter ita ſeruat̃. dicit Bar. ꝙ vt
dicatur nomẽ accuſati recipi inter reos nõ requirit̃ litis con-
teſtatio,ſed requirit̃ præſentia eius,& fit hoc mõ: quia propo
ſita accuſatiõe per accuſatorẽ accuſatus proponit exceptiões
dilatorias dicẽs,accuſatio non procedit, vel vos non eſtis iu-
dex & ſimilia.& tunc diſcutit̃ an ſuper accuſatiõe ſit procedẽ
dum,& tunc hoc diſcuſſo dicitur nomen recipi inter reos. &
ſic loquit̃.ff.de adul.l.maritus.§ p̃ſcriptiões.Nec ob.C. de ad-
ult.l.adulterĩ. Nã Bart.eã intelligit aliter ꝙ glo.videlicet ꝙ ibi
erat accuſatio inchoata per accuſationẽ propoſitam,ſicut dici
tur in fin.legis is qui.alleg.& ꝙ reus per pronuntiationẽ p̃ce-
dentẽ iam recept⁹ fuerat inter reos.ſed hoc eſt diuinare. Dico
igitur, ꝙ reus,etiã abſens dũmodo eo apprehenſo prolatum
ſit crimẽ cõtra eum põt nõ obſtante ſua abſentia recipi inter
reos,& ita loquit̃.l.adulterã.allega.Sed hoc cum diſtinctiõe
6 procedit.apparet enĩ mihi ſaluo omniũ meliori iudicio † ꝙ
duplex eſt modus recipiẽdi nomẽ accuſati inter reos. vnus.
eſt expreſſus,& alter tacitus. Expreſſus eſt, qñ iudex interlo-
loquẽdo pronuntiat nomen accuſati recipi inter reos,ſeu pro
recepto haberi.verũ huiuſmodi interlocutionẽ tria p̃cedere
debent.Primũ eſt, ꝙ accuſator p̃ferat ſiue deferat crimẽ iudi-
ci cõtra reũ.videlicet libellũ accuſatoriũ porrigẽdo iudici cõ
tra eũ.ſcd̃m formã.l.libellorũ.de accu.& ſic loquit̃.l.adulterã
alle.ibi ſi poſteã ꝙ crimen prolatũ eſt,ſcd̃m eſt ꝙ libello porre
cto reus fuerit per citationẽ iudicis apprehenſus. iuxta l.j.C.
de exhiben.re.Et aliter patet ex tertio ꝙ ſtatim dicã. Tertiũ
eſt, ꝙ tractatũ fuerit de p̃ſcriptiõibus.i.de exceptiõibus quæ
obijci ſolẽt ab accuſatoribus.quia p̃ſcriptiões huiuſmodi, ſo
lent tractari antequã quis recipiat̃ inter reos.vt dixit.§.p̃ſcri-
ptiões.alleg.Modus autẽ hoc tractãdi eſt iſte, ꝙ aſſignet̃ ter-
minus peremptorius ad proponẽdũ oẽs dilatorias,ſeu decli-
natorias.iuxta.c.paſtoralis. de excep. vel ad allegãdũ, quare
nomen eius nõ debet recipi inter reos, & tũc ſi non compa-
ret in eius cõtumaciã, nomẽ eius poterit per iudicẽ recipi in-
ter reos, & ita loquit̃.l.adulterã alleg.Si verò cõparet & nihil
7 rationabile allegat,tũc idem eadẽ rõne. † quia ſine cã neminẽ
audit p̃tor.vt.ff.de tranſact.l.cũ hi.§ in cauſa, Si vero aliquã
exceptionẽ ſeu cãm probabilẽ alleget cur nõ teneat̃ reſpon-
dere.& ſic nomẽ eius recipi inter reos, tũc diſcutiet̃, & ſi p̃be
tur ab inſtantia abſoluet̃,& alias recipiet̃ inter reos.& ſic pro
cedit dictus.§ præſcriptiões.Et in hoc teneo opinionẽ Bart &
8 ex prædictis tria mẽti tenẽda reſultant.Primũ eſt, † ꝙ etiã ab
ſentis nomẽ põt recipi inter reos,eo mõ quo dixi Secundum
eſt, ꝙ recipere nomẽ accuſati inter reos nihil aliud eſt in effe
ctu:niſi ordinare ꝙ ſemotis omnibus exceptionibus ipſe om
nino pro reo habeatur. Hoc eſt ꝙ tanquã reus teneatur omni
no libello accuſatorio reſpõdere: & procedere ſuper illo.
9 † Tertiũ eſt, ꝙ non ad notariũ ſpectat hęc receptio,vt volunt
quidã,ſed ad iudicẽ,& ꝙ etiã põt fieri ante litis cõteſtationẽ
& ꝙ talis receptio nõ ſignat ſcripturã, ſed actũ iudicialem de
quo debet fieri ſcriptura.vt.j.de proba.qñ cõtra. Modus au
tem tacitus recipiendi inter reos eſt,per litis cõteſtationẽ: qa
illa tollit oẽs exceptiões dilatorias, & declinatorias.& reũ de
neceſſitate ad p̃cedẽdũ aſtringit:qa litẽ conteſtãdo quaſi con
trahendo ad hoc ſe aſtringit.ff.de pecu.l.iij.§ idem ſcribit. &
in hoc teneo opinionẽ Petr. & Cyn. interlocutionẽ verò de
reſpõdendo libello non dico eſſe tacitã exceptionem,alias re
ceptionem, ſed expreſſam, per id quòd dixi .ſ. proximè in
illatiõe ſecunda.Si vis autẽ videre qualiter accuſatore abſen-
te ſine alia cõteſtatiõe põt cũ accuſato p̃cedi, & quid ſi omiſ
ſa fuit illa exceptio nõ põt reaccuſare.&c.& an dies ſuperfluò
appoſitus in libello accuſatorio,vel alia ſuperflua ſint proban
da,& qualiter defectus probatiõis vitiat,& qualiter dicat̃ accu
ſatio inchoari,& an iudex poſſit dari licẽtiã ex bannito de no
uo crimine accuſato: ꝙ veniat ad ſe defendendũ vide Bartho.
in.l.is qui.alleg.
¶ SECVNDO queritur nũquid conuentus ciuiliter põt
recõueniri de crimine.Et hic oĩno ſũge,oĩa quæ ſcripſit Col-
lecta.j.

lect. ĩ. de ordi.cogni.c.j.respondet Inn. ꝙ cũ lex cuius in agen
do.in.q.viij.loquatur generaliter,non videt̃ iniquum si con-
uentus ciuiliter reconueniat criminaliter dũmodo cõpetẽs iu-
dex sit. Hoc eñ dat Inno.pro regula, ꝙ non habet locũ recõ
uentio vbicũq; iudex sub quo fit cõuentio, de recõuentiõe iu
dicare nõ põt, vt si corã laico fiat recõuentio de spũalibus, vel
sub inferiori iudice de libertate. C.de or.iudi.l.j.&.s̃.de iudi.
c.quãto.& idẽ dicit Inno.ecõuerso. Nam idem ciuiliter põt
conueniri,criminaliter cõtra aliũ agere sup diuersis rebus, cũ
non inueniat̃ prohibitũ,super eodẽ aũt non posset simul ciui
liter & criminaliter agi. vt.C.de vi pu.l.si quis ad fundũ. Sed
finita vna qõne vel ciuili, vel criminali,bene ad aliã transibit.
vt in.e.l.&.C. de inoffi.testa.l.eum qui. & insti.de excu. tuto.
§. qui autẽ. Ipse tñ Inn.postea in eadẽ glo.videt̃ in eo cõtra-
10 riari prædictis dicens, † ꝙ contra agẽs criminaliter nõ põt re
cõueniẽdo agi ciuiliter,quod ꝓbat,quia plus est etiã si aliquis
prius mouisset actionẽ ciuilẽ & cõuentus cõtra actorẽ mouẽ
tem criminalẽ supercedẽdũ esset in ciuili, & ꝓcedendũ in cri
minali. C.de ord.iudi.l.vlt. Fatetur tñ Inno.ꝙ quidã intelli-
gunt dictã.l.fin.qñ criminalis accusatio sequẽs actionẽ prius
ꝓpositã cõtingebat. vt si qs petebat cẽtũ, & reus accusabat a-
ctorẽ de violẽtia facta in ꝓmissione illorũ centũ. Subdit ꝙ
hanc accusationẽ,nõ videt posse pruponere,nisi ante litẽ con
testatã in ciuili actiõe factã.nã lite cõtestata nõ videt ꝙ iudex
debeat impediri quin diffiniat rẽ de qua cognouit. vt.ff.de iu
11 di.l.de qua re.Itẽ in medio dictæ gl.ipse Inn. subdit,† ꝙ qui
primo de vno crimine agẽs est de calumnia cõdẽnatus vlte-
rius accusare nõ poterit,nec primũ accusatũ,nec aliũ, qa infa-
misẽ.iij.q.iiij.nulli.& in.q.ix.circa fi.&.q.x.c.j.lex eñ dicit
ꝙ talis nõ facile admittit̃ ad aliũ accusandũ. vt.ff. de accu.l.si
cui §.j.ff.de suspect.tut.l.j.§.an autẽ rõne. Sed licet dicãt aliqui
ꝙ nec cœptã accusationẽ põt prosequi. melius videt̃ Inno. ꝙ
imo possit, vt iudex pronũtiet super eo de quo cognouit. vt
dicta.l.de qua re.&.ĩ.de calum.c.ij.ar.ad hoc,quia etiã accu
satus qui inscriptionẽ deposuit si cõdemnet̃,põt prosequi ac
cusationẽ.vt.iij.q.xj.negãda. Fatetur tñ Inno. alios dicere, ꝙ
nunquã in p̃dictis admittitur recõuentio.Subdit etiã ꝙ cõuẽ
tus possessorio reconuenire põt petitorio, licet repelli potest
libellus,per exceptionem spoliationis.& sic intelligit.ĩ. de or
di.cogni.c.super. Tn verò in qõne principali circa primã cõ
clusionẽ Inno quæ habet,ꝙ cõuentus ciuiliter recõuenit cri-
minaliter si est talis qui de crimine possit cognoscere, ꝓbabi
liter cõtrariũ dicere posses.& primo,quia oẽs textus:q de re-
cõuentione loquũt in ciuilibus loquuntur,& nõ in criminali
bus,sicut hic.&.ĩ.c.se.&.C.de sen.anthen.& cõsequenter. &
tñ cũ illa iura sint spãlia nõ vident̃ extẽdẽda. vt.ĩ.de reg. iur.
quæ à iure. Et maximè qa non videt̃ eadẽ rõ,nã licet appro-
bans personã vnius iudicis in vna cã ciuili nõ debeat dedigna
re habere eum iudicẽ in alia cã naturæ similis, vt puta ciuili.
vt in.c.cu' in agẽdo.alleg.nõ sequit̃ quin possit eũ dedignare
12 in alia cã, & alterius naturæ, & ponderis maioris.† Quia vbi
maius est periculũ & ibi cautius est agẽdũ.de elect. vbi ma-
ius.lib.vj.licet eñ qui disponit de maiori, videatur in cõmu-
ni materia dispõere de minori. vt. ff.de senato.l.qui indignus.
& de ser.expor.l.cui pacto.&.ĩ.de reg.iur.c.plus.in seq. &.c.
cui licet.tñ nõ sic ecõtra.vt.s̃.de rescrip.c.sedes.cũ similibus.&
hæc rõ magis apparet vigore vbi corã iudice delegato fit cõ
uentio. Vltima verò cõclusio Inno.de cõuẽto criminaliter
nõ recõueniẽdo ciuiliter super diuersis, habet casum expres-
sum in.l.vltima.C.de ordi.cogni. & intellectus restringens
casum illius legis.de quo scripsi.s̃.e.q.vers fatetur tñ Inno.ꝙ
qui. lã.& reprehendit per Cyn. in dicta.l. vltima.in.j.q.& ꝓ
cedunt p̃dicta in mutuis petitiõibus diuersorum.¶ Sed quæ-
ro vtrũ ab eodẽ,& cõtra eũdẽ,& ex facto eodẽ ciuilis & cri-
minalis actiões simul,in eodẽ libello valeant intentari.de quo
vide p Collect.ĩ.de or.co.c.j.Cyn.qñ actio ciui,cri p̃iu.l.vn.
in.j.q.tenet ꝙ nõ.p.l.interdũ.ff.de publi. iudi. & .l.ij.§.j.ff. vi
13 bo.rap. Inducit regulã doctorũ q̃ habet, † ꝙ vbicũq; s̃nia sic
põt fieri in prima ꝙ parat exceptionẽ rei iudicatæ in secũda
cessat cumulatio.ff.de excep.l.fundi.&.l.fundũ.mõ sic in pro
posito.ff.de iureiur.l.si duo.§.idem Iulianus.&.l.duob'.§.co
lonus. Hoc verũ scdm eũ,nisi tenderent ad eundẽ finẽ. in au-
then.de fideiusso.§.hoc neq;.&.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.
l.Paulus.& scdm Dy.nisi ex diuersis causis,vel factis orirent̃.
vt.ff.re.amo.l.rerũ.amotarũ actio. videli.et nõ cõtingentib'.
sed omnino separatis.scdm Bart.ne obstet.l.vn.qñ ciui.actio
& de plag.l.præses.de quibus satis scripsi.s̃.ti.j.c.j.in. q.v.quã
opinionẽ sequũtur glo.in legib.alleg.& Dyn.ĩ.de re. iur.nul-
lus.lib.vj.& Bar.ff.vi.bo.rap.l.ij §.hoc edicto.ne maioris causę
præiudicet̃ per minorẽ.ff.de iudi.l.per minorẽ.C.de ord.iud.
l.fi.nisi ciuilitas veniret accessoriè per officium iudicis ad cri
minalitatem. C.qui accusari non possunt.l.qui crimen.ff. de
fur.l.interdũ fur.§.qui furẽ.vbi dicit Bartho.valere hũc libel-
lum.Peto eũ puniri de furto,& cõdẽnari ad rei restitutionem
quę tũc venit officio iudicis.ar.dicti §.&.ff.si regũ.l.iiij.de va.
& extra or.cogni.l.medicus.C.de cõdi.ob.turp.cau.l. ꝙ cui-
tandi.&.l.fi & ꝙ notat Cyn.in.l.si qs à se fundũ.alleg. Cõtra
tertiũ tñ ob hoc nõ posset cognoscere.vt.ff.de publi.iudi.l.de
functo.§.j. Et alia vide notata per Bar.in dicto.§.qui furẽ. Pla
centinus tñ tenet cõtrariũ. Guil.verò de cug. & Io.Nicou po
nunt duas cõclusiões. Prima est, ꝙ pendente iudicio in ciuili
nõ põt accumulari intentari criminalis, ita ꝓcedit.l.ij.§.j. ff.
vi bo rap. Sic intelligitur ꝙ quãdoq; ciuilis criminali p̃iudi-
cat. C.vt qñ ciui.actio in rubro,& in nigro. Et idẽ econtra.ff.
de publi.iudi.l.interdũ.& de iniur.l.p̃tor.§.j.qa per ꝓbatiões
secundæ facerent plenũ præiudiciũ in prima casu primo, &
aliquale,& magnũ,licet non plenũ in casu secundo. cum cla-
riores in criminalib' requirãtur. Ideò reus cui' arma sunt ex
ceptiões.vt insti.de excep.in prin.ff.de exceptio l.ij.in princ.
per exceptionẽ talis p̃iudicij repellit cumulationẽ. v.l. inter-
dũ.&.l.ij.§.j.&.l.p̃tor.§.j.&.l.fundi.& .l. fundũ. alleg. rõnem
huius præiudicij põderãtes. In hoc autẽ patet huiusmodi præ
iudiciũ. Pone eñ ꝙ nil probauit in prima actor, aut per l.p̃sũ
peremptorij.publicatiõem attestationũ,conclusiõem, renun
tiationẽ,aut articulorũ repulsionẽ excludit à probãdo in pri
ma, & sic absoluitur reus. C.de eden. qui accusare. de re iven.
l.fi.de proba.l.actor. & de ac.& ob.l. negãtes. qui postea ple-
nẽ probauit in secũda, & obtinet condẽnatoriã in ea,per hoc
aufferunt̃ reo effectus primæ absolutionis, & sic grauiter sibi
præiudicat̃ in prima.in quo præiudicio. & non in regula in
qua dicti Doct.se fundãt,leges p̃dictę fundãtur. Licet tunc re
gulariter huiusmodi p̃iudicio sit locus cũ locus est illi regu-
læ. Nam cũ probatiões secundæ in prima ꝓbationẽ inducũt
inducentẽ videlicet cõdẽnationẽ in vtraq;,vel saltẽ talẽ præ-
sumptionẽ per q̃ coadiuuari põt probatio primæ ad cõdẽna
tionẽ in ea obtinẽdã, & sic ipsi reo dictus effectus absolutiõis
tollitur læditur,seu impeditur,in prima cessat cumulatio se-
cundæ, & locus est regulæ prælibatæ.sed doctores rõnem su-
munt ab effectu, & nõ à cã propinqua. Sicut faciunt dictæ le
14 ges. Ratio tñ huius p̃iudicij actorẽ nõ iuuat.tũ † qa exceptio
nes sunt arma reorũ, & non actorũ, vt dixi. tum qa imputet si
bi actor si post primũ iudiciũ per eum intentatũ & pendẽs ve
lit accumulare secundũ in p̃iudiciũ primi. quia dãnum quod
quis sentit sua culpa.&c.de reg.iur.l.ꝙ quis.ĩ. de regu.iur. c.
dãnum.lib.vj.& qa actor agit qñ vult nõ & sic de reo. vt.ff.
de excep.doli.l.pare.in fi. vnde si primo peto fundũ Titianũ
à Sempronio possessore tanquã meũ.& post pręcedẽte huius
modi iudicio velim accumulare confessoriũ, & petere seruitu
tem viæ de fundo Seyano etiã possesso per Sẽproniũ ad dictũ
fundũ Titianũ non possũ:quia in p̃iudiciũ rei excipiẽtis pro
batiões secundi iudicij facerent probationẽ, vel saltẽ magnã
p̃sumptionẽ in primo. ff.de excep l.fundũ.& tñ si antea viã
deinde fundũ petã,nõ nocebit dicta exceptio:qa diuersa cor-
pora sũt, & cãę institutionũ alias restitutiões dispares sunt. vt
.e.ti.l.si ante. Nã in primo casu nõ erãt restitutionũ causæ om
nino dispares. qa restitui,nõ põt via quin quodã mõ restitui
fundus videatur,& ita quin in fundo fiat p̃iudiciũ aliquale.
Sed in secundo casu bñ põt fieri restitutio fundi, ꝙ nõ fiet in

aliquo restitutio viæ, nec pôt cõqueri actor, ꝙ probationes rei
iuxta. l. circa. in fin. ff. de proba. In secunda casus secundi pote
runt sibi ꝑiudicare in prima, per rõnem quam proximè dixi.
Nec ob. ꝙ in secũdo casu probatiões secũdi iudicij facere pos-
sunt coadiuuationẽ in primo: qa in primo etiam de dñio sunt
probationes recipiendæ. Dico enĩ ꝙ illud ꝑiudiciũ noo offer
retur, circa principale mediũ cõcludẽdi, videlicet seruitutẽ ad
cui⁹ declarationẽ agitur. vt. ff. si ser. ven. l. sicuti. § sed si quæra-
tur. Licet nõ nisi dñs sic agere possit. vt. e. ti. l. ij. § j. & tamẽ at-
tenditur ꝙ principale est. licet dominiũ habilitet personã agẽ
tis, tñ cãm agendi nõ inducit. de huiusmodi aũt exceptiõe præ
iudiciali in qua fundat̃ dicta cõclusio prima. Primo cognos-
cendum sicut de cæteris exceptionibus præiudicialibus. vt in
sti. de accu. § ꝑiudiciales. &c. j. de ordi. cogni. c. tuã. ¶ Secunda
cõclusio, ꝙ dictæ actiões ciuilis & criminalis ꝓcedẽtes ex eo-
dem facto & tendẽtes ad diuersos fines simul possunt ab ini-
tio in libello eodẽ intentari. Cessat enĩ tunc cũ simul intentan
tur. rõ præiudicij: quia simul tractabunt̃, & ex eisdẽ probatio
nibus diffinient̃, & sic debet cessare. l. ar. ff. de iure patro. l. adi-
gere. § quãuis. Licet enĩ leges allegatæ denegẽt cumulationem
non tñ simulatinam intentationem & tractationẽ inhibet ali
qua lex. ar. in authen. de triente & semis. § cõsideremus. habet
enim regula iuris cõmunis, ꝙ diuersas actiões ad diuersa ten-
dentes, cõtra eundẽ simul intentantẽ corã eodẽ iudice. vt. ff.
de iur. om. iud. l. si idẽ cũ eodẽ. &. C. de anna excep. l. j. in fi. &
l. hæc actio. alleg. j. de rescrip. dispẽdia. C. de iudi. l. nulli. quã
nõ reperio fallere in hoc casu. Tales enĩ possunt eadẽ snia ter
minari. vt. C. de ordi. cog. l. iij. imo debent si cõstet de vtraq;,
vt in omnibus legibus per Bar. alleg. ad ꝓbandũ, ꝙ simul pos
sunt intentari, dũmodo ciuilis veniat incidẽter per modũ ac
cessorij iudicis officiũ implorando. de quo dixi, s. & probat
etiam. in aothen. de man prin. § ꝙ si delinquẽtes. &c. ff. de offi.
præsi. l. vltima. & de his qui no. infa. l. quid ergo. § pœna gra-
uior. Libellus enĩ & snia inuicẽ respondẽt. ff. cõmu. diui. l. vt
fundus. C. de fid. cõmis. liber. l. fi. de accusa. qualiter. ij. de Sy-
mo. licet Hely. Idem enĩ iudiciũ de via & termino. ff. de spõ.
15 l. oratio. de serui. rust. præd. l. iij. § qui inter. † Agens tñ perso
nali noo cumulat hypothtecariã rõne ꝑiudicij: qa hypothecaria
præsumit personalẽ. ff. de pigno. l. cũ res. § j. ar. l. fundi. & l. fun
dum. allega. & tamen simul intenantur. in authẽ. de fideiusso.
§ sed neq;. vt scripsit Dyn. in regula nullus pluribus. ad fi. iiij.
columnæ. ver. ad quartũ dico. Multa enĩ ab initio licẽt, q̃ non
ex post facto. ar. ff. de pecu. leg. l. ancillarũ. § j. & l. quoties. § si
creditor. Non enĩ ad idẽ tendũt hypothecaria, & personalis,
quia voa in persona & ad debitũ, alia in & ad rẽ. & sic nõ ob-
stant notata Cyn. de eden. l. edita. in quarto genere cumula-
tionũ. & licet soli naturali adhæreat, tñ & ex illa agitur de iu
re isto. vt scripsi. s. de pact. c. j. in j. q. & sufficit, ꝙ in casu abso-
lutorio facta in personali puta, quia nullo mõ probasset pos
sit obstare in hypothecaria. per notata Dyn. in regula nullus.
circa principiũ quintæ colũnæ. vers. ad septimũ. ar. reg. quam
ponit Cyn. C. qñ. actio ciuilis. l. vn. & ita fortiter vrget. § sed
neq;. allegatus. Cõtraria enĩ opinio maximã iniquitatẽ indu-
ceret. videlicet litiũ multiplicationẽ, & expensarũ. ff. si cer. pe.
l. ꝓ. C. de iud. l. ꝓperãdũ. j. de dolo. c. finẽ. Æquitas enĩ legis
scriptæ cui standũ est hoc dictat dũ vna iure actionis, & alia
officio iudicis imputãtur, vt deduxi. s. iudicis enĩ officiũ niti
tur æquitate. vt. ff. de ac. emp. l. qui ꝑ collusionẽ. Sed æquitas
plus vrget pro auxilio ordinario. ff. de mino. l. in cãæ. Si enĩ æ
quitas est agitur magis officio iudicis, & quã vtilitatẽ afferret
hæc perniciosa subtilitas. argumẽ. s. de iudi. dilecti. & hãc opi
nionẽ primo anno quo veni ad Rotã primo moui, & tũc fuit
reputata noua, ei tñ dñs Sabineñ. tũc contradictarũ acquieuit
& finaliter palatiũ Apostolicũ hãc recepit etiã post publicas
relationes; & cõsilia iterata. Si aũt simul intentant attẽdi de-
bet natura criminalis nõ ciuilis, qa faciliores, & leuiores ꝓba-
tiones, & breuiores dilatiões, sufficiunt in ciuili. alioquin ꝑiu
diciũ criminali fieret per ciuilẽ, ciuili fortius expedita, & sic
impediret hoc simulatiuã intẽtationẽ, sicut & successiuã cu
mulationẽ. cũ posita rõne legis ponat̃ lex, & maiori causæ fie
ret ꝑiudiciũ per minorẽ. cũ enĩ in eodẽ libello simul intẽtant̃
debẽt eadem snia terminari, maxime cũ ex eadẽ cã ad vtrũq;
agatur. vt. ff. de excep. doli. l. apud. § item quæritur. C. si aduersus
rem iudi. l. j. & ꝙ ibi notatur per Cyn. ff. fami. hercis. l. in hoc
iudicio. Oportet igitur, vel ꝙ maiori per minorem ꝑiudicet̃
contra. l. per minorẽ. ff. de iudi. vel ꝙ ciuilis naturã sequatur
criminalis, & habeo propositũ. Omnes autẽ leges pro contra-
rio allegatæ loquunt̃ solũ in materia cumulatiõis quæ fieret ex
post facto. Simili mõ dicerẽ, ꝙ licet agens rei vẽdicatiõe con
fessoriam cumulare non põt. vt. l. fundũ. ff. de excep. alleg. &
l. fundi. & l. si ante. e. ti. tñ simul in eodẽ libello ab eo, & cõtra
eũdẽ intentari possent ab initio. per Theoricã supra dictam.
Ad rõnes cõtrarias respondere non oportet: quia etiã regula
Dyni solum vendicat sibi locum in cumulatione quæ fie-
ret ex post facto, nõ aũt in eiusdẽ libelli cõcursu, in quo cão
etiã huiusmodi regulã Dyn. non ponit. nec mirũ, quia nec le
ges ex quibus deducitur regula antedicta, videlicet. l. fundi. &
l. fundum. & l. si ante allegatæ aliud probant. nam & in cõcur
su libelli qui de criminali & ciuili actionibus huiusmodi fie
ret maiori per minorẽ præiudiciũ afferretur. vt ostensum est
supra, & hæc tene menti.
16 ¶ TERTIO principaliter quæritur, † vtrũ recõuentio ꝓ
cedat etiã in cã de qua iudex recõuentiõis iudicare non pos
set. Inno. hic tenet ꝙ non, vt dixi in quæstiõe. s. proxima cir
ca princi. Et vide. j. c. proximo. in. iij. q. Collect. Accur. tenet
contrariũ in authen. & consequẽter. alleg. in glo. ij. per l. quo
ties. de iudi. C. & coadiuuatur illud per. l. si idẽ cũ eodẽ. post
prioc. ff. de iur. om. iudi. vbi patet, ꝙ si tu cõueneris me corã de
fensure ciuitatis recõuenire te possum de maiori summa quã
ad eius iurisdictionẽ spectet. Spec. tenet primũ de recõuẽtio
ne. § primo. in prin. & § ij. vers. & trado. vbi respondeo ad. l.
quoties dicit ꝙ incidenter cognoscẽs nõ pronuntiat super il-
lo. super quo vide notata. j. de ordi. cog. c. j. Sed in reconuen
tione in cã pronũtiari oportet. ad. l. si idẽ cum eodẽ. dici po
test, ꝙ ibi diuersa est litera, vt ibi notat̃ & loquit̃, ibi de diuer
sitate in quãtitate summæ. Hic vero loquimur de diuersitate
i. qualitate cãæ. vnde opinio Inno. videt placere Nouel. Ali
qui tñ dicunt ꝙ ad intellectum. l. prædictæ de iure fforũ recõ
uentioni de qua hic loquitur nõ est locus. & facit. C. de sen.
l. cum Papinianus. in prin. & ff. qui. cau. ad eundẽ iudi. eatur.
l. j. quia pooũt casus spãles. ar. ff. ad municipa. l. j. in fi. Et patet
in. l. Papinianus. ibi cum dicit sed etiã augendã. &c. per quòd
innuitur ꝙ Papinianus in responsionibus suis nihil disposue
rat nisi in causis coniũctis. & apparet. per. l. j. allegatã. quæ fuit
17 Papiniani. † Tria enĩ sunt iura circa materiã reconuentionũ.
primũ est fforũ. de quo loquit̃. l. j. alleg. disponens causas cõ
iũctas dispositõti apud eũdẽ iudicẽ. de alijs causis nil ordinãs
quominus posset recõuẽtio fieri successiuè, & separatim, ac
apud alium iudicẽ ipsius tñ reconuẽti, & in foro cõpetenti, &
in eadem prouincia, & sic intelligitur. l. ij. § sed si agatur. ff. de
iudi. oĩa ꝙ ibi dicitur, sed & si agant cõpelluntur aduersus oẽs
se defendere. Intelligitur corã suo iudice. s. prætore, vel alio iu
dice a quo ius reuocandi haberẽt oẽs ibi agerent. Sic intelligit̃
l. qui non cogit̃. ff. de iudi. Secundũ fuit ius. C. quo cauetur, ꝙ
si actor corã non suo iudice alium conueniat ipse in causa re-
conuentionis necesse habet coram eo respondere non impo-
nens reo necessitatẽ. Tertium est authenticorũ, reo cõuenire
volẽti necessitatem imponens recõueniendi coram illo, &
sic loquit̃ antheo. & consequenter. & reconueniendi nõ com
petit principaliter & immediatè ex viribus rescripti, sed ex vi
ribus conuentionis. Et faciunt quę scripsi. j. c. proximo. in q.
ij. Collect. &. s. de iudi. at si clerici. in prima oppositione. § cir
ca secundã quæstionẽ. Dñs Mar. hic recitat primo notata per
Pau. circa hoc in. § verũ. allegato. quæ ibi dicemus. postea sub
dit aliã imaginationẽ, videlicet ꝙ imo habeat locũ recõuẽtio
indistinctè in hoc casu, cum textus indistinctè loquãtur, & in
materia non restringibili, imo multũ fauorabili, eo ꝙ reus cõ
uentus coram vno iudice non potest corã alio actorem con
uenire,

uenire, vt in ꝑalleg. §. reus quoq;. non tamen semper est recon
uentio cathenata: quia si cã recõuentiõis sit summaria, & sic
celerioris expeditiõis non patitur eius natura processus amba
rum cathenarũ, & ideò restat ꝙ procedi oportet per modũ
simplicis cõuẽtiõis. Sed dubito, quia nõ reperio ꝙ super sim-
plici cõuentione lex det iurisdictionẽ alias non habenti. dicã
in §. reus quoq;. & §. verum. allegatis.

¶ SEXTO quæritur vsq; ad quod tẽpus põt fieri recõuen
tio. Inno. recitat opiniões, vna opinio est, ꝙ incõtinẽti debet
fieri reconuentio vt hic. i. antequã ad alia procedat. Alia opi-
nio habet ꝙ sufficit ꝙ protestetur cõuentus ante litem conte-
statam de recõuentiõe. sic intelligentes §. sancimus. in authen.
de executo. Tertia opinio habet, ꝙ idem etiã si ante nõ fuerit
protestatus dũmmõ incontinẽti post litẽ cõtestatã. i. antequã
ad alia terminus assignetur, recõuentio fiat. ar. ff. si cer. peta. l.
lecta. & de elect. officij. & hæc fuit opinio Azo. notata. C. de
liber. cau. l. fi. & de procu. l. nihil. Quarta opinio, ꝙ vsq; ad sen
tentiã etiã sine protestatiõe super principali qõne latã põt re-
conuenire. Sed tunc non simul procedet vtraq; lis. nam si ali-
ter diceretur, sequeretur absurditas: quia sub nullo iudice pendẽ
te lite super conuentiõe actoris potest cõueniri actor, quòd
esset absurdum. Quid enim si de sua iniuria quæ lite pẽdente
contingit, vel alia actione eũ recõueniat reus? iniustũ est eum
18 non audiri. † Quia quæ de nouo emergunt, nouo cõsilio in
digent. s. de offi. deleg. insinuante. j. de iura. calum. cæterum.
Item quæ cã, imo verius insania foret abstulisse huic reo iu-
dices ordinarios actoris corã quibus reus actorẽ cõuenire po
terat, nisi alium iudicẽ corã quo cõueniretur subrogasset. Fa-
cit, quia in antiquo iure videlicet. in. l. cũ Papinianus. alleg. di
cit textus indistinctè, ꝙ cuius in agẽdo. &c. & ita etiã loqui-
tur. iij. q. viij. cuius in agendo. quæ iura nõ faciũt mentionem
de litis cõtestatiõe. & sic indistinctè est intelligenda. ij. quæst.
consuluisti. Et secundũ hoc, protestatio si fiat, nihil operatur:
nisi quia tunc indubitãter est verũ, ꝙ post litiscõtestationem
põt fieri recõuentio. Et secundũ ꝑdicta patet, ꝙ vbi intentatur
officiũ iudicis locũ habet recõuentio. Quod intelligendũ est
si principaliter intentetur, secus enĩ si incidẽter. ar. s. de offi. iudi.
c. j. secundũ Inno. Sed oppones, quia secundũ hoc leue esset cui
libet facere ꝙ nõ põt cõueniri, nisi sub iudice quẽ mallet habe
re: cũ sit leue impetrare lrãs ad aliquẽ delegatũ, & facta citatio
ne vlterius non poterit corã alio cõueniri, cũ sub eodẽ iudi-
ce debeat fieri cõuentio, & recõuentio. j. de rescrip. c. dispen-
dia. lib. vj. Sed põt dici ꝙ hoc verũ est, ꝙ sub alio iudice non
potest fieri recõuentio, nisi lata fuerit sententia, vel nisi fuerit
appellatum, vel nisi absolutio facta fuerit ab instantia iudicij.
iuxta notata de offi. deleg. cõsuluit. & sic altero de prædictis
modis cõtra hãc fraudẽ ꝓuideri põt. secũdũ eũdẽ Inn. & sic est
opi. Inn. quousq; ad sñiam hoc est vsq; ad cãæ cõclusionẽ põt
fieri recõuẽtio. cui cõcordãt hic Vin. Ber. Fra. & Spec. ti. de re
conuen. §. sequitur videre. & Archi. de rescrip. dispẽdia. §. reus.
& hæc fuit opi. Ia. Bal. & Odoffre. ¶ Hostiẽ. autẽ dicit, quòd
cum nõ sit in põtate solius rei qñ feratur sñia, vel qñ absolua
tur ab instãtia, vel quãdo valeat rationabiliter appellare. vn-
de restat ꝙ dũmodo nõ fuit actor, vel iudex in culpa parum
prosunt hæc remedia. vnde dicit Hosti. hæc remedia esse. s. ꝙ
reus teneãt procuratorẽ in curia, vel si habet cãm recusandi re
cuset, vel cõponat, vel ad eundẽ iudicẽ impetret. vt in. c. dispẽ
dia. alias est necesse ꝙ expectet sñiam. per authen. & cõsequen
ter. Dicit etiã ꝙ lite contestata nõ est locus recõuentioni, nisi
potestatione præmissa, nec mouent eum rõnes per Inno. alle
gatę. Fatetur enĩ Hosti ꝙ lite cõtestata corã vno iudice non
põt actor corã illo vel alio cõueniri, nec reputat absurdũ hoc
imputari reo qui ante litẽ cõtestatã recõuenire, vel protestari
debuit. ar. ff. loca. l. si qs domũ. §. huic subiungi. s. de seruis nõ
ordi. c. j. Nec reputat absurdũ ꝙ differat actio ex cã de nouo
exorta. s. vt maior absurditas euitetur. i. ne corã diuersis iudici
bus eodẽ tẽpore agatur. de rescrip. c. fi. Nec ad insaniã reputat
huic reo ad tẽpus subtrahere ordinarios actoris, cũ imputan-
dum sit illi qui nõ conuenit anteq̃ cõueniretur, & subuenien-
dum sit illi qui vigilauit, & sibi prouidet. de appel. vt debitus.
ff. de his qui in frau. cre. l. pupillus. ad finem. Cum igit natura
iudicij nõ patiat vt talis recõuentio fiat, si ex cã suspendat peti
tio non reputat hoc absurdũ: cũ ex cã nedũ suspendat petitio,
non reputat hoc absurdũ, cũ ex cã nedũ suspendatur, sed etiã
priuetur qs iure suo sine culpa. vt. j. titu. ij. qm. §. si vero. Nec
ob. scdm eũ ꝙ in authen. nõ dicitur de litiscõtestatione, satis
enĩ est ꝙ ibi dicitur in eodẽ negocio. j. iudicio ꝙ vocatur iu-
sta cõuentiõis, & recõuentiõis examinatio. quod bene elucida
tur in authen. de executo. §. sancimus. ibi sancimus igitur si qs
obnoxiũ habere arbitrat eũ qui cõtra se cõuẽtionẽ exposuit
non apud aliũ iudicẽ, sed apud quẽ est mox à principio cõue-
nire. & eundẽ esse iudicẽ in vtroq; iudicio, quasi dicat caueat
bene reus qui ab initio vocat, & intra se deliberet an in aliquo
actor teneatur sibi quod si putauerit à principio. i. ante princi
pium, & ante litẽ cõtestatã. iuxta lect. & not. de offi. delega. c.
super qõnum. §. intẽtiõis. C. de iudi. l. rem nõ nouã. primo res-
ponso. de iura. calum. l. ij. j. respõso. vel etiã statim post litem
contestatã protestatiõe ꝑmissa libellũ cõuentiõis reus offerat,
& sic vicissim cõtestet lis. & idem sit iudex vtriusq; iudicij, sic
quòd idẽ negociũ censeat. Et est valde notãdũ scdm eum, ꝙ
prædicta authen. altero nõ contẽta dicit mox in principio. in
nuens ꝙ recõuẽtio nõ sit vltra litiscontestationẽ protrahen
da. Simile notatur. j. de sentẽ. excõmu. c. de his. Dicit ergo ꝙ
lite cõtestata nulla protestatione ꝑmissa non est locus recõ-
uentiõi. Si vero iudex corã quo facta est litiscontestatio vtri-
usq; partis sit ordinarius corã eodẽ est locus in iudicio recon-
uentiõi, sed cõuentioni, & super quo remittit. Calde. ad notata
j. de vsuris. Michael. super verbo authoritate nostra. ꝙ dic vt
notatur in summa. e. titu. §. & qñ. ver. sed non corã ordinario
& in. c. dispendiosa. §. fina. allegato. & ꝙ ibi dicit incõtinẽti ex
pone. i. anteq̃ iuretur de calum. super prima, præmissa tñ pro-
testatiõe. vt. s. licet aliter & diuersimodẽ exponat ab alijs hoc
enim verbũ, & æquipollẽs multas significatiões recipit, vt no
tatur de elect. quapropter. super verbo mox. Et pro hoc sa-
ne per recõuentionẽ fiat ꝑiudiciũ principali qõni, & ne ipsam
principalẽ qõnem differri cõtingat propter naturã reconuen
tiõis quæ habet, ꝙ simul tractentur & finiãtur. ar. ff. de iudi. l.
qui prior. Dicit tñ ꝙ in modũ conuẽtionis põt id fieri nisi ali
qua obstaret exceptio, cũ perpetua sit iurisdictio ordinarij,
vnde procurator lite cõtestata vice mutua cõuenit nõ dicit
recõuenit. vt. ff. de cõmpen. l. in rem suã. in prin. Et hoc verũ
quãdo actor, & reus sunt eiusdẽ fori alias post litẽ cõtestatam
nec conuẽtiõi, nec recõuentioni sit locus. vt. s. de iudi. c. j. se-
cundũ eum. ¶ Henricus aũt ex ꝑdictis format hic vnã distin
19 ctionem, & in effectu cõcordat cũ Hosti. dicens, † ꝙ ante litẽ
contestatã, vel in ipsa litis contestatiõe, vel incõtinenti post ip
sam litiscontestationẽ debet fieri recõuentio, & nõ postea, &
fuit hæc opinio Io. Azo. Accur. Pe. de bel. pert. & Cyn. in di-
cta authen. & consequenter. in vltima qõne. & Alani Tanc.
Goffre. Host. & Nouel. hic, & glo. in §. sancimus. & Cardina.
& Gef. in §. reus quoq;. allega. & glo. in dicto §. verũ. vbi hoc
probatur. Item tenuit idẽ Host. j. de restit. spo. ex conqõne.
& idem hic Collecta. per textũ hic in verbo incõtinenti. & ad
§. reus quoq;. respõdet, ꝙ põt intelligi sanè sine correctione
aliorum iuriũ. licet enĩ textus ibi dicat ꝙ durãte eodẽ iudicio
põt fieri recõuentio nõ sequitur ꝙ toto durante, cũ hęc decre
§. verũ. §. statuimus. authen. & cõsequẽter. limitent tempus. Fa
cit ordo istorũ titulorũ, quia ponitur iste titulus post titulũ de
libel. obla. & ante ti. de litiscõtestatiõe. Facit quod scripsit hic
Inn. in fine gl. ij. quod scripsi. s. e. c. in. ij. q. post prin. vers. sub
dit quòd hanc. & in. iiij. q. in principio. Saluo ꝙ ab Hosti. re-
cedit quo ad protestationẽ dicẽs, ꝙ etiã protestatiõe nõ ꝑmis
20 sa incõtinenti post litẽ cõtestatã põt fieri recõuentio, eo † ꝙ
quæ incontinenti fiunt in esse videntur. vt in. l. lecta. & c. of-
ficij. alleg. & hoc etiã Collect. credit verius dicens. ꝙ hoc hic
de plano habetur, & ꝙ bene videnti apparet ꝙ impossibile est
quòd fiat recõuentio nisi lite cõtestata, sicut & hæc lrã probat,
& ideò protestatio non est necessaria. Dicit tñ quòd post litẽ

contestatá ex interuallo recóuentióni non est locus, vt in § verum. allegato. qa ꝙ ibi dicitur duráte eodé iudicio referri ad verbum cóuentióis, & nó ad verbú recóuentióis, quasi diceret eodé duráte iudicio ante lité contestatá, vel tūc aut immediate post pót recóuenire postea, aút cóuenire, & ista sunt valde diuersa, nam in cóuentióe nó est necesse ꝙ simul tractétur, vel terminétur sicut in recóuentióe, de quo de ordi. cogni. cú dilectus gl. nam si isti. Item priuilegiú rescripti tollens appellationé in cóuentióe habet locú in recóuentióe. vt. ĩ. c. proximo. non sic in alia cóuentióe. Ité ibi illud verbú cóuentióis potest respicere verbú si literas, scd̃m ꝙ pót dici allegádo secúdú Nouellá, imo & assertiuè hoc scripsit Hostien. in dicto § reus quoq;. super verbo lr̃as. & dicit Calde. se sic obtinuisse videlicet, ꝙ etiá cóueniri non pót actor corá delegato post lité contestatá sine nouis lr̃is secundú Nouel. hic. de quo ibi per Car. Dñs Mar. remittit ad notata gl. & Pau. in § vers. allegato. & ibi dic & etiá in dicto § reus quoq;. Quærit aút Collect. nunquid facta recóuentióe per reú pót actor reú cóuenire de alia re. sed Ber tágit, & dicá. ĩ. c. proximo. Ité quærit núquid solú coram ordinario rei fiet recóuentio, & dicit ꝙ nó: qa iura ista loqũtur in iudice vtriusq;, & quia graue esset si actor qui necessario habet sequi forú rei ex hoc dispendiú sequeret. Inducens notata Hosti. e. tit. in summa § & qñ. vers. sed núquid corá. & ideò legistas dicat idem sentire. & inducit collecta sua de foro compe. c. significasti. Sed nó credo ꝙ intellexerit Hosti. qa de hoc nó loquitur. sed quærit an corá ordinario locus sit reconuentióni qñcunq;, & distinguit inter cóuentioné & reconuentioné. vt dixi. s̃. & etiá loquit Collect. multú insapidè in authen. de executo. § sancimus. & § illud. & sic sentit Cyn. in authen. & cósequenter. in. j. q. Opinio tñ Inno. de qua. s̃. videtur placere Cyn. in dicta authen. & cósequenter. in. ij. q. vbi vi

12 detur dicere, † ꝙ iudex pedaneus cognoscit de causis meri imperij, per viá recóuentióis. qa aliàs nó pót cognoscere: sed in contrarium facit, ꝙ ibi notat in. q. iij. videlicet, ꝙ laicus iudex pót cognoscere de cá clerici in modú recóuentionis. De qua aliàs nó pót cognoscere, de quo latè hic per Hen. in. iij. distinctione. de quo latius scripsi de iudi. at si clerici. in. ij. oppositione. tu auté distinguere potes, qa aut quærit, an iudex conuentionis cognoscere posrit, per modú recóuentióis de cá alia ab illa de qua per viá cóuétionis aditi posset, simile tñ illi, de qua per viá cóuentionis aditus est, & indubitatú est ꝙ sic. Nam & hoc solú inducunt iura quæ priuilegiú recóuentionis introducunt supra allegata. Facit de rescrip. dispendia. lib. vj. aut quæris de dissimili cá, & tunc aut hæc dissimilitudo respicit in genere totá ptẽtem illius iudicis, qui per cóuentioné adit & túc habeat locú cóclusio Inn. Aut nó respicit dissimilitudo nisi cám cóuentióis & túc secus. cú iura ista indistinctè loquátur, & sit eadé rõ in omnibus. & hoc verú nisi dissimilitudo vltra modú esset magna, sicut est de cá criminali ad ciuilé. iuxta ea q̃ scripsi. s̃. in proxima qõne. vers. verò. in. q. principali. in principio. vel secúdú aliquos, nisi esset talis dissimilitudo sicut est de causis requirétibus spãle mádatú ad alias. Sed forté hoc dicere securú non est. nam ptãs iure recóuentióis iudici cópetens non à partis cósensu tacito, sed a legis authoritate procedit, quę loquit indistinctè, maximè cú conuétus liberè valeat eligere, an per se vel per aliú prosequatur.

¶ QVARTO quærit vtrú corá iudice appellatóis habeat locum recóuétio. Inno. hic in fin. glo. ij. dicit ꝙ nó. vt. ff. de iudi. l. ij. § legatis. vers. & quoq; qui ipse alias est. § per se. &. ff. eú qui appel. in pronun. defen. l. j. & in rubrica. & idem tenet Archi. iij. q. viij. cuius in agendo. in glo. dicas. in fin. & Nouella hic. &. ĩ. de excep. c. significarunt. Hosti. verò in summa. eo. tit. § & qñ. vers. sed nunquid in cá appellatióis. dicit ꝙ secúdú illos qui dicút, ꝙ vna & eadé cá est cú principali, vera est sñia Inno. Sed secúdú alios qui dicunt, ꝙ alia cá est, non est vera: Pro quibus. ĩ. de testa. Raynu. de quo per eú in summa. de appel. § qs sit effectus. vers. vbi aút à sñia. & sequentibus. Spec. verò de recóuentióe. § núc dicamus. vers. sed nunquid coram iudice appellatióis. dicit prius dictú verius, de eo qui de causa appellatióis iudicicialis tñ cognoscere habet. de quo antequá sup appellatióe pronúciet dubiú est an sit iudex inter ptes. ĩ. de app. vt debitus. Sed corá eo qui cognoscit de prouocatione, vel de tali appellatióe extraiudiciali in qua venit cognitio negocij principalis dicit reconueniri posse, cú sit certú illú esse iudicem partium. vt. l. cuius in agendo. Collect. sequitur Spec. vbi ante litem cótestatá esset appellatú, & cóstat de viribus appellatióis: quia hoc casu ambæ concurrere possunt. Sed ipse Collect. multis interpositis per ea q̃ solét dici de recóuétióne causæ summariæ, forté dici pót corá iudice appellatióis recóueniri nó posse, eo quòd alterius naturæ est causa appellatióis, & magis priuilegiata, & qa appellatio nó deuoluit, nisi cám principalé. & sic dicit notari per Io. An. in cle. j. de cau. pos. ¶ Henricus aút circa hoc sic distinguit, aut loqueris de appellatione extraiudiciali, quæ est prouocatio ad cám, siue citatio, aut de iudiciali. Si de extraiudiciali in qua venit cognitio negotij principalis. vt cú super electione, postulatióe, vel prouisione appellatur. de elect. c. cum nobis olim. c. cú inter canonicos. c. bonæ. j. c. statuimus. c. vt circa. c. is qui cótra. & c. qui contra. lib. vi. & in cle. cám que. tunc bene pót fieri reconuétio, cum certú sit illum ad qué facta est prouocatio esse iudicé partiú. & hoc tenet Specu. de recóueutióe § nunc dicamus. vers. sed nunquid corá iudice appellatióis. ar. dictæ. l. cuius in agendo. Si quæris de appellatióe iudiciali, in qua antequá iudex pronunciet dubium est, an sit iudex in causa principali inter partes saltẽ qñ appellatur ab interloqutoria, vel grauamine. vt. ĩ. de appel. vt debitus. & c. Romana. § si verò. lib. vj. refert: quia aut est appellatú à diffinitiua, aut ab interloqutoria, vel grauamine. Si à diffinitiua, verú est ꝙ dicút Inn. & Ar. quib⁹ cócordat etiá Host. Et est rõ, qa recóuentio habet fieri ante lité contestatá, vel post in cótinéti. vt hic, &. ĩ. de rescrip. stipendia. § reus quoq;. & authen. & cósequenter allega. & cle. sæpe. § verú quia. de ver. sig. quæ litis contestatio iá facta est in principali corá iudice cáæ principalis, vt. ĩ. tit. proximo. c. vnico. & nó est necessaria hoc casu. C. de tépo. app. l. vltima. § illud. &. ĩ. de app. per tuas. Ité ad finiendú cám appellatióis dat certum tépus puta annus, vel ex cá bienniú. v. ĩ. de app. cú sit Romana. &. c. ex rõne. ꝙ nó datur in alia cá principali de qua reconueniretur appellás, imo pót durare perpetuo. s̃. de iudi. venerabilis. & si nó possent vicissim tractari, & eadé sententia i eodé iudicio siue simul terminari, ꝙ tñ fieri deberet, vt hic, &. ĩ. de ordi. cogni. cú dilectus. § nos aút. vers. quáquá. Si est appellatú ab interloqutoria, vel à grauamine. Refert qa appellat⁹ vult recóuenire áteq̃ sit terminata cognitio, seu qõ cáę appellatióis nó pót: quia si pnunciet malè appellatú partes redeút ad prioré. v. c. vt debitus. & sic talis pcessus esset delusori⁹ ꝙ esse nó debet. ff. de iudi. l. si prætor. & quia vicissim tractari non posset: quia nó cú cá appellatióis, quia talis naturæ, non nec cum negotio principali, quia in illo ante euentum iudex non est. Si eñ pronúciet bñ appellatú remanet iudex in principali, si malè patet eú nullá in pricipali iurisdictioné habere. vñ pédéte cognitióe sup grauamine dubiú est cui cópetat iurisdictio, & ideò nó habet locú recóuentio. ar. s̃. de rescrip. pastoralis. vbi habes ꝙ ante discussú dubiú reuocatióis lr̃arum neutri iudices cognoscere possunt de principali. Ité quia iste nó habet iurisdictioné in principali nisi sub códitione qua pédéte nó videt habere. vt. ff. de códi. & demó. l. qui hæredi. § fi. & de acqui. pos. l. qui absenti § j. & de resti. spo. c. olim. & de offi. dele. prudétiá. in prin. aut appellatus vult recóuenire postq̃ cognitio seu quæstio cáæ appellationis ab interloqutoria, vel grauamine est terminata & túc si pronúciat malè appellatú, patet ꝙ corá eo non pót fieri recóuétio, sed bñ corá priore, quia ad eú redit iurisdictio dúmó cá sit in tali statu puta ante lité cótestatá, vel in cótinéti post. Sed si pnunciat bñ appellatú & sic resumit cám principalé in eo statu, in quo erat corá primo. iuxta lecta & notata in. c. per tuas. & c. vt debitus. vers. alioquin. allega. túc si est ante lité cótestatá, vel in continéti post, pót & alias nó fieri corá eo reconuétio: quia iudex est cáæ principalis, & credo ꝙ bñ dicat. Quidá vero disputant

ſputāt,an corā ordinario poſsit fieri recōuētio, de quo fortè
voluit tangere Collec.in eo ꝙ tetigi.ꝭ.e.c.poſt ſextā qōnem
principalē verſ.item quærit.dicūt quidā ꝙ nō:quia hæc iura
loqunt in delegato,ergo ſecus in ordinario.de pſump.nōne.
Ratio eſt:qa impetrās delegatū nitit iure ſpāli,& aduerſarius
idē bñficiū debet habere.vt.ꝭ.c.proximo. cū cōcordan. Sed
cōueniēs corā ordinario vtitur iure cōmuni,ſed gl o.tenet hic
ꝙ imo corā ordinario pōt fieri recōuentio. Quod dicūt ve-
rius Calde.& Lignia.quia.l.cū Papinianus.& authen.& con-
ſequēter.loqūtur generaliter.& optimè facit ſecundū Calde.
ꝭ.de ordi.cogni.c.ij.& vltimo.
¶QVINTO quærit,vtrū cōuentus in cā quæ nō requirit
niſi ſummariā cāæ cognitionē poſsit recōuenire de cā ordinē
iudiciariū,& plenā cauſæ cognitionē requirēte? Inn. & Hoſt.
hic dicūt ꝙ nō,ſed ſolū de cā cōſimilis cognitiōis:quia cum
ſimul tractandæ ſint hoc ſine alterius ꝑiudicio, hic nō fieret
cum vna acceleratione,altera longiores dilatiōes expoſcat. &
facit.ꝭ.depoſi.bona fides.in fi. Et idē tenet Specu. in dicto.§.
nūc dicam⁹.ver.ſed nec habet locū.Sed quidā legiſtæ tenēt cō
trarium per.l.ſed & hæc.§.nō ſolū.ff.de procu.vbi dicit. quid
ſi per procuratorē actoris petitur cautio dāni infecti,quæ ta-
men celeritatē.vt.ff.de dam.infect.l.i.& .l.iiij.§.penul.& reus
velit dñm aliqua actiōe recōuenire,procurator tenet illū de-
fendere.& hunc intellectū approbat ibi glo. Petrus tñ de bel-
la ptica ſequit Inn.per.l.j.C.vbi cau.ſta.& per dictā authē. &
conſequēter.& idē Dyn.& etiā Cy.in ꝑallegata authē.in.viij
q.& in dicta.l.j.in.iij.oppo.Nec ob.§.nō ſolū quia aliter intel
ligitur ſecūdum Pe.videlicet,cū procurator recōuenit nomi
ne dñi actiōe in qua ſufficit ſummaria cāæ cognitio. vt puta,
ad cautionē dāni infecti,& nōdū cōuenit.vt.eo.ti.l.omnium.
& .l.nō ſolū.in prin.vel pōt intelligi ille.§.dū vtraq; actio ſci-
licet cōuentiōis & recōuentiōis eſt huius naturæ.Collecta.au
tem recitat hic notata per Pan.in cle.ſæpe.§.verū.alleg. & vi-
detur ſapere ꝙ corā iudice de cā plenā indaginē requirente co
gnoſcente pōt recōuentio de ſummaria fieri,& ecōtra. per di
ctum.§.verum.& iura allegata q̄ indiſtinctē loqunt,ego verò
tangā de hoc.ꝭ.c.ſe.q.x.ver.ex quibus ciā. Verū circa hoc ſe-
cundū Io. An.in.c.verū.alleg.ſup verbo voluerit in fi.pōt di
ſtingui.quia aut delegat⁹ cognoſcit de cā,in qua de ſui natu-
ra ſummariè procedit.& tunc fit locus opinioni Inn.quā hic
ſequit Ber.in fin.penul gl.& .ꝭ.de arbi. cū dilectus.in prima
glo. Aut talis cā requirit de natura ſua plenā cāæ cognitionē,
ſed ex priuilegio cōmiſsiōis ſpālis ſummaria cognitio in ea
ſufficit.& ſi motu proprio Papæ hoc fiat adhuc idē. ſed ſi ad
petitionē impetrātis,tūc fit locus opinioni cōtrariæ,vt com-
miſsio proſit vtriq; etiā in cā recōuentiōis vt. ꝭ.c. pſoximo.
&.C.de fruc.& li.expē.l.terminato.& in dicto.§.verū. & vi-
de Bar.Brix.in qōne dominicali, quæ incipit. actor cōuenie
bat reū.vbi dicit,ꝙ reus nō pōt cōuenire actorē corā iudice
22 delegato,quē repulit ꝑtextu excōicatiōis † cū ceſſante cōuen
tione recōuentio ceſſet quod placet Tanc.dicūt etiā in.q .ſe.
ꝙ licet reus cōtra reſcriptū multa excipiēs ſuccubuerit recon
ueniet.vt hic,&.c.ſeq.quæ indiſtinctè loqūtur. Nec ob. ꝙ di
cens teſtamentū falſū & ſuccūbēs nō habet ex eo cōmodum
C.de his qui.vt indig.l.polla.& de fal.l.qui falcē. ff.de acqui.
hęre.l.q̄ ſitū.idem,inofficōſum.ff.de inoffi.teſt.l.Papinianus.
§.iis.quia illud eſt in fauorē teſtamentorū,vel aliter, qa bñfi-
23 ciū & minus iudice.† Reus enī nō niſi corā ſuo iudice couue
niri pōt.ꝭ.de fo.cōpe.c.cū ſit.& nō niſi corā iudice cōuentio
nis recōuenire pōt.vt in ꝑalleg.§.reus quoq;.igitur de primo
24 ad vltimū arguendo † actor nō pōt recōueniri per reum niſi
corā iudice rei,licet poſsit eſſe ꝙ ille ſit iudex vtriuſq;.Subdit
etiā Collect.ꝙ per reū libello recōuētiōis oblato corā iudice
rei & reo tacēte ꝓcedit in ſola cōuentiōe etiā poſt ſniam po-
terit iudex de recōuentiōe cognoſcere: quia in illa fuit perpe
tuata ſua iuriſdictio per libelli oblatiōem.de offi. deleg. gra-
tum. Inducit Spec.de recōuētiōe circa prin. Dicit tñ ꝙ cōpel
li pōt & proſequi,imo & etiā actor per reū vt recōueniat. In-
ducens notata Hoſti.in dicto.§.& qū.in prin.& Inno. de re-
ſti.ſpo.c.ex conqueſtiōe.Subdit etiā ꝙ appellato in vna pōt
procedi in alia:quia diuerſę cāe ſunt,& pōt ſine alia terminari.
de app.ſuper eo.j.Et indocit Spec.vbi.ꝭ.An vero pēdēte iu-
dicio corā delegato pōt actor reū trahere corā ordinario. re-
mittit Collect.ad notata de reſcrip.c.ſi.ſed melius vide.eo.ti.
c.diſpendia.lib.vj.
¶SEPTIMO quærit vtrū clericus agēs corā iudice ſecu-
lari poſsit recōueniri corā reo.De ſpūalibus cōcordāt oēs ꝙ
non.ꝑ lecta & notata de iudi.decernimus.&.c.quāto.de deci.
tua.j.&.ij.de iure patro.relatū.de conſang.c.j.de excep. præl.
graue.ſecundū Inn.& Hoſti.hic,& Spec.tit.de recōuētiōe.§.
nūc dicam⁹. in prin.& idē de crimine canonico ſeu eccleſia
ſtico:quia talia nō pōt examinare & multò minus iudicare.in
authen.de man prin.§.ſi vero canonicū.coll.iij.& vt cle.apud
propri epiſ.§.ſi verò eccleſiaſticū.coll.vi.&.ꝭ.de or.cog.tuā.
& idē de alio crimine ſi ad pœnæ corporalis inflictionē agat.
vt.ꝭ.de iudi.at ſi clerici.Sed ſi ad pœnā pecuniariā, vel de cā
ſeu actiōe pecuniaria ageret,ſcdm Hoſt.recōuētiōi locus fo-
ret,ſic ꝙ cognoſceret & iudicaret ſecularis.& ad eius requiſi-
tionē exequeret epus.de fo.cōpe.poſtulaſti.ff.de re iudica.l.à
Diuo pio.vt notat Hoſt.hic,& in.c.diſpēdia.& Spec.in ꝑal-
lega.§.nūc dicamus.verſ.& nota Sed Io.an dicit hic,ꝙ cōtra
iſtā diſtinctiōem facit de fo cōpe.c.ij.& ꝙ Inn.e.ti.verū gl.ij
in fi.& Hoſt.poſt eū & ꝙ habet.ꝭ.de cle.cōiug.c.vn.li.vj.Per
quæ credit ꝙ ſi agat ad pœnā pecuniariā tñ nō poſsit fieri re-
cōuētio corā laico.remittēs ad notata ſua in.c.at ſi clerici.alle
gato.Quod dic vt ſcripſi in.ij.oppo. & dicā.in.c. vn. allega.
¶ Supple gl.in j.gl.ibi: *potius appelandū*.hoc tenet hic Goffr.&
etiā Inn.alias & meli⁹ Vin.dicēs ꝙ ſi nō appellet valet ꝓceſſus
& idē Ber.de or.cog.c.ij.in gl.nā ſi iſti.& Ar.ij.q.viij.cui⁹ in
agēdo.in gl.fi.& ibi ꝙ ſit audiēdus,niſi ſtatim poſt litē conte
ſtatā.vt dixi.ꝭ.in iij.q.poſtea aūt non poſſet per vnam viam
reconuentionis.vt etiam ibi dixi.nec per viam conuentionis.
Si iudex eſſet delegatus niſi de nouo impetraret.vt hic,&.ꝭ.
de offi.dele.p.&.g. nec etiā corā ordinario ſi actor & re⁹ nō
eſſēt eiuſdē fori,videlicet actor non eſt ſubditus iudicis rei de
principali cōuētiōe cognoſcētis.vt legit & notat de iudi.c.fi.
Hoſt.& de hoc p eū in ſūma.e.ti.§.& qn.ver. ſed nūquid corā
ordinario.& in.c.diſpēdia.alleg. Sed ſi eſſent eiuſdē fori pōt
poſtea corā eo cōuenire & tenet actor reſpōdere p.l.in rem.
ff.de cōpē.niſi obſtaret alia exceptio ſcdm Hoſt.& Henri.&
dixerā,ꝭ.in vj.q.& ibi: *ab initio*.expōit Vin.i.poſt initiū. *& in
fi.* ꝓcedētia enī ſunt ſpālia in excōicatis,ſchiſmaticis,& intru-
ſis,qui nōlūt cōuenire,& cōueniri poſsūt. In gl.ij.*in fi*.&.c.exami
nata. In gl.iſtud.ibi: *& ibi habes*.& .xx.q.ij.c.j.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Capituli medulla.*
2 *Appellatus corā iudice appellatiōis vti nouis probatiōibus ſicut & appellans poteſt.*
3 *Remotionem appellationis minime ad perſonas extendi niſi per viam prorogationis.*
4 *Pœna delictum excedere non debet.*
5 *Vna & eadem res diuerſo iure cenſeri minime opportet.*
6 *Proprio Principis motu ad publicam vtilitatem,magnaq; cum delibe ratione leges & conſtitutiones fieri opportere.*
7 *Reconuento naturam principalis excedere non debet.*
8 *Priuilegia a iure cōmuni exorbitantia extenſionē minime admittūt*
9 *Apud iudicem reconuentionis facienda eſt reconuentio.*
10 *Ex reconuentionis natura duo priuilegia habere reum in cuius fauorē eſt inducta.*
11 *Actorē reus corā iudice principalis conuentionis etiam ſi alias in cauſa reconuentionis nullā iuriſdictionem haberet reconuenire poteſt.*
12 *Actor in cā conuentionis non poteſt reū quoad ſuā recōuentionē petere viciſſitudinem conuenire,ſed tenetur ſuam conuentionem cum reconuentione viciſſim tractare.*
13 *Per appellantem in præiudicium iuris quæſiti appellato renunciari appellat ōni poteſt.*

¶ *CAP. VLTI.*

1 PRudentiam. † Actor qui impetrauit rescriptú cum clausula appellatione remota in cá recóuentióis appellatióe remota respódere tenet. Et huius pars. de offi. deleg. prudentiam. cómunis diuisio. Secúda, ibi: *vos vero*. & hoc de isto principio.

¶ Expone lrám. *eodem iudice*. qui contra eú impetratus est, ꝙ pót. vt. s. c. proxi. *defendendú*. & videbat ꝙ sic, cú solú sup cóuentióe remota appellatio videat, cú nec de rcóuétióe fiat métio in rescripto. Sed cótrariú respódetur Host. *Sentimus*. & vos eo 2 dé mó sentire oportet. j. de re iud. in causis Ho. *remediú*. † pót etiá appellatus corá iudice appellatióis vti nouis ꝓbatióibus sicut appellás. C. de app. l. eos qui. § j Vin.

¶ PRIMO opponit, ná textus iste loquitur indistinctè dicens ꝙ iniquo iure seu priuilegio cócesso actori reus vtit contra eú, & tñ iuriscósultus distinguit an ipso postuláte, vel nó postuláte cócessú fuerit. ff. ꝙ quisq; iuris. l. iij. in prin. Præterea hoc ius priuilegij tollés remediú appellatióis, est cótra ius, & sic iniquú, ergo non videt esse speciale in cá recóuétióis, imo videtur esse ius cómune videlicet ꝙ iste impetrás hoc ius iniquom in nulla cá aduersus hoc vti potuisset aliâs posit bñficio appellatióis: qa nedú aduersari⁹ spális qui túc est imo oés & nedú in actionibus quas habuit eú impetrauit, verú si quæ omnia postea ei acquirétur cótra eú hoc iure iniquo vti possunt. vt dicta. l. ij. § hęc poena. & § penul. Cuius cótrariú hic innuitur: qa in hoc ꝙ hec decretalis in cá recóuétióis hoc spáliter statuit signat in cótrariú esse ius cómune. vt. ff. ad munici3 pa. l. j in fio. & alias dubiú nó haberet. Solutio † remotio appellatióis nó extédit ad alias personas nisi per viá prorogationis, vt hic. secundú Ho. & Nouel. Sed in quo est ꝓrogatio? dicit ꝙ in hoc: qa actor litigá. loco corá iudice rei & sic cósentiendo in eú quo ad cám suam per. l. fingit etiá quo, ad cám rei cósentire in illú, & sic legis auctoritate fit ꝓrogatio iurisdictionis de cá ad cám. & ad argumentú cótrariú respódet per interéptioné. Dicitur eñ ꝙ remotio appellatióis non est ius omnino iniquú imo quadá nititur æquitate, vt lites citius dirimant. & sic respicit actoré & reú, & sic cessat poena edicti ꝙ quisq; iur. &c. Facit quia in certis causis stilus curiæ etiá nó petente parte apponit hác clausulá remoués appellationé. & sic patet ꝓ bona est remotio appellatióis, sed & bona est libertas appelládi. & sic vtrú duorú cótrariorú est bonú. & sic. xxvij. q. j. sic eñ de cóse. di. ij. quotidie. Sic ecótra íterdú cótrariorú vtrúq; malú sicut ꝓdigalitas, & auaritia scdm Goff. & Host. De hoc. s. de cósuetudine ex ꝑte. j. de iureiu. intellecto. Posse auté rónabiliter appellare est quoddá mediú inter posse indifferenter & nullo mó posse: sicut largitas mediú duorú vitiorú, xlj. di. per Symoniá. vñ re vera vtrúq; extremorú est malú, & iniquú videlicet non posse rónabiliter appellare, & posse indifferenter appellare.

¶ Ex his infert Nouel. non procedere quòd scripsit Damasus. q. iiij. impetráté talé clausulá, licet perpetuo nó vtat, si tñ vti posset incidit in edictú. vt dicta. l. iij. § j. Nam lex illa loquitur de impetratióe iuris iniqui, vt ibi patet in prin. de hoc auté aliter in iudicijs sit æqualitas obseruáda, & qualiter si vni partiú litigátiú cópetat aliquod priuilegiú altera possit, & debeat vti. eo vide p Dyo. j. de reg. iur. lib. vj. & p dños legú. C. de fruc. & li. expé. l. fi. vbi p Cyn. in. ij. oppo. bñ videntur ad hoc inclinare: qa aut priuilegiú cótinet ius iniquú qa in alterius læsioné cócessú, & túc si ad eius postulationem obtinuit, possunt oés in cópetentes & cópetituris actióibus vti eodé iure cótra eú. Sed si sine postulatióe túc nó cogitur eo vti. vt. ff. ꝙ quisq; iur. l. j. & l. iij. in prin. § hec poena. & § penul. & quo ad primú nó refert an eo sit vsus vel nó. vt dicta. l. iij. § j. dúmó vti potuerit: qa alias cessaret edictú. vt dicta. l. j. § fin. Sed si priuilegiú nó cótinet ius iniquú sed solú fauoré illius cui cóceditur & aliquam iuris cóis relaxationé túc siue ad postulationem siue sine postulatióe cócedit prodest impetranti & non alij secú nó litigáti. insti. de iur. na. § sed ꝙ principi. Prodest tñ secú litiganti occasióe cótrouersiæ vertentis, & ęqualitatis inter eos seruádę & inæqualitatis vitandæ. vt C. de fruc. & li. expen. l fi. & de proxi. sacro. scrin. l. io sacris. & l. vnicuiq; li. xij. & hic eo ꝙ non est habenda in iudicijs acceptio personarum vt. c. in iudicijs. alleg. secundú Dyn. ibi. Et videt hoc tangere glo. in § sed ꝙ principi. alleg. & in prælleg. l. fi. C. de fructi. & litiú. expen. in. j. glo. in. ij. solutione quæ est verior. Per præmissa soluitur quæstio de priuilegiato ne trahatur extra suá dioecesim per literas apostolicas qui extra dioecesim vult aliú trahere qui vult se tueri illo priuilegio ꝙ possis si actori ad eius instantiá illud datum sit alias secus. C. de le. l. ꝙ fauore. secundú Pet. & Ab. hic, & Archi. de poe. di. j. hic auté. gl. adde circa hoc quæro. Et dicit Collecta. ꝙ prn hoc facit optimè. s. de so. cópe. c. dilecti. Dicit etiá Nouel. hic ꝙ si ille alius reconueniat eum licitè, hoc facit per hanc decreta. si huiusmodi priuilegium ad sui instantiá fuit sibi concessum, & idé in priuilegio iuris. de quo. s. de rescrip. nonnulli. in prin. secundú Hen. Quid dicendú? certe prædicta oó vsq; quaq; placent. Primo enim nullo modo placet ꝙ dicit Hosti. ꝙ remotio appellationis a principe impetrata nó sit ius iniquú in quo locú habeat edictum ꝙ quisq; iuris. &c. Hoc eñ non tendit principaliter nisi ad aufferendú aduersario facultaté apellandi sibi competentem à cómuni iure saltem præter casus in iure spáliter expressos. vt. j. de appel. pastoralis. quòd negari non pót eo respectu quo est cótra ius, & contra aduersariú iniquitaté habere imo quátum magis ad equitatem appropinquat tantò iustius est quòd illud edictú vendicet sibi locú. Nam si de se æquú est iam sunt duæ æquitates, vna per cósequés fortiores. s. de treu. & pace c. vn. in authé. de cósan. & vteri fra. in prin. C. de edict. diui Adri. tollé. l. iij. Nó eñ loquit ædictú de iure iniquo restrictiuè sed de iure statuto impetrato vel obtéto generaliter. dicit eñ ꝙ quisq; iuris in alterú statuit ipse eodé iure vtai, & nó dicit ꝙ quisq; iuris iniqui, siue igit ius illud nouiter statutú plus vel minus de æquitate habuerit edicto locus est. vt. ff. de offi. præsi. l. iij. de publi. l. de præcio. deleg. pręstan. l. j § generaliter. & maximè quia nedú eadé imo maior, & fortior ratio vrget in iure nouiter statuto maioré æquitaté habente. igitur forus idem ius. ar. s, de elect. cum in cunctis. in prin. Edictum enim illud in summa æquitate fúdatur, idęò dicit. l. j. in prin. e. titu. hoc edictú summá æquitaté habet, & sine cuiusq́ indignatione iusta est, quis enim aspernabitur idé ius sibi dici, ꝙ ipse alijs dixit, vel dixisse efficit? modo magis vrget æquitas in æquitate q́ iniquitate saluanda, & per consequés in maiori quam in minori æquitate. Præterea, quia ex textu prædicto, duo colligere habes. Primo q́a debet esse statutú vel impetratio iuris, hoc est talis ꝙ habeat iudicari. etiá si iniquú sit. vt. ff. de iusti. & iur. l. penul § prætor. Secundo ꝙ alij. i. in alterius præiudiciú fuerit dictú. i. statutú. vel impetratú. Modo prędicta duo in casu nostro cócurrunt, vt de se patet, igitur locus est edicto, ꝙ auté dicit textus de iure iniquo. in. l. iij. in prin. eod. titul. non ponitur ad restrictionem edicti sed ad enucleationem casus magis dubij qui possit cópræhendi sub edicto, vel per hoc dat intelligere quòd omne ius speciale iuri cómuni derogás in hac materia appellatur iniquum, de quo loquitur. ff. de legi. l. quòd verò.

¶ Item non placet aliud quòd dictum est supra videlicet, ꝙ impetrans ius iniquú semper teneatur contra omnes eo vti. Quandoq; enim sic, & quandoq; non. nam quandoq; impetratur generaliter contra omnes, tunc omnes eo vti possunt, & sic loquitur. ff. quod quisq; iuris. l. iij. § hæc poena. Sed quando impetratur solum contra certá personam, vel contra aliquas certas personas, tunc solum ille, vel illi contra quos impetratur, vt nulli alij possunt vti hoc iure cótra impetranté. vt. ff. quod quisq; iur. l. j. § j. ibi aduersario eius postulante. & ita ibi notatur super verbo aduersario. Licet aliter notetur. e. 4 titu. in. l. fina. & certe valde malè, † Quia poena non debet delictum excedere. vt. C. de poe. l. sancimus. Nec obstat. C. de rescin. vendi. l. ratas. & notabiliter scripsit ibi Cynus post Iac. de Ra. & alios in q̃óne quá ibi mouet, qué sequit Bar. in § & poena. allega. Quod latius prosequere, vt in Cyn. vbi supra.

Ad pro

¶ Ad propositũ igitur de beneficio appellationẽ remouẽte,
distingue sub compẽdio, quia aut impetratũ generaliter con-
tra oẽs, & tũc omnes eodem priuiligio vti possunt cõtra eũ.
vt in § pœna allegato. Aut est impetratũ contra certã perso-
nam, vel contra certas personas tantũ, & tũc nulli alij possunt
vti hoc priuilegio cõtra impetraotẽ, vt. l. j. § j. alleg. Sed illi cõ
tra quos impetratũ est, possunt eo vti cõtra impetrantẽ, etiam
in actionibus, siue causis post exortis, & per cõsequens nedum
in recõuentionibus, sed etiã in conuẽtionibus simplicibus, vt
ff. q. quisque iu. l. iij. § penul. Aut nõ est impetratũ hoc priui
legium, sed motu proprio est cõcessum, & tũc regulariter nõ
vtit eo cõtra priuilegiatũ, etiã aduersarius cõtra quẽ cõcessum
est, siue fuerit gñrale, siue speciale: vt. ff. qđ quisque iur. l. iij. § j.
Fallit in casu reconuẽtionis, vt in ista decre. quæ loquit indi
stinctè, & solũ de vtilitate affert casum istũ. loquitur enim indi-
stinctè, & in hac ratione fundat: quia eadẽ causa esse cẽsetur, &
ideo vno eodẽq; iure terminare habet, & id circo etiã si hęc de
cret. nõ emanasset ibi dixissem. Ratio est, nã si ius fingit hanc
identitatẽ quo ad dandũ iurisdictionẽ, & quo ad totius pro-
cessus ordinationẽ, vt. s. c. proximo cũ cõcordantijs. per con
5 sequẽs, & quo ad priuilegia cõtrahentia litis ordinationẽ, † vt
vna & eadẽ res non debeat diuerso iure cẽseri. ff. de vsucap. l.
eum qui. & fortiori ratione priuilegia cõcessa actori in causa
cõuentionis re vera eadẽ prosunt reo, etiã si motu ꝓprio con
cessa fuerint. Et sic intelligo. l. fi. C. de fruc. & lit. expens. ar. C.
de tẽpo. in integ. resti. pe l. petẽdę. & licet dictæ leges loquãtur
quo ad eaq̃ concernũt litis ordinationẽ, secundũ quosdã. vt
nota. in dicta. l. fi. per Cyn. in quo casu loquimur de præsenti,
tamẽ etiã quo ad litis decisionẽ, vbi est cã eadẽ verè vel fictè,
vt in reconuẽtione idem putarẽ per dictã. l. fi. in eo ꝙ loqui-
tur de expẽsis litiũ vel minuendis, vel penitus nõ agnoscendis.
Quod cõcernit litis decisionẽ, vt pote cõdemnationẽ, vel ab
solutionẽ. & quia nõ video rationẽ diuersitatis inter ista, & ꝙ
dicta. l. fi. loquatur etiã in cõcessis motu proprio, patet ibi in
prin. cum dicit per speciales largitates sibi præstita priuilegia:
quæ magis sonant in concessionẽ motus proprij, quã in impe
trationẽ, & facit magis in principio, cũ dicit, cũ quid per leges
6 sacras que cõstitutiones. † Nã leges & cõstitutiones, solent &
debẽt fieri motu proprio principis ad publicã vtilitatẽ & cũ
magna deliberatione, & nõ ad ambitiosam impetrationẽ cu-
iuscũque. vt. ff. de legi. l. ij. & de cõsti. princ. l. ij. & C. de legi. l.
humanũ. Nec ob. ꝙ hic notat Ber. ad fi. glo. ver. itẽ. ar. contra.
quia põt saluari vbi generaliter, & nõ contra certã personam
concedit. Vnde Dy. per dictã. l. fi. reprehẽdit distinctionẽ in
ter impetrationẽ, & motũ proprium, prout ipse, & Nouella
scripserũt in regula in iudicijs alleg. Sed opponitur de distin-
ctiõe quã facit Dyn. in predicta regula in iudicijs distinguit
enim inter priuilegiũ cõtinens ius iniquum. quia concessum in
alterius lesionẽ, & nõ continẽs, nisi fauorẽ illius cui cõceditur
& aliquam iuris cõmunis relaxationẽ, & in primo casu dicit
inter motũ propriũ, & impetrationẽ distinguendũ, in secũdo
non. Dico enim ꝙ hæc faciũt pro me in ea parte, in qua dicit
in primo mẽbro priuilegium continere ius iniquũ. quia con-
cessum in alterius lesionẽ vnde dico per hoc moderandum, &
supplendũ fore illud ꝙ dicit in secundo mẽbro de priuil. gio
concedẽte aliquã iuris cõmunis relaxationẽ. Subaudiendum
enim est si nõ vergit talis relaxatio in alterius lesionem. Item
in primo mẽbro addi debet subdistinctio inter eãdẽ causam
verè vel fictè, & causam aliã quia aduersarius in eadem causa
conuentionis, vel etiã in causa recõuentionis indistinctè vti-
tur eo iure etiam motu proprio principis cõcesso alteri, quia
præallegata. l. vlti. C de fruct. & li. expen. loquitur etiã de pri-
uilegio propria libertate principis & sine postulatione cõces
so, vt ibi not. in prima glo. & patet in tex. eo modo quo indu
xi. s. prout etiam scripsit Cy. in regula in iudicijs. allegata. Et
licet Nouella in prædicta regula pro membro priuilegij ins-
qui impetrati, alleget hanc decretalem, & malè, vt mihi appa-
ret. cum indistinctè loquatur, ad hoc tamen nõ allegauit eam
Dynus, Sed quomodo soluetur ad dictum § sed quod princi
pi. ver. plane. & j. de re. iur. priuilegiũ. li. vj. Breuiter dici põt
quòd loquũtur de priuilegio continẽte iuris cõmunis relaxa-
tionem, pœnę remissionẽ, vel aliã indulgentiam sine alterius
lesione. quòd patet ibi cum dicit in dicto ver. plane. Nã quòd
princeps alicui ob merita indulsit, vel si cui sine exemplo sub-
uenit. Item loqui possunt etiã in casu quo contineret alterius
lesionem respectu omnium aliorũ, vt sic nullum alius præter
lesum, nec ipse lesus respectu cuius ius alterius quam illius cui
in suã lesionem concessum est, eo vti possit. Et vt breuius &
clarius loquar: cõtraria ponũt regulã in nostra decret. & iura
cõcordãtia ponũt fallentiã p̃dictæ regulę restrictã & modifi
catam. vt. s. nec mirum si hęc regula patitur hanc fallentiã. vt
ff. de re. iu. l. omnis diffinitio. cum ibi notatis. Sed quomodo
respondebitur ad. l. qđ fauore. in prima oppositione, & mate-
riam totam post nouã oppositionem, per vnã longam distin
ctionem nititur explanare. Sed tu melius & breuius soluas eo
modo quo proximè solui ad oppositionẽ. s. proximè præce-
dentem, & sit ratio fallentiæ vtriusque regulę summa æquitas
quę facit pro ęqualitate seruanda inter actorem & reum, &
etiam in iudicijs, vt predicta regula in iudicijs. De primo ha-
be. in predicta regula in iudicijs, & in regula non licet actori.
vbi notatur etiã de hac materia, & in dicta. l. fi. C. de fruc. & li.
expen. De secundo habetur specialiter in præallegata regula
in iudicijs, sed magis extense. ff. ꝙ quisque iu. vbi in. l. j. in prin
cip. ponitur ista ratio fallentię. Et dico magis extẽsæ respectu
cõmunis intellectus, ad idẽ iudicium illam coarctat. titulus ve
rò quod quisque iuris illius materiam ostendit ad iudicia di
uersa extendi, vt iure quo aduersarius meus ex cõcessione prin
cipis, vel magistratus in vna causa vsus est. Ego nedum in ea-
dem causa, sed etiam in quacumque alia etiam iam orta,
vel postea orianda, eodem iure contra eum vti possum, vt
e. titu. l. iij § penulti. Nec placet quod scripsit ibi Ia. de Rauẽ.
illud edictũ non loqui in impetratione facta à principe, sed so
lum in impetratione facta à magistratu Pe. enim de Bel perti.
Ioã. de ser. Bart. & Io Nico. & omnes moderniores, quos legis
reprehẽdunt Iac. & intelligunt totum illud ędictum, etiam in
impetratione facta à principe. & specialiter per dictam. l. iij.
§. si is pro quo spopondisti. e. ti. & per. l. ratas. C. de rescri. vẽ.
allegatam. & quia summa ęquitas, in qua fundatur edictum,
etiam in impetratione à principe vendicat sibi locũ, nec enim
lex æquior vlla est q̃ necis artificis arte perire sua, secundum
Ouidium. quę verba recitat hic Hosti. De quibus tãgam for
te latius. j. de re iu. quod ob gratiam. & c. priuilegium. & c.
non licet. & c. in iudicijs allegatis. & c. sequitur.
¶ Collectarius quærit, pone Vaureñ. conciuẽ. Vaureñ. trahit
per rescriptum apostolicum vel ex priuilegio apostolico ex-
tra diœcesim Vaureñ. Archiepiscopo Tholosano appellat
tractus, & impetrat rescriptum apostolicum super appellatio
ne extra diœcesim Vaureñ. nunquid bene respondet se audi-
uisse ab antiquis abreuiatoribus, quòd ipsi centum literas con
cesserunt, alias confecerunt extra diœcesim in casu præmisso,
& sic seruatum fuit magno tempore in cancellaria etiam per
dominum Vticeñ. tunc Abbatem Sancti Florentij, & quòd
dominus Ebreduneñ. audientiæ literarum contradictarum
domini Papę auditor, sic pronunciauerat.
¶ Licet enim videretur contrarium per capitulũ statutum.
de rescriptis. libro sexto. tamen quia illud capi. non prouidit
omnibus causis æquum videbatur per præmissa quòd trahi
posset, & quia in causis appellationum non habet locum cap.
statutum. vt notant Doctores de rescriptis nonnulli secun-
dum eum.
¶ SECVNDO quærit nunquid reus qui contra rescrip-
tum multas exceptiones opposuit & succubuit, vigore eius-
dẽ rescripti poterit recõuenire? videt ꝙ nõ. ar. de cẽn. cũ olim.
de testi p̃sentiũ. & ꝙ no Ar. de cons. statuim⁹. de positiõe ne
gata. facit. j. de re. iu. ex eo. ꝙ dicit Coll. ꝙ imo poterit si iusto
errore excuset alias nõ. sc̃dm Spe. vbi. s. videlicet de cõuentio
ne § j. in fi ver. sed pone. ar. de ele. statuimus. tetigi. s. c. proxi.
in. v. q. ad finẽ. ver. dicũt etiã vbi bonã remissionẽ reperies, de

illo qoi obtinuit:habes per Io. An.de rescrip.c.j.li.vj. in gl.ij.
¶ TERTIO quærit,quid si corā iudice pedaneo,qui non
potest cognoscere de libertate C.de peda iudi.l.ij. fiat recon
uentio de libertate, videtur ꝙ posit.C.de ordi.iud.l.j. Col-
lectarius cōtra,per regulā Inno.& Spec.quā posui.s̄.e.proxi.
quæstione.ij.circa princi.&.q.iij. in princi.Nec ob.ꝙ hic legi
7 tur & not.quia † recōuentio non debet excedere naturā prin
cipalis,vt patet ex.s̄.notatis.
¶ QVARTO quærit:quid si rescriptū est per mēdatium
impetratum. vt quia dixi ꝙ tu eras debitor meus,& nihil erat
sed postea factus es debitor meus.quid spectādum est? Aliqui
dicūt ꝙ iniquū.Sed Pet.de Bellapertica.& Cyn. post eum.C.
si cōtra ius vel vti publi.l.ij.in quæstione vlti.dicūt ꝙ imo va
let rescriptū.quia rescripta quæ cō edūt iurisdictionē sunt per
emnia,quousq; dati iudices sint officio suo functi.C.de diuer.
rescrip.l.falso.&.ff.de re iudi si iudex.Dicit tñ hic Collec.Pe.
& Cyn.in dicta.l.ij.sic distinxisse. Quia aut superuenit veri-
tas ex causa præcedēti & tūc rescriptū incipiet habere effica-
ciā suam.ff.de pign.ac.l.si rē.§ si. aut ex causa noua. & tūc nō,
quia rescripta nō extēduntur ad futuras lites,tñ videtur secun
dum eū ꝙ valeat in distinctè.quia exceptiōes que tāgunt prin
cipale negotium nū opponūtur contra rescriptū. vt nnuat.s̄.
de fo.cōpe.ex parte & legi.& nota.ī.titu.proximo. exceptio
nis.lib.vj.Et hoc vltimū certū est,quia licet nemo sine actio-
ne.i.sine aptæ actionis propositione excipiat.vt.ff.de neg ge.
l.si pupilli.§ videamus.&.s̄.de iudi.examinata tamen iure &
actiōe omnino carēs si aptā actionem,licet falso proponatur
corā ordinario & delegato rite agit & rectè censetur agere si
probet & poterit pro parte sua sententiā reportare quæ faciet
ius cōtra partem.Quia licet sit cōtra ius partis, nō est contra
ius cōstitutionis,& per consequens poterit iudicē impetrare.
ij.q.vj.diffinitiua.& dicetur in.c.exceptionis.allegato.&.ī.de
re iudi.cum inter.Præterea,quia licet surreptio rescriptū gra-
tiosum nullum reddat.vt.s̄.de rescrip.c.super literis.& notat
Ber.eod.tit.ad audientiam.ij. & Inno.e.tit.cæterum.& Cyn.
post Pet.in dicta.l.ij.in colūna penu.ver.quæro ergo nūquid.
Ideò nō credo ꝙ Pet.& Cyn.dixerint ad literā,ꝙ Collect.eis
supra imponit.Sed nūquid est verū qđ dixi post Pet.& Cyn.
rescripta esse perpetua,& dicit Collec.ꝙ sic: quādiu viuit iu-
dex,& durat natura negotij super impetratis. Subaudi s dm
doctores nisi aliàs sit functus iudex officio etiā forte male.
vt dicta.l.iudex.Saluo quo ad executionē infra annū.de offi.
le.quærēti.Sed quid de priuilegio cōcessis super actionibus,
dicit Collect.ꝙ durant quādiu durāt actiones.Si verò conce-
datur facultas faciēdi nundinas durat solum.x. annis.vt.ff.de
nundi.l.j. Ex quibus patet qualiter perdatur priuilegiū non
vtēdo seu nō faciendo,sed qualiter perditur in faciēdo: intrat
Collec.& loquitur non perfectè.dic melius vt scripsit Cy. in
l.falso.C.de dioer.rescrip.& dicta.ī.de priuile.c.accedentibus.
&.c.si de terra. Adducit etiā not.s̄.ti.proximo.c.si.in fine.
¶ QVINTO.s̄.c.proximo.post princi.quærit Colle.nū-
quid facta recōuētione potest actor reū recōuenire de alia re
de quo hic notatur in glo.quæ dicit ꝙ non. Et idem Accur.
in authen.& consequenter.in glo.ij.& Cy.ibi in iiij.quæsti Et
idē Hosti.vt vitetur infinitas.de rescript.c.ij.lib.vj.& quia in
potestate fuit actoris ab initio super pluribus impetrare.de re
scrip.c.iij.li.vj.imputet ergo sibi secūdum eum.& idem Spec.
de reconuentione.§ j.ver.itē pone.per.l.iusiurandū. & ad pe-
cunias.§ sed nec.& facit qđ notat.ipse Spe.e ti.§ ij.ver.si.& pla
cere videtur Collecta.in delegato.sed quid in ordinario,dicit
Collect.ꝙ quare nō potest hoc fieri cum ille sit iudex rei nō
videt nisi propter malitiam cui si appareret iudex obuiare de
beret.tamen Specu.vbi.s̄.expressè tenere videtur,ꝙ etiam in
ordinario non haberent locum mutuæ petitiones ne in infini
tum procederetur secundū quosdam,& notasse videtur Ar-
chidi.de rescrip.dispen.vide tamen Ar.ꝙ saltem actori liceat
semel recōuenire,quia sic obseruat circa testiū probationē.de
testi.c.præsentium.li.vj.&.c.licet. Ecce aut quæris an per viā
mutuarū petitionū,& quo ad processum chatenatum posit
actor sic recōuenire, & dico ꝙ nō,nec semel nec pluries.Quia
non reperio hoc priuilegium actori à iure concessum, & ta-
8 men † priuilegia à iure cōmuni exorbitentia nō recipiunt ex
tensionē.vt.ī.de re.iu.quæ à iure.li.vj.ar.in authē.de trien.&
semis.§ consideremus.aut queris de cōuentione nō priuilegia
ta,& tunc si loquimur corā delegato,certū est ꝙ nō,quia istud
esset prorogare iurisdictionē iudicis delegati de re ad rē quod
non pōt fieri sine consensu partis vtriusque.de offi.dele. cum
olim.Si verò loquimur de iudice ordinario rei est indubita-
tum:quia corā eo pendente vna petitione potest quæuis alia
cumulare per actorem contra reum si non sit de prohibitis se
cundū regulas quas dedi.s̄.e.proximo.c.j.in.v.quæstio.prin-
cipali Sed si loquimur de iudice actoris priuilegiato est cer-
tum ꝙ nō. Quia huiusmodi priuilegia non sunt extēdenda
extra casus suos.Et idem eadem ratione si esset iudex rei ca-
sualis,& extenderemus hoc ex huiusmodi casus.
¶ SEXTO etiam Collect.s̄.c.proximo, nūquid reus po-
test recōuenire actorem super causa orta post impetrationem
Super quo in primis,vide Io.An.de rescrip.dispendia.li.vj.in
princi.super verbo obnoxiū.videt ꝙ non.per.c.quia nonnul
li.s̄.de rescrip.&.c.ad hæc.s̄.de rescrip. Ne hoc priuilegium
plus reo q̄ impetrāti afferat præiudiciū. quia saltem debet esse
æqualis conditio,vt hic,Hosti tamen quātum ad hoc videtur
tenere cōtrarium,quia delegatus quantum ad hoc videtur esse
ordinarius.Cū hanc iurisdictionem à iure habeat.ar.ff.de iu.
om.iu.l.& quia.Nec enim facit hoc natura rescripti sed autho
ritas iuris,ipse tamen Hosti.tenere videtur ꝙ delegatus in cau
sa recōuentionis habet iurisdictionē delegatā prorogatam ta-
men à lege,aliqui tñ dicūt hanc à lege prorogatā esse ordina-
riam.De quo dicit Collect.notari in Spec. de cōpe.iudi.adi.
§ j.ver.sed qualē.vnde secundū eum ibi appellare posset ad or
dinarium superiorē.hoc tamen videtur vt dicit cōtra regulā
huius decret.vbi est expressum ꝙ authoritate rescripti,proce-
ditur etiā in recōuentione,prout etiam hic notat Hosti.secun
dum eum.Qui remittit ad Collecta sua.de offi.del.p.&.g.in
quæstione vero videtur expressum ꝙ sic.ff.de iu.om.iu. alias
& melius qđ quisq; iu.l.iij.§ penu.Nec enim ex vi rescripti sed
ex priuilegio dato ipsi reo cōuento à lege habet delegatus hāc
iurisdictionē Patet primo de offi.del.p.&.g.&.c. cū olim.pa
tet scdm eū in.l.cū Papinianus.& authē.& cōsequenter.alleg.
Modo ratio legis quæ ponit.iij.q.viij.cuius in agēdo.&.ff. ꝙ
quisq; iu l.j.eque vēdicat sibi locū in postea orta.vt.ff.qđ quis
que iu.l.iij.§ penul.alleg.Igit̃,& ipsa lex cessat eñ in recōueni
ente ambitio impetrātis in qua fundantur.c.ad hæc.&.c.quia
nōnulli.de rescrip.alleg.nā hæc facultas recōueniendi à motu
proprio legis sine inpretatiōe est cōcessa,igitur nō est restrin-
genda:sicut illa que impetratur per rescriptū.Sed potius infra
terminos extēdenda.vt.ff.de cōsti.prin.l.iij. Præterea multū
facit alia ratio quę assignatur in.c.dispēdia.in.§ reus quoque.
Quia pendēte conuentiōe principali nō pōt reus super actiōe
nouiter orta actorē,ad aliū iudicē trahere,vt ibi, & hoc pro-
pter hoc quia pōt corā illo recōuenire. Durū eñ esset nimis,
ꝙ per factū actoris forsan iniustè reū trahētis corā vno iudice
impediret reus super oībus iustis actionibus suis actorē corā
illo,& quocūq; alio iudice cōuenire.Cū igit̃ iudiciorū æquali
tas expostulet sic reo sicut actori iustitiā ministrari, vt regula
in iudicijs,& regula nō debet.alle.& per factū vnius alteri ini
quā cōditionē nō afferri. vt regula nō debet.e.ti.iustissimū est
ꝙ reo det iudex in cā sua sicut & actori dat' est in sua, & quia
statutū est aliū nō dari iustissimū est imo necessariū ꝙ illum
habeat cū aliquā habere debeat, & aliū habere nō possit.Septi
mo queri posit in qbus casibus cessat recōuentio.Sed de hoc
dic vt scripsi de arbi cū dilectus.iij.q.j.& in remissiōibus quas
ibi dedi.Octauo quærit.G.de suzanna. nūquid si in ciuitate
vel palatio sint plures iudices & te conueni coram vno, nun-
quid me poteris coram alio reconuenire? videtur quòd sic.
Quia vnum videtur illorū officiū sicut vnus procōsulatus.ff.
de offi.procō.&.le.l.meminisse.in prin.ar.ff ad muni.l. magi
9 stratus.In contrariū,† quia apud eundē iudicē faciēda est recō
uentio,

uentio, vt dicit authẽtica & cõsequenter. & hic. & .s.c. proxi.
& hãc partẽ tenet Guid. & huic parti assentire videt̃ Io. An. in
Spec. de recõ. §. j. Et respondẽt ad. l. magistratus. ꝙ loquitur de
pluribus iudicibus habẽtibus idẽ officium, sicut sunt duo offi
ciales remẽses, tũc eñ cõuentus corã vno põt recõueniri corã
alio, secus vbi ipsorũ officiũ est diuisum, licet sub eodẽ dño
vel rectore. secundum eos. Nono pone pendẽte cã cõuentio-
nis reus impetrat literas cõtra actorẽ ad aliũ iudicẽ de cõuen-
tiõe mẽtione non facta. nũquid cõtra literas conuẽtione fini-
ta potest excipi de cõuentione? Spe. de recõuentione. §. j. vers.
quid si ipse. hic recitat opiniões & videt̃ inclinari ꝙ nõ, sequẽ
do opinionẽ Cõpo. & No. de rescrip. pastoralis. in gl. si super.
in fine. licet Inno. sit in opinione cõtraria, q̃q̃ enim literas nõ
habuisset si expressisset litis pẽdentiam, & se ea pẽdente eis vel
le vti, tñ si exprimẽdo litis pendentiã dixisset se nolle vti nisi
post litẽ conuẽtionis finitã etiã literas habuisset. Dicit tñ Ioã.
An. ꝙ tũc maxime procederet opin. Cõpo. si allegaret impe-
trãs aliquã iustã causam, & eã ostẽdere põt, quare in illa causa
nõ expediret sibi litigare sub illo ex circũstantijs causę. Sed
videt̃ ꝙ indistincte ꝓcedat opinio Cõpo. eñ ꝙ. c. dispẽdia nõ
videtur literas anullare sed processum, & cõmodum ꝙ lite pẽ
dente põt haberi ex eis. Sed in cõtrarium facit ꝙ. § reus quoq;.
ibidẽ similẽ poenã infligit reo sicut inflixerat actori in princi.
decre. & tamẽ inflixerat priuationẽ omnis cõmodi literarum
Cuius verbi omnis, vniuersalitatẽ põderat ibi Archid. de quo
ibi dicã, & vide in spec. de rescrip. præsentatiõe. § fi. ver. si ijs. &
quò d ibi scripsit Io. An. Decimo etiã queri põt qualiter in re-
cõuentione procedatur, de quo plenè in Spec. de recõuentio-
ne. § penul. & de quo etiã not. j̃. de or. cogni. c. ij. § nos autem.
vbi Nouel. super verbo vicissim. in princi. tãgit de hoc, & ipse
Io. An. in spe. vbi. s. recitãs opi. q̃ habet, ꝙ de natura recõuen
tiõis in cautũ est causas cõuentiõis & recõuentiõis tractari si-
mul, ꝑ quantũcunq; altera causa recipiat facilẽ tractatũ, & alte
ra difficilẽ necesse erit seruare ꝙ ibi dicit̃ in simul cognoscen-
do, & diffiniẽdo. Et Hosti. fatetur hoc dictũ cõgruere subtili
tati iuris licet sit æquior opinio cõtraria, quã habes in Spec. in
dicto. § penul. ver & si iudex. & ver. se. & in. e. § post prin. Et fa
cit tex. prædicte authẽ. & cõsequẽter, & in authẽ. de exequ. § il
lud Vnde illa sumit̃. Si eñ tex. illi bene põderantur volũt re-
conuentionẽ statim, mox, & à principio incoare, & ad hũc fi-
nem hoc statui, & iuberi, vt eodẽ mõ simul fiat prosecutio, &
diffinitio. Ad quid eñ iuberet simul incoare si simul prosequi
nõ deberet: Itẽ in dicto. § illud. idẽ probat ibi apud quẽ simul
vtrãq; exerceri cõpetit litem. Licet & alia litera habeat simi
liter. Itẽ hoc aduerbio vicissim vtũtur authẽtica ꝑdicta & cõ-
sequẽter. in principio. & decre. j. supra. e. ti. & decre. ij. j̃. de or
di. cogni. ver. nos autẽ. allegata. Sonãt tamẽ ꝙ mutuis vicibus
procedatur. vnde voluerũt aliqui sic procedi ꝙ respõso per re
um ad primã positionẽ actoris actor Respõdeat ad primã po
sitionẽ rei, & sic de secũda & tertia, & vlteriorib⁹. & idẽ dicunt
in testibus, vt recepto primo teste actoris recipiatur prim⁹ te-
stis rei, & sic de vlterioribus, & reliquis actis. ¶ Pileus tamen
nõ putat ꝙ vicissitudo sit necessaria nisi forsam pariter pericu
lũ mortis, vel absentiæ, vel aliud vtrisq; testibus immineret. Et
ijs attẽtis patet ꝙ si iure recõuentionis agatur strictior iudicis
est habena. Tamẽ Io. An. in spec. de recõuentione. § penu. ver.
& si iudex allegato. videtur velle distinguere an iudex qui de
q̃one rei cognoscit per modũ recõuentionis sit etiam iudex
eiusdẽ questionis deducte in modũ cõuentionis, & tunc non
arctetur ad huiusmodi vicissitudinẽ, aliâs sic. ar. de rescrip. cũ
aliquibus. lib. vj. Remittens ad notata sua hic, & in. c. precedẽ
ti. Sed dubito ꝙ hęc imaginatio Io. An. non procedat, quia ꝑ
hoc nimis materia nature proprie recõuentionis arctaretur &
per hoc iura de recõuentione indistincte loquẽtia nimiũ res-
tringerẽtur contra comunia iura. Preterea sequeretur iniqui-
tas videlicet ꝙ reus ab actore coram iudice proprio cõuentus
corã quo actorẽ potest cõuenire, & nõ recũuenire. In quo ta
mẽ casu in nullo grauatur, maius ex natura cõuentionis priui
legiũ reportaret, puta vicissitudinẽ de qua. s. ꝗ quãdo corã iu

dice actoris corã quo potest actorẽ etiã cõuenire ipsum acto
rem recõueniret ex priuilegio rescripti, in quo tamẽ casu esset
patẽs grauamẽ cõtra ęquitatẽ regulæ quæ habet, ꝙ qui in vno
grauatur in alio debet releuari. ff. de iureiu. l. eum qui. & alte-
rius regulę quę habet, ꝙ afflicto nõ est danda afflictio. ¶ Pro
10 quo sciendũ ꝙ † ex natura recõuentionis duo priuilegia ha
bet reus in cuius fauorẽ ipsa recõuentio est inducta. primũ est
11 † ꝙ potest recõuenire actorẽ corã iudice principalis cõuentio
nis etiã si aliâs in causa recõuentionis nullã iurisdictionẽ habe
12 ret vt. s. c proximo cũ cõcordan. Secũdum est, † ꝙ actor in
causa cõuentionis nõ posset reũ quo ad suã recõuentionẽ prę
ter vicissitudinẽ cõuenire. Sed teneatur suã cõuentionem cũ
rei recõuentione vicissim tractare, vt in iuribus ad hoc superi
us allegatis. vt notatur in Spec. de recõuen. § penu. allegato. Et
ex hoc secundo priuilegio rei ratione cõnexitatis infertur ip-
si reo vnũ grauamẽ, videlicet ꝙ si vult vti reconuẽtione & cõ
sequi duo priuilegia. s. proxima necesse est, ꝙ statim post li-
bellũ actoris oblatũ cõtra eũ in cõuentione principali & ante
litis cõtestationẽ, aut in ipsa litis cõtestatione, aut incõtinenti
post ipsam litis cõtestationem porrigat cõtra actorẽ libellũ
recõuẽtionis. Nam si diutius expectaret vicissim comodè tra
ctari nõ possent. ¶ Ex quibus infero ꝙ cũ iura reũ in duobus
prædictis priuilegiãtia quo ad materiã recõuentionis indistin
ctè loquantur, nec reperiatur aliquod ius secundum de dictis
priuilegijs reo aufferẽs in quocũq; casu, nec nos in aliquo ca-
su illud sibi aufferre debemus. ar. j̃. de re. iu. indultũ. libro. vj.
s. de maio. & obe. solite. in fine. s. de cõiug. lepro. qm̃. cũ simi
libus. Dico tamẽ ꝙ cũ illud in rei fauorẽ fuerit introductũ si
vult ab vsu abstinere ipius ff. de mino. l. si iudex. ac expresse &
tacitè ei renũtiare procedẽdo in causa recõuentionis nõ vicis-
sim, nec per hoc processus erit nullus. ar. C. de pac. l. penu. sicut
potest totali recõuentioni, & sic eius priuilegio primo renũti
are. ar. ff. de rei vendi. l. quæ de tota. ¶ Dico etiã preterea ꝙ cũ
modus huius vicissitudinis nũ sit determinatus à lege remittu
tur arbitrio iudicantis vt. s. de offi. dele. de causis. cũ cõcor. &.
ideò dico ꝙ libello vel articulis actoris hodie datis iudex eq̃
tate mouẽte potest nedũ cras, vel post cras libellũ, vel articu-
los rei recipere, sed etiã si ęquitas dictet ad libellãdum vel ar-
ticulandũ reo assignare aliũ terminũ etiã lõgiorem dũmodo
interim nihil in causa cõuentionis pro actore faciat ꝙ impedi
at hãc vicissitudinẽ processus vel finẽ, & pro hoc si bene pon-
deres habes praticã huius materię. ¶ Ex premissis inferre ha-
bes, ꝙ predicta vicissitudo naturę recõuentionis de necessita
te nõ inest, nec ordo substãtialis ipsius pro quo optimè faciũt
quę scripsi post Inno. j̃. de or. cogn. c. ij. in quinta oppõne per
quæ cõfirmantur quę hic notãtur. Quia si sic remitti nõ pos-
set, vt. C. de litis cõtestatione autẽtica offeratur. in fi. de iura. ca
lum. l. ij. § sed quia veremur. & ꝙ solet dici ordinẽ iudiciarium
substãtialẽ per cõsensum partiũ remitti nõ posse. De quo per
Io. An. de re iudi. c. fi. lib. vj. Et per me de offi. dele. de causis.
hinc est ꝙ licet vicissim, i. vna via, aliás sentẽtia hoc est simul
seu eodẽ tpore debeãt terminari, si tñ iudex ꝓnũtiet in causa
cõuẽtionis & omittat recõuentionẽ sentẽtia non est ipso iure
nulla, licet appellari possit. Saluo, ꝙ si de vna cõstaret, & de alia
a longis inuoluta ãbagib⁹ faciliter cõstare nõ põt ꝓpter hoc
nõ esset locus appellationi. pro quo optimus textus in com-
mune. C. de compensa. l. fi. licet ab ipsa sentẽtia, vt ab iniqua
aliâs appellare põt. vt Coll. ex no. Vin. & Inn. in. § nos aũt. alle.
Et Spec. in dcõ. § pe. qui incipit vidẽdũ. ver. & si iudex. Quali
ter autẽ licet vna sentẽtia terminari debeãt, duę sunt sentẽtiæ
quę vna dicũt & proferũtur successiue, licet simul & vno cõ-
textu ꝓferri dicãtur. vide in Spec. vbi. s. ver. sed secũdũ pręmi
ssa & qñ in primo sup vna causa feri sentẽtia, & postea sup alia
cui pri⁹ debet satis fieri. vide etiã in Spe. vbi. s. ver. qd si pma.
Item caueat reconueniẽs ꝙ si Iudex diuidendo causas primo
sententiet in cõuentione ꝙ separatim à grauamine sibi illato in
diuisione causarũ in scriptis appellet quia fortè sibi non suffi-
ceret in causa cõuentionis à sententia alias fortè iustè lata ap-
pellare. nec ob nota. Inno. j̃. de his quę vi. met. ve. cã fi. c. fi.

de appel. à sententia & nó à iuraméto, &c. q sufficit in totum. ar. eorú. quæ legú. & no. j̃. e. cũ à repulsióe in cle. quia ibi vtrũque grauamen ad idẽ tendens inferebatur in eadẽ causa, sed hic sententia in vna, & grauamen in alia, vt fuit dictũ in consilijs Rotæ. xxiiij. Ianuarij. anno à natiui. domini. 1393. Itẽ fuit ibi tactum per me, & placuit, & hic tãgitur per Inn. q sicut ab initio, nó admittit conuentio summaria reconuẽtionem plenę indaginis, ne nimis pręiudicet cõuentioni per recõuentionem, sic, dũ circa causę conuẽtionis conuentioné reperit illa liquida, & alia lõgam requirens indaginem, pót & debet omnino expediri cõuentio alia cõuentióe expectata. saluo q si pót recõuentio infra tempus modicũ liquidari, ad hoc expectat terminum assignare & illum expectare pro securiori. ar. C. de compensa. l. fi. Facit etiam pro premissis quòd conuentione & recõuentione pendentibus pót in vna causa appellari, & in alia nõ, & q pendẽte appellatióe in vna in alia procedi potest, & cessat vicissitudo: quia non est ordo substantialis alias necessario supsederetur, prout colligitur ex notatis in Speculo vbi supra. ver. quid si primo, vbi etiam nota. q si à sententia vnius appellatur, & non à sentẽtia alterius non differetur executio illius quę trãsit in rem iudicatã nisi in casu, &c. de quo etiam vide in fi. eiusdẽ. §. ver. sed pone. Facit etiã pro pręmissis q si libello reconuentionis oblato, reus nó prosequatur reconuẽtionem, & nihilominus actor super conuentione litẽ cõtestetur & prosequatur vsque ad sententiã inclusiue, quę in rem transeat iudicatã, poterit reus postea eam prosequi corã eodem iudice recõuentioné eo q eius iurisdictio fuit perpetuata. vt no. in dicto. §. videndũ. ver. quid si reus. Quod nõ procederet si vicissitudo huiusmodi esset substãtialis. Ex quibus etiã videtur inferri posse q reus conuentus actione ordinẽ iudiciarium requirẽte pót recõuenire de actione quę ordinẽ iudiciariũ non requirit renuntiãdo predictæ vicissitudini, vel offerẽdo se velle seruare mutuũ iudiciariũ ordinẽ in vtraque, & idem ęcontra renũtiando vicissitudini de qua supra, & q possit sic renũtiare, supra tactũ est, & q in causa nõ requirente ordinẽ iudiciariũ possit seruari ille ordo. patet ex lectis & notatis in cle. sępe. de verbo. signi. §. j. in verbo necessario. Sed cõtra pręmissa videtur, & primo quia nõ reperitur textus qui dicat, vt videtur q in fauoré rei dicta vicissitudo sit instituta. Præterea quia & si in fauorem rei instituta fuisset contra ex ea actori etiam ius quęratur, non videtur q per reũ in præiudiciũ actoris ei renuntiari possit. sicut dicimus: q quia ex appellatione vnius partis ius alteri quæritur. C. quando prouoca. nõ est necesse. l.
13 omné honoré. † Per appellanté huiusmodi appellatiói in pręiudiciũ iuris quęsiti appellato renũtiare nõ pót, vt notabiliter scripsit Cynus post Iaco. de Rauen. C. de tempo. appell. l. per hanc. in. vj. q. & confirmatur, quia propter naturã huius vicissitudinis impeditur reus post litem cõtestatam saltem ex interuallo recõuenire, vt scripsi. s. c. proximo. in. vj. quæstione. Solutio, dici potest quòd & si verba expressa iuris forte nõ haberent tamen de mente iuris satis constat quod sufficit. ff. de legi. l. scire. Quod enim impediatur actor in retardatione prosequutióis actionis suæ vt in rei petitióe vicissim, & mutuo pcedatur quòd iura statuunt per expressum constat re ipsa in actoris grauamen, & rei preiudicium cedere. ar. j̃. de plus pet. c. vnic. ver. si vero, & ver. tempore quo. & licet ex impedimento rei aliquid videatur indirectè actori acrescere hóc tanquã indirectum nõ põderatur. vt. ff. de autho. tut. l. j. de dam. inse. l. fluminũ. § fi. cum. l. sequen. Et quod statuitur mutuã petitionem esse incõtinenti proponendã bene statuitur, in fauorem actoris ne ex recõuentione nimiũ aggrauaret. Et licet. s. dixerim hoc venire ex natura vicissitudinis id non refferas ad causam finalẽ sed ad ĩpulsiuã. Nã & si re⁹ post litis cõtestationẽ ex interuallo recõuenire volẽs offerret se velle renũtiare vicissitudini nõ p hoc alias, pter hoc in recõuentióe audiret. qs in fauoré actoris & in pĩudicium rei introductũ est q re⁹ nõ nisi incõtinenti recõuenire possit vt negligẽtia ipsi⁹ omittẽtis incõtinẽti recõuenire in hoc puniat, ne igit sit in ptãte rei deludere hoc ius eius negligẽtiã puniẽtus, & indultũ actori à iure cõcessũ aufferre. j̃. de ele. cõmissa. § porro. & de re. iu. indultũ. Fateri oportet q hoc ius p rei renũtiationé tolli nõ pós. reliqua collige ex no. Ho. in sum. e. ti. & Spe. de recõuen. §. j. & .ij. §. §. sequenti. Supple glo. in glo. j. ibi, *non debet*. vt. j̃. de reg. iur. nõ licet. li. vj. imo videtur potius puidendũ reo. vt. ff. de fer. l. fin. secundũ Ho. & ibi: *nõ videtur*. idẽ Gof. sed cur ergo mẽbranas occupat, & cur cõpilator eã non reuocauerit, ideo non placet Ho. imo dicit q hodie locũ habet, ad. c. autẽ vt debitus. ibi respõdebit. & in. c. pastoralis. in glo. ij. ibi: *cõtra credo*. idẽ Ho. & ibi, *lege. ij*. ibi licet actori ad idẽ triplicare. de cõdi. appo. p tuas Ho. & ibi: *non credo*. idẽ Accurs. & dixi. s. & ibi: *instantiã*. dixerũt Tãcre. & Vin. q Roma eccle. tales literas cõcedit, etiã sine petẽtis instãtia clausulã apponẽdo. Et dixi. s. & scdm illud intelliges hoc de instãtia quo ad rescriptũ, & nõ quo ad ad clausulã. & ibi: *vti eodẽ*. ar. j̃. de præb. si motu pprio. & c. se. lib. vj. & sic solui scdm Abb. j̃. de priui. vt nõ trahat extra diœcesim suã, q si aliũ extra suã trahat ab illo etiã licitè extra suã recõuenire pót, p hãc decre. si illud priuilegiũ ad sui instantiã sibi concessum est. de quo dixi. s. & idẽ no. No. de rescrip. nõnulli. in principio. in priuilegio iuris.

De litis cõtestati. Rubrica.

Voniã libelli oblationẽ, & mutuã petitiõem sequi debet litis contestatio. ideò. &c. Gof. de ista materia. iij. q. iij. offerat. de verb. sig. fo. ver. lis antẽ. &. c. ex pte. & de ele. dndũ. ij. de offi. de. relatũ. & de offi. iud. c. ij. de re iud. inter. de ap. significãte. & c. interposita. in fi. j̃. de procu. c. j. & c. si duo. li. vj. & in cle. sępe. de verb. sign. & reppetit in. vj. Et vide per Ho. in sum. quid sit litis cõtestatio, qualẽ fieri debet, & qñ, quæ sit rõ per positiões & respõsiones ad eas factas nõ cõtestet lis, & quis sit effectus litis cõtestationis. itẽ vide in Spec. parte. ij. tit. de litis cõtestatione, etiã qd sit litis contestatio, qualiter, p quos, vbi, qñ fiat, & quis sit eius effectus, & videbuntur aliqua in dicendis.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Libelli oblationem & mutuam petitionem sequi debet litis contestatio.*
2 *Litis contestatio per petitionem in iure propositam & responsionem sequutam fit non per positiones & responsiones.*
3 *Litis contestatione omissa iudicij parietes corruunt perinde atque luxato fundamento.*
4 *Litis contestatio est principalis negotij apud iudicẽ vtriusque narratio.*
5 *Litis contestatio alter est fundamentum iudicij per petitionem in iure propositam & congruam responsionẽ animo contestandi litẽ positã.*
6 *In causis summarijs in quibus non proceditur in figura iudicij nõ est necessaria litis contestatio.*
7 *Verba attestationis per se considerata inducunt contestationem præsentis dispositionis.*
8 *Attestationi inest quadam tacita promissio, siue obligatio de litem prosequendo.*
9 *Litis contestatio & attestatio voluntatem actoris & rei super litis institutione per petitionem actoris & rei responsionẽ.*
10 *Ad litis contestationẽ sex requiruntur.*
11 *Litis contestatio per negatiuam fit perinde atque per affirmatiuam.*
12 *Positio vel libellus datus iudici in absentia partis vt per medium iudicis ad partem perueniat operatur confessionem, vt inter actorẽ & reum seruetur æqualitas.*
13 *Iudicis persona vt vtrique parti communis & vtranque debet repræsentare.*
14 *In nullo iure inuenitur cautum expressè debere petitionẽ fieri per partes simul præsentes.*
15 *Litis contestatio fit si sequatur respõsio siue incontinenti, siue ex interuallo idq; animo litem contestãdi.*
16 *Contestationẽ litis nõ fieri per responsionẽ cõfessionis Cynus cõtendit.*
17 *Reo confitente actori suam intentionem amplius aduocatus non est opus.*
18 *Intentio animi non sufficit nisi sint verba apta.*
19 *Ad litis contestationem sufficit quod de iure respondeatur petitioni vel libello.*
20 *Causa nõ est actio sed vinculum: vnde ex causa nascitur obligatio.*

Obliga

21 *Obligatio est mater, & petitio siue actio filia.*
22 *Sententia absque petitione ferri non potest.*
23 *Litis contestatio est fundamentum iudiciorum, positiones, & responsiones, ac diuersa probationes parietes censentur.*
24 *Per quem modum ad litis contestationem procedendum est.*
25 *Actio edita intelligitur per solã libelli oblationẽ etiã actore nõ loquẽte.*
26 *Appellationem scriptam per appellãtem dari non sufficit iudici, vel notario, nisi addat ego appello.*
27 *Ex libelli narratione sequitur petitio vnde negata narratiue petitio quoque negata censetur.*
28 *Correlatiuorum natura est, vt vnum per alterum cognoscatur.*
29 *Petitionis verbum aptum est comprehendere petitionem in scriptis.*
30 *Litiscontestatio differenter fieri potest, per affirmationem scilicet & negationem.*
31 *Contestatio litis non fit nisi iudex & aduersarius consenserint.*
32 *Confessio rei facta post actoris petitionem litis contestationem induit.*
33 *Reus negando libellum actoris simpliciter videtur negare vniuersum, non singula.*
34 *Iudex præcise cogere non potest reum ad litem contestandum.*
35 *Ex parte actoris ius metimur.*
36 *In litis contestatione requiritur certa verborum prolatio ad instar stipulationis.*
37 *Ad id quod non est responderi non potest.*

¶ CAP. I.

2 OLim inter. ¶ Casus. † Non per positiones & responsiones,
sed per petitionem in iure propositã, & respon
sionem secutam fit litis contestatio, qua omissa
null9 est processus. Et primo ponit processum
iudicum, & ipsorũ relationẽ. Secundo ipsum processum decernit irritum. Et dicit quare. Secunda ibi: *processum.*

¶ Expone literam *iniurijs*. quas capitulum irrogãt, alias irrogarat: *sententijs*. ab Episcopo latis in capitulum propter iniurias supradictas. hodie tamen sententia sic proferri non debet, sed in illos tantum de capitulo, qui culpabiles fuerint. vt. ĩ. de senten. excom. Romana. § fi. *& infra.* continet iniurias, sententias, & articulos specificatos, & ꝙ causa fuit cõmissa iudicibus qui processerunt vt. ĩ. sequitur, & demum ad ipsam sedẽ apostolicam remiserunt. Hosti. *iudices.* delegati quibus fuerat causa commissa, qui si ignari fuissent, fecissent libellum offerri. vt s̃. de libel. obla. c. j. *positionibus.* quas ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones vsus longeuus admisit in causis, vt in cle. sępe. ver. & quia. de verbo. signi. *remiserunt.* fortè sic habuerunt in mandatis, vel de cõsensu partium hoc fiebat, vt per sedem apostolicam ferretur sentẽtia, vel per eam declararetur quid iuris de processu. Hosti. Nota ibi: Ho.
3 † qualiter parietes ędificij iudicij corruũt ex quo litis contestatio que est ipsius fundamentum omissa est. ar. j. q. j. cũ Paulus. de presbytero nõ bapti. veniens. Sed dices erigi quandocunque alias quandoque tales parietes sententiæ huiusmodi fundamento, vt patet. ĩ. ti. j. quoniam. & in casibus in quibus libellus non offertur. Sed respõdet Ho. ꝙ in illis iacitur aliud, s. periculum amissionis probationũ, vel necessitas imminens quæ legẽ non habet, seu ratio, & ęquitas naturalis. Dicit etiam Hosti. hoc esse nota dignum, videlicet ꝙ sicut quandoque inuenitur materiale ędificiũ sine parietibus hincinde adherente coacto ipso solo sicut & ędificium iudiciorũ sine parietibus inuenitur, vt quando fertur sententia in confessum, quo casu litis contestationi adheret hincinde sentẽtia. secundum Hosti. Allegat de re. permu. cum olim. & de confes. c. ij.

¶ PRIMO quærit, quid est litis cõtestatio, seu qualiter diffi
4 nitur Franciscus Vercel. & quasi omnes sic describunt. † Litis contestatio est principalis negotij apud iudicem hincinde facta narratio quam ponit Bern. hic in glo. ij. ver. est autem. Et Spec. parte. ij. eod. tit. § j. addens tamen ad diffinitionem hæc verba, & ad eam secuta responsio propter. c. dudum. ij. de ele. & c. cum causam. de iur. cal. & c. prout. de dolo. & l. rem non nouã. § patroni. C. de iudi. Sed ista descriptio, hic destruitur, nã per positiões & respõsiones, narratur hincinde negotium coram iudice, & tamẽ nõ fit litis contestatio. Et per hoc etiam reprehẽdit Io. An. in Specu. vbi. s̃. addirionem Specu. de qua supra. Et quia Speculatoris distinctio in plus cõgruit mutuis pe
5 titionibus secundũ eũ. Hosti. autẽ sic diffinit † litis cõtestatio, est fundamẽtum iudicij per petitionẽ in iure propositã, & cõgruã responsionem secutam animo contestandi litem factũ. Quo omisso si in figurã iudicij procedatur vexantur magnis laboribus, & sumptibus litigantes. Et prædicta per ordinem reassumẽs dicit merito dici fundamentũ, & ideò dicit litis initiũ. de offi. de. super qõnum § intẽtionis, nec ante ꝓprie dicitur mota lis. de ver. sig. ex parte. ij. nec ante dicit qs petere, sed petere velle. vt. ff. rem. ra. ha. l. amplius. Per ipsam enĩ fundatur iudiciũ & petitiõis iniuria cõsummatur, vt. ff. de in ius voc. l. quãuis. & perpetuat actio vsque ad. xl. annos. vt. C. de anna. excep. l. j. & de prescrip. xxx. anno. l. fi. & ꝙ hoc initiũ rectè dicatur iudicij fundamentũ, patet quia eo omisso iudicij ędificiũ erigi nõ põt. vt in fi. huius. c. Itẽ bene dicit, *per petitionẽ*, intelligas in scriptis porrectã. Alioquin cõtra. vt not. s̃. de libel. ob. c. j. Item bene dicitur, *in iure.* nam extra iudicium nõ contestatur. patet. iij. q. iij. authẽtica offeratur. s̃. ti. j. c. j. ff. de interro. ac. l. nuluit. Alioquin quãdocũque alius rusticus peteret ab alio aliquid extra iudicium ille à quo peteretur hoc negãte diceretur litis contestatio fieri sequitur, *& congruam responsionem* vt s. ipsam petitionem confiteatur, vel neget. vt. ĩ. sequitur Cõfitens enim attestatur iudicium, & aggreditur ipsam ad effectum condemnationis in eum promulgandæ, & negans ad effectũ absolutiõis obtinẽdæ. qđ dic vt plenè not. de elec. dudũ. ij. § tandẽ. sequitur: *animo contestandi*. propter id qđ de hoc no. in glo. de quo. ĩ. dicetur. sequit: *quo omisso in figurã iudicij. i. ordinis iudiciarij.* Quod ideò sic exponit, quia hoc omisso põt dari potestas iudici ꝙ inquirat, & arbitret, vt sibi videtur, vt not. de libel. obla. c. j. & ita dic & vt ibi dixi in primo notabili
6 scđm Ho. vel etiã † quia in causis summarijs in quibus non proceditur in figura iudicij nõ est necessaria litis cõtestatio, nec libellus. vt in præalleg. cle. sępe. sequitur: *vexãtur magnis laboribus.* & c. sicut enĩ materiali ędificiu ruina imminet fundamento omisso, sic & in spirituali vt hic, & iuribus allega. in glo. & xlviij. dist. c. fi. & § tandẽ. alleg. secundũ Ho Quid dicendum fateor ꝙ Hosti. litis contestatiõis effectus bene doctrinaliter in prędicta diffinitione describit. Sed nõ apparet mihi ꝙ propriũ verbi significationẽ bene propriè exponat, ideò aduertendũ ꝙ dictio cõtestatio est vnũ nomẽ cõpositum de con, ꝙ est simul & de testatio, quòd sonat idẽ ꝙ attestatio siue significatio, & ideò cõtestatio litis propriè dicit attestatio, siue testificatio litis. i. volũtatis seu animũ litigãdi simul hoc est per plures quasi vno cõtextu facta. Sicut conuenire dicitur plures in vnũ simul venire, vt. ff. de pac. l. j. § j. Talis enĩ expositio alludẽs vocabulo cõueniẽs est. Insti. de acti. § est & aliud. alias est de dona. Et facit optimè quod scripsi post Innocen. ĩ. eod. c. questi. secunda. § secundo quæritur. ver. secundo probat hoc. Et quia hęc similatiua voluntatum vnio taliter attestata pactum seu conuentionem inducit. vt. in. l. j. § j. allega. Dicit lex quòd litem contestando, quasi contrahimus. vt. ff. de pecul.
7 l. iij. § idem scribit. † Et ideò dicit lex quasi contrahimums, & non dicit contrahimus. Quia verba attestationis de per se cõsiderata inducunt cõfessionem præsentis dispositiõis, & non dispositionẽ de natura sua, vt. ff. depo. l. publia. § fi. quã tamen dispositionẽ proprius contractus de necessitate requirit. vt. ff.
8 de ac. & obli. l. quæcũque. † Quia tamen ex interpretatiõe legis huiusmodi attestationi inest quędam tacita promissio, seu obligatio de litẽ prosequẽdo, & de iudicato soluẽdo ipsa cõtestatio appellatur quasi cõtractus eo ꝙ eundẽ effectum inducit. Simile. ff. de vsufruc. ea. re. quæ vsu con. l. ij. & ff. sol. ma. l. si cum dotẽ. § fi. in fi Simile insti. de obl. quæ ex quasi contract. nascun. per totum. Diffiniunt alij generaliter litis contestatio-
9 nem sic. † litis cõtestatio est voluntatũ actoris, & rei super litis institutione per petitionẽ actoris, & rei responsionẽ ad illam affirmatiuam, vel negatiuam emissas iudicialiter attestatio simul facta. Et patẽt declaratiões verborũ singulorũ ex ꝓmissis.

Saluo ꝙ dicunt affirmatiuam. vel negatiuam pro eo ꝙ nulla
alia responsio ad litis contestationem esset sufficiens. vt patet
secundū eum ex notatis hic. & in dicto § tādem, & patet secun
dum eos ex præmissis ꝙ licet plures possint esse modi decla-
rationis voluntatis, tamen contestatio litis eo modo quo hic
accipitur ad vnicū modum superius coarctatū necessario so-
10 lum restringitur. † Secundo ex præmissis infertur secundum
eos, ꝙ sex per ordinem ad esse litis contestationis requiruntur
videlicet iudicis, actoris, & rei præsentiæ, petitio actoris, re-
spōsio rei, & ꝙ hæc omnia vno cōtextu concurrāt. Simile in
stipulatione. ff. de verb. obli. l. j. Pone ergo, actor dedit petitio
nem, & pluries requisiuit reum ꝙ petitioni responderet, & iu-
dicem ꝙ reum ad respondendū compelleret, & cum plures
termini essent seruat, contra reum super eius cōpulsione Fina
liter reus in absentia actoris comparens respondit petitiōem
actoris negando narrata esse vera, & petita fieri debere animo
litem contestā di. quod credidit iudex sufficere, & vltra pro-
cessit etiam ad diffinitiuam Quæritur vtrum litis contestatio
sit minus legitimè facta & processus null°, videtur ꝙ sic. quia
actor non fuit præsens, & quia non videtur totū factum vno
contextu, iuxta prædicta. ar. ff. de verb. obl. l. j. Et hanc opinio
nem sequitur Iaco. Butri. C. e. l. vnica. in vltima quæstione. Et
11 probat triplici ratione. † prima est, quia sicut per negationem
ita per confessionem fit litis contestatio, vt infra dicam. Sed
constat ꝙ confessio facta parte absente nil operatur. vt. ff. de
confes. l. certum § si quis absente. Secunda est, quia in authen-
tica qui semel. C. quomo. & quādo iudex. ponunt omnes hoc
speciale, ꝙ lite non contestata ibi proceditur ad sententiam.
Et tamen ibi libellus porrectus fuerat per actorē præsentem,
& postea eo absente facta responsio per reum. Tertia est, quia
contestatio est simul testatio, & sic vtraque parte præsente,
ergo si alter est absens non potest dici simul testatio, secun-
dum eū. Sed tenent partem aliam. ad rationes istas responde-
ret. ad primam enim diceret ꝙ imo si datę positioni per acto
rem postea eo absente reus responderet confitendo. Confessio
12 haberet effectum: † Quia & positio, vel libellus datus iudici
in absentia partis, vt per medium iudicis ad partem perueniat
operatur confessionem. vt notabiliter scribsit Bartolus in § si
quis absente. allega. ar. C. de libe. cau. l. cū affirmes. igitur econ
tra facta responsio ad libellum, vel positionem aduersarij in
eius absentia debet confessionem operari, vt inter actorem &
reum seruetur æqualitas. vt. ff. de re iur. non licet. li. vj. & quia
13 est eadem ratio vtrobique. † Nam persona iudicis est vtriq;
parti cōmunis, & vtramque representare debet. Et quia per
medium eius videtur posse & debere hoc fieri sicut illud. Ad
authenticam qui semel. C. quo. & quando iud. respōderent. ꝙ
ibi non apparet de interrogatione, nec de responsione rei, vi-
detur enim differentia facienda, an data sit petitio simpliciter,
nec requisita pars de respondendo, nisi iudex de compellendo
&c. In quo casu loquitur authentica qui semel. an verò requi
sita fuerit pars vel iudex. &c. in suo casu procedit quod proxi
mè dictum est. Faciunt optimè quę dicam post Hosti. j. e. c.
quæstione. iij. circa princip. vt ibi scripsi. Quia magis patet
de simulatiua testatione in secūdo casu q̄ in primo. vel dic al-
ter & verius, ꝙ multum refert an actor in petitione persistat
tempore responsionis. Quod colligitur ex pręcedentibus &
sequentibus ad litis prosecutionem per eū factis. vt. ff. de testa.
l. hæredes pali. § sed & si cotam. & hoc casu procedit qđ pro-
ximè dictum est. an verò destiterit vel desistere velit à litis &
libelli prosecutione. Quod colligitur ex circonstantijs ac ex
præcedētibus & sequentibus, & tunc non operetur responsio
litis contestationem. quia non potest tunc dici testatio simu-
latiua, & sic potest procedere specialitas dictæ authenticę. Ad
tertiam rationem infra respondebitur, & pro hac parte facit.
14 † Nam in nullo iure cautum reperitur expressè, ꝙ sit de esse li
tis contestationis ꝙ petitio & responsio per partes præsentes
simul fiant. Igitur ista perniciosa subtilitas processus iudicio-
rum impediens, atque destruens ponenda non est. ar. j. de re-
nun. c. j. li. vj. cum similibus. Præterea textus noster quendam

modum litem contestandi repellens verum modum adijcit,
per quem litis cōtestatio fiat, dicens ꝙ non per positiones &
responsiones ad eas factas, sed per petitionem in iure propo-
sitam & responsionem secutam litis contestatio fiat. nec dicat
15 secutam statim seu incontinenti, † dans intelligere ꝙ siue in-
continenti, siue ex interuallo, sequatur respōsio animo litem
contestandi, fit litis contestatio, vt non distinguamus legem
indistinctè loquentem ex capite proprio. communia iura. Et
sentit legislator. C. de iura. calū. l. ij. in prin. & C. e. tit. l. vnica.
Præterea hoc vult ratio naturalis, nam litis contestatio nō est
nisi voluntatū simul concurrentiū concurrens attestatio, non
patet ex dictis. modo si actor primo dedit petitiōem semper
præsumitur perdurare in eadem voluntate, donec de eius mu
tatione appareat, & ita est concursus tempore respōsionis vo
luntatum ar. de bapt. c. maiore.. cum similibus. Et ita vidi in
palatio apostolico seruari & obtineri. & credo ꝙ ista sit veri-
tas. Quod ergo dictum est vtriusque partis præsentiam esse ne
cessariam. intellige singula singulis refferendo, videlicet, acto
ris tempore datę petitionis, & rei tempore datæ responsionis,
& quod dictum est vno contextu & simul, intellige quoad
rem nō quo ad tempus. Hoc est ꝙ in actis reperiātur præcedēs
petitio & responsio subsecuta, & interpretatiuè cōcursus etiā
voluntatū eo modo quo dixi. Et secundū hoc limitata atque
modificata alia. s. scripta, si ea deffendere velis. Et pro hoc etiā
bene facit. C. de iud. l. rem nō nouam. § patroni. quę etiā non
distinguit an incontinēti vel ex post facto loquatur, alias se-
quatur contradictio rei. Caue tamē quia Cyn. C. e. l. vnica. in
16 prima quęst. & . ij. † contra præmissa tenet per respōsionem
cōfessionis nō fieri litis contestationē reprobans glo. Accur.
ibi positā distinguentē an ante vel post datam petitionē. & c. se
quatur talis confessio, vt si post sit cōtestatio. & si ante secus.
Cui cōcor. Ber. Inno. & cæteri Canonistę. in. c. dodū. alleg. Et
allegat pro se Cy. prædictū § patroni. vbi dicit contradictio-
nē, &c. modo cōfessio non est cōtradictio, imo tollit contro
uersiam cui tamen sentētia finem imponere debet. vt. ff. de re
iudi. l. j. & sic sentētia ferri non potest, & tamē si diceremus fie
ri contestationē sentētia ferri potest. Item pro casu allegat. ff.
de procu. l. si reus. cum glo. sua. & si est casus non debet fieri
quæstio. ar. C. de fur. l. ancillæ subtractæ partus. Fatetur tamen
ibi in. iiij. quæstione, ꝙ inducit effectus contestationis vt inter
ruptionē, & similia. vt. j. de pręscrip. xxx. an. l. cum notissi. §
sed & si quis. Sed Iaco. Butri. in præalle. l. vnica. C. e. tit. sequi-
tur opinionē Accur. & Canonistarum distinguens an confi-
tetur quis ante libelli oblationē. & tunc non videtur litē con
testari. Sed fit ei quoddā pręceptum de soluendo infra tem-
pus arbitrio iudicis, vt. l. si debitori. ff. de iudi. aut confitetur
post libelli oblationē, & tūc videtur contestari: & pōt ferri dif
finitiua. ratio sua est, nā lex dicit, & etiā ista decret. ꝙ per nar-
rationē actoris intelli ge petitionē continentē in iure propo-
sitā, & respōsionē rei fit litis cōtestatio, nec requiritur in illa re
spōsione fit cōtradictio siue negatio, vt hic. &. C. e. l. vnica. Et
hāc opinionē sequit Ber, Inn. Host. & Nouel. in pręalle. c. du-
dū. § tandē. Et hāc seruauit, & seruat vsus causarū, & eā sequi-
tur palatiū Apostolicū, ideò nō est tutū ab illa recedere. ar. ff.
de legi. l. minimè. Nec ob. § patroni. allegatus. in verbo cōtra-
dictionē. nā ille § nō restringit modū per quē debet fieri con
testatio litis in omni casu, Sed loquitur solum in casu tali vbi
partibus opus est patronis causarū, vt patet ex contextu illius
17 literæ. † Hoc autē manifestum est, ꝙ dum reus cōfitetur acto
ri suā intentionem, nō est opus amplius aduocatis. Sed tunc
demū cum reus negat intentionem actoris; igitur tūc demum
Cum fit litis contestatio per negationem, locus est illi § igitur
ad hoc designandum merito posuit litera verbum contradi-
ctionem. Et maximè quia illud frequentius est. argu. ff. de le-
gi. l. nam ad ea. Nec ob. ꝙ sententia debet imponere finem cō-
trouersijs. Quia illud debet intelligi cum reperit materiam ad
hoc dispositam.. Dico enim ꝙ sententia nedum habet istum
effectū. Sed etiā aliū, videlicet declarationē iuris actoris. vt. ff.
de rei vendi. l. ex diuerso. si serui. vendi. l. sicuti § sed si quæ-
ratur,

ratur, & quia habet paratã executionem. vt. ff. de mino. l. minor. xxv. annis. cum similibus. Ad. l. si reus. vbi Cynus casum allegat dici potest, ꝙ ibi non est casus, ibi enim nõ apparet textus nec re vera ponit differẽtiã iudicis ordinarij & delegati. de qua ibi not. in glo. prout ibi. & in. l. si debitori. allega. scripsit Iohan. Nico. Sed vult dicere ꝙ in cõfitentẽ ante litẽ cõtestatam sit præceptũ, eo videlicet quia nõ potest in eum diffinitiua sententia ferri, propter defectum litis cõtestationis. Sed dicit ꝙ si lis contestata est, hoc esse officio iudicis dirimendum est, videlicet officio iudicis mercenario q̃ actioni, & litis cõtestationi deseruit. Per quòd videlicet iudex qui de causa cognouit de ea pronũtiare debet. vt. ff. de iudi. l. de qua re. & sic non facit. l. illa ad propositũ. Nam de casu de quo nunc quæritur dimittit intactum, videlicet dum in ipsa litis contestatione cõfessio interuenit, propter quòd nõ meruit dicta. l. ad propositũ allegari, & oĩno coniunge quę scribam. j. e. c. in. viij. q.

¶ SECVNDO principaliter quæritur, quæ est ratio dubitandi, & quæ ratio decidẽdi in hac decre. in ea parte in qua dicit, ꝙ per positiones & respõsiones ad illas non fit litis contestatio, & respondetur de ratione dubitãdi, ꝙ eam notabiliter induxerũt textus legum qui præcisè dicere videntur ꝙ narratio & respõsio litis contestationem inducũt. C. de iura. calũ. l. ij. in princ. C. de iud. l. rem nõ nouã. § patroni. & C. e. ti. l. vn. modo per positiones fit narratio negotij. Igitur non mirum si fuit dubitatũ an per eas, & responsiones ad ipsas fieret contestatio litis. Ratio verò decidẽdi hic ponitur, in glo. ij. ibi & potest assignari ratio. Cui cõcordans Inno. dicit, ꝙ ad hoc vt teneat litis contestatio oportet ꝙ animo cõtestandi litem fiat, & ꝙ verba sint apta ad huiusmodi cõtestationẽ, dicit tamen, quòd si verba sunt apta præsumitur animus cõtestãdi, nisi cõtraria appareat protestatio. iuxta lecta & notata. s. de consti.
18 cum. M. Dicit tamẽ ꝙ † intentio animi non sufficit, nisi sint verba apta. vt hic. modo dum nõ sunt verba petitionis quæ in positiõibus nõ sunt ibi verba apta ad litis contestatinnẽ, cum non enĩ possit ferri sententia condemnationis ad petita si nihil est petitũ. ar. s. de constitu. cum accessissent. § j. ver. si. cum suis cõcor. Hosti. nec absolutionis à petitiõe quæ facta nõ est. Aliquid enĩ oportet petitũ esse licet ineptũ vel ineptè, vt sententietur. Ho. s. de iu. examinata. cũ tamẽ sentẽtia correspondere debeat petitioni, de symo. licet hely. nisi corã Papa ageretur. tunc enim crederet Inno. sine petitione sufficere partium narrationes. de in inte. resti. cum venissent, Nam præsentia Papæ suppleret has omnes solennitates. C. de testa. l. omnium. & s. de transact. c. j. Et hoc hodie tenet curia, maximè quando agitur de electionibus seu prouisionibus ecclesiarum. Et vtinam magis abreuiaret. quia quando de talibus agitur periculum est in mora, vt patet in eo quod legi. & nota. j. de appel. oblatæ. § j. de elect. ne pro defectu. Hosti. Sed dic hodie, vt in clemẽ. dispendiosam. de iudi. & cle. sæpe. de ver. sig. Præterea & ista est secunda ratio Inno. secundũ Hosti. quia vbi signiõcatiõe argui põt, nec ab ea recedi oportet nisi aliud appareat. vt. ff. de le. iij. l. non aliter. Hosti. & tamẽ ponẽdo factũ vel dictum neque testor, neque cõtestor me litigare velle, & quia fiunt positiones & respõsiones ante litẽ contesta. vt in glo. & ista est tertia ratio Inno. secundũ Hosti. qui dicit, ꝙ nõ vocantur propriè positiones sed interrogationes de quibus nota. j. de iura. calum. c. penul. § fi. Et vt verba Inno. continuẽ nõ ę
19 ro † primo circa hoc, nunquid sufficit ad litis cõtestationem quòd respondeatur de iure libello vel petitiõi: Respõdet Inn. quòd sic: verbi gratia, peto à te fundũ quem mihi promisisti, vel vendidisti, rectè respondes dicẽdo nõ competit tibi dicti fundi petitio, vel non debet tibi dari dictus fundus quem tu petis. Nam cũ actio sit ius petẽdi quod debetur actori, scilicet de iure. vt i osti. de act. in principio. eadẽ ratio, vel defensio, seu respõsio rei legitima est, vt quod petis tibi non debetur de iure. Secundo quæritur quantum ad hoc, nunquid quo ad effectum litis cõtestationis inducẽdo sufficit respondere ad causam. reffert Inno. aliquos dicere ꝙ non, nisi respondeatur petitioni. verbi gratia, peto centũ quę mutuaui, respõdet reus non mutuasti, non sufficit ad litis contestationẽ secundũ eos. Probant quia cũ petitio sit necessaria etiã respõsio ad petitionem
20 necessaria est. † Item quia causa non est actio, sed vinculum, vnde ex causa obligatio oritur. vt insti. de obli. j. responso. & ex obligatione petitio siue actio, vt. ff. de proc. l. licet. § ea obligatio, sic causa est mater obligationis, & obligatio actiõis. ergo alia est causa, alia actio. Sicut aliud est vẽdere, aliud emere. alius est emptor, alius vẽditor. vt. ff. de re. perm. l. j. & sic aliud est respõdere causæ, aliud respõdere petitiõi. Et ideò qui cãę tantũ respõdet petitioni nõ intelligitur respondisse, & sic nec litis contestationẽ fieri. Host. Verum nihilominus ipse Inno. aliter respõdet dicẽs. Nos dicimus sufficere causæ respõdere. probat sic, nã causa talis debet esse quę necessario inferat ius petendi, & quã necesse est probare. Nã nec prodest petenti, si ex alia causa sibi debeatẽ, & eo modo nec sibi obest si alia vice ex alia causa agatur. vt notatur. s. de offi. or. cõquerente. Ex quibus infert Inno. ꝙ quãdo respõdet reus causam nõ esse veram scilicet mutuũ non interuenisse, necessario dicit se ex mutuo non teneri, & ita etiam per cõsequẽs petitiõi respondet. Secũdo probat hoc, dicit enim attendenda verba, subaudi & eorũ expositionẽ. Litẽ enĩ contestari nihil aliud est, nisi ꝙ volt cũ aduersario litigare. Sufficit ergo si animo litigãdi aduersario contradicat. ar. § patroni. alleg. Nec ob. ꝙ alia est causa, & alia actio. Quia si alia sit, nõ tamẽ est alius quantũ ad substantiam effectus veritatis. Nã si bona est causa, bona erit petitio in effectu. & si mala, mala ita. Licet alius sit Deus pater, alius filius. non tamen aliud, sed id quòd est pater est filius, scilicet in substantia, de trinitate damnamus. § licet igitur. Sic licet alius sit pater carnalis, alius filius, tamẽ fictione iuris eadem persona penè censetur filius cũ patre. C. de impube. & al. sub. l. fi. ad
21 fi. † Sic & dicendum est ꝙ obligatio est mater, & petitio siue actio filia. quãtum ad hoc de quo hic quæritur idem sunt, vel ad minus ex prædictis euidẽter sequitur, ꝙ sicut negata matre negatur & filia. Et econuerso, quia si nõ est mater nec filia, & si non est filia, nõ est mater. Sic negata causa negatur petitio, & econtra. Et adde circa hanc materiã quod notatur in summa. de libel. obla. § quid debeat. ver. alij dicũt ꝙ sufficit & seq. Hosti. Tertio quęritur quantũ ad hoc, pone reus respõdet sic, nolo litigare cum aduersario nec alias petitioni contradicit. nunquid hoc sufficit ad litis contestationem? respondet Inn. quòd nõ. ar. dicti. § & quia per talem responsionẽ non apparet an petita confiteatur, vel neget. secundũ Inno. Et ex hoc videretur ꝙ si respõderet se dubitare non sufficeret ad litis contestationẽ Cuius tamen contrarium notat Io. Fa. C. e. l. vnica. Quarto quæritur circa hoc, quid si in libello non fiat petitio sed tantum narretur factum, & reus animo litẽ contestandi respondeat, nunquid hoc sufficit ad litis contestationẽ? refert Inno. quosdam dicere ꝙ bona est, vel saltem toleranda huiusmodi litis contestatio, vt res magis valeat quàm pereat. j. de verbo. signi. Abbate. ar. ad hoc. j. de insti. cũ venissent. de cau. pos. cum ecclesia. & de consu. cum dilectus. Subdit ꝙ videtur maximè hoc posse tolerari, vbi de iuribus agatur. s. negatoria, vel confessoria. vt. ff. si vsusfru. peta. l. vti. in princi. & l. j. & in pręallegatis decretalibus. Finaliter tamen dicit ꝙ tutius est in omnibus aliquid petere, imo dicit Hosti. nõ debet dici tutius imo tutum. quia non cadit hic comparatio. Hodie nempe cer
22 tum est, ꝙ si in libello nihil peteretur non recipere. † quia sine petitione non posset ferri sententia. vt hic. & ff. communi diuidun. l. vt fundus. nec in aliũ quàm petitum sit potest, vel debet quis condemnari. C. de fideicomis. liber. l. finali. in primo responso ad finem. Nisi forsan de spiritualibus, & inter religiosos ageretur. iuxta lecta & notata supra de iudi. dilecti. vel coram Papa. vt supra tactum est, vel in alijs casibus in quibus libellus non est necessario aufferendus alias offerendus. de quibus dictum est de libel. obla. c. j.

¶ Redeundo ad principalem quęstionem quare per responsionem ad positiones non fit litis contestatio, reddit Hostien.
23 alias rationes. Prima est, † quia litis contestatio est fundamẽtum ædificij iudiciorum, positiones verò & responsiones, &

aliæ diuersæ probationes sunt parietes, sententia verò tectum. patet ergo ꝙ non sunt parietes erigendi quousque positum sit fundamentum. Secunda est quia sicut vna est lis, sic & vna debet esse litis contestatio. Sed si per positiones cōtestaretur, tot intelligerētur, esse litis cōtestationes quot fierent positiones, & responsiones. ar. ff. de verbo. obli. l. scire debemus. ī. de ele. in genesi, ver. non tamen debuit subsequi. Tertia ratio quia litis contestatio firmatur authoritate huius tituli. positio verò authoritate tituli de confessis, inter quos titulos est differētia quia regulariter primus ante litem contestatā. Secūdus post, ideò si fiat positio lite non contestata, cū natura tituli sui deficiat, deficit & effectus positionis: &, sic nec lis contestari: nec aliud quod firmū sit potest agi. secundum eum.

¶ TERTIO principaliter quæritur ad declarationem præmissorum. Pone quòd sit positio generalis hoc modo. Pone quòd omnia quæ continentur in libello sunt vera, & quòd sicut generaliter fit, sic reus generaliter respondeat confitendo omnia vel negando. nunquid per hoc dicā litem contestatam? Dicit Hosti. ꝙ sic, talis enim positio & responsio authoritate istius tituli confirmatur, & ideò authoritate ti. de confes. & argumentum optimum. ff. de reb. dub. l. is qui ducenta § vtrum. in fi. vbi dicit hoc exprimat eorū quæ obijciūtur nō feci. i. nihil eorū feci. quasi diceret sufficit ꝙ oīa negentur. Nec ob. quod hic dicitur quia intelligitur de singularibus positionibus, & patet in textu ibi: *quibusdam positionibus*. quasi diceret de pluribus & singularibus loquor, non de vna vniuersali. & de hoc in Specu. e. ti. § ij. ad fi. Fatetur tamen quosdam contradicere voluisse, qui forsan mutassent sentētiam, si ea quæ hic notantur plenius aduertissent. Dicit tamen ꝙ sine hac generali non de leui cōtestaretur lis. Et verè de rigore iuris ego dubitarem. Quia verba talia non videntur apta, neq; ex natura sua disposita ad litis contestationē inducendam, seu ad iudicium incoandum, & fundandum, imo præsupponūt illud iam incoatum & fundatū. igitur ex illis verbis animum dispositiuum, ad litis contestationē non præsumā. vt. ff. si cer. pet. l. non omnis. &. ī. de ordi cog. cum dilectus: verum quia opinio Hosti. tendit ad sustinendum iudicia, ac dānosam & perniciosam subtilitatem excludit, vellē bene eam in iudicijs de æquitate sustinere. Sed saltem secūdum Collect. eam oportet restringere ad casum in quo positio non stat in finibus positionis alias petitionis. Sed hic positio in se, etiam in se petitionem continet: sed certè tūc esset petitio, & non positio, & ideò placet hæc restrictio. Fatetur tamē ꝙ oportet ꝙ præcedat petitio, & quod ad illam positio se referat. Et hoc modo loquitur Hosti. vnde oportet ꝙ positio faciat mentionem de libello hoc modo, dico omnia contenta in libello esse vera, alias reus ad eā respōdens nō videtur habere ante litē animū contestandi: & sic non esset litis contestatio, secundum Guillel. de Cug. C. e. l. vnica. & Liguianum hic.

24 ¶ QVARTO principaliter † quæritur per quē modum ad litis contestationem procedendū est. super quo dicit Ho. quòd hoc modo ad litis contestationem procedendum est. Nam adueniente die dato ad deliberādum sicut consuetū est, debet iudex primo interrogare actorem libello lecto coram eo vtrum asserat & petat secundum quod ibi continetur. Secundo si dicat ꝙ sic debet interrogare reum vtrum credat vera esse proposita in libello, & petitionē fieri debere, & sic ipso reo confitente vel negante, fit litis contestatio, & hoc est quod hæc litera dicet ibi per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam. quasi diceret non sufficit ꝙ actor libellum in scriptis offerat. Quia libellus non loquitur, imo necesse est ꝙ ea quæ in libello continentur proponat, ergo hic verbis opus est. Sic insti. de verb. obli. in princi. &. C. de vsur. l. j. Et habet locum illud. ætatem habet de se loquatur. de conse di. iiij. cum pro paruulis. Detrahe ergo petitionem propositā, aut responsionem secutam nulla fiet litis contestatio. vt hic. sic. j. q. j. detrahe de baptismo, &c. Et probatur hoc. C. e. l. vni. vbi dicit, inter litem enim contestatam & editam actionem multum interest, lis enim tunc videtur contestata cum iudex per narrationem negotij, subaudi à partibus factam. vt. ī. causam audire cepit quasi diceret non eo ipso ꝙ libellus oblatus

25 est & reus respondet est facta litis contestatio. † Nam actore non loquēte per solam libelli oblationem intelligitur solum edita actio ipso autem narrāte, loquente, & proponēte, & reo respondente fit litis contestatio, vt hic. &. C. de iura. calum. l. ij. post princi. &. c. dudum. § tandem. allegato. &. ī. ti. j. c. j. § j. argumen. de testi. præsentium. § præterea. li. vj. Et prædicta si vera sint, menti tenenda. quia valde notabilia. Et faciunt primo pro primo intellectu ad authenticam qui semel. C. quo. & quando iudex. authentica qui semel. per me data. ī. eo. c. in prima quæstione § pone ergo. ver. ad authēticam qui semel.

26 † Secundo optime facit ꝙ nō sufficiat appellatiōem scriptam per appellantem dari iudici, vel notario, nisi dicat appellans, ego appello prout hic continetur quia alias potest appellans circonuenire iudicem. Qui non aduertens non datis apostolis procedere potest fortè ad sententiam si ex hoc potest impugnare processum. Vnde alias teneri vidi in palatio, ꝙ talis pro non appellante habetur. Et facit quia appellans tenetur petere cum instantia, & alias suæ appellationi renunciat. de appel. ab eo. li. vj. & in cle. quamuis e. ti. iij. non videtur iudicem apostolis propulsare qui de hoc nihil loquitur per expressum Vnde dixerunt auditores, ꝙ nec sufficeret dicere peto prout in cedula continetur quia ille non est modus magnæ instantiæ, nam ea quæ speciali nota digna sunt, nisi specialiter annotentur quasi neglecta. vt. ff. de inn. l. item apud Labeonē § ait pretor ne quid. Caue tamen quia nec illud quod dicit Hosti. de lectura libelli, nec etiam illud quòd dici potest à simili de lectura appellationis hodie de facto seruatur. sed sufficit libellum vel appellationem porrigendo in scriptis dicere. Ego do libellum, vel appello, vt hic continetur: quia dare hoc modo æquiparatur lecturæ. vt in clemē causam que § porrecto. de elect. Subdit etiam Hosti ꝙ nihil interest vtrum iudice interrogante hoc fiat, seu partes inter se hoc faciant iudice pro tribunali sedente, & authorizante. ff. de inter. act. l. si sine. j. responso. vlterius dicit ꝙ nec refert vtrum dicat, pono omnia esse vera, vel asseuero esse vera, nisi imponamus legem verbis quod non est faciendum. C. communia. de lega. l. ij. in fi. &. C. de vsu. l. fi. & not. de procu. petitio. Et dicit etiam Gulle. de Cug. l. vnica. ꝙ non refert respondendo libello actoris dicat nego, vel non esse verum, vel tu mentiris per gulam Aut credo ꝙ non sit verum. Quia sufficit ꝙ inferatur negatio etiam per verbum credulitatis. Pro eo maximè ꝙ responsio relata ad petita, refertur ad ius in quo non cadit nisi credulitas. Et hic etiam iungere potes ea quæ scripsi post Inno. & Hosti. ī. e. c. in secunda quæstione principali.

¶ QVINTO quæritur, nunquid sufficit narrationi libelli respondere quoad effectum litis contestationis inducendæ licet petitioni non respondeatur? dicit Host. ꝙ sic. ar. ī. de ele. quærelam. ī. de resti. spol. cum ad sedem. primo responso. &

27 C. e. l. vnica †. Nam si bene formatus sit libellus ex narratione sequitur petitio, vnde negata narratione tanquam principali, per consequens & petitio tanquam accessoria est negata. argu. ī. de elect. qualiter. Et in hoc dicit Inno. concordare in ijs quæ dixi post eum in ver. verum nihilominus. Sed pone ꝙ libellus est ineptè formatus cui modo prædicto responsum est, nunquid censetur litis contestatio facta? dicit Hosti. ꝙ sic, potest quandoque fieri contestatio, & sic dici se fecisse de facto in quadam causa, in qua erat aduocatus magister. G. Papien. & ipse Hosti. pro reo paupere presbytero apud Lugdun. coram auditore Pape. dixit enim presbyter respondendo libello de consilio Hostt. Confiteor proposita in libello sicut proponuntur, & dico petitionem fieri non debere, quod audientes omnes stupefacti fuerunt, de tali modo litem contestandi pro se tamen sententiam reportauit, quia sententia non sequebatur ex narratis, siue igitur sola narrata, siue sola petita negentur, vtraque sufficit, quod licet ad litis contestationem, vt patet ex prædictis. Vnde dicebat Hosti. de elect. c. dudum. allegato. ꝙ si dicat reus contendendum puto, vel contendere

volo

volo,non fit litis contestatio.quia potest velle cõtendere li-
cet libell⁹ cõtineat veritatẽ,eogẽdus est igitur rñdere.vt.ff.de
eden.l.j.in princi.Et idem si dicat cedo liti,tunc enim nõ fit
litis contestatio.Sufficit tamen,ꝙ re careat quæ sibi manu mi
litari aufertur nisi restituat.vt.ff.de rei ven.l.qui restituere.C.
de alien.mu.iudi.cau.fac.l.item si res.§.potest.C.vt nemo in-
uitus.l.vnic.non tamen sufficit ꝙ differat,nisi in totum resti
tuat,vel remittat.vt.C.de pac.l.postq̃.Sed quid si non vult
respondere remittit ad notata.ĩ.ti.ij.c.fi.ad fi.Item quid si di
cat nec confiteor,nec nego.vel dicat nolo litigare . vel dicat
non credo debere,& si debeo sum paratus soluere.vide in Spe.
co.ti.§.ij.versi.quid si peto.& versi sequentibus.& ver.sed nũ
quid per responsionem.& ver.seq.& ver.si reus.& in.e.§.post
prin Et ꝙ narrationi sufficiat respondere,allegat Nouella.c.
quærelam.&.c.cum ad sedẽ.&.l.vnic.s̃.allegatam.

¶ SEXTO quæritur quid si inueniatur scripta sufficiens
rei responsio non tamen reperitur præcessisse actoris asseue-
ratio seu propositio,nunquid præsumã ipsam interuenisse:re
spondet Hostiẽ.ꝙ sic.sicut alias dicitur de stipulatione.C.de
contrahen.stip.l.j.& remittit Collectarius ad notata in simi
li de elect.vt circa.li.vj.Item quid si in actis immediatè post
libellum scriptum sic lis contestata est.nunquid præsumam
litis contestationem?Dicit Hostien.ꝙ sic.quia præsumã oĩa
solenniter acta,vt insti.de fideius.§.fi.licet quidã cõtra.Quod
vide in Spec.§.ij.versi.quidam.quòd dicit verum Hostie.Ni
si forsan præmittantur verba inepta,sicut quãdoq; vidi de fa
cto vt fit si dicatur.respondet reus ꝙ cõtendere vult,& sic lis
est cõtestata.secus si solum diceret lis est cõtestata.Est igitur
vis in eo quod dicit,& sic patet.Patet enim ꝙ sic non est con
testata lis.vt probatur.ff.de eden.l.j.j.responso.ar.l.amplius.
&.§.tandem.alleg.Ad quod accedit quod legitur & notatur
ĩ.de re iudi.sicut.j.Sed verè de præmissis ego multum dubi-
to,& primo de primo dicto:nam solennitas extrinseca nun-
quàm præsumitur.vt.ff.de publi.l.quęcũq;.§.fi.eo ꝙ consistit
in facto,& ad positionem vnius facti non sequitur positio al
terius facti,quòd est facile posse separatum esse.imo habet lo
cum arg.nõ probat hoc esse quod ob hoc contingit abesse.vt
C.de proba.l.neq; natales,&.l.non epistolis.&.l.nonnullis.
&.l.ad probationem.e.titu.&.C.vnde cogna.l.non ob hoc.
Sed secus in solennitate intrinseca pro eo quia consistit in iu-
re ad positionem vnius facti,bene sequitur præsumptiuè so-
lennitas iuris,que circa factũ requirit.si abesse non probetur.
vt.ff.de proba.l.ab ea parte.vt scripsit Cyn.post Dyn.in præ-
allegata.l.j.C.de contrahen.stipu.in.ij.q.iij.ad propositũ peti
tio est a responsione separata,& extrinseca,& non se habet ad
responsionem sicut solennitas iuris:sed est quoddam factum
à responsione separatum habens suas iuris qualitates à qualita
tibus iuris ipsius responsionis totaliter separatas.sicut & ecõ-
tra.Et est certum,ꝙ potest esse sine responsione,& responsio
sine petitione,vt si reus errans in facto neget narrationem,&
petitionem quas se credit esse datas.igitur ad positionẽ vnius
aliud minimè præsumemus.facit quia si notarius conficiens
instrumentum super sententia narret processum pręcedentẽ,
neq; sibi creditur,neq; pręsumitur causa adhuc per appella-
tionem pẽdẽte,sed alias probari debet.vt scripsit Innocẽtius.
ĩ.de proba.qm̃ contra.& dixi.s̃ de renun.in præsentia.Igi-
tur positio consequentis non inducit præsumptionẽ antece
dentis.dum videlicet notatur diuersitas intrinseca temporũ
& personarum,vt in proposito.& sic tollo iura quæ alias in
cõtrarium facerent.ff.de procu.l.ad rem.&.l.ad legatum.de
e[illegible]u.tu.l.idem Vlpian⁹.de acqoi.hęre.l.illud.de re iud.l.que
dam consulebant.de serui.ru.præ.l.iij.§.qui iter.de spõ.l.ora-
tio.C.de necess.seruis.l.penulti.& de.cum ei quem.in fine de
concess.præben.vbi aliæ cõcordantię.Præterea ꝙ non solenni-
tas intrinseca videtur posse probari,nam doctores in Cyn.in
d.l.j.in prima.q.quęrentes quæ sit solennitas intrinseca.respõ
dent ꝙ est illa,quam verborũ prolatorũ significatio includit,
vel est apta includere.Quod prosequere vt ibi notatur.mo-
do qualitas verbi responsiui signat aliquam petitionem pro-
cedere ex vi suæ relatiõis:quia dicitur ad aliquid,siue ad aliud.
28 †Natura enim correlatiuorum est ꝙ vnum per aliud cogno
scatur,& diffiniatur.secũdum Philosophũ in libro prędica-
torum.c.ad aliquid.cuiusmodi videntur interrogatio & re-
sponsio.tamẽ ipsa petitio,& tenor,& qualitas ipsius petitiõis
nullomodo comprehenduntur sub verbis responsionis quã
tum est de per se.Et tamen non sufficit quelibet petitio,sed
requiritur apte petitio.vt in.ca.examinata.allegato.& quòd
legitur & notatur de libel.obla.c.j.igitur non sufficit talis si-
gnificatio generalis.nam licet species inferat genus,sicut infe-
rius suum superius,non tamẽ ecõtra.Et hoc est quòd voluit
glo.Ioã.And.ĩ.de excep.c.pia.lib.vj.in verbo speciem.imo
si esset solennitas intrinseca,dũmodo esset talis quã nõ opor-
teret semper esse vniformem,sed quæ potest difformis,sicut
pretium in venditione nõ præsumentur.vt notabiliter Cyn.
post Pe.in dicta.l.j in vlti q.Constat autem petitiones posse
esse difformes,igitur nunq̃ pręsumẽtur per responsiones,&
hoc ad veritatem magis placet.omnium etiam quod ad propo
situm facit nõ videtur omittendũ,videlicet ꝙ petitio dari in
scriptis,& sine scriptis,& ꝙ detur in scriptis est de solennitate
extrinseca licet sit de substãtia petitionis in iudicio figurato,
vt pręallegata authẽ.offeratur.quia sub verbo petitiõis seu re
sponsionis,ad petitionẽ scriptura non cõprehẽditur,& ideò
nõ pręsumitur,sicut nec auctoritatem Actoris interuenisse
in contractu pupilli.vt in.l.quæcunq;.§.vlt.Fateor tñ ꝙ eua-
29 di posset hoc vltimũ,dicẽdo † ꝙ verbũ petitio aptum est cõ
prehendere petitionẽ in scriptis.sicut promissio stipulationẽ
quod videretur sufficere si alia prædicta non obstarent.vt in
sti.de inuti.sti.§.scriptum.ff.de pac.l.iuris gẽtium.§.quod fe-
rè.ar.notatorũ.Cyn.in fin.dictę preall.qõnis primæ.Hoc tñ
fateor ꝙ si rei respõsio adeò est ampla ꝙ cõtineret omnia exi
stentia petitionis actoris,& etiã eã fuisse datam in scriptis stã
dum esset confessioni ipsius rei,per.l.publia.&.l.cũ affirmes.
allegatas.& idem si non diceret eam esse datam in scripti ,sed
illam libellũ appellari.& quia libellus de natura propria scri
ptum requirit,vt dixi de libel.obla.c.penul.alias.c.primo.&
in casu isto potest sustineri opinio Hosti.In alio verò dicto
30 Host ego multũ dubito,† Quia cũ litis cõtestatio possit dif
formiter fieri,videlicet per affirmationẽ,& per negationem,
vt in precedẽtibus dixi,non apparet quid magis pręsumi de
beat,vel confessio,vel negatio.verum quia rarissimè fit cõte-
statio per confessionem,& quasi semper fit per negotiatio-
nem pręsumerem id quod frequentius accidere cõsueuit.ar.
ff.de testi.l.iij.§.j.&.ff.de legi.l.nã ad ea.& maximè quia hæc
præsumptio de negatione est ad releuamen , & onus actoris
qui non reportabit sentẽtiã nisi probet,& si probat debet sen
tentiã reportare,siue per confessionem,siue per negationem
litis contestatio facta fuerit,& tamen si tua perniciosa subtili
tas tanta foret,ꝙ tu non velles præsumere hoc,nec illud:tu ne
cesse habes præsumere sub alternatiõe hoc,vel illud.Cũ alio
modo lis contestari nõ possit.Nam respectu huius alternatio
nis ipsa solennitas litis contestationis semper est necessario
vniformis.& est secundũ veritatem intrinseca,quia sub pro-
posito verbi significatione necessario cõprehenditur,cũ nulla
litis contestatio alio mõ fieri possit.vt dixi,& per cõsequens
præsumetur necessario.vt.ff.de verb.ob.l.sciendũ.cũ concor.
&.l.j.C.de cõtrahen.stip allega.cum ibi notatis.verũ quia in
alternatiua est electio debitoris.ĩ.de regu.iu in alternatiuis.
lib.vj.Cuiusmodi est reus respectu litis cõtestationis re[illegible]
til quod facit pro eo,& cõtra actorẽ etiam si nunq̃ postea cõ
peteret,& si postea cõpareret ex patenti contradictione sequẽ-
ti fortius pręsumerem litẽ cõtestatã fuisse per cõtradictionẽ
celebratã.ar.C.ad l.iuliam.de adul.l.quę adulterum.

¶ SEPTIMO quęritur,pone ꝙ reus protestatus est in li-
belli respõsione,ꝙ non intẽdebat litem per hoc cõtestari.sed
ꝙ faciebat hoc sine pręiudicio,quęrit nunquid talis protesta
tio impediat litis contestationẽ.Ber.hic in glo.tj ver.vñ si ali
quis.tenet,ꝙ non fit litis cõtestatio.& ad hoc allegat multa iu
ra pro quo etiam facit.ff.de cõdi.& de.l.ij.in fin.& ad hoc de

ordi.cogni.cũ dilectus.&. ĩ.de testi.dilectus. Et idem vide-
retur etiam tenere Io.Ber.Inn.& Compo.in.d.c.cum.M.de
consti.& Hosti de ordi.cogni.c.ij.& Spec.in loco proximè
allegando.& Card.de regu.iur.in generali.lib.vj. & Henri.in
præallegato.c.cũ.M.& de cõdi.appo.c.si.in prima distin.vbi
reperies multiplices opiniones recitatas quas etiam posuerat
Nouella in.c.exceptionẽ.de regu.iur.in mercuriali. verum
protestatiõe cessante fieret litiscõtestatio, si verba essent apta
ad litis cõtestationem,& prolata tẽpore cõpetẽti vt.ff.de cõ
di.& demõ.l.quod quis.& de verbo.obli.l. quicqnid astrin
gendę.quia tũc præsumitur animus cõtestandi,ex qno aliud
non apparet.vt hic notatur per Inno.Quod intelligit Hosti.
si libello oblato,& dic ad deliberandũ dato lapso,fit respon-
sio,quia tunc est tẽpus cõpetens. Alioquin respõsio quantũ-
cumq; apta pro nihilo est,vt in auth.de duob.reis exhi.§ san-
cimus igitur.versi.suscepto verò libello.& versi.si verò hæc
non seruent.coll.v. Et est ratio quare protestatio hoc casu
defendit,quia hoc casu potest esse dubiũ,aliquale an verba re
sponsionis sint dicta animo cõtestãde litis, vel animo iudicẽ
instruendi,protestatio igitur hoc declarans nõ est facto con
traria. Et de hoc satis in Spec.eod.tit.§ ij.ver.patet.vbi omnes
opiniones inuenies. Et fuit etiam hæc quæstio venerabilis.
31 xxxiiij.& tenuerunt Tancre.† Hug.& Accur.contestationẽ
nõ fieri,si iudex & aduersarius protestationi nõ consenserit.
Remittit Nouella ad notata sua.ĩ.de reg.iur.in generali. lib.
vj.in penul.colũ.versi.sed quæro.& in regula exceptionem.
in quæstione mercuriali.¶ Quod autem protestatio impe-
diat litis contestationem etiam si fieret pro parte actoris pro
testatio cõtraria scripsit Cinus post Iac.de Ra.& alios docto
res.C eo.l.vni.in.v.& .vj.questionibus.In quo etiam residet
Io.And.in locis præalleg.& præsertim in.d.versi.sed quæro.
verum Iacob.Butriga.C.eo.l.vnic. recitat opinionẽ distin-
guentem an iudex admiserit protestationem,vel non:vt pri
mo casu iuuet,&.ij.casu nihil operet p.l.debet.ff.naut. caup.
sta.ff.q mo.pig.vel hyp.sol.l.si debitor.§ j.de vsufruc.l.si q̃d
.§ fi.Refert aliam opinionẽ ꝙ nullo casu operetur protesta-
tio:quia nil operetur cõtra factũ nam habet fingere,& circa
facta non cadit fictio.ff.de capti.l.in bello.§ factę.ex qui.cau.
maio.l.deniq;.Finaliter respõdet ꝙ licet protestatio nõ pos-
sit tollere factum,tollit tamẽ mentẽ à verbis,vt vendo rẽ hoc
facti est:vt.ff.de cura.fu.l.cõsilio.in fin.¶ Protestor quòd ijs
verbis nolo vendere,non tollitur factũ,sed volũtas separat à
facto. Nec videtur quis dixisse verbn,quod mente nõ agita-
uit.vt.l.labeo.ff.de superle.le. Ad propositũ ergo aut iste vo
luit remouere mentẽ à verbis:Quia licet verbo negaret, non
intendebat negare mente,& hoc esset vnum quod bene face
re potuisset.aut verè intendebat negare illis verbis sed nole-
bat ꝙ ex illis verbis insurgeret cõtestatio,& tunc ipse ample-
ctitur opinionẽ.ŝ.proximã, valet ꝙ protestatio huiusmodi
tũc non impedit cõtestationẽ.Cũ nõ operetur cõtra pactũ
ne fiat,ad remouẽdum mentẽ à verbis,sed vt ex verbis,& mẽ
te nõ sequatur iuris effectus,quod non põt.Quia ille nõ pro
cedit ab homine,sed à lege.ff.ad Tur.l.j.ar.de leg.j.l.Meuio.
Sed respondebitur ꝙ imo fit ad aliũ effectũ sufficiẽtem,vide
licet ad iudicem informãdum secundũ Nouel.

¶ Sed pone ꝙ tempore responsionis nõ facit protestationẽ
huiusmodi,sed eam longe fecerat ante,dicẽs ꝙ si cõtingeret
ꝙ aliqua verba vnquã posteà,quæ saperent in litis cõtestatio
nem nõ intendit per hoc litem cõtesta.& posteà ad madatũ
iudicis,vel actoris requisitionem posteà tempore competen
ti,de quo.ŝ.libello actoris respondet simpliciter. quæritur
nunquid præcedens protestatio hoc casu impedit litis conte
stationem:dicit ꝙ sic.per præcedentia.nam videtur perinde
ac si protestatio inesset.ar.ff.de legat.j.l.talis scriptura, &.l.si
ita ascriptum sit.& de leg.iij.l.si quis.in principio.in cõtra-
rium facit.l. Diui.§ licet ff.de iure codicillo.&.l.si mihi.§ in
legatis.ff.de le.j.& potest ratione probari,quia vbi protesta-
tio emanat ad declarationem verborum per protestantem
prolatorum in alterius præiudicium,& verba sunt clara,pro

testatio non iuuat protestantem,vt.in.d.c.cũ. M. & hoc ibi
videtur voluisse Nouella post Hostiẽ. dicẽs indistinctè in iu
dicijs,quasi per actũ cõtrarium à protestatiõe recedi: vt.ĩ.de
ordi.cogni.cũ dilectus.de dolo prout.de testi.dilecto. Et de
hoc videtur tex.ĩ. de app. sollicitudinẽ Refert enim multũ
inter generalẽ ꝓtestationẽ actui ꝓcedẽtẽ & spãlẽ ꝓtestationẽ
exherentẽ.Nã in spũali actui coherẽte,de certo cõstat de cõ-
traria volũtate & ꝑ cõsequẽs,cõiecturis nõ est locus.ff.de ver.
ob.l.cõtinuus.§ cũ ita.Sed in gñali cadit ciuilis intellect⁹, vt
.ff.de serui.l.si cui.Cũ enim adsint loc⁹ & tẽpus fiendæ cõte-
stationis,ac iussus iudicis.& requisitio partis.de litis cõtesta-
tione fienda,& sequitur.Respõ.rei apta, inducunt certã præ
sumptionem animi cõtestationis etiam ex parte rei vel recef
sum à generali protestatione præcedente, vel illius interpræ-
tionem: vt nõ debeat includere istum casum.& sic procedit
quod scripsi in.d.c.cũ.M.in.j.q.versi.iij.cõclusio &c. Verum
tamen de protestatione etiam quæ in actu fieret distinguere
tur alijs distingui posset. Quia aut cõstat illam factam ad re
mouẽdum totaliter mentẽ a verbis & tunc impetrat ex toto.
vt.ff.de act.& obl.l.obligationũ substãtia in fine. Aut cõstat
de cõtrario,& tũc,aut cõstat ꝙ fit ad diuertendũ mentẽ respõ
dentis ab illo effectu iuris,qui dicitur litem cõtestari ad aliũ
effectum bonum & congruum,qui dicitur iudicẽ informa-
re. Hoc est,dico domine iudex ad informationem vestram,
& non vt litem cõtester,ꝙ omnia allegata per actorẽ sunt
falsa,& hoc casu etiam impedit litis contestationẽ,& sic pro-
cedat opi.Nouellæ Ber.Inn.Cõpo.Host.& aliorũ.aut cõstat
ꝙ noluit ad aliquem de modis istis se referre protestans,& tũc
teneatur vltimũ dictum Iac.butri. Aut nõ cõstat quid mẽte
agitauerit protestans,& tunc vt cõmuniorem opinionem se
quamur videtur cõsultũ,ꝙ in dubio existimemus mẽtem ip
sius protestantis iuxta secundũ membrũ huius distinctionis
ŝ.positum.argu.ff.de legi.l minimè.Super quo vide pro &
contra,quod notatur in Cin.C. de pact.l. pacta nouissima.
in prima quæstione. Hoc autem dicit Guli.de cugn .C.eod.
l.vnic.videlicet ꝙ protestatio iudicis vel aduersarij rei prote
stationi contraria nihil operatur. Pro eo ꝙ animus iudici, vel
aduersarij contrarius rei animum ad litis contestationem ne
cessarium non potest tollere. Quod tamen intendo alias pro
sequi magis latè.

¶ OCTAVO quæritur pone,dato libello per creditorẽ
contra debitorem debitor reus confitetur debitum,nõ tamẽ
dicit animo litem contestandi,queritur iterum in dubio prę
sumatur huiusmodi animi habuisse, vt sic censeatur litis con-
testatio legitimè facta vt possit ferri sententia in scriptis , vel
an sufficiat præceptum de soluendo. Ber.de Bosqueto refert
ꝙ hac quæstione proposita in rota de tempore suo aliqui di-
xerunt auditores,ꝙ talis in dubio nõ cẽsetur habuisse animũ li
tem contestandi:quia confitens in dubio ad litẽ habere non
videtur sed potius velle euadere litẽ.refert tñ ꝙ alij dicebant
contrariũ per notata hic,& in.d.ca.dudũ. vbi Nouella super
glo.super.pone in prima suppletione hãc secũdã opi.ample-
ctitur dicens,ꝙ animus contestãdi præsumitur nisi cõtrariũ
protestetur per hic not. Ipse aũt Ber. sequitur Cinũ in.l. vni-
ca,C.eo.& primã opin.amplectitur. Aduerte,qđ habet duo
membra,primũ an per cõfessionem factã animo contestãdi
fiat litiscõtest. Scdm an animus huiusmodi sit in dubio præ-
sumendus,circa primũ remittit Collectarius ad notata Ioan.
ij.q j.nos in quẽquã.& Car.e.ti.c.exceptionis.super verbo fi
nita.in fi. Et finaliter Collecta.sequens vt Ber.distinctionem
canonistarũ quę habet cũ præcesserit petitio vel non , &c. In
secũdo membro illius distinctionis dicit hoc spãle in crimi-
nalibus,ꝙ in confessum fertur diffinitiua etiam dum petitio
confessionẽ nõ precedit.vt notat Ber.& Inno.de offi.delega.
quęrẽti.Gul. de Cugn.in.l.si debitorũ.ff.de iudi.sequitur opi.
32 Accur.& cannonistarum videlicet,† ꝙ confessio rei facta post
actorũ litis contest.inducit. Probat per.l nam postea.ff.de iu
reiu.vbi iuramentum delatum,& prestitum post datam pe-
titionem litis quasi cõtestationẽ inducit. Item quia si conuẽ-
tus di-

tus dicat se debere contestari, habet ꝙ feratur sententia, & sic
vult iudiciū. Lig. dicit si pōderes textus superficialiter, viden
tur facere pro Cyno & ꝙ alia opin. videtur verior. Nec obst.
§ patroni. quia licet dicat ꝙ per contradictionē fit litis con-
testatio non negat quin posſit fieri par confeſsionē. Ioā. An.
in Spec. e. ti § j. proſequit̃ iſtā q̄ōnem ſuper verſi. ſed ſi reus, &
dicit ꝙ non vidit canoniſtā qui reſiſtet diſtinctioni prædictę
quā ponit ibi etiā Spec. & quā etiā ſequitur Goffr. in ſumma.
e. ti. ver. ſed quid ſi petam. Fatetur tñ ꝙ Gui. de Suza in. l. vni
ca. C. e. ti. ſequitur opi. Cyn. contrariū allegãs. ff. de iudi. l. ſi de
bitorē. & de conſti pecu l. ſi promiſſor. Et recitatis dictis Cy.
finaliter dicit, ꝙ in. l. ſi reus. ff de procu quā Cynus ad partē
ſuam pro caſu allegat non eſt caſus, & primo quia non loqui
tur de confeſsione quæ eſt actus iudicialis. Sed de ſolutione
quę eſt actus extraiudicialis confitens enim bene ordinat &
conteſtatur litem, ſed non ſoluens nec ſoluere volens. Itē iu-
ratur quomodo vna ratione illius legis poſsit notari litis cō
teſtatio vel nō. Cum finis reſpōdēdo diſtinguat, an ſit, vel nō
ſit conteſtata. quod optimè conuenit noſtre ſolutioni, vt di-
camus ꝙ ſi expreſſam vel tacitam confeſsionē fecit reus obla
to ſibi libello ſit conteſtata, alias nō. ad id quod dicitur ꝙ dif
finitiua debet eſſe finis controuerſiæ. reſpondet ꝙ negari non
poteſt controuerſia. vbi reus promiſit ſe ad iudicem trahi, &
in iudicio petiit, & recepit libellum, ꝙ eo amplius eſſet ſi in ali-
quibus dilatorijs inſtituiſſet. Ad § patroni reſpōdet per. l. nā
ad ea. vt reſpondi ſupra. Caue tamen, nā concludit finaliter ꝙ
ſileant, qui per illum § noſtrā opin. impugnant, cū quatuor
textus habeamus qui verbo reſponſionis vtūtur, videlicet. C.
e. l. vnic. de iura. calū. l. ij. in prin. & hic, & in prȩallegato. c. du
dum. quos non vincit quintus. C. de indi. l. rem non notam.
§ patroni. maximè cū ille § ſpecialem habuerit rationē vten
di verbo contradictionis, vt dixi. ſ. e. c. in prima q̄ōne princi
pali § caue tamē. ver. nec ob § patroni. quē § totum vſq; in fi
nem q̄ōnis hic coniūge. pro nobis etiam facit quod ipſi legi-
ſtæ fatentur. ſ. talem confeſsionē habere effectum conteſtatio
nis, quo ad interruptionē. C. de præſcrip. xxx. anno. l. cū no-
tiſsimi § antepenul. vbi de hoc. Et concludit Ioan. An. vbi. ſ.
hanc opinionē locū habere etiam in confeſsione pura ad nar
rata & petita, & in qua nulla eſt reſiſtentia, ſi enim coniungis
reſiſtentiam. vt ſi fateor narrata, ſed dico petita fieri non debe
re, vel confiteor mutuū, & lapſum termini dati in contractu.
Sed dico mihi terminum fuiſſe prorogatum, vel plus omnia
confiteor. ſed allego inopiā. de ijs & ſimilibus nulla opinio
quin ſit lis conteſtata. Ad ſecundum de præſumptione etiam
ſequor etiam opinio. Io. And. quia poſtquā verba confeſsio
nis ad hoc apta ſunt, vt deductū eſt, & in verbis aptis ſit diſpo
ſitiuus animus præſumendus, vt hic notatur per Inno. preſu
mam animū &c. Poſtea præfatus Ber. in quæſt. prædicta pro
ſequitur de præcepto de ſoluendo an neceſſario ſit ferēdum
in ſcriptis, & dicit ꝙ domini aliqui dicebant ꝙ non. Quia nō
reperitur iure cautū. Tamen in contrarium arguit, quia eiuſ-
dem effectus eſt ſicut & ſentētia, & ex eo oritur actio in factū
ſicut ex ſentētia. vt not. in Spec. de execu. ſen. § qualiter. circa
fi. Et iſta faciunt pro & contra, ad q̄ōnem. quæritur an à ſen-
tentia quæ habet vim diffinitiuę ſed à diffinitiua nō eſt, ſicut
ſuper attentatis, vel ſuper deciſione appellationis ſufficiat ap
pellare viua voce. Super quo auditores palatij in conſilijs fue
runt valde cōtrarij. Nam quidam dicebant ꝙ ſic. per ꝙ cle.
appellanti. non habet locū in tali ſicut nec in diffinitiua. per
ea quæ ibi ſcripſi. maior tamen pars fuit in opinione contra-
ria per. c. cordi. propterea quę ſcripſi de hac materia in clemē
ti. prædicta. dicam in. c. cordi. & in cle. appel. & . ĩ. de re iudi.
c. ſi. lib. vj. Quia materia iſta non eſt prȩſentis ſpeculationis,
hic etiam valde ineptè adducit Collec. q̄ōnem, quare res cō-
munis non poteſt alienari poſt litem conteſtatā in commu-
ni iudicio, & quomodo debet eſtimari, & an poſsit obligari.
de quibus per Cyn. C. commu. diui. l. j.

¶ NONO quæritur pone, actor petit centum reus ſimpli
citer negat, actor probat ſolum de quinquaginta, nūquid ſal
tem in illis quinquaginta fiet condennatio? Collecta dicit ꝙ
ſic. Quia ſi ſuper illis quinquaginta fuit facta litis cōteſtatio.
Nā negando ſe teneri ad petita, eo ipſo videtur negare ſe tene
ri aliquo de petitis. Sed contra videtur quia ſecundū logicos
minor ſumma nō cōtineri in maiori negatiuæ prolata. reſpō
det hoc verū de propria ſignificatione verborū, ſed iuris in-
terpretatione in iudicijs vbi quis teneri aduerſariū ſuū certū
facere, & compellit præcisè reſpondere in totū: videtur nega
re vt ſi vnum denariū debeat ſit periurus. vt. ff. de interro. ac.
l. de ætate § 13. & . l. ſi defenſor § qui interrogatus. & videtur ca
ſus. ff. de doli excep. l. apud Celſum § item quæritur & facit. ff.
de neg geſt. l. ſin aūt § penul. Sed iſta ſunt verba Cyni. C. e. ti.
l. vnic. io vlti q. ſuper quo vide eū. C. ſi aduerſus rē iud. l. j. Vo
33 rū Iac. Bu. C. e. l. vnic. vbi ſeē velle cōtrariū, dicit enim ſic, † Attēdo
ꝙ reus negā do libellū actoris ſimpliciter videt̃ negare vniuer
ſum nō ſingula. Nam ratione partis falſæ poſſum negare, totū
in oratione ſumpta ex vniuerſo, vt. ff. de re. du. l. ſi is qui du-
centa § vtrum. & eſt caſus ſecūdū eū. ff. ſi quis cau. l. ſi ſeruus.
§ ſi plurimū. Nec eſt verū, imo faciunt ſecundū eum quod di
cūt quidā, ꝙ negando ſimpliciter nedū vniuerſum, ſed etiam
ſingula negare videar, & ſic ſecundū eos ſi creditor ſecūdus agat
hypothecaria cōtra primū & dicat rem fuiſſe in bonis debito
ris & ſe mutuaſſe, & rē ſibi obligatā & primus creditor neget,
ſimpliciter videbitur negaſſe ſingularia. & ſic rem fuiſſe in bo
nis. Cū tamen ratione potioritatis alias præferatur. vt in aut.
de trien. & ſemiſ. § illud quoq;. Sed hoc eſt abſurdū: quia cū
vniuerſalis omnino ex vno ſolo vitietur pōt ſimpliciter ne-
gare. Nec ſequitur ꝙ ſingularia negauerit, & ſic nō videtur in
caſu prædicto negaſſe rem fuiſſe in bonis: nā potuit ſuam ne
gationē ad ſolam mutuationē, vel cōuentionē de pignore re
ferre. & ſecundū hoc tutum eſſet conſiliū petenti centū, pete-
re etiā de ſummis ſingulis defectiuè. ſicut cauti procuratores
facere conſueuerunt. Sed de iſta altercatione ubi dicam. ĩ. de
plus peti capi. vnico.

¶ DECIMO quærere poſſem, an in cauſa nullitatis neceſ
ſaria ſit litis conteſtatio. De quo tamen te remitto ad ea quæ
34 plenè de hoc ſcripſi de off. iu. c. ij. in iij q. † Et huius loco quę
ro, an iudex pretoriſè cogere poſsit reum ad litē conteſtādam.
Accurſius in authē. qui ſemel. C. q̄uo & q̄n iudex tenet ꝙ nō
& hæc opinio placet Ioā. And. in Spec. e. ti § j. qui dicit ꝙ vtō
dum tunc erat remedijs a iure inuentis contra contumaces
ante litem conteſtatā. Sed Ioā. de Aret. videtur velle reū ad
hoc prætorio remedio precisè poſſe compelli. Allegat. ff. de
ven inſpi. l. j. & § ex hoc. & ꝙ iudiciū redditur in inuitū. ff. de
verb. ob. l. inter ſtipulātem § j. Prima pla. et hic Lig. & Guil.
de cug C. e. l. vnic. eo ꝙ iudex non pōt inducere in parte ani
mū ad litis conteſtationē neceſſario requiſitū. Et vide latius
per Nouellam in mercuriali poſita in regula exceptione alle
gata. ¶ Poſſem etiam quærere de effectibus litis conteſtatio-
nis. Sed dic vt in Specu. eodem titu. § fina. & per Hoſtien. in
Summa eodem titu. § vltimo. Sed ſpecialiter quæritur de li-
tis conteſtatione facta coram arbitratore, nunquid pręſcri-
ptionem interrumpat videtur quòd non. Quia tale arbitra-
mentum habet vim tranſactionis. vt notatur in authentic. vt
diffe. iudi § ſi verò contingerit. collatione nona. Et per Inno.
de iureiu. quintaualliis. Aut enim diceres quòd eſſet interru-
ptio naturalis & hoc non: quia per illud non perditur poſ-
ſeſsio quod ad naturalem interruptionem eſt neceſſarium. ff.
de vſuca. l. naturaliter. aut de ciuili & adhuc idem, vt videtur
per l. alienam. ff. pro emp. & quia iſte modus non inuenitur
annumerari inter alios modos interruptionis, alias interru-
ptionum. xvj. q. iij § poteſt. vbi de hac præſcriptiōe dicitur,
& . ĩ. de præſcriptio. capi. illud. & . C. de pręſcriptio. xxx. an-
norum l. cum notiſsimi. Nec per Hoſtien. qui plures caſus
exquiſiuit in Summa de præſcrip. rei immobilis § quibus no
tatis. & hoc videtur placere Ioan. And. in Specu. eodem titu.
§ fina. quęrere etiam poſſem an litis conteſtatio ſit neceſſaria
vbi agitur de beneficio tanquā de proprietate ex parte acto
ris vt pote quia petitur, vt vnicum reo prætendente illud vt

beneficium ratione tituli ad se pertinere. Super quo dixerũt
Romæ auditores palatij in consilijs q.l sic, & ꝙ reus citatus ad
35 respõdendum tali libello excommunicandus est. † Quia ex
parte actoris ius metimur, vt.ff.si pars hære.peta.l. prima in
principio. Super quo vide quę scripsi in clemen. dispendio-
sam. de iudi.in.iiij.q. &c.
¶ Item quęrere possem, an per obiectũ exceptionis fiat litis
contestatio. de quo per Iaco. de Butriga. C. eod. l. vnica. &
per Cynum ead. l. in secunda quęstione. Sed de hoc dicam. ĩ.
eod. cap. exceptionis libro sexto.
¶ Rursus, quęrere possem nunquid si reus non responderit
animo litem contestandi, potest habere iudex litem pro con
testata. De quo per Cynum. C. eodem titulo. in. vij. q. Super
quo Guil. de Cugno C. eodem. l. vnica. & Lignianus hic di-
cunt quòd non eo quòd litis contestatio requirit certam for
malitatem sed dicam. ĩ. de confessis. si post præstitũ. libr. vj.
¶ Ceterum etiam quęri potest, pone reus negat narrata in li
bello actoris, sed nõ negat petita, nec petit se absolui ab illis.
ecce quòd nihilominus habetur lis pro contestata. Sed quæ-
ro nunquid actore non probante poterit reus absq; alia peti-
tione absolui? videtur quod non. Quia non fit condemna-
tio nisi in libello petatur. argumen. ff. de dam. infect. l. tertia.
§ hoc iudicium. ergo nec absolutio, nisi reus in litis contesta
tione hoc petat. Cum vtrumq; officio iudicis veniat, & quia
omnis sententia debet conformari libello, vt. ff. commu. diui
dun. l. vt fundus secundum quosdam. Et ex hoc dicunt per
responsiones factas ad positiones per ipsum reum non fieri
litis cõtestationem, nisi pręcesserit petitio condẽnationis, sed
aliàs bene, ne aliàs videatur lex esse imposita verbis, & non
rebus. vt scripsit Cynus. C. eod. l. vnica. in quarta quęstioue.
Sed dic de hoc vt scripsi de offic. delega. cùm cõtingat in ter-
tia quæstione. & supra eodem capi. in secunda quæstione.
¶ Vlterius quęritur, quid si negatio rei præcedit porrectio-
nem libelli actoris, nunquid valet ad contestationem. Qui-
dam dicunt quòd sic, quia non attenditur ordo scripturæ.
Sed Guillermus de Cugno. C. eod. l. vnica. tenet contrarium
36 eo † ꝙ in litis contestatione requiritur certa verborum pro-
latio ad instar stipulationis. ff. de verborum obligationibus
l. j. Igitur si peruertatur nil valet, imo dicebat quòd litis con
testatio est illa formata verborum propositio. Licet aliqui
dicant quòd est solum ius proueniẽs ex propositione quòd
est falsum secundum Lignianum. Sed magis placet alia opi-
nio contraria, videlicet quòd non obstante protestatione
contestatio in dubio valet: in primis enim hoc negat, videli-
cet quòd in litis contestatione aliqua verborum solennitas
requiratur ex forma: quia hoc non reperio aliquo iure cau-
tum. Sufficit enim quod constet de narratione, & responsio
ne. vt in præallegato capi. dudum. Licet autem & dicta. l. ij.
in principio. C. de iuramento calumnię. & § patroni. allega-
to, & in. l. vnica. C. eod. & supra titu. primo. c. j. & sufficit ꝙ
per quæcumq; verba, & per quemcunq; modum hoc fiat, vt
patet ex ijs quæ dixi supra eod. capi. in prima secunda tertia
quarta & quinta quęstioni. Et in dubio pręsumũtur omnia
solenniter acta ad hoc quòd processus valeat, & non ruat. vt
patet ex ijs quę scripsi. s. eo. capi. in sexta quęstione. & sequẽ.
¶ Pręsumam igitur in dubio quòd cum petitio nondum
esset pro parte actoris in iure proposita, tempore responsio-
nis reus ad proponendum se retulerit, & ad tempus sequens
ipsam petitionis porrectionẽ differri voluerit, & extendi: &
ita post porrectionem videtur habendum pro eodem, ac si
post petitionem iam in iure propositam responsio facta fuis
set. argumen. C. de donatio. ante nupt. l. quod sponsæ. &. ff. de
hære. ib. instituen. l. in tempus. in principio. Sed in veritate
multũ obstant verba huius Decreta. ibi: *sed per petitionem in iu
re propositam & responsionem sequutam litis contestatio fiat.* Quæ
vidẽtur ponere ordinem necessarium, videlicet quòd proce
dat petitio in iure proposita, & quod eam huiusmodi respõ
sio sit sequuta. Et eodemmodo vrget valde fortiter. l. rẽ nou
nouam. § patroni. C. de iudi. ibi: *cum lis fuerit contestata post nar
rationem propositam & contradictionem obiectam* Quæ verba in
nuunt manifestè, quòd propositio debet præcedere, & post-
ea contradictio in eam obijci, & sic ordo videtur substantia
lis. igitur eius præposteratio actum vitiat. vt. C. de testa. l. prę
posteri, & quòd ibi notatur per Cinum. nec obstat quòd hic
non est necessaria verborum formula. Quia hoc ego bene fa
teor. Sed nihilominus dico quod hic est ordo substantialis
& coadiuuat ratio dictos textus. nam ars imitatur naturã, vt
instit. de adopt. § minorem natu. Modo in natura dum ali-
qua habent inter se ordinem naturalem, vt vnum sit prius,
& aliud sit posterius, sicut causa & effect⁹. sicut pater & filius
sicut tempus & motus. ordo est sic substantialis quod peruer
ti non põt modus. Sic est in arte ꝙ petitio vicẽ interrogatio-
37 nis continens, & rñsio ad eam sicut prius & posterius. † Quia
ad id q. ẽ non est responderi non potest. infra de despon. im
pube. c. ad dissoluendum. de eccle. ædi. ad. audientiã. cũ simili
bus. Sicut in stipulatione dicimus quòd quia interrogatio &
responsio se habent vt prius & posterius, peruersio ordinis
stipulationem reddit nullam. ff. de verborum obligationib.
l. prima. Et hoc maximè procedit ex eo quòd solennitas li-
tis contestationis eo quòd in ea consistit fundamentum iu-
dicij procedit à iure publico. Sic quòd circa eum nil mutare
vel remittere possunt partes: vt notatur ex ijs quæ scripsi su-
pra de offic. delega. de causis. in. ij. questio. & quæ habentur
in remissionibus, ibi per me datis, & hoc tutius.

Vt lite non contestata Rubrica.

¶ Huius Rubricę continuatio patet per se, & concordat de
iniurijs. capi. olim. vbi Papa receptionem testium factam, li
te non contestata reuocauit in irritũ. Et de sententia habes. s.
de elect. dudum secundo. versiculo licet autem. fallit tamen
in casu decretalis eum qui. libro sexto. de eo qui mit. in pos-
sessionem secundum Nouellam. Sed & in alijs casibus fallit,
vt infra dicetur infra eodem capi. primo. & capit. quoniam.
& in clementi. secunda. de iudic. Materiam autem huius Ru
bricę satis fui prosequutus. s. tit. j. c. vnico. in decem. quęstio
nibus quas ibi formaui.

¶ SVMMARIVM.

1 *Si agitur de adulterio ante litẽ contestatam reus & contumax excom municari potest, verum testes recipi non debent.*
2 *Mulier agens ad separationem thori propter adulterium mariti potest etiam petere dotem.*
3 *In ciuilibus causis nunquam est ferenda sententia lite non contestata.*
4 *Actor & reus absentes citari debent in causis quibus requiritur litis contestatio idque per interualla decem dierum.*
5 *Sententia lata contra dominum in personam procuratoris procurato re non appellante transit in rem iudicatam vixque dominus appel lans auditur.*
6 *Culpa in suos autores retorqueri debet.*
7 *Procurator qui est in culpa domino culpam præstare debet.*
8 *Contumax non auditur appellans.*
9 *Sententia excommunicationis non potest ferri in absentem propter cõ tumaciam procuratoris.*
10 *De culpa & dolo procuratoris.*
11 *Petens extraordinarium auxilium & omittens ordinarium non au ditur.*
12 *Nunquid ex dolo commisso ab administratore vel procuratore in ne gotio sibi commisso teneatur ecclesia vel pupillus.*
13 *Nunquam propter contumaciam procuratoris dominus excommuni cari debet.*
14 *Procurator contumax vel qui aliquid sceleratè egerit punitur ipse.*
15 *In iudicijs culpa procuratoris domino imputatur quoad missionem in possessionem & condẽnationem expensarum & alia quæ ex com muni cursu*

moni cursu iudicij obueniant.

16 *Qualiter factum procuratoris noceat domino.*

17 *Distinctio inter ea quæ consistunt in faciendo, & ea quæ in non faciendo.*

18 *Procurator qui falsa instrumenta produxerit punitur.*

19 *Dominus non potest suspendi propter contumaciam procuratoris.*

20 *Potestas secularis requisita per ecclesiasticam in iuris subsidium tenetur eam iuuare.*

21 *Inferiori iurisdictionem habenti, licet sit concessum statuere de his quæ ad eius iurisdictionem pertinent, nulli tamen inferiori licet superioris legem aut abrogare mutare ve.*

CAP. I

1 Dhæc Deus. Casus. † Si agitur de adulterio, & ante litem contestatam reus & contumax excommunicari potest, sed testes recipi non debet, nec sententia ferri secundum Nouellã. Et sunt duæ partes, in prima delegatorum cõsultatio. In secunda responsio. ibi *consultationem.* Prima facit tria. Primo enim ponitur causæ commissio. Secundo rei exceptio, petitio, & appellatio. Tertio actoris responsio, & testium suorum receptio. Secunda ibi: *tandem.* Tertia ibi: *verum.* Secunda etiam principalis facit. Tertia soluit obstaculum, consultationi respondet, & iudices instruit. Secunda ibi: *qua lite.* Tertia ibi: *quis potuit.* secundum Nouellam.

¶ Epone literam. *inter R.* virum, & de adulterio accusatum, ex parte vna. *vxorem.* ex altera accusantem virum de adulterio. *libello.* nota libellum dandum etiam coram delegato. tertia quæstione tertia. offeratur. infra de ordi. cogni. cùm dilectus & de dila. præterea. Item notat Innocentius hic in verbo. *procurator.* alia duo, primũ est quòd in accusatione adulterij, & de dote interuenit procurator. supra de procurat. tuæ. Secundum est quòd hæ causæ pertinent ad forum ecclesiasticum. *qui* si procurator. *illudere.* Simile verbum. de postula. prælat. c. bonæ. ij. versicu. si enim. Goffred. *videretur.* subaudi voluisti sanimaduertere in eumdem. Sed tandem. &c. *paratum* subaudi in termino quem iudices assignauerũt. vt patet ex sequentibus. *fieri.* domino suo quem forsan spoliatũ dicebat. *appellando.* præpostere & ineptè. primo enim expectare debebat an petitio sua admitteretur, & si non admittebatur & iusta erat tunc appellare debebat. vt infra de appella. dilectus. ad finem. vbi de hoc omnino vide per Hostien. & Nouellam, & infra de testib. c. significarũt. secundum. M. *cauere.* requisitus sed ipse ex officio procuratoris precisè non tenebatur huiusmodi cautionem offerre secundum Innocen. Nec obstat. ff. de procurator. l. sed & ex § defendere. quia ij sunt diuersi casus non aduersi. hic enim loquitur in cautione securitatis mulieris ad quam procuratorem precisè teneri, dicit Hostien. se non inuenire iure cautum. Sed ibi loquitur in cautione iudiciali ad quam precisè tenetur procurator actoris. Quod dic vt ibi notatur secundum eum. Dicit tamen vt refert Nouella. Licet hoc non reperiam in lectura mea Hostien. quòd si nec procurator, nec dominus cauet de securitate mulieris iuste potest repelli in hoc casu. argu. prædictę legis, sed ex § fina. & l. sequen. & l. mutus § pœna. Sed illæ leges de hac cautione nõ loquuntur, secundum quod etiam fatetur Hostien. *præsentare.* Sed illi. *contumax recesserit.* Innocen. vos reputantes ipsum contumacem sicut erat. *studuistis.* & malè, vt sequitur. *& infra.* hic cõsuluerunt Papam super sententia ferenda, vnde dicit Hostien. quòd quæsiuerunt primo an valuissent testes sic recepti. Et dicas quòd non, vt innuunt sequentia. Secũdo an deferendum esset appellationi & huic non respondet. Sed dicas quòd non. Tertio an possent procedere ad diffinitiuam sententiam, &c. respõdet infra quòd non. Quarto vtrum propter contumaciam procuratoris, potuisset puniri dominus, & qua pœna. Et respondet quòd potuit excommunicari certo casu, & eę quæstiones continentur in decisione præcedenti. Hostien. *seruandus.* secunda questione sexta § diffinitiua. Philip. *fœdere.* de quo dubitabatur an esset inter eos, Tancred. quando enim de illo quęreretur secus esset secundum Innocent. vt infra cap. quoniam § porrò. & § fin autem. Posset enim tunc vel propter periculum animarum. vel propter fauorem matrimonij, procedit lite contestata contumacia exigente. vt legi. & notat. infra eodem. accedẽs. ij § penultimo. & c. quoniam § porrò. & § si autem de carnali. secundum Hostiẽ. *fuisset.* patet quòd deferendum non fuerat, quia nec à grauamine illato, vel comminato. infra de appella. vt debitus. & c. cum cessante. Et notatur supra. vnde & procurator infra cõtumax iudicatur, & sic soluitur secunda quęstione. *non est.* totus enim processus est irritus, vbi contestatio non præcessit. Innocen *sententiam.* in antiqua dicebatur, potuit tamen prę fatus. R. propter contumaciam excommunicationis & dicebat Laurent. quòd intelligebatur de. R. patruo ipsius viri, propter quam procurator excommunicandus non esset, ideò mutata & declarata fuit litera. *sciens.* contumaciam procuratoris. *non purgauit.* veniendo corã iudicibus & obediendus eisdem Hostien. Et ex hoc notat Innocen quòd dominus non dicitur contumax, vel maliciosus licet procurator sit. Et ex hoc occasionaliter aggreditur hic magnam glossam suam, de qua posteà dicam &c.

2 ¶ PRIMO nota ibi: *vt dotem reciperet.* † quòd mulier agens ad separationem thori, propter adulterium mariti potest etiam petere dotem. Et hic iunge notata Bern. in prima gloss. quibus etiam concordat Innocen. & Hostien. Secundo not. ibi: *donec aduocatus.* quòd propter quęrendum aduocatum datur dilatio & iunge hic notata Ber. in gloss. si aliquis. Quibus concordant Innoc. & Hostien. Quod tamen dicit Ber ex causa etiam medio tempore &c. Intelligunt Innocen. & Hostien. dum magno incommodo afficeretur pars habens aduocatum & maximè si illud prȩuidere non potuit. Super quo remittit Nouella ad Specula. de dila. § sunt præparatorię. in fine. Tertio nota in versicu. verum quia. in princi. casum specialem in quo spoliato viro vxor non restituitur. Cui iũge alios casus hic notatos in gloss. hic est vnus de suis suppletionibus quas infra dicam. Quarto nota in versicul. cum. V. T. R. vnam specialitatem in matrimonialibus causis, & aliàs specialitates vide hic notatas in glos. nota quòd & in suppletionibus quas ibi dabo. Quinto nota

3 ibi: *non est ad diffinitiuam sententiam procedendum.* † qualiter in ciuilibus causis nũquam est ferenda sententia lite non contestata. & huic iunge in gloss. hic patet. imò plus hic innuitur, quòd nec ad testes recipiendos. & concordat. infra eo. quoniam. vbi ponitur fallentia, & est ratio quia litis contestatio est principium, atq; fundamentum totius processus, vt legitur & notatur supra titu. proximo. c. olim. Fallit tamen in casibus specialibus notatis, in. c. quoniam. & in clemen. dispendiosam. de iudic.

¶ Caue tamen, quia secundum Innocẽ. nihilominus ge-

4 neraliter est sciendum, † quòd etiam in causis vbi requiritur litis contestatio siue actor, siue reus absentet se, ante litem contestatem citari non debet. per interualla decem dierum semel, bis, ter, quater, prout iudex moderabitur ex diuersis causis. arg. ff. de iudi. l. ad peremptorium & l. sequen. Licet enim leges loquantur. de citatione post litem contestatam, tamen similitudinariè idem dici pót, & ante litem contestatam. secundum Hostien. Alia lex

de hac materia indistinctè loqoitur. ff de re iodi. l. cõtumacia. Et certum est secundum eum, q etiam in casibus non est lis cõtestata, citandus est absens. quia nõ pcedit nisi cõtra contumacem: vt infra eo. c. qm̃ § porrò. qui filij sunt legiti. c. lator, & c. relatum. & qui ma. accus. pos. c. j dicit demum Inno. quòd hodiè actor citatur ter per interualla. xxx. dierum: vt. C. quo. & quando iudex authentica qui semel. Et si infra hos terminos non venerit actor expectabitur per annum. Ita q si nõ venerit ex tũc instante reo, sine cuius consensu nõ potest actor desistere ab actione semel proposita, iudex procedet ad recipiẽdum probationem rei, & ad diffinitiuam sententiam, vt in authenti. de litigiosis § omnem. ff. de proba. l. circa. Si autem reus non potest aliquid probare, absoluetur ab instantia iudicij, & actor condemnabitur in expensis. C. de iudic. l. properandum § j. Sed si actor venerit infra annũ saluo processu habito, & restitutis expensis reo, recipientur eius probationes, & audietur super iure, & si posteà iterum actor recesserit, & contumax fuerit, expectabit secundum quosdem per alium annum, etiam post iteratas easdem citationes. & si nec tunc venerit, cadet ab omni actione: Melius tamen videtur Innocen. q nec expectato actore per alium annum procedatur cõtra ipsum, & sic loquitur authen. præallegata.

¶ Plus dicit dominus Marti. q saltem de iore cononico etiam non videtur expectandus primus annus, super quo remittit ad notata sua infra de dolo & contu. causam quæ. vbi de hoc videbimus. Sed qd de reo dicemus Respondet Inno. quòd si reus se absentet per eadem interualla citandus est, sed nõ est ad sententiam diffinitiuã procedendum, sed ad missionem in possessionem, vt notatur. j. de dolo pront. & infra eodẽ quoniam. Sed huic oppositioni de § si verò. in authentica vt omnes obe. iudi Sed respondet quòd ibi erat lis cõtestata de facto alio pro re cõuento, vel videtur quòd ibi erat lis quasi contestata, de facto prouocat dic quòd licet nõ feratur sententia, tamen actori satisfit quantũ ad expensas, & interesse suum de rebus eius rei propter contumaciam suam. Sed quid si post litem cõtestatam absentet se actor, vel reus? Respondet Innocẽ q tunc eodẽmõdo citabitur, & per annum expæctabitur, vt prædictum est ante litem cõtestatam: nisi ex causa iudex tempus duxerit breuiandum. Sed melius videtur secundum eum, quòd eo vocato legi tunè ad probationes dandas, & ad sententiam audiendã expectato anno ex quo lis contestata est terminanda sit causa. vt infra de dolo & cõtuma. c. prout. C. quomodo & quando iud. l. consentaneum. In criminalibus autem causis quis obtineat. Dicit Inno. alibi se notasse, videlicet de dolo. c. veritatis. Et remittit Hostien. ad summam de dolo sub rubrica de contumacia § qualiter comprehẽdatur. & infra de eo qui mitt. in pos. l. c. fi. Sexto nota in fine, quòd dominus propter contumaciam procuratoris quam sciens non purgat puniendus est. Super quo iũge hic notata in glos. fina. & ad hoc. j. redibo. Et per ista sex notabilia posita poterit bonus lector summare, & expedire glosas suas. & hoc de notabilibus.

3 ¶ PRIMO opponitur contra vltimũ notabile. † nam sententia lata contra dominum in personam procuratoris procuratore non appellante transit in rem iudicatam. sic q vix dominus auditur appellans etiam si ignorauerit procuratoris contumaciam, sicq; in purgatiõe ipsius non potuerit esse contumax. vt. ff. quando appel. l. penu. in fine. alias est. l. j. & . ij. q. vj biduum § si aduersus. Solu. hic in fine loquitur textus de pœna personę ptopter propriam contumaciam personaliter insligendam. ibi verò loquit̃ de auctoritate sñię latę contra pcuratorẽ ex pcessu cõtra pcuratorẽ solenniter figurato reportãda. q ca'us sunt diuersi, non aduersi, vt patebit ex j dicendis.

¶ Iuxta quod quæritur pone q procurator est verè cõtumax: quia personaliter citatus ad sententiam audiendã non comparet, & sic propter contumaciã appellare non potest. nunquid dominus in personam procuratoris huiusmodi sic condemnatus saltem infra decem dies à tempore sententiæ latæ ab ea poterit appellare? Circa hoc omnino vide infra eod. c. in. xvij. q. Collectarij, & in remissionibus ibi datis. Respondet Inno. q sic, si cõtumax non sit. Nam malitia procuratoris ipsum prohibens appellare dominus qui prius potestatem appellandi habet hanc potestatem appellandi aufferre non debet. argu. huius decre. in fine. Culpa enim suos autores tenere debet. infra de ijs quę fiũt à maio. parte capi. c. quęsiuit. Nec ob. præallegatus § si aduersus. in fine. quia intelligitur de appellatione quæ interponeretur post decem dies, & non de appellatione quæ interponitur iusta hoc tempus, nã infra hoc tempus appellare potest, non tantum procurator sed etiam dominus: vt notatur. s̃. de procur. tuę. alias c. penul. & melius Post decem aotem dies dominus defensus per procuratorem regulariter non appellat: vt in præallegato § si aduersus. verum si cũ procuratore actũ non esset, tunc dominus nõ verè contumax. sed pręsumptiuè potest appellare etiã post. x. dies. C. quomo. & quãdo iodex. l. j. & . iij. Dicunt tamen etiam aliqui, q quãdo per procuratorem contumacẽ actum est, qui sententiam cõtrariam reportauit, ipsa sententia transit in rem iudicatam, saltem post x. dies cõputandos, tamen à die quo sciuit sententiam fuisse contra se latam. secundum Inn.

¶ Verum hostien. circa istam materiam cũ Laurent. & Io. sic distinguit. Quia aut loquimur de absente ante litem contestatam, in casibus in quibus lite non contestata non potest ferri diffinitiua sententia. & tũc nec ipsa sententia est ferenda. Sed absens & contumax, vel excõmunicatur, vel missionem in possessionem bonorum suorum patitur. prout legi. & notatur. s̃. eod. c. fi. § fi. Aut loquimur de absente post litem cõtesta. vel etiam lite non contesta. in casibus in quibus sine litis contestatione põt dari diffinitiua sententia. & tunc si contra talem absentẽ diffinitiuè pronuncietur distinguitur, quia aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. tũc aut ex necessaria & probabili, aut ex necessaria tãtũ, aut ex probabili tantũ, si abest ex causa necessaria, & probabili vt causa rei publicæ, tũc si est defensus legitimè non restituitur, nisi ad appellandum tantũ. vt. ff. de in integr. restu. l. fi. Si verò nullo modo fuit defensus, vel fuit, sed minus legitimè, tũc ad totã causam restituitur. C. ex quibus causis maio. l. j. & sic intelligitur. C. de procura. l. iij. Si verò ex causa probabili tantũ absens fuerit, vt causa studiorum, vel peregrinationis legitimè defensus ad nihilnm restituitur, & multo minus si sola voluntate absens erat. & sic loquitur & exponendum est difficile. i. impossibile iuris est, vt hic audiatur. vt § si aduersus. & . ff. quando appel. sit. l. j. § fin. & ex quibus causis maio l. necnon. Sed si non est legitimè defensus tunc si potuit constituere procuratorem & nõ constituit, vel etiam si constituit. Sed ille illegitimè non defendit tunc difficile est. i. non facile, nec leue, vt dominus absens hic audiatur, vt in eisdem iuribus: quia nullatenus andietur, nisi procurator quem constituerit mortuus esset, vel factus fortè non soluendo. vt. ff. ex quibus causis maio. l. sed & si per prætorem § j. argumẽ. ff. de eo
7 per quem fact. est. l. fi. primo responso. † Quia procurator culpabilis tenetur domino. Culpabilis autem propter contumaciam succumbens, aut legitimè non defendens, seu non appellans. iuxta lecta & notata de procur. non iniustè § potuit. Sed si soluendo non sit procurator restituitur dominus ex æquitate, vt in præallegata. l. fi. j. responso. & . ff. de dolo. l. & eleganter § seruus pactionis. in fi. Verum si non potuit procuratorem constituere restituitur ad omnia. vt. ff. de mino. l. Papianus exuli. Sed si est absens ex causa necessaria tantũ, vt quia deportatus propter

tus, ppter suũ delictũ & potuit procuratorẽ cõstituere nec cõstituit, nõ subuenit. vt in ea. l. Si aũt absens sit ex iniusta causa vt puta cõtumaciter nõ est ei subueniendũ. † Quia cõtumax nõ audit appellãs. ij. q. vj. §. sunt quorũ. xxiij. q. iij. de illicita. circa mediũ ibi: aduersus eũ quasi cõtumacẽ iudicari põt &c. nisi veniat iudice adhuc pro tribunali sedẽte. ff. de in ite. rest. l. Diuus. Decret. tñ indistinctè videt dicere retractandũ esse qc quid factũ est cõtra absentẽ ex iusta causa. Nec distiguit vtrũ potuerit procuratorẽ cõstituere, vel nõ: quòd dic vt legit, & notat. j. de re iud. cũ Bertoldus §. post modũ. Ad qd etiã pręstat argumentũ. C. quo. & qñ iudex. l. ab eod. s. de in inte. restì. ex literis. & hæc notant. in. d. §. si aduersus. in glo. nota si aliquis. De quo etiã dñs Marti. ad notata. ff. de in inte. resti. l. fin. vbi plenè de hoc, &c. s. de pcur. c. quærelã. in glo. ij.

¶ Aduerte qa ista dicta Host. nõ multũ faciũt ad materiã huius decret. nec declarãt dicta Inn. imo magis obscurãt, vnde ad declarationẽ dictorũ Inno. essent vidẽda plura. Et primo qualiter p procuratorẽ nõ defensus, sed defensus per seipsum aut simpliciter indefensus nõ cõtumax, vel cõtumax verus, aut cõtumax fictus tenetur, vel põt appellare, & infra qd tempus, hoc est an casu quo appellare põt decẽ dies sibi dati ad appellandũ currãt sibi à tẽpore sniæ latæ, vel demũ à tẽpore notitiæ. Et adhuc adduci possunt in modũ oppositionis cõtra dictũ Inn. dicta Host. proximè inducta. Quã oppositionem mihi ipsi reputo satis difficilẽ, & circa quã oĩno vidẽda puto ea quæ scripsi in cõsilijs meis cõsilio. xlv. & in vno alio cõsilio meo, quod incipit vtrũ principalis citatus ad sniam. qd collocatu in libro lecturæ Cardinalis Mediolanẽsis super cle. post quædã recollecta Lapi super. vj. & cle. q nullo modo videre omittas. Et in cle. si ante. de dolo & cõtu. in quadã additione. & in cle. j. de iudi. in. j. q. & super gl. solet. in fi. & de procu. quærelã. in tribus primis oppositionib⁹ & psertim in tertia oppo. & notata Cin. C. de iudi. l. pperandũ §. sin autem reus. & Barto. ff. de appel. l. ex cõsensu. §. j. & de in inte. resti. l. fi. in maiori recollecta. verũ quia hoc dubiũ magnũ, pgnans, ac multiplex excedit materiã istius, & propriè respicit materiam decre. prædictæ cle. si ante. & præallegati. c. cũ Bertholdus. § postmodũ. ideò hanc materiã de præsenti omitto. Secundo esset videndũ qualiter defensus per pcuratorẽ per se, vel per procuratorẽ ipsum & infra q tẽpus appellare potest & istud propriè tangit dicta Inn. Et aliqualiter dependet ab intellectu huius decret. Cuius decisionẽ colligere habes ex ijs quæ scripsi in præallegato cõsilio meo q incipit, vtrũ principalis citatus. § sed caue omnino de duobus. vsq; ad finẽ illius cõsilij. quod latius prosequar in præalleg. cle. si ante.

¶ SECVNDO opponitur, quia videt q propter cõtumaciam pcuratoris dñs qui nec mandauit, nec ratũ habuit, nec sciuit, nec neglexit purgare, sed prorsus ignorauit sit de iure puniendus. super quo oĩno vide Berna. de Deotio de conditis in publi. horre. l. ij. lib. x. & quod scripsi. j. de plus peti. ca. vnico. in. iij. q. in fi. Quia contra ipsum propter huiusmodi contumaciã procuratoris procedit ad missionem in possessionẽ causa custodiæ, & ad cõfectionẽ inuentarij. ff. de pcur. l. sed & hæ. §. vltimo. & l. sequ. & C. de dig. l. quotiẽs. Soluit Inno. dicens istud notabile bene hic colligi, q nisi dominus sciẽs purget contumaciã procurato. punitur, secus si nesciret. vt. ff. quod quisq; iu. l. iij. § si procurator. Quod tamẽ sanè intelligendũ est. Nam vt dicit Inno. hoc quòd dixi dominum qui nesciuit cõtumaciã procuratoris nõ posse puniri, debet
9 intelligi de snia excõmunicationis. & de mulcta. † Nam nec sententia excõmunicationis põt ferri in absentẽ propter contumaciam procuratoris nec mulcta indici. ff. si quis ius di. nõ obtem. l. j. § si procurator. tamẽ fit missio in possessionẽ cã custodiæ, & etiã inuẽtariũ bene fiet vt dixi. & est rõ huius secũdi casus p eo, qa culpabilis censet dñs, eo q malũ pcuratorẽ elegit. ff. nau. cau. sta. l. vlti. § hac actione. ar. ff. ex q. cau. i pos. ea. l. hæc aũt. scdm Inn. & melius scdm Host. ff. de mino. l. cũ mãdato. ad fi. & ideò de ipsius culpa tenet. vt. ff. cõmo. l. eum qui. § fi. cũ. l. seq. Itẽ ex hoc etiã videt secundũ Inn. q si pcurator institutus nõ pręsentet se iudici, siue prima vice qñ mittitur, siue alijs vicibus q̃diu eius pcuratio durat, non solũ procurator sed etiã dñs eius põt cõdẽnari in expẽsis. ar. l. eũ qui. § fi. & l. seq. pximè allega. Et videt expressum. ff. de pcur. l. nõ cogendũ. x. l. seq. vbi dicit, q pcurator nõ cogit prosequi litem ante lit. cõte. sed dominus tenet ob rem non defensam.

¶ Sed quæres quid post litẽ cõtest. Inn. dicit hic magis dubitari posse. Dicit tñ finaliter dici posse, q ex tũc videt q dñs de culpa procuratoris teneatur. argu. prædictarum legum.

¶ Sed opponit qa vnus de culpa alterius teneri nõ debet. rñdet Inn. non mirandũ si dñs tenet hoc casu de culpa procuratoris ad huiusmodi expẽsas, quia hæ expẽsæ nõ sũt tñ poena sed etiã interesse. Sup quo remittit etiã Ho. ad no. de resc. c. fi.

¶ SECVNDO quærit quid de diffinitiua. rñdet Inn. q idem videt etiã de diffinitiua snia. s. q cõferri põt cõtra dñm post li. cõte. ppter procuratoris cõtumaciã eo q per litis cõtestationẽ fuit factus pcurator dñs litis, vñ mutari nõ põt. ff. de procu. l. post litẽ. & iõ in eũ snia dictari põt. C. de sent. ex. periculo recitã. l. j. & expressum videt. ff. qñ appella. sit. l. j. § fi. & C. quo. & qñ ãdo iud. l. iij. ¶ TERTIO quæres quid in causis in quibus ad sniam diffinitiuã pcedit lite nõ cõtesta. rñdet Inn. q idẽ propter gñalem rationẽ quæ dicta est, qa in culpa est dominus eo q procuratorẽ bonum non constituit.

¶ QVARTO quæres ergo q remediũ dabit dño? rñdet Inno q dabit sibi actio mãdati cõtra pcuratorẽ. Sed quid si nõ est soluẽdo? Rñdet q tũc restituit actio dño cõtra eũ q vicit. ar. ff. de dolo. l. eleganter. § pe. & de eo p quẽ fa. est. l. fi. §. pe.

¶ QVINTO quid de snia suspẽsionis, & interdicti? dicit Inno. arg. idẽ videri. Sed finaliter subdit contrariũ posse dici. Quia licet cõtumacia pcuratoris generet præiudiciũ dño in re vbi est pcurator, & in pertinẽtijs eius, nõ tamẽ in alijs sicut est q si suspẽdatur vel interdicat, quòd nõ debet fieri, nisi cã suspẽsionis ex propria culpa pueniat: & legitimè tũc pbet. ij. q. j. nomẽ, xj. q. iij. nemo Epõrum. & seq. xxiij. q. iij. si habes.

¶ SEXTO quęres nũquid si procurator ecclesiæ ppter cõtumaciã suã condẽnare in expẽsis mãdabit snia executioni in bonis ecclesiæ? Rñdet Inn. prædictis rationibus videri, q sic. Quia ipsa in culpa & contumax fuit cum ipsa vel alius eius nomine debuerit cõparere. & idem videt scdm eũ, si alia mandata iudicis nõ impleat. puta quia nõ exhibet acta, vel alia instrumẽta & idem in similibus. Secus tñ (scdm eum) esset si falsa instrumẽta produceret pcurator, vel aliã fraudẽ faceret.

¶ SEPTIMO quæres quæ est ratio diuersitatis quare dñs tenet de culpa pcuratoris & nõ de fraudę. rñdet Inno. q hæc puta ad falsorũ instrumẽtorũ productionẽ, seu fraudẽ aliam dñs nõ tenebat, nec hoc cõmisisse videbat, & ideò sibi nõ imputatur si fiat à pcuratore sed solũ cõmisisse videbat potestatem ad cõparandũ, & ad exhibendũ instrumentũ, & ad similia ad quæ dñs per se vel aliũ tenebat. Quod tene mẽti. Fatet tamẽ Inno. q in ijs subuenietur aliquãdo ecclesiæ (vt prædiximus) per in int. resti. nec est cõtra. xvj. q. vj. si Epm. Quia in prædictis punit ecclesia pro delicto pcuratoris, sed pro sua culpa in qua fuit, quia elegit, & in fide, & in facultatibus pcuratorẽ bonum vt prædictum est.

10 ¶ † OCTAVO videam⁹ nunq d hoc dictũ Inn. qd aduersus condẽnationẽ expensarũ in psonã pcuratoris ecclesiæ factã ecclesia sit restituẽda de iure pcedat. Dicit Hos. q moderna cõsuetudo hoc nõ admittit, & q per hoc parari põt via figmentis, videlicet si cõtra condẽnationẽ expẽsarũ restitueretur ecclesia, cõtra lec. & not. de diuor. quãtò §. pe. & circuitu seu ponus infinitati. cõtra lec. & not. de rescri. cũ in multis. li. vj. Nec aliquis esset litiũ finis, cõtra lecta & nota. de dolo. c. finem. & c. fi. Verũtamen ipse circa hoc sic distinguit, aut talis condẽnatio expẽsarũ fit ante diffinitiuã sniam, aut in diffinitiua. Itẽ aut procurator est soluẽdo, aut nõ. si pcurator soluẽdo sit, & ex eius ppria culpa ignorãte ecclesia prouenit cõtumacia, æquius est q ipse qui ex malitia propria cõtumax reperitur, soluat expẽsas, q̃ ecclesia quæ reperit in culpa tantũ, quia talẽ elegit. ipse vero pcurator in dolo est, & dolus nem

pe culpę pręponderat. vt. ff. ad legem Aquiliam. l. item si obstetrix § finali. Gratis etiam & malitiosè contumax est, & videtur contumaciæ se offerre. Vnde sicut sententia non contra dominum, sed cõtra illum qui se liti offert est executioni mandanda, sic & hic. ff. de re iudicata. l. quarta. primo responso. de doli exceptio. l. si procurator. quòd si Prę latus vel ecclesia sit particeps contumaciæ hoc casu, & ipse Prælatus condemnatur, & fit executio contra ipsum. iuxta lecta & notata. de procurator. auditis. & capi. constitutus. Si verò procurator non sit soluendo, & agatur de expensis ad aliquam diem ante diffinitiuam sententiam factis moderatis, & modicis. illas soluet ecclesia & imputet sibi, quia talem elegit. Nec restituitur ecclesia: quia pro modico non datur restitutio. vt. ff. de in integrum restitutio. l. scio. Si verò immoderatæ sint, & graues ad officium iudicis actioni deseruiens pertinet hoc examinare sine libello. Ad hoc de officio iudicis. capitulo secundo. ne lites ex litibus oriantur. C. de fructib. & lit. expen. l. terminato. in fine. de transactio. l. fratris. de fide instrumen. l. finali. ad finem. Et si videt iudex ecclesiam ex solutione expensarum enormiter lædi, poterit eam restituere. argumen. eius quòd legitur & notatur de re eccles. ad nostram. § finali. Consulit tamen Hostiensis quòd differat hanc quæstionem vsque ad diffinitiuam, secundum quòd tunc videbitur ecclesiam souere bonam vel malam causam poterit arbitrari, cùm pars succumbens in expensis totius litis sit condennanda. prout legitur & notatur. de pœnis capitu. calumniam. A qua tamen condemnatione expensæ legitimæ à condemnato factæ sunt excipiendæ. C. de iudicijs. l. properandum § sin autem ex gestis. Si autem quæratur de condemnatione expensarum facta tempore diffinitiuè, à qua non est appellatum, non habet locum petitio restitutionis in integrum: quia iudex appellationis ad quam ordinaria via spectat de principali causa cognoscere, de hac accessoria cognoscet. infra de appellatio. vt debitus. C. de appellationibus. l. eos qui. primo responso. & § primo. & § ne temerè. & argumen. supra de officio delega. prudentiam § penultimo. &
11 finali. & † petens extraordinarium auxilium omittens ordinarium non auditur. vt. ff. de minoribus. l. in causæ secunda. primo responso. Si verò non fuit appellatum, & ecclesia poscat restitutionem contra condemnationem expensarum tantùm, dicens se per hoc enormiter læsam, videtur quòd libellus debeat offerri, & in hac causa sicut in alijs restitutorijs procedatur, de in integrum restitutione. capitulo primo, secundo, & per totum. In ijs autem omnibus habeat iudex apertos oculos. Nam si inter duas ecclesias talis vertatur quæstio, & ecclesia condemnata dicat se grauari in soluendo alia dicere potest, & ego grauata sum in exponendo. Vnde iniquum esset quòd ibi quæ in culpa es, quia talem elegisti daretur restitutio in necem meam, quæ in nulla culpa sum. argumento. ff. de minoribus. l. verum § item quæritur. & l. in causæ prima. primo responso.

¶ Dicit finaliter Hostiensis quòd quicquid supra scripserit ad doctrinam hæc sunt arbitraria. vt patet in eisdem legibus, & in multis alijs. eodem titulo. ¶ Et ideò iudex procedere debet in ijs æquitate seruata semper in humaniorem partem declinans secundũ quod personas, causas, loca, & tempora viderit postulari. vt patet in eo quòd legitur & notatur. ꝫ. de transac. c. si. § j.

¶ NONO QVERES pone, procurator habens potestatem alium procuratorem constituendi, puta quia iam est lis cum eo contestata, & detinetur in infirmitate, vel alio iusto impedimẽto alium procuratorem cõstituit. nunquid debet facere suis expensis, & nunquid si non faciat puniatur? non solum ipse, sed etiam dominus ad interesse? Innocentius de vtroque respondet, quod sic ex ratione prædicta: quia in culpa fuit. ¶ Quia indiscretum, & inobedientem procuratorem constituit. ¶ Secus tamen videtur secundum eum si super alio procuratore constituendo habeat speciale mandatum.

¶ Nam tunc quia hoc fuit de gratia tantùm, & ex habundanti prouisione: quia non tenebatur dominus præuidere casus fortuitos. de homicidijs. Ioannes. ¶ Nec ipsi procuratori, nec domino imputatur si non constituit alium procuratorem. argumento supra de electionibus. capitulo cum vniuersas. vbi notatur. de grata. scilicet quam ibi faciebant vocantes, aliàs non vocandum. ¶ Alij tamen contradicunt domino, tamen bene daretur actio mandati contra procuratorem si sibi expedisset alium procuratorem constitutum fuisse. ¶ De hac materia notatur supra de iudi. cum deputati Vide etiam qđ scripsi. ꝫ. de procu. accedens q. ij. circa prin.

12 ¶ DECIMO QVERES † nunquid ex dolo commisso ab administratore, vel procuratore in negotio sibi commisso teneatur ecclesia vel pupillus? Refert Innocentius quosdam dicere quòd sic, etiam si ad illud faciendum non teneretur ecclesia vel pupillus. & hoc si possunt se seruare indemnes. ¶ Sed & tunc sufficit si cedant actiones. ff. quando ex fact. tut. l. prima. & de administra. tuto. l. finali ¶ Quando autem aliqui procuratores aliarum personarum delinquunt quid iuris sit. notatur. infra de fideiussoribus. capitulo penultimo secundum Innocentium Et per prædicta maximè in § nono quæres. in principio. ¶ Videtur Innocent. indistinctè placuisse quòd procurator principalis suo substituto ministrare tenetur expensas, quòd putat Hostiensis. Cum certum salarium recipit pro prosecutione totius causæ, vel non recipit salarium, sed de pecunia domini tantum habet penes se, quòd ei prouidere potest. Aliàs nemo sani capitis diceret quòd ei teneretur de proprio prouidere. Quia nec in persona propriè teneretur proprijs militare stipendijs. vt patet in eo quòd legitur & notatur. infra de simon. cum sit.

¶ Ne tenetur pro hoc mutuum contrahere, forsan sub vsuris.

¶ Nec forsan gratis potest habere, si tamen abundat, & dominus passurus est grauè damnum non constituatur, tunc forsan tenetur constituere, & illi de proprio prouidere. id enim recuperabit à domino econtrario mandati, aliàs tenetur propter illud directa actione ad interesse. ff. de procura. l. qui proprio § vt in cæteris, & § litis impendia. C. mandati. l. à procuratore. supra de oblig. ad ratioci. ca. vnic. ꝫ. de iureiu. ca. vltimo. lib. vj.

¶ TERTIO OPPONITVR vt hic. in glos. finali. versiculo sed contra videtur. vsque ad versiculum solutio. dicas. quam glossam perlege abinde vsque in fine. Hostien. soluebat sic. ¶ Procurator meus contrahendo vel quasi confitendo iudicium subeundo. & etiam negligendo in ijs quæ sibi sunt commissa & potestatem habet, mihi præiudicat. vt in prædictis concordantijs. ¶ Sed delinquendo, vel quasi, seu dolum, vel contumaciam committendo mihi non parat præiudicium ignoranti. vt in contrario.

¶ Scienti autem & ratificanti tacitè vel expressè & cum non purgo id quod purgare possum, mihi præiudicat. vt hic. & in primis concordantijs. In gloss. fi. allegatis.

¶ Et hæc ante litem contestatam locum habent. post litem autem contestatem mihi præiudicat. Vnde & aduersarius de dolo procuratoris excipit contra me procuratorẽ tamen mihi tenetur, & si soluendo non sit restituetur mihi actio. vt. ff. de dolo. l. & eleganter § penulti mo. ff. de eo per quem factum est. l. finali. primo responso. & § primo. & . ff. & sic intellige. ff. de exceptio. doli. l. si procurator, primo & secundo. hæc de procuratore speciali intelligenda sunt.

¶ Dolus enim procuratoris generalis omnium rerum

nocet

nocet. vt.ff.de doli exceptio.l. apud Celsum § quæsitum.

¶ Et sic intellige.ff.de tributo.l.si procurator.& de insisto. l.cuicumque § fina.

¶ Calde.circa hoc sic distinguit,cùm quæritur an factum dolus, contumacia, vel negligeotia procuratoris noceat domino.¶ Quia aut procurator excedit fines mandati, & tunc non nocet domino quod facit,siue sit procurator datus ad negocia,siue ad iudicia.de officio delega.cùm olim. primo.C.de procurator.l.si procurator. primo responso. l.transactionis placitum .de transactio.l.sed si tantùm.&.l. nam & nocere.&.ff.de procurator.l Pomponius § sed & si is.&.C.mandati.l.cum mandati.&.ff.de iureiurand.l.iusiurandum qnod § finali.&.l.si itaque. & de doli exceptio.l. si procurator.&.C.de nouatio.l.non abstulit de appellat. significante.¶ Aut non excedit fines mandati, & tunc aut speciale habet mandatum ad id quod facit, & hoc casu planum est quòd nocet domino:quod facit.ff.de vi & vi armata.l.prima § deiecisse.infra de sententia excommunica. mulieres.ff.quod quisque iuris.l. tertia § si procurator. C. de dignita.l.quotiens.libro duodecimo.ff de tributo.l procuratoris.C.de eroga.milit.anoo .l. in exceptione aliâs in executione.libro duodecimo . ¶ Aut nnn habet speciale mandatum.& tunc aut loquimur de ijs quæ facit extra iudicium,aut de ijs quæ facit in iudicio . ¶ Primo casu siue habeat cum libera,siue ad vnum negtium tantum, etiam si dolosè faciat,nocet domino scienti,siue ratum habenti. vt ff.de tributo.l.procuratoris.de institorib. cuicumque igitur § finali.& infra de causa possessio.cum olim.Sed ignoranti vel contradicenti non nocet.ff.de procuratori.l.ignorantis,& si qnis ius dicenti non obtempe.l.prima § si procurator.& de liber.cau.l.in seruo.& in authentica de eccle. titul. § si quis in sua domo.infra de electio.si quis compromissarius.libro sexto.¶ Et hoc quantum ad ea quæ facit, vel committit. ¶ Sed quantum ad ea quæ negligit & facere debebat,nocet semper domino,siue scienti,vt in præallegata.l.in executione vbi si procurator non paret præcepto de militari annona transferanda dominus conscius punitur siue ignorans,vt infra de electio . si compromissarius. libro sexto.in principio.¶ Aut loqueris de ijs quæ quis facit in iudicio,& hîc quidam distiugunt sic:quia aut quæritur de ijs quæ sequi possunt ex sola ficta coutumacia, vt missio in possessionem & similia,& tunc siue sit specialis, vt videlicet talis litis procurator siue generalis,dummodo illius litis competat sibi exercitium,dolus,vel contumacia ipsius nocet domino.vt.ff.quod cuiusque vniuersi. nota .l. prima § quod si nemo.&.l ciuitates. & . ff. de operis noui nuntiatione.l.de pupillo § si fortè,& hic in fine.& de iureiurando capitulo finali.libro sexto.& secunda quæstione sexta.biduum.versiculo si aduersus.& supra de in integrũ restitutione.cum venissent.& infra de appellationib . sæpe contingit.in principio.

¶ Aut quæritur de ijs quæ contingunt ratione veri doli, vel verè contumaciæ,& tunc subdistinguè. an lis sit contestata,vel non sit contestata.

Quia si sit lis non contestata,nõ nocet domino:nisi habeat generalem cum libera.vt.ff.de exceptione doli.l apud Celsum § quæsitum.&.l.si procurator.in § si post litem.

13 ¶ † Saluo quòd nunquam propter contumaciam procuratoris dominus ignorans excommunicari debet.

¶ Quia excommunicationis pœna requirit propriam culpam.vodecima quæstione tertia.nemo Episcoporum. vigesima tertia quæstione quarta.si habes.

¶ Sed si loquimur post litem contestatam saluo casu excommunicationis & cætera.domino præiudicatur.vt infra de re iudicata.suborta.de appellatio.sæpe.

¶ Sed procurator domino ignoranti tenetur de dolo,& si soluendo non fuerit dominus restituetur.vt.ff. de dolo .l. & eleganter § penultimo.& de eo per quem factum est.l. prima primo responso,& in pręallegata.l si procurator.

¶ HENRICVS distinguit,aut quæritur in delictis, seu in criminibus,vel quasi,& tũc circa hoc remittit ad notata sua.infra de exceptionibus.cum venerabilis.

¶ Aut quæritur in contractibus, vel quasi & tunc. ¶ Aut quæritur de procuratore speciali,aut de generali.si de procuratore speciali,aut quæritur de extraiudicialibus, aut de iudicialibus.

¶ Si de extraiudicialibus regulariter præiudicat in cõmissis.allegat.vt supra & remittit ad ootata.infra de fideiussoribus.quòd quibusdam.Si de iudicialibus,aut negligendo, aut delinquendo.Si negligendo præiudicat in commissis. Allegat,vt suqra.Si delinquendo,vel quasi seu dolum,aut contumaciam committendo.tunc aut ante litem contestatam,aut post.si ante,tunc aut quæritur an pręiudicetur domino ignoranti,aut an præiudicetur scienti.

¶ PRIMO casu aut quæritur quo ad excommunicationem,suspensionem,interdictum,vel mulctam,& dic quòd non. vt. ff. si quis ius dicenti uon optempera .l. vnica § si procurator.quod quisque iuris § primo. ad legem Aquiliam.l.proinde § primo. & de procuratorib.l. ignorantis. & de exceptio.doli.l.si procurator egit. primo responso.l. meminerint cuncti.C.vnde vi.in autheotica.de eccle titul. § si quis in sua.collatione nona.¶ Aut quæris quo ad condemnationem expẽsarum,vel missionem in possessionem causa rei seruandæ. Aut in veram possessionẽ.& tunc secũdum Innocen.& Abbatem hic,dic quòd præiudicat . idem Specula.titu.de primo & secundo decreto § primo.versic. quid si reus egit per procuratorem. Pro quibus facit.ff.de procurato.l.sed & hec.in fine cum.l.sequen.C.de dignit.l. quotiens.libro duodecimo.& infra de dolo & contumac. cap.causam quæ.

¶ SECVNDO casu dic præiudicari scienti si ratificet tacitè,vel expressè, vel possit purgare & non purget.vt hic in fine.& supra de officio deleg.cum olim Abbas. &.C.de incestuo sis nup.l.qui contra.aliâs non.à contrario . Si post litem contestatam simpliciter tenetur dominus,sed tenetur eidem procurator . & si non sit soluendo restituitur sibi actio,vt supra.

¶ Et hoc verum quo ad ea quæ præiudicium causæ respiciunt.vt quòd senteotia feratur , vel fiat condemnatio ex-
14 pensarum,aliâs non.† vnde si procurator sit cootumax, vel aliquid malitiosè agat punitur ipse.vt.ff. si quis ius dicenti non obtempera.l.prima § si procurator . secundum Innocentium hîc.& de appellationibus cap.sæpe.glossa secunda. Si quæris de procuratore generali omnium rerum dic quòd factum talis domino præiudicat.vt.ff.de exceptio.doli.l.apud Celsum § quæsitum.C.de tributo .l. procurator.de institori.l.cuicumque § finali .videlicet in sibi commissis.

¶ In alijs verò mandatum speciale requirentibus de quibus scripsi de procurato.qui ad agendum.libro sexto.& sic sibi oon commissis secus.¶ Item etiam secus quoad excommunicationem,suspensionem,& interdictum.vt supra.

¶ Super quo vide Hostien.in summa.de dolo sub rubrica de cootumacia § qualiter.versiculo sed nunquid contumacia.de confes § primo.ver. melius. &c.

¶ Dic tamen quòd procurator contumax propter suam contumaciam potest excõicari. argumento.ff.si quis ius dicenti non obtempera.l.vnica § si procurator.

¶ Qood verum est in casu vbi dominus cauit pro eo præsente,vel sciente,& non contradicente.

¶ Nam tunc cogitur defendere, & non sufficit stipulationem committi.ff.de procuratoribus .l. si filiusfamilias. § finali . & .l. si defunctus § primo . vbi verò ipse procurator pro se, vel domino pro eo absente non excommunicatur , sed sufficit stipulationem committi, ob rem defensam , vt eodem titulo .l. non cogendum.

in fi. Minor aũt in cã in qua censeť maior sciẽs cõmmaciã sui
pcuratoris, & nõ purgãs, debet excõicari. de restu. spo. ex pte.
aliàs nõ, tenebit tñ sibi, si adult⁹ est. vt. ff. de bon. auc. iud. pos.
l. si minor. Sed si sit ĩpubes, & sic nõ doli capax non tenet. C.
de fal. mone. l. j. ff. de in ius vocã. l. quicũq; litigãdi. sẽdm Hẽri.
vide Spec. de sent. exc. aliàs de sen. exc. § sequiť videre. vers. sed
quid si pcurator. ¶ Martinus de Salua. dicit q tota mẽs Inn.
15 quantũ ad hoc fuit ista † Videlicet q in iudicijs culpa pcura
toris dño imputať, & nocet quo ad missionẽ in posses. & con
dẽnationẽ expẽsarũ, & alia quę ex cõi cursu iudicij obueniũt,
& ad quę dñs & ipse pcurator tenebanť. Sed ad poenas excõi
cationis, suspẽsionis, interdicti, & mulctarũ nõ imputať, nec
nocet dño culpa pcuratoris. Ratio in pĩo, quia non est sine
culpa dñs q nõ misit diligentẽ & discretũ pcuratorẽ, eo q p
se vel aliũ sufficientẽ & idoneũ se defendere in tota causa tene
batur. Ratio in scdo casu est. Quia hmõi poena nõ imponiť
nisi ppter propriũ contẽptũ, & propriã culpã, & imponitur
pcuratori ppter culpã seu delictũ, vel crimẽ ipsius, qd dño
nocere nũ põt. Primũ etiã locũ habet in ijs q̃ in faciẽdo consi
stunt, quæ sub mãdato includunť, vt quo ad totũ ordinẽ, &
pcessũ ordinariũ iudicij, & idẽ si in nõ faciẽdo. Si ad faciẽdũ
dñs tenebať. quo saltẽ ad missionẽ & expẽsas. vt. ĩ. sec⁹ si in fa
ciẽdo. Quod sibi dñs oõ mãdauit nisi dñs ipse ratũ habuerit
ta: itè vel expsse vt hic. & colligiť hæc breuissima disti. ex di
ctis. Inn. scdm eũ. sup quo oĩno vide q̃ scripsi. ĩ. de cau. pos. c.
16 cũ olim. in. v. oppositione. ¶ Quæriť igiť. † Pĩo qualiter fa
ctum procuratoris noceat dño. Super quo vide in. vij. q. col
lectarij, & in remissionibus ibi datis. & hic disting. tres casus
principales, videlicet delicta, cõtractus, atq; iudicia. & de pri
mis duob⁹ quo ad præsens te expedias remissiuè. De delictis
enĩ notať per Hẽri. ĩ. de excep. cũ venerabilis, vbi de hoc dice
mus. De quo etiã vide per Cin. post Pet. C. de sacro. eccl. l. iu
bemus nullã nauẽ. Saluo q nõ placet vna restrictio quã po
nit Hẽri. ad finẽ huius decreta. in. c. cũ venerabilis. allegato in
fine suæ distin. vbi dicit hãc decre. in fi. intelligi tũc demũ cũ
dñs, & nõ pcurator ad diẽ citat⁹ fuit. Nam iste tex. magis cõ
trariũ inouit, videlicet q dñs defendebať per pcuratorẽ, & q
dũ scit, & nõ purgat cõtumaciã eius, efficiť ipse contumax, &
ex propria cõtumacia puniri & excõicari põt. Ex quo habes
colligere vnũ pulchrũ notabi. scdm me, videlicet q licet dñs
per pcuratorẽ defensus, regulariter oõ teneať psonaliter ve
nire ad causam, nec in se onus defensionis assumere. ff. de pc.
l. j. § vsus. & in præallega. c. querelã. cũ ibi notatis. C. de pcur.
l. fi. ĩ. de iudi. c. j. lib. vj. tamẽ vbi pcurator nõ defendit, puta
defensionẽ cõtumaciter, vel negligẽter omittẽs, tũc dñs teneť
defendere negligẽtiã seu cõtumaciã procuratoris purgãdo p
se vel aliũ idoneũ veniẽdo ad cãm. Hoc enĩ pbat hæc decret.
in fi. Loquiť enĩ indistinctè, & indistinctè est intelligẽda. vt. ff.
de publ. l. de pretio. Si enĩ bñ inspiciať tex. istius decre. cã viri
hic defendebať per pcurat. & cõparuit pcurator in termino
ad rñdendũ libello vxoris, & pponit exceptiões duas dilato
rias successiuè, & finaliter obtẽtu scdæ exceptiõis dilatorię, q̃
prius dixerat se rñdere paratũ. Rñdere finaliter p cõtumaciã
denegauit. Et de hmõi cõtumacia finis hui⁹ decr. put ex cõte
xtu lr̃æ euidẽter apparet, & est rõ: qa cũ iudiciũ ferať in inui
tũ. ff. de ver. ob. l. inter stipulãtẽ. § j. dñs ad ptis instãtiã & supe
rioris mãdatũ litigare, & se defendere citatus teneť se defende
re p se vel aliũ, iõ nõ immerito si negligẽtẽ elegit, aut malitio
sum q eũ defẽdere negligat, aut nõ velit si vel de se, vel de alio
teneat huic defensioni puidere. Imaginatus tñ fui distingue
re tpa, vt aliud sit añ lit. cõte. & aliud post. Nã hæc decre. totũ
loquiť solũ ante lit. cõtest. pro eo, qa pcurator litẽ cõtestãdo
dñs litis efficiť. C. de pcur. l. nulla. Et sic vr̃ pars in hmõi lit.
cõtestatu. cũ eo quasi cõtraxisse. ff. de pcur. l. ij. § idẽ scribit. &
per cõsequẽs personã illius sequi debet. tu cogitabis. ¶ De cõ
tractibus verò habes per Inn. & Host. ĩ. de fideius. cũ qbusdã.
& etiã ibidẽ per Henr. in. j. distinctio & ibi dicemus. ¶ De iu
dicijs verò quoad cõfessiones hoc est qualiter cõfessio pcu
ratoris noceat dño. Habes p Cin. post Petr. C. de cõfes. l. vnic.
& de iur. cal. l. ij. § quòd ob seruari. & per Hostien. in summa
de cõfes. § qualiter. & plenius per Henricum infra de confes.
c. fi. in penul. distin. vbi de hoc dicemus. De alijs verò p Cin.
Butri. & Io Fa. C. de procu. l. eũ qui. Et ista est ppria materia
huius decr. de qua in duab⁹ oppositionib⁹ pximè pcedẽtibus
plura dixi. Circa qd dicit Butr. q quoad poenã veri delicti, vt
est mulcta nõ nocet factũ pcuratoris dño. vt notať de re. iur.
l. nõ videt. Licet Iac. de Are. videať cõtra. Sed quoad illa q̃ ex
dolo psumpto seu cõtumacia veniũt, vt missio in poss. bco⁹
nocet post lit. cõtesta. sed nõ ante. vt. ff. de excep. dol. l. apud
Cel. § quæsitũ. & l. pure. § auctoris. eo. tit. Io. Fa. q cõtumacia
pcuratoris nocet dño quoad processum, vt. C. de pcur. l. eũ
q alle. C. de exac. mili. anno. l. ij. & de dig. l. quotiẽs. ff. de vẽt.
inspi. l. ij. § Iulia. aliàs est. § mulier. ff. qd vi aut clã. l. aut q ali
ter. § ij. vt cõtra ipm procedať tanq̃ cõtra factũ cõtumacẽ, sed
nõ tanquã cõtra verũ. Inducit nota. sua. C. de iud. l. pperãdũ.
§ sin autẽ. Sed quoad poenã infligendẽ nõ nocet. vt. ff. si quis
ius di. nõ ob. l. ij. § si pcurator. de pet. hær. l. itẽ veniũt. § petitã.
nisi ppter defectũ nõ purgãdi vt hic in fi. De hoc etiã tractat
satis diffusè Bertrã. cap. ff. si qs ius di. nõ obt. l. j. § si pcurator.
17 cuius dicta causa breuitatis omitto. ¶ † Ego aũt in hoc vltĩo
mẽbro, distinguo inter ea q̃ in nõ faciẽdo et ea q̃ ĩ faciẽdo cõ
sistũt. & quoad ea q̃ in nõ faciẽdo, distĩguo quadrupliciter,
seu quadruplicẽ effectũ cõtumaciæ verè vel fictè esse cõsiderã
dũ. Prim⁹ effect⁹ est vt pcedi possit cõtra absentẽ cõtumaci
ter, ppter cõtumaciã ei⁹, pinde ac si pñs esset ad singulos act⁹
iudiciales. etiã vsq; ad sñiam inclusiuè sine lit. cõte. in summa
rijs. vt cle. dispẽdiosam. de iudi. in cle. sępe. de ver. sig. vel post
lit. conte. in cæteris. &. C. de iud. l. properãdũ. Aut añ lit. con
test. iuxta cãm authẽticæ. q semel C. quo. & qñ iud. & quoad
istũ effectũ, vt videlicet pcessus habitus, vel sñia lata cõtra p
curatorẽ cõtumacẽ ppter cõtumaciã eius valeat etiã in piudi
ciũ dñi. Dico q cõtumacia procuratoris nocet dño sic pce
dit qd scripsi post Inn. ĩ. oppo. ij. § ij. quæres. & § seq. Et est
ratio, quia ad talia dñs teneť per se, vel per aliũ parere auctori
tate iudiciorũ quæ in inuitũ feruni. Et quia aliàs nullus iudi
ciorũ exitus esse posset, & qa si hoc priuilegio vult vti dñs vo
lẽs cãm ducere per pcuratorẽ, vt nõ possit coarctari psonali
ter cõparere. C. de procu. l. fi. de iudi. c. j. lib. vj. etiã cõtra se il
lud tollerare debet. vt ex citationib⁹ in psonã pcuratoris exe
cutis ad actus iudiciales pcedi possit. vt. ff. de neg. ge. l. Põpo
nius. ¶ Secũdus effectus est in cõtumacia: q respicit ea q̃ pñt
absq; delicto pprio puta ex ficta cõtumacia, aut ex temeri
tate culpabili, seu imperitia alicui obuenire, vt puta cõdẽna
tio expẽsarũ, seu missio in posses. cã custodię. De primo. ff. de
iudi. l. eũ quẽ temerè. C. de iudi. l. sancim⁹. & l. pperãdũ. § sin
aũt. de scdo. ff. ex q. cau. in pos. ea. & de reb. aucto. iudi. poss. p
totũ. ĩ. e. c. qñ. & quoad istos effect⁹ dico cõtumaciã pcura
toris nocere dño, & sic pcedũt q̃ scripsi post Inn. oppositiõe
ij. in prin. & post prin. ver. tñ fit missio. & ver. itẽ ex hoc etiã.
Et est rõ, qa in culpa fuit q tenebať per se vel aliũ cõparere in
eligẽdo negligẽtẽ, vt ibi scripsi post Inn. & hoc, siue añ lit. cõ
test. siue post venerit hæc cõtumacia. vt scripsi in dicta oppo.
ij. § sed q̃res. qualiter tñ ecclesia restituiť aduersus hoc vide qd
scripsi ĩ palle. oppo. ij. § vj. q̃res. & § vij. q̃res. ver. fateť tñ Inn.
& § viij. videamus. & in § x. quæres. Et qd de procu. ab ipso
principali pcuratore cõstituto. vide q ibi scripsi in § ix. quæ
res. & in palle. § x. q̃res. ver. & per pdicta. ¶ Tertius effect⁹ est
cõtumacię q̃ respicit ea quę nõ pñt vel debẽt nisi ob delictũ
ppriũ alicui obuenire, vt puta excõicatio, suspensio, mulcta,
siue poena. De quib⁹ habes. ĩ. e. qñ. § fi. ff. si qs ius di. oõ ob. l. j.
& in istis dico cõtumaciã pcu. dño nõ obesse, put scrip post
palle. opp. ij. circa pri. ver. qd tñ sanè. & § v. qd de sentẽtia. Fal
lit tñ vbi dñs mãdasset expressè, vel specialiter ratũ habuisset
hmõi cõtumaciã. ar. ff. q qsq; iu. l. ij. § si pcur. Aut eã sciuisset
& purgare potuisset: & nõ purgasset, vt hic ĩ fi. & poniť rõ di
uersitatis inter hũc casũ & ĩ. pximũ hic p Inn. put scripsi ibi
§ vij. q̃res. Quart⁹ effectus cõcernit quãdã tacitã approbatio
nẽ, & renũciationẽ seu pscriptionẽ, vt cũ sñia diffinitiua vel
interlocutoria

interlocutoria est lata: aut illatũ aliud iudiciale grauamen, à quo procurator potest appellare infra decem dies, & non appellando tacitè sententiam, vel grauamẽ approbare seu iuri appellandi renunciare videt, ac sibi cõtra ius appellãdi per huiusmodi negligentiam præscribi, & quæ ad hoc dico contumaciã procuratoris nocere dño. iuxta ea quæ scripsi. s. in prima oppositione. Qualiter tamẽ dominus infra tẽpus appellare posset, ibi scripsi. versi si aliter quã propter negligẽtiã solam propter delictũ cõtumaciæ veræ, & diceretur procurator ius appellãdi perdidisse, in hoc dominus nõ puniretur ex huiusmodi delicto procuratoris, per ea quæ scripsi in casu. s. proximo & in præalleg prima opposi. Et est certũ quod infra .x. dies tunc domino ius appellãdi cõpeteret. Sed pone quod dominus pendẽtibus decem diebus huiusmodi delictum innouauit, nũquid à tẽpore sententiæ infra .x. dies poterit appellare? Sed de hoc dicam in. d. cle. si ante. & ex præmissis dico etiam negligentiã procuratoris in lapsu peremptorij domino præiudicare ex identitate rõnis. iuxta lec. & not. de in inte. re. c. corã.

¶ Si autem in faciẽdo cõsistãt talia, distinguo casus multiplices, quia aut cõsistunt in processu incoãdo, seu cõtinuãdo, aut in cõsistendo, aut in renũciãdo, aut in consentiẽdo, aut in impetrando, aut in attentãdo, aut aliàs in alia delinquendo.

PRIMO casu omnes cõcordant factum procuratoris nocere dño, dũmodo procurator fines mãdati nõ excedat, vtpote causam nõ cõmissam mouẽdo, vel prosequẽdo, aut ad casus requirẽtes speciale mandatũ sibi specialiter nõ cõmissos suas fimbrias extendẽdo. iuxta ea quæ ibi scripsi in expositiõe literę super verbo pacisci: propter quod vidi quãdoq; teneri in Rota quod procurator in partibus lõgè à curia gñaliter deputatus causam nõ põt pro cõstituẽte mouere in curia, nec eius nomẽ cõpelli in curia rñdere. Quia nõ est verisimile in dubio quod qs velit se arctare extra suã prouinciã litigare, & hoc verũ nisi constitutus apud curiã cõtinuam morã traheret, aut cõstituẽs ad cãm huiusmodi in curia prosequendã, esset arctatus ab homine vel à iure. Cuius tñ de præsenti prosecutionẽ omitto.

¶ SECVNDO in casu videlicet in cõsistendo &c. nõ insisto, quia de hoc. s. me expediui remissiuè. De quo etiã vide per Oldrac. si. q. xcvj. fo. xc. secundũ librũ meũ.

¶ TERTIO in casu puta in renũciando &c. probabiliter possum distinguere vt videt, quia aut querit de iure cãæ principalis, aut de ijs quæ principaliter illud tangũt, aut de iis quę cõcernunt ordinẽ processus. Prĩo casu puto renuntiationẽ, nisi ad eã faciendã habuisset speciale mandatũ. vt pręalleg. c. qui ad agẽdum. in fi. ff. de pact. l. cõtra. § fi. cũ cõcor. Et ideò dico quod procurator sine spãli mãdato nõ põt renũciare litis, & causę, nec in totũ, nec in parte, nec etiã vltra se offerre cõsistendo, vt ff. de cõfes. l. certum. § sed an & ipsos. Ne quod vna via procuratori prohibet &c. j. de reg. iur. c. cũ quid. lib. vj. vt dicã plenius. j. de cõfes. c. fi. Sed in casu scdo credo cõtrariũ maximè post litẽ cõtesta. quia per ipsam factus est dñs litis. i. instãtiæ, & sic processus & ordinis iudiciarij quæ instãtiæ sunt dñi, & si dñs ergo administrator liber. C. man. l. in re mãdata. vnde moti ex hac rõne in palatio seruam⁹ quod procurator põt consentire, quod cũ parte sua seruent oẽs termini vna die. Quia per hoc nõ renunciat nisi tẽporũ interuallis quæ de processu sunt. Non tamen putarem quod in dñi sui præiudiciũ causæ cognitiõi, seu ordini iudiciario substãtiali renunciare posset, per ea quæ notantur, & quæ scripsi de offic. deleg. de causis.

¶ QVARTO in casu. s. in renunciando &c. distingue, vt in casu supra proximo.

QVINTO in casu. s. impetrãdo versatur intellectus. l. iij. § si procurator. ff. qđ quisq; iuris. qui § apertè dicit quod nõ tenet dñs vñ cõtra se iure iniquo per procuratorẽ impetrato nisi specialiter illud impetrari mãdauerit aut per se impetratũ ratũ habuerit. Quod notabile est, quia illa impetratio nec est delictum, nec. q. delictũ. & etiã facit ad causam. & tñ quia pœnalis est, non nocet domino nisi vt prædixi.

¶ SEXTO in casu videlicet in attẽtando possunt dicere idem quod in casu proximè præcedẽti ex idẽtitate rationis. Saluo quod procuratore eodẽ quo attentauit agẽte põt eius processus suspẽdi, donec attentatũ ex hmõi officio iudicis fuerit reparatũ. iuxta lect. & nota. de cõsti. eũ. M. ad finẽ. & de app. non solũ. lib. vj. Sed si dñs per se, vel aliũ agere volens, qui nec mãdauit aliàs mandasset, nec ratũ habuisset. nec inde cõmodũ percepisset, sed hoc prorsus improbaret peteret se admitti ad causæ prosecutionẽ nõ obstãte attẽtatorũ articulo. Dico quod admitti deberet. per. l. iij. § si procurator. allegato. Quia vel sapit in delictum, & tũc dño nocere nõ debet. vt dixi. s. & statim subdã, vel saltẽ sapit in pœnam, & tunc idem per prędictum § si procurator. vt proximè dixi.

¶ SEPTIMO in casu videlicet in delinquendo &c. dico quod regulariter factũ procuratoris nõ nocet dño. per ea quæ scripsi. s. ea. q. § iij. effectus. cũ sua remissione. & § iiij. effectus. ver. verũ si aliter. Et est rõ, quia delictũ nõ cadit in gñali mãdato. vt. ff. de ijs q̃ in frau. cre. l. si pater. Fallit tñ si specialiter hoc mãdasset, vel ratũ habuisset, vt in præal. § si procurator. &. j. de sen. exc. cũ qs. lib. vj. Secũdo fallit qñ in eo quod specialiter est mãdatum, seu qđ cõtinetur sub generali mãdato ad qđ dñs seu procurator nomine ipsius ex natura causæ teneretur. vt si in termino ad respõdendũ positionibus aduersarij sibi assignatus per dolũ negãda cõfessus fuerit, vel cõfitenda negauerit, tenet respõsio, & nocet dño ipso iure. Quia dolus cõmissus & circa rem mandatã per mandatariũ nocet mandatori. Quia imputatur mihi qui talem elegi. vt. ff. de instito. l. sed & si quis. § fi. in fine. &. l. sed si pupillus. § proinde. vers. sed si ipse. & l. si quis mancipijs. § Proculus. eo. tit. &. ff. de edil. edic. l. cũ mancipiũ. in fi. &. ff. de excep. doli. l. apud Celsum. § quæsitũ. ij. & § illa etiam quæstio. & § de actoris. Habet tamen recursum cõtra procuratorem & illo recursu deficiẽte propter procuratoris inopiã deberet dñs restitui, vt. ff. de eo per quẽ fact. est. l. fi. &. ff. quãdo appella. sit. l. j. in fine cum ibi notatis, imo & sine hoc decreto errore per probationem contrariæ veritatis confessionem reuocaret, vt infra de confes. c. fina. qualiter autem delictum procuratoris domino noceat dicam in. c. cum venerabilis. allegato vbi. s. remisi. De quo etiam vide vnam quæstionem disputatam per Ber. de bosqueto. q. cxxxix. fo. lxj. secundum librum meum. Et adde omnino quę scripsi. j. de exceptio. cum venerabilis. in. viij. notabili. vbi & præsertim in fine in ver. & aduerte nullo modo videre omittas.

¶ Collectarius hic de plurib⁹ quęrit, et prĩo nũquid rubrica facit ius, et dicit quod sic, dum habet sensum perfectum sicut est ista rubrica vt lite non contestata. & c. & infra vt ecclesiastica beneficia in rubrica. & notatur. per Ioan. de pœni. distin. prima. § cogitatio verò. secundum eum. ¶ SECVNDO nunquid recipiens terminum ad respondendum libello, potest in termino declinatoriam exceptionem proponere, & dicit hic probari quod sic. quòd dicit verum dummodo non sit declinatoria iudicis: quia ex quo semel eius personam approbauit terminum non potest amplius recipiendo reprobare. remittens ad collecta sua de iudi. capi. j.

¶ TERTIO qualiter proceditur cõtra absentem, & recitat ea quę scripsi supra. in verbo notabili, & remittit ad notata de dolo & contu. veritatis. iij. questione ix. in summa. & per Hostien. in summa de iudi. § ij. vbi notatur post Goffre. § omnem. in auten. de litigi. & preallegata authen. qui semel. que dant interuallum actori xxx. dierum habent locum etiã in reo per regulam iuris non licet actori & c. quodque autẽ. offeratur. non dans reo nisi decem dies loquitur, cum reus petit duntaxat ab instantia iudicij se absolui, vt ibi notatur quodq; in arbitrio iudicis est expectare vel nõ expectare actorẽ per annum, vt tetigi post Innocentium in notabili verbo, remittitque ad collecta sua de iudicijs. capi. exhibita. in fin.

¶ QVARTO nunquid pro quærendo aduocato datur dilatio de quo tetigi in secundo notabili, & dicit quòd sic si non habet, secus si habuit & cum eo comparuit & sic notatur in Specu. de dila. § primo in fine. versatur tamen hic multum iudicis arbitrium considerata loci consuetudine, secundum Innocen. hic, & Hostien. de dilatio. præterea. vbi dicis

Bern. quòd reus non habet hanc dilationem. Quia debet esse certus de facto suo, quòd videtur contra l. ab hostibus. ff. ex quibus causis maior. Quia peritiores quandoq; falluntur circa libellorum formationes. Item videtur contra rationem, quia debet esse instructus actor. tertia quęstione tertia. § spatium. versicu. ei autem. Cynus autem. C. de postula. l. velamẽto. dicit quòd ante litem contestatam & non post dari debet nisi ex causa, vt propter mortem vel absentiam. ff. ex quibus causis maior. l. sed & si per prætorem § fin.

¶ QVINTO nunquid procurator ante sententiam maliciose appellauit & condemnatur in expensis, fiet executio in bonis domini. voluit Clemens quartus. quòd non. Sed in bonis procuratoris per l. j. § si procurator. ff. si quis ius dicen. non obtempe. argumen. ff. de inoffi. testamen. l. pater. in fine. Notatur in Specu. de exequutione sentent. versicu. sed quid

18 si pecunia. † Ideò si falsa instrumenta producat, vel aliam fraudem committat punitur ipse non dominus secundum Innocent. hic.

¶ SEXTO pone dominus fraudulẽter comparet, vt per hoc reuocetur procurator ne sententia ferri possit, quæ fertur. nunquid tenet. Gui. de rescript. auditor. in clemen. refert quòd congregatis in curia. xviij. auditoribus sacri Palatij nouem tenuerunt quòd non, & nouem contra. Dicit Collectarius se non videre illam fraudem latentem, quin saltem debeat imputari partem videnti dominum comparere, & sic procuratorem reuocari, debuit enim illum repellere. Aliàs enim sibi sic scienter recipienti imputari debet. argument. ff. de procurato. l. cum mandato. & in eo quod legitur & notatur. de rescript. ex parte. secunda quęstione sexta. ab arbitrio. & hoc verum nisi ex aliquibus verosimilibus coniecturis de domini voluntate cõtraria apparet. secundũ lecta & notata. de procu. si quem. libr. vj.

¶ SEPTIMO quęrit nunquid propter dolum procuratoris punitur ipse procurator, vel dominus recitat notata Cyni ibi præallegata. l. eum qui. & Innocentius. hic & Ioan. de consecra. distinct. iiij. quæris. Et Specu. vbi supra. & Hostien. hic & in summa. & de restitu. in integr. cum venissent. super verbo restituimus. & Innocentius de elect. cap. cum Vintoniẽsis ad finem tertię colũnæ. & prosequitur qualiter confessio pręlati nocet ecclesiæ. dixi de resti. in integru. cap. si aduersus. oppositione. ij. lib. vj.

¶ Quęrat etiam nunquid à sententia lata contra procuratorem verum contumacem appellet dominus. Et recitat notata. Innocen. hic. & Archidia. de testib. præsentium. libro sexto. & Bern. de emp. & vend. cap. fina. in additione. & Archi. & Ioan. secunda quæstione sexta. sunt quorum. & Hostien. hic, & Ioan. in præallegato capi. biduum. & gloss. in pręallegata clemen. si ante. & Guil. & Paul. ibidem. Et Archidiaco. in pręallegato § si aduersus. Et remittit ad notata Bern. de postula. prælato. cap. j. de censi. cap. olim. & Cardina. de dolo & contuma. ca. j. & Innocen. in pręalleg. cap. quod quibusdam. Cuius aliqua dicta hic recitat circa differentiam inter simplicem potestatem: & circa illud qualiter procurator tenetur de omni culpa & non de casu, nisi culpa præcederet. vt. C. manda. l. a procuratore. & ff. cómo. l. si vt certò. &c.

¶ OCTAVO occasionaliter quęrit nunquid recedens à iudice per appellationem non tamen manifeste friuolã post eius desertionem appellare possit. dicit quòd sic, quia adhuc

19 est ficte contumax. † Subdit quòd propter contumaciam procuratoris nõ potest dominus suspendi, vel interdici, nec alia pœna personali sibi imponi, sicut nec excommunicari. secundum Francis. & Nouellam.

¶ NONO quęritur etiam occasionaliter, nunquid procurator tenetur de omni culpa, etiam leuissima. & recitat notata Cyn. C. de procuratorib. l. procuratorem. & Dyn. infra de regulis iuris eod. contractus. libro sexto. & Ioan. idem notãtis in aduocato, tutore. & curatore. lxxxvij. distinctio. religiosum.

¶ DECIMO quęritur ibi: *restitutionem vxoris primo fieri postulauit*: nunquid ad hoc debuit admitti sine speciali mandato, & respondet quòd non, cũ sit alia causa, argum. de officio delega. cum olim. Quia nec procurator sine speciali mandato potest petere in integrum restitutionem communionis fidelium, cum dominus est excommunicatus. vt notatur. de senten. excommunica. cum desideres. Tamen excipiendo bene admitteretur sine mandato, cum ad omnes exceptiones legitimas proponendas constitutus videatur, vt notatur. de dilat. c. fina. & idem etiam ad agendum si constitutus fuerit simpliciter, vt infra de cau. posses. c. ij. remittit ad notata. infra de sequestra. capi. j. Item ad quæstionem gloss. in fine dicit videndum per eundem de elect. bonæ. j. super verbo singularis. in fine. &c.

¶ TERTIO principaliter circa finem decret. ibi: *si forte non purgauerit &c.* quęro de vna quæstione dominum Epm Gratiopolitanum Domini Papæ Camerarium & ecclesiam Tangeñ. hodie, videlicet Anno à natiuitate Domini Millesi. ccc. lxxxvj. die. xiiij. Mensis Aprilis per me proposita in cõsilijs Rotæ & ibi discossa per duodecim auditores. Supponitur autem primo extrauagans Bonifacij proinde per quam statuitur, vt pro debito pecuniario nullus locus supponatur ecclesiastico interdicto. Secundo supponitur statutum consilij prouincialis Vienñé. cuius tenor sequitur in hęc verba. Præterea sunt nonnulli excommunicationis sententiam cõtẽnentes qui non verentur diutius in excõmunicatione manere, asserentes quòd ita sapidè comedunt, atq; bibunt sicut non excommunicati. & ita bene fructificant agri eorum, ac si nulla essent excommunicatione ligati. Cum igitur ista & ijs similia nõ careant scrupulo hæreticę prauitatis, ne per sua mala exempla alios in damnum mortis impellant. statuimus vt quicumq; excommunicatus fuerit, si per. xl. dies in excõmunicatiõe perstiterit cũ etiam præsumi debeat quòd in ea malitia inualescit domin⁹ in cuius territorio existit, vel eius vicegerẽs per diœcesanum moneatur quod ipsum. j. xx. dies ad vnitatem ecclesię redire compellat, per captionem bonorũ & corporis, & quod si dominus vel eius vicegerens, & per viginti dies à die monitionis factę distulerit. Cũ nõ careat scrupulo societatis occultæ qui desunt tanto facinori obuiare ipse dominus vel eius vicegerens excommunicationis sententia sit ligatus, & si excõmunicationis sententiã per alios. xx. dies sustinuerit, & in sua prauitate perstiterit, per diœcesanũ loci, vel eius officialem cõtra vtrũq; sentẽtiam præsentis consilij auctoritate aggrauet, & sic nec recipiũt, & aggrauationẽ per alios. xx. dies sustinuerit tota terra dicti domini sit supposita ecclesiastico interdicto. Ijs suppositis quęritur nũquid prædictum statutum de iure valeat, nõ obstã. extrauagã. prędicta, vel nũquid prętextu dictę extrauag. dictũ statutum nullum reddatur ipso iure. Nouem aũt domini auditores tenuerunt quod statutum valet, & inter cætera allegauit vnus istã decretal. Quia dominus temporalis arctatur per statutum ad purgandum cõtumaciam excõicati, & ideò si nõ purgauerit potest animaduerti in ipsum, vt in glo. huius decre. Modus autẽ huiusmodi animaduersionis est, per sñiam interdicta igitur &c. Et occosione istius inductionis & quia casus hodie occurrit in consilijs pręsens quęstio hic collocata est.

¶ Hæc pars affirmatiua probatur sic, & primò, quia causa proxima & immediata magis attenditur quàm remota. ff. de condit. ob turp. cau. l. si ob turpem. primo responsu. in fine. Modo licet causa pecuniaria possit hic considerari, remota tamen est respectu interdicti, & causa proxima est inobedientia, & sic delictum domini temporalis est causa proxima, propter quam causam debet semper ferri interdictum & non propter aliam, vt notat Archidiaco. de offic. ordi. ca. quamuis. libro sexto. & Collectarius de spon. c. non est.

¶ Confirmatur: quia quandoq; pœna contumaciæ maior est quam pœna delicti principalis. de hęretic. c. cum contumacia: & vt. c. inquisitionis § prohibemus. libro sexto. & ca. excommunicamus § si verò dominus temporalis. eod. titul. in antiquis. xj. quæstio. iij. Rursus & . c. quicunq;.

¶ SECVNDO quia cõstitutio specialis loquens in vno casu non extenditur ad casum alium non expressum, sed alium relinquit dispositioni iuris communis. vt.ff.de conditio.ob causam.l.si extraneus.solu.matrimo.l.si constante.de liberis & posthumis.l commodissimè.de rescrip.susceptum. libro sexto. Talis enim constitutio tanquam exorbitans tenenda est in suis terminis, nec est extendenda. vt.ff.de legib. l.ius singulare.&.ỹ.de regu.iur.quæ à iure.libro sexto. Et in hac materia sto, et dixi stare debere quod non mutatur: vt.C. de testa.l.sancimus.de appellatio.l.præcipimus.in fine.& ꝙ correctio iurium tanquam odiosa vitanda est.C.de inoffic. dot.l.vnica.de electio.cum expediat libro sexto. Faciunt nota.Cardinalis in extrauagant. proinde.gloss.prima.versicul. item potestas.modò hæc cõstitutio ponens ius speciale nouum, & exorbitans loquitur in suo casu certo & speciali, videlicet dum sententia interdicti fertur pro debito pecuniario, vel pro cuiusuis monetæ vel pecuniæ quantitate, vt quia domini Rectores seu officiales incolæ habitatores, aut singulares personæ statutis vel statuendis ordinatis, vel inordinatis terminis debitum seu quantitatem non soluerint hactenus, & in antea non persoluant, nos autem in casu illo loquimur, imò est casus noster quoniam pro contumacia, inobedientia, & rebellione domini temporalis nolentis ad mandatum ecclesiæ compellere excommunicatum obstinatum redire ad ecclesiam interdicitur eius terra.

¶ TERTIO probatur quia constitutio fauorabilis, & iuri communi consona, & ad naturam propriam rem reducens, & ecclesiæ fauorem respiciens latè est interpretanda, infrà de regulis iuris.capi.odia.libro sexto.& in authentica de non alienand.§ quia verò simile.&.ff.de pact.l.si vnus § quod in specie.&.ff.de religio.& sumpt.fune l.sunt personæ in fine.C.de sacrosanct.ecclesiæ.l.finali in principio. Et maximè cùm vergit in fauorem fidei Christianæ. de hæreti. cap.in fidei fauorem.libro sexto.cum concordã. modò hæc constitutio est huiusmodi, vt patet ex ei⁹ proemio. & ex causæ finalis adiectione in locis pluribus, in eadem constitutio-
20 ne repetita, & quòd sit secundum ius patet. † ¶ Quia potestas secularis requisita per ecclesiasticam in iuris subsidium tenetur eam iuuare. vigesimatertia quæstione quinta.principes.de officio.ordin.cap.primo in fine.& cap. quoniam. in fine. & ad hoc per eam compelli potest.vigesimatertia quæstione quinta.administratores.C. de cleri.malefi.capit. secundo ad finem.de exceptio.capi.cum quidam.libro sexto. Igitur est latè interpretanda, valet vt valeat potius quàm pereat.ff.de rebus dubijs.l.quotiens.de verborum significa. cap. Abbatę.

¶ QVARTO probatur quia consuetudo rationabilis, præscripta iuri scripto positiuo contrario iuris communis auctoritate derogare habet.de cõsuetud.cap.cum tantò in fine Modò tale statutum tempore longissimo obseruari consueuerit, & obseruatum fuit, & sic in consuetudine deductum fuit, igitur prædictæ extrauagan. derogant.

¶ QVINTO probatur, quia leges factę in corpore iuris non redactæ non arctant dum eduntur, sed dum recipiũtur, & obseruantur.quarta distinctio.§ leges.& § vltimo.in princip. & vtrobiq; notatur per Archidiaconum, & idem notant Vincent.Innocent.Goffred. & Ber.de treug.& Pac. capi.primo.& Hostien.in summa.eodem titulo. Faciunt nota.de celebra.missa. dolentes.in vltima glossa. Sed ita est ꝙ in prouincia Viennen.non fuit recepta, nec seruata hęc consuetudo.

¶ SEXTO quia consuetudo est legitima legum interpręs.ff.de legib.l.si de interpretatione. & de consuetudi.cum dilectus. Modo consuetudo videtur fuisse interpręta, vt suprà dicitur. ¶ Faciunt bene notata Ioan.And.de verborum significatio.cum in partibus, & Collectarius cap.non est.& Ioan.Calde.in tractatu de ecclesiastico interdicto ad finem primi membri. Vbi tenent extrauagant.proinde.non habere locum in speciali ecclesię interdicto, sed modicum facit id ad propositum.

¶ Pars autem negatiua videlicet quòd statutum non valeat dicta extrauagan.obstante siue præcedat siue sequatur, pro-
21 batur sic: † quia licet inferiori iurisdictionem habenti sit concessum, quòd circa ea quę ad suam iurisdictionem pertinent statuat, tamen & nulli inferiori concessum est, quòd possit legem superioris corrigere, vel mutare, aut ei in aliquo derogare. vt.C.de offic.pręfect.preto.l.ij.de consue.c. cum consuetudinis.de maiorita.& obedien.cum inferior.de elect.ne Romani.in princip.in cle. Modo istud statutum aduersatur prędictę extrauagan. & extrauagans nedum fienda impedit sed etiam iam facta tollit, vt ibi patet in § nos ex nunc.ibi: *hactenus extiterit attentatum*.& ibi notatur per Cardina.in verbo attentatum. Et sic tollitur cap.primũ.de consti.lib.sexto arg.cle.dispendiosam.in fine de iudi.cum similibus. Licet aliqui auditores dicta verba non ponderantes vellent hodie opinari. Modo quòd dicta constitutio dictæ extrauagant. obuiet probatur.

¶ PRIMO quia prohibitus aliqua prohibita censentur omnia quæ sequũtur ex illa, vel propter illud.C.de hæreti.l. non dubium § sed & si quidem.ibi vel ob id.C.de prædi.mino.l.si is.nam quando vnum propter alterum vtrobiq; tantum vnum, & solum ponderatur quod principale est: vt.ff. pro donato.l.finali.de conditio.& demonstra.l.filio.ff.de iure dotium.l.profectitia.§ primo. ¶ Sed ita est quòd modico excommunicatio & aggrauatiu domini temporalis & interdicti appositio hoc casu factę fuerunt propter debitum pecuniarium, & ad eius exequutionem.

¶ Confirmatur quia verba prędictę extrauagan.hoc expresse sonare videtur.ibi in § j.ibi cum dicit: *sub quacunque occasione, vel causa, seu quouis quęsito colore*. ¶ Nam negari non potest quin debitum pecuniariũ seu exactio vel exequutio eius sit hoc casu causa, vel occasio, vel color huiusmodi interdicti. vrgent etiam multum verba dictę extrauagan. ad finem. in versicu.non obstantibus. ¶ Nam postquam ibidem subuenerat contractus, pacta, conuentiones, compositiones, submissiões, aliàs & meli⁹ submissiões, fideiussiones, & cõsensus partium tollit etiam consequenter processus, & sententias super hoc habitas & habendas. ¶ Modo vltra debitum pecuniarium, & eius exequutionem proximam & immediatam, ad interdicta promulgatione non concurrunt, nisi sententię, & processus. Aut enim nos ponderamus peccatum vel contemptum & illud requiritur in sententia interdicti quomodolibet promulganda, sicut & in excommunicatione.xj. questi. iij.nemo Episcoporum.argu.quod legitur & notatur de ijs. quę fiunt à maior.par.cap.quęsiuit.de spon.non est.de sentẽ excommunica.si sententia.libro.vj. & si extrauagans proinde. esset imposita verbis & non rebus contra communia iura. Aut ponderas sententias & processus, & habeo propositum.

¶ SECVNDO probatur quia si id quod magis inesse nõ inest, nec id quod minus: vt.ff.de Senator.l.qui indignus. de seruis exportan.l.cui pacto. Sed magis videtur quod propter culpam & delictum domini commissam circa contumaciam debiti pecuniari; non soluendi terra sua supponi potest interdicto quàm de alio superiore domino nõ compellente eum ad soluendum. Quia propter vnum quodq; tale, & illud magis.ff.de colla bono.l.dedit dotem.& in authentica multo magis.C.de Episco.& cle.&c.

¶ TERTIO per textum eiusdem extrauagan.in § prĩo in versicu.maximè ibi: *vt singulares*. Nam verosimile est hoc adaptari ad casum dubium, vt.ff.ad carbo.l.quod Labeo. & tamen non est dubium quòd pro delicto singularis personæ priuatę debet ciuitas interdici nisi solum in casu cum superior negligit de eo iusticiã ministrare. vt not.Ber.in.c.quęsiuit.allegato, & legitur & notatur in pręallegato capitulo si sententia.§ cæterum.in princi.igitur hoc quod hic dicitur de singulari persona refertur etiam ad casum in quo superior esset contumax in iustitia de eo ministrauda.

¶ Quarto probatur per communia iura quorum quædam dicunt spectari principium alia verò dicũt inspici originem, & alia dicũt effectum reduci ad suam causam. Quæ causa breuitatis omitto pro quo faciunt notata Cardi. in dicta extrauag. ad finem super verbo fideiussoribus. ibi sed quæro ex delicto &c. modo origo totius huius rei est debitũ pecuniariũ.

¶ Quinto probatur quia aut diceretur eo quòd consilium non respiceret casum extrauag. aut quia non esset extrauagãs acceptata. Aut quia per consuetudinem contrariam sic poterit aboleri. Sed nec sic, nec sic. igitur &c. Patet maior à diuisione sufficiẽti, vt ff. de ijs qui sui vel alie. iu. l. patre furioso. Patet minor, & primo satis. s. declaratum est, quo ad primũ. Quo ad secundum verò de non acceptatione deberent sufficere notata per Hostien. de treug. & pace capi. primo & de pe. & remis. cum infirmitas. gloss. v. Facit. xij. distin. capit. secundo in princip. lxxxviij. distin. proposuisti in fi. Et est ratio, quia negari non potest quin constitutio Papæ ab initio quo editur liget omnia consilia prouincialia, & omnes Episcopos constituentes illa consilia de constitu. capi. primo. & capi. finali. Nec tempus est modus tollende obligationis vt. ff. de act. & obliga. l. obligationum fere § placet. Nec videtur poni in voluntate subditorum qui obligari debent efficacia constitutionis obligantis, vt. ff. de ac. & oblig. l. sub hac. cum concordantijs maximè cum constitutiones pręcepta prohibitoria continentes Cuiusmodi est ista inuitos necessario arctent. xiiij. q. prima quod pręcipitur. nec in talibus excusant glosse magistrorum iuxta lecta, & notata de biga. capi. à nobis. Ad § leges, & ad § fina. iiij. distin. respondet Hostien. quòd intelligũtur de non præceptorijs, vt de maio. & obe. scitmus argu. eiusdem distinctionis omnis autem faciunt quæ scripsi in dicto capit. primo de treug. & pace. q. iij. § sed nunquid. Tertiũ patet videlicet quòd per statutum consilij extrauag. non poterit derogari per ea quæ scripsi in prima ratione huius partis. Quartum patet videlicet quòd nec per consuetudinem &c. quia destructo siue infecto fundamento quicquid super ędificatur infectum est. vt prima q̃one prima cũ Paulus. de presbytero non bap. capi. veniens. modo fundamentum consuetudinis introducendę sunt actus, & vsus, vt. C. de ædific. priua. l. ij. in fine, & l. an in totum, &. C. quæ sit long. consue. l. j. ff. de legi. l. de quibus in fine, & l. sed & ea insti. de iu. na. § ex non scripto. Sed constat quòd per extrauagantem vt pote habentem inhibitionem cum decreto omnes actus, & vsus cõtrarij per quos consuetudo habuisset induci infecti fuerunt redditi quia inhibitio & decretum nedum inficiunt ea quæ sunt iuris, sed etiam ea quæ sunt facti. j. de appell. capi. vt nostrum. Facit quia præscriptio in consuetudine est necessaria vt in pręallegato capitulo cum tanto. quæ præscriptio nõ inducitur sine animo pręscribendi, vt ff. quemadmodũ serui. mit. l. fina. & tamen innitentes statuto, & sic ardentes habere ius iam plenum siue formatum non pręsumeretur illud velle aquirere per consuetudinem. j. de pręscrip. veniens in fine. Cum iam quęsitum ex vna causa non possit amplius quæri ex alia. j. de fide instrumen. c. inter dilectos § cæterum. Ego autem partem primam affirmatiuam amplector, pro cuius deductione pręsuppono duo generalia fundamenta quæ ad idem tendunt. Primum est quod in actu præsertim interpretãdo positiuę cõstitutionis principaliter cõsideratur id quod venit per modum occasionis vel consequentię, & maximè quo ad actus ipsius denominationem, vt. ff. de sta. ho. l. quæritur de aur. & argen. leg. l. & si non sint § perueniamus. ff. de aucto. pręstan. l. prima. Secundum est quòd cõsiderari debet causa finalis ad quam principaliter dirigatur intentio disponentis, & non impulsiua siue occasionalis, vt. ff. de postula. l. primo § sexum. de donatio. l. secundo § fina. & l. sequenti Et ex ijs infero ad intellectum dictæ extrauagã. magnam esse differentiam faciendam vtrum pro debito pecuniario vel propter debitum pecuniarium principaliter, an vero pro delicto principaliter licet occasione debiti pecuniarij fiat interdictũ. Dico enim quòd cum pro debito pecuniario vel propter debitum pecuniariũ principaliter fertur sententia interdicti habẽs locum dicta extrauag. siue directę proximè, & immediatę siue indirectę, & immediatę, aut sub quocunq; colore occasione vel causa hoc fiat, & pono duo exempla primum exemplum est, vt si debitore monito de soluẽdo debito forsan cõfessato, & adiudicato contumace, & ideo excommunicato & obstinato, & ideo aggrauato, & reaggrauato, vt finaliter ad soluẽdum arctaretur feratur sententia interdicti. Secundum exemplum est vt si pro compellendo debitore excommunicato aggrauato reaggrauato, & obstinato monitus dñs tẽporalis per ecclesiasticũ, & non obediens excõmunicetur, & reaggrauetur, & propter obstinationem suæ inobedientię terra sua interdicatur. ijs enim casibus pro debito pecuniario seu eius solutione exactiõe, vel executione, seu propter debitum pecuniarium, seu eius solutionem, exactionem, vel executionem principaliter fertur sententia interdicta licet non immediatè, licet nõ omnino directè sed aliqualiter indirecte, & per modum occasionis, & causę: quãquã sub colore contumacię inobedientię, & obstinationis, & sic intelligo verba vniuersalia posita in § primo dictę extrauag. ibi: *sub quacunq; occasione vel causa*, & ibi: *seu quis colore*, & verba posita in fi. extrauagan. ibi. *processibus, & sententijs super hoc habitis, & habendis*. Item in § j. ibi. *aut singularis persona*. iuxta ea quæ scripsi in argumẽtis. ij. partis § tertio. probatur per textum. ¶ Dico tamen secundo quòd si non pro debito pecuniario vel eius solutione, exactione, vel exequutione principaliter, aut propter debitum pecuniarium vel eius solutionem, aut exactionem vel executionem principaliter, sed propter aliam causam, vt puta pro tollẽda suspitione heresis, pro tollendis periculis animarum, & pro corrigendis dominis temporalibus de excessibus eorũdem, & pro ecclesiæ minima propulsanda & neruo disciplinæ ecclesiasticæ defendendo ac pro fauore fidei catholicę exaltandæ fertur principaliter interdictum. Licet processus primam occasionem debitum pecuniariũ præstiterit cessat extrauág per prima generalia fundamenta. Maximè cũ sit ius speciale, & exorbitans infrà suos terminos restringendũ, vt dixi. s. Et per hanc distinctionem argumenta hincinde facta dissoluuntur, modo casus secundus distinctionis suprà proximè sibi locum vendicat in casu nostro, vt patet ex tenore ipsius coadiuuat prima ratio extrauagan. quæ cessat in sentẽtia statuti lau à prouinciali consilio cum magna deliberatione. Coadiuuat etiam q̃ consuetudo lõguo tempore ita est interpretata, vt. ff. de legi. l. minimè. & l. si de interpretatione. de consue. cum dilectus. Coadiuuat etiam fauor libertatis ecclesiasticę nerui ecclesiasticę disciplinæ, & fidei catholicæ defendendæ, & animarum saluus procurandæ. per ea quę dixi suprà. Hoc modo tollitur concessio Himberto Dalphino Viennen. à Clemente sexto facta ne terræ sibi subiectę per ordinarios seu officiales eorum ecclesiasticos pro pecuniarijs debitis contra tenorem dictę extrauagan. subijci possent ecclesiastico interdicto maximè quia ad statutum prouinciale se non refert, vt patet ex tenore illius. imò magis coadiuuat innuendo quodammodo extrauagan. non habere locũ nisi cũ à prælatis singularibus vel eorum officialibus fertur sententia interdicti. Et hoc de isto sequitur.

¶ Supple glossas. in glos. *si ad quis recte*. maximè quando ex hoc non leditur aduersarius, & maximè si pars illud non potuit prouidere, vide in Specu. de dila. § sunt præparatoriæ. & ibi: *lata contra*. secus, vt notatur in § Diuus. statim allegato, & ibi: *fiscus*. & fortè in fisco speciale, & in causa status, vt Quod est falsum vt notatur. eod. titu. non intelligitur § Diuus, *& in fi*. Quidam dicunt idem in causa matrimoniali ij. q. iij. de iudicu. quod non approbo. de hoc. C. de dilat. l. siue Hostiẽ. In glo. *hoc est vnum*. ibi: *viri*. nam dominus nimis seuerus in seruum cogitur eum vendere. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. ij. Io. & notatur. xx. distin. § nunc ad finẽ. & ibi: *qui autem* Item exceptio rei iudicatę quamdiu fides facta fuerit de errore. de frigidis fraternitatis. qui filij sunt legit. per venerabilẽ. Host. j. de rest. spo. ex transmissa. Addit hos casus.

propositum intrandi religionem ante copulam, vt. ĩ. de conuersi. coniug. ex publico. & c. veniens. *vehemens suspitio de heresi*. ar. de purg. can. inter. de diuor. gaudemus. & c. quãto. *votum cõmuniter emissum*. xxiij. q. v. idem Deo. quòd intellige, vt notatur de cõmu. cõiug. cũ sis. & c. vxoratus. *si nullam possessionem habuerit*, de resti. spo. ex parte: *si non probetur legitimus cõtractus*, vt ibi: *quando probatur in modum spoliationis*, Quia ad id non agitur. de ordi. cogni. c. ij. adde casum cũ petens restitutionem repellitur per exceptionẽ excõicatiõis, vt notatur. vj. q. iij. qm̃. Et vide de hoc per Nouel. ĩ. de senten. excõ. inter. Petrus & Abba. in eadem decretali ponebant versus quos vide in Spe. de peti, & possessione § si. ver. penul. in gl. *nota quod*, ibi: *minor*, s. xxv. annis, & ibi: *ex parte* quod dic vt. ĩ. de iudic. c. vlti. li. vj. & ibi: *videtur*, Quod dic vt infra de testi. super eo ij. *& in fin.* secundũ Io. qui ponit alia specialia, videlicet ꝙ ibi valet testimoniũ de auditu. ĩ. de testi. quotiẽs, & c. ij. item ꝙ ibi non iuratur de calũnia. ĩ. ti. j. literas. itẽ ꝙ lite contest. non habet ibi locum purgatio cũ sunt infamati de incestu, vel consanguinitate: quia si deficerent in purgatione essent separãdi, & sic consequẽtur intentũ. de procu. tue. adde notata Nouel. post Vincen. de purga. canonica nos inter. Hostiẽ. ĩ. qui matri. accu. pos. c. videt. hos casus ponebat per hos versus, cõiugij specialia sunt cõfessio, votũ, pœna, pater, dubiũ, trãsactio, nõ sua, non vis credulitas maior auditus vnus, & idẽ cõditio, verum minor, & lis diuido fili. illa octo que ponit glos. cõprehẽdit Hostiẽ. per illa septẽ verba lis minor cõfessio pater nõ ius trãsactio, & propter id quod dicit Io. de testimonio auditus, pouerbũ auditus, demũ addit decem alia. s. votũ quod si simplex est, impedit sed nõ dirimit de hoc. ĩ. qui clerici. vel monac. rursus. *dubium*. s. quod in dubio iudicatur pro matrimonio & si cõtrarię sunt sentẽtiæ duorũ ordinariorũ valet lata pro matrimonio. de proba. ex literis. de re iudi. c. si. *non sua*, quia mulier non habet potestatẽ sui corporis, sed vir & ecõuerso de cõsan. nõ debet: *credulitas*, i. opinio quę præferetur veritati ad accusandũ adulterium, & ad legitimãdũ prolẽ. qui si. sunt legi. c. penul. & si. *maior*, quia requirit maiorẽ iudicẽ. s. Episcopum de exces. pręla. accedentibus. & iurisperitũ de consan. & affi. c. j. in fi. *vnus*. & idem videlicet est ibi accusator, & testis. xxxv. q. vj. Episcopus, & c. de parẽtela: *Conditio*, sub qua contrahi põt, & si sit impossibilis de cõdi. appõi. c. j. & si. *verum*. i. veritas quæ opinioni presert. Quod dic vt. ĩ. qui si. sunt legi. c. per tuas. *diuido*. i. patrẽ. & matrem diuidit à filio de bigamis debitum. *filio*, filius agit cõtra patrem. de spõ. nõ est nobis. de testi. licet ex quadam. Põebat & alia spãlia. s. ꝙ criminis oppositio impedit restitutionẽ. de diuor. significasti. Item quia fauore matrimonij restituitur qui alias non restitueretur de restit. in inte. ex literis. Item quia peccat qui in eo moratur, & non cogitur pœnitere, vt quæ cõiugi leproso non reddidit debitum. ĩ. de coniug. leproso. c. j. Item claudicat cõtractus de desponsat. impub. de illis. Item auditur appellans qui alias non audiretur, vt. ĩ. de app. directè. Itẽ quia propter emergens post sententiam retractatur. de diuor. ex literis. Item quia in personam procuratoris non fertur sententia cõtra. l. plancius. ff. de procu. Item quia de causa matrimoniali nõ cognoscit laicus etiam incidenter. qui si. sunt legi. lator. Item quia sine probatione impeditur matrimoniũ contrahendi. de spon. preterea em adde casum de procu. c. vlt. libr. vj. Et quem habes in cle. dispendiosam. de iudi. & in cle. sœpe. de verbo. signi. Et sic habes spãlitates nũero. xxx. Bona guida de clandest. despou. cũ inhibitio. cõatus fuit alios casus colligere primo ꝙ in hoc cõtractu procedere debent banna, vt ibi. Et ꝙ tũc tacens postea repellitur. qui mat. accu pos. c. fin. Item ꝙ quilibet admittitur denuntians. de cogna. spiritua. tua. etiam nõ præmissa monitione emendata. de qua. ij. q. j. si peccauerit. de iudi. nouit. Itẽ quia nullo denũtiante iudex inquirit vt ibi, & de spon. cum in tua. Item ꝙ ibi auditur allegans turpitudinẽ suam. de re iudica. lator. vbi de hoc in prima glo. Item quia post publicationẽ recipiũtur testes super eisdem articulis. de quo de testit. feries. & c. cũ in tua. in Nouella, super vltimis gloss. Item quia cõtraria voluntate non dissoluitur sicut alij cõtractus sed sola morte. ĩ. de re iudi. c. cõsanguinei in princ. Itẽ quia in omni tempore contrahitur sed eius solẽnizatio certo tempore prohibetur, de feri. appellamus. Item quia valet sentẽtia in eo lata sine scriptis de testi. Albericus. dic vt ibi. Item quia in hac causa non remittitur iuramentũ testi. de testi. c. tuis. vt ibi notatur. Item contractũ ab excõicato, de eo qui duxit in ma. c. significasti, & à criminoso, & ab infideli, & à seruo. xxvj. dist. deinde. de cõsan. & affi. de infidelibus. de diuor. quãto. de cõiug. seruo. c. Henricus autem circa materiam decr. ad propositum, cum quæritur qñ agitur de matrimonio contrahendo impediẽdo, vel contracto dirimendo, vtrum lite non cõtesta. possit procedi cõtra absentem ad testium receptionem, quód concernit predictum casum dicte cle. dispẽdiosam. sic distinguit. Quia, aut agere de adulterio ad thori separationem, & tunc non recipiuntur testes lite non contest. saltẽ super principalibus, quicquid sit de emergentibus añ litem cõtesta. De quibus dicam. ĩ. c. quoniã. distin. ij. vt hic. & . ĩ. de eo qui cognouit cõsan. vxo. suæ. c. discretionẽ. Sic põt intelligi. ĩ. c. qm̃. § si verò. ver. si autẽ de carnali cõiugio. Nec tunc habet locũ cle. dispendiosam, vt ibi notatur per Io. Lau. & Ges. Aut agitur de fœdere matrimonij, vel sponsaliorũ ad cõtrahẽdum, dirimendũ, vel etiam declarãdũ, & tũc secũdũ vetera iura nõ poterãt recipi testes lite non cõtestata, nisi parte cõtumace. ĩ. c. accedens. ij. & . c. quoniã § porro. & § si autem. Sed secundũ ius nouum secus, vt in cle. dispẽdiosam dũmodo pars aduersa sit pñsens, aut per contumaciã absens, vt in. d. § porrò. Sed si esset absens nõ per cõtumaciã. tunc si agit̃ de cõtrahendo, vt. ĩ. de sponsali. de illis. i. sc̃dm Host. hic. Si verò agit̃ de iam cõtracto, & est absens ex necessitate, & speratur de proximo eius reditu testes non recipiuntur, vt in dicto § si verò. Sed si desperatur de proximo reditu, tunc secus. vt. ĩ. qui. mat. accusa. pos. c. j. Si verò est absens ex sola voluntate, tunc si malitiosè, recipi possunt. & c. vt in. d. ver si autẽ à cõtrario. ibi. *aut etiã propria sed non malitiosa*. & § porrò. ibi. *siue quia malitiosè &c.* aut non malitiosè, & tunc si de facili, vel in breui citari non potest non procedere cõtra eũ, vt d. versi. Si autem. ibi vt de facili &c. Sed si de facili & in breui potest citari citandus est, vt. ĩ. c accedens. ij. in fine. & tunc si non defendit proceditur contra eum. qui fil. sunt legiti. prolatum. de spons. in præsentia. vbi per Henricum, & . c. de illis. de secund. nup. c. dominus. secundum Hostien. in summa. eod. titu. § . j. sub § tamen. de hac materia, & Hasten. post eum libro. viij. titu. de accusa. mat. propter consangui. articu. iij. versic. ad huius authen. & de matri. spiritua. vide ibi per eum sub § sequenti. & per Ber. & Abba. infrà eod. quoniam § si verò. vide etiam de spirituali matrimonio per Hostien. infrà qui mat. accus. poss. c. iij. super verbo fauorabilis. & in Spec. de peti. & poss. §. finali.

¶ In gloss. *hic patet*. in fine. & quandoq; distinguit ad opiniones soluendas de rescript. super literis. de restitu. spolia. literas. de simo. per tuas. Hostien. in gloss. vltima. ibi *per confessum*. infrà de immunit. ecclesiæ. aduersus. & ibi si procurator. gloss. hucusq; facit. de elect. si compromissarius libro. vj. & ibi. *de dolo suo*. non tamen excommunicatur sed sufficit stipulationem committi ob rem non defensam, & hoc verũ, vbi ipse procurator pro se cauit, vel dominus pro eo absente. Si verò cauit pro eo apud acta procurator cogitur præcisè defendere. Nec sufficit scriptionem committi. ff. de procura. l. filius § fin. & . l. non cogendum. secundũ Ioã. Vincen. & Phi. Et adde quod habetur. in cle. j. de procur. & ibi. *versus finem*. & . ĩ. de regu. iur. non debet. lib. vj.

¶ SVMMARIVM.

1 *Restitutionis beneficium possidentis tantũ, vel detinentis est.*

2 *Litiscontestationem in iudicio possessorio restitutorio prophano necessariam esse.*

3 *Appellationem nisi grauamen præcedat non teneri.*

4 *Grauaminis nihil iudicem inferre donec recusetur vt suspectus, legitimaque suspitionis caussa coram eo proponatur.*

5 *Subditus suffraganei non nisi coram suo conueniri debet.*

¶CAP. II.

Ccedens. Quoniam vltra audientiarum literarum contradictarum, & causarum palatij apostolici accõsiliorum dominorum Papæ, & Cardinalium onera, & domini Cardinalis Saluciarũ, ecclesiæq; propriæ incõbentia negocia additum est mihi nouum opus officij. refferendatarius oppressus inde laboribus ac diuersis occupationibus stilum mutare compellor, & breuius solito pertransire examinando solummodo puncta que diffi.iliora videntur.

1 ¶PRIMO oppo. ibi: *restitutionis beneficium.* † Quia restitutio non debet peti maximè actiõe in rem, nisi ab illo qui possidet, vel detinet: vt. ff. de rei ven. l. officium. igitur Archiepiscopus Tironñ. à plebano sancti Marci de Venetijs non potuit hic petere restitutionem iuris Episcopalis, quod pretendebat habere in ecclesia sancti Marci, cũ illud ius nõ possideret plebanus sed Episcopus castellanus in cuius dioecesi sita est ciuitas Venetorũ. Et faciunt notata Innocẽ. de maio. & obe. inter quatuor. & ꝙ ageretur hic actione in rem signare videtur textus hic post prin. in ver. quod cum facere. in verbo: *adiudicantes.* Metu huius oppositionis Inno. hic in prima glo. ponit varios intellectus, & finaliter dicit ꝙ tenetur actor sibi onus assumere indiscretos iudices excusandi, & quemlibet processum eius instituendi. Dicas de plano ꝙ hic non agebatur ad restitutionẽ iuris Episcopalis, sed iuris parrochialis, vt probat textus in versi. ꝙ cum facere. allegato in verbo, *parrochialis.* Item ꝙ non agebatur petitorio, sed possessorio: quia licet in dicto versi. ꝙ cum facere. loquitur de adiudicatione possessiõis iuris parrochialis quãta aũt est differẽtia, & possessionẽ iuris. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. § nihil. tanta est differentia inter adiudicationem vnius, & alterius, & ideò in petitorio adiudicatur reo, & in possessorio possessio. vt. ĩ. de can. pos. c. cũ ecclesia. & c. cũ dilectus. cũ vtrobiq; notatis. Item aduerte ꝙ causa non erat beneficialis sed prophana: quia non petebatur restitui ecclesiã, seu ecclesiæ possessionẽ tanq̃ in titulum beneficij ecclesiastici possidendũ, sed petebatur restitutio possessorio certi iuris ad ecclesiã cõpetentis alias pertinentis, & sic nõ obstat de. dispendiosam. de iudi. prout ibi notatur in gl. nũquid. versi. per literã. Item scias ꝙ quicquid dicant alij hic nõ agebatur beneficio extraordinario restitutionis in integrum ratione lesionis, de quo loquitur titulus ille. s. de in inte. resti. per totum, sed agebatur beneficio restitutionis ordinariç ratiõe possessiõis ablatæ videlicet interdicto vel quasi aut alio iudicio possessorio restitutorio si tñ rectè, & ritè agebaĩ nõ potest apparere ex textu. Quia tenor libelli hic non describitur ex cuius inspectiõe illud apparere deberet. De hoc enim non curauit Papa eo ꝙ volebat totum processum decernere nullum. vt patet in fi. arg. ff. ad velleya. l. aliquando. & ꝙ ageretur directo possessorio patet: q̃a directè fuit adiudicata possessio absq; recisione contractus sentẽtię, vel pręscriptionis. vt patet in ver. ꝙ cũ facere. allegato. & quia hic nulla fuerat corã iudicibus lesio allegata. de materia aũt restitutiõis in inte. & qualiter in ea requiritur litis contestatio vide hic plenè per Collectarium ex quibus collige verũ intellectũ istius decretalis

2 † ꝙ in iudicio possessorio restitutio prophano litis contestatio est necessaria sic, ꝙ attestationes aliter receptæ non valent. Probatur. ĩ. de resti. spo. cũ ad sedem & notat Cardi. de elec. cupientes. § deniq; & Spec. de libel. obla. § nunc dicendũ. & Arch. iij. q. j. c. ij. & Ber. de eo qui mit. in pos. c. fi. Et iste est verus intellectus huius decretalis quantũ facit ad titulũ. Non obst. notata Hostien. de offi. dele. consultationibus. Quia ibi loquitur in causa beneficiali secundum Collectarium.

¶CECVNDO opp. contra id quod hic dicitur in prin. ver. & licet ibi: *quas eius appellatio non tenebat,* de eo quod habetur. ĩ. e. c. § cum igitur. ver. ac ex ijs. in prin. ibi: *legitime appellasse.* Super quo sunt opiniones hic notatæ in prima glo. Bernardi. Innocẽ. verò fuit in opinione ꝙ hic tenuit appellatio. vt patet in gl. sua. ij. Et ad id quod in prin. dicitur respõdetur, ꝙ erat allegatio partis, vel iudicum, & dicitur ꝙ in. § cum igitur. allegato Papę super quo fundatur eius intentio, & ideò ei stari debet. vt in cle. j. de proba. verum super forma appellationis quam tertius non declarat restat dubium. videamus ergo quæ sit forma appellatiõis. Possẽ instare circa opinionũ recitatiõem. Sed vt breuiter, & clarè me expediam dico primo standum esse opinioni Inn. videlicet in hoc ꝙ appellatio fuit legitima: quia hoc dicit tex. per expressum. vt deduci. s. Secũdo dico ꝙ cum textus dicat, & supponat appellationem fuisse legitimam, & nõ exprimat formã eius licet causam ponat. Nos interpretari debemus ad iustificationẽ huius appellationis, & verificationem tex. nostri ipsam fuisse legitimã exprimentis talem fuisse formã processus, & ipsius appellatiõis ex qua ipsa appellatio legitima dici possit etiã secũdũ noua iura. ĩ. de appel. vt debitus. & c. cordi. li. vj. vt iura iuribus concordentur. C. de inoffi. doti. l. vnic. de elec. cũ expediat. li vj. Tertio dico ꝙ etiam supposito ꝙ duo de tribus iudicibus coram quibus agebatur parti reæ etiam ex iustis, & rõnabilibus causis merito suspecti fuissent, & etiam ꝙ suspicio esset notoria: si non fuisset de hoc exceptio opposita non valeret ex ista causa appellatio interposita, videlicet eo ꝙ suspecti procederũt,

3 vel ꝙ procederet cum suspectis. ratio huius est † quia non tenet hodie appellatio iudicialiter interiecta nisi grauamẽ precedat appellationẽ vt. ĩ. de appel. c. vt debitus. quæ fuit. Inno. tertij sicut, & ista. & nisi in appellatione fit expressum. vt. eo.

4 ti. c. cordi. li. vj. Quod fuit Inn. quarti. mõ. † iudex suspectus cognoscendo de causa non grauat donec recusetur, vt suspectus, & coram eo legitima causa suspitionis proponatur: quia iurisdictionem habet quam non tollat de per se ipsa suspitio. ĩ. de appel. cum speciali, & . s. de off. dele. c. suspitionis. nec notorietas releuat ab onere proponẽdi, lic̃; releuet à probãdo. de accusa. euidentia. de elec. c. bonæ. j. § licet autem. Et hoc tenent hic Vincentius Hostiẽ & Nouella, & Arch. ij. q. vj. quotiens Episcopi. & Io. and. de appel cordi. & Ies. in cle. de app. e. ti. & Arch. ij. q. vj. non ita. & ista est determinatio glos. nostrę primæ ac Innoe. & . G. nazonis qui dicunt causas hic expressas fine appel. fuisse. licet enim aliqui dixerunt. c. cordi. loqui solum in appellatione interiecta ad Papã, illud nihil facit ad propositum. Tum quia illud non est verum. imo generaliter loquitur, vt ibi notatur in Nouella. Tum quia ista decre. loquitur in appel. interiecta ad Papã. Ex quibus infero ꝙ debemus supponere contra duos ex iudicibus ex causis tactis in litera de suspitione fuisse exceptum, & eo ꝙ non admittebatur exceptio sed procedebatur exceptione non obstãte fuisse appellatum, & tunc cessat omnis obiectio. Nec est ista solutio diuinatoria pro eo ꝙ debemus facere interpretationẽ, vt res valeat. ĩ. de verbo. signi. Abbate. maximè quando textus dicit rem valere, ne textus calũnietur, vt in proposito. Ex quibus etiam infero, ꝙ cum processus dictorum iudicum decernatur nullus ex duabus causis, & ex qualibet earũdem. imo, quia factus post, & contra appellationem legitimam. Secundo, quia factus lite non cõtestata. ita potuisset cõgruè hęc decre. sub titulo de app. collocari, sicut fuit sub isto ti. collocata

¶TERTIO oppo. contra id quod habetur hic in. § cum igitur ver. cum manifestum. in princ. Quia si illud esset verũ ꝙ suffraganeus in causa metropolitani deberet reputari suspectus, tunc non posset metropolitanus coram suffraganeo de subdito suffraganei petere sibi iustitiã exhiberi, quin potest recusari, vt suspectus. Cuius cõtrarium notat Specu. in tit. j. § superest. ver. sed quid si cõqueror. Solutio hic loquitur, cum suffraganeus procedit in cã metropolitani, vt apostolicus delegatus, ibi vero loquitur Specu. cum cõtra proprium subditum ad instantiam metropolitani procedit suffraganeus, vt

5 ordinarius. ratio diuersitatis est † quia contra subditum suffraganei nolens agere necessario suffraganeum adire habet, quia actor agere volens necessario sequitur forum rei. de fo. compe. c. cũ sic. & ibi concor. secũdũ Hẽri. Sed impetrãs delegatũ volũtariè eligit illum quem in cãcellaria nominat. Modo aliter iudicatur de casu necessitatis, aliter verò de casu voluntatis vt.

tis. vt. ff qui satisda coguo. l. si fideiussor. § si necessaria. cum similibus. Collectarius hic tractat multa alia exquisitè quæ ad materiam decreta. modicum faciunt, & inter cætera qualiter sententia excõmunicationis lata contra ordinem iudiciorũ, vel in personam minoris adulti, vel impuberis est ipso iure nulla, vel non. de quo scripsi de senten. excommuni. Romana. super Nouella.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Contumacem excommunicatione non mulctandum modo alia remedia subsint.*

2 *Eius est corporalis missio cuius est imperium merum.*

3 *Merum imperium minori magistratui per incidentis correctionis modum competere.*

4 *Missio in possessionem ipso iure nulla est, si citatio, vel summaria cognitio absint.*

¶ *CAP. III.*

TVæ fraternitatis. Ista decreta. modũ & ordinem explicat secundum quos ante litem cõtestam contra contumacem procedi debet, & ponit vnum notabile quod semper cõsueuit allegari, videlicet, quòd quando duobus modis procedi possit videlicet missione & excommonicatione præmitti debet
1 missio si possibile sit. Ex quo notant doctores † contra contumacem non procedi ad excõmunicationem quandiu supersunt alia remedia. rationem assignãt: quia excõmunicatio odiosa est. simile allegant de actione de dolo. ff. de dolo. l. j. ij. & iij. Ex quo videtur aliquibus habentem bona excõmunicari oon posse. quod non est verum secundũ Hostiẽ. quia imo potest incipere iudex à qua voluerit, imo potius ab ea quam credit plus timeri. vt. ĩ. c. proximo. & fi. in fi. licet honestum esset ab alia primò incipere secundum eum. Item in effectu hic Henricus in distinctiõe, & arg. ij. q. vj sunt quorum. & Specu. de contumacia. § sequitur videre. ver. cæterũ. & vide omnioo super hoc quæ dicam. ĩ. e. quoniam § in aliis. in. iij. q. principali. Ipse etiam Hostien. ad glosam secuodã addit plures casus, quos causa breuitatis omitto. Collectari. etiam multa hic tangit de materia. c. eum qui. de eo qui mitt. in posse. li. vj. quę quia ibidem habent examinari, hîc omitto.

¶ Quæro post Collectarium nunquid in caosa summaria in qua potest procedi lite oon cõtestata iudex possit punire cõtumacem pœna videlicet excõmunicationis, videtur quòd non per præmissa, eo quòd aliàs procedi potest. Sed contrarium notari videtur in Speculato. de expen. § ij. versi. sed q si sit talis. quod concedit Collectarius inquantum pœna cõtinerit offensam iudicis, aliàs secus. inducẽs collecta sua. ĩ. de dolo. c. j. remittẽs ad collecta sua. e. ti. cum dilecti. Fatetur tamẽ multos tenere contrarium indistinctè. finaliter dicit æquom videri quod prædixit, videlicet quòd non nisi iudex ex officio hoc facere vellet propter eius offensam per. c. j. de dolo. allegatum. tu vero dicas de hoc quemadmodum plenissimè scripsi in clemen. dispendiosam. de iudi. in. x. q. & iunge etiã hic ea quæ scripsi in clemen. quamuis. de foro compe. in. ij. q. principali. § quartò quæritur.

2 ¶ SECVNDO quæritur ibi: *in possessionem induci* &c. † ad quos iudices pertinet facere missionem corporalem. dicit Innocen. quòd ad illos solos qui habent merum imperiũ, quãquam alij minores iudices decernere possint hanc missionẽ fiendam: etiam cum aliqua causę cognitione. ar. ff. de dãno infecto. l. iiij. § j. & ij. & e. ti. l. si finita. § vltimo. & de iurisdi. omniũ iudi. l. iubere cauere. super quo remittit Hostien ad notata sua in summa. de cõtu. sub. § item punitur contumax. § quis potest. & § seq. & § nunc videndum. remittit etiam dominus Martius ad notata Inno. de offici. dele significasti. & per Ber. e. ti. c. in literis. Nouella allegat pro dicto Inno. ff. de offi. procon. & le. l. nec quisquam. § vbi decretum. & prædictã opinionem Inno. tenuit Pet. de bellapertica in l. iubere cauere. alle. & ad. l. iiij. § tuas ergo. & § seq. vbi textus dicit, quòd duas res magistratibus municipalibus prætor vel prȩses iniũxit actionem, & possessionẽ. respondet Pe. quòd ibi est speciale in causa damni infecti absente maiori iudice eo quòd celeritatem desiderat, vt eodem ti. l. j. & fortè ex cõmissione pretoris viui, vt. e. § duas. & ex primo decreto. Sed Dynus intelligit specialitatẽ huiusmodi competere ex cõmissione pretoris mortui etiam prȩsente maiori iudice. Sed dominus Bertrã. caprioli qui repetijt. l. iubere cauere. allegatam tenuit quod tam iussus de cauendo quàm realis missio contra nolentẽ cauere fienda, sunt mixti imperij. Et nihilominus sunt delegabilia per. l. cognitio. § vltimo. ff. de offi. eius cui man. est. iu. l. ij. & hoc siue ex primo siue ex secundo decreto secundum eum. cum. l. iubere cauere. & § fi. allegatis. indistinctè loquantur, & idem videtur tenere de decreto seu de iussu verbali in possessione mittendi, quem iussum siue decretum dicit etiam non cõpetere minoribus magistratibus cõtra dictam opinionem Innocen. l. ea quæ. in princip. & § magistratibus. ff. ad municip. eo quòd dictus § loquitur indistictè, & per consequens intelligitur siue ex primo siue ex secundo decreto fiat talis iussus. Probat secundò, quia contrarium est speciale in causa damni infecti: quia requirit celeritatem vt dixi per § duas. allegatum. Igitur eius oppositum est ius commune. vt. ff ad municipa. l. j. in fi. Sed Bartolus in. l. iubere cauere. & . l. cognitio. & . l. ea quę. allegatis. tenet prędictam opinionẽ Inno. & intellexit. l. cognitio. § vt possessio. de cognitione missiõis fiẽde. & . l. ea quę. § magistratibus. in ipsa missiõe reali, & hoc etiam sentit ipse in § duas. allegato. Idem tenet Iacobus Butr. dicens quòd in hoc omnes concordant videlicet quòad cognitionẽ missiõis ex primo decreto fiendę: licet respectu primi decreti competat minoribus iudicibus: quia illi cui conceditur quod est plus, conceditur etiam quòd est minus. vt in regula iuris, & etiam conceduntur incidẽtia sine quibus causa expediri non potest. C. de iu: di. l. quotiens. cùm ergo cõcedatur cognitio totius causæ quod est plus, per cõsequens. & punitio contumacię quod est incidens, & minus: cùm cesset mulcta si cesset onus, & sic aliter prouideri nõ possit. ff. si quis ius dicen. noo obtempera. l. vnic. in princi. facit quia etiam causæ criminales saltem leues iudicibus minoribus competunt, vt in authen. de admi. ciui. § aodient ergo. & istud qood leuissimum est. Præterea hoc non expeditur cũ plena causę cognitione, sed cum leui: igitur competit minori iudici: quia tunc cessat omnes contrariæ regulæ. Præterea leniter potest cohercere corpus. ff. de offi. procon. & le. l. si quid erit. & de offi. eius cui mã. est iu. l. j. in fi. & . l. fi. § fi. e. ti. & . ff. de pœnis. l. in seruorũ. verum est tamen quòd ipse Iacobus fatetur probabiliter sic posse distingui: quia aut ista cognitio venit incidenter vt in casu huius decreta. & habet locũ q proximè dixi. iuxta l. cùm proponas. C. de bo. autho. iud. possi. aut principaliter, & tunc secus. vt in § magistratibus. allegato.

¶ Quid dicendum? breuiter cùm textus sint volubiles ac glosarũ, & doctorum variæ opiniões, securius est stare opinioni Innn. vtpote communiùs approbatę & diutius obseruatæ. vt ff. de legi. l. minime. probabile tamen esset dicere q in casu huius decret. vtrũ posset facere iudex quilibet de causa cognoscens, cùm istud veniat incidenter, & naturam habeat modicę coerctionis, vt dicit Iacobus prȩlibatus, & quia ista decre. licet dirigatur Episcopo: in sui tamen dispositione loquitur indistinctè. nec obstat. § dua. à contrario ex simili causa. Nec
3 obstat. l. iubere. † etiam merum imperium competit minori magistratui per modum coerctionis incidentis, vt patet ex iuribus allegatis. facit quia cũ regula faciat pro iudice quò ad ea sine quibus &c. de offic. delega. capi. primo. capi. pręterea. capi. pastoralis. capi. prudentiam. § sexta. ff. de iurisdictio. omni. iudi. l. ij. & ista exceptio de missione &c. capi. non reperiatur iure expressa tanquam pręparatoriam iudicij regulã seruare debemus. C. de appellat. l. precipimus. in authenti. de trien. & semis. § cõsideremus. ĩ. de regu. iu. capi. quę à iure. li. vj. & . ff. de procu. l. ad rem. & . l. ad legatum. Securius tamen

est stare opinioni Inno. Materiam missionis in possessiónem,
ae primi & secundi decreti quidam tractát, sed nimis extraneo
modo, ideo memoriam tuam ad vnú solum incito de præ-
4 senti, circa materiam missionis. videlicet, † q̄ si nó citato reo
legitimè, vel nou præcedente summaria cognitione facta fue-
rit, ipso iure est oulla. ar. ij. q. vj. sunt quorú. &. ff. de re iudi. l.
si cum nulla. quod dic, vt notat Specul. sub rubrica de primo
decreto. § iam de effectu. ver. quid si iudex. & habet locú hæc
summaria cognitio etiam quando reali agitur. Notat Specu.
vbi. s̄. § j. ver. sed nunquid procedet. Qualiter autem passus est
missionem potest compelli infra annum recuperare possessio
nem, & sic postea in causa procedere. vide planè per Archidi.
secunda quæstione sexta. sunt quorum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Vbi cœptum est iudicium ibi finem accipiat oportet.*
2 *Appellantis assertioni super causarum veritate absque alia probatione in aduersarij præiudicium credi non debet.*
3 *Amicus inimici mei neque inimicus mihi, neque suspectus dici potest, quod sanè habe nisi familiaris sit & plus æquo faueat.*
4 *Quotquot sunt explicandæ salutis modi iura naturalia admittunt.*
5 *Iuramento præstito de sistendo certo die carceribus si de vita agitur necesse stare tenetur.*
6 *Ius naturæ nulla obligatione vincitur.*
7 *Iudicem parti securitatem & ad dandum partem compellere iuris est.*

¶ *CAP. IIII.*

Ccedens. Licet prout summat Nouel. maximèquantú facit ad
titulum principalis casus istius decre. fit de nul
litate attestatióum propter defectum litis con
testationis de isto modicú laborare oportet de
præsenti, propter cle. dispendiosam. de iudi. & cle. sæpe. de ver
bo. signi, per quas quátum ad hoc corrigitur ista decret. secú-
dum quod scripserút glo. & Pau. & etiam alij in cle. dispédio
sam. alle. Licet quidam distinxerút inter præsenté & cótuma
cem sed malè, vt ibi notatur, & idcirco circa alias difficultates
incidentes infra per quæstióes explicádas videtur potius insi-
stendú. Quæro igitur primo quæ fuit ratio. quare a tribus pri
mis iudicibus, videlicet Episcopo & Archidiacono Corisopiteñ. ac Pe. de terra auocauit Papa, causam huiusmodi, & eá
commisit duobus Abbatibus io superscriptióe decre. scriptis.
Hanc enim difficultatem pertractat Innocé. hic in sua glo. v.
1 videtur ená secundú eum, quòd hoc fieri oon debebat. † quia
ordo iuris requirit q̄ ex quo lis incæpta fuerat, sub primis iu-
dicibus sub illis perducatur ad finem. nisi per appellationem,
vel recusatíonem fuisset reuocata ab eis. vt. ff. de iudi. l. vbi cœ
ptum. s̄. de for. competen. c. proposuisti de appellatio. e. vt de
bitus. &. c. cum speciali Nec valet ad velamen excusationis ap
pellationem, de qua in textu fit mentio, vel causas in eadem
2 appellatione expressas allegare. † Nam appellantis assertióni su
per veritate causarum absque alia probatioue credi non debet
in præiudicium aduersarij. de appell. c. interposita. vnde si in
causa appellationis iustè procederetur saltim debuisset com-
missio ad iudices appellationis fieri sub hac forma, videlicet,
vt si causę appellationis essent veræ procederent. Alioquin re
mitterent causam ad primos iudices. c. vt debitus. alleg. non
autem sine causæ cognitione primorum iurisdictio reuocare
sicut videtur fuisse factum. Solutio. dicit Inno. quòd licet hic
ordo sub dicta forma reuocandi, & committendi, atque re-
mittendi sit seruandus quantum ad litigantes, potestas tamen
remanet penes delegantem, vt siue commiserit totam causam
siue partem, dummodo sit ordinarius, vel si fuerit delegatus,
& commiserit partem id est nou in totum quandocúque vult
reuocat commissam iurisdictionem. vt. ff. de iudi. l. iudicium.
de offi. dele. super quæstionum. § porro. & maximè vbi hone-
stas, & verisimiles causas attédit, & modicom sit præiudiciú,
vt hic, & iste est verus intellectus huius decret. secúdum Mar-
tinum. Fatetur tamen Inno. quosdam dixisse, quòd hæc com
missio facta fuerat propter appellationem. dicit tamen quòd
non videntur bene dicere, quia tunc sub alia forma commis-
sio emanasset, vt dixi. Nec valet quòd tangit Inno. dicens, vel
dic quòd de appellatione iusta constitit Papæ, quia hoc est
contra textú, vbi de veritate causæ appellationis mandatur in
qoiri: videlicet in. § modus quartus ibi: *Si vero constiterit.* Huius
occasioue quærit Inno. nunquid hac cómissione emanata de
buerunt cessare primi iudices, & respondet q̄ sic, si Vicecomes
innitebatur appellationi. per lecta & ootata de offi. deleg. pa-
storalis. alias debet procedere lis secundú tenoré decre. pasto
ralis. de rescrip. quod tñ noo tenetur cómuniter secúdú Mar-
tinum. Finaliter dicit Nouel. quòd de mente Iono. fuit quòd
hic Papa ex certa scientia priorú iudicú iurisdictionem reuo
cauit, & alijs cómisit. & per hoc noo obstat q̄ non mandatur
causa remitti. vt in dicto. c. vt debitus. Nec valet dicere quòd
causa est ootoria quia de ea hic mandat inquiri. ibi, si vero có
stiterit. & c. secuodú Collect. Et quòd causa huius tangitur in
textu. § mandamus. in prin. videlicet duplex propinquitas, at
q; securus, videlicet, & cessatio suspicionis, & si appellatú fuit
legitimè subaudiri debet, maximè ad vtramq; cām, & dici cau
sas huiusmodi fuisse expressas ad mulierem huiusmodi placá
dam, & ad maioré æquitatem ostendendá secundú Hostien.
ff. de eo quod certo loco. l. quòd si Ephesi. Sed de p̄dicta dif-
ficultate non multú cures, quia siue ex causa. siue alia volunta
te Papæ iurisdictio fuerit reuocata à primis, & data secúdis
semper quo ad casum principalem decre. & quo ad titulum,
sub quo collocata est idem est effectus.

¶ SECVNDO quæritur, an caosę suspicionis contra pri-
mos iudices allegatę iustæ fuerint, siue probaliles. De prima
puta consanguineitate tangitur hic in gl. j. remitto te ad. c. po
stremo. vbi dicá, & vide quæ scripsi in. e. causam quæ. Super
quo hic notat Abbas non solum recusari inimicum, sed & có
sanguineum huius. licet amicus amici mei, amicus meus noo
sit. nec vassallus vassalli mei, vassallus meus sit. nec socius socij
mei, socius meus sit. de quo per Io. lxxxj. dist. c. legitur. eo q̄
amicitia repellat requiritur actus aliquis, quod patet hic in
eo quod dicitur nimis fauens. Sed in familiaritate vel amicitia
sufficit sola suspitio secundú Collect. Sed hanc rationé diuer-
3 sitatis ego non capio. dico † q̄ nec amicus inimici mei inimi-
cus meus est, vel suspectus mihi dici potest, nisi inimico meo
nimis faueat, vel nisi causa amicitiæ ex natura sua aliud indu-
cat. puta quia familiaris, vel cósangoineus, aut de iurisdictióe
illius, vt hic probatur & secundum hoc nihil facit ad proposi
tum illa diuersitas. De secunda verò suspitione, videlicet cle-
ricatu cómensalitate disceptari non oportet, quia nó habet
dubium de offi. deleg insinuante. De tertia verò puta de ori-
gine. & c. dicit Collect. q̄ sufficiens est, cum iudex & impetrás
sunt extra patriá suam. In hoc verò quæritur vtrum cópatrio
ta impetratus per patriotam in iu dicem possit recusari vt
suspectus. Dicit Henri. q̄ non, si contra cópatrioitam propter
parem affectionis causam. ff. de ritu nup. l. nó solum. § denuo.
Et idem si cótra extraneum de terra tameu non extranea, sed
propria. Quod dic, vt hic notatur. in glo. iij. sed si in terra ex-
tranea secus, nam tales ibi cósueuerunt se diligere. sicut fratres.
iij. q. v. quia suspecti. ff. pro so. l. verum. de hære. insti. l. nemo.
dubitat. § fratres. Quia tales affectiooes veritatem consueue-
runt impedire. xj. q. iij. quatuor modis. iij. q. v. accusatores. se
cundum Hosti. hic, & Spec. ti. j. § super est videre. circa prin.
vers. item si sit de terra. & Host. in summa. de offi. dele. § quæ
sunt iustæ causæ. vers. octaua. Et vide Henri. de offi. deleg. cú
R. & quæ ibi scripsi.

¶ Plus dicit hic Collect. familiaré concanonici, & familiaré
aduocati partis aduersæ, posse recosari, vt suspectum. per le-
cta & notata hic, & de accusa. repellantur. licet secus econtra
de offi. iud. c. j. eo q̄ magis est verisimile quòd dominus tra
here, & peruertere possit animum familiaris sui, quam e cótra
Super quo vide quæ scripsi in dicto. c. j. iiij. & . v. q. & in dicto
c. cum insinuante. iij. & . iiij. oppositionibus. & . ij. iij. & . iiij.
quæstióibus. & in dicto. e. cum. R. in primo notabili. & dua
bus quęstionibus formatis. circa illud. & dicam in. c. repellan
tur allegato. Sed ad veritatem satis videntur mihi præmissa
impertinentia

impertinenter adiecta. Nam verbum terra, hic nedum accipitur pro communi patria, imo pro terra vxoris suę videlicet aduersarię principalis, vt habet textus per expressum, videlicet quo ad iurisdictionem &c. vt in fi. tertiæ glo. vide tamen circa premissa notata per Io. An. post Hostien. de app. c. legitima. libro. vj.

¶ TERTIO queritur ibi: *accedere non audebat*, nunquid citatio facta ad locum non tutum, de per se tale grauamen inducat quod absque exceptione & propositione propter hoc valeat appellari. Hanc difficultatem hic diffuse prosequitur Collectarius, verum quia doctores nostri hanc materiam tractant. ĩ. de ape. c. ex parte. ibi dicam.

¶ QVARTO quæritur in § mandamus. vers. si vobis cõstiterit, quomodo contra virum spoliatũ de vxore super impedimento consanguineitatis, & sic super nullitate matrimonij, & ita super titulo seu proprietate testes recipi potuerunt, ꝓpter contumaciam. Cum etiam si lis fuisset contestata prout textus innuit à contrario, Maximè cum quęstio proprietatis & etiam quęstio criminis quiescere debeant pẽdente iudicio restitutionis. de resti. spol. in literis. & c. item cum quis. & c. ex conquestione. neque enĩ debet contumax iudicari, qui respondere non tenetur. ff. si quis in ius voca. non ie. l. ij. in fine. Respondet Hosti. quòd fortè iste vir contumax in nullo modo veniendo citatus, vel si venit, non obiecit exceptioné spoliationis, vel si obiecit admissa non fuit, vel negata fuit, & etiam non probauit, vel fortè fuit exceptum, & suspensum petitorium iuxta. c. pastoralis. ĩ. de cau. pos. & etiam ex ista causa nullę attestationes receptæ in petitorio post suspensionem, ꝙ aliqualiter innuit finis decr. si verum sit, omissum est in textu: quia non facit ad titulum, sed non cures per huiusmodi difficultates & diuinationes diffundere mentem tuã, eo quòd nec conditor decretalis se refferre voluit ad eas decidendas. sed sufficiat tibi vacare ad intelligendum ea, circa quę versatur principaliter mens & intentio decretalis. &c.

¶ QVINTO quęritur circa finem decretalis quomodo fuerit admissa exceptio spoliationis, maximè, de terra, cũ non prętendat hic maritus se fuisse per vxorem de ea spoliatũ, sed per Comitem Britannię. Neç agitur hic criminaliter, nec dicitur spoliatus de omnibus bonis, vel de maiori parte eorum, & sic contra. c. frequens. de resti. spoli. libro sexto. potest dici quòd vxor hic spoliauerat, aut spoliationem factam per comitem nomine suo ratam, & gratam habuerat. iuxta. c. cum ad sedem. ĩ. de resti. spolia. vel dic cum domino Martino, & verius hic poni casum pulchrũ & notabilẽ, videlicet ꝙ spoliatio facta per cõsanguineum, vel amicum vxoris, & in eius fauorem habetur perinde quantũ ad id de quo quærimus, ac si facta fuisset per vxorẽ. quòd tene menti, vel dic ꝙ mulier successit scienter in vitiũ. iuxta. c. sepe. ĩ. de resti. spol. vel dic ꝙ de volũtate & mandato vxoris. Comes Britaniæ ipsam vxorem tanquã propriã cõiugem, & terram tãquam vxoris propriam & vice & nomine ipsius, tanquã bona eius parafernalia publice detinebat, quemadmodũ viri bona parafernalia vxorũ suarũ regere & tenere solent. Et hoc satis videtur innuere principiũ decre. vel detinebat comes. i. impediebat Vicecomitẽ, ne posset gaudere, vel vxorem in illarũ rerũ possessionem molestare. Omnes isti intellectus sani sunt, recipe quem volueris.

4 ¶ SEXTO quæritur ibi: *mortis periculo*. † verũ captus pro crimine, vel causa alia habente annexũ mortis periculũ, & relaxatus præstito iuramento de redeundo ad carcerẽ certo die teneat redire, & videtur ꝙ non, per istã literã ęquiparãdo obligationẽ superioris citando alias citãtis obligationẽ iuramenti. Quod fatetur hic Henri. de iniuriosa morte, sed si non esset iniuriosa, tunc secus. secundũ eum. Inducit. xxij. q. iiij. § illicitum. ver. quicquid. & cle. pastoralis. § notorium. de re iu. vbi hoc etiam tenent glo. Lau. & Gef. super verbo violentam. cuius distinctionis placet primum menbrum. Nam iuramẽtum de parando causam, vel occasionem mortis iniuste proxime, non obligat tanquã cõtra bonos mores. quia contra officiũ caritatis. de regu. iu. non est obligatorium. & c. in malis. lib. vj.

Et patet ex his quæ notat Archi post beatum Thomã. xxij. quæstione. iiij. si aliquid. Igitur fortiori ratione ibi dum parat mortẽ. vel mortis occasionem ipsi iuranti: quia maiorem charitatem tenetur quis habere ad se ipsum quam ad quemcũque alium. ff. de his qui mor. sibi consci. l. j. & . ij. C. de seru. &
5 aqua. l. præses. Sed mẽbrũ secũdũ est mihi dubium, † quia iure naturæ, quis tenetur sibi ipsi seruare vitã corporalẽ, & tollere ac vitare omnia pericula mortis suæ quantumcunq; sit morte dignus. Igitur non videtur ꝙ iuramentũ possit in cõtrarium obligare. Et per consequens ꝙ tanquã temerariũ seruandum non sit. Patet antecedens ad sensum & optimè probatur. ff. de bo. eorum. qui mor. sibi consci. l. j. in fi. ibi nã ignoscendum censuerunt ei qui sanguinẽ suum qualitercunq; redemptum voluit. & . C. de transac. l. transigere. Iuncto quòd ita prohibitum aduersarium corrumpere sicut cõtra iuramẽtum venire. ff. de præuarica. l. fi. ar. ff. de iusti. & iur. l. vt vim. & ad. l. Aquili. l. scientiã § qui cum aliter. cũ concordan. Pa-
6 tet cõsequẽtia, † quia nulla obligatio vincit ius naturæ. Insti. de iure na. § sed naturalia. & . viij. di. qualiter contra mores. cũ similibus. in dicam. § notoriũ. alle. ¶ Vltimo colligit hic Col
7 lecta ar. † ꝙ iudex debet dare securitatem parti, & ad dandũ partem compellere. Inducens. C. de his qui ad ecclesias cõfuge. l. denũciamus. & quòd ibi notatur per Cyn. Subdit quòd ista securitias data non durat nisi per. xxx. dies. in authen. de man. prin. § sed neq;. Sed dic de hoc, vt notatur in Specu. de app. § restat. & de pigno. § sequitur videre. vers. quid si timeo. dicit etiam quòd opponi potest exceptio de loco non tuto, etiam post litem contestatã. secundum Vincen. hic. De quo per Archi. iij. q. ix. hortamur. de offi. deleg. statutum. lib. vj. & per Compostel. de rescrip. nonnulli. & in Speculo § restat. al legato.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum.*

¶ *CAP. V.*

QVoniam frequenter. Quia ista decretalis est longa, vtilis tamen & quotidiana, legam ipsam per partes. & primo recipias primam partem, quæ cõtinet principium decretalis, & durat vsq; ad § j. videlicet vsq; ibi: *nisi forte*. & quæ ponit per modum declarationis regulam generalem, videli-
1 cet † quòd lite non contestata, non est ad receptioné testium procedendũ. Et quia libellus & litis cõtestatio se inuicẽ consequatur ad intellectum huius regulæ. vide omnino quæ scripsi. s. de libel. obla. c. j. in. ij. oppositione. & in. ij. principali quæstione. § septimo quæritur.

¶ Quærere possẽ vtrũ in causa nullitatis sit necessaria litis contestatio. Sed dic de hoc, vt plenè scripsi de offi. iudi. c. ij. in. iij. q. & iunge etiã quę scripsi. ĩ. de litis contesta. c. vn. & maximè circa. x. q. & in remissionibus ibi datis. De causa verò appellationis de quo tangitur hic in glo. Ber. dicã. ĩ. de appel. c. per tuas. Posses prosequendo glo. Ber. & Hosti. cũ suppletione Nouel. enumerare multos casus in quibus fallit regula supra dicta. Sed quia istud est magis laboriosum, quã subtile ad gl. eorum te remitto. ꝙ tñ de testium receptione vt dicitur de a'io processu intelligas. vt. s. c. proximo. in fin. Nisi esset talis, qui de natura sua litis contestationem haberet, procederet sicut super exceptionibus fori declinatorijs. &c. iuxta lecta & notata de litis contestatiõe. c. vn. lib. vj. Et idem etiã de diffinitiua sententia dicas. vt. s. eo. ut. in fin. rubricæ. & . c. j. & . ij. vide Nouel. in verbo frequenter. & in verbo declarandum. quam causa breuitatis omitto.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Testes etiam lite non contestata recipi possunt si de ipsorum morte, vel absentia diuturna timeatur. & nu. 8.*
2 *Absentiam iudicij non domicilij considerandam Vincentius tenet.*
3 *Absentia domicilij consideratio habetur vbi mortis suspitionem induceret.*
4 *Absentia remota recipi testes causat.*

5 *Absentiarum difficultates iudicis arbitrio relinquuntur.*
6 *Senes septuagenarij à curis & tutellis excusantur.*
7 *Testimonium senum recipere ob mortis metum lite non contestata arbitrarium est.*
9 *In quocunque litis statu testes absituros palatij auditores de consuetudine recipiunt.*
10 *Pars præsens citanda est.*
11 *An citatum præsentem apprehendere debeas arbitrarium.*

§ 1.

Nisi fortè. Iste § primus huius decre. cõtinet partem secundam istius
decre. & excipit duos casus à regula posita in
1 princi. decre. eiusdem, videlicet † cum de morte, vel absentia recipiendorum testium verisimiliter dubitatur, & aducit prouisionem aduersarij. in versi. sed si actor.

¶ PRIMO quæritur circa hoc, videlicet circa casum absentiæ, de qua absentia id intelligitur, & hic sunt duæ difficultates. Prima est respectu loci. Secunda respectu temporis. In
2 prima omnino tene opinionem Vin. videlicet, † ꝙ de absentia à loco domicilij non curatur, nisi causaret absentiam à loco iudicij, & ꝙ absentia à loco iudicij dumtaxat ponderanda
3 est, † nisi secundum Hosti. ipsa absentia induceret mortis periculum. Plura enim in peregrinatione imminent, quã in do
4 mo, & æquũ est semper probationibus subuenire. Soluo † ꝙ si de loco domicilij se absentarent testes ad partes nimium remotas, vt puta de Europa in Asiam, seu de Occidente in Orientẽ, æquũ esset dare locũ huic § ne post litẽ cõtesta. ipsis non repertis pereat probãdi facultas. voluit enĩ hæc decre. succurrere facultati probãdi, & aduersus amissiõis corporis, & aiæ difficultatis obuiare. vnde q̃a facile est testes p̃sentes in loco iudicij ꝓducere, & difficile extra locũ iudicij remissionẽ ꝓ testibus ꝓducẽdis ꝓsequi. ideo doctores oẽs ponderarũt absentiam à loco in quo iudicium agitatur. Si verò extra locum iudicij existens testis euocandus de loco ad locum se transferat & æque difficile sit, vel non multum plus mittere ad eum in vno loco, q̃ in alio cessat æquitas decretalis. Sed si modus absentiæ magnam difficultatem induceret, vt in casibus præno-
5 tatis haberet locum æquitas decretalis, vt de se patet. † Quanta verò debet esse difficultas seu q̃ remota absentia non est lege specialiter declaratum, ideo puto id arbitrio iudicis relinquẽdum. vt. s̃. de offi. dele. de causis. Et idem in secunda difficultate respectu tẽporis est dicendũ. quia quàm diuturna debeat esse talis absentia, eadem ratione est iudicis arbitrio relinquendum. Et ideò dicebat Inno ꝙ hanc absentiam iudex variè secundum qualitatem negotiorum, nam si debitum de quo agi speratur, sit in longum diem debitum, vel sub cõditione, quæ potest multum differri, non reputabit absentem, etiam si diu affuturus esset. Cum credibile sit ꝙ possit redire antequã dies vel conditio existat, & ideò non recipietur testis, sed expectabitur in hoc casu. & econtra si iam citatus esset aduersarius, & differret litem contestari. Quia posset esse ꝙ in proximo fieret litis contestatio, & sic præsumitur, etiam si breui via vel tempore sit affuturus testis, recipietur testimoniũ eius. Et hoc arbitrio discreti iudicis committitur secundum eum. Nec placet ꝙ dicit Hosti ꝙ indistinctè in primo casu ęquũ esse testẽ recipi propter mortis pericula. Quia plura in peregrinatione imminent, q̃ in domo, & ęquũ est semper probationibus subuenire, vt sequitur secundum eum. Nam lex certarũ peregrinationum pericula enumerans satis videtur innuere, ꝙ non omnis peregrinatio habet periculum, quod debeat ponderari. vt. ff. de dona. cau. mor. l. ij. cum tribus legibus sequent. ar. ff. ad municip. l. j. in fi. Iungere tamen potes ea quæ tetigi post Simo. de brossano. in cle. j. de iudi. § item habemus testium receptionem. vsque in fine huius oppositionis.

¶ SECVNDO quæritur in verbo: *senes*. De qua senectu-
6 te intelligitur, circa ꝙ dicunt aliqui secundum Vincẽ. † senes septuagenarios qui à tutellis, & curis excusantur. C. qui ęta. l. vnica. faciunt nota. iiij. q. iij. inuiti. ff. de leg. iij. l. non aliter. in vltima glo. in Spec. de testi. § ij. vers. sed quos vocat. Alij dicunt senes centenarios, quia lex vocat illud vltimũ spacium vitæ hominis. C. de sacro. eccle. l. fina. secundũ Abb. Alij dicũt literã intelligendam, de illis qui sunt in septuagesimo anno. Nam de illis qui iam compleuissent septuagesimum annum non potest intelligi, quia & si volentes possent, inuiti tamen non coguntur testimoniũ ferre. ff. de testi. l. inuiti. sicut nec coguntur ad alia munera auctoritate publica. C. qui ęta. se excusa. l. j. insti. de excu. tuto. § item maior. ff. de iureiur. l. ij. à muneribus autem personalibus publicis vtilitate, & auctoritate excusatur quis post quinquaginta annos. C. qui ęta. l. j. secundum Inno. Subdit tamen ipse Inno. dici posse ꝙ quantum ad testimonium ferendũ hic, videlicet qui dantur senes est iudicis arbitrio relinquendũ. Nam quandoq; plus canescit anno quinquagesimo aliquis, quàm alius sexagesimo. Plus dicit satis probabiliter posse teneri de morte cuiusq; secundũ naturã inferiorum causarum postquã peruenerit ad quinquagesimũ annum. Nam leges quæ dicunt ꝙ septuagenarij tm̃ habent excusationem à muneribus nihil faciunt ad rem. nam ibi nihil fit timore mortis. hic autem recipiuntur timore mortis tantũ, ne cum eis pariter pereat probatio veritatis. Dicit Ho. quòd de septuagenarijs vt supra põt intelligi ꝙ his casibus recipientur saltim voluntarij, & sic non inuiti. quodq; non debent cõpulsionem expectare, maximè cum appropinquent morti, & sit peccatum veritatẽ tacere. de crimi. fal. c. j. & sic nullum contrariũ secundum eũ. & adde ꝙ notatur de testi. su-
7 per eo. j. & c. si qui testium. e ti. † Tu dic absq; dubio materiã istam esse arbitrariam. ar. ĩ. e. c. § ꝙ si forsan. & per rationẽ Inno supra tactam. Nam plures videmus etiam octuagenarios quandoq; complexionibus fortiores, & ad videndũ melius dispositos quam plures quinquagenarios. Caue tamen tibi de dicto Inno. circa materiã cõpulsionis, & de intellectu. l. inuiti. ff. de testimo. nam non intelligitur ita crudè, sicut verba sonãt nam secundum ꝙ ibi notatur per Hug. & etiam per Ia. de Rauen. debet intelligi ciuili modo, videlicet ꝙ senes valitudinarij, milites. &c. Inuiti testimoniũ dicere nõ cogunt̃. Subaudi, vt eant corã iudice, sed bñ mittit̃ ad eos, & tunc dicere testimoniũ cogi possunt. Nam aliter priuilegiũ huiusmod cadere põt in magnũ rei publicę damnũ propter ꝓbationũ subtractionem, ꝙ non est verisimile procedere de mente iuris priuilegiãtis. C. si cõtra ius vel vti. pub. l. fina. imo daret priuilegiãtis patentẽ occasionem delinquendi fauore, vel odio ferre testimoniũ recusando, ꝙ etiã non est verisimile induci. per. l. conuenire. ff. de pact. dota. Et idem videtur sentire Io. iiij. q. iij. inuit. & videtur textus de testi. c. si quis testiũ. alleg. & ff. de iureiuran. l. ad personas.

¶ TERTIO quæritur ibi: *valitudinarij*, de qua valitudine intelligatur, & dic ꝙ non intelligitur de valitudine virtũ, sed de valitudine morbi. vnde dicitur à valeo, secundũ Goffre. per cõtrariũ vnde valitudinarij dicuntur infirmi, propter debilitatem corporis, quæ in eis præualet viribus. Et est ratio timor mortis, sicut in senibus. nec superfluũt verba textus in hoc, ꝙ post generalitatẽ illorũ verborum. *nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna.* subijcitur ista specialitas *senes valitudinarij*. nam generalitas se reffert ad instans aliquod mortis periculum. Specialitas verò non reffertur ad instans aliquod mortis periculũ, sed ad generale & incertum, & ideò dicit Inno. ꝙ patiens febres acutas non recipitur: vt valitudi-
8 narius sed propter instans mortis periculum. † Item ad propositum etiam dicit ꝙ vbi de morte, vel absentia timetur oẽs recipiuntur, sed senes & valitudinarij recipiunt̃ etiam si de morte, vel absentia alias non timeatur. Dicas etiã ꝙ qualitas valitudinis non est in iure expressa, & ideo arbitrio iudicis est relinquenda, prout de absentia & senectute supradictum est. Dicas etiam ꝙ istud arbitrium, in dubio ad receptionem ipsorũ testium propter perdendæ vel angustandæ probationis periculum declinare debet, tum quia istud videtur esse priuilegiũ iuris latè interpretandum. ff. de constitu. prin. l. iij tum quia causa concessionis huius priuilegij est multum fauorabilis,

videlicet

videlicet ne angustientur, vel perdãtur ꝓbationes. vt patet in
iuribus hic alleg in glo. super verbo subtrahatur, tũ quia non
fit præiudiciũ aduersario, imo sibi peroptimè prouidet. vt pa
tet. ĩ. eo §. Itẽ dicas ꝙ illa alia generalitas, q̃ post hanc specialita
tem sequitur ibi: *& alij testes de quibus ex aliqua rationabili causa ti-
metur.* potest referri ad casus similes generalis, & incerti pericu
li, sicut sunt senectus & valitudo, vt puta consuetudo nauigan
di, & expeditiões armorũ sequendi, sicut sunt patroni, & Co-
mites galearũ, & milites armatæ militiæ, qui q̃q̃ non appa-
reat instãs naoigatio, vel instãs belli aggressio, quia tñ semp ad
hoc parati & dispositi sunt, nec põt sup hoc aliter ꝓuideri, pro
duci possunt lite non contestata per istum textũ, licet fatear
quòd ad instãs periculũ. Inno. Hosti. & Nouel. istud retule-
runt, super vebo rationabilis causa, ꝙ exposuit Inno. dicẽs, qa
cito morituri sunt, vel diu affuturi, fortè, quia ituri vltra ma-
re, vel huiusmodi alijs causis quæ sunt. ff. de dona. cau. mor. l.
ij. & tribus sequentibus. Sed tũc ista secunda generalitas super
flueret: quia prima quãtum ad hoc satis sufficeret, & ideò li-
cet dictum eorum sit in se verum magis tamen placet quòd
proximè dixi.
¶ QVARTO quærit̃, ibi: *siue sit absens absq; malicia*, qd si ꝑ
sens est aduersari⁹, & si ꝑsens est, an citari debet, & sic an sit ne-
cesse ꝙ eũ citatio ꝑsonaliter apprehẽdat, & si absens sit an ali-
quo mõ citari debeat, & hęc sunt quatuor difficultates hic ex-
aminandæ. De prima verò qua quærit̃ si ꝑsens sit adoersarius
subaudi nunqd tũc locus est literæ, vt testes lite nõ cõtestata
valeãt recipi? Textus videt̃ dicere ꝙ nõ, à cõtrario in eo qd se
quit̃ vt cõueniri non possit, ac si dicat tex. ꝙ impossibilitas ad
uersariũ cõueniẽdi, & sic cũ eo litẽ cõtestãdi vna cũ periculo
mortis, vel absentia lõga ipsorũ testiũ sit causa huius cõstitutio
nis, quia cessante in toto, videlicet vel in parte cessat cõstitutio
ipsa, vnde prædictæ imaginationi applaudẽs Inno. aliqualiter
dicit, ꝙ idẽ est si præsẽs sit aduersarius, si debitũ sit cõditionale
vel in diẽ, vel si ex alterius arbitrio pẽdeat actoris intentio, vt
ĩ. de testi. significauit. & ff. ad leg. aqui. l. in lege Aquilia si de
leuũ. vel si per suas exceptiones litẽ impediat contestari. vel si
dignitas vacet. licet sit arg. cõtra. ĩ. ne se. vac. c. j. Sed ibi solui-
tur secdm eũ: quasi velit dicere, ꝙ in casibus proximè dictis su-
best, vel impossibilitas, vel difficultas cõuentionis, & litis con
testationis dãs causam huic cõstitutioni. Host. autẽ idẽ sentiẽs
ad id ꝙ de exceptionibus dixerat. Inno. inducit. s̃. de iud. c. pe
nul. & fi. Subdit etiã ꝙ si aduersarius præsens esset malus tiran
nus quẽ actor nõ auderet cõuenire, nec receptionẽ deu ũciare
subueniet iudex actori, & negotij qualitate & alijs circõstan-
tis pensatis deberet testes recipere quanto cautius põt, & dili-
genter sustinere vices rei in eorũ examinatiõe reseruãdo sibi
exceptiones in personas & dicta. Ex quibus videret̃ ꝙ reo præ
sente, & actore liberã cõueniẽdi facultatẽ habẽte nõ possent
testes affuturi, aut valitudinarij, lite nõ contestata recipi. Sed
9 in contrariũ facit † vsus cõis iudiciorũ, præsertim apud sedem
apostolicã & maximè apud auditores palatij, qui in quocun-
que statu lis fuerit testes affuturos recipiũt indistĩctè: videli-
cet & ante libelli dationẽ, & post causę cõclusionẽ, & in inter-
medio q̃cunque dũmodo deni articuli ex cõmissiõe depen
dẽtes super quibus testes ipsi debeãt examinari. De iure aũt vi
deret̃ distinguẽdum ante litẽ contestatã. vtrũ testes essent ita
subito recessuri, ꝙ nõ esset verisimile litis contestationẽ posse
fieri, & lite cõtestata eos posse recipi, & examinari ante reces-
sum ipsorũ, & tũc recipi possunt: quia tũc sibi vendicat locum
ratio istius literæ, ne probãdi facultas subtrahatur, & verifica
tur qđ hic sub lit̃, ꝙ videlicet circõueniri nõ possit, eo eñ ipso
ante recessum testiũ lis nõ põt cũ eo cõtestari, nec tũc videtur
posse cõueniri. ff. rẽ rat. haberi. l. amplius. Et ad hoc rectè fa-
cit ꝙ hic Inn. de excep. dicit, & ꝙ Hosti. De malicia aduersarij
subdit aut nõ, & tũc secus à cõtrario præmissorum, & à con-
trario tex. nostri ibi: *vt conueniri possit*. Si quæras qualiter hęc
sciẽtur. dico hæc lege determinata nõ esse, & ideò iudicis arbi
trio relinquẽda forent de alijs præcedẽtibus dixi. De secunda
10 difficultate † Si pręsens sit an citari debet. dico indubitãter ꝙ
sic. vt. ff. de re iudi. l. de vnoquoq;. in priu. & ĩ. de cau. pos. c. j.
Cessante eñ causa difficultatis propter absentiã debet cessare
effectus. de appel. cũ cessante. Et hoc tenet hic No. post Inno.
dicẽs ꝙ si præsens est, & nõ cõtumax debet interesse receptio
ni testiũ, & videre eos iurare. Quod dic vt. ĩ. de testi. c. ij. & di
citur præsens: qui est in eadẽ ciuitate. in authẽ. de testi. §. & hoc
verũ. colla. vij. Facit. ĩ. de fideicõ. cõstitutus. §. præterea. secun-
dũ Hosti. & si ꝑsens nõ est interrogatoria debet facere iudex.
de qoibus sibi videbitur, secũdum Vin. qui dicit per hãc rece-
11 ptionẽ ꝑscriptionẽ nõ interrũpi. de tertia difficultate, † an si
præsens sit, & sic citãdus sit, necesse sit ꝙ eũ citatio personaliter
apprehendat satis scripsi post Simo. de brossano in loco præ-
allegato. Vnde Dy. fuit in opinione ꝙ sit necessaria vera cõtu
macia, & ideò tũc nõ sufficiat citatio ad domũ, sed sit necessa-
ria citatio ad personam. vt in authẽ. de testi. §. penul. Alij verò
tenẽt contrariũ & primo. quia aliter nõ bene videretur proui
sum periculo probatiõis subtrahẽdę: cum iste §. obuiare inten
dit. Pręterea, quia in simili puta in causa dãni infecti, eo ꝙ cele
ritatẽ desiderat, hoc nõ requirit̃ & ne probatiões angustẽtur,
vel pereãt, & ad instar primi decreti. & quia manet exceptio
salua opponẽdi. Quę ꝓsequere latius, vt scripsi in remissione
predicta, Et vt scripsit Nouel. de reg iu. præsumitur. lib. vj. in
12 mercuriali. † Tu verò dicas totã hãc materiã arbitrariũ esse, vt
s̃. in cæteris dixi. Nã si absque periculo probationis subtrahen
dæ, possit citatio personalis fieri, fiẽda est, alias sufficit ad do-
mũ fieri. vt in cle. causam quę. de ele. & ĩ. §. sequẽti. imo & sine
citatione, si aliter non possit fieri absque periculo supradicto,
per tex. nostrũ. ibi, siue sit abñs absq; malitia: verũ qa casus iste
supponit citandũ esse presentẽ, nisi impediat citatiõem, aut se
occultet, & sit pro absẽte habẽdus semper videt̃ personaliter ci
tari posse, & sic per cõsequẽs citãdus esse. Quia nũquam suffi-
cit citatio ad domũ, vbi põt fieri personalis, vt videt̃ notari de
dolo & cõtu. c. causam que. & per Inno. de eo qui mit. in pos.
si aduersarius. et. in pred. cle. causam quę. vnde textus ponens
alternatiuã. ff. de excu. tuto. l. scire. §. oportet. & . l. j. in princi. ff.
de libe. agno. l. iiij. §. pretor. ff. de dam. infect. & l. vt perfectius.
C. de anna. excep. & c. j. qui mat. accu. pos. & c. ex tuæ. de cler.
nõ resi. dissoluitur, vt scripsi in dicta cle. j. de iu. De quarta dif
ficultate si absens sit, an aliquo mõ citari debeat, videt̃ hic tex-
tus ꝙ nõ. ibi, siue sit absens absque malitia. Sed in cõtrariom fa
cit qđ sequit̃ mediate in textu ibi: vt conueniri nõ possit. à cõ
trario. Dicas hoc etiã esse totũ arbitrariũ, & periculũ subtrahẽ
dę probatiõis semper põderandũ, si eñ põt citari absque hu-
iusmodi ꝑiculo citãdus est & aliter nõ, & sic procedũt alleg.
hic & inde versus finem. § sed si actor. studeas per te ipsum,
quia satis planus est.

§ III.

PORRÒ speciales. In isto § cũ §. §. sequentibus vs-
que ad § sunt & alij. deciditur qualiter cum
agitur de matrimonio spũali vel carnali sunt
testes lite nõ contestata recipiendi, vel non re
cipiendi. & diuiditur in tres partes principales. In prima par-
te tractatur de vtroq; reo existente contumace. In secũda, ibi:
si vero tractatur de spũali cõtracto, & ibi: *quod si forsan*. de con
trahendo reo non existente cõtumace. In tertia ibi: *si autem*.
tractatur de carnali reo etiã non existente cõtumace. & licet
iste §. porrò sit in se valde notabilis: tamen quia nõ habet glo
sas obscuras vsq; ad §. si vero. nollo insistere. glosellas tamen
suas quas ponit Nouel. nõ contempas: quia vtiles sunt, & sup
pleas glo. Accur. quæ incipit talis habetur. per ea quæ leg. &
notantur in clemen. dudũ. de iudicijs.

¶ SVMMARIVM.

1 *Absentiarum causa nouem.*
2 *Clericus antequam beneficio priuetur venit monendus.*
3 *Absens causa infirmitatis semper expectandus.*

§ IIII.

Si vero aliter. Hic verò principaliter vertitur quæstio
discussa in glo. Bernardi, de qua ad glo. illam
semper recurritur, videlicet quando clericus
se absentat ab ecclesia sua seu à beneficio suo,
quanto tempore debeat expectari, & qualiter cótra eum de-
1 beat procedi, † circa q Hen. hic distinguit nouẽ absentiæ cau-
sas, videlicet cupiditatis, lucri, rei publicæ, priuilegij, maioris
vtilitatis, necessitatis, humilitatis, volũtatis, seu voluptatis, pba
bilitatis seu honestatis. cũ primo cã cupiditatis sine superioris
licentia suam dimittit ecclesiã, & aliã accipit, debet carere habi
ta, & ambita. vij. q. j. si quis Episcopus. de transla. c. quanto. &
nullo tempore expectatur nisi prima ipsum reuocet. septima
quæstione prima. non oportet. xviij. quæ. ij. Abbates. Secun
do casu, cum causa lucri idest negotiationis suam dimittit ec
clesiam, idẽ quòd in casu superiori. Si tamẽ placet ecclesiæ q
reuocetur arbitrariæ citandus est secundum Hostien. in sum-
ma de cleri. non resi. § fi. & ita intelligit quòd per vnam solam
horam expectetur. xcij. dist. c. vltimo. vel per duos menses.
vij. quæstione. j. præsentium. vel per tres septimanas. septima
quæstione. j. si quis in clero. vel per quinque menses, cente-
sima di. quoniã. vel per tres menses. lxxv. dist. quoniã. vel per
quinq;, vel per decem. vel per quatuor annos. de cleri. non re
siden. c. ij. c. ex parte. & c. qualiter. Tertio casu, cũ cã rei publi
cæ puta in seruitio episcopi, & Papę excusatur quã diu talis in
sistit seruitio. iuxta lecta. & notata de cleri. non residẽ. c. de cæ
tero. c. dilectus. & c. ad audientiã. Quarto casu, cum causa pri
uilegij idem, quãdiu durat. vt notat hic Ber. Quinto casu, dũ
causa maioris vtilitatis, vt quia de licentia superioris dimittit
ecclesiam, & ad aliam promouetur. de rer. permu. quæsitum
seruantur tempora per canones diffinita. de elec. cum in cun-
ctis. § cum vero. xxj. q. iij. si quis iam translatus. & quod legi-
tur & notatur de elect. cõmissa § j. super verbo pacificã. Sexto
casu, cum cã necessitatis, puta hostilitatis, vel in firmitatis aut
infectionis aeris expectatur quòd cesset cã. lxxiiij. di. quorun
dam. de renun. ad supplica. vij. q. j. pastoralis. vij. q. j. præsen-
tiũ. saluis not. de renun. post translationẽ. & saluo quòd si in-
firmitas esset perpetua, daretur coadiutor. de cle. egrot. c. j. &
fi. Septimo casu, cum cã humilitatis, videlicet per religionis
ingressum expectatur per annũ professionis. de regula. statui
mus. & c. bñficiũ. lib. vj. nisi propter crimẽ: quia eo quod nõ
possunt resurgere. non expectaretur per ingressũ. vij. q. j. hoc
nequaquã. in fi. secundũ quòd distinguitur de renũ. post trãs
latione. § iiij. Octauo casu cũ cã voluntatis, seu voluptatis di-
stinguit: quia aut p negligentiã solã peccat, vt quia nõ offert se
consecrationi infra sex menses, & tunc tene quòd diffinitũ est.
de transla. c. inter. § sed neque. & centesima distin. c. j. & tunc
hic reuolue literam, vt hec litera electione maximè confirma
ta, vltimo legatur post verbũ diffinitum, & est vna de exposi
tionibus, Inn. hic aut alias volũtariè seu voluptuosè, & tunc si
habet ecclesiam pro derelicta, ducẽdo vxorem, vel recipiendo
militiã iuxta not. de cleri. nõ resi, c. fi. Aut vitam contrariam
assumendo. C. de mun. patrimo. l. professio. li. x. amplius non
expectatur, de cler. coniuga. c. diuersis fallacijs. si non habet ec
clesiã pro derelicta, dicit vt in casu sequenti. Nono casu, cum
causa probabilitatis puta studij, vt. ff. ex qui. cau. ma. l. necnõ.
de offi. dele. consultationibus. vel honestatis, puta peregrina-
tionis, quã nõ debet facere sine licentia prælati. de consti. di. v.
non oportet. Tunc expectabitur prout traditur. j. de cle. non
resi. c. ex tuæ. & sic intelligitur glo. magna Ber. hic posita, secũ-
dum eum. verũ isti casus pro parte ponuntur in summa Gof.
ti. de cle. nõ resi. vnde Inn. tertius attendãs hic tacitã varietatẽ
in genere dicẽs: sicut est in sacris canonibus diffinitũ. prędictã
tamen distinctionẽ pro parte ponit Abb. hic. & plenius Ho.
in summa. de cleri. non resi. § fi. Sed iunge prædictę distinctio
ni distinctionem quam ponit hic glo. magna Ber. alias prædi
cta distinctio imperfecta esset. Caue tamen quia Hostiẽ. dicit
hic, q ideò diuersa tempora per canones statuũtur, vt deno-
tent hoc tempus esse arbitrarium. licet dicat Henr. q præcedẽs
distinctio probabilior est, & clariorẽ tradit doctrinam. Item
2 caue, & nota † quia semper debet quis moneri antequam pri
uetur qualitercũq; sit absens, vt notatur hic per Ber. & Hosti.
& c. j. de cleri non resi c. ij. c. ex pte. j. & c. qualiter. q verũ est
secundum aliquos, nisi licentiatus fuisset ad certũ tempus: qa
eo casu si vltra ad tempus abfuerit priuari debet nisi iustam
cãm habeat. vt. vij. q. j. præsentiũ. sic vt dies pro homine inter
pellet. j. de locato. c. potuit. secundũ Gofre. cuius dictũ di-
cit Nouel. procedere dũ in datione licentiæ monitus fuit in
termino redire. Et per ista iura determinat Bar. Brixien. q̃õnẽ
dominicalẽ quæ incipit (cum quidã clericus) de clerico qui
dum à suo episcopo quod ordines inuitaretur excusauit se
per ignorãtiã & absq; licentia sui epi ad scholas proficiscens,
mora ibi fecit, & profecit, & postea reuersus inuenit ecclesiam
ab alio occupatã, cui epus eam cõtulerat soluens q eam repe
tere põt, cum ante priuationem & collationẽ vocandus fue-
rit per præmissa. sed ad hoc declarãdũ forsan. j. redibo. ¶ Se
cundo pro textus declaratione & glo. Inno. explanatiõe quæ
ri põt qualiter alias qualis sit differentia inter istũ § & § præ-
cedentẽ ac duos §§ proximè sequentes. ad huius declaratio-
nem ponderãdæ sunt glo. Inno. & primo illa quã ponit in §
præcedẽti super verbo alicuius, vbi dicit q § præcedẽs in quo
dicitur super electione, vel copula maritali cõtra contumacẽ
lite nõ contestata etiã ad sñiam procedi posse, intelligitur de
electo non confirmato, vel etiã confirmato, & consecrato,
imo & epatus possessore pacifico si eius electio de nullitate
impugnetur. vt quia dicatur non electus, vel intrusus per po-
tentiã, vel p symoniã, aut per dolũ. probat per id q dicit in
eodẽ § de matrimonio carnali, q non dicitur matrimoniũ ni
si fuerit cõsũmatũ, in quo tñ lite non cõtestata, vt ibi. verum
si diceretur electionẽ tenuisse, & ageretur ad depositionẽ pro
pter crimẽ, tunc quãdocũq; esset cõtumax, non posset proce-
di lite nõ cõtestata, nec ad receptionẽ testiũ, nec ad sententiã.
iij. q. ix. decernimus. sicut in matrimonio carnali dicit, quan-
do non agitur de fœdere matrimoniali. j. e. c. j. licet pro con-
tumacia procedi põt cõtra eum. vt in dicto. c. j. & de dolo. c.
cum olim. vnde § præcedens docet modũ procedendi cõtra
contumacẽ electũ non cõfirmatũ. & c. & contra sponsum car
nalem vbi de titulo, vel de fœdere agitur, secundũ distinctio-
nem proxmè dictã. Iste § verò dat modũ procedendi contra
electum confirmatũ absentẽ, & non cõtumacẽ. vbi de coniu-
gio spũali agitur inter prælatũ & ecclesiã iam cõtracto. sequẽs
verò § q si forsan. dat modũ pcedendi cõtra electum nõ cõ-
firmatũ, absentem § vero si aut. dat modũ procedẽdi in car-
nali cõiugio cõtra absentẽ de cuius cõtumacia nõ apparet, & li
cet iste § ac præcedẽs, & sequẽs de epis loqui videant. locũ tñ
habent in alijs plătis, qui sunt spõsi, vel habẽt curã animarum,
cum ibi cã assignata subsit. s. periculũ in spũalibus. licet quidã
dicãt cõtra in simplicibus clericis cõtra quos dicũt pcedendũ.
vt. j. de cle. non. resi. c. ex. tuæ. Tamen Inno. magis placet glo
cũ habeãt de cuiuscũq; clerici electiõe agatur: quia & per lõgã
morã clericorũ in spũalibus defectũ patitur ecclesia. vt. j. de
eo qui mit. in pos. eũ qui. lib. vj. & de elec. statuimus. c. lib. nec
dicas per dictũ. c. statuimus. vel per. c. cupiẽtes. e. titu. iura ista
corrigi, quia & ibi de fœdere, seu titulo cõtra cõtumacẽ agit
lite nõ cõtestata. & sic etiã cõcordat cle. dispendiosam. de iu-
di. & loquitur. c. statuimus in casu spãli appellatiõis deuolu
tis. & c. cupientes. etiã in casu spãli videlicet in cathedralibus,
& regularibus ecclesijs quarũ cõfirmationẽ deuoluit ad curiã
immediata subiectio, vel appellatio, per quæ istis §§ nihil de
trahitur. Itẽ nec per. c. quã sit. eo. titu. q priuat electũ nõ pe-
tentem cõfirmationẽ suæ electiõis, infra certũ tempus iure q sibi
ex electiõe cõpetebat: quia põt esse q paruit illi decretali. &
nihominus super viribus electiõis adhuc procedi habet. Secũ
do põderare habes aliã glo. Inno. hic positã super verbo diffi
nitũ, quã declarabo in quæstiõe sequẽti.

¶ TERTIO quæro redeũdo ad materiã primæ quæstio
nis, ibi: *diffinitam.* q si illud super quo versatur glo. magna Ber
nar. dicis

nar dicit Inno.triplicē cām absentiæ distinguendā, videlicet
3 necessariā,voluntariā,seu irrationabilē,ac malitiosam.† Primo igitur si sit absens ex cā necessaria puta infirmatis semper expectandus est.vij.q.j.præsentium.Si vero ex causa irrationabili,siue absque causa rationabili atque licētia absens fuerit & per annū subtrahētur ei expensæ authoritate superioris,vt in authentica quo.opor.epi. & monebitur per subditos suos, vel per Archiepū.suū,vt redeat, & si non redierit alius ponatur loco eius authoritate superioris.in authen.quo.opor.epi. & cete.cleri.§.& illud etiam. & in authen.de sanct.epi.§.interdicimus autē. Sed si fraudulēter se absentet,tūc si in proposito citationis edicto infra sex menses nō venerit spoliabitur ecclesia sua,& aliter etiā punietur lite nō contestata,ĩ. de cleri.non resi.ex tuę.Super quo vide.e.ti.c.qualiter.vel aliter dicit Inn. statutum esse,ꝙ nullatenus procedatur super accusatione sua vbi accusatur de crimine saltem, vt sentētietur de crimine,vt in prædicto.c.decernimus.vt dixi post eū in quæstione præcedētī,& facit,quia nec in carnali accipiūtur testes cōtra absentem nō cōtumacem.ĩ.e.§.si antē. Subdit tamē Inno, probabiliter dici posse,ꝙ episcopus iam cōsecratus,absens ex causa nō probabiliter vocabitur per edicta,& nisi cōparuerit procedetur cōtra eū non super crimine, sed super impedimento quo dicitur electionē nō valere,etiā ad sententiā diffinitiuam. ar.eius ꝙ dicitur in carnali matrimonio.ĩ.qui fi. sunt leg.pro latū.& nota.ĩ.§.si autē.vel dic secundū eū ꝙ iste est sensus huius.§.ꝙ si cōtra confirmatū,& non consecratum, vel non ordinatū proponitur aliquid cōtra personā,vel formā electionis, tūc nō debet expectari,nisi per tantū tempus qoantū est illud, infra ꝙ debet consecrari vel ordinari.De quibus temporibus notatur.s̃.de elec.cū in cunctis.§.j.&.ij.Et est ratio ꝙ tantum expectatur qnia si tunc venerit quisqne obijcere poterit ꝙ volet,alioquin remoueri debebit.vt dicto.c.cū in cunctis.§.cum autem.& sic pōt intelligi sequēs.§.secundū Inno.& facit secundum Hosti.s̃.de transl.c.ij.Nā vt ibi patet,si infra sex menses à tēpore sui cōsensus numerandos iusto impedimento cessante nō fuerit consecratus,nec ibi nec alibi cōsecrabitur. centesima dist.c.j.Quid dicēdum? ecce vides hic pendere intellectū huius.§.& Inno.hic palpitasse,ac Hosti.& Nouel. minimè declarasse.& licet Ber.hic posuerit bonā gl.tamē ad intellectum literæ nō percussit Henri.imo multum impertinenter materiam illius tit.de cleri.nō resi.ad istū §.adduxit.Qui temen vt credo de materia illius titu.minime cogitauit.vnde teneas indubitáter ꝙ intellectus vltimo datus per Inno.est verissimus. Pro quo sciendū ꝙ hic non tractatur principaliter,nisi de propria materia ti.videlicet qualiter in casibus de quibus hic agitur lite non cōtesta.proceditur,vt probat.§.porrò. in princip. Secundo est sciēdum,ꝙ nos habemus cōsiderare tres materias principales.Prima est,cum agitur ad prelati depositionem propter crimen,& de ista nō tranctāt isti.§.§. sed.§.sunt & alij.ĩ.e. c.& totus titulus.ĩ.de accusa. Quia reguliter necessaria est litis conte.licet fallat inquisitiōe.vt in.d.§.sunt & alij. Alia materia est cū nō agit̃ ad depositionē,sed de titu.vt videlicet declaret̃ non fuisse elect⁹,aut electionē fuisse min⁹ canonicā,& istā materiā debemus diuidere in duas,nā aut agit̃ cōtra præsentē, aut agitur cōtra absentē.Si agitur cōtra præsentē nō loquūtur isti.§.§. Saluo ꝙ à cōtrario vidētur innuere litis cōtestationē tunc esse necessariā.De quo videtur esse textus.s̃.de elec.c.dudū.ij.§ licet autē.vbi cadit propriè ista materia, qđ tñ corrigitur in cle.dispendiosam.allega.Alia materia est dū agitur cōtra absentē,& ista adhuc habet diuidi in duas. Prima est dum agitur cōtra absentem per cōtumaciam,& ista est propria materia.§.porrò.vbi deciditur litis contestationē,tūc non esse necessariā.Alia est cum agitur cōtra absentem nō contumacem. & ista adhuc diuiditur in duas.Prima est cum agitur contra electū cōfirmatū non cōsecratū seu ordinatū.vt.§.isto vel cōtra electū nō cōfirmatū,& ista cadit propriè in.§.isto.& seq. vnde isti duo.§.§.vnū supponāt tacitē,& aliud declarant expressè.Supponūt eñ tacitè,ꝙ cōtra absentē nō contumacē,lite non contestata procedi non possit,in istis casibus, hoc est pendētibus expectatiōibus de quibus loqunt̃ isti.§.§.ꝙ tamē corrigitur per cle.dispeodiosā.allegatā,& declarant expressè huiusmodi expectatiōes esse faciēdas,& per hoc tacitè dant intelligere,ꝙ post huiusmodi expectatiōes litis cōtestatiōe nō est opus.& ꝙ siue priuatiōe,siue declaratiōe sit opus, aut sine istis ad nouā electionē procedi valeat, secundum canones,ad quos.§.§.isti se referunt ad ista poterit lite nō cōtestata procedi.& patet iste intellectus,quia alias frustra ordinarent isti.§.§.expectari euentus quorū nullus sequeretur effectus. vt.ff. ad velleya.l.aliquādo. Alia est dum agitur cōtra electū cōfirmatū,& cōsecratū,seu ordinatū absentē,& nō cōtumacē, nō ad depositionē sed ad declarationē, de qua supra. & iste casus hic nō videt̃ tāgi saltē verbis directis & expressis. Saluo ꝙ in eo ꝙ sine ꝓuisiōe relinquit̃,iuris cōis dispositiōi relinqui videtur.ff.de condi.ob cau.l.extraneus.& solu.ma.l.si cū dotē. in prin.Nisi dicas prouisum fuisse de missiōe in possessiōem. vt.ĩ.e.c.§.in alijs.Sed si sic esset corrigeret̃.ĩ. de eo qui mit. in posse.c.eum qui.lib.vj.nec potes dicere ꝙ.§.iste si verò referatur ad casum illum quia nec de temporibus quæ ꝓfiguntur à canonibus pro petēda cōfirmatiōe,vel ordinatione pōt intelligi.cum loquatur de cōfirmato & ordinato.Nec posset intelligi de temporibus assignatis ad residentiā faciēdā,quia materia illa de cle.nō resi.in epis nō vendicat sibi locū.ar.ĩ.de concess.pręben.dilectus filius.eo ꝙ nullus à Papa inferior epm priuare pōt,& per cōsequens,nec ad effectum priuationis citare vel monere,aut terminū assignare ad residentiā faciendā, vt notatur per Inno. Hosti.& Nouel.ĩ.de cleri.nō residē. qualiter. & tñ isti.§.§.loq̃tur de clericis in epos.Nec ob.leges per Inno.allegatæ:quia iste.§.reffert se tñ ad tempus à canonibus diffinitū. Tertia materia principalis,est cū agitur cōtra ꝑlatū confirmatū,& ordinatū ad priuationē propter nō residentiā, & ista materia non tradit̃ hic,sed.ĩ.de cle.nō resi.c.ex parte. j.& .c.ex tuæ.&.c.fi. Et hic sine dubio nō requirit̃ litis cōtestatio.vt leg.& notat̃ in.c.ex tuæ.allegato.& ꝙ hic non tangatur ista materia tertia clarè ostensum est.s̃.proximè.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Exceptio eius naturæ est vt ad id propter quod expectatur tendat.*
2 *Secundum subiectæ materiæ naturam interpretatio facienda est.*
3 *Non valenti agere non currit præscriptio.*
4 *Qui vno modo certus est,amplius certiorari non debet.*
5 *Monitio hominis magis vrget quam monitio iuris.*
6 *Comminatio eius est virtutis ac roboris vt die quo sisti quis spoponderit à pœna excusetur.*
7 *Citationis solennitas reuocationis causis quantumuis iustis non immutatur.*
8 *Citationem ad audiendum sententiam priuationis etiam omnes contra admonitum debitè adprehensum possunt per publicum edictum in loco beneficij fieri,neq; easdē citationes ipsi intimari est necesse.*

SQuod si forsan. In.§.isto loquitur de electo nō cōfirmato, & non cōtumace. Opponit̃ ibi: *per spacium sex mensium.* de.c.j.&.c.quā sit.&.c.cupiētes.de electio.li.vj.in quibus electus nō petens, vel nō prosequēs suam cōfirmationē paucioribus tēporibus expectat̃.Dicit Nouel. tene ꝙ habes in iuribus alleg.quasi velit dicere ꝙ iura illa corrigunt istū.§ Inno.aūt videt̃.dare duplicē intellectū ad.§.istū. Primus est vt loquatur de tēpore dato electo ad petendū suā cōfirmationē,quasi velit dicere textus non est necessè ꝙ electus citatur vt veniat petiturus cōfirmationē, sed tñ per sex menses expectatur post electionē,ꝙ secundū istum intellectū hic innuitur secundū eum.& secundū hoc corrigeretur iste.§. per.c.quā sit.alleg. Alius est intellectus,vt loquatur iste.§.de electo cōtra quem aliquid obijcitur,& de tēpore sibi dato in quo citatur vt respondeat.nam in hoc casu si per menses comparere distulerit procedetur,non obstante ꝙ lis non sit cōtestata & non obstante quòd sit absens,non per contumaciam, & secundum hoc videretur hoc corrigi per. c.j. &.c. cupientes allegata. Et ideo Nouel. vtrūq; intellectū coniungens di-

cit tene quod habes. j. de elec. c. j. & c. quam sit. & c. cupientes. Sed dominus Martinus de salua dicit ꝙ non corrigitur per prædicta iura. quia. c. j. loquitur solum in casu appellationis ad sedem apostolicam interiectę, & sic loquuntur aliæ sorores ipsi⁹ videlicet vt circa suis declinatorijs. & cle. causam quę. & cle. constitutionem. e. tit. & e. cupientes. loquitur solum in ecclesijs cathedralibus, & regularibus quarũ confirmationem deuoluit ad sedem apostolicam, immediata subiectio, vel appellatio. Preterea. c. quam sit § fi. priuat non petentem confirmationem infra tres menses iure suo, iste autem § loquitur secundum eum de processu qui contra electum non confirmatum absentem, sed fortè non cõtumacem, super declinatione suæ confirmationis fieret, & ideò non corrigitur secũdũ eum. Sed contra quia imo textus ad literã loquitur de expectatiõe, nec aliquod verbum ponit de processu. sed credo ꝙ responderet huic obiectioni, ꝙ licet verbis expressis nihil videatur hic exprimi, de processu, tamen de mente tacitè satis videtur exprimere, imo principaliter ad hoc tendere finalis intentio huius § & hoc propter duo. primũ est, quia titul⁹ iste, & istud capitulũ in quibus est iste § collocatus ex finali intentiõe non tradunt materiam expectationis, sed potius materiam processus lite nõ contestata agitati, & quamquàm rubrica & maior pars tituli tractet per modum regulæ, de processu inefficaci propter defectum litis contestationis, tamen § porrò. s. præcedens, cum sequentibus. vsque ad § in alijs verò casibus. loquitur de processu efficaci dicto non obstante defectu. Idcirco si attendatur continuatio huius § & § proximè præcedẽtis ad § porrò. & consideramus alias cõsideretur modus per quem isti § § descendunt à dicto § porrò. luce clarius apparebit ex mente, ꝙ isti duo § § volunt dare modũ: & casum in quibus potest lite non contestata procedi, videlicet expectationi de
1 quibus loquuntur isti § § Secundum est, † quia expectatio tendit de natura sua ad aliud, videlicet ad id propter qd expectatur. Qoia alias vana & frustatoria esset ista expectatio. vt in l. aliquando allegata. textus verò verbis expressis non decla-
2 rat hic, ꝙ sit illud verum. † quia secundum naturam subiectæ materiæ est interpretatio facienda. vt. ff. loc. l. si vno anno. eo ꝙ subiecta materia est de specialibus casibus. In quibus valet nõ cõtestatus processus. Dicã ꝙ talis casus specialis est illud, propter ꝙ dicunt isti § § expectandum esse, quasi dicere velint ꝙ post expectatiões huiusmodi huic specialitati locus erit. alias & enim impertinẽtissimè fuissent isti duo § § hic adiecti. cum iste titulus nõ tradat materiam expectationũ, sed processuum vt dixi. quòd nõ est dicendũ. ar. C. de nouo co. compo. l. vnic. § quibus. & s. in prohemio harũ decre. ante fi. Sed q̃res super quo fiet iste processus, respondet dñs Martinus ꝙ super declaratione priuationis, sed non placet tex. ad hoc debere restringi. ar. ff. de offi. præsi. l. iij. & publiciana. l. de prætio. & maximè quia tex. non aperit ꝙ lapsus huiusmodi expectationũ iuris priuationem inducat. Nec memini me legisse in alijs antiquis iuribus, quamquam secus in nouis superius allega. Et tanta pœna nõ debet poni nisi clã reperiatur statuta in iure. ar. de elec. c. statutũ. li. vj. cũ similibus. & regula in pœnis. li. vj, cum concordantijs. Dicam ergo quòd loquitur generaliter etiam in tribus casibus, hoc est siue agatur de nullitate vel inefficatia citationis, siue agatur de priuatione electi, siue agatur de declaratione priuationis lite non contestata, procedi potest contra absentem, fortè non contumacem. Nec ob § porrò. respectu primi casus: quia loquitur dum constat absentem esse contumacem, vt in tribus casibus ibi declaratis. Sed contra fortius instatur: quia ad sententiam non proceditur contra absentem non contumacem. C. quomodo & quando iudex. l. ea quæ. & quod scripsit Inno. de eo qui mitti. in posses. l. si aduersarius, & specialiter vbi agitur de priuatione, vt in cle. pastoralis. de re iudi. aut super declaratione priuationis. de cau. posse. c. j. in fi. cum similibus. Solutio dicere fortè possem quod lapsus sex mensium hic vicem citationis ac contumaciæ, habet, quo ad effectus. s. proximos authoritate huius iuris, quod est notabile, & declarabo in quæstione sequenti.

¶ Quæro igitur à quo tempore incipiunt currere isti sex mẽses. dicebat Vincen. ꝙ à die electionis si sciuit electus. vel à die factæ primæ admotionis. dicit autem Hosti. ꝙ imo à tempore præsentatæ electionis expectatur per sex menses, quasi dicat non est necesse, ꝙ electus citetur, vt veniat petiturus confirmationem, sed tantum per sex menses expectari post electionem, secundum primum intellectum Inno. vel iuxta intellectum secundũ, cõputatur à tempore citatiõis, verum hoc nõ videtur placere Hosti. dicit enim ꝙ non videt qualiter potest non cõtumax citatus, vt respõdeat qui nõ venit intra sex mẽses, imo est contumax, & proceditur cõtra eum. vt hic & j. de cle. non resi. c. ex tuæ. Possunt opiniones concordari, ꝙ à tempore præsentationis cõputentur secundũ Hostien. nisi scientia præsentationẽ præcessisset: quia tunc à tempore scientię computarentur secundũ Vincen. & fortius post citationem currerent si etiam per citationem scientia induceretur. Istud est enim tempus sex mensium quod dabitur electo, secũdũ ista tempora ad petendum confirmationem: quod debet ab initio vtile, licet continuum in processu, eò ꝙ non esset iustũ
3 quòd præscriptio curreret ignoranti. † quia non valenti agere non currit præscriptio, & tamen ignorans non videt posse quandiu ignorat. ff. de calumnia. l. annus. de ædili. edict. l. cum sex. de diuers. tempo. præscrip. l. j. & ꝙ ibi notatur. C. de anna. præscrip. l. j. in fin. Nec videtur iustũ post scientiã præ-
4 sentationem expectari: † quia qui certus est vno modo, amplius certiorari non debet, vt in regula eum qui certus est. cũ concordantijs ibi signatis. Et quia habens aliquid facere sub præscripto, vel obligatiõe, tenetur id facere quàm citius scit, & potest. vt. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. & de ver. obli. l. cum in calendis.

¶ SECVNDO quæro quæ differentia est in modo procedendi inter § istum & § supra proximè præcedentem. respondeo ꝙ in § præcedenti, vt currat tempus electo confirmato ad suam ordinationem obtinendã requiritur monitio ipsi electo spãliter intimata. vt. c. cum in cunctis § cum autem alleg. in verbo admoniti. & ꝙ sit tempus ibi notatur in glo. hic fit mentio. cui concordat Inno. dicens ꝙ hoc sciendũ est, vbi necessitas imminet lxxvij. di. c. fi. modo dignitate vacante ordinem requirente imminet necessitas. Sed in § isto non requiritur monitio, imo currit semestre tempus, statim à tempore præsentatæ electionis, vel in electi notitiã alias deductæ. vt. s. proximè dixi. Ratio diuersitatis: qa in primo casu ecclesia nõ caret omnino prelato. vt. s. de elect. c. transmissam. & c. suffraganeis. & tamen in casu videtur omnino carere prælato. vt. s. de transla. c. inter § neq;. Et ita maius ecclesiæ dispendiũ maiorem arctationem exposcit.

¶ TERTIO quæro vtrũ sententia amotionis, seu priuationis in casu huius § & in casu § s. proximè præcedentis sit necessaria. & respondeo ꝙ sic: de casu enim § præcedẽtis hoc tenuit Inn. & Cõpo. in dicto § cũ autẽ. & probãt per. c. ex tuę
5 alleg. In casu autẽ huius § nõ est minor rõ, imo maior, † cum non minus imo magis vrgere debeat monitio hominis q̃ iuris. cum maior sit contẽptus. vt. ff. de arbi. l. celsus. Sed nunqd est vtrobiq; necessaria iuris solẽnitas. i. litis cõtestatio & libellus, sæpius dixi ꝙ nõ. Et hoc tenẽt Inn. & Cõpost. quo ad primũ casũ in dicto § cũ autẽ. probãt per. c. quæris. de æta. & quali. & per. c. cũ nostris. de cõcess. pben. & quia, vt dicũt, ista non possũt esse nisi notoria, maximè dico lapso termino perẽptorio assignato ad docẽdũ de hoc, & nõ docto. vt de offi. or. c. ordinarij § qsi fortè. & tñ in notorijs ordo nõ seruat̃. ij. q. j. de manifesta. allegãs de trãsla. c. j. & ij. Ego antẽ pbo p. c. ex tuæ. alleg. cũ ibi notatis & p istos duos § § inducẽdo vt. s. in oppositiõe induxi. Sed nũquid est necessariũ edictũ pemptoriũ ad sñiam priuatiõis audiẽdã? videt̃ ꝙ nõ: qa ipsi duo § § supponũt, alias videnĩ loqui de pcessu cõtra absentẽ nõ cõtumaci agitãdo, vt pbare videt̃ § si vero. s. pximẽ pcedẽs in princi. in verbo aliter. alias cum glo. interlineari Bernar. Tene cõtrariũ per. l. pri. § item cum ex edicto. ff. quæ senten. sine app. rescin. nam in causis summarijs hoc non est aliqualiter omittendũ.

Salvo

Saluo quòd hoc casu fateor non esse necessarium quòd edi-
ctum huiusmodi sit peremptoriũ, sed sufficere simplicem ci-
tationẽ, aliâs legitimè intimatã. vt in cle. sepę. ad fi. versi. sentẽ
tiam verò. de verbo. sig. nec ob. ꝙ hic loquitur, de processu
contra absentem non contumacẽ agitando; quia fateor quo
ad cursum temporis expectationi inchoandũ, & continuan-
dũ, sed quoad processum priuationis secus. non enĩ est veri
simile ꝙ hic Papa maximè solum per tacitam illationẽ, absq;
verbis expressis voluerit omnia iura corrigere. C. de inoff te
sta. l. si quando. ĩ. de electio. ecclesia vestra. ff. de re iudic. l. de
vno. cũ côco. maximè quo ad tollendã parti legitimã deffen
sionẽ. vt. ĩ. §. proximè sequenti, eo ꝙ iuris naturalis esse vide
tur. vt in dicta clemen. pastoralis. Sed nũquid alia citatio est
necessaria ꝗuoad docẽdũ de impedimẽto legitimo, aut dispẽ
satione canonica, vel alia rationabili causa, si quam habet ele
ctus propter quã non fuerit confirmatus, vel cõfirmat⁹ pro-
pter quam oon fuerit ordinatus. & breuiter credo, quòd sic:
quia aliter de negatiua super qua videlicet fundari sententia
priuationis iudicialis constare non posset vt in. c. ordinarij. §.
quòd si fortè. allegato. & quia in causis quantũcunq; summa-
rijs requiritur aliqualis causæ cognitio, quæ sine citatiõe hu-
iusmodi, aut alia æquiualenti haberi non posset. C. de senten.
l. prolatam. & melius in cle. sepæ. allegata. & quia si copia legi
timè deffensionis per talem dilationẽ non data, statim citare
tur ad sentẽtiam priuationis audiendã reuera tolleretur sibi
legitima deffensio, quod non fiendum vt dixi. nec ob. si dicas
cursum temporis, de quo hic dicitur vicem citatiõis habere,
vt. s. tetigi, quia dico. quòd illud non est verum, nam alium
effectum operatur videlicet causam priuationis, iuris in re in
confirmato, vt. s. §. proximo. & iuris ad rem in electo non cõ
firmato, vt hic. capit. autem q̃ sit. in fine ponit ius nouũ. mo-
do nedum ille qui est in causa priuationis, imo etiam ille qui
priuatus est sententia iuris vocãdus est, vt examinetur, an pos
sit legitimam excusationẽ habere. de præben. licet Episcopus.
libro sexto. dicit tamen Hosti. ꝙ Romana ecclesia, quãdoq;
ex causa propter crimen notoriũ deponit, & degradat Epi-
scopos contumaces, & absentes, quia non subiacet legibus, ꝙ
alij non liceret, maximè de iure ciuili, vt. ff. de pœnis. l. absen-
tem. sed proceditur, vt. C. de requi. re. l. j. & . ij. & de iure cano
nico proceditur, vt traditur. xj. q. iij. rursus. & c. quicũq;. sed
hæc respiciunt §. porrò. sed dic verius, vt scripsi. ĩ. e. §. si autem
de carnali. in secunda oppositione. §. sed nunquid vbi agitur.
¶ Caue tamẽ quia circa materiam prædictarũ citationũ dice
bant, Innoc. & Host. in. c. ex tuæ. alleg. ꝙ quãdo tẽpus nõ ex-
primitur, sed tacitè subintelligitur, vt si mittitur ad consiliũ
inest terminus redeundi post quem terminũ redeundi finitũ
vagari intelligitur, vt. ff. ex qui. cau. maio. l. si cur. §. j. & ratio vi
detur sine citatiõe alteri⁹ vel expectatiõe tẽporis ipsius benefi
ciũ dari posse. vij. q. j. p̃sentiũ. tñ si posteà ꝓbat se legitimè im
peditũ fuisse recuperat beneficium ex generali clausula. ff. ex
qui. cau. ma. l. j. in fi. & vt humanitatis ratio habeatur. iiij. q. v.
quisquis. ff. qui satisdare cogun. l. ij. per totum. aliqui tamẽ di-
cunt eum citandum, vel expectandũ per sex menses: nec debe
re ei obesse bonũ initium suæ absentiæ. & . c. præsentiũ. loqui
secundum antiqua tempora quãdo minus tempus dabatur
Hodie verò datur maius quòd hic videtur placere Berna. &
Hostien. in. c. ex tuæ. ¶ Nouella autem dicit primũ dictum
procedere quando in primo termino tacito, vel expresso mo
nitus fuit, sub pœna priuationis ad reuersionẽ, & secundũ di-
ctum procedere, quando licet talem terminũ habuerit nõ ta
men fuit sic monitus per eum ad quem priuatio spectabat,
quem etiam vide in. c. ex tuæ. allegato. & in. c. ex parte. j. e. tit.
super prima glo.
¶ Collectarius dicit quòd benignius est dicere indistinctè, ꝙ
semper ante citationem sit citãdus. argu. xlv. di. licet. & quòd
notatur. lxxxj. di. Apostolus. quia vagabundus citãdus esset.
de cleri. non resi. c. ex tuæ. ergo fortius & ille qui causam ab-
sentiæ ab initio habuit. vt notatur per Inno. de cleric. non re-
si. c. tuæ. nec obst. quòd talis dicitur desertor, vt. ff. de re mili.
l. qui commeatus. secundũ Hostien. in summa de cle. non re-
si. §. fi. argumen. C. quomodo & quando iudex. l. ij. quia lo-
quitur in peremptorio iudiciali. cui⁹ est maior vigor.
¶ Ergo autem dico simpliciter, & indistinctè necessarias esse
citationes antedictas. nam talis monitio non tendit ad istum
finem priuationis, vel processus plusquam alia seu illa moni
tio hominis. de qua loquitur iste §. & quia est eadem ratio
in illo casu sicut in istis. & quia nõ obstante monitione huius
modi, potest monitus habere iustas excusationes, & nec ob.
quòd dicit sub pœna priuationis, quia idem importat moni-
tio iuris & hominis, in casu huius §. & . s. proximi, & quia ad-
huc restat impositio pœnæ fiẽda per sententiam quam dictæ
6 citationes necessario antecedunt vt prædixi † Talis enim cõ
minatio pœnę habet effectum aliâs hũc solum effectum im-
portat. quòd contemptus monitionis non excusatur per mo
nitum in termino citationis iustam causam priuationis indu
cit. sicut dixi de casu huius §. & supra proximi. ¶ Dicunt etiã
primi, quòd absentes, aliâs absens licet ex causa probabili pro
pter necessitatem ecclesiæ reuocari potest, argumen. ĩ. de iu-
reiur. capi. breui. & quòd si non rediret, potest priuari. xj. q.
iij. si autem nobis, & . cap. absit. vij. quæsti. prima. quia frater.
xvj. questi. prima. qui verè. & . cap. nos autem. vnde notum
facere debet ecclesie locum in quo moratur, aliâs videtur la
titare, & in culpa esse. Plus dicunt quòd si habet certum offici
um in ecclesia semper in ea comparere debet, & personaliter
residere. eod. ti. relatum. & . capi. quia nonnulli. & . c. ex parte.
nec est ad talem citatio transmittenda, imo post ędictum, &
expectationẽ sex mensium beneficiũ clerici seruiẽti conferri
poterit, & præfertur in hoc publica vtilitas priuatę. vt. vij. q. j.
mutatiões. requiritur etiã vt ij qui absunt ex causa ꝓbabili ha
beãt licentiã sui prælati. vt prędicto. ca. relatũ. & hoc vide No
uellam de elec. licet canon. super gl. penult. & an sufficiat con
suetudo vide Nouellã in prædicto. c. ex tuę. super quarta glo.
7 ¶ Ego tamen semper puto citationem esse necessariã † nam
iustas causas reuocationis non immutat solennitatem citatio
nis. Nam iustitia in principali nõ tollit ordinem iudicij, imo
nec eius notorietas tollit necessitatem ipsius citationis. vt pa
tet ex. iij. quæ leguntur & notantur. ĩ. de iureiur. capit. ad no
stram. iij. satis tñ cõsentire quòd sufficeret post primũ ędictũ
citatio ad sententiam priuationis audiendam: quia primum
ædictum habet vim citationis ad excusatiões proponẽdas ca
su quo venire non posset. vt. ff. de iudic. l. si quis ex aliena. &
idem probabiliter potest dici pro eo quòd requirit monitio
nem, vt dixi. sed in casu huius §. non sic dicerem, eo quòd hic
8 non requiritur monitio, neq; citatio, & hoc credo verius † Ci
tationem autem ad audiendã sententiam priuationis, & alias
omnes quæ fiendæ fuerunt contra admonitum debitè con
præhensum alias appræhensum credo posse fieri in loco be-
neficij per publicum ædictum, nec esse necesse citationes istas
eidem intimari, vel contra eum alibi publicari. & secundum
hoc procedere potest opinio quæ habet, quòd post primam
admonitionem, & lapsum sex mensium amplius citari nõ de
bet etiam si scitur vbi est. intelligendo de citatione quę perso
nam apprehendere habet, & procederet hoc dictum maximè
in beneficio in quo ratione curę, vel officij, beneficiatus ne-
cessario residere haberet: quia tunc ratione necessarię residen-
tię talia beneficia deberent pro domicilio reputari, & ideò
ibi potest citationis excecutio fieri, vt notat Innocen. de pri-
uile. cap. ex ore. post medium magnę glo. nec dicas idem de
prima citatiõe nisi dũ nesciretur vbi reperiri potest vt hic no
tatur in glo. quia vna saltẽ ꝑsonalis est necessaria si fieri possit.
vt not. Inno. in. c. si aduersarius. alle. de beneficio tñ simplici,
ꝙ de cõsuetudine residentiã nõ requirit: iuxta, lect. & nota. de
cle. nõ resid. c. fi. est aliqualiter dubiũ. sed de mẽte iuriũ repu-
tarẽ idẽ, dũmodo post canonicã. i. ternã seu perẽptoriã admo
nitionẽ sex mẽses elapsi fuissẽt in casu ꝑdic. c. ex tuæ. qa iura
illa aliam solennẽ citationẽ requirũt. Sed latius hanc materiã
prosequar in capitul. ex tuæ. allega. caue tamẽ quia Ioan. An.
in quarta parte. Specula. ti. de cleri. non residẽ. super rubrica.

in additione tenet, quòd in caſu.c.ex tuæ. non ſufficit vna peremptoria, ſed requiruntur tres citationes cum legitimis interuallis, dum videlicet neſcitur vbi eſt, nec reperiri poteſt, eo ꝙ ille tres citationes fiũt producendo proceſſum in notitiam amicorũ qui referunt, ad quod non tantũ ſufficeret vna: quia poſſet eſſe quòd amicus qui non audiuit primã citationem audiet ſecundam vel tertiam. & probare videtur. cap. ex tuę. alle. Plus videtur ſentire ꝙ de iure etiã cõmuni ad hoc poteſt Epiſcopus procedere ſine conſenſu ſui capituli. dicam in. capit ex tuæ.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *In fœderis matrimonij quæſtione ex ſola citatione ad diffinitiuam procedi non poteſt, niſi de contumacia vel culpa conſtiterit.*

2 *Super ſola citatione factis ad domum lite non conteſtata ad diffinitiuam propter abſentis culpam procedi poteſt.*

3 *Quo iure quæq; iniuria ſanguinẽ ſuũ redimere licere iura proclamant.*

4 *Abſentiam mariti malitioſam eſſe inde præſumi ſi per longũ tempus vxori locum ſuæq; abſentiæ cauſſam celarit.*

5 *In cauſſa immobili altera partium abſente quæ citari poteſt lite non cõteſtata proceditur.*

Si autẽ de carnali. Iſte §. cõtinuatur ad præcedẽtes ſic. quia vidimus in §. præcedenti. quid cũ agitur de matrimonio ſpirituali iã contracto, & in §. porrò. q̃d de cõtrahẽdo hic verò ſubmittit q̃d iuris de matrimonio carnali iã cõtracto. q̃d verò de cõtrahẽdo dicet. ĩ. de ſpõ. c. de illis. & agitur hic de cõiugio. i. de fœdere coniugij, ſecus em̃ ſi de crimine ageret. vt. ĩ. de adulterijs per totũ, & . ſ. c. proximo. & de pcu. c. tuę. & loquitur hic in caſu in quo cũ timore lapſus carnis ipſius vxoris nõ concurrit culpa, ſeu cõtumacia viri: quia ſi concurreret haberet loc. §. porrò. ſ. e. c. vnde patet diſtinctio ſecundũ Hoſti. quia vbi agitur de cõtracto carnali coniugio dirimendo, & alter coniugũ eſt abſens per contumaciam proceditur lite non conteſtata. vt. ſ. § porrò. & idẽ ſic abſens ſit in culpa: quia ſibi poteſt aliquid imputari, vel ſi poſsit citari. & citatus non cõparuit, vt in iſto § ver. quia cum ſine culpa. à contrario. ſed ijs omnibus ceſſantibus vt puta quia non eſt contumax nec in culpa, eo quòd. ſ. nil imputari poteſt, & eſt in loco vnde citari nõ poteſt, vel ſi citari poteſt tñ citatus nõ eſt, tunc contra eũ nullo modo procedi põt, & tũc punitur mulier debito cõiugali ſine culpa ſua, ſed nõ ſine cã. vt in iſto §. & per hoc multa iura ſoluũtur, quæ vident̃ cõtrariari. c. cognoſcẽtes. de cõſt. in quibus quis punitur ſine culpa, ſed nõ ſine cauſa. ſed ſi agitur de matrimonio cõtrahendo, ſeruatur quòd legit. & nota. in. capit. de illis. allegato. & hoc de principio huius §.

1 ¶ Nota perpetuo † quòd nec in cauſa matrimoniali vbi agitur de fœdere matrimonij nõ põt procedi ex citatiõe ad domũ ſeu in domicilio executa, niſi aliter de cõtumacia cõſtet vel de culpa. ſed intellige illud quo ad diffinitiuã, & iũge ꝙ notat Inno. ĩ. de eo qui mit. in poſ. ſi aduerſarius, dicens ꝙ nũquã ad diffinitiuã ſententiã vel excõicationẽ procedi poteſt ex citatiõe facta ad domũ, ſed neſſariũ eſt eã fieri in pſonam, ſed ſecus quo ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ. vt hic, & ibi per cum nota. & probatur. ĩ. e. c. § in alijs.

2 ¶ SECVNDO nota, ꝙ prædicta regula fallit † quando abſens per culpam ſuam hoc eſt ex malitioſa voluntate eſt abſens, vt quia ſe abſentat malitioſè, vt ſe occultet ne citari poſſit, vel vt impediat ſe citari, tunc em̃ contumax reputatur, & poteſt citari ad domũ, & in caſu noſtri § cõtra eũ lite nõ conteſtata procedi. vt. ſ. § porrò. & hic in verſi. quia cum. &c. ĩ. de cler. non reſid. c. ex tuæ. & dicunt aliqui, & tangitur hic per Inno. ꝙ præſumitur malitia ſi vxor neſcit vbi ſit, eo ꝙ nõ debet recedere quin intimet vxori quo vadat, vel ſaltem quin moram faciens ſibi nunciet vbi moram trahit. allegãt. ĩ. qui matr. accu. poſ. c. j. & idem videtur hic ſẽntire Hoſtien. ſed dicta decre. hoc nõ probat quia loquitur vbi culpa mariti præcedit. verũ de illa culpa nõ intelligitur forte iſte § qa iſto § loquitur de culpa cõmiſſa ad citãdum occultãdũ ne citetur, vel ad citationem impediendã, ibi verò loquitur de culpa in homicidio cõmiſſa, & de abſentia pro pœne citatione contracta, niſi forte intelligas iſtum § de omni culpa, quod non videtur poſſe dici: quia textus iſte quantum ad hoc non reputat culpabilem illum qui non propria, ſed non malitioſa voluntate eſt abſens, & tamen voluntas propria non malitioſa culpabilis eſſe poteſt. cum ſit differentia inter culpam leuiſsimã, culpam leuem, culpam latam, dolum, malitiam, ſiue fraudem. Patet ex lectis & notatis infra de cõmo. c. vnic. & de depo. ca. ſi. de regu. iu. contractus. libro ſexto. facit bene quia iſte § in verſi. *quia cum*, in princi. in exemplatiõe abſentiæ non culpabilis æquiparat iſtos quartuor caſus videlicet ꝙ captiuitatẽ ægritudinẽ & aliud iuſtum impedimentũ, ac propriam ſed non malitioſam voluntatem. & ponit ea tanquã diuerſa, & per cõſequens propriam, & non malitioſam voluntatem quam habet maritus abſens. de non reuertendo ad vxorẽ ceſſante impedimento legitimo, textus non vult comprehendi ſub culpa de qua loquitur iſte §. eo quòd non eſt talis culpa quæ tendat ad citatonem impediendam, & tamen negari non poteſt quin voluntas mariti non redeundi ad vxorem ad quã ex debito mutuæ ſeruitutis redire tenetur, ſi ceſſet cauſa rationabilis & impedimentũ legitimũ prout ſonat textus huius § eſt culpabilis. Licet non tali culpa quæ tendat ad citationem impediendã, & ſic non videtur quòd culpa in homicidio cõmiſſa propter quam maritus ſe abſentat non eſt talis ſicut illa de qua loquitur iſte § ſed oppones quia in culpa homicidij eſt malitioſa voluntas, & ſic talis culpa quæ facit ceſſare iſtũ § vt hic. ſed reſpondeo quòd licet in occidendo fuerit malitioſa voluntas, tamen in ſe abſentando ne de homicidio pu-
3 niatur nõ eſt malitioſa volũtas. † quia propriũ ſanguinẽ redimere qualitercunq; permiſſum eſt. ff. de bonis eo qui mor. ſibi conſci. l. j. C. de tranſac. l. tranſigere. quòd adhuc in ſequẽti oppoſitione aliqualiter declarabo.

¶ Opponitur ergo contra iſtũ § de. ca. prolatũ. ĩ. qui fi. ſunt legi. & de. c. relatum. an matr. accuſa. poſſ. quod eſt. cap. primũ. de quo tantum altercaui. ſ. proximè. Tu vides qualiter ſoluit Ber. in glo. Argu. contra Innocen. vero ad. capit. prolatum. ponit duas ſolutiões Bernardi in effectu, & ſubdit duas alias multum notabiles, quare vna eſt quòd ibi recipit iudex legitimas probationes ſuper morte viri, & poſtea proceſſit ſine parte cum ſola vxore in cauſa matrimoniali, eo quòd mortuo viro alius aduerſarius non poteſt in cauſa ipſa cõſtitui. Alia ſolutio Inn. eſt, quòd ibi præſumebat̃ malitioſè abeſſe, & ideo poterat proponi ædictum ad domũ ipſius, vt dicto. cap. ex tuæ. licet ſecus vbi malitioſè non abeſſet, vt hic, & ꝙ præſumeretur malitioſè abeſſe. Probat per hoc quia præſumitur malitia ſi vxor neſcit vbi maritus ſit. vt in. c. relatum. allegato ſecundũ eum. & ſic videtur ipſe Innoc. per hoc tacitè ſoluere ad dictum. c. relatum. Hoſtien. verò aliter ſoluit dicẽs quòd anno lapſo poteſt procedi contra talem ex cauſa adhibita diligẽtia de qua in dicta decre. prolatũ. & dicit ꝙ hic ſeu hoc innuit hic litera, vt in ver. *quia cũ ibi, vt de facili vel de breui.*

¶ Tu verò circa hoc ſi diſtinguere potes: quia, aut maritus abſens in loco vbi reperiri vel vnde citari nõ poteſt iam longo tempore fuit abſens videlicet decennio, vel quinquennio, & tunc procedatur ſecundũ illas duas decretales prolatum. & relatum. allegatas. quia decretalis prolatum. loquitur de decennio, & decre. relatum. de quinquẽnio. & eſt ratio † quia ſatis
4 præſumitur abſentia mariti malitoſa ſi viuat, & non ſignificet vxori de tanto tempore locum, & cauſam ſuæ abſentiæ, & in hoc dictũ Inno. & Hoſt. qui dicũt præſumi malitiam ſi vxor neſcit vbi ſit. Intelligo enim hoc qñ iã multo tẽpore abſens fuit. nec ob. ꝙ in decre. prolatũ. conſtabat ꝙ ad partes Cõſtantinopolitanas tranſiuerat maritus: quia nec ob hoc ſequitur ꝙ ſciretur vbi eſſet, cũ partes Cõſtinopolitanæ lõge ſint ac diffuſę. & licet dictę decre. loqnãtur. de decẽnio, & quinquẽnio forte hoc fuit, quia ita de facto cõtigerat in caſibꝰ illis, vñ ſi maiori vel minori tẽpore abſens fuiſſet dũmodo tanto tpe ꝙ præſumere, ſeu arbitrari deberet bonꝰ iudex abſentiã ſuã eſſe

malitioſam

malitiosam idẽ credere dicendũ ex idẽtitate ratiõis.& proba. §.iste.& porrò.§.s.e.c. vnde arbitratur hoc Hosti. de vno anno, vt apparet in sua solutione prælibata: & in veritate ego sto cum eo, Maximè si mulier sit iuuenis sic quod plurimum de lapsu ipsi⁹ dubitetur: quia satis esset difficile quòd mulier iuuenis consueta amplexus vltra annũ continere valeret: Et ideo iura ciuilia volentia mulierẽ lugere maritum non dederũt ei, nisi annũ. vt.ff.de ijs qui notãtur infa .l.i. an si. ideò maritus contra debitum mutuæ seruitutis dans tantã occasionẽ adulterandi suæ coniugi per suam absentiam ita longã non videtur esse absq; malitia & in hoc teneo secundam de dictis duabus notabilibus solutionibus Inno. Aut maritus absens vbi inueniri, aut vnde citari non potest non fuit absens lõgo tẽpore recipiendo hoc vt dixi, ad arbitriũ viri hoc est non tãto tempore ꝙ ex hoc posit præsumi sua absentia malitiosa, & tũc, aut de ipsius obitu verisimile aliquid præsumitur, aut non. Si sic tunc teneo primã de dictis duabus notabilibus solutionibus Inno. dicendo videlicet ꝙ tunc debet iudex recipere legitimas probationes super morte viri, & si per huiusmodi probationes recipiat maritum mortuum procedat cũ muliere super causa matrimoniali .i. super fœdere coniugij. hoc est deffectu vel impedimẽto matrimonij vt in contrarijs, & hic probatur in principio huius § à contrario. sed est bene verum ꝙ si re vera in casu proximo vir viuebat sibi non præiudicabant huiusmodi probatiões. ar. eius quod notat Cy. C. de procura. l. licet. in. iiij. q. Si non tunc, tene quòd habes in § isto. si verò est absens in loco in quo inueniri, & ex quo citari potest, tunc non potest procedi nisi citetur, vt hic. & § porrò. s.e.c. à contrario, & per cõmunia iura .ff. de re iudi. l. de vno quoq;. cum similibus. si verò quæris qualiter mulier teneatur vel non teneatur sequi virum dic, vt scripsit Henri. j. de spon. c. de illis. in prima distinctione.

¶ SECVNDO opponit, quia videtur ꝙ iste § *si autem*. & § *quod si forsam*. & § *si verò*. s. proximè præcedentes non faciãt ad materiam tituli istius: quia iste titulus non tractat de causis in quibus nullo modo procedi potest, sed de causis in quibus potest procedi, vel cum iuris solennitate & litis cõtestatione, vel sine iuris solennitate & sine litiscontestatione, & tamen isti tres §. §. videntur loqui de causis, & casibus in quibus nullo modo procedi potest. ¶ Solutio, fateor ꝙ ista est veritas ꝙ in isto § nullo modo procedi potest quo ad casum quem ponit ex verbis directis verificatum, vt dixi. & idem dico in duobus §is præcedentibus: quia durantibus temporibus expectationi de quibus ibi loquitur. Dico tamẽ quòd quoad mentẽ in casib⁹ implicitis indirectè quos litera signat ex mente, & a contrario procedi potest hic eo modo quo exposui in oppositione. s. proximè præcedẽti, & in §is præcedẽtibus. secundũ eos modos. de quibus ibi dixi. nec ob. contrariũ quia ad inferendum propositã materiam, & eam declarandã & ad tollendũ contraria: quia quandoq; bene adijciuntur extra propositum materiæ principalis, vt videmus in omnibus singulis tractatibus scribentiũ quorumcunq;. vt. C. de ve. iu. enu. l. secunda § contrarium. ¶ Sed quæro nunquid in casibus in quibus procedi potest in § isto, & in duobus §is duobus proximè præcedẽtibus proceditur cum sola parte præsente contra absentem aliàs non vocatam. respondeo ꝙ sic quo ad § istum, eo quod iste § supponit maritum absentẽ esse in loco in quo reperiri non potest, & vnde citari non potest, vt dixi in oppositione. s. proximè præcedenti. & eodemmodo supponunt. cap. prolatum. & cap. relatum allega. & eodẽmodo ibi proceditur, & sic habes in isto § & in § porrò. s.e. capi. simul coniunctis hanc conclusionẽ, † ꝙ etiã de iure isto semper in causa immobili quandocũq; de fœdere matrimonij agitur cum parte quæ absens est, & citari potest lite non contestata proceditur: quia citari debet. & aliàs cõtra eam aut procedi nullo modo potest: vt hic, & tamen citatio inducit contumaciam, quę contumacia tollit solennitatem litis contestationis. s.e.c. § porrò. & idem puto quãdo absens est, & per culpam eius stat quominus citari possit. vt dicto § porrò. & hic, à contrario, & per consequens semper in causa matrimoniali cõtra absentem cum agitur de fœdere coniugij, vel agi non potest, vel si agitur, agitur sine parte, vel si agitur cum parte, agitur sine litis contestatione. vt. s.e.c. primo. & ibi notatur in glo. nota ꝙ plura.

¶ Sed nunquid ibi agitur de matrimonio spirituali iam contracto in casu § si verò. vel de contrahendo in casu § quòd si forsam. contra absentem post tempora expectationũ (de quibus loquũtur dicti duo §-§) agitur sine alia partis absentis vocatione, cum sola parte præsente titulũ cõfirmati vel electionem nondũ confirmati impugnante, videtur ꝙ sic. arguendo ex æquiparatione matrimonij carnalis, & spiritualis. vt. s. de transla. c. inter. & s.e. § porrò. & hic, & § præcedenti. videtur contrarium per ea quæ scripsi in § s. proximò in tertia quæstione. Sed verius distinguere potes, quia aut in casu isto absens est in loco in quo inueniri, & citari potest, & tunc obtineat quòd scripsi in prædicta tertia quæstione, aut non est in loco in quo inueniri, & citari posit, & tunc puto de mente iurium, ꝙ saltem cum citatione facta in loco vnde se absentauit posit procedi cum parte præsente eius absentia non obstan. & absq; alia citatione ad instar matrimonij carnalis. Maior est enim fauor qui debetur spõse spirituali, .i. ecclesiæ quã ille qui debetur spõse carnali. vt. ff. de religi. & sump. fu. l. sunt personæ. C. de sacro. ecclesi. l. fin. & probatur in § si verò. & in § quòd si forsam. quia loquitur de absente non per contumaciã de quo nescitur vbi sit, vel si sciatur citari non potest absq; malitia sua. da oppositum quòd citari posit negare nõ poteris quin citandus sit. vt in. l. de vno quoq;. cum suis concordantijs. Si igitur loquitur, de eo qui citari non potest, & det ad intelligendũ tacitè quòd procedi posit, vt ibi ergo siue per te in fauorem ecclesię, vt non maneat diutius viduata. argumento. cap. prolatum. & cap. relatum. & hoc verum in beneficijs inferioribus per Episcopos. vt. cap. ex tue. & in episcopalibus per solum Romanũ Pontificem, vel de mãdato ipsius. iuxta lecta & notata. j. de cleri. non resi. ca. qualiter. vt sit idem in matrimonio spirituali, quòd & in carnali quantũ ad hoc. ¶ Quærere possem hic iuxta materiam glosæ quæ incipit propter famã qualiter mores hominis probari posint super quo dicit hic Collectarius famam esse probationẽ legitimã. per. cap. in præsentia. de spo. & ibi notatur per Hostien. dic quòd diuersis modis secundũ ꝙ casus diuersificantur. de quo te remitto ad ea quæ scripsit Bartholus. ff. quemadmo. testa. ape. l. ij. § si dubitetur. super quo vide in omelia Ambrosij quæ legitur secundum vsum Romanum in dominica xv. post penthecostes.

¶ Collectarius hic super glo. *si non potest citari*. vbi dicit non tenere sententiam cum peremptoriũ non peruenit in notitiam absentis, nisus est sobtilizare dicens Inn. de maio. & obe. humilis. notasse, quòd valet si citatus fuerit licet minus solenniter, quòd intelligit seruata substãtia perẽptorij, nisi iudex assignaret inter acta terminũ simpliciter: vt. C. quo. & quando iudex. l. ij. Dicit tamen Inno. nõ loqui hoc casu, sed in edicto seu citatione generali. Dicit etiam ꝙ non loquitur in citatione principalis contra quẽ sententia est ferenda. sed in generali citatiõe illorũ quorũ interest contra quos principaliter nõ proceditur, & cõtra quos sententia ferẽda nõ est. vt ibi, &. j. de re iudica. cum super. nota per eum.

¶ Dicit etiã Collectarius hic in verbo: *volũtaria*. quòd hoc locũ non haberet in prælato, quia hoc casu non expectaret, sed procederetur ad citationẽ generalẽ, siue volũtaria, siue probabili, siue malitiosa causa esset absens: sed puto ꝙ se refferre voluerit ad processum qui legitur & notatur. in. capitu. ex tuæ. allegato. & in hoc dicit verum, quia in hoc est maius priuilegium vxoris spiritualis, quam carnalis: quia contra maritum vxoris spiritualis absentem in loco vbi inueniri nõ potest vel citari, indistinctè proceditur per citationem generalis ædicti propositi in loco beneficij, sed non sic contra maritum vxoris carnalis. Imo distinguitur. prout scripsi supra eodem § in secũda oppositiõe. ver. sed nũquid. vbi agitur. & hoc de isto §.

¶ SVMMARIVM.

1 *Verbum excessus iurisdictionem, siue iura alicuius quæ, malè occupata, vel detentata dicuntur cõprehendit.*

§ VII.

SVnt & alii casus. Cõtinuatio huius § ad præcedentes de se patet. & c. ¶ Opponitur de. c. cum
dilecti. versi. dictus verò presbyter. ĩ. de purg.
canon. respondet Hosti. dicens quòd iste tex-
tus loquitur vbi nomine impetrante per modũ inquisitiõis
proceditur super excessus alicuius absentis per cõtumaciã, sed
contrariũ loquitor com per modum querelæ inquisitio im-
petratur, & remittit ad notata ibi. Super hoc vide tamen la-
tius per Henri. ĩ. de accusa. qualiter & quãdo. ij. & de dolo &
contu. veritatis. & di. it hunc § locum habere quando inqui-
ritur de electione, vel electo iudice ex officio procedente. vt
s̃. de elec. cum dilectus. & c. cũ nobis olim. & c. postq̃. & in
hoc differt inquisitio ab aliis iudiciis. item, & in aliis quæ no
tantur. ĩ. de accus. qualiter. i. super verbo occulus. Et habet lo
cũ iste § secundũ eum etiã sic excessus sit cõmissus in indebita
1 vsurpatione, occupatione, vel detentione alienæ rei, † Quia
hoc verbũ excessum cõprehendit iurisdictionẽ, siue iura alicu-
ius quæ malè occupata, vel detẽtata dicũtur. vt. ĩ. de testi. cũ
olim. ij. q. vij. quapropter. & sequẽti secundũ Inno. quòd est
menti tenendũ propter interpretatiões statutorũ quæ in ge-
nere de exessionibus faciunt mentionẽ. Possem cõpilãdo ma
teriã. hic tractare de materia publicatiõis testiũ de qua remit
tit Hosti. ad notata sua in summa. e. ti. § j. versi. j. & habes. ĩ. de
testi. c. albericus. & c. significauit. ad quæ remittit Inn. & quia
Inno. dicit idem in publicatiõe testiũ, per. l. publicati. C. de te
sta. possem etiã adiicere illam materiã de qua. ĩ. de fi. instr. c.
fi. possem hic enumerare casus speciales in quibus lite non cõ
testa proceditur. de quibus Hosti. hic in lectura enumerat. x-
xv. casus, de quo plenius per eum in summa. e. ti. § j. item pos
sem ponere differentias inter istum § & . s̃. e. c. § j. & rationes
differentiarũ, & quare in hoc magis hic fauetur reo, quam ibi
actori in cuius potestate est agere, & non rei deffendere, & in
ter istum § & § porrò. s̃. e. quas hic ponit Hostien. Sed de hoc
remitto te ad Hosti. in summa. e. ti § j. circa princ. Sed omnia
causa breuitatis omitto, & de dictis remisionibus contentor.
Henricus etiam hic ponit vnã distinctionem cum quæritur
vtrum, & quãdo testes possunt recipi lite non contestata. sed
quia satis colligitur ex premisis, & ex remisiõibus. s̃. per me
datis illam omitto.

¶ SVMMARIVM.

1 *Missus in possessionem in actione reali ex primo decreto ante litem contestatam verus infra annum possessor efficitur licet commutabiliter, quod idem sentias si post litem contestatã quo casu super possessione nunquam auditur reus. & nume. seq.*
3 *Missus in possessionẽ rei petitæ post sententiã per modũ excecutionis amplius nõ auditur reus, nec super possessiõe, nec super proprietate.*
4 *Vbi à iure receditur causa exprimenda est.*
5 *Non plus potest ius semiplenum quam plenum.*
6 *Non videtur magis credendũ adsertioni prætendentis se creditorẽ super iure hypothecæ quã adsertioni petẽtis se dominũ super iure dominij.*
7 *In hypothecaria fit missio pro modo debiti declarati.*

§ IX.

IN aliis verò casibus. hic posset con
uenienter tractari materia primi, & secũdi de
creti, quæ tractat. per Dy. ff. de dam. infec. l. si fi
nita § si plures. & per Bart. e. l. § Iulianus. & per
Ia. & Pe. in. l. ij § si absens. ff. si ex noxa. cau. agat, & per Cy. C.
de bo. auc. iud. pos. l. cũ proponas. qui format ibi. xix. q. de. j.
decreto, & per Coll. hic, & per glo. & doc. cõiter. ĩ. de dolo.
& cõtu. cõtingit. & per Hosti. in Sũma de dolo & contu. sub
rubricella de cõtumacia § cathena cõtumax efficiatur. ver. itẽ
puniĩ cõtumax. cũ sequẽtibus, & in Spe. parte. ij. sub rubrica.
de primo & sub rubr. de scđo decreto, cũ additiõe Io. vsq; ad
ti. de lib. oblat. Sed nõ intendo me dilatare in tm̃. remittit etiã
Inno. ad not. sua. ĩ. de verb. sig. dilecto. & hoc de isto. ¶ Op-
ponitur ibi: *in personali*. quia nõ videtur sufficiẽs distinctio cũ
de mixtis nihil dicat sicuti sunt fami. herci. fini. regũ. cõi diui.
soluit Goffr. q̃ in quantũ dãtur ad res sequũtur naturã realiũ,
& in quantũ dantur ad p̃stañões p̃sonales sequũtur naturam
personaliũ quo ad huiusmodi missionẽ. Insti. de ac. § quædã.
& . ff. fa. herc. l. itẽ labeo § familiæ herciscũdę. de interdictis ve
rò quæ sunt p̃sonalia in rẽ scripta ff. de interdic. l. j. § pen. dicit
q̃ sequũtur naturã realiũ. de so. cõpe. ex parte. super quo vide
notata in Spec. de scđo decreto § videndũ. ver. sed nunquid in
duplicibus. & ver. seq. & idẽ putat de actione q̃ me. cau. l. me
tũ § abolẽti. & § licet. & . l. si cũ exceptiõe § aliqñ. & . l. pedius.
¶ SECVNDO opponitur ibi: *actor verus possessor cõstituatur*. quia ex hoc apparet q̃ antea nõ erat verus possessor, & sic
q̃ missus in reali ex primo decreto nõ possidet. Contra hoc
enim videtur q̃ iste idẽ § ibi: *in rei petitæ possessionẽ*. & ibi: *recuperet*. de hoc habes glo. in. c. cõtingit. allega. in glo. j. ¶ Henri-
cus verò cũ quæritur vtrũ missus in possesione in actiõe reali
bonorũ efficiatur ver⁹ possessor & vtrũ reus postea cõparẽs
admittatĩ, & debeat sibi fieri restitutio bonorũ, distinguit tria
tẽpora iudiciorũ, videlicet tẽpus añ litẽ cõtestatã vel quasi, &
tẽpus post litẽ cõtestatã vel q. añ diffinitiuã sententiã, & tẽpus
1 post sententiã diffinitiuã. ¶ † Primo casu videlicet cũ añ li-
tem cõtestatã missus est in possessionẽ auctoritate iudicis pro
pter cõtumaciã. dicunt Io. Mar. & Azo. C. de præscrip. xxx.
an. l. si qs emptiõis § pen. q̃ talis efficitur verus possessor infra
annũ licet cõmutabiliter, & idẽ Spe. ti. de primo decreto § de
effectu. ver. si verò agatĩ de reali, & de dolo & cõtu. § vnic. ver.
sed nos dicimus. & idẽ Gof. & Rof. Cy. verò. C. vbi in rẽ actio.
l. ij § fi. dicit, q̃ istud sequũtur quasi oẽs doctores. Sed Butr. &
idẽ Host. & quasi oẽs canonistę scđm Hẽr. licet But. & quidã
alij legistę, & Colle. hic cõtra. nec ob. q̃ hic dicit ibi: *vero possessor cõstituatur*. q̃a subaudiri debet s. icõmutabiliter. nã licet pri
us esset verus possessor nõ tamẽ incõmutabiliter sed cõmuta-
2 biliter secundũ Hosti. ¶ † Secundo casu scilicet cũ mittitur
quis in possesionẽ auctoritate iudicis post litẽ cõtestatã, &
añ diffinitiuã sententiã, etiã efficiť verus possessor. vt. C. quo-
modo & qñ iud. l. cõsentaneũ. sed inter ipsos duos casus est di
ferẽtia. nã in primo casu audiť infra annũ veniẽs, & cauẽs etiã
sup possesiõe, & recuperat eã: sed post annũ nõ audiť sup pos
sesiõe, sed bñ sup proprietate. vt in. l. si quis emptiõis § penu.
& vlti. & . s̃. de offi. ordi. c. pastoralis. in fi. sed post litẽ cõtesta
tã cõtra missum in possesionẽ nunq̃ auditur reus sup posses
siõe etiã si milesies cauere vellet. vt dicta. l. cõsentaneũ. & . C.
vbi in rẽ actio. l. ij. & . ĩ § proximo. quę iura glo. & docto. ex
tendũt etiã ad res mobiles, & licet hoc iure caueatĩ expresse, di
cit tñ Henri. q̃ quia æquitas hãc opinionem iuuat tenẽda est.
3 ¶ † Tertio casu videlicet cũ mittit actor in possesionẽ rei pe
titę post sentẽtiã per modũ excecutiõis amplius nõ audiet re
us nec sup possesiõe, nec sup proprietate. C. de iudi. l. prope-
rãdũ § sin aũt reus. quia vt ibi dicitur, & . C. de re iudi. l. j. stan
dũ est sentẽtię a qua nõ est appellatũ. quam distinctionẽ ipse
sumpsit ex distinctiõe: Lãb. ac Pe. & Cy. in. l. p̃perãdũ. & . l. ij.
alle. ¶ Cui⁹ occasiõe quæriť qd in actiõe p̃sonali? circa q̃ etiã
Hen. distĩguit tp̃a, & casus. de quib⁹ supra. Et primo casu vide
licet cũ añ litẽ cõtest. vel q. mittit iudex actorẽ in possesionẽ
rerũ ad eũ ptinẽtiũ pro quãtitate debiti declarati p̃pter cõtu-
maciã rei, & etiã in scđo casu videlicet dũ hoc fit post litẽ cõ
test. vel q. & añ diffinitiuã sentẽtiã, dicit Hen. q̃ nõ efficitur
actor ver⁹ possessor imo q̃ reus qñcunq;, restitutis expẽsis &
pręstita cautiõe iudicio sisti, siue infra annũ siue post annũ ve
niẽs possesionẽ suã recuperabit, p̃ut le. & no. ĩ. e. c. § fi. q̃ intel
lige vt ibi dicã. facit. ff. ex qui. ca. in pos. ea. l. hęc autẽ § fi. C. de
bonis auc. iud. pos. in auth. ei qui iurat. & c. Tertio casu videli
cet post diffinitiuã sñiam, dicit nõ audiri reũ etiã sup p̃prieta
te, quẽadmodũ in reali. saluo q̃ le. & no. C. de iure do. impe. l.
fi. & per Spec. in. d. § iam de effectu. versi. sed pone q̃ missus.

Addit &

Addit & alia notata per Hostie. in summa.e.ti.§.vnic.ver.sic nota quatuor casus. quod ibi vide vsq; ad finem. aliâs multas q̄ones vide in Specu. in dicto §. iam de effectu. in dictis tribus vltimis versi. & de contu.§.fi.versi. sed pone reus. & vide Nouellā de dolo & contu.c.j. de verbo.signi. dilecto. in princi. de appell. qua fronte. super verbo pari aduersa. & hoc de ista quæstione.

¶ SECVNDO quæritur in fine §. vbi, *legitima defensione seruata*, nunquid cōpelletur restituere expensas. dicit Vin. q̄ non. quia satis est q̄ possessionē amisit, & factus est de possessore petitor. ad hoc. s̄. de iu. at si clerici. & hoc placet Nouellæ licet Hostien. contra in summa huius tituli versi. sed quod in illo. ad hoc facit quia ius in hoc expressè non punit, sed in eo solo q̄ possessionem amittit quæ pœna non modica est. C. de rei vendica. l. fi. & .j̄. de resti. spol. sæpe. Nec debet quis pœna duplici affici. ff. nau. cau. sta. l. licet. ad finē. Sed Hosti. in prædicto ver. ad hoc respondet, q̄ illud est verum ab initio. j̄. e.c. ad fi. sibi enim est clausa ianua iudicij, nisi restituat expensas. j̄. de sequestrat. c.j. C. de iudi. l. sancimus. quo. & quādo iudex authenti. qui semel. & præalleg. authen. ei qui iurat. & de re iudi. l. cōtumacia. Licet eñ quia cautionē non obtulit, possessionē perdiderit, tamen per primā contumaciā tenetur ad expensas. item possibile est q̄ non percepit tot fructus actor quòd expensis factis per eum adequentur, & sic sibi non satisfieret de suo interesse, & tamen expensæ restituēde sunt interesse ex parte recipientis. & per hoc respondetur ad id quod dicitur q̄ ius non punit eum in hoc: quia nō habuit specialiter exprimere, vel dic q̄ in hoc punit eum hic, & in prædictis iuribus secundū Cald. sed hoc videtur satis durum: quia propter primā contumaciā reus passus fuit missionē. sed textus istud tollit dum vult q̄ infra annū volens recuperare præstet expēsas. Quod videtur bene facere pro opinione Cald. & quia solutio pœnæ non tollit ęstimationē interesse. vt. ff. de tabu. exhiben. l. iij. §. condēnatio. vnde ista de præsenti magis placet.

¶ Sed nunquid veniens infra annū offerens cautionem, & expensas nihilominus mulctari potest, dicit Vin. q̄ non. per .c.j. j̄. de dolo & contu. vbi de hoc dicetur. dicit Collect. q̄ de iure ciuili contra. per. l. vnicam §. fi. ff. si quis ius di. non obten. de quo in Specu. de expensis §. fi. versi. nunquid facta. ipse verò credit hoc iudicis arbitrio relinquēdū, quantū ad puniendū eius cōtemptū, vt ibi notatur. Sed quid si bis cōtumax est, nunquid recuperabit possessionem infra annum? dicit Collectarius quòd non, & dicit hoc notari per Hostien. j̄. de dolo & contu. capit. primo. inducit §. sequentē quòd si super. vbi propter duplicem contumaciam reus possessionem amittit. dicit notari simile per Innocenti. in actore. s̄. e.c.j. circa princi. dicit tamen quantum ad proprietatem secus. Inducit collecta sua de iudic. c. venerabilis. dicit tamen q̄ nō est bene tutum hoc tenere, cum hæc pœna non inueniatur à iure reo inflicta. ar. de elect. statutum. li. vj. & hoc vltimū magis placet. addit etiam multa de notatis Arc. de dolo. & contu. c. actor, li. vj. quæ causa breuitatis omitto. qualis autē debet esse cautio hic pręstanda, & quid si non potest reus pręstare idoneam, ibi vide, & per Spec. in dicto §. iam de effectu.

¶ TERTIO quæritur nunquid in actione reali ob contumaciam rei, potest iudex ecclesiasticus omissa missiōe in possessionem ad excōmunicationem procedere? videtur quòd sic, quia pœnę sunt arbitrarię. vt. j̄. e.c. §. fi. & quia missio est multum præiudicialis. & sic notat Inno. de eo qui mit. in pos. c. j. & Ber. de dolo & contu. c. prout. in fine licet Specu. contra de citatis §. sequitur eo quòd certa limitata pœna est à iure inflicta, à qua debet iudex incipere, & quia non est maior pœna excōmunicatiōe, & tamen à maiori nō est incipiēdū. de iudici. cum non ab homine. Sed pro prima opinione facit, primo in fauorem cōparentis est inducta pœna missionis & aliter propter contumaciā excōmunicationi esset locus cui fauori potest renunciari. ff. de minori. l. si iudex. Item quia cōparentis videtur esse electio, quæ pœna reo ꝑpter cōtumaciā infligitur. quia est alternatiua iuris cōcessa motu ꝓprio principis comparenti. j̄. de præben. c. si pluribus. i. responso. li. vj. Item quia infra §. fi. quo ad personalem actionē primo nominatur in litera, & tamen in alternatiua diuersorum mediorū ordo literę videtur esse seruandus. de elec. c. si quis iusto. & de prębē. c. mandato libro vj. item quia in obscuris q̄ minimū est sequimur. de re. iu. li. vj. Tamen pro secunda opinione facit regula quam tradit Archi. ij q. vj. nominationes. dicens q̄ nunq̄ proceditur contra contumacem ad excōmunicationē quandiu superest aliud remedium. quia odiosa est, sicut dicitur de actione de dolo. ff. de dolo. l. j. & .ij. & .iij. de hoc scripsi s̄. e tuę. in prin. Collectarius dicit quòd videtur ęquū q̄ parte præsente pro missione, & non pro excōmunicatione instāte iudex non debeat procedere ad excōmunicationē, & sic procedat vna opinio nisi iudex prætenderet aliquā causam sui motus. arbitrio eorū quæ notātur de re iud. sicut. quia vbi à iuris forma recedit, causam exprimere debet, ne voluntarius videatur, & sic potest saluari opinio Inno. contraria. j̄. e.c. super verbo contumacē. Sed non valet ista concordantia: quia vbi de iuribus singulorū agitur, iudex nihil debet facere ex officio. vt notat Inno. j̄. de iureiur. ad nostram .ij. & idcirco primū membrū distinctionis suæ non habet dubium, nec secundum de iure procedit. intellige ergo quæstionē in casu in quo actor cōparens in actione reali, & rei contumaciā accusans petit eum excōicari. & tūc quæritur vtrum debeat iudex excōmunicare, vel nunquid debet actori dicere, vide non excōmunicabo. sed si vis mittā te in possessionē rei quam petis. & ad veritatem sum opinionis quòd totū sit in arbitrio iudicis, & q̄ habeat locum §. fi. j̄. e.c. vt sit idem iuris in reali, & personali, cum sit quantum ad hoc identitas rationis. ¶ Sed nunquid reo missionem passo expensas, & cautionē offerenti petenti ad possessionis suæ recuperationē se admitti opponi potest exceptio excōmunicationis? videtur q̄ nō. quia originaliter reus est, & videtur hoc fieri ad eius defensionem, & quia ab aduersario nihil petit, sed solum iudicis officiū implorat. de eo qui mitti. in possel. c. ij. vt inspiciatur origo. Inducit lecta & notata. ff. de re iudi. l. inter eos. de actione priuilegiata quæ deducta in promissione ꝯ stipulationis retinet priuilegium propter originem. dicit tamen Colectarius multos tenere cōtrarium quia talis voluntariè se offert sed pro prima opinione facit. quia aliâs excommunicato non liceret suam purgare cōtumaciam quod est absurdum, licet eñ voluntariè se offerat. volūtas tamē laudabilis est, quę agit de purganda cōtumacia sua. Inducit capi. ipso iure. de rescrip. li. vj. vbi petitio excommunicati in causa appellationis admittitur. Ne sentētia lata contra eum transeat in rem iudicatam. sic enim videtur admitti ista purgatio ne incommutabiliter possessione priuetur. tu cogitabis.

¶ QVARTO quæritur nunquid in hypothecaria habet locum missio. Glo. in dicta authen. ei qui iurat. tenet quòd sic, etiā in omnia bona, si omnia vt obligata petunē. quod Cy. in dicta l. cum proponas q. xvj. dicit verū regulariter, tamen dicit quòd fallit secundum vnum intellectum. vt. C. cōmunia de le. l. j. in fi. licet. Glo. C. de procurato. l. eum qui. dicat idē etiam pro legato.

¶ Pone ergo quòd missus est creditor in possessionem rei si
bi hypothecatæ propter cōtumaciam debitoris, quodq; debi
tor veniens infra annū expensas & cautionē offerens, petat huiusmodi possessionē sibi restitui, nunquid tunc creditor illam
poterit iure pignoris sibi retinere? videtur quòd sic, vt. ff. fami. herci. l. ij. consequēter § fi. dicit Collectarius quòd si cōstet de debito & obligatione nō recuperabit, aliàs secus. remittens ad Speculato. vbi s̄. & inducens quòd de cōpēsatione infra dicetur. Sed indistinctè credo quòd non possit retinere:
5 ✝ quia non plus potest ius semiplenum quam ius plenū, & ta
mē agens ex iure pleno dominij nullo potest retinere, vt hic.
6 ergo nec agens ex iure semipleno hypothecę poterit retine
re. ✝ Nec magis videtur credendū assertioni prætendentis se creditorem super iure pretensæ hypothecæ quam assertioni prætendentis se dominum super iure dominij.

Necvalet diffinitio an constet, vel non constet. quia imo præ
sumitur nõ constare. eo eñ quòd constare non potest fit mis
sio, quia aliter ferret̃ sentẽtia, & fieret executio. Traditur eñ
possessio in huiusmodi missione non simpliciter, sed sub ta-
cita conditione restitutionis in casu quo infra annũ reus ve-
niens cautionéque, & expensas offerens ad recuperationẽ pe
tierit se admitti, & hic. argu. C. loca. l. si quis conditionis. cũ si-
milibus. ¶ Vnũ aliud dicit Colle. mulsũ mihi mirabile, videli
7 cet † q in ypothecaria fit missio pro modo debiti declarati.
quia rei obligatæ nudã aduocat possessionẽ. vt. ff. de euic. l. si
cum venditor. remittens ad Specu de citatione § sequitur vi
dere. in pricipio. sed hoc est frustatoriũ: quia imo in possessio-
nem ipsius rei hypothecatæ, cuius possessio per hypothecariã
aduocat⁹ fit missio: quia maior ratio vrget de illa quã de alijs
sicut in reiuendicatione dicimus, sed aliter possidebit hic, &
ibi. nam in rei vendicatione possidebit vt dominus, sed non
possidebit in hypothecaria tanquã dominus. sed tãquã cre-
ditor. sed in personali est illud quod fit missio pro modo de
biti declarati. vt. j. e. § fi. quia nõ est aliqua res in qua aliquod
ius specialius prętendatur, nec est ęquũ quòd in omniũ posses
sionem mittatur. ideò non mittitur nisi pro modo debiti de
clarati, & aliàs vt habetur. j. e. § fi. aliâs enim si § fi. loquens in
personali locum haberet etiam in reali, ita confunderetur &
destrueretur distinctio, quam inter realem & personalẽ po-
nit textus. nec oportet dicere, quòd diuinẽ, & quia vltra glo-
sas textum habeo, qui non se restringit ad rei vendicationẽ,
sed generaliter loquitur in actione in rem, quam tamen cõ-
stat esse hypothecariam. vt. C. de pigno. l. pignorum persecu
tio. ¶ Sed nunquid aduersus recuperationem opponi po-
test compensatio de fructibus per reum receptis ante litem
contestatam? Dicit Collect. quòd non, ne præiudicetur quæ-
stioni pricipali, vt. ff. de excep. l. fundi. multas aliàs quæstiões
motas Specu. vbi supra, & in proprijs locis alibi disputatas
mouet hic Collect. quas causa breuitatis omitto.
¶ QVINTO quæritur ibi: *verius possessor constituatur*, nun-
quid in hoc requiritur iudicis auctoritas secundũ edictũ de
possidẽdo in cõmutabiliter interponẽs. Vin. & quidã alij vo
luerit distinguere. Sed Noue. stat cũ gl. dicẽs indistictè cum
glo. q in realib⁹ actionib⁹ nõ est necessariũ scdm decretũ, sed
quòd ex solo vnius anni transcursu possessor constituitur in
cõmutabilis. & placet Inno. j. de restitu. spoli. in capitu. sæpe.
& non plus de isto § sequitur.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *An coloni, Commodatarij, Depositarij, & creditores ratione iuris quod habent in re aliena dominum nominare debeant.*
2 *Interpellatio facta procuratori in mora dominũ non constituit.*
3 *Non est pignus domi iurisiurãdo deterius.*
4 *Præscriptio longi temporis non currit sine titulo.*
5 *Verbum debet non importat necessitatem.*
6 *Actus iudicialis plus operatur quam violentus.*
7 *Is possidere videtur cuius nomine possidetur.*
8 *Missus in possessionem in reali actione rem colit, possidet, fructus percipit, custodit, & restituit: in personali vero reus non colit, & possidet, & fructus colligit sed missus in possessionem ipsos custodit.*
9 *Ad possessorem bonæfidei pertinet de iure fructus percipere, & sibi acquirere.*

§ X.

Vòd si super. *reb⁹ immobilibus*. Duo
decĩ qões circa hũc §
videĩ Spe. de primo decreto § restat. ver. hoc
etiã nota. cũ versib⁹ sequẽtib⁹, & per Cy. C. vbi
in rẽ actio. l. ij. vide de eadẽ materia tres oppi
niões. &. xv. q. ¶ Quærit primo ibi, *immobilibus*. quid de mo
bilibus? Glo. tenet q idẽ, & cõcordãt Vin. Ho. Pe. & Ab. Acc.
& Spe. vbi s. Sed Io. Goff. Phy. Azo. Inn. & Odof. sunt cõ-
tra propter periculũ fuge. Sed alij respondent q cõtra fugam
restat cautionis, vel sequestrationis remediũ. ff. qui satis. cogũ.
l. si fideiussor æquiparantur etiã quoad forũ. de fo. cõpe. c. ex
parte. & c. fi. & placet Pe. & Cy. in dicta. l. ij. in. iij. q. & etiã hic
Henrico & Collect. de æquitate licet nõ sit expressum. arg. ff.
de libe. & postu. l. cum quædam.
1 ¶ SECVNDO quæritur † nũquid aliquod ius habens in
re aliena quã possidet possit dominũ nominare? Glo. videtur
velle q non, exemplũ patet de non habentibus ius in re in co
lono, Cõmodatario. & depositario, superficiario, vsufructua-
rio, & creditore. opinionem glo. sequitur Accur. in dicta. l. ij.
vbi Cy. in. vij. q. dicit, q cõmuniter approbatur scilicet, q ta-
lis habens ius in re non potest iudiciũ declinare: quia naturali
ter possidet. vt in feudis. de contro. feu. inter vas. & a. cap. i. le-
cundũ Ia. de Are. Saluo q Petrus excipit creditorẽ super re si-
bi data pignori cõuentũ quẽ dicit posse dominũ nominare.
argu. ff. de vsucap. l. pign. C. de fur. l. apud antiquos. hæc tñ ve
ra esse dicunt, qñ petitur res ipsa, si eñ non res ipsa, sed reddi-
tus, vel seruitiũ, quod domino debetur alius petit ab emphi-
theuta vel simili tunc domino denũnciari potest. ad quẽ prin
cipaliter pertinet huius causæ defensio. vel si nõ vult conuen
tus domino nunciare, ipse se ligabit. sed sententia domino nõ
nocebit, nisi ipse sciat, & patiatur. argu. ff. de re iudi. l. sępe. C.
de agric. o. & cen. l. diuitibus. secundũ Mar. sublimia. sed hoc
verũ quando peteretur redditus, vt ipsum ius, nã si peteretur.
vt fruct⁹, tunc aut peteret̃ certus in specie, & fructus tũc tan-
quã detinens cõuentũ dominũ poterit nominare siue sit colo
nus siue sit partiarius. sed si cõuiretur in genere ad decimã fru
ctuũ, tunc quia suo nomine conueniretur cũ tale onus sequa-
tur suũ possessorem, vt. ff. de publica. l. imperatores. nõ liceret
ei dominũ nominare. vt notat Accur. in dicta l. ij. & Cy. ibi-
dem in dicta. vij q. Nouella verò idẽ sentiens dicit q si vẽdi-
caret directũ dominiũ tantũ ab ijs possessorib⁹ qui ius habẽt
in re, sufficeret eis dominum nominare. quia ius ipsorũ tunc
non tangeretur. ¶ Sed nunquid conuẽtus possessorio potest
dominũ nominare. Io. xij. q. ij. quicunq; not. q licet conuen-
tus reiuendicatione possit dominũ nominare non tñ conuen
tus possessorio. & idem scripsit Cynus in dicta. vij. q. in fi. eo
quòd talis suo nomine conuenitur.
¶ TERTIO quæritur per quẽ fiet hæc donũciatio. Glo.
interlinearis hic dicit q per illũ qui dominum in iudicio
nominauit, etiã exepẽsis nominãtis secundũ legistas per. l. ij.
allegatam. Sed Pe. dicit hoc periculosum, quia fortè colonus
dominũ nominãs domino nõ nunciabit saltem legitimè, &
tamen lis habebitur pro contestata, vt hìc, & sic interpellatio
facta colono dominũ in mora constituet. cõtra iura. ff. de pe-
ti. hære. l. item veniunt § petitam. Pone ergo quòd dominus
postea veniens dicit sibi non fuisse denũciatum, certè non ha
2 bebit locum iste textus, & dicta. l. ij. † eo quòd interpellatio
facta procuratori, & non domino dominũ in mora non cõ-
stituit. vt in dicto § petitã. Ideò consulit Petrus quòd actor
denunciet, vel faciat per iudicẽ nunciari, vnde Inno & Hosti.
hic dicunt nunciationẽ fiendã per iudicẽ, si nominans est mi-
nus idoneus. Nouella verò sequitur consiliũ Pe. licet non no-
minet ei. Collect. verò dicit se credere, quòd relationi coloni
nominãtis asserentis domino se denunciasse credi debet, per
literã quæ aliud non requirit. & quia hic de modico præiudi
cio agitur. sed non placet, maximè si dominus id diffiteatur,
tum quia licet textus iste dicat nominantẽ debere dño nũcia
re, nõ tñ dicit suæ nodę relatiõi credendũ. & tñ regula habet
q vox vnius vox nullius. C. de testi. l. iurisiurandi. tũ quia sal-
ua pace Collec. hic de magno præiudicio agitur, videlicet de
possessionis amissione incõmutabili. vt. ff. de rei ven. l. is qui
destinauit. Instit. de interdict. § commodum.
¶ QVARTO quæritur ibi: *summarium examinatis*, per quẽ
modũ debet fieri hęc examinatio summaria habes gl. Ber. hic
sup verbo: *summarium*, quę videĩ velle q sufficiat iuramẽtũ ac
toris dũmodo nimiũ nõ festinet. & idẽ videĩ sentire Inn. Ho.
verò dicit q sũmariũ fieri debet. i. semiplenè ad iudicis cõscientiã
informãdã. putare excepto vno bono teste, ex ijs quos actor pdu
cere intẽdit. vel lecto instrumẽto quo ĩtẽtionẽ suã fũdari cre
dit, vel recepto iuramẽto q nõ caluniosè agit. Quod vltimũ
hodie de cõsuetudine obseruatur scdm eum. vt in glo. Azo.
fuit etiam

fuit etiam in opinione in dicta. l. ij. quòd iuramentū calūniæ sufficeret. Sed contra hanc opinionem videtur apertè. C. de bo. auc. iudi. posſi. l. j. vbi dicitur, quòd alij creditores venientes ad cómodū possessionis tenentur ostendere de iure suo. ergo fortius & iste volens possessionem habere, & ista est veritas secundū Ia. de Are. Probauit ergo aliter quàm per iuramētū vtpote per aliquas præsumptiones probabiles. nec ob. quòd hîc dicitur summatim, quia exponit. i. extra ordinē. nā fit ista probatio ante litem contestatā secundū Roffre. Cynus verò in dicta. l. ij. q. xj. dicit quòd sibi videtur primo inspicienda loci cōsuetudo, sed illa cessante staret cum Ia. magis placere videtur Nouellæ opi. Iaco. de Are. licet non nominet ipsum propter grāde præiudiciū quod reo affertur, quia perdit veram possessionem in personali, in qua non fit tantū præiudiciū contumaci: quia nō expellitur de possessione necessaria est summaria cognitio. & ideò nullo modo est omittēda, imo forsam si omitteretur quod fieret esset nullum, quanquam factū contra ordinē iudiciorum consuetum, secundū Abbatē, & Guillie. in Spec. de primo decreto §. ij. versi. sed nunquid præcedet. & facit quòd dicam in simili. j. e. c. §. fi. Et facit pro primo dicto, & etiam pro secundo, secundū Nouellā. quòd dicimus in reali non esse necessariū secundū decretum. per id enim sequeretur quòd sine examinatione per primum decretum, & lapsum anni efficeretur possessor incōmutabilis. faciūt notata. s. e. tuæ. & de of. or. cū pastoralis. in glo. penulti. tu verò omnino teneas quòd necessaria est alia informatio quàm per iuramentū, quia hodie litigā-
3 gantes faciunt de iuramēto nimis magnū forū. † adeò quòd
hodie solet dici quòd nō est in domo pignus peius. Et quia iuramentū tale nō est species probatiōis, sed exclusoriū malitiæ ff. de no. ope. nun. l. de pupillo §. qui opus. cum similibus. Et ista perpetuo menti cómēda, propter similes casus in quibus reperies summariā cognitionem esse necessariā, quòd nunquam contenteris in istis casibus iuramento.

¶ QVINTO quæritur vsq; ad quod tempus seruatur absenti ius proprietatis de hoc habes hîc glo. Bernardi super verbo. *seruata*, Hosti. sequitur opinionem glo. in ea parte in qua tenetur. aliâs tenet, quòd hîc nō habet locum § præcedens quoad possessionem, quia non sic infra annū super illa auditur hîc sicut ibi: quia hîc multa occurrunt videlicet res, detentor, citatio, tempus indultum absenti, & citatio eius. vnde secundum Hostiē. multæ sunt differentiæ. s. quia ibi conuentus posſidet nomine proprio hîc alieno. Secūda quia hîc nominat alium, & ibi non. Tertia quia hîc dantur induciæ ad amputandum, & ibi non. Quarta quia ibi non comparet posſidens, & hîc comparet. Sed non vult deffendere. Quinta quia ibi vnius cōtumacia, hîc duorum. Sexta quia hîc quasi litis cōtestatio, ibi non. Septima quia ibi nulla fit examinatio, hîc summaria exigitur. Octaua quia ibi infra annū auditur super possessione, & hîc non. tamen nihilominus hunc esse casum specialem dicit Vincē. Accur. verò in. l. ij. C. e. cōcordat cum glo. Bern. in hoc quòd hîc missus ex primo decreto præscribere posſit. sed vltra dicit quòd præscribit. x. annis inter præsentes, & xx. inter absentes, & dicit reum audiendum vsq; ad alia tempora, & non vltra. Sed Cynus in dict. l. ij. in. xij. q. post Iaco. de Ra & Pet. de bellaperti. istud reprehēdit. Quia præscriptio longi temporis non currit sine titulo. ff. de cōtrahē. emp. l. grauibus talis verò missio facta ex primo decreto, nullum dat titulum. ff. de ope. nou. nuncia. l. si finita §. Iulianus, de acquir. re. domi. l. nunquam. Ideò dicit talem audiēdū vsq; ad triginta annos. Quia etiā sine titulo habili illo tempore præscribitur. C. de præscrip. xxx. an. l. sicut. & l. si quis emptionis. secundum prædictos. & hæc vera, nisi à iudice certus terminus præfigatur: quia postea non audiretur. ff. de dam. infec. l. à quo fundus. de optione lega. l. mancipiorū. cùm enī lex tempus huiusmodi non determinet arbitrio iudicis dereliquit. vt. ff. de iu. de liber. l. j. in fi. secundū Dynū in. l. à quo fundus: & l. si finita §. si plures. allegatis. Sed videretur excipienda ecclesia contra quam non præscribitur, etiam xl. annis sine titulo. C. de sacro. eccle. authen. quas actiōes. & j. de præscri. c. j. li. vj.

Forsan potest dici illum semper audiri donec sit exclusus per peremtorium iudicis, nec vnquā per alterum præscribi posse. Et est ratio, quia præscriptio non procedit sine animo præscribendi. ff. quemadmodū. serui. ami. l. vltima. & tamē actor non habet animū sibi acquirendi ex persona rei dominium. sed solum possessionē, cùm prætendat ad se proprietatē pertinere, nec ad hoc dispositus ille modus, nec ad hoc tendit animus iudicis in possessionem mittentis, nec animus actori possessionē recipientis, nec animus rei absentis, & forsitā ignorātis. Cùm ergo ipsa directa dispositio & expressa, non sit ordinata de natura sua ad translationem dominij etiam supposito quòd ad reum pertineret per consequens, nec tacita & indirecta via præscriptionis. ar. ff. de verbo. sign. l. alienationis. & ff. loca. l. qui ad certum. sic enī est in publiciana. quòd ille solus titulus qui à domino præcedens, habilis est ad dominium trāsferendum, si fiat à domino causans publicianā & vsucapionē. ff. de publiciana. l. j. cum sex legibus sequētibus. verū quia de iure ciuili aduersus omnem actionem, petitionem seu persecutionem obstat exceptio præscriptionis. xxx. anno. vt in. l. sicut allegat. dico quòd licet actor non posſit per præscriptionem huiusmodi dominium sibi acquirere aduersus tamen recuperationem proprietatis exceptionem acquirit, dummodo non contra ecclesiam, cōtra quam sine causa legitima nūquam præscribitur, nisi tanto tempore quòd de cōtrario memoria non existat. vt in iuribus allegatis.

¶ SEXTO quæritur quid si ex noxali causa, vel ex causa damni infecti agatur, & fiat missio, nunquid habet locum quòd proximè dixi. Glo. in dicta. l. secunda. dicit quòd non. imo statim missus efficitur dominus. quòd intelligas. de misso ex secundo decreto nō ex primo. & est expressum in causa damni infecti, vt in. l. Iulianus. aliàs §. allegato sed in noxali dubitatur. vt notatur. ff. de publi. l. item si seruum. & ff. de iur. omn. iudi. l. iubere cauere. Sed hoc nō placet Odoffr. & Dyno imo dicunt idem in noxali, quod in causa damni infecti. sed Ia. de Raue. approbat glo. & est ratio diuersitatis secundum eum: quia ex causa noxali fit missio in re mobili. in causa verò dāni infecti fit missio in re immobili, & rerum mobiliū possessio vilis est, & abiecta. vt. ff. de acqui. posse. l. si rem. sed Cy. in dicta. l. ij. in fi. xiij. quæstionis dicit quòd prædicta videlicet Odoffred⁹ & Dy. melius dicūt. Et pro hoc allegat casum. ff. de pec. l. ædium. vbi quoad hoc videntur ista iudicia æquiparari, & illud æquius.

¶ SEPTIMO quæritur pòst glosarum expeditionem circa textum ibi: *nomine posſidet alieno*. nunquid in hoc sibi creditur, vt sic de. linet iudicium, & detur declaratio ad denunciandum domino. Iacobus de Are. respōdet quòd non. Nam detentatio sua facit eum obligatum reuendicatione, & quòd pro se teneatur. ff. de rei ven. l. officium. & C. de aliena. mu. iudi. cau. fact. l. vnic. item quia ipse opponit exceptionem declinatoriam, & in exceptionibus reus est actor. ff. de excepti. l. j. & placet hîc Nouellæ & Cyno in dicta. l. ij. in secunda. q.

¶ Sed pone quòd conuentus qui dicit se alieno nomine posſidere & habuit dilationem ad denunciandum postea vult variare, & dicere se nomine proprio posſidere nunquid poterit? videtur quòd nō, argu. C. de fur. l. prima. Iacobus de Are. distinguit an ante litem contestatam, vel post. quia si ante, potest. si post, non potest. vt. ff. de noxa. l. electio §. si is. & de interro. ac. l. de ætate §. fi. & placet Cyno in dicta. l. secūda. in tertia q̄one sed aliter soluit Specu. de primo decreto §. restat. ver, quòd si nominās. dicit Colle. quòd si ex persona sua velit suscipere tanquam mēdax de possessore efficiet petitor. ff. de rei vē. l. fi. sed tanquam deffensor bene admitteretur, secundum Spec. vbi supra.

¶ OCTAVO quæritur an habeat locum hæc nominatio, etiā cū quis super obedientia cōuenіatur. dicit Inno. quòd sic, & super hoc remittit ad not. de maio. & obe. c. inter. & an nō veniēte nominato locū habeat missio, sed dic vt scripsi in dicto. c. inter. in. ij. q. vbi etiā per Nouel. sup glo. vnde sententia.

¶ Sed nunquid procurator ad administrādū negotia datus nomine alieno ipsius dñi cōuētus ipsm dñm poterit noīare dicit Inn.

quòd de facto vidit istam quæstionem, & respõdet ꝙ sic, & ꝙ procedetur contra eum secũdum tenorem huius § quia defendere videtur. & si patiatur actorem in possessionem mitti. ff. de procu. l. sed hæc personæ § fi. & . l. seq. Item quia procurator interrogari debet an reus. s. dominus suus possideat. ff. de procu. l. nõ solum. ergo à simili potest dicere se alieno nomine possidere. dicit tamen ꝙ procurator ad causas hoc beneficium non habet, nisi forsan secundum Hostien si fortè non est plenè instructus ad consulẽdum dominũ possit ipsum in iudicio nominare. ar. dictarum legũ quæ loquuntur in procuratorio ad causas. In procuratore ad negotia est expressum. de procu. dilectus. dic vt ibi, & de iura. calum. in pertractandis: & facient pro hoc aliqua quæ inferius dicam. pone ergo conuenitur in terra sua super personali actione, cõparet quidẽ procurator pro eo & petit dilationem ad denũciandum domino, nunquid habebit. Cynus in dicta. l. ij. q. v. dicit iure ciuili non esse cautum, & ꝙ decre. dilectus. de procu. loquitur in casu dictæ. l. ij in eo qui super ecclesia est conuentus, & ꝙ de iure non est danda sibi dilatio: quia imputatur sibi quòd procuratorem non dimisit instructum vt. ff. ex qui. cau. maior. l. sed & si per prætorem § j. sed de hoc dic vt scripsi in dicto capitu. dilectus. in oppositione.

5 ¶ NONO quæritur in verbo debet. † an necessitatem importet. dicit Petrus de Sansona quòd non sed exponi debet i. potest si velit. vt. ff. procon. l. solent. Sed nunquid ipse nominãs iuret de calum. vide in Speculat. de iura. calumni. § restat. versicu. sed illud.

¶ DECIMO quæritur quid si non nominet sed tanquã possidens liti se offerat, & postea ante litẽ cõtestatã cõtumax, sit, & propter hoc decernat possessin actori, nunquid nocebit domino, qui verè possidet? respondet Innocent. ꝙ nõ. nec quo ad proprietatem nec quo ad possessionem. C. si per vim vel alio modo. l. vltima. sed nunquid nocebit illi qui litem suscepit? respõdet ꝙ sic. quia ille tenebitur ad interesse, ante litẽ cõtestatam. per actionem de dolo, & post litem cõtestatã cõdemnabitur ad ipsam rem. Cum habeatur pro possessore, si ille qui agebat reum non possidere. ignorabat ff. de rei ven l is qui se obtulit. & . l. se. ff. si vsusfruct. peta. l. fi. Si verò sciebat eũ nõ possidere decipitur à se ipso, vt. ff. de rei vẽ. l nam si actor. vel melius ad litis æstimationem, vel secundum quosdã, quãtum in litem iuratum fuerit. vt tribus legibus proxime allegatis. & c. ff. de peti. here. l. qui se liti. & ff. de dolo. l. penul. Sed forsan oppones de authẽtica qua in prouincia. C. vbi de crimini. agi oportet. vbi domino non veniente proceditur contra eũ qui nomine eius in domo erat, sed intelligit Nouella ꝙ ille obtulerat se defensioni, & satis dederat iudicatum solui. Et ex illa satisdatione conueniebatur secundum Vincen. vel aliter vt ibi notatur. Sed & adhuc oppones, quia cum absens possidet per colonum colono eiecto, dominus ciuilem possessionem amittit. vt. ff. de acqui. poss. l possideri § quod si seruus. Quare igitur & eodem modo possessionem etiam non amittet, quando per iudicem possessio est ablata illi qui alieno nomine pos
6 sidebat, & alij data. s. illi qui missus est in possessionem † Cùm plus operari deberet actus iudicialis. quam violentus. Sed respondet Innocen. tunc tantum dominum ciuilem possessionẽ amittere, quando violenter eiicitur colonus, vt idẽ § dicit: quia violentus hoc intendit. Secus autem quando per iudicẽ: quia ille non intendit possessionem alteri aufferre, aut ius alteri da re. Fatetur tamen quod si intẽderet fieri posset, per. l. vltimam C. si per vim vel alio modo allegatam. Reffert tamen alios dicere etiam tunc possessionem amitti, sed iudicis officio recuperari, vel conditione vt in præallegata. l. vltima si per vim vel alio modo. Primum dictũ placet Hostien. eo quod possessio iudicialis plus habet iuris quam facti, violenta verò nil iuris habet, sed in sulo facto consistit.

¶ VNDECIMO queritur quare specialis processus hui⁹ § inuentus fuerit, Respondet Innocen. quod Inuentus fuit vt caueatur contra fraudes quas possent machinari dominus, & ille qui possideret nomine alieno. Quia dominus diceret, ego non possideo. & alius similiter diceret non possideo. Itẽ multa benignitas fit possidenti in eo ꝙ alij denunciat, & in eo ꝙ non cogitur respondere. Item quæritur multiplex est contumacia. s. tã domini quã illius qui eius nomine possidet. & aduerte specialiter ad quatuor casus. Primus est cum nomine proprio procedẽs patitur missionẽ, qui veniens infra annũ super possessione auditur. vt. s. e. § in alijs. & est huius ratio, quia vnius contumacia tantũ reprehenditur, & multa ibi examinatio habetur. Secundus quando quis nomine alieno possidet, vbi seruata forma huius § etiam statim facta missione veniẽs nõ auditur, nisi super proprietate, vt hic. Et sic ratio duorum contumacia, & quasi apta malicia, & quasi fundamentum & summaria examinatio. Tertius vbi fit missio, post litem verò contestatam dum non liquet de causa, nec liquere potest vbi similiter non auditur, nisi super proprietate. de dolo & contuma. c. prout. vbi ratio verũ fundamẽtum. s. vera litis contestatio iudicij iam certi desertio iudicis, & iuris contẽptus, & postea examinatio. Quartus casus vbi lis verè contestata est, & liquet de cã vel liquere potest, & fertur per actorem sententia, & in possessionem mittitur quo casu veniens contumax etiam super proprietate non auditur. C. de iudi. l. properandum § sin autem reus. & prædicto. c. prout. & sic ratio huius iuris diffidẽtia, plena examinatio, & veritatis declaratio. quia res iudicata. & c. ff. de reg. iur. l. res iudicata. secundum Hosti. qui remittit ad notata plenius per eum in summa. e. ti. § in alijs & § sequenti. ¶ Sed nunquid cõmodatarius, & depositarius, & alij qui solam detentationem habent conueniri possint rei ven. respondet Inno. ꝙ sic, vt procedant secundum tenorem huius § Item vt simplicem possessionem & solam detentationem sine possessione dent actori quãdo ignoratur an in veritate possideant: quia si ante iudicium, vel in processu iudicij constet ꝙ non possideant non habebit locum rei vendicatio, & sic intelligitur finis illius legis officium. de rei vend. si enim prædicta nolunt respondere sed simpliciter dicunt volumus deffendere absentem, secundum tenorẽ huius § absoluendi sunt ab instantia iudicij, nisi vellent probare ꝙ possideãt quia sic transferretur in eos possessio. vt. ff. de rei ven. l. vltima. Sed nunquid attestationes si quæ sint ac confessiones, & alia acta iudicij inter cõmodatariam, & actorem præter tenorẽ huius § habiti præiudicent proprietario? respondet Inno. quòd nõ, quia inter alias personas, & in alio iudicio habita sunt. vt infra de testi. c. veniens.

¶ DVODECIMO queritur ibi: *qui actoris intentionem excipiat.* Quid si dominus nominatus non est illius fori cuius est contentus nominans nunquid niholominus ibi tenebitur respondere? vtpote supposita celebri opinione, quæ habet quòd clericus etiam in actione reali potest declinare forum iudicis secularis. de qua satis scripsi de iudi. c. cæterum. ante summationem glo. & in remissionibus ibi datis, & . e. ti. qualiter in expositione super verbo. *omnino.* & de foro compe. c. sanè. in secunda oppositione. & . c si diligenti. ad finem secundæ oppositionis. & . c. verum. in. ij. q. Si colonus nominãs est laicus coram iudice seculari conuentus, & dñs nominatus clericus nunquid poterit illius iudicis secularis declinare examen? videtur quòd non. argumen. huius literæ, & dictæ. l. secundæ. iuncta. l. j. C. vbi in rem actio. & . l. hæres absens. in principio. ff. de iudi. & quod notatur in Spec. de primo decret § restat. vers. quid si dominus. Reffert Vbertus de bobio se habuisse istam quæstionem de facto in Mediolano, & in ea se consuluisse contrarium & hoc sibi placere iuxta regulam. Actor forum rei sequatur. & hæc placet. Nam licet textus iste requirat quòd dominus nominatus actoris intentionem excipiat nõ tamen coarctat ad excipiendũ coram certo, & tamen à regula non receditur sine textu, vt in regula quę à iure. alias enim sequeretur quòd conuentio coloni ad defendendum non deputati domino præiudicaret, quòd esset iniquũ. C. de acqui. pos. l. fina. Et expone. *ind. alium.* s. à iudice, & *dispositum.* s. per se, vel alium intentionem actoris suscipere, *& tanquam lite contestata. &c.* i. quod sicut per litis contestationẽ interrumpitur

præscriptio,

præscriptio, sic per citationem. secundum Inno. &c.

¶ DECIMO TERTIO quæritur ibi: *ex eo de quo possessor.* &c. an intelligatur de nominante. vel de nominato. quidam dicit ꝙ domino possessiõis nominato intelligit.
7 † nam is possidere videtur, eo ꝙ eius nomine possidetur. vt in regula qui per aliũ. &c. j. de fur. c. qui cũ fure. &. xxiij. q. iiij. § qui peccat. in fi. Goffre. & Nouel. intelligunt propriè de colono nominãte nomine dñi possidente. nam & hic & in. l. ij. alleg. vnde fuit sumptus iste §. quandocũque loquitur de dño id exprimit. Et ideò dicit Goffre. interruptã præscriptionem à die qua conuentus est colonus. Intelligũt tamẽ quod dicitur hic de domino nedũ de domino proprietatis, sed etiam de dominis possessiõis. Quod tex. aperit. j. ibi: *dominum possessionis.* &c. Quod facit ad hoc, ꝙ si per sacramentũ credi debet domino possessionis super dono dato hoc sit intelligendũ, etiam de illo cuius est possessio. licet non proprietas. super quo in Spec. de proba. § fi. ver. sed pone statutum. & quod hic sequitur in textu, ibi: *edictis legitimis.* intellige de tribus. vel vno pro omnibus. ff. de iudi. l. nõnunquam. Hosti. &. xxiiij. q. iij. de illicita. Pet. de sansonna. Sed Abb. dicit ꝙ fient tres citationes quarũ quęlibet habebit decem dies. ff. de iud. l. per interualla. & sic expone, *ex tunc.* s. lapsis edictis, & *voluntate.* s. cõtumaciæ & in *possessionem.* s. verã, & non solũ custodiam, & ibi: *tardabit.* s. minus. quia aliquantulum expectabit secundũ glo. Goff. & Ho.

¶ DECIMO QVARTO quærit, quid si quis de mandato domini sui damnum dedit & conueniatur? Nam & vterque tenetur. ff. de vi & vi arma. l. j. § deiecisse, & § quotiens. j. de resti. spo. cum ad sedem. § fi. & de senten. excom. c. mulieres. Pone ergo ꝙ ipse qui mandato alterius fecit, illum nominat dicens, ꝙ ipse dominus qui mandauit, bene scit quare mãdauit, & bene ostendit de iure suo. nunquid dabitur ei dilatio ad ipsum dominum repræsentandum? dicit Hosti. ꝙ sic, dicit tamen ꝙ si non venerit dominus, nihilominus præsens condemnabitur, & si notorium sit ꝙ de mandato absentis commissum fuerit. etiam de bonis ipsius absentis satisfiet. & sic potest intelligi in authentica vt omnes obe. iud. prouin. § si verò. collatione. v. vel potest intelligi in procuratore, vel inquilino habente generalem administrationẽ. vt. ff. de excep. doli l. apud Celsum § qui estũ. de tributo. l. procuratoris. de instito. l. cuicũque. § fi. s. de procu. c. petitio. & c. dilectus. de offi. Archidi. ea quæ de cuius delicto tenetur dominus: vt dicunt iura prædicta. Maximè ex quo eidem nuntiatur, nec venire vult, nec ipsum deffẽdere. ar. s. e. c. j. in fi. vbi de hoc. In hoc enim casu punitur domini culpa, qui talem elegit. ar. ff. de mino. l. cum mandato & contumacia. quia venire non vult, & sit ratio, ne maleficia remaneant impunita. ff. ad. l. aqui. l. ita vulneratus. j. de senten. excom. vt famę. Et videtur loqui authen. in notorio delicto. & innuit ꝙ etiam iudex apud quem hoc est notoriũ, sine libello hoc impedire potest. vt innuit ibi dum dicit cam e cam mans præsente eo qui conuentionem suscepit. & ibi si tamen obnoxius apparuerit. ad idẽ in authẽ. de colla. § iubemus. iij. ff. de offi. præsi. l. iij. & l. cõgruit. & l. Dyuus. scđm Hosti.

¶ DECIMO QVINTO quæritur ibi: *in possessionem ipsorum rerum actorem mittere non tardabit.* nũquid missus in possessionem in actione reali accipiet fructus? De hoc habes glo. s. § præced. super verbo tædio affectus. Cui concordat Inno. dicens, ꝙ fructus accipiet, & non lucrabitur. fallit in misso in possessionem hæreditatis filio familias nepote nepte & vxore, si non habeant, alias vnde valeant sustentari. ff. ex qui. cau. in possessio. eatur. leg. Fulcicius § penultimo. ff. vt in possessio. leg. ea. l. quæ legatorum. Nam in casu § proximè præcedenti veniens infra annum eos restituit missus in reali. vt in dicta. l. si quis emptiõis § vltimo. & est simile in creditore qui fructus percipit, sed in sortem computat. ff. & C. de pigno. ac. l. j. C. de pact. pigno. l. j. & l. ij.
8 † vnde in reali missus in possessionem rem colit, & possidet, fructus percipit. custodit, & restituit. In personali vero, reus rem colit, & possidet, & fructus colligit. Sed missus in possessiõem ipsos custodit. ff. vt in pos. le. l. is cui legatorum. secundum Inno. & Hosti. Primum dictum quod habet missum in reali non lucrari fructus intelligesecundum Iaco. de Are. nisi propter nimiam contumaciã debitoris hoc ordinaret iudex, dicẽdo: mitto te in possessionem ita vt lucreris fructus, hoc enim potest facere nedum in hæreditatis petitione, sed & in qualibet alia ratione. De quo notatur in Spec. de primo decre. § restat. ver. hoc autem. prout scripsit Cynus in dicta. l. cum proponas. in. xvij. quæstio. vbi latius de materia quæstionis, & id videtur notasse Hosti. de dolo & contu. c. contingit Licet Ber. ibi intelligat speciale in hereditatis petitione. remittit Collect. ad not. de sequestra. dilectus. & dicit ꝙ secundum canones nimia contumacia est cum stetit in excommunicatione per annum. nam post annum faciet fructus suos. secundum Spe. vbi supra. Sed ad propositum, nunquid in casu nostri § est id ꝙ missus non lucretur fructus? Doctores non aperiunt, de quo miror. Sed videtur ꝙ non sit idem: quia ad possessorem bonę fidei, pertinet de iure fructus percipere, & sibi acquirere. vt. ff. de acquir. re. domi. l. bonę fidei. & ideò nunquam tenetur de bona fide cõsumptis. C. de rei ven. l. certum. ij. responso. Modo missio in possessionem in casu huius § constituit missum in conmutabilem possessorem, vt hic, & declaratum est supra. Nec ob. dicta. l. certum § j. vbi dicitur: ꝙ bonę fidei possessor post litem contestatam fructus restituit vniuersos: modo hic non videtur litis contestatio facta, sed magis puto contrarium fuisse de mente doctorum, & glosarum: dum indistinctè dicunt missum in reali non lucrari fructus Facit quia originarius possessor qui non debet esse deterioris conditionis quàm possessor extraordinariè & ex accidenti adeptionis quantũcumque sit bonę fidei, post litem contestatam fructus restituit vniuersos. vt dicta. l. certum. in fine. & tamen hic habetur lis pro contestata in fauorem. vt hic dicitur, ergo & in fauorem rei debet recipere istud contra. se. s. de mutu. peti. c. ij. C. de fruct. & lit. expens. l. terminato. de consti. c. cum omnes. cum similibus.

¶ DECIMO SEXTO quæritur ibi: *certum dierum spatium.* quanti temporis erit istud spatium. glo. in dicta. l. ij. refert quosdam dicere, ꝙ erit secundum formam. l. j. C. de dila. vel secundum authenticam qua in prouincia. Sed Cynus in dicta. l. ij. in. vj. quæstione dicit hoc arbitrio iudicis relinquẽdum. ar. ff. de iure delibe. in fi. & hoc vult textus ibi à iudice finiendo. Sed quare post denuntiationem iterum citatur dominus. vt hic dicitur, ibi: *dominum possessionis iudex edictis legitimis euocabit.* contra authenticam qua in prouincia § eo autem absente. dixerunt quidam ꝙ hic non citatur dominus, sed ille qui tenet rem domini. Sed Accur in dicta. l. ij. in hac opiniõe non stat. dicit Marti. sublimian. ꝙ hic conuentus simpliciter nominabit dominum in iudicio Sed in authenti. qua in prouincia. venit ad eius deffensionem, vt scripsit Cynus in dicta l. ij. in ij. oppositione. Sed aliter dic prout notatur per eundem Iaco. de Ra. & Pet. de bellapertica in dicta authentica qua in prouincia. in. j. quæstione.

¶ DECIMO SEPTIMO quæritur ibi: *tanquam lite quasi ingerentur.* &c. *contestata.* vnde resultet ista quasi contestatio litis Cynus in dicta. l. ij. in. x. quæstione dicit, ꝙ ex hoc resultat, quia cum conueniens dicit rem suam, conuentus nomine alieno possidens, dicendo rem esse alterius, videtur negare eam esse petentis. vt. ff. de procu. l. Pomponius § sed & is. & dominus post denuntiationem non veniens, nec deffendens, quasi negationem nomine suo possidentis approbare videtur. dicit tamen ꝙ non est verè contestata. Et ideò ex hoc non proceditur ad diffinitiuã, sed ad missionem in possessionem præscriptionis per interruptionem, & actionis perpetuatiõem. nec est iste casus trahendus ad consequentiam. vt hic notat Ber in verbo: *contestata.* & licet sola citatio interrumpat præscriptionem C. de præscrip. xxx anno. l. sicut. tamen non perpetuat actionem. Quod facit ista quasi cõtestatio litis. secundũ Cynum in dicta. l. ij. in prima oppositione. Nec huic ꝙ dicitur dominum post missionem audiri super proprietate. obstat. l. properandum § sin autem reus. Quia loquitur de missione post sententiam, hæc verò. & in. l. consentaneũ. loquitur de missiõe

post litem contestatã vel quasi,& ante sententiam. & .l.si quis emptionis.§.vltimo.&.l.cum proponas. loquũtur de missiõe ante litem cõtestatam vel quasi. secundum Cyn.in dicta.l.ij. in tertia oppositione. Collec. quærit primo vltra præmissa. Si agatur contra institutum, nunquid potest alias poterit nominare instituentem,& dicit ꝙ non, post Inno.de conces.præb. quia diuersitatem.& de maio.& obed.inter quatuor. tũ quia agitur tunc personali actione, tum quia iustitutus agit tũc de iure suo,& proprio nomine possidet. vide Specul.in.§ restat. allegato.

¶ SECVNDO querit supposita opinione Azo. & Iaco. de Ra.& Dyn.quæ habet, ꝙ ciuiliter possidens rei vendicatione tenetur, de qua per Cy.in dicta.l.ij.q.viij. vtrum per iudicium quod fit contra naturaliter possidẽtem fiat præiudicium ciuiliter possidenti, vel contra. Facit quòd notat regula res inter alios acta.& c.videtur contra in feudis, de controuer.inter vassal.& alium.c.j. Quidam distingunt an vno in iodicio interueniente alter sciuerit vel ignorauerit. per.l.sæpe. quia põt causę adesse.per.l.si pariter.ff.de libe.cau.&.l.si per collusionem.ff.de appel.secundum Iac.de Are. Alij dicunt ꝙ agente seu deffendente naturaliter possidente præiudicatur ciuiliter possidenti, eo ꝙ ius vtile directo prefertur ff.si ager vecti.l.j. sed econtra distinguitur, vt.ʒ.proximè. Sed Iaco. præfatus rationem diuersitatis non videt, quia vtroque casu admittitur alter ad deffensionem,& ideò in vtroque casu stat prædictæ distinctioni. prout recitat Cy.in dicta.l.ii.in.ix. questione.& hoc placet Collecta.

¶ TERTIO quærit quis potest facere huiusmodi missionem.& dicit ꝙ delegatus à principe,& non ab alio remittens ad notata Inno.& Hosti. de offi.dele. significasti. & per Ber.de so.compe.si quis.& de offi.del.ex literis.& per Hosti. in summa de dolo & contum.sub rubrica de contu.§ penul. & de offic.delega.§.j.& ad Innocen.de verborum significatio. c.dilecto.

¶ QVARTO quærit, nunquid nominans dominum in iudicio qui non vult eum deffendere teneatur nihilominus semper comparere, & causæ adesse. respondet quòd non, remittens ad Innocen. de sponsalib.veniens.& de re iudicata. cum super.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Alternatiua præstationis est, non ordinis.*

§ *VLTI.*

SI autem super personali. Expedito, quid dicendum quando agitur super reali, nunc quid agendum super personali dicamus.&c.

¶ PRIMO quæritur ibi: *si fortè mobilia non habet.* Quid si ordo iste seruatus non fuerit, puta quia extantibus mobilibus missio in immobilibus facta fuerit. Ioan. voluit dicere ꝙ tũc nõ valet missio ipso iure, quæ facta est cõtra solitũ ordinẽ iudiciorũ.ij.q.vj.§ diffinitiua.C.de sen.& interlo.om.iudi.l.pro latam Sed Nouel.dicit ꝙ imo bene tenet, cũ ex litera satis vi-
1 deatur dari optio,& quia textus alternatiuè loquitur, † regulariter alternatiua est præstationis, & nõ ordinis. De quo infra de reg.iur.li.vj.& hoc maximè in ordinario: quia pœnas cõmutare põt vt nota.ĩ.de pœnis.c.licet.& scripsi.ʒ.de offi. dele.de causis.in.xvj.questio. Simile notat Bart quo ad executionem diffinitiuę sententiæ, in qua.l.à Dyuo pio.§ in venditione simil:ʒ ordinẽ pręcipit. vt hic nota. in glo. hoc ordine. videlicet in.§. in venditione.allegato & est ratio huius, quia talis ordo nõ ponitur, vt sit necessitatis, sed quia pars grauata potest id per appellationẽ reuocari. vt.l.ab executione.C.quorum appel.nõ recip.& ita semel respondi corã domino Car. sancti Angeli. Ista enim forma nõ adijcitur in concessione nouę potestatis, sed iniungitur alias potestatẽ habẽti. iuxta not. in cle.j.de iure patro.in verbo.inhibentes. Sed ista opinio nõ placet Io.Cal.imo magis approbat opinionẽ Io. Fundamentum suũ est istud. Quia litera ista nõ loquitur alternatiuè sed cõditionaliter dicẽs si fortè mobilia nõ habet, vnde oportet cõditionẽ purificari antequã ad casum suum perueniatur, vt in cle.cũ ei quẽ.primo responso. Sed non moueo me propter hoc ab opiniõe prędicta: nã imo re vera textus loquitur alternatiuè dicẽdo: *mobilium bonorum ipsius vel immobilium.* Clausula autẽ sequitur si fortè mobilia nõ habet, nõ est simpliciter cõditionalis. Nã verbũ fortè quod est temperamẽtum philosophicũ indicat & designat, quidẽ si mobilia haberet, quia potest esse casus, ꝙ talia haberet mobilia, ꝙ magis expediret sibi fieri executionẽ in immobilibus quàm in illis. Pręterea ista clausula si fortè mobilia nõ babet, magis sonat in admonitionem quàm in cõditionẽ, iuxta nota. Inno.de præsump.dudũ.maximè quia subintelligit.ar.ff de tute.in.l.muto.§ tutoris datio. Sed qualis debet esse modus debiti declarati.glo.hic super verbo: *debiti declarati.* dicit ꝙ in libello actoris debet fieri hæc declaratio.per authen ei qui iurat.C.de bo.au. iudi. possid. Sed Vin.dicit ꝙ imo in hac declaratione debet etiã interuenire iuramẽtum ipsius actoris.per dictã auth.per quã corrigitur lex antiqua, quę dicebat missionẽ fiendam in oĩa bõa.ff ex qui. cau.in pos.ea.l.j. Licet aliqui quãdoq; distinxerũt an ante litẽ contestatam, vel post, quod tñ est falsum secundũ Vin. vt hic patet. Ad contrariũ quod signatur in glosa illa: *cum in fine.* dic quòd speciale est propter reuerentiam personarum. ad aliud verò qđ signatur in glo. *quia crescente.* in fi. soluitur in dicto.c. at si clerici.in glo.pen. Ad aliud quod signatur in glo.vlti.de l.si prius.C.de distra.pigno.dicitur ꝙ in dicta.l. debitor.debitum nõ negabat sed offerebat. Et quod dicit glo. de probando pecuniam indebitã, dic hoc nõ posse fieri nisi per confessionem.& est simile quod scripsit Nouel.de procu.de rescri.nonnulli.&.c.ex parte.iij.& quod habebitur de confes.capitulo j.libro sexto.

¶ SECVNDO quæritur in fine ibi: *post annum etiam audietur.* qualiter post annũ audiri debet. de quo plenè hic in glos. fi. Cui cõcordãt Vin.& Hosti.facit dicta authẽ.ei qui iurat.in ver.qui si redierit. Quia in verbo redierit litera nõ adijcit tempus,& dicit Vin.literam huius.§ in fine sic construendã, quod verbum post annũ ponatur in fi.nec repetatur verbum iuxta distinctioẽ ad illud post anoũ simpliciter,& dicit similẽ constructionẽ esse.xxiij. dist.c.j. Tan.verò dicit sic, ego adhereo literę & dico ꝙ creditor habebit retẽtionem post annũ, si debitor negat debitũ,& ad dictã.l.si prius.respondet, ꝙ loquitur in pignore & debitore qui debitũ fatebatur, & preciũ offerebat: vt dixi. Damasius cõcordat dicens, ꝙ nõ recuperabit res post annũ, nisi prius tractetur quæstio principalis.id Goffre. dicens ꝙ sicut missus in reali post annũ possidet, donec constet de proprietate, sicut missus in personali post annũ possidet pignus prętoriũ donec de debito liqueat,& si appareat debitum, donec satisfiat, tenetur ergo res illas loco pignoris, sicut & res cõmodatas propter expensas restituere.ff.si serui. vend. l.is cuius.ff.cõmo.l.in rebus.§.vltimo.ff.de.fur.l.creditori.§ si enim. Io.de deo dicit ꝙ si reus venit infra annum recuperat rem,& fructus præstita cautione de stando iuri, & solutis expẽsis. sed verò post annũ recuperat rem tantũ dummodo res distincta non fuerit. Hostien.remittit ad summã.e.ti.§ si autẽ personali.& ibi & hic stat cum Bernardo. Nouel. verò hic distinguit, quia aut secundũ decretum interuenit, aut non. si secundũ decretum interuenit, aut fuit adiudicata vera possessio, aut adiudicata res in solutum. Primo casu putat verã opinionem Tancre.Damasi & Gofr.vt habeat actor iuxta formam decreti possessionis cõmodũ, donec principale negotiũ sit finitũ. Ita ꝙ actor si non probet debitũ, restituat rem si probet illam teneat. donec solutũ sit debitũ. nec placet sibi opinio Io. hic notata: quia nimis rigida. Nam nõ posset probari ꝙ nunꝗ fuit debita nisi per confessionẽ, vt dixi.ʒ. sed hoc membrũ sic modificant. Io.Cal.& Martinus de salua, videlicet secundum decretũ ex natura causæ missũ in possessioẽ domini constitueret. vt in causa noxali & damno infec.iuxta ea quæ not.ĩ. de dolo & contu.c.contingit. Si verò adiudicata sit res in solutum,& tunc præclusa via reo, vt etiam dicit Ber. Secundo casu principa

ſu principali, videlicet cũ nullũ decretum interuenit. verum putat quòd dicit Ber. videlicet ꝙ quandocũque veniat cum ſatisdatione recuperaret poſſeſsiõis cõmodum, per authẽ. ei qui iurat. Henri. ſequitur opinionẽ Nouellæ, & idẽ Collect. ac ſalua præmiſſa modificatione Calde. & Martinus quibus adhereo, & aliqualiter inferius declarabo. Expeditis glo. tertio quęro circa textũ ibi: *mittendus eſt actor in poſſeſsionem*, nunquid talis verè poſsideat? Dicit Inno. ꝙ non, nec ciuiliter, nec etiã naturaliter, quia nec prior poſſeſſor expelletur à poſſeſsione. ff. de dam. inſe. l. ſi finita. §. ſi quis aũt. ff. vt in poſ. leg. ea. l. is cui. §. quę legatorũ. ſolum enim cuſtos eſt. vt not. ſ. e. c. §. in alijs.

¶ Sed nũquid talis tenetur rei vendicatione reffert Inno. quoſdam dicere ꝙ ſic: quia facultatem habet rei reſtituendæ. vt. ff. de rei ven. & ad exhi. l. Celſus. §. j. Sed poteſt dici ſecundũ Inn. ꝙ imo facultatẽ rei reſtituẽdæ nõ habet, quia habet ſolã cuſtodiã, & eſt tanquã cuſtos, nõ tãquam detentor. Sed opponitur de dicta. l. is cui. §. miſſus. Sed reſpondet Inno. ꝙ ibi debet exponi, ducendus eſt in poſſeſsionẽ. i. in cuſtodiam, & ꝙ eodẽ modo hic debet exponi miſſus in poſſeſsionẽ. i. cuſtodiã.

¶ QVARTO quæritur quantum tempus in perſonali actione ſit neceſſe interuenire, poſt decretum primũ, & ante conceſsionẽ ſecundi decreti. vide plures opiniões. C. de bono. auc. iudi. poſsi. l. cum proponas. vbi tenet Accur. & ſeruatur cõmuniter in foro ſeculari, quòd illud ſit arbitrariũ. licet quidã de anno dixerint. alij. de biennio. alij. de duobus menſibus, alij de quatuor, vt ibi notatur. Inno. verò infra de verbo. ſig. dilecto, reffert quoſdam dixiſſe ꝙ tunc faciẽda eſt vẽditio, vel miſsio ex ſecundo decreto quãdo miſsionẽ paſſus viſus eſt habere rem pro derelicto ſibi videtur expectandũ vſq; ad annũ. per textum iſtum. & l. ſi quis exemptionis. §. fi. nec ob. l. ſancimus. quia lex illa locũ habet in præſcriptiõibus extraiudicialibus, ſecus in iudicialibus. vt patet. C. de iudic. l. properandũ. § fi. & ſ. de in integrũ reſti. c. cõſtitut⁹. ad fi. dicit etiã ibi, ꝙ ſi iudex nimis vult grauare reũ, põt decernere ꝑ miſſus tñ poſsideat, & fructus ſuos faciat donec aduerſari⁹ probet indebitũ, id cuius cauſa fuit facta miſsio. & ſi min⁹ vult grauare abſentẽ, reſeruet onus ꝓbãdi debitũ ipſi miſsio, ex quo põt plus facere. i. adiudicationẽ finalẽ, & vẽditionẽ. ergo & minus ſecundũ prædictus modus procedendo ar. de reg. iu. cui licet li. vj. & de hoc plenius etiam videas in Spec. de ſecundo decreto. § iuxta propoſitionis. in prin. vbi tenet cum Inno. annũ ſpectandũ. Collect. tangit, ſed non videtur eligere, magis autem ſequerer opinionẽ Accu. cum tempus iſtud non ſit determinatũ à lege, cum textus huius § non loquitur de interpoſitione ſecundi decreti. ar. de offi. dele. de cauſis. ſed dicn cum opinione Accur. quo ad practicam illius opinionis poſſe cõiungi opinionẽ Inno. & Spec. dicendo ſic cum quęritur quantũ tempus. &c. id remittit arbitrio iudicis. ff. de verbo. oblig. l. cõtinuus. Et cum quęritur qualiter debet arbitrari iudex. dicitur ꝙ licet plus vel minus ſecundũ cauſæ, perſonarũ, & contumaciæ qualitatem valeat arbitrari. tamẽ in dubio debet arbitrari tempus anni ſecundũ opinionẽ Inno. arguendo de ſimilibus ad ſimilia ex § iſto. & ex § in alijs. ſ. e. cap. ¶ Collectarius quærit primo quid ſi reus non habet mobilia, nec immobilia ſed nomina tñ. reſpondet ꝙ tunc iudex vocabit omnes creditores conuenti, & prohibebit ne ſoluant creditori, & iubebit ꝙ reſpondeant iſti, & ſi negent dabit curatorem bonis qui aget, & repetet, & ſi non habet niſi fructus dabuntur pignori. de fideiuſſo. peruenit. remittens ad Inno. de eo qui mit. in poſ. c. fi.

¶ SECVNDO quærit quid ſi agatur, vt exigatur inſtrumentũ vel liber, nunquid fiet miſsio? & dicit ꝙ non. quia ſic plus veniet in ſententia quã haberet contumacia. de accuſa. veniens. xj. q. iij. c. certum. Sed dicit ꝙ in hoc & ſimilib⁹ caſibus fiet miſsio ſecundũ ęſtimationẽ intereſſe.

¶ TERTIO quæ eſt ratio diuerſitatis inter reales & perſonales, quare videlicet in reali ſtatim fit poſſeſſor, & non in perſonali. reſpõdet ꝙ imo, quia quaſi extraordinario auxilio mihi ſubuenitur cum perſona eſt obligata, & non res, & mittor in poſſeſsionẽ rei, ſed in reali peto rem. ideò non mirum ſi detur mihi petenti, quando non habet deffenſorem.

¶ QVARTO quærit, Pone plures ſunt creditores quorũ vnus agens in poſſeſsionem mittitur, & res habuit in ſolutũ. Poſteã venit alter creditor in obligatione prior, nunquid habebit ad dictas res in ſolutũ datas: videtur ꝙ ſic, per. l. electio. §. ſi abſente. ff. de noxa. quia ibi ſecundũ decretum interpoſitum erat, & tamen dicit creditorem audiendum. non enim poteſt ibi loqui in primo decreto: quia ſine reſtitutiõe aliqua audiretur de iure cõmuni. reſpondet diſtinguendo, quia aut creditores fuerunt admoniti, vel erant præſentes, & ſcientes. & tunc non audientur quia iura ſua tunc remiſiſſe videntur. de re iudica. quanuis. aut non, & tunc ſecus, etiam poſt ſecũdum decretũ: nam licet ibi cauſa noxali agatur, eadem tamen ratio eſt in alijs. ſed hæc habes in Specula. de ſecundo decret. in principio.

¶ Quære poſſem ibi: *mobilium*. quid de ſe mouentibus, ſed dico idem. vt. ff. de verbo. ſigni. l. mouentiũ. Itẽ in verbo *modo*, quis eſt iſte modus. ſed expone, id eſt menſura. vt in prædicta authẽ. ei qui iurat. vbi tamen dicit glo. ꝙ plus debet valere res quàm ſit debitũ, & dicit ideò ſeruari qđ maximè ęquum eſt, quãdo res requirit expenſas. vt equus vel dos, & ibi: *eccleſiaſticas*. expone, vt puta excõicatio, ſuſpenſio, vel interdictum, & ibi: *alterutra*. Si opponis neceſſe eſſe incoare à priore, vt. ſ. e. c. tuæ. ſolue vt ibi in fine. not. ſecundum Hoſtiẽ. & ibi. *poſt annum*. Subaudi & poſt interpoſitionem ſecundi decreti, vel diſtractionem bonorũ. de quo dixi. ſ. & ibi: *in alio caſu*. & ſic videtur ꝙ excõmunicatus nõ abſoluatur niſi primo ſatisfaciat, & ſic eſt contra. j. de verbo. ſigni. ex parte. vbi ſufficit cautio, ſed dic, ꝙ hic loquitur de contumacia manifeſta, ſecundum Pet. & Abb. arg. j. de ſenten. excom. c. venęrabilibus. § ſecus. Et hoc de iſto titulo

De iuramẽt. calum. Rubrica.

IN prima. Hæc rubrica erat vltima primi libri. ſicut in. C. patet continuatio. Quia poſt litis conteſtationẽ ſequitur immediatè calumnię iuramentum. Congruit de fideiuſſori. conſtitutus. de iudic. c. j. libro ſexto. & clement. ſæpe. de verbor. ſignifica. verſ. citationem.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Iuramentum clericis regulariter prohibitum.*
2 *Iurare poſſunt clerici in nonnullis caſibus ſuperioris authoritate.*
3 *Item & poſſunt ex iure & laudabili conſuetudine vbi ne verbũ quid de ſuperioris authoritate.*
4 *Quando de calumnia iurandum.*
5 *Ius permittit omnes de calumnia iurare poſſe.*
6 *Epiſcopi circa perſonam clericorum etiam de iure ciuili antiquo habent iuriſdictionem & poteſtatem faciendi ſtatuta etiam in foro ſeculari & per iudices ſeculares obſeruanda.*

¶ *CAP. I.*

Nhærentes. Hæc conſtitutio fuit Honorij, ſed cuius Honorij non apparet, nõ tamen fuit Honorij Tertij, vt habet ſuperſcriptio quorundam librorum, & legitur hoc capitulum. ij. q. vj. inhærentes. ſecundũ Hoſtiẽ Opponitur. quia clerici in purgatione, & contractu iurãt. ij. q. vj. ii legitimi. j. de purga. canon. per totũ. & de iureiu. c. tua. & c. quærelam. & c. ex reſcripto. Quidã dicũt ꝙ fallit in iſtis caſibus. Alij generaliter dicunt clericos poſſe iurare etiã in iudicio. dũ conueniũtur corã ſuis eccleſiaſticis iudicibus nõ autẽ corã ſecularibus, & vbicunque inuenitur prohibitũ clericis iurare ſicut hic. & in concor. Intelligunt corã ſeculari iudice, nã ibi nec iurare de calumnia, nec teſtificari poſſunt ſine licentia Epiſcopi, ſiue ſunt rei, ſiue actores. xj.

q..testimoniũ. Sed corã ecclesiastico iudice semper licet iura
re sine superiorũ authoritate. quia vbicũque clericus iudex est
siue ordinarius siue delegatus, si iuret clericus corã eo cẽsetur
eius authoritate hoc facere, quilibet enim qñ iudex est, ipse su
perior est quantũ ad causam illam etiã actoris, qui de alterius
iurisdictione est. ar. xxj. di. inferior, & hoc verũ in causa pro-
pria. In aliena verò dici põt, ꝙ licet clericus procurator sine li
centia prælati sui esse nõ potest, alias nõ possit. Ex quo tamen
licẽtiam habet, vt sit procurator, per cõsequens & omnia fa-
ciendi, sine quibus procurationem facere non potest, vel quæ
procurationi vtilia sunt & per cõsequens & iurãdi. de offi. de
le. præterea. Ratio autẽ diuersitatis inter contractus & iudicia
secularia potest esse. quia in iudicio sæpe quis ab aduersario
prouocatus falsum iuraret, & ideò maior deliberatione & tar
ditate est opus, est & alia ratio ne clericus iudicia secularia as-
suescat. xj. q. j. continua. & c. nullus. In cõtractibus verò sola
libera voluntate quis dicitur, secundũ Inno. licet aliqui dice-
re voluerũt ꝙ nec in iudicio, nec in cõtractum absque Episco
pi vel superioris authoritate clericis iurare nõ licet. Quòd ita
indistinctè non placet Nam secundũ Hosti. non expedit ec-
clesijs ne ipsorũ vtilitas impediatur, quia eis expedit ꝙ cõtra-
here possint. argu. ꝟ. ne cleri. vel monac. c. j. ver. negotiũ. C de
rescindẽ. ven. l. ratos. C. de aposta. l. ij qui sanctã. ver. quos etiã
præcipimus. Plus videtur velle Ho. ꝙ si sit causa propria cle-
rici vel Ecclesiæ cuius est administrator potest reũ coram iu-
dice etiam si secularis sit conuenire. de so. cõpe. c. cũ sit. de iud.
c. cũ deputati. ergo & corã eo de calũnia iurare. cũ sine hoc cau
sa expediri non possit, vt licẽtia cõueniendi corã illo data à iu
re hãc sequelã importet. iuxta lecta & notata. in. c. preterea. al
leg. eadem ratiõe dicit. ꝙ si de licẽtia proprij Episcopi coram
alio Episcopo respõdeat, censetur sibi data licentia iurãdi co-
ram illo. Distingue ergo. cùm quæritur an sine superioris li-
cẽtia clerici iurare valeãt aut in contractibus, aut in iudicijs,
& si in iudicijs, aut corã non suo iudice, aut corã suo iudice, &
patent membra ex dictis, & ꝙ clericis etiã Episcopis data sit à
iure licẽtia generalis corã suo iudice iurãdi, sine authoritate su
perioris patet. ꝟ. e. c. fi. Quia in eo ꝙ in Episcopis loquitur de
inferioribus clericis, id fortiori ratiõe infertur. secũdum Hen
ricũ propter prædicta de hoc anno Domini Millesimo. ccc.
lxxxvj. de mense Iulij respondi quibusdã laicis Regis Arra-
goneñ. Ambaciatoribus ad inquirendũ veritatẽ in facto schi
smatũ deputatis, & me super facto huiusmodi examinantibus
& iuramentũ à me exposcentibus ꝙ nisi à Papa esset mihi data
deponẽdi, & per consequens iurandi facultas mihi nec licuis-
set, nec libuisset sic deponere, nec iurare. vide. xj. q. j. testimo-
nium. xxij. q. vlt. c. fi. Dicit tamẽ Hosti. ꝙ textũ istũ qui in iu
ramẽto testiũ, & non cõtractuũ de consuetudine seruatur re-
1 stringunt quidẽ ad iuramentũ calũnię vel veritatis. † Tu ve
rò dicas iuramentũ simpliciter prohibitum, nisi in casibus de
2 iureiur. & si Christus. † at in permissis casibus dũ exprimitur
à iure, vel consuetudine superioris authoritatẽ esse necessariã,
id seruandũ est interpretãdo semper superioris authoritatem
interuenisse, vbi necessaria est nedũ ex concessione expressa,
sed etiam ex tacita. ff. de procu. l. ad rẽ. & . l. ad legatũ, & quòd
notat Inno. ꝟ. de re iudi. cum. I. & . A. in glo prima. ver. itẽ in
accusatione, & habes superiorem recipere eo modo quo rece
pit Inno. nedũ pro generali, sed etiam pro speciali certe causæ
3 vt dixi. s. † vbi verò expressũ est iurare licere à iure vel à con-
suetudine laudabili, nec est expressum aliquid de superioris au
thoritate vel licentia probabile est dicere ꝙ tunc nõ sit de iu-
re necessaria. nã iam habẽti hãc licentiã à iure locũ superioris
obtinente ab alio illã exposcere nõ est opus. ꝟ. de fi. instru. in-
ter dilectos. § cùm igit. Nec ob. canones qui vidẽtur per mo-
dum regulæ tradere clericos sine superioris licẽtia iurare non
posse. Quia licet quoad corticem litere videãtur loqui valde
generaliter, tamẽ ad casus suos restringũtur sicut Inno. restrin
git generalitatẽ huius decretalis. & . l. cũ clericis. ad iudiciale iu
ramentũ corã iudice seculari præstandũ, & ex ijs satis plenam
doctrinã habebis. Henricus verò specialiter hic tractat an pro
curator possit iurare de calumnia sine speciali mandato. De
quo dicam. ꝟ. e. ti. c. fi. lib. vj.
¶ SECVNDO opponit ibi: *quacunque causa seu controuersia criminali siue ciuili*: vbi videtur innui à cõtrario ꝙ in criminali
cau. a iurandũ est de calumnia de eo qđ habetur. insti. de pub.
iudi. in prin. ff. de bonis eo. qui mor. sibi consci. l. j. C. de transi.
l. transigere. vide Ber. in glo. hic colligitur, quã menti cõmen-
da. Quia tota aurea est, & vide etiã Accur. & Cyn. in. ij. q. C.
4 e. l. j. Hosti. verò sic distinguit † quia aut agitur corã seculari
aut corã ecclesiastico iudice, si corã seculari, aut causa sangui-
nis pœnã exposcit, & tũc secundum leges de calumnia nõ iu-
ratur, quia licet ibi aduersarium corrũpere, vt in contrarijs, ꝙ
sine fallitate & calumnia non potest fieri. argumẽ. notatorum
ꝟ. de cohabita. cleri. & mulie. c. clericos. Et quia hoc esset con
tra mentẽ iurare, & iurando deierare, vel anceps periurium in
currere, aut causa sanguinis pœnã non exposcit, & tũc etiã se-
cundum leges de calumnia iurari oportet. vt. C. e. l. j. aut agi-
tur corã iudice ecclesiastico. & tũc indistinctè iurare debet, vt
hic. & . ꝟ. c. cæterũ. & duobus sequentibus. Quia ecclesia non
infligit pœnã sanguinis, nec peccatũ mortale admittit. s. quod
met. cau. c. sacris. De quo per eum in summa. e. titu. § & in qui-
bus causis. in princi. & in ver. solutio puto. & c. Sed magis pla
cet opinio cõtraria Iaco. de Ra. Pe. de bellaperuca. & Cyn. C.
e. l. j quem etiã sequitur Accur. & Iaco. Butrig. ac etiam quasi
omnes doctores legũ, præter Martinũ & sequaces. & ad mou
ua Martini, vide responsiones in lectura Butrig. & specialiter
ad rationẽ respondet Goffre. dicens ꝙ in dicta. l. ijs qui mor.
sibi consci. nõ dicitur ꝙ licitũ sit, sed dicitur ꝙ ignoscendũ est.
Quod autẽ ignoscitur vitio nõ caret. xiij. di. c. nerui. Et hanc
etiam sequitur Azo Burgalus Vin. Tancre. Goffre. Phil. Hu.
& Spec. e. ti. § sequitur. in princi. & Inno. hic. Inno. verò etiam
tractat hic vtrum in causa appellationis de calũnia sit iuran-
dum. De quo est decretalis expressa. ꝟ. e. c. ij. libro sexto. ideò
ex proposito id omitto.
¶ TERTIO opponitur ibi: *hoc officium liceat delegare*. quia
secundum hoc in causa criminali de qua prędixit. s. proxime
poterit interuenire procurator contra. l. penult. § ad crimen.
ff. de publi. iudi. Respondet Inn. hic loqui de criminali, in qua
potest interuenire procurator. vt. ff. an per alium cau app. l. j.
§ fi. vel cum de crimine ciuiliter agitur. s. de procu. c. tuæ. Sed
Pet. dicebat per hoc probari hanc decretalem intelligi etiam
in proprijs causis clericorum, nam. secundum eum causa cri-
minalis non posset nomine ecclesię intentari. Fatebatur ta-
men ꝙ hoc non teneri. Sed Abb. contradicit dicens, ꝙ etiam
causam criminalem quandoque habet ecclesia. ꝟ. de simo. c. di
lectus ij. & . c. veniens. & . c. de hoc. Ber. verò vt vides firmat se,
quòd habet locum hæc decreta. solum in causis ecclesiarum,
sed non videtur magna vis, ꝙ generaliter intelligitur etiam in
causis proprijs. Quia licet satis vagè & confusè textus loqua-
tur finaliter satis aperit, ꝙ non est intentionis inhibere simplici
ter clericis ne iurent. quia imo possont iurare si volunt, quod
sonat in textu verbum compellatur. secundum Inno. & Ho.
sic quòd volens admitteretur ad iurandũ de consensu tamen
prælati sui. vt. ꝟ. e. c. § verum. qui tamen § hodie non seruatur.
5 † quia à iure datur omnibus hodie licentia generalis. vt. ꝟ. e.
c. § cæterũ. & c. penultimo & fi. nec videtur esse intentionis in
priuilegiare clericos contra. l. j. C. de iura. calumn. videlicet ꝙ
dum causas ducunt per seipsos iurare non teneãtur de calum
nia, sed solum videtur eos velle priuilegiare contra authenti-
cam principales. C. de iura. calum. videlicet ꝙ non teneãt per
se illud præstare etiam in causis quas per se dicũt. imo ꝙ illud
possint alijs delegare, & hoc manifestè designat textus, ibi: *sed alijs idoneis*. & c. vnde. c. fi. ꝟ. eod. libro sexto. hanc specialitatem
videtur traxisse ad generalitatem cum modificatione quæ ibi
ponitur, nisi dicas ꝙ ibi loquitur de procuratore constituto
ad totam causam litem contestato, & per se causam totam du
cente qui censetur litis dominus, & per cõsequens pars princi
palis. vt dicam. ꝟ. e. c. fi. & ꝙ hic loquatur de procuratore litẽ
non contestato, nec ad totam causam deputato, sed solum ad
articulum

articulum iurandi in causa quam ducit dominus per seipsum sed nimis resistit verbũ illud: *idoneis defensoribus*. nisi dicas hũc textum intelligi de domino litem cõtestato per seipsum volente iuramentum calumniæ & reliquam causæ defensionem alteri committere quod licet specialiter clericis: vt hic, & non alijs. vt in præalleg. authẽ. Sed in dicto. c. fi. loquitur de procuratore ante litem contestatam. & ad totam causam deputato, quod probabile est, sed in. c. fi. allegato. id examinabo. reliqua verò per collecta. hic nota. dicam in. c. fi. ĩ. e. lib. vj. saluis paucis quæ. ĩ. dicam.

¶ QVARTO opponitur ibi: *ad omnium ecclesiarum*. vt in glo. quæ incipit: *ar. quod vn*. ibi: *argu. contra*. & infra de regu. iu. quod alicui gratiosè. vide solutionẽ Ber. & de hoc notatur in dicto. c. ad eius. & ĩ. de priuile. c. sanè. Soluit & aliter Collect. dicẽs, ꝗ id quod hic dicitur intelligitur cùm datur aliquid alicui cum causæ cognitione, & tãquam à ius condente. Remittit etiã ad notata in regula quod alicui gratiosè. sed malè, quia nil de hoc ad propositum ibidem notatur. sed vide ipsum. e. ti. priuilegiũ. vbi satis plenè, & aliquid. e. tit. c. in argumentum.

¶ Sed adhuc opponitur tam cõtra textum ꝙ contra solutionem glosæ. nam priuilegium. l. cũ clericis. videtur exorbitare à iure cõmuni quod habetur. C. e. l. j. & authen. principales. e. ti. igitur non videbatur trahendum ad consequentiam. ĩ. de regu. iur. c. quæ à iure. & si trahi haberet, nõ deberet hoc fieri per modum declarationis, sed per modum extensionis. vt. ĩ. de regula. c. non solũ. & c. constitutionem. Sed respondeo, & dico quòd priuilegium. c. cũ clericis. non est à iure cõmuni omnibus clericis exorbitans, imo conuenit iuri cõmuni omnibus clericis, vt dicitur ibidẽ in. § quod si lis. ibi: *quia ecclesiasticis regulis & canone à beatissimis episcopis antiquitus instituto clerici iurare prohibentur*. vnde quod ibi dicitur: *cũ nullum tamen inertũ erit iusiurandum*. non continet priuilegium, vel ius nouum, sed est iuris antiqui declaratorium siue responsorium. vnde vnum ibi not. menti perpetuo cõmendandum, videlicet ꝙ per tex-
6 tum. l. probatur. † ꝙ episcopi circa personã clericorum etiam de iure ciuili antiquo habebãt iurisdictionem, & potestatem faciendi statuta etiam in foro seculari & per seculares iudices obseruanda. vel aliter dic ꝙ licet illud ius fauorem contineat clericorum, non tamen emanauit per modum priuilegij, sed per modũ iuris in ęquitate & honestate ecclesiæ fundati. Nec loquitur ibi de clericis Constantinopolitanis nisi causa exempli, & ideò ius cõmune facit inter omnes. vt. l. j. § quod vulgo. ff. de vi & vi ar. & sic accedit solotio, & intellectus quem ponit Ioan. Andre. in regula priuilegium.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Iurans de veritate de credulitate interrogari debet. & nu. 3. & 7.*
2 *Scientia ex demonstratione, credulitas ex opinatis elicitur.*
4 *Scire est rem per causam cognoscere.*
5 *Priuilegia specialia à iure communi exorbitantia & alteri præiudicabilia extendenda non sunt.*
6 *priuilegium ab vno onere releuans, aliud separatum ab illo non tollit.*
8 *Credulitatis responsio tanti effectus virtutisq́; est quanti & veritatis.*
9 *Iurisiurandi veritatis & calumniæ differentiæ septem.*
10 *Iusiurandum veritatis ad veritatem rei deducta in causam vel articulum non credulitatis.*

¶ *CAP. II.*

LIteras. De iuramento veritatis & calumniæ hic multa notãtur quæ omitto eo ꝙ sint expedita. ĩ. e. c. j. secũdo responso.
1 ¶ Quæro tamen † nũquid per iuramentum de veritate à parte pręstitum debet post interrogari de credulitate? respondet Innocen. quòd nunquam debet hoc fieri. quia id non iurat. s. de credulitate, sed de veritate, sicut & testis. ĩ. de testi. c. ad hæc. & c. de testibus. dicit tamen ꝙ debent nihilominus partes sic iurantes respõdere quid sciunt, vel credũt. Sed hoc visum est mirabile Hosti. ꝙ nõ debeat interrogari de credulitate & debeat de credulitate respõdere. vnde dicit ꝙ licet partes & testes in spiritualibus causis non iurent, nisi de veritate, debent tamẽ interrogari & de veritate, & de credulitate, & tenentur etiam de hoc respondere ĩ. de testi. c. quotiens. in fi. & c. cum causam quæ inter. imo plus dicũt quidã ꝙ cũ iurans de veritate, debeat sc̃dm conscientiam respondere veritate conscientiæ cõsiderata, quantum ad responsionis effectum potius est illud iuramentum credulitatis quàm veritatis, vt patet de testi. præsentium. libro sexto de iureiu. & si Christus. primo responso. licet de consuetudine curiæ iuret talis dicere veritatem quam scit & credit. Ioan. de Lignia. dicit ꝙ opinio Inno. est verior, quia aliud est scire,
2 aliud opinari, vel credere. † nam scientia, elicitur ex demonstratis, credulitas ex opinatis. dicit tamen dictum Hosti. procedere in iudiciarijs. quia iudex debet interrogare de quocunque introducente illud quod sufficit ad iudicandum. xxx. q. v. iudicantem. modò aliquando talia sufficiunt ad iudicandum. de præsump. afferte cum concordan. Martinus verò de salua dicit sic, ꝙ habitus rei impossibilis aliter se habere apprehensus per sensum corporalem strictè scientia dicitur, & hoc modo non intelligitur dictum Inno. sed habitus adhęsionis firmę non permittens possibilitatem in contrariũ non tamen inductus per sensum corporeum, sed per discursum rationis dicitur alio modo scientia, & hoc modo intelligitur dictum Inno. secũdum eum. Alio modo dicitur quędam adhęsio firma cum possibilitate contraria, & ista dicitur credulitas, de qua loquitur Inno. & Hosti. Sed ista me non clarificant: quia non rectè percutiunt ad difficultatem opinionum Innocẽ. & Hosti. sed magis percutiunt ad intellectum quid nominis. id est significationis proprię istorum nominum scientia & credulitas. Collect. verò remittens ad nota. de iureiu. ex literis. vbi de hoc per Hostien. & per Berna. in prima glo. & per Inno. de elec. c. cũ dilecti. & per Hostien. de iureiu. & si Christus. & per Archi. de test. c. pręsentium libro. vj. super verbo sufficiet. vbi bonus textus de hoc secundum eum stans secundum se cum
3 Hostien. dicit † ꝙ iurans de veritate debet interrogari de credulitate: quia virtute iuramẽti huiusmodi debet secundũ conscientiam veritatem dicere, de eo quod credit & faciunt notata per Inno. & Hostien. ĩ. e. c. fi. Plus dicit ꝙ fortè illa sententia ꝙ iurans de veritate non debet interrogari de credulitate pòt habere locum in testibus licet faciat contra lecta & notata de testi. cum causam. & c. quotiẽs. & c. licet. Sed loquitur in causa matrimoniali, vbi deponitur de auditu auditus, & vbi testes iurant de ijs quæ credunt dicere veritatem. Sed aduerte, quia aliud est veritas rei de qua agitur, & de qua quærit, an sciatur, vel nõ sciatur. Aliud est veritas credulitatis rei de qua agiẽ, de qua credulitate non quęritur vel non sciatur. & ideò prædicta non videntur multum facere ad propositũ. Vnde hic possunt tres considerationes & difficultates haberi, prima est circa significationẽ seu interpretationem terminorum, prædictorũ. Secũda est circa intellectũ, & verificationẽ dictarũ opinionũ. Tertia est circa effectũ & diuersitatẽ huiusmodi responsionũ.

¶ Circa primam scientiæ & credulitatis est sciendum ꝙ scientia accipitur trib⁹ modis. primo modo strictè, & propriè pro noticia seu apprehensione vniuersalium, & eo modo quo in scientijs speculatiuis sciuntur conclusiones per demõstratiuas earum deductiones ex principijs, & ad istum intellectum dif
4 finit Philo. scire in primo posteriorum dicens, † scire est rem per causam cognoscere, & quoniam illius est causa, & quoniã impossibile est aliter se habere, & ad istum sensum vult ibi Philosophus ꝙ de particularibus non possit esse scientia. quia illa possibile est aliter se habere, & in re & in cognitione: quia quãdoque sensus propter eius indispositionẽ aut obiecti, vel medij errat circa obiectum. & ad istum modũ solet quæri in principio cuiuslibet libri vtrum de illo libro sit scientia. Secundo modo accipitur largè, & impropriè pro clara notitia particularium per aliquem de sensibus corporeis imediatè apprehensa, & hoc modo dicimus scire illa quę videmus, & ista seu ista habet, cum prima quandam similitudinem: quia procedit ex causis naturalibus tanquam ex principijs, & regulariter, aliter non se habet & in, de, & super ista iurat, interrogatur, & deponit testis. vt. ff. de testi. l. qui testamento. in fi. ff. de ijs qui in te-

sta.delen.l.j.in principio.C.de testib.l.testiū. & hoc est quòd vult lex eos fuisse in actu præsentes.in authē. de hære.& fal.§. si verò absunt.ibi se affuisse & audiuisse,& scripsit Inno.de testi.c.cum causam.& Spec.e.ti.§.n. sic tractandum.& Cyn.post Iaco.de Are.in.iij.q.& sequentibus. Tertio modo accipitur sciētia largissimè & improprijssimè pro certa & adhæsiua apprehensione alicuius rei, vel facti particularis nō per sensum corporeum immediatè sed mediāte longo rationis & intellectus discursu, deducitur in mentem ipsius apprehendentis vt si concipiā te esse dominū huius domus:quia fui præsens dum ante.xx.annos illam emisti à Titio illius possessore,& præciū persoluisti,& vidi ꝙ eam postea per.xx.annos possedisti:& noui iura quæ dicūt dominia rerū immobilium hoc modo acquiri,& ex ijs omnibus vnum rationis discursum in mente faciens,infero eius dominium ad te pertinere.& hūc modum ponunt prædicti scribētes in locis prætactis.Et hoc modo potest intelligi.ī.e.c.fi.q.j.ver.sed qualiter intelligitur. Caue tamen quia quicquid dixerim in secūdo mēbro scientia de qua debet testis deponere nō potest apprehēdi nunc īmediatè per sensum propriè loquendo,quia sic cadere posset in brutis.Sed quia quandoque discursus per quē intellectus percipitur adeò est facilis,ꝙ cuilibet communiter sensato occurrit,& adeò velox ꝙ intellectus cōsensui in momēto coniungitur, censetur ex sensu immediate procedere:quia quæ statim fiunt,inesse videntur.vt ff.si cer.pet.l.lecta.§.dicebam. & hoc est quòd voluit Bart.in tractatu de teste c.vj. Sed in mēbro tertio difficilior,& tardior est discursus maiorem intellectus operationem requirens,& à clara & sensuali notitia magis recedēs,& ad naturā opinionis seu credulitatis magis quàm ad naturam scientiæ appropinquans,& ideò illud pro scientia improprijssimè dicta recipitur vt prædixi.Secundo casu sciendū de credulitate,ꝙ dupliciter primo accipitur vno modo in genere pro intellectuali adhæsione & hoc modo scientiā & opinionem includitur.largo enim sumpto vocabulo diffitetur se credere verum esse,omne id de quo sibi quomodolibet constat,vel æstimat esse verum,non enim negaret Geometra vel Arithmeticus,aut in quacunque alia scientia bene doctus se credere conclusiones scientiæ suæ esse veras. Alio modo recipitur credulitas in specie prout distinguitur contra scientiā, & ista est duplex,nam quædam est credulitas quę habet secum admixtam aliqualem dubitationem licet non tantam quin à credulitate quę adhæsio dicitur vincatur,& ista propriè dicitur opinio, quēadmodum aduersus credulitatem strictè sumptam distinguitur. Alia dicitur credulitas quędam firma adhæsio nullam habens in se admixtam dubitationem,qualis debet esse circa fidem catholicam.vt.ī.de hær.c.j.& ista si procedit ex iustis & rationabilibus causis dicitur iusta & ratiōabilis, & admittitur in teste dūmodo exprimat illas causas.Sed si procedit ex iniustis,& irrationabilibus causis,sicut ex vana voce populi nō ex audienda,vana & temeraria dici debet.vt.C de pœnis.l.decurionū.ideò non admittitur in teste.C.de testi.l.solam. & notatur per prædictos in locis præallegatis.si causa iusta credendi nō ex humano,sed ex diuino lumine veniat,dicitur credulitas fides catholica.ŝ.de sum.trinita.c.firmiter.Si verò ex humano dicitur humana,& illa de qua quærimus in præsenti. Circa hanc tamen est differentia inter iuramētum testis & partis.vt dicam.ī.e.c.fi,q.j.ver.sed qualiter intelligitur.vbi omnino videas.Circa secundam difficultatem tria sunt videnda. Primo an etiam in causis spiritualibus,pars etiam teneatur iurare etiam de credulitate,& hic me expedio, quia licet de hoc iure ad hoc teneretur,vt hic,de nouo tamen iure ad hoc teneatur,vt.ī.e.c.j.§.vlti.libro sexto. Secundo videndū est vtrum pars ipsa etiam de credulitate sit interrogāda,& si iurasset etiā de credulitate nō esset dubium quando etiam de credulitate interrogari debent.Item si iudex ex officio vellet interrogari de credulitate cùm responsio ad huiusmodi interrogationem possit facere ad causam instruendam adhuc consentirē,quòd interrogari potest.vt.ff.de interro.actio.l. vbicunque. verùm si iurasset tantum de veritate,nunquid ad instantiā partis compelli potest de credulitate respondere? hic iacet contrarietas Innocentij.& Hostien.quia Innocentius dicit quòd non,& Hostiensis. dicit quòd sic, Sed ego magis adhæreo Hostien. maximè quia pars tenetur hodie ad iurandum & respondendum de credulitate igitur fortius ad respondendum per illam regulam de maiori ad minus.de regu. iur.cui licet quod est plus,modo plus est ꝙ arctetur ad iurandum & interrogetur. quam quòd interrogetur solum. Præterea facit quia iuramentum introductum est in fauorem partis cui iuratur,& propter malum ipsius non credentis.de iureiu.& si Christus.in princ. remissa igitur tacitè iurisiurandi huiusmodi seruitute.vt.C. de legi.l.quod fauore.restat adhuc alia seruitus. qua per interrogationem ad responsionem arctari potest.ff.de seru. vrba. præd.l.si domum.Sed fateor ꝙ adhuc restat difficultas. Imo. licet non praticabilis,videlicet secundum consideratione huius iuris:secundum quam pars arctari non poterit ad sic iurandum,secundū ꝙ etiā locutus est Ho.Ideò ad istorū opinionū dissolutionem puto seruādo mētem ipsarū possessio probabiliter sic distingui.Quia aut quęris vtrum pars quæ nō iurauit nisi solū de veritate debeat interrogari in virtute iuramētu sibi ab ea prestiti de credulitate,& tunc dico ꝙ non & sic procedit opinio Innocent.aut quęris an interrogari possit de credulitate non tamen in virtute dicti iuramenti,sed simpliciter, & tunc dico ꝙ sic,& sic procedit opinio Hosti. Ratio diuersitatis est patens,quia in virtute pręstiti iuramēti,non potest respondere & per consequens nec vltra id quod iurauit.Quia super eo quod nec fuit nec est,nihil fundari potest.j.q.j.cum Pau.de presbitero non bap.veniēs.de eccl.ędifi.ad audientiā. de despon.impub.c.ad dissoluendū. & tamen sub fide ad quā tenetur deo iudici,& parti pro veritate dicenda respondens. Vnde tenetur etiam non iuratus interrogari & etiam respondere veritatem,quia ad illam tenetur pars etiam non iurata si ad mandatum iudicis & instantiam partis super quacumque positione pertinente & faciente ad causam dicere veritatem. vt.ī.de confes.c.j.libro.vj.cum concordantijs quātum enim ad Deū non vidętur referre inter simplicē loquelā & iuramētum.vt in.d.c.§.si christus.primum menbrum dictę distinctionis satis videtur clarum, & secundum ratione probatur.

5 †Nā priuilegia spiritualia a iure communi exhorbitantia.& alteri preiudicabilia non sunt extendenda. vt in regula quę à iure.de consuetudine.cum dilectus.de verborum signifi.Abbate.C.de inofficioso testamento.l.si quando.ff.de vulgar. l.ex facto.supra de decimis.c.ij.libro sexto.& de priuileg.c.vt apostolicę eodem libro cum infinitis concordātijs.¶ Igitur hoc priuilegium causarum spiritualium quod a iure communi exhorbitat & partem aliam quod grauat non est extendendum,& tamen si propter hoc potest se excusare pars non iurans,ne ad instantiam partis alterius per iudicem de credulitate sua interrogata tenetur de sua credulitate respondere,priuilegium,istud minimum extenderetur.nam aliud est teneri ad iurandum & ad respondendum.aliud est teneri solum ad respondendum,& econtra.aliud est tenendum ad iurandum

6 & aliud non teneri ad respondendum,& ideo † priuilegium ab vno onere relcuās aliud separatū ab illo nō tollit. de fil.presbiterorum.capi.constitutus.de vsu pal.ex tuarum.de priuilegijs pastoralis.de sentē excommunica.cum pro causa. Tertio est videndum nunquid pars que solum iurauit dicere veritatem,& quę super causa vel articulo causę virtute iuramenti est interrogata de veritate & nō vltra debeat respondere sine iuramento etiam quid credat nedum quid sciat,licet de credulitate non fuit interrogata. Hostiensis videtur imponere Innocentius.tenuisse ꝙ sic,& tamen ordo,ꝙ nec Innocentius hoc voluerit dicere:nec etiā ꝙ cōtineat veritatē,quia nimiū esset graue,nec aliquo iure cauetur ꝙ vna pars teneretur vltro se offerre in hoc parti alteri.& facere,seu ordinare factum partis alterius.argumen.C.de testib.l.nimis graue. Quid ergo voluit dicere Innocentius certe voluit hoc dicere,quòd virtute præstiti iuramenti de veritate non potest interrogari de credulitate,& per consequens voluit dicere,ꝙ nec tenetur virtute

tute

tute dicti iuramenti de veritate, respondere de veritate: hoc
enim signat cum dicit formaliter ista verba. in spiritualibus
autem causis, licet iuretur de veritate dicenda, nunquam per
iuramentum. subaudi de veritate iam præstitum. hoc est in
virtute illius iuramenti interrogatur de credulitate, quia nec
ipsa iurat nisi de veritate. Item vult Inno. dicere in sequenti di
cto ibi cum dicit. licet enim partes non debeant in spirituali-
bus causis iurare de calumnia, tamen debent respondere sine
iuramento. Subaudi de veritate iam præstito. hoc est non in
virtute dicti iuramenti, sed simpliciter, quid sciant vel credant
quod pars quæ iurabit de veritate solum licet nec interroga-
ri, nec respondere in virtute talis iuramenti teneatur: de credu
litate tamen sine iuramento huiusmodi. i. non in virtute illius
sed alias respondere tenetur de credulitate, & hoc clarissimú
inspectis verbis ipsius Inn. Ex quo infero, quòd etiam voluit
7 Inno. † quòd etiam de credulitate interrogari potest, nam re
sponsio interrogationem præsupponit, alias non diceretur re
sponsio, sed potius assertio simplex. vt. C. de contrahen. & cō-
mit. stip. l. j. &. ff. de verb. obli. l. j. ita quòd Hosti. in nullo quo
ad mētem nec Inno. in aliquo malèdixit. Circa difficultatem
tertiam videlicet circa prędictarum responsionum effectum.
De quo vide in spec. e. tit. § j. in fine, & in remissionibus per Io
an. And. in aditionibus ibi datis. vnum tamen volo q ponde
8 res, † q responsio partis de credulitate tanti effectus, est hodie
in curijs, quanti & illa de veritate. & sic etiam notatur per Ber
nar. j. de iureiu. ex literis. in glo. fi. & per Nouel. j. eo. c. penul.
super glo. j. in tertia suppletione. De teste tamen nō sic, quod
examinare intendo. in. c. præsentium. de testi. e. lib. allega. vbi
de hoc in Nouella super verbo veritatem. Inno. verò subdit,
vltra præmissa q maximè in causis electionum vtile est iura-
mentum, intelligo de veritate præstari, & sæpe & generaliter
super omnibus articulis propter periculum quod est in mora.
de app. oblatæ. in fine. Itē dicit q licet de iure ciuili de hoc iu-
ramento à partibus præstando non inueniatur expressum.
Tamen doctores legum hoc iuramentum aliquando ab ali-
quibus esse præstandum. ar. C. de testi. l. seruos. ff. de proba. l.
etiam. de confes. l. certum § fi. facit ad hoc quia iudex debet in
quirere veritatem quibus modis potest, ergo & per iuramen-
tum de veritate. ff. de edē. l. j. & ij. &. C. de eden. l. ante pe. & fi.
Ad idem secundum hostien. C. de iudi. l. iudices. insti. de ac. §
curare. ff. de testi. l. curent.

¶ SECVNDO quæro quare fuit de iure isto introductū
q in causis spiritualibus nō iuraretur de calumnia. dicit Vinc.
q ista fuit ratio, quia prælati sunt patroni ad retinēda aliena, &
de facili incurrerent periurium. Dicit tamen eos mortaliter
peccare si vtantur falsa instantia. Sed satis miror de Vinc. quia
non soli prælati agunt de spiritualibus causis imo etiam laici
in causis matrimonialibus & simplices clerici in beneficiali-
bus. Nec scio quo spiritu inuehitur aduersus prælatos specia-
liter, cum hoc sit cōmune vitium omnibus, & ad materiam
huius questionis rectè accedunt quę in glo. prima hic notan-
tur assignatur ibi in textu: *eo quòd tales causæ*. &c. & ibi: *vnde con
tentione*. & c. ponit etiam hic Inn. dicēs bona est ista ratio quare
non iuretur de calumnia quādo agitur de rebus spiritualibus
non requiritur rigor iuris j. de do. & contu. c. j. Sed ista ratio
ne deberet etiam iuramētum de veritate omitti, & etiam ista
ratio videtur cōcludere contra se: quia vt veritas citius habea
tur exigitur istud iuramentum. vt. j. de iureiu. ex literis &. j.
e. ti. cæterum. & ibi notatur in glo. iij. & tamen hoc q veritas
citius habeatur maximè in huiusmodi causis requiritur, & pro
pter hoc in eis rigor omittitur, igitur ratio ipsa concludit cō-
tra se. Facit quia summaria cognitio iuramentum istud nō ex
cludit, vt cle. sæpe de verbo sig. in fine primi respōsi. & ideò di
cit Innocen. q est & alia ratio melior. Quia licet iuramentū
non sit peccatum, tamen sępe ex frequenti & incauta iuratio-
ne peccatum nascitur. vt in dicto. c. & si Christus in fine. Mo-
do cum circa multa vtatur credulitas si ad quamlibet interro
gationem deberet respondere, quid credit ex hoc iuramento
& ex rationibus alias responsionibus prębaretur multotiens
occasio deierandi, veritas autem scientiæ ad pauca restringitur
ideò facilius est ad illa per iuramentum respondere, dicēdo ne
scio sed modicum videretur valere ista ratio: quia sicut semp
ad quodlibet respōderi potest statim scio vel nescio, ita dequo
libet statim dici potest credo, vel nō credo. Et ad hoc facit op
timè quod notatur. j. e. c. penul. in glo. prima versi. & videtur
quod non. Adducit Innocen. aliam rationē, quia hoc iuramē-
tum requiritur à malo non credentis. s. de ele. significasti. Sed
in spiritualib. omnia debent procedere à bono & nō à malo
Sed ista ratio nihil valet. Quia etiam iuramentum veritatis est
à malo non credentis, sicut & iuramentum calumniæ, vt pa-
tet in. c. significāti. allegato & in dicto. c. & si Christus quę sim
pliciter & non in omni iuramento loquuntur. Quid dicen-
dum breuiter puto quòd Inno. in hoc dixerit quicquid dici
potest. & quod quia omnes rationes tactę per eum ruunt mo
dis quibus ostensum est. Ius istud tanquam nō bene in ratio
ne fundatum correctū est. j. eo c. j. § fi. libro. vj. nec aliud vi-
deo de pręsenti. Facit quia tres rationes quę assignantur quare
iuramentum calumnię præstatur quas videbis. j. e. c. cæterum
hic vendicant sibi locum vt ibi dicam.

9 ¶ TERTIO quęritur † quæ sit propria differentia inter
iuramentum veritatis & calumniæ. Breuiter. Speculator. e. ti.
§ j. in fi. ponit septē differētias prima differentia est, quia iura
mētum de calūnia pręstatur in ciuilib. & pecuniarijs causis. j.
e. c. cęterum &. c. causam. &. c. fi. sed iuramentum veritatis tā-
tum pręstatur in causis spiritualibus, & eis annexis. vt hic. &. s.
de ele. dudum. ij. sed de hac hodie non cures. vt. j. eod. c. j. §
fina. lib. vj. Secunda differentia est, quia in iuramēto calumnię
respondetur de credulitate, vt in authen. de ijs qui ingred. ad
appel. § penul. Sed in iuramento de veritate quam scit iurans.
vt in. iij. q. ix. hortamur. j. de testi. præsentium. li. vj. & ita ver
satur ibi idipsum quod verbum sonat simile. vt. ff. iud. sol. l. iu
dicatum solui. ff. de le. iij. l. non aliter. &. c. præsentium. allega.
& istam menti cōmenda. Quia in ea fundantur ea quæ scrip
si. s. e. c. in prima quæstione. & de hoc latius in specu. de posi-
tionibus § sexto. ver. item nota. Tertia differentia est, quia iu-
ramentum calumniæ continet multa capitula. Super quo vide
quòd notatur. s. c. proximo. in glos. iiij. Sed iuramentum de
veritate continet vnum solum, videlicet ad ipsum quod ver-
bum sonat. Quarta differentia quia in iuramento calūnię non
datur dilatio: quia statim potest dicere credo, vel non credo.
sed in alio sic. ff. de interroga. acti. l. qui interrogatur. vt nota-
tur. j. in Spec. § j. in fi. & § vltimo. in ver. vltimu, vbi omnino
vide Ioan. And. in additione, qui istud ibi bene prosequitur
& per Ber. j. e. c. penul. in glo. prima quod ibi examinabitur.
Quinta differentia, quia illud præstant principales personę
tantum. Aliud verò præstant etiam procuratores sed de hoc
dicetur. j. e. c. ij. lib. vj. Sexta differentia, quia illud præstat Sin
dicus, vel actor. in anima propria. vt. j. e. in pertractandu. &. c.
penul. in fi. &. C. e. l. ij. § hoc etiam. aliud vero præstatur in ani
mam domini, vel vniuersitatis. super quo vide in Spec. e. tit.
§ penul. ver. cæterum. & seq. Septima differentia quia in iura-
mento calumniæ si post illud præstitum dicatur melius nosse
veritatem, cogetur iterum respondere. ar. ff. de dam. infect. l.
qui bona § si quis stipulatus. & fami. hercis. l. inter coheredes §
qui familiæ Sed in iuramēto veritatis secus super quo vide in
Spe. de positionib. § sexto. ver. item nota. allegato. Et has dif-
ferentias etiam ponit Hostiē. in Summa. e. ti. § & in quibus. &
§ quando. & ex præmissis infertur secundum Ber. & Spec. vbi
s. quod iuramentum de veritate non extenditur ad iuramen-
tum calumniæ nec econtra. vt sic notetur differentia inter ea,
vt in. c. pręsentium allegato. Primum enim est de scientia, &
secundum de credulitate. vt notatur. j. de confes. c. j. li. vj. Sed
Hosti. hoc improbat. vt scripsi. s. eod. c. questione prima. Su-
per quo vide Nouellam in. c. penultimo. allegato. & Specula.
eod. tit. § penulti: circa princip. Sed prout tetigi. s. eo. c. in pri-
ma quæstione non credo q per iuramentum de veritate respō
deri debeat de credulitate nam cum ista ponantur vt diuersa
in iure & per textum & per glosas, oportet q diuersa impor-

2 tent.ar.C.de codicil.l.si idē.† iuramentū enim de veritate re-
fertur ad veritaté rei deductæ in causam, vel in articulū. non
autem ad veritaté credulitatis:quia se refferretur ad veritaté cre
dulitatis frustra cū illo iuramétum de credulitate adderetur.

¶ SVMMARIVM.

1 *In calūnia iusiurando duo considerari debere causæ statum, & personas.*
2 *Procuratores instructos oportere, vt si super lite interrogētur respondeāt.*

¶ CAP. III.

IN pertractandis. Pauca hic notari solent, vnde
duo solum cōiter hic nota. primum est de ar-
bitramento circa personas, quæ de calūnia iura
re debēt, an videlicet iurare debeāt domini vel
procuratores, circa quod hic dicitur ꝙ duo principaliter attē-
1 duntur.† primum est qualitas causæ videlicet an sit spiritualis
vel prophana, & an criminalis. vel ciuilis. iuxta notata.ſ e.c.
j.& de procu.c.tuæ.& an sit magna causa vel vilis.ij.q.viij.pręscripta.secundū Inno.Secundo considerātur personæ, videli-
cet an sint iustiores vel non.C. de procu.l.in pecuniarijs secū-
dum Inno.& an sint religiosi qui non iurant, vel seculares qui
iurant.vt ī.c.proximo. vel episcopi qui habent electiōem iu-
randi, vel non.ī.e.c.si secundum Hosti.de quibus alias dice-
tur.ī.e.c.fi.libro sexto.Secundo not.ibi:*omnino non nesciant*.de
2 instructionibus procuratorū constituendorū in causis.† Su-
per quo dicit hic Inno.ꝙ tenetur quis procuratorem mittere
tam instructum ꝙ si interrogetur in lite de facili respondeat
veritatem.quia nisi iusta causa appareat, non habebit dilatio-
nem ad dominum consulendum.C.de procu.l.vlti.ff.de pro
cura.l.si actor.ſ.de procu.c.dilectus.vbi de hoc. vnde si pro-
curator dicit se nescire ea de quibus interrogatur, & pertinet
ad negotium principale, condemnabitur in expensis, quæ pro
pter hoc fient vt hic,& in alijs iuribus.ſ.proxime allegatis.se-
cundū Inno vt.ſ.de procu.c.tuæ.alias est.c.auditis.& .c.cōsti
tutis.nisi sit articul⁹ qui de nouo emerserit, vel de quo nō pos-
sit domino impetrari si procuratorem non instruxerit.ar.ī.
e.c.cæterum.in princi.& ideò hoc arbitrarium.ar.ſ.de tran-
sact.c.vltimo.ad finem.&.ī.e.c.vlti.secundum Hosti.Super
quo vide in Specul.de positionibus.§.sexto ver.in summa.&
ver.sequenti.Faciunt prædicta secundum Hostié.contra reli-
giosos, vel alios qui mittunt ad causas ignaros facti & interdū
viles, qui omnia sine conscientia negant. constituēdi ergo sunt
idonei, & qui causam bene noscant.C.e.l.ij.§.qui autem.alias si
autem.& sequenti.nec debet iudex contrarium sustinere, sed
ex officio suo malicijs hominū debet occurrere ne occultent
veritatem.ar.dictę.l.curent.& aliorum iurū ad hoc allegato-
rū.ſ.c.proximo.&.ī.qui matr.accu.pos.videtur.ver.qui enī.
& compellere debet religiosos vt cōstituāt personā idoneam
& prēstitum vt consulat illos de conuentu. Quod dic vt leg.
& no.de testi præsentium.lib.vj.& si procurator veritatem ne
gat compellendus est principalis, vt in.l.si actor.& .l.in pecu-
niarijs.allega.Et remittit ad not.sua de sindico.c.vnico.remit
tit.Collect.ad nota.Io.And.de confes.c.ij.in fi.magnę glo.&
per Cardi.de testi.c.præsentiū.in glo.si certus sit. & alia plora
hic notat, quæ tractari habēt.ī.e.c.fi.li.vj. Tractat etiā an par
ti volenti deliberare, an sibi expediat iurare de calūnia debeat
dari dilatio.quod mouet glo.ī.e.c.penul. & nūquid pōt con
stitui procurator ad iurandū de calūnia in animā suā, & quid
si iuret in animā dñi cōtra veritaté de qua dñs informatus est,
vel super eo cuius contrariū ipse nouit, alias notauit.de qui-
bus dicā.ī.e.c.fi.lib.vj.allega. dicit etiam ꝙ sufficit pro colle-
gio prælatum & maiores iurare.ar de maio.& obe.c.humilis.
notatur.lxxxij.di.ꝓposuisti.ad fi.Dicit etiā ꝙ sindicus ad vnā
causam nō iurat, sine mādato. Secus de vniuersali secundū Io.
& Archid.in.c.presentiū.alleg.& hoc de isto capitulo.

¶ SVMMARIVM.

1 *Episcopus iconomum in cathedrali ecclesia creat & constituit.*
2 *Sindici, Procuratores, iconomi, & actores de calumnia iurare possunt.*
3 *Procurator infamis constitutus à persona ecclesiastica non admittitur.*
4 *Ex quo quis præmium meretur pœnam reportare minime debet.*
5 *Irrogatio infamiæ grauis pœna.*
6 *Procuratoris officium periculosum quippe quod vix sine calumnia, mē
dacio, atque periurio exercetur.*
7 *Procuratoris officium maiorum officiorum ratione vile dicitur.*
8 *Infamia à postulando procuratorem repellit.*

¶ CAP. IIII.

IMperatorum. Propter finem de-
cretalis solet moue-
ri & disputari hoc dubium, vtrū iconomus ec
clesię debeat authoritate episcopi ordinari vel
creari.circa quod distinguit hic Henri. † quia
1 iste iconomus ordinatur vel creatur in ecclesia cathedrali, &
tūc autho.episcopi debet cōstitui & creari.vt.C de epi.& cle.
l. omnes.§.hoc nihilominus.ita intelligo ꝙ hic no. Ber.Io.&
Laur.xvj.q.vj.quoniam.aut in alijs ecclesijs, & tūc capitu.vel
conuētus illius ecclesię habet illum eligere, & creare, etiam ab
sq; episcopi confirmatione, vt hic.& ix.q.iij.cum sumus.de
rescrip.edoceri.de sindico.c.vnic. quod cuiusq; vniuer. no.
l.j.ff.sic intellige quod hic notant Tancre, Goffre.& Inno. in
glo.fi.secundum Archidi.in.c.qm.alleg. primū tamē mēbrū
de eccle.cathedrali poterit intelligere quādo iconomus crea-
tur in rebus cōmunibus episcopo & capitu.nam si bona diui
sa sint fortè capitulū cum bonis suis iconomū seu procura-
torem poterit creare vt innuit hic Hostien.secundum Henricū
qui remittit.Item finem huius capituli videlicet quòd debeat
Episcopus constituere & creare iconomū si monasterio potes
intelligere duobus cōcurrētibus, videlicet consensu sui Capi-
tuli interueniēte.& Abbate negligente.vt notatur in Spec.de
procu.§.vt autem quę scripta sunt.vers.& nota ꝙ si sit negoci
um. Aliqui vero dicūt ꝙ hoc fecit hic Episcopus ex speciali
cōmissione, & mādato Apostolice sedis vnde dicebat Pe.ꝙ
quicquid de iure caueatur non habet cōsuetudo nec seruat cu
ria ꝙ in inferiorib⁹ Ecclesijs cōsensus Epi in cōstitutione sin
dici sit neccessarius. Distinctio Hēri.videt mihi satis ꝓbabilis
¶ SECVNDO solet hic notari qualiter qui nōie alieno
2 interueniūt de calūnia iurāt. Super quo dicit Inno.† ꝙ icono
mi sindici, actores, ꝓcuratores, & alij oēs qui a lege vel a iudi-
ciali auctoritate legitimā administrationē susceperūt vt.C.de
iura.calum.l.ij.§.j.& ij.C.de bo.mater.l.j.C.de Epi.& cleri.l.
orphanotrophos. & autētica sed hodie.insti.de curato.§.vlti.
Dicit tamē ꝙ procuratores alij simpliciī cōstituti nō iurabūt
de calūnia, nisi sint ꝓcuratores Ecclārū.ſ.e.c.j.ī.e.c.cū causā.
C.de iura.calūnie.autētica principales Licet aliqn̄ procurato
res vniuersitatis īpropriè sumpto vocabulo, iurare dicāt vt no
tat.ī.e.cū causam secundū eum. Nouella remittit ad notata in
Spec.e.ti.§.restat.&.ſ.c.ꝓxiō. Tu vero sta priō membro ꝑme
distinctiōis simpliciī.Sed scdm̄ mēbrū distingue secūdū.c.vlt.
ī.e.li.vj.inī habēté, vel nō hn̄té mādatū &c.Coll.vero hic tra
ctat an ad iurādū de veritate qs possit cōpelli in ꝑncipio cāę q̄
admodū ad iurādū de calūnia, & dicā de hoc.ī.e.c.j.li.vj.vbi
meli⁹ stare habet.&c.

¶ TERTIO examinari posset, vtrū ꝓcurator de iure ca-
nonico exceptiōe infamię repelli pōt. De quo hic nota.in gl.
fi.Sup quo vide in Spe.de ꝓcu.§.j.ver.itē ꝙ est infamis. Dicit
Host.ꝙ aliud secūdū .l.& idē dicit Vin.ī.de deci.c.tuæ.ij.in fi.
tñ sub dubio fortè, vbi etiā dicit ꝙ licet ꝓcurator Eccle.cārū
exceptōe infamię repellat ꝑ iura q̄ alle.glo.nō tñ repelli ꝓcu
rator negotiorū vt.C.de ꝑci.imp.offe.l.vniuersis.cūmodo sit
catholic⁹.vt.C.de sun.tri.l.ij.& de hoc scripsi aliquid.ſ.de iu
di.c.cū depu.in ꝑma suppletōe gl.ij.vbi de hoc etiā notat. De
quo etiā notat in.l.si qs ꝓcuratōem.C.de dec.li.xj.& inst.de
excep.§.fi.& ꝑ gl.iij.q.vij.c.j.& ꝑ dñm Ber.de Dioceo.in.l.si
qs ꝓcuratōem all.& ꝑ Io.Fa.in dicto.§.fi.Qui circa hoc sic di
3 stinguit.† quia aut cōstituitur à persona ecclesiastica & tunc
nō admitut infamis, quia epi & sacerdotes debēt habere ho-
mines bōę famæ & bonæ opiniōis.v.q.iij.quia eps.aut à lai-
cis & secularib⁹.& tūc aut est notoriæ vilis & infamis etiā ma
iori infamia, & tūc etiā nō admittitur, quia tunc cessat ratio.d.
§ fi.videlicet de ꝓrelatiōe negotij, occasiōe disceptatiōis sup
exceptione

exceptione fiendæ. Ant non est notorium, & tunc conquies
cit huiusmodi exceptio pro dicta protelatióe vitãda. vt dicit
§ fi. allegatus. refert tñ quosdã dixisse, omné procuratoré in-
famé, per. l. si quis procurationem. alleg. Item alios dixisse pro
curatores vilium personarũ esse infames, sed magnorũ non.
Procurator enim Regis vel Papæ reputatur homo notabilis,
& sic restringunt dictam. l. si quis procuratorem. Sed non pla
cet sibi qa in dicta. l. si qs procurationé. ꝓcurator fuit cõstitu
tus ab existẽte in dignitate, quod patet, quia cõstitués exuitur
dignitate, & sic eam habebat. Quare dicit quòd recipere pro
curationis officium vile est, & famosum huiusmodi existenti
in dignitate, sicut curiali, sed alij pauperi non. & ideò docto-
res & licentiati videntur infames qui onus procurationis re-
cipiunt secundũ eum. aduerte, nam hic sunt duæ difficultates
prima est, vtrum officium procurationis sit famosum, & vile
de natura sua: adeo ꝙ tale officium suscipiés eo ipso efficiatur
infamis, & ꝙ ad illud non admittaotur nisi viles. Secũda dif
ficultas est, supposito ꝙ non. &c. nunquid prætextu infamiæ
potest ab huiusmodi officio quis repelli? & bene dixi supposi
to quòd non: quia si sic esset indubitatum, ꝙ exceptio infamię
non repelleret si alius quã infamis esse non posset.
¶ Quantum ad primam difficultaté distinguere potes: quia
aut quæritur vtrum tale officium simpliciter & de per se con
sideratum sit vile, & tali vilitate quæ infamiã habeat irroga-
re, & simpliciter dico ꝙ non: quia si sic iura glo. & doctores
nunquàm dubitare debuissent, nec vtiq; dubitassent an præ-
textu infamiæ repelli potest, si alius quã infamis illud exerce
4 re non potest. Item quia ex eo quo quis meretur præmiũ nõ
debet reportare pœnam, sicut nec ecõtra. ff. de interdict. & re
leg. l. iij. in fin. & tamé ex procuratióe meretur præmiũ: quia
ex charitate quam habet ad proximũ, gratis impendit ei bene
ficium de illius negotijs gratis curam gerens. vt. ff. man. l. j. § j.
&. C. de procu. l. item. ar. ff. de seruis expor. l. seruus ea lege.
in fin. & de peti. hære. l. item. § consuluit. & ff. man. l. si remu-
nerandi. in principio. cum similibus. ff. de procu. l. seruum. §
5 publicæ. † Irrogatio enim infamiæ grauis pœna est. C. de de-
cur. l. infamiæ. xij. q. j. c. nollo. Alias esset dicere ꝙ omnes col
latores Papę, procuratores Papæ, Regis Franciæ, episcoporũ
& principum, ac regis & Papæ curiarum & palatiorũ essent
6 infames, quod est absonũ, nec aliquo iure cauetur. † Fateor
tamen ꝙ est officium periculosum: quia vix sine calumnijs,
mendatio, atq; periurio exercẽ, sicut de mercantia dicitur in
palea eijciens. lxxxviij. di. & ꝙ hac cõsideratione minus appe
tibile atq; laudabile, & sic magis contemptibile redditur, ma-
ximè apud grauiores conscientiæ viros. vt in palea allegata.
Sed hoc non est de per se, sed ab extrinseco, & ex accidẽti. Ea
dem enim ratione idé diceretur de officio aduocatióis, quod ta
men dicitur laudabile. C. de aduo. diuer. iudi. l. laudabile. sæ-
pe enim calumniantur, & mentiuntur multi aduocati & cõi-
ter cũ procuratoribus in mendatijs periurijs, & calumnijs par
ticipant, eis consulunt, & eos defendunt, & sic ita mali iudica
7 ri debent. iuxta lecta & notata. de offi. deleg. c. j. † Fateor etiã
quòd officium procuratorium respectu dignitatũ & officio
rum maiorũ dicitur vile officiũ, sicut mercãtiæ coriorũ, respe
ctu mercantiarũ pannorũ, sericorum dicũtur viles mercãtiæ.
& sicut pauperes, rustici, respectu nobiliũ dicuntur personæ
humiles & viles. Aut quæris vtrũ ab extrinseco, & ex accedé
ti ex modo quo dixi. s. proximé, aut respectu ad dignitatem
& statum personæ tale officiũ assuméntis officium dicatur vi
le & famosum, vtpote, vel qa resistit statui & cõditioni perso
næ, vt patet in milite, vel quia tãta est personæ dignitas ꝙ non
congruit ei ꝙ se tantum humilet, ꝙ recipiat tale officiũ: vel tã
ta eius debet esse puritas, quòd non decet ꝙ talia exerceat ex
quibus de aliqua immũditia tali notari valeat, & tunc dico ꝙ
sic. & sic procedit. C. de procura. l. militem. & . l. si quis procu
ratoré. alleg. quę loquitur in curiali seu decurione. C. de epis.
& cleri. authen. sed neq; curialé. s. de sponsa. per totum. licet
enim officium de per se non sit vile, illis tamen est vile. Quæ-
dam enim non delicta respectu certarũ personarum delicta
dicuntur. vt. ff. de de pœnis. l. quędã. Dico tamen circa hoc ad
qualitates personarũ & officiorũ, multũ attédendũ: qa quan
doq; officiũ ꝓcuratoris habet magnã dignitaté annexã vt pts
ta qãq; comitalé. C. de offi. comitis rerũ priua. l. vn. & de offi
comi. sacra. larg. l. j. & . ij. ff. de offi. procu. Cęsa. l. vltima. vnde
secundum ꝙ dignitas officij dignitati personæ æquatur, vel
excedit aut exceditur iudicari debet, & ideò totum hoc repu-
to arbitrariũ: qa non reperio id per legé aliquã bñ determina
tum. ar. de offi. deleg. de causis. Sic videmus ꝙ officium pro-
curationis in audientia Papæ reputatur ville vni doctori, &
tamen reputaẽ honestum vni Baccalaureo, & officium sim-
plicis procurationis non reputatur bene honestum vni licen-
tiato, & tñ officiũ procurationis fiscalis reputaretur illi bene
honestum. Sic officium notariatus simplicis, vel vnius audi-
toris pro vno doctore vel licentiato vile reputaretur, & tamé
officiũ notariatus in clericis camerę apostolicę, & prothono
tarijs Papæ reputaretur vni magno doctori valde honestũ.
& sic in alijs similibus est videndum. Facit bene pro omnibus
his: quia dignitas & maioritas seu minoritas dignitatis seu no
bilitatis & status venit à cõmuni hominũ reputatióe, & muta
tur in mutationem temporũ & diuersificatur secundũ diuer
sitatem regionum & locorũ, quéadmodũ mutantur hominũ
opiniones & reputatiões, prout apparet ex notatis Bernar. in
tractatu de nobilitate, qué posuit in repetitione. l. j. C. de di-
gni. lib. xij. vnde hodie vni pauperi licẽtiato nõ reputaremus
aliquam vilitaté si in palatio apostolico officium procuratio
nis reciperet, nec personas notabilium & expertorũ procura
torum prædicti palatij reputatus vilis, imo Cardinales & epi
scopi illos honorant, & licẽtiatis & alijs personis notabilibus
8 anteponunt. † Nunc ad secundã difficultatem accedamus,
& hic aliter dicere possum, ꝙ ista exceptio infamiæ cõtra pro
curatoré in iudicio opposita regulariter repelli debet. vt di-
cit § fin. insti. de excep. allegato vbi ponitur ratio quã dixi. s.
Fallit in procuratore epi. vt. v. q. iiij. qa epi. & . iiij. q. x. c. fin. in
fi. nec ob. iij. q. vij. c. j. vbi dicit ꝙ infamis psona nec ꝓcurator
pót esse nec cognitor. quia ibi ꝓcurator pro aduocato recipi
tur, vt ibi notat in prio. gl. ij. facit optimè ꝙ not. in. l. di. c. acce
dés. in vltima gl. vbi notat ꝙ procurator etiã monasterij pt
esse infamis, sed nõ procurator episcopi: quia non requirit eis
summa perfectio. xvj. q. j. c. legi. facit quia possunt esse arbitri.
vt. ff. de arbi. l. parui. & notatur in. l. ij. C. de digni. li. xij. Item
fallit in casu in quo officiũ procuratoris affert dignitatem vel
honorem publicũ, sicut procurator Cæsaris, Imperatoris, &
Regis, aut procurator fiscalis romani Pontificis, vel eius col
latoris, aut epi vicarius vel officialis, seu thesaurarius, vel rece
ptor generalis, & est ratio: quia a talibus honoribus repellitur
infamis. C. de decur. l. infamia. lib. x. & . C. de digni. l. ij. lib. xij.
alleg. Et de talibus pt verificari ad literã ꝙ scribit. iij. q. vij. c.
j. vel aliter possũ dicere, ꝙ aut qrit an debeat constitui ꝓcura
tor infamis, & dico, ꝙ non maximè à psonis ecclesiasticis, vel
ad causas ecclesiasticas seu ecclesiasticarũ personarũ pertract
andas, & sic loquuntur. v. quæstione. iij. quia episcopi. & . iij.
quæstione. decima. si accusator. in fin. aut quæritur nunquid
contra procuratorem potest opponi talis exceptio ꝙ infa-
mis est, & tunc dico ꝙ non, & sic loquitur § fi. instit. de excep.
Sicut prudenté, discretum, & expertũ, debet prælatus procura
toré cõstituere, & tamen si aliũ cõstituat tenet constitutio, &
si malè gerat imputaẽ ei qui talé elegit. vt. ff. de mino. l. cũ mã
dato. Fateor tñ ꝙ superior vidés cãm ecclesiæ male tractari
pót cõpellere ꝑlatũ ad ꝓcuratoré aliũ eligendũ. vt dixi post
Ho. vbi. s. & etiã satis crederé ꝙ iudex qui debet dignitaté sui
fori augere, personã notoriè vilé, & infamem posset ex officio
suo ab officio procuratoris repellere. vt. ff. de offi. præsi. l. ob-
seruãdũ. & de postu. l. quos ꝓhibet. & in hoc sequor Io. Fab.
& istam solutionem potes iungere cum solutione præceden
ti, & his quæ ibi dixi, & tunc plenam doctrinam habebis.

¶ SVMMARIVM

1 *Consuetudo rõnabilis & præscripta quãtũnis Legi cõtraria seruãda est*
2 *Consuetudinem non valere per quam veritas occultatur.*

1 CAEterum. Opponitur cõtra finem de.ret. † quia imo consuetudo legi contraria seruanda est dummodo sit rationabilis, & præscripta. s̄.de consue: tu.cum tanto. Solutio dicitur, quòd talis consuetudo non est rationabilis, vel dicitur ꝙ lex cui contrariatur propter vtilitatem publicam & vitandũ animarũ periculum, est inducta, & ideò non valet cõsuetudo contraria. vt in dicto.c.cũ tantò.&.j̄.de testi.tuis.secundũ Hostien. secundũ quem adde quòd ibi notatur, & idem dicendum est secundũ eum, & Abba.de iuramento quod præstare debet aduocatus in causa antequã audiatur, de quo loquitur.C.de iudi.l.rem. non nouam.quia eadem est ratio, vnde est cancellanda glo. vulga.dicentis ꝙ iuretur lege cauetur, sed cõsuetudinem nõ habetur: quia nec ob id consuetudo cõtrariã vt est dictũ. Ex
2 quibus infert Collect. † quòd non valet consuetudo per quã veritas occultatur.& inducit de fideiusso. constitutis. Et pro eo quòd dictum est de aduocatis inducit de iureiur.quanto. & notat Inno.de foro compe.c.Romana.

¶ Quæritur pone pars litigans constituit procuratorem ad causam sed nõ dedit spãle mandatum iurãdi de calumnia, quia tunc cessaret quæstio.vt.j̄..e.c.fi.lib.vj.& postea longè peregrinatus est. q̃ritur quid tũc fiet de iuramento calũniæ? vide Ber.in penul.glo.dicit Vincẽ.ꝙ si non esset in tantum remotus dareẽ dilatio procuratori vt domino denunciaret.ar. C.vbi in rem actio.l.ii.s̄.titu.j.quoniã.§.quod si super. & in secundo apparatu addit quòd in hoc casu admitteret iuramẽtum procuratoris. Allegat de procu.petitio. Nouel. remittit ad nota in Specu.e.ti.§ restat vers.quid ergo.& versi.sequenti vbi dicit Specu.ꝙ si mandatũ sufficiens est ad causam, iudex coget litem cõtestari, & posteà eo ꝙ factus sic fuerit dominus litis poterat iurare ar.insti.de his per quos agere possumus.§.& quia hoc. Super quo etiã vide quæ notantur in Spec.parte prima ti.de procu.§.ratione autem formę, ver.porrò.Collec. verò dicit primo ꝙ videtur quòd dominus censeri debeat cõtumax: quia non dimisit procuratorem sufficienter fundatũ alias instructũ. Subdit tamen ꝙ quia iuramentum huiusmodi requirit spãle mandatum, non videtur quòd teneatur dominus hanc potestatem de calumnia iurandi cõmitere, nisi vel ultimo videtur sufficere ꝙ ad agendum & defendendũ procuratorẽ constituat.de procu.petitio.&.c.accedens. dicit tamen quòd de malitia satis apparet, ex quo scit se absfuturũ & quo ad hoc sine quo causa expediri non põt sufficientẽ procuratorem non dimittit. Sed per hoc quæstio non soluitur, nec satis fit parti accusati, quia ex cõtumacia ad missionem in possessionem procedi valeat.vt.s̄.ti.j.c. quoniam.§.in alijs verò.& duobus.§.§.sequentibus.tamen non potest procedi ad sententiam.vt.C.e.ti.l.iij.§.sed quia veremur. Sed responderi potest ꝙ si actor patitur istud damnũ illud patitur ex culpa sua, quia remittere potest tacitè istud iuramentum, & sic cã pro parte sua instructa legitimè sentẽtiam reportare.vt notatur in.§.sed veremur.allegato.

¶ Quærit etiã Collect. quid si ille qui emit rem alienã cõuenitur: nunquid si scit rem esse alienam pro euictione sibi poterit litem contestari, negando & super hoc iurare de calumnia & respondet ꝙ non quia: contra conscientiam faceret. Sed denunciare debet venditori, & si ille ad causam non veniat debet confiteri veritatem .remittit ad Hosti.in summa.e.ti.§. fi.& ad notata.Io.xxxiij.q.ij. si virgo. quia pudori suo debet parcere.vt.ff.man.l.quintus. Subdit tamẽ, ꝙ nihilominus sanũ est sibi ius euictionis: quia emptor honestè defendere debet.ff.man.l.ideóq;.§ generaliter.&.pudori suo parcere, vt est dictum, & cãm fouere si iusta est.ff.de admini.tute.l.quotiẽs. .§.sicut.& sic non ob.ff.de pigno.act.l.si rem.§.fi.secundũ eũ

¶ SVMMARIVM.

1 *Responsiones clara & aperta esse debent*
2 *Responsio facta per verbum dubito fauorabilior est parti quã quæ fit per verbum nescio.*
3 *Prælati administratio longe liberior ipsa tutoris administratione.*

¶ CAP. VI.

CVm causam Opponitur contra finẽ dec.realis: quia principales debent iurare de calumnia per se ipsos, & nõ per ꝓcuratores. vt.s̄.e.c.j.&.s.c.ꝓximo &.s̄.c.autem.principales. Dicit Inno.ꝙ ibi loquit de ꝓcuratorib⁹ ab vniuersitatib⁹ cõstitutis qui ꝓprie ꝓcuratores nõ dicunt, sed syndici, & ꝙ nõ debemus facere vim in nomine, sed in modo cõstitutiõis. vt si ab vniuersitate constituatur siue appelletur syndicus, siue procurator syndicus fit. & eodẽmodo si à nõ dño cõstituatur cum decreto fit actor, quocunq; nomine nominetur. Subdit tamen Inno. hoc esse nota dignum, ꝙ episcopi & alij prælati etiam si domini non sint, tñ propriè procuratorem cõstituunt. i.sine decreto superioris qui litem prosequitur quod in alijs non diceret. Et remittit de hoc ad notata sua. s̄. de procura.petitio. Subdit etiã aliud bene notabile, videlicet, quòd vniuersitas in re propria ipsius vniuersitatis propriè dicitur procuratorem constituere, vt.C.e.l.ij.§ hoc etiã. sed in rebus non suis actorem cõstituit. vt.ff.de re.eo.l.item.§.actor. Hosti. remittit ad notata sua. j̄. de procu in causis.& de syndico.c.vn. Sed Nouel.quoad casum nostrum de procura.remittit ad notata sua. j̄.e.c. proximo. verum istæ remissiones obscurant animos iuuenum, qui simul non possunt tot videre. Tu verò quo ad hoc de remissionibus non cures, sed sequere hic Inno.ad literam, quia clarus est, saluo ꝙ habes notare hic in fi. in verbo. *procuratoribus.* hoc verbum secundũ dicta Inn. simul dupliciter hic accipi.s. propriè & impropriè, videlicet quo ad Archiepiscopũ Rauenacẽ propriè & quo ad cõmune Fauẽtinum impropriè: Simile.ff.de offi.procon.l.j.in.fin.j.responsi .in verbo manumitti.cum ibi notatis suis illo verbo in gl.ij. Si vis videre qualiter Io. And.deplorat destructionem huius eccle. Rauenã vide ipsum in additione Spec.eo.ti.§ restat.in additione quæ incipit de qua ecclesia.

¶ Quæro cum Bernar. vtrũ interrogatus in virtute iuramẽti de calumnia seu de credulitate, aut de veritate possit respõdere dubito. respondet Ber.quo ad iuramentum credulitatis seu calumniæ ꝙ non, sed de alio secus, vt hic in prima glo. notatur. verum de iuramẽto calumniæ seu credulitatis notatur contrarium per Accur. C.e.l.ij.§ j.in glo. antepenul.per.l. si debitor.ff. de petitione hære.& per alias leges, quas Ber.hic allegat in prima glo. Facit optimè ꝙ vtraq; responsio æquè pręiudicat.vt scripsi.s̄.e.c.ij. in.j.q .§. circa tertiã difficultatem. in princi.& notatur.j̄.de iureiur.ex literis. in vltima glo. & hic in Nouel.super quo remittit Nouel.ad notata sua.j̄.de testi.ex tenore.super tertia glo.vbi ponitur vnus casus clarus in quo non liceret dicere dubito, videlicet in facto proprio, & recenti quòd ibi vide. Scias tamen ꝙ cauti aduocati & procuratores, omnia de quibus eis nõ cõstat, & de quibus nõ possunt respondere per verbũ credit negant simpliciter respondẽdo per verbum non credit, pro eo ꝙ credere & non credere contradicunt. & sic inter ea non potest cadere medium alicuius dubitationis. cũ iuxta primum principium inter cõtradictoria non cadit medium: quia de quolibet esse, vel nõ esse & de neutro simul i propter hanc enim rationem recipitur gl. Ber.in iudicijs. Sed in iuramẽto veritatis secus, quia licet inter esse, & non esse, non cadat medium: tamẽ inter esse, & non esse, ab vna parte scire, vel non scire ab alia cadit mediũ; quia plurima sunt ad quorũ existentiã, vel non existentiã scientia hominis nõ applicat. Ego autẽ puto ꝙ gl. verũ dicat, & pri-
1 mo quo ad primũ: † ꝙ responsio nõ debet esse obscura, sed debet esse clara. vt.ff.de interro.act.l.de ætate.§ nihil.modo si interrogatus de credulitate respõdet dubito, nõ respõdet clarè sed obscurè: nam siue credat ita non esse, siue neutrum horum credat, stare põt ꝙ simul dubitat. Nam cũ ex credulitate vnius ptis, alteri⁹ ptis dubitatio stare põt, & tũc dicit opinio. vt dixi.s̄. ꝙꝙ eñ credã aliquid esse verũ, plerũq; dubito an vera sit mea vtilitas, & p cõsequẽs respõdeo dubito ad credulitatẽ

minimè respondetur. cũ tamen dubitatio non impediat responsionem credulitatis. cũ quantũcunq; quis dubitet necesse sit absoluere, ꝙ illud nihilominus credat, aut non credat, sed dices ꝙ responsio non credit, est dubia: quia de taliter respõdẽte non apparet clarè quid credat. nam licet dicat se non credere ita esse, non dicit tñ se credere ita non esse, sed respondeo ꝙ arctari non debet præcisè ad respondẽdum positiuè se credere ita esse, aut ita non esse. cũ inter ista cadat medium, videlicet dubitatio aut negatio vtriusq;. Illa enim non sunt cõtradictoria sed contraria inter quæ bene cadit medium. Prætereà dico ꝙ responsio per nõ credit, nõ est obscura, sed est clara, quia clarè negat totũ articulũ. Circa eundem vero articulũ quantum respectu terminorũ negatio & affirmatio similẽ claritatẽ importãt, & similẽ cognitionẽ habẽt. vt instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. in prin. nec ob. ꝙ respectu credulitatis vel non credulitatis nõ existentiæ rei. responsio nõ est clara. Quia dico ꝙ nec est obscura illo respectu: quia ad illum articulum non est facta, & non requiritur ꝙ clara sit responsio, nisi respectu interrogationis ad quam facta est: quia determinatio non respicit nisi suũ determinabile. de app. c. secũdo, requiris. cũ similibus. Quo ad secundum dictũ videlicet ꝙ interrogatus de veritate põt dicere dubito. ratio esse põt, quia licet circa veritatem rei inter esse, & non esse non cadat mediũ, tamen inter ista & scientiam cadit mediũ. nam põt esse ꝙ interrogati scientia non applicatur ad aliquod extremorũ. Sed ꝙ inter scientiam & quodlibet extremorum cadit medium, videlicet nescientia quæ quandoq; habet admixtã dubitationẽ, & quandoq; persistit in finibus nescientiæ simplicis, sicut interrogatus Parisiensis parisius morã trahens, an Papa in Auinione residens stet, vel sedeat, vigilet, aut dormiat non poterit ad aliquod extremorũ dicere, scio. imo nec dubito. Sed quid si quæratur à scholari legista an filius institutus rogatus de restituẽdo possit detrahere duas cartas, & viderit opiniones cõtrarias facientes eum dubitare ad nullã partem respondere poterit, scio, sed ad vtrãq; dicere poterit, dubito. Ex quo infertur quòd non potest compelli præcisè de veritate alicuius extremorũ quia sic compellerentur in casu deierare, videlicet cum ignorasset aut dubitasset vtrũq;. Igitur licebit sibi dicere dubito, vel fortè nescio, quod securius est ne dicendo dubito partẽ suam aggrauet illam in dubiũ reuocãdo. Sed contra videt, quia sicut inter credere & non credere non cadit medium, ita inter scire & non scire. Sed respondeo ꝙ licet in iuramento credulitatis interrogetur respondens an credat, vel non credat, & in iuramento veritatis teneatur de sua scientia respondere tamen in iuramento veritatis. non interrogatur an sciat, vel nõ sciat, sed interrogatur an sit verum vel non sit verum, id quod in positione aduersarij continetur. Et ideo si vtrumque ignoret non immerito dicere poterit nescio, vel dubito: modo quodã medio respondendo, vt dixi: nec est ferendus aduersarius si respondentem per verbum dubito propter prætẽsam obscuritatem responsionis, petat compelli respondere per verbum scio, vel non scio. cũ dubitatio scientiã & scientia dubitationem excludat. & qui vnũ dicit censetur etiã dicere id quod per consequentiam necessario infertur ex illo. ff. de procu. l. pomponius. § sed & is qui. in fin. Nec est hic aliqua obscuritas cũ prædicta pateant ex terminis cuilibet boni intel-
2 lectus. Præterea † quia ista responsio facta per verbum dubito magis est fauorabilis parti, & magis clarificat partem, & iudicem quã illa, quæ fit per verbũ nescio. Nam ista tñ importat quantũ illa & vltra tacitã confessionẽ, videlicet ꝙ aduersarij intentio saltim dubia est, quod facit ad inclinandũ mentẽ iudicis, ad facilius credendũ probatiõibus aduersarij. Plus est enĩ absolutè negare aduersario ꝙ dicit, quã dicere se dubitare an bene vel male dicat. Item non est ferendus si illum compelli petat, ad præcisè respondendum an sit verum vel non sit verũ: id ꝙ in sua positione deducitur: quia si in causa sua sit respondens male instructus sicut vt plurimum sunt tracti in causis, sic ꝙ vtrũq; ignoret vel saltim dubitet de vtroq;, per hoc præcisè cõpelleretur deierare quòd nullo modo deberet fieri: imo potius tolli omnis occasio deierandi. vt. ff. de condi. insti. l. quæ conditiõe in princi. &. ff. de in li. iurã. l. iiij. § j. cũ similibus. Et per hoc intelligas & moderes notata; Cyn. C. de excep. l. si quidem. in vltima quæstione. qui videtur approbare glo. Accur. contrariã huic glo. Ber, & id quod notat Ber. j. de præsump. c. quosdam. in vltima glo. licet Collecta. videatur hic sequi glo. Accur.

¶SECVNDO igitur quæro. nunquid ille à quo exigitur iuramentum calumniæ de credulitate potest petere dilationẽ ad deliberandũ super eo de quo interrogatur. super quo vide Ber. hic in glo. prima quæ videtur velle, ꝙ licet ita fiat tamen de iure fieri non deberet. Super quo vide quæ scripsi. s. eo. in pertractandis. & in Specu. e ti. c. j. in fin. & deposi. c. vj. versic. sed nunquid. & versibus sequentibus. Cyn. verò post Pet. C. e. l. ij. in. v. q. dicit. ꝙ si reus petat terminũ ad deliberandũ vtrũ expediat sibi iurare. Dixerũt quidã, nescio quo spiritu ducti, quòd dari debet ne anceps subeat periurium. vt. l. iiij allegata. quòd non placet eis, nam ante habuit dilationẽ. vt in authen. offeratur. de litis contestatione. Item qua ratione actor non habet dilationem: quia in potestate eius est. &c. C. de tempo. in inte. resti. pe. l. petendæ. C. de dila. l. si quando. ita nec iste cõuenire debeat instructus. nec timere possit periurium. cũ de veritate non iuret. Collect. verò. s. e. in pertractãdis. fatetur posse dici, ꝙ dilationem habebit per notata hic, & per notata Hostien. j. e. c. fi. & per lect. & notata. j. de resti. spo. cum ad sedem. & dicit hoc clarè notari per Hostien. de proba. quoniã. super verbo interrogatiões. Sed videtur distingui posse, quia aut sit danda dilatio post litem contestatam ad deliberandũ an præstetur istud iuramentum de calumnia in causis requirẽtibus litis contestationem, & dico ꝙ non per rationem Cyn. imo statim quòd animo contestandi narrata negaueris esse vera, & petita fieri debere præcisè compelletur præstare huiusmodi iuramentum, & ita seruant auditores in palatio apostolico & in hoc sequor Pet. & Cyn. per rationes ipsorum cui responderi non potest. aut exigitur ab eo responsio credulitatis super positionibus aduersarij in virtute iuramenti de calumnia prius præstiti, & tunc dico quòd debet sibi dari dilatio ad deliberandũ an sint tales quibus de iure debeat responderi, & si sic qualiter sit eis respondẽdũ, & ita etiã in palatio seruat, & in hoc sequor aliam opinionem, & concordo ambas. Glosa fin. hic tractat materiam interrogationum de qua in Specu. de interroga. per totum. & Nouel. hic tangit aliquas, expositiones, oppositiones, ac suppletiones quas per te videas. Si autem quæras vtrũ excõmunicatus admitti debeat vel cõpelli ad iurandũ de quo hic per Ber. vide Hen. de maior. & obediẽ. cum in ecclesijs. Si verò quæras quare prælatus ecclesiæ ante litem contestatam potest procuratorẽ constituere, vt hic cũ secus sit de tutore. vt. C. de procura. l. neq;. vt hic notant Innocen. & Hosti. Dic ꝙ nõ est tanta nec tam libera administratio tutoris sicut prælati secundũ eos. Idem notãt Ioã. & Archidiaco. in. c. quia epi. allegato. & Gef in clemen. j. de procu. & Hẽ. hic. licet Accur. & Azo. contra. & male. quod dic, vt notatur in Spe. ti. de procu. § ratione quoq;. ver. circa hoc autem.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Procurator in causa spirituali veritatis iuramentũ sicut & calũmniæ præstare potest. modo speciale ad id mandatum habeat. & nu. seq.*
3 *Syndici et actores iurare possunt de veritate dicenda.*
4 *Procurator in animam constituentis de veritate dicenda, etiamq; in animam propriam iurat.*
5 *Iusiurandum veritatis secundum iurantis conscientiam esse.*
6 *Iurando episcopus sacra tangere non debet.*

¶ *CAP. VLTI*

1 CVm in causa. Quærit hic Innocen. † vtrum procurator in causa spũali possit præstare iuramentum veritatis quemadmodum, & calumniæ. respondent qui-

dam quod non,& rationem diuersitatis assignat:quia iurãdo
de calumnia iurat de credulitate, & tñ quisq; nedum de fa-
cto suo,imo & de alieno credere pôt:sed in iuramento de ve
ritate dicenda non excusat credulitas nisi adsit veritas,& ideo
in eo quisq; per se iuret,& respondeat. Potest enim esse ꝙ il-
lud de qoo ego quæro scit dominus & non procurator vn-
de diuersa respôdebunt.de rescrip.c.ab excôicato.ff.de in litẽ
iuran.l.videamus.in principio.Sed tamen in contrarium fa-
cit quòd ibidem dicitur ꝙ tutor iurat si vult,& ita videtur ꝙ
procurator iurat si vult.Sed respondet Inno.id esse propter
defectum dñi qui iurare non potest:quia pupillus. Sed dicit
Hostien.ꝙ hæc non est sufficiens responsio quò ad virum, &
vxorem,& adolescentes de quibus dubiũ non est quin iurare
possint.C.si aduersus ven.authen.sacramenta puberũ.xxij. q.
v.paruuli.&.c.pueri.& dicta.l. videamus. circa medium. de
quibus tamen loquitur lex prædicta videamus. Dicit ergo
Hostien.ꝙ hæc est ratio ꝙ volũtarij admittuntur:quia nô est
verisimile quòd hoc onus in se reciperent nisi de veritate cer
tiorati essent.ar.ẽ.de procu.in nostra.Idem ergo dicit Host.
de procuratore,vt non cogatur ne iudice cogẽte incurrit an
ceps periuriũ,vt in prædicta.l.videamus.& de cohabitatione
2 cleri.& mulier.c.clericos.† voluntarius tamen admittit dũ-
modo mandatũ habeat spãle ad id cẽtesima di.optatũ.xvij.q.
iiij.metuentes.Sed pone ꝙ iurauit procurator de veritate nun
quid nihilominus iurare debet dñs de veritate dicẽda? dicit
Inno.secundũ antiqua tẽpora ꝙ sic.vt.C. de procu.l.si actor.
quamuis illud intelligatur etiã de iuramẽto calũniæ.Itẽ ad hoc
etiã est. xj.q.j. testimonium.&.xvij.q.ij.c.gonsaldus.&.xvj.
q.iij.dilectio.Dicit tamẽ ꝙ bene possunt côuenire alicui qui
in eorũ animã iuret,sic tñ quòd tunc ille qui iurat non respon
deat pro se aliquid sed ꝙ mandabitur illi ab illis in quorũ ani
mas iurabit respondebit,j.de testi.c.præsentiũ.¶ Subdit etiã
3 ꝙ satis videtur ꝙ syndici & actores,& etiam procuratores
possunt iurare de veritate dicenda.ar.C. de iudi.l. properãdũ.
§.j.C.de reb.cre.l.penul.& vltima. de iuramen. calum.l.iij.
§. ꝙ obseruari.ff.de noxa.act.l.quotiẽs § eos.& § prætor ait.
licet sit argumentũ côtra quò ad procuratorẽ.e.l.§. si tutor.
versi.si autẽ procurator.Intelligit tñ Inno.hæc vera videlicet
quod prædicti possunt præstare iuramenta quæ respiciunt so
lam credulitatẽ vel quæ continent veritatẽ,& sacramenta de
quantitate expensarũ,& ꝙ defertur pro lite decidenda, & hu
iusmodi.
¶ Caue tamen quia hoc quo ad iuramẽtum decisoriũ, & de
veritate dicenda per procuratorẽ præstandum intelligit In-
no. verũ esse tunc demũ cum ei mãdatũ est,vel liberã habet ad
ministrationẽ,aut constitus est in rem.vt.ff.de iureiur.l.iusiu-
randũ ꝙ.ff.de procura.l.procurator qui.& .l.sequenti.quãuis
illę leges loquãtur tñ in deferẽte iusiurand sinô in recipiente.
De iuramento autẽ quod solã voluntatẽ vel affectionẽ respi-
cit,vt est iuramentũ in litem dicit Inno.ꝙ à prędictis perso-
nis non præstatur nisi in casu . vt prædicta.l. videamus. in
princip.vsq; ad §. deferre. Sed qualiter intelligitur iuramentũ
de veritate dicenda,& qualiter censetur quis in veritate illius
iuramenti de certa scientia sua deponere.respondet Inno.di-
cens,ꝙ licet istud iuramentũ dicatur de veritate dicenda non
tamen est tñ de his quæ quis vidit sed etiã de his quæ indubi-
tanter nouit.nam non vidi Christũ crucifixũ: tñ firmiter hoc
noui.Ad hoc facit quod dicit Augustinus ꝙ spes est certa ex
pectatio futuræ beatitudinis: quia de futura beatitudine non
pôt esse certitudo scientiæ,sed credulitatis tñ,sic est in iuramẽ
to de veritate dicenda,quia iurat vera esse de quibus non du-
bitat licet ea nô viderit. Facit pro præmissis.j.de testi.ad hęc
& præallegata.l.videamus.fa.etiã.l.quæ dicit sciri, & indubi
tatũ esse ꝙ cômuni auditu percipiũ ab antiquis.vt.ff.de aqua
plu.arcen.l.in sum.§. idẽ labeo.& vide in Spec.de ꝓba.§ j. ver
si.& nota quod secus tñ de teste qui non tñ iurat de veritate
4 dicenda,sed tantũ de his quæ in eius præsentia facta sunt.C.de
de testi.l.testimoniũ.secundũ eum.† sic,& procurator iurat
in animã constituẽtis de veritate dicenda,& etiã in animam
propriam de côsuetudine Romanæ curiæ hodie approbata.
de iura.calum.c.ij.§.j.lib.vj.& cũ bona côscientia respondere
pôt vera esse ea quæ scit,vel ab alijs in quorũ animas iurauit
intellexit vera esse.j.de testi.ꝓsentiũ.lib.vj.secundũ Inno.di-
cit tñ Hosti.ꝙ Inno.fuit in aliquibus sibi côtrarius in hac gl.
vt patet secundũ eũ.ẽ.e.in vers. intelligit tñ.& vers.sequenti.
Sed istã côtrarietatẽ nô intelligo dicit etiã Host.per hãc glo.
5 ꝙ iuramẽtũ de veritate † est secũdũ côscientiã iurantis,& ad
hoc inducit Nouel.ea q̃ scripsit ẽ.e.literas.vers.omnino. vide
quæ scripsi in prima quæstione & duabus difficultatibus ibi
tactis. Subdit etiã Hosti.ꝙ quia tale iuramentũ fit secũdũ con
scientiã iurãtis nô est periurus falsum affirmãs esse verũ,sic nec
credens sic iudex secundũ iura pronũciare debet. iuxta lecta,
& notata.j.de re iudi.c.j.&.c.cũ æterni.lib.vj.& ita iurat in
authen.iusiurandũ ꝙ præstatur ab his.§.& æquus.coll.ij. & ta
men si pronũciet secundũ rei veritatẽ iniustũ dummô secũdũ
conscientiã quã de iure habet pronunciet nô peccat.quia nec
iurat ꝙ iustũ erit pronunciare sed ꝙ sibi visum fuerit esse iu-
stum,vt prædicta authẽ.in docit notata sua in prædicto .c.cũ
ęterni.§ j.vers.côtra côscientiã.aduerte hic sunt duæ difficul-
tates principales.prima est de his qui nomine alieno interue-
niunt quæ iuramenta præstare debeãt.Secunda difficultas est
de iuramẽtis à talibus personis præstitis qualiter intelligi de-
beant Circa primã difficultatẽ distinguere habes quatuor iu
ramenta videlicet calumniæ,veritatis,decisionis. & affectionis.
Circa primũ distinguere habes in cuius animã iuret:si enim
in animã propriã,dic ꝙ oẽs tales sic iurare possunt, & debent
etiã post litẽ côtestatã fuerũt cõstituti.vt.j.e.c.ij.§ j.in princi
pio.Sed in animã cõstituentiũ iurare non possunt de calum-
nia sine speciali mãdato,sed cum spãli mãdato possunt.j.e.c.
vltimo.lib.vj.Circa secundũ dico ꝙ prædicti in animas pro-
prias iurant de veritate inuiti, dum cãæ vtilitas ad eos perti-
net,& voluntarij,dũ nô pertinet ad eos vtilitas.iuxta ea quæ
scripsi.ẽ. ver.sed dicit Hostien.ꝙ hæc nô est sufficiens respon
sio.& vers.caue tñ Sed in animas cõstituentiũ tũc iurãt cum
hoc est eis mandatũ spãliter.vt in præallegato.c.si.& cũ est eis
côcessa administratio libera,iuxta ea quæ scripsi in dicto ver
si.caue tñ. vel hoc vltim si verius referas dumtaxat ad sequens
mẽbrum.Circa tertiũ dicas ꝙ in præiudiciũ deferẽtis possũt
in animas suas dictæ personæ huiusmodi iuramentũ deciso-
rium præstare si volunt. vt. ff.de iureiur.l.nam posteà § ius-
iurandũ.sed quo ad pręiudiciũ constituentiũ,nec in suas,nec
in cõstituentiũ animas illud prętare possunt nisi in tribus ca-
sibus in vers.caue tñ supra notata.Circa quartum nec in pro-
prias,nec in cõstituentiũ animas pôt per eos præstari iuramẽ
tum affectiôis:quia nec eorũ admitteretur affectio nec aliorũ
affectiôes exponere scirent.vt ẽ.vers.de iuramento autẽ. nisi
cũ mandato spãli formã iuramenti, & affectionis expressam
habẽte.vt.ẽ. vers.sed pone ibi dicit tñ.&c.Et ita iurarũt corã
me per procuratorẽ in quadã cã quidam canonici Circa se.
dam difficultatẽ non insisto: quia satis dixi.in.c.literas allega.
& hoc quòad iuramenta veritatis, & calumnię. Alia verò nô
sunt præsentis speculatiôis.
¶ SECVNDO quærit in fin.decretalis nunquid hæc pœ-
na ipso iure vel per sñiam infligatũ? de quo hic per Ber. in gl.
fi.reffert Hosti.quosdã dicere,ꝙ per sñiam per iura allega. in
glo.& per.l.properãdũ.§ & si quidẽ.C.de iudi. aliosq, tenere
ꝙ imo ipso iure.Ipse verò dicit ꝙ,& ipso iure,& per sñiam,&
declarat hoc,& primò in actore.nam ipso iure cadit ab actio
ne ꝙ,& per iudicẽ declaratũ,ideò & per iudicẽ reus absoluitur.
Item ecôtra hoc declarat in reo. nã reus etiã ipso iure, & per
sñiam punit.nã côfessus ipso iure intelligitũ,& ideo in eo ꝙ pe
titum est sine probatione alia per iudicem condemnatur. vt
hic.&.e.l.ij.§ quod si actor.& .§.sin autem reus.ex quibus iste
§ sumitur.& argumen.in authen.de litigi.§ edicti.in fi. coll.
viij.decima quæstione secunda.§. qui verò reus iam dictas. ver
si. emphiteusis acceptor.& secundũ hoc intelligit qđ notatur
in summa.e.ti.§.fi .Et de hoc per Archi.& Io. And.de confes
c.ij lib. vj.videlicet quãtũ ad casũ illius capi. quod placet res-
spectu

pectu illius casus Collect. Sed respectu casus nostri dicit stan
dum nostrę quæ dicit cadat, & non dicit cadit maximè cum
sit pœnalis, & sic per sententiam.ex hoc infert hanc pœnam
purgari posse, si aduersarij non intersit. de quo per Cyn. C .e.
l. vltima. § q si actor. in. vij. q. ar. de procu. liceat. lib. vj. & q
notat Cardina. de rescrip. si pro te. licet secus forte si ipso iure
propter ius quæsitum aduersario de elect. c. ab eo. lib. vj. cum
quo quantum ad primum dictũ concordãt Cardina. & Ioã.
in dicto. c. ij. de confes. ar. ĩ. de regu. iur. in pœnis. lib. vj. & .e.
ti. ff. l. in pœnalibus. quia loquitur per verba futuri temporis
ar. eius q notatur. C. de pœna iudi. qui malè iudi. l. j. & vnde
vi. l. si quis in tantũ. super verbo amittat. & . s. de foro compe.
si diligenti. super verbo cãm perdat. & in hoc cõcordant etiã
Accur. C. e. l. ñ. & hic Inno. & Hen. licet Arch. videatur con
cordare cũ Host. in dicto. c. ij. nec obstat dictũ. c. ij. supposito
quòd ibi incurrat pœnã ipso iure, secundũ opinionẽ Archi.
quam tamẽ Hen. non credit veram: quia ibi sunt duæ contu
maciæ eo q interrogatus, & iussus. de quo ibi dicam. Iuxta q
cum Inno. quæro nunquid si iudex voluit ferre sententiam
contra recusantẽ hoc iusiurandum, & ita pereat instantia iu-
dicij habebit ne aliquã actionem ille qui contẽdebat cum re
cusãte iurare? Insuper si adhuc incipiat agere ille qui recusa-
uit. nunquid poterit contra eum excipi, dicendo tu debes ca
dere à lite, ergo non debes audiri agens? & videtur q sic. ar. ff.
de inoffi. test. l. cum Papinianus § si filius alias incipit § si quis
impubes filius. respondet Inno. dicens nõ credimos eum pos
se agere vel excipere de restitutione alias, & melius de recusa
tione iuramenti: quia ea quæ eueniunt post litem cõtestatam
valde pertinent ad officiũ iudicis. ff. de edili. edic. l. ediles §
item sciendum. & nephas esset ex materia legis litem oriri. C.
de fruct. & li. expen. l. iij Iudex tamen tenetur ex hoc. vt. C. de
iudi. l. sancimus. & instu. de obliga. quæ ex delict. nas. in prin.
secundum Inno.

¶ Caue tamen quia ipse Inno. in eadẽ gl. postea caute se cor
rigit dicens, q hæc gl. id est q supra proximè dictũ est locum
habet quando per sententiam vel transactionẽ negotiũ prin-
cipale terminatũ est. Sic enĩ intelligitur l. terminato. C. de fru
cti. & lin. expen. alleg. verũ hîc videlicet cum perit instantia
iudicij principale negotium nõ est per iustitiã id est per sen-
tentiã vel trangressionẽ terminatũ, sed perit solũ instantia du
rante adhuc negotio principali, & ideo principali durãte, vi
detur q etiã durare debeat huiusmodi pœna tanquã principali
sicut videmus in simili q qñ negotiũ principale non est ter-
minatum per iustitiã, sed perit propter interitum rei, aut alia
simili de cã tunc bene fertur inña accessorij. ff. de rei vendi. l.
item si verberatũ. & . l. vtiq;. ¶ Subdit etiã Inno. q non habet
locum hæc glo. .s. id q dixi. s. e. q. in prin. vsq; ad vers. caue in
his quæ fiunt extra iudiciũ. nam ii qui elegerint contra formã
consilij quapropter priuẽtur ea vice à ptãte eligendi, & tamẽ
ad istam pœnã põt agi semper. s. de elect. quapropter § qui
verò. vers de hoc notat. Fatetur tamẽ Inn. alios dicere q etiã
in iudicijs. vt hic semper agi põt vt cadat à lite. quod placet ex
dictis, & cum hoc de Inno. expeditus es.

¶ TERTIO principaliter quæro vtrũ, & qualiter epus de
calumnia iurare debeat. de quo habes hic per Ber. in gl. ij. q &
notatur. j. q. vij quotiens. & in Spec. e. ti. § penul. ver. item no-
tatur. Henri. verò distinguit inter forũ seculare, & ecclesiasti
cũ, dicens q in foro seculari nõ põt epus in persona propria li
tigare nec de calũnia iurare sed per yconomũ hoc facere de-
bet. v. quæstione. iij. quia episcopi. ix. quęstiõe. iij. cũ simus. In
foro verò ecclesiastico habet electionem vtrum per se vel per
procuratorem agat, & tunc si per procuratorem egerit iura-
bit de calũnia pcurator, & non ipse: sed si agat p se ipsũ iurabit
de calũnia per se ipsum, vt hic, & cẽtesima. di. optatũ. & sic di
stinguit Hosti. in summa. e. ti. § quis debet iurare. circa princi
pium, & hic notatur per Ber. in glo. ij. & per Inno. s. e. c. j. in
glo. bene dicit. Et in primo hic concordant Hosti. & Nouel.
allegantes. l. penul. C. de procura. & etiã in secundo notantes
ex hoc textu epm posse litigare in ciuilibus per se ipsum. nec
ob. v. q. iij. c. fi. quia ibi verbũ debet, necessitatẽ non importat,
sed sumitur pro põt. Simile. xxvj. di. c. fi. lxxvij. distinct. qui
cunq;. ff. de iudi. l. & post. secũdũ Phi. & hoc sufficiat quãtũ
ad illud iurare debeat, vtrũ iurare debeat verũ quãtũ ad illod
qualiter iurare debeat textus nos expedit, dicens q præposi
tis euuangelijs ad tenorẽ & necessitatis suffragiũ. C. de iudi. l.
rem non nouã. secundũ Goffre sed non tactis. super quo vide
notata Io. An. ĩ. de elect. vt. circa lib vj. in glo. per hoc dicas
in fin. in additione ad quã semp recurri solet, & dic per ibi no
6 tata pro regula † epm iurantẽ sacra tangere nõ debere. & per
pmissa per q patet hoc iuramentũ nõ remitti epo. Infert Frã.
q nec parentibus, nec patronis. licet Phi. cõtra eo q nõ est ve
risimile tales calũniari contra suos liberos, & libertos. indu-
cens. ff. qui satis. cogun. l. de die § penul. & de iureiur. l. iusiu-
randum & ad pecunias. inducens tñ Francis. q epus pater di-
citur spiritualis. remittit Nouel. ad notata in Specu. e. ti. § ij.
vers. & nota. Credo magis standum Frans. propter generalita
tem. l. j. C. e. & quia casus in contrariũ alleg. sunt speciales. Si
verò velis videre circa § fi huius decretal. an sic punitus appel
let vide in Specu. eodem titulo § fi. an autẽ ille qui venit non
iurare patiatur pœnã dicas q sic, & quid si partes pepigerunt
non iurare, & quid si pars vult partẽ omnino iurare: quia nõ
contentatur de hac pœna, & an emptor bonæ fidei nolens iu-
rare: quia seruit postea rem alienam agat de euictione. vide
in Specu. e. ti. § . ij. Collect. tractat. s. c. proximo. nunquid in
causa inquisitiõis sit præstandũ hoc iuramentum. recitans no
tata Goffred. in summa de accusa § item notata. & Hostien.
in summa de denuntiatione § qualiter . in principio. Item
tractat materiam interrogationum, & positionum que tan-
quã impertinẽtia intacta relinquo. Itẽ quis primo iurare de-
beat, & dicit q actor. ar. ff. de iudi l. qui prior. de quo dicam
ĩ. de iudi. c. j. li. vj. vbi de hoc per Archi. Itẽ hic possent tracta
ri per modũ summè ea q scripsit Cyn. C. e. l. j. & . ij. & authen.
ibi signatis, quæ causa breuitatis omitto. & hoc de isto titu.

De Dilationibus Rubrica.

¶ SVMMARIVM.

1 *Iudicio cœpto dantur dilationes ad positiones: & probationes.*

1 QVoniam. † iudicio cœpto dantur dilatio-
nes ad positiones, & probationes
sequitur de dilationibus. Sed leuis est hæc continu
tio quia quasi oẽs decretales huius tituli loquntur de dilatio
nibus ante litẽ contestatã secundũ Goffre. & quia eadem rõne
deberet præcedere ti. de fo. compe. vel saltim sequi titu. de li-
bel. obla. sed nõ curo põderare: quia ista sunt de arbitrarijs, &
similis ordo ponitur in. C. & sim de apparet in rubrica. ĩ. de
excep. vnde cõpilator ponderauit dilationes principales quæ
dantur in causa principali ad probandũ. Sed fateor q nõ mul
tum pertinenter eo q modicũ vel nihil de illis tractat in isto
titulo. Sed habuit fortè cõsiderationẽ. C. vbi tamen. tractat de
illis. Nouel. recolligit certos casus loquentes de materia rubri
cæ quos omitto, & hoc de isto principio.

¶ SVMMARIVM.

1 *A termino peremptorio primæ citationis nimis breui appellari potest.*
2 *Citatio iussum iudicis continere debet, & nu. se*
4 *An peremptorię citationis sit breuis quã quod deceat arbitrariũ est.*

CAP. I.

DIlecti. Quæritur primo nun-
quid à termino arcto ci
tationis valeat appellari. Bona Gui
da dicebat, q si terminus non fuisset
peremptorius licet breuis curia nõ
daret literas. Et Innocẽ. dicit quòd
solius peremptorij assignatio pri-
ma vice ad appellationem non suf-
ficit. vt. ff. de iudi. l. non nunquam.
xxiiij. quæstione. iij. de illicita. Et subdit ad propositũ quòd

licet iudex id moderare posſit. de offi. deleg. conſuluit. ff. de
iudi. l. ad pemptoriú. tamé ſi malè moderetur, licitè ab eo ap
1 pellatur. Archid. verò. v. q. ij. vocatio. dicit † ꝙ à termino
peremptorio primæ citationis nimis breui appellari poteſt,
vt hic, & tamé ꝙ ſuper tali appellatione curia literas non cõ
cedit. & ſubdit ꝙ cum ipſe eſſet aduocatus in cauſa Senoceñ.
literæ per vice cancellarium dilaceratę fuerunt. licet dominus
Goffre. qui tunc erat contradictarũ auditor ſe oppoſuiſſet di
cens ꝙ tranſire debebant, & ꝙ nec tunc nec in aliqua alia cau
ſa poſteà potuit eas obtinere. reffert tamen ꝙ ipſe Goffre. in
quodam libello ſuo, & AEgidius in alio libello ſuo ſcripſe-
runt ꝙ curia nihilominus de tali grauamine cognoſceret:
qoia alias iſta decretalis nihil operaretur. Peremptoria enim
citatio ex leui cauſa facienda non eſt, ſicut nec perſonalis. alle
gat Collect. de fideiuſſo. peruenit. & dicit ꝙ hodie curia lite-
ras concederet, & ꝙ eo vidente curia coocéſsit literas cuidam
appellanti à termino quinq; dierum ſibi præfixo ad propo-
nendum rationes, & cauſas quas dicebat ſe habere contra quá
dam prouiſionem. ſubdit iſtud oó eſſe om ittendũ ꝙ ſi appel
letur à citatione curia appellationẽ non admittit. vnde cum
officialis Archiepiſcopi citaſſet ſubditum ſuffraganei cauſa le
gitima non expreſſa, & citatus appellaſſet timens ne cõtra eũ
virtute illius citationis de factn procederet dictum fuit ſecú
dum antiquos de cancelaria, ꝙ ſuper illa appellatione literæ
dari non debebant, nec ſuper appellatione à præcepto iudicis
niſi ſit pœnale. dicit tamen ꝙ ſibi, & multis peritis contrariũ
videbatur: quia iſta appellatio videbatur extraiudicialis ex
quo negabatur iuriſdictio citantis in eó caſu, & ſic à futuro
grauamine appellatio valere debebat, licet valere non debe-
ret, ſi emanaſſet citatio à iudice competenti. hoc verò caſu Ar
chiepiſcopus non eſt iudex cõpetens, & citatio nulla eſt ipſo
iure. de fo. compotenti. c. Romana. in fin. lib. vj. Faciunt ad
præmiſſa notata Nouel de elect. cũ nobis. vbi dicit ꝙ extra iu
dicium valeret appellatio, ſi appellaret ne iniuſtæ excõicare-
tur, licet in iudicio ſecus. & hoc ſecuodum eum videretur di
ceodum ꝙ ſi iudex citaret, & appellaret citatus ne virtute talis
citationis excõicaretur iniuſtè valeret appellatio, & literæ da-
ri deberent: quia prædicti bene cõcedunt, ꝙ ſi quis appellaret
ex eo, quia citaretur vltra duas dietas contra. c. ſtatutum. de re
ſcrip. darentur literæ, & videtur probari de excep. olim. ſub-
dit etiam ꝙ ſi citatus veniat coram iudice citante etiam ante
diem aſsignationis. & in abſentia partis, & proponat iudicẽ
non potuiſſe citare, nec citantem iuriſdictionem habuiſſe, pe
tens citationem reuocari, & iudex eum non admittat, & pro
pter hoc appellet, curia appellationem admittit, & ita dicit ſe
vidiſſe. debet enim tunc iudex citationem reuocare. ar. de pœ
ni. di. j. c. prædixerat, & ꝙ ibi ootatur. Secus tamẽ ſi citatus an
te diem citatiõis ſolum de hoc conquereretur, ꝙ citatio eſſet ni
mis arcta, dicit enim ꝙ hoc caſu vidit determinari per domi
num Viſceñ. & alios ꝙ ante diem citationis non poterat hoc
proponi. ratio põt eſſe diuerſitatis: quia in primo caſu citatio
eſt omnino de facto, & ſicut iudex eam conceſsit in partis ab
ſentiam ſic eam reuocare põt. ar. de reg. iur. c. j. & ꝙ notat In
no de elect. querelam. circa fioem ſecundæ columnæ, & Ho.
de procu. in noſtra. inducit collect. ſua. ꝟ. e. c. ſi. Habes tamẽ
memoriæ cõmendare ꝙ ſcripſit Ho. in ꝓhemio ſummæ ſuę
verſ. conſulo etiá dicens. conſulo ꝙ quo ad perfectá ſcientiá
habendam potins adhæreas ſcripto iuri quá curię Romanæ
conſuetudini licet ipſam in iodicando præferas. ꝟ. de ſen. &
re iudica. in cauſis. quia conſuetudo fragilis eſt, & incerta, &
nunc alba, cras nigra frequentius variat. & vide Hoſti. io ſum
ma. de offi. deleg. §. ꝙ ſit eius officium. verſ. electio tñ cõmu-
tis eſt. Quæſtio tñ principalis ſignari non meruit: quia ſit de
caſu per iſtam decretalem. redeundo tñ ad quæſtionẽ noſtrá
principalẽ cum quæritur, vtrũ ſolius peremptorij aſsignatio
prima vice ſit cauſa ſufficiens ad appellandũ. dicit Henri. di-
ſtinguens, ꝙ ſi in peremptorio eſt aſsignata cauſa rõnabilis, &
vera ipſum quẽ peremptoriũ iuſtè, & bene, & ad boni viri ar
bitrium moderatũ data cõpetenti dilatiõe tnn eſt cá ſufficiẽs
appellãdi. c. cõſuluit. c. de illicita. & l. nõnunquá. alleg. Sed ſi
deficiente moderatiõe ſit terminus nimis arctatus, vt hic, aut
cauſa oın deranti falſa, vel irrationabilis appellari põt, vt hic.
Si verò non ſit expreſſa cá moderatiõis ex hoc ſolo appellari
non põt. de in inte. reſti. cũ ex literis. & hic. & . c. cõſuluit alle-
gato. ſecundũ eũ. Nec placet ꝙ valeat appellatio ne citatus à
ſuo iudice iniuſte excõicetur: quia iudicialis eſt, & à futuro
2 grauamine. de app. vt debitus. Subdit autẽ Collec. † ꝙ citatio
debet continere iuſſũ iudicis, & ꝙ malefaciũt exequtores cu-
riarũ qui abſq; iuſſu iudicis citãt. ſuper qun vide latius Cyn.
C. e. l. j. in. iij. quæſtiõe vbi etiá, & in qõnibus ſequentibus re-
peries de noue ſpeciebus dilationũ, & ibi etiá vide ſi pars ha-
bet probatiões ſuas in diuerſis locis an debet habere tempus
pro quolibet loco, & an tempus pro dilatione datum à iure
per iudicẽ poſsit abreuiari quorũ aliqua tangit hic Collect. &
qui iudices poſſunt citare, & quot modis vide Hen. de foro
comp. c. penul. di. ij. & Cyn. C. quo & quãdo iud. authen. qui
ſemel. in. vj. q. & in ſex quæſtinnibus ibi ſequentibus. Et iun
ge hic ea quæ ſcrpſi in dicto. c. penul. in. iiij. q. v ſq; in fin. per
quæ poteris dilatare materiam decre. Aliqua alia tangit hic
Collect. quæ in ſequenti capitulo melius ſtabunt. vnũ ponit
3 hic Marti. de ſalua videlicet † ꝙ cognoſcere quæ citatio ſit
vel non ſit arcta ad iuſtificationẽ, vel impugnationẽ appella-
tionis eſt, iudicis arbitrio reliquendũ: quia lege nõ eſt determi
natũ. de offi. dele. c. de cauſis. & credo ꝙ bene dicat. Sed idem
dicit Inno. & Ber. in prima gln. que fuit additio. de materia
peremptorij de qua hic in glo. ij. habes. v. q. ij. in ſumma, & in
Spec. de citatiõe. §. viſo. verſ. quid ergo. vnde olim cõtinebat
nonaginta dies, videlicet ꝙ quelibet triginta. in authen. de liti
gi. §. omnẽ. lxiij. di. Adrianus. Hodie autẽ quandoq; mittun-
tur tria ſubdiſtinctinne. ꝙ dic vt. ꝟ. de teſti. cogen. c. ij. ſecundũ
Hoſt. & ſin Spec. de citatiõe. §. ij. alia vide per te,

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Excommunicatio lata a ſuo iudice nullo ordine ſeruato etiam contra nõ contumacem errore non expreſſo valet, & tenet.*
2 *Delegat⁹ certos & limitatos fines habet quos trãſgredi minimẽ licet.*
3 *Citatus ad locum non tutum comparere non tenetur.*
4 *Contumacia præſentiæ loco haberi ſolet.*
5 *Abſens per contumaciam peremptorijs gaudet exceptionibus quantum & gauderet ſi contumax nõ eſſet.*
6 *Induciæ citatoriæ cauſæ cognitionem non requirunt.*
7 *Dilatio iudicialis per modum interlocutoriæ iudice pro tribunali ſedente dari debet.*
8 *Actus cauſæ cognitionẽ requirẽs niſi in figura iudicij expediri nõ põt.*
9 *Citatio diei vel loci alternatiua ipſo iure nulla eſt.*
10 *Citationem rem debere continere iuris eſt.*
11 *Factum ex cauſa iudicari.*
12 *Dilationum ſpecies ſeu formas varias.*

¶ *CAP. II.*

PRæterea. Quæritur primo, ibi: *reſcriptum apoſtolicũ inſerit.* vtrũ iudex delegatus à Papa teneatur reſcriptũ ſuum
apoſtolicũ citato mittere, vt ad cõparendũ ar
ctetur, & hic ſubintro magná glo. Inn. quá ex
pediá per quinq; qõnes, videlicet per iſtá qõnem, & . iiij. ſequẽ
tes. facit iſte textus ꝙ ſic. Sed Inno. textũ inducit in cõtrarium
dicẽs ꝙ hic habes argumentũ ꝙ licet iudex delegatus non mit
tat reſcriptũ apoſtolicũ bullatũ citato dummó mittat. i. inſe-
rat in citatorio nõ bullatũ. i. copiá bullati cõparere debet cita
tus. remittens ad ootata. de offi. deleg. cũ in iure. & hoc modo
inducit iſtũ textũ. quia hic dicit ꝙ talis tenet reſpõdere, & tñ
hoc plus eſt ꝙ̃ cõparere. rõ eſt quia ex quo exprimit talẽ cám
in citatorio quę ſi eſſet vera teneret reſpõdere cõparere debet,
& ideò ſi nõ cõpareat dũmó in veritate iudex delegatus exi-
ſtat iuſta eſt ſnia excõicatiõis, vel miſsiõis in poſſeſsionẽ, vel
queuis alia rõne huius cõtumaciæ in cá promulgata. verum ſi
nulla delegatio ſibi facta eſſet, & ita ſine cá citaſſet, & falſi re
ſcripti tenorẽ miſiſſet tũc nihil valeret ꝙ contra non compa-
rente faceret ſecundum eum.

Sed pone

¶ Sed pone quòd comparet citatus, nunquid saluum erit ei ius suum contra rescriptum? dicit Inno. ꝙ sic, quia potest petere ꝙ rescriptum exhibeatur, nec cogetur respõdere nisi post quã inuenerit hanc copiam rescripti apostolici, & alias priuilegiũ fori põt allegare, & libellũ de nouo petere. de lib. obla. c. j. de offi. deleg. cum in iure. de rescrip. super literis. & c. cum contingat. s̃. de iudi. c. j. ff. de iudi. l. si quis ex aliena & l. nõ videtur. Dicit tamen ꝙ si in citatorio nullam cãm assignet quare habeat super eum iurisdictionem nec tenorẽ rescripti mittat. Nec alias est index ordinarius etiam si inrisdictionem habeat ex aliqua causa occulta citatus non tenetur se iudici præsentare. argumen. ff. si quis caut. l. quotiens. & l. si seruus. & l. fi. & ff. de in ius vocã. l. ij. & C. ne de statu. defunct. l. penul. secuodum Inno. & Hostien. ¶ Sed nunquid si citatum excommunicaret non cõparentem teneret excõicatio ipso iure. Inn. & Hosti. hic non tangunt. Marti. de salua hoc tangit, & dicit
1 ꝙ sic. † quia excõicatio lata à suo iudice licet nullo seruato ordine etiam contra nõ contumacem errore tamen non expresso bene valet. Licet secus de alio processu qui non in contumacem factus de iure non valet secundũ enm. Super quo videas ea quæ scripsi. s̃. de iudi. c. j. in secunda oppositione. Constat tamen excõicationem esse iniustam, ac sine difficultate & grauamine reuocari debet. de sen. excom. sacro § caueat. & ideo etiam appellari potest ab ea tãquam ab iniusta & iniqua, nec est necesse peti reuocationẽ grauaminis imo illo grauamine. expresso statim appellari potest. ar. s̃. c. proxime præcedenti. ibi: *ipsi vero timentes*. & eius quòd notat Nouel. supplendo .i. iam scientes sed amplius timentes. & c. vt non obstaret de appel. vt debitus. & c. cum causam. & c. dilectus. Et vt sic concordarent. de p̃sump. c. mãdata. & ꝙ notat de app. consuluit. licet hoc sit cõtra notata Nouel. de app. ex parte. j. in gl. hoc videt. vt scripsit Io. Calde. in c. proximè p̃cedenti in additiõe.

¶ SECVNDO quæritur, occasione præmissorum quid de ordinario, pone enim ꝙ iudex ordinarius misit citatoriũ alicui qui non sit de inrisdictione ipsius in quo tamen exprimit causam quæ si vera esset teneretur citatus coram eo comparere. Puta quia cõtraxit ibi, vel deliquid, vel quia agitur de re quam ibi habet nunquid tunc debet comparere citatus? Super quo omnino vide quæ scripsi de fo. compe. c. Romana. § contrahentes. lib. vj. præsertim in. viij. q. & in remissionibus ibi datis. Dicunt Inno. & Hosti. ꝙ sic. allegat Hostien. de fo. compe. c. fi. dicunt tamen ꝙ si causa falsa erat, vel non suberat tunc si comparuerit coram eo idem est ac si sine citatione ibidem inueniatur. s. in terra quæ sit de iurisdictione citantis, potest enim eum tunc tenere quousq; cautionem præstet de stãdo iuri, vel litem contestetur. vt. ff. de iudi. l. ij. § pe. secundum quosdam. Veruntamen dicunt Inno. & Hostien. ꝙ prædicta male dicunt: quia lex illa loquitur tantũ quando quis compareret coram iudice qui super eum habet iurisdictionem, sed tunc non potest exercere eam eo ꝙ reus habet priuilegiũ reuocandi domum, & quia si non esset ibi non cogeretur venire citatus, vnde dicunt in nostra quæstione ꝙ siuè venerit, siuè non venerit nulla pœna põt sibi imponi, nec in causa procedi. & sic põt intelligi. ff. de iudi. l. non videtur. nisi vbi agitur actione in rem. nam tunc proceditur, vt fiat missio in possessionem beneficiorũ quæ habet in iurisdictiõe citãtis. Sed fortè secus est si agit̃ personali, nisi forte latitaret, & de maleficio ibi cõmisso constaret. sed & tunc contra eum non procedetur, sed iudex vbi latitat sub fida custodia mittere debet eum ad citantẽ, in authẽ. vt nulli iudi. § si vero qois cõprehensor. coll. ix. & vt omnes obe. iudi. prouin. § ij. coll. v. & si hoc non fecerit superior puniet eum, vt ibi dicitur. Si autem vocatus venerit & litẽ cõtestatus fuerit non errãs neq; in facto neq; in iure poterit ferri sententia diffinitiua cõtra eum & suus iudex proposita actinne ex re iudicata exequetur eã. vt. ff. de re iud. l. miles § vltimo. & C. de re. cred. l. actor. & patet ex notat. de foro cõpe. postulasti. Sed si postquã venisset corã iudice vel etiam si inuentus in sua iurisdictione, & citatus, vt coram eo compareat, & contumaciter, & sine licentia recessit vel nõ cõparuit tenet pœnæ impositio sibi facta, & excõicatio. Et etiam si causa talis erat ꝙ lite non cõtestata poterat procedi tenebit eius processus. s̃. vt lit. non cõtest. c. tuæ. & c. quoniã. nec ob. si dicat sic apprehensus non fuisse verũ ꝙ ibi contraxerit, licet forte sic diceretur cum veritas opinioni præferri debeat. quia hoc verum esset si citatus cõparuisset, & veritatẽ cãæ suæ prosequutus fuisset. Sed ex quo ex hac causa quamuis falsa citatur eo ipso ꝙ non venit contumax reputatur. nam citantis est cognoscere an sit sua iurisdictio. s̃. de rescrip. super literis § si verò pro huiusmodi. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. ergo propter hanc coutumaciam puniri poterit, vt. ff. si quis ius di. non obtem. l. vn. Fatetur tamen Inno. ꝙ de causa principali cognoscere non poterit, etiã si talis esset vbi procedi potest lite non cõtestata nisi primo cognouerit an sua sit iurisdictin & si pri9 super principali processerit non tenebit processus eius nisi in veritate constaret eum iurisdictionem habere. Sed pronuntiato ꝙ sua sit iurisdictio procedet in principali, nec poterit postea obijci, ꝙ sententia sit lata à non suo iudice: cum sit certum quòd in hoc iudex fuit, vt cognosceret an iurisdictin sua esset, & cognouit & sententiauit. & nõ fuit appellatũ sicut nec potuit appellari, cũ esset contumax. ij. q. vj. suot quorũ. Et hęc omnia intelligas qñ cõstat ꝙ citans habet iurisdictionem ordinariam. Sed quæres quare nõ eodẽ modo tenet ꝙ facit iudex delegatus qui dicit se delegatũ cũ oon sit. respondet Inn.
2 quòd hęc est ratio, † quia delegatus certos, & limitatos habet fines quos transgredi non licet, sed ordinarius in suo territorio, & incolis eius, & in alijs generalẽ, & liberam habet iurisdictionem & fines latos. Pro primo allegat Hustien. ꝙ legitur & notatur. de rescrip. cũ dilecta § fi. & c. significante. & c. Radulphus. c. significauit. & de offi. dele. p. & g. Pro secundo allegat. ff. de verb. signi. pupillus § territorium. Et ideò quicquid facit cõtra eos quos in territorio inuenit cũ sint ibi incolę vel extranei totam tenet prima facie. Et est ratio alia secundum Hostiẽ. quia iurisdictio ordinaria est fauorabilis, & delegata odiosa. de reg. iur. odia. lib. vj. Super quo omnino vide. c. ut. scienti. per Nouel. in mercuriali. Sed quæres quid si literæ etiã falsę impetratæ essent ad eum nunquid adhuc potest cognoscere an sua sit iurisdictio respondet Inn. se fateri quòd sic. Similiter dicit ꝙ si ille qui conuenitur priuilegiũ habet, ꝙ ibi cõueniri non possit siuè spãle siuè propter delegationem etiam de hoc ipse cognoscet delegatus. vt in. c. super literis. allegato vbi omnino vide Inno. & tenet ꝙ per eum ibi notatur.

¶ TERTIO quæritur continuando materiã quæstionis s. proximè. & quid si ordinarius citet in casu in quo citare non potest? respondet Inno. dicens, ꝙ citatus comparere nõ tenet, si quis homioem suæ iurisdictiõis citet super causa, quę non possit esse suæ iurisdictionis, vt si laicus citet super rebus spũalibus causa expressa, nulla eñ est citatio. ar. de or. cogn. c. tuam. s̃. de iudi. c. decernimus. de arbi. c. contingit. Idem si exprimat ꝙ veniat respõsurus seruo, vel excõicato, vel spoliatori suo notorio, vel cuicunq; alij personę, de qua cõstat ꝙ non habet personã stãdi in iudicio, seu ꝙ agere non põt. vt. ff. si qs cau. l. quotiens seruus. de procurato l. fœminas. s̃. de iudi. c. intelleximus. Item si citat ad diem feriatam. j̃. de fer. c. fi. vel super eo de quo non potest esse iudicium, vt de sole vel luna. ff. de iudi. l. nõ queadmodũ. C. de sta. liba arti. l. vn. li. xi. & melius insti. de mu. stipu. § j. & ij. vel si exprimat locũ inhooestũ ad quẽ citat. vt. ff. de arbi. l. si cũ dies § arbiter. Generaliter aũt regulã tradere possũ scd̃m eũ, de qua etiã habes. iij. q. ij. c. si ep̃us. in gl. sed nũquid. vbi omnino vide, & per Inn. de ma. & obe. c. sup his. Et bõ facit ille textus scd̃m Collec. videlicet, ꝙ vbicunq; in citatiõe aliquid ponit̃ iniustũ, vel inhonestũ, vel etiã si nõ sit turpe, vel iniustũ, est tñ tale ꝙ exprimit̃, ꝙ certum est, ꝙ cõtra eũ qui agit cõpetit exceptio declinatoria iudicij, vt si esset spoliat9 ꝙ veniat respõsurus spoliatori suo in cã ciuili, vel alij in criminali, vel vt respõdeat militi alterius negotia procuranti non tenetur venire citatus: cũ in citatione error euidens sit expressus. argumen. j̃. de senten. excommunica. per tuas. Ad hoc tertia quęstione secunda. c. fi. j̃. de ord. cog.

cum dilectus. de restitu. spo. frequens. lib. vj. C. de procurato.
l. qui stipendia de rescrip. præsenti § si. vbi de hoc per Inno.
quę ponitur in sexto aliquibus additis, & incipit statutum.
¶ Sed quid si non exprimit errorem, sed alias est notorium
& iudici citanti, & aduersario quòd iniustũ cõtineat citatio.
3 verbi gratia, † quia citauit eum ad locum quem notoriũ est
esse non tutum. Dicunt quidam ꝙ comparere non tenetur.
sic intelligentes. ff. de iudi. l. non videtur. Dicit tamen Innocẽ.
quòd tunc citatus prudenter faciet, si miserit excusatorẽ. v. q.
iij. si egrotans. verũtamen etiam si non miserit tutus est exce
ptione contra aduersarium qui dolosè eũ citari obtinuit. ar.
ff. de eo per quem fact. est. l. j. § si reus. Attamen si iudex vel ad
uersarius nesciuit, tunc dabitur sibi in integrũ restitutio, si con
tra eum procedatur. ar. ff. si quis cau l. ij. per totum secundũ
Innocen. Addit tamen Hostien. quòd idem videtur, quando
constat de dolo aduersarij, vt patet in eo quod legitur & no
tatur. s. de in inte. resti. ex literis. Prædicta procedunt. vbi con
stat clarè de errore, iniustitia, vel turpitudine, in dubio poni
deberet. xj. q. iij. qui resistit. secũdũ Collec. qui remittit ad col
lecta sua de foro compe. c. pe.
¶ QVARTO quęritur quid si nihil turpe, vel graue ex
pressum est in citatione, nec apparet de fraude aduersarij,
nec subest causa, quare præsentiam iudicis adire non possit.
Respondet Inn. quòd tunc ire debet allegaturus iura sua, vel
saltem priuilegium suũ, & quòd nisi iuerit poterit mulctari,
quamuis si iuisset se exceptione legitima tueretur. ff. si quis ius
dice. non obtem. l. j. imo & excõmunicari. j. de appel. si duo-
bus. Ad idem. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. & etiã ad missionẽ
in possessionem causa custodię cõtra eum procedi, etiamsi
pupillus sit qui citatur, secundum Hostien. ff. ex quibus cau.
in poss. ea. l. ij. & l. iij. § fi. cum seqoentibus legibus, Excipit ta-
men Innocen. casum videlicet, cum ipse qui obtinuit se mitti
in possessionem sciebat aduersario exceptionem competere,
& dolosè obtinuit se mitti in possessionem, & sic loquitur. ff.
de pecu. le. l. eo tempore. in prin. Dicit etiam ꝙ in casu isto ab
sens potest petere reuocari possessiõem in absentia sui datam,
& ꝙ si missus excipiat, tu contumaciter affuisti, alius replica
bit, & tu dolosè excipis de dolo & contumacia mea, cum & tu
dolosè circa eandem rem egeris sciens me esse exceptione tu
tum. vel dic melius secundum eum ꝙ vbicunq; quis tutus est
exceptione, non valet missio in possessionem, & si expellatur
missus, non datur ei actio ex hoc edicto, ne vis fiat ei qui in
pos. mis. est. l. j. quia non interest actoris mitti in possessionẽ
bonorum eius qui tutus est exceptione. ff. ne vis fiat ei. l. j. §.
hęc verba. Et sic loquitur. l. eo tempore. alleg. Nec obst. ff. ex
qui. cau. in pos. ea. l. in possessione. quia quod dicit creditores
pro debito conditionali esse mittendos in possessionem. in-
telligendum est quousq; caueatur de soluendo debito condi
tione extante.
¶ QVINTO quæritur, pone continuando præmissa, ꝙ
causa in qua facta fuit citatio est causa appellationis vel alia
in qua põt procedi lite non contestata, & ꝙ reus cui cõpetit
exceptio declinatoria iudicij absens est per contumaciam. &
propter hoc in negotio proceditur, nũquid de cætero veniẽs
poterit exceptionem declinatoriam proponere? respondet
Inno. dicens ꝙ siuè contumaciter se absentauerit, siuè postquã
in tali negotio procedi incœpit comparuerit, vlterius nõ po
terit exceptionem declinatoriam proponere. & hoc probat
sic. quia si presens esset & tacuisset, vlterius proponere nõ pos
set, ergo nec si contumaciter absens fuerit eam proponere po
4 terit, † cum contumacia pro præsentia reputetur. ar. C. de iu-
di. l. properandum. j. de dolo & contu. veritatis. Et quia ab-
sens contumaciter minus præsente non reputatur. in authen.
vt omnes obe. iudi § si autem. ille quidã. coll. v. & idem notat
Innocen. j. de appel. si duobus. in magna. glo. Item hoc pro-
bat sic, quia iudex bene fecit quando processit, ergo vlterius
reuocare non debet. j. de restitu. spolia. audita § primo. sed re
uocaretur si declinatoria admitteretur. Super hoc etiam vide
notata per Innocen. & Ioan. And. de elect. statuimus. lib. vj.
& in Specu. de aqp. § qualiter. vers. quid ergo. Et si dicatur ꝙ
alia pœna infligitur propter contumaciam, ergo non ista. res
pondetur, quòd hoc facit præsũptus consensus, & si dicatur
ꝙ hoc esset cõtra iura quæ reo omnẽ defensionẽ seruãt, respõ
det hoc esse verũ quãtũ ad futura nõ quãtũ ad præterita qui
bus renunciant. Et hoc verum vbi est ordinarius rei: quia in
iudice qui non est iudex nisi ratione cõtractus vel delicti, nõ
haberet hoc locum nisi primo pronunciasset reum cõtraxis
se vel deliquisse. vt scripsi post Inno. s. e. c. in. ij. q. ꝙ Collec.
dicit esse notandum. Sed quid dices de exceptionibus per-
emptorijs? respondet Innocen. ꝙ idem in illis debet intelli-
5 gi quod in dilatorijs iam prædiximus, videlicet † vt dum eis
gaudeat qui absens fuit per contumaciam quamdiu eis gau-
dere posset si contumax non fuisset, & postea non. Et hoc
rationibus supradictis. & quia non debet esse melioris condi
tionis contumax quã obediens. s. de postul. prælato. c. j §
nos igitur. Nec quæretur vlterius an actor sciuerit exceptio-
nem reo competere: cũ hæc quærenda sint ante sententiam si
peremptoria est, & si est dilatoria ante litem contestatam, po
stea vero nõ: nam si non proponat antea renunciare videtur.
vt patet in eo quòd legitur & notatur. j. de re iudica. inter
monasterium. & adde secundum Hostien. ꝙ notatur circa
hanc materiã de elect. statuimus § sed si pars. lib. vj. ¶ Sed po
ne ꝙ facto processu cõtra aliquẽ tanq̃ cõtra cõtumacẽ nõ ap
paret ipsũ contumacẽ fuisse, nunqd debet ꝓcessus cõtra eum
habitus retractari? respondet Inn. dicẽs, ꝙ sic: qa restituei ex
clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur. ff. ex qui-
bus cau. maio. l. j. § fi. & l. sed & si per prætorẽ §. fin. & de hoc
legitur & notatur. j. de re iudi. c. cũ Bartodlus.
¶ Sed oppones ad ea quæ scripsi. s. in. iij. principali quæstiõe:
quia vix aut nunquã poterit continere citatio aliquod iniu-
stum ꝙ possit habere excusationem vel dubium alias dubita
tionem, vt verbi gratia, citasti dominum vt responderet ser-
uo, hoc potest esse si super intollerabili iniuria de eo cõquera
tur. insti. de his qui sunt sui vel alien. iur. § fi. & idem etiam in
alijs omnibus inueniri potest. Sed respõdet Inno. ꝙ ex quo
aliquid illicitum & iniustum posuit in citatione nisi adijciat
causam & excusationem illius iniusti prima facie ille non te-
neĩ. Et ista cõmendes mẽti perpetuo: quia optima dicta sunt,
& perpetuo allegantur.
¶ SEXTO quæritur propter notata hic in glo. fina. ibi:
& dilatio dari debet. & c. quę induciæ requirant causæ cognitio
6 nem, & quæ requirant pro tribunali cessionem. † Circa pri-
mum dic ꝙ citatoriæ non requirunt causæ cognitionẽ: quia
dantur parte absente. vt. ff. de offi. proconsu. l. nec quicquam.
§ vbi decretum. In contrariũ facit quòd notat Cyn. C. de epi.
& cler. l. cum clericis in prin. vbi notat, ꝙ præceptum de citã
do est sententia, & ad hoc inducit illam legem, & authen. sta
tuimus. e. ti. & in authen. de exhiben. & intro. reis § j. facit etiã
contra quod notat glo. in dicta l. cum clericis. super verbo
sententiarum. dicens ꝙ conuentionalis ordo de citando est
sententia interlocutoria, cum præcipit iudex vel eius exequu-
tor eum venire ad causam, & sic videtur ꝙ semper debeat fie-
ri cum causæ cognitione, & ita videtur hoc velle Ber. Licet
Inno. hic. & de offi. deleg. prudentiam. & c. cum contingat.
& Hostien. de appel. significante. & Cardina. de foro compe.
Romana. li. vj. Sed dicta Cyn. Accur. & Bernar. referas ad ca
sum sequentem. Quomodo enim posset dici sententia vel fie
ri cum causæ cognitione quòd fit in absentia partis, & dum
de ipsa agĩ præsentanda. Si tamẽ aliqualis causæ cognitio exi
geretur per iudicem etiam ante primam citatiõem non esset
iniquum, imo æquũ vt via præcluderetur calumnijs, & vexa
tionibus fraudulosis, & maximè in criminalibus. ar. cuius ꝙ
legitur, & notatur. C. de exhiben. & introdu. re. l. neminem.
ij. q. vj. si quis. xxiij. di. illud. nisi dicas illud in crimine spẽle
7 sicut plura alia specialia sunt. Fallit secundum collecta. † ꝙ
nuncius curiæ sine mandato iudicis in criminali citari nõ pos
sit, licet secus in ciuili, & idem de deliberatorijs, vt hic. Sed pre
paratoriæ vel instructoriæ, non dantur sine causæ cognitiõe
in quæst.

iij.q.iij.§ spacium.secundũ Iono.& Hosti hic,& de hoc vide plenius per Inno. aliàs Hosti.in summa.e.ti.§ j.per totũ.& si quæras quot sunt species dilationũ,vide in dicto §.j.per Hostien.& hic per Ber.& per Abbat.&.s.c.proximo per Colle. & plenius in Spec.e.ti.§ j.& per Cyn.C.e.l.j.& si quæras vtrũ debeant dari induciæ deliberatoriæ.de quo per Collect.vide per Io.& Arch.ij.q.viij.in summa.ij.q.iij.si quis irritatus.iij.

7 q.iij.offeratur.¶ Circa secundum dic, † q dilatio iudicialis, semper debet dari à iudice sedente pro tribunali per modum interlocutoriæ, dũ in cõtradictorio iudicio super hoc s.an danda sit,vel non danda est controuersia inter partes. sic intelligitur.C.de dil.l.à procedẽte.iij.q.iij.c.induciæ à iudice. sed dilatio quæ neutra parte contradicente,& non in contrario iudicio datur.vt cum partibus præsentibus iudex surgendo, aut stando, vel eundo assignat diem partibus sessionem pro tribunali,non requirit causæ cognitionẽ.vnde breuiter

8 dicere potes, † q vbi est talis actus, in quo requiritur causæ cognitio non potest fieri nisi in figura iudicij.vt dicta.l.à procedente.vbi hoc tenet Cynus.ar.ff.de reg.iu.l.omnia.sed vbi non requiritur cognitio causę,tunc non requiritur figura iudicij.& potest à procedente iudice fieri secundum Henricũ.

¶ SEPTIMO quæritur nunquid libellus debet mitti cũ citatorio vel induciæ dilatoriæ non sint vlterius indulgendæ iuxta præsenten decretalem? super quo vide Cynũ.C.de litiscontesta.authen.offetatur.in.ij. q.late hanc materiã disputãtem post Petrum,cuius disputationẽ inserit hic Collectar. de quo etiam scripsi.s.de libelli obl.in.ij.q.principal.ver.septimo.quæritur circa princi.Dicit autem Collect.hic.q nescit quæ est illa decre.significantibus.de qua loquitur. Cyn⁹ nisi fortè est decre ij.de libel.oblat. dicit etiam q ista decre. bene probat libellum mittendũ esse cum citatione:quia denegantur deliberatorię eo quòd potuit deliberare quòd nõ est nisi super libello,sed litera quo ad hoc non ponit ius,sed factum narrat,nec loquitur de libello,sed de rescripto:quia nihilominus dabitur libellus.& fiet litis contestatio secundum Hostien.dicit tamen Collectari. quòd saltẽ in criminali videtur libellum mittendũ esse cũ citatorio.Inducit lecta& notata.v. q.ij.si primates.vbi notat Archi. aliàs citatum nõ teneri venire criminibus.videlicet io citatorio non expressis,& idem videtur notare Paulus in clemen.ij.vt lite pen.in glo. fi. facit quòd notatur.iij.q ix.c.iudicas,& est ratio,quia in criminali citatio debet continere crimina super quibus reus impetitur.vt ibi,nec citatio alio modo facta quam fieri debeat arctat citatum.de elect.c.bonę.remittit ad notata.ij.q.vij.per scripturam,fatetur tamen q nihilominus in modo & figura, postea dandus est,etiam si crimina vel articuli in criminali, vel rescriptum in ciuili,missa essent.notat.Hostien. hic.& in summa de libe.obla.§.vtrum.& licet Ioan.iij,q.iij.de iudiciis & Pau.in cle.prædicta,& Nouel.hic videantur tenere, quòd vbi in criminali mituntur crimina cum citatorio non habebit reus diem ad deliberandũ.Non credit hoc collecta.indistinctè.quia durum esset in causa.xx.solidorum in ciuili concedi,& in criminali negari:vnde Hostien.hic,& in summa videtur tenere in criminali deliberatorias esse dandas, & hunc textum intelligi dũ libellus in modo & figura cum citatiooe est miss⁹.quia si aliquid deficeret,& posteà adderetur, vel mutaretur,super illo noua deliberatiõe opus esset. & probat hic litera cum dicit plenè & sic potest hoc intelligi etiam in criminali.nam cõtra libellum ciuilem,vel accusatorium,tam in materia quã in forma, seu in modo multa opponi possunt. de resti.spo.c.Pisanis.& finaliter dicit Collect.libellum non esse de substantia citationis,nec de solennitate,nec de pertinẽtijs.& q cõtrariũ esset souere dispendia litium:quia fortè confitebitur pars veritatem sine libello, & quia sunt diuersi actus de proba.quoniã.vbi notatur q citatio,non est de processu, secus de libello.q intelligo nisi causatiuè, & principiatiuè, sicut vnitas non est numerus.citatio enim saltim formalis interrumpit præscriptionẽ. C. de anna.excep.l.fi.& cle.ij.vt lite pen.videtur legi & notari.vt lite non contesta.quoniam.§.

quòd si super.¶ Quid dicendum cum quæritur vtrum ante citatiõem, vel cum citatione reo libellus actoris sit reo mittẽdus? distinguitur:quia aut de hoc quæritur quantũ ad hoc vt teneatur citandus cõparere:aut quantũ ad hoc, vt possint sibi inducię deliberatorię denegari.Primo casu dico quòd nõ est hoc necesse dum modo aliàs constet de iurisdictiõe ordinaria vel delegata citantis,nec citatio errorem iniustitiæ vel iniquitatis in se contineat.& probat hæc decreta.à contratio. & etiam authe.offeratur.in prin.& ita seruatur.licet fatear quòd æquum esset contrarium obseruare,vt dicit Petrus, vt videlicet calunnijs & fraudibus occurreretur,vt.j.de dolo.& contu.c.finem.& in cle. j. de re iudi. & pro ista æquitate faciunt omnes rationes illius partis, quæ si bene ponderentur rigorem non inferunt, sed ęquitatem persuadent. Secundo casu dico id expedire per istam decretalem.& per motiuũ Collecta.sed non capio quòd sit necesse, nec etiam quin sufficiat quòd ex tenore rescripti apostolici vel cõmissionis in ipsa citatiõe insertę,aut aliud ex forma ipsius citationis plenè possit reus instrui super eo de quo in iudicio conuenitur per istam decre. & per cle.ij.vt.li.pen.alle.arg.in.c.pastoralis. de iudi. & optimè facit.cap.j.proximum.

¶ OCTAVO subijcio aliquas quęstiones que per Collectariũ hic tanguntur.pone ergo primo q Papa mihi mandet quòd te moneam,q infra.xv.dies tali talẽ rem restituas, aliàs te citem apud sedem apostolicã. ego verò mandato recepto te moneo q rem restituas.j.xv.dies. aliàs te cito coram Papa nunquid valet talis citatio? clemens quartus declarauit q non valet citatio,vt refert Spec.de citatione.§ j.ver. sed puna quòd Papa eo quòd Papa iuxta formam rescripti debuit primo expectare lapsum.xv. dierũ, & post citare. Simile quòd notatur in cle.accedentes.de sta.regula.in glo.penu.& per Io. An.in c.commissa.de elect.libro sexto.& de offi.i.dele.cùm plures.eodem libro super vltima glo.Inducit Collect. de rescrip.cũ dilecta.&.c.cum causam.nec per hoc impugnes formam quam obseruant hodie cõseruatores,excutores priuilegiorũ,& etiã ordinarij quam appelllant nisi causam:quia mouent de restituendo nisi causam reuocabilem duxerit allegãdam.quo casu ad eam allegandam mãdant eidem assignari certam causam: quia alia est illa forma ab ista. & tamen hoc facit hic forma mandati,vt dixi. Simile de restitu.spol. pisa-

6 nis.de elect.c.quãuis.&.c.prouida.li.vj.† dicit etiam Spe.vbi s.in ver.quid si fiat,nõ valere citationem factam alternatiuè ad locũ istũ,vel ad illum. de plus petitioni.c.vnic. facit quia nõ valet ad locũ cõmunẽ pluribus villis.de rescrip.c.fi. sicut non valeret loco nõ expresso facta à iudice certũ tribunal nõ habente secundũ Spec.vbi.s,& Io.An.in dicto. c. cũ plures:

10 & Collect.hic.plus dicit Spe.vbi.s. ver. item q in ea, † q si non exprimitur in citatione causa,quare fiat nõ valet.v. q.ij. c.j.&.c.fi.de feri.l.j.licet videatur cõtra.xj. q.iij. certum. Sed vbi exponitur canonicè.i.cũ expressione causę,& cũ Spec.tanet Io.An.iij.q.ij.si Episcopus bene facit.c.vltimũ. v.q.ij. q incipit,si primates.iij.q.ix.iudicas. & sicut facit.l.j. ff. de feri. ita facit.l.ij.e.ti.quia ponsit certas causas ad quas citari possunt aliqui in ferijs fauore hominũ introductis.& est ratio,vt sciat vocat⁹ an citatio arctet. bñ facit.l.ex quacũq; causa. ff.si quis in ius voca.non ie.quæ dicit vocatũ per iudicẽ ex quacunq; causa ire debere.ergo exprimẽda est causa. ad idẽ de dila.c.vlti.in prin.& de dolo,& contu.cũ dilecti.& de accu. licet.In quibus Papa citando expræsit causam.ergo & alij citantes tenẽtur.ad hoc.j.de re iudi. in causis. inducitur ad idẽ multa fore quę requirũt expressionẽ causę, vt libellus. C. da anna.excep.l.si ex multis.vbi de hoc.s,de libe.obl.c.ij.& in cautiõe.j.de fi.instru.si cautio.& in trãsactiõe.ff.de trans.l.cũ ij § pretor.& in cõtradictiõe C.de edic.di.Adri tol.l.iij.& in appellatione ante diffinitiuã, de app.vt debitus. vel cõtra electiões. de elec.c.j. &.c.vt circa.li.vj.& in pcuratorio ad illas interponendas.e.ti.c. procurator.& in dimissoria vltra montani ordinandi per Episcopũ Italicũ, de tempo.or.c.j.li.vj.& in excõicatione, de sen.excõi.c.j. eo.libro.in suspensiõe, & in

terdicto,vt e.c. & in cessationibus dominorũ. de offi. or.c.si
canonici e.li.& in nõ parente mandato Papæ.s̃.de rescrip.si
11 quãdo. † quia tactũ iudicatur ex causa.ff.de fur.l.verũ. ij. &
j.de accus.cum dilecti.& ꝙ ibi notat Nouel. post Hosti. de
multiplici acceptione causę secundũ Io. An.super dicto ver.
Item ꝙ in ea. Itẽ mouet hic Colle. quæstiões tactas per Spec.
de citatiõe.§.viso.versu sed pone ꝙ partes.&.§.sequitur vide-
re.ad fi.versu.Item nota ꝙ ipse.& in versibus sequentibus. &
in versi.quid si Papa.& per Cyn.in dicta authẽ. offeratur. in
v.xj.& vltima qõnibus.&.C.de postu.l.velamento.& de di-
la.l.j.in materia secundę dilationis. ver. item nunqnid cum
reus.videlicet nũquid datur dilatio ad quęrendũ aduocatũ.
de quo per Ber.s̃.vt lite non contestata.c.j.in.iij.glo. ¶ Qui
dam dicunt ꝙ in dilatiõe ad deliberandũ includitur dilatio
ad quærendũ aduocatũ,& consilia amicorũ.quod placet Col
lect.& reputat notabile.ratio sua est,qnia sine aduocato be-
ne deliberari non potest.Item recitat de indutijs ad quæren-
dũ testes actori nõ dandis:quia debet venire instructus.notat
Hostiẽ.de rescrip.nõnulli.& Io.in.§.spaciũ.Item recitat nota
ta Cyni.C.de dila.l.j.in materia quintę speriei dilationis.ver.
iuxta boc potest dubitari.& etiã .n vlt.q.& per Car. de elec.
cupientes.libro sexto.super verbo moderantes.& per Arch.
xxviij.di.de ijs.& per Hostiẽ.in summa.e.ti.§.ij. &.iij. & per
Io. An.in regula indultum.de reg.in.in.vj.videlicet qualiter
dilationes possunt per iudicem minui, vel augeri de illis de
quibus loquitur.§.spaciũ.tenet hic,&.s̃.de libel.obl.c.j.quòd
sunt arbitrariæ.& bene secundũ Collect.licet Ber.cõtra.Item
recitat notata Cy.C.de Epi.& cle.auth.generaliter.in.iij.q.&
in de.e qõnibus sequẽtibus, & circa boc quædã dicta cano-
nistarum intermiscet quæ causa breuitatis omitto. ¶ Quærit
etiam nunquid ad probandũ exceptionẽ dilatoriã datur dila
tio extra curiã cum remissone. Archi.ꝙ non.de procu.c.j.de
excep.c.pia.de re iudica.c.j.Specu.de dila.circa prin.Car. de
elect.cupientes.§.ꝙ si.super verbo se ipsam.de dilatiõe .c. pia.
nõ est quæstio propter breuitatẽ tẽporis quo arctatur. Item
recitat notata in Spe.e ti.§.nunc videamus.ver.sed pooe ecce
reo absente.videlicet an reo absente præsenti inuito possit iu
dex præfigere terminũ ad ꝓducẽdũ instrumẽta, vel ad docẽ-
dũ de iure suo,maximè absens post ratificet,&hoc tã propter
ratificationẽ,quã etiam ne iura inducta in fauorẽ absentis,re-
torqueantur in ipsius lesionem. Sed Collecta. hniusmodi fa-
uorem nõ vidẽt,quia imo in odiũ cõtumacis introductũ est,
ꝙ possit ꝓcedi de dolo & cõtumacia.de pœnis.c.calũnia.&
saltem lite nõ cotestata, illud clarum in nõ summarijs.s̃. vt li
te non con.per totũ. nisi quo ad absolutionẽ ab instantia iu-
dicij.iuxta notata. Inno.de offi.dele.cõsuluit.& videretur iu-
dex partialis contra canones.iij.q. vij.iudicet. cum similibus.
ideò non procedet illud dictũ, nisi ageretur de periculo ani-
mę, de appel.oblate. vel nisi iudex ex officio procedere põt
& procederet,de eo qui mit.in pos.c.vnic.li.vj.& in cle.ij.de
iudi.super verbo veleat.refert Io. An.super.d.ver.sed pone ꝙ
stãdo in primis terminis simpliciter Guido de Suzana tennit
in.l.à procedente.dilatonẽ non tenere.per.l.illam. & per.l.fi.
C.si per vim vel alio modo.& .l.de vno quoq;.allegatã.&.C.
si vt ab hęredi.se absti.authen.si omnes.&.ff.de mino.l.in cau
sæ §.causa.remittitq; ibi Io.ad notata sua in.cap.pastoralis.in
glo pone ꝙ.& ad notata sua in Specu e.ti.§.j.& de excep .§.ij.
post princi.Sed prædictę allegationes nõ videtur vigere:quia
dicit Spec. & bene non respiciunt, nisi fauorẽ & interesse ab-
sentis.vnde iudicio meo solum vrget ꝙ notatur per Inno. de
12 iureiu.ad nostrã.ij. † ꝙ cum agitur de iuribus singulariũ per-
sonarum non est ex officio procedendũ,& ꝙ iudex non de-
bet assumerere partis officium , supplendo in facto. super
quo vide quæ notantur.s̃.de postu.prela.c.bonę j. in prima
glo.& que scripsi.e.ti.c.j.in.ij.oppositiõe.vbi plenè de boc. vi-
di seruari per dominũ Cardinalem sancti angeli, ꝙ ad probã
dum exceptionẽ falcitatis opppsitã contra instrumentũ, per
ꝙ fundabatur tota intentio aduersarij denegabatur remissio
extra curiã,& idem de articulo & in omni alio

articulo incidenti,vel emergenti,aut alio à negocio principa
li seruari etiam consueuit.

¶ NONO quæritur hic,qualiter diuidit̃ dilatio,& in quot
species,habes diffusè in Specu.e.ti.§.j.vbi Io. An. recitat dicta
Cy.qui.C.e.l.in.ij.q.diuidit in tres species, videlicet legalem,
iudicialem,& conuẽtionalẽ,legalis à lege datur,vt in authen.
offeratur. vel proprius,vt ad appellandũ appellationẽ prose-
quendũ,&inuentariũ faciendũ.iudicialis non taxata per legẽ
datur arbitrio iudicis.Conentionalis verò à partibus.iudicia
lẽ verò diuidit in nouẽ species, videlicet citatorias.deliberato
rias,recusatorias, vel abnegatorias,litigotorias. probatorias,
allegatorias,diffinitorias,& iudicatorias,& sub probatoria in
cludit allegatoriã,quã sic probãs iure allegatoria est,& singu
la mẽbra prosequitur Cy.in dicta.l.j.& ad singula mẽbra ad-
dit Io. An.multa in Spec.e.ti.§.j.allegato.in diuersis additio-
nibus quę causa breuitatis omitto. Prosequitur etiam ibi:vtrũ
emptori fundi cui mouet tertius litẽ super fundo debeat dari
dilatio ad denunciandũ venditori ꝙ litẽ defendat.Item an di
latio ad omnes dilatorias proponẽdas. de qua in prædicto.c.
pastoralis.habeat locũ in foro seculari.Item si iudex dicat cõ-
pareas ad hinc ad. x.dies qñ incipit currere terminus. Item si
habens peremptoriũ proponẽdi omnes exceptiões suasviq;
ad talem diem quæ inuenitur feriata possit post diem propo
nere,& quid de impedito in termino. & quid de priuilegi-
atis de quibus in.capi.exceptionis. de lit. contest.li. vj. nun-
quid post terminũ, & ante litis contest. proponi possint. de
quibus omnibus Spec.ibi tractat. Item si causa mandetur de
cidenda infra.xx.dies nũquid tunc indutię.xx. dierũ cõceden
tur.de quo ibi per Specu.in versi.sed pone ꝙ causa.& quid in
similibus statutis.& nũquid propter infirmitatẽ legitimam,
aliâs leganonẽ,vel peregrinationẽ aduocati detur dilatio vel
expectatio.Item de dilatione probatoria quæ requirũtur,vt
dentur quãto tẽpore moderetur,& quotiẽs cõcedatur.de qui
bus per Cy.in dicta.l.j.in materia quintę speciei. Itẽ Io. And.
vbi.s̃.iuxta dicta Cy. prosequitur de allegatoria, expectato-
ria,diffinitoria,&indicatoria.Item vtrũ in fi.dilationis ix.mẽ
sium ante eius lapsum possit procedi dum constat nõ posse
impleri &c.Item de diuersis dilationibus ab homine,& à iure
pręfixis,& de diuersis dubijs occurrẽtib⁹ circa illas, quæ ipse
diffusè ibi prosequitur super illo ver.vbi.in.§.nunc videamus
vtrũ iudex incerto libello in citatorio potest præfigere reo tẽ
pus infra ꝙ deliberet,&proponat omnes dilatorias&c.vel re-
spondeat, quorũ omniũ prosecutionẽ causa breuitatis omit-
to.volui enim tangere saltem remissiuè,ad memoriã quęren
dorũ passuum excitandam.&c.

¶ DECIMO quæritur ad finem vltimę glo.ibi dũ dicit in
criminali dari actori duas dilatiões,& reo tres.nũquid in. iij.
dilatione data reo poterit probare actor. refert Nouella,&be
ne,doctores tenere ꝙ sic.per.l.petendę.C.de tẽpo. in integ.re
stitu.peten.&.C.de fruc.& lit.expen.l.fi.& .ff.de arbitr.l.si cu
dies.§.penul.an autem reus dilationẽ recipiens renũciare pos-
sit ne actor ꝓbet.notatur in Spec.e.ti.§.videndũ.versi. quid si
reus.qualiter aũt intelligitur.l.fi.ff.de ferijs.in eo ꝙ dicit in pe
cunijs dari vnã dilationẽ,& in criminalibus duas actori,& tres
reo.vide ibi notata per glo.& per Cy.C.e.l.j.in materia quin
tę speciei.ver.modo accedam⁹ ad tertiũ.& dicetur in propria
materia videlicet infra de testi.ca.vltra tertiã .vide Io.in q.iij.
in summa.& Hosti.e.ti.§.j.& Speru.e.ti.§.j.

¶ VLTIMO circa istam decretalem notat Collecta. pri-
mo ꝙ iudex indutias deliberatorias omnino negare potest,ꝙ
videtur esse contra iura quæ volũt ꝙ licet ex causa possit de-
curtare non tamen omnino tollere. de re iudica. ꝙ ad consul
tationẽ.notat Inno.de libel.oblat.c.j.ar.regulę indultũ. alle.
Secundo ꝙ citatio inducta ad vnũ effectum, videlicet ad cita
ti representationẽ aliũ operat deliberatoriarũ denegationẽ,&
sic vnũ duorũ officiorũ gerere,& vnũ actũ iudicialẽ aliũ cõ-
fundere,sed hoc facit missio libelli seu rescripti præbens cau-
sam plenę instructionis,ac etiam causarum celeris,& volu ex
peditio. Tertio ꝙ iudex dilationes superfluas denegare,& se

inlu

in superfluorum resecatiõe iudicia imitari naturam. de probat.c.sicut.iij.q.iij.§.ꝙ fieri. Quarto ꝙ plensi adiectione nõ indiget.vj.q.j.si omnia Quinto ꝙ actus iudiarij non debent esse furstratorij.c.causam.qui certus certificari nõ debet. Septimo ꝙ creditur iudici asserẽti se delegatum, quòd est verum in præpatorijs iudicij. super quo vide notata Inno. de offic. dele.cum in iure. licet etiam posset induci iste textus in cõtrarium.&c.

¶ *SUMMARIUM.*

1 *Prælatus suo nomine, neq; directam, neq; vtilem actionem habet.*
2 *Prælati ecclesiarum procuratores sunt, non domini.*
3 *Agens nullo expreßo nomine, proprio sanè nomine agere dicitur.*
4 *Reus interrogatus super proprio facto respondere tenetur ex tempore, neque debet ei aduocati consulendi dilatio impertiri.*
5 *Reo de crimine delato induciæ ad deliberandum denegantur.*
6 *Citatio crimina cõtinere debet, vt ille, cuius nomẽ inter reos delatum est responsurus paratus veniat.*

¶ CAP. III.

Iteræ tuæ. quæritur primo ibi: *ecclesiæ suæ nomine*. vtrum hoc fuerit necessarium exprimi in libello? videtur placere
1 Vin.& Goff.ꝙ sic: † quia prælatus non habet suo nomine actionẽ directã vel vtilem, vt C.de episco.& cler.authen.sed hodie. vn.de Hosti.ĩ.de resti.
2 spo.olim.reddebat rationẽ: † quia procuratores sunt nõ domini.ĩ.de dona.c.ij Facit quia proponens actionẽ non exprimens vtilem vel directam, videtur proposuisse directam.
3 vt.ff.de pe.hęredi l.nec vllã §.si quis sciens. † sic igitur agens & quo nomine non exprimens videtur agere proprio & nõ alieno.ff de dan.infect.l.qui bona §.si quis alieno. super quo omnino vide Bartholũ.ff.de oper.no.nun.l.j.§ nunciatio. tamen magis videtur placere Host.ꝙ imo nomine ecclesię semper in dubio videatur agere, nisi aliud exprimat: quia omnia acquirit ecclesiæ, nisi aliud exprimat, vel probetur.ĩ. de procura.cler.c.j.per totum. dicebat dominus Vabieñ.ex qualitate personæ, negotij, actionis, modi agendi, & rei super qua agitur hoc considerandũ & coniecturandũ est, quibus cessantibus dicit standũ dicto Hostie.& istud placet Mart. de lalna. remittit Collect.ad lecta & notata de resti.spol.c.olim.& de proba.ex literis.per Inn.& Cõpo.de rescrip.c.edoceri. & per Phy.& Nouel.de libelli obl c.j.& per Spe.de libe.§ iuxta. & melius per Inno.de resti spo.ex literis. vltra medium quintę columnę, vbi notat ꝙ confirmati vel instituti possidẽt nomine ecclesiæ, & ideo nomine ecclesiæ agere debẽt, licet secus de violentis, vt ibi notatur. & sic monachus cui est cõmissa administratio ville vel possesionis agit nomine Abbatis, vel monasterij.cuius est monachus: tamen nomine proprio agit ad prębẽdam, vt ibi notatur. tamen secundũ Hosti.& Nouel.ibi tutius est ꝙ agat nomine prębẽdę. verũ licet Abbates, & priores qui ministri sunt agant nomine alieno.iuxta notata Ioan. Andr.de testi.præsentiũ.argu.xij.q.j.si primatũ.secus tamen de conuentibus: quia domini sunt.ij.q.vj.biduũ.verũ.palam. ideò potest nomine proprio condẽnari Abbas.tamẽ quia ex officio habet exercitiũ actionis procuratorẽ conuentus reuocare potest.sed non singulares de conuentu. de no. Inno. de postu.præla.c.bonę.Quod tamẽ intelligit Nouel. vbi bona sunt cõmunia, vt in præalle.c.edoceri. redeundo ad propositũ dicit ipse Collect. ꝙ præsumitur in dubio nomine ecclesiæ agere, sicut acquirere.not.de dona.inter virũ & vxo. c. ij.& per Hosti.in dicto.c.olim.in fi. Ex quo infert ꝙ ex quo iuris Præsuppositione est libellus certus videtur valere: quia ab initio per actorem interpretatur. vt le.& not.de regu. iur. c.cũ sunt.li.vj.sic intelligit notata per docto. vbi.ſ.& per Car. & alios de resti.spo.c.frequens.li.vj.& per Io.An.in.c.ad decimas.libro sexto. ¶ Quid dicendũ de qõne principali.respõdeo ꝙ si exprimit officium, & ecclesię nomen in libello siue taceat nomen propriũ, & hoc indubitatũ, siue adijciat illud, & hoc magis dubiũ, censetur in dubio nomine ecclesię agere. arg.ff.de insti.l.fi.&.ff.de in li.iurã.l.videamus.§.curatores. in fi.&.ff.de admi.tuto.l.cum post mortẽ.§ j.&.ff.so. ma.l.si post dotẽ. secundũ lecturã Dy.& ꝙ notat glo.ff. qñ ex facto tuto.l.post mortẽ. licet eñ Cy.determinauit in quodã cõsilio contrariũ in procuratore, dicẽs ꝙ nõ sufficit dicere talis procurator, nisi dicatur ꝓcuratorio nomine.vt.C.de procu.l.auctorẽ.ar.C.de adul.l.iure mariti.& quòd ibi notatur. tamẽ illa opinio non est vera, vt scripsit Cy.in § nunciatio.allegato. & ita videtur determinare glo.ff.de proc.l.quacunq;. in glo. penul.& Berna.de rescript.c.nonnulli. in glo. penul. Facit ꝙ notatur.ff.qui satisda.cogun.l sciendũ.§ tutores. nec obst.l.si cõmunis seruus ita stipuletur.ff.de stipu.seruo. &.l. cũ ita datur.ff.de condi.& demõ.& quòd ibi notatur. Per quæ Ray. voluit tenere contrarium: quia prædicta procedunt quando vtroq; modo potest æque valere, & ita notat glo. ff.de pac.l. si maior.§ fi.& Bartholus in § nunciatio.alleg.sudaudi, & cũ non subest causa præsumendi ꝙ non velit magis agere nomine administrationis, quæ licet non subsit semper in procuratore, subest tamẽ semper in dubio per superius alleg.& .C. de episc.& cle authẽ.licentiã.&.ĩ.de testa.c.requisisti. aut nõ est nomen officij, seu prælaturæ expressum in libelo, & tunc si actus potest tãtum ad administrationẽ pertinere, vt si super re quam dicit esse ecclesię suę, vel de qua cõstat ꝙ ecclesię suæ est libellum porrigat, adhuc censetur nomine ecclesię agere. vt in dicta.l.post mortem.§ j ff.quãdo ex fac.tuto. vbi de hoc notatur plenè per Bartholũ. vt in casu isti⁹ decretalis, & ideò hic supple maximè, vel referre oportet verba illa ecclesię nomine ad rem & effectum, vel dicere ꝙ in hoc narrat factũ. sed si potest æque ad eum proprio nomine pertinere, nec subesset ratio pro administratione potius præsumendũ tunc dicerem quòd nomine officij non expresso censeretur agere nomine proprio, vt.ff.iudi.sol.l.iij.§ sed & quod de tutore.ver. sed & si quid tutor.& per glo.ff.qui satisda.cogun.l penul.§. tutores.in glo.penul.& per rationẽ legis.ff.de nego.gest.l. qui aliena.§.ij.&.ff.man.l.Papian⁹. & quòd ibi notatur in glo. & iungere potes alia notata per Barto.in pręallegato § nũciatio. quę omitto.

¶ SECUNDO quæro ibi: *non fueras soluta*. ad quid agebatur hic, vtrum videlicet, ad cõmissum, vel ad substractã pensionẽ? Glosa & Inno vidẽtur dicere ꝙ agebatur ad cõmissum, & ꝙ si petijsset pensiõem substractam per declarationẽm illius verbi, vltra auxisset quantitatem rei repetite, & sic secus esset, vtpote quia nouã deliberationem habere deberet. argu ff.de except.rei iudi.l.quãtitas.& l.se. verũ postea Inno quasi seipsum corrigere volens dicit sic. vel dic etiam nec tunc dari dilationem: quia, & super pensione conueniebatur, & super hoc habuerat inducias, vnde super toto debuit deliberare. super quo Hostien.addens ad dicta Innocen.dicit, ꝙ debet cõsiderare iudex quãdo aliquid declaratur in libello, vtrum glo. sit multũ remota à textu: quia tunc dabit dilationẽ, vel nõ multum sit remota à textu, & tunc denegabit.arg.hic,&.ſ.c. proximo.&.ff.de hęre.insti.l heredes. Nouella nihil boni dicit. Collect.credit posse simpliciter substineri, ꝙ habeat locũ hæc decret.& ꝙ denegari debeant inducię propter talem declarationem petitæ, etiam si ad substractã pensiõem ageretur: quia cum talis substractio procederet ex facto rei in quo ipse satis debebat esse certus, non erat necesse eum amplius certificari, & quia nõ agitur de magno periculo vel ꝑiudicio, & ideò
4 non auditur appellans sicut dicimus, † quòd cùm reus habeat respondere de facto suo super quo debet esse certus nõ datur sibi dilatio pro aduocato.iuxta notata Bernardi. ſ.ca. proximo.& ea quæ le.& notan.ſ.de iudi.c.pastoralis.& hoc placet. si quæras autem qualiter cessans in solutione debiti, cẽsui canonis, vel tributi, seu pẽsionis cadat à iure suo, seu priuari debeat eo, vide Henri.sũ.ĩ.de religi.do.c.constitutus.

¶ Sciendum autem ꝙ per hanc decret. ibi: *& vltra*. dixerunt quidam quòd si testes deponant quem possedisse nouem annis & vltra probata est possessio.x.annorũ ad idem.ff.de verbo.signi.l.hæc adiectio. sed contrarium putat Io. Cald. quia

ad hoc, vt testis probet debet se referre ad certum, & non ad dubium. ĩ. de proba. c. in præsentia. modo licet illud vltra aliquid adijciatur non incertum. vt in l. hęc adiectio. allegata. & ita fuit obtentũ, vt dicit, & in hac decre. fuit appositũ ex superhabundãti, & ideò non probat contrariũ, & ad hoc ꝙ dicit Nouella eñ qui soluit, tribus annis præsumi prioribus tẽporibus exsoluisse. C. de apoch. publi. l. quicunq; lib. x. secundũ Vincen. supplet Io. Cald. dicens, & vide ꝙ notatur in Spe. de loca §. nun. verò aliqua. versi. xxvij.

5 ¶ TERTIO quęritur † vtrum in criminibus dentur induciæ ad deliberandũ: refert Collecta. Goff. tenere ꝙ non, quẽ vide in summa huius tituli. §. sunt induciæ. vbi hoc tenet, & de hoc per Rost. in libello iuris canonici rubrica qualiter fiat citatio. circa prin. Io. Cal. & Io. An. in. q. j. in summa, qa reus debet esse certus de facto suo, & ꝙ Abbas videtur idem sentire. s. e. proximo, & ibi tetigi, & quia omnia crimina in citatione exprimuntur. v. q. iij. si primates. dicit tamen Hosti. notare contrariũ. in summa. e. ti. §. j. & Specu. e. ti. §. j. quia maius periculum in criminali ꝙ in ciuili. ar. v. q. fi. Epihanũ. vnde si in citatione poneretur libellus accusatorius, & citatio interuallũ cõpetens contineret. potest locũ habere opinio Goffre. & idem ꝙ in ciuili aliàs autem opinio Hostien. verior: quia libello non oblato nõ censetur fieri accusatio. iij. q. ix. absens. sic videtur notare Io. ij. q. viij. libellorũ. verum si super persona accusatoris vellet informari, cùm in ei⁹ absentia nõ potuerit, ob hoc secundum Colle. deberet habere inducias. ar. de fi. instru. accepimus. quia ante omnia de persona accusatoris debet fieri discussio. xxiij. dist. illud. iij. q. j. in primis. ij. q. vij si quis. notant Card. & alij de elect. cupiẽtes. § si verò. circa prin. ad cuius declarationẽ remittit ad Inno. de accusa. super ijs. super verbo excluditur. licet Arc. post Goffr. expressè notet cõ

6 trarium. ij q. v. primates. pro eo † quia in citatione debent exprimi crimina, vt ad responsionẽ paratus veniat. super eo autem an huiusmodi inducię sint de substantia ordinis iudiciarij, remittit Collecta. ad collecta sua. s. de libelli obla. ca. j. subdit ꝙ post peremptoriũ datum ad omnes dilatorias proponendas proponi non potest. de in integ. resti. c. corã. & per consequens nec probari: quia quod non est &c. de despõ. impube. ad dissoluendũ. nisi ex causa. notatur in Spec. e. titu. §. ij. ver. sed pone iudex statuit. cum sequẽtibus. sed tene ꝙ ibi notatur per Io. An. in additione ad quam in. cap. præsenti. aliàs præcedenti remisi. Item post Innocen. Compostę. & Nouellã de rescrp. super literis. ipse dicit contra rescriptum in vim dilatorię oponi non posse, quòd iudex est infamis, & sic de similibus: quia licet sint declaratoriæ aliàs declinatoriæ non tãgunt processum, nec causam. secus de excommunicatiõe, surreptione, & renunciatione literarũ secundum eum. sed prædicta non prosequor: quia non faciunt ad materiã decretalis.

¶ *SVMMARIVM*

1 *Dolus in eo maius arguitur qui interruptam litem deserit quam qui cæptam litem derelinquit.*

2 *Obligatus ad duo si horũ alterum impoßibile sit præcisè ad alterum tenetur.*

3 *Procurator dolose agens domino nocet.*

4 *Nullus eligere velle videtur vnde nihil quòd illi⁹ factũ subuertere poßit.*

5 *Foro quo tempore standum.*

¶ *CAP. VLTI.*

EXposuit nobis. Opponit ibi: *super iure primatis.* quia illud non petinet ad Archepiscopũ Burdegaleñ. ergo nec ab alio peti potest, nec illud ipse defendere habet. respondet Innocẽ. quòd licet sint alia iura Archiepisopi quam primatis in prouincia, tamen Archiepisopus potest defendere prouinciam contra alium petentem iura primaciæ: quia eius interest ne sua prouincia pluribus aggrauetur. Subdit quòd illa non est sufficiẽs ratio scilicet quòd omnia iura primaciæ cadit in Archiepiscopum cessante primate. Hoc enim est falsum nam si appelletur ab Archiepisopo appellari debet ad primatem, & tamen cessante primate nõ appellabitur iste Archiepiscopus, sed Papa. Item procurationes primatis non accipiet Archiepiscopus, sed Archiepiscopales tantum. Hostien. autem pro ratione Innocen. inducit, quòd interest principis habere sub se locupletes. in authent. vt iudi. sine quoquo suffra. colla. secunda. subdit tamen, quòd hæc ratio est nimis remota & generalis, vnde dicit quòd hæc ratio quare Archiepiscopus auditur pro tota prouincia, vt iugum subiectionis à se eripiat, vt supra se excepto Papa superiorem non sentiat, quem necesse habeat reuereri, vel qui ipsum vexare, vel grauare possit, & vt ipse solus & nullus alius præter Papam habeat eidem prouinciæ præminere. argumen. eius quòd legitur & notatur de vsu pal. ex tuarum. ad fi. dicit tamen quòd quanuis videatur Archiepiscopus pro tota prouincia hic admitti, & ĩ. de dolo & contu. c. fi. nihilominus tamen requiritur cõsensus prelatorũ & capitulorum cathedralium ecclesiarum ad factã prouisionem super hoc audiendã. vt patet in eo quòd legitur & notatur. s. de maiori. & obe. c. fi. ꝙ qualiter intelligatur, ibi satis scripsi.

¶ SECVNDO opponitur in § petente. ergo in princ. ibi: *se ad hoc non teneri.* quia imo videtur ꝙ ex quo erat in curia tenebatur respondere etiam si ibi non veniendo potuisset excusari. argu. ff. de feri. l. j. § sed si prætor. respondet Innocen. quòd ibi consentiebat litigare, hic contradicebat.

¶ Item ad idem opponitur quia dimisit procuratorẽ ad alia negotia, igitur videtur ei imputandum: quia non dimisit ad illud. argu. ĩ. de dolo & cõtuma. cum dilecti. respondet Inn. dicens quòd ius reuocãdi domũ habebat, & ideò ei imputari non potest. s. de so. compe. ca. fi. in fi. Item etiam quia ardua erat causa & ideò non poterat cogi eam procuratori cõmittere. vt. s. de procu. quærelam. Item quia etiam ijs deficientibus tamen debebat procurator habere inducias ad dominũ consulendum. s. de procu. dilectus. quòd dic, vt ibi secundum Hostien. item quia causa tangebat totam prouinciam, & ideò non poterat deliberare an cederet vel contenderet sine consilio cum prælatis suffraganeis habito. vt ĩ. e. c. ar. ff. de eden. l. j. licet non sit necesse illos vocare. ff. de libe. causa. l. si pariter. secundum Innocenti.

¶ TERTIO opponitur ibi § *petente*. & in § *sed pars altera.* ibi: *prius fuerat euocatus*. ibi: *vocatus*. quia scdm mãdatũ nõ faciẽs mentionem de primo illi non debuit derogare. de rescrip. ca. cæterum. respondet Inno. primo, quòd secundum mandatũ fortius fuit primo, & ideò secundũ quasi fortius reuocat primum. allegat Hostien. de spon. c. si inter virum § verum. Secundo quia etiam si non propter secundum mandatum sed solum spõte venisset ad seruitium eccclesię crederemus eum excusatum: quia causa subuentionis est necessaria: nam ex necessitate iuramenti ad hoc teneri. ĩ. de iureiur. c. ego eñ. Tertio quia decret. cæterum. nõ tangit istam decretalem, illa eñ decret. loquitur cum super eo facto, vel super eadem re plura rescripta impetrantur. hîc autem ista plura mandata sunt super diuersis negotijs impetrata, ideò si potest debet ambo implere. alioquin id quod maiorem festinationem exigit: quia vbi maius periculum &c. ff. de feri. l. iij. ad Silleya. l. si quis in graui § si qui omnes. xlij. distin. capi. quiescamus.

¶ QVARTO opponitur, quia ista causa excusationis pro Burdegaleñ. allegata videlicet subueniedi ecclesiæ quãquam probabilis, & necessaria non videtur esse sufficiens, quia etiã ille qui ex probabili & necessaria causa abest vbicunq; in foro competenti mouetur sibi lis respondere tenetur per alium. C. de in integ. resti. mili. l. ignorare. ff. cũ qui appellat. in, pum. defen. l. prima & secũda. ergo multo fortius litem cæptam te-

1 netur prosequi per alium. † deterior enim dolus eius agnoscitur qui interruptam litem deserit, quam qui cæptam derelinquit. argument. in authent. de litig. § si vero intra. collatu. octaua. respondet Innocenti. quòd licet diximus quòd in foro ordinario se defendere debeat, tamen in curia hoc casu secus. Licet enim curia sit commune forum quantum ad hoc vt nullus illud valeat declinare, tamen tũc s. tempore legationis vel

nis, vel quo habet ius reuocandi domum de nouo responde
re non cogitur. ff. de iudi. l. ij. § legatis. dicit tamen Inno quòd
vera cauſa fuit quare non fuit coactus tunc respondere: quia
negotium ſubſidij fuit ita graue quòd non potuit deliberare
ſuper cauſa cœpta.

¶ QVINTO opponitur in dicto § *ſed pars altera*. ver. *tem
poris quoq; ſpacium*. nã iſta allegatio videtur fuiſſe iuſta, nam ſi
vera eſſet nec ius reuocandi domum, nec ad conſulendum
ſuffraganeos iteratam dilationem haberet. respondet Inno.
ſecundum quoſdam quòd allegatio erat falſa hoc eſt de iure
inualida. Subdit alios in contrarium eſſe dicentes, quòd iuſta
erat ſi vera foret argument. ff. de arbitr. l. non diſtinguemus.
§ item ſi quis Rome compromiſerit. cõſtat autem ſecundũ
Inno. quòd ſi non fuiſſet præſens in termino, & contra eum
procederetur reſtitueretur. vt notatur. ſ. de proc. querelam.
& ad hoc eſt argumen. quia talis haberet reſtitutioñe ſi actio-
nes, vel iura ſua contra eum præſciberentur. C. de reſtit. mili.
l. j. melius fuit ergo ſine circuitu in integrum reſtitutionis eis
terminũ prorogare.

¶ Sed obcijtur quia prædicta iura nõ videntur hic locum ha
bere, cum intelligantur cùm proceditur, vel præſcribitur,
contra abſentem, vel impeditum ex cauſa rei publicæ pen-
dente adhuc publico negotio pro quo venerat ſeu vocatus
erat: ſed conſtat quòd hic negotium iam finitum erat: quia
tantum finito negotio receſsit, vel reddere debuit. argumen.
ff. ex qui. cau. ma. l. ſi cui § primo. reſpõdet Inno. quòd ſimul
vterq; terminus ei occurrit ſ. ſubueniẽdi eccleſię. & respon-
dendi primati, & ideo per maius negotium derogari debuit
minori. argumen. ff. de in integ. reſtitu. l. ſcio & ff. de iudic.
l. per minorem. refert tamẽ alios dicere ꝙ ſi perſonaliter eſſet
vocatus ipſe haberet ius reuocandi domum, ſed ſi citatus eſ-
ſet, vt per ſe vel per procuratorem cõpareret, & haberet tem-
pus ſufficiens ad vtrumq; vnde imputaretur ei puta: quia cõ-
demnaretur in expenſis, niſi haberet aliquam legitimam ex-
cuſationem de magnitudine cauſæ, vel aliàs vt præallega. ca.
quærelam. Refert præterea alios dicere, & forte melius ſecun
dum eum, quòd vbi ſe inuicem compatiũtur vtraq; manda
ta ambo ſicut ad implenda, vbi autẽ ſibi contradicunt, vt hic
maiori domino obediendum eſt. xj. q. iij qui reſiſtit. & in re
magis neceſſaria. vt ſcripſi. ſ. in fi. tertię oppoſitionis. hic autẽ
vtrunq; implere non poterat: quia dum erat in curia oppor-
tebat intendere circa militiam & auxilium eccleſię, & ipſam
militiam reducerere, & ſic loquitur. l. non diſtinguemus §
item ſi quis Roma. & ideò ius reuocãdi domum habuit etiã
officio publico finito ſecundum Innoc. & cum ijs ſinimus de
dictis Innocen. expediti.

¶ SEXTO opponitur ibi: *neceſſe intentionis non fuerat*. qa
iſta alllegatio videbatur eſſe valde rationabilis: quia nec præ-
ſumi debebat &c. argumen. ſ. de offic. dele. ex parte. j. & c. cę
terum. allegato. Solutio patet ex præmiſsis. ſed vltra ea dicit
Hoſtien. quòd hæc allegatio non ob. propter quatuor: quia
& ſi memor fuiſſet Papa in ſecundo mandato de primo. non
ideo ab ſtinniſſet à ſecundo. argumen. ſ. de ſupplen. negligẽ.
præla. capitu. licet § primo. & de vſu pali. capit. niſi ſpecialis.
ideò non nocet tacuiſſe. argumen. de reſcrip. ſuper literis. Se-
cundo quia, & ſi ipſe non videretur hoc reuocaſſe reuocatur
tamen beneficio iuris reuocandi domum. vt hîc. Tertio quia
hæc interpretatio non eſt partis, ſed Papæ. j. de ſenten. excõ-
munica. inter alia. de iud. cum veniſſent. Quarto quia tempo
ra belli, & pacis ſunt contraria. inſti. in prohemio. & C. de ad
uocatis. diuerſ. iudi. l. aduocati. videtur ergo Papa eligendo
vnum de contrarijs aliud reuocare. de præſumpti. capi. non-
ne. de bap. maiores. verſi. Sed adhuc in fine. vnde dicit Hoſti
en. quòd ex multiplici cauſa Papa indulſit hîc dilationem, &
quia ius reuocandi domum habebat. & quia ſuper vtroq; ne
gotio ſ. ſubſidij, & litis deliberare non poterat, & ne conſe-
queretur damnum vnde merebatur præmium, & ne officiũ
obedientiæ ſibi eſſet damnoſum, & ne quis aliàs à ſeruitio
Romanæ eccleſiæ retrahatur. j. de pœni. & remiſsi. capitu.
ſecundo. ad fi. & intelligit hanc dilationem, vt compareat, nõ
vt reſpondeat. ad hoc. j. de accuſa. veniens. vel ſecundũ eum
illud vſq; ponitur excluſiuè, de eta. & qualitate. cap. à multis.
& de dolo & contuma. dilecti. vbi Nouella dat remiſsionem
ad Speculato. & ad ſummam. de hoc ſcripſi pleniſsimè. capi.
vnic. ſ. de ordinan. ab epiſcopo in prima oppoſitione.
2 ¶ SEPTIMO opponitur † quia obligatus ad duo ſi al
terũ recedit in impoſsibili pręciſè tenetur ad alterum. vt. ff. de
contrahen. emptio. l. in emptione § ſi emptio. ff. de conditio.
inde. l. cùm is qui. in princ. ff. de ſolu. l. Stichũ. cum ſimilibus.
modo primum mandatum Papæ aſtrinxerat Burdegaleo.
Archiepiſcopũ alternatiuè ad duo videlicet, vt per ſe aut per
procuratorem ydoneum ſe conſpectui apoſtolico præſenta
ret. ergo quanuis propter magnũ negotium ad quod poſteà
vocatus fuit in perſona propria excuſaretur, & haberet ius re
uocandi domũ, tamen quo ad conſtituendũ procuratorem
nulla excuſatio competebat. j. de dolo. cum dilecti. nec ob.
cauſę arduitas propter formam citationis, vt notatur in. cap.
quærelam. dicit Goffre. quòd pro vocatione maioris nego-
tij fuit adeò occupatus quòd intendere non potuit conſtitu-
tiõi procuratoris ydonei qui debet eſſe talis quòd habeat cau
ſam notam. ſ. tit. j. in pertractandis. vel cùm ſuffraganeis deli
berare non potuit, vt dicit litera, vel fuit de gratia ſecundum
eum. dicit Hoſtien. quòd non fuit excuſatus à conſtitutione
procuratoris, ſed dilationẽ habuit, & cauſę propter quas etiã
obtinuerit fuerũt ſuperius declaratę. Dicit etiam Hoſt. quòd
eccleſia non ſolum à pręlatis ſed etiam à principibus ſeculari-
bus poteſt petere auxilium contra hoſtes. xxiij. quæſtio. iij.
maximianus. & ca. ab imperatoribus. & ſi nõ prębeatur eos ex
cõmunicare, eadem cauſa quæſt. v. adminiſtratores. & quòd
licet prælatus perſonaliter pugnare non debeat pro ſuę eccle
ſiæ defenſione poteſt alios ad pugnandum hortari. e. cauſa &
quæſtio. viij. igitur hortatu. ſecundum Phy.

¶ PRIMO queritur hîc, in § primo ibi: *ſaluis exceptionibus*.
&c. quid ſi non feciſſet hanc proteſtationem? Bernardus dicit
quòd idem. quòd proſequere vt in glo. & ita ibi Vincẽ. dicit,
quòd in hoc valet proteſtatio, quia confeſsio facta omiſſa ex
ceptione dilatoriæ non valeret propter arctationem, & limi-
tationem procuratorij, ſeu mandati. ff. de dilatio. aliàs eſt mã
da. l. ſi diligenti. cùm alias confeſsio procuratoris noceat do-
mino. ſ. ti. ij. c. j. nõ tamen tenetur mentiri. ff. man. l. quintus.
vel ſecundum eum eſt vtilis clauſula ne videatur ſimpliciter
conſtitutus, & ſic cogatur defendere illum, vel expone ſecun
dum [illegible] ſaluis i. ſi exceptiones quas ſaluat non fuerint reci-
piẽdę [illegible] quòd ipſe facturus erat. dicit Goffred. quòd licet
tale procura[illegible]
de appella. ſignific[illegible] valeat quoad cauſam principalem. j.
curatoriũ, in quo quis pro[illegible] valeret etiam ſecundum eum pro
3 mè factum fuerit: † quia etiam [illegible] ratum habere quòd legiti
tor domino nocere debet. ff. de excep[illegible] doloſè facit procura
licet ſuccurratur domino ſecundum ea quę [illegible] l. ſi procurator.
cap. primo. de quo xxj. q. j. relatio. Hoſtien. ver[illegible] ſ. ti. ij.
decre. ſignificauit. allegata non probat id ad quod [illegible] quòd
per quòd Goffred. & quòd quicquid ipſe notet iſtud [illegible]
tum Burdegaleñ. Archiepiſcopi videtur fuiſſe ſufficiens. [illegible]
mittit Nouella ad Speculato, de procu. § ratiõe autem formę.
ad fi. primę collonnę vbi Specu. tenet dictum Goffred. licet
dicat quòd Clemens quartus ſons iuris, videtur tenere con-
trarium. ad dictum Hoſtien. dicit Nouella poſſe reſponde
ri quòd illud mandatum non fuit hic approbatum, vt ſuffi-
ciens ſuper principali, ſed ſuper exceptionibus tãtum quæ ſal
uatę fuerant per illud. dicit tamen decret. ſignificauit. non vi-
detur facere pro Goffre. poteſt tamen dici ſecundum eam ꝑ
Goffre. decre. ſignificauit. inducebat ſic, videlicet quòd ſicut
ibi procuratorium non cum generali ſigillo, ſed cum ſigillo
ad certum vſum ſigillatum non eſt ſufficiens, ita nec manda-
tum non generale, ſed certum. ex quibus infert Hericus No-
uellam ſentiſſe cũ Goffr. cui ipſe Hericus videtur etiam aſſẽ-
tire. ¶ Collectarius prædicta recitat, & nihil addit. Domi-

nus Mar de salua dicit, quòd in primo procuratorio de quo hîc verba illa, *saluis exceptionibus*. &c. & in secundo procuratorio verba illa *quòd legitimè factum fuerit*. possunt duplicem interpretationem habere. Prima interpretatio, est quòd nisi proponantur exceptiones legitime, vel nisi gesta per procuratorem fiant legitimè non valeant, & secundum istum intellectum dicit, quòd vbi procuratoriũ non valeret alia interpretatio fieri posset hoc modo saluis exceptionibus &c. i. saluo quòd procurator exceptiões legitimas proponere & prosequi posit. Et hoc modo promisit ratum habere, quòd legitimè factũ fuerit aliâs gestũ fuerit, i. quòd ordine iudiciario fuerit cum eo, vel per eum actitatũ, siue dolosè aut culpabiliter, vel aliâs in præiudiciũ domini, ita absq; dolo, & culpa ac præiudicio huiusmodi. & secundum hanc interpretationem dicit quòd procuratorium valere posset, quæ est istarum interpretationum receptior, respõdet quòd secũda, vt res magis valeat quam pereat ei, dicit ista esse menti teneda: quia de ijs ad locum istum semper recurritur. Ego autẽ credo quòd ipse optimè dicat, & pro ratione sua faciunt iura communia.
4 ff. de rebus dubis. l. quotiens. ꝭ. de verbo. sig. Abbate. † Item quia nõ videtur quis illud velle eligere quòd subuertere possit factum suum. vt. ff de testa. mili. l. si miles. Item quia debet fieri interpretatio contra obscure loquentem in iudicijs qui legem potuit apertius declarare. ff. de pact. l. veteribus. ꝭ. de regu. iur. cap. contra eum. cùm concordantijs ibi signatis, libro vj. maximè cùm aliter non potest valere iudicium, & sic tollitur. ff. de iudi. l. si quis intentione, & de verb. obli. l inter stipulantem. § qui Stichum. In primo enim procuratorio interpretatio secunda applaudet literę: quia sufficit quòd in respondendo, & defendendo saluæ sint exceptiones, i. donec respondeat vel defendat. C. de probatioui. l. exceptionem. & sentẽ. rescin. non pos l. ij. Item in secundo procuratorio secunda interpretatio satis applaudet verbis procuratorij illud dicitur legitimè fieri quod valet secundum leges ex auctoritate ordinis iudiciarij, licet sit contra ius partis dũmodo non sit contra ius constitutionis. vt. ff. de iusti. & iur. l. penu. secun. quæstio. vj. § diffinitiua.

¶ SECVNDO quæritur occasione premissorũ, & pro-
5 pter dicta Henrici. † quo tẽpore, & vsq; ad quod tẽpus aliquis obligatus ad standum, vel ad faciendum alium stare in iudicio hoc facere teneatur. & primo de se ipso videamus. si cas ergo ꝙ citatus ad certum diem, vel ad certam horam tũc comparere tenetur, vt hic & de offic. dele. consuluit. & c. pastoralis. § cum autem. cùm ibi notatis. Sed citatus ad [illegible] causam tenetur comparere ad omnes terminos [illegible] tatos & assignandos, vt legitur & notatur speciali[illegible] Hostien. de procu. auditis. Citatus autem simpl[illegible] tenetur comparere quam citius commodè po[illegible] verbo. oblig. l. eum qui kalendis. de elect. c. [illegible] lib. vj. saluo quòd testis non debet expectare [illegible] vltra. xv. dies. C. de testi. l. si quando. in fi. cum ib[illegible] ne alieno morbo laboret. C. de natura. lib. l. legem [illegible] officium sit dãnosum. ff. quemadmo. testa. app. l. si [illegible] ex signatoribus. de elect. cùm expediat. lib. vj. de obli. Si verò ad faciendum alium stare dicas, quòd si de certa die, el de certo tempore promisit ad hoc tenetur. vt. ff. qui satisda. coguntur. l. de die. in princ. si quis cau. l. si seruus plurium. C. de fideius. l. sancimus. & l. penu. circa fi. ibi nisi tempus &c. sed si simpliciter, & sine die &c. & ille cui facta est promissio est diligens durat, & obligat promissio vsq; ad finem litis. ff. de fideiuss. l. grecę. § post litem. C. de iudi. l. properandum. § j. sed si negligens est tunc cessante omni impedimento tunc eũ sistere vsq; ad duos menses, & non vltra, saluo quòd si in scriptis satisdedit, vel etiam sine scriptis in casu publico dummodo coram tabularijs confessus sit se fideiussisse tenebitur eum sistere vsq; ad fi. litis. de hoc leg & notatur in l. penul. allega. verum si ille cui est facta promissio est impeditus aliquo impedimento legitimo prosequi, non videtur sibi currere tempus duorũ mensiũ, nisi à tempore cessationis impedimẽti. ar. ff. de stipu. seruo. l. si seruus hęreditarius. & præalle. c. cupientes. in prin. sed si promisit eum stare in tota causa & vsq; ad finem litis, ad hoc tenetur, ita quòd ad voluntatem stipulatoris tenebitur facere eum comparere seu stare, moderato tamen spatio à iudice statuẽdo, & sic potest intelligi præallega. l. de die. secundo responso. & præallega l. grece. § post litem: & præallega. l. properandũ. § j. secundũ Henricũ. ¶ Collectarius verò primo quærit quid si quis post tres dilationes decedat, nunquid si successor habet vnã? de quo vide Archidiac. xviij. q. ij. dudũ. & Collecta. de offi. dele. c. vnic. delegatorũ. Secundo quid si adueniente termino ad probandum declinatoriã assignato reus dicat se casu exceptionis probationẽ amisisse & petat se admitti ad probãdũ amisionẽ & exceptionẽ. de quo vide per Inno. & Bernardũ de offi. dele. prudentiã. & in Specu. de dila. § j. versi. & nota. Tertio quærit nunquid si tacẽte reo assignatur dilatio propter messes poterit reus posteà declinare forũ? vide Hostieo. in summa de offic. dele. sub rubrica de recusatione iudicis. § quãdo. & de appella. c. significante. super verbo appellauit. & de proba. c. quoniã. super verbo recusationis. & quæ notat Inno. s. ti. ij. c. j. & Goff. in summa huius ti. ver. sunt & alię. Quarto quærit nunquid actori datur dilatio ad instruẽdũ si recurrat ad extraneũ inducere? vide Hostien. de rescrip. nonnulli. in prin. & in summa huius tit. § penul. & etiam Goffred. in summa. Quinto quærit quid si cũ actor petit se poni in possessionem causa rei seruandę, reus dicit res ad me spectat, nunquid præmissa summa causę cognitione suspendetur missio? vidi Hostien. ꝭ. de resti. spo. capi. j. & Archid. iij. quæstio. j. § primo. Sexto quærit nunquid ordinarius potest coram se citare personaliter? vide Gratiã Card. Archidiaco. & Ioan. And. de iudi. cap. primo. libr. sexto. & Hostien. in summa de [illegible] § fi. versi. vocabit. & hic Colllecta. qui latè istud prosequitur. quòd causa breuitatis omitto, maximè quia non facit ad materiam decretalis. & hoc de isto & de toto titulo.

De feriis. Rubrica.

¶ Patet cootinuatio quia ferię sunt quædam dilationes, quæ dantur à iure &c. sequitur.

¶ SVMMARIVM.

1 *Ab omni opere illicito cessandum.*
2 *Diebus feriatis scholares, & legere, & scribere posse.*
3 *Clerico opus quoddam piũ habere quo detineatur ne sit locus otio expedit.*
4 *Feriatis diebus ob diuorum honorem in pertractandis himnis, Psalmis, canticis, prædicationibus, alijsq; disciplinis honestioribus quam quod reliquis diebus nos esse promptiores oportet.*
5 *Ea quæ bonæ valetudinis conseruationem spectant etiam diebus festis posse tractari.*
6 *Mecanici siue pauperes euitandæ famis gratia diebus festis operari possunt.*
7 *Pro quali vel quanta necessitate in festis diebus liceat operari boni viri arbitrio relinquitur.*
8 *Diebus festis lauare caput voluptatis caussa non licere.*
9 *Die domini omnes missam audire tenentur, maximè laici.*
10 *Nemo indefensum ius suum relinquere tenetur.*

¶ CAP. I.

OMnes dies. Dicunt quidã hoc capitulũ loqui de consilio, vel esse locale, vel esse abrogatũ per tacitũ consensum. alij dicunt ꝙ hodie seruandũ est. C. e. l. omnes. xv. q. iij. placita. xxxiij. q. iiij. non oportet. secundũ Inno. Vin. tenet secundã opinionẽ, Nouella nihil eligit. Probabiliter dici posset, ꝙ in ijs in quibus cõcordat cum alijs iuribus, vt puta quo ad venerationem, & ab illicitis operibus mercatis placitis, & pœnalibus cõdennationibus abdicationẽ. secunda opinio teneatur. ar. de elect. cum expediat li. vj.

libro vj. sed quo ad alia puta vespera sabbati, ac de iuraměto
censeatur propter cõmunẽ cootrariũ vsum, & animarum pe
riculum euitandũ ex tacito consensu Papæ arrogata, & sic te
neatur prima opinio. simile quòd legitur & notatur de treug.
& pa. c. j. & ꝙ ibi scripsi in. iij. q. ver sed nunquid. & ver. qua-
propter. saluo iudicio meliori, & eodem modo in. xv. q.
¶ Quæritur ibi: *ab omni illicito opere*. quid de licicito? Host. oc
casione huius dubitationis exponit *illicito*. i. simili. ĩ. e. c. licet
vel illicito respectu diei, licet aliâs licitũ sit in se, vt patet per
exempla sequentia. & hęc placet. alioquin si simpliciter hoc
1 intelligens subaudiendum esset maximè: † oam ab omni illi-
cito opere est cessandũ secundũ eum. Facit quia hęc decreta.
propter honorem dei, & diei ponit specialia quædam de qui
bus est in die dominico abstinendũ, & tamen si idem esset de
alijs diebus nulla eslet hęc specialitas. ff. ad municip. l. j. in fi.
¶ Nũquid ergo in die dominico licet scholarib⁹ studere? ꝙ
scholares fatui dicũt ꝙ nõ, maximè die sabbati post vesperas.
& de facto ita seruant, & ad corticem literæ istam decre. pro
se introducũt. sed Petrus de sansona per ea quę prędixi post
Hostien. hic notat contrariũ. eo quòd studere est opus licitũ
etiam respectu diei maximè cũ sit sine solennitate luxuriæ. in
du cit. l. penul. ff. e. ti. vbi dicitur, quòd ea quæ ad displinam
pertinent etiam feriatis diebus peragenda sunt. quia feriæ à fo
rensibus tantum negotijs dant vaccationem, & ideò notat ibi
2 Accursius † scholares tunc legere, & scribere posse. Raymũ-
dus verò in summa de hac materia plenè tractans dicit, ꝙ stu
dere solenoiter, vt legere in cathedra, vel sic legentem audire
non li. et. quidam dicunt quòd studere, vel legere causa pieta
tis pro paupere, vel pro ecclesia, seu pro republica, aut etiam
pro iustitia ministrãda, vel ad bonam sui, vel alterius instru-
ctionẽ vel ad aliũ bonum finẽ nõ est malũ dũmodo per hoc
diuinum noo omittatur officium, sed studere studio seruili
hoc est pro lucro pecuniario, sicut faciunt aduocati est, ꝓhibi
tum. per istam decret. quia ab omni opere illicito. i. seruili hîc
abstineri mandatur secundũ Hosti. & probatur de conse. di.
iij. rogatiões. v. q. iiij. c. j. ij. & iij. ac leuiti. xxiij. & etiam. c. xx.
e. ti. aliàs li. & placet Martino, & mihi: nam si primum mem-
brum negaretur iam hæc decre inducta causa pietatis induce
ret offendiculum pietati, quod esse non debet. arg. C. vnde vi
l. meminerint. & etiam occasione delinquendi. scitis enim ꝙ
3 otium est laqueus Dyaboli paratur ad animas capiẽdas † ex-
pedit igitur clerico, qui continuo orare non valet, ꝙ cõple-
to diuino officio habeat aliquod pium opus in quo valeat
se honestè occupare ad otium expellendũ. præterea studium
tendit ex proprio, & directo siue ad acquisitionẽ scientiæ &
sic ad perfectionẽ intellectus quæ sunt dona spiritussancti. di-
cere igitur istud de per se esse interdictũ non esset nisi ponere
4 offendiculũ perfectiõi humanę. ¶ Dico tamẽ † ꝙ quia in die
bus dominicis, & alijs festiuis hymnis, Psalmis, canticis, prædi
cationibus, virtutibus, & regularibus disciplinis magis quam
alijs diebus est vaccãdũ. de conse: di. iij. ieiunia. de vita & ho
nesta. cle. cũ decorẽ. de sta. mona. cùm ad monasteriũ § uj. ĩ.
e. c. licet. vaccandũ est potius illis studijs quæ ad predicta ma
gis appropinquãt, & propter quæ à prædictis studens minus
substrahitur, & amplius in deum teodit, & idcirco circa theo
logiam, & circa Canones maximè pœnitentiales potius illis
diebus est studendũ quam circa leges, & minus circa scientias
alias, quæ oon dicũtur scientiæ pietatis. sicut Geometria Ari
smetica & Astrologia, & cõmuniter omnes mechanicæ ar-
tes, fortiori ratione adhuc minus circa fabulas poetarũ. Si au-
tẽ membrũ secundũ negaretur iam operi seruili liceret insiste
re sjs diebus contra superius allegata. nam aduocatus, vel qui-
uis alius studens pro lucro captẽdo subijcit operã suam pro
prętio alterius seruituti, sicut & quãuis aliam artem mechani
cam excercens pro prętio pecuniario ꝙ prohibitũ est in lege
exodi. xx. sex diebus operaberis, & facies opera tua. vij. autẽ
die sabbatũ est domini dei tui nõ facies in eo omne opus tuũ
quanto magis ijs diebus abstinere debet à studendo, scriben-
do, vel dictando ad finẽ prohibitũ vel dannatum, vt puta ad
proximũ calũniandum, vel decipiendum. ibi enĩ vltra cõis iu
ris prohibitionem ista magis exuberat cùm à festiuitatis vene
ratione fortius distrahat, & ideò dicit frater Ioan. in summa
confessori. li. j. ti. xij. sub rubrica de ferijs c. viij. post Beatum
Thomã, ꝙ in talibus diebus cessare dębẽt homines seruilibus
officijs & operib⁹, siue sit seruile op⁹ peccati, siue seruile opus
hominũ. Opera autẽ seruilia dei tũc pręcipuę exercẽda sunt.
vnde etiam circũcisio fiebat in sabbato, & sacrificia, sic etiam
hodie licet docere verbo vel scripto. & huiusmodi actus spi-
rituales facere diebus festiuis. Subdit magis ad propositũ ꝙ
vlterius etiam, quia homo per seruile opus peccati magis im-
peditur à diuinis quã per aliquod opus licitum quamuis cor-
porale. ideò magis contra hoc præceptum agit qui peccat in
die festo quam qui aliud opus corporale licitum facit. vt di-
cit Ange. in li. de decem cordis. Subdit etiam ad materiã hu-
ius decre. vnum dictũ valde notabile dicens, quòd nũ est in-
telligendũ ꝙ peccãs venialiter in die festo cõtra hoc præceptũ
faciat: quia peccatum veniale non excludit caritatẽ. nec cultũ
dei, & secundum hoc peccatum veniale non est sub prohibi
tione præceptiua. consequenter in. c. ix. magis ad propositum
nostrę quæstionis dicit se credere ꝙ non liceat scholaribus ijs
diebus aliquod grande scribere de quaternio in quaternium.
dicit tamẽ ꝙ licet eis lectiones suas quas sine scriptura nõ pos
suot memoriæ cõmendare, vel sermones quos stillo, vel plũ-
bo notauerunt scribere, & lectiones librorũ quos audierit cor
rigere. sed locare vel conducere operas suas, vel alienas pro-
pter libros corrigendos diebus, huiusmodi nõ debent. aggra
nat etiam secundũ eum peccatũ regulariũ, & sacerdotũ, qui ab
sq; vrgente necessitate diebus dominicis quadrigant, & huius
modi faciunt: quia exemplo suo cæteros corrumpunt.
¶ SECVNDO quæritur vtrum ob necessitatem homini
liceat opera licita die dominico facere? prædictus frater Ioã.
vbi supra. c. viij. dicit ꝙ per hanc prohibitionẽ nõ prohibetur
quis facere ea quæ pertinent ad prouidentiã necessariorũ tam
sibi quã proximis, sicut seruando personam rel res. vnde etiã
machabei pugnãtes in sabbato excusantur. simile etiã de quo
cunq; damno iminente vitando. vnde dominus dicit Mathei
xij. quis est ex vobis homo si habuerit vnam ouem, & ceci de
rit sabbati in foueam oõoe tenebit, & leuabit eam? Dicit etiã
5 post Tomam † ꝙ obseruatio festorum non impedit ea quæ
ad salutem etiam corporalem homini ordinantur. vnde do-
minus (Io. vij.) iudeos arguit dicens. mihi indignamini quia
totũ hominẽ saluũ feci in sabbato. & ideò medici licite possũt
medicare homines in die festo, & ideò secundũ eum licet bel-
lare in festo, si necessitas hoc exposcat: quia salus rei publicæ
maior, & aliàs tentaretur deus, Sed aliàs non. ideò dicit Ray-
mundus in summa vrgente necessitate in dominicis, & alijs fe
stis licet arare, vel fructus colligere propter periculũ hostiũ
qui alijs diebus caperent vel occiderent, & sic potest intelligi
C. e. l. ij. § j. sed totum esset ꝙ hoc fieret de licentia Episcopi
vel saltem proprij sacerdotis, saltem si haberi posset, qui in ca
su necessitatis hanc licentiã denegare oõ debet, secundũ Ray-
6 mundũ in summa. eadẽ ratione dicit † ꝙ mechanici tanta ne
cessitate arctati possunt operari diebus festiuis, ꝙ excusantur
ad victũ suum, & sustentationem suam acquirendã, ita tamẽ
vt de illis studeant pro posse dare elemosinas largiores. ĩ. e. li
cet. xxiij. q. viij. si nullam. de conse. di. j. si quis. arg. de cõse. di.
v. discipulos. ĩ. de furtis si qs ꝓpter necessitatẽ. & ex simili oe
cessitate ijs diebus possent fieri fossata, & reparari muri con-
tra hostes, & piscari & c. vt. ĩ. e. c. licet.
7 ¶ TERTIO quæritur † pro quali vel quanta necessita
te liceat operari in festis. respõdet frater Io. vbi. s. c. ix. hoc bo-
ni viri arbitrio relinquendũ. vt. ĩ. de offic. dele. de causis. vo-
de credit ꝙ si iacẽtib⁹ segetibus. vel fenis immineret periculũ
pluuiæ, vel tẽpestatis corrũpentis, vel deteriorãtis nõ est pro
hibẽda recollectio in festis, nec carnificibus, vel pincernis, aut
coquis aliàs cocis etiam inhibendũ credit quominus ijs die-
bus parent ea quæ vendere debent in crastino in mercato, vel
in stationibus suis, aut victualia præparet si die præcedenti

non poterant præparari vel præparata seruari. Dicit etiam ꝙ
illi qui à dominis suis compelluntur operari in festis, si iusto
metu inducti faciunt videntur propter necessitatẽ posse ex-
cusari. non credit tamen excusari illos qui debent afferre do-
minis suis vecturam bladorum si faciant hoc in festis vt reli-
quis diebus possint vberi⁹ assuetis vaccare laborib⁹, nisi forte
arcta necessitas eos ad hoc cõpellat. Credit tñ ꝙ qui in vigilijs
festiuitatũ ferendarũ mittũt quadrigas aut æquos ad afferẽda
necessaria in die festo, si ea quæ afferuntur sunt necessaria ad
illum diem ita ꝙ sine illis nõ possũt trãsire ante diẽ illũ cõmo
de, nec ante poterant super ijs afferendis sibi prouidere excu-
sari possunt propter necessitatem, aliàs non, eadem necessita-
te etiam excusari credit vectores mercium ad nũdinas vel lo
ca remota si sine graui incõmodo nõ possunt diebus festiuis
vaccare ab eundo, & quadrigãdo. credit etiã excusari barbitõ
sores qui peregrinorũ barbas radũt aut eorũ sanguinẽ minu-
unt, & eos qui eorũ ęquos ferrãt, & qui eos in suis iumẽtis aut
vehiculis portãt, si ꝓpter necessitatẽ pricipaliter hoc faciãt. se
cus si principaliter hoc faciãt ꝓpter quæstũ. Ipsi verò peregri
ni qui talia sibi fieri faciunt ijs diebus, si nõ poterãt cõmodè si
bi ante hoc prouidere sunt excusabiles. ¶ Vnde Collectarius
8 ex eodem fundamento dicit † ꝙ causa voluptatis non licet
ijs diebus lauare caput. de conse. di. iij. peruenit. & eadem ra-
tiõe nec minuere, nec radere, vel tõsurare, nec vngulas scĩdere
etiã causa vtilitatis, sed secus causa necessitatis. alijs tñ diebus
causa vtilitatis dicit licere, sed non causa voluptatis, & sic di-
cit notari per Archid. de conse. di. iij. peruenit. Sed nõ bene
capio tantũ rigorem quĩn ita leuia opera causa vtilitatis pos-
sint in festis fieri maximè vngulas scindere: quia frater Io. vbi.
s̃. dicit in. ca. vltimo. quòd non propter quodlibet modicum
opus ꝙ quis facit in festo peccat mortaliter, vt si fortè quis
trãsiens per vineã suã, vel per agrũ suũ purget in vinea vel in
agro aliquod modicũ ꝙ remãsit purgandũ per negligẽtiã, aut
reparet sepem in aliqua parte ruptam. quantũ tamen laboris
vel operis potest quis sine peccato facere ijs diebus, dicit non
esse determinatũ sed boni viri arbitrio reliquendũ, & aliàs plu
ra inconueniẽtia sequerẽtur, & esset laqueũ inijcere animabus
imo hoc prædicare laicis derisorium videretur.

9 ¶ QVARTO quæritur ibi: *cum omni veneratione*. † nun-
quid tenetur quolibet die dominico missam audire sub præce
pto. quidam tenent ꝙ sic per istam literam, nam aliàs non vi-
deretur quis dominicam venerari. nam & animalia ab operi-
bus astinent. Importat igitur hęc veneratio ꝙ diuino vacce-
mus officio. allegat de conse. di. j. c. missas. & c. qui die solẽni.
& dicit id ibi clare probari. plus dicit ꝙ missa audiri debet in
tegre aliàs potest excõmunicari exiens intẽpestiuè, vt in eadẽ
distinctiõe. c. omnes. quòd intelligit Arc. de illis qui propter
inquietudinẽ ante finẽ missę recedunt, vt pote propter mul
tũ strepitum, & scãdalum. Sed aliquos audiui dicẽtes ꝙ clerici
nõ arctantur sub precepto in dominica missam audire restrin
gentes. c. missas. & c. qui die. ad laicos, de quibus reuera solum
loquuntur. Sed Hug. & Archidi. nõ placet qui dicũt idẽ in cle-
ricis quòd in laicis propter maioritatẽ rationis. Illud enim nõ
est cõtra ius, vt hic, & secũdum ęquitatem & rationẽ naturalẽ
per quã quis tenetur reuereri & gratias agere Deo in festo tã
solemni & per cõsequẽs potest, & debet extẽdi ad casus similis
& fortius maioris rationis. C. ad. l. fal. vltima ¶ Occasiona
liter quęrit Collect. nunquid diebus dominicis est ieiunãdũ.
videtur ꝙ nõ. xxx. di. c. si. Dicit quòd imo qui voluerit, dum
modo nõ faciat in cõtemptum Dei secũdum Hug. Alij dicũt
quòd ieiunare die dominico nõ conuenit, quia est dies leticię
& fieret cõtra cõsuetudinẽ Romanę ecclesię, quę pro lege ser
uanda est, vt, dicit Archi. post thomã. lxxxvj. di. vtinã. xj. di.
in ijs. Fateor ꝙ ita cõuenit vt seruetur illa opinio vltima. Sed
nõ damnarem qui ieiunaret in abscõso, & ita seruetur opinio
prima. Facit ille textus. c. vtinã. vbi legitur apostolos ijs dieb⁹
ieiunasse vbi autẽ omnes communiter ieiuarẽt ijs diebus singu
laritas fieri nõ deberet. ar. xxv. di. nunc autẽ. ¶ Quęrit etiam
nũquid a iudeis, & paganis seruis nostris possumus ijs diebus
operas exigere, & dicit ꝙ sic, cum & illi honorẽ ijs diebus se-
cundũ legem suã non impendãt, imo contra suã conscientiã
agerent sicut nos festa eorũ celebrãdo, & dicit hoc notari per
Arch. de conse. di. iij. in principio. & c. considerandũ. in fine.

¶ Vltimo quæritur in fi. decre. ibi: *nisi pro pace*. nunquid aliquis
potest suũ aduersariũ conuenire ante quam admoneat eum
de redeundo ad pacem, & concordiam? videtur ꝙ non, per
lecta & notata per Archid. in. c. ad apostolicæ. de re iudi. li. vj.
in glo. hîc processit. & per Arch. & alios. ij. q. vij. c. accusatio.
& c. si propter. ꝙ verum credit Collect. de honestate, & sic ser
uatur. vel vbi agitur per viam denunciationis, iuxta lecta &
notata. s̃. de iudi. nouit. aut contra ecclesiã. iuxta lec. & notat.
per Io. Laur. & Archi. in. c. accusatio. allegato. & in Specu. de
pręparat. iudi. in primo.

¶ QVINTO principaliter quæritur in prin. decre. ibi: *om-
nes dies dominicos quare cum omnes dies domini sunt*. cùm ipse di-
xerit Genẽ. primo fiat lux & facta est lux, dies iste potius dici
tur dominicus quã omnes alij. respondent Goffr. & Hosti. ꝙ
specialius domino attribuitur: quia quicquid insigne à domi
no gestum est in illo die gestũ. ꝙ prosequere vt legitur. lxxv.
di. ꝙ die. vnde exo. xx. memento ꝙ diem sabbati santifices,
maximè propter gaudium, & resurrectionẽ, & memoriã re-
surrectiõis. de conse. di. iij. c. sabbato. & ideò die dominica nil
aliud agendũ est, nisi deo vaccandũ & c. eadẽ distinctione ie-
iunia. ¶ Sed nunquid obseruantia diei dominice succedit lo
co sabbati in veteri lege. frater Io. vbi supra. ca. vj. post Tomã
dicit sic, non siquidẽ ex vi præcepti legis, sed ex consuetudine
ecclesię, & consuetudine populi christiani. non est tamen ita
prohibitio operandi sicut erat: quia quędã opera in die domi
nica conceduntur quæ in sabbato prohibeantur. s. decoctio
ciborũ, & alia huiusmodi. de conse. di. iij. peruenit. in fi. In qui
busdã etiam operibus facilius dispẽsatur in noua lege quam
in veteri, nec sabbatum est solennizandum ad literam, ne vi-
deamur iudaizare. vnde Apostolus ad colocences. iij. Nemo
vos iudicet in potu, & c. & in. c. peruenit. allegato. & c. proni-
ciandum. e. disti. Ideò Hostien. s̃. e. licet. dicit quòd magis in
sabbato quam in alio die operari debemus.

¶ SEXTO quæritur vtrum præceptum legis de santifi-
catiõe sabbati sit morale, ceremoniale, vel iudiciale. Frater Io.
vbi. s̃. cap. quinto post Thomam dicit, quòd secundum na-
turalem intellectum est partim morale: quia etiam natura in-
clinat, vt homo aliquod tempus vitæ suæ deportet ad vaccã-
dum diuinis, pro animę refectione, sicut ad cõmedendum &
dormiendum pro refectione corporis. Item etiam quod par
tim est cerimoniale in quantum determinantur ad aliquod
determinatum tempus in signum creatiõis mundi, vel in quã
tum significat cessationem à peccato, & in quantum præfigu
rat fruitionem dei, quæ erit in prima. & in quantum vltimo
significat quietem Christi in sepulcro. Item etiam partim iu
diciale. s. quantum ad modum vaccatiõis, videlicet ab operi
bus determinatis, & in quantum ordinabatur ad quietem
laborantium, quod pertinebat ad iustitiam dominatiuã quæ
est inter dominum, & seruum.

¶ Sed quæ est ratio specialis casus hîc specialiter probibito-
rum. de mercato ratio est, quia difficile est nõ interuenire pec
catum. de pe. di. v. qualitas. & cap. nogotium. & lxxxviij. di.
fornicari. & palea eijciens. & s̃. de donati. inter virum & vxo.
cap. per nostras. in § fi. sic respectu celebrationis diuinorum
matrimonium reputatur immũdum. s̃. de cler. coniuga. col
latę. quòd tamen mundum, & castum est in se. xxxj. di. Ni-
cena. hoc autem & si honestũ sit & rationabile, tamen in mul-
tis locis de praua consuetudine aliter obseruatur. pro quo ta-
men est argumentum in eo quòd legitur & notatur. s̃. eod.
licet. de placito autem ratio est, quia & si fieri liceat non tamẽ
semper expedit. xj. quæsti. j. aliud. vnde, & pętor non impro
bat execrantẽ litem. ff. de alie. mu. iu. cau. fact. l. quarta § po-
10 test. † non tamen tenetur quis ius suum relinquere indefen-
sum. ff. de peti. hęredi. l. illud. licet abstinendum sit ab eo cer-
tis diebus, vt hîc, & s̃. eod. capit. fi. & certis locis. s̃. de immu.
eccl. c. j.

ecle.c.j.&.c.cum ecclesia. Sed in pluribus locis non seruatur, quòd omnino corrigendum esset. ĩ.c.fi. Hostiē.tu dic quòd similis est ratio sicut in casu præcedēti, quia difficile est quòd sine peccato agantur lites, cum experientia continuo doceat, quòd in illis infinite barateriæ committuntur.arg.in clemen. j.de re iudi.c.fin.cum similibus. In tertio verò similis est ratio sicut in præcedentibus, vel dic & verius, quòd in istis tribus casibus vna ratio est communis: quia à veneratione, & celebratione diuinorum, & ab oratione & deuotione quibus insisti debet principaliter his diebus mercata, placita, atq; litigia multum distrahunt.

¶ Sed oppones, quia non est peccatum iustè occidere.xxiij. quæstione.v.qui malos.&.c.iudex. Sed responsio quòd non prohibetur id quia malum sit sed quia horrendum est & miserabile, & ideò in tanta festiuitate ob Dei reuerentiam abstinendum secundum Gosfr.& ista potest esse ratio specialis huius casus. Item oppones, quia dicit propheta beati qui faciunt iudicium, & iustitiam in omni tempore. Summum enim bonum in rebus est iustitiam colere.xij.quæstio.ij. cū deuotissimam. quia subaudiendum est tempore competēti. Simile de conse.distin.v.nunquam.de vsu pall.c.pe.cum concor. excipe latronem publicum. C.e.l.prouinciarum.& depopulatorem agrorū. ĩ.de immu.eccle.c.inter alia.§ & hoc verum est. de sacramento.i.iuramento. Ratio est, quia iuramenta à malo non credentium procedunt, & semper prohibentur nisi in casibus, vt legitur & notatur. de elect. significasti. de iureiur. & si Christus. hoc tamē & si honestum sit non est necessariū, vnde & generaliter non seruatur. & est simile quòd legitur & notatur. ĩ.de test.c.j. Placet etiam sibi ꝙ hic notatur in prima glo. Sed dicebant Pe.& AEgid. quòd in vigilia sancti, vel die sabbati post vesperam non debebant causæ audiri. nec obstat decretalis cōsuluit. quia loquitur de diebus nō festiuis, sed nō seruatur quantum ad causas, quòd dic vt notatur in dicto.c. cōsuluit & hic in.j. gl. licet obseruet quātum ad celebrationē diuinorum secundum Hostien. vt.ĩ.eod.c.j.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Quotquot sunt dierum à planetis nomen accipiunt.*
2 *Dies dominicus à Deo opt.max.non a sole nomen sibi vendicauit.*
3 *Dies sabbati non à Saturno vt nonnulli somniarūt, sed a Sabba quòd requies dicitur nominatur.*
4 *Quando flectenda genua veniunt.*
5 *Decimæ aliæ personales, aliæ verò reales.*
6 *Quæ temporalium sollicitudo permissa sit.*

¶ *CAP. II.*

QVoniam in parte. Hic possumus transire leuiter quia nihil est magna nota dignum. tu aduertere potes ad dicta aliqua Hostiē. circa primam partem literæ vbi dicit Innocen. quòd non solum in die resurrectionis, sed alicubi tribus diebus post, & alicubi viij. feriamus. Dicit Hostien. hoc intelligi quantum ad pontificalem celebrationem solennem quæ in tribus diebus fieri consueuit, ne obstet. ĩ.e.c.fi. Subdit etiā
1 Hostien. † quòd singuli dies septimanæ à singulis planetis no
2 men recipiunt † præter dominicam, quæ nō a Sole sed à Deo
3 nomen habet, † & diem Sabbati qui non à Saturno sed à Sab
ba quòd requies dicitur nominatur. quòd prosequere latius
4 vt hic notatur, † Item circa secundam partem de genuum fle
xione, dicit Inno. ex ædicto ecclesiæ hoc inductum.lxxvij.di
stio.scire.xx.di.c.fina.excipiuntur duo casus in textu hic expressi. additur tertius ex consuetudine ecclesiæ in eleuatione corporis Christi secundum Pet.& Abbat. de celebra.missa.sane.& fratrem Ioan. vbi.ĩ.c.vij.ad finem. eodem modo inducit hoc consuetudo ecclesiæ in cōsecrationibus, & ordinationibus vbi flectente Christo de consuetudine omnes flectunt. secundū Host. Patet alius in impositiōe pœnitētiæ & in benedictionibus nubentium, de his similibus secundum Frans. circa tertiam partem ibi singulis diebus. narrat Hostien. de quodam qui eo quòd singulis diebus surgendo de mane dicebat septies in nomine patris, &c. Deus in adiutorium, &c. gloria patri.&c. reputabat se dicere totum officium trinitatis, & sic ab omnibus horis canonicis excusari per literam istam contra.c.dolentes. ĩ.de celebra.mis. de consecra.distin.v.in die. Subdit etiam Hostiē. de consuetudine Romanę ecclesię qualiter seruanda est in iudicijs. de re iudica. in causis. in sacramēto. de hereti. ad abolendam. in ieiunijs. de obseruat. ieiu. cōsilium sed in officijs quælibet ecclesia seruat suam consuetudinem.xij.distin.illud. vel recurrit ad metropolitanum. ead. distin. de his. Idem Laud. in clemen. graui. de celebra. missa. vide Henricum de consu cum olim.& de celebra missa. pernitiosus. Non curo de distinctione Hostien.& Henr. qualiter incipit, & finit dies. quia idem in effectu ponit Bernar. in glos.ii. Franciscus per illam literam singulis diebus, &c. arguit, quòd qui singulis diebus per magnatem vel principem honoratur. non debet sibi iniuriosum putare, si inter alios non honoretur certo die vel tempore, quòd in domibus cardinalium continuo allegatur. Quod autem de genibus non flectendis in principio secundæ partis hic dicitur hodie etiam apud sedem Apostolicam non seruatur: quia nulla quo ad hoc hodie notatur differentia inter istos, & alios dies.

¶ Licet hic etiam nil magna nota dignum. Boatinus quærit quare martirium dicitur natale martiris, vt hic, respondet quia renascitur in sanguine suo. Queres quare dicitur ab opere seruili, dic quòd ad differētiam operum pietatis. de sta. regula. cum ad monasterium.§ in refertorio. Ratio decreta. quia in illis partibus panis deest ĩ. de pœnis. licet ex eadem causa conceditur quandoque cultura. C.eo.l.ij. supra de treu. & pa.c.ij. secundum Hostien.& Abba. in fine decret. ac glos. suæ vltimæ. Scire debes quòd per decreta. Apostolicæ de deci.&.c. significauit. de parochi. dixerunt Tancre.& Vincen. ecclesiam in cuius parochia est piscatio debere habere decimā nisi consuetudo habeat quòd soluatur parochijs personarum, & tunc quòd hic dicitur de ecclesia alijs ecclesijs referes ad ecclesias quarum parochiani existunt. Sed Goffred. dicit quòd
5 soluuntur duæ decimæ, † vna personalis, & alia prędialis, vel
secundum eum de elemosina loquitur hic. quòd magis credo, quia fit in expiationem culpæ talis qualis, ideò credo quòd de decima non loquitur, sed illud relinquit dispositioni iuris communis. super hoc tamen cum quæritur vtrum, & cui ecclesiæ de piscibus decimæ sint soluendæ. vide. ĩ. de decimis.c. non est.&.c. peruenit. per Innocen. Hostiensem, & Henricum.

¶ Henricus singulas materias per singulas distinctiones diuidens, & singulas distinctiones super singulis capitulis pro libi
6 to collocans hic extraneę † qualiter hic sollicitudo tempora-
lium sit permissa distinxit dicens, quòd illa quæ est necessitatis, & prouidētiæ bona, & licita est, vt hic, & .xcj.di. clericus victū. cum conco. Sed illa quæ est anxietatis, & auaritiæ mala, & illicita est.xlvij.di. bonorū.&.c.fe. de offi. ord. irrefragabili.§. vlt. de stat. mona. cū ad monasteriū.§. vlt. de præb.c. auaritię. de elect.c. auaritiæ. libro sexto. Alia verò quæ dicitur dubietatis, & diffidentiæ etiam mala est, vt in prædicto capitulo cum ad monasterium. in fine. de offic. ordin. quanto. Prima est ad bonum ordinans. Secunda est suffocans. Tertia impediens. vnde dominus Math.vj. dicens, nolite solliciti esse in crastinum: non prohibet sollicitudinem primam sed secundam, & tertiam, & quòd homo plus non confidat de se quàm de Deo. vnde interlinearis glo. non labor, & prouidentia damnatur, sed solicitudo mentem suffocans quæ interdum hodie mentes clericorum nedum suffocat, sed comburit. Contra quos facit.xlix.distinctio.c. primo.§. gilbus. Cuius verba ad literam posuit hic Henricus. Sed ibi vide.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Nuptiæ non sunt celebrandæ die dominico post pentecosten.*

¶ *CAP. III.*

Apellanus. Nota hic Hosti. & No-
uel. de diebus nuptiali-
busvel nõ nuptialib⁹ stãt principaliter in com
putationi bus, & sunt magis laboris quã sub-
tilitatis ideò illa vide per te & menti cõmen-
da, quia vulia sunt, & quotidiana. De distinctione verò Host.
& Henri. qualiter subtilitas approbetur vel reprobetur ple-
nè scripsi. s. de iudi. c. dilecti. in prima oppositiõe vbi de hoc
per Nouel. super prima glo. ¶ Collect. hic in verbo. *absq;*. an
includat vel excludat ponit notata per Archid. ĩ. de procura
to. qui generaliter. lib. vi. quę ibi scripsi in expositione super
verbo, *absq;*. sed credit esse dicendum sicut notatur de verbo
nisi. de clericis pereg. tuę. & de verbo vsq;. de ordi. ab episco.
c. j. dixi in pręalleg. c. qui generaliter. Item de dictione à. refert
Archi. de pręben. c. statutum. libro. vj. & de except. c. pia. Et
credit quòd generaliter includit: quia dicit terminum à quo.
dicam in locis pręallegatis. vtrum autẽ in die dominica post
pentecostem sint nuptię celebrandę? dic ꝙ non, & tene ver
bum *vsq;*. inclusiue, & expone in fin, *in dominica*. i. post domi
nicam ne textus sit sibi contrarius secundum Hostien No-
uellam Lignianum & Collectarium, & hoc prosequere la-
tius vt hic notatur per Nouellam post Hostiẽ. sem hoc perpe
tuo tene menti propropter aliquot simplices sacerdotes con-
trarium obseruantes. Sed consueuerunt episcopi quãdoq; su-
per hoc dispensare. Item quibus temporibus prohibentur ce
lebrari nuptiæ, vide hic optimè per Nouel. post. Host.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Ad sistendum die feriata iudicem compellere non posse quamuis ad signatio valeat, teneanturque partes sequenti die sistere. nu. seq.*
3 *Citatio sine die non valet.*
4 *Iudicem non solum in diebus solẽnibus, sed etiam alijs ferijs in causis non debere procedere, neque ad alium diem citare Innoc. tenuit. & numero. 8.*
5 *Paria sunt aliquid fieri tempore permisso, vel tempore prohibito, & effectum eius dirigi in tempus concessum.*
6 *In iudicijs initium spectatur*
7 *Actus triplex in citatione.*
9 *Citationem die feriata factam ad non feriatam valere opinio communis est.*
10 *Non refert quo tempore, vel fiat actus dummodo ad locum, vel tempus congruum trahatur.*
11 *Ea quæ sunt iurisdictionis voluntaria diebus festis expediri possunt.*
12 *Apparitor die festo citationẽ executioni demãdare minime debere.*
13 *Bonarum mentium est lites execrari.*
14 *Fine & termino prohibito, & prohibita ad illum perueniendi via censetur.*
15 *Processus habitus die feriata cuiuscunque citationis virtute quantumcunque emanata vel executa fuerit agitatus ipso iure nõ valet.*
16 *Quotquot sunt hominum per viri & mulieris concubitum concepti in peccato originali nascuntur impietati, mortiquè subditi, inde q; iræ filios nasci.*
17 *Vnus solus est qui sine peccato natus est in similitudinem carnis peccati Iesus Christus.*
18 *Nemo à sorde mundus etiam si diei vnius eius vita fuerit.*
19 *Tempore messium & vindemiarum nemo cogendus est ire ad orb.*
20 *De iure feriarum quæ ob lætitiam principis indicuntur.*
21 *Non debet licere actori quod reo non liceat.*

¶ *CAP. II.*

Onquestus. Capitulum istud secun
dum Hostie. tripertitũ
est: quia principium elici potest ex eo quòd
legitur. ĩ. de dolo. c. fi. Sequentia verò vsq; ad
§ quibus. de. c. j. de consecra. di. iij. &. sequen
tia ex legibus ibi signatis.
¶ PRIMO quæritur, ibi; *iudicialis strepitus*. quid de citatiõe
nunquid potest fieri die non feriato ad diem feriatum? & si sic
facta fuerit nunquid sit nulla citatio ipso iure? Hanc materiã
subintrando dicit Inn. quòd iudices prudenter faciunt si quã
do citant dicunt compareas tali die coram nobis, vt ex tunc
in tali quęstione procedamus: quia si etiam tempore feriato
non possit iudicare: & sic comparere tamen potest. tamen no
tauit non multam esse differentiam in hoc, & sic quòd sicut
1 iudex non potest die feriata iudicare † sic nec assignare termi
num ad comparendum die feriata. Hoc autem attendendum
est secundum eum, quòd licet non teneat citatio quando ex-
primit errorem in sententia pro termino assignando diem do
minicum, ita quòd nec in dominico, nec in sequenti compa-
rere tenetur, si tamen non exprimit errorem. si tamen in die so
lenni occurrit dies termini puta, die decima venias responsu
rus, & decima dies solennis sit non tenetur comparere in solen
ni die, sed bene in sequenti die: quia duo mandata videntur, &
quòd ad diem compareat, & quòd compareat. ff. de arbit. l.
celsus. infra de dolo & contuma. dilecti. secundum Innocen.
Simile consueuit notari in sententia. Quod dic, vt notatur in-
fra de re iudica. c. j. Hostien. & facit. C. quando prouoca. non
est necesse. l. ij. Sunt tamen quidam qui dicunt quòd non se-
quenti sed præcedenti die non feriata venire tenetur. C. de tem
por. appel. l. ij. circa finem. Quod non placet. Inno. verò con-
tinuans rationẽ sui dicti subdit, quòd licet habeat in die solen
ni excusationem, & datio termini bene tenet. Et idem dicit
quòd si per decem dies vel viginti durarent dies feriati scilicet
quòd in proxima sequenti die non feriata tenetur com-
2 parere citatus. † Plus dicit Innocen. quòd etiam si in die feria
to assignetur terminus expressè tenet assignatio, & compare-
re debent partes, licet non in die feriato, tamen post illũ. Nam
& hic similiter sicut in præmisso casu duo videntur mandata
ergo idem ius id est eadem ratione, vt quam cito potest tenea
tur comparere, vnde Papa de in integ. restit. cum ex literis §.
fi. assignauit festum beati Lucæ ad comparendum, & supra
titulo primo exposuit festum natiuitatis dominicæ, & prædi
cto. c. cum dilecti. dominicam qua cantatur, ego sum pastor
bonus, & de accusa. veniens. festum resurrectionis. Hostien.
verò dicit, quòd citatus ad diem dominicum vel alium solen
nem non tenetur comparere. argumen. ff. si quis in in ius voc.
non ier. leg. secunda in fine. secus vbi dicit iudex mandamus
tibi vsque ad diem dominicum compares coram nobis, tunc
enim tenet termini assignatio, & illud vsque tenetur exclusi-
uè. sic intelligit iura ad hoc allegata. quamuis inter se super
hoc discrepare videantur, & alia similia iura, & per istam etiã
respondetur ad decreta. cum dilecti. Quia ibi facta fuit citatio
vt compareret vsque &c. Sed ratio illius. c. scilicet quam ponit
Innocen. videlicet, quòd duo sunt mandata non videtur solu
ta, ad quam potes dicere secundum Ioan. Calder. hic in addi
tione quòd habet locum vbi citatio, vel mandatum tenuit à
principio vnde licet casus superueniens illud suspendat non
tamen ex toto relaxat, sed hic negatur tenere, & quo fuit facta
citatio ad diem feriatam, & per hoc apparet mihi, quòd Ioan.
Calderi. tenuit opinionem Hostien.
¶ Cynus. C. e. l. dies festos. in secunda quæstione refert quòd
dominus Richardus de senis Cardi. tenuit opinionem Hosti.
supra proximam dicens, quòd vbi ponitur vsque qualibet die
infra festum venire poterit. Sed quando citatur, vt die tali cõ-
pareat prius venire nec potest, nec debet, & ita venire non te-
netur, & sic necessaria est noua citatio. Iacob. de Aret. idem te
net quia citatio est quędam sententia quæ non debet pro par
te valere, & pro parte nõ valere. ff. fami. herci. l. in hoc iudicio.
¶ Petrus de bella pertica quem sequitur Cyn. Ioan. Nico. &
Bertra. Caprioli eandem opinionem tenet, & dicit quòd sibi
non placet quòd venire teneantur in sequẽti die quasi sint duo
præcepta: quia sic eadem ratione qui promitteret dare mihi
hodie decem Romæ valeret promissio, quod lex improbat.
institu. de verbor. obligatio § licet loca. ff. de eo quod certo
loco. l. secunda § si quis ita. non est enim nisi vnum præceptũ
3 indiuisibile: † quia sine die citatio non valeret. ff. de verbor.
obligatio. l. ita stipulatus. in principio. Secus in arbitrio, quia
potest arbiter condemnare ad soluendum absque termini
præfixione, ideò si cõdemnat, & terminum præfigit duo sunt
pręcepta, & sic intelligitur. l. celsus.

¶ Quidam verò canoniſtæ diſtinguntaut citatur, vt aliquid
faciat, & non valet, aut vt compareat, & valet tūc citatio. No
uel. dicit quòd moderni iudices ſic terminum aſsignant ta-
lem diem tibi aſsignamus ſi feriata non fuerit, & ſi forſan dies
feriata occurrat aſsignamus tibi non feriatam proximè ſub
ſeqnentem, ſecūdum quòd nulla occurret dubitatio, & ideò
conſuluit quòd quando diem aſsignaueris teneas hanc caute-
lam, maximè quia poteſt eſſe quòd apud te non eſſet dies fe-
riata, & apud citatum eſſet. vt patet ex eo quòd legitur & no-
tatur. ȷ̃.e.c. verſ. fi. Henricus diſtinguit dicens, quòd ſi auctori
tate Papæ ex eius certa ſcientia impugnari non poteſt. xj. q.
iij. qui aliorum. c. cum dilecti. & c. veniens. allegatis. Notat
Hoſtien. in ſumma. e. ti. § fi. aliâs autem ſi ſit ſolum ad repræ
ſentandum etiam valet. vt. ſ̃. titu. proximo. c. fi. de in inte. re
ſti. cū ex literis § vltimo. & c. corā. notaī in præallegato § fi.
& in Spe. de citatiōe § j. verſ. itē,. excipit. Idē ſi ad procedēdū
in caſu tractabili die feriato. lxxvj. di. vtinam. & de conſecra.
diſt. v. nūquam. & caſibus notatis per Hoſt. in ſumma huius
ti. § quid in eis. & § fi. & per Io. xv. q. iiij. in ſumma. & in Spe.
e. ti. § ij. in prin. & verſ. porrò. Nam ſi valet proceſſus ergo ci
tatio quæ de proceſſu eſt. ȷ̃. de proba. quoniam Sed ſi in cita
tatione non exprimitur talis caſus non valet. C. e. l. fi. ibi: *vox
horrida.* & c. C. quomodo. & quando iudex. l. ſi vt proponis.
j. ff. e. l. j. & . ij. ſi quis in ius vo. non ier. l. ij. in fi. xv. q. iiij. placi-
ta. v. q. ij. c. j. & hic. notatur per Spec. in prædicto § item exci-
pitur. Ber. & Hoſti. in præallega. e. veniens. Io. & . Hoſti. ſ̃. tit.
proximo. alias primo. c. præterea. circa medium magnæ glo.
& glo. in clemen. vn. de foro compē & Nouel. de offi. deleg.
conſuluit Collect. refert ſe audiuiſſe à domino Oliuer. de fer
reto. & quibuſdam alijs auditoribus quòd opinio Inno. tene
tur in curia dicentes etiam, quòd ſi aſsignata fuerit certa dies
ad articulandum, & dicta die iudex eſt impeditus, vel dies fe
riata fuerit, quòd die ſubſequenti qua procedi poteſt compa
rere debet, & facere quòd illa die incombebat, nec ad id habe
bit aliam diem Nec eſt verum ſecundum eum illud quòd di
cit Pet. de bella. pert. quòd citatio non habeat niſi vnum indi
uiſibile mandatum prout hîc ſcripſit Nouel. remittens ad no
tata. ȷ̃. de app. cum parati. Refert etiam quòd Nouel. in præal
leg. c. cū dilecti. tenet, quòd citatus ad certam diem corā de
legato qui non poteſt venire die præfixa tenetur venire quā
cito poteſt vt ibi, nec ob. ꝙ ſit allegatio partis: quia ſecūdum
eam diffinitur. maximè quando ſcit partem, vel eius procura
torem ibi expectare. Dicit etiam Colecta. Nouel. hic ſentiſſe,
quòd vbi non exprimitur error valet citatio. Ipſe verò Col
lect. credit, quòd licet non ſit verum indiſtinctæ quòd valeat
citatio ad comparendum diebus feriatis: quia ſicut non pōt
iudex ad iudicandum diem feriatam aſsignare, ſic nec ad cō-
parendum. de elect. c. bonę. vt ſi citatio contineatur. venias
ſeu compareas tali die, tali de iuſtitia reſponſurus, & ſic ſenſit
Io. ſecundum eum. xv. q. iij. c. placita. videlicet cum ad inſtātiā
partis. & c. Si tamen fiat ſimpliciter non ad alicuius inſtātiam
ſed ex officio valet: quia in dubio iudici eſt parendum. Sic in
telligit Archi. concordās cum Innocen. in. c. placita. allega.
Bertran. caprioli in. l. celſus. tenet opinionem Petr. & Hoſti.
& dicit quòd illa lex ad iſtud propoſitum non meruit ſigna-
ri ſeu allegari. Nam licet mandatum arbitri de ſoluendo cer
ta die videatur duo præcepta habere, vt dicitur in. l. celſus § j.
tamen ſecundū mandatū indiget interpellatione. Exemplū
mandauit tibi arbiter quod ſoluas die dominico, non potes
ſoluere, teneris nihilominus ad ſoluendum, ſed vt cenſearis
in mora ſoluendi, & vt propter moram pœnā incurras, opus
eſt īterpellatiōe id eſt quòd de nouo de ſoluēdo fueris requi
ſitus, & recuſaturus. Et dicit ꝙ iſte intellectus colligitur ex
verbis dicti § & ꝙ ſecundum iſtum intellectum ad propoſi-
tum nihil facit: quia ſecundū hoc ad cōſtituēdū contumacē
noua interpellatiōe ſiue citatiōe opus eſſet. Quid dicendum?
breuiter opinionem Hoſtien & Pet. quaſi omnes canoniſtæ,
& legiſtæ videntur approbare, & idcirco conſulo quòd ab ea
in iudicijs non recedas. dicam in. c. cum dilecti. & in. c. cum
parati. ſi aliquid de nouo occurrat. Hodie tamen in palatio de
hac ſubtilitate minimè dubitatur, Quia omnes notarij habēt
de ſtilo addere in omni citatione iſtam clauſulam ſi dies feria
ta non fuerit, & nos pro tribunali ſedere contigerit Alioquin
ad primam diem non feriatam qua pro tribunali ſedebimus.
¶ SECVNDO quæritur vertendo mantellum, & conuer
tendo caſum. vtrum die feriato citari quis poſsit ad diem nō
feriatū? videtur quòd ſic quia citatio ſub iudiciali ſtrepitu nō
videtur contineri, ſicut nec amicabilis compoſitio, quam Ho
ſtien. dicit hic non prohiberi. dicens etiam tunc ex officio pro
cedi poſſe, propter periculum animarum. in contrarium vide-
tur per. l. j primo reſponſo. ff. eod. ti. Vnde Inno. hic in princ.
4 ſuæ gloſæ ſecundę ad propoſitum dicit, † quòd non ſolum
in diebus ſolennibus, ſed etiam in alijs ferijs non debet iudex
procedere in cauſis, nec etiam citare ad alium diem, vt in dicta
l. prima. ff. eod. Super quo vide quòd de hoc notatur in cle.
dudum § j. Si verò in glo. ſpecialis caſus. de foro compet. & ꝙ
ibi dixi in vltima ſuppletione. Ad partem negatiuam quòd
non valeat, Arguitur primo per. l. dies feſtos. C. eod. vbi dici-
tur, quòd ſilere debet horrida vox præconis, & ſic contra le-
gem facta non valet. C. de legi. l. non dubium. Secundo quia
præceptum de citando eſt quædam ſententia comminatoria.
vt. C de his qui ad eccleſiam confug. l præſenti. ergo die feria-
to valere non debet, vt hic in fi. & ſi dicatur non eſſe ſententia
ſaltem eſt de proceſſu. de probatio. quoniam. & tamen vtrun
que textus hic vitiat. Ad affirmatiuam videlicet quòd valeat
5 talis citatio arguitur ſic: † quia paria ſunt aliquid fieri tempo-
re conceſſo, vel tempore prohibito, & effectum eius dirigi in
tempus conceſſum. vt. ff. de don. inter vi. & vxo. l. ſi cum vxo
ri § fi. & . l ſequen. & . ȷ̃. de Sepultu. c. de vxore. primo reſpon-
ſo. Secundo per hoc inducitur. ff. de ope. no. nun. l. item § nun
ciatio Franciſcus Accurſius & ſequaces dicunt, quòd non va
let per prima argumenta: quia in illa non ſolum finis, ſed etiā
principium ſpectandum eſt. & hanc dicit Iaco. de Are. præua
lere de iure ſed non ſeruari de facto. Et hanc etiam ſequeba-
6 tur Dyn. aliquo tempore, tam per allegata. ſ̃. ꝙ etiam, † quia
in iudicijs ſpectamus initium. vt. ff. de minor. l. iij § ſcio. & per
conſequens in citatione cum ſit pars iudicij, vt. inſti. de pœ na.
teme. liti § fi. de proba. c. quoniam. allegato. Inducebat etiam
ff. de ſeruis expor. l. ſi minor. & ita ſcripſit olim in § item nun
ciatio allegato & iſtam ſequitur hic Henri. recitās dicta Cy.
& Nouellę effectualiter, & nihil addens. Reffert tamen Cynus
in. l. dies feſtos. quòd eo audiente in cathedra. Dyo. in dicto §
mutauit ſententiam: tenens ꝙ valet per præallegata. Inducens
quòd generalis conſuetudo hoc tenet, & ꝙ minimè ſunt mutā
da & c. vt. l minimè. allegata. Et comadiuuatur primū argu. hu
ius partis, quia id debet eſſe iudicium de tempore quod de lo-
co. vt. ff. ſi cer. pet. l. vinum. Sed valet actus habitus loco non
habili, ſi ipſius effectus confertur in locum habilem. vt. ff. de
offi. præfect. vr. l. fi. C. de Epiſ. & cler. l. omnes vbique § ſi verò
apparitor. Facit. ff. de hæred. inſtit l. in tempus. Non ob. con-
7 traria: † quia in citatione triplex eſt actus. Primus eſt interlo
quutoria de citando: Secundus eſt executio ipſius interloquuto
riæ ſcilicet citationis actus. Tertius eſt proceſſus à citatione
incoatus. Primus actus ſcilicet interloqutoria de citando nō
requirit cauſæ cognitionem, & ideò poteſt fieri die feriato. C.
eod. l. actus. Non ob. C. de dila l. à procedēte. quia intelligitur
cum pars dicit dilationem non dandam. ita quòd ſuper ea o-
portet interloqui. Secundus actus citandi ſimiliter poteſt fie-
ri die feriata per eaſdem rationes, & poteſt probari. ff. de adul.
l. miles § ſexaginta. præcipuè ſecundum opinionem quæ ha-
bet libellum cum citatione tranſmittendum. De qua ſatis dixi
ſ̃. ti. j. c. præterea. in. ſeptima quæſtione. Tertius ſcilicet proceſ
ſus incoādus in citatione nō poteſt fieri die feriata. vnde dice-
bat Pe. de bel. per. ꝙ olim citabatur quis ad comparēdum vel
ſatisdandū. vt. ff. de in ius voc. aut eāt ante ſatisda. in rubro, &
in nigro, & qui ſatisda. cogun. l. ſi verò § qui pro rei. per quam
citationem ſic veniēdo, & fideiuſsores quærendo auertebatur
quis ab ijs quorum cauſa inductæ ſunt feriæ: quem reſpectum

habuit lex dies festos. secundum eum. Sed solum citatur hodie vt veniat. Tale igitur præceptum & citatio die feriata ad non feriatam fieri poterit. De his duabus quæstionibus vide in Specu. de citatione. §. primo. in versicu. item quòd citatio fit ad diem.

¶ Ioannes Calde. primo contra id quòd dictum est de secundo actu, videlicet de executiõe quam facit nũtius in citãdo id posse fieri die feriata. dicit quòd dicta. l. dies festos. apertè dicit contrarium. Dicit tamen quod illa. l. potest intelligi specialiter de die dominica in qua etiã actus extra iudiciales prohibentur. vt spectacula & huiusmodi. Et quia de consuetudine approbatur citatio nuncij facta die feriata. Dicit quòd potest esse ratio, quia nuncius prebet nudum ministerium. ar. ff. de consti. pecu. l. qui autem. in fi. & l. se. de vsufruct. l. si quis in solutione §. j. quod vi, aut clam. l. pro hęrede. ff. de hęre. insti. l. sed si in conditione §. solemus. de cap. & postli. reuers. l. in bello §. codicilli. Dicit tamen quod multũ contradicit, quia per commissionem iudicis non arctatur quis. nisi sequatur illa citatio. in authentica de app. & infra que tempra §. j. coll. iiij. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo. ff. quando app. sit. l. j. in princi. Itẽm quòd non teneatur hoc casu comparere. facit. ff. de seruis expor. l. si minor. Item quia locus sacer medius impedit seruitutẽ. vt. ff. de serui. l. seruitutes iiij. § penulti. ff. de aqua plu. arcen. l. si prius. Itẽ circa id quòd dicit Pe. quòd hodie solum citatur vt veniat. Dicit In. Cal. quòd salua pace Pet. imo citatur cõmuniter quis, non solum vt veniat, sed propter alicuius actus expeditionem. l. vt respondeat, & libellũ recipiat. & his similia. Et subdit quòd quicquid supra dictum sit huiusmodi citationis decretum non debet fieri, sine aliquali causæ cognitione, saltem quæ ibi in iudicis consideratione pendet. & sic habet locum. l. à procedente. C. de dila. nec potest negari quin sit de processu. vt in. c. quoniam. de proba. non ob. secundum eum. l. si cum vxori §. fi. & l. sequens. & c. de vxore. quia in illis prohibetur actus propter qualitatem personarum, quę qualitas cessat in tempore in quod cõfertur. Sed hic propter tempus, & non respectu effectus, sed propter se, vel ipsius pactionem. aliàs sequeretur quòd iudex die feriato potest ferre sententiam, sub conditione extitura die non feriato, quòd constat esse falsum. ad §. item nunciatio. respondet posse dici quòd loquitur in denunciatione quæ fit per verbum, vel iactum lapilli, & sic non est de actu iudicij, & etiam potest sic responderi ad §. sexaginta. vel si intelligas dictum §. de denũciatione iudicis, dicit quòd talis denunciatio non est actus iudicialis, ad. l. actus. respõdet ꝙ de processu cõtentioso nihil ibi dicitur. ad §. si verò apparitor. dicit, ꝙ non probat id ad quod inducitur. Super quo remittit ad notata sua in. c. j. de rapto. in penul. q. Ex quibus concludit tenendũ esse de iure non valere citationem factam die feriata, ad diem non feriatam.

¶ IACOBVS de Butriga. disputauit solenniter istam quæstionẽ, & tenuit simpliciter talem citationẽ non valere. & de hac disputatione facit mentionẽ in. l. dies festos. & respondet ad præallega. l. in tempus. dicens ꝙ illud est verum, quando suspenditur actus, & eius effectus, vt in contractibus cõditionalibus, vel sub die incerta, & in vltimis voluntatibus vsq; ad diem mortis. vt in legibus. s. alleg. per Dyn. Sed in proposito non suspenditur actus, sed tantum eius effectus. quia citatio est pura, licet eius effectus cõferatur in diẽ, & ideò præsens tempus inspicitur. vt. ff. de verb. signi. l. cedere diem.

9 ¶ IOHANNES de Lig. dicit † ꝙ si tu ponderes, non rece
das ab opinione cõi quę habet citationẽ valere. quia motiua
10 contraria bene tolluntur, & † quia non refert quo tempore,
vel loco fiat actus, dũmodo trahat ad locũ, vel tẽpus cõgruũ.

¶ COLLECT. remittẽs de actu triplici citatiõis ad notata Card. de so. cõpe. Romana. De quo etiã plenè per Butri. in quæstiõe pdicta & recitans dicta alias notata Arch. tenentis citationẽ nõ valere in pallega. c. placita. & Specula. idem tenẽtis vbi. s. finaliter adhęrere videt opinioni cõi, quę habet citationẽ tenere. per §. sexaginta & ad id ꝙ dicit citationẽ esse de processu, respondet id esse verũ, inspecto fine, sed alias non.

¶ Et ad id quod dicit. le. dies festos. quòd horrida vox præconis cessare debet, respondet quòd ibi prætor non stabat in finibus citationis, sed de facto compellebat comparere. Inducit quia secundum omnes, ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis possunt fieri diebus istis, & non est dubium quòd edictũ citationis fit sine causæ cognitione, & voluntariæ. vt notát Innocen. & Hosti. s. n. j. & c. præterea inducit etiam quòd notatur hic circa principium secundæ colũnę videlicet, quòd non curandum si feriæ sint quando indicitur terminus, &c. & dicit quòd ita interpretatur consuetudo, quę est optima legum interpres. vt. s. de consuetu. c. cum dilectus. Oldra. & Bartho. in § item nunciatio. allegato. circa hoc sic distingũt. Quia aut citatio fit die feriato ob honorem Dei, & non valet, quia in. l. dies festos. allegata. lex sibi resistit in sui initio, & sic nõ valet. vt. l. minor. de ser. expor. Aut citatio fit die feriata, non ob honorem Dei sed ob hominum vtilitatem introducta, & tunc potest fieri dummodo ad aliam diem iuridicam: quia lex non dicit, quòd non citetur sed quòd non compellatur comparere vt. ff. de fer. l. j. & idem intelligunt tam de commissione iudicis quàm de citatione: quia neutrum requirit causæ cognitionem. vt. ff. de arbit. l. sed si interpellatur §. j. ar. ff. quis or. in possessione. l. ij. Subdit quòd qui vellet seruare opinionem Dyni potest tenere cum limitatione, quòd. l. dies festos. loquatur in die dominica tantũ. tñ credit ipse Bar. proximã dist. veriorẽ.

¶ Quid dicendum? breuiter apparet mihi circa hoc debere distingui eo modo quo solet distingui circa intellectum pręallegatę l. à procedente. C. de dilationi. in qua quęritur quæ dilationes possunt fieri à iudice procedente. de quo scripsi supra titulo primo capitulo pręterea. in sexta quęstiõe. Saluo quòd aliqualiter magis latè, videlicet hoc modo. Nam aut quærimus de termino à quo, aut quęrimus de termino in quo, aut quęrimus de termino ad quem. Si quęramus de termino à quo id est de decreto, seu mandato, vel commissione citandi adhuc distinguere habes de diuersis conditionibus citationum. Nam quędam sunt citationes quæ non possunt fieri nisi à iudice pro tribunali sedente & iudicialiter procedente. De quibus loquitur dicta. l. à procedente. & quę sint illæ satis dixi in pręallegata sexta quæstione: & de istis est indubitatũ quòd non possunt fieri die feriato, ad diem etiam non feriatam, quia de processu sunt iudiciali, qui inhibentur per legem & etiam per decretalem. Alię verò sunt citatiões quę possunt fieri à iudice pro tribunali non sedente & extra iudicium, quæ quales sint, dixi etiam in dicta sexta quęstiõe, & istæ quandoque decernuntur iudicialiter, quandoque verò extraiudicialiter. Si decernuntur iudicialiter dicuntur iudiciales, & sic de iure non valent factę die feriata, etiam ad diem non feriatam: ea ratione, quia processus iudiciales fieri prohibentur ijs diebus. & hoc satis clarum. Si verò decernuntur extraiudicialiter hic punctus in quo tamen puto standum cum opinione communi, quam seruaui, & seruari vidi per dominos coauditores meos, dum eram auditor. & vltra allegata. ad partem istam mouet me, quòd talis citatio extraiudicialiter facta est actus omnino extraiudicialis nullam requirens causę cognitionem iudicialem, & sic de per se consideratus non est contentiosæ sed voluntariæ iurisdictionis. ¶ Talia autem fuit etiam ijs diebus. vt legitur & notatur. C. eodem. leg. actus. secundo responso. vnde frater Ioannes in Summa confessorum. libro primo, tractatu duodecimo sub rubrica de ferijs. capitulo septimo ad finem. dicit post glosam super Raynut. in Summa § tertio & quarto. quòd in diebus festiuis fieri possunt quę sunt voluntariæ iurisdictionis, sicut adoptio, emancipatio, excommunicatio, absolutio, vbi non requirit causæ cognitionem. puta in notoriis, & manumissis, & curatorum datio miserabilibus personis, sic enim quolibet tempore potest appellari, licet appellationis exercitium prohibeatur, vt ibi dicit. vt. C. eodem. leg. prima. licet enim citacio duplici respectu dicatur esse de processu. Primo quidem, qui habet scribi in processu: quia nisi constaret de ea per processũ

nnn pos

nñ posset per eam iustificari processus.vt in dictn.c. quoniá.
Secundo respectu,quia virtute illius inchoatur processus, qui
aliàs inchoari non potest. & sic loquitur.§.finalis.insti.de pe.
teme.litig tamen illo respectu quem debemus hic considera
re non est de iudiciali processu:quia ad eam iudicialiter pro
cessum non fuit.Solum enim hac consideramus quòd fit con
tra iuris prohibitionem his diebus,& nõ quòd ex eo,vel pro
pter id posteà sequitur. cuiusmodi est scriptura,& iudicialis
processus hoc casu:cùm enim huiusmodi constitutionis est
vt liberius vaccare possit homines venerationi huiusmodi se
stiuitatum ,vt patet in eo quod legitur & notat.s̃.e.c.j. quòd
non respiciunt,nisi ea sola quæ contingunt in festiuitatibus
ipsis.Et pro hoc facit q̃ notatur per Host.j̃.de proba.quoniá.
super verbo citationes.videlicet ꝙ primo citatio ante iudicia
lis dici potest,& licet dicat quòd omnes citationes sequentes
litis contestationem sunt iudiciales, non tamẽ dicit quòd om
nes sint decretæ iudicialiter. Et facit pro parte ista quia sicut tẽ
pore inhabili,vtpote feriato.j̃.loco inhabili.i.extra territoriũ
pro bibetur quis suam iurisdictionẽ exercere.de iur.om. iud.
l.fi.& tamen extra territorium propriũ & in territorio alie-
no quis potest facere cõmissionem alteri,per quã suam pro-
priam iurisdictionem in suo territorio habet exercere.in au
then.de collato.§.antequam verò prouinciã.ar.ff.de offi.pro
consul.&.l.iiij.§.fi.& notatur de offi.lega.c. nouit.prout ibi
scripsi post Inno.in.v.oppositiõe.super quo vide quod scri-
psi in clemen.ij.de offi.ordi.in.iij.quæstione. Igitur cõmis-
sio de citando potest fieri etiam die feriato quemadmodum
& cõmissio totius iurisdictionis.ar.ff.de rei ven.l.quæ de to
ta.Non enim diceres cõmissionem vniuersitatis causarũ, vel
totius vnius causę scriptã:& datam tempore feriato propter
hoc esse nullam.Nec subest ratio quare magis debeas dicere
nullam esse commissionem vnius articuli quam totius causæ.
idem probatur,& alio modo,quia licet omnia opera etiam
licita per quæ posset quis impediri à veneratione festi regula
riter sint probibita.vt.s̃.eo.c.j.&.c.licet. tamen non est talis
prohibitio quæ facta in contrarium ipso iure irritet, pręter
casus specialiter in iure expressos,vnde processus iudicialis at
que sententia bene per constitutionem irritantur.seu decer-
nuntur irriti.sub distinctione tamen quam habes.j̃.e.c.§ qui
bus.Sed ex boc non infertur quòd idem sit in alijs, imo ma-
gis totum contrarium:quia si speciale est in illis in alijs,debet
esse in contrarium ius cõmune.vt.ff.ad municipa.l.j.in fine.
Dices enim contractum in mercato habitũ contra decre. pri
mam.s̃.c.esse nullum durum esset.Ista enim quę perpetuam
causam prohibitionis non habent non irritantur ipso iure
constitutionem prohibentem.vt.j̃.de spõ.duo.c penul.& ꝙ
ibi notatur in glo.ij.& quòd notatur in Cyn.aliàs in clemẽ .j.
de iure patro.super verbo prohibentes.Modo ad propositũ
commissio facta de citando extra iudicium,de citando reve
ra non est processus videlicet iudicialiter factus,nec est sentẽ
tia diffinitiua,vel interloqutoria iudicialiter lata, sed est quæ
dam simplex commissio extra iudiciũ facta.Nec ob.quod di
citur per Io.Cal.quòd decretum citatiõis non debet fieri sine
aliquali causæ cognitione saltem quæ in iudicis consideratio
ne pendet.nam illud verum quando decernitur inter partes
præsentes,& super hoc articulo concertãtes.& sic intelligitur
l.à procedente.vt ibi notatur in Cyn.Sed secus vbi extra iudi
cium contra partem absentem absq; huiusmodi altercatione
decernitur,vt in proposito prout scripsi.s̃.titu.j.pręterea. in
viij.quęstione.Et si ad saluandum dictum Cald. vis causę co
gnitionem pro aliquali deliberatione recipere.tamen totum
illud respectu prohibitionis est arbitrarium:quia quandoq;
est necessaria deliberatio maior,& qñq; minor & quandoq;
nulla.cum enim subditus ordinarij petit alium eiusdem or-
dinarij etiam subditum citari eidem de iustitia responsurum.
hic nullà solet per ordinarium deliberatio adhiberi, sed sta-
tim concedi mandatum de citando,& sic cessat hic ratio Io.
Calde.potest requiri deliberatio aliqualis,vt in delegato vide
licet an cadit sub deliberatione ipsius,vel in ordinario ratio-
ne contractus, iuxta ea quæ scripsi in præallegato capitulo
prætereà.in tribus primis quæstionibus.Quandoque requi-
ritur deliberatio maior, vt in dicernendo citationem perso-
nalem.de iudic.cap primo libro sexto.vel super crimen con
tra delatum.vt.C.de exhi.re.l.nemine.
¶ Fateor autem quòd de mente istorum iurium est prohibe
re iudicib⁹ ne præter causam necessitatis, vel pietatis. De quo
hic in.§.quibus.&.C.ead.l.prouinciarum.in talibus negotijs
requirentibus magnam deliberationem in festiuitatibus se
inuoluunt,ne per hoc ad festiuitatem venerationibus retrahã
tur.Sed dico quòd præter casum.§.quibus videlicet de sentẽ-
tia & processu facta in contrarium irritant,vt dixi supra. Et
est ratio,quia talis prohibitio non potest esse generalis, nec
perpetua.Sed necesse est dicere,quòd sit arbitraria: quia tam
parua potest esse deliberatio & occupatio, quòd festiuitatis
celebrationem nõ impedit,& sic sub prohibitione non cadit.
vt scripsi supra.eod.cap.j.in fine.iij.quæstio. Talia autem ar-
bitraria per prohibitionẽ contrariã nõ irritantẽ expressẽ nõ
censentur ipso iure in dubio reuocari,aliàs irritari, vt dixi.s̃.
¶ Determinationi quo.i de excecutione citationis,quã facit
commissarius admonendo citandum,de comparendo certa
die,distinguere potes,quia aut quæris an fieri debeat,aut quę
12 ris an citatũ arctet.† primo casu dico,ꝙ fieri nõ debet,& est
13 ratio quia citatum nimisà deuotione retraheret.† Cùm enim
sit bonarum mentium execrari lites ff.de alie.mu.iu.cau.fac.
l.item si res.Conturbatur enim per citationem mens citati,
& intra se inquietatur,& abducitur à deuotione in solicitudi
nem deliberandi,& cogitãdi super causa citationis sibi factæ,
& plerunque prouocatur ad iracundiam contra illum, qui
citationem impetrauit,& ita de mente cadit sub prohibitio-
ne operis seruilis.De qua supra eod.cap.primo.& capi.licet.
14 † Si enim prohibetur finis & terminus,prohibetur principiũ
& via perueniẽdi ad illum.ff.de spon.l.oratio.& boc de exce
cutione verbali.In reali autem quæ fieret per manus apposi-
tionem in personam fortius vrgeret ratio,de qua supra.Si ve
rò quæris vtrum talis citatio quæ fieri nõ debet etiã ad diem
non fariatam si facta fuerit die feriato ad diem non feriatam
arctet citatum.Et hic volui quandoque dicere,quòd sic.j er
ea quæ dixi in præcedentibus.Dicebam tamen, quòd fallit
in die dominico propter reuerentiam tantæ festiuitatis sic
intelligens .l.dies festos.§.primo C.eodem. Item tamen in
telligendo de festis maioribus,vel æqualibus ipsi dominico
ex identitate rationis.Sed ex mente iurium posteà intra me
reuolutus fui mantellum.apparet enim mibi quòd citatum
non arctet.¶ Moueor hac ratione,quia processus iudicialis
in die feriata huiusmodi agitatus est ipso iure irritus,salua di
stinctione.§ quibus.modo non apparet mihi negari posse,
quin talis citationis executio sit de iudiciali processu ,eo re-
spectu quo recepimus hic processum.Nam hic interueniunt
substantialia processus.videlicet iudex,seu commissarius ip-
sius iudicis,& instantia partis,quæ citationem procurauit,&
pars alia quæ citatur,& mandatum iudicis ac eius executio
ad vnius partis instantiam directa in partem aliam . infra de
verborum significationibus.c forus.§ in omni. Igitur debet
ibi censeri iudicialem interuenisse processum: quia vbi repe-
riuntur omnia substantialia actus,negari non potest actus
ipse.vt.ff.de confir.tuto.l.naturali.§ si quæratur. Et ideò vide
tur textus declarare ꝙ talis executio inducit litis pendẽtiam
maximè dum in citatione talia sunt expressa,per quæ plenè
possit instrui,super quibus in iudicio conuenitur,supra titu-
lo primo.c.j.& in clemen.ij.infra vt lite penden.Nec obstat
quòd talis actus non fit in loco maiorum: quia in qualibet
parte sui territorij potest sua iurisdictio exerceri.de offic.or
din.cap.cũ Episcopus.libro sexto.Nec obstat. quòd non fit
à iudice sedente pro tribunali,quia iste non est actus requi-
rens causæ cognitionem,licet sit iudicialis,& iudicialiter agi
tatus. Tales autem actus bene fiunt sine tribunali, vt nota-
tur in.l.à procedẽte.alle.& dixi in prædicta.vi.q. Et facit opi
nio q̃ habet,ꝙ citatio facta extra territoriũ nõ arctat citatũ.

¶ De qua dixi ad plenum infra de foro competen. Romana. § contrahentes. libro sexto. in septima quæstione. & de qua videtur esse textus in clementina pastoralis. de re iudicata. § nosquoque.

¶ Supposita tamen opinione contraria quā tenui in præallegata. l. ij. q. & sequēti. dico q non nbstat: nam hic est alia ratio prohibitionis, quā considerauit legislator, videlicet impedimentū deuotiōis, & venerationis. &c. quæ licet non vrgeat in omni casu quoad irritandū ipso iure, vrget tamen respectu sententię & processus vt hic. Facit quia constitutio huiusmodi sic irritans sententiā & processum, facta est ad honorē Dei & ecclesię ac sanctorum, & per consequēs est extensibilis. vt. ĩ. de reg. iur. odia. lib. vj. Facit quia magna est ratio quę pro religiōe facit. ff. de relig. & sump. fu. l. sunt personæ. C. de sacro. eccle. l. fi. in authen. de alie. § si minus. coll. ij. Nec ob q ius ipso iure irritans videtur odiosum & restringēdū, per id quòd notat Nouel. de elect. c. qm̄. lib. vj. super sua glo. ij. Fateor tn̄ q cōmuniter seruatur contrariū, prasertim apud sedē Apostolicam vbi auditores palatij citāt per cursores in quibuscunq; festiuitatibus, quantumcunq; magnis, videlicet ad dies nō feriatos, non q ita fieri per expressum mandent, sed quia ita cursores faciunt nec admitteretur impugnatio cōtra istud. Et ita seruant etiā extra curiam Romanā apparitores communiter omniū aliarū curiarū. Et fateor etiā q hæc opinio etiā de iure posset probabiliter sustineri, per ea quę dixi in membro proximè pręcedēti: & in pręallegata. vij. questione. & quicquid sit omnino cōsulo, q ab hac cōmuni opinione non recedas, maximè in iudicijs: quia consuetudo generalis interpres huius dubij, facit ius. ff. de legi. l. si cum interprætatione. vt dixi in fine articuli precedentis. ¶ De termino ad quem non refero qōnem: quia oēs in illo concordant, videli-
15 licet † q processus habitus die feriata virtute cuiuscunq; citationis quātūcunq; emanatæ, vel executæ fuerit agitatus ipso iure non valet. vt hic in § quibus.

¶ TERTIO quæritur, ibi: *festiuitatum omnium virginis gloriosæ*. nunquid intelligitur istud de festo conceptionis ipsius virginis gloriosę? Io. And. hic dicit, q festum istud hic non includitur licet in multis locis celebretur ex deuotione non improbanda. de hoc in Specu. e. titu. post prin. Posteà subdit hęc verba. *in tamen d cas conceptionem illam quæ fuit ex humano semine non venerandam, ex hoc quod fuit in originali concepta.* vt notatur de conse. dist. iij. c. j. Sed post conceptionē immediata sanctificata & ob hoc colit ecclesia festum natiuitatis secundum eum. & idem etiā in Spec. vbi supra. Ioan. Cald idē sentiēs refert qualiter Beatus Ber. in epistola ad canonicos Lugdunenses de hoc tractat, & tenet eam conceptā in peccato, & detestatur illorū consuetudinem qui festū conceptionis suæ colūt. Fatetur tamen Ber. q post conceptū in vtero iam existens, sanctificationē accepit, q̄ sanctificatio peccato exclusо sanctā fecit natiuitatem, non tn̄ conceptionem. Mart. de salua dicit, q Io. And. & Io. Cald. eius filius adoptiuus, hanc partē quā tenent omnes prædicatores tenuerunt: quia fuerunt de sequela ipsorum, ideò q ambo in ecclesia prædicatorū suam sepulturam elegerunt, & sepulti fuerunt. Dicit etiam se audiuisse à domino Vabień. q cum vnus frater minor in theologia magister Tholosæ in domo fratrum minorum pro parte ista publicæ prędicasset & facto sermone in quodam altari Beatę Marię in dicta ecclesia celebraret, & beatę Marię imaginē tunc videre non potest, rogaretq; Deum, q indicaret sibi causam huius, dictum fuit supra à quadam voce desuper, q ideò erat: quia prædicauerat pro parte prędicta, prout idem frater in proximo festo sancti Thomę præsente & audiente ipso domino Vabień publicè postea prædicauit, recipiens pro themate Thoma quia vidisti, credidisti. refert etiam, q narratur quòd Beatus Ber. eo q pro parte ista scripserat, vt pręfert post mortem visus fuit difformis & niger. Collecta. hoc idem sentiens. ĩ. de sum. trini. & fi. catholica. c. firmiter. charta. viij. collumna prima. vers. sed nunquid Beata Maria. primo dicit q non est verum, quòd aliqui dicunt, quòd caro Beatę Mariæ ante infusionem animæ fuerit sanctificata, quia sicut anima sine charitate, ita & fortius caro sine anima gratiæ susceptiua non est. de pœ. distinct. ij. Adam. Et ideò dicit quòd fuit concepta in peccato, & q pro ista opinione facit satis clarè textus Augustini. de conse. di. iiij. firmissimè imo quòd expressum videtur in. c. filius Dei. e. dist. vbi dicitur, quòd filius Dei carnem peccati suscepit.

¶ Secundo dicit quòd non decuit, quòd Deus sanctificaret & purificaret ab originali peccato illud semen, de quo Beata Maria concepta fuit ante animæ infusionem: quia hoc potius esset ad detractationem virginis, & eius honoris. Cuius pręrogatiua est, quòd sine peccato concepit, & sine dolore peperit, & iam hoc eius parentibus non est concessum: quia nobis subtrahitur quod alteri plusquam ratio exigit, præbetur. xcix. di. ecclesiæ. Pręterea quia hoc esset detrahere redēptori. s. quòd principale membrorum ecclesiæ videlicet Beata virgo ad eū non pertineret. Facit quia Christus nō solū nasci voluit de carne illa infecta, pro cuius redēptione se exinaniuit, sed & voluit de adulterinis amplexibus nasci, ad significandum quòd pro salute omniū venit. lvj. distin. per Moysem.

¶ Idem tenet hic. inducens quòd Deus conclusit omnia sub peccato, vt omnibus misereretur. de pœn. distin. ij. liberi arbitrij. descenditque in mundum pro redemptione humani generis. duodecima quæstione secunda redemptor. de cele. missa. cum Marthæ. de cuius propagine non est dubium Mariam descendisse.

¶ Archidiaconus post Hug. de consecra. distinctio. quarta c. firmissimè. allegato. dicit. quòd duæ sunt natiuitates, vna in vtero, & alia ab vtero, & quòd nasci in vtero est animam infundi corpori. Nasci verò ex vtero, est ex vtero in lucem prodire, & subdit quòd Beata virgo, Ioānes Baptista, & Ieremias cum originali peccato nati fuerunt in vtero, & quòd hoc vult dicere textus in dicto capi. firmissimè ibi omnem hominem. &c. Ex quo infertur quòd conceptio Beate Mariæ non debet celebrari, sed natiuitas ex vtero ipsius. & Beati Ioannis bene celebratur. Quia fuerunt in vtero sanctificati. & eis fuit dimissum peccatum originalę, & ad istam partem. allegauit pro casu in die Paschæ, Anno octuagesimo octauo, coram domino nostro Clemente Papa septimo. in publica & communi collatione frater Ia. magister palatij ordinis fratrum prædicatorum. c. placuit quicunque paruulos recentes. de consecra. distinctio. quarta in fine. quòd fuit consilium generale. vide super Thomam in prima secundæ qōne octuagesima prima articulo primo, & in quolibetis suis quolibeto sexto. quæstione prima, quæ incipit ad primum sic proceditur, & magistrū sententiarum libro tertio distinctione tertia capitulo primo & secundo. Item vide tractatum latum super hoc edictum a fratre AEgidio de Roma. ordinis fratrum Hęremitarum sancti Augustini.

¶ Quid dicendum? hic videntur emergere duę quæstiones. Prima vtrum Beata virgo fuerit ab initio immunis totaliter ab originali peccato.

Secundo vtrum male agant qui celebrant festum de conceptione ipsius.

¶ Primam quæstionem nondum digessi, sed de illa Deo prosperante propono dicere. ĩ. de celebratio. missa. c. consilium. vbi de festis Beatę Marię virginis fit mentio. Tamen pro nūc non ęstimo dubitandum, quin Deus hoc potuerit cum humanitatem Christi ab hoc præseruauerit, secundum omnes.

¶ Nec apparet mihi, quin si Deus hoc fecisset. quin istud cessisset ad magnam decentiam virginis gloriosæ. Cum decētius sit nunquam contagiari quàm à contagionę mundari, verum quia non reputo argumentum de necessitate inferre, quòd ita fecerit, hoc cum sit contra communes regulas, non audeo pręsumptuosè assererere: nec etiam illos qui piæ hoc credunt propter miracula quæ dicuntur circa hoc cōtigisse, eo quòd sic fieri potuit auderē pręsumptuosè damnare. Circa verò quæstionem secundā de qua etiā dicere ppono, in loco palle. scias q ego ipse festū huiusmodi solēnizo, & vidi apud apostolicam

sedem

fedem per cardinales,prælatos & alios,ac per omnes ecclesias etiam mendicantium preterq̃ fratrũ prædicatorum sciente, ac permittẽte Romano Põtifice celebrari.& intelligo q̃ per totã christianitatẽ celebrat̃,ideò dicere q̃ celebrari non debeat, valde p̃sumptuosũ iudicarẽ.cũ parẽ autho.habeãt gñales ecclesiarũ cõsuetudines, sicut canõicę sanctiões.xj.di.c. ecclesiasticarũ &.c.in his.&.c.catholica.vix enĩ æstimare possem q̃tota ecclesia,vel quasi circa diuinũ officiũ sic deciperetur,cũ à spiritu sancto rogatur. ¶ Veruntñ possunt hic ootari duæ cõceptiones,vna carnalis,dum anima corpori cõiungitur, & istã licet celebreot tenentes conceptionem,talem fuisse sine peccato:illam tamen celebrari non habent tenentes partem contrariam,nec etiam indifferentes, vel etiam dubitantes. Alia põt dici conceptio spiritualis, per quam concepta fuit spirituali ter in sanctificatione ipsius, & quia in ista omnes concordant omnes ipsam celebrare possunt.verum vt scholastici habeant causam planius videndi,mandaui hic addi quædam extracta de scruptis sacræ scripturæ,& sanctorum per quẽdam docto rem,sed nec propter hoc illa approbare,& nec etiam reprobare intendo,quę sequntur.

Augustinus.

¶HAEC sunt dicta sanctorũ,atq; doctorũ ecclesiæ loquẽtiũ de peccato originali,qnod à transgresſioue peccati primorũ parentum Adæ,& Euæ citra oẽs homines vtriusq; sexus, qui per coitum viri & mulieris generantur contraxerũt & contra hunt conceptum,excepta vnica persona domini nostri Iesu Christi,qui solus sine peccato conceptus est de spiritu sancto ex maria virgine.

¶PAVLVS in epistola ad Romanos.v.Sicut per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit,& per peccatum mors,& ita omnes homines mors pertransiuit, in quo omnes peccauerunt.

¶AVGVSTINVS,in libro de fide ad Petrũ circa principium loquens de incarnatione filij Dei,qua verbũ caro factum est,ait io hunc modum.

¶ISTAM VERO cæterorum hominũ carnẽ,per humanum certum est nasci per concubitum,viro seminãte, fœmina verò cõcipiente, atq; pariente: quia sibi ad inuicem vir mulierq̃ miscentur,vt filios gererent,sine libidine noo est parentum concubitus ad homo filiorũ ex eorum carne nascentium.Nec potest sine peccato esse conceptus.vbi peccatum in paruulos non transiuit vt propagatio sed libido, nec fœcunditas naturæ humanæ facit homines cum peccato nasci. Sed fœditas libidinis,qnam homines habent ex illius primi iustissima condennatione peccati. Ideò Beatus Dauid,quam uis de legitimo nasceretur,iustoq; coniugio in quo.s.infidelitas,culpa,nec fornicationis macula poterat,propter originale tamen peccatum quo naturaliter obstricti filij sunt,iræ.nõ solum impiorũ filij,sed etiam omoes qui de iustorum sanctificati carne nascuntur exclamat vt dixit,Ecce enim in iniquitatibus meis conceptus sum,& in peccatis concepit me mater mea. Sanctus etiam Iob dicit mundum à corde non esse hominem,nec si vnius diei sit vita eius super terram Dei ergo filius vnigenitus,qui est in sinu patris,vt carnem hominis animamq; mundaret susceptione carnis atq; animę rationalis incarnatus est,& qoi est Deus verus,homo verus factus est, non vt alter Deus,esset alter homo:sed idem Deus,idem homo,qui vt illud peccatum quod in concubitu mortalis carnis humana generatio natura contraxit conceptus nouæ moræ Deus incarnatus est in matre virgine,sine coitu viri,sine libidine concipientis virginis.vt per se Deum hominem quem absque libidine conceptum inuiolatus edidit virginis vterus, ablueretur peccatum, quod nascentes trahunt omnes homines,qui in corpore mortis huius talis est nascendi conditio, vt matris eorum fœcunditas opus impleri non potest, nisi prius virginitati carnem amiserint.Solus igitur abstulit peccatum conceptionis atq; natiuitatis humanæ Deus vnigenitus qui dum conciperetur veritatem carnis accepit ex virgine, & cùm nasceretur integritatem virginitatis seruauit in matre.

¶IDEM IN EODEM libro capitulo vigesimo tertio, & habetur partim in decretis.de consecra.dist.iij.

16 ¶FIRMISSIME tene & nullatenus dubites,† omnem hominem qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subiectum, & ob hoc irę nasci filium. De qua dicit Apostolus. Eramus enim & nos natura filij iræ sicut & cæteri, à qua ira nullus liberatur nisi per fidem mediatoris Dei, & hominum Ihesu Christi,qui sine peccato natus,sine peccato mortuus,peccatũ pro nobis factus est, id est sacrificium factus est pro peccatis nostris.

¶IDEM in eodem capitulo vigesimo tertio.& habetur in decretis.de conse di.iiij.

¶FIRMISSIME tene,& nullatenus dubites, non solum homines ratione vtentes, verum etiam paruulos in vtero matrum,qui viuere incipiunt, & ibi moriuntur, siue iam de matribus,siue sacramento sancti baptismatis quod datur, In nomine patris & filij & spiritus sancti. de hoc seculo transeunt ignis eterni sempiterno supplicio puniendos. quia & si peccatum propriæ actiõis nullum habuerint, originalis tamẽ peccati dãnationẽ carnali cõceptione, & natiuitate traxerũt.

¶IDEM in eodem,postquam præmisit quadraginta capitula quæ vniformiter incipiunt firmissimè,tene & nullatenus dubites. De quibus duo superius posita sunt de ipsis quadraginta in fine libri ita concludit.

¶Hæc interim quadraginta capitula ad regulam veræ fidei firmissimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende,& si quen contraria ijs dogmatizare cognoueris tanquam pestem fugę, & tanquam hæreticum abijce.ista enim quæ possumus ita catholicæ fidei congruunt, vt si quis noo solum omnibus sed etiam singulis voluerit contraire in eo quòd singulis horum contumaciter repugnat & ijs contraria docere non dubitat, hæreticus est,& fidei Christianæ inimicus,atque ex hoc omnibus catholicis anathematizantibus appareat.

¶AVGVSTINVS libro primo de baptismo paruulorum.

¶Sed & nemo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascatur in peccati corpore,

¶IDEM IN EODEM. solus sine peccato natus est, sine virili complexu non concupiscentia carnis sed obedientia mentis virgo concepit.

¶ITEM Libro secundo de baptismo paruulorum.

¶In hoc autem ait. viuat aliquis in seculo,vel vixerit, victurus ve sit,sine vllo omnino peccato excepto vno mediatore Dei & hominum & homine Christo Ihesu qui dedit semetipsum redemtionem pro omnibus, quãta ipse donat diligentia vel facultate alias facilitate differendum enotandumque suscepi.

¶IDEM in eodem proponit quæstiõem quadripartitam & sic ait.

¶Sed & alia quæstio est, vtrum sit alia, si non est cum posſit esse, cur non sit alia. vtrum qui omnino nunquam vllus peccatum habuit non solũ quisqnam.Sed vtrum etiã poterit aliquando esse vel posſit.

¶Proposita verò quæstione & prosequutis ac determinatis tribus primis membris paulò post quartum prosequitur hoc modo.

¶Quartum autem iam illud restat quo explicito quam adiuuat dominus,seruus quoque iste tam prolixus tandem terminum sumat. vtrum qui omnino nunquam vllum habuerit peccatum habiturus ue sit non solum quisquam sit.

¶Vtrum etiam potuerit aliquando esse, vel posſit, hunc prorsus nisi vnum mediatorem Dei & hominum Christum nullum esse,fuisse, vel futurum esse certissimum est.

¶IDEM IN EODEM. Solus ergo ille etiam homo factus manens Deum peccatum nunquā habuit, vel sumpsit carnem peccati, quamuis de materia carne peccati quod ex inde carnis suscepit id perfectè, aut suscipiendum mandauit, aut suscipiendo mandauit.

¶IDEM IN EODEM. sicut generatio carnis peccati vnum Adam ad condemnationem trahit omnes qui eodem modo generantur, sic generatio Spiritus gratiæ per vnum Iesum Christum ad iustificatiunem vitę eternæ ducit omnes, qui eo modu prædestinati regenerantur.

17 ¶IDEM IN EODEM circa finē, sic cōclusit dicens. Teneamus ergo indeclinabilem fidei confessionem, solus vous est qoi sine peccato natus est in similitudinē carnis peccati sine peccato.

¶AVGVSTINVS in libro de nuptijs & concupiscentia sic ait.

¶MANE itáq; nuptiarum bonum impletū est in illis parētibus Christi. Proles, Fides, & Sacramentum. Prulem cognoscimus ipsum Iesum, fidemq; nullum adulterium, sacramētū: quia nollum diuortium ibi nunptialis concubitus non fuit: quia in carne peccati fieri nō poterat, sine illa carne cōcupiscētia, quæ accedit ex peccato, sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato non in carne peccati, sed in similitudinē carnis paccati, vt huic etiam doceret omnem quæ concubitu nascitur carnem esse peccati, quando quidam sola quæ non in de nata est, non fuit caro peccati.

¶IDEM IN EODEM ex hac igitur cōcupiscentia carnis quod nascitur vtiq; muodo non Deo nascitur.

¶IDEM IN EODEM. ex hac carnis cōcupiscentia quæ licet in generatis iam non deputetur in peccatum, tamen naturæ nō accidit, nisi de peccato ex bac in quā cōcupiscētiā carnis tanquam filiam peccati. & quando illi ad turpia consentiunt, etiam peccatorū matres multorum quæcunq; nascitur proles originali obligata est peccato, nisi in illo renascatur, quod sine ista cōcupiscētia virgo cōcepit, propterea quādo est nasci dignatus, in carne sine peccato natus est solus.

¶IDEM IN EODEM. circa finē, sic ait vt sequit. &c.

¶De hac ergo carnis concupiscentia beatus Amb. Mediolanensis episcopus cuius sacerdotali misterio laureatum regeneratio o is acccepit, sic breuiter est locutus, cū exponens Iesaiā prophetam carnalē Christi natiuitatem insinuaret in deo inquit, & quia si homo vniuersa tentatus est in similitudinē hominum cuncta sustinuit, sed quasi de spiritu sancto natus abstinuit à peccato. Omnis enim bomo mendax. Et nemo sine peccato nisi vnus Deus. Seruatum est igitur vt ex viro, & muliere. i. per illam corporū cōmixtionem nemo videatur expers esse. qui autem expers est delicti, expers est & huiusmodi concepuonis. &c.

¶AVGVSTINVS in libro de prædestinatione gratię Dei circa principium, per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes pertrāsijt, in qoo oēs peccauerūt ꝙ qui negent profecto primū nos esse mortales. sic enim vt dicit Apostolus. per vnū hominem peccatm intrauit in mūdum, & per peccatum mors, intrāte peccato: & quoniam mors nō oaturę conditiu sed pœna peccati est, sequitur necessè quòd est pœna peccatū: quia in omnes homines mors pertransijt, in omnes necesse est pertransire peccatum, quomodo cum paruulis in originale nascatur, carnis oculis videre nō possumus: quia nec omnes ex Adam carnaliter natos, & si illi iam etiam in Christo renati sunt videmus mortis lege cōstringi, per hoc quòd videmus illud quòd non cogitemus confiteri facilius enim fieri potest vt quamuis transeunte peccato pœna minimè sequeretur, quàm vt nulla communione peccati partem sumat pœne, quæ non babet culpæ.

¶AVGVSTINVS contra cartulā missam Valerio Comiti à quodam reprehendente eundem librum, sic ait.

¶ITA VERO EST, ita est. sicut enim per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt per vnius illius voluntatem malam omnes in eo peccauerunt, quando omnes illi fuerint, de quo propterea singuli peccatū originale traxerūt. dicis inquit, ideò illos esse sub Diabolo, quia de sexus vtriusque commixtione nascuntur. dico planè propter delictum illos esse sub Diabolo, ideò autem expertes non esse delicti, quia de illa commixtione sunt nati, quę sine pudenda libidine, non potest etiam quod honestum est operari, & dicit hoc beatissimę memoriæ Ambrosius Mediolanensis ecclesiæ Episcopus cum Christi carnalē natiuitatem, ideò diceret expertem esse delicti, quia conceptus eius vtriusque sexus commixtionis homini esse sine delicto: quia si de illa commixtione conceptus sit. Nam verba eius ista sunt, ideò inquit, & quasi bomo per vniuersa tentatus in similitudine cuncta sustinuit. Sed quia de spiritu abstinoit à peccato omnis homo mendax, & nemo sine peccato, nisi vnus deus. Seruatum est igitur inquid, vt ex viro & muliere. i. per illam corporum mixtionem nemo videatur expers esse delicti. Qui autē expers est delicti, expers est etiā huiusmodi cōceptionis.

¶IDEM IN EODEM. Non ergo istam bumanā malè deffendēdo impediebat ad salutem naturæ: quia omnes sub peccato nascuntur, & per vnum solum qui sine peccato est natus liberantur, ita inquid ista corporum commixtio cum calore, cum voluntate, cum semine à Deo facta, & pro suo modo laudabilis approbatur, quæ aliquando etiam amplum efficitur minus piorum. dixit cum calore, dixit cum voluntate, dixit cum semine non tamen ausus est cum libidine. Quare ipsi nominare erubescit, quod laudare non minus autem piorū propagatio est fœcunda filiorum, non commotio pudenda mēbrorum, quam non haberet in generādis filijs natura sana, nunc autem habet eam natura vitiata. per hoc & qui inde nascitur indiget renasci, vt sit mēbrum Christi de quo nascitur renatus est indiget liberari ab ea in corpore mortis huius, id est lege peccati.

¶ANSELMVS HIC. Florebat tempore Vrbani Papę secundi, qui incœpit Anno Domini millesimo. lxxxix. seditque annis. xj. fuitque Anselmus prius Abbas Bercensis, demū Archiepiscopus Cantuariensis, vir in diebus suis literaturę mirabilis, sanctitate insignis, verum organum spiritus sancti, quę plura scripsit volumina mira ingenij subtilitate fulgētia. obijt autē Sanctus Anselmus, Anoo domini millesimo cētesimo.

¶AVGVSTINVS in omelia. xiij. super Iohannem in fine capituli tertij. super illo verbo qui credit in filium habet vitam eternam. sic ait.

¶QVI AVTEM incredulus est filio, non videbit vitā ęternam, sed ira Dei manet super eum. Non dicit ira Dei venit ad eum, sed ira Dei manet super eum. Omnes qui nascuntur mortales habent secum iram Dei. quia iram Dei primus Adam. s. enim peccauit primus homo, & audiuit morte morieris, factus est mortalis cum ira Dei, cum ira Dei nati sumus. venit iode filius non habens peccatum, & inductus est carne, inductus est mortalitate, sed ille nobiscum communicauit, iram Dei nos pigri sumus communicare cum illo gratiam Dei. Qui ergo non vult credere in filium iram Dei habet. De qua dicit Apostolus. tamen, & nos natura filij iræ sicut & ceteri. omnes ergo filij iræ: quia de maledicta morte venientes.

¶ANSELMVS Cantuarieñ. Archiepiscopos: libro secundo. cur Deus bomo. c. xvj. Nam si et ipsa hominis, eiusdē scilicet Christi conceptio munda fit, ꝫ absque carnalis delectationis peccati virgo cum ipsa vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta est. & io peccatis concepit eam mater eius. Et cum originali peccato nata est, quoniam & ipsa in Adam peccauit in quo omnes peccauerunt.

¶IDEM IN EODEM. Virgo autem illa de qua homo ille. s. assumptus est.

¶IDEM IN EODEM. Verè uamque moriturus erat, ouoniam si verè nou fuisset moriturus non fuisset vera fides futurę mortis eius per quem & illa virgo de qua natus est, & multi alij mundati suot à peccato.

Item

¶IDEM IN EODEM.capitu. decimoseptimo. Ostendimus vt puto certam rationem quomodo Deus assumpsit hominem sine peccato de massa peccatrice.

¶IDEM IN EODEM capitulo decimoseptimo. Et si aliam nunc inrequirere velle necesse est inuestigare quid originale peccatum,& quo modo à primis parẽtibus in vniuersum genus humanum præter illum de quo agimus hominem diffundatur.

¶IDEM ANSELMVS.in libro de cooceptione virginali. Hoc autem nullatenus refragatur nostrę rationi, quæ semen de virgine sumptum asserit esse mundum,quamuis de massa peccatricæ.

¶IDEM IN EODEM.Qnare quoniam per præparationẽ naturalem datam Adæ sunt generatę,nequaquã possunt esse,aut debent ei de quo agimus in conceptionis assimilari miraculo,vt ab originalis peccati vinculo absoluti possint ostendi.

¶IDEM IN EODEM. Et si vsq; ad virginem matrẽ in parentibns & voluptas seminauit,& natura germinauit,vt ipsa partim naturali, partim voluptati occursu ad suum esse ab Adam produceretur sicut omnes alij.

¶IDEM IN EODEM.Sed dico peccatum originale in omnibus infantibus conceptis naturaliter æquale esse,sicut peccatum Adæ,quod est causa cur nascantur.

¶HIERONIMVS. in libro quæstionum duodecim capitulorum Canones ad Apodemium capit. nono.quid sibi vult.&c.Ne hoc dicẽtes auellamur à vitijs,sed auctoritatem scripturarũ sequamur,quòd nullus homo absq; peccato,& concludit Deus omnia sub peccato, vt omnibus misereatur, absq; eo solo qui peccatum non fecit,nec est inuentus dolus in ore eius.

¶AMBROSIVS .in epistola ad Romanos capitulo quinto.Manifestum itáq; omnes in Adam peccasse,quasi in massa.ipse enim per peccatum corruptus quos genuit omnes nao sunt sub peccato igitur, cuncti peccatores: quia ex ipso sumus omnes.

¶GREGORIVS.libro duodecimo moralium super Iob.capitulo decimotertio super illo verbo. Quis potest facere mundum de immũdo cõceptũ semine. Potest verò hoc loco intelligi,quia Beatus Iob incarnationem redemptoris intuitus solum vidit in hoc mundo hominem de immũdo semine non esse conceptum,qnia sic in mondo venit ex virgine,vt nil haberet de immunda conceptione,neq; enim ex viro & fœmina,sed ex sancto spiritu ex maria virgine processit solus ergo in carne sua mundus extitit, qui delectatione carnis tangi non potuit quia nec per carnalẽ delectationẽ venit.

¶OMNIS qui ingreditur hunc mundũ quadã contami-
13 natione affici dicitur.Propter quòd scriptura dicit.† nemo mundus à sorde,nec si voius diei fuerit vita eius.Hoc ipsum ergo quòd in vulua matris est positus,& quia materiam corporis ab origine paterni seminis sumit in patre & matre contaminatus dici potest.aut nescitũ quia cum quadraginta dierum puer factus fuerat masculus offertur ad altare, vt ibi purificetur tanquã qui pollutus fuerit in ipsa conceptiõe,vel paterni seminis,vel vteri materni. Omnis ergo homo in patre pollutus est.Solus verò Iesus dominus meus in hanc generationem mundus ingressus est,& in matre non est pollutus. Et paulopost cõcludit sic ergo solus est hic sacerdos magnꝰ qui neq; in patre pollutus sit,neq; in matre.& sequitur paulo post,solus verò dominꝰ Iesus Christꝰ peccatũ nescit, neq; in patre,neq; in matre cõtaminatus est,& de sanctis nõ excipit.

¶IDEM ORIGENES super epistola ad Romanos, libro quinto.Sed videmus quomodo in omnes homines per transijt mors,in quo omnes(inquit) peccauerunt absolutè poenitentiã pronũciauit. Apostolus in omnes homines mortem pertransire peccati,in eo in quo omnes peccauerunt sicut.& alibi dicit omnes enim peccauerunt,& egẽt gratia Dei & ideò etiam si Abel illũ iustum dixeris nõ potest excusari omnes enim peccauerunt.

¶REMIGIVS . super epistola ad Romanos capitulo quinto super illis verbis.Præterea sicut per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit,& per peccatum mors, sic dicit.Defectus dictiõis isto loco est huiusmodi, sicut per Adam peccatum,& mors intrauit,ita per Christum iustificatio & vita æterna venit Propterea inquit Apostolus quia reconsiliati sumus Deo sicut per vnum hominẽ Adam in hũc mundum id est vniuersitatem geoeris humani præter Christum qui de supernis peccatum intrauit,& per peccatũ mors venit,& ita per dominum Iesum Christum & iustificatio intrauit,& per iustificaoonem vita futura.Sensus est, sicot per Adam peccatum intrauit in genus humanũ,& mors per omnes transijt:sic per Christum,venit iustificatio,& vita.in ipso quoq; omnes peccauerunt quia in lumbis eius erãt,sicut Leui in lumbis eius erat patris,quando decimatus est.sequitur infra in eodem.

¶QVIA sicut ille peccator & mortalis extitit,ita omnes posteri eius peccatores & mortales nati sunt,& nascunt quotidie transducto originali peccato in posteros.vt Beatus Augustinus dicit non per cõcupiscentiam coitus,sed per gratiam domini nostri Iesu Christi liberentur à peccatis & à morte æterna.Sicut enim nullus homo extra Adã id est extra progeniem illius,ita nullus extra peccatum illius prëter Christũ.

¶SVPER epistolam ad Romanos capitulo tertio vbi dicitur non enim est distĩctio.omnes enim peccauerũt & egẽt gloria Dei.dicit glosa.

¶NON enim distinctio Iudęi & Gentilis, omnes enim tã Iudæi quã Gentiles peccauerunt, vel in seipsis, vel in Adam: quia sine peccato non sunt, vel quia originaliter astruxerunt, vel quòd malis moribus addiderunt: peccatnm enim primi hominis non solum ipsnm, sed etiam nocuit omne genus humanum:quia ex eo dãnationem simul,& culpam suscepimus.Peccauerũt namq; ergo omnes cũ ex vno peccatore omnes nascuntur peccatores & egent adhuc quotidie gratia Dei id est iustitia Dei,noo sua,quæ ideò dicitut gloria Dei: quia per hoc Deus gloriosus apparet,omnes igitur peccatores in uenit gratia Christi qui solus sine peccato venit.

¶SVPER EANDEM epistolam ad Romanos capi. quinto vbi dicitnr in quo omnes peccauerunt.glosa in ra.e post multa verba concludit.¶ In quo scilicet in Adam omnes peccauerunt,& in materia, omnes enim ille vnus homo fuerat id est ab peccato originẽ traximus, qui omniũ nostrũ origo,& materia fuit ex quo secundum propaginis successionem per carnis concupiscentiam descendimus simul in quo peccato omnes peccauerũt,siue enim intelligatur in quo homine, siue in quo peccato manifestum est. Alia enim sunt propria peccata, in quibus tantum peccãt,quorum peccata sunt aliud hoc vnum,in quo omnes peccauerunt,quãdo omnes illi vnus homo fuerant.manifestũ est itaq; omnes in Adã peccasse quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, quos genuit omnes nati sunt sub peccato,ex quo igitur cuncti sunt peccatores.

¶SVPER eãdem epistolam ad Romanos octauo,vbi dicitur.vt sit ipse primo genitus.glosa sic exponit.

PRIMOGENITVS dicit quia ante omnem creaturã nõ factus est,sed natus est.& qnia primus sine peccato natus.

¶SVPER epistolã ad Corinthios capitulo decimoquinto vbi dicitur. Sicut in Adam omnes moriũtur,& ita in Christo omnes viuificabuntur.glosa.¶ Sicut omnes moriuntur corporali morte in Adam: quia eius filij sunt a quo mortem & mortis meritum traxerunt, ita & omnes viuificabuntur in Christo:quia eius filij sunt sprituali regeneratione. Attende quomodo ait omnes mori in Adam & omnes viuificari in Christo:quia nemo ad mortem nascitur, nisi per illũ. nemo ad vitam nisi per istum:quia sicut per Adam omnes mortales in pœna facti sunt filij seculi, ita per Christum omnes immortales fiunt in gratia filij Dei.

¶SVPER epistolam ad Hebræos capitulo septimo vbi scribitur adhuc enim in lumbis patris erat quando obuiauit

ei Melchisedeh habetur in glo. quæ accipitur à verbis Augustini decimo Genesis ad literam.

¶ SICVT enim Adam peccante qui in lumbis eius peccauerũt, sic Abrahã decimas dante, qui in lumbis eius erant decimati sunt. sed hoc non sequitur in Christo. Licet in lumbis Adæ & Abrahę fuerit: quia non secundum concupiscẽtiam carnis inde descendit. Cum ergo Leui & Christus secundum carnem essent in lumbis Abrahæ quãdo decimatus est in eodem pariter decimati non sunt: quia secundum aliquem modum non erat ibi Christus quo erat Leui, secundum rationẽ, quippe illam seminalem, vbi fuit Leui, qua ratione per concubitum venturus erat Christi caro, quamuis secundũ illam ibi fuerit Mariæ caro, Leui secundũ concupiscentiam carnalem. Christus secundum substantiam corporalem inde venturus erat. Cùm enim sit in semine & visibilis corpulentia, & inuisibilis ratio vtrumq; cócurrit, quòd Abraham vel etiã ex ipso Adã vsq; ad corpus Mariæ: quia & ipsum eo modo conceptum & ortum est.

¶ SVPER Psalmum illum. Ecce enim in iniquitatibus cóceptus sum gl. ¶ Non igit̃ se cóceptũ in iniquitate dicit, eo q̃ de sancto Iesse. & coniuge ipsius: sed ideò quia in omnibus trahitur iniquitas ex Adam & vinculum mortis. nemo enim nascitur nisi trahens pœnam & meritũ pœnæ, nisi qui de spiritu sancto conceptus est.

¶ BEDA super Lucam cap. primo. ¶ Ille autem veraciter solus sanctus est, qui vt ipsam conditionem legitimè corruptibili vinceret ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est.

¶ IN decretis. de conse. dist. iij. c. pronunciandum. sub illo verbo, *natiuitas*. habetur in glo. de festo conceptiõis nil hic dicetur: quia celebrandum non est sicut in multis regionibus fit, & maximè in Anglia. Et hæc est ratio: quia in peccatis cõcepta fuit, sicut & cæteri sancti excepta vnica persona Christi.

¶ IDEM. de conse. dist. iiij. c. per baptismũ. super illo verbo, nisi fortè miraculo. habetur in quadã glosa natiuitatis Mariæ in vtero non celebratur, sed natiuitas ex vtero.

¶ BERNARDVS, in quodam sermone de assumptiõe Beatæ Mariæ, qui incipit. Intrauit Iesus in quoddã castellũ.

¶ Quod & si originaliter alias originalem à parentibus maculã traxit, sed minus à Iheremia sanctificatam in vtero, aut non magis Ioanne spiritu sancto repletam crederet, prohibet pietas Christiana. nec enim festis laudibus nascens honoraretur si non sancta nasceretur. postremo cũ omnimodo constet ab originali contagione sola gratia mundatã esse Mariam.

¶ HVGO de sancto victore de sacramentis lib. ij. in prima parte capituli quod incipit, multi quærunt de carne illa quã assumpsit verbũ. qualiter illa à peccato munda fuit & infra.

¶ Sed catholicæ veritatis distinitio filium Dei qui pro peccatoribus, & de peccatoribus natus est, de carne obnoxia peccato carnem assumpsisse asserit, liberam à peccato, & ideò liberam: quia liberatam, ideò liberam, non quia sub illo ipso nunquã fuerit sed quia sub illo etiã aliquãdo esse cessauerit, quãdo assumpta est mundata est,

Incipit Epistola Beati Bernardi.

INter ecclesias Galliæ constat profecto Lugdunẽses hactenus pręeminuisse sicut dignitate sedis, sic honestis studijs, & laudabilibus institutis. vbi etenim æque viguit disciplinæ censura? morum grauitate maturitas? cõsiliorum auctoritas? põdus? antiquitas insignis? pręsertim in ecclesiasticis officijs haud facilè tanquam repentinis visa est vanitatibus acquiescere? nec se aliquando iuuenili passus est decolorari leuitate, ecclesia plena iudicij? vnde miramur satis, quid visum fuerit hoc tẽpore quibusdam nostrum voluisse imitari colorem optimũ nouam inducendo celebritatem quam cœtus ecclesiæ nescit, non probat traditio. ¶ Nunquid patribus doctiores sumus? periculosè pręsumimus, quicquid ipsorum in talibus prudẽdentiam præcernit aliàs prætcriuit, nec verò id tale quòd nisi prætereundi fuerint patrum quærit omnia diligentia prætcrijsse, & valde honorãda est inquit mater dñi vnde admonẽs sed honor Reginę iudiciũ diligit, virgo Regina falso nõ eget honore, iuris simulachra horũ titulis insulis dignitatũ. honora sanè integritatẽ carnis, vitę sanctitatẽ, mirare fœcunditatẽ in virgine, prolẽ venerare diuinã, & tolle nescientẽ, vel in cõcipiendo concupiscentiã, vel in pariẽdo dolorẽ. Prædica reuerendam angelis, desideratam in gentibus, prophetisq; præcognitam, electã ex omnibus, prælatam omnibus, magnificæ gratiæ inuentricem, mediatricẽ seculorum exaltatam super choros angelorum ad cœlestia regna. hoc mihi de illa decantat ecclesia & me eandem docuit decantare.

¶ EGO verò quòd ab illa accepi securus & teneo, & trado. quod non scrupulosus fateor aliquid dimiserim, accepi sanè ab ecclesia illum diem cum summa veneratione colendum, quo assumpta de seculo nequã cœlis quoq; intulit celeberrimorum festa gaudiorum. Sed & ortum didici nihilominus in ecclesia & ab ecclesia indubitanter habere festiuũ, atq; sanctum firmissimè cum ecclesia sentiens in vtero eam accepisse, vt sancta prodiret, & Iheremiam siquidem lego, quòd priusquam de vulua exiret sanctificatus fuit, & de Ioanne Bapt. non secus sentio, quo ex vtero dominum in vtero sentijt. vide etiam tu, an & de sancto Dauid idipsũ liceat operari, pro eo quòd dicebat Deo In te (ait) confirmatus sum ex vtero, & de ventre matris meę tu es protector meus. Item de matris meæ deus meus es tu, ne discesseris à me. & Iheremię quidem sic dictum est. priusquã te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua sanctificaui te. Quoniam pulchrè inter figura communem in vtero parturitionem ex vtere distinxit oraculum, vt illam tãtum præcognitam istam & sanctitatis munere præornatã ostenderet, ne quis prophetę pęrogatiuam de sola præsentia seu prędestinandam.

¶ ESTO tamẽ vt hoc de Iheremia cõcedamus. quid respõdebitur de Ioanne Baptista quem Angelus pręnunciauit spiritu sancto repletum adhuc in vtero matris suæ. prorsus hæc ad prædestinationem, & pręscientiam: vt referri posse non arbitror. verba nempe angeli (sicut ipse prędixit) cõpleta absq; dubio sunt in tempore suo, & quem pręloquutus est spiritu sancto replendũ, non est fas credere non repletum, id quod loco, & tempore quo prędixit certissimè autem spiritus sanctus quem repleuit sanctificauit, certũ quatenus aduersus originale peccatum hoc ipsa sanctificatio valuerit, siue pro isto illo propheta, vel si quis alius simili pręuẽtus gratia fuerit nõ temerè dixerim sanctificatos, tamen non dubitauerim dicere, quos Deus sanctificauit & cum eadem sanctificatione prodijsse ex vtero, quam acceperunt in vtero, nec reatum quem in conceptionem traxerunt valuisse nullatenus horum natali iam donatã prępedire: seu pręripere benedictionem. hac tamẽ quis dicat spiritu sancto repletum manere adhuc filium nihilominus irę, & si mori in vtero contigisset cum hac plenitudine spiritus pœnas luiturum damnationis durum esset, communetamen ausi huic quippiã ea sententia diffinire. Sed quicquid sit de hoc meritò ecclesia, quę cęterorum non natiuitatem, sed & mortem sanctorum indicat, & prędicat pręciosã singula quadam exceptione festis pręferri gaudijs. Veneratur que illius natale de quo nunciante angelo singulariter legitur, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Cur enim nõ sit exitus sanctus, ac proinde festiuus & lętus? qui potuit exaltare & in vtero, quòd ita paucis mortalium constat fuisse collatum fas certè non est suspicari tãtę virgini esse negatum, per quam omnis mortalitas emersit ad vitam? fuit procul dubio. & mater domini nostri ante sancta quam nata, nec fallitur cõmunio sancta ecclesia sanctũ reputatur ipsum natiuitatis die eius, & omni

& omni anno cum exultatione vniuersæ terræ votiua celebritate suscipiens. Ego puto quòd & copiosior sanctificationis benedictio in eam descenderit, quæ ipsius non solum sanctificaret ortum, sed & vitam ab omni deinceps peccato custodiret immunē quòd nemini alteri in natis quidē mulierū creditur esse donatum. decuit nimirum Reginam virginum singulari priuilegio sanctitatis absq; omni peccato ducere vitam, quę dum peccati mortisq; pareret peremptorē animus vitę & iustitię pro omnibus obtineret. Sanctus igitur ortus quem in mensa prodiēs, ex vtero sanctitatis sanctum fecit illum. quid adhuc agendum his putamus honoribus? vt honoretur inquiunt & conceptus qui honorādum pręiuit partum, quem ille non pręcessisset, nec iste esset qui honoratur. Quid si alius propter eandem causam etiam vtriusq; parentis eius festos honores asserat defendēdos? sed de auis, proauis idipsum posset pro simili causa quilibet flagitare. Et si intēderet in infinitum & festorum non esset numerus patere est, non exilij frequentia hoc gaudiorum & numerositas festiuitatum ciues decet, non exules, sed profertur scriptum superne vt aiunt releuationis quasi & quis non queat scriptum ęquè producere in quo virgo videatur ad ipsum mandare, & de parentibus suis iuxta domini mandatum dicentis. Honora patrem tuū & matrem tuam ipse nihil facile persuadere semper scriptis talibus non moueri, quibus nec ratio suppetere, nec certa inueniet fauore authoritas: nā quid cōsequentiæ habet vt quē sanctum præcessit natale conceptus, propterea reputetur & ipse sanctus? nunquid quem pręcessit, eum fecit & sanctum? & si pręcessit vt esset, non tñ vt sanctus esset? vnde & enim illa ipsi sanctitas quam sequuntur transmitteret, an non potius quia præcessit absq; sanctitate conceptus oportet nimirum sanctificari cōceptum, vt sanctus sequeretur iam partus, & an fortè mutuatus sit sanctitatē a posteriore prior, potuit sanè illa quę iam concepta facta est sanctificatio ad ipsum quem sequebatur transire, natale redire, nec retrorsum ad conceptū qui precipi iam omnino oon potuit. vnde ergo cōceptionis sanctitas an dicitur sanctificatione pręuenta qualis iam sancta conciperetur, ac per boc sanctus, quemadmodū iam in vtero dicitur vt sanctus sequeretur & ortus, sed non valuit ante sentētia quam esset, siquidem oon erat antequā cōciperetur. an fortè inter amplexus maritales sanctitas se ipsi conceptioni immiscuit, vt simul & sanctificata fuerit, & cōcepta? hoc nequit admittere ratio? quomodo namq; aut sanctitas absq; spiritu sanctificante, aut sancto spiritu societas cum peccato fuit, aut certe peccatū quo modo non fuit, vbi libido non defuit? nisi forte quis dicat de spiritu sancto eā & non de viro conceptā fuisse? sed id hactenus in auditum, lege deniq; spiritum sanctum in eam, non cum ea venisse dicente angelo. spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Et si licet loqui ꝙ ecclesia sentit, dico gloriosam de spiritu sancto concepisse, non ante cōcepisse, dico peperisse virginē, non tamen à virgine. alioquin vbi erit pęrogatiua matris domini? quia singulariter credit exultare, & imminere prolis & integritate carnis, si tentandum dederis & matri ipsius, noo est hoc virginem honorare, sed honori detrahere. si igitur ante conceptū sui sanctificari minimè potuit quoniam non erat, sed nec in ipso quidem conceptu propter peccatum quod inerat relinquitur, vt post conceptum in vtero iam existens sanctificationē accepisse credatur, quę excluso peccato sanctam fecerit natiuitatem, non tamen & conceptionem, quàm orbum & quibus vel paucis filiorum hominum datum esse cum sanctificati nasci, non tamen & concipi, vt viri sanè seruarentur sancti prærogatiua conceptus qui oēs sanctificaret solus, quòd absq; peccato veniens purgationem faceret peccatorū. solus itaq; dominus Iesus de spiritu sancto conceptus, quia solus & ante conceptum Sanctus, quo excepto de cętero vniuersos respicit ex Adam natos quod vnus humiliter de semet ipso ac veraciter confitetur iniquitatibus inquiens cōceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

¶ CVM ita se habeāt quę nam iam festiuę ratio conceptionis? quo pacto in quam, aut sanctus asseretur conceptus, qui de spiritu sancto oon, est ne dicam de peccato est? aut festus habebitur qui minime sanctus est? libenter glorioso hoc honore carebit, hic, vel falsa induci videtur sanctitas, alioquin nulla ei ratione placebit, circa ecclesię ritum præsumpta oouitas maternitatis, soror superstitionis, filia leuitatis. Nam si sic videbatur consulenda erat prius Apostolicæ sedis auctoritas & non ita pręcipitanter atq; inconsultè paucorum sequenda simplicitas imperitorum. Et ante quidem aput aliquos errorem compererem, sed dissimulabam parcens deuotioni quæ simplici corde & amore virginis veniebat. verum apud sapiētes in famosa nobiliq; ecclesia, & cui⁹ specialiter filius sum, superstitione deprehensa, nescio an sine graui offensa etiam vestri omnium dissimulare potuerim, quæ autē dicit absq; præiudicio sanè dicta sint sanius sapientis. Romanę præsertim ecclesiæ auctoritati atq; examini totum boc sicut. &c. quæ huius sunt vniuersa reseruo ipsius. Si quid aliud sapio paratus iudicio emendare. Et boc de epistola Bernardi Abbatis Clareuallensis ad Canonicos Lugdunenses de conceptione & sanctificatione Beate Marię virginis in vtero matris suæ.

¶ QVARTO quæritur vtrum sint talia festa veneranda præter specialiter hic nominata. Breuiter habes dicere quòd sic. primo quidem de festo corporis Christi. vt in clementi. si dominum. de reli. & vene. sancto. Item de euuangelistis & quatuor doctoribus. vt. ĩ. de reli. & venera. sancto. c. vn. li. vj. vbi reperies notatum de Beato Paulo, de quo hic habetur, ꝙ non fuerit de numero duodecim Apostolorū. Item apparitionem sancti Michaelis quæ est octaua idus Maij secundum Romanam ecclesiam, tamen aliæ sunt multæ ecclesiæ quæ illam non colunt. & quod bic dicit de festo omnium sanctorum in singulari intellige de illa quæ in Calēdis Nouembris quę quare fuerit instituta vide in prælallegato. c. vnico. § licet. igitur. Item festum Beati Martini. de conse. di. iij. c. j. licet cōtrarium notetur. C. eo. l. omnes dies. Item de inuentione sanctæ Crucis. de conse. distinct. iij. c. crucis. Et quare festū Crucis in qua Christus dehonestatus fuit celebramus ibi notatur in prima glosa.

¶ SED nunquid episcopus potest canonizare sanctum? videtur probare hęc decre. quòd sic. ibi cū dicit, *quas singuli episcopi &c.* & boc fatetur Vincen. in sua tamen diœcesi tantum. Sed non placet boc Inno. & Hostien. imo intelligitur quòd hic dicitur de sanctis ab ecclesia canonizatis. nam episcopi nō possunt aliquem sanctorū collegio aggregare, sed bene possunt statuere aliquem de sanctis per Papam iam canonizatū in sua diœcesi solenniter venerari secundum eos. & notatur per Iohānem Andre. de religi. domi. c. vn. libr. vj. circa prin. magnę glosæ.

¶ SED adhoc q̄rit̄ qualiter intelligit̄ textus cū dicit, *cum clero & populo.* Dominus Martinus dicit, quòd intelligitur copulatiuè & quòd vt ista decre. de illis intelligatur copulatiuè requiritur quòd à clero & populo solenniter venerentur, per quod videtur quòd de festis dedicationum quatuor doctorum sanctorū Dominici & Francisci in quibus & ab operibus non cessant laici, non debet intelligi ista decret. quia in talibus hæc duo copulatiuè non concurrunt: cum à populo solenniter non venerentur. Nec videtur obstare. c. si dominum. de reli. & venera. sancto. libr. vj. allegatum. quia licet iubeat illa sub festo duplici celebrari, tamen præcipit illa à populo venerari.

¶ Finaliter tamen dicit, quòd quædam sunt festa quę mādātur solenniter venerari per iura expressa, & in illis habet locū ista decre. ex identitate rationis, nec de illis loquitur copula supradicta: quia in certis cessant coniecturæ. ff. de verbo. ob. l. continus. § cum ita. Et idem putarem de his quæ haberēt ex consuetudine generali solenniter venerari: quia illa habet vim consuetudinis expressę, vt dixi in quæstione supra proximè p̄cedenti. Alia sunt festa de quibus non est expressum in iure, neq; per consuetudinem generalem & in istis habet locum iste textus copulatiuè loquens, videlicet quòd vt sit lo

cus isti decretali, in illis necesse est quòd sint talia que à clero
& populo solenniter venerentur secũdum eum. Saluo quòd
si episcopus per cõstitutionem expressam ordinaret festum
alicuius sancti canonizati in sua dioecesi à clero & populo so
lenniter venerari arctaret tam clerum quàm populum ipsũ
statutum etiam renitentes. s̃. de maio. & obed. si quis vene-
rit. xiiij. quęstione. j. quòd præcipitur, sed vt induceretur di-
spositio. § quibus. videlicet irritatio sententiarum & proces-
suum fortè necessaria esset solennis veneratio cleri & populi,
quia aliter non includeretur sub terminis decre. circa quod
volo quòd cogites. Reperies tamen aliqua festa in qubius ces
saretur à litibus & iudiciorum anfractibus & non à mechani
cis operibus. vt in. ij. iij. iiij. & v. ferijs ebdomadę sanctæ. & po
test esse ratio: quia plus distrahunt litigia homioes à deuotio
ne, quâm mechanica opera faciant, vt experientia docet quẽ
libet litigantem.

¶ QVINTO quęritur, pone talis casus contingit in An-
glia Papa causam quæ vertebatur inter conuentũ Rosen. &
episcopum eiusdem loci, cõmisit iudicibus examinãdam &
referendam sufficienter instructam. Ipsi autẽ iudices præfixe
runt causam remittendo terminum partibus in medio Au-
gusti, vt tunc pro causa ipsa essent coram Papa. parte autem
conueptus in termino cõparente & auditorẽ impetrãte pars
episcopi non cõparuit, vnde auditor datus condennauit eũ
in expensis. Postmodum autem vltra medium Octobris cõ
paruit procurator pro episcopo petens reuocari sententiam
expensarum, allegans quòd in medio Augusti comparere
non debuit: quia tunc fuerunt feriæ messium in Anglia nec
etiam in mensæ Septembris, qnia tunc fuerit feriæ in Curia
Papæ, vnde si præsens fuisset non fuisset astrictus respondere,
ergo non debet fuisse contumax reputari. vt. ff. de iudi. l. non
videtur. venit enim post finitas vtrasq; ferias continuatis gres
sibus quã cito potuit, ideò nõ fuit in mora, nec in culpa & sic
19 fuit iniusta sñia & per cõsequẽs reuocãda. † Dicit enĩ lex ꝙ
tempore messium, & vindemiarum, nemo cogendus est ire
ad forum. nec occupati circa rem rusticam ad hoc cogendi
sunt. vt. ff. de ferijs. l. j. & sic cũ non intersit aduersarium ve-
nisse ad terminum pretor poenam remittit. vt. ff. si quis in ius
voca non ier. l. ij. ad. fi. Item cum feriæ inductę sint plus in fa-
uorem litigantium, ne tunc à re re rustica abstrahantur quã
in fauorem iudicis, potius attendendæ videntur feriæ litigato
rum quàm iudicum. C. de legibus. l. quòd fauore. Item causa
quare facta est constitutio, videlicet de re rustica. &c. in istis
litigatoribus locũ habet, quia si in medio Augusti comparuis
sent abstracti fuissent à re rustica id est à messibus ergo ea du
rante beneficium constitutionis durare debet. vt. ff. de pact. l.
quod dictum est. C. qui ad libert. procla non pos. l. ij. j̃. de
poeni. & remis. cum infirmitas. & licet ius hoc non dicat ex
presse tamen interpretatione principis, vel iurisdictione iudi
cis leges que similem habent æquitatem, & vtilitatem ad hũc
casum trahendæ sunt. vt. ff. de legi l. & ideò. cum duabus legi
gibus sequentibus. Item pro episcopo facit. s̃. ti. proximo ca.
exposuit.

¶ IN contrarium dicebat pars conuentus, quòd ille qui asi
gnauit terminum, nõ tenebatur vitare aliquod tempus nisi fe
rias Romanæ Curiæ, sed illas cauere debebat: quia si tempore
feriato in Curia compareret frustra hoc esset. ar. viij. distinct.
quæ contra mores. Nec ob. quod dicitur, quòd ferię istæ sunt
introductæ in fauorem rusticorum: quia hoc non est simpli
citer verum, imo inductę sunt ob requiem laboris inter seruo
res æstiuos. vt. C. de fer. l. omnes. quinimo & hoc dato non se-
quitur quòd alicui non debeat asignari terminus, cũ tempo
re quo intendit circa rem rusticam: quia aliter sequeretur ab
surditas, videlicet quòd nunquam vocari in ius: cũ quasi sem
per ferè omnes homines circa opera sua insistant. Nam iste ca
sus non numeratur inter illos quos habes notatos. ff. & C.
de in ius vocan Non enim fuit intentio conditoris legis, eos
in totum excusare, sed voluit quædam tempora anni quæ ad
hoc videntur idoneiora ad has ferias statuere. Licet sępe pos-
sit contingere quòd aliquibus esset vtilius quòd aliis tempo-
ribus haberent ferias. Lex enim non potuit exprimere nec ex
pediuit quòd exprimeret omnes casus, & singulorum vtilita
tes precaueret. ff. de legi. l. iura. & l. se. & quia lex debet esse ge
neralis. iiij. dist. erit autem lex. Item nec interprætatione Im-
peratoris, nec iurisdictione iudicis trahendæ sunt istę ferię ad
omnes occupatos circa opera sua: quia non esset ipsis & alijs,
qui eos in ius vocare vellent, vel quos ipsi vocarent æquum
nec vtile. Item nec obstat. ff. de. fer. l. j. vbi dicitur, quòd occu
pati circa rem rusticam non sunt vocandi in ius. quia hoc ve
rum, sed intelligi debet in diebus feriatis, vt puta messium
vel vindemiarum, hoc est temporibus ad messium, seu vinde
miarũ ferias deputatis, sed in alijs temporibus secus. Verũ Inn.
dicit, quòd Papa nihilominus tulit sententiã pro conuentu,
dicens quòd in asignatione termini non sunt attendendæ fe
rię, nisi iudicis coram quo agi debet. Sed Spec. e titu. § primo.
versi. sed pone quòd in loco. vbi plenè de hoc, & hic Petr. &
Abbas tenent considerandas ferias. & quòd iudex vel actor
citatus vel citari faciens ad illas sibi imputet, cum sic suis renũ
ciet, vt refert Nouel. Consequenter dicit Innocen. quòd non
est curandum si feriæ sunt quando illi imponitur terminus.
& incipit viam eundi ad iudicem, vel etiam si in viã incidunt.
argumen. ff. de adult. l. miles. § sexaginta. ff. ex qui. cau. ma. l.
sed & si per prætorem. § penul. Principes enim rati sunt tem
pora feriarum in legibus deputata moderata esse, & non licet
ea mutare, nec augere nec diminuere, licet sępe occurrunt ca
sus in quibus vtile esset aliud facere. vt. ff. qui & à quib. l. pro
spexit. vides simile lex moderata est tempus postulãdi. xvij.
annorum, & tamen licet multi minores. xvij. annorum inue-
niantur idoneiores ad postulandũ quàm maiores, tamẽ hoc
non licet mutare. vt. ff. de postu. l. j. § peritiam. secundum In-
no. Sed quid si aliqui de remotis partibus, per se vel per pro-
curatorem suum, sunt in curia. & dum eorum causa agitur
concurrunt feriæ, nunquid debet processum causę huiusmo-
di impedire? Inno. refert Papam dixisse quòd si nullatenus ex
hoc lederentur cogeret eos litigare: quia non est malitijs ho-
minum indulgendum, cũ nihil laturi sint, nisi vt officiant. ff.
de rei vendi. l. in fundo. Verum si litigarent per procuratores
qui essent de loco Curię vel ei vicino gauderent ferijs. vt scri
psit Spec. vbi supra dicens id seruatum fuisse tempore Clemẽ
tis quarti.

¶ Subdit Innocen. Papam etiam dixisse, quòd bene faciet ille
qui statuit terminum si in eo statuendo attendat quantum
potest, ꝙ litigatores etiã ferijs suę patriæ potiant, nisi aliqua
rõne in contrariũ moueat. Tamẽ si iudex nõ faciat, ꝓpter hoc
non poterit ab eo aliqua pars appellare: quia pręsumitur pro
iudice. de elect, c. bonę. ij. de renuncia. in præsentia. § primo. &
quia hoc relinquitur arbitrio iudicis siue in ferijs patrię suæ,
siue extra quem terminum asignet. Ideò appellari non po-
test. argu. eius ꝙ legitur & notatur de offic. delega. consuluit.
§ primo. Si autem diceretur quòd ferię litigantium sunt ob
seruandæ, sequeretur exinde hęc abusiua conclusio, ergo sunt
duplices ferię obseruandę, illud enim certum est, quòd feriæ
curie in ipsa curia obseruandæ sunt nisi in casu notato. s̃. e. q.
& tu supponis idem de ferijs litigantium secundum hoc igi-
tur, siue pręcedant ferię litigãntum ferias curię, siue sequãtur
circa ipsos, erunt in curia duplices ferię obseruandę. quod nul
lo iure cauetur, & admodum absurdum est, & iniquum.
Sed quid si iudex non indicat ferias generaliter, debet ferias
seruare iudex, siue ordinarius, siue delegatus, scilicet eo tem-
pore quo communiter messes fiunt. Innocẽ, dicit quòd sic, vt
patet in iuribus allegatis. ar. ff. de flu. l. j. de fun. instruct. l. cum
delanionis. § asinam. Sed nunquid in terris, vel regionibus, in
quibus non bibitur vinum sicut in Hybernia dentur induciæ
pro vindemijs? Inno. dicit quòd non. Sed nunquid in terris vbi
cõmuniter bibitur vinum vbi tñ non sunt vineę debent dari
inducię pro vindemijs? Dicit Inno. quòd sic. dicit etiam quòd
vbiq; pro messibus dantur inducię: quia licet homines cer-
tarum terrarum ex suis terris non colligant grana, vel vina,
oportet

oportet tamen quòd aliquo tempore anni præordinent de vino & grano, quo per totum annum vti debeant secundum Innocen.quòd si non credis, recurre ad exemplum formicę, quæ in æstate & in messe sibi parat & congregat cibum quem comedat in hyeme. De materia remittit Nouella ad Specul. eod.titu.§.primo. versicu.sed pone. vsq; ad finem. vbi notat Specula.quòd etiam milites & alij qui non intendunt agriculturæ gaudent istis ferijs.& idem notat Hostien.in summa .e. titu.§.finali.versicu.nunquid milites.& est quæstio venerialis.lxxv. vbi dicitur idem tenuisse. Et dicit Hosti.quòd quicquid notatur in præallega.§.bene facit ad materiam,& maximè quòd notatur in vltima colunna de procuratore. de quo remittit Nouel.ad notata sua.de iudi.c.finali super glo.fina. & vide quod legitur & notatur.ff.de fer.l.si feriatis. & in cle. sæpe.de verbo.signi.in principio.

¶ Redeundo ad quęstionem principalem cũ quæritur quæ feriæ iudicis,actoris,vel rei attendi debeant,distinguit Hen. dicens quòd vbi litigatores sunt diuersarum, & remotarum regionum, & litigant in curia Romana vel Francię per se, vel per procuratores,nec de denegatione feriarum vllatenus lederentur habet locum opinio Inno.& Hostien.quòd feriæ iudicis attendendæ sunt,secũdum eum. Sed in hoc malè quia imo debent denegari secundum Innocen.vt scripsi.§.e. quæstione.versi.sed quid si aliqui. Sed si sunt diuersorum locorũ non tamen valde remoto,attenduntur ferię rei in cuius fauorem sunt inductæ. & sic habet locum opinio Petr. de Sanso. & Abba.& quòd loci rei in cuius fauorem huiusmodi feriæ sunt inductę,videlicet ne à suis negotijs euocetur.ff.de fer.l.j. attendi debeant.probat sic:quia actor & iudex sibi poterunt prouidere,ne aliquem vocari faciant tempore feriarum, quæ in suis seruantur locis,sed non sic de reo.ar.C.de dila.l.si quando.canonizata.ij.quæstione.iij.spacium.& facit.C. de in integ.resti.pe.l.petẽdæ. Probat & aliter.nam actor vel iudex qui tempore feriarum suarum reum vocari fecit eis renunciasse videtur,quod facere potest.vt.ff.de ferijs.l.j.& hic in fine secũdum Henricum dicentem ita distingui in effectu in Specul. eodem titulo.§.primo.versi.sed pone quòd in loco.vbi plenè de hoc, & remittit de materia huius capituli scilicet vtrum ferię messium & vindemiarũ sint omnibus concedandæ ad notata per Bartho.Briexien.in quæstione dominicali quę incipit, vtrum feriæ. Aduerte tamen quia nec in secundo membro bene dicit,nisi in casu quo feriæ iudicis & rei concurrerent, vt quia reus esset de loco iudicij.Si enim non concurrerent, vt quia reus ratione contractus, vel promissionis de soluendo. de foro competenti capitulo dilecti.& capitulo finali.& capitulo Romana.§.contrahentes. Aut ex speciali priuilegio de sua prouincia ad alium prouinciam traheretur, nõ esset considerandum.supposito quòd in his prouincijs essent diuersę feriæ vtrũ ꝓuincię ipsæ, ant originis ipsius rei,& iudicij agitati loca essent ꝓpinqua vel remota. nã siue sint ꝓpinqua siue sint remota vrgent oẽs. Ratiões Inno. cõcludẽtes de necessitate solius iudicis ferias attendendas, cuius inductionẽ quæ per se patet studioso relinquo.imo plus vrgeret in propinquo quàm in remoto.quia propinquis facilus potest præuidere ferias iudicij & etiam cõtra suas ferias.licet & ratio ipsa in nullu vrgeat:nam tunc consideratur an quis potuerit vel non potuerit præuidere,cum agitur de aliquo per eum faciẽdo.& sic loquitur.l.si quando.allegata.& .ff.de except.doli.l. pure.§.fina. modo in ferijs nõ agitur de aliquo faciendo imo potius de abstinẽdo,quod facit pro reo qui fugere habet nec secunda ratio. valet. Primo qa & si renũciarẽt actor,& iudex ferijs iudicij,ipsa tñ renũciatio nõ esset mod⁹ inducẽdi ferias reo. Nec fortè reus illis renunciare vellet,ꝗ requireretũ.vt in fi.Præterea si post diem citationis venirent feriæ,vt in proposita quæstione non subest causa ponendę renunciationis in hoc casu, ideò puto standum dictis Inn.indistinctè

¶ SEXTO quæritur vtrum sententia excommunicationis lata in die feriato ob honorem Dei,vt ponamus in die dominico sit ipso iure nulla. Frater Io.libr.primo tractatu duodecimo sub prędicta rubrica de fer.capitulo septimo.in fiue dicit,quòd non. Collectarius verò arguit quòd sit nulla,propter id quod hic dicitur de processu: quia ordinem requirit. vt in capitulo de illicita.capit.sacro.& capit.cum medicinalis.

¶ In contrarium arguit,quia lata sine ordine & processu bene tenet:vt notatur.ĩ:de appel.ad hęc quoniam. refert etiam quòd Fredericus in quæstionibus suis dicit, quòd sententia excommunicatiõis lata diebus feriatis, etiam in citatum his diebus & non comparentem tanquã in contumacem tenet ipso iure,non distinguendo de ferijs.Nec obstat quòd iurisdictio iudicis sit suspensa his diebus, vt hic:quia non est verum simpliciter,quòd sit suspensa alias non potest ferri notorio.cuius contrarium est verum, vt supra etiam notatum est. sed est bene verum quòd suspensa est iurisdictio iudicis, quantum ad processum & strepitum iudicialem,sed certè illo omisso bene tenet sententia excommunicationis.vt.ĩ.de senten. excommunic. sacro.nec obstat quòd fuerit lata in citatum non comparentem,& tanquam in contumacem.cũ tamen iste contumax esse non potuerit:quia falsitas causæ non impedit effectum sententiæ excommunicationis.vt.ĩ. de senten. excommunica.capit.venerabilibus.§.idem tamen.li.vj.Subdit postea Collectarius quòd licet ista sententia sit probabilis,aliquibus,tamen in curia cõtrarium videbatur:quia quędam valent per se quę inficiũtur propter adiunctum. vt legitur & notaĩ infra de re iudica.cum super. supra de electio.illa.& .capit.Massana. eodem titu. cum similibus ĩ.de re iudica.vtile libro sexto. Et pro hoc facit quòd notatur de cleri.excommuni.ministran.capit.primo.& quia hic dicitur indistinctè processum iudicialem non valere, nec obstat quòd dicitur quòd valeret super notorio: quia in notorio multa sunt specialia,& quia tunc quędam correctio & pietatis opus.

¶ Specul.eodem titulo.§.sequitur videre.ver. porrò.dicit quòd excõmunicare,& absoluere,vbi causæ cognitio non requiritur sicut.&c.quæ iurisdictionem voluntariam spectant omni tempore fieri possunt. Martinus de salua dicit se multum dubitare,& sub dubio fortè sic distinguit. Aut fertur extra processum iudicialem,seu post ipsum processum iudicialem,puta ad ipsius processus iudicialis executionem,& tunc valeat lata etiam huiusmodi tempore feriato.& sic procedat opinio Frederici Spec. & fratris Ioã. quia tunc est voluntariæ & non contentiosę iurisdictionis,& sic facit ad propositum. l.actus. secundo responso. C.eod.&.l.secunda.ff.eod.titu.induci potest clemen. prima de iudi.& iste casus est indubitatus,& ex hoc patet indubitatum esse secundum hoc quòd processus quos extra iudicium faciunt executores sententiarum, seu gratiarum Apostolicarum excommunicationis, suspensionis, & sententias continentes,licet diebus festiuis fieri non debeant.vt supra eodem capitulo primo.& capitul. licet.facti tamen ipso iure valeant,vt patet ex proximè dictis.aut loquimur de sententia excommunicationis quæ fertur iudicialiter,& in modum processus videlicet sedendo pro tribunali accusata contumacia non comparentis per aduersarium pronunciando super contumacia & in non cõparentem aliàs comparentem excommunicationem promulgando. Et hoc casu putat excommunicationem non tenere. Ratio sua est illa quam tetigi supra post Collecta. videlicet,quia excommunicatio debet sapere naturam illius cui adijcitur.quod probat per dissolutiõem .e.vt animarum.de constitu.lib.vj.

¶ Ad capit.Romana.§.caueant.de de senten.excommunica.eod.libro, Inducit etiam lecta & notata de offi.dele. cat.nna.lib.vj.§ pars verò.§.officium. Inducit etiam cap. super eo de pr. ben.eod.libr. Inducit etiam quod de priuilegio redacto in corpore iuris notatur in prohemio cle.videlicet,quòd sortitur naturam iuris communis, sed hoc

dubium. Inducit etiam cap. primũ. ne sede vacan. libr. vj. Finaliter reputat hoc dubium, & dicit, quòd ante factum consuleret, quòd quis hoc vitaret. Prædictam distinctionem reputo tamẽ satis clarã, quia excõmunicationẽ in modum processus iudicialiter latam esse de processu negare non possum, nec video rõnem specialitatis in excõmunicatione: quare magis valere debeat quàm cętera alia de processu, imo in excommunicatione magis debet vrgere prohibitio, eo ꝙ magis odiosa est. ar. ff. de lib. & postu. l. cum quidam. cum concordan. licet dicatur medicinalis, super quo videatur. Archidia. ĩ. de senten. excõmunica. c. j. libr. vj. in glo. ij. & duabus sequentibus. Faciunt omnia cõmunia iura, quæ volunt adiectionem sopiri naturam eius cui adijcitur. vt. ff. de offi. eius cui manda. est iur. l. pri. § fin. ff. quo. lega. l. ij. & ibi concordan. ff. de pact. dota. l. inter. § cũ inter. Quærit etiam Collectarius quid de instrumenti confectione, & testis depositione. cuius dicta vide in Specul. in præallegato § sequitur videre. versi. quid si in ferijs. & versi. sequenti Subdit de libello quòd licet offerri posit bis diebus. ff. de adulte. l. miles. § sexaginta. & notat in prę allegato § sequitur. non tamen arctabit citatũ. notat Ho. supra cap proximo.

¶ Item quærit de ferijs repentinis quæ conceduntur ob lętitiam principis vel populi, vtrum comprehendantur his iuribus? cuius dicta vide in Cyn. C. eod. l. quoniam. in quæstione prima & secunda, vbi vide etiam in quæstione vltima, vtrum huiusmodi ferijs in instrumento renunciari posit? Item vide in, l. actus. C. eod. an posit interponi decretum super alienatione rei minoris, bis diebus? Et licet Ber. videatur æqoiparare ferias repẽtinas ferijs ob reuerentiam dei introductis. Dicit Hostien. quòd hoc non seruatur, quòd placet Collecta. in foro canonico. de cõsti. c. ecclesia. & inducuntur tales ferię repentinæ puta propter victoriam principis, vel rem prosperè gestã, vel vxorem ductam, vel filium susceptum, nec ab alio quã à principe induci possunt. vt. C. eod. tit. l. à nullo. Licet contrarium sæpe fiat de facto. & de his omnibus in Specul. e. tit. § j. Læsus autem propter istas repentioas restituitur, propter alias non. ratio est, quia istas non potuit præuidere, illas vero sic. vt. ff. ex qui. cau. ma. l. sed & si per pretorem. § si ferię. secundum Abbatem.

¶ SEPTIMO quæritur vtrum denunciatio noui operis fieri, & eius causa tractari posit tempore feriato? gl. in l. j. ff. de ope. no. nun. § item nunciatio. tenet quòd fieri potest, saltem his duobus modis quibus non aditur prætor. De tertio plus dubitatur, & vna opinio habet quòd oon posit. Alia distinguit ferias fauore hominum, & tũc possit, à ferijs in bonore dei, & tunc non posit. vterq; respondent ad § item nnnciatio. quòd intelligitur omnibus diebus scilicet congruis. allegant. ff. man. l. j. de cõsti. pecu. l. qui autẽ. in fin. de mu. & hono. l. vt gradatim. in fin. Sed in congruitate discordant. voluit enim Abb. Papien. quòd denunciatin per prætorem cum euocatione ædificare facientis ad iudicium fieri nõ posit in diuinis ferijs, & sic loquatur. l. ij. in fin. ff. si quis in ius voca. non ier. sed si non arctatur ille ad veniendum, sed mittit prætor ad eum nuncium secus. vt. ff. de vsofruct. l. æquissimum. in prin. si cer. peta. l. quidam. in fi. per quę potest dari alia solutio quòd si periculum est in mora, vel grande dispendiũ, puta quia illius diei opus claudet limina Scholarium qualibet die fieri posit. vt hic in § quibus. ibi: *nisi necessitas vrgeat*. facit de senten. excommu. constitutionem. in fin. lib. vj.

¶ Ex quibus potest inferri an causa huiusmodi tractari habeat die feriato, quia bis casibus quibus diceretur denũciationem fieri non posse, fortius nec causa tractari, & ꝙ non facit: quia oon numeratur inter casus & c. ff. e. l. j. ij. & iij. s. e. c. & hic. ar. ff. de his quæ sunt sui vel alie iur. l. patre ff. de transact. aliàs de transla. cap. secundo. de senten. excõmunica. is qui. libro. vj. & quia nec arbiter & c. ff. de arbitr. l. si de meis. in fin. In contrarium facit § item nũciatio. & quia qui omnia dicit nihil excipit. de maior. & obed. solitæ. de seruitu. vrba. præd. l. si seruitus. & quòd de tuto. & cura. dicitur. ff. e. l. secunda. & ff. e. de dam. infect. l. prima. & C. eod. l. j. & sij quæ prouident celeritati.

¶ Soluit Abb. Galli ꝙ his diebus quibus cognoscitũ causa dãni infecti cognoscatur causa denunciationis propter eandem rationem celeritatis. vt. C. de ędifi. priua. l. de opere. arg. ff. ad l. aquil. l. illud. ĩ. de confir. vtili. cum dilecta. & ibi coocordã. quia quotiens res vrget, ire coguntur ad prætorem. ff. eod. l. j. versicul. sanè de iosinuatione donationis. dic quòd potest fieri tempore feriato, tanquam voluntarię iurisdictionis. vide in Specu. de instrum. editi. § porrò. versi. donatio. & Io. And. ibi in additione. sed de boc dicam plenius. ĩ. e. c. in. x. quæstione vbi omnino vide.

¶ OCTAVO quęritur qualiter ferijs renunciari posit, vides qualiter Bernardus distinguit in glo. secũda dicens, quòd ferijs in bonorem dei non potest renunciari. quòd intellige etiam compromittendo, & etiam in vero arbitro, sed in arbitratore secus. de quo vide in Spec. de arbi. § fi. vers. item in forma. & duobus sequentibus. Sed ferijs in fauorem hominum possunt partes renunciare secundum Bernar. quòd intellige etiam extra iudicium, puta in instrumento contractus, & etiã tacitè puta scienter recipiendo talem terminum. Et de his in Specu. eod. titu. § fin. & licet valeat hæc renunciatin quo ad partes, nõ cogentur tamen hic testes. vt ibi notatur, & etiam C. eod. l. omnes. io vltima glo. De hoc tamen an in cõtractu posit renunciari istis ferijs s. remissis ad Cyn. C. eod. l. pri. videtur enim quòd non, quia iuri futuro non renunciatur per l. si conuenerit. ff. de iur. om. iud. propter quæ Iacobus de are. hoc dubium reputauit, ibi tamen determinat Cyn. quòd renunciatio valet. & idem tenent Speculator eod. titu. § fin. versu quid si renunciatio. & Io. And ibi in additione, & hic Collectarius. nec obstat quòd iuri futuro non renunciatur: quia imo bene per pactũ. C. de pact. l. prima. & ibi notatur, & per Nouellam de testa. Raynut. super. iij. glo. Nec obstat lex si coouenerit. quia istud est pactum nõ de. linandę iurisdictionis, & aliàs vide quòd de hoc scripsi. ĩ. de iudi. cap. primo. in quarta oppositione. Credit tamen hic Collect. & bene, quòd nec iudice refragante possunt partes renunciare ea ratiõe qua de testibus supra prædictum est. Inducit hic notata per Inno. quæ non video. vnde circa hoc Hen. distinguit dicens. quòd introductis in bonorem Dei & sanctorum non renunciatur tacitè, nec expresè, vt hic. sed si in fauorem hominum renunciatur expresè vt hic. in fin. & tacitè terminum in eis scienter acceptando. notatur per Speculatorem eod. titu. § fina. versi. penul. Repentinis autem inductis ad bonorem principis, vel ciuitatis non potest renunciari tacitè, nec expresè. argumen. C. eod. l. omnes. ij. in fin. notat Hostien. in summa eod. titu. § fi. in principio. & hic & Speculator eod. titu. § final. in principio. & Ioan. And. in clemen. sępe. de verbo signifi. super verbo necesitatis. facit. ff. de postu. l. quos prohibet. de iure immu. l. semper. § conductores. quæ autem possunt fieri tempore feriarum, & quæ non. vide per Hostien. in summa eod. titu. § quid in eis. & § sequenti.

¶ NONO quęritur quę necasitas vel pietas faciunt procedi in ferijs in honorem Dei, iuxta § quibus. de necesitate ponit hic Bernar. plura exempla in gl. penultima quę nota. xv. quęstione quarta in summa versic. etiam oota. quid de causis matrimonialibus, & quid de causis electionum? Innocen. & Hostien. dicunt hic, quòd causæ spirituales inquisitionum, electionum, & huiusmodi his diebus exerceri possunt: cum pietas & necesitas boc suadeat. remittit Nouella ad notata sua de election. bonę. ij. in principio. & in Specul. eod. titu. versi. quid de causis. & duobus vers. sequentibus. vbi tractatur quid de causa vsurarum, & decimarum. Sed dic hodie. vt in clemẽ. dipendiosam. de iudi. & in clemen. sępe. de verbo. significa. secundum Nouellam.

¶ Posset etiam esse necesitas circa collectionem fructuum, propter

propter imminentem inundationẽ aqnarũ. C.eod.l.oẽs iudi
ces. Item circa quæstiones & punitiones latronum eod.titul.
l.prouinciarum. Item vbicunq; in mora periculũ est, quę sunt
omnibus temporibus præferendę.xij.q.j. pręcepimus. C. de
sacramen.eccle.l.sancimus.secundum Hostien. Item de pieta
te ponit exempla Bernar.in glos.vltima videlicet in causis de
bilium,& miserabilium personarum.& exemplificat Nouel
la de pupillis, vt eis tutores dentur, & alimenta decernantur.
Item patent exempla in omnibus alijs, quę celeritatem desi-
derãt,& ex puro officio decernuntur.& patent exempla.ff.e.
l.prima.secunda,& tertia. Quærit Collectarius quid de cau-
sis vniuersitatum?& refert Innocen.dixisse.ĩ.de iudi. capitu.
fina.quòd diebus feriatis agitari possunt, videlicet in glo.fina.
Sed re vera Innocen.ibi non figit pedem,sed variat.super quo
ad materiam etiam huius tituli omnino vide quę ibi scripsi
in tertia oppositione.

¶ DECIMO quæritur redeundo ad materiã septimæ quę
stionis, vtrum remissio nunciationis in die feriato peti pos-
sit? videtur quòd non.quia nõ habemus textum de remissiõe
sed solum de denunciatione in § item nunciatio.allegato. Ia-
cobus de Arena determinat contrarium per.l.nec mandante.
§ nec dari tutor.ff.de tuto.& curato.da.ab his.& per.l.j.in fi
ne eod.titul.& per.l.fina.ff.de fer. Item quia petens remissio-
nem sustinet partes rei.ff.de oper.no.nun.§ qui remissionem.
31 † Sed non debet actori licere quòd reo licitum non exi-
stit. vt.ĩ.de reg.iur.non licet actori.lib.vj.& quia rei sunt fa-
uorabiliores.ff.de regu.iur.l.fauorabiliores.facit textus cum
glo.ff.de euict.l.minor.in princi.

¶ Raynu.de fer.dicebat illud non esse verum nisi parte volẽ
te, vt.ff.de fer.l.j.& l.si feriatis.&.ĩ.eod.capitu.§ fina. Sed con
tra, nam licet nunciatio possit fieri die feriato, tamen nõ pro-
secutio nunciationis.patet in simili in appellatione quę põt
fieri die feriato. Sed prosecutio. vt.C.de fer. l.prima. Ad idẽ
de libello.vt § sexaginta.allegato.&c. Bar in § item nũciatio
allegato.circa hoc sic distinguit, quia quandoq; fit nunciatio
causa damni reppellendi, seu damni infecti, & tunc prosecu-
tio & remissionu petitio potest fieri die fieriato.vt. ff.eod.l.
iij.quandoq; fit causa pubblici iuris conseruandi, & adhuc idẽ
vt.C.e.l.publicas.quandoq; fit causa iuris tuendi. & tunc est
dubium. Sed hic supponas vnam maximam talem. videlicet
quòd quandocunq; propter aliquam necessitatem contra re
gulam iuris cõmunis statuitur aliquid illud intelligitur qua-
tenus necessitas imminet,& probatur hęc maxima.ff.de fer.l.
j.in fin.& de offi.præsi.l.Senatus. vbi permittitur causa agi vs
que ad litem contestatam,& non vlterius:quia ex tunc cessat
periculum, si enim per contestationem nõ fieret perpetuatio,
& sic non cessaret periculum, tunc secus esset: quia tunc vlte-
rius permitteretur causa agi.vt.ff.de iudi.l.sed & si restituatur
§ sed & si dies Ad propositum permittitur nunciatio tem-
pore feriato, ne interim ædificetur. vnde autem ille cui facta
est nunciatio desistit ab opere,& non possum prosequi nun-
ciationem:quia cessat necessitas.aut ædificat & tunc potero
prosequi:quia adhuc subest necessitas.& intelligit de qua di-
citur in.l.de pupillo § qui opus. Idem dicit in petitione remis
sionis:quia aut quis petit remissionem præstita satisdatiõe,&
potest etiam tempore feriato:quia hoc nõ requirit causæ co-
gnitionem.ea enim quę causę cognitionem non requirũt pos
sunt fieri de feriato.ff.quis or.in posses. seruetur.l. secunda.&
propter hoc dicitur quòd quia executio sententię non requi
rit causę cognitionem.vt.ff.de iudic.l.si pretor. in principio.
potest fieri die feriato, maximè ob necessitatem hominũ. vt
in præallegato.c.fina.de iudi.& idem de examinatione testiũ.
in clemen.vn.de offi.deleg.cum ibi notatis per Io. And. & in
Specu.eod.titul.§ secundo.versicu.quid si in ferijs. & versic.
sequen. ad quos supra remisi. Aut petit remissionem à iudice
causa cognita,& non debet audiri aduersario inuito: quia ne-
cessitas non imminet:quia potest sibi consulere per satisdatio
nem. Sed si fortè satisdare non potest, tunc si quidem res est
tempore peritura puta ædificabat in hyeme si superuenerit
hyems res peribit.tunc poterit petere remissionem tempore
feriato, aliàs non, nam cum non reperiatur stabo regulæ gene
rali. Collectarius mouet hic aliquas quæstiones, & primo
quęrit vtrum ad plures actus fieri possit citatio,& dicit quòd
sic allegat de testi.cogen.c.ij.in fin.& notat Innocen.de offic.
deleg.consuluit.in fin. Secundo quærit iuxta.c.statutum § ve
rò.versi. aut sui aduersarij.& ver.sed & in duobus.de rescrip.
lib.vj.quid si antequam fiat fides de per horrescentia iudicis
aliàs iudex partes citet an valeat citatio? de quo ibi per Arch.
& tenet quòd sic, quia dicit partes,& per id quòd sequitur de
condemnatione expensarum,& sic probatur ibi quòd notat
Innocen.eod.titu.primo.c.præterea. videlicet citationem nõ
esse de processu secundum eum. Tertio quærit nunquid
deputatus ad citandum potest committere vices suas? recitat
Specu.de offi.deleg.§ primo.dicentem quòd non, quia sic il-
le potest alij committere, & ille alij,& sic esset processus in in
finitum. Dicit tamen quòd cõtrarium apparet in eo, quòd le
gitur & notatur.ĩ.de dolo & contu.c.fi. per Host.nisi dicas q
forma mandati illud ibi operatur. Super quo remittit ad
collecta sua de offi.deleg.c.fi.&.c.super quæstionum.

¶ VNDECIMO quęritur, qui potest indicere ferias, di
cit Henri.de repentinis ita dictis:quia incertæ sunt & repentè
ac subito indicuntur quòd solus princeps.vt in præallegata.l.
à nullo.de quibus aliquid dixi.ĩ.eod.c.in fin. sextę quæstio-
nis. De ferijs verò solennibus per legem vel canonem in ho-
norem Dei, vel sanctorum introductis non est quęstio; quia
cum iam à iure introductę sunt amplius ab homine indici nõ
debent.vt in præalleg.l.sed & si per pretorem § ferię. secundo
responso. De introductis verò in fauorem hominum propter
messes vel vindemias dicit quòd cum non sint earum tempo
ra determinata per legem, nec per canonem earum indictio
iudicibus relinquitur secundum locorum diuersitatem faciẽ
da.vt.ff.eod.l. pręsides. & hic notatur per Bernardum. pro
quo.ff.de offi.procon.l. si in aliquam. vnde non sequitur de
iure, aliquis colligit messes ergo non debet vocari in ius.quia
ad hoc quòd non vocetur in ius oportet primo quòd ferię à
iudice iudicantur. Sed ista distinguit in effectu Hosti in sum-
ma.eo.ti.§ qualiter & Lamber.in dicta.l.præsides. ¶ In occa-
sione illius literę, *quas singuli episcopi*.&c.sumit Henri. argumẽ
tum hic quòd episcopi in suis diœcesibus possunt statuere ca-
nones episcopales,& Archiepiscopi in suis prouincijs Archie
piscopales. Sed circa hoc distinguit, dicẽs quòd super mino
ribus negotijs hoc possũt.vt hic.&.ĩ.de consti.c.vt animarũ.
lib.vj.Sed super maioribus negotijs nequaquam.&.ĩ.de trãs
la.episc.c.j.& xij.dist. pręcepns. vt notat glo.xviij.di.in sum.
Sed finaliter ipse remittit ad notata per eum plenius.ĩ.de sen
ten excõmunica.à nobis.j. in tertia distinctione per quæ ma
dica hic notata,& expone illa dici maiora negotia super qui
bus episcopus non potest statuere. illa quę sibi sedes Apo-
stolica specialiter reseruauit. iuxta lecta & notata.ĩ.de trans-
la.capitul.primo.&.c.quanto.& quasi per totum.& de offic.
leg.cap.quòd sedem, vel quę canonicis statutis obuiant, aut
superiori vel alteri præiudicium afferunt. Et minora intelli-
gas omnia preter proximè excepta. & hęc prosequere quæ
scripsit Henr.in dicto capit.à nobis in distinctione prędicta.
vt breuiter dicas episcopum posse statuere de omnibus & mi
noribus.& maioribus pręter casus à iure eidem interdictos.
magnum enim est vnire ecclesias, vel eas diuidere, aut eorum
possessiones immobiles alienare, aut festa de nouo colenda or
dinare, vel super modũ crimina puniendi omnium subdito-
rum statuere, vel etiam ordinare, quæ tamẽ ad episcopum in
sua diœcesi pertinere noscuntur, vt infra de excess. pręlato. c.
sicut vnire. de reb eccle.non alien.capit. primo. & secundo.
libro sexto. & in clementina prima. & secunda. eod. titul. &
hic & in capitulo vt animarum.allegatis Sicut enim pręest Pa
pa ecclesiæ Romanę tanquam episcopus, ita preest quilibet
episcopus cuiuslibet ecclesię inferioris eidẽ ecclesię inferioris
tanquam episcopus de iure communi. Saluo quòd Papa cũ
eo immediatè concurrit, & in omnibus supra eum est.xj.di.

peruenit. dicam plenius in. c. à nobis allegato.

¶ Kursus tangu Hen. an episcopi in suis diœcesibus absque auctoritate sedis Apostolicæ possint statuere aliquem sanctũ solenniter venerari, & dicit post Innocẽ. quòd tetigi. s̃. quòd sic, de canonizato per sedem Apostolicam vt hic, sed de alio non: quia non possunt sine auctoritate Papę sanctorum collegio quemquam ascribere. remittens ad notata infra de reli. & venera. sancto. capit. primo, & secundo. vbi per Hostien. Item quærere posses quare dicuntur ferię, & qualiter distinguntur feriæ. de quibus me expedio, & remitto ad fratrem Io. sub dicta rubrica de ferijs cap. primo. & secundo. & ad Host. in summa eod. titul. § primo, & secundo. & ad Specula. eo. tit. § primo.

De Ordine cognitionum Rubrica.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Propositio cognitioni præmittitur.*
2 *Iudicium pro cognitione sumitur.*

COntinuatio Rubricę patet, quia post litẽ contestatam, & iuramentũ calumnie oriuntur quæstiones, & exceptiones incidentes, seu emergentes, ac prǽiudiciales. de quarum cognitionum ordine dubitatur. de materia. ij. questio. ij. & iij. questi. j. de iudi. exhibita. de electione quamuis § vltimo. cap. prouida. & cap. si fortè. libro sexto de verbo. significa. cap. constitutionem. eod. lib. rubrica autem de mutu. peti supra principaliter tractat qualiter, & coram quo reus actorem reconuenit, & an quòd in vna causa seruatur in alia sit seruandum, nec tractatur ibi de ordine cognitionũ, nisi incidenter, hic verò principaliter, & non solum de ordine cognitionis & conuentionis, sed etiam plurium questionum per modum actionum & exceptionum. ideò licet proximitas. ĩ. cap. secũdo. non tñ superfluitas. Fateor autem quòd vno respectu hęc rubrica posset sequi immediatè illam de libel. obla. videlicet respectu plurium quæstionum, quę proponuntur interdum ab actore, & alio repectu post illam de mutu. petit. videlicet respectu quæstionum que proponuntur per reum in modum reconuentionis, & alio respectu post illam de litiscontestatione, videlicet respectu quæstionum, exceptionum dilatoriarum in. q. vj. § exceptio. de re iudi. c. inter. ideò in antiqua ponebatur immediatè post illam. & in. C. hoc respectu pręcedit illam de litiscontesta. & illã de dilatiõe. Itẽ respectu exceptionum peremptoriarum sequi potest illam de exceptione, & sic esset or-
1 do de doctrina seruatus, in quo † cognitionem propositio præcedere debet. facit. xxij. dist. qui hoc. Sed non est curandum, cum hæc pendeãt à mera principis potestate, de quibus non coguntur reddere rationem. vt. ff. de legi. l. non omniũ. Ideò tñ hîc collocatur: quia principalius tractat de ordine cognitonum illarum questionum, quæ proponuntur à reis per modum exceptionum incidentium quòd communiter fieri solet post datum actori terminum ad probandum. Ex quo enim proposita est, tractatur de ordine cognoscendi, ad ea quę frequentius &c. ff. de legi. l. nã ad ea. s̃. vt lit. non cõtesta. quoniã. in principio. Põderauit etiã principaliter actor de propositus in modũ pjudicij, quæ impediũt pcessũ in principali lite iam contestata, ideò pmisi Rubricã de litiscontestatione, sed pposuit hãc illi de pba. eo q super his pbationes exigũtur vt infra eodem capitul. primo. Fateor etiam quòd certo respectu potuisset intitulari hęc rubrica de ordi iudi. quia principaliter in hoc secundo libro tractatur de iudi. & pertinentibus ad iudicia. Sic enim fecit Imperator in tertio libro codicis titulo de ord. iudic. quia de iudicijs ibi tractat. ideò Goff. in summa huius tituli in principio actorẽ arguebat, eo quòd rubrica de ordi. iudi. latior, & generalior in qua tractatur de diuersitate causarum, quę alteri prǽferatur, quæ cõcurrat cum alia, & quę prius, & quę posterius sit tractanda. In illa verò de ordine cognitionum quęritur, quid iuris cùm quęstio liberalis proponit cum alia ciuili, vel criminali, & ideò ponitur in septimo libro codicis vbi de libertatum causis agitur. Saluatur tñ etiam secũdũ Goffe. intitulatio hęc alio respectu, videlicet habita consideratione ad nigrum vtriusq; rubricę, prout illa prosequitur autor iuris ciuilis, & maximè intelligendo quòd iudicium includit etiam cognitionem. infra de verbo. significatio. forus. vnde Accur. exponit de ordini. cogni. j. de quæstionibus in iudicio ordinandis. & Azo. dicit quòd ibi iudicium ponitur pro actione, vel quæstione. & fa. notata in. sti. qui. non est permis. fa. testa. § pręterea. quot modis dicitur iudicium per Cardinal. in rubrica de iudi. & Ioan. And. infra de regul. iur. capitul. in iudicijs. libro sexto in Nouella. Sub omnibus tamẽ istis rubricis in nigro fit mentio de quęstionibus, & sic de materia & ordine ipsarum quantum ad formam cognoscendi de illis, quę cognitio includit. & finem. i. diffinitionẽ ipsarũ, quę oĩa ita cõueniũt vni rubricæ, sicut alteri. Ideò non videt magna differentia quãtũ ad meritẽ, siue dicatur de ordi. cogni. siue de ordini. iudi. secundum Ioannem Calder.
2 † Cum iudicium pro cognitione sumatur. xlvij. distinct. ca. Petro. lix. distinct. capit. secundo. in fin. sicut econtra. vt in præallegato capitulo forus. ver. iudicium. & hoc de continuatione rubricæ.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Mulier à mentis molitia dicta.*
2 *Varię capitula super quibus testes produci solent dici aliquando intentiones, interdum adsertiones, item & articuli.*
3 *Reus fundata actoris intentione proponit, peremptoriamque exceptionem probat.*
4 *Iudicem eorum de quibus non pronunciat cognitionem habere, traditur.*
5 *Iudex iuris rationem in pronunciando sequi tenetur.*
6 *Eius rei quam cognouit iudex pronunciare debet.*
7 *Causam suum causatum præcedere naturale est.*
8 *Ars in quantum potest naturam ipsam imitatur.*
9 *Incidens quæstio ea est quæ causam principalem respicit.*
10 *Emergens ea est quæ litis ordinem, seu processum concernit.*
11 *Vnum quodque agens secundũ finem ad quem tendit iudicandum est.*
12 *Excipiendi modus non ad eum finem, quem quòd actio directè tendit.*
13 *Actionis finis petitio, seu eius conclusio est, & effectus.*
14 *Repulsus in vna causa excommunicationis exceptione, in alia causa inter easdem partes nihil præiudicij adferre potest.*

¶ *CAP. I.*

INtelleximus. Hanc repetijt Io. Cal. ideò ob memoriã ipsius redeũdo ad modũ pristinũ primo casum ponam, & literã exponã. Secundo notabilia eliciã. Tertio opponã & quarto quærã. & hoc de isto principio seu diuisione. ¶ Casus breuis, iudex de peremptoria exceptione cognoscit ante sententiã, sufficit, tamen q in principali pronunciet. primo ponit thema, ex quo insurgebat duplex quæstio. Secũdo vtrãq; soluit ibi *per*
1 *inquisitioné*. solutio secũdę ibi: *quo facto*. &c. expõe literã † *mulier*. dicta à mentis molitia. xxxij. q. vj. § sed illud Ambro. in iusmodi non erat ista tractans pro matrimonio. Faciunt notata de clandest. desponsa. impu. c. j. *peteret*. ergo petitoriũ intentabat Alanus. petebat enim adiudicari non restitui Goff. ideò subintellige q narrabat cõtractũ matrimonij & modũ contractus, & ex hoc petebat. &c. ĩ. de cõdi. appo. c. per tuas. *In virum*. i. in maritũ. v. di. ad eius. xxxij. q. vij. vxor. & c. seq. de frigid. c. j. & c. laudabilẽ. de secundis nup. c. pe. & vltimo. vir verò secundũ Hostien. negabat cõtractum. *testes*. ergo lis erat cõtestata. G. Nazo. hodie secus vt cle. dispẽdiosam. de iudi inter-

2 di.*Intentionis*.† tota capitula super quibus producuntur
testes intentiones dici. infra titulo primo. cum ecclesia.
interdum assertiones. vt sequitur. C. de tēpor. appella. per
hanc. interdum articuli. infra de testibus. ex tenore. c. ve-
niēs. & c. presentiū. li. vj. interdum capitula. de testi. frater-
nitatis. & c. per tuas. de fi. instru. cum Ioānes. *assertionem*. f.
ad probandū contractum. Hosti. *metuens*. quia per illorum
dicta fortè matrimonium probabat, vel fortè nōdum publi
catis attestationibus de hoc timebat vir. *consanguineitatis*. in
gradu prohibito, & idem de quolibet alio impedimēto di
rimente eadem ratione. *elidi*. i. adnullari. Hosti. seu perimi,
vel excludi. s̄. vt lit. non cōtesta. § sin autem. & sic patet per
peremptoriam elidi, excludi, vel perimi intētionem agen
tis respectu principalis negocij. Quod intellige ea probata
vt sequitur. & sic peremptoria exceptio dicitur actionis ex
clusio. vt ff. de excep. l. ij. j̄. de præscrip. ad aures. licet litis
contestationem non inducat. de litis contesta. c. j. libro. vj.
infra. i. deciditur quæstio quam statim dicā *inquisitioni*. quæ
fuit, an de consanguineitate sit agendum priusquam super
matrimonio sententia feratur. Nouel. ex themate insurge
bat alia questio, an satisesset principale negotium diffiniri,
quæ soluitur infra vers. quo facto. Calde. *exceptione*. cōsan
guineitatis, de qua præmisit probata, nec sufficeret proposi
tio. j̄. de præscrip. cum ex officij. de re iudic. cum super. de
conce. preben. cū soper. de ijs quæ fi. à ma. par. ca. c. j. *quæsti o*.
qua petebat virum. *perimatur*. similitudinariè, & ideò perēp
toria dicitur. insti. de ac. § appellantur. *cognoscendum*. non di
cit pronunciādum. *ipsa* exceptione d *diffinitionis*. super prin-
cipali *quo facto*. i. qua exceptione probata Hustien. & sol-
uitur hic alia quæstio de qua supra Calde. *prom*. id est quia
AEgid. vel idest si probata fuerit consanguineitas Tan. &
tūc cessat opinio Hosti. quam ponit glo. præcedens. & esset
exponendū quo facto. i quo cognito. Sed aliter Hosti. sta
tim dicā *iuris*. i. nisi obstet canonica replicatio, puta re
probationis testiū. vt. j̄. de testi. series. c. ex tenore & c. licet
iij. vel dispēsatiōis. de cōsangui. q dilectio. & c. quia circa.
Hosti. Nota primo duo principalia huius decret. dicta in
summario annotata, pro primo. j̄. e. c. tuā. qui fi. sunt legi.
lator. Pro secundo. C. de ordin. iudicior. leg. prima &
de ordin. cog. l. secunda. in. secundo. responso. ¶ Secundo
3 nota, † q fundata intētione actoris reus proponit & pro-
bat exceptionē peremptoriā de dolo. fi nē. de testi. c. de testi
bus. de cogna. spir. c. fi. C. de præscrip. lon tēpo. l. emptor.
de excep. l. si quidē. j̄. de proba. c. exceptionē. quodq; exce
ptio perēptoria est actoris vel intentionis actoris exclusio.
vt dixi. s̄. & q contra petentē restitutionē cōiugii obstat
exceptio consanguineitatis. vide. s̄. vt lit. non conte. c. j. in
4 iiij. glo. Tertio nota † iudicē cognoscere de eo de quo nō
pronūciat. simile de rescrip. cum cōtingat. de re iudi. de cæ
tero. iij. q. vj. c. quāuis. & c. dudum. C. vbi sena. vel cla. l. quo
tiens. j̄. de testi. cū olim. de appel. cōstitutus. C. de ordi. iu-
5 di. l. j. Quarto † q iudex debet principaliter rationē iuris
sequi in pronunciando. iij. q. vij. iudicet. & c. inter cætera.
xxx. q. ij. c. ij. & c. se. de iudi. c. exhibita. & c. fi. in fi. de testi.
c. dilecto. in fi. de excep. c. dilecte. in fi. quodq; probata ex
ceptione perēptoria reus est absoluendus ab impetitione
actoris. de fi. instru. cum Io. de præscrip. cum olim. & c. au
ditis. de cogna. spiritua. c. fi. de priuile. c. accedentibus. & c.
¶ PRIMO opponitur, quia publicatis attestationibus
testes non recipiuntur. de testi. fraternitatis. & c. se. in authē.
de testi. § quia verò. igitur nec super perēptoria publicatis
attestationibus super intentione actoris. Solutio, reiecta di
sceptatione glosarū quæ ponitur in prælegata. l. emptor.
& C. de probatio. l. exceptionem. & C. senten. rescind. non
pos. l. peremptorias. & ff. de rei vendicat. l. officium. Dicas
quòd cum peremptoria est articulus separatus, & non dire
cto contrarius vt est regulariter, sicut exceptio consangui
neitatis opposita matrimonio, vel solutio opposita obliga
tioni, possunt non obstante publicatiōe super ea testes pro
duci vt hic, & de cogna. spiritua. c. fi. & de testi. c. de testi-
bus. vbi notatur fatuū esse eam prius proponere. Patet. C.
de exceptio. si quidem. Cessat enim timor subornationis,
quia articulus separatus, secus tamen si exciperetur de arti-
culo directè contrario, vt in clemen. testibus. j̄. de testib.
nec expediret publicationem expectare. nam & ante fun-
datam intentionē actoris posset reus peremptoriam pro-
ponere, & infra terminum assignatum communiter acto
ri, & reo ex vtraque parte testes produci, quòd sæpe fit ad
faciliorem expeditionem. de renuncia. c. super hoc. Calde.
& sic seruatur in palatio. & placet Specul. de teste. § quali-
ter. ver. sed opponitur. & de exceptio. § dicto. ver. sed quo-
quid. Saluo, quòd si exceptio est dilatoria seu præiudicia-
lis processus, primo probanda est. vt. j̄. e. c. penulti. & fina.
alias autem regulare est quòd actor primo probet inten-
tionem suam, & postea reus suam exceptionem. de proba
tio. licet. de testi. præsentium. libro sexto. notatur. ff. de pro
batio. l. circa. & per Ioan. And. de iureiu. c. licet. lib. vj. Nec
ob. quòd reus est fauorabilior, & sic eius probatio præ-
ferenda. per regulam fauorabiliores cum concordantijs.
Vel saltem quòd eius conditio non debet esse deterior, per
regulam nō licet actori. & quòd sic saltem debeat eius pro
batio concurrere: quia illud verum in eo in quo ius com-
mune non læditur. de for. competen. ex tenore. Calde. Sed
verius dicas id introductum in fauorem rei, & fauori per
eum posse renunciari. vt. ff. de mino. l. si iudex. Dicit etiam
Calderi. quòd si hunc ordinem mutat iudex inuita parte
potest appellare. notatur in Specula. de probatio. § primo
ver. sed vterque. vbi de hoc. nisi partes consentirent, quòd
simul vterque iudex terminum assignaret, aut saltem non
contradicerent. vel nisi sit iudex qui possit procedere sum
mariè. vt in clemen. sæpe. de verbo. significa. Sed quicquid
dictum sit tene quòd etiam inuito actore reo volenti sta-
tim probare mos gerendus est, vt in præallegata. l. circa fi-
nem, maximè quia hic attenditur eius fauor cui ipse potest
renunciare vt dixi. De replicatione actoris vide Nouellam
infra de exceptio. à nobis. Casus in quibus reus habet ne-
cessario probare de iure suo, vide in Speculo de probatio.
§ j. ver. nunc ad propositum.
¶ SECVNDO opponitur contra principale dictum,
quia videtur super exceptione sit necessario pronuncian-
dum. vt supra de electioni. cum dilectus. j̄. de testi. veniens
secundo. de fide instrument. cum Ioannes. de appellatio.
super eo. & infra eodem capitulo tuam. qui fil. sunt legiti.
capitulo lator. de appella. capitulo vltimo. libro sexto. &
in cle. cum à repulsione. eodem titulo de mino. inter vtile.
¶ Solutio, super præiudicialibus processus hoc est super
omni exceptione cuius pronunciatione dilata processus
principalis quæstionis expediri non potest, pronuncian-
dum est, nisi iudex talis sit qui pronunciare non possit.
Sed potest expediri processus scilicet principalis quæstio.
de necessitate nō est pronūciandū, licet possit secūdum Host.
¶ In primo membro comprehenduntur emergentes, in-
cidentes, & peremptoriæ, quæ opponi possunt & oppo-
nuntur in vim dilatoriarum ad litis contestationem im-
pediendam. de litis contesta. capitulo primo. libro sexto.
¶ Idem etiam de ea de qua iudex causæ principalis non
potest cognoscere. vt infra eodē. c. tuam.
¶ Sub secundo membro includitur etiam dilatoria pro-
posita post litem contestatam in casu suo: quia cum tunc
non differat iudicium non est necesse super ea pronuncia
ri. vt infra eodem capitulo primo. & per hoc omnia ad
concordiam reducuntur. nec est curandum de differentia
inter tacitam pronunciationem, vel expressam. vt. ff. si cer.
pet. l. cum quid. & placet etiam Calde.
6 Non obstat. † quòd de ea re de qua cognouit iudex pro-
nunciare debet. ff. de iudic. l de qua re. Quia illud regula-
re, istud speciale. vel loquitur contrarium de cognitione
principali, hic de incidenti. vel sufficit hic pronunciatio ta

cita quæstionis incidentis, quam ad se trahit pronunciatio expressa quæstionis principalis. Nec ob. decreta. conquerente. infra de restitutio. spolia. vbi exceptio consanguineitatis non obst. petenti restitutionem coniugis: quia illa in possessorio, hic in petitorio. & ita soluitur in decreta. literas. eodem titulo.

¶ PRIMO quęritur quę sit ratio decidēdi in vtroque dicto huius decretalis, dic quòd ratio primi dicti est vltra
7 id quod litera exprimit, videlicet † quòd causa naturaliter præcedit suum causatum. de poeni. distinctio. prima. quia iudex alias radix. & capitulo caritas est. à qua supra de rescrip. c. vltimo. infra de eccle. edifican. ad audientiam. ij. in
8 fine. † Ars autem imitatur naturam, in quantum potest. xlviij. distinctio. c. vltimo. lxxxix. distinctio. singula. de baptismo debitum. sed fundata intentione actoris reus nō potest absolui, nisi prius probet suam exceptionem. ergo hoc necessariò præcedere debet.

¶ Ratio secundi dicti est, quia omne superfluum resecandum est ab arte lxvj. distinctione coepiscopi. de offi. deleg. cum contingat. de probatio. capitulo secundo sed pronunciatio super principali operatur etiam sufficientem effectū super incidenti. Ioan. Calderi.

¶ SECVNDO quęritur quę sunt quęstiones incidentes, & emergentes. vide glos. Bernar. primam post principium, ibi: incidens quæstio dicitur, &c. quæ videtur velle, quòd incidens est quę competit reo ante litem contestatam, & sic oritur ex circonstantijs negotij, & habet vetustiorem causam secundum Accursium. C. de ordi. iudi. l. prima. vt res iudica, vel finita, iuramenta, præscriptio, pactum de non petendo, consanguineitas, vel aliud impedimentum quod opponitur matrimonio, vel ijs similia. emergentes sunt secundum glos. quæ competunt & emergunt in lite. vt an dilatio sit danda vel non. An positio vel interrogatio sit recipienda vel non. vnde dicit Goffred. quòd oriuntur ex circonstantijs iudicij, quòd ferè est in omnibus dilatorijs. ferè dicit propter dilatoriam solennis. vnde secundum Accursium. emergentes habent causam ante iudicium incoatum. Sed prout dicit Nouella interdum incidens non habet causam ante iudicium incoatum. Quia iudice sedente potuisset actor fecisse pactum, de non petendo ipsi reo: quę tamen exceptio incidens est, vt prædixi interdum etiam emergens potuit competere ante iudicium incoatum. Prius enim potuisset actor, iudex, vel procurator, excommunicari, quæ tamen sunt emergentes, communiter dicunt doctores quòd incidentes sunt peremptoriæ, & emergentes dilatoriæ. Et dabat Abbas versus.

¶ Incidens perimit emergens quomodo dicat.

Sed illud fallit in dilatoria solutionis. Dicit Henricus omis-
9 sis expositionibus glo. dico † quòd incidens est omnis quęstio causam principalem seu negotium principale in se re-
10 spiciens. † Emergens est quæ non respicit causam principalem seu negotium principale in se, sed respicit iudicium seu processum & ordinem litis. Et placet Ioan. Calderin. exempla patent supra.

¶ TERTIO quæritur quę sunt quæstiones præiudiciales, & qualiter cognoscātur. & licet circa hoc plura cōsuesint scripta clarius loquēdo dicit Cal. quæstionē dici præiudicialē triplici respectu. primo respectu proponentis. secūdo respectu aduersarij. tertio respectu processus. primo mōquandoque præiudicat electiuè, vt. ff. de trib. l. quòd in hæredē. ꝑ eligere. cum similibus. Quandoque probatiuè, quia primo necesse habet probare. de electioni. si fortè. de verbor. significatio. constitutionem. libro sexto. secundo modo respectu aduersarij est præiudicialis, quandoque respectu rei, vt quia impedit reconuentionem. vt infra eod. c. fi. & in casibus notatis. s. de arbit. cum dilectus. Quandoque respectu actoris, & tunc quandoque respectu processus. vt infra de litiscontesta. c. j. libro sexto. quandoque respectu personæ, vt est exceptio excōmunicationis. de excep. pia. e. lib. de restitutio. spolia. frequens. etiam. e. lib. Sed istud sub præcedenti complectitur quandoque respectu actionis, vt quia perimit probata intentione actoris, vt hic. Dicit Calde. quòd respectu processus dici possunt multipliciter pręiudiciales, vel quia id quod proponitur est talis naturæ quod probatum omnino impedit processum. & sic omnis dilatoria vel emergens præter dilatoriam solutiōis dicitur præiudicialis. de iudi. exhibita. de accusa. c. j. sic & illa de qua de electio. quamuis. in fine. & c. prouida. vel quia suspendit processum causæ iam incoatum. quandoque propter conditionem iudicis cognoscere non valentis, vt. c. tuam. & c. lator. vel personæ dum quæritur an sit liber vel seruus ingenuus vel libertinus, filius vel extraneus: instit. de actio. præiuditiales. sic ciuilis præiudicat criminali quandoque respectu processus. C. de ordi. cogni. l. iij. de adulte. l. quoniam Alexandrum. cum nota. Cyn. in. xj. q. ij. nullus Episcoporum. & c. sequenti. & sic contra. C. si quis. alii. test. prohibu. l. ij. de ordi. iudi. l. vlti. iij. q. xj. c. ciuili. Sic quādoque criminalis criminali cum accusatus de minori crimine accusat suum accusatorē de maiori. eo casu quo potest. C. qui accusa. non pos. l. j. canonisata. xj. q. iij. fatetur tamen quod aliter tractant summistæ, & Specu. de incidentibus quæstionibus. Tu verò dicas quod licet multiplex possit notari præiudicium quod potest quæstio vel exceptio generare. Et sic secundum hanc considerationem possunt notari multiplices quæstiones præiudiciales vt dicit Calde. illo tamen modo quo quæstio præiudicialis hic accipitur, respicit præiudicium processus. i. quod antequam de illa cognitum, & pronunciatū fuerit, nō possit post eius oppositionē vltra procedi in negotio principali, & hoc respicit quandoque iudicem vel ratione habilitatis ipsius impugnatæ, vt quia dicitur seruus, vel publicæ excōmunicatus. de re iudi. ad probandū. vel iurisdictionis negatæ, vt sunt omnes declinatorię fori, vel iurisdictionis restrictæ. vt. s. e. c. tuam. & c. lator. alle. & C. de ordi. iudi. l. j. quandoque respectu aduersarij actoris vel rei, vt in exēplis suprapositis. quādoque respectu ipsius iudicij, vt dū opponitur de re iam finita. vt. c. exceptionis. allega. Et hoc vltimo casu respicit etiā negotiū principale. Et ideò circa hoc an habeat effectum quæstionis præiudicialis attenditur modus propositionis, videlicet an proponatur ante litem contestatā contra processum. an post contractiōem, quia primo casu est præiudicialis ipsi processui. secūdo casu remanet in natura propriæ perēptoriæ. quia nō præiudicat nisi actiōi, quemadmodū latè scripsi in. c. exceptiōes dilatoriæ quę propriè de natura sua habent processum iudicij in principali negotio impedire, & etiā exceptiones perēptorię in hoc priuilegiatæ quod possunt ad impediendum litis cōtestationē opponi possunt, siue debēt dici quæstiones siue exceptiones præiudiciales quodque regulariter nullæ exceptiōes perēptoriæ præter priuilegiatas, de quibus. s. debēt dici hoc respectu præiudiciales: quia processui negotij principalis nō præiudicant eo mō quo dixi. vt præd. c. exceptionis. Fallit quādo materia exceptiōis transcēdit iurisdictionem ipsius iudicentis. vt. c. tuā. & c. lator. allegatis. & l. additę. de ordi. iudi. & l. quotiens. C. de iudic.

¶ QVARTO quęritur redeūdo ad materiā secundæ oppositionis, vtrū super exceptiōe incidenti sit vnquam necessaria litis cōtestatio, videtur quod sic. p. l. j. & ij. C. de ord. cogni. & p. l. aditæ. l. quotiēs. alleg. & p. l. liberis. § vlt. ff. de liberali causa. & per. l. iij. ff. de præuar. & per. c. cū dilectus. c. veniēs. c. cū Ioānes. c. super eo. c. tuā. c. lator. l. inter vtile. c. cum à repulsione, & alijs in secunda oppositione ad hanc partem inductis, date vna solutio generalis etiā quā tangit hic glo. quod pōt, sed necesse non est. Sed obstant plura de allegatis probantia quod imo necesse est. Placenti. & Marti. dixerūt semper pronunciandū, nisi obstaret deffectus in iudicis potestatæ. vt. l. quotiens. ¶ Simile de iudicijs. cum venissent. vel in conditione rei, vt quia pupillus cuius quæstio status differtur, & super hæreditate pronunciatur. C. de arbi.

C.de ordin. cognitio l. prima,& ibi nntat Burgalus contra, quòd satis est pronunciari super principali.C.de ordi.iudic. l.ij.&.iij.C.de ordin.cogni.l.ij.nisi esset incidens præiudicialis,puta ciuilis,vel criminalis,vel contra,aut criminalis criminali casu suo,vt recitat Azo in summa de ordin.iudici.Ioan. Azo,& Accursius,& Bernard.distingunt inter incidentes,& emergentes,'& dicunt quòd in incidentibus est vera secunda opinio, nisi esset præiudicialis,sed in emergentibus est vera prima opinio,nec obstat.l.intra vtile,quia ibi pronunciatum fuit super libello in quo actor dicebat se minorem, & lesum, vel ibi non fuit pronũciatum super ætate principaliter,sed per quandam consequentiam, quia ratione ætatis, & lesionis fuit restitutus.ad legem tertiam de præuaricator.dicunt, quòd est speciale, vel quòd ibi præuaricatio fuit in modum replicationis opposita contra exceptionem in vim dilatoriæ pro positam,puta ante litem contestatam,accusatus se dicebat absolutum per sententiam,& sic opponebat de re Iudicata per modum dilatoriæ ad impediendum processum,quòd potuit vt prædicto.c.exceptionu.actor non replicabit de preuaricatione accusatoris primi.Sicut enim exceptio opponebatur in modum emergentis,sic,& contra illam replicatio. Accursius enim ibi videtur dicere quòd post exceptioné absolutiõis ac cusator accusauit directè primum acculatorem de præuaricati one,& tunc planum est,quòd debuit pronunciari, & bic dicit Inno.alternatiuè tamen.s.de electi.cum inter.vbi etiam tractat de hoc dicens,etiam sic posse intelligi in ciuili vel criminali sibi inuicem incidentibus. Dicit autem bic quòd hec exceptio præuaricationis posteà est peremptoria,quòd expo nit Abbas.j.quia probato quòd ille fuerit preuaricator non audietur posteà contra eum. Alij dicuot,aut est questio quæ patitur litem contestari,& tunc de illa non est necesse pronũciari.Sed pronunciatur super principali, & per consequentiam super illa dum modo de illa fuerit plenè cognitum .vt C.de ordin.cognitio.l.ij. & ibi nota.secus si non esset plenè cognitum. vt.ff.de ijs qui sunt sui vel. alie.iur.l.pe.& de liberis agnosce..l.si quis.§.si vel pares.Si verò est talis questio quę non patiatur litem contestari tunc de ea est pronũciandum vt.ff.de preuarica.l.iij.Contra primom membrum huius distinctiõis opponitur de capitulo tuam.& capitulo lator Sed patens est solutio,eo quòd ille super exceptiõe illegitimitatis non erat competens Iudex,quia laicus.Si enim fuisset ecclesiasticus secus.Hostien.hic,& in summa huius titu. vt tetigi supra in oppositione secunda breuiter dicit. qoòd super omni exceptiooe cuius renunciatione non facta principalis proces sus impediri posset pronũciandum est,nisi talis sit iudex,qui pronunciare non potest.intelligo tamen quòd tunc per com petentem iudicem pronunciabitur.Si verò principalis questio potest expediri,dato quòd non pronuncietur super exceptione,& tunc non est neccessario pronunciandum, potest tamen pronũciari:nec respectu huius peremptoriè dici possunt præiudiciales secundum Calde.¶ Henricus verò recitans dicta Cyni in.l.adite.allegata vbi Cynus post Iaco.& Pe.plenissimè discutit hanc quęstiooem, distinguit inter emergentes, & iocidentes quęstiones, & dicit super emergentibus primo pronunciandum,quia aliter non potest in causa procedi.vt.l liberis.in fine,& .l.quoniam Alexaodrom allegatis,& .C. de dilatio.l.à procedente.de incidentibus dicit quòd si solũ con cernunt oegotium principale sufficit pronunciare super prin cipali:quia sic per consequentiam pronunciatur super incidẽti,vt hic,nisi deficeret iurisdictio.vt capi.tuam.Sed si respicit etiam processum,& opponitur in modum emergentis ad im pediendum processum tunc super ea,vt super emergenti est pronunciandum,vt capitulo exceptionis.Secus si post incho atum processum modũ peremptoriæ ad optinẽdum in principali victoriam opponatur:quia tunc sufficit pronunciare super principali, & concordat latis ar.iij.q.iij.§ spacium ¶ Vel aliter secundum eum sequendo Hostien.recidendo tamen in idem in effectu, aut est talis incidẽs vel emergẽs cuius pronũciatione dilata processus principalis quęstionis expediri non potest,hoc est quia est preiudicialis cognitiooi negocij principalis vt.ij.q.vij.querendum.vbi Archi.& bic Goffre.& tũc de illa primo cognoscendum,& pronunciandum, vt .l.à pcedente.& .l.liberis.& de preuarica.l.iij.¶ Aut est talis cuius pronũciatione dilata processus quęstionis principalis potest nihilominus expediri,vt quia nõ est preiudicialis cognitioni negocij principalis,& tunc non est necesse pronunciari sup ea vt hic, licet posset fieri sine periculo appellationis.de app. super eo .i.in fine.sicut factum fuit,de testib. veniens.ij. de fide instru.cũ Ioãnes.nisi deficeret iurisdictio in capitulo tuã. secundum Hostien.& Nouellam hic,& supra de electione-cum inter.R.seniorem.vbi per Inno.in glosa mirum videtur.& Laudan cle.fi.de app.vbi Io. An.& Gef.tenent quòd super peremptorijs nõ est necesse interloqui.vide Goffre. in summa.e.ti.§ sed nuoquid plures.¶ Ego te expedio vno verbo & dico,q sup omnibus præiudicialibus accipiendo vt superi⁹ declaraui in modum præiudicialium aduersus processum principalis negocij oppositis,necesse est primo cognoscere, & pronunciare,& alias non,nisi ex deffectu iurisdictõis illius de principali cognoscentu coram quo opposita est ipsa exceptio, & exempla ac deductiones istorum mẽbrorum recipere ex dictis.¶ Henricus hic recitat de pronunciatione super replicatione fienda.nota.Nouella.j.de excep.capitulo.à nobis.in glo.fi.in fine ad quam supra remisi.& dilatat per exempla quôd ibi dicam.¶ Aliqui dicunt pronunciandum super incidenti per modum causæ.Sed est modicæ vtilitatis:qa non expedit regulariter causam exprimere in sęntentia cum possit apparere ex actis.iuxta lecta, & notata.j.de re.iudi.ca. sicut nobis.&.c.Cum Bertholdus. vt scripserunt doctores in Cyn.in l.aditæ.allegata & hic Henricus.

¶ QVINTO quæritur,vtrum sit idem effectus pronũciare super aliquo incidenti per modum incidentis ac si pronunciaretur super eo tanquam super principali seu per modum principalitatis,Seu an idem sit pronunciare super quęstione proposita per modum exceptionis sicut cum proounciatur super causa principaliter intentata,vt sic vtrobique pariat exceptionem rei iudicatæ,& qualiter sit,vel non sit, pronunciandum super questione incidenti vide plenè per dominum Bertrandum caprioli.ff.de iud.l.de qua re.in prin.

¶ Nouella se expedit dicens dic de hoc vt.j. capitulo proxi. cum ibi ootat.Sed illud cum pronunciatur super dilatoria, que oon requirit tantam indaginem. Quidã distingunt,aut fuit plenè cognitum de ea, & tunc sit idem effectus, aut oon fuit plenè cognitum,sed signatum tantum,& tunc secus,& ita videtur sentire.glo vltima.l.ij.C.de ordi.cogni.& nota.ff.de ijs qui sunt sui vel alie.iur.l.pe. Alij distingunt, aut idem cõsequitur quis per modum consequentiæ,vt patet in exceptione compensationis,& tunc pronunciatio facta.super tali incidenti parit exceptionem rei iudicatæ si is contra quem fuit data vellet posteà de illa agere.ff.de compensat.l.quod in diẽ. .§.j.& de neg.gest.l.si autem.§.fi. Ad idem.s. de elect.cum dilecti.aut illud idem non consequitur, &c.& tunc nunquam habet eundem effectum,& cętera nec hoc casu pronunciatio facta super incidenti exceptione parit exceptionem rei iudicatæ contra eum qui vellet directè agere,& hoc est reperire in dilatorijs.j.c.proximo,& ibi nota.in glos.hic patet in fine. Sed secus videtur in peremptorijs, nec mirum cum regulariter de ijs nil posit proponi post sententiam,etiam si de ijs oil fuerit ante dictum.C.senten.rescin. noo pos.l. peremptorias. infra de re iudica.suborta.& multomious videtur si fuerint ante propositæ,& pronunciatum super eis.facit,quòd scripsit Calderinus infra eodem capitulo vltimo.si tamen exceptio priuilegiata,vt de re transacta,iudicata,vel finita proposita in vim dilatoriæ sententia lata super illa non obstaret posteà volenti ex illa agere,quia ad aliud tunc proponeretur quàm pri

u mo,infra de testib. veniens secundo.† vnumquodque enim agens iudicari debet secundum finem ad quem tendit infra capitulo proximo.de accusation.super ijs, & capitulo qualiter.ij.de simo.licet Heli.sa.no.Inno.de rescrip. super literis.&

Specul.de exceptio.§.dicto.in fine.licet induci possent contra
not in prędicto.capitulo exceptionis.
¶ Sed oppones contra illud quòd dictum est sententiam la-
tam super peremptoria obstare volenti posteà ex illa agere:
quia variatio modo agendi cessat exceptio rei iudicatæ. de te
stib.veniens.ij.& capitulo cum in tua.patet antem modum va
riari,item & alium finem agi.pone enim contra me electum
petentem electionem confirmari, excipis ad te ius eligendi
tantum pertinere, intendo meam electionem confirmari, &
tu non intendis nisi ab hac intentione me excludere,ideò quã
tumcunque de exceptione tua plenè cognitum fuerit. Si suc-
cubueris non obstabit quominus posteà de illo iure eligendi
possis mouere contra me quæstionem:quia tunc ad aliud ten
des videlicet vt declaretur ius huiusmodi ad te pertinere.fac.
bene infra titulo secundo.cum ecclesia.&.ff.de euictio.l.ven-
dicantem.&.C.quando ciuilis actio criminali præiudicet.l.
vnica.Solutio,dicit Innocen. quòd supradictum est de per-
emptorijs locum habere quando quis idem consequitur per
sententiam latam,vt patet in exceptione compensationis, &
in casu cum dilecti. alias non obstabit exceptio rei iudicatæ,
licet eiusdem quæstionis intentio repetatur.
¶ Sed contra videtur quòd satis sit quòd idem veniat cogno
scendum in secundo licet aliud petatur:quia si peto hæredita-
tem,& succumbo,si posteà peto reiuẽdicatione certam rem,
quia est hæreditaria mihi obstat exceptio.ff. de exceptio.rei
iudica.l.si quis cum totum.§.si ancillam.&.§.generaliter. &.l.
egi eod.ti.& pro hoc etiam induci possunt.ff.de exceptio.l.
fundum.& de aqua condia.& estu.l.j.§.fina.&.C. de libe.cau.
l.vltima.Volunt quidam dicere quòd reffert inter actorem,
& reum,dicunt enim quòd dum est plenè cognitum de ex-
ceptione rei, & pronunciatum pro eo, actori posteà volenti
super illa agere obstabit exceptio, Sed non sic si pronuncia-
tum est contra reum,& pro actore.Ratio diuersitatis:quia rei
fauorabiliores,nec est in eorum potestate excipere,nisi primo
agatur contra eos.ff.de re.iur.l.fauorabiliores.ĩ.de probatio.
ex literis.Sed in potestate actoris est agere.ff.de exceptio.do.
l.pure.in fine,& hoc dicunt indubitanter verum quando reus
probauit exceptionem,quia tunc apparet plenè fuisse cogni
tum,& volunt isti dicere quòd lex vnica quando ciuil.actio
criminali præiu.est intelligenda reo absoluto, quia probauit.
Sed eo condemnato vel absoluto tantum eo quòd non pro-
bauit actor seu accusator secus,& secundum hanc opinionem
posses sic distinguere: Aut pronunciatum fuit super exceptio
ne dilatoria,& tunc illa non obstante poterit agi infra capitu
lo proximo,& idem de peremptoria in vim dilatoriæ propo
sita,vt capitulo veniens.allegato.aut super perẽptoria & tunc
aut est peremptoria quæ non stat per se. nisi quatinus respicit
principalem actionem, vt exceptio pacti de non petendo,so
lutionis,& similes,& tunc defficit practica istius.et quòd ex eis
agatur,quinimo etiam tales omisse ante sententiam, post sen
tentiam opponi non possunt ad impediendum executionem
vt prædicta.l. peremptorias. & prędicto capitulo sub orta.
Aut per se stant,& tunc,aut tendunt ad eundem finem propo
sitæ per modum exceptionis sicut per modum actionis, &
tunc pronunciatio facta super illis etiam per modum excep-
tionis propositis parit exceptionem rei iudicatę. vt.l.quod in
diem.§.primo.&.l.sin autem.§.finali.& capitulo Cum dilecti.
allegatis. Aut est talis quæ tendit ad alium finem proposita
per modum exceptionis,& ad alium proposita per modum
directę actionis,& tunc aut non fuit plenè cognitum,& tunc
non obstat volenti ex illa agere.ff.de iis qui sunt sui vel alien.
iur.l.penulti.& prædicto.§.ii.vel parens. Aut fuit plenè cogni
tum,& tunc aut est de præiudicialibus ex parte vtriusque, vt
est quæstio filiationis,libertatis,vel libertinitatis, vt prędicto
.§.præiudiciales.& tunc non obstat volenti agere ex ea.C.de
ordi.cognitio.l.secunda.in responso.& ibi nota,aut est alia, &
tunc si actor obtinuit reus ex ea poterit agere.ff.de euictioni.
l.vendicantem.&.l sequenti. Sed si reus obtinuit quia actor
non probauit,tunc actor vlterius non audietur volens super
illa agere.argumen.dictarum legum fundi.& fundum.ff. de
exceptio.cum similibus.Ioan Cald.dicit quòd licet proxima
dist.videatur æqua,tamẽ plus placet quod ex quo quis nõ cõsequi
tur excipiẽdo quod cõsequeretur rectè agẽdo,& sic ad diuersum finẽ
tendit hoc satis est,vt non obstet exceptio.ff.de exceptio.rei
iudica.l.cum quæritur.&.l.an eadem.§.fina.&.C. de falsis.l.
penultima.& fa. prędicta decretalis.veniens.& de restitutio.
c.ij.&ad iura ĩ.allegata quę videntur probare contrarium.re
spondet quòd in illis id ad quòd actum erat,primo include-
bat id ad quòd agitur secundo, & ideò finis vel effectus non
debuit esse diuersus, vt in prędicta.l. si quis cum totum.&.l.
egi.&.l fundi.&.l fundum.cum similibus.& sic etiam loqui-
tur.l.si cum testamento argentum.§.si fundum.in principio.
ff.de exception.rei iudica.& facit quòd notat Innocen. infra
de re iudica.cum super.in fine. Constat autem quòd non po-
12 test dici † quòd modus excipiendi tendat ad eundem finem
sicut modus directę actionis,licet eadem sit quęstio, & de eo-
dem cognoscatur.facit etiam quòd notat Innocen.ĩ.de pur-
gatione cano.c.penultimo.videlicet quòd obstante exceptio
ne cuius proposita optinuit in causa is contra quem excipie-
batur nõ obstante quominus de illo posit accusari vel inqui
ri:quia qui agit non excipit. Et facit bene quòd dicam infra in
proxima quęstione.Henricus sequens dicta Cyn.circa hoc di
stinguit solum duo membra.quia,aut idem petitur,& ad eun
dem finem agitur vtrobique,& tunc idem effectus vtrobique
& postea agenti obstat exceptio. vt.l. sin autem.§. si quocũ-
que modo.de nego.gesti &.l.quod in diem.§.si rationem ff.
de compensa.aut non petitur idem,nec ad eundem finem agi
tur vtrobique,& tunc secus. vt infra capitulo proximo.§.ve-
rum.cum ibi notatis.in.§ sed quoniam.in glo.hic patet ans.
per Bernardum,& etiam per Inno.&.ff de iis qui notan.infa.
l.Lucius.iuncta.l.si quis maior. C.de transact.& infra capitu-
lo proximo.§.finali.in fine.& prædicta.l.vendicantem. quo
rum deductionẽ.& exempla vide in prædicta.l.aditæ.colum
na penultima.vnde Henricus prędicta extraxit. Sed aduerte
quia hæc distinctio quæ fuit originaliter. Pet.de bellapertica
videtur imperfecta:quia omittit membrum vbi idem petere-
tur,sed ageretur ad diuersos fines vel econtra.Sed non videtur
hic obstare:quia cum agitur ad alium finem non videtur idẽ
13 peti,nec econtra:† cum finis actionis sit petitio seu petitionis
conclusio,& eius effectus.
Sed adhuc videtur imperfecta,quia inter dilatorias,& nunc se
miplenam,& plenam probationem non distinguit. Ista tamẽ
duo in idem recidunt, eo quòd in dilatorijs non requiritur
ita plena cognitio,sicut in peremptorijs.
¶ Finaliter pro nunc placet mihi distinctio quam posui su-
pra in ver.& secundum hanc.Saluo vltimo principali mem-
bro in quo placent dicta Calderi.per quæ puto supplendam
distinctionem Pet.Cyn.& Henri.de qua supra.
¶ SEXTO quæritur,nunquid si peremptoria opposita &
probata in sententia absolutoria expressa fuerit in modum cau
sæ,quia ipsa diffinitiua in principali lata pariat exceptionem
rei iudicatæ super ipsa peremptoria? Et idem quæritur si fera
tur sententia diffinitiua pro actore expressa causa in sententia
& is contra quem sententia lata fuit moueat super materia il-
lius causæ contra eum pro quo lata fuit quęstionem, vtrum
obstet ei exceptio rei iudicatæ?videtur quòd non.Quia aliud
est aliquid opponere simpliciter, & aliud in modum causæ.
vt infra titulo secundo cum ecclesia.maximè quia quod peti
tum est necessario in sententia exprimitur. Sed causa necessa-
rio non exprimitur infra de re iudica.sicut. Igitur cum aliud
sit causa,aliud petitum,cessat exceptio.ff.de exceptio.rei iudi.
l.cum quæritur.&.l.sequenti. Et optimè.eodem titulo.leg.de
hoc in principio.& fa.infra titulo secundo capitulo vltimo.
¶ In contrarium videtur quia pronunciatur super causa allе-
gata, de electio. quærelam.de consuetudin.cum dilectus.de
verbo.significa.Abbatæ.quod esset derisorium, si non pare-
ret iudicium rei iudicatæ super illa infra de re iudica. quod
ad consultationem.

Item

¶ Item eadem est res ex qua sequitur idem quod petitum est. primo. & hæ eædem sunt personæ, ergo obstat exceptio. ff. de exception. rei iudi. l. si cum testamento argētum. § si fundum. & l. cum quæritur. & l. sequenti. & nota de exceptio. c. penulti. Inno. infra titu. secundo. cum ecclesia. dicit exceptionem non obstare, vnde si iudex dicit se cessare electiōem: quia ij qui elegerunt ius eligendi non habent, vel confirmat eo quò ad illos spectat electio, & posteà agatur per alios contra quos lata fuit sententia super iure eligendi, eis non obstabit electio. per primo allegata. in contrarijs verò de iure eligendi fuit actum non per modum causæ sed petitum, vt super illo pronuntiaretur, & sic pronunciatum, & sic illa pronūciatio super illo iure eligendi exceptionem bene parit. alias dicit ipse sequeretur absurditas. scilicet, quòd si aliquis peteret fructus alicuius fundi, vel partū ancillæ, & reus negaret fundū vel ancillam esse actoris, & absolueretur expressa causa quia fundus, vel ancilla nō est actoris, quòd is qui succubuit nō pōt posteà petere fundū vel ancillam, quòd est absurdum, & falsum. vt. ff. de exceptiōe. re. iudi. l. si quis cum totum. § item si quis fundum. & § sequenti. & e. titu. l. & an eadem. § qui cum partem. & § sequenti. licet Hostien. dicat quòd ista videntur contradicere ijs quæ ipse notat. J. eodem capitu. vltimo. quæ ibi scripsit Calderinus in vltima quæstione. & ff. de exception. rei iudicatæ. l. si cum testamento argentum. § si fundum. & ista bene faciunt pro ijs quæ scripsi supra in proxima quæstione, & de ijs dicam infra eodem capi. finali.

14 ¶ SEPTIMO † quęritur, pone actor repulsus est in vna causa propter exceptionem excommunicationis probatam contra eum, nunquid hæc sententia obstet sibi agenti in alia causa contra eundem? Innocen. infra capitulo proximo dicit quòd non: quia super emergenti lata fuit, & in causa diuersa ab ista. per leg. cum quæritur. & l. sequentem. allegatas.

¶ Idem tenet ibi in repulso à petitione absolutionis, eo quòd fuerat excommunicatus pro manifesta offensa. & non satisfecerat. infra de verbor. significa. ex parte. j. si quòd eo iterato petente non repellitur, ex prima sententia.

¶ Quòd puto si primo id petebat in vna causa, vt illam prosequi posset, & nunc idem petit in alia causa. Sed primo petijt absolutionem simpliciter & per sententiam fuit repulsus ex causa prędicta, si nunc idem petit credo cum Calderino quòd sententia prædicta sibi obstabit: quia eadem est petitio, & ad eundem finem primo, & secundo intendit. per ea quæ dixi. J. Saluo quòd secundum Hostien. in vtroque casu dic sententiam obstare si excommunicatio est notoria per sententiam, & idem si per confessionem sicut de notorio fornicatore. infra de cohabitatio. clerico. vestra. & de simoniaco in ordine. infra de simo. c. tanta. & de periurio. infra de testib. c. testimonium. ad hæc de excep. c. exceptionem. & maximè, vt euitetur periculum animarum. argument. prima quæstio. prima. eccetam honoris. & § cum ergo. l. distin. vt constitueretur. xlij. di. quiescamus. lx. distin. miramur. Sed plus placet Calderi quòd dictum est primo, & quod dicit Hostien. de notorio per sententiam, dicit Calderinus esse verum de sentētia qua quis fuit excommunicatus. ac si velit dicere, quòd non est illud verum de sententia qua ex vna causa fuit absolutione repulsus.

¶ Sed magis admiror vnde fuit motus Hostiensis. & quare Calderi. cum aliter non reprehendit, quid enim facit hic excommunicationis notorietas, cum petens simpliciter absolui videatur excommunicationē fateri? vt patet ex lect. & notatis infra de sententi. excommuni. capitulo per tuas. & capitulo solet. & capitulo venerabilibus. bene fortè voluit Hosti. se refferre non ad notorietatem excommunicationis, sed ad notorietatem repulsionis seu denegandę absolutionis. verum restrictio petitionis ad causam particularem in qua specialiter agebatur, & in qua solum ius facit talis sententia interloquutoria repulsiua, restringit etiam ipsam notorietatem, vt patet ex ijs quæ leguntur & notantur per Cardina. infra de re iudica. c. Abbate in fine lib. vj.

¶ Collectarius impertinentissimè hic collocat materiam. l. vnicę. C. quando ciuil. actio. criminali præiudicat. & l. primę C. qui accusare non possunt, & aliqua notata vtrobique per Cynum adiungens aliqua communia dicta canonistarum. interserit etiam vtrum remissio habeat locum in criminibus, & quę causa pręferri debeat diuitis vel pauperis. de quo secunda quæstione prima. in primis. & vigesima quinta quæstione prima. satagendum. quæ propter eorum impertinentiam, & causa breuitatis omitto. & quo ad illa omnino vide quæ scripsi de mut. petitio. c. primo. in quæsti. prima & secunda. & in quæstionibus sequentibus.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Generalitas libellum vitiat.*
2 *Res ablatæ quæ petuntur declarari debent, licet in odium violentiæ iuramento probentur.*
3 *Persona rei sicut & actoris certa esse debet.*
4 *Ablata in interdicto vnde vi venire.*
5 *Iudex est fatuus qui generalem libellum admittit.*
6 *Spoliatus quæstio dominij referri non potest.*
7 *In interdicto vnde vi dolus, & violentia copulatiuè requiruntur.*
8 *Exceptio spoliationis ei competit cui & interdictum cōpetere potest.*
9 *Prædoni aduersus dominum interdictum vnde vi competit.*
10 *Opposita è regione posita magis elucescunt.*
11 *Quando duo iura simul concurrunt perinde de illis iudicandum est ac si separatim tractarentur.*
12 *Spoliatio in modum actionis, & exceptionis simul proposita & restitutionis, & repulsionis effectum operatur.*
13 *Vis compulsiua tanti fauoris non est quanti & expulsiua.*
14 *Exceptio spoliationis in eum qui non solum proprio nomine deiecit, sed & qui alieno obijci potest.*
15 *Exceptio spoliationis contra successores in dignitate etiam si ad eos nihil peruenit dari potest.*
16 *Exceptionem spoliationis dilatoriam esse Innoc. tenet.*
17 *Exceptio spoliationis litem contestari impedit*
18 *Exceptio spoliationis perpetua est quando agitur de eo quod ad eum qui deiecit peruenit, annalis verò si de eo quod ad eum non peruenit.*
19 *Exceptio eo tempore proponi debet quo agi potest.*
20 *Iudex de ea re de qua cognouit pronunciare debet.*
21 *Excōmunicatus in vna ecclesia censetur esse excommunicatus apud omnes.*
22 *Petitio sine partis vocatione facta, extra iudicium facta diiudicari solet.*
23 *Exceptio actionis expulsio est. & numero 26.*
24 *Protestatio, exceptio, & actio diuersa sunt.*
25 *Excipiens de spoliatione si velit possessorio agere potest.*
27 *Res iudicata non operatur nisi circa illud ad quod extenditur.*
28 *Sententia & eius praecedens iudicium vnde orta est continens in se effectum secundi iudicij & nonnihil plus, facit fidem in secundo iudicio.*
29 *Res deducta in iudicium non potest effectum producere vltra intentionem agentis.*
30 *Confessio sententia fortificatur.*
31 *Testis periurus probatus est infamis.*
32 *Periurus de periurio conuictus a testimonio repellitur.*
33 *Intellectus qui prior appellat prior agit.*
34 *Si plures actiones vni competant quo modo tractandæ sunt.*
35 *Actiones si omnes sint ciuiles & contrariæ non possunt simul in eadem instantia intentari.*
36 *Diuersæ instantiæ si se electione tollant simul tractari non possunt.*
37 *Diuersæ instantiæ criminalis scilicet, & ciuilis ad diuersa tendentes vna alteram non tollit.*
38 *Res iudicata pro veritate habetur.*
39 *Executio sententiæ latæ super alteram actionum, quæ ad instar mutuarum petitionum tractantur differri non debet, donec super altera feratur sententia,*
40 *Exceptione spoliationis præscriptio interrumpitur.*
41 *Possessor malæfidei nunquam prescribit.*
42 *In non ente interruptionem non cadere.*

¶ CAP. II.

Vm dilectus. ¶ Opponitur primo ibi: *in prædijs animaliũ & alijs.* 1 † quia hæc generalitas rerũ petitarum debebat vitiare libellũ. vt. ff. de edẽ. l. j. & de rei vẽdi. l. si rẽ. Quidã dicũt nõ esse necesse in libello exprimere oia in qbus damnũ datũ est, sed sufficere sub gñali cõtineri, puta sub verbo in alijs. sed Inn. nõ placet, vnde dicit imo deberẽt exprimi nisi dãna tanq̃ accessoria peterentur, vt hic em̃ petebat sibi restitui castrũ cũ dãnis sibi datis, quę petitio de iure bñ admittit. vt. ff. de vi & vi ar. l. j. § qui vi. &c. ĩ. de rest. spol. c. cũ ad sedẽ. § vlti. de quo in spec. de libel. cõcep. § iam nunc videndum. ver. item talis. Sed hęc solutio non videtur bona: quia non videtur quòd ista accessoriè peterentur, imo videbantur peti principaliter: quia nec hic dicitur quòd castra fuerint capta, vnde Inno. aliter soluit dicens, quòd hic principaliter agebatur pro rebus Abbatis tantum, & nihilominus quòd ea non opportuit exprimere in libello: qoia agebatur de violentia in spoliatione commissa per spoliatum: talis autem non tenetur in libello exprimere res quibus spoliatus est. sic pbat, quia nõ teneĩ eas pbare. C. vnde vi l. si qñ. s̃. qme. cã. c. sup eo. ergo nõ teneĩ exprimere in libello, sed dices imo exprimere debet in libello, vt reus deliberare posit. ff. de edẽ. l. j. iij. q. iij. offeratur. respõdet Inn. quòd nõ debet deliberare nisi super hoc an rapina sit facta, vel vis illata: qnia si confiteatur hic patefacta per eius confessionem statim taxatione præmissa, & iuramento præstito facienda est condemnatio. vt in iuribus præallegatis. Si autem negauerit vim, tunc tantũ vis de necessitate probanda est, & non res ablatæ. Sed aduerte quia hæc dicta Inno. valde dubia sunt, propter ea quæ præmisi in pdict. c. sup eo. in. viij. q. ideò Inn. ad aliã solutiõem se transferens dicit sic. Vel dic hic libellus non fuit receptus quòd ex eo apparet, quia reus forum declinauit adde quia nec tenor libelli hic forsam totus exprimitur, nec contra libellum fortè exceptum fuit eo quòd actor de fori declinatoria confidebat, & tamẽ talis generalitas libellum vitiat ipso iure: sed exceptione opus est, vt patet ex ijs quæ leguntur & notantur. C. de anna. excep. l. fi. Præterea & alio modo potest responderi ad ea quæ scripsi in prin. viij. q. videlicet hic loquimur de generalitate libelli tolleranda, ibi non diximus. de expressione fienda saltem in processu, puta in positionibus vel articulis, vel saltem ante iuramentum & taxationem, & quicquid sit de dubio prædictæ quæstionis. viij. nihil potest huic decretali per ea quæ. s̃. proximè dixi obstare. Reciat autẽ hic Collectarius
2 do. Pet. intelligo de bellaperti. tenuisse † non obst probatio rerum amissarum possit fieri per iuramentum: tamen non per hoc dicendum est quin fieri debeat declaratio rerum petitarum. ar. ff. de iureiurã. l. prætor edixit. quòd alibi Pe. dixisse non recordor me legisse, sed placet hic reperisse. Similiter opponi posset de incertitudine libelli respectu reorum, nõ debuit sufficere illos sub tanta generalitate exprimere, dicendo de nobilibus viris dominis de Archi. cum non liceat sic vagari in præiudicium rei. ĩ. de elec. vt quis duas. li. vj. & . ff. de iniu. l. prætor edixit. † cũ debeat persona rei sicut actoris esse certa. iiij. q. iiij. c. j. & . ij. Respõdet Inno. quod prędicti domini certis nominibus exprimendi erant, nisi ipsi domini essent tãquã vniuersitas: quia tunc non esset necesse eorum nomina exprimi, sed vt vniuersitas conuenirentur secũdum Inno. quòd verum est de proprijs. oporteret tamen de dominijs fieri mẽtionem. ĩ. de fide instru. c. inter dilectos. & de deci. c. dudum. secundum Hostien. ¶ Quod autem de animalibus hic dicitur intelligit Innocẽ. siue monasterij siue aliorum essent animalia huiusmodi, dummodo custodirentur in castris in quibus vis
4 facta fuerit. † quia, & ipsa tunc veniunt in interdictum vnde vi. quod pro castrorum recuperatione intentatur ab Abbatę. ff. de vi & vi arma. l. prima. § quod autem Iulianus ait. Sed hãc glo. intellige casu quo fuerit in facto, videlicet Abbas castri fuit spoliat⁹, & p eorũ restitutiõe agebat. nec ob. q̃. pxi. dixi.

¶ SECVNDO opponitur ibi: *de quibus iustitiam fieri postulabat.* quia videtur quòd adhuc hæc generalitas tollerari non debuerit in libello. nam pro his quæ hic dicuntur competere possunt plures actiões, videlicet interdictum vnde vi. si castra ceperunt. ff. de vi. & vi armata. lege prima. § vsque. & actio vi. bonorum rapto. ad exhibendum. & furti, pro rebus mobilibus in odium raptoris, & furis, vt in eodem. § dicitur. & actio leg. aquiliæ si damnum datum esset in rebus ablatis. vt. ff. ad l. aquiliam. l. si seruus seruum. præter id quòd accusari potest de vi publica vel priuata. C. de vi publica. lege pro eo. quæ tamen actiones diuersos modos agendi habent, secundum quos aliter, & aliter iudicari debet. modo per hoc generale verbũ, *de quibus iustitiam sibi fieri postulabat.* non posset perpendi quomodo egerit in libello hoc est quam de pręd. actionibus voluerit intentare. Respondet Innocen. † stultum esse iudicem qui
5 tam generalem libellum receperit, cum deberet exprimere actionem vel causam agendi talem, ex qua colligi posset intentio eius. ff. de rei vendicatio. l. si in rem. ff. de exception. rei iudica. l. & an eadem. § actiones. supra de libelli oblatio. capitulo vltimo. Subdit tamen quòd si receptus est talis libellus, valet. C. de annal. exception. lege vltima licet debuisset melius declarari. iuxta lecta & notata supra de iudic. capitulo dilecti. Et fatuitati nobilium imputari deberet qui hoc non petierũt. vt. l. vltima allegata. saluo quòd libellum non videntur approbasse eo quòd forum declinabant.

Sed quæres supposita generalitate prædicta qualis condemnatio fiet. respondet Innocen. quòd secundum actionem quæ minorem condemnationem requirit, vt. ff. de regul. iur. l. semper. & l. fauorabiliores. & l. eadem. & infra de fide instru. inter dilectos. in fine. nisi in processu iudicij & probationibus, vel quia actor hoc expresserit appareat qualiter agere velit, tunc enim secundum modum probatum vel expressum sententia est ferenda. ar. ff. de indic. leg. si quis intentionem. Inno. & . ff. quorum. lega. l. j. § quòd autem. Hosti. de hoc in Speculo de libelli conceptione. § iam nunc videndum. ver. sed cum ex ijs. Nouella per præmissa dicit Ioan. Calderi. hic in addict. se obtinuisse quòd si actor in libello narrauit. id quod respiciebat petitorium, & possessorium, & in possessorio conclusit expressè addens sic, & super prædictis mihi peto iustitiam fieri, posteà poterit super petitorio probationes inducere, quia hęc clausula generalis complecti potest vtrumque. Et ideò ex quo in conclusione fit mentio de possessorio referri debet ad petitorium quòd potest complecti, ex quo de illo facta fuit expressio in narratione, ne idem repeti videatur is. de ele. in Genesi, & verba de aliquo operẽtur. ĩ. de priuilegijs. si propter. li. vj. & quia talia sunt subiecta, qualia prędicata permittunt. infra de fide instrumẽtorum. capitulo inter dilectos. ver. cæterum. & quia si dicantur ambigua standum est interpretationi actoris. ff. de iudi. l. si quis intentione.

¶ TERTIO opponitur: ibi: *quòd ipsius dolum, & violentiam.* de capitulo si Episcopum. vt hic in glo. tertia. vides solutionem glo. de consensu conuentus. Contra quòd opponit Inn. Quia videtur quòd delictum Abbatis, & totius conuentus simul non debeat nocere monasterio cum vnam personam representent. argum. prædict. capitul i si Episcopum. & infra de regul. inr. delictum personæ. libro sexto.

¶ Vnde reffert Innocen. alios dicere quòd non potest excipi cõtra monasterium nisi duo interuenerint. videlicet, & quòd nomine monasterij facta fuerit rapina, & quòd ad monasterium peruenit. plus dicunt quòd de eo solum quòd peruenit ad monasterium potest excipi contra illud. vt. ff. de vi & vi arma. leg. prima. § finali.

¶ Scias tamen quòd Ioan. Tancred. Goffred. & Philip. sequitur solutionem Bernardi. Et facit quod notatur. C. de sacrosanctis eccles. leg. iubemus. in fine vltimę glosæ, vbi tamen vide Cynum in secunda oppositione vbi dicitur sequi huiusmodi opinionem Bernar. facit quòd notatur infra de simo. capitulo de hoc. in glo. vltima. & infra de dolo & contumacia. c. primo. in glo. argumentum quòd & supra quòd metus causa. capitulo Abbas. ¶ Hostiensis dicit per capitulum sæpe infra de restit. spoliato. monasterium teneri, eo res ad ipsum

peruenit

pernenit,& ipsam possidebat ne ex dolo Abbatis lucrum sen
tiat,sicut nec damnū patitur .ff.de dolo.l.j.ff. ꝙ met.cau.l.itē
si cum in exceptione.§.Pedius.Sed ꝙ lucrum est illud cū suum
teneat,vt sequitur.respondet Hosti.Quia forsan milites tene
bant castrum in feudum à monasterio,vel in hoc esset lucrū.
6 †Quia de dominio nō potest referri quæstio spoliato.vt pa-
tet infra eod.c.fi.& infra de resti.spolia.ca.in literis.in fine. &
hæc est veritas,& concordat solutio supra per Innocē. recita
7 ta.Caue tamen,†quia hæc duo per dolum & violentiam in
textu copulatiuè posita etiam copulatiuè requiruntur, quia
non sufficit hoc casu dolus sine violentia,nec econtra.Si enim
incontinenti post vim sibi illatam,vim faceret vel auctorita
te iudicis non competeret contra eum exceptio,sicut nec in-
terdictum.ff.de vi & vi arma.l.iij.§.cum igitur.C.vnde vi.l.si
quis vi.& eodem modo quamcumque dolosè rem alterius
occupet,nisi spoliatio interuenerit,vel nisi aliquem spoliari
mandauerit vel ratum habuerit contra eum non compe-
8 tit hæc exceptio secundum Innocent.† & generaliter di-
cimus secundum eum hanc exceptionem non competere,
nisi vbicumque competeret interdictum, licet posset com-
petere actio de dolo,vt.j.de restit.spolia.cum ad sedem.Sed
qualiter ergo videtur ad replicationem monasterij, in eo qđ
allegat textum.l.ciuilis dicentis ꝙ verus dominus ad quem
ab alio res sua possessa reuertitur etiam post tēpora longiora
retentionis debeat commodum optinere,maximè quia nobi
les non denegabant,imò fatebantur monasterium proprieta
rium, vt in textu.Respondet Innoc.ꝙ illud non facit pro mo
nasterio cū ibi loquatur,& intelligit Collectarius dictam le
gem,etiam si furtiuè fiat,vel alio quocūque modo redeat, dū
modo res seu possessio vaccet.remittens ad Innocē.de arbitr.
ex parte.colum.ij.de resti.spolia.olim.j.super verbo vim.vn
de licet sic per iniquitatem rem recuperans teneatur Deo cō-
fiteri,non tñ tenet rē restituere.secundū Hosti.in prędicto.c.
olim.& Inno.hic,& Archidi.xiiij.q.v.non sanè.& hoc opti
mè facit ad ea quę scripsi.j.eodē.c.j.ij.ver.vnde fortè.Item ꝙ
dicta lex non possit suffragari Abbati.videtur quando sine
vitio ad dominū redijt,hic aūt cū vitio redijt.ad monasteriū
9 †quia etiam prędoni competit interdictum contra dominū.
ff.de vsucap.l.sequitur.§.si dominus.j.de resti. spolia.ex lite-
ris.&.c.item cū quis.Igitur & eodem modo exceptio.j.de
resti.spolia.cum ad sedem.ff.de vi & vi arma.arg.l.cum à te.
licet enim nobiles faterentur monasterium proprietarium di
cebant tamen se vsufructuarios:& sic possessores.ff.de acquir.
possess.l.naturaliter.in prin.vnde restitutionē petere poterant
ff.de vi & vi arma.l.j.§.deijcitur.vel dicebant se vasallos.& sic
se habere vtile dominium.ff.si ager vectiga.l.j.secundū Gofl.
¶QVARTO opponitur in.§.nos autē.in prin.Quia vi-
detur ꝙ ista distinctio quam facit text.sit impertinens,& in-
sufficiens.Primo enim videtur impertinēs,quia primum mē-
brum nihil videtur facere ad materiā decret. videlicet dū spo
liationis quæstio in modū proponitur actionis,nam constat
ꝙ in modum exceptionis in casu huius decre. fuit opposita.
vt.j.eo.§.ver.sed quoniā.in prin.præterea videtur esse insuffi
ciēs quia omittit vnū membrū videlicet cū obiecta fuerit qō
spoliationis ad vtrūq; finem,videlicet in modū actionis ad
restitutionē petendam:& exceptionis ad intentionē aduersa-
rij repellandā,ꝙ fieri pōt secundū Hosti.qui super hoc remit
tit ad lecta & nota.j.de resti.spol.c.literas.Hosti.& Nouell.
oppositionem facere videntur allegantes pro primo simile de
sacra vnctio.c.vni.& aliter nō respondēt.Sed dicere potes ad
primum ꝙ distinctio nō est impertinēs, quia primū mēbrū
nō exēplificat eo ꝙ in casu huius decret. vēdicet sibi locū, sed
eo ꝙ ex declaratiōe illius mēbrū scđm,de quo hic agit reddit
10 clarius,iuxta illud † opposita iuxta se posita fortius elucescūt
Et iuxta illud cōtrariorū eadē debet esse disciplina.inst.de ijs
qui sunt sui vel alie.iur.in princi.&.s. de cōsti.nam cōcupi-
scentiā ad Romanos.vij.cap.ibi:nam cōcupiscentiā nesciebā
&c.Itē dico ꝙ nō est insufficiēs,quia exponēdo duo mēbra
bñ intelligēti implicat tertiū,& illud exponit.& declarat eo

11 ꝙ maxima nota est in iure quæ dicit,† ꝙ qñ simul cōcurrūt
duo iura perinde iudicatur de illis ac si incederēt separatim.
ff.de iis q. vt indi.l.tutorē.j.de app.c.à collatiōe.li.vj.Igit tex.
nři explicādo & declarādo quos effectus habere debēt ꝑ vnū in
modū exceptiōis, & ꝑ aliū in modū actiōis oppositæ,satis ex
plicare,& declarare videt,quid si ab eodem,& cōtra eundem
12 eadē,† spoliatio in modū actionis,& in modū exceptionis si
mul proponat, videlicet ꝙ vtrūq; effectū.s.restitutionis & re
pulsionis operari debet.quòd est memoriæ cōmendandum.
¶QVINTO opponit in.d.§.nos aūt.versi.ac Phi.ibi:*prius foret tractanda*.de eo.§.in ver.quamq̃.in princip. ibi:*simul essent*
&c.Inno.soluit dicens ꝙ illud ꝙ dicitur ibi prius tractanda,
&c.reffertur simulatiuum vt puta in litis contestatione, nam
in prima primo fiet litis contestatio,& posteà fiet litis cōtesta
tio in secunda,& sic consequenter fient positiōes primo in pri
ma,& post in secunda. Hosti.verò dicit ꝙ imo debet intelligi
verbum tractāda,sine præiudicio,& sine vicissitudine aliqua,
vt puta cum corā ordinario facta litis contestatiōe in prima:
proponitur secunda. Adhuc enim potest secunda tūc dici mu
tua petitio,vt hic dicit. &.ff.de compens.l.in rem. Verumta-
men non potest dici reconuētio, sed conuentio simplex;corā
delegato,tamen non posset poni hoc exemplum,quia nō po
test fieri reconuentio corā eo post litem contestatam, de quo
s.,dę mut.petitio.c.j.Distingue ergo quia per primam primo
egit alter litē contestando,videlicet antequā alius proponeret
aliam quæstionem,& tunc prior agat.i.prior suā quæstionem
prosequatur,& ita procedit ver.ac per hoc.aut ante litem con
testatā ambę proponātur,& tūc agāt vicissim,& sic loquitur
ver.qnāquā.vide tñ latius ꝙ notatur in,l.qui prior.alleg. Sed
quare dicit vicissim,dicit Inno.ꝙ ideò,quia si nō vicissim tra
ctarentur,vt quia de vna facilè & cito liqueret de alia, non ita
facilè diuisim ferrētur iniq.ar.C.de cōpensa.l.vltima.imo nec
aufferimus agenti exceptionē excōicationis cōtra recōuenien
tem.j.de excep.cū inter,secundū eū. & concordat ad primū
dictū ꝙ scripsit Nouel.post Inn.de duobus petentibus prębē
dam.j.de spon.duo.super rubrica.& ad secundū cōcordat.j.
e.c.fi.poterūt ergo sententię diuidi,& ꝑpter difficultatē ꝓba
tionū,& propter efficatiā exceptionū, & idē si obijciatur ex-
ceptio spoliatiōis siue,alias propter exceptiones impediantur
agere:siue propter difficultatē probationū ꝓsequi,vt dixi secū
dum eum.Sed certè ista expositio videtur esse contra textum
qui duo requirit coniunctim videlicet, & ꝙ simul tractētur,
& ꝙ eadē sentētia terminentur,& ideò alij dicūt ꝙ propter re
cōuentionis naturā,quāuis vni parti competat exceptio, &
non alteri,& quāuis faciles sint probationes ex vna parte diffi-
ciles,necesse est ꝙ hic dicitur seruari in simul cognoscēdo &
diffiniendo.dicit Hosti.ꝙ hæc opinio magis cōgruit subtilita
ti iuris,sed dicit ꝙ prima opinio equior est, ne vna quęstio sit
alterius impedimentum,& ne diffinitionem litis, de qua con-
stare potest protelari contingat in alterius grauamen. Sed de
hoc dic vt scripsi supra de mutu. petitio.c.j in.v.q.& melius
eodē titulo.c.ij.in.x. quæstio. maximè in ver.pro quo scien-
dum.& vers.sequentibus.& pręsertim in vers. ex quibus.per
quæ habes omnino tenere primam opinionem Innocentij.
Qualiter ergo hoc exponi debeat verbum vicissim,dic quòd
eo modo quo scripsi supra in principio huius oppositionis:
post Innocen. videlicet quia facta litis contestatione super
vna fiet super alia,& posteà super vtraque iurabitur, & dies su
per vtraque assignabitur, secundum Hostien. & Nouellam,
quòd intellige verum regulariter hoc est dum naturę causa-
rum hoc pati possunt,aliter secus, vt patet ex his quæ statim
dixi.& quæ scripsi in remissionibus proximè allegatis.& con
cordat Collectarius remittens ad Archidiaconum tertia quæ
stione octaua.cap.primo.Reffert etiam Gosfred. & Specul.
de conuent.& reconuent.§.sed nunquid tenuisse,quòd si lique
ret de vtraque,& iudex primo diffiniret causam conuentio-
nis,& differret pronunciare super causa reconuentionis, tene
ret sententia nihilominus ipso iure,licet iniusta esset, & ap-
pellationi esset locus,& dicit Bernardus hic idem sentire.

¶ SEXTO opponitur in dicto § nos autem. ibi: *in formam exceptionis ad intentionem aduersarij reppellendam.* Quia videtur ꝙ
quæstio spoliationis non semper posit in modum exceptio-
nis opponi ad intentionem aduersarij reppellendam. vt. ĵ. de
resti. spolia. c. ex parte. Aduerte dicit Inno. primo sic, hanc ex
ceptionem credimus habere locum, siue sit ita spoliatus ꝙ ei
competat interdictum, siueꝗ competat conditio ex decreta.
sæpe. de resti. spol. vel ex decre. quærelam. s̄. de elect. siue con
ditione ex legibus quæ sunt. C. vnde vi. l. si quis in tantam. &
l. si quando. siue ex alijs iuribus quæ possessionis restitutioné
fieri præcipiūt. Subaudi dūmodo fuerit verè spoliatus, eo mo
do quo dixi. ĵ. e. c. in. iij. oppo. ver. caue tamen. quem versum
hic omnino coniunge. quodque ad possessionis recuperatio-
nem competere posit excipienti, aliqua de huiusmodi actio-
nibus. iuxta ea quæ scripsi in dicto ver. caue tamen. Secus enim
secundum Inno si non excipitur de vera spoliatione, sed de
metu vel dolo, vel etiam si aliæ quælibet exceptiones propo-
nantur, per quas possessio non recuperetur. & est ratio, quia il
lud non inuenitur iure cautum, & quia de natura sui hoc nō
habet. & ideò quantum ad hoc, non est talis exceptio atten-
denda: quia nec talis exceptio extendenda est, secundum Inn.
quinimo quia in primis non repperitur consensus interuenis-
13 se, sed in secundis. Sic quamuis per metum, vel dolose, † nec
est tanti fauoris vis compulsiua sicut expulsiua secundū Host.
Ex quibus inferas pro solutione oppositionis ꝙ illud, quòd
hic dicitur intellectum, eo modo quo proximè dixi, est regu-
lariter verum. Sed dicas ꝙ fallit, vt in contrario, & in alijs ca
sibus singularibus, hic per Inno. enumeratis. Vnde dicit Inno.
quòd fallit primo si prælatus agat nomine ecclesiæ, & oppo-
natur sibi exceptio de spoliatione, quam fecit nomine suo tan
tum, & non nomine ecclesiæ, tunc enim non obstat talis exce
ptio. ar. ff. de in ius vocan. l. quātum. & . ĵ. de resti. spol. c. fi. Si-
mile quòd de exceptione vsuraria solet dici. ĵ. de vsur. Micha
el. Calde. Audiretur tamen excipiens etiā de spoliatione quá
nomine ecclesiæ agens fecisset, si videlicet ille noīe suo ageret,
14 & hoc infra annum. Ratio, † quia non solum tenetur hac ex-
ceptione qui proprio nomine deiecit, sed etiā qui alieno, qué-
admodum de interdicto dicitur. ff. vnde vi. l. j. § quotiens. se-
cundum Inno. Super quo vide lecta & nota. ĵ. de resti. spolia.
c. frequens. § vltimo. lib. vj. Item non competit hęc exceptio
contra hæredem spoliatoris, nisi de eo quòd ad eum peruenit,
aut dolo eius factum est, quominus peruenisset. ff. vnde vi. l.
j. § hoc interdictum. & l. ij. primo responso. & . l. hæredem. §
15 vltimo. † Sed in successores in dignitate, videtur ꝙ semper da
ri debeat, etiam si nihil ad eos perueniat, quia dignitas nunquá
moritur, secundum Inno. xij. q. ij. liberti. s̄. de officio del. quo
niam Abbas. de rescriptis. si gratiosè. lib. vj. & quia tales gene-
rales successores tenentur: quia & in vitium succeduut. ff. de ac
quiren possess. l. Pomponius. ff. de diuer. & tempora. præscrip.
l. cum hæres. C. de acqui. possess. l. vitia. & legitur & nota. ĵ. de
immu. eccle. c. aduersus. secundum Hosti. Sed secūdum Inno.
excipe ecclesiam, vt patet in eo. quòd notatur infra de po. c.
j. de fide instru. quod quibusdam Sed super hoc omnino vide
quæ scripsi. ĵ. eo. ex parte. in. iij. q. Collec. Tertio quantum ad
16 hoc dicit Inn. † ꝙ hæc exceptio dilatoria est, & ideò post litem
contesta. opponi non potest, etiam si post litem contesta. fiat
spoliatio, cum aliud auxilium habeat. s. interdictum, & mul-
to fortius non potest proponi contra prosequentem appella
tionem, cum à principio omiserit secundum eum. verū con-
tra hoc opponit ipse de capitulo pastoralis. ĵ. de exception. su
per quo omnino vide quæ dicam. ĵ. e. c. fi. in expositione su-
per verbo ab agendo. & fatetur quod alij contradicunt dicen
tes, post litem cōtestatam opponi potest ista exceptio, siue de
nouo contigisset, siue de nouo ad eius noticiam peruenisset,
inducentes. C. de excep. l. vltima. ĵ. de except. pastoralis. s̄. de
offi. dele. insinuante. & hæc opinio videtur verior. Et placet
domino Martino de salua. Nunquid ergo exceptio spoliatio
nis dilatoria est? videtur ꝙ sic, vt hic. fa. lecta & nota. ij. q. ij. c.
j. & quòd notat Archidia. ĵ. de resti. spol. c. frequens. & sic nō
posset post litem contesta. opponi per viam exceptionis, licet
bene opponi posit per viam actionis. de cau. po. c. pastoralis.
notat Io. in dicto. c. j. & Inno. ĵ. e. c. fi. vide Col. ĵ. de resti. spo
lia. c. ij. tamen litera huius. c. ĵ. e. § nos autem. in eo quòd dicit
actorem per istam exceptionem repelli ab agēdo videtur pro
bare, ꝙ post litem contestatam opponi posit, cum non intel
ligatur quis agere, nisi post litem contesta. Sed secundum hoc
melius faceret. ĵ. e. c. vlti. in fine. vbi sic videtur intelligere Inn.
Item quia hic loqnimur facta reconuentione, & reconuentio
fieri non potest, nisi lite contestata. dicit Collecta. ꝙ illud lo-
cum habet quando loquitur de spoliatiōe in iudicium dedu-
cta per modum actionis alias secus, vt sic opiniōes concordé
tur. Ad propositum refert Pet. de bellaper. notasse illā semper
hodie proponi posse. per cle. vn. de cau. possess. quòd dicit hic
16 bene probari. † Exceptio enim spoliationis impedit litis con
testatinnem, vt hic, quòd non faceret si esset peremptoria. ĵ.
de litis contestatione. c. exceptionis. li. vj. Reffert etiam Ber.
ĵ. ti. ij. c. ex conquestione. ꝙ nec per modum actionis post li-
tem contesta. proponi potest, qnòd verum est secundum Col
lecta. coram delegato, cui non est illud commissum, vt ibi ref
fert etiam Paulum in dicta cle. intellexisse. glo. Ber. vbi propo
neretur per viam actionis. ego de hoc dicā in. c. frequens. & in
cle. vn. allegatis. reffert etiam glo. dicere & Io. ij. q. ij. in princip.
notasse, ꝙ si accusatus de crimine, proponat spoliationem per
modum exceptionis, fiet restitutio. reffert tamen Host. tenuis
se contrarium. ĵ. de resti. spol. item cum quis. circa finem. In-
ducit notata. e ti. ex conquestione. & . c. frequens. allegatum.
vbi ꝓpter hoc asignatur terminus ad probandū secundum eū. su
per quo tamen vide & dic melius, vt scripsi. ĵ. e. c. in. iij. q. ver.
vnde fortè. & in. iij. q. ver. ex quibus patet. & ver. & per eandé
viam. & de hoc in Spec. de petitorio & possessorio § j. ver. il-
lud autem. vbi Io. An. in additione tenet contrarium. videli-
cet non fieri restitutionem, etiam dum excipitur contra eum.
qui crimen intendit, sicut dum excipitur contra eum qui si-
militer agit. & dicit Martinus de salua, ꝙ opinio contraria Io
annis, non bene probatur iure, imo est directè contra rationé
huius decre. nec etiam ad veritatem mihi placet, prout dicam
infra in loco allegato. Modifica prędicta per ea quę scripsi in
cle. causa. de causa possess. in quinta principali. q. ergo postre-
mo. versu, Simon autem dicit. & versibus pręcedentibus, & se
quentibus. Item circa hoc qualiter post litem contesta. oppo-
ni nō posit spoliatiōis exceptio. vide quę scrip. ĵ. de rest. spo.
c. accepta. in prima qnæstione Collect. Quarto dicit Inno. ꝙ
hæc exceptio, locum non habet quādo actio, vel officium iu-
dicis non dirigitur specialiter contra aliquem, sicut est quādo
petitur electio confirmari. ĵ. de causa possess. e. cum ecclesia. &
ibi nota per Nouel. s̄. glo. ij. quamquā multis visum sit con-
tra talem actionem, officium, vel petitionem se opponere, &
est ratio secundum eum: quia hęc actio tantum competit vbi
aliquis conuenitur. Super quo vide quę scripsi infra oppo-
tione seq. in fi. nisi actor reconueniatur, vt actor reppellatur
à conueniendo reum: hic autem qui implorat officium iudi-
cis eum qui vult excipere non conuenit, sed ipse excipiens pro
pria voluntate se ei opponit, dum autem conuenitur de neces
sitate habet se deffendere. ff. de ver. oblig. l. inter stipulantem.
§ j. & ideo in necessitate constituto subuenitur per hanc exce
ptionem, alteri non, qui voluntariè se opponit. ar. ff. de inoffi.
test. l. aduersus § fi. & l. fi. primo responso, licet autem sic se vo
luntariè opponens electionis confirmationem, hanc exceptio
nem non habeat multę tamen aliæ actiones, & exceptiones ei
competunt, vt patet in eo quòd legitur & notatur. s̄. de elect.
postquam. & . c. quia propter. & . ĵ. de accusa. super his. iudex
etiam quandoque ex officio mandat, ꝙ electę restituant mo-
nasterijs, quę malè subtraxerunt, & sic non obstat. s̄. de relcri.
cum dilecta. in fine secundum Hosti. Quinto dicit Inno. quā
tum ad hoc, ꝙ nec contra excipientem aduersus electum ha-
bet locum ista exceptio spoliationis: quia hęc exceptio tan-
tum contra actorem locum habet, & hic excipiens nec per om
nia, nec propriè actor dicitur, secundum eum, licet enim exci-
piens

piens quodammodo dicatur agere quantum ad hoc, videli-
cet quia ſicut actor habet probare intentionẽ ſuam, ſic & ex-
cipiens exceptionem ſuã, verè tamen, & propriè loquendo
actor nõ eſt: quia nõ agit, ſed excipit. ſic intellige. ff. de pro-
ba. l. in exceptionibus. & ff. de excep. l. j. ſecundũ Hoſti. ¶ Op
ponit tamen Innocen. de cap. exhibita. ſupra de iudic. & non
ſoluit. ſed nõ obſtat: quia ibi verè agebatur contra electum,
& ipſe excipiebat. Simile. j. de excep. cum dilecti. ſcdm Mar-
ti. Sexto dicit Inn. q etiã hęc exceptio nõ habet locũ in cauſa
matrimoniali, & ſic intelligit c. ex parte pro contrario allega
tum, q d dic vt notat. j. de reſtit. ſpol. ex cõqueſtione. &. c. ex
tranſmiſſa. &. c. literas. § nos aũt. Illud etiam hodie ſtatutũ eſt,
vt rerũ priuatarum agẽti ſuper eccleſiaſticis ſpoliatio, vel e-
cõtrario, q dic vt legitur, & notat. ſ. de reſti. ſpol. frequens. c.
ſi. lib. vj. ſecundum Hoſt. Et hic omnino iunge ea quę ſcripſi
ſ. e. c. ſi. an. iiij. q. Inſerit etiã Inn. inter prædicta pulchrã theo
ricã, & mẽti tenendã, de tẽpore vitæ ſeu durationis iſti' exce-
18 ptionis dicẽs † q quãdo proponit de eo, qd peruenit ad eũ qui
deiecit perpetua eſt, ſed qñ proponitur de eo qd ad eũ nõ per
uenit, tantũ cõpetit infra annũ, ſicut etiã dicitur de interdicto
19 C. vnde vi. l. ij. ff. de vi & vi arma l. j. primo reſponſo. † nam
& infra idẽ tẽpus proponi debet exceptio infra qd agi poteſt.
ff. ex quibus cauſis maio. l. necnon. § ſi. & l. ſi. § vltimo. ff. de in
offic. teſta. l. Papinianus. § ſi quis filius. aliàs ſi quis impubes.
& ſic habes ex prædictis, q regula hic ponitur, de cuius tamẽ
verificatione latius dicetur in. d. c. frequens. & q prędicta re-
gula patitur ſex fallentias. quas explanaui.
¶ SEPTIMO opponitur in ver. verum ibi: *non eſt per hoc*
20 *reſtitutio facienda*. † ¶ Quia imo de ea re, de qua cognouit
iudex debet pronunciare. ff. de iudi. l. de qua re. & pronũcia-
tionem ſuã executioni mandare. ff. de rei vendica. l. officium.
ff. ne vis fiat ei. l. ſi quis miſſus. in prin. de iudic. l. ſi pretor. Igi
tur ſi de ſpoliatione in modũ exceptionis oppoſita cognouit
iudex, ſuper illa pronunciare debet, & pronũciationẽ exequi
poſſeſſionis reſtitutionem faciendo. Solutio, dico q de re-
de qua cognouit hic iudex pnunciare debet, videlicet de, &
ſuper exceptione oppoſita. dico tamen q debet pnunciare
ſecundum modum excipiẽdi, & ſcdm finẽ ad quẽ excipitur,
ſicut dicimus in actore. C. de fideiuſ. libe. l. ſi. j. de accuſa qua
liter. ij. & de ſimo. c. licet Hely. eo q exceptio in hac parte na-
turam ſequitur actionis. vt. l. in exceptionibus. allegata. Ad
propoſitũ dicit hic Inn. ſup verbo *nõ cogentur*. q ſpoliationis
exceptione probata ſnĩa ſic feretur, nõ te audiemus, niſi prio
aduerſario tuo reſtituas, talẽ rem: quia ad finẽ iſtũ, & non ad
alium excipiebatur quẽadmodum & excõicationis exceptio
ne probata, pronuociatur actorẽ nõ audiri, donec fuerit abſo
lutus. j. de excep. c. pia. lib. vj. Subdit tamẽ Inno. q ſi exceptio
non tantũ proponeretur ad repellendũ actorem ab agendo,
vel petendo, debet directè proponere ad finẽ, q caderet ali-
us à iure ſuo. verbigratia aliquis petit ſe abſolui, vel denũciari
abſolutũ ab excõicatione in ſe lata, poſt legitimam appella-
tionem, cõtra quẽ aduerſarius excipit dicens, q nulla vel iniu
ſta appellatio præceſsit excõicationẽ, tunc ſi iſte excipiẽs, vel
potius ſe defendẽs probauerit appellationẽ fuiſſe nullã, vel in
iuſtã, feretur pro eo ſnĩa, & iudicabit legitimè excõicatus. ſ.
de offi. deleg. cũ contingat. vbi de hoc per ipm Inn. plenè no
tatur, & tũc poterit denũciari excõicatus, & aggrauari contra
eum manus, imo tũc poterit ſibi ſubtrahi beneficiũ. & eſt ra-
tio: quia nõ intendebat hic tantũ aduerſariũ repellere, ſed in-
tendebat principaliter defendere ſuam ſententiam, & de iure
ſuo probare. ¶ Iuxta quòd quęrit Innoc. nunquid ad hoc
quòd denuncietur excoiomuicatus, & q alijs modis contra
eum procedatur, ſufficit q conſtet de excommunicatione
eius per ill q abſolutionẽ petijt. Rñdet Inno. q non: quia põt
eſſe q ex ſuperhabundãti cautela id petijt. Quia bonarũ men
tium eſt ibi vitare culpam &. c. vbi dicit ad eius. dicit Hoſti.
hoc verũ eſſe, ſi cõſtet q petita fuerit ad cautelã, dicit tñ q nõ
eſt præſumendũ hoc niſi exprimat, & patet. j. de ſentẽ. excõ.
c. ſuper eo. & de elec. c. venerabilẽ. § penul. ver. ſicut quoq; ſe
cundum eum. ſuper quo remittit Marti. ad notata Nonellæ
de homicidijs. c. exhibita. Fatet tamẽ Inn. q ille qui tulit ſen-
tentiã excõicationis, põt eã facere publicari. xj. q. iij. c. cum.
de app. c. paſtoralis. in ſi. Dicit tñ q hoc nõ faciet auctoritate
huius ſententiæ, qua repulſus eſt ab abſolutione illam pe-
tens, ſed auctoritate prioris ſnĩę, qua excõicauit eum. Inducit
Hoſti. id qd legitur & notat. de treu. & pace c. j. & in. c. paſto
ralis. allegato. Hoſti. verò dicit q in hac parte, & in alijs mul-
tis articulis Inn. videt fuiſſe nimis ciuilis, & nimis ſubtilis.
Quãuis enim prędicta in oĩbus ciuilibus qõnibus locũ habe
re poſſunt, in ſpecialibus tñ nõ eſt ita ſubtiliter pcedendum,
ſed potius de bona fide agendũ, & animarũ periculis occur-
rendum. vt põt in eo quòd legi. & not. ſ. de iudi. c. dilecto. j.
de dolo. & cõtu. c. j. Igit tenẽdũ videt ſcdm eũ, q vbi talis ex
ceptio proponit, quia pbata is qui repellitur nõ ſolũ quantũ
ad ſe, ſed etiam quantũ ad oẽs alios inficitur, ex quo illã oppo
ſitam in iudicio cõfitet, vel ſi neget exinde cõuincitur etiam
ſi nulla datur ſnĩa, talis cõfeſsio ſiue pbatio, exceptionẽ noto
riam reddit. j. de coha. cleri. c. ſi. & ſi per cõſequẽs ſic cõfeſſus
vel conuictus ab oĩbus repellit, & vbiq;. Sic eſt videre in exce
ptione excõicationis, cuius denũciatio, & executio cuilibet
de populo cõpetit, & quę cũ notoria eſt propter periculũ ani
marum, nõ ſolũ excõicati, ſed etiã participantiũ apta eſt ad a-
ctorem ex puro iudicis officio repellandũ, vt patet in eo q le
gitur & nota. j. de excep. c. excepoonẽ. & eo. tit. c. pia. § ſ. lib.
21 vj. † Qualitercunq; etiã cõſtet q aliquis ſit excõicatus in vna
eccleſia excõicatus eſt apud oẽs, & ab oĩbus eſt vitandus. iij.
q. iiij. null'. & c. oẽs. iiij. q. v. quiſquis. xj. q. iij c. ij. & iij & c. ſi
cut Apoſtolici. & capitulis ſequẽtibus. &. j. de prob. poſt ceſ
ſionem. & ad minus de eodẽ officio cõtra talẽ, ſi in ſeſtib' ſic
iaceat, põt procedere iudex ſuus, vt prædicto. c. paſtora. verſ.
ſi. & patet in eo q legit & nota. ſ. de offi. ordi. c. j. & prędicto
c. licet Hely. § j. ver. nõ tanq ipſe. & idẽ eſt videre in ſimonia-
co in ordine, vt patet in eo q legit & nota. j. de ſimo. c. tanta.
§ item oẽs. Idem etiã patet in fornicatore, vt legi. & notat. j.
de coha. cler. c. veſtra. & in periuro, & in quibuſdã ali s de qui
bus dic vt notat. j. de teſti. c. ſi. Sed quæ eſt ratio ſpecialitatis
in ijs & ſimilibus? Dicit Hoſti. q in ijs & ſimilibus illa ſpecia
litatis, ſiue diuerſitatis ratio addi põt, quia in ciuilibus ſi pba
tio exceptionis facta in vno iudicio, vel in vno modo agẽdi
nõ valet in alio, nõ eſt multũ curandum de hoc iudici eccle-
ſiaſtico: quia ſpiritualiter vel tẽporaliter non põt: niſi hoga
tibus obeſſe vel prodeſſe, in ſpecialibus aũt, & pſertim in pre-
dictis exẽplis, niſi ſic ſemel cõfeſsi, vel conuicti nedũ condẽna
ti repellerẽtur non ſolũ repulſorũ, ſed etiã omni cũ eis partici
pantiũ animarũ periculũ immineret. Et ideò neceſſe eſt, vt in
is caſibus aliter ſentiamus, & aĩarũ periculis occurramus. ar. j.
q. j. § ecce. cũ honoris. & § cũ ergo. l. di. vt cõſtitueret. ad ſi. xl.
di. quieſcamus. &. c. miramur. allegato cũ ſuis cõcordã. & idẽ
dicit in periurio, inducẽs q leg. & no. j. de teſti. c. teſtimonij.
§ j. Marti. de Salua dicit q verè nõ obſtantibus oĩbus ſupradi
ctis ipſe credit Inn. vnde dicere in oĩbus, ratio ſnã eſt, quia li-
cet ſecurũ ſit vitare talem tanquã excõicatũ, in caſib' nõ preiu
dicabilibus, & ſic procedant rationes Hoſti. tamẽ in præiudi
cialibus ſecus, & pro eo poſſum allegare. j. de ſent. excõ. c. ſo
let. § finali. lib. vj. cũ ibi notatis. ¶ Ego aũt pro cõcordia opi
nionum ſic diſtinguo. Quia aut poſt petitionẽ abſolutionis
ſuper iuſtitia, & efficacia, ſeu nullitate, vel iniquitate excõica-
tionis plenè cognitũ eſt, & pronũciatũ excõicationẽ tenuiſſe;
& iuſtã eſſe, & tũc habẽt locũ omnia dicta Hoſti. nec in hoc
contradicit Inn. vt patet ex jis quæ ſcripſi poſt cũ. ſ. ea. opp.
verſi. Subdit tñ Inno. aut nõ eſt pceſſum vltra petitionẽ ab-
ſolutionis ad cãę cognitionẽ, & tũc ſit locus vltio dicto Inn.
q Hoſti. nititur reprobare, q ſcripſi. ſ. ea. oppo. videt. iuxta
qd quærit. Salua tñ circa hoc diſtinctione dicti Marti. quã
22 pximè dixi. & eſt ratio, † quia talis petitio facta ſine partis
vocatione, cenſet facta extra iudiciũ, & cũ minori maturita-
te, nec habet directã in ſe cõfeſsionem, vt dicit Inno. & bene.
Nam ſi excõicatio proceſsit ſolũ de facto petitio abſolutionis

etiam se retulit solū ad factum, & fortè solū ad denunciatio-
nem de facto tollendā, vnde nō mirū si talis petitio extraiudi
cialis facta in absentia partis, nō extendit ad cōfessionē præiu
dicabilē inducendā, cū materia ista plurimū præiudicabilis
non sit natura sua extēsibilis. ff. de cōfes. l. certū § si quis absen
te. & q̄ not. ꝭ. de cōfe. c. super quod. Sed in prio casu secus, qa
ibi cū maiori maturitate, & in præsentia partis pcedit. Quin
imo ibi de viribus excōicationis plenè cognoscit, fac. quę scri
psi de differentia inter plenā & semiplenā causæ cognitionē
in simili. s. c. proxi. in. v. q. ver. & secundū hāc opinionē. ibi: &
tūc aut nō fuit plene cognitū, &c. ꝭ. de test. veniēs ij. cū simil.
aut fuit vltra petitionē pcessū nō tn̄ vsq; ad sniam, de qua. s.
sed vsq; ad expressam cōfessionē, vel negationē, & conuictio-
nem. Et iste est casus quē ponit Hosti, ad quē in nullo se retu
lit Inn. & iste est casus mihi valde dubius. Licet enim Ber. ꝭ.
de except. c. exceptionē. notauerit excōicationē publicè latā,
si iudex tulit illā, in loco vbi publicè iudicare cōsueuit, pręsen
tibus officialibus suis, & partibus vel altera per cōtumaciam
absente. tn̄ Io. An. in cle. eos qui. de sepulturis. super verbo pu
blicè. reprobat dictā gl. vbi vide plenius. Item mouet me ad
dubitandū qd̄ scripsit Ber. ꝭ. de ver. sign. c. ex parte. in vltima
glo. vbi dicit, q̄ si cōparentibus partib⁹ fateī reus excōicatio
nem, & iudex nō cōsentiādo, sed præcipiendo, mandet fieri
satisfactionē, nō dicit res, per hoc manifesta, quia pōt esse q̄
cōfessio fuit erronea. Sic in proposito posset hoc dici de cōfes
sione, & fortius de pbatione, & q̄ dicit. c. cū olim § si de ver.
sig. per confessionē, vel probationē rem effici manifestā, pōt
intelligi respectu eiusdē iudicij, & aliā similē glo. Bernard. ha
bes de elect. c. dudū. ij. in glo. Sed pone. & de hoc in authē. de
exhibē. & introducē. re § sancimus. ver. suscepto. in gl. s. & in
Spec. de sen. prola. § ij. ver. est quoq;. & de forma eius § vt au
tem. circa prin. & oīno vide q̄ latè super hoc scripsi. de offi. de
lega. c. statuimus. lib. vj. in. xij. q. & facit pro hoc: quia si solę
pbationes facerēt rem notoriā iam posset in oībus causis ad
sniam lite cōtestata procedi, cum in notorijs litis cōtestatio
nō sit necessaria. de iureiur. ad nostrā. & sic iura dictātia cōtra-
riū verbis essent imposita. & nō rebus. s. de lit. cōtesta. c. vnic.
in fi. & vt lit. nō cōte per totū. cū tra cōia iura. ꝭ. de elec. c. cō-
missa § porrò. lib. vj. cū cōcordā. Prætereà qoia si talia indu-
cerent notorietatē hoc nō esset nisi inter partes inter quas age
retur, cū processus iudiciarius se ad alios non extendat. C. res
inter alios ac. per totū. Cōfessio eñ, & probatio, & saltē ista pro
batio ex authoritate iudicij, & processus suā efficaciam reci-
piunt. s. de iudi. at si clerici. Quomodo ergo ex processu ha-
bito inter partes istas maximè ante sniam anteq̄ de eius iusti-
cia seu efficacia constare non pōt, poterit fieri publicatio, seu
denunciatio inter alios: hoc fortè esset verum. de hoc dicā in
d. c. ex parte. qa valde obstare vidētur quæ scripsi in. d. xij. q.
Sed tn̄ magis cōsolerem pro nūc de veritate iuris sequi dictū
Inn. etiā in hoc casu, cū distinctione dñi Marti. saluo q̄ si es-
set iudex ordinarius ille corā quo facta fuisset cōfessio, vel cō
uictio iudicialis de qua loquitur Hosti. ad quē pertineret ta
lem sniam publicare, ipse pōt moueri ex cōfessione vel pba-
tione hmōi, multū æqua ad denunciandū seu publicandū om
nibus sniam excōicationis pręcedentē sic posteà cōfessatā seu
probatā nō requirit tam arcta, seu tā plena indago, ppter pe
riculū aīarū. vt patet ex ijs quæ legū. & not. ꝭ. de sen. exc. c. Cū
desideres § secūdæ qōni. iuxta ea quæ scripsi de offi. dele. pru
dentiā. in § sexta. iij. q. vj. & vij. & hoc casu potest saluari di-
ctum Hosti. ¶ Tu autem notare habes ex prædictis, q̄ quæ-
stio spuliationis ad multos effectus proponi pōt, sic etiā ex-
23 ceptio ciuilis, vnde † quādoq; eñ exceptio est repulsio actio-
nis vt hic, &. ꝭ. e. c. fi. qñq; repellit ab officio, vel munere pu-
blico, vt hic in fi. patet de teste, idē de accusatore, & de pmo-
uendo ad officiū vel bñficiū. ꝭ. de accusa. c. j. & c. veniēs. & c.
super ijs. Itē repellit à tutela. ff. de suspec. tut. l. iij. § prætereà. &
§ si tutor excipit etiā cōtra pmouendū ad honores, vel mu-
nera crimē defectus, vel infamia, vt ab ijs arceaī. C. de infa. l. j.
lib. x. C. de dig. l. neq; famosis. lib. xij. ꝭ. de excess. præla. c. inter.

& pōt opponi etiā ante cōcessum electi. de elec. super eo. & c.
cum inter canonicos. Excipiī etiā cōtra iudicē, vt ipse repel-
latur à iudicādo. ff. de iudi. l. cū prætor. de offi. dele. insinuāte.
& c. cāmq;. ex quibus cōcludiī excipi posse etiā cōtra nō agē
tem. nec quærelā exponentē, imo inuitum tractū, & renitē
tem, vt patet i eo q causatiuè cōpellit ordinari de æta. & qua
queuis. & in tutore qui qñq; cogiī. insti. qui satisda. tu. § fi. &
in Epo qui qñq; transferī inuitus. ff. de mun. & hon. l. mune
rum § iudicādi. secundū Host. q̄ facit aliqualiter cōtra ea quę
scripsi post Inn in oppositiōe pximè præcedēti ver. iij dicit
24 Inn. No. etiā Host. † q̄ aliud est protestatio, aliud exceptio,
aliud actio. Qui enim ptestaī dicit se ius habere, sed nō præ
cludit aduersario ius agēdi, nec agēs præcludit viā agendi.
¶ OCTAVO opponitur in § sed qm̄. ibi: *non cogatur vllo-
tenus respondere*. de l. penul. C. depositi. & de compēsa. l. fi. per
quā videī q̄ adhuc nō ita gñaliter exceptio spoliatiōis obstet
agenti. Solu. Inn. & Ber. velle videnī ppter gñalitatē huius li
terę q̄ etiā actioni depositi obstat exceptio spoliatiōis, & fuit
hæc oppi. Io. cui cōcordat Vinc. hic. & ꝭ. eod. c. Nec obst. q̄
nō admittiī cōpensatio, vt in cōtrarijs: quia depositarius dū
nō inficiī debitū, sed per cōpensationē vult totū vel partē reti
nere, perfide agit, & ideò nō audiī. Sed qñ de debito nō cōstat
hic nulla pfidia. sed æquitas est ipm̄ excipientē audiri, sic no.
Gof. ꝭ. eo. c. fi. & cōcordāt Tācre. Goff. & Host. Plus dicit tn̄
Vio. q̄ cōtra illū qui teneī sacramēto nō pōt obijci ista exce
ptio. Super quo tn̄ oīno vide que scripsi. ꝭ. tit. ij. c. ij. in. qōne.
versu. Collec. no. & e. tit. c. cū dilectus. in dictis Collec. versu.
subdit se fateī tn̄ q̄ fideiussor pōt eā obijcere cōtra creditorē
ex sua, vel ex debitoris persona: quia cōpensat tā sibi q̄ princi
pali debitori debitū. ff. de cōpensa. l. si quid. Sed pone aliquis
conqueriī de alio q̄ impedit eū ne filiū suum baptiset, vel ne
defunctū sepeliat vel ne ruentē parietē reficiat. nūquid pōt
ei opponi exceptio spoliationis? dic q̄ nō. ar. v. di. baptisari.
viij. q. iiij. nōne. ff. de no. ope. nū. l. j. § si quis riuos. Secus tamē
si cōqueriī de iniuria iam irrogata, puta de eo q̄ nō permisit
baptisari filiū vel sepeliri defunctū, tūc eñ per exceptionem
spoliationis elidi pōt actio scd̄m Vin. & de ijs oībus in Spe.
de petito, & possessorio § j. ver. q̄ si debitor. & ver. seq. Colle.
tn̄. ꝭ. ti. ij. c. pastoralis. in fi. dicit q̄ nō videī sibi tutū facere ta
les exceptiones cōtra priuilegiū spoliationis, cū nō reperiaī
expressum. vt. ꝭ. eo. c. fi. Sed nūquid agēti interdicto vti pos
sidetis ne turbeī sibi possessio, vel ne offendat ius coloni sui,
aut putatores vinearū suarū, obstat exceptio spoliationis? dic
q̄ nō, quia iudicis est futuras lites impedire, & puidere ne qs
in sua possessione turbeī, vel ea priuet. Sed si ageret ad pœnā
puta infra annū vtilē ad possessiōis turbatę ęstimationē iuxta
l. j. & pe § fi. ff. vti pos. prodesset exceptio spoliatiōis post Vin
cē. & adde qd̄ scripsit Nouel. post eū, & contra eum. ꝭ. e. c. fi.
in glo. hoc dicūt. in fi. & de hoc in Spec. de petitorio & posses
sorio § j. ver. sed nūquid intitari. Sed dic, & veri⁹, vt scripsi. ꝭ.
eo. c. fi. in. iiij. q. in fi.
25 ¶ PRIMO quæriī † nūquid ille qui semel exceptionē spo
liationis poterit si voluerit posteà directè agere ad restitutio
nem eiusdē possessiōis sibi faciendā. Ber. & Inn. dicūt q̄ sic, nec
obst. q̄ succubuerit in exceptione. plus dicit Inno. q̄ priores
testes poterit inducere. Sed nūquid priores attestatiōes vide
licet super exceptione receptæ valebūt sibi in hoc iudicio vi
delicet in quo directè petit restitutionē? dicit Inn. q̄ nō: quia
ad aliud agebaī in prīo iudicio. s. ad repellendū aduersariū ab
agēdo. & ad aliud in scd̄o. s. vt cōsequereī rem qua spoliatus
erat, & remittit ad decre. veniēs. q̄ licet in pbatiōe testiū locū
habeat. Secus in pbatione per cōfessionem quæ facta in vno
iudicio fidem facit in alio, vt not. Hostiē. hic, &. s. de elect. c.
per inquisitionē. nec obst. q̄ dicūt quidā distinguendū esse. se
cūdū formā decre. pñtata. ꝭ. de testi. & l. vlt. C. e. nā ibi testes
ad idē, & ob idē producenī, hic verò licet ad idē tn̄ ad aliud
sunt pducti. Vlterius quæres nūquid si repulsus ab agēdo p
pter exceptionē excōicationis cōtra eū oppositā & pbatā, iu
per aliqua re cōtra eundē, vel alia re obstabit ne sibi prędicta
sententia

ſententia.Reſpondet Inn.ꝙ nõ.plus dicit ꝙ nec probationes
in alin iudicio ſuper dicta exceptione receptæ ſibi in alio iu-
dicio non nocebũt,niſi de nouo probeť excõicatio in hoc iu
dicio:quia ad aliud nũc agiť.ar.ff.de excep. rei iudica.l.cùm
quæritur.&.l.ſequentibus. & idem dicit etiã de iure ciuili.
quia licet aliqui repellanť ab accuſatione ꝓpter aliquas cau-
ſas,iuxta lect.& nota.ij.q.j.prohibenť.nõ tñ aliter puniťur,
niſi directè agatur cõtra eos.ff.ex quib.cau.mai.l.ij.quia nec
ad hoc actũ eſt.j.eo.c.fi.Iuxta hoc etiã quæres,pone quidam
petijt abſolutioně,& quia probatũ eſt cõtra eũ,ꝙ pro manife
ſta offenſa eſt excõicatus,repulſus eſt quouſq; ſatisfecerit. j.
de ſent.excõ.ſolet.demũ iterũ de nouo venit & petit abſolui,
nũquid eſt audiẽdus?dicit Inn.ꝙ nõ,niſi prius ſatisfecerit de
manifeſta offenſa.vt præ.c.ſolet.Sed pone ꝙ talis ſit repulſus
à bñficio abſolutionis vult in alio iudicio agere,& in illo alio
iudicio opponiť cõtra eũ de excõicatione ꝓdicta,& ad probã
dum dictã excõicationě adducunť ꝓbatiões receptæ, & ſñia
lata in alio iudicio dictę repulſionis,nũquid benè?rñdet Inn.
dicẽs,ꝙ per has ꝓbationes primi iudicij,ſeu per ſñiam primi
iudicij nõ obtinebit,qui in primo iudicio dictæ repulſionis
talě repulit,ꝙ ab alio iudicio repellať,niſi de nouo iterũ con
uincatur,nec etiã obtinebit,ꝙ cõtra talě manus iudicis agra-
uetur,nec etiã ꝙ excõicatus denũcieť,nec etiã ꝙ ſibi beneficia
ſubtrahanť,quia ad hoc actũ nõ eſt directè.Sed hoc tantũ di
rectè actũ eſt,vt in primo iudicio repelleref talis à petitione
abſolutiõis,quod & cõſequutus eſt reus.ſuper quo vide quæ
ſcripſi.s.e.c.in.vij.oppo.ver.iuxta ꝙ quærit.cũ verſib⁹ ſequẽ
tibus,& melius vide ꝙ ſcripſi.s.c.proxi.in.vij.q.

¶ Communiter quæres.pone,ꝙ iſte Abbas ſuccubuit in hac
exceptione ſpoliationis,quia ꝓbata fuit cõtra eũ per nobiles,
& ſic fuit repulſus ab agẽdo,quia poſteà militibus agẽtibus di
cto interdicto cõtra Abbatě pro eadě re abſolutus fuit Ab-
bas,ab impetitione eorũ.Cõſequẽter Abbas reincipit primã
quęſtioně,& cõtra eũ opponiť eadě exceptio ſpoliationis,vel
prędictę ſñiæ interloquutorię per quã primo repulſus fuerat
ab agendo,nũquid nũc obſtat ſibi talis exceptio. Reſpõdet In
no.ꝙ nõ,propter caſum ſuperuenientě,hoc eſt propter aucto
ritatě ſñiæ ſuperueniẽtis.ff.de cõdi.inde.l.ij.ff.cõmo.l.in cõ-
modato.§.fi.ff.depoſiti.l.bona fides.j.de pur.vulg.c.ij.ꝓbat
duplici rõne,& prĩo interloquutorias ſñias qualis eſt iſta,li-
cet mutare.ff.de re iudi.l.qđ iuſſit Secũdo quia huic interdi-
cto reo abſoluto dareť exceptio,ſi iterũ cõueniret, ergo & re
plicatio,ſi victus excipiat de ſpoliatione,de qua victus fuerat
interdicto.pro hoc.j.de ſimo.licet Hely.ff.cõi diui.l.vt fun-
dus.j.de cõceſ.præbě.ex parte.nec obſt.s.de elec.per inquiſi
tioně.vt ibi nota.Subdit etiã ꝙ nec teſtes inducti ſuper exce-
ptione valebũt,ſi poſteà agãt interdicto,niſi partes cõſentiãt.
vt prædi.c.veniẽs.& fortè quia ſemiplenè probauit.Secus ſi
cõfeſſus eſt,vt notať in pręd.c.per inquiſitioně.& dixi.s.

¶ SECVNDO quæritur cõtinuando materiã proximè
quęſtiõis,nũquid ſi cõtra excipientě de ſpoliatione ferať ſñia,
quia ſpoliationě nõ probauit,& ille adhuc poſteà agat inter
dicto directo,pro eadě ſpoliatione obſtabit ſibi exceptio rei
iudicatę,videť ꝙ ſic,per.l.ſi quis cũ totũ.§.j.de excep.re.iudic.
Inn.tenet cõtrariũ.quia ſñia lata in exceptione,nõ parit exce
ptioně rei iud.in interdicto.Sec⁹ aũt in exẽplis poſitis in præ
dic.l.ſi quis cũ totũ.§.j.& ſi prĩo egit crĩaliter,nihilominus po
teſt agere ciuiliter cõtẽplatione rei familiaris.C.qñ ciuil.act.
16 l.j.probat etiã rõne ꝙ quia per exceptioně agiť tantũ ad repel
landũ ab actione.Sed per actioně intẽdit ad reſtitutioně ſibi
faciẽdã,fateť tñ ꝙ ſecus eſſet,ſi prĩo ſuccubuiſſet in interdicto,
quia tũc poſteà nõ poſſet excipere.ff.de ijs qui notantur infa.
l.Lucius.¶ Henricus aũt circa hoc diſtinguit dicẽs,vel ꝑ mo
dum exceptionis prĩo eã propoſuit,& ſuccubuit,& tũc poſt-
eà poterit eã proponere per modũ actionis,ſcđm Io.Ber.In-
no.Hoſt.& Nouel.vt hic.aut eã primo ꝓpoſuit per modum
actionis,& ſuccubuit, & tũc nõ poterit poſteà modum agere,
imo nec excipere.vt ꝓdic.l.Lucius,ſcđm Inn.& Hoſt.hic.vi
de quę ſcripſi.j.tit.ij.c.ij. oppo.ix.verſu cura.vſq; ad finem.

Horum occaſione Henri.addit generalě theoricã,qualiter ex
cluſum per viam exceptionis poſsit diſcuti per via actionis.
agiť tñ primo ꝙ nõ,quia qui vna via denegat,alia cõcedi non
debet,vt regula cũ qđ vna via,& quia peremptoria poſt ſñiam
nõ proponiť,vt.l.peremptorias.In cõtrariũ faciũt quæ de exce
ptione ſpoliationis ſupradicta ſunt,& quia denegatũ vna via
concedit alia,vbi eſt alia ratio &c.de in inte.reſti.corã.de iu
di.examinata.ſcripſit in.c.tuæ.de ꝓcur.dicit ꝙ prima pars ha
bet locũ in exceptionibus,per ſe nõ ſtantibus,ſicut de nõ pe-
tendo,& de nõ agẽdo &c.Idem dicit de per ſe ſtãtibus ad eũ
dem fině,& effectũ tendẽntibus vtrobiq;.ff.de neg.ge.l.ſi naũt.
§.ſi quocũq; modo.& de cõpenſa.l.ꝙ in diẽ.§.j.legiť & nota.
j.de re iudi.inter monaſteriũ.glo.ſic exponiť.Sed ſecus dicit
de illis quę nõ ad eundě fině,& effectũ vtrobiq; tendũt,vt hic,
&.ff.de euic.l.vendicantě.l.ſequẽti.& remittit ad notata Ar-
chi.vj.q.iij.Oſius.Sed ſcripſi plenius.s.c.j.in.vj.q.

¶ Item ſubdit ꝙ licet nõ fuerit petita reſtitutio,ſi tñ cõſtet de
ſpoliatione,debet ſubſequi reſtitutio,& iudex debet cogere
ſpoliantě,vt rem reſtituat cũ effectu.ad hoc.j.q.iiij.quia pręſ
ſulatus.& eſt ratio:quia cõſtat ſpoliatorě mortaliter peccaſ-
ſe,& in publicis & enormibus criminibus,quis cõpellitur ad
poenitentiã peragẽdã.vij.di.nec licuit.xxv.q.xviij.inceſtuoſ.
xxij.q.j.c.j.& .c.quicunq;.vbi de hoc nota.Ad idě.xxxiij.q.
iij.itaq;.Sed in hoc caſu non põt agi poenitẽtia,niſi re reſtitu-
ta.xiiij.q.vj.ſi res.& hoc ſcđm canonicã ęquitatě,quę iuris ri-
gori pręfereť cũ ſit ſcripta.C.de iudi.l.placuit.& hoc not.Ar
chi.ij.q.j.in primis.&.c.notũ.&.vij.q.j.præſentiũ.&.j.q.iiij.
quia præſulatus. in quibus id nõ apparet,de ꝙ deiectus pe-
tierit directè reſtitui,& tñ Papa mandat eũ debere reſtitui ſe
cundũ Arch.Sed cõtra videť caſus expreſſus hic in verſ.verũ.
in prin.dicit Collec.hic in verbo infligiť.ꝙ iſtud eſt regulare,
ꝙ cũ quis defendit ſe de crimine corã delegato,vel ordinario
& cõuinciť,iudex ex officio eũ punire põt,cũ tale crimen fa-
ctum ſit notoriũ iuris,& quia infamia orta ſufficit ad ſuſpen-
ſionem.ij.q.v.preſbiter.Secus ſi nõ ſe defenderet in iudicio,vt
hic ſcđm Archi.ij.q.j.in primis.Sed obſtat adhuc textus hic
in ver.verũ.in prin.vbi ſpoliãs ſe defendit,quia fuit probata
ſpoliatio contra eũ.ar.j.de teſti.c.j.Vnde fortè dici poſſet,ꝙ
in criminibus quæ cõſtant eſſe cõmunia,de quibus cõſtat in
actis per cõfeſſioně,vel probationě legitimè factã,& quæ ex-
cuſationě veriſimiliter habere nõ poſſunt,põt verificari dictũ
Henr.cũ diſtinctione Collectarij.Sed de alijs quę ſunt in dif
ferentia & de quibus nõ cõſtat,ꝙ prima fuit,& quæ poſſunt
legitimě excuſationě habere,poſſet probabiliter cõtrarium
dici.Sic eñ videť loqui.ver.verũ.in prin.põt eñ eſſe ꝙ exce
ptio ſpoliationis aduerſus Abbatě veridicè ſit probata,& ꝙ
Abbas nihilominus ſit ſine crimine,imo fortè & abſq; pecca
to,quid eñ ſi res in qua diciť factũ ſpoliũ pertinebat pleno iu
re ad Abbatě & deuenerat ſeu reuerſa fuerat ad præceſſorem?
nũquid dices hũc Abbatě rem propriã quã prædeceſſor for-
tè ſine violentia recuperauit,à prædone,cũ peccato,vel crimi
ne retinere?abſit,vt patet ex ijs quæ legu.& not.j.de reſti ſpo.
cum olim.Sed melius dic ſimpliciter ꝙ nõ procedunt dicta
Henri.& Collec.vt dicam infra in proxima qõ.verſu ex qui-
bus.& verſu & per eandě viã.Collectar.aũt hic in principio
dicit,ꝙ caſtrum erat de directo dominio eccleſiæ.& ſic non
obſt.de reſti.ſpol.frequẽs.lib.vj.ad fi.vbi per Arch.bona eñ
eccleſiæ ſunt bona publicata.Ideo nõ fit compenſatio,ad res
quæ ſunt propriè excipientis,prout ibi ſcripſit Nouella.ſecũ
dũ Abb.& Hoſ.quare ſi laicus poſsidet decimas ab antiquo,
nõ videreť ꝙ de eis ad alia eccleſiaſtica fieret cõpenſatio,niſi
teneret eas infeudatas ab eccleſia,vt hic.Sed nõ video quid ve
lit dicere ad propoſitum.de intellectu verò,capi.frequens.in
fine ibi dicemus.& ad id ꝙ dixi,ꝙ ſine peccato Abbas poſſeſ
ſionem retinere poſſet.vide omnino quæ ſcripſi.s.eod.c.in .iiij.
oppoſitione.verſu.ſed qualiter in dictis Collec.& vide etiã
ꝙ ſcripſi.s.eo.c.in.vj.oppo.ver.refert etiam gloſſ.dicere. Sed
quid de quæſtione principali Io.calde.idě tenuit ꝙ dixi.s.j.
eo.tit.c.fi.nec habet dubiũ dum in modũ dilatoriæ proponi

tur tum quia alin modo tum quia ad alium finé,& effectum
agitur, iuxta ea quæ scripsi. s.e.c.j.i.v.q. tum quia in dilatoria
non est tantū præiudiciū, sicut in peréptoria. C. de preci im-
pera. offeré. l. quotiens. & ideò nō est tanta deliberatio necef-
saria, de elec. c. vbi maius. lib. vj. & per consequés nec tāta cau
sæ cognitio habéda, vt patet ex ijs quæ legunt & not. j. de ex
cep. c. pia. lib. vj. & quæ dicemus. j. de resti. spol. c. frequés. li.
vj. & sic nō debet obstare exceptio. vt. j. de testi. c. veniens. ij.
cum similibus.

¶ TERTIO quæritur occasione eorum quæ scripsi post
Henr. & Collect. in proxi q. ver. Item subdit. cū verbibus se-
quentibus, vsq; ad versum, sed quid de quadā qōne per Ioan.
Calde. solenniter disputata. Pone quidā post crimé occulta-
tum, & peractā pœnitentiā promotus ad ordines, cōtra quem
postea huiusmodi crimé opponit ciuiliter, & ꝓbat̃ sniā sub-
sequuta impetitur, vt de ipso crimine puniat̃. quærit nūc, an
ad punitioné illius sufficiat in criminali iudicio prędictā pro
bare sniam? videt ꝙ sic, per superius alle. ar. iij. q. iij. § ecce. de
collusione detegen. c. crimina. de sent. excó. vt famæ. & quia
per hoc tuti sunt innocétes inter improbos. ix. dist. factæ. &
quia punitio criminū ratio publicę vtilitatis, fauorabilis. &
quia snia pro veritate habet, & facit ius etiam in alio, & corā
alio. iuxta notata. ij. q. j. multi. xxiij. q. j. quisquis. maximè in
popularibus. ff. de iureiurā. eum qui § in popularibus. etiam
variato modo agédi, vt patet in multis exemplis, quæ ponit
Calde. in. q. prealleg. quæ incipit, quidā post crimé. vbi repe-
ries argu. huius partis valde diffuse prosecuta. In cōtrariū ar
guit: q leuior ꝓbatio & leuior cāæ cognitio requirit in vna
quā in alia, & quia nō ob. res iudicata mō agédi variato, vel
27 vbi ad aliud agitur, & † quia res iudicata nō operatur nisi cir
ca illud ad q̄d extéditur, & quia sic fraudaret solénitas inscri-
ptionis. quæ argumenta, & multa alia reperies in. d. q. per eū
prolixissimè prosequuta. Solutio, dicit, ꝙ fortè nō incōgruè
28 dici pōt, † ꝙ vbi sententia, & eius præcedens iudiciū vnde or
ta est de sui natura, cōtinet in se effectū, vel vigoré secūdi iudi
cij, & aliquid plus. i. maiorem causam ferédæ sniæ. tūc fidem
faciat in secūdo iudicio, alias non. & ex hoc infert ꝙ cōdem-
natoria in criminali fidem faciat in ciuili, nō econtra. Item ꝙ
absolutoria in ciuili fidé facit, & liberat in criminali, nō econ
tra. nō ob. notata Accur. C. ad. l. Aquil. l. ex morte. quia intel
liguntur in accusato ad cōmodum rei familiaris. C. qn̄ ciuil.
act. l. vnic. Ratio omniū est: quia subtilitates iudiciorū statu-
tæ sunt ne per iudiciū quis decipiatur, sed veritas inueniatur.
ij. q. j. § in manifestis. iuncto ꝙ plus semper in se cōtinet quòd
est minus. j. de reg. iur. plus semper. & c. in toto. & q̄d notat
Archi iij. q. ix. nihilominus. Concludit finaliter in proposita
quęstione ꝙ snia ciuiliter lata non sufficit, nec fidé facit ad cō
demnationé in iudicio criminali per superius allegata in du-
cit. ff. de excep. rei iudi. l. si ex testamento. vbi apertè dicitur,
29 † ꝙ vltra intentionem agétis, & iudicātis. nō pōt res deducta
in iudiciū effectū producere, dicit tñ ꝙ adminiculatur, sicut
alia argumenta, quę per se nō suffi. iunt. de prob. causam quę.
iiij. q. iij. Item sæpe. ij. q. vj. § sunt quorū. versu nullus. ibi: argu
métis coniūctis & c. & ibi: nullus argumétis præstitis & c. quia
nec in alio ciuili iudicio vbi alio modo, & aliud ageret fidé
faceret. vt præd. c. veniés. & alijs supra allega. Fatetur tamé ꝙ
contra illum contra qué crimé directè fuisset obiectū, & qui
fuisset in iudicio se defendés bene probaret illud snia, ꝙ ex ip
sa necessario sequeret̃. puta infamiā. vel agrauationé opinio-
nis secundū criminis qualitatem. ff. de ijs qui no. infa. l. j. & l.
furti. & de fur. l. non pōt. ij. q. vij. § porrò. & ꝙ pp̄ter talé sen
tentiam cessante dispésatione, & canonica purgatione ex ijs
repelleretur talis de cetero à legitimis actibus, ad quos infa
mis, vel vir male opinionis nō admittetur. vj. q. j. oés. & c. in-
fames. lxj. di. tacitis. xxxiij. di. laicos. de accusa. omnipotés. de
elect. super en. & ꝙ not. ij. q. vij. ipsi apostoli. Secus tamé dicit
si nō directè fuisset obiectū, nec fuisset in iudicio se defendens
vt qn̄ excipitur contra testé vt à testimonio repellatur. Tūc
enim non contra ipm testem: sed cōtra producenté, intelligi

tur pronunciatum. vt not. iij. q. v. cōstituimus. & hic ponit
in ver. quéadmodum. & in ver. testes. & hoc verū, nisi ex con
fessióe ipsius tanea lata fuerit snia illa. hoc enim cognito in om
ni iudicio fidé faceret non tam ex natura snię, quam ex vigo
re confessionis, quæ in vno iudicio facta in omnibus valet
in præiudiciū confitentis. vt not. per Inn. & Host. vt hic, & c.
per inquisitioné allegato. scdm simplicitaté iuris canonici,
quæ nō tam subtilitatem, quā simplicem veritaté amplectit̃.
Super quo omnino vide quę scripsi de iudi. ca. at si clerici. in
j. oppo. versu circa primā quæsti. vsq; ad secundā oppo. prin
30 cipalem, & in remissionibus ibi datis. † fortificat etiam scdm
eū confessionem ipsa snia quasi confitens, secundo videatur
apropriare & ratificare, nō contradicendo snię. arg. de dona.
inter vir. & vxo. peruenit, & sic intelligit notata in præd. c. at
si clerici. & ij q. j. c. multi. Ex quibus patet ꝙ dictū Henri. qd
posui s. in precedenti quęstio. ver. item subdit. non procedit
vt ibi etiam satis dixi in ver. vnde fortè. Quia ad aliū, & alio
modo agitur in secundo. Et quia maior cause cognitio ibi re
quiritur, vt etiā dixi supra & quia restitutio nō venit hoc ca
su, à sententia lata à prima per modū sequelæ, vt hic patet, &
quia probatio facta, vel sententia lata super exceptione ciuili
non operatur, nec probat in criminali, & per eandem viam
patet ꝙ non procedit dictum Collect. ꝓ non prosequor. Sed
si volens disputare, vel repetere: aut allegare velit se circa hoc
per argumenta extendere recipiat argumenta quæ facit Ioan.
Cald. pro & econtra in q prędi. Vltra progrediendo circa pręc
dictam quęstioné. dicit ipse Calde. ꝙ talis sic ciuiliter condé
natus, post talem sniam quæ directè cōtra eum fuit pronun
ciata, absq; dispensatione celebrare non debet, licet enim hoc
immediatè nō proueniat à sentétia, nisi fortè ad hoc lata fue
rit prouenit tamé immediatè à qualitate criminis, ꝙ fuit ordi
ne iudiciario comprobatum, & sufficit quantū ad hoc crimé
esse tale, & taliter probatū, quod dicit probari apertè de tem
po. ordi. c. vlti. in quo idem iuris. quantū ad hoc ponitur de
susceptis, & suscipiendis. vnde sicut in suscipiendis impedire
tur, de cetero ita & in susceptis, vt ibi ad quòd accedat. lv. dis.
nullus. ibi: *ob ea de qua hoc poterit apropriari & c.* xxiij. q. v. relo
gentes. ibi: *quæ amplius deus occulta esse voluit & c.* dicit tamen ꝙ
non, propter hoc vitabitur iste à subditis in diuinis. Quia & si
de fornicatione agatur nunc per sententiā publicatum, & emen
datus, tamen post pœnitentiam nō vitatur, licet celebrare nō
debeat, nec possit sine peccato. lxxxj. di. Si qui sunt. xxxij. dis.
ad hęc. si autem. In alijs verò criminibus etiā pœnitentia nó
peracta, & etiā si notoria essent, vitari tamen non debent, nisi
post sententiā ad hoc specialiter promulgatā. vt nota. xxxij.
di. nullus. arg. viij. q. iiij. nonne. secundū eū. argumenta verò
pro & contra ponit ipse latissimè in q. præd. Et præmissa in
telligas de criminibus mediocribus: quia in alijs casus sunt
indubitati, nam maiora etiam occulta impediūt executioné.
de temp. ordi. c. j. Et leuiora etiam publica non impediunt.
lxviij. di. c. j.

¶ QVARTO quęritur in fine decret. qualiter periurus
31 efficitur infamis. Dicit Collect. ꝙ speciale est in periurio † ꝙ
testis probatus periurus remanet infamis quicquid gl. dicat
hic. & infra de testi. c. cū tu. vt ibi notat Host. Circa quòd di
stinguit Henri. dicens indistinctè, ꝙ sic de infamia facti, sicut
& quilibet existens in mortali, & hoc siue iuret de prętérito,
siue de præsenti, siue de futuro falsum asserendo, vel negan-
do aut iuramentū faciendum violédo. hanc tamen dicit abo-
leri per pœnitentiam. legitur & notatur. vj. q. j. illi qui. & c.
infames. & per Goffre. in summa. de iureiu. § quæritur. § per-
iurus. & Archid. & Laud. in clemen. vnica. de iureiurand. su
per verbo respōdit Sed de infamia iuris secus, quoad simplex
iuramentum non solenne. vt prædicto. c. infames. no. in sum
ma. de voto & voti redem. § quot sunt species. sub. § ni. quid
ergo valet votum. ver. solut. Hug Sed & si esset iuraméntum
solenne, & non esset de periurio condemnatus, vel confessus,
aut conuictus, adhuc idem, quia talis infamia aliter ex ipso
facto, sed ex sententia irrogatur. vt notat Goffred. in § allega
to. quæri-

to.quæritur an periurus.& Archia.in.d.c. si Episcopus.verum postquã esset cõuictus de infamia facti certũ est, vt.ꝫ.de
testi.c.cũ tu.& notatur,ibi:& hic.Sed circa infamiã iuris dicitur,ꝙ si in modum exceptionis est conuictus,non contrahitur,vt hic in fine.de excep.deniq;.ff.de ijs qui notantur infamia.l.Lucius.& idem si in modum actionis, vel accusationis ciuiliter intentatæ,vt notat Bar.Brix.in.q.veneriali quę incipit aliquis testis,& Hug.& Arch.in prædicto.c.si Episcopus.& idem sentiunt hic Tancre.& Ber.Sed verè hoc mihi valde dubium est,quia in actione merè ciuili,& mere ciuiliter intẽtata cõdennatus ex dolo,infamis est.vt.ff.de ijs qui not.infa.l.furti.§.mandati.& duobus.§.§.sequentibus.& .l.sequẽti.& eo.titu.l.j.§.qui pro socio.nisi restringas dictũ Henri.solummodo ad confessum,vel conuictum nõ condennatum,quòd fortè esset cõtra mentem eius cum ista tria accipiãtur,pro eodem quo ad propositum tu cogitabis.Si autem esset conuictus criminaliter,indubitanter esset infamis.ꝫ.de iureiurãdo.
32 quærelam.cum ibi nota.† periurus tamen quomodocũq; de periurio conuictus repellitur à testimonio.xxij.q.v.paruuli.de testi.c.sicut.&.c.testimonium.Distingunt aliqui legistæ inter iuramentum de præsenti, vel de præterito,& iuramentum de futuro,vt in primo cesset infamia.vt.l.Lucius.& habeat locum crimen stellionatus.ff.de crimi.stellio.l.ij.& vlt.in secundo secus,si venerit contra duo,scilicet iuramentum,& pactionẽ.C.de transact.l.si quis maior.alias habebit tantũ deum vltorem.vt.C.de re.credi.l.iurisiurãdi.vbi Cyn ponit de hoc longam distinctionem.Et Ray.in summa sua distinguit inter assertorium & promissorium, primum dicit non infamẽ,& secundum dicit infamem,vt hic.&.c.deniq;.& .l.Lucius.allegatis.Sed tene quòd primo dictum est secundũ eum.Et adde omnino quæ scripsi de hoc.ꝫ.de iureiurando.quærelã.vbi reperies recitatas opiniones legistarum,& remissiones ad alia loca.

¶QVINTO queritur qualiter procedit quòd hic dicit,
33 † ꝙ qui prior appellat prior agat.Hẽri.hic ponit lõgissimã distinctionem, de tribus principalibus membris, quia aut vtraq; est ciuilis,aut vtraq; criminalis,aut vna ciuilis, & alia criminalis.Primo casu si altera sit præiudicialis,illa præcedit.C.de ordi.cogni.l.j.&.ij.ff.de libera.cau.l.ordinata.insti.de act.§.præiudiciales.&.ꝫ.eod.c.si alias habet locum regula.ff.de iudi.l.qui prior.Secundo casu,si secunda est præiudicialis illa præcedit.C.de adulte.quoniam Alexandrum.& idem si secũda est maior.C.qui accu.non pos.l.j. Et idẽ si secundam intentans prosequit̃ suam, vel suorũ iniuriã.e.ti.l.negãda.iij.q.xi.negãda.Saluo quòd nomine accusati iam recepto inter reos,obtentu maioris criminis obiecti,nõ differtur accusatio.ff.ad.l.Iul.de adulte.l.si maritus.§.præscriptiones.& alias est locus regulæ.In tertio casu etiam præfertur præiudicialis. C,de ordi.cog.l.si status.alias si primo proposita criminalis est habet locum regula,sed econtra secus.vt.C.de ordi.iudi.l.finali.& sic nota glo.in.l.qui prior.& Hosti.hic,& in summa.eo.tit.circa medium.versi.Sed si à diuersis partibus.& habẽt locum ista quando plures & diuersæ quæstiones,seu petitiones,mouentur à diuersis.Si verò ab vno,& eodem vide per Hostien.in summa.eo.tit.in princ.vsq; ad vers.allegatũ. Sed si à diuersis.

¶SEXTO quæritur occasione pręmissorũ,& propter di
34 cta Henri.† quando alicui plures competunt actiones, qualiter vtraq; proponi possit.Et hic etiam distinguit Henricus tria membra.Quia aut omnes sunt criminales,aut omnes ciuiles,aut altera criminalis,& altera ciuilis.

¶PRIMO casu,quando omnes criminales, dicit quòd si illa diuersa crimina,procedunt ex eodem pacto,vt quando quis cognouit consanguineam suam nuptam,non potest accusari simul,& semel ab eodem,sed ab alio sic.vt.C.de accusa.l.qui de crimine.ij.respon.à contrario sensu. ꝙ argumentum fortissimum est.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdict.l.j.§.huius rei.& sic ibi nota super verbo ab alio.in glo.quam Cynus post Petrum de bellapertica.& Lauren.& Archidia.ij.q.iiij.c.j.Si autem ex diuersis factis,vt quando aliquis seruum meum interficit.Item surripit mihi bouem,tunc potest ab eodem accusari simul & semel.vt.C.de plagia l.j.&.ff.de accusa.l.libellorum.§.sed si aliquis.& adde quòd dicit Henr.ꝫ.de accusa.c.de ijs.vers.Sequitur de secundo membro.verum si illas causas criminales,vult intentare contra plures.Refert,quia aut vnus vult accusare plures ex eodem delicto, & tunc potest etiam malè.C.si reus vel accusator mor.fue.l.j.Sed fallit in crimine adulterij.vt.C.de adulte.l.reos.&.ff.eo.l.si maritus.§.præscriptiones.Aut vult plures accusare ex diuersis delictis,& tũc si ex vno facto non potest.vt dicta.l.de crimine.ij.responso.secundum Petrum & Cynum ibi.Si verò ex diuersis factis.Tunc si in eodem libello,& coram eodẽ iudice non potest.ff.de accusa.l.hos accusare.§.lege.Sed in diuersis libellis,& coram diuersis iudicibus,duos accusare põt,sed non tres,nisi suam,vel suorum iniuriam prosequatur.C.qui accu.nõ pos.l.cũ rationibus.

35 ¶SECVNDO casu principali.† Cùm omnes sunt ciuiles si contrariæ sunt,non possunt simul in eadem.C.de furt.l.j.ff.de regu.iur.l.nemo.§.quotiens.de lega.ij.l.cum filius.§.
36 varijs.† idem etiam in diuersis instantijs cum electione se tollunt,vt legibus allegatis.&.ff.quãdo appellatum sit.l.ij.§.sed si alius.C.si seruus exter.l.vnica.Et idem etiam hoc cessante si per vnam actor optinuit.ff.de regu.iur.l.bona fides.de cõdit.& demonst.l.titiæ.C.de inoffi.testa.l.eum qui.&.l.cõtra maiores.Sed si succubuit in vna instantia potest in alia agere actione sibi contraria.ff.de libera.le.l.Aurelius.§.finali.iuncto quòd idem non potest esse debitum,& legatum.ff.de leg.j.l.si creditori.Super quo vide Dynum.ꝫ.de re.iur.l.nullus pluribus.& ipsum Henricum de appella.sollicitudinem.Si autem non sunt sibi contrariæ,tũc aut vtraq; poenalis vel rei persequutoria,aut altera tantum.Si vtraq; poenalis & competunt ex diuersis vna per alteram, non tollitur.ff.de priuatis delict..l.nunquam.Sed si ex eodem facto.eidem competunt contra diuersos vnius exactio alium non liberat.ff.de ijs qui deiece.l.perceptione.Secus si contra eundem ad vindictam tantum.licet minorem vindictam requirat illa qua actũ est.ff.de iniur.l.quòd senatus.&.l.prætor edixit.§.j.secundũ Inn.ꝫ.de purga.canonica.cum dilectus.circa medium magnæ glosę.ver.quidam tamen dixerunt.& Dyn.in.l.allega.quòd senatus.& Nouella.ꝫ.de poenis foelicis.§.per hoc, super verbo ediderunt.libr.vj.Sed si ad rem familiarem.i.quia sibi aliquid habest,& se habent tanquam species & genus,vna aliam ponit quantum ad exactionem.ff.vi.bon.rapto.l.j.arbo.fur.cesa.l.j.de act.& oblig.l.cum ex vno.Sed si tanquam excedẽtia,& excessa.& eadem consideratione habita vnius exactio illam non tollit.Sed vtraq; poena vindictam habet.ff.de tute.& ratio distrahen.l.ij.Sed si ex diuersis considerationibus,vna aliam tollit,nisi inquantum excedit.ff.de act.& oblig.l.qui seruum.&.l.plura.Verum si vtraq; est persequntoria, & actum est in animo, quòd ex vtraq; habeatur effectus obseruandum est.ff.de noua.l.fundum.ff.de tabul.exhiben.l.locum.§.condennatio.in fine.Sed si hoc nõ apparet,& competunt omnes contra eundem & ex eodem facto non agatur vtraq;.ff.de act.& oblig.l.qui seruum.primo responso.& §.j.&.ij.ff.loc.l.si merces.§.culpę.&.l.si vulneratus. Sic potest intelligi pręd.§.cõdennatio.in fi.ibi:& pręsentẽ &c.Sed si cõpetunt contra eundẽ ex diuersis factis,& vtraq; ex cã lucratiua,& vtraq; ab initio,& modo in eamdẽ cõcurrit personã,& p vnã cõsequutus est rẽ,non fiet exactio in altera.ff.de solu.l.quotiẽs.ij.Secus si ęstimationẽ,si ambæ causæ pcedũt ex dispositione diuersorũ.insti.de leg.§.si res aliena.Sed si ex dispositione vnius,vel duorum,quorum vnus personam alterius representet tunc exactione facta ex vna non poterit fieri ex alia.ff.de legatis primo.l.huiusmodi.§.primo.si verò ab initio concurrit vtraque in diuersis personis, & quælibet persona insolidum exigere poterat, tũc istę ambos representans etiã exiget bis.ff.de actioni.& obliga.l.is qui stichum.& de lega.primo.l.si seruus legatus.§.primo.sic potest intelligi.§.cõden

nato: versicu. & putem. Si verò concurrunt in diuersis perso
nis quarum quælibet non poterat petere nisi partē, nō fiet exa
ctio nisi semel. ff. de leg. j. l. si mihi tibi. iuncta. l. si pluribus. e.
tit. Si autem vtraq; competit ex causa onerosa, tunc ex vtra-
que agi poterit. ff. de actio emp. l. non est nouum. Fallit vbi
per vnam solutionem cessaret in totum interesse, & dannum
creditoris. C. de duob. reis. l. j. cum glos. & eodem titu. ff. l. ij.
§. finali. & de solut. l. qui hominem §. j. Si altera est lucratiua,
& altera onerosa, tunc ex vtraq; potest peti. vt prædicta. l. si is
qui stichum. & l. sequenti. Quando verò omnes sunt rei per
secutoriæ, & cōpetunt contra diuersos, & ex eodē facto, vnus
soluens alios liberat. ff. de dolo. l. si plures. C. de condi furti. l.
j. Sed & si ex diuersis factis agitur contra diuersos quorum
vnus habet causam ab alio, adhuc idem. ff. de re. eo. l. illicitè.
Et idem, si vnus non habet causam ab alio dum omnes com
petunt ex causa lucratiua. ff. de act. & obli. l. omnes. & prædi-
cto §. si res aliena. ff. de solu. l. quotiens. de lega. ij. l. Meuius §.
duorum. Secus si vna ex lucratiua, & alia ex onerosa. vt. l. si
is qui stichum. & l. sequē. & §. si res. allegato. Si verò antequā
ex causa onerosa, & actū est primo ad interesse poterit posteà
agi ad rem, sed non sit æqua. vt. ff. de peti. hæred. l. nec vllam.
§. item si quis. & de solut. l. stichum §. si dolo. & prædicto §.
condennatio. in fine. ibi si alius &c. Quando autem altera est
persequutoria. & altera pœnalis, tunc si pœnalis ex partium
conuentione procedit, scripsit Henri. de arbi. per mas. de hoc
de pac. l. rescriptum §. si pacto. &. C. de pac. l. si pacto quo pœ
nam. Sed si à lege procedat, & pœnalis ab initio, & originali
ter pœnalis fuit, & contra eundem competunt, vna aliam nō
tollit. vt prædicta. l. qui seruum §. j. de condi. furti. l. si pro fu-
re. Sed & si contra diuersos, nec agens persequutoria tenetur
pœnalem cedere, & tunc adhuc idem. vt prædicta. l. si pro fu
re §. furti. secus si cedere teneretur. ff. nau. caup. l. idem §. nouis
simè. C. de fur. l. manifestissimi §. ij. Si verò pœnalis nō est ab
initio pœnalis, sed accidentaliter, & ex postfacto, & tunc si ac
cusatus fuerit ex vna, altera tollitur. ff. quod met. cau. l. metū.
§. sed licet. iuncta. l. si cum exceptione §. satis clementi. eo-
dem titulo.

37 ¶ TERTIO casu principali. † scilicet quando altera est
criminalis, & altera ciuilis, si ex diuersis factis, vna non tollit
aliam, quia separatorum &c. C. de donat. inter vir. & vxorē.
l. si maritus. Sed si ex eodem facto, & in primo fuit lata con-
dennatoria, nō obstat exceptio in secūdo. Sic debet intelligi
C. quando ciuil. act. l. vnic. Sed si in primo lata fuit absoluto
ria super facto, vt quia non sit crimen commissum, obstat ex
38 ceptio. † quia res iudicata pro veritate habetur. ff. de stat. ho.
l. ingenuum. de reg. iur. l. res iudicata. videtur casus in ratione
ff. de iureiuran. l. si duo patroni §. idem Iulianus. videtur ca-
sus in terminis. C. ad. l. Faui. de plag. l. j. bene facit si bene indu
catur. ff. de aqua quoti. l. j. §. vlti. & similiter. C. ad. l. Corneli.
de falsis. l. docueris. ff. ad Turpi. aut priuatum §. triginta dies.
Sed si absolutio facta est super iure, & quia iudex pronunciat
reum nō teneri, fortè quia non est contra eum crimē proba-
tum tunc exceptio rei iudicatæ in vno non obstat in alio. vt
prædicta. l. si duo patroni §. idem Iulianus. de iureiurā. & eo.
tit. l. duobus § si colonus. iuncta. l. ij. § j. ff. vi bon. rapt. l. inter
dum. de publi. iudi. & hæc videtur posuisse Dynus. in. c. nul-
lus pluribus. allegato. licet obscurè. de quo per Inno. j. de col
lus. detegen. c. j. Et prædicta intellige saluis ijs quæ dixi de mu
tui. peti. c. j. in. ij. q. ver. sed quæro. vsq; ad tertiam quæstionē.
Nec aliter discutio istam quæstionē, & duas præcedētes quia
in locis proprijs intendo dicere.

¶ SEPTIMO quæritur de ootatis in gloss. *si isti nobiles.*
39 † nunquid si istę incedant tanquā mutuæ petitiones, nūquid
valet snīa super vna re nō lata super alia re: vide glo. & vide-
tur per §. vltimum. l. j. ff. quæ sent. sine appel. rescindunt. alle-
gatum in gloss. quod lata sententia super vna tantum differatur
executio, videlicet donec feratur super alia. Sed Vincen. hoc
non recipit: quia illud in eadem. l. corrigitur, nisi in casu cum
aduersarius impediret ne iudex in alia summaret, tunc enim
differretur executio, & exciperem contra aduersarium si me
causa iudicati cōueniret. arg. ff. de eo per quem fact. est. l. j §.
ij. j. de testi. cogen. c. peruenit. Sed in contrariū facit. j. de re.
iud. c. cū. l. &. A. Sed ibi non fuit recōuentio, imo ibi remo-
tus fuit abbas dilata correctione capituli secundū Vinc. qui
etiam hic repetit qd scripsit Nouel. post eum. s. de mutui. pe
ti. c. j. super verbo respondere. vbi etiā dixit hunc modū pro
cedendi non esse necessariū. de quo remittit Nouel. ad nota-
ta in Specu. de reconuen. § pe. post prin. & in versibus sequen
tibus per totum. Sed quid si lata sentētia super vna statim ap-
pellet condennatus, & per hoc recuset iudicem vt suspectum
quòd facere pōt. de app. proposuit. dicit Hosti. quod tunc non
terminabuntur vna sentētia. habet ergo hoc locum quando
appellatur. Contrariū putat Nouel. inducens. c. proposuit. al
legatum. s. de procur. auditis. de cau. pos. pastoralis. de restit.
spol. audita. ad decre. proposuit. respōdet vt scripsit Nouella.
eo. tit. ad hæc si in vna. dicit etiā Hosti. hoc fallere, cū petito-
rium obscurum est, & de possessorio statim liquet. quod anima-
rum. quòd dic. vt. j. de resti. spol. ex conquestione. super quo
vide quòd scripsi. s. eo. c. ad si. quintæ oppo. & vide Ianus in
vtraq; qōne, quę scripsi. s. de mutui. peti. c. j. in. iiij. q. & dua-
bus sequentibus, & tene quæ ibi dixi.

¶ OCTAVO quęritur ad intellectū gl. hic, *patet quòd ques*
40 *tio.* † vtrum exceptio spoliationis interrumpat præscri-
ptionem? glo. dicit quod non, & idē Inn. & eodem motiuo mo-
41 uentur. Sed opponitur † quia in rebus occupatis, & mala fi-
de possessis, non currit pręscriptio. insti. de vsucap. § furtiuæ.
Solutio secundū leges procederet glo. arg. s. de reg. iur. c. pos
sessor lib. vj. Sed ista solutio ad § furtiuę. non valet. Ideo ali-
ter dicitur, videlicet quod hic loquimur etiam secundū leges de
interruptione pręscriptionū longissimi tēporis. xxx. vel. xl.
anno. quę in rebus furtiuis, & violentis procedit de iure ciuili.
C. de pręscrip. xxx. vel. xl. anno. l. omnes. &. C. de annal. exce
ptio. l. pri. & nota in. d. § furtiuę. in glo. ij. Item secundū anti-
qua iura secundū quod in ciuilibus admittebatur exceptio spo-
liationis factę à tertio, & hodie etiam procederet opposita
exceptione, & non probata: quia licet mala fides interrūpat
exceptionem, sed Hosti. dicit glo. secundū quosdā non pro-
cedere, secundū quos res violenta nunquā prescribitur. insti.
de vsucap. § quod autem. & § alij. in alijs enim rebus non proce-
dit, quia aut excipit is qui possidet, & sic alius non pręscri-
bit, aut alius quam dominus possidet, & tunc dominus non
possidēs nō conuenit reali, de iud. c. examinata. ergo nec de
hoc excipit. sed hoc nihil est, quia vel posset cōuenire perso-
nali, vel sup alia re. Paulus verò qui dicit hāc decret. repetijsse
dicebat gl. simpliciter esse verā, dicebat tamē quòd licet, pba
ta exceptione sequatur probata interruptio, hoc nō est ex for
ma vel natura exceptionis. Dominus Martious de salua di-
cebat posse dici quòd etiam si probaretur exceptio ad vnum
effectum quo ad alium non pręiudicaret per hîc notata. di
cit etiam posse dici quòd per probationem materię exceptio
nis non interrumpitur pręscriptio si declaratur procedere
non potuisse. Aduerte, aut quęritur de interruptione pręscri-
ptionis in personam illius qui dicitur fuisse spoliatus ea spo-
liatione de qua excipitur, aut quæritur de interruptione prę
scriptionis in personam illius qui dicitur spoliasse, & contra
quem excipitur. primo casu, aut quęritur an per ipsam spolia
tionem interrupta fuerit, & hic nulla quęstio quin fuerit in
terrupta interruptione naturali. vt. ff. de vsucap. l. naturali-
ter. in principio. Aut quæritur an per exceptionem de huius
modi spoliatione per spoliatum conuentū contra spoliatorē
conuenientem opposita interrumpatur præscriptio, & hîc
subdistingue. Quia aut verè tunc possessioni non incum-
bit. vt pote quia vera est exceptio quā opponit, vt hic, adhuc
42 nullum dubium: † quia quòd nō est interrumpi non potest.
ff. de iniust. rupt. l. v. § j. modo sine possessione non currit pręꝰ
scriptio. j. de regu. iur. c. siue possessione. libr. vj. aut verè tunc
possidet ita quòd exceptionis propositio factum continet,
& tunc aut quęris an ipsa propositio exceptionis interruptio

rem verè

nem verè, & dispositiuè inducat, & dico quòd non: quia pro
positionem solum affirmare, vel negare nil mutatur in re secū
dū philosophū. 2. peryhermenias. ar. ff. de iure do. l. in rebus.
Aut quæris an per hoc probet ipsa interruptio, seu potius ip
sum excipientē tēpore exceptionis propositæ non possidere,
quòd effectum interruptionis importat si prius possidebat,
& dico ꝙ sic, ratione tacitè cōfessionis, quæ etiam in alio iudi
cio confitenti obstaret vt dixi post Inno. & Hosti. s. eo. c. in
j. q. ver. Sed nunquid. & in fi. eiusdem qōnis. & quia per ver-
ba declaratur animus. ff. de libera. leg. l. labeo. per quem amit
titur possessio. ff. de acquiren. pos. l. iij § in amittenda. Secun-
do casu principali videlicet, cū quęritur de interruptione prę
scriptionis in personam illius qui dicitur spoliasse & contra
quem excipitur nō oportet quærere de ipsa spoliatione: quia
respicit, & coadiuuat factum spoliationis, nec spoliatione sup
posita de possessione spoliationē pręcedente: quia illa non re
spicit spoliātem, sed solum de illa possessione quā habuit spo
lians spoliatione supposita. & illa nō supposita de illa quā ha
buit qñcūq;. Et hic subdistingue, quia aut quærit per opposi
tionē vel probationē hmōi exceptionis interruptio dispositi
uè inducatur, & dico ꝙ non, & sic rectè procedit opinio Ber.
Inno. Pau. & Martini, & est ratio, quia iste non est modus à
iure inductus. ar. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furio
so. vñ cū ista interruptio iure positiuo ꝓcedat rectè pōt dici
nō est iure cautū, & ideò non ponendū. in authen. de trien. &
semis. § cōsideremus. coll. iij. Aut quæritur an per propositio
nē vel probationē huiusmodi probet interruptio facta, & ad
huc saluo omni iudicio meliori credo ꝙ non. per ea quæ scri
psi. s. eo. tit. c. j. in. v. q. & s. isto. c. in. ij. & . iij . quæstionibus.
Sicut enim restitutio, ita & interruptio, & alter vtriusq; pro-
batio diuersum finem, & effectū ab exceptione reputat. vtrū
quæ enim respicit impedimentum retētionis, & sic habent lo
cum motiua, quæ posui in locis præallegatis.

¶ SVMMARIVM.

1 *Causa natalium quomodo tractetur coram ecclesiastico iudice agi-tanda est. & nume. 3.*
2 *Iudicem laicum de spirituali neque principaliter, neq; incidenter, neque etiā per reconuentionem cognoscere posse regulare est.*
4 *Iudicem ecclesiasticū de omnibus causis quæ secularis fori sunt cognoscere posse Vincētio placuit sanguinis causa semota incidenter, vel per reconuentionem.*
5 *Iudicij ecclesiastici actio dotalis est.*
6 *Iudex ecclesiasticus de quæstione hæreditatis per reconuentionem, & per incidentis modum cognoscere potest. & nu. seq.*
8 *Iudicem secularem tractandarum causarum spiritualiū ob personæ defectum inhabilem esse, neque per consuetudinem reddi posse. nume. sequenti.*
10 *Præiudiciales quæstiones antequam lis contestetur & proponuntur, & probantur.*
11 *Præiudiciales quæstiones variè dici.*
12 *Intricatio & circuitus vitandi.*
13 *Qui principaliter cognoscere non potest, nec & incidenter.*

CAP. III

TVam prudentiā. Opponit̃ prio. ꝗ a de
incidenti qōne debet cognoscere idē iu-
dex. vt. l. quotiens. & l. aditæ. in glo. vlti.
allega. & s. eo. tit. c. j. Item opponit̃ quia
videt ꝙ de vtroq; simul deberet cognosci,
vt. s. c. proxi. vel saltem pronunciari, vt. s. c. j. in fi. Inn. ponēs
hic vnicā glo. ad dissolutionem harū oppositionū præmittit
vnum dictū cuius duplicem rationem assignat, ex quo dicto
solutio primæ oppositionis de plano resultat, & consequēter
ad secundā oppositionem duplicē solutionem ponit, & se-
1 cundæ solutioni adheret. Dictum est istud, † ꝙ causa nata-
lium non solū si principaliter agatur, sed etiam si incidenter,
vel etiam si excipiendo tractetur coram ecclesiastico iudice
tantum tractanda est, vt hic, & infra qui filij sunt legitimi. c.
lator. Quòd dictum intelligit etiam si post mortem illius de
cuius natalijs agitur propter quęstionē hæreditatis, quæ agit̃
corā seculari iudice de nataliū legitimatiōe quæratur: quia sem
per coram ecclesiastico iudice agendū est. infra qui filij sunt
legitimi. causam quæ ij. & eo. tit. c. j. ij. & . iij. & . c. peruenit. &
c. per tuas. secundū Host. Prima ratio est, quia scriptum est ꝙ
deus coniūxit homo nū separet & ita nō fuisse matrimoniū
inter eos non declaret. non enim homo, sed solus dei vicarius
de hoc iudicare potest. s. de translat. c. inter corporalia. Secū
2 da ratio † quia hoc est generale de nullo spirituali laico iudi
cem esse, nec principaliter, nec incidenter, sed nec reconueniē
do posse cognoscere. s. de iudi. c. decernimus, & . c. quanto. &
c. lator. & . c. cām allegatis. Prima solutio secundæ oppositio
nis est, ꝙ questio nataliū est præiudicialis, & sic primo tractā
da. videlicet corā eo qui de illa cognoscere potest cuiusmo-
di nō est iudex laicus, vt dictum est. ar. insti. de act. § pręiudi
ciales. Secunda solutio secundę oppositionis est, ꝙ dilatio co
gnitionis de hæreditate hic non ideò fit, quia causa matrimo
3 nialis siue natalium sit pręiudicialis. Sed † quia causa matrimo
nialis siue natalium nō potest esse nisi corā iudice ecclesiasti-
co. Sed rex nō patiebatur causam hæreditatis nisi coram se, &
sic coram diuersis iudicibus dictæ causæ habebāt necessario
ventilari, modo si corā diuersis iudicib⁹ cāç simul ageretur cū
se inuicem cōtingant sequi posset intricatio magna: nam for
te cōtingeret, ꝙ ecclesia de natalium causa cognoscens filiam
illam de cuius natalijs agitur illegitimam iudicaret, & nihilo
minus ꝙ pro eodē tempore rex de hæreditate cognoscens ei-
dem filiæ hæreditatē adiudicaret, & sic sequeretur absurditas
& cōtrarietas intollerabilis ex varietate iudicū, ꝙ esse non de
bet. s. de offi. dele. c. ij secundū Hosti. Ideò aūt dicit Inn. quę
stionem nataliū quęstionē hæreditatis pręiudicialem nō esse,
quia si coram eodē iudice ageretur puta corā Papa de qōne
vtraq;, vt fortè in terris ecclesiæ posset vtraq; simul agi, nec
Papæ dicenda esset causa natiuitatis preiudicialis, scdm eum.
ac si velit dicere, ꝙ & si iudici seculari. i. eius iurisdictionē pos
sit præiudicare causa ista natiuitatis, nō tamen est pręiudicia
lis causę hęreditatis, neq; iudici ecclesiastico seu iurisdictionē
ipsius. Ex quibus in textu isto collige duas conclusiones, & fun
damentales rationes qōnum istarū in quibus cōsistit totus in
tellectus istius decre. Sed quid si iudex ecclesiasticus differat
natiuitatis qōnem? Respondet Inn. ꝙ per superiorē suū præfi
getur sibi terminus infra quem habeat expedire, nec de qōne
hæreditatis se intromittet, sed regi dimittet, vt in decre. alle-
gatis secundū eū. Sed qualiter formabitur libellus coram eo?
Respōdet Inno. ꝙ hoc modo, dicet enim sic filius legitimus
cum pater meus nō fuit maritus talis de qua genuit talē filiā
peto ꝙ iudicetis illam esse non legitimā filiam eius. vt. c. cau
sam. & . c. lator. allegatu & . C. de sta. defun. l. pe. an verò sit ne-
cesse dare libellum cùm incidenter proponatur. vide Nouel-
lam in. c. lator allegato.

¶ SECVNDO opponitur, quia videtur ꝙ principalis, &
dependens simul valeant expediri: quia violēter eiectus à fun
do simul petit fundum per interdictū vnde vi, & res ablatas
per actionem de vi bo. rap. aut furti, vel ad exhibendū. ff. de
vi & vi arma. l. j § si fundus. Solu. ibi coram eodem iudice, &
de rebus reuera non dependētibus ab alijs sed diuersarum na
turarum agit̃ scdm Vin. hîc verò agi non pōt coram eodem
iudice seculari de vtraq; qōne, & est vna depēdēs ab alia: quia
sine ea expediri non potest. Caue tamē quia cū quæritur an
de quæstione natiuitatis possit cognoscere iudex secularis di
stinguere habes, quia aut incidit qō circa mrīmoniū an fue-
rit vel nō aut an fuerit legitimū vel nō, & tūc indubitatū est
ꝙ sol⁹ ecclesiastic⁹ iudex de hoc cognoscet, & iudicabit, & sic
procedunt omnia quæ dixi supra. Aut nulla de facto dubi-
tatio deffertur de hoc, vt si petenti hæreditatem coram iudice
seculari possessor opponit quòd non est filius illius cuius pe
tit hæreditatem sed alterius, & sic dubitatur de facto istius,
vel illius sit filius, tunc coram iudice seculari hęc natiuitatis
quæstio tractabitur corā quo incidit. C. de ordi. iud. e. l. secū
da. secundū Goffr. & Host. Inducit Hosti. de libe. agnos. l. si

quis à liberis,& pro hoc egregiè facit quòd scripsi in cle.ij.de
iudi.in.ix.q.principali.ver.Sed nũquid causa vsuraria.& ver
sic.Paul.in cle.vnic.vsq; ad finẽ qõnis,& quæ notantur in re-
missioonibus ibi per me datis.
¶ TERTIO opponitur ibi: *incipere*. quia iam erat inchoa
ta coram iudice seculari,aliàs hæc decret.nõ videretur habe-
re magnum dubiũ propter præuentionem ecclesiastici.§. de
foro cõpeten.c.penul.Solutio cõmunis,litera habet ꝙ qõ hæ
reditatis fuerat primo inchoata coram iudice seculari, & qđ
coram illo in quæstione hæreditatis incidit qõ natiuitatis cõ
tra petentẽ hæreditatem per possessorẽ hæreditatis in modũ
exceptionis obiecta.& secundũ istã lecturam necesse habes,
exponere hanc inceptionem de prosequutione supplẽdo ibi:
incipere.s. prosequi, vel dicere.ꝙ verbum incipere stat impro
priè pro verbo prosequi,dicere tamen posses ꝙ quia forsan
possessor legitimũ hæredem de illegitimitate diffamabat,le-
gitimus hæres prouocauit possessorem coram iudice ecclesia
stico super suę legitimitatis declaratione,& dedit libellũ de
quo dixi.§.eo.c.in fi.primæ oppositionis.Sed dices quæstio
nem hæreditatis tũc nõ esse dependentem à quæstione nati-
uitatis,vt pote nundũ motam,sed responderi potest,ꝙ imo
potest dici dependens considerato effectu. Dixerunt etiam
Pe.& Abb.qõnem natiuitatis in modum replicationis posse
incidere.s.cum hæres legitimus petit hæreditatem,& illegiti
mus excipit se esse filiũ,& actor replicat illũ esse illegitimũ.
¶ QVARTO opponitur,quia videtur ꝙ iudex ecclesia
sticus de natiuiate cognoscens deberet etiam cognoscere de
quęstione hęreditatis,& pronũciare videlicet tanquã de de-
pendente ab illa,vt hic.ar.ĵ.de don.inter virum & vxorem.
c.de prudentia.Dicit Vinc.distinguendum esse inter causas:
quia quędam sunt quę de sui natura sunt de foro Ecclesię, vt
spirituales,matrimoniales,patronatus, & similia. Aliæ sunt
quæ solum ratione personarum possidentiũ sunt de foro ec-
clesiastico,vt causæ possessionum clericorum. De primis di
cit ꝙ nec incidenter,nec per recõuentionem possunt esse corã
iudice laico.Sed secundæ possunt.super quo remittit Henr.
ad notata sua.de iudi.c.decernimus.& tu vide quę scripsi de
foro cõpe.c.licet.in.vj.qõne Collec.& de offi.ordi.c.ordina
rij.lib.vj.in.vj.q.ver.certe nõ placet quòd dicit Parisien.Sed
4 quid econtra respõdet Vinc.† ꝙ circũscripta causa sanguinis
iudex ecclesiasticus potest incidenter,vel per reconuentionẽ
de omni causa spectante ad forum seculare cognoscere. Ijs
suppositis ad oppositionem respõdet ꝙ hîc de successione nõ
cognouit Papa,quia nec etiã incidẽter fuit proposita coram
eo,dicit etiã ꝙ non sequiũ,ꝙ si legitimus est ꝙ sibi hęreditas
debeatur potest enim subesse aliud impedimẽtum vel patriæ
consuetudo.Ex quo infert Nouel.ꝙ etiam satis placuit ipsi
Vinc.ꝙ etiam incidenter iudex ecclesiasticus de successione
nõ cognoscat,quasi de sui natura sit de foro seculari,ꝙ etiam
recitatiuè Henrico placere videtur. Iuxta quòd dicit Host.ꝙ
si in seculari foro alicui obijcitur excõicatio,vel ꝙ nõ potest
agere:quia symoniacus,vel intrusus,vel opponitur periuriũ
videntur hęc omnia ad iudicẽ ecclesiasticũ relinquenda:quia
eius fori sunt.§.de elect.& de symon.per totum,& de per-
iurio de quo minus.text.videtur de electione venerabilem.
Sed de periurio non credit Nouella. remittens ad ea quę
scripsit de foro compet.c.vlti. super vltima glos.de quo ibi
plenè scripsi in.ij.q.& duabus sequẽ.& etiã in quinta qõne.
Collecta. dicit hîc ꝙ iudex ecclesiasticus incidenter, vel per
viam reconuentionis de causa merè tẽporali põt cognosce-
re,& respondet ad prę.d.c.de prudentia.ꝙ nec principaliter,
nec aliàs de hæreditate coram Papa quęstio mota fuit hic,&
remittit ad notata Archidia.xj.q.j.in summa.vbi vide. Sed
aduerte non est oppositio dissoluta,nec est conclusio Noue.
quam posui in veri.ex quo infert.bene clara,licet eam videa
tur Innocen.ponere hîc,vt scripsi ad finem primę oppositio
nis.ver.neq; de quæstione.illam enim impugnat Collect.in
c.licet.& in.vj.ipsius quæstione allegatis,vt ibi dixi De solu
tione verò oppositionis est magna contentio inter Innocen.
& Hosti.quia Innocen.dicit aliud esse in hęreditate, respectu
qõnis de natiuitate vt hic aliud in dote,respectu quęstionis de
matrimonio,vt in.c.de prudentia.& Hostiẽ.dicit ꝙ in vtro-
q; casu ecclesiasticus de vtroq; cognoscet. Alij vero distin-
gunt inter quæstionem principalem, & quęstionẽ inciden-
tem. Sed non apparet qualiter in quęstione natiuitatis quæ-
stio hęreditatis,neq; qualiter in qõne matrimonij quęstio
de dote possit incidere:cũ lata sententia in prima pariat exce
ptionem rei iudicatæ in secunda,licet secus contra,vt hîc.ar.
5 ff.de excep.l.fundi.& l.fundum.Alij dicunt † ꝙ actio dota
lis pertinet, de natura sua ad forum ecclesiasticum.quòd pla-
cuit Inno.in.d.c.de prudentia.per.c.nuper.eo.tit. Simile su-
pra de iudi.c.quanto.iuncto.c.de prudentia.in fine vbi dici-
tur dotem esse accessoriam,& sic annexã seu coniũctam ma-
trimonio,& hęc solutio de præsenti mihi placet, vt à verbis
Inno.non recedã,& eã probare videtur.c.de prudentia:quia
ibi nõ vertitur in quęstionem vtrum iudex ecclesiasticus de
dote possit cognoscere,imo ibi supponit ꝙ cognoscere põt,
& solum querit vtrũ si committat causam matrimonialẽ,pos
sit cõmissarius delegatus vigore talis cõmissionis etiã de do-
te cognoscere,& videtur determinare ꝙ sic, vel verius scdm
quòd ibi notatur in fine penul.glo.nõ quæritur.nec respõde
tur vtrum in vim talis cõmissionis,&c.Sed mandatur ꝙ au-
ctoritate nouarum literarũ procedatur super dote, quòd sic
mandari nõ posset,nisi mandans principaliter talem potesta
tem haberet.ĵ.de iure patro,ꝙ autem.de quo plenius ibi di
cam.& facit ꝙ notat glo.de foro.cõpet.licet ex.in gl.ij.& qđ
ibi scripsi in secũda supp.De conclusione verò Nouellæ pos
sum dicere cum quæris vtrum de quæstione hęreditatis pos
sit cognoscere iudex ecclesiasticus,aut quęris nunquid per mo
dum recõuentionis,aut quæris nũquid per modũ incidentis
qõnis,aut quæris nũquid per modũ principalitatis aut quæ-
6 ris nũquid per modũ de quo hîc tangitur.† Primo casu indu
bitãter dicas ꝙ sic, quia hoc nõ reperitur de iure prohibitũ,
& ideò stabo iuri cõmuni reconuentionem permittenti.ff.
de iudi.l.j.&.ij.Super quo videãtur quæ scripsi de iudic.c.at
7 si clerici.in.ij.oppo.& de mu.peti.c.j.in.iij.q.† In secũdo ca
su dicerem idẽ,si pateret exemplum conueniens per leges hîc
in fine glosæ vltimæ allegatas.Nec obstat ista decret.cũ con-
cordan.per ea quę scripsi in.d.iij.q.in.c.j.de mutui peti.alle.
8 † Quia iudex secularis inhabilis est simpliciter propter per-
sonę deffectũ ad causas spirituales pertractandas,vt deduxi.
9 §.de iudi.c.quanto.† adeò ꝙ cõtrarium non potest cõsuetu
dine introduci.§.de cõsuetudine ad nostram.ĵ.de præscrpt.
c.cum causam.Sed iudex non est inhabilis ad causas merè ci
uiles,reales,hæreditarias,vel prophanas pertractãdas,& ideò
potest de cõsuetudine introduci ꝙ eas pertractet.de foro cõ
pet.c.si clericus.in fi.&.c.licet.§.finali.ibi sicut hactenus ser-
uatum est.cum similibus.Ex quibus patet quòd Nouella.
salua pace sua multum male dixit,dum dicit quòd causa hæ
reditatis de natura sua est de foro seculari,volens excludere
ecclesiasticum. quia in nullo repugnat naturæ causæ quòd
de illa cognoscat ecclesiasticus:quia si ad eum pertinet tem-
poralitas,vel habet hoc de consuetudine iure suo,sine aliqua
habilitatione de illa cognoscet,sed ex hoc solo non potest:
quia regulariter ad eum non pertinet temporalitas.supra de
iudic.nouit.cum concordant.& sunt casus rectè similes.in.l.
quotiens.&.l.aditæ.&.l.si idem.allega.in glos.finali. Et est re
ctè similis casus in quęstione dispensationis quem posui in
prædicto c.a.si ordinarij.in principio.in.vj.q.&.§.de iudi.c.
cùm venissent.in oppositione quorum inductiones omitto.
Tertio casu videlicet cum per modum principalitatis pro-
ponitur etiam est indubitatum,quòd nisi ad Ecclesiam per-
tineat temporalitas,aut aliàs habeat hoc Ecclesia ex consue-
tudine,& saluis alijs medijs quibus deuoluitur ad Ecclesiam
iurisdictio temporalis de quibus satis dixi.§.de foro com-
peten.c.a.sané.&.c.cùm sit.&.c.licet.&.c.ex tenore. ecclesia
sticus iudex non potest cognoscere.vt prædicto.c.nouit. &
hîc,&.c.causam.alleg.cùm concordan.Quarto casu videli-
cet in

cet in casu huius decretalis sto cum Innocen.eo modo quo dixi in casu proximè præcedēti, per ea quę dixi. s̄.eadem op positione in versu de solutione. nam licet quęstio hæreditatis à quæstione natiuitatis depēdeat in casu isto certo respectu, tamen nec in illa incidit, nec illi accedit, nec illi cōiuncta seu cōnexa est tali, videlicet cōiunctione seu cōnexione quæ faciat eam eiusdem naturæ cum illa. Nam, & potest esse legitimus cum nullus hæres, & potest esse hęres, q̄ erit legitimus. legitimitas enim respicit sacramentum matrimonij, & à iure naturali descēdit qum matrimonium noscatur institutū. insti. de iure naturali in prin. Hæreditas verò descendit à iure positiuo. insti. de hæredita. quæ ab intestato deffe. §. j. vnde dependentia de qua hîc loquitur nō est naturalis, & intrinseca, sed ab extrinseco venit. videlicet à dispositione iuris positiui quo cauetur filios illegitimos ad hæreditatem non admitti. de qua tanquā de incidenti cognosceret secularis, nisi obstaret inhabilitas personæ, vt dixi. scilicet cùm quęstio natiuitatis incidat quæstioni hereditatis coram iudice seculari, tamen quęstio hæreditatis non incidit questioni natiuitatis coram iudice ecclesiastico, vt superius dixi: nam questio incidēs nō admitteretur vt incidens, nisi faceret seu tenderet ad impediēdum intentionem aduersarij vel circa processum, vel circa negotiū principale, vt patet ex ijs quæ scripsi. s̄. eo. c. j. in. q. ij. & iij. Modo pendente quæstione natiuitatis coram iudice ecclesiastico non potest opponi quæstio hæreditatis ad impediendum intentionem aduersarij, nec circa processum, nec circa negotium principale: non enim sequitur non est hæres, ergo nō est filius, vel non es filius, vel non es legitimus, nec sequitur non es hæres. Igitur super questione natiuitatis procedere nō potest. Igitur non video qualiter de iure incidat, vel emergat, nec per consequens video qualiter ratione incidentię vel emergentię ad ecclesiasticum pertineat ad quem principaliter pertinere non posset.

¶ PRIMO quęritur propter gl. secundā, & ea quę dicta sunt de incidentibus, & emergentibus, ac præiudicialibus quęstionibus quę sint iste quęstiones. super quo omnino vide quæ scripsit Bart. ff. de excep. l. fundū. & quæ scripsi. s̄. eo. c. j. in secunda, & tertia quęstionibus in quo. c. primo dicebat Goffr. hanc esse differentiam inter pręiudiciales, & peremptorias: quia in præiudicialibus quęritur de conditione personę vtrū sit iudex vel seruus, ingenuus vel libertus filius vel extraneus, insti. de act. § præiudiciales. ergo idem cū dicitur actor excōicatus. j̄. de excep. c. exceptionem. vel infamis, vel bonę famæ.
10 ij. q. vij. quærendū. † præiudiciales aūt proponūtur & ꝓbanē ante lit. conte. C. de adul. l. quoniam Alexandrū. Sed & quædam locum habent etiam post sententiam. ff. de iudi. l. non id circo. § cū posteà. j̄. de re iudi. ad probendum. de except. pia. lib. vj. peremptorię verò licet prius quandoq; proponantur non probantur nisi post litem contest. C. de excep l. si quidē. C. de præscrip. long. temp. l. emptor. nec habet locū post sententiam infra. de re iudi. c. inter monasterium. in fine. casua liter. j̄. de purg. vulga. c. ij.
11 ¶ Nouella dicit † pręiudicialem q̄onem dici diuerso respectu. Primo quoad intentionem actoris cui pręiudicat, & eā perimit, & hoc modo præiudicialis est omnis peremptoria. Ista tamen pręiudicat solum in diffinitione per quam probatam imponitur silentium ipsi actori, sed nō præiudicat processui regulariter. s̄. eo. c. j. Fallit in casibus. de lit. conte. c. exceptionis. lib vj. Est & præiudicialis respectu processus, scilicet quia prīo tractāda est, & de ijs loquit gl. nostra, & hoc mō pōt dici pręiudicialis omnis emergēs, de qua prius debet cognosci, & pronūciari. s̄. e. c. j. & hoc modo ꝑiudicialis est interdū actio. vt. j̄. c. ꝓxi. alio mō dicit quoad eligētem alterā de duab⁹ actionib⁹ quæ cōpetere pñt per q̄ facit sibi præiudiciū in reliqua. infra de ele. vt quis duas. & de postulat. c. vni. lib. vj. ff. de tributo. l. quòd in hæredem. § eligere. & hoc modo quandoque est pręiudicialis exceptio ipsi excipienti, sed regulariter contra infra de regulis iuris. nullus pluribus. lib. vj. Est, & præiudicialis respectu iudicis. vel suę iurisdictionis, & de hac loquitur iste textus præiudicat enim quęstio natiuitatis ne secularis iudex de ipsa cognoscat. Item ne in principali procedat donec illa per iudicem ecclesiasticum fuerit diffinita, quę tamen si occurreret coram iudice ecclesiastico puta habēte tēporalem iurisdictionem, vel quia de hoc exciperetur contra electum, vel pręsentatum confirmandum consecrandum, benedicendum, vel ordinandum, esset vera peremptoria. Et eo casu. verum est dictum Innocē. quia nec præiudicat processui, nec iurisdictionem: sed solum probata facit præiudicium actori in sua quæstione, quam perimit secundum eum latius scripsi vbi suprà. De actionibus verò pręiudicialibus vide plenè per Ioan. Fabri. in § præiudicieles. allegato. Item pro intellectu glosæ secundę hic melius starent ea quæ scripsi supra cap. proximo. in sexta quęstione quam ibi, & ex ijs omnibus faciliter posset doctor nouus ingeniosus formare super ista decretali vnam pulcherrimam repetitionem maximè addendo aliqua de notatis supra eodem titul. cap. primo & secundo. & infra eodem. cap. proximo, & in remissionibus pluribus in diuersis locis supra per me datis quorum multa possent hic satis conuenienter collocari. Collectarius verò hic quęrit ū conuentus coram seculari excipit se esse clericum, an cognoscet ille, an sua sit iurisdictio. & dicit quòd sic secundū Vincen. & remittit ad notata in Specul. de reconuent. § nunc dicamus. & ad notata Innocen. & Hostien. de senten. excommunica. vt famę. & Archidia. liiij. distinctio. ex antiquis. Et Innocen. & Hostien. de foro competenti. verum. in fine. & ad collecta sua supra eodem capit. primo. Sed materia propria quęstionis suę est infra de sentent. excommunica. si iudex. libr. vj. Nouella hîc notat super ver-
12 bo intricare † q̄ intricatio est vitanda. j̄. de sentē. excō. inter alia. de ver. sig. cū olim. & circuitus vitandus. ff. qui po. in pig. hab. l. Claudius. secūm Vin. & in cle. auditor. de rescri. Collec.
13 notat † q̄ qui nō pōt cognoscare principaliter, nec incidenter. ad idem. de hæret. vt inquisitionis. in fi. lib. vj. Et dicit q̄ in. l. quotiens allegata iudex erat capax, sed nō hic, vt not. Cardi. in. c. inquisitionis. allegato.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Recuperandæ possessorio agens non nisi de alia spoliatione reconueniri potest. & nu. 13.*
2 *Conuentus verbum generale.*
3 *Dictio nisi, si negatiuè adijciatur orationi excipiendo ponit, si adfirmatiuè negat.*
4 *Agens possessorio recuperandæ non reconuenitur.*
5 *Compensatio petenti restitutionem opponi non potest.*
6 *Offendens legem legis beneficio non gaudet.*
7 *Quod spoliatus non teneatur respondere contra spoliatum solum intelligendum est.*
8 *Quod reconueniendo conceditur id excipiendo concedi.*
9 *Exceptio spoliationis contra quemlibet agentem etiam interdicto vnde vi opponi potest.*
10 *Proprietatis causa quā quod possessionis iustior videtur.*
11 *Pauperis causa diuitis causæ præferri debet, primoque expediri.*
12 *Vnum quodque suum non alium effectum operari debet.*
14 *Possessorium recuperandæ plenam causæ cognitionem requirit.*
15 *Exceptio renunciationis quæ respicit proprietatem contra interdictū restitutorium opponi potest.*
16 *Petitio confirmationis contra aliquem dirigi non solet.*
17 *Spoliationis exceptio petenti confirmationem non officit.*
18 *Agens possessorio reconuentus super ipsa possessione de spoliatione ipsa quæ agitur excipere potest.*
19 *Replicationem exceptionem elidere si ab ea vitietur.*
20 *Actorem exceptione spoliatōis ad hoc vt rei exceptio elidatur replicare non posse AEgid. tenet.*
21 *Quibus competat exceptio spoliationis.*
22 *Ex iure tertij meo iure non subiecti defensionem mihi minime competere sicut nec actionem.*
23 *Ex spoliatione plures oriuntur actiones.*

24 *Compensationis exceptio si ante sententiam omissa sit, post sententiam ipsam opponi potest.*
25 *Idem de hypothecaria indicandum quantum ad ius prælationis.*
26 *Res iudicata super exceptione dilatoria contra excipientem non obstat ei de ea agere volenti, sed contra proponentem exceptionem peremptoriam lata sententia bene obstat ei volenti agere ex illa.*
27 *Actio quæ competebat ex peremptoria omissa per sententiam regulariter tollitur.*
28 *Quando quæstio spoliationis possit proponi, & quando proposita præiudicet.*
29 *Maleficia non debent remanere impunita.*
30 *Exceptio spoliationis de alia quæstione præter quam spoliationis agentem repellit.*
31 *Petenti restitutionẽ potest opponi exceptio de proprietate si sit notoria.*

¶ *CAP. VLTI.*

SVper spoliatione. Ista decretalis fuit repetita per Io. Cald. ideò ob reuerantiã eius, & quia vt dicit Henricus materia eius est subtilis
intricata, dubia, & obscura tenebo ordinem
quẽ obseruat primo pro casu literã summando adq; diuiden
do. Secundo exponendo. Tertio notando. Quarto opponẽ-
do. Et quinto quærendo. † Casus breuis, agens possessorio re
cuperandæ nõ nisi de alia spoliatione recõueniri põt, imo spo
liationis exceptione repellitũ. Primo dicit quid iuris cũ agens
possessorio reconuenit. Secũdo quid iuris si cõtra eum exci-
pitur. ibi: *quamquã*. prima dictum ponẽs exceptionẽ interserit
ibi: *nisi*. & rationẽ dicti subdit, ibi: *cum*.
¶ Expone literam. *super*. i. de, vnde hoc deseruit rei vel substã
tiæ. cõcordat. ĩ. eo. c. & de rescrip. c. pastoralis. ij. respõso. & c.
sequen. & c. c. super literis. alibi notat gradum. de maio. & obe.
solitæ. ver. potuisses. xxxvj. di. c. qui ecclesiasticis § ecce. ibi lo
cum. ĩ. de priuil. ex ore. lx. di multi. Quandoq; exponitur. i.
propter, vel vltra in authenti. de nup. § sinautẽ tutela. C. de pe-
riculo & cõmo. rei vendi. l. pe. *spoliatione*. Spoliatur quis offi-
cio, & fraterna cõmunione. de quo per Laurẽ. iij. q. j. in sum
ma. & in Spec. de petitorio. & possessorio in fine. *Conuentus*. s.
reus in iudicio. xj. q. j. inolita. vbi exponitur. i. commonitus.
Sed tunc propriè extra iudicium. ĩ. de accusa. c. ij. vtroq; mo
do sumitur. de pact. c. j. alibi ponitur pro collegio vel societa
te aliquorũ, & maximè religiosorum. s̃. de iudi. c. vlti. & tunc
2 bene, & quare sic dicatũ habes. xv. di. c. j. ad fi. † Est aũt hoc ver
bũ generale ad omnia pertinẽs, ꝓpter quę aliqui de ijs quæ in
ter se agunt cõueniunt. vnde cõuensũt qui ex diuersis locis in
vnũ cõcurrũt, vel q ex diuersis animi motibus in vnã sñiam
cõcordãt. ff. de pac. l. j. ĩ. ti. j. c. vni. de deci. ex multiplici. de si-
mo. c. veniẽs. & c. in tua. & c. nos. de pac. c. fi. j. q. ij. quã pio mẽ
tis. *Aduersus*. i. cõtra. C. si aduer. vẽdi. in rubr. & in rubricis se-
quenti. ĩ. de in inte. rest. c. ij. li. vj. & cle. ab ecclesia. e. ti. Cõtra-
rietatẽ ergo notat de off. dele. cũ super. de ijs quæ fiũt à pla cũ
apostolica. & alibi. exponitur. i. pro. ff. de vsufructu. l. natu-
raliter. *restitutionem*. de auxilijs proditis per quæ datur restitu
tio spoliato. not. iij. q. j. in summa. in fi. ĩ. de resti. spol. cũ ad se
dem. in glo. pe. & c. c. sæpe. in glo. prima. & plenius in Specu. de
resti spol. *petentem*. interdicto vnde vi Vinc. idem putat Cald.
si spoliatus intentat aliud auxilium. de ijs ad quæ proximè re
mili cũ eadem sit ratio, facit ergo spoliatione quòd generale
est, & verbum restitutionis petitio quòd sequitur, & quòd in
3 fra dicam *non est*. audiendus qd sequitur. † *nisi*. orationi nega-
tiuæ adijcitur, & ideò excipiendo ponit. ĩ. de testi. c. fi. Sed cũ
orationi affirmatiuè adijcitur priuat. ĩ. de testi. c. de resti. in fi
ne. quandoq; nec ponit, nec priuat. ij. q. j. notum. ĩ. de cõcess.
præben. postulasti. Sed hoc ideò quia ratio præcedens non cõ
plectitur illum casum. Interdũ ponitur pro sed. xxxvij. dist.
sedulo. Quandoq; pro si. no. ĩ. de app. præterea. ij. de sen. exc.
Quicũq; lib. vj. & hanc putat Cald. huius dictionis esse pro-
priam significationem, vt probatur decret manifestum. & se
quens. de rescript. simul iunctæ. *Quæstione*. i. causa. Sic enim
dici debet dum proponitur. infra de verborum significa. lo-
rus. post princi. *spoliationis*. de alia rẽ Vinc. nam in diuersis spo-
liationibus circa eandem rem factis vltima violentia prius
purgari deberet. ff. de vi & vi. arma. l. colonus. & l. cum fun-
dum. primo responso Nouella. bene facit insti. de interdict. §
recuperandæ. *Reconueniat*. scilicet reus primo conuentus, quid
sit reconuentio, quomodo fiat dic vt supra de mu. pe. c. j &
sic habes hic casum in quo non procedit reconuentio. alibi
nota supra de arbi. cum dilectus. in prima glos. *Cum*. pro quia
alibi ponitur pro quando, vtroq; modo ponitur. ĩ. de com-
mod. c. vnic. *etiam*. non dicit spoliationis exceptio, & infra,
ibi: *nientans*. noo di. n opponens Nouell. & sic est petitio pri
uilegiata de iure communi. Secus. iij. q. viij. cuius in agendo.
non cogatur. Innuit quòd præcedit reconuentio, quòd intelli-
ge etiam si non excipiatur de huiusmodi priuilegio. Simile.
iij. q. iij. Item inuiti. j. de resti spol. c. j. & hic puto consuetu-
dinem contrariam non valere. Cũm in consuetudine non sit
cõsensus nisi tacitus. ff. de legibus. l. de quib⁹. in fi. secũdũ Cald.
ante restitutionem. integram, & cum omni priuilegio sine cau-
sa factam. iij. q. ij prius. & c. c. si episcopus. ꝗ verbũ restitutiõis
significat. ff. de verbo. sign. l. restituere. j. & ij & l fi. in fi. C. de
seu. pas. l. j. in fi. ff. de mino. l. ꝗ si minor § restitutio. ff. de vsu.
l. videamus § itẽ si indebitũ. ver. in fautana. in ti. ij. c fi. post re
stitutionem verò respondere cogitur, datis tamen primo in-
dutijs quę restitutorię appellantur. vt in dictis capitul quòd
dic vt notatur. iij q ij. in summa. *spoliis oribus*. ergo alijs respõ
dere tenetur quòd est verum in ciuilibus, de criminalibus dic
vt infra de resti. spol. frequẽs. lib. vj. *Respondere*. super alijs quã
super recõuentione spoliationis vt pœna sit Noue. *quamquã*.
non tenetur aduersatiuè, Pet. & Abb Host. sic etiam teneat si quę
stio spoliationis proponitur in modũ reconuẽtionis nõ re-
pellit primo agentem, quamquã & c. *ab agendo*. etiã interdicto
Inno. & innuit hoc verbum ꝗ dilatoria est huiusmodi exce-
ptio, & sic ante lit. contesta. proponenda ij q. iij. c. j. vbi etiam
hoc nota. & facit ꝗ notatur. xix. di cuius rei causa. in vlti. gl.
& infra de resti. spol. ex cõquæstione. in glo. ij. fa. s̃. eo. c. ij. ibi
circa litem cõtesta. vbi de hoc dixi. in. vj. oppo. ver. iij. quan-
tum ad hoc, ꝗ putat Calder. verũ nisi de nouo fiat spoliatio.
de offi. dele, insinuante. licet quidam contra. Cũ aliud habeat
remedium. s. interdictũ, vt dixi post Inno. & Host inver. pro
xi. allegat. quia hæc ratio nõ videtur sufficiẽs, per regulã qui
ad agendũ. de reg. iur. li. vj. imo dicũt quidã ꝗ satis est ꝗ post
lit. contesta. deueniat in notitiã. de exce. pastoralis. Sed cõtra
hoc facit ꝗ ibi notat in vlti. glo. quę gl solet appropriari si nõ
fuit sollicitus in inquirendo, an sibi cõpeteret dilatoria. sed si
prĩo diligẽter inquisiuit & nõ inuenit, satis videtũ ꝗ post li. cõ
testa. peruenit ad eius notitiã. Calde. *ab e. s.* s. cõuentus qui spo
liatores dicuntũ. Nouell. *exceptiones*. nõ ad impediendũ actorẽ,
sed ad restitutionem cõsequendã. s̃. e. c. ij. *opposita*. & probata.
Nouel. s̃. e. c. ij. ĩ. de cõcess. pbẽ. cũ sup. debet aũt hæc exceptio
ꝓbari infra quindecim dies, vt pręd. c. frequẽs. de cuius fine
bñ caueas. *repellitur*. q̃lis ratio infra dicã, & intelligo etiã si spo
liator. nõ haberet ibi rẽ spoliatã, saltẽ eũ deberet satisdare. ff.
de pig. l. si fundus § ij. hoc verũ, nisi cũ nõ esset soluẽdo. ĩ. de
rest. spol. olim. ij. de solu. Odoar. fa. no. in Spec. de petitorio
& possessorio § j. ver. Sed cũ spoliatus. & ver. seq. Calde.
4 ¶ PRIMO no. † ꝗ agens possessorio recuperandæ in re, nõ
recõuenitũ & c. cõcor. sunt in prin primę glo per hoc dicit gl.
5 ꝗ petenti restitutionem non põt opponi cõpensatio, quia sic
indirectè reconueniretur. fa. C. de cõpensa. l. vlti. ĩ de excep.
c. cum inter. in fine. & est hic casus specialis contra regulam
cuius in agendo & c. vt dixi in tex. & rationem dicam in pri
6 ma opposi. Secũdo not. † ꝗ offendens legem legis beneficio
nõ gaudet. ĩ. de vsur. quia frustra. ꝗ dic vt ibi in gl. j. Tertio not.
7 † ꝗ priuilegiũ ꝗ habet spoliatus nõ teneatũ rñdere cõpetit sibi
solũ cõtra spoliatorẽ. ꝗ dic vt in prædi. decre. frequẽs. Quar
8 to not. † ꝗ ad ꝗ conceditur reconueniendo etiã cõceditur ex-
cipiendo. de regu. iur. qui ad agendum. libr. vj. Quinto not.
9 † quòd exceptio spoliationis obstat contra quemlibet agen-
tem etiam interdicto. vnde vi. de quo infra dicam.

¶ Sexto

¶ Sexto nota quòd super præiudiciali exceptione & princi-
pali negotio simul procedi vel cognosci nó debet. ꝰ.c.proxi
mo.& de iudi.c.exhibita.Io. Calde.
¶ PRIMO opponitur quia videtur ꝙ agente restitutorio
10 opponi possit proprietatis quæstio eiusdé rei: † quia iustior
videtur causa proprietatis quá possessionis.ff.de bo. pos.l.si.
ff.de pig.act.l.si rem alienam bona fide.infra titu.ij.cú dile-
ctus.Igitur iustum est illam præferri tanquá iustius.iij.q.xj.
c.nó est credendú.§.ciuili.& tanquá maius bonú.de regu.li-
11 cet.iustius enim melius est.xij.q.ij.cú deuotissimam.† ideò
causa pauperis, quia iustior primo debet expediri.ij.q.j.in
primis.in prin.no.Collect.ꝰ.eo.c.j.in fine.Solutio hic fauor
ponderatur,non tam respectu causæ in se quá personarum li
tigantium,vnde fauor spoliati,& odium spoliátis,& facilitas
causæ expeditio,sunt causa huius priuilegij & fallentiæ con-
tra regulam,cuius in agendo.quæ cessant in proprietate. Itẽ
iusticia quæ inest proprietati,respicit finé causæ,& tunc si de
ipsa cóstet trahit ad se possessionem.vt.c.cum dilectus. ꝗ.de
cau.poss.& proprie.in.l.bona fides.ff.deposi.aut non verti-
tur aliquod odiú vel culpa illius apud quem fuerunt res de-
positę,eius enim erant,sed solú ibi reperitur agentis odium.
scilicet latronis deponentis.Item illud de æquitate,vt ibi pa-
tet,licet auté illud priuilegium cócedatur in fauorem spolia-
ti,& odium spoliantis,tamen cóceditur quòd non cogatur
seu teneatur,non autem ꝙ non possit.& ideò huic priuilegio
bene potest renúciare tacitè.vt dixi in textu.
¶ SECVNDO opponitur † quia vnumquodq;, debet
proprium & non alium operari effectum.ꝰ.c.proxi.&.c.cú
dilectus.de testi.veniens.ij.de accusa.veniens.& .c. super ijs.
&.c.qualiter.ij.de simo.licet Hely.Sed effectus conuentionis
nó est impedire recóuentionem,sicut nec econuerso,imo est
ille effectus exceptionis præiudicialis:vt in fine capituli.Qui
dam propter hoc scripserút,quòd sola conuentio non impe
dit reconuentionem maximè quando iudex corá quo agit
est ordinarius vtriusq;:sed si de illa excipiatur de qua primo
agebat,tunc repellitur reconueniens,aliàs non.Pro istis facit,
ratio vitandæ fraudis,quia cú facile esset prius ad iudicium
prouocare,ꝙ sola propositio licet falsa impediret reum recó
uenire volentem,talibus autem fraudibus est via præcluden-
da.de diuor.quanto.& de simo.sicut tuis.quæ ratio cessat in
excipiente,qui ante omnia habet hanc exceptionem proprie.
¶ Inno.& Hosti.dicút quòd proponens interdictum coram
ordinario vel delegato conueniri vel reconueniri nó pôt de
re pecuniaria,nec est necesse ꝙ exceptioné obijciat: sed suffi-
cit quòd dicat non est audiendus in hac conuentione vel re-
conuentione,quia in hoc priuilegiatus sum ego,quia contra
te proposui interdictum.bene facit secundú Nouell.hic text.
ibi:*restitutionis petitio*.& ibi:*intentans*.quia non dicit opponens
& sic intelligas quòd dixi in text. super verbo:*non cogatur*.ad
rationem fraudis,respondent sic esse prouidendum, vt termi
nus peremptorius statuatur proponenti interdictum, infra
qué de spoliatione doceat,alias in quęstione aduersarij pro-
cedatur.ad hoc.ꝰ.qui filij sunt legi.c.lator.& pręd.c.frequés.
Ad primá rationem di. ꝙ interdicti etiam agendo intentati
bene est effectus,vt repellat aduersariú per rationem quá di-
xi in oppositione præcedenti.
13 ¶ TERTIO opponitur cótra id ꝙ hîc innuitur.† s.ꝙ re-
conueniédo vel excipiendo nó potest referri qó agenti pos-
sessorio,nisi de alia spoliatione.Cótra.ff.ad exhiben.l.iij.§.ibi-
dem.ff.ad trebel.l.ille à quo.§.j.&.in pos.leg.ea.l.si is à quo.in
prin.&.§.j.ad Carbo.l.iij.§.causæ.ꝗ.de accu.accedés.Solu.illa
loquitur in interdicto adipiscédæ qđ non habet tale priuile-
gium.ꝗ.de restit.spol.c.j.&.c.literas.& ibi nota.in glo.istorú
opinio.vel loquitur cú agitur de exhibitione,& alijs quibus-
dam prouisionibus,quę sicut facile expediuntur,ita facile im
pediuntur.quòd est intelligendú si super proprietate & incó
tinenti offerunt probationes.fa.præd.decret.literis.Simile de
deposito.c.ij.in fin.Sed hic loquimur in possessorio recupe
14 randæ,† quòd plenam requirit causæ cognitionem.supra de
offi.deleg.Consultationibus.Et ideò non facile impeditur
secundum Goffre.Hosti.& Nouell.ꝗ.de resti.spol c.j.& ita
etiam agitur pro adipiscéda possessione.vt in decre.accedés.
vnde ibi obstat exceptio criminis cum infamia.& quę est ra
tio ibi not.nec est verum simpliciter quòd dicit Accur.ff.de
iudi.l.si de vi.in fine glos.scilicet quòd volens probare domi
nium incontinenti audiretur cótra agentem quolibet genere
interdictorum.Nam in interdicto recuperádæ, nó procedit
illud dictum vt hic,& idé videtur etiam de iure ciuili. vt. C.
ad.l.Iulia.de vi publica.l.si quis à se fundum.& ipse Accurs.
etiam notat contrariú.ff.de vi & vi arma.l.j.§.j.& Dyn.de re
gu.iur.qui ad agendú.lib.vj.Sunt autem aliqui modernio-
res legistæ qui dicunt quòd etiam in interdictis adipiscendæ
cessat illa exceptio,dolo petis.quòd statim restituturus es si-
ne exceptio proprietatis,etiam super qua probationes paratę
incontinenti offeruntur,videlicet in illis possessorijs adipiscé
dæ,quæ fundantur super occupatione temeraria,& iure dan-
nata per interdicta huiusmodi punienda.vt est interdictum
quorum legatorum,fundantes hoc per.l.j.in princ.ff. quorú
lega.ibi.& enim æquissimum &c.& per.§.j.in eadé l.vbi hoc
tenet dominus Io Rolandi.qui nunc est Episcopus Ambia
nen.Ratio sua est,quia aliter temeraria occupatio legatarij
de iure suo fatus docentis aliter nó puniretur.arg.ff.ꝙ vi aut
clam l.j.§.perui.inducit.l.sequitur.§.si dominus.ff.de vsucap.
Et eandem opinionem quo ad interdictum quorum legato
rum tenent Io.Nicoti & Bertrá.Caprioli in.l.si de vi.ff.de iu
di.& idem videtur tenere Odoffre.C.quorum legatorum l.
vnic.licet Cynus ibi contra.& aliquid etiam per Cyn.C.de
edict.di.Adri.tollen.l.ij.De dicta verò regula,dolo.facit ha-
bes plenè per Bart.in duobus locis.videlicet.ff solu. matrim.
l.si socer.§.lucius.in petitorijs.& de acquir.pos.l.naturaliter.
§.nihil comune.in possessorijs.Ego auté propono dicere in
prædicto.c.qui ad agendum.vide tamé quæ scripsi in dictis
Collect.in secundo dicto.videlicet in.xij.q.
15 ¶ QARTO opponitur,† quia exceptio renunciationis
quæ respicit proprietatem opponi potest cótra interdictum
restitutorium,vt.ꝗ.de resti .spol.c.ij.Calde.remittit ad nota
ta sua.in.c.accepta.allegato.& in.c.solicitè.eo.titulo.& vide
etiam omnino quæ scripsi.ꝰ.de renun.c.super hoc.
¶ QVINTO opponitur,quia exceptio violentiæ intru-
siónis admittitur cótra spoliatú de possessione Papatus.xxiij.
dist.c.in nomine domini.Respondet Calde.ꝙ illud speciale
cótra regulam qua dicitur spoliatú ante omnia restituendú.
scilicet in intruso in sedem Romanam propter maximú pe-
riculum,quòd in restitutióe imminere posset,pro quo est te-
xtus pulcher quem Calde.nó allegat.iij.q.j.§.patet. Vnde pręↄ
dicta regula fallit in quibusdá casibus qui ibi notantur.&.ꝰ.
vt lite nó contest.c.j.& de resti.spol.c.ex conquestione.& de
diuor.c.gaudemus.&.iij.q.j.in summa.& plenè per Host.in
summa.de resti.spol.§.quando faciéda.sub.§.in casibus.& in
Spec.de petitorio & possessorio.§.vlti.in prin.Inter alios aút
casus cóuenitur excóicationis exceptio.per de.re.intelleximus.
mus.de iudi.Et not.etiá.s.de ꝓcur.c.ex insinuatióe.ꝙ est ve-
rú scdm Host.nisi qñ cóiunx petit restitutioné cóiugis:quia
túc nó obstaret excóicatióis exceptio,nec spoliatióis reru té
poraliú quasi talis petitio videat specialis,vt in decre.frequés.
in si.ꝙ ipse Host.notauit in.§.alleg.per quid si vir petat. Sed
Inn.cótra.ꝗ.de sen.exc.c.inter alia.& illud est verú.s.ꝙ excói
catus audiri non debet petés restitutioné cóiugis. vt.in.c.in-
telleximus.sed iudex ex officio illá sibi restituet.Simile.ꝗ.de
iureiur.c.j.&.c.debitores.Ité nota.xj.q.iij.quonia multos.&
in Spec.§.p.li.ver.xv.enumerat exceptioné pacti de nó peté
do.allegat.ꝗ.de resti.spol.c.accepta.ꝙ hic tenet Inno.allegás.
ff.de pac.c.ij.&.iij.nó obst.ꝗ.de resti.spo.sollicité.per ea quæ
ibi not.vel secundum Nouellam aliud in simplici repudiatio
ne quæ nó obst.aliud in pacto per notata.C.de pac.l.j.& per
Nouel.ꝗ.de testa.Ray.super.iiij.glo.ꝙ intelligit Calde.salua
petitione restitutionis cóiugis,cui tale pactú nó obstaret.vt
notat.ꝗ.de resti.spol. literas.in tertia gloss.

¶SEXTO opponitur & videtur quòd exceptio spolia-
tionis non debet repellere agentem possessorio, imo nec ali-
um per regulam quæ traditur. iiij. quæstione. vj. omnibus.
¶ Item quia ciuilis actio nõ retardatur prætextu exceptionis
criminis. ĩ. de resti. spol. Item cũ quis. Solutio prædicta sunt
generalia, sed hoc est speciale, ratiõe de qua dixi in prima op
positione. Facit. c. frequens. per quòd prouidetur accusatori
cõtra quem huiusmodi exceptio proponitur, & est in hoc si
mile quòd de exceptione vsuraria habetur. infra de vsuris.
quia frustra.
¶SEPTIMO opponitur de. c. cùm ecclesia. infra de cau.
posses. & proprie. vbi canonici qui spoliauerant clericos nõ
propter hoc fuerunt ab agendo repulsi. gloss. ibi dicit, quòd
clerici ibi non solum possessorium, sed etiam petitorium in-
tentarunt. Inno. ibi dicit, quòd illud non fuit de voluntate
clericorum. ad hoc. ĩ. de resti. spolia. c. j. vel secundum eum
spoliationis exceptio bene repellit agentem, vt hic, sed nõ pe
tentem confirmationem, etiam si talis petens primo cõueni-
16 retur interdicto. † Qoia petitio confirmationis specialiter
nõ dirigit cõtra aliquẽ. & sic loquit illa decre. ad hoc de elec.
cũ a nobis. &. c. nihil. vnde dicebat Inn. s̃. eo. c. ij. ꝙ nõ habet
locũ ista exceptio qñ actio, vel officiũ iudicis nõ dirigit spe-
cialiter cõtra aliquem ratio rationis: quia hæc actio tantũ cõ
petit vbi aliquis cõuenitur, vt actor repellatur à cõueniendo
reum. vt in dicta decret. ij. vt ibi not. Host. & Nouella. tunc
enim reus habet de necessitate se defendere. ff. de verbo. obli.
l. inter stipulantem. §. j. vnde tunc ei in necessitate constituto
subuenitur per hanc exceptionẽ. Sed qui implorat officium
iudicis reum nõ cõuenit imo propria volũtate quis se oppo-
nit. & quia volũtariè se opponit, non subuenitur ei per hanc
exceptionẽ. ar. ff. de inof. test. l. si aduersus. §. j. & . l. vlti. j. respõ.
Facit de offi. dele. c. ab arbitris. lib. vj. Et per hoc dicũt prædi
ctũ ꝙ nec etiam contra excipientem cõtra electũ cõpetit ista
spoliationis exceptio: quia solum cõtra actorẽ locum habet,
licet excipiens, quodammodo dicatur actor. s. quo ad onus
probandi. ff. de excep. l. j. de prob. l. in exceptionibus. nec ob.
17 s̃. de iudi. c. exhibita. † quia excipienti cõtra petentem cõfir-
mationem nõ obstat hæc exceptio per rationẽ prædictã. Sed
si electione facta ante confirmationẽ petat quis electionẽ cas
sari contra talem obstat hæc exceptio: vt in simili de exceptio
ne excõicationis scripsit Nouella. de excep. cũ dilecti. non ta-
men deficiet superioris officium, etiam illo actore repulso, vt
in dicta decre. cũ nobis. &. ĩ. de appel. constitutus.
¶PRIMO quæritur, quid magis expedit spoliato cõuẽto
an agentẽ recõuenire super spoliatione, an cõtra eum de spo
liatione excipere? Glo. distinguit aut magis expedit & c. Ho
stien. dicit has causas miscendo ꝙ cautius est excipere, & pro-
bata exceptiõe actorẽ repellere, & posteà agẽdo de ea spolia-
tione restitutionẽ petere & rẽ recuperare. Noue. dicit Ho. ve
rũ dicere, si aduersari⁹ obmutesceret. Cal. dicit ꝙ si priã actio
erat super spoliatione procedit dictũ Nouell. & inutile est di
ctum Hosti. Sed si prima actio erat petitoria, consultum est
dare tẽpus habendi vtrũq;, & sequi cõsiliũ Hosti. qđ autẽ dici
tur interdictũ reo spoliato cõsultius esse excipere, est verum
secundũ gl. nisi super ea re recõueniret possessorio, super qua
cõuenitur: quia etiam tunc restitueret ante principalis causæ
ingressum. per decret. ex cõquestione. ĩ. de resti. spol. vt ibi.
not. Inno. & Abb. & ipse Inn. s̃. tit. ij. c. ij. & not. ij. q. j. c. j. hoc
enim casu recõuentio super possessorio habet duplicem effe-
ctum, scilicet repellandi actorem, & restitutionis consequen
dæ ea probata. de hoc aliquid in Spe. de petitorio & possesso
rio. §. j. post prin. Hosti. in. d. c. ex cõquestione. dicit, ꝙ ibi pri
mo fuit exceptũ, & posteà actum, vel ibi cõiunx alterũ spolia
uit, & postea matrimoniũ accusauit, ob quam cãm suspectus
& ideò ab accusatione repellitur, ĩ. qui matrimo. accu. poss.
c. significante. & sic intelligi põt. s̃. vt lite nõ contest. accedẽs.
ij. infra de resti. spol. literas. vel fauor matrimonij id inducit
propter periculũ animę, vel illud habet locũ qñ spoliatio fuit
notoria. vnde si cõtra Episcopũ toto Episcopatu suo spoliatũ
ageretur, & ipse Episcopus agentem super spoliatione recon
ueniret statum fieri deberet restitutio, si spoliatio esset noto-
ria. aliàs non esset verũ ꝙ dicit glo. & Inno. sequeretur enim se-
cundum hoc, ꝙ si canonici peterent electionem per se factã
confirmari, & aduersarijs precipi, ne ipsos de cetero mole-
starent, quominus liberè eligerent, si aduersarij peterent resti
tui præiudicaretur petitioni canonicorum quòd est falsum.
vt prædicto ca. cum ecclesia. & ca. sequenti. &. s̃. de electio-
ne cũ ecclesia. &. c. in genesi. &. c. Cumana. & de prębẽ. c. dile-
ctus. Sed hoc exemplum nõ placet Nouellæ, quia in eo ꝙ pe
tunt confirmationem, implorant officium iudicis, nec actio
nem dirigunt contra certum, vt dixi in vltima oppositione,
nec in eo quòd petunt inhiberi, intentant petitorium, sed pos
sessorium retinendę. vnde tenet quòd dicunt glo. & sequaces.
fatetur tamen quòd extra casum illius decreta. ex conque-
stione raro vel nunquam veniret in prædicta ꝙ agens petito
rio reconueniatur possessorio super eadem re. Et finaliter
Hosti. accedit ad dictum glo. Vide autem circa hoc quæ scri
psi in prædicto. c. ex conquestione. in secunda opposione, &
in principio dictorum Collectarij, & in cle. cũ de causa pos-
ses. in. xvij. q.
18 ¶SECVNDO quæritur. † Si agens possessorio reconue-
nitur possessorio, & actor contra reum reconuenientem ex-
cipit de eadem spoliatiõe de qua primo agebat, an debeat ad
mitti. Glos. dicit quòd sic, quia ad aliud proponitur, vt actio
& ad aliud vt exceptio allegata in argumẽ. ff. de inoffic. testa.
l. Papinianus contra no. § sed nec impuberis. ĩ. de testi. ca. ve-
niens. ij. & . c. cum in tua. Sed sic eadẽ ratione reus poterit ex
cipere cõtra actorẽ de eadẽ spoliatione de qua cõueniebat, &
sic tam conuentio q̃ recõuentio inefficax remanebit. Subdit
autẽ ꝙ contra exceptionẽ quam proponit actor contra reũ
reconuenientẽm reus de sua spoliatione poterit replicare, & sic
illã exceptionẽ elidere, & sic cõuentio & recõuẽtio remane-
bũt. Istud dictum placet Damaso. in prima qõne huius tit. &
Gulielmo in Speculo. de petitorio & possessorio. § primo.
versi. sed pone Hostien. tenet contrarium, & idem Specula-
tor de petitorio & possessorio. § primo. ver. Sed nunquid po
tes. quia per replicationem nedum spoliationis, sed & etiam
excommunicationis non repellitur excipiens infra de exce
ptio. dilecti. tunc enim, vt etiam notatur in Speculo de exce
19 ptione. § finali. † replicatio exceptionem elidit, quando ip-
sum vitiat: vt si excipis me excommunicatum replico me
absolutum, vel appellasse ante sententiam, vel intolerabilem
errorem expressum in sententia, vel ijs similia. vt si excipis
de pacto de non petendo. replico de furore, vel metu tem-
pore pacti. ff. de pact. l. si vnus. § pactus. de cleri. excõ. c. pro-
posuit. Illa verò quæ non afficiunt exceptionem sed perso
nam, vt vitium violanti, & similia, non obstant. Quia in ex
ceptione quis est defensor, & à defensione nullus repellitur.
vt clementina pastoralis. de re iudicata. sicut si actor contra
reum conuenientem exceptionem excommunicationis op-
poneret, posset. infra de exceptio. capitulo cum inter. & ta-
men contra hanc exceptionem non posset replicare reconue
niens de excommunicatione actoris. de exceptio. capi. à no-
bis. & capitu. dilecti. cum similibus. & facit notata in Nouel
la & Hostien. supra eodem capitu. secundo. vbi dicunt, quòd
exceptio spoliationis non potest opponi contra excipien-
tem debet enim replicatio exceptionem annullare, sicut ex-
ceptio actionem. supra de foro competenti. ex parte secundo
&. ff. de exceptioni. l. secunda. de quo plenè infra de except.
à nobis. pro illo dicto optimè facit quod notat Speculator
de exceptio. § finali. versicu. Item quæritur. Sed pro gloss. &
sequentibus eam bene facit infra de adulterijs. capitu. intelle-
ximus. & de diuor. significasti. Sed potest dici ibi speciale
propter fauorem matrimonij, vt animæ periculum euitetur.
vel ibi replicatio matrimonij contra reum, afficit exceptio-
nem ipsius. quia si verũ est ꝙ adulteriũ commisit renunciauit
tacitè iuri excipiẽdi de adulte. vnde sicut intentionẽ cõiugis
agẽtis de adulterio perimeret reus per exceptionẽ adulterij,
Item post

poſt litem conteſtatam propoſitam, & probatam xxxij.q.ij. nihil iniquo. de adulterijs ca. vltimo. ſic ex. eo ratione rei elidit dicta replicatio eadẽ ratione, ſcilicet renunciationis iuris. Et idem eſt in alijs exceptionibus peremptorijs, vnde ponderandum eſt, ꝙ in decretali intelleximus. ſuper exceptione rei recipiuntur probationes, quòd non fieret ſi replicatio perſonaliter contra perſonam proponeretur, ſed tunc de ea tanquam de præiudiciali eſſet primitus cognoſcendũ. ſ. de iud. exhibita. Conſtat autẽ ꝙ ſpoliatio contra perſonam opponitur ergo &c. Vnde placet Nouellæ & Cald. opinio Hoſti. & probat eam per finem decretal. Semper enim agens poſſeſſorio contra reum poſſidentẽ de ſpoliatione replicaret de ea de qua prius egit, vt ſic eum repelleret quòd eſſet iniquũ & contra mentem huius decreta. Dicam etiam de hoc. ĩ. q. ſequenti, & vide de hoc. ĩ. in tertio dicto Collecta. & vide omnino etiam cũ ijs quæ circa hoc ſcripſi in cle. de cauſa poſſ. in. v. q. principali. §. circa quæ. in prin.

¶ TERTIO quæritur, quę ſit ratio quare exceptio ſpoliationis repellit agentem etiã interdicto, reſpondet Goffre. quia rei ſunt fauorabiliores quam actores. ĩ. de proba. ex literis. ff. de reg. iur. fauorabiliores. & quia exceptiões ſunt actionibus fortiores, & ideò cui damus &c. ff. de regu. iur. l. inter. §. cui &c. ff. de excep. doli. l. pure. §. j. & ideò datur excõicato exceptio. & non actio. ĩ. de excep. cum inter. & iſta faciũt ad id
20 quod dixi in. q. proxi. pręcedenti, † ꝙ licet ſuper ſpoliatione conuentus aduerſus actionem actoris poſſit de ſua ſpoliatione excipere actor tamen non poteſt cõtra huiuſmodi exceptionem de ſua ſpoliatione replicare, nec etiam reconuentionem rei ſuper eius ſpoliatione propoſitã excipiendo elidere, ſiue impedire. Facit pro primo quia aliter. §. fi. huius decreta. eſſet impoſitus verbis, & nõ rebus, quòd dici nõ debet. de ele. c. cõmiſſa. §. porrò. Sibi enim imputare põt actor qui nõ prouidit de ſpoliatione quã fecerat ſe poſſe rei exceptione repelli & qui reũ nõ reſtituit antequã ageret, vt agere poſſet, ſed hoc reo imputari non poteſt, qui non potuit pręuidere quod ageretur contra ipſum, imo nec debuit cũ ſciret ſibi contra actionem exceptionẽ cõpetere, & ſic ſe nõ teneri, nec cõpelli poſſe ad reſtituendũ actorem, donec reſtitutus fuiſſet per eundem vt in pari cauſa melior ſit rei conditio quã actoris. & per iura allegata. Pro ſecundo facit regula, ꝙ quiſq; iur. in aliũ ſtatuerit, &c. & quę leguntur & notantur de mutui. peti. prudẽtiam. de conſti. cũ omnes. Si enim iudicauit actor ſpoliatus, & etiam ſpoliator ęquum eſſe in perſonam ſuam, ꝙ antequã reum reſtitueret, & ſpoliationis à ſe factę vitium purgaret, ęquum etiam debuit hoc reputare in perſonam rei, videlicet vt reus ab ipſo actore ſpoliatus, & ipſius actoris ſpoliator etiã antequã ipſum actorem reſtitueret, & illius ſpoliationis vitiũ purgaret de ſpoliatione per actorem in eũ facta reconueniendo agere poſſet. per regulam & rationem regulæ cuius in agẽdo &c. vt non ſit deterior rei cõditio quã actoris. per. l. circa. in fine. ff. de proba. Et iſta eſt veritas vt mihi apparet.

21 ¶ QVARTO quæro, † cui competit hæc ſpoliationis exceptio, & an cõpetat cõtra quẽcumq; agentẽ. Dicunt quidã ꝙ ſolũ cõpetit ei qui poſſet agere interdicto vnde vi: quia ĩ alio caſu non eſt ius expreſſum & ita videretur ſonare hic verba Inno. in pluribus locis. Inno. tamen ipſe. ſ. eo. c. ij. quẽ ſequũtur Hoſt. Nouel. & Calde. dicit ꝙ imo competit etiam ei cui competeret remedium ſiue conditio ex decre ſæpe contingit. de reſtitu. ſpolia. vel ex decret. de electio. quęrelam vel. l. ſi quis in tantam. vel ex. l. ſi quando. C. vnde vi. ſiue ex alijs iuribus quibuſcũq; quæ mandant poſſeſſionẽ reſtitui. & ſatis videtur hoc expreſſum per verbum ſpoliationis. maximè cùm eadem ſit ratio in dictis caſib⁹ quam dixi ſupra in prima oppoſitione. ar. de tranſac. c. ij. cũ ſimili. quòd dic vt ſcripſi in. d. c. ij. in prin. vj. oppoſi. vbi etiã cõſequenter reperies multos caſus in quibus nõ habet locũ iſta exceptio, & quãto tẽpore duret, quæ hic in iſta. q. collocat Cald. Cõtra ꝓcuratorẽ aũt agẽtem nomine dñi, nõ cõpetit exceptio ſpoliationis ab ipſo procuratore factæ. ff. de doli exce. l. ſi ꝓcurator. nec cõtra ſindicũ collegij de facta ab aliquo de collegio. ar. xij. q. ij. qui manumitut. Nec poſſum excipere de ſpoliatiõe facta illi à quo cauſam habes. ad hoc. ff. ſi vſufru. peta. l. vti frui. &. ff. ſi pars hęre. pet. l. j. vñ poſſeſſor pignoris nõ defendiĩ ex iure primi cre-
22 ditoris. ff. qui po. in pig. habe. l. creditor. & l. Claudius. † non enĩ ex iure tertij meo iuri nõ ſubiecti competit mihi defenſio ſicut nec actio. ff. de verb. obli. l. ſtipulatio. §. alteri. ff. de pact. l. ſi vnus. §. itẽ ne experiar. & l. ſi tibi. de quo per ipm Calde. de reſcri. manifeſtũ. in. q. Item quærit pone, Fa. ĩ. de ijs quę fiũt à ma. par. cap. quę ĩuit. & not. in Spec. de petitorio, & poſſeſſorio. §. verſu. Sed nũquid. & duobus verſibus ſequẽti. quod putat verũ Calde. niſi eſſet hæres vniuerſalis. tali enim bene cõpetit hęc exceptio cõtra ſpoliatorẽ actoris ſui: quia ei cõpetit interdictũ. ff. vñ vi. l. j. §. hoc interdictũ. facit infra de teſti. c. ſignificauerũt. & bene facit quòd ibi notaĩ in gl. ij. nec ſecũdũ vinc. cõpetit cõtra eum cui iuramẽto eſt aſtrictus. de iureiurando. c. debitores. vt ſcripſi. ſ. eo. c. ij. in. viij. oppo. vbi reperies alios caſus in quibus etiã ceſſat iſta exceptio per Calder. hic notatos. Spec. etiã de petitorio & poſſeſſorio. §. j. ver. ſed ſi. tenuit ꝙ hæc exceptio cõpetit ſpoliato de beneficio cũ cura, etiã ſi recipiat aliud curatũ quòd credit Cald. ſi poſt ſpoliationem primi recepit ſecundũ, prout Spec. format quęſtionem propter fructus, & intereſſe medij tẽporis .ſ. poſt ſpoliationẽ primi, & ante adeptionẽ ſecundi. Sed vbi erat iam adeptus ſecundũ cũ fuit ſpoliatus prio, ꝙ de facto tenebat nõ competeret ſibi hęc exceptio ſcdm Cal. Ratio ſua eſt. quia ius cõe manifeſtè eſt cõtra petẽtẽ. ad hoc de reſti. ſpol. ad decimas. li. vj. Sed puto ꝙ hoc dictũ ſit cõtra decre. licet Epm. de præb. lib. vj. Non enim hic ſupponit de hoc cõſtare per cõfeſſionẽ, nec facit ius cõmune pro ſpoliãte, licet videĩ facere cõtra ſpoliatũ ſi cõſtet de hoc. & ſic nõ habet locũ decre. ad decimas. vt ibi not. Inn. ĩ. de ſent. excõ. ſacro. ſcripſit ꝙ hæc exceptio nõ cõpetit cõtra eum, qui petit ſe abſolui ab excõicatione cũ id fiat ſine libello, & quia actus merè ſpiritualis, vnde rigor iuris nõ eſt ſeruandus. de dolo & cõtu. c. j. cũ ſi. An aũt hęc exceptio obſtet cõtra agentẽ actiõe depoſiti dixi. ſ. e. c. ij. in. viij. oppo. an aũt habeat locũ cõtra agentẽ interdicto vti poſſi. etiã dixi in. d. viij. oppo. ſed hic not. Inn. cõtrariũ eius quod ſcripſi ibi poſt eũ. ſ. exceptionẽ cõpetere. Et idẽ not. ĩ. de pſcrip. veniẽs. quòd videtur verius ſecundum Calderi per hanc decreta. Et mihi etiam magis placet. Quia ſi cõtra interdictũ vnde vi cõpetit, vt hic in fine. fortius contra interdictum vti poſſidetis. quod nõ eſt magis priuilegiatum.

¶ QVINTO quæriĩ, nũquid ſi abſolutus cõtra quẽ actũ fuit interdicto nũc agit, repellaĩ exceptiõe ſpoliatiõis, de qua prio fuit actũ interdicto cõtra ipm. verbigratia agit cõtra. B. interdicto. B. abſoluiĩ per ſnĩam, poſteà. B. petit aliquid à dicto. A. qui excipit contra eum de dicta ſpoliatione, & videtur quòd illa exceptio modo repellat eum: quia ad aliud modo proponitur, & facit quòd ſupra dixi in principio ſecundę quęſtionis. Innocẽo. contra licet enim alio modo nunc quæratur de ſpoliatione, tamen quia eædem ſunt perſonę & eędẽ res & eadem cauſa petendi, & excipiendi ſcilicet ſpoliatio, obſtat res iudicata. nec obſtat ſi dicatur quòd excipiens nihil petit, quia id verum directè, indirectè tamen ſecus admiſſa enim exceptione in hoc caſu quaſi idem eſſet effectus, quia probata exceptione nõ audiretur, niſi primo reſtitueret rem de qua primo fuerat abſolutus. probatur aliter videlicet, quia plus eſt agere quam excipere. igitur ſuccumbens in primo, per conſequens in ſecundo, ex eadem cauſa deſcendente tanquam in minóri. ſecundum Innocẽ. vel tanquam in incluſo, vel illi adhęrente ſecundum Hoſtien. ff. de except. rei iudica. l. ſi legi. & l. cũ quęritur. & l. ſequenti. Quid econtra dic ſecus, nam ſi primo excipit & ſuccubuit, quia tunc nil petijt non impeditur propter hoc nunc agere, vt notatur. ſ. eodem cap. ij. in gloſſ. hic patet. & ibi dixi in ſecunda quæſtione principali in prin. Quid tamẽ ſi ſpoliatus primo excepit de ſpoliatiõe, & ꝓbauit, & ſic actor fuit repulſus, poſteà re⁹ egit de ſua ſpoliatiõe, & ſuccubuit, deinde actor prio repulſus reu. cipit

& probauit.& sic actor fuit repulsus,posteà reus egit de sua spoliatiõe,& succubuit.deĩde actor primo repulsus reincipit suam primam quæstionem, contra quẽ reus opponit de sua spoliatione,& de sñia in prĩo iudicio lata,nũquid poterit? dic ꝙ nõ,& prosequere prout scripsi.s̃.eo.c.ij.in prima.q. principali.ver.cõsequenter quæres.ꝙ hic prosequitur Calde.

¶SEXTO quæritur,si excipiẽs de spoliatione cõtra agẽtem succubuit,& posteà conuenit.Inducit diuersitatẽ iudicij. Inducũt.ff.de excep.rei iudi.l.si quis in hæredẽ.&.l.si ex testamento.&.l.si argentum.j.responso.

¶SEPTIMO quęritur,pone cõtra agentẽ petitorio excipit reus de sua spoliatiõe,& probat & sic agentẽ à sua actione repellit.posteà agit reus directo interdicto de sua spoliatione quem sic agentẽ vult prius actor super prima sua petitione reconuenire,nũquid tenet ille super prima petitione huiusmodi dicto eius aduersario rñdere? videt ꝙ sic,quia prima petitio est petitoria,licet secunda possessoria,& sic sunt mutuę petitiones.s̃.eo.c.ij.Item quia iam videt spoliatus renunciasse priuilegio suo,qđ habebat exceptionis vigore.ar.C.de inoff. test.l.parentibus.&.j.de re iudi.c.qđ ad cõsultationẽ.& hoc placuit Iac.Sed Host.s̃.eo.c.ij.tenet contrariũ,& bene scdm Calde.Qoia iam repulsus fuit actor à prima sui cõuentione,& sic amplius nõ dicitur durare,& per consequẽs, conuẽtio spoliati nõ est reconuẽtio,nec ex eo ꝙ spoliatus modo incipit agere,debet effectũ iam coosequutũ perdere,nã prosequẽdo ius suum,vel cõtestando litem nõ facit conditionẽ suam deteriorẽ,imo meliorẽ.ff.depositi.l.si.de solu.l.aliã.de regu. iur.l.oemo enim.nõ obst.l.parentibus.& decre.quod cõsultationẽ,quia loquitur qñ quis recurrit ad contrariũ actũ,sed hic nõ sunt contrarij actus,sed diuersi.vtendo ergo vno,non renũciat alteri.ff.de acquir.pos.l.naturaliter.§.j.j.tit.ij.c. pastoralis.cũ concord.qusnimo hic videtur tex.de hoc in prin. decre.ꝙ iste primus reus agens super sua spoliatione nõ possit nisi super alia spoliatione reconueniri.vide infra.in.vij. dicto Collecta.

¶OCTAVO quæritur,vtrũ per sñiam absolutoriã latã pro spoliatore & cõtra spoliatum de interdicto agentẽ sit ipse spoliator omnino liberatus? dic ꝙ non.nam vt dicit hic In

23 no.† ex spoliatione nascunt plures obligationes.s.ciuiles per quas possessio reddenda est violentiam passo,etiã si non sit sua.j.de resti.spol.in literis.& põt spoliatus spoliatorẽ suum in quocũq; iudicio repellere quousq; fuerit restitutus vt hic. &.s̃.eo.c.ij.Hæ autẽ ciuiles & similes obligationes quę oriũtur ex eadẽ causa,& per quas in iudicio eadem qõ repetit per dictã sñiam latam,tollunt etiã super possessorio.ff.de cõdi.in de.l.Iulian⁹.Insti.de exce.§.itẽ si in iudicio.Sed etiã ex spoliatione,orit quædã obligatio naturalis p quã spoliator spoliato lęso tenet satisfacere de lęsione,& talis per dictam sententiam non tollitur,vt in iuribus allegatis.&.ff.rem ra.ha.l.procurator.§.j.Quòd est verum in se,sed quo ad effectũ bene tollitur obligatio naturalis.vnde si sñia lata est,siue sup interdicto,siue super petitorio eidẽ agenti obstabit exceptio rei iud. vt in eisdem legibus secundũ Inn.dicit etiam Innoc.ꝙ idẽ est si feratur sententia super exceptione.quòd in.q. sequenti statim declarabo.

¶NONO quæritur,nunquid illud qđ dixi.s̃.ꝙ sententia lata contra excipientem de spoliatione nõ obst.eidẽ spoliato cõtra eundem spoliantẽ,de eadem spoliatione volẽti agere, sit generaliter verum in omnibus alijs sentẽtijs contra excipiẽtem latis,quęcũq; sit exceptio? & dic scdm Inn.ꝙ nõ:sed pleriq; lata sñia super exceptione contra excipientẽ obstat exceptio eidẽ volẽti agere,& hoc est quod tetigi post Inno.s̃.in fine proxi.q. Verbi gratia tutori ex gestione sua cõpetit exceptio cõpensationis si qua expendit,quæ etiã tutelæ cõtraria repetere põt.Si iñ conueniat cõtraria tutelæ,& idẽ hanc cõpensationẽ obijciat,& post hanc cõpensationẽ propositã & reiectam feratur sñia contra eũ,de ijs rebus quas voluit cõpẽsare nõ poterit proponere cõtrariũ tutelæ.vt.ff.de cõtra. vel vtil. act.tu.l.j.§.finito.ver.quid ergo si iudex ad idẽ,ff.de neg gest.l.sinalis.§.fi.s̃.de elec.cũ dilecti.j.respõ.&.§.fi.ff.de cõpensat. l.q.l.in diem.scdm Inn.Vnde si quis petat ab alio centũ ex cã venditionis reus nõ obijciat cõpensatiooẽ de quinquaginta quę sibi mutuauit,& iudex nõ obstã.excep.condẽnet in centum petitis.Si posteà reus dicta quinquaginta petierit obstabit sibi prædicta sñia.vt in pręd.l.qđ in diẽ.§.j.cũ cõcord.nec enim ad aliud agit modo quã primo,sed ad idẽ,& est eadem quãtitas,& eadẽ causa,& eadẽ qõ,& inter easdẽ personas,licet alio modo agendi repetat,qđ nõ licet,& ideò nõ audit .ff.de excep.re iudi.l.Iulianus.&.l.de eadẽ re.&.l.si quis cũ totũ.& maximẽ vltra mediũ.& duabus legibus sequẽti.&.l.duob⁹.& sic noo obst.c.veniẽs.ij.j.de excep.scdm Inn.nam vt ipse notat in tit.ij.cũ ecclesia.super verbo,ppõnẽdis.actor opponendo exceptionẽ cõpensationis ita petit debitũ,sicut si directã actionẽ intẽtaret,nulla enĩ est differẽtia pecuniã recipere, vel receptã compensare.C.de calũniator.l.ij.Quia excipiendo de cõpẽsatione possum debitũ meũ cõsequi cõpensando scdm eũ.

24 ¶DECIMO quæritur occasione præmissorũ,† nunquid exceptio cõpensationis omissa añ sñiam põt opponi post sententiã Inn.hic tenet ꝙ sic,vt pręd.l.qđ in diẽ.§.j.& idẽ tenet in exceptionibus criminũ, quę opponunt cõtra electũ.scdm

25 notata per eũ.j.de dolo & cõtu.cũ olim.† Idẽ dicit in hypotecaria quoad ius prælationis,vt ipsam intentãs alijs creditoribus præferat.ff.de except.rei iudi.l.duobus.& idẽ in exceptione rei iudi.j.de re iud.inter monasteriũ.nec in prędictis casibus totaliter actio per sñiam licet omittat exceptio añ sententiã,vt ex prællegatis iuribus apparet,argu.ad prædicta.ff. de excep.rei iud.l.pe.§.latinus.nec obst.qđ dicit ꝙ perẽptorię sunt ante sñiam proponẽdæ.C.de excep.l.exceptionem. nec post sñiam proponi possunt.C.sen.rescin.nõ pos.l.perẽptorias.Quia illnd verũ de exceptionibus perẽptorijs,quarũ iis per sententiã tollit.Sed prædictæ exceptiones sunt alterius naturæ: oam per sñiam nõ tollũtur,imo remanẽt saluæ post sententiã.vt patet in iuribus allegat.Caue tñ scdm eũ,quia si fert sñia contra exceptionẽ rei iudicatæ, vel iurisiurandi: tunc omnino tollunt istæ exceptiões.& idẽ põt dici de alijs oĩbus exceptionibus perẽptorijs quæ habẽt alias actiones, vel exceptiones quę ex eodẽ facto procedũt,vel vbi idem quæritur. vt.ff.de iureiurando.l.si duo.§.Iulianus.&.l.si duobus.§.exceptio.&.§.sequen.In supradictis enim exceptionibus, ex quo quis in eis contrariam sententiã reportauit,non auditur agẽs obstan.sibi senteotia rei iudicatæ. Secus tamen est in alijs exceptionibus declinatorijs fori,vel solutionis,& in alijs extraordinarijs.vt sunt quæ proponuntur contra agentes, scilicet vt testes repellantur,vel vt agentes ab agendo arceantur. vis enim ipsarum per sententiã contra proponẽtẽ latã non tollitur: cum adhuc ex eisdem causis directẽ agatur.s̃.eod.c.ij. & prædi.c.veniens.& est ad hoc bona ratio,quia ijs summariẽ procedit nec ita plenẽ ,pbationes requiruntur,sicut in primus perẽptorijs:& quia in ijs per sñiam minus præiudiciũ generatur.Simile.ff.de re iudi.l.à diuo pio.§.si super.&.§.si rerũ. secundum Inno.Subdit etiam Innoc.ꝙ si originem petitionis.id est causam in libello posui, vel etiam à principio non posui,sed in prosecutione eam expressi,vel super vno tantũ probaui,si postea ex alia causa agam non obstat mihi exceptio efficaciter.vt.ff.de tributo.l.habebat.ff.de exceptio.rei iudi.l.Iulianus.§.si ex testamento.&.l.si mater.in princ.Dicit autem ꝙ ex superuenienti causa semper agi potest,nisi illa fingatur à principio causę.ff.de except.rei iudi.l.si mater.§.eadẽ. &.l.si a te.&.l.si in rem.&.l.si quis ad.& hæc obtinent siue reali actione,siue personali agatur,licet in aliquibus subtilitatibus sit diuersitas,de quibus dic vt legitur & notatur.s̃.de libel.obla.c.j.de re iudi.Abbate.lib.vj.Ex prædictis colli-

26 git Calderi.† quòd res iudicata super exceptione dilatoria contra excipientem non obstat ei de ea directè agere volenti. Sed contra proponentem exceptionem peremptoriam

27 lata sententia bene obstat ei volenti agere ex illa.Item† quòd per sententiam regulariter tollitur actio quę competebat ex peremptoria quæ omissa fuit ante sententiam.

¶ Fallit

¶ Fallit in casibus supra positis. in quibusdã etiã casibus post
sñiam pôt opponi exceptio perẽptoria. qui notant. C. de iur.
& fac. igno. l. j. & in titulo de excep. § dicto. vers. hoc tñ fallit.
& dicit ꝙ hæc sunt bene notãda. an aũt sñia lata cõtra actorẽ
agẽtẽ super certa re ex certa causa, obstet eidẽ posteà volẽti su-
per illa re agere ex aliena causa. notat Ion. ĩ. tit. ij. cũ ecclesia.
Super quo vide quæ scripsi. s. e. ti. c. j. in. vj. & vij. qõnibus.
¶ VNDECIMO vt habeas tractatũ cõpletũ & dicta Hẽ
28 ric. quæro gñaliter † qñ qõ spoliationis possit ꝓponi, & qñ
proposita præiudicet. Super quo vide quæ scripsi. ĩ. ti. ij. c. cũ
dilectus. in. vj. oppo. & recitꝰ prĩo casus certos. primꝰ est qua
liter petitoriũ & possessorium simul intentari pñt. de qua per
Laud. in cle. vnic. de causa pos. & per Henr. eo. ti. cũ dilectus.
& de qua vtrobiq; dicã. Secũdus casus est de illa spoliatione
quæ facta est incontinẽti per spoliatũ de eadẽ re, de qua prius
fuerat spoliatus, de quo etiã nõ multũ curo nũc, quia illa non
est ꝓpriè spoliatio, sed potius recuperatio facti, & retẽtio iu-
ris. ff. de vi & vi. ar. l. iij. § cũ igit. & l. qui possessionẽ. & ĩ. de
resti. spol. olim. j. quia oõ videt versum & c. ff. de in rẽ vers. l. si
pro patre § versum. de tali eñ, nec agi, nec excipi pôt. vt in iu-
ribus allegatis. & idẽ intelligas io nibus casibus in quibus nõ
habet locũ restitutio. s. ꝙ de talibus spoliationibus nec agi, nec
excipi possit, quos casus vide. s. e. c. in. iiij. glo. & s. eo. ti. c. ij.
in. vj. oppo. & in remissionibus per me vtrobiq; datis. & spe
cialiter in petitorio & possessorio § fi. & per Hosti. in summa
de resti. spol. § in casibus & c. Tertius casus est qñ quæstio spo
liationis ꝓponit̃ cõtra nõ spoliãtẽ. de quo Hẽr. ponit hic vnã
longã philateriam, verũ quia dicturus sum de hoc in propria
materia, videlicet prædicto. c. frequẽs. ibi te remitto. Quartus
casus est qñ qõ spoliatinnis proponit̃ cõtra spoliantẽ, & ha-
bet tria mẽbra. Primũ qñ in modũ actionis. Secundum qñ in
modũ exceptionis. Tertiũ qñ in modũ replicationis. In prĩo
membro, aut cõcurrit cũ criminali, aut cũ ciuili alterius spo-
liationis, aut cũ ciuili alia quã spoliatiõis. Si cũ criminali sem
per illi præiudicat sine primo. & sic in modũ cõuẽtionis pro
ponat̃, vt hic. & ĩ. de resti. spol. itẽ cũ quis. C. ad l. Iul. de vi. l.
si qs à se fundũ. siue scdo, & in modũ recõuentiõis. vt. iij. q. j. p
totũ. & ij. q. ij. per totũ. & hoc no. Ber. & Ho. s. e. c. ij. sup ver
bo in modũ exceptionis. si verò qõ spoliationis cõcurrit cũ
alia qõne ciuili, etiã spoliationis, tũc si insimul ꝓponũtur, nec
apparet quæ prior, vt quia ambæ partes simul cõcurrũt ad iu
dicem, & tũc quæ prior sortè dirimet̃. ar. ff. de iudi. l. sed cùm
ambo. & hic in fine allegatur, recens spoliatio, vel rixa. de qua
etiam tẽpore feriato agi posset. ff. de ferijs. l. solet. vel nisi esset
actio tpe peritura. & hoc not. Spec. tit. de petitorio & posses
sorio § j. circa prin. ver. sed pone duo. Sed si successiuè propo
nant̃ in eodẽ iudicio super diuersis rebꝰ per modũ cõuentio
nis & recõuentiõis vna alteri nõ p̃iudicat, sed simul de vtraq;
cognoscit̃. vt hic in ver. nisi super. & qui prior appellat prior
agat. s. eo. c. ij. § nos aũt. Sed si super vna re vltima pręiudicat
primæ & eius cognitionẽ suspẽdit, siue prĩo, siue vltimo pro
ponat: quia primo purgari debet. ff. de vi & vi ar. l. j. § qui vi.
à me. & l. colonus. & l. cũ fundũ. & est casus. insti. de interdi.
§ recuperãdę. & iij. q. j. § patet. ver. Si aũt. & hoc tenẽt Goffr.
Nouell. & Ber. hic in. ij. glo. & Spec. tit. de petitorio & posses
sorio § j. & Arch. in p̃di. § pôt. & ij. q. ij. c. j. & prędi. c. frequẽs.
in gl. cũ potuit. licet Ber. cõtra. ĩ. de rest. spo. c. ij. & Ho. e. ti. c.
in literis. Sed malè scdm Nouel. ibi. Sed licet p̃iudicet quoad
cognitionẽ nõ tñ p̃iudicat quoad cõsumptionẽ seu sublatio
nẽ. licet gl. in. l. si qs à se fundũ. all. notet ꝙ prĩa violẽtia p secũ
dã ex interuallo adhibitã sit cõsumpta, quoad ciuilẽ, & quo
29 ad criminalẽ viã. Sed hoc esset cõtra iura quæ dicũt † ꝙ maleficia
nõ debẽt remanere ĩpunita. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus.
ĩ. de sẽo. excõ. vt famæ. Et iõ Iac. de ra. & Petr. de bel. pert. ibi
tenent contrariũ, dicẽtes ꝙ ciuilis & criminalis vtriq; cõpetit
per leges. ff. de iudi. is qui. & de adul. l. ij. § si publico. Et circa
hæc vide quæ scripsi. ĩ. in. v. dicto Collectarij. Si aũt quæstio
spoliationis cõcurrit cũ alia qõne ciuili, alia tñ q̃ spoliationis
& tũc si in modũ conuẽtionis quæstio spoliationis prĩo pro-
ponitur, præiudicat cuicũq; alteri quæstioni, ex parte spoliã-
tis ea pendente intentandæ. vt hic in prin. Sed si secundo, & in
modum recõuẽtionis proponitur etiam super eadẽ re super
qua prima qõ, seu causa conuẽtionis proposita fuit, tũc præ-
iudicat ipsi causæ conuẽtionis, ita ꝙ de ipsa causa spoliationis
prius cognoscet̃, & diffinietur priori causa conuẽtionis suspẽ
sa. vt notat Ber. hic in glo. j. circa mediũ. ar. ĩ. de resti. spol. ex
conquestione: vbi notãt Ber. Goff. Vin. Inn. Abb. & Nouell.
& Inn. ĩ. tit. ij. c. ij. & Io. Archi ij. q. ij. c. j. licet hoc nõ placue-
rit Hosti. in prædi. c. ex cõquestione. dicens eum qui inten-
tat possessoriũ recuperandę oõ priꝰ audiendũ, sed simul dicẽti
etiam ꝙ in. c. illo prius excepit & posteà egit. Prima opinio
approbari videt̃ in cle. j. ĩ. tit. ij. scdm Io. An. Lau. & Ge. & ip
se Hosti. in prædi. c. ex cõquestione. in fi. dicit hoc dici posse,
ꝙ possessoriũ secũdo loco propositũ ex quo veriat̃ circa ean-
dem præiudicet petitorio, remittẽs ad notata sua. e. ti. literas.
in prin. super ver. postulabat & de hoc in Spec. de petitorio
& possessorio. in prin. versi. si verò. & hoc intellige dũmodo
fiat recõuẽtio ante lit. cõtesta. vel incontinenti post iuxta ea
quæ notat Ber. ibi in gl. iij. & quæ scripsit Hẽr. de mutui. pet.
c. j. Sed Inn. ĩ. tit. ij. c. ij. & in præd. c. ex conquestione. dicit ꝙ
in causa matrimoniali lite cõtesta. super matrimonio, potest
reus restitutionẽ petere, & prius audiet̃, sed vtrobiq; dicam.
Si verò super diuersis rebus, tũc primæ non præiudicat spo-
liatio in modũ reconuentionis secundo proposita. Sed qui
prior appellat prior agat. s. eo. c. ij. § nos aũt. In secũdo mẽbro
cũ spoliatio in modũ exceptionis proponit̃. Exclude primo
aliquos casus, primꝰ est cũ petitur aliquid per officiũ iudicis,
quia tũc non obstat exceptio spoliationis. vt præd. c. Cũ eccle
sia. ĩ. tit. ij. vbi hoc notant Inn. Host. & Abb. super verbo po-
30 stulabant. secũdus est in præd. c. frequẽs in fi. † ijs cessantibus
regulariter exceptio spoliationis repellit agentem de alia qõ
ne quã spoliationis. s. e. c. ij. § Sed quoniã. & præd. c. frequens.
Sed fallit etiam in alijs casibus quos notaui. s. eo. c. ij. in. vj. op
positione. & s. isto. c. in. iiij. q. Sed si exciperetur de spoliatio
ne cõtra quæstionẽ etiã spoliationis, & de diuersis rebus, tũc
pôt excipi contra aliam siue priorẽ in tẽpore siue posterio-
rem, vt hic in fine, & ff. qđ vi aut clam. l. si alius § bellissime. &
§ sequenti. & ita intellige qđ notat Ber. ĩ. de resti. spol. c. ij. &
Hosti. eo. tit. c. in literis. Saluis ijs quæ scripsi. s. eod. c. in. ij. q.
prin. Si aũt super eadem re, tũc aut excipitur de prima spolia
tione. cõtra secundã, siue vltimam & nõ pôt. quia vltima pri
mo purganda est, vt prędixi, aut ecõtra. de vltima excipit̃ cõ
tra primã & potest, & præiudicat per iura allegata. & hoc In-
nuit Gratianus in præd. § patet in fi. & ita intelligit Hosti. de
resti. spol c. ij. & c. in literis. & prædi. c. frequens. super verbo
nõ petierit. In tertio mẽbro cũ in modum replicationis pro-
ponit nõ reperio Hẽr. scripsisse, possibilis tñ est ꝙ liber meus
sit defectuosus. Sed de hoc dic vt scripsi. s. eo. c. in. ij. q princi
pali, & sequẽti. Sed quæres si egi cõtra te de spoliatione mea,
& tu postea me reconuenis de spoliatione tua. super alia
nunquid poteris vltra reconuentionem de eadem spoliatio-
ne ad mei exclusionem excipere? videtur ꝙ non, per ea quę
scripsi. s. eo. q. ver. sed si successiuè proponatur, vbi dixi post
Henricũ ꝙ tunc vna alteri pręiudicat: sed simul de vtraque co
gnoscitur, & quod hic notat Bern. in glo. j. iuxta principium.
ver. vnde nota in prin. Sed in contrarium multum videntur
facere ea quę notat hic Bern. in glos. prima post principium.
ver. si verò quis agat. & ea quę scripsi. s. e. c. in. ij. q. principali
& sequenti, & adhuc melius faciunt ea quę scripsi. s. e. c. ij. in
iiij. oppositione. nec obstaret quod scripsi post Henri. s. e. q.
ver. sed si successiuè. quia loquitur in casu in quo recõueniens
solũ recõuenit, & nõ excipit. nos verò loquimur dum non so
lum recõuenit, sed etiã excipit. volo quòd tu sup hoc cogites.
¶ DVODECIMO vt nil tibi desit & propter famosi-
tatem decret. adijciam tibi dicta Collecta. abreuiando, atque
remittendo. Primo quòd hęc decretalis est contra regulam
quam ponit Ioan. Andre. de regul. iur. qui ad agendum. in fi-
ne glo. de quo ibi dicam.

31 ¶SECVNDO dicit q petenti restitutionem pōt opponi exceptio de proprietate si sit notoria, quia hoc generale est in qualibet exceptione de qua statim sine factis probationibus liquere potest, vt in.c.ad decimas allegato.cū ibi notatis per Archid. hoc enim casu fallit priuilegium spoliationis. not. vt lit. non cōtesta.c.j. plus dicit quòd idem vbi incontinenti offertur probatio.argu.s̄ eo.cū dilectus.vbi sic videntur sentire Inno. Hosti.& Bernar.& magis clarè Hosti.j̄.de resti.spol.c.literas.& Cardi.de elect.vt circa ad finē.facit q͞d legitur.xcvj.di.bene quidem. Remittit etiā ad Collecta sua.j̄.de cau.pos.Cū dilectus.vel saltem si infra.viij.dies fiat probatio,nam haberi debet pro notorio q sic probatur.j̄.de except.c.pia.lib.vj.& ita dicit notari per Hostiē.in summa.de diuortijs.§.quot modis.versi.dicas,& de coha.cler.§.quid sit notorium.ver.potest tamē.& in.c.significasti.de diuor.& dicit quòd hāc partē sequitur Nouella in pluribus locis huius voluminis.dicit tamē q hoc verum nō credit,& q nō credit audiendū volentē sic ꝓbare de proprietate,vt hic probatur.& sic not.Ber.de restu.spol.literas.& Inno.de cau.pol.c.ij.dicit tamen q vbi exceptio est notoria aliud est,vt in.c.ad decimas.de quo vide quod scripsi.s̄.eo.c.in.iij.oppositio.& vide plenius circa hoc.in ijs quæ scripsi de fil.presby.c.Constitutus.in secunda & quinta oppositionibus.& in.j.q.& in.v.& .vj.q̄ōnibus,dicā in.d.c.qui ad agendum.

¶TERTIO dicit q si ago cōtra te de spoliatione, & tu contra me excipis de alia,de eadē contra te replicare non possum secundū Goffre.Quia actio spoliationis fortior est,nec possum de eadē agere & replicare,quia actio adiuuat actionē,quia si diceret sic impugnaretur reus,& puniretur sua defensio contra iura,tamen si ago cōtra te de spoliatione & tu agis cōtra me ex alia,ego possum excipere de tertia,& tu replicabis de quarta, & sic remanebūt conuentio & reconuentio, scdm eū.fa.q͞d notai per oēs de mutui.peti.c.ij.Quia aliàs sequeretur processus in infinitum.Subdit tamen,q Bernardus & alij omnes contra , dicit tamen quòd Goffred. fortè sustineri posset,vt non fieret exceptio nisi fortè semel.argu.de except.pia.Subdit q sniam Goffre.videtur hic approbare Nouel.dicens,q per replicationē nedum spoliationis,sed nec excōicationis repellitur excipiens de spoliatione,&c.Sed de hoc dic vt scripsi.s̄.eo.c.in.ij.q.principali.

¶QVARTO dicit q si contra te possessorio agentē probaui exceptionē spoliationis,deinde ago cōtra te de eadē spoliatione incipit esse conuentio sic,q prima lactione me reconuenire potes.Sed Host.s̄.eo.c.ij.dicit contrariū,quia ex quo probaui spoliationē ius est mihi quæsitū.Sed potest dici secūdū eum hoc verū esse me remanente in mea exceptione, aliàs secus.Sed pro Hostiē.facit prædi.c.frequens.§.solet.vbi excipiens de spoliatione repellit actorē.Sed potest sibi pręfigi terminus ad petendum restitutionē,soluitur ibi,nec loquitur in casu isto.& ipse Hosti.& alij dicūt q hoc casu possunt mutare actor & reus,& de actiōe exceptiōē facere.Sed dic de hoc vt scripsi.s̄.in.v.q.& in.vij.

¶QVINTO dicit q si reus reconuenit actorem de possessione eiusdem rei,videntur duæ petitiones.vt.s̄.c.proxi.& hic.Sed contra reū dicit hic glos.& q reconuentio hoc casu suspendit petitionem actoris & in ea solū proceditur.s̄.eod. ex conquestione.licet enim loquatur in causa matrimoniali,idem tamen in alijs notat Inno.j̄.tit.ij.c.ij.& Archid.post Ioa.ij.q.ij.c.j.Sed Hosti.hic contra,& in.c.ex conquestione, & in plurib⁹ locis,& Spec.de petitorio & possessorio.§.j.credit Collect.q vbi reus reconueniret de spoliatione eiusdem rei facta incontinenti,q indistinctè repelleret agentē quocūque modo super eadem re:quia hoc casu recōuentio est præiudicialis,nec videtur reus spoliasse,vel iniuriam fecisse qui incontinenti suum spoliatorē spoliauit.not.Inno.& Hosti.s̄.eod.c.ij.super verbo ipsius.de præscri.veniēs.& de restu.spo.olim.ar.iij.q.j.in fi.de quo per Host.de restu.spo.in literis.& Beroardum in.c.olim.& Archidi in.c.frequens.& Cin.in.l. Si quis à se fundum.aliàs aūt si non incontinenti,sed ex interuallo essent duæ mutuæ petitiones,& secunda primo purgari deberet,potest tamē dici secundū Collectarium q illud est speciale in causa beneficiali,cum aliàs regula sit in contrariū.s̄.eod.c.ij.nisi fiat incontinenti.dicam in dicta cle.vnic.Et vide quòd scripsi de hoc in dictis Henrici versi.sed si super vna re.Posteà subdit Collectarius ea quæ tetigi in dictis Henrici. versi.Sed licet præiudicet.& refert ea quæ scripsi Cyn.in.d.l. si quis à se fundum.in.j.q.& sequenti.& remittit ad notata Inno.j̄.de iureiurādo in.c.sicut. referens aliqua de ibi notatis. Consequenter dicit quòd.c.frequens. quoad assignationem termini ad petendum restitutionem habet locum etiam in accusato excipiente de spoliatione ex identitate rationis, & dicit hic notari per Inno.circa medium primæ colūnæ. Finaliter dicit pactum dummodo non factū durante spoliatione posse petitionem restitutionis opponi, de quibus videbitur in.c.frequens.&.c.solicitè.allegatis,& intellige hanc decreta. siue coram delegato,siue coram ordinario agatur.vt hic notatur per Inno.& Hosti.in principio magnæ gloss.Nec cures te intricare iuxta dictum glos.in materia prorogationis:quia coram delegato proponuntur exceptiones declinatoriæ, & peremptoriæ,& hoc clarum,& fiunt reconuentiones.C.quomodo & quando iudex.authen.& consequenter. non enim tractat hæc decret.de danda iurisdictione non habēti.Sed supponit iurisdictionem & quærit de reconuentione & exceptione qualiter contra petentem restitutionem opponi possunt coram iudice.s.compentente,& alias iurisdictionē habente, siue sit ordinarius siue delegatus.Et ideò glo. Inn. quantum ad hoc nō curaui summare. Vide etiam ad materiā tres quæstiones motas in Speculo de possessorio,& petitorio.§.i.versi. quid si viri matrimonio soluto.cum duobus versibus sequentibus,quas Specu.non soluit.Sed dicit stude,& vide solutiones quas ibi ponit Ioan.And.in addi.& commenda memoriæ qualiter scribentes quandoq; mouent difficultates & nō soluunt.Sed studentium inquisitioni eas remittunt.Et simile facit Papa.de cele.missa.cum Marthe.

De plus petitio. Rubrica.

¶Quia in iudicijs plus petitur q debeatur.Ideò &c.Goffre. vel quia inter incidentes quęstiones quandoq; opponit reus, q per actorem plus petitur,ideò &c.

¶*SVMMARIVM.*

1 *Hæreditatis petitio contra debitorem in diem non competit etiam si male agat.*
2 *Nullam obligationem nasci ipso iure ex in diem obligatione Pet. à bel lapertica. & Sinus tenent.*
3 *Ex obligatione in diem ante diei euentum ipso iure obligationem nasci quotquot sunt glossarum prædicam.*
4 *Id quod non est polliceri non posse.*
5 *Actio æquitate inspecta contractus forma vititur.*
6 *Conditio necessaria obligationem non suspendit.*
7 *Dies certus conditionis loco habetur.*
8 *In debito conditionali vel in diem incertum tantum tempus accrescit quantū & fuerit à tempore contractus vsque ad diei incerti vel conditionis euentum.*
9 *Qualiter puniatur qui re plus petit.*
10 *Fiscus re plus petens actionem perdit.*
11 *Pœnam tripli locum non habere si plus re accessoriè petatur*
12 *Plus petens quoquomodo etiam si ante litem contestatam desistat à lite in expensis plectitur.*
13 *Plus petente ante litem contestatam pœnitentiæ locum.*
14 *Exceptio quæ pluris petitionis ratione insurgit peremptoria est.*
15 *Plus petitur causis duobus modis.*
16 *Alternatiuarum personarum,rerum,temporum,& locorum, rerum & locorum sunt.*
17 *In alternatiuis rerum vtrumque venire modo in illis obligatio consistere possit*

stere possit.

18 *In temporum vel quantitatum alternatiuis vtrumque inesse gloss. tenet, sed præsumptiuè tempus longius minorque quantitas adseri Aegidius. & nu. seq.*

20 *In obligatione alternatiuarum minus esse opinio Io. Fab. est.*

21 *In alternatiua rerum si adfectioni locus sit vtrumque inesse.*

22 *In speciebus adfectioni locus, summis minimè.*

23 *In alternatiuis personarum regulariter vtrique obligatio non quæritur.*

24 *Maiori summa minorem inesse vulgare est.*

25 *Pactum solutionis loco esse.*

26 *Vniuersalis siue affirmatiua siue negatiua semper infert suam particularem subalternam.*

27 *Genus idea quædam est ymaginaria quæ hominum commercio non venit.*

28 *In promissione hominis, in promissione & obligatione est homo.*

29 *In obligatione generis promissoris est electio.*

30 *In quo non consistit obligatio in eo nec solutio consistere potest.*

¶ CAP. VNI.

Onsilium. ¶ Opponit̃ cõtra principium decret. de. l. vbi. C. de iur. dot. Solutio hic regula, ibi fallentia. Fallit enĩ quòd hic dicitur in casibus à iure permissis, vt marito vergente ad inopiã in præd. l. vbi. & in debitore fugiente. ff. de ijs quæ in frau. cred. l. ait Prætor §. si debitorem. Item vt interponatur cautio à suspecto. ff. qui satisdar. cogan. l. si fideiussor §. finali. ff. de iudi. l. in omnibus. de pigno. l. grege §. penul. & in alijs casibus, qui ex diuersis iuribus colligi possunt. Hosti. Sed nunquid cũ quis plus petit re, loco, vel tempore, & cum eo proceditur tenet iudicium? respondet Goffre. ꝙ cum quis plus petit loco iudicium bene tenet, sed petens propter hoc tenetur ad interesse, vt hic dicitur & est ratio: quia alias posset facere debitor ꝙ nunquam solueret, & de hoc est casus licet non alleget. ff. de eo quod certo loco. l. j. quod tñ intelligas post lapsum termini, secundum eum. quia si ante incideret in alio casu tempore plus petẽdo. in alijs verò tribus casibus videlicet cum re, causa, vel tempore plus petitur non procedit iudicium, secundum eum. remittit Nouella ad notata in Speculo de fructibus & interesse §. penulti. ver. & vt hic articulus. quòd fortè procederet si error esset in petitione expressus: nam etiã si nullum ius habens, nec in parte, nec in alternatione, nec etiam in spe, dicens se ius habere de facto agat aptã actionẽ in iure proponens, & feratur sententia pro eo, tenet sententia atque iudicium. quia contra ius partis & non contra ius constitutionis agitatum ij. q. vj. diffinitiua. vel dicere potes ꝙ non tenet in illis iudicium. i. facere potest reus ꝙ non teneat, opponendo contra litem contesta. ꝙ plus petitur. &c. quæ oppositio procedit actore recognoscente veritatem. Sed si actor diceret se non plus petere & formã obligationis esse talem sicut petit, & petitio sua esset apta non audiretur reus tunc volens probare contrarium: quia talis confessio concernens negotium principale post litis contestationẽ differetur. infra de litiscontes. c. vni. li. vj. saluis quæ statim dicam post Inno. in. j. quęst.

¶ PRIMO quęritur qualiter intelligitur tex. ibi: *ei vero a quo amplius tempore petitur, induciæ duplicantur, nec litem excipere nisi ei soluantur expensæ.* Dicit Inno. ꝙ hæc litera duplicem habet intellectum, primus intellectus est, ꝙ debitor non tenetur incipere litem super principali debito, nisi post finitas duplicatas indutias, & expensas solutas, & habet locum quando debitor à principio ante litem contestatam opposuit & probauit declinatoriam fori. s. pactum ꝙ non possit ante certũ tempus conueniri. & sic loquitur insti. de excep. §. temporalis. vel habet hoc locum quando reus ante litem contestatam opposuit & probauit parte. s. consentiente dilatoriam solutionis. s. quòd non tenebatur soluere ante certum tempus. & etiam habet locum quando iudex ex officio suo debitori duplicauit indutias, & expensas adiudicauit. nam in his casibus non rogetur debitor litem inchoare nisi prędictis perfectis insti. de excep. §. hodie. Qualiter autem exceptio pacti de non petendo vel de non agendo iurata, vel non iurata obstat liti contestationi, vide quæ latè scripsi de lit. contesta. c. exceptionis. allegato. in secũda & tertia oppositiõib⁹. Secũdus intellectus est ꝙ debitor nõ cogit̃ suscipere litẽ de re iudicata, vel de officio iudicis super executione sententię latę super principali debito nisi prædictis impletis, hoc est nisi post duplicatas & finitas indutias, & expensas solutas. Aliqui etiam intellexerunt. ꝙ etiam litem cœptã per litiscontestationem non tenetur debitor exequi, nec ad sententiã procedetur nisi p̃dictis perfectis. Alij plus dixerunt ꝙ statutũ postquã apparuerit ante tempus petitum absoluet iudex debitorẽ ab instantia iudicij ar. ff. de peti. hęred. l. ꝙ si in diem. Inno. dicit ꝙ hoc quòd proximè dictum est nõ videtur verum: quia cũ constet de debito in diẽ condemnare debet iudex debitorem prędictis tñ pœnis creditori, seu petitori pro sua temeritate impositis. ar. ff. de iud. l. de qua re. ff. ad. l. Aquil. l. iij. ff. de fur. l. quidam. nec obstat. ff de peti hęred l. quòd si in diem. quia ibi nõ agebatur ad debitum soluendũ, sed ad cautionem præstãdã, ad quam bene fuit

1 cõdemnatus. iuxta pręd. l. in omnibus. vel illud est ideò. † quia petitio hereditatis non competit contra debitorem in diem, licet malè agat. vt. ff. quando di. vsufruct. le. ce. l. ij. in fin. secũdum Inn. & concordat Hosti. & idem videtur velle Nouel. in eo quòd recitat & non reprobat. & ista est cõmunis glosarum opinio, super quo omnino vide quæ scripsi. j. eod. circa

2 quęstionem principalẽ. versu. sed pone egi contra te. † Petr. de Bellaper. & Cyn. post eum. C. vt ab hęred. & contra hæredem acti. incipi. l. vn. tenent, ꝙ ex obligatiõe in diẽ nulla nascitur obligatio ante diẽ ipso iure, imo nec obligatio nata dicitur ipso iure, sed habitu tantum. ad quod incõtinenti redibo. Qualis ergo hoc supposito erit intellectus? dic vt scripsi supra post oppo. ver. Sed nunquid ꝙ procederet tex. ante litẽ contestatam, si ex tenore petitionis, aut ex confessiõe actoris, vel ex probatiõe de voluntate actoris, vel alias recepta legitimè constaret ꝙ peteret ante tempus, & tunc esset effectus impedimentũ litis cõtestatiõis donec finitæ essent indutię & solutæ expẽsæ. & secũdũ hoc haberem⁹ recipere primũ intellectũ Inno. sed post litẽ cõtestatã cõstare posset de hoc nedũ ex tenore vel confessione p̃dictis, seu ex probatione recepta de voluntate actoris, imo etiã per probationes super exceptiõe, de bo: proposita inuito actore inductas. ff. de verbo. obliga. l. inter stipulantẽ §. j. & tunc esset effectus ꝙ deberet pronunciare iudex secundũ naturã exceptiõis. videlicet actorẽ non bene egisse ante tempus, & duplicatas competere indutias, expensasq; reo refundendas, nec prius actorẽ audiri debere, & reum absoluere ab instantia istius iudicij. ar. pręd. l. de qua re. & sic haberem⁹ recipere vltimũ intellectũ per Inn. reprobatũ, iuxta lecta & notata de iudi. c. examinata. sed hoc multũ dependet ex quęstione sequenti. Dicit autẽ Ioan. Fa. insti. de except. § tẽporales. in fin. ꝙ si iudex non cõdemnauit in expensis, nec duplicauit inducias dilatione probata, nihilominus potest excipi, dato ꝙ iudex de hoc non fecit mentionẽ. C. de iudi. l. sancimus. j. de dolo & cõtu. c. actor. li. vj. quia hoc beneficium datur à lege. ff. de re. iudi. l. iiij. § si quis condemnatus. vide. j. e. c. q. iiij. principali versu sexto quęritur nũquid plus petens.

3 ¶ SECVNDO quęritur † nunquid ex obligatiõe in diẽ ante diei euentũ ipso iure nascat̃ actio? Iac. de Ra. sequens cõmunem glosarũ opinionẽ tenet ꝙ sic. & pro hac parte inducuntur multa argumenta. Primo quia cessit dies, licet non venerit. ff. de verbo. obliga. l. cedere diem. quam per te inducas. Secundo inducitur. l. ij. in fin. ff. quñ di. vsufruct. le. ce. Tertio inducitur l. vnus § quòd in specie. ff. de pact. iuncta significatione verbi. reddendi. ff. de verb. signi. l. verbum reddendi. & quòd ibi notatur. Quarto inducitur. l. j. ff. dę dot. præallega. iuncta. l. pater dotẽ. Quinto inducitur. l. vn. § cũ autem. C. de

4 rei vxo. acti. iuncto † quid non quis potest polliceri nõ pôt. Sexto inducitur § quòd si in diẽ ... § sed si vxori insti. de leg. Septimo

¶ Septimo euidens argumentũ insti. de excep. §. temporales.
cũ duobus versib⁹ sequẽtibus. quia ibi dicitur obijci exceptio
vt verba proprie teneantur. ff. de lega. iij. nõ aliter. ¶ Octauo
ff. de in ius voca. l. quamuis. l. decẽ. ff. de verb. obl. coniungen-
do cum argumento præcedente. Item per. l. liber homo e. ti.
item per. l. instar. C. de iure fisci. ibi: concremari. itẽ per. l. lecta
ff. si certum petatur. & ff. qui satisd. cogun. l. si decesserit. item
propter imparitatem inter conditionale, & in diem. ff. de cõ-
ditio. inde. l. in diem. & l. vt sub conditione. & quantũ ad trã
smissionẽ. de caducis tollen. l. vnic. §. cum igitur. & § sed hoc
quidẽ. & quãtum ad falcidię rationẽ. ff. ad. l. falci. l. in lege fal.
& l. in quantitate. § in diẽ. item inducũtur not. dec. ff. de don.
causa mor. l. senatus. cum similibus. item supposita natiuitate
obligationis inducitur natiuitas actionis. per. l. licet. § ea obli
gatio. ff. de procur. item quia dubitatur an peti possit. instit.
de verbo. obli. § id autem. item per. l. obligationum fere. § j. ff.
de acti. & obli. vbi dicitur ꝙ natura obligationis est ꝙ ante
diẽ non exigatur. Vltimo inducitur casus. ff. mandati. l. qui
manifestũ. ibi cum dicit, cum dilatione temporis &c. Pet. de
bella pert. & sequaces, vt dixi in. q. præcedenti dicunt contra
rium. supponũt primo ꝙ obligatio est iuris vinculũ. &c. inst.
de oblig. in prin. ꝙ vincit sine aliquo alio, & actio nõ est vin
culum, sed tendit ad solutionem siue liberationẽ. inst. de act.
in princi. inferunt ꝙ licet in promissione in diem sit præsens
obligatio. ff. de verbo. obli. l. centesimis. & l. cedere diem al-
legata & insti. de verbo. obli. § in diem. tamen non competit
actio, quia non competit ius persequendi. sa. opinio quæ ha-
bet ꝙ actio est applicatio &c. & sa. præd. § in diem. cũ dicit
quòd ante diem petere non potest. ff. de op. liber. l. quotiẽs.
& de verbo. oblig. l. insulam intra biennium. & l. existimo. §.
vltimo. & l. interdum. in prĩcipio. & l. liber homo. § decem.
& l. si ita stipulatus à te. e. titu. vbi enĩ actio est replicatio forti
ficat eam. ff. de pact. l. si vnus. § pactus. Sed si non est in obli-
gatione in diem. vt iure florũ de dote soluenda, annua, bina,
5 trina die. e. titu. l. iurisgen. §. quinimo. † Omnis enim actio ni
titur ęquitate inspecta forma contractus. ff. de doli exceptio.
l. quicquid à te. Inducitur etiam. §. sic itaq; insti. de acti. cum
dicit dari oportere ꝙ non est, cum in diem. &c. ff. de verbo.
oblig. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. & l. si à colono. In
ducũt pro casu. C. ab hæred. & contra hære. l. vni. & in rubro.
6 † Conditio enim necessaria non suspendit obligatiõem, sed
habet viam annexam. ff. de noua. l. si pupillus. § sub cõditione.
tũc autẽ est cõditio necessaria cũ promitto post mortẽ, quę
necessario venit. modo dicit hic, ꝙ si promitto post mortem
non venit actio nisi apud hęredes. ergo est ibi casus ꝙ die ad
ueniente nascitur ei actio, & non ante. videtur etiam casus. ff.
man. l. si mandauero tibi. & l. quãuis. sa. optimè l. Fulcinius. §.
si in diẽ. ff. ex quibus ca. in posse. ea. & de cõdi. & demõ. l. si ita
sit scriptum. § fin. & l. conditio. Alia reperies per Cyn. in præ
dicta. l. vnic. & pro hoc facit ꝙ scripsi post Gofre. s. in op-
po. § sed nũquid. ver. in alijs verò. Et hæc opinio magis placet
Collecta. respondet ad. l. quotiens. C. de dila. quę sub modo.
vbi glo. notat cõtrariũ. Sed loquitur post aduentum tempo
ris, vel competebat sibi actio si fuisset in rebus humanis tem-
pore aduenìente, super quo vide Cyn. in. l. prędi. Sed pro opi
nione glosarum, facit ista decre. supponens petitionem con-
petere, & per cõsequens actionẽ. remittit Collecta ad notata
ad plenum vt dicit per Cardina. & Ioan. And. de cõcesse. prę
ben. c. ij. libro. vj. & inducit notata Innocen. de rescript. super
literis ante medium secundę collumnæ vbi notat, quòd an
te finẽ dilationis põt creditor agere. sed non fiet executio vs-
que ad diem. de hoc autem intẽdo Deo propicio dicere in. c.
ij. allegato. quia negotia non permittunt quòd nũc examinẽ.
¶ TERTIO quæritur quæ sunt illæ induciæ de quibus
loquitur hic textus. potest dicere ꝙ sunt induciæ vel dateà iu
re, vel ab homine conuentæ pro soluendo. vt insti. de acti. §.
hodie ibi: *inducias*, quasi ipse actor spoponderat vel natura
actionis &c. & sic si induciæ erant annales, & ipse petit in fine
decimi mensis non duplicabuntur solum duo menses qui su

per erant. Licet Franciscus hoc hic teneat, sed integer annus.
quòd exemplificatur de tempore iuris secundũ Inno. in peti
tione dotis, vel pecunię constitutę, vel in qua quis condem-
natus est. C. de rei vxo. acti. l. vn. §. cũ autem. ff. de consti. pecu.
l. promissor Stichi. § si sine die. de re iudi. l. iiij. § si quis. cũ simi-
libus. secundũ Inno. & sic habet locũ in dilatione data à lege
sicut in dilatione data ab homine. & concor. Ioan. Fa. instit.
de excep. § temporales. Sed quid si non eget, sed petijt vel fe-
cit executionem fieri, quia fortè iudicatum habebat, vel literas
sigillatas: de quibus fit executio in curia laicali, & in curia ec-
clesiastica monitio: nunquid est locus huic pœne, vel dupli-
centur induciæ, & refundantur expensæ? Ioan. Fa. institu. de
acti. § plus autem. versi. tempore. tenet ꝙ sic. quia tunc fortior
ratio. vt. ff. ꝙ me. cau. l. fina. § finali. Sed quid si soluit ante diẽ
vocatus, & per iudicem iussus, sed aliàs non cõpulsus? Respõ
det Io. Fa. vbi supra pœnam cessare. per dictũ. §. fina. & ff. de
eo ꝙ certo loco. l. centum capuæ. An autẽ habeat locũ ꝙ hic
dicatur si dies incerta apposita est dicas ꝙ sic, per dictũ. § plus
7 autẽ. versi. tempore ibi vel ante conditionem petierit. † quia
dies incertus pro conditione habetur. ff. de condi. & demon.
8 l. dies necessarius. † Et dicas etiã ꝙ in debito conditionali, vel
in diem incertum duplicatur tantum tempus, quantũ fuerit à
tempore cõtractus vsq; ad diei incerti, vel conditionis euen-
tum, & hoc fortè voluerunt dicere glosæ. ff. si certum petatur.
l. pecuniã. de pigno. l. grege. § sub conditione. secundũ Io. Fa.
vbi. s. vide insti. de excep. § temporales. & § tripli. Quęro etiã
vtrum in totũ vel solum in tantum quantũ restabat de tẽpore
sint inducię duplicandæ, videtur ꝙ sic, vt quis puniatur pro
modo delicti. ff. de ijs qui. vt indi. l. rescriptũ. & in feudum. de
prohibi. feu. alie. per Lotha. § j. & videtur casus. ff. de pœnis. l.
aut damnũ. § quisquis. In contrariũ videtur, quia tempus erat
continuum, & ideò excedendo in parte temporis in totum ex
cedere videbatur. ar. ff. de le. j. l. etiam. de colla. bo. l. j. § si cum
duobus. iuncto. § plus autem. insti. de actio. pro hoc. ff. de do-
nat. l. quidã iur. § fi. & de iure fisci. l. non intelligere. § fin. & de
verbo. obli. l. & ideò. Bertran. de Dyoceo. in. l. iustas. allega. te
net ꝙ in totum. allegat casum expressum instit. de excep. § ho
die. non obstat § quisquis. quia ibi propter odiũ pœnę &c. nã
si ibi totum tempus duplicaretur, esset odiũ rei, vt plus puniatur
ꝙ deliquerit. Si autẽ hic totũ duplicetur nõ est odiũ rei sed acto
ris. ar. ff. de re. iur. l. fauorabiliores. sed magis credo primã par
tem per prima motiua. nec obstat. § hodie. quia licet dicat du
plicari inducias non declarat, an de tempore quod ab initio
competijt vel tunc competit, seu an de inducijs quas ab initio
habuit, vel quas nunc habet, & ideò cũ hoc duplicatio fit acto
ri in pœnam ad pœnę rescriptionem recipiam id quod mi-
nus est. ff. de pœnis. l. si. de interpretatione. & l. si præses. j. de
regu. iur. c. in pœnis. & c. odia. li. vj. alia sunt facilia ad soluẽ
dum. Fateor tamen ꝙ Ioan. Fabri de excepti. in statuta. § tem-
porales. tenet primam partem. videlicet ꝙ tota dilatio debet
duplicari. & dicit ꝙ. l. aut damnum. §. quisquis. pro alia parte
allega. probat contrariũ, nisi ipsum intelligas ꝙ ab initio di-
lationis petierit, ꝙ est diuinare secundũ eũ. sic secundũ eum po
terit cõtingere quod hæc duplicatio valebit triplicationem.
¶ QVARTO quæritur circa modũ plus petendi re, ex
pedito modo, tempore plus petẽdi. & primo pro expeditio
9 ne dictorum Henrici quærimus, † qualiter puniatur qui re
plus petit. Hericus distinguit, quia loquimur de exigente ma
iorem cautionem de quo tantummodo loquitur. l. vnic. C. e.
ti. & de isto dicimus. ꝙ etiam inuito reo, & absq; amissione
debiti, at ante litem contestatã pœnitere seu desistere potest.
quia tunc nõ videtur agere, sed agere velle. ff. rem ra. ha. l. am-
plius. & est textus. in prædi. l. vnic. punitur tamẽ in simplum
expensarum duntaxat, nec patitur aliud dannum rei, vt pręd.
l. vnic. ibi nullo dispẽdio prægrauatus vt ibi notatur per Cy.
post Iaco. de Are. in. iij. oppositione. licet glosę aliquæ aliter
sentiant. vt ibi notatur. Post litem autẽ contestatã per testes
vel alias ꝙ per confessionem de maiori cautione conuictus de
bitum totum amittit, quia delinquit in duobus. s. maiorem
cautio

cautionem extorquẽdo,& per dolũ in indicio plus petendo.
Saluis tamẽ transactionibus & secũdis cõfessionibus.vt pręd.l.
vni.sed cõuictus per confessionem spõtaneam, aut delationẽ
vel relationem iuramẽti verum debitum nõ amittit, sed tan-
tum pręstat expensas.ar.ff.de iureiu.l.eum qui. secundũ Azo.
& Accur.in præd.l.vni.& Hosti.in sum.e.ti.§.fi. Et hoc verũ
reo acquiescente,reo enim volente alias probare per testes vel
instrumenta huiusmodi fraudẽ cõfessio nõ releuat à poenæ in
cursione,secundum Pet.de bella perti.ꝙ dic vt notat Cyo.in
prædi.l.vni.in.j.q. Aut loquimur de alio plus petente, qui ma
iorẽ cautiõem nõ exegit,Et tunc si plus petit trahẽdo ad aliud
iudicium,etiam qui iustam causam souet, punitur in sumpti-
bus litis.in authen.de deffen.ciuit.§.& iudicare.colla.iij. Sed
trahens coram proprio iudice condemnatur in triplũ nomi-
ne maiorum sportularum.& in expensis aduersarij.vt inst.de
actio.§.tripli.secũdum quosdam legistas.Sed quicquid secun
dum leges.secũdum canones secus. argu.ĵ. de dolo & contu.
c.j.alias fuisset hic expressum.de decimis ad audientiã. & quia
in ecclesiastico foro non prestantur sportule.de vita & hone.
cle.cum ab omni.quòd autẽ nõ triplicatur.de consti. cum ac
cessissent.secundum Inno. Hosti.Pet.Abb.& Nouel. eadem
ratione idem in foro seculari vbi sportulæ nõ præstantur. vn
de Io.Fa.in dicto.§.tripli.quem dicit esse versiculũ,licet quan-
tulę pro.§.allegetur,dicit ꝙ cum hodie de consuetudine sala-
ria nuntiorum nõ crescant propter maiorem quantitatem peti
tam,sed secundum longitudinem laboris expensæ vel itineris
æstimentur,nõ obtinet ille.§.Et licet aduocati,notarij, & pro-
curatores,quandoque pro causis maioribus salaria maiora re
cipiant durum esset secundũ eum ad hoc legem poenalem ex
tendere.ff.de legi.l.quòd verò.sed agat actione de dolo vel ra
tione temeræ vocationis ad recuperationem expensarum.

¶ Circa primũ membrum precedentis distinctiõis quæritur.
Nunquid petens viginti & nõ probans nisi decẽ, eo ipso præ
sumatur alias decẽ petijsse per dolum? Cyn.post Pet.in præd.
l.j.in.q.ij.dicit ꝙ gl.quę videtur ibi hoc supponere est iniquis
sima,& inimica veritati.patet in.§.tripli.&.§.& iudicare.alleg.
ar.ff.de proba.l.quotiens.§.qui dolo. &.e.tit. C.e.l.fi.&.ff.de
poenis.l.si de interpretatione.dicit hic Collecta.pro glo.facere
quod hic dicitur,& de electiõe. statuimus.lib.vj. & ꝙ saltem
videretur puniendus,vt hic dicitur,videlicet in expẽsis,& hoc
clarum est,sed nunquid quòd dixi.s.in præd. primo mẽbro,
saluis transactionibus,&c.habet locum dum dolo indoctus
fuit reus ad transigendum.Cyn post Pet.in præd.l.vni.in.iij.
q.dicit ꝙ non,& ꝙ hoc modo vitium doli non purgaretur.
& ibi etiam not.glo.quia sicut conuentio ab initio per dolũ
non tenet,ff.de condi.inde.l.in summa.§.j.sic nec transactio se
quens eadem ratione,& quia dolus suus cuique prodesse non
debet.ff.de dolo.l.j.& idem dicunt de confessionibus. Indu-
cunt lecta & nota.fin.C.ꝙ met.cau.l.ij.Sed pone ꝙ procura-
tori fuerat in parte satisfactum domino ignorante. nunquid
dominus totum petens patitur hanc poenam? Et idem de suc
cessore eius,cui pars soluta fuerat quæri posset.dic vtrobique
poenam non cessare,si potuit certiorari alias bene per.§ si quis
agens. vel sanè si itaque in principio &.l.qui in alterius.ff de re
gu.iur.&.ĵ.de regu.iur.c.is qui in ius.secundũ Io.Fa.vbi.s.

¶ Circa secundum mẽbrum dictæ distinctionis quæro pri
mo,vtrum de omni actione reali,& personali intelligatur? di
cas quòd sic.insti.de acti.§ si quis agens.vbi Io.Fa.hoc notat.
10 † Secũdo quæro, nũquid hodie habet locum in fisco re plus
petẽte perditio actiõis vt dicit.l.iustas.C. de iure fisci. Accur.
in.l.iustas.& in.§ si qs agẽs.& Dyn.e.§. vident sentire ꝙ.§.si qs
agẽs. videtur corrigere.l.iustas.Sed Io.Fab.dicit ꝙ non videt
quare fuisset posita in.C.si correcta esset. vnde non putat eum
delinquere qui in dubijs quæstionibus respondet contra fis-
cum.ff.de iure fisci.l.non puto.Ideò audaciter dicas secundũ
eum ꝙ dicta.l.stat hodie, nec mireris si fiscus sit peioris condi
tionis in his quæ tendunt ad correctionem morum quã pri-
uatus,quia & alibi hoc legitur.ff.ad trebel.l.si legat⁹.§ fi.cum
concordan.Fa.quia non est verisimile quòd per instu. corri-
gatur.l.posita in lib.x.C.qui vltimus est in compilatione, vt
patet ex his quæ notantur in principio instituta in principio
prohemij in glo.quę incipit post.ffta.Sed Odofre.in.l.iustas.
tenet contrarium,dicens quòd.l.illa per errorẽ fuit ibi positã.
vel fortè ex certa scientia,ad hoc solum vt denotaret idem ius
in fisco quòd in priuato, vel intelligitur illa l.de actionibus fi
scalibus suis temporibus non prolatis .i quibus per lapsum
suorum temporum legitimè est præscriptum. Et hunc in-
tellectum probat opinio habens ante diem actionem nõ na-
sci.de qua.s.in.q.ij.quia ibi supponitur actiões esse natas quę
ibi pręcipiuntur concremari.& puto quòd opinio Odofre.
in iudicijs seruaretur, & facit bene pro parte ista, quia vltra
hoc quòd ius fisci est magis priuilegiatum, quam ius priuatũ
& sic non præsumitur principem (qui alios in sua iustitia con
fouet) illud velle negligere,& minus eius conditionem facere
deteriorem.Subest & alia æquitas valde magna: quia ibi non
intendebat actiones fiscus per se ipsum, sed per procuratorem
cuius factum non tantum debuit fisco nocere.arg. ff. de offi.
procu.cesa.l j.quamquam fatear quòd licet in extraiudiciali
bus non præiudicet.vt prædict.l.j.&.ff de iure fisci.l.si procu
rator.in fin.princ.tamen in iudicialibus secundum Bernar.de
dioceo bene præiudicat.vt prædi. l.iustas.Sic enim dicimus
in pupillo.C.de iudi.l.properandum. in fin.cum ibi notatis.
cui pupillus assimulatur,vt notatur in dicta l. si procurator.
.§.j.nisi cum procurator esset non soluendo:quia tunc nõ prę
iudicaret.ar.C.de cõueniẽ.fisco.lib. x.&.ff.de publicanis.l. fi
na § si quis professus.Super quo omnino vide notata per Ber
11 tran.de Dinceo.de eroga.mili anno.l. ij. libro. xij. † Tertio
quæro quid si non principaliter,sed accessoriè petitur plus re.
vt si peto rem cum fructibus vel cum interesse,& constat per
processum reum non teneri ad fructus vel interesse, sed tantũ
ad principale.Dicit Io. Fab.vbi.s.quòd satis videretur illud
ius cum sit speciale non debere extendi, & presertim quo ad
poenam tripli.& maximè cum ex hoc maiores sportulę non
12 soluantur.† Quarto quæro, vtrum plus petens re,aut modis
alijs & desistens ante litem contestatam teneatur ad expensas
factas ante litem contestatam? dicas quòd sic.quia iniquum es
set si non restituerentur expensę etiam factę ante litem conte
statam.vnde Hostiẽ.dicit,quòd licet ante litem contestatam
desistere possit, tenetur tamen ad interesse aduersario si quod
sit.Quinto quæro quid si peto centũ,& reo totũ negante, pro
bo de quinquaginta,nũquid sentẽtiã obtinebo in illis? de quo
scripsi.s.de lit.contest.l.vn. in.ix.q.& dic vt ibi,& quòd opi
nio Cyn.quę habet,quòd sic in iudicijs obseruaẽ,licet de subti
litate iuris opinio contraria Iac. de But.seruari posset. Sexto
quęritur nunquid plus petens super poena posset coram alio
iudice conueniri. Specu.eod.titu.notat quòd sic.videtur con
tra cum hoc sit accessorium.de reg.iur.c.accessorium.lib. vj.
melius facit. C.depositi.l.iiij.de fruct.& lit.expen .l. termina-
to.& ne causę continentia diuidatur. C.de iudi.l.nulli.ĵ. titu.
primo.c.ij.Credit Collectarius quòd lata sentẽtia cõtra plus
petentem haberet locum opinio Specu.aliàs secus.nõ obstãt
contraria,quia expensæ seu poenę alię non veniunt hic acces
soriæ ad officium iudicis mercenarium quod actioni deseruit.
vt in.l.iiij.&.l.terminato. allegatis. sed veniunt principaliter
ex authoritate constitutionis,& sic iure actionis.ff. de condit.
ex lege.l. vnica.talia verò in alio iudicio peti possunt.ff. de
compensatu.l.quod in diem.§.si rationem.& nota.per Iacob.
de Butrig.in .l. terminato. allegata. super quo omnino vide
supra eodem capitulo in fine primæ quæstionis principalis.

¶ SEPTIMO quæritur, vtrum ille qui libello dato plus
petijt sine nouo libello,& nouis inducijs minus petere possit?
reffert Collectarius Nouellam post Vincentium supra de li-
bel.oblatio.capitulo secundo. tenuisse quòd sic, quia nil reo
deperit. Sed secus econtra. etiam si ex eadem causa minus pe-
tijsset,nisi dixisset saluo iure pluris, sic intelligens institu. de
action.§ si minus.remittit Collectarius ad plenius notata per
eum supra de lit.contesta.c.vnic.

¶ OCTAVO quęritur,quid si actore plus petẽte quam

debeat reus etiam plus neget, ꝗ debeat. Credit Collecta. fien-
dam compenſationem, ſi reus plus negat ſimpliciter, ſecus ſi
negat narrata, prout narrantur ſecundum Pet. facit quia in ca
ſibus inficiãs punitur, ad quod vide de ſolutio. c. ſi. Saus enim
videtur ſecundum eum ꝙ pœna actoris boc caſu trahatur ad
reum. ar. s. de mutu. peti. c. ij. in ſi. forſitam negatio ſimplex ſo
lum referri debeat ad plus petita, quod magis placet in dubio.
ar. ff. de re dub. l. ſi is qui ducenta. § vtrum.
13 ¶ † NONO quęritur, nunquid reo muito locus eſt pœni
tentiæ de qua hic dicitur? dicas ꝙ ſic ante litem conteſtatam,
ſed non poſteà. vt reffert Collecta. notari per glo. C. e. l. vnic.
14 ¶ † DECIMO quæritur, vtrum exceptio inſurgens ex
plus petitione ſit peremptoria? & dicit Collect. ꝙ ſic ſecundũ
oẽs, pro eo ꝙ per ſolam litis conteſtationem pœna incurritur.
Sed ratio nõ infert de exceptiõe petitioné reppellente, ſed de
actione competente ad pœnã propter petitionis exceſſum.
Tamẽ credo ꝙ & de exceptiõe regulariter bene dicat pro reo
quòd illa reſpicit negotiũ principale magis ꝗ proceſſum. iux-
ta lecta & notata in præd. c. exceptiõis. & iuxta ea quæ ſcripſi
ĩ. e. c. in oppoſi. ver. Sed nunquid. & etiam in prima quęſtiõe.
quòd tamen dixi ante litem conteſtatã poſſe pœniteri, intelli-
ge etiam ſi quis promiſerit pœnã caſu quo plus petet, quia nõ
cenſetur quis petere ante litẽ conteſtatã: ſecus tamen ſi promi
ſerim pœnam caſu quo quæſtionem fecerit: quia vocando in
ius infert quæſtionem. ff. de tranſact. l. qui fidem. ſecundũ Ar-
chidia. xj. q. j. placuit remittit Collect. ad collecta ſua de ſeruis
non ordi. c. de famulis. de foro compet. c. ſi diligenti.
¶ QVINTO principaliter expeditis dicũdis circa eos qui
plˀ repetũt, nũc accedamˀ ad dicẽda circa eos qui plus cã petũt.
15 † Quia plus petitur cauſa dupliciter, videlicet. aut ſuper obli-
gatione alternationis, aut ſuper obligatione generis. Primo de
alternatione videamus. Et primo propter dicta Henrici in ſe-
cunda diſtinctione quærere poſſem, qualiter in alternatiuis
ſeu diſiunctiuis ſit electio debitoris, verũ quia iſta eſt propria
materia regulæ in alternatiuis. ĩ. de reg. iur. lib. vj. ibi: propono
dicere deo duce. & hic vide quę ſcripſi de foro comp. c. in cle.
in. ij. nota. poſt Sy. de brozano. videre etiam potes hic not. per
16 Io, Fab. in § huic autem. † Primo ergo quæritur, quot & qua-
les alternatiuas habemus. Circa quòd habemus alternatiuam
perſonarum. C. de verbo, ſignifi. l. cum quidẽ. ff. de lega. ij. l. ſi
quis titio. de conſti. pecu. l. ſed ſi filio. § j. inſti. de inutil. ſtipu.
§ alij. & alternatiuam rerum. vt in § huic. & hic in ver. te quo-
que. in principio. & ff. de iur. doti. l. pluriumque. & de leg. j. l.
cætera. § ſed ſi ſtichus. & prædict. regula in alternatiuis. Item
habemus alternatiuam temporis. ff. de ver. ſignifi. l. ſi ſtipula-
tus fuero. x. aut. xv. de leg. ij. l. ſi ita legatum. § finali. Item alter
natiuam locorum. ff. de eo. quod certo loco. l. iij. § qui ſticum.
Item locorum & rerum. vt. e. § in fine.
17 ¶ Secundo quæritur, quid eſt in obligatione in alternatiuis re
rum? videtur ꝙ vna res ſolum. ſ. quæ ſoluitur. vt. ff. quãdo di.
leg. ced. l. cum illud aut illud. de leg. ij. l. ſi illud aut illud. ar. ff.
de leg. j. l. cum incertus. dicas ꝙ imo vtrunque. ff. de ver. obli. l.
ſi duo. ar. ff. de conſti. pecu. l. illud aut illud. vbi vtrumque po
teſt conſtitui, & ſic vtrunque debitum. e. ti. l. j. § debitum. fallit
ſi non poteſt vtrobique obligatio conſiſtere. quia tunc venit
alterum tantum in quo poteſt obligatio conſiſtere. vt. l. ſi duo.
18 alleg. † Sed quid in alternatiuis quantitatum vel temporum?
videtur ꝙ minor quantitas vel tẽpus longius ſolum ſit in obli
gatione in illis. vt. ff. de verbo. oblig. l. ſi ita ſtipulatus fuero. x.
aut. xv. glo. ſentit contrarium, ꝙ nihilominus totũ eſt in obli
gatione. ff. de leg. ij. l. ita legatum alias relictum. § finali. vbi vi-
19 detur concludere ꝙ vtrumque ſit in debito. † Sed propter prę
20 ſumptionẽ cenſetur largius tempus, & minor quantitas. † Di
cit Io. Fab. ꝙ hoc non credit imo ſicut ſimpliciter loquimur,
textus illos intelligit videlicet quòd ſolum minus ſit in obliga
tione & dicit hoc eſſe quaſi expreſſum. ff. de ver. oblig. l. inter
ſtipulantem. § Si ſtipulantem. in fine. Si enim vtraque ſumma
eſſet in obligatione & reſponderetur de vna, profectò ſtipula
tio nulla eſſet per primum reſponſum illius §. & tamen con-
ſtat quòd ibi valet. & procedunt prædicta vbi eſt electio de-
bitoris. Quid ergo in caſu quo eſt electio actoris? videtur ecõ
tra id quod maius eſt etiam in obligatione, arguendo de vno
caſu ad alium ex identitate rationis quæ eſt: quia præſumitur
quòd plus eliget maius. Sed quid ſi altera res tantũ ſtat. dic ꝙ
tunc illa quæ ſupereſt tãtum eſt in obligatione, ſi illa quæ nõ
ſuper eſt perit ſine facto, & culpa contrahentium. vt. ff. de ſol.
l. ſtichum. in principio. vel præiiũ ſi ipſum malit debitor præ
ſtare ff. de leg. j. cum res. § ſed ſi ſtichus. in caſu in quo eſt eius
electio. ff. de contrahen. l. ſi in emptione. § penultimo. Sed ſi
perit poſt morã vel facto debitoris, tũc diſtinguit cuius erat
electio. nam ſi erat creditoris poteſt petere mortui debitum
præcium ſi vult. & ſic intelligitur dicta. l. ſtichum. in ſecundo
dicto ibi: cũ dicit ille ſolˀ qui deceſsit. & c. Si verò eſſet debito
ris electio tunc remanet vnus in obligatione, nec debitor põt
offerre prætium mortui ſi ſit vilius. vt dicta. l. ſtichum. verſ.
enim verò. ſecus dicit ſi alienaſſet. ff. de leg. j. l. ſi quando. § fin.
Si verò alter mortuus ſit facto creditoris, vel poſt eius morã
liberatus eſt debitor, nec alter ſuperſtes in obligatione rema-
net. ff. de verbo. obli. l. ſi ſtipulatus fuero damam aut Erotẽ
21 † Pet. & Cyn. C. de verbo. ſigni. l. cum quidem. & Barto. ff. de
verbo. obliga. l. ſi duo. dicunt quòd dum alternatiua cadit in
ter res inter quas cadit affectio vtrumque eſt in obligatione.
vt. l. ſi duo. ſed quando cadit inter res inter quas non eſt af
fectio, vt in ſummis, ſi electio eſt debitoris minus tantum eſt
in obligatione. vt. l. ſi ſtipulatus fuero. x. aut. xv. ff. de verbo.
obliga. Sed ſi electio eſt creditoris vtrumq; eſt in obligatiõe.
22 ar. ff. de le. j. l. planè § j. †. quia in ſpeciebus intereſt mea ma-
gis habere vnum quã aliud, in ſummis ſecus. Et quia vbi eſt ele
ctio ſeu affectio, fortè eliget minus, & quia non ita præſumit
creditorem lucrum velle acquirere, ſicut debitorem velle eui-
tare damnum. quæ proſequere vt per Cyn. ad finẽ. l. cum qui-
dem. allegatæ. Goffredus de Saluis in bis concordãs. in. l. ſi ita
relictum. § finali. dicit quòd ſi alternatiua in ſpeciebus vel in
ſpecie, & quantitate vtrumque eſt in obligatione. vt. l. ſi duo.
quia non eſt bene certum quòd magis expediat mihi dare. vt
prædict. § hic. ſed in quantitatibus, ſi eſt electio creditoris ad-
huc idem, vt. l. planè § fi. ſed ſi electio debitoris, tunc minus tã
23 tum. vt §. ſi ſtipulante † in alternatiuis verò perſonarum re-
gulariter non quæritur vtriq; obligatio. Super quo vide Gau
fridum. ff. de le. ſecundo. l. ſi Titio Seio. ſup verbo ſtipulãdo.
in prima quęſtione. nec obſtat quarto. Caue tibi quia vbi ca-
dit affectio in ſummis vel ratione cauſæ, vel perſonæ, vel loci,
vel temporis, idẽ eſt quòd in ſpeciebus. ff. de nona. l. ſi is cui.
ff. de ſolut. l. qui res § mihi decem. & § ſequenti. vt ſcripſit Bar
to. in prædic. l. ſi duo. in fin. Si autem velis ſcire quid eſt in ob
ligatione generis, vide plenè per Gauſtri. ff. de leg. ij. l. Meuius.
§ duobus. ſuper verbo orationis compendio. & ſuper verbo
continet homines. & cuius ſit electio, vide plenè per eum. e. ti
tu. l. Lucius. vbi totam naturam alternatiuarũ reperies. & de
hoc per Io. Fab. inſti. de leg § ſi generaliter. & per Cyn. in præ
dict. l. cũ quidem.
¶ TERTIO quæritur nunquid iſta decret. in verſ. te quo
que. in omnibus alternatiuis vendicet ſibi locum, & primo vi
deamus de alternatiua quãtitatum cuius electio debitoris eſt,
nunquid debet cõcludere alternatiuè in libello, vt ſi promiſi-
ſti. decem vel quindecim. Ioannes. Fab. credit quòd non.
& idem credit in alternatiua temporis. vt ſi promiſiſti mihi
dare in calendis Martij vel auguſti, non debeo alternatiuè cõ
cludere in libello. Sed debeo vtrobiq; concludere, ſolum ad
id quod minˀ eſt: quia minor ſumma, & largius tempus ſunt
in obligatione, vt dictum eſt ſupra ſecundum omnes. ad idẽ
autem quod eſt in obligatione ſolum concludit libellus, nec
hic plus petitur cauſa, quia non eſt plus in cauſa. i. in obligatio
ne vt dixi. & ſic non habet locum iſte verſ. & debet libellus al
ternatiuè concludere ſecundum opinionem Pet. Cyn. Bar. &
Gauffridi quæ habet vtrumq; tunc eſſe in obligatione, habere
mus dicere vt videtur locum eſſe huic verſui, & ad vtrumq;
alternatiuè debere concludi. Sed ſecundum opiniõem Io. Fa.
quę vi-

quę videtur sentire alterum tātum tunc esse in obligatione videlicet summam maiorem, vel minus tempus, de quo solum verisimile est creditorē velle. videretur non esse locus huic versui, sed tantum posse concludi in libello ad summam maiorem, vel ad minus tempus. non enim videretur quòd posset peti minor summa: cùm hæc opinio habeat quòd illa non est in obligatione. quòd de plano fatetur Io. Fab. nisi essent tales summæ inter quas caderet affectio & interesse. verbigratia promisisti mihi centum in pecunia ære contaminata seu monetata, vel centum in bonis florenis, quarum summarum quandóque leuius vel vtilius est vnam dare vel recipere quàm aliam, & idem in alternatiua temporum. similem casum ponit, vt si promisisti mihi centum calendis Martij vel Augusti. de moneta quæ in terminis curret. hic potest esse interesse propter mutationem monetarum. inducit ea quæ ipse scripsit in simili in materia compensationis. insti. de acti. §. in bonæ fidei. In ijs enim casibus locus esset isti versui secundum eum. Tu verò dicas aut cadit affectio, & tunc sunt omnes concordes quòd necesse est alternatiue concludere, & quòd locus est isti versui. aut non, & tunc aut quæris an creditor habens electionem possit in libello se arctare ad minorem summam, aut ad longius tempus id præeligendo, & dico quòd sic, & in hoc sto cum petro & sequacibus, & recedo à Ioanne Fabr. quia si Titio legetur fundus Seyānus vel eius vsusfructus. duo sunt legata, & est electio Titij, an velit vsum fructum vendicare. ff. de le. j. l. planè §. si Titio. & tamen sicut se habent res, & vsusfructus rei videlicet sicut totum, & pars. ff.
24 de vsufructu. l. iiij. sic se habent maior & minor sūma, quia maiori summæ semper minor inest. j. de regu. iuris. in toto. libro vj. & ibi concord. & quia vtrobique eadem ratio videlicet cessatio affectionis, & quia reus non potest prætendere interesse. aut quæris vtrum possit præcisè concludere ad summam maiorem ad minus tempus, & dico quòd sic, & in hoc sto cum Ioan. Fabr. & est ratio: quia cum sua sit electio vt supponitur, per cōsequens potest eligere, & post electionē quod elegerit præsisè petere: quia tunc illud post electionem solum est in obligatione, & solum peti potest: vt est textus de hoc notabilis. ff. de ver. obl. l. si quis stipulatus sit Stichum. in princi. Sed constat quòd præcisè petendo videtur eligere. vt j. de concess. pręben. cùm ei quem. in fine. aut quæris vtrum possit vtrumque sub alternatione petere & hic possum dicere probabiliter, quòd non. & ratio est, quia regula habet libellum alternatiuum propter incertitudinem esse repellendum. quæ regula fallit vbi alternatiua est obligatio, & spectat electio ad debitorem, sic quòd petendo præcisè vnum auffert debitori huiusmodi electionem, & facit conditionem debitoris deteriorem. prout ista ponuntur ad literam. inst. de act. §. huic. hic autem non competit electio debitori, nec fit eius conditio deterior. prętereà loquūtur hęc iura ex mente dum non est in potestate creditoris libellum dantis immutare naturā obligatiōis alternatiuæ in libello, ne per hoc præiudicet debitori quòd hic cessat ex toto: quia supponitur electionem esse creditoris, & per consequens quòd potest libere naturam alternatiuæ obligationis per suam electionem immutare. pręterea quia certum est quòd actor tenetur reum certificare si potest, de re quam vult in libello petere, vt possit reus melius deliberare an cedat vel contendat. ff. de eden. l. j. quòd potest facere alterum eligendo, & quòd non facit vtrunque alternatiuè petendo. Si enim sciret reus quòd vellet actor solum petere minus, fortè cederet. & si sciret quòd vellet petere maius, fortè contenderet. aut enim alternatiuè petendo vult sibi electionem retinere, & obstat sibi ratio incertitudinis, quā posset tollere si vellet alterum eligendo vt dixi. aut non vult retinere beneficium oppositiōis sed illi renunciare, & illud transferre in reum, & tunc malè petit sub alternatiuè, quia ab eo tempore quo est electio debitoris minus tantum est in obligatione vt secundum omnes. vt est arg. optimum. ff. de pacti. l. si vnus. §. sed si stipulatus. x. secundum verum intellectum Io. Nicol. & Bertrandi qui habet quòd ibi erat electio creditoris, secundum possibilitatem casus. vt dixi supra. Ideò enim non pōt agi præcisè cum est electio debitoris, dū cadit affectio, quia non potest arctari ad eligendum per creditorem, vnde si iam elegisset non crederem à modo subalternatiuè posse agi, sed tunc necesse esse pręcisè illud peti quia tunc solum esset in obligatione. ar. de rescrip. pastoralis. in fin. cum glo. sua.

¶ QVARTO quæritur, quid est in alijs alternatiuis quā quantitatis, & temporis, casu quo est electio debitoris? dicas omnino in omnibus huiusmodi casibus locum esse isti versui, & necesse esse alternatiuè concludere in libello. sed vbi est electio creditoris credit Ioan. Fab. quòd tunc non est locus isti versui, neq; alternatiuę petitioni, imo debet vnum eligere & ad illum concludere. vt. ff. de verbo. obliga. l. vbi autem. §. qui illud aut illud. & dicta. l. Stichum. circa princ. Sed & petēdo videretur eligere. vt. ff. de le. secūdo. l. si is cui. debet tamen facere commemorationem in libello de forma obligationis. vt in dicto. §. huic verò qua de causa. sed parum facit, quia loquitur vbi est electio debitoris, sed melius probant. l. si is cui. & l. Stichum. licet tamen hoc securius non dicerem processū non tenere acto ex obligatione pura, absq; huiusmodi cōmemoratione, probata tamen alternatione, & electione: quia licet obligatio alternatiua alia sit quam pura, vt. l. inter stipulātem §. si stipulante. ff. de verbo. oblig. tamen post electionem non est alia, quia non est amplius alternatiua, sed pura, quia præsumitur seu fingitur electio petitionem pręcessisse tāquā causa, sicut acceptatio prouisionem. in clemen. cum ei quem. in fine allegata. & hoc teneas quicquid titubando Io. Fab. dixerit vbi supra.

¶ QVINTO quæritur, quid si altera res de dictis subalternatiuarum non supersit, nunquid tunc huic versui erit locus? dic quòd sic, in casu in quo debitor habet optionem præstandi quòd velit, videlicet illud quòd super est, vel pretium eius quod petijt sed si solum & præcisè ad illud quod super est teneretur illud solum peti deberet, nec huic versui esset locus, licet tunc esset securius facere de forma obligationis, scilicet alternationis mentionem in libello. eo modo quo dixi in ver. seu quæstione proximè præcedente quando autem possit vel debeat peti, aut præstari res aut prætium, dixi supra post Ioannem Fab.

¶ SEXTO quęritur, quid in alternatiua personarū, vt pone stipulatus sum dari mihi aut Titio, possum pure petere mibi dari, videtur quòd non. quia me inuito debitor potest soluere Titio. insti. de inutil. stipul. §. si quis alij. & sic subtrahere tur sibi inuito electio inter personas, & sic habet locum ratio huius versus loquentis inter res, & dicti. §. huic. sed non est verum si Titius veniat, vt adiectus: quia lite per me contestata adiecto solui non potest. ff. de solu. l. si quis stipulatus fuerit. x in melle. §. fina vbi est expressum. secus autem esset si non esset adiectus, sed ęquè principalis, ęquè pure agere valens. vt. ff. de le. secundo. l. si Titio aut Seio.

¶ SEPTIMO quęritur, quid de alternatiua rerum & locorum? vt si promisisti mihi soluere æquum Parisius vel bouem Romę sed determina per præcedentia. Primo cuius sit electio. Secundo supposito cuius sit electio quid in obligatione. Et tertio supposito quid sit in obligatione ad quid debeat concludi in libello. & secundum hec habebis qualiter erit vel non erit locus in his huic decretali. versu te quoq;. & idē quo ad hoc dicas de pura alternatione locorum, vt per hoc sim expeditus de alternatione locorum. super quo tamen omnino videas quę leguntur & notantur. ff. de eo quod certo loco l. prima, secunda, & tertia. Et idem etiam dicas si sit alternatiua rerum locorum & personarū, vel si promittis mihi dare equum. Parisius vel Titio bouem Romę, & has & similes potes determinare per prædicta visa bene dicta. l. iij. ff. de eo quod certo loco.

¶ OCTAVO quęritur, quid si vtraq; res extat altera tamen exempta est de obligatione per pactum, vt si promisisti mihi Stichum vel Pamphilum, sed feci tibi pactum quòd nō

peterem stichum, nunquid remanet obligatio in pamphilo?
hæc quæstio mouetur. ff. de pac. l. si vnus § sed si generaliter.
& ibi tenet Azo. quòd non. pro quo fa. ff. de libe. le. l. non
solum § j. sed illa magis facit contra, quia ibi dicit liberandũ
acceptilatione supponendo quòd si pacto aliud esset, & hoc
videtur verum secundum Ioan. fab. vbi supra, licet quidam
distinxerunt cuius esset electio, & idem videretur secundum
eum, si legaretur Stichus aut Pamphilus, & post testator alte-
rum adimeret, vel venderet. ff. de lega. j. l. si quando § fi. facit
melius. ff. de vsu & habita. l. fi. & fa. quia nõ potest aliud solui
pro alio, quamuis sit melius. de quo notatur. ff. si certum pe-
tatur. l. cùm quid. sed hoc non placet, & procedit ex malo in-
tellectu illius § aut enim loquimur in casu in quo est electio
debitoris, & tunc nullum dubium quia non valet pactum.
cum hoc debitori ex natura obligationis competat, siue pac-
to, & sic fundatur pactum super impossibili vel necessario
iuris, & sic non potest veru aliquod interesse ipsius paciscen
tis, & sic non potest valere pactum. insti. de inutil. stipu. § Si
quis alij. Aut est electio creditoris, & tũc est casus, quòd licet
pactum non tollat in aliquo obligationem ipso iure, vt dicta
l. si vnus § pactus. & l. iurisgen. § quinimo. e. ti. parit tamen ex
ceptionem, etiam in altero, & in totum. vt est casus in dicta. l.
si vnus § sed si stipulatus. x. aut Stichum. qui § secundũ Io. Ni
co. & Bertrandum Caprioli secundũ verũ intellectum loqui
tur, in casu dum est electio creditoris: quia aliter de iure non
procederet ille casus, imo esset contra rationem naturalem, &
principia iuris. Nec ob. ea. l. § sed si generaliter. alleg. quia non
loquitur in obligatione alternatiua, sed in obligatione gene-
ris. licet enim obligatio alternatiua & obligatio generis pari-
ficentur in multis, vt. ff. de solu. l. cum is. in principio. tamẽ dif
ferunt etiam in pluribus. ff. de solu. l. qui decem § qui Stichũ.
præsertim in caso de quo loquimur. vt patet ex coniunctione
dictorum duorum § § videlicet § sed si stipulatus decem. & §
sed si generaliter. l. si vnus. ff. de pact. alleg. Et patet ratio diuer
sitatis quantum ad hoc: quia in alternatiua quodlibet est in
obligatione, & vnum solum in solutione. sic quòd vnius so-
25 lutio ponit obligationem in totum. vt prædict. l. si duo. † pa-
ctum verò vicem habet solutionis. insti. quib. modis tollitur
oblig. § est autem. Ideò non mirum si pactum factum in vno
operatur effectum in vtroque. argumen. ff. de liber. leg. l. non
solum § j. Sed in obligatione generis nullum de suppositis ip-
sius generis est in obligatione. vt. ff. de solutio. l. qui decem §
qui Stichum. & ideò pactum factum super vno non videtur
factum super aliquo, quod sit in obligatione. Et idcirco cir-
ca vel contrà obligationem non potest aliquem operari effe-
ctum, quod dic latius vt notatur per Ioan. & Bertrand. præ-
dictos in duobus § allegatis.

¶ NONO quæritur, descendendo ad modum plus peten-
di ex obligatione generis, quid est in obligatione generis? Io.
Mindauillam & Ioan. Rollandi. ff. de leg. j. l. cum incertus. te
nent quòd nullum indiuiduum hominis imo ipse homo est
in obligatione. ff. de leg. secundo. l. Meuius § si duobus. & in-
ducit Ioan. Rolandi. l. qui hominem. ff. de adimen. leg. Item
tenet ibi Bertran. Caprioli. ratio sua est, quia in promissione
hominis, non agunt contrahentes, quòd aliud sit in obligatio
ne quàm homo. argumen. ff. deposi. l. j. § si conuenerit. Ioan.
Nicoti in dicta. l. cum incertus. ac Bartholus, & Gauffridus de
Salinis in dicto § si duobus. tenent quasi idem dicentes, quòd
homo indeterminatus est in obligatione, determinandus per
solutionem, vel verius secundum Petrum per electiõem. mo
tiua prædictorum duorum, vide latius per eos in locis præta
ctis. Aduerte quicquid dicant prædicti domini viribus opor
tet recurrere ad aliam facultatem & fateri oportet has proposi
tiones esse veras, nullus homo est in obligatione generis. qui-
dam homo non est in obligatione generis. homo non est in
obligatiõe generis. hõ in genere nõ est in obligatiõe generis.
hõ indeterminatus non est in obligatione generis. loquendo
semper de promissiõe hominis facta in genere. Item oportet
fateri has propositiones esse fallas. omnis homo. quidã homo.
homo in genere. homo indeterminatus est in obligatione ge
neris. & tamen fateri oportet quòd in obligatione est homo,
de veritate autem illius nullus homo est in obligatione,
& de falcitate illius, omnis homo est in obligatione. omnes
concordant. per. l. qui decem § qui Stichum allegatam. cum
concordan. nec obstat. l. iij. ff. qui & à quibus. in fine. vbi dici-
tur q electione serui data quodam modo singuli sub cõditio
ne legati videntur: quia istæ duæ dictiões quodammodo, &
videntur, quæ sonant improprietatem, soluunt contrarium.
ff. de vsufruct. ea rer. quæ vsu cõsu. l. ij. Item specialiter de ver
bo quodammodo quòd notet improrietatem habes. ff. de ac
qui. poss. l. si me in vacuam. & ibi nota. Sic etiam debet intelli-
gi gl. ff. de oper. le. l. si Pamphilo. & l. si hominem. dicens lega
tum hominis in genere conditionale, scilicet ĩpropriè, alias es
sent falsæ glo. potest etiam dici. l. iij. allegatã loqui solom de
legato optionis quòd de illo tempore verè erat conditionale,
licet hodie aliud sit. vt insti. de leg. § optiõis. quòd facit ad hoc
quòd conditio acceptãdi non faciat verã cõditionem. de quo
tamen videbitur. j. de conces. pben. c. j. lib. vj. & cle. vn. e. titu.
Ideò enim videntur singuli esse in obligatione, quia quilibet
eligit & solui potest. Et quia cuiuslibet solutione obligatio
tota consumitur. Ex quo etiam manifestè apparet de veritate
illius, quidam homo non est in obligatione. & de falsitate il-
26 lius, quidam est in obligatione. † quia ista est regula certissi-
ma, quòd semper vniuersalis siue affirmatiua, siue negatiua in
fert suam particularem subalternã. nullus enim negaret quin
ista sit formalis cõsequẽtia. oĩs homo est animal ergo quidã
homo est animal, & etiã falsitatẽ sue cõtradictoriæ, quia duæ cõ
tradictoriæ nõ possunt esse simul vere. sequit ergo bene verũ
est. omnem hominẽ esse animal, ergo verũ est quẽdam ho-
minẽ esse animal, & falsum est. quẽdã hominẽ nõ esse animal
ex eodẽ fundamento manifestè apparet de veritate illius, hõ
nõ est in obligatiõe, & de falsitate illius hõ est in obligatiõe,
quia indeffinita & particularis de eisdem terminis æquipol-
lẽt. sic à. est. b. & quoddam. à. est: quia termini in vtraq; eodẽ
modo supponsit, videlicet determinatè, & non cõfusè tãtum,
nec etiam mobile, nec destributiuè. vt traditur per auctores
Dialecticæ in tractatu suppositioõu, & Ideò dicunt quòd ad
veritatem vtriusq; videlicet indeffinitæ & particularis, requi-
ritur correspõdẽtia vnius singularis veræ, de eisdem terminis.
vt ad veritatem istius. à. est. b. & illius quòd à. est. b. necesse est
quòd sit dare aliquod à singulare, de quo sit verũ dicere istud
à est b. & qui hæc ignorant quærant à magistris illius artis, &
sic reperient. De veritate autem illius propositionis, homo in
genere non est in obligatiõe. & de falsitate illius, homo in ge
nere est in obligatione. concordant satis quasi omnes legistæ
27 moderniores. † genus enim vt dicit Bar. vbi supra est quasi
idea imaginaria, quæ non venit in commertio hominum. In
hoc enim quòd dicit, quòd non venit in commertio bene di
cit. & in hoc concordat Gauffridus & omnes. Sed in hoc q
dicit quòd est idea malè dicit, quia imo est quoddam nomen
mentale, vocale, vel literale, prædicabile de pluribus differenti
bus specie, quãdo accipitur proprie vel quando sumitur pro
specie, vt sumunt legistæ de pluribus differentibus numero se
cundum Porphirium in tractatu de prædicabilibus, & Ari-
stotelem in libro Periarmenias, vnde homo cum p nomine
mentali sumitur prædicabili de pluribus differentibus nume-
ro, sumitur materialiter pro ipso nomine, & supponit li. ho-
mo non materialiter, sed simpliciter, pro ipso nomine signifi
cabili, & prædicabili, non pro re quam significat, & est quidã
conceptus mentalis, sub vna ratione communi animalis
rationalis, mortalis, omnes homines repñtans, & iacet in ani-
ma ipsius hominis, sic & cæteræ animæ passiones. nullus autẽ
est ita supinus qui credat, quòd tales animæ passiones sint in
coniuncto. Sic etiam in vocali & literali hæc dictio homo pro
lata vocaliter, vel redacta in scripto quæ est de natura sua pdi-
cabilis de plurib9 differẽtib9 numero, sub vnitate eiusdẽ rõnis
dicitur species secundũ logicos, & genus secundum iuristas.
vt notat Accur. ff. si certum petatur. l. secunda § mutui. etiam
similiter

similiter in commertio cadere non potest, alias grammatici, & logici statim essent diuites, si eorum prædicabilia sic vendere possent. Item de veritate illius propositionis, homo indeterminatus non est in obligatione, & de falsitate illius, homo indeterminatus est in obligatione, faciliter apparere potest, quia nullus indeterminatus homo est, vel esse potest in mundo. Igitur nullus indeterminatus homo est, vel esse potest in obligatione, quia esse in obligatione supponit existentiam rei maximè à parte subiecti, & ita bene sequitur Stichus est in obligatione, ergo Stichus. Igitur bene sequitur homo est in obligatione, ergo homo indeterminatus est, & sic ex opposito consequentis primæ consequentiæ sequitur oppositum antecedentis. Igitur per regulam logicorum illa consequentia fuit bona in qua videlicet nullus homo indeterminatus est, vel esse potest, ergo nullus homo indeterminatus est, vel esse potest in obligatione, probatur antecedens, quia vel recipis hominem prout supponit naturaliter pro animali rationali mortali, vel prout supponit naturaliter simpliciter, videlicet pro nomine prædicabili, aut pro idea imaginaria. Sed nullum horum potest dici, igitur. non enim potest dici de duobus vltimis, quia non cadunt in commertio, nec de primo, quia nunquam fuit nec esse potuit aliquod animal rationale mortale, quin esset vnus determinatus homo vt de se patet.

¶ Ex quibus omnibus clarè infertur quòd cum quis promisit hominem in genere, vera est ista propositio, quòd nihil est in tali obligatione, & illa falsa, aliquid est in obligatione, quia si aliquid esset in obligatione vtique homo esset. cum de solo illo conuentum fuerit, quòd tamē falsum esse probatum est, & sic est dare obligationem in qua nihil est, & eodem modo sequitur quòd nihil ex tali obligatione peti potest, quia si aliquid peti posset, vtique in obligatione esset, de veritate au-
28 tem illius propositionis, † quòd cum promisi hominem. in promissione & obligatione est homo, & peti potest homo ex tali obligatione. hic probatur in ista decretali. quia debet peti homo in genere. & non in specie vt hic dicitur. Et eodem modo probatur. in § huic. allegato. facit. ff. de acceptilatione & per iusiurandum § si is qui hominem. vbi dicitur, quòd per acceptilationem perimitur tota obligatio. Igitur supponitur quòd ibi est obligatio, & tamen obligatio non potest esse nisi ad aliquid quod debeatur. instit. de obliga. in princi. sicut nec actio. instit. de actio. in principio.

¶ Sed quæ est ratio diuersitatis inter verba sic transposita, cum verba transposita idem significent secundum Philosophum primo perihermenias.

¶ Quomodo ergo est falsum dicere hominem esse in obligatione, promissione, vel petitione, donatione, vel legato, de quibus omnibus idem dico si verum est dicere in obligatione, & cęteris huiusmodi esse hominem respondeo & dico, quòd rationem oportet sumere ex principijs alterius facultatis, videlicet eo quòd præpositio, & postpositio immutant naturam suppositionis. id est acceptionis huius verbi homo. Quia dum præponitur supponit, id est accipitur determinatè idest pro homine determinato. Et ideò oportet quòd determinatè & in homine determinato verificetur vel falsificetur. Sed quando postponitur supponit id est accipitur confusè tantū id est indeterminatè, & ideò nō oportet ꝙ in aliquo determinato homine determinatè verificet, vel falsificet. Sed sufficit quòd in indeterminato & confuso suam verificationem recipiat, nec mireris, quia logici de hoc formant vnum problema, quod sophisma appellant, proponentes sic. promitto tibi hominem, & tamen nullum hominem, seu quendam hominem vel hominem tibi non promitto, & finaliter fatentur, omnes istas propositiones veras. Sed vnde hoc quòd sic diuersificetur suppositio, dico non esse reddendam rationem: quia prouenit hoc ex natura loquutionis, & modo loquendi. Fateor tamen quòd doctores nostri dicentes quòd homo indeterminatus est in obligatione, licet loquantur impropriè bene sapiant, pro eo quòd contrahentes non præposterationem vel posterationem verborum considerant, sed solum effectum. infra de verbo. significatio. capitulo propterea. & capitulo in his. ad quem doctores isti se referant, & credo quòd bene, vt infra de sponsa. ex literis. ff. de suppelle. le. l. Labeo. & de fūd. instruc. l. cum delanionis § asinam. præmissa tamen volui ponere, vt verborum proprietatem agnosceres, & vt aliquid saperes in alia facultate.

29 ¶ DECIMO quæritur, † cuius est electio in obligatione generis? potest dici quòd l ad promissorem indistinctè, nisi verbadent actori prout scripsit Io. Fab. institu. de leg. § sic generaliter. & sic tenet Dyn. non facta distinctione inter legata & contractus, & probatur hic, & in § huic. allegato. nunquid ergo obtinet ista decret. in vers. te quoq; quādo electio est actoris? Respondet Io. Fab. quòd non. per ea quæ dicta sunt de alternatiua quæ hic possunt congrue adaptari. Sed nūquid etiā obtinet si incertus de certis promissus fuerit, vel legatus in casu in quo spectat electio ad debitorem, credit Io. Fa. quòd sic. remittens ad notata sua in dicto § si generaliter. Sed quid si debeatur medioeris quòd est quandoq;, & ipse scripsit in dicto § si generaliter. & legitur & notatur. ff. de leg. primo. l legato generaliter. & de dona. l si quis argentū. nunquid si actor petat sibi dari mediocrem in genere videatur plus petere? videtur quòd sic, quia forma obligationis non est talis, licet enim mediocris sit in solutione non tamen in obligatione, & ideò videtur quòd debeat agere simpliciter per hanc decret. In cōtrarium videtur quòd necesse sit & expediens, quòd petat mediocrem sibi dari, quia alias non posset iudex ad mediocrem condēnare. Inducit Io. Fab. ſa. nota. sua inst. de offi. iudi. § j. & subdit quòd quicquid sit non credit, quòd ex hoc plus petat, vt saltem propter hoc incurrat pœnam. Sed ego credo quòd debet petere simpliciter in genere, per hāc decret. nec possum videre quo modo possit petere mediocrem, cum non sit in obligatione. fateor tamen quòd petendo hominem in genere potest implorare iudicis officium, vt mediocrem faciat sibi dari. ar. ff. de re iudi. l. miles § decem. Sed pone aliquis promisit mihi soluere decem in vino vel in blado pro foro quo valet, non soluit, ago contra eum, & peto decem solum, quæritur nunquid male peto videtur quòd sic, quia adimo sibi facultatem soluendi sibi res pro pecunia ar. huius decret. Contrarium est expressum argumen. ff. de solut. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. Dicit tamen Io. Fa. quòd in narratione libelli debet de hoc facere mentiōem, & quòd aliàs fortè malè ageret. Sed non debet concludere nisi ad decē, nisi sibi magis expediret habere species quā pecuniam: quia tunc posset concludere secundum formam obligationis quamuis species non essent in obligatione. vt prædicta. l. si duo. in fine. sed pone egi cōtra te, repellis me exceptione temporali, quia feci tibi pactum de non petendo ad tempus, volo nihilominus quòd condemneris vt soluas post diem, & post inducias duplicatas, quæritur nunquid bene potero. Refert Ioan. Fab. institu. de except. § temporales. doctores iuris canonici hîc tenere quòd sic. per l. in lege si deletum. ff. ad. l. aquil. & de iudi. l. de qua re. dicit Io. Fab. quòd huic opinioni refragatur litera manifestè in prędicto § si quis agens. & in § § sequentibus. & in ista decret qui textus supponunt detrum post finitas inducias posse agi pristina actione, nec obstat. l. in lege. allegata. quia ibi agitur actione iam competente, & pro damno iam dato, vnde non mirum si ex nunc fit condemnatio, quia ibi erat obligatio de præsenti hic non. Sed vbi peteretur plus loco vel re dicit contrarium. quia tunc fieret cōdemnatio in eo de quo constaret. & maximè in quantitatibus. ff. de eo quod certo loco. l. quòd si ephesi § j. ad Velle. l. vir vxori § fin. vide de cōdi. fur. l. si seruus furtiuus § boue surrepto. Sed in eo qui petit plus causa non videtur illud, imó videtur reum absoluendū ab instātia, quia aliud petit vt hic, & in prędict. § huic antem. &. ff. de verbo. obligationib. l. inter stipulantem § stipulante. Credo quòd in hoc bene dicat, per ea quę scripsi. s. eodem capitulo, in oppositione versu. sed nunquid. & in pri-

ma & secunda quæstionibus. Sed quæritur quid si exceptio non fuit opposita, & tamen testes producti super debito deponunt de eo, vel fortè de hoc extracta, & producta continetur dies; nunquid fiet condemnatio de præsenti? Innocen. & Hostien. tangunt hoc infra de excep. pastoralis. & tenent quòd sic. quòd satis videtur procedere secundum Io. Fabr. vbi supra, quando probatur per instrumentum, sed quando probatur per testes posset hæsitari, quia tunc deponerent testes super eo super quo non essent producti, & ita eorum depositio nulla quo ad hoc. sed ipsi respondent quòd hoc contingit principale negotium, & valet eorum depositio. sed non apparet mihi quòd debeat fieri condemnatio de præsenti, nec etiam quòd valeat depositio ad finem hunc, quia deficiente principali fundamento, scilicet iure agendi si de hoc saltem constet in actis debent deficere omnia accessoria. vt in regula accessorium. cum concor. nec aliqua debet sequi condemnatio. supra de lit. contestatio. capitulo vnico. in fine. sed agenti ex obligatione in diem prematuræ, & ante diem deficit fundamentum agendi, si vera sit opinio tacta, supra eodem capitulo. quæstione secunda. quam magis credo de præsenti. Si enim temporibus litis contestatę & sententiæ notorię constet de non iure agentis quia constat quòd nondum venit agendi dies, quomodo poterit ferri sententia qui sit vel notoriè nulla, vel saltem notoriè iniusta, non apparet.

¶ Vltimo quæri potest, quæ est differentia inter obligationem alternatiuam, & generis. Dicunt communiter doctores legum, quòd vna est differentia, quia in alternatiua vtrunque est in obligatiõe. Sed in obligatiõe generis nullum in specie. quòd fui superius latius prosequutus. Ex quo patet alia differentia quam ponit in. l. qui decem § qui Stichum. quia in alternatiua si alterum erat stipulatoris tempore obligationis, eo quòd non potest tunc esse in obligatione, nec postea poterit esse in solutione. Sed secus in obligatione generis, vt ibi. Ex quo apparet dissolutio capituli, si eo tempore. libro sexto. quod in alternatiua loquitur ad capi. si cui. de preden. eodem libro. quòd loquitur in dispositione generis, regula enim
10 habet † quòd in quo non consistit obligatio, solutio etiam consistere nequit. ff. de verbo. obligatio. l. si duo rei. Sed prædictam differentiam intellige in alternatiua specierum. nec obstat. l. cum is. § finali. ff. de solutionib. vbi æquiparari videntur, quia textus ille loquitur in alternatiua generum, quorum quodlibet membrum habet obligationem generis, vel quantitatis. de quo latius vide per Gauffridum in prędicto § duobus iniuncta. qoę incipit, vides hic quòd vnus homo. Quærit Collectarius, quid si vnum præcisè petit ille qui narrat obligationem sub alternatione, nec reus excipit, nunquid iudex debet condemnare disiunctiuè, & videtur velle quòd non. Sed quòd iudex debeat absoluere, intellige ab instantia iudicij. iuxta capit. examinata. supra de iudic. quia sententia non debet esse deformis petitioni. de simo. licet Hely.

¶ De loco autem respectu alternationis modicum hic tangunt doctores præter id quod scripsi supra in oppositiõe ver. Sed nunquid & non immerito, quia cum inter loca cadat affectio, sicut & inter species dicendum est de alternatiua locorum, sicut & de alternatiua specierum, ex identitate rationis. materiam autem extendere posses, per ea quæ leguntur & notantur. ff. de eo quod certo loco. lege prima. & tertia. & institut. de actionib. § præterea quasdam actiones. versiculo in personam.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Causa proprietatis possessionis causa præiudicat.*
2 *Iudicem petens super possessorio, & alium super petitorio, non est audiendus.*
3 *Possessio quid.*
4 *Incorporalia non possidentur sed quasi.*
5 *Possessionem ex propria apprehensione q̃ri paulinum est.*
6 *Proprietas quid.*

De Causa possessio. & proprieta. Rubrica.

DE ordine Cognitionum proximè visum est in genere, nunc igitur de ordine cognitionũ causarũ possessionis, & proprietatis in specię videamus.
1 maximè † quia causa possessionis respectu quæstionis proprietatis quãdoq; est preiudicabilis, videlicet quæstio spoliationis. s. titu. ij. c. si. Paulus in isto titulo repetijt decretalem pastoralis. & Ioã. Calder. repetijt decretalem cum dilectus. & quilibet eorum aliqua dixit circa rubricam. ¶ Ambo verò præmiserunt q̃ in isto titulo de quatuor principaliter instruimur. Et primo an causa possessionis & proprietatis possint simul tractari, videlicet q̃ sic. j. e. c. ij. iij. & iiij. & cap. cum dilectus. allegato.
2 Huic est † quòd qui petit vnum iudicem super petitorio, & alium super possessorio, non debet audiri. j. eod. c. licet possint alias diuisim tractari per se. j. eod. pastoralis. argumen. j. eod. causa. in clemen. Secundo docet an petitorium & possessorium simul debeant diffiniri. & docet q̃ sic. ex quo de eis simul est actum, licet in sententia præmittẽda sit quęstio possessionis, & in executione quæstio proprietatis. j. eod. cum dilectus. Ita quòd spoliatus probans spolium & non proprietatem, si vtrumq; intentat obtinet in possessorio, & succumbit in proprietate. j. eod. cum ecclesia. & c. cũ super. licet possit hoc casu primo terminari possessorium. j. c. ij. Tertio docet an iudicio pendente vel finito super vno possit recurri ad aliud, & in hoc instruit, quòd pendente petitorio, ante quæstionem causę poterit haberi recursus ad possessorium recuperandæ possessionis, vel adipiscendæ, sed post quæstionem non, nisi ex perspicuis indicijs possit de facili constare de spoliatiõe rei, & cum spoliator maliciosè substraxit spoliato facultatem probandi dominiũ. j. eod. pastoralis. & hic iunge casum dictę clementinæ causa. in fin. succumbens tamẽ in possessorio recurrere potest ad petitorium. j. eodem cum olim. Quarto instruit quantum est possessionis commodũ, & instruit quòd magnum ideò possessio iuris conferendi sufficit prouisio. j. eod. cum olim. Sed ex possessionis probatiõe nõ cõsequitur quis dominium. j. eod. cap. finali. extra propriã materiam docet quòd habetur infra eod. cap. fina. in fin. & j. eod. ca. finali.

3 ¶ Circa primam partẽ rubricę quærit primo Paulus † quid est possessio, & respõdet quòd possessio est rei corporalis detentio corporis, & animi, & iuris adminiculo concurrente.
4 Exponit ibi: *rei corporalis.* † quia incorporalia non possidentur, sed quasi, de electione querelam. infra eod. cum ecclesia. de foro competenti conquestus. licet pro incorporalibus cõpetat interdictum. notat Innocen. in cap. querelam. & Specu. titu. de restitutio. spoliator. § nunc videamus Paul. ff. de acquiren. rer. domi. l. seruus. § incorporales. ff. de seru. l. quotiens *detent.* o. propter lecta & notata. ff. de acquirenda possessione. l. prima. *corporis*. quia nõ acquiritur nisi corpore. saluis lectis & notatis de consuetudine capitulo secundo. licet solo animo perdatur. quòd dic vt legitur. ff. de acquirenda possess. l. tertia § in amittenda. & l. quẽadmodum. & talis possessio possit dici naturalis: quia à iure gentium introducta. insti. de rerum diui. § singulorum. & alias approbatione. ff. de iustit. & iure. l. ius autem ciuile. C. de iure vete. enucle. l. prima § sed neq; in fine. Alios tamẽ fatetur Paulus dicere quòd sunt duæ possessiones vt dic notari de fide instru. inter dilectos. & per Dynum de regu. iur. sine possessio. li. vj. *iuris adminiculo*. ideò dicitur, quòd quędam habet plurimum iuris. de præbend. cum nostris. de quo vide. C. de acquiren. poss. l. licet in

licet in

cet. in glo. & in Cyn. vbi vide in prima quæst. qualiter diffi-
niatur possessio, & in secunda qualiter diuidatur, & in tertia
qualiter acquiratur, & in quarta qualiter perdatur. de secun-
da tamen ibi se expedit remittendo ad Dynum vbi supra. &
de quarta remittit ad glo. ff. de acquiren. possessio. l. prima §.
5 primo. Dicit autem hic Paulus, † quòd possessio quæritur ex
propria apprehensione tantum, vt in ijs quæ in nullius bonis
sunt. ff. de acquiren. possessio. l. prima in principi. & l. tertia.
Alios plures casus speciales transcurrendo recitat hic Paulus,
quos causa breuitatis omitto. & recitat notata Hostieo. in §.
& qualiter. & §. sequenti & ita posses recitare hic totã summã.
¶ Item quærit, quid sit proprietas. & dicit † quòd est rei do-
6 miniũ multis modis quæsitum, videlicet naturali, gentium
& ciuili. de quibus per Hostien. sub rubricella de proprietate.
§. primo. Et iungere potes. quòd ibi notatur in §. sequentibus.
de quibus hic aliqua reffert Paulus. & de confessoria & nega
toria remittit ad notata Hostien. in summa de libell. oblati.
& ad Specula. per ij. subrubricella de proprietate. dixi. s. de
iudici. capitu. examinata.

¶ SVMMARIVM

1 possessionem in iuribus incorporalibus cadere.
2 Possessio quare momentanea dicatur.
3 Momentum quid.

¶ CAP. I

SVsceptis. Et fortè petebat hic actor, quòd absens cõdẽnaretur in vtroq; iudicio, & propter causam proprietatis vni, & causam possessiõis alteri committeret. Hostien. & fortè primo petijt primum, & repulsus, secundum Abbatem.

1 ¶ † Quæritur vtrũ in iuribus incorporalibus cadat posses-
sio? Innocentius dicit quòd iura propriè nõ dicũtur poside-
ri neq; quasi posideri, nisi ab ijs qui in veritate ea habẽt, vt sunt
iura Episcopalia, vel ius eligendi, aut iudicandi seruitutes, &
huiusmodi probat, quia si non sunt, nec posideri possunt ab
ijs qui ea non habent. probat & aliter, quia possessio vel qua
si non cadit in iure nisi ratione exercerij. Sed propriè dicitur
quasi posideri ratione actus, vt in possessione eligendi, iudi-
candi, & eundi. iura Episcopalia excercendi, aquam ducen-
di, aliquem esse dicimus cum vsus fuerit illo iure. possessio
enim requirit actum aliquem vel exercititum. & si alibi inue
nis scriptum in iure quòd aliquis sit in possessione iuris. Expo-
ne. i. in possessione excercendi tale ius, vel illa quæ pertinent
ad illud ius Reffert tamen Innocentius quòd alij dicũt & for
tè melius secundum eum, quòd proprius dicitur, ꝙ aliquis est
in possessione iuris eligendi vel eundi quàm quòd aliquis sit
in possessione excercendi hęc iura, bene enim potest quis ha-
bere possessionem alicuius iuris, licet nõ habeat ius illud, quia
licet ipse non habeat illud ius alius habet, vel etiam si nullus
habet, est tamen in re habitus, sine actu secundum Innocen. &
placet Hostien. & Nouellæ, illa tamen possessio non est vera
possessio, sed est quasi possessio. ff. de seruitu. l. quotiens. ij. ff.
de vsucapio. l. sequitur §. si viam. de acquiren. re. domini. l. ser
uus § incorporales. vnde expulso de huiusmodi quasi posses-
sione competit vtile interdictum. vt. ff. de vi. & vi arma. l. iij.
§. vnde vi. & l. si plures § deiectum. argumen. s. de electioni-
bus quęrelam. &. j. eod. titu. capitu. cum ecclesia. & in prædi.
c. quotiens. & notat Bartholus in §. si viam allegato. vbi vide
qualiter in præscriptionibus istorum iurium nõ vsquequaq;
vendicant sibi locum regula possessor malę fidei. & regula si
ne possessione. de regul. iur. lib. vj. de quibus intendo dicere in
proprijs locis.

¶ SECVNDO quæritur occasione præmissorum, pone
quòd aliquis nobilis habens iurisdictionem in castro per vim
de castro deijcitur, & ideò ea non vtitur, nunquid eam perdit
& expulsori venti quæritur? dic quòd si iurisdictio cohæret
territorio quicũq; vtatur iurisdictio retinetur. ff. quemadmo
dum seruit. amitta. l. qui fundi. sed si competebat personę
in loco, tunc deiecta de loco eam perdidit non vtendo. vt §.
si viam. & §. deiectum. allegatis. non tamen quæritur ei qui
per vim, vel sine titulo ea vsus est, sed reuertitur ad eum
cui competit de iure communi. vt. l. illicitas § qui vniuersas.
ff. de offi. præsi. Sed tamen deijciens deiecto tenetur ad inter-
esse tanquam pro re perempta. ff. de vi. & vi arma. l. si de fun-
do. secundum Bartholum in §. si viam.

¶ TERTIO quæritur iuxta primam glosam Bernardi
2 † quare possessio appellatur in iure momentũ. Vide quid di
cit glo. Tancredus verò Go. & Host. dicũt ꝙ possessio dicitur
momẽtum aptitudine, & nõ actu. sicut lex Aquilia dicit pœ-
nalis, quia apta est ad pœnã, quæ tamẽ non semper pœnalis
3 est insti. ad. l. Aquil. § ips aũt. secundũ Host. † momentũ au-
tem propriè loquendo dicitur decima pars puncti. punctus
verò quarta pars horæ. hora verò. xxiiij. pars diei. amplius
autem durat possessio. Quandoq; verò sumitur momentum
pro vigore seu efficacia. xj. distin. cap. consuetudinis. j. de of-
fici. ordina. capitu. ordinarij. in fine. lib. vj.

¶ Quærit Collectarius nunquid homo vel natura operatur
in momento? videtur quòd sic. vt hic. facit. notata supra titu.
proximo. capitu. fina. ij quæstione vj. si de possessione. faci.
lecta & notata de electi. quia propter in verbo mox. de mutu.
petiti. capit. secundo. in verbo inconuinenti. de locato capit.
potuit § primo. in verbo celeri In contrarium facit de pe. di.
secunda § ex contrario. motus enim & operatio naturę fiunt
in tempore, & in loco. & per consequens est ibi dare prius &
posterius, vt dicit patere in collectis suis de cele. missa. cum
Marthe. & hęc est veritas secundum eum. Dicit tamen quòd
nos dicimus aliqua fieri in momento vel in instanti, pro eo
quia statim fiunt. vt notatur. s. de ordin. cogniti. capitu. cum
dilectus. super verbo eadẽ sententia Inducit tamen argumen.
contra in ijs quæ notan. j. quæstio. prima detrahe. & quòd
de momento & hora le & no. de conse. distinct. quarta. quo-
modo. in fine. Subdit etiam quòd Curia non confirmat sen-
tentiam super possessione latam, quia momentanea est. dicit
etiam quòd commissa causa simpliciter censetur commissa
causa possessori. Sed commissa causa possessori non censetur
commissa causa proprietatis, sed bene econtra secundum eũ.
inducit notata Bernar. j. capitu. proximo. vbi videas in glo.
secunda. & in suppletionibus per Nouellam ibi datis, & capi.
cùm olim. & capi. cùm super. & notat Innoceo. de sequestra.
fructuum capitu. in glo. fina. ¶ De momento autem propriè
sumpto habes textum. ff. de condi. insti. l. fina. vbi videtur pro
bari, quòd diuisionem non recipiat, & per consequens quòd
non sit pars temporis, nec pars horę. de hoc tamen plenissimè
vide per Gauffridum de salinis. ff. de annu. le. l. in singulos.
& de conditio. & demon. l. hoc genus.

¶ QVARTO quæritur quomodo intelligitur quòd hic
dicitur, causas possessionis & proprietatis debere sub eodem
iudice terminari. Dicũt quidã, vt si impetraui contra te iudicẽ
voũ super possessiõe, tu vis aliũ impetrare super proprietate
nõ potes, siue pẽdeat, siue iã finitũ sit primũ negotium. & no
tatur iste casus. C. de iudici. l. nulli. sed nõ videtur bonus: quia
in eo nihil operatur causarũ cõiunctio seu continentia, super
qua fundantur ista iura, prout expressum est in. l. nulli. quia
idem esset in penitus separatis propter naturam recẽuentiũis.
vt. C. quomodo & quando iudex. l. Papinianus. & authen. &
consequenter. Nec est etiam verũ nisi respectu eiusdem tẽpo
ris ꝙ hic dicitur, nã finita causa possessorij corã vno iudice, po
test causa patitorij corã alio iudice ventilari, cum non reperia
tur prohibitũ. vt scripsit Pe. de bel pert. in pręd. l. nulli. Alij
casum ponunt in eodẽ impetrante diuersis temporibus. quẽ ca
sum Pe. improbat per rationẽ. s. proximã. Pe. autem ponit ca
sum in eodem impetrãte contra eundem, pro eodẽ tempore
sup possessorio, & petitorio, diuersos iudices. reprobat enim opi
nionem antiquorum, quę habet possessorium & petitorium
simul intẽtari nõ posse. de quo plenissimè per Cynũ. C. de of
fici. ordi. l. ordinarij in. uj. q. & per alios. ff. de iudici. l. si de vi.
¶ Pone ergo incepi agere contra te in vna causa coram vno

18 *Taciti & expreßi eadem virtus.*
19 *In possessorio duos actus sufficere.*
20 *Legem debere esse,& de bono, & de difficili.*
21 *Duos actus in consuetudine oportere.*
22 *Sententia conformis libello esse debet.*
23 *Electio eligendi fructus.*
24 *Attendi magis in proprietate quàm quòd in possessione solet.*
25 *Ius eligendi in cathedrali ecclesia à laicis præscribi non posse.*
26 *Consuetudinem à præscriptione titulo & tempore differre.*
27 *Oblationes diuini officij & sacramentorum caussa præstari.*
28 *Is iniuste poßidere non dicitur, qui voluntate eius qui dare pôt, habet.*
29 *Vniuersalis oratio tantum operari, quantum omnium singularium rerum in ipsa contentarum expreßio operaretur.*
30 *Affirmatiua duobus testibus probata fidei magis, quàm quòd negatiua centum testibus adserta dare solet.*
31 *Articulus quid.*
32 *Articulus non in genere sed in specie dandus.*
33 *Articulus consuetudinis super facto non iure dare debet.*
34 *Articulũ nihil aliud sanè præter id quàm quòd testis deponere poteſt habere expedit.*
35 *Actus consuetudinem inducentes in cõsuetudinis articulis veniunt exprimendi, si de temporis cuius memoria esse poßit præscriptiõe memoria habeatur.*
36 *Confeßoriæ locum eße vbi de iuribus incorporalibus agitur.*
37 *Seruitutem realem absq; titulo acquiri poße.*
38 *Poßeßor malæfidei fructus suos minimè facere.*
39 *Poßeßionis acquisitio corporalem apprehensionem requirit.*

¶ CAP. III.

VM ecclesia Sutrina.aduerte,hęc decre. est famosissima, & habet materiam cotidianam,& vtilem, ideò studiosè ponderari debet.
¶ PRIMO opponitur ibi, in versi. verum
1 clerici.ibi: *consueuerunt interesse.* † Quia consuetudo est ius nõ
scriptum. insti. de iure naturali. § ex nõ scripto. j. di. c. cõsuetu
2 do. Igitur non debet deduci in libello. † Quia iura non sunt
in libell oedenda. vt notatur C. de eden .l. edita. & est ratio,
quia iudex probari non debet. ff. de probat. l. ab ea parte. Refert Nouella. ꝫ. de consuet. c. quanto. in commento in fi. quarti membri. doctores tenere nedum posse fieri, imo necesse esse
agentem ex cõsuetudine illam deducere in libello: quia plurimũ habet facti. de consti. omni. iu. li. vj licet secus de iure scripto, vt in contrario. facit, quia consuetudo probatur. C. quæ
sit longa consuetu. l. j. de consnetu. cùm dilectus. ad finem de
offi. Archidi. capit. fi. ff. de legi. l. cum de consuetudine. in au
3 thenti. de vsur. nautic. per totum. † Igitur eam proponi &
declarari oportet. argumẽ. ff. de iur. & facti ignorantia. l. secũda. & hoc verum nisi esset notoria. vt in Anglia, quòd succedat maior natu. argumen. ff. de actio. empti. l. prima. in fine.
&. l. emptorem. in principi. secundum Iaco. de ra. sed Petrus
de bella pertica dicit quòd licet posit deduci in libello, vt
4 hîc. probatur tamen non esse necesse, † quia consuetudo non
est medium immediatum ad conclusionem, sed dominium.
sufficit autem medium agendi proximum, & immediatum
exprimere in libello, secundum eum. quia agenti rei vendicatione sufficit dicere ad se dominium spectare, nec est necesse exprimere quòd ex causa emptionis &c. ff de rei vendicatione. l. in rem. ꝫ. de re iudicata capitu. Abbate. lib. vj. dummodo bene exprimatur res quæ petitur. ꝫ. de libelli oblat. ca.
significantibus. Quòd satis putarem verum, vbi de dominio,
vel de iure in rem reali actione ageretur, dummodo libellus
ex alio capite non repelleretur, vt puta, tanquam iuri cõmuni contrarius, & nullo iure speciali iustificatus. Sed si ageretur
actione personali immediatè à consuetudine dependente, putarem necesse esse tunc consuetudinem exprimi in libello. per
capitulum dilecti. ꝫ. de libelli obl. & propter hoc scripsit Nouella in præd. commento in membro quinto circa principiũ,
quòd licet positio iuris scripti sit superflua, nec teneatur pars
respondere ad illam, vt notatur per Ioan. Andr. ꝫ. de cõfess.
capitu. secundo. libro sexto l. in glo. puta tamen. positio consuetudinis non est superflua, & tenetur pars respondere ad illam, quia facti est, imo litera. l. ab ea parte facit pro hoc. & cõcordat etiam quòd notatur in prædi. l. prima. & Hostien. in
summa de consuetudine. § quis debeat. & § sequenti.
¶ SECVNDO opponitur. quia videtur quòd nõ sufficiat sic generaliter, & confusè consuetudinem in libello allegare, imo quòd necesse sit declarare actus, mores, & vsus, per quos dicitur consuetudo introducta: quia illa videntur proponenda, quæ probanda sunt, vt patet ex ijs quæ dixi in oppositione pręcedendi, quia aliter nesciret iudex super quo deberet probationes recipere, nec testes producti super quo deberent deponere, modo constat quòd huiusmodi actibus habent probationes fieri, vt hîc patet: quia hîc probati fuerunt actus tres de tribus electionibus. successiuè in ecclesia celebratis, sed non fuit probatum completum Episcopus, cum tamen ista duo de iure fuissent necessaria ad probandum, & ideò succubuit pars agentis, vt hîc probatur in fine decre. Cõfirmatur primo per omnia iura quæ volunt, quòd libellus debeat esse clarus, de quibus satis dixi in prædicto capitu. significantibus. in secunda, & tertia oppositionibus. & in prima quæstione. modo allegatio consuetudinis non deducto. modo suæ introductionis videtur esse nimis confusa atq; generalis. cùm diuersi & multiplices possint esse modi præscriptionem inducendi. Secundo confirmatur, quia in consuetudine duo principaliter attenduntur secundum omnes, videlicet factum quod consistit in obseruantia temporis lege diffinitis, quæ quidẽ obseruantia consistit in vsibus, moribus, & actibus gestis, & continuatis, item ius quod post consumationem huiusmodi obseruantiæ & tẽporis lege diffiniti ex tali pacto resultat. de quibus duobus, constat vnum posse necesse esse probari, videlicet primum, quia in facto consistit. & aliud non esse probandum, nec posse probari, quia de perse cõsideratũ minimè iure dicitur, nec habet aliquid facti, nisi respectu primi, hoc est respectu modi suæ introductionis. prout ista clarissimè colliguntur ex dictis scribentium vbiq; de ista materia, & præsertim Cy. C. quæ sit longa consuetu. l. secunda. articulo. iiij. in quæstione quæ incipit. Sed quæritur quid deponent. & Nouellæ in quinto membro allegato. ver. quare dicunt, & ver. dicas quòd pars. & etiam per totum vsq; ad finem quinti membri, & per Hostien. in summa de cõsue. § primo. & § qualiter probari cum § sequenti. & § quis debeat. & § sequenti. Ad propositum ergo applicando, dico
5 † quòd causa debet suam limitare naturam secũdum depositionem effectus ad quem tendit. ff. si certum petatur. l. nõ omnis. ꝫ. tit. secundo. capiti. secundo. & illi attribui in quo magis participat. ff. de stat. ho. l. quæritur. & illius sequi naturam gratia cuius fit. ff. de colla. bo. l. dedit dotem. ff. pro donato. l. vltima. de iure doti. l. perfectitia. cum similibus. modo ita est quòd propositio fit propter probationem, licet vtrunq; fiat propter sñiam reportandam, igitur potissimè debet fieri de eo quod probari oportet, & multo magis quam de eo quod probari necesse non est. Tertio confirmatur, quia cum declarantur actus præsumitur negotium totum fictitium. iuxta ea quæ notat Innocen. de præscript. capitu. si diligenti. in fine. & Ioan. de Borbonio de præscript. capitu. Episcopum. libr. sexto. & quia aliter tolleretur legitima defensio parti circa impugnationem illorum actuum, quòd sustineri non debet vt videtur iuxta lecta & notata. C. de contrahen. & committen. stipul. l. optimã. in fi. ¶ Quarto, quia non sufficiunt actus indifferentes, neq; promiscui, vt patet ex ijs que pulchre scripsi, post Innocentium & Hosti. ꝫ. de restituti. spoliato. capit. ex parte. in quarta oppositione § octauo quæro. & ita sunt exprimendi illi qui sufficiũt. ar. eius quod notat Io. An. de excep. pia. in verbo speciem. & in no. de appell. super eo. Solutio, audiui quandoq; in consilijs palatij, per vnã glosam æquitatem circa hoc, sic distingui, quia aut loquimur de declaratiõe fiẽda

in aliqua parte processus, aut querimus specialiter de libello,
aut querimus de positionibus, aut querimus specialiter de ar
ticulis. primo casu sit necessaria declaratio, vt in contrarijs.
¶ Secundo casu non necessaria declaratio, puta in libello, vt
hic probatur, dummodo fiat posteà in articulis. iuxta ea quæ
dicentur infra ná de iure iuris canonici æquitate, quæ subtili-
tates non admittit, nõ curatur quomodo id fiat, dummodo
fiat. vt. s. de iudici. capitu. dilecti. & quòd scripsi post Inno-
cen. e. ti. capit. examinata. in secunda oppositione. versi. plus
dicit Innocen. & circa secundam partem tractatus quarti. in
ij. quæstione.
¶ Tertio casu dicitur etiam quòd declaratio, non est neces-
saria in positiõe. per id quòd scripsi in fine præcedentis oppo
6 sitionis, versi. & propter hoc. & est ratio, † quia positio non
fit, nisi ad hoc, vt super illa respondeat aduersarius si scit, vel
credit illud quod ponit modo quo ponitur esse verum. j. de
confess. capitu. statuimus. li. vj. cum ibi notatis. modo ex def
fectu declarationis non impeditur scientia, vel credulitas, seu
nescientia, vel nõ credulitas: cum necesse sit de quolibet scire,
vel non scire, credere, vel non credere, cum inter ista non ca-
dat medium, & ideò admittitur positio negatiua, vt pars co-
gatur ad eam respondere, quæ ad probãdum per testes in mo
dum articuli non admitteretur. vt probatur in capitu. statui-
mus. allegato. Super quo omnino vide que scripsi de iuramẽ
to calunniæ. capitu. literas. in prima quæstio. & duabus quæ-
stionibus sequentibus, & in capit. cum in causa. in prima quæ-
stione pricipali versi. sed qualiter. Ex quibus colligere pote-
ris rationem diuersitatis inter ista.
¶ Quarto casu distinguebatur inter casum odiosum. & fauo
rabilẽ, seu saltẽ non odiosum, & dicebatur quòd in casu odio
so necesse erat actus consuetudinis in articulo specificare, si
non fuerãt specificati in libello. per allegata superius pro par-
te ista, & distinguebatur duplex causa odij, vna quando ten-
debat principaliter ad impugnationẽ in modũ criminis, vel
obiectus, materia quæ probanda erat, vt si ad probandum pri
uationem beneficij contra possessorem allegaretur consuetu
do priuans possessorem certo casu beneficio ipso iure, vel an
te adeptionẽ beneficij ipsum in habilitans, vel impediens ipso
facto. & est ratio: quia odium talis materiæ arctat de iure ad
maiorem specificationem faciendam. ff. de accusa. l. libellorũ.
de iniur. l. prætor edixit in principio. s. de procur. capit. tuæ.
j. de elect. capitu. vt circa. & capit. procurator. li. vj. de testi.
præsentium. de excepti. capitu pia. e. li. Secunda causa allega-
batur quando materia probanda erat aduersa exceptioni iu-
ris communis. & est ratio, quia talis aduersatio arctat ad pro
bandum, quòd aliâs probandum non esset, vt legitur & nota-
tur. j. tit. primo cap. ad decimas. libro sexto. & onerat ad gra
uius probandum, quòd aliás probandum erat propter præ-
sumptiõem iuris communis aduersus eam militãtem, vt hîc
in fine, & C. de proba. l. siue possidetis. & j. vt ecclesiastica be
neficia. capi. vt nostrum. & s. de renunciati. capitu. super hoc.
& per consequens satis videtur iustum & equm quòd ad in-
star casus proximè præcedentis istud odium, seu præsumptio
iuris aggrauet etiam propositionem, & arctet ad declaratio-
nem arctiorẽ quis quando vnũ propter alterum, sicut pro
positio & probatio. de vtroq; idẽ iudiciũ est habendũ. j. de do
nat. inter virum & vxor. capi. de prudentia. cum similibus ad
hoc superius allegatis, & idem dicendũ videbatur si talis ma-
teria non erat iuri communi, sed ecclesiæ aduersa: quia ista
æquiparantur in iure, vt probatur. j. de præscript. capit. Epi-
scopum libro sexto. & idem si erat ex alia causa materia ista
aliás multum odiosa ex identitate rationis. C. ad. l. falc. l. vlti-
ma. & idem fortiori ratione, si erat iuri & ecclesiæ contraria,
& aliàs multum odiosa. vt est illa cõsuetudo, de qua loquitur
7 decre. præsenti § porrò. de offi. ordi. li. vj. † quia tunc tres ra-
tiones debent esse fortiores vna. C. de edic. Di. Adri. Tollẽ.
l. iij. in authent. de consanguinei. & vte. fratri. in princi. s. de
treug & pace. capit. primo. Secundo principaliter dicebatur
quòd si casus ipsius consuetudinis erat fauorabilis, vtpote se-
cundum ius commune, vel fortè pro ecclesia. argumen. ff. de
religi. & sump. fune. l. sunt personę. vel saltem nõ erat odiosus,
vtpote, quia non impugnatiuus, sed de iure partis neq; cõtra
ecclesiã, neq; cõtra ius cõe, sed præter, tũc bene admitteretur ar
ticulus consuetudinis absq; actuum deductiõe, quemadmo-
dum, & libellus de quadam canonica, & iudiciorum æquita-
te, ne probandi facultas subtrahatur. C. de hęreti. l. quoniam.
8 in fine. Et † quia cessante causa odij, debẽt cessare effectus. j.
de appel. cum cessante. nec mirum si maior requiritur decla-
9 ratio in articulis quam in libello, † quia articuli fiunt ad cla-
riorem probationem, & sic requirunt clariorem deductionẽ.
vt in clemen. sepe contingit. ver. & quia positiones. de verbo.
sig. & faciũt optimè notata Noue. de testi. c. præsentiũ. in glo.
articul⁹. & super glo. illa in prima suppletiõe & in suppletiõe
sequenti. & hoc latius denotat propria significatio verbi articu
lus, quod sonat in diminutionem. super quo omnino videre
habes. Ioan. Andr. in additione Specul. titu. de teste § nunc
videndum. ver. vt autem. addit. secũda. circa principium. vbi
dicit, quòd articulus est nomẽ diminutiuũ, designans aliquod
particulare à genere suo, per debitas circunstantias decisum.
inducens ad hoc plures leges. vnde postquam vsus articulor
adinuenit, non tantum iuratum fuit in curijs & præsertim in
palatio apostolico de declarationibus libellorum propter de
clarationem quæ in articulis expectatur, & maxime in cau-
sis summarijs in quibus litis contestatione opus non est. Nec
obstãt ea quę scripsit Oldracus in quadam quæstiõe. & Ioan.
And post eum in addi. Specu. ti. de teste. dicentes in pręscri-
ptione temporis, cuius initij non est memoria, actus intro-
ductiuos cõsuetudinis huiusmodi, non esse declarãdos: quia
de illis non loquimur hîc, & de illis testes non possint depo-
nere, cùm excedant eorum memoriam, nos enim dũtaxat lo
quimur de illis actib⁹, in quibus memoria testium cadere po
test. sicut sunt actus inducentes cõsuetudinem, & eius præscri
ptionem, aut aliam præscriptionẽ longi temporis. x. xx. xxx.
xl ve. annorũ. aut continuatiui præscriptionis temporis cuius
non est memoria, qui temporibus testiũ deponentium conti
gerit, de quibus testes ipsi necesse habent deponere. vt nota-
tur in. capit. Episcopum. allegato. vbi complebo materiam
huius oppositionis. si Deus dederit.
¶ TERTIO opponitur, quia ipsa decretalis, videtur in-
nuere quòd vtrunq; videlicet petitorium & possessorium in
tentabatur, & ideò sententia hîc in fine super vtroq; lata fuit.
Contra quòd opponitur de § huius decret. ibi: *quod cum in ipso rum electionibus*. & c. nam sententia non potest esse deformis li
bello, saltem quin sit ipso iure nulla. C. de fideiusso. liber. l. fi.
j. de accusa. capit. qualiter. ij. & de symo. capitu. licet Hely.
modo libellus datus videtur hîc solum in petitorio etiã pro
parte clericorum. Dicebant enim quòd cum in Episcoporũ
electionibus ipsi, & prædecessores eorum consueuissent inter
esse non debebat confirmari, sed potius infirmari electio fa-
cta ipsis contẽptis. ius enim consuetudinis sic deductum, nõ
10 videtur reuera respicere, nisi petitorium † quia per consuetu
dinẽ eligendi, ipsum ius eligendi acquiritur, & fuisset adiudi-
catum, si probata fuisset consuetudo. vt dicitur hîc in fi. No-
uella volẽs tacitè huic oppositiõi respõdere, dicit quòd quic
quid dicatur ipse putat conclusionem libelli inspiciendam in
ijs, & quòd sic seruant aduocati. Et dicit etiam quod per illa ver
ba. *vocis renitentibus, & exclusis*. posita in petitione clericorũ
satis videntur possessorium, seu quasi possessorium intentasse,
dicitq; etiã ad finẽ petitionis clericorũ supplẽdum esse, quod pe
tebant se restitui ad ius pristinum eligendi, seu potius in ele
ctione cum canonicis interessendi & c. nisi velis dicere, vt no
tatur. j. q. iiij. quia presulatus. quòd sufficit quod quis dicat se spo
liatum. de quo dixi. s. de liti. contesta. cap. vnic. Inno. autem
præsentiens istam oppositionem in prima glo. sua agreditur
eius materiam valde subtiliter dicens, quòd per talem libellũ
cõsueuimus interesse in Eporũ electiõib⁹, quare petimus talẽ
electionẽ nobis absentibus factã cassari, intentatur possessoriũ
& petitoriũ. Deinde Inn. dubiãs hoc dictũ esse periculosum
seu im-

seu impropriè positum, dicit sic, vel dic & melius, quòd per talem libellum dicitur ius possessionis & propretatis deduci in iudicium, non quia petita fuerit possessionis ablatæ restitutio, sicut in possessorio restitutorio peti solet. Sed vt sic libellantes tam possessionis quam prorpietatis iure se iuuent, videlicet ad consequendum finem cassationis ad quem tendunt. Reddit rationem, quia non tãtum dicitur quis prosequi possessorium, quando petit restitutionem possessiõis, sed etiam quando se iuuat possessiõe, eo modo quo dixi, vt hic. posteà volens ad oppositionem formaliter respondere dicit, quòd verba libelli satis videntur posse adaptari ad vtrunq;. nam in verbis illis *consueuerimus interesse*. propter consuetudinem ius proprietatis, & propter factum interessendi possessio denotatur. Sed quid si tãtum petiuisset electionẽ infirmari? dicit Innocen. quòd tunc adhuc videretur idem, propter regulã quæ hîc ponitur, in § verum cum in iure. in princi ibi: *id venire in iudicium*. &c. Plus dicit quòd idem esset si dixissent clerici libellantes quòd ius interessendi in electiõibus ad eos pertineret, propter generalitatem verbi pertinere. allegat. ff. de verbo. signifi. l. verbum illud pertinere. Secus tamen dicit de libello confirmationis, nam si canonici peterent confirmari electionem, quia ius eligendi ad eos pertineret, tunc tantum petitorium intentarent, vel potius secundum Innocẽ. ratio proprietatis iuris eligendi diceretur cassanda electio, & non ratione possessionis, subaudi cum petitur cassari, quia ad illos qui petunt, pertinet illud ius. & sic quo ad hoc videtur Innocen. se corrigere, & idem dicit si in libello dicatur, quòd de consuetudine pertinet, eo quòd consuetudo est ius, vt in contrario. Sed replicabis, quia non debet ferri sententia, nisi super petitus, vt probant iura in pricipali oppositione allegata. Igitur si non fuit petitum nisi electionem confirmari, quomodo super alio fuit pronunciatum? Innocen. respõdet, quòd fuit pronunciatum super ijs tanquam super causis, scilicet: *quia consueuerimus interesse*. & hoc propter regulam, de qua supra. plus dicit quòd idem esset, si confirmatio tantum petita fuisset, fatetur tamen quosdam hoc negare & asserere quòd hîc petierunt clerici ius eligendi sibi adiudicari, & in possessiõe remitti. Einaliter tamen dicit Innocent. pro conclusione, quòd si quis vult diligenter intueri satis cognoscere potest, quòd per illa verba peto electionem de tali factam confirmari, nec petitorium, nec possessorium intentatur. quia nec per illa verba petitur ius in electione: nec etiam in possessione. quid ergo dicemus ad oppositionẽ principalem? breuiter Innocen. sic respondet. s. quòd propter alia verba in libello adiecta. s. *cum consueuerimus interesse & nobis exclusis*. &c. & alia similia videtur possessorium. & petitorium intentari cum ratione sui iuris. Subaudi quòd in possessorio & petitorio prætendit dicat electionem confirmandam, vel infirmandam. Sed obijcies, quia vt videtur fateri Innocen. posset dici quòd hoc ipso quòd petit electionem confirmari, vel infirmari videtur hoc petere omni iure quo electio confirmanda, vel infirmanda sit argumẽ. illius de. ret. in fine. & . C. de anna. exceptioni. l. finali. igitur tam petitorio quam possessorio actum videtur. ¶ Innocentius respondet dicens, quòd & si contendatur de iure petitorij, vel possessorij. Subaudi ad confirmationem vel infirmationem optinendam poterit sententia ferri de iure illo. s. petitorij, vel possessorij. Sed si non contendatur de iore petitorij, vel possessorij, sed confirmetur vel cassetur electio propter formam vel aliâs causas huiusmodi fortè sententia in petitorio, vel possessorio, non facit præiudicium: cum de eo non fuerit actum, nec expressè scilicet, quia nec hæc petitio non cõtinebat, nec tacitè si non induxerunt in processu litis probationes super iure suo, hic autem probationes induxit vtraq; pars super vtroq;, & sic non obst. oppositio. Hostien. autem circa illud quod prædixarat Innocen. de verbo consuetudo,
11 subdit † quòd consuetudo includit præscriptionem, & præscriptio possessionem, & ideò infert quòd dicendo de consuetudine videor dicere de iure acquisito per possessionem continuam vsus iuris eligendi iam præscripti. Sed nunquid talis libellus admittendus est, peto electionem cassari, quia apud me est ius eligendi? ¶ Respondet Innocentu. in alia glo. quòd non. cum talis causa scilicet proprietas iuris eligendi non sit sufficiens causa cassationis, vel confirmationis fiendæ, sed possessio pro causa, ergo dicat, quia apud me est possessio iuris eligendi, vt hic. & . j. eod capitu. cùm olim. & . j. de iure patron. ex literis. & capitu. in consultationibus.

¶ Sed contra hoc vltimum opponit Hostien. de decret. secũda. s. de in integrum resti. ad finẽ. & de decre. cũ Vintonieñ: de electio. & dicit quòd parum placet subtilitas Innocẽ. cùm diuersimodè possit esse apud aliquem ius eligendi. vt notatur. s. de electione. quia propter. in glo. secunda. & super ea in Nouella. & vide quòd notat Nouella in simili eodem. tit. in generali super glo vñ recipiatur, igitur secundũ eũ libellus. & siue appareat de possessione, siue appareat de proprietate, nec appareat alius possessor procedet petitio confirmationis, vel cassationis secundum eum. ¶ Sed Innoce. supponebat proprietatem esse penes vnum, & possessionem esse penes alium, & ad effectum petitionis se refferebat, & ideò apparet mihi quòd potius debuit declarari quam reprehẽdi. Per præmissa soluitur vna obiectio Collectarij, quia exceptionibus datis super cõfirmatione, & infirmatione electionis non videtur fuisse pronunciandum super iure eligendi. s. ti. secundo. capitu. secundo § verum. potest enim dici secundum Bernardum quòd etiam super iure eligendi datæ fuerunt petitiones videlicet per canonicos agendo negatoria, & per clericos agendo confessoria. vel secundum Innocen. petentes confirmari deduxerunt in iudicium quicquid iuris habebant. sicut cum quis simpliciter rem vendicat nulla causa adiecta, maximè cum de iure illa contenditur, licet secus si solum contenderetur de materia vel forma electiõis. C. de anna. exceptio. l. fina. secundum eum.

¶ QVARTO opponitur, quia hîc videbantur clerici intẽtare possessorium restitutorium possessionis recuperandę: quia à possessiõe interessendi in electione Episcopi videbantur de facto expulsi per canonicos, igitur per ipsos canonicos petitorium aduersus eos intentantes reconueniri non potuerunt, nec erant canonici super eodem petitorio admittendi. vt. s. eodem tit. capitu. primo. & . s. tit. secundo. capit. vltimo. super quo vide hic Bernardum in glos. secunda. vbi reperies vnam solutionem, vel aliter potest dicere secundum Innocentium quòd hic admissi fuerunt canonici ad petẽdum cõfirmationem, quia clericis placuit qui nec voluerunt de spoliatione excipere. Vel aliter hoc ideò fuit, quia canonici primo petierunt confirmationem, & posteà ratione huius principalis petitionis admissi fuerunt clerici ad reconueniendum de possessione: quia non posset locum habere reconuentio nisi prius præcedat cõuentio licet enim præpositio possessorio non admittatur reconuentio super possessorio. s. titu. secundo. capitu. finali. Secus tamen est si primo agatur petitorio. s. titu. secundo. capitu. secundo. nam secus esset si incepissent agere clerici possessorio, & posteà canonici peterẽt confirmationem. vel aliter dic, quòd coram iudice ordinario vel etiã delegato cum specialiter esset vtrumq; commissum bene posset agi de troq;, non in modum reconuentionis sed principalis conuentionis. vt notatur in prædicto capitulo fina. maximè cum inuicem se cõpatiantur iste petitiones, peto electionem meam confirmari. & ex aduerso peto infirmari: quia facta est nobis absentibus, qui eramus in possessione eligendi, & ad quos de iure spectabat. Secus autem si primo peterent ius eligendi cùm essent in possessione: nã tunc nõ audirentur. argumen. ff. si vsufruct. petatur. l. vti. s. de iudic. capitu. examinata. Vel aliter & melius secundum Innocen. hic non habet locum exceptio spolationis contra hus petentes confirmationem, nec impediuntur petere confirmationem, licet cõueniantur interdicto: quia petitio confirmationis non dirigitur specialiter contra aliquem, sed officio iudicis petitur, vt notatur. s. titu. secundo. capit ij. secundum eum. & vide infra de accusatio. super i, s. in glo. ad excipiendum.

¶ Dicit autem Collectarius quòd in hoc cõsistit tota mens
Innocẽ. quantũ ad hoc, quia nõ proponebatur hîc spoliatio
per modũ exceptionis, nec poterat cũ canonici non agerent
contra electos. Simile notatur. s̃. titu. secundo. capitu. secun-
do. super verbo exceptionis. secundum eum. Sed reuera immo
agebant, quia adiudicatoriam optinuerunt, & aliàs solam ab
solutoriam reportassent, ideò pondera verba Innocen. & sa-
tiabunt te.
¶ QVINTO opponitur in ver. illo: *parte clericorũ*. &c. in
fine: quia hîc videtur innui, quòd petẽti restitui ad ius incor-
porale sufficit probare factum. Sed cõtra, quia etiam videtur
necessarium quòd probetur animus facientis, videlicet quòd
intenderit vti iure suo. argumentum. ff. de iti. actũq; priuat. l.
fina. de aqua cotidi. & æstiua. l. prima. §. Aristo. vbi dicitur ꝙ
nisi intẽdat vti iure suo non agit ex illis interdictis: & pro hoc
ff. quemadmodum. serui. amit. l. fi.
¶ Solutio, dicas quòd verba illa in fine posita. *vocemq; habens*
secum alijs eligendi. &c. designantia huiusmodi animum, & ca-
nonicorum consensum, ac patientiã soluunt contrarium. Su-
per quo omnino vide hîc notata per Bernar. in glo. quarta.
vbi reperies in versu immo in dubio, oppositionem plenius for-
12 matam. ex quibus habes colligere illa, † quorum probatio
petenti restitui ad ius incorporale de necessitate incũbit. pri-
mum est quòd possideret illud ius tunc quando fuit de pos-
sessione deiectus. ff. de vi, & vi arma. l. prima. §. interedictũ.
Secundũ est, quòd vsus fuerit illo iure animo vtẽdi iure suo.
¶ PRIMO quæro ergo circa hoc, qualiter probat quis se
possedisse tempore deiectionis respõdet Innocen. quòd bene
probat hoc si probat sibi cautum de non impediendo vti iu-
re de quo agitur. sed hoc non video, quia licet cautio huius-
modi cauentis patientiam probet, non tamen probat factum
sine quo possessio non acquiritur. vt. ff. de acquiren. possessi.
l. prima. & l. quemadmodum. & ar. bonum. j̃. de eo qui mitti
tur in posses. capitu. primo. Ideò aliter dicas secundum eum.
quòd bene probat hoc si probet tria. scilicet se vsum saltẽ vna
vice, & iure suo, & domino ad quem pertinet sciente, & pati-
ente quòd vteretur tanquam iure suo.
¶ SECVNDO quęro, quid si dominus in cauendo vel
aliàs patiendo vti coactus fuerit? Respondet Innocent. quòd
non facit vim, dummodo de hoc in iudicio non constet. ratio
est, quia nõ potest ei referri quæstio huius coactionis donec
fuerit restitutus, cum etiam prędo sit restituendus. j̃. titu. pri
mo. capitul secundo. & capitu. in literis. & c. item cum quis.
de patientia verò prædicta satis scripsi. s̃. de in integr. restitu.
capitu. secundo. vbi de hoc per Nouellam post Innocen. in
glo. per monachos. Sed contra quia prædo qui per coactio-
nem hanc patientiam exigit non intendit vti iure suo, ergo il
lius iuris possessionem non acquirit. per ea quæ scripsi supra
in principio oppositionis. Respondet Innocen. dicens quod
aliqua sunt interdicta quæ competunt possessoribus ad posses
sionem tuendam, vt de iti. actũq; priua. de aqua cotidia. &
estiua. & vti possidetis. & in istis locum habet quod dicitur,
quòd vt probet deiectus se possedisse habet probare se credi
disse vti iure suo. ff. vti poss. l. prima. §. fi. & l. sequenti. & alijs le
gibus in principi. pro contrarijs assignatis. Sed aliud est inter
dictum recuperandæ possessionis per quòd deiectus obtine-
bit restitutionem etiam si se nõ crediderit vti iure suo, & idem
dicendum est vbi agitur vti possidetis contra alium quam
contra illum qui à me habuit possessionem vi, clam, vel præ-
cario, tunc enim non oportet quòd credat iure suo vti. ff. vti
possidetis. l. prima. §. fi. & l. sequenti. allegatis.
¶ TERTIO quæro, nunquid canonici permittentes cle-
ricos semel electioni interesse videtur eis concessisse, quòd de
cetero intersint. respondet Innocẽ quòd non. Quid ergo cõ-
cessisse videtur, respondet ꝙ possessionẽ interessendi electio
ni, vnde dicit hoc esse in electione, vt patiendo aliquos inter
13 esse electioni possidere videant, vt hic. ratio huius † quia nul
li consueuerunt ad electionem admitti tanquam habẽtes vo
cem nisi ad quos de iure pertinet. argumẽ. ad hoc. ff. de aqua.
cotidi. & esti. l. prima. § item quæsitũ. vbi dicit sufficere si vna
die duxit aquam per fundum tuum, quia non pręsumitur sic
eum ducere si crederes eum nõ vti iure suo. dicit tamẽ quòd
in interdicto de iti. actũq; priuat. vt credatur possessionẽ ade-
ptus, oportet quòd. xxx. vicibus iuerit domino sciente quòd
de iure suo vtatur, & id patiente. ff. de iti. actũq; priua. l. j.
¶ QVARTO iuxta præmissa quęrit, pone, ꝙ vnus Eps
in domo alterius Epi vel vnus miles in domo alterius militis
mile forsan vicibus hospitatur, nunquid per hoc pręsumitur
sibi quęsita possessio? credit Innocen. quòd non. quia nõ cre
ditur quod ille qui hospitem recipit patiatur eum prandere,
vel hospicium eo recipere tanquam vtentem iure suo. argu.
in eo quod legitur & notatur. j̃. de contrahen. emptio. capi.
primo. nisi expressè probet ille, quòd tanquam ex debito pe-
tebat, & sic fuit admissus, & est ratio: quia potius cõmuniter
consueuerunt tali fieri de gratia, quam ex debito. argument.
ff. de flumini. l. prima. primo responso. de fun. instr. l. cum de
lanionis. § à sentẽtia. remittit Nouella ad notata sua. j̃. de prę
scripti. capi. Episcopum. li. vj. super verbo prę scriptio. Hosti.
verò dicit quòd aliud esset si is qui de iure communi talia cõ
sueuit exigere ex causa dominij siue pręlationis in domo sub
diti fuerit hospitatus, vel etiam in domo exempti suę dyœce.
vt patet in eo quod notatur. j̃. e. cùm olim. §. j. versi. vnde si
Episcop⁹ visitans in tali domo reciperetur, & ea quæ ad visita
tionem pertinent exerceret patientibus illis qui hoc pro-
hibere possent, & deberent, bene pręsumeretur possessionem
acquisiuisse. argumen. j̃. de pręscriptio. cum ex officio. de sen
si. sopitæ, & capit. cum nuper. si tamen de gratia, & cùm pro-
testatione admitteretur etiam ad electionem, nec ipse in
contrariũ protestaretur, talis ei possessio non prodesset. argu
men. ff. de iti. actũq; priua. l. prima. §. si tibi fundum. ff. de ne-
got. gest. l. nesennius apollinaris. & patet in eo quod legitur
& notatur. s̃. de postulat. præla. capit. bonę. secũdo. §. primo.
& de hoc notatur. j̃. eo. cum olim. § primo. discretus ergo iu-
dex secundum Innocen. ex varijs circunstantijs, & maximè à
iure approbatis pręsumet agentem possedisse ius incorporale
domino sciente, & patiente eum vti tãquam iure suo, vel co-
get eum probare quòd dominus patiebatur eum vti tan-
quam iure suo, sciens quòd tanquam iure suo vtebatur.
¶ Collectarius occasione præmissorum agreditur hic illam
14 materiam † nunquid ille qui est in possessione ex hoc pręsu
mitur ius habere? de quo Bernardus hîc in quarta glo. tenet
quòd nõ. facit. ff. de superfici. l. prima. § proponitur. vbi gl. de
hoc. idem notat Innocen. s̃. de procu. ex insinuatiõe. & j. de
concessio. præben. capitu. quia diuersitatem. nec obst. C. de
probat. l. siue possidetis. vt ibi notatur. Inducitur tamen pro
contrario quod statim dicam. postea agreditur aliam mate-
15 riam † nũquid detentor præsumitur verus possessor? de quo
notarunt quòd sic. Innocen. & Hostien. de priuile. capi. cum
olim. & Archidia. vt lit. penden. capitu. secundo. libro sexto.
vnde Cardin. de regulis iur. in generali. eodem li. notat quòd
præsumitur in dubio quis verus possessor nisi protestatio
procedat. ad idem. vij. quęstio. prima. pastoralis. licet videa-
tur contra, de dec. capit. statuto. libro sexto. nisi probaretur
quòd clam, vel pręcario ab aduersario possideret. induc. notata Innocen. hic, & in prædicto. capitu. bonæ. & notata Ber.
hic super verbo temporis. quę non prosequor.
¶ QVINTO opponitur contra §. nos igitur. versicu. &
16 quòd negatiuam. † nam licet negatiua explicita, & indeter-
minata probari non possit, vt in concordantijs allegatis per
17 Bernardum in fine textꝰ glo. † tamen negatiua implicita, &
determinata ad personas certas videtur esse probabilis. j̃. de
proba. capit. tertio loco. de renunciatio. capit. super hoc. cum
similibus.
¶ SEXTO Inno. dicit, ꝙ nedũ negatiua explicita, siue ex-
pręssa per testes est improbabilis, immo etiã, & implicita, siue ta
cita, vt ꝙ ad canonicos tãtũ pertinet electio, vt hic probatur, &
hoc verũ directè, indirectè eñ ꝓbaretur talis negatiua fcdm
eũ, hoc facit cõtra sophisticatiões procuratorũ & aduocatorũ
qui ex

qui explicitas negatiuas deducunt in curijs tanquam impli-
citas, per ista verba solum, tantum, duntaxat, præcise, absq; si
ue caret, & huiusmodi eis similia, quę sophisticatio in nullo
18 eos releuare debet vt hîc probatur expressè, nec mirũ † quia
tacitum, & expressum regulariter equiparantur in iure. ff. si
certum petatur. l. cùm quid. de lega. primo. l. iij. cũ similibus.
¶ Item vnum aliud hîc probari videtur puta, quòd cum ne-
gatiua est causa intentionis probari debet. de quo te remitto
ad ea quæ scripsit Io. Cal. in. q. quæ incipit capitulum. & quæ
ego scripsi de liti. contest. capit. exceptionis. li. vj. in. vij. oppo
sitione circa quintum articulum. super quo videatur etiam
Nouella de reg. iuri. cap. infamibus e. li. in mercuriali. Sed cõ
trarium videtur probari expræssius in hac eadem decre. in si
ne. Sed hoc est propter hoc, q negantis intentio aliunde iuua
tur, videlicet ex præsumptione iuris cõmunis. Simile. j. vt ec
clesiastica beneficia. c. nostrũ. & reuera text⁹ iste in § nos autẽ.
ver. & quòd negatiuam. solum videtur respicere fidem testiũ
qui hîc deponendo possent incurrere periurium, & quia non
potest talis negatiua ita indeterminata cadere in mentẽ testi-
um respectu temporis ita longi, imo videtur q canonici talẽ
negatiuã per iuramentum deducentes vix potuerũt sine peri
culo periurij hoc facere, quia iurant de facto alieno Quomo
do enim sciunt quòd nulli ex priuilegio competat. argumẽ.
ff. de in lit. iura. l. videamus. & rerum amota. l. Marcellus. sal
uo quòd dicebat Hostien. posse interprætari tales loqui de iu
re communi, & sic à periurio excusari. de testi. cùm tu. de ac
cusati. cùm dilecti. Sed hoc nihil est, cum talis negatiua ius
non possit respicere, sed solum factum interessentiæ.
¶ SEPTIMO opponitur contra eundem § nos igitur. in
fi. ibi: *decreuimus irritandã*. q a ista electio fuit facta, vt supponi
tur ab oĩbus illis qui potestatẽ habuerũt illũ eligẽdi. igit mi-
rũ est q cassẽt. de elec. quia propter. § j. Inn. respõdet dicẽs hoc
esse ideò quia incõtinẽti fuerũt isti qui erãt in possessiõe eligẽ
di. ratio rationis est, quia sola possessio sufficit, vt vocari de-
beat, & nisi vocentur, vt cassetur, vt hîc argu. s. de electio. cu-
mana. non enim licuit eis, licet in veritate ad eos tãtum perti
neret ius eligendi sibi ius dicere, & alios spoliare qui in posses
sionem tuendi erant. j. de insti. cùm venissent & C. ne quis in
sua causa ius sibi dicat per totum. & hæc est ratio dubitandi,
& decidendi huius decreta quantum ad hanc primã partem
sentẽtię Papæ. Aduerte tamẽ quia hîc nõ decernitur electio
irrita, sed irritanda: quia dummodo sit facta cum maiori par
te vocem habente cum contemptus absentium non reddit
eam irritam sed irritandam. de elect. capitu. quòd sicut. j. de
præb. cùm in ecclesijs. lib. sexto. Iuxta hoc quæro pone quòd
cannnici ad quos de iure cõmuni spectat eligere. s. de elec. c.
j. nec per alios possidẽt, & q clerici soli possidẽt, quodq; soli
canonici eligunt nũquid valet electio? refert Inno. quosdam
tenere quòd sic, quia sic canonici in iniuriam clericorum ni-
hil fecerunt, neq; enim clericos contẽpserunt, cùm nec illi ius
haberẽt, neq; cùm canonicis possiderent. sunt igitur vt si suo
iure eligendo, ergo eorum electio confirmãda. neq; enim de
buit confirmator tantum de possessione inquirere, seu posses
sionem attendere cum constet de proprietate, & sic de verita
te. argumen. ff. deposi. l. bona fides. j. eod. cùm dilectus. nec
est vis secundũ eos, vtrum clerici qui erant soli in possessionẽ
eligendi alium eligerent, vel nõ, vel ante, vel post, canonicos
elegerũt. Fatentur tamẽ q si clerici tãto tẽpore bona fide fuis
sent in hac possessiõe eligẽdi, sed ius eligẽdi præscripsissent, ex
tunc canonicorum electio non teneret: quia iam in alios legi
timo modo translata esset eligendi potestas, vt hîc. & j. eod.
cap. ver. & secundum statuta. Refert etiam Innocen. alios te
nere contrarium, & melius vt sibi videtur, videlicet, q etiam
in casu isto electio canonicorũ cassanda est, & electio cleri-
corũ cõfirmãda: quia ex quo canonici possessionẽ eligẽdi ami
serũt posteà sua authoritate alios spoliare, & amissam posses-
sionẽ resumere non possunt. C. vñ vi l. si quis in tantã. & hic.
fatetur tamen q primi respõdent hoc obtinere in iuribus cor
poralibus quæ inseparabiliter ossibus adherẽt homini. & pro

ijs facit. s. de electi. dudum ecclesia. vbi dicitur, q absolutio-
nes factæ ab ijs qui non iure possident. sed secundi huic repli-
cationi respondent dicentes, quòd in decr. dudum. illud ideò
fuit, quia in mala possessione erant, nos autem loquimur hîc
tantũ de bona fide, & legitimis possessoribus, & quod dictũ
est in electione, intelligit Innocen. in sententia lata ab ijs qui
ius habent, sed non possessionem, & idem de alijs consimili-
bus. ar. supra de rescriptis. inter ceteras. & de hoc notatur ali-
qua. j. de resti. spoli. cum olim. & s. de in integrum resti. cap.
ij. & de iure patro. cap. consultationibus. secũdum Innocen.
hîc in capit. Cumana. & capi. secundo. allegato. ¶ Et placent
ista recitatiuè Hostien. & Nouellæ, qui solum pro clericorum
possessione tuenda allegant. viij. quæstio. quarta. nonne. xvj.
quæstio. quarta. volumus.
¶ OCTAVO opponitur contra versum illum parte cle
ricorum, &c. in verbo, *trium episcoporum*. & cõtra finem decre.
19 in versi. *tertio steterit*. † quia vsus duorum actuum sufficeret
in possessorio. j. e. cùm olim. imo & vnius actus, dũmodo cre
deret vti iure suo. ff. de aqua coti. & estiu. l. prima § Aristo. & §
hoc interdictum. ff. de iti. actusq; priua. l. Iulianus. quid plu-
ra? etiam quo ad præscriptionẽ sufficeret si semel tantũ in. xl.
annis elegissent, dummodo alia interuenissent quę in pręscri
ptione iuris alicuius requirũtur. tunc enĩ hoc sufficeret etiã
quantum ad ius proprietatis acquirendum. Innocentius. ponit
bene præmissa pro veris, sed ad oppositionem non respon-
det, tu verò dicas, quòd textus solum in hoc refert accidentiã
facti, vel melius dicas quòd ex proposito textus voluit hanc
facti accidentiam recitare, vt casum redderet magis dubium:
20 † quia lex debet esse de bono, & de difficili. ff. ad carbonia. l.
quòd labeo. & facit quòd vnicus actus sufficiat. ff. de publicia.
21 l. cum sponsus § finali. † ¶ Sed nũquid sufficit vnicus actus
in consuetudine? dicit Innocẽ. quòd nõ, imo requiritur binus
actus. C. de episcop. audi. l. iij. vnde dicit quòd licet possidens
iuuetur præscriptione non tamen cõsuetudine, nisi excercue-
rit saltem duos actus. dicit etiã consuetudinẽ, & præscriptio-
nem differre in alio. s. quia in præscriptione iuris requiritur iu
stus titulus, qui non requiritur in consuetudine. Dicit tamen
quòd & consuetudinem, & iura opportet esse præscripta, vt
consuetudo, vel præscriptio in proprietate præiudicent. de
præmissis tamẽ latius vide. s. de consuetudine. cùm tanto. &
in. capitulo episcopum. allegato. & omnino etiam hîc vide
Bernardum in glo non ergo.
¶ Plus dicit etiam hîc Nouella post glo. quòd si interfuissent
clerici legitimo tempore quòd sufficiat ad præscribendum
cũ canonicis, nec elegissent, sed pustulassent sufficeret ad præ
scriptionem, & iuris acquisitionem. argumen. ff. qui mo. vsus-
fruct. amit. l. is qui. & queadmodũ seruit. amit. l. prima & se-
cunda. & quia postulandus eligitur. s. de renunciatio. capit.
post translationem. de elect. in causis. plus dicunt quòd si ali-
qui ex clericis elegerunt, vel postularunt hoc prodest alijs. ff.
si serui. vendic. l. loci § si fundus. ad. l. Iulia. de adulte. l. denun
tiasse § vltimo. & l. nuptã e. C. de adul. l. & si crimine. ff. si ser
ui. vendi. l. si de communi. ij. q. v. matrimonium.
¶ NONO opponitur cõtra finem decretalis ibi: *ab eorum impetitione*. super electionibus faciendis. & c. quia non apparet
in litera quòd in libello canonicorum hoc fuerit petitum, er
22 go non debuit poni in sententia † Nam sententia debet es-
se conformis libello. ff. communi diui. l. vt fundus.
¶ Inno. metu huius oppo. in princip. suæ glosæ vltimæ. sic
dicit, quòd hîc apparet quòd nominatim petitum fuerit à cle
ricis, quòd de cętero non facerent electionem sine eis: nam
si non fuisset petitum nũquam sic absolueret, vel silentium in
poneret, sed tantum super petitione iudicare deberet vt prædi
cto capitu. licet hely. Simile quòd notat Nouella de verbor.
significatio. Abbate. in fine. & tunc super petitiõe clericorum
poterit formari absolutoria sententia pro canonicis, vt notat
Innocentius. s. de officio delegat. cum contingat. in glosa prę-
sumptiuè. circa medium. vel supplere potes quòd ita fuit peti
tum in libello canonicorum.

¶ Circa præmissa quæro primo, pone quòd expressa causa iudicauit Papa de confirmatiõe, vel infirmatione electionis, puta casso electionem: quia nihil habét iuris in electiõe, vel confirmo: quia apud eos est ius eligendi, núquid propter hoc super iure eligendi intelligitur iudicatũ, vt si. si posteà hę eędem personæ de hoc iure agant nobstet exceptio rei iudicatę? respõdet Inno. quòd non. quia de alia re nunc agitur s. de iure eligẽdi, & de alia primo actum est. s. de confirmatiõe vel infirmatione vnius personę, licet ex eadem causa vtrobiq; agatur. ff. de excepo. rei iudica. l. cùm quæritur. & l. sequenti. & ad hoc facit optimè quòd legitur & notatur. j. e. ca. fi. & quòd scripsi s. e. c. in. iij. opposit. & ad hoc omnino vide ea quæ scripsi. s. ti. ij. cap. j. in. vj. & vij. quæsti. & eod. ti. cap. fi. in. v. vj. vij. viij. ix. & x. questionibus.

¶ SECVNDO quæro pone, pronunciatũ est de iure eligendi, posteà fit electio, nunquid erit idem, vt agenti de confirmatione electionis posteà factę non obstet exceptio rei iudicatę sententię contra eligentes primo latę? respondet Inno. quòd non, imo secus: quia in primo iudicio super iure eligendi succubuit, nunc in secundo confirmationis iudicio eadẽ ratione succũbet, & idem de infirmatione diceretur, puta si in electione ius in ea contemptus eam peteret infirmari, cùm tamen prius super hoc iure succubuisset, tali enim ostaret exceptio rei iudicatæ. argu. ff. de except. rei iudicatæ. l. si cum argentum. aliàs incipit si cum testatio argentum § si fundũ. & secundum hoc intelligitur. j. de verbo. signifi. Abbatę. & s. de cõsuetu. cùm dilectus. & s. de elect. quærelam. in quibus omnibus fuit petitum, quòd super iure eligendi etiam iudicaretur, sicut ex tenore literę apparet in omnibus illis capitulis, & hoc dictum quòd est supra in proxima. q. probat aliter Innocẽ. reducendo ad inconueniens, nam si cõtrarium diceretur magna absurditas sequeretur, videlicet quòd si aliquis peteret fructus alicuius fundi, vel partum ancillæ, & reus negaret, & pro suæ negationis causa assignaret quòd fundus vel ancilla non esset actoris, & postea condẽnaretur ad fructus vel partus, vel etiam absolueretur, quòd posteà non posset petere fundum vel ancillam is qui succubuisset, ꝙ falsum est. vt colligitur. ff. de except. rei iudi. l. si quis cum totum § Item si quis fundum. & l. an & eadem § qui cum partem. & § fi. sic, & dicẽdum est
23 in præmisso casu, si. ut enim poma sont fructus agri, † & sic eligere est fructus eligendi. vt notatur. j. de iure patro. c. consultationibus & aliud est petere vsum fructum formalẽ aliud proprietatem rei. ff. de exceptio. rei iudica. l. si cum argentum § si fundũ. ver. sed si vsumfructũ. & dicit Collectarius idẽ notari per Innocen. j. ti. primo. c. in literis. in princ. dicit tamen ꝙ videtur contra ea quæ scripsi. s. in fi. iij. oppositionis. sed respondet ꝙ canonici petendo confirmationem videntur omnem causam deducere, nisi se restringant ad causam certam. ar. dictæ. l. si cùm argentũ § si fundum. & ꝙ notat glo. j. eod. si pastoralis. super verbo causa non decisa. sed secundũ eum. posset Innocen. respondere ad § si fundum. ꝙ ibi fuit lata sententia super principali, quòd debet ad se trahere accessorium. nisi contrarium expressè fuerit dictum, vt in textu ibi: *sed id non venire*. &c. sed Innoc. loquitur cum sententia fertur super possorio quæ non debet trahi ad principale, vel super electione quæ non trahit ad se ius eligendi, vt dicit esse expressum. j. e. cùm olim. Sed oppones. ff. de cõpens. l. quod in diem § primo cum suis concordantijs. Sed non obstat quia reus opponendo compensationem actori ita petit debitum sicut si directam actionem intentaret. nulla est enim differentia siue cõpenset pecuniam, siue eam accipiat. ff. de calunniato. l. ij. Super quo remittit Nouella ad notata sua. s. ti. ij. c. fi. in glo. via. ver. quòd ergo. hic autem clerici cõuentualium ecclesiarũ nihil petebant sibi dari, vel adiudicari, sed solum petebãt electionem à canonicis factam cassari, licet causam assignarent quare electio esset cassanda. plus dicit Inno. ꝙ si petijssent sibi dari, vel adiudicari hoc modo, petimus nobis adiudicari ius eligendi, nisi super fieret litis contestatio nos prohiberentur isti clerici de nouo agere confessoria pro iure eligendi, nec tunc obstaret eis exceptio rei iudicatę: quia nunquam de iure eligẽdi actum fuit. Dicit etiam Innocen. ꝙ est, & alia ratio quare non ob. l. quòd in diem. ff. de compensati. quia ibi in excipiendo de compensatione poteram consequi debitum meum saltem cõpensando. sed isti clerici nullo modo poterant consequi aliquid excipiendo super iure electiõis, vt cassaretur electio, eo ꝙ de iure vel consuetudine interesse habebãt. Sed hoc tantum poterãt obtinere quòd facta electio cassaret. secundũ eum. s. tit. ij. cap. ij. § finali.

¶ Item oppones de. l. si quis. cum § ancillam. ff. de exceptio. re. iudi. ibi enim dicitur, ꝙ vbicunq; eadẽ quæstio repetitur, obstat exceptio rei iudicatæ. respõdet Inn. ꝙ nõ obstat exceptio imo potius concordat: quia hîc nunquã repetitur eadẽ quæstio: quia primo non est actum nisi de cassatione vel confirmatione electionis præsentis, super quo dicit repetenda notata sua. s. ti. ij. c. fi. Tertio quęro pone. ꝙ anno vel mense præterito isti clerici conuentuales egerunt contra capitulum, & petierunt cassari electionem eis contemptis factam de Alano & lata fuit sententia absolutoria pro capitulo ac causa expressa, ꝙ non debent clerici conuentuales electioni interesse, & ꝙ modo posteà facta est alia electio de Bernardo, & ꝙ vident clerici petunt hanc secundam electionem de Bernardo factã cassari ex eadem causa ex qua prima electio fuit cassata. nunquid obstat eis exceptio rei iudicatę? Respondet Innocent. quòd non, quia de alia re agitur modo s. de electione. v. & de alia primo. s. de electione. a. ff. de exceptio. rei iudi. l. cum quæratur. & duabus legibus sequentibus. nec obstat. l. si quis cum totum § si ancillam. eod. titu. imo potius concordat ibi enim dicitur quòd vbicunq; eadẽ quæstio in iudicio repetitur obstat exceptio rei iudicatæ, sed in casu præmisso nunquam eadem quæstio repetitur, quia primo non est actum de confirmatione, vel de cassatione præsentis electionis. Hostien. dicit quòd Innocen. hîc in aliquibus videtur contradicere ijs quæ ipse notauit. s. e. c. & s. ti. ij. ca. fi. & j. c. j § fi. vt ibi dicetur. hẽ euidenter obstat secundum Hostien. ff. de excepti. rei iudi. l. si cum argentum § si fundum. vbi euidenter probatur quòd si fundum petij tãquam meum, & succubuero, deinde vsumfructum causalem eiusdẽ fundi. i. qui ad me ratiõe proprietatis pertinet, petam ex alia causa, quia fundus meus est obstat exceptio, & tñ alia res proprietatis, & alia vsufructus, licet ex eadem causa debeatur. sed & eodẽ modo obstaret eidẽ Inno. dictum eiusdem Innocen. in eadem glo. Innocen. incertum quòd scripsi post eum. s. e. oppo. ver. Secũdo quæro. de quo summè mirarer in tãto clerico videlicet? vel quòd ad hoc nõ aduertisset in eadem glo. vel quòd voluisset remanere sibi cõtrarius, etiam in eadem glo. Vnde Hostien. seruit Inno. sicut abreuiatores Cancellariæ seruiunt auditoribus palatij, qui ex notis seu glosellis auditorũ quas reperiunt in marginibus registrorum causarum, super quibus auditores tulerunt sententias illarum executorias impugnant, vtpote nescientes responsiones ad istas, vt quia coauditorum cõsilia minimè audierũt, imo vt tales qui forsan nescirent huiusmodi notas glosellas, seu dubia adinuenire. Sic enim facit hîc Hostien. qui nititur ex proprijs dictis Innocen. Innocen impugnare, non aduertens ad fundamentum Innocen. huius impugnationis responsiuũ, videlicet quia secundum Innocẽ. refert multum an de fundamẽto vt puta de iure dominij, vel eligendi fuerit directè cognitum, & principaliter actum, ac pronunciatum lite contestata super illo. & tunc si ille contra quem sentẽtia lata fuerit agat ad partum, vsumfructum, vel seruitutem, aut electionis confirmationem, vel cassationem, ex huiusmodi fundamento obstet omnino ista exceptio. An verò directè cognitum & principaliter actum, & pronunciatum non fuerit super illo, sed solum indirectè cognitũ seu principaliter actũ, sed potius de alio ei accessorio puta fructibus vsufructu, vel seruitute, aut vnius electionis confirmatione, vel cassatione. tunc non obstabit exceptio, si posteà de illo principali iure aut de alio simili accessorio ad illud prĩcipale ius directè agatur, & principaliter cognoscatur, vt clarè probant iura per Innocen.

Inno. alleg. & ff. de excep. l. fundum. & l. fundi. ſimul conin-
ctis. quæ optimè probant iudicio meo per quæ apparet eui-
dentiſsimè impugnationem Hoſti. Inno. non mordere. Nec
obſtat quòd notat Inno. s. ti. ij. c. fi. quòd ibi ſcripſi in quæ-
ſtione quinta. quia illud rectè probat primum mẽbrum pro-
ximę diſtinctionis, & nihil aliud, nec obſtat quòd etiam ibi
ſcripſi poſt Inno. in. vj. quæſtione. quia illud rectè probat ſe-
cundum membrum proximę diſtinctionis, & nihil aliud.
Item etiam pro primo membro proximæ diſtinctionis opti-
mè facit quòd ſcripſi. e. c. q. vij. Item etiã facit pro ſecũdo mẽ-
bro diſtinctio eiuſdem, ꝗ ſcripſi poſt Inno. e. c. viij. q. in fine.
& ix. q. in principio. nec obſtat quod ſcripſi. e. c. q. ix. & q. x.
in materia compenſationis, per ea quæ ſcripſi. s. e. oppoſitio-
ne. ver. ſed oppones. & ver. dicit etiã Inno. Item facit pro ſe-
cundo membro dictę diſtinctionis, quòd ſcripſi in e. c. fi. s.
ti. ij. in fine. x. quæſtionis. ver. ſubdit etiam. & ver. ex prædictis.
Et optimè faciunt ad totam illã diſtinctionẽ ea quę ſcripſi. s.
ti. ij. c. j. in. v. q. & iſta ſunt illa quæ ſcripſi poſt Calder. s. ti. ij. c.
j. in. vj. quæſtione, & optime fa. pro ſecundo mẽbro dictæ di-
ſtinctionis quę ſcripſi in dicto. c. j. in. vij. q. & pro tota diſtin-
ctione faciunt quæ ſcripſi. s. ti. ij. c. ij. in ſeptima oppoſitione.
ver. iuxta ꝗ querit Inno. vſque ad octauam oppoſitionem.
Item pro ſecundo mẽbro diſtinctionis eiuſdem faciunt quæ
ſcripſi in dicto. c. ij. in prima quæſtione vſque ad ſecundam
quæſtionem principalem & in quæſtione ſecũda vſque ad ver.
item ſubdit. & ver. ſed quid de quæſtione principali. Item pro
dicto mẽbro ſecundo faciunt bene quæ ſcripſi in dicto. c. ij.
in. iij. q principali. Continuando dicta Hoſti. ſi quæras quare
fuit hic data talis ſententia. reſpondet Hoſti. ꝗ in caſu iſto cõ-
uentio, & reconuentio circa idem verſãt, nam canonici petie-
runt confirmari ſuã electionem, & clerici infirmari. infirmata
ergo electione ſuccubuerũt canonici in petitione conuentio-
nis, & clerici obtinuerunt in cauſa reconuentionis. Item petie-
runt canonici ꝗ præciperetur ipſis clericis ne volentes de cæ-
tero eligere ipſos impedirent, clerici verò petierunt pręcipi ca-
nonicis, vt ipſos admitterent ad electiones in poſterum facien-
das, per hanc ergo pronunciationẽ quę hic fit optinent cano-
nici in petitione conuentionis, & clerici ſuccunbunt in cauſa
reconuentionis, & ſic facta pronunciatione in cauſa reconuẽ-
tionis facta eſt per conſequens, & in prima oblata conuentio-
ne. Ideò autẽ Papa ſuper libello reconuentionis tantum pro-
24 nunciare voluit. † quia in proprietate quæ magis ponderan-
da eſt quam poſſeſsio, fundabant canonici intentionem ſuam
de iure communi, vt competentius induceret hoc ius actore
non probante &c. & quia ſibi expedientius viſum fuit, vt ſu-
perflua reſecarentur, & vt intricatio, & confuſio vitarentur.
ar. s. de ordine cogni. c. tuã § j. Simile not. j. de proba. in præ-
ſentia § fina. ver penultimo. Sed iſta dicta Hoſti. magis obſcu-
rant literã quam declarent. ſolum enim ſuppone ꝗ petitio-
nes fuerunt conformes vtrique parti ſententiæ eo modo quo
textus ſupponit, & ſic ſum in claro. Supponit enim textus, ꝗ
clerici duplicẽ petitionem dederũt. vnã in petitorio ſuper ad-
iudicatione huius iuris intereſſendi, & vocem habẽdi in ele-
ctionibus Epiſcoporũ, dum occurerent vna cum canonicis ec-
cleſiæ cathedralis, & aliam in poſſeſſorio ſuper reſtitutione ip-
ſorũ ad quaſi poſſeſsionem huius iuris intereſſendi, & vocem
habendi, & caſſatione electionis ipſis contemptis per canoni-
cos attẽtatæ, & ꝗ canonici dederunt petitiones quaſi contra-
rias, vnam per quã petierunt ſuã electionẽ confirmari, & aliã
per quã petierunt à dicta clericorum petitione in petitorio da-
ta ſe abſolui, ſecũdom quas petitiões vides hic fuiſſe latas duas
ſentẽtias dictis petitionibus reſpondentes, & ſic ſtat textus to-
tus planus.

¶ DECIMO opponitur, quia hic non fuit titulus alleg.
prout hic opponit Ber. in gloſa ante penultima. ver. ſed cõtra.
& vide ſolutionẽ gloſæ, contra quã euidenter obſtat decreta.
Epiſcopum. de præſcrip. li. vj. vel dicas ꝗ iſta corrigitur per il-
lam, vel dicas ꝗ hic oportet ſubaudire, ꝗ hic titulũ allegabãt,
vel dicas ꝗ aut presbyter contra ius cõmune puta contra ca-
nonicos ne eligãt, & tunc neceſſarius eſt titulus, aut præſcri-
bitur præter ius cõmune puta, ꝗ cum canonicis eligant. lxiij.
di. obeuntibus. & tunc nõ requiritur titulus, vel dic ꝗ argu-
mentũ à cõtrario ceſſat vbi illius argumẽti contrariũ reperi-
tur in iure, vt ſcripſit Nouel. de elect. publicato. ſuper glo. fin.
Ex quo ergo nõ cõſtabat de tempore nõ fuit inſiſtẽdum in ti-
tulo, & ſic nõ debet hic ſumi argumẽtum à cõtrario ſenſu, vi-
delicet ꝗ fuiſſet tempus cõpletum, præſcriptio proceſsiſſet, hic
autem dicebãt Io. & Vin. hoc ius præſcriptibile fuiſſe nõ enim
erat tale ꝗ ideò poſſet competere niſi ex priuilegio, illud eñ
nõ pręſcribitur. xciij. di. illud. plus dicit Io. illud ius poſſe præ-
ſcribi per laicũ. per decret. nobis. de iure pat Sed Vin. dixit hic
præſcriptionẽ procedere: quia iſti erãt clerici, quia laici non
poſſent ius iſtud præſcribere. j. de præſcrip. c. cũm. ſuper quo
vide not. xiij. q. ij. in ſumma. & per Nouel. poſt Goſ. & Hoſti.
de elect. cumana. ſuper verbo præſcripta. & j. de præſcript. de
quarta. in magna glo. poſt quæ clarius hæc intelligent. Sed re-
uertamus ad ſolutionẽ oppoſitionis, & examinemus an verũ
ſit illud ꝗ hęc præſcriptio iuris intereſſendi. &c. ſit ſolum præ-
ter ius, hoc videtur tenere Nouel. in. c. cumana. ſuper verbo
præſcripta. alle. dicẽs ꝗ per hoc nõ amittit collegium ius ſuũ,
imo magis ei cõſulitur quãdo plures ſunt. Sed nõ placet domi-
no Mar. de ſalna nec mihi, quia licet cõtra ius ꝗ canonici poſ-
ſint alios ſecum in electione admittere, tamen ius eſt, & ſedit
in eorum magnum præiudicium, ꝗ aliter non poſsint eligere
& adhuc magis ꝗ teneantur tales, vt voces in electione ha-
bentes admittere. & quòd voces eorum præſtent ſuffragium,
ſeu quòd eorum contemptus debeat eſſe cauſa ſufficiens caſ-
ſandi electionẽ quando enim aliquis habet aliquid ſolus de
iure in ſui honorẽ vel cõmodum expedire, ſicut collegium
eligere. xvj. q j. cõgregatio. de elect. c j. ſit ſibi præiudiciũ ſi cõ-
pellatur ad alium admittẽdum, & ſua intereſt ꝗ ſolus libere
hoc faciat. ar. de pręben. c. ij. li. vj. & hic optimè probatur, quã-
ta enim libertas eſt ſolus poſſe facere, tanta eſt ſeruitus cogi ad
alium admittẽdum, quæ ſeruitus dum imponitur eccleſiæ, vel
collegio requirit ſolẽnitatem ſicut, & alienatio rei eccleſiaſticę
de rebus eccle. nõ alie. c ij. li. vj. Si enim ius cõmune habet ꝗ ſo-
lum collegiũ poteſt eligere, & ꝗ electio ſolius collegij valet.
vt. c. cõgregatio. & c. j. prox. alleg. Igitur cõtra ius cõmune, ꝗ
electio per ſolum collegium facta nõ valeat. xxxij. di. hoſpi-
tiolũ. Quid ergo dicẽdum? ad oppoſitionem dicebat dñs Va-
bien. interdũ ex parte patiẽtis contra quem præſcribitur eſt da-
re ſolum cõſenſum patientiæ, & negligẽtiæ, & tunc requiri-
tur titulus, vt in. c. Epiſcopũ. alleg. interdũ ex parte patiẽtis eſt
dare etiã alium cõſenſum. ſ. cooperationis, & tũc nõ requirit̃ ti-
tulus: quia tũc cõſenſus cooperationis fortior eſt ꝙ titulus. per
ea quæ notãtur. s. de offi. deleg. c. j. & ſic habetur talis cõſenſus
pro titulo. Vel aliter interdum ex parre patiẽtis interuenit cõ-
ſenſus poſitiuus alium admittẽtis, & c. ſed recidit in idẽ. Vel
aliter ibi loquitur de præſcriptiõe aufferente ius habẽti, & trãſ-
ferente in alium, hic vero nõ. Sed nõ videtur verũ, quia imo
hic ius per ſe ſolum eligendi hic aufferetur ſicut videmus in iu-
re exẽptionis cõpetente Papæ in quo cenſetur Papæ ius auffer-
ri, ſi ei aufferatur. vt. s. de in integrum reſti. c. ij. & dixi ſupra.
Vel aliter hæc præſcriptio fauorabilis quòd alij electioni inter-
ſint. vt maturius electio fiat, & adeſt patientia, & cooperatio lo-
co tituli, vt dixi ſupra.
Contrarium verò loquitur in odioſa præſcriptione in qua iſta
ceſſat. Sed hoc procederet ſolũ dum ignorantia ex parte rei
allegari nõ poſſet. Dicit dominus Martinus ꝗ prædicta om-
nia ſimul coadunata inducunt bene vnam ęquitatem bene co-
loratam. Sed quia ſcripta non reperitur dubium eſt, vnde vi-
detur poſſe ſolui per hoc, ꝗ textus iſte loquitur de præſcrip-
tione legitima. Iſta autẽ requirit titulũ, bonã fidẽ, & tẽpus le-
ge diffinitũ. Sed magis placet ſolutio Nouel. quã ſcripſi. s. cir-
ca principiũ. ver. vel dic ꝗ arg. à contrario. alia ſolutio poſſet
26 dari, † ꝗ aliud in pſcriptiõe vt ibi, aliud in cõſuetudine, vt hic.
nec mirum quo ad titulum: quia etiam quo ad tempus eſt dif-
ferentia. nam præſcriptio requirit tempus. xl. annorum, non

fic consuetudo. & facit quòd scripsi supra post Inno. in octaua oppositione. ver. dicit etiam præscriptionem. Sed hanc solutionem destruût notata Nouellæ. de consuetudine non est. super fine glo. secundæ. quæ vult ꝙ cum agitur inter præscribentem & illum contra quem præscribitur non possit tunc consuetudo in modum consuetudinis allegari. Secus cum agitur per præscribenté contra tertiû, vel inter alios: quia tunc potest in modum consuetudinis allegari, modo hic agit primo modo videlicet inter clericos præscribétes & canonicos aduersus quos clerici præscribebant, & placet dño Marti. Dicam ĩ. de præscrip. c. Episcopum. libr. vj allega. vbi propriè iacet ista materia.

¶ VNDECIMO opponitur, nam contra ius commune possessionem assequutus fuerat & de illa per eum ad quẽ de iure communi pertinet extitit spoliatus, nequaquã debet restitui, nisi euidenter docuerit ꝙ huiusmodi possessionem legitimè fuerit assequutus. ĩ. tit. c. ad decimas. lib. vj Collect. pro solutione remittit ad notata de præscrip. c. veniens. vnde secundum quosdam hic loquitur vbi consuetudo allegatur quæ titulum non requirit ibi verò loquitur in præscriptione titulum requirente. & in hac differentia hic satis concordare videtur Inno. & Bernar. Sed non placet per ea quæ scripsi in fine oppositionis præcedentis. Alij dicunt ꝙ ibi loquitur cû consuetudo totum ius absorbet sed secus hic, & in. c. Cumana. allegato. Alij dicût, vt refert Iesi. in contrario, ꝙ hic loquitur de iure alijs côicabili, videlicet de iure electionis. Ibi verò de non côicabili, puta de decimis. Collect. credit hic indistinctè spoliatum esse restituẽdum. nõ obst. contrarium: quia loquit vbi spoliatus fundat intentionem suam per confessionem aduersarij secundum Arch. ibidem. Idẽ nota. xvj. q. j. in summa. vbi no. ꝙ. c. ad decimas. loquitur vbi est verisimilis suspicio contra agentẽ. Idem. ĩ. de præscrip. si diligenti. & placet Nouell in. c. ad decimas Vel dic secundû eû ꝙ licet præscribere ius eligendi contra Capitulû sit contra ius commune, cû eo tamen eligere non est contra ius, vt dixi in oppositione præcedenti. Dominus Martinus dicebat quòd poterat solui sicut solutum fuit ad oppositionem præcedentem coniungendo in vnam muliplices solutiones ibi datas. Reffert alios dicere posse solui per verbum aliquandiu in contrario positû, ꝙ sonat possessionem modicis téporis, sed non placet sibi: quia textus ibi reddit aliam rationem refert alios dicere quòd interdictû agitur possessorio solo, & sic loquitur. c. ad decimas. interdum agitur possessorio, & petitorio. & tunc facienda est restitutio saltẽ verbalis, vt hic. ratio diuersitatis, quia restitutio restitutû remanere faceret in peccato in casu primo, sed nõ in scdo quia nõ fieret cû effectu ꝙ eñ hic côstiterit de petitorio non fuit ad effectû restitutionis impediendę, sed ad finem optinẽdi in petitorio, & multum præiudicaret restitutio sed nihil præiudicat in secundo, & videtur sibi placere ista solutio, sed non multum placet: quia in contrario textu aliam rationem assignat. Dominus Petrus flandrini quondam Cardi. sancti Eustachij dicebat ꝙ canonici ius eligendi possunt alijs communicare. s̃. de electione. c. scriptum. & c. Vintoniensis. Sed secus in côtrario. Ego autem pridẽ. in quodam consilio distinguebã, an præsumptio iuris communis faciat adeò clare contra petentem in integrum restitutionem quòd non sit verisimile ius posse competere spoliato. & tunc sit locus, decretali ad decimas, & rationi ipsius an non, & tunc secus, vt hic enim dicebam satis esse verisimile hoc ius posse competere clericis, tum quia de prælati sui promotione tractatur, vbi magnû habẽt interesse, & ideò nõ videtur in hoc à cathedrali ecclesia totaliter alieni, vult enim æquitas naturalis etiam scripta vocari quorum interest. & c. de maior. & obedien. humilis. Tum quia præsumitur quòd canonici illos non libenter admisissent ad colligẽdum cû ipsis, nisi in hoc ipsi clerici ius haberent. argu. ff. de probatio. l. cum de indebito. in fine. Et hoc dicebam vicarium perpetuû ecclesiæ parochialis per Abbatem rectorem eiusdem ecclesiæ se dicentem, & probantem à manuali eiusdem ecclesiæ spoliatum debere restitui etiam si de iure suo in proprietate aliás nõ doceret, & ita fuit obtentum per sententias diffinitiuas conformes latas de tempore meo in curia per dominos Cardinales: quia vicarius huiusmodi curam gerens verisimiliter hoc ius habere poterat. arg. de præbend. cum secundum. in principio. j. q. iiij. si quis obiecerit. xij. q. j. ex ijs. vel aliter dicebam sic, quòd in. c. ad decimas. ius commune nedum nõ assistit spoliato imo etiam sibi resistit. ĩ. de decimis. c. cum homines. Sed hic licet non assistat non resistit, vt. c. obeuntibus, & in simili inducebam hoc in quęstione proxima pro vicario côtra Abbatem, & quòd
27 ibi non resistat vicario probabam: † quia oblationes dantur ratione diuini officij, & sacramentorum quæ ministrat ipse vicarius. xj. q. j. quia sacerdotes: & c. sanctorum. & c. hanc consuetudinẽ. xvj. q. j. doctos. arg. de hoc quæ fiunt a pręla pastoralis. in principio. Facit nota. Hosti. in summa. titu. de parochijs § in quibus. versu hoc tamen sciendum est. Tunc enim resistit cum expressè prohibet, non cû assistit directè alteri, & ex consequentia resistit isti indirectè. Sicut de consuetudine notat Cynus post alios C. quæ sit longa consuetud. l. ij. in prima oppositione Sic dico hic non resistere licet non assistat. In côtrario verò nedû non assistit imo expressè resistit spoliato. Coadunabam, quia non est eadem ratio hic, & in quæstione prędicta, sicut & in. c. ad decimas quia ibi parochiarum fines confunderentur. de dot. cum sint homines. alleg. in fine. hic nõ confunderẽtur sed coadunarentur ecclesię iura. Pręterea nec hic cathedralis ecclesia respectu clericorum, nec in prædicta quęstione ecclesia parochialis respectu vicarij totaliter dicitur aliena sicut in contrario dicetur. Patet in contrario, faciebat contra spoliatum manifesta præsumptio. hic verò, & in prædicta quæstione secus, vel aliter, & clarius modo dico, ꝙ aut intentio spoliati cui iuris communis præsumptio aduersatur non reddatur ex aliqua ratione probabili verisimilis, & tunc optinet capitulum ad decimas. allegat, & patet hoc ibi cû dicitur quia eas occupasse iniustè verisimiliter præsumentur, & ibi sitq; manifestum nisi aliud ostendatur. aut redditur ex aliqua ratione probabili verisimilis, & tunc optinet quòd hic dicitur. hic enim faciunt plura pro hac probabili ratione reddente verisimilem intentionem clericorum. Primo nedû semel, vel bis, sed ter, & diuersis temporibus sic fecerût, & sic aliqualiter præsumitur quòd diu fuerunt in possessione, ibi verò aliquãdiu, &c Secundo quia de voluntate canonicorû ipsorum admittentium possessionem habuerunt, & côtinuarunt, & sic non videretur iniustè ab initio habuisse, & sic cessant verba, ideò & mens dictę decretalis. Tertio ratione communis interesse maturioris consilij videtur fulciri ista possessio, licet enim canonici quo ad proprietatem iuris non possunt per se præiudicare suæ ecclesiæ, vel suis canonijs, tamen quo ad possessionem fortè secus, vt patet ex notatis in Nouel. de censibus. capitulo significauit. in glo. prima circa principium, ver. hoc non placet. de relig. domi. capitulo cum dilectus. glo. quia non potuit. & quæ scripsi de translactio. veniẽs. in quæstionibus Collectarij § secundo quęrit. & hoc verum facto, quia secus verbo, si constitueret se prælatus nomine alterius rem ecclesiæ possidere, tunc enim ecclesia possessionem non perderet. Notat Butrigarius. C. de acquirend possessio. l. fi. & Bartolus. ff. de itin. actuque priua. l. prima § si tibi. vbi plenè de hoc. & vide quòd scripsi de in integrum restit. capitulo secundo oppositione prima § prima ergo solutio. ver. caue tamen. & quòd notat Archidiaconus de rebus ecclesiæ non alie. capitulo secundo. libro sexto. in glos. vult dicere. in fine. & notat Hostien. de foro competen. capitulo verum. in glos. vltima quæ videntur facere contra.
28 † qui habuit autem possessionem de voluntate eius qui potest eam dare non videtur iniustè eam habuisse. argumen. ff. de acquiren. possessio. l. iuste. ĩ de concessio. præbend. c. j. libro sexto in princip. ibi: qui conferre potuit. de iure patro. quòd autem à contrario cum similibus. possem opponere de capitulo cum ad sedem. infra titulo primo. Sed ibi dicam, quòd Nouella hic scripsit.

¶ PRIMO quęritur iuxta materiam primarum duarum opinionum

oppositióum, vtrum supposita opinione quæ habet saltem in
casibus.s.in secunda oppositione notatis.actus consuetudinis
exprimere, nunquid sufficit expressio generalis, vt verbi gra-
tia in consuetudine de qua loquitur.c.præsenti.§ porrò.de of-
fic.ordin.lib.vj pone quòd Abbas prætendens se habere con
suetudinem tanti temporis cuius initij memoria non est su-
per spolijs rectorum pro tempore decedentium in certis ec-
clesijs, deducit in articulis consuetudinem huiusmodi in hũc
modum dicit Abbas, & probare intendit, quòd ipse & prede-
cessores sui à decem, viginti, triginta, quadraginta, & sexaginta
annis proximè præteritis, & citra, & supra, & per eadem tem-
pora, & à tempore, & per tempus de cuius initio hominum
memoria non existit percipere consueuerunt, & perceperunt
quilibet pro tempore suo prædicta spolia rectorum in dictis
ecclesijs quandocunque rectores decedere contingebat scien
tibus, & patientibus successoribus ipsorum rectorum decedẽ
tium, & Episcopo ordinario loci etiam palam publicè & no
toriæ. Quæritur ounc vtrum absque alia maiori declaratiõe
29 actuũ procedet de iure talis articulus videtur quòd sic, † quia
tantum debet operari vniuersalis oratio quantum operaretur
expressio omnium singulariũ sub ea contẽtarum.ff.da admi.
tu.l.si plures.de reb.dub.l.si is qui ducenta.§ vtrum.de maio.
& obe.capitulo solitę.in fine. & facit opinio quæ habet ꝙ in
instrumento confecto super constitutione sindicatus quam
facit vniuersitas sufficit notorium dicere omnes fuisse præsen
tes, cum tamen aliâs essent exprimenda nomina singulorum,
quam scripsi supra de procur.cap.cõsulti.& probatur ratio-
ne, quia ratio quare exigitur hæc declaratio videtur esse ista,
vt legitima deffensio circa actus huiusmodi aduersario relin-
quatur, modo quando vniuersaliter deducitur, & cõpræhen-
duntur omnes casus. omnis legitima deffensio aduersario da-
tur, potest enim ipse cito inquirere de .lx.&.lxxx.annis citra
qui fuerunt Abbates.& qui fuerũt rectores in dictis Ecclesijs
decedentes, & qui fuerunt successores illorum rectorum, &
quæ spolia dimiserunt rectores pro tempore decedẽtes. & ad
quos deuenerint illa spolia, & reperiat in oĩbus pro Abbate
tacere debet, & idem si contra Abbatem nihil reperiat, quia
ijs casibus nil pro sua deffensione allegare potest. Quia sim-
plicem negatiuam non proficeret allegare, quia nec probare
posset, vt hic, &.C.de probat.l.actor. &.s.de elect.cap.bone.
nec probata releuaret si intentio affirmatiua Abbatis proba-
30 retur † cum plus probent duo testes affirmantes quam centũ
negantes.vt notat.Inno.ĩ.de verbo signi.veniens. intentione
verò Abbatis non probata aduersarij probatio reppelli debe
ret tanquam superflua, cum tunc sufficeret ius commune. vt
capitulo præsenti.allegat. Si verò aliquid positiuum contra
Abbatem repperiat illud deducendo vniuersalitatẽ destruit,
& sic Abbatis intentionem confundit: quia vniuersalis in vno
falsa, tota falsa, vt.§ vtrum.allegato.& sic patet quòd omnis
deffensio parti relinquitur. ¶ In contrarium & primo quia
licet talis generalitas posset tollerari in libello noo tamen vi-
detur tollerabilis in articulis: quia debent esse clariores quam
libellus.per ea quæ scripsi supra ad finem secundæ oppositio-
nis versi. uec mirum.faciunt notata. les. Laudi.& Pauli in cle.
sępe.de verbo.signi.§ quia positiones.qui ibi volunt quòd tũc
sequitur clarior expositio quãdo non in genere sed io specie
facta declarantur. inducentes.c.præsentium.de testi. faciunt
optimè notata. Nouelle in.cap.præsentium allegato.super gl.
31 articulus.vbi dicit † ꝙ articulus est nomẽ grecum sonans in di
uisionem sicut articuli digitorum, & pedum.sic.ĩ.de heretic.
capitulo accusatus.§ primo.lib.vj.in princ.ibi.in vno fidei ar-
ticulo.& dicitur articulus, quia arte compooitur.vt ibi uota-
tur. Genus verò & diuisionem recepit in suas species, & arte
non eget: quia genera sunt facilis deductionis, & apprehensio-
nis, & ideo dicit Philosophꝰ in prohemio phisicorũ quòd ab
32 vniuersalibus via magis apparet † ergo articulus non debet
dari in genere sed in specie, & sic prædictus articulus in gene-
re datus valere non debet.
¶ SECVNDO probatur quod non valeat talis articulus,
33 † quia articulus consuetudinis sicut, & quiuis alios articulus
non debet dari super iure.i.super eo quod non potest nisi in
tellectu ꝑcipi, sed solũ debet dari sup facto.i. super eo quod
potest percipi aliquo sensu corporeo. Sed talis non est arti-
culus de quo supra, ergo non est admittendus.maior propo-
sitio colligitur ex notatis Inno.ĩ.de testi.capitulo. cum cau-
sam: & ex notatis in propria materia.per Io.An.in additione.
Spec.ti.de teste.§ nunc videndum.ver.vt autem addit. ij.vbi
dicit, quòd si articulus consuetudinis cootineat simpliciter
merum ius nullo sensu corporis per testem perceptibile rep-
pellitur, & exemplificat per notata in Spec.e.ti.s.de teste.§ ouc
tractandum.ver.quid ergo si quis.vbi dicit.Spec.testimoni-
um testis super dominio non valere, & sic hnc modo exem-
plificando videtur Io.An.dicere articulum datum super do-
minio non valere tanquam datũ super iure.i.super eo. quod
est solo intellectu perceptibile. Item ad propositum dicit Io.
An.in additi. prędict.quòd articulus consuetudinis ius con-
tinens tuuc debet admitti quando continet factum quod ali-
quo sensu corporis possit percipi, licet habeat iuris conclu-
sionem admixtam quæ sequatur necessario ex facto narrato
in articulo, vt si dico talem rem mobilem tali titulo à tali bo-
na fide habenti, & inde spatio triennij inconcusse possedi,
& ideo sum dominus.talis articulus bene admittitur factum
certum determinatum sensu corporeo perceptibile, ex quo
de necessitate sequitur iuris conclusio. rticulatè describit,
licet melius videretur iuris conclusionem iuris dispositioni
34 relinquere, & est ratio rationis: † quia non debet formari ar-
ticulus nisi de eo super quo testis potest deponere, cum non
fiat propter aliud, vt dixi in dicta oppositione.ij. Officium
autem testis non est deponere de his quę iuris sunt, seu quæ
solo intellectu percipi possunt sed est officium iudicis. vt scrip
sit Inno in prædicto capitulo cum causam & patet ex notatis
Accur.C.de vsur.l.j.in tertia glo.& per Cynum ibi in oppo-
sitione vbi notatur, quòd licet in aliquo credi possit notario
in iure propter officiũ, secus tamen de teste. minor verò pro-
positio ex hoc patet, quia tam coofusa, & vniuersalis generali-
tas sicut est illa quam continet dictus articulus noo potest
apprehendi aliquo sensu corporeo: cootinet enim multiplices
singulares, & vltra hoc quandam vniuersitatem, quæ non
percipitur nisi de intellectu.s. de electione.io Genesi.versi.
quemadmodum. nullus enim sensus corporeus appræhendit
nisi particularia. quia actus non sunt nisi suppositorum secũ-
dum Philo.& notat.Cardi.ĩ.de re iudi. Abbate.in fine.li.vj.
præterea quælibet singularitas sub vniuersitate contenta, vt
ad propositum inferat requirit tales circõstantias quæ faciãt
actum aptum ad consuetudinem inducendam, vel continu-
andam, vt quòd percipiens esset Abbas, & moriens rector, &
bona rectoris, & quòd perceperit nomine suo, & iure suo, &
scieotibus, & patientibus illis ad quos pertinet, & sic quod
cognouerit testis qui fuerunt illi ad quos pertinebat. quorum
tamen discussio per nullum sensum corporeum fieri potest.
sed solum per intellectum, imo est adeo difficilis discussio
huiusmodi actuum: quòd viri magni intellectus doctores le-
gum, & canonum in pluribus contrariantur circa istud. iu-
stum ergo, & equum est, quòd omnes prædictę circonstantię
necessariæ per articulos deducantur, vt sic testis non habeat
deponere nisi super facto, & iudex solus habeat disquirere
super iure, & hoc videtur voluisse textus istius decre. in eo
quòd recitat tres actus, de quibus testes deposuerunt. iuncto
quòd illos tres actus in sua assertione proposuerat vt hic ap-
perit clare textus in illo versu. *parte clericorum*, &.c. iuncto eti-
am quòd assertionem pro articulo recipit hic Nouella, ita ꝙ
ista decretal. ad literam tradit practicam formandi articulum
cousuetudinis. Item facit pro hoc quòd scripsit Io.An.in ad-
ditio. alle. post illa quæ.s.vlt. induxi.& per eundem mo-
dum deffenduntur articuli super consuetudine fundati con-
tra obiectionem quæ habet quòd cosuetudo est ius dans in-
telligere, quod practica formandi articulum præscriptionis
quam proximè prædixerat, vt scripsi.s.in consuetudine locũ

habet, vt factum in ea specificè declaretur.

¶ TERTIO probatur, quia cum in præscriptiõe titulus est necessarius non sufficit articulanti titulum in genere allegare, dicendo ad me peruenit ex legitimo titulo emptionis, sed est necesse factum in specie declarare, dicendo emi à tali, & tali prætio, & est ratio: quia deducendo titulum solum in genere prima facie præsumeretur totum fictitium, vt scripsit Inno. ꝭ. de præscriptio. c. si diligenti. ad finem. Igitur idem in proposito ex identitate rationis.

¶ QVARTO Quia cum quis agit ex consuetudine consuetudo est causa obligationis suæ actionis, igitur est in specie declaranda, de libell. oblatio. c. dilecti.

¶ QVINTO quia non egit rei vendicatione nulla causa in libello expressa, debet saltim in processu causæ, vt puta, in articulis aliquam causam specialem exprimere, & probare, vt colligitur ex ijs quę leguntur, & notãtur in dicto. c. Abbate. & in Speculo in dicto ver. autem. quasi post vnam collũnam vbi ponit practicam articulandi libellum rei vendicationis.

¶ SEXTO quia generalitas dicti articuli continet sub se plures species quarum non quelibet infert propositum, igitur non est admittenda in articulo. patet antecedens, quia possunt fuisse tales perceptiones quæ nihil facerent ad consuetudinem inducendam, vel contiouandam. vt de se apparet. patet consequentia per notata Inno. de appel. super eo. & Ioan. And. de exceptio pia. super verbo speciem.

¶ SEPTIMO quia talis specificatio non requiritur in fauorem articulantis sed in fauorem aduersarij, ne cum illius detrimento vagetur. ff. de iniur. l. prætor edixit. in principio. igitur non sufficit generalitas sed requiritur arcta specificatio, prout scripsit notabiliter Bartho. ff. de dona. l. filius famil. circa principium tertiæ collumnæ. ver. tertio facit.

¶ OCTAVO quia obscuritas tollens legitimam deffensionem aduersarij est reijcienda, modo talis est generalitas articuli supradicti, igitur patet maior. ff. de rei vendica. l. si rem. & .l. quæ de tota. §. incerte. à contrario. & .l. j. § quia autem. ff. quorum lega. à contrario, & quòd notat. Inno. de in integrũ resti. constitutio. & latius in Speculo parte ij. ti. de posit. § septimo videndum. ver. tertio quoque. patet minor: quia si deducerentur in articulo omnes actus cum omnibus suis circunstantijs necessarijs, puta quòd tali tempore fuerũt talis Abbas & talis rector, qui relictis talibus bonis decessit tũc, quæ bona tunc Abbas recepit, & cui rectori sucessit, alius talis rector posset aduersarius deducere, vel illum non fuisse Abbatem, vel illum non fuisse rectorem. vel bona oon extitisse, vel ad alium pertinuisse. vel per alium, vel nomine, aut maodato alterius occupata fuisse, & sic haberet pars legitimas deffensiones contra articulum quæ ibi per talem generalitatem subtrahuotur, quia pars nec scit, nec scire potest ad quos actus testes se refferent vsque post publicationem attestationum quo tempore tarde veniret ad proponendum, & probandum, vt in clementi. secunda de testi. Non obstant notata per Oldracum in quadam quęstione sua quæ incipit, quia omnes forte obiectus. vbi dicit quòd, & si in alijs præscriptionibus communibus necesse sit dari aliquos actus specificos per certas personas exercitos, tamen in præscriptione vel consuetudine tanti temporis cuius contrarij memoria non existat, hæc specificatio necessaria non est. probat hoc, quia non plus necesse est in articulo poni quam habeant testes deponere ad plenè probandum. Sed testes in hoc non habẽt necesse dicere de aliquo actu specifico, sed sufficit eos deponere de communi opinione, & fama inducens. l. j. § denique. ff. de aqua plu. arcen. & .l. si arbiter. ff. de probatio. & notat Inno. de verbo. signifi. c. quid per nouale Dico enim quòd loquutus fuit, vt aduocatus in causa Carnoteñ. contra Episcopum super exceptione capituli, & canonicorum, pro qua deduxerat in articulis capituli pręscriptionem negatiuam tanti temporis quòd de contrario memoria nõ extabat. io cuius præscriptionis negatiuæ cõtinuatione necessarij non sunt actus de quibus testes habeant deponere, nec de primo contradictorio deponere possent, cùm dicatur eius non esse memoria & loquitur de actibus introductiuis ad quos nullus testis se refferre posset, cùm dicantur excedere omnem memoriam. nos verò loquimur de continuatiuis de quibus testes necesse habent deponere. vt notat. Inno. & Hostien. in capitulo veniens. & capi. quid per nouale. allegatis. & Io. An. in prędicto cap. Episcopum. in glossa. finali. Eodem modo respondetur ad notata. Ioannis. And. in Speculo titulo de teste. § nũc videndum. versi. vt autem. in vna magna additione quæ incipit præsumitur pro illo, &c. vbi dicitur quòd quando in articulo exprimuntur actus ex consuetudine præcedentes, exponunt causidici quòd non de illis sed de actibus consuetudinem inducentibus debuit formari articulus. subdens quòd videretur hoc congruum dictum præterquàm in consuetudine, vel præscriptione cuius initij vel contrarij non est memoria impossibile enim est ex quo de principio non est memoria probare actus qui principiauerunt consuetudinem, frustra ergo quæritur quòd inueniri natura non sinit. & post pauca subdit quòd absurdum esset dicere illos actus in articulis ponendos de quibus testes deponere non tenentur Apparet enim ex verbis prædictis de eius mente fuisse
35 tria quæ sequntur. Primum est, † q in alijs præscriptionibus videlicet temporis cuius initij potest esse memoria, actus consuetudinem inducentes sunt in articulis consuetudinis exprimendi. Secundum est, quòd in consuetudine cuius initij non est memoria. actus ex consuetudine procedentes. i. continuatiui in articulis exprimi debent. ex quibus rectè infertur propositum eodem modo quo proximè dixi. Ad alia responde per te, & si vis potes recurrere ad ea quæ scripsi in vno de cnnsilijs, meis in causa vanien.

SECVNDO principaliter pro complemento materiæ ad dicta Collectarij accedamus. Collectarius ergo quærit primo circa principium decre. ibi petentes & c. nunquid peti debet hoc officio iudicis? & dicit quòd non, imn iure actionis vbi est aduersarius. & dicit sic notari per Archidiac. ꝭ. vt lit. penden. c. j. libro sexto. vbi per eum super verbo procedatur. io fine. Sed parcat mihi Collectarius, quia Archidiaconus hoc non dicit, sed dicit secundum Innocẽ. quòd ille qui petit confirmationem agit, & quòd si habet aduersarium debet dare libellum. remittens ad notata. Inno. de accusaõ. super ijs. in glossa. ad excipiendi circa principium. versu alij dicunt & melius. fateor autem quòd quo ad libellum, & litis contestationem dum habet aduersarium censetur agere: quia ista requiruntur dum officium iudicis principaliter contra aduersarium iotentatur. s. de offi. iudi. capitulo secundo. Sed non placet, quòd alias habeat actionem cuius mater sit obligatio, quę dirigatur in personam. ff. de procur. l. licet. § ea obligatio. cuius non apparet contractus vel quasi, nec delictum vel quasi, superior, vel aduersarius obligetur. nisi in quantum superior ex generali officij debito in isto casu sicut, & in alijs tenetur suum officium exhibere Sed ea ratione semper officiũ iudicis actio diceretur, quòd nõ est verũ. vt. ff. de min. l. q si minor. § finali.
26 ¶ SECVNDO quærit, † nunquid pro iure electionis, & alijs iuribus incorporalibus rei vendicatio detur? dicit quòd Bernardus, & Hostien. hic, & supra de iudi. examinata. videntur tenere quòd non competit rei vendicatio sed confessoria. dicit tamen quòd Inno. in c. examinata. tenet quòd competit rei vendicatio, ipse verò Collectarius dicit quòd Innocen. recipit rei vendicationem largo modo pro actione in rem. & remittit ad notata eiusdem Inno. ꝭ. de sepul. c. certificari ¶ Sed salua pace Collectarij nõ loquitur Inno. de Iure electionis cõpetente electo sed de iure patronatus competente patrono, & fortè etiam hic intellexit Collectarius de iure eligẽdi, quod competit electori. Nec persistit Innocen. in dicto Collecta. vt ibi late scripsi in oppositione secunda.

¶ TERTIO quærit, nunquid lata sententia super proprietate in istis incorporalib⁹ remanet possessio dooec realiter expellatur? videtur quòd sic. argumen. eorum quæ notantur. s. de for. compe. conquestus. Sed Innocen. notat contrarium supra de electioo. cum Vintonieñ. ad finem vbi notat, quòd eo ipso

eo ipſo quòd fertur ſententia ſuper iuribus, & rebus incorporalibus denegatur earum poſſeſsio. dicetur infra titulo primo in literis.

¶ QVARTO quærit, qualiter in re quæ ab alio poſsidetur tale ius eligendi poſſeſſum à canonicis quæri vel præſcribi poteſt? Reſpondet quòd non, niſi à ſciente contra quem præſcribitur. Remittens ad notata Innocen. de poſtulationi. bonę. ij.

¶ QVINTO quęrit, nunquid ſi habeo ſeruitutem in re mobili tribus annis per non vſum admittitur? Sed dic, vt in Cyno. C. de vſufruct. l. corruptionem. in ſecunda quęſtione.

¶ SEXTO quando dicitur clam poſsideri? Sed dic, vt notatur per Cynum. C. vti poſsid. l. vnica. in ſecunda quæſtione principali. §. reſtat modo videre. & §. ſecundo videamus. & melius, vt notatur in Cyno. C. de ſeruitu. & aqua. l. j. in prima quæſtione & ſecunda.

¶ SEPTIMO quærit, quando incipit poſſeſsio in iſtis ſeruitutibus? reſpondet faciendo differantiam inter affirmatiuas, & negatiuas, quòd dic latius, vt notatur in Cyno. C. de ſeruitu. & aqua. l. j. allegata. in. vj. quæſtione. Et ſubdit Collectarius queſtionem de peregrinis ſancti Iacobi quam ponit ibi Cynus.

¶ OCTAVO nunquid in actibus liberalibus præſumitur quis poſſeſsionem quærere? ſuper quo vide quę ſcripſi ſupra eodem capitulo in quinta oppoſitione principali, ſcilicet quarto iuxta pręmiſſa. & faciunt quòd ſic notata Hoſtien. in ſumma de cenſib. §. ſecundo. ver. quid ſi ruſticus. Sed loquitur quando ruſticus conſueuit recipere prandium cum apportat ſeruitium. Sic poteſt intelligi gloſ. Bernardi hic ſuper verbo habuiſſe. Et præmiſſa inducit ad quęſtionem de pluries veniente ad molendinum, & ad quęſtionem de habente domum depreſſam, &c. notatos in Cyno in prædicta lege prima. Sed dic vt ibi.

¶ NONO quęrit, quid ſi clerici habentes ius eligendi cum canonicis non elegerunt de quadraginta annis quibus Epiſcopus vixit? Sed dic quòd non obeſt ſecundum Goffred. & Nouellam. de conſuetudi. capitulo finali. per. l. & Attilicinus. de ſeruitu. ruſti. prędi.

¶ DECIMO quærit, vtrum procurator vel inquillinus poſſunt priuare dominum ſua poſſeſsione? Super quo vide Cynum. C. de acquirend. poſſeſsio. l. finali. in tertia oppoſitione. Dicit Collectarius quòd quicquid ſit de poſſeſsione non præſcribit recipiens niſi dominus ſciat: quia aliter poſſeſsioné non admittit. C. de ſeruitut. l. ſecunda. fac. notata infra titulo primo. olim. j.

¶ VNDECIMO quærit, qualiter ſeruitutis poſſeſsio retinetur? Sed dic, vt notatur in Cyno. C. de ſeruitut. l. ſecunda. quę incipit, ſi aquam. in tertia quæſtione vide notata infra eodem paſtoralis. & Collectarium. ĩ. titulo primo capitulo fi.

¶ DVODECIMO quærit, nũquid ſeruitus poteſt acquiri ſine titulo? Cynus in dicta. l. ij. in ver. qui cum actor. tenet quòd ſic, realis, ſed non perſonalis. dic, vt ibi. Hoſtien. verò dicit cum ſeruitus quæritur in perſona non procedit ſine titulo. ar. ĩ. de cenſi. peruenit. fa. nota. Inno. de ſeruis non ordi. de famulis. & dixi ſupra. ſed nunquid ſeruitus præſcribitur longuo tempore? ſuper quo vide Cynũ. C. de pac. l. ſi certis annis. in quarta quæſtione, & in. vij. quæſtionibus ſequẽtibus. &. C. de ſerui. l. j. in. iiij. quæſtione. &. e. ti. l. ij. in. vj. quæſtione. quorum aliqua recitat hîc Collectarius dicens quòd diſtinctio inter ſeruitutes continuas, & diſcontinuas quam facit Cynus procedit ſecundum. l. non ſecundum canones. quia eodem tempore preſcribuntur continuę, & diſcontinuæ ſecundum canones, vt hîc notat. Ber. ſuper verbo breuitatem. & Hoſtié. de preſcriptio. de quarta. licet Innocen. ibi contra opinioné verò Bernar. & Hoſtien. credit Collectarius veriorem. fa. de quarta. allegatum. & capitulo ad aures. eodem titulo. & melius in capitulo Epiſcopum. allegato. nunquid ergo ſi canonicus, vel alius longo tempore puta triginta annorum intereſt electioni in capitulo pręſcribit? Dicunt quidam quòd ſic, Petrus contra, quia perſonales. vide Cynum. in. l. ſecunda allega. Dicit Collectarius hoc non eſſe verum ſecundum canones. poſteà ſubdit quęſtionem de molendino. not. in glo. & in Cyno. C. de ſeruitu. l. ſi manifeſte. & pro dicto Cyn. inducit infra de electione ſi eo tempore. de reſcript. ſi propter. de conſuetud. capitulo finali. de prębend. cum in eccleſia. libro ſexto. poſteà addit quæſtionem de ruſtico ſoluente caponem de qua in Cyn. in. l. ſi certis annis. allegata. in quarta quæſtione. & plura alia hic ponit de ibi notatis per Cynum circa annuam obligationem, & ſeruitutem diſcontinuam, & ſeruitutem hominum perſonalem. poſteà ſubdit de poſtulantibus non eligẽtibus, quòd ſcripſi ſupra in fine octauę oppoſitiõis.

¶ DECIMOTERTIO quærit, quid ſi iſti clerici quibus non competit de iure communi eligere, eſſent in poſſeſſione eligendi inſolidum, & elegiſſent, peterentque ſuam electionem confirmari tanquam celebratam ab eis qui eſſent in poſſeſsione eligendi. nunquid pręſumitur in eis mala fides, & ſic debeat confirmatio denegari? & reffert quòd Innocen. de in integrum reſtitu. capitulo ſecundo. & de electione. capitulo querelam. tenet quòd ſic. dicit tamen quòd Hoſtien. hic tenet contrarium, & verius ſecundum eum, & inducit pro Hoſtien. hic lecta, & notata Innocen. Ego etiam puto hic debere præſumi bonam fidem propter duo. Primo quia de voluntate canonicorum quibus præiudicabatur admiſsi fuerunt. argumen. infra de regul. iuris capitulo ſcienti libro ſexto. Secundo quia non videtur poſſeſsio recens cum in tribus electionibus interfuerint. In poſſeſsione verò non recenti prima facie præſumitur bona fides, vt notat Innocen. de in integrum reſtitutio. capitulo ſecundo. in gloſ. per monachos. & infra de pręſumption. c. illud.

¶ DECIMOQVARTO quęrit, quid ſi celebratis duabus electionibus vna ab his quibus competit de iure communi, & alia ab his quibus non competit petant prima ſuam electionem confirmari tanquam celebratam ab ijs apud quos eſt ius eligendi, & aliã tanquam ab eis celebratam, qui poteſtatem non habent infirmari. nunquid valet libellus? Reſpondet quòd non, quia iſta non eſt cauſa ſufficiens concludendi. Inducit hic notata per Innocen. ſed dic vt ſcripſi ſupra in. iiij. oppoſitione. ver. ſed nunquid.

¶ DECIMOQVINTO quęrit, quid clericis admiſſis canonici vnum, & clerici alium admiſiſſent. Dicit Collectarius electionem canonicorum tunc valere, vt hic. quod procederet ſi clerici maiorem partem facerent omnium electorum. ſupra de electio. quia propter. §. primo. aliâs non. vt ibi à contrario eodem titulo capitulo auditis. & . c. ſcriptum.

¶ DECIMOSEXTO quærit, quid ſi ſoli clerici eſſent in poſſeſsione eligendi? Reſpondet quòd tunc valeret electio eorum, & quòd iſte eſt effectus Innocen. ſuper verbo decer-
38 nimus. quòd intellige ſi bona fide: † quia malæ fidei poſſeſsor non facit fructus ſuos. C. de rei vendi. l. certum.

¶ DECIMOSEPTIMO quęrit, quid in caſu quæſtionis. xv. quid ſi canonici ſunt pauciores. Reſpondet ſe idem credere. fatetur tamen quòd quantum ad ſententiam excommunicationis Innocen. notat contrarium, & remittit ad collecta ſua infra titulo proximo. olim. Sed tene quòd ſcripſi in decima quinta quęſtione. Ipſe etiam notat quòd ſi ſuper eadem re actor reconuenitur poſſeſsorio conuentionem non præiudicat. remittens ad notata ſupra titulo ſecundo. capitulo finali. Item notat hic primo pronunciari ſuper reconuentione clericorum qui rei erant. Opponit de notatis ſupra de mutuis petitionibus. capitulo primo. & ſupra titulo ſecundo capitulo ſecundo Reſpondet naturam poſſeſsorij hoc facere. ſupra eodem capitulo ſecundo. Sed non videtur ſibi placere cum canonici petitorium intentarent. Sed dicit poſſe dici, vt hic notat Innocen. ſuper verbo poſtulabant. ſcilicet quòd nõ proponebatur contra canonicos, vel dicit quòd hoc ideò eſt, quia de eadem re agebatur. argumen. ſupra titulo ſecundo capitulo ſecundo. & capitulo finali. non intelligo enim. puto tamen primam ſolutionem valere. C. de rei vendicatio. l. ordi-

narij.& de interdict.l.incerti.

¶ DECIMO OCTAVO quærit, vtrum plus veniat in sententia quàm fuerit tẽpore petitionis? respondet quòd sic, ex parte actoris in vniuersali iudicio.ff. de petition. hæredita. l.qnarta.in alijs secus, nisi in quòd accidit de nouo traheretur ad causam antiquiorem.ff.de pigno.actio.l.si rem.§.fina. vel nisi essent intrinseca, vt hic. dicit tamen quòd pro reo est regula quòd quid venit post litem contestatam, venit in sententia.de re iudica.capitulo Abbate.libro sexto.& semper vbi liquet de iure ipsius etiam si petitum nõ sit. Sic intelligit quòd notatur per Innocen.de restitutio.spolia.capitulo ex conquæstione. & idem dicit pro actore vbi periculum animæ verteretur, vt attendatur animæ fauor, sicut fauor rei: quia, & iudex officio procedere potest. de electionib. capitulo cum nobis. secundum eum. Caue autem de omnibus prælibatis dictis Collectarij: quia non applicaui animum meum ad verificationem illorum pro eo quòd nimis peregrine hic adducta sunt.

¶ TERTIO principaliter quæro io.§.nos igitur.in fine super verbo: *reducentes*. nunqnid ista reductio fuerit realis, vel tantum verbalis? Bernardus super dicto verbo primo dicit, quòd fuit tantum verbalis. Sed in fine dicit, quòd imo de facto, quia cassata fuit electio, & hoc vltimum placuit Tancre. & Hosthen.& Nouellæ. Sed dicit Ioan.Calderi.quòd non videt quòd propter cassationem electionis realis restitutio facta fuerit, cum propter antiquam possessionem clericorum fuerit cassata electio canonicorum, quòd potest fieri, & factum fuit sine aliqua reali restitutione. Cum igitur ad illum actum possessiõis vel quasi non restituantur, videtur quòd glos.primo bene dixerit, quòd verbo tantum, & non facto fuit facta restitutio, & remittit ad ea quæ ipse scripsit infra eodem.cum dilectus.in sexta quæstione. finis verò glosæ videtur fuisse additio.dictum verò Ioan.Calderi satis mihi placet.
39 † quia acquisitio possessionis requirit corporalem apprehensionem.ff.de acquiren.possessio.l.j.&.l.quemadmodum.que videtur necessaria post spoliationem per quam possessio amissa fuit, cum tunc eam non haberet, ad materiam verò huius decretalis & eorum quæ scripsi supra post Innocẽ.ea quæ scripsi supra de in integrum restitutio.capitulo secundo. in quinta oppositione.§.tu verò dic quòd textus. vsque ad sextam oppositionem.& supra titulo secundo. capitulo finali in septima oppositione, & supra quòd metus causa.in rubrica in vltima quæstione, & quæ dicam infra.e.c.pastoralis.&.c. cum dilectus.&.c.cum olim.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Rerum ecclesiarum dominium Christi est.*
2 *Congregatio fidelium misticum Christi corpus.*
3 *Patrimonium ecclesiæ commune non priuatum.*
4 *Quamlibet ecclesiam rerum sibi donatarum & adsignatarum dominium habere Faber tenet.*
5 *Dispensationes pluralitatis beneficiorum odiosæ sunt, & restringendæ*
6 *In beneficiorum distributione æqualitas seruanda.*
7 *Prelatus possessionem nondum adeptus confirmatus tamen interdictum vnde vi pro rebus ecclesiæ ablatis ipsius ecclesiæ nomine intentare potest.*
8 *Spoliatus cum omni causa restituitur.*
9 *Accessorium sui principalis naturam sequitur.*
10 *Confirmatione liberã administrandi facultatem trãsferri iura volût.*
11 *Duo probanda in interdicto vnde vi, possessio & spoliatio.*
12 *Episcopi electi nondum confirmati non debent se intromittere de rebus ecclesiæ.*
13 *Episcopum ante installationem bona ecclesiæ administrare posse.*
14 *Electione plenum ius electo adquiritur. & nu.17.*
15 *Electus possessoris loco habetur.*
16 *Ius in beneficijs non ex possessione sed titulo traditur.*
18 *Nullum ius electione quæri tenet Ægidius.*
19 *Possessoria remedia dantur tantum possessoribus.*
20 *Adeptus beneficium minus canonice siue per fraudem, siue per surreptionem ad perceptor on, & qui percepit fructus restitutionem tenetur. & nu.seq.*
22 *Possessorij sententia executionem petitorij sententia impediri.*
23 *Electus suam electionem prosequi potest & debet.*
24 *Iudex ecclesiasticus contra laicos clericis restitutionem exibet.*
25 *Petitorium & possessorium simul possunt eodem libello intentari.*
26 *Confirmatio electionis minus canonicè electum non tenetur quominus debeat remoueri.*

¶ *CAP. IIII.*

CVm super. Opponitur primo, quia licet iste subdiaconus electus, & confirmatus fuisset, vt hic supponitur, non tamẽ apparet quòd fuisset installatus seu in possessionem inductus. Igitur non fuit spoliatus. argumen.ff.de iniust.rup.testamen.l. quinta.§. primo. infra titulo primo.capitulo primo.libro sexto. Igitur non potest sibi competere restitutio quę soli competit spoliato.

¶ Solutio, suppleri oportet ad textum quòd post confirmationem, & ante spoliationem, possessionem adeptus fuerat, quia per solam confirmationem non posset petere restitutionem, vt hic dicit Innocen.in glos.secunda.in principio.licet fateatur quòd quidam contra. & per hoc.ff.de acquirend.possessio.l.cum hæredes.in principio.vbi dicitur quòd addita hęreditate iura transeunt in hæredem, sed non possessio nisi corpore fuerit apprehensa, à simili ergo licet transeant iura in confirmatum.

¶ Iuxta quod vt videatur qualia iura in confirmatum tran-
1 seunt.† quæritur apud quem est dominium rerum ecclesiæ. Dicunt quidam quòd non apud prælatum, sed apud Christum. quia quæcunque homines offerunt ecclesijs dicimus esse oblata Deo.duodecima quæstione secunda.capitulo nulli.& capitulo liceat.& capitulo prædia.& capitulo qui abstulerit. & quæstione prima.capitulo res.& capitulo videntes. Alij di
2 cunt,† quòd ecclesia id est congregatio fidelium, quæ est corpus Christi misticum.supra de sacra vnctione. capitulo vnic. ante medium habet possessionem, & proprietatem huiusmodi, & quòd si alibi inueniatur scriptum in iure hęc bona Deo oblata esse Episcoporum, vel prælatorum, vel cappellanorum dic esse eorum, scilicet quo ad gubernationem, sicut etiam dicimus esse pauperum, scilicet quo ad sustẽtationẽ, hęc autem bona propter vtilitatem communem, diuisa sunt per ecclesias diuersorum locorum, authoritate summorum Pontificum, ac Episcopis, & alijs prælatis eorum administratiu est concessa.duodecima.q.j.videntes.&.c.ex ijs rebus.&.c.Eps.& c.pręcipimus.& propter hoc dicimus quòd quãtumcunque moriantur prælatus, & oẽs clerici alicuius ecclesiæ, tñ proprietas, & possessio remanent penes Christũ, qui viuit in eternum, vel penes vniuersalẽ ecclesiã vel penes singularem quæ nunq̃ moritur, & nunq̃ est nulla.xxj.di.c.primo.xxiij.q.j.c.pudẽda.in
3 fi.secundũ Innocẽ †. Et ideò nullus dicat patrimonium ecclesiæ suum proprium, cum commune sit.j̃.de præbend.c.ij. Pręlati enim censentur procuratores, & non domini.de dona. c.secundo.& quòd non desinat ecclesia habes in feud.de alie. feud.capitulo si clientulus.supra de offic.delega.c. quoniam Abbas.infra de rescrip.c.si gratiosè. libro sexto. Sed imo videtur quòd tales res, in nullius bonis sint.argumen. institu.de re.diui.§.nullius. Sed imo videtur quòd sint vniuersitatis clericorum. vt eod.titu.§.vniuersitatis. Io.fa.in.§ nullius.allegato.
4 dicit † quòd sibi videtur quòd quælibet ecclesia habeat dominium rerum sibi assignatarũ, vel donatarum, & dicit quòd videtur expressum.infra de re iudi.c. Abbate.libro sexto. & de rebus ecclesiastic.non alie.c.j. &.ij.eodem libro. & infra titu. primo.c.j.&.c.cum ad sedem.&.c.pisanis.& de dona. capitu. pastoralis.& de testa. capitulo requisisti. cum infinitis. facit, quia ecclesia contra ecclesiam præscribit infra de prescriptio. capitulo illud. Item quia Romana ecclesia habet aliud tempus præscriptionis pro rebus proprijs, & sic quęlibet ecclesia videtur

videtur habere proprium.C.de ſacroſan.eccle. authen.quas
actiones.fa.bene in authen.ſi qua mulier.e.titu.&.C.de Epi.
& cleri.l.Deo nobis.§. huius autem. ratio eſt,quia quælibet
eccleſia vicem perſonæ obtinet,ſicut corpus mortuum, ſeu
reputatiuum.ff.de fideiuſſor.l.mortuo.hoc enim modo vni
uerſitates,& collegia,atque ciuitates vicem perſonę ſuſtinēt,
& habent bona in communi.ff.ad Trebellia.l. omnibus.de
lega.j.l.ciuitatibus.&.l.ſi quis à filio.§.fi.&.l.ſi hęres.§.j.& idē
de quibuslibet corporibus approbatis.ff.quod cuiuſque vni
uerſi.nomine.l.j.& de colleg.illic.l.j.induco cle.per literas.
de prębend.& hoc verum in illis eccleſijs, ſeu domibus reli-
gioſis,quæ poſſunt habere proprium in communi,ſecus eſt
in illis quę non poſſunt habere proprium in communi, vt
ſunt fratres minores,quia illorum quę ad tales deueniunt Pa
pa dominium ſibi retinuit quo ad proprietatem.j.de verb.
ſignifica.c.exiui.§.denique.verum,quia rector & ſuum bene-
ficium vnius perſonæ vice funguntur,ſicut dicitur de hæredi
tate,& hærede.ff.de vſucap.l.hæreditas.non reffert,an in libel-
lo rector dicat res ad ſe nomine eccleſię pertinere,vel ad ec-
cleſiam ſeu beneficium ſuum,ſed in poſſeſſorio videretur diſ-
ferentia,quia ſi dicat ſe poſſeſſorem nomine eccleſiæ videtur
quòd debeat cadere ſi poſſeſſionem non fuerit adeptus.ff.de
acquir.poſ.l.pomponius.§.quęſitum.& de vſucapioni .l.fi.
& videtur hoc tenere hic Inno.vt.j.dicam.& Spec.ti.de peti-
torio & poſſeſſorio. ver.ſed pone.ſed ſi non ageret nomine
beneficij,ſed ſuo quia diceret ſe eſſe in poſſeſſione beneficij,
eſſet ſecus ſecundum eum.inducit notata Hoſti.j.ti.j.in lite-
ris.ſed melius ibi videbis.¶ Circa principale dubium de quo
tetigi.j.e.eccleſia.in cle.in expoſitione in verbo petitorium.
ſic diſtingue,quia aut loquimur de rebus ſacris.i.Deo conſe-
cratis,aut loquimur de alijs patrimonialibus.de primis dici-
tur communiter quòd in nullius bonis ſunt.per.§.nullius.alle-
gatum.& hoc videtur ſentire Io.fab.vbi ſupra, dicens nullū
locum hodie dici ſacrum,niſi per pōtificē ſacer factus ſit.de
conſec.di.j.ca.nemo in aut. vt nullus fa.ora.domini in rubro
& in nigro de mō.§.illud.de eccleſia.ti.§ ſiquis oratorij ſed ex
quo fundatur cum voluntate,& auctoritate epiſcopi efficitur
locus ſacer ſeu religioſus.de conſecrat. di.j. vnicuique .xviij.
q.ij.quidā.Et idem dicit de cappellanis q̄ fiunt in domibus,
vt ibi patet.in fundatione verò eccleſiæ cathedralis requiritur
auctoritas Papæ.j.ne ſede vacante.ca.j.zenodochia & hoſpita
lia poteſt vnuſquiſq; edificare ſine voluntate Epiſcopi, ſed
non dicetur locus religioſus.j.de rerum permuta.ca.ad hæc.
& ca mancipium .verumtamē probabiliter crederem poſſe
dici loca ſacra ſicut eccleſias,& cimiteria. & vaſa iocalia,&
veſtimenta per Epiſcopos cōſecrata,ſeu benedicta,eſſe ita be-
ne in dominio eccleſiarum, ſicut & alias res non ſacratas ad
eccleſias pertinentes.nec ob.§.nullius.alle.quia cum dicitur
ibi:quòd talia in nullius bonis ſunt,habes exponere in nullius
ſ. priuati hominis, quia reuera legis lator ſic intellexit: quia
principaliter tractare intendebat de dominio ſingulorum,
& eſt ratio,quia perſonę ſingulorum non ſunt capaces borū
ſpiritualium.j.de decimis ca.cauſamq;.ſed eccleſię ipſæ quæ
ſpirituales ſunt.bn̄ capaces ſunt,horū ſpiritualiū. vt probatur
in cle.per literas.allegata.cum ſi.Et ideo ratione conſueuim⁹
dicere illud cimiterium,ille calix,illa caſula. eſt talis eccleſię
vel cappellę. de alijs verò rebus patrimonialibus.non cōſecra
tis,neq; benedictis habes diſtinguere.quia aut quæris,an ſint
illius eccleſiæ dignitatis, vel cappellę, aut alterius beneficij
eccleſiaſtici curati,vel non curati, cui aſſignatæ fuerunt indo-
tem,vel cui aliàs donatæ fuerūt,aut quouis titulo legitimo ac-
quiſitæ fuerunt,& dico quòd ſic.per ea quæ ſcripſi.s.e.in ver.
Io.fab.&c.de hoc bon⁹ textus.j.de verbo.ſigni.c.cauſa.vbi
de hoc.Saluo quòd de prebend. cathedralium , vel aliarum
collegiatarum eccleſiarum dicetur poſt Inno.j.de probat.c.
ex literis. Aut quæris,an ad pręlatos vel beneficiatos res tales
pertineant quo ad dominium,& dico quòd non. Aut quæ-
ris,an pertineant ad eos quoad adminiſtrationem, & dico ꝙ
ſic.& patent membra ex precedentibus. nec reperio ſpeciale
in Papa,quia non reperio eum conſtitutum à Deo dominū
eccleſiarum,vel rerum earum:ſed ſolum vicarium.j.de ho-
mici.c.j.lib.vj.in princi. cum ſimilibus.& ideo res eccleſiæ
Romanæ alienare prohibentur:quia non eſt reuera domin⁹
earum.xij.q.ij.cap.non liceat.& adde omnino q̄ ſcripſi.j.de
re.eccle.non alie.in rubrica in prima oppoſitione & in quæ-
ſtione quā moui circa ſecundā cōcluſionem vbi latè de hoc,
& e.ti.c.qui res.in j.quæſtione.vbi reperies dicta collectarij.
& plenius.j.de verborum ſigni.c.cauſa.in.j .quęſtione. ver.
reperies dicta Henrici. & extra .xij.quęſtione.ij. Abbatibus.
in ſolutione primarum.viij.oppoſitionum ſecūdi notabilis.
5 verſu quid dicendū. Ex præmiſſis inferri poteſt ꝙ quòd diſ-
penſationes conceſſæ ſuper beneficiorum multitudine ſunt
odioſę,& reſtringendæ.valde enim iniuſtum,& iniquum eſt
vt multi eſuriant fortè meliores,& vnus ebrius fortè nullus
in verbo,& peſſimus in exemplo habundet.ad Corinth .xj.
6 .ꝙ æqua eſt debet eſſe diſtributio. de conſti.cum omnes.pro
primo facit quòd notatur de reſcript. dilectus.ad finem. de
præben.quia in tantum.& quòd plenè notat.de interpretatio
ne fienda contra tales diſpenſationes.de electione dudum.§.
penultimo.Quid ergo dicemus hodie cū ſint xxx.Romanę
eccleſię cardinales nri domini Clementis Papæ vij. & multi
valdè Anticardinales Bartholomei Antipapæ quorum qui-
libet in parte ſibi obediente recipit ſub colore talis diſpenſa-
tionis,quantam poteſt maiorem beneficiorum multitudinē,
etiam de maximo numero beneficiorum incompatibilium
adeo quod vix hodie quicunque, quantumcunque vtilis in
verbo,& bonus in exemplo, vel magnus in gradu ſcientiæ
cuiuslibet autem facultatis,vix poteſt hodie aliquod benefi-
cium quantunlibet modicum obtinere , quia ligatæ ſunt
hodie manus omnium ordinariorum per illorum,& infini-
torum aliorum expectationes,& ideo nihil hodiè conferre
poſſunt,nec etiam exequutores pauperum,vel quorumcūq;
aliorumq; expectantium hoc poſſunt,quia etiam ligatæ ſunt
manus eorum per clauſulas anteferri,ſeu prælationis omnib⁹
cardinalibus,indiſtinctè conceſſe,& Papa etiam non omnino
libere conferre poteſt.tū quia ſi non ſint reſeruata per ipſorū
Cardinalium acceptiones,& prouiſiones præuenitur ſi reſer-
uata ſunt per importunitatem eorum , cum inſtantia ab eo
huiuſmodi beneficia petentia,etiam quaſi ſemper in cōcurſu
numeri ſatis magni capitur quodam modo, & ligatur,ac im-
peditur ſaltem,ne pauperibus prouidere poſsit. Et licet vſque
nunc parochiales eccleſiæ ab eorum gratijs fuerunt exceptę,
nunc incipiunt plures eorum petere & obtinere,ꝙ poſsint vi
gore gratiarum ſuarum plures parochiales eccleſias recipere,
ſic ꝙ aliqui eorum tenēt tres,vel quatuor parochiales eccleſias
& dubitatur ꝙ plures tenebunt nec contentantur de ſeculari
bus,ſed etiam regularia beneficia hodie indiſtinctè recipiunt,
& plerumque in vna perſona quinquaginta vel ſexaginta be
neficia accumulant,de quibus quinquaginta vel ſexaginta per
ſonæ bonæ quæ Deo ſeruirent in eccleſijs ſuſtentari poſſent,
nec regulariter exit de eorum collegio quòd ſemel intrauit,
& dubito ꝙ in beneficijs ipſis non ita bene ſicut fieri deberet
fiant reparationes,ſuſtineantur onera,prouideatur de debito
numero miniſtrorum,& officietur in diuinis. Dubito etiam
quòd animabus fundatorum ſubtrahantur ſuffragia, propter
quę beneficia ordinata fuerint,& ꝙ Reges,principes,& alij do
mini temporales,qui fundatoribus ſucceſſerunt,hoc gratum
non gerāt,& magis verendum eſt ne Deus cui laudes debitæ
ſubtrahuntur,more humano loquendo de hoc turbetur,ſatis
etiam timeri debet ne vniuerſitates ſtudiorum quorum ſup-
poſita per talia impediuntur, in beneficijs aſſequendis tactæ
dolore cordis intrinſecus,& coepiſcopi Papę,cæterique præ
lati,quibus per hęc beneficiorum collationes auferuntur con
tra ſedem apoſtolicam prouocati habeant contra ipſum præ-
dictos dn̄os temporales irritare. Ego etiam quam plurimum
ingemiſco,quia per iſta video confundi eccleſiam,& ſcientiā
quaſi totaliter deperire. Nam illi qui in vniuerſitatibus hodie
actu ſtudent, videntes ſpem ſibi deficere ſuper beneficijs ob

tinendis, quasi indistinctè conuolant ad laicalia vota, & efficiuntur maximi ecclesię inimici, & sic confunditur per eos ecclesia ipsa, ipsique desistunt vlterius à studendo, illi verò qui nundum inceperunt studere, non curant incipere, nec parentes vel amici, eos mittere ad studendum propter sumptus maximos, & spem beneficij optinendi, vt præfertur, & sic defficientibus literatis qui hodie viuunt, qui satis pauci sunt in respectu non video quomodo possint literati haberi, & sic timeo quòd pro magna parte defficiat scientia literarum. Timeo etiam valde ne scandala, quæ ex præmissis continuo oriuntur generent maius scandalum irreparabile nobis, dum cæteri dicent se non posse amplius tollerare se intermiscente dyabolo, & Deo propter excessus nostros etiam permittente, & qoòd ista in facto schismatis nimium agrauent partem nostram, & iam videmus Episcopos, & presbiteros contemni à laycis, bona Ecclesiarum occupari ab eis, libertates Ecclesiarum vbique infringi, & iurisdictionem Ecclesiasticorum, quasi totam ad consistorium regale deuolui. heu nobis miseris. quomodo tempore schismatis, & ecclesia quasi Papæ naufragiū fluctuante, hęc inimicus noster operatus est in nobis, & quomodo delirantes oculos claudimus, ne nostrum incertum videamus. Confidimus in deo, sed eum non placamus. volumus peccatum dimitti, sed abblata non restituimus. petimus veniam, sed non corrigimur, Petre non defficiet fides tua. non dicit, non defficiet pompa tua, quæ tunc non erat permisit Deus Ecclesiam Græcam diuidi, etiam in fide vix quarta pars christianitatis in vnitate fidei remanente, permisit à nobis qui quartam partem reliquarum, non facimus reliqua diuidi, per præsens schisma, vt quid igitur de cetero tantum confidimus incorrecti. supplicatio omnibus qui hæc legent quòd mihi pereat sicut & iob. qui dolore nimio prægrauatus quasi aliena loquebatur.

7 SECVNDO Quæritur iuxta materiā oppositiōis, † nunquid si spolietur Ecclesia aliquibus rebus prælatus antequam illarum rerum possessionem adipiscatur habeat interdictum vnde vi. pro rebus illis videtur quòd sic: quia prælati siue dispensatores habita confirmatione statum possūt administrare, & saltem nomine Ecclesiæ actiones intentare, ad instar tutoris dati pupillo, & curatoris dati adulto. respondet Inno. distinguendo, quia aut quæris an nomine Ecclesię, & dico quòd sic, aut quęris an nomine suo, & dico quòd non, & per hoc tollit contrarium de pręd. l. cum hæredes. ff. de acqui. pos. & idem videtur secundum osti. de bonis datis Ecclesię, licet nō corporaliter traditis, si ab alio fuerunt occupata, de consuet. c. ij. sed hoc verum si ex consuetudine, vel aliàs illorū possessio in Ecclesiam translata fuerit, vt ibi dicitur, aliter Ecclesia non posset dici de eis spoliata. nec haberet interdictum, nec per consequens eius prælatus nomine ipsius. prædicta tamen etiā quo ad primum membrum videtur Inno. velle restringere ad electum confirmatum siue ad prælatum qui episcopatus siue prælaturę possessionem habuit, & illa extitit spoliatus. de illo verò qui possessionem non habuit infra dicam. sed pone quòd pręlatus habuit possessionem, non tamen fortè plenam nec liberam qualiter restituetur? Respondet Inno. dicens hoc bene fatemur, quòd si aliquis Episcopus peteret restitutionē nomine episcopatus quo esset spoliatus sicut hic faciebat bene restitueretur ad statum quo spoliatus esset, vt si libere administrabat ad liberam administrationem restitueretur, & si min⁹ libere administrabat ad minus liberam restitutionem restitueretur. ar. ɉ. ti. j. c. finali. & ɉ. de appel. ca. bonæ. Sed & hoc casu proprio nomine ageret. & proprio nomine restitueretur ad statum pristinom, & administrationem episcopatus, vt hic, & ɉ. ti. j. ca. olim ij. & ca. finali. & cap. bonæ. allegatis. secundum
8 Hosti. Subdit etiam Inno. † quòd cum Episcopus restituitur ad episcopatum, seu eius administrationem vnde fuerat spoliatus omnis causa sibi restituenda est, & per consequens res quę simul cum episcopatu ablatæ sunt restituentur. ff. de vi, & vi armata. leg. j. § interdictum. & § eum qui. & § qui vi. & § si fundum.

¶ Sed oppones primo, quia hoc interdictum, vnde vi non datur, nisi illi qui habuit possessionem, & fuit spoliatus, infra ti. j. cum ad sedem. modo licet Ecclesia ad quam talis prælatus fuit confirmatus possederit res prędictas. ipse tamen eas non possedit igitur non videtur hoc interdictum sibi competere ad res illas, Respondet Innno. quòd imo dabitur sibi hoc interdictum ad res illas, vel vt secundum eum loquar verius sub interdicto veniēt huiusmodi res. probat sic, quia cum spoliatus petit restitutionē per huiusmodi interdictum, veniunt etiam in restitutione res depositę, commodatæ, vel pignoratæ, si quoquo modo tales habuerit, vt. ff. de vi. & vi. ar. l. j. in princ. & § quòd autem ait. eo quòd illarum custodiam habebat. ratio rationis est, quia licet pro illis rebus non daretur principaliter interdictum si eis tantum spoliaretur, seu per se fuissent occupata & de ipsis principaliter ageretur, cum etiā talia scilicet deposita, cōmodata, siue pignorata, neque ciuiliter neque naturaliter possedisse huiusmodi spoliatus. vt. ff. de vi. & vi. ar. l. j. § deijcitur. & § interdictum autem. tamen ratione accessorij veniunt in restitutione cum eo, de quo principaliter restitutio est fienda. ad propositum applicando eodem modo hic repperies, principaliter enim competit hic huiusmodi electio, confirmatio de episcopatu, seu eius administratione spoliato vtilè interdictum vnde vi, vel iudicis officium pro statu suo recuperando, & competit sibi nomine proprio vt dictum est. ad res autē ablatas competit sibi accessoriè. scilicet quia accedunt episcopatui ad quem restituitus est. ff. vnde vi, l. j. § illud. & § rectissimè. & § ex die. & l. merito. e. ti. Et sic etiam nomine proprio, videtur posse petere ratione accessorij restitutionem dictarum rerum. contra ea quę scripsi supra in § secundo queritur. versu. respondet Innocen. distinguendo. sed dicam infra.

¶ SECVNDO oppones quia interdictum vnde vi. tantū competit ad interesse. vt. ff. de vi & vi. ar. l. interdicto, Hic autem non videtur interesse prælati nomine suo: sed Ecclesiæ tantum de ablatione dictarum rerum, igitur Inanis erit restitutio Inn. rādet quòd interdictum vel officium iudicis, sēper competit ad rem ablatam, vel eius æstimationem etiam si nihil intersit eius qui ea spoliatus est, vt probatur. ff. de vi & vi. ar. l. j. § quod autem. Cum ad ea quæ ibi dicuntur non agatur ratione interesse.

¶ Et enim quantum ad rem locatam, si vis sibi facta fuit non sua interest sed locantis. ff. locat. leg. Si merces § vis maior. & l. sequenti, & tamen nihilominus ęstimatio rei locatæ venit in interdicto, vt colligitur in dicto § quod autē. verū insuper scilicet vltra rei ęstimationem, tenetur spoliator ad interesse, & sic loquitur. l. interdicto. pro cōtraria allegata. vel aliter potest ad oppositiōem respōderi quòd pręlati interest quòd res ecclesię ablatæ restituantur, primo quia habet earum depositionem. xij. q. ij. Episcopus. Secundo quia ratione accessorij tenetur ad omnes fructus, damna, & expensas. ɉ. ti. primo graui & de. app. bonę. Et quia de huiusmodi fructibus sustentari debet, vt patet in eo quod le. & no. ɉ. de pecu. cap. finali. vnde cōpetit ei interdictum sicut, & vsufructuario. ff. de vi & vi. ar. l. ij § vnde vi interdictum. & l. Si plures § deiectum. Sed nūquid in casu supra proximo petet prælatus rerum restitutionē suo nomine, videtur distinguendum an possederit eas, & eis fuerit spoliatus, & tunc agat nomine proprio. quia certum est quòd nomine proprio, petit restitutionem pręlaturę vt dixi supra
9 & tamen † accessorium debet sequi naturam, sui principalis. ɉ. de offici. deleg. cap. si super. lib. vj.

¶ Sed contra primum menbrum proximę distinctionis opponitur. Quia prælatus res Ecclesiæ non possidet nomine proprio, sed nomine ecclesię tantum, igitur verè quòd nomine proprio nunquam possit earum restitutionem petere, sed nomine ecclesiæ tantum. Sed responderi potest, quòd licet prælatus non habeat proprietatem rerum ecclesiæ, vt dixi supra. & per consequens eas nomine proprio ciuiliter possidere non possit. ff. de acquiren. rer. domin. l. acquiritur. in fin. tamē ratione vsusfructus quem dum viuit habet in illis eas censetur natu-

tur naturaliter poſsidere. vt. ff. de acquiren. poſſeſ. l. naturali
ter. in principio, & per conſequens ratiõe huius naturalis po-
ſeſsionis debet ſibi competere etiam nomine proprio vnle
interdictum. vt. ff. de vi & vi. arma. l. prima. §. vnde vi in-
terdictum. de hoc tamen dicetur latius. ĩ. titulo primo. in
literis. vbi Inno. Hoſti. & Nouel. remittunt. Sed quæres quid
de electo confirmato ſeu alio prælato, nundum poſſeſsionẽ
ecclesiæ aſſequuto, & ſic neq; de eccleſia neq; de rebus eccle-
ſiæ ſpoliato qui reperiens re aliqua per aliquem ſpoliatã vult
agere nomine eccleſię ad illius reſtitutionem. Quæritur nun
quid poſsit, videtur quòd non. per prędicta, quia neq; pnſſe
dit eccleſiam neq; poſſedit rem, nec eſt de aliquo ſpoliatus.
10 ¶ In contrariũ facit, † quia per confirmationem tranſlata
eſt in eum libera adminiſtrandi facultas. de elec. cap. tranſmiſ
ſa. & c. ſuffraganeis. quæcunq; adminiſtratio conſiſtit, etiam
in agendo. ĩ. da procura. capit. qui generaliter. in principio.
libr. ſexto. Conſtat autem eccleſiæ quæ poſſedit, & ſpoliata
eſt interdictum ad reſtitutiõem competere, igitur illud eius
nnmine poterit ille etiam ſi non poſſederit intentare. & fac.
quòd dicam in oppoſitiõe ſequenti per quòd videtur verius
quòd proximè dixi. De prælato autem eccleſiam poſsidẽte
eſt indubitatum, quòd etiam ſi nõ poſſederit res quibus fuit
eccleſia ſpoliata, agere poteſt nomine eccleſiæ ad reſtitutio-
nem ipſarum, vt dicam. ĩ. tit. primo. in literis. Subdit autem
Inno. quòd ſiue dicas Chriſtum, ſiue eccleſiam generalem, ſi-
ue ſpecialem, ſiue epiſcopum, ſiue alium prælatum, ſiue Papã
Chriſti vicarium, res eccleſiæ poſsidere dicas, nihilominus ſe
cundum modum prædictum in his omnibus caſibus procedẽ
dum videlicet, prælatum poſſe interdictum, & actiones alias
nomine eccleſiæ intentare. ſecũdum Hoſtien. De hærede au
tem ſeculari. dicit Innocen. quòd ſi poſtquã adiuit hæredita
tem ſpolietur fundo, caſtro, vel alia re hereditaria poteſt age
re interdicto recuperãdę poſſeſsiõis ad rẽ, q̃a ſpoliatus eſt, nõ
tñ põt agere ĩterdicto vnde vi ad rẽ occupatã recuperandã, ni
ſi priuſquam occuparetur per ſe vel per alium eiuſdẽ rei po
11 ſeſsionẽ habuiſſet, vt prædic. cũ heredes. † ratio quia qui hoc
interdictum intentat duo probare habet que iſte ꝓbare non
poteſt, ſcilicet poſſeſsionem, & ſpoliationem. ff. de vi. & vi. ar.
l. j. & quòd legitur & notatur. ĩ. titulo primo. ex tranſmiſſa.
primo reſponſo. & c. ex parte. § primo. & per premiſſa habes
materiam tertię glo. Inno. planiſsimè declaratam, que aliàs iu
uenibus obſcura nimium videretur. remittit Nouel. ad no-
tata ſua. ſ. capit. proximo. ſuper verbo faciendis. vltra mediũ
verſu huic etiam opinioni. & ĩ. de priuile. c. cum olim. pro
pter. in glo. prima. curſorem. circa medium.
¶ SECVNDO principaliter opponitur, quia licet iſtæ
ſubdyaconus fuiſſet electus, & etiam confirmatus, tamen nõ
apparet vt dixi quòd fuerit inſtallatus. Igitur poſſeſsio, quã
auctoritate prnpria recepit, fuit vitioſa. nec enim per conſe-
quens iuuare debuit. ar. ĩ. de prebend. cap. eum qui. libro. vj.
& ſic videtur quòd iniuſtè fuerit reſtitutus. Aduerte in mate
ria huius oppoſitionis, vertitur illa difficultas vtrum ele-
ctus & confirmatus in epiſcopũ per ſolam electionis confir
mationem etiam abſq; aliqua inſtallatione poſsit adminiſtra
re & videtur quòd ſic, vt ſupra de electione cap. noſti. & cap.
qualiter. & c. tranſmiſſa. In contrarium videtur quia ſic fru-
ſtra fieret inſtallatio contra capitulum vt noſtrum. de offic.
Archidiaco. Item quia ſic fruſtra eſſet cõceſſum Papæ, quòd
ſi non poſsit intronizari poſsit adminiſtrare. xxiij. diſtincti.
in nomine domini. Item quia quòd plus eſt expreſſum ha-
bes, quòd etiam ſi ſint conſecrati, nundum tamen confirma
ti. non debent ſe intromittere de rebus eccleſię. xxiij. diſtinct.
ſi quis ordinatus. & capitulo ſequenti. dicunt quidem quòd
ſi conſuetudo habeat non poſſe adminiſtrare ante inſtallatio
nem, ſeruanda eſt. fingit enim conſuetudo illum eſſe nactum
poſſeſsionem, qui nactus non eſt. ſ. de conſuetudi. capit. ſecũ
do. & ideò ſic poteſt fingere conſuetudo confirmatum ante
inſtallationem non habere iura confirmationis. aliàs dicunt
inſtallationem ad ſolam ſolennitatem pertinere. plus etiam
dicunt quidam, quòd vbi eſt conſuetudo inſtallandi per ali
quem ei ſeruanda eſt. vt in prædicta decretali vt noſtrum.
Sed nihilominus ante inſtallationem adminiſtrabit niſi con
ſuetudo cõtraria appareret quia ſi haberet cõſuetudo quòd
ante inſtallationem adminiſtrare non poſſet, anteà non admi
niſtraret, vt conſuetudo aliquid operetur. Et placet Innocẽ.
qui dicit hoc caſu conſuetudinem præualere neque, contra-
dicit ſecũdum eum capitulo in nomine domini. non enim
ibi colligitur argumentum à contrario ſenſu, quia ibi etiam
adminiſtrare poſſunt, ſine inſtallatione facta in vrbe, & dicit
ſe vidiſſe quòd Papa adminiſtrauit anteqoam vrbem ingre-
deretur, & tamen vrbem libere intrare poterat. Nec obſtat ca
pitul. ſi quis ordinatus. & capitul. ſequens. quia ibi contende
batur eos non eſſe epiſcopos. & per obreptionem obtinuiſſe
conſecrationem infra de dolo. capitul. cum olim. vel non ne
gatur ibi quin eccleſiæ ad quam conſecratus eſt bona admi-
niſtret Sed ſatis ſcripſi in capitulo tranſmiſſa. allegato. in pri
nppoſitione. & in prima quæſtione. & tribus queſtionibus
& de hoc etiam habes plenè per Paulum in clementina
vt ij qui de ętate & qualitate. in gloſa. vel per eos. verſu. ſed
13 nunquid confirmatus. vbi Paulus tenet † quòd de iure ante
inſtallationem adminiſtrare poteſt. quia iura inductionem
in poſſeſsionem hic de neceſsitate non requirunt. cum ius ac-
quiratur ex titulo, non ex poſſeſsione ſeu eius traditione. de
regul. iur. capitulo primo. libro ſexto. de hoc etiam aliquid
per Innocentium infra titulo primo. in literis. ante finem ma
gne gloſe. verſu poſſeſsio autem. & in dicta opinione Paul.
eſt hic Collecta. & Innocen. in capitu. tranſmiſſa. nec obſtat
capitulũ cum qui. quia non cenſetur per violentiam poſſeſ-
ſionem ingredi confirmatus propter ſententiam confirma-
tionis. & eadem ratione nec temeritate, nec auctoritate pro-
pria occupare videtur. non obſtat quòd ille pro quo lata eſt
ſententia ſuper fundo non poteſt illum auctoritate propria
occupare vt notat Innocentius, de conceſ. prabend. cum no
14 ſtris. † quia per electionem acquiritur plenum ius electo. no
tatur. lxiij. diſtinctio. quanto. & maximè confirmatione ſe-
cuta. notat Archidiaconus de eo qui mittitur in poſſeſsionẽ.
capitulo vnico. & omnes. de electio. quam ſit. & capitulo ge-
nerali. in fine. & Cardinal. eodem titulo. vt quis duas. eod.
libro. & Hoſtien. ſupra vt lite non conteſt. quoniam. & no-
tatur melius per doctores in clementi. ĩ. de iureiur. in verbo
declarauimus. vnde fortè per confirmationem non requiri-
tur niſi exercitium. vt notatur in dicto capit. quanto. argu. ſ.
de reſcrip. paſtoralis. j. niſi poteſtas adminiſtrandi. licet Ioan
nes contra. xxij. quęſtione. ij. ſi quis deſponſatam. & Dyn. de
regul. iur. capit. beneficium. & Archidiaco. in capit. eum qui.
allegato. Facit pro prima opinionie, quia ſpeciale eſt in con-
firmatis, & prouiſis à Papa in extrauag. iniũctè. & ſic in cõtra
rium eſt ius commune. facit pro hac parte nota. Ioan. And.
15 xxiij. diſtinct. in nomine domini. vbi notat † quòd electus ſ.
& confirmatus debet haberi pro poſſeſſore. remittit Collec.
ad collecta ſua in prędict. capit. ex tranſmiſſa. ſuper quo nul
lo modo videre omittas quæ ſcriſi poſt Hoſtien. ĩ. titul. pri-
mo. in literis. circa ſecũdam quæſtionem principalem verſu.
Septimo quęres. verſu ipſe enim. Hoſtien. & hęc dicit Colle-
cta. eſſe vera, vbi epiſcopus confirmat, & quòd vbi alius quã
epiſcopus confirmaſſet, tunc ſecus. allegat de clericis peregri
nis. c. tuæ. Et notat Hoſti. de conceſ. præben. c. potuit. & Ar
chi. e. tit. c. ſi capitulo. lib. vj. ſuper verbo collatio. & ꝙ notat
Inno. ĩ. titul. primo. dicens, ꝙ inſtitutio epiſcopi quoad hoc
vim confirmatiõis habet. cuius contrarium notat Ar. vbi ſu-
pra & pro notatis Archi. inducit Collect. notata Inn. & Ho.
cum. iij. & dicit per illa poſſe ſuſtineri opi. Archi. in ſimpli-
ci beneficio, & vbi eſſet conſuetudo, quòd deberet ſequi in-
ſtitutio per certã perſonam facienda. alias ſecus ſecundũ Inn.
vt dicit. & ꝙ opinio Archi. ſit tenenda in ſimplici beneficio
tenet etiam Marti. de ſalua quòd imponit hoc etiam Inno-
cen. vt nuper audiui ab eo viua voce.
¶ Sed non poſſum videre rationẽ diuerſitatis, & videtur hoc

contradicere his quæ scripsi in prædicto.c.transmissa in.ij.
16 q.facit quia ratio propter quã tenemus contra Ar.est, † quia
in bñficijs ius nõ quæri ex possessionis traditione, sed ex titu
lo.vt dixi supra post Pau.quę ratio etiam in simplicibus bene
ficijs vendicat sibi locum.

¶ Aduerte tamen ad id quod dixi supra post Collectariũ
ex electionib⁹ ius quæri, ex confirmatione exercitium.quia
imo videtur q per cõfirmationẽ ius quæratur electo, sicut per
institutionẽ. Inducit Collectarius in argumentũ de offi. del.
c.dilectus.& q per confirmationem datur potestas agendi
& administrandi.de electionibus transmissa.&.c.nosti.& sic
actio vel saltim conditio canõis ibi acquiritur, & tamẽ actio
est ius prosequendi,&c.Institu.de acti.in principio. Igitur vi
detur q ius conferatur electo per confirmationem. hoc etiã
videtur glo Ber.hic in principio velle, vbi dicit per cõfirma
tionẽ non acquiri ius electo si electio non sit canonica, ergo
17 secus si canonica.fa.† quia confirmatio facta cum cãæ cogni
tione ius tribuit de cõfirma.vtil.c.ij.Item quia post confir-
tionem non potest renunciare sicut ante.de transla c.inter.à
cõtrario.de elect.ir.si electio.li.vj Sed his omnibus respondet
Collectarius dicens,q omnia respiciunt exercitium, & pote
statem agendi,& firmitatem iuris quæsiti. Tu vero teneas in
18 dubitanter † q per electionem, nec ius plenum, nec ius in re
quæritur electo, sed solum per confirmationem.cuius dedu-
ctionem requiras in his quæ scripsi.s.de transla.de cætero.ad
finem tertiæ principalis quæstionis.& de arbit.cap.ex parte.
oppo.ij.vers.tertio quia electores.Collect.etiã prosequẽs ma
teriam huius secundę oppositionis principalis, dicit posse di-
ci, q iste subdyacon⁹ erat possessione adeptus, vel si non fue
rat possessionem adeptus, habebat liberã ptãtem possessionẽ
nanciscendi, seu cõsequendi,& administrandi, in vim confir-
mationis,& q isto statu suo,& libera potestate fuit spoliatus,
& debet ad ista restitui per.c.Pisanis.alias autẽ dicit q pòs-
sessionem rerum, dignitatis, ante appresionem tanquã spolia-
tus petere nomine suo nõ põt, sed nomine ecclesię bene, quia
penes eum, rerum ecclesiasticarũ,& dominiũ & possessio re
manet semper: quia nũ moritur sicut tutor, vel curator, &c.
& q iste est totalis effectus glo.ij. Inn Sed ista non põderes,
quia dubia sunt,& forte reprehensione digna,& magis obscu
ra q̃ sint dicta Inno. saltim declarata, vt scripsi in oppositione
proximè pręcedẽti.Subdit etiã ipse Collect.prosequẽdo di-
ctam glo.secundã Inno.q depositarius vel cõmodatarius, li
cet cõtra deponentẽ vel cõmodantẽ non habeant interdictũ,
habent tñ contra alium. sicut dicitur,& nota. per Inn. de prę
done.j̃.tit.j.c.ij.secundũ eum.Inducit notata Inno.j̃.ñ.j. in
literis.super verbo prędo.& Specula.de petitorio & posses-
sorio.§ j.ver.sed nũquid depositarius.& pro hoc facit.c. rein
tegranda.secundum eũ,& affirmat ipse q ista est veritas.Sub
dit etiã q notata hic per Inno.in glo.ij.non obstant:quia lo-
quitur cum prælatus non est in possessiõe pręlaturæ sa.quæ
not per Ber.tit.ij.c.sępe contingit ad finẽ Sed istud dictum
19 est valde periculosum, nec prima facie mihi placet, † qa ista
remedia possessoria non dantur nisi possessoribus, saltem ni-
si principaliter, vt dixi supra in prima oppositiõe.tales autẽ
reuera non possident, vt patet ex his quæ leguntur & notã-
tur.C.de præscrip.xxx.vel.xl annor.l.ij.& .l.antepenul.§ fi-
na.&.ff.vti pos.l.iiij.§ creditores.&.ff. vnde vi.l. fina.de hoc
tamen dicã.j̃.tit.j.c.sępe contingit.alleg.

¶ TERTIO principaliter opponitur eo modo quo op-
ponit his Bernar.circa principiũ gl.ij. ibi: *quid ergo prodest.* &
hic summa prædictã glo. quæ est, vtilis:& ad id quòd hic di-
citur de verbali institutione.inducit Goffred.simile.j̃.de ac-
cusa.ad petitionem.& ponderes omnino aliquas particula-
res suppletiones Nouellę ad glosam istam,& prælertim cir-
ca intellectum legis si instituta.hic allegatę. Collectarius au-
tem circa materiam glo.& oppo.prædictarum aliqua cura-
uit hic interserere.Quærit enim.primo. nunquid superioris
auctoritas excuset circa fructus? & puto quòd reducat se ad
casum huius decretal.videlicet ad vitiosè electum nihilomi

nus confirmatum,& dicit q sic, in perceptis, sed non in perci
piendis.remittit ad lecta & notata per Hostien.& Bernar. de
offi.deleg.cum causa.vbi glo.secundum Archid continet ve
ritatem.nunquid ergo confirmatio facta sine solennitate ex
cusat electum.reffert Collectarius Ioan. An.tenere quòd sic
de elect.c.fina.§.in glo dicebamus. & in Nouel. super dicta
glo.lib.vj.allegat tamen in contrarium ibi notata per Archi
diaconum & Nouellam dicentem, quòd excusat à poena, sed
non ab alijs.quòd verum dici potest secundum eum, vbi aper
tè sit contra iura.& dicit in hoc Nouellam finaliter remane
20 re.hoc tamen teneas secundum eum pro constanti † quòd
si quis minus canonicè adipiscatur beneficium per fraudem
vel surreptionem, dum tamen de hoc cõstet dãnatur ad resti
tutionem omnium perceptorum, de iure patro.cũ dilectus.
secundum Hostien.hic.secus si bona fide dato quòd titulus
non valeat secundum Innocen.de elect.nihil.circa medium.
21 † De his verò quæ percipi potuerunt vidi dubitari in cancel
laria.nam cũ lite pendente cum quodam impetrante in for-
ma pauperum ordinarius beneficium de quo agebatur con
tulisset,& impetrans appellasset is qui collationem ordinarij
habuit condẽnatus fuit in perceptis fructibus, & qui percipi
potuerunt, quasi omnes de cancellaria hoc casu dicebant sen
tentiam non valere, cum non debeat condemnari in ijs quæ
percipi potuerunt, nisi violentus, prout legitur & nota
tur in prędict.c.cum dilectus.aliqui tamen per in ibi præsen
tes dicebant, quòd auditores palatij contrarium tenebant, &
seruabant.& credit Collectarius q bene in casu proposito, qa
non minus est priuilegiata litispendentia quam spoliatio. vt
patet ex his quę ipse colligit vt lite pendente.c.j. dicam in.c.
cum dilectus. allegato. Subdit etiam Collectarius quòd si
totus clerus electo confirmato se apponeret, non liceret si-
bi res ecclesiæ occupare, li.et secus si aliqui eidem obediret.in
ducens lecta & notata.xcij.dist.c.si quis.&.c.sequenti.& per
Archidi.de præben.c. is qui.& est ratio, quia sine violentia
hoc non faceret quòd non licet.de pręben.cum qui.li.vj.Sed
ad propositionem redeundo, videamus ad quem effectũ de-
creuit hic Papa talem subdyaconum restituendum.Secundo
videamus vtrum fuerit vel esse debuerit restitutus:facit ma
gnum dubium in proposito id quòd in eadem sententia Pa-
pa & decreuit eum restituendum,& eius electionem irrita-
uit,& sic notoriè ex tunc constituit de non iure eius. Quomo
do ergo ex tũc fuerit de iure restituendus? nõ videtur.quia id es
set contra lecta & notata.j̃.de eo qui mittitur in possessionẽ
c.j.lib.vj.s.de fil presby.c.cõstitus.&.c.quoniam.j̃.de instu.
c.ij.& de re.iu.c.j.& contra id q notat Inn.& Hosti.in dicto
c.constitutus.& de diuor.c.significasti. Et videtur de plano
22 quòd non fuerit restituendus, † quia sententia petitorij im-
pedit executionem sententiæ possessorij.j̃.c.cum dilect⁹.igi
tur delusoriè decreuit Papa illum restituendum cuius restitu
tionem incontinenti prohibuit, contra iura.ff.de iudi.l.si prę
tor.ff.ne quis in loco publico.l penul.in fine.ff.de orig.iur.l.
ij.§ post originem.imo quòd vehementius admirandum vi
detur ipse Papa in eadem sententia sibi fuisse contrarius quo
ad mentem, quia in prima parte sententiæ decreuit subdyaco
num restituendum,& in secunda parte sententię eius electio
nem irritauit,& sic eum nõ esse restituendum in effectu decre
uit.per dictum capitulum cum dilectus.& sic non debuit va
lere sententia.ff.de reg.iur.l.vbi repugnantia:& .l.ius nostrũ.
cum similibus. Glosa primo nititur soluere dicens quòd sic
fertur sententia primo in possessorio solum, vt satisfaciat iuri
& petitioni actoris.per.l.de quare.& sic loquitur capitulum
proximè præcedens.Sed hæc solutio mihi non placet, quia
iura quæ lites ordinarunt non fuerunt edita propter se, sed
propter partes litigantes & expeditiõem earum, vt supra in
prohemio huius voluminis circa princip.&.ff.de oper.no.
nunciatio.l.prima.j.§ & post operis.in.fi.ibi:quid enim aliud
&c.Si ergo partes expeditæ sint in totum,& lis ipsa finita per
sententiam petitorij, ad quid satisfit iuri in.uit & fru-
stratorie per sententiam possessorij non apparet, maximè

cum iura

cum iura non considerent principaliter nisi effectum. ĩ. de cleri. non resident. c. ex actoris. q sue petitioni satisfiat solum verbaliter certe nihil, nec esset nisi quædam derisio atq; delusio. Secundo soluit gl. dicẽs, q pòt prodesse sñia possessorij, quo ad fructus pceptos, & qui pcipi potuerunt à tẽpore deiectionis vsq; ad tẽpus litis sup ꝓprietate cõtestatę. Reddit rõnem q. &, si haberet super proprietate spoliatur, eo tñ q ius sibi dixit occupãdo & spoliãdo tenet ad fructus. Sed nõ placet mihi ista solutio, nec etiã videtur finaliter placere gl. qa in fine dicit q fructus illi sunt restituẽdi ecclesiæ, vnde illos pcipit, nã etiã bonę fidei possessor à tempore quo cõstat iudicialiter maximè ipsum nullũ ius habere in proprietate non facit fructus suos, quia à modo nõ pòt bonã fidẽ habere. malefidei autem possessor fructus suos nõ facit. vt. C. de rei ven. l. si fundũ. & si tempore bonę fidei eos recepisset, & detecta veritate sup non iure possessoris in proprietate adhuc extarent illos retinere non posset, sed eos restituere teneretur. vt. e. ti. l. certũ. Igitur postq̃ notoriè constat de non iure spoliati in proprietate, & q fructus si eos haberet teneret restituere, & absq; peccato eos retinere nõ posset sibi nullomõ restituẽdi sunt, p iura quæ ad principalẽ oppositionẽ allegaui. & ꝓbat bene. l. dolo facit. ff. de dol. excep. qa vbi notoriè cõstat q teneret restituere, in omni possessorio vẽdicet sibi locũ. vt ibi not. in gl. Pręterea quia vbi eadẽ ratio ibi, & idẽ ius esse debet. de transla. epis. c. ij. sed ratio ꝓpter q̃ ipeditur executio sñiæ possessorij quo ad rẽ principalẽ. s. quoad restitutionẽ possessionis, videlicet qa ꝓprietas qñ de illa notoriè cõstat trahit ad se possessionẽ, & ipedit effectu ipsius. vt. ĩ. e. c. cũ dilect. etiã quoad accessoriũ. s. quo ad fructus vedicat sibi locũ. Igitur etiã impediet huiusmodi executionẽ quoad fructus. & sic adhuc remanet oppositio totaliter insoluta. Hostien. autẽ videtur cõsentire cũ glo. q solo verbo hic fiat restitutio sicut in c. pcedenti vbi etiã hoc notatur, sed si non subesset alius effectus delusoria, imo derisoria esset huiusmodi restitutio. vnde multũ miror de glosatoribus nostris q nullus eorũ ad hoc attigerit. & specialiter de Inno. qui semper cõsueuit pcutere ad intellectũ decret. & magis de Dño Ray. de Far. qui hanc decretalẽ repetijt & ꝓprias difficultates eius omittens hic aggregauit materias peregrinas.

¶ Ego autẽ dico, q Papa debuit ferre sñiam q̃ tulit in possessorio, & q sñia sua in possessorio fuit vtilis, imo necessaria. pro quo sciendũ, q qñ res petita perit lite pẽdẽte sup ea sine culpa ipsius possessoris. si nihilominus interest petitoris etiã propter sola accessoria litis vtilis, imo necessaria est sentẽtia. vt. ff. de rei vendi. l. vtiq;. & ff. iud. sol. l. si seruus. & ff. de re iud. l. S hõ. sibi enim tunc ratione quasi cõtractus in litis cõtestatione initi retrotrahitur sñia ad tempus litis contest. ff. de rei vendi. l. si post acceptũ. & e. ti. C. l. more. iuncta. l. iij. § quidã scribit. ff. de pecu. ar. ff. de dam. infect. l. dãni § Sabinos. Ad propositũ hic pendẽte iudicio possessorio perit res petita sine culpa aduersarij, videlicet totum ius possessorij per detectionem veritatis in petitorio vt hic dicitur. & ĩ. c. proximo. & ĩ. c. cũ dilectus. & nihilominus multum interest actoris q declararetur ipsum fuisse iniustè per alium spoliatũ & per eũ restituendum, & sic duxisse iustã litẽ in possessorio propter expẽsas litis, interesse, & dãna, quæ consequi debet actor ab aduersario, licet vterq; eorũ super ꝓprietate. i. sup suæ electiõis, confirmatione succũbat. & etiã interest, quia apparebit per hoc quòd in lite illa nõ fuit calũniatus, sed habuisse bonã cãm q valde interest boni viri, pro cõseruatiõe famę suę. xj. q. j. c. nolo, & ideò dicit hic restituendũ decreuimus iustitia mediãte. & licet nõ hic fiat mẽtio de expẽsis credi non debet, q ꝓpter illas omiserit cũ de iure omitti nõ debeãt. ĩ. de dolo & cõtu. c. finẽ. Sed quia illud nõ videt facere ad istũ titulũ cũ omissum fuit. Prætereà possibile erat q rõne expensarũ necessariarũ circa res prælaturæ per spoliatũ factarũ poterat sibi competere ius retentiõis in fructibus. & ideò intererat sua, illos sibi restitui vt ab ipso repeterẽtur per platũ. ar. ff. quorũ lega. l. j. § j. & § Si quis ex mortis. & iste esset bonus intellectus, & bene applauderet glosæ & etiã textui, in verbo restituendũ. quia supplere tur subaudi eo mõ quo de iure fieri potest. s. quoad fructus & expensas, non q fructus sibi appropriaret, sed vt per manus suas prælatus recuperet, & tunc sibi deducat quæ deducẽda sunt. interest enim sua magis pignori incũbere q̃ in psonã agere. insti. de interdict. § cõmodũ. si quid autẽ aliud occurrat. dicã in. c. cũ dilectus. Iuxta q quæramus cũ glo. nunquid spoliator pòt se alimẽtare de fructibus, & eos de quibus alimentatus fuerit spoliato deducere? glo. arguit q sic: quia alimentorũ cã non piudicat veritati. s. qa iudex ꝓnunciat illũ alimẽtandũ vt talẽ non tñ ꝓpter hoc probatur esse talis. vt. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. si iudex. & per hãc. l. dicit Vincen. q si subdiaconus hic fuisset ad plenũ restitutus pasceret in prælatura donec eijceretur. in docit etiam. l. si instituta. & c. Sed ibi non mirũ si pendente appellatione hoc fiat cũ filius pro se habeat præsumptionẽ naturæ, q nõ fuerit ingratus, & pręsumptionẽ sñię pro se latæ. nec hæc sufficiunt nisi cõcurreret inopia. finaliter glo. determinat cõtrarium secundũ Io. facit quia statim habet restituere spoliator. facit qa statim recessurus nõ sortitur forũ. ff. de iudi. l. heres absens. in fin. ĩ. de verbo. significat. c. nam & ego. & quia vt dicit glo. nullum inde commodum habere debet dicit Vincen. q nec tũc posset creare canonicos maximè post sñiam cõtra se latã, qa statim inde eiecturus est, & quia sñia lata contra eũ statim debet habere effectũ. ff. de pœnis. l. in seruorũ. § j. & l. qui vltimo. Sed hic nõ video dubiũ quia illud de iure certũ est, q malæ fidei possessor nullos fructus facit suos. vt l. si fundũ. & l. certũ. allegata. Secundo quęrere posses q hic dicitur q hic tam petitoriũ q̃ possessoriũ deductum fuerat. Sed respõdere potes vt in glo. penul. hic notatur secundũ Io. Gof. & Vin. vel dic & planius, q solus subdiaconus spoliatus possessoriũ intentauit petẽs se restitui ad statum possessiõis, quẽ prius habuit. sed vterque suum petitoriũ intentauit hinc inde suo modo. petijt enim hinc inde vterq; suã electionẽ cõfirmari, & electionem alterius infirmari; qa & ambo fuerant electi. Tertio quęrere posses de illa regula de qua re &c. in quibus casibus fallat. Sed dicere habes, vt hic notatur in glo. vltima. secundũ Io. Tan. Vin. & Phi. Item fallit in cã criminali in multis casibus, quos habes vbi sena. vel cla. l. quotiens. & in priuilegio sedis Apostolicæ. de iudic. c. cũ venissent. secundũ Io. & Vincen. & vbi est demandata ꝓnunciatio solum de voluntate partiũ. de rescri. c. ex parte. ij. & c. cum contigat. Item cũ ꝓpter appellationẽ recusatiõem, vel reuocationẽ pronunciare non pòt minor iudex, qui cognouit. ĩ. de app. cũ dilectus. & c. secondo requiris. & c. intimasti. e. ti. & vt lit. pendẽte. c. ecclesia. ij. & in casu secundũ Goffre. ĩ. de appel. c. cõstitutus. ij. Item etiã fallit. ff. de offi. procõsul. l. solent. alia vide per dominũ Ber. Capri. in prædict. l. de qua re. in prin. vbi plenè tractat qualiter sup incidenti qõne sit pronũciãdũ. Dominus Raymũ. de Far. hanc decretalem repetẽs diuisit materiam per notabilia circa aliqua opponendo, & quærendo, & de alijs solũ modo remittẽdo. Et quia quasi omnes materiæ quas tãgit valde peregrinę sunt me expediã quã plurimũ remittendo. Primo ergo notat electum posse suã electionẽ ꝓsequi, imo & ad hoc astringi & teneri. de rescript. cũ dilecta. de consuetudine cum dilectus. de elect. dudũ. & c. cupientes. & c. q̃ sit § vltimo. e. titu. lib. vj. qa cum eo iam matrimoniũ initiatũ est. de elect. cum inter. Ideo potest petere consũmationẽ. de transla. c. licet, sicut in carnali. ĩ. de rap. cum causa ne ecclesię diu maneant viduatæ. c. di. quoniam. eo quòd antea nihil potest. ĩ. de pręben. cum iã dudum. Sed non electo ambire non licet. de accusa. sup his. de transla. c. ij. j. q. vj. c. sicut. C. de epis. & cler. l. si quẽquã. Iuxta q q̃rit nũquid possit de cõsuetudine ĩtroduci q electus ante cõfirmationẽ administret? Sed de hoc dicã in ꝓprio loco videlicet de elect. c. nihil. vel saltẽ. ĩ. de pręben. c. eũ qui. lib. vj. Item occasiõe pdictę qõis adducit aliã qõnẽ valde peregrinã pone quidã impetrauit in quadã collegiata ecclesia dignitatẽ ꝓximo vacaturã, q̃ duceret acceptandã ad cuiuscũq;, seu quorumcũq; collationẽ, vel ꝓuisionẽ, aut q̃uis aliã dispositionem pertinẽtẽ, cõmuniter, vel diuisim. Quęritur nũquid dignitatẽ

ad electioné capituli pertinété poterit acceptare? verú qa pro
prus materia cadit. j. de pben. c. in illis § cú auté li. vj. ibi dicá.
24 Secundo notat † q iudex ecclesiasticus cótra laicos dat cleri
cis restitutioné, de fo. cópe. cú sit. in fin. nec ob. eo. tit. c. si cleri
cus. & c. ex tenore. per notata Inno. vtrobiq; & c. licet. e. ti. &
qualiter literæ impetratæ contra laicos ante negligentiá iudi-
cis secularis valeát, dicit tenendú q nó, cú Inno. remittés ad no
tata illius in. c. licet. & c. ex tenore allegatis. & de offic. deleg.
significátibus. Occasióe cuius qrit de tali qóne pone, Papa fe-
cit gratiá Alano decanatu ecclesiæ Sácti Auiam Aurelianeń.
sub expectatione pcedentæ, q. j. mensem. & c. duceret acceptá
dá. vacauitq; pbenda quam ipse. A. j. mésem nó acceptauit,
nec sibi de ea prouidere petijt, nec aliquá pstationé de hoc
fecit. posteà vacat alia, q ipse acceptat, & etiá secundus in data
eam acceptat, & vult ipsum Alanú in data primú propter ne
gligentiá primę excludere ab ista secúda. per. c. si clericus. alle-
gatú ibi dicá. Secúdo quærit occasióe pcedétis qónis pone a
impetrauit gratiá in forma cle. cú ei qué § secus. de cóses. præ-
ben. ad collationé episcopi Aurelianen. & postmodú. b. im-
trauit gratiá sub eadé forma de canonicatu sub expectatione
præbédę ecclesię sancti Pet. puellarú Aurelianen. ad collatio-
oem eiusdé epi pertinente, posteà vacat pbenda q quilibet ac
ceptat, quæritur cui istorú pdicta pbenda debeat? sed de hoc
25 dicá. j. de pben. c. ij. quáuis. lib. vj. Tertio notat † q possesso-
rium & petitoriú simul possunt intentari in eodé libello. de
quo. s. c. proximo. & j. e. cú dilectus. q nó est dubitádum in
possessorio recuparádæ & adipiscendæ. vt videtur. j. c. pximo.
Sed interdicto retinédæ est maius dubiú. de quo remittit ad
notata. glo. ff. de acquiré. poss. l. naturaliter § nihil. & ad leges
quæ sunt in margine pximæ decret. post gl. sed núquid si pro
bat q nó intelligo. cui⁹ occasióe primo qrit núquid restitués
& rei vendicatoriú possint simul in eodé libello intétari, remittit ad
notata instituta de acti. § rursus. & Innocé. s. de in integrum
resti. cú ex lris. Secundo quærit vtrú sucúbés in petitorio pos
sit posteà agere possessorio, remittit ad glo. ergo si aliqnid. j.
c. pximo. & Inn. j. e. cú dilectus. & ad alios de excep. rei iudi.
an & eadé § fina. & j. ti. j. c. audita. & reputás hęc qónem dif
ficilé respódet, q si succubui, eo q nó pbaui pprietaté, vel qa
pronúciatú est rem nó esse meá nó obstat exceptio. sed si suc-
cubui qa pnunciatú est rem esse tuá, obstat exceptio. ff. de ex
cep. rei iudi. l. si inter me & te. ff. de iureiur. l. si possessori. ex-
pressum videt. j. ti. j. c. j. qa si pbatio dńij excludit spoliatú à re
stitutióe ergo fortius à peteda. Ité ad hoc. j. ti. j. literas. in fi, vi
de. j. c. pximo. Sed cótra secundá parté primi mébri huius di
stinctióis, videt hic casus. dicá. j. e. cú dilectus. Tertio quærit
nunquid agens possessorio & petitorio simul, & petens tátú
possessoriú, debeat in pprietate succúbere. sa. q sic. s. c. pximo
dicit hic vidédú Inn. & s. de post. pla. c. bonę. in. ver. gl. Quar
to quęrit nunquid agés interdicto vnde vi sup re aliqua &
succumbés, posit se posteà per modú exceptióis de illa spolia
tióe iuuare? inducit pro & cótra nota Bernar. & Inno. s. ti. ij.
26 c. ij. & c. fi. tenet q non. dixi vtrobiq; & c. e. ti. c. j. Notat. iiij. † q
vbi est electio minus canonica, cófirmatio subsequés nó tue-
tur electum, quo minus debeat remoueri. Super quo dicit op
ponédú & quærédú. iuxta notata p Inn. s. de elect. q sicut. &
c. cú dilectus. vbi plenè per Compost. grauatur tń scdm Gof
fre. códitio excipientis post cófirmationem, qa ad extraor-
dinariá pœná astringit. j. de accu. super his. Quinto notat, q
pót restitutioné petere ille penes qué nó est res quæ petit re-
mansura. s. de renú. sup hoc. j. ti. j. ité cú quis. & c. ex cóquæ-
stióe. ad. c. ex literis. e. ti. solue vt ibi. Quęrit núquid electus có
firmatus ante corporalé apprehésioné posit restitutioné pete
re, & qualiter? circa q dicit vidéda hic notata per Inn. & pdic.
c. in literis. gl. ij. Secúdo quærit nunquid electus qui se admi-
nistratióni ingereret posset restitutionem petere tenet q sic.
j. ti. j. in literis. q nó, quia cóstat de nó iure. j. ti. j. ad decimas
& de pscrip. c. j. & j. titu. j. ex transmissa. iuncto. c. Sicut ergo.
xxj. q. ij. & vt lit. constitu. qm. Tertio qrit quæ sit hic ró du-
bitádi, & decidédi, & dicit, q ró dubitádi est, qa non videba-
tur restituendus, cú fortè nódú possessioné habuisset. vt pdic.
l. cú heredes. Ité qa nó erat electio canonica. de re. iur. c. j. lib.
vj. Ratio decidédi vt satisfiat iuri. Sed nec prima ratio dubi-
tádi, nec ista decidédi pcedunt. vt patet ex his quæ dixi. s. q
non recapitulo grá breuitatis. Quarto qrit núquid agéti pos
sessorio obstet exceptio dńij respondet q sic, in possessorijs
adipiscédę. sed nó in possessorijs recuperádę qa fauédú est illi
qui semel possedit, & in odium spoliantis, dicit vidédá gl. Ber
j. tit. j. literas. glo. istorú opinio. & c. in literis. non examino
dicta sua. qa dicá in locis pprijs.

¶ *SVMMARIVM*

1 *Quando ex facto in libello narrato plures actiones competunt vnam eligere actor compellitur.*
2 *Conclusio principalis causa appellationi obesse si partium consensus abfuerit iuris est.*
3 *Dolum violentis probationibus etiam probari posse.*
4 *Actori obtinenti in petitorio incumbit vt per ipsum possessio restituatur in corporalibus.*
5 *Petitorium prætextu interdicti retinendæ suspendi minimè posse.*
6 *Possessoriorum iudiciorum tria sunt genera. Adipiscendæ scilicet, retinendæ, & recuperandæ possessionis, quæ & interdicta dicitur*
7 *Adipiscendæ possessionis tria remedia, quorum bonorum, quorum legatorum, & saluianum.*
8 *Interdictum quorum bonorum heredi & bonorum possessori cópetit.*
9 *Interdictum quorum bonorum in eum qui pro hærede, vel pro possessore possidet ad bonorum vniuersitaté nó ad res ipsas singulas datur*
10 *Bonorum possessor iuris nomen.*
11 *Quid discriminis sit inter petitionem hæreditatis & interdictum quorum bonorum.*
12 *Vtile interdictum quorum bonorum pro iuribus dari adsuetum.*
13 *Veluti hæres per hæreditatis aditionem bonorum possessionem non adquirit, sic nec bonorum possessor per decretum, vel possessionis bonorum agnitionem.*
14 *Interdictum quorum legatorum cui & in quem detur.*
15 *Interdictum quorum legatorum ab interdicto quorum bonorum eo differre putant, quòd quorum bonorum contra possidentem pro hærede vel pro possessore detur, quorum verò legatorum contra titulo possidentem.*
16 *Interdictum saluianum cui & in quem competit.*
17 *Saluianum interdictum & actio hypothecaria probatione differunt.*
18 *Interdicti retinendæ possessionis tria remedia. vnde vi scilicet, quod vi aut clam, & vi bonorum raptorum.*
19 *Interdictum vnde vi pro rei immobilis à qua deiectus est recuperatione competit.*
20 *Interdicto vi bonorum raptorum pro rei mobilis recuperatione quæ à nobis ablata est locus est.*
21 *Retinendæ possessionis duo remedia, vti possidetis, & vtrobi.*
22 *De petitorio ad possessorium adipiscendæ vel recuperandæ possessionis recurri potest, ante conclusionem & renunciationem.*
23 *Interdictum adipiscendæ & recuperandæ vna cum reiuendicatione intentari possunt.*
24 *In interdicto retinendæ cum petitorio cumulationi locum non esse.*
25 *Ignorantia probabili subueniendum.*
26 *Possessoriorú iudiciorú robur est vt dominij vendicationem præcedát.*
27 *Vtrum petitorium & possessorium simul & in eodem libello intentari possunt.*
28 *Pignus & dominium circa idem non concurrere.*
29 *Petitorium & interdictum retinendæ cumulari posse, simulque intentari Henricus tenet. & nu. 31.*
30 *Petitorij & possessorij cumulationi si à, & super diuersis intentatur locum esse.*
32 *Item si à parte non excipiatur.*
33 *Causa possessorij momentanea dicitur.*
34 *Petitorij & possessorij actore originario petitorium intentante & possessorium reo per modum reconuentionis cumulationi locum esse, Si reus exciperet sciens.*
35 *Qualiter in cumulatione petitorij & possessorij sit pronunciandum.*
36 *Interrogatus nó respódés quod respódere posset nihil habere præsumi*
37 *Post petitorij conclusionem possessorio locum non esse ad suspensiuos effectum*

effectum.& numero.ſeq.

39 *Adipiſcendæ poſſeſſionis verſi.niſi iudex.c.paſtoralis. de cauſ.poſ. & propriet.minimè ſubiacere.*

40 *Quæ raro contingunt minus curantur, quàm quæ frequentius.*

41 *Expenſæ litis victoriæ cauſæ reſeruantur.*

42 *Interdicto vti poſſidetis agens, petitorium intentare poteſt.*

43 *Spoliationis exceptionem ei qui vti poſſidetis interdictum intentauit opponi non poſſe.*

CAP. V.

PAſtoralis Officij.iſta decr.fuit p Pa.de Lazaris repetita, & licet ſint plures decretales in hoc volumine ſic incipientes, iſta tamen non eſt pars earũ, ſed duodecim fuerunt olim. Prima de reſcrip. Secunda de offi.deleg. Tertia de offi.ordi. Quarta de iudicijs. Quinta de fide inſtrumen. Sexta de except. Septima de appellationibus. Octaua de his quę fiunt à prælatis. Nona de dona. Decima de decimis. Vndecima de iure patro. Duodecima de priuileg. & oẽs iſtæ epiſcopo Elyen. diriguntur. Decimatertia de ſacra. non iteran, Decimaqnarta de cler.egro. Decimaquinta de re iudi.in cle. Et hoc dicit in ſumma ſecundum Nouel. qui agit de proprietate ante concluſionẽ cãæ poſſeſſorio adipiſcendę, vel recuperandæ agere põt poſt concluſionẽ, & ante ſententiã hoc non põt, niſi iuſta cã ſubſit. Sunt duæ partes principales. in prima cõſultatio. in ſecunda reſponſio. Secunda duas partes principales habet. quia reſponſio duo membra diſtinguit, quarũ prima tria facit. quia reſpondet, probat, proteſtatur. & ſecunda etiam tria facit, quia reſpondet, cãm reddit, & caſum excipit. ſed & caſum excipit, exceptũ exemplificat, & generalẽ doctrinã ꝓbet. & fuit facta ad cõſultationẽ epi Nouionen. Exponã literã, vt ſequar in hac parte morẽ Pauli hanc decretalem repetentis. ¶ Expone literã *& infra*, in antiqua dicitur debitũ ſollicita mente proſequeris cum iuſtitiæ zelo ſuccenſus, ſuper dubijs iuris articulis per apoſtolicæ ſedis oraculum à qua pendet tuæ iuriſdictictionis auctoritas reſponſum humiliter appetis, & deuotè expectas ne fortè noua opinionũ varietas, & iure expoſitio varia nouitate diſtincta, non iure effectum pariat, ſed iuſtitiæ deffectũ potius inducat. *aliquando.* ad ea quæ ſæpe cõtingũt datur reſponſio hic. ſed & ad ea quæ rarò. de reſcrip. c. ſtatutũ. § acceſſorẽ. li. vj. de hoc. de deſponſa. impuber. c. literis. qui. idem in muliere. de elect. c. generali. li. vj. vide Paul. de reb. ec. nõ alien. c. ſi quis. Idem in diuerſitate. vt ſcripſit Pau. in prædict. c. ſi quis. & in cle. j. de elect. *aſſerit.* generaliter cõcludendo fortè, vt ſibi iuſtitia fieret. ſ. ti. ij. c. ij. Et tunc bene ſequitur inter ipſa. & c. *ſuum.* Ideò dicit quia interdum directè non dat niſi cõtra poſſeſſorẽ ſpoliantẽ, mandantem. vel ratũ habentẽ. j. ti. j. cũ ad ſedẽ. in cãm. ſupple. & petijt ſibi iuſtitiã exhiberi, vel rẽ reſtitui. *auſpicia.* Sicut enim olim in aſpectu auium præcipuè conſiſtebant auguria. xxv. q iiij. c. j. poſt prin. verſ. augures ſunt. ſic augurio. j. rei dubiæ ſe cõmittit qui iudiciũ inchoat, cuius dubius eſt euentus. ſecundum Abba. ff. de pecul. quod debetur. *requiſitus.* ſ. à iudice qua actiõe agere velit, ſic requiritur reus. ſ. de iudi. c. j. & interdũ actor, ſeu criminũ delator. j. de accuſa. c. licet. § j. & fuit hîc requiſitus, quia libellus ſe habebat ad vtrũq; ſ. petitoriũ, & poſ-
a ſeſſorium. vnde nota ſecundũ Abb. † qcũ ex facto narrato in libello plures cõpetunt actiões actor cõpellitur vnã eligere. de hoc de iudi. dilecti. & in Specu. de acti. & peti. § j. in prin. *iudicio.* ſiue petitorio, ſiue poſſeſſorio ſecundũ Pet. & qua actione agere velit, ſine qua nemo experitur. ff. de negoſt. geſt. l. ſi pupillus. de quo in dicto. c. dilecti. *ingreditur.* libellum offerẽdo vt lis conteſtetur ſecundum Pet. & ſponte elegit ſecũdũ Hoſtien. quia ab initio cogi non debebat, cum vtrumq; intentare ſimul poſſet. vt. ſ. c. proximo. ſecus ſi eſſent contrariæ actiões ſeu diuerſæ ad idẽ cõpetentes. quia tunc eligere teneretur ſecũdum Hoſt. de election. c. querelam. & c. vt quis duas. eod. titu. lib. vj. vbi de hoc. & in Spec. de acti. & peti. § ſequitur. verſ. notandũ. & per Innocẽ. de collu. c. fina. de violentia. nõ dicit impulſiua, vel expulſiua, Ideò Papa infra diſtinguit de multiplici violentia. notat. ſ. quòd metus cau. ad audientiam. Subaudi in electione quã facit de petitorio. & Ideò poſſeſſorio non renunciatur, ſed ſuſpenditur, vnde poſteà ad ipſum redditur. vt infra ſequitur. Sed quid ſi vtrumq; videlicet petitorium & poſſeſſorium reſtitutorium ſuper violentia, ſimul ab initio intẽtauit, & ſimul ſuper vtroq; ꝓceſſit, nunquid poterit ſuſpendere petitoriũ, & procedere in poſſeſſorio ſolo, perinde ac ſi de violentia nullam feciſſet mentionẽ? videtur ꝙ non, à contrario huius literę. Sed Inno. in glo. vltima tenet cõtrarium, dicens quòd ſi à principio poteſt incipere agere poſſeſſorio ſuſpenſo petitorio, dicendũ eſt multo fortius ſi ſimul egit vtroq; ꝙ poſsit dimittere petitoriũ, & proſequi tantum poſſeſſoriũ. nec obſtat iſte textus, quia illa verba de illata ſibi violẽtia nullã faciẽs mentionẽ potuit litera ad reddendũ caſum magis dubiũ, atq; difficilẽ. ff. ad carbo. l. ꝙ Labeo. & in beneficialibus videt textus in cle. cauſa. j. e. remittit Collecta. ad quæſtionẽ q̃ collegit de accuſa. ſi conſtituerit. & qualiter in iudicijs ſit faciẽda cõcluſio, remittit ad lecta & not. in cle. ſæpe de verbo. ſigni. & per Dyn. j. de reg. iur. qui ad agẽdũ. in fin. lib. vj. ſi ſe corrigit minus petẽdo q̃ prius quid id petijſſe videt. j. de reg. iur. plus ſemper. li. vj. ſecus ſi plus petẽdo. qa tunc ad expẽſas cõdẽnaret. Pau. *leg. ſi.* ff. de vi. & vi. l. cũ fũdũ. § vltimo. poſſumus ergo legib⁹ vti in foro eccleſiaſtico ſi non cõtradicũt canonibus, de iuramẽto calumniæ. c. j. de iudicijs nouit. qui filij ſunt legit. per venerabilẽ. vẽdicare cœpit. Tan *potuit.* q. ſpoliauerat, mãdauerat, vel ratũ habuerat. j. ti. j. cũ ad ſedẽ. *experiri.* i. agere vt. ſ. *pendente.* i. ſimul põt agere vtroq; vel dic pẽdente. i. ſuſpẽſo. vel. i. in ſuſpẽſo. vel. i. & ſuſpenſo. & hoc verius, nã põt etiã ſuſpẽdere quęſtionẽ proprietatis, quouſq; poſſeſsionẽ recuperet. ratio huius eſt, vt interdictum poſſeſsiõe recuperata onus ꝓbãdi in proprietate in ſpoliatorẽ trãſferat. & hoc indubitãter verũ, vbi vtrinq; nil ꝓbatum eſt de proprietate ſed dicit reus ſpoliator ſñiam abſolutoriã pro ſe ferẽdam, ex cã tñ qa actor ſpoliatus de ꝓprietate nil ꝓbauit. ſed ſi aliter cõſtaret de ꝓprietate videlicet pro reo ſpoliatore, & pro actore ſpoliato: tũc prætextu ſpoliatiõis nõ ſuſpenderet ſñia. i. per ſuſpẽſionẽ petitorij non impediretur ſcdm Inn. ꝙ intelligit verũ Dñs Mar. in poſſeſſorio adipiſcendæ, ſec⁹ eñ ſecũdũ eũ in poſſeſſorio recuparãdę. vt. j. ti. j. in literis. ſed in veritate iſta reſtrictio eſt cõtra mentẽ Inn. Itẽ eſſet cõtra decret. ſignificarunt. in fin. j. de teſti. & contra ea quæ ſcribã. j. e. c. iij. x. q. § ego autẽ. & in xj. q. § ſed oppones. Dicit etiã Inno. ꝙ habet locũ ſuſpenſio qñcunq; vult ſpoliatus ante cõcluſionẽ, ſed poſt cõcluſionẽ nunquã niſi in caſu qui habetur. j. e. § ſi vero iudex. Subdit etiã ꝙ renunciare non põt quin aduerſarius, vel etiã poſsit petere ferri ſuper eo ſñiam. ſed de aduerſario reuera ꝓbat cõtrarium § niſi iudex. in caſu ſuo. nec in hoc perſiſtit Inno. in alijs glo. niſi illud refferas ad tẽpus quo fuerit poſſeſſoriũ expeditũ, vel ad caſum in quo de proprietate cõſtet pro reo ſpoliatore hodie in bñficialib⁹ per appellationẽ deuolutis ad curiã tam appellatus quã appellãs poſſunt nedũ petitoriũ, ſed etiã poſſeſſoriũ intẽtare, & põt alter ante cõcluſionẽ ſuſpẽdere petitoriũ à ſe, & ab aduerſario inchoatum in ſolo poſſeſſorio ꝓcedẽdo, vt in conſtitutione clemẽtinę. e. tit. cã. *intentare.* ſ. de nouo intẽtãdo fortius ergo ſecundũ Inn. hoc fieri põt ſi vtrũq; ab initio intẽtauit, de quo ſatis dixi ſupra. ſup verbo nullã. nec cõdẽnabit in expenſis factis in petitorio. quia bñficio iuris eſt ſcdm Hoſt. & Collec. & qa nõ ſunt ꝓditę, nec cõſtat de earũ iuſtitia, vel iniuſtitia, ante finẽ litis petitorij. Ideò vſq; tũc neceſſario reſeruãtur. C. de iudi. l. ꝓperandũ. § ſin autẽ alterutra. de quo per Hoſti. in ſumma. e. ti. § quis poſsit. & in Spec. de expen. § ij. in fin. vbi dicit ſic. Dominus Clemẽs determinari mãdauit. & ſic notat gl. in cle. cã. j. e. ꝙ intelligit Collect. ſi nõ fuerit inſtãtia petitorij terminata, nec ſpoliator, nec ſpoliatus aliqd in ea ꝓbauit de proprietate, quo caſu nõ ꝓnunciat. qa nec eſt ſuper quo ergo fruſtra fieret ſecundũ Hoſti. ſ. a. nota. Inno. in. c. ſe. Sed dicvt di cã. j. in dictis Collect. q. j. *alijs.* hic incipiunt verba Innocen. *quæ.* i. quorum quædam ſecundum cõmunem intellectum, &

ſic es expeditus de magna parte gloſæ magnæ pręcedunt, in-
terdum ſequūtur, interdum ſimul incedunt. inſti. vi. bo. rap. §.
interdum. *ſen*. pro. i. quia in iudicijs nihil aliud eſt concludere
ſecundum Io. & Goffre. Sed econtra renunciádo intelligitur
eſſe concluſum ſecundum Io. de probat. quoniá. & Specul.
2 de renun. & concluſ. collumna. iiij. vbi dicit † quòd conclu
ſioni cauſa principali facta non nocet in cauſa appellationis,
niſi partes expreſsè hoc dixerint. Sed Hoſtien. dicit quòd li-
cet is qui concludit videatur renunciare non tamen econtra
renuncians videtur concludere. nam licet ſit renunciatum te-
ſtibus, tamen ante concluſionem adbuc poſſunt produci in-
ſtrumenta. de fide inſtrumē. cú dilectus. & boc verius ſecun
dum Pau. *inculcentur*. i. addantur. Hoſtien. *& via*. quá iura pręc
cludunt. j. de duor. c. quáto. § penul. inſti. vi. bo. rap. § ſed ne-
dum. Hoſti. *fraudibus*. eorum qui cauſarum fines differunt, pu
ta quia in poſſeſſorio vellent teſtes producere, qui de proprie
tate depoſuerunt vt videretur in poſſeſſorio eſſe probatum.
facit. C. qui legiti. perſo. l. fi. ff. de iureiur. l. ſi duo. § j. Sed hoc
reprobat. de teſti. veniēs. ij. vñ dicit Hoſti. fraudib⁹, quia hoc
eſt propoſitú ad cauſam deſerendam, & in grauamē rei. de de
poſito. c. ij. ad finem. Et idem Abbas. Paul. & Nouel. *niſi no-
dex*. Eſt ergo arbitrium ſicut, & omnia in quibus non poteſt
dari regula certa. ff. de teſtiti. l. iij. de ſymo. c. per tuas. de ho-
mici. ſicut dignum. *hoc ipſum*. ſcilicet quòd actor admittatur
ad poſſeſſorium proſequendum ſuſpenſo petitorio. *expedire*.
3 actori & iudiciarię æquitati. *perſpicuus*. id eſt † præſumptioni-
bus violentis, ex quibus etiam probatur dolus. C. de dolo. l.
dolum, Hoſtien. de renun. c. ij. li. vj. *ſeu*. i. claris. ſecundú Pau.
iniquitas. Dicit Pet. vt quia ſpoliatus de hoc habet probatiōes
in promptu. Sed Innocē. licet alternatiuè videtur dicere, quòd
iniquitas ſpoliatoris non ſufficit, etiam ſi de illa conſtet vel
conſtare poſsit, & ad poſſeſsionem recurri, niſi appareat ſub
ſtractio probatióum, vel malicia aduerſarij, vel caſus, vel alia
iuſta cauſa: vt quia teſtes ſunt in caſu mortis, per quos poſſeſ
ſorium probari poſſet, & imputet ſibi ſpoliatus quod conclu
ſit in petitorio, vnde ferretur ſentétia pro reo in petitorio etiá
ſi nihil probauerit. ſ. e. c. cú eccleſia. vnde dicebat Hoſt. quòd
ſi ex boc inſurgit aliquis fauor ſpoliationis non tamen ſit hoc
propter ipſius fauorem. ſed propter iudicij ęquitatem. ſimile
j. de exceptio. cú inter. & pro hac opinione facit copula quę
ſtatim ſequitur. *caſu*. vel cauſa, & ſic habuit hic Innocē. qui ex
ponit. i. mortis vel abſentię teſtium, vel quia teſtes actoris re-
ceduut ignorentes quòd velit producere eos ſecundum Ab-
batem. vel dic caſu cum propter propoſitum, vel malitiá, vel
cum per culpam ſuá perdidit actor inſtrumenta ſua. *malitia*. i.
dolo. j. tit. j. ſæpe. puta, quia aduerſarius teſtes interfecit, quos
producere volebat alter ad probandum intentionem ſuam.
ſubtraxit. ſcilicet inuaſor, & ſic boc caſu quo ad effectum vide
tur ceſſare authen. qui ſemel. quomodo & quando iud. nam
4 ſi reus abſolueretur modicam vtilitatem conſequeretur. † cú
actori obtinenti in petitorio ſit poſſeſsio reſtituenda in cor-
poralibus. ſecus in beneficialib⁹. ſ. c. proximo. cú in eis requi
ratur probatio canonicę inſtitutionis ſecundum Paulú. *æqui-
tatem*. ponunt Pet. & Abb. exemplum, vt quádo ſunt in mor
tis periculo teſtes, per quos volo probare poſſeſsoriú ad hoc.
vt lit. non conteſta. quoniam.

¶ Expeditis literalibus primo ad oppoſitiōes accedamus, &
primo opponitur. ibi: *poſſe nihilominus intentare*. de authen. qui
ſemel C. quomodo & quádo iud. dicit Io. quòd oportet peti
torio reunciari in totum. dicút alij quòd hoc ſit ex beneficio
iuris abſq; renunciatione petitorio manente ſuſpenſo. in hoc
ſpeciali caſu in odium ſpoliantis. Sed nō prodeſt hæc ſuſpen
ſio quin finaliter poſſeſſorio expedito reo inſtante in petito-
rio procedatur, ſaltem quo vſq; reus abſoluatur ab ipſa inſtá
tia, & actor ſibi ad expenſas propter hoc condénetur. vt præ
dict. authen. qui ſemel. & . C. de iudi. l properandum. § j. ſecun
dum Innocen. Secunda opinio verior, & dicam latius. j. e. c.
in. xj. queſtione. § nec obſtat.

¶ SECVNDO opponitur in verſi. *alijs poſſeſſorijs*. quia
imo videtur quòd idem ſit in poſſeſſorio retinendę. vt. ff. de
acquiren. poſ. l. naturaliter. § nihil. Solutio illud intelligitur
ſi quis ignorat ſe poſsidere & c. de quo dicam latius. j. e. c. in.
iiij. q. principali. § cú autem. ver. ſed cótra. Circa hoc verò Inn.
hic intrat materiam quam tractat hic Bernar poſt medium
5 quartę gl. de quo plenè dicam. j. e. c. in. v. q. principali. † Tu
verò teneas quòd prætextu poſſeſſorij retinendæ nunquam
poteſt ſuſpendi petitorium, prout plenè deducam. j. eo. c. in
xvij. q. § queres ergo.

¶ TERTIO opponitur contra fin. decret. ibi: *agi poſſeſſo-
rio non negamus*. quia nihil hoc proderit, cú ſuper vtroq; de-
beat ferri ſententia: cú vtrumq; in iudiciú ſit deductum. ſ. eo.
c. ij. & . iij. maximè quia in executione pręualebit petitorium.
j. c. proximo. quæ oppoſitio tangitur hic in glo. pe. vbi poni
tur triplex ſolutio. Prima habet quòd ꝓderit quoad fructus.
Sed contra, quia à tempore li. conteſt. ſunt omnes malæ fidei
quoad fructus, & ſic vincenti poſteà in proprietate reddendi
erunt. ff. de petitio. hæred. l. ſed & ſi. lege. § ſed ſi ante. Sed ſecú-
dum Innocen. reſponderi poteſt, quòd diuerſis temporibus
factæ ſunt hîc litis conteſtatiōes. Prima ſup poſſeſſorio, Ideò
ſaltim pro tempore medio debentur poſſeſſori, ſed hoc eſt
diuinare, & de hoc remittam & dicá plenius in prędicta. xj. q.

¶ QVARTO opponitur ad idem, quia ad minus petéte
aduerſario poſtquam concluſum eſt tenebitur iudex pronú
ciare in petitorio de quo cognouit, non obſtante recurſu ad
poſſeſſorium. per. l. de quare. ff. de iudi. Reſpondet Innocen.
quòd ſpeciale eſt hic. ratio ſpecialitatis eſt odium ſpoliantis,
& priuilegium ſpoliati, vt dixi in prima oppoſitione, & ini-
quitas ſpoliatoris, vel caſus anfferens probatiōes ſpoliato, vel
qa hic perſpicuè cōſtat de malitia ſpoliatoris quòd vltra pro
ſequere prout ſcribam in prædict. xj. quſt. § nec obſtat. verſu.
vel ſecundum Inno. Expeditis ergo oppoſitionibus per quæ
ſtiones ad decret. materiam accedamus, & quæramus primo
de materia quartę glo. Bernardi, quæ incipit ad intelligentiá.
ad quam ſemper recurritur. Et primo quid eſt proprietas, &
quibus modis proprietas acquiritur. ſed de hoc dic vt nota-
tur per Hoſtien. in ſumma. e. ti. ſub rubricella de proprietate
§. primo. Secundo quis & qualiter, ſeu quibus modis, vijs,
remedijs, ſeu actionibus, & contra quem de proprietate poſ-
ſit agere, quæ veniant in iudicio proprietatis. ſed dic vt nota
tur per Ho. vbi. ſ. § ij. & in remiſsionib⁹ ibi datis. Tertio qua
liter diffinitū, diuiditū, acquiritū, retinetū, perditū. & recuperatū poſ
ſeſsio. ſed dic vt ſcripſit Cyn. C. de acqui. poſ. l. licet. in. j. q. & in
quæſtióibus ſequētibus, & Dyn. j. de regu. iu. c. ſine poſſeſsiōe
lib. vj & Hoſti e. ti. in ſumma ſub rubricella de poſſeſsione.
& plenius per Bar. ff. de acqui. poſ. l. j. vbi etiá vide per eú quo
iure introducta eſt poſſeſsio, & per quas perſonas acquiritur
ſuper quo etiá vide notata eiuſdem Bar. e. titu. l. naturaliter. §.
nihil. in repetitiōe, & tetigi. ſ. eo. in rubrica. Quarto quis poſsit
de cá poſſeſsionis cognoſcere, & vbi poſsit de cá poſſeſsionis
cognoſci. Et qualiter ſub eodē iudice quæſtio proprietatis &
poſſeſsiōis debeat agitari, vide lecta & notata. C. vbi de poſ.
agi oportet. l. vn. & vbi in rē actio. l. vltima. &. C. de iud. l. nul
li. ſ. e. c. j. in. iij. & iiij queſt, & ꝙ hic notaū per Ber. in gl. in ſú
ſuppletióib⁹ Nouel. quas forſan dabo. j. Quinto an q̄ó poſ
ſeſsiōis & ꝓprietatis ſimul tractari poſsit. ſuper quo vide Cy.
C. de rei ven. l. ordinarij. in. iiij. q. & de interdict. l. incerti. in. j.
q. & per Hen. j. c. ꝓximo. iij. diſt. & per Hoſti. in ſumma vbi
ſupra ſub rubricella de proprietate. §. vltimo. & de hoc dicá
j. e. c. j. in. vj. q. & plenius adhuc. j. c. ꝓximo. in. vj. oppo. Sex
to quæ ſunt iudicia poſſeſſoria, & hic intramus materiá glo.
6 noſtræ & hic ſciēdú ſecúdú oēs † ꝙ iudiciorú poſſeſſoriorum
tria ſunt genera, q̄ interdicta dicunt, videlicet adipiſcendæ, reti
nendæ, recuperádæ poſſeſsionis, vt hic notaū in gl. de quib⁹ p
ordinē habet dicere lector in ſúmatiōe huius gl. & de quibus
ſingulariter habes in textu, & per glo. & Ioan. Fabr. inſtitu.
de interdict. § ſequens. & §. adipiſcendæ. & §. retinendæ. & §.
recuperande & ſi vellemus omnia dicenda circa illa hic tracta
re, maxima eſſet cōfuſio. Pauca ergo hîc tracta pſcribētes ſolú
modo

modo refferamus.
¶ Ergo primo de interdicto ſeu poſſeſſorio adipiſcẽdæ poſ
ſeſsionis tractet lector. Glo. verò ſub mẽbro iſto primo col·
7 locat & bene, † tria interdicta, videlicet quorum bo. quorũ
leg. & Saluianũ. de quorũ libellis formis remittit Nouel. ad Spe
8 cu. de teste § nunc dicendum. † Interdictum verò quorũ bo.
competit duobus de iure, quicquid hic notetur per glo. No-
uel. & Pau. videlicet hęredi, & bonorũ poſſeſſori, ſeu ad hæ-
reditatem, vel bonorum poſſeſsionẽ admiſſo. vt probatur. C.
quorum bo. .l.j. & vlti. quæ loquuntur de hęrede. & .l.ij e. tit.
quæ loquitur de bo. poſ. licet fatear ꝙ prima permixtum lo-
9 quitur de vtroq;. † Item competit hoc interdictum cõtra il-
lum qui pro hęrede, vel pro poſſeſſore poſsidet, & ad vniuerſi
tatem bonorum, nõ ad ſingulas res. vt. ff. quorũ bo. l. j. in prin
cipio. & § j. & non datur cõtra debitores hęreditarios. ſed tan
10 tum contra corporũ poſſeſsores. vt. eo. titu. l. ij. † Quis autẽ di
catur bonorũ poſſeſſor, & quare ſic dicatur, habes hic notatũ
in glo. ꝙ nomen iuris eſt. & dicitur ſuccedens iure pretorio.
nam cũ ius ciuile non cognoſceret filium emancipatum quo
ad paternã ſucceſsionem, ipſe petebat à prętore viuo, vt poſſet
agnoſcere & adire paternam & tunc prętor viuus decernebat
ſibi bonorum poſſeſsionem, & ſic efficiebatur bonorũ poſſeſ
ſor quo facto cõpetebat, & dabatur ſibi hoc interdictũ quo-
rum bo. aduerſus detentores bonorũ hereditariorũ, quo agẽs
dicere poterat, ago vt aſsignes mihi poſſeſsionẽ talis rei, cũ ſit
de illis bonis quorum poſſeſsionẽ iudicis auctoritate agnoui
ſecundum Nouel. Sed contra quia competit hoc interdictũ
ad vniuerſitatem bonorũ nõ ad res ſingulas. vt dicta. l. j. § j. al
11 legata. ꝙ non pertinet ad res ſingulas, ſubaudi tantum. † hæc
enim eſt differentia inter petitionem hæreditatis & interdictũ
quorum bo. in libello & ſententia. nam in petione hereditatis
peto me declarari hæredem, & mihi fieri reſtitutionem rerũ
per officium iudicis in libello, & fertur ſententia correſpõdẽs,
& habeo plenè me ꝓbare filium & hæredem, & bona fuiſſe in
hæreditate. Sed in interdicto petitſ ſolũ principaliter reſtitutio
rerum, & ita ſententiatur, & ſufficit probatio ſummaria, ſecun
dum Goffre. in ſumma. quorum bon. circa finem. & Accur.
e. ti. C. l. j. & Bart. eo. ti. ff. l. j. in principio. & § j. & cõpetit pro
omnibus rebus poſſeſsis, vel detentis à deffuncto tẽpore mor
tis. pro corporibus tamen, non pro iuribus. ꝙ proſequere vt
12 in Cyn. C. e. l. vn. in. ij. q. Dicit tamen Collect. † ꝙ pro iuribus
competit interdictum vtile quorum bo ſicut vtile interdi-
ctum vnde vi. remittens ad notata ſua. ĵ. e. ti. c. fin. quia ibi eſt
quaſi poſſeſsio ſeu impropria poſſeſsio ſecundum eũ. de quo
alibi dicam. Sed quare competit hæredi hoc interdictũ nota-
tur in glo. iſta verſ. & dicitur ideò adipiſcẽdæ. cui concordat
etiam Hoſtien. & ita voluerunt ambo ꝙ competat etiam hę-
redi. Sed voluit Accur. C. e. l. j. ꝙ non directum ſed vtile hęre
di competeret. Sed doctores ibi dicunt ꝙ imo directũ vni hę
redi competit, ꝙ proſequere, vt ibi notatur in Cyn. Et ſi vis
in ſumma videre. Cui, contra quem, pro quibus rebus compe
tat hoc interdictum, & quę ſit differentia, & conuenientia in
ter ipſum & hæreditatis petitionem, proſequere etiam vt ibi
notatur in Cyn. & in remiſsionibus ibi datũ. Dicit autem ibi
Cyn. in fine, ſi quæratur ad quid fuit expediens reiectis ſuper-
fluis, quia in petitione hęreditatis à ſententia appellatur. ſecus
in interdicto. vt. C. ſi de momenta. poſ. ſue. appellatũ. l. vn. ſed
iſta ratio forſan de iure non valet. de quo tamẽ. ſ. e. c. j. in fin.
promiſi dicere. ĵ. titulo primo. cũ ad ſedem. vbi de hoc in glo.
ſic patet in fine. ſed melior eſt ratio hic tacta in glo. & licet lo
quantur glo. & Hoſtien. de herede, tamẽ ęquè vẽdicat ſibi lo
13 cum ratio in bonorum poſſeſſore. † quia ſic hęres per addi-
tionem hæreditatis non acquirit poſſeſsionẽ, ſic nec bonorũ
poſſeſſor per decretum vel agnitionũ bonorũ poſſeſsionis,
cum corporalis apprehenſio ſit neceſſaria. ff. de acqui. poſſeſ.
l. j. & .l. quemadmodum. hoc autem ſcias quòd vt ſcripſit Iu.
Fa. in prędicto § adipiſcendæ. hoc interdictum videtur con
tinere cauſam proprietatis: quia oportet ꝙ ille qui agit hoc
interdicto probet ſe hęredem ſicut ſi ageret petitione hęredi
tatis, & quòd fortè de hoc vult loqui. l. ij. § quedam. ff. de in-
terdict. Et ex hoc infert ꝙ ſentẽtia lata ex hoc interdicto pa-
rit exceptionẽ rei iudicatæ in petitiõe hæreditatis ſic quòd hæ
res ſuccumbens in interdicto volens de hæreditate agere ex-
ceptione repellitur. Satis placet quòd videatur cauſam pro-
prietatis continere. vt. C. e. l. j. ij. & . iij. & eſt ratio, quia agens
neceſſe habet probare medium ex quo agit. ff. de proba. l. j. &
ij. modo agens hoc interdicto ad poſſeſsionem habendã non
poteſt agere ex medio poſſeſsionis, quia illam non habet, nec
vnquam habuit. Ideò oportet quòd agat ex medio proprieta
tis. videlicet quia heres, vel quia bonorũ poſſeſſor. Igitur non
mirum ſi teneatur eam probare. Et hęc ratio in alijs poſſeſſo-
rijs adipiſcendæ ſimili modo videtur vrgere, vt puta in inter
dicto quorum legata. niſi dicas aliud ibi eſſe, quia poſſeſſor
dicit ſe legatarium & fatetur alium eſſe hæredem, dicam po-
ſtea. Sed non placet, quod vltimo dixit videlicet quòd eodẽ
mõ teneat probare ſicut ſi ageret petitione hæreditatis: quia ſi
petione hæreditatis ageret, teneret probare plenè. hic verò ſuf
ficit quòd ſummatim probet, vt dixi ſupra, & eſt ratio quia
de proproprietate hic non agitur principaliter, iuxta ea quæ
ſcripſit Cyn. C. quę ſit longua conſue. l. ij. in iiij. articulo prin
cipali. in ſecunda quæſtione, & hac ratione credo peſsimè di
ctum quòd ſententia lata in interdicto pariat exceptionẽ rei
iudicatę in petitione hęreditatis contra hæredem ſuccuben-
tem, quia nunquam ſententia lata in cauſa leuioris cognitio-
nis, ſeu leuioris probationis, parit exceptionem rei iudicatæ in
cauſa maioris inquiſitionis. vt ff. de except. rei iudicatæ. l. ſi an
te. & poteſt ex his quæ ſcripſi. tit. ij. c. ij. in tertia quæſtiõe prin
14 cipali. † De interdict. quorũ legatorum quæres cui datur, reſ
pondeo quòd datur hæredi contra legatarium, qui iacẽte hæ
reditate legatum apprehendit, quo agendo dicat, ago quòd
mihi aſsignes poſſeſsionem talis rei, cũ ſit de illis legatis, quo-
rum ego ſum diſtributor. & de hoc. ĵ. de ſucceſſio. ab inteſt. c.
finali. in glo. penul. ſecundum Nouell. & Pau. Sed glo. Ber.
in dicto. c. fina. videtur magis propriè loqui quæ mediũ agen
di ſup hoc interdicto fundat ſuper temeraria occupatione le
gatarij: quia ita videtur textus loqui ad literam. ff. quorũ lega.
l. j. in pricipio. & § j. Et eſt ratio, quia legulatori equum viſũ
non eſt, quòd liceret legatario ius ſibi dicere auctoritate pro
pria, legatum temerè occupãdo, quòd debuit recipere de ma-
nu hæredis vt legitur & notatur. nec ex hoc legatarius amit-
tit ius ſuum, imo actio durat ſibi contra hæredem etiam poſt
reſtitutionẽ, pepercit ſibi lex in nõ auferendo eidem ius lega
ti, propter temerariam occupationẽ iuxta communia iura
propter duo quæ ſimul concurrunt, videlicet quòd ipſe lega
tarius rei legatę per eũ occupatę verus dominus eſt. ff. de fur.
l. à titio. ff. de lega. primo. l. ſi tibi homo § cũ ſeruus. Secundo
quia tempore occupationis à nemine poſsidebatur, & quia
hæreditas tunc iacebat, & per primum reſpondetur, ad .l. pe-
nultimã. C. ad .l. iul. de vi publica quia ibi res occupata erat
alterius. vnde ſi eſſet legatum conditionale eo quòd penden-
te cònditione eſſet alterius dicerem tunc per occupantem ius
legati amitti. argumen. ff. ad. l. fal. l. fundo. per hoc etiam tolli
tur. l. ſecunda. de crimi. expila. hæredi. vbi extraneus occupa-
uit. & .l. cùm quærebatur. C. vnde vi. vbi res occupata ad aliũ
pertinebat. Per ſecundum verò tollitur. l. non ſolum. C. de le
ga. vbi hæreditas non vacabat. nec habet locum exceptio,
dolo facis, etiam ſi legatarius vult incontinenti probare ſecũ-
dum Ioannẽ Nicoti & ſequaces, eo quòd punitio temerariæ
occupationis, eſt cauſa huius interdicti quæ ſemper durat, li-
cet doctores alij dicant contrarium videlicet quòd non ha-
bet locum niſi in quantum hęres vult, & poteſt vti detractio
ne falcidiæ in legato, & ob hoc vti iure retentionis in eo.
vt. ff. quorum lega. l. j. § ſi quis ex mortuis. quòd proſequere vt
notatur in Cyn. eod. titulo. C. eo. l. vnica. in quarta oppoſitio
15 ne ¶ † Differt autem ab interdicto quorum bon quia illud
non datur niſi cõtra poſsidentẽ pro hærede vel pro poſſeſſo-
re. i. contra titulum non habentem. ff. quorũ bo. l. j. Iſtud verò
non datur niſi contra titulo poſsidentem id eſt contra lega-

Bernar. & Hoſtien. hic. Sed poſt renũciationem & conclu-
ſionem, non vt hic. in § ſi verò. fallit in caſu vbi iudex ex cau
ſa iuſta hoc expedire videret, vt in exemplis poſitis hic in fi-
ne. in ver. niſi iudex. & de hoc vide per Hoſtien. in ſumma e
ti. § an quæſtio. ſub § his igitur. ver. & ſi eadem &c. & in Spe
24 cu. tit. de renun. & conclu § j. verſ. & ſcias. † Sed ad interdi-
ctum retinendæ poſſeſsionis, de petitorio rediri non poſſet,
nec econtra, quia ſibimet eſſet contrarius ſecundum Bernar.
Io. Inn. Vin. Phi. & Goffre. & Hoſtien. in prędict. ver. ſed ſi
eadem. Sed Ioã. de Deo contra dicens ꝙ eſt reperire caſum
in quo poſſum agere rei vendicatione, & interdicto retinen-
dæ poſſeſsionis, ſcilicet vtrobi, vel vti poſ. nec ero mihi con-
trarius. vt contra cõmodatarium nolentem mihi rem per me
ſibi commodatam reſtituere. & ſic notat Accur. in prædict.
§ nihil. glo. fina. & Pet. & Abb. ĩ. c. proximo. & Spec. de peti
torio & poſſeſſorio § j. verſ. ſed nunquid poteſt ſimul. & Ar-
chid. iij, q. j. c. ij § ſed notandum. ſuper verbo naturalem. &
Nouella hic, dicens quòd is qui poſsidet ciuiliter poteſt ven-
dicare rem ratiõe detentionis, quã alius habet. ff. de rei vendi.
l. officium. & etiã poſſeſſorio poterit agere ne in ſua ciuili &
naturali poſſeſsione turbetur, & hic nulla cõtrarietatas. Item
is qui poſsidet naturaliter tantum poteſt proponere petito-
rium ratione ciuilis poſſeſsionis, quæ penes alium eſt. cũ con
tra ciuiliter poſsidentẽ, detur rei vendicatio. vt notatur. ff. de
rei vendica. in rubrica. & proponere poſſeſſorium retineodæ
ratione naturalis in qua turbatur. Procedit ergo contrarietas
quando is qui contendit ſe naturaliter poſsidere & detinere
vult agere poſſeſſorio retinendæ, & petitorio. nã hoc caſu de-
ficit perſona contra quam poſſet petitorium intẽtari. ſ. de iu
di. examinata. hoc idem idem notat Cyn. in prædict. l. ordina
rij. Dic ergo aut rediens ad poſſeſſoriũ eſt ſibi contrarius, vna
cum poſſeſsione detinens. & tunc non poteſt niſi prius in to
tum renunciet petitorio. & idem econtra ſi de poſſeſſorio vel
let redire ad petitorium. Ita intellige opi. Bernar. & aliorum
hic. Aut noo eſt ſibi cõtrarius, vt quia agit contra cõmodata
rium, & depoſitarium per quos dominiũ & poſſeſsionẽ reti-
net. vt. ff. commodati. l. rei cõmodatę. & tũc poteſt redire ad
poſſeſſorium ſuſpenſo petitorio, vel etiam noo ſuſpenſo. Ita
intellige opinionem Archi. & ſequaciũ vbi ſupra. cũ autẽ quę
ris vtrum de poſſeſſorio poſsis rediri ad petitoriũ dic ꝙ ſic,
ſi prius in totum poſſeſſorio. Hoſti. in prędict. verſu. ſed ſi ea-
dem pars. vtroq; autem durante, qualiter vtrumq; ſimul intẽ
tari poſsit eſt alia queſtio, de qua remiſi. ſ. e. c. in. j. principali
queſtione. ver. quinto. an quæſtio poſſeſsionis, &c. vna tamẽ
cauſa deciſa in vno poteſt recurri ad aliud, vt hic. in § ſi vero.
&. ſ. de elect. querelã. ĩ. de don. paſtoralis. C. ſi a non cõpe. iu
di. l. ſi de proprietate. ſic poteſt intelligi prædictus § nihil. C.
quorum. bo. l. fin. niſi vtrumq; deductum eſſet in iudicio ab
initio. quia tunc ſecus cũ totum ius ſuũ deduxerit io iudiciũ
ſecundum Hoſti. in prædict. ver. ſed ſi eadem pars. & Bernar.
hic in glo. ſi aliquis. ꝙ verũ eſt ſecundũ Dyn ĩ. de reg. iur qui
ad agendum. lib. vj. quando eſt tale poſſeſſorium quod non
excluditur per exceptionem dominij. vt. ĩ. ca. proximo. c. in
literis. Si verò eſſet tale interdictũ ꝙ excloderetur per exce-
ptionem dominij, vt eſt poſſeſſorium adipiſcẽdę, & retinen-
dæ, tunc ſententia lata in petitorio noceret in poſſeſſorio. &
ita intelligit quòd notatur. ff. de interdictio. l. ſecunda § quę-
dam. qualiter autẽ agenti poſſeſſorio poſsit opponi exceptio
dominij remittit Hen. ad diſtinctionẽ ſuam. ĩ. de inſti. cum
veniſſent & in ijs que dixi ſupra ſecundum Nouel. cõcordat
hic Pau. alias ad iſta redibo. Sed contra opponit hic glo. de §
nihil. vbi dicitur, ꝙ non negatur ei interdictum vti poſ. qui
cepit rem vendicare. Soluit ꝙ intelligitur ibi de eo qui igno
rabat ſe poſsidere. Et in hoc concordat Inno. ſed quomodo
poteſt ignorare? reſpondet. Hoſti. ꝙ is cui ſucceſsit per alium
poſsidebat, & hoc potuit hæres probabiliter ignorare. ff. de
25 reg. iur. qui in alterius. † & ſic debet probabili ignorãtiæ ſub
ueniri. ſe. ũoũ eaquę notantur de cler. exc. minist. apoſtolicę.
Vel aliter ſoluit gl. ad prędict. § nihil. dicens poſſe dici quòd
ibi renunciauit primæ actioni antequam incoaret ſecundam,
& ſi dicas imo in diuerſis inſtantijs licet proponere contraria.
ff. de excep. l nemo. de inoffi. teſta. l Papinianus §. ſed nec im-
puberis. reſpondent Goffred. & Hoſti. id verum deffenden-
do, non impugnando. vel habeat locum cũ prima cauſa fini-
ta eſt, vel cum ei renunciatum eſt. Et ſic intelligitur. C. de in-
offi. teſta. l eum qui. & l. contra maiores.

¶ QVINTO principaliter quæro ibi: *ut ſi poſſeſſorijs iudi-
cijs in ſuo robore duraturis*. qualiter intelligantur illa verba, & de
quibus interdictis intelligantur. reſpondet glo. ꝙ de interdi-
ctis vti poſsidetis. & vtrobi, quæ ideò dominij vendicationem
ſui natura precedunt. vt in textu dicitur, quia illis prius opor
tet ſcire quis ſit poſſeſſor, quàm quis ſit petitor. vnde in textu
ibi: *præcedunt*. potes exponere. i. antecedunt, vel fortè. i. præcel
lunt. nam vendicans quærit poſſeſsiõem quam iam habet qui
agit interdicto de retinenda, ſic qui eſt in eccleſia præcedit il-
lum qui vadit ad illam ſecundum Abba. Reffert tamen gloſ.
quòd alij ſecundũ Lauren. cuius fuit hæc glo. abhinc vſque ad
finem intelligunt dicta verba de interdictis mixtã cauſam ha
bentibus, ſicut ſunt interdictum. de iti. actuq; priuat. & inter-
dictum de aqua quæ ducitur ex caſtello. Caſtellum autem eſt
receptaculum in quo coadunatur & colligitur aqua, quæ po
ſtea per riuulos ducitur per loca ſingularia. habens igitur ius
ſic ducendi per riuulos, ſi impediatur, habet hoc interdictum
quod mixtam cauſam habet, vt dicit glo. de nouem verò pu-
blicis interdictis. & de. xxviij. interdictis priuatis. vide in Spe
culo. e. ti § quià verò. & § ſequenti. & de ijs & de edictis vide
in Speculo de act. & petitio § ſi. ver. ſequitur. & ver. ſequeo. &
poſt modum glo. ponit duas alias lecturas, & ſic ponit qua-
tuor lecturas. Prima eſt, quòd iſta verba loquantur in poſſeſ-
ſorijs retinendę. Secunda quòd loquantur in ijs quæ mixtam
habent cauſam. Tertia quòd loquantur de præparatorijs in-
terdictis. Quarta ꝙ loquantur de caſu. l. j. C. de appella. ¶ Dicit
autem Nouella, ꝙ de hac iotricatione potes te expedire, expo
nendo textum ibi: *quæ vendicationem*. &c. i. quorum quędam,
vt dixi in textu. Dominus Martinus de ſalua dicebat quòd
iſta eſt vera lectura, videlicet ꝙ prima pars reſponſionis literę
loquitur ſolum in poſſeſsorijs adipiſcendę & recuperandæ
poſſeſsinois. Et ꝙ ſecunda pars quæ ponitur in ver. *alijs*. non
vult negare quòd prius dixerat. Sed dicit ſolum ꝙ illa in ſuo
robore maneant, & quòd ſequitur in textu ibi: *quæ vendicatio-
nem*. &c. exponitur vt dixi. ſ. proximè. poſt Nouellam. Ego
autem vellem ꝙ glo. Bern. non ita exquiſitè proceſsiſſet, quia
propter quatuor lecturas quas poſuit textum, qui ſatis videba
tur eſſe clarus obſcurauit, vnde planè textum intelligas. & po
nas caſum in terminis. Ecce quia Papa ſupra in textu. reſpon
dendo determinauerat, ꝙ ille qui iudicium proprietatis ingre
ditur, poteſt ſuſpenſo illo redire ad iudicium poſſeſsorium
recuperendę vel adipiſcendæ poſſeſsionis antequã ſit renun-
ciatum, vel concluſum in cauſa dubitabatur, & non immeri-
to. quid de alijs iudicijs poſſeſsorijs eſſet dicendũ, ad quòd Papa
in ver. in alijs reſpõdet, dicẽs ꝙ alia iudicia poſſeſsoria debẽt
durare in robore ſuo. i. illam naturam retinent, quam ex iuris
diſpoſitione habent: nam licet non ſint priuilegiata illo priui
legio, de quo priuilegiantur hic interdicta recuperãdæ, & adi
piſcendæ, videlicet quo ad diuiſionem, & ſuſpenſionem peti-
torij, tamen illis nihil de robore ſuo per hanc decreta eis detra
hitur, verum quia iuuenis dubitaſſet quale robur cõmuniter
26 habẽt poſſeſsoria, Papa volens hoc declarare dixit, † ꝙ robur
iudiciorum poſſeſſoriorum cõmuniter in hoc conſiſtit, ꝙ ex
ſui natura præcedunt vendicationem dominij, & fuit iſtud
ſumptum. ex. l. ordinarij. C. de re. vendi. & ex. l. incerti. de inter
dict. & patet exemplum io interdicto vti poſsidetis: nã ſi vnus
vendicat & alter agit hoc interdicto præfertur cauſa poſſeſſo
rij, vt in iuribus proximè allegatis. Patet etiam exemplum in
præparatorijs, vt in glo. Item patet exemplum in cauſam pro
prietatis habentibus. Quia licet ibi de proprietate agatur, nõ
tamẽ principaliter. vt dicetur infra titulo primo ad decimas.
Et ideo ſi aduerſarius vellet de proprietate principaliter agere

pnta negatorium intentando, adhuc regulæ stari deberet, quę
præfert causam possessorij vt hîc, & in.l.ordinarij.& in l.incer
ti.vnde non video quid Nouellam, Paulum, & Martinum ar
ctauit ad exponendum in textu. *quæ*.i.quorum, quia salua pa
ce eorum litera satis potest stare, & tradere ragulam genera-
lem quam leges per ante nobis tradiderant. Et omnino vide
quæ scripsi in clementi. causa.ſ.eod.in.iij.quæstio.principali.
§ item nec placet.& §.sed quid & de interdicto.& in.iiij.quæ
stio.principali.§. viso versu.sed non placet. & sequentibus.
¶ SEXTO quæritur vtrum si ille qui fundum vendica-
uit ab eo cum quo interdicto vnde vi potuit expediri, dimis
so petitorio ad interdictum accedat, per hoc videatur renun
tiare petitorio, vel necesse sit quòd renunciet illi qui tenent quod
petitorium & possessorium non possunt simul cócurrere te-
nent quòd sic. sed ipsi valde malè dicunt, & contra textum vt
hic notatur in glo. nono tamē. & in glo. hîc renunciato. vide
omnino quæ scripsi in clemen. causa.ſ.eod.in sexta.quæstio.
principali § primo casu.versu.ratio quia si egi. & in. xij. quę-
27 stio.principali. ¶ † Occasione cuius & in loco huius sexto lo
co quæramus, vtrum petitorium & possessorium simul & in
eodem libello intentari possunt. non dico in eodem libello.
i.in eadem carta: quia tot essent libelli quot essent petitiones.
ff de verbo.oblig.l.scire debemus.ff.famili. herciscund.l. hę-
redes § de pluribus.sed intelligo.i.super vtroq; iudicio simul
procedatur.ſ.de appellation.monacho.dilectus.ſ.eod.cap.
primo.& secundo.quæ latius prosequere, vt notatur in Cyn.
C re.vendi.l.ordinarij. ad finē.nec intelligo super diuersis re
bus.ſ.de cappell.mo.cap.ij.secūdum vnum intellectum.sed
super eadem re, nec curo de petitorio quòd non excludit do
minium possessoris, quia absq; dubio illud concurrit, scilicet
petitio hæreditatis cum interdicto quorum lega.vt prædict.
§.quia autem.secundum Henricum sed contrarium videtur
ibi probare textus, qui signat ibi esse casum specialem ratio-
ne incertitudinis, nec curo de casu vbi agentem repelleret cō-
trarietas, puta si intentans interdictum saluianum vellet agere
28 reiuendicatione: † quia pignus, & dominium non possunt
concurrere circa eādem rem.ff.de verbo.signifi.l plebs est §.
pignus.ſ.de appe solicitudinē. nec curo etiam de interdicto
recuperandę, vel adipiscendæ possessionis. quia constat cum
petitorio intentari posse vt hic, &.ſ.capi.proximo.&. capit.
cum ecclesia.&.ſ.capit proximo.ff.de vi.& vi. arma.l. cum
fundum.ſ.de capelli. mona. dilectus. Sed est solum quæstio
de interdicto retinendæ possessionis, quæ tamen omnino ces
sat vbi possessor detinet, saltem respectu eiusdem possessoris,
quia tali non datur reiuendicatio, vt notatur de iudic. capit.
examinata. Sic intellige quòd notat Innocen.ſ.eod. capi. ij.
versu secus si retinendę. Formetur ergo questio vbi intenta-
tur vtrunq; ab eodem & cōtra eundem, dum videlicet apud
actorem est possessio, & apud reum detentatio vt in re depo
sita seu commodata ff commodati.l. rei commodatæ.& de
rei vendicatione.l.officium.licet sint opiniones circa hoc de
29 quibus remisi supra in prima quæsti.principali. ver.v.† Te-
neas tamen quòd potest vtrunq; simul intentari, hoc casu vt
prædicto § nihil.& ita intelligit Odoffre capit.ſ.proxi. idem
Petrus & Abbas.de petiti.& possessio § primo.versi.Sed nun
quid potest simul.& Archidya.iij.quæsti.prima capi.secun-
do § sed notandum.& Abbas in prædicto.capit. dilectus.li-
cet Bernardus Ioan.Vincen.Philipus Goffre.& Innocen. hic
30 indistinctè dicāt, quòd nō possunt simul intentari. ¶ † Alia
quæstio formatur quando ista intentantur à diuersis, vt si su-
per diuersis est in dubitatum quòd potest fieri, præter quam
in casu.cap. finalis. tit.ij. Sed cum super eadem eccle. currit
quæstio quę habet duo membra.primum, cùm actor origi-
nalis primo intentat possessorium.secundum econtra.In pri
mo membro quo ad interdictum adipiscendæ, si reus in con
tinenti habet super proprietate probationes paratas prius au
ditur.vt.ff.ad exhi.l.iij § ibidem.&.ſ.de regu.iur.capi. dolo.
&.ff.de exceptio.l.doli.Sed hoc cessante simul tractabuntur.
no.ſ.ti.j.cap.j.fa.C.de edict.Di.Adria.toll. l.ij. Quo autem
ad interdictum recuperandę secus, quia tunc non est audien-
dus reus super proprietate.ſ.ti.j.c.j.ca.ij.cap.in literis.c.item
cum. cap. ex conquæstione. sic intellige. ff.de iudi.l.si de vi.
ad.l.Iulia.de vi.l.qui cœtu § si de vi.C.de appel.l.j.& hoc pri
uilegium causę spoliationis.ſ.ti.ij.cap.fi.facit.C.de pręscrip.
xxx anno.l.si quis emptionis § penultimo.nisi fieret de volū
31 tate actoris.ſ.ti.j.cap.j.† Quo autē ad interdictum retinen-
dæ dicit Hericus posse sustineri, quòd possit sic agens recon-
ueniri de proprietate, per textum.ſ.ti proximo.cap. audita.
& de proba.cap.licet & ita videtur intelligere Abb.istud ca.
secundum primam opinionem quā posuit hic, licet Inno.con
trarium innuere videatur.ſ.e.ti.c.ij.in glo.ij. versu idē si à di-
uersis &c. secundum Henricum. Et Cynus post Pe.in dicta l.
ordinarij.dicens illam.l.habere locū in omni possessorio, sup
quo ibi vide in Cyn in prima &.iij.questionibus. Quid dicē
32 dum breuiter circa hoc sic distingue † quia aut queritur an
non excipiente parte de contrario possint ista simul concur-
rere, & tunc dicas quod sic, & hoc probo per duas regulas quarū
prima est, quod quando principia omnia essentialia concurrunt
sequitur effectus.ff.de excu.tu.l.naturalis § j.ſ.de conces.præ-
ben.c.j.in prin.li.vj.Secunda regula est.quòd quādo duæ cau
sæ separatæ simul concurrunt circa idem, operantur, si mate-
ria sit æquè disposita sicut si concurrerent circa diuersa.ff.de
bis qui.vt indig l.tutorem. modo in proposito concurrunt
principia omnia essentialia possessorij: quia proponitur in li-
bello actoris, actorem possidere possessione ciuili, & vera de
iure, & per reum turbari, & proponitur in libello rei rem es-
se rei, & detineri per actorem indebitè & iniustè. Aut quæri
tur an excipiente parte de contrario & petente quod præferatur
quæstio possessorij præferri debeat, & tunc videtur posse dici
quod preferri debet in principio causę vt hîc, & l.ordinarij.& l.
incerti iuris.allega Sed vt verum fatear, valde facit in contra-
riū ratio quam reddit textus in l.incerti. videlicet vt ex hoc
ordine facto de dominij disceptatione probatiōes ab eo qui
de possessione victus est exiguntur. quam rationem. videtur
etiam sonare l.ordinarij.& dicta doctorum & glosarum. mo
do illa ratio cessat in interdicto retinendę in membro isto.
quia cōstat vnum possidere, licet alius agens petitorio in pos
33 sessione eum turbet. verum † quia causa possessorij facilius
terminatur, & ideò momētaneà dicitur.ſ.eod cap primo.&
quia in turbatione turbans dicitur vim inferre, & ius sibi di-
cere, quòd abhorrent omnia iura. vt.l.nemo.& l.extat.& l.si
quis in tantam &.cap.eum qui.allega &.ff. quorum legat.l.j.
in principio cū similibus. & quia textus noster loquitur indi
stinctè.& generaliter, dicens quod possessoria sui natura dominij
vendicationem præcednut, verius credo quod agens interdicto
vti possidetis reconuentionem rei vendicatione impediendo
petere potest. quod in solo possessorio primitus procedatur. Tu
tamen oppones de.cap.fi.ſ.ti.ij. eo. quod ibi videtur poni casus
specialis in agēte possessorio restituēdę. Item oppones de ista
decret. vbi videtur poni casus specialis in quo quæstio posses
sionis impedit quęstionem proprietatis, quo ad interdictum
adipiscendę seu recuperandæ possessiōis. Sed ad primum re-
sponderi potest, quod ibi possessorium recuperādę est magis pri
uilegatum, quia quęstiōem proprietatis impedit, etiam super
alia re. Ad secundum respondetur, quòd aliud est impedire
incheandum, vt in proposito. aliud est iam inchoatum suspē
dere, vt in casu nostrę decreta. alibi fortè magis latè dicam. vi
34 de tamen omnino Iac.de Butrig.in prædi.l.incerti ¶ † In se
cundo membro videlicet quando actor originarius intentat
petitorium & reus possessorium, & tunc si per modum recon
uentionis dummodo ante litem contestatam, vel dum lis cō-
testatur, vel incontinenti post litis contestationem, tanquam duę
mutuæ ptitiones vicissim tractandę, simul admittuntur.ſ.ti.
ij.ca. secūdo § nos autem. ver quanq.& hoc parum dum reus
non petit excipiendo causam prossessorij, primo tractari. Si
verò hoc peteret occurreret difficultas, quā tetigi ad finē me-
bri.ſ.proximi.& videretur dicēdum reum in huiusmodi ex-
ceptione audiendum, ad instar eius quòd ibi dixi de actore
ap

argu. ĩ. de regu. iur. non debet. lib. sexto. Verum si ex interuallo post litem contestatam, & sic non per modum reconuentionis, sed per modum simplicis recõuentionis diuersa essent iudicia, nec vnum per aliud retardaretur secundum Hostien. in § nos autem. allegato. & hoc bene concedo. quia hoc speciale est in interdicto recuperandę. vt dicto. capitu. finali. & clemen. causa. allega. vbi omnino vide Laudi. & Hostien. in prædict. § an quæstio. ver. ijs igitur præmissis. verba Petri nõ negligas. sed quære in Cy. in. l. ordinarij. motiua per quę probat omne possessorium posse cum petitorio intentari quæ recitat Henricus. ĩ. cap. proximo. Sed omitto, & vide omnino ad prædicta quę scripsi. ĩ. e. leùm dilectus. in. vj. oppositione principali. & cle. causa. e. ti. in. ij. q principali.

35 ¶ SEPTIMO quæritur † qualiter petitorio & possessorio simul intentatis sit pronunciãdum. & hic distingue duo membra. quia aut neutrum eorum per alterum suspenditur sed in vtroq; proceditur. aut vnum eorum puta petitorium per alterum, puta per possessorium suspenditur. In primo mẽbro si liquet de vtroq; pro eadem parte pro illa in vtroq; pronuncietur condennando, vel absoluendo. vt. prędict. l. de quare. & . ĩ. eod. cap. ij. in fi. licet enim proprietas trahat ad se possessionem. vt. ff. de publiciana. l. penul. & vltima. & . ĩ. cap. proximo. Expedit tamen pronunciari in possessorio propter expensas, vt. l. vtiq;. allegata. & dicto § sin autem alterutra. & authenti. generaliter. C. de Episcop. & cleric. in authen. de iudi. § oportet. ij. quæsti. j. imprimis. ĩ. de maiori. & obedi. capi. fi. ĩ. de dolo cap. finem. & de poenis calunniam. & propter fructus qui in possessorio recuperandæ debentur à tempore deiectionis percipiendorum habita ratione. ĩ. tit. primo grauis. ff. de vi. & vi. arma. l. j. § ex die. qui respectu petitorij non venirent, vt dicto. capi. grauis. Si verò liqueret de petitorio pro actore, & de possessorio pro reo. iudex pronũciabit pro actore in petitorio. vt. ff. de publiciana. l. penultima & vlti. & pro reo in possessorio solum propter expensas. vt prædicta. l. vtique. vt dixi supra. cap. proximo in tertia principali quæstio. § ego autem. si autem pro actore liqueret de possessorio, & pro reo de proprietate, licet pronunciaretur pro reo in petitorio, tamen pro actore deberet pronunciari, etiam in possessorio propter fructus, & expensas, vt dixi in proximo casu. fa. ĩ. de testi. significarũt. vbi de hoc in glo. finali. Si verò quæritur vtrum possessio sit restituenda actori, dicas quòd si reus probauit se dominum non restituit. vt. l. dolo facit. & . cap. dolo petit. & quòd legitur & notatur. ĩ. eod. cùm ecclesia. sed hoc cessante si actor suam intentionẽ nõ probat adhuc idem, sed nihilominus absoluetur propter expensas. vt. l. vtiq;. & . ff. de exception. rei iudi. l. ex sextãte § latinus. sed si probasset actor se dominum, sibi restitueretur. ff. de re. vendicatio. l. qui restituere. In secundo membro dum liquet de altero tantum, tũc si de possessorio & pro actore pro eo pronunciabitur, vt sibi restituatur possessio remanente petitorio in suspenso, donec sit sententia excecuta, vt hîc. Si pro reo adhuc idem. vt. l. penulti. de publiciana. manente tamen petitorio in suspẽso, propter expensas. vt. l. vtiq;. & . ff. iud. l. solui l. seruus. si verò liqueret de petitorio pro reo quia actor non probauit absolueretur solum ad effectum retentionis. insti. de interdict. § commodum. sed probato pro reo dominio sibi adiudicaretur, & neutro casu restitueretur actori. sed vtrũq; remaneret penes reum. vt l. is qui destinauit. & . l. penul. & vltima. allega. si autẽ de neutro liquet, in vtroq; fiet absolutio: quia actore non probante, &c. C. de eden. l. qui accusare. ĩ. de probat. ex literis. secundum Cynum in. l. incerti. licet Nouella videatur hîc velle hoc sibi attribuere. Quando autem vnum iudicium puta petitorium, par alterum puta per possessorium suspenditur, tunc si suspendens succũbit in possessorio, reuertitur ad petitorium secundum Bernardum & Hostien. hîc. sed si obtinet secundum Bernardum fiet de petitorio, vt legitur & notatur in cap. significarunt. Innocen. tamen dicit quòd restituto spoliato potest petere spoliator quòd petitorio de quo actum est procedatur reo tamen spoliatori incunbet probatio. argum. eorum quæ. legu. & nota. in prædi capi. quoniam frequenter. § in alijs. Sed Hostien. dicit impossibile esse pronunciari super petitorio intentato possessione restituta, & spoliato de proprietate nihil probante, nam aut dicet iudex adiudicamus tibi spoliato rem talem quam vendicasti, & hoc fieri non potest cum de proprietate nihil probauerit. aut dicet absoluimus te ab impetitione spoliatoris qui de proprietate nihil probauit, & hoc non potest fieri, quia spoliator nihil ab eo petijt, sed fuit ab eo conuentus, & ideò propter impossibilitatẽ pronunciandi cessant partes iudicis in petitorio primo proposito. & in hoc videtur concordare Innocen. ĩ. de litiscontesta. cap. vnico § primo. ĩ. de probat. cap. licet. potest tamen spoliator contra spoliatum restitutum de proprietate agere, & audietur: nisi exceptio violentiæ per quam à iure suo cadere debeat sibi obstiterit. si tamen nihil probauerit spoliatus absoluetur. vt prædi. § cũmodum. secundum Hostien. Si autem agẽs possessorio suspendit petitorium ab aduersario intentatum quòd potest fieri saltem in causa beneficiali, vt clemẽ. causa. ĩ. eo. tũc siue agens possessorio obtineat in ea, siue succumbat eo finito conuenientur & ad petitorium recurretur vt ibi, legitur & notatur. super quo vide Hostien. in prædict. cap. dilectus. & quæ pleonis de hoc scripsi in clementi. causa. eod. tit in iiij. q. principali § secũdo quærit. vsq; ad § tertio quærit.

¶ OCTAVO quærit, vbi liquet pro actore de petitorio & possessorio, & appellaũ sup petitorio tãtũ, nũquid huiusmodi appellatiõe pẽdẽte differret executio in possessorio? & dicas qđ nõ in possessorio recuperãdę, sic intellige. C. de trãsla. si ex falsis. qa obiectus dominij illud nõ impedit. C. de pręscr. xxx. vel. xl. anno. l. si quis emptionis § pe. ĩ. titu. primo. capit. sollicitè. & idem de possessorio retinendę vel adipiscendæ regulariter: quia nihil commune. &c. vt prædict. § nihil. fallit si statim paratus est appellans docere de iure suo. argumen. ĩ. cap. proximo. nec obstat quòd exceptio ista dnlo facit, videtur peremptoria, & sic post sententiam opponi nõ posse. nec excecutionem retardari, quia speciale est in ista exceptione, sicut in exceptione compensationis. C. de compẽsa. l. si ex causa. Sed pone agebã contra te petitorio & possessorio simul, & lata est sentẽtia pro me in possessorio, & pro te in petitorio, appellaui à sententia lata pro te & cõtra me, & contra te in petitorio & tu non appellasti à sententia lata pro me in possessorio, nunquid pendente appellatione mea in petitorio differetur excecutio sententiæ latę pro me in possessorio? & dic vt supra quòd non in possessorio recuperandę, per iura allegata. in possessorio autem adipiscendæ vel retinendæ dic secundũ Gosfredum quòd si sententia lata fuit pro te super petitorio eo quòd non probaui me dominum, per regulam actore nõ probante. &c. talis sententia non tribuit ius, & sic non impedietur excecutio sententiæ late pro me in possessorio, quia nõ sequitur absolutus es quia nõ probaui ergo res tua est. argu. supra de rescript. olim. &c. cap. ex literis ad finem. Si verò lata est pro te sententia in petitorio eo quòd probasti dominiũ. impediri debet excecutio sententiæ latę pro me in possessorio quia ex quo pronunciatum est rem esse tuam, per consequens & non esse meam. vt. ff. de procura. l. Pomponius § sed & ijs. vnde obstat mihi exceptio doli quia peto quòd restiturus sum. vt. l. dolu facit. allegata. & sic loquitur capitu. ĩ. proximum probatur distinctio. ff. de iureiurando. l. sed & si possessori. primo responso. &. ĩ. e. cum ecclesia. in fine. & habetur in Spec. de sententia exequ. § j. ver. sed pone agebam.

¶ NONO quæritur nunquid si spoliatus agens interdicto restitutorio tantum probat violentiam debet sibi adiudicari proprietas? Bernardus hic in glo. sed nunquid. tenet quòd nõ, & quòd necesse est proponere condennationem. l. si quis in tantam. Sed nunquid hebebit necesse iterum probare violentiam? ¶ Respondeo quòd sic, secundum Hosti. quia alius est modus agendi. argumẽ. ĩ. de testi. veniens. ij. & idem cùm cõtra illum agentem de proprietate excipitur. erit enim etiam necesse tunc probari propter alium modũ agendi secundum eum. & sic non ob. c. vestra. & . c. sulu. de cohabi. cle. super quo

omnino vide quæ scripsi in cle. causa. eod. ti. in. iiij. q. principali. § secundo quærit. versu. sed in veritate. & sequētibus.

¶DECIMO quæritur, nunquid in proprietate succumbēs potest redire ad possessorium? videtur ꝙ sic, quia alius est modus agendi, &c. & hoc videtur velle Accur. ff. de interdi. l. prima. § quędam. Sed contrarium voluit. eod. ti. C. l. incerti. Dynus verò. ĩ. de regu. iu. qui ad agendū. li. vj. dicit prima in glo. veram in possessorijs retinendę vel adipiscendę. secundā dicit veram in interdicto, vel possessorio recuperādę. Bernardus hîc in glo. ergo si aliquis. distinguit certo modo, quē ibi videas, & inter cętera dicit, ꝙ si indeterminatè de vtroq; actū est probans solum de possessione in vtroq; succumbit. quasi secus sit si quasi duobus modis agendi ab eodē agebatur, & de possessione per se, & de proprietate per se. ĩ. ti. primo. cū ad sedem. s̃. de elect. quærelam. magis tamen placet eis quòd sequitur in glo. Bernardi. Ego autem de pręsenti nō capio distinctionem Bernardi, licet enim tali non obstet exceptio rei iudicatę dum non fuerat actum nisi petitorio solo, vt ponit Berna. ob. tñ exceptio dolo facit. vt. l. dolo facit. &. c. dolo petit. allegatis. quæ etiam in possessorio recuperandę vendicat sibi locum, quando iam probata est, & per probationem admissum facta notoria, licet probatio fienda nō admitteretur. vt notatur in pręddict. l. dolo facit. & fortius si facta est notoria per senteiā quę in rem transiuerit iudicatā. & sic rectè faciūt cap. vestra. & c. cap. vltimum. de cohabita. cleri. allegata in quęstione. pręcedenti. & c. cùm olim. in fine. de verb. signi. Quando enim notoriū est petentē restitui ad possessionē ad quam petit restitui, nec eam retinere absq; peccato, & periculo damnationis æternæ. xxiiij. q. vj. cap. si res. & per consequens ius necesse confirmari non debet per indicium restitutoriū. arg. § vnde vi. l. meminerint cuncti. & . ĩ. de eo qui mittitur in pos. cap. eum qui. li. vj. facit optimè quæ. le. & not. per Innoc. de fil. pręsby. cap. ij. cap. quoniam. & c. constitutus. & . ĩ. de diuortijs. cap. significasti. & quicquid dicat Bernardus valde bene faciunt in ratione. s̃. cap. proxim. capitit. cum ecclesia. &. ĩ. cap. proximo. & fac. optimè quæ scripsi. s̃. in ex positiōe literæ in ver. pendente. &. ĩ. in proxima qōne. § sed oppones.

¶VNDECIMO quæritur in § nisi iudex. ver. cum spoliato. quid prodest spoliato volēti probare dominiū, redire ad possessoriū? Bernardus hîc in glo. pe. dat triplicem responsionē, primo ꝙ hoc sit propter fructus qui à tēpore deiectiōis, &c. vt notatur. s̃. cap. proximo. & pręd. cap. significarunt. glo. fi. & per damasum. e. ti. q. ij. Huius occasione ponit hic Nouel. id quod tractat Hosti. videlicet an optinens primo in possessorio, & posteà succumbens in petitorio, ibi condēnetur in expensis. & dicit ꝙ fortè non, in odium violent. nam & propter delictū reus potest perdere priuilegium. vt notatur. ĩ. vt lite pendente. c. a. ecclesia. i. ad finem. sed si succubuisset, in possessorio condennaretur. & idem si reuertitur ad petitorii & succūbat. & idem si non reuertitur & reus instat, vt absoluatur. C. de iudicijs. l. properandū. & l. sancim⁹. &. C. quomodo & quādo iudex. authen. qui semel. Sed etiam quādo non suspendit petitoriū, sed omnino renūciat, condennādus est. ff. de iudic. eum quē temere. quia victus. &c. ĩ. de dolo. cap. fi. secunda respōsio est propter cōmodum retentionis, & istud videtur æquum, ne possessionē ex alia causa sibi delatā perdat ex eo solo ꝙ se dominiū nō probauit. nec obstant cap. supra proxima. quia non de corporalibus & temporalibus, sed de electiōibus & spiritualibus loquūtur. in quibus requiritur canonica institutio, de insti. cap. iij. vel habent hęc locum vbi non cōstat de iure actoris. illa verò cùm constat ꝙ nullū ius habet secundum Hostien. vel ibi fuit super vtroq; conclusum. sed hoc nō soluit, nec est sufficiēs solutio respectu finis hui⁹. c. eiusdē modis respōderi potest ad decr. dilectus. de cappell. mo. quæ multū facit contra. & ad decre. suborta. de re iudica. Nec ob. quomodo & quādo iudex. authē. qui semel. nam habet locū secundū Goff. in cōtumace. s. quādo in grauamē rei protrahit litē sine iusta causa, & citatus non venit, vel venit, & nil rationabile proponit. sed referre intendit maximè vt pareat copia reprobādi intentionē suam. sed hîc loquimur quādo facit hoc ex causa à iure concessa, & in odium violenti, & in fauorē spoliati, vnde in eius lesionem nō est retorquendū. C. de legi. l. quòd fauore. Vnde dicit Inno. ꝙ authē. qui semel. cum similibus. nō habet locum cū de iuris beneficio reuertitur actor de petitorio ad possessorium, vt hîc. Dicit tamen ꝙ suspensio petitorij non prodest quando finito possessorio reo instante proceditur in prima instātia, saltem quousq; reus absoluatur ab ipsa, & actor sibi cōdēnetur in expensis. vt pręd. authē. qui semel. & pręd. l. properandū. § j. vel secundū Inno. iusta causa est non procedendi in petitorio, contra authē. qui semel. quia spoliator deterior est quàm ignarus, vel qui in ptē processit in causa. multū autē lucraretur spoliator, si ex eo ꝙ violenter occupauit à probatione dominij exoneraretur, & obtineret nihil probans, cùm tamen aliàs necesse habuisset probare dominium si non spoliasset. & econtra simili modo dānificaretur spoliatus qui primo non habebat necesse probare dominiū si spoliatus nō fuisset. modo valde iniquū esset, ꝙ iste sine culpa sic grauaretur, & ille ex culpa sic remuneraretur & ideò dicit Inno. iudicem non teneri ferre sententiam super petitorio, etiā si constet eam ferendā pro reo spoliatore, ex eo ꝙ actor spoliat⁹ de proprietate nō probauit. & maximè quia cùm spoliator contra spoliatum non posit intentare aliam actionē quàm interdictū. s̃. ti. ij. cap. finali. sic nec potest petere vt super cepta actione petitorij procedatur. Dicebat etiam Inno. ꝙ aduocatus spoliati nō debet habere cōscientiā lesam quasi det spoliato materiam peccandi, & tenendi alium: quia potest esse ꝙ res sua est, licet non probet. Plus tamē placet ipsi Inno. ꝙ restitutio spoliato petere posit spoliator, ꝙ procedatur & feratur sentētia super petitorio de quo est actū per pręddictam decretalē significarunt. in fi. maximè, quia ex quo spoliato restituta est possessio pro ipso fertur sententia, nisi aduersarius de sua proprietate doceat. quia tunc bene pronunciaretur cōtra possessorē. ĩ. de fide instru. inter dilectos. in fine. Inducit simile de misso in possessionē in actiōe reali, quia ex quo factus est verus possessor non habet onus probādi dominiū. ĩ. de dolo. c. prout. & pręd. l. properandū. sed hoc facit ibi cōtumacia, & fortius ergo hîc violentia Sed Hostien. dicit se nō videre qualiter in hoc casu congruè pronūciari posit. quòd prosequere vt scripsi. s̃. e. c. in vij. q. principali ad finem. versi. sed Hostien. dicit. Sed quòd dicit Hostien. impossibile videtur factum secundū Nouellā, nisi intelligat de sententia ferenda pro actore restitituto de qua Inno. loquæbatur. item ad intelligendū materiā qualis sit exitus cum simul petitoriū & possessoriū intentātur. Nouella hîc subijcit vnā distinctiōem quā scripsi supra in. vij. q. principali. Io. Calde. quasi dictum Host. persequens dicit, quòd videtur, ꝙ pro reo spoliatore nō posit aliquomodo pronūciari super proprietate si actor fuerit restitutus: quia si posteà agat spoliator excipiet spoliatus de pœna. l. si quis in tantam. & iterum probabit violentiam & c. opportebit pronūciare pro spoliato, etiam si spoliator probasset voluntariè de proprietate. sed ipse respondet posse dici quòd imo bene potest: quia hîc spoliatus est actor, vnde exceptio sibi non cōpetit, cū ab eo nil petatur. & quia etiā post quæstionem non posset proponi, nec ita indistinctè habet locū pœna illius. l. secundū canones. vt notatur. ĩ. de dolo & contu. cap. primo. item quia posset de facto omitti dicta exceptio. veritas tamē est secūdū eū, ꝙ in casu huius decre. nō posset venire in practica quòd de pœna illius. l. exciperetur. Teneas ergo scdm eū, ꝙ dicit Inn. ꝙ saltē reo spoliatore probāte, de ꝓprietate ferē sentētia pro ipso, ita ꝙ sibi adiudicatur res, quę sentētia mādabitē executioni per remotionē spoliati de possessione, & per reintroductionē spoliatoris in ipsam. vt probatur. ĩ. c. proximo. si autē nō probet spoliator licet iustū videatur ꝙ dicit Inno. secūdo loco, scilicet ꝙ causa petitorij nullo modo firmatur, tñ plus placet Io. Cald. primū dictū ipsius Inno. Sed oppones de ijs quę scripsi. s̃. e. c. in. x. q. versi. ego autē. &. s̃. e. c. in expositiōe literę. s. in ver. bo pēdente. sed responsio patet ex dictis, tā supra proxime quā supra in. vij. q.

prinii

principali, nã si cõstet de iure rei spoliatoris quoad proprietatẽ, nisi quãtũ ad effectũ absolutiõis, vt pote q̃a quanq̃ actor spoliatus docere nõ poterit de iure suo in proprietate, tñ reus spoliator nõ probauit pro parte sua dominiũ, tũc casus planus est, quia tunc secunda responsio glo. & ea quæ dixi circa eam maximè post Inno. de plano vendicãt sibi locũ. sed si spoliator licet reus petijsset se admitti ad probandũ dominiũ, & admissus fuisset & probasset, sic q̃ constaret in actis maximè post conclusionẽ, prout hic loquimur de iure ipsius rei spoliatoris super dominio & per consequens de nõ iure ipsius actoris spoliati, etiam super dominio. vt .ff. de probatio. l. circa. in fi. argu. dictæ. l. Pomponius. § sed & is qui. in fi. ff. de procura. casus est magis dubius & fortè probabiliter posset dici, q̃ tũc iudex nõ deberet dare reditũ, seu recursũ ad possessoriũ ante sententiã petitorij, vel saltẽ q̃ nõ deberet petitorij suspensionẽ tunc admittere, & sentẽtiã impedire. & primo pro hoc optimè faciũt omnia illa quæ scripsi in dicta .x. q. q̃a eadẽ est ratio in casu isto vt in illo, vt videtur. Præterea quãdo à regula emanat exceptio in equitate naturali fundata si cessat çquitas, cessat exceptio, & stat regulæ. ff. de in integ. resti. l. Diuus. & de iure. patro. l. adigere. § quamuis. sed § iste nisi iudex. inducit vnam exceptionẽ in quadã çquitate fundatam aduersus regulã præcedentẽ, qua dicitur post conclusionẽ petitoriũ suspendi nõ posse quã tñ exceptionẽ hîc locũ habere æquitas nũ dictat. vt patet ex ijs quæ scripsi in dicta .x. q. nec obstat iste § nisi iudex. Tum propter illud q̃ proximè dixi. tum quia reffert se iste § solum ad casum cõiter contingentẽ, & non ad casum qui raro cõtingit. ff. de legi. l. nam ad ea. modo ista est regularis accidentia, q̃ actor offerat probationes de domino, & nõ reus, q̃ autẽ reus de dominio probet est rarissimũ, maximè in pphanis, nec obstat pœna cõstitutiõis si quis in tantam. tũ quia post conclusionẽ de illa non potest excipi vt prædixi tũ quia non infligit illa cõstitutio pœnã suam quę in dominij admissione cõsistit ipso iure, sed mandat inferri per sententiã vt ibi notatur in verbo amittat. & sic ante sententiam spoliatus spoliatorem repellere ex pœna huiusmodi nundũ inflicta, vel à peccato iniustè detentionis rei alienę excusari non posset. tum quia quæstio proprietatis clara & notoria iam facta per acta, per quæstionem cõditiõis personalis. l. si quis in tanta. cõpetentis in personã ad pœnam, & ex delicto descẽdentis, quæ nundũ potest esse clara, cùm de ea nundũ sit cognitũ, cum tamen magnam requirat indaginẽ. C. de probat. l. fin. impediri non debet, neq; cum ea compensari. C. de compensat. l. fina. & secundũ hoc non procederet. iij. responsio glo. & rogo q̃ studeas istũ passum. quia iste est intellectus pulcher & subtilis, si verus sit, & multum decorare posset vnum nouũ doctorẽ nouiter repetentẽ. sed dic vt dixi in loco vbi te remisi in fine. ix. quæstionis.

¶ DVODECIMO quæritur, nunquid publicatis attestationibus super petitorio & disputatione super illis habita, potest rediri ad possessoriũ? & videtur q̃ sic, & ita tenet Pau. in cle. causa. j. e. quia per confessiones & instrumenta adhuc probari potest. j. de fide instru. cùm dilectus. & cap. cùm Ioannes. & sic non est tam liquida q̃ diffiniri possit. & sic non obstat q̃ sequitur hic 10 in textu. sed dices q̃ secundũ hoc etiam post quæstionẽ poterit rediri ad possessoriũ, cùm & tunc per beneficium restitutionis in integrũ possint probationes induci. j. de in integrũ resti. cap. auditis. & cap. corã. Solutio nun dicitur fieri posse quòd fit per extraordinariũ auxiliũ secũdũ Inno. secundũ quem tunc dicetur conclusum, quando probationibus factis & iuris renũciatur. ita q̃ nec de iure nec de facto altera partium à modo audiatur. Super quo remittit Nouel. ad Specu. de renunci. & cõclusione in principio. & ver. nota. verũtamẽ videtur probabiliter posse dici, quòd cùm ista materia satis videatur arbitraria, vt hic patet in § nisi iudex pẽdet hoc ex arbitrio iudicis, & q̃ iudex anteq̃ suspensionẽ post attestationum publicationẽ admittat debet à suspendẽte diligenter inquirere, an velit per testes vel instrumenta, aut per confessionẽ aduersarij probare suum possessoriũ. & si per testes videat an super eisdem vel directo contrarijs articulis velit testes producere, & si sic repellat. j. de testi. cap. fraternitatis. & cle. ij. e. ti. si non admittat testes & suspensionẽ si aliàs de iure debeat, vt in prædictis iuribus à contrario: quia potest esse q̃ super possessorio ante suspensionẽ nihil probatũ est, nec datũ, nec testes producti. Si verò per instrumenta petat iudex primo illa sibi exhiberi, vel aliàs an ille verisimiliter proponat se informet, & reperto admittat aliàs inuerisimiliter proponentẽ, & allegantẽ repellat, si per cõfessionẽ interroget partem cuius cõfessio exposcitur, & si cõfiteatur admittat suspensionẽ, quia nõ est nouũ in modũ præambuli primo cognoscere de eo, de quo postea plenius cognoscendũ est. j. de testi. veniẽs. ij. & quòd scripsi post Inn. de foro cõpe. Romana § contrahẽtes li. vj. Sed pone q̃ añ cõclusionẽ adeo processũ est, q̃ liquet de petitorio. nũquid tũc licet redire ad possessoriũ? videtur q̃ nõ. vt. j. de testi. c. significarunt. in fine. Sed in cõtrariũ no. ibi per Bernardũ in gl. pe. sed supposito q̃ ita posset esse in facto, sicut supponit q̃õ, videlicet q̃ añ cõclusionẽ plenè posset de proprietate liquere, & q̃ ita etiã esset in facto per textum decreta. fateri oporteret suspẽsionẽ impediri. Verũ Bernar. in. d. glo. pen. reputat hoc impossibile. Aliqui aũt dicũt q̃ imo esset possibile si de hoc constaret per confessionẽ. C. de nõ nume. pecu. l. gñaliter. &. j. de proba. per tuas. Sed alij dicũt cõtrariũ pro eo q̃ confessus adhuc põt errorẽ suũ allegare. j. de cõfessis. c. fina. vel suã cõfessionẽ interpretari. j. de accusa. c. dilecti. inducẽtes notata Bernar. j. de verb. signi. ex parte. in gl. fina. ver. & adhuc põt reus, imaginatus sum quãdoq; hoc modo videlicet q̃ cũ pũctus iste videatur pẽdere ex arbitrio iudicantis, pro eo q̃ id quòd dicitur in. ca. significarunt, in fine dicitur gñaliter & cõfuse, & nõ est bene lege determinatũ. ar. de offi. dele. de causis. & facit ista decr. in § nisi iudex. debet iudex añq̃ suspẽsionẽ admittat ex pluribus suũ arbitriũ informare. Primo enim debet considerare an sit tãtum in cã processum q̃ causa sit in causa conclusionis, & sic oportet q̃ oẽs termini substãtiales sic seruati, vsq; ad cõclusionẽ exclusiuè: quia cũ termini substãtiales ad causæ cognitionẽ tantũ tendant, nõ poterit dici de cã plenè cognitũ, neq; per cõsequẽs de cã plenè liquere, donec oẽs seruati fuerint. Secũdo cõsiderare debet iura partiũ, & an sint talia quæ verisimiliter valeãt per aduersariũ iuridicè impugnari quia si sic deberet suspensionẽ admittere, nec posset tũc dici plenè de cã liquere, & sic procedit gl. pe. pre. c. significarunt. Tertio debet inquirere à suspendente quæ sunt illa quæ ipse vellet opponere contra iura aduersarij in petitorio, & si ille alleget aliquid probabile, & verisimile nõ arctet ad illud probãdũ, sed suspẽsionẽ admittat. vt hic. Si verò vel tale allegat, tũc pro actore suspendẽte de petitorio liqueat, nihilominus suspẽsionẽ admittat. quia reus de iure actoris suspẽdentis non põt excipere contra illũ, cũ nec sua intersit, cũ & per sentẽtiã petitorij cõpelleretur possessionẽ restituere. & sic procedat adhuc quod hic dicitur, & idẽ fortè videretur dicendũ si esse, si nõ constaret de iure, nec etiã de nõ iure vtriusq; partis, & propter hoc esset reus in cã absolutionis. vt. C. de rei vendic. l. fi. nã nec tunc posset dici plenè liquere de cã, cũ propter incertitudinẽ causæ reus esset in casu absolutionis vt dixi, vt. l. fi. & l. u qui destinauit. & § cõmodũ. allegatis. & sic nõ poterit locũ habere cap. significarunt. Sed est necesse stare huic decret. quę dicit añ conclusionẽ suspendi posse.

¶ Sed si clarè constaret de iure rei spoliatoris, & de non iure actoris spoliati, vt quia iuxta. l. circa. in fine allegati reus spoliator petijsset se admitti ad ista probãdum, & ista probasset, tũc si actor spoliatus volens per suã suspẽsionẽ cõclusionẽ, & sñiam petitorij impedire, interrogatus quid vellet dicere in petitorio, ad impugnãdũ iura rei per q̃ plenè dicitur liquere de cã nihil probabile, nihilq; verisimile dicit nõ est audiẽdus. sed est à suspẽsione repellendus. & sic loquitur decretalis significarunt in fine, & hũc casum addit ad primã partẽ istius decret. & est
36 ratio. † quia postq̃ interrogatus nil respõdet, præsumitur contra eũ q̃ nullã cãm habeat probabilẽ quã dicere possit. vt. ff. de petit. hæredi. l. nec vllã. & idẽ fortius proponat aliquid friu-

versu.quòd in specie,& ꝙ priuilegiatus suo possit renunciare priuilegio.C.de pac.l.vlti.ff.de minori. l. si iudex. Plus dico ꝙ rediens nõ est cõdennãdus in expẽsis. & ita fuit optentũ cõcorditer in dictis cõsilijs,saluo vno qui dixit deberi expensas retardati processus, & ꝙ non debeantur expensæ probabã in dictis consilijs,quia aut deberẽtur expẽsæ possessorij. aut petitorij. Nõ siquidẽ possessorij,quia illę nõ sunt perditę,eo ꝙ nõ potest cõtinuari processus,& per sententiã terminari. & quia nõ cõstat nec cõstare potest,ꝙ actor suspendẽs teneatur ad illas,donec per sententiã declararetur, cũ nõ propter cõtumaciã,sed propter causę iniustitiã debeantur.ar.prædi.§ sin autẽ alterutra.nec etiã potest hoc dici de expensis petitorij, pro eo ꝙ à tẽpore suspensiõis nullę dicũtur factę expẽsę in illo,quinimo fuit cõclusum ꝙ nec expensæ retardati processus vsq; ad sententiã refferendi debeant,sed erãt vsq; sententiã reseruãdę, pro eo ꝙ etiam dependebant solum ex iustitia, vel iniustitia causæ possessorij. Nam si actor vere fuerat spoliatus,nulla fuit iniustitia in retardatiõe processus:quia spoliatus suspendẽdo petitoriũ.& sic processum ipsius retardãdo vtitur priuilegio iuris,vt hîc, & per cõsequens iure suo,& sic nemini facit iniuriã. s̃.de elec.ecclesia vestra.nec auctoritate iuris peccat.C.de adulteris.l.Grachus.xxiiij.quæstio.j.qui peccat.& sic pœnã expensarũ nõ meret. j̃. de reg.iu.sine culpa.lib.vj.Siverò cõstiterit illũ nõ spoliasse,vel nõ cõstiterit eũ spoliasse, vt agens petitorio,& possessorio quoad possessoriũ debeat succũbere in principali,debebit etiã tunc succũbere in expensis. vt.§ sin autẽ alterutra.&.c.finẽ.allegatis.& sic hoc dependet ex fine litis,& ex euẽtu sententiæ.ergo vsq; tũc debẽt expẽsæ huiusmodi reseruari. Caue tñ,q a si post suspẽsionẽ petitorij seruati fuerũt plures termini in possessorio nõ põt cõiũgi sub eisdẽ terminis ꝓcessus petitorij: cũ ꝓcessu possessorij q a illi termini post suspẽsionẽ ĩ possessorio seruati nõ possũt omitti ĩ petitorio,nec etiã põt supersederi in possessorio,donec illi termini seruati fuerint in petitorio,quia hoc esset suspẽdere possessorium,quod nõ licet,vt dicã in membro sequẽti. põt tamẽ cautus iudex si causę viderit expedire taliter vnũ maturare,& alterum expedire,ꝙ vtrũq; coniũget.iuxta lecta & notata in.c.cõsuluit. de offi.dele.vt dixi in dictis consilijs,& placuit dominis auditoribus, & sic fuit consultũ Dño AEgidio de curtibus. In secundo mẽbro videlicet cũ spoliatus qui primo egit petitorio & possessorio,& posteà suspenso petitorio in possessorio solo vult redire ad petitoriũ,possessorio renũciato & dimisso in totũ. Et hic dico ꝙ non põt.per aut.qui semel.C. quomodo & qñ iud. Et est ratio, quia qñ cõtra regulã generalẽ introducitur aliqua exceptio exorbitãs certo casu in pœnã,& in fauorẽ,seu priuilegiũ alterius illo casu cessante, cessat exceptio & standũ est regulę,eo ꝙ tenenda est talis exceptio in terminis suis. vt regula in pœnis. & regula in argumẽtũ.& regula quæ à iure.de reg.iur.li.vj cũ concordãt. Modo regula ponitur in authẽ.qui semel.videlicet ꝙ qui actionem semel proponit,necesse habet vsq; ad finẽ litẽ exercere, & ponitur in prima parte huius decre. exceptio à dicta regula cũ spoliatus vult dimittere petitoriũ,& de spoliatione agere in odium spoliãtis,& in fauorẽ seu priuilegiũ spoliati. nec aliquid statuitur de casu cõmissu videlicet.dũ de possessorio vellet redire ad petitoriũ,igitur ille casus debet haberi pro omisso, & relinqui dispositioni iuris cõis.ff.de condi.ob cau.l.ũ extraneus. solu. matri.l.si cũ dotẽ.de lib.& postu.l.cõmodissimè.j̃.de rescri.c.susceptũ.li.vj.saluo forsan ꝙ si rediens vellet aduersariũ super omniũ interesse suo cõtentare,sufficeret. quia interesse cessante cessaret actio.s̃.de elect.cũ inter.insti.de inutil.stipu.§ si quis alij.Notabant tamẽ domini auditores vnũ singulare interesse videlicet propter honorẽ super spoliatiõe impetiti cõseruandũ,de quo supra tetigerã in simili casu,cui nõ potest bono modo aliter satisfieri quàm per sententiã, cui potest rediens incontinenti satisfacere,statim seruando terminos & cõsentiendo ꝙ sententia absolutoria proferatur. & pro præmissis faciunt ea quæ scripũ.s̃.in.xj.q.§.nec obstat. quomodo & qñ iud.ver.vnde dicit Inn.in tertio mẽbro quãdo vult illud dimittere solũmodo suspendẽdo dico, etiam de plano ꝙ nõ põt. Et fa.ea quę hîc notatur in glo.nouo tamẽ iudicio.& in gl.seq.& põt hoc deduci multũ clarè per rationẽ quã scripsi in mẽbro proximè præcedẽti:quia casus iste regulæ cõmuni aduersaretur,& tñ non habet aliquod ius pro se:quia nullo iure cautũ reperitur ꝙ licet suspẽdere possessoriũ.fa.pro vtroq; mẽbro ꝙ in aduersarij pręiudiciũ variare non licet.j̃.de reg.iur.cap mutare.lib.vj.

¶DECIMOSEXTO quæritur vtrum liceat in causis prophanis aduersarij petitoriũ suspendere videtur ꝙ sic.quia hoc licet in causis beneficialibus,vt cle.cã.j̃.e.igitur & ꝓphanis à simili ratione,vt de similibus ad similia arguatur.ff.de legibus.l.nõ possunt.de rescrip.c.inter cęteras.in fine.Sed in cõtrariũ facit,quia si spãle est in illis, vt in.d.cle.ergo in cũtrariũ est ius cõmune.ar.ff.ad municip.l.j.in fine.Item in contrariũ facit ista decre.in prin.nã concedẽdo de vno videlicet de petitorio proprio,videtur denegare de alio, videlicet de petitorio aduersarij.vt.ff.de iudic.l.cũ prętor.cũ similibus. de hoc notatur in.d.cle.in glo.pe.& in remissionibus ibi datis.Super quo forsitã distingui posset.Quia aut quęris an petitoriũ ab aduersario intentatũ per qõnẽ spoliationis valeat impediri, in causis prophanis in modũ suspẽsionis,& dico ꝙ nõ,vt hîc &.s̃.ti.ij.c.ij.& per rationes supra proximas. Aut per viã exceptionis,& dico ꝙ sic.vt dicto.c.ij.&.c.fi.e ti.de quo tñ dicã latius in pre.cle &.j̃.ti.j.ex conquestione.

¶DECIMOSEPTIMO quæritur quæ est ratio diuersitatis inter possessoriũ recuperãde,& adipiscẽdæ,& possessoriũ retinẽdæ in prin.decre. videlicet quoad effectũ suspẽsionis.& ꝙ istud quare procedat videtur probare ista decreta.in prin.à cõtrario:quia hæc decre.ponit ius nouũ,spãle,& exorbitans & cõtinet priuilegiũ nociuũ alteri,& solũ loquitur de interdictis retinẽdæ.ergo ad illa extendi non põt per cõmunia iura. Et ita videt tenere hic Bernar.post prin.iiij.gl versu sed ad interdictũ. De interdicto verò recuperandæ potest dici ꝙ ibi est ratio specialis propter odiũ spoliantis,& fauorẽ spoliati.vt in cle.causa.j̃.e.Sed ista ratio nõ videtur valere,quia cessat in interdicto adipiscendæ possessionis,& quia licet cle.reddat rõnẽ de odio spoliãtis,hoc est in casu suo. Sed ego dico ꝙ licet ista ratio respectu interdicti adipiscẽdæ non cõcludat,respectu tamẽ interdicti retinendæ satis est bona inductio.etiã ꝙ magis offendit possessorẽ,qui eũ spoliando possessionẽ sibi auffert,q̃ qui possessionẽ ei dimittendo solũ modo eũ turbat. Fa.etiã quia si dicta ratio sufficiens est,in casu fortiori quẽ ponit pre.cle.fortius & in casu isto minus foru. Restat ergo examinare quæ est ratio diuersitatis,inter interdictũ adipiscendę,& interdictũ retinẽdæ. Bernar.& cæteri doctores cõmuniter solent assignare istã rationẽ,quia volẽs redire de petitorio ad possessoriũ retinendę esset sibi cõtrarius,vt notatur in pre.gl.iiij.versu.sed ad interdictũ allegato.& scripsi.s̃.eo.c.in.iiij.q.principali.ver.sed ad interdictũ.Sed de illa ratio reprobatur per Io.de deo.Pe. Abb.Spe.Accu.Cy.Arch.Nouel.& Henr. in casu in quo contra detẽtorẽ agit possidẽs,vt scripsi in pręd.iiij.q.principali versu.sed Io.de Deo. Quæres ergo nũquid in casu illo videlicet dum petitorium & possessorium retinẽdæ simul concurrere possunt? Henricus tũc dicit posse recurri de petitorio ad possessorium retinendæ petitorium suspendendo.vt scripsi in dicta quæstion.quarta.ver.dic ergo. Et in hoc videtur etiam hîc concordare Innocen. super verbo adipiscẽdę.dicens quòd idem videtur in retinẽda iterauit. ff.de acquir.pos.l.naturaliter. Sed attende, quia illa non fuit mens Innocen.retulit enim se tantum ad casum erroris, vt cum crederet aduersarium possidere & ipse possideret, licet sua possessio turbaretur intentauit rei vendicationem.& posteà cognito ꝙ possidebat dimittit ex toto petitorium ineptè propositum,& venit ad possessorium retinendę quòd ratiõe suę possessionis turbatę aptè intentare potest Subaudi cum refusione expensarum,& reu si petierit ab instantia prioris iudicij primitus absoluto.iuxta lecta & notata de iudici.capit.examinata.vide etiam quod scripsi in expositione literę super verbo

eccleſia.ſed contrarium videtur notare Inno.in cap.placuit. allegato.& ibi videtur probari,videlicet quòd etiam ſi tota eccleſia delinquat non nocet eccleſiæ, quia nec tota eccleſia propter res eccleſiæ alienare,ſine ſolennitate.xij.q.ij.ſine exceptione. xviij.q.ij.ſi quis Abbas.& ita notat Archidiaco. in dicto capit.placuit.& Bernardus de ſucceſ.ab inteſ.c.fina. & de dolo.c.primo.& Hoſtien.de rebus eccleſi.non alien.in ſumma.§.tertio. verſi.verius.Et Io.An.de regu.iur.pro poſſeſſore.& de relig.domi.conſtitutus. vbi remittit Collecta. ad collecta ſua Dicit tamen Collecta.quòd ſententia primorum,in rebus mobilibus,locum videtur habere, vt legitur & notatur,de ſepultu.cum liberum.dicam.j.de regu.iur.c. delictum.lib.vj.

42 ¶ TERTIO quęritur,† nunquid agens interdicto vti poſ.poteſt agere petitorio ſubaudi ſimul?refert glo.dicere ꝙ ſic,ratione detentationis.j.de cappel.mona.c.ſecundo.& ſic notari in Specu.de petitorio & poſſeſſorio.§.primo. & per Arcidiaconum in quæſtiõe prima quia epiſcopi.& per Bernardum,& alios de iudi. examinata. de quo ſatis dixi ſupra. ¶ Subdit quòd interdictum vti poſsi.non eſt de interdictis quę præcedunt dominium quicquid dicat gloſa, imo illud ſupponit.Sed in vtroq; malè dicit,de primo patet in ijs quæ ſcripſi.s.eod.c.in quinta quæſtione principali.& etiã in.xvij. De ſecũdo patet,quia nihil commune habet cum dominio, nam ſiue iuſta,ſiue iniuſta fuerit poſſeſsio,nihil refert. ff. vti poſ.l.iij.& de acquiren.poſſeſ.l.naturaliter.§.nihil. ſupponit tamen poſſeſsionem.ff.vti poſsi.per totum.inſtit.de interdic. §.retinendæ.inducit Collectarius notata infra titulo primo in literis.

¶ QVARTO quærit,nunquid intentãti interdictum vti poſsi.de.poteſt opponi excepcetio ſpoliationis? Vincentius tenet quòd non.quem ſequitur Nouel.s.titulo ſecundo.c.ſecundo.ſed ſubdit quòd Innocen.contradicit.quòd intelligit Vincen.& Specu.ſi ad hoc agatur ne turbentur inquilini,vel putatores vinearum.quia iudicis eſt impedire lites futuras.de dolo finem.& quia ſine iudicio,non debet quis turbare poſſeſsiõem alienã.Sed ſi agatur ad pœnam propter vim inquietatiuam,tunc ſecus.de petitorio,& poſſeſſorio.§.primo.ver. ſed nunquid intentati.ſecundum eum.refert tamen quòd Innocen.tenet contrarium indiſtinctè.de præſcrip. veniens.vbi dicam. Dicit tamen quòd hic videtur innuere contrarium in verbo poſſeſſoris.dixi in capit.ſecundo allegato.Subdit etiã id quòd ſcripſi in dicto capitulo ſecundo.in octaua oppoſitione.verſi,ſed pone.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Illud breue dicitur quod neceſſarijs verbis expeditur.*
2 *Sententia lata ſuper proprietate trahit ad ſe effectum ſententiæ latæ ſuper poſſeſsione,quouſmodo intentẽtur, modo ſimul tractentur.*
3 *Actiones diuerſæ vnius negotij,ſiue rei ſimul proponi poſſunt.*
4 *Maius dignum minus ad ſe trahit.*
5 *Digniora ſunt in ordine præponenda.*
6 *Cauſa naturali quadam ratione ſuum effectum præcedit.*
7 *Petitorium cum omni interdicto intentari poſſe etiam in eodem libello opinio Dyni eſt*
8 *Poſſeſſorium quodlibet cum petitorio intentari poſſe tenent Iacobus de Rauignaco Pet.à bel.pert.Nicolaus Bertrãdus & Cynus.*
9 *Contrarietas actionum cumulationem impedit.*
10 *Petitorium & poſſeſſorium retinendæ ſimul intentari non poſſe Martinus Accurſius Bartolu. & Bernardus adſerunt.*
11 *Petitorio & poſſeſſorio variè agi Abb. ſcriptũ copioſè nobis reliquit*
12 *Sententiam prioribus actis correſpondere debere.*
13 *Poſſeſſorio recuperandæ agenti eo inuito proprietatis quæſtio moueri minimè poſſe.*
14 *Res non eſt mea tuam eſſe inde non includit.*
15 *Sententia abſolutoria in petitorio lata rei iudicatæ exceptionem parit in poſſeſſorio,ſi poſſeſſorium ipſum proprietatis cauſam habeat.*
16 *Exceptiones proponere,probareq; debere.*
17 *Sententia abſolutoria in poſſeſſorio rei iudicatæ exceptionem in poſſeſſorio non inducit.*
18 *Sententia condemnatoria in petitorio rei iudicatæ exceptionem in poſſeſſorio parit.*
19 *Sententia condemnatoria in poſſeſſorio rei iudicatæ exceptionem in petitorio minimè gignit.*
20 *Vnicam eſſe poſſeſsionem, Azo tenuit.*

¶ *CAP. VI.*

CVm dilectus & infra. ¶ Iſta decretalis fuit repetita per dominum Ioannem Calderi. Ideò in eius lectura ſeruabo ordinem illius,& dicit hoc in ſumma.poſſeſsorium,& petitorium ſimul tractantur, vna ſententia finiuntur,in ſententia poſſeſsione pręmiſſa,& in executione proprietate præualente. Et primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio,primo tranctans de diffinitione petitorij,& poſſeſsorij. ſecundo de effectu ipſorum in executione,& ſoluit quatuor quæſtio.prima an petitorio, & poſſeſsorio ſimul agi poſsit, & dicitur quòd ſic.Secunda an vna debeant terminari ſententia.& dicitur quòd ſic. Tertia quis ordo in pronunciando. & dicitur quòd poſſeſsorium præmitti debet. Quarta quòd fortius ſit in executione.& dicitur ꝙ petitorium.

¶ Expone literam: *ad quartum* quòd fuit an ſimul vel vna ſententia.& c. *breuiter.* id eſt paucis verbis.Sic de ſacramentis non reiterand.capitulo primo.& ſecundo.de maio.& obedien.per tuas.de conceſ.præbend poſtulaſtis.de ijs quę fiunt à prælat. paſtoralis.de iur.patron.poſtulaſti.de conſecr.eccle.vel alta. propoſuiſti.de obſeruatio.ieiu.c.ij. de deſpon. impuber.duo pueri.de accuſa.ſuper ijs.de ſimo.nobis.de iude.poſtulaſti.de ſenten.excommuni.cum deſideres.§.finali.& capitulo in audientia.&
1 capitulo à nobis.ij.† Eſt autem breuitas, res verbis tantum neceſſarijs expedita.& hoc bene conuenit huic decre. quæ paucis,& neceſſarijs verbis eſt contenta. & per hoc nota prolixitatem vitandam.vt ſupra in prohemio.& infra de pœniten.& remiſſ.ſignificauit.Solet tamen breuitas obſcuritatem generare.iuxta illud Oratij.

¶ *Obſcurus fio,dum breuis eſſe volo.*

Cum. hæc dictio diuerſimode ponitur in iure, & communiter ponitur pro quia. vel pro quando.& dubitatur quando an poſsit poni pro &,quia refert an dicatur hoc cum illo vel hoc & illud.ff.de fide inſtrumen.l.ſi cui fundum.infra de celebra.miſſa.cum Marthę.§.quæſiuiſti. vbi de hoc dicam, & de differentia inter ſi,& cum.vide quòd legitur & notatur.ff. de verbor.obliga.l.centeſimis.§.finali.*ſuper.* de hac plenè dixi. s.ti.ij.c.finali,in principio.*poſſeſſorio & petitorio.* ſubaudi iudicio.Primum reſpicit adeptionem,vel recuperationem,vel retentionẽ poſſeſsionis,vel quaſi Secundum rei dominium,ſiue ius.de electione querelam.de iud.c.finali.s.e.cum eccleſia & c.ſequenti.j.ti.primo.per totum.de re iudi.ſuborta.de capel. mona.c.ij.*ſimul.* quia interea non eſt factũ interuallum.s.tit. ij.c.ij.Vnde notat identitatem tẽporis reſpectu vitę.de renunciatio.c.niſi.ver.nec putes.de cler.coniug.ꝑ â te. alibi cõiunctionem.reſpectu vnius actus expediendi per plures, vel reſpectu loci in quo plures conueniunt.de ſta.regul.in ſingulis alibi reſpectu affectionis,& ſtatus.de diuortijs gaudemus.§.ij. *actum.* in iudicio.s.e.cum eccleſia.&.c.ſequenti. vnde dicũtur acta iudicij.j.de probat.quoniam. *ſententia.* hic videtur ſolui quæſtio an ſententia contineatur actorum nomine.Supra enim dixit actum,& nunc exprimit ſententiam per ſe.Ergo ſequitur ꝙ vnũ nõ includitur ſub appellatiõe alterius,ad id.C.de re iud.l.vlt.C.de ſen.q̃ ſine cer.quan.l.vn.j.tit.j.cũ ad ſedẽ.s.de ferijs.c.vlt.pro & cõtra.j.de prob.quoniam.dic ſecundũ Cal. quòd cõtinetur.ff.de re iudi.l.acta.&.l.ſequenti.ad hãc decre. & ſimilia iura reſponde,ꝙ quãdo ſunt duo,quorum vnũ ſub alterius appellatione continetur illud ceſſat,ſi vtrunque per ſe exprimitur.j.de teſta.requiſiſti.& notatur.j.de conceſ.præbẽ. poſt electionẽ.in glo.*terminari.* iſte eſt effectus ſniæ.ſ. imponere finẽ liti.j.de do.c.finẽ.de re iud.c. iurgantiũ.e.tit.ff.l.j.*licet.* pro quãuis.*in pronũciatiõe* verbali.*in executiõe.* finali. quia etiã ſup

sione quia in eius fauorē hæc inducta sunt, Ideò ijs renun-
ciare potest. C. de pa. t. leg. finali. lex verò si de vi. loquitur
quando actor primo intentauit possessorium recuparandæ,
& reus vult de proprietate quæstionem replicare, quòd es
se non potest. s. titulo. ij. c. final. nec est verum quòd sint in
compatibilia, licet diuersa sint, vt. s. dicetur. licet autem pos-
sessio præcedere dominium, & interdum det tibi causam, nō
per se, nec super. & l. j. de acquiren. pos. loquitur de iure pri-
meuo. s. quicquid calcauerit pes tuus, &c. sed hodie non sic, vt
in eadem. l. dicitur.
¶ Accursius in. l. si de vi. dicit, q̄ possessorium recuparandæ,
& adipiscendæ simul possunt cum petitorio intentari. ff. de
de vi & vi ar. l. cum fundum § fina. s. c. proximo. & prędic. §.
quia autem. Sed non possessorium retinendæ, propter contra
rietatem, quia agendo possessorio, diceret se possidere, hāc te
nuit Bernar. s. c. proximo. in quarta glo. & videtur fuisse opi
nio Marti. quam quidā dicunt prubari. s. c. proximo. Saluo
casu vbi possidens ageret contra detinentem, quem scripsi. s.
c. proximo. in. vj. q. principali § occasiōe cuius. versu. sed est
solum quæstio. & in quarta quæst. principali. versi. sed Ioan.
de Deo. vbi latius. fa. ff. de acqui. po. l. l. naturaliter § nihil. & l.
clam possidere § qui ad nundinas. datur verò interdictum vti
possidetis. nedum inter contendentes se possidere, sed etiam
contra eum qui non possidet, nec dicit se possidere, sed in-
quietat. infra titul. primo. licet. ¶ Odoffre. & sequaces dicūt
quòd possessorium & petitorium, possunt ab vna parte intē
tari, sed intentato primo ab actore possessorio recuparandæ
reus de petitorio refferre non poterit quæstionem. allegat C.
de dona. inter vir. & vxor. l. si maritus. Sed si actor possessoriū
retinendæ vel adipiscendę intentaret, & reus incontinenti vel
let de proprietate docere admitteretur. per regulam dolo fa-
cit. ff. de exceptione doli. l. dolo. &. j. de reg. iur. c. dolo. li. vj.
Sed si non incontinenti secus. inducentes notata. j. titul. j. c. j.
c. literas. in glo. istorum. Sed quidam hoc reprobant, quia re
plicatio est exceptionis exclusio. ff. de excep. l. ij. Sed hîc vnū
non excludit aliud. allegant. C. de prescrip. xxx. anno. l. si quis.
emptionis § sed hoc super illis. Fatētur tamē per modū actio
nis contra agentēm possessorio, posse intentari petitorium §
tamen allegatus non dicit contra agentem possessorio retinē
dæ, vel adipiscendę non dari exceptionem dominij sed loqui
tur in violento, vel misso in possessionem, propter contuma-
ciam rei, qui contra spoliatum in primo casu, vel contra volē
tem recuperare possessionem infra annum, in secundo ca-
su non poterit excipere de dominio vt ibi dicitur.
7 ¶ Dyn. dicit, q̄ petitoriū cum omni interdicto retinendæ, re
cuparandę, & adipiscendæ, potest simul intētari, & in eodem
libello, & de interdicto retinendæ, de quo maius dubium po
nit exemplum, de proprietario contra vsufructuarium,
non permittentem reficere agente rei vendicatione, & inter-
8 dicto vti possidetis. ¶ Iacobus de rauigniaco Pet. de bel. per
ti. & Ioan. nicoti Aurelianen episcopus in. l. si de vi. allegata.
dicunt etiā quodlibet possessoriū cū petitorio posse inten
tari. quibus etiā assentit ibi Dn̄s Ber. caprioli in dicta. l. si de
vi. & Cyn in. d. l. ordinarij. in. iij. quæstione. de interdicto re-
cuperandę casum allegant. ff. de. vi & vi. ar. l. cum fundum §
fina. inducunt prædict. § quia ante istam decretalem. De inter
dicto verò retinendæ allegant casum in p̄dic. l. naturaliter §
nihil. & exēplificāt cōtra cōmodatariū, & depositariū. per. l.
officiū alle. s. dicta. l. licet § rei. ff. depos. & l. rei. ff. cōmo. p̄bāt
ratione. quia illę actiones possunt simul intentari, quæ sic se
habent, quòd sententia lata in vna, non parit exceptionem in
alia. ff. de excep. l. fundi. & l. fundum. Sed sentētia lata in pos
sessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio. ff. de
excep. rei iudica. l. an & eadem § fina. Item quia actiones ad
diuersa tendentes, possunt simul intentari, nec est repugnātia.
ff. de regul. iur. l. nemo ex ijs § quotiēs. modo petitorium &
possessorium sunt huiusmodi. facit. ff. vti posside. l. si duo. &
prædict. l. an & eadem § finali. nec obstat. l. prima § interdi
ctum autem. ff. vti possidetis. vbi dicitur, quòd actio nunquā
vltro possessori datur, & tamen nemo sine actione experitur.
ff. de administratione tute. l. quotiens § si temporali. facit in-
stitu. de actioni § econtra. quia potest esse quòd detur actio
possessori, propter detentionem alterius. & facultatem rei re-
stituendæ, quam habet alius, videlicet depositarius, vel com-
modatarius, & sic cessat contrarietas. Sed adhuc oppones di-
cens talem cumulationem petitorij & possessorij non debe-
re admitti. eo quòd videtur frustratoria contra communia iu
ra. nam virtute petitorij compellitur reus possessionem resti
tuere, & ab inquietatione desistere. dico autem, quòd rei ven-
dicatio tendit ad ipsam rem directè & requirit possessionem
dominij, ideò expedit iungere possessorium, vt actor in il-
lo saltem optineat, quia non respicit nisi possessionem, cuius
probatio facilior est. Ipse etiam Ioan. nicoti in dicta. leg. si
de vi. tenebat probationes proprietatis, contra possessorium
incontinenti oblatas esse recipiendas per. l. dolo facit. & ff vt
in possess. leg. l. si is à quo. & ad Carbonianum. l. tertia § causę.
probat ratione, quia in mora modici temporis, non est ma-
gnum periculum ff. de iudici. l. si debitori. Item quia hoc ten
dit ad abreuiationem litium. ff. si certum petatur. l. quidam.
Fallit tamen secundum eum in interdicto recuperandæ in
odium spoliantis. vt prædicta. l. si maritus. & C. si per vim,
vel alio modo. l. finali. & de vi. pub. l. si quis ad se fundum.
Item in interdicto quorū lega. ff. quo. leg. l. j. § redigūtur. & ra
tio ibi ponitur in principio. l. Inducit pro prædictis. C. de edi.
diui Adria. tollen. l. finali. & C quo. bon. l. finali & C. loca. l.
si quis conductionis. Ratio diuersitatis est secundum eum,
inter interdicta recuperandæ & retinendæ, quia potius de-
bet remanere possessio penes eum pro quo est maior prę sum
ptio, quam penes illum pro quo non est tanta præsumptio.
ff. de fidei. liber. l. generaliter § petitum. & de edict. diui Adri.
tollen. l. finali. allegata. Sed iste qui agit recuperandæ, vel adi-
piscendæ, habet meliorem prę sumptionem, pro ipso quam
agens petitorio, vel possessorio retinendæ. Sed dominus Ber-
trandus caprioli, tenet quòd nec contra agens interdicto reti-
nendæ potest opponi proprietatis exceptio, eo quòd pertur-
bans vim videtur inferre. ff. de vi. & vi armata. l. vim facit. Et
ne detur actio talem violentiam, & malitiam committendi.
ff. de re. vend. l. in fundo. de interdicto recuperandę causam
reputat. institu. de interdi § recuperandæ. Fatetur tamen quòd
vbi quis sine vitio & dolo possidet, licet à me proprietatis pro
bationes incontinenti offerre. Inducit notata. C. loca. l. si quis
conductionis. Sed de hoc miror, quia Cynus post Petrum in
prędicta. l. in quarta oppositione tenet contrarium, inducit
etiam. l. iij. C. de edict. diui Adria. tollen. & l. finali. ff. quo. bo.
& l. teroam § ibidem ff ad exhibe in quibus auditur possidēs
sine vitio de proprietate incontinenti probans. Ad decreta-
lem supra proximè respondet, quòd ponit facti accidentiam,
neque de interdicto retinendæ negat.
¶ Bartholus de Saxoferrato. ff. de acquirend. possessio. l. natu
raliter § nihil. in repetitione vnius § quasi circa medium secun
dę chartæ mouet istam quæstionem, vbi refferunt notata Cy.
C. de rei vendi l. ordinarij. tertia quæstione vbi Cynus tenet
opinionem Petri quæ habet petitorium concurrere cum om-
ni possessorio esse veram sicut euuangelium, & finaliter illa re
citata dicit Bartholus, quòd sibi videtur illa opinio esse falsa,
sicut Iudas scariot. Primo propter regulam cumulationum,
9 quę habet † quòd contrarietas, impedit cumulationem actio
num. Nam petitorium & possessorium retinendæ eodem re-
spectu contraria sunt. Secundo propter secundam regulam,
quę habet, quòd actiones, quę electione se tollunt non cumu
lantur, quia proponendo rei vendicationem actor dicit reum
possidere, & sic renunciat possessorio retinendę. Tertio pro-
pter tertiam regulam, quæ habet, quòd quando absolutoria
lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia, actiones hu
iusmodi non cumulantur, nam lata in petitorio, parit excep-
tionem in possessorio in multis casibus. vt infra dicetur quæ
tres regul; notantur per Dynum infra de regul. iuris. nullus
pluribus. & per Cynum. C. de eden. l. edita.

Quarto per aliam regulam quę addi potest quę habet, quòd
quando propositionem secundæ actionis proponens vide-
tur asserere se habere quòd patebat in prima, non admittitur
concursus tacitè renunciatione impediente. arg. insti. de per-
pet. & tēpo. acti. in fi. modo sic in proposito, vt videtur. Quin
to propter quintam regulam quæ addi potest, quæ habet, q
necessarius ordo impedit cumulationem, quæ probat in. l. or
10 dinarij. & in. l. incerti. † Ex quibus cōcludit opinionē Mar
tini Accur. & Bernardi, quę habet petitorium & possessoriū
retinendæ propter contrarietatem simul intentari nō posse.
& decret. s. proximo. in veritate fundari. ¶ Ioan. Calder. di-
cit, quòd opinio quę habet vtrumq; simul intentari posse est
ipsa veritas. per. l. cum fundum § finali. & per hanc decreta. &
per prox. pręcedentē. & p. c. j. s. e. & c. j. j. de sequestratiōe.
11 & allegat alia ad hoc allegata. ¶ Abbas dicebat hîc, † quòd
pōt agi petitorio & possessorio multipliciter, primo si agens
possessorio retinendæ reconuenitur petitorio, vel econtra. j.
titul. primo audita. Item secundum Gosfre. cum agitur inter
proprietarium, & vsufructuariū. ff. vti poss. l. vltima. Item cū
vnus vendicat seruitutem, & alter possessionem tuetur. ff. vti
pos. l. si duo § si vicinus. Item casu. j. tit. j. c. j. Item in casu. s.
eod. c. ij. Respondet Ioan. Calder. ad tertiam regulam cumu
lationum de qua. s. & etiam in regula qui ad agendum. per
Dyn. & ff. de interdict. l. ij. § quædam. dicens, quòd videretur
procedere regula, vbi primo intentatum esset petitorium, &
posteà eo pendente possessoriū retinendæ, vel adipiscendæ.
Sed pręmissa procedunt quādo simul ab eodem, vel primo
possessorium, vel cum à diuersis, quia absolutoria possessorij
non obstaret proprietati. per notata in. l. incerti. & C. quorū
bo. l. finali. Item nec obstaret regula, si lata esset sententia pro
reo in petitorio, eo solo quòd actor non probauit, licet secus
si eo quòd probasset, nec obstat. l. ij. § quædam. ff. de interdic.
quia loquitur de possessorio causam proprietatis continen-
te. Sic. j. titu. primo. ex transmissa. & c. ex parte. vide Ray. in
summa parte. iiij. sub rubrica qualiter sint tractandę causę
matrimoniales § quid si mulier. vbi tractat qualiter succum
bens in possessorio, potest agere petitorio & ideò dicit hic
AEgidius, quòd si de matrimonio carnali actum est petito
rio & possessorio, & probatum est impedimentum, pronun-
ciabitur in petitorio contra matrimonium pro reo, non au-
tem in possessorio pro actore, licet spoliationem probauerit.
per decretalem ex transmissa. licet secus in spirituali cōiugio.
s. eo. cum super. Nec obstat huic decret. superfluitas. iuxta. c.
cum contingat. de offi. deleg. & de proba. c. ij. quia satisfit iu-
ri. l. de qua re. ff. de iudi. vt prædict. capi. cum super. & quòd
ibi notatur, & propter fructus, vt ibi notatur. & s. capit. pro-
ximo. & j. de testi. c. significarunt. Item propter expensas. Itē
propter ea quæ scripsi in dicto. c. cum super. in tertia opposi-
tione principali § sed ad oppositionem vsq; in fine. quæ om
nino videas, atq; pōderes. Itē quanec semper sentētia super pro
prietate. trahit ad se possessionem. vt. j. dicam. De materia au
tem oppositionis dixi plura. s. e. proximo. in. iiij. & vj. q. vbi
omnino vide, & etiam ad hoc redibo infra. Dic de hoc vt scri
psi. j. eo. capi. causam. in clemen. in questione secunda prin-
cipali. s. eo. pastoralis. in. vj. quæstione principali.

¶ PRIMO queritur, que fuit ratio decidendi in hac decre
12 tali. Ioan. Calder. dicit quòd ista fuit, † quia sententia debet
esse confirmis actis prioribus. de accusa. qualiter. ij. de symo.
licet Hely. supra titulo secundo. capit. secundo. Si ergo vltro
actum est super vtroq; sententia ferri debuit. ff. de iudi. l. de
qua re. s. eodem. cum super, verum quia cum labore facta nō
deberet cauere effectu. de por. distinct. prima § hæc autem ver
ba. infra de cleri. non residentibus relatum. vt lite pendente ec
clesia. infra de electio. cōmissa § porrò. libro sexto. sententia
super proprietate non debet carere effectu, quòd esset si in
executione non pręualeret possessioi. j. de re iudica. cum ali-
quibus. & eodem titulo. ff. l. quarta § ait prætor. Ideo autem
præmittitur possessorium, quia illud facilius & minus dura-
turum. s. de electione cum dilecti. & capit. si fortè. libro sex-
to. j. de præscrip. auditis. Sed certè magis realiter loquendo,
potes sumere rationem dubitandi, & decidendi ex iis quæ scri
psi. s. eo. cum super. in. iij. oppositione principali § sed ad op-
positionem. vsque in fine illius oppositionis.

¶ SECVNDO quæritur, quid si ordo de quo hic dicitur
non seruatur, vt quia in pronunciatione proprietas possessio
ni præmittitur nunquid valet sentētia? videtur quòd non. vj.
quæstione. vj § diffinitiua. ver. item sententia. contra. C. de sen
tenti. l. prolatā. Spec. de petitorio & possessorio § j. versi. quid
si primo. recitat opiniones pro & contra, & nihil approbat.
Ioan. ij. quæstione. j. in summa tenet, quòd iste ordo non est
substancialis. allegat eadem cau. q. vj. biduum. & C. de appel.
l. j. hoc placet Ioan. Calde. Simile de iuramen. calumn. c. j. in
princi. libro sexto. Contraria verò loquitur de ordine eiusdē
causę. hic verò de ordine vnius causæ ad alteram. plus credo, q
si non seruetur hic ordo non propterea appellari potest: quia
in nullo leditur pars, & sic habet locum illud multa fieri non
debent, quæ facta tenent. de regul. ad apostolicam. non obstat
l. prima. C. de appel. quia aliud est ex toto præmittere causam
quę primo expediri debet, quòd si non fit potest appellari, vt
ibi. aliud ordinem causarum non seruare, & hoc non vitiat ex
quo alicui non pręiudicatur, vt hic. Ex hoc infert, quòd si iu
dex audiret reum quæstionem proprietatis refferentem con-
tra actorem possessorio recuperandæ agentem, actor appella
re posset, quia ex hoc leditur. s. titulo secundo. c. finali. Dicit
tamen quòd si non appellaret, teneret iudicium cum non esset
contra ius scriptum, sed contra ius litigatoris. j. de re iud. cum
super. & sic dicit posse intelligi dictam. l. j. quòd perpetuo te-
ne menti, quia hoc dictum reputo notabile, & de iure verum
& satis probari. s. titulo. ij. c. ij. Super hoc omnino vide quæ
scripsi in cle. causa. j. e. in. xviij. q. principali.

13 ¶ TERTIO queritur, † ecce agenti possessorio recupe-
randę eo inuito proprietatis questio moueri non potest, sed
secus econtra. s. titulo secundo. capitulo secundo. Pone ergo
quòd ambo simul se ad causam prouocāt, videlicet vnus agēs
petitorio, & alter agens possessorio recuperandæ, quid tunc
fiet? Dicit Ioan Calde. quòd fortè dirimetur q uu primo intel
ligatur prouocasse. ff. de iud. l. sed cum ambo. Simile quòd no
tatur. j. de probatio. licet. in fine. & de testi. c. in nostra. nisi de
rixa, vel spoliatione timeretur, de qua etiam tempore feriato
agitur. ff. de ferijs. l. solet. vel nisi dicatur actio tempore peritu
ra, vt ibi. quo casu siue agendo, siue reconueniendo ad perpe-
tuandum actionem sufficit libellum porrigere sequuta per
exequutorem conuentione. de quo in Specu. de petitorio &
possessorio § j. ver. sed pone. Sed non placet mihi quòd hoc
casu sit necesse hanc quęstionem sorte dirimere, quia aut spo-
liatus agens possessorio recuperandę consentit, quòd agat ad-
uersarius de proprietate, & tunc procedunt simul tanquam
mutuæ petitiones. s. titu. ij. c. ij. quia potest spoliatus exceptio
ni sibi competenti contra spoliatorem renunciare. ff. de mino.
l. si iudex. C. de pact. l. penul. & c. ad apostolicā, allegato. Aut
non consentit, & tunc excipere potest etiam si constaret quòd
secundo prouocasset. vt. s. c. proximo. & in dicto. c. ij. & sic ad
subsidiarium remedium fortius recurri non debet. ff. de mino.
l. in causæ.

¶ QVARTO quæritur, pone agens petitorio & posses-
sorio simul obtinuit in vtroque, & quòd reus à sententia pe-
titorij tantum appellauit, nunquid sententia possessorij nihil-
ominus exequutioni statim mandabitur? videtur quòd sic,
ne frustretur effectu. vt dixi in prima quæstione, & arg huius
cap. & c. cum ecclesia. s. eod. facit, quia petitorium & possesso
rium sunt diuersa. Igitur appellatio vnius, aliud non impedit.
j. de appell. super eo. j. de offic. ord. cum dilectus. C. de trans.
l. si ex falsis. super quo vide q tetigi. s. e. cū super. in dictis Ray.
§ tertio notat. ver. scdo quærit. In contrariū primo facit, quòd
pēdente appellatiōe nil innouari debet. Itē facit hæc decre. q
snīa petitorij, trahit ad se snīam possessorij. igit & suspēsio su-
spensionē. Sic accusatus de maiori & minori crīe & condēna
tus de vtroq; si appellet super maiori non fit interim executio
super

super minori.ff.nil nouari pendente appellatione.l.vn.§.vltimo.canonizata.ij.q.vj.si quis ex pluribus.sa.s.eod.cũ vbi sola verbalis pronunciatio fit in possessorio. ¶ Dicunt quidam scilicet Cyn ꝙ si illud possessorium fuit recuperandæ nõ impeditur executio: quia per quæstionem dominij non impeditur.s.titu.ij.c.finali.Idem dicunt in possessorio adipiscendę, vel retinẽdæ,nisi appellãs habeat probatiões paratas.per regulam dolo facit.& videtur hic placere Collec.allegat.C.de cõpensa.l.si ex ea causa.nam secundum eũ exceptio dolo facit. non habet locũ,vbi agitur interdicto recuperandæ possessionis secundũ Cyn.in.l.incerti. & quia secundũ canones in causa possessorij appellatur.super quo remitit ad.c.cũ ad sedẽ.j.nt.primo. & super eo quòd dictũ de probatione incõtinẽti admittenda,remitrit ad notata.s.eo.cũ super. Et si dicatur quòd hæc exceptio est peremptoria.& sic post sententiã opponi non potest.C.senten.rescin.non posses.l peremptorias. de quo scirpsi.s.tit.ij.c.ij.in.vj. oppositione. nunquid ergo exceptio? Ipsi respõdẽt ꝙ speciale est in ista,sicut in exceptione compensationis.C.de transact.l.si ex causa. Ad contraria respondent,ꝙ & si sint inter se diuersa,tamen interdum petitorium ita concernit possessorium,ꝙ si illud mandaretur executioni si appellans in petitorio obtineret,per hoc impediretur executio petitorij,& tunc appellatio petitorij suspẽderet executionẽ possessorij,secundũ eos.& ideò super minori crimine impeditur executio,cum est appellatum super maiori. quia per id si fieret impedireẽ executio super maiori, puta si deportaretur,nõ posset decapitari,& sic prædict.§.intelligũt. quod tamen dictum est de possessorijs retinendæ ꝙ impediatur executio vbi offeruntur probationes paratæ,videtur impropriè dictum:quia ibi cessat practica.tum quia ibi nihil petitur ab alio.tum quia executio non fit in illis,sicut nec in sentẽtia absolutoria,nisi forte quãdo vterq; diceret se posidere, sed vnus docetur de titulo iustiori:quia tunc alter remoueretur de possessione quam haberet.j.de proba.licet.& hoc casu potest saluari,ꝙ notat Dyn.j.de reg.iur.c.dolo petit.libr.j. licet ibi Nouel.illud reprobet.

¶ Ioannes Cal.de.credit per prima iura executionem fiendã, vbi factum non resistit executioni per id ꝙ nullo modo dixi.probat,quia per huiusmodi executionẽ non impeditur effectus sententiæ ferendæ in causa appellatiõis, sicut per appellationem interpositam in causa recõuentionis nõ impeditur processus,in causa conuentiõis,vel econuerso,vt notat Vin. in prędicto.c.super eo. Et Inno.de elect.cũ nobis olim.& per hoc est responsum ad prædi.§.vltimum.non ob.ista decretal.quia loquitur in casu in quo potest fieri executio super petitorio.nec ob.cum ecclesia.&.c.sequens.quia in illis super vtroq; simul fuit pronunciatum, nec fuit appellatum.& etiã loquitur ista decret.& optimè fa.quæ scripsi.de arbit.c. cũ tẽpore.oppo.ij.§ prædicta.facit ad quæstionem, & in consilijs meis.consilio.xlij.

¶ QVINTO quærit,pone reus contra quẽ actũ fuit possessorio, & petitorio succubuit in vtroq;,& appellauit à sententia petitorij,sed interim mandata fuit sententia possessorij executioni, & possessio tradita actori,posteà iudex appellationis confirmat sententiã petitorij, quis erit effectus talis sententię,videtur ꝙ nullus:quia sentẽtia huiusmodi,non põt ad se trahere executionẽ,cũ reus nõ posideat, neq; dolo desierit posidere,ideo nil tenetur restituere.ff.de rei vẽdi.l.si autẽ.§.j. Goffre & Host.dicunt,ꝙ effectus erit declaratio dominij, & compensatio expensarum.ff.de rei vẽdica.l.ex diuerso. C.de appel.l.eos.impossibilitas autẽ restitutionis faciendæ ex facti conditione,impedit nouam restitutionem.& ideò cessat iuris dispositio.iuj.di.erit autem.simile ꝙ notatur de elect.si fortè.lib.vj.in glo.si ergo.

¶ SEXTO quæritur,pone pro actore lata est sententia in possessorio,& pro reo in petitorio,nunquid mãdabitur executioni in possessorio, quia casus conuersus per se patet. quidam dicunt simpliciter ꝙ non.per regulam dolo facit.& hoc videtur approbare Specu.de petitorio & possessorio.§.j. ver.quid si pro vno.Sed in contrarium facit.s.c.proxi.&.j. de testi.c.significarũt.Io.Cald.distinguit,quia aut ideò est sententia lata pro reo in petitorio,quia reus probauit rẽ esse suã, & tunc non fiet exequutio per regulam dolo facit. aut quia non probauit rem esse suam, & tunc fiet exequutio in possessorio pro actore.& hoc est quòd scripsi.s.e.c.pastoralis.in expositione literæ super verbo pendente. Nec obstat quòd reus absoluatur in petitorio.quia ex quo pro ipso actore lata est sententia in possessorio quoad hoc factus est potior. ad hoc
17 si vsusfructus petatur.l.vtifrui. primo responso. † Item non sequitur si non probaui rem ad me pertinere, quòd ad te pertineat.j.de rescript.olim.ff.de iureiur. Sed & si possessori. primo responso,Et huic questioni bene adaptatur quęstio,quã ponit Specu.de petitorio & possessorio.§.j.versi.quid si is,& de sent.excõ.§.j.ver.sed pone.Nec obstat.s.eo.cum Ecclesia. vbi fit restitutio,licet de iure alterius cõstet in petitorio:quia solo verbo fit ibi restitutio ,vt ibi notatur. Nec obstat ꝙ ibi cassatur electio,quia illud propter antiquam possessionẽ absque restitutione in actu aliquo possessorio. Nec etiam ob.s. eod.cum super.in eo quòd fit ibi restitutio verbalis tantum, licet de iure aduersarij nõ fuisset probatum in petitorio, quia voluerunt dicere quidam, quòd actor probat in possessorio tantum,& reus nihil docet de iure suo,non fertur sententia super petitorio:quia de eo non liquet.vt notat Innocen.de elec. bonæ.ij.Sed non placet per regulam actore nõ probante,&c. & per regulã de qua re,&c.Dic ergo secundum Cal.ꝙ.c.cum super.loquitur in beneficialibus,in quibus requiritur canonica institutio.j.de insti.c.ij.de reg.iur..c.j.libro sexto. Et ideò si illa non probatur ex quo petitorio est actum, licet probetur spoliatio non mandabitur exequutioni in possessorio. Facit quòd notat Innocenti .s.capit. proximo. Et est simile.j. de eo qui mittitur in possessio.c.eum qui.libro sexto. Sed salua pace ratio est in.c.cum super,Quia nedum ibi non constabat de iure actoris & rei.imo de vtriusque non iure cõstabat, & ideò fuit pronunciata vtraque electio irrita.& per cõsequẽs non potuit fieri restitutio,nec per eum recipi,nec retineri possessio absque peccato,vt scripsi in dicto.§ sed ad oppositiõem. nec obstat.j.titulo primo in literis.quia ibi agebatur possessorio tantũ.Sed in.c.cũ super.spoliat⁹ agebat vtroq;,& de vtroq; fuit ibi cognitũ,& super vtroq; pronũciatũ. vnde ibi constitit eũ ius non habere.põt ergo dici secundũ Cald.quòd aut ex ijs quæ acta fuit,patet de spoliatione,sed non constat actorem ius habere,vel non habere in petitorio,& tunc licet reus absoluatur fiet exequutio in possessorio,scilicet restitutio,non solum verbalis,sed etiam actualis. Aut constat eum ius non habere,& tunc sola verbalis fiet restitutio non actualis,vt hic,& in.c.cum super.

¶ SEPTIMO quæritur,qualis debet esse exitus istarum causarum,de quo satis scripsi.s.tit.ij.capitu.fi.in.xj.quæstiõe. Sed hoc facio hic propter dicta Cald.habenda.Ioan.Cald. hic distinguit,quia aut simul vtroque agitur,aut diuisim. primo possessorio.& posteà petitorio,aut ecõtrario. Primo casu scilicet,cum simul est actũ petitorio & possessorio,tũc si liquet de vtroque pro actore,reus cundẽnabitur in vtroq;.per.l.de qua re.& erit vtilis sentẽtia possessorij,propter expẽsas.j.de poenis calũniam.si verò liquet de vtroq; pro reo super vtroq; absoluitur.per regulã actore non probante, &c. Si autẽ liquet pro actore de petitorio,& pro reo de possessorio,pronunciabitur in vtroq;.sed pręualebit sententia petitorij,vt hic.&.s.e. ecclesia.& valebit sentẽtia possessorij propter expẽsas.si verò liquet de petitorio pro reo,& de possessrio pro actore,etiã ꝓnunciabitur in vtroq; eadẽ ratione.vt.c.cũ ecclesia.&.c. significarũt. Et si reus probauit proprietatẽ esse suã trahit ad se possessionẽ,vt hic.& in.c.cũ ecclesia.si nõ probauit,sed constat ex actis de nõ iure actoris,fit restitutio verbalis,& nõ actualis,ex quo de vtroq; est actũ.vt in.c.cũ.super.Sed si reus absoluitur in petitorio ex eo solo.qa actor nõ ꝓbauit rẽ esse suã,tũc possessio restituet actori,sed re⁹ euadet condẽnationẽ expensarũ factarũ ꝓpter cãm petitorij,scdm eũ.sed veri⁹ credo ꝙ cõpẽsabunt

expensę petitorij cum expensis possessorij, in eo in quo cōcur rent, eo quòd in petitorio victor est reus, & actor victus, & econtra in possessorio, per regulam victus victori, &c. nisi aliqua iusta causa vnum & non alterum excusaret. iuxta notata. ĩ. de dolo. c. fina. si autem liquet de altero tantum, vt puta de possessorio pro actore condemnetur reus secūdum naturam possessorij, vt in recuperandæ, ad restitutionem possessionis & fructuum. ĩ. tit. j. grauis. sed si pro reo, absoluatur. Si autem de petitorio tantum constet pro actore, res sibi adiudicetur. vt. ff. de publiciana. l. pe. & vlt. si verò pro reo absoluatur. ĩ. e. c. fi. Secundo principali casu quando diuisim actum est primo possessorio, & posteà petitorio, tūc in possessorio si constet pro actore optinebit, & consequetur restitutiōem possessionis, & fructuum. vt. c. grauis. & c. significarunt. nec poterit posteà agere petitorio ipse actor: quia possessor. ff. vti pos. l. j. §. interdictū autē. de iudi. c. examinata. & prędic. §. ille quoq;. Sed succubuit poterit agere posteà petitorio. s̃. de elect. quærelam. ĩ. c. proximo. ff. de execut. re iudi. l. & an eadem. §. final. Et eadem ratione reus succumbens in possessorio posteà petitorio agere poterit, eo quoq; probante dominium res sibi adiudicabitur, & prævalebit proprietas. vt hic, &. ĩ. de cappel. monac. c. ij. nisi aduersarius exciperet contra eum de l. si quis in tantam. vbi locum habet iteratio probando possessionem & spoliationem, sed si reus non probaret dominiū alter absolueretur, quia tūc reus factus esset actor. per regulam actore non probante, &c. cum autem actor primo succubuit, planum est q̃ reo nō datur actio in petitorio, quia apud eum remanet possessio, vt dixi supra in alio casu. vide tamen quę super ijs latius scripsi. ĩ. eo. c. causa. in clemē. in. vj. q. principali. § queritur hic primo. Tertio casu principali cum primo actum fuit petitorio, si actor probauit consequetur rē, nec aget possessorio posteà, nisi ꝓpter fruct⁹ perceptos, & qui à tēpore deiectiōis ꝑcipi potuerūt. vt in. c. grauis. &. ff. de vi & vi ar. l. j. §. ex die. sed si succubuit in petitorio qa nō ꝓbauit, nihilominus posteà aget possessorio recuperādæ, vt ꝑdic. l. naturaliter. § nihil. & etiā adipiscēdæ, vel retinēdæ, qa nō constat per hoc de iure rei. & sic cessat ratio. l. si is à quo. §. j. ff. vt in pos. lega. ea. sed si succubuit, qa reus ꝓbauit sibi onus probationis assumens, tunc non proderit sibi agere possessorio etiā recuperandę, nisi etiam propter fructus, quia possessionem non consequetur: & sic potest intelligi dictum Inno. q̃ dixi in fine tex. imo hoc casu si ageret possessorio adipiscendæ, vel retinende sibi constaret res iudicata. per regulam dolo facit & per. l. si is à quo. primo responso. & facit ĩ. de proba. licet. Si vero is qui fuit reus, vellet agere possessorio in casu in quo succubuit practica defficit si adhuc possidet, & si possessionē per sentētiam restituit, nō causat hoc possessoriū ipsi reo, quia iustè possidet actor, qui auctore prætore possidet. ff. de acquiren. pos. l. iustè. Sed etiam si optinuit quo ad possessorium adipiscēdę, etiā defficit practica, & idē quoad possessorium recuperandę: quia possessio est apud eū, sed bene ageret possessorio retinendę si turbaretur. econtra in actore qui primo optinuit, & possessionem habuit, quo ad possessorium adipiscēdæ, vel recuperandæ, cum etiam cessat practica, cū iam possideat, vt iam recuperauerit, nisi propter fructus. vt predictum est secundum eum.

¶ OCTAVO quæritur secundum Collect. nunquid sententia lata super petitorio obstat agere volenti interdicto? refert Collect. Inno. notare hic, & clarius de pręscrip. veniens. &. ĩ. ti. j. ex conquæstione. & per Bernar. s̃. c. proximo. super verbo causa non decisa. & melius. ĩ. titu. j. c. secūdo. quòd obstat exceptio. & idem tenet glo. ff. de interdict. l. prima. § quidam. & Inno. en. de rescrip. veniēs. etiam secundum Innocē. hic, siue ante, siue post litem contestatam quo ad possessoriū recuperande facta fuerit spoliatio, sed secus secundum eum si post sententiam. & Hostien. & Nouel. idem recitant. Dynus verò in regula qui ad agendum. & in clemen. j. eod. dicunt idem in possessorio adipiscendæ & retinendæ, licet in recuperandæ dicant secus. quòd dicit verum Collectarius, si si ne possessione nuda proprietas in iudicium est deducta, vt ibi notat Hostien. secundum Innocen. & dummodo spoliatio præcesserit sententiam petitorij: quia si sequeretur tunc secus. Item secus si reus esset absolutus ex eo solo, quia spoliatus proprietatem probare non potuisset. secundum notata infra capitulo proximo. Sic dicit posse intelligi notata Innocē. de rescrip. dilectus. 2. circa medium. vbi notat indistinctè, quòd sententia lata super proprietate, nō obstat agenti possessorio. Reffert etiam Collectarius Dyn. idem tenere infra de regul. iur. qui ad agendum. & quòd Petrus de bellapertica allegabat pro casu. ff. de exceptio. re. iudi. l. si. Et hanc sententiam credit Collectarius veram vbi spoliatus qui optinuit in proprietate vult agere possessorio non ex natura interdicti, sed conditiōe l. si quis in tantam. sed hoc casu secundum Hostien. oportebit probare violentiam de nouo. & credit Collectarius quod ille cui causa commissa fuerit de hoc cognoscere non posset, cum cesset eius potestas. inducens ad hoc notata Innocen. de sequestrati. capitulo primo. circa principium. dicit etiā quòd vbi sententia præcederet spoliationem, quæ non fieret auctoritate iudicis non obstaret exceptio rei iudicatæ. vt infra titulo proximo. accepta. Sed vbi sequeretur secus. vt infra titulo primo. capitulo primo. quia videtur renunciare ex quo non excepit. Dicit etiam quòd indistinctè non obstaret, vbi tempore sententiæ petitorij, si post spoliaretur possideret. infra titulo primo in literis nisi auctoritate iudicis hoc fieret. notatur. xxiij. distin. in nomine domini. Sic potest intelligi secundum eum quòd notant Innocen. & Bernardus, de sequestratio. c. j. vbi notant quòd succumbens in proprietate non potest agere de possessione. Sed ista verba Collectarij non sapiunt mihi.

¶ Quid dicendum ergo? certè ex ijs quæ scripsi in quæstione supra proxima paucis additis potest plenam distinctionem elicere formando quatuor questiones principales. Prima quæstio est, vtrum absolutoria lata in petitorio pariat exceptionē rei iudicatæ in possessorio. Secūda quæstio est, vtrū absolutoria lata in possessorio pariat exceptionē rei iudicatę in petitorio. Tertia quæstio est, vtrum sententia condemnatoria lata in petitorio pariat exceptionem rei iudicatę in possessorio. Quarta quæstio est, vtrum sententia condemnatoria lata in possessorio pariat exceptionem rei iudicatæ in petitorio.

15 ¶ Ad primem quæstionem cum quęritur, † vtrum absolutoria lata in petitorio pariat exceptionem rei iudicatę in possessorio. dicit Bartholus in prędicto. § nihil. quòd si possessoriū habet causam proprietatis tunc parit, &c. vt. ff. de interdict. l. secunda. § quædam. & quòd ibi notatur. & placet hoc Bartholo in. § nihil. Sed hoc cessante quo ad interdictum recuperandæ dicit exceptionē non obstare, eo quòd ante omnia spoliatus debet restitui. vt. l. si quis à se fundum. quòd etiam notat Dynus in capitulo qui ad agendum. & hoc verum teneas regulariter, videlicet cum fertur absolutoria simplex duntaxat per illam regulam actore non probante, &c. Fallit enim in casu videlicet vbi reus vltra procedens onus probationis assumens probasset se habere ius in petitorio, vel actorem spoliatū nullū ius habere. hoc enī sic facto notorio per probationes admissas ipsi spoliato volenti posteà petere possessionem obstaret exceptio dolo facit. per ea quę scripsi post Calderi. in duabus quęstionibus proximè præcedentibus, & supra eo. cum super. in tertia oppositione. § sed ad oppositionem. & supra capitulo proximo. in expositione literali super verbo pendente. & in decima quęstione. § ego autem. & in vndecima quæstione tertia. § sed oppones. Quantum verò ad interdictum adipiscende fatetur Bartholus, quòd etiam non obstat exceptio si lata fuit absolutoria ex eo solo, quia actor non probauit: quia nihil commune, &c. secus tamen dicit si reus probauit se dominum, quasi velit innuere quòd aliud sit quātum ad hoc in interdicto recuperandę, quàm adipiscendæ, quòd non placet per proximè dicta, & hoc verum si de iure rei excipiatur, & incontinenti probetur contra agentem possessorio per sententiam, & acta petitorij, secundum Barth.

vbi supra

26 vbi supra. quòd puto bene dictum, † quia exceptio requirit propositionem & probationem. ff. de excep. l. ij. Idem tamen puto si excipitur de non iure actoris in petitorio, de quo per acta petitorij constet notoriè. per ea quæ scripsi in remissionibus ante dictis. sed oppones de hoc, q exceptio proprietatis possessorio recuperandę opponi non potest. vt. j. titu. j. in literis. quia illud verũ de exceptiõe probãda etiam si pbatio incontinẽti offerret. Secus tñ de exceptiõe iã pbata, vt notatur in dicta. l. dolo facit. q̃a tũc cõstat q dolo facit & per cõsequens q propter dolũ repellendus est vt. ff. de excep. doli. per totum titulum. Quantum verò ad interdictum retinendę dicit Bar. vbi supra, q si constat de iusta possessione eius qui interdictum intentat sibi non obstat exceptio dominij, nec rei iudicatæ. vt in dicto § nihil. secundum primam lecturam. & notatur. ff. de acquiren. possess. l. si de eo. in fine. aut nõ perfectè constat sed probationes vtriusq; sunt pares, tunc agẽtem faceret succumbere sententia super petitorio lata. vt notat Cyn. C. vti pos. l. j. in prima. q. Sed non capio ista verba: nam si actum est petitorio contra reum supponitur q reus possidebat. quomodo ergo actor poterit agere vti pos. nõ video, nisi postea de nouo possessionem acquirat, & tunc bene faterer, q si reus tunc eũ turbaret, & ille ageret interdicto vti pos. nõ posset reus excipere de absolutoria petitorij eo q dominus: quia dominus vim non debet inferre possessori. ff. de vi & vi. ar. l. vim facit. quia illud esset sibi ius dicere. C. de iude. l. nullus. hac enim ratione dicebat Rayne. Dynum malè dixisse in regula qui ad agendum. cum dicit huiusmodi absolutoriam obstare in interdicto retinendę, & sic non procedit glo. idem dicens in. l. si de vi. Saluo etiam q si vterq; allegaret & probaret super possessione, & æqualiter præferretur reus tanquam iustiorem possessionem habens, si de dominio docuisset in petitorio, vel doceret tunc, & tunc procederent notata Cyn. & Bartho. in locis prædictis, & sic intellige quæ scripsi de hoc in quæst. pręcedenti. Si verò reus qui optinuit absolutoriam ageret possessorio retinendę, planum est quòd sua absolutoria suam possessionem iustificans ipsum iuuaret. in interdictis verò recuperandę & adipiscendę hic cessat practica, cum possessor sit.

27 ¶ Ad secundam quęstionẽ cũ quæritur, † vtrum absolutoria lata in possessorio pariat exceptionem rei iudicatæ in petitorio. Respõdet Bar. vbi supra q sic, si possessorium habet causam dominij. vt prædict. § quędam. Sed indistinctè puto cõtrarium per. l. & an & eadem. § si nec obstat. § quædam quia licet dicat q in interdictis causam proprietatis habentibus agentem oporteat de proprietate docere, non tamen dicit q oporteat docere plenè, sicut petens seruitutem ad aliquem fundum, tanquam suum, debet probare de proprietate illius nõ tamen plenè. & ideò si succumbit & agat posteà de proprietate illius, nõ obstat sibi exceptio. ff. de excep. l. si ãte. & optimè facit quæ scripsi. s. ti. ij. c. ij. in iij. q. principali. & q in interdicto tali non sit necesse plenè de proprietate probare patet, quia ibi de proprietate principaliter non agitur, nec propter se vt ostendetur. j. tit. primo. ad decimas lib. vj.

28 ¶ Ad tertiã qõnem cũ quæri. † vtrum cõdemnatoria pariat exceptionem rei iudicatę in possessorio, & puto q sic. patet in possessorio retinendę cum per sententiam petitorij tenetur reus possessionem restituere, t vt hic. patet in possessorio recuparandæ & adipiscendæ, quia vtrique obstat exceptio dominij iam probata, vt dixi. saluo q legitur & notatur, de interdict. quorũ lega. l. j. § j. etiam si de nouo spoliaretur per rationem supra proximam, quæ tunc etiam viget.

29 ¶ † Ad quartã respoode vt ad secundam. De prędictis etiã omnino vide in clemen. causa. j. e. in. viij. q. principali. Quęrit etiam Bar. in dicto. § nihil. de alijs. xvij. quęstionibus quę sequuntur. Primo, vtrum renuncians petitorio per hoc trãsferat dominium in aduersarium. Secundo, vtrum transiens de petitorio ad possessorium debeat cõdemnari in expensis. ¶ Tertio, vtrum videatur renunciare petitorio de illo transiens ad possessorium. ¶ Quarto, vtrum transiens de possessorio ad petitoriũ videatur renũciare possessorio. ¶ Quinto qualiter potest quis ignorare se possidere. Sexto de proponente petitorium simpliciter, an videatur proponere respectu possessionis naturalis & ciuilis. Septimo qualiter vnus & idem potest proponere primo petitorium & secundo possessorium. Octauo qualiter vnus & idem primo potest proponere possessorium & secundo petitorium. Nono qualiter vnus & idem simul & semel proponere potest vtrunque. Decimo qualiter vnus petitorium, & alius secundo possessoriũ proponere potest. Vndecimo qualiter vnus primo possessorium, & alter secundo petitorium proponere potest, Duodecimo quomodo simul & eodem tempore vnus potest proponere petitoriũ, & alius possessoriũ. Decimo tertio qualiter simul vterq; vtrũq; simul proponere potest. Decimo quarto vtrum in casibus in quibus dicta iudicia non concurrũt, sit necesse q opponatur exceptio, & si non opponatur an iudicia sint nulla, vel saltim reus veniat absoluendus. Decimo quinto nunquid in possessorio necessaria sit litis contestatio, Decimo sexto vtrum petitorium & possessorium in casu cõcursus sint eadem sententia terminanda. Decimo septimo, vtrum interdicta exhibitoria debeãt præcedere petitoria iudicia, de quibus aliqua dixi. s. eo. c. & s. e. ti. in tribus capitulis præcedentibus. & s. titu. ij. & finali. reliqua verò dicam in cle. causa. j. eodẽ. ¶ Collectarius autem hic infert notata Cyni, vbi de causa. sta. l. vni. in quæstionibus primis Item quærit quid est dominiũ, & quid est possessio ponens aliqua de illis quæ scripsi, & de quibus remisi supra eodem in rubrica. & s. c. proximo. in prima quęstione principali circa principium & dicitur q commu-
20 niter tenetur opinio Azo. quę habet, † q non est nisi vna possessio differens per accidentia, dicens id magis subtile quã vtile, & possessionem non esse de iure ciuili quia ante illud erant dominia. i. di. ius gentium. vj. di. in fine. Dicit etiam non quæri possessionem per aspectum, nisi adsit voluntas tradentis, nec quæri per baculum, vel festucam, licet quæratur per traditionem clauium, remittens ad Hostien. in summa huius ti. & ad collecta sua. j. tit. j. in literis. & de furtis c. finali. Item petitorio & possessorio recuperandę per spoliatum contra spoliatorem simul intentatis, & proprietate probata per neutrum, dicit Bernar. notare. s. c. proximo. super verbo causa. i. õde. na. spoliatum succumbere, & proprietatem penes violentum remanere. & idem notari per Innocen. s. c. proximo. super verbo iniquitat. & de post. prel. c. boną. ij. quòd intelligit, nisi & violentus deduxisset in iudicium proprietatem, & nõ probasset, hoc casu tenens regulam quòd restituatur spoliatus vt in iuribus istis, & videtur expressum. j. tit. proximo. c. j. in fine. Et vide optimè per Inno. in prędicto capitulo boną. circa principium tertiæ collumnæ. sed tene indubitanter, quòd probata spoliatione optinet spoliatus possessionis restitutionem cum fructibus. nisi spoliator de proprietatè docuisset. per ea quæ dixi in præcedentibus. Subdit se non audere adhęrere sententię Nouellæ positæ supra titulo. ij. capitulo finali. quæ habet obligatum sacramento non posse de spoliatione excipere de qua dixi. s. titu. ij. capitulo. ij. in octaua oppositione ver plus dicit. ratio sua est, quia priuilegium spoliati est fauorabile & generale, nec recipit exceptionẽ nisi alterius spoliationis. s. titulo. ij. capitulo. si. placet primum si constet de iuramento per probationes iam receptas, quia tunc constat quòd non potest sic petere quin deieret, & peccet aliter non. per ea quæ scripsi supra iij. q. viij. principali. § ad primam quęstionem. ver. & hoc verum teneas. & in remissionibus ibi datis. Quærit etiam nunquid deducenti vtrunque, & solum ad possessoriũ concludenti potest quæstio proprietatis opponi. videtur quòd non, vt modus agendi ex conclusione sumatur, iuxta quam fertur sententia. vt prędicto capitulo licet H ly. & videtur expressum secundum enim. de probatio. licet. & de electione quęrelam. ipse tenet contrarium per capi. cum Ecclesia. s. eo. & de fili. presbi. constitutus. & de elect. cum ana dicens ad contraria, quòd non videtur agere quantum ad hoc quòd non optineat in proprietate. aliàs secus.

¶ Fac. pro eo, quia postquā deduxit proprietatem ad se pertinere potest reus deducere contrarium per regulam, non licet actori, &c. Sed ego credo contrarium: quia vltra intentioné agentis quæ colligitur ex fine, hoc est ex modo petitionis natura actionis nō porrigitur. vt. s. ti. ij. c. ij. Prætereà verum est dicere absolutè ꝙ iste non egit petitorio, sed solo possessorio, Ideò stabit priuilegium ipsius possessorij, de quo supra. ti. ij. c. fina. Facit optimè, quia narratio fit propter petitionem, non econtra. s. de libel. obla. c. iij. j. de re. iudi. Abbate. li. vj. modo quando vnum propter alterum, illud alterum solum inspicitur & fingitur vtrobiq; totum vnum. ff. de iur. doti. l. profectitia. de conditio. & demonstr. l. filio. & pro donato. l. vltima. & prima quæstio. iij. si quis obiecerit. cum similibus. Præterea quia præsumendum est ad solam possessorij iustificationem hoc deductum, igitur ad causam petitorij nō est id trahendum. patet antecedens: quia nō est verisimile quòd voluerit in dubio hoc in suum præiudicium deduxisse. ff. de tes. mili. l. si miles. patet consequentia propter contrariam intentionem agentis. ff. si certum petatur.

¶ SVMMARIVM.

1 *Confirmatione administrandi ius confirmato queri, etiam si ab eo qui eligendi facultatem non habet cōfirmatio facta fuerit.*

2 *Confirmationi clandestine factæ opposita exceptiōe effectus impeditur.*

3 *Ab actibus qui extra iudicium fiunt appellare nō esse necesse.*

4 *Collatio Episcopi infra tempus cuiuscunq; patroni ipso iure nulla est. & maximè laici. & nume. 10.*

5 *Quæ auctoritatis sunt non suo tempore minimè valent.*

6 *Præsentatio, vel electio post alterius præsentationem, vel electionem de iure validam nundumq; cassatam facta, ipso iure nulla est.*

7 *Dispositio præter agentis intentionem effectum non producit.*

8 *Collatio iure deuoluto facta vbi tamen deuolutioni locus non erat non valet.*

9 *Non entis nullæ sunt partes.*

11 *Collatio facta contempto patrono clerico ipso iure nulla non est, sed annullanda vt nonnulli voluerunt.*

12 *Collationem beneficij præsentatiui per Episcopum simpliciter factam quouis patrono sprcto ab initio ipso iure nullam esse hæresis Bellemeræ est.*

13 *De ecclesijs & ecclesiasticis beneficijs disponendi tres modi.*

14 *Antequam quis possit dici plenum ius in beneficijs electiuis & præsentatiuis habere, electio & confirmatio requiruntur, item præsentatio & institutio.*

15 *Concessio potestatis facta ab homine in vna specie ad aliam separatam extendi non debet.*

16 *Collatio beneficij verborum formam non requirit, sed consensu ipso solo perficitur.*

17 *Collatio beneficij de sui natura suspensionem nō recipit.*

18 *Consensus fictus, & tacitus non expressus, præcedentem dispositionem quæ ipso iure nulla est, nec viuificat, nec viuificare potest.*

19 *Permutationi in beneficijs præsentatiuis patrono contempto locus est.*

20 *Iurisdictioné iudicis sola suspitionis propositione minimè suspendere.*

¶ CAP. VII

Vm olim. *Quæstio.* si consideraretur recusatio iudicum, & cōsultatio, ac respōsio Papæ posset collocari hæc decreta. sub titulo de offic. dele. & sic fuit factū in quarta compilatione. Item si consideretur origo negocij ex electione præcedens, potest collocari sub titulo de electione. Item si fuisset consideratus finis, & petitorium pronunciationis beneficij adiudicationem respiciens, potuisset collocari sub titulo de præben. verum quia tam proxima & immediata decisionis ipsius decre. principalius inspicienda. ff. de cond. ob turp. causam. l. pe. apparet quod debuit collocari sub isto titulo. Causa enī huiusmodi fuit commodum possessionis, vel quasi iuris eligendi, quæ possessio vel quasi probata fuit extitisse apud Episcopum eligenté, vt patet hîc in versu quia attestationes in principio. Sufficit enim ei cui dignitas est collocata, si probat ꝙ conferens collationis tempore, ius conferendi possederit, vt hic. vel aliter facit ad titulum quo ad primam parté de causa possessiōis, quia ratione ipsius adiudicatur Archidiaconatus, & quo ad parté secūdam de causa proprietatis, quia illius quæstio succumbenti in causa possessionis hîc reseruatur in fine, & sic malè videtur dixisse. Innocentius hîc in fine suæ secundę glo, dicit ꝙ hęc decreta. nihil facit ad titulum. super quo hîc vide Bernard. in fi. penultimæ glo. & commenda menti totam illam glosam. ex quibus patet ratio dubitandi in hac decretali & decidendi, & fortè in hoc vertebatur quæstio seu contentio consultationis istius decretalis, quia in Archidyaconum per Episcopum electus petebat suam electionem confirmari, vel petebat Archidyaconatum ad quem fuerat sic electus cum eum non possideret, vel quasi. vel petebat sibi obediri, aut responderi tanq̃ Archidyacono, ꝙ idé est sicut Archidyaconatum petere, vt credit Innocen. aduersus quem contendebant Archipresbyt. & canonici allegantes electionem per Episcopum de eo factā non valere, eo ꝙ ad ipsos solos spectat electio, vel collatio ex aliquo speciali iure, vel fortè dicentes eam cassandam, quia de iure communi ad ipsos simul cum Episcopo huiusmodi electo, vel collatio pertinebat secundū Franciscum. & omnino vide quæ scripsi. j. e. c. in vj oppositiōe.

¶ PRIMO opponitur, quia videtur ꝙ non fuerit necesse inquirere an ad Episcopū electio Archidyaconi pertineret, quia Episcopus eligendo illum in Archidyaconum sibi Ar
1 chidyaconatū cōtulerat, & conferendo confirmauerat, † nā per confirmationem acquiritur ius administrandi confirmato etiam si confirmatio sit facta ab eo qui eligendi potestaté nō habet. vt probatur in eo quòd legitur & notatur. s. e. cùm super. videtur ergo quòd non debuerit inquiri in hoc casu, an Episcopus fuerit in possessione eligendi, sed quòd statum debuerit Papa præcipere quòd ex quo confirmatus erat pro Archidyacono haberetur. vt patet in eo quòd legitur & notatur. j. de appella. constitutus. ij. § fi. Confirmatur, quia Archidyaconus iste potest implorare officium iudicis ad hoc vt in Archidyaconum admittatur, vel vt restituatur. s. de offici. indi. c. ij. quod officiū cōpetit non solū cōtra eū qui spoliat, sed & cōtra eū qui nō soluit debitū. vt notatur. s. de electio. querelā. archipresby. verò & canonici nō soluebāt ei debitū ex quo ipsi nō recipiebāt in Archidyaconū, vt debebāt. Respōdet Innoc. dicēs ꝙ si cōfirmatio fiat tā solēniter & maturè, ꝙ aduersarius habeat ante cōfirmationé, & tépus, & potestatem excipiendi de cetero nō potest quominus confirmatio suum effectum habeat, nec de peccato in electiōe habito, neq; de personę vitio aliquid excipiendo proponere licet in modum accusationis, vel denūciationis admitti posset. vt. j. de appell. constitutis. ij. nisi adhuc restaret consecratio vel ordinatio facienda, tunc enim in modum exceptiōis repelli potest consecrari, vel ordinari petens, & sic suppleri quod in confirmatione fuit omissum. s. de electi. cùm dilectus j. de accusa. super ijs. sed & quandoq; in ijs per supplicatiōem vel restitutionem in integrum subuenitur. vt notatur. s. de offic. dele. pastoralis. § finali. Sed quando cōfirmatio fuit facta præcipitanter, sic quòd ante cōfirmatiōem aduersarius qui se opponit excipiendi congruum tempus non habuit, sicut fit in eo qui eligendo confirmat, tunc valet quidé cōfirmatio siue collatio. tamé nihilominus potest per aduersarium dici, hoc est excipi cōtra electionem, & confirmationem, seu collationem de initio eius, imo & etiam cōtra personam, etiam de eius initio si tamen diffamata sit, & tunc electionis, confirmationis. seu collationis huiusmodi impedietur effectus secūdum Innocen. videlicet quousq; illud quod obijcitur examinatū fuerit, & etiam diffinitiuum, vt hîc secundum Hostien. & Nouellam. allegat Innocen. j. de accusa. accedens. allegat Hosti. ar. bonum. xxiij. qui Episcopus. xcij. dist. si quis ordinatus. & capitulis sequentibus. & melius in authen. quomodo oportet Episcopos. § oportet autem in ipso ordinatiōis tempore. & § sequenti. collatione prima. & de santissi. Episco. § si qua autem electum. collunna. ij. collatio. ix. j. qui matrimo. accusa. possunt c. finali. & est ratio secundum Innocen. & Hostien. quia illi

quia illi qui collationem seu confirmationẽ ignorauit & ad opponendum ibi tempus conueniens nõ habuit, & qui in nulla culpa seu negligentia deprehẽditur, non potest aliquid imputari, imo debet ei per ius seu iuris ministerium potius subueniri. ar. ff. de accusa. l. si cui. § pri. & in iuribus allegatis. ĩ. & in eo ꝙ legitur & notatur. ĩ. de re iudi. c. penul. & de cleri. excommu. c. apostolicæ. Nec obstat. s. e. c. cũ super quia ibi cõfirmatus petebat restitutionẽ pro eo quòd fuerat spoliatus, hîc autem licet habuerit ius ex confirmatione, quia tamẽ nõ fuerat corporalem possessiõem adeptus, nec petebat, nec petere poterat restitutionem. ff. de acqui. pos. cũ hęredes. secundũ Inno. ĩ. titu. j. ex parte § j. vers. j. Item ibi petebatur restitutio episcopatus vbi aliquid peculiare occurrit, vt patet ex ijs quæ ibi notantur, secundum Hostié. Item non obstat etiam quòd dicitur, ꝙ pro iuribus denegatis competit restitutio. s. de electio. quærelam. quia illud intelligẽdum est de iuribus quę petens prius possederat, at hîc nũquã possederat, & ideò cum nomine suo, & non ecclesiæ ageret, nec interdictum, nec officium iudicis competebat. vt. ff. de vi & vi ar. l. j. § interdictum autem hoc nulli competit. & l. ij. § vnde vi interdictũ. secundum Inno. Conclude ergo secundum Hosti. ꝙ vbi opponens ante confirmationem non habuit tempus congruũ opponendi, nec potest sibi aliquid imputari, tunc etiam post confirmationem auditur, vt ex pręmissis patet. Ex quibus se-
2 cundum Inno. inferas † ꝙ si clandestina fiat confirmatio seu collatio per exceptiõem oppositam eius impeditur effectus. ĩ. vt eccle. bene. vt nostrum. & de appel. vt nostrũ. & idem secundum eum si fiat aliquo pręcurrente acceleratè, vt in exceptione aduersarius supplantetur. ar. ĩ. de dolo & contu. cum olim Daniel. & ĩ. de app. oblatæ § j. vers. si verò nõ sit. Et idẽ si dicatur confirmationem omnino nullam esse. vt notatur in prædict. c. cum olim Daniel. Et idem si fiat in absentia illorum qui non contradicunt, & contradicere possunt. sed tunc quia absentes erant non potuerunt. ar. ĩ. qui matrimo. accus. possunt. c. finali. & de accusa. c. accedens. Nec enim potest imputari absenti & ignoranti, si non opposuit se confirmationi. tamen Inno. hunc casum non admittit, quia licet in hoc casu. s. quando absens fuit posteà veniens posset agere & denunciare. vt. ĩ. qui matrimo. accusa. possunt. c. finali. non tamẽ excipere. nec obstat. ĩ. de accusa. accedens. quia ibi non admittit aduersario propter absentiam suam, sed propter infamiã confirmati. Sed nunquid videtur etiam excipiens si dicat eũ qui simul elegit & confirmauit, non habuisse ius eligẽdi? respondet Inno. ꝙ sic, vt hic. dicit tamen ꝙ secus diceret, si alius elegisset, & alius confirmasset, & is qui se nunc confirmato opponit habuisset ante confirmationem tempus congruum ad excipiendum, talis enim modus exceptionis non audiretur, vt est dictum. quia quantumcunq; electionẽ solam nullam, & non confirmationem dicat, non impeditur effectus confirmatiõis vt dictum est, quia exceptio minus canonicè electionis non suspendi effectum confirmationis. vt prædict. c. constitutis. § finali. licet appellatio, vel in integrum restitutio bene impediret. & sic loquitur. l. vltima. C. si ex falsis instru. sed oppones aduersus primum dictum, quia videtur imputãdũ esse opponere volentibus si tempus congruum non habebãt cur non appellarunt quamcito sciuerunt. ij. q. vj. biduum. § si aduersus. respondet Inno. quòd imo non eis imputandum, & quòd illud quod dicitur in § si aduersus. locum habet tan-
3 tum. in iudicijs, † quia extra iudicium si quid fiat, non est necesse appellare. vt notatur. ĩ. de ijs quæ fiunt à maio. parte capitul. capitulo primo. licet fateatur appellari posse. vt. ĩ. de appella. ad audientiam. & c. constitutis ij. & c. bonæ. & in multis alijs capitulis secũdum Inno. dummodo infra. x. dies à tempore scientię. ĩ. de appel. concertationi. li. vj. secundum Nouel. Subdit tamen Innocen. ꝙ licet prædicta non possint per modum exceptionis impedire effectum confirmationis possunt tamen in modum actionis, videlicet post confirmationem in modum denunciationis, vel accusationis agendo dictum effectum impedire, vt remoueatur, vel cassetur quod factum est. vt prædict. c. constitutis. Item & alijs modis, vt notatur. s. de elect. dudum. secundum Inno. Hostien. autem dicit, quòd & si subtilia sint, & satis probabilia & rationabilia huiusmodi dicta Innocen. tamẽ quædam decretalis videtur illa destruere, quæ videtur aperte dicere, ꝙ etiam in casu isto vbi scilicet Archiepiscopus conferendo confirmauit, & is qui post cõfirmationem se opponit ante confirmationẽ tempus congruum ad excipiendum non habuit, tamen non auditur excipiendo, sed tantummodo accusando vel denunciando. vt. ĩ. de conces. præben. post electionem § finali ad finẽ. Sed potest secundum eum responderi, quòd ille qui ibi excipiebat etiam in modum exceptionis fuit sufficiẽter auditus, sed quia nihil probauit rationabile ideò contrariam sentẽtiã reportauit, per quam etiam declaratur ꝙ vlterius in modũ exceptionis nullatenus audiatur. vt euidẽter ibi exprimitur, & sic non infirmat quæ pręd icta sunt. Et adde ꝙ ibi notatur, & in prædict. c. accedens. & de præsump. c. finali. & prędict. c. constitutis. § fi. Nouel. hoc solum addit ꝙ predicta in quantum de confirmatione tractãt, videntur hodie superflua, per decretalem vltimam. de elect. lib. vj. de materia etiam remittit ad ea quę ipse scripsit de elect. quod sicut. post gl. Sed illa fuerunt dicta Compost. ¶ Collectarius verò dicit ꝙ adhuc obstat prædict. c. accedens. quia ibi loquitur de simplici prouisione vbi electio & confirmatio nõ cõcurrunt, & quæ fuit facta in absentia opponentis, qui tamen post excipiens non auditur. vnde credit esse dicẽdum. ꝙ tali cõfirmato seu prouisio, qui fuit ante possessionis adeptionem confirmatus, vel prouisus, de crimine nõ potest excipi, sed bene de impotẽtia prouisoris, vel de alia nullitate. vt. ĩ. de electione si confirmationem. lib. vj. ad ꝙ vide secundum eum Inn. de pręsump. dudum. de transact. de cætern. & Archidia. de lit. contest. c. exceptionis. super verbo contingentis. lib. vj. Saluo ꝙ forsan si paratas probationes haberet audiretur. & idem forsan de qualibet alia exceptione cuius probationes paratæ essent. de re iudic. cum olim. secundum Cardina. in prædict. c. exceptionis. Itẽ opponit contra prædicta de regu. iur. cui damus. per quam videretur exceptionem multo fortius dandam. Respondet regulam intelligi quando circa idem, & ad idem tendunt actio & exceptio. In proposito verò actio tẽdit ad vindictã, sed exceptio competit ratione interesse. ad ꝙ vide Inno. ĩ. de excess. præla. inter dilectos. in prima collum. Mar. de salua dicebat per prædicta ꝙ contra gratiam impetrantis apostolici, nunquam potest opponi crimen in modum exceptionis, quia hoc redderet gratiam nullam ipso iure. per notata Bernard. s. de rescript. ad audientiam. ij. & aliorum. ĩ. de præbend. si motu. li. vj. sic enim posset opponi cõtra cõfirmatũ ꝙ est falsum, vt patet ex dictis nec etiã põt opponi ad ĩpediẽdã possessionis traditionem, nisi eũ crimine opponeretur infamia. vt prædict. c. accedens. & hoc etiã tenuit Copostel. in pręd. c. ꝙ sicut. in collatione ordinarij. & idẽ videtur notare Inn. ĩ. de concess. prębend. c. proposuit. in prima glo. magna ver. sed si vellet. & ver. sed hoc non placet. vbi vult Inn. dicere ꝙ crimina in personam obijciũtur non in gratiam. de hoc autẽ qualiter in electos confirmatos vel prouisos, potest obijci, remittit ad not. plenissimè per Cõpost. in pdict. c. ꝙ sicut. & de hoc etiã remittit ad notata p Inn. ĩ. de dolo & cõtu. cũ olim. & de excep. pl. c. inter dilectos. Ego autẽ de hac materia propono dicere in. c. accedens. vbi magis proprie cadit quã hic.

¶ SECVNDO principaliter opponitur, quia ex ista decret. & ex dictis Inn. & Host. in pcedenti oppositiõe, videtur insurgere ista conclusio videlicet, quòd si episcopus eligẽdo contulit Archidiaconatum contemptis Archipresbytero, & canonicis suis ad quos saltem de iure communi spectat dare saltem consensum, vel consilium in electione, seu collatione prædicta. ĩ. de ijs quæ fiunt à præla. c. nouit. & c. sequentibus. valet nihilominus ipso iure electio, siue collatio, licet postmodum agere valeant de contemptu contra quòd opponitur, quia collatio, vel institutio de beneficio præsentatiuo infra tempus præsentandi facta contempto patrono, ipso iure

sa.ibi:nec obest,&c.cum dicit nec enim interest,an patronus ab initio consentiat,vel ex post facto,quoad hoc vt sine consensu suo ordinata non videatur ecclesia q cōfirmat:quia tūc cessat causa impediens.s.deffectus consensus patroni,& superuenit cōfirmās.s.ipse consensus. iuxta notata Dyn.in regula non firmatur.sed respondebatur quòd illud quòd dicit Hostien.solum respicit impedimentum contradictionis patroni:quia si cōsentijt, etiam ex post facto non potest à modo cōqueri,sine consensu suo ecclesiā fuisse ordinatā,non autē respicit deffectum ipsius collationis respectu conferentis tēpore illo potestate carētis.de quo infra dicam.nec obstat quòd cessauit causa impediens,& superuenit cōfirmans,nam solus consensus patroni non est causa cōfirmans, sed requiritur superioris auctoritas vt.c.cum dilectus.de offi.leg.quæ si ab initio nulliter fuit interposita,necessario videtur reiterata.

¶ QVINTO inducit ꝓ casu.c.cū Bartholdꝰ.ĩ.de re iud. vbi dicit tex:secūdū eū q collatio epi facta ad p̄sentationē nō veri patroni vero patrono cōtēpto, & aliū presentante cassatur.Ex quo infert duo.Primum q valuit ab initio ipso iure, quia quod nullum est non cassatur.Secundum est q si verus patronus non præsentasset, nec de contemptu egisset,firma mansisset.Sed respondetur,q ille non est casus dictę decreta. quia ibi non loquitur de collatione quæ ad episcopum non pertinet,sed de institutione ad eum pertinente. Item ibi non irritatur institutio,sed sententia lata pro instituto, imo clarè intelligēdū aperte ibi innuitur nullam fuisse institutionē ipso iure:quia ibi pronunciatur in effectu secundā præsentatiōem veri patroni fuisse canonicam, & propterea secundo præsentato ibi adiudicatur ecclesia,q tamē non esset de iure verum, si ipso iure institutio valuisset ĩ,quia p̄sentatio vel electio facta post institutionem alterius de iure validam, & nundum cassatam ipso iure est nulla.vt patet ex ijs quæ leg. & not. de elect,considerauimus.de excess.præla.inter dilectos. & maximè quia,si tenuit institutio,sublata fuit iuris vaccatio, & sic secunda præsentatio facta foret de beneficio non vaccante. contra.c.primum.& secundum.ĩ.de conces.præben.ar. optimum.ĩ.de iur.pa.c. illud. & sic casus quem ille inducebat pro se,videtur vrgere fortiter contra eum.

¶ SEXTO inducit decret.suggestum.ĩ.de decimis. vbi videtur sufficere cōsensus patroni posteà subsecutus. Sad respōdebatur,q ibi non loquitur de presentatiōe,collatione,vel institutione in titulo,sed de donatione quarumdā ecclesiarum patronaliū facta alteri ecclesię, quæ nullo modo pertinet ad patronum,sed simpliciter pertinet ad episcopū,licet consensus patroni sit necessarius, & ideò sufficit q interueniat ex post facto.vt prædict.c.cum vos.hic autem præsentatio pertinet ad patronum,& collatio non pertinet ad episcopū, sed sola institutio,quæ etiam ad eū pertinere non pōt nisi præsentatiōne præcedente,propter naturā correlatiuorū,& etiā collatio beneficij,vt beneficij nō ita recipit suspensionē.siue donatio ecclesiæ,vt proprietatis.patet ex notatis Ioan.An.in regula non firmatur.& videbitis in prædic.c.suggestum.

¶ SEPTIMO inducit notata Io.An.de rebus eccle. non alien.c.dudum.verbo.tractatus.vbi tenet q nō est necesse q in tractatu alienationis canonici simul cōsentiāt. Sed respōdebatur primo,q illa opinio est dubia,nec approbatur per omnes.Secundo quòd Ioan.An.non se refert ad diuersitatē temporis totalis,sed ad successum loquutionis infra tempus idē. illa enim quę inuicem continuantur, circa vnius actus expeditionem censentur simul fieri.C.de testa.l.hac consultissima. C.de pact.l.petens.ff.si certum petatur.l.lecta.§.dicebam.

¶ OCTAVO inducebat notata Inn.in p̄dicto.c. Bartoldus.in fi.iij.gl.dicens ibi esse expressum,q si episcopus aliquē instituat sine patrono cassabitur factum episcopi.sed respondebatur q refert se ad cassationem facti,& ad casum illius decret.de quo prædixi.Inducebat etiam ius patroni esse debile, & quasi ex gratia dependere,& totam dispositionē totius ad episcopum pertinere. per notata Hosti.de iure patro. quoniam.Sed respondebatur,q debile dicitur ius patroni,respectu iuris episcopi,quòd fortius est respectu effectus fortioris quem producit.& dicebatur etiam q Host.in.c.quoniam.loquitur de patrono laico, & nos de clerico. sed alio respectu ius patroni est maius:quia liberius.

¶ NONO inducebat.xvij.q.vij.c.decernimus. in fine. ibi: & ad verecundiam sui,alios in eorum loco,quos ipsi fundatores condignos elegerint ordinari.Ex hoc enim videtur q bene tenet ab initio,sed patrono alium præsentāte irrita erit. s.per sententiam. Sed respondebatur q ille intellectus,qui dicitur fuisse Hugut.,est contra litterā ibi: & ordinationē suam irritam nouerit.dicitur enim q in fine ibi,& ad verecūdiam, &c.Respondet textus tacitè quęstioni, qua queri poterat an Papa,propter honorem episcopi deberet mandare,q rata haberetur ordinatio eius,ad quam ibi respondet textus, dicens quòd non,imo econtra quòd ad verecundiam.&c.

¶ DECIMO inducebat.c.illud.in fine.ĩ.de iure pa.aliqui volunt dicere q loquitur in patrono laico,nos verò in clerico. Alij exponunt irritandam.s.de facto in quantum de facto processit,vel irritandam.i.irritam nunciandam,vt supra de elect.cū post petitam.in fi.cum notatis per Nouel.ibi. & c.quia propter.e.tit.vt vitetur correctio.c.decernimus.allegati.arg.C.de inoffi.doti.l.vn.ĩ.de elect.cū expediat. nec obstat quod ibi dicit de rigore iuris,quia illud respicit permissionem seu concessionem ecclesiæ.de hoc iure patronatus factam laico,vt ibi notat Hosti.per.c.iij e.tit.sed eo concesso à iure iustum est quòd non frustretur effectu. ff. de flu. l. penult.c.si Papa.de priuil.cum similibus.& regula docet. & regula indultum.lib.vj.

¶ VNDECIMO probat.quia si impediret efficacia collationis à principio,aut hoc procederet ex persona per quam vaccauit & hoc non,quia illa desijt habere ius:aut ex persona patroni,& hoc nō, quia per lapsum temporis est exclusus,cū vt supponitur nō pręsentauerit ante,nec post,nec egerit, nec hodie agat de contemptu.Sed respondebatur q imo ex persona episcopi procedebat propter deffectum potestatis,& ex persona patroni,ꝓpter ius q habebat tēpore collationis,licet forsan posteà per lapsū tēporis illud ꝑdiderit, sicut collatio ordinarij facta infra mensē expectātis est ipso iure nulla,propter ius expectātis q tūc pēdet,licet expectās nō acceptauerit, nec acceptet posteà sed per lapsū tēporis excludatˀ, vt cle.cū ei quē.§.secus.de cōcess.p̄bē.Itē ex natura ipsiꝰ collatiōis quæ suspensionem non recipit.ĩ.de elect.c.in electionibus.lib.vj. cum ibi notatis.& ideo ab initio nulla posteà non recōualescit,sed noua collatione opus est,sicut in casu quem posui de collatione ordinarij facta.ĩ. mensem expectantis. scripsit Nouel.in prædicto.c.statutum. ar.de elect.auditis.& in regula non firmatur.nam licet per sequentem consensum patroni cesset causa impediens,nisi fiat noua collatio non superuenit causa confirmans,& sic rectè ad propositum veniunt nota Dyn.in regula non firmatur.pro parte contraria allegata. Inducebat q consensus ab initio deficiens,seu eius deffectus per sequentē cōsensum tacitum purgabatur.sed illud non sufficit ad purgandum deffectum collationis vitiosæ.per ea quę proximè dixi.

¶ DVODECIMO probat quia,si deffectus cōsensus adhuc remaneret non purgatus,aut eius purgatio collationem non purgaret,istud esset peccatum in forma,non in materia, videlicet ipsius collationis, modo ad excipiendum nō admittitur,nisi illi solum quorum interest.vt notat Inno.de accusa.super ijs.sed respōdebatur q iste qui impetrauit ecclesiam si non esset alteri ius quæsitum qui est principalis competitor,& totam suam intentionem fundat super vaccatiōe ecclesiæ,tempore suæ collationis,& deffectu ordinarię collatiōis in hoc prætendit notabile interesse.ar.ĩ. de elec.c.fin.lib.vj. cum ibi notatis.

¶ DECIMOTERTIO respondet ad.c.ex parte.ĩ. de concess.præbē.vbi collatio tanquam de deuoluto facta cessante deuolutione,non valet.dicens,quòd hoc ibi inducit deffectus vaccationis.quę hic supponitur. Sed dicebatur decretalē

initio nullus esset actus alienationis,& sic loquitur capi.cum vos. Item quia ad capitulum ecclesiæ cathedralis quód repræsentatur in maiori canonicorũ parte spectat electio. Ideò facta à maiori parte contempta minori valet electio ipso iure ab initio,licet sit necessarius consensus partis minoris.ne ad eius reclamatiõem valeat infirmari. & ideò subsequi potest. vt in.c.ꝙ sicut & sic procedunt notata Innocen.de consuetudi.c.cum consuetudinis.in glo.ij.de reb.eccle.non alie.c. dudum.lib.vj.in glo.magna.versi. & nota ꝙ aliud est.& de accusat.si constiterit.in gl.ij.& quòd notatur de iure patro.super verbo inhibentes.in cle. Fallit vbi consensus requisitio est de substantia formæ, vt in dicto.c.dudum.&.xij.q.ij.sine exceptione.& patet ex ijs quæ leg.& not.s.de elect.cum in veteri.& de arbit.cum olim. In secundo vero casu,patet exemplum in pluribus delegatis,simul delegatis,simul datis,quorũ vnus sine alio potest.s.de offi.deleg.c.vn.delegatorum.cum similibus.patet magis ád propositum in alienatiõe rei minoris immobilis, quam facit tutor, vel curator vna cum iudice,quia consensum,& auctoritatem interponit,cuius consensus & auctoritas ad complemẽtum actus requiritur. vnde si alienet tutor,vel curator,nec consensus & auctoritas iudicis in actu interueniant,totum nullum est. C. de prędi.minor.sine decre.non alien.in rubro & in nigro. Idem de minore cõtrahẽte,vbi requiritur in contractu curatoris auctoritas. qua omissa totum nullum est. C. si aduersus vendi l.si curatorem. Et est ratio,quia quando plures causæ requiruntur ad expeditionem & consũmationem actus,si alteri defficit,totum ruit. ff.de transact.l cum ij.§ si prætor.& maximè si defficit causa antecedens & disponens,sicut patris vel domini.in additiõe filij,vel serui.ff.de acquiré.hære.l.si quis mihi bona.§ iussum. & est ratio,quia secundum Phil.agens nó agit in materia bene disposita,& idcirco si non valet electio præcedens,non potest valere confirmatio sequens.vt.s.e.cum super.& ibi notatur.

13 Secundum fundamentum est,† ꝙ nos habemus tres modos disponendi de ecclesijs,& ecclesiasticis beneficijs. Primus modus est in beneficijs electiuis per electioné & cõfirmationé.& de isto.s.de elect.per totũ. Fallit vbi nõ est ad quã cõfirmatio ptinere posit.qa tunc licet cadat ibi electio nó cadit, ibi confirmatio.sed habet electio vim prouisiõis.vt.s de electio.c.licet de euitanda.& sic potest intelligi ista decretal.videlicet,cum electio beneficij inferioris,pertinet ad episcopũ in diœcesi sua:quia non est in diœcesi superior episcopo.qui factum eius examinare posit,ideo habet vim collationis,vt hic. Secundus modus est in beneficijs pręsentatiuis,& per pręsentationem,& institutiõem.& iste differt à primo,quia electio communiter fit à pluribus,præsentatio vero communiter fit ab vno,sed in alijs conuenit:nam sicut per electionem, nõ quærit plenũ ius, sed per cõfirmationé,vt patet ex ijs quę leguntur & notantur.j.de elect.c.si electio.lib.vj.& supra de translatio.c.secundo.& per Inno. supra de transact.c.de cætero.sic per præsentationem nõ quæritur plenum ius præsentato,sed per institutionem.vt notat Innocen. de offi.le.dilectus. Item quia sicut confirmator habet examinare factum electiõis,& propter hoc ad se euocare illos quorum interest, s.de elect.c.venerabilem.&.c.cum nobis olim.& eo.c.quoniam.libr.vj.sic etiam instituens habet examinare factũ præsentationis,& vocare illos quorum interest,vt notat Io.An. in.c.quoniam.allegato.in glo.secunda.& super ea Nouel.licet fatear quòd hoc vltimum dubium est,& in pluribus partibus de consuetudine non seruatur. Tertius modus est in beneficijs collatiuis,per collationem seu prouisioné,& per istũ modum tantum ius confertur prouiso, & per prouisionem quantum ius confertur in beneficio electiuo, vel pręsentatiuo electo,vel præsentato per electionem & confirmatiõem, seu per præsentationem & institutiõem, prout hic legitur & notatur,per Innocen.& Hosti. Sed in hoc differt ab eis, quia in illis requiritur vocatio, in hac verò non. vt notatur infra de præsump.dudum.& de concess.præbẽ.proposuit. Ex quibus infertur,ꝙ licet in beneficijs collatiuis sufficiat vnus

14 actus ad acquirendum plenũ ius,† tamen in electiuis & præsentatiuis ad plenum ius aspirandum requirũtur necessario duo actus, videlicet electio & confirmatio,pręsentatio & institutio,sic quòd in beneficijs collatiuis tota dispositio beneficij,seu per quam in beneficio plenum ius acquiritur prælato, in actu vnico puta prouisiõis consummatur.sed in electiuis & præsentatiuis,vt dispositio prælato plenũ ius tribuens consummetur necessarij sunt duo actus ad diuersos pertinentes, quorum vnus alium necessario antecedit, videlicet in electiuis electio spectans ad electores,puta ad collegium.xvj.q.si. c.congregatio.s.de electione.c.j.quę necessario habet præcedere,& confirmatio pertinẽs ad superiorem quæ necessario habet sequi.vt.c.cũ nobis.& c.venerabilem.&.c.quoniã.allegatis.ar.de transla.c.licet. & modo consimili in beneficio pręsentatiuo. Primus actus necessario habens pręcedere ad patronum laicum,vel clericum pertinens,est præsentatio. Secundus verò actus necessario sequens ad superiorem petinẽs, est institutio. Fallit vbi in electiuo ius eligentiũ.aut in pręsentatiuo ius patroni deuoluitur ad superiorem,quia tunc cum totum in vna persona cõcurrat sufficit vnus actus.vt patet ex ijs quę leguntur & notantur.s.de electio.c.ne pro defectu. in fine. Ex quibus formare potes vnam grossam rationem, faciendo de primu fundamento maiorem,& de secundo minorem. Qui enim diceret ordinationem ecclesiæ cathedralis infra tempus eligendi,factam per Archidiaconum contempto capitulo,vel ordinationem dignitatis collegiatę electiuę infra tempus eligendi factam per episcopum cõtépto collegio pro eo de iure valere,quòd ad eos pertinet cõfirmare. certe existimo quòd nullus per rationem præcedentem.cur autẽ aliud in beneficio pſentatiuo diceretur? certè nõ apparet, cum eadem sit ratio vtrobiq;.ar.s.de transla.c.ij.§ sicut autẽ. Confirmaẽ,quia licet in bñficio collatiuo quoad tertiũ modũ disponẽdi, videlicet quoad ꝑuidẽdi eps fundet intentionẽ suã de iure cõmuni, tñ in bñficio electiuo,vel pſentatiuo, ante deuolutioné episcopus non fundat intentionem suam, de iure communi,quoad potestatem prouidendi,sed solum quoad potestatem confirmandi electum,vel instituendi pręsentatum per eos ad quos pertinet,nec ad eũ spectat alia potestas igitur si vsus fuerit potestate conferendi ad eum non spectãti non valet quòd facit propter carentiam potestatis. j.de iure patro.quod autem.cum similibus.patet consequen

15 tia æquiparando concessionem iuris,& hominis,† nam concessio potestatis facta ab homine in vna specie ad aliam separatam extendi non debet. C. de procura.l.maritus.& in proposito textus expressus in pdic.c.cum in illis.§ cũ autẽ.antecedens verò ex eo patet,quia in beneficio electiuo ius commune fundat intentionem collegij in potestate eligendi.vt.c.cõgregatio.&.c.primo.de electiõe allegatis.& in beneficio præsentatiuo,quo ad potestatem pręsentandi.fundat ius cõmune intentiõem patroni fundatoris.vt prędict.c.decreuimus. &.c.dilectus.&.c.cum dilectus.allegatis.& prohibitione perpetua, prohibet episcopis ne ordineut ecclesias contemptus patronis infra tempus quo pręsentare possunt.vt in eisdem iuribus,& in prędict.c.illud.cum similibus. Igitur si contra fecerint totum est ipso iure infectũ. C.de legibus.l.non dubiũ. j.de reg.iur.c.quę contra.lib.vj.cum vtroq; notatur. Circa tertiam difficultatem duæ quęstiões occurrunt. Prima de cõsensu patroni adhibito infra tempus in quo pręsentare,& cõtradicere posset. Secunda de habito post tempus sibi lapsum. Item secunda quęstio duas continet,vna de illo patrono qui infra tépus pſentauit, & fuit ab ipso epo repulsus sine causa alia de illo qui nõ pſentauit infra tẽpus,vel si præsentauit fuit ab epo ex rationabili cã repuls⁹,& sic sunt in effectu tres quæstiões. De tertia & vltima quæst. nõ discepto, quia non apparet mihi quòd habeat dubiũ:quia si exclusus est per negligentiam suam,ordinationi episcopi a modo non potest resistere, nec ei contradicere,cum sua non intersit,& per consequens, nec ad eum pertinet approbare,vt dixi supra. Sed solum videtur dubium remanere in prima quęstiõe & secũda.& adhuc

dico,quòd licet approbare & ratificare posit patroni cõsen
sus subsecutus ordinatiõem episcopi præcedentẽ,quãtum ad
effectum istum,vt à modo contra eam reclamare nõ posit,
& sic procedant notata Hostien.in summa de iure patro.§ fi
nali.tamen quantum ad istum effectum non sufficit sola ra-
tificatio patroni nisi superueniat de nouo factum episcopi,
& est ratio:quia in institutione seu collatione beneficij præ-
sentatiui factum episcopi se habet in modum causæ confir-
mantis.i.efficientis & producentis.factum verò patroni si cõ
tradicit,vel tacet,& non consentit,se habet in modum causæ
impedimentum tollentis.nam ius patronatus videtur quædã
seruitus in dispositione beneficij impediens episcopi liberta-
tem.vt patet ex ijs quę leguntur & notãtur & quæ scripsi de
iudi.c.examinata.Igitur si post collationem episcopi ipso iu
nullam succedit solus consensus patroni,per hoc cessat cau-
sa impediens:sed non propter hoc superuenit causa confir-
mans,& idcirco nõ potest induci validatio actus.vt patet ex
notatis Dyn.in prædicta regula non firmatur.vt dixi.s.in.§.
xj.Circa quartam difficultatem.si solus consensus episcopi
subsequeretur,& patronus esset in casu in quo posset contra-
dicere,& agere de cõtemptu,quòd colligere potes ex ijs quæ
scripsi in difficultate proximè precedenti,tunc videretur sa-
tis clarum,quòd non sufficeret ad validandum suam colla-
tionem ipso iure nullam.nam ratio inficiens collationẽ infi-
ceret confirmationem.vt patet ex ijs quę scripsit Archidia.
de præben.c.si motu lib.vj.in glo.ij.procedit ergo difficul-
tas solum in duobus casibus.Primus,si patronus est in sta-
tu,quòd consensus eius non sit necessarius,puta quia non pos
sit contradicere vt quia neglexit præsentare infra tempus quod
iam lapsum est.Secundus casus est si sit in casu in quo necessa
rius sit eius consensus,puta quia pręsentauit infra tempus ido
neum,qui sine causa repulsus fuit,vel quia est adhuc infra tẽ
pus si consentiat ordinationi episcopi ipso contempto per
prius factæ.& in istis ambobus casibus possum pro nũc,licet
sub dubio,fortè ponere tres conclusiones.Prima est,quòd si
consensus episcopi subsecutus sit verbis expressus,ille sufficit
pro causa confirmante,& quòd sublata causa impediente per
consensum patroni cõcurrentẽ,vt in casu secundo,vel illius ex
clusiõem,vt in primo casu,primo inducitur cõfirmatio prio
rem collationem inefficacem viuificans,atq; corroborans,nõ
dico ex tunc,sed ex nunc.Secunda conclusio est,quòd idem
esset,si huiusmodi consensus episcopi esset factus manifestè
expressus,licet non verbis.Tertia conclusio est,quòd secus es
set si ille consensus episcopi non esset verbis,nec factis mani-
festè expressus.sed solum fictus & tacitus.Prima conclusio,
19 fundatur in duobus principaliter.primum est,† quòd colla-
tio beneficij non habet formam verborum,sed solo consen-
su perficitur,& sufficit qualitercunq; cõsensus huiusmodi ex
primatur.collatio enim vim donationis habet.Donatio ve-
rò,est vnus contractus iurisgentium,qui solo consensu perfi
citur.institu.de dona.§.perficiuntur.&.ff.de actio.& obliga.
l.consensu.cum enim in omnibus dispositionibus consensus
pręcederetur,vtpote per quẽ oritur,& sine quo nullæ dispo-
sitiões perficiuntur.ff.de actio.& oblig.l.obligatiõum substã
tia.in fine.&.c.intelligentia.&.c.in ijs.alleg.c.propterea.e.tit.
vltra consensum non est ponenda forma aliqua substantialis
vel necessaria,nisi reperiatur aliquo iure positiuo inducta,qa
ius gentium vel naturæ has formas vltra consensum natura-
lem non posuit,neq; nouit.vt est videre in omnibus contra
ctibus iuris gentium,quorum nullus ab illo iure formam tra
xit,& tamen licet ius positiuum in electione formam statue
rit.de elect.quia propter.& etiam in confirmatione.eo.tit.c.
quoniam.lib.vj.tamen non reperio quòd aliquam statuerit
in collatione,& ideo illam non requiram,vt sic accedat tex-
tus in authenti.de trien.& semis.§ consideremus.coll.tertia.
vbi dicitur quòd erubescimus dum sine lege loquimur.Se-
17 cundum est,† quòd collatio beneficij de natura sua suspen-
sionem non recipit,vt notatur in.c.in electionibus.allegato.
& quòd licet lex inanimata vel animata,qui est princeps pos
sit introducere fictionem,Inferior tamen à principe hoc non
potest.quia hoc est quodammodo contra naturã.supra quã
nõ est in natura,nisi naturę prĩceps.nec in arte quę naturã in
sequitur,nisi princeps artis.pro quo pro nunc sufficiant nota
ta Inno.j.de fide instrumen.cũ Pe.tabellio.Ex primo enim
sequitur prima pars conclusionis,quia ex quo episcopus ver
bo exprimit,quòd nunc vult suam præcedentem collatioñẽ
valere ipse videt velle,& exprimere quòd nũc vult,quòd
tunc ab eo prouisus beneficium ex nunc canonicè teneat &
possideat,& per consequens ex nunc videtur eis conferre vel
le,quia cum nunc conferre posit,videtur velle quòd sua vo-
luntas operetur effectum omnẽ eo modo meliori quo pót
ne frustretur effectu,vt in beneficijs lata fiat interpretatio cõ
tra donantem,vt j.de dona.c.per tuas.&.c.cum dilecti.in fi
ne.de verbo.sig.c.Abbate.de decimis.ex parte.ij.ff.de cõsti.
princip.l.iij.& est bonus textus ad propositum.de supplen.
negligen.prælato.c.literas.cum glo.sua & probat optime.c.
vnicum.de despon.impub.allegatum.Ex secundo verò in-
fertur secunda pars primæ conclusionis,quia si ex tunc vale
ret,vel collatio suspensionis reciperet,vel episcopus per hoc
induceret fictionem,nec etiam supposito quòd suspẽsionem
reciperet hoc casu reperitur hoc expressum,& si reperiretur
hoc casu expressum,non tamen induceret naturam suspẽsio
nis quòd valeret ex tunc,sed quia huius prosecutio non est
multum necessaria.illam omitto.Secunda verò conclusio in
fertur ex primo fundamento,nam in ijs quæ formam verbo
rum non requirunt,sed ex solo consensu dependent,expres-
sio cõsensus ita potest fieri factis sicut verbis.vt.ff.de legibus.
l.de quibus.§.inueterata.versi.nam quid interest.j.de cõces.
pręben.c.cum ei quem.§.fi.in fine.in cle.& hoc maximè vbi
verba licet tempore inhabili pręcesserunt.vt probat optimè
capitul.vnicum prædictum.de despon.impu.lib.vj.Fallit
tamen iudicio meo hoc dictum in tribus casibus.Primus vbi
constaret,vel de certo præsumeretur,quòd episcopus totum
id quòd ipse faceret de facto,ad solã eius collationem primã
absq; animo nouæ collationis reducere vellet,& illi soli pri-
mæ collationi inniti dumtaxat,illaq; quę facit ad illius
primæ collationis executionem solum facere,quia tũc vltra
intentionem agentis facta talia extendi non possent.s.ti.ij.c.
ij.cũ similibus.Secũdo fallit vbi talis episcopus sic faciẽs defe
ctum primæ collationis ignoraret.quia nemo tollit defectũ
quem ignorat.ar.ff.de excusa.tut.l.idem Vlpianus.§.primo.
à contrario.de re iudi.l.quidem.à contrario.C.de necel.ser-
uis.l.penul.ff.de inoffi.test.l.mater decedens.de transact.l.cũ
Aquiliana.&.l.tres fratres.de iu.om.iudi.l.si per errorẽ.Ter
tio fallit dum tempore factorum huiusmodi materia fortè
non est disposita ex parte prouisi,quia actus actiuorum sũt
in patiente bene disposito secundum Philosophum secũdo
de anima,& quarto metha.& idem de quolibet impedimen
to alio canonico ex identitate rationis.& idem fortius si pri-
mum impedimentum adhuc durat.ar.C.de ijs quę vi me.cau
sa fiunt.l.ij.Et per primum & secundum respondetur cõtra
Bartholomeum intrusum ad actus sequentes nominatiõem
ipsius,quia illos celebrantes innitebantur primæ nominatiõi
infectæ,& quia primum impedimentũ adhuc durabat.Ter-
18 tia conclusio,† quia consensus fictus,& tacitus non expres-
sus non sufficit ad viuificandum dispositionem præcedentẽ,
quæ ipso iure est nulla.vt in dict.c.vni.licet bene quãdoque
sufficeret ad firmandum dispositionem,quæ alias ipso iure
valeret,licet potuisset per dissensum & reclamationem infir
mari.vt.c.quòd ad consultationem.&.c.quòd sicut.allegatis.
De pronunciatione autem beneficij præsentatiui facta contẽ
pto patrono dixi etiam semel in rota anno primo quo fui au
ditor in principio eam non valere.mouebatur per præmissa,
quia collatio nulla esset facta contempto patrono,vt patet ex
dictis,quæ tamen in permutatione necessaria est.Item quia
debet patronus in renunciatione vocari.vt notatur.s.de re-
nun.c.admonet.&.c.quòd in dubijs.& cle.cum illuso.eo.ti.
& sic si aliter fiat contemptus huiusmodi culpam arguit.cul
pa autem

pa autem huiusmodi æquitatem. c. licet. de rer. permuta. lib.
vj. & cle. ne concessione. eod. tit. excludit. vt colligi videtur
ex notatis Nouel. in. c. licet. super glo. quid si in penul. sup
pletione. maximè quia illa æquitas exorbitans est, nec habet
locum, nisi in concessione iuris vtentibus, & secundum for-
mam iuris permutantibus. Debet enim æquitas exorbitãs in
fauorem certarũ personarum inducta sic interpretari, ꝙ alij
non noceat, nisi quantũ minus nocere potest. ar. ꝭ. de rescri.
c. quãuis. lib. vj. vt videlicet in præsentatiuo beneficio permu
tando præsentatio requiritur, saltem vt iuri satisfiat. simile de
renũc. h. s. e. c. cũ ecclesia. imo vt satisfiat interesse patroni, vt
contineat suam possessionẽ præsentandi, & vt possit permuta
tioni se opponere pro suo interesse. saluo ꝙ si patronus voca
tus venire contempneret, vel veniens permutationi consen-
sum daret, aut iniustã cõtradictionẽ faceret, permutatio pro
cedere posset. quia si non venit, vel iniustè cõtradicit eius cõ
tumacia vel iniusta cõtradictio actum impedire nõ debet. vt
prædict. c. quia propter. §. j. & c. ꝭ. de ijs quæ fiunt à ma. part. ca.
c. j. si tamen omnino præsentare vellet, & nullam iustã causam
contra cõpermutantẽ haberet, necesse esset ꝙ illum represen
taret, secus si iustam causam haberet, quia tunc vel renuntian
tem ad beneficiũ renunciatũ redeuntẽ, si culpa careret, neces-
sario repræsentare deberet, vel saltẽ cũ patientia sustinere, ꝙ si
ne difficultate reduceretur ad illud. ꝙ verius puto. per. c. si be
neficio. de præbẽ. lib. vj. Sed si allegaret & probaret, aut alias
constaret de tali oppositiõe propter quã permutatio nõ pos
set cõpleri, & in qua argueretur notabilis culpa ipsius renun-
ciantis, tunc libere posset alium quẽ vellet præsentare. quia
tunc cessaret regressus, & æquitas illorũ iuriũ propter culpã.
ar. c. si beneficia. allegati. Facit quia maius esset præiudiciũ pa-
trono si valeret, licet irritanda esset. quia tunc ante irritationẽ
alium præsentare nõ posset, & tñ de patroni præiudicio nõ co
gitauit decret. quæsitũ. de re. permu. sed maior pars cõsilij te
29 nuit contrarium. s. † permutationẽ ipso iure valere. pro eo ꝙ
permutatio tota quoad renunciationes, & collationes prohi
bita prius per concilium Turoneñ. ꝭ. de præben. maioribus.
hodie remissa est ad arbitriũ solius epi. ꝭ. de re. permuta. quæ-
situm. & huic dicto hodie magis assentio. & hoc fundo & cõ
cordo cũ ijs quæ antea dicta sunt, per ea quæ scripsi. s. e. oppo
sitione. iij. § ego autem. circa prin. nam extra casum permuta
tionis cooperatur patronus præsentando, sed in permutatiõe
non: quia ibi non est necessaria patroni præsentatio cum to-
tũ sit cõmissum episcopo, licet eius cõsensus requiri debeat.
¶ Qualiter ergo soluetur ad oppositionẽ principalẽ, dici põt
quòd quicquid de iure cõmoni, aut de iure hîc cõtendentiũ
in proprietate, solus epus erat hic in possessiõe eligendi, nec
hîc discutitur an eius electio fuerit canonica, sed solum an ele
ctus per eum sit restituẽdus, ideò opposito ad hoc percutiẽs
quòd electio nõ fuerit canonica, nõ procedit, imo textus ibi:
sine reclamatione aliqua canonicorum. dat clarè ad intelligendum,
quòd episcopus solus elegerat. cũ enim ipsi Archipresbyter
& canonici scirent ꝙ episcopus suo iure intendebat Arcadia
conatum cõferre, & nõ reclamabãt. videbãtur cõsentire quo
ad hoc saltẽ, vt epus adeptus sit plenã possessionẽ conferẽdi.
ar. vij. q. j. Põtifices. & . s. e. cũ ecclesia. plus dicit hîc Inn. in gl.
ij. ꝙ si reclamassent in iudicio ita ꝙ lis pẽderet super possesso-
rio, & nundũ fuisset aliqua electio facta per epum quæ per su
periorẽ fuisset approbata, vel cõfirmata, nec alias habuisset ali
quẽ effectũ nũ esset data aliqua sñia pro Archidiacono, imo
fuisset finis litis super possessorio expectatus secundũ Nouel.
per ea quæ habentur de in integrum restitu. c. ij ad finem.
¶ TERTIO opponitur cõtra versum, *& quia canonici*. qa
videtur ꝙ hæc litera superfluat cõtra præmissa in prohemio,
30 & maximè † quia sola suspitiõis propositio iurisdictiõem iu-
dicis non suspẽdit. vt dicet. ꝭ. de app. cũ speciali. nisi fuerit ap
pellatum. sed tũc attestatiões receptæ post appellationẽ non
valerent. Inno. sentiens hanc oppositionẽ & volẽs ad eã taci-
tè respondere primo dicit, ꝙ canonici, & Archipresbyter cõ-
stituti corã Papa, & videntes Papã motũ ex attestationibus
receptis ad ferendũ sententiã pro Archidiacono cõtra ipsas
attestatiões exceperunt, ꝙ non valebãt: quia receptæ erãt à iu-
dicibus recusatis propter suspicionẽ, quibus Papa respondit
attestationes propter hoc non minus valere, nec propter hoc
secũdũ eas minus iudicandũ esse. quia nõ valuit recusatio eo
rum cũ essent electi de cõsensu vtriusq; partis, & sic nõ super
fluit, sed facit ad propositũ ista litera. & dicit Collect. ꝙ erat
notorium alias arbitri cognouissent. inducens notata Inn. de
appel. cũ speciali. & Archid. e. tit. legitima. lib. vj. & pro ratio
ne quã textus assignat remittit ad notata. ꝭ. de re. iur. ꝙ semel.
lib. vj. Secundo propter id ꝙ dixi de appellatiõe, subdit Inn.
quòd nõ debes facere vim, siue canonici & Archipresbyter
propter exceptionẽ suspitiõis nõ admissam recesserint appel
lantes, siue non, à præsentia istorum iudicũ: quia, & si recesse-
rint appellantes etiã tunc valent attestatiões cũ ab ijs qui erãt
executores, & modũ executiõis nõ excedebant nõ liceret ap
pellare. vt. ij. q. vj. à iudice. & eodẽ modo multo min⁹ possent
infringere attestationes ex sola suspitiõis propositione, si non
appellassent secundũ eum.
¶ QVARTO opponitur, non ne eñ hoc solũ sufficiebat
vt nõ valerẽt attestatiões, qa receptæ fuerũt lite nõ cõtestata.
super quo vide Bernar. hîc in gl. secunda. versu sed qualiter.
cum quo cõcordare videt Inn. ad sens ꝙ in regestro contine
tur, ꝙ facta litis cõtestatiõe in cã appellationis ab apostolica
sede de cõsensu procuratorũ partiũ fuit causa cõmissa tribus
iudicibus, de quibus canonici vnum recusabant propter con
sanguinitatẽ Archidiaconi memorati. dicit etiam ꝙ quia re-
pulsi fuerunt à dicta recusatiõe eo ꝙ procurator eorum con
senserat, multò fortius idẽ esset si partes ipsæ cõsensissent, pars
iudice per aduersariũ impetrato posset nihilominus contra
rescriptum de surreptione excipere. de quo in Specul. de re-
scrip. præsen. § ratione quoq; defectus. in fin. & per Nouel. s.
de rescrip. c. super literis. in fi. & ꝙ debuerit hîc valere proces
sus factus post dictã appellationẽ frustratoriam sic refugatã.
inducit Nouel ꝭ. tit. ij. c. eum qui. libr. vj.
¶ QVINTO opponitur, quia mirũ videtur ꝙ hîc factũ
procuratoris dño nocuerit contra iura supra. de offi. deleg.
cũ olim. de postula. præla. c. ad hæc. de in integrum. restitu. c.
cum venissent. vt lite non contestata. c. j. ꝭ. de re iudi. c. sub-
orta. de appel. c. sæpe. ij. q. vj. c. biduum § si aduersus. ff. ꝙ quis
que iur. l. si quis iniquum. § si procurator. si quis ius dicen. nõ
obtempera. l. vnic. § si procurator. de tributoria. l. procurato-
ris. de liber cau. l. in seruo. de excep. l. si procurator. C. de execu
to. l. antepenul. lib. xij. in authen. de eccle. ti. § si quis in suo. su
per quo vide hic Bernardum in princpio glo. ij. Soluit Inn.
dicens ꝙ si procurator malefaciat negotium dñi sui tenet. sed
procurator est obligatus domino actiõe mandati. C. de pro
curato. l. si procurator. ff. de minor. l. cum mandato. nec mirũ
quia, & econtra procurator prodest domino si iniustè obti-
nuerit. ff. de procura. l. qui proprio. § vt in cæteris. Sed ad hoc
fortius replicant Inno. & Ber. nam si dominus non potest ha
bere recursum contra procuratorem, quia non sic soluendo
integrum manet ei pristinum ius. ff. de dolo. l. eleganter. § pe
nult. modo sic in proposito quia beneficium spirituale æsti-
mationem non recipit. j. q. j. quæstione iij. si quis præbendas Sol
uunt illud obtinere vbi dolosè versatus est, sed si negligenter
secus. vt l. cũ mãdato. & . c. cum venissent. allegatis. quòd per
petuo menti tene. & vide omnino quæ scripsi circa hoc supra
vt lite non contestata capitul primo. in tribus primis oppo-
sitionibus.
¶ SEXTO opponitur, ibi: *canonice. Vincentium perpetuum si
lentium imponentes*. nam isti canonici videbantur esse rei, & sic
vel absoluendi, vel condemnandi non autem eis imponẽdũ
silentium quòd solet seruari in actore. Innocen. presentiens
hanc opinionem, & tacitè illi respondens dicit, quòd quia ca
nonici contradicebant isti Archidiacono super hac contradi
ctione eis silentium imponetur perpetuum quoad Archi-
diaconum qui nunc est, vt ipsum in Archidiaconum admit-
tant, & sibi in nullo perpetuo contradicant sed contra. ꝭ. de

se probatum.quòd Abbas teneretur ire ad synodū, vel quòd teneretur soluere censum,nec etiam quòd iuerit tanquā subiectus ratione monasterij:quia potuit esse quòd iuit rogatus per Patriarcham, vel ratione cappellarum sibi subiectarum, nec etiam fuit probatum quòd ad subiectionis iudicium soluerit dictum censum,& ideò sententia lata per Papam fuit iusta.Secundo nota,† quòd articuli nedum sunt admittendi ad probandum idum probati necessariò inferunt. sed etiam dum adminiculant secundum vnum intellectum.quia materia hic probata non sufficit ad victoriam optinendam,& tamen quia adminiculare poterat admissa fuit ad probandum, Sed forè data fuit aliter quam probata.si enim fuisset articulatum quòd de consuetudine præscripta per tempus cuius initij non est memoria seu vt proprius loquar,de præscriptione illius temporis Abbas obediuisset Patriarchæ vt subiectus, eundo vt talis ad synodum,& vt talis in signum subiectionis soluendo censum per dictum tempus,articulus probatus necessariò conclusisset,& fortè ita fuit articulatum. vel fortè fuerunt datæ aliç materie necessariò concludentes postea non probatæ,ad quas coadiuuandum receptæ fuerunt istę materiæ de censu,& synodo,quæ non adminicularūt,eo quòd nihil aliud
4 fuit probatū de principali cui adminiculatio deseruiret.† vnde scias quòd in palatio apostolico non admittuntur articuli non concludentes regulariter. Sed in casu quandoque admittuntur,videlicet dum adminiculant, & coadiuuant alios articulos datos necessariò concludentes,vt sic articuli huiusmodi qui per se soli non admitterentur dati cum alijs, & propter alios ad mitti deberēt.& hoc satis videtur probare ista decret. secundum planum intellectum.quia Patriarcha hic deducebat principaliter materiam subiectionis, & adminiculatiuè materias synodi & census.Et ideò fuit admissus ad eas probandum. quòd perpetuo tene menti.

¶ PRIMO queritur, vtrum intellectus Inno.ad hanc decretalem in ea parte in qua dicit,quòd hic nō petebantur quinquaginta solidi sed solum subiectionem monasterij,vt sic illa materia de quinquaginta solidis solum in modum probationis fuerit deducta, vt proximè dixi. Breuiter Bernard⁹ tenet quòd imo hic illi quinquaginta solidi petebantur,sed non simpliciter,sed tanquam debiti in signum subiectiōis. & idem sentit Nouella dicens,quòd quo ad casum hoc dicit decretal.in summa.quòd si petens rem ex vna causa succumbit, eandem ex alia causa petere poterit.qui casus non esset verus, nec ad propositum faceret,nisi quinquaginta solidi petiti fuissēt.ego autem sequor istum intellectum qui communis est, & credo de isto intellectu sit hic textus expressus in ver.*cum de præmissis.* in principio vbi dicitur.*Cum de præmissis quinquaginta solidis quos petijt ad subiectionis iudicium a Patriarcha sit actum.* Iste enim textus dicit apertè quòd & petiti fuerunt, & actum fuit super illis.Item bene facit litera sequens ibi:*per sententiam quam super hoc contrariam reportauit*:quia illud verbum *super hoc*. ad proxima referri debet.ff.de postul.l.j.§.deinde. Item benefacit litera sequens ibi:*si alio iure de ipsis experiri voluerit*.nam illa dictio *alio*.quæ implicat dat intelligere,quòd vno iure super illis fuerat expertus.propriè autem experiri est agere, vel deffendere. vt patet ex ijs quę notantur supra de iudi.c.j. in verbo experiri.& ideò exponit hic Nouella experiri.i.agere. & allegat.s̄.e. c.pastoralis.Sed oppones,quia si petiti fuissent cum probatū fuerit illos per plures annos fuisse exsolutos,fuisset lata sententia pro actore.Sed respondeo quòd nō agebatur possessorio solo:sed agebatur petitorio,& possessorio,vt hic nota.in glo. prima.vel saltem petitorio,& non probabatur, quòd per tot annos soluti fuissent, quòd sufficeret ad consuetudinem seu præscriptionem inducendam,& ideò optinuit reus in petitorio. Simile.s̄.e.cum ecclesia. Prætereà etiam non apparet ꝙ fuerit probatum quòd ad subiectionis iudicium fuerint exsoluti,& tamen ex illo iure agebatur,& non ex alio,& ideò non immeritò actor succubuit. Ex quo infertur quòd hic est casus proprius & expressus,quòd si ex vna causa videlicet ex indictione facta causa subiectionis demonstrandę agens actione reali videlicet ad declarationem census perpetui succumbat, & velit posteà agere ad eundem censum ex alia causa. non obstat sibi exceptio rei iudicatæ.de quo hic notat Bernardus in vltima glos.& Inno.supra de ordi.cognit.cum dilectus.circa finem. & de hoc plenè infra de re iudicata.c. Abbate.lib.vj.. Et per hoc patet reprobatam esse opinionem Pet.de bellaper. positam per Cyn.C.ad exhiben.l.neque. & per Collecta.hic. & de iudic.c.examinata.in fine. Sed dicam plene de hoc in dicto.c. Abbate. Licet enim Collectarius hic scripserit hanc decretalem loqui in actione personali,& sa.quòd hic notat Bernard.in principio vltime glosæ, tamen salua pace illud non est bene dictum.nam quòd hic ageretur ex contractu, vel quasi,ex quo personalis actio nasceretur textus nō apperit, & diuinare esset Prætereà textus apperit quòd petebantur isti quinquaginta solidi ad subiectionis indicium, quòd non esset nisi contra monasterium peterentur in modum perpetui census.. nec etiam apperit textus quòd hic possessorio ageretur, imo omnia verba textus sapiunt petitorium,& non est ibi verbū quòd sapiat possessorium, Ideò satis admiror quid somniabat Bernar.quando scripsit hic in prima glosa.ꝙ actum fuit hic à Patriarcha petitorio,& possessorio,& in possessorio obtinuit & in petitorio succubuit, & sic facit ad titulum, quia non est vnū verbū in tex.ꝙ de possessorio, vel de sentētia possessorij faciat mētionē,neq; vrgebat ad hoc dicendū rō, vt faceret ad titulū tū quia hoc ꝙ nō faceret ad titulū nō arguit cōtra decr.neq; contra Honorium eius conditorem,qui ante istam compilationem erat mortuus.sed arguit contra fratrem Raymundū qui istud volumen compilauit,& multas decretales tanquam Theologus.sub ineptis titulis collocauit,& præsertim istam, & proximè præcedentem.& illam.supra eod.cum super.quæ fuissent melius sub alijs titulis collocatę.tum quia in hoc facit
5 ad titulum,quia hic deciditur iste casus,† quòd probatio possessionis non sufficit in iudicio proprietatis, vt secundum Nouellam supra in princip.scripsi.

¶ SECVNDO queritur, occasione eorum quę scripsi in quæstione pręcedenti de illo qui consueuit soluere censum ecclesiæ ratione alicuius rei,& cessat in solutione per bienniū, nunquid sit res commissa? Hosti.& Nouella remittunt ad notata in summa de locato.§.finali.versu quid ergo quæ Io. Cal. hic in additi recitat per extensum,& quia sunt aliqualiter digna ea etiam recitare curaui. Distinguit ergo Hosti. vbi supra quia aut ecclesia habet illum censum ratione dominij, & de hoc constat,& tunc is qui cessat ecclesiæ soluere censum incidit in commissum.x.q.ij,hoc ius.infra de locat.c.penultimo. & vlt. Aut ratione elemosinæ. vt C.de Episco.& cleri.l nulli. §.vltimo.& tunc si causa alimentorum relictum est res dicatur affecta.vt.ff.de ali.& ciba.lega.l.secunda. Sed si dicit testator tantum relinquo ecclesię super tali domo, & adiecit vsq; ad certum tempus,non videtur res obligata.ad hoc.ff. de leg. primo.l.quidam testamento.& de contrahend.emption.& venditio.l. vltima.§ finali.& de annu.legat.l. Gayus Seyus.& de ali.& ciba.lega l Lucius Titius.& de leg.iij.l. Paulo Calimacho.§.vltimo.Sed si dixit quòd in perpetuum præstaretur, tunc quilibet possessor tenebitur.vt.ff.de vsufruct.l.hactenus. & sic videtur consensus ecclesię retinendus cum sua intersit. argumen.supra de offic. Archidiac.c.ad hæc.§ penultimo. & vltimo.infra de his quæ fiunt à præla.c.vltimo.ff.de aqua pluuia.arcend.leg.in concedendo.C.de auctori.tutor l. vltima. Vsusfructus autem in testamēto relinqui potest.vt.ff.de vsu-
6 fruct.l.iij. † Sed si nō dixit in perpetuum, vel ad tempus, primo ꝙ in perpetuum relinqueris. vt.ff.de annu.leg l annua.in fine. Si verò non constat vtrum,vel qualiter sit relictum,tunc si ecclesia habet maius dominium Ciuitatis,pręsumendum est quòd ratione dominij debeatur,vt.j̄. de censib.c. omnis homo.nisi probaretur exemptio, vt hic.& supra eodē capitulo pastoralis. Sed si ecclesia non habet dominium,ratione elemo
7 sinæ præsumetur fuisse relictū,† cum cōmissio sit odiosa. licet summa sit ratio quæ pro religione facit.ff.de relig.& somp.fu. l.sunt personæ.Hosti ac si velit dicere Hosti.ꝙ si census etiam

perpetuus ooo debetur ratione dominij, sed ex concessione, vel impositione facta in modum relicti causa elemosinę, siue pro ipso censu res sit obligata, siue non, non habet locum commissio. & idem intelligo ex quacũque alia causa lucratiua, vel etiam onerosa, aut etiam inter viuos ex donatione vel ex quocunque contractu alio fuerit impositus iste census pleno do-
8 minio penes censuarium remanente & est ratio huius, † quia commissio nihil aliud est nisi simul missio. Simile. ff. de pact. l.j.i. vtilis dominij ipsius censuarij, cum directo eius cui debitus est census missio seu consolidatio. C. de iur. emphiteo. l.fi. ĩ. de loca. c. potuit. in eo autem quòd non est missio, vel
9 consolidatio, fieri noo potest. † ergo vt possit fieri commissio necesse est quòd ille cui debetur census sit directus dominus rei censualis, & quòd ratione huius dominij census debeatur. licet autem impertinenter Hosti. infra prædictam quæstionẽ miscuerit an pro censu super re imposito censeatur res obligata, & an possessor teneatur. hoc tamen summè vtile est scire pro sciendo à quo possit peti census huiusmodi, vel eius arreragia. de quo nuper fuit magna altercatio inter dominos auditores, & illos de cãcellaria, quã scripsi in cõsilijs meis consilio lxiij. & de qua intendo dicere in prędicto. c. potuit. notabiles enim presumptiones inducit Hosti. & alias vide notatas per Accurs. C. de iur. emphit. l.j. in fine primæ glosæ.

De restitut. spoliat. Rubrica.

QVia causa restitutiõnis possessoria est, patens est rubricæ cononuatio. Quia etiam visum est supra qualiter perdatur possessio, congrue subditur qualiter perdita restituenda sit: de materia. ij. quæstio. ij. & iij. q. j. de rescript. cum dilecta. de elect. quærelã. de fil. presby. veniẽs. & c. constitutus. de offic. dele. cum causa. & c. venerabili. & c. consultationibus. de pact. cum pridem. quòd metus causa. c. finali. vt lite non contesta. accedens. ij. de ordin. cognit. c. ij. & vltimo. de causa poss. cum ecclesia. & c. sequeno. & c. pastoralis. de iureiura. c. ij. & c. sicut in. de diuor. c. porrò. & c. sequẽti. de accusatio. si constiterit. Paulus qui repeоjt decretalem in literis. infra eod. occasione dictæ repetitionis rubricam istam aggrediens, & dicta summistarum recolligens quatuor articulos hic pertractat. Primo quis spoliatus petat restitutionem. Secundo quando sit restitutio facienda. Tertio à quo peti possit. Quarto quis sit effectus. Verum quia Hosti. in summa. e. ti. hos quatuor articulos plenius discutit ad eum te remitto, maximè quia de eis in proprijs locis. ĩ. eod. titu. singulariter dicturus sum.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Dominus de violentia à suis hominibus illata tenetur.*
2 *Persona coniuncta ad coniuncti defensionem sine mandato admittitur ratione sanguinis.*
3 *Amico ad hoc vt quod in nobis requiritur cõsequamur, nunciare satis.*
4 *Spoliatus ante omnia restituendus.*
5 *Spoliatus petens restitui neque dilatorijs exceptionibus renunciare videtur, neque in iudicem consentire: ne iuris beneficium sibi ipsi damnosum sit.*
6 *Taciti & expressi eadem vis.*

¶ *CAP. I.*

LIcet iustum. Nooella sic summat. Si consentit is qui restitutionem petit, potest sibi quæstio de proprietate refferri, & de fine huius decisa fuit decre. de censi. Notant primo Host. & Abbas ibi: *hominib⁹*, ar. † q̃ domi-
1 nus tenetur de violentia per homines suos illata. dicit demum Hosti. q̃ tunc tenetur ecclesia de violentia suorum hominũ, quando peruenit ad ipsam, vel quando hoc mandauit, vel ratũ habuit. ff. de vi, & vi arm. l.j. §. ait prætor. & §. deiecisse. & §. cum igitur. & sequenti. & l. iij. §. cum procurator. & ĩ. e. sepe. & c. cum ad sedem. §. finali. Notant etiam secundum Pet. & Abba. propter verbum occupatum. q̃ hic agebatur interdicto recuperandæ. Notat etiam Ioan. Tancred. clericum ecclesiæ sine mãdato ad ecclesiæ deffensionem admitti. xij. q. ij. nõ liceat. de rebus eccl. non alienan. c. si quis. quam quã G. Naso hic suppleuerit Dyaconum habuisse mandatum, & dixerit, q̃ aliter non fuisset admissus. sed videtur q̃ debuerit admitti sine mandato. per lecta & notata in præd. c. si quis. & de offi. deleg. coram. & in pluribus alijs locis per Bern. maxime, quia coniuncta persona. ar. in eo q̃ legi. & not de rescript. c. noo nulli. in fine. & hanc sententiam videtur sequi Pau. in cle. j. de procur. In contrarium fac.
2 noti. Inno. & Hosti. in pręd. c. nonnulli. vbi notant illud † q̃ ibi dicitur, coniunctam personam admittendam sine mandato, intelligit de coniunctione ratione sanguinis. & idem Archidia. in. c. statutum. de rescrip. libro sexto. Credit Collecta. q̃ vbi agitur de reuocatione alienatorum, vel malorum attentatorum debent admitti clerici ecclesiæ nomine proprio cum eorum intersit per pręd. c. si quis, & sine dubio admitti deberent contradicendo opponendo, & denunciando, vt notant Inno. Hosti. & Nouel. de testi. cum olim. Fa. lecta, & nota. per Hosti. de confirma. cum dilecta. & in præd. c. cum olim. vnde Nouella ibidem post Vin. dicit, q̃ ille qui negligentibus socijs agit pro libertate ecclesiæ, vel repetit alienata, si reconuenitur non tenetur ecclesiam deffendere, nec etiam satisdare, cum hoc ei concedatur à iure etiam inimicis. Secus. ff. de re iudic. l. secunda. & quia puniretur si taceret. de offi. ordin. si canonici. libro sexto. & idem notatur in Specu. de reconuen. § secundo. ver. quid si canonicus. & potest licitè ad causam procuratorẽ constituere, vt ibi probatur. Quarto not. Collect. ibi: *violenter*. id quòd scripsit Ioan. Monac. de præbend. capitulo cum qui. videlicet quòd violentum dicitur cuius principium est ab extra, & quòd motus violentus in principio semper fortior est. Quinto notat in verbo: *conquestus*. quòd eo ipso quòd quis conqueritur se spoliatum nihil aliud petens restituendus est. Idem notatur prima quæstione quarta. quia præsulatus. vt. ij. quęstione secunda capitulo primo. & per Innocen. de ordin. cognitio. c. finali. vltra principium glosæ secũdæ. quòd ibi: & vt lite non contesta. capitulo accedens. in verbo impellentes. intelligit Nouella vbi ageretur criminaliter, alias secus. & hoc etiam intelligit Hosti. in summa. eo. titu. § finali. vbi iudex ex officio procederet, alias secus. Archidiaco. verò in prædict. c. quia præsulatus. & ij. quæstio. prima. in primis. dicit sententiam Ioan. esse veram indistinctè quia spoliator est in peccato, & in publicis criminibus quis compellitur ad pœnitentiã. xvij. distinctio. nec licuit. cum similibus. Credit Collectarius hoc verum vbi esset talis pars quę petere non posset, sicut monachus, seruus, vel minor. ad hoc de iureiuran. ad nostram. ij. Fac. lecta & notata per docto. de iudi. nouit. & vt lit. non contesta. quoniam in principio. potest enim tunc locum habere iudicis officium. Item hoc intelligit etiam dum spoliatio notoria esset. argumen. eorum quę leguntur & notantur, vt lite noo contesta. accedens. j. Exemplum habes in Martha, quæ de Lazaro infirmante Christo dixit eum infirmari nihil petens, cuius desiderium suppleuit Christus. vbi dicit Augustinus,
3 † amico tantum nunciandum esse. alias autẽ videretur q̃ iudex oon deberet supplere in facto. iuxta notata de postul. prælat. capi. bonæ. de ordine cognit. cum dilectus. Item eandem opinionem Ioan. credit procedere vbi spoliatus est simplex, & miserabilis persona, vt hic, quia iste qui nihil petijt erat se. vt & tamen textus dicit quòd deberet restitui nisi consensisset. Circa quòd omnino vide quæ scripsi. ĩ. c. j. in prima opposi-oone. & ĩ. eod. cap. in literis. in expositione literæ super verbo, *eiectum*. Sexto notat spolitum ante omnia esse restituendum. ex quo videretur q̃ ante restitutionem libellum recipere non deberet, de quo diceretur infra eodem ex conquæstione. ex hoc etiam videretur quòd excommuoicatus iniustè ante cõmunionis restitutionẽ nõ teneretur respõdere, de quo p Io.

lxxxiiij.

lxxxiiij. distinctione si quis.& per Ioan.& Archidiaconum tertia quæstione secunda nullus. Et per Bernard.& Hostien. infra de exceptionib cum inter.& ibi dicam.

¶ Item ex hoc videretur ꝙ si spoliatus super spoliatione sua rescriptum impetret, contra rescriptum excipiens non deberet ante restitutionem audiri. sed non est verum si contra iurisdictionem opponatur. Super quo vide Inno. de foro com
5 peten. ex parte. vbi etiam notat Inno. † quòd spoliatus petens restitui non videtur renunciare exceptionibus dilatorijs, nec in iudicem consentire, ne beneficium iuris sit sibi damnosum, quòd dicit Collectarius valde notandum, quia restitutio fit à iudice. vt supra de ordi. cogni. cum dilectus. &. c. fina. Et remittit ad notata. ĩ. e. ex conquestione ipse etiam Collect. occasione eius quòd dicitur hic in glo. si. quicquid plãtatur, &c. notat qualiter plantanti, vel serenti in agrum alienum consulatur, recitans verba Cyni. C. de rei vendi. l. si quis. & quid si ædificauit in fundo duorum quorum vnus vult partem suam vendicare, & soluere partem sumptuum ædificatore volẽte totum retinere donec de sumptibus fuerit insolidum satisfactũ recitans etiam verba Cy. C. de rei vendica. l. si in area Sed non recito, quia non expedit lecturam Cyn. hic incorporare, sed te remitto ad loca prędicta. addit etiam notata. Io. & Archi. de altiori ædificatione in solo proprio. xij. q. j. c. j. ibi. vide.

¶ Septimo hic notat Inno. quòd duo sunt contra Ius hic statuta. vnum quòd spoliatus non primo restituatur contra ca. in literis. ĩ. c. Alterum quòd possessori incũbit probatio contra. c. inter dilectos. in fine. infra de fide instrumento. inter dilectos. in fine. Sed hoc contingit propter voluntatem partium, quæ in hoc conuenerant secundum eum.

¶ Octauo notat quòd de consensu spoliati possessorium restitutorum intentantis potest quæstio proprietatis cõtra eum
6 agitari, † & per consequens cum tantum valeat consensus tacitus sicut expressus. ff. de legi. l. de quibus. § j. ff. de iudic. l. ij. Si permiserit talis in petitorio se reconueniri, vel de proprietate contra se excipi, & probari, valebit processus, & ꝓprietate probata à restitutione repelletur, vt hic. quòd ergo dicitur supra de ordi. cogni. c. finali. quòd agens super spoliatione non potest nisi super alia spoliatione reconueniri debet sic intelligi, subaudi inuitus vel reclamãs. Secus enim si cõsentit expressè, vel tacitè procedendo per iam dicta.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Iura singulorum legitimis actionibus non per inquisitionem tractanda sunt.*
2 *Non fit præiudicium spoliato renuncianti quoad possessorium, sed secus quoad petitorium.*
3 *Renuncians in manibus eius cuius est renunciationem admittere possessione priuatur.*
4 *In iuris vel hominis priuatione fienda antequam fiat possessionem auferre iuris est.*
5 *Iuramentum metu, vi, vel dolo extortum, non obligare.*
6 *Iuramentum stricta natura esse.*
7 *Iuramentum quicquid necessitatis est ex eo quòd iuratur includit.*
8 *Renunciatio beneficij possessionis renunciationem includit.*
9 *Regula facta per metum ipso iure tenet, fallit in beneficij renunciatione, & ipsius adiuratione.*

¶ *CAP. II.*

Ollicitè. ¶ Opponitur primo ibi: *inquirere.* quia ista litera videtur sonare quòd quæstio spoliationis in modum in
1 quisitionis excipienda est, † nam de iuribus singularium personarum non per inquisitionem, sed legitimis actionibus est agendum. vt notat Innocen. infra de iureiurando ad nostram. dicit Hostien. quòd in modum inquisitionis de spoliatione agi potest, quando litigantes sunt personæ miserabiles. vt supra capitulo primo. vel quã do Episcopus cognoscit inter clericos suos. xj. quæstione prima. si quis cum clerico. Innocen autem supra, vt lit. non contesta. quoniam. § sunt & alij. tenet hunc posse inquiri quando ratione criminis in spoliatione commissi ad pœnitentiam agitur. & super hoc omnino vide quę scripsi post Collecta. supra. c. primo. in quinto notabili Sed per hoc non soluitur ad nostram decreta. Tu ergo dicas pro solutione oppositionis, quòd hic non mandatur procedi in modum inquisitionis, licet mandetur inquiri in omni enim causa in qua causę cognitio requiritur diligens inquisitio est necessaria. vt in c. iudicantem. sicut in omni causa habet iudex cohertionem quę sapit ad naturam meri imperij. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdictio. l. finali. in fine. & si qui ius dicen. non obtempera. l. vni. in princip. & . C. de testib. l. nullum. & tamen non omnes causæ sunt meri imperij, nec omnes iudices habent merum imperium. ff. de officio eius cui mandat. est iurisdictio. leg. prima. & de iurisdict. omni. iudic. l. tertia. & ad municip. l. ea quæ. vnde vult dicere iste textus, quòd si contra spoliatum petentem restitutionem excipit spoliator de renunciatione, & spoliatus replicat spoliationem renũciationem pręcessisse, & ob hoc spoliatorẽ in dicta exceptione nõ debere audiri, iudex primo debet de veritate replicatiõis inquirere hoc est super illa testes spoliati recipere, & sic textus non vult dicere ꝙ hic in modum inquisitionis procederetur, sed potius innuit ꝙ hic Iure actionis procedebatur inter partes. Sed contra præmissa opponitur, nam secundum rectum ordinem Iuris primo de actione secundo de exceptione, tertio de replicatione inquirẽdum est. C. de excep. l. si quidem. instit. de replica in principio. Quomodo ergo mandatur testes super replicatione hic prio recipi? Super quo omnino vide quæ scripsi de renunc. ca. sup hoc. in quinta questione principali. Item quia cum exceptio Iuratę renunciationis in genere proposita neccessario non inferat exclusionem actionis vt hic probatur, non videbatur admittenda, dum enim non quælibet species generis infert propositum de genere male excipitur, vt notat Ioan. And. de excep pia. lib. vj. in verbo speciem & Inno de appella. super eo. modo hic iurata renunciatio licet respectu vnius temporis inferat sufficienter non tamẽ respectu alterius, ad quid ergo grauatur spoliatus in probatione replicatiõis. s. de iure exceptio non procedit. Item nunquid exceptio abiuratæ renunciationis respicit causam proprietatis? nullus dubitat ꝙ sic. quia per renunciationem amittitur ius proprietatis & dominij. vt legitur & nota. ĩ. c. proximo. s. de renunciatio. admonet. & vij. quæstio. j quam periculosum. quomodo ergo admittitur contra spoliatum contra. c. in literis. ĩ. e. ad istas tres oppositiones redibo. ĩ. c. proximo in quæstione. ij. ad finem.

¶ SECVNDO opponitur, quia sicut turpitudo metus, in stipulatione illati purgatur per sequentem voluntariam solutionem. C. ꝙ met. ca. l. secunda. ff. de conditio. ob turp. cau l. si ob turpem. vt post spõtaneam solutionem ad petitionem agi non posit, vt ibi, sic videtur ꝙ turpitudo violentiæ in spoliatione commissæ per sequentem renunciationem, & abiurationem voluntariam sic purgetur ꝙ posteà ad possessionis agi nõ possit. Solutio, exceptio ꝙ me. causa odiosa est, & ideò solutum ea omissa repeti non potest. ff. de condi. indebi. l. qui exceptionem. Sed exceptio spoliationis fauorabilis est, & priuilegiata, & ideò secus. vel dic quòd post turpem spoliationẽ voluntariè soluens cum petentem exceptione repellere possit donare videtur. ff. de regu. iur. cuius per errorem. & ideo cum per solutionem quæratur dominium creditori solutum non repetitur. sed hic per renunciationem non magis accreuisset violento. Reffert etiam dominus Martinus Innocen. scripsisse de renunciatio. super hoc. quòd leges contrariæ loquuntur de solutione quæ venit per modũ exequutionis ad stipulationem præcedentem per metum extortam. Sed renunciatio de qua hic loquimur, non venit per modum alicuius exequutionis ad spoliationẽ præcedentẽ, nã spoliatio facta post possessionẽ ꝑ possessionẽ amissã nõ põt respicere nisi ꝓprietatem, quia quis nõ põt renunciare nisi iuri ꝙ habet. vt. ff. de leg. ij. l. si ita. § sub

casu capit.licet.de electionib.lib.vj.quia tunc nunquam licet
possessionem auferre possessori, nisi per sētiam.vt.j.eod.con
querente.&.C.de iur.fisci.l.vltima.& in his concordare vide-
tur Hosti.in decret.sequenti. dans pro regula ꝙ vbi nec ipso
iure,nec per sententiam latam,vel inique latam,& per appella
tionem nō suspensam priuatus est non licet ei possessionis cō
modum auferre.Sed vbi ipso iure,vel per sententiam quæ ha
bet vigorem rei iudicatæ perdit ius beneficij potest alteri con
cedi,& licet Episcopo sine causę cognitione possessionem auf
ferre:quia in hoc exequitur officium suum,vt dixi.s. Nouel-
la verò de collatione id fatetur,sed nō de possessione. Remit
tens ad prædic.decre licet.de præben.videlicet quo ad casum
illius qui est ipso iure priuatus non per sententiam,& dicit te-
nendum quòd notauit de offi.ordi.c.ordinarij.§.j.lib.vj.
¶ Aduerte quia duæ difficultates hic tangūtur,prima est qua
liter hæc decret.& sequens intelligantur,& soluantur.Secun-
da est qualiter de iure procedat regula.s.data.Sed circa secun
dam difficultatem nolo multum insistere,eo ꝙ trāscendit ma
4 teriam nostræ decret.vnde breuiter me expedio,& dico † ꝙ
in priuatione iuris,vel hominis nondum facta,licet fienda,nō
licet antequā fiat possessionem auferre, & in hoc omnes con
cordant.Item de iam facta dico,ꝙ si loquimur in priuatione
iuris,necessaria est declaratio per sententiā hominis antequam
possessio iuridice auferatur.casus est infra de hæretic.c.cum se
cundum.lib.vj.& in prędicto.c.licet.de præben.c.lib.In pri-
uatione autem hominis iuridicè facta,siue sit voluntaria,puta
per spontaneam renunciationis oblationem,& admissionem
per superiorem factam,siue sit coacta,puta per sententiam ri-
tè,& rectè latam quæ in rem trāsiuerit iudicatam,& in his etiā
concordant omnes cum Inno.& Hostien.Sed si non esset ho-
minis priuatio iuridice facta,vt puta quia renūciatio per vim
vel metum fuisset extorta,aut sententia non ritè lata, vel per
legitimam appellationem debito modo suspensa tunc posses
sio nō deberet auferri, de primo est textus hic,& in prędicto
c.super hoc.de secundo est textus.j.e.c.conquerente.&.C.de
iur.fisci.l.prohibitum.&.l.fi.de tertio est textus.j.de appella.
non solum libro sexto,verum si post priuationem iuris Epi-
scopus vocato priuato ad collationem alteri faciendam con-
ferret ecclesiam alteri plena causę cognitione præmissa,& ri-
tè,& rectè interposita posset tunc Episcopus sine alia sententia
illi priuato possessionem auferre, prout videntur scripsisse
Nouella,in.c.ordinarij.& hic Martinus, & satis credo quòd
bene,quia talis collatio tali modo facta haberet vim sententię
declaratorię.Nam declarando se posse cōferre videretur de-
clarare iuris priuationē,iuris vacationem inducentē ex qua
confert.vt.ff.de procu.l.Pomponius.§.sed & si. Et si vis vide-
re latius vide quæ scripsi contra Archidia.in præd.c.ordinarij.
§.j.in.j.quęstio.Expedita secūda difficultate redeamus ad pri
mam.circa ꝙ noueris Martinum more Innō.palpitasse.Dicit
autem primo ꝙ illa solutio ꝙ loquatur decreta sequens de re-
nunciatione facta coram suo iudice sibi non placet, quia hęc
de.re.de hoc nihil tangit pro,vel cōtra,sed loquitur indistin-
ctè.Subdit autem ꝙ communis est solutio,ꝙ capitulū istud lo
quatur de renunciatione spoliationē sequēte,& capitulum se-
quens de præcedēte,& secundū istam summatur hæc decr per
Nouellam.tertia solutio est secundū eum,ꝙ hic contra excep
tionem spontaneæ iuratæ renunciationis replicabatur de co-
actione,& ibi non,Sed dicit ꝙ ista est eadem cū pręcedente in
effectu quòd nō video.quarta solutio est secundū eum.ꝙ hic
excipiebatur solū de non iure proprietatis, puta de renuncia-
tione facta post spoliationem,ibi verò excipiebatur de non iu
re proprietatis,& possessionis,puta de renunciatiōe spoliatio
nem præcedente.Sed ista in effectu cum primis coincidit,& di
uinat ad istam decret.& in hac fundatur ista solutio. quia ex-
ceptio in qua solum ageretur de iure dominij non deberet ad
mitti in iudicio restitutorio,sed bene admitti deberet excep-
tio per quam probatam cōstaret petentē restitutionem tem-
pore deiectionis non posse lisse.vt.j.e.c.olim.j.&.ij.modo si
possidens renunciat possessionem amittit.vt notat Inno.in.c.

quod in dubijs.&.c. super hoc.allegatis.licet non perdat do-
minium nisi corā superiore renūciet.vt.c.ꝙ in dubijs.&.c.ad-
monet.allegatis.Si tamen non possidebat renuncians etiam co
ram superiore solum amittit ius,quia possessionē non habet.
prędicta tamen dicit modificanda per notata Inno.in decre.
sequenti quæ scripsi supra,& per notata eiusdem Inno.in ca-
pitulo super hoc.vbi omnino vide quę scripsi in primis.xiij.
quęstionibus.quia illa te clarificabunt in multis,dicit enim ꝙ
si ille qui renunciauit tempore quo possidebat post renuncia
tionem,& ante spoliationem recuperauit possessionem,& ani
mo possidendi licet iniustè propter renunciationem præcedē
tem,si posteà spoliaretur competeret sibi possessorium recu-
perandæ nec valeret exceptio renunciationis per quam pro-
batam solum ostenderetur renunciantem tempore renuncia
tionis ius,& possessionem perdidisse.Sed non per hoc osten-
deretur renunciantem tempore spoliationis non possedisse,
& caue secundum eum,quia textus isti non loquūtur de renū
ciante petitioni restitutionis,de quo loquitur Inno.in prædi.
c.super hoc.& de cau.poss.c.finali.quia in illo obstaret excep
tio sed loquitur de renunciatione beneficij.Item non loqui-
tur in possessorio adipiscendę in quo bene habet locum ex-
ceptio abiurationis beneficij,vt.c. super eo.secundum vnam
lecturam,nisi præsumptio malitiæ tollat huiusmodi excep-
tionē.vt.c post electionem.de conces.pręben.nec habet locū
talis exceptio contra agentem vti poss.ne turbetur.per.c.cum
venissent.j.de insti.de quo plenius dicetur.j.c.audita.secun
dum eum.dicit ꝙ glos. idem videtur voluisse licet obscure.
dicam.j.proximo in prima,& secunda quęstionibus,

¶ QVINTO opponitur,quia videtur ꝙ iuramentum re
nunciationis vitiosæ extortum, vt puta per vim. vel metum
sit seruādum,saltem donec fuerit per superiorem relaxatum.
vt.j.de iureiur.c.verum.&.s.de electio.capi.venerabilem.§.
idem etiam. Dicit dominus Martinus, ꝙ hoc hic facit fauor
restitutionis nam reuera iuramentum vi,vel metu extortum
obligat.vt not.Card.Archidia.& sess.de pact.c. quamuis.li.
vj.Saluo ꝙ agi potest ad relaxationem.s.ꝙ me.cau.ad aures.
de iureiur.debitores.Sed melius in.c.verum.allegato. sa.not.
Ioan.xxij.quæstione quarta.inter cætera.xv. quęstione sexta.
auctoritatem.& Bernard.de iureiurā. si vero. & quòd metus
causa.c. Abbas.licet præd.c.quamuis.& de iureiur.c.cum con
tingat.&.c.vlti.c.licet.lib.vj.& hic,&.j.c. proximo. & pręd.
c.super hoc.&.C. qui aduer. vendi.aucten. sacramenta pube-
rum.videantur innuere quòd non obligent. Super quo vide
quòd scripsi in prædict.c.quamuis.in quarta oppositione,vel
potest dici quòd in ista decretali, & alijs iuribus quæ viden-
tur sonare iuramentum vi,vel metu extortum non valere, de
bet subaudiri in effectu,& debet suppleri quòd eius relaxatio
interueniat ita quòd petatur relaxatio propter vim, metum,
vel dolum,& de hoc nihilominus simul & semel excipiatur,
vel replicetur,sicut in simili habetur.ff.de iureiuran.l. nam po
steà.§ si minor.vel dic quòd in auctentica sacramenta.& cap.
quamuis.& hic,& in.c.sequenti. ponuntur casus speciales in
5 quibus iuramentum non obligat,nec eget relaxatione. † Vel
dic quòd tale iuramentum vi,metu,vel dolo extortum,in nul
lo obligat respectu partis,hoc est quòd si pars agendo, vel ex-
cipiendo,seu replicando,vel superioris officium implorando
vellet illud opponere iudex non deberet ipsam audire, & ita
loqui videntur prędicta iura,& sic procedere possunt notata
Cyni in prædicta auctentica sacramenta.in secunda opposi-
tione.dicentis quòd regula illa quæ habet quòd facta per me-
tum ipso iure tenent.fallit in religione sacramenti. Sed respe-
ctu Dei,& ecclesię bene obligat tale iuramentum ad obserua-
tionem,donec relaxetur dummodo obseruatio non vergat
in detrimentum aliquod salutis eternæ. infra de iureiuran, si
verò.& ideò iudex maximè ecclesiasticus debet eum repelle-
re ex officio puro donec humiliter petierit relaxationem pro
pter periculum peccati vitandum.vt infra de exceptioni.ca.
exceptionē.sed debet incōtinenti,& sine difficultate illud rela
xare.vt de sen.excō.c.sacro.§.j.& exceptionē seu replicationē

4 *Restitutionis exclusio est quòd prætensæ spoliationis tempore restitui petens non possidebat.*
5 *Tacens melioris conditionis esse quàm replicans minimè debet.*
6 *Coactio crimen sapit.*
7 *Renuncians benefic. ÿs restitutionis petitioni renunciare censetur.*
8 *Iuri futuro renunciari non posse.*
9 *Renunciatio proprietatis causam respicit.*
10 *Exceptio spoliationis perpetua est.*
11 *Annalia ad agendum sunt ad excipiendum perpetua.*
12 *Rescriptum agendo annale est, excipiendo verò perpetuum.*
13 *Spoliatus semel semper spoliatus præsumitur nisi de contrario cõstiterit.*
14 *Ratione qua interdicta annalia sunt, eadem contra spoliatorẽ de eo quod ad eum non peruenit post annum non agitur.*
15 *Renuncians ante spoliationem, & eiusdem possessionem, & proprietatem amisit.*
16 *Informationem breuem, atque summariam esse debere.*
17 *In informatione spectanda tria.*
18 *Conuentus bona materia exceptionem opponens & probans actoris intentionem elidit, sicut renunciatio contra exposcentem beneficium.*

¶ CAP. III.

Ccepta quæstione. Nouel. sic summat,
2 † petenti restitutionem ecclesiæ nbstat abiuratio spontanea, & decretalem præcedentem summabat sic, petenti restitutionem ecclesię non obstat exceptio abiurationis factę post spoliationem, ac si Nouella vellet dicere, quòd refert in modo excipiendi contra petentem restitutionem: quia si simpliciter excipitur de spontanea renonciatione bene excipitur, vt hic. si verò exceptio ad tempus post spoliationem coarctetur malè excipitur, vt in. c. præcedenti. saluo quòd circa primum membrũ casu quo de actione replicetur videretur recurrendum esse ad distinctionem quam ponit decre. super hoc. de renuncia. verum quia ista materia reputatur subtilis & difficilis, adhoc aliqualiter insistamus circa eam. Queramus igitur de intellectu huius decreta. & decreta. proximè præcedentis, & prædictæ decre. super hoc. Et qualiter exceptio de renunciatione iurata, vel non iurata, potest opponi contra petẽtem restitutionem beneficij, & qualiter prętextu coactionis valeat impediri, & in primis habes de tractatu isto facere duos articulos. Primus est, cum pro parte spoliati nulla coactio allegatur. & de isto videtur loqui hęc decret. & fortè etiam proximè præcedens secundum vnum intellectum. Secundus est, cum pro parte spoliati coactio allegatur. & de isto loquitur prædicta decret. super hoc.

¶ Circa primum articulum distingue principaliter quatuor membra, videlicet quia, aut opponitur de renunciatione facta antequã possideret, aut de renũciatiõe facta post possessionem adeptam, & antequam eam amitteret, & sic ante spoliationem, & ipso renunciante adhuc possidente, aut de renunciatione facta post spoliationem seu aliâs possessionem amissam, & nundum recuperatam, & sic ipso renunciante amplius non possidente. Aut excipitur de renunciatione simpliciter nulla facta relatione ad tempus. & quodlibet istorum quatuor membrorum duplicem habet subdistinctionem. & primo quia, aut excipitur de renunciatione facta in manu superioris, aut de renunciatione facta in manu alterius, aut de alia in nullius manibus facta quę repudiatio dici potest. Itẽ quia, aut quæritur de renunciatione iurata, aut de renunciatione
2 non iurata. De primo membro dicere potes simpliciter, † exceptionem renunciationis omnem possessionẽ in renunciãte præcedentis iuratæ, vel non iuratę in superioris manibus factę vel non factæ petenti restitutionem beneficij non obstare. ratio est, quia illa non respicit possessionem sed proprietatem dumtaxat, eo quòd possessionem non hñs eã renunciando non amittit. ff. de vsufr. leg. l. Titio vsusfructus. talis autem exceptio petenti restitutionẽ beneficij nõ obstat. ĩ. e. in literis. & tamen colligitur hoc ex notatis per Inno. ĩ. c. proximo. vers. alij dicunt. & per Bernardum in glo. secunda ibi verior est solutio. Fallit vbi per confessionem spoliati, vel alias probationes legitimè factas constaret de renunciatione post titulum prætensum in possessorio per spoliatum. per ea quæ scripsi supra capitulo primo. proxi. in septima oppo. cum ibi allegatis, & remissionibus ibi datis, & iuncto quòd non daretur restitutio spoliato nisi titulum allegaret & aliqualiter probaret, vt patet ex ijs quæ scripsi in clemen. causa. de caus. possessio. & pro
3 prie. in. xxviij. quęstione. De secundo membro dico, † exceptionem renunciationis factę à possidente cui non opponitur coactio, neque sequens ante spoliationem possessionis recuperatio simpliciter admittendam, & probatam petenti restitutionem obstare, Et hoc siue fuerit iurata, siue fuerit non iurata, siue fuerit facta in manibus superioris, vel alterius cuiuscũque, siue non fuerit facta in manibus cuiuscunque dummodo facta sit. nam licet dominium solo animo non perdatur, possessio tamen solo animo perditur. ff. de acquiren. posses. l. si quis vi. § differentia. nec obstat. l. quemadmodum. eodem titulo. quæ videtur corpus, & animam requirere, quia illud verum cum à corpore incipitur. sed si incipiatur ab animo sufficit ille solus, vt eodem titulo. l. tertia. § in amittenda. vt ibi notatur per scribentes, & pręsertim per Bartholum in renunciatione autem satis declarat renuncians animũ quòd non vult amplius possessionem retinere. Et hanc opinionem tenuit Innocen. motus ista ratione in capitulo super hoc. & capitulo
4 quod in dubijs. de renuncia. † Ad excludendum enim restitutionem sufficit deducere quòd petens restitui tempore suæ prętensę spoliationis non possidebat: quia nisi tunc possideret non diceretur spoliatus. infra eodem capitulo olim. Et quia de voluntate sua possessionem perdidit seipsum voluntariè spoliauit, Ideò sibi imputet. infra de regul. iur. damnum. lib. sexto. quia volenti non fit iniuria, neque dolus. eodem titulo scienti. nec tunc curo an ius habuerit in proprietate, vel non habuerit, quia istæ quæstiones inter se quo ad hoc nihil commune habent. ff. de acquirend. possessio. l. naturaliter. § nihil. Sed oppones dupliciter, & primo, quia non videtur quòd sufficiat probare solam renunciationem simpliciter, nisi etiam probetur quòd nullo metu, vel vi coactus, sed spontaneè prælibatam ecclesiam renũciauerit, vt videtur expressum hic in fine. Secundo quia ius pręsumit coactionem nisi spontanea voluntas probetur, vt videtur expressum in prædicto capitulo super hoc in versi. sic tuæ. & maximè vbi iuramentum interuenit. vt videtur expressum in eadem decret. super hoc. in versi. maximè. quemadmodum hic, & in capitulo supra proximo iuratum fuerat. Sed respondeo & dico, quòd licet prima facie præsumptio faciat contra excipientem de renunciatione, tamen illa non sufficit spoliato nihil de coactione allegante ad exceptionis probationem repellendam, vel elidendã, licet hunc effectum operari debeat quòd iudex exceptionẽ nõ debet statim admittere. sed debet per prius de causa renũciationis inquirere, & informationem recipere, & tunc ea recepta prout sibi equum videbitur exceptionem admittere, vel repellere, & modo quo scripsi in prædicto capitulo super hoc. in prima & secunda quæstionibus. & infra eodem capitulo. in quarta quęstione. quam omnino hic coniungas. Nec obstat hæc decretal. in fine. quia dico quòd renunciatione probata. & coactione non allegata, nec probata, ipsa non coactio probata censetur. C. qui mili. non poss. l. super seruis. Nam cum renunciatio sit causa proxima exceptionis, & coactio replicationis, si coactio non probetur, remanet renunciatio non elisa vincere debet. Sicut actor probata intentione si reus exceptionem
5 non probet. cum reus in exceptione sit actor, vt dixi † nec melioris conditionis esse debet tacens, quam replicans. quia contra tacentem pręsumitur quòd si causam loquendi haberet loqueretur. ff. de petitio. hęred. l. nec vllam. nec in hoc iudex debet supplere factum partis. per lecta & notata de postulatio. c. a bonę. nec obstat de iuramẽto, quia licet præsumptionẽ aliqualiter aggrauet ad maiorẽ informationẽ requirẽdã tamẽ illã de perse vrgentẽ nõ reddit, vt dixi in loco prętacto.

¶ Aduerte tamen ad vnum quòd satis videtur facere ad præmissa. videlicet quòd capitulum super hoc. non facit quæstionem de exceptionis renunciatione iam probata, an obsit beneficium reposcenti, ad quam dicere habes, vt tactum est ꝙ obest, nisi sit verè probata coactio, aut præsumptio talis pro coactione, tanquã verè probatum de iure standum sit: imo dicere habes, vt Præmisi ꝙ non sufficit generalis præsumptio, de qua loquitur capitulum super hoc. etiam si interuenerit iu
6 ramentũ: † quia coactio sapit in crimen in quo non est ex præsumptionibus iudicandum. j. e. c. literas. cum similibus. Sed quærit dictum capitulum super hoc. an exceptio renunciationis iuratę admitti debeat ad probandum? & facit rationem dubitandi primaria præsumptio calumniæ, vel coactionis, tum quia nõ est verisimilè ꝙ gratis quis velit renunciare iuri suo, tum quia iuramentum interuenit, ad quam textus videns dicit causæ cognitionem præmittendam, ne occasione exceptionis calumniosè oppositæ lis prorogetur, & restitutio differatur. j. e. c. frequens. lib. vj. facilius enim repellũtur exceptiones probãdę quam probatæ. vt cle. constitutionem. de elec. §. vltimo. nam ante probationem sunt duę præsumptiones. Prima ꝙ renunciatio facta non fuerit. Secunda ꝙ si facta fuerit coactio interuenit, quarum presumptionum prima cessat post probationem, qua cessante cessat præsumptio calumnię, & remanet solum præsumptio coactiõis talis qualis quæ cum sapiat crimen non potest succedere in locum plenè probationis, vt dixi. ar. eorum quæ leg. & not. j. de testi. pręsentiom. li. vj. Sed oppones de. l. cum de indebito. §. vltimo. & de. c. quia verisimilè. j. de pręsumpt. Dico enim ꝙ. l. cum de indebito. in fine loquitur in suo casu speciali, videlicet in confessiõe simplici in qua in odium creditoris, & releuamen debitorũ quorum miseriæ, & facilitati iura succurrere voluerũt, introduxerunt iura ipsa ꝙ huiusmodi confessione non obstante teneretur infra certum tempus probare creditor pecuniã fuisse numeratam. C. de non nume. pecu. l. generaliter. & l. aduersus. & per totum. insti. de litera. ob. in princi. & per totum. non ob. c. quia verisimilè. primo quia ibi non dicitur, ꝙ probationes receptæ fidem non faciant seu ꝙ recipi non debeãt. sed ibi admonetur iudex ad aliqualem causæ cognitionem præmittendam, sicut in. c. super hoc. & etiam ibi loquitur in casu cui maior iuris præsumptio quam simplici beneficij renunciationi aduersatur, vt ibi patet. De tertio membro dic. vt de primo ex paritate rationis iunctis ijs quæ scripsi. s. c. proximo. in. iij.
7 oppositione, & quatuor sequentibus. † Sed dices quòd renunciando beneficio videtur renunciare petitioni restitutionis. Sed respondeo ꝙ huiusmodi consequentia non tenet in non possidẽte. per id quod scripsi. s. c. proximo. in. vj. oppositiõe. De quarto membro videlicet de renunciatione simplici nullam habente relationem ad tempus, dico eam non admittendam, siue iuramentum interuenisse dicatur, siue nõ, siue in manibus superioris facta, dicatur, siue non. nam exceptio solius proprietatis contra petentem restitutionem admitti non debet. j. e. in literis. ista est huiusmodi. probo quia nisi ꝙ renuncians possideat tempore quo renuntiat id exceptione deducatur, exceptio possessorium non concernit, vt patet ex ijs quæ scripsi. s. in primo membro. nec ob. ꝙ possibile est ita esse, quia hoc non sufficit nisi id ita fuisse in exceptione deducatur. quia postquam genus plures continet species quarum non quęlibet sufficit ad probandum, inferendum non sufficit genus in exceptione deducere. vt notatur de excep. tio. pia. in verbo speciem. lib. vj. per Ioan. And. & per Innocen. de app. c. super eo. j. in glo. penul. & qualiter respondeatur ad istam decretalem vide quę scripsi. j. in quarta quęstione. Collect. in. § aduerte tamen. Sed quid si exceptio refferet ad tempus in genere sed non in specie, vt puta quia dicit conuentus ꝙ spoliatus possidens renunciauit. sed tempus renunciationis non exprimit? videretur admittenda exceptio non obstante defectu specificationis huiusmodi temporis, eo ꝙ videtur de iure partis. Sed non apparet mihi hoc verum, nam imo videtur continere obiectũ eo ꝙ non fundat directè ius excipientis. ar. eorum quę leguntur, & notantur in cle. constitutionem. allegata. Item quia tollit legitimam deffensionem, puta replicationem spoliati. Si enim tempus renunciationis exprimeret posset replicare spoliatus, & probare se illo tempore minimè possedisse. fa. quæ leguntur & notantur. C. de contrahen. empti. l. optimam. in fi. Sed quid si exprimit tempus in specie, sed in forma exceptionis non ponit ꝙ pro illo tempore renuncians possideret? Respondeo, tunc exceptionem non esse admittẽdam. per ea quę scripsi. s. in principio huius quarti membri, & ver. nec obstat. Sed iuxta primum membrum quid si antequam titulum haberet virtute cuius dicit se possedisse. & restitutionem petit spoliatus diceret excipiendo conuentus renunciationem factam fuisse? respondeo, illam non obesse spoliato. per ea quæ
8 scripsi in primo membro à fortiori ratione, † & quia iuri futuro renunciari nõ potest, vt. ff. de le. ij. l. si ita. § sub conditiõe.

¶ Expedito primo articulo ad secundũ breuiter accedamus, videlicet cum pro parte spoliati coactio allegatur, & hic pro conclusione primo dicas, ꝙ in casibus in quibus dixi circa articulum præcedentem exceptionem non esse admittendam non admittitur exceptio in casu huius articuli, nisi spoliatus de coactione repplicans in replicatione exceptionem renunciationis dispositiuè fateretur. iuxta ea quæ scripsi. s. c. proximo in septima oppositione. §. quid dicendum. Et patet conclusio quià eadem ratio vtrobique. & quia de coactione replicans tendit ad elidendum, & euacuandum intentionem excipientis, & per consequens fide se est insufficiens ipsam non validat, ne dispositio finem contrarium operetur. ff. de conditio. & demon. l. cum tale. § vltimo. & de solutio. l. qui homi nem. in fine. Cum autem exceptio de per se est sufficiens, vt in membro secundo articuli proximè pręcedentis vel cum spoliatus exceptionem ipsam dispositiuè fatetur replicando, est modo quæstio qualiter prætextu replicationis de coactione impediatur renunciationis exceptio? & hic habes distinguere duos casus. nam aut quæris de impedienda probatione exceptionis ipsius renũciationis nũdũ probatæ. Aut queris de impediendo effectu ipsius exceptionis iam probatę, puta per confessionem, vel alias probationes legitimè iam receptas.

¶ In primo casu dico, ꝙ talis replicatio de per se dictæ exceptionis probandę repulsionem non inducit, sed bene ipsam suspendit donec summaria informatio super huiusmodi exceptionis probandę admissione, vel repulsione per iudicem sit recepta, ipsáque informatione habita eiusdem exceptionis probandę admissionem, vel repulsionem arbitrariam reddit, & ita loquitur capitulum super hoc. allegatum. & quę in huiusmodi versentur arbitrio satis ibi scripsi in secunda questione, & sequentibus vsque ad quindecimam quæstionem. Ideò circa hoc amplius non insisto. Saluo ꝙ non intelligo dictam suspensionem fieri ipso iure. Sed ad partis requisitiõem adeò quòd si informatione non pręmissa iudex exceptionem admitteret, & admissio in rem iudicatam transiret puta quia nõ esset appellatione suspensa teneret admissio, & processus, quia non esset contra ius constitutionis, sed contra ius partis. ij. q. vj. § diffinitiua. ff. quę sen. sine appel. rescin. l. j. Sed quę res casu quo arbitretur iudex exceptionem renunciationis admittendam qualiter replicatio coactionis admitti debeat, & cuius, videlicet an exceptionis vel replicationis probationes præmitti debeant, vel an simul concurrere possint, vel debeant, Sed hic nolo dicere, quia de hoc habunde scripsi in prædict. decre. super hoc. in quinta. q. & in quatuor præcedentibus, & licet in aliquibus aliter sentiat Inn. vide tamẽ qualiter ad dicta ipsius respondetur in remissione prædicta. & tene quòd probatiões concurrere habent vt ibi dixi.

¶ In secundo casu distingue quia, aut quæris an contra exceptionem renunciationis iam probatæ admitti debeat probatio replicationis de coactione, & dico ꝙ sic. nisi habito respectu ad dignitatem, & opinionem personarum, vel ex aliqua alia causa probabili repelleretur. vt prædicto capi. super hoc. in § finali. iuncto quòd solet dici, quòd probatio probationem non repellit, & maximè quę secundum rectũ ordinem sequi

habet

habet, sicut probatio replicationis probationem exceptióis.
iuxta ea quæ scripsi in.c.s̃.proximo.in.j.oppo.ver.sed con
tra præmissa,& in remissione ibi data. Aut quæris vtrũ ipsa
sola coactionis allegatio non probata effectum exceptionis
ipsius renunciationis probatæ de per se habeat impedire,& di
co ꝙ non,nisi sit aliter coadiuuata Et fa.bene ea quæ scripsit
Cyn.C.de procu.l.j.in.ij.q. Aut quæris an ipsa replicatio co
actionis iam ꝓbata ipsam renunciationis etiã iam probatæ
exceptionẽ excludat? Et dico ꝙ sic:quia illa est natura repli-
cationis.instu.de except.in prin. Aut quæris an non probata
sed adminiculata idem operet? & dico propter incertitudinẽ
adminiculi id nõ esse lege determinatum,& per cõsequens iu
dicis arbitrio relinquendũ.s̃.de offic.deleg.de causis. Cætera
dic,vt dixi in.c.super hoc allegato. Sed quæres quõ peruertit
ordo in.c.s̃.ꝓximo.in eo ꝙ ibi mandatur testes super replica
tione primo recipi,vt ibi scripsi in prima oppo.ver.sed cõtra.
Respondeo ꝙ nõ peruertitur ibi ordo,quia fit hoc per modũ
summarię informationis,non per modum directę probatio
nis,vt in pręd.c.super hoc.&.j̃.de testi.veniens.ij. Item quæ-
res cũ dixerim exceptionẽ renunciationis in genere spoliato
petenti restitutionem nõ obstare,vt in.c.s̃.ꝓximo.cur onera
tur spoliatus probatione coactionis? vt ibi tetigi in.j. opposi.
ver.item quia. Respódeo ꝙ hoc non est introductũ ad onus
ipsius spoliati:quia nec arctatur ad hoc: sed potius in fauorẽ
eius,vt repellat exceptio sibi opposita,vt acceleretur restitu-
9 tio sua.nec obstat quòd tetigi in præd.oppo.j.in fi.† ꝙ renũ
ciatio respicit causam proprietatis,quia cũ renuncians possi-
det etiam respicit causam possessióis,vt supra tetigi. Sed quę-
res vtrum renunciatio facta post renunciationẽ opposita in
petitorio sit tanquã non sponte facta absq; alia causę cogni-
tione repellanda? quòd dimisi insolutũ.s̃.c.proxi.in fi.ij.op-
posi. Respodeo ꝙ non,imo est causæ cognitio super hoc prę
mittẽda,vt probat.c.super hoc.quòd quantum ad hoc intelli
go indistinctè,nam si interuenit coactio nõ credo ꝙ noceat
in proprietate.per ea quæ scripsi.s̃.c.proxi.in.vij. oppo.si nõ
interuenit coactio nocere debet in proprietate,& sic proce-
dit quòd scripsi post Nouellam in prædi.ij.oppo.sed nõ no
cet in possessione eo ꝙ illã renũcians tempore renunciationis
non habebat,& sic procedit.c.s̃.proximo. Nec obstat ꝙ dicit
textus in.c.s̃.proxi.ꝙ non est verisimile ꝙ sponte iuri suo re
nunciet qui renunciat spoliatus,quia hoc fateor. sed dico ꝙ li
cet talis inuerisimilitudo sufficiat ad repellandum talem ex-
ceptionem in possessorio,maximè quia est alia ratione repel
lenda,videlicet quia tẽpore renunciationis possessionem nõ
habebat,non tamẽ de per se sufficit ad eam in petitorio repel
lendam,sed ad alios operatur effectus,quos præmisi. Reliqua
autem tangentia materiam huius decret.& proximè pręcedẽ
tis dixi in pręd.c.super hoc.volo tamen accedere ad recolli-
gendum dicta Collectarij.
¶ TERTIO igitur accedamus ad scripta per Collect.hîc,
& in.c.præcedenti. Quęrit igitur primo nunquid post litem
contesta.potest opponi spoliationis exceptio? de quo remit-
tit ad notata de ordi.cogni.cũ dilectus.de quo ibi satis scripsi
in.vj.oppo.& ad notata Io. And.j̃.eo.c.frequẽs.lib.vj. Sub-
dit etiam Inno.notasse in.d.c.ꝙ etiam si ꝓpost litem contesta.
fieret,nec tũc de ea opponi posset cũ aliud remedium habeat
spoliatus.s.actionem,cui dicit cõcordare. Arc.ij.q.ij.c.j.sed
quia iura dicũt de declinatoria cõtrarium.de offi.del.insinuã
te.de except.pastoralis.de elect.c.statuimus.&.c.vt circa.lib.
vj.& quia nõ est ita facile remediũ agendi,vt excipiẽdi maxi
mè dilatorię,vbi sufficit summaria,& semiplena causæ cogni
tio,vt not.Inn.de ordine cogni.c.si.durum videtur Collect.
10 hoc tenere.† Sed nunquid de spoliatione post annum exci-
pi potest? videtur ꝙ non,quia post annum agi non potest,vt
notatur.s̃.c.proxi.&.iij.q.j.reintegranda.& de rescript.c.ad
hæc.videtur contra,quia quę temporalia sunt ad agendũ,&c.
vt.ff.de excep.doli.l.purè.in fi.s̃.de rescrip.c.si autem.C.de
except.l.licet.vbi Cynus illam.l.adducit pro contrario ad.l.
purè.vnde huius occasione Collectarius hîc adducit ea quæ
scripsit Cynus in prędi.l.licet.tam de exemplo illius.l.quam
11 de intellectu illius regulæ † annalia ad agendũ,sunt perpetua
ad excipiendum.de quibus te ibi remitto. Subdit etiã Colle-
12 ctarius quòd exemplũ potest poni in rescript.† quia si impe
tro rescriptum ad agẽdum illud alio impetrato quoad agen-
dum annale est,sed quoad excipiendum perpetuum.not In-
no.de rescript.plerumq;. Plus dicit ꝙ vbi exceptio habet co-
herentiam actionis.perempta actione perimitur exceptio.
quantũ tamen ad exceptionẽ spoliationis vide quoad hoc In
nocen.in prędi.c.cũ dilectus.super verbo ipsius.& super ver
bo exceptionis.cuius dicta hîc refert Collectarius,& recitat
aliqua de ijs quæ scripsi.s̃.c.proximo.in oppo.ij.& de nota-
tis hîc per Inno.aliter tamen quã Inno.scripserit,cuius Inno.
dicta scripsi.s̃.c.proxi.in.iiij.oppo.§.ipse etiam.&.§.vnde ipe.
13 & ista recitando ponit hoc dictum,† videlicet ꝙ semel spolia
tus præsumi debet semper spoliatus,nisi aliud probetur,vt pa
tet in eo quod legitur & notatur.j̃.e.cũ ad sedem.quia aliud
non videtur necessarium,nisi ꝙ probem,ꝙ possederim,& ꝙ
possessione fuerim spoliatus. Sed licet hoc dictum sit verum
quoad beneficiũ.c.reintegranda.non tamẽ quoad interdictũ
vnde vi.quia ibi opportet ꝓbare formaliter ꝙ spoliatus tem
pore spoliationis possideret,vt dicetur.j̃.eo.cũ ad sedem.
¶ SECVNDO quærit nunquid hoc sit verum simplici
ter,ꝙ exceptio renunciationis factæ per spoliatũ petenti resti
tutionem non obstat. Respondet ꝙ illud debet intelligi nisi
replicetur ꝙ per pactum restitutionẽ resignauit.inducens no
tata Inno.de renun.c.admonet vltra vnã collũnam,& de cau
sa poss.c.fin.ad fi. Item nisi spoliatus confiteretur spõtaneam
resignationem.inducit notata Inn in.c.super hoc.circa prin
cip.tertiæ collũmnę.
¶ TERTIO quæritin.c.super proxi.in fi.super verbo nõ
postponas. Quid si posteà constiterit de spontanea abiuratio
ne.& respodet Hosti.tenere ꝙ idem,& idem sentire Inn. hîc
& in.c.super hoc.& probari à cõtrario hic ibi: *antequã restitu-
tus fueris &c*. Sed non bene capio quid dicere velit,quia si lo
quitur de probatione fienda in petitorio nil ad rumbum.si
loquitur de fiẽda in possessorio,quid ad factum cũ textus di-
cat illam nõ recipiendam. posteà reddit Collect.ad id quòd
14 tetigi circa primã eius quæstionẽ.§.sed nũquid.dicens† quòd
sicut non datur interdictũ post annũ sic nec agitur cõtra spo-
liatorem post annũ de eo quod ad eũ non peruenit Inducit
notata Inn.in.d.c.cũ dilectus.super verbo exceptionis.& Io.
in.c.reintegranda.& Hosti.in summa.de cau.pos.§.quis pos-
sit.ver.sed nunquid.& dicit ꝙ tex.c.reintegrãda.loquitur de
rei persequutione,& habet locum etiã contra illũ qui ignorãs
rẽ recipit alienã,& dicit hoc esse cõtra notata gl.in.ca.præce.
¶ QVARTO quærit in hac decre.accepta.in verbo,*cogni
to*.qualiter debet exponi hoc verbum? & exponit cognito.i.
probata violentia seu spoliatione per testes,& ꝙ sequitur.*re-
sponsum est*.exponit.i.dicta testium reprobandu.videlicet pro
bando ꝙ falsum dixerint deponentes ipsum spoliatum,& di
cit ꝙ hunc intellectum approbant Pe.& Abb. Sed ad verita
tem non applaudet literę dicere ꝙ ibi loquatur de exceptio-
ne opposita cõtra dicta testium,imo magis videtur ꝙ loqua
tur de exceptione in vim perenptoriæ opposita restitutioni.
Aduerte tamen omnino quia si exceptio renunciationis re-
stitutioni opposita in genere absq; coarctatione ad tempus
possessionis ipsius renunciantis non sit admittenda in posses
sorio.prout satis latè scripsi.s̃.eo.c.in prima quęstione.§.de
quarto membro,& tetigi in secunda quęstione.§.in secundo.
ver. Item quæres.fateri oportet,& supplere ad textum istum,
quòd huiusmodi exceptio hîc dictam coarctationem habe-
bat,quia aliter decisio huius decreta.hîc iusta non esset: cùm
exceptio talis præter illum casum solã proprietatem sapiat,
& sic restitutionem non obstet.vt.j̃.eodẽ.in literis. & sic ad
propositum Collectarius etiam fateri oportet quòd huius-
modi exceptionis probatio contrariatur dictis testium de
spoliatione deponentium,quia si non possedit tempore quo
renunciauit, nec posteà possessionem acquisiuit,non potuit

postea ſpoliari iam nudatus:vt.ĩ.eod.frequens & ad iſtum
ſenſum poteſt ſuſtineri dictum Collectarij,nec etiam fortè
eſt verum quòd verbum cognito ſic ſit exponendum,imo vi
detur exponendum de cognitione conuenti occulari,ſeu mẽ
tali,volo dicere quòd hoc vult iſta decre.dicere quòd ſpolia
tus primo dedit libellum ſuper iudicio reſtitutorio,& quòd
postea conuentus hoc cognito.i.per eum intellecto de ſpon-
tanea,& voluntaria renunciatione excepit.licet enim mãdet
certam conclusionem Papa iudici,de qua videlicet amplius
dubitabatur.quæ in fine decre.habetur,non tamẽ inhibet cõ
cluſionem contrariam quæ reſultaret ſpoliatione probata,&
renunciatione non probata:quia illa erat expedita per decre-
talem præcedentem.Et ideo Collectarius fatetur quòd idem
eſſet ſi ante receptionem teſtium obijceretur,quòd ante ſpo-
liationem reſignaſſet.Sed ego dico quòd hîc illo modo obij
ciebatur.
15 ¶QVINTO quærit,† nunquid per renunciationem fa-
ctam ante ſpoliationem renuncians ciuilem poſſeſſionem &
proprietatem amiſit?videtur quòd ſic.quia præſumitur de-
poſuiſſe animum poſsidendi,propter quod dicitur non fuiſſe
ſpoliatus ſi inde deijciatur per iudicem,vel iudicis auctorita-
te,vt hîc,licet ſecus ſi à priuato,quia tunc ſaltim ratione detẽ
tationis ſibi daretur interdictum,vt videtur hîc colligi ex di-
ctis Inno.iuxta notata de depoſitario.s̃.titu.j.cum Eccleſia.
Et hoc forſan verum ſecundum eum,niſi eſſet res propbana
quam alicui renunciaſſet.iuxta collecta ſua de renun.quod in
dubijs.tunc enim liceret ei quòd huiuſmodi renũciationem
reciperet rem occupare incontinenti,non tamen ex interual
lo,vt dicit colligi ex notatis Inn.in capitulo ſuper hoc.in ma
gna gloſſ.circa finẽ ſecundæ collũnæ ibi:rñdeo quòd ex quo,
&c.& ibi:quod autem dixi,&c.& in fine dictę gloſ.inducit
etiam quod dicitur de ſpoliato,quòd poteſt incontinẽti ſuũ
ſpoliatorem ſpoliare,& non ex interuallo:vt dictum eſt.de
ordine cogni.capi.fina.ſecundum eum dic vt dixi.s̃.eod.ca
pitu.in primis duabus queſtionibus.
¶QVARTO quero,redeundo ad id quod tetigi.s̃.eod.
capi.in prima queſtio-§ reſpondeo.quare in admiſſione exce
ptionis de renũciatione oppoſitæ neceſſe eſt premittere ſum
mariam informatiõem,& videtur quòd hoc fuerit fruſtra in
troductum.nam fruſtra fit per plura,quod põt fieri per pau
ciora.ff.de condi.inde.l.dominus teſtamẽto modo propter
iſtam ſummariam informationem res fit per plura ideſt per
duas informationes quarum præcedens ſummaria,& ſubſe-
quens plena,quæ abſq; huiuſmodi ſummaria informatiõe fie
ret per pauciora,videlicet per vnam ſolam informationem
quæ plena eſſet examinando articulos,& recipiendo plenas
probationes ſuper illis.nã ſi excipiens dat articulos de tali ma
teria,& in tali forma ꝙ ſint veriſsimiles,& probati intentio-
nem actoris excludant admitti debẽt ad probandum,vt ſi ar-
ticulans de ſpontanea renunciatione articulet de cauſa renũ-
ciationis,& de alijs circunſtantijs propter quas ſit veriſsimile
renunciationem fuiſſe ſponte factam.ſed ſi dat de renũciatio
ne ſpontanea ſimpliciter,& non deducit cauſam renunciatio
nis,nec aliquas alias circunſtantias propter quas probatas ve-
riſsimile eſſet ꝙ renunciatio ſpontè facta fuiſſet repelli debe-
ret exceptio,& articuli formati ſuper ea ratione inueriſsimili-
tudinis,& calunnię de iure præſumptæ,ideo non debuit ſta-
tui ꝙ pręmitteretur ſummaria informatio,ſed ſolum debuit
mandari induci ꝙ pręducta per ſe examinaret.Reſpõderi po
teſt primo,ꝙ illa inquiſitio de qua loquitur.c.ſuper hoc.quã
quidem vocauit ſummariam informationem in teſtium rece
ptione non conſiſtit,ſed potius in ſola iudicis examinatione
de qua dixi.Sed certe iſte intellectus ꝗꝗ illum ſequatur com
muniter practica curiarum non applaudet literæ illius decr.
nec etiam ijs quę ibi ſcripſi.Dico igitur ꝙ prædicta inquiſitio
etiam in probationum receptione cõſiſtit in quarum propo-
ſitione,& productione propter pręſumptam calumniam ex-
ceptionis inueriſsimilitudinem excipiẽs agrauatur,& dico no
tanter excipientem in hoc grauari.nam ad hoc non arctatur
petens reſtitui,niſi voluntariè ſe offerat de coactione replicã
do,vt ibi innuitur cũ dicit,niſi replicatio canonica fuerit op-
poſita.tunc enim ſi oppoſita fuerit repplicatio & probata,ad-
hoc ad plenioré informationem occaſione probatę repplica
tionis erit excipiens aggrauãdus propter maiorem inueriſsimi
litudinẽ,& propter maiorem calunniæ præſumptionem,vt
in.iiij.queſt.vbi ſcripſi.Ad oppoſitionem autem reſpondeo,
ꝙ tunc non debet fieri per plura quòd poteſt fieri per paucio
ra,videlicet quãdo non ſubeſt cauſa rationabilis faciendi per
plura,quia tunc fruſtra per plura fieret,ſed non quãdo ſubeſt
cauſa rationabilis tunc ſecus,quia tunc non fruſtra,modo pręſ
ſumptio iuris ꝙ quis non facile ſine magna cauſa beneficium
multis fortè expenſis,& laboribus acquiſitum quo ſuſtentari
debet ſponte renonciare non velit in exceptione inueriſsimi-
litudinem,& in excipiente calũnię præſumptionem inducẽs
coadiuta,religione ſacramenti,eſt cauſa rationabilis atq; ſuffi
ciens ad excipientem ſuper exhibitiõe huius ſummarię infor
mationis taliter aggrauãdum.Quanto enim maior eſt præ-
ſumptio cõtra proponentem,tanto magis aggrauari debet in
probationibus faciendis.ĩ.vt eccle.ſacramenta.c.vt noſtrum.
&.ĩ.eod.cap.ad decimas.libr.vj.¶Dico prætereà ꝙ licet vno
reſpectu videatur fieri per plura,videlicet illo reſpectu quo
informatio facit pro excipiente,tamen alio reſpectu,videli-
cet illo quo informatio nõ facit pro excipiente res non fit per
plura,ſed fit per pauciora.quia per vnam breuem informatio
nem ſtatim reppellitur exceptio,& cito imponitur finis cau-
ſę,nec primus reſpectus videtur multum ponderandus.pri-
16 mo† quia informatio debet eſſe breuis,atq; ſummaria.arg.ff.
de iud.l.ſi debitori.Secundo quia ſpoliatus non debet cõque-
ri cum ſit hoc introductum in fauoré eius,puta ꝙ eius aduer-
ſarius taliter aggrauetur nec excipiẽs,quia cauſam dedit edi-
cto exceptionem inueriſsimilem proponendo.ĩ.de regu.iur.
dannum libr.vj.Et vt clare hanc materiam intelligas ſcire de
17 bes,† ꝙ in hac informatiõe tria principaliter ſunt neceſſaria.
Primum reſpicit iudicem inquirentem,& in excipiẽtis inter-
rogatione conſiſtit:quia debet inquirere ab excipiente,& eũ
interrogare de cauſa renunciationis,& alijs circunſtantijs quę
renunciationem,& renunciantis ſpontaneam voluntatem ve
riſsimiles reddere poſſunt.Secundum reſpicit perſonam exci
pientis ad huiuſmodi inquiſitionem ſeu interrogationẽ iudi-
cis rñdentis,& conſiſtit in propoſitione cauſæ,& aliarum cir
cunſtantiarum prędictarum.Tertium etiam reſpicit perſonã
excipientis,& conſiſtit in productione probationum ſuper
pręducta propoſitione fiendarum,& etiam ſimilis informa-
tio pręducta tria continens pari modo in repplicatione ſuper
coactione reſpectu replicantis adhibenda eſt.Saluo ꝙ nõ tan
tum vrgetur repplicans ad clarè probandum,vel informan-
dum ſicut excipiens,pro eo ꝙ ſicut pręſumptio contra exci-
pientem faciens eius probatiões aggrauat,ita pręſumptio fa-
ciens pro replicante ipſum ab actoris probatione releuare de
bet.Item ex pręmiſsis habes colligere vnam theoricã ſeu pra-
cticam optimam pro iudicibus quã perpetuo tene menti,vi-
18 delicet† ꝙ quando opponitur exceptio per conuentum quę
eſt de bona materia,& probata,intentionem actoris de iure
elidit ſicut renunciatio contra beneficium repoſcẽtem eo mo
do quo dixi.s̃.eod.capi.in prima queſtio.& exceptio vide-
tur prima facie inueriſsimilis,& calũnioſa inde prætextu hu-
iuſmodi inueriſsimilitudinis & calũnię,non debet exceptio-
nem ſtatim reppellere.& ſic procedunt notata Nouellę de he
reti.capitu.filij.libr.vj.nec etiam debet ſtatim exceptionẽ ad-
mittere,ne per calũniam excipientis agẽs impediatur iniuſtè,
& lis vltra debitũ prorogetur.Sed inter reppellere,& admit-
tere mediam viam debet eligere,pręcipiendo aliqualem ſum
mariam informationem ſuper materia exceptionis quę op-
poſita eſt.Vnde palatij apoſtolici auditores ducti,vt exiſti-
mo huiuſmodi ęquitate quandoq; articulos ſuper tali exce-
ptione formatos admittunt ad probandum in curia infra cer
tum tempus,vel ex officio ante illorum admiſsionem ſuper
illis ad ſuam informationem teſtes recipiunt,vt ex hoc deli-
berent

berent an illos simpliciter admittere debeant, vel non admittere ad probandum. per quo optimè facit pred.capitu. super hoc.& ea quæ supra dixi.

¶SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ possessionis reus ipsius abiuratiõe probata succumbit.*
2 *Secundis literis etiam si de primis mentionem faciant, sententiam primarum literarum virtute latam non reuocari.*
3 *Nemini iniuriam facit qui suo iure vtitur.*
4 *Iusta ignorantia excusanda venit.*
5 *Secundæ literæ quæ mentionem primarum literarum non faciunt sunt ipso iure nullæ.*
6 *Per aduentum iudicis successoris prioris iurisdictio expirat.*

¶CAP. IIII.

Vdita *Querela.* Ista decreta. ponit duas conclusiones principales. Prima
1 est,† quòd in interdicto retinendę succumbit
reus ipsius abiuratione probata. nam sicut hîc dicit Innocē. in glo. j. super verbo molestaret. quòd intentabat interdictum vti possidetis in quo vterq; est actor, & vterq; reus, & ideò vterq; impetrare, & agere potest, sicut in familiæ hercíscundę, & communi diui. & fini. regũdorum. ff. de iudic. l. in tribus. & hoc propter molestias, & turba
2 tiones quæ ei fiebant. Secunda conclusio est,† quòd per secũ
das literas facientes etiam expressam mẽtionem de primis nõ reuocatur sententia iam lata per primas. & secundum hoc dupliciter summari posset, vel ex vno communi modo coniungendo eas. & ponũtur hîc tres commissiones, & secundũ hoc potest licentia diuidi in tres partes, recitaturq; processus per primam commissionem habitus, & causatur vltima commissio, quæ bimembris est, & secũdum hoc potest subdiuidi.

¶PRIMO opponitur contra primam conclusionem, de cap. solicitè. s. eod. respondet Innocen quòd hîc non allegabatur violentia sicut ibi. Sed melior solutio est, quòd ibi loquitur de abiuratione facta per non possidentem: quia post spoliationem. hîc verò de facta per possidentem, qui agebat de possessione retinenda. per ea quę scripsi. s. ca. proximo in prima quęstione. Sed replicabis de capi. super hoc. de renun. vbi nõ statim admittitur talis exceptio, sed cum quadam causæ cognitione, & summaria informatione eo modo quo dixi. s. c. proxi. in vlti. quæst. Fortè rñderet aliquis, ꝙ ibi loquitur in interdicto recuperãdæ, hîc in interdicto retinendæ. sed nõ placet, quia nõ min⁹ est fauorabilis retentio, & quia vt ibi scripsi loquit̃ in petitorio vbi nõ maior fauor, & quia eadẽ ratio hinc inde. Alij dicerẽt, quòd ibi institit spoliatus pro prædicta summaria cognitione interponenda, hîc verò non, sed non placet. tum quia hoc est ad prædictam decret. diuinare, tum quia hoc est contra textum illius decre. qui aperitè contrario, quòd etiam si pars non replicet illi inquisitioni est locus. Quid ergo dicendum? Respon. deo duplicatur, & dico primo, quòd hoc mandatum de prima exceptione admittenda debet intelligi ciuiliter id est eo modo quo de iure admitti debet, videlicet seruata solennitate. cap. super eo. ff. de serui. l. si cui. de rescript. ex parte. cum similibus. vel aliter, & absq; suppletione possum dicere, quòd prædictus renuncians dicebatur aliam ecclesiam accepisse incompatibilem, & propter hoc primæ ecclesiæ renunciasse, & sic allegatur causa legitima renunciationis, ibi verò nulla causa legitima allegabatur. Sed secundum hoc debuisset ista commissio esse copulata. Sed respondeo id non esse, verum cùm quodlibet per se sufficiat. argumen. eius quòd legitur, & notatur de rescript inter cæteras. & cap. olim. Vel si volumus recipere solutionem quam dat Innocent. ad decret. præcedentem, & vnam de solutionibus prætactis & eas simul coniungere, possumus dicere quòd non habet locum solennitas. capitulo super hoc. vbi renuncians contra exceptionem renunciationis nihil dicit, maximè si præsens sit: quia ex hoc præsumitur contra ipsum, quòd nihil habeat quod dicere possit, & quòd si haberet aliquid quod dicere posset illud diceret. & facit pro hoc, quia si parte tacente, & non requirente iudex talem informationem requireret ipse videretur supplere in facto, contra id quod legitur, & notatur supra de postulatio prælat. capitulo bonæ primo &. C. vt quæ desunt aduocato. l. prima. & ꝙ scripsi supra eodem titulo. capitu. primo. in quinto notabili. Et hoc supposito haberemus dicere mandatum hîc factum fuisse iustum: quia ꝙ debeat restitui. informatio venit solum ex reclamatione partis inuerisimilitudinem, & præsumptionem calumniæ opponentis, nec obstat quòd ibi de replicatione dicitur, quia illud intelligitur de replicatione probata, vt ibi scripsi, & iste intellectus si verus sit, est menti tenendus Super quo volo ꝙ cogites.

3 ¶SECVNDO opponitur,† quia qui suo iure vtitur
nemini facit iniuriam. supra de elect. cap. cum ecclesia. modo iste. H. beneficiatus in ecclesia prima post adeptionem personatus secundæ ecclesiæ petens se admitti nihilominus in prima vtitur iure suo: quia licet sit priuandus nondum priuatus est: quia non reperitur aliqua constitutio corpore iuris clausaque ipsum priuet. & probatur. j. de preben. capi. refferente. quod fuit Alexandri tertij, quẽadmodum & istud. nec obstat decre. de multa. eod. titu. tum quia non loquitur in duobus, quorum alterũ simplex existat vt in proposito, tum quia non emanauerat tempore huius decre. cum illa sit Innocentij tertij, & sic nõ valet glosella quam ponit hîc Nouella super verbo personatum. exponens personatum scilicet posteà quesitum. vt sit locus decretali. de multa. de preben. respondet Innocen. in glo. iij. super verbo compescentes. quòd non de iure, sed de iniuria aliquid in predicta ecclesia requirebat: quia ingerebat se tanquàm canonicum in percipiẽdo beneficium, vel in gerendo alia negotia ecclesię Competit ergo interdictum, & fa. quę scripsi post eum. s. in prin. circa primam cõclusionem. Vel aliter dicit Innocen. quòd fortè literæ per te impetratæ non fuerunt impetratæ super interdicto possessionis retinendæ, sed fuerunt concesse cõtra ius, & cõseruatorię appellantur, & inde cõseruatores dicũtur qui habuit impetrãtem à futuris & manifestis iniurijs, & violentijs deffendere. j. de offi. deleg. statuimus. libr. sexto. vel fortè iste se dicebat clericum ecclesiæ, petens sibi beneficium de clericis non residentibus conquerente, quia possessori non licet impetrare rescriptum ad elidendum petitorem, quòd si fecerit non valet. nã si dicit se iniuriatum falsum dicit: quia non iniuriatur qui iure suo vtitur vt dixi, & minus qui prosequi intendit. ff de iniur. l. iniuriarũ. §. primo. præsumitur ergo fraudulosè impetrasse vt per has primas impediat secundas aduersarij, quare nõ valent. Si verò dicebat quòd aduersarius intendebat eum conuenire nõ̃q; darẽtur literæ, & si qua obreptione transirent nõ valerent secundum Hostien. quia ad futuras lites. s. de rescripi. ad hęc. & capitulo finali. potest etiam dici, quòd bene licet clericis agere & impetrare contra illos qui receperunt alias ecclesias, vt priuentur primis. vij. quęst. j. si quis Episcopus. & capitulo si quis de clero. xx. quest. ij. si quis iam. secundum Innocen. & prę. capitu. de multa. Item potest impetrare contra illum cui ecclesia sua collata est vt priuetur illa. de concesi. preben. capitu. primo. secundum Hostien Sed ex ijs non apparet clarè solutio oppositionis, nisi neges fundamentum oppositionis & dicas, ꝙ non agebatur hîc, nec impetratę erant literę super possessione retinenda, & turbatione compescenda: sed super priuatione fienda. Sed in veritate huic intellectui aduersatur textus huius decre. vt videtur, & primo ibi cum dicit, *indebitè molestaret.* & ibi: *ab eius molestiis super hoc cõpescatis eundem.* quæ sonãt quòd hîc agebatur & impetrabatur super molestia cõpescenda, & ita super interdicto retinendę. Quid ergo dicendum? quòd vel iste. H. in prima ecclesia beneficium non tenebat in quo esset intitulatus, sed erat receptus in clericum vt seruiret ecclesię pro certa cotidiana distributione pro suo victu & vestitu, vel si erat intitulatus in beneficio verbũ compescas importat effectum priuationis ex mente mandan

tis, sicut econtra verbum permittas importat effectum noue
institutionis ex mente mandantis. supra de supplen. negli.
prælat. cap. literas. in fine. & secundum hoc est hic casus nota
bilis menti perpetuo commendandus. Cuius ratio esse po-
test, quia in habentibus ordinem necessarium à iure datum
qui vult cõsequens, vult per cõsequens antecedens sine quo
non debet, nec potest de iure perueniri ad illud. ff. de procur.
l. ad rem. & l. ad legatum. de acquirenda hereditate. l. illud.
de excusat. tuto. l. idem Vulpianus. de re iudica. l. quidam. C.
de necess. ser. heredit institu. l. penulti. infra de conceß. præ-
bend. c. vnico. in fine. in clemen. Sed constat quòd secundum
ordinem necessarium à iure datum priuatio debet præcede-
re hanc compescentiam, quia quandiu ius habet in beneficio
ad illud admitti debet, & illud petere, & de eo disponere po
test. de electio. commissa. in principio. cum similibus. Igitur
Papa mandando compesci priuandum etiam mandasse vi-
detur illum per prius priuari, seu compescendo priuari, seu
priuando compesci, & hanc veriorem credo.
¶ TERTIO opponitur ibi *licet autem nuncius*. Quia aut
arreptio itineris vim optinuit appellationis. & tunc non pro
cedit prima pars decisionis huius decret. posita ad finem in
verb. mandamus. in principio. quia nihil legitimè potuisset
fieri. vnde omnia reuocanda essent. supra de offic. delega. cũ
causam aut non optinuit vim appellationis. & tunc literæ
ab illo nuncio impetratæ non valent, nec debet reuocari pro
cessus primorum iudicum, nec etiam impediri. & sic non pro
cedit secunda pars decisionis huius decret. posita in fine. in
versi. si verò. Respondet Innocen. quòd huiusmodi itineris
arreptio non optinuit vim appellationis: quia quando misit
nuncium iam sciuerat de literis contra se impetratis. infra de
appella. suggestum. vel etiam secundum eum si iudices pri-
mo cognoscere inceperunt, & de missione nuncij nihil sciue
runt, semper tamen ex quo secundę literæ emanant ex certa
scientia Papæ reuocantes iurisdictionem priorum iudicum
procedere vlterius non debuerunt. supra de officio delegat.
pastoralis § secundo. & ideò si postea aliquid fecerunt reuo-
catur secundum eum. Nouella verò de missione nuncij quan
do vim appellationis habeat remittit ad scripta sua infra de
appella. vt debitus. & c. suggestum. Subdit posteà Innocent.
quòd id quòd dicitur in versic. licet autem nuncius. ibi *re-
uocari deberet &c.* & commissio de qua ibi fit mentio intelli-
gi debet. scilicet si iudex sciuit quòd nuncius ad sedem Apo
stolicam mittebatur, & eo proposito quòd eius missio pro
appellatione esset: nam si nesciret iudex, vel pars, quòd illa de
causa mitteretur, hæc missio vim appellationis non optine-
ret. Item dicit quòd hęc missio locum habebat secundum iu
ra quando licebat appellare nulla causa expressa, sed hodie
locum non habet cum oporteat causam appellationis expri-
mere quo mittendo nuncium sine verbis nullo modo expri-
mi posset. Vel potes dicere secundũ eum, quòd primo nun-
cium miserat antequam lis incepisset agi sub iudice, sed tamẽ
bene sciebat literas contra se impetratas ante nuncij missionẽ
imo non valebat infra de appella. meminimus. Posteà ipse
Innocen. in versu. *quia tamen factum esset*. continuando eam-
dem materiam dicit illud intelligi. Si vos iudices proceden-
tes nuncij missionem nesciuistis, quia tunc medio tempore
legitimè procedere potuistis. vel si fraudulenter nuncium mi
sit, scilicet postquam de literis impetratis sciuit, tũc enim nõ
est reuocanda priuatio Ecclesiæ, quam iudices fecerunt pro-
pter renunciationem quam fecerat, vel quia alium persona-
tum habebat etiam si esset spoliatus, cum eam non opposue-
rit. Postea in alia gloss. super verbo: *reuocare*. reddit rationem,
quia si sententia iudicum iusta est non potest reuocari, cum
non sit lata contra intellectum prædictarum literarum, & eo
demmodo si sit iniusta cum transiuerit in rem iudicatam, ni
si fuerit appellatum. de elect. cùm dilecti. Consequenter ipse
Innocen. in ver. *mandamus quatenus*. in verbo. *teneris*. rediens
ad id quòd prædixerat, & verba ad posteriores dirigens iudi
ces dicit sic. vos posteriores iudices nullatenus teneris, & cę.

Subaudi si nesciebatis nuncij missionem, vel si alius malitio-
sè nuncium misit, alias secus. In receptione enim literarum se
cundum antiqua iura non erat vis, sed in missione nuncij, nisi
in hoc quòd post receptionem secundarum literarum non
debebat procedi per primas nisi prius sciretur, & diffiniretur
per arbitros, quæ quibus pręiudicarent secundum tenorem
decret. pastoralis. & c. cùm contingat. de rescript. & subdit, q
non solum tenor decret. prædictę est seruandus, quando di-
uersæ literę fuerunt impetratę. Fatetur tamen alios contra-
rium opinari. Sed dicit Hostien. tenẽdum quòd in illis decre
talibus notatur, & supra de offic. deleg. cap. secundo. Et vide
quòd tetigi eod. titul. cap. ex literis. in fine tertię questionis.
Sed qualiter ex tot sparsis soluitur ad oppositionem respon
deo, quòd missio nuncij de qua hîc loquitur non habet vim
appellationis, & ideò non obstat primæ parti decisionis de-
cret. & in hoc teneo primam solutionem Inno. quia in iudi-
cialibus nuncij missio non habet hoc priuilegium maximè
in appellatione valente, vt notat Hostien. in cap. vt debitus.
allegato. sed hoc nihilominus non obstãte dico, quòd value-
runt literæ per nuncium impetratæ: quia fecerunt mentionẽ
de primis, & de processu habito per easdem, vt patet in versi.
licet autem. & ideò procedit secunda pars decisionis decret.
Dico tamen quòd literę secundę non impediunt processum
per priores iudices fiendum vigore primarum literarum do
nec presentatę fuerunt, & receptæ: quia tunc incipiunt iudices
posteriores iudicium habere. de appella. super eo. ij. & c. vt
4 debitus. allegato. nec mirum † quia iusta ignorantia debet es
se excusata. de appell. si duobus. de cleri. excom. mi. Aposto
licę. nisi in secundis literis esset talis forma per quã quicquid
à tempore datę ipsarum actum esset reuocaretur in irritum.
de elect. Innotuit. de præbend. inter cętera. de despon. impu.
ad dissoluendum. facit de conces. præbend. quia cunctis § ad
ijciebatur. lib. vj. & § sequenti. vbi vide Ioan. Andr. in gloss.
dicit Innocen. versi. quid de ijs literis. Super quo vide quòd
hîc notatur per Bernard. in glos. nota quod. & per Ioan. An-
dreę de elect. prouida. & per Inno. & Hostien. in prędicto. c.
j. de conces. præbend. libr. vj. § ex parte. super verbo facultatẽ.
& per Asten. lib. vij. titul. de excommunicatione maiori quę
stione vtrum iudex delegatus.
¶ Vnde Henricus eùm quæritur vtrum valeat processus fa-
ctus per literas reuocatas remittit ad distinctionẽ quam po-
suit. s. de pręscript. quia nulli. vbi dicit, q non valet, si literæ
erant de gratia, etiam si iudex, vel exequutor reuocationem
ignoret. arg. ff. de manumis. vindi. l. si pater. not. Compostel.
de pręscript. pastoralis. & Innocen. in pręd. capitu. quia cun-
ctis. & idem si de iustitia reuocatoriæ motu proprio emana-
runt. not. Innocen. de rescript. cum contingat. fa. de offic. vi-
ca. capitu. penult. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. de præbend.
si motu proprio. libr. vj. & clemen. Si Romanus. eod. ti. Si ad
partis instantiam, & reuocant ipso iure, tunc idem post rece-
ptionem, vt hîc in fine, & . ĩ. titu. j. ex literis. quia à non suo iu
dice & c. de consuetu. ad nostram. de iudic. at si clerici. Sed si
ante secus, vt hic in penultimo responso. C. de senten. l. si quis
arbiter § verum. fallit vbi in reuocatorijs esset clausula, quòd
quicquid fieret à tempore datę ipsarum esset irritum secundũ
Hostien. hîc, & dixi supra. Sed si ope exceptionis solum reuo
carent, & non exciperetur, vel si exceptione repulsa procede-
retur per primos valeret processus. notat Innocen. de rescrip.
Cęterum, & Compostel. eod. titu. pastoralis. & omnes eod.
titu. ad audientiam. & de re. iudi. inter. Si sit dubium, aut Pa
pa dicit reuocamus iurisdictionem priorum iudicum, & nõ
valet processus. Aut dicit non obstantibus prioribus literis,
& tunc non reuocat ipso iure. notat Innocen. in capitu. cęte-
rum. & capitu. cũ contingat. Et Compostel. in capitu. pasto-
ralis. & procedunt prædicta vbi soli primi processum faciũt.
Si verò soli secundi procederent sine dubio valeret processus.
vt capitu. cæterum. Si autem vtriq; procederent videlicet pri
mi, quia nõ fuerunt literę secundæ prohibitę. Et secũdi, quia
primas literas ignorabant, tunc valet processus vtriusq;. Sed
valebit

valebit solum sententia primo lata: quia secunda esset lata cõtra res prius iudicatas. ij. quęst. vj. diffinitiua. no. Compostel. in capitulo pastoralis. licet Innocen. dicat in capitulo cęterũ. solum valere processum illius qui primo citauit. Si verò literę ambæ fuerunt exhibitæ, & secundę ipso iure primas reuocabant non valet processus habitus per priores, sed si ope exceptionis, & non excipitur bene valet, sed si excipitur non valet. de offic. delega. ex literis Subaudi cum effectu vt si nõ admittatur exceptio appelletur secundum Compostel. in capitulo pastoralis. quem ibi vide. Sed de hac materia de rescrip. cùm contingat. in sexta, & vij. quęstionibus. & dicam. j. eod. capitu. in. ij. quęst. in allegato capitulo vt debitus. Ipse etiam Henric. nescio quo spiritu ductus tractat hic id quod posuit Nouella. j. de iureiur. cũ in positionibus. in princip. de actoris confessione facta in rescripto, qualiter reus potest de illa alio iudicio se iuuare, quòd omitto.

¶ QVARTO opponitur, quia videtur quòd non debeat sufficere isti. T. pro sentẽtia reportanda probare, quòd ipse. H. per renunciationem, vel alterius personatus assequutionẽ ius perdiderit, nisi etiam probet se ius habere. per capitulum olim. de rescript respondet Hostien quòd argumentum procederet, si alius quã ipse. T. possideret: quia, & si propter primum amoueretur deficiente secundo agenti non adiudicaretur. Sed hîc ipse. T. possidebat, ideò vt ipsi. H. silentium imponatur sufficit sibi probare quòd perdidit ius, vel si agitur, vt priuetur ꝙ perdere debet.

¶ QVAERO primo quæ fuit forma literarum secundarum ipsius. H. quę primas literas ipsius. T. reuocabãt & quæ fuit forma etiam primarum. Disputarunt Innocen. & Hostien. de hoc, & potuit esse forma secundarum ipsius. H. quòd nõ audirẽtur testes aduersarij, scilicet ipsius. T. eo quòd ipse. H. spoliatus fuisset tempore quo renunciauit: nam, vt patet in antiqua asserebatur in secundis. H. spoliatum fuisse, &c. iuxta decre. Sollicitè. j. eod. Sed non profuit: quia hoc erat falsum, vel quia de spoliatione ante litem contest. non erat exceptũ, vt fortè erat contumax, quare si processui non poterat opponere, nec appellare. ij. quæst. vj. § sunt quorum. vel fuit secundum eos forma quæ sequitur in ver licet autem. ibi: *quod non obstantibus*, &c. sed huic contradicit finis per quem videtur, ꝙ literæ habebant certum tenorem, sed potest illud intelligi de hoc solo scilicet quòd reuocetur quicquid immutatum est, &c. vt sequitur secundum Innocen. vnde in dicto. versu. licet autem. ibi: *continentes*. potest suppleri hoc adiecto quòd &c. 5 vel aliter, vt supra, & ibi: *impetratis*. expone scilicet ad vos, & super eadem re, & talem formam habentibus quòd non obstantibus, &c. & sic soluitur ad capitulum. ij. de dolo & contuma. vbi habes quòd non sufficit mentio generalis, posteà in versu quia tamen. Expone ibi: *per vos*. scilicet Londonien. Episcopũ, & tene Archidiaconum Elyeñ. & in antiqua dicebatur prędelegatos, & ibi: *præsumptione*. Subaudi etiam iudicũ puta procedentium, postquàm sciuerunt nũcium bona fide missum secundum Innocẽ. ad idem de re. iud. cùm causam. de fili. præsb. ex parte. secundum Collecta. & ibi: *vel violentia*. Subaudi iudicũ, vel partium, & ibi: *immutatum*. reppete esset, & in ver. mandamus. ibi: *prænobilibus*. Subaudi tu Archidyacone cum prædicto Episcopo Londonien. vt patet in antiqua. & ibi: *ipsarum*. scilicet secundarum. & ibi: *reuocare*. Simile supra. de fil. prę sby. ex tua. & ibi: *litteris*. prætextu secundarum literarum, & ibi: *vos*. scilicet secundi iudices, & ibi: reuocare, scilicet auctoritate huius rescripti, aliàs esset contra decretalem in literis. de offi. deleg. secundum nouell Sed non valet hoc dictum, vt dicam infra eod. q. versn. nec obstat. & de hoc de accusa. qualiter j. Reuocatio verò fieri non debet, ideò quia si iuste processum est reuocari non debet, si iniustè imputet sibi, quia non appellauit, & ibi lata fuit, vel aliud immutatum, & ibi: *procedatis*. videlicet vos Vigorien. Episcope, & Elien. Archidiacone quibus scribit secundum Inno. Ideò autẽ volui annectere dictas oppositiones Inno. vt videatur qualiter multum insistit in exponendo quibus directa fuerunt hæc rescripta, & verba decre. & in exquirendo quæ fuit forma rescriptorum, & quia Hostien. interdum male reportauit glo. Inno. vt etiam dicit Nouell. vnde quid ergo de quęstione dicendum? Breuiter dico, ꝙ hic fuerunt tres literæ, seu commissiones, & quòd primę literæ dirigebantur ad Londoniẽ. Episcopum, & Archidiaconum Elyen. & quòd illarum formá ac processum factum per easdem ponit text in princ. decret. vsq; ad versum licet autem. & isti vigore harum literarũ primarũ sentẽtiauerũt pro dicto. T. & cõtra ipsum. H. hîc patet in vers. cum verò. Item quòd secundæ literæ directę fuerunt ad Vigoriẽ. Episcopum, & prædictum Archidia. Elyen. sub illa forma quæ traditur in prædicto ver. licet autem eo modo quo supra expositum est. & durat vsq; ad vers. quia aũt. Verum quia prædicti secundi iudices de viribus secundarũ literarum eis directarum hæsitãtes dubitarunt vtrum per eas in irritum reuocare deberent quòd factum fuerat per ipsum Archidiaconum cum Episcopo Londoniẽ. Papa super hoc consultus ad eosdem iudices secundos tertias literas tertiam commissionem continentes destinauit, in quibus in modum causæ præmisit qualiter illa clausula non obstantibus, &c. posita in secũdis literis de qua in ver. licet. debet intelligi, & hoc habes in ver. quia tamen. Secundo mandat eisdem secundis iudicibus per quem modum procedere debent, tam vigore secundarum quam tertiarum literarum, & hoc habes in ver. mandamus vsq; in fine. nec obst. c. in literis. de offic. delega. & quòd scripsi supra super verbo reuocare. quia licet Episcopus Londonien. & Archid. Elyen. per sententiam quam tulerunt vigore primarum literarum sic fuerunt suo functi officio, quòd vigore ipsarum primarum literarum nihil vlterius facere potuerunt, tamen Episcopus Vigorien. & Archidiaconus ipse Elyen. tempore literarum vltimarum nundum adhuc in aliquo processerant vigore secũdarum, sed propter dubium probabile quod habebant expectarunt, quòd Papa super hoc consultus dubium declararet, & licet Archidiaconus Elyen respectu primarum functus esset officio, respectu tamen secundarum in nullo concluserat, & ideò adhuc vigore secundarum cum collega poterat procedere, etiam si vltimę minimè emanassent, & sic in nullo tangitur decretalis in literis. allegata.

¶ SECVNDO quero, redeundo ad ea quę scripsi in tertia oppositione § vnde Henricus. nunquid secundę literę primas reuocent ipso iure an verò ope exceptionis? refert Colle
5 ctarius Goffre. notare de rescript. in summa. † quòd literę secundę quę non faciunt mentionem de primis non sunt nullę ipso iure, imo competit exceptio dilatoria, & dicit Nouellam post Innocen. & Compostel. idem notare in capitulo cęterũ. eodem titu. sed si expressam de eis faciunt mẽtionem eas ipso iure reuocant secundum Goffre. vbi supra. Sed hoc secundũ membrum non credit Collectarius indistinctè, remittens ad Collecta sua de offic. deleg. ex literis. Plus dicit cõtra id quod scripsi supra post Henricum, quòd hîc bene probatur quòd non ipso iure nisi in secundis interponatur decretum, & dicit Hostien. hoc hic sentire super verbo occasione. & Cardina. in prędict. capit. quia cunctis. super verbo euidenter. & hoc verum secundum eum, nisi aliàs apparet de expressa voluntate reuocantis, vt quia diceret reuoco talem commissionem, & non ad instantiam partium, sed proprio motu vt notant Innocen. & Nouella de rescript. cum contingat fac. de appella. super eo. nisi quantum ad contenta sub clausula generali. Super quo tamen remittit ad collecta sua de rescriptis. capitu. pastoralis § verum. Subdit quòd pro, & contra. facit prædictum capitulum. quia cunctis § ex parte. & de electioni. 1. eo tempore. lib. sexto. sed potest dici secundum eum, quòd illa locum habent cum decretum est interpositum. sed quid si decretum in casu nostri capituli fuisset interpositum? Refert Cardina. & Ioan. Andr. in dicto § ex parte. notabile, quòd nõ ligarent ante receptionem literarum, nec obstant contraria, quia non habẽt locum cum agitur iudicialiter, & via iuris cõmunis est super incertis, fatetur tamen, quòd tutius est dicere

quòd hîc non erat aliqua inhibitio, vel decretum, sed mandabatur fieri reuocatio, quòd debet intelligi secundum eum cũ iustitia. de rescriptis cùm causam. vtrum verò sola reseruatio, vel inhibitio sine decreto ligent? remittit ad notata de præbend. dilecto. Consequenter quærit quid si Papa expressè reuocauit ad partis instantiam, non proprio motu quòd intelligit si iudex consentiat. argumen. eorum quę notatur de pro rogatione. de offic. delega. de causis. Sed nunquid in pręmisso casu fit reuocatio ipso iure? Innocen. videtur notare quòd non in dicto capitulo cum contingat. ex quo in fauorem partium est reuocatum, sed per exceptionem. Sed plus placet sibi, & Nouellę ibidem, quòd imo ipso iure vbi sic directè reuocatur. Et vide quæ ibi scripsi in. vj. &. vij. quæstione. Et aduerte quia Nouella hîc super glos. ij. Bernardi ibi: *non possunt.* dicit, quòd per hoc notat Abb. contra illos qui timentes cõtra se procedi per ordinarios ficta peregrinatiõe vadũt ad curiã & literas reportãt. & q, vt hîc probatur, &. s. de peregrina. capitulo primo. non iuuãt hec literæ. per quas Papa solet mãdare attentata interim reuocari: quia debent intelligi de attẽtatis iniustè. ad idem. s. de arbi. exposita. & placet etiam Collectario. ¶ Item Nouella in fine vltimę glos. Bernardi remittens ad notata sua. in capitulo ex literis. in glos. dicit Innocentius addit, quòd sicut per aduentum iudicis successoris iurisdictio prioris expirat. ff. de offic. præsid. l. si fortè sic vltimum testamentum rumpit primum secundum Tancredum. insti. quib. mod. testa. infir. §. ij.

¶ SVMMARIVM.

1 *Petenti beneficij restitutionem institutionis non canonicæ quæstio refferri minimè potest.*
2 *In. variè accipitur in iure.*
3 *Cum. diuersimodè vsurpari.*
4 *Detentatorẽ possidere iuris præsumptio.*
5 *In beneficijs canonicam institutionem, non possessionem attendi.*
6 *prædonem ad exhibendum non agere.*
7 *Furem furti actione non agere Pet. & Abb. tenent.*
8 *Etiam. multis modis vsurpatur.*
9 *Spoliatori si spolietur competit interdictum.*
10 *Criminosus agens interdicto exceptione criminis circa eandem rẽ cõmissi non repellitur.*
11 *Beneficium etiam sine titulo repetitur.*
12 *Exceptio spoliationis petenti confirmationem non obest.*
13 *Æquitas rigori præfertur.*
14 *Iuste possidere præsumitur qui pacificè possidet.*
15 *Possessio in iuribus incorporalibus corpore & animo quæritur.*
16 *Inductione in possessionem domus vel aliarum rerum pertinentium ad præbendam ipsius prebendæ possessio adquiritur.*
17 *Possessio canonicatus acquiritur per stalli in coro, & loci in capitulo dationem.*
18 *Possessio vnius, alterius possessionem non includit.*
19 *In apprehensione possessionis præbendæ, canonicatus, superioris auctoritas requiritur.*
20 *In beneficij possessione apprehendenda regionis, aut loci mos attendendus.*
21 *Possessio iuris eligendi quo modo quærenda sit.*
22 *Actus corporeus in quærenda possessione necessarius.*
23 *Ignorans patientiam non præstare diiudicandus.*
24 *Possessio amitti nisi animus adsit non potest.*
25 *Modus possessionis iurisdictionis quærendæ.*
26 *Animus in quærenda possessione necessarius.*
27 *Modus possessionis castri quærendæ, & vniuersitatis.*
28 *Qualiter quis actionum possessor dicatur.*
29 *Modus possessionis pensionis quærendæ.*
30 *Pensionis possessionis quærendæ vnicã præstationẽ, modo iure & nomine ipsius pensionis legitimè facta foret sufficere Bellemera est.*
31 *Agentes & consentientes pari pœna puniri.*
32 *Violentus possessor contra eum qui debita soluere denegat vnde vi interdictum intentare potest.*
33 *Prælatus propter fornicationem prælatura priuari potest.*
34 *Episcopi & quotquot sunt prælati suarum dignitatum possessiones naturaliter possident suo nomine.*
35 *Confirmatus, vel prouisus, vel institutus administrationem, & administrationis possessionem adprehendere potest.*
36 *Canonicus nomine præbendæ res ipsius præbendæ obtinebit, nomine proprio prælendam. nu. 40. 41. 60. & 61.*
37 *Monachi vox funesta in forensibus.*
38 *Prælato agenti pro iuribus prælaturæ minus canonicæ institutionis exceptio adfirmatiuè instar opponi potest.*
39 *Exceptio de non iure notoria agentem possessorio repellit.*
42 *Prelatus, Archidiaconus, Decanus, & nonnulli alij qui proprio nomine prælataram, dignitatem, canonicatum, seu quoduis aliud beneficium adiudicari, vel restitui sibi contendit suæ institutionis titulũ probet oportet. & nu. seq.*
44 *Agens pro iuribus prælaturæ, dignitatis, vel alterius beneficij se esse in possessione superioris auctoritate probare sufficit.*
45 *Intrusus quis dicatur.*
46 *Non intrusus quis.*
47 *Intruso malefidei possessore, siue nomine proprio, siue nomine ecclesiæ agat non canonicæ institutionis exceptio opponi potest.*
48 *Non intrusus bonaq; fidei possessor pro iuribus prælaturæ agẽs minus canonicæ institutionis exceptionem reformidet quippe quæ sibi ipsi opponi non possit.*
49 *Idemq; de malefidei possessore non intruso iudicandum.*
50 *Gesta à violento seu malefidei possessore, tum reuocanda, tum cassanda veniunt.*
51 *A bonæfidei possessore gesta tenent.*
52 *Electio eligendi possessionis fructus est & industrialis. & nu. 54.*
53 *Collationes beneficiorum facta per intrusum in dignitate ipso iure nulla sunt.*
54 *Possessionis amittendæ tres modi.*
55 *Dignitatis possessio per acquisitionem minoris partis pertinentium ad ipsam dignitatem non adquiritur.*
56 *Duo insolidum possidere non posse.*
57 *Possessio plus facti quam iuris habet.*
58 *Spoliatio duplex voluntaria vna, altera verò coacta.*
59 *Prædo, violẽtus, vel malefidei possessor spoliatus restituendus, est etiã contra dominum.*

¶ CAP. V.

IN literis tuis. Ista decretalis repetita fuit per Paulũ, ideò ordinem repetentium obseruando Primo literalia expediam. Secundo opponi. Et tertio quærã casus. B. † petẽti restitutionẽ be-
1 neficij quæstio institutionis non canonicæ refferri nõ potest. pars de offic. delega. in literis. Diuiditur in tres partes. Quia primo ponitur quæstio. Secundo responsio. ibi: *respondemus.* Tertio respõsionis probatio. ibi: *quos prædo.* Expone literam.
2 † *In.* hęc prępositio per se sumpta, quandoq; notat terminum ad quem, & quandoq; terminum in quo. patet vtrũq; de adulte. capitulo significasti. de concess. præben. capitulo literas. de præbend. dilecto. & patet secundum in cle. vt ij qui. de ęta. & clemen. vt professores. de regula. verum si iungatur cum alia dictione quandoq; sumitur pro valde, & aliquando pro siue, & aliquando pro nõ, & alijs diuersis modis de quibus in Speculo de disputa. §. post hæc. ver. vel in. *Et infra.* non apparet ex antiqua quid decidatur hîc. *Super.* j. de, sic sumitur. xxxj. quæ. j. quomodo de virginibus. de ordine cogni. capitulo fina. de accusa. super ijs. cum similibus aliquando sumitur pro vltra. in aucthen. de nupt. §. sin autem. quęstione quę est rei dubiæ narratio, & dicitur à quęrendo. ff. de verbo. signifi. l. quæstio est. & l. quęrere. de appel. Sepe. vel à perquirendo. de senten. excommu. inquisitioni. de transact. pręterea. j. &. ij. cum similibus. aliquando sumitur pro tormento. de regu. iuris cum in
3 contemplatiõe. de quo dixi plenè de pœnis. c. j. † *Cum.* j. quãdo. Sic sumitur de commodato. c. de cle. coniuga. quòd à te. ff. depo.

ff.depositi.l.publia.&.eod.titu.C.l.si quis. vbi est gloss.aliquando ponitur pro quia.de elect.cũ in cunctis.de consuet. capi.finali.de except.c.j.ff.de in ius vocan.l.finali.aliquando sumitur pro vt.ff.de dolo.l.rẽ.aliquãdo pro in.ff.de mortuo infer.l.negat lex.ibi:*cum grauida*.idest ingrauida.ff.depositi.l.j.§ quę depositis.ibi:*equus cum capistro*.aliquãdo pro quamuis. C.de Episco.& cleri.l.cum clericis.in princip.interdum etiã ponitur copulatiuè pro,&.ff.commodati.l.si ex certo.§ si me rogaueris.ff.de leg.j.l.Titię.§ nihil.cum similibus.nec facit cõditionem.ff.de leg.j.l.si ancilla.licet notet existentiã rei actus, vel temporis.de præben.quia sæpe.libr.vj.Sed quòd non sumitur copulatiuè videtur per.l.si cui fundũ.ff.de fun.instru.& instru.c. Super quo dicit Dyn.ꝙ quo ad verbalẽ cõiũctionẽ non reffert an dicatur ille,& ille,vel ille cum illo,sed quo ad sensum sic.Quidam antiqui dicũt,aut hęc dictio cum, ponitur inter res quarum vna est accessoria ad aliam,& tunc nõ tenetur copulatiuè,nec idem operatur quod,&.vt prędict.l.si cui.&.ff.de pecul.l.j.ij.&.iij.& de sepul.capi.de ijs.qui cle.vel vouen.insinuante.de pręben.pro illorum in fine.ĩ.e.grauis.&.ĩ.cap.ij.cum similibus.Si verò ponitur inter res quarũ vna non est accessoria ad aliam,& tunc idem operatur quòd copulatiua.vt prędictis iuribus.hãc opinionem sequitur Iac de Aret.concordat de regular.cum virum de cõuersio.coniug.ex parte.de ordine cogni.c.ij.in princ.de sortileg.capit.j.de cohabi cleri.capi.penultimo.cum similibus.Ratio prædictorum est,quia hęc dictio cum notat vnitatem & coniunctionem rerum & personarum,vt in primis concordantijs. Sed copula,&.notat singularitatem rerum,& personarum, & per consequens diuersitatem.de ijs quę fiũt à præla.nouit. de vita.& ho.cle.c.ij.de appel.ca.penultimo.lib.vj.Ad vtrãq; partem facit ne sede vacan.cap.vni.de rescript.Si pro te.e.li. Quando autem vnitatem notat,simul vtrunq; requirit.Quãdo verò vnit copulatiuè,nõ nisi natura negotij,vel forma mãdati aliud inducat,patet primum.ff.de leg.j.l.si ancilla.&.l.cũ liberum.&.l.si cui.&.l.si quis inquilinos.§ si ita.ff.de verbor. signifi.ad idem.de elect.cũ in veteri.de rescript.constitutus. cũ ibi notatis.in gl.prima.per quę videtur quòd si mandetur prouideri de prębenda cum dignitate altera tantum vacante, de illa poterit prouideri,& erit sub expectatione alterius non vacantis,sicut si scriberet copulatiuè.de pręben.quia ope.lib. vj Secus si qualitas adijciatur puta si dicatur prouideas de beneficio cum cura propter formam mandati,de preben.capit. cui.de not.e.titu.cum concordant. Paul.Sed idem notauit etiam Gauffre.in prædict.§ nihil.& de pecul.leg.l.j.Quis.quã femineum comprehendit,dixi in cle.j.de elect.Paul.dicit coram iudice libellum porrigendo.Se.vel alium nomine eius possidentem,vel in cuius loco successit.ĩ.e.sæpe.de restit. in inte.cùm venissent.vbi de hoc in gl.penult.&de iudi.c.quia.
4 *de possessione*.† ea quę quis detinet præsumitur possidere, nisi probetur contrarium.argumen.xvij.quęst.prima capi.primo.vt not.Innocen.de priuileg.cum olim.ij.&.ĩ.e.olim.j.& s.vt lit non contest capitulo quoniam.§ quòd si super de facto detineat.illa enim est communis intelligentia huius verbi,vt notat Innocen.de testi.cùm causam.in glos.dic quòd testes.ad finem.& concordat quòd notatur ff.de verbo.oblig. l.stipulatio ista.versu.hoc quoq;.qualiter autem probatur cõtinuatio possessionis,vide in Speculo de proba.§ j.ad finem. *violenter*.Si autem non contradicens cadat à possessione nihilominus competit ei restitutio per canonẽm reintegrãda.iij. q.j.vt notat Hostien.ĩ.eod.cùm ad sedem Paul.*electum*.supplicitèr petẽs per interdictum restitui.idem si agitur de retinenda secundũ Inn.de causa.posses.capi.ij quòd non placet ibi Hostien.cum id non reperiatur ibi expressum,de quo ibi dixi.quid si nil petit,sed simpliciter narrat se spoliatum?videtur sufficere.argumen.hic,& notatur.j.quæst.iij.quia presulatus.in prima glo.quòd videtur placere Innocen.de lit.cõtest. capitulo vni.si sequatur rei responsio,vt res magis valeat quã pereat.de verbo.signifi. Abbatẽ.maximè quando agitur de iuribus negatoria,vel confessoria,tamen tutius est semper aliquid petere secundum eum. Hostiẽ. verò dicit petitionem aliter non esse recipiendam cum sine petitione non possit sententiam ff.communi diui.l.vt fundus.Paulus.*aduersarius*.conuẽtus ex eo,quia fuit spolians,vel mandans,vel ratum habens, quo ad interdictum,vel scienter succedens,quo ad conditionem capituli Sæpe.ĩ.eo.Paul.*dicit*.excipiendo per quod intẽtionem excludere innitebatur,& sic in vim peremptoriæ.sa.de foro competẽ.ex parte.*non fuisse*.not.negatiuam proponi quando probauit excipiens,si negat solennitatem,ex quo tamen de facto constat,& quòd sit factum per illum ad quem spectat sufficit.vt notat Innocẽ.de accusa super ijs.de eo.qui fur.ordi.suscep.Innotuit.& de hoc per Innocen.ĩ.titu. primo.cũ olim *non canonice*.vt symoniacè,vel per intrusionem, vel simili modo.Hostien.vnde impedimenta tollit,& multa necessaria includit,quæ breuitatis causa omitto. Sed quid si statim vult probare reus,de iure suo?dicit Innocen.de causa posses.capi ij quòd non debet audiri,quòd dicit Hostien.verum,nisi ius suum esset notorium per sententiam,vel alio modo.allegat.s.titu proximo.cum dilectus.&.ff.depositi.l.bona fides.pro hac opinione facit de causa pos.cum ecclesia.de testi.Significarunt.Dici tamen potest quòd opinio Hostien. sit vera,quando opponitur exceptio rei iudicatæ super proprietate antecedente iudicium possessionis secus si sequatur, quia tunc non obstat.& sic intelligatur dictum Innocẽ.Paul. *inst.tantum*.quęrebatur cuius probationes essent prius recipien
5 de.ratio dubitandi.† quia in beneficijs non cõsideratur possessio,sed canonica institutio.ĩ.de insti.c.iij.de reg.iur.capi. j.libr.vj.Sed illud verum in petitorio.& hîc consideratur ordo quia.quæstio est preiudicialis Nouella.*prius*. non innuit post debere fieri,sed vult non fieri debere in eadem instantia. concordat.ff.de le.iij.l.si concubinam.§ qui fundum.& sic respectu instantię non notat ordinem.notatur.xviij.dist.prius. de rescript.capitulum.de rap.cum causa.de sur.quia frustra. de ordine cogni.cum dilectus.de causa posse.cap.ij.de symo. capitu.sicut.& capi.in tantum.ĩ.eo.ex conquestione,& cap. literis.& capi.olim.ij.& capi.pisana.sed respectu alterius instantię,quia potest agi petitorio.notat hic ordinem:quia est pręiudicialis quæstio,quod probat verbum agi,quod infra sequitur.Simile supra de ordine cogni.capi.tuam.vbi de hoc vtrobiq; enim est prędicialis processui.aliquando tamẽ dicitur pro iudicialis respectu intentionis quam perimit,& interdum simul processum impedit.de lit.contest.capi.primo. libr.vj aliquando est preiudicialis respectu alterius actionis. de elect.vt quis duas.libr.vj Aliquando respectu iudicij,vt prædict.capitu.tuam.de quo in Speculo de iudi.quasi per totum.& per Calde.in commento.c.ij.de ordine cogni.Paul. vbi & in capitu.tuam de hoc dixi. *agi*.i.terminari.& si de ea constiterit.vt.ĩ.sequitur.Sed contra de fil.presbyt.constitutus.sed ibi soluitur.*prædo*.talis non est qui precium numerauit.ff.de peti.hęredi.l etiam.§ si quis sciens.ff.qui.mod.seruit.
6 amit.l.penul.secundum Vincen.qui dicit,† quòd prædo nõ agit ad exhibendum,quia non habet iustam causam,& honestam sui interessẽ.ff.ne vis.fi.ei qui in pos.missus.est.l.j.§ hæc
7 verba.† Dicunt etiam Pet.& Abb.quòd fur non agit furti.ff. de furt.itaq; fullo.ratio duplex.prima quia facilius mouẽtur homines ad furandum,quàm ad inuadendum:quia timẽt resistentiam.ff.de pactis.l.si vnus.§ poena. Secunda quia à fure caueri potest.ff.de act.empt.l.si eas res.vel secundum Hosti. ĩ eod.olim.ij.actio furti infamat.ff.de ijs qui notantur infamia.l.furti.Sed interdictum nũ.ff.de vi & vi ar.l neq;.datur enim interdictum ne delictum remaneat impunitum, quòd alias esset.quia primus contra secũdum non potest agere,sed dominus rei furtiuę agit,etiam contra secũdum furem,quia vterq; contractat.insti.de oblig.quæ ex delict.nasc.§ furtum. & est etiam casus in quo de ęquitate fur agit.ff.de furt.l.qui vas.§ si ego.Hostien.remittit.M.ad gl.in.l.itaq; fullo.in.§ qui vi à me.Ex ijs patet solutio obiectionis quare fit restitutio ei qui vt rem retineat cum peccato agit repetendo.nam non fit in fauorem ipsius,sed in odium violenti,& vt facilius verus

dominus rem suam recuperet. Paulus. sed aliter dixi. j. titu. j.
8 cum super. & die vt ibi. † *Etiam*. quia nedũ alius, & sic impli-
cat. C. qui admit. ad bo. pos. l. j. Aliquãdo non implicat, sed
supplet diuisiuè. ff. de admit. tu. l. decreto. aliquando aduersa-
tur nou rei, sed formæ. ff. de peri. re. ven. l. si quis. aliquãdo po
nitur pro certè. C. de iur. do. l. si § præterea. rigorem .i. subtili-
tatem. Sic exponit. Io. l. di. vt constitueretur. in glo. finali. vbi
notat differentiam inter rigorem, & dispensationẽ de hoc in
Speculo. tit. ij. in tractatu dispensationum § j. versu notandũ.
& te. iuris putat Hosti. ꝙ loquatur de legibus quibus cauere-
9 tur, † ꝙ si spoliator spolietur, agere potest interdicto. ff. de vi.
& vi ar. l. j. § qui vi à me. ff. de iudi. l. nõ à iudice. ff. de pig. act.
l. si pignore § si prædo. ff. depo. l. j. § si prædo. Et habet locũ si-
ue spolietur à tertio, siue à spoliato, non tamen incontinenti,
sed ex interuallo. j. c. Olim. ff. ꝙ me. cã. l. extat. C. vnde vi. l. si
quis in tantam. vnde tunc restitueretur secundum Pet. & Ab
batem quòd intellige saluo eo quòd notatur. j. dist. ius gentiũ
non obstat. ff. ꝙ me cã. l. sed & partus § quæri potest. quia se-
cundum Pe. & Abb. loquitur ibi in actione quod metus cau
sa, hic in interdicto. ratio, quia illa actio damnum respicit, nõ
sic hic vnde si cogo debitorem meum mihi soluere, non com
petit illa actio, quia non est damnificatus. vt e. l. § fina. Sed nũ
quid agens interdicto põt repelli ope exceptionis primæ spo
liationis eiusdem rei? videtur secundum Hostiẽ. ꝙ sic. ff. quod
vi. aut clam. l. si alius § bellissimè. & § seq. & de ordi. cogni. c.
fina. Di. contrariũ in hoc interdicto in quo circa eãdem rem
vltima mora debet purgari. ff. de vi & vi arma. l. colonus. &
hoc tenẽt ibi Inn. Vinc. & Goff. Opinio autẽ Hosti. habet lo
cum in interdicto ꝙ vi aut clam. vt scripsit Nouel. in. c. pro-
ximo super prima gl. *restituendus*. non, vt predo, sed vt spolia-
tus, & sic nõ consequitur cõmodum de sua improbitate ff. de
furt. l. itaq; fullo secundum Vinc. Et refert Innocẽ. quosdam
dicere hoc verum quando non cõfitetur se prędonẽ. vel quã
do non cõstat proprietatem ad alium spectare. ad ꝙ facit. j.
eod. ad decimas. libr. vj. Sed ibi loquitur quando constat de
dispositione iuris cõmunis contra spoliatum faciente. Paul.
10 ¶ Nota primo secundum Paul. † criminosum etiam circa
11 eandem rem non repelli agentem interdicto vnde vi. † Secũ
do notat beneficium posse repetere sine titulo. vide tamen ꝙ
circa hoc scripsi de causa pos. c. in causa. in cle. in vltima quę-
stione: quia nec hęc decretalis illud ꝓbat nã illud ꝙ dicit in
fine de prędone, ponit in modum argumenti, & recitatiuè,
non dispositiuè, & recipit illud à lege ciuili loquente in pro-
phanis, & non habente illam peccati prohibendi cõsideratio
nem, quam habent can. iuxta notata Nouellę in regula pec-
catum. & in regula possessor. de regu. iur. lib. vj. in quęstioni-
bus mercurialibus. in Nouella.
¶ PRIMO opponitur secundum Paul cõtra primũ nota
bile, de. c. quia frustra. de vsuris, vbi obiectu criminis, ciuilis
quęstio retardaẽ. Sed illud speciale in odiũ vsurarũ, quæ etiã
solutę repetũtur: quia indebitę vtroq; iure. vt notatur. eo. tit.
c. iij & latius per Nouel. in regula peccatũ. Secundo opponit
de. c. tuam. de ordin. cogni. Soluit, ꝙ ibi agitur petitorio, hic
possessorio. Tertio opponit de. l. j. § Aristo. ff. de itin. actũq;
priua. vbi dicitur, ꝙ nisi vtens. vel agens intẽdat vti iure suo
non agit, sed violẽtus nõ intendit, nec potest: ergo ei nõ com
petit interdictũ. Respõdet Inn. de causa pos. cũ ecclesia. ꝙ cõ
traria locũ habent in interdictis que cõpetunt possessoribus
ad possessionẽ tuẽdam, sed in interdicto recuperãdę obtinet
istud, & si nõ intendat vti iure suo. nam repellit exceptionem
dñij, vt hic. Quarto opponit de dicto. c. cũ ecclesia. in princ.
12 Sed soluit vt ibi notatur in glo. ij. vbi etiam dicit Inn. † ꝙ pe-
tenti confirmationẽ nõ obstat exceptio spoliationis, quia nõ
dirigitur contra aliquẽ, sed in ea iudicis officiũ imploratur.
de quo etiam dixi de ordi. cogni. c. ij. Quinto opponit de. c.
ex parte. j. eo. vbi in carnali matrimonio agens possessorio
habet probare titulũ, ergo idẽ in spũali. de transla. c. ij. & seq.
Respõdet Innoc. ibi, ꝙ aliud in carnali: quia nulla forma, vel
modus sunt dubitati matrimonio, quin ita bene conueniant
fornicationi. Secus in possessione beneficij, nam ad possessio
nem canonicatus suffi. it probare, ꝙ fuerit in electione, vt ta-
lis, vel in alio actu cõpetenti, vt canonico dicens id plus pla-
cere, quã quod notat hic, vel secũdum ipsum ibi prohibet illi
citus coitus, nõ sic hic alij dicunt, ꝙ sufficit probare ꝙ mulie
rem tenuit, & cognouit, vt coniugem intẽdens acquirere pos
sessionem vinculi coniugalis. licet non probet expressè con-
sensum. & hoc ibi placet Hosti. de quo ibi dicam. Sexto op-
ponit de. c. ad decimas. eo. tit lib. vj. Soluit ꝙ ibi ius cõmune
resistit petenti, & assistit spoliato. ibi dicam. Septimo oppo-
13 nit ad finem textus, quia videtur † ꝙ ęquitas sit præferenda
rigori. s. de translac. c. fina. de rer. permu. ca. vnic. lib. vj Remit
tit ad notata sua. in cle. quãuis. de appel. inducens not. prima.
di. ius naturale. xv. distin. Octauo opponit contra secũdum
notabile. de. c. beneficiũ. de regu. iur lib. vj. Soluit ꝙ ibi loqui
tur de modo acquirendi, hic de modo perditi recuperãdi, pri
mum enim excluditur per exceptionẽ dominij, sed secundũ
14 non. nã titulũ possessionis talis non cogitur ostẽdere † quia
ex quo habet possessionẽ pacificam satis pręsumitẽ iustè pos
sidere. xx. q. j. quem progenitores. ij. q. v. in princ. de materia
notat Inn. de procur. ex insinuatione vbi de hoc dixi latius in
iiij. oppo. & in prima & secunda quęst. De hoc etiã. j. eo. ex
parte. & de præsump. c. illud. & de regu. iur. c. j. lib. vj. in qui-
bus etiam de hoc dicã. de hoc etiã de offi. ordi. c. ordinarij.
eo. libr vbi de hoc dixi in. iij. oppo. vbi omnino vide, & per
Compostel. de rescrip. c. capitulũ. in glo magna § sed quid ve
niet. ver. respondeo. & vide ꝙ scripsi in prędicta cle. c. in vlti
ma. q. &. j. eod. c. circa secundam quęstionem principalem.
§ Colle. autem.
¶ Ex quibus Paul. sic distinguit, aut possessor petit beneficiũ
sibi adiudicari in titulũ, seu tanquã suum, & tũc doceat de ti-
tulo. Sic procedũt notata Inno. in. c. ex insinuatione & . c. il-
lud. aut petit beneficiũ ab alio, & tũc aut aduersarius petit ti-
tulum ostendi aut superior ex officio. Primo casu si est colla
tor, & semel cõsentijt in eum non potest. de ijs quę fiũt à prę
la. ex ore. potest tamen ꝓbare collationem cõtra ius factam.
de prębẽ. dilecto. Sic intelligitur opinio Cõpostella. si nõ cõ
sentijt, secus. not. Inno. in. c. ex insinuatione. Eius enim inter-
est per istum dimitti, si nõ tenet canonicè, vt possit libere or-
dinare. Sed si non est collator, nõ cogitur titulum ostendere,
nisi esset talis præsumptio cõtra ipsum, ꝙ in eum transferret
onus probandi. vt ecclesiastica beneficia. c. vnic. vt dicit Com
postel. in. c. capitulum. Item potest dici in casu capituli ordi
narij. & extrauagantis Ioannis execrabilis. cũ ius cõmune pos
sidenti resistat de titulo docere debet. Hęc vera intelligi qui
do est talis aduersarius, qui ostẽdit se ius habere in beneficio,
ita ꝙ eius intersit possidentem beneficiũ dimittere, vel reten-
tionis causam ostendere. Si verò petitur per superiorẽ ex offi
cio, cõmunis est opinio ꝙ fieri possit. vt notat Hosti. de sy-
mo. licet Ely. Quod verũ intelligit Archidiaconus, nisi in eã
tacitè vel expressè consensisset, vt. s. dixi. Et ibi dicit, ꝙ si talis
haberet diuersas ecclesias in diuersis diœcesibus, vterq; ordi-
narius hoc petere posset. Quod verũ intelligo. vt. s. dixi. Pau.
de hoc plenè dicam in. c. beneficicium allegato.
¶ Expeditis leuioribus, ad materiã hic tractatã per Inn. acce-
damus. Et quia petitio restitutionis de qua hic agetur acquisi
tionẽ, & amissionẽ possessionis pręsupponit, & eius recupera
tionẽ implorat. ordinẽ Inn. pro clariori traditione omitten
tes, nihil tamẽ de dictis ipsius subticentes, circa prędicta tria
materiã in quatuor principales articulos diuidamus, & vnã
quęst. Oldra. addamus, & sic de totius decre repetitione eri-
mus expediti. Primus igitur articulus erit qualiter possessio ca
nonicatus, & prębẽdę, cęterorũq; beneficiorũ & aliorũ iuriũ
incorporaliũ acquirat. Secũdus articulus erit, qualiter ille qui
beneficij possessionẽ acquisiuit pro illius iuribus agere põt, &
qualiter eidẽ agenti opponi possit exceptio minus canonicè
institutionis, & qualiter tenẽtur subditi eidẽ rñdere de iuri-
bus prelaturę. Tertius articulus erit, qualiter facta per posses-
sorẽ ꝑlaturæ minus canonicũ valẽt, & qualiter de illis verò
prælato

spolato sit restitutio fiẽda. Quartus articulus erit, qualiter pos-
sessio beneficij, & aliorum iurium incorporalium amittitur,
& qualiter & quo nomine talis possessionis amissę restitu-
tio sit petenda, seu facienda.
¶ Circa primum articulũ in quo queritur qualiter possessio
canonicatus, & præbendę, & aliorũ beneficiorum, ac aliorũ
iurium incorporaliũ acquiratur, habes scire ꝙ hîc possessio
pro vera & propria possessione nõ capitur, quia illa non ca-
dit in incorporalibus. vt. ff. de acquir. rer. do. l. seruus. sed reci
pitur pro impropria, seu quasi possessione quę in corporali-
bus bñ cadit, & causat iudicia possessoria. vt. ff. de serui. l. quo
tiens. Hoc supposito sciendũ ꝙ Inno. in sua glo magna quasi
ad finem. ij. colũ. ver. de possessione rei corporalis materiam
huius primę quęstionis aggreditur. Et dicit primo, ꝙ de pos-
sessione rei corporalis, qualiter acquiratur satis planè notatur
in summa. de acquir. pos. & Hosti. remittit ad planè notata in
summa sua. eo. tit. §. j. & . ij. Subdit autem ad propositum Inn.
15 † quòd possessio iurium corporaliũ ferè eodem modo acqui
ritur, sicut & corporalium scilicet corpore, & animo. ff. de ac-
quir. pos. l. j. § quibus. & ea. l. respõso j. & eod. titu l. possideri.
primo responso. & § in admittenda. & l. quẽadmodũ. dicit
etiam ꝙ sæpe fit amissio in possessioné iuris incorporalis, in-
ducendo in rem corporalẽ. ff. de vsufru. l. iiij. in prin. & . ij. rel.
Vnde circa hoc quæro de pluribus, & primo nunquid si quis
vult dare alij possessionem decimarũ, & eum inducat in pos
sessionem fundi decimalis, an apprehensa vna gleba fundi de
cimalis in posiõné decimæ totius fundi decimalis inductus
videatur? Respondet Inno. dicens ꝙ sic. dummodo sit glebæ
apprehensæ cõtiguus, & nullus alius partẽ eiusdẽ fundi pos-
sideat. vt præd. l. possideri. § j. Sed aduerte, quia ipse Inno. circa
medium columnę vltime dictę glo. ver. illud autem. hoc di
ctum corrigens, sic inquit. illud autẽ nõ placet ꝙ intrãdo pos
sessioné fundi decimalis decimæ possessioné acquirat, nisi vta-
tur ar. præd. § incorporales. ff. de act. emp. l. ratio. § fin. Item &
de acquirẽ. rer do. l. seruus qui bona fide. § qui incorporalem.
nec contradicit. l. iij. ij. respõ. ff. de vsufr. allegata. quia ꝙ ibi di
citur, dare autẽ intelligitur, si induxerit in fundũ legatarium,
eumve patiatur vtifrui. Exponitur de, pro &. & sic ponitur
ibi, disiuncta pro coniuncta. ff. de verbo. signi. l. sæpe. non er-
go sufficit sola traditio, nisi & interueniat vsus, vt probatur.
ff. de publiciana. l. si ergo. § primo. ff. de vsucap. l. sequitur. § si
viam. Item aliud est in vsufru. quã in decimario, vel habente
aliam seruitutẽ, quia vsufructuarius naturaliter possidet fun-
dum in quo vsumfructum habet. ff. de acquiren. possessio. l.
naturaliter. primo responso. decimarius verò nullo modo
fundum possidet in quo decimam percipit, nec is cui seruis-
tus competit fundum in quo seruitutem habet ipseq; Innoc.
in eadem columna versi. dicuot etiam. subdit aliquos etiam
dicere, ꝙ iuris decimalis, & omnium iuriũ incorporaliũ pos
sessioné quis acquirit, si ille qui pri9 illa iura incorporalia pos
sidebat, incipiebat alieno noĩe possidere. vt. ff. de acquir. pos.
l. ꝙ meo. & in hoc fortè valent quę primo dicta sunt, quia si
induceret in possessioné fundi decimalis, & aliquid nomine
decimę inde inciperet, possessioné decimę acquireret: quia sic
vti videret, & etiã suũ ministeriũ exhibere interuertẽdo pos-
sessioné. ¶ Paulus verò circa hoc sic videtur distinguere vel-
le. Quia quędã sunt incorporalia quib9 coherẽt corporalia,
& in illis obtinet primũ dictũ Inn. videlicet ꝙ per inductio-
nem in possessioné vnius rei corporalis, acquirit possessio il
lius incorporalis iuris, & rectè patet exẽplũ & probatio hu-
ius membri in prædict. l. tertia. secundo responso. ff. de vsu-
fruc. Alia verò sunt iura incorporalia quibus corporalia nõ
adhęrent, & quę nullã formam, vel corporalium habẽt, & in
istis per traditioné solum corporalium, vel solã inductioné
in possessionem earum. Sed vltra requiritur vsus ipsius iuris,
& sic procedit ꝙ scripsi post Inn. s. in ver. Sed aduerte, & ex
16 primo membro infert, † ꝙ per inductioné in possessioné do
mus vel aliarũ rerũ pertinentiũ ad præbendã acquirit posses
sio prębendę. de quo. j. dicam. & ista distinctio pro nunc mi
hi placet. Secundo circa hoc specialiter quęritur, qualiter ac-
quiritur possessio canonicatus, prębẽdę, Episcopatus, vel Ar
chidiaconatus. Inn. hanc quęst. pertractat circa finé colũnę se
cundæ dictę glo. suę. versu. quædã iura tamẽ. dicens ꝙ quędã
iura incorporalia sunt in quibus dicit gñaliter acquiri posses-
sio etiã si cuiuslibet partis etiã indiuisę possessio non apprehẽ
17 daš. exẽplificat in iure canonicali, hoc est in canonicatu, † cu-
ius possessio acquiritur si cui detur stallum in choro & locus
in capitulo, vt hoc dicit satis innui. s. de trãslatione inter cor-
poralia. & . j. de præben. c. dilectus § primo. & . c. dilecto. prio
responso. & versu. dictus legatus. Sed qualiter ergo acquirit
possessio iuris prębẽdalis hoc est præbendæ. Respondet Inn.
ꝙ apprehenditur si assignetur ei præbenda etiam solo verbo
scilicet dicendo, do vel assigno tibi talem præbendam, argu-
mento prædictarũ duarum decretalium, & . j. de præben. re-
latum. § primo ad finem. & . s. de rescrip. c. eam te. & in mul-
tis alijs capitulis secundum quosdam, qui dicunt hoc solum
sufficere ad huiusmodi possessionem acquirendam. Sed ipse
Inno. nihilominus dicit quòd si quis bene attendat non inue
niet in dictis iuribus ꝙ per talem assignationem possessio ac-
quiratur. Cui concordat Hosti. dicens ꝙ aliud est prębendã
conferre, & aliud assignare, & etiã in signum inuestituræ anu
lum tradere, per quæ omnia nõ acquiritur possessio. vt nota.
j. de præbẽ. accedens. & de ijs quæ fi. à maio. par. cap. ex ore.
primo respõso. ad finem. Et aliud est aliquẽ inducere in pos-
sessionem corporalẽ præbendæ, puta in domum, vel fundũ
aliquem, ad ipsam præbendã pertinentẽ per quem modũ ac-
quireretur possessio, non solum illius loci, in quo quis pone-
retur: sed etiam omniũ bonorũ aliorũ & iuriũ, ad ipsam præ-
bendam pertinentiũ, dum tamẽ hoc animo & hac intentio-
ne id fiat. argu. in præd. l. possideri. § primo. & . ff. de acquirẽ.
hæredi. l. pro hærede. & . l. gerit. Fatetur tamen Innoc. ꝙ si ali-
cubi esset consuetudo, ꝙ in signum receptę possessionis iuris
prębẽdalis daret aliquid ei cui debet assignari præbẽda siue
pecunia, siue quicquid aliud, ꝙ sic bñ possessio quæreret. &
si fortè esset cõsuetudo de libra panis, vel vini, vel aliquo alio
simili talis enim consuetudo seruanda esset. arg. s. de consue.
c. ij. nam si per tales fictiones conceditur possessio iuris cor-
poralis, vt ibi dicitur, multò fortius possessio iuris incorpora
lis. Inducit Hosti. in argu. prædictum. c. dilecto. responso pri
mo. versu. dictus legatus, & versu dictus Cellerarius, & sequẽ
ti. & in legibus supra proximè allegatis. Sed qualiter acquiri-
tur possessio Episcopatus, Archidiaconatus, vel alterius di-
gnitatis. Respondet Innocen. dicens credimus autẽ quòd de
consuetudine generali quæ pro iure est seruanda obtinet, ꝙ
generaliter possessio, iuris Episcopalis, vel Archidiaconatus,
vel cuiuscũq; alterius dignitatis, acquiritur per installationẽ
eius in sede deputata illi dignitati. argu prædictarum decre-
talium dilectus. dilecto. & cum inter. dummodo secundum
Innoc. & prædic. Hostien. fiat installatio per illum ad quem
spectat, vt prędicto. c. dilecto. & supra de offic. Archi. vt no
strum. Sed quid si non deputata aliqua loca, vel stalla ijs di-
gnitatibus. Respondet Innocen. quòd per tales installationes
non acquireretur talis possessio. Item quid si sunt deputata
certa loca, & stalla, istis, sed prohibentur assignari per violen-
tiam aliquorum, ꝓpter quòd alia assignantur in locum illo
rum, nunquid tunc acquiritur talis possessio. Respondet In-
nocen. dicẽns, quòd non credit sic posse eis possessionem ac
quiri, nisi specialis loci consuetudo aliter se haberet. nam
cum hæc sint inducta propter ius non sunt extendenda. ar
gument. ff. de legibus. l. quòd verò. Fatetur tamen Innocen.
alios esse contra. Sed Hostien. stat cum Innoc. argumen. in eo
quòd legitur & notatur infra vt lit. penden. ca. primo & secũ
do. dummodo sit locus ad eandem pertinens dignitatem. vt
supra tactum est. argumen. vt vigesimatertia distinctione in
nomine domini. post medium, ibi plena postquam fuerit
electio, &c. licet Innoc. videatur notare contrariũ. s. tit. j. eũ
super. Sed nunquid alio modo acquiritur possessio canoni
catus, quam per installationem? Respondet Innoc. ꝙ sic, dicit

enim quòd generaliter est hoc verum, quòd quærit quis possessionem iuris canonicalis, vel cuiuscúque alterius, si vtatur aliquo iure ad canonicatú pertinéte, intédens vti generaliter, si tamé hoc sciat aduersarius, vt notatur. ?. de cappel. mona. dilectus. de postulat. prela. bonę secund. Item dicunt quidam & videtur placere Inno. & Hosti. quòd ius canóicalis & prębendalis acquiritur possessio, si apprehendatur corporaliter possessio castrorú, villarú, & fúdorum pertinétium ad præbendam, imo vnius castri, vel villę, vel fundi, ad eam pertinétis secúdum Host. vel si legit & cantauit sicut alij canonici secúdú eos. Et idé dicunt de apprehésióe iuris episcopalis, vel cuiuscumque dignitatis. Sed in hoc casu nó intelligit possessionem extendi ad aliud, sed solúa de ea quæ occupauit, vt si occupauit hunc fúdum præbendæ illú possideat, & nó alios, & si legit & cátauit sit tantú in possessióe legendi, & cátandi, & nó aliorú iurú ad canonicatú spectátiú, nec per hoc erit in possessióe iuris canóicalis simpliciter, sed cú adiectióe poterit dici ipsú esse in possesióe iuris canóicalis quo ad possessa specialiter, & idé dicút de alijs iuribus, vt episcopalibus, & similibus. Sed quid si spolietur talis de ijs specialiter ab eo sic possessis, núquid poterit petere restitutionem respódent quòd non, nisi quantum ad illos actus quos possedit. Sed Inno. hoc nó placet, quia nó credit quòd ratióe possessionis iuris canonicalis, vel cuiuscúque alterius, possit aliquis petere restitutioné alicuius rei, nisi primo probet se aliquo predictorú modorú fuisse in possessione illius iuris, sicut ipse notauit in vxore. ?. eod. ex parte. Finaliter ipse Inno. post principiú vltimæ collumnę dictæ glossæ suæ in versu iuris autem canonicalis. dicit quòd iuris canonicalis & aliorum incorporalium possessio quæritur, si quis eis vtitur generaliter patientibus ijs qui possident. ff. de serui. l. quotiens. Sed si in aliquo nó acquirit possessionem iuris canonicalis, licet alicuius iuris specialis possessionem possit acquirere. Host. auté & Nouella solum remittút ad ea quæ scripsi post Host. s. e q. in versu. cui cócordat Host. & versibus sequentibus. super hoc etiam vide Inn & Hosti. de cósti. cú M. & de electio. transmissam. & s. tit. pri. cú sup. & c. pri. e. tit. & melius. ?. e. ex parte. Paulus nihil speciale dicit Collectari° nó primo remittit ad notata Archid. & Io. An. de præben. licet. lib. vj. posteà subdit quòd secúdum Inno. quæritur possessio canonicatus, cú quis generaliter in omnibus quæ occurrunt facit sicut canonicus. ar. ff. ad mace. l. iiij. ¶ Dicit posteà quòd Inno. de hoc melius loqutus est. ?. e. ex parte. circa finé magnæ glosæ. vbi intelligit hoc quando cómuniter exercet actus qui nó consueuerút nisi per canonicum exerceri, vel qui non consueuerunt competere nisi canonico, sicut interesse í electionibus, & communibus tractatibus, & præbendam recipere consuetam cano. assignari. non tamen sufficit vnius rei apprehensio secúdú collectarium. nec obstat secundum eum. ff. ad treb. l. restituta. in principio. quæ dicit, quòd restituta vna re hęreditaria, omnes restitutæ videntur: quia illa loquit in dño vnde in possessionis apprehensióe secus. ff. de acquiren. hęre l. cum hęredes. vnde ad possessionem vnius, non sequitur pos. alterius. C. de probat l. non nudis. vnde per inuestiturá quæ fit per baculum, vel festucam non transfertur pos. licet secus per claues ff. de contrahen. empt. l. clauibus. & ratio est, quia sub clauibus res continentur, secundum eum. remittit ad notata Dy. in regula beneficiú. lib. vj. ¶ Quod saluo iudicio meliori sic distinguo: qa aut canonicatus, vel prębenda seu Archidiaconat°, aut Episcopatus, de cuius possessione quęréda agitur, ab alio possidetur, aut nó possidetur à quoquá, sed vacans est. primo casu, aut istud fit voluntate ipsius possessoris aut fit cótra volútaté ipsi° possessoris. Si fit de volútate ipsius possessoris, túc per traditioné, vel inductioné in possessioné vnius rei, vel vsum vnius iuris ad canonicatum, & c. pertinentis. etiam in vnico actu quęritur possessio canonicatus & c. dummodo ea mente, & cogitatione id fiat, vt totius possessio acquiratur. vt. ff. quemadmodum secundú. decis. l. stilicidij. §. fi. Sic potest intelligi prędicta l. possideri. in prin. Sed si non fieret prędicta mente, secus per prędictá. l. á contrario. Item licet ipsius canonicatus in totú modo prędicto possessorio acquiratur, non acquiritur tamen possessorio singularium rerú, vel iuriú nó apprehésorú, & sic pót procedere q scripsi. s. e. q. ver. sed in hoc casu nó intelligút. & versu nó tń sufficit. & prędictum mébrú posuit Bar. in prędicta. l. possideri. in principio. ratio, qa sicut totus fúdus de quo loquitur. l. possideri. vnus dicitur, ita & canonicat°, & foru°, qa licet fúdus diuisioné recipiat, nó tamé canonicatus. vt cap. dilectus. & capitulo dilecto. alle. Si autem fieret contra volútatem ipsius possessoris, túc nó acquireret possesio, nisi solú rei, vel iuris apprehésióe nec acquirere possessio canonicat° simpliciter. vt. ff. de acquir. pos. l. quod meo. § finali. in fine. & sic etiam potest procedere, quòd scripsi. s. e. q. ii versibus duobus proximè allegatis. & est ratio, quia tunc talis possessio est uiolenta, & nó naturalis. & ideò nó est extensiua, quia non potest iste acquirere nisi ille perdat. cùm duo nó possint eamdem rem simul insolidú possidere. ff. de acquir. pos. l. iij. § econtrario. modo alius possessioné retinet donec iste de facto apprehendat. igitur & c. Nec obstat quòd scripsi post Inno. s. e. q. versu sed numquid alio mod. quia vel oportet illud intelligere patiétia de habéte cósensum iuxta primum membrum, vel de aduersario non possessore, qa alias aduersarétur quę sequútur posteà immediatè. nec obstat etiá q scripsi. s. e. q. versu finaliter ipse Inn. quia ibi loquit cú generaliter vtitur oíbus iuribus possidente in nullo contradicente, & sic secus. igitur si vni. contradiceretur vel si possessor in aliquo cótradiceret, vt ibi etiam fatetur Inno. Potes ergo istud membrú distinguere, quia aut vtitur generaliter iuribus canonicalibus sciéte possessore canonicatus, & in nullo cótradicente, & tunc ille perdit possessioné, & iste acquirit Sic procedit quod scripsi in versu proximè allegato. & dicitur generaliter vti, qń vtitur in omnibus casibus quę occurrunt. aut nó vtitur generaliter, sed in aliquibus sic, & in aliquibus nó. aut ei in aliquibus per possessoré cótradicitur, & tú sit secus: quia túc nec ille perdit, nec iste acquirit, nisi quòd iste apprehédit. & sic procedit quod proximè dixi, & ex hoc sequitur, quòd si hoc casu isti daretur stallú in choro, & locú in capitulo, si in alijs ei per possessoré cótradiceretur non acquireret possessionem iuris canonici. & per hoc modifica ea ea quę scripsi in prin. huius qónis. In secúdo verò casu principali, videlicet cú nó possidet à quocúq;, sed vacans est, dicitur primo q ijs modis quęrit, sicut illa q nó vacat fortiori róe. Sed dici q & alijs modis quęrit & ideò circa hoc sic subdistinguitur: qa aut quęrit, an p apprehésioné vni° rei, vel vni° iuris singularis, acqrat possessio aliarú rerú, vel aliorú iuriú, singulariú separatí: & dico q nú. & sic pcedit id q de hoc not. gl. Accursij in. d. l. possideri. & Bar. ibi posteá in q. que incipit, quero quid in rebus. vbi reperies q scripsi s. post Collectar. de. l. restituta. allega. sic procedit q scripsi. s. ead. q. in versu. sed in hoc casu. & versu non tamen sufficit. allegatis. Secus tamen si essent plures res, nó omnino separatæ quæ facerent vnú. vt puta vna villa, vnum castrum cum multis habitatoribus in eodem fundo, quia tunc adepta possessione castri, vel villæ acquireretur possessio totius fundi, siue loci. ar. ff. de le. ij. l. Gaius. & l. Titia testó. e. tit & de le iij. l. prædia. & l. patronus. & sic terminauit Ia. de Bellovisu in præ. l. possideri. & sic procedit quòd ibi scripsit Bart. in qóne quæ incipit quæro aliquis emit. Aut quæritur an per apprehensionem vnius rei, vel per vsum vnius iuris ad canonicatum pertinentis acquiritur possessio ipsius canonicatus tunc a nullo alio occupata, & hic dicas primo quòd si non habet animú talem, non acquirit. vt præ. l. possideri. in princ. à contrario. & dixi. s. Si habet animú talé. sic aut loquimur de apprehésióe rei corporalis, aut de actu, seu vsu iuris incorporalis. Si de re corporali, dico q si cóstat q ad canonicatú ptineat. & q vt canonicus, & animo possessioné canonicat° acquiréndi illá apprehédat possessionem vacantem ipsius canonicatus acquirit: quia ipse canonicatus cum omnibus rebus, & iuribus sub eo comprehensis facit vnum corpus iuris. ff. de fideiu. l. mortuo. & haræ. l. possideri. & id quod scripsi. s. ea. quæstione. Secus tamen si

esset

essent, hîc recte vendicant sibi locum, sed alias secus, & patebit
vtrunq; membrum in casu sequenti. & sic intelligo quę scri-
psi post Innocen. s. eod. articulo & q. Sed quid si non depu-
tata. & versu. item. Quid si sint deputata? Si ergo loquimur de
actu, seu vsu iuris incorporalis, simili modo subdistinguo,
quia aut est talis actus vel vsus, qui non potest de iure fieri, ni
si ratione canonicatus, & tunc per illum censeatur etiam ex
vnico possessio acquisita. argumen. ff. de aqua coti. & estiua.
l. j. § quod autẽ. aut est talis qui potest alio modo fieri, & per
modum facultatis, vel amicitiæ. seu alijs modis, & tũc per vni
cum actum non sit quęsita possessio canonicatus, sed sint ne-
cessarij plures actus. puta. xxx adminus per quorum repeti-
tionem appareat de animo volentis acquirere, & de patientia
admittentium talem. argumen. ff. de iti. actúq; priua. l. j. §.
Aristo vbi Bartholus in effectu in simili posuit ista duo mẽ-
bra & facit quòd scripsi post Collecta. s. e. quęstione in versu.
dicit posteà quòd Innocen. Sed nunquid in pręmissis est ne-
cessaria superioris auctoritas in possessionem inducentis, & vi
detur quòd sic. per id quod scripsi. s. e. quęstione in versu dũ
modo. secundum Innocen. & Hostien. Aduerte, quia quo ad
esse possessionis non requiritur ista auctoritas, quia illa requi
ritur ad iustificandum, & tamen quo ad esse possessioni non
reffert an sit iusta, vel iniusta. ff. vti pos l. si duo. de quo tamen
esse solum hîc curatur cùm etiam prędo sit restituẽdus, vt hîc
dicitur. Sed quo ad possessionis iustificationem, de hoc bene
curatur. Et sic bene procedit, quòd scripsi in prędict. versu dũ
modo. circa quòd tamen adhuc est magis hæsitatio, de qua sa
tis scripsi de elect. transmissa. & s. titu. primo cùm super. &
promisi dicere de præben. eum qui. libr. vj. & fortè aliquid. j.
dicam. Pręmissa locum habẽt vbi non apparet de consuetu-
20 dine speciali, † nam si subest super hoc consuetudo specialis,
illa seruanda est. de consue. ca. ij. vnde dico quòd si consuetu-
do dat modum possessionem tradendi, seu in eam inducen-
di, aut eam nanciscendi, vt puta per assignationem vel rece-
ptionem stalli in choro, vel loci in capitulo, aut per traditio-
nem vel receptionem pãnorum, aut librorum, vel cordarũ, si
ue vectis Ecclesię, aut certæ quantitatis pecunię. illo modo
possessio acquiri potest. argumẽ. dicti cap. ij. Et idem dico de
amissione ex pari ratione argumen. j. de regu. iur. ca. primo.
& idem dico. de consuetudine abnegatiua, quę haberet quòd
non nisi certo modo, aut per traditionem, aut installationem,
vel inductionem in possessionem, à certa persona factam pos
set acquiri possessio eadem ratione dum modo non aduerse-
tur iuri naturali, quo dicitur possessio, pedum positio: quia
tunc fortè non valeret. argumen. de consue. capitu. finali. nisi
quoad effectus iuris, quos potest lex, vel consuetudo auferre
possessioni aliter acquisitę, sicut dicimus de reseruatione, &
decreto. per ea quæ leguntur & notãtur de appella. vt nostrũ.
& de elect. prouida. & c. si eo tempore. lib. vj.
21 ¶ TERTIO quęritur, † qualiter possessio iuris eligẽdi ac
quiritur, & hîc dicit Innocen. quòd possessio eligendi non vi
detur posse quęri, nisi possessor eligat, & ab eo electus etiam
ab ijs qui potestatem eligendi habẽt habeatur pro electo ex-
presse, vel saltem tacitè, vt quòd illis scientibus patiantur illũ
esse in possessione eligendi sustinẽdo electũ ab eo, vel ad mi
nus sciẽtibus, & nõ cõtradicẽtibus altero illorũ modorũ, qui
notantur supra de in integrum resti. ca. ij. quia sufficit quòd
ij qui potestatem eligendi habẽt, sciant illum elegisse, & ele-
ctum suum administrare, vel pro electo se gerere, & non con
tradicant. de quo etiam notatur. s. titulo primo cùm ecclesia.
Si enim alijs possidentibus, & nescientibus isti eligant, vel al-
terius iuris possessionem acquirant, vel aliud faciant, non ac-
quirunt possessionem: quia non admittitur nisi eijcientibus,
& de recuperatione desperantibus. ff. de acquiren. posses. l. clã
possidere. § qui ad nundinas. Subdit etiam ad propositum ꝙ
contra alios qui in electione nullum ius habẽt talis de facto
eligẽs nullam possessionem acquirit, etiam si electum habeãt
pro electo, etiam si eius sententias seruant, & eius exequutio-
ni demandant: quia nullus actus interuenit corporalis, in hoc
22 quòd seruant, vel exequũtur eius sententias, † & tamen actus
corporalis in acquisitione possessionis est necessarius. ff. de ac
quiren. posses. l. j. primo responso. & § primo. & l. possideri.
& l. quẽadmodum. & eod. titu C. e. l. licet. idem dicit in simul
tis alijs iuribus, vbi non est facile sub specie, vel forma corpo
ralium rerum acquirere possessionem incorporalium. Quid
dicendũ? Hęc est veritas, quòd in acquisitione possessiõis ho
rum iurium incorporalium, quæ speciẽ vel formam rerũ cor
poralium non habẽt, sed magis habẽt speciem seruitutis loco
traditionis, est necessarius vsus cum patiẽtia. ff. de serui. l. quo
23 tiens. † ignorans autem præstare patientiam non censetur. &
istud est quòd voluit Innocen. de postu. præla. capitu. bonę.
ij. Aut ergo me habente vel possidente ius eligendi, tu vis ac
quirere possessionem huius iuris absq; mei exclusione, vt su-
pra titu. primo cum ecclesia. & sic necessaria est patiẽtia, & per
consequens scientia mea. aut cum mei exclusione, & adhuc
24 idẽ, † quia absq; animo possessio amitti non potest. vt. l. quẽ-
admodum. & l. possideri. § in amittẽda. allegatis. Sed & aliud
est necessarium. videlicet quòd electio per te facta iuris for-
tiatur effectum, hoc est quòd per te electus per illos ad quos
pertinet habeatur pro electo, & agat vt talis, aliâs vt dicit Pau
lus facile esset cuilibet in re qualibet huiusmodi possessionem
acquirere. inducens notata in ca. cũ ecclesia. allegato. & sic tria
prædicta sunt necessaria quæ menti cõmenda.
25 ¶ QVARTO quæritur, † qualiter iurisdictiõis possessio
generaliter acquiritur? respondet Paulus, quòd per exerciũ
vnius actus. vt si quis cognouit de vna causa, vel aliud quod-
cunq; iurisdictionale exercuit, intendens iurisdictione vti ge
neraliter iure suo quod constabit, si hoc exprimat: vel si fre-
quenter vtitur alio vidente, & patiente. vel si alius contradi-
cit, & vtens resistit dicens, se vti iure suo, vel quia exercet talẽ
factum actum qui de facili non competit, nisi ius habenti vel
ei qui intendit vti iure suo. Sed si iscui paratur præiudicium
hoc ignorat nullum ius acquirit, vt dicit Inno in prædict. ca
pi. bonæ. Cynus tamen. C. de emancipa. libe. l. j. in. iuj. quęst.
dicit post Petrum, quòd cum plures sint species iurisdictiõis,
quarum vna asperior alia si vsus fuerit quis iurisdictione in
specie facilioris actus, non videtur sibi quęsijsse iurisdictiorẽ
actus asperioris, licet enim vsus vno actu iurisdictionis stricte
sumptæ, prout ab imperio differt, sicut adoptio ab arrogatio
ne videatur acquirere possessionem iurisdictionis quo ad oẽs
actus qui sunt eiusdem speciei, videlicet simplicis iurisdictio
nis, non tamen videtur vsus, quantum ad actus qui sunt mix
ti imperij, quòd est alia species à simplici iurisdictione. argu.
ff. quemadmodum seruitu. amit. l. stillicidij. § fina. & de aqua.
plu. arcen. l. si prius. in princip. per hoc reprehendens canoni
stas, & notat Innocen. de cappel mo. dilectus. Sed dicit Pau.
quòd malè reprehendit Innocen si videatur tota glos. sua. di-
cit enim quòd si audiendo causam ciuilem intendit tantum
in ciuilibus vti suo iure, non acquiret quoad criminales. de
præscrip. audius. l. quemadmodum seruitu. amit. l. finali. &
j. de præscript. capitu. auditus. Item quòd licet vniuersaliter
vtatur, non extenditur ad personas alias, inter quas non exer-
cuit ratio diuersitatis: quia personæ sunt diuersæ & separatæ.
Sed omnia capitula iurisdictionis sunt contigua, & connexa.
facit ff. de acquiren. pos. l. possideri. post principium. de con-
secra. eccl. vel alta. cap. vni. libr. vj Sed salua pace, ipse in hoc
non bene reprehẽdit Cyn. & Pet. Nã ipsi nõ se refferũt ad ha-
bẽtẽ animũ determinatũ ad actus simplicis iurisdi. duntaxat,
quia ille casus est indubitatus apud oẽs. vt in prę. l. possideri.
26 in prin. & .ij. rñso. in fine. à cõtrario eo † ꝙ animus in acquirẽ
da posses. est necessarius, vt. l. quẽadmodũ. & § in amittẽda. al
legatis. Sed refferũt se ad casum dubiũ in quo vtẽs haberet ani
mũ in oĩbus acquirẽdi, & in casu isto sto cũ eis: quia in rebus
separatis nõ fit huius possessiõis extẽsio de re ad rẽ. vt probat
prę. l. possideri. in prin. à cõtrario. & ꝙ ibi not. in gl. & per Bar.
mõ iurisdictio simplex, & imperiũ merũ sunt species ab inui-
cẽ totaliter sepatę. vt. ff. de iuri. om. iu. l. iij. dicã i prę. c. dilect⁹.
27 ¶ QVINTO quęrit, qualit acqrit possess. castri, vel vniuersita.

Innocen.in capitulo dilectus.dicit, quòd possessio iurisdi-
ctionis alicuius ciuitatis, vel prouinciæ acquiritur si publicè
per omnes partes ciuitatis & vniuersaliter posuit bannum in
ciuitate, sic dicens, talis dominus huius ciuitatis mādat quòd
quicunq; hoc fecerit incurret talem pœnam, quòd intelligit si
nullus prius erat in possessione iurisdictionis generalis talis
loci, alias enim non acquireret possessionem, nisi illorum ca
pitulorum, & hominum quos apprehendit. argumen. prædi.
l. quod meo. § finali. Et de hoc etiam per Innocen. de rescrip.
super literis. in glo. imo si forsan. in fine. & de officio ordina.
conquerente. in glos. quæ contra. versi. ex i;s. Et sic vbi est in
possessione iurisdictionis, & vtendo habet animū generali-
ter acquirendi. habet locum opinio Innocen. in capitulo di-
lectus. alias habet locum dictum Cyni secundum Paulum.
Sed non placet hoc dictum per id quod scripsi in fine quæ-
stionis pręcedentis, vnde valde refert an vtendo vna specie
iurisdictionis ad aliquod dominium castri, vel ciuitatis perti
nente, quod vacat, & à nemine possidetur habeat animum ci-
uitatis, vel castri, seu huiusmodi dominij possessionem acqui
rēdi, & tūc crederē possessionē castri, vel ciuitatis. vel dñij per
hoc acquiri, & tunc adhuc satis faterer, quòd licet vsus fuisset
iurisdictione solum in specie leuiori, nihilominus vniuersa-
lis iurisdictionis illius dominij etiam meri, & mixti imperij,
videretur possessionem quęsiuisse. per ea quę scripsi in prima
quęstione huius articuli. versu. secus tamē si essent plures res,
& est ratio, quia licet iurisdictio simplex, & merum impe-
rium in se, & maximè quando cadunt in diuersis personis,
sint diuersæ & separatę species, tamen quando concurrunt in
eadem persona, & competunt ratione vnius & eiusdem di-
gnitatis, seu dominij generalis censentur vnum facere, vna
enim & eadem est totalis Papę iurisdictio, Regis, Imperato-
ris, aut Episcopi, licet secundum diuersitatem causarum, &
personarum, aliter & aliter habeat exerceri. Aut non vtitur
illo animo, sed directè & precisè animo solam iurisdictionē
acquirendi, & tunc si non vtitur nisi in specie simplicis iuris-
dictionis quo ad merum imperium possessionem non acqui
ret, per notata in quæstione pręcedenti. quia hic non est ali-
quod vnum propter cuius considerationem heæ duę diuer-
sæ species vnum faciant. & in primo casu procedat dictum In
nocē. in secundo verò dictum Cyn.
28 ¶ SEXTO quęritur † qualiter quis dicat possessor actio-
num. Innocen. hîc circa medium secundæ columnæ in versu.
item nota quòd notat. quòd licet quis dicatur possessor actio
num, vt. ff. de petitio hęredi. l. quod si in diem. § finali. nunquā
tameo potest quis possidere actionem, nisi ille cui de iure cō
petit, quia aliter non agit suo nomine, & si illam alieno no-
mine intentet ex hoc sequitur quòd ipse non possidet, sed po
tius ille nomine cuius intentat. allegat. C. de rei vendica. l. or-
dinarij. &. C. de interdict. l. incertu. Sed melius facit. ĩ. eodem.
cum venisset. in fine. Subdit etiam Innocē extra propositum
præsentis decre. vt videtur quòd si agatur de proprietate &
violentia, prius de crimine agetur. vt. ff. de iudic. l. si de vi. &
de vi. publica. l. qui cetu. § primo. quodq; si de possessione, &
crimine agatur, prius de possessione quàm de crimine quęre
tur. ĩ. c. proximo.
29 ¶ SEPTIMO quęritur, † qualiter acquiritur possessio pē
sionis. respōdet Paulus quòd per diuturnam solutionem vel
pręstationem. Sed hoc dictum non placet mihi. Nā licet diu
turna solutio seu pręstatio sit necessaria ad acquireodam pro
prietatem possessionis, tamen ad acquirendum possessionem
pensionis talis diuturnitas præstationis non est necessaria. vt
30 expressè probatur. s̃. de elect. quęrelam. in fine. † imo crede-
rem quòd deberet sufficere vnica pręstatio, dum modo iure
& nomine pensionis debitę facta foret, & de hoc cōstare pos
set.
¶ OCTAVO quæritur occasione quæstionis pręceden-
tis, an si possessori pensionis pensio in termino denegetur, co
ipso videatur spoliari, vt sic possessorio recuperādæ agere pos
sit. Paulus hoc disputat, & arguit quòd non. primo quia præ
statio pensionis non est de modis inducendi obligationem,
qui habentur insti. de oblig. & titulis sequentibus. igitur non
est ibi reperire obligationem, & per consequens nec eius pos
sessionem, & consequenter nec spoliationē. argumen. ff. de i;s
qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. Secundo confirma-
tur, quia hîc concurrunt tempus, & solutio, quorum neutrū
inducit obligationem. patet de tempore. C. de pactis. l. si cer-
tis annis. & prima quæstione prima nullus Episcopus. patet
etiam de solutione, qnia illa tendit ad liberationem & sic nō
inducit effectum contrariū obligationis. ĩ. de baptismo ma-
iores. ff. de solutio. l. qui hominem. § finali. igitur hæc duo cō-
iuncta eam non inducunt. argumen. ff. de excu. tuto. l. spado
nem. § qui iura. s̃. de elect. Innotuit. Tertio confirmatur, quia
aut solutio erat debita, & tunc non parit nisi liberationem, vt
prædixi. aut indubita, & tunc, aut soluta ignoranter, aut scien
ter. Primo casu ex causa oritur solum conditio ad repeten-
dum. ff. commodati. l. si is. § finali. de solut capitulo finali er-
go non obligatio ad aliud iterato probandum, & sic defficit
obligationis substantia. Quia scilicet nullum est debitum,
ergo defficit qualitas. ff. de iureiur. l. si acto. Secundo casu, do
nare videtur. ff de condi. inde l. prima. ergo talis solutio non
indncit obligationē in futurum. de postula. præla. bonæ. ij. in
principio de insti. cùm venissent. ff. de iti. actúq; priua. l. pri
ma. Non obstat. C. de seruitu. l. ij. quia loquitur in iure reali
qnod tempore acquiritur. C. de pact. l. traditionibus. sic loqui
tur. l. si quis diuturno. ff. si seruitu. vendi. Ad. l. cùm de in rem
verso. ff. de vsur. respondetur, quòd ibi non pronuncitur ex
solo tempore, sed ex causa habili allegata, quæ tempore præ-
sumatur, vt ibi notatur. & sic videtur quòd petēti decem an-
nua causam causę non sufficit allegare. ad hoc. ff. de excep. rei
iudi. l. & an eadem. § actiones. vbi de hoc vñ videtur q in præ
stationibus personalib9 nō possit reperiri possessoriū, cū ibi
non reperitur petitorium, cùm tamen sint correlatiua, & sic
vbi defficit vnum, & aliud ff. de acquirend possess. l. prima in
principio &. § finali. insti. de act. § Sic itaq;. non enim habet
locum possessorium, nisi in rebus corporalibus, & in quasi
corporalibus, quæ quasi possidentur, & pro quibus compe-
tit petitorium. ff. de seruitu l. quotiens. reperitur tamen quæ-
dam possessio impropria. quædam impropriissima, quæ nō
fallit aliquod possessorium. ff. de petit. hæredi. l. regulariter.
imo aliquando habet locum petitorium iuris, & non posses-
sorium. vt. ff. de rei. vendi. l. officium. non obst. ff. de peti. hæ-
redita. l. nec vllam. § finali. quia petitio hæreditatis est mixta,
in rem & in personam. ad hoc. ff. quorū bono. l. prima. & vlti
ma Hanc partem communiter seqnūtur legistæ de quo per
Hostien in summa eodem titu. § si quis census & in Specul
eodem titu. § nil dicamur. in columna vltima. Sed contra hoc
facit apertè. s̃. de elect. quærelam. &. ĩ. de symon. quærelam.
Solutio aut agitur ex præstatione reali, aut agitur ex pręsta-
tione personali. Primo casu potest competere & petitorium,
& possessorium. Sic loquitur cap. quęrelam, quia ibi ab vna
pro alia pensio petebatur. Secūdo casu aut pręstatio sit ex cau
sa pręlertim pia, & laudabili, & tunc idem. C. ecclesia Apo-
stolica. & eodem titu. capitulo suam. &. lxiiij. distint. iustam
quia tunc ex consequuta solutione consuetudo inducit obli
gationem, & quoddam ius, quod quasi possidetur, ad quod
competit restitutio, vt in capitulo quęrelam. pręstationis au
tem solutę restitutio non petitur, sed substractę tanq̃ ipsi iuri
accessorio, vt ibi notat Ionocen. Aut sine causa petitur, & ha-
bet locum quod prius dixi, vt ex tali solutione nō possit agi,
nec petitorio, nec possessorio: cùm personaliter quis nō obli-
getur nisi ex causa, quę tamen aliquando pręsumitur antece
sisse. Vnde dicit Io. iiij. q. prima. quòd si iudęi tanto tempore
quòd non extat memoria consueuerunt Episcopo, vel eccle
siæ sub quibus morantur, censum soluere, nō potest dici igno
rantię cēsus: cùm existimetur solutus ex causis, quæ habetur
de vsur. quanto. allegato. xviij. q. ij. capi. finali. ff. de vsur. cū
de in rē verso. Pro quo facit quòd notat Hostiē. in dicto capi
tu. quanto. vnde Gofred. de causa pos. ca. j. contulit volenti
petere

petere solutiõem pluribꝰ annis, nõ inniti solutiõi soli, seu pre-
stationi, & quòd non dicat sic peto quòd præstes tantum,
quia multis annis soluisti seu præstitisti, nam succumberet. vt
prędict. l. si certis. &. C. de vsur. l. creditor. Sed ꝙ dicat sic, pe-
to, ꝙ constitutum debitũ, & tot annis solutũ tradas. Nã solu-
tio pluriũ annorũ inducit præsumptionẽ debiti cõstituti cui
stabitur, nisi cõtrariũ probetur. vt. l. cũ de in remverso. allega
ta. in hoc tamen personarũ, & rei petitæ qualitatem, & condi
tionem debemus considerare sicut quòd notat Innocen. in
capitu. cum ecclesia. de causa possess. secundum Paul. Collecta
rius etiam remittit ad notata Innocen. de elect. quærelam. cir
ca medium primę columnę vbi plenè de hac materia tetigi
in quinta oppositione, & ad notata. j. capitu. proximo. Vide
etiam notata Cyn. in pręd. l. si certis annis. in. ix. quæst. & not.
Nouellæ. j. de censi. capitu. peruenit. super glos. ij. quia vtro-
biq; prędicta omnia plenius notantur prꝯterquàm. s. à vers.
solutio, aut agitur, &c. videq; etiam Petrum de Bellaperti. &
Bartholum in repetitionibus suis in predict. l. cum de in rem
verso. Ego autem de hoc dicam in predict. capitu. peruenit.
quia in loco illo melius sedet iste articulus. Sed nunquid si de
bitor pensionis deneget eam soluere dicẽs, quòd non potest
poterit aliter dicere se spoliatum, & agere? Respõdet Collect.
quòd sic, si alias de impotentia non appareat. quia sic quilibet
hoc diceret, vt iudiciũ possessorium deludere posset, & quia
ex quo semel fuit soluendo, adhuc præsumitur. vt patet in ijs
quæ leguntur, & notantur de solut. Odoardus. Item nũquid
per sententiam iudicis quis amittat possessionem Innocen. vt
lit. non contest. quoniam. § quòd si super. verbo nominare. in
fine. notat quòd non, quia non amittitur nisi animo. Sed quã
tum ad proprietatem, videtur ipse notare contrarium. de re-
script. quintam columnam. & de hoc. j. de re. iudi. de cętero.
& patet in causa dãni infecti, & noxalis. per ea quæ notat Inn.
prędict. capitu. quoniam frequenter. &. j. titu. primo capitu.
contingit. allegat Collectarius in ar. pro & contra Collecta
sua de causa possess. cũ ecclesia. Sed in contrarium arguit, quia
de iure naturali sunt dominia, & possessiões ideò nõ videtur
quòd per pretorem, vel iudicem tolli possint. argu. j. de reg.
iur. capit. primo. Et quia minus nostris adhęrent ossibus pro
prietas & alia iura. notat Innocen. j. eo. Sæpe. Et quia per sen
tentiam iudex non acquirit sibi, nec parti: quia vsucap. & re-
rũ traditionibus &c. Finaliter dicit Collecta. fortè posse dici
quòd sola prętoris, vel iudicis dispositio nõ sit causa sufficiẽs
ad dominiũ transferendũ, sed rei traditio, & auctoritas, seu di
spositio legis, vt patet ex dictis. Ego aũt nolo hîc dicere quia
aliunde satis est materia onerata. Circa secundum articulum
principalem, in quo quæritur qualiter ille qui beneficij pos-
sessiõem acquisiuit pro iuribus ipsius beneficij agere potest,
& qualiter eidem sic agenti exceptio minus canonicę institu
tionis opponi potest, & qualiter tenẽtur subditi eidem respõ
dere de iuribus prælaturę. vides quòd tres continet particula
res quęstiones, quæ per se patent. verum quia earum materia
permixta est, & quia doctores ipsas permixtè tractant, si ego
etiam quandoq; de illis loquar permiscuè non mireris. Inno.
autem aggreditur hanc materiam circa medium colũnę pri-
me ver. Sed quęre quid facient subditi. & incipit à tertia par-
te nostræ quęstionis principalis, & quærit primo quid faciẽt
subditi, & debitores huius violenti possessoris, nunquid tene-
buntur sibi respondere de fructibus, & iuribus pertinentibus
ad dignitatem, quam violenter possidet? Et circa boc primo
recitat Innocen. duas opiniones. ¶ Prima opinio est quorũ-
dam, qui sic distingunt: quia aut talis est simpliciter violẽtus,
& caret confirmatione, & tunc non. ratio, quia non potest cõ
queri hîc violentus prelatus de eis, qui spoliauerunt eum, nõ
reddendo sibi debitam obedientiam, vel alia debita argumẽ.
j. de elect. quærelam. quia ipsi non spoliauerunt eum, cũ non
fuerit in possessione hæc recipiendi ab eis, licet fuerit in violẽ
ta dignitatis, cui hæc debentur. Quia huiusmodi violenta pos
sessio non extenditur, nisi ad ea de quibus fuit in possessione.
argumen. C. de peti. hæred. l. finali. verùm illi qui iam seuerũt

sibi obedientiã, & debitores cẽsuales, qui ei soluerunt saltem
anno aliquo pensiones, tenentur ei obedientiam & reueren-
tiam exhibere, & huiusmodi soluere pensiones. argumẽ. præ.
capi. quęrelam. secundum Hostien. Aut non est sine confir-
matione, nec simpliciter violentus, sed est electus à violento
possessore, & confirmatus à superiore, & tunc omnes tenebũ
tur sibi respondere de pręmissis propter vim confirmationis.
argumen. s. de elect. capitu. nosti. & transmissa. ff. de acquiré.
possess. l. iuste possidet. ff. quod cum fal. tuto. l. j. viij quest. iiij.
nonne. argumen. j. de institu. cũ venissent. & supra de electio.
Cùm in cunctis. Secũda opinio est aliorum, qui tenent, quòd
subditi & debitores dignitatis indistinctè respondere debent,
malæ fidei possessori ipsius dignitatis de omnibus debitis, nõ
obstante exceptione de iniqua possessione argumen. j. de in-
stitu. cũ venissent Hostien. verò ponit tertiam opinionem sic
distinguens, quia aut malę fidei possessor agit nomine pro-
prio, & tunc non est ei respondendum donec de mala fide, &
violentia in iudicio sit conuictus. vt patet in eo quòd notatur
secundum Innocen. de causa possess. & proprie. cùm olim. in
princip. Sed hoc verum secundum eum, si debitores in iudi-
cio sint conuicti. nam & si conscientiam habeant quòd posses
sor dignitatis ipsam malè possideat. Potest tamen, & debet
ipsorum conscientiam iudicialis auctoritas excusare. argu.
ff. de minori l. ait pretor. versu. quid tamen si prætor ac etiã
iuris auctoritas. vt patet in eo quod le. & no. s. de elect. capi.
nihil. § pe Quartam opinionem videtur ponere Inno. vel vt
ipse sentire videtur, potest magister dici primę opinionis ex
positio seu declaratio. Dicunt ergo alij secundum Inn quòd
aut quæritur an agant malæ fidei possessores iudicialiter, &
tunc obtineat quòd dictum est in opinione secunda, quia iu-
dex cui certum est ipsos esse in possessiõe bene debet ipsos in
posse sione deffendere, quousq; de iniustitia possessionis, vel
de proprietate constet. vt prædict. capitu. cũ venissent. & quia
nec subditi per violentiam debent malæ fidei possessorem de
possessione expellere quia sic incurrerent poenam cõstitutio
nis Si quis in tantam. C. vnde vi. &. xvj. q. vj. placuit. Aut hu
iusmodi malæ fidei possessores à subditis dignitatis petũt ex-
tra iudicium reuerentiam, vel obedientiam dignitati debitã,
sibi exhiberi, aut alia dignitati debita sibi persolui. & tunc di-
cunt, ꝙ ipsi subditi denegare possunt sine violẽtia tñ, etiam à
quorũ huiusmodi malæ fidei possessor erat possessor. & hoc
sic probãt: quia si soluerẽt, darẽt ipsi malæ fidei possessori cau
31 sam peccandi, quod non debent facere, † quia agentes & con
sentientes pari poena puniuntur. s. de officio delega. capitu.
primo. Item quia non liberaretur subditus debitor per huius
modi solutionem, cum non ei. sed dignitati obligatus sit. ar-
gumen. j. de iureiur. capitulo eam te. facit pro prima ratio-
ne, quia debitor potius deberet excommunicationem tollera
re, quàm contra conscientiam soluere. argumen. j. de senten.
excommunica. inquisitioni. nisi forsan esset debitor, qui cum
ipso malæ fidei possessore contraxisset talis enim ex contra-
ctu habito cum eodem ei soluere teneretur ff. de condi. inde
bi. l. si vrbana. Et est ratio diuersitatis inter prædicta duo mẽ-
bra principalia secundum eos, quia iudex aliter debet proce-
dere, quàm pars: quia iudex procedit secundum probata, pars
non secundum conscientiam Et ideò dicunt quidam vt legi-
gi. s. quòd securè pars poterit excõmunicationem tolerare,
&c. vt. j. eo. literas. Nouella verò sic concludit, tu dicas se. un
dum Hostien. hanc opinionem locum habere extra iudiciũ,
ex quo enim in iudicio conuictus esset, & condemnatus, ne-
cesse haberet parere sententiæ, nisi esset appellatione suspensa,
alias quicunq; condemnaretur, posset cuicunq; sententiæ con
tra se latæ illudere. dicens, ego liberè parerem, sed habeo con-
scientiam reluctantem. figmentis autem talibus obuiandum
est, vt patet. j. de diuor. quanto. § penultimo. potest tamen cõ
tra talẽ excipi aliter vt infra dicetur. Quicquid ergo sit extra
iudicium, in iudicio tamen oportet quòd tali possessori rñ-
deatur. Innocen. verò videtur sentire eo modo, quo scripsi in
prima, & quarta solutionibus simul cõiunctis. Hosti. verò &

Nouella videntur sentire prout habetur, in prima. & quinta opinionibus simul coniunctis, & idem quod dictum est in secũda opinione potest modificari, & ad veritatem reduci per quartam opinionem. Quinta verò opinio à quarta in effectu non differt. Secunda verò opinio & materia ipsa. j. examinabitur. Henricus verò ex prædictis format hanc distinctionem, quia cõfirmatis, institutis, vel prouisis, ac etiam alijs nõ confirmatis, &c si iam fecerint ei obedientiam, aut sibi soluerint, vel si cum eo contraxerint, & ex hoc conueniantur, in quo contraxerint, vel si per sententiam in iudicio iam cõuicti sint obedire tenentur, alij verò ad hoc contra conscientiam non tenentur. membra supra patent. ¶ Iuxta hoc autem primo quæri potest, nunquid huiusmodi possessor violentus cõtra subditum dignitatis eidem dignitati sibi soluere denegantem, habeat interdictum vnde. vi, vel conditionem ex decre. quærelam. s. de elect. Respondet Innocen. se fateri quòd sic. ¶ Item quæres, nunquid valebit debitori redditũum huiusmodi interdicto, vel conditione conuento si se offerat probaturum, quòd aduersarius possessor est malæ fidei? Respondet Innocen. quòd non, quia prędo est restituẽdus vt hic in fine.

¶ TERTIO quæres, quid si possessor non agit cõtra hos debitores redditũum iudicio possessorio, sed officium iudicis implorat, vt cogantur sibi satisfacere: nunquid tunc debitores dignitatis possint contra eũ excipere, quòd ipse est possessor malæ fidei? Respondet Innocen. quòd sic, & si hoc probet repellet eum secundum Hostien. Plus dicit Innocẽ. quòd etiam si esset bonę fidei possessor, non tenerent huiusmodi debitores de debitis & fructibus naturalibus, nec etiam de industrialibus eidem respondere. Subaudi dicit Hostien. nisi probet dignitatem ad se pertinere, quia secundum Innocen. licet fiant bonæ fidei possessores, tamen si extant, eos tenẽtur restituere. insti. de re. diui. § si quis autem. ff. qui. mo. vsusfr. amitt. l. si vsus. ff. fin. regund. l. iij. § sed ante. C. de cõdi. ex lege. l. mala. C. de rei vendic. l. certum.

¶ QVARTO quæres, quid in possessore iuris eligendi casu quo ij ad quos de iure communi, ius eligendi pertinere videtur, eligant? qualiter ipse agere potest contra illos, & qualiter si agant, possunt illi excipere contra eum? Respondet Inn. quòd possessor duplicem habet viam agendi cõtra illos. vnã vt intentet petitorium, petendo cassari electionem factam ab illis eo expulso, & tunc fatetur illos posse sic excipere, non debuisti eligere, imò vos, quia eras in possessiõe malæ fide. Item habet aliam viam eligendi, possessorium intentando, & petendo se restitui ad possessionem eligẽdi de qua fuerat spoliatus, & tunc dicit Innocen. quòd non admittetur, dicta exceptio, imo per prius ad suam possessiõem restituetur, vt hîc in fine, cum iuis concordant. Sicut enim contra talem sic agẽtem de proprietate non potest excipi. s. de ordine. cogni. ca. fin. Sic nec de mala fide. vt. j. capitulo sequenti. plus dicit Innocen. quòd si in casu. s. proximo. electus à non possidentibus possessore expulso petit suam electionẽ confirmari, & possessor excipiat contra eum, quòd non debet confirmari: quia facta est à non possessoribus, replicare poterit electus quòd non debuit à possessore fieri, quia erat possessor malæ fidei. Item dicit quòd si talis possessor malæ fidei eligat, & electus ab eo cõfirmationem petat, excipi poterit contra ipsum quòd nõ est eius electio confirmanda, quia facta à malæ fidei possessore. j. de iure patro. consultationibus. Vlterius dicit quòd si in casu primo possessor agat possessorio, & obtineat restitutiõem non propter hoc cassabitur electio facta ab ijs ad quos de iure pertinet, neq; cassa denunciabitur. Sufficit enim possessori, quod in pristinam possessionem per sententiam restituatur. ff. de vi & vi. ar. l. j. § qui vi. & § sequenti. licet fateatur alios cõtra. Et idẽ videtur dicẽdum secundum eum & multò fortius. si talis non erat in possessione eligendi solus. Sed erat solum in possessione interessendi cum electoribus. Nam & hîc etiam si agatur possessorio non cassabitur prima electio, nisi de iure eligẽdi inquiratur: sed possessor restituetur tantũ ad possessionẽ iuris eligẽdi, & alios electores punietur in expẽsis. & ad interesse, & etiã aliter officio iudicis. Sed in hoc multi contradicunt secundum eum. Vnde Hostien. vnus de contradictoribus dicit, contrarium posse dici, scilicet quòd vbi possessor intentat possessorium, electio quę ipso contempto facta est cassari debet. & sic restituetur non solum verbo, sed etiam facto, vt in hac electione quę imminet faciẽda eligat solus si solus erat in possessiõe, vel si habebat cõpossessores eligat vna cum ipsis. ar. j. de re. iu. cũ aliquib⁹. Alioquin irrisoria & inutilis esset sola verbalis & iudicialis restitutio, nec fructũ sentiret aliquẽ circa electionẽ aliter restitut⁹. facit quia rõne dicẽs primã electionẽ cassandã nõ esse, eadẽ rõne oporteret te idem sentire de secũda, tertia, & quarta, & sic de singulis vsq; in infinitum: sed hoc non est sentiendũ, quia verba cum effectu sunt intelligenda. j. de cle. nõ resi. relatum. Nec etiã videt quomodo solo verbo posset restitui sufficiẽter. hoc enim patet: quia nisi cassetur actus, per quẽ spoliatus est, vt sic ad eũdẽ actũ ipse solus vbi insolidũ possidebat, vel vbi nõ solus, tunc saltem cũ alijs admittatur quãtuncunq; dicatur verbo ego restituo te, & tamen est veritas ꝙ semper quantũ ad eũdẽ actum remanet spoliatus, ergo cassandus est, sicut satis expressum est. s. de elect. in Genesi. versi. nec prætermissa. & in fine. Sed quare dicit Hosti. ꝙ talis qñ non solus possidebat eligat vna cum alijs nõne ex quo cõtemptus est adiudicari debet ei hac vice potestas eligendi, vt sic solus eligat, alijs qui ipsum contẽpserãt non vocatis? ita enĩ videretur fiendũ, vt sic in quo deliquerũt puniantur. Sed dicit Hosti. ꝙ non audet hoc asserere in hoc casu, quia nõ inuenitur hoc, vt dicit expressum in casu in quo contemptus solum possidet, sed tantũ in casu qñ ille solus qui in electione habet ius contẽptus est. Sic loquitur. s. de elect. venerabilẽ. § obiectioni. ver. & ex eo. & c. bonę memorię Cremonen. § j. vbi de hoc in fine prime glo. Sufficit ergo possessori ꝙ in possessionem pristinam reducatur.

¶ QVINTO quæres, Quia. s. proximè dictũ est qualiter possessori prælaturę agẽti nomine proprio põt opponi exceptio nõ canonicæ institutionis. Quid si nõ agat nomine proprio, sed nomine prælaturę, seu administrationis? Inn. circa mediũ secundæ colũnæ versu. Item nota ꝙ si respondet. dicẽs, ꝙ si possessor alicuius administrationis agit nomine administratiõis, siue petitorio, siue possessorio, semper põt excipi cõtra eũ, licet tu sis in possessione, tamẽ non es canonice institutus, & hoc probat sic, quia sententia lata pro reo in hoc casu non parit exceptionẽ rei iudicatæ cõtra verum prælatũ ergo cum eo nõ debet procedere actio, & ideò ꝙ talis responsalis non est cogẽdus subditus administrationis, quousq; ille probauerit se canonicè institutum. inde dicit Hosti. ad quod notat. s. de iudi. cũ deputati. Nec obstat secundũ Inno. ff. de peti. hæredi. l. quod si possessor. quia ibi possessor nihil soluit, nisi ad quòd hæres teneretur, vnde nõ habet ex quo conqueratur, quia etiã inuitus liberari põt. ff. de neg. gest. l. Si soluendo. præmissa tamen dicit Inno. intelligenda in possessoribus à superiore non cõfirmatis. Secus enim est secũdum eum in cõfirmatis. Super quo remittit ad notata sua. s. de elec. c. nihil. & sic procedit quòd scripsi post eũ. s. in princ. huius articuli in versi. prima opinio est. & in versi. sequẽti. & per hoc modifices id quod scripsi post Hosti. in § Nouella vero. ver. quicquid ergo fit. de quo adhuc dicetur. j.

¶ SEXTO quęres, nũquid cõtrahentes cũ talibus possessoribus excusantur? & nũquid eis soluentes liberantur? Inno. circa medium secundæ colũnę. versu. credimus tamen. dicit sic, credimus tamẽ ꝙ si aliquis vtitur generaliter in omnibus quæ occurrunt facienda secundum morem dignitatis suę, siue episcopali, siue canonicali, vel cõsimili, ꝙ illi qui cũ tali cõtrahũt, vel ei soluũt debita, liberãtur & excusanĩ. ff. ad mace. l. iij. s. de iudi. cum deputati. dicit tamen Inno. ꝙ alij cõtradicunt. Pro quibus allegat Host. ff. de condi. indebi. l. si vrbana. s. tamen ad idem per Inno. allegata. & ff. de solu. l. qui hominem. § si nullo. Sed pro prima opinione allegat, quia a fornicatore qui non habet rei euidentiam, nec in iudicio est cõuictus, vel condemnatus, potest parrochianus audire diuina, &

ab eo

ab eo recipere ecclesiastica sacramenta, & excusatus est parro
chianus, quãdiu ab ecclesia toleratur. vt legitur & notatur de
coha. cleri. capi. vestra. Cum igitur spiritualia fortiora, & di-
gniora sint, & periculosiora, quàm corporalia, siue tempora-
lia. s. de transla. epi. ca. ij. & . xlij. dist. quiescamus. j. q. j. § ecce tũ
honoris. nemini dubium quin ille qui excusatur in spirituali
bus multò fortius debet haberi in solutionibus, & actibus tẽ-
poralibus. ar. in eo quòd. le. & not. j. de decimis. ex parte. iij.
Sed potest rñderi, ꝙ illud est in parrochiano qui tenetur præ
lato obedientiã & reuerẽtiam exhibere, quãdiu tolleratur ab
ecclesia, & decimas & alios prouẽtus parrochiales soluere. j.
de decimis tua nobis § primo. versu. finali. ne ipsum contem-
nere videatur. vt dicto capi. vestra. de coha. cler. & mu. & arg.
vj. q. j. oues. & . c. merito. & capi. deteriores. & aliud est volun-
tariè contrahere, vel soluere debita temporalia, ad que soluẽ-
da non astringitur quis, per iura conscientiam remordente.
iuxta ea quę scripsi. s. eodẽ articulo. in princi. § secunda opi-
nio. & § quartam opinionem. versu. aut huiusmodi malę fi-
dei possessores. secũdum eum. & hoc dicit Nouella tenendũ,
quicquid supra vel infra dicatur, verum nihil facere videtur
ad propositum ca. vestra. quia loquitur de prælato canonicè
33 instituto, qui nullo iure ius prælaturę amisit, † licet propter
fornicationem priuari posset. nos verò loquimur de illo qui
absq; institutione canonica possidet prælaturam. verũ etiam
ista quęstio pertinet ad sequentem tertium articulum princi-
palem vnde ad eam fortè redibo.

¶ SEPTIMO quæres, quod melius remedium potest cõ
petere talibus possessoribus, à possessione deiectis? Innoc. etiã
circa medium dictæ tertię colũnę. versu. item eis. intrat istã
difficultatem & pręmittit vnum dicens, ꝙ istis possessoribus
reddendi sunt fructus castrorum, & villarum quas possidẽt:
quia commodum possessiõis est habere fructus. isti enim q̃diu
sunt in possessione, in ea sunt tuendi. j. de inst. capi. cũ venis-
sent. Subdit post ad propositum presentis quęstionis, quòd si
tales possessores à possessione caderent non haberent aliud re-
medium, vel ad minus equè bonum, nisi petere restitutiõem
pręclictarum rerum, dummodo nõ sint sacre, vel spirituales,
agendo videlicet proprio nomine, tanq̃ spoliatus possessiõe
iuris canonici, vel alteri⁹ dignitatis: & sic intelligi debet quod
dicitur in hac decretali, & est horum ratio. nã de iure proprie
tatis agere non potest, nisi probet titulum scilicet se canonicè
institutum: nam cum non sit in possessione, & sic actor, sibi
onus probandi incumbit. C. de proba. l. actor. & hoc verum
de possessoribus. Sed quid de confirmatis, qui superioris au-
ctoritate nituntur, & habẽt ius in re? Respondet Innoc. ꝙ illis
non est vtile proponere interdictum recuperandę possessio-
nis suo nomine, ad recuperandam possessionem rerum abla-
tarum: quia non possident pertinentia ad suam dignitatẽ suo
nomine, sed nomine dignitatis. necesse igitur habẽt nomine
dignitatis quę est expoliata, & petitorium, & possessorium,
intentare. Subdit tamen Innoc. quòd si talis vellet etiam suo
nomine petere in genere restitutionem possessionis iuris ca-
nonicalis, vel Episcopalis generaliter bene faceret: quia illum
in genere possidet suo nomine tantum, & quia illum spolia-
re intendebat non Ecclesiam. s. titu. j. cum super. Dicit tamen
quòd ad hoc ꝙ possit petere restitutionem huiusmodi gene-
ralem oportet, quòd auctoritate superioris eius, videlicet ad
quem pertinet ex officio habuerit possessionem generalem
dignitatis, scilicet per installationem, vel alium modum con
suetudinarium, vel etiam per sententiam. vt. j. dicetur. Super
hoc tamen remittit ipse ad notata sua. j. eo. ex parte. & supra
de postula. præla. bonæ. & vide omnino in capitulo ex parte.
quia ibi tenet contrarium. Sed quid de non confirmatis, mis-
sis tamen in hãc possessionem generalem auctoritate superio-
ris, nunquid etiam isti suo nomine petent restitutionem gene
ralem iuris pertinentis ad dignitatem suam? Respondet Inno.
dicens quòd sic, quia illud in genere suo nomine possident.
Dicit tamen quòd iurium spiritualium restitutionẽ isti suo
nomine petere non possunt, cum illa nomine Ecclesiæ possi-
deant, & non suo nomine secundum eum. Vnde ad proposi-
tum Innocen. in vltima colũna. versu Episcopi autem. dicit
34 † ꝙ Episcopi & alij prælati & alij clerici suo nomine natura
liter possident suarum dignitatum, vel præbendarum posses
siones, & castra, quorum corporalem possessionẽ habuerunt,
& ad propositũ dicit ꝙ pro iure quod in eis habent proprio
nomine tantum agunt, & videre est secundũ eum quòd vnus
clericus cõtra aliũ clericũ agit suo nomine de possessionibus,
quas vterq; confitetur eiusdem Ecclesię esse. Sed quisq; dicit
ad se ratione sue prebendę vel dignitatis pertinere. j. de pro-
ba. ex literis. s. de causa. pos. cũ supèr. de hoc notatur. s. de re-
scrip. edoceri Subdit quòd nomine suarũ Ecclesiarum ijdem
prælati & clerici easdem possessiones possident ciuiliter, &
naturaliter. posteà in fine glosæ dicit, ꝙ quilibet confirmatus
in virtute confirmationis, etiam si non possideat rectoriam:
tamen contra omnes, & etiam cõtra possessorem rectoriæ po
test agere nomine Ecclesię, & petitorio, & possessorio. s. de
elect. transmissam. Vltimo ad propositum dicit ꝙ etiam suo
nomine quilibet talis potest agere & petitorio & possessorio
ad rectoriam: sed non ad rem, vel ad res rectorię. s. de cã pos.
cap. cũ super. alle. secundum eum. quia secundum Host. opor
tet ꝙ ea spetat nomine Ecclesiæ. j. de fide instr. inter dilectos.
Ipse etiam Host. qui in fine glosæ Inno. dicit, ꝙ glosa. Innoc.
prolixa est & diffusa, & minus vtilis ꝙ subtilis, quòd secundũ
simplicitatem iur. canonici illi qui eliguntur, & confirman-
tur per confirmationem superioris, ius administrandi ac-
quirunt. inducit. l. de notata. de elec. cum in cunctis § Cùm ve
rò. & capitu nosti. & capitu. transmissam. ex quæ, & ꝙ ex quo
quis hoc modo ius administrandi habet, per se ipsum potest
apprehendere possessionem omnium pertinentium ad illam
dignitatem ad quam confirmatus est. & idem dicit quando
ille qui habet confirmare prouidere potest, & prouidet talis
enim prouisus generalem & liberalẽ administrationẽ habet,
tam spiritualium ꝙ temporaliũ. s. de elect. cũ modus olim.
ad finem. j. de conces. prębẽ. post electionẽ § finali. nisi impe
diatur, vt notatur. j. de acc. accedens § fin. In alijs verò benefi
cijs quorum collatio ad dioecesanum pertinet tantum facit
collatio Episcopi. quantum confirmatio, siue prouisio. Si ve
rò ad inferiores pertinet presentare tantum operatur Episco
palis institutio, quantũ in alijs confirmatio rem. mitq;, de hoc
ad lecta & notata. s. de clericis peregri. c. j. & de hoc de offic.
35 Archi. cum satis. Et ex ijs concludit Hosti. ꝙ confirmatus, vel
prouisus, vel institutus administrare potest, & administratio
nis possessionem apprehendere Dicit etiam ꝙ aliter. i. non sic
cõfirmatus, institutus, vel prouisus, intrusus dicitur. j. de prę
bẽ. cũ iam dudum. saluis preceptorijs de quibus legitur & no
tatur. s. de iudic. cũ deputati. & saluis priuileg. & consuetudi
nibus quorundã specialibus, ac per se. ap. approbatis. quòd le
gitur & notatur. j. de app. quæ nos. & de priuileg. c. volentes.
§ fi. lib. vj. Illud autem certum est secundum eum, ꝙ sicut prę
dicti per prędictos modos ius administrãdi, & per consequẽs
ius adipiscendi acquirunt. Sic & per contrarios modos amit-
tunt de quo. j. dicam. Super hoc etiam vide notata Innocen.
& Host. de appel. constitutus. & supra tit. primo. Cũ super. &
quæ ibi dixi in duabus primis oppositionibus. & supra de ele
ctio transmissam. & quę ibi scripsi in prima oppositione &
in. vuj. primis q̃onibus. & . e. ti. c. nihil. & quę ibi scripsi in. viij.
q. cũ decem q̃onibus sequentibus vsq; in fine. non obstante se
cundum Paulum ad præmissa. xxiij. dist. in nomine domini.
vt ibi denotat sensus contrarius, neq; capi. si quis ordinatus.
cum cap. sequenti. quia ibi negabantur illi Episcopi, sicut. j.
tit. j. cũ olim. nec ob. notata Archi. j. de pręben. eum qui. lib.
vj. vbi dicit poenam illius decre. locum habere in cõfirmato,
vel prouiso sua auctoritate beneficium apprehendente. Quia
vt dicit Paulus ad hoc requiritur violentia. prout ibi legitur
& notatur. Super quo omnino vide quæ. j. e eodem art. scri-
psi § Collectarius autẽ. ¶ Paulus aũt aliq̃ua dicit circa ista, &
eius dicta recitabo sc̃dm ordinẽ triũ q̃onũ, quas iste artic. cõ
prehẽdit, detrũcãdo dicta sua ĩ eo ĩ quo dicta aliorũ recitauit.

Circa

Circa primam igitur quæstionem, qua quæritur qualiter agit
possessor &c. reuitatis dictis Inno. remittit ad notata in. c. cũ
super. &. j̃. eod. ex parte. & de probat. ex literis. per Innoc. &
quoad occupata tempore vacationis. ad notata. de elect. quia
36 sæpe. lib. vj. & in effectu dicit † ꝙ canonicus nomine præben-
dę petet res præbendæ. per notata Innoc. in. c. ex literis. & no-
mine proprio petet præbendam. per notata eiusdem de re-
script. edoceri.

¶ Quęrit circa hoc Paulus. Quid de religioso? Distinguit,
quia aut habet administrationem, aut nõ. Primo casu pro illa
agere, & defendere potest, ex quo titulum habet. s̃. de iudi. cũ
deputati. sed si spolietur ab eius abbate nõ habet restitutioné.
Sic intelligit notata Inn. & Hostiẽ. de accusat. c. penulti. Si ve
rò est ei commissa administratio pro ea nõ potest agere, nec
proprio nomine, nec alieno. nisi sit procurator, vel syndicus
cõstitutus. vt notant Inno. Compostella. & Hostiẽ in prædi.
c. edoceri. & de hoc in Spec. de accusa. in collumna vlti. vers.
quid si spoliatus. Secũdo casu videlicet cũ non habet admini
strationem subdistinguit, quia aut petit restitutionem clau-
stri, aut aliarum rerum. Primo casu Inno. in. d. c. pe. videtur
dicere ꝙ fit restitutio, nõ in vim petitionis, & iuris, sed ex vi
prouisionis Papæ. Sed Host. ibi contradicẽs. ꝙ imo ex vi. lu-
ri: saltem in modum denunciationis hoc petit. Et de rescript.
cũ dilecta. Dicit Inno. ꝙ potest clamare morior, quia sicut pi
scis sine aqua. & c. xvj. q. j. placuit. & ꝙ iudex ad eius clamoré
inquiret, & restituet ff. de offic. præfe. vrb. l. j. § ꝙ autem. insti.
de ijs qui sunt sui vel alie. iur. § sed hoc tempore. & idem dicit
ipse, & Hosti. in prędi. c. vlti. vbi dicunt, ꝙ restitutionem re-
rum non repetit. quia nec naturaliter, nec ciuiliter eas possi-
det. xij. q. ij. nõ dicatis, & quòd ibi notatur. Ideò non compe-
tit ei interdictum. ff. de vi & vi arma. l. j. § deijcitur. &. j̃. eod.
37 olim. † nam funesta est eius vox in realib⁹. ij. q. vij. nullus mo
nachus. nisi haberet administrationem, vel nisi hoc faceret de
mandato Abbatis nomine monasterij secundũ eos, cũ sit pro
curator, nec habeat actioné suo nomine vtilem, vel directam.
C. de Epis. & cleri authen. Sed hodie. fac. de dilat. literæ. de fi-
de instru. c. inter. Ratio secundum eos, quia sicut proponens
actionem aliud nõ exprimens videtur proposuisse directam.
ff. de peti. hæred l. nec vllam. § si quit sciens. sic agens aliud nõ
exprimens, videtur agere nomine suo, non alieno: & in eo
est concipienda sententia, vt ibi. &. ff. de ijs qui not. infa. l. fur
ti. § si quis alieno. Sed in cõtrarium opponit Paulus quòd no
mine ecclesię agere videat̃, quia in dubio ei acquirit, nisi aliud
exprimatur, vel probetur. de pecul. c. j. & per totum. & hoc
videtur sibi verius: inducit notata. ff. de procur. l quæcũq;. nisi
esset talis res quòd eam petere posset, etiam nomine suo. secũ
dum id quod notant moderni, in. c. edoceri. & sic habeant
locum prima iura. Super quo omnino vide Bartholũ. ff. de
operis noui nun. l. j. § nunciatio. & de hoc dicam in. c. penul.
de accusa. allegato. Prædictam quęstionem mouent Goffre.
& Hostien. j̃. c. sequen. & Nouella. de rescript. cùm dilecta. su
per vlti. glo. & de accusa. c. olim. Et ego de hoc scripsi. de off.
ordi. c. pręsenti. lib. vj. in. ij. q. principali. & tetigi. j̃. eod. titu. c.
item cũ quis. in prin. quintæ quęstionis. &. c. cũ venisset.
38 ¶ In secunda quæstione in qua quæritur, † qualiter possesso-
ri prælaturæ agenti pro iuribus prælaturę minus canonicę in
stitutionis exceptio opponi possit. Refert Paulus dicta In-
no. & Compostella. de elect. c. nihil. allegato. dicens, ꝙ non, si
confirmatus est, & opponatur per verba simpliciter negatiua.
Sed si excipitur affirmatiuè per expressionem alicuius facti,
ex quo appareat ipsum non rectè confirmatum procedit ex
ceptio, & quòd ante litem contesta. non tenetur probare titu
lũ negatiũ: licet secus si negetur eum esse in possessione, quę ibi
scripsi. & qualiter repetenti beneficium perditũ opponi pos-
sit exceptio criminis. Reffert scripta Inno. & Hosti. de exces.
præla. inter dilectos. & Compostel. de elect quòd sicut. quæ
vtrobique vide.

¶ In tertia quęstione in qua quæritur qualiter possessori prę
laturę tenentur subditi prelaturę iuribus respõdere nihil fa.
Pau. in effectu, nisi. Inn. & Hosti. recitare. Collect. verò circa
primam quęstionem dicit, hîc Inoo. voluisse violentum pos
sessorem prælaturæ de ea spoliatum non esse restituendum,
nisi probet installationem, seu possessionis inductionem, au-
ctoritate superioris factam &c. & dicit Archi. Idem notare.
j̃. de eo qui mit. in poss. c. vnic. lib. vj. de quo satis scripsi. s. e.
articulo. § Septimo quęres. versi dicit tamen quòd ad hoc. &
ver. ipse etiam Hostien. vsq; ad § Paul. autem inducit notata
Accur. ff. de rei vendi. l. quędam mulier. &. ff. de acquir. poss.
l. ij. &. iij. q. j. § patet. in fine. & quòd ibi notat Archi. & in. d.
c. vnic. & Innocen. de fil. presby. constitutus. licet ipse Inn. cõ
tra. j̃. eo. ex parte. Adducit not. Inno. de in integ. rest. c. j. & de
proba. licet in glo. malus titulus. Postea dicit Collecta. se ma
gis credere spoliatum indistinctè restituendum, dummodo
contra eum alia non obstet præsumptio, & hoc dicit de pla-
cito. legi. j̃. eo. conquerente. & dicit quòd hoc tenebat domi-
nus Hugo. de vi. licet non sic in matrimonio carnali. Pro hoc
inducit hanc decret. &. s̃. titu. j. cũ super. vbi hoc tenet gloss.
&. j̃. eod. ex parte. & dicit quòd hoc hodie probari videtur
in cle. causa. de causa pos. & propriet. vbi de hoc plenè scripsi
in vltima quęstione vbi de hoc per Iesl. & dicit ꝙ ista est sen
tentia quam Innocen. j̃. eod. ex parte. dicit sibi magis placere,
& quòd ipse idem notauit de postul. prælat. bonæ. ij. Subdit
quòd verbũ solo, positũ in prædicta clemẽ. valde obstat opi
nioni contrariæ. Dicit etiam curiam tenere, ꝙ necessaria est
informatio tituli facienda iudici, sed non parti, & quòd nun-
quam Cancellaria daret literas spoliato, nisi saltem in genere
diceret se canonice beneficium assequutum, imo neq; spolia
tore prophana nisi tangeret in aliquo proprietatem, dicendo
rem qua spoliatus est ad se spectare, de quo etiam aliquid te-
tigi post Paul. s̃. eod. c. in. fine. viij. oppositionis. Item quærit
nunquid interdictum vti poss. possit cõpetere ei qui nõ pos
sidet, & videtur sentire cum glo. ꝙ non, quia naturaliter pos-
sessio supponitur antequam defendatur. remittens ad lecta, &
nota. s̃ tit. j. pastoralis. Subdit etiam quòd si spoliator ab alio
spolietur, conueniri poterit nihilominus interdicto, quia fa-
ciet restitutionem in eo, vel æquiualenti. vt leg. & not. j̃. eod.
c. olim. ij. In secunda verò & vltima quęstionibus refert ipse
aliqua de dictis Inno. & Hosti. Et inter cætera dicit ꝙ Hosti.
attribuit Inno. ꝙ violentus agens nomine proprio repellitur
sed secus si nomine dignitatis. & quòd Archid. idem de præ-
ben. eum qui. lib. vj. & tamen dicit Inno. hîc in pluribus locis
tenere contrarium, dicitq; sententiam contrariam esse verisi-
miliorem, quia vbi agit nomine ecclesiæ, & est violentus po
test obijci, tu nõ es legitimus administrator illius nomine cu
ius agis, ꝙ fieri non posset vbi nomine proprio ageret. Sub-
dit etiam id quod dicit Inno. violento possessori dignitatis,
& rerum debere responderi fore verum, nisi inuasio seu vio-
lentia sit notoria, vel nisi violentus sit per sententiam conden
39 natus. vt notat Compostellanus de electionib nihil. † Facit
quia exceptio de nõ iure repellit agẽtem possessorio cum no
toria est. vt not. de ordi. c. fi. Refert etiam notata Inno. Host.
& Compostell. in prædicto. c. nihil. in eo quòd ibi dicunt in
truso, vel violento nõ esse obediendũ, vel respõendũ plusquã
vni priuato, quòd intelligit extra iudicium. Sic intelligit nota
ta Archidia. in prædicto ca. eum qui. super verbo itualor &
nota. doctorum in prędi. c. nihil.

¶ Henricus autem correspondens ad tres pręcedentes quæ-
stiones, tangit hîc tres distinctiones circa tres quæstiones eas-
dem materias sapiẽtes. Nam primo circa illam qua quęritur
qualiter instituti possunt administrare, ponit vnam distin-
ctionem quam recipit ex notatis hîc per Hostien. quæ scripsi
supra eodem articulo. § septimo quæres. versu. ipse etiam Ho
stien. Sed nihil addit ad Hostien. Secundo circa illam quæ-
stionem qua quæritur qualiter agenti possessorio potest de
proprietate opponi, tangit aliam distinctionem, quam collo
cauit, infra de instit. cum venissent. vbi dicam. Tertio circa il
lam quæstionem vtrum intruso in aliquam dignitatem, vel
ipsam possidenti mala fide. Subdit ab eo requisiti teneantur
obedientiam

obedientiam, & reuerētiam exhibere, aut de censibus, vel alijs dignitati debitis ei idem respondere? ponit aliam distinctionē quam recipit ex dictis Inno. & Hostien. per me recitatis circa principium huius articuli, effectualiter nihil addens. Item ad propositū primę quæstionis circa id quod hîc dicitur prędonem restituendū, ponit aliam distinctionē. Item ad propositum secundæ quęstiōis circa intellectum illius regulę do lo facit. ponit aliam etiam distinctionem.

¶ Quid ergo dicendum ex tot sparsis? breuiter oportet quòd recipias tres quæstiones primo formatas per se, & diuisim, & quòd de membris supra vel alibi plenè tactis, & sufficienter discussis te expedias remittendo. De prima igitur quæstione in qua quęsiui qualiter agit possessor &c. dicas quòd aut quęritur de extraiudicialibus, aut de iudicialibus. si de extraiudicialibus, aut nundum posidet prælaturā. si nundum posidet prælaturam, aut est electus, & à superiore confirmatus, seu præsentatus, & à superiore institutus, vel prouisus per illū ad quem pertinet. & tunc auctoritatę propria possessionem prælaturæ recipere, & vt talis agere, ac administrare de iure potest. quòd prosequere vt scripsi. s. eod. cap. & articulo § septimo quæres. versu ipse etiam Hostien. &. s. titu. primo. cùm super. in secunda oppositione principali. & in prædicto. cap. transmissam. in prima oppositione. & dicam in prædi. cap. cū qui. vbi melius sedet iste passus. Excipiuntur duo casus, primus, est si consuetudo habet contrarium scilicet, quòd talis nō posit ante installationem administrare, quia talis consuetudo est seruāda. super quo te remitto ad ea quæ scripsi in prędicto. cap. transmissam, in prima questiōe. secundus casus qui excipitur est, quando tali de facto resistitur, vel per subditos dignitatis obedire volentes, vel per occupatorem dignitatis, aut rerum pertinentium ad eam à possessione discedere recusantem. nam non licet sibi ius dicere. & sic loquitur predi. decre. eum qui. aut talis non est à superiore confirmatus, institutus, vel prouisus, & talis non debet possessionem, seu administrationem prælaturæ recipere, quòd si nō fecerit intrusus est, vt scripsi post Hostien. in prędict. § septimo queres. vers. dicit etiam quòd aliter. pro quo facit. ff. de acquiren. possess. l. si ex stipulatione. & de eo sicut de intruso dici debet, prout statim dicam. ¶ Si verò iam posidet prelaturam, tunc aut fuit à superiore confirmatus, institutus, vel prouisus, & canonicè, tunc libere in omnibus ad dignitatem pertinentibus administrat, nisi quod vi, aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. in princip. argumen. eius quòd scripsi. s. eod. § versi. nundum posidet à fortiori argumēto. Aut nullo modo fuit à superiore confirmatus, vel prouisus, aut aliàs canonicè institutus. & tunc nullo modo de iure administrare potest, nec sibi debet obediri plusquā priuato. & sic procedit quod scripsi. s. eod. articulo § Collect. verò in fine. vers. refert etiam nota. & § septimo quæres. ver dicit etiam quòd aliter. Aut fuit cōfirmatus prouisus, vel institutus, per superiorem ad quem aliàs pertinet: sed aliàs minus canonicè ex aliqua causa occulta, habet tamen bonam fidem quia credit, & creditur esse canonicè institutus, & tolleratur, vt talis, & tunc dico quòd ęquè liberè potest administrare quàndiu sic toleratur, quemadmodū si esset verè canonicè institutus, sic procedit quòd scripsi. s. eod. articulo § octauo quæritur. in princi. ver. aut non est sine cōfirmatiōe. sic potest intelligi tertia opinio ibi notata. Aut est confirmatus, prouisus, vel institutus, &c. vt supra. sed habet malam fidem: quia scit vitium vel deffectum suæ institutionis, & tunc, aut etiam sciunt alij notorię, vt quia deffectus suæ institutionis est notorius, vel per sententiam declaratus, & tunc nullo modo de iure administrare potest, nec est ei obediendum plusquam intruso. & sic procedit quod scripsi. s. e. articulo § Collecta verò. ver. subdit etiam. & facit optimè. s. titu. primo capitu. cùm super. & quæ ibi scripsi in tertia oppositione principali. Aut licet habeat malam fidem tolleratur tamē, nec est per sentētiam declaratus, aut aliàs factus notorius deffectus ipsius, & tunc aut queris an bene faciat administrando, & dico quòd non, quia postq̃ malam fidem habet contra cōscientiam agit, & sic ędificat ad gehennam. j. eod. literis. de symo. per tuas. de senten. excō. inquisitionem. Aut quæris an sit ei obediendum. & tunc aut queris de illis qui ignorant deffectum suę institutionis, & tunc dico quòd sic, per ea quę scripsi in prędicto vers. aut non est sine confirmatione. & in duobus versibus sequentibus. & liberantur tali soluentes, & excusantur cum tali contrahentes. & sic procedit quòd scripsi. s. eod. articulo in § sexto quæres. Aut queris de illis qui sciunt deffectū suę institutionis, & tunc aut habent cōscientiā repugnantem obediētiæ eius, & tūc nō obediāt. vt. c. literas. &. c. per tuas. & c. inquisitiōi. allegatis. &. s. e. articulo in princip. & in ver. aut huiusmodi malę fidei possessores. aut non habent conscientiam repugnantem, & tunc quandiu tolleratur obedire possunt. vt patet ex ijs quæ scripsi in prædict. § sexto quæres. Vel verius distinguere habes inter actus necessarios, & voluntarios, vt in necessarijs debeat eligere, obedire, vt puta reuerentiā dignitati debitam exhibendo, debita dignitati reddēdo, & ipsum vt talem ad singula dignitati incumbentia admittendo, dummodo sit in generali possessiōe dignitatis, & in omnibus occurentibus se gerat, vt talis. & per alios ad omnia admittatur. vt talis. subditus enim talis ei obediendo hoc facit auctoritate iuris. j. de cohabit. cleri. vestra. & per consequens non peccat. xxiij. q. iiij. qui peccat. C. ad. l. iuli. de adult. l. Grachus. & quia denegando ius sibi diceret propria auctoritate, quòd non licet. C. de iude. l. nullus. ff. quod me. caus. l. extat. sed à voluntarijs actibus abstinere deberet, vt puta à voluntarijs contractibus, quia nemo voluntariè debet se offerre ad prębendum alicui occasionem peccati. & ista sunt quæ scripsi in effectu in prędi. § sexto quæres. Sic enim inter necessarios, & voluntarios actus, faciunt iura differētiam. ff. qui. sa. da. cogunt. l. si fideiussor. § si necessaria. ff. de ijs qui. vt indig. l. tutorem. j. de offic. dele. cap. ab arbitro. lib. sexto. j. de sentent. excom. si verè. cum ibi notatis. & hoc verius. non enim valet distinctio proxima, eo quod nō debet esse in potestate illius, qui per iura astringitur eligere sibi ipsi talem conscientiam sicut placet. sed debet quis conscientiam suam conformare iuri, & alium superiorem consulere. vt prędi. capitu. inquisitionem, vel saltem peritiores. vt. ff. de bo. pos. l. in bonorum.

¶ In iudicialibus autem qualiter talis possessorio agat infra
in. iiij. articulo dicam, vbi etiam videbis de hoc quod tangit
hîc Henricus in vna distinctione. s. qualiter prædo sit restituē
40 dus. † Qualiter verò agat petitorio breuiter. si est canonicè in
stitutus, & nō posidet, propter vtili actione in rē bñficiū ven
dicare, adiecta cā, de iure canonū. ff. de rei vēdicat. l. j. § per hāc.
vel saltē pro hoc iudicis officiū implorare, petendo declarari
bñficiū esse suū, seu eius institutionē canonicā, & eius posses
siōnē sibi restitui. vt. j. de conces. præben. c. j. lib. vj. Si verò est
adeptus possessionem, &. s. ea impetitur, vel turbatur, adhuc
prędictas declarationem, & adiudicationem potest petere, eo
quod in istis iuribus corporalibus possessori competit actio.
sic procedit. s. ti. primo cum olim. si verò esset solum præsen
tatus vel electus, pro institutione, vel confirmatione ac adiu
dicatione posset iudicis officium implorare. j. de re iudi. cùm
Bartoldus. & de electi. quoniam. li. vj. & pro omnibus istis
agi debet proprio nomine, & nō nomine prælaturę. Sic intel
ligo quòd scripsi post Innocen. s. eo. articulo § septimo quę
res. versu. sed quid de confirmatis. & versibus sequentibus vi
41 q; ad versum etiam Hostien. † Sed res ipsius prælaturæ non
potest nomine suo vendicare: sed oportet, quod eas vendicet
nomine dignitatis: qa non est illarū dominus, sed procurator
de donat. ca. ij. & facit. quòd leg. & notatur. s. titu. primo cū
super. & quòd ibi scripsi in prima oppositione, saluo quòd
pro iure quòd in eis habent, ac etiam pro clericatu, vel canoni
catu, aut præbenda, quem, vel quam in ecclesia habet cōtra ali
um clericum canonicum, vel præbendarium, ad possessiones
quas quilibet ad suum clericatum, vel canonicatū, vel præbē
dam suam non nomine ecclesiæ sed nomine proprio. In pri
mo casu, vel nomine sui canonicat⁹, vel clericatus, aut suæ pre
bendæ, in alijs casibus agere poterit. vt patet ex ijs quæ scripsi

post eundem Innocent. in locis proximè allegatis. & dicam latius. j. de probatio. ex literis. & hoc intellige videlicet, quod talis nomine ecclesię potest res ecclesiæ petere, etiam si non possideat. vt scripsi post Inno. in præ § vij. quæres. ver. posteà in fine glosę. Aut non est canonicè institutus, sed intrusus, aut eius institutionis defectus notorius. & tunc sicut dixi supra quòd administrare de iure non potest, Ita dico quòd nec in iudicio potest agere ad prælaturam, nec etiam ad res prelaturæ, ex identitate rationis. & quia suo nomine non potest, eo quòd cõstat quòd ius non habet iure administrandi. nec etiam nomine ecclesiæ, eo quod constat quod non est eius administrator legitimus, nec ex communi opinione, nec ex communi errore iuuatur, postquam non ius ipsius est notorium. & fac. ea quæ allegaui in casu extraiudiciali. ad hoc ad propositũ fac. quia sine actione nemo experitur. ff. de neg. gesti. l. si pupilli § videamus. Si ergo nec proprio. nec ecclesiæ nomine habet actionem, nullam de iure poterit intentare. Fateor tamen quod iudicium calumniosè poterit figurare formãdo libellum aptum cum falsa narratione suæ cannnicæ institutionis, & quod super illo libello poterit lis contestari, & sententia ferri absolutoria pro reo, imo & adiudicatoria pro actore, vel ex falsis probationibus, vel ex imperitia iudicis, quia tunc non esset lata contra ius constitutionis, sed contra ius partis. ij. q. vj § diffinitiua nisi sententia in se vel relata ad libellum, aut ad processum cõtineret errorem iuris manifestum tunc enim non teneret ipso iure. vt. ff. quæ senten. sine appella. resc in. l. j. Vbi autem non esset intrusus, sed per superiorem ad quem pertinet confirmatus, vel prouisus, aut institutus, licet eius institutio propter aliquem deffectum occultum minus canonica foret. Sed deffectus iste non esset notorius, & tunc siue habeat ipse bonam fidem, siue malam, siue ipse à quo petit res ecclesiæ sciat deffectum, & faciat de hoc conscientiam, vel non agere poterit nomine prelaturæ ad res illius repetendas, quia donec in ea propter superioris auctoritaté toleratur, & publicè pro tali habetur, censetur iuris auctoritate illius administrator legitimus, donec per sententiam fuerit contrarium declaratum. ff. ad macedon. l. iij. de officio preto. l. Barbarius Philippus. viij. q. iiij. nomine. de iure patro. consultationibus. s. ti. j. cum olim. Sed qualiter possit de canonica institutione excipi? dicam statim, super quæstione secunda nomine tamen proprio non potest petere prælaturam de iure, cum ius non habeat in ea, & per consequens, nec ratione iuris, quòd non habet, nullam potest actioné habere, quia super eo quòd non est nihil edificari potest. nec causa quæ nó est, effectum producere non potest. j. q. j. cum Paul. de presby. non bapti. veniens. de despon. impube ad dissoluendum. de eccle. ædifi. ad audientiam. de reg. iur. non præstat lib. vj. & sic procedit tertia opinio Hosti. quam scripsi supra in principio huius articuli. & ideò si agat nomine proprio petendo prælaturam sibi adiudicari, vel restitui, oportet quod probet titulum suę institutionis sicut agens rei vendicatione necesse habet probare dominium, ff. de rei vendi. l. in rem. Fateor tamen quòd quo ad iudicium possessorium inter ista est differentia. nam si nomine proprio petit restitutionem prælaturæ solum possessorium intentando non potest regulariter sibi opponi ista exceptio, vt hic. & tamen si agat nomine prælaturę, petitorisi vel possessorium intentando semper opponitur ista exceptio vt scripsi. s. e. articulo. in § quinto quæres. tunc enim non dicit se spoliatum, sed ecclesiam, & ideò de priuilegio ecclesięlex cuius iure agit solum se iuuabit, vt quia non poterit excipi de non iure ecclesiæ, sed bene excipietur de nó iure suo: quia nullus nomine ecclesiæ potest mouere quodcunque genus actionis, nisi sit eius administrator legitimus, & ideò excipiendo, tu non es eius administrator legitimus, rectè excluditur ab agendo. Sed dum agit de sua spoliatione vtetur tunc priuilegio suæ spoliationis, & personę suæ, vt non excipiatur de non iure suo, vt hic. & caue, & modifica istud dictum per ea quæ dicam in quæstione proximę sequenti.

¶ In secunda vero quæstione qua quęritur qualiter possessori prælaturę agenti exceptio non canonicæ institutionis opponi potest hic quo ad extraiudicialia, facilis est expeditio. quia aut de exceptione propriè loqueris, & tunc non, quia sicut ibi propriè non cadit actio, nec sic exceptio, quę nũ est nisi actionis exclusio. Aut quæris quo ad effectum videlicet contradicendo, vel recusando obedire, reuereri aut soluere, & sic tene quòd scripsi in primo membro supra proximę quæstionis, & prout dicã. j. in sequenti quæstione. Quoad iudicialia autem si agat nomine ecclesię siue petitorio, siue possessorio, etiam expeditum aliquibus prima facie videretur, videlicet quod huiusmodi exceptio nõ canonicę institutiõis põt opponi, vt patet ex ijs quæ scripsi. s. e. arti. in § tertio q̃res & in quinto quæres. & in fine quęstionis proximè precedentis. & optimè faciunt ea quę scripsi supra de iudi. c. cũ deputati. in expositione literę super verbo laudabiliter. & super verbo occasione. Si verò agat nomine proprio etiã expeditum videtur, quod regulariter opponi non potest, vt hîc. de quo magis dicetur. j. eo. in quarto articulo. Si autem agit iudicio petitorio pro iure proprio, etiam satis credo quòd potest opponi, & est ratio,
43 † quia nomine proprio prælaturam non potest petere, nisi probet se canonicè institutum, vt scripsi. s. in proxima quæstione ante finem. vers. nomine tamen proprio nec res ipsius prelaturæ potest ipse suo nomine vendicare, & sic actióe cessante non oportet refferre de exceptione quæstionem. vt patet ex ijs quę scripsi in proxima quęstione § in iudicialibus. versu sed res ipsius prælature. Si autem peteret aliquod ius, quòd iure proprio sibi diceret competere, vt prælato vel vt canonico, & quòd alias nõ posset sibi competere, iuxta id quod scripsi in dicto § iudicialibus. versu. saluo quòd pro iure. tunc etiam prima facie aliquibus videretur quod necesse haberet probare se talem, eo quòd nõ posset admitti aliter quam vt talis vt. C. de proba. l. cum te. cum ibi notatis. Caue tamen, quia secundum eos licet ista exceptio alias sit legitima de iure tamé in duobus casibus esset simpliciter repellenda. & hæc perpetuo menti tenenda essent, si vera forent. Primus casus est si excipiens nõ esset proprie excipiens, sed staret in finibus solius negationis sine oblatione alicuius probationis solum negan
44 do actorem esse canonice institutum. † quia agens pro iuribus prælaturę suam fundat intentionem sufficienter, si probet se esse in possessione prælaturæ, maximè auctoritate superioris. vt dixi in principio huius articuli versu. aut non est sine confirmatione. & sic negatio simplex ipsius rei, sibi obesse non debet. ff. de prob. l. in exceptionibus. Secundus casus est ptopter longam, & antiquam ipsius actoris exceptio rei redderetur manifeste calumniosę. In docunt notata Innocen. de pręsump. c. illud. & de conces. præben. c. post electionem. & per hoc nituntur tollere notata Hostien. & Compost. in prædicto. c. nihil.

¶ Quid dicendum? breuiter mihi non placent, quia obuiãt de directo ijs quę scripsi post Innocen. Hosti. & Compostel. in prędic. c. nihil. in prĩcipio. xv. q. Distingue igitur intrusum à non intruso, & non intrusum bonę fidei, ab illo qui habet
45 malam fidem. † & dic intrusum esse qui nec electus, & confirmatus, nec pręsentatus, & institutus, nec prouisus per superio
46 rem, seu eos ad quos pertinet, existit. & nõ intrusum dicas electum, & confirmatum, pręsentatum, & institutum, aut prouisum. vt patet ex ijs quę scripsi. s. e. articulo § septimo quæres. vers. ipse etiam Hostien. & sequentibus. & in prędicto c. nihil. in. xiiij. quęstione.

17 ¶ † De intruso vtique malęfidei possessore teneas secundum Innocen. quod potest sibi opponi exceptio non canonicę institutiõis, siue nomine proprio. siue nomine prelaturę in iudicio agat. vt satis scripsi in. xiiij. & xv. quęstionibus. allegatis. & sic procedit primum membrum primę opiniõis positę in principio huius articuli. & qualiter ad vires possessionis, & communis opinionis, seu erroris respondeatur scripsi in prædict. xiiij. q. & in hoc teneo quod scripsi post Collectarium in § Collectari vero. ver. & inter cætera. Nec obstat tertia opinio Hostié. posita in principio huius articuli. quia licet loquatur de malęfidei. possessore, non tamen loquitur de intruso. eodem

modo

modo respondeo ad illud quòd ibi in primo membro quar-
tæ opinionis, nisi vtrunque intelligas exceptione non oppo-
sita. & illud quòd ibi scripsi in ver. Nouella verò. potest intel
ligi, vt supra. vel ad sententiam pro actore iam latam propter
exceptionem intrusionis non oppositam, vel non probatam.
48 ¶ † De non intruso bonæ fidei possessore nomine prælatu-
ræ quam possidet bona fide pro iuribus eiusdem prælaturæ
agente de plano teneas quòd esto. quòd ex aliqua causa eius
institutio sit ipso iure nulla, vel forsitan adnullanda de hoc
non potest excipi contra eum, nec in vim dilatoriæ, nec etiam
in vim peremptoriæ. & hoc est quòd scripsi post prædictos in
prædict. xv. quæstione. & post Inno. in secundo membro pri-
mæ opinionis, & in ver. & est ratio diuersitatis supra in prin-
cipio huius articuli. & est ratio, quia talis exceptio de iure nõ
excludit, nec elidit intentionem actoris. nam & si sit ex aliqua
causa occulta minus canonicè institutus, tamen censetur iuris
auctoritate administrator legitimus, & perinde ac si esset ca-
nonicè institutus, quandiu videlicet toleratur. Quatuor enim
hic concurrunt, quæ ipsum, & gesta per eum in iudicio, & ex
tra iudicium tuentur. & iuris auctoritate deffendunt. videli-
cet bonæ fidei possessio, communis opinio, siue error, vtilitas
publica, & superioris auctoritas, qui ipsum confirmauit, vel
instituit aut sibi prouidit, iuxta lecta & notata. ff. de offi præt.
l. Barbarius. nec obstant notata Innocen. quæ scripsi supra .e.
articulo § tertio quæres. & § quinto quæres. quia vt apparet
ex verbis suis ibidem. & ex præcedentibus. & sequentibus illa
ad veritatem ipse intelligit de intruso alias euidenter contradi
49 ceret sibi ipsi in prædicto capitulo nihil. † De malæ fidei posses-
sore non intruso id est cuius institutio est deffectuosa ex ali-
quo vitio latenti, non notorio, sibi ipsi tamen manifesto, dico
de plano idem in iudicialibus quòd statim dixi de bonæ fidei
possessore. Sic intelligo secundum membrum primæ opinio
nis, & primum membrum quartæ opinionis, & secundum
membrum tertiæ opinionis prædictarum, & quæ scripsi in di
cto versu. & est ratio diuersitatis. Sic intelligo ea quæ scripsi
in prædicta decimaquinta quæstione. & est ratio, quia licet
malè faciat sic agendo, & furtum committat, fructus leuando
quodammodo. vt de electiõe capitulo. dudum. ij. § primo. ta-
men ex superioris auctoritate, ac cõmuni opinione iuris au-
ctoritate deffenditur, sua mala fide non obstante. vt patet in
prædicta. l. Barbarius. quia ibi Barbarius sciebat se seruũ. & sic
erat in mala fide. vitium enim malæ fidei licet hunc effectum
inducat, videlicet quòd possessor malæ fidei fructus quos per
cipit suos non facit, sed de illis etiam consumptis respondere
teneatur. C. de rei vendica. l. certum. talem tamen non habet
effectum, saltem regulariter quòd impediat fructus percipere
vel eos petere, quia hoc esset spoliare possessorem malæ fidei
possessione sua, ante causam super proprietate examinatam,
quòd fieri non debet, etiam contra malæ fidei possessorem. vt
hic probatur. & ff. de vsucapio. l. sequitur. § si dominus. Sed
si notorium esset quòd eius institutio esset vitiosa, & ipso iure
nulla propter deffectum publicè patefactum per sententiam,
vel aliàs ex tunc haberem ipsum pro intruso, iuxta ea que scri
psi in prædicta decima quarta quæstione. & hic adde etiam
quòd scripsi in prædicto capitulo nihil. xv. xvj. xvij. & xviij.
quæstionibus. Distinctionem verò Henrici videbitis in capi-
tulo cum venissent de regula autem dolo facit. infra dicam.
Salua tamen in omnibus, & per omnia distinctione menti te
nenda, quam scripsi post Innocen. & Compostel. de electio.
capitulo transmissam. in tertia, & quarta quæstionibus simul
coniunctis.

¶ In tertia verò quæstione in qua quærit qualiter possessori
prælaturæ tenẽtur subditi respondere. si quæras in iudicio, res
expedita per ea quæ scripsi supra in proxima quæstione. si quæ
ras extra iudicium etiam satis est expeditum, quòd primo te-
netur respondere: sed secundo non, per ea quæ scripsi in præce-
dentibus. sed quo ad non intrusum malæ fidei possessorem est
totum dubium. de subditis tamen deffectum, seu vitium insti
tutionis ignorantibus, satis videtur dicendum quòd respon-
dere tenentur, quia contradicendi causam non habent. sed de
scientibus dicerẽ quòd possunt, & debent admonere euuãge
licè malæ fidei possessorem quòd pœniteat, & à possessiõe di-
scedat, & à requisitione debiti conquiescat, stat secundum for
mam capit. nouit. de iudi. & sub spe pœnitẽtiæ peragendæ, po
test supersedere ad tẽpus à debiti persolutiõe, & cum eo nõ per
ticipet in peccato, sed eũ potius retrahat à peccato & lucretur
animam suam Deo. vt præ dict. capitul. nouit. Sed si videt ꝙ
hoc modo nõ possit proficere, & quòd ille velit omnino ad
iudicium prouocare, tunc expedientius est sibi quòd soluat
quàm quòd se inuoluat magnis sumptibus, & expensis. vt. ĩ
de vsuris. capitul. debitores. & ff. de inoffi testamen. l. prima.
in fine. quia bonarum mẽtium est execrari lites. vt. ff. de alie.
mutan. iudi. cau. fact. l. iii. § quarto. maximè cũ maneat tutus
talis soluendo. vt dixi in prædict. § sexto quæres.

¶ Circa tertium articulum principalem, in quo quæritur qua
liter facta per possessorem prælaturæ minus canonicum va-
lent, & qualiter de illis verò prælato sit restitutio facienda.
Huius tractatum recipit Inno. in principio suæ magnæ glo.
& primo. quo ad primam partem huius articuli in quo quæ
ritur vtrum gesta per talem rata manent. sic distinguit, quia
aut loquimur de violento, seu malæ fidei possessore, aut quæ
rimus in bonæ fidei possessore.

50 ¶ † Primo casu dicit, quòd quicquid fit per violentum pos-
sessorem reuocari debet. Secundo dicit, quòd electiones fa-
ctæ à malæ fidei possessoribus cassabũtur, etiam si fuerint per
superiorem confirmatæ. & secundum dictum probat sic, nã
malæ fidei possessor non facit fructus suos, imo de extantibus
tenetur rei vendicatione, & de consumptis condictiõe sine cau
sa. C. de condi. ex le. l. malæ fidei. ff. de re vendica. l. si manis. § fi
nali. institu. de offici. iudi. § sed si in rem. Igitur à simili arguẽ
do cum fructus possessionis eligendi sit eligere, sicut fructus
conferre, vt ipse notat in capitulo consultationibus. & capitu
lo cum super. allegatis. si possessor eligẽdi sit malæ fidei, & eli
gat non facit electionem suam. Si enim est malæ fidei secũd si
Innocen. & maximè si violentus secundum Hostien. electio
non potest dici sua nec ratione proprietatis quam non ha-
bet, nec ratione possessionis, quia vitiosa propter malam fi-
dem, sed officio iudicis implorato cassabitur. argumentum su
pra de in integrum restitutio. capit. secundo. licet ibi loqua-
tur de electione cõfirmanda. & nõ de cõfirmata. tamen eadẽ
ratio videtur vtrobique.

51 ¶ † Secundo casu, videlicet cum possessor est bonæ fidei. di-
cit Innocen. quòd valet electio ab eo facta, siue habeat iustũ
titulũ siue non. fructus industriales facit suos. ff. qui mo. vsus
fruct. amitta. l. si vsufructuarius. ff. fini. regun. l. tertia. § post
litem. vers. si ante iudicium. de acquiren. rer. domi. l. bonæ fi-
dei. de vsur. l. qui scit. § in alieno. institu. de re diui. § si quis à
52 non dño. † modo eligere fructus est industrialis possessiõis
eligẽdi, quia ex industria, & opera hominis, prouenit hic fruct⁹.

¶ Super quo remittit Nouella ad notata sua in prædicto ca-
pitulo consultatiõibus. in glosa qui est. igitur sequitur, quòd
si quis sit in possessione iuris eligendi credens, quòd ad se per-
tineat, vel taliter quòd possit dici bonæ fidei possessor hũc fru
ctum scilicet eligere facit suum. Sed nunquid id quòd dictũ
est in electione habeat locum in alijs actibus?

¶ Respondet Innocen. quòd sic, vt puta in sententijs quæ fiũt
conferuntur à bonæ fidei possessore iurisdictionis, & idem
etiam secundum eum in alijs actibus incorporalibus, super
quo remittit Nouel. ad ea quæ scripsit. ĩ. eod. olim. in glo pe-
tebat. & in prædicto capitulo consultationibus. in prædict.
glo. qui est. versu. & idem.

¶ Iuxta quòd quæritur nunquid electio facta à malæ fidei
possessore sit ipso iure nulla, vel an teneat ipso iure, licet sit cas
sanda. Innocen. vt videtur volens ad hanc quæstionem respõ
dere, dicit sic. videlicet, quòd si quis est in possessiõe violenta
tamen ipse eliget, & non ille apud quem est de iure eligendi
potestas & quod tenebit huiusmodi electio, licet si constite-
rit de iniqua possessione cassetur. inducit argumentum quia

etiam prædo deffendendus est in sua possessione, quousque
constiterit de iniqua possessione eius, imo illæ punietur, qui
eum spoliat vel molestat. C. vnde vi. l. si quis in tantam. xvj. q.
vij. placuit. ĵ. de institu. cum venissent. secundum eum. & ꝙ
tuendus sit in sua possessione violenta. inducit Hosti. octaua
quæstione quarta. nonne. & de accusatio. olim. §. prouiso. ve-
rum est tamen, ꝙ de ista materia latius tractaui in prędicto. c.
nihil. in nona quæstione. & in. x. xj. &. xij. ibi sequentibus. quæ
omnino vide. &. ĵ. eod. articulo. ergo per quæ satis. De secun
da parte articuli in qua quæritur qualiter verò prælato de prę
dictis sit restitutio facienda, dicit Inno. post principium glo-
sæ suę in versu. quãuis. ꝙ si aliquid de fructu remanserit, post-
quam de proprietate constiterit, id officio iudicis restituen-
dum erit. C. de rei vendica. l. certum. §. bona. Item dicit, quòd
in aliquo erit restitutio quodammodo facienda, videlicet in
hoc quia prælatus electus, vel institutus à bonę fidei possesso-
re iura quæ prius habebat possessor ab eo, & quę ipse possesso
ri reddebat, modo reddet vero domino. ĵ. de iure patrona. ex
literis, & hæc intelligenda sunt etiam de bonęfidei possessore.
Sed nunquid ad effectum restitutionis electio facta à bonæfi-
dei possessore cassabitur? Respondet Inno. quòd non. nam etiã
supposito quòd electio sit fructus naturalis, tamen non tene-
tur bonæfidei possessor de fructibus ex quo consumpti sunt,
nisi in quantum factus fuerit locupletior. vt. ff. si certum peta-
tur. l. si & me. Sed constat quòd ex quo electio facta est, con-
sumptus est fructus ipsius possessionis, & possessoris, quia ni-
hil potest in ea vlterius facere. non enim potest suam electio-
nem reuocare. octaua quęstione secunda dilectissimi. supra de
electio. publicato. Sed in quo ergo fiet realis restitutio? respõ-
det Inno. quòd in eo in quo factus est locupletior, si aliquid ta
le reperiatur, vt puta si habet adhuc in horreo fructus præben
dæ quam possidebat illos restituet, vt in prędictis iuribus,
& maximè in prædicto. capi. ex literis. Sed quare contra ele
ctum à bonæfidei possessore non potest agi ad depositionem?
Respondet Innocen quòd ratio est ista, quia electus fuit ab eo
penes quem erat potestas eligendi, vt dictum est. & habes ex-
pressè supra de causa possel. cum ecclesia quia ibi fuit cassata
electio à canonicis eo quòd facta fuit absentibus bonę fidei
possessoribus. ergo si ipsi interuenissent electioni tenuisset se-
cundum eum De malæfidei autem possessore, constat quòd
nedum fructus extantes, imo etiam consumptos tenetur resti
tuere, & ideò cassandæ sunt electiones ab eo factę vt prædi-
ctum est. Sed ista & alia quę dixi in articulo pręcedenti in se-
cunda quęstione ad finem, modifica per ea quę scripsi in præ
dicto. c. nihil in duodecima quæstione per quæ satis videtur,
quòd id quòd hic dicit Inno. post principium glosæ. in ver.
item quòd si quis electionem malęfidei possessoris tenere. &
quòd scripsi post eum supra eodem articulo. §. iuxta. quòd de
bet solum referri ad factum, & non ad ius. hoc est. dictum ꝙ
habebitur pro legitimè facta, donec contrarium per senten-
tiam declaretur, licet ab initio nulla fuerit ipso iure. & hoc vi
detur hic placuisse Collect. & Io. j. q. j. §. nemo. vbi notat quòd
non valet præsentatio facta ab inuasore, Fa. determinatio Ro
tæ facta de tempore domini Bernardi de Bosqueto, quę habe
53 bat † quòd collationes beneficiorum factę per intrusum in
dignitate reseruata, ipso iure nullas esse etiam si reseruatio esset
ignota allegabatur tamen ibi effectus reseruationis, & decreti.
& notat Inno de appel. vt nostrum. Qualiter autem post re
stitutionem factam in possessorio possunt creditores contra
restituentẽ agentẽ petitorio, illo pendente agere ad sua debita
repetenda. vide quæ scripsi plenè de offic. deleg. venerabili. su
54 per glosa continebatur. in fine. † Dicit etiam Collecta. quòd
id quòd not. hic Inno. eligere esse fructum eligẽdi. ipse etiam
notauerat in prædict. capitulo cum ecclesia. & Archidiac. de
præbend. eum qui. libro sexto. Et fac. secundum eum quòd
legitur & notatur supra titulo primo. cum olim.

¶ Circa quartum articulum principalẽ in quo quęritur, qua
liter possessiones beneficiorum & aliorum iurium incorpo-
ralium amittantur, & qualiter, & quo nomine talis possessio-
nis amissæ restitutio sit petenda, & facienda. Aduerte, iste arti
culus duas continet quæstiones, quę per se patent. Circa pri-
mam autem quæstionem Innocẽ. quasi circa principiũ quar
tę columę glo. magnę. ver. possessio autem istorum iurium.
dicit, quòd vt quidam dicunt possessio istorum iurium eisdẽ
modis amittitur quibus & quęrit, puta si deinstalletur, & alijs
modis contrarijs, ijs de quibus dictum est in articulo primo.
Veruntamen dicit Innocen. hoc se fateri, & intelligere dum
modo deinstalletur per eum, qui super hoc habet potestatẽ,
vt fit quando sacerdos degradatur, vel quando miles exauto
ratur. ĵ. de præben. in lateranen. & . ff. de ijs qui notantur infa
mia. l. secunda. § est ignominiosa. vers. sed & si eum. *ibi exauto
raueris*. id est insignia militaria detraxerit & patet in sacerdo
te degradando, cui eadem aufferuntur in depositione quæ
data fuerant in ordinatione. xxiij. distinct. subdiaconus. & ca
pitulis sequentibus. xj. quęstione. iij. episcopus presbyter. ĵ.
de poenis. capitulo secundo. libr. vj. Pone ergo quòd aliquis
ad quem non pertinet ex officio deinstallare, eum deinstalla
uerit, vel quid simile fecerit, nunquid eo ipso generalem pos
sionem dignitatis amittet? Respondet Innocentius se credere.
quòd non. sed dicit quòd amittet solum possessionem illius
loci, de quo fuerit deinstallatus. & quòd illius loci tantum
debet petere restitutionem possessionis, vt supra de renuncia
tione cum inter. Petr. Gauffredi. nam magis debet extendi
possessio data legitimè, quã expoliatio facta iniustè. vnde om
nium aliorum de quibus expoliatus non fuerit possessionem
retinebit. Sed oppones, quia per vnum actum corporalem au
ctoritate superioris habitum, puta per vnam installationem
acquiritur possessio omnium aliorum. sed respõdetur vt scri
psi supra proxime in vers. nam magis. Sed quid si fuerit supe
rioris auctoritate iuris ordine seruato deinstallatus animo
possessionem omnium aufferendi? nunquid tunc installatio
extenditur ad possessionem omnium aufferendam? Dicit In
nocen. quòd sic, vt idem sit iudicium de contrarijs, vt qua
ratione extenditur modus acquisitionis, extendatur & mo-
dus deperditionis. sed dicit Hostien. quòd responderi posset
quòd aliud hic & ibi. nam vnum fauorabile, & aliud odio-
sum. argumentum. ff. de liber. & postu. l. cum quidẽ. De pos
sidentibus autem sine auctoritate superioris, certum est secun
dum Innocen. quòd eodem modo amittunt possessionem,
quo acquirunt. argumentum. infra de regulis iuris. c. omnis
res. Vnde Innocen. de elect. quęrelam. dicit, quòd possessio
pensionis perditur, si petita non soluũtur, sed denegatur. & ꝙ
tunc non est necesse probare possessionem, quia videtur sub
tractata ex quo petita non exhibẽtur. & idẽ notatur de re iu
dicata suborta. Sed licet aliquo tempore non petatur, nõ pro
pter hoc perditur eius possessio, quia solo animo perditur. C.
de acquiren. possess. l. licet sic possessio electionis non perditur
licet electioni non intersit sed tunc perditur cum volens in-
teresse non admittitur, si est extraneus, qui interesse debeat iu
re singulari. vt prędicto capitulo cum ecclesia. secus enim si
tanquam vnus de capitulo, quia per capitulum possessionẽ re
tineret, possessio autem iurisdictionis eo ipso perditur, quod
alter ea vtitur primo possessore sciente, vel patiente. sed si re
sistit & non patitur, quantum est in eo, non perdit possessio
nem quia non habet animum perdendi. vt notatur per Inno.
ĵ. eodem olim. iij. vbi dicit, quòd quilibet electus ius excom
municandi possidere potest, secundum Paulum. Qualiter au
tem quis per negligentiam possessionem amittat, & qualiter
amittitur possessio pensionis, & qualiter amittitur possessio
iuris eligendi, & qualiter quis iuribus incorporabilibus spo-
lietur, &. quid si ille cui debetur pensio, credit se ita petentem
quòd si vult potest distinguere debitorem, & vtrum contra
subtrahentem pensionem solum competat beneficium præ
dict. capituli quęrelam. & quale remedium competit contra
consulentem, vel mandantem spoliari, & quale possessorium
competit contra subtrahentem pensionem, & qualiter vno
possidente iurisdictionem alteri potest acquiri eius possessio
& ille perdere. & qualiter ex mandato facto per episcopum pa
rochum

rochianis de non soluendo plebano contra Episcopum. Itē
specialiter qualiter quis de possessione iuris eligendi spolietur,
& qualiter talis possesio amissa recuperetur, & qualiter pro-
ter prohibitionem factam possessori datur sibi interdictum
contra prohibentem. scripsi plenè de electio. querelam. in pri-
ma quæstione. & in quindecim questionibus hic sequentibus.
Item qualiter pro iuribus incorporalibus datur interdictum
ibi scripsi in sexta oppositione. & qualiter possessio iuris præ
sentandi, & qualiter ista possunt in laico cadere, scripsi ibi in
ix. & x. oppositionibus. & in cuius persona debet formari sen
tentia, scripsi ibi in septima oppositione, per quæ posses exten
dere repetitionem huius decretalis.
¶ Quid autem dicendum de dubio principali, breuiter puto
quòd sicut in corporalibus solo animo vero, vel presumpto
amittitur de iure possessio, vt predicta. l. licet. & ff. de acquir.
possessio. l. tertia. §. in amittenda. cum ibi notatis. & l. quemad
modum. eodem titulo. Si autem constat expreßè de animo
poßidentis beneficium, pensionem, vel iurisdictionem, aut
quòd vis aliud ius incorporale, quod non vult amplius illud
poßidere. sumus in claro, quòd ipse possessiōem amittit: quia
in certis cessat coniectura. ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cum
ita. hoc cessante ad præsumendum animum tacitum coniectu
ris est opus. vt prædicto. §. cum ita. C. de dolo. l. dolum infra
54 vt ecclesiastica beneficia. capitulo vnico. † tres autem modi
sic possessionem amittendi notari solent. Primus per poßidē
tis negligentiam, vel obliuionem. Secundus, per alterius occu
pationem. Tertius, per simplicem ablatiōem, seu spliationem.
Quo ad primum credo quòd negligentia sola non est mo
dus huiusmodi possessionem amittendi argumen. ff. de acqui
rend. possessio. l. peregre. in principio. & ita notat Innocen. in
prędicto capitulo querelam vt ibi scripsi in secunda questio
ne. nec etiam obliuio, nisi esset tanta, quòd præhabita omni in
quisitione diligenti nullo modo ad poßidentis memoriam
reduci posset. vt. ff. de acquirend. possessio. l. tertia. §. nerua. &
eodem titulo. l. si id quod. Quo ad secundum, dic quòd aut
occupatio fit iniustè, aut iustè. Si iniustè hoc est sine superio-
ris auctoritate, vel sine iuris ordine, & tunc regulariter non ex
tenditur occupatio, nec per cōsequens spoliatio vltra id quòd
occupatum est vt dixi supra post Innocen. argumen. ff. de ac-
quirend. possessio, l. quod meo. §. finali. Sed fallit vbi agitur de
possessione eius, quòd ab aduersario recipitur, quia per pri-
mam aduersarij denegationem perditur tota possessio, vt di-
xi supra in possessione pensionis. Item fallit in possessione vni
uersalis dignitatis, vt dominij, quæ diuisionem non recipit.
infra vt ecclesiastica beneficia. in rubro & in nigro. & in feud.
de prohi. alien. feud per Fredericum. l. imperialem. §. preterea.
Ducatus, cuius possessionem dico acquiri, si apprehendatur
maior pars pertinentium ad candē, licet non omnia fuerint ap
prehensa. argumen. ff. de stat. homi. l. queritur. & de auro &
argen. lega. l. & si non sint. §. perueniamus. & quòd notat Car-
dina. de verbo. significatio. capitulo sicut. libro sexto. & quòd
solet notari de adeptione parrochialis ecclesiæ. de electio. com
missa. libro sexto. Sed contra hanc fallentiam opponitur, nam
in istis iuribus incorporalibus retentio possessionis in vno,
facit retineri in toto. vt. ff. de serui rustic. predio. l. vna est via.
& ff. quemadmodum seruitu. l. stillicidij. §. finali. & l. sequen-
ti. Sed fortè responderi potest quòd illa intelliguntur quo ad
retentionem proprietatis, & actionis pro proprietate compe-
tentis vt puta seruitutis, & cōfessorię. vt videlicet non amit-
tantur tempore propter non vsum, non autem quoad posses-
sionem, nec etiam quoad possessorium iudicium, quòd pro
tali iure datur. vt. ff. de itine. actùque priua. l. prima. §. Viuia-
nus rectè ait. vt notat. ff. quemadmodum seruitu. amitt. l. si in
partem. in glos. finali. In hoc tamen fateri oportet iniustam
possessionem maioris partis restringi. vt quamquam dignita-
tis, vel dominij vniuersalis, generalis possessionis acquisitio-
nem propter eius indiuiduitatem inducat, non tamen exten-
ditur ad particularia minimè occupata vt prædicta. l. quòd
meo in fine. & sic possunt intelligi, quę scripsi supra eodem in
articulo primo. §. quinto queritur. sed quia predicta satis du-
55 bia sunt per te cogitabis, hoc tamen certum est † quòd per
acquisitionem minoris partis pertinentium ad aliquam di-
gnitatem, nō acquiritur possessio dignitatis, quia licet maior
pars minorem ad se trahat, non tamen econtra. vt patet ex le
ctis & notatis. infra de ijs quę fiunt à maiori parte capituli. ca
pitulo primo. imo nec æqualis, quia in istis à proportione
æqualitatis, non fit motus. vt. ff. de fideiussor. l. generaliter. cū
similibus. & quia vbi causa naturalis & violenta simul cō cur
rerent, deberet prædominari naturalis. vt. ff. de tutel. l. qui ha
bet. in principio. & quia fauorabilior est iusta retentio, quàm
iniusta spoliatio, vt dixi supra post Inno. vbi verò adeptus es
set licet iniustè possessionem omnis si esset indubitatum, dum
modo alter incontinenti, vt. ff. de vi. & vi ar. l. tertia. §. cum igi
tur. & veniens non fuerit admissus, vel suspicetur se posse re-
pelli. ff. de acquiren. possess. l. clara. §. finali. & l. si id quod. §. vl
timo. & notatur infra capitulo primo. in prima glosa. Si au-
tem occupatio fit iustè, puta auctoritate superioris, & seruato
iuris ordine, tunc si non resistit possessor spoliandus putarē
satis quòd ipse per contrarios actus possessionem amitteret.
vt dixi supra post Innocen. Plus putarem quòd ipso non re-
sistente aduersarius per sententiam in possessionem inducen
dus per modos, per quos acquiritur possessio rei vaccantis
posse sinnem acquireret, & possessor condemnatus illam per
56 deret. † cum non poßint duo insolidū poßidere. ff. de acqui
ren. possess. l. tertia. §. econtrario. & est ratio, quia eo ipso quod
possessor condemnatus sciens possessionem retinere non pos
se, eo quòd habet necesse parere sententiæ, & eius executioni
non contradicendo videtur acquiescere, & sententię & exe-
cutioni consentire. & sic animum poßidendi dimittere. argu
mento. C. de rei vendication. l. ad solutionem. & quòd scri-
psi supra eodem capitulo. in fine primi articuli. sed si contra-
diceret dubitarem & magis crederem quòd donec manu mi
litari eijceretur iuxta. l. qui restituere. ff. de rei vendicatio. &
ff. ne vis fiat. l. tertia. videlicet de toto, vel maiori parte posses
sionem non quęreret dignitatis. argumentum dictæ. l. quod
57 meo. in fine. † eo quòd possessio magis est facti quam iuris.
C. de acquiren. possess. l. licet. & quia quo ad esse possessio-
nis de iustitia vel iniustitia non reffert. ff. vti poßidetis. l. iuj.
58 in principio. Quo ad tertium dico quòd duplex est spolia-
tio, vna voluntaria, & alia coacta. De voluntaria loquitur. §.
in amittenda. & l. quemadmodum. & Hostien. in summa. su
pra titulo primo. §. vltimo. cuius dicta hic repetere posses,
propter quæ membrum istud vltra non prosequor. Violen-
ta verò est illa de qua loquitur hic Innocen. vt scripsi supra
in principio huius articuli, que etiam intelligo ipso non con
tradicente, alias dicerē, vt dixi supra in simili casu. cætera sup
pleas per notata Hostien. in loco prçallegato.
¶ Circa secundam partem huius articuli quæritur primo,
qualiter prædo, seu violentus, vel male fidei possessor spolia-
tus sit restituendus. Distinguit Henricus, quia aut petit resti
tui contra alium quàm contra illum qui eum spoliauit,
vel spoliari mandauit aut spoliationem suo nomine factam
ratam habuit, & tunc non debet restitui. vt intra eodem
cum ad sedem. & ff. de vi. & vi arm. l. prima. §. qui à me vi. & §.
quod adijcitur. sed istud membrum intellige saluo casu capi
tuli sępe. infra eodem titulo. & casu capituli reintegranda.
tertia quæstione prima. aut petit restitui contra illum qui spo
liauit, vel spoliari mandauit aut spoliationem nomine suo fa
ctam ratam habuit, & tunc si ille fecit spoliationem suam pos
sessionem recuperando incontinenti, & sic violentiam alte-
rius repellendo, tunc cessat restitutio. ff. de iustiti. & iur. l. vt
vim. de vi & vi ar. l. prima. §. vim vi. & infra eodem causam. &
idem si ius commune est contra petentem, & pro reo, nisi pe
tens doceat de iure suo in proprietate. infra eodem ad deci-
59 mas. libro sexto. † alias autē debet fieri restitutio, etiam con
tra dominum rei. ff. de vi. & vi arm. l. prima. §. qui à me vi. de
vsur. l. sequitur. §. si dominus. & ff. deposito. l. prima. §. si prædo.
& l. bona fides. versu. quòd si ego. & in authent. sed iam tan

tum.C.depo.l.penultima.Salua vna fallentia quæ tollitur ex lectis & notatis in dicta.l.bona fides. & alijs fallantijs, quæ notantur in Speculo de casibus in quibus restitutio denegatur. titulo de petitorio & possessorio.§.finali.per totum. Item fallit vbi constaret notoriè, videlicet per eius confessionem quòd prędo fuerit, vel quòd ius in proprietate non haberet, vt videtur hic notare Innocen.in vltima glo. licet videatur hoc attribuere opinioni quorundam, fateatúrque alios dicere semper restitutionem faciendam.argumen.infra de matrimo.contract.contra interdict.ec.capitulo primo.Sed quicquid sit in beneficialibus prima opinio approbatur, vt dicetur infra eodem ex parte. In alijs facit dubium, quòd dominus potest prędam committere in re sua.C.vnde vi.l.si quis in tantam.ff de v.ucapio.l.sequitur.§.si dominus.infra de præbend. eum qui. libro sexto.Sed & in illis idem credo.argument.supra titulo primo cum ecclesia.& per notata Innocen.de diuor.significasti.& facit quòd dicam infra quæstione sequenti.versu.item fallit.& per id quod scripsi.§.e.c.in expositione literæ.super verbo, non canonicè.& super verbo,restituendus.

¶ SECVNDO quæritur,qualiter tanquam dolo faciens à petitione restitutionis repellatur qui petit id quòd restiturus est,nec intelligo de restitutione alij facienda,quàm actori: quia illa non impediret actorem.ff.solut. matrimo.l.si socius.§.Lucius.C.de furtis.l.penultim.§. sed cum in secunda.infra eodem olim.ij. & quòd notatur infra de vsuris. quia frustra. nec intelligo de restitutione petita in iudicio petitorio. quia tunc est quòd regula locum habet.ff.de exceptio.doli.l.dolo facit.de regul.iur.l.in condemnatione.§.dolo.xiiij.quæstione quarta.nullus clericorum infra de regul.iur.capitulo dolo facit.libro sexto. Fallit infra de iureiuran.debitores. secundo responso. propter periculum animæ.&.ff.de rei vendicatio.l. vltim.propter pœnam mendatij.Item fallit vbi reus non tenetur restituere statim & purè,sed post tempus.vt.ff.&.C.de iur.dot.per totum.& soluto matrimo.per totum.infra de donatio inter virum & vxorem. capitulo primo & secundo.& capitulo per tuas.& eodem titulo.&.ff.&.C.per totum.&.ff. de vsufruct.ea.re.quæ vsu.consu.& quemadmodum vsufru. caue.& de vsufruct.leg.per totum.Sed restringo ad iudicium possessorium,& quo ad iudicium recuperandæ, de quo hic agitur.tene regulariter cessare regulam dolo facit. secundum omnes.vt hic.&.ff.de iudic.l.si de vi.& de vi publ.l.qui cętu.§.si de iure.& eodem titulo.C.l.si quis à se fundum.C.si per vim vel alio modo.l.j.C.de donat. inter virum & vxorem.l si maritus.C.de agricol.& censit.l.si coloni. libro decimo.& supra eodem.sollicitè.& in hoc saluatur opinio Azo.quæ habet hanc regulam cessare in possessorijs,notata in prędicto.§. qui vi à me.& .C.locat.l.si quis conductionis.&.C. quorum lega.l.vnica.in glosa penultima. & hic per Bernardum, & in hoc casu etiam falsificatur opinio contraria, quæ habet hanc regulam locum sibi vendicare in possessorijs, notata.ff.de iudic.l.si de vi ad trebellianum.l.ille à quo.§.j.de Carbon.edic. l.tertia.§.causæ.C.de edict.diui Adria.tollend.l. quamuis.ff. de regul.iur.l.in condemnatione §.j.&.l. inuitus.§.j.de quo per Dynum in prędicta regula dolo facit. Fallit permittente actore.vt supra eodem capitulo primo. Item fallit vbi notoria esset exceptio.vt supra titulo primo.capitulo cum ecclesia. & capitulo cum super.de filijs presbyterorum constitutus.& capitulo secundo.capitulo quoniam.eodem titulo. & de diuor.significasti.cum notatis Innocen.in locis prædictis.& facit quòd scripsi in fine quæstionis proximè præcedentis. De possessorijs verò adipiscendæ,& retinendæ tenet communis schola,quòd si excipiens paratus est incontinenti probare de iure suo per quòd petens sibi est restiturus,habet locum exceptio illius regulę.vt quia hodie constat, hodie agatur.ff. vt in possessio.lega.ea.l.is à quo.in principio.ff.ad exhibend.l. tertia.§.ibidem.& dicunt expressum in prædicto capitulo causę. Sed hoc cessante cessat exceptio.vt prędicta.l.quamuis.&.C. de rei vendicatio.l.ordinarij.ff.quorum lega.l.prima.in quæsti.j.c.ij.Sed Henricus licet fateatur proximam subdistinctionem in possessorio adipiscendę, tamen quoad possessorium retinendæ credit indistinctè exceptioni illius regulæ locum non fore,sicut nec in iudicio recuperandę. inducens lecta,& notata per Bernardum Innocen.& Hostien.infra de institu. cum venissent. vbi etiam aliquid per eum. sed multi moderniores etiam quo ad possessorium adipiscendę maximè quorum legato.tenent exceptionem prędictæ regulæ indistinctè cessare, vt scripsi supra titulo primo capitulo pastoralis.in prima quæstione.§. de interdicto quorum legatorum. versicu.nec habet locum exceptio dolo facit. de quo vide in Cyno. C.quorum legato.l.vnica in tertia oppositiõe de quo dicam in prædicta regula dolo facit Ratio differentiæ inter petitoria,& possessoria cõmuniter assignatur quia iudicia possessoria sunt momentanea. C.qui legiti.perso.l vltima.& .C. vnde vi.l.montanæ.& ideò non debent retardari. vt prædicto.§.ibidem.& supra eodem sollicitè.& .C.si per vim vel alio mod.per totum.& de hoc etiam in recollecta mea Aurelien. per Ioan.Nicoti & Bertran.caprioli.in.l.si de vi.allega.& per Ioan.Rolan ff.quorum legato l.j.§.rediguntur.

¶ TERTIO quæritur,cuius nomine habet prælatus administrator,vel canonicus,petere restitutionem rerum ecclesiæ,videlicet iudicio possessorio recuperãdę, quia de iudicio petitorio dictum est in articulo secundo.de restitutione dignitatis, vel administrationis in genere,hîc nõ facio quæstio-
60 nem,† quia illam debet petere nomine suo, cum illam in genere nomine suo possideat. vt dixi. s'.post Inno & qualiter tenetur tunc docere de titulo.dixi, in cle. vnica. supra titulo primo in vltima quæstione. Restat ergo solum hic videre de rerum restitutione,super quo omnino vide & hic repete quæ scripsi supra articulo secundo. in.§ septimo quæres. vsque ad.§ in secunda.vltra quę potes sic,quia aut ipse prælatus vel administrator tempore spoliatiõis res de quarum restitutiõe agitur possidebat,aut non possidebat ipse,sed ecclesia tantũ. Primo casu potest petere restitutionem duplici nomine. primo si quidem nomine ecclesiæ nomine cuius ciuiliter possidet vt notatur supra titulo cum super.vt.ff.de vi & vi arm.l. prima.§.quòd seruus.in fi.Item etiam nomine proprio, quia propter ius vtendi fruendi quòd habet prælatus in rebus prælaturę,dum viuit ipse si eas aprehendat censetur ipsas naturaliter possidere.vt.ff.de acquirẽda possess.l.naturaliter.in principio.& propter hoc dicit hîc Innocen.in columna vltima.ver-
61 sicu.episcopi autem.† quòd episcopi, & alij prælati, & clerici suo nomine naturaliter possident suarum dignitatum, vel prębendarum possessiones,& castra, quorum possessionem corporalem habuerunt, & pro iure quòd in eis habent suo nomine tantum agunt.vt scripsi supra eodem capitulo articulo secundo.§.septimo quęres.versicu.bene ad propositum. Et ideò propter naturalem huiusmodi possessionem si de ea deiectus fuerit ad ipsarum recuperationem sibi competit interdictum.vt.ff.de vi & vi arm.l.tertia.§. vnde vi interdictũ. & §.sequenti.Magis tamen consulerem agi secundo modo, quam primo si facilis esset probatio propriè possessionis ipsarum rerũ,& difficilis probatio tituli, seu possessionis ipsius dignitatis.nam agenti proprio nomine nõ posset referri quæstio,vt hîc.sed agenti nomine prelaturæ referri posset,nisi ostaret ipsum confirmatum,prouisum, vel institutum, aut saltem pacificum possessorem prelaturę.vt dixi supra.circa tertium articulũ,& quæstionem secundã illius articuli.§.de non intruso.& §. sequenti.Sed si faciliter posset docere, aut fortè esset notorium de prædictis consulerem potius agi nomine prælaturę, dummodo facilius esset probare possessionem prælaturæ,quam prelati.quia per hunc modum facilius optineret vt de se patet.

¶ Secundo verò casu solum nomine ecclesiæ agere posset cũ non ipse sed ecclesia possedisset. vt infra eodem cum ad sedé. & tũc haberet necesse probare duo,videlicet ecclesiam possedisse,& spoliatam esse,& se fuisse in prælatum per superiorẽ canonicè institutum,vel saltem se esse in possessione pacifica prelaturę,vt communiter reputari pro tali.vt prædicta.l.Bar

barrus

& prędicta.l. tertia. ff. ad Macedonian. & per ea quę scripsi in remissione statim data. Et ex his, & ex notatis in remissione prædicta apparet, qualiter contra talem sic agentem exceptio non canonicè institutionis opponi potest.

¶ QVINTO principaliter quæritur occasione eorum quæ scripsi supra articulo tertio de quæstione Oldrad. lxxiiij. secundum librum meum, cum duo eliguntur imperatores in discordia, vtrum quilibet vel ambo simul priuilegia concedere possint. & fuit hæc quæstio de facto in duobus coelectis, quorum quilibet fatebatur se à maiori parte vocem in electione habentium fuisse electum. videtur primo quòd quilibet eorum possit dare priuilegia ratione pendentię, & dubietatis, quia ratione dubij interdum quis vtitur re, etiam consumendo, quam aliàs consumere non liceret. vt. ff. de vsufruct. l. vsufructuarius § si viuarijs. vendicat enim quis rem non suam propter dubitationem, & difficilem discretionem ab altera. vt. ff. de rei vendicatio. l. idem Pomponius scribit. in principio & instit. de re. diui. § quòd si frumentum. & ibi not. Optimè facit. ff. vt lega. no. caue. l. si duo eiusdem nominis. & l. sed & ipsis. & de pręto. stipula. l. Paulus § j. Item & ff. de bono. possessio. secundum ta. l. qui ex liberis. & de vulga. subst Lex duo bus. in principio. Ex quo enim eorum quilibet administrat lectionem a maiori parte prætendens, cum electio talis sit quæ quantum ad expeditionem eius, de quo quæritur nullus confirmatione indigeat, videtur quòd acta per administrantem medio tempore teneant, saltam quantum ad effectum medij temporis. vt argumen. ff. de officio pretoris. l. Barbarius. & C de testa. l. prima libertas enim data ab eo qui prius seruus pronunciatus est tenet. vt. ff. qui & à quibus man. liberi non fi. l. competit. & alienatio facta ab hærede alienare pro hibito propter prius ęs alienum tenet donec hæres viuit. vt. ff. de leg. secundo. l. peto § prædium. vnde nullo alio euentu con siderato, videretur medio tempore saltem concesionem tene re. & pro hoc. C. de senten. pas. & resti. l. vltima. & quòd ibi notatur.

¶ In contrarium videtur neutrius tenere concesionnem propter iuris, & facti ambiguitatem in vtroque, quæ vtrunque impedire videtur. vt. ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij. & de hæred. instit. l. in tempus § quotiens. & quòd supra de administratione in vtroque actu concurrente dictum est in contrarium videtur introducere, scilicet vt alter alterum concursum impediat. vt. ff. de vsufruct. l. quotiens. in secundo responso. Et quia vterque de statu suo dubitat, neuter exequutionem eorum quæ aliàs posset habet. vt. ff. de testa. l. de statu. & de leg. tertio. l. prima. hęc nempe est natura repugnantię vt neutrum tenere efficiat. vt. ff. de regul. iur. l. Diuus. in principio. & in. l. causa autem cognita. & famil. hęrci. l. alienationes.

¶ Sed verius videtur secundum Oldradum, quòd effectus concesionis ex euentu pendeat. argumentum expressum secundum eum. ff. de testa. tut. l. iure nostro § finali. ibi euentus rei iudicatę declarabit, &c. describunt. l. qui res. in principio, & secundo & tertio responso. de rebus dubijs l. quædam. & C. de iudic. l. rem non nouam. veritate eñ apparente actum cum altero non subsistit. vt ff. de pactis. l. si tibi decem § cum possessor. nec quantum ad hoc administratio quicquid facit. vt. ff. de reb. eo. qui sub tutel. vel cur. sunt. l. qui neque. C. de tuto. vel cura. qui satis non dederunt. l in dubium. & l. vltima. vt in quibus ea inuitè non est. ne. l. si tutor. neque enim est eadem habẽtib' pro principe se gerẽtis, & veri principis administratio, vt de eo qui pro tu. vel cu. nego. ges. l. tertia. & de dol. excep. l. apud Celsum § si quis non tutor. nec in hoc mul tum administratio facit quam constat obuium ius habere. C. de numerarijs a. l. actuarios. libro duodecimo. & primo no tabili. ff. de conditio. inde. l. si vrbana. in penultimo responso. & de solu. l. qui hominem § si nullo. & quòd hoc quòd notat Innocen. extra de elect. c. nihil. & de resti. spoli. c. in literis. veritate quippe apparente ei standum oppositione repulsa, oi distinctiõe repulsa, & liquet priuilegiũ cõcessum ab eo qui succumbit non concessum à Principe, sed à Tyranno ideò nullum, & hic casus. C. de epil. & cleri. l. decreuimus.

¶ Ad aliam quęstionem, seu quęstiõis partẽ qua quæritur, an si duo sint electi vt vterq; administret, & omnia agat vt Rex, & vterq; super eodem negotio eiusformæ seu substantiæ priuilegium concesserit, an ex concesione facta per ambos sit negotium sic solidatum, sitq; robur habeat, ꝙ non dependeat ex euentu. videtur quòd sic, cum certisimum sit vnum ex eis ius habere, pro eo quòd electus est à maiori parte, ille ius habet. nec requiruntur alię simul ę iuru, sed attenditur numerus tantum in electione imperij. videtur tamen dicendum secundum Old. quòd negotium solidatum non sit, si ratio dubitatiõis iuris, & facti à principio esse. tum eius de quo quæritur impediunt, vt probatum est in ar. pro prima parte, in superiori quęstione inducit ergo quicunque sit exitus ex postfacto non conualescit. vt. ff. de reg. iur. l. quòd ab initio. & de verb. oblig l. continuu § cũ quidam. in fine. institu. de inutil. stipula. § primo. Hæres enim duobus testamentis eiusdem testatoris scriptus, dubitat quòd eorum teneat ex neutro, addit vt. ff. de acquiren. hæred. l. cum hęres § vltimo. & de conditio. in debiti. l. Iulianus. non solum enim ex declaratione iuris alteri cõpetentis imo etiam ex noua acquisitione iuris priuilegiati videtur consolidari. vt. ff. de vsur. l. cum vir prędium. de fundo dotali. l. penul. de rei vendicatione. l. si à Titio. & de doli excep. l. apud Celsum § si à Titio. & ad trebel. l. filium fratribus. est etiam à iure admisiõe prouisum, qua quis vult sibi & actibus suis in omnẽ euẽtũ prouidere. vt. ff. de vulg. & pupil. substitu. l. cũ hęredi § cum filiæ. de multa. te. l. serua in fine. & de testamen. manuũ. l. si iuris. cum similibus.

¶ Ad aliam quęstionem tũc in Curia Romana in qua Oldradus aduocati officium exercebat, in qua quęrebatur si vnus vel duo, vt supra concesserint vnum priuilegium pedagij in aliquibus locis, an si loca illa onerata sunt pluribus alijs pedagijs posit obijci seu vitietur priuilegium, quia mentio non est de prędicto onere aliorum pedagiorum. Breuiter videtur dicendum secundum eum quòd priuilegium, ex hoc surreptitium censeatur. quia si princeps sciuisset nouum grauamen subditis non induxisset. argumentum. ff. l. secunda l. Titia. § qui in vita. & de dote. l. qui dotem. & nihil debet tacere, ꝙ potuisset iudicium in contrarium mouere. vt. C. si cõtra ius vel vtilitatem publicam. l. præscript. vbi vel tacen si fraude, & cętera. & ad hoc bene facit. ff. de pecu. le. l. cum dominus. in principio. & de appella. l. secunda § secundo § primo. in translationem greci. C. de petitio. hæred. l. si putas. extra de fals. capitulo primo. decimatertia quęstione tertia capitulo quisque. & hoc certè esset in concesionibus Papę apparet scientes ibi expectantes esse per aliquam generalem clausulam, vel specialem gratia surreptitia esset. vt extra de rescriptis capitulo man datum. & ibi nota. & capitulo literas. & capitulo Abbatem. Addit ad præmissi Oldradus in quæstione qua quæritur an duobus contendentibus posit quilibet priuilegium concedere, in qua respondera t pendere effectum cõcesionis priui legij ex euẽtu, intelligere quoad declarationem effectus concesionis, realiter enim ipsa concesio non pendet, quia aut statim valet aut non. argumentum. ff. communi prædiorum. l. vltima. in fine. & quòd ibi notatur, &. ff. de stipulatione seruorum. l. vsufructus sine personę. in fine de verbor. oblig tuo. l. continuus § cum quis. in fine. & quòd ibi notatur. miti. qui mo. pa. pot. sol. § si ab hostibus. Est ergo effectus ipse ipsius cõcesionis, vtrum teneat vel non in se certum, licet propter facti quęstionem sit nobis incertus. vt. ff. de iudici. l. sed & si restituatur § vltimo. & si certum petatur. l. cum ad pręsens. & l. sequenti. C. qui admi. ad bo. posses. possunt. l. quam diu. per facti quęstionem. Ad id autem quòd tunc quęrebatur an hoc casu pendeat vsus concesionis, & si de medio tempore interdictus rationabilis, est quæstio: quia, interdum aliquid non pendet, sed effectus eius dumtaxat pendere dicitur. ff. de donatio. inter virum & vxorem l. cum hic status § sin autem

ibi potest dici pendere acceptilationem non ipsam, sed effectum eius, &c. Sed in huc dicebat Oldrad. quòd secundum veritatem sicut efficacia concessionis non pendet ita versus secundam rem pendere deberet. Verum quia pendet controuersia de iure concedentis, ex cuius aduentu apparebit vtrum cõcessio tenuerit, vel habuit subditi iustam, & probabilem causam non admittendi talem impetrantem ad vsum priuilegij. argumen. ff. de bo. lib. l. quamdiu. de exceptio. rei iudica. l. n. ad Carbonianum. l. tertia § cum extaret. & de condi. in de. l. sufficit. Ad aliam quæstionem, qua quærebatur vtrum vsus priuilegij concessi eidem de eodem, & sub eadem forma, à quolibet ex duobus de imperio contendentibus sit interdictus contentione pendente, addendo ad dicta sua respondet sibi videri quòd non, quia certum est in omnem euentum impetrãtem uniformiter ius habere, sicut natiuitas posthumi quę speratur, non differt additionem viuentis existentis, in eodem gradu cũ eo, saltem in illa parte quã in omnẽ euentũ habiturus est. vt. ff. de acquiren. hered. l. cum quidem § vltimo. & l. ventre. de iudi. l. sed & si restituatur § vltimo. & si pars hered. petatur. l. aut qui & hoc probant rationes aliâs in hac quęstione adductas. cum enim efficacia concessionis ex euentu nullo modo pendeat nisi debet vsus eius aliqualiter interdici, sicut scribitur in iure quòd controuersia pendente super petitione hæreditatis inter duos interim vsus actionis pro legatis competenter, eo quòd effectus eorum ex testamento dependet, vt ff. de pig. l. si superatus. in secundo responso. aliqualiter suspenditur vsus verò actionum creditoribus competentium, quia ex testamento non penderet, nullatenus est interdictus, quoniam certum est in omnem euentum eas habituras effectum, & hic est casus. C. de petitio. hered. l. vltima. & videtur quòd ista quęstio posit determinari per causam. l. ff. de vsufruct. l. cuiuscunque § si fundus. in secundo responso. & videtur cautum quòd cautè vterque concessioni imitatur impetrans, vt de concessio. preben. capitulo post electionem Non ob. extra de electio. vt quis duas. libro sexto. quia ibi agebatur de iure quærendo, hoc autem de vsu iuris efficaciter iam quæsiti. sicut ibidem notat Archidiaconus. Et per hoc patet responsio ad omnia, quę possent in contrarium adduci. per hoc etiam potest solui ad capitulum secundum extra de in integ. restitu. in quantum videretur contradicere his quæ in superiori quęstione dixi. Ad legem primam § si pendeat. & ad legem bouem § vltimo. ff. de edilit. edict. patet responsio, quia ibi quòd expectabatur faciebat agentem ius habere. In casu autem nostro quicunque exitus de controuersia imperij sequatur, non facit impetrantem ius habere, si declarat, statim eum habet, vel non habet. vnde dictum est supra. Vnde Oldradus stat in hoc, scilicet quòd subditi propter controuersiam pendentem in casu quo ab vno solo manauit concessio probabilem causam habeant non parendi. quoniam verò à duobus manauit credit aduersum. Aduerte, quia predicta sunt verba Oldradi ad literam per me non correcta nec verificata, propter occupationes: quas tunc habebam, & quia occasione pręsentis libil matis dubium maius ingerunt, sed alias fortè redibo.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Interdictum quod vi aut clam locum habere cum quis vi aut clam in solo ædificat.*
2 *Interdicto quod vi aut clam vtenti exceptiones nulla posse opponi regulare est.*
3 *Constitutionem. l. si quis in tantam furoris peruenerit audaciam. cum interdicto vnde vi concurrere posse.*
4 *Pœnalem actionem per se ex morte non tolli.*
5 *Canonicus à suis concanonicis non vocatus ad electionem interdicto agere non potest.*
6 *Singulares pro domini vel vniuersitatis delicto non teneri, quosque sunt doctores euent.*
7 *Accusatorem inimicum in causa criminis ortarum causa ab accusatione repelli posse.*
8 *Inimicum ad accusandum non admitti nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur.*
9 *Inimicus is dici potest qui & bona nostra tollit.*

CAP. VI.

Item cum quis. Hęc decretalis loquitur de interdicto vnde vi, & de interdicto quòd vi aut clam secundum Nouellam, quę sic summat. non obstat exceptio criminis agenti interdicto vnde vi, vel quòd vi aut clam. & videtur placere Bernardo & Innocentio qui exponũt violenter intentans interdictum quòd vi aut clam. sed salua pace eorum, hæc decretalis nunquam cogitauit loqui de interdicto quod vi, aut cla. sed loquitur de illo qui dicit se spoliatũ vno de duobus modis, vno modo, quia dicit se deiectum ab initio de possessione per aduersarium violenter, vel alio modo quia dicit aduersarium clam possessionem intrasse. subaudi & posteà ipsum venientem nun admisisse, aut suspicari se posse repelli si veniret. Ijs enim casibus non competit interdictum quòd vi aut clam. sed potius interdictum vnde vi. vt. ff. de acquirendi possessoine. l. clam possidere § qui ad nundinas in fine. & l. illud quod § vltimo eodem titulo allegatis in glosa. nec hic dubium de suspitione supplendo, quia eo ipso quòd primus possessor in iudicio agit contra secũdum, qui clam intrauit iudicio restitutorio, ad possessionis recuparationem eo ipso iuris præsumptione suspicatur quòd per se possessionem recuperare non posset, vel quòd non vult se exponere illi periculo. Quòd autem non competat interdictum quòd vi aut clam. patet: quia illud interdictum non respicit solam possessionis alienæ occupationem, quia illa pertinet ad interdictum vnde vi. Sed respicit opus vi, vel clam factum per aduersarium in re immobili aliena. vt. ff. quòd vi aut clam. l. prima. in principio § primo & § quòd vi aut clam. & per totum. & satis hoc videtur tangi in glosa prima. & vt in eadem glosa notatur ad hoc tendit, vt quòd vi vel clam iam edificatũ est tollatur, & cętera. & hoc etiam placere videtur Innocentio hic in glosa secunda. qui dicit,
1 † quòd interdictum quod vi aut clam habet locum vbi aliquis in solo ædificat vi, aut clam. ff. quòd vi aut clam l. prima, quòd autem hic aliquid ædificatum fuisset, vel quòd ad tollendum iam ædificatum ageretur, esset minus ad hanc literam, & vltra naturam propriam tituli diuinare. Si autem factum vel clam qualiter dicatur quoad interdictum quod vi, aut clam volui pro canonistis exponere, sed quia iurisconsultus Vlpianus. ff. quod vi aut clam l. prima § quod vi aut clam. vsq; in fine legis cum quatuor legibus sequentibus. & l. qui aut aliter, & l. si alius. & l. nam & si. & l. is qui in puteum. & l. denique. & l. semper. quæ omnes fuerunt Vlpiani, hoc satis clarè & diffusè textualiter exponit Ideò causa breuitatis omitto. ¶ Verum quia glos. prima in fine recitans verba l. primę § deniq. ff. quòd vi aut clam.
2 † dicit, illo interdicto vtenti nullam exceptionem posse opponi. Aduerte, quia illud dictum modificandum est hoc modo, videlicet salus quatuor exceptionibus vt ibi notatur, quę habentur eodem titu. l. prohibere § sed si permiserit. & l. si alius § bellissimè & § sequenti. qui incipit, est & alia. & l. semper § hoc interdictum. scilicet exceptio conuentionis, seu permissionis, de qua in § sed si permiserit. Item quòd tu prius vi vel clam feceras id quòd dicis me vi, vel clam demoliuisse. de qua loquitur § bellissimè. & hoc si iudici videbitur, vt ibi.
¶. Item quòd feci id causa arcendi incendij, de qua loquitur § est & alia. ¶ Item quòd animus lapsus est, de qua loquitur § hoc interdictum. nisi post annum audiatur ex causa, vt ibi. Quoad primum remittit Nouella ad notata sua de ordine cognitio. capitu. vlti, super verbo spoliatione. & dicat quòd

cit quòd hæc faciunt ad materiam decretalis ex parte. secunda de offic. delegat.

¶ Quærit hîc Collectarius, quid si obijciatur spoliato crimen de quo per sententiam condẽnatus est, videtur quòd obstet sibi talis exceptio. argumen. s. eodem accepta. distinguit Aut agitur petitorio, aut possessorio. Primo casu secundum Archidiacon. obstaret. inducit notata Innocen. & Compostel. de electio. quòd sicut. de excessio. prælato. inter. & dicit hoc verum de ijs criminibus quę priuationem ipso iure inducũt. Sed & ego hoc verum dico, de ijs criminibus quæ priuationem non inducunt ipso iure, sed per sentẽtiam, dummodo sit per priuatione lata fuerit. pro quibus faci. nota. Innocen. in prædict. decre. accepta. quæ scripsi in decretali. sollicitè in. iiij. quæstione § aduerte. versu. sed circa secundam. Secundo casu de crimine quod nó induceret ipso iure, nec per sentẽtiam iam latam, est indubitatum. per ea quæ scripsi in dicto § aduerte. sed de crimine ipso iure priuationem inducẽte, vel per sententiam quæ iam lata esset, & in rem iudicatam transiuisset, est maius dubium. & hîc dicit Collectarius quoad sententiam priuationem inducentem ipso iure, Innocenti. notasse, quòd sic. j. de accusa. qualiter. secundo super verbo ad diminutionem. & incipit glo. quando agit ciuiliter. in versu. credimus tamen Sed Collectarius credit quòd imo obstet. argum. s. capitu. proximo. inducit notata in prædict. capit. accepta. & j. capitu. proximo. probat, quia bona hęreticorum sunt confiscata ipso iure. & tamen ante declarationem occupari nó debent. j. de hęretic. cũ secundum. li. sexto. sed salua pace illa non est bona inductio, quia nos loquimur de priuatione per senententiam introducta, vel declarata. ibi verò loquitur de priuatione per sententiam non introducta, nec declarata. Dic ergo de hoc prout scripsi in prædicto § aduerte.

¶ SECVNDO quærit, vtrum vbi agitur interdicto vnde vi, possit agi constitutione si quis in tantam. C. vnde vi? Dicit
4 Iacob. de Aren. tenere quòd sic, † qoia persecutoria non tollit pœnalem. ff. de act. & obliga. l. quotiens. Cynus autem. C. vnde vi. l. momentaneę. in tertia quæstione reffert canonistas variare, & quandoq; dicere quòd per interdictum vnde vi non consequitur quis nisi possessionem cum fructibus, in proprietate enim nihil operatur interdictum, & dicit hoc notari per eos. s. titul. primo pastoralis. sub dit quòd. j. eodem. cum ad sedem. notarunt præiudicium proprietati fieri, quòd posset procedere secũdum eum, cum pronunciatur super facto, non super iure, vt aliàs solet dici quando ciuili. actis. crimi. præiudi. l. vnic. sed dicit quòd in capitu. cum ad sedem fuit pronunciatum super iure, & expressè super possessorio. cõcludit quòd seruetur illud in foro suo. Collectarius verò dicit quòd non videt aliquem decretalistam tenere, quòd nó possit agi simul ad rem, & ad pœnam illius. l. & quòd Bernardus non dicit contrarium in eo quòd dicit q agendo solũ interdicto nó censetur petere pœnam illius. l. vnde dicit quòd quia agere ad pœnam illam non est agere criminaliter, videtur quod fieri possit. Criminaliter enim secus, secũdũ eum. inducit collecta sua de ordin. cognitio. capitu. primo. si tamẽ actum fuerit criminaliter ciuiliter agi poteist, de eodem. sicut notat Archidiacon. in crimine. l. Iuliæ repetundarum. j. quæstio. prima. iubemus. quia criminalis non tollit ciuilem, vel econtra secundum eum. non examino, quia excedit materiam decretalis.

5 ¶ † TERTIO quærit quid si canonici procedunt, ad electionem non vocato eo, qui est in possessione eligendi mala fide? nunquid poterit agere possessorio restitutorio, tanquã spoliatus? Reffert Collectarius Innocen. tenere qoòd non, nisi veniens fuisset exclusus. ad quod bene facit de causa possess. cum ecclesia. Remittit ad notata per Innocen. de election. cum mana. circa finem. & hoc credo verum, quia non potest dici spoliatus, nisi veniens nó fuerit admissus, aut suspicatus fuerit se posse repelli. vt. l. prædi. l. si id quod. in fine. nec obstat. capi. cum ecclesia. quia ibi clerici venerunt, & admissi non fuerunt. sed fortè agere potest de contẽptu, quia postquam est in possessione, vocem habet in electione. & ideò si non vocetur contemnitur. vt prædicto cap. cum ecclesia. & de electioni. quòd sicut. Sed tũc posset replicari de mala fide secundum aliquos per ea quæ scripsi. s. capitu. proximo. articulo. iij. in principio & in fine. Sed nó credo quòd sic valeat replicari, quia hoc modo induceretur spoliatio, quòd non licet, donec enim de mala fide conuictus, & iuridicè priuatus fuerit, debet in sua possessione tollerari. & non spoliari. Sed fateor hoc esse valde dubium, Ideò cogitabis.

¶ QVARTO quærit, quid si Andegaueñ spolietur per Pictauieñ de re sita in diœcesi Pictaueñ, & quòd commune Pictauieñ. pluries requisitũ, quòd de prędonibus faciat iustitiam non curat facere: nunquid commune, vel iudex Andegaueñ contra ciues Pictauieñ represalias potest cõcedere? & virtute huius concessionis liceat cuibet Andegaueñ ciues capere Pictauieñ? videtur quòd nó, quia nullus pro alio puniri debet. j. quæst. iiij. § item pro peccato. xxiiij. quæst. prima. capi. facit de regul. peccatum. & capitulo locupletari. & capitul. sine culpa. in contrarium facit, quia vbi ciuitas non vult facere iusticiam, consentire videtur. ij. quæsti. vij. negligere. Item talis iuste facit, quia iudicis auctoritate facit. item quia auctoritate propria possum capere debitorem meum fugientem, igitur multò fortius iudicis auctoritate facere possum, quòd prędictum est. Collectarius dicit quòd hęc est veritas, vbi ad superiorem non posset haberi recursus. sed contra singulares
6 personas concedi nó possunt, † cùm pro delicto domini, vel vniuersitatis non teneantur singulares. de sententi. excommu. Romana. libro vj. Item dicit quòd virtute represalium concessarum, non potest aliquis capere vel incarcerare, quia nó est singulis concedendum, quod magistratibus competit. sed iudici præsentare debet. vt custodiatur donec satisfaciat, & dicit hæc notari per Nouellam in mercuriali, in regula non debet. de regul. iur. lib. sexto. vbi de hoc dicam. & in capitu. & si pignorationes. de iniur. lib. sexto.

¶ QVINTO quærere possem in verbo *crimen*. post Go. & Hostien. de monacho, an possit restitutionẽ petere, de quo satis scripsi. s. capitu. proximo. articulo secundo § quærit circa hoc Paulus. vbi etiam remissiones de hoc dedi, & . j. eod. titu. capitulo cũ venissent. in secunda quæstione Henrici. Item de quo crimine hîc loquatur. dicit Innocen. quòd fortè homicidium, vel aliud simile directè opponebat. Et nota. verbum *ante restitutionem*. signat enim quòd posteà potest. de hoc iij. quæstio. prima. capitu. primo. & quæstio. secunda. audiuimus. Et quòd dixit text. *executio*. fortè ideò quia de notoria spoliatione loquitur, vel quia non sufficit sentẽtiam dari, nisi executioni mandetur, & possessio restituatur. de re iudi. cum aliquibus. vel loquitur de executione id est de continuatione
7 processus. Item ex verbo *præsumatur*. † nota repelli accusatorem propter inimicitias ortas in causa ciuili. de qoo. j. de accusati. cum oporteat. secundum Hostien. Item in verbo *inimicus*. supponit textus id quod cauetur in alio iure, videlicet
8 † quòd inimicus nó admittitur ad accusandum, etiam in excepto crimine nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. j. de symon. licet hely. j. de accusationi. qualiter. & capitulo cum oporteat. secundum Innocentium & notat etiam Ab-
9 bas ex isto textu. † quòd qui nostra bona tollit, inimicus noster est.

¶ SVMMARIVM.

1 *Qui beneficio abutitur eo priuandus venit.*
3 *Iuste spoliatus à iudice non restituitur, donec an iustè spoliatus sit, cognitum fuerit.*
3 *Monachus interdicto conueniri potest.*
4 *Monachus pro quocunq; crimine per eum commisso ad pecuniariam ciuiliter non conuenitur, quod propriũ non habet, nec habere possit.*
5 *Eorum quæ extra iudicium per superiorem fiunt non præsumi.*

¶ CAP. VII.

CONQUERENTE. Ista decretalis loquitur de spoliatione facta à iudice. Ideò opponitur primo, quia cum iudex iudicat inter partes sententiam pro acto referendo, & illam exequendo, non facit partem. ideò non videtur quòd contra eum agi debeat iudicio restitutorio. sed potius contra partem ad cuius instantiam sic processit, vel cui beneficium cōtulit, de quo alterum per sententiam priuauit maximè quia semper præsumitur pro sententia iudicis. quòd prosequere, vt in vltima glos. solutionem ibi vide. Hostien. videtur stare solutiōi glo. Nouella dicit, quòd hîc non fuit sententia, vel iudicialis priuatio, sed extra iudicialis possessio. Super quo tamen vide, ea quæ leguntur & notātur de senten. excon. venerabilibus § primo. lib. sexto. Sed pone quòd Cantuareñ. Archiepiscopus non vult hîc illum restituere quē Papa Alexander mandat restitui, nunquid Oxonieñ Episcopus ab Alexandro delegatus, de causa restitutionis poterit cognoscere, & restitutionem facere? videtur quòd non, cum hoc sibi non sit commissum specialiter. de offic. delega. cùm olim. &. capitu. P. & G. & hoc dicit Innocen. placere quibusdam qui dicunt quòd si Archiepiscopus huic clerico non restituit ecclesiam propria volūtate, delegatus iste nō potest eū cogere: quia, sub conditiōe vel in dīe, videlicet cum restitutio facta fuerit, delegari videtur. tamē ipse fatetur alios dicere, quòd cum verba intentioni debeant deseruire. ꝫ. de verbo. signifi. in ijs. quæ intentio Papę fuit quòd communis sit vtriusq; iudex. ꝫ. eodem. ex conquestione. & quòd ibi notatur poterit delegatus eum compellere. Et licet Innocē. opinionem non eligat, tamē dicit Nouella quòd hæc vltima opinio placet Innocen. & Hostien. propter mentem, quæ præferenda est. ꝫ. de verbor. signifi. intelligentia. pro quo. s. de mutui. petitio. capi. secundo. Sed ad veritatem opinio ista nimis fortis est. argumen. de rescriptis capitu. significauit & capitu. Radulphus. sed disceptare non curo, eo quòd verba rescripti quæ non habemus modum soluerent. ꝫ. de priu. c. proximo.

¶ SECVNDO opponitur, quia non debet imputari Archiepiscopo, quòd ordinem non obseruauit super delicto clerici corrigendo, cum in hoc ordo non videtur fore seruādus. & saltem non videtur quòd hîc ordo esset seruādus, quòd Archiepiscopus deberet super hoc eum tali ordine requirere ad iudicem delegatū, quia ex officio expediri debet. s. de rescriptis. capitul dilectus. de pact. capitu. cum clerici. de cohabita. clericor. capitul. super eo. Respondet Hostien. quòd ideò Papa mādat hic ordinem seruari, vt puniatur Archiepiscopus, in quo deliquit, eo quòd nullum ordinem primo seruauerat. ad hoc de transla. capitu. quanto. vers. cæterum. cum suis concordantijs. sed hoc non sufficit. vnde melius ad propositum dicebat Goffre. tunc ordini iudiciario locum esse, cùm occultum delictum subditi nouerit superior, nec apparet accusator vel denunciator, quo casu superior tenetur nunciare. xxiij. q. iiij. duo ista. quia de ipsius anima tenetur reddere rationem. xviij. quæstio. xj cognouimus. In notorio verò, vel cum accusator aut denunciator apparet, non ageret superior contra illum: sed suum officium exerceret. s. de offici. ordin. capitulo primo. sed nec ista sufficit. Dic ergo, aut delictum est notorium, aut non est notorium, neq; contra clericum laborat infamia, & tunc tene distinctionem Goffred. aut delictum clerici non est notorium, sed contra eum laborat infamia, & tūc aut non subest causa quare debeat sibi per Papam aufferri iurisdictio. & tunc non debet Papa in hoc suā iurisdictionem occupare. xj. quæstio. prima peruenit. Sed debet permittere quòd inquirendo contra clericum, super huiusmodi crimine secūdum iuris ordinem suam iurisdictionem exequatur. de offici. ordi. capitu. primo. de accusa. qualiter. ij. in clemen. vnica. de offici. ordin. Aut subest causa quare Papa debet ordinario suam iurisdictionem aufferre, vtpote quia sua iurisdictione abusus est, sine ordine subditum spoliando, & tunc potest Papa eius iurisdictionem occupare, & delegato suo com-

t mittere, vt hîc, vt in eo in quo deliquit puniatur. † & quia priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, vt in communibus iuribus, & in hoc casu procedat opinio Hostien.

¶ TERTIO opponitur, quia videtur quòd cùm spoliatio sit auctoritate iudicis, restitutio non sit danda. vt. ff. de acquirē posse. l. iustè possidet. Cynus. C. vnde vi. l. meminerint. in prima. quæst. respondet quòd lex iustè. intelligitur de auctoritate legitima interposita, & non aliâs, vt etiam notatur in l. illa iustè. & facit. C. si per vim vel alio modo. l. fina. &. C. de appella. l. nominationes. cum similibus. & an ingrediens possessionem de mandato iudicis incidat in pœnam dictę. l. meminerint. vide ibi Cynum in ij. quæsti. inter principem, & inferiorē iudicem super hoc distinguentem, & illam quæstionē discutientem, an iudex mittendo in possessionem posset dare licentiam per se intrandi, saluo quòd rescriptū principis quo ad hoc si esset impetratiuum de facili posset de surreptiōe notari secundum Collecta. allegat de rescriptis. cęterum. & cap. quia non nulli. non sic, si motu proprio fuisset cōcessum, propter notata s. eod. audita. secundum eum. Subdit Ioan. nouæ. vij. quæstio. prima præsentium quòd contra iudicem non datur restitutio. quòd intelligit Archidia. cum iudex procedit seruato ordine iuris, vel vbi est dubium, an iustè vel iniustè processerit, propter quòd credit nō habere locum indistinctè quòd hîc dicitur, maximè vbi iudex procedit iudicialiter. nā tunc siue iustè siue iniustè procedat, dummodo parte vocata valet, nisi appelletur. Sic intelligit quę scripsit Hostien. in summa eod. titu. § quando. vbi dicit, quòd si procedit iudex non seruato ordine iuris, incontinenti fit restitutio, etiam si incontinenti offerantur paratæ probationes. ij. quæsti. vj. argumenta ij. quæstio. prima. notum. vij quæstio. prima præsentiū. de in integr. resti. cùm venissent & hęc sententia secundum eum
2 probatur. lxxiiij. distin. quorundā. vbi colligitur, † quòd iniustè spoliatus à iudice non restituitur, donec cognitum fuerit, an iniustè fuerit spoliatus secundum Archidiaco ibi argum. vij. quæstio prima. præsentium secundum Butriga in quęst: vj. hoc quippe. vbi de hoc per eundem. Plus dicit Collectari. quòd si subditus prælato præsente, & non contradicente spolietur cōtra pręlatū possessorio poterit agere. inducit de sente. excommuni. capitu. quantæ & fac. eod titu. dilecto. lib. vj melius facit secundum eum, quòd le. & notatur. ij. quæstio prima notum. Nec obsta. si dicas, quòd hoc non fuit factum nomine prçlati, quia imo videtur fuisse, cum ex consensu obligetur, vt prædict. capitu. quantę. aliàs enim non obligaretur. de senten. excommuni cum quis. sed hoc nil credo falsius cum hîc cessent principia possessorij, cum per hoc prçlatus nec spoliauerit, nec spoliari mandauerit, nec spoliationem nomine suo factam ratam habuerit. ꝫ. e. cum ad sedem. maximè cum ad prælatum non pertineat contra regulam Apostoli nō percussorem, violentiam alicui inferre, seu in aliquem violentas manus iniicere, nec obst. capim. quantę. quia ponit casum nouē, & loquitur de superiore valente deffendere, & hoc obmittente facere per dolum. Primum ponit Bernardus Secūdum ponunt Innocen. & Hosti. & Nouella. Sed & si confiterer quòd sententiam excommunicatōnis incurreret, hoc tamen dicerē inductum per positiuam constitutionem specialem, nec ex hoc faterer competere restitutorium propter hoc, quòd tunc cessant eius principia, nec fortè multum temerarium esset dicere, quòd ibi non loquatur de sententia lata, sed de sententia propter dolum commissum adhuc ferēda. ad id autem quòd notatur in prædicto capitulo notum. in glo. hoc ideo dicit. respondebitur. ꝫ. eod. cum ad sedem.

¶ Collectarius nescio qua occasione ductus intrat hîc materiā. l. si quis in tantū. C. vnde vi. & quęrit de not. ibi per Cynū in quarta. quæsti. nunquid habet locum in infante, & in quarta, nūquid in patre. de quo etiā in. q. sequēti, & in alia sequēti, quid de Abbate, & prælato. & in prima secūda & tertia. quid de fœmina, de furioso, & prodigo. Itē in § sed pone iuxta hoc quid de vniuersitate vel collegio. cuius dicta in parte recitat

Collecta

Collectarius. sed ibi videas. alibi dixit. & Cyn. reffert Collecta
rius quòd vniuersitas accusare potest, recitatq; verba eius, quę
habes. C. qui accusare non poss. l. si cautiones. in. iij. quæstio.
¶ Sed contrarium finaliter ibi decidit Cyn. vide glo. vij. quę
stio. prima. sicut. xij. quæsto. secunda. Episcopus. & Archidia
conus in prædicto capitu. sicut. & in. §. caueant. de senten. ex-
communica Romana. libro sexto. ipse verò Collectarius cre
dit quod vniuersitas accusari nõ possit criminaliter, & dicit Ber
nardum & Innocen. in hoc remanere. de symo. dilectus. licet
de senten. excommunicat. grauem. à contrario sensu videatur
sentire contrariũ. Argumento enim à contrario stari non de
bet, cum alibi clarè notet contrarium, scilicet in capitu. dile-
ctus. In capitu. verò grauem. dicit finaliter aliquos dicere, &
non malè, quòd nõ potest accusari, quia causam criminalem
ducit per procuratorem de iura. calunni. capitu. primo. sed
ciuiliter bene. vide Cardina. vbi supra. & de constitu. capitu.
primo in principio. Et qualiter vniuersitate punita, possunt
puniri singulares, vide Cardinal. & Nouellam de pœnis fœli-
cis. lib. sexto. & qualiter collegium, & conuentus sunt idem,
3 vide Cardi. in prædicto capitu. Romana. † Subdit monachũ
conueniri posse interdicto, vt restituat aliena. secundum Ar-
chidiaco. xj. quæstion. prima. de persona. super quo vide Col
4 lectari. de iudic. intelleximus. † Verum alia die fuit decisum
in consilijs Rotę, monachum pro quocũq; crimine per eum
perpetrato ad pecuniariam ciuiliter conueniri non posse, pro
eo quòd proprium nec habere, nec debere potest. ipse etiam
Collectarius laxando hîc in principio. dixit subdito Episco
pi quòd contra Episcopum non dari interdictum, sed actio-
nem in factum, vel iudicis officium. remittens ad notata sua
de iudici. cæterum. vbi Innocẽ. circa hoc videtur varius, sicut
dicimus de vassallo contra dominum & de naturali filio cõ-
tra patrem. posteà ponit ea quæ habes in Cyno. in prædicta. l.
si quis in tantam. vbi quærit, qualiter dicta constitutio com
petat filio contra patrem. Subdit, quòd sicut filius non agit
interdicto criminaliter contra patrem. ij. quæstio. prima. pro
hibentur. cum collectis eius. de ijs qui me. cau. cùm dilecti. sic
nec clericus cõtra Episcopum, qui loco patris est. & licet Ab
bas dicat Episcopum & Abbatem teneri illa constitutione
in quantum ad eos peruenit, & non aliter, hoc ipse intellexit
non per interdictum, sed aliâs, vt supra. plus dicit quòd cleri-
ricus primo necesse habet veniam implorare sicut filius. ff. de
iureiur. l. nec generaliter. notat Archidiaco. xj. quæstio. pri-
ma. si clericus. & idem dicit de monacho ad Abbatem. indu-
cens collecta sua de serui. ordina. capitu. de famulis.

¶ Henricus cum quæritur vtrum spoliatus à iudice rebus,
vel beneficio, debeat ante omnia restitui. Distinguit ex nota-
tis in Speculo de petitorio & possessorio. §. finali. versu. & vt
hic articulus. & per Hostien. in summa. eod. titu. § quando sa
cienda. sed ad loca prædicta te remitto. De spoliatione autem
facta ab alio remittit ad notata sua de ordine cogniti. capit.
fina. & de institu. cùm venissent. qualiter autem vocatus ab
Episcopo teneatur ostendere titulum, remittit Nouella. ad
not. de reg. iur. cap. primo. libro sext. & qualiter etiam habet
docere dum agit restitutorio. dixi in clementi. causa. quæsti.
5 vltima. ꝟ. titu. primo. † Item notant hîc Io. & Abbas nõ præ
sumi pro ijs quæ per superiorem fiunt extra iudicium: quia
Papa mãdat prius restitutui spoliatum sed hoc est ideò, quia
spoliatio de natura sua non debet esse extraiudicialis, sed iudi
cialis. & secundum hoc intellige quòd notat Ioan. vij. quæsti.
prima præsentium. in principio summę. Item notat Hostien.
spoliationem sonare in vitium. sed quandoq; contra de renũ
ciat. quòd in dubijs. de pact. cùm clerici. de ætate & qualitate
cum bonæ. in fine. de cleri. non residenti. ex tuæ. & capitu. fina
li de magi. quanto. in fine. de collusi. audiuimus. de crimine.
fal. ad falsariorum. de clerici. ex fraternitati. & capitulo sequẽ-
ti. ¶ Item exponit Hostien. *manifesta*. id est notoria. eo quod
ex illa ferri potest sententia. nec enim crederetur Episcopo
de causa, nisi aliter fidem de ipsa faceret. vj. quæstio secunda. si
tantum. & capitu. placuit. sed vltra hanc notorietatem duo
alia requiruntur, videlicet, quòd causa ipsa sit rationabilis, &
quòd ordo iuris sit seruatus, vt etiam satis probatur hic. nec
ob. ad literam de ætate & qualitate. cum bonæ. vt ibi soluitur
Item notat Hostien. quòd quem teneor deffendere, non de-
beo impugnare. simile de natis ex libero ventre. capitu. vnic.
vbi de hoc. Item notant quidam in verbo, *proponere*. rescriptũ
extendi ad futura. sed malè. vt supra. de rescriptis. capitu. final.
ideò exponit Innocentius proponere, scili. et super præteritis
excessibus, vel causis, quia super futuris non liceret. vt prædi-
cto capitu. fina. secundum eum. Item notat Tancredus in ver
bo, *delegato*. in curia posse impetrari rescriptum etiã per reum
originalem. Simile. ꝟ. de appellationi. capi. primo. dicit enim
quòd datus fuit iste delegatus ad petitionem clerici, qui facta
restitutione super principali reus est secundum Hostiẽ. Item
notat Hostien. in verbo. *responsalem*. esse in oppositione haben
tis respondere venire, vel respõsalem mittere. de iuramento
calun. capitu. finali.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Maritus vxore spoliatus non restituitur quin prius, & copulam, & matrimonium probet.*

¶ *CAP. VIII.*

EX transmissa. Hæc decreta. vult quòd viro petenti restitutionem mulieris tria sint necessaria. videlicet probare desponsationem, & probare copulam. & cauere de impunitate mulieris, & quòd nec tunc esset restitutio facienda si constaret de nimia seuitia viri.

¶ Quæritur hîc qualiter agebatur petitorio videlicet, vel pos
sessorio. Innoc. recitat opiniones. dicunt enim quidam indu-
centes notata. ꝟ. eod. ex parte. & tex. hic, cum dicit legitimè.
Alij dicũt quòd imo hîc possessorio agebatur. & quòd nihilo
minus speciale est in hoc possessorio, quòd nõ fiat restitutio
nisi probentur legitima desponsatio per verba de pręsenti, &
copula. Et est ratio specialitatis, secundum aliquos, quoad co
pulam, quia si restitueretur non cognita, periculũ esset ne cor
rumperetur à viro. argumen. ꝟ. de sponsal. capitu. consultatio
nem. aliâs autem statim ex quo spoliatio probata esset, sub-
audi & despõsatio statim fieret restitutio, nisi obijceretur gra
dus diuina lege prohibitus. ꝟ. eod. literas. imo prædictis duo-
bus probatis, licet obijciatur consanguineitas non impedi-
tur restitutio. ꝟ. eodem ex conquestione. supra de officio. de-
lega. causam. Vel dic secundum Innocentium quòd ex quo
petebat eam sibi tãquam vxorem restitui, oportet quòd pro
bet legitima sponsalia argumen. ff. de lib. homi. exhiben. l. pri
ma. & per id quòd nota. supra titu. primo. cùm super. Nouel
la verò dicit tu dic vt glo. Glosa verò tenet quod hîc possessorio
1 agebatur, & ꝟ quod ideò est necessaria probatio copulę, quia ali
ter non potest haberi possessio in vxore. ac etiam matrimo-
nium, quia aliter in libera persona seruitus acquiri nõ potest,
& sic causam proprietatis continet. dicetur. ꝟ eodem. ex con-
questione. & capitulo ex parte. & sic habes hîc casum in quo
spoliato restitutio denegatur alios casus notat Ioannes in
quæstione prima. quorum & Vincen. supra. capitu. proximo.
& Goffred. hic, & Bernardus vt lite non contesta. capitu pri
mo. in quarta glo. & super illa in Nouella, & per Hostiensem
ꝟ. capitu. secundo. & plenè in Speculo de petitorio & posses
sorio. §. finali. per totum, vbi inuenies de hoc versus, quos po
nebant hic Petrus & Abbas.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Corpore possessionem non parari.*
2 *Ecclesia sine corpore acquirit.*
3 *Possessio an animo perdatur.*

4 *Pensionis obligatio sine constituentis consensu introduci non potest.*
5 *Vtrum & quando religiosus restitui possit.*
6 *Religiosus Apostata neq; restitutionem petere, neq; restitui debet.*
7 *Religiosum existentem in scholis Abbatis & conuentus consensu restitui potest.*
8 *Monachum neq; ex crimine, neque ex causa ciuili falsam pecuniaria conueniri posse.*
9 *Monachus nõ habet personam standi in iudicio, nec obligari potest, nec litem contestari, vel condemnari.*

¶ CAP. IX.

CVm venisset. Aduerte, intellectus huius decret. subtilis est, & iudicio meo nõ perfecte explanatus per scribentes, & hoc dicit in summa secundũ Nouellam; Si is qui per alium possidet, illo mortuo possessionem ingressus expellitur, restitutionem per interdictum petere poterit, & licet iste casus sit verus in se, tamẽ non explicat cõclusionem notabiliorem capituli, quoad materiam de qua in oppositionibus apparebit.

¶ PRIMO opponitur ergo de capitulo pastoralis. ĩ. de priuile. vbi dicitur, quòd si Papa concessit religiosis, vt ecclesias suas in proprios vsus possint committere decedentibus personis earum, non licet eis auctoritate propria absq; Episcopi licentia illarum possessionem intrare, Respondet Innocen. quòd ibi loquitur de possessione nũquam habita, quam non licet propria auctoritate intrare, hîc autẽ de possessione iam habita. quia hîc religiosi iam ecclesię possessionem habuerant per clericum. qui eorum nomine possidebat. Prætereà secundum Abbatem ibi loquitur de priuilegio Papæ, qui non intẽdit facere diœcesano præiudicium. hîc verò loquitur de priuilegio ipsius diœcesani, quod largè interpretandum est contra eum. vnde aliud est nunquam habuisse auctoritatem dyœcesani, vt ibi. & aliud est à principio habuisse, vt hîc secũdum Hostien. quæ omnia simul coniuncta vnam bonam solutionem operantur.

¶ SECVNDO opponitur, quia videtur quòd repugnat iuri id quod proximè dictum est, videlicet quòd isti religio
1 si per prius possessionem habuerũt, † nam absq; corpore possessio non acquiritur. vt. ff. de acquirend. possess. l. quemadmo
2 dum. Soluunt quidam, † quòd ecclesia bene sine corpore acquirit, ex sola donatione absq; alia traditione. vt. C. de sacrosanct. ecclesi. l. vltima. sed ipsi maledicunt, quia licet sit priuilegiata in acquisitione dominij per prædict. allegatam. l. vltimam. non est tamen priuilegiata in acquisitione possessionis pro eo quòd possessio quoad suam introductiõem facti est, & requirit apprehensionem corporalem, vt notat glo. in prædict. l. vltima. in fine super verbo in rem. quam approbãt doctores in Cyn. sic etiam notat Specu. de locato § nunc aliqua. versi. lvij. & recitat Nouella de consue. capit. vltimo super vltima glo. quòd priuilegium dictæ l. in rei vendicatione inductum, non trahitur ad publicianam. vnde Innocen. aliter soluit, dicens quòd hic interuenit corpus, in possessiõis acquisitione, & si non canonicorum, tamen clerici eorum nomine possidentis. Dicit tamen Innocen. quòd ad tollendum omne dubium quæstionis si sit sine quæstione facere voluisset. de
3 buisset clericus à se primam possessionem abijcere, † quia solo animo abijcitur, & amittitur. C. de acquiren. posse. l. licet. & constituere se, & per consequens incipere nomine canonicorum possidere. hoc enim modo omnino. i. absq; dubio canonici, & non ipse ecclesiam possident. vel dic secũdum eum, quòd hoc est in ecclesia speciale, quòd ex quo aliquid recipit nomine possessionis, quòd possessionem acquirit, vt supra de consue. capit. secundo. sed illud magis facit contra quòd pro eo, quòd textus ibi supponit consuetudinem necessariam fore, quòd hîc præsupponere esset nimium diuinare. Aliam solutionem ponit Bernardus in glo. secunda. post principium, & supponit solutio Bernardi quòd iste clericus concensit cõcessioni Archiepiscopi, & se spontè constituit nomine religiosorum possidere sub præstatione annuæ pensionis, & iste casus si verus esset videretur clarus, & satis videtur literæ applaudere in eo quòd dicit in fine clericum nomine religiosorum possidere, & ad hoc redibo posteà.

¶ TERTIO de concess. præbend. & aliâs vt in prima glo. Glosa ponit tres solutiões. Prima est, quòd ibi loquitur in donatione facta singulari personę de beneficio viuentis, quæ non valet. hîc verò loquitur in donatione facta collegio. sed ista solutio est superficialis, quia etiam in fauorẽ collegij non potuisset Archiepiscopus clericum inuitum priuare iure suo sine causa. l vj. distin. satis peruersum. ĩ. de locato capi. vestra. & de regu. iur. sine culpa. libro sexto. Secunda solutio habet, quòd donatio facta fuit sine præiudicio possidentis, & ideò non fuit necessarius consensus clerici. argumen. eius quòd legitur & notatur in clementi. si vna. de rebus ecclesiast. non alien. Sed ista solutio literæ aduersatur, quòd clericus nomine proprio possidens absq; onere pensionis constituitur nomine religiosorum amodo possidere. & cum onere pensionis quis autem diceret hoc sine præiudicio clerici posse procedere? existimo quòd nullus. Tertia solutio habet quòd in cõtrario inhibetur collatio fienda in titulum, non autem in proprietate. hîc verò datur tanquam proprietas. sed adhuc viget præiudicium clerici, de quo supra dicam posteà.

¶ QVARTO opponitur de capitulo prohibemus. ĩ. de censi. vbi Lateranẽ concilium inhibet cum decreto, ne noui census ecclesijs imponantur, quomodo ergo potuit Archiepiscopus istum clericum onerare nouo censu. Goffredus soluit, quòd prius ista pensio Archiepiscopo soluebatur, & sic non soluetur nouus census. sed non videtur bona ista solutio, eo quòd hęc solutio census non sit possessiõis translationem quoad ecclesiam, sed solum quoad pensionem de clerico in monasterium designaret. Prætereà secundum Hostien. hæc solutio literę aduersatur. nam verbum auctoritate, positum in textu nouam impositionem demonstrat. vnde dicit Hostiensis quòd decretalis contraria loquitur de impositione noui census absq; causa rationabili, & pia facta sine authoritate Episcopi. nam impositio quæ ex causa pia & rationabili fieret auctoritate Episcopi, est permissa. vt. ĩ. de censi. significauit. hîc autem fuit facta impositio census auctoritate Archiepiscopi, vt text⁹ hîc dicit, ac etiam ex causa rationabili, & pia, videlicet vt indigentiæ religiosorum prouideretur. magna enim est pietas atq; ratio, quæ pro religione facit. ff. de religi. & sumptu funer. sunt personę.

¶ QVINTO opponitur, quia videtur quòd absq; cõsensu capituli sui Archiepiscopus nõ poterit istam ecclesiam donare religiosis. vt. ĩ. de ijs quæ fiunt à præla. cap. tua. Respondet Nouella supplendum quòd interuenit consensus capituli sui. Dicit tamen quòd potuit fieri hæc donatio, etiam vocato rectore, qui erat. vel si vacabat ecclesia, non deputato legitimo deffensore, vt in prædict. clementi. si vna. dummodo nõ suæ mensæ sit, nec sui capituli, vt ibi. sed istud est diuinare, nec est necessaria talis suppletio in huiusmodi possessorio restitutorio, licet fortè bona esset, si petitorio ageretur nam si de voluntate Archiepiscopi monasterium possessionem habuit siue cũ consensu, siue sine cõsensu sui capituli nõ pôt à modo Archiepiscopus dicere se fuisse per religiosos spoliatum, qui se ipsum voluntariè spoliauit, nec per consequens agere potest restitutorio. ĩ. eod. accepta. de fili. præsby. veniens. de cleri. coniug. diuersis. de insti. cùm conuenissent. de ijs quę fi. à maiori parte cap. ex ore. cum similibus.

¶ Quærit finaliter, qualiter intelligitur ista decretalis. circa quod examinãda sunt tria. Primo, quis fuit status ecclesiæ de qua agit. Secũdo, quid facit Archiepiscopus. Tertio, quid fecit clericus, qui ipsam ecclesiam tenebat. Ex quibus de plano patebit intellectus ipsius decretalis. ¶ Quoad primum, dicũt quidam quòd ecclesia ista non tenebatur per clericum in titulũ, seu in beneficium. sed potius per Archiepiscopum in proprietatem, & ad vtilitatẽ mensæ suę, & quod clericus erat cõductitius

Archie

Archiepiſcopi,& nomine Archiepiſcopi eccleſiam poſside-
batad annuam penſionem. ſed hanc opinionem non credo
de iure veram. Et primo,quia diuinat. Secundo quia gloſis,&
doctoribus aduerſatur. Tertio quia aduerſatur textui.in ver.
ita quod.in principio. vbi patet, quòd Archiepiſcopus volens
clerico prouidere,noluit q vita illius comite fructus eccleſiæ
vſibus monaſterij proficerent.& ſic patet.q clericus in eccle-
ſia ius habeat,& ſic videntur ſapere omnes gloſatores.
¶ Dic ergo quòd clericus eccleſiã tenebat in titulum, ſeu be
neficium, & ſic rectè procedit prima glo. Bernardi, & in eo
quod opponit de.cap.primo de conceſ.præbend. Quoad ſe
cundum breuiter dico,q Archiepiſcopus quatuor fecit. Pri-
mum eſt,quia eccleſiam religioſis quantum in ſe fuit conceſ-
ſit.patet in textu videlicet,quoad proprietatem, & ſic proce-
dit finis primę gloſæ.patet quia nõ quoad titulum,ſeu in be-
neficium cum illud ſit ius perſonale, non reale, & tamen iſta
cõceſsio realis fuit,& nõ perſonalis. Secũdo etiam quantum
in ſe fuit eccleſię poſſeſsionem in religioſos tranſtulit patet,
quia vt clericus religioſorum nomine poſsideret, & vt reli-
gioſi per clericum poſsidereot.ipſe Archiepiſcopus ſtatuit q
in ſignum huius clericus religioſis annuam ſolueret penſionẽ,
vt hic patet in medio,& in fine huius decret. Tertio prouidit
clerico,vt in recõpẽſationẽ iuris,quòd in eccleſia habeat tẽpo
re conceſsiõis,ius percipiẽdi fructus eiuſdẽ eccleſię eidẽ eccle
ſię,ſeruiẽdo,donec viueret ad eũ pertineret, q ſonat textus in
verſu ita quòd.ibi:*poſt deceſſum*,&c. Quarto prouidit mona-
ſterio,nam,vt ex tunc ipſi monaſterio incorporaretur eccle
ſia,& vt monaſterium ex tũc eccleſiam poſsideret ordinauit
quòd clericus eccleſiam nomine monaſterij poſsideret, & in
ſignum huius ſtatuit quòd clericus religioſis ſolueret annuã
penſionem.iuxta.cap.ij.ĩ.de cenſi.& quòd fructus eccleſię ex
tunc ad religioſos pertinentes pro prędicta perciperet annua
penſione,vt patet in fine decretalis. Quoad tertium,dico pri-
mò, quòd clericus conſentit conceſsioni, & ordinationi Ar
chiepiſcopi quoad quatuor ſupradicta,& maximè quoad ſe
cundum & quartum,quæ præiudiciũ eius tangunt patet,quia
abſq; eius conſenſu illa Archiepiſcopus facere nequiuiſſet. nã
per prædicta Archiepiſcopus clerico titulum,& poſſeſsionẽ
eccleſiæ aufferebat,& eccleſiæ poſſeſsionem religioſis poſside
bat, quòd fieri non poterat abſq; conſenſo clerici, qui ijs ſine
cauſa non poterat priuari inuitus. vt.c. ſatis peruerſum. &.c.
veſtra.&.cap.ſine culpa.allegatis.cum concordanti. Præterea
tex.noſter.interpretatiuè reſpõdendo dicit,quòd clericus re-
ligioſorum nomine poſsidere incipit,igitur conſentit. patet
conſequẽtia,quia nec poſſeſsionem ſuam perdere, nec ex cor
pore proprio poſſeſsionẽ religioſis acquirere potuit ſiue pro
prio ipſius animo,& conſenſu. C. de acquiren. poſ.l.licet.&.e.
titu.l.iij.§.in amittenda.&.l.quemadmodum. & patet etiam,
4 † quòd obligatio penſionis ſine eius conſenſu non potuit in
troduci.ff.de act.& oblig.l.obligationum ſubſtantia.in fine.
Si autem conſentit ſuę propriæ amiſsioni,& illius in religio-
ſos tranſlationi,ac penſionis religioſis per ſe fiendæ obligatio
ni,& præſtationi iure conuincitur,quòd per hoc conſenſiſſe
videtur toti Archiepiſcopi ordinationi, & de eccleſia per
Archiepiſcopum factę conceſsioni. nam in habentibus ne-
ceſſariam conſequentiam ordinis in conſequente conſentiẽs,
eo ipſo conuincitur in antecedente conſentire.ff. de acquirẽ.
hęred.l.illud.C. de neceſſ.ſeru.hęre.inſtitu.l.penulti. Ex quo
ſequitur quædam beneficij tacitè inducta vacatio,& ſic nulli
ipſius clerici peremptio,ac libere poteſtatis Archiepiſcopi ad
faciendum dictam conceſsionẽ apertio.vt.ĩ.de regular. cap.
beneficium.li.vj.quòd dico procedere etiam ſi conſenſus cle
rici conceſsionẽ ſequatur Archiepiſcopi,dummodo inconti
nenti,eo quòd iſta formam non habent.ff.ſi cert.pet.l.lecta.§.
dicebam.C.de pact.l. petens & in clemen.vnic.in fi.ĩ.de con
ceſ.præpen.ex quibus patet veritas circa oppoſitiones primò
factas,cuius proſequutiõem ſtudioſo relinquo.
5 ¶ Quærit hic Hericus,† vtrum,& quando religioſus poſsit
6 petere reſtitui.& circa hoc diſtinguit,† quia aut eſt apoſtata,
vt probatur.ĩ.ne cleri.vel mona.cap.vt periculoſa.lib.vj.&
notat Archidiaco.xxiij.diſtin.cap.ſi quis ex clericis.&.xviij.
quæſti.ij.ca. Abbates.glo.ſic clerici.ad finem. vel eſt aliâs ex-
communicatus,& tunc non poteſt petere reſtitutionem ob-
ſtante exceptione excommunicationis. vt notant Bernardus
& Hoſtien.ſ.de reſcriptis.cap.dilectus.& de offic.dele. pru-
dentiam.§.ſexta.& de procurato. ex inſinuatione, & Bartho.
Brixien.& Archid.xxiij.diſtin.in nomine domini.& Archi.
xiiij.quæſti.prima in ſumma.& in.cap. Abbates.allegato.&
ĩ.de exception.pia.lib.vj.& per ipſum Henricum plenius de
iudi.intelleximus.ſubaudi.ſi excipiatur.quia aliter teneret pro
ceſſus.vt notatur in prædi.capi.pia. Aut non eſt apoſtata, nec
aliâs excommunicatus.& tunc,aut habet adminiſtrationem,
& tunc poteſt reſtitui in ijs quæ ad adminiſtrationem perti-
nent.ſ.de iudi.cùm deputati.de ordine cognit capi.ij.cum ſi
milibus. Aut nõ habet adminiſtrationem,vel habet, ſed vult
petere reſtitutionem de alijs,quam de pertinentibus ad ſuam
7 adminiſtrationem,& tunc † aut eſt in ſcholis prout debet eſ
ſe,pota de voluntate,& licentia Abbatis,& cum conſilio con
uentus ſui,vel maioris partis eiuſdem.iuxta præd.cap.pericu
loſa.& tunc poteſt reſtitui.vt.ff.de iudi l.ſi longius. aut non
eſt, prout debet eſſe ſcilicet de licentia Abbatis ſui, & cũ cõſi-
lio ſui conuentus, vel maioris partis ipſius,& tunc non poteſt
petere reſtitui.ĩ.ne cleri.vel mona. capit. ſuper ſpecula. Aut
non eſt in ſcholis, & tunc, aut petit reſtitui ad clauſtrum, &
tunc auditur.vt.xvj.quæſtio.prima.ſi cupis.&. capi. placuit.
ij.& ſic poteſt intelligi.ſ.de reſcript.cum dilecta.cum ibi no
tatũ per Hoſtien. & Nouellam, aut petit reſtitui ad alia quã
ad clauſtrum,& tunc aut vacante monaſterio,& tunc poteſt
vt prædi.cap.cùm dilecta.in fine.vbi hoc notat Bernard aut
nõ vacante,& tũc ſecus, niſi hoc petatur de mandato Abba-
tis,ſeu ſuperioris,vt hîc. Vel ex alia iuſta cauſa.vt.ĩ. de accuſ.
ex parte.remittit ad notata de hac materia.ĩ.de accuſa.ex par
te.& per Innocen.qui cleric.vel vouen.capitu. inſinuante. &
per.e.de priuile.cum olim.ij.in glo. & malè. & in Specul. de
actore.§.primo.ver.ſed quid ſi ſpoliatus.& verſu.ſi tamẽ mo
nachus.de quò etiam ſcripſi poſt Paulum.ſ.e.ti.cap.in literis.
circa articulum ſecundum.§.Paulus autem.verſu.quærit circa
hoc Paulus.& vtrobiq; dedi remiſsiones,& promiſi dicere.ĩ.
de accuſa.ex parte. vel in cap pe.eod.titu.ſed hodie quærеba-
8 tur in Rota,† vtrum monachus ex crimine,& ad pecuniariã
pœnam poſſet ciuiliter conueniri.& prout aliâs dictum fue-
rat,ita fuit hodie concluſum,quòd nõ,maximè directa actio
9 ne,& ad finem directę codennationis:† quia ijs modis mo
nachus nõ habet perſonã ſtãdi in iudicio nec poteſt obligari,
nec per conſequens litem conteſtari, vel etiam condennari,
cùm vtrobiq; perſonalis obligatio contrahatur.ff.de pecul.l.
iij.§.idem ſcribit.C.de iureiur.l.actori. Inducebantur notata
Io.xij.q.ij. non dicat. & Archidia.ibidem,& Specul.de ſta
monac.in principio per totam primam columnam. & nota.
glo.& Cynus.C.de Epiſco.& cleri authenti.cauſa. quæ fit cũ
monacho. vbi vide plene in Cyno in prima & ſecunda quæ-
ſtionibus.inducebantur etiam notata in Spec.titu.de reo.ver.
ſi autem monachus.& ſequenti.& nota per Innocen.ĩ.de pri
uilegijs.cùm olim.ij. De habente verò adminiſtrationẽ quo-
ad directam actionem,& directam condennationem, idem
dixerunt omnes,præter duos,eo quòd proprio nomine con
ſiderato remanet monachus,& ſic eo reſpectu de ipſo ſicut de
ſimplici monacho iudicandum eſt,de quo ſupra proximè di
ctum eſt. Reſpectu autem adminiſtrationis certũ eſt agi non
poſſe directè,quia ex delicto adminiſtatoris nõ tenetur.ĩ. de
regulis iuris.capitu delictum.libro ſexto.& quòd ſcripſit Ar
chidiaco.de reſcript.ſtatutum.§.acceſſorem.libro ſexto. Ve-
rum dixi,& fuit acceptũ dominis,quòd aduerſus Abbatẽ ſuũ
poſſet Epiſcopi officiũ implorari, vt de adminiſtratione, vel
portatione monachi pinguiori ſubſtraheret,& in emẽdatio-
nem delicti pro monacho daret, & monachũ ad pœnitentiã
ſtrictius viuere faceret. inducebam quòd habetur de appell.
reprehenſibilis.vbi de hoc per Innocen.& de fideiuſſo.capit.

peruenit.& quòd notant Innocen.& Hostien. & Nouella de symo. dilectus.& de accus.ex parte. sicut econtra agendo implorat monachus. vt prędict.l.penul § illo.videlicet.C.de necess.seruis.hęred. insti. Plus dicebam in minoribus delictis, de quibus potest Abbas monachum corrigere.iuxta lecta,& notata de offi. ordina.quanto.etiam in ijs Abbatis officium aduersus monachum implorari posse ex identitate rationis. verum quia ista propriè hîc non cadunt dicam in. capitu. dilectus.&.cap.ex parte.&.cap.penul.allegatis.

¶ Collectarius hic primo tractat, ea quæ leguntur & notantur per Cynum in.l.nõ abs re.C.vode vi.quæ ibi videas.Item etiam tractat ea quę scripsit Nouella de offici.vica. cap.si.lib. sex.in verbo generalis.versi.& scias quæ ibi scripsi in.iiij.quæstio.ver.& scias.Item tractat qualiter solutio pensionis probat possessionem,inducens ad negatiuam de causa posse.capi. fina.& de fide instru.capit.inter.in fine. & finaliter velle videtur quòd regulariter vera est negatiua,vt in cõtrarijs. sed casualiter vera est affirmatiua, videlicet dum aliàs probatur dominiũ,& in translatiõe dominij fuit possessio assignata quia tunc præsumitur hoc fieri in signum traditę possessionis, maximè in fauorem ecclesiæ,vt hic.& in prædict.capit.ex literis & hoc dicit hic notari per Hostien.in verbo annuam.inducit de priuile.capit.accepimus.& prępict.c.inter.licet Inno.videtur notare contrariũ de trãsactiõibus .c. prętereà.secundũ eũ.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Quando cõmittitur petitorium, de eiusdem possessorio index cognoscit.*
2 *Iudicem ad instantiam rei, sicut & actoris, qui rescriptum impetrauit procedere debere.*
3 *Delegatus ante præsentationem literarum nullam habere iurisdictionem vulgare est.*
4 *Verba pura, de præsenti, dispositiuáq; à futura partis præsentatione dependere non debent.*
5 *Iudex vel executor donec nominatus vel electus fuerit, iudex vel executor censeri non debet.*
6 *Paria sunt non esse, & non apparere esse.*
7 *Rescriptum post præsentationem ambabus partibus commune esse Bellemeræ est.*
8 *Symbolisantes facile coalescere.*
9 *Impetrãs post rescripti præsentationẽ rescripto ipso renũciare non põt.*
10 *Res eadem diuerso iure censeri non debet.*
11 *Rescriptum à principis concessione, non à præsentatione vires sumit.*
12 *Reus absq; vlla petitione ab actoris impetitione absolui potest.*
13 *Sententiam ipsi libello lætiorem non debere esse.*
14 *Reus ex persona sua adiudicatoriam sententiam reportare non potest.*
15 *Suspecti ab accusatione matrimonij repelluntur.*
16 *Possessorium secundo loco positum si circa eandem rem versetur petitorio præiudicat.*
17 *Possessorium per modum actionis propositum actoris petitoriũ super eadem re suspendit.*
18 *Inconsulta vxoris dimissio restitutiõem inducit.*
19 *Inducta ad vnum effectum alterum non operari.*
20 *Secundum rescriptum primi reuocatorium, illius primi mentionem facere debere expressissimam iuris esse.*

¶ *CAP. X.*

EXconquestiõe. Opponitur primo in principio.§.j.ibi.*cum autem prius.*nam hîc habes duo notanda secundũ Inno. Primũ est, q̃ si marito intẽtante in causa matrimoniali petitoriũ litis contestatio facta est,& mulier posteà petat restitutionẽ. sola restitutionis petitio procedet.sic.s̃.ti.j.c.pastoralis.Secũdum est, q̃ si maritus impetrat literas super petitorio, vxor potest agere possessorio. opponitur ergo, quia hæc videntur valde mirabilia. maximè quia in modũ reconuẽtionis hæc non possunt fieri eo q̃ maritus nõ admittetur ad agendũ in petitorio, nisi prius expedita sit q̃õ spoliatiõis.vt notatur.s̃.tit.j.c.ij.inducit Nouella opinionẽ quã tenuit demutu.peti.cap.j.videlicet post litẽ contestatã non fieri recõuentionẽ.ac.lec.& no.de offic.dele.c.P.& G. & de rescript.c.fina.soluit Innocẽ.dicens quòd hoc euenit ea ratione,quia connexę sunt hęc causę,videlicet possessionis & proprietatis,& ideò licet quęstio mulieris in litera nõ sit expressa tamẽ ratiõe cõnexitatis includitur.hęc
1 enĩ regula in iure est videlicet,† q̃ quando cõmittitur petitoriũ iudex cognoscit de possessorio eiusdẽ rei.s̃.ti.j.c.ij.ĩ.de sequestrat.pos. c.j.no.Io.ij.q.ij.c.j.& Bernardus.s̃ de ordi. cogni.c.ij.& in hoc cõcordant cõiter omnes secundum Martinum.vel melius secũdũ Inno.dici potest, q̃ generaliter hoc obtinet,q̃ non solũ is qui literas impetrauit sed etiã ille cõtra quẽ impetratę sunt literæ põt petere, q̃ ꝓcedatur per illas super contentis in eis tacitè vel expressè. quòd sic probat, quia iudex super ꝑsonas & res in rescripto cõtẽtas iurisdictionẽ habet.vt.s̃.de rescrip.cap.pastoralis.§.fi.Item quia iudicium fertur in inuitũ.ff.de verbo.obl.l.inter stipulantẽ.§.j.Item quia non dubitat ęqua iustitia,quin iudex pro vtraq; parte debeat esse cõmunis.C.de falsi.l.vbi ff.de offi.præsi.l.obseruandũ.ĩ. de re.iudi.c.cùm ęteroi.li.vj.Item quia non debet licere acto
2 ri,&c.ĩ.de regu.iur.non debet.li.vj † Ex quibus cõcluditur iudicem debere procedere ad instantiam rei,sicut & ad instãtiam actoris,qui rescriptum inpetrauit.

¶ Horum occasione moueo hic tres quæstiones principales, & quęro primo,nunquid ante præsentationẽ literarũ delegatus aliquã habeat iurisdictionẽ.Aduerte, quia refert Innocẽ. quosdã dicere, q̃ iudex delegatus nullã habeat iurisdictionẽ anteq̃ literę suę delegationis sibi fuerint pręsentatę argu.ĩ.de appella. vt debitus.& cap.super eo.ij.Dicunt enĩ ante præsentationẽ literas esse impetrãtis,& in sua optiõe esse *literas præsentare*, vel non præsentare, vel etiam eas lacerare. *Refert* tamen alios dicere q̃ cũ literę sint cõmunes,& vtriusq; partis intersit, iudex potest impetrantẽ ipsas cogere ad eas exhibendas arg. ff.ad exhiben.l.iij.§.j.&.secundo.& in eo q̃ legitur & notatur de probat.c.j.& de fide instru.c.accepimus.

3 ¶ Hostiẽ.autem approbat primã opinionẽ videlicet,† q̃ ante præsentationẽ literarũ iudex delegatus non habeat iurisdictionẽ.per præd.decre.super eo.probat quia virtute clausulæ generalis vel obscurę, ante declarationẽ iurisdictionẽ non habet.s̃.de rescript.pastoralis.in fi.& sic nullum dubiũ quin cũ quæstio mulieris de qua hîc loquimur in litera non sit expressa,iudices non possunt procedere donec exprimatur,sed nec posteà donec emaneat citatio ad petitionẽ impetrantis,vt hîc fuit.Item probat,quia videtur q̃ impetrans posset permittere re integra,cum aduersarij non intersit.vt.ff.de interrogato. actio.l.de etate.§.finali.cum cõcordantijs ad hoc.s̃.de app.c. cùm cessante.&.C.vt nemo inuitus agere,&c.in rubro & in nigro. Ad opposita respondet dicens,q̃ licet iudex iurisdictionẽ habeat ex quo habuerit literas,illam tamẽ nõ exercet, ante citationẽ quæ est fundamẽtũ,& principiũ exercitij,de off. dele.gratum. ad quã nõ potest proredere ad instantiam inuito actore, eo q̃ in actoris fauorem literę concessę fuerit. ar. C.de legi.l.q̃ fauore.nec obstat quòd dictũ est, iudiciũ reddi in inuitũ,& iudicẽ esse cõmunẽ.qui a hoc locũ habet, ex quo iudiciũ fundatum est & in iudice qui habet exercitiũ cũ principio exercitij.nã in optione actoris impetrantis est, vt si vult vtatur litera suis laboribus,& expensis impetrata, si vult abstineat, re integra, nã hoc posset etiã dato libello ante recõuẽtionẽ satisfacto aduersario de expensis, & interesse. C. quomodo & quãdo iudex.authẽ.qui semel.igitur fortius ante citationẽ. nec enĩ cogi debet de suo facere beneficiũ.x.q.ij.pręcario.nec labores, vel expẽsas suas cõicare, licet hoc facere possit si vult, & facit id tacitè quãdo facit citationẽ fieri sed non putat Hostiẽ. q̃ ante citationẽ literę possint dici cõmunes hoc saluo secundũ eũ,q̃ prędicta moderatè intelligi debẽt, videlicet cũ ad alicuius instantiã super re familiari sunt impetratæ Secus enĩ secundũ eum si cõcederẽtur super bono publico, licet aliquo instãte,& principaliter impetrante, vel si mãdetur fieri inquisitio de ecclesijs, vel personis.ĩ.de accusa.qualiter.j.&.ij.hoc enĩ casu posset iudex procedere ex quo literas recepisset, non solũ impetrãte desistẽte negotiũ ꝓsequi, sed etiã eo inuito vel renunciante, aut qualitercũq; contradicẽte.ar.s̃.de offi.dele.c.

quoni-

quoniam apostolica § is autem. & ĩ. de accus. licet. c. j. & .ij. & per totum. super quo vide Archidia. de procurato. c. is qui. li. vj. vbi Arhidia. tenet iudicem delegatum ante præsentationé rescipti nullam iurisdictióem habere.

¶ Collectarius verò dicit quòd cum Inno. sunt doctores iuris ciuilis, remittens ad collecta sua de procurat. c. mandato. circa medium. & ad id quòd legitur & notatur in clemé. cóstitutionem. da elect. super verbo nolle. & finaliter dicit se credere opinionem Innocen. veriorem probat, quia pars per suam præsentationé iudici iurisdictioné non confert, sed ipse princeps eam dedit. inducit notata Innocen. de testi. cùm venissent. ex quo infert quòd pars eam tollere non potest. argu. ĩ. de reg. iuri. cap. primo. & probatur secundũ eum intentio Innocen. vt videtur in clemen. causa. de cá. posse. & prop. per prçsentationem enim secundum eum non videtur dari, nisi potestas exequendi, seu exercitium. vt prædic. cap. pastoralis. in fine. sicut dicitur de confirmatione quæ vt notant doctores non tribuit ius electo, sed totũ ius consequitur ex electione principis id est ex ipsa cõmissióe iurisdictionem totam cõsequitur. nec obstat si dicas, quòd delegatus ante prçsentationem non potest vti rescripto quia non sequitur propter hoc quin habeat iurisdictionem. licet eam excerere non possit. vt in prædict. cap. pastoralis. Quòd enim literç sint communes notatur de rescrip eam te. & de probati. quoniam. & per Innocen. in prædict. cap. pastoralis. Ideò vt dixi. supra cogi potest impetrás altera parte instante ad eas exhibendũ. facit, quia interest partis eas videre cum non possit impetrare ex quo earum notitiam habuerit, nisi de eis faciat mentionem. de rescriptis. ca. cçterum. & facit optimè secundum eum. C. de diuer. rescripti. l. j. Verumtamẽ dicit Collectarius quòd aduersarius de re alia quàm in rescripto expressa impetrantem conuenire non posset, cum non sit commissa, nec reconuenire cum lis non fuerit contestata. de mutu. petit. ca. primo. nisi essent causæ quæ coram eodem iudice tractari deberent, vt hîc. Subdit tamen Guill. notasse in prçdicta clem. constitutionem. super verbo nolle. ꝙ licet is contra quem impetratũ est rescriptũ possit eo vti post prçsentationé, non tamen ante, & facit ad hoc ꝙ notat Inno. de priuil. cũ olim. circa finem vbi notat ꝙ ante præsentationẽ literarũ delegato factam nõ possunt ipsę literç probari per testes, secus post. & ad præmissorum maiorem declarationẽ quçrit Collectari⁹ pone, impetraui iudicẽ sed rescriptũ nõ habeo, quia forsan habet illud ꝓcurator agés in remotis, peto ꝙ iudex cui nundũ prçsentatũ est rescriptũ cõmittat. vel pone, impetraui executores super gratia mihi facta, audiens ꝙ vacat beneficiũ ad collationé meam, venio ad executorem dicens, quòd ipse est executor mihi datus super tali gratia, cuius literç sunt adhuc in curia, & requirens quòd mihi prouideat, ꝙ & facit literis suæ potestatis nundum receptis, nũquid valet cõmissio vel collatio? sequendo Inno. videtur ꝙ sic. sequẽdo Hosti. videtur contrariũ. Nec saltim sequẽdo Inno. viderẽtur talia extraiudicialia valere debere, licet nõ pro nũc, saltem pro tunc. s. qñ fiet fides ex quo non agitur de alio præiudicio. sicut dicitur de procõsulo, qui extra prouinciá sibi decretá cõmittit. & tamen est tunc priuatus, & valet non pro tunc, sed pro nũc. ff. de offi. procõs. l. obseruare. Adueniente enim veritate. &c. viij. di. veritate. facit quia cõmittere nõ est de processu notat Inno. de proba. quoniá. & Io. An. de offici. ordi. c. j. li. vj. Item facit quia is cui gratia signata est per Papam de beneficio vacc. vanteel vaccaturo etiam ante bullç receptionem acceptare potest, secundum quòd tenen curiales. Fatetur tamen iste, quòd ista dubia sunt, & declaratione egerent.

¶ Henricus autem circa sic distinguit, quia aut rescriptum est iudici præsentatum, & citatio inde sequuta, & tunc vera est opinio Hostien. argumen. ij. quæsti. vj. si quis libellos. & ita tenet Iess. in clemen. ĩ. de rescript. super verbo vexare. & in prçdicta clementi. constitutioné. super verbo nolenti. Aut rescriptum est iudici prçsentatum, sed tamen citatio non est inde sequuta, & tunc vera est opinio Innocen. s. quòd reus contra quem rescriptum impetratum est, potest petere quòd procedatur per illud. argument. prædi. capitu. pastoralis. in fine. & ita tenet Laudinus in prædict. clementi. ĩ. de rescript. saluo casu quem excepi post Hostien. ad fin. § s̃. proxime præcedentis. in versi. hoc saluo.

¶ Lignianus sequens verba Collectarij licet illum non nominet more suo reprobat Hostiẽ. in hoc quòd dicit delegatum ante præsentationem literarum iurisdictionem non habere quia actus partis cuiusmodi est præsentatio, non potest dare iurisdictionem per prius non habenn. C. de iurisdict. omni. iudic. l. priuatorum. s̃. de foro compe. capit. significasti.

4 ¶ Item quia verba principis cõmittentis quę sunt pura, & de præsenti, ac dispositiua non debent depẽdere à futura partis præsentatione. Facit quia scientia, vel consensus iudicis deputati in hoc non requiritur. ff. de iudici. l. cùm furiosus. s̃. de offic. dele. capitu. pastoralis. ff. de muner. & honori. l. munerum § iudicandi. Ad. cap. super eo. respondet dicens, se fateri quòd terminus ibi non currit ante prçsentationem literarum, quia ante procedere nõ posset parte de hoc excipiente. vt. s̃. de offic. dele. capit. cùm in iure. sed parte non excipiente secus.

¶ Martinus de salua dicta Ligniani approbans illius opinionem amplectitur addens, quod hæc opinio per omnes in gratiosis conceditur. & hoc probat per ratióem prima facie multum fortem, nam cùm iudex habet duplicem iurisdictionem seu potestatem, quarum vnam scit sibi competere, & de alia nescit quòd sibi competat, & vigore illius quam scit se habere processus quem facit valere nõ possit sed vigore alterius quam ignorat valere possit, valebit processus huiusmodi vigore illius quam ignorat. vt notat Innocen. de præscrip. cap. cùm ex officij. iuncto quod legitur, & per eundem Innocen. notatur de offic. dele. cùm super. & per hoc dicunt quidam, quòd in gratiosis etiam ante cõfectionem literarũ potest executor prouidere, quòd tamen non credit Martinus, quia non videt quòd collatio possit pẽdere, & tamẽ penderet eo quòd posset impetrari alius executor. Caue tamen secundum eum, quia productis literis datæ prioris & instrumento prouisionis, datç sequentis, obtinet impetrás, nisi probet reus quòd tẽpore prouisionis literæ executoriæ non erant scriptç, vel saltem bullatæ. sed cauere habet impetrans de anima. Contra id autem quod dictum est, inducit ipse notata Cardin. de offici. ordin. cap primo lib. sexto. & nõ soluit. Subdit posteà, quòd id quod dicit de collatione. s. illá per executoré nõ posse fieri ante confectionem literarum, locum habet etiam in commissione delegati ad causam scilicet quòd eam non potest ille facere ante confectionem literarum, quia nundum est sibi aliqua iurisdictio delegata, quá subdelegare possit. Nec obstat contra id quod dictum est collationem pendere non posse. capitu. si tibi absenti. de prçben. libro sexto. quia ibi non pendet collatio, imo statim valet. quanquam ibi bene pendeat, an ex illa mihi beneficium acquiratur, & an sim ipsi beneficio obligatus, nam conferens cuius est personæ electio, antequam conferat, postquam contulit variare non potest. vt ibi, aliàs enim si diceretur collationem pendere, sequerẽtur multa absurda, videlicet quòd si esset habilis tempore collationis, & inhabilis tempore confectiõis literarum, quòd ius quæreretur inhabili in beneficio, & quòd si ad beneficium spectaret excommunicare, & medio tempore excommunicasset quòd excommunicatio esset in pendenti. contra id quod legitur & notatur. ĩ. de appella. prçtereà. Super quo vide ea quæ scripsi. s̃. titu primo capitu. cùm olim. in secunda opposi. & quod legitur & nota. de electio. cap. in electionibus. li. vj.

¶ Legistę verò circa hoc sic distinguere solent, quia aut quæritur an iurisdictio delegata acquiratur absenti. & ignoranti, & sic ante præsentationem literarum, & tũc dicunt quòd sic. per id quod legitur & notatur in prædict. l. cùm furiosus. vbi vide notat. in collecta mea doctorum Aurelianeñ. Aut quæritur vtrũ acquiratur excercitiũ, hoc est vtrũ si ꝓcedat iudex ignorás suá cõmissioné seu delegationé valeat ꝓcessus & tunc

dicunt quòd non, quia si tutor ignorans se tutorem agat vt tu
tor non valet, quod facit.vt.ff.de eo qui pro tuto.neg.ge.l.quę
ro.ar.ff.de condition. & demon.l.multum.in fine. & hoc te-
net.G.de cug.in prę.l.obseruare.& Bartho.io prę.l.multum.
Sed ista distinctio licet sit in se vera, imperfecta est.
¶ Qoid dicendum? Aduerte, hic sunt duæ difficultates prin-
cipales. Prima est, quando quæratur Iurisdictio Iudici dele-
gato. Secunda est, an literæ delegationis, adeò ambabus parti-
bus sint cõmunes, quòd etiã re integra etiã impetrante inuito
cõtra ipsum possit aduersarius eis vti. Circa primam quatuor
tempora sunt consideranda, & iurisdictio ab exercitio distin
guenda. Primum tempus est ante confectionem literarum.
Secundum est, post confectionem, & ante præsentationem ea
rum. Tertium est, post præsentationem huiusmodi, & ante ci
tationem emanatam. Quartũ est, post presentationem, & ci-
tationem antedictas. Iis præmissis retrogradè incedẽdo, & ex
causa circa tertium, & quartum tempus, tam quo ad ipsius iu
risdictionis, quã etiam quoad exercitij iurisdictionis eius-
dem acqoisitionem, & etiam circa tempus secundum quo ad
ipsius iurisdictionis acquisitionem, sto cum Collectario, Lig
niano, Martino, Guillelmo, & Bartholo antedictis per supe-
rius allegata. Sed circa secundum tempus, quoad excercitiũ
hoc est quoad hoc an valeant processus factus, vel sententia la
ta per iudicem post confectinnem literarum suæ delegatiõis
& ante præsentationem earumdem. dico esse dicendum in ca
su isto eo mod oqoo scripsi de gestis per procuratorem ante
receptionem literarum procurationis suæ. j̃. de procu. capit.
is qui à procuratore in prima.q.principali §.quid tamen dicẽ
dum de dubio principali cum §.sequẽtibus. Quantũ vero ad
primum tempus videtur mihi distinguendum, quia aot in
ipsa literarum confectione iudex, vel executor eligitur, licet
coocesio aotecedat.aut in concessione pręcedente iudex, vel
executor, per concedentem fuit specialiter nominatus, & ele-
5 ctus. In primo casu sto cum Martino. † nam iudex vel execu
tor donec ad iudicandum vel exequendum nominatus, seu
electus fuerit iudex vel executor censeri non debet. quia tũc
est verũ dicere, ꝙ nõ est aliqua potestas sibi data, & sic pro illo
tēpore est verũ dicere, ꝙ factũ est ab eo factũ est ab illo, qui fa
ciẽdi potestatẽ oon habet, & per cõsequens pro illo tempore
fuit verum dicere, illud esse ipso iure nullom. de offic. vica. c.
penul. de iudi. at si clerici. de pręben. c. fi. de iur. patro. ꝙ autẽ.
hinc est ꝙ cum reuera pro illo tempore nullam habuerit pote
statem, litera suę potestatis habens pręcedeotem datam ad il-
lud tempus in modum veritatis referri non potest. Igitur viri
bus est necesse, ꝙ in modum fictitię retroactionis refferatur
ad illud. modo fictio retroactiua non confirmat illud, ꝙ fuit
ab initio ipso iure nullum. vt. j̃. de electioni. auditis. & patet
ex his quæ scripsit Nouel. in regula ratum. in quęstione mer
curiali. & quę scripsi maximè post Inno. de offic. delega. pru-
dentiam. in principio. in. v. q. & in. vj. quęstionibus sequenti-
bus. Io secundo casu dico breuiter per omnia, prout scripsi
circa secundum tempus, quia literę non dant potestatem, sed
probant. ff. de pigno. l. cotrahitur. &. C. de fide instrument. l.
contractus. & latè scripsit Nouella. Archidi. in prohemio sex
ti libri. in verbo transmittimus. nec obstat prędictis. l. vnica.
C. de mand. princi. quia licet dicat ꝙ non est credendum su-
per hoiusmódi potestate, nisi per literas hęc probetur, non ta-
men dicit ꝙ ante literarum confectionem oon habeat potesta
tem, vel ꝙ si aliquid agat ad potestatem pertinens ipso iure sit
nollum, imo magis innuit contrarium in hoc, ꝙ non dicit po
testatem dari per literas, sed probari. vnde antequam literæ
ostendantur fateor collationem executoris haberi pro nulla.
Sed postqoam literę sunt ostensę. & probatum per eas pote-
statem executoris collationem pręcessisse, collatio ipsa debet
6 pro efficaci haberi. † quia de his qoæ non apparent quandiu
non apparent, est idem iudicium, sicut de his quæ non sunt. ff.
de contrahen. emptio. l. iij. l. & l. ruptilia. Sed postquam appa
rent iudicatur sicut de his quæ sunt. ff. de testa. l. hæredes palã.
§. ij. Ex quibus patet ꝙ declaratio quam fecit booæ memorię

dominos Cardinalis sancti Eustachij, de qua est vna regula in
cancellaria quæ pro iure habetur, quę habet, quòd collatio
facta per executorem literis non receptis, nulla est ipso iure.
non videtur posse sustioeri, ita latè sicut iacet, saltem in mo-
dum declarationis. sed saluari potest. propter volũtatem pa-
pæ in modum nouæ ordinationis. de hoc tamen intendo di
cere, in prędicto. c. super eo. Et vide etiam super hoc, ea quæ
scripsi. j̃. de procura. lib. vj. c. fina. oppo. ij.
¶ Circa secundam difficultatem dicit dominus Martinus,
quòd nõ bene credit dictũ Inn. licet cõmuniter approbetur.
ratio sua est, quia rescriptum per me impetratum videtur ha
bere tacitam conditionem, si eo vti voluero. vt. j̃. de concess.
præben. c. quia cunctis. cum ibi notatis per Innocen. dicit ta-
mẽ distingui posse inter cõtenta, & nũ cõtenta sub rescripto.
de non cootentis, enim est iodubitatum: quia venire nõ pos-
sunt, j̃. de offi. deleg. cũ olim. nisi per viam reconuentionis. j̃.
de mut. peti. c. j. in authen. & consequenter. quomodo & quã
do iudex. cui conuentione cessante locus esse ooo potest.
¶ Ego autem sto cũ domino Martino quoad non contenta
in rescripto, sed quoad cõtenta in rescripto post rescripti præ
7 sentationem sto cum Innocen. & dico † quòd ex tunc, rescri
ptum cõmune est ambabus partibus, & per consequẽs quòd
contra impetrantẽ, etiã inuitũ potest aduersarius eo vti, eo
quòd in dubio pręsumitur princeps in iudicijs velle vtrique
parti æqualiter & vniformitur prouidere. C. de fruct. & lit. ex
pen. l. terminato. C. de senten. & interlo. om. iudi. l. cum Papi
nianus. & authen. & consequenter. C. de tempo. in inte. restit.
petẽ. l. petendę. C. de diuer. rescrip. l. j. C. quando prouo. non
est necesse. l. vltima. j̃. de mutu. petitio. c. prudentum. j̃. de re
gul. iur. c. non licet actori. & c. in iudicijs. lib. vj. sa. quia impe
trans ius speciale postquã eo vsus est, tenetur pati cõtra se ad
uersarium eo vti. ff. quòd quisq; iuris. l. iij. in principio. & § j.
Facit quia iudex per rescriptum vni parti dumtaxat datus
non est, sed vtrique commuoiter, vt ita ferat sentẽtiam pro-
non impetrante si iustitiam foueat, sicut pro impetrãte. ff. de
proba. l. circa. in fine. cum ibi nota. & quòd scripseruot Inno.
& Hostien. de offi. deleg. cũ contingat. hoc supposito, arguo
sic. si id qoùd minus videretur inesse, inest: fortius, & id quod
magis. j̃. de elect. cum in cunctis. in principio. sed minus vide
retur de iure iniquo, vel priuilegio vni parti singulariter coo
cesso, quòd eo iouito illo posset vti aduersa pars. quam de re
8 scripto ambabus partibus communiter cõcesso, † quia in ha
bentibus symbolum, facilior est transitus. ff. de rei vendica.
l. in rem. § item quęcunq. & tamen illud repertur statutum
in iudicijs, in iure vni parti singulariter cõcesso propter æqua
litatem seruandam inter partes. vt. l. terminato. & c. pruden-
tiam. & alijs similibus iuribus allegatis. Igitur fortius in com-
muni id dicendum est. per dictam legem primam. de. C. de
diuer. rescript. Quid plura? si cõmune est rescriptũ. vt dictũ
est, quomodo poterit vna pars alteri prohibere, ne eo vtatur,
saltem ad vsum ad quem institutum est? certè nequaquam.
vt. ff. de relig. & sump. funer. l. si plures. & quòd ootatur. ff. cõ
muni diui. l. Sabinus. in fine secundæ glosæ. & per hoc patet
responsio ad. l. quòd fauore. C. de legi. & ad. l. nulla. eod. titu.
ff. nam intelliguntur duobus concurrentibus, videlicet & ꝙ
fauore certę personæ, & quòd illi personæ & non alteri. nam
si fauore meo mihi & tibi aliquid communiter sit donatum
iure mihi quæsito ex commuoi donatione vtar te inuito, &
ideò appellatione tua ego aduersarius tuus te inuito iuuare
me poisum. vt prædicta. l. omnem. adeò quòd in mei præiu-
dicium illi renunciare non potes. vt scripsit Cy. C. de tempo.
appella. l. per hanc. in. vj q. licet aliàs liceat propriè renuncia-
re apellationi. C. de appella. si quis libellos. facit optimè. ff. de
cootra. ta. l. post mortem. in fine. &. j̃. de elect. c. ab eo. lib. vj.
Plus dico, quòd illa. l. quòd fauore. fallit in iudicijs propter
ęqualitatem seruandam inter partes. vt. l. terminato. & c. pru
9 dentiam. allegatis. Dico ergo ex iis, † quòd post præsentatio
nem rescripti impetrans non potest illi renunciare in præiu-
dicium aduersarij. sed quid ante pręsentationem & receptio
nem, vide

nem, videtur quòd tunc possit impetrans renunciare etiã adversario non requisito. sicut de appellatione communiter de noluente, ante certificationem iudicis, vel aduersarij. scripsit Cardinalis de electio. c. quamuis. lib. vj. §. cæterum. in glo. sed nunquid. in principio. facit quia ante præsentationem nó nocet aduersario. vt prædict. cap. vt debitus. Igitur nec prodest,
10 †quia non debet eadem res diuerso iure censeri. ff. de vsuca. l. eum qui. & quia onus, & commodum se consequuntur. ff. de reg. iur. l. secundum naturam. Item quia ante præsentatiõem non nocet impetranti quoad cursum temporis, vt prædict. c. super eo. Igitur à simili nec nocet, vt aduersarius possit pœnitentiam impedire. faciunt iura quę dicunt pœnitentiam admittendam. vt. ff. ad. l. Cornel. de fal. l. qui falsam. C. de appel. l. si quis libellos. canonizata. ij. q. vj. C. de sum. trini. epistola liquet. §. pe. cum concordantijs. In contrarium facit, quia impetrans ius nouum siue fuerit eo vsus, siue nó, dummodo vti potuerit tenetur pati contra se aduersarium eo vti. ff. quòd quisq; iur. l. iij. §. j. Præterea quia etiam ante præsentationem ius quæsitum est aduersario experiẽdi per rescriptum, igitur nec ante præsentationem potest impetrans mutare cõsilium in præiudicium aduersarij. ĩ. de regul. iur. c. quòd semel. &
11 c. mutare. lib. vj. cum concordan. patet antecedens, † quia rescriptum recipit vires à principis concessione & non ab ipsius præsentatione, quæ actus partis, vt prædictum est, & sic eadẽ ratio ante & post. Item quia quòd rescriptum sit cõmune, facit sola mens principis quæ pręsentationem antecedit. igitur in instanti concessionis ipsius commune est, & aduersario ius acquirit.

¶ Aduerte in hac materia in qua de gratiosis nó loquimur, sed solum de rescriptis iustitię. est cõsideranda materia ipsius rescripti: quia si conceditur actori contra possessionem in materia in qua nó detur possessori actio. iuxta l. j. §. penult. ff. vti possess. cessat practica. quia ante presentatiõem rescripti, imo & post, ante editionem actionis licet actori pœnitere, & ab actione discedere. iuxta lecta, & notata. C. de eden. l. edita. & C. quomodo & quando iudex. authen. qui semel. Igitur si rescriptum impetratum fuerit per actorem actore renunciante rescripto non patet modus quomodo reus ex rescripto se iuuet, cum cessante actione cesset exceptio. ff. de excep. l. ij. in principio. Verum si practica super esset, vt quia esset materia in qua reo daretur actio, vt in duplicibus iudicijs, & super iuribus incorporabilibus. iuxta ea quę scripsi in cle. cã. de cau. pos. vel q reus impetrasset in casu. l. diffamari. C. qui ad liber. proclama. non licet. vbi tunc vigore rescripti impetrati, per reum actori licere agere: maius nobis restat dubium. de quo volo quòd cogites. & dicam in. c. super eo. allegato.

¶ Iuxta prædicta sequendo Inn. Secundo quærere possum, quid de priuilegijs, vt pone, cõcessum est alicui priuilegium in quo ius alterius continetur, vt puta quia capitulo ecclesiæ Metropolitanæ conceditur, ꝙ capitulum eligat Metropolitanum cũ suffraganeis. nũquid potest capitulũ huic priuilegio libere renunciare? respondet Inno. ꝙ sic, antequam vtatur priuilegio illo ar. C. de pact. l. si quis in conscribẽdo. Sed ex quo vsum est priuilegio, vel etiam siue vsu ex quo illud pręsentauit suffraganeis, vlterius ei renunciare nó potest sine suffraganeorũ cõsensu. ar. ff. de acqui pos. l. qui absenti. In alia materia distinguit, an pręsenti per se, vel per nunciũ detur priuilegiũ. super quo remittit Nouel. ad notata sua. de concess. præbend. quia cunctis. lib. vj. in glo. dicit Innocen.

¶ Caue autem, quia per hanc notam Inno. videtur decidi difficultas. s̃. proximè pręcedens valde subtiliter per prædictã. l. qui absenti. distinguendo tempus sequens pręstationem, à tempore pręsentationem pręcedente. iuxta ea quę diffusè scripsi in primo consiliorum meorum super capellaniatu bonoris absenti, & ignoranti, non quærendo. & ad hoc optimè accedunt notata Innocen. de concess. preben. c. j. li. vj. & Cardinal. de elect. c. generali. eod. lib. Sed restat dubium de tempore pręsentatiõem præcedente casu quo aduersarius cui ius quæritur ex rescripto, alias quam per pręsentationem sciuisset impetrationẽ, rescripto vellet vti. de qua remitto vt supra.

¶ TERTIO circa pręmissa quærere possum, põe aliquis dedit libellum, in quo petijt rem aliquam, vel iura aliqua vel aliquem dicit sibi obligatum, ecce ꝙ tunc ille contra quẽ agitur. etiam de iure suo probare potest. ff. de proba. l. circa. sed nunquid absq; alia petitione si probauerit reus se ius habere, poterit pro reo ferri sententia, sicut si pro eisdem rebus, vel iuribus egisset? Respondet Inno. ꝙ sic. ar. ff. de iureiurã. l. sed & si possessori. nam sicut ex iureiurando ibi oritur actio reo qui iurat rem suam esse, ita oritur, & si pro eo sententietur rẽ suam esse. sed si de iure suo nihil probauerit, nisi sibi adiudicabitur, sed tantum absoluetur ab impetitione aduersarij, si ipse aduersarius etiam nihil probat. C. de rei vendica. l. finali. infra de probatio. ex literis §. finali. & melius facit pro hoc. s̃. de offic. delega. cũ contingat. secundum Innocen. qui hoc dicto vltimo sequitur opiniõem Iac. Bal. & aliorum quorũdã legistarum notatam in prædict. l. circa.

¶ Hostien. autem qui etiam ponderauit Innocen. notasse casum. ĩ. de probat. licet. vbi remittit Nouel. ad notata sua in glo. sua quid ad rem. ver. ei autem est in opinione cõtraria. & dicit ꝙ vbi aliquã rem in iudicio peto mihi adiudicari, quia dominus sum me nihil probante, si probet reus rem esse suã non ideo potest iudex sibi adiudicare. probat primo, quia secundum libellum, & intentionem meam dominium meum, & non suum in iudicium deducitur, & super eo tantum lis contestatur. Secundo probat, quia nec etiam pro me actore probante potest dari sententia, nisi secũdum formam petitionis. ff. cõmu. diuid. l. vt fundus. ĩ. de symo. licet Hely. §. j. ad finem. vnde si hominẽ petiero. & nó ęstimationem, quamuis æstimatio valde propinqua sit rei petitæ, tñ si in æstimatiõe, & non in re petita fiat condemnatio, talis sententia reprobatur. C. de fideiusso. liber. l. cũ quidẽ. in fine. Si igitur pro me petitore in re tam propinqua, tam connexa, tam adhærente propriè petitioni meę non valet sic lata sententia, quomodo valebit ex parte rei lata in re petitioni meæ non dico cõnexa vel diuersa, sed etiam ꝙ plus est contraria? hoc enim certum est, ꝙ si res petita mea est, sequitur ꝙ tua nó est, & ecõuerso. vnde & dicit lex. quòd eo ipso quòd rem meam esse pronunciatum est, ex diuerso videtur pronunciatum tuam non esse. si verò pronunciatur meam nó esse, nihil de iure tuo intelligitur iudicatum. vt. ff. de procura. l. Pomponius. §. si stipuletur. §. deniq; ad finem. & . ff. de except. rei iudi. l. si inter me & te. Tamen dicit Hostien. per pręd ictam legem si inter me & te. quòd actore nihil probante, & reo probante rem petitam esse suam, potest iudex pronunciare rem petitam nó esse actoris. & per consequens, reus eam sibi restituere nó cogetur. C. de rei vendica. l. fi. sed dicit ꝙ nunquam potest iudex ex viso lius petitionis actoris, reo rem adiudicare. vel suã esse pronunciare: quia nec istud petitum est nec super hoc libellus oblatus, nec est etiam lis contestata, sine quibus sententia regulariter nulla est, tanq̃ lata iuris ordine nó seruato. vt patet ex eo ꝙ legitur & notatur. s̃. de libel. c. j. de lit contest. c. vn. ĩ. de re iudi. c. j. nec obstat. si reus in modum exceptionis probauerit se ad dominium pertinere. Ex hoc enim non potest res sibi adiudicari, quamuis retentionis commodum consequatur. vt patet in eo ꝙ legitur & notatur. s̃. de ordine cog. cũ dilectus. §. j. vers. vnde verus dominus. & §. fi. Et miratur Hosti. quomodo potuit contra hoc Iac. Bal. scribere, & qualiter potuit Inno. illius opinionem sequi, quia si quis aduertat quòd sit officium, vel quæ sint partes iudicis in hac causa, reperiet quòd si actor probat, & nó reus, res est actori adiudicãda. alioquin reus tantum est absoluendus, vt legitur expresse insti. de offi. iudi. §. sed si in rem. potest etiam pronunciare rem non esse actoris, vt dictum est, & sic per consequens reum absoluisse videtur, sicut statim sequitur in personali actiõe. Subdit etiã Hostien. quòd idem est etiã in personali actione. in qua dico mihi personaliter aliquem obligatum, vt patet institu. de offi. iudi. primo responso. in qua, & si ita pronunciet iudex, nihil videri Titium reum debere Seyo actori valet pronun-

ciatio, & videtur Titium quamuis hoc non expreſſerit abſoluiſſe. vt. ff. de arbi. l. quid tamen § ſi arbiter. Sed nunquam ſecundum eum dicendum eſt, quòd ſi petam à te centũ ex cauſa mutui, & non probem, tu verò probas in eadem inſtantia me ex eadem cauſa tibi centum debere, quos tamen non petijſti, quòd iudex me tibi debeat condẽnare. hoc enim valde ridiculoſum, & abſonum eſt, ſentire. vt patet ex præmiſsis, & in eo quòd notatur. ſ. tit. j. paſtoralis. in fine. Sed nunquid dictum Inno. omnino caret effectu? reſpondet Hoſtien. ꝙ non. Dixit enim quòd exaudiri poteſt & ſaluari, quando agitur cõfeſſoria, vel negatoria, quia tunc videtur libellus oblatus, & lis conteſtata ſuper iure vtriuſque partis, & vtriuſque ius videtur in iudicium deductum fuiſſe. vt legitur & notatur. ſ. de iudicijs. c. examinata. Item dicit quòd ſaluari poteſt in communibus iudicijs, in quibus vterque actor, & vterque reus, quòd dic. vt legitur & notatur. j. de proba. ex literis. Item & in cauſa appellatiõis in qua ſi petatur cõfirmari tãtum, vel infirmari tantum ſententia, per conſequens in primo caſu videtur petita infirmatio, & in ſecundo confirmatio. & ſufficit in vtroque caſu, quòd iudex dicat prout dicere poteſt confirmo, vel infirmo, vel appellationem pronuncio iuſtam, vt. C. de appella. l. eos qui. ad finem primi reſponſi. & . ij. q. vj. ad finem § ab eo autem. & legitur & nota. j. de teſta. Raynutius § dictus verò. ad finem. & § cum autem. & § quia verò. ad finem. & c. Raynaldus § à cuius. ver. j. & ver. fina. & § verum primo reſponſo. ad finem, & idem etiam eadem ratione, & etiam fortiori propter periculum animarum, quando petitur electio confirmari vel infirmari. vt. ſ. ti. j. cum ſuper. Et idem vbi vnus clericus petit beneficium ab alio, & actor nihil probat, & reus probat, ꝙ beneficium ad ſe pertinet. in hoc enim caſu beneficium non actori ſed reo adiudicabitur. vt patet in eo quòd legitur & notatur. ſ. de reſcript. cap. ij. & c. inter cęteras. & eſt ratio. quia ex quo conſtat iudici, ꝙ actor non habet ius in beneficio, & quòd reus habet ius, tunc ex officio propter periculum animarum potiſsimè debet illum qui ius nõ habet remouere, & alium inſtituere. vt patet in eo quòd legitur & notatur ſ. de cleri peregrio. capitu. fina. & de pac. cap. accepimus. & c. cùm cleri. & de inſtitu. cap. iij. & idem in cauſis matrimonialibus, quando aliquis, vel aliqua in virum vel vxorem petitur vel ad iudicium prouocatur, nam quicquid petitum fuerit, ex quo tamen de veritate cõſtiterit ſecũdum ipſam, ſiue pro matrimonio, ſiue contra matrimonium ſententia ferri debet, non obſtante etiam contraria iam lata ſententia, quæ in hoc caſu nunquã in rem tranſit iudicatam. vt legitur & notatur. j. de re iudi. cap. lator. & . capi. tenor. & . cap. conſanguinei. & j. de ſponſali. cap. ſicut ex literis. ad finem. & de cog. ſpiritual. cap. fina. j. de frig. & male. c. fraternitatis § nos tamẽ. & ſequẽtibus. Idem forſan & in alijs in quibus vertitur periculum animę, & quę eiuſdem materię ſunt, & maximè quando agitur inter ſimplices & religioſas perſonas, vt patet in eo quòd legitur & notatur. ſ. de iud. c. dilecti. Idem vbi reus offert ſe probaturum quòd dominium rei petitæ ad ipſum ſpectat tali pacto habito cum actore, quòd ſi hoc probauerit, res petita ſibi adiudicetur. & ſic intelligitur. j. de re iudic. cum cauſa. in fine. & maximè ſi iungat, quòd ſi non probauerit adiudicetur actori. Sic enim in ſe propriè & verè recipit onus probandi. & ſic loqui videtur, & intelligi poteſt. l. quam pro ſe induxit Inno. ſ. l. circa. in fine. de proba. & . ſ. e. c. primo. vel eſt illa l. ſpecialis in cauſa ingenuitatis, vt quidam dicunt. Sed præcedens intellectus magis placet Hoſtien. per prædicta. Idem quando actor deffert iuramentum reo, quòd iuret rem ſuam eſſe. nam & hic videtur vtraque pars conſentire, quòd ſi hoc iurauerit ſtandũ ſit iuramento. & ſic loquitur alia l. inducta per Inno. videlicet ff. de iureiur. l. Sed & ſi poſſeſſori. Quid enim mirũ in ijs duobus caſib⁹, hoc enĩ regulariter eſt tenendũ, quòd ex quo partes conueniunt, & conſentiunt in pronunciatione, iudex hanc approbare debet. Quid enim aliud debet prætor agere, niſi vt lis finiatur, & à controuerſia diſcedatur? quaſi diceret nihil. vt. ff. de oper. noui nunciatio. l. j. § 3. poſt operis. & § ſequenti. & tra ditur hęc regula. ff. de re iudi. l. ſi conuenerit. ff. communi diuidun. l. iudicem. & . l. ſequenti. & in authen. vt differentes iudices § ſi verò contingerit. collatio. ix. & arg. C. de fideiuſ. l. finali. C. de teſti. l. finali § j. j. de teſta pręſentata § ſi. ver. optimè. & ſequenti. ſ. de electio. cum inter. R. iuniorem. ff. de in ius voc. l. nec impuberes. in fine. & ad idem argumentum. ff. ſi qui. cau. l. ij. in principio. ff. ſi certum petatur. l. quidam extimauerunt. j. ti. j. c. finem. & . c. ſi. Et ſecundum hoc etiam ſaluari poteſt opinio Iac. Baldi circa hanc materiam notata in præd. l. circa. ſecundum Hoſti. qui tamen putat, quòd Ia. Bal. alium habuit intellectum, & ad hoc declarandum recitat glo. l. circa, & eam exponit ꝙ tamen Nouella omittit. Concludit igitur Hoſtiẽ. quòd cautus debet eſſe reus, quòd reconueniat, vel conueniat actorem, ſi vult rem ſibi adiudicari. Dicit etiam quòd vltra exẽpla ſupra poſita, alia eiuſdẽ naturæ pòt inquirere ſtudioſus.

¶ Henricus autem hic recitat dicta Hoſti. decurtãdo & nihil addit, niſi quòd illud ꝙ dicit Hoſti. de cauſis beneficialibus dicit ipſe intelligendum, prout ipſe ſcripſit de offic. vica. c. j. vbi tamen non tangitur per eum propriè iſta materia, niſi in hoc quòd ibi dicit quòd vltra contenta in libello non poteſt iudex inferior Papę procedere ad clerici depoſitionem propter crimen etiam de quo conſtat, licet Papa hoc poſsit.

¶ Collectarius verò dicit, quòd id quod dixit hic Inno. nouerat finaliter ipſe Inno. licet variando. de offi. dele. cum contingat. dicit etiam quòd doctor ſuus approbat ſententiam Innocẽ. indiſtinctè. per ea quæ leguntur & notantur. ff. vti poſ. l. ſi. & . ij. q. vj. in principio. Reſpondens ad rationes Hoſtien. quòd non obſtant, eo quòd litis conteſtatio eſt actus communis inter actorem & reum, vnde reus negando tacitè dicit rem ſuam eſſe. vt legitur & notatur de litis conteſtatio. c. vni. Item facit regula de qua re. ff. de iudi. & regula non licet actori j. de regu. iur. vbi dicit Dynus hoc tenere. Sed eſt verum quòd Dynus iſtud ibi non examinat, & licet ibi dicat quòd ſi reus probet rem ſuam eſſe ex hoc conſequitur ius agendi, tamen nõ dicit ꝙ ſine petitione ſuper illo poſsit pronunciari. Item inducit, quòd in actione perſonali vbi quis dicit alium ſibi obnoxium abſoluitur reus, licet hoc non petierit expreſſè, ſed tacitè. ſ. de cauſa poſſeſ. cum eccleſia ad finem. Inducit etiam quòd legitur & notatur. ſ. de reſcrip. c. ex tenore. & de conſuetu. c. cum inter. vbi fertur ſententia pro non petente. propter euidentiam iuris partis, vt in notorio. Inducit etiam clemen. auditor. de reſcrip. & collecta ſua de libell. oblatio. c. finali in fine.

¶ Martinus de ſalua dicit, quòd pro opinione Hoſtien. videtur caſus. ſ. de electio. querelam. Ad quòd dicit ſe reſpondere neſcire, quia ibi dicit, quòd reuera eccleſia ſancti Saluatoris ſpectabat ad eccleſiam ſanctæ Suſannæ. quæ vice rei fungebatur in ſpiritualibus, pleno iure, & tamen non adiudicatur ei in vim petitionis partis actricis, ſed reſeruatur quæſtio ſuper iure proprietatis inter eccleſias. Sed non apparet quòd pars actrix ibi aliquid ſibi adiudicari petijſſet. Item dicit quòd verè bene facit. ſ. de cauſa poſſ. cum eccleſia. & . ſ. e. c. j. Item dicit, quod de hoc eſt expreſſus textus. j. de præſcrip. cum olim. Item inducit. j. de cenſib. c. venerabilis. c. conſtitutus. & c. cum dilectus. dicit poſteà quòd nimis obſtat prædict. l. ſed & ſi poſſeſſori. & magis quàm. l. circa. Sed quia prædictæ decretales in quibus licet reus probet de iure ſuo, non ideò ſuper iure ſuo pronunciatur: quia hoc non petijt. nimis faciunt pro Hoſtien. ideò ipſe Martinus nõ audens eligere finaliter remãſit dubius.

¶ Quid dicendum? vide quòd ſcripſi in clemen. cauſa. de cau. poſſeſ. in. ij. quæſtione principali § oppones. primo verſu. Sed ſunt alij, & breuiter, aliàs ſteti cum ſententia Hoſtien. per motiua eius, & quia licet dominium in genere idem ſit in omnibus: tamen dominium rei à dominio actoris in ſpecie differt. & ideò ſub libello deducente dominium actoris, non poteſt directè comprehendi dominium rei. argu. ff. de exceptio. rei iudica. l. cum quæritur. cum legibus ſequentibus. & . j. de re iudica Abbate. lib. vj. & hoc quantum ex verbis. Quantum verò ex mente id certius eſt, quia intentio libellantis in eo quòd

tendit

tendit ad proprium dominium declarandum, resistit eius cōtrario: videlicet dominio rei, sicut dicimus de sententiante, per prædict. §. si stipuletur. & præd. l. si inter me & te. quantum verò indirectè, patet hoc idem: quia licet ista consequentia sit bona, declaratur dominium esse actoris, igitur censetur declarari non esse rei, per iura proximè allegata. tamen ista consequētia non est bona, declaratur dominiū nō esse actoris, vel res sibi hoc adiudicatur, aut sibi silētium imponitur, seu ab eius impetitione reus absoluitur, & iustè igitur reus dominus est, vt de se patet. quia non probat hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse. C. vnde cog. l. non ob hoc. Si ergo nec directè, nec indirectè, nec ex verbis, nec ex mente rei, comprehenditur sub libello actoris, non video qualiter ex libello super dominio rei posset pronunciari, & tamen sine libello regulariter nō pronunciatur, vt authen. offeratur. in fine. C. de lit. contesta. non ob. l. circa. in fine. quia licet dicat morem geri reo probare volēti, & sniam scdm se dandā, non tñ dicit quā sententiā, nec ex quo libello. Ideò. l. illā intelligā secundū alia iura, videlicet de sentētia, q̄ de iure ferri pōt, vel ex libello rei adiudicatoria reo, vel ex libello actoris adiudicatoria actori. ar. C. de inoffi. do. l. vn. & . ȷ̄. de ele. cum expediat. li. vj. Non ob. prędict. l. sed & si possessori §. j. fateor enim q̄ sicut ex iuramento per quod reus iurat rem esse suam actio acquiritur reo, vt ibi. Si per sententiam quę videlicet debito modo, scilicet iuris ordine seruato ferretur adiudicatoriè pro reo quęreretur actio. Item quia in hoc sententia, & iusiurandum æquiparantur. C. de iureiuran. l. actori. Sed dico q̄ ex hoc non sequitur, quòd ex libello actoris sententia possit ferri pro reo. & est ratio diuersitatis, quia delatio & præstatio huiusmodi iurisiurandi solennitatem ordinis iudiciarij non requirunt. Sed sententia atque probatio eam respiciens ordinem libelli, & litis contestationis de necessitate requirunt. alia verò. ȷ̄. in contrarium allegata hinc inde facilem habēt expeditionem. Ideò causa breuitatis eorum dissolutionem studioso relinquo.

¶ Caue tamen, & perpetuo menti cōmenda, quia ad has opiniones Inno. & Hosti. curialiter concordandas, haberes secundum prędicta sic distinguere, quia aut actor solum deduxit suum proprium dominium in libello, petens illud declarari, &c. & tunc obtineat opinio Hosti per ea quę prædicta sunt. aut actor deduxit etiam in libello suo dominium rei, petendo declarari reum non esse dominum, seu nullum ius reo cōpetere in re. & tunc procedet opinio Inno. nam iudex nedum potest pronunciare super directa conclusione libelli actoris, sed etiam potest pronunciare super conclusione directè opposita conclusioni libelli actoris, dūmodo constet de illa ex actis eo q̄ communis est vtrique parti, & ideò fatetur Hosti. quòd si actor petijt pronūciari rem esse suam, & reus probauit rem esse suam, vel non esse actoris, iudex absque alia petitione poterit pronunciare rem non esse actoris, eo q̄ istud est directè oppositum petitiuni actoris. Similiter dicit Hostien. quòd si appellans petit sententiam confirmari, iudex absque alia petitione poterit infirmare, & econtra. Quid plura? tenent omnes
12 † quod reus absque propria petitione potest absolui ab impetitione actoris, & traduntur fundamenta huius per Innocen. Hostien. & Nouellam. de offic. deleg. cum contingat modo si actor petijt declarari rem non esse rei, pronunciare eam esse rei, est rectè oppositum suæ petitioni. Sed finaliter quid tenendum verè, valde dubito. Sed tamen de præsenti magis adhæreo opinioni Innocen. propter secundum membrum distinctionis proximè præcedentis, iuncto quòd tacitum & expressum regulariter ęquiparantur in iure. ff. si certum petatur l. cum quid. & præsertim in summis & libellis. vt prædict. § si stipuletur. & prædict. l. si inter me & te. & infra de verbo signifi. cap. his. argumen. eorum quæ leguntur & notantur in capitulo dilecti. & capitulo Abbate allegatis. Modo ad propositum petens declarari rem esse suam, & per reum sibi restituendam, tacitè petit declarari eam non esse rei. patet quia pronunciatio tacitè hoc importat. vt § si stipuletur. & l. si inter me & te.
13 ergo libellus eadem ratione. † ita. quia nihil plus potest esse in sententia quam in libello. vt l. vt fundus. & l. cum quidem. & capitulo licet hely. allegatis. & c. qualiter ij. infra de accusa. & hoc rectè videtur velle prędicta. l. circa. in fine. cum dixit, & non ab re esse opinor morem ei geri probandi se ingenuum, & sententiam secundum se dandam, cum nulla cautio intercedat iuris. nam supplere ibi rei petitionem præcessisse & litem super ea contestatam fuisse, esset nimis ad textum illius. l. diuinare. quia tex. in nulla parte ibi hoc aperit. Item secūdum hoc casus illius. l. nullam dubitationem habuisset cōtra. l. j. § quòd Labeo. ff. ad Carbonianum. Item secundum hoc ratio illa cū nulla captio, &c. in fine posita superflueret. Item secundum hoc possidēti pareretur actio in prophanis corporalibus, & simplicibus iudicijs, contra. l. j. § interdictum autem. ff. vti possid. quòd probo, quia dando libellum adiudicatorium, & petendo eidem per aduersarium responderi, & litem super eo contestari reuera ageret. instit. de actio. in princi. quòd sine actione non posset fieri. ff. de nego. gest. l. si pupilli §. videamus prętereà etiam intelligere illum textum, de sententia adiudicatoria ferenda contra actorem, & non de sententia adiudicatoria ferenda pro reo, nedum esset valde diuinare ad illum textum, imo esset verba impropriare, & sensum eorum destruere, in hoc quòd dicit, & sententiam secundum se dandam. & esset etiam eneruare mentem illius rationis. Cum nulla captio, &c. quę ibi sequitur. ac etiam probationis, quia pro sententia adiudicatoria contra actorem ferenda sufficeret reo minus probare. scilicet se non esse libertum actoris, probare autem se ingenuum non erat necesse, nisi pro sententia adiudicatoria pro reo ferenda. Est igitur ibi casus pulcherrimus & specialissimus, vt sine actiōe, & libello rei ex solo libello actoris & processu habito super eo, cum probationibus rei fertur sententia adiudicatoria pro reo, cuius ratio ibi assignatur in fine. cum nulla cautio, &c. quem intellectum Innocen. vbique secutus est, & pręsertim in dicto capitulo cum contingat. ibi omnino vide quæ scripsi in. ij. iij. & iiij. q. & post finem. vij. quæstio-
14 nis, & est ibi casus valde mirabilis, † quia reus ex persona sua non potest consequi sententiam adiudicatoriam, si possidet saltem regulariter, vt statim probatum est, & tamen illam ex persona actoris consequitur sola sua probatione mediante, vt ibi dicitur. Simile. C. de tempo. in integ. resti. peten. l. petenda. ad quòd pauci aduertunt, & ideò menti tenendum est. Nec obstat q̄ dixi dominiū rei non esse deductum in libello actoris, quia fateor hoc affirmatiuè, sed dico quòd comprehenditur negatiuè, & hoc sufficit per prędicta. Nec ob. iura in quibus patet, quòd licet constaret de iure rei, non fuit pronunciatum illud ad reum pertinere. dico enim quòd ea quę proximè dicta sunt, intelliguntur de petitione primaria litis contestationem requirente. Dico enim de alia petitione tempore sententię concurrente, alio modo esse de honestate seruandū, & consuetum etiam obseruari, videlicet quòd cessante requisitione rei, saltem tempore sententię concurrente iudex debet saltim de honestate abstinere à pronunciando rem esse rei, ne videatur supplere in facto, etiam si reus probauerit rem esse suam. argumen. eorum quæ leguntur, & notantur. C. vt quæ desunt aduoca. l. j. & ij. Sed si reus qui nullam petitionem dedit, & rem suam probauit, dicat domine licet petitionem non dederim sufficit petitio actoris, & processus habitus super ea, vt rem quam probaui esse meam pronuncietis esse meam, quare peto quòd ita pronuncietis, certe puto quòd tunc iudex debet eum audire, & pronunciare rem esse suam. & ita procedat opinio Inno. modo ad propositum in iuribus per Matthæum de salua allegatis, non fuit ista practica obseruata. la pro parte ista primo abreuiatio litium, vt non fiat per plura, quod potest fieri per pauciora, & fauor partium vt earum parcatur laboribus, & expens. ȷ̄. titulo. j. finem. Secundo quia casus speciales quos Hostien. inducit nullum maius fundamentum habent de rigore iuris, quam cęteri casus. Tu tamen elige opinionem tibi magis gratam, & consulo saltem quòd ante tacitum teneas opinionem Hostiensis & quòd post tacitum Innocen. opinionem obserues.

¶ SECVNDO opponitur, quia videtur quòd mulier ante omnia non fuerit restituenda, quia aut excipiendo spoliationem proponebat, & tunc non debuit restitutionem optinere. vt supra de ordine cognitio. cum dilectus. & maximè si excipiebat post litem contestatam, quia tunc non potest proponi talis exceptio cum sit dilatoria. vt ibi dictum est. Aut proponebat agendo, & tunc tanquam duæ mutuæ petitiones simul tractandę erant: & per consequens non erat causa restitutionis proponenda. vt prędicto capitulo cum dilectus. quam oppositionem prosequere vt hic notatur in glosa tertia. & vide quæ ibi notantur.

¶ Solutio, dicunt quidam, quòd primo fuit vir à muliere super spoliatione conuentus, & ideò vir non potuit sibi refferre quæstionem proprietatis. supra de ordine cognitio. capitulo super spoliatione. primo enim coram ordinario, & primo etiam coram delegato petierat mulier se restitui, licet postquá saltem coram ordinario petierat restitui, fuisset coram delegato fortè reconuenta à viro. vel dic secundum Io. qui hoc notauit. ii quæstio. ij. quòd istud locum habet quando super re de qua principaliter agitur fit reconuentio, illud quando super diuersis Goffred. Et propter hoc dicit vtilius cónento petitorio super eadem re de spoliatione reconuenire, quam excipere. Idem not. C. de ordine cogniti. capitulo finali. Et idem notant hic Vincen. Innocen. & Abbas. & pro his fac. clemen. causa. de causa possessio cum ibi notatis in glosa penultima. Sed Hosti. intelligit quòd hic fuit exceptum, & postea actum vt supra dixi. dicens opinionem Ioan. Bernardi Vincen. Goffred. Innocen. & Abbatis non esse veram. Ad euidentiam cuius mouendo quæstionem tales terminos ponit, pone quòd petunt Canonici alicuius ecclesiæ electionem suam confirmari. & aduersarijs quos habent pręcipi ne ipsos de cætero impediant quominus liberè eligant. nunquid si aduersarij petant restitui præiudicabitur petitionem Canonicorum secúdum sententiam Ioan. & sequacium? videtur quòd sic quòd Hosti. non putat verum. argumen. supra titulo primo cum ecclesia. & capitulo cum super. & capitulo cum dilectus. de election. cum ecclesia. & capitulo Cumana. & capitulo in Genesi. de in integ. resti. c. secundo ĵ. de præben. capitulo dilecto. non ob. capitula per Ioan. inducta, quia possunt intelligi quando primo de spoliatione excipitur, & ex eadem posteà agitur secundum ea quæ notantur in prædicto capitulo cum dilectus. & capitulo super spoliatione. Vnde hic prius fuit exceptum secundum eum. vel dic, quòd omnia iura ista videlicet. c. istud. & infra eodem literas. & capitulo sequenti. & supra vt lite nó contestata. accedens. ij. sunt specialia. loquūtur enim in coniuge alterum coniugem spoliante, & posteà accusante, qui ideò suspectus est, & præsumitur contra ipsum. argumen. supra eo.
15 Item cum quis. † omnes autem suspecti ab accusatione matrimonij repelluntur. infra qui matrimo. accusa pos. capitulo significante. & hæc ratio redditur. ĵ. eodem literas § porrò. ver. quòd si non habeat. Item fauor matrimonij hāc specialitatem inducit secundum eum. Item dicit vim non esse faciendam in eo, quòd aliqua iura ex supradictis videntur loqui. quando petitorium & possessorium simul proponuntur: quia & ita est hic, cum non possit peti restitutio vxoris, siue viri: nisi proprietas probetur, vt patet in eo quòd notatur supra eodē ex transmissa. item secundū eū si opponitur cósanguineitas restitutionem petenti, & excipiens confiteatur matrimonium consummatum esse, non potest esse spoliatio non notoria. Quid ergo si non confiteatur matrimonium, sed excipiat hoc modo? non confiteor me maritum tuum. Sed & si hoc esset, non es audienda, cum sim consanguineus tuus, quòd me offero probaturum, vtique in hoc casu maritus audiendus videtur. & sic potest intelligi supra de ordine cognition. capitulo primo. & supra de officio delega. capitulo causam quę. j. secūdum literam priusquam. quidam libri habent. & argumen. ĵ. de testib. ex tenore. secundum Hostien. qui dicit prędictam opinionem nullo iuuari, nec etiam per hanc decretalem prędictis rationibus, maximè cum hic non dicatur suspendi petitorium, sed possessorium notorium prius terminari, eo quòd potest inducere periculum animarum, propter petitorium, quòd posset nimis protēdi, & sic daretur materia adulterandi. per quòd dicit quòd si is qui spoliauit Episcopū toto suo Episcopatu agit contra eum ciuiliter, & ipse reconuenit illū de spoliatione illa, quòd si spoliatio illa sit notoria, quòd statim fieri debeat restitutio. pro quo supra. vt lit. non contesta. quoniam § porrò. de appellation. capitulo oblatæ ad finem. quòd autem hic de spoliatione constaret, patet secundum eū: quia de hoc Papa non mandat inquiri, & secundum hoc optimè stat litera si est ita.

¶ Nouella autem dicit, quòd sibi non videtur quòd per hęc dicta Hostien. lædatur opinio Ioan. & sequacium. nam exemplum quòd dat de Canonicis petentibus confirmationem nó obstat. nam in eo quòd confirmationem petunt, implorant officium iudicis, nec dirigunt actionem cootra certum remittens ad ea quæ scripsit de causa possessi. cum ecclesia. super glo. ij. quòd scripsi etiam in prædicto capitulo cum dilectus. in sexta oppositione § quarto dicit. & in fine septimæ oppositionis. dicit etiam quòd in hoc quòd canonici inhiberi petunt &c. non intentant petitorium, sed possessorium retinendæ. alia etiam non. ob. quæ per te videas. Vltra hoc etiam extra casum quo pronunciari petitur non tenere matrimonium carnale, vel spirituale, raro, vel nonquam veniet in practicá agi petitorio, reconueniatur possessorio recuperandæ super eadem re. Sed aduerte, quia imo bene secundum Martinum in omnibus iuribus incorporalibus in quibus dantur possessoribus actiones, inducit lecta & notata de iudicijs. examinata. & de causa possessio. cum ecclesia. Hostiē. autem post omnia
16 hic in fine. c. dicit hoc dici posse, † quòd possessorium secundo loco propositum, ex quo versatur circa eandem rem, præiudicet petitorio. remittens ad notata infra eodem literas in principio super verbo postulabat. & in Speculo de petitorio & possessorio post principium. ver. si verò. Martinus verò ref serens hanc opinionem teneri per Ioan. Andr. Paulum Guilel. & Ies. in prędicta clementina causa. & per Archidiaco. secunda quæstione secunda capitulo primo. dicit, quòd ista est cómunis opinio omnium canonistarum ad quā inducit hanc decretalem &. c. literas. infra & capitulo accedens. &. c. pastoralis. & clementi. causa. superius allegata. illud tamen post, me præsente voluit modificare in cathedra ad casum in quo reconueniens de spoliatione super eadem re petitorium suspenderet. & alias non. vt primo capim pastoralis. & credo quòd bene dicat. Et de hòc scripsi in primo capi. super spoliatiõe. in prima questione & in prima clement. causa. in xxvij. quest. vbi plenius, & dic vt ibi & forte aliquid de hoc dicam infra eodem capi. literas.

¶ Collectarius verò ad propositum materię oppositionis pro
17 ximæ præcedentis hic notat. † quòd possessorium propositū per modum actionis suspendit petitoriu m actoris, super eadem re, licet secus si super alia re. & est ratio diuersitatis secundum eum, quia quæstio possessorij super eadem re est præiudicialis, eo quòd probata violentia, actor violentus proprietatem amittit. C. vnde vi. l. si quis in tantam. Iterum quia ratione possessionis existentis apud violentum, esset oneratus spoliatus probatione super proprietate, cum possessor probare non habeat, vt lite non contesta. quoniam § quod super. & esset iniquū quòd propter improbitatem spoliatoris spoliatus sic oneraretur, & ipse releuaretur. infra titulo primo. capitulo contingit. & infra eodem capitulo sępe. & quia spoliato quæstio proprietatis non reffertur. vt supra eodem in literis. Item notat Colllectarius in verbo remouit. † quòd inconsulta vxoris dimissio restitutionem inducit. Fac. lecta & notata per Innocen. & Hostien. vt lite non contesta. capitulo primo. quòd fortè secundum eum in alijs rebus indistinctè locum habere non posset. vt si domum meam dimitterem inconsultè, vel eam pro derelicto haberem. remittit ad collecta sua de accusati. si constiterit. Rursus notat ibi: *ante ipsius causæ ingressum.* mulierem ante libelli oblationem petentem restitutionem

mariti

mariti esse audiendam. inducens notata Innocen. de rescript. ex parte. & fauorem restitutionis quæ fieri debet ante omnem actum iudicialem secundum Innocen. vbi supra. & etiam ante citationem secundum Archidia. ij. q. ij. c. ij. & capitulo nullum. & c. in scripturis. ead. q. argument. s. e. c. j. vbi dicit ante omnem contentionem, & alibi dicit, quòd primo, &c. ij. q. ij. præceptum. quia qui omne dicit, &c. tempus ante libelli oblationem includit. argumen. de iure patro. relatum. lxxxvj. di. pasce. in fine. cum similibus. & maximè dicit hoc procedere in accusato, vel denunciato qui ante restitutionem non tenetur respondere indistinctè. ij. q. vij. per totum. & .iiij. quæstu. j. per totum. imo nec citari debet, quòd fortius est. ij. q. ij. in scripturis. & .c. sequenti. & hoc dicit satis probari hic, & supra vt lite non contesta. c. j. super quo vide Innocen. de causa posses. c. ij. Plus dicit Collectarius quòd si mulier petijt restitutionẽ coniugis, & eam obtinuit, adhuc potest eum posteà nihilominus recusare secundum Innocen. vbi supra. nec ob. de electio. c. nulli. & . c. ab eo lib. vj. de his quæ fiunt à præla. ex ore. de iureiurand. quemadmodum. de causa possessio. cum olim. de offic. deleg. insinuante iiij q. iij. si quis testibus. quia cum ante omnem actum iudicialem fiat restitutio, vt proximè dictum est, & omnem actum iudicialem excludat, vt prædicto capitulo super spoliatione. nõ potest obstare sibi iudicialis ingressus. Facit, quia inductum ad vnum effectum, alium non operatur. ĩ. de ordine cognitio. cum dilectus. cum similibus. Vlterius dicit in verbo appellauit, quòd licet in causa possessorij à possessione non appelletur, non tamẽ ista à possessione appellauit, sed appellauit, quia petitoriũ super possessorio non admittebatur. dicit tamen quòd secundum Innocẽ. & quasi omnes à momentanea possessione appellatur. allegat de testib. c. significarunt. ĩ. e. cum ad sedem. Reffert tamen ipse Collectarius notata circa hoc per Paulum in clementi. vnica. de sequest. & Archidia. in prædi. §. si de possessione. quę vtrobique vide. Subdit quòd hic non appellabatur, quia fieret restitutio, imo ex causa contraria. & remittit ad collecta sua. ĩ. e. cum ad sedem. super verbo vnde vi. noueris tamen quòd prędicta scripta Collectarij non examinaui, quia non sunt hic propriè collocata. Sed dicam in proprijs locis. Item notat hic Hosti. post magistrum suum in principio in verbo obstaculo. quòd prima litera in qua remota est appellatio nunquam reuocatur per secundam. de hac clusula non facientem mẽtionem. Ideò enim in hac secunda litera facta est de hoc mentio ad idem allegat. supra de rescri. c. inter cęteras. ipse tamen dicit, quòd hodie de consuetudine in hoc casu non admitteretur exceptio. remittit ad notata infra titulo primo. c. ij. Dicit autem dominus Martinus de salua quòd de notabili videtur textus. s. de rescrip. cum dilecta. & hoc notat Innocen. de offic. deleg. ex literis. & quòd de hoc etiam not. infra titulo primo. c. ij. vnde
20 heit, ĩ quòd vbi impetratur secundum rescriptum reuocans primum, debet fieri in secundo expressissima mentio primi, vt prædicto capitulo ex literis. Sed non sic cum impetratur rescriptum super causa appellationis, saluo quòd & tunc de clausula appellatione remota, posita in primis literis est facienda mentio in literis super causa appellationis obtentis, quia illius clausulæ expressio potuisset mouere principem ad literas super appellatione denegandas, eo ꝙ pdicta clausula natura sua habet appellationẽ impedire. de quo. ĩ. de appell. c. pastoralis. §. pterea. & ĩ. de app. c. pastoralis. in princi. cũ ibi no. Præterea dicit Hosti. ꝙ licet literæ delegatorum tacerent de processu habito coram ordinario, tamen de hoc non excepit mulier, nisi dicat, quòd post assignationem literarum fuit factus processus ordinarij, vt sic etiam non obstet. ĩ. de appella. c. vt debitus. Vlterius dicit Hostiẽ. quòd vt sit plana litera: & cessent omnia contraria in litera in verbo: *postulabat*. supple prius excipiendo, & posteà ex eodem petendo. Item in verbo negata. dicit quòd non negarunt interloquendo, sed petitionem non admittendo secundum Innocen. qui hoc notauit de oper. no. nunciatio. capitulo penultimo. in fine penultimæ glosę. & si. in verbo: *in principali opponatur*. quòd cum quęstio incidens talis esset sine qua principalis causa poterat terminari, non obstante appellatione, potuit in principali procedi. vt infra de appellatio. super eo. i. quicquid hic notetur per antiquos, solue vt ibi notatur. Item in verbo: *voluerunt*. subaudi & processerunt exceptione non admissa, alias voluntas quæ non processisset ad actum non induxisset grauamen. ad hoc infra titulo secundo. capitulo primo. de pœn. distin. prima. cogitationis. Item in verbo: *appellauit*. dic quòd potuit, licet in rescripto remota esset apellatio, quia hec causa est in iure expressa scilicet quòd ante omnia terminetur causa spoliationis. supra eodem in literis. & capitulo item cum quis. Hostien. per quòd videtur quòd id quòd scripsi post Martinum. s. in verbo, *obstaculo*. in fine. non procedit. argumen. eius quòd Innocen. de lit. contestatio. capitulo exceptionis. libro sexto. de quatuor casibus in quibus petens restitutionem coniugis exceptione repellitur notatis hic per Iono. in glos. penultima. vide hic per Bernardum in quarta glosa, & in his quæ scripsi supra vt lite non contestata. capitulo primo. in suppletione super glos. hic est vnus. & in glos. illa. & supra eodem ex transmissa. ad finem versu, & sic habes hic casum.

¶ Hic incipit notabilissimus tractatus de fructibus perpetuę memorię commendandus, & durat vsque ad finem huius decretalis grauis.

∴

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Fructus cum omni causa tum in actionibus bonæfidei, quam stricti iuris si ad id quod meum est agatur à tempore moræ, si petantur veniunt debereque iure actionis peti. & nu. 20.*
2 *In vi compulsiua & expulsiua siue petantur, siue non, fructus cum omni causa venire.*
3 *Actio petitionis hæreditatis eius est naturæ, vt in ea etiam si non petantur fructus, cum omni causa veniant.*
4 *Malæfidei possessores fructus omnes cum re ipsa præstare debent.*
5 *Bonæfidei possessores extantes tantum fructus resarciunt.*
6 *Bonæfidei possessor post litem contestatam omnes fructus restituit.*
7 *Malæfidei is dicitur esse, qui rem quam possidet alterius esse scit.*
8 *Totius & partis idem iudicium.*
9 *Bonæfidei possessor de fructibus consumptis non tenetur.*
10 *Quotquot sunt possessorum post litem contestatam æquiparantur.*
11 *Possessores omnes post litis contestationem de omnibus fructibus perceptis & percipiendis, siue extant, siue non, tenentur. & nu. 24.*
12 *Quo iure fructus nasci debeant.*
13 *Officium iudicis subsidiarium, locum sibi esse vbi actio deficit.*
14 *Possessorem sine titulo ad percepta & percipienda teneri Ray. est.*
15 *Errorem iuris fructuum adquisitionem non impedire.*
16 *Possessorem bonæfidei naturales fructus etiam perceptos suos nõ facere.*
17 *Possessori bonæfidei vt fructus suos faciat, quæ possessio requiritur.*
18 *In bonæfidei possessore continuatã fidem oportere, vt fructus lucretur.*
19 *Conditioni sine causa locum esse, quando ad alium res peruenit sine causa.*
21 *Vsuræ in obligatione non esse.*
22 *Possessor bonæfidei cum titulo colorato de fructibus consumptis minimè teneri, de extantibus secus.*
23 *Fructus expensarum quæ in ipsorum tum quærendorum, tum in conseruandorum gratia fiunt, deductione fieri intelliguntur.*
25 *Possessorem malæfidei à percipiendis fructibus titulum non excusare.*
26 *Possessorem malæfidei mora arguit.*
27 *Possessor malæfidei de omnibus fructibus percipiendis, siue à petitore, siue à possessore percipi potuerunt indistinctè tenetur.*
28 *Possessor bonæfidei post litem contestatam de fructibus quos honeste percipere potuisset, tenetur.*
29 *Bonæfidei possessorem per litis contestationem malæfidei possessorem non fieri.*

30 *Sola denunciatio malam fidem non inducit.*
31 *Culpa negligentiæ obnoxium ad fructus quos percipere omisit possessorem reddit.*
32 *Quod de fructibus qui à possessore, non actore percipere potuerunt, intelligit Bellemera. & nu. seq.*
34 *Quomodo fructus non percepti à possessore præstantur, vbi ad debitum agitur, vel ad id quod suum est.*
35 *Fructus, & iure actionis, & mercenario iudicis officio venire.*
36 *Dominium rei, & fructuum, non esse idem.*
37 *Quæ mercenario iudicis officio veniunt petitione non indigent.*
38 *Fructus principaliter, & directè venientes, actionis iure venire dicuntur, & petitione opus esse.*
39 *Fructus accessoriè venientes petitione non egent.*
40 *Condemnatio in percipiendis fructibus facienda est vbicunque mala fides deprehenditur.*
41 *Mobilium appellatione, neque nomina, neque debita venire.*
42 *Violentus possessor rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere, damna resarcire, & de iniurijs satisfacere compellitur.*
43 *Fructuum naturales alij, alij verò industriales. Item alij percepti, alij percipiendi. & nume. sequen.*
45 *Fructus coloni efficiuntur quomsmodo ab eo, vel eius nomine à solo separentur.*
46 *Quo modo formandus super fructibus libellus.*

¶ CAP. II.

Rauis. ¶ Queritur primo, qualiter veniunt fructus in actionibus bonæ fidei, vel stricti iuris. de quo notatur duodecima questione secunda non liceat. in glos. hic aduerte. & ff. de rei vendicatio. l. ex diuerso. in glos. etiam perceptorum. & ff. quòd metus cau. l. sed & partus. in glos. secunda. & instit. de re. di. § si quis à non domino. & de offici. iudic. § j. in glos sed de quibus fructibus. & ff. de vsuris. l. fructus. in glos. finali. & in Specu. parte secunda. titulo de fruct. & interesse § primo. & hic per Innocen. & Hostié. & per Bernardum in glosa penultima, & per Hostien. de procurato. ex insinuatione. vbi scripsi in octauo notabili, & per Henricum infra de iure patrona. cum dilectus. & in remissio-
5 nibus per eum ibi datis: vnde circa hoc dicit Innocen. † quòd vbi peto quòd meum est tam in actionibus bonę fidei, quàm etiam in actionibus stricti iuris, veniũt fructus, partus, & omnis causa à tempore morę. vt ff. de vsuris. l. videamus & l. mora § in bonę fidei. & ff. depo. l. prima § hanc actionem. & hoc verum si petantur expressè in libello: nam si expressè non petantur in libello, iudex non potest de his condemnare. ff. de edil. edict. l. ediles § item sciendum. ff. de vsuris. l. partum. & l. Paulus § finali. & l. sequenti eodem titulo. nam sine petitione condemnare non potest, nisi de his que post litem contestatam contingunt, illa enim omnia officio iudicis veniunt in
2 condemnatione vt in iuribus proximè allegatis. † Fallit in vi compulsiua, & expulsiua, hoc est in actione quòd metus causa, & in interdicto vnde vi, & in conditione. l. si quis in tantã. C. vnde vi. in quibus venit omnis causa, etiam si non petatur. ff. quòd metus causa. l. sed & partus. de vi & vi armata l. j § rectissimè. & l. idem est § vltimo. & l. si plures. & prędicta l. si quis in tantam. & quòd legitur & notatur supra quòd metus causa. capitulo finali. vnde & in interdicto agitur de accesso-
3 ria sine principali per prædictas leges. † Item fallit in petitione hæreditatis in qua etiam omnia veniunt ratione vniuersitatis. vt ff. de petitione hęredita. l. item videndum § finali. & l. & non tantum. & l. item veniunt § fructus. & per totum secundum eum. Pone ergo quòd ista quę accessoriè veniunt vt fructus, damna, & interesse non fuerunt petita, vel fuerint, aut non fuerint petita fuit lata sententia super principali, nulla facta mentione de illis, nunquid de cætero de eis agi potest? dicit Innocen. quòd non, & de cætero super hoc non potest ferri sententia, quasi super omisso. Inducit C. deposi. l. quarta. C. de vsuris. l. cos. primo responso. C. de fructib. & lit. expen. l. tertia. ff. de action. empti. l. qui pendentẽ. & l. qui per collusionẽ. ff. de eo quòd certo loco. l. in bonę fidei. & l. licet. secus si plura peterentur, non quasi accessoria, sed quasi principalia. vt prædicta. l. centum. nec est contra. ff. de exception. rei iudicat. l. si in iudicio. vbi videtur dici quòd in bonę fidei iudicio ad hæc accessoria agi potest exceptione rei iudicatæ non obstante, quia illa lex potius videtur facere pro parte ista, quia ibi loquitur quando ineptè agebat, & ideò fuit reus ab instantia iudicij absolutus secundum eum. quasi dicat quòd in hoc casu potest iterum aptam actionem proponere, quòd est verum, vt patet in eo quòd legitur & notatur supra de iudici. examinata. Sed hoc non dicit lex prædicta, imo loquitur quando de vno accessorio actum est ratione preteriti temporis, & nunc agitur de eodem ratione temporis quòd posteà fluxit, in hoc enim casu quando principalem actionem proponet, poterit ratione futuri temporis petere idem accessorium in qualitate, sed aliud in re, quòd in primo iudicio ratione præteriti temporis petitum fuit. & est ratio, quia aliud petitur nunc quam primo. vt patet ibidem, & eodem titulo. l. si quis cum totum. & l. cum quæritur. cum duabus legibus sequentibus. Subdit etiam Innocen. quòd interdicto vnde vi bene agitur ad accessoria, siue principali. vt ff. de vi & vi armata. l. idem § finali. & l. Si plures. Quotidiana est materia ista, & duas habet principales difficultates. Prima est, de fructibus perceptis. Secunda est, de non perceptis, seu percipiendis. Circa primũ occurrunt quatuor questiones principales, Prima est, à quo tempore fructus percepti debentur. Secunda est, quo iure petantur. Tertia an petitio sit neccessaria. Quarta est, quid si in sententia Iudex de fructibus non fecerit mentionem, de quibus per ordinem videamus.

¶ Queritur ergo secundo principaliter à quo tempore fructus debeãtur. ecce habes istam materiam per Cynũ tractatam C. de rei vendicatione. l. certum in oppositione ad quam te remitto. Et vt ad breuia te reducam tres conclusiones mẽti tene,
4 quas tibi explicat per ordinem per. l. certũ. Prima est † quòd malę fidei possessores omnes fructus cum ipsa re pręstare debent. vt. j. declarabitur. & sic etiam perceptos, extantes, & consumptos, & sic etiam pro semper si semper fuerunt malæ fidei possessores, à tempore, & pro tẽpore pro quo possessores malæ fidei extiterunt vt. j. declarabitur. Secunda conclusio est,
5 † quòd bonæ fidei possessores cum quibus lis contestata nõ fuit solum habent præstare fructus perceptos, & tempore petitionis extantes, & sic non tenentur nisi à tempore morę. vt hic notatur
6 tur per Innoc. Tertia conclusio est, † quòd bonæ fidei possessores cum quibus lis iam extitit cõtestata, tenentur ad vniuersos. j. etiam ad consumptos, videlicet à tempore litis contestatę. Et loquitur prædi. l. cũ petitur aliquid tanquam suũ: quia in titulo de rei vendicatione collocatur, & has tres questiones ponit hic Bernardus in vltima glosa. versu. cum hac distinctione. quam glosam ante omnia hic premittere habes, Salua prima conclusione, quam Bernardus videtur velle distinguere vt dicam. j. in vij. questione. De prima questione tractat Cynus C. de rei vendicatiõe. l. si fundum. & in pręd. l. certũ. post principium colomnę secundæ. & licet glosa distinguat inter titulũ habentem & non habentem, tamẽ Cynus tenet post Petrum quòd indistinctè malæ fidei possessor quantumcunque titulũ habeat tenetur etiam de percipiendis, quia in culpa est negligẽdo fructus, à qua culpa non excusatur propter titulum, ex quo scit rem esse alienam secundum eos, & qualiter dicantur percipiendi, spectat ad materiam secundę difficultatis principalis. Dicit tamen Collectarius quòd si celeriter malam fidem superuenientem purgaret, excusaretur, quo ad perceptos. ar. de re. eccle. non alie. Si quis presbiterorum. & de locato capitulo potuit. Sed non placet. quia postquam tenetur ad restitutionẽ non purgat, nisi restituat. j. de reg. iuri. capit. peccatum. lib. vj.
¶ Sed queres Qualiter comprobatur quis esse in mala fide
7 † certè qui scit rẽ ad alium pertinere, quam possidet in mala fide est & hoc est clarum secundum ea quæ no. j. de regu. iuris. possessor. lib. vj. Et idem si credit rem ad se nõ pertinere, quia

eo ipso

eo ipso æstimare debet ad alium pertinere. & si nesciuerit ad quem pertineat. C. vnde vi. l. cum quærebatur. Conuincatur autem de hoc, si dum emit & recepit rem à possessore denunciatum sibi fuit quòd ad illum minimè pertinebat. C. de rei vendicatio. l. si fundum. & hoc verum dum credidit denunciantem ius denunciandi habere, vel saltem de hoc verisimiliter dubitauit, secus si sciret eum ius denunciandi non habere, vt post Dynum scripsit Cynus in prædicta. l. si fundum. vbi prosequere, licet recitet hic Collecta. Si vero pro aliquo tempore fuit possessor bonæ fidei, & pro aliquo tempore fuit malæ fidei, tunc quoad restitutionem fructuum perceptorum etiam consumptorum pro tempore quo fuit malæ fidei iudicatur, vt de malæ fidei possessore, & pro tempore quo fuit bonæ fidei, vt de bonę fidei possessore. vt. ff. de acquiren. re. domi. l. bonę fidei. § primo. Sed quoad faciendum fructus suos licet tamen restituendos, distinguitur inter illum qui à principio habuit bonam fidem, & post cepit habere malam, qui quoad hoc illi æquiparatur qui semper habuit bonam fidem. vt. ff. de vsuris. l. qui scit § vltimo. & illum qui à principio habuit malam fidem, & posteà incipit habere bonam: quia post tempus quo habuit malam fidem æquiparatur in omnibus malæ fidei possessori. vt scripsit Cynus post Pe. in prædicta. l. certum. Et reffert hic Collecta. dicens idem notari per Innocen. supra eodem in literis. in principio. Subdit Collect. quòd si malam fidem superuenientem celeriter purgaret quantum ad fructus perceptos excusaretur. argumen. infra de reb. eccle. non alien. capitulo si quis. de locato. c. potuit. Sed non valet hoc. quia in illis iuribus valet purgatio moræ quoad pœnæ euitationem, non autem quoad rei alienæ retentionem, quòd hic esset, si fructus perceptos propter celerem rei restitutionem lucraretur. & probatur prædicta prima quęstio in fine decretalis istius, vbi dicitur, *violentum possessorem*. eo quòd à sui principio fuit possessor malę fidei teneri ad omnes fructus eũ percipiẽdos.

¶ Secunda conclusio habet dubium duplex. Primum est, de tempore moræ contractæ, & malæ fidei superuenientis, ante litem contestatam. Secũdum est, de consumptis fructibus de quibus possessor bonę fidei locupletior est effectus. Quoad primum voluerunt aliqui dicere, quòd licet quoad petitionem hęreditatis veniant fructus etiam ante litem cõtestatam à tempore malę fidei superuenientis. vt. ff. de petitio. hęredit. l. sed & si lege commissoria. § si ante. tamen secus, cum agitur rei vendicatio. Veruntamen glossa in prędicto § si ante. notat contrarium, scilicet quòd idem est in rei vendicatio. quòd in hæreditatis petitione. Et idem sentit hic Innocen. cum dicit, quòd in actionibus bonę fidei, & stricti iuris, veniunt à tempore more. & hęc fuit opinio Iacob. de Rauen. quæ videtur placere Cyno in. l. certum. ratio sua est, quia statim quòd est malæ fidei non debet negligere fructus hãc puto veram, quam regulam habeo quòd malæ fidei possessor tenetur præstare vniuersos fructus. vt prædicta. l. certum. igitur si talis est pro aliquo tempore, licet ante litem contestatam pro illo fructus pręstabit vniuersos: † quia idem debet esse iudicium de toto & parte. ff. de rei vendica. l. quæ de tota.

¶ Quo ad secundum solet distingui inter fructus naturales, & industriales, vt de naturalibus consumptis, teneatur in quantum factus est locupletior. & intelligatur glos. quę est instit. de re. diui. § si quis à non domino. sed secus de industrialibus, de quibus post consumptionem non teneatur, etiam in quantum factus fuerit locupletior, & sic intelligatur glos. contraria quæ est instit. de offi. iudi. § j. & notatur etiam hæc distinctio ff. de rei vendicatio. l. ex diuerso. & merito secundum Nouellam industriales dicuntur, quia vt dicit Hieronymus super Isaiam. Sudore, & labore nimio ad vbertatem fructuum venimus, & quomodo grandis pœna est, quando tempore collationis perduntur. vide eundem Hieronymum super Oleę. Nec valet secundum Petrum de bellapertica distinguere quo ad industriales titulum habentem, à titulo non habente, quia titulus nihil facit, ad acquisitionem fructuum, quoad rei vendicationem. nam qui bona fide consumpsit desijt possidere sine dolo, & sic officio iudicis ad eos non tenetur. vt prædicto § si quis à non domino. &. ff. fini. regundo. l. quarta § post litem. licet conuentus hæreditatis petitione qui titulo caret de consumptis, de quibus factus est locupletior teneatur. vt. ff. de petitio. hæred. l. sed & si § quòd autem. & § consuluit. & l. itẽ veniunt § eos. ratio enim ibi est, quia in petitione hæreditatis conuenitur possessor vniuersali iudicio in quo comprehenduntur nedum fructus. sed etiam æstimatio eorundem, vide licet si consumpti sunt, & in quantum possessor factus fuerit locupletior. nam precium huiusmodi æstimationis ibi succedit loco rei. sed iudicium rei vendicationis est singulare, nec competit nisi ad rem ad quam petitio est formata. Et ideò cõtra bonæ fidei possessorem qui fructus tales consumpsit nullum remedium competit, quia ibi non succedit precium loco rei. Super quo omnino vide Cynum C. de rei vendicatio. l mater. Sed reuera hęc ratio ęquè in naturalibus sicut in industrialibus vrget, nec apparet ratio diuersitatis, sed eadem videtur æquitas vtrobique. & ideò videtur quibusdam potius dicendum, quòd prædicta distinctione resecta, de consumptis siue industrialibus, siue naturalibus bonæ fidei possessor rei vendicatione conuentus minimè teneatur. nec obstat opinio quæ habet quòd bonæ fidei possessor facit industriales suos, sed non naturales. Primo, quia negari posset. Secundo. quia dici posset, quòd licet faciat industriales suos, non tamen reuocabiliter. quia restituendi sunt, quare ergo non competit in industrialibus consumptis sine cã repetitio sicut in naturalibus? non apparet, quia eadem æquitas est quo ad restitutionem in meo, & in mihi debito secundũ quosdã, qui per hoc dicere volunt indistinctè quòd nedum de naturalibus, sed etiam de industrialibus tenetur possessor bonæ fidei rei vendicatione conuentus in quantum factus est locupletior ad instar petitionis hęreditatis, cum sit eadem ęquitas vtrobique. & sic habes hic tres opiniones quarum prima distinguit, & secunda indistinctè negat, & tertia indistinctè affirmat.

¶ Quid ergo dicendum. Ioan. Fab. in § si quis à non domino. videtur esse in tertia opinione, tamen Pet. de Bellapertica. in prædict. l. ex diuerso. videtur tenere primam opinionem quo ad fructus industriales, dicens quòd de consumptis non teneatur bonæ fidei possessor, etiam in quantum factus est locupletior. tamen Ioan. Nico. & Ioan. Rol. sequuntur opinionem vltimam dicẽtes, quòd imo bonæ fidei possessor tenetur de consumptis industrialibus, in quantum factus est locupletior, & probant sic, quia vbi est æquum dari actionem, & non est alia datur in factum. vt. ff. de præscriptis. verb. l. quotiens. sed vbi percepisti fructus de fundo meo, & ex hoc factus locupletior, ęquum est te mihi teneri. vt. ff. si certum petatur. l. si me & Titium. & l. si enim seruum. eodem titulo. & ff. de condi. indeb. l. nam natura. Secundo probant sic, quia hoc habet locum in naturalibus, ergo & in industrialibus ex identitate rationis. Tertio, quia si diceret contrarium, aut hoc, quia illud dictaret ęquitas, vel quia cessaret hoc casu, & hoc non, per proximè dicta, aut quia possessor illorum factus fuit dominus, & hoc nõ quia eadem ratione, nec de extantibus tenetur contra prædic. l. certum. Quarto quia in petitione hæreditatis habet locum illud. igitur & in rei vendicatione, cum ęquiparentur. ff. de rei vendicatio. l. sin autem § sed & si is non ob. ratio Petri quę fundatur in hoc, quòd possessor factus fuis illorum dominus, & illos desijt sine dolo possidere, quia licet ista rei vendicationẽ excludant, non tamen excludunt simpliciter omnem actionem. sed sustinendo Petrum prędictæ rationes etiam faciliter soluerentur, primo enim æquitas primam rationem respiciẽs demum cum res mea peruenit ad alium, vendicat sibi locum. & ita loquuntur leges ad hoc supra allegatę. non sic in proposito, quia fructus industriales nunquam fuerunt proprietarij. sed solius possessoris, vt patebit infra. per hoc responsum est ad secundam, quia dominium fructuum naturalium proprietarij est, & non possessoris. vt prędicto § si quis à non domino. ratio de industrialibus, quia magis ex propria negatione, quàm ex aliena re possessor videtur acquirere. ff. ad leg. fal. l.

tertia.ff.de hæred. vel actio.vendi.l. venditor ex hæreditate.
circa medium.nec obstat tertium,cum infers aduersus prædi
cta, quòd eadem ratione non teneretur de extãtibus.nam ma
ior æquitas est in extantibus.nec veniunt illi ex principijs di-
rectę actionis,sed solum officio iudicis, propter æquitatem.
Ad quartum dicitur, quòd in petitione hęreditatis propter
maius periculum iura aliud statuerunt.ff.ad carbo.l.prima.§.
Sed & si quis.infra de electio. vbi maius. posset enim totum
expendere in graue hæreditatis præiudicium, & hæredis.
Et quia fructus hęreditatem augent. vt.ff.de de peti hæred.l.
item veniunt.§.fructus.secus in rei vendicatione, & re singula
ri.tum quia consumpti sunt sine dolo: tum quia vendicãs do
minus nunquam fuit:tum quia vendicatio formata ad certũ
quid aliud non comprehendit, vt dixi.nec obstat.l. quarta.§.
post litem.allegata.quia potest intelligi de cõsumptis,de qui
bus non est factus locupletior, qui æquiparantur non perce-
ptis. vt institu.de offic.iudi.§. illorum.vers.si verò. Bertrãdus
autem caprioli tenet cum Petro probans, quia textus dicen-
tes possessorem de consumptis non teneri, loquuntur genera
liter. Igitur generaliter sunt intelligẽdi.argumentum.ff.de le.
præstan.l.prima.§.generaliter. Secundo probat,quia dicit tex
tus quòd si bonæ fidei possessor fructus perceptos cõsumpsit
eos lucratur.ff.fini.regundo.l. quarta.§. post litem.allegato.
quæ verba debent intelligi cum effectu.infra de sponsal. ex li
teris. & tamen nullum esset lucrum in effectu si restituere
teneretur. Tertio quia etiam ad fructus extantes nulla compe
tit actio. sed solum officium iudicis. vt insti.de officio iudicis
.§.primo. Ergo multo minus si sint cõsumpti: non enim pos-
set dari actio eo quòd consumpti. vt eodem titulo .§. illorũ.
versu si verò.nec quia locupletior, quia illis extantibus magis
locuplex foret. & sic non apparet ex quo actio oriretur.argu
mentum.ff.de fur.l.serui & filij. Præterea nec officium iudicis
competere potest, quia non officiũ iudicis merçenarij, quòd
actioni deseruit, quia fructus non extant, super quibus tale of
ficium resideret, nec apparet actio cui tale officium deserui-
ret, nec etiam officium nobile, quia illud est extraordinariũ,
& subsidiarium. vt. ff. de minor.l.in causæ. quòd non com
petit, nisi in casu expresso. vt.l. quòd si minor.§. finali eodem
titulo. nec sequitur ita est in petitione hæreditatis, igitur & in
rei vendicatione, quia fructus & fructuum æstimationes hæ
reditatem augentes. vt.l. item veniunt.§. fructus in hæreditate
computantur. vt.l. si rem vel prætium eodem titulo. sed secus
in rei vendicatione, quę est iudicium singulare, & vnam solã
rem singularem petitam continet. vt.ff.de rei vendicatione.l.
prima.allegat textum.ff.de vsuris.l.pactum.

¶ Ego autem idem putans indistinctè adhęreo opinioni secũ
dę, & vltra motiua Petri & aliorũ, moueor propter duo. Pri-
mum est propter iudiciorum consuetudinem, quæ est legiti
ma legum interpres.de consuetudine.cum dilectus.ff.de legi.
l.si de interpretatione. secundum quam nusquam condemna
retur possessor ad illos, & quia cõtrarium ponere esset facere
lites inexterminabiles.

9 ¶ Secundo me monet, † quia regula habet, bonę fidei posses
sorem de consumptis fructibus non teneri, sed eos facere lu-
cri, vt.l. certum.§. post litem. & .§. illorum allegatis. cum simi-
libus. quam regulam reperio fallere in vnico casu. scilicet in
hęreditatis petitione. & rationem fallentiæ pluries dixi supra
non autem reperio eam fallere in rei vendicatiõe, nec in alijs
singularibus actiõibus. Igitur stabo regulæ & iuri cõmuni in
illis. vt.ff.ad municip.l.j.in fine.

¶ Tertia conclusio habet, quòd bonæ fidei possessores cum
quibus lis iam extitit contestata, tenentur ad fructus vniuer-
sos idest etiam ad consumptos videlicet à tempore litis con-
10 testatæ & est ratio, † quia post litem contestatam omnes
possessores efficiuntur pares, & æquiparantur possessores bo
næ fidei possessoribus malæ fidei, ab illo tempore quo ad om
11 nium fructuũ restitutionẽ. † ab illo enim tempore tenentur
omnes de perceptis & percipiendis, & de extantibus, & con-
sumptis. vt præd.l. certũ.in fin. & .ff.de peti.hæred.l.sed & si le
ge commissoria.§.si ante litem contestatã. & est ratio ratiõis,
quia litis motio & contestatio vim cuiusdem solennis denun
ciationis operatur. s. de restitutiõe facienda, & per cõsequens
si post talem denunciationẽ fructus negligit, vel eos cõsumit,
in mala fide, se constituit. & ideò propter malã fidẽ ad omnes
tenetur. ar. C. de rei. vendica.l. si fundũ. & quia in hoc voluit
legis auctoritas fauere actioni. vt moræ litis actori nõ præiu
dicent. sed omnia ad tempus litis cõtestatę reducãtur. vt.ff.de
rei vendi.l. si post acceptum. & melius eodem tit. C.l. morę.
12 ¶ TERTIO principaliter quęritur, † quo iure petantur
fructus. Pet. de bel. par. in præd.l. ex diuerso. & in pręd.l. cer-
tum. vt ibi scripsit Cyn. in. vj. q. circa hoc sic distinguit: quia aut
loquimur de naturalibus aut de indrustrialibus. Si loquimur
de fructibus naturalibus, tunc aut loquimur de fructibus pen
dentibus, & tunc dic quod eadem actione petuntur: qua & ipsa
res. s. rei vendicatiõe: quia dum pendent, pars rei sunt. vt.ff. de
rei vendi.l. fructus pendẽtes. de act. emp.l. Quintus Mutius.
ad.l. fal.l. in lege falcidia placuit. Aut sunt separati & extantes
& tunc petuntur rei vendicatione. sed non eadem qua & ipsa
res. nam sunt ipsius domini: quia tales nullius bonę fidei pos-
sessoris sunt. vt. .ff. de vsur.l. fructus. Aut sunt consumpti a bo
næ fidei possessore, & tunc non tenetur nisi in quãtum factus
fuerit locupletior. non enim erant sui, ideo non debuit de eis
locupletari, cũ iactura proprietarij. vt.l. si me & Titium. vel
certi conditiõe generali. vt.l. certi. conditio. eo. titu. & dicit
eum locupletari si tantum de suo alijs expendisset. vt.ff. de
peti. hæred.l. sed & si lege cõmissoria.§. quos autẽ. de quo satis
scripsi. s. quęstione proxima.§. quo ad secundũ. Aut sunt con
sumpti à malę fidei possessore, & tunc ipse tenetur conditiõe
sine causa. vt. C. de conditione sine cau.l. iij. Item vtili rei ven
dicatione, quia dolo desijt possidere. ff. de rei vendi.l. qui peti
torio. ff. de reg. iur.l. parem. & hęc de fructibus naturalibus.
De industrialibus autem dicit, quòd si percepti sunt à bo-
næ fidei possessore facti sunt sui. ff. de vsur.l. qui scit.§. j. versic.
porrò. & .l. fruct⁹. ff. de acqui. re. do.l. bonę fidei emptor. insti.
de re. diui.§. si quis à non dño. & ideò non põt teneri pro eis
rei vendicatiõe. tamen si extãt, tenetur illos restituere officio
iudicis. institu. de offi. iudi.§. & si in rẽ. & in .§. illorũ. ver. si ve
rò bona fide. ibi: dũ dicit consumptorũ à contrario sensu, &
prędicto.§. si quis à non dño. in fi. & .ff. fini. regun.l. iiij.§. post
litem. & pręd.l. certũ secundo responso. ¶ Plus dicit Bartho.
quod etiam pro fructibus quos possessor non facit suos cõpetit
etiam officiũ iudicis, per quod cogi põt possessor ad restituẽdi,
eo quod æquitas illius officij plus exuberat isto casu. sed nõ pla-
13 cet mihi. † quia istud officiũ est subsidiariũ & datur loco actionis
deficientis, & ideò cõpetente ordinario remedio actiõis cessa
re debet. ff. de mino.l. in cãæ. & .l. quod si minor in fine. Si autẽ cõ
sumpti sunt nunquã tenetur etiã si factus sit locupletior: quia
eos lucratur pro cultura, & cura. vt .§. si quis à non dño. & .§.
post litẽ. allegatis. Et prędicta etiã habes notata in spe. parte. ij.
ti. de fructib⁹ & interesse.§. primo circa principiũ. ver. & indu
strialibus autẽ. ibi plenius. & vide etiã omnino quod ibi sequitur
pro ijs quę. ?. proxime sequitur. Caue tñ quia Bartholus in
præd.l. fructus. ff. de rei ven. voluit opinari quod bonę fidei posse
ssor de fructib⁹ industrialib⁹ ab eo pceptis & cõsũptis de qui
bus factus est locupletior tenetur conditione sine causa fun-
data in ęquitate pręd.l. si me & Titiũ. quia illa ęquitas non so-
lum habet locũ, si aliquis est effectus locupletior ex re mea,
sed etiã si ex mihi debita. vt ibi patet. Constat autẽ quod fructus
industriales pcepti ex re mea, licet non sint mei, tñ sunt mihi
debiti, deberi enim dicitur etiã quod officio iudicis venit. ff. de ver
bo. signi.l. pecuniæ. sa ff. de rei vend.l. item si verberatũ.§. j. vers.
nam & si fructus. nisi intelligas de naturalibus. & videtur hoc
expressũ secundũ eũ. ff. de cõdi. inde.l. indebiti. in prin. & quod ibi
notatur. vrget rõ, quia si hoc est in petitione hæreditatis vbi pe
titor habet minus iuris, ergo multò magis in rei vẽdicatione,
vbi maior est ęquitas ex parte petentis, vt. ff. de rei vendi.l. offi
cium. & hæc placet mihi, & forte ad hoc redibo.

¶ Si autem percepti sunt à malæ fidei possessore, tunc si extãt
petuntu

petuntur rei vendicatione quia tales non facit suos. vt. ff. de acqui. re. do. l. qui bona fide. & . l. bonę fidei emptor. § incōtrariū & prædicto. § si quis à non dño. versi. ei verò. allegato. Si verò eos consumpsit, tunc tenetur conditione sine causa. l. malæ fidei. vel rei vendicatione vtili. quia dolo desijt possidere, vt dixi in alio mēbro. Si verò percipiens primo fuit bonæ fidei, & posteà malæ fidei, tūc ꝓ tēpore quo fuit bonę fidei vt de bonę fidei possessore, & pro tēpore quo fuit malę fidei, vt de malæ fidei possessore reputat esse dicendum argumen. ff. de rei vendicatione. l. quę de tota. & prædict. l. qui bona fide. Saluo ꝙ hęc differentia est, quia ille qui semper fuit bonę fidei possessor non tenetur de consumptis. sed ille qui primo fuit malæ fidei possessor, & posteà bonę fidei, teneretur de consumptis tempore bonę fidei, quia in culpa esset si consumeret secundum eum.

¶ Quid dicendū? primo videamus nunquid sit verū id ꝙ Petrus videtur dicere atq; supponere. videlicet, quòd bonæ fidei possessor fructus naturales ab eo perceptos non facit suos. glo. Accur. in. l. ex diuerso. videtur cum Petro tenere, quòd illos non facit suos. Collectarius autem allegat notata Inno. infra de rebus eccle. non alienand ad nostram. & de loca. capitulo propter. in fine. & glosæ de foro competen. cum dilectis. in fine. & Cardi. de reb. eccle. non aliena. dndum. in fine li

14 bro. vj. † & Ray. in rubrica de pœna symoniæ tenentis quòd quicūque possidet rem sine titulo, tenetur ad percepta & percipienda. & idem si habet titulum Dynus de regulis iuris capitulo primo. & Ioan. duodecima quæstione secunda. non liceat. & Hostien. in summa. de pœniten. & remissionibus. § quibus & qualiter. versicul. quid de prædonibus sed istos omnes intelligit, vbi nō habent titulum, & sunt malæ fidei possessores, vbi enim essent bonę fidei possessores facerent eos suos in foro contentioso secundum Bernardum & Innocen. Si tamen contraherent contra iura esset iuris præsumptio contra eos. Ideò non audirentur nisi præsumptionem purgarent. infra de de regulis iuris qui contra. libro. sexto. sed vbi non contrahunt contra iura præsumitur bona fides, vt sic faciant fructus suos secundum eum. Et refert aliqua de notatis per Innocen. supra eodem in literis. in pricipio. Item quòd nullus possessor etiam bonæ fidei fructus naturales faciat suos, tenet Speculator parte secunda titulo. de fructibus & lit. expensis. § primu in principio. versicul. dic igitur. respondens ad legem bonæ fidei emptor. quòd ibi vide. & videtur textus. ff. de vsuris. l. fructus. allegata. vbi omnino vide Accur. in glosa finali. sed in contrarium, videtur quòd imo omnes tales fructus percipiendi faciat suos. quia textus dicit quòd idē ius habet in fructibus sicut dominijs. vt. ff. de vsuris. l. qui scit. § j. vers. porrò. modo dominus rei efficitur dominus fructuum suæ rei quam possidet ff. de rei vēdi. l. solū. § meum. Item quia maius ius habet in fructibus perceptis, quam vsufructuarius. vt prædict. l. qui scit. § preterea. & tamē fructuarius omnes suos facit. vt. ff. de vsufruct. l. vsufructu legato. Item videtur casus in prædict. l. bonæ fidei emptor. Distingunt quidam, quia aut bonæ fidei possessor habet titulum & tunc facit omnes fructus suos aut non habet titulum, & tunc secus. sed in contrarium videtur prædict. l. fructus. vbi nullum habebat titulum. Sed respondent quòd ille titulus reducitur ad non titulum: quia talis donatio non valet. vt. ff. de dona. inter virum & vxorem. l. j. ij. & . iij. sed ista distinctio mihi non placet. & primo quia l. fructus. in fine dicit generaliter, ꝙ nec cuiuslibet bonę fidei possessoris fiunt huiusmodi fructus naturales, quia non ex facto eius ij fructus nascūtur. Item quia habere titulū, vel non habere, quo ad hoc nihil facit, ed quo ad solum consideratur possessio cum bona fide. Item volunt iura ꝙ alicui per seruum ab eo bona fide possessum, ex re, & ex operis eius acquiratur, eo quòd opera serui in compensationem alimentorum suorum, videtur esse possessoris alimenta prętantis. vt prædicta. l. qui bona fide. ff. de acqui. rer. domi. & . l. acquiritur. § idē pla. et eod. tit. modo fructuum perceptio & inquisitio fienda per seruum ęquiparantur in iure. vt. ff. de acqui. rer. domi. l. quæsitum. in fine. ergo in cōpensationem operarum efficiuntur fructus industriales possessoris, Igitur secus in naturalibus, eo quòd in naturalibus cessat ratio de industria, opera, & cultura. argmentum. ff. de iure patro. l. adigere. § quamuis. Alij dicunt quòd si lucratiuus sit titulus, non facit suos, secus si onerosus. sed non placent prædicta. Philip. de ponte dicit, quòd bonæ fidei possessor facit fructus naturales suos, si nō errat in iure, secus si in iure errat. ꝓ primo in. l. bonę fidei emptor. & pro secundo, in. l. fructus. sed adhuc non placet, quia attento iuris errore par est causa naturalium, & industrialium. Item quia. l. fructus in fine lo-

15 quitur generaliter de omni possessore, vt dixi. Itē quia † error iuris non impedit acquisitionem fructuum vt prędic. l sed & si lege cōmissoria. § scire. Item quia potiora iura allegans audiri debet. C. de edic. Diui Adria. tollen. l. finali. sed magis habet dominus proprietarius, quàm possessor in fructibus naturalibus, cum nascantur sine facto ipsius possessoris. vt prędict. § meum. & patet, quia pro eis publicianā contra dominum non haberet. vt. ff. de publiciana. l. pe. & final.

16 ¶ † Concludo igitur indistictè ꝙ possessor bonæ fidei fructus naturales ab eo perceptos non facit suos. & hanc etiam tenebant in cathedra Ioan. Nico. & Rollandi, & Bertrand. caprioli. Ad cōtraria respondeo, & primo cū dicitur, ꝙ idē ius habet in fructib⁹ bonæ fidei possessor vt dñs. respōdeo illud verū in industrialib⁹ in quib⁹ loco dñi habet. Ad aliud cū dicit ꝓ maius ius habet in fructib⁹ bonę fidei possessor quā vsufructuarius, respōdeo, ꝙ illud est verū in industrialibus, secus enim est in naturalibus, quia in naturalibus maius ius habet vsufructuarius, quā bonæ fidei possessor, eo quòd vsufructuarius fructus percipit, de domini voluntate. Sed quæ est differentia inter istos quoad industrales? dicit Accursius quòd bonæ fidei possessor facit illos suos, statim quòd separati sunt, etiam à quocunque, & quocunque nomine separentur. sed non vsufructuarius nisi ipse eos percipit. inducit l. si vsufructarius messem. ff. qui. mod. vsufruct. amitt. quæ potius facit contra. vnde non placet Iac. de Rauen. neque dominus supra ꝓximis. Dicūt ergo quòd ista est differētia, quia bonę fidei possessor fructus huiusmodi industriales facit suos. statim ꝙ sunt separati à solo, etiam à quocūque, & quocūq; nomine separentur. sed vsufructuarius non facit illos suos, nisi nomine ipsius fuerint separati. argumen. insti. de re. diui. § is verò. & . l. qui scit. § pręterea. alleg. & de admi. le. l. in singulos. in fine. & . ff. de vsufruct. l. defuncta vsufructuaria. & hoc placet, quia si per se ipsum percipiat, casus clarus est per proximè allegata, & intelligo separatos à solo, statim ꝙ à terra separati sunt vt. ff. de rei vendica. l. antepenul. Si verò ab alio nomine vsufructuarij percepti sunt per inde est, ac si ipse per se ipsum percepisset. vt. ff. de admi. tut. l. ita autem. § gelsisse. & . ff. de iudi. l. rectè defendit. ĵ. de reg. iur. qui per alium, libr vj. & pro hoc videtur textus. ff. qui. mo. vsufruct, amit. l. si vsufructuarius messem. allegata si bene inspicitur. licet Accursius alleget eam contra. Ratio autem diuersitatis est inter istos, quoad fructus industriales, per alium non istorum nomine a terra separatos: quia aut bonę fidei possessor possidet opinione domini, idest tanquā dominus, alias non haberet publicianam, nec vsucaperet. ff. de publiciana. l. quecunque. § primo. & . ff. de nox. l. si seruus depositus. & . ff. de vsucap. l. si pignori Sed vsufructuarius non possidet opinione domini. vt, ff. de acquiren. rer. domi. l acquiritur. Ideò non facit illos suos nisi ratione iuris sui, puta si vtatur fruatur Sed si nec ipse, nec alius pro eo illos separat à solo non fruitur. argumētum pro hoc in prædicta. l. bonę fidei emptor. Facit pro primo, quia alius percipiendo non impediret quominus domino acquirerentur. Ideò eadem ratione nec impediret quominus acquiretur bonæ fidei possessori. argumentum. ff. de regul. iuris. l. id quòd nostrum. secus tamen in vsufructuario, quia vsufructus factum requirit. vt. ff. quando dies vsufruct. legat cedit. leg. vnica. Ideò non mirum si factum fruitionis

ineorũ acquisitiõe requiratur, vt. C. de pact. l. traditiõibus. Ad. l. bonæ fidei emptor. respondent prædicti domini tenendo opinionem Hugõis quam ibi scripsit Accur. super verbo omnes, vt verbum omnes intelligatur non de naturalibus, sed de industrialibus, non tamen ex ipsius bonæ fidei possessoris: sed ex alterius industria prouenientibus, & pro hoc facit verbum pene ibi positum cum glosa sua. Super quo omnino vide quæ scripsi infra eodem capitulo in. xiij. quæstione. §. tertio. de diuisione. versu alia diuisio. quia fructuum, &c.

¶ SECVNDO videamus, nunquid ad hoc quòd bonæ fidei possessor faciat fructus suos sit necesse quòd habeat titulum? & videtur quòd sic: quia aliter non videtur posse habere bonam fidem. ff. de petit. hære. l. nec vllam. in principio. & ideò leges communiter dicũt bonæ fidei emptor, & cętera. vt prędic. l. bonę fidei. Sed Accur. & domini præ libao tenent cõtrarium. quòd intellige, vbi aliunde potest causari bona fides, vt puta ex iusto errore. vt. ff. de acqui. rer. domi. l. qui bona fide. iuncta. l. quæsitum. in fine. eodẽ titulo. Item patet hoc, quia bona fide hæreditatẽ possidens non tenetur nisi inquantum factus fuerit locupletior. vt. ff. de peti. hæred. l. sed & si lege. §. consuluit. & l. item veniunt. §. eos. & tamen talis non habet titulum, quia si sic non daretur petitio hęreditatis contra eum. ff. de petiti. hęred. l. regulariter. & C. in quibus cau. datur long. tempo. pręscript. l. hæreditatem. & facit quòd scripsi supra eadem quęstione. §. distingunt quidam. Vide etiam Cynum circa hoc in prædicta. l. certum. in tertia quęstione. qui respondet quo ad hoc, & §. si quis à non domino. allegato. dicens quod ibi loquitur de titulo ex habundanti. dicit etiam ꝙ prędict. §. post litem. & prędict. l. qui scit. §. primo. in fine. ad hoc per Accursium allegatis hoc nõ probant, sed tamẽ stat cum Accur. per prędict. §. eos qui. & prędict. l. sed & si. §. scire. Caue tamen quia Iacobus de Arena, & Bartholus, & eorum sequaces tenent contrarium de bonæ fidei possessore titulum habente dicentes, quòd talis fructus naturales facit suos. per prædictã legem bonę fidei emptor. in principio, quia ibi dicit quòd bonę fidei emptor facit fructus non solum quos percipit sua diligentia sed omnes, vnde vt sit bona aduersaoo oportet intelligi. l. sed oẽs. scilicet quos non sua diligentia percipit alias ad pręmissa non aduersaretur, vt est ratio secundum eos, quia ratione possessionis efficiuntur sui, non ratione seminis, & curę. vt. ff. de vsuris. l. qui scit. §. in alieno. Sed reuera ratio eorũ nihil valet, quia sicut ratione seminis, & curę fructus non efficiuntur illius, qui seminat, vel curam prębet, possessione circunscripta in quo casu solum loquitur. §. in alieno. Sic nec ratione tituli, vera proprietate carentis etiam possessione circunscripta fructus efficerentur titulum habentis. licet autem reperiam quòd hęc duo, videlicet possessio & indurustia sufficiunt ad fructuum acquisitionem. vt prędict. l. qui scit. §. primo. versu porrò. & melius eod. titulo. l. fructus. in principio. Reperio tamen quòd possessio bonę fidei vnacum titulo ad hoc non sufficit, vt prędicta l. fructus. in fine. & ad legem bonæ fidei emptor. in principio. potest dici quòd l. suos refertur ad vsum, & non ad proprietatem. & hoc ibi denotat verbũ interim. & gl. interlinearis posita super illo verbo. Et facit quòd ibi dicit loco domini pene est cum glo. interlineari posita superiori verbo pene. & aliã solutionem ibi habes in glo. quarta. & in glo. sequenti. & ideò pręmissis non obstantibus magis credo quòd nec etiam bonę fidei possessor cum titulo, naturales facit suos. de accessionibus verò ciuilibus dicit Bartholus, quòd si opera, & industria possessoris perceptę fuerint, fuerit possessoris, vt quia locauit. tunc enim soluens ei liberatur, & faciunt. ff. de cõdi. inde. l. si vrbana. in principio. alias posset esse dubium. Super quo remittit ipse ad notata sua in prędict. l. si vrbana, quę est valde notabilis, ad ista secundum eum

17 ¶ TERTIO videamus, † quę possessio est necessaria bonæ fidei possessori, ad faciendum fructus suos. super quo Bartholus in repetitione prædict. l. fructus. ff. de rei vendica. solum remittit ad notata sua. ff. de vsufruct. l. si fur. & de acquiren. pos. l. iij. §. econtrario. vbi plenè secundum eum. Cyn. hanc pertractat in prædict. l. certum. quæstione secunda. videtur quòd naturalis eo quòd naturali ratione fructus fiunt bonæ fidei possessoris, pro cultura & cura. vt. §. si quis à non domino. & quia vsufructuarius qui facit fructus suos possidet naturaliter. ff. de acquiren. posses. l. naturaliter in principio. & non ciuiliter. ff. de acqui. rerum domi. l. acquiritur. in fine. Sed Azo. & Iacob. de Rauen. tenet contrarium. vt. ff. de vsur. l. qui scit. §. in alieno. & ff. de acqui. rerum dom. l. homo liber. in fine. non obstat. §. si quis à non domino. quia expõe vt ibi. nec est verum quòd sola cura hoc operetur, vt probat in prædict. §. in alieno nec obstat quòd dicitur de vsufructuario, quia fructus suos facit non ratione possessionis, sed ratione sui iuris, & nos quærimus de acquisitione fructuum ex sola possessione & bona fide Prætereà licet vsusfructuarius rem possideat naturaliter tantum vsum fructum, tamẽ quasi possidet naturaliter & ciuiliter, vt sentit glos. ff. ex quibus causis ma. l. ait prætor. §. item ei. quia iura quasi possidentur. vt. ff. de acqui. rer. domi. l. seruus. §. incorporales. Accur. tamen in prędict. l. quęsitum. videtur notare vtranq; requiri. Petr. de bel. par. dicit, quòd accipiendo ciuilem, vt doctores nostri recipiunt. illa sola causa est acquisitionis fructuum. Sed accipiendo ciuilem pro illa quę per acquisitiones iuris ciuilis acquiritur, vt per vsucapionem, & naturalem, pro illa quæ acquiritur per acquisitionem iuris gentium. vt per traditiões. prout & ipse accipit, vtraq; sufficit nisi vitium extrinsecum habeat, vt ab initio malam fidem. vt. ff. commodati. l. si vt certo. §. si duobus. secundum eum. Ioan. Nicot. Ioã. Rollan. & Bertrã. caprioli tenent oon esse curandum de hac subtili distinctiõe quam inter naturalem, & ciuilem, possessionem prædicti faciunt. saltem in proposito. sed sufficit secundum eos, quòd ille qui rem tenet, & fructus eius percipit, hoc faciat opinione domini, & bona fide. argumentum in §. meum. & l. bonæ fidei emptor. allegatis. siue ciuilem, siue naturalem habeat possessionem. facit quia habetur pro domino. vt. l. qui scit. §. prętereà allegato. hinc est quòd si ad nundinas iui vacua possessione dimissa, & rem interim ab alio bona fide emisti. & possessionem recepisti, & fructus percepisti illos fecisti tuos secundum eos. Sed nõ placet mihi iste casus, quia super eodem potiora iura habens io illo est in dubio præferendus. C. de edic. Diui Adria. tollen. l. iij. modo quo ad fructuũ acquisitiõem potiora iura habet dominus, qui ad nundinas iuit, quàm ille qui possessiõem interim occupauit. nam ille habet ius in proprietate & in possessione. Primum supponitur, & secundum probatur. ff. de acquirẽ. posses. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. possessionem enim animo retinuit, quam glosę communiter ciuilem appellant, donec reuertens admissus non fuerit, aut crediderit se posse repelli vt ibi. & l. si id quod. §. vltimo. eodem. titulo. Subintrans verò supponitur non habere ius in proprietate, nec reuera habet ius in possessiõe, quia duo insolidum eam habere non possunt. vt. l. iij. §. ex pluribus. eodem titulo. licet aliquæ glosæ eius occupationem clandestinam naturalem possessionem appellent. Si tamen subintrans ex vtilo probabili iusto errore ductus contra reuertentem dominũ suam occupationem bona fide deffenderit, animo pro domino possidenti, tunc crederem dicto dominorum prędictorũ standum fore. quia ab illo tempore per non admissiõem domini reuertentis desijt dominus possidere, & per hoc subintrans corpore & animo. verã possessionẽ bona fide quæsiuit quę cũ cura & opera fructus industriales lucro facit, vt patet ex p̃d. Dicas ergo cum eis p̃dicta distinctiõe abiecta sufficere quòd verè possideat bona fide, tanquam dominus dummodo non sit alter naturaliter rem possidens, ad quem ratiõe iuris quòd habeat in se pertineat fructus percipere, sicut vsufru

ctuarius

ctarins. nam sicut proprietas & possessio veri domini illum impedire non debet sic & fortius nec sola possessio bonæ fidei possessoris, imo si prohiberetur sibi competeret interdictum. vt. ff. vnde vi. l. tertia. § vnde vi interdictum.

18 ¶ QVARTO videamus † nunquid ad hoc quòd bonæ fidei possessor faciat fructus suos requiritur quòd bona fides fuerit continuata, vel nunquid sufficit quòd à principio habuerit bonam fidem. de quo per Cyn. in prędict. l. certum in quarta quæstione. dicit Accur. quòd sufficit bona fides ab initio, vt pdict. l. qui scit. § vltimo. sed in contrariũ facit prædict. l. bonę fidei emptor. § in contrarium. Respondet Accur. quòd ibi loquitur opponendo, non ponendo. Iacobus de Rauen. & Cyn. dicunt quòd sufficit, vt faciat fructus suos, vt prędicto. § vltimo. sed tenetur eos restituere, vt prædict. § in contrarium, & hoc voluit glo. antepenultima. ibi: in vltima solutione quæ verior est secundum eos. Ioan. Nicou & Bertrandus caprioli tenent quòd non sufficit habere ab initio bonam fidem, & quòd à tempore malę fidei superuenientis, non facit fructus suos. per prædict. § in contrarium. quid ergo dicendum ad prædictum. § finale? dicunt aliqui ibi speciale in illo qui seminauerit. sed non placet, per finem illius. §. Soluũt prędicti domini premittentes verba intelligenda esse penes materiem. ff. loca. l. si vno anno. de conditio. & demonstratio. l. quibus diebus. § dominus testamento. modo illa lex qui scit. est in titulo de vsoris, causis, & accessionibus, ideò intelligitur prędic. l. qui scit. § fin. de fructibus qui actioni publicianæ accedunt, vel qui per eam peti possunt. & qui ex illo respectu dicuntur esse possessoris publicianã habentis. nã sicut in rei vendicatiõe veniũt fructus, ita in publiciana. ff. de publiciana. l. eum qui. § finali. in fine. etiam postquam sciuit rem alienam vsquequo sit euictus. vt prædict. l. eum qui. § finali in fine. & post euictionem agit contra venditoré, de euictione pro ęstimatione illorum fructuum. volunt dicere quòd licet actor habens publicianam non faciat reuera fructus suos post scientiam rei alienæ, tamen veniũt sibi in publiciana. & quo ad hoc videtur illos facere suos. sed non placet Ioan. Ro. quia sic imponeretur lex verbis & non rebus. cõtra. l. secundã. in fine. C. communi. de leg. Ego puto cum Bartholo & Bertrando circa hoc sic posse distingui, quia aut superuenit mala fides verè in personam hæredis, & sic cum mutatione personarũ, & tũc nõ facit fructus suos. infra de acqui. rerum domi. l. quæsitum. aut in personam primi possessoris, absq; mutatione personarum superuenit mala fides verè, & tunc a mõ nõ facit fructus suos. sic loquitur. § in cõtrariũ allegatus. & pro hoc in prædict. l. qui bona fide. § cæterum. & § tandiu. & l. quęsitum. in fine. eodem titulo. & ad hoc allegat Collectarius de electione capitulo commissa. § cæterum. lib. sexto. & dicit per prædictum. § ibi nisi voluntate mutata, &c. locum esse moræ purgationi quoad perceptos. quòd nõ placet, quia ibi durabat titulus & bona fides respectu possessionis, licet esset corrupta intentio respectu finis. sed hic deficit ex toto bona fides. nec obstat capitulum si quis presbyterorum. de reb. ecclesiasticis non alienan. capitulo potuit. de locato. quia loquũtur quoad pœnæ incurrendæ euitationem. nos verò loquimur quoad fructuum aliorum, vel alij debitorum restitutionem. Aut superuenit mala fides, nõ si quidem verè, sed præsumptiuè seu fictè, vt puta per litis contestatioẽ, vt in rei vendicatione. vel per controuersiam motam in hęreditatis petitione, & tunc hoc nõ obstante facit possessor fructus suos, licet teneatur eos conseruare, & restituere. vt ita loquitur. l. qui scit. § vltimo. ibi enim loquitur in fundo petito, & post litis contestationem. vt ibi notatur in princio glosæ antepe. quam glosam perpetuò menti tene.

¶ Sed quid ecõtra, puta si à principio possessor habuerit malam fidem, & posteà cœpit habere bonam. vt quia posteà sibi dictum fuit, quòd venditor erat dominus, nũquid iste saltem à tempore quo fuit bonę fidei fecit fructus suos? dicunt quidam quòd non. dicunt enim possessionis originem inspici. vt si fuit ab initio vitiosa, posteà vitiosa, reputetur. argumen. de vsucap. l. si is. § si quis. & ff. de acquiren. possess. l. clam. in principio. Sed cum Petr. de bel. per. magis mihi placet tempora esse distinguenda, vt pro tempore quo fuit malæ fidei de fructibus quos percepit iudicetur de eo, sicut de malæ fidei possessore. vt in hoc omnes concordant. & pro tempore quo superuenit bona fides, iudicetur de eo sicut de bone fidei possessore, vt idem sit iuris de parte ad partem quòd de toto ad totũ. vt prædic. l. quę de tota.

¶ QVINTO redeamus ad nostram quęstionem principalem, & solum põderemus membra in quibus dubitant moderniores. Primum membrum dubium est de naturalibus fructibus perceptis, & consumptis per bonæ fidei possessoré, de quibus, & in quatum factus est locupletior, qua actiõe petantur, dicunt enim quidam quòd conditione sine causa. sed

16 Ioanni Nicoti & Bertrando prędictis non placet, † quia non sine causa, tunc demum locũ habet, quando res ab initio peruenit ad alium sine causa. vel si cũ causa peruenit, quãdo causa deducta est ad non causam. vt. ff. de condi. sine causa. l. prima. modo hic non peruenerunt fructus ad bone fidei possessorem sine causa: cum possessio bonæ fidei sit causa sufficiens in hoc casu nec causa huiusmodi reducta fuit ad nõ causam, quia dñs factus fuit per consumptioné. dicunt alij cõpetere vtilem actionem in factum ex ęquitate prędictæ. l. si me & Titium. argumentum. ff. de præscript. verbis. l. quotiens magis tamen placet Ioã. Nicoti quòd si sint certi, petantur, certi conditione ex æquitate. l. si me & Titium. argumentum. l. certi conditio. ff. si certum petatur. Sed si incerti sunt, tunc dicit eos petendos per officium iudicis, & dicit hanc admitti incertudinem quia causam habet probabilem ab aduersario. per prędictam. l. qui de tota. § primo. & quorum lega. l. prima. § quia autem. sed non video rationem quare non possit competere conditio sine causa, cum quicquid dicant isti causa reducta sit ad nõ causam, dum veritas proprietatis detecta est. quia tunc de possessione bonæ fidei quę fructuum percipiendorum causa fuit ad possessionem malę fidei deuentum est, quæ huic perceptioni resistit. non enim possunt peti fructus, nisi de proprietate constiterit. vt. ff. de excep. l. fundi. nec possum videre qualiter per consumptionem dominus efficiatur. nam ante consumptionem non potest dici dominus factus vt dixi supra eodem. § quid dicẽdum. & § concludo. maximè per consumptionem que nundũ venit. nam causa que nundum est, nundum effectum producere potest, vt probãt communia iura, nec potest dici quòd post consumptionem dominus sit effectus ipsorum fructuum. quia tunc per consumptionem esse desierunt, & rei quæ esse desijt, & amplius nõ est, dominium cuiquam acquiri potest, vt de se patet nec possum videre quomodo hoc cessente denegatur actio in factum, & detur officium iudicis: cũ subsistente sufficienti ęquitate ad pariendum actionem de communi iure, non sit recurrendum ad extraordinarium subdianarium auxilium officij iudicis competẽte communi, & ordinario auxilio generalis actionis in factum, vt prędict. l. quotiens coniuncta. l. in causæ. allegata. Secundum membrum, dubiũ est de consumptis à malæ fidei possessore. nam hoc quòd dicit Petrus, quód possunt peti vtili rei vendicatione non placet Ioan. Nicoti: quia rei quę desijt esse & non extat, non potest quis dici directus, nec etiam vtilis, seu quasi, & sic non potest competere sibi rei vendicatio directa, nec etiam vtilis. argumentum. ff. de rei vendica. l. in rem. insti. de re. diui. § si verò propriam. nec habet locum cessio, de qua etiam hîc nõ agitur, quia etiã quæ non est, cedi non potest. argu. insti. de re diui. § non tamen. & quòd dicitur de illo qui desijt possidere, intelligitur re extante secundum eum. Sed nihilominus sto cum Petro, & primo quia vtilis rei vendicatio concurrit cum conditione sine causa, quam dicit. Ioã. Nicoti hîc cõpetere. ff. de dona. causa mortis. l. qui mortis. & pro hoc. C. de dona. quę sub modo. l. prima. & l. quotiens. facit quia re perempta post moram perpetuata actio per moram competit. ff. de verborum obligatio. l. si ex legati. modo malæ fidei possessor contractando

& consumẽdo fructus alienos, furtumq; cõmittendo, & non restituendo fuit in culpa, & in mora. Igitur rei vẽdicatio perpetuata cõpetijt re perempta, saltem vtilis, & sic intelligitur §. si tamen. allegatus.

¶ QVARTO principaliter queritur, vtrũ vltra petitionem rei principalis, quo ad fructus sit petitio necessaria. super quo vide quòd scripsi post Innocen. supra eodem capit. questione prima in principio. vers. & hoc verum si petantur. hoc enim quòd ibi scripsi valde notabile est, & fecit me multum musare. nam textus quos allegat Innocen. non dicunt verbis expressis, quòd in interdicto vnde vi, vel in cõditiõe. l. si quis in tantam aut in actione. quòd me. cau. fructus veniant absq; libello, vel petitione. veruntamen fatendo dictum Innocentij fortè dices, quòd illi textus hoc ex mente probant. Dicunt enim in illis actionibus ex natura earum fructus venire accessoriè. Igitur volunt iura illa quòd sub propositione deductione, & intentatione huiusmodi actionum comprehendantur etiam huiusmodi fructus, vt idem sit iudiciũ de principali, & accessorio, & vt accessorium naturam sequatur sui principalis. de offi. deleg. si super. & de reg. iur. accessorium. libro sexto. Aut enim comprehenduntur directè. & principaliter in ipsa actione. & tunc comprehenduntur in petitione sicut pars ipsius actionis. Aut veniunt accessoriè ex officio iudicis mercenario, quòd actiõi, vel interdicto deseruit, & tũc non est necessaria petitio, sicut nec in alijs, quæ post litem cõtestatam accedunt. vt. ff. de edil. edic. l. ediles §. item sciẽdum. & eadem ratione idem dicendum esset in omnibus bonæ fidei iudicijs, in quibus fructus veniunt ex natura ipsius actionis. vt. ff. de neg. gest. l. quia tãtum dẽ. Sed in veritate multũ obstare videtur huic vltimo dicto prædicto §. item sciendum. vbi indistinctè videtur dicere ea que ante litem contestatam veniunt in petitione enumerari debere. sed dices quòd ibi loquitur in actione quanti minoris. Sed minus obstat ibi glosa super verbo præstare. que dicit, quòd imo loquitur ibi in actione ex vendito, de qua constat quòd bone fidei est. vt in institu. de actio. §. actionum. Item obstare videtur quòd sic iudex hic de facto suppleret, quòd non debet facere regulariter. Item valde obstant notata Cyn. C. de iudicijs. l. sancimus. in ix. quæstione maximè in versu non obstat §. item sciendum. & ideò valde est mihi dubium dictum Innocen. quòd nunc non decido negotijs præpeditus. sed dicam infra eod. capit. in .ix. questione §. sed Ioannes Fabri. vsq; in fin. & si possim dicam in capitu. cum dilectus. de iure patro. vbi de hac materia per Henricum in quarta distinctione.

¶ QVINTO principaliter quæro, quid si in sentẽtia iudex de fructibus nõ fecerit mentionẽ, nũquid de cetero de eis agi potest? Innocen. hic dicit quòd non, vt scripsi supra eo. ca. in questione §. pone ergo saluo interdicto vnde vi. vt ibi notatur in fine. Collectarius tamen hic allegans contra quòd habetur. ĩ. eod. olim. in fine. distinguit, quia quandoq; veniunt fructus officio iudicis, & accessoriè, & tunc optineat dictum Innocen. Quandoq; verò veniunt iure actionis, & tunc secus. allegat. ff. de petit. hered. l. hereditatem. &. C. deposit. l. quarta. à contrario. Dicit præterà Hostien. ĩ. eo. olim. ij. tenere fructus peti posse iure actionis scilicet rei vendicatione, & hoc probari hic, & in questione prima reintegrãda. & de electio. quia sepe. lib. vj. æquè enim hic condemnant iura spoliatorẽ ad restitutiõem fructuum, sicut & principalis. super quo remittit ad Archidiaconum in prædicto. c. sepe. in verbo plene. & in materia expensarum ad notata. ĩ. eodem capitulo finali. & de appella. reprehensibilis. & ad Archidia. capitul. cũ appellationibus. libro sexto. Saluat Inno. in actionibus stricti iuris, in quibus omnia in libello exprimi debent, & de expressis contentari actor, vt notat Innocen. secundum eum. ĩ. de senten. excommu. sacro. interesse eum quòd in actionibus bone fidei est, venit iure actionis. in actionibus stricti iuris, venit officio iudicis. vt notatur secundum eum, de offic. deleg. p. & g. & de pluspeti. capitulo vnico. Sed certe saluatio quã dat Innocen. nõ valet, quia sic Innocen. non cõtradiceret sibi ipsi in eadem glosa, cum dicat fructus de quibus hic loquitur saltem in tribus actionibus sine petitione venire. Vnde verè valde dubito de dicto Inno. quia in fructibus qui iure actionis veniunt non videtur posse procedere. vt probare videtur prædict. l. iiij. à contrario. nec obstat lex terminato. quia loquitur in expensis que regulariter non veniunt iure actionis, sed officio iudicis. Super quo vide quæ ibi notãtur per Cyn.

20 in quarta quæstione. † modo omnes fructus qui possunt peti à possessore bonæ, vel malæ fidei consumpti, vel extãtes petuntur iure actionis. saltem cum quis petat quòd suum est, vt satis deductum fuit, supra eodem capitulo in tertia questione principali. Igitur videtur quòd omissio in sententia non præiudicet. maximè ne condemnatio proficiat condemnato. ff. de excep. rei iudicate. l. euidenter. vnde metu huius distinxit Martinus sublimani. quia aut petiti sunt fructus vna cum ipsa re, & tunc condemnando in re tantum, videtur absoluere in fructibus. argumen. C. si aduer. rem iudi. l. prima. cum ibi nota. & ita loquitur. l. iiij. C. depositi. Aut non fecit in libello mentionem de fructibus. & tunc secus. iuxta ea que scripsit Cynus in prædicta. l. quarta. in secunda oppositione. Sed non valet hæc distinctio vt patet ex ijs, quæ scripsit Cyn. post Petrum in prædicta. l. j. C. si aduer. rẽ iudi. in. j. questione. & patet per prædict. l. quartam. quæ solum distinguit an sit vna actio, vel plures. vnde videtur aliquibus quòd probabiliter posset dici contrarium eius, quòd hic notat Innocen. maximè dum petuntur fructus iure actionis, & hoc siue per eandem, siue per aliam actionem. nam si per eandem, casus videtur. ff. de vi & vi ar. l. tertia. § finali. & si per aliam, casus videtur in prædicta. l. quarta. à contrario. Nec obstat quòd saltem post litẽ contestatã veniũt fructus officio iudicis, vt § iũ sciendum. quia non sequitur ex hoc quin debeãtur iure actionis alias per litis contestationem faceret actor suam conditionem deteriorem, contra. l. ff. de nnua. l. aliam. nec obstat quòd in actionibus bonæ fidei veniunt fructus officio iudicis, quia nihilominus est verũ dicere, quòd veniunt iure actionis. Dicunt enim iura quòd in ijs actionibus fructus veniunt ff. quòd metus causa. l. illud. § primo. cum. l. sequenti. de petit. hæred. l. item veniunt. § item non solum. & § sequẽti. ff. depositi. l. prima § hanc actionem. ff. de vsuris. l. videamus. quasi per totam legem. sed hæc dicuntur diuersis respectibus. dicũtur enim venire iure actionis: quia ex natura actionu veniũt, & ex iure illius peti debent. & dicuntur venire officio iudicis, quia ad officium quòd debet iudex exhibere illi actiõi quòd in bono, & equo consistit, pertinet quòd fructus faciat restitui cum ipsa re. vt insti. de actio. § in bone fidei. & quia in ijs actionibus principaliter veniunt res & fructus accessoriè, id est propter res, licet aliæ principaliter consideratis principijs ipsarum actionum. sicut dicimus quòd in rei vendicatione principaliter petitur dominij declaratio, & officio iudicis restitutio, licet vtrumque veniat iure actionis. vt patet ex ijs quæ leguntur & notantur in prædicta. l. ex diuerso. & instit. de actio. § primo. Item nõ obstat prædict. l. terminato. quia vel loquitur in expensis, quæ nõ veniũt iure actiõis, sed solũ officio iudicis, vel si loquitur in expẽsis que iure actiõis veniũt, ibi est casus specialis, & est ibi ratio specialitatis, quãtum ad hoc ne lites ex litibus oriãtur. vt ibi notatur per Cyn. in secunda oppositione.

¶ Super quo vide que notauit Cynus. C. de iudic. l. prima. in secunda & quarta oppositiõibus. & in. ij. oppo. & notatur per Ioã. Nicoti ff. de eo quòd certo loco l. si post mor. m. in distinctiõe. nec obstat. C. depositi. l. iiij. quia imò probat propositũ a cõtrario. vt dixi. s. nec ob. ff. de actio. empt. l. qui pendentem. quia potest dici, quòd quia ibi erat tradita vindemia, & sic ex parte venditoris paritum ex toto contractui non poterat ibi amplius agi actione ex empto: ideò necesse est alias actiones ibi dari. & ad. l. qui per collusionem. eod. titu. in fin.

21 vbi dicitur, † quòd vsuræ non sunt in obligatione, sed tantũ officio iudicis, veniunt, & ideò forte soluta peti non possunt. Dici potest quòd illa est differentia inter fructus, & vsuras, quia fru

quia fructus sic veniunt officio iudicis quòd etiam veniunt
iure actionis, vt dixi. Sed vsuræ sic veniunt officio iudicis, quæ
iure actionis venire non possunt, vt ibi. & ista potest esse alia
solutio ad prædictam. l. quartam. C. depositi & ad. l. tantum-
dem. allegatis. quæ solum loquntur in vsuris, & potest esse ra
tionis diuersitas, quia possessiones naturaliter fructus produ
cunt. pecuniæ verò nullus naturalis est fructus. a. l. l. verò in
bonæ fidei. ff. de eo quòd certo loco non oprtet respondere:
cum dicat ibi textus expressè interesse loci in iudicijs bonæ fi
dei iure actionis venire. ad. l. centum capuæ. eodem titulo pa
tet responsio, quia ibi loquitur in stipulatione quæ cōtractus
dicitur stricti iuris. Caue tamen, quia istud non pono pro ve
ritate decisiua, sed solum causa collationis ad studētis animū
commouendum. sed dicam infra eodem capitulo in decima
quæstione principali § borum occasiōe. vsq; ad finem illius
quęstionis. & fortè etiam in prædicto capitul. cum dilectus.

¶ SEXTO principaliter quæritur vtrum illud quod di-
xi scilicet possessorem bonæ fidei non teneri de consumptis,
& c. locum habeat in possessore beneficij ecclesiasti. i. videtur
quòd non. quia Hostien. & Nouella de iure patrona. cum di
lectus. allegato. dicunt indistinctè quòd qui minus canonicè
beneficiū est adeptus, non facit fructus suos: imo tenetur eos
restituere, quantocunq; tempore illud tenuerit. vt ibi patet, &
infra de appella bonæ. & de prębend. c. dilecto. in fine. vbi idē
notat Hosti. super verbo ad restitutionē. dicens, quòd si quis
minus canonicè adipiscatur beneficium, scilicet symoniacè
vel per fraudem, vel surreptionem aliquam in perpetuū non
præscribit. vt peædicto capitulo dilecto. & expresius infra de
cleri excommu. ministran. capitulo postulastis. & infra de in
stitu. capitulo tertio. imo ex quo de hoc constat in iudicio
contentioso condemnatur ad restitutionem omnium per-
ceptorum. vt prædicto capitulo dilecto. & de ijs quę fiunt à
prelatis capitulo conquærebatur. & idē in foro animæ, quia
si sua conscientia ei dictat hoc sibi non dimitti ablatum, & c.
xiij. quæstione. vj. capitulo primo infra de vsuris cum tu. se-
cundum eum. & idem Archidiaconus septima quęstione pri
ma eum qui. & Bernar. de causa possess. & proprie. capitulo cū
super. in fine glosæ secundæ. & Hostien. ibi. de maior. & obe
dien. statuimus. super verbo percipienda. & Cardinal. de reb.
ecclesię non alienan. capitulo primo. glo. vltima prędicti em
inter bonam, & malam fidem nō distingunt nec iura pro vl
timo allegata. facit infra de homicid. sicut dignum. de elect.
quia sæpe. de verbor. ordi. pręsenti. de censi. exigit. libro sex-
to. licet titulus & iudicialis auctoritas excusent à percipien-
dis. notat Goffred. & Hostien. de procurato. ex insinuatiōe.
de officio deleg. cum causa. in fine per legem si fundum. C. de
rei vendicatio. nisi titulus pro non titulo habeatur. C. de fide
instrumentor. & iure fiscali hastæ. l. prima. libro decimo. de
quo. ī. dicā. In contrariū notat Inno. fructus beneficij perce
ptos, & consumptos bona fide non esse restituēdos. ī. de elec.
nihil. in glo. Ista ex sola. versu & satis dici posset. & Dyn. ī.
de regul. iur. capitul. primo quæstione quæ incipit Septimo
quęritur. ibi. sed in consumptis, & c. libr. v. Dicit enim Inno-
cen. vbi supra, quòd si electus & confirmatus bona fide perci
pit fructus beneficij, quia credit suam electiōem canonicam
& se legitimè confirmatū, facit fructus suos. ff. de vsuris. l. qui
scit. § præterea. & idem tenet supra eodem in literis, in princi-
pio, & in fine tertię columnę ibi. Item eis sunt reddendi fru-
ctus castrorum, & villarum quas posident: quia cōmodum
possessionis est habere fructus, & c. Dynus autem ad proposi
tum dicit quòd in consumptis fructibus nedum communis
error, sed etiam singularis error iuris, vel facti excusare debet
vt. l. sed & si lege commissoria § scire. & l. certum. allegatis. &
idem frater Ioan. in summa confessorum titulo de Symo. q.
xxj. quę incipit quæ sit pœna. Henricus in prędicto capitul.
cum dilectus. dicit, quòd licet secunda opinio sit satis æqua,
primam credit animæ tutiorem: quia proxima iura loquuntur
in temporalibus, in quibus bona fides aliter consideratur, &
aliter operatur quàm in spiritualibus. vnde Hustien. & No-
uella, infra de iure patrona. cura & de senten. excommunica.
vt famę. dicunt, quòd casus tales & consimiles qui omnino
sunt canonica per solas leges, per glosas magistrales cum secu
ritate animæ non deducuntur, vt patet per notata de solutio.
capitulo finali. Fatetur tamen quòd expensæ seruitij diuini
ęquè deducende essent. argumento supra de appella. perue-
nit. ij. infra de offic. ordinan. capitulo præsenti § porrò. libro
22 sexto. † Credit tamen de iure & ęquitate quòd possessor bo-
næ fidei cum titulo colorato non tenetur de consumptis fru-
ctibus, sed de extantibus tantum, nisi post litem contestatam
essent percepti, & consumpti. nam de illis etiam teneretur si-
cut possessor malæ fidei. vt prędict. l. certum præter expen-
sam in seruitium, vel vtilitatem ecclesię in quibus ecclesia fa-
cta est locupletior. ff. de neg. gest. l. si pupilli § si quis. in fine.
23 † & intelliguntur fructus deducti expensis, quæ fiunt quærē
dorum, congregandorum, & conseruandorum fructuū gra
tia. ff. de petit. hæred. l. si à domino vel à parte § vltimo. Con
cordat Ray. titulo de symonia § nono. circa pœnam. & hæc
vltima magis placet, saluo quòd inquantum factus est locu-
pletior ad instar possessoris hæreditatis videretur ęquum di-
cere ipsum teneri. iuxta ea quę scripsi. s. eodem capitulo in se
cunda quæstione § quoad secundum. possessorem autem be-
neficij absq; titulo collorato, ęquiparatur male fidei possesso
ri, quia sine titulo collorato nō potest haberi possessio benefi
cij in beneficio, vt patet ex ijs quæ leguntur & notantur de
institu. capitulo tertio. & de regulis iuris capitulo primo. li-
bro sexto.

¶ SEPTIMO post principalem difficultatem expeditā
quæ loquitur de fructibus iam perceptis, ad secundam prin
cipalem difficultatem quę loquitur de percipiendis acceda-
24 mus. Et primo qui possessores de fructibus percipiēdis teneā
tur. & prima facie videtur respondendum, quòd semper ma
lę fidei possessores & post litis contestationem bonæ fidei
possessores ad huiusmodi fructus percipiendos teneantur.
vt prædicta. l. certum. in principio. & in fine. Sed caue, quia
vtrumq; dictum habet dubitationem, nec aliquod istorum
duorum dictorum clarè probatur per dictam. l. certum. si be
nè inspiciatur. & quo ad primum dictum, videtur hic distin
guere Bernardus inter possessorem malę fidei simplicem, &
possessorem violentum. quòd non placet, quia licet tex-
tus iste videatur specialiter loqui de violento possessore, ta-
men leges loquntur simpliciter, ac generaliter & indistinctè
de malę fidei possessore. ff. de rei vendica l. si nauis § finali. &
C. de rei vendi. l. si fundum. & l. domum. & l. certum. & om
nes similes.

¶ Secundo igitur circa primum dictum quero vtrum malæ
fidei possessorem excuset titulus, à percipiendis. Accur. vide-
tur tenere quòd sic. inducens. C. de rei vendica. l. si fundum. in
eo quòd dicit de perceptis: quia per hoc videtur innuere con
trarium de percipiendis. loquitur enim in illo qui posidet
titulo emptionis. Et idem tenet Specul. parte secunda. de fru
cti. & inter § primo. circa medium primę colūnæ. vers. si ve-
45 rò cum titulo. vbi latius vide. Petrus, Iacobus, Ioannes Nico
ti. & Ioan. Rolandi tenent contrarium, quia in hoc non con
sideratur titulus, sed solum bona fides. vt. l. bonę fidei emptor.
& l. qui bona fide. alleg. & pro hoc. ff. de rei vendica. l. si fru-
ctus. & l. nauis § fina. quę loquitur generaliter. facit quia ma
læ fidei possessor tenetur, si quid contingat propter culpam
suam. vt. l. si quid possessor § sicut. ff. de petit. hæred. & ff. de
rei vendica. l. si homo. & l. si culpa. & institu. de officio iudi
§ pro illorum. modo titulus non facit quin sit in culpa. Igi
tur nec etiam quin teneatur de percipiēdis. non obstat l. si fun
dum. quia non valet ibi consequentia, tenetur de perceptis, er
go non tenetur de percipiendis, quia licet illa lex hoc non di
cat, alię hoc dicunt scilicet eodem titulo l. domum. & prædi
cta. l. nauis § finali. vnde vt scripsit Cynus post Petrum in
quæst. ij. in ipsa lege dum loquit de perceptis suppleri debet
& de percipiendis. & dicit Collectarius quòd illa suppletio
hic in fine apertè probatur, licet Ioannes notat contrarium.

xij, quæstione secunda. nõ liceat. nec obstat quòd qui de vno
dicit de alio denegare videtur. vt. ff. de iudi. l. cũ prętor. quia
illud verum in in corporalibus. sed ista non sunt incompati-
bilia. & secundum hoc non procedit quòd notatur in præ-
dict. l. si fundũ. in glo. fi. in prædic. l. ex diuerso. in fine magnę
glo. & in Spec. parte secunda titulo de fructibus & interesse.
§ j. vers. si verò sis malæ fidei. ibi: si verò cũ titulo. & per Gof-
fre. & Host. de procu. ex insinuatione. & de offi. delega. cum
causa. nec etiam s. l quod tetigi supra proxima quæstione cir
ca principium. vers. li. et titulos. in quibus contrarium vide-
tur notari per glo. & sequaces ipsarum glosarum, quas tamẽ
glosas dicit Bart. communiter approbari. sed nihilominus
non credo eum.

¶ TERTIO quæritur, qualiter intelliguntur isti fructus
percipiendi? nunquid de percipiẽdi. à petitore an verò à pos
sessore? glosa Ac cur. intellexit de ijs quos potuit petitor ho-
nestè percipere. ff. de rei vendicatio. l. fructus. & l. ex diuerso.
& ibi notatur, & videtur expressum, eodem titulo si nauis. §.
generaliter. & pro hoc videtur textus multum clarus secun-
dum Bartholum ff. de leg. primo. l. apud Iul. § primo. quã gl.
non allegat. secundum Bartholum videtur cõtrarium quòd
imo à possessore conuento, vt. C. de rei vendicat. l. domum.
in principio. ibi: quas percipit, aut percipere potuit. vbi vide-
tur expressum, quia quærenti in secunda persona loquitur de
pensiõibus percipiẽdis in tertia persona. allegat pro hac pro
hac parte Batholus. ff. de pe. hæred. l. item veniũt. § item meus.
& expedit scire, nam posset esse quòd petitor esset bonus agri
cola & possessor scholaris vel econtra. Cyn. in prædict. l. cer-
tum. in prima quæstione respondet post Petrum, quòd tene
tur absq; dubio ipse possessor de fructibus percipiendis, qui
ab ipso percipi potuerunt. & sic rectè intelligitur prędict. l.
domum. in principio. Item quòd de fructibus qui à petitore
percipi potuissent tenetur post moram, id est post interpella
tionẽ debitè factam. iuxta. l mora. in principio. ff. de vsuris.
& est ratio, quia aliter efficeretur deterior conditio petitoris
per moram possessoris, quòd esset iniustum. ff. de verbor. ob
ligatio. l. si ex legati. & sic intelligitur prędi. l. si nauis. § genera
liter. Sed ante moram secus. quia pro illo tempore non tene
tur, nisi de illis quos ipse possessor potuis percipere. de illis
enim teneretur propter dolum & culpam, de qua conuincitur
si quos percipere potuit, & non percipit. tamen vt dicit Col-
lectarius hęc decreta. in fine, quia indistinctè loquitur, vide-
tur probare contrarium ante moram. & dicit quòd omnes
intelligunt hanc decretalem indistinctè. sic loquitur. l. si nauis
§. finali. allegata indistinctè. induco. l. sed & partus. allegatam
& . ff. deleg. l. apud Iulianum. §. fructus. & . C. vnde vi. l. si de
possessione. in fine. Sed pro dicto Petri & Cyn. induco prędi
ctam. l. sed & si lege cõmissoria §. sed & fructus. & prędict. §.
sed & illorum. institu. de officio iudi. Distinctio autem Pet.
26 & Cyn. non placet Ioanni Nicoti nec Ioan. Rollandi † eo q
malę fidei possessor semper est in mora. ff. de condi. furti. l. fi
nali. ff. si certum petatur. l. quòd te. & quia petita videtur res
ab illo, qui scit à se posse peti. ff. de peti. hered. l. item veniunt.
27 § petitã. † Dicunt ergo prædicti & Bertrandus caprioli, indi
stinctè malæ fidei possessorem teneri de omnibus fructibus
percipiendis, id est qui siue à petitore siue à possessore percipi
potuerũt. & istam credo veram per istam decretalem, & alios
textus quos ad hoc superius allegaui, & pro hoc videtur esse
textus. ff. de petiti. hæred. l. cum hæreditas & facit. eod. titu. l. si
quis possessor. § sed si ipsi. Si enim possessor potuit plus per-
cipere quàm petitor in culpa est, & tenetur. per § illorum au
tem. institu. de officio iudicis. & per. l. si homo. & l. si culpa. al
legatas. Si verò petitor potuit plus percipere, si ad hoc non te-
neretur possessor, tunc factum eius noceret petitori. contra. l.
non debet. ff. de reg. iur. & pro hoc. ff. de rei vendi. l. itẽ si vee
beratum. § finali. & l. prętereà. eod. titul. & sic nõ videtur pro
cedere opinio Specu. ita strictè sicut eam ponere videtur. no
tata per eum in prædict. § primo. versic. & vt prædicta sub
compendio. ibi: si vero cum titulo. quia videtur intelligere
illum solum teneri ad fructus qui per eum percipi potuerũt,
& si sic intellexit non credo quòd bene dixerit per prędicta
authen. per textum prædict. § illorum. versu. si vero. ibi: post
inchoatam, &c. & per prędict. l. secũdã in principio ibi: qui
post conuentionem rei incumbit.

28 ¶ QVARTO quæritur † de bonæ fidei possessore, nun-
quid post litem contestatam teneatur de percipiẽdis, & si sic
de quibus prefatus dominus Bertrandus dicit quòd tenetur,
etiam de percipiendis, sed hoc demum de illis quos ipse ho-
nestè percipere potuisset, non autem de illis quos potuisset,
percipere petitor. inducit prędict. § illorum autem. versic. si
verò. ibi: post inchoatam, &c. vbi dicitur quòd post inchoa-
tam petitionem possessor tenetur de fructibus qui culpa sua
percipi non sunt, vel percepti consumpti sunt. &. C. de fruct.
& li. expen. quę quasi eodem modo facit & hoc idem tenere
videtur Speculator in prædict. § primo. versu. & vt prædicta.
ibi: si bonæ. & ibi: post litem, &c. Videtur autem per textum
prædict. § illorum. versu. si verò. ibi: post inchoatam, &c. &
per prędict. l. secundã in principio ibi: qui post conuentiõem
rei incumbit, quòd quantum ad hoc non sit necesse litem esse
contestatam, sed sufficiat petitionem esse inchoatam, & hoc
seruant auditores palatii qui condemnant in fructibus, non
solum à tempore litis contestatæ, sed etiam à tẽpore litis mo
tę. litem autẽ motã intelligo, si concurrant illa quæ habentur
in cle. secunda. vt lit. penden. hoc est si petitio possessori fue-
rit insinuata. per lecta & notata in clemen. prædicta. Sed quę
est ratio diuersitatis inter casum huius quęstionis, & casum
quæstionis proximè pręcedentis. Item quare tenetur de illis
quos ipse percipere potuit, & non de illis quos petitor perci
pere potuisset. Ad primum respondeo quòd ratio est, quia ma
gis est puniẽda vera mala fides quam ficta vt patet ex ijs quę
scripsi. s. e. c. in. iij. quęstione principali. § tertio videamus. ad
29 finem vers. ego puto. † Dico enim quòd bonæ fidei posses
sor per solam litis contestationem non efficitur malę fidei,
quia potest esse quòd habet iustam causam litigandi, nec pro
pter metum talis periculi vrgeri debet, temere indefensum
ius suum relinquere. vt. ff. de peti hered. l. illud. § primo. & . ff.
de leg. secundo. l. qui solidum. § etiam. non enim tenetur bo-
nę fidei possessor post litem contestatam de fructibus quos
ipse potuit percipere, eo quòd per solam litis contestationem
factus sit malę fidei verè vel pręsumptè, sed ex alia causa du-
plici. Prima quia moræ litis non debent nocere actori. C. de
rei vendica. l. morę. Secunda quia petitio atq; cõuentio quã
dam admonitionem operatur, propter quam censetur in cul
pa, si fructus negligit percipere quos percipere potest. nam
negligentia quæ in proprijs culpanda est, dum nullus tãgitur,
si de alterius agatur præiudicio cohercenda est. ff. so. matri.
l. si cum dotem. § si maritus. in fine. Ad secundum respõdeo
per id quòd proximè dixi. nam talis non tenetur propter ma
lam fidem veram, vel præsumptam de perciendis, sed solum
propter negligentiam, vel culpam, vt proximè dixi. sed con-
stat quòd licet possit eius negligentia, & culpa argui, cum ne
gligit percipere, potest tamen si percipit cum diligentia om-
nes fructus quos honestè percipere potest, licet petitor am-
pliores percipere posset, nõ propter hoc potest argui eius ne-
gligentia, siue culpa: quia si facit hóq; bono modo facere po
test excusatur à culpa. vt. ff. de verbo. singni. l. nepos proculo.
nec obstat quòd morę litis non debent nocere actori, quia
dico hoc verum per culpam ipsius possessoris, alias enim be-
ne nocere possunt si fuit sine culpa, & mala fide, puta si iustam
causam habuit litigandi, vt prędict. l. illud. in principio. & §
primo. nec obstat. ff. de rei vendicatione l. item si verbera.
§ finali. & . l. prętereà. quia loquuntur in re petita principaliter
& in accessionibus, quæ de facto à re ipsa ante sententiam pro-
cesserunt, de quibus in certo constat quòd petitor si eas ha-
buisset tempore litis contestatæ vtilitatem suam de illis fecis-
set. hîc autem loquimur de dubijs, & in certis propter quę nõ
debuit possessor dimittere ius suũ indiscussum.

¶ QVINTO quæritur, qualiter emptor alius bonam fi-
dem ha

dem habens per denúciationé malę fidei efficitur, quid enim
si non credit denuncianti? certè creditur nihilominus tunc re
tinere bonam fidem, quia non tenetur credere. arg. de rescin.
vendi. l. si maior. &. ff. pro emptore. l. alienã & ꝑ sal. tut. auc. l.
ij. In contrarium videtur per. l. si fundum. C. de rei vendica.
&. ff. de iis quę in frau. cred. l. ait prætor. § si quis princeps. &
de le. præstan. l. virilis § si adierit. & hanc partem secundam
videtur tenere glo. in prędict. l. si fundum. sed habes glosam
contrariã. ff. de legi. l. j. Notat Vincen. s. de despon. impuber.
30 ad dissoluendum. † quòd sola denunciatio non facit quem
malęfidei possessorem. vt. ff. quòd cum fal. tutor. per totum.
C. de fruct. & lit. expen. l. ij. ff. de verbo. signi. l. bonæ. & dicit
quòd in sola petitione hæreditatis hoc locũ habet, ꝙ per de-
nunciationem efficitur quis malæfidei possessor, ita quòd
posteà nil alienare potest, vt. ff. de petitio. hæredi. l. item ve-
niunt § quòd autem. & ad prædictam legem si fundum. res-
pondet, quòd loquitur in eo qui conscientiam rei alienæ ha-
bebat. Dynus autem circa hoc sic distiguit. aut sciebat emp-
tor denunciantem habere ius denunciandi, & tunc efficitur
per denunciationem malæfidei. Aut sciebat denunciantem
non habere ius denunciandi, & tunc per denunciatióem nó
efficitur malæfidei. vt prędict. l. si maior. Aut est dubium, &
tunc debuit abstinere, alioquin malam fidem habet. vt præ-
dicto § sed si adierit. & sic procedit glo. in prædicta. l. si fun-
dum. non ob. l. ij. allegata. quia ibi tutor fuit in dolo, & con-
trahens in culpa. & sic pręponderat dolus. vt. ff. ad. l. Acquil.
l. item si obstetrix. & l. si putator. sed nihil est hoc quãtum ad
casum prædict. l. ij. quia pro restitutione petenda, non requi-
ritur dolus tutoris. vt eod. tit. l. j. § Pomponius. sed ibi contin
git illud, quia actor tractabat de dãno vitando. & pupillus cõ
tra quem restitutio petebatur de lucro captãdo. sed in. l. si fun
dum. vterq; de damno. vnde deterior est conditio illius qui
est in culpa, eo quòd denunciationi non credidit, quàm denũ
ciãtus qui culpa caret. secundum Dyn. nec ob. ff. de oper. no.
nun. l. j. vbi dicitur quòd siue iure siue iniuria fiat denuncia-
tio, abstinere debet aduersarius, alioquin destruetur opus, qa
ibi speciale est secundum quosdam, quia ibi fit nunciatio legi
timè & iure permittente, & quia ibi maiestas prætoris conté
31 nitur † Aduerte, quia ad fructus quos ipse possessor potuisset
percipere, & omisit percipere per negligentiam & culpã suã
fateor Dyn. bene dicere. nam sola culpa negligentiæ reddit
possessorem obnoxium ad prędictos fructus. vt scripsi in. q.
§ proximè præcedentibus. Sed quoad alios fructus quos
non possessor sed petitor percipere potuisset, licet faterer pri
mum membrum proximæ distinctionis eo quòd ibi ar-
guitur mala fides per ea quæ scripsi. s. e. q. § tertio quęritur. ta
men quo ad tertium membrum in quo secundum veritatem
non arguitur dolus, & mala fides, sed solum culpa abstinen-
di, vt patet in iuribus. s. allegatis. pro secũda parte huius quæ
32 stionis, nõ possum capere dictũ Dyni. † nam licet culpa red
dat possessorem obnoxium ad fructus quos ipse culpabiliter
neglexit percipere, non tamé quo ad alios quos ipse petitor
percipere potuisset. vt patet ex iis quę scripsi de bonęfidei pos
sessore post litem per eum contestatam.

¶ OCTAVO principaliter quæritur, quia omnia supra-
dicta vendicant sibi locum vbi quis petit, quòd suũ est. quid
si petat quis quòd sibi debetur, & quod suum non est? Iacob.
de Budrig. ff. de vsur. l. mora. & Henricus de iure patro. cũ di-
lectus. allegato. videtur velle sic distinguere. qa aut ago actio
ne bonę fidei, & tunc veniunt a tempore moræ. vt. ff. de vsur.
l. j. & l. mora. & idem si ago actione quæ imitatur & sapit na
turam actionis bonæ fidei. vt puta actione ex testamento. vt
ff. de vsur. l. in fidei cõmissi. secundum Henricum. sed hoc nõ
ita clarum. De hoc ergo dic, vt scripsit Gau. de salinis. ff. de-
leg. primo. l. quęsitum. § vltimo. in quæst. quę incipit omissa
distinctione. & in remissionibus per eum ibi datis. in quibus
locis hanc materiam plenè tractatam reperies. aut ago actio
ne stricti iuris, & tunc aut peto quòd meum est, vt puta rei vẽ
dicatione, & tunc veniunt fructus à tempore moræ. vt. ff. de
rei vendicatio. l. non solum. & l. præterea. & l. Iulianus scribit
&. ff. de vsuris. l. videamus. ij. § si actionem. aut peto aliquid
quòd non est meum, sed mihi debitũ, & tunc aut peto mihi
debitũ quòd meum fuit, vel eius à quo causam habui, & tũc
veniunt fructus à tempore moræ. vt prędic. l. videamus. ij. &
tertio responso. & § si actionem. ead. l. secundum Henricum.
33 † Sed Iaco. prædict. hoc membrũ sic distinguit. quia aut peto
quod meum fuit, & tunc veniunt fructus à tempore obliga
tionis contractę. vt. ff. de conditione indebiti leg. in sum-
ma. & prędicta. l. videamus. versiculo item si indebitum.
aut peto officio iudicis, & tunc veniunt à tempore morę. vt
prædict. l. videamus. in principio. Si autem peto actione stri
cti iuris, quòd nõ est nec vnquam fuit meum nec eius à quo
causam habui, sed est mihi debitum. tunc non veniũt fructus
nisi à tépore litis contestatę. vt in prędict. § si actióem. & § ex
causa. &. ff. si certũ petatur. l. si fundus. & est cõmunis doctri-
na scribentium quam supplere & limitare possem per præce-
dentia. sed causa breuitatis omitto.

¶ NONO quęritur vtrum fructus posint peti generaliter
& sub incertitudine in libello, vel vtrum debeant certificari,
& declarari. sicut solet dici cum agitur pro damnis, quòd de
bent specificari. ad quòd Cyn. post. Petrum in prædict. l. cer-
tum. questione vltima. respondet dicens, quòd non. nec ob.
quòd solet dici de dãnis: quia de illis debet petitor esse certus
vt. ff. de verbo. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. § plenè.
& idem dicit Collectarius notari per Innocen. supra de ordi
ne cogni. capitulo secundo. Ipse verò Pet. in prędicta. l. ex di-
uerso. sic dicit, quòd si petitor sit certus de quãtitate petere de
bet sub certa quantitate, sed si non sit certus potest generaliter
34 petere cum fructibus. ratio, † quia vbi propter factum ad-
uersarij actor est incertus. potest petere incertum. vt. ff. quo
rum legato. l. prima. § quia autem. & pro isto modo petendi
sub incertitudine faciunt. notata Innocen. de in integrum re-
stitutione constitutus. & de dila. capitulo pręterea. & facit. C.
si quis alteri vel sibi. l. cum te. ff. de rei vendica. l. quę de tota.
§ incertę. ff. famil. hærciscun. l. & si non omnes. § primo. &
etiam ibi videtur placere Bertrando. Sed Ioan. Fab. instit. de
offi. iudi. circa principium circa hoc videtur velle aliter di-
stinguere, nam duobus modis secũdum eum possunt peti fru
ctus. vno modo tanquam accessorij actioni, & per officium
iudicis mercenarium, quòd actioni deseruit. alio modo pos-
sunt peti iure actiõis, vel officio iudicis nobili, ꝙ nulli actiõi
deseruit. Vnde dicit plus videlicet, quòd illi qui iure actionis
peti possũt etiam accessoriè, & officio iudicis mercenario,
vna cum ipsa re principali peti possunt. quòd intelligit vt pa
tet ex iuribus per eum allegatis, siue agatur actione in rem, si
ue agatur actione in personam. De obuenientibus post litem
contestatam, dicit indubitatum. per. l. item ediles. § item scien
dum. ff. de edil. edic. De obuenientibus autem ante litem con
testatam idem patet secundum eum per omnia iura, quę cla-
mant rem cum fructibus restituendam. ff. de rei vendicatióe.
l. non solum. & . l. Iulianus. & l. præterea. & l. fructus. quin-
imo, & veniunt fructus in actione quę pro re principali inten
tatur. vt. ff. de condi. furti. l. in re furtiua. § final. & in. l. cum te.
allegata in fin. & . C. vnde vi. l. si de vi. & . C. de fru. & lit. expen.
l. secunda. & prędicta. l. videamus. per totam legem. &. ff. de
vi. & vi ar. l. prima. § ex die. & instit. de officio iudi. § primo.
vbi dicit quòd iubere debet iudex actori vt rem ipsam resti-
tuat cum fructibus, & sic loquitur quando est feréda vna sen
tentia, & sic quando est actum vna actione. Subdit etiã quòd
negari non põt communis doctrina, quę habet, quòd etiam
fructus principaliter peti possunt. vt patet. C. de condi. ex le.
l. mala fide. &. ff. de rei vendicatione. l. non solum. & l. sequé
ti. imo est hoc in electione actoris vt ibi patet, & hoc maxi-
me vbi est actum primo pro re principali fructibus non pe
titis. ff. de excep. l. fundi. secundum eum. Subdit etiam cauen
dum esse, quia periculosum est per viam actiõis, seu principa
liter etiam per officium fructus petere, vnde consulit ꝙ illo
casu fiant interrogatoria, alias enim vix potest fundari, seu

probari, certa petitio. quia si rem meam possides, & fructus quos ex ea percepisti in domo recondisti, & cum alijs fortè miscuisti, & partem consumpsisti, non possum scire de certo quantitatem perceptionis, consumptionis, vel existentiæ. & sic si non possunt eadem actione peti accessoriè per officium iudicis sub generalitate incerta non apparet practica quomodo generaliter peti possunt. Prætereà non apparet rationis diuersitas, quantum ad hoc inter rei vendicationem, & hæreditatis petitionem, in qua veniunt. vt. ff. de petitio. hæred. l. item veniunt §. fructus. quia licet ibi notetur ratio illa tamen non declarat quare in rei vendicatione non veniant secundũ eum. Ex quibus verbis Ioan. Fab. colligitur ad propositum talis distinctio. quia aut petuntur fructus accessoriè vna cum ipsa re, & solum ex officio iudicis mercenario, quòd illi actioni deseruit, & tunc sufficit generalitas, & admittitur incertitudo sa. quòd no. Inno. ĩ. de cappell. mona. cap. ij. in principio. &. ĩ. e. cum ad sedem. vbi de hoc dicam in oppositione prima. &. ĩ. e. c. in xiij. quæstione principali. § sexto quia dixi. &. s̃. de ord. cog. c. ij. oppositione prima. Aut petuntur principaliter iure actionis, vel officio Iudicis qꝫ ponitur loco actionis. & tũc sit necessaria specificatio, & declaratio certæ quantitatis. Sed adhuc est necesse hoc secundum membrum subdistinguere, secundum distinctionem quam præmisi, videlicet quia aut potest certam quantitatem declarare & tunc procedat hoc membrum, aut non potest certam quantitatem declarare, & tũc admittitur incertitudo: quia iura ad hoc superius allegata loquũtur in petitione quæ iure actionis, & principaliter intentatur. Item ex ijs potes dissoluere illud quòd reliqui sub dubio. s̃. e. c. in. iiij. q. principali. videlicet vtrũ vltra petitionem rei principalis. quo ad fructus sit petitio necessaria, quia aut petitor vult eos vna cum ipsa re, & accessoriè consequi ex officio mercenario, &c. & tũc nõ sit necessaria petitiõ. Aut vult eos consequi principaliter, & iure actionis seu officio Iudicis nobili, & tunc sit necessaria petitio. & ista videtur esse sententia Innocẽ. hic vt patet ex his quæ scripsi post eum. s̃. e. c. in prima q. in principio. licet varient prædicta ab eius opinione in hoc quòd hic facimus regulam de eo quod Inno. faciebat casus speciales in actione quod metus cau. interdicto vnde vi. licet dicat hoc de consuetudine sic seruari. & in hoc sequor opinionẽ Ioan. Fab. Ratio est quia quanto fortior est causa, tantò fortiori ratione producit effectum. de electio. cum in cunctis. Sed constat qꝫ ius dominij qꝫ est causa rei vendicationis est fortius quàm ius quasi dominij quod rem facit deduci in hæreditatis petitione. De primo. ff. de rei vendica. in rem. De secundo. ff. de peti. hæred. l. item veniunt. in principio & l. & nõ tantum §. pe. & quòd fortius sit ius dominij. l. vltima in principio. modo petitioni hæreditatis accedunt fructus Igitur & rei vendicationi, arguendo de minori ad maius affirmatiuè. & hoc tenet expressius Bartholus. ff. de rei vẽdica. l. ex diuerso § vbi autem. dicens quod licet fructus possent peti noua actione, vt puta rei vendicatione casibus quibus non efficiuntur possessoris, sed domini tamẽ possunt etiã peti officio iudicis ar. ff. de furt. l. interdum qui furem. &. ff. fini. regund l. iij. § si dicantur non enĩ est officiũ iudicis subsidiariũ, qꝫ nõ cõcurrat cũ alia actiõe, qꝫ appareat, quia concurrit cũ rei vendicatiõe, imo de natura sua sine actiõe stare nõ põt, cũ in modũ mercenarij sibi deseruiat. Ex quibus ad propositum dico, qꝫ non magis est necessaria petitio fructuum cum rei vendicatione agere, quàm si petitione hæreditatis ageretur. & idẽ eadem ratione dico in omni alio iudicio in quo peterem quòd ad me pertinet: vt puta in cõditione furtiua. vt. ff. de cõdi. furti. l. in re furtiua. § fi. cũ simil. Restat examinare quid de actiõibus illis in quib⁹ nõ peto qꝫ meũ est, sed qꝫ mihi debitũ est, de quib⁹ qualiter in eis fruct⁹ veniãt dixi in. q. viij. proximè præcedẽti, & de illis quoq; qui post litem cõtestatã veniũt, est indubitatũ. per. l. ædiles. § item
35 sciendum. De alijs autem est dubium. Sed magis placet, † qꝫ vtroq; modo venire possint, videlicet & iure actionis in qua veniunt, & principaliter. & qꝫ tunc necessaria est petitio, & officio iudicis mercenario accessoriè, vna cum ipsa re, & qꝫ tunc non est necessaria petitio. Ratio est quia postquam iura dicũt in his actiõibus venire fructus & rem debere restitui cum fructibus, vt præd. l. videamus per totam legem. & præd. § actionẽ. eo mõ quo dicũt illud in rei vẽdicat. idẽ dicã in illis sicut in rei vẽdicat. est dictũ, & maximè qa verba legũ sic loquẽtiũ maxĩe in actiõibus bõæ fidei sunt fauorabiliter, & laxe interpretãda, præsertim in princi. in actoris intẽtione fundanda. ff. de verb. obli. l. inter stipulantẽ. § j. Aut enĩ dubitares an venirent principaliter, aut dubitares an venirent accessoriè. primum nõ videtur debere negari, quia esset contra textus dicentes, in huiusmodi actionibus fructus venire, quia propriè non venirẽt, sed accederent, nec secundum videtur debere negari, quia esset contra textus dicentes rem cum fructibus in his actionibus restitui, quia dictio cum, sonat in accessionem. ff. de pecu. leg. l. j. Prætereà quia ex hac opinione contraria sequeretur magna iniquitas. Pone enim qꝫ rem mihi venditam & sic actione ex empto mihi debitam post solutum pretium & moram contractam tenuisti decem annis, & leuasti anno quolibet centũ libras, & posteà eam mihi restituisti, non possum amodo petere rem quia illam possideo. ff. vti po. l. j. § penu. Si dicas quòd non possum petere fructus erit magna iniquitas, qꝫ per talem subtilitatem perniciosam perdam mille libras. si dicas qꝫ possum eos perdere, non potes dicere qꝫ iudicis mercenario, quia illud sine actione stare non potest ergo oportet fateri, qꝫ tunc iure actionis peti possunt. Prætereà econtra patens est etiam iniquitas, puta si dicas qꝫ officio mercenario peti non possunt, nã principalis fructuum petitio petitionem rei accumulari non potest. vt præd. l. fundi. Aut ergo dices qꝫ nullo modo possunt peti fructus, cum ipsa re. & tunc patenter dicis cõtra textus qui dicunt rem cum fructibus peti posse. & patens sequitur iniquitas videlicet, qꝫ oporteat petitionem fructuum post rei petitionem differri, & ita lites prorogari, & lites ex litibus exoriri contra. l. terminato. &. ĩ. ti. primo. c. finali. Si dicas qꝫ peti possunt cum fructibus dicere nõ potes hoc iure actiõis. per præd. l. fundi. Igitur oportet qꝫ hoc dicas officio iudicis. Ex quibus infero opinionem Ioan. Fab. esse veram, & qꝫ salua pace Inno. non est ponenda specialitas in quatuor actionibus, sed in omnibus distinguendum quomodo petantur, vt si iure actionis, vel officio iudicis nobili, sit necessaria petitio. si officio mercenario nequaquam quæ intelligo de petitione litis contestationem requirente. Sed aliam petitionem iudicem excusantem, ne videatur supplere in facto, & quæ post conclusionem possit interuenire satis necessariam esse puto, nec credo Innocen. se ad eam retulisse hoc est enim certum qꝫ nunquam in facto dubio, & incerto iudex debet supplere vices partis, vt patet in his quæ scripsi post Inno. s̃. de postul. præl. c. j. & sa. notata per eum. ĩ. de iureiur ad nostram. ij. Sed facies vnum quare nam fructus qui in rei vendicatione veniunt, eadem rei vendicatio
36 ne vendicari possunt, † eo qꝫ non est idem dominium rei & fructuum. vt notatur in. l. ex diuerso. & instit. de offi. iudic § j. in glo. sed de quibus. & scripsi. s̃. e. c. in. iij. q principali in prin. ver. aut sunt separati. & tamen in alijs actionibus, in quibus peto qꝫ non est meum, sed mihi debitum dixi fructus eadẽ actione peti posse. qua & ipsa res. quæritur nunc, cur tam varie tu cogitabis.

¶ DECIMO quæritur, pone iudex eadem die non condemnauit in fructibus, sed reseruauit sibi facta protestatione licentiam condemnandi, nunquid tunc ex interuallo poterit tunc condemnare? videtur qꝫ sic. ff. de solutio. l. Modestinus. Fac. vis protestationis. argu ff. de hære. insti. l. asse. C. de manu mis. test. l. j. videtur casus cum glo. ff. fami. hercis. l. item labeo. § sed si regionibus. vers. sed si pure. Econtra videtur qꝫ non, quia protestatio non operatur aliud, nisi qꝫ voluntatem conseruat, & declarat consensum, & conditionem. l. si quis in tantam. & in hæreditatis petitione. Videamus ergo hic tria. Primo supposito qꝫ prædicta procedant quæ est ratio primi membri. Secundo quæ est ratio secundi membri. Tertio quis melius dicat in variatione prædicta, videlicet Inno. aut Ioan. Fa. Quantum ad primum, respondeo qꝫ ratio est primi membri, quia

37 † quia quæ veniunt officio iudicis mercenario petitione non
egent. vt. l. ædiles. § item sciendum. allegata. & est ratio ratiõis,
quia si petitione egerẽt, & peti possent, ac peterentur. tũc ad pe
titionẽ rei principalis accessoriè non venirent, sed principali-
ter. nec venirẽt officio iudicis mercenario, sed iure actiõis, vel
saltem si venirẽt officio iudicis, illud non posset dici mercena
riũ, sed nobile necessario diceretur. eo φ in petitiõe per se sta-
ret. patet primũ, quia nõ dat petitio sine actiõe. vt. l. si pupil. §.
videam⁹. alle. vel saltẽ sine officio iudicis nobili. ff. de mino. l.
φ si minor. § fi. Patet scdm per descriptiões & differẽtias officij
nobilis & mercenarij quas ponũt doctores. ff. de iurei. om in.
l. iij. Quantũ ad secundũ dico, φ ratio secũdi mẽbri est, quia
in ijs quæ iure actiõis veniũt necessaria est petitio cui sentẽtia
cõformet. ff. cõi. diui. l. vt fundus. C. de fideiuss. lib. l. fi. ȷ̃. de ac
cusa. qualiter. ij. & de symo. licet hely. & per cõsequens idẽ in
officio iudicis nobili, φ loco actionis subrogat̃, quia res sub
rogata, & c. ff. si qui. cau. l. si eum. § qui iniuriarum instit. de
actio. § fuerat. Quantũ ad tertiũ est examinandũ. vtrũ speciale
sit in quatuor casibus per Inno. nominatis, φ fructus veniant
seu peti possunt accessoriè vnacũ ipsa re ex officio iudicis mer
cenario, quod illis actionibus dicitur deseruire, sic φ in illis
actionibus non habeat illud locũ. Pro quo in primis est scien
38 dũ † φ fructus in actione venire, potest intelligi dupliciter
vno modo principaliter, & directè, & hoc est φ semp prædixi
venire iure actionis, & hîc cõstat petitionẽ esse necessariã per
39 iura proximè allegata. † Alio modo possunt dici fructus in
actione venire, non principaliter, nec directè, sed ex quadã na
turali consequẽtia, & accessoriè. & tunc dico petitionẽ nõ esse
necessariã, & sic procedunt ea quę scripsi circa primũ mẽbrũ.
Ijs suppositis est videndũ qualiter veniunt fructus in interdi-
cto vnde vi, & in conditione l. si quis in tantam. & in actione
quod me. cau. & in hęreditatis petitiõe, & breuiter fateri opor
tet φ secũdo modo, quia aliâs esset necessaria petitio, φ Inno.
diffitetur. & Io. Fa. vnacum eo, & patet consequẽtia ex prædi
ctis, nec obst. ff. de vi & vi arma. l. iij. § fi. quia dico, φ in actio
nibus in quibus veniunt istę attestationes fructuũ officio iu-
dicis mercenario, si res deducatur ad talem statũ φ peti non
possit, adhuc remanet actio pro huiusmodi accessionibus, vt
res ipsa peti videatur cum petuntur accessiones vice rei. vt. ff.
commodati. l. tertia. § j. de rei vendicatione. l. vtiq; & . ff. vn-
de vi. l. iij. § finali allegata. Nec obstat. l. terminato. quia ibi
forte est casus speciallis, ne lites ex litibus oriantur, vt dixi su
pra. nec ostat. l. iiij. C. depositi. quia etiam fortè ibi speciale est
in odiũ vsurarũ. vel aliter & fortè melius dici potest, φ in præ
dictis quatuor actionib⁹ cõcurrit vterq; modus, nõ φ vterq;
modus simul valeat intentari. argumentũ. ff. de tributoria. l.
quod in hęredẽ. § eligere. & de le. j. cum filius. § varijs. & . C. de
codicil. l. vltim. Sed vt sit in optione agentis eligere modum,
& si eligit fructus petere iure actionis, teneatur certam quan-
titatem exprimere, nisi ex ignorantia probabili excusetur. Si
verò petit officio iudicis mercenario, non teneatur exprime-
re certam huiusmodi quantitatẽ, & ista iudicio meo fuit intẽ
tio Ioan. Fa. Sed oppones, quia petitio rei & petitio fructuũ
eiusdem rei simul, vt videtur principaliter in eodem iudicio
cumulari non possunt. vt. ff. de excepti. l. fundi. Sed forsan re-
spõderet Io. Fa. quòd illud verũ ex interuallo, sed in eodem li
bello secus. Sed Bar. in. l. fundi. dicit φ licet ad fructus compe
tant conditio & officiũ mercenariũ, per quòd petũtur fructus
vnacum ipsa re: tamen cum rei vendicatione per quam peto
rem non possum conducere fructus. Hoc viso de prædictis
quatuor actionibus restat videre de rei vẽdicatiõe, & de alijs,
& primo de rei vendicatiõe in qua patet φ fructus vendicari
vel condici possunt. per ea quæ scripsi. ŝ. eod. c. in. iij. q. princi
pali in principio. & in. § quinto redeamus. & hoc tenet Bar-
tho. in præd. l. fundi. & not. in præ. l. ex diuerso. Plus tamẽ cre
do quòd etiã officio iudicis mercenario accessoriè peti pos
sunt vnacum ipsa re, & hoc idem tenet Bartho. in præd. l. fun
di. vbi tractatur de iure amittendo per consensum. vt. ff. de re
lig. & sumpt. fune. l. at si quis. § plerinq;. sed eius est nolle cuius

est velle. ff. de regul. iuris. l. eius. at in casu nostro hoc nõ pen
det ex voluntate iudicis, quia cum plura simul petuntur con-
nexè, non est in voluntate iudicis diuidere in parte condennã
do, & in parte condennationẽ omittendo, vel sibi posteà re-
seruando. vt. ff. famili. hęrciscund. l. in hoc iudicio. & . ff. de ar-
bi. l. qualem. § dicere. Et notat Cynus. C. si aduersus rem iudi.
l. j. Sed constat, quòd quæstio fructuũ est cõnexa quæstioni
rei. vt. ff. de re iudic. l. Paulus. cum glo. sua. & . ff quæ sententię
sine appella. rescin. l. j in fi. fac. quia tale accessoriũ sine princi-
pali. C. deposi. l. iiij. & prædict. l. terminato. & hanc partem
fatetur Cynus post Petrũ quoad expensas in præd. l. termina
to. in vltima. dicens quòd non potest sibi earum condẽnatio
nẽ reseruare, sed bene reseruat taxationẽ si cõdennet. per pręd.
l. asse. & per. l. institutio talis. ff. de cond. insti. iuncta. l. hæredi
tas. C. qui. vt indig. & . l. ij. C. de iur. codicillo. non obstat præ-
dict. vers. sed si pure. propter quandã glosam interlinearẽ quæ
ibi iacet in verbo pure. & aliàs dic, vt scripsit Cynus in fi. pręg
dict. vlti. quæstio.

¶ Aduerte quia solutio huius quæstionis pendere videtur ex
ijs quæ scripsi. ŝ. in fine proximè quæstionis. Ex illis enim di
ctis sic videtur distingui posse, quia aut fructus petiti cum ip-
sa re petiti sunt æquè principaliter, & ita iure actionis sicut &
ipsa res, & tunc sit tenẽda prima pars videlicet, φ condennãs
in re potest sibi condennationẽ fructuũ retinere per præd. l.
iiij. C. depositi & per præd. l. qualem. § sed si de pluribus. & §.
sequenti. & per. l. quid tamẽ. in principio. e. ti. Aut fructus pe
titi cum ipsa re non sunt petiti principaliter, & iure actionis,
sed accessoriè ex officio iudicis mercenario, & tunc secunda
pars sit tenenda videlicet, quòd condennãs in re non potest
sibi condennationẽ fructuũ in posterũ reseruare. per ea quæ
pro dicta parte secũda allegata sunt. Sed oppones de. l. fundi.
ff. de except. allegata. per quam videtur, φ cum rei vendicatio
ne seu petitione fructuũ petitio principaliter iure actionis ac
cumulari non possit. Potest responderi dupliciter. primo φ li
cet ex post facto accumulatio denegetur: tamen cõcursus nõ
denegatur. vt patet ȷ̃. de electi. querelã. cũ ibi allegatis. in. ij.
glo. & . c. cum ecclesia vulterana. e. ti. & de rescriptis. c. fina. &
c. dispendia. li vj. & notat Hostien. in summa de libel oblati.
§ quid debeat continere. vers. sed nunquid. Et fac. quæ scripsi
de in integ. resti. constitutus. in. ij. oppositiõe. & secundũ hoc
non procederet vna ratio quã feci. ŝ. in. q. præcedenti & hoc
verius. l. autẽ fundi. loquitur de accumulatiõe prohibita non
verò de concursu promisso. vel aliter dicitur quòd prohibi-
tio huiusmodi accumulationis exceptionis ope aget, & φ ex
ceptione non opposita, vel opposita & repulsa tenet iudiciũ.
vt patet ex ijs quæ scripsi. ŝ. de libel. obla. capit. j. in. vj. q. ver.
Io. And. in speculo, & sic procedit dictum membrũ primũ
dum est actum & non exceptum, vel exceptum, & exceptio
non admissa.

¶ Horum occasiõe ad quæstionẽ quintam. ȷ̃. e. c. per me mo
tam, in qua quæritur quid si in sentẽtia iudex de fructibus nõ
fecerit mentionẽ nunquid de cætero de eis agi potest: In qua
Ia. de Ra. tenet φ sic, pro quo bene facit quòd scripsi post Bar
tholũ. ȷ̃. in. xiij. q. § quarto verum. & hoc probat Iac. sic, quia
licet iudex condennet super principali: tamẽ alio tẽpore põt
condennare ad fructus. ratio est secundum eum, quia fructus
veniunt officio iudicis mercenario. Officium ergo illud est
vt mercenarius, rei autem vendicatio. vt dominus. modo nõ
sequitur dominus est mortuus, ergo & mercenarius. nec ob.
secũdum eum. l. iiij. C. depositi. quia illa loquitur quoad vsu
ras, & ita quoad lucrum, quod odiosum est, nos verò loqui-
mur quoad fructus, & sic quoad dãnum, quia peto quod mi-
hi abest. nõ enim est eadem ratio lucra non capere, & damna
sentire. vt. l. fi. C. de codicil. Sed Petrus de bella per. Io. nicoti,
& Io. Rolandi illud reprehẽdũt quia in l. terminato. quis de
danno vitando, puta de expensis in lite facta non perdendis.
Præterea hoc pbatur, quia iure statuit φ si res pricipalis perit
nihilominus durat causa, vt super fructibus, atq; partu fera-
tur sententia. ff. de rei vendicatio. l. vtiq;. nec statuitur hoc nisi

quia post sententiam non posset amplius iudicis officium postulare. Tertio probāt, quia deterioratio quā feci in seruo tuo quem possideo venit officio iudicis, & ideo re perempta officio iudicis non petitur. vt. ff. de rei vendic. l. fin autem § si homo. modo lata sententia res perempta est quoad officium iudicis. igitur, &c. Nec obstat ꝙ mortuo dño nō moritur mercenarius, q̄a illi sunt hoīes separati quorū vnus alteri tali accessione nō accedit quali accessiōe accedit huiusmodi officiū ad actionē. Sed Bernar. caprioli hoc restringit ad casum in quo fructus non principaliter, sed accessoriè, non iure actionis, sed officio iudicis mercenario peterentur. dicit enim quòd si iure actionis peterentur fructus principaliter totum contrariū esset verum, videlicet, quòd perempta actiōe qua petitur res per sententiam adhuc remaneret fructuum salua petitio. vt si malę fidei possessor percepit fructus rei meę ante iudicium eos vendicare possum. argumen. C. de iudici. l. j. vnde si vēdicando rem vendico etiam fructus, & fertur sententia super re non facta mentione de fructibus adhuc durat petitio quoad fructus; quia res, & fructus rei separati existunt, & ideò si iudex te absoluit in re non sequitur te ad fructus esse absolutū; quia separatorum separata est ratio. ff. de seruit. vrb. prædi. l. si domus. de condi. l. j. § si stipulāti. secundū eum. Et puto quòd ista sit veritas per illa quæ scripsi. s. in. q. proximæ præcedenti. Et per ista est soluta alia quæstio quam tetigi post Inno. s. e. c. in prima quæstione in prædi. versu. pone ergo. videlicet quid in casu in quo de fructibus nō fuit facta mentio in petitione, nec in sententia. patet enim ex præcedentibus & ex ijs quæ scripsi in quæstiōe. s. proxima, ꝙ distingui potest, quia aut post sententiā huiusmodi latā super re peto fructus rei officio iudicis mercenario quòd accedit actiōi per quam petij rem, & tūc malè peto, & sic procedit dictum Inno. Aut illos peto iure actionis, & principaliter, & tunc bene peto à fortiori ratione illius casus in quo ipsi fructus principaliter petiti essent. de quo dixi. s. proximè.

¶ VNDECIMO quæritur, nunquid in omni casu procedit ꝙ condēnandus in possessorio restitutorio sit condennādus etiam in fructibus qui percipi potuerūt? videtur quòd sic, per hanc decretalē in fine. Dicit autem Vin. quòd speciale est in interdicto vnde vi. ꝙ veniant fructus à tempore deiectionis, & ꝙ in alijs actiōibus non veniāt nisi à die editę actionis. & quòd patet vtrunq;. ff. de vi & vi arm. l. j. § ex quo sumit argumen. quòd non expediat proponere interdictum vnde vi, sed potius proponenda sit reivendicatio. sed secūdum eum esse posset petitio in possessione superior, & in proprietate inferior. Ex quo infert ꝙ magis expedit proponere interdictū, sed hæc directè ad quæstionem non respondent. Directè igitur ad eam attendēdo, respondeo quòd sic regulariter, sed nó
40 semper, nec in omni casu opus est distinctiōne. † Dico enim quòd vbicunq; mala fides deprehenditur est condennatio in percipiendis facienda, vt præcedentibus dixi. regulariter autē hoc verum est, & præsertim in quocūq; qui violenter spoliat possessorem præsentem, & renitentem, vt hîc in fi. Item patet in quocūq; qui possessionē quam scit, vel scire debet ad se nō pertinere siue sciat, siue ignoret, ad alium pertinere sibi appropriat. vt. C. vnde vi. l. cum quærebatur. Item patet in quocūq; beneficij ecclesiastici possessionē absq; titulo colorato occupate; quia sine illo bona fide nō potest accipi. vt scripsi. s. e. c. in. vj. q. principali. Et idem si occupet cum titulo colorato iniusto tamen si sciat, vel scire debeat illum esse iniustum. ar. præd. l. si fundum. C. de rei vendica. eo ꝙ nihil & inutile ęquiparantur. s. de transl. Episc. c. ij. § sed neq;. sed dico quòd vbi possessor à mala fide probabiliter excusaretur sic, ꝙ adesset bona fides tunc non esset condennatio facienda in percipiendis, patet etiam per præd. l. certū. in § j. & patet exēplū in casu in quo nō ageret interdicto vñ vi, nec ex bñficio. c. sepè. j. e. sed ex beneficio. c. reintegranda. iij. q. j. nō siquidē cōtra illū qui dolo, vel fraude possessionem intrasset, sed contra illum qui absq; fraude, & bona fide intrasset possessionē quam alius iniustè perdidisset secundum comunem intellectum prædicti capituli reintegranda. de quo dicetur. j. eod. c. sepè. Et ex isto iustificatur modus quem seruant palatij apostolici auditores qui in iudicio restitutorio non condennāt in fructibus percipiendis, nec etiam in perceptis, ante litem motam, qui nō probantur extare sed solum condennant in perceptis à tempore motæ litis. eo ꝙ regulariter nullus ad directum interdictū vnde vi se coarctat sed incedunt communiter omnes per beneficium capituli reintegranda. nec arguūt communiter petentes restitutionem malam fidem ipsius possessoris, & si quandoq; eam arguant, raro tamen, saltem clarè eam probant, & tamen clara probatio est necessaria. vt C. de prob. l. fi. Item patet exemplū in interdicto directo vbi possessore eunte ad nūdinas vel fortè peregrè aliter in dolo asserens se dominū possessionis vacuæ illam mihi vendiderit, & ego bona fide prætium sibi persoluens de eius mandato possessionem vacuam quam ad eum spectare putabam occupari, & posteà verum possessorem reuertentē non amisi, sed repuli bona fide, vt pote credēs ad eum nō spectare possessionē huiusmodi, nec etiam spectauisset. tunc enim reuera spolio, & directo interdicto vnde vi teneor, licet non sim in aliqua mala fide. vt. ff. de acqui. poss. l. clam possidere § fi. in fine. & e. ti. l. si id quod § vlimo. & ff. vnde vi. l. vim facit. cum similibus. Et secundum ista habes intelligere & restingere finem nostræ decre.

¶ DVODECIMO quæri posset de quæstione quā format Spec. parte secunda de fruct. & inter. § j. post medium primæ collonnæ vers. sed pone. vbi quærit, pone prælatus quidā decedēs fecit talem ordinationē, volo ꝙ de omni mobili meo quod nunc habeo fiant tres partes sic distribuendæ &c. & hic de pluribus quærit. Et primo qui fructus pertineant ad defunctum, & respondet quòd omnes separati à solo tempore mor
41 tis. Secundo quærit † an per prædicta verba, omni mobili meo, nomina, & debita cōprehendantur? & respondet quòd non, nisi de mente aliter constet. Tertio quærit, si debeo decē nunquid hoc debitum inter mobilia cōputaretur? & arguit pro, & cōtra, & finaliter videtur sentire ꝙ nō. Quarto quærit, an per prędicta verba, de omni mobili meo, pecudes, animalia se mouentia, ligna quoq;, & lapides, & similia ad vsum ędificiorum parata cōprehendantur? & dicit ꝙ sic, pręterquā de paratis ad vsum ędificiorū, de quibus dicit, quòd propter animi destinationē sub legato mobilium nó cōtinentur. Quinto quęrit, quid de libris, auro, & argento? respondet quòd veniant in legato si prophana sint, & non sacris vsibus deputata, quia tunc secus quarum quęstionū prosecutionē ibi vide per Guil. cum addit. Io. An. & de secunda, & tertia quęstionibus. vide Accur. in authent. de non alie. coll. ij. super rubrica. vbi de hoc per Iac. de bello visu, & C. si aduer. transf. l. j. & ij. Item de hoc vide per Dynum, & plenius per Bartholum. ff. de auc. tu. l. potest. & isto ti. in Specu. § ij. circa finem. vers. sed adhuc. & plenè per Io. And. in addit. Specu. in prędi § primo. super prædict. ver. sed pone.

¶ Item posset hic formari quęstio quam format Io. And. in addit. super prędi. ver. sed pone ecce, testator mihi reliquit cētum prę̄standa kalend. augusti de redditibus fundi Seiani, de quo non habentur nisi decem, quid mihi debeatur? quæ fuit, Paduę per quēdam doctorem coram eo disputata, cuius lōgam prosecutionem, & vtilem per eum ibi vide.

¶ Rursus moueri posset quęstio mota vbi supra per eūdem Ioa. de domino nudę proprietatis quo vendicatur fundus à possessore: an veniant fructus in sententia iudicantis. qui latè ibi hanc quęstionem prosequitur ad quem te remitto, & parcas si prędictas quęstiones non prosequor: quia ex nimia prolicitate timui fore tediosus. Et scias ꝙ Hostien. hîc dicit super verbo iniurijs quòd licet hîc & j. de iniurijs. olim admitteretur petitio, & fieret condennatio iniuriarum. hodie tamē vix
42 potest in curia super hoc litera impetrari. † vnde dicit hęc decre. in summa secundum Nouellam, violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere danna resarcire & de iniurijs satisfacere.

¶ DECIMOTERTIO quęri posset ꝓpter dicta Bartholi in

tholi in repetitione legis fructus. ff. de rei vendica. de aliquibus quæstionibus. Et primo qualiter habetur ratio fructuũ quorum in honesta esset perceptio. Super quo dicit, quòd habetur eorum ratio quoad perceptos. vt. ff. de peti. hęre. l. ancillarum. non autem qnoad percipiendos. vt præd. l. fructus. Secundo qualiter in vendicatione nudę proprietatis vsufructus ad alium pertinẽt habetur ratio fructuũ. de qua remisi supra ad Io. in Specu. dicit Azo, ꝙ si agitur contra vsufructuarium vel habentem causam ab eo non habetur ratio fructuũ quandiu durat vsusfructus, vt prædi. l. fructus. in fine. sed si contra extraneum ageretur secus: quia non posset ille excipere de iure vsufructuarij. ff. si serui. vendi. l. loci. § competit. Sed Ia. Butri. & Bartho. indistinctè dicunt, quòd contra quencũq; agatur veniunt fructus iam percepti: quia illi efficiuntur domini. vt. ff. de vsufru. l. si fur. sed secus de percipiendis. eo ꝙ non ab actore, sed ab ipso vsufructuario tantum honestè percipi potuerunt. vt prædi. l. fructus. in princi. & prædi. l. si nauis. § pri. Facit quòd tangitur per glo. ff. de superficie. l. 1. § ꝙ ait. & de condi. inde. l. indebiti. § si numi. ¶ Tertio de diuisione fru-
43 ctuũ quæri potest glo. in. l. ex diuerso. dicit, † quòd alij naturales, vt poma alij industriales, vt segetes. alia diuisio, quia alij ciuiles. vt pensiones domorũ, & vecturæ nauium qui non ex re, sed ex prouisiõe hominis propter rem percipiũtur, vt pręd. l. si nauis. in principio. quorum quidam honestè percipiuntur quidam inhonestè. vt. l. ancillarum. alij naturales quorũ quidam dicuntur indnstriales: qnia in illis versatur hominis industria, vt segetes. Alij stant in nomine suo. s. naturales: quia, vel nulla, vel modica hominis industria ibi versatur, vt poma. & licet doctores notent in. l. certum. circa ista nõ posse dari perfectam doctrinam, sed arbitrandnm esse per iudicem quid plus ibi operetur, vel natura, vel hominis industria, tamẽ quòd oliua sit industrialis sicut vinum expressum est. ff. de rei vendica. l. eius rei. & idem de lacte, & lana tenet glo. parua & notabilis insti. de re. diui. § si quis à non domino. super verbo cura. propter multam curam, &c. De forno tamen & silua, quę quandoq; exigunt magnam curam, & quandoq; secundum qualitatem locorũ & rerum necessario est arbitrio iudicis relinquẽdũ, vt põderet quid ibi propõderet industria,
44 vel natura. vt. ff. de sta. ho. l. quæritur. Alia diuisio † quia fructuũ alij percepti, alij percipiendi. & dicuntur percepti à bonæ fidei possessore quomodocunq; separarantur à terra. & à fructuario, quando in horreo recõduntur secundum Accur. in. l. ex diuerso. & Azonem in summa, & Specu. in ti. de fruc. & expen. in princ. quia recitat glo. l. ex diuerso. de verbo ad verbum. sed magis placet Bartho. opinio Petri & Cyni quam recit. ut. s. eod. cap. in iij. q. princ. § concludo igitur. vers. sed quæ est differentia. ibi dicunt ergo. quia aliter dictum labeonis positum in. l. si vsufructuarius. ff. qui mo. vsufr. amit. corrigeretur ibi per Iullianum, quòd est falsum quia l. illa dicit,
45 dictum labeonis esse verum, & placet Ia. de Butr. & fa. † quia fruct⁹ efficiũtur coloni quomodocũq; ab eo, vel ab alio eius nomine separentur. arg. ff. de fruct. l. si seruus. § locaui. in fine. ergo magis in fructuario nõ requirũtur ꝙ in horreũ recundãtur. Item alia diuisio percipiendorum, alij dicuntur percipiendi, quia immaturi, alij quia domin⁹ eos percepisset. vt in glo. l. ex diuerso. vult dicere, quòd percipiẽdi potest respicere futurũ & potest respicere pręteritũ. Itẽ alia diuisio. quia possessorum alij cum titulo, alij sine titulo. Et alij semper bonę fidei, alij malæ fidei & alij semper bonę fidei, alij semp malæ fidei, ali bonæ fidei à principio, & malęfidei ex post facto, alij ecõtra. ꝙ circa huiusmodi diuisiones vide etiam Io. Andr. in Speculo de fructi. & inter. in principio.

¶ Quarto, vtrum fructus rei vendicatione possint peti vnacum ipsa re in eodem libello? respondet Bartholus quòd non. Quia absolutoria lata in vno parit exceptionem iudicatę in alio. vt prędict. l. fundi. ff. de except. vbi dicit hoc expressum, ex quo infert quòd victoria super re poterit agi rei vendicatione ad fructus, quòd est cõtra notata hic per Innocen. s. in prima quæstione per me scripta, & pro iis quę scripsi contra Innocen. s. in decima quæstione. § horum occasione. Sed circa eius dictum principale, & intellectum. l. fundi. vide quòd scripsi in prædict. x. q. § sed oppones.

¶ Quinto, vtrum si primò actum est dũtaxat ad ipsam rem, & posteà agitur ad fructus sententia lata super re faciat plenã fidem super fructibus posito quòd fuerit erronea? Respõdet Bartholus quòd sic, & ꝙ de hoc est casus in prædi. l. ex diuerso & est vna lectura dictæ. l. & qnòd hoc sentit Accur. in e. l. super verbo errore. in fine. Ex quo notat, quòd erronea sentẽtia in principali facit ius in accessorijs licet noua instantia petãtur, vt ibi. & est casus in. l. qui Romę. § duo fratres. ff. de verbo. oblig. secundum illam lecturam veram, secundum qnam tenent Pet. & Bartho. ibi fuisse malè iudicatum, & tamẽ illa erronea sentẽtia habetur pro veritate in causa pœne, per quod determinat quęstionem. pone pars petijt arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri, iudex pronunciat arbitrium esse ęquum & erroneũ. nunquid potest peti pœna? certe sic. per l. ex diuerso. & § duo frates. Secus tamẽ si ab impetitiõe reum simpliciter absoluisset. quia non per hoc videretur pronunciasse arbitrium esse æquum, & hic est casus cum glo. ff. de cõdi. inde. l. Iulianus verũ. & ibi notatur in prima magna glo.

¶ Sexto, quia dixi. s. in. ix. quæstio. § restat videre. vers. plus. tamen credo fructus in rei vendicatione venire, etiam officio
46 iudicis. † quęro qualiter tũc debeat formari libellus? Respondet Bartholus quòd si fructus sunt percepti ante litem contestatam declarari quantitas argumen. ff. de rei vendicatio. l. si in rem. & . ff. de fur. l. in actione. & ita format libellum Gosfred. in titu. de offic. iudic. quo petuntur fructus. Sed hoc non obstante verius puto quòd scripsi. s. eod. c. in. ix. quæstio. § ex quibus verbis. maximè, quia illud seruat practica. Facit quia Bartholus in prędict. l. ex diuerso. § vbi autẽ. tenet quòd pro fructibus qui percipiuntur lite pendente nõ est necesse, quòd exprimatur certa quantitas, eo quòd actor eam probabiliter ignorat. nam non reffert in ratione inter fructus perceptos ante pendentiam litis, & fructns lite pendẽte perceptos postquã eodem iure petuntur. s. ex officio iudicis mercenariu.

¶ Septimo nunquid potest petere actor in libello qnòd condennetur reus ad fructus si extant, vel ad eorum æstimationem si nõ exstant? Respondet Barth. quòd sic. vt. ff. de iis qui. vt indignis. l. eum qui. quòd apparet secundum eum: quia debẽtur viurę fructunm, ergo peruenitur ad ęstimationem. vt ff. de petitio. hęre. l. heres furiosi. in fine. cõiuncta. l. in fideicõmissi. § si. ff. de vsur. & quòd sic procedat libellns alternatiuus sa. quia actor non potest esse certus an extent, vel non. vt. ff. quorum legato. l. 1. § quia autem. nec obst. quòd certum quid peti debeat in libello. s. de libel. obla. cap. primo. Dicit enim quòd sine diuersa siue contraria quis petat sub alternatione, reppellitur, quia incertum petit. sed vbi idem, vel similia, aut pręcedentium exponentia sub alternatione adiungit, tunc secus. quid enim reffert si petam prebendam ex donatione mihi facta per Gregorium, vel per Papam? certe nihil. & ita est hic simile si ex causa fideicommissi. vel substitutionis peterẽ. vt. j. de testa. Raynutius. cum ibi notatis super verbo, vel substitutionis. & prædicto. § quia autem. si tamen essent tales fructus quos constaret esse cõsumptos, vt ficus, poma, & similia, qui cito consnmuntur. vt. ff. vt in poss. leg. ea. l. is cui. § quęri poterit. tunc potest. imo debet ęstimatio peti. vt. ff. de vsufr. le. l. vsusfructns mihi in biennium. Dicam ergo sic, quòd Titius possedit talem rem, quę ad me pertinet iure dominij, vel quasi à tali tempore citra, & ex ea recolligit. xxx. corbes frumenti, quare peto pronunciari rem ad me pertinere dicto iure, & illum cogi & compelli ad eius restitutionem cum fructibus prędictis perceptis. qui vsq; ad sententiã percipietur. Sed nõ placet eius subtilitas quoad alternationem, quantitatem, & æstimationem, cum sufficiat generalitas tam de iure, quàm de consuetudine, prout obseruant omnes curię, & maximè palatium Apostolicum, & dixi supra. Talis enim specificatio & declaratio solet in executione reseruari, quemadmodum fatetur Bartholus huiusmodi fructuum taxationem

posse per iudicem sententia ad tempus post sententiam quod respicit executionem referuari. per notata Cyni in prædic. l. terminato. in vltima quæstione. de quibus dixi. s. eod. cap. in x. quæsti. in principio. vnde eodem modo non placet quòd dicit Bart. vbi supra, fructus qui percipi potuerunt debere peti sub certa quantitate, & æstimatione. quia in iudicijs admittitur generalitas, & remittitur declaratio fructuũ, scilicet quantitatis, qualitatis, & æstimationis eorũ in executiõe, tam quoad perceptos, quam etiam ad percipiendos, cum videlicet petuntur officio iudicis mercenario, & accessoriè, prout omnes boni practici petere consueuerunt. licet fortè secus esset, si iure actionis peterentur, nisi incertitudo excusaretur ex ignorantia probabili, vt tetigi. s. post Petrum de blel. pert argu. præ. §. quia autem. & eius quòd notat. Inno. & Hostien. de in integr. restitut. constitutus. & hęc de materia fructuum sufficiant de præsenti.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Dominum domus vbi de illius iuribus controuertitur illum agere sufficit.*
2 *Episcopus omnium ecclesiarum suæ diœcesis præordinatos, omnisq; illarum siue spiritualium, siue temporalium cura est.*
3 *Ecclesia vacante præscriptioni locum non esse.*
4 *Vim inferre dicitur non solum is qui expellit, sed etiam venientẽ non admittit.*
5 *Reposcimus per iudicem quod nobis debetur.*
6 *Vim vi incontinenti repellere iuris est.*
7 *Possessio vitiosa aduersus extraneos prodest.*
8 *Clandestinus possessor quis dicatur.*
9 *Ignota non timentur.*
10 *Nemo quod omnes sciunt probabiliter ignorare debet.*
11 *Nemo membrorum suorum dominus dicitur neq; seipsum possidere.*
12 *Vim vi repellere licet in ciuili possessione quantum ipsa ciuilis possessio durat.*
13 *Incõtinenti fieri quando aliquid dicatur iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Pro recuperatione rei suæ indicere bellũ nemini licere.*
15 *Iuris executionem iniuriam non habere.*
16 *Quis, contra quem, & ex qua causa bellum indicere potest.*
17 *Imperator ecclesiæ aduocatus.*
18 *Obedientia ad instar voti perfondis est, & iuramenti.*
19 *Res ecclesiæ in nullius bonis sunt.*
20 *Vicarius suo nomine possidens beneficium interuertendo possessionem si ab alio expellatur habet interdictum.*
21 *Quis modus vim repellendi*
22 *Quando incontinẽti fieri dicatur.*
23 *Incontinenti fieri dicitur, dum sit secludum quod commodè fieri potest ex persona & rei qualitate.*
24 *Honor, & fama per iudicem reparari non posse.*
25 *Minantem a minato percuti posse quando minas exequi minans consueuerit.*
26 *Filium à patre defendi iuris est.*
27 *Filius patrem deffendere tenetur.*
28 *Vxorem a marito & cõtra tueri debere.*
29 *Amasius amasiam & amasium amasia defendere, Baldi est.*
30 *Idem de sponso & sponsa iudicandum.*
31 *Item & de socijs itineris.*
32 *In iurium incorporalium turbatione, vel spoliatione possessionis propulsationem cadere, quæ incontinenti fieri debet.*
33 *Calor inconsultus vitio caret.*
34 *Vnum dolus deterior est, quàm multæ culpa.*
35 *Malo non esse adsentiendum etiam si mors immineret.*
36 *Compensationi locum non esse in ijs qui se tanquam excedentia & excessa habent.*
37 *Violentiam ab altera absorberi si ciuiliter agatur certum est.*
38 *Vim vi repellere licere etiam iniusto possessori contra illum respectu cuius vitiosè non possidet.*
39 *Possidere iniustè vel vitiosè quid.*
40 *Qualiter præsumatur bona fides.*

¶ *CAP.* *XII.*

OLim causam. Opponitur primo *ibi: inter vos. & ibi: ministrum & fratres.* quia videtur quòd solus prelatus absq; capitulo, vel conuentu, seu absq; fratribus suis non possit tractare causam ecclesiæ nec defendendo, vt in primo textu, nec agendo, vt in textu secundo, sed quòd communiter debeant agere & defendere. cõtra quòd videtur tex. s. de rescrip. capi. edoceri. Solutio quantum ad textum primum dicit Innocẽ. quòd ideò Episcopus & capitulum hîc communiter agebant, siue deffendebãt, quia locus de quo hîc agebatur ad eos communiter pertinebat: sed in contrarium facit aliqualiter concessio solius Episcopi, de qua proximè sequitur in versi. Episcopus Tridonen. vocc aliter soluit Innocen. dicens, quòd licet quisq; pro iuribus agere possit. vt legitur & notatur in prædict. cap. edoceri puta quãdo administratiões, & administratores diuisi sunt, vt ibi notatur, tamen securius est quòd etiam de iuribus proprijs cuiusque agant quandocunq; simul. vt. s. de iudi. capi. causam.

¶ Verum pro solutione secundæ partis oppositionis Innocẽ. in glos. secunda altius aggrediendo materiam pro regula tra-
1 dit, † quòd cum de iuribus ad aliquam domum pertinentibus agitur sufficit si agat magister illius domus. vt. s. de iudi. cũ deputati. Sed cũ nõ agitur de iurib⁹ domus, sed de ipsa domo, seu eius statu, vt puta de restitutiõe subiectiõe ipsi⁹, tũc debet agere magister superior prouinciæ, vel ciuitatis, vt hic. saluo quòd maior magister semper agere potest si vult. Ex quibus tres quæstiones facias, & eas perpetuo menti tene. Sed ijs suppositis qualiter soluitur oppositio, quia secũdũ prædicta nõ videbat necesse, q̃ hîc fratres interuenirẽt in agẽdo, respõdet Inno. q̃ causa ista magna erat, & ideò fuerũt fratres requisiti, vel absq; requisitione se optulerunt, cũ viderũt ministrũ domus citatum fuisse, vel citari fecisse. argumẽ. j. de ijs quæ fiunt à præla. capitu. fina. vnde & magister & fratres in hac causa citati fuerũt hîc, vt innuitur secũdum Hostien. Sed in contrarium facit, quòd procurator Episcopi & capituli ab impetitione magistri fuit absolutus, & sic magister fuit actor, & vt videtur in iudicio restitutorio, & sic videtur magister ad iudicium prouocasse. vel fortè & melius dici posset, quòd licet inter magistrum & fratres ex parte vna, ac Episcopum & capitulum ex parte altera causa penderet tamẽ solus magister pro parte sua causam tractabat patet, quia pro parte solius magistri petitio restitutoria data fuit patet, quia ab illa sola pars alia extitit absoluta, vt patet in fine, & si aliter fuerit de facto non sequitur, quòd id necessarium foret: non enim negatur id posse fieri, sed negat id necesse fore, & sic nihil facit hæc decre. pro communi errore, qui habet prælatum non posse agere de iuribus ecclesiæ sine consensu capituli, vel cõuentus. de quo satis latè scripsi de maiorita. & obedien. capitu. finali. Pro maiori tamen declaratione tertiæ conclusionis supra positę subdit Innocen. quòd imo plus videtur, quòd pro domibus istis, quæ sic subiectæ sunt alijs, quòd de rebus earum faciunt. & disponũt ad suum libitum, & præceptorem amouent quando volunt tales magistri superiores omnes illi huiusmodi magistri, eo quòd huiusmodi potestatem habent super domos illas agere possunt, & conueniri pro illis, vt præd. decre. cum deputati. &. s. de transactio. veniens. & capit. propterea ij. j. de præscriptio. ex transmissa. & de deci. dudum. & est semper in optione maioris, vt ipse si voluerit ceteris præferatur, vel eos permittat agere, vel conueniri si malit. argumẽ. huius decre. & hoc probat ratio naturalis: nam si huiusmodi magister superior potest minorem seu inferiorem ab administratione domus remouere in totum, multo fortius potest eum remouere à litè agenda in vno, vel in pluribus negotijs: quia illud est minus. j. de deci: ex parte. ij. qui filij sunt legi. per venerabilem primo responso. & quia etiam sua magis interest, cum in domo maiorem habet potestatem. argumẽ. ij. quæst. sexta. biduum. versi. in propria. tamen si maior minorẽ remo

uerit tenetur per se, & per alium litem deffendere, alioquim
contra eum tanquam contra contumacem procedetur. ĩ. de
eo qui mitti. in possess. causa rei seruandę. capitu. j. ij. & . iij. &
idem debet fieri secundum Innocen. & Hostien. si inferor ci-
tatus in iudicio superiorem nominauerit, & ⁊ postea cõtumax
vterque apparuerit, vt patet in eo quod leg. & notat. s. vt lite
non contesta. capit. finali. §. quòd si super rebus.
¶ Præmissorum occasione quęritur, quid si domus, vel eccle
siæ non ita omnino sub sunt sicut domus, seu præceptorię mi
litię templi, vel sancti Ioannis: sed sunt aliquo modo subiectę
sicut sunt ecclesiæ, vel domus alicuius Episcopatus, vel Archi
diaconatus, seu Archipresbyteratus quæ prælatis huiusmodi
de spiritualibus, & Abbatibus, vel alijs prælatis ecclesiasticis
& etiam laicis ratiõe iuris patronatus? de temporalibus respõ
dent, vt. ĩ. de præben. in lateranẽ. ĩ. de priu. cum & plantare.
§. ecclesias. in ecclesijs ad quos pertineat ius agendi, vel etiam
deffendendi. Respondet Innocen. quòd in omnibus istis casi-
bus, & similibus primo loco licet agere & respondere admi-
stratoribus talium ecclesiarum, vel domorum. Dicit tamen
quòd si administratores huiusmodi negligentes sint, vel non
possint hoc facere aliquo iusto impedimento detenti tunc cę
teri superiores admitti debent, & primo superiores spiritua-
les, & secũdo in spiritualium deffectu temporales, & tandem
omnes illi quorum interest, vt. xvj. quæstio. prima. constitu-
tum. & quæsti. vij. cap. filius. & . xij. quæsti. . ij. nõ liceat alicui
metropolitano. & quòd legitur & notatur. ĩ. de re. eccle. nõ
alien. si quis presbyterorũ. De Episcopo tamen dicit Innocẽ.
quòd videtur quòd Episcopus ipse semper possit agere, & re-
spondere pro ecclesijs sibi subditis, vt ĩ. de succes. ab intes. ca.
finali. vbi de hoc, & per Nouellam de testa. requisisti. in glo.
licet multa. & melius secundum Innocen. C. de sacro sanc. ec-
cle. l. sancimus. i. vbi dicitur quòd Episcopus, Economus, &
custos vasorum agere possunt. Dicit autem Hostiẽ. quòd ma
gis videtur consentaneum rationi, quòd in deffectum admini
stratorum Episcopi pro ecclesijs sibi subiectis semper agant
per prædicta, nec mirum secundum eum si Episcopus prę ce-
2 teris admittatur: † quia, vt dicit Innocen. ipse est præordina-
tor in cunctis xxv. disti. perlectis. & ipsius est omnis cura tam
spiritualium, quam temporalium omniũ ecclesiarum ciuita-
tis, & dioecesis. x quæstio. prima. capit. ij. & sequenti. xij quęs.
j. cap. Episcopus. & capitu. præcipimus. & quæstio. ij. capitu.
nobis. & capitulis sequentibus. & . xvj. quæstio. septima. om-
nes basilicę. & oĩm piorũ locorũ. ĩ de relig. dom. de xenodo
chijs. per quæ iura videtur, quòd Episcopus in agẽdo, & def-
fendendo sit omnibus alijs prælatis præferendus. Videtur ta-
men Innocen. quòd iudex qui debet de causa cognoscere, exa
minare debet summariè quis, cui præferat, & maximè in cau
sæ cognitione secundũm eum attendere debet, quòd quoad
temporalia prima, & præcipua est causa inferioris ministri &
potior quam Episcopi. xij. quæst. ij. capit. quia cognouimus.
ĩ. de re. eccle. non aliena. capi. j. & quòd in spiritualibus saltẽ
quæ tangunt Episcopum prior & præcipua causa est Episco
pi quã inferioris ministri. nam & omnes alij sub eo, & ipsius
vice, & nomine curam gerunt, vt patet de officio Archid. ca.
primo. de offic. Archipresby. capitu. primo. & finali. sed &
quandoq; canonicus præferendus, quòd dic, vt legitur & no
tatur. ĩ. de probat. ex literis. Item etiam de huiusmodi canoni
cis quomodo possunt agere, notatur. ĩ. de testi. capitu. cum
clerici. Finaliter concludit Innocen. quòd ijs. & alijs circun-
stantijs qualitate, discretiõe, personarum fide, & vniuscuiusq;
interesse pensatis eliget iudex idoneiorem. quòd intellige quã
do plures simul concurrunt, ac se offerunt. argumen. ff. de po
pul. actio. l. ij. secundum Hostien. Adnerte tamen quia quan
docũq; in prædictis omnibus casibus iudex vnũ eligit, & cęte
ris præffert, nihilominus tamen illi quorum interest possunt
assistere litem prosequenti. argumen. C. de litig. authen. nunc
si heres. ff. de le. ij. l. cum quæritur. § finali. ff. vt in pos. legato.
ea. l. is qui. § qui legatorum. ff. de vsu. & habitat. l. si ita legatus.
§ domus. & sic contrariam reportat sententiam litem pro-
sequens poterũt appellare. ĩ. de re iudi. cum super. vbi de hoc
notatur secundum Innocen, & Hostien.
¶ Sed oppones contra prędicta de prędict. capit. edoceri. vbi
dicitur, quòd si administrationes sunt diuisæ ille solus potest
agere qui administrationi præest, & ipsam regit. Respondet
Innocen. dicens primo, quòd illa decret. locum habet vbi nul
la iusta causa subest quare alius agat, seu pręferatur, sed hîc se
cus. & hæc solutio secũdum Hosti probabilis est. nam etiam
Episcopus quandoq; suspenditur, & ei coadiutor datur, vt pa-
tet in eo quód legitur & notatur de offici. dele. venerabili. &
quandoq; propter ipsius infirmitatem, vel aliud impedimen
tum perpetuum administrare non potest. vnde & datur ei tũc
talis coadiutor qui administrat in omnibus loco sui. vt patet
in eo quòd legitur & notatur. ĩ. de cleri. egrotante de rectori-
bus. & in capitu. sequenti. quòd dic, vt hodie ligitur, & nota-
tur. ĩ. de cleri. egrotan. capit. vnicu. li. vj. Item alia solutio po-
test dari secundum Innocen. ad prædi. capit. edoceri. quia illa
decre loquitur vbi administrationes poenitus sunt diuise, sed
inter Episcopum, & alios inferiores ministros sibi subditos
non sunt administratiões omnino diuisę, imo sunt ambo, vel
omnes administratores: sed vnus sub alio secundum Innocẽ.
Super quo omnino vide ipsum Innocen. ĩ. de testa. capitu. re
quisisti. quod intelligas te secundum Hostiẽ. etiam immedia
tè: quia Episcopi sunt administratores etiam immediati. Sed
& inferiores sunt sub Episcopo, vt patet in eo quòd legitur &
notatur. s. de offici. Archipręsbyteri. cap. iij. § conofessiones.
secundum eum. super quo remitit Ioan. And. ad notata sua.
ĩ. de relig. domibus c. cum venerabilis. in glo. iste Episcopus.
Sed quid de alijs administratoribus supradictis. s. qui remo-
uent inferiores ministros quãdo volunt, & eos ponunt, & de
ponunt, mutant, & reuocant, pro libito voluntatis, sicut sunt
temporaliter, & fratres hospitalis sancti Ioannis? Respondet
Innocen. quòd idem dicendum est de illis, sicut dictum est
de Episcopo, & eius subditis. videlicet, vt superiores ageres &
deffendere possint, vt dictum est, nec habeant ab inferioribus
diuisam administrationem, sed communẽ. & idem dicit Ho
sti. de Abbatibus & multis alijs religiosis de quibus loquitur
ĩ. de sta. mona. cum ad monasterium. § tales. de priuileg cap.
volentes. § in eos. ver. tũc enim. & vers. pręcepti. & . § sanè. ver.
in alijs. lib. sexto. sed caue quia, imo videtur esse longa differẽ
tia inter administratores perpetuos. cuiusmodi sunt ecclesia-
rum parrochialium rectores subiecti Episcopis, qui nõ pos-
sunt ab eis amoneri pro libito volũtatis, nec aliâs inuiti nisi
priuentur propter crimen, & alios administratores tempora
les, sicut sunt pręceptores, & priores religiosi manuales. quod
prosequere latius in Nouella in glo. iste Episcopus. alleg. vbi
dicam de hoc, & vide quę scripsi in prędict. capitu. cum depu
tati. in prima quæstione. in decẽ quęstionibus quas ibi posui.
¶ Propter pręmissa in quibus diximus, quòd superiores ad
quos nec ecclesie administratio, neq; eius tẽporalia immedia
tè pertinent, possunt nomine ipsius ecclesie agere, & etiã quan
doq; alijs pręferuntur, posset non immeritò in dubium reuo
3 cari, † nunquid si mortuus est immediatus ipsius ecclesię prę
latus, & viuat superior nihilominus careat ecclesia legitimo
deffensore, vt sic contra ecclesiam, vel ipsius ecclesię prę laturã
vaccantem non currat pręscriptio ad quod breuiter respon
det Innoc. quòd sic. quia caret immediato deffensore, & quia
quantuncunq; viuat superior non cessat causa constitutionis
hęc. scilicet, quia non est qui specialem eius curam gerat secũ-
dum Innocen. Dicit tamen Hostien se nescire quam consti-
tutionem Innocen. allegare intendit. Pro quo sciendũ quòd
vna constitutio dicit, quòd ecclesia vacãte non debet aliquid
innouari. cum non sit qui tunc ius Episcopale tueatur. Secũ-
da verò constitutio dicit, quòd non sunt recipiendi testes va-
cante ecclesia. & carente legitimo deffensore. infra ne sede va-
can. capitulo primo. § accedentes. & capitu. accedentes. § nos
igitur. Tertia dicit, quòd caret pastore qui iura ecclesię suę
exigere debuisset. ĩ. de pręscripti. de quarta. ver. nisi fortè. om
nes autem istę constitutione. loquũtur in ecclesijs cathedrali-

bus tantum. Est autem, & quarta constitutio quę loquitur in ecclesia parro. hiali, & dicit, quòd ipsius decimæ dum vacat alijs fuerint ab Episcopo assignatæ seu concessę, non valet collatio: quia cum vacaret legitimo caruit deffensore, qui sibi primo ab Episcopo debuit assignari. quę est. ĩ. de re. ecc. nõ alie. dudum. lib sexto § quia vero. sed cum præmissa glo. Innocẽ. hanc quartam constitutionem præcesserit, & si per eundem subsequentem corroborata est: tamen de ipsa non potuit facere mentionem secundum Hostien. & Nouellam. Sed videtur mihi quòd illi frustra mirantur: quia licet incorporatio prędict. decre. dudum. in. lib. sexto. facta sequatur præd. glo. Innocen. tamen ex hoc non sequitur, quòd cõstitutio ipsa in veritate sequta fuerit dictam glosam, cum ipsa constitutio ab ipso Innocen. iiij. cuius est ista glo. ędita fuerit, vt in superscriptione eius patet.

¶ Subdit autem Hostien. vnum notabile verbum videlicet, quòd non videtur esse differentia verum aliquid fiat in præiudicium ecclesiæ, siue dignitatis vacantis, vel etiam de nouo institutæ consentiente etiam prælato de nouo instituto, sed adeptionem possessionis ipsius impediri, vel differri timente. argumen. optimum. ĩ. de insti. cum venissent § primo. ver. ipse verò timens. & § sequenti & . s. de elect. offici. § nos autem. in principio cum suis concordant. & . ĩ. de in integ. resti. cum ex literis § primo. vers. perspeximus. quod est nota dignum secundum eum.

¶ SECVNDO opponitur in § intelligẽtes. ibi: *ex eo quod* quia etiam si hoc non esset aduersus magistrum admittẽtem
4 Episcopum liceret Episcopo vim vi repellere. † nam nedum qui expellit, sed etiam qui venientem non admittit vim committit. vt. ff. de vi & vi arm. l. vim facit. & de acqui. posses l. si id quod § vltimo. Quidam metu huius oppositionis hîc supplent maximè. idem enim esset si nesciret secundum eos, hoc excepto, quòd bene vsucapit qui bona fide & titulo donationis possideret. & sic etiam exponũt totum versum nam idem si probabiliter occupasset, & idem si cum Episcopi licentia occupasset, & idem si non crederent fratres, &c. sed hęc dixit textus secundum eos propter dicentes, quòd si occupãs non posset redargui quòd sciuerit rem alienam esse, vel quòd suspicatus fuerit se debere reppelli etiam incontinenti, non est occupans reputandus violentus, & hoc probantes per . l. j. C. vnde vi. vbi dicitur, vim illatam propulsare. per quod patet quòd si vis illata non sit, sed pręter violentiam esset possessio occupata, violentia quæ non esset, propulsari non posset. Ideo secũdum ipsos cum templarij hãc domũ sine violẽtia habuissent, per Episcopum non debuissent violenter expelli. Alij tamen scilicet primi supplentes maximè dicunt, & fortè melius secũdum Innocen. quod quamuis hanc possessionem ad Episcopum pertinentem magister & fratres ignorantes eam ad Episcopum pertinere occupauerint, seu adepti fuerint: tamen si per Episcopum moniti illam non reddant licitè potest illis vis inferri: cum tunc incipiant esse violenti. xxiij. quæsti. prima § primo. & per totum. & quæstio. ij. cap. primo & secundo. secundum Innocen. Quod dicit Hostien. posse tollerari, si notoria sit offensa. ĩ. de accusa. cap. euidentia. de offic. dele. capitu. primo. lib. vj. Aliter si in dubio moniti non reddant, sed offerant se paratos stare iuri tunc non putat quòd Episcopus sibi ius dicere potuisset. argumen. C. ne quis in sua causa. in rubro & in nigro. C. vnd. vi. l. si quis in tantam. ff. quod me.
5 causa. l. extat. † debet enim quisq; quòd sibi debetur per iudicem reposcere, nec verecundiæ, nec pietati, nec dignitati conuenit quicquam non iure facere. ff. ad. l. Iulli. de vi priua. l. penultima. Sed quibusdam magis placet opinio Innocen. quorum motiua non habeo, sed nihilominus hanc opinionem causa collationis tali ratione deduco. nam ratio quare incontinenti licet vim inferre est: quia vis homini non censetur alienæ possessionis inuasiua, quam dannant iura per Hostien. allegata. sed solum possessiõis propriæ deffensiua, quam iura nõ dannant, sed probant: vt. ff. de iustiti. & iure. l. vt vim. ad. l. Aquil. licet scientiã § qui cũm aliter. cum concordant. nam propter tuam clandestinam apprehensionem meam possessionẽ non amitto donec videlicet, veniens ad eam tanquam te debilior à te repulsus fuero, vel suspicatus fuero me posse reppelli. vt. ff. de acqui. pos. l. clam possidere § qui ad nundinas. in fi. & . l. si id quod § fi. e. ti. Quando autem incontinenti ad possessionẽ meam admittor, & te ab occupatione repello, est verũ dicere, ꝙ meam possessionem nunquam amisi, nec per consequens tuam inuasi, quia si veram possessionẽ semper retinui, tu veram possessionẽ vtiq; habere non potuisti, cum non possit esse insolidum penes plures. vt. ff. de acqui. pos. l. iij. § ex pluribus. & sic est verum dicere, ꝙ solum cõtra vim quam in possessionis meę, occupatione mihi nitebaris inferre meã possessionem, & eius conseruationẽ mihi deffendi, quòd mihi de iure naturali licebat, per prædicta iura. modo ad propositum
6 videtur verba constitutionis dicentis hoc casu † vim vi posse incontinenti repelli ff de acquir. possess. l. j. § cum igitur. & e. ti. l. qui possessionem. vbi colligitur prædicta ratio. & e. ti. l. iij. § vim vi. & . C. vnde vi. l. rectè possidẽti. quæ est prima, & hic. Item & ratio constitutionis eiusdem vendicant sibi locũ, & primo verba: nam non volens admittere verum possessorem reuertentem, & volens illo inuito eius possessionẽ habere, in hoc vim censetur verò possessori in eius possessionis occupatione inferre, tunc enim incipit possessionem acquirere: quia tunc incipit illam verus possessor perdere, & non ante vt § qui ad nũdinas. in fine. & . l. si id quòd § fi. alle. Non enim plus potest ille acquirere quam iste perdere, cum non possit simul esse apud plures. vt § ex pluribus. allegato. & tamen in ipsa veri possessoris volentis reuerti repulsione & possessiõis eo inuito retentione, & occupatione negari non potest, tunc vim cõmitti. vt patet in . l. vim facit. alle. ęque enim saltem re ipsa vim infert hoc casu ignorans sicut sciens ad reuertentem possessionẽ pertinere: quia violentiæ illatio non tam consistit in animo, quam in facto. argu. ff. ꝙ me. cau. l. extat. & de vi. priua. l. penulti. alleg. cum similibus. Item ꝙ etiam prędicta ratio hic vendicat sibi locum, patet secundũ eos, quia huiusmodi ignorantia non obstante absens possessionẽ, & etiã reuertens donec per vim maiorem repulsus fuerit censetur possessionẽ propriã retinere, & contra volentẽ violenter ipsum reuertentem reppellere pro sua admissione vim inferens censetur, nõ si quidem possessionẽ alienã quæ nondũ est in rerum natura inuadere, sed solum vim vi reppellere pro sua propria possessione deffendenda, prout, & in alio casu qui scientiã, vel saltẽ non ignorantiã præsupponit. licet enim talis ignorantia malã fidem excludens, & bonã fidẽ causans, & ipsa bona fides quo ad fructuũ perceptionem, & vsucapionẽ multum operentur patet de primo in ijs quę scripsi supra. cap. proximo. & de secundo in ijs quę le. & no. ĩ. de reg. iur. c. possessor. li. vj. tamen quoad naturã possessiõis, vel violentię immittendi nihil operatur. ar. ff. vti. pos. l. iij. & facit optimè ff. quòd vi aut clam. l. seruus. cum concordan. ibi signatis. & melius fa. e. ti. l. at qui cum aliter § si quis dum putat. & facit etiam. ĩ. de præben. ca. eum qui. li. vj. Et hanc opinionẽ Inno. videtur sentire Accur. C. vnde vi. l. j. in glo. prima. Tamẽ opinionẽ cõtrariã Hostiẽ. sequebatur Cynus in. l. j. ff. vti pos. dicens, ꝙ non reperitur lege aliqua cautum, ꝙ clandestinum possessorẽ liceat mihi per vim repellere, & maximè qui clam intrauit vim non intulit, & ideo ibi non potest dici vim vi repelli ꝙ etiam dicit Cyn. in præd. l. prima in solutiõe primę oppositionis, se verius credere. Alij verò quos sequebatur Ia. de aren. distinxerũt, quia aut possessor clandestinus possidet clam à me possessore sed quo reuertente, qui volo eum expellere. & tũc quia respectu mei non rectè: nec sine vitio possidet possum expellere, & sic loquitur præd. l. j. ibi rectè. & ibi: sine vitio. sa. quia clandestina possessio dicitur vitiosa. vt. ff. de acqui. po. l. Pomponius § cum quis. & pro hoc adducũt. ff. ꝙ cum eo . l. si seruus. & glo. Accu. quæ videtur hoc sentire. ff. vti pos. l. j. § interdictũ autẽ. in medio magnę glo. ibi nec tamẽ volo, &c. & idem si precario à me possideret ex eadẽ ratione, & idem si vi ex fortiori ratione. Aut huiusmodi clandestinus possessor nõ à me, sed ab

alio clam

alio clam posidebat,& tunc nõ possum eum expellere,etiam
per prædictã.l.primã.exponẽdo illa verba rectè, & sine vitio
7 ibi secundũ proximè dicta.& hoc est ꝙ lex dicit,† quòd ad-
uersus extraneos vitiosa possesio prodesse solet. ff. vti pos.l.
ij.ff.de acqui pos.l.si.Io.fabri in pręd.l.prima tenet simplici-
ter,ꝙ si ego absens retinui ciuilem possesionẽ possum expel
lere clandestinè,vel pręcariò posidentẽ,quia denegando pos
sessionem restituere violentiam facit.allegat præd.§.qui ad nũ
dinas.ff.de præca.l.si. remittens ad notata sua.C. ad.l.Iull. de
vi pu.l.si quis ad se fundũ.Barthol.in præd.§. interdictum au
tem.ff.vti pos.l.j.C.vnde.vi.l.j.alleg.idem tenet in effectu.di
cit enim,ꝙ si quis ingreditur possesionẽ omni modo vacan-
tem non licet illũ vi expellere.vt.ff.de vsucap.l.sequitur.§.Itẽ
si occupaueris.& sic potest procedere opinio Dyni.sed si pos
sesio quam ingreditur non est omnimodo vacans, vt quia
absens possesionẽ animo retinebat,quòd contingit in re im-
mobili.ff.de acqui.pos.l.clam posidere.§.qui ad nundinas,al
legato.tunc licet mihi absenti talem clandestinũ possesorem
vi expellere,& sic intelligit glo.præd.§.interdictũ autem. &
similes.& hoc probat per rationẽ prius tactam:quia licet cui-
que propriã iniuriam propulsare.vt.l. vt vim. & .§.qui cum
aliter.allegat.sed non est dubium secundũ eum,quòd ille clan
destinus per retentionẽ suę naturalis turbat meam ciuilem,&
sic facit mihi iniuriam, igitur merito possum talem iniuriam
propulsare semper hoc est incontinenti.i.quotiens me turbas
& eis in actu me turbãti.Præterea quia illud ꝙ fit in re mea à
me possesa per ꝙ mea possesio inquietatur, possum ego tol
lere mea auctoritate,vt.l.si in rem.§.si ad Ianuã.ff.quod vi aut
clam.& .l.quẽadmodum.ff.ad.l.Aqui.ergo cum iste me tur-
bet in re mea possesa à me,potero illam turbatiõem mea au-
ctoritate reppellere secundũ eum.Item extra casum istũ po-
nit idem Bar. aliud satis dubiũ mihi, videlicet ꝙ si rẽ meã mo
bilẽ occupasti, & sic possesiõe ciuili, & naturali me spoliasti.
vt.ff.de acqui.pos.l.si rem mobilem. licet mihi incontinenti
illã possesionem meã vi à te auferre.vt.ff.de furt.l.si quis in
seruitute.quin hoc nõ clarè ꝓbat si bene inspiciat.Primo eñ
non loquitur quo ad casũ istũ decisiuè,sed decidit aliũ casum
s.de furto manifesto.Præterea non loquitur de vi inferẽda ex
post facto licet incontinenti, sed loquitur de deffensione in
actu ipsius cõmissi furti à iure concessa. iuxta lecta & notata
hic per Inno.& .ĩ.de senten.excom.quantę.& e.ti.c.dilecto.
li.vj.cum enim fateatur Barth.tunc omnẽ possesionem amit
ti non videtur negari posse quin sit ibi vera & propria inua-
sio,& nõ deffensio,quæ videlicet fit post occupationẽ,& licet
incontinẽti.& tñ licet per iura permittãt in casu isto deffen-
sionẽ tñ inuasionẽ in nullo casu permittũt. Collectarius ve
rò hic dicit primo, ꝙ hæc decre.cum dicit.ĩ.*cum fatum*.& c.vi
detur determinare sententiã Ia.de are.& ꝙ habet hic notatur
per omnes.sed verbum.*præferim*.quod præcedit facit pro sen
tentia Dyni & Inno.qui videtur sentire cum Dyno secundũ.
Item dicit se nõ credere ꝙ Hosti.bene capiat Inno.quia Inno.
loquitur in casu vbi quis sciẽs rem suam esse occupatam incõ
tinenti occupantẽ expellit.Sed habet locũ opinio Host. in ca
su vbi non incõtinenti postq̃ sciuisset imo postq̃ animũ pos-
sidẽdi dimisisset, venisset secũdũ eum.sed nõ credo illam fuis
se mentem Hosti.Addit tamen Collect.vnum videlicet,ꝙ il
le qui bona fide possesionẽ alienã possesore absente recepit,
& possesorem reuertẽte bona fide repulit, propter pœnam.
l.si quis in tantam.C.vnde vi. non incurrit. & dicit Innocen.
hoc notasse de testa c.cum in offici.bonæ fidei autem esset, si
in facto probabiliter errasset,secundũ eum. vt puta si emisset,
& in vacantẽ possesionem inductus fuisset ab aliquo fraudu
lento,qui ei affirmasset se esse rei dominũ & legitimũ possesso
rem,& ipse fortè nouus incola,et sic errans in facto probabili
ter credidisset,& in hoc sibi satis assentior,quia pœna dictæ.l.
requirit sciẽtiam & dolũ. vt patet ex eo,ꝙ ibi legitur & nota-
tur in dicta.l.& .ĩ.de pręben.eum qui.li.vj.Itẽ in qõne princi
pali sequitur Io.aliã opinionẽ quã ascribit Petro de bel.perti.
quã scripsi.ĩ.de treuga & pa.e.c.j.in.xij.q. circa principium.

ver.dicit hîc Lignianus.Petrus verò de bel pert. & Ia.de But.
ac Baldus de perusio sequũtur secundã opinionẽ Accu. posi
tã in præd.l.vnic.C.vnde vi.& dicunt sic,quia aut rectè posi
deo,& tunc indistinctè procedit præd.l.vnic.C.vnde vi.quia
licet tũc vim vi reppellere,& in hoc cõcordãt omnes.aut nõ
rectè posideo,& tunc,aut vitiũ non habeo à te, vt quia si vi,
clam,vel præcario posideo, nõ tamẽ à te sic possideo, & tũc
etiã cõtra te possum me deffendere, vt.ff.ex quib᷒ cau. in po.
eat.l.Fulcinius.§.ꝙ si aduersus. cũ similibus.Aut habeo vitiũ
à te,vt quia à te vi,vel clam, vel præcario posideo, quæ quali
ter intelligãtur vide in Cyno,& per alios scriben.C. vti pos l.
vnic.& tunc aut venis incõtinenti, & tunc nõ debes resistere,
& ita procedit præd.l.vnic.C.vnde vi.in argu. à cõtrario cen
su.aut venis ex interuallo,& tũc licitè possum me deffendere
contra te,vt.ff.de vi & vi ar.l.j.§.qui vi à me. Sed fortè tibi vi-
debit ꝙ nulla de istis theoricis prędictorũ legistarũ percutit
ad controuersiã,quæ est inter Inno.& Hosti. sed imo in hoc
percutiunt,ꝙ indistinctè loquũtur. Itẽ dices ꝙ malæ ad pro-
positum faciũt,eo ꝙ non quærimus qualiter liceat possesio-
ne clãdestina suã talẽ qualẽ possesionẽ vi deffendere, de quo
loquitur præd.l.vnic.C.vnde vi. sed solũ quærimus qualiter
antiquo possesori liceat eam illi auferre.sed dico, ꝙ imo ad
propositũ faciunt,quia si licet clandestino possesori suã pos-
sesionẽ deffendere,vtiq; nõ licet illã sibi violenter auferre,&
si non licet illi hoc,licet illud & alij,per locũ cõtrariorũ, quo
rũ si vnũ est bonũ & licitũ,aliud est malũ & illicitũ,& ecõtra.
xxiij.di.hospitiolũ. in fine.cũ similib᷒.¶ Quid dicendũ,bre
uiter mihi circa hoc videtur sub isto cõpendio distingendũ.
quia aut loquimur de possesore verè clandestino.& tũc sit lo
cus opinioni Inno.& distinctiõi.Ia.de Butr.Pe.de bel.pert &
Baldi supra proximè,& hoc est quod voluit Baldus in reppe
titione l.rectè posidenti.C.vnde vi.allega.dicẽs, ꝙ vbi vitiũ
cõscientiæ,& vitiũ existentiæ cũ clãdestinitate cõcurrũt, licet
incontinenti recuperare possesionẽ clandestinã,vt dicit nota
ri.C. vnde vi.l. si quis in tantã.Dicitur eñ verè clandestinus
qui celauit aduersario,eo ꝙ timuit, vel timere debuit illũ cõ-
trouersiã ei moturũ.vt probatur. ff. ꝙ vi aut clã.l.j.§.si. & .l.se
quentibus.talis autẽ non ignorat possesionẽ ad absentẽ ad-
uersariũ pertinere,quia si ignoraret saltẽ probabiliter, nec ti-
9 mere deberet illũ cõtrouersiã sibi moturũ:† quia nemo time
re potest ꝙ prorsus ignorat: cum timor sit passio animi. ff.ꝙ
metus causa.l.metũ.quẽ error excludit.ff.de iur.om.iudi.l.si
per errorẽ. Aut loquimur de possesore admonito , vt per eũ
occupatã possesionem vero possesori restitueret,qui timere
debuit si id erat notoriũ apud viciniã, videlicet ꝙ absens ad
10 uersarius posideret,† quia nemo potest probabiliter ignora
re ꝙ omnes sciunt.ĩ.de postula.c.j.cũ concordant.Fa. etiam
quia cũ admonitio de dimittẽdo possesionẽ naturalẽ de fa-
cto per eũ occupatã arctaret eũ ad inquirendũ.ar.C.de rei vẽ
di.l.si fundũ.ff.de peti hęre.l.item veniũt.§.petitã,cũ.§.sequen
tibus.si inquisiuit præsumitur veritatẽ inuenisse, cũ sit noto-
ria,vel publica fama:si non inquisiuit in culpa fuit, ideò sua
ignorãtia à modo est inexcusabilis.ar. de elect.c.innotuit. ad
finẽ.in ver.parteũ.cũ concord.& idem fortius de illo qui vi,
vel præcario,maximè ab aduersario.aut nos loquimur de il-
lo qui nõ vi,nec præcario ab aduersario posidet, & qui re ve
ra nõ potest dici possesor verè clãdestinus, vt puta quia ipse
fortè nou᷒ incola possesionẽ aduersarij ex aliqua causa pro
babiliter ignorauit, vt quia à fraudulẽto venditore quẽ credi
dit esse possesorẽ & dominũ rem ipsam emit,& præcium sol
uit,& in eius possesionẽ inductus fuit, nec erat notoriũ , vel
fama publica apud vicinia, ꝙ absens aduersarius posideret,
vt quia fortè modico tẽpore possederat ante absentiã,& quia
etiã fortè tunc iste fraudulẽtus venditor de dominio & pos-
sesione cũ homini aduersario cõtendebat,in quo casu loqui
tur Hosti.& fa.quia prædo dici non potest,vel saltẽ non pre
sumitur qui præcium numerauit.vt.ff.de peti. hęred.l. nec vl
lam.§. si quis sciens.& tũc dico ꝙ si talis possesor, qui nec vio
lenter,nec clandestinè possesionem occupauit,non velit sine

Iudice possessioné restituere, sed offerat se stare iuri, vis sibi per antiquum possessorem inferri non debet, imo expectare debet antiquus possessor, ꝙ iudex declaret istum casum qui probabilem habet dubitationem, & ita procedit opinio Hostié. & patet hoc primo, quia in casu dubio debet ad iudicem inter partes contendentes declaratio pertinere. nec debet tunc aliqua ipsarum partium de facto ius sibi dicere, vt in iuribus per Hostien, allegatis. & C. de iude. l. nullus. cum ibi notatis in glos. ied ouoquid. Item facit quia aliter non competeret sibi recursus de euictione contra venditorem. vt. ff. de euict. l. si dictum. §. j. cum similibus. Item quia ad relationem mei aduersarij non teneor ius meum statim abijcere. ff. de petit. hæredi. l. illud. nec ob. ratio Innocen. cum dicit, quòd recusando restituere vis infertur, nec etiam confirmatio illius rationis quam scripsi. s. eo. oppo. post principium. ii. ver. sed quibusdā magis placet. nam hic sunt duæ prohibitiones quarum vna vetat vim inferri, & alia in casu dubio ius sibi dici. ideò prima sublata obstat secunda ff. de serui. vrba. prędi l. si domus. insti. de nupt. §. affinitatis. Dico tamen quòd vbi casus esset clarus, tunc ius deffensionem hoc casu permittēs vincit vtranq; prohibitionem, vt hic, & præd. l. vni. cum concordan. Caue tamen, quia de latrone de nocte clandestinè surripere volente, & de agrum depopulante, certum est ꝙ possum eum auctoritate propria offendere. vt pręd l. furtim. imo & si nō depopulat, si ab iniuria non desistit: nam & ipso facto deprehēsus offendi potest. ff. de iniur. l. iniuriarum. §. si quis a me. dicit tamē Baldus se non credere quòd ingressus vacantem posset etiam incontinenti expelli. quia nemini fecit iniuriam. dicit ergo aut possessio occupata per illum erat ex toto vacans, & non possum mihi ius dicere. ff. de vsucap. l. sequitur. §. item si cetu. nisi periculum sit in mora. ar. ff. quòd vi aut clam. l. si alius §. bellissimè. in fine. sed si non erat omnino vacans, imo possidebatur à reuertēte, tunc secus: quia in re possessa, possessor pōt vti iure suo sua authoritate. vt. ff. quod vi aut clam. l. si vitem. §. si ad ianuam. & notant doctores secundum eum. C. de iudi. l. j. Item qualiter rem suam diligenter quærens, & non inueniēs eius possessionem perdit, vide lecta & not. ff. de acqui. pos. l. iij. §. nerua filius.

¶ TERTIO opponitur, quia post iniuriā factam personæ, non est licitum vindicare alium percutiendo. vt. ff. ad l. Aquil. l. scientiā. §. qui cum aliter. facit. quia scriptū est, nō vos vindicantes, &c. & alibi mihi vindictam & ego retribuam, & cætera. & scribitur ad Roma. xij. nō vosmet ipsos deffendentes carissimi, sed date locū iræ. vbi statim sequitur mihi vindictam, & ego retribuā. fac. ff. ad l. Aquil. sed & si quēcunq; in principio. igitur idem videtur dicendum in rebus, cuius tamē contrarium hic dicitur. hic eń probatur, quòd vim rebus illatam licet vindicare, etiam post iniuriam factam. dicitur enim hic, quòd in rebus aufferendis licet incontinenti vim inferre recuperando huiusmodi res ablatas. Innocen. & Hostié. vidētur fateri contrarium per expressum, sed rationē diuersitatis non assignant. super quo vide Bernar. ponentem vnam distinctionem. ĩ. de homicid. c. significasti. ij. cui cócordāt ibi Alanus Io. & Hostī. per quā videtur, ꝙ repulsio violentiæ rerum præferatur repulsioni violentiæ personarum. contra lecta & notata. xij. q. j. præcepimus. C. de sacro sanc. l. sancimus. Ego autem dico ꝙ idem est vtrobiq; in iure, sed est diuersitas in facto. in hoc enim patet vtrobiq; iuris identitas: quia vtroq; casu vim vi repellere licet: imo quanto personæ rebus cariores existunt. xij. q. j. præcipimus. C. de sacro sanc. eccle. l. sancimus. ff. de edil. edict. l. iustissimè. ff. de vsur. l. in pecudum. tanto iniuria, vel offensa irrogata personæ est maior, quā si esset illata in re, ergo si licet vindicta in rebus propter personas, fortius & in personis. ff. de colla. do. l. dedi dotē. C. de sacro sanc. eccle. authen multo magis. Dico tamen quòd licet vtroq; casu, vide licet in personis & rebus, deffensio sit permissa, de senten. exc. c. quantæ. & c. dilecto. tamen in vtroq; casu prohibita est vindicta, quamdiu positiui iuris suffragium, hoc est publica iustitia adesse potest. vt prædict. l. nullus. cum glo. sua. & sic procedunt auctoritates apostoli de quibus supra. In facto autem est diuersitas, quia post iniuriam in rei personę absentis occupatione cōmissam remanet eiusdē rei possessio ciuilis penes absentem, donec reuertens per vim maiorem ipsius occupantis fuerit repulsus, vel donec fuerit suspicatus si reuerteretur se repelli, & timore huius omiserit illud reuerti. vt. §. qui ad nundinas. in fine. & l. si id quod. §. finali. allegatis propter cuius ciuilis possessionis durationem & continuationē durat & continuatur iniuria in rei occupatione, & detentionē, vi cōmissa. iniuriatur enim & offenditur continuo ciuilis absentis possessio per naturalis possessionis detētione, vt dixi. s. post Bartholum in prædicto. §. interdictum. ver. & hoc probat per rationem. Igitur non est mirum si continuata iniuria, & violentia occupatoris irrogata ciuili possessioni absentis cōtinuare, possit absens suæ ciuilis possessiōis aduersus violētiā, & iniuriā huiusmodi deffensionē, & resistentiā: cū durāte causa debeat durare effectus, vt pbant cōmunia iura. Sed nō est ita in facto in iniuria irrogata psonę: quia ibi nō cadit possessio q̄ retineri, occupari, turbari, vel perdi possit, nec aliquid aliud de cuius deffensione agi possit post iniuriā irrogatam, imo si tūc pro parte iniuriati aliquid de facto fieret. totum cederet ad vindictam, & ita facti diuersitas respōsionis diuersitatem inducit. & hoc est ꝙ voluit Henri. ĩ. de homicid. significasti. ij. di. ij. post principium dicens, ꝙ licet per violentiam rerū amittatur possessio naturalis, possessio tń ciuilis in animo retinetur quam licet deffendere etiam collectis amicis, vt in legibus ibi allegatis in glosa. quodque hoc locū nō habet in violētia illata personę,
11 quia nemo seipsum possidet, nec mēbrorum suorum dominus est. ff. ad l. Aquil. l. liber homo. secundū Hosti. & quia iniuria illata personę auferri nō potest. C. de appel. l. si quis prouocationē. & sic quodammodo fit, & ad vindictam. Sed in rebus potest aufferri, & ideò si statim fit nō est iniuria, sed tuitio iuris sui. videtur ꝙ statim fieri, si vadit pro amicis, & quàm citius potest violentum eijcit, vt notatur per Accursium in prędicto. §. cum igitur. & Bernard. & Hostien. de senten. excommuni. dilecto. per pręd ictum capitulum significasti. ff. de acquiren. possess. l. quodammodo. §. vltimo. & l. clam. §. finali. ad Tertul. l. j. §. contestum. de senten. excommuni. si verò. j. §. si verò. & c. perpendimus. & c. vt famæ. & concordat Raymundus in summa titulo de raptori. rubricella de bellis. §. decimo octauo nam de iure. & frater Ioannes in summa confessorum titulo de raptoribus. rubricella de bellis. quęstione quinquagesima secunda qui, & quādo & qualiter, &c. & quatuor quęstionibus sequentibus. vbi de hoc plenè.

¶ Sed quęres vsque ad quòd tempus ciuilem possessionem deffendendo vim vi licet repellere? Sed respondeo, quòd quātum durat ipsa ciuilis possessio, quia vt dixi quantum durat causa, tantum debet durare effectus. fac. infra de offic. delega. si super. libro sexto.

¶ Item quæres, vsque ad quòd tempus durat ipsa ciuilis possessio? & respondeo, quòd vsquequo de facto repellatur, vel suspicetur se posse repelli, eo modo quo dixi supra per. §. qui ad nundinas. & per. l. si id quòd. allegatis. Rursus quæres, qualiter constare poterit, quòd absens suspicatus fuerit se posse repelli? Respondeo quòd directè, & apertè de hoc constare non potest, & quòd solum indirectè & per iudicia illud potest apparere, eo quòd suspicio ipsa animi passio est, & qua animus apertus esse non potest, nisi soli Deo, quemadmodum de dolo dicimus vt. C. de dolo. l. dolum. cum concordantijs. ibi signatis.

¶ Dico autem quòd duplex est iudicium in hac materia, vnum expressum, & aliud tacitum. Expressum, vt si præmissa deliberatione consilij concluderet se non posse, vel non audere seu non velle de facto recuperare: nam animus solet declarari per verba. ff. de supellect. lega. l. Labeo. infra de verborum significa. capitulo pręterea. & capitulo intelligentia. & capitulo in ijs. ¶ Item si congregatis amicis tentasset ire ad recuperandum de facto, & audita potentia occupantis, subito retrocessisset: quia tunc præsumeretur fecisse timore

vis ma

vis maioris. vt ff. de vi. & vi arma. l. iij. § qui armati. & § sequenti facto enim animus declaratur, sicut verbo. ff. de legi. l. de quibus § j. & j. de app. dilecti. cũ concordan. ibi signatis. Tacitum enim iudiciũ est si longo stetit interuallo, ꝙ non recuperauit suam possessioné, nec tentauit eam recuperare. Si enim tentasset recuperare & non recuperasset tunc esset aperté repulsus, & sic constaret eum possessionem amisisse per superius allegata, & sic præsumptioné suspitiõis amplius locus non esset. ff. de verbo. obliga. l. continuus § cum ita. Sed cum cessauit hoc attentare per longum temporis interuallum iam opus est ad iuris præsumptionem recurrere. iuris autem præsumptio locum tunc habet, quòd quia tantum cessauit suspicatus fuerit se posse repelli, & per consequens habet ius illam eiusdem possessionem animo retentam pro amissa, & ideò si postea vim inferat ad recuperationem possessionis naturalis non censetur fecisse ad deffensionem ciuilis, eo quòd illa censetur amissa, sed censetur tantum ad inuasionem id fecisse, & hoc est directe id quòd iura dicunt, & volunt vim vi repelli posse incõtinéti, & nõ ex interuallo. vt. ff. de vi & ar. l. iij. § cũ igitur. & l. qui possessionem. in verbo illico. eo. titul. quia nõ videtur amissum quòd est in continenti recuperatum. ff. de acquir. posses. l. Pomponius. facit quòd notatur in. l. qui pos-

13 sessioné. & l. si quis ad se fundum. secundũ Baldum. † Sed ad huc quæres ad quantũ tempus illud incontinenti, vel illico, seu illud longum tempus, aut ex interuallo, debeat æstimari. de quo hîc aliquid notatur per Bernardũ in glo. super verbo cum statim. & per Accur. in dicto § cum igitur. in verbo ex continenti. Et breuiter cum hoc nõ sit lege aliqua determinatum dicas istud iudicis arbitrio relinquẽdum. vt prædict. l. cõtinuus. in principio. & ff. de iur. deliberan. l. j § j. & s. de offi. dele. de causis. iuxta ea quæ not. per Bernar. j. de loca. ca. potuit. in verbo celeri. & de elec. quia propter. in verbo mox. & arbitrari debet bonus iudex, iuxta notatis in locis prætactis, & præsertim in § cũ igitur. allegato per glo. & per Bart. quem videre in hac materia non omittas. & procedũt pdicta post congressum: nam in ipso congressu licet cuilibet iniuriã illatam etiam in personam repellere. vt prædicto § qui cũaliter. & ff. de iustit. & iur. l. vt vim. vbi videas notata in Cyn. & Bart. ac But. quæ hîc repetas. Caue tamen de ijs quæ scribam infra eadem quæsti. ij. & secundum illa intellige, itaq; modifica omnia illa quæ scripsi a principio huius tertiæ oppositionis vsque hîc.

14 ¶ QVARTO opponit, quia videt primo, † ꝙ pro recuperatione rei suæ nõ liceat bellum indicere. ff. de capt. & postlimi. reuer. l. hostes. arg. xxiij. q. ij. c. j. Secundo videtur quòd & liceret alijs bellum indicere, non tamen deberet hoc licere clericis potissimè religiosis. xxiij. q. uiij. clerici. & c. ijs à quib⁹ j. de homicid. suscepimus. Tertio videt quòd, & si cõtra alios liceret bellum mouere, nõ tamen contra clericos, maximè clericis debet hoc licere. cum vix posset exerceri sine pœna excommunicationis latæ a canone. xvij. q. iiij. si quis suadente. Respondet Innocen. dicens omnibus esse licitũ mouere particulare bellum pro sua deffensione, & rerum suarum, videlicet in ipso cõgressu: quia tunc non dicitur propriè bellum sed deffensio. Plus dicit, quòd etiam post congressum hoc est quãdo quis iam eiectus est, dummodo incontinenti id est antequam ad alia diuertat negotia cuilibet pro rei suæ recuperatione pugnare licet. ff. de verbo. obliga. l. continuus. primo responso. ff. de duo. re. l. duos § vltimo. & quòd legitur & notatur. s. de electio. quia propter. super verbo mox. iuncta. l. iij. § cum igitur. & C. vnde vi. l. j. quasi adhuc flagret violentia secundum Hostien. nec obstat quòd non interuenit principis auctoritas: quia illa non est necessaria, cum hoc sit à iure concessum. argumentum. xxviij. distinct. de ijs. ad finem. & ff. de condi. institu. l. quæ sub conditione § finali. nec obstat pœna canonis si quis suadente. quia non sic impugnantes, sed potius deffendentes in excommunicationem incidunt, nisi in personas clericorum, domum alias absque violentia exire paratas manus iniecerunt, vel alias modum excesserant. vt ex loco iste satis cõlligitur euidenter. & j. de homi. suscepimus. & c. significasti § si verò. & de sent. excõ. c. iij. § fina. & c. vt famę. § lati. & ver. fina. & j. de appel. c. significarunt. & hîc in fine. Plus dicit Inno. ꝙ vbicũque, quis per alium rem suam, vel ius suũ recuperare nõ potest, licitum est sibi auctoritate superioris arma mouere, & bellum indicere ad sua recuperãda. Plus etiã dicit ꝙ etiã & liceret in casu proximo sua furtiuè accipere. xxiij. q. iij. c. ij. C. de Iude. l. nullus. Verũ etiam si superioré nõ haberet, hoc idẽ sine superioris auctoritate liceret. vt. j. qui filij sunt legitimi. per venerabilẽ § j. ver. si. j. de reg. iur. ꝙ non est licitũ. Inde est ꝙ princeps sine auctoritate hominis cui nõ subest & sine auctoritate iuris quo nõ astringitur mouet bellum. vt C. de legi. l. digna vox. ꝙ de Papa specialiter est intelligẽdum. quia ille nemini subest. vt patet in eo ꝙ leg. & no. s. de iud. nouit. primo responso. vers. quomodo. & § j. vers. cum enim. de maio. & obed. solitę § primo. ver. ꝙ autem sequitur. & § potuisses. ver. sed illa. & infra dicetur secundũ Hosti. Sed vbi superioré habet nullatenus debet hoc auctoritate seu temeritate propria attentare. vt prędicta l. nullus. & l. extat. allegata. & ff. de vi priua. l. pe. & xxiij. q. ij. c. j. quia non licet iura temere violare sine auctoritate iuriũ conditoris, in iure etiam cauet, quòd etiam suã possessioné nullus occupare possit, & si faciat quòd cadat à iure suo. C. vnde vi. l. si quis in tantã. imo adhuc plus dicit Inno ꝙ si quis nec furto, nec violẽtia rem suã habere possit, potest accipere æquiualens auctoritate superioris. vt xxiij. q. ij. c. dominus. Caueat tamẽ, ne aliàs sine authoritate iudicis per mẽdacium, vel per fraudẽ, vel per callumniã, vel per quodcũque aliud peccatũ rem suam recuperet: quia tũc rem restituere teneret. xiiij. q. v. nõ sane. ad finem secũdũ Inno. Sed illud secundũ Hosti. intelligi potest, quando quis quòd alienum est vi occupat. Cæterũ si ꝙ suũ est in ijs quæ occupauerit quãuis de peccato, & inquietate pœnitẽtiam agere debeat. nec sub spe veniæ peccare debuisset. vt. j. de cleri. excõ. minist. c. illud § illud autẽ. in prin. nõ tamẽ videtur ꝙ rem quã sic recuperauit ex quo sua est alij, & maximè illi qui ipsum iniquè occupauerat restituere teneatur. ar. in eo ꝙ leg. & nota. s. de ord. cogni. cũ dilectus § j. ver præsertim. & sequenti. & ff. deposi. l. bona fides imo videretur in hoc casu dolũ cum dolo, & culpam cum culpa cõpensari posse. ff. de dolo l. si duo. de cõpen. si ambo. & ꝙ legitur & notatur. j. de adul. c. penul. vnde secundum Inno. dicunt quidam & non malè, quòd etiam sua auctoritate potest quis accipere rem furtiuam dum modo ex hac acceptione, nec malum, nec scandalum possit alicui generari: nam si exinde orietur scandalum, vel circa vxorem ipsius detinentis cui ille custodiam commiserat, vel circa familiarem illius, vel circa quencunque alium, tũc deberet restituere rem in statum pristinum. arg. j. de præscript. nihil cum scandalo. & expressius de oper. no. nunc. cum ex iniuncto § super eo ꝙ dic, vt legitur, & notatur de renunciati nisi cum pridem § pro graui quoque scandalo. Item non obstat. quod dicitur quòd clerici, & religiosi nõ debent mouere bellum. quo ad hoc eñi dicit sic Innocen. Satis etiam credimus, quòd prælatus Ecclesiæ pro iure ipsius Ecclesiæ possit bellum indicere, & ei interesse, sed non debet pugnare: potest tamen prædones prosequi quousque aliena dimittant, & potest clamare pugnate, & capite, sed caueat ne dicat occidite. Super quo remittit Nuuel. ad notata sua de homicid. capitulo. significasti. ij. in glosa. ergo si & de pœnis. capitulo. quòd in dubijs. vbi de hoc etiam per Innocen. & per eundem in capitu. ad audientiam. de homicidi. & vide de cler. vena. capitulo. penul. & finali & quòd scripsi in clementina. causa. de causa possessionis in. v. q. principali § secundu opponit nec obstat. j. de homicid. petitio. quia ibi aliquos percusserat, sed nesciebat vtrum aliquem occidisset, vnde fuit suæ cõscientiæ relinquẽdus. verum si ista excusant Episcopum Valentinum, & Dien. à culpa, & irregularitate, qui pro deffẽsione patriæ fuit cõtra inimicos patriæ in bello inuasiuo & cũ armis inuasius. j. patriã, verũ ꝙ aliqui in bello illo hĩc inde fuerũt interfecti. sed vide in o q. feri. j. e. op § uj. ad Inno. recedẽdo. Subdit pterea Inn. ꝙ qlibet platus habẽs iurisdic

tionem temporalẽ contra subditos inobedientes licitè mo-
uet arma.arg.ad hoc,& ad omnia supradicta.xv.q.vj.ca.au-
ctoritate .&.c.nos sanctorũ.&.xxiij.q.viij.scire.&[.c.igitur.
&.c.hortari.&.c.dispar.& hoc secundũ eum,dummodo au
ctoritatẽ indicendi bellũ habeat.vel etiã secundũ eum in casi
bus supradictis etiã si nõ habeat ius indicendi bellũ,dũmodo
habeat iurisdictionẽ:quia in ijs casibus nõ proprie dicit fieri
bellũ,sed meli⁹ executio iurisdictiõis,vel iustitiæ.ff.de rej vẽ
dica.l.qui restituere.ff.ne vis fiat ei qui in pos.mis.est.l.si quis.
15 primo respõso.ff.q met.cau.l.ij.† Executio enĩ iuris nõ ha-
bet iniuriã.ff.de iniur.l.iniuriarũ.& hoc verũ secundũ Host.
dummodo habeat merũ imperiũ. ff.de iurisdict. om. iudic.
l.iij.&.iiij.In ijs tñ casibus secundũ Inno.homines qui in tali
bello capiuntur serui nõ fiunt.ar.ff.de capt.l.nõ dubito. & l.
hostes. quãuis,& in alio casu loquantur.
16 ¶ Opposition expedita,† q̃ro circa eã,primo qs,& cõtra quẽ,
& ex qua causa bellũ ꝑpriè dictũ mouere possit.respõdet Inn.
quo ad primũ,ꝙ bellũ secundũ ꝙ propriè solus princeps qui
superiorẽ nõ habet indicere põt.Itẽ quoad secundũ respõdet
ꝙ illud põt princeps indicere etiã cõtra eos,cõtra quos non
cõpeteret exequtio iurisdictionis.verbi gratia cõtra illos qui
essent in possessione iuris alicuius illius principis secũdũ Inn.
vel alterius principis inferioris secundũ Host.& Nouel.Intel
ligo ego secundũ exemplũ Inno.v no addito, videlicet con-
tra illos qui essent de alio principatu nõ distringibili per istũ
principem,qui de facto ius aliquod ad istũ principẽ pertinẽs
occuparent,dummodo nec ipsi,nec eorũ princeps vellent su
per hoc iustitiã ministrare.Et patet exẽplũ clarius inter duos
principes superiorẽ non cognoscẽtes quorũ vnus occupat iu
ra alterius,nec requisitus vult facere iustitiã de se ipso.vt col-
ligitur in materia reprehensaliarũ ex notatis Nouel.ĩ.de reg.
iur.non debet.libr.vj.in mercuriali.ꝙ latius tractaui de iniu.
c.j.lib.vj.Itẽ ad tertiũ respõdet Inn.dicẽs,ꝙ ꝓ deffensiõe legũ
paternarũ,& pro similibus causis põt indici publicũ bellũ.vt
xxiij.q.viij.c.scire.&.c.omni tempore.& multis alijs concor
dan.Et in isto bello ꝑpriè dicto homines liberi capti secũdũ
Host.serui fiunt.vt ff.de sta.ho.l.iij.§.iure gentiũ.
¶ SECVNDO post Ho.quæro,põe Imperator est vnus
iniquus hõ,& peccator,& monitus se nõ corrigit,sed deterio
ra cõmittit,& tandẽ excõicatus per Papã,omnia cõtemnit ac
mouet & inducit bellũ propter hoc cõtra ecclesiã,dicetur ne
istud iustũ bellũ ex parte ipsius indicẽtis?videt ꝙ sic qa ab Im
peratore principe est indictũ.Itẽ quia duæ videntur esse iuris
dictiões videlicet tẽporalis imperialis, & spũalis Papalis sic
à Deo immediatè procedentes, ꝙ vna nõ subest alteri, & ꝙ ni
hil ad ecclesiã de tẽporalibus.in authẽ. quomõ oportet epos.
in prin.ar.in ꝓd.c.nouit.Igitur vnus põt alteri bellũ indicere
17 per ꝓdicta.Sed absit hoc scdm Hosti.à cordibus fideliũ.† Im
perator enĩ ex officio est aduocatus ecclesiæ,vnde nõ debet eã
impugnare:sed à malignorũ oppresiõibus liberare. Si ergo
ipsam impugnat magis q̃ alius peccat ar.ĩ.de nat.ex lib.ven.
c.ij.cũ cõcordan.vnde,& ei dici põt incidẽdo bellũ, priuile-
gium merueris amittere.&c.xj.q.iij.priuilegiũ.& puniri de-
bes in quo deliquisti.ĩ.de translat.epi.c.quãto.§.ne autẽ. tan
ta etiã pertinacia vix carere põt labe hæreticæ prauitatis.super
quu vide ꝙ leg.& not.ĩ.de hæreti.excõicamus.j.§.j.& in tan
ta iniquitate etiã si Papa in tẽporalibus esset inferior,fieret tñ
superior propter peccatũ ipsius.ar.xlij.di.multi.ad finẽ.& ꝙ
legitur & not.de offic.ordi.significauit.§.cũ itaq;.Porrò tñ de
certo cõstat scdm eũ ꝙ Papa superior est, quia ad imperato-
rem electum examinat,& approbat,vel reprobat,& tandẽ ex
causa deponit.vt patet in eo ꝙ leg.& notatur.ĩ.de elect.vene
rabilẽ.& hoc maioritas multis rationibus cõprobatur, qua-
rum aliquas scripsi in.c.solitę.& aliquas in.cap. nouit.& ali
quas Host.in.c.per venerabilem.allegatis.nec est verũ secun-
dum eum,ꝙ iurisdictiones sic immediatè à Deo procedant
ꝙ vna non subsit alij. vel quòd ecclesia nõ se habeat intromit
tere de temporalibus, quòd dic vt notatur.ĩ.qui sunt legit.c.
causam.ij.Dicit etiam quòd talis opinio parum distat ab hæ-
resi:nã secundũ ipsam dat secularibus occasio fidem, & eccle
siam conculcãdi,nec restat nisi ꝙ qui fortior est iustior sit. Sed
absit,ꝙ sic iustitia pareat secundũ eũ. dicit igit, ꝙ in hoc casu
cõtra iniquũ principẽ tenentur omnes fideles,& Catholici ec-
clesię adherere,quos etiã si vassalli Imperij sint põt ex hac cau
sa absoluere ab obseruatione iuramenti super fidelitate præsti
ti.vt patet xv.q.vj.nos sanctorũ.&.c.iuratos.& in lectis & no
ta.in ꝓd.c.excõmunicamus.&.ĩ.de poen.c.fi.&.ĩ. de elect.ve
nerabilem.§.eos igitur.ver.sunt enim notoria, & sequenti.&
in.c.nouit.& in.c.solitæ.allegatis.secundum eum.
¶ Tertio ad Inno. redeũdo quærit, qiud si aliquis clericus sit
in pręlio ad deffensionem suam, vel aliorũ, vel insequẽdo ra-
ptores,& prædones in quo pręlio hinc,& inde multa homici
dia perpetrantur,nunquid est irregularis?respõdet Inno.ꝙ nõ
etiã si cõtra raptores, vel ad deffensionẽ suã, vel aliorũ ibi pu-
gnet,& lapides iaciat,dũmodo de suis ictibus neminẽ occidat.
alleg.ĩ.de cleri.percus.c.penul.& vlti. subdit etiã Hosti. ꝙ in
dubio est suę cõscientiæ relinquẽdus.vt eisdem iuribus, & de
homic.petitio.super quo vide hic nota.in vltima glo.Ber.Di-
cit etiã Hosti.ꝙ presbyter in clerici verberatiõe hoc mõ mo-
dum excedẽs est excõmunicatus,& post in prima celebratiõe
irregularis,sed nõ est irregurarius ex eo solo, quia modum ex
cessit,nec ex hoc solo secundũ eum pœnã tẽporalem incurrit
ipso facto,sed est hæc iusta causa ad eã infligẽdam. credit No
uell.ꝙ intellexit Inno.de irregularitate quę incurrit per mu-
tilationẽ,vel mortẽ quã ex ꝓposito modũ sit excedẽs statim
incurrit si alterũ eorũ sequat secundũ eã. & ꝙ hic sequitur in
glo.de ignorantia intelligit Hosti. de probabili, nõ de crassa,
& supina.Et adde ad glo.le.& not.in cle.si furiosus. de homi.
alle &.ĩ.de senten.excõ.si voluntate.in vltima glosa.
¶ Quarto queritur pone aliquis cõtra alium iustũ bellũ mo
uit.nũquid illũ poterit depredare in persona,& bonis,ac vas-
sallis?Respondet Inno.dicens,quòd talis bellum indicens ne-
dum ab hoste contra quem bellum indicit, sed etiam à vassal
lis,& subditis hostis iniustè hostem iuuantibus potest spolia
capere, & etiam personas nedum hostis, sed etiam vassallorũ
ipsius,& iuuantium ipsum iniustè.pro quibus facit quòd leg.
& not.ĩ.de offi.deleg.c.j.ad finem. Alij tamẽ dicũt,quòd nec
personas,nec res auxiliatorum potest capere in bello,nisi for-
tè lederetur ipsorum puta castris, vel ędificijs alijs ad quòd
fortè redibo.
¶ Quinto quæritur,quid si non est indictum bellum cõtra ali
quem,sed aliquo prædictorum modorum proceditur contra
ipsum,puta iudex ratione iurisdictionis suę vult aliquem sibi
contumacem in suo territorio delinquentem punire, vel res
eius deuastare,nunquid potest hoc facere pro libito volunta-
tis?Respondet Innocen.dicens,quòd in hoc casu non videtur
quòd possit capere res,vel personas auxiliatorum eius,nisi pri
mo sententiam proferat contra eos,ij.q.j.nos in quamquam.
quòd Hostien.de sententia diffinitiua intelligit.per lecta & no
tata de foro competenti.postulasti.vel saltem de interloqu-
toria medicinali monitione competẽti pręmissa. vt patet.xij.
q.ij.indigne.& in eo quòd legitur & notatur supra vt lit.non
contesta.capitulo finali.§ in alijs.& duobus.§.§. sequentibus.
& infra de sententi.excommu.sacro.& eodem titulo cum me
dicinalis.libro sexto.Sed pone quòd offendens non est de iu-
risdictione sua, quid debet tunc offensus facere? Respondet
Innocen.quòd coram iudice illius debet suam iustitiam pete
re. vigesima tertia quæstione secunda. capitulo dominus. C.
quando liceat vnicuique sine iudi.se vindica.l.prima & secun
da.& quòd ibi notatur. Sed quid si non habet iudicem co-
ram quo possit iustitiam optinere?Respondet Innocen.quòd
tunc sibi licet sua auctoritate recuperare sua.vt C.de Iude.l.
Iudei.&.l.nullus.Sed nunquid si iustum bellum habens per-
sonas,vel res aduersariorum in rebellione capit dum suam
iurisdictionem exercet,potest ipse res tenere, & personas pu-
nire?Respondet Innocen. quòd sic. ex duplici ratione. Pri-
ma, quia in suo territorio deliquerunt.C. vbi de crimine agi
opor.aut.qua in prouincia.& infra de rapto.capitulo primo.

Alia

Aliaratio est, quia suā iurisdictionem impediunt. vt patet in
q leg. & not. s. de offi. deleg. c. j. secundū eū. & . j. de senté.
exc. c. nuper § in primo. & de poenis. c. dilectus . qualiter autē
licet vnicuiq; vim vi repellere, & qualiter nedū Papæ, vel epo,
sed etiā cuilibet inferiori plato tēporalē iurisdictionē haben
ti bellum mouere ad deffensionem suæ iurisdictiōis, ac eccle
siæ, & suorū, & vtrūq; gladiū exercere plenè colligi pōt secun
dum Host. de senten. exc. dilecto. lib. vj. Sed & qualiter pōt
vnusquisq; sibi ius dicere dicit Host. se plenè notasse in sum-
ma de sen. & re. iudi. § qs debet sniam proferre. sub § proprius
ordinarius. versu. Itē ratiōne rei. & sequenti. Itē q dicatur iu-
stum bellū, & qualiter ad ipsum perueniat, & quis possit ip-
sum indicere dicit Host. se plenè notasse in summa de treug.
& pace § quid sit iustū bellū. & . j. de iureiur. sicut nostris. vbi
posuit Inn. de hac materia magnā glo. & de appel. dilecti. vbi
etiā Inn posuit aliā gl. & de homici. c. pro humani § sacri cō
cilij. versu. sicq; cū suis bonis. & de potestate ecclesiæ satis no-
tatur in. e. § . & in. e. c. per totū. & ad materiā: & verificationē
præmissorū omnino videas quæ scripsi de treuga, & pace. c.
j. q. ij. & . xj q sequentibus. & . e. c. in. xvj. q. & . eo. tit. c. ij. in pri
ma. q & in sex qōnibus sequentibus. & quæ notātur per Ioā.
de Lingn. in tractatu de belln, & pace. & per me in. e. vnic. de
iniur. lib. vj. qualiter autē totū suum interesse consecutus in
bello pōt adhuc aduersariū suū in iudicio cōuenire vide Io.
& Arc. xxiij. q. ij. dominus.

18 ¶ QVINTO opponitur ibi: *cum alijs fratribus* † qa ad instar
iuramenti, & voti obediētia personalis est, nec alios obligat,
nisi de eorū mādato promitteretur. Solutio, hic pro alijs præ
stat, nō qa alios obliget, sed in signū vt alij debeāt obedire. vel
dic, q ideo sic fit, quia si capitulū scit hāc obdientiā à suo pla-
to, vel eius pcuratore præstari, & hoc patit, ex huiusmodi
iuramēto, vel obediētia sic pstita obligat. C. de iuramēto calū
niæ. l. j. & . ij. § sin autē. & § seq. & § hoc etiā. secūdū. Inn. & Ho.

19 ¶ SEXTO opponit ibi: *dominiū*. † quia res ecclesiæ in nul
lius bonis sunt. instit. de re. diui § nullius. Solutio, retinuit sibi
dominiū epus quo vsq; ecclesia sit ædificata, vel quātum ad
ius epale. x. q. j. c. j. c ij. c. iij. & . c. iiij. xvj. q. ij. c. inter. & pro hoc
iure potest agere rei vendicatiōe. ar. ff. de mortu. inferen. l. j.
& de relig. & sump. funer. l. si sit pulchra. C. de sacro sanct. ec-
cle. l. sancimus. j. Corpus verò ecclesiæ directo vendicari nō
posset, cū nec eius dominiū haberi possit. ff. de re. diui. l. in tan
tum § sacræ res. ff. de rei vendic. l. in rem actio § j. secundū In
no. & Hosti. Eodem modo soluitur ad id q dicit. j. e. c § in
telligentes. in prin. ibi: *prædictā domū si exponatur*. i. dominium.
quia cū dominiū propriū nō haberent illud tradere non po
tuerūt, vnde alij ibi exponunt dominiū. i. domus possessionē
quā sicut de facto habebāt. sic, & de facto tradere potuerunt,
& ex quo tradita est siue extet conditio, siue nō. Semper verū
est q is cui de facto traditur de facto possidet ipsam. quia ta-
lis possessio plurimum recti habet. vt patet in eo quòd legi-
tur & notat. j. de conces pb. c. cū nostris. vel expone ibi: *præ-
dictam domū*, & c. vsq; in verbo fuisse. i. cōtractū de pdicta do-
mo danda initū conditionalem extitisse secundū Inn. & Ho.
¶ SEPTIMO opponit ibi: *& quod nulliū iure vestro prædi
ciū fuerat irrogatū*. nā te possidēte per colonū, vel quēcūq; aliū
si ille dimiserit possessionē, & alius violenter, vel alio modo
occupauit, tu licet ignorans possessionem amittis. licet secus
si per te ipsum possideres, vt hic habes per Ber. in gl. vt scias.
inducit Inno. vltra Ber. ff. de acqui. pos. l. j. § deijcitur & . l. se
quenti § vltimo. Soluit Inno. exponens ibi: *nulliū præiudicium*
& c. subaudi quo ad proprietatē, secus enī quo ad possessionē,
vt in contrario. Subdit autē Inno. q possidēs per se ipsum si
reuertēs non admitiit velit ad rem recuperandā exercitū cō
gregare nihilominus possessionē amittit. vt § qui ad nūdinas.
licet licitum sit possessionem per vim recuperare, vt hic. & . C.
vnde vi. l. j. secundum Hosti. congregato exercitu dummo
do continuè, & sine mora: quia si ex interuallo incidenter in
pœnam cōstitutionis, si quis in tantam. & quòd dicitur in di-
cta gl. vt scias de colono. intellige etiā de vicario. s. de resc. rip.
ex parte: & pensionario. s. eodem cum ven inissent. secundum

Gof. & Hosti. Itē q dicit præd. glo. q ego absens à re mea eius
possessionē retineo. Dicūt quidā hoc verū de ciuili, quasi natu
ralē perdiderim ex quo in cōspectu meo nō est. Sed Azo di-
cit, q retineo etiā naturalē possessionē sed ciuiliter: sicut & p-
toria actio dicit ciuilis auctoritate, & extēsione. ff. de noxal.
actio. l. electio § si is quē. & § si absente. secundū Goff. Itē vbi
dicit pd. glo. q reuertēs possum expellere illū, & c. dicit Inno.
q si ab alio expelleret q à me sibi cōpeteret interdictū. & Gof.
20 j. de exce. præ. c. illud. ad propositū dicit, † q si vicari᷒ incipit
nomine suo possidere cām sibi possessiōis cōmutando, & ab
alio expellat, ei cōpetit interdictū. vt. ff. de vi & vi ar. l. colo-
nus. Sed si expulsus fuisset antequā possessionē interuerteret
dñs, & nō vicarius interdictū habuisset. s. eo. cū venisset. q n ta
mē colonus, vel vicarius possessionē interuertit, nec dñm ve-
nientē admittit pōt dñs illū impune expellere: quia dominus
ciuilē possessionē animo tenet, & naturalē per illum, qua inter
uersa nō ideò perdit ciuilē, sed tūc demū cū veniens repellit.
ff. de vi & vi ar. l. j. § sin autē. vnde dñs incōtinenti pōt illū ex-
pellere, vt hic Itē q dicit præd glo. ad finē de traditiōe dubiū
est: quia not. cōtrariū. xij. q. ij. quisquis. Sed dic hoc verū in ca
sibus expressis, & de hoc plenè. C. de acqui. pos. l. fi. in glo. imo
videt. & . C. de vsucap. transf. l. j. si autē discesserit, vel de posses
sione recesserit, ex hoc soln possessionē nō amitto scdm Gof.
vt. ff. de acqui. pos. l. si de eo. Consiliū autē spoliati qui nō pōt
possessionē pbare iuxta not. hic per Bernar. in glo. penul. ha-
bes in Specu. de petitorio & possessorio § j in fine. & qualiter
aliud est possidere, aliud in possessionē esse, vt patet in fi. prǽd.
penul. glos. vide ad hæc. j. eod. c. j. lib. vj. & fac. q nota. de offi.
delega. consultationibus.
¶ OCTAVO opponit redeundo ad principiū decreta.
ibi. *sub ea conditione concessit*. quia ista cōcessio nō videt, vt pote
simonia. a tenuisse q psequere, & solue, vt hic no. per Bernar.
in glo. ij. vel dic scdm Inno. q nō dedit eo pacto. vt faceret ibi
ecclesiam: sed vt faceret ecclesiam nomine Episcopi Episcopo
subiectā ad q aliàs de iure tenebat. vt in glo. vnde nō fuit simo
nia. j. de relig. domi. cōstitutus & no. de ele. c. significasti. fina
liter plus dicit Inno. q etiā si eo pacto cōcessisset, q ibi facerēt
ecclesiam nō esset simonia, tūc enī rem prophanā daret, vt fie-
ret sacra, q est meritoriū sicut si quis daret aurū, vt inde fieret
calix. Sibi enī nihil acqrit, vt pd § intelligim᷒. ad q īducit Ho.
de ser. or. c. ij. & . c. eo libēti᷒. de cōd. appo. c. ij. & de test. c. fina.
¶ NONO opponit in § *dictus vero*. ibi: *se & sua*. quia vide-
tur q hæc traditio nō potuerit reuocari saltē p eos. s. de renū.
q in dubijs. quia licuit eis ad arctiorē religionē se trāsferre. j.
de regu. licet q intelligas verū quoad personas, & petita licen
tia licet nō obtenta. nā regulā in loco institutā. vel habitū, vel
statū antiquū ipsius loci immutare, vel alteri loco subijcere si-
ne auctoritate episcopi nō possent, nec Episcopus sine cōsilio
capituli sui deberet talibus cōsentire. de supplē. negli pla. c ij.
de cōsue. c. cū cōsuetudinis. de ijs quæ fiunt à præla. c. nouit. &
c. sequenti. de religio. domib. capitulo inter quatuor. de cleri.
vel mona. capitulo relatum nisi fieret auctoritate Papæ. argu
mentum infra de eccles. ędifican. ad audientiam. de cleric. non
residen fraternitati. de hęreti. excommunicamus § quia verò.
Solutio patet ex prędictis. & ex ijs quæ hic notantur per Ber-
nardum in glosa nisi hæc. & etiam ex verbis literę. sed non in
fitto. hic omnino vide Baldum in reppetitione. l. vnicæ. C. vti
possidetis, quam habeo in volumine tertio reppetitionum. fo
lio. cc. xlv. cuius dicta pro maiori parte infra repperies.
¶ Queritur primo in fine decretalis, circa materiam vltimæ
21 glosę † quæ sint necessaria in modo tenendo circa violen-
tiam repellendam. de hoc habes in dicta glosa finali. & per Ac
cursium. C. vnde vi. l. prima. in glosa finali. quæ plenior est.
Cynus autem in dicta l. prim. in prima quæstione dicit, quòd
est necessaria æquiualentia violentię illatæ tam in ęqualitate
armorum, quā in concursu tēporis, quàm etiam in ipso actu
violēto, & alias cēsetur vindicta. q exponit Bal. reducens se ad
glosam dicens, q modus iste consistit in factorū æqualitate
in tēporis congruitate, & in necessitatis ineuitabilitate. nā in
qualitate factorū debet esse paritas. Quia æqua laute, & ęquo

modo, & actu eq; cõgruẽti ſicut in duello debet reſiſti, niſi virum inæqualitas aliud dictet. Item requiritur tẽporis opportunitas, quia incõtinẽti, & nõ ex interuallo. Item requiritur ꝙ ille qui eſt ita fortis ꝙ põt recuperare, vel deffendere ſuã poſſeſsionẽ ſine armis manũ non ponat ad arma, nec apperiat viã ferro qui põt ire, & apperire de plano: nam potius eſſet indignatio q̃ñ deffenſio. requirit ergo factorũ ęqualitas, vt aggreſſus ſine armis, nec armis vtat̃, & tẽporis vicinitas, vt ſimul dicat̃ fieri in ipſo aggreſſu nõ ſucceſsiuè ſed immediatè, vel quaſi. vt. ff. de vi & ar. l. iij. §. cũ igitur. & talis ſeu tanta vis pulſationis quantã requirit neceſsitas deffenſionis. vnde quia plerũq; tẽpore & loco nõ patientibus plenius deliberandi cõſiliũ nõ poſſunt oĩa ponderari. ff. de exerci. l. j. primo reſpõſo. de damno infect. l. j. hoc arbitrabit̃ bonus iudex. arg. ff. ad l. Aquil. l. ſed & ſi quẽcunq;. de vi. arg. l. iij. §. arma. ſecũdũ Hoſtiẽ. ĩ. de homicid. cap. ſignificaſti. ij. & hoc tituto in ſumma. §. j. verſic. quid ſi primus. vñ ſeruat̃ moderamẽ ſi illud fiat, quo omiſſo violẽtia repelli nõ põt. ĩ. de ſent. excõmuni. vt famæ. io fine. Si ergo violentũ interficias, cũ periculũ ab eo vitare nõ poſsis ſine omni culpa interficis. ff. ad l. Aquil. l. iiij. ff. de ſiccar. l. furẽ. de ſiccar. l. ij. & . iij. de homicid. ſi perfodiẽs. ſecundũ Alan. & Tanc. in decretali ſignificarũt. de app. hodie. remota de illo titulo. & Alanũ Io. Bernar. Hoſti. & Nouel. in p̃d. ca. ſignificaſti. & Hoſti. in ſumma hoc titulo. §. j. ad finẽ. quãuis ſupradictis, &c. & . ĩ. de ſen. exc. dilecto. lib. vj. ſuper verbo vim vi. & Io. de ſi. xxiij. q. j in ſumma. & Archid. ibi. vñ ſi in ipſo facto aliquid fiat ex propoſito quo omiſſo perſona ſalua erat illicitè fit, & cenſetur vindicta ſecundũ Hoſti. & Nouel. cũ immoderamine ergo, vel ad vindictã hoc nõ licet. de ſen. exc. ſiue rò. j. §. ſi verò. vñ domus mea eſt vltio, & ego retribuã. prouer. xxij. deut. xxxij. xxxiij. q. j. §. j. & c. j. & q. iij. §. j. xxiij. q. iiij. inter quærelas. C de epiſ. & cle. l. ſi quis in hoc genus. & . ſ. e. ſuſcepimus. & qualiter licet etiã religioſis innaſis ſe deffẽdere vide Aſ. ex. libr. vj. titulo de regulari. articulo. vj. q. vj. vtrum religioſis. Pro quo omnino videas ꝙ plenè notat̃ de hoc. ĩ. de homic. c. ſignificaſti. ij. & . xxiij. q. j. § j. vñ circa hoc dicit Ia. de butri ꝓ tũc eſt modus quando inculpata eſt tutela i. ſine culpa. ꝙ colligit̃ ex animo, & ex facto. ex animo, vt nõ faciat ad vindictã, & colligit̃ ex tribus. ſ. ex tẽpore, ex perſonarũ qualitate, & ex circõſtãtijs. & exemplificat, vt ſupra & infra dicã. Itẽ cõſiderat̃ factũ ꝙ proſequere, vt dixi. ĩ. in. iij. q. principal. & ſubdit ꝙ hoc ſicut & quilibet alius effectus determinari debet ex cã ſua, & ex fine ſuo ff. de adminiſt. tut. l. ita autẽ. §. geſſiſſe. Si ergo dat ius licẽtiã poſſeſsionẽ deffendẽdi, vel recupeperandi vtiq;, & oĩa faciẽdi ſine quibus, &c. Si ergo nõ põt ſine armis faciat cũ armis, & ſi nõ põt niſi interimat, occidere poſsit. Ideò poſſum occidere furẽ nocturnũ mihi ignotum: quia aliter res ſaluare nõ poſſum, ſecus de diurno contra quẽ aliter iuuari poſſum. vt præd. l. furem.

¶ Ijs ſuppoſitis ꝓ cõplemẽto materiæ plures moueo particulares q̃ones. Primo igit̃ q̃ritur circa primũ moderamẽ, Pet. & Cy. de ęqualitate armorũ. Pone cũtra me debilẽ venit pugno eleuato robuſtus & fortis, cui eodẽ mõ reſiſtẽdo nõ poſsẽ euadere, nõne tũc mihi licet me cũ armis tueri? videt̃ ꝙ ſic ꝑpter æqualitatẽ ſeruãdã. ar. p̃d. l. terminato. & . ff. de arbi. l. ſi cũ dies. videt̃ cõtra quia, ſi aliquis ſine armis veniret ad camerã meã librũ meũ per vim ablaturus, & eſſem imparviriũ liceret mihi eum propulſare armis impunè, & ſic rei ad corpus humanũ admitteret̃ cõpẽſatio cõtra l. ſancimus. in fine. C. de ſacro ſan. eccle. Pet. de bel. per. diſtinguit, aut tractat̃ de violentia repellenda circa corpus, aut circa res. Primo caſu licet propulſare iniuriã cũ armis, & quomõcunq; ſi aliter nõ põt parari deffenſio, quia nõ põt aliàs etiã per mediũ iudicis reparari. vt. C. de appell. l. ſi quis. ar. bonũ. ff. ad l. Cornel. de ſiccar. l. furẽ. Secundo caſu refert, quia, aut violentia illata circa res, põt reparari per viam iudicij, & tunc nõ quicunq; modus propulſationis mihi licet, ſed requiritur moderamen in qualitate armorum: quia non debeo perſonam offendere. licet rem deffendere aliter non poſſum. Sed ſi non poteſt per iudicem reparari, tunc licet qualitercũq; res tueri, ſi aliter tueri nõ poſſum. ar. præd. l. ſi furẽ. ſic intelligit. l. rectè. & . §. cũ igit̃. cũ ſimi. Nec ob. penul. meb l. j. q̃ñ lic. ſine iudi. ſe vindi. quia ibi ſpeciale in depopulatore agrorũ. Idẽ fortè in incẽdiarijs, vel diſruptoribus domorũ: quia par delictũ, & ſic par pœna, igitur par licẽtia. ar. C. ad l. Cornel. de ſicc. l. ſi quis dolo. & . ff. arbo. furtim cæſarũ. l. ij. tutius tñ eſt ſcdm Ia. de Are. ꝙ hoc locũ habeat tantũ in nocturno depopulatore agrorũ. vt præd. l. nec ſit trahendũ ad cõſequẽs. ar. ff. de leg. l. ius ſingulare. ff. de pœnis. l. interpretatione. Pone ergo inſultaſti me cũ baculo, ne verò baculo percuterer percuſsi te cũ gladio, & mortuus es: nũquid ero punitus? videtur ꝙ ſic, q̃a æqualitatẽ nõ ſeruaui. Itẽ q̃a nõ veniebat aĩo occidẽdi. ff. de ſic. l. j. §. ſed ſi claua. ergo nõ debuiſti. In cõtrariũ, q̃a appella. armorũ fuſtes cõtinent̃. ff. de vi & vi ar. l. iij. §. armis. & q̃a feci ad deffẽſionẽ corporis. ff. ad l. Iul. de vi publi. l. ſi. Et q̃a nõ debui pati, nec percuti, vel ĩhonorari. vt. ĩ. dicã. Ex p̃miſsis patet ſolutio, q̃a aut poterã aliter me deffẽdere, & tũc punior, aut nõ, & tũc nõ. faciũt not. C. ad ad l. Cornel. de ſicc. l. ij. in dubio ſecũdũ Bal. præſumit̃ ꝓ deffendẽte. per glo. l. j. alle. & ſa. ꝙ dicã ſtatim in quæſti. ſequen. ad idẽ tẽdente. Itẽ pone inſultaſti me ſine vllo armorũ gñe, volẽs cũ manu maſsillatã mihi dare, & ego ne ſic percuterer, te ꝑcuſsi gladio, & te interemi nunquid puniar? videt̃ ꝙ ſic, quia nulla hic cõgruentia, nulla ꝓportio, ſed exceſſus nimius, & cõtra, & vltra terminos deffenſiõis. Diſtinguit Bal. Aut cõſtat ꝙ poterã aliter me deffẽdere, & tũc punior: quia ſi ſic tũc nõ ſeruaui modũ deffenſionis, ſed vindictã aſſumpſi, aut cõſtat ꝙ aliter nõ poterã euadere, niſi cũ periculo. vel vituperio, & tũc nõ punior, nam ſi hoc licet propter res deffendẽdas, vt dixi. ſ. fortius propter perſonã q̃ dignior eſt. ff. de pœnis. l. in ſeruorũ. § fina. Aut eſt dubiũ, & tunc ſi pares eramus tunc pręſumitur cõtra me, ꝙ alia via me deffendere potuiſſem, ſed ſi eſſem impar, vt quia ille iuuenis & robuſtus, & ego debilis & ſenex propter inequalitatẽ viriũ præſumitur ꝙ aliter non potuerim me deffendere, vt colligitur ex glo. præd. l. j. præſumitur enim iuuenis potẽtior ſene, ſicut ad labores cæteros corporeos. & . ff. de vaccat. mune. l. ij. §. corporũ debilitas, & . ff. de pœnis. l. aut dãnum. §. quicũq;. vnde dicit Ariſtoteles. vij. Phiſicorũ. potẽtia in iunioribus, prudẽtia in ſenioribus præſumitur. Itẽ ſanus præſumitur potẽtior infirmo. C. de mendica valid. l. j. & ſa. ꝙ dixi in queſtiõe proxima præcedenti, quæ ad idẽ tẽdit, & ſic multę circũſtantiæ hic attendi debent. Et ſic intellige ꝙ ſcripſi in fine ꝓximæ quæſtionis, & in alia queſtione illam proximè præcedeo. tũc igitur videtur fieri ad deffenſam quãdo fit moderatè, & vti bonus vir faceret nõ curãdo de æqualitate, vbi aliàs nõ poſſum neceſsitatẽ cuitare. nã neceſsitas ꝓbabilis excuſat. vt. ff. de mãu. te. l. q. potuerũt.

¶ Secũdo quærit̃ de ſecũdo moderamine. ꝙ conſiſtit in côcur-
22 ſu tẽporis, hoc eſt † ꝙ fiat incontinẽti, & nõ ex interuallo. ff. de vi & vi ar. l. iij. §. cũ igitur. Et quæro ſpecialiter quomodo intelligatur illud incõtinenti. Super quo vide quæ ſcripſi. ſ. e. c. in. iij. oppoſitione. §. ſed adhuc. Dicunt quidã incontinẽti fieri, ſi fiat in ipſa aggreſsiõe flagrãti. nã cum impleta eſt iniuria ex parte ſua, tũc nõ poteſt, ſed eſt ad iudicẽ recurrẽdum. Alij dicũt fieri incõtinenti, etiã ſi fiat poſt flagrantiã aggreſsiõis ex interuallo. ar. ff. de adul. l. ij. in ſi. Diſtinguũt Ia. de Ra. & Pe. de bellaper. aut queritur de violẽtia illata pſonę, & tũc incontinẽti appellatur in ipſa flagrantia. vt. ff. ad. l. acquil. l. ſcientiam. § qui cum aliter. ff. de iuſti. & iur. l. vt vim. aut de illata in rebus, & tunc accipitur etiam poſt flagrantiam agreſsionis, dumtamen non diuerterit ad extraneos actus. vt prædicto. § cum igitur. & quòd ibi notatur, &. l. ſi quis poſſeſsionem. allegata. Ratio diuerſitatis, quia primo caſu illata violentia auferri nõ poteſt. C. de appe. l. ſi quis prouocatione. & ſic quicquid à modo fieret intelligeret̃ fieri ad vindictã. Sed ſcdo caſu põt auferri, & iõ ſi ſtatim fit nõ videt̃ vindicta, ſed tuitio iuris, & intelligũt ſtatĩ etiã ſi vadat q̃rendo amicos. vt no. in d. § cũ igit. Dicit autẽ Bar. in præd. § cũ igitur. ꝙ incõtinenti, ſeu cõfeſtim intelligitur fieri, cũ fit q̃ primum põt. vt. ff. ad tertul. l. ij. §. confeſtim. & ideò in iſtis expulſiõibus putat Bar. ꝙ debeat intelligi inconti-

gi incõtinenti scd̃m arbitriũ boni viri, ex qualitate deiicientis,
& rei ex qua deiectus est moderãdũ: nã cũ vnus homo pri-
uatus modicæ cõditionis deijcit non est necessarius magnus
apparatus ad possessionẽ recuperandã: sed si vnus nobilis ex-
pelleret te de tuo castro, & illud armis & militib⁹ muniret, ad
illud recuperandũ requireretur magnus apparatus, qui fortè
23 non posset fieri sex mensibus, † & sic incõtinenti dicitur fieri
dum fit scd̃m quod cõmodè fieri põt, ex qualitate personæ,
& rei. fa. ff. de verb. obliga. l. continuus § cũ ita. & § item qui
insulam. & ꝙ notatur. ĩ. de homicid. c. significasti. & hæc vlti
ma dicta intellige de illata rebus, & de illata persone, dic vt. s̃
secundũ eum Bald. tñ circa hoc ponit vnum dictũ satis mira
bile, videlicet ꝙ spoliatus statim perdit possessionem: quia ne
dum cũ à clandestino expellitur, sed etiã cũ aliâs spoliatur sta
tim possessionẽ amittit. ff. de vi & vi ar. l. j. Dicit tñ ꝙ eã potest
recuperare incõtinenti, & non ex interuallo. sic intelligas præ
dict. § cũ igitur. ar. C. de testa. l. cũ antiquitas. nec obstat quòd
dictum est de iniuria personali nõ propulsando ex postfacto
eo ꝙ in ipso actu consũmata est: quia illa sola nõ videt rõ quic
quid dixerim s̃. in. iij. oppositiõe. sed est alia ratio videlicet,
quia per sequentem propulsationẽ nõ potest reparari iniuria
personalis, sicut põt realis. & hoc dictũ prima facie videretur
verum, per prædict. § cũ igitur qui dicit, ꝙ non solũ resistere
permissum est, ne dijciatur: sed & si deiectus quis fuerit, eundẽ
deijcere non ex interuallo, sed ex incõtinẽti. deiect⁹ enim sim
pliciter non diceretur, si ciuilem animo retineret. Et secundũ
p̃missa intellige atq; modifica. Sed ecõtrario fortè dici posset,
ꝙ si eiect⁹ existat se posse incõtinẽti recuperare cũ amicis, tũc
ciuilẽ possessionẽ retinet. ar. p̃d. § qui ad nũdinas. tu cogitabis.
¶ TERTIO quæritur circa tertiũ moderamen, ꝙ consi
stit in æqualitate actus violenti, quomodo sciemus ꝙ propul
satio fiat ad deffensionẽ. dicit Iacob. antiquus doctor, ꝙ præ
sumitur fieri ad deffensionẽ, si fiat incõtinenti, sed si fiat ex in
teruallo præsumit̃ fieri ad vindictã. ꝙ non placet: quia ad vl-
tionem põt fieri etiã incontinenti, vt si aliter põt euadere. vt
prædict. § qui cũ aliter. Pone enim robustũ interfecisse debilẽ
aggresorẽ, vel claudũ possum aggressionẽ. vel nobilẽ qui nõ
debet nec põt fugere. vnde in istis inspicienda est conditio-
personarũ. vt modo vnũ, modo reliquũ p̃sumamus, & inspici
tur cõditio personarũ respectu potentiæ corporalis, nõ res-
pectu potentiæ incidẽtis, vt quia sit alias nobilis & magn⁹. nã tũc
prętereà non p̃sumerem contra eũ. vt. s̃. ꝙ met. cau. l. ad inui
diã. scd̃m Pet. de bel. pert. vbi supra. sed hoc intelligo vbi non
habetur consideratio, nisi ad personas ipsas & earũ vires secus
enim si haberetur cõsideratio ad posse amicorũ & cõplicũ. vt
ff. ꝙ met. cau. l. non est verisimile. Quòd dic & prosequere la
tius, vt notatur per Iacob. de butrig. C. vñ vi. l. j. Sed quid in
dubio cum non apparet quis insultauit, vel insultatus fuit, &
testes dicũt vnũ alterum insultasse, videtur in dubio vterq; ab
soluendus. ff. si quadrup. paupe. fe. dic. l. j. § cũ arietes. Iniustitia
enim esset propter peccatorẽ innocẽtes puniri. not. C. vti pos.
l. vn. seu ratiõe dubij cõdemnari. ff. vti pos. l. si duo. in princi.
melius ad. l. aquil. l. scientiã. § cũ sacramenta. Soluit Lapp. ꝙ
si constat quis culpabilis puniatur ille. ff. ad. l. Aquil. l. quem
admodũ. § si nauis. si nõ cõstat absoluatur reus: quia nõ iuuat
probatio dubia. ĩ. de proba. in præsentia. secũdũ quosdã. Alij
dicũt illũ qui dicit fecisse ad deffensam puniendũ: quia fecisse
ad deffensam allegat in modũ deffensiõis peremptoriæ con-
tra intentionẽ fisci iã fundatã, & nõ clare probatur. præd. c.
in præsentia. & ff. de sicca. l. si rixa. non ob. § cũ stramẽta: quia
ibi in ciuili, vel ibi dabatur opera rei licitæ, & ideò excusatio
facilius recipit̃: quia tũc nõ præsumit̃ dolus ipso facto, sicut in
factis illicitis. ff. de iniur. l. illud. & l. sequenti. secundũ. Baldũ.
& hoc vltimum mihi placet:
¶ Iuxta ꝙ quæro de pluribus q̃õnibus particularibus: Et pri
mo pone ꝙ violentus qui me expulit statim offert idoneam
cautionẽ de restituẽdo rẽ, si appareat iniustè fecisse, nũquid si
expello fecisse videor ad vindictã? Accur. tenet ꝙ sic, in p̃di. l.
j. Sed male, scd̃m omnes. quia nõ debui me cõmittere fragili
cautioni. vt. ff. ad trebel. l. quia poterat. fa. optime quę scripsi
infra eodem articulo. § quarto pone.
¶ Secũdo quęro, nũquid debeo pati ꝙ me p̃cutiat? Accur. in
præd. l. j arguit pro, & cõtra, & finaliter determinat ꝙ nõ. & ad
propositũ dicit hic Gof. nõ laudo ꝙ quis expectet primũ ictũ,
ne forte posteà deffensiõi nõ sit locus. ff. ad l. Aquil. l. si ex pla-
gis. § tabernari⁹. & si quad. paup. fec. di. l. j. § cũ arietes. Sufficit
enim terror armorũ. vt. ff. de vi & vi ar. l. iij. § j. & cõcordat Ho.
in. c. dilecto. & Gof. & Nouel. hic. & Laur. Gof. Tãcre. Phili.
Ber. Inno. & Nouel in. c. si perfodiẽs. & Archi. l. di. de ijs Fac.
C. de sicca. l. ij. & l. is qui. ff. ad. l. Aqui. Sed & si quẽcunq;. de vi
& vi ar. l. iij. § qui armati. & ꝙ vituperari põt p̃caueri debet. de
ser. nõ ordi. c. j. ff. loca. si quis domũ. § hic subiugi C. qñ liceat
vnicuiq; sine iud. se vind. l. j. ꝙ scd̃m Pe in p̃di. l. j. intellige cũ
moderamine p̃sonarũ. Quidã autẽ sunt ita audaces ꝙ nõ mi-
nãtur, nisi p̃cutiant, & tũc est verũ ꝙ dictũ est. Quidã sunt ita
iracũdi ꝙ licet minẽtur nõ p̃cutiũt. & tũc nõ li. et ante percu
tere. ar. C. si quis Impera. maled. l. vn. Primũ dictũ placet Bal.
quia melius est ante cãm vulneratã occurrere, & c. C. in quibus
cãis in inte. resti. nõ est necessaria. l. vlti. Itẽ quia nõ subest reme
diũ reparãdi. C. de ap. si quis p̃uocatione. alleg. de appel. non
recipi. l. ij. ff. de capti. l. in bello. § factæ. Expectare tñ debet ali-
quẽ actũ fieri ab offendẽte, puta insultationẽ seu armorũ reco
ptionẽ, vel clamorẽ & terrorẽ, nec potest omnia ista preueni-
re, p̃ut videtur sentire glo. in p̃dicta l. j. quia qui primo inci-
pit rixã potest impune offendi. vt p̃dic. § si tabernarius. & ff. si
quadru. paup. fecil. dica. l. j. § cũ arietes. & in p̃missis cõcordat
Ies. in cle. si furiosus de homi. Dicit preterea Iac. de Butri ꝙ si
incõtinenti fit præsumitur ꝙ animo deffendẽdi. quia in ijs quę
sunt de genere permissorũ licet p̃hibito modo fieri valeant,
præsumitur ꝙ permisso modo. vt. ff. pro socio. l. merito. Sed
ecõtra videlicet, ex interuallo, secus ex contraria ratione. pro
primo. ff. de probation. l. quotiens.
¶ Tertio pone, quidã valẽs hõ aggressus à vicino suo si vellet
euadere posset fugiẽdo, tamẽ reputaretur sibi ad magnũ vitu-
periũ, Ideò expectat, resistit, & percutit. dicit Pe. ꝙ illicitè non
fecit, quia aliter nõ potuit euadere sine detrimẽto famæ suæ. vt
24 prędi. § qui cũ aliter. nec ob. p̃d. l. furẽ. de siccar à cõtrario. † quia
honor, & fama nõ possunt per iudicẽ reparari. ar. ff. si qs omis.
cau. te. l. Iulian⁹. In contrariũ arguit Bal. quia qlibet debet fuge-
re rumores, & rixas. ff. de pœnis. l. capitaliũ. § solet. itẽ quia pone
re man⁹ ad arma debet esse vltimũ refugiũ. Distinguit Bal. aut
violẽtia infert circa res, & tũc p̃cedat opinio Pe. quia fuga tra-
heret secũ periculũ. vt. ff. de vi & vi ar. l. iij. § si quis autẽ. & C.
qñ lic. sine iudi. se vindi. l. j. Aut circa p̃sonã, & tũc si fuga im-
portat periculũ, vt quia inimic⁹ cũ ense est ad spatulas, & tũc etiã
nõ debet fugere. vt p̃d. § qui cũ aliter. & idẽ si fuga ĩportat peri
culũ honoris, & sic etiã p̃cedit opinio Pe. & cõcordat etiã Iac.
de Ar. quia quilibet debet honorẽ suũ tueri & oĩ lucro p̃ferre. vt
p̃d. l. Iulian⁹ aut fuga nõ ĩportat periculũ, sed cautelã quãdam,
& tũc debet fugere quia tũc fuga nõ nocet sibi & alteri p̃dest.
vt. ff. de aqua plu. arc. l. j. § var⁹. Quia nec honor leuis curãdus
est. arg. de iniur. l. iniuriarũ. § si quis de honorib⁹. fa. ff. ex qui. ca.
ma. l. in eadẽ. in fi. Sed in contrariũ fa. cle. furiosus. § j. de homi.
ibi: q morte aliter euitare nõ valẽs. & placet cõtrariũ Collect.
rõ sua est, quia meli⁹ est pati vituperiũ, & lęsionẽ hoĩs, q̃ inha
bilitatẽ altaris. ar. eorũ q̃ le. & no. ĩ. de hom accepim⁹. & xiiij.
q. j. circa principiũ. sed aliâs audacter dicas scd̃m eũ post Ber.
& Archi. ꝙ licitũ est clerico interficere, anteq̃ interficiat. ĩ. de
homi. c. iiij. dũmodo hoc faciat p̃ p̃sona sua, vt ibi: quia secus
si p̃ alio, vel pro reb⁹, scd̃m Archi. xxiij. q. iij. in principio. vbi
de hoc. Sic debet intelligi quòd legitur & notatur. xxiij. q. v.
c. vnum solum est, vbi videtur legi, & notari quòd clericus de-
bet permittere citius se occidi quam occidat.
Super quo remittit ad collecta. sua. ĩ. de vi & honest. cleri. c.
clerici. Sed ista forsan procedũt quoad irregularitatẽ euitãdã
& hoc modo loquit̃ cle. si furiosus. sed dicta Pet. & Baldi res-
piciunt euitationẽ poenæ alterius, & ita videt placere Lapp. in
prædict. cle. si furiosus, vbi de hoc dicã.

¶ Quarto pone,tu spoliasti me possessiõe cuiusdã fundi,ego
reuersus cũ multitudine armatorũ volo recuperare amici in-
terponũt se,& promittũt se facturos,& curaturos q possessio
mihi restituatur.nũquid nihilominus possum impunè vi re-
cuperare? Accur.in prę.l.j.videt tenere q nõ,eo q non videt
istud necessariũ:nã cũ possim pacificè rehabere nõ debeo bel
lũ,& rixã eligere,quæ possent esse cã maioris mali.Faciũt no-
ta.j.de proba.in pñtia,&.ff.de offic.procur.cesar.l.ij.C.vti
pos.l.vni.Alij dicũt cõtra,quia in certus nõ est locus cautiõi,
vt.ff.de sta l.b.l statu lib.rationẽ.Itẽ quia omissa pulsatio in-
ducit dãnum possessionis & videtur etiã inducere dãnũ vsu-
capionis:nã nõ videtur possessionẽ perdere qui eã recuperare
desijt.vt.ff.de nper.no.nũc.l.de pupillo.§ meminisse.putat
Bald.q si prętẽdit aliquod dãnũ,vel interesse prohiberi non
pôt etiã per iudicẽ quominus vtatur iure suo.ff.de re iudic.l.
sæpe.in fine.Si aũt nil aliud prætendit nisi vt vim faciat,pôt à
iudice prohiberi.ff.de vsufr.l.ęquissimũ.de rei vendica.l.in
fundo.Sed nõ à priuato.quia nõ habet ius prohibẽdi,ex quo
à lege data est manus iniectio.ff.de serui.exportã.l.titius.facit
q scripsi.s.e arti.§.iuxta quòd quæro.
25 ¶ Quinto † nunquid ex solis minis posset minatus percute-
re minatorem:gl.in prę l.j.sentit q sic,si cõsueuit minator mi
nas exequi.nã tales minæ terrorẽ inferũt.vt.C.si rector ꝓuin.
l.j.nã cõsuetudo & qualitas personæ attendi debet in talibus
vt.C.si quis imper,maledixe.l.j.de act.& oblig.l.fina & fa.q
no.ff.de arbi.l.licet Baldo videt cõtrariũ quia licet minet nõ
incipit delinquere facto sed tantũ verbo,nec procedit ad actũ
proximũ,& ideò verbis debet tãtũ resisti nõ ad manus,& ser
rũueniri.fa q not.in Spec.de accusa § iuxta q.vers.Quid si re
uocaui latronẽ.verũ si in mora expectationis esset periculũ.
ex quo liquet de animo,dicit standũ cũ gl.quia melius est ad
uersus iniurias præparare,q̃ se in discrimine coarctare.Quid
eñ si ille qui minabatur expectabat socios venientes:certe po
terit minãs tũc præueniri:quia si expectaret minatus,fortè nõ
posset posteà se deffendere hoc tñ non debet facere,si alio mõ
do posset euadere,vt patet ex dictis.
¶ Sexto quæro pone aggressus post vulnera insequitur re-
cedentẽ,& percutit eũ q non licet.vt prę.l.si ex plagis § j.&.l.
qua actione § si quis in colluctatione.ff ad.l acquil.Sed nun-
quid punietur,vt dolosus.l.cornelia.de sicca.si occiderit,vel
nũquid punietur solũ,vt culpabilis:quia inconsultus calor vi
tio calũniæ caret,vt.ff.ad turpil.l.j.§ qñ.&.ff.de sicca l.iij.§ cũ
quidã.&.ff.de pœnis.l.respiciẽdum.§ delinquũt.Et.C.si quis
Imper maledixit.l.vni.Alij dicũt q imo,vt dolosus:cũ se vin
dicare non debuerit,secus si permitteretur se vindicare,& mo
dũ excessisset.vt.ff.ad.l.iuli.de adult.l.si adulter.§ Imperator.
dicit Iac.de Are q primũ est humanius.ar.ff.de pœnis.l.in-
terpretatione,&.C.de iniur.l.si non conuicij.Sed vide quæ
scripsi.j.e.c in sexta quęst principali circa principium.
¶ QVARTO principaliter quæro circa violentiã illatam
personæ gñaliter,nũquid violentia illata personæ possit per
amicos propulsari sicut de illata in rebus:notat gl.in præ.§ cũ
igitur.Accursius.ff.de vi,& vi.ar.l.cũ fundũ.dicit q non,&
q hic est casus in quo mihi licet per me q non per aliũ.Distin
gunt quidã aut ille amicus erat in continua violentiã passi,&
tunc potest.aut nõ,& tũc secus.argu.ff.de iniur.l.itẽ apud la-
beonẽ.§ si quis virgines.Alij,vt Iac.de ra,& Pe.de bella pert.
indistinctè tenẽt,q pôt per aliũ propulsari:quia si vnius nego
tia per aliũ iuuari possunt,vt.ff.de nego.gest.l.j.multomagis
persona quæ rebus prefertur.vt præ.l.sancimus.pro quo ca-
sum allegant.C.ad.l.iul.de adult.l.Grachus.Et si dicas q ibi
fuit filius,rñdet per.l.liber homo.nũ ob.d.l.cũ fundũ.quia ibi
mãdabatur ex interuallo,vñ sicut nõ licet principali,nec alij
in eo casu.Itẽ si opponas de prę.l.vt vim.rñdent per.l.si ser-
uus in fi.ff.de ser.expor.Circa hoc autẽ dicit Collec q p̃dicta
sñia ꝓbatur de sen excõ.dilecto.li.vj.& q deffendens non est
in culpa,si inde sequat homicidiũ.no.xxiij.q.viij.in.v.nisi ma
nu ꝓpria hoc faceret.leg.& not.in p̃d.cle.si furiosus.nisi iniu-
riam.ferret corpori:qa tũc pueniendo liceret ꝓpria manu oc

cidere mõ seruato.per not.in sum.vbi.s̃.in quo stat arbitrio
boni iudicis,vt not.ibi Archi.&.l.di.de ijs.vbi dicit sufficere
terrorẽ armorũ.bona autẽ pôt deffendere cleric⁹ incõtinenti,
vt hic,tñ sine interfectiõe.de homi.interfecisti.ibi:teq;,&c.qa
cleric⁹ ꝓ rebus tẽporalibus nullũ occidere pôt.ad q vide Ar
chidia.xxiij.q.viij.in prin.& q leg & not.de homi.significa-
sti.& c.accepimus.Adde etiã not.Archi.de ele.c.generali.lib.
vj.in glo.hoc verbũ.& Inno.de pœnis.c.q in dubijs.qualiter
autẽ capto in bello debet misericordia vide.xxiij.q.j.noli.
¶ Sed vt plenius videat materia quæstiõis.s̃.ꝓxime,diuida-
26 mus eã in particulares questiões.† Et primo q̃ramus,an sicut
quis pôt deffendere seipsũ,ita possit deffendere filiũ suũ.Dñi
legũ tenẽt q sic,nã filius patris,& matris pars dicitur,& cõe bo
nũ coniugatorũ.fa ff.q me.cã.l.isti qui.in fi.& saluat in eo no
mẽ,& memoria patris.ff.de ver.signi.l.liber hõ.& l.ꝓnuncia-
tio.§.fi.& hoc verũ scdm Bal.etiã si filius sit illegitim⁹:quia na
tura cõiseſt.ff.de accu.l.hos accusare.in fi.nec pôt cõstitutio
naturã imutare,neq; naturales stimulos cohercere.ff.de excu.
tu.l.amicissimos.§ lucius.fa.ff.de lib.cau.l.ij.&.iij.nec eñ de
iur.ciuilis intẽtione,sed de ipsa natura q̃rimus.nã & animalia
salutẽ filiorũ tuent ex quadã naturali iustitia insita omnibus
animãtibus.instit.de iur.naturali in principio.
27 ¶ Secũdo,† an filius possit deffendere patrẽ? dic q sic.imo pu
nitur si nõ deffendat.ff.de re.du.l vtrũ.in authẽ.vt cũ de app.
cog.§ aliud quoq; capitulũ hoc eñ gñale est,q quisq; iniuriã
sibi,vel suis illatã ꝓpulsare pôt.ff.de sicc.l.j.§ itẽ dicam⁹.& ibi
no.p̃ Ia.de Are.& dat actio criminalis vt ibi,& per cõsequens
multo magis deffensio.ff.de superfi.l.j.§ qait.fa.qa carnẽ suam
nemo vnq̃ odio habuit.vt not de cõdi.& demo.l.heres me⁹.
§ fi.& iniuria facta alicui totã eius gentẽ afficit.vt not.ff.de in
iur.l.lex cornelia.in princ.Super quo vide q no.Cy.C.de epi.
& cle.l.raptores.in quarta oppositione.
28 ¶ Tertio,† an maritus de facto possit deffendere vxorẽ,vel
vxor virũ? dic q sic,qa ꝓpter spũale vinculũ sunt duo in car-
ne vna,& ad mutuã fidelitatẽ inuicẽ tenent.xxxij.q.ij.admo
nere.ff.de lib.cau.l.iij.licet vxor non agat pro viro.Si eñ sui
asinum pôt asina deffendere ne ipm perdat,multo magis mari
tum in quo pendet salus ipsius.
29 ¶ Quarto,† an amasius amasiã,vel ecõtra? Bal.tenet q sic,quã
do sunt domestici,& quadã societate iũgunt.ff.de diuort.l.q
ait.ff.ad.l.iul.de adul.l.si vxor.§ q & in cõcubina.ꝓpter ami-
citiã nõ leuẽ q̃ inter eos existit.ff.de ver.sig.l.Masluri⁹ scribit.
30 ¶ Quinto,† an spõsus spõsam,vel ecõtra? dic q sic,rõe zeli,&
amoris incẽsi quo ad inuicẽ cõnectunt,& qa idẽ iudiciũ q de
vxore.ff.de spõ.l.oratio.de adu.si vxor.C.de bo.q; li.l.nõ tñe
31 ¶ Sexto,† an socius sociũ itineris? doc.tenẽt q sic,quia iniuria
est cõis.ff.de iniur.l.apud Labeonẽ.§ tenet.& idẽ in socio co-
habitationis,vel vitę.xxiij.q.ij.per totũ.& hac ratiõe licet of-
fendere nedũ hostẽ principalẽ criminosum,sed etiã socium,&
participẽ,& aggressorẽ ipsius criminis.fa.q scripsit Cyn.C.de
epi.& cle.l.raptores.in fi.Et ex p̃missis etiã dicas q licet deffen
dere seruũ suũ,qa sic deffendit res ꝓpria.ff.de app.l.Lucius.ac
vassallũ ascriptitiũ,& similes,licet nõ sint nñi pleno iure:quia
ius habem⁹ in eis ratione cuius nña interest pecuniarie esse
custodes,& eos nõ lędi,& idẽ de famulo cõducticio:qa nobis
debet operas quas infirm⁹ p̃stare nũ pôt.de stat.lib.l.cũ hæres.
§.fi.& quia est de familia.ff.de vsu & habi.l.ij.C.de epi.& cler.
l.ij.sine familia eñ viuere nõ possum⁹.ff.de iud.l.nõ alias §.j.
Ecõtrario p̃dicti deffendũt dños quib⁹ obsequia debẽt,& ope
ras,& quasi quadam astringũtur seruitute.debẽt ergo iuuare
dños clamore,& armis,& aliàs quomõ possint sine periculo
sui corporis,licet serui teneantur mori pro dominis.ff.ad Sil-
ley.l.cum dominus secundum Baldum.
¶ Septimo,an cessãte qualibet speciali affectione possit quis
assumere deffensionẽ hõis ignoti? & videt q nõ.qa.l.vt vim.di
cit affectionẽ pöderari.sed ad ignotũ nulla est affectio talis sin
gularis,& notab.In contrariũ videt p̃sertim si offensus clamet
accurrite accurite.Primo qa hoc licet in defensiõe rerũ,vt no.
ff.de vi & vi.ar.l.iij.§ cũ igit.Igit multo magis in defensiõe p-
sonarum

ſonarum.ſa.ff.quod met.cauſa.l.ſed & partus.§.j.ff.de furt.l.
ſi quis in ſeruitute.de ſiccar.l.furem.§.finali.Secundo quia li-
cet cuilibet,& intereſt cuiuslibet rem publicam deffendi ne of
fendatur:quia ius publicū in hoc conſiſtit.ff.de publica.l.lici
tatio.§.ꝙ illicitè.de capti.l.ſi quis ingenuā.§.in ciuilibus.ſecū
dum Bal.& hoc videtur tenere Inno.j.de ſenten.excōmu.ſi
verò.in gl.quid ſi nō.vbi omnino videas.& quæ ſcripſi.ſ.de
treu.& pace.c.j.xj.q.Prædicta tñ ſecundum Bald.quoad legē
promotiōis,non vendciāt ſibi locū.& notatur iticle.ſi furio
ſus.de homicid.allegata.ſi quis tñ nō vult ſe interponere ad ex
traneū deffendendū non punitur ſecundum leges,vt notatur
ff.de reg.iur.l.culpa eſt.ſed ſecundū canones tenetur ſe inter
ponere honeſto modo,vt ibi notatur.ſa.ff.ꝙ.met.cau.l.metū.
§.ſed licet.vbi de hoc per Butrigar.ſed melius.j.de ſenten.
excōmu.quantę.& .e.tit.c.dilecto.libr.vj.& pro præmiſsis fa
ciunt quæ ſcripſi poſt Iacob.& Pet.ſ.e.articulo in principio.
¶QVINTO principaliter quæritur circa violentiā illa-
tā in rebus de pluribus particularibus quæſtionibus.¶ Et pri
mo in vi turbatiua repellenda an habet locū ꝙ vim vi licet re-
pellere,quemadmodū,& in expulſiua? dic ꝙ ſic,quia æquius,
& iuſtius eſt ꝙ quis deffendat id quòd tenet,quā innadat id
quòd iam amiſit,licet incontinenti.nam illud magis ſapit na
turam deffenſionis,quā iſtud,& tamen iſtud licet,vt prædi.§.
cum igitur.non tamē debet turbatus turbanti ſtatim oculum
effodere.ff.ad.l.Aquil.l.ſi ex plagis.§.tabernarius.ſed debet
permittere remedia leuiora ſi videlicet ſibi ſufficiāt.vt notatur
C.de excep.l.licet.ſi verò turbatio nō infertur ab homine,ſed
à natura dic,vt legitur,& notatur.C.de interdict.l.j.
¶ Secūdo an habēs poſſeſsionē naturalē,habēti poſſeſsionē
ciuilē poſsis reſiſtere,vel ecōtra? dic ꝙ ſic,ſi iniuſtè timet in ſua
poſſeſsione vim pati proteſtatione tñ præmiſſa ꝙ non inten
dit alium expellere,ſed vtendo iure ſuo ſuā poſſeſsionē ſolū
deffendere.ff.vti.poſ.l.ſi duo.§.cum inquilinus.Sed ſi non iu-
ſtè timet,tunc ſecus:quia debent inuicem permittere ſe poſsi-
dere vti poſsident.C.vti.poſ.l.vn.&.ff.vti poſ.l.j.cum ſimili-
bus.Vnde dicit Bal.cum quæritur an habēs vtile dominiū po
teſt prohibere habentē directū,ꝙ non,ſi vtile ſubalternatur di
recto:ſecus ſi contariat:quia tunc nullū ius habet cū efficacia.
vt.l.ſi quis emptionis.inducit notata.ff.de acqui.poſ.l.iij.§.ex
contrario.Sed iſta ſubtilitas nō placet,quia in eadē pſona nō
cadit ſubalternatio,nec in diuerſis cōtrarietas,nec ecōtra ſi be
ne inſpicias,dic ergo,ꝙ vnus aliū prohibere non pōt,ſicut nec
ciuiliter poſsidēs naturaliter poſsidentē cū habēs vtile,ſaltē na
turaliter poſsideat.vt.ff.de acqui.poſ.l.naturliter.in princi.
¶ Tertio,an liceat aggreſſorē capere,& ligare? dic ꝙ recto ſi
ne conſiderato hoc pōt fieri vt ne poſſet obeſſe,vel vt iudici
præſentetur,quūmodo nō vltra.xx.horas.ff.de adul.l.capite
quinto.aliâs non.C.de priua.car.l.j.Sed nunquid ſi acceden
tem ad fundū meū animo expellēdi me feci in itinere vulnera
ri ad hoc vt nō poſſet venire,quærit an impunè fecerim? Bal.
videtur tenere ꝙ ſic,& videtur notari.C.vbi de crimine agi
oportet.l.j.ar.ff.ad.l.Corne.de ſicca.l.iij.§.transfugas.Subdit
etiam de impediēte me vti priuilegijs meis,ꝙ ſi poſſeſsio mea
ex hoc redditur debilior poſſum in ipſa turbatione nō ex in-
teruallo propulſare,alias ſecus.Subdit etiā de denegante an-
nuum redditū quē poſsideo,ꝙ ibi non cadit propriè propul
ſatio:nam ibi nō propriè obligatio.ff.quorū bo.l.fin.per Cy.
C.de pact.l.ſi certis annis.per Nouel.de cenſi.puenit.& per
me.ſ.e.in literis.in.j.q.§.octauo quæritur.licet ibi cadat talis
qualis ſpoliatio.de elect.quęrelā.de quo per G.de cug.ff.qui
ſatiſda.cog.l.ſciendū.credit autē illū cadere à iure ſuo,niſi ha-
beat iuriſdictionem,& ex illa agat.per.l.extat.dicit etiā ꝙ tur
batus in poſſeſsione iuriſdictionis generalis vel ſpālis iniuriā
propulſare pōt ſed non ſpoliatus per inobedientiā ſubditorū
omniū,ſecus ſi aliquorū:nā per alios poſſeſsionē retinet.ar.ff.de
vſur.l.arborib⁹.§.fin.ſicut per familiā.ff.de dolo.l.cū quis.de
32 cōtrahē.emp.l.fiſtulas.§.j.cū ſimili.vult dicere,† ꝙ in huiuſ
modi corporaliū turbatiōe,vel ſpoliatiōe poſſeſsiōis cū ſub
iectæ materię cōgruit ꝓpulſatio pōt incōtinēti fieri,alias nō.

¶SEXTO principaliter quęro de aliquibus alijs particu
laribus quęſtiōibus ad vtrāq; violētiā,qnq; cōiunctim,& qnq;
que diuiſim pertinētibus,& primo nūquid modū licitè deffē
ſiōis excedens puniaē de toto,an ſolūmodo de exceſſu? videē
ꝙ de toto.quia factū eſt indiuiduū.ar.ff.de verb.obli.l.ſtipu
lationes nō diuidunē.ꝙ cōcedit Bal.hoc poſito:ꝙ totū factū
ſit indiuiduum,licet tēperari poſsit pœna.argu.ff.de adul.l.ſi
aduteriū cū inceſtu.§.Imperatores.verſi.nam & Diuus.Pone
ergo Titius vulnerauit Meuiū,& Seyus pater meuij currens
poſt Titiū eum vulnerauit,ꝙ non licuit,quia timeret ſe vlte-
rius percuti,vindicta fuit.notat Archidi.l.di.de ijs.& Bernar
dus.j.de homicid.ſi perfodiens.puniēne,ac ſi nō pręceſsiſſet
offenſa? videtur ꝙ non,quia incōtinenti factū videē,& ſic lici
tè.ff.de adult.l.ꝙ ait.§.finali.In cōtrariū videtur prædictus.§.
tabernarius.placet Baldo ꝙ puniatur,vt culpabilis,nō vt do
loſus,eo ꝙ difficilimū eſt iuſtū temperare dolorē.vt prædi.§.
33 Imperatores.& † quia inconſſtus calor vitio doli caret.ff.ad
turpil.l.j.ſed iſtud ipſe recipit ab vltramontan.vt patet ex ijs
quę ego ſcirpſi.ſ.eod.c.in.q.iij.principa.§.ſexto quæro.ſaluo
ꝙ loquitur Baldus in caſu magis laxo.videlicet non in perſe
quente dolorem ſuum,ſed filij ſui.
¶ Secundo,quid ſi iudex violētiā inferat,nunquid priuatus
ſibi reſiſtere pōt? Accur.in.l.j.C.vnde vi.tenet ꝙ nō,ſed Petr.
ibi diſtinguit.quia aut iudex facit præter officiū ſuū,& tunc
poteſt ſibi reſiſtere.C.de iu.fiſci.l.prohibitū.&.l.deffenſiōis.
& de metatis.l.deuotū.& hoc ſiue faciat,vt priuatus per iura
proximè allegata,ſiue vt iudex in caſu nō ſpectāte ad officiū
ſuū,vt ſi iudex ſecularis vellet clericū notoriū punire.vt de re
gu.iur.c.ea quæ fiunt lib.vj.ſa.not.Inno.de offic.deleg.ſiqñ.
ſuper verbo tranſactiōe.vbi dicit ꝙ iudicibus male procedē
tibus.ſ.ad non cōmiſſa reſiſtere poſſumus.& cōtra eos cōpe-
tit interdictū vnde vi.arg.l.prohibitū.Aut facit inter officiū
ſuum,& tunc ſi iuſtè puta ſententiā exequendo non licet reſi-
ſtere.vt.ff.de iniu.l.iniuriarū.§.j.& de reg.iur.l.nō pōt duo ca
rere.&.l.qui iuſſu.ꝙ dic,vt ibi.ſi autē iniuſtè & ſit tale factū ꝙ
non niſi agendo cōtra iudicē valeat reparari,& tunc licet reſi
ſtere.ar.ff.de appel.recipi.l.ij.ſed ſi poſſet raparari ſecus.vt.ff.
de iniu.l.nec magiſtratibus.Dynus verò ſic diſtinguere ſolet.
Aut certū eſt ꝙ iudex procedit ſcd̄m ius,aut certū eſt ꝙ pro
cedit cōtra ius.Primo caſu parendū eſt,ſed ſecundo caſu pare
ri non debet.ſed intellige niſi per aliud remediū iuris poſsit re
parari,vt ſupra.ratio,quare reſiſti pōt:quia factæ cauſæ nulla
ratiōe poſſunt eſſe nō factæ.ff.de capti.l.in bello.§.factæ.vt au
tem dicatur iuſtè factū,oportet ꝙ ritè,& rectè ſit factū.C.vn
de vi.l.meminerint.C.ſi per vim.vel alio mō.l.fi.not.in præ.
l.ſi quis in tantā.vñ ꝙ fit cōtra nō tacitū.non pōt dici nec ri-
tè,nec rectè factū.ff.ne vis fiat ei.l.j.§.ſi qs ideò.ff.ex qui.can.
ma.l.cū miles.§.i.ſi ꝓpter publicas pēſita.l.ij.ſ.de offi.delega.
ſi qñ.ſcd̄m Lapp.ij.q.j.nos in quēquā.de cau.poſ.c.j.tūc autē
omnino facto iniuſto iudicio rectè reſiſtiē,cū mora eſt peri-
culū allatura.C.de appel.l.ſi qs prouocatiōe.Henr.verò circa
hoc ſic diſtinguit mēbrū illud de iudice,vel officiario in caſu
ſpectās ad officiū ſuū ꝓcedēte qa aut infert violētiā notoriè il
licitā,& dānatā iure diuino,canonico,vel ciuili,& tūc pōt ſi-
bi reſiſti.patet de diuino.xj.q.iij.nō ſemp.&.c.ſi dñs.&.c.Iu-
lianus.xxj.di.inferior.de ma.& obe.cū inferior.patet de cano
nico.xij.q.ij.nō licet Papæ.xv.q.vj.iuratos.de tēpo.ord.dile
ctus.patet in ciuili.C.vt oēs tā ciuiles ꝗ mili.l.vn.§.officiū.
de app.qm̄ iudices.de decur.l.oēs iudices.in fi.de excu.mu
ner.l.placet.in authē.quomō oportet epiſ.§.fina.& ꝙ notatur
in.l.nō pōt dolo carere.& de tēpo.ordi.ad aures.Aut eſt du-
biū an ſit illicitū,& tñ in iudicib⁹ ſeu officialib⁹ maioribus iu
riſdictionē habētib⁹ diſtinguit vt ſupra an poſsit per viā iuris
reparari,& tūc nō reſiſtaē,ſed appelleē ſeruata diſtinctiōe inter
leges quę ante diffinitiuā regulariter appellatiōes nō recipiūt.
.ff.de appel.recip.l.ij.& canones appellatiōes huiuſmodi reci
pientes.j.de app.ſuper eo.ij.ꝙ dic vt ibi.aut non poteſt repa-
rari,vt ſi te vult ſuſpendere,& tunc ſi non habes copiam ma-
ioris te deffendere potes,qa hoc caſu recipitur appelatio,aliâs

non recipienda:vt prę.l.ij ar.ff.de ijs qui in frau.cred.l.ait prętor.§.si debitorem.C.vnde vi.meminerint.& præ.l.quoniam Iudices.C.vt nemini.lice.sine iudi.l.j.& ꝙ notat Inno.in præ.c.Si quãdo.glo.vltima.De minoribus autem iurisdictione carẽtibus si nõ constat de mandato potest resisti.vt.l.prohibitũ.&.l.defensionis.in authent.de exhibẽ.rei.§ quidẽ .coll.v.sed si cõstat,tunc potest resisti sicut in maioribus est dictũ per alle.ar.xciij.di.c.fina.xciiij.di.c.j.de offic.dele.sanè.de hoc nota.in præd.l.vt vim.vide quæ scripsi in præd.§.si quãdo.in quinque primis oppõnibus.fa.ꝙ scripsit Thomas.ij.ij.q.lxix.articulo.iiij.dicẽs ꝙ iustè cõdemnato nõ licet se deffendere.quia ex parte iudicis bellum iustũ est,& ꝙ indubitãter deffendẽdo peccaret.Romano.xiij.qui resistit potestati Dei ordinationi resistit,&c.xj.q.iij.qui resistit.Secus tamen dicit de cõdẽnato iniustè,quia tale iudiciũ simile est violentię latronũ,nisi fortè propter scãdalum vitandũ,cũ ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur fugere,tamen semper liceret,nec tenetur facere id vnde mors sequatur,ꝙ est manere in loco vnde ducatur ad mortẽ,sicut dãnatus mori famę nõ peccat,si cibũ sibi occultè ministratũ sumat:quia nõ sumere esset occidere secũdum Thomã & cõcordat summa cõfessorum,titulo de raptoribus.rubricella de accusatione quæstione.cẽtesi.xcvj.vtrum alicui.&c.

¶ Tertio,nunquid vbi guerra est licita confederati,& amici possunt interesse in bello, ad iuuãdum? & satis videt ꝙ sic.ar.C.si per vim vel alio modo.l.j.& ꝙ notatur in p̃d.§.Cũ igitur.&.ff.ad silley.l.Si quis in graui.§.si maritus.&.ff.de seruis.l.Si quis in seruitute.in fine.& ꝙ me.ca.l.Sed & si partus.§.j.& p̃d.l.prohibitũ.in verbo quorũ interest.fa.ꝙ notat Inno.j.de iureiurã.c.sicut.& optimè ꝙ legitur & notatur.ff.ꝙ vi aut clã.l.Si alius.§.bellissimè.per quæ respõdetur ad id ꝙ legitur & notatur.ff.de vi.& vi.ar.l.Cum fundum.

¶ Quarto,nũquid offensus cui permittit statutũ facere cõpetentẽ vindictã,potest hoc alteri demãdare? videtur ꝙ nõ.ar.C ad.l.iuli.de adulter.l.Grachus & ꝙ notatur in pred.l.cũ fundũ.hoc enim specialiter certę personæ cõceditur: Igitur ad alium nõ transmittitur.ff.de le.ij.l.Cũ patronus.de offi.eius cui mãda.est iurisdictio.l.j.in principio.ſ.de offi.dele.ca.vltim.Statutũ enim odiosum extensionẽ nõ recipit.ff.de lib.& postu.l.Cũ quidẽ.nec verba de offenso loquentia trãsgredi licet.ff.solu.matri.l.Si verò.§.de viro.vnde & si mãdans ex mãdato forsan nõ sit puniendus,puniri tamẽ debet mãdatarius.cũ nõ sit eadem ratio & conditio personarũ.ff.de furtis.l.Si quis in seruitute.circa principiũ.de auxiliãte tamẽ secus:quia accessorie venit similis distinctio.C.si pẽden.app.mors interue.l.iij.secundũ Baldum.Sed primũ dictũ mihi dubium est,quia si licitè mãdat offensus,nõ video quomodo illicitè pareat mãdatarius:fa.quia in delictis qui per aliũ facit per se ipsum facere videtur.ff.de vi.& vi.ar.l.iij.§.deiecisse.j.de sente.exco.cũ quis.lib.vj.quã nõ reperio fallere in casu isto.fateor tamẽ ꝙ verba & ratio statuti,põderari debẽt.vt.j.de priuil.porrò.& de verbo.sig.intelligẽtia.vt si ex verbis, vel ex ratione,seu ex causa statuti,appareat esse de mẽte statuẽtium,ꝙ offẽsus vindictam debeat,seu possit facere per se ipsum,tũc si per aliũ fecerit nec ipse,nec faciens est excusabilis,imo ambo puniendi sunt:quia formã statuti nõ seruarũt,& sic procedant argumẽta inducta per Lapp.Sed hoc cessante statem regulæ quæ habet,ꝙ potest quis per aliũ quòd potest facere per se ipsum.j.de regu.iuris põt quis.li.vj.nec est statutũ extẽdere,sed idẽ representare.vt c.qui facit.e.titulo.tu cogitabis.

¶ Quinto,nũquid in foro pñiali sibi locũ vendicẽt ista iura quę permittunt vim vi reppellere? aliqui dicũt ꝙ nõ,de quo tãgitur.xij.q.ij.fraternitas.sed nõ placet.quia quicquid fit de lege ciuili saltem lex canonica auctoritatẽ peccãdi nõ daret.tangitur etiã in dicto cap.fraternitas.in glo.vlti.vtrũ pœna vltra interesse à fure, vel raptore in foro pñiali peti possit? Sup quo dicit Baldus ꝙ sic,quia debita est.ar.ff.de regu.iuris.l.ꝙ à quo que.inducit notata.ff.de cõdi.inde.l.si pœna.in principio.vide Inno.j.de immun.eccle.quia plerique.fa.notat.insti.de iniur.§.fi.&.j.de sepultur.c.parrochiano.

¶ Sexto,nunquid furiosum,vel dormientem me insultantem si nõ possum aliter euadere possum impune occidere? dic ꝙ nõ fa.pręd.cle.si furiosus.cũ ibi not.quia officio caret.ff.de offic.pręs.l.Diuus.dic contra,quia non cõtingit hoc ex vitio offensiõis,sed ex natura deffensiõis,sicuti,si quis insultum patitur à bruto aliâs tuo põt occidere, qui aliâs acquilliana teneretur.principalis enim intentio,& cã proprię deffensiõis est consideranda.ff.ad Silley.l.qui posthumos.ff.de furtis.l.verum.cũ simili.Vide hanc quæstionẽ de treu.& pa.c.j.§.viij.ver.sed qd de bannitis.Ex hac ratione dicitur ꝙ bãnitus quẽ ex statuto licet impune offendere excusatur,si deffendendo se alium perimat:quia ius naturale nõ perdidit à quo hãc deffensionem habet.vt cle.pastoralis.de re iud.imo fortè talia statuta nõ valẽt vt no.Host.de consue.c.fi.nõ ob.C.de ijs qui ad eccle.confu.l.si seruus.quia ibi resistentia erat cõtra ius diuinũ, seu gentiũ,nec ob.C.quãdo lic.sine iud.se vind.l.j.quia ibi nõ imponitur pœna pro resistentia, sed pro delicto, nec ob.agressorem esse exequutorem iustitiæ.vt.ff.ꝙ met cau.l.accusatoris.quia illa iustitia nõ est peremptoria,quã nõ liceat declinare.sed est quędam permissio voluntaria,quã licet declinare, & agressori,& aggresso.Ex præmissis etiã patet qualiter ebriosum insultantem licet offendere,cum deffensione moderata, maximè quia in ebrioso culpa pręcessit, licet aliqualiter videatur ebrietati parcendũ,& ebriosum mitius puniendũ.ff.de pœnis.l.respiciẽdũ.§.delinquũt.Dicitur enĩ.ij.rethoricę ad finẽ ꝙ in ebrietate oportet veniã habere,licet ibi duplex culpa.s.ebrietatis & contumeliæ.nec ob.duo mala plus põderare q̃ vnũ.C.ad.l.iul.de
34 vi.l.quoniã.† deterior enim est vnus dolus q̃ multę culpæ.
Dicit tamẽ Lappus,ꝙ leuiãda nõ est pœna,nisi tãta sit ebrietas ꝙ quẽ induxerit extra mentẽ.Sed nõ placet,quia hic nõ quæritũ de puniẽda culpa ebrietatis,sed offensiõis, quæ culpa offensionis occasione ebrietatis est minor, vel saltẽ minus de dolo habet,si in nõ ebriosos solus calor iracũdię pœnã mitigat, & quãdoq; excludit.vt dixi.ſ.fortius in ebrietate quæ & sensum lędit,& iracundiã etiã inducit,

¶ Septimo,an sicut licet offendere assalientẽ,sic & mandantẽ ac consulentẽ? Super quo vide Inno.de homi.ad audientiã.& dic ꝙ sic,si offensa huiusmodi inducit deffensionẽ offendẽtis, aliter nõ,& ideò auxiliãtes possunt impune offendi.vt præd.l.quoniã.secũdum Bal.& an eo ipso ꝙ quis cũ alio vadit intelligatur ei præstare auxiliũ, vel fauorẽ.vide Inno.de cler.pereg.c.fi.& quòd notatur in cle.j.de pœnis.

¶ Octauo,pone clericus à prædonibus captus & ligatus, custodiæq; datus,aliter se liberare, & manus eorũ euitare nõ valens cõtra fidẽ tñ illi custodi per se datã eũ occidit,q̃ritur an sit irregularis? fa.ꝙ sic,quia fidẽ fregit.fa.cõtra, quia fides p̃donibus nõ seruatur.ff.de dolo.l.j.§.nõ fuit.de neg.gest.ni & seruus.in princi.dicit Bal.ꝙ nõ est irregularis,quia corporis cruciatus similis est morti.facit ꝙ no.xxiij.q.v.cũ hõ.ff.ad.l.aqui.l.itaq;.sed hoc mihi dubiũ,quia in irregularitate speciale est quòd cõtrahitur sine culpa,vt patet ex ijs quæ leg.à cõtrario.& not.in præd.cle.si furiosus.& fortè posset dici,ꝙ si,p̃pter imminentẽ mortẽ,fecit solũ ad deffensionẽ cessat irregularitas,aliâs non etiã si ad suã liberationẽ hoc fecerit.ar.C.qñ lic.sine iud.se vindi.l.j.& .ij.& ꝙ leg.& not.j.de cleri.percuss.c.fina.

¶ Nono ponamus,vnus frater incepit rixã,& alter frater superueniẽs,& putãs,ꝙ ille nõ fuisset insultator,sed insultatus aduersariũ vulnerauit q̃ritur an sit puniẽdus? respõdet Bal.ꝙ sic,sed mitius.qa errauit in cã facti.vt.ff.de adul.l.pe.& .l.miles.§.pe.Sed nũquid adiũctus teneat de facto fratris? respõdet ꝙ nõ.ar.ff.de vi.bo.rap.l.ij.§.si quis nõ homines.& ꝙ ibi not.Qualiter autẽ iniuriatus possit pcutere,vel capere clericũ iniuriatorẽ,vide Inno.j,de sent.exc.vt famę.fa.ꝙ sic.C.de malefi.& mathe.l.fi.scdm Bal.Subdit ꝙ si familia potestatis iuerat cã capiendi quendã ex bãnitis,& resistentẽ occidit,nõ puniet.ar.C.de ijs qui ad eccle.cõfug.l.si seruus.cũ simil.licet non liceat occidere captũ.licet Dynus aliter dicat in.l.in laqueũ.ff.de acqu.re.do.& de sta.ho.l.iij.& licet de iure cõi bãnitus nõ possit occidi.ff.de cu.re.l.diuus.& .l.fi.all.qa hoc fa.recalcitratio volẽtis duci

Subdit

¶ Subdit etiam quòd iniuriam non personę, sed officio, vel
dignitati illatam potest quis armis incontinenti pulsare. vt. ff.
de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. adijcitur. licet & remedijs
prætorijs possit hoc fieri, etiam ex interuallo. vt. ĩ. de senten.
excommu. dilecto. libr. vj.

¶ Decimo pone, Titius habens vxorem odio propter suspi
cionem violati thori, dicit famulo suo occide eam, vel occi-
35 dam te. occidit famulus, nunquid impune? videt ꝙ non: † qa
melius est omnia mala pati, quam malo consentire. ff. ꝙ me.
causa. l. isti. in fine. videtur casus in dicto §. qui cum aliter. Io
contrarium videtur casus in prædict. l. vim. distinguit Iacob.
de Rauen. aut mulier alias erat paritura, aut non. per. l. si quis
famo §. j. ff. ad. l. Aquil. & l. si alius. §. est & alia ff. quòd vi aut
clam. Sed non dicit quid in dubio, Pet. de bel. pert. dicit indi-
stinctè famulum excusari, quia ob tutelam corporis sui fecit,
& quia charitas ordinata procedit à se. C. de seruitu. l. pręses.
& quia proprium sanguinem licet redimere. C. de transactio.
l. transigere. non obstat ꝙ melius est omnia mala pati. &c. qa
hic non consentit malo, sed bono propter se. & ꝙ dicit. l. isti.
quòd melius est mortem pati quā stuprum, intelligit de vo
luntario non de necessario non obstat. §. qui cum aliter. quia
ibi alium percutiendo, non euitabat mortem suam, sicut in ca
su isto. secundum eum. Sed in veritate casus iste mihi dubius
est, quia licet defensio sit permissa, non tamen inuasio, vt sæpe
dictum est. & tamen vxor famulum non inuadit, ideò oon
potest dici ꝙ contra inuasionem vxoris famulus se defende-
rit, restat ergo ꝙ eam inuasit. Prætereà licet sit permissum offē
dere inuasionem ad proprium periculum euitandum, de illo
tamen qui non est inuasor, nec inuasori dat mandatum, auxi
lium, consilium, vel fauorem in iure non reperio hoc permis
sum. restat ergo hæc inuasio facta in casu non permisso à iure,
& sic excusationem non habet: quia contra regulas diuini &
humanani iuris, non occides, nec facias alijs ꝙ tibi non vis fie
ri, & contra pręceptum de proximo diligendo, & contra re-
gulam ioris diuini aliam antedictam quia, cauetur ꝙ melius
est omnia mala pati quam malo consentire: quia salua pace
petri, non intelligitur solum de malo omni oovoluntario, sed
etiam de malo necessario causatiuè. vt probatur expressè. ŝ. ꝙ
met. cau. capitu. satis. xj quæst. iij inter verba. xxij. q. ij. ca. pri-
mum. in principio. xxxij. q. v. ita ne. cum similibus. quia plus
debet timere periculum animę quam corporis. non obstat ꝙ
ob tutelam sui corporis fecit: qoia pro tutela sui corporis hoc
non licuit, nisi contra inuasorem & complices eius. Non ob.
ꝙ charitas ordinata a se incipit qoia id verū dum facit in suo
vel alias sibi prouidet in casu à iure permisso, nō sic autē dum
immittit in alieno. vt in proposito. ar. ff. de dam. infect. l. flu-
minum. § fin. cum. l. sequenti. noo ob ꝙ licet proprium san-
guinem redimere, quia non licet alienum sanguinem effunde
re extra casus à iure permissos, vt in proposito.

¶ Vndecimo quęro de spoliato, violentiam cōmisit an agere
possit. & primo dico ꝙ sic ad damna, & interesse ciuiliter. vt
ff. de vi & vi arm. l. j § ex die. & l. qui possessionem. e. tit. quia
dico secundo ꝙ etiam criminaliter contra eum agere potes,
ille primus illicitam violentiam cōmisit, licet non habuit effe
ctum propter recuparatiōem cito factam: nam in delictis suf
ficit animus & actus, licet nullus sequatur effect⁹. C. ad. l. Cor
nel. de sicar. l. si qs cū telo. & de pœn. di. j. si quis. & ŝ. de biga
mis. c. ouper. cum similibus. dico tamen ꝙ ipse possessionem
recuperans de violētia per se commissa, per illum qui primā
intulit violentiam conueniri non potest si recuperauit incō
tinenti, nec ciuiliter, vt hic in fine. & l. qui possessionem. alle-
gata. nec etiam criminaliter: quia licitum fuit sibi vim vi incō
tinenti repellere. C. vnde vi. l. j. & quia videtur ad sui defensio
nem id fecisse. vt. præd. l. vt vim. & ꝙ legitimè factum est pœ
nam non meretur. vt prædict. l. Grachus. Tamē circa hoc cū
quęritur, an liceat resistere violentię distinguit Baldus, quia
aot violentia est facta, aut est fiens, aut est futura, seu faciēda. si
facta, aut circa personam aut circa rem. si circa personam, aut
duraote rixa, & licitum est offensorem percutere: quia tunc
reiteratio percutere videtur fieri ad defensam. vt prædict. § ta-
bernarius. & inducit hic notata per Innocen. aut rixa separata
est, & tūc secus: vt notatur in præd. c. significasti. & ideò aduo
catus debet esse cautus ne faciat articulū, ꝙ durante eadē rixa
fuit facta percussio. Si vero circa res licet etiā post rixā finitam
dummodo incōtinenti, vt hic. & prædict. §. cū igitur. si violē
tia est fiens semper est licitū, cum moderamine propulsare. vt
§. tabernarius. & C. vnde vi. l. j. si fienda siue futura est, & tunc
potest resisti cū attentatur. Attētari autē dicit insultu, clamo-
re armorū, terrore, concitatiōe, seditiōe, & huiusmodi. C. de
sicca. l. ij. Si vero nondū attentat secus: tum qa non cōstat si at
tentabitur, tum quia primæ locus esse pōt. ff. de pœnis. l. cogi
tatiōis. Pone ergo ꝙ ciuitas Pisana accepit à Florentinis vi vel
clam quędā castra, deinde huiusmodi occasiōe, ad multos tn̄
annos Florētini cōtra Pisanos pro castrorū suorū recuperatio
ne mouent bellū, nunqusd bellū huiusmodi licitum est? videt
ꝙ non, quia ex interuallo motū, vt hic. & præd. § igitur. & ꝙ
notatur. C. vnde vi. l. j. nā debuerunt adire superiorē, puta Im
peratorem, deficiente Papā. de iudi. c. nouit. qui faceret ablata
restitui, & non in ciuili modo bellū mouere. C. de pact. l. si pa
cto quo pœnā. Credit Baldus tale bellū esse licitū ex cā lapsu
temporis non obstāte, quia hic nemo effectualiter iudex est
quo mediante Florentini potuerūt ius suū consequi. inducit
notata hic per Inn. & hoc verū, nisi inter eos esset de transactis
dānis, & iniurijs facta pax. inducit nota. Inn. ĩ. de iniurijs. sed
si vnus. § si ante. & ibi per Dyn. secuodum eum.

¶ Duodecimo qualiter super defensione exceptiōis, & super
excessu huiusmoi replicatio in iudicio formari debēt. respon
det Bal. ꝙ aptè & concludēter. nam si exceptio vel replicatio
non excluderet tanꝗ inepta repelli deberet. ff. de flumi. l. j. §.
Labeo. sed nunquid sufficeret generalis? respondet ꝙ non cu
rat vtrum sit generalis, vel specialis. nam si procedat generalis
libellus in agendo, ergo & in excipiēdo. fallit vbi lex requirit
aliquid specificari. ĩ. de excep. pia. lib. vj. nam vbi verborū spe
cialitas requiritur generalis clausula nihil operat. ff. de dona.
l. filius. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quęsitum. alias tn̄ regu-
gulariter genus valet in omnibus, pro quibus supponit. n. de
admi. tu. l. si duo. & nota. ff. de acqui. hæred. l. si quis mihi bo-
na. §. iussū. Saluo ꝙ non debet sub cōditiōe formari. ar. eius ꝙ
leg. & not. ff. de libera. cā. l. si filiū. C. de excep. l. si quidē. & per
Inn. de rescript. ex parte. & Dyn. de reg. iur. nullus pluribus.
lib. vj. secundū eum. sed nō placet ꝙ sufficiat in genere excipe
re per rationē ipsius Baldi: non enim licet agēdo in genere li
bellum dare: patet, qa si ago rei vēdicatiōe no sufficit mihi in
genere exprimere rem ꝗ peto, sed necesse est in specie illā de-
clarare. ff. de rei vend. l. si rē. & si ago actiōe personali necesse
est, ꝙ declarē in specie cām ex qua peto. ŝ. de libell. obla. dile
cti. & faciunt optimę quæ scripsi ibi in. j. q. & e. ti. c. significan
tibus. etiā in. j. q. fa. qa exceptio descendēs ex crimine etiā cū
ciuiliter agitur requirit specificationē. de test. c. præsentium.
§. testes etiā. versu. primo tn̄. lib. vj. & de elect. vt circa. eo. lib.
& præd. c. pia. ar. ff. de iniurijs. l. prætor ædixit. in princi. & ŝ.
de procu. c. tuæ. ff. de dolo. l. itē exigit. notat Bart. ff. solu. ma.
l. viro. & ff. de excep. l. j. in q̄one quæ incipit, quarto pone. vbi
plenè de hoc, modo exceptio de excessu modo descendit ex
crimine, & crimen infert, vt de se patet. Sed pone ꝙ super vio
lentia in iudicio tractus negat factū quo post probato exci-
pit de defensione, nunquid bene videtur puniēdus? videtur ꝙ
non, qa videtur cōtrariū asseruisse negando factū. Contrariū
placet Baldo, qa actor probauit cōtrariū prædictæ negatiōis
ipsius rei, & ideò ex illa nō pōt amplius se intueri: quia nō de
bet quis ex eo lucrū consequi ꝙ vilus extitit impugnare. ĩ. de
reg. iu. ex eo. libro. vj. & maximè, qa effectualis fuit impugna
tio, eo ꝙ reus ex ꝓbationibus actoris succubuit. facit ꝙ notat
Inn. ĩ. de iureiur. mulieri. nec obstat ipsi reo cōtrarietas: nam
ex parte rei admittūtur successiuè allegatiōes cōtrariæ etiam
origioe, & effectu, & in eadē instātia, vt patet ex lectis, & no-
tatis in. c. nullus pluribus. allegato. Prętereà satis videtur instā
tia variari, cum defensio variat. nam quælibet videtur habere

suam instãtiã.ff.de indic.& post edictũ.in diuersa autẽ instã-
tia possunt cõtraria allegari.ff.de inoffi.test.l.Papinian⁹.§ sed
nec impuberis.sed prima ratio secundũ eũ melior est, nec ob
stat ipsi reo si sub sacramento veritatis p̃dictã negationẽ asse-
ruerit,tum q̃a cõtrarias opiniões iã detectũ est ꝙ errauit, tum
quia põt reus suã turpitudinẽ allegare. vt not.ff.de iureiur.l.
aliã.gl.ad hãc doctrinã.& hãc partẽ tennerũt Dyo. & Iacob.
de Aren.ff.de acqui.rer.domi.l.in laqueũ.vbi etiã Bartho.te
net hanc opinionẽ indistincte post G.de cug.ar.optimũ secũ
dum eũ.ff.de quęst.l.j.§.final.inncto ꝙ tantũ operat̃ confessio
partis,quantũ probatio aduersarij.sed post cõfessionẽ cõstat
contitẽtẽ posse probare cõtrariũ,licet Dyn.in.c.nullus sentiat
contrariũ Sed magis placet p̃cedẽs opinio Iac.Guil.& Bart.
per ea quæ latè scripsi.s.de iudi c.at si clerici.in prima oppo
sitiõe.§.circa secũdã q̃onem.& in remissiõibus quas ibi dedi.
¶ Decimotertio cur dolus modũ deffensiõis excedẽtis cũ do
lo primã violentiã inferẽtis nõ cõpẽsatur,iuxta.l.si duo.ff.de
dolo.& de cõpensa.l.si ambo.&.ff.solut.matri.l.viro.&.j.de
adult.c.pe.& fin.gl.in.l.j.C.vnde vi dicit quòd ideò, quia di-
36 uersa sunt facta successiuè.sed Petrus dicit,ꝙ ideò † quia cõpẽ
satio nõ admittitur in ijs quæ possunt se habere vt excedẽtia,
& excessa,vt hic.Iac.di.itaq; primus dolus purgat̃ per secũdũ.
quia qui ius sibi dicit amittit ius suũ propter vim cõmissã vt
prædi.l.extat.sed alias secus.q̃a in alio casu nõ absorbet̃ dolus
secundũ eũ quasi dicat hic est dolus cũ vi,in cõtrarijs est dolus
sine vi.& ponit̃ rõ in.l.extat.l.q̃ ibi vterq; dolus incidit circa
idẽ,hic circa possessiões diuersorũ. vñ dicit Ia.de but. quòd
si eiectus recuperet ex interuallo,& vltimo expulsus agat de
secunda violẽtia reuersus excipere de prima non põt, nec fit
compẽsatio.quia sunt cõmissa ista delicta circa diuersa.argu.
ff.de eo per quẽ factũ est.l.si §.pe.&.l.si duo.ff.de dolò.& ibi
notatur.dicit etiã ꝙ nec agere de illa põt,q̃a ius sibi ex interual
lo dicẽdo perdidit possessoriũ,ꝙ sibi ex prima violẽtia cõpe
tebat.vt.l.si quis in tantã.sed hoc vltimũ non p̃cedit,quia illa
ipso iure non priuat,vt ibi notat̃,vt dixi.de causa pos.c.pasto
ralis.& cle.causa eod.tit.de ordi.cog.cũ dilectus. dicit tñ ꝙ si
incõtinenti recuperet,nõ potest agi cõtra eũ,& sic etiã cõpẽ-
satio cessat,q̃a tũc nõ cẽsetur expulsus,sed semp cõtinuus. nec
p̃scriptio interrupta.vt not.ff.de vi.& vi ar.l.qui possessionẽ.
Dicit Baldus ꝙ duplex est cõpẽsatio,vna debitorũ quæ fit in
ter creditores in ijs quę functionẽ recipiunt, & ista nõ habet
locũ in speciebus,nec in factis,nec in generibus,quę functio
nem nõ recipiunt.not.ff.solu.matri.l.diuortio.§.ob donatio
nes.& ista nõ est materia nr̃a nec habet locũ in pœnis fiscali-
bus ex delictis diuersorũ,q̃a fiscus creditor est.& nõ debitor.
Secũda cõpẽsatio est delictorũ. & ista si cõtẽdit opponi p̃t.
ff.de dolo.l.si duo.aut nõ excludit̃ crimẽ,sed pœna.& tũc ex
tali cõpẽsatiõe in ciuili orit̃ peremptoria exceptio,vt.ff.so.ma.
l.viro.& l.cũ mulier.vbi de hoc plenè per Bar.in criminali au
tẽ orit̃ declinatoria nõ peremptoria ff.de adult.l.j.§.qui hoc di
37 cit.&.l.si verò.§.qui iudex.† Violẽtia autẽ cũ violẽtia nõ diri
tur compensari,sed absorberi quantum ad ciuilẽ causam,sed
quantum ad criminalem non absorbetur.sed persona repelli
tur ab accusando.arg.pręd.l.cũ mulier.in fi vel ibi circa idẽ.
& ideò dicit nõ repelli ab accusa.ar.ff.de furt.l.quib⁹.in prin.
& notat̃ bene scd̃m eũ, ꝙ cõpẽsatio debitorũ hinc inde mu-
tuas obligatiões p̃supponit, nec ibi curat̃ an vna ex dolo, &
alia ex culpa sit,sed cõpẽsatio delictorũ obligatiões excludit,
q̃a cõtrariatur principijs obligatiuis, & nõ fit nisi circa idẽ,&
nõ nisi sint in pari cã,Ideò secus si vnus in dolo alius in culpa.
de hac materia dicã plenius.j.de adult.c.vltimo.alleg.di.ij.
38 ¶ Decimoquarto,† nunquid iniusto possessori licet vim vi
repellere? videt̃ ꝙ nõ,per.l.j.C.vñ vi sed cõtra.videt̃.de.l.j.§.
qui vi à me.ff.de vi & vi ar.Gl.in p̃d.l.j. dat quinq; respõsiões
quas Cyn.& Bal.ibi p̃sequũtur,sed omitto,& dico scd̃m Iac.
de Butr.& Pet.de bel.per ꝙ iusto possessori licet resistere cui
cunq;,vt p̃d.l.j.& etiã iniusto cõtra illũ respectu cuius nõ pos
sidet vitiosè,& sic loquit̃ §.qui vi à me.Sed cõtra illũ respectu
cuius possidet vitiosè nõ resistere incõtinẽti,licet tamen ex in
teruallo.& prædict.§.cum igitur.

39 ¶ Decimoquitn, † q̃d est iniuste vel vitiosè possidere? dicit
Bal.ꝙ duplex est generale vitiũ.s.cõsciẽtiæ,& existẽtiæ. vitiũ
conscientiæ est habere malã fidẽ.vitiũ existentiæ est nõ posse
iustè tenere,licet q̃s putet se iuste tenere puta q̃a res est aliena.
q̃nq; tñ cõcurrunt ista duo vitia,& q̃nq; cessant ambo, vt quia
bona fide res propria possidet̃.Quandoq; adest secũdũ,& ces
sat primũ,dũ possidet res aliena bona fide, q̃nq; ecõtra, dum
possidens rẽ propriã alienã credit,quãdoq; verò ambo cõcur
runt possessio est iniustissima.ff.de vsucap.l.si fur.§.j.& si con
comitatur violẽtia dicit̃ vitiũ violentiæ,& si clãdestinitas di-
citur vitiũ clandestinitatis.q̃n verò adest primũ,& cessat secũ
dũ licet sit quædã iniusticia malæ cõscientiæ:quia nõ est in ve
ritate cui ius acquirat̃,ex illa nõ ligat in foro iudiciali.ff.de iu
ris & fac ignorãtia.l.regula.§ qui ignorauit. & de crimi. expi
la.hæred.l.fi.ff.de fur.l.inter oẽs.§.pe.Obligat tñ Deo ad pœ
nitẽtiã,& illũ solũ habet vltorẽ.C.de re.credi.l.ij.q̃n verò ces
sat primũ,& adest scd̃m.vt q̃a alienã rem possideo credẽs esse
meã nec cõcomitat̃ violẽtia. vel clandestinitas, tũc respectu
possessorij iusta est de iure ciuili,licet respectu proprietatis sit
iniusta.Sed de iure canonico aliter dicit̃ per capit.reintegran
da.iij.q.j.de quo dicet̃.j.e.c.sæpe.q̃n verò cessat vtrũq;, vt q̃a
rem propriã possideo bona fide tũc est licita,& secura,& quo
ad Deũ & quo ad mũdũ.aliqualẽ etiã iusticiã habet licet,non
tãtã possessio quæ cũ titulo & bona fide in re aliena habet̃.de
quo.C.vñ vi.l.fi.scd̃m eũ.Sed quo ad p̃positũ respectu pos-
sessiõis in se,ac deffensiõis ipsius quæ de iure naturali cõpetit,
de qua nos loquimur solius malæ fidei vitiũ de iure ciuili li-
cet respectu proprietatis sit iniusta,sed de iure canonico ali-
ter dicitur per.c.reintegranda.iij.q.j de quo dicet̃ j.e.c.sæpe.
quando verò cessat vtrũq;,vt q̃a rem propriã possideo bona
fide tunc est licita & secura,& quo ad Deum & quo ad mun
dum aliqualẽ etiã iustitiã habet licet nõ tantã possessio quæ
cum titulo & bona fide in re aliena habet̃.de quo. C.vñ vi.l.
fi.scd̃m eũ.Sed quo ad p̃positũ respectu possessionis in se ac
deffensiõis ipsius quæ de iure naturali cõpetit de qua nos lo-
quimur solius malæ fidei vitiũ de iure ciuili nõ põderat̃. vt.ff
vti pos.l.iij.sed põderatur solũ vitiũ ꝙ aduersariũ respicit puta
violẽtiæ,vel clandestinitatis,aut interuersæ possessionis datæ
præcario.vt.C.vti pos.l.vn.cũ notatis.Si tñ cõstaret de mala
fide ad alios fines aliter dicet̃ canonista. iuxta ea quæ scripsi
de causa pos.cum super.&.s.e.in literis.
40 Decimosexto † cõtinuãdo dicta Bal qualiter p̃sumitur bo-
na fides in possessore,videt̃ ꝙ nnnq̃,nisi titulũ habeat.vt.ff.de
petit.hæred.l.qui interrogatus.& l.sequẽti.in prin.&.vñ vi.l.
vltima.Distinguit Bald.inter corporalia, & incorporalia,&
quo ad corporalia dicit,ꝙ respectu eius qui habet ius contra
possessorẽ nõ p̃sumit̃ in possessore bona fides,nisi p̃bet titul⁹.
vel quasi puta iustus error.vt p̃d.l.fina.& .C.de acquirẽ.pos.
l.improba.&.ff.de vsucap.l Celsus.& fortè quilibet error se-
cũdũ eũ sufficeret.vt ff.pro soluto.l.ij.&.iij.& notat̃ scd̃m eũ.
ff.de peti.hæred.l.sed & si lege.§ scire.q̃a error etiã iniustus do
lum excludit,vt ibi:q̃a cõsensũ impedit,vt scripsi post Inno.
de offi.deleg.prudẽtiã.sed respectu tertij qui nullũ ius habet
præsumit̃ bona fides etiã sine titulo,vel errore probato.ar.ff.
ex qui.cau.in pos ea.l Fulcinius §.ꝙ si aduersus.no ta insti de
act.§.alie.&.C.de p̃scrip.long.tempo.l.pe.Sed Inn.de in inte
grum resti.c.ij.tenet vt ibi scripsi ꝙ ex longiquitate possessio
nis pacificæ p̃sumitur bona fides.ar.C.de p̃scrip.xxx.ann.l.si
quis emptiõis.Quoad incorporalia dixit Bal.nõ posse posses
sionẽ haberi nisi aduersario patiẽte,&,tunc patientiã pro tradi
tiõe haberi.ff.de vsufruc.l.iij.de serui.l.quotiẽs.& circa ea sic
distinguit,quia aut est possessio de iure prohibita,& tũc pre
sumit̃ p̃do titulo nũ p̃bato.j.e.ad decimas lib.x.nam tũc ma
la fides in iure cõsistit,ꝙ quòd cuilibet p̃sumit̃ esse notũ.sa.ꝙ
not.de fideiusso.l.si solẽnibus.possessio enĩ requirit admini.u
lum.ff.de acqui.pos.l.j.in prin.ista verò non habet iuris ad-
miniculũ sine titulo.q̃a est cõtra ius.aut huiusmodi possessio
nõ est cõtra iuris cõis ordinationẽ sed p̃ter,vt quasi possessio
seruitutis,& tũc p̃sumit̃ bona fides p̃pter patientiã aduersarij
nam huiusmodi patiẽtia pro traditiõe habet̃,& ideò transfert
o iur

onus probandi in aduersariũ.ar.ff.de proba.l.cum de indebi, to. ſi ſerui.vendi.l.ſicut.§ ſi quęrat.& l.ſi quis diuturno.& in. ſtitu.de inter dic.§.commodum.

¶ *SVMMARIVM*

Sententiæ orationi, non doctoris opinioni inhærendum.

1 *CAP. XIII.*

Literas. Caſus. Si cõtra petẽtẽ reſtitutionẽ coniugis opponatur conſaguinitas in gradu ꝓhibito, & offeratur ꝓbatiões paratæ recepto ab opponente iuramẽto maliciæ negaẽ reſtitutio quoad thorum, & fiet quoad reliqua. ſi verò ꝓbatiões promptæ nõ ſunt fiet plena reſtitutio niſi ſit viri ſeuitia. Diuiſio, duas habet ptes principales. Prima ponit thema, & cõſultationẽ. Secunda reſpõſionẽ. ibi: *ſane*. Secunda ſubdiuidiẽ. prima ponit, & proſequiẽ triplicem opinionẽ. ſecunda. ibi: *nos autẽ*. vel ibi: *porrò*. Soluit contra alterã opinionẽ diſtiguẽdo, & ſecũdũ membrũ ꝓſequẽdo, & vnũ caſum excipiẽdo, & quia lr̃a longa eſt, & ſtat vis in eius expoſitione, ad primum morem redeundo illam exponam.

¶ Expone literã, *poſtulabat*. petitoriũ intentãdo Inno. & quia ſubtraxit ſe viro ſuſpecta erat circa accuſationẽ matrimõij. di xi.ĩ.e ex conquæſtione. *reſtitui*. Dicit Goffred. ꝙ ordo iſtius literæ nõ cõuenit opinioni Io. notatæ.ij.q.ij.c.j. dixi in.c. ex conquæſtiõe. fatetur tñ ꝙ ex inferioribus alius ordo videtur fuiſſe. dixit Hoſt. ꝙ vtrunq; potuit eſſe. ſ. ꝙ mulier de ſpoliatione excepit, & reſtitui petijt. vide Nouellã.ĩ.c.prox.in verbo poſtulabat. poſt Hoſt. *obijcitur*. petẽti reſtitutionẽ mutat caſum, & ponit nouũ thema ꝙ.ĩ. proſequiẽ Hoſt. *indulgendo*. antequã probatiões admittant quæ offerũtur. cõcordat de reſcrip. ſuper literis. *interdũ*. ſ. qñ nõ opponiẽ gradus lege diuina prohibitus. *arguentis*. i. redarguẽtis. *horum*. qui dicũt reſtitutionẽ faciendã *inanem*. inanis timoris nulla eſt excuſatio.ĩ. ꝙ metus cau. cũ dilectus.ff.de re.m.l.vani timoris. Vin. *gehennam*. vult dicere ꝙ mortaliter peccãs ædificat ſibi domum, ædificiũ, ſiue ſtallũ in gehẽna.i.in inferno. *aſſertio*. ſ. ꝙ priꝰ ſit admittẽda ꝓbatio. *in multis*. iſtud nõ fuit de reſpõſiõe clemen. *Sanctiones*. Ho. hic legebat.§ porrò. opinioni autẽ vltimæ quæ dicit reſtitutionem quãdoq; faciendã, & quandoq; non. Tan. *cũ effectu*. i. cũ carnali copula. *ad mandatũ*. ergo eccleſia mandãdo diſpenſat ſicut & tollerãdo. de cog.ſpũali. ſuper eo. ſicut diſſimulando. de cog.ſpũali ſuper eo. ſecundũ Goffred. ꝙ dicit Io. verũ circa votũ. remittit Nouel. ad notata ſua.ĩ. de ſchiſma. c.ij. ad ꝙ remittit Collect. de iudi. at ſi clerici. Dicit autẽ Vin. ꝙ eccleſia hic non diſpẽſat. quia non ꝓcipit debitũ reddi ex bñficio diſpẽſationis, ſed ex iure litigatoris, per quã dicit hãc opinionẽ vltimam ſibi non placere. porrò dicit Inn. ꝙ hic impugnaẽ prima opinio, & videtur approbari ſecũda. Dicit Inno. ꝙ hîc incipit impugnare, & quaſi tertiã reprobare opinionẽ quibuſdã rõnibus, & loquitur tantũ allegãdo, licet allegatiões ſint verisſimiles. Nouel. verò dicit, ꝙ ſine dubio hæc allegatio eſt cõtra primã, & tertiã opinionẽ. *noſtiã*. ſecus ſi titubaret. de ſen. excõ. inquiſitiõi. *ex fide*. i. cõſciẽtia. & ponit hîc Hoſt. verſus de multis fidei ſignificatiõibus, quos poſuit Nouel. de ſũma tri. ſuper rubrica. *cõtra Deũ*. cõtra quẽ nulli eſt obediẽdũ etiam Papæ. de quo remittit Hoſt. de temp. ordi. ad aures. *præſertim*. i. tantũ. ſecundũ Hoſt. ſed Ber. & Inno. exponunt. i. maxime, & eſt verius. quia eadẽ rõ eſt de alijs, ſi animæ periculũ ibi verſetur. *perplexa*. quãtũ ad opinionẽ ignorãtus Io. peritus eñ, & intelligens in hoc nõ poſſet eſſe prolixus. xciij. di. nerui. Goffred. vñ negari nõ põt quin inter ſententiã eccleſiæ, & cõſciẽtiã poſsit eſſe prolixitas, de qua hic loquitur. *ſententiã*. qua reſtituta eſſet marito. *non poſſet*. impediẽte cõſciẽtia. *copulari*. impediẽte pẽdẽtia huius matrimonialis cãæ. *propterea*. aliâs propter ꝙ. i. vt vitetur hęc prolixitas. *melius*. i. bonũ. cõcordat.ĩ e.c. aliud eñ ſentire malũ eſt & hic dat verã ſolutionẽ. *in ſumenti*. intellige hoc verbũ aliquantulũ large, put poniẽ. ff. de ꝓcu. l. qui procuratorem. Io. *addit*. de teſti. veniẽs. ij. vt ſibi ꝑter copulam exhibeat alia obſequia, vt vxor. puta cuſtodiendo res ſuas, lauãdo pedes, & capud, comeſtionẽ faciendo, & ijs ſimilia ſecũdũ Inn. & Hoſtien. *maxime*. vide ꝙ dixi de fil. presby. ad abolẽdã *melius* i. bonũ.ĩ.e.c. & de tẽp. ord. ſi Archiepus. *aliter*. ſ. facta reſtitutiõe in cæteris, & dilatata quoad thorũ Goffre. *impedimẽt*. ſ. facta in reſtitutiõe in thoro, & in cæteris. qa tũc eſſet quædã intricatio quoad copulã ſñia, & cõſcientia inter ſe conſtringentibus ſcđm Goff. *quod ſi*. hic ponit ſecundũ mẽbrũ diſtinctiõis *expetat*. quaſi inſtantiã puta. *plenariã*. etiã quoad thorũ. *obijcelli*. inſtabat ergo vir ꝑtextu exceptiõis ꝓbatę, vt nõ fieret reſtitutio. de ord. cog. c.ij. Hoſt. *quã*. ſ. cẽſuram. *ex tunc*. ſ. oblatis ꝓbationibus, & paratis. de excep. pia. libr. vj. *formã*. vt iuret ſtare mandatis, vt ſequiẽ *mandatũ*. hoc ideò dicit, qa ſi apparet quòd propter cõſciẽtiã paſſa eſt excõicari, acquieſcẽs cõſilio iuris nullũ fiet illi mãdatũ Goffred. *probatiõibus*. & ſi in ꝓbatiõibus deſficiat, eccleſia per iuramẽtũ ſibi ꝓcipiet ꝙ debitum reddat, nec tũc erit perplexa: qa nec reddet, nec erit periura, ſed habebitur ab eccleſia pro periura. xj.q.iij. nõ ſemp. Vin. *præmiſſũ*. ſ. ver. ꝓcedẽti. ſ. ꝙ fiat reſtitutio in reliquis ꝑterquã ad copulam Inno. *ſi vero* hic ponit caſũ exceptũ licet Hoſtiẽ. dixerit, ꝙ hîc proſequitur tertiũ mẽbrũ diſtinctiõis ꝙ nõ placet Nouel. *ſeuitia*. põt intelligi de ſeuitia circa debitũ exigendũ, qa ſolet violenter cognoſcere mulieres. *alioquin*. i. ſi maritus nõ eſt ſeuerus nec obijciẽ cõſanguinitas diuina lege prohibita, ſic legiẽ ſecũdum illos qui differẽtiã faciũt inter gradũ prohibitũ lege diuina, & aliũ. ſed ſecundũ alios qui hãc differẽtiã nõ faciũt, expone. i. ſi ꝓbatiões nõ habeat paratas Inno. tu dic ſcđm Hoſtiẽ. *alioquin*. i. ſi vir eſt bonus hõ, ſimplex, rectus, & timẽs Deũ, quo caſu qualiſcunq; gradus obijciatur quãtũcunq; probationes ſint paratę põt mederi per ſufficientẽ cautionẽ, & fiet reſtitutio, vt ſequitur. *ſufficienti*. hoc cõſiderata qualitate perſonarũ arbitrabiẽ bonus iudex. Hoſti. *marito*. patet ex ꝑmiſsis ſecũdũ Hoſt. ꝙ qñq; nulla fit reſtitutio, vt in prin. huius ſinis. quãdoque fit ad thorũ, & reliqua. qñq; ad reliqua, ſed nõ ad thorum & ſecundũ hoc oẽs opiniones ſaluari poſſunt. & remittit ad ſummam eo. tit.§ quando faciat ſic.

¶ PRIMO opponiẽ quia hæc decretalis in eo ꝙ Archidi. dirigitur, dat intelligere Archid. de cauſa matrimoniali poſſe cognoſcere, cõtra ꝙ videtur, qa de arduis, & maioribus cauſis ipſe nõ cognoſcit. de offi. Archid. ad hæc.§. itẽ in epiſtola. & c. dilecto.§ finali. & per cõſequẽs, nec de cauſa matrimoniali. de conſang. & affini.§.c.§ vltimo. ſicut nec Abbas de exceſſ. præla. c. accedẽtibus. Bart. in gl. i. vult ꝙ hîc dicit de conſuetudine procedere, & hoc etiã placet Inno. Sed Hoſti. cõtradicit dicens, ꝙ cõſuetudo nõ dat iuriſdictionẽ in maioribus, & ꝙ huiuſmodi ſunt cauſæ matrimoniales, ꝙq; in ijs maioribꝰ nõ valet cõſuetudo. remittẽs ad notata ſua de offi. Arch. c. final. & de foro cõpe. cũ cõtingat. Sed pro glo. eſt, ꝙ hoc nõ eſt ordinis, ſed dignitatis ẽpalis. ſuper quo vide Nouel. in. c. accedẽtibus. Nouel. videẽ ſtare cũ gl. dicẽs, ꝙ Archid. de hoc cognoſcebat ex generali, vel ſpãli cõmiſsione Archiepi. Aut ſpeciali priuilegio. dicit dñs Mart. ꝙ cõiter oẽs gl. approbãt. inducẽs de præſcrip. audiuis. dicit tñ ꝙ poſſet locũ habere materia præſcriptiõis ſcđm lecta, & notata de ꝑſcrip. c.j. lib. vj. Collectar. autẽ remittẽs ad collecta ſua de fo. cõp. cũ cõtingat. & Hoſt. in ꝓd. ca. dilecto. finaliter dicit, ꝙ opinio Hoſti. ſuccũbit, & de iure, vt credit eo ꝙ cõſuetudo eſt legũ interpres. de priuil. accedentibus. & dicit ſe ſcire, ꝙ curia approbat cõſuetudinẽ etiã, vt inferiores ꝑlati cognoſcãt de homicidijs & de omnibꝰ quæ nõ tẽdũt ad degradationẽ ordinis. de reſtitutiõe verò corporis mortui quærit, & remittit ad lecta, & notata de ſepult. cum liberum. & ſi vis ſcire latius quę iuriſdictio habeat ad Archid. pertinere, vide quę ſcripſi de offi. Arch. in rubrica. & c.j. & ij. & c. cũ ſatis. & c. Archid. & c. mãdamus. & c. ad hæc. & c. dilecto allegato.

¶ Queri põt hîc generaliter, vtrũ viro repetẽti vxorẽ ſit reſtitutio facienda exceptiõe aliqua nõ obſtante. Circa ꝙ Henric. ſic diſtinguit, quia aut maritus intẽtat ſolũ petitoriũ, & tũc obſtat quælibet legitima exceptio de ordi. cog. c.j. & c. agathoſa allegato in gl. vbi de hoc, & per Ber. & Hoſtiẽ.ĩ.e. ex tranſmiſſa. & de diuor. ſignificaſti. & Tan. & Hoſti. in. c. porrò. au

intentat possessoriú,& túc aut opponit matrimoniú nó fuisse legitimè cótractú,& túc est restitutio differéda.vt.j.c.proximo.& secúdú vnú intellectú de ordine cogni.c.j.qa aut huiusmodi possessioné requirit huiusmodi cótractus. vt supra e.ex transmissa.secúdú Bernar.& Host.ibi.& Alan.Vin.Ho.& Nouel.de diuortijs porrò.dicétes hoc esse perpetuú,vt cóiux spoliatus restituat, vbi matrimoniú est cótractú,auctoritate ecclesiæ,vt ex postfactn approbatú.secus vbi cótra interdictú ecclesiæ,ibi ení ecclesia neutrú in possessióe tuetur,& sic æquiparat Hen.nullum, & cládestinú nó approbatú. Aut non opponit fuisse nullú,aut cládstinú,& túc aut negat marito possessioné fuisse acquisitá per carnalé copulá,& tunc idé. vt.s.e ex trásmissa.&.j.c.prox.& de spósalibus cú locú.in fine.vbi hoc notarút Tá.Goff.& Nouel. Aut neutrú sibi obijcitur adulteriú notoriú,& túc est restitutio denegáda.de diuor.significasti.in fine.de cóuer. cóiugua. constitutus. nisi de adulterio vxor replicet,& pbet de adulter.c.pe.& fina. scdm Inno.& Host.in.c.significasti.Quod verú secúdú Host.de adulterio cómisso post spoliatioé,secus de cómisso ante,articulum ibi in primo respóso.qdic vt notat Goff.in summa de cóuer.cóiug.§ ité quid si maritus.& .§.sequéti.& Hosti.ibi in §.vltimo.& de diuor.§ q modis.& Archid.in.c agathosa.sed si adulteriú est occultú,non est restitutio differéda.s.e.c.ij.& c.ité cú quis.&.c.in literis.& pd.c.significasti.à cótrario scdm Ber.& Ho ibi vñ reputat notoriú si epo infra octo dies pót fieri fides.de testi.ex parte.in fin.de excep.pia.li.vj.quib° elapsis fiet plena restitutio,nisi fuerit facta fides.& sic pót intelligi xxxiij q.ij.ecclesiastica secundú Hosti. Aut nó obijcit adulteriú,& túc,aut maritus psequit mulieré tam capitali odio,q nulla cautióe ei mederi pót,& túc est restitutio differéda, & mulier sequestráda.s e.ex transmissa.xxxij.q.j.de benedicto.& hic in.§.si verò táta.aliàs auté si opponit exceptio cósanguinitatis in gradu phibito.& est táta seuitia viri q securitati mulieris puideri nó pót,puta qa iuuenis est,& etiá luxuriosus,qui libéter vellet eá opprimere,maximè dú negat matrimoniú,& est virgo.j.de proba.c.cám matrimonij.de spósal.cú locú.& túc est restitutio quo ad oía differéda.vt pd §.si verò tanta.Sed si est bonus,& timés deú,túc quo ad alia q thorú fit restitutio,vt hic.§ præterea in priti & ver.alioquin.sed quo ad thorú nó,si mulier offert pbatióes paratas.vt.§ ptereà.ver.sola.aliàs fit restitutio etiá quoad thorú,vt hic.ver. q si nó habeat mulier tñ.Si sibi cóstat de impedimẽto cósanguinitatis, non patiat aliqnaliter se cognosci,sed potius se exóicari,vt hic in.§.porrò.& in versu q tñ.& de senten.exc. inquisitioni. primo respóso. Aut nó opponit viro exceptio cósanguinitatis in gradu phibito, & tunc si npponit exceptio rei iudicatæ,à qua nó est appellatú,nó est faciéda restitutio.de offi.dele. causam matrimonij.secúdú Tan.& Hosti.in summa.e.titu.§.qñ. ver.x. Aut nulla pdictarú exceptionú obijciet marito,& túc regulariter faciéda est restitutio nullla exceptióe obstáte.vt.s e.ex cóqóne.& pdi.c.cám.scdm lfam postq. xxxiij. q.ij. c.j. j.de diuor.porrò.& de spós.c.ij.& .c.ex pte.& .c.veniés.& .s vt lite nó cótesta. accedens. ij.in fine. etiá si maritus auctorite propria vxoré eiecerit,seu repulerit,vel ab ea recesserit,vt notant hic. Ber.hîc in glo.iij.& Host.& Nouella hîc,& Bertran. Hosti.Ala.Vin.& Nouel.in pd.c.significasti.& Ber.Host & Nouel.de adul.intelleximus.& Hug.& Arc.in pd.c.de bńdicto.& Spec.de spon.§.fin.Pe.& Abb.hîc,& Inn.in c.ex conquæstióe.fallit vbi vir nollet cohabitare sine cótumelia creatoris.de diuor.gaudemus.de hoc facta fide,vel hoc notorio existente vt ibi.Ité si vir de hæresi vehemẽter sit suspectus, vt de carnis cómercio,ac officio, & beneficio ad paria iudicet. de purga.canonica.inter notata.Host.e.tit.in summa.§ qñ faciéda.ver.xij.& ver.sequéti.& ibi vide in versu.&. si qñ.ibi notat possessorio quinq; exceptióes obstare,videlicet seueritas,consanguinitas,cótumelia.integritas,exceptio rei iudicatæ & sexta est aduleriú.vide Hosti.s.e.ex trásmissa.& Hen.in pd.c.significasti.vbi auté agitur petitorio, & possessorio simul pót opponi qualibet legitima exceptio: qa oportet q de matrimonio fiat fides.s.e.ex trásmissa.&.j.eod.ex pte.& de proba cám.& de testi.ex tenore.& de spós.cú locú.de offi. dele.cám matrimonij.de cá pos.cú sup.& .c.cú ecclesia.& .c cú dilectus.& q notat Hosti.in pd.§ quádo faciéda in fine.

¶ Item quærit Collect.núquid mulier petés restitutioné viri pót repelli ptextu exceptióis spoliatióis etiá omniú rerú? super quo etiá Hosti.in summa.e.ti.§ qñ.dicit q nó. facit, quia propter animæ periculú nó fit cópensensatio.ar.eorú quæ le.& not.de excep.cú inter.de vsur.super eo. cú similib°. Est ení maius periculú animæ q corporis.xij.q.i.pcipimus. xxiiij.q.iij.si hæres.nulla ení exceptio valet cótra præceptú apostoli.de cóiug.lepro.c.fina.videt sentire Inn. de ord.cog. cú dilectus. super verbo.exceptióis.& ne de téporali ad spúale cópenset.j.e.frequés.in fine.ppter q etiá idé de excóicatióis exceptione videt.& placet Hosti.vbi supra.qa nó pót opponi nisi fornicatio,vel alia habens perpetuá cám phibitiónis. fac.notata Inn.in pd.c.cú dilectus.& de cóces. pb.cú nostris.& Io.xxiij.di.in nomine dñi.facit qa duabus regulis inuicé repugnátib° vtraq; cassa est,vel vna alteri cedit.Cedat ergo minor.arg. de offi.le.volẽtes.cú materia sua.& .xiiij.di.nerui.& not.Inno.in pd.c cú nris.facit hæc decret.vbi ppter periculú animæ impedit restitutio,& iuris cóis dispositio.& hoc saltẽ verú est viro restitutioné petéte.& vxoré excóicationé opponéte,cum vxor possit sine excóicatióis metu participare cú viro.xj.q.iij.qñ multos.sed cú vxor petit restitutioné viri & vir excómunicationé opponit videret secus:quia vir nó est priuilegiatus quoad participádú cú excóicata vxore, vt ibi à cótrario.le.& not.Ideò tutius videret esse dicendú hoc casu posse exceptioné opponi.per lect.& not.hîc,& ibi.& de iureiurádo debitores.Iudex tñ ex officio restitutioné facere posset. de iureiur.c.j.&.c ad nostrá.& not.Io.in dicto.c.qm multos. Dicit auté etiá Collect.q nó videret admittéda excóicationis exceptio nisi paratæ pbatióes offerrent,sicut qñ cósanguinitas obijcit vbi nó minus animæ periculú vertit. ¶ Sed forsan quæres ecce per notoriæ exceptióis obiectum restitutio impeditur.vt.s.de ord.cog.c.fin.est dictú. nunquid ergo spoliatus poterit replicare,& dicere frater,& si senténia sup pprietate sit cótra me qnó cófiteor,tñ tu me spoliasti tali tépore quo tépore ego possidebá, vel vxor cui restitutioné viri petéti opponit notoria fornicatio replicat virú posteà eam cognouisse, & sic sibi illá iniuriá remisisse. respódet Collect. q sic, & plus quia spoliato hoc pbare volẽte nó audiret spoliator, nisi probare vellet, q túc spoliatus nó possideret, vt leg.& not.s.e sollicitè.&.c.accepta.sa.qno.Ber.j.e.cú ad sedé.sup verbo testes.

¶ Suplle glo.in.ij.gl.*in fin*.vt patet in antiqua.in gl.iij.ibi.*agathosa*.repetens virú.ibi.*audiretur agathosa*. quia dicebat eú cótra suá voluntaté cóuersum fuisse,& ipsa mádat illá non audiri si de voluntate ipsius id factú foret. & ibi.*restitutioné* qa nó probat se spoliat sive.j.c.pxi.Iudex tñ ex officio restituere posset.j.de iureiur.tua. Abb.& ibi: *spoliasse*. idé notat de diuor. c.significasti.in prima gl.de adult.intelleximus.in.j.gl.& fac. q notat de infamibus láguidis expositis c.ij.Sed nóne expellens animo possessioné amittédi illá pdit etiá si habeat animú recuperádi? videt q sic, vt.ff.de acqui.pos.l.si quis vi.§ differentia.Sed dicit Host.hanc possessioné in hoc esse priuilegiatá, q non perdit solo animo vel si solo animo pdatur. recupat eo ipso q repetit.Ratio colligit de spó.duo.c.j.de cóiug.lep.c.ij.in gl.pars mulieris.in fin.allegat etiá incestus periculú, & q probatióes impedimenti paratas habebat,& q inuita, & expulsa à viro recesserat, vt patet in antiqua.In glo.j. non vult. ibi:*sunt quidá*.Io.vbi de hoc.& ibi.*eá ad monasterium*.in fi. vbi de huc.*& in fine*.de hoc not.xxx.q.c.Pitaciú.in glo.argu.de medio.ibi.*Ouid.Metamorphoseos*.li.ij.in gl.istorú.ibi *de proprietate*. vide Nouel.de spon.veniés.j.in gl.nó aliqs.in glo.legit. ibi: xxx.j.debet dicere xxxj.& respicit antiquá collectá.sed secúdú modernú est hoc.xviij.c.nec habet liber ille. scdm Tanc. nisi.xvij.capitula.& verú.dicit.& ibi:*personæ*. xxxv. q.j.c.j.& ibi:*patrem*.alij habét patris & malè,quia secundú id nó differret à nouerca & ibi:*olim*.&.j.de de diuor.c.vltim. & ibi:*excluderim*

cluditur.lxxxviij.di.fornicari.Lau.In glo.omnibus. ibi.*aquæ prærogatiua*.sup Danielẽ,periculosũ est de magistrorũ ecclesiæ
1 iudicare sentẽtijs,&c.& ibi vide. ipse tñ ad Alexan. dicit,† ꝙ non doctoris opinio,sed sententiæ rõ põderãda est.ad idem contra Pelagiũ.lib.iij.*& in fine*. qui tñ bene factum emendat laudabilior est eo qui pri⁹ inuenit.C.de veter.iur.enucle.l.j.§ Sed neq;.nam si quid aliter sapitis hoc vobis Deus reuelauit.xj.di.nolite.& si alij sedẽti reuelatũ fuerit,prior taceat.xcv.di.esto subiectus.in fine.Goff.in gl.*allegato in fin*.nescit quid velit hæc gl. nisi dicas ꝙ Papa Grego. qui fuit magnus doctor tenuerit ꝙ restitũtio nõ esset faciẽda.& ꝙ ista gl.sit additio,habent enĩ quidam allegatiões Papæ Grego.& põt intelligi, vt supra. vel dic ꝙ errauit glo.credẽs hãc decretalẽ fuisse Grego. quæ fuit Innocẽtij tertij.in gl.*videtur ergo*.ibi:*gaudemus*. &.j̃.qui fil.sunt legit.c.vltimo.& ibi:*collateralibus*.inæquali linea, quia in inæquali nõ cõtrahunt,vnde filij duorũ fratrũ contrahunt,sed patruus cũ filia fratris nõ cõtrahit,& sic seruãt iudei. Dicit autẽ Philippus,ꝙ in secundo gradu ascendẽtiũ,& descẽdentiũ,non posset ecclesia dispẽsare in glo.hic patet. in fine.in glo.istorũ opinio.In glo.hoc est. ibi:*literas*.hodie secus.c. ti.c.j.lib.vj.& ibi.*non iuratur*.hoc verũ de calũnia.Sed de malicia bene,ꝙ dic,vt.j̃.de iuramen.calũ.c.ij.lib.vj.In glo.*penultima*. ibi:*dicas quod non*.nisi secũdũ Io.moriẽs petijsset absolui. j̃. de sen.exc.à nobis.ij.vel nisi ecclesia se vidẽs deceptã post mortem illam absoluat,ꝙ põt facere,sicut & ligare.xxiiij.q.ij.sanè j̃.de hæred.si quis epus.sc̃dm Tan.& Goff.põt autẽ in articulo mortis absolui,secũdũ Hosti.qa iuramẽtũ quo iurat stare mandatis ecclesiæ intellexit de ijs quæ non sunt cõtra Deum nec cõtra animã suam,ad hoc.j̃.de iureiurãdo.c.j.lib.vj. & si moritur sepeliat̃,si cõnalescit,iterũ præcipiet iudex ꝙ debitũ reddat,& ad petitionẽ mariti illã excõicabit si nõ reddat, & eã iterũ in articulo mortis absoluet,& sic in infinitũ, secundũ eum.& ibi:*orare*.spãliter, generales tñ orationes quæ fiunt pro omnibus fidelibus defunctis proderũt ei.secundũ Vin.

¶ SVMMARIVM

1 *Frustra precibus impetrari quod iure communi cõceditur.*
2 *Minorem legitimam personam standi in iudicio non habere.*
3 *Minorẽ ijs in actibus quibus admittitur procuratorẽ cõstituere posse.*
4 *Natus quinq; & viginti annis qui beneficio renunciauit restitutionẽ implorare non potest.*
5 *Quod in fauorem introductũ est in lesionem verti debere iuris nõ esse.*
6 *Ius personale per collationẽ personæ in beneficio quæsitum renunciatione extinguitur.*
7 *Facilius impeditur contrahendũ quam dirimatur iam cõtractũ.*
8 *Possessio plus facti quam iuris habet.*
9 *Partem occupans totum intendẽs occupare totius possessionẽ acquirit.*
10 *Quid discriminis inter mercenariũ & seruum.*
11 *Consensum non coitum matrimonium facere.*
12 *Possessorium restitutoriũ in causa matrimoniali proprietatis causam continere censetur.*
13 *Coniugis restitutionẽ petens consensum per verba de præsenti habitũ doceat oportet.*
14 *Consensus legitimus de præsenti inter personas habiles habitus etiam aliter quã in facie ecclesiæ verum coniugium inducit.*
15 *Notoria probatione non egent.*
16 *Ex verisimilibus in materia quæ plenã probationem non requirit bene arguitur.*
17 *Matrimonium solo consensu contrahitur.*
18 *Copula sola verba quæ de futuro erãt verba de præsenti efficere.*
19 *Spoliatus ante omnia venit restituendus.*
20 *Delictum prælati ecclesiæ nocere minimè debere.*

CAP. XIIII.

EX parte. C.Petẽs restitutionẽ cõiugis habet probare cõiugiũ legitimũ ex cõsensu.duas partes habet, prima ponit,& in parte decidit quærelã mulieris. Secũda dat iudicem ibi:*quia igitur*.¶ Expóe literã *voluerit*.licet volũtas impediente ætate effectũ habere nõ potuerit.j̃.de despõs.impub.literas.Inn.*eiusdẽ*.§.H.ciuis Seneñ.

nubiles.quia excessit.xij.annos.j̃.qui matrimo.accu.pos.ca.insuper.*& infra*.hic decidit ꝙ vir cũtradicebat,petẽs ãte omnia restitui,& cõtra procuratorẽ mulieris opponebat, ꝙ sine auhoritate curatoris,etiã per procuratorẽ in causa esse nõ poterat,& ꝙ qa propter hoc iudex non procedebat mulier conquæsta est Papæ,vel forsan epus cõsuluit Papã,prima placet Nouel.licet secunda placeat Hosti.Pet.& Abb.*minor*.xxv.annis.*seu*.ista disiunctiua sumitur pro copula propterea quæ.j̃.dicentur Host.*possessionis*.iste nõ possidebat.sicut nec qui seruandæ rei cã in possessiõe est.ff.de acqui.pos.l.possideri.§.final.Vin.*sponsalia*.ergo nõ tenuit cõtractus, vt cõtractus sponsaliorũ,ꝙ dicebat Host.hic expressum.*vel consensus*.ergo si trãsductionẽ matrimoniũ præcessisset restitutio viro cõpeteret licet illa sit virgo,ꝙ tñ non credit Vin.ar.j̃.de spõs.cũ locũ.nec etiã Ho.q copula.s̃.e.ex trãsmissa.nã & tunc posset religionẽ ingredi,etiã inuito viro.de cõuer.cõiug.ex publico.*proponendi*.s.sup matrimonio,vel sup eo an restituẽda sit, vel nõ vel an sit dãda licẽtia petita vel nõ,& hic apertè ꝓbat̃,ꝙ replicatio ꝓbata,ad vnũ finẽ iterũ ꝓbat̃ ad aliũ.dixi.s̃.e.sollicitè.nisi dicas ꝓponẽda sup reb⁹ q̃ in dotẽ dicebãtur datæ.*canonicũ*.de despõ.impub.de illis.i.& est canonicũ,ꝙ hic not. gl.j.sc̃dm Nouel.
1 ¶ Oppoñit in fine primi responsi ibi:*postulans*.† quia frustra præcibus impetrat̃ ꝙ iure cõi cõceditur. C.de thesauris.l. vni. in fine primi respõsi,& ibi cõcor.modo ista mulier absq; licẽtia epi alij poterat nubere iure suo,vt hic etiã fatetur Goff.& etiã Inno.dicens ꝙ hoc ipsa postulauit ex abundãti,cũ sua auctoritate hoc facere potuerit,qñ spõsalia nõ tenuerũt.j̃. de despo.impub.c.accessit.& c.ex literis.sed secus secundũ eum, si sponsalia tenuissent.j̃.de despon.impub.c.de illis.Super quo omnino vide notata hic in prima glo.dicit autẽ Host. ꝙ bene fecit mulier,vt sic contractum clandestinum euitaret. j̃.de clandestina desponsat . capitul. finali. remittẽs ad notata sua de spon.duo.capit.duo pueri.Replicat Innocen. qa sponsalia quæ nõ tenebãt ante septẽniũ sola taciturnitate ratificari videntur percursum tẽporis.vt ꝓd.c.duo pueri.respondet,ꝙ hic mulier decessit antequã puer haberet septẽ annos,& ideò non põt puer petere restitutionẽ,vt.s̃.de procur. tuæ.cũ nullo reperiatur possessionis cõmodo destitutus,vt.j̃. sequitur. sed & alio modo respondet dicens.ꝙ ideò nõ tenuerunt spõsalia,nec ratificant̃,nisi appareat cõsensus puellæ à prĩcipio vel ex postfacto,etiã si per patrẽ essent cõtracta, quia ea patruus pro nepte cõtrahere nõ potuerit.vt notat̃ ꝑ eũ. j̃.de matrimo.cõtracto cõtra interdic.eccle.c.j.Sed Ho.cõtradicit dicẽs,ꝙ si etiã nõ pater cõtrahat nomine mulieris sciẽtis & posteà cohabitãtis spõso,& eũ sic vocantis ratificãtur spõsalia per hæc,& alia similia signa.remittẽs ad nota.sua in ꝓd.c.j.sup quo vide ꝙ leg.& not.j.de despõ.imp. c.si infantes.lib.vj.& maximè ꝑ Io.An. in gl.cõtracta.ꝑ & Nouel.sup glo.illa.& plenius per Henri.j̃.de despon.impub.c.tua.vñ super dicta gl.cõtracta. Nouel.recitans opinionẽ Arc.finaliter cõcordando refert dici posse spãle in parẽtibus ꝙ ꝓsentiũ taciturnitas sufficiat, sed in alijs necessaria sit ratificatio tacita,vel expressa, propter id ꝙ notatur de spoo.c.ad id.dicã in ꝓd.c.si infantes.
¶ SECVNDO opponit̃ hic in § primo.in prin.ibi: *quibus*
2 *minor*.† quia minor de iure non habet personã legitimã standi in iudicio.l.j.&.ij.super quo omnino vide hic Ber.in gl. sic patet cui quasi cõcordat Inn.dicunt enĩ hoc spãle in causa matrimoniali,& in pluribus alijs casibus enumeratis in glo. & gñaliter in ecclesiasticis,sicut & in castrẽsib⁹.vel quasi.ff.ad maced.l.j.&.l.sequẽti.remittit Nouel.ad lecta & notata dem di.c.si annũ.libr.vj.Itẽ in voto religiõis. de proba.in ꝓsentia. & sacri ordinis.de tẽpor.ord.vel nõ est.lxxvij.di.c.j.&c. ij.& in electione sepulturę,& in æditione testamẽti,ꝙ dic vt.j̃. de sepul.de vxore.&.c.de nostra & vide etiã.j̃.de procu.c generaliter.lib.vj.& notat̃ in.c.q̃ritur.alleg.in gl.&.xxiij. q.iiij. si ecclesia.& de spon.c.nõ est nobis.& ꝙ scripsi.s̃.de iudicijs.c.cũ venissent.in q̃onibus Collect.q.ij.versu quærit etiã multũ impertinenter.& in ꝓd.c.si annũ.& adde ꝙ ibi scripsi in septẽ q̃onibus principalibus,quas ibi formaui,& per Archidi. xv.

q.iij.certis.in gl.pe.Inn.etiã cui videtur cõcordare Ber. dicit,
ꝙ minor tam in negotijs,ꝗ in iudicijs põt esse pro alio procu
rator.vt.ff.de mino.l.minor.& de procu.cũ mandato.subdit
3 etiam per modũ regulæ.† ꝙ in eisdem casibus, in quibus ad
mittitur minor procuratorẽ cõstituere põt,& eãdẽ regulam
posuit ipse in monacho.j.de procura.cũ.I.&.A.Dicit etiam
se fateri ꝙ cõsultius fiet,ꝙ procuratorẽ constituat cũ iudicis
auctoritate,qui erit quasi curator ad litem.C.de bonisq; lib.
l.nõ solũ.insti.de ꝓcu.§ inuitus.remittit ad notata de ætat.&
qual.iudeorũ.& de ꝓcu.accedens.& alias remissiões de di.s.
4 ¶ Iuxta ꝙ q̃rit gl.† an quinq; & viginti ãnis natus qui suo be
neficio renunciauit possit implorare restitutionẽ? Accur. ff.
de mino.l.ait.ꝑtor.in prin.& Tan.hic tenent,ꝙ nõ.& de hoc
in Specu.parte secũda,tit.de resti.in inte.§ qualiter.versu.ꝙ si
minor,& vers.sequẽti.& hoc verũ scd̃m Vin.Io.Ber.Ho.No
uel.& Hen.hic,cũ beneficiũ est alteri iã collatũ per.§ Sæuola.
hic allegatũ.& p.c.si bñficia.de ꝑb.li.vj.& p alia alleg.in glo.
licet Vin.in hoc cõtra.s.de resti.in inte.c.cũ ex literis.&.c.cõ
stitutus.Alij tenẽt cõtrariũ quorũ opinionẽ approbat Host.
cũ res est integra.hoc est antequã beneficiũ alteri sit collatũ,
& hoc verũ scd̃m eũ,si ecclesiæ & animabus expediat,vt in
hoc magis cõsidereĩ ecclesiæ lesio,quam personæ.argu.s.de
elect.in causis.in fine.j.ne sede vacã.c.j.ad hoc.viij.q.j.si epa-
tum.Fa.ꝑdictus.§ Sæuola.primo responso.& alias est lex &
incipit,si quis in iuuenili.ad idẽ.ff.de cel.bo.l.is qui.per ꝗ.l.
arguit.Io.vij.q.j.& eos.ꝙ si ecclesia habita est pro derelicta re
peti põt,sed si ecclesiæ esset inutilis & dãnosus ad ecclesiã nõ
restitueret,imo potius restituẽdus esset ex eo ꝙ ipsũ bñficiũ
recepit,ꝗ quia renũciauit.ar.ff.de minor.l.verũ.§ si locupleti.
ibi:sed hoc habes afferre pñt,& c.scd̃m Ho.& Hen.hic,& Ar
chid.xv.q.iij.certis.in gl.pe.§ nec placet.Ho.ꝙ not.in fin.iiij.
gl.in matrimonio.ꝗñ sñia lata est cõtra matrimoniũ & dece
pta est ecclesia ꝙ ipso iure seruet illesus.nã necesse est ecclesiæ
fidẽ fieri de errore per iura in fine.d.glo.alleg.&.j.de fugi.c.
fraternitatis.Nouel.autẽ credit ꝙ gl.eundẽ habuit intellectũ
quẽ Ho.videlicet ꝙ facta fide de errore per bñficiũ nullitatis
non restitutiõis ꝓuideaĩ ei,cõtra quẽ lata est sñia.Collect.au
tẽ in ꝑcedẽti qõne dicit se credere,ꝙ si in collatiõe facta mino
ri fauor ꝑsonæ vel amicorũ attẽdat,simpliciter debere resti-
5 tui.Rõ,† qa fauor nõ debet verti in detrimentũ alicuius,nec
propter hoc ipse minor sua priuilegia perdere debet,alias ma
gis censetur odiũ ꝗ fauor.vt in iuribus alleg.in gl.ar.de iud.si
annũ.lib.vj.primo respõso.Et supposita opiniõe ꝗ habet,ꝙ
bñficio iã alteri collato cesset restitutio,dixit epũm illi teneri
in alio ꝓuidere,vel sibi illud restituere.vt.ff.de.mino.l.planè
§ pe.& vlti.& ꝙ sic restituat aget institutus cõtra epm con
ditiõe ex illo canone.vij.q.j.ꝑsentiũ.vt dicit notari per Vin.
in ꝑd.c.cũ ex lr̃is.& per Arc.in ꝑd.c.fertus.& per Ho.in sum
ma de cõfes.vbi etiã tenet minorẽ cõtra suã confessionẽ resti
tui,etiã in casibus quibus cẽseĩ maior.Dñs Mar.de salua dicit
ꝙ in actibus irreparabilibus,seu irretractabilib⁹,puta in ma
trimonio,cessat minoris restitutio.Itẽ dicit vbi adest animæ
fauor,licet in corpore lesio notareĩ.s.ꝙ met.cau.c.pen.j.de
cõuer.cõiug.c.dudũ.& ꝙ aliàs regulariter minor lesus est re-
stituẽdus,videdũ est igiĩ scd̃m eũ an renunciatio bñficij facta
per minorẽ sit actus irreparabilis,seu irretractabilis.& dicit
6 ipse ꝙ si bñ cõsideres reperies,ꝙ sic,† qa ius personale,perso
næ in bñficio per collationẽ acquisitũ,per renũciationẽ extin
guiĩ.vij.q.j.ꝗ periculosũ.nec põt ãplius in eo ius habere,nisi
sibi nouiter cõferaĩ ius nouũ,& aliud à primo per nouã col-
lationẽ de nouo creaĩ,& nouiter sibi acquiriĩ.vt.s.de renun.
c.transmissa.fa.ꝙ leg.& not.j.de ꝑb.dilecto.fina.dicit tenẽdã
gl.cũ moderatione Hostien.
¶ Quid dicẽdũ?in primis nõ videĩ ꝓcedere illud mẽbrũ quo
dicit,ꝙ bñficio alteri iam collato,minor nõ restituiĩ.qa si mi
nor in fundi venditiõe & traditiõe fuerit circũuẽtus,& emp
tor alteri vendiderit,& tradiderit emptori qui sciat rẽ ita gestã
fuisse,res a mõ nõ põt cẽseri integra,& tñ dat in integrũ resti
tutio minori,aduersus suã vẽditionem aduersus scd̃m empto
rem possessorẽ,licet in eũ plenũ dominiũ trãslatũ fuisset.vt
ff.de minor.l.in cãæ.§ j.interdũ.& tñ alienatio secũda facta à
maiore in maiorẽ secũdũ iuris dispositionẽ.ita videĩ esse ca-
sus irreparabilis de iure,sicut collatio bñficij:qa ita plenũ ius
imo pleni⁹ ibi acquiriĩ,vt patet ex ijs ꝗ scripsi de cau pos.cũ
sup.Et qa est ita aduersũ iuri,imo magis ꝙ ibi priueĩ posses
sor suo dñio rei tẽporalis,sicut ꝙ bñficiatus,priueĩ bñficio
suo.Præterea nõ videĩ procedere illud mẽbrũ in quo dicitur
ꝙ re integra,si est ecclesiæ inutilis,nõ restituiĩ.tũ ꝗa nõ est suf
ficiẽs ista distinctio,qa omittit vnũ casũ,puta cũ nõ apparet
an sit vtilis vel inutilis,vel cũ lis sit in aliquo vtilis,alter tñ mul
to magis vtilis esset.Præterea omittit casũ cũ clericus iã est or
dinatus,nec aliũ titulũ habet de quo valeat sustẽtari.Præterea
videĩ ꝙ illud etiã nõ sit iuridicum,primo,qa nõ recedimus
à regula scripta in iure.ff.de minor.per totũ titulũ.nisi in ca-
sibus in iure expressis.j.de regu.iu.ꝗ à iure.mõ illud mẽbrũ
nõ reperiĩ in iure expressũ.Præterea reperio in iure expressũ
ꝙ ad hãc restitutionẽ obtinẽdã,sufficit ꝓbare duo,videlicet
ꝙ minor sit,& restituẽdus.ff.de iureiu.l.nã posteà.§ sed si mi
nor.nec reperio ꝙ aliud sit necessariũ,puta cuiusuis alterius
fauor,vel odiũ.Præterea si fauor tertij post rẽ iã deintegratã
posset restitutionẽ impedire,vt ꝑd.§ Sæuola.fauor tñ illius
cũ quo minor cõtraxit,nõ põt minoris restitutionẽ impedi-
re,nõ eñ põt dicere ille q fundũ magni valoris emit à mino-
re pro minori ꝑcio,ꝗ valeret,ꝙ fauor suus est,ꝙ sibi remane
ret talis fundus imo quẽcũq; fauorẽ alleget si illũ cõstiterit
minorẽ,& lesũ,restitueĩ re integra.ar.ff.de minor.l.viij.§ pe.
& fina.mñ in renunciatiõe bñficij nõ cõtrahit renũciãs,nisi
cũ ecclesia,cui renũciauit,& cũ superiore qui renunciationẽ
admittit,ergo videĩ ꝙ fauor ecclesiæ hãc restitutionẽ impedi
re nõ possit.Vñ pro modificatiõe ꝑmissorũ forsã mẽbra alia
addi possẽt,& primo circa illud mẽbrũ,in quo dicebaĩ bñfi
cio alteri collocato cessari videĩ restitutionẽ,videĩ posse di-
stingui in illo,cui collatũ est,an tẽpore collatiõis sciret ipse
rẽ ita gestam,& tũc sit locus restitutiõi,an non,& tunc secus.
per ꝑdictã.l.in cãæ.§ Põponius saluis alijs mẽbris infra ponẽ
dis.& videĩ rõnabile primũ mẽbrũ istius subdistinctiõis pro
pter duo Primo,qa si ꝓuisus sciẽs minorẽ sic renũciãtem per
ætatis inbecillitatẽ fuisse in renũciatiõe deceptũ recipiẽdo vi-
deĩ participasse in dolo,vel saltẽ fuisse in culpa,ꝓpter ꝗ mere
tur cõpelli ad bñficiũ dimittẽdũ,maximè,qa scienter recepit
rẽ quæ restitutiõi subiacebat,& erat iã p restitutiõem affecta.
Secundo,qa aduersus ꝑlatũ alteri bñficiũ cõferentẽ nõ videĩ
renũciãti dari recursus,& sic nisi priuareĩ nouiter ꝓuisus re-
maneret minor grauiter lesus sine remedio & ãbas rõnes vide
tur ponere.§ Põponi⁹.alle.cũ igiĩ hic subsit culpa vt in prima
rõe,& etiã cã iusta,vt in rõne secũda,nõ mirũ si priuatio inde
sequi possit.qa si vtraq; diuisim per se sufficiat,vt patet ex ijs
quæ le.& not.j.de re.iu.sine culpa.li.vj.fortius hic dicemus
cũ vtraq; cõcurrit.nec mirum,qa si ꝙ minus videĩ inesse inest
fortius id ꝙ magis.de elec.cũ in cũctis.in prin.& tñ minus vi
dereĩ hoc posse fieri de dñio nr̃ali rei tẽporalis,ꝗ de iure ꝑso-
nali bñficij:qa illud fortius est,vt patet ex ijs ꝗ scripsi in d.c.
cũ sup.& de cõsti.ꝗ in ecclesiarũ.& Inn.de immunit.eccles.qa
pleriq;.& tñ de illo priuaĩ secũdus emptor sciẽs rẽ ita gestã,vt
§ interdũ.& § Põponius.alleg.ergo fortius,& iste de nouo ꝓ
uisus.Sed oppões de lege in inte.in fin.ff.de mino.vbi dicit,
ꝙ si bona minoris per curatorẽ cũ decreto ꝑtoris distracta fue
runt,cessat restitutio.cũ ibi notatis in pe.glo.hic eñ cũ sacio
renũciãtis decretũ ꝑtoris id est auctoritas superioris renũcia-
tionẽ recipiẽtis,& bñficiũ renũci.cũ alteri cõferentis interue
nit Sed repõdeĩ,ꝙ ibi nõ agiĩ de alienatiõe nomine minoris,
sed post repudiationẽ ꝓcuratoris bonis datũ.nã aduersus cõ
tractũ cũ auctoritate tutoris,vel curatoris,& decreto iudicis
solẽniter agitatũ restituiĩ nihilominus minor lesiõe ꝓbata.vt
C.de ꝑdi.mino.l.si quidẽ.in fin.Itẽ circa aliud mẽbrũ videli
cet cũ re adhuc integra.i.bñficio alteri nõdũ collato,vel ad il
lud nullo adhuc electo,vel ꝑsẽtato.potes notare plures casus.
primus est si tẽpore petitæ restitutiõis reperiĩ petẽs restitutio

nem teba

nẽ inhabilis, vel indignus ad illud bñficiũ optinẽdũ, & hoc ca
su dicerẽ cessare restitutiõem, & procedere opinionẽ Hosti.
Et est rõ, nã cũ per renunciationẽ renũciãs amiserit totũ ius
q̃ sibi in bñficio cõpetebat, vt p̃dictũ est, nõ põt à modo sine
noua collatiõe in bñficio ius habere. de insti. c. iij. de reg. iur.
c. j. lib. vj. & de renun. c. ex transmissa. alleg. & sic per cõsequẽs
nõ posset absq; noua collatiõe huiusmodi restitutio fieri. mo
do cõstat, q̃ collatio bñficij nõ debet fieri in personã inhabi-
lis, vel indigni. de elec. c. nihil. de p̃b. c. sup inordinata. cũ simi
lib. Indignus autẽ esset, si talẽ deffectũ pateret, propter quem
7 si bñficiũ iã haberet priuari eodẽ mereret. † nam facilius im-
pedit cõtrahẽdũ q̃ dirimat iã cõtractũ. j. de iureiur. quemad
modũ & idẽ si talẽ deffectũ pateret, qui licet nõ deijceret iam
p̃motũ, impedire tñ deberet promouẽdũ: q̃a post renũcia-
tionẽ nõ põt amplius dici p̃motus, sed potius p̃hibita p̃mo
tiõe priuatus. Alius casus est, cũ nihil sibi obstat, propter q̃ iã
promotus remoueri, vel promouẽdus impediri deberet. &
hoc casu dicerẽ locũ esse restitutiõi, etiã si alius posset reperiri
vtilior, dũmodo nõ cõstet ipsũ esse inutilẽ: q̃a si cõstaret ipsũ
esse inutilẽ, vel dãnosũ ecclesiæ nõ reputarẽ eũ ad hoc idoneũ
sed indignũ, & per cõsequẽs à noua collatiõe, & sic ab huius-
modi restitutiõe repellẽdũ. per ea quæ scripsi in proximo ca-
su. & p̃cedit maximæ iste casus in iã ordinato, maximè ad ti
tulũ talis bñficij, & p̃sertim si nullũ aliũ titulũ habeat: q̃a pro-
uisio talis est de iustitia. j. de p̃b. c. cũ secũdm. cũ ibi notatis. &
quia æquius est in bñficio ad cuius titulum ordinatus est sibi
hanc prouisionẽ fieri q̃ in alio, & fundatur casus iste in æquita-
te illius edicti de restitutiõe minorũ in casu isto per canones
nõ correcti. ar. C. de app. l. p̃cipimus in fi. C. de test. l. sancimus.
¶ TERTIO oppo. q̃a vigore spoliatiõis in modũ exce
ptiõis p̃positæ & p̃batæ nõ cõsequit q̃s restitutionẽ. de ord.
cog. c. ij. Soluit. Host. dicẽs in verbo. *postulabat* q̃ fortè pri⁹ ex
cepit & posteà egit, vt dixi. s. c. proxi. & c. ex cõquestiõe. sed
quid si vtrũq; simul p̃ponit videt nõ audiẽdus. de iudi. exhi
bita. Sed de æquitate canonica putat Host. eũ audiẽdũ esse. ar
gu. ff. si certũ pet. l. quidẽ. ff. de lib. cau. l. si pariter. ff. de qui. re.
ad eundẽ iud. ea. l. j. & ij. s. de iudi. c. dilecti. nec obstat. c. exhi
bita. quia per illũ processũ ordo iuris cõfundebat, per hũc ve-
rò citius expedit. ad hoc de ord. cog. c. tua. nec ob. q̃ bis habe
bit idẽ probari ad bonũ effectũ exceptiõis, & petitiõis: quia il
lud verũ si successiuè proponerẽtur. iuxta lect. & not. de test.
veniens. ij. sed vbi simul p̃ponũtur, puto q̃ sufficiat vna pro
batio dũmodo sit plena, & sufficiens ad quodlibet per se. per
ea quæ scripsi in c. ij. allegato.
8 ¶ QVARTO opponit in verbo, *cõmodo*. † quia posses-
sio plus habet facti q̃ iuris. ff. ex qui. cau. ma. l. deniq;. & ideò
quoad possessoria iudicia nõ quærimus vtrũ iustè quis possi
deat, vel possederit, sed solũ vtrũ de facto possessionẽ habeat,
vel habuerit. patet in interdicto vti pos. ff. vti pos. l. iij. & s. e.
ti. c. in lrís. & est rõ huius: q̃a de iure discutit in petitorio, &
de sola possessiõe in possessorio. nec habuit petitoriũ, & pos-
sessoriũ aliquid cõe. ff. de acqui. pos. l. naturaliter § nihil. quo
modo ergo petẽs restitutionẽ cõiugis solũ possessoriũ restitu
toriũ intẽtãs habet necesse p̃bare cõiugiũ legitimũ ex cõcensu
& quare nõ sufficit sibi propriè factũ possessiõis, videlicet ip
sam trãsductionẽ, & cohabitationẽ nõ apparet quomõ de iu
re hæc stare possint, vñ aliqui stãt ecõtrario dicẽtes, q̃ textus
in verbo dat intelligere q̃ si saltẽ de facto possessionẽ habuis
set restituẽdus esset. vt puta si fuisset, & cohabitasset cũ eo, &
portasset anulũ tanq̃ vxor, & vocata fuisset vxor, & in ceteris
habita, & tractata. vt vxor, licet reuera nulla sponsalia p̃cessis
sent. Dicũt eñ q̃ iste tex. à cõtrario illud p̃bat. & sic videt lo
qui. s. eo. c. lrás. & c. ex cõq̃õne. Dicũt tñ q̃ sĩplex trãsductio,
vel sĩplex cohabitatio ad hoc nõ sufficeret: q̃a ista possũt cõue
nire alteri q̃ vxori. & per hoc respõdẽt ad corticẽ lrẽ huius
decret. Sed nec adhuc ista opinio videt vsquequaq; placere In
no. videt eñ velle dicere, q̃ si nunq̃ de iure fuit vxor, iuris cõ
modo nunq̃ alteri extitit destitus, nec etiã cõmodo possessio
nis quoad copulã si eã nõ cognouit, vt vxorẽ. & ideò si oĩa alia
de quib⁹ supra interuenissent p̃ter copulã cõiugalẽ nõ posset
petere se restitui ad cõiugalẽ copulã, cũ nunq̃ fuisset in posses
siõe illi⁹, & sic rectè p̃cedit ista decre. Sed secus esset si fuisset in
possessiõe cõiugalis copulę, vt vxoris: q̃a tunc etiã cõiugio ali
ter nõ p̃bato posset plenã restitutionẽ implorare. vt. s. c. pro
xi. in fin. & sic p̃cedit oppositio. & ita vide casũ pulchrũ atq;
9 singularẽ: † quia licet in alia re vacãte intẽdẽs acquirere pos-
sessionẽ totius occupãdo p̃tẽ totius possessionẽ acquirat. se-
c⁹ tñ in vxore, in qua nõ acquirit plena possessio p quoscũq;
actus donec ad copulã p̃uenit, vt videt. sed caue, quia hoc di
ctũ est periculosũ, nec illud forsan sensit Inno. ita laxę. loqu-
tus est eñ Inn. in vnico casu videlicet, qñ spõsalia legitima nõ
p̃cesserunt. pone eñ spõsalia de p̃senti legitimæ p̃cessisse, &
mulierẽ trãsductã fuisse, & cũ viro cohabitasse, & in omnib⁹
tanq̃ vxor, saluo q̃ p̃pter impedimẽtũ aliquod temporale, vt
puta p̃pter aliqualẽ mẽbri debilitatẽ, vel frigiditatẽ viri, aut
aliqualẽ arctationẽ mulieris nũdũ fuerit etiã fortè de anno à
viro cognita. & p̃pter hoc forsitã dedignata absq; iudicio ec
clesiæ propria temeritate à viro discessit, dices tu virũ nõ fuis
se spoliatũ, & nõ posse petere restitutionẽ? hoc vtiq; nimis ad
uersũ iurib⁹ videret. s. c. ex trãsmissa. & c. ex cõq̃õne. quia im
pedimentũ tẽporale matrimoniũ nõ impedit, & q̃õ impedi-
menti p̃petui ad iudiciũ ecclesiæ pertinẽs nõ respicit possesso
rium, sed petitoriũ. vt patet ex lectis & not. j. de frigi. & male
ficia. c. fraternitatis. & in c. præcedenti. & sequenti. sed istud
declarabitur infra.
¶ Iuxta p̃missa q̃ro, primo pone q̃ vir nõ habuit possessionẽ
cõiugis sed in ea tantũ ius cõiugale per spõsalia cõtracta inter
eos legitimè de p̃ñti, nũquid cẽset spoliatus illo iure, & posse
petere restitutionẽ illius? videt q̃ sic, per textũ istũ, cum dicit
nullo iuris cõmodo destituta. Sed Inno. dicit cõtrariũ, eo q̃
illius iuris possessionẽ nunq̃ habuerit. Fatet tñ q̃ põt eã vẽdica
re adiecta cã de iure canonũ, etiã secũdm eũ, si esset tantũ sponsa
de futuro. vt. ff. de rei ven. l. j. § per hãc. vel potius secũdm eũ di
ci põt q̃ agere debet ad hoc, vt sibi adiudicet & cõpellat cũ eo
contrahere de p̃ñti, & ad hoc iudicis officiũ implorare. ar. j.
de despõs. ex lrís. ij. ¶ Secũdo q̃ro quæ est rõ, quare vir petẽs
restitutionẽ cõiugis, tenet cãm suæ petitiõis adijcere, hoc est
legitimũ cõiugiũ allegare, vt hic dicit. Respõdet Inn. q̃ ista est
rõ q̃a restitutionẽ petẽtẽ oportet ante restitutionẽ p̃bare. Pri
mo in qua possessiõe ipse fuit, mõ sola nuda non qualificata
hic nõ sufficeret. Si eñ possidẽs mulierẽ vt ancillã p̃bat hoc
fiet ei restitutio vt ancillæ, nõ vt vxoris: quia secũdm qualitatẽ
possessiõis fit restitutio. vt. j. e. c. Pisanis. ar. ff. de lib. cau. l. li-
beris § fin. nisi appareat eũ malitiosè, vel dolosè in possessiõe
fuisse. vt. ff. de lib. cau. l. igit. § ij. vel aliter vt not. de serui. ord. c
ij. Igit si vult mulierẽ sibi restitui sub ista qualitate. i. tanquam
vxorẽ, oportet q̃ p̃bet q̃ eã sub ista qualitate tanquã vxorem
possederit, q̃ nõ videt bñ probare posse, nisi cãm adijciat de
qua supra. ¶ Tertio q̃ro, pone vir mulierẽ tenuit vt cõcubinã
quæ discessit ab eo, ipse petit eã sibi restitui. quærit, vtrũquid sit
audiẽdus? r̃ndet Inn. q̃ nõ, imo libellus lacerãdus esset in quo
quis peteret restitutionẽ mulieris: quia fuisset in possessiõe ei⁹
tenẽdo eã in lecto, sicut si hæreticus peteret restitutionẽ rerũ
ecclesiæ. xxiij. q. vij. c. j. ij. & iij. vel laic⁹ possessionẽ iuris deci
mæ. j. de p̃scrip. cũ cãm. ad idẽ. ff. de vi & vi ar. l. j. § deijcit. &
l. colonus. & l. fin. ¶ Quarto q̃ro, ad dissolutionẽ oppositiõis
quare nõ fit hic restitutio, de qua supra aliquid tactũ est. res-
põdet Inn. idcirco hic nõ fieri restitutionẽ: quia infra septi-
mũ annũ mulieris spõsalia cõtracta fuerũt, & q̃a patruus mu
lieris pro ea spõsalia cõtrahere nõ potuerat, vñ dicit Inn. q̃ si
despõsaliorũ viribus esset dubiũ, secus foret: quia nõ deberet
tũc restitutio denegari, verũ Inno. quasi ad aliã lecturã se trãs
ferẽs posteà subdit, q̃ etiã si certũ esset q̃ fuissent cõtracta spõ
salia, nõ tñ potuisset petere restitutionẽ, obstante minoritate
ætatis: q̃a ex sola voluntate vtriusq; pẽdebãt. nã q̃ñcunq; alter
vter eorũ placet, à spõsalijs põt recedere adueniẽte puberta-
te. j. de despõ. imp. c. de illis. & c. seq. licet secus in maioribus
i. puberibus: quia tales cogũtur matrimoniũ cõtrahere. j. de

spon ex lris. ij. Melius tñ videt Inn. dicēdū finaliter q̄ menti tene videlicet, q̄ si vir petat restitutionē mulieris, nō dabitur ei aliter, nisi ꝓbet aliquod genus spōsaliū interuenisse, & se eam cognouisse. & hoc est scḋm eū q̄ dicit lra ista dū dicit q̄ hic nō potuit petere rstitutionē: qa nō erat destitutus cōmodo iuris, aut possessionis. Et hāc opinionē ꝓbat Inn. qa si nedū spōsalia cōtracta sint, imo q̄ plus est matrimoniū mulier nō restituitur, nisi carnalis copula interuenerit, sed agit officio iudicis, vt faciat eā exhibere viro. ꝟ. de spō. ex lris. ij. & cōtra hāc vltimā petitionē obiiciet, q̄ ꝓpter cōsanguineitatē, vel aliā rōnem, nō pōt esse eius vxor. quę examinabunt anteq̄ diffinitiuè pronūciet. ꝟ. de ord. cogni. c. j. quæ nō fierēt si possessorio posset agi, seu de possessiōe ageret. s. c. ex cōqōne. & c. ex trāsmissa. Plus dicit, q̄ cū agit vir officio iudicis, vt faciat eā exhibere, eāq; spōsa debet exhibere viro, impedimētū superueniēs oppoāi pōt. vt. ꝟ. de iureiur. quēadmodū. sed ibi loquit de illa quæ cōtraxit per verba de futuro. Itē dicit q̄ si vellet mulier monasteriū ingredi posset. ꝟ. de cōuer cōiug. c. ex publico. Ex quibus patet frustra tūc peti restitutionē, & oportere virū probare cōtracta spōsalia, & in hac petitiōe, & in prima. ¶ Quinto q̄ro, quid si vir etiā cognouit mulierē cuius restitutionē petit, nūquid tenebit oihilominus ꝓbare spōsalia pręcessisse, rñdet Inno. dicēs q̄ sic, etiā si imploret officiū iudicis. q̄ ei tanq̄ vxor intēdat: nec sufficit tūc probare scḋm eū, ꝓ eā vocaret spōsam, & c. similia licet fortè sufficeret quo ad hoc, q̄ filij essent legitimi. ar. ꝟ. qui fil. sunt legit. c. transmissę. c. ꝑtuas. & est rō diuersitatis scḋm eū, qa ibi est fauor legitimatiōis, hic periculū animæ. Itē qa hic vnus spōsalia diffitetur, ibi nullus. nec ob ꝟ. de ꝑsumpt. illud. qa ibi per instrumētū dotale sponsalia ꝓbata fuerūt fuisse cōtracta. Subdit tñ q̄ si probētur spōsalia cōtracta, & carnalis copula cōtra petētē restitutionē nō ob. exceptio videlicet, q̄ nō tenuerit matrimoniū, nisi scḋm q̄ legi. & notatur. s. c. proximo § fina. nec alia exceptio, nisi secundū q̄ not. s. e. ex transmissa. ¶ Sexto q̄ro, pone cōstat de sponsalijs & nō probat copula, sed per petentē restitui allegatur, & per partē alterā negat, & sic dubiū est an interuenerit. nunquid dabit tūc restitutio? rñdet Inno. q̄ sic. nā q̄ diximus, q̄ non debet restitui nisi interuenerit carnalis copula, intelligēdum est qn̄ vterq; cōfitetur nō interuenisse carnalē copulam, sed si fuerūt simul & alter tantū dicat ꝑsumptio est pro eo, & standū est verbo eius. ꝟ. de frigi. & malefi. c. j. & de despō. impub. c. cōtinebatur. & de ꝓba. c. tua. & c. tertio. q̄ dic vt leg. & nota. in ꝑd. c. cōtinebatur § j. & c. dun. versu. cū verò vir. e. tit. & in ꝑd. c. laudabilē. & c. j. e. tit allegato. ¶ Septimo quid habet ꝓbare petēs restitutionē ancille, aut ecclesiæ, vel canonicatus. rñdet Inn. dicēs, q̄ eadē rōne videt de petēte restitutionē ancillæ q̄ tenet ꝓbare, q̄ ius ancillæ quæsiuerit & eadē, & eodem mō videt scḋm eum. q̄ si petit restitutio possessionis ecclesiæ ꝓbare debet eā petēs legitimā electionē, & institutionē ꝑcessūle. de quo notat. ꝟ. e. c. h. & de cōces. ꝑb. qa diuersitatē. sed oppones de. c. dilectus. ꝟ. de ꝑb. & c. e. ex ore. ꝟ. de ijs quę fi. à ma. par. ca. Sed Inn. aliqualit se corrigēs rñdet dicēs, ꝓ nō est simile in ijs, & in cā matrimoniali, vel potiꝰ in actibꝰ matrimonialibꝰ nulla forma, vel actꝰ sunt deputati matrimonio, q̄ nō ęque bō cōueniāt adulterio nisi cōsēsꝰ matrimonialis vel spōsalia. Si em̄ dicas q̄ ipsā vocabat vxorē, vel ipsā tenebat, vt vxorē ꝑ hoc nō q̄rit possessio matrimonialis. nā, & sępe hoc idē faciūt fornicatores & adulteri ad peccatū suū palliādum, & q̄uis lex ꝑsumat pro matrimonio, vt. C. de nup. l. si vicinis iuratā canonica iudicāt, q̄ est fornicatio & adulteriū, nisi cōsensus ꝓbet. xxx. q. v. c. j. & c. nr̄ates. & c. qualis. secus aūt est in actibus canonicalibus. quidē em̄ vni cōueniūt, q̄ nō alij. fa. C. de lati. lib. tollē. l. vn. § sed & si quis. ij. sicut est eligere, cōibus tractatibꝰ interesse, ꝑbēdā recipere, stallū in choro habere lectionē euuangelicā, vel epistolā in ebdomada sua legere, aut missā in septimana sua cātare, seu camerā vel domū habere. de quibꝰ leg. & not. ꝟ. de ꝑb. dilecto. primo respōso. & ideò per tales actus acquirit possessio, vt. s. de elect. in Geneū. primo respōso. ver. nec ꝑmissi vnitaliū actuū q̄ tantū cōpetūt canonicis possessiōe habita in possessiōe canonicatꝰ esse videretur. secus tñ scḋm Inn. diceremus esse in ijs actibus qui nō solū canonicis, sed & alijs cōuenirēt. s. de elect. cū câm. & c. j. & de regularib. c. ij scḋm eū. vet dic q̄ in matrimonio petitur restitutio sui ipsius à reo qui bñ fecit à coitu illicito diuertendo. sed in restitutiōe bñficij nō petit restitutio à reo sui ipsius Itē reus malefecit spoliādo etiā si alias iudex esset. s. c. cōquærente. ¶ Octauo q̄ro, quid in actibꝰ seruitutis, vt si mulierem possideas vt ancillā? respondet Inn. idē esse in ratione. subdit tñ q̄ licet in multis cōueniāt ancilla, & mercenaria, nō tñ in omnibus: nō em̄ est potestas necis, vel vitę sup mercenariā, sed sup ancillā tantū. insti. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. in fine primi respōsi. Itē mercenaria auditur cōquerēs de dño, & nō ancilla. ff. de iud. l. lis nulla. & l. vix certis ex causis. vnde ad propositū infert Inno. ꝓ ad hoc q̄ cōpetat dño ancillę restitutio, oportet q̄ ꝓbet aliquos de actibꝰ illis q̄ tātū cōpetūt dñis cōtra seruos scḋm Inn. vt nō solū actꝰ īpertinētes excludamꝰ de quibꝰ. s. de offi. Are. vt nr̄m. sed etiā ꝑmiscuos, de qbꝰ. C. qñ. & in q̄ quar. pars decu. l. ij. li x. ff. de insti. l. si qs § si ipubes. de edil. ędict. l. si qs scit § apud Celsū. ff. de le. iij. l. hoc legatū. nisi per cōiecturas discerni posset ad q̄ partē, vel sensū exerceret actus ille permissiuus. ff. de leg. iij. l. itē legato § ij. scḋm Hosti. & facit ad ea quę scripsi. s. de cau. pos. cū ecclesia. in secūda oppositione. & 10. j. q. Itē non placet Host. ꝑdicta exempla: nam hodie nō habet dñs in seruū ꝑtātem necis, nec permittit eiseuire in eū, q̄ si faciat, & si seruus nequeat cōqueri, pōt tñ superiori hoc denūciare, † per hoc tñ discernitur seruus à mercenario, qa seruus acquirit dño, sed mercenarius sibi ipsi. vt hęc oīa probātur institu. de ijs qui sunt sui vel alie. iur primo responso. & § j. Itē nō ita libere extrahitur mercenarius de ecclesia sicut seruus. C. de ijs qui ad eccle. cōfu. l. ꝑnti. Itē vendit seruus, & nō mercenarius. institu. de iure perso. § seruitus. Itē filius ancillę dñi est, & nō filius mercenarię. institu. de re. diui. § partus verò ancillæ. Itē seruus tantū naturaliter obligatur. ff. de condi. inde. l. naturaliter. mercenarius verò cū liber sit, non solū naturaliter, sed etiā ciuiliter obligat. ff. de act. & oblig. per totū. multas etiā differentias in iure ciuili pōt lector diligēs reperire scḋm Host. ¶ Nono q̄ro, nūquid casu possessio canonicatus, & seruitutis posit probari etiā absq; hoc q̄ probetur aliqs de illis actibꝰ qui cōpetūt tantū canonico, vel ancillę? videt ꝓ sic. per ea q̄ scripsi. s. in proxima quæst. & in pręcedēti. tñ Inn. dicit fortè melius posse dici, q̄ possessio canonicatus, & seruitutis bñ probat etiā si nō ꝓbet aliquē de illis actibꝰ, qui tantū canonico, vel ancillę cōpetūt. & q̄ sufficit probare q̄ aliquid fecerit, vt canonicus, vel dñs intēdēs sibi possessionē acquirere canonicatꝰ, vel ancille, dūmodo sciēti antilli quorū interest hoc intēdit sibi q̄rere possessionem, vt pleniꝰ dicit per se notari. ꝟ. de capel. mo. c. dilectꝰ. & s. de postula. ꝑl. c. bone memoriæ. & hoc magis placet Inn. q̄ id q̄ ipse notauit. s. e. in lris. vbi dicit, ꝓ canonicus nō pōt petere restitutionē gñaliter iuris canonicalis, nisi ꝓbet sibi datā possessionē auctoritate supioris. q̄ dictū semp allegat cōtra opinionē palatij, q̄ habet nō cōcedi restitutionē huiusmodi cāonicatꝰ, nisi de institutiōe canonica aliqualiter doceat. de qua latius plenè scripsi in cle. cā. de caus. pos. in. xx viij. q. & eodē mō sufficit dño ꝓbare, q̄ muliere vsus est, vt ancilla, intēdens possessionem acquirere sciētibꝰ & nō cōtradicētibꝰ illis quorū interest ar. c. cū ecclesia. c. bonæ. & c. cū dilectꝰ. alleg. cū ibi no. secꝰ tñ dicit Inn. in matrimonio: qa quātūcunq; vir intēdat sibi acquirere possessionē mulieris tanq̄ vxoris, etiā si mulier sciat q̄ maritus hoc intēdit neq; cōtradicat, nō tñ q̄rit possessionē mulieris, vt vxoris. refert tñ ipse Inno. alios cōtrariū asserere dicētes, q̄ petēs restitutionē mulieris, vt vxoris, bō optinebit etiā si nō ꝓbet expresse cōtractū matrimonialē interuenisse. sufficit em̄ q̄ intēdēs & volēs acquirere possessionē iuris, vel vīculi cōiugalis, & mulieris vt vxoris tenuerit, & cognouerit eā sciētē & nō cōtradicētē, sed potiꝰ cōsentiētē carnaliter, vt vxorē scḋm Inn. & hoc vltimū magis placet Host. quātū ad matrimonij cōtractū. nā & sufficit ad inductionē illius. & per

carnis

carnis copulã præsumptus saltem in foro contentioso. ꝙ dic vt leg & not. ĩ. de spõsal. c. tuæ. & c. tua. & c. is qui fidem. sed quantũ ad hoc, vt restitutionẽ optineat necesse habet probare saltẽ spõsalia in facie ecclesiæ præmissis bãnis solẽniter contracta fuerũt nemine cõtradicẽte, alioquin nõ solum nõ faceret fieri restitutionem ecclesia, sed etiam si simul habitarẽt eos possent separare ad tẽpus. not. hoc de clande. despõ. c. ij. & de spon. c. tua. & secundũ hoc intellige ꝙ not. s. e. ex trãsmissa. ĩ. responsio. nec dicas ꝙ non licet viro suam turpitudinẽ allegare, dicendo se contra interdictum ecclesiæ cõtraxisse. ĩ. de co nano. c. inter dilectos. §. attendentes. quia vel dicam quòd in causa matrimoniali speciale est quòd audiatur. vt infra de re iud. c. lator & c. tenor. & c. consanguinei. vel ꝙ cum vir reperiatur in possessionem libertatis seruitutis vxoris dicã ꝙ in causa turpitudinis potior est cõditio possidentis. ff. de condi. ob tur. cau. l. si ob turpẽ. ad finẽ. ꝙ si vir iungat quodcũque impedimẽtum canonicũ, vt si dicat non es audienda. quia clã destina erãt spõsalia, & consanguinea, vel affinis mea es, etiam in quarto gradu prohibito, seu quodcunque aliud impedimẽtum simul cum clãdestina desponsatione opponat, minus dubitationis tũc habet, vt patet ex eo ꝙ legi. & not. s. e. literas. §. propterea. Sed & si maritus nil obijciat, ecclesia tamẽ ex officio repellere potest ipsam, vt patet ex premissis. & ar. in eo quòd legitur & notatur. s. e. literas. § propterea. Sed & si maritus nil obijciat ecclesia tamẽ ex officio repellere potest ipsam, vt patet ex premissis. & ar. in eo ꝙ legit. & notat. ĩ. de exception. c. exceptionem. secundum Hostien.

¶ Quinto principaliter opponitur, quia proprietas & possessio, & petitorium, & possessorium adeo sibi inuicẽ correspõdent, ꝙ vbi vnum reperiri potest, ibi & aliud. vt solet notari per scribẽtes. ff. de vsu. l. cũ de inrẽ verso. ff. quorũ bon. l. ij. C. de pact. l. si certis annis. ĩ. de cen. c. peruenit. Sed cõstat ꝙ ante carnalẽ copulã, & absque ea cõtractis sponsalijs de præsenti reperitur ibi proprietas veri matrimonij & iuris coniugalis, ac etiam petitoriũ, puta rei vẽdicatio adiecta causa de iure cano-

11 num: ſ quia matrimonium verũ non facit coitus. sed consensu. ff. de reg. iur. l. nuptias. & ibi cõcordantiæ. & ibi etiam de plano notatur, & probatur clarè. xxvij. q. ij. c. sufficit. & quòd notatur per Ioan. Bar. Brix. & Archid. cõtra Gratianũ. c. cau. & q. § ex ijs omnibus. & ĩ. de sponsa. c. cum locũ. & c. tuæ. & de spon. duo. c. j. & c. licet. & c. tua. & ꝙ scripsi post Inno. s. e. c. post Inno. in proxima quæstione. § quarto quæro. versu & hanc opinionem. Igitur probatis spõsalijs de præsenti, & transductione cũ alijs actibus cõiugalibus, etiã præter copulã cadit ibi possessio, & ex subtractione possessorium restitutorium. cuius cõtrarium hic innuitur. & s. dictũ est dicere eñ Mariam & Ioseph veros coniuges nõ fuisse, videretur euangelio obuiare. ꝙ Mariã coniugẽ Ioseph appellat, & tamen dicere ab eo carnaliter cognitam, hæresis est. Super quo tamen vide quæ leg. & not. xxvij. q. ij. § sed obijcitur. Prêtereà satis videtur mirabile, ꝙ vltra actus cõiugales requirit possessorium probationẽ tituli coniugalis. nam in istis incorporalibus sufficit in possessorio restitutorio probare actus ex quibus probatur quasi possessio. vt. s. de cau. posses. c. cum ecclesia. & fi. quia licet in ijs quæ non possunt a facto & cõsensu nostro dependere, sed solum ab auctoritate & cõcessione superioris sit necesse de proprietate docere ff. de interdict. l. ij. § quædam. ff. de aqua cotidi. & esti. l. j. § permittitur. ĩ. de insti. c. iij. & de reg. iur. c. j. li. vj. tamẽ in ijs quæ depẽdent certũ est non esse necessariũ in possessorio restitutorio de ꝓprietate docere. vt patet in prædictis iuribus à cõtrario, & in ijs quæ leg. & notã. ff. de vsucap. l. sequitur. § si dominus. & § qui a me. & § nihil cõmune. & c. in literis. & c. cum ecclesia allegatis. & hoc maximè cum tali possessorio nõ aduersatur ius commune. vt. ĩ. e. c. ad decimas. lib. vj. modo constat ꝙ matrimonium ex consensu, & facto nostro, & non ex superioris auctoritate, vel cõcessione dependet, vt patet ex iuribus superius allegatis. nec habet ius commune sibi repugnans, vel aduersans, igitur satis videtur mirabile quòd ibi possessorium restitutorium proprietatis probationẽ de necessitate requirat. Lignianus voluit dicere quoad primam oppositionẽ sufficere viro probare matrimonium, & facti possessionẽ etiam sine copula ad restitutionẽ consequendã. per. c. literas. s. e. vbi probatur, quòd est dare vnam quasi possessionẽ ratione copulę insurgentem, & aliã quantum ad seruitia. licet ergo prima secundũ Inno. denegetur, secunda tamẽ cõpetere potest: quia ad seruitia tenetur vxor, etiã si copulam dedit, quæ quasi possessio huiusmodi seruitiorum per trãsductionem acquiritur. nõ ob. ꝙ mulier possit religionem ingredi: quia cum hoc stat ꝙ vir habeat quasi possessionem, licet illo modo ea priuari valeat per vxorem. Sed nõ placet domino Martino de salua, imo stat ipse simpliciter cũ Inno. eo ꝙ matrimoniũ ad prolis procreationem est inductum, & cętera omnia sunt accessoria, & quia in libera ꝑsona nõ potest haberi possessio seruitutis, nisi modo introducto à iure, inducit infra de iureiurando. c. quanto. & de vsur. c. consuluit Sed si bene consideres, neque prædicta vrgent, neque principali oppositioni respondent. pone enim ꝙ mulier annosa sit, vel sterilis congnoscibilis, tamẽ & vir etiã habilis: dices ne matrimonii propter impossibilitatẽ sobolis impediri? ridiculum foret. quia continuo vetulæ contrahunt, & eorũ matrionĩa ab ecclesia approbantur. nec etiã per copulã acquiritur seruitus, sed per consensum mutuum præcedentẽ, vt probant iura in oppositione allegata. Item nõ placet mihi opinio ponens hic duplicem quasi possessionẽ: quia vnũ, & idem ius incorporale & indiuisibile, puta ius cõiugale. insti. de iure naturali in principio. nõ potest tali modo diuerso iure censeri. vt. ff. de vsucap. l. eum qui. in princi. necesse enim est, ꝙ sit verum dicere simpliciter. & absolutè virũ fuisse in quasi possessione huiusmodi iuris, aut non fuisse in possessiõe illius: cum enim illud ius diuisionem nõ capiat nõ ptest dici partim in possessione non fuisse: cũ in eo non sint partes. nec potest dici de eo qui non est in possessione huius iuris coniugalis, ꝙ fuerit in possessione seruitiorũ. quia ista talis qualis possessio circũscripta huiusmodi, vel alia seruitute in libera persona non potest cadere, quẽadmodũ de quasi possessione personalis ꝓstatiõis. no. ꝑ Cy. in ꝓd. l. si certis annis. & ꝑ Nou. in c. peruenit.

¶ Quid ergo dicendum ad primam oppositionẽ? respondeo certe per duas breues cõclusiones secundum me menti tenendas. Prima cõclusio est, ꝙ si constat notoriè de matrimonio per verba de pręsenti contracto, & de trãsductiõe, nec ex parte mulieris aliquid opponitur quominus viro tanquã marito habeat adherere, & tunc statim per iudicem est sibi mandandum ꝙ illi adhereat, vt marito, & sibi copulam adhibeat coniugalem etiam si constaret illã nunquã fuisse cognitam ab eodem, & est ratio huius: quia in notorijs in quibus ordo iuris seruandus nõ est. ĩ. de iureiur. ad nostram. statim ꝙ iudici cõstat de notorio, si data est petitio debet sententiam ferre. si data non est, debet ꝓceptũ facere de parẽdo. vt colligitur ex nota. Ber. & Inno. de ele. dudũ. ij. & ex lectis & not. ff. de iudi. l. si debitori. & in ꝓd. c. ad nostrã. mõ si factũ notoriũ est, videlicet ꝙ mulier cõtraxit cũ viro de ꝓsenti nec est aliud ꝑ oppositionẽ alicuius exceptiõis in dubiũ reuocatũ, notoriũ est de iure ꝙ debet viro adherere tãquã marito, & sibi reddere debitũ cõiugale. Itẽ est, & alia ratio, nã cessãte cã debet cessare effectus. ĩ. de app. cũ cessante. & cessãte rõe legis debet cessare lex. ff. de iure patro. l. adigere. § quãuis. modo causa, & ratio quare canones exigunt probationẽ copulę à petente restitutionẽ coniugis est ista, quia timuerũt, & non immerito de periculo corruptionis. ar. ĩ. de sponsal. c. consultationi. vt scripsi. s. eo. ex transmissa. iij quæstione. ver. & est alia ratio. non enim placet alia ratio quę assignari solet, ꝙ sine exhibitione copulę nõ possit acquiri possessio vxoris quæ libera est, tum quia per cõtractum matrimonij etiam ante copulam seruata effecta est, tũ quia plures fuerũt veri coniuges, & in quasi possessiõe iuris coniugalis inuicem constituti, etiam per plures annos, & vsque ad obitum alterutrius, inter quos nunquam interuenit copula coniugalis, vt Maria & Ioseph. modo ad propositum si constat, & notorium est verũ & legitimũ matrimoniũ fuis-

ſe contractũ inter eos, nec aliquid opponitur ꝓpter ꝙ debeat
copula denegari ꝙ ꝑiculũ eſt ſi exhibeatur, & ſuꝑ hoc mulier
corrũpatur à viro certe nullũ, imo eſt illud debitũ mutuæ ſer
uitutis, & perfectio ſacraméti. & ſuæ legitimæ repñtationis. de
qua repñtatione plenè ſcripſi de biga. ca. debitũ. &. ca. alicatio
nis. e. tit li. vj. Si ergo vir per transductioné fuit in poſſeſſioné
mulieris vt vxoris, mãdatũ de adherẽdo & copulã exhibẽdo
fiet in vim ꝓpriæ reſtitutionis, ſed huiuſmodi quaſi poſſeſſio
ne ceſſante nõ fiet in vim ꝓpriæ reſtitutiõis, ſed ſolũ, in vim no
torietatis ꝑ ꝓ̃dicta nec ubitat ei ꝙ dixi de ꝓpria reſtitutione
illud ꝙ ſcripſi poſt Inno. in oppõne præcedẽti § ſeptim n quæ
ro. & duobus §. § ſequẽtibus. videlicet, ꝙ ꝑ nullũ actũ exer-
cetur huiuſmodi quaſi poſſeſſio vxorina, niſi ꝑ copulã cõiu-
galẽ, cũ alia æquè cõueniãt cõcubinæ. Dico eñ ꝙ eque cõue-
nit cõcubinæ ipſa copula q̃admodũ & cæteri actus, imo cõſu
etudo huiuſmodi copulã exhibẽdi, & exigẽdi eam ꝓpriè con
ſtituit cõcubinam. vt. ff. de cõcubi. l. j. & . l. iij. & ſequenti. non
ergo actus ſolus, ſed actus ipſe qualificatus poſſeſſioné acqui
rit. vt puta quia tractat eã vt vxoré, & animo & intẽtiõe ſaciẽ
di & exhibẽdi ea quę facit, & exhibet vt vxori, vxore ſciẽte &
& patiẽte. quia iſto modo acquiritur poſſeſſio ſeruitutis. ff. de
ſeruitu. l. quotiẽs. Sic & enim videre eſt in aliis ſeruitutibus in
quibus actus ipſi nõ ſufficerẽt ad quaſi poſſeſſioné acquirẽdã,
niſi eſſent qualificati ex animo & intẽtione acquirẽtis, & pa-
tiẽtia aduerſarij. vt ff. q̃admodũ ſeruitu. amitt. l. vltima. cũ ibi
notatis in glo. Cũ ergo mulier ipſa in trãsductione ſic vaccãs
nec poſsit in ea ꝓ parte acquiri poſſeſsio. & ꝓ parte nõ, eo ip-
ſo ꝙ ipſã ſciẽte & cõſẽtiẽte trãſducitur ad domũ mariti, ac ꝑ
eũ nominaĩ & tractaĩ vt vxor in exhibitiõe cõis cohabitatio
nis cõis cõmunicationis, & cæterorũ quę conſueuerunt per
maritũ exhiberi vxori, & ipſe ecõtra ꝑ eã nominaĩ & tractaĩ
vt maritus, puta in exibitione officiorũ, & obſequiorũ, & ali-
orũ quæ ſolet vxor exhibere marito, licet ad copulã deuẽtum
nõ ſit, nõ poſſum videre quin vĩque tunc veridicè poſsit dici
in quaſi poſſeſsione mutuę ſeruitutis. Secũda cõcluſio, ꝙ ſi ad
uerſus maritũ petẽtẽ reſtitutioné vxoris mulier ꝓbabiliter, &
veriſimiliĩ aliquid opponat quo ꝓbato cõſtaret eã nõ teneri
ad exhibẽdũ copulã cõiugalẽ, vel ad aliãs viro exhibẽdum vt
marito. & alleget excipiẽdo mulier etiã ſe nõ fuiſſe à viro co
gnitã, & cõſtet copulã ipſam exhibitã nõ fuiſſe, denegaĩ mari
to reſtitutio, donec de huiuſmõi oppõne mulieris fuerit ple-
nè cognitũ, & ꝓnũciatũ cõtra eã, vel ſaltã donec de contrario
cõſtet ex actis etiã ſi cõſtet ꝑ cõfeſsioné vtriuſq; matrimoniũ
in facie Eccleſiæ inter eos fuiſſe cõtractũ, & ꝑ trãsductioné, &
alia omnia de quibus dixi in cõcluſione ꝑ̃cedẽti, mulieré à vi
ro fuiſſe poſſeſſam, & ſic ꝑ diſceſſum ipſi⁹ virum fuiſſe ab ipſa
ſpoliatũ, & hoc mõ ĩtelligo. c. ex trãsmiſſa. ſ̃. e. & q̃ ſcripſi ibi,
&. ſ̃. e. c. literas. hoc eſt eñ ꝙ ſcripſi poſt docto. in prędi. c. ex
trãſmiſſa. in fine. dũ ſcripſi ibi hũc eſſe caſum ſpecialé in quo
ſpoliato reſtitutio denegaĩ, & alios caſus ſpãles in quib⁹ dene
gaĩ reſtitutio ſpoliato ibi notaui, & etiã ibi ſcripſi rõné ſpecia
litatis huiuſmodi caſus, videlicet q̃a ſi mulier adhuc virgo añ
cognitioné oppo. viro reſtitueret, eſſet periculũ ne corrũperet
eã, ſi eñ corrũperet & poſteà reperiret oppo. eſſe vera, talis cor
ruptio poſteà reparari nõ poſſet, & tñ ineſtimabile dãnũ mu
lieri afferret, maximè q̃a nedũ virginitaté ex alieni viri cõcubi
tu ꝑderet, ſed etiã fama ipſius grauaretur, nec poſſet reperire à
mõ virũ ęq; bonũ, ſicut ſi virgo remãſiſſet. in talib⁹ eñ q̃ ſi fie
rẽt reparari nõ poſsẽt. & magnũ ꝑiculũ ſeu ꝑ̃iudiciũ afferrẽt,
cõtra cões regulas ꝓuidẽt iura ne fiãt. vt. ff. de app. nõ reci. l. ij.
cũ ibi no. nõ ergo dico, ꝙ in caſu huius cõcluſiõis marit⁹ non
habuerit quaſi poſſeſsioné vxoris, nec dico ꝙ non fuerit ab ea
ſpoliat⁹, ſed fateor ꝙ habuerit quaſi poſſeſsioné: & fuit ſpolia-
tus. Sed dico ꝙ hoc caſu differt reſtitutio, & ꝑdit iudiciũ poſ
ſeſsoriũ aliq̃d de natura ſua, & fal cões regulę & rõné fallẽtiæ
dixi. ſ̃. & dixi in q̃õne ſi mulier ꝓbabiliter & veriſsimiliĩ ali-
quid opponat, &c. ꝓpter cõcluſioné ꝑ̃cedenté, vt puta deffe-
ctũ ætatis, vt hic, vel impedimẽtũ cõſanguinitatis. ſ̃. e. literas.
aut ſrigiditatis. ĩ. de ſrig. c. fraternitatis. aut affinitatis, vel co-
gnatiõis ſpũalis, ſeu iuſtitię publicæ hõeſtatis, aut ligamé prio
ris matrimonij, vel voti ſolẽnis, aut ꝓfeſsiõis. iura ſatis cõia.
itẽ dixi veriſsimiliter q̃a exceptio inueriſsimilis calũnioſa ꝑ-
ſumiĩ, & nõ recipiĩ. vt no. Inn. de cõce. ꝑ̃b. poſt elec. dixi auté,
vel donec de cõtrario cõſtet ex actis, q̃a ſi exceptio inueriſsi-
milis ꝓpter ĩueriſimilitudiné repellẽda eſt, forti⁹ q̃ñ eã cõſtat
eſſe falsã. Pone ergo ꝙ mulier tale impedimẽtũ opponat, &
nõ dicat ſe cognitã nõ fuiſſe, nũquid reſtitutio ĩpedietur? dicas
quòd non. plus dico, ꝙ etiã ſi dicat excipiendo onus probãdi
ſibi incũbit probãdi ſe eſſe virginé, maximè ſi in eodem lecto
ſimul pernoctarint. quia propter naturalé carnis concupiſcẽ-
tiã præſumitur maritus ab ea debitũ exegiſſe. niſi docuerit ſe
virginé remanſiſſe. & ſecũdum hoc intellige decre. ex trãſmiſ
ſa. ſ̃. e. & iſto. c. in. iiij. oppoſitione principali § ſexto quæro. &
per hoc recipe practicã huius materiæ tã ſuper petitiõe reſti-
tutionis, quã ſuper exceptione alterius coniugis, quã etiam ſu-
per replicatione reſtitutioné petentis, quorũ deductioné cau-
ſa breuitatis omitto. Quantũ ad ſecundã oppoſitionem, dico
breuiter, ꝙ ſicut ſpeciale eſt in cauſa beneficiali, ꝙ poſſeſſoriũ
reſtitutoriũ cenſetur cauſam proprietatis habere: quia petens
reſtitutioné tenetur docere, ꝙ ex inſtitutione ſuperioris poſ-
ſeſsioné eius habuerit, eo modo tamé quo ſcripſi in cle. cauſa.
12 de cã poſ. in. xxviij q. † Sic & in cauſa matrimoniali poſſeſſo
rium reſtitutoriũ cenſetur cãm proprietatis cõtinere, quia pe-
tens reſtitutioné coniugis teneĩ docere de conſenſu legitimo
13 de præſenti. vt hic. & eſt ratio, † quia ſicut nullo mõ poteſt ha
ri canonica poſſeſsio in beneficio abſque ſuperioris inſtitu-
tione, de inſtit. c. iij. de reg. iur. beneficiũ. ſic nec poteſt haberi
in perſona libera quaſi poſſeſsio huius ſeruitutis cõiugalis, ni
ſi ex cõſenſu legitimo de præſenti, vt hic. & quia aliter vtrobi
que peccatũ euitari nõ põt, in quo iura canonica nullũ ſouent,
neque auctorizant. ſa. not. Inno. de diuo. ſignificaſti. Alia etiã
poſſeſsoria habes quæ cauſã proprietatis cõtinent. vt patet ex
iis quæ leg. & not. ff. de inter. l. ij. § quædã. in quibus eadẽ ratio
effectualiter reperitur, vt ibi colligitur. nõ tamen dico hic ple
nã diſtinctioné, ſeu ꝓbationem cõſenſus legitimi de pręſenti
eſſe neceſſariã, ſed illã remiti ad petitoriũ. & hic ſufficere ſum
mariã & minus plenã, quẽadmodum dixi in petẽte reſtitutio
nem beneficij. de filii. presbyt. cõſtitutus. & . c. veniens. & ſicut
dicetur in ſimili. ĩ. e. c. ad decimas. lib. vj.
¶ Sed nſiquid petẽs reſtitutioné cõiugis tenetur probare hu-
iuſmodi cõſenſum publicè interueniſſe in facie eccleſię & præ
miſsu bãnis, videtur ꝙ ſic. per ea quę ſcripſi. ſ̃. e. c. in. iiij. oppo
ſitiõe principali ad finé § nono quæro. ver. ſed quantũ ad hoc.
Sed hoc nõ placet mihi, quia licet clãdeſtinitas ſit à iure pro-
hibita, & reddat ſobolé illegitimã certo caſu ac onus proban
di aggrauet, vt. ĩ. de clãd. c. j. ij. & . iij. tamé ipſi matrimonio de
14 per ſe impedimentum non affert. † nam conſenſus legitimus
de præſenti inter perſonales habiles adhibitus etiam aliter
quàm in facie eccleſię, ſeu bannis non præbabitis æque bene
inducit verum coniugium ſicut ſi in facie eccleſię & bannis
præhabitis interueniſſet, dummod aliàs probari poſsit. vt pro
batur. ĩ. de clãde. deſpõ. c. ij. in ſecũdo reſponſo. & per conſe-
quens ſufficit tale coniugiũ allegare pro titulo, ſeu pro cauſa.
fateor tamé ꝙ in probatione ſummaria huius ti. ſine cauſa de
bebit iudex arctioré probationé requirere, quã ſi prædicta in
teruenisſent. per. c. j. & . ij. de clãde. deſpõ. imo verius dico per
eadé iura ꝙ cum bannis præmiſsis in facie eccleſiæ cõmiſſa ſo-
lẽni in præſentia cleri & populi ſponſalia de pręſenti publicè
cõtracta ſunt, nulla requiritur probatio huius cõiugij, cum ſit
15 notoriũ † q̃a notoria ꝓbatione nõ egẽt. ĩ. de proba. euidentia.
cum ſimilibus. Sed tũc demum exigitur probatio cum clãde-
ſtinè. i. non ita publicè & ſolenniter cõtrahuntur, & rectè vo-
lũt prædicta duo capitula in directo & cõtrario ſenſu accepta
nec video qua ratione Hoſt. in contrariũ motus ſuit, nec repe
rio in iure expreſsũ, nec puto verũ illud ꝙ ſomniauit Hoſti.
videlicet ꝙ clãdeſtinè cõtrahẽtes ex eo ſolo, q̃a clãdeſtinè cõ-
traxerũt poſsit de iure eccleſiæ ſeparare ad tẽpus. cũ clãdeſtini
tatè nõ obſtãte ſit verũ matrimoniũ inter eos, & ꝑ cõſeq̃ns ſepa
rari non

rari nõ debet. ĩ. de cõiug. lepro. c. ij nec ob. ĩ. de spon. duo. c.
tua. quia ibi loquitur de matrimonio cõtracto cõtra interdi-
ctum ecclesiæ ipsis cõtrahentibus specialiter, & publicè factũ,
in quo ecclesia cõtempta fuit multũ, & ideò in pœnã huius cõ
temptus hanc separationẽ ad tẽpus inducere potest nec ob. de
clãde. despon. c. ij. in prin. vbi interdicũtur matrimonia clan-
destina, quia ibi loquitur de generali interdicto iuris, & in. c.
tua. loquitur de speciali interdicto hominis. modo faciens cõ-
tra speciale interdictũ hominis plus contemnit, & plus puni-
ri debet, quã faciens cõtra generale interdictũ iuris: quia mitius
agitur cũ lege, quam cũ ministro legis. vt. ff. de arbit. l. Celsus.
Fateor tñ q clandestinè cõtrahentes, & sic interdictũ iuris cõ
temnẽtes in hoc delinquũt, & per ecclesiam extraordinariè pu
niri possunt. sed q puniri debeãt pœna separationis nõ capio:
quia huiusmodi pœna esset periculosa, ne ambo, vel alter in
adulteriũ laberentur, & esset reipublicæ dãnosa, propter im-
pedimentum prolis. ff. solu. matri. l. j.
¶ Sed pone q petẽs restitutionẽ coniugis nõ probat verba di
spositiua cõtractus, sed probat q mulier cõsueuit, & in præ-
sentia, & in absentia verbo, & in scriptis ipsum nominare &
appellare maritũ, & ecõtra, nunquid hoc sufficit? vel pone q
dedit marito per instrumentũ dotẽ vt marito, vel ab eo, vt à
marito recepit donationẽ propter nuptias, nũquid sufficit? vi
detur q nõ, per ea quæ scripsi post Inno. s. e. c. in. iiij. opposi-
tione principali § septimo quæro. ver. sed Inno. Sed in verita
te puto cõtrariũ. nã hic nõ requiritur plena ꝓbatio, vt dixi. s.
16 Igitur sufficit præsumptiua. † nã ex præsumptionibus verisi-
milibus bñ arguit in materia quæ plenã ꝓbationẽ nõ requirit
vt patet in probatione narratorũ in gratiæ impetratione quæ
ad tollendũ surreptionẽ exigit, vt patet ex notatis Nouell. de
lit. cõtesta. c. exceptiõis. & de reg. iur. c. infamibus. in mercuria
li. modo prædicta magnã præsumptionẽ inducũt, q in illum
tanqnã in maritũ ipsa cõsenserit. quia nõ est verisimile, quòd
quis verbo agitet, quòd mẽte nõ gerit. ff. de superfi. le. l. labeo.
17 † matrimoniũ enim solo cõsensu cõtrahitur. de sponsa. c. tuæ.
nec ob. C. de tes. mili. l. ex ijs. quia nec plenã probationem in-
ducũt in materia quæ plenã exigit probationẽ, vt ibi, sed dico
quòd bene inducũt præsumptionẽ, vt scripsit Cy. post Dy. C.
de testa. l. neque professio. quẽ videas etiã de fal. cau. adiect. l.
j. in tertia oppositione. sicut in petẽte restitutionẽ beneficij, suf
ficit probare titulũ præsumptiuè. vt patet ex nota. Inn. de præ
sump. c. illud. Et facit per optimè iudicio meo, quia ista præ-
sumptio specialis coadiuuatur præsumptione communi per
quã præsumimus in actu ad bonũ & malũ indifferenti, bonũ
& nõ malũ. ff. pro soc. l. merito ff. de don. inter virũ & vxorẽ.
l. quintus. modo concubitus mulieris ad bonũ & malũ indif
ferẽs est hoc mõ, quia si fit aĩo cõiugali ex vtraq; parte bonus
& licitus est, & si aliter fit malus est, & illicitus. In dubio ergo
postq̃ se inuicẽ cõiugales noĩant & inuicẽ se cõmiscẽt ꝓsumã
cõcubitũ esse cõiugalẽ, & si actũ facerẽt q nõ posset fieri citra
vim, & noĩe cõiugij, vt est cõstitutio dotis esset ĩdubitatũ, q es
set probatus cõsensus matrimonialis. vt. ff. de acqu. hære. l. pro
18 hærede § j & § pe. in fi. facit † quia spõsalia de futuro transeũt
in spõsalia de præsenti. per solã copulã, & ex eo solo, quia præ
sumitur pro mala præsumptione tollẽda q copula facta fuerit
animo cõiugali. ĩ. de spons. c. is qui & fac. bene pro præmissis
quæ ibi nota. nec obstat q dicit Innocẽ q quandoque amasij
amasias seu cõcubinas vxores appellant, quia contrariũ regu-
lare est, & quia ibi patet de animo contrario. & tunc statem
cum Innocen. quòd tamẽ adhuc fortè dictũ est, quia sic plus
operãtur sponsalia de futuro cũ copula cõtra quæ non admit
titur probatio cõtraria. vt ꝑd. c. is qui. q̃ nominatio, & copula
simul. Si tñ de cõtrario animo nõ constaret, & amasius amasiã
vxorẽ nominaret, & ipsa eum maritũ diceret, nõ animo iocan
di sed ex certa scientia, & in mẽsa, & in lecto pro talibus se tra
ctarẽt, reputarẽ probatũ matrimonium præsumptum saltem
quoad effectum restitutionis optinẽdæ, quia ad ea quæ com-
muniter accidũt, non ad ea quæ raro inspicimus. ff. de legi. l.
nam ad ea. modo amasia vel cõcubina vxor communiter vo
cari nõ solet, & raro cõtingit, q sic vocet, nec video rõnẽ diuer
sitatis quãtũ ad hoc inter act' canonicales & matrimoniales.
¶ Sed quæ est ratio quare hic nõ requirit plena probatio, sed
sufficit summaria & nimis plena. Respõdeo q duplex est ra-
tio. Prima est, quia de hoc nõ agitur principaliter, nec etiã ad-
hoc declarandũ, sed solũmodo incidenter, suspẽso enim petito
rio. nec de proprietate, nec ad proprietatem, sed solũ de pos-
sessione, & ad possessionẽ principaliter agit. ff. de acqui. pos. l.
naturaliter § nihil. Secũda ratio, quia de hoc bis cognoscendũ
est, nũc in possessorio incidẽter, & postea in petitorio princi
paliter argu. pro vtroque. ff. ad exhiben. l. ij § Sciendũ. & § ibi
dem. & de lib. agno. l. si quis à liberis § siue parẽs. & q le. & no.
ĩ. de test. veniens. ij. & ĩ. e. ti. c. pia. li. vj. & per Cy. C. q sit lõg.
consuetud. l. ij. aru. ulo. iiij. q. ij. & per Inn. de foro cõp. Roma
na § contrahentes. Aduerte tamẽ, quia licet Io. And. in Spec.
in titu. de restu. spol. circa prin. faciat differẽtiam inter petentẽ
restitui ad possessionẽ beneficij, & petẽtem restitui ad iura ca-
nonicalia, dicẽs in primo casu, q si ei stat de non iure, denega
tur restitutio, nisi titulũ probet, licet per dispensationem titu-
lum habere possit. Sed dum dubiũ est, sufficit probare auctori
tate superioris se inductũ, tamẽ in secũdo casu sufficit ꝓbare
se fuisse in quasi possessione illorũ iurium, vt plenius scripsi in
cle. causa. de causa possess. in. xxviij. q. per hoc dissoluens nota-
ta hic per Inno. ad not ipsius Inno. s. e. in literis. tamẽ non pla
cet hic Lignia hæc differẽtia, quia ratio eadẽ vtrobique puta
periculũ animæ, vtrobique tamen casu dicit tenendum quòd
hic notat Inno. videlicet absque probatione tituli restitutio-
nem beneficij in casu dubio faciendã, etiã nõ probata superio-
ris institutione quia in casu dubio cũ constat de nõ iure cessat
periculum animæ, secundum eum. Ideò probata possessione
per exercitiũ actuum, & secunta spoliatione regulæ iuris stã-
19 dum est, qua cauetur, † spoliatũ restituendũ esse ante omnia.
ĩ. e. c. proximo. & quæstionẽ proprietatis non audiri. s. e. in li
teris. quia regulã istam nõ reperit fallere in hoc casu. vnde di-
cit, q in. c. cõstitutus. de fil. præsbit. nõ denegatur restitutio ex
vi exceptionis ꝓpositæ, sed ex officio iudicis à partis confessio
ne insurgẽte. Sed ego sto cũ Ioã. And. prout scripsi in prædi.
xxviij. q. quia istud possessorium in beneficialibus, quẽadmo-
dũ & in matrimonialibus causam ꝓprietatis cõtinet, sicut &
alia possessoria, de quibus loquitur. l. ij § quædã. ff. de interdi.
ex identitate rationis. nã nõ cessat periculũ animæ, vt dicit Li-
gnianus, sed vendicat sibi locũ vbi nõ cõstat de institutione su
perioris: quia tunc ius cõe possidenti resistit: quia de iure nul-
lus potest aliter huiusmodi possessionem habere, vnde sicut il
le qui habuit possessionẽ beneficij auctoritate superioris, si cõ
fiteatur se illegitimũ, nisi probet dispensationẽ à restitutione
repellitur, eo quòd ius cõe habet contra se, sic legitimus non
habẽs auctoritatẽ a superiore propter ius commune sibi resi
stens à restitotione repelli debet. nam sicut illegitimo etiam à
superiore instituto resistit ius cõmune illegitimos prohibens
ad beneficia promoueri dispensatione non obtenta. sic legiti-
mo resistit etiam ius cõe in beneficio allequendo, nisi appareat
à superiore institutus, & sic rectè probant hanc conclusionem
c. constitutus & § quædam. nec specialitatem video in cano-
nicatu, cum eadem ratio ibi vendicet iudicio meo sibi locum,
vide in præd. xxviij. q. & alibi fortè dicam.
¶ Collectarius quærit, nunquid laicus de decimis ecclesiæ spo
liatus, potest petere restitutionem, videtur quòd non, per id
quòd scripsi supra eodem capitulo. in quarta oppositiõe prin
cipali § tertio quæro. Idem etiam notant Ioan. & Bartho. de-
cima quarta quæstione secunda in summa. & Ioan. An. infra
eodem. ad decimas quia præsumptionem habet, & quia fun-
data est intentio ecclesiæ, & quia decimas possidere non po-
test, & quia aliud est possidere, aliud in possessione esse. de of-
fi. del. consultationibus. & idẽ Ber. de præb. cãm. & s. e. olim. j.
dicit tñ q Bar no. cõtrarium vbi. s. & q quidẽ. d. Hugo dice
bat hãc opinionẽ sustineri posse vbi laicus spoliaret à laico, qa
spoliator nõ haberet ꝓ se ꝓsumptiones antedictas, & ideò spo
liato esset magis fauorabiliũ propter spoliationis priuilegium.

¶ Subdit tñ ꝙ cancellaria laico hoc casu literas nõ daret, nisi diceret se castenere ab ecclesia in feudũ ab antiquo. remittit ad collecta sua de decimis .c. quoniã. Subdit finaliter, ꝙ dictum præd. Hugo. videt̃ rationabile, per id ꝙ no. Inno. ĩ. de testi. veniẽs. super verbo incontinẽti. quia nõ est magnũ præiudiciũ ecclesiæ in exequutione, quando res de vna manu in aliã transfertur, licet secus si spoliaretur ab illo ecclesia cui deberent̃ de iure cõi, quia tunc cõtra spoliatũ p̃sumeret̃, nisi titulũ ꝓbaret secundũ omnes, & rectè vidẽtur magis offenderent̃ iura decimarũ in vno casu quã in alio. Sed nõ placet, quia reus etiã qui ius nõ habet reppellit actorẽ, si de iure eius petitio nõ sit cõueniẽs. s̃. de iudi. c. examinata. C. de rei vẽdic. l. vltima. dicit̃ autẽ non esse cõueniẽs petitio, quãdo iuri cõi resistit, & nullã cãm de iure speciali inducit, sicut de citatiõe scripsit Inno. s̃. de dil. præterea. & hic ꝓbatur & in ijs quæ scripsi in præd. § tertio quæro. licet eñ ex aliquo iure speciali posit ipsa petitio suã causam, seu iustificationẽ habere, tñ etiã si ita esset nõ sufficeret veritas huiusmodi nisi allegaret̃ in petitione. vt. s̃. de libell. oblat. c. significãtibus. Si eñ peto à te cẽtum, dicens te ad ea soluenda esse mihi obligatum, petitio nõ est cõueniens: quia de iure cõi talis nõ cõpetit obligatio, nisi subsit aliquod factũ speciale ex quo causam seu iustificationẽ accipiat. Ideò oportet ꝙ allegetur in libello. vt prædict. c. significãtibus. modo fortius est in proposito, quia nedũ ius cõe nõ assistit laico volenti decimas ecclesiæ possidere, vt in casu. s̃. proximo. imo resistit, vt. ĩ. de præscrip. c. cãm. vnde nõ ex iure suo reppellit laicus spoliãs petitionẽ restitutoriã laici spoliati hoc casu, imo potius ex nõ iure petẽtis, & ex inconueniẽtia petitiõis de iure dãnatę, nec ob. quòd hæc exceptio cõcernit causam proprietatis, quia etiam cõcernit causam possessiõis. vt pręd. c. causam. ar. eorum quæ leguntur & notantur. s̃. eodem accepta. & .c. sollicitè.

¶ Secũdo quærit ibi: *ex quo ad nubiles*. pone confitet̃ mulier se cõtraxisse cũ viro, & per vnũ vel plures annos iacuisse, & carnali copulæ operã dedisse, sicut cũ marito, sed nihilominus discedit ab eo dicens operã datã copulæ nõ potuisse habere effectum, & se nõ fuisse à viro cognitã propter impotẽtiã viri, nũquid viro petenti hoc casu fiet restitutio? videt̃ ꝙ nõ. s̃. e. ex trãsmissa. ĩ. de ꝓba. c. causam: videtur cõtra per istam literã à cõtrario. vnde videtur sic distingui posse, quia aut cõtrahentes, vel eorũ alter, nubiles nõ existunt, vel si nubiles sunt simul nõ iacuerũt, vel operã carnali copulæ nõ dederũt, & tũc cesset restitutio, & habeat locũ ꝙ hic dicitur, & in. c. ex transmissa. & in. c. causam. Aut sunt ambo nubiles, & simul iacuerũt, & copulæ operã dederũt, & tũc aut maritus nihilominus cõfitetur mulierẽ ab eo cognitã nõ fuisse & tũc adhuc idem. Aut maritus asserit se mulierẽ cognouisse, & tũc pro eo pręsumetur, & fiet sibi restitutio. ĩ. de spon. iuuenis. quia per actus tales ad veram possessionẽ peruenit. aliâs sequeretur ꝙ muliere copulã negãte restitutio semper impediret̃, cũ probare copulã nimiũ difficile sit. & sa. quæ scripsi. s̃. e. c. in. iiij. oppositione principali § sexto quæro. si tamẽ impotentia viri esset notoria, nihil ꝓficeret sibi opera quã dedisset: quia nõ sufficit volũtas cũ deficit facultas de offi. dele. c. cũ super. & ꝙ fit habetur pro infecto. x. di. vides secundũ eũ. Sed nõ placet saltem ita indistinctè ille casus dũ dicit, ꝙ viro cõfitente mulierẽ ab eo nõ fuisse cognitã restitutionẽ denegandã esse: nã si cognita non fuit, eo ꝙ operã copulę nondũ dederũt, aut eo ꝙ operã dederunt, sed forsan inefficacẽ: qa vir mulierẽ aliqualiter arctã reperiẽs ad eã apperiẽdũ noluit multũ laborare, nolẽs grauari vel grauare eã. Aut etiã quia esto ꝙ omnẽ diligentiã fecerit de apperiẽdo mulierẽ, mulier forsan per fraudẽ impedimentũ adhibuit ex odio cõcepto cõtra virũ, vel si mulier se coadaptauit viro in quãtum potuit, tamẽ vir nõ potuit eam cognoscere, nõ si quidem propter impedimentũ perpetuũ, sed propter impedimẽtum temporale, tũc ꝓpter solũ deffectum copulæ etiam per vtranque partem cõfessatã non deberet in prædictis casibus restitutio denegari. vt patet ex ijs quæ scripsi. s̃. e. c. in. v. oppositiõe principali in principio. & § quid ergo dicendũ. sed qualiter ꝓpter deffectũ copulæ confessatũ, vel probatũ. esset restitutio denegãda, apparet clarè ex ijs quę scripsi in eadẽ oppositione § Secunda cõclusio. & § sequenti. & per prędicta etiã patet, ꝙ primũ membrũ principale p̃d. distinctiõis ipsius Colle. etiã non est verũ. q̃ ꝓsequere vt scripsi in remissionibus ꝓximè datis.

¶ Tertio quærit multũ impertinẽter vtrũ hęres teneatur interdicto ob violentiã cõmissam per deffunctũ? & respõdet ꝙ nõ, nisi in quantũ ad ipsum peruenerit. Sed de successore in dignitate, vel beneficio dicit cõtrarium notari per Inno. de ordi. cogni. cũ dilectus. super verbo exceptionis, ante mediũ. ꝙ prima facie est admirãdum secundũ eum. dicit tñ ꝙ potest esse ratio diuersitatis: quia hęres nõ dicitur eadem persona cum defuncto, nisi fictiõe iuris. itẽ quia est dare tempus quo vacat hæreditas vsque ad aditionẽ. vt de petitio. hęre. l. si hæreditas, alleg. s̃. ti. proxi. c. pastoralis. Ecclesia autẽ quę domina est rerum ecclesiarũ. vt no. s̃. e. cũ super. & nomine cuius agit prælatus. vt no. s̃. de dila. c. literę. nũquam morit̃. xxiiij. q. j. pudẽda. Sed certè licet Inno. dictũ istud videat̃, quo ad corticẽ literæ posuisse vbi. s̃. tamẽ reuera nõ videt̃ posse ꝓcedere ita crudè: nã aut ad dignitatẽ vel beneficium aliquod ꝑuenit de spoliatione facta per pręlatũ, & tunc iustũ est ꝙ ecclesia quę non morit̃ sẽper teneatur, quẽadmodũ tenetur pupillus de dolo tutoris in eo ꝙ peruenit ad ipsum. ff. de dolo. l. Sed ex dolo. in princi. aut ex spoliatione facta per pręlatum nihil peruenit ad ecclesiam, vel beneficiũ, & tũc certè nõ esset iustũ ꝙ ecclesia
20 vel beneficiũ ibi aliquo teneretur, † quia delictõ prælati ecclesiæ obesse nõ debet. ĩ. de reg. iur. c. delictũ. li. vj. Super quo vide quæ scripsi in pręd. c. cũ dilectus. in tertia oppositione. & etiam in sexta oppositione § item non competit. fac. not. ĩ. de deposi. c. j. & de fideius. c. quod quibusdam.

¶ Supple glosas. in glo. ij. ibi: *dotem*. vt patet in antiqua. & ibi: *subsecutum*. de iore, & de facto. de don. inter vir. & vxo. & si necesse. Hosti. in glo. iij ibi: *de crimine*. aliter incipit certis ex causis, vbi per Archidia. & ibi: *cum mandato*. & de procura. generaliter § vltimo. lib. vj. In glo. iiij. ibi: *restitutionem*. decimarũ. Idẽ Goffre. Sed Bart. Brixi. contra. xiiij. q. j. § j. dixi. s. in. ij. q. Collect. & ibi: *possessionis*. per matrimonialẽ consensum. & bene dicit glo. licet Hosti. reprehẽdat, dicẽs hoc ꝓcedere ratiõe dubij in quo pro matrimonio præsumitur. & ibi *refferente*. vbi habẽs duas ecclesias licet illas habere nõ posit si spoliet̃ altera, restituẽdus est. Io. & Vin. & ibi: *seruus*. qui regulariter in iudicio esse nõ potest. C. de iudi. l. seruus. & intelligit̃ hoc non solũ de seruo eiecto, sed etiã de alio. Hãc autẽ petitionem faciũt nomine domini, nõ ꝓprio iurabũt de calũnia, cauebunt de rato, nõ de iudicato soluẽdo, & an pro possessione turbata agat vti possidetis. vide de appell. c. si teneamur super prima glo. & ibi § *deiect*. hac ratione naturalis possessionis, quã habet vt ibi videtur. Sed contra. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. si eum qui. Sed illud de ciuili, vel intelligitur ponderato effectu vt ibi omnino vide quæ scripsi. ĩ. e. c. ad decimas. li. vj. in. xiij. q. & ibi: *quem*. j. § j. vbi ad literam hęc glo. à versu vnde & hæreticis citra, & in fine secundum Ioan. quòd dic vt. ĩ. de desp. impube. c. vni. § j. lib. vj.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Probans se semel possedisse possidere adhuc nisi contrarium probetur præsumitur.*
2 *Præsumptionem de præsenti in præteritum trahi.*
3 *Pertinentiarum nomine ea quæ statuto, consuetudine, vel lege deputata sunt, intelliguntur.*
4 *Nominis appellatio rei correspondere debet.*
5 *Expressio in actionibus semper est necessaria.*
6 *Ius episcopale non solum ad ea quæ tempore fundationis habuit ecclesia, sed ad ea quæ accessere extenditur.*
7 *Quæ spoliatio contra spoliantem pro possessione recuperanda remedia competant.*
8 *Ex beneficio canonis reintegrandæ contra quemlibet rerum ecclesiasticarum detentorem agi potest.*
9 *A possessione momentanea appellari non potest.*
10 *A sententia lata in possessorio appellare licet.*
11 *Possessio quare momentanea dicatur.*

Cum

¶ *CAP. XV.*

CVm ad sedem. C. Interdictũ vnde vi. nõ compeut cõtra illũ qui nõ spoliauit, nec spoliari mãdauit, nec spoliationẽ ratã habuit. & sunt duæ partes. prima processus narratio. secunda causæ diffinitio ibi: *nos prioris*. Prima subdiuidit. Primo cãr cõmissionẽ. Secũdo processũ corã delegato habitũ, & ipsius diffinitionem ibi: *verum*. Tertia ponit processum coram delegato Papæ habitum per appellationis remedium ibi: *super*.

¶ Expone literam. *Cumam.* rei & possessoris. *Ierosolim tam.* ij erãt actores. *&c infra.* hic decidebatur in antiqua, ꝙ prima causa fuit cõmissa Papieñ. & ꝙ Papa acta corã illo habuit pro infectis, & cõmisit causam prout sequitur. *qua vtraque.* attamen quæ possidebat nõ poterat petitoriũ intentare. ff. vti pos. l. j. § penul. & no. s. de cã pos. c. ij. Sed ex quo actor intẽtabat petitoriũ poterat reus inducere probationes super iure suo. ff. de proba. l. circa. in fi. sicut hic apparet scd̃m Inno. de hoc. s. titu. j. cum acclesia. & c. cũ super. *postulauit.* per interdictũ vnde vi. vt per sequentia patet. *de iure.* & sic no. secũdum Collect. ius & possessionẽ esse diuersa, & ꝙ possessio nihil iuris habet. cuius contrariũ patet ex diffinitione eius. de qua vide de cau. posses. cũ dilectus. & licet dicat hic tex. iuris, siue possessiõis tñ dictio siue, quãuis q̃nq; disiungat diuersa, tñ de natura sua ponitur expositiuè, siue correctiuè scd̃m eum. remittit ad not. lxuj. di. quãto. de app. Romana. de lit. conte. exceptionis. li. vj. per Archid. vnde quis petit restitutionẽ iuris parrochia. j. e. olim. uj. & iur. eligẽdi. de iod. c. fi. de elect. querelã. cũ similibus. scd̃m eũ. *spectare.* dicit Host. per hoc patere, ꝙ etiã petitoriũ intẽtauit *dantes.* ex hoc videt insurgere vtilis actio in rẽ. C. de præscrip. xxx. ann. si quis emptiõis. Itẽ ex verbo *pertinere* plures aliæ cũ latè pateat. ff. de verb. signi. l. verbũ illud pertinere. & quãtum ad possessoriũ cõpetit interdictũ vnde vi, ꝙ vi aut clã, cõdictio ex canone, officiũ iudicis, & ex hoc cõsueuit notari ꝙ in ecclesiasticis circa eãdem rẽ plures actiones admittũtur in eodẽ libello. Sed põt rñderi ꝙ propter hoc, ꝙ hic libell⁹ latè patebat fuit iste coactus eligere, ꝙ dic vt no. de ele. querelã. & elegit interdictũ vnde vi. & male, vt apparet. j. § fi. Simile. s. ti. j. pastoralis. & de iud. examinata. ij verò qui sunt in cõtraria opinione. s. ꝙ plures actiones in eodẽ libello admittãtur dicũt, ꝙ hoc fecit volũtarius, nõ cõpulsus. simile not. s. e. c. j. Dicit Host. ꝙ ex arbitrio boni iudicis omnia ista pẽdent, remittẽs ad no. sua s. de iudi. dilecti. & vide quæ scripsi de in integrũ resti. cũ stitutus. in secũda oppositiõe. *pertinere.* quantũ ad petitoriũ, & sic super vtroq; agebat, sic super vtroq; fuit lis cõtestata: quia quòd actor affirmabat hoc re⁹ negauit. Sic eñ fit litis cõtestatio. ar. C. de excep. l. si quidẽ. ff. de peti. hæred. l. si debitor. ꝙ dic, vt le. & not. de lit. cõtesta. c. vn. *ad restitutionem contin.* melius pñũciat iudex in interdicto possessionẽ rei restituendã. de hoc in Specu. e. ti. § j. ver. & nota. *& infra.* cõtinetur, ꝙ pcurator episcopi appellauit cruces quas fortè ponũt in domib⁹, vel quas oñdunt dũ eleemosinas petũt. Tãcre. & Gof. vel quas desserũt in clamidib⁹. sed prima plus placet Host. *absoluit.* hoc potuit esse, vbi talia solẽt ponere, & eleemosinas q̃rere, ꝙ iuuaret sñiam si ibi factũ fuisset, maximè q̃a videt repetere id esse pbatũ. secundũ Pe. & Aub. *& infra.* hic rñdebat, vt patet per respõsionẽ Papæ ad ꝙ replicabat, ꝙ erat p sñia præsumẽdum, vt dicit in fi. *acta.* per illa. & eñ diffinit possessionis cã nisi aliquod nouum fit ppositũ. C. de appe. l. eos. de fid. instru. cũ Ioãnes. *recen fratres.* xxxv. q. ix. graue. *in iudicio.* nec extra iudiciũ nocerent de cõfes. e. j. & vlt. *instrumenta.* argu. expressum, ꝙ violẽtia põt probari p instrumẽta. Ho. & qualiter per instrumentũ probet crimẽ, vide Nouel. de reg. iur. semel malus. li. vj. spoliatione suo noĩe, vel sui cõtemplatione factã nullaten⁹ habuisse, not. scd̃m Abba. etiã in cã appellatiõis irritari pcessum pter petitionẽ ineptã. *aduer. fa.* hospitalariorũ pro quibus fuerat lata sententia.

¶ PRIMO opponit iuxta materiã glo. ij. quia generalis & ad plura petitio seu libellus admitti nõ debet. s. de libel. obla. c. ij. & . iij. qualiter ergo admittebat hospitalariorũ petitio super ecclesiæ pertinẽtijs cũ gñalis, obscura, & incerta esset. respõdet Inno. ꝙ petebãtur pertinẽtiæ vt accessoria. remittit ad not. sua de ordine cogni. cũ dilectus. vbi de hoc per eum. in glo. ij. vbi etiã de hoc scripsi in prima oppositiõe vbi omnino vide. & quòd scripsi. s. e. ti. c. grauis. in. ix. quæstione. § ex quibus. & in xiij. q. § sexto quia dixi. sed qualiter ergo poterit iudex sententiare, & exequi si nõ apparet quid reus detineat, de huiusmodi pertinẽtijs. Respõdet Inno. ꝙ super oĩbus q̃ pbauerit actor ad rẽ petitã principaliter, vel accessoriè ptinere, exequetur iudex sñiam. etiã sine litis cõtestatione ar. j. de pscrip. auditis. & s. e. grauis. vide tñ Ber. in glo. ij. cui cõcordant Vin. Tancre. & Gof. & sic est de mẽte Inno. ꝙ sñia cũ simili incertitudine ferri potest. & licet Ber. in fine glo. ij. dicat ꝙ actor debet declarare pertinẽtias in processu hoc refferri debet ad tẽpus, & pcessus executiõis. vt not. hic Inno. & Hosti. & c. s. de libel. obla. c. j. vbi de hoc scripsi in. iij. notabili. & in. ij. q. princi. § octauo quæritur. & fa. q not. Guil. in Specu. de libel. cõcep. § nũc dicẽdum. ver. xxv. & faciunt quæ leguntur & notantur. s. de ijs quæ vi. me. cau. fi. capit. finali.

¶ SECVNDO opponit ibi: *& quod ipsa domius possedisset.* iuxta glo. iij. Bern. nã videtur ꝙ non sufficiat agẽti interdicto vnde vi allegare, imo nec etiã probare se possedisse, nisi pbet ꝙ tẽpore deiectionis possidebat, quia nisi tũc possederit non potest dici ꝙ tũc fuerit spoliatus, & tñ spoliationẽ necessario pbare habet. Bernar stat oppositiõi. de hoc in. l. siue possidetis. per eũ alleg. cõcordat ot Io. Tancre. & Gof. hic. & Io. C. de probat. l. siue possidetis. & Accur. ff. de excep. rei iudi. l. si rẽ meã. & . C. ad exhi. l. nõ ignorabit. & Io. & Ber. s. tit. j. c. cũ ecclesia. eo ꝙ dñium nõ ita de facili perdit, sicut possessio. sed hæc ratio nõ cõcludit id ad ꝙ inducit, nõ eñ sequitur facilius perdit ergo si possedit nõ præsumit possidere. vnde Placẽtinus. Hugolinus Ber. & Host. hic, & Io. vij. q. j. Põtifices. in glo. fi. dicũt ꝙ quãuis possessio facilius q̃ dñium amittat, vt in § differẽtia.

1 hic alleg. tñ is tñ qui pbat se semel possedisse, adhuc psumit possidere, nisi cõtrarium pbetur. vt. ff. de acqui pos. l. iij. § in amittẽda. & § sequẽti. & § si seruus. ibi possidere. nã constat nos donec aut nostra volũtate discesserimus, aut deiecti fuerimus. ergo qui hoc dicit hoc pbet. ff. de pba. l. ei qui dicit. nam si dico nunq̃ habuisse animũ possessionẽ amittẽdi magis est credẽdũ mihi, q̃ alteri, ex quo animo meo q̃ritur. vt. j. de homi. c. significasti. ar. C. ad exhib. l. nõ ignorabit. de pig act. l. si creditor. j. e. olim inter. in fi. ar. dicti. c. Põtifices. & . xxiiij. di. presby. x. q. iij. cognouimus s. e. olim. de iudi. c. examinata. de iur. patro. cõsultationibus. per ꝙ Noue tenet hanc opinionem maximè in facto recenti. vnde Iac. de Ra. distinguit inter possessionem vetustam, & recentem.

¶ Odof. distinguit inter eum qui asserit se possidere, & eũ qui negat vt in primo casu possidere præsumat, secũdo non: cum negãdo appareat eũ habere animum possessionem dimittendi. fac.

2 tñ quia de pñsenti in præteritum trahitur præsumptio. vt. xxxiij q ij. cum per haricam. & hoc videtur tenere Cynus in pd. l. nõ ignorabit. dicẽs ꝙ in practica seruat in palatio Boloniæ. vide in Specu. de actio. & petit. § sequit ver. quid si ago. & de petito. & possessorio § j. ver. sed quid si peto.

¶ Cy. in pd. l. siue possidetis. C. de pba in. j q. dicit, ꝙ aduocatus tenet dictũ Odof. Pe. verò de bel per. tenet simpliciter opinionẽ Pla. Hu. & Ho. nec placet sibi distinctio Odof. quia idẽ est in possessiõe ꝙ in dñio, scd̃m eũ. ar. pd. l. siue possidetis. & ff. de rei vẽ. l. officiũ. & pbant. l. cũ de indebito § vlt. q̃a cũ possessio aĩmo retineat. C. de acqui. pos. l. licet. psumit pro animo nisi cõtrariũ pbetur. vt. ff. de diuor. l. vlti. § illud. vbi de hoc eũ. & in pd. l. siue. fa. quia de pterito psumit circa psens. lxvij. di. quicũq;. & c. cleric⁹ nouiti⁹ j. de bap. maiores. nec est verisimile aliquẽ velle applicare ad se res suas. vt p di. l. cũ de indebito. in fine. Alij quos sequitur Specu. dicunt ꝙ si tractet de cõmodo possessoris, vt quia dicat se vsucepisse, vera est opinio prima, ꝙ nõ psumit, & c. sed si de incõmodo, vt quia cõuenitur rei vendi vera sit opinio secunda. vt in l. non ignorabit.

¶ Archidi. distinguit in glo. fi. dicẽs, ꝙ secũda opinio est vera in possessione ciuili, q̃ cõsistit in animo, & nõ admittitur nisi per depositionẽ animi per præ dictã. l. licet. vnde qui animum mutatũ dicit, hoc probet. nã si probẽ ꝙ hoc animo possederim præsumitur animo retinuisse, nisi de animo cõtrario appareret. vt quia paterer cõtrarium fieri in mei pręiudiciũ. C. de acqu. pos. l. minus. vel nisi lõgum tẽpus possedisset causans obliuionẽ. ff. de vsucap. l. furtũ. §. j. secundũ Goffre. sic etiã not. Specu. de actio. & petitio §. sequit videre. ver. quid si ago. ibi. itẽ secus in possessione, &c. sed secus in naturali, quæ cum cõsistat in facto nõ ita de facili ius præsumit circa illam. argumẽ. eius quòd not. in dicta. l. licet. secundum Archidia.

¶ Henri. distinguit, quia aut ille à quo reus habet cãm agit cõtra reũ, qui habet cãm ab eo, & tũc respectu illius qui semel possedit, adhuc præsumit possidere. vnde creditor cõtra quẽ agit debitor pignoratitia actiõe, pręsumitur possidere pignus, nisi probet amissionẽ. vt pręd. l. si creditor. & est ratio, quia magis astringitur ei per illã causam ex qua agit. aut alius agit cõtra reũ, quàm ille à quo cãm habet. & tũc aut quis ꝓbatur possedisse post litẽ cõtestatam, seu tẽpore eius, & tũc præsumitur postea possidere. vt præd. l. si rẽ meã. & l. nõ ignorabit. est ratio, quia per litis cõtestationem actor videtur quasi cõtrahere cũ reo, & tenetur reus de culpa. & hos duos casus notãt Ioan. & Accur. in præd. l. siue possidetis. & doctores in p̃d. l. si rẽ. vbi de hoc tãgit Bar. & Lãber. de salmis. C. de fur. l. inciuile. & Cy. in pręd. l. nõ ignorabit. Aut nõ ꝓbatur possedisse tẽpore litis cõtestatæ, vel post illud tẽpus, & tũc aut ille qui in pręteritũ possedit, in pręsenti detinet de facto, & tũc præsumitur possidere, siue tractet de cõmodo suo, siue de incõmodo. vt not. In no. j. de priuil. cũ olim. propter glo. & malè in fi. & Hosti. ibi & Archi. iij. q. iij. audiuimus. super verbo tenet. & j. vt li. pendẽ. c. ij. glo. iij. lib. vj. & de deci. c. statuto. super verbo possidebat. licet enĩ solo animo quis possit desinere possidere, tñ solo animo nõ desinit detinere, aut nõ detinet in pręsenti, vel est dubiũ vtrũ detineat vel nõ detineat. & tũc dicit vt Archid. s.

¶ Collect. recitat distinctionẽ quã ponit Cyn. C. ad exhib. l. nõ ignorabit. Itẽ sparsim multa recitans de p̃dictis inter cætera opponit aduersus secũdã opinionẽ, quia scđm eã nõ videt esse differẽtia inter interdictũ vnde vi, & bñficiũ canonis reintegrãda. & alia interdicta. Secundo opponit, quia si cõtra petentẽ restitutionẽ excipiat aduersarius nõ est spoliatus, quia tempore p̃tensæ spoliationis tu nõ possidebas. nũquã restituetur ille nisi probent, ꝙ tũc possederit & ista est ꝓpria nostrę principalis oppositionis q̃ hic colligit. Ad primã oppositionẽ respõdet, ꝙ imo est differẽtia, quia locũ habet interdictũ vnde vi, cũ ab ipso spoliato ad ipsum spoliantẽ p̃uenit possessio immediatè. bñficium verò canonis reintegrãda, cũ nõ immediatè, &c. Itẽ in interdicto vnde vi cõcludit p mediũ spoliationis in illo verò cõcluditur p aliud remediũ. Sed de hoc dicet. j. e. sępe. Ad scđam oppositionẽ respõdet, ꝙ p̃sumitur talẽ tunc possedisse vnde videt supposita secũda opinione ꝓ vera posse dici formaliter, ad oppositionẽ principalẽ. ꝙ ꝓbando se possedisse ante tps suæ spoliatiõis cẽsetur ꝓbasse se possedisse tẽpore spoliatiõis ꝓpter p̃sumptã spoliationẽ. nisi p̃sumptio illa cõtinuationis p ꝓbationẽ verã, aut ꝓbationẽ cõtrariã tolleret. arg. ff. de in ante. l. Diu°. & ꝙ no. Inno. de eo qui furtiuè ordi. suscep. c. innotuit. Din° in regula semel malus. tenet opinionẽ primã. Butri. in. l. siue possidetis. dicit, ꝙ si tẽpore de cuius possessiõe q̃ritur est intra rẽ, ꝑ se vel per colonũ suũ p̃sumitur possidere. Itẽ etiã secundũ eũ tũc p̃sumit cõtinuo possedisse. per. l. quicũq;. C. de apothe. publi. aliter nõ. & idẽ sentit glo. secundũ eũ in pręd. l. siue possidet. qui rectè eã inspicit, licet hoc dicat per alia verba, & hoc posuit clarius glo. Io. xvj. q. iiij. volum°. Lignianus effectualiter nihil addit. Martinus de salua dicit, ꝙ alio possidẽte de præsenti nõ pręsumitur te medio tẽpore possedisse, quãquã ꝓbares te per prius possessionẽ habuisse, prout dicit notari per Inno. j. de elect. quærelam.

¶ Ego autẽ reputo istud dictũ domini Martini valde ꝓbabile, & semper allegaũ, & prima facie mihi placet. quia per illud valde planè dissoluitur oppositio principalis, & satis colligit ex ista decret. & est ratio diuersitatis. quia quãdo cõstat de certo statu alicuius rei, donec cõstet vel constare debeat verisimiliter de aliqua immutatiõe illius status, nõ subest causa rationabilis illã immutationẽ diuinandi. C. de testa. l. Sancimus. C. de appel. l. pręcipimus. j. de bap. c. maiores. Sed quãdo cõstat de immutatiõe huiusmodi status, vt quia ille qui asserit se in possessione fuisse. fatetur vel in facto ponit se per spolationem alterius ab huiusmodi possessione cecidisse, tunc subest causa rationabilis dubitãdi de modo & tẽpore huiusmodi immutatiõis: nã sic in facto ponẽdo, videt duo dicere.: primo se possessionẽ amisisse. secũdo, hoc ex spoliatiõe alterius cõtigisse. quorũ primo stat in p̃iudiciũ eius, sed secũdum probare habet, & clarè: quia dubia probatio nũ releuaret. j. de proba. in pręsentia. nec sufficeret probare quo ad istud interdictũ se possedisse & aliũ possidere, nisi probaret se fuisse per illũ de possessione eiectũ, &c. vt hic. &. ff. de vi & vi ar. l. cũ colonus. & l. cũ ad te. quia si iã erã nudatus per aliũ, nõ possum à te dici posteà spoliatus, quia nũ põt nudari iã nudatus. j. e. tit. c. frequens. li. vj. nec enim sequitur possedi, & possessionẽ amisi, & eã detines de præsenti igitur illã mihi abstulisti, quia possibile est ꝙ illã ante tui apprehẽsionẽ animo vacuã dimisi, vel ꝙ ab alio deiectus fui: quia te de illa posteà inuestiuit, mõ non probat hoc esse ꝙ ab hoc cõting. tabesse. C. vnde cog. l. nõ ob hoc. maximè, quia cõmissio violẽtiæ que in huiusmodi spoliatiõe cõsistit crimẽ habet, siue cũ armis, siue sine armis facta fuerit. vt. C. vnde vi. l. si quis in tantã. quæ generaliter loquit, & pœnalis est. &. C. ad l. Iuli. de vi publica vel priua. per totũ. in criminibus autẽ ex pręsumptiõibus nõ iudicatur. j. de præsump. literas. C. de proba. l. fi. Quid ergo dicendũ ad oppositionẽ? Respõdeo, ꝙ standum est ipsi oppositioni &, ꝙ ideò succubuerũt hic hospitalarij, quia licet allegarẽt se diutius possedisse, non allegarunt, vel saltem non probarunt, se illo tempore possedisse in quo incepit Cumañ. Episcopos possidere, & sic non probarunt se fuisse per Cumañ episcopum spoliatos, nec eius mandato, nec eius nomine. & hoc est ꝙ de plano vult ista litera ad illud aũt generale in quo quęritur an qui semel possedit adhuc pręsumatur possidere. Fac regulam de opinione secũda per motiua ad eam supra inducta, & excipe ab ipsa regula tres casus. Primus est, cũ constat alium possidere, seu detinere de pręsenti. Secundus est, si ille de quo quæritur an præsumatur hodie possidere, neget se hodie possidere. Tertius est, si verè, vel præsumptiuè de contrario appareat de præsenti. & casus istos prosequere vt supra. nec placet distinguere inter commodum & incommodum possessoris. nec inter naturalem & ciuilem, tamen impugnationes omitto. dicam forte in regula semel malus. in prima quæstio. vbi omnino videas.

¶ Quęritur primo, quid pertinentiarum nomine hic intelligatur iuxta materiam primæ oppositionis. Respondet Innocen. dicens,

3 † quòd pertinentiarum nomine intelliguntur tantum, quæ statuto vel consuetudine, vel lege deputata sunt, vt accedant. vt in interdicto vnde vi. statutum est vt accedant etiam mobilia & damna. vt supra eodem grauis. &. ff. de vi & vi armata l. prima. §. quòd autem & §. rectissime. & multa alia. Item hæreditati accedunt omnia, quæ in hæreditate inueniuntur, etiam si non fuerint testatoris. vt. ff. de petitio. hæredita. l. item veniunt. & l. sequenti. ¶ Item petitioni ecclesię etiam accedunt omnia, quæ ad ipsam pertinent de iure, consuetudine, vel statuto, sicut sunt dos, primitus instituta. vt infra de censi. capitulo primo. decimę, oblationes. primitiæ, & alia iura parrochialia, & similia. infra de decimis. cum contingat. & capitulo cum in tua. infra de his quę fiunt à prælato sine consensu capituli. capitulo pastoralis. hospitali etiam debet certa dos assignari, sicut & Ecclesię. infra de consecratione ecclesię vel altaris cum sicut. De castro autem dicit Innoc. nihil inueniri corporale deputatum à iure quòd sit de eius pertinentia, quia nec castra sunt limitata à iure. dicit tamen quòd ab hominibus & eorum statutis consueuit castro certum territorium assignari, ꝙ sibi in iurisdictione & dote debeat rñdere,

& iurisdi

& iurisdictio. ĩ. territoriom limitatum. ff. de verbor. significa.
l. pupillus § territorium. & vide Ioan. Andre. de senten. excō-
muni. si ciuitas. in princip. lib. vj.
¶ Modo ad propositũ nostrę decreta. subdit Inno. ꝙ cũ peti-
tur ecclesia, vel castrũ, vel alia cōsimilia cũ pertinẽtijs suis, tũc
prædicta sic eius deputata, siue corporalia, siue incorporalia,
seu spiritualia peuta intelligũtur. & adde hic ꝙ not. s. de offi.
ordi. c. cum ab ecclesiarnm. & c. cooquerente. in prima glo.
& super ea.
¶ Sed pone ꝙ ecclesia habet aliqua corporalia, seu tẽporalia
deputata, ac etiã aliqua alia iura specialia acquisita, nũc peti-
tur huiusmodi ecclesia cũ suis pertinẽtijs, nũquid oomine per
tinentiarũ tũc veniunt prædicta iure speciali acquisita? respon
det Inno. dicẽs ꝙ nõ. imo dicit ꝙ tantũ veniunt ea quę à iure,
vel cõsuetudine, vel statuto, sunt ei deputata, licet aliqui cõtra
dicãt dicẽtes, ꝙ omnia veniũt in iudiciũ exceptis ijs de quibus
specialiter actũ est, ne veniãt. s. de cã pos. cũ ecclesia § verũ. re-
spõdet eñ Inno. ꝙ illud intelligit de ijs quæ sub petitiõe por-
recta comprehenduotur, ꝙ nõ est hic sedm eum. Sed imo est
hic secudũ Hosti. quia verbũ pertinere latè patet. ff. de verb.
signi. l. verbũ. pro Hosti. fa. ff. de publiciana. l. si ego § idẽ Iul-
lianus. & de vsufruct. l. si Titio § j. & de pact. dot. l. inter soce-
rum § cũ inter. ff. de dam. infe. l. dãni. j. § si quis vicinas. in fine.
pro & cõtra. in. c. si ciuitas. allega. addit etiã Inno. ꝙ si petatur
hospitale cũ pertinẽtijs, sed nec pertinẽtiarũ oomine intelligũ
tur aliq; possesiões nisi illæ quę ecclesiæ, vel hospitali fuerunt
primo in dotẽ assignatæ secundnm Innoceo.
¶ Sed nõ placet, imo credo cũ Hosti. ꝙ veniũt omnes etiã nõ
datę primo in dotẽ, sed post dotationẽ quocũq; titulo acqui
sitæ per superius allegata pro Hosti. & quia ita bene pertinẽt
ad ecclesiã, vel hospitale, istę sicut illæ, igitur ita bene sub no-
4 mine pertinẽtiæ cõtioentur. † cũ nominis appellatio correspõ
dere debeat ipsi rei. C. de ser. l. à nullo. insti. de don. est & aliud
præterea quia eadẽ ratio inter istas & illas. nã istę sicut illę sub
generali vniuersitate oĩum spectantiũ ad ecclesiam, seu accesso
riorũ ad ipsam cõprehẽduntur. iuxta ea quæ hic nota. in glo.
ij. & quę scripsi. s. in. j. opposino. fa. quia etiã ipsa rei appella-
tio sola omnia huiusmodi sub se inclodit, & ad se trahit. vt pa-
tet in eo ꝙ leg. & no. ĩ. de præb. c. super eo. li. vj. cur igit̃ expres
sio huiusmodi restringet nõ video. vnde hic fuit Inno. nimis
subtilis. Vnde reffert hic Collect. Petrũ dixisse præd. sñiam In
no sustineri oõ posse quia plus veoit in petitione, q̃ in transac
tione. cũ agẽs captet de acquirẽdo seu recuperando, & transi-
gẽs de alienãdo & perdẽdo. ff. de verbo. ob. l. stipulatio ista.
de act. emp. l. fundi. Subdit etiã ꝙ tales pertinẽtię iudicari de-
bẽt secũdũ opininnẽ inhabitantiũ. Simile. ff. de flu. l. j. circa fi-
nẽ prin. & de dona. ca. pastoralis. & de spon. ex literis. Reffert
tamẽ ꝙ Inno. s. e. ex literis. ꝙ licet sub nomine pertinẽtiarum
nõ veniãt. quæ statuto, lege, vel cõsuetudine detarminata non
sunt regulariter. fallit tamẽ si agatur possessorio, quia tũc ve-
niũt omnia dãna & iniuriæ, & multa alia accessoria. & idem
notat & melius secũdũ eũ. s. e. grauis. Saluo ꝙ in prĩcipio cau
sæ debet fieri interpretatio ꝑ actore vt in glo. secũdũ eũ. remit
tit ad lecta & notata. ĩ. de reg. iuri. cõtra eũ. li. vj. cũ ibi notatis
per Io. And. ¶ Itẽ pone, ꝙ petitur ecclesia cũ ꝑtinẽtijs, & cum
possessionibus sicut hic additũ fuit illud verbũ, & cũ possessi-
onibus, nũquid si reus velit cogetur aduersari⁹ exp̃imere confi
nes possessionũ? Respõdet Inno. ꝙ sic. vt. s. de libell. obla. c. ij.
& ff. de cẽsi. l. forma. Sed Hosti. nõ placet, & nõ immeritò. nã
illud ꝙ dicitur de specificatione possessionũ & cõfiniũ faciẽda
verũ est in singulari actinne, & singularis actionis nomẽ hñte
& retinẽte: in illa eñ sunt omnia specificãda. ff. de rei vẽdica. l.
si in rẽ. Secus in vniuersali, & etiam in singulari in naturã vni-
uersalis transeũte, sicut est ũ grex vendicatur, nec eñ tũc nec-
cesse est singula capita gregis specificare, vel noĩare. vt. ff. de rei
vẽdic. l. j. § per hãc autẽ actionẽ, & idẽ in hospitali & Ecclæsia
per id ꝙ notatur. s. de libell. obla. c. ij. & per ea quæ dicta sunt
supra. nõ eñ video rationẽ diuersitatis int̃ ꝑtinẽtias & posses-
siones quãtũ ad hoc plusq̃ inter totũ & partẽ. ff. de rei vendi. l.
quę de tota. cũ sub gñalitate & vniuersalitate huius generis, si-
ue totius ꝑ pertinẽtia dicitur possessiones etiã cõprehendãtur
vt deductũ est in § præcedẽti. imo est omnino eadẽ ratio cur
generalitas in pertinẽtijs admittitur est natura accessionis, vt
dixi. s. in prima oppõne, seu vniuersitatis, vt hic notatur in glo.
ij. q̃ in possessionib⁹ ad Ecclesiã pertinẽtibus vẽdicant sibi locũ.
¶ Rursus Pone, quòd aliquis petat omnia bona alicuius, nun
quid est audiẽdus bonis illis etiã nõ exp̃ssis? respõdet Innoc. ꝙ
non, & hoc ea ratione, quia cũ ad hęc singularibus actionibus
agatur, nõ posset certa sentẽtia ferri, quę ferri debet in singula
ribus, & gñalibus actioõibus. licet secus posit dici in vniuersa
libus, sicut est petitio hęreditatis. de singulari actione exẽplifi
cat Hostiẽ. in reivendica. in qua nõ specificãs nõ auditur, quia
nõ posset in ea dari certa sentẽtiã, nisi res specificaretur, nec sen
tẽtia incerta in ea valeret. C. de seo. quæ sine cer. quã. oiate. l. j. ij
& fi. vnde & hoc debet sibi cauere iudex. insti. de act. § curare.
Super quo vide notata. ĩ. de excess. præle. ca. vltimo. in glosa
nota gñalem. dicit tamẽ Inno. certã tũc esse sententiã, qn certũ
q̃d petitioni accedit. sicut in dote statuta, & in iuribus prochi-
alibus. vt secũdũ Hosti. si feratur sup hospitali, vel ecclesia cũ
pertinẽtijs, nã tũc nõ solũ quo ad ecclęsiã, vel hospitale dicitur
sentẽtia certa, sed etiã quo ad pertinẽtias. quia certę sunt perti
nẽtiæ quæ huic petitioni accedũt, sicut est dos in vtroq;, & iu-
ra ꝑochialia in Ecclæsia vt patet in præcedentibus.
¶ Sed caue circa primũ dictũ, quia reffert valde an quis petat
bona omnia alcuius, hoc est quæ sunt, vel fuerunt alicuius,
aut quæ detenta, vel possessa per aliquem sunt, vel fuerunt,
aut quæ ad aliquã ꝑsonã, vel dignitatẽ, siue ecclæsiã, hospitale
vel castrũ pertinẽt vel ꝑtinuerũt nulla alia data, vel facta peti-
tione principali, & tũc sit necessaria specificatio, & sic ꝓcedãt
notata hic per Innocen. & est ratio, quia hic cessat accessionis,
vel vninersitatis ratio propter quam petitionis generalitas
hic tolleratur. vt patet ex notatis hic in glo. ij. & ex ijs quæ scri
psi in prima oppositione, licet eñ sit hic verborũ gñalitas, tñ
nõ est hic reperire aliquod ius vniuersale in cuius relatione seu
accessinne iuriũ vniuersitas fundari posit. q̃admodũ in hęre-
ditate grege, Regno, Ducatu, Comitatu, Baronnia, Castro, Ec
clæsia, & Hospitali reperimus, relatione facta ad ꝑtinẽtias eo-
dẽ. & idcirco ꝑ qualibet huiusmodi rerũ singulari actione est
opus, quia tũc ꝑ eodẽ habetur talis verborũ gñalitas q̃admo-
dũ si omnes res diuersis & singularibus enũciationibus exp̃ssę
forẽt. ff. de admi. tu. l. Si duo. de verbo. signi. l. scire debemus.
5 † In singularibus autẽ actiõibus constat exp̃ssioẽ necessariã
esse secundũ omnes. igitur talis generalis petitio sine specifica-
tione nõ procedit, & sic intellige ꝙ per Inno. hic not. nec ob.
de elect. in genesi. quia loquitur ad aliũ sensum, aut præmitti-
tur ante huiusmodi generalitatẽ petitio principalis, ad cuius
relationẽ, & respectu huiusmodi generalitas naturã habeat vni
uersitatis, & accessiõis. vt q̃a peto Regnũ, Ducatũ, Comitatũ,
Castrum, vel hæreditatem. aut Episcopatum, Archidiacona
tum. ecclesiam, vel hospitale, cum omnibus terris, bonis, &
possessionibus, seu pertinentijs eiusdem, & tunc putarem ge-
neralitatem huiusmodi absque alia specificatione in huius-
modi petitione admitõ, per ea quæ scripsi supra proximè in §,
sed non placet. & in § item pone. & in prima oppositione &
quę hic notantur in glosa secunda. & concordabit sub simili
incertitudine sententia cum petitione. Sed non fiet exequutio
nisi in possessis per aduersarium. Sed fiet etiam in possessis
post litem conte. vt. l. si quo tempore. & l. q̃situm. hic allegat.
¶ Subdit ad propositum Innoceo. quòd in his etiam debes
diligenter attendere personam petitoris. quia si Episcopus pe
tat ius episcopale in ecclesia sibi subiecta cum omnibus eius
pertinentijs, vel etiam si dicat illam ecclesiam ad se pertinere
in temporalibus, cum omnibus pertinentijs, & possessionibus
bene admittitur talis petitio. infra de religio. domibus. cum
venerabilis. nec veniet in hac petitione dos, sed etiam omnia
6 post quęsita, & est ratio, † quia ius episcopale non solum ad
ea quę tempore fundationis suæ habuit ecclesia extenditur,
sed etiam ad omnia illa quæ posteà accesserunt.

¶ Subdit etiã φ idẽ iuris est si petat tẽporalia.i.ratinonẽ de tẽ
poralibus tanq̃ patronus, q̃a ratiõe iuris patronatus ei de om
nibus tẽporalibus nõ est reddẽda. sed vbi neq; petitiõi, nec rei
accedũt pertinẽtiæ, necesse est φ exprimant ad hoc φ in iudi-
cium deducant. Itẽ subdit φ habent hũc locũ vbi petitorio agi
tur. nã si possessorio ageret secus esset. vt notat. e. in lr̃is. sc̃dm
eum. ¶ Hosti. autẽ dicit, φ ideò secus est in possessorio q̃a in
eo damna, & multa alia veniũt, vt dictũ est supra. Subdit etiã
Hosti. φ id φ dictũ est patrono ratiõe iuris patronatus, reddẽ
dã de tẽporalib⁹ ratinonẽ, nõ intelligit q̃n laicus est patronus,
quia ad illũ regulariter nõ pertinẽt tẽporalia, nisi quantũ ad de
nunciationẽ malæ administratiõis, & tuitionẽ, atq; defensio-
nem, & vt ei subueniat, si ad inopiã vergat. vt patet xvj. q. vij.
c. filijs. & in eo φ lẽg. & not. de iure patro. c. præterea. & c. no
bis fuit. sed nec in patrono ecclesiastico hoc intelligit indistin
ctè, imo de hoc remittit ad lecta & notata. ĩ. de p̃b. c. auaritię.
& c. de monachis. & c. in lateranen. § j. & ij. & de priuile. c. cũ
& plãtare § cũ in ecclesijs. vbi vide Nouel. in glo. nõ solũ. & in
Spe. de relig. domi. versi. illud autẽ. & versu sequenti.

¶ SECVNDO principaliter quærit iuxta materiã glos.
7 penultimę, † qualia remedia cõpetũt spoliato cõtra spoliato
rem pro possessiõe recuperãda. & ecce in promptu tria reme-
dia, primum est interdictũ vnde vi. de quo in prin. gl. penulti
mæ, & hic per totã decre. Secundũ est b̃n̄ficiũ c. sæpe. ĩ. eo. de
quo ibi plenè dicet. Tertiũ est benefiũ canõis reintegrãda. de
quo hic in gl. pe. post pricipiũ ibi: videtur tñ, &c. ¶ Cuius oc
casione de beneficio p̃dicti canõis reintegrãda videamus. pro
quo, & contra quẽ cõpetat. circa φ versat cõis opinio quæ ha
8 bet, † φ in rebus ecclesiasticis, contra quẽlibet ex beneficio il
lius canonis agi põt. quæ not. in gl. pe post principiũ. pro quo
facit. s̃. de iudi. quia verbo. xij. q. ij. quicunq;. xvj. q. vj. si epm
. de trãsac. c. veniẽs. Inn. tñ dicit se hoc nõ dicere, & de intelle-
ctu. c. reintegrãda. dicit se intelligere. c. reintegrãda. & alia iu-
ra quæ pro prædi. opiniõe facere vident, & quæ dicũt, φ om-
nia sunt spoliatis restituẽda nõ cõditiõe ex canone, vel interdi
cto vnde vi, sed alijs cõpetẽtibus actionibus puta si dolo con
traxit, actiõe de dolo, & si metu actiõe φ me. cã. & sic de alijs
Sed Hosti. dicit φ Inn. videt notare cõtrariũ. de elect. c. quę
relam. Et dicit Marinus de salua, φ etiam cõmuniter tenetur
contrarium, q̃a aliter dicere esset nimis restringere, imo tota
liter tollere beneficiũ prædict. canonis. Pone eñ dicit Hosti.
φ ille qui possessionẽ amisit nõ cõtraxit, nec sibi metus illatus
est, vel dolus cõmissus, sed aliter à possessiõe cecidit, ita φ pro
possessione recuperãda nõ occurrit prędicta actio sp̃ãlis, qua
liter tunc prouidebit, certè tũc erunt necessaria prædicta auxi
lia, hoc est b̃n̄ficiũ canonis reintegrãda. & alia de quib⁹ in gl.
sc̃dm eum. Ego autẽ de hac materia latius dicã. ĩ. e. c. sæpe. in
iij. q. princi. & ĩ. e. ad decimas. lib. vj. in. xj. q. princ. Sed quare
non cõpetit hic interdictũ vnde vi? respondet Inno. φ ideò, q̃a
non probarũt hospitalarij se tẽpore deiectiõis possedisse, φ est
necesse in huiusmodi interdicto. vt. ff. de vi & vi arm. l. j. § in-
terdictum. & q̃a nec erat probatũ, φ nuncius epi cruces abstu
lisset, licet probatũ valeret, & quia etiã si probatũ esset, tñ ex
illa crucium ablatione nõ perdidissent hospitalarij possessionẽ.
Et quia si perdidissent non ex hoc facto nuntij episcopi, e⁹ius
hoc interdicto teneret, nisi mandasset fieri, vel factũ nomine
suo ratũ habuisset, vt hîc in textu, & in glo. & maximè quia es
se põt, φ possessiõem iam vaccantẽ tanq̃ dioecesanus accepit.
Et quia etiã si perdidissent hospitalarij possessionẽ: nisi occu-
passẽt cõseruatores nõ viderẽtur vi deiecti. vt. ff. de vi & vi ar.
l. idẽ est § si q̃s autẽ. licet videat cõtra e. tit. l. j. § idẽ Labeo. vel
dic secũdũ eum φ idcirco pronũciat hic interdictũ locum
non habere, q̃a stultum esset dicere directum interdũ hic locũ
habere, per prædicta. vnde & si vtile locum haberet. tñ de illo
non fecerunt mentionem, φ debuerunt facere. vt. s̃. de iudi. c.
examinata. sed contra eo. tit. c. dilecti. Sed respondetur φ & si
faceremur, quòd non tenebat exprimere modũ agendi, non
interrogati, tamen ex quo expresserunt succũbunt in eo nisi
p̃bẽt, & etiã si apertè non proponãt. vt præd. c. examinata. ve,

dic secũdũ eum, φ hic nũquã poterat habere locũ interdictũ
vnde vi. maxime directũ, quia illud nõ habet locũ, nisi cũ pos
sessor de possessione expellitur, vel reuertens non admittitur
alio in possessione existente & prohibẽte illũ venire. ff. de vi.
& vi arm. l. idem est § si quis autẽ. & e. tit. l. j. § idem Labeo. at
hic hospitalarij solo animo possessionẽ perdiderũt: non enim
expectauerũt se expelli & tñ propter solam vim expulsiuam
datur hoc interdictũ. Refert Collect. Host. notare in summa.
e. ti. § j. & hic in Nouel. dñm teneri interdicto vtili de spolio fa
milię, subaudi si possessio ad eum peruenit. argumen. ff. de vi
& vi ar. l. j. § filius & § si quis ipse. & φ hic fuit intentatũ in-
terdictum. & remittit ad collecta sua de foro cõpe. ex parte.
refert etiã Pet. de bel. pert. voluisse, φ intẽtans directũ probãs
in vtili obtinere debet. ar. ff. de ędil. edict. l. bouẽ. & huius occa
sione intrat illã q̃onem, an intẽtans directã & probans in vti-
li sit in causa condẽnatiõis. cuius dicta vide in Cyn. C. de act.
& obliga. l. ista. in q̃one. viij. refert etiã Hostien. notasse. s. eo.
olim. in fine. φ in dubio quis censetur intentare directã, & no
mine proprio agere. & sic indirecta non probans succumbit
vt hic. Sed hoc dicit verũ expressis verbis directę actionis. se
cus de cõmunibus verbis, vt hic notat Hosti. in fin. φ sibi pla
cet vt sequamur mentẽ legis à qua procedit vtilis, plusquã sub
tilitatem. ĩ. c. sępe. dic, φ hic episcopus nõ probauit in directa,
secundo in vtili, ideò succubuit.

¶ Sed quid si nec metũ inferẽtes, nec alij possessionẽ intrarẽt,
nunquid nihilominus istis qui possessionem perdiderũt con-
tra tales cõpeteret interdictũ, saltem ad damna, quæ hac oc-
casione passi fuerunt? respondet Inno. quo dã dicere φ sic, &
fortè non male, φ ex eo apparet quia aliquando interdicto
hoc tenetur, etiã qui nihil habuit de violentia, sed tantũ auxi
lium dedit. C. vnde vi. l. j. & ff. de vi & vi arm. l. j. § deiecisse.
Sed contra ff. de vsucap. l. nõ solũ § si dominus. & l. sequitur.
§ si tu vi me. vbi dicitur talẽ rem vsucapi posse, φ esse non pos
set, si rapta esset. sed respondent illi illas leges loqui, quãdo illi
quorum timore quis fugit de possessiõe non veniebãt vt vim
inferrent, & sic res non fuit facta vitiosa. nec obstant § idẽ La
beo. & § si quis autẽ. allegati. quia ibi cessat argumentũ à con
trario. licet enim ibi dicatur vim inferentes teneri, si possessio
nem occupauerint, non sequitur quin etiam teneãtur si illam
non occupant. vnde vi vim intulerunt potissimè obligantur.
quia tenentur fundũ restituere occupatum, imo secundũ In-
no. probatur per illas leges, φ ex tali violentia & non ex oc-
cupatione oritur interdictum, aliter sequeretur absurdũ. po-
ne enim φ post decem annos cum violentia iam venisset in
obliuionem, alius occupat. an tunc incipit teneri interdicto
cũ iã violentia erit in obliuionẽ, absurdũ esset. plus dicit Inn.
etiam tunc non cõpetere interdictum, quia sic expulsus, sed
quia suspicatus est se posse repelli, & ideo ad fundum ire non
audet, nam si ex facto violento fundi possessionem amitto, vel
alia damna patior, actio φ met. causa non cõpetit, quia com
pulsus non sum aliquid facere, sed coactionem nõ expectãs
& timens auffugi. secus si discessissem post ingressũ armatorũ.
quia tunc illa actio competeret. probatur. ff. quòd met. causa
l. metum autem præsentem. primo responso & § primo. sed
nec tunc competit interdictum quod vi aut clam: quia licet
competat, quando aliquis prohibetur ab alio opere faciẽdo
in solo, tamen hic prohibitus non est ab opere, quia opus nõ
faciebat secundum Innocen. & alia tangentia materiam prin
cipalis quæstionis. quęre hic in glosa penultima, & in supple
tionibus quas ibi dabo, & in ijs quæ ibi dicam. ĩ. e. sæpe. vbi ia
bo intellectum capituli reintegranda.

¶ TERTIO principaliter quæritur vtrum & qualiter à
sententia lata super possessione appellatur. de quo hic nota-
tur ad finem penultimæ glosæ. & per Ioannem secunda quę
stione sexta in summa. qui tenet aliud esse secundum leges,
aliud esse secundum canones, & per eum ead. cau. & . quæ. ij §
sunt quorum. vers. de possessione. vbi per Arch. valde diffu-
sè, & per Inn. Ho. Nouel. Vin. & Lau. ĩ. de testi. significarũt. &
per Cyn. C. si de momẽ. pos. fue. app. l. vn. cuius distinctiõem
Henri

Henricus hîc pnnit, & posteà iungit distinctionem quã po-
nit Archid. in præd. §. sunt quorum. & vtranq; distinctioné
9 fundat. per rationem legis, † quæ dixit à possessione momẽ-
tanea appellari non posse. quam rationem ante vtranq; distin
ctionem ipse præmittit, quam notatam habes per Cyn. in prę
dicta. l. vnic. in prima quæstione. vbi Cynus recitat duas opi
niones. quibus reprobatis dicit quòd ratio est, quia iura no-
lunt q lites protrahãtur, sed quatenus possunt abreuiari, abre
uientur. ff. si certum petatur. l. quidam existimauerũt. ꝭ. de do
lo & contu. c. finem. Et quia grauamen illatum in causa pos-
sessorij potest reparari in causa petitorij. vt l. vnic. & ver. de
possessione allegatis. & C. quorum appell. non recip. l. quis-
quis. Distinguit ergo Cynus in præd. l. vnic. q. ij. inter posses-
sorium adipiscẽdę, vt ibi appellatio cesset, vt præd. l. quisquis.
& possessorium recuperandę, vbi tamen subdistinguit: quia
quo ad interdictum vnde vi dicit cessare appellationem. vt
prædicta. l. vnic. & C. vnde vi. l. momentanę. Sed quoad cõ
ditionem ex lege si quis in tantam. C. vnde vi. dicit appellari
posse inquantum s̃nia ius proprietatis absorbet. & idem vbi-
cunq; per possestorium ius proprietatis in iudicium deduci-
tur, vt de interdic. de iti. actúq; priua. & alijs simili. de quibus
ff. de interdict. l. ij. §. quædam. de aqua quoti. & ęsti. l. ij. §. fina.
quia tunc cessat ratio de qua supra.
Henricus autem sequendo Bernardum Cynum, & Archidi.
dicit de conditione ex. l. si quis in tantam. vt. s̃. per. c. lator. ij.
q. vij. Item etiã idem dicit de possessorio, per quod quęstio-
ni proprietatis præiudicium affertur, ex quo infert idẽ in
interdicto vnde vi. quia ibi sententia lata posset parere præiu
dicium proprietati propter confessiones, & alia ibi facta se
cundum Bern. hîc, & ideò ibi appellari potest: quia ad quòd
extenditur ratio legis, extenditur & ipsa lex ff. ad legem Iul.
de adult. l. si postulauerit §. ratio. ff. de sonte. l. vnic. & quòd le
gitur & notatur in cle. vnic. de offi. vica. & ita potest intelligi
illud. c. & s̃. eo. ex conquestione. & ꝭ. de testib. significarunt.
Sed vbi non pararetur hoc pręiudicium fatetur cum legistis
appellari non posse. vt. l. quisquis. & l. vnic. allegatis. probat
quia prædict. l. vnic. non reperitur correcta per canones, imò
canonizata in versu si de possessione. allegato. Igitur illi legi
stare oportet. ar. C. de testa. l. sancimus. de app. l. præcipimus.
C. de offic. doct. l. vnic. ꝭ. de elect. cũ expediat. lib. vj non ob-
stat hæc decret. nam hîc non dicitur q appellatum fuerit ab
ista sentẽtia ergo potest intelligi, q per viam supplicationis
aditus fuit Papa. vel dic q hîc actum fuit petitorio & posses-
sorio, vt colligitur hîc in textu. Item non obstat. s̃. eo. ex con
questione: nam ibi non fuit pronunciatum super possessorio
licet fuerit ibi appellatum, eo q iudices potius voluerũt pro
cedere in petitorio quã in restitutorio iudicio, etiam ante fa-
ctam restitutionem viri. vnde si inspicias bene ipsam decre.
ipsa decret. admittit appellationem ex parte petentis restitu-
tionem, non ex parte spoliantis. non ergo dicit in possesso-
rio fuisse appellatum, sed quia eius petitio super possessorio
denegabatur, & sic intelligit Inno. s̃. de noui oper. nunc. c. si-
gnificantibus. nec obst. decre. significarunt. ꝭ. de test. quia nõ
dicit appellatum fuisse à sententia lata super possessione. sed
à grauamine quartæ productionis denegatę. vt etiam ibi no
tat Inno. secundum Archi. vbi supra.
10 ¶ Martinus de salua tenet simpliciter & indistinctè, † à sentẽ
tia lata in possessorio appellari posse, pro eo q de iure isto, li-
cet à quocunq; grauamine appellare. de app. vt debitus. indu
cit cle. vnam ad finem de sequestra. & notatur in Spec. de ap-
pellationibus § ij. ver. sexto. & not. ibi per Io. And. in addi. &
not. Pau. in prædicta cle. & dicit q hîc de hoc videtur casus
secundum verum intellectum, quia hîc secundum veritatem
fuit appellatum, & non nisi super possessorio, quòd autẽ sen
tentia lata in possessorio magnũ afferat grauamen nullus ne
garet. arg. insti. de interdict. § commodum. ff. de rei vendicat.
l. is qui. maximè, quia tale grauamen inducit restitutionem,
vt notatur in prædicta. l. vnic. & tangitur ibi per Cyn. in vlti.
quæstione q non esset, si grauamen esset modicum. arg. ff. de
in integ. resti. l. scio. facit quia restitutio, & appellatio ęquipa
rantur in iure. ff. de minor. l. præfecti. probatur efficacissime,
quia si simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis, & maxi
mè ad maximè, & si id q minus videretur inesse inest, & id q
magis. de elect. cũ in cunctis. in prin. Sed cõstat q solum gra
uamen est causa sufficiens appellandi. ff. de appel. l. j. & tamẽ
fatentur Archi. & Henri. q à repulsa exceptione in possesso-
rio appellari potest per prædictã decretalem significarũt. Igi
tur fortius à sententia quę prorsus excludit. nec obst. illud es
se de iure ciuili. cũ de iure canonico contrarium sit cautum.
nec obst. q pręd. l. vnic. canonizata est, quia licet canonizatio
facta in compilatione habentis potestatem condendi decret.
faciat legem canonizatam habere vim canonis. tamen canoni
zatio facta per non habentem huiusmodi potestatem, & nõ
approbata nisi ex quodam vsu, vt in compilatione decreti fa
cta per Gratianum secus est, & ita soluit Io. An. s̃. de rescrip.
c. ij. fatetur tamen q ex vniuersali vsu, omnes canones quos
Gratianus sanctis doctoribus, vel summis Pontificibus attri
buit habent vim canonum: sed secus de ijs quæ ipse Gratia-
nus sua auctoritate vel alius qui non habet talem potestatem
vt Imparatoris ibi aliquid ponit: quia tunc sibi non creditur
magis quam vni doctori, nec placent sibi distinctiones aliæ
s̃. tactæ eo q eadem ratio est in omnibus membris puta gra
uamen, & idem sentit Io Fab. in præd. l. vnic. Et idem seruat,
& semp seruauit practica curiarũ, & maximè Apostol. sedis,
& ideò huic sentẽtiæ adhæreo. ar. ff. de legi. l. minimè. & ꝭ. de
11 re iudi. quia in causis. † Sed quare dicitur possessio momenta
nea Bern. hîc tangit, & Cyn. in pręd. l. vnic in. iij q. & plenius
C. qui legiti perso. habent stan. in iudic. l. momentanę. in pri
ma q. vbi dicit q ideò dicitur momentanea, quia diu duratu
ra non est apud vincentem, quia per iudicium petitorium
aduocatur. Sed petitorium iudicium dicitur perpetuũ, quia
vbi lata est in eo perpetuò aduocari nõ potest. Super quo etiã
vide quæ scripsi. ꝭ. eod. ad decimas. in. xij. q. principali. & in
cle. vnic. de sequestra. pos. & fruct. in. j. q.
¶ Collecta. quærit vsq; ad quòd tempus spoliatus potest age
gere interdicto, & videtur q semper. per notata. s̃. eod. c. ij. in
fine, quia remedia tendentia ad rei persecutionem perpetuò
durant. vt ibi notat. Refert ipsę Inn. hoc iudicis arbitrio reli
quisse. in. c. querelam. circa principiũ. de elec. super verbo de
nouo, & q text. ille bene facit. inducit notata doctorũ de elec.
c. generali lib. vj. Sed q saltem nõ durat diu videtur propter
depositionẽ animi possidendi. argu. de acquir. pos. l. iij. § si ser
uus. Sed etiam reffert Petrũ tenuisse q post annum interpre
tatur consuetudo deponi animũ possidendi. & in Speculo id
notari per. iiij eo. titu. § si autem. & q non duret nisi anno ex
pressum est. C. vnde vi. l. ij. Si enim amittitur timore non au
dentis accedere vt notat Inno. hîc, & in. c. querelam. fortius
ex negligẽtia lapsus anni, vt sit speciale in hoc remedio rei per
secutorio. & licet videretur conditio canonis subrogata loco
interdicti durare. xxx. annis. per notata. vt lit. non contesta.
quoniam ad finem. tamen non placet sibi q duret plusquam
interdicto, eo q subrogatur in locum ipsius. arg. ꝭ. vt lite pen
dente. c. ecclesia. Et quia possessio solo animo amittitur. vt le
gitur & notatur hîc. & tamen tanto tẽpore p̃sumitur contu
max negligere possessionem. vt lite non contest. c. quoniam.
§ in alijs. regula enim quæ habet actionem personalem dura
re. xxx. annis, fallit in annalibus, patet in actiõe de dolo, &
quod metus causa. Sed non placet, pro quo sciendum q nos
habemus interdictum, & illud non durat nisi anno vt præd.
l. ij. & ff. de vi & vi arma. l. j. in prin. primo respõs. & § annus.
Item habemus actionem in factum, de eo quòd peruenit ad
alium quæ dicitur rei persecutoria, & ista datur post annum,
& perpetua est. vt prędi. l. j. in secundo responso. Item habe-
mus cõditiones ex. l. si quis in tantam. & ex. l. conquerebatur.
C. vnde vi. & ex. c. sæpe. ꝭ. eo. & ex canone reintegranda. alle
gato. & istę non subrogantur in locum interdicti vnde vi.
Sed alia principia habent, & per alia media cõcludunt, & ad
alios fines tendunt, de quibus non reperio aliquo iure cautũ,

ꝙ contra prædictam regulam aliquibus temporum curriculis limitetur, & ideò in illis stabo regulæ, quę habet ꝙ perpetuò durant hoc vsq; ad. xxx. an. C. de pręscript. xxx. an. l. sicut. de perpetu. & tpali act. in prin. ar. ỹ. de re. iur. q̃ à iure. li. vj.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Pœna suos auctores sequi debet.*

2 *Frustra expectatur euentus cuius nullus inde sequitur effectus.*

¶ *CAP. XVI.*

Lim vobis. Multipliciter hic ponitur casus. Quidam enī ponsit casum per decretalē & si necesse. ỹ. de donat. inter vir. & vxorē. Abb. verò ponit casum sic. Rex Legionū nō contraxerat cū filia Regis Castelle cōsanguinea sua Papa mādauit Episcopis regni sui, vt monerēt eū, & si necesse esset cōpellerent eū. vt eā dimitteret. nullus fuit ausus hoc facere, nisi Ouetē. propter quod Rex expulit eū de suo Episcopatu. vñ Papa mandauit Episcopo Zomorē. vt assignaret sibi partē suæ diœcesis, vnde posset sustentari demū facta cōcordia Zamorē. impetrauit literas vt hic post quæ Ouentē videns se ex illo præcepto grauatū impetrauit, vt sequitur. Hosti. aūt ponit aliter casum dicēs, ꝙ Ouentē Episcopus prodigalitatis vitio grauatus erat debitis infinitis, vñ Rex Legionū. de mādato Papæ satisfecit de debitis, & occupauit totū Episcopatū quousq; sibi esset plenius satisfactū: tñ assignauit quinq; milia aureorū Episcopo Ouetē. pro vita sua. Sed quia Ouetē. nō sufficiebat hæc pensio occupauit partē diœce. Zomorē, quā condēnatus est restituere cū fructibus. Papa tñ mandat ꝙ sententia quo ad fructus lata nō mādetur executiōi quousq; recuperauerit Episcopatū suū cuius fructus Rex percipiebat vt prædixi, saluis quinq; milibus aureorū, quousq; esset sibi plenariè satisfactū & sic dixit Hosti se intellexisse processisse factum à quodā socio suo optimo versificatore. Goffre. etiā ponebat aliter. Sed quia ius non variatur omitto. ¶ Casus breuis plus faciens ad propositū est iste violētus qui nō est soluēdo ad restitutionē fructuū nō vrgetur secūdū Nouellā. Diuide literā in duas partes, secūdū ꝙ fuerūt duæ formę literarū, & incipit secūda in versu *verū.* ¶ Expone literā, *perceptis.* & que percipi potuissent. super eodē grauis. Hostiē miror de hoc de hac gl. quia tex. nō aperit ꝙ iste fuerit violētus, licet casus summarius Nouellę illud dicat fructibus à tēpore litis cōtestatæ vsq; ad sñiam, etiā si erat bonæ fidei possessor. Si verò erat malę fidei, tūc tenetur ad restitutionē oīm, etiā ab initio secūdū Inn. & tenetur de extātibus rei vendicatiōe. & de cōsumptis cōdictione sine cā. C. de cōdi. ex cā. l. mala fide. secūdū Hosti. *restituere.* Zamorē. Episcopo quē spoliauerat Host. *&c.* ỹ. hic decidítur quod obiectū fuit ex parte Ouetē. ꝙ nō erat cogendus ad restitutionē fructuū cū Rex teneret Episcopatū suū, & esset nō soluēdo & cōsultus super hoc Papa rñdet vt sequitur. Host. vel quia iudices hoc nō admittebāt, cōquestus est Papę vel iudices consuluerūt Papam Nouella. *inanis.* quia nec aliquid habet quod posit restituere de. ỹ. vsur. c. cū tu. § j. nec est excōicādus propter debitū. imo si lata sit cōtra eū, debet sine difficultate qualibet relaxari. ỹ. de solutionibus Odradus. caueat tñ iudex, nec hoc proponatur in fraudē creditorū Host. *fructuū.* qa immobilia statim restituere debet. ff. de reivendi. l. qui restituere, & soluto mŕimonio statim debēt reddi à viro huiusmodi immobilia, sed post annū mobilia. C. de rei vxoria actione l. vnic. § cū aūt. Et dicūt quidā per hāc literā, ꝙ spoliatus existens cogitur se deffendere. sed executio nō fiet, donec sua rehabeat. ita ꝙ tēpore executionis sit soluendo quòd nō credit Vincēuus. Sed dic vt. ỹ. e. frequēs. li. vj. & facit quòd not. in Speculo de petitorio & possessorio § j. ver. sed cū spoliatus. *taliter.* erat enī taliter spoliat⁹ ab alio. siue Epatu, siue Episcopalibus rebus, ꝙ satisfacere nō poterat hoc aūt eis nō prodesset, ꝙ rebus ab alio ablatis sit spoliatus per aliū, quia de proprio resarcire teneretur. ff. de vi. & vi armata. l. cū à te. licet videatur ar. cōtra. C. de furt. l. subtracto. secūdū Inn. vñ non ratione spoliationis sed rōne impotentiæ excusatur secūdū Ho. Exponit aūt Goffred. taliter. i. integerrimè. iij. q. ij. Si Eps. & c. cū omni cōmoditatē. ff. de ver. signi. l. cū ptor. *restitutus.* a Rege qui Epatū suū tenebat vñ non poterat restituere, quousq; fuisset restitutus, iij. q. j. Episcopi. Host. forsam enī adhuc restitutus nō erat per Regē. vel dic, ꝙ restitut⁹ erat post fructus Episcopatus perceptos, & cōsumptos vt est moris, ita ꝙ nullā restitutiōnē vsq; ad nouā fructuū perceptionē facere poterat, secundū Nouel. *possit.* qui cauere non pōt expectādus est. ff. de colla. bonorū. l. ij. § vlti. *Vincentius.* quòd percepit. C. de bonis auctoritate iudicū posidendis. l. ex cōtractu. Hostien. *alienis.* sine lesionæ Episcopatus. nā Ecclesia propter delictum Episcopi puniri non debet. xvj. q. vj. si Episcopū. Hosti.

¶ PRIMO opponitur, quia videtur ꝙ quis nō posit excipere de spoliatione facta per tertiū. ff. de vi. & vi armata. l. cū a te. Rñdet Host. ꝙ hic nō dicitur, ꝙ posit agi cōtra secundū, nec etiā dicitur, ꝙ nō posit agi cōtra primū: imo potius illud cōceditur, quia dicitur ꝙ maius est actio, eo ꝙ factus est non soluēdo. Si ergo esset soluendo, vel in illo quod subtraxit, vel in ęquiualētū cū eo effectualiter ageretur. ar. ỹ. vt lite pendē. c. Ecclesia. nullus enī casus excusat latronē. C. de furtis. l. subtracto: & in hoc videtur satis cōcordare Inn. habet tñ prędo interdictū vt hic. & . s̃. e. in literis. licet fur nō habeat actionē furti. ff. de furtis. itaq; fullo. & est ratio, quia actio furti infamat. ff. de ijs qui notā. infamia. l. furti accipe. interdictū verò famosum nō est. ff. de vi & vi armata. l. nec vnde vi. Prætereà nisi daretur prædoni interdictū delictū remaneret impunitū, cum dñs à primo deiectus nō posset agere cōtra ipsum. vt. l. cū à te. Sed publicè interest delicta puniri. ff. de fideiussori. l. si quis à reo. ỹ. de sentē. exc. cū voluntate. Sed tā contra primū, q̃ cōtra secundū furē pōt dñs agere, cū vterq; rē suā contractauerit. insti. de ob. quæ ex malefi. nal. § furtū aūt. Prætereà fauor ampliatur in interdicto, vt detur etiā prædoni, & odiū restringitur in actione furti, vt nō detur furi. ff. de liberis & posth. l. cum quidā. Et tamē casus in quo fur furti agere pōt, honesta æquitate pensata. ff. de furt. l. qui vas. § si ergo. secundum Hostien.

1 ¶ SECVNDO oppo. † quia pœna suos debet tenere auctores. ỹ. de ijs quæ fiunt à maiori parte capituli. c. quæ sunt. & nemo debet alieno odio prægrauari C. de mof. testamē. l. si quis in suo. neq; ex alieno dolo, vel violētia lucrari. ff. de dolo l. j. ff. ꝙ me. causa. l. itē si cum. § pedius. alias est lex & incipit arbitrium. Quidā ergo ad Zemorē. si Ouetē. sit ab alio spoliatus respondet Host. ꝙ hic nō consideratur violētia vel dolus alterius. Sed ꝙ Ouetē. factus est non soluēdo, licet & hoc sequatur ex violētia sibi facta. & sic est argu. ꝙ qñq; aliquid admitutur per consequentiā ꝙ alias directè non admitteretur.

¶ TERTIO oppo. quia aut dices ꝙ debitum *huiusmodi* fructuū est soluēdum de bonis Ecclesiæ Ouetē. & *hoc non*, quia delictum personæ nō debet obesse Ecclesiæ. vt. c. si Epm allegato. & de reg. iur. c. delictū. li. vj. nec etiā debita personalia prælati debet Ecclesia resarcire. vt diffusè scripsit Archi. de rescript. c. statutū. § accessorē. li. vj. & faciunt quæ scripsi de officio ordinarij. c. pñti. e. lib. Aut dices ꝙ debitū huiusmodi non debet solui de bonis Ecclesiæ Ouetē. & tunc malè dixit text. cū dicit ꝙ expectari debet donec Ouetē. fuerit restitu-
2 tus. † quia frustra expectatur euētus, cuius nullus sequitur effectus. vt. ff. ad vellei. l. aliquādo. Aliqui volūt dicere ꝙ hic est casus ꝙ debita prælatorū ex cōtractu vel delicto soluūtur de bonis Ecclesiæ. Alij hoc negant in beneficijs administrationē habētibus. Sed hoc fatētur in beneficijs quę administrationē non habēt. Sed per hoc non soluitur oppositio. Dñs Martin⁹ de salua tenēs hic opin. Archidia. indistinctè dicit, ꝙ ratio hic fuit quia Ouetē. de illis fructibus fuerat alimētatus, & sic negotiū Ecclesiæ Ouetē. vtiliter fuit gestū. Sed istud videt diuinare, quia potuit esse, ꝙ illos fructus cōsumpsit Ouetē. luxuriosè vel alias inutiliter. Prætereà si verus est casus summarius Nouel. Ouetē. fuit violētus occupator. & malæ fidei, ꝙ non videtur bene conuenire principijs actionis negociorū gestorū. Ego aūt assentio cōi opinioni, quæ in iudicijs obseruatur quę habet, ꝙ si prēlatus viuit & habet alia bona de quibus soluere

ſoluere poſſit,ſoluat de illis,nec propter hoc inquietetur ec-
cleſia,& itē etiā ſi mortuus ſit niſi in vtilitatē ecclesiæ ſint con
uerſa.iuxta lecta & nota.ſ̄.de ſolutionibus.c.j.&.ij.&.x.q.
j.hoc ius porrectū.in fi.Si verò prælatus viuit,& nō habet bo
na propria de quibus ſoluere poſſit.tūc ſi ſine alia ecclesię læ
ſione poſſint ſolui hmōi debita de fructibus eccleſię,de qui-
bus ipſe viuere habet,tunc retenta ſibi vna neceſſaria portio
ne,de qua non lautè ſed strictè viuēdo ſuſtentari poſſit.de re
liquo ſoluentur debita.vt ſi valet eccleſia decē milia,& ipſe
debet quinq; milia,& minuēdo ſtatum ſuū,& expēſam ſuā
ipſe pōt ſuſtineri,& onera neceſſaria ſupportare de quinq; mi
libus.tūc de alijs quinq; milibus debēt ſolui debita,ſiue ex cō
tractu,ſiue ex delicto fuerint.& probatur.ſ̄.de fideiuſ.c.per-
uenit.& ita loquitur iſta decre.in qua ego reputo caſum vbi
ter diuerſetur.Et ideò illud ꝙ Nouel hic in ſecūda ſuppletio
tione glo.ſecūdæ dicit poſt Vin.videlicet,ꝙ hic non habebit
rō ne egeat Oneten.quia dignū eſt vt malè iuarit egeſtate la-
borant.ff.depoſiti.l.vna bona fides.oportet de neceſſitate re
ſtringere & referre ad caſum vbi Oneten.ſolueret de bonis
proprijs.nam ſi ſoluit de bonis eccleſię ibi oportet ꝙ hæc ra
tio ne egeat habeat nō propter ſe:quia ſe indignum reddidit.
Sed propter eccleſiā quæ in egeſtate prælati dehoneſtaretur.
habetur eñ hic vna media,& æqua cōſyderatio,vt prælatus
ab onere ſolutionis in totum nō reueletur,& vt bnōi onere
eccleſia notabiliter nō grauet.grauaret aūt notabiliter ſi non
poſſet ſua neceſſaria onera ſopportare.inter onera aūt neceſ-
ſaria ſubſtantatio prælati,& aliorū miniſtrorū,& ita tenent
domini auditores,& ita ſeruat auditor cameræ.

¶ QVARTO opponitur quia inopi debitori cōuento
nō ſufficit dicere ſum nō ſoluēdo,imo nō ſibi gratia dilatio-
nis à creditoribus cōcedatur.vel refugiat ad miſerabile refu-
gium ceſsionis bonorū,donec debitū ſoluerit in carceribus
detinet.vt.C.qui bo.ced.poſ.l.vlt.& no.ſ̄.de ſolu.Odoard⁹
Solutio,dico ꝙ hoc eſt ſpeciale in prælatis præſertim Epis ꝙ
nec incarcerari,nec etiam ad credendū cōpelli poſſunt,& ꝙ
ſi cōſtiterit ꝙ nihil habeant ab inſtātijs,& executionibus ab-
ſolui debēt,donec videlicet habeāt de quo ſoluere poſſunt re
cepta prius cautione quā præſtare pōt de ſoluēdo dum ad for
tunā venerit pinguiorē.nec tūc propter cōtumaciā nō ſoluē
di excōicari debet,imo ſi excōicat⁹ fuerit prædicta cautione
præſtita abſolui debet.& iſte eſt caſus prædict.c.Odoard⁹.&
etiā huius decre.vnde aduerte ad.iiij.opiniones proximè præ
cedētes,& ex illis collige mentē decre.& quatuor notabilia-
menti perpetuò commendanda.

¶ Collecta.circa materiam primæ oppo.recitat quæ ſcripſit
Cynus.C.vnde vi.l.cōquerebatur.in.vij.&.viij qōnibus vbi
vide & etin qōnibus ſequenti.poſteà quærit an iſta exceptio
non ſum ſoluēdo,poſſit opponi executioni & recitat nota
ta Hoſti.Inn.& Nouel.ſ̄.eo.c.ſępe.&.c.frequens.& de appel
latio.c.nouit.Ego autem dicam in loco proprio.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Licet excommunicatus poſt appellationem excōmunicationi paruerit appellationi renunciare minimè videtur.*

2 *Incorporalia tenacius inherent ob idque difficilius perduntur.*

3 *Iuriſdictionis poſſeſsionem in perſonis acquirens illius in quem acquiritur neceſſaria eſt intentio.*

4 *Timor excōicationis timori,qui in conſtantē cadit æquiparatur.*

¶ *CAP. XVII.*

Olim inter te. C.Per excōicatio-
nē dieb⁹ aliquib⁹ ob
ſeruatā,inobſeruātes nō acquiritur iuris pa
rochialis poſſeſsio Prīa pars ponit factū,& p
ceſſum deciſē.S̄c̄da diffinit.ibi.*nos attendentes.*

¶ Expone literam.*Pariſienſem*.nota ad cōcipiendos libellos
atq; ſnīas,vt hic.& notatur.ſ̄.e.olim cām.§.fi.verſi.procura
torem.Hoſti.de hoc dixi de dilatiōibus literę.Nouel.*habuiſ
ſet*.hoc videtur ſufficere probari quādo aliquādo poſſederit.
de hoc dixi.ſ̄.eo.cū ad ſedē gloſ.ij.Nouel.*reſtitutionem ei.ſ.*
Epiſcopo,licet Gof.poſuit caſum ꝙ Abb.petebat ſe reſtitui
dicēs ſe ſpoliatū motus rationibus quæ ponūtur in prin.ſecū
dæ glo.Sed Goff in facto errauit:quia tunc litera diceret tibi,
&.j.diceret cū te,vbi dixit.*cum ipſum ſ. abbatē*.agebat ergo poſ
ſeſſorio.Sed ſi egiſſet petitorio & ꝓbaſſet eccleſiā in ſua diœ-
ceſi cōſtitutā de iure cōi obtinuiſſet.de religioſis domibus.c.
de xenodochijs.&.c.cū venerabilis.& per excōicationē ꝓba
tur aliâs de elect.c.dudū.verſu.tandē.ſe.ſdū Io.And.Sed ille
tex.loquitur ad aliud propoſitū & ſupponit iuriſdictionem
quæ ad poſſeſsionē & proprietatē acquiſitā fuiſſe,& de modo
acquirēdi nō quærit,hic aūt de modo acquirendi ius parro-
chiale quærimus ideò nō video qualiter faceret ad propoſitū
hæc allegatio.¶ Nota per hāc decre.ſecūdū Inn.Hoſt.Petrū
1 Abba.& Nouel.†ꝙ licet excōicatus poſt appellationē obe-
diat excōicationi nō renūciat appellationi,& hoc maximè ſi
hoc proteſtetur.

¶ PRIMO oppo.quia ille qui poſſedit tēpore ſpoliatiōis
debet reſtitui.ſ̄.e.cū ad ſedē.modo Eps Pariſien.poſſedit ius
parrochiale tēpore ſpolij,ius eñ parrochiale quo ad Epm in
iure excōicādi cōſiſtit.ipſe aūt excōicauit,& fuit ſibi obedi-
tū igitur ſubtrahēdo ſibi poſteà obedientiā extitit ſpoliatus.
Sufficit eñ aliquātu tēpore,licet & modico poſſediſſe.vt.ff.
de publiciana.l.cū ſponſus.§.fina.Inno aūt preuidēs hāc op-
poſitionē & ad eā tacitè rñdere volens,dixit ꝙ petebat Eps
ſe reſtitui ad poſſeſsionē iuris parrochialis eccleſiæ,de quo
fuerat ſpoliatus per Abbatē:ſed quia non probauit ꝙ poſſeſ-
ſionē habuiſſet cū effectu,vt ſequitur non potuit exaudiri.In
hoc aūt ſtat ſolutio Inn.quia licet videat excōicatiōi Epiſcopi
fuiſſe obeditū nō tñ cū effectu quia nō durauit,ſed non vide
tur ꝙ per hoc oppoſitio ſit ſoluta,alioquin nimis eſſet facile
ſubditis dños ſuis poſſeſsionibus iuuare,cōtra ea quæ legun-
tur & notātur.C.de acqui.poſ.l.fina.Et ideò Hoſti.hoc præ
uidēs dixit,ꝙ fortè obtinuiſſet Eps ſi egiſſet cōtra populū,cui
populo fortè Abb.prohibuit ne ſnīæ pareret & mādato Ab
batis paruit populus.& idē Pe.Verū quia Eps egit cōtra Ab
batē ſuccubuit.quia populus ius parrochiale nō poſsidebat,
ſed Abbas,& ideò factū populi Abbati nū præiudicauit.nec
obſtat ꝙ ſeruus,vel colon⁹ tradēdo alij poſſeſsionē maximè
dño nō cōtradicente dño præiudicant.ff.de acqui.poſ.l.ij.§.
ꝙ ſi ſeruus.&.§.ſi quis nūtiet.iuncta.l.& ſi fortè.ff.ſi ſeruus.vē
dicetur.nā ibi ſeruus,vel colonus poſsidebat,& nō poſſeſsio
nē in aliū trāsferre poterat.Sed hic ſecus vt ſtatim dixi.

¶ PRIMO quæritur ad declarationē materiæ præcedētis
oppoſitionis de tali qōne videlicet,qualiter Epo infra ſuam
diœceſim,ius parrochiale in porrochia ſuæ diœceſis pacifi-
cè poſsidēte pōt alius Eps illū poſſeſsione,vel quaſi iuris hu
iuſmodi ſpoliare.Super quo omnino vide quę ſcripſi.ſ̄.eo.
c.in dictis Henrici.Inno.circa principiū primę gl.ſuę rñdet
dicēs,ꝙ hoc iure ſpoliatus eſt Eps qñ ſciuit aliū Epm & iura
exercere,& populū obedire,vel eius ſnīas ſeruare,& paſſus eſt
in tantū videlicet ꝙ parrochianos alteri Epo obediētes nō pu
niuit,neq; tēporaliter neq; ſpūaliter:vt quia non cepit parro
chianos qui ſeruabāt ſnīas alterius Epi,nec alias puniuit,nec
excōicauit,ſic animo puſillanimi videtur deſeruiſſe ſuā poſ-
ſeſsionē,& ſic eſt in aliū trāſlata.ar.ff.ſi ſeruitus vēdicetur.l.&
ſi fortè.§.j.&.ff.de publiciana.l.ſi ego.§.j.¶ SECVNDO
quęritur ꝙ Eps qui ſic videt poſſeſsionē perdidiſſe,vt in pro
xima qōne dicitur eoſdē parrochianos poſt modū excōicat,
nūquid tenet ſnīa?Dicunt quidā ꝙ nō tenet.alij verò dicūt ꝙ
imo tenet,& ꝙ ille qui de hoc cognoſcet prius debet attēde-
re veritatē iuris excōicādi ꝙ̄ poſſeſsionē.vñ cū conſtiterit ſi
bi verū ius excōicādi ad illū pertinere confirmabit ſnīas latas
ab illo,qui in veritate ius excōicandi habet,& infirmabit ſen
tētias latas ab illo qui ſolam poſſeſsionē probat.ar.ſ̄.qui filij
ſunt legit.per tuas.§.nos igitur.cū ſuis cōcord.remittit Ioan.
And.ad not.ſua de in integ.reſtitutione.c.ij.in glo.eſt tñ.vbi
vide Inn.in gl.per monachos.& ad notata ſua de elect.auari-
tiæ.li.vj.ſuper gl.& tūc.in fine.arg.tñ videtur in cōtrariū.ſ̄.
ti.j.cū dilectus.Verū cum de veritate cōſtet tuēdus eſt poſſeſ-
ſor in poſſeſsione ſua ſ̄.de inſtitutionibus.c.cū venilſent.ſ̄.vt

lite pēdē.c.j.Sed opponit Inno.cōtra prædicta de.c.cū eccle
sia.s.de cā possessionis.& finaliter dicit. ꝙ nō placet sibi hoc
quod dictū est,& dicit tenēdū esse id quod ipse notauit.s̄.e.
in literis.vbi remittit Nouella ad notata sua in gl.ij.& ego re-
mitto ad ea quæ ibi scripsi circa tertiū articulū principalē. Vi
de tñ circa hoc q̄ scripsi.j̄.e.c.in dictis Collec.versu.ij.querit.
¶TERTIO quæritur iuxta materiā duarū præcedentiū
q̄ōnū.pone ꝙ Ep̄s qui in veritate habet ius parrochiale in par
rochiā nō patitur populū quātū in ipso est alterius Ep̄i serua
re sentētiā sine pœna,puta quia ipsos punit sp̄ualiter excōicā-
do,vel tēporaliter bona ipsorū occupādo,vel etiā ipsos mul-
ctādo,vel etiā capiēdo,vel etiā qualitercūq; procedēdo,ita ꝙ
bñ apparet ꝙ possessionē animo nō amittit,nūquid dicemus
nihilominus ipsum possessionē perdidisse,& in aliū traslatā
esse? rñdet Inno.dicēs ꝙ nō.quia possessio non amittitur sine
animo & iste nullomodo videtur habere animū dimittendi.
ar.C.de acquirē.pos.l.licet.nec videtur iste iniustè agere,quia
hoc facit nō impugnādo,sed se defendēdo quod iura permit-
tūt.ff.de iusti.& iure.l.vt vim & quod legitur & no.s̄ e.olim
causam.versu.præsertim.Sed pone ꝙ nō potest,vel nō audet
aliud facere quod erit tunc sibi cōsiliū? rñdet Host.ꝙ hoc pu-
blicè protestetur.ar.vij.q.j.pōtifices.& in eo quod legitur &
not.s̄.de offi.ordi.pastoralis.§ fi.&.j̄.de appel.si iust⁹ metus.
¶QVARTO quęritur nūquid idem in rebus corporali
bus? rñdet Inn.ꝙ nō.prędicta em̄ obtinēt in iuribus, & in in-
corporalibus rebus.Aliud aūt est in rebus corporalibus,quia
bene quis amittit possessionē rei corporalis,quantūcunq; im
pugnet, & quātūcūq; excōicet occupātem:nā & eo ipso ꝙ reuer
tens nō admittitur,seu ꝙ suspicat̄ se posse repelli ipsam amit-
tit.vt.ff.de acquirē.pos.l.clā posidere.§ fi. & l.si id quod.§ fi.
2 Et est ratio diuersitatis,† quia incorporalia tenacius inhęrēt
propter quod difficilius perdūtur ex quo sequitur ꝙ facilius
retinētur.ar.ff.pro socio.l.iij.& quod ibi notatur.&.ff.de pe-
cul.l.quis ergo casus.& de trāsla.c.ij.in prin.Præterea prola-
tio sñiæ excōicatiōis nō est agēs in corpus per tactū, & ideò
magis cōuenit retētioni īcorporaliū,que nō subiaceret actui
quā corporaliū,quæ tāgi possunt.insti.de rebus incorporali-
bus in prin.& de offic.iudic.in fine.& huic rationi cōuenit.l.
quarūdam.ff.de acquiren.poss.
¶QVINTO quæritur redeūdo ad materiā primę q̄ōnis.
pone ꝙ alienus Ep̄s parrochianos alterius Episcopi excōicat,
sed illi excōicationē nō seruāt.nec Ep̄s parrochianorū eā ra-
tā habet,nūquid excōicator excōicandi possessionē acquirit?
Respōdet Inn.dicēs ꝙ nō.& est ratio secundū eū:quia sic ex-
cōicando nihil possedit,nisi labia sua quibus sñiam protulit.
Nec mirū si in hoc casu possessionē nō acquirit,quia & si po-
pulus per aliquos dies seruet sñiam propter hoc idē Ep̄s nul-
lā iure parrochialis possessionē est assequutus,vt hic dicitur.
Sed nūquid in alios qui seruāt sñias huius Ep̄i,puta quia ex-
cōicatos ab eo vitāt,aliquid iuris vel possessionis acquirit? rñ-
det Inn.dicēs ꝙ imo nihil iuris vel possessionis acquirit.quia
ipsi nō seruāt eius sñias,eo ꝙ ab eo posideantur, vel quia sint
subditi ipsius.sed tanq̄ obediētes iuri quod mādat excōicatos
per Ep̄os ab oībus arctius euitari.xj.q.iij.curæ.& in eo quod
legitur, & not.s̄.de treuga & pace.c.j.§ j.¶ Caue tñ quia fortè
pot & aliud dici secūdū Inn.& Host videlicet,ꝙ licet in alijs
sentētijs,& iuribus incorporalibus secundū modū prædictū
acquiratur possessio,nō tñ in excōicatiōis sñia obtinet hoc in-
distinctè.nā tūc in ea idē dicēdū est,quod in alijs sentētijs:cū
videlicet ij,qui ipsam exceptiōis sñiam tulerint,& ideò ipsius
possessionē sibi vēdi.āt,aliàs habēt ptātē ordinariam alios ex
cōicādi,licet nō habeāt eā expressè in eos in quos ratione pos
sessionis excōicatōis sñiam protulerūt.in hoc em̄ casu scilicet
qn̄ aliâs habēt hāc ordinariā ptātē,possunt & super alios præ
dictis modis possessionē acquirere,& præscribere.j̄.de præ-
scriptionibus.auditis.&.c.cū olim. Verū si prędictam ordina
riā ptātē nō habēt,tunc aliud dicēdū est in sñia excōicatiōis,
quàm i alijs sñis.quia per hoc nō possunt super aliquos posses
sionē acquirere iuris excōicandi:cū nō sint habiles ad ius hu
iusmodi posidendū.ius em̄ istud non pōt haberi vel posside
ri,nisi ab eu tātū qui hoc habēt à Deo,vel ab eius vicario,aut
à iure.Super quo remittit Nouel.ad no.sua.de off.dele.Pet.&
Gu.super fine vlt.gl.de talibus em̄ & nō de alijs intelligendū
est,illud Mathei.xvj.quodcūq; ligaueris,&c.&.xix.amē di-
co vobis,quecūq; ligaueritis super terrā erūt ligata,&c.& il-
lud Ioha.penult.accipite spiritū sanctū quorū remiseritis &c.
Nō posūt igit simplices clerici alios excōicando possessionē
istius iuris acqrere,qa nec possunt illud posidere sicut nec lai
cus posidere pōt ius cōfessiōes audiēdi,& aīas absoluēdi.qd
nō cōpetit nisi proprio sacerdoti.j̄.de pœniten.& remissio-
nibus.c.omnis.vel clericos iudicādi.s̄.de iudic.decernimus.
vel ius decimā percipiendi j̄.de præscriptionibus causam q̄.
Finaliter tñ adhuc plus placet Inno.& videtur melius Hosti.
videlicet ꝙ quilibet clericus potest posidere, & præscribere
ius excōicandi,&c.iura sp̄ualia,q̄uis alias ordinariæ iurisdi-
ctioni nō præsit,dūmodo sit persona in qua ius istud cadere
posit.vt.j̄.de ijs quæ fiunt à maiori parte capituli.quæsiuit.
vbi remittit Nouella ad notata per eū in textu,& super.j.glo.
Sicut em̄ qui habēt à iure ptātē excōicandi.xxiiij.q.iij.corri-
piātur.possunt alijs expressè eandē ptātē dare.vt not.de offi-
cio ordinarij.cū ab ecclesiarū.Sic & per patientiam & consen
sum tacitū,possunt clerici in quibus hoc ius cadere pōt posses
sionē istius iuris acquirere,& dūmodo bona fide vtātur præ
scribere.ar.prę.c.quęsiuit.&.j̄.de præscriptionibus auditis.&
c.cū olim &.c.veniēs.scdm Inn.Host.aūt remittit ad no.sua
s̄.de offic.ordinarij irrefragabilis.§ excessus.& de foro cōpet.
cū cōtingat.vbi est hoc expressum secūdū eū.Nouella aūt re-
mittit ad notata sua in præ.c.cū contingat.Super gl.ij.&.j̄.de
relig domibus.cū dilectus.in glo.hoc satis.Martinus de falna
dicit,ꝙ Host.in præ.c.cū cōtingat.tenet totū cōtrarium eius
quod ipse hic notauit Et finaliter iste Martinus circa hāc ma
teriā post Lignanū sic distinguit.quia aut loquimur de per-
sona clerici simplicis nullā administrationē ecclesiasticā ha-
bente,& in ea procedat quod scripsi super eadē q̄ōne ver.ve
rū si prædicti.Aut quærim⁹ de persona clerici nō simplici,sed
ecclesiasticā administrationē habente,& tunc procedat quod
statum scripsi in versu.finaliter tñ.& est ratio secundū eū:quia
iura nunq̄ cōcedūt exercitiū clauis iurisdictionis nisi personę
ecclesiasticę habēti prælationē,ita ꝙ huiusmodi clauis quoad
debitū ipsius exercitiū requirit subiectionē & prelationē que
haberi nō pōt sine ecclesiastica administratione.Sic em̄ vides
de claue ordinis,qa licet eā habeat quilibet presbyter ordina
tus.nō tñ potest eā exercere quis nisi ratiōe prælationis,& sub
iectionis,si eā habeat rōne territorij,vel administrationis.nec
obstat.c.cū cōtingat.quia vel loquitur de clericis bñficiatis,
vel nō loquitur de sentē.excōicatiōis.de quo dic vt scripsi in
præ.c.cū cōtingat.in.ij.opposi vbi omnino videas.dicta tñ
dñi Martini mihi placent,vt scripsi in præd.oppo.ij.
¶SEXTO quæritur circa text.ibi:*timore sententiæ.* vtrū ista
fuerit cā sufficiēs ad impediendū ne possessio obedientię Pari
sien.Ep̄o quæreretur? habes gl.Bernardi hîc in glo.fi. quæ vi-
detur sonare ꝙ sic,eo ꝙ timēs nō videt̄ habere animū faciēdi.
3 Animus aūt necessarius est,† quia in acquirēte possessionem
iurisdictionis,in personis necessaria est intētio illius in quem
ius acquiritur.Sicut in seruitutibus acquirēdis necessaria est
intentio acquirēdi seruitutē,& similiter illius cōtra quē serui
tus acquiritur,vel cui præiudicat,vel saltē eius sciētia, vel pa-
tientia.scdm Inn.& Host.pręterea etiā videt̄ hoc alia ratione
posse probari,quia & si haberet timens intētionē faciēdi,non
tamē videret̄ habere intentionē faciēdi animo obediendi,sed
animo timorē vitādi.Sed in cōtrariū arguitur,quia in dubio
præsumitur quis facere aīo obediendi.ar.j̄.de ijs quę fi.à ma.
par.capi.e.ex ore.&.C.de repudiē hęre.l.j.scdum Io.Quidā
aūt dixerūt,ꝙ necessaria esset protestatio ꝙ nou facit animo
obediēdi.sed deliberādi.& hāc probat Inn.dicens, credimus
necessariā protestationē,ꝙ semper præsumimus cū aīo obe-
diendi facere,nisi probet cōtrariū.arg.præd.ex ore.Sed huic
opinioni cōtradixit hæc decret.& ideò Inno.& Hosti.narrāt
quosdam

quosdã sic distinxisse aut obedientia cõsistit in faciendo, puta quia posuit maius in manus in signũ obedientię, & tũc est necessaria protestatio. de maio. & obediẽ. legebatur. & c. cũ in ecclesijs. & pręd. c. ex ore. aut cõsistit in nõ faciẽdo. & tũc nõ dat possessionẽ obediẽtię sicut dicitur, & sit nõ necessaria aliqua ꝓtestatio. Et prædicta ratiõe dicit Inn. ꝙ si ille cõtra quẽ fertur excõicatiõis sñia post appellationẽ seruat aliquã sñiam. nõ propter hoc videt renũciare appellationi, nec propter hoc sñia ratificatur, maximè si protestetur se appellationi nõ renũciare, & ꝙ quia timet & dubitat sñiam vult eam seruare & tamẽ nõ credit ꝙ teneat. fa. quia scđm aliquos, & hic notat Ber.
4 in gl. fi. † timor excõicatiõis ęquiparat timori qui cadit in cõstantẽ. Sed cõtrarium huius notatur. ꝯ. ꝙ metus causa. c. cũ dilectus. & illã tenẽt hic Goff. & Hosti. & facit pro prima opinione, ꝙ cõsultius est in dudio abstinere, vt hic in glo. dicitur ꝙ bonarũ mentiũ est, & c. quinta. di. ad eius. & de obseruati. ieiuniorũ. c. ij. ¶ Hac em̃ ratione dicũt Inno. & Hosti. ꝙ si ex deuotione & ob reuerentiã ecclesiastici nerui obediuisset populus Ep̃o, licet animo deliberandi nõ habuisset propter hoc Ep̃s possessionẽ. xxiij. q. v. excõicatoris. Quia vt not. hîc Ho. titubans nõ habetur pro cõsentiente. vt de cond. indebit. l. fi. Addit hîc dñs Martinus de salua, ꝙ etiã si animo obediẽdi hic populus Ep̃o paruisset, nisi Abbas sciuisset hoc, & in hoc tacẽdo, & nõ contradicẽdo patientiã præstitisset, non quæreretur propter hoc possessio Ep̃o. iuxta ea quæ scripsi. ꝯ. e. c. in oppositiõe. Vlteri⁹ dicit ꝙ tũc metus excõicatiõis iustũ timorẽ incutit, cũ excõicatio est iniusta, & remediũ de propinquo habert non potest. vt quia non pôt recursus haberi nisi ad Papã, qui de facili adiri nõ potest, quia in remotis est. sed tunc nõ incutit iustũ timorẽ, videlicet cũ iusta est, vel cũ de facili absolutio obtineri pôt. Super quo omnino vide quę scripsit Arc. defen. exc. cũ medicinalis. sup vre. nõ mortalis. li. vj. De hoc aũt videlicet qualiter ꝓtestatio circa metum nõ sit necessaria, satis scripsi supra de ijs quæ vi. metu. ve causa fiunt. c. perlatum. in prima, & quarta oppositionibus. Item de hoc qualiter metus excõcatiõis debeat reputari iust⁹, vel nõ iust⁹, satis scripsi. e. ti. cum dilecti. in prima oppositione. ¶ Henricus autẽ circa materiã oppositiõis & triũ primarũ quæstionũ, cũ quæritur vtrũ Ep̃s qui ius habet excõicandi subditos suos & scit aliũ Ep̃m illa iura excercere, hoc ipso perdat possessionem, & alteri eã acquirat distinguit sic. aut em̃ quæritur vtrũ alteri acquirat iurisdictionẽ in illos in quos iurisdictionẽ excercet. aut in illos in quos nõ excercet, licet illi in quos non excercet de facto sibi obediãt. puta qa excõicatos ab eo, pro excõicatis se tenent, & euitãt. Primo casu refert, quia aut ille qui ius habet excõicãdi patitur aliũ Ep̃m illa iura exercere, nec obediẽtes punit tẽporaliter, vel spiritualiter, & tunc hoc ipso perdit possessionẽ, & alteri acquirit in illos, in quos iurisdictionem exercet. aut punit obedientes, & seruantes huiusdi sñias spiritualiter vel tẽporalite[r] & tunc alteri possessionẽ nõ acquirit, nec ipse eã amittit. quia non amittitur nisi cũ animo dimittendi. vt. C. de acqui. pos. l. licet. & talis nullo modo videtur habere animũ dimittendi, & idẽ multò magis, nec subditi seruãt sententiã, nec ipse Ep̃s subditorũ eã ratã habet. ar. huius capituli. In secũdo autẽ casu principali nõ acquirit talis Ep̃s iurisdictionẽ in illos, in quos eã nõ exercet, licet exercitio facto in alios obediũt, qa nõ sibi, sed iuri volẽti excõicatos ab oĩbus euitari obediũt. xj. q. iij. curę. scđm Inn. & Ho. hîc. & hæc vera in ijs quæ cõsistũt in nõ faciẽdo. secus em̃ in ijs quę cõsistũt in faciẽdo, vt pręd. c. ex ore. secũdũ eos. ¶ Colle. autẽ primo tractat hîc aliqua respiciẽtia materiã capituli, vt frequẽs. ꝯ. e. li. vj. quę ibi dicã. Secũdo quęrit nũquid tenet excõicatio lata ab illo qui est in possessione iurisdictiõis, & si proprietatẽ nõ habeat? & dicit ꝙ Inno. hîc circa prin. videtur dicere ꝙ non, ꝗ dic vt scripsi. ꝯ. e. c. in. ij. q. Item allegat ꝙ notat hîc Bernar. io fi. & Inno. in præd. glo. per monachos. in fi. tertię colũnę. Itẽ dicit ꝙ hoc approbat Archid. ꝯ. de sentẽ excũ. cũ medicinalis. li. vj. quia potestas excõicandi data est veris, & nun falsis sacerdotibus. xxiij. q. j. § si autem. in principiu. Et hac ratione dicit Archi. notasse in. c. j. de pręscri. li. vj. ꝙ si alius quã cui cõpetit de iure esse in possessione iuris eligendi, & peteret electionẽ confirmari, non esset audiendus nisi probaret titulum. & ad hoc allegat notata Io. And. de offi. dele. si à subdelegato. li. vj. Item allegat, ꝙ extra ecclesiã nulla est iurisdictio. xxiij. q. j. aperte. versu. sanè. & § ex ijs. & Hosti. in summa de iureiurãdo § qua pœna. versu oppones. & de immunit. ecclesiarũ. c. aduersus. inducit etiã notata Io. & Laurẽ. xxiiij. q. j. in prin. qui tamen aliter ibi distingunt, & etiã notat Inno. de voto. c. ꝙ super ijs. vbi notat, ꝙ iurisdictiões sunt licitæ sine peccato fideles. Propter ꝙ dicit, ꝙ secundũ quosdã creditur instrumẽto ab hęretico cõfecto. remittẽs ad Speculũ de instrumẽtorũ æditiõe § restat. Fatetur tñ Hosti. de primo notare cõtrariũ. de in integ. resti. c. ij. & ꝙ ibi Inno. nõ remanet in prima sñia: imo fortius, ꝙ missus in possessonẽ causa rei seruandæ in istis iuribus ea excepit secundũ Inno. ꝯ. ti. proximo. c. contingit. inducit etiã Innocen. super. e. in literis. & in præd. c. cũ ecclesia. super verbo negatiua. in fine. & dicit hoc probari de relig. do. c. ij. in prima glo. in fi. Item inducit notata Noue. de elec. auaricię. li. vj. vbi omnino videas Item inducit notata. in præd. c. cũ contingat. Tertio quærit vtrũ processus fact⁹ per hereticũ teneat. remittens ad notata Archid. de offi. deleg. statutũ. in fi. li. vj. & Ioãnis monachi ibidẽ. finaliter tenet ꝙ sic in occulto, secus in publico. per. c. ad probandũ. de re iudicata. de excõicatione remittit ad notata in. c. veritatis. ꝯ. ti. proximo. Quarto quærit, nunquid iura incorporalia possideantur ab ijs qui in veritate ea nõ habent? remittens ad notata sua. ꝯ. e. & ad notata aliorũ de causa possessiõis. c. j. & fatẽt ꝙ sic. vt hic. & de iudicijs, examinata. remittens ad notata de foro cõpe. conquestus. ijs em̃ iuribus vtimur & expellimur. allegat lecta & notata in præd. c. ecclesia. & de elect. cumana. de eo enim ꝙ quis nõ habet, se iuuare non pôt. allegat lecta & notata. ꝯ. e. olim. de causa possessiõis pastoralis. & c. cum ecclesia. lxxxiiij. di. quisquis.

¶ SVMMARIVM.

1 *Beneficiũ restitutionis contra in vitium spoliantis scienter succedentẽ, licet non spoliauerit competit.*
2 *Vitia præcessorum ad successores transire.*
3 *Remedia quæ in violentum competunt.*
4 *Intellectus Inno ad hanc decretalem.*
5 *In possessorijs recuperandæ exceptioni dolo petit locum non esse.*
6 *Possessionem sine titulo in beneficialibus nihil facere.*
7 *Quid priuilegium.*
8 *Præsumitur scientia nisi probetur ignorantia.*
9 *Possessio vacans quæ dicatur.*

¶ CAP. XVIII.

SAEpe cõtingit. C. spoliatus restitutiõem petit ab illo qui sciẽter rẽ à spoliatore recepit. Primo ponit factum corrigendũ. Secundo corrigit ibi. *vnde*.

¶ Expone literã. *possessorem*. illũ scilicet in quem res translata est. Inno. *restitutionem*. i. per interdictũ vnde vi. ꝙ est de recuperanda possessione. *in*. alia litera habet iuris effectũ. i. vsum rei, quia proprietas apud ipsum remanet. alia litera habet effectũ & hæc placet Inno. & est sensus, ꝙ si spoliatus nõ potest agere possessorio contra illũ qui possidet rẽ suã, sequitur ꝙ proprietatis amittit effectũ, & quo ad vtilitatẽ. nã quoad veritatẽ non amittit: cum iura nostris inhæreant ossibus. ff. de pecul. l. quis ergo. verẽ tamẽ quoad effectũ perdit ius proprietatis, propter difficultatẽ probandi dominiũ. vnde publiciana subrogata est in remediũ. ff. de publiciana. l. j. in princi. & l. uj § j. & l. sed & si res § publiciana. Item aliam literã ponit, & exponit Hosti. quoad effectum in idem recidit, ideò illud nõ prosequor. *scienter*. cum hæc decret. requirat scientiã, & qui eã allegat eã probare debet. ff. de prob. l. verius. & quia graue est eã ꝓbare lau

do quòd proponas conditionem ex canone reintegranda.
Goff. *summæ*. quę pręsenda est omnibus iuribus, & omnibus
temporalibus. xij. q6. j. pręcipimus. C. de sacro sanc. eccle. san
ctimas. *Succurratur*. conditione de hac decretali. Inno. succum-
beret enim quicquid alij dicant etiam secundum canones, si
proponeret interdictum Host.

1 ¶ Nota secundum Collectarium, & primo, † quòd contra suc
cedentem scienter in vitium spoliantis, licet non spoliauerit,
competit beneficium restitutionis. Secundo notat, quòd in-
terdicta sunt personalia. s. eod. cum ad sedem. Sed contra de
iudicijs. quia Guillemus. de alienatione mutandi iudicij cā sa
cta. c. primo. de quo. j. dicetur. remittit ad notata Innocen. in
c. quia Guiellmus. Tertio notat, quòd maleficia personalia
non extenduntur de persona ad personam. remittens ad le-
cta & notata xiiij. q. iij. si hæres. de constitu. cognoscentes. de
reg. iur. priuilegium. lib. vj. & cuius odia. cum similib⁹. Quar
to notat quòd periculo probationū iudex occurrere debet
remittens ad lecta & notata vt lite contestata. quoniam. & de
testi. significauit. Quinto nota, quòd iudex debet prouidere,
ne pars superflua probatione oneretur. de proba sicut. & c. ad
nostram. nec obstant lecta & notata s. eodē capitul. primo.
vt ibi notatur. Sexto notat difficilem esse probationem pro-
prietatis, & difficilius esse rem recuperare, quam de nouo ac-
quirere, vel seruare. remittens ad lecta & notata sua de pœni.
di. prima. sunt qui arbitrantur. Septimo notat sequendā æqui
tatem. j. titulo. primo. c. primo. de transact. c. finali. de appel.
c. secundo. in clemen. de iuramento calumniæ literas. non ob
stat de noui oper. nun. c. primo. vbi rigor iuris ciuilis tenetur.
vt. s. eod in literis. in fine. vt notatur per Hostien. in prędict. c.
in literis. & in prædicto. c. finali. de transact. & de iudicijs. ca.
dilecti. & vtrobiq; dixi. & per Dynum de regul. iur. pro pos-
sessore. Octauo notat in verbo. scienter. quòd secus si ignorā
ter. quia dolum, & malum. & malitiam supponit. Item quia
succedit loco interdicti. argumen. vt lite pendente ecclesia. &
de reg. iur. cum quis. Et quia ista decretalis exorbitat à iurib⁹
communibus. argumen. de elect. cum expediat. allegat notata
Inno. & Hosti. hic, & Ioā. ij. q. j. in primis. vbi dicit hoc clarè
probari. Nono notat contra notata hic per Bernard. in glos.
prima, quòd ante hanc constitutionē non subueniebatur hoc
casu per capitulū quia. G maximè per officium iudicis, quia
illa loquitur in delegato, qui per viam iuris & formam rescri
pti procedit, vt ibi legitur & notatur per Inno. & Hosti. Plus
dicit, quòd nec subueniebatur per canōem reintegrāda: quia
ille non prouidet per priuilegiatum beneficium restitutiōis.
inducit notata Bernardi. s. eo. c. primo. & c. literas. Item pro
bat per hanc literā quæ hoc probat de plano secūdū eum, sci-
licet, quòd ante non subueniebatur, nec per interdictum, nec
per aliam iuris prouisionem, & sic oportet dicere secundum
eum quòd sit noua iuris prouisio. Decimo notat in verbo.
quasi. idem iudicium de actione vtili, & directa. ex quo infert,
quòd probans in vno & in alio debet obtinere. remittens ad
collecta sua s. eod. cum ad sedem. Probat quia in effectu dif-
ferre non videntur, vt hic, & C. de petit. hęred. l. si scripti hære
des. de quo per Cyn. C. de act. & obli. l. j. vnde secundū Col
lect. si agas super rebus incorporabilibus rei vendicatione nō
est vis, quia obtinebit etiā inutili. inducens notata scribentiū
de iudicijs examinata. vbi de hoc scripsi. & notat Innocen. de
fideiussoribus quòd quibusdam. & quòd habetur. C. de rei vē
dicatione. l. si vt proponis. & illud vulgare, quòd de similib⁹
idem iudicium est, siue effectu. de testibus. cap. licet. & quòd
lex non imponitur verbis, sed rebus. de elect. commissa. Item
inducit notata Innocen. de relig. domibus. cum venerabilis.
vbi dicit notari per eū, quòd licet res spirituales non possint
mutari, tamen datur pro eis vtilis actio in rem, cuius idem est
effectus. licet videatur contra quòd legitur & notatur. j. q. iiij.
§ notandum. ibi sed quasi delictum. verum quo ad periculū
animæ idem quasi: quia vtrunq; mortale. Sed quoad forum
contentiosum refert, quia detinent iniustè, siue violentia com
peterent & darentur deffensiones legitimè alteri denegandæ.
iuxta notata supra eodem capitul. primo. & capitulo literas.

Vndecimo notat in verbo. *dimitti*. id quòd dixit textus, vide
licet quòd nō multū ītersit, & c. si autē qs det rē suā, & malè ad mi
nistret, vel dispenset, puta qa abūdat & nō dat pauperibus in ca
su necessitatis, pariter dānatur ac si alienū occuparet secūdum
eum argumeo. hic à cōtrario, & xij. q. ij. ibi in princ. & xlvij.
di. sicut. ibi non minus à cōtrario. cum ibi notatis per Archi.
Item allegat Tho. sed non quotat. & lecta & notata. lxxxvij.
distin. pasce. xvj. q. j. decimæ. & prima. distin. in principio. vn
de in fine penultimæ glos. Bernardi quæ fuit Ioan. dicit No-
uel. vt quòd notatur in. c. & si illi. xij. quæst. ij peius est auffer
re quam non dare. & quòd contraria loquūtur cum quis eget ad
mortem, quo casu dicit plus peccare is qui potest & abundet
tali non dando, quā alius furando. Duodecimo notat in ver-
bo, *possessorem*. quòd possessor iniustus tenetur ad rei restitutio
nem. Dicit tamen quòd non tenetur ad fructus, in casu isto
à tempore deiectionis, sed solum à tempore receptionis. sed quòd
spoliator tenetur à tempore deiectiōis. an autem possessor po
terit spoliatorem in iudicio nominare. dicit Vincen. tenere quòd
non. remitōt ad notata Archid. in. c. reintegranda. & Ioan. xj.
quæst. prima quicunq;. & ad collecta sua vt lite non contesta
ta. quoniam. licet Hostien. ibi contra. vide. j. eod. c. quæstio.
iiij. vers sed nunquid. Subdit tamen quòd mero iudicis offi-
cio non succurritur per viam restitutionis, licet glos. contra
hîc. & s. eod. cum ad sedem. nisi in casu appellationis, de app.
bonæ. vel litis pendentiæ, vel ratione absentiæ. iuxta notata
Ioan. in. c. reintegranda. quia cōpetente actione cessat officiū.
not. de officio iudicis. c. ij. & cum specialis actio cōpetit opor
tet eam intentare secundum Inno. s. eod. cum ad sedem. vbi
tamen collecta sua aliter sentire videntur. subdit quòd condi
tio capituli. quia. G. non datur contra quemlibet successorē,
sed solum in casu illius capituli, vel in causa beneficiali. vbi re
scriptum & processus extendūtur ad personas singulares. sed
tene quòd ibi scripsi. Decimotertio notat hic Henri. tam ex
textu quam ex glo. quatuor remedia hîc colligi, quæ compe
tunt spoliato, videlicet interdictum, iudicis officium. condi-
tionem ex canone reintegranda, & conditionē ex hac decreta
li. capitulum verò quia Guil. s. de iudicijs. differt ab isto. quia
ibi agitur de extentione iurisdictiōis, seu potestatis delegati,
hîc verò de remedio per quòd agi pōt. Item differt officium
iudicis, quia non competit ita generaliter, sed solum cum lite
pendente, vel post appellationem attentatur. super quo vide
notata de appellationibus. c. bonæ. secundum Martinum &
de alijs quatuor remitōt ad Speculum. eod. titu. § primo. vers.
sed vt in hac materia. & ad notata Hostien. in summa eod. ti.
c. penultimo. & Ioan. iij. q. j. in summa. & Archid. ibi in glos.
final. Ego autem te remitto ad ea quæ latè de hoc scripsi. s. eo.
cum ad sedem. in. q ij. principali. Decimoquarto notat Hen
2 ricus † vitia prędecessorum transire ad successores. circa quòd
post Host. sic distinguit. quia realia trāsiunt C. de acqui. pos.
l. via. personalia autem non. vt. c. quia Guillemus saluo casu
speciali notato de sepulturis c. finali. verum iste postea à seip
so circa hoc aliter sic distinguit. quia aut quæritur quātum ad
perceptionem fructuum, & tunc dic plenè vt notat glo. ff. de
acquiren. rer. domi. l. bonæ fidei. & notatur plenius. ff. de re.
vend. l. ex diuerso. & insti. de offi. iudi. § illorum. & in Spec.
de fructibus, & expensis, nec est hîc propria materia. Aut quā
tum ad impediendum vsucaptionē, vel præscriptionē. & tunc
si de vitijs realibus loquimur cuiusmodi sunt furta, violentia
expulsiua, vel ablatiua. insti. de vsucapionibus. § furtiuæ. non
compulsiua. ff. de quòd met. caus. l. si vi. Item res data præ-
sidi contra. l. Iuliam repetundarum. vt. ff. ad legem Iul. repetū.
l. penult. & tunc dic, quòd talia tenent etiam singulares succes
sores. vt prædict. § furtiuæ. & ff. de publiciana. l. sin autē § hęc
actio. & l. si ego § pactus. Aut quæris de quasi realibus. vt li-
ber homo. instit. de vsucapionibus § sed aliquādo. res fiscalis.
vt. ff. de vsucaptionibus. l. vbi lex. § interdictum. & C. commu
nia. de vsucap. l. iam pridem. & institu. de vsucap. § res fisci. &
pupillaris. vt prædicta. l. bonę fidei. cum concordantijs supra
allegatis. Aut quæritur de vitijs personalib⁹, vt dolus dans cau
sam contractui, vel negotio, vel incidens ex proposito. Item
mala

mala fides, vt quando credit venditorem non habere ius ven-
dendi. C. de longi. temp. præscrip. l. si fraude. Item scientia rei
alienæ, vt cómodatarij, & depositarij, & creditoris. notat glo.
C. de acquir. pos. l. vitia. & ff. de reg. iur. l. quæ ipsis. Et tũc aut
quęritur de successore singulari, & ad talē iure veteri nõ tran
sibant si nolebat vti accessione prædecessoris, imo volebat à se
incipere vsucapionē, vel præscriptionē aliter transibāt. vt. ff. de
acqui. pos. l. Pomponius §. j. ij. & iij. de publiciana. l. sed si res.
§. sed in hac actione. de diuersis & tempora. præscrip. l. an vi-
tium. C. de præscrip. lon. tempo. l. j. & hoc voluit tenere Host.
in summa de vsucapi. pro hærede. Sed hodie iure nouo tran-
seunt indistinctè. vt. C. de pręscrip. lon. tempo. authē. malæ fi-
dei. Aut quæritur de successore vniuersali. & tũc dic quòd si-
bi nocent, & ad eum trãseunt, siue sit ciuis, siue extraneus. vt. ff.
de diuersis & tēpo. præs. l. & si heres. & C. cómunia de vsucap.
l. vltima. Aut quæritur quãtum ad actionem exercēdam seu
impediendã, & tunc si sit vitium reale, rem concomitatur. vt
ff. de serui. rusti. prædio. l. via. §. si fundus seruiens. & in pręd. l.
vitia. Et idem vbi exceptio causatur ex iure reali. vt puta pu-
blicatione. iuxta. §. aliæ. insti. de actio. sic intelligitur. ff. de excep.
doli. l. apud Celsum. §. si à Titio. si autem est vitium personale
nocet vniuersali successori, & ad eum transit: quia eadē perso-
na cum deffuncto reputatur. in authen. de iureiur. à mori. pre.
in princi. C. de acqui. posses. l. vitia. & de fructi. & lit. expens. l.
ij. Sed si est successor singularis, & habet causam lucratiuam,
vel quasi. & vtitur accessione, seu adminiculo sui auctoris, no
cet sibi. vt præd. l. apud Celsum. §. apud Iulianum. & §. si quis
autē ex causa legati. sed si nõ sit reuersura ad dolosum tũc sec'.
vt pręd. §. de auctoris. j. resp. & §. actoris. si aũt habes cãm lucra
tiuã, vt in donato, vel legato, vel quasi lucratiuã vt in seruo no
xe dedito, nõ nocet sibi vt §. si quis autem ex causa legati. & §.
auctoris. allegatis. versu cæterum.
¶ Opponit Lignianus multipliciter, & primo quia licet spo
liatus perdat possessionem, non tamē perdit rem vel proprie
tatem, imo nisi purgetur vitium res illa est in vsucapibili. in-
stit. de vsucap. §. quod antē. Soluit per ea quæ scripsi in exposi
tione super verbo ius. Secũdo opponit de capitulo in primis.
ij. q. j. Soluit ꝙ successores ibi ignorabãt vitium priorum pos
sessorum, vel ꝙ ibi fuit dispensatum secundum Inno. Tertio
opponit, ꝙ superfluit remedium huius decretalis quia ibi pote
rat prouideri, anteà etiam secundum rigorem iuris ciuilis. per
l. si colonus. C. de agric. & censi. & per. l. indebiti. §. primo. ff. de
condi. indebiti. & ff. de triticaria quasi per totum. Item quia
locum habet interdictum ne vis fiat ei qui in possessionē mis
sus est, quòd habet duo capita. ff. ne vis fiat ei. §. hoc autem in-
3 terdictum. † Soluit dicens, ꝙ contra violentum reperta sunt
plura remedia. Primũ est interdictũ recuperandæ possessionis
& datur directum solum contra spoliantem, vel contra man-
dantem, vel ratum habentē. Et vtile cõtra eum qui familiam
spoliauit, & ad iura quorũ nõ est vera possessio, sed quasi. vt. l.
sequitur. § si viam. ff. de vsucap. & . ẽ. c. proximo. & cõpetit cõ-
tra vniuersalem successorem quantũ ad eum peruenit, & con
tra successorem dignitatis indistinctè. vt notatur. ẽ. c. cũ ad se
dem. & de hoc in isto titulo per totum ff. de vi & vi armata.
per totum. sed & vltra hic reperitur conditio huius capituli,
quæ datur contra successorem singularem scienter succeden-
tem in vitium, secundum eum. Sed per hoc non soluitur op-
positio. de hoc tetigi post Collectarium supra in nono nota-
bili. & ad hoc redibo.
4 ¶ PRIMO † quæritur qualiter intelligitur hæc decretalis.
Respondet Innocen. dicens se intelligere hanc decretalem pla
nè, sicut iacet. videlicet hoc modo vt quicunque rem raptam
sciens eam raptam à quocunque acceperit, conditione ex
hac decretali tenetur etiam si per multas man'res rapta iuerit.
argumen. ff. de minoribus. l. sed vbi restitutio. ff. de petition.
hæredita. l. sed si lege commissoria. §. siue autem. dummodo ne
sciat purgatum vitium rapinæ: quia si sciret vel probabiliter
crederet vitium rapinæ purgatum, tunc non haberet locum
hæc decretalis, sicut bene apparet ex verbis quæ sequuntur de-
tinere iniustè, &c. non enim iniustè detinet, qui vitium igno
rat, & bonam fidem habet. nec obstat prædictum capitulum
in primis. vt scripsi supra in secunda oppositione secun-
dum eum.
¶ SECVNDO quæritur, pone quòd res rapta per vnum
ab alio vacans reperitur, & accipitur quis tunc aget ad illius
recuperationem? Respondet Innocen. dicens, quòd tunc ra-
ptor propter possessionē suam, licet iniustam habet conditio-
nē ex lege conquerebatur. contra accipientem, dummodo ac
cipiens eam vacantem dolo malo acceperit. nec sit sua. vt. C.
vnde vi. l. conquerebatur. Sed nunquid passus violentiam à
raptore aget? Respondet Innocen. dicens, quòd videtur quòd
habeat interdictum vnde vi contra raptorem, & conditio-
nem ex hac decretali contra eum qui scienter accepit vacan-
tem. plus dicit Innocen. sibi videri, quòd si ille qui scienter rē
raptam accepit, scienter in alium possessorem dolo transtule
rit, quòd hac constitutione tenetur: quia qui desijt possidere
pro possessore habetur. ff. de alienatione mutandi iudicij cau-
sa facta. l. prima. ff. de rei vendicatione. l. sin autem. § primo.
Sed pone, quòd occupator rem raptam à nemine accepit sed
sciens eam esse talem eam vacantem occupauit. nunquid cõ-
tra talem competit vim passo conditio ex hac decretali? Re-
spondet Innocen. dicens quòd sic. plus dicit Innocen. genera-
liter posse dici, quòd omnis possessor siue bonę, siue malæfi-
dei habet auxilium huius decretalis contra omnem immedia
tum possessorem illius qui dolosè possessionem habuit, & ha
bet auxilium siue interdicti. C. vnde vi l. prima. & per totum.
siue constitutionum quę sunt in titulo C. vnde vi. & C. de
acquiren. posses. l. ex liberis. Quinimo adhuc magis se exten-
dit dicens, quòd imo videtur quòd etiam contra mediatos
possessores per quamcunque manum ierit detur auxilium.
dummodo malæfidei sint, vt hic. & Prædicto capitulo. in pri
mis. & ff. de dolo. l. i. § j. & de vi & vi arma. l. j. § familię. & § si
filius. Subdit tamen Innocen. quòd si vnus de medijs possesso
ribus quęsiuisset possessionem bona fide, tunc ipse solus ha
beret actionem contra alios sequentes malæ fidei possessores.
per iura proximè allegata.
¶ TERTIO quęritur, pone quòd aliquo possidente bo
na fide alius eandem possessionem occupat bona fide Quali-
ter primo possessori bonę fidei contra secundum etiam bona
fide occupantem succurretur? Respondet Innocen. dicens,
quòd nisi constiterit priorem possessorem bonę fidei iustè
possessionem amisisse, fiet ei restitutio possessionis etiam non
probata spoliatione. C. de agrico. & censit. l. si colonus. in au-
thentica de mandatis principum. §. si verò. tertia quęstione
prima. reintegranda. & vide de concessione prębendæ post ele
ctionem. in glos. sententiam. in fine. & sunt hæc notanda pro
possessoribus ecclesiarum, qui amittunt earum possessionem,
nec possunt probare suam canonicam institutionē secũdum eũ.
¶ Subdit quòd possessionem ecclesiarum & aliarum rerum
videntur continuare possessores quousque alius occupet, &
ipse suspicetur se posse repelli ff. de acquirend. possessi. l. clam
possidere. § finali. & l. si id quòd. §. finali. & de vsucapionibus.
l. naturaliter. & l. possessio. vel quousque ipse suam possessio-
nem negligat. ff. de acquiren. posses. l. si rem mobilem. & not.
ẽ. de electio. querelam. secundum eum.
¶ Martinus autem de salua post Ioã. de Lignano dicit, quòd
in eo quòd scripsi supra in principio huius tertię quęstionis
tangitur verus & proprius intellectus capituli reintegranda.
quicquid alibi noteur, dicit tamen quòd fortè minus exten-
ditur. Credit enim quòd illud capitulum non prouidet nisi
in rebus ecclesiasticis, & quòd in hoc differt à capitulo isto,
& quicquid sit de hoc dicit quòd saltem non competit alijs
quàm clericis, licet de rebus patrimonialibus clericorum sit
dubium. Subdit quòd si agens ex illo canone restringit se ad
certam actionem, exceptionem proprietatis admittentem
contra remedium illius canonis, tunc admittitur talis excep-
5 tio, aliàs secus: † quia non habet locum regulariter in posses-
sorijs recuperandę exceptio dolopetit.

¶ Subdit etiam ꝙ per ea quæ scripsi. s. e. q. iij. versu. & sunt hęc
notanda. videtur ꝙ in beneficialibus non oporteat iustificare
possessionē ex titulo. Inducit notata Inn. s. e. ex parte. allegat
in hoc in cōtrarium notata Inno. s. e. in literis. & remittit ad
notata Archi. de eo qui mittitur in posses ionem. c. vn. lib. vj.
ad finem glo. & lecta & notata de filijs presby. cōstitutus. sub
dit ꝙ communiter seruatur quòd petēs restitui doceat se supe
6 rioris auctoritate possessionē adeptā, † eo ꝙ possessio nihil
facit in bñficialib⁹ sine titulo. iuxta id ꝙ de vxore legit, & not.
in. c. significasti. de diuor. per Inn. &. s. e. in literis. de quo dixi
in ṗd. c. constitutus. & in. c. ij. eo. ti. Caue tñ de intellectu cano
nis reintegranda. quia aliter intelligit illum Inno. s. eod. cū ad
sedem. vt ibi scripsi in. ij. quęst. circa principium. Item & ali-
ter fortè haberet intelligi qui de longuo perlegeret canones
Eusebij & Ioannis Romanorū Pontificum à quibus decisus
& extractus est ille canon. loquitur enim de epis spoliatis ad
consilium euocatis, & in consilio accusatis, inquam respon-
deant accusatoribus restituendis. vnde satis est mirabile quo
modo glosatores illud in tantū extendere præsumpserūt, ma
ximè cū exorbitet a iure cōmuni. iuxta lecta & notata. de reg.
iur. c. quæ a iure. lib. vj. licet minimè mutanda videantur quę
tam loguā interpretationem habuerūt. vt. ff. de leg. l. minimè.
quòd autē intellectus prædicti canonis reintegranda. secundū
mentem Eusebij & Ioan. non fuerit ita lapsus sicut videntur
glosatores velle, patet primo ex canone Eusebij. Pro quo sciē
dum ꝙ ille canon fuit quędā epistola directa per Euseb. epi-
scopum Romanū fratribus in Christo per Alexandriam, &
Egiptū domino militantibus quæ incipit, Benedictus Deus,
& pater Domini nostri. quæ epistola duas habet principales
partes. in prima instruit, & in secunda corripit. In secunda ve
rò parte in qua corripit principaliter monet subditos episco
rum non insurgere cōtra eos, nec eos reprehēdere, nisi à recta
fide exorbitauerint. Secundo narrans in facto quosdam epi-
scopos in illis partibus à proprijs ouibus accusatos, & huius-
modi occasione quosdam proprijs rebus spoliatos, quosdā
verò à propria sede expulsos, statuit ꝙ nec ad synodum pro-
uincialē, nec ad generalē tales possint cōuocari, nec in aliquo
iudicari antequā cum ita quæ eis ablata sunt potestati eorū
reintegrantur inducēs ad hoc plura decreta antiqua, & inter
cætera vnum ꝙ in synodalibus patrum decretis & legum edi
ctis legitur statutum. eius cuius verba sunt hæc. reintegranda
sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis præsentialiter ordi
natione pontificum & in eundē statum, vnde accesserant fun
ditus reuocanda quacunque conditione temporis, aut do-
lo, aut captiuitate, aut virtute maiorum, aut per quascunq; in
iustas causas res ecclesiæ, vel proprias aut substantias suas per-
didisse noscūtur ante accusationem, aut regularem synodum
vocationem. Vnde si attendatur propositū ad ꝙ Eusebius prę
dictum decretum induxit & attēdatur finis verborum ipsius
decreti inducti ibi ante accusationem aut regularem ad syno
dum vocationem, clarè monstratur, ꝙ illud decretum nō lo
quitur nisi de episcopis eiectis vel expulsis ante reintegratio-
nem ad prouinciale vel generale cōsilium super accusatione
non vocandis nec etiā iudicandis, nec est omittendū ꝙ Gra
tianus nimis decisiuè decurtauit prædictum decretum: quia il
la verba ante accusationē aut regularem ad synodum vocatio
nem earum, omisit. Item per eundem modum pōt hoc dedu
ci ex canone Ioannis. Ille enim canon fuit quædam epistola
per Ioannē episcopū vrbis Romæ Zachariæ Archiepiscopo
directa. quę quantum ad materiam de qua agitur eiusdem te
noris existit. sicut prædicta epistola Eusebij. Ideò autem præ
misi epistolam Eusebij, quia in corpore canonum antecedit.
licet Gratianus peruertat ordinem, nec est verum ꝙ illud de
cretum sit Eusebij, vel Ioā. sicut innuit Gratianus, imò recita
tiuè transcribitur per vtrumq;, vnde inquantum iuri commu
7 ni noscitur obuiare, videtur priuilegium cōtinere: † quia pri
uilegium est priuata lex iuri cōi detrahens in fauorem perso-
narum vel ecclesiarum. Si autem sit priuilegium concessum
episcopis ob honorem & reuerentiam suæ dignitatis, & mini

sterij ꝙ exercent quomodo ad cęteros nō Episcopos & ṗser-
tim ad laicos extendi debeat, nō apparet. vt. ff. de cōstitu. prin.
l. ij. § planè. de reg. iur. c. priuilegiū. & ibi cōcordantiæ. vnde In
no. circa istā materiam valde titubauit. nā in. c. cum ad sedem.
s. e. circa medium omnes glo. ver. sed nos hoc nō dicimus de
intellectu illius canonis scripsit hęc verba, intelligimus illud
c. reintegranda. & alia iura quæ facere videntur ꝙ omnia sunt
spoliatis restituenda, non conditione ex canone, vel interdicto
vnde vi, sed alijs cōpetentibus actionibus. puta si dolo contra
xit, actiōe de dolo. si metu, actiōe ꝙ metus causa. & sic de alijs.
Itē in isto capitulo in glo. penul. in verbo in vitium. idē vide-
tur sentire Inn. dixit enim textus iste bene dicit, si sciēter accepit
ꝙ tenet restituere per cōditionē ex hac cōstitutiōe. nā si ignorā
ter accepisset secus esset. vt. ff. vnde vi. l. cū à te. non cōtradicit. c.
reintegranda. quia loquitur quādo ille qui rem tenet de qua
agitur interdicto dolū vel violentiā cōmisit. ar. s. de ordine co
gn. c. cum dilectus. secundū eū. Vel dic secundū eū ꝙ si quis da-
ret libellū sub quo posset cōprehendi actio ꝙ metus causa per
quam aduocaretur res etiā ab eo qui metū non intulit. iuxta. l.
si cum exceptione. § ij. ff. quòd metus cau. puta dicendo peto
restitutionē possessionis talis rei, posset sententia ferri contra
possidentem, quamuis non spoliasset, nec rē scienter à spolia-
tore recepisset. Sic intelligit capitulum reintegranda. &. C. de
annali exceptiōe. l. vltima. &. C. vnde vi. l. inualor. Item ꝙ præ
dictus canon reintegranda. in tantum laxari non debeat sicut
cōmuniter in iudicijs de facto laxatur. probat hęc decretalis,
quia aliter superflueret, & aliter de nouo & speciali remedio
ad relaxandum rigorem personalitatis interdicti frustra pro-
uidisset quòd non est dicendum, vt videtur. & patet arg. quia
ille canon reintegranda. præcessit de tempore pontificatus In
nocentij tertij, qui fuit conditor huius decretalis. Si ergo per il
lum canonē erat prouisum sufficiēter spoliatis aduersus quos
cunq; possessores, etiā qui nō spoliarunt, siue in vitium spoliā
tium scienter successissent, siue nō, frustra hec decretalis post
illū canonē generalem de vno remedio magis restrictiuo pro
uidisset huiusmodi spoliatis, videlicet aduersus possessores nō
spoliantes scienter, tamē in vitiū in succedentes, præterea in ea
parte in qua prædictus canon iuri cōi censeretur obuiare, non
deberet saltem ius antiquū corrigere, nisi in quantum appareret
expressè de mente & intētione ex verbis. C. de appel. l. pręci-
pimus. in fine. C. de inoffi. testa. l. si quādo super. de ele. c. eccle-
sia. iurū enim correctiōes sunt vitādæ, & iura iuribus cōcor-
danda. C. de inoffi. dotibus. l. vn. s. de ele. c. cum expediat. lib.
vj. Et tamē prædictus canō non loquitur hic de Episcopis eie
ctis, vel expulsis ad synodū vocatis, vel in synodo accusatis &
si traheretur ad omnē iudicialē Episcoporū cōuentionem, sal
uo. c. frequens. s. e. li. vj. tamē fortè esset ꝙ traheretur ad non
Episcopos, & fortius ꝙ traheretur ad seculares. Caue tamen
quia cōmunis iudiciorū error huic subtilitati in iudicijs præ-
ualeret, non tamen placet differentia quam faciūt quidam in-
ter res ecclesiæ & res proprias, quia canon reintegranda. in fi.
vtrasque comprehendit, dicens res ecclesię vel proprias, aut
substantias suas perdidisse noscuntur, &c. Nec curo de illa dif
ficultate an possit contra beneficium illius canonis exceptio
proprietatis opponi, quia textus illius canonis vult expressè
quòd ante accusationem aut regularem ad synodum vocatio
nem fiat restitutio, licet vt dixi illa verba omiserit Gratianus,
& adhuc expressius vtraque epistola ante insertionem prędi-
cti canonis hoc declarat, tamen si restringeremus prædictum
canonem ad casum accusationis iuxta capitulum. item cum
quis. supra eodem. non haberet dubium quęstio, nec faceret
ad propositum, & tamen verba canonis dictam restrictio-
nem sonare videntur.

¶ Goffredus tamen præuidit dictum argumentum quòd feci
contra laxationem prædicti canonis de superfluitate huius
decretalis.

¶ Ad illud enim respondet dicens, quòd imo hæc decreta.
superfluitatis nō nihil habere videtur, etenim addit istud vide
licet ꝙ actio in factū q̃ dat locū huius interdicti. insti. de inter
dictis

dictis §. vltimo. extendatur ad hunc casum, quod olim non erat. Sed hoc non est soluere realiter argumentum. vel aliter dicit Goff. ꝙ & si alia erant remedia. voluit tamen cōsiliū addere conditionē ex hac decretali. Sed adhuc nō satisfit argu. Vel secūdū Host. emanauit hæc decre. ad declarādū ꝙ ius ciuile cōtrariū nō obstaret. Simile notat Ioā. and. de vsur. c. q̄q̄. in nomine. li. vj. Sed adhuc non satisfit argumēto, quia secundū hoc debuisset tollere gn̄aliter ius ciuile secundū gn̄alem laxationē prædicti canonis. de hoc vide. ij. q. ij. c. nullus Eporū. & in præ. c. reintegrāda. & iij. q. j. in summa. & quæ de hac materia scripsi. j. e. c. ad decimas. li. vj. in. xj. q. principali.

¶ QVARTO quæri. in verbo: *sciēter*. quis habet onus probandi scientiā vel ignorantiā dicit Host ꝙ præsumitur scientia, nisi probetur ignorātia. Scire enim debet quis ꝙ suum est, &c. C. vñ vi. l. cōquerebatur. Sed Goffr. & alij cōtra allegant j. de reg. iur. c. præsumitur. li. vj. & hoc Nouel. credit verius, & hoc etiā magis mihi placet. nec obstat ratio Host. quia vitiū auctoris mei non est aliquid quod sit meū. nec apparet ratio cui debeā præsumere vitiū in auctore meo, & cui nō possum factū eius probabiliter ignorare. ff. pro suo. l. fi. s. de rescript. c. ab excōicato. à cōtrario: nec obstat lex qui cū alio cōtrahit. ff. de reg. iur. quia aliū respectū habet. ¶ Sed nūquid realis possessor succedēs sciēter in vitiū spoliātis à spoliato cōuētus pōt auctorē suū videlicet spoliantē in iudicio nominare? remitit Nouel. ad notata sua vt lite. nō contest. qm̄. § ꝙ si super j. glo. Dicit Host. breuiter ꝙ nō. quia habet locū hoc in vitio reali, secus in personali. remittēs ad notata in præd. c. quia Guiller. hæres tñ secūdū canones qūq; tenetur de persunali. remittēs ad lecta & notata de sepulturis. § parrochianos. de quo satis scripsi. s. e. c. Vincē. autē concordat, ꝙ hic nō sufficit dñm nominare. nō est presens materia ideò nō insisto. Vide tñ quę de hoc scripsi post Collectariū. s. e. c. in. xij. notabili. versu. an autē possessor. ¶ Collect. aūt vltra præmissa notabilia hic mouet aliqua alia, & primo quærit, quid si quis narrat in libello, ꝙ quis per metū possessionē sibi abstulit quam petit sibi restitui. & nō probat metū, sed probat possessionē. nunquid obtinebit? videtur ꝙ sic. per ea quæ scripsi post Inn. s. e. c. ad finem tertiæ q̄ōnis principalis. versu. Itē in isto. c. & versu. vel dic secundū eū. vbi melius & hoc per capi. reintegranda. Sed litera Inno. sic se nō habet, sed facit melius quod scripsi in prin. prædictæ. iij. q. Facit quia valet libellus gn̄alis. notat Inn. de ordine cog. c. ij. fatetur tñ ꝙ in hoc est discordia magna, & illa est quā tetigi. s. e. c. in. iij. q. Secūdo quærit nūquid lex. cōquerebatur. C. vñ vi. habeat locū in hæreditate, de quo vide per Cynū in præd. l. in tertia, & quarta q̄ōnibus. & dicit ꝙ pro dicto Cyni facit æquitas canonis reintegrāda. Tertio quærit de notatis Cyni in prę. l. in. vj. q. videlicet de dño qui rei suæ possessionē vacantē occupat, an teneatur illa lege & dicit ꝙ nō. per lecta & notata de ordine cognitionū. c. ij. Quarto quærit intrasti possessionē meā illā amittis & tertius eā occupat, tu & ego agim⁹ quis præferetur? Super quo vide Cyn. vbi. s. io. viij. q. principali, vbi tenet Pet. me admitti, quia cōditio ex illa lege nō est mere personalis. Collect. dicit se nō legisse aliquē tenentē istā sententiā. vñ Inn. secundū eū hic circa mediū glo. intelligit legē illā in illo qui qualitercunq; mala fide intrat alterius possessionē, si ab aliquo vacās occupetur dūmodo nō sit dñs rei. sed si per violētiā occuparetur possessor licet viciosus haberet interdictū. s. eo. in literis. nisi dñs cōcurreret cum eo. quod intelligēdū videtur quādo incōtinēti spoliatur, vel à domino, vel ab alio. quia tūc dñs est potior. vt leg. & notatur in. c. supra proximo. Sed nolo hic tractare materiā dictę legis. vnde cōsulo canonistæ, ꝙ planè sequatur dicta Cyni & de illis cōtētetur. Hoc solū pro nunc apperio canonistæ, ꝙ in hoc differūt interdictū, & cōditio ex hac decretali, à cōditione ex l. illa conquærebatur. quia illa loquitur cū occupatur possessio vacās, ista verò loquūtur cū nō vacās possessio occupatur licet fatear ꝙ isti decretali esset locus etiā si tēpore vltimę occupationis rei raptæ possessio esset vacās. per ea quæ scripsi supra, in j. & ij. quęst. ¶ Saluo ꝙ ad declarationē prędictorū, sequēdo Pet. de bella per. & Cyn. de pistorio in prę l. cōquærebatur.

9 dico primo † ꝙ possessio vacans dicitur dū vtraq; ciuilis videlicet & naturalis vacat. i. dū res nec ciuiliter nec naturaliter, nec corpore, nec aīo possidetur, hoc est dū rei à nemine corpore possidetur, & animo possidens ex obliuione, vel alias perdidit animū possidēdi, vel dū mortuo testatore hæreditate existēte dña penes nullū extat possessio, vel dū hereditate addita hęres nōdū possessionē est adeptus, vel dū per mortem rectoris vacāte bñficio nullus possessionē incūbit, vt patet ex ijs quę scripsit Cyn. in pręd. l. in quatuor primis q̄ōnibus. Secūdo dico, ꝙ vt cōpetat cōditio ex. l. illa necessarius est dolus ex parte occupātis, & hoc modo dissoluit. l. illa ad legem inuasor. eo. tit. vt scripsit Cyn: in præd. l. in prima opposi. & in. x. q. Tertio dico, ꝙ nō habet locū illa lex. vt ibi occupator est dñs rei occupatæ, vt scripsit Cyn. in ea. l. in. v. q̄ō. Quarto dico, ꝙ si occupator rei meę vacantis desijt possidere sine culpa in casu dictæ legis ipse tenetᷣ mihi: quia ex dolo, & quia ex conditione personali obligatus est. Et idē si expulsus est, vt scripsit Cyn. in. d. l. in. vj. & vij. q̄ōnibus. Quinto dico, ꝙ si occupatore rei meę vacantis à possessione cadente, & alio occupante, volumus primus occupator & ego cōtra secundū occupatorē agere debeo pręferri in agēdo, vt ibi per Cy. in. viij q. Sexto dicu, ꝙ occupator in casu dictę legis non tenetur poena legis si quis in tantā. Sed solū ad fructus & interesse, sicut in interdicto vnde vi. nec ex hoc dicitᷣ possessio vitiosa, & eo ipso probatur dolus ꝙ probatur possessio fuisse vacans, si aliter nō excusatur, vt scripsit Cyn. in. d. l. in. xj. & xij. & vlti. q̄ōnib. Lignianus autē latius ista prosequitᷣ, & plus prosequitᷣ notata Cyn. in pręd. l. si quis in tantā. de quib⁹ propono dicere, si Deus dederit. j. de prębē. eū qui. lib. vj. Multa alia possem dicere, & dicta Cyni examinādo me extendere, sed vt euitetur prolixitas ista sufficiant.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Excommunicatum notoria offensa causa nisi rependerit absoluendum non esse.*
2 *Excommunicatum si anceps excommunicationis causa fuerit, cautione præstita absoluendum esse.*
3 *Res restituta quando dicatur.*
4 *Quo modo restitutio facienda.*
5 *Ligandi & absoluendi æqua potestas.*

¶ *CAP. VLTIMO.*

PIsanis. C. Si mādatur restitutionem fieri, & sub certo modo necesse est non solū in facto, sed etiā in modo parere aliter non valet quod agitur. Prima pars ponit quærelam Epi Lucani. Secunda pars expressa causa diffinit ibi: *possessionis*. dicit Hosti. ꝙ decretalis cōtinet cōmissionem processum iniustum, appellationē, primi mādati interpretationem, & iniusti processus retractationem.

¶ Expone literā: *& infra*. secundū Host. Pet. & Abbatem hic deciditur, ꝙ Lucanus Eps cōmiserat ciuibus suis custodiam quorūdā castrorū, vt se de illis iuuarent, & ipsum ab expensis releuarēt. in quibus tñ percipiebat oēs redditus suos. cōtingit ꝙ deuictis Lucanis Pisani occupauerūt castra, quæ noluerūt Epo restituere, permittebāt tamen illū suos redditus percipere. & quia noluerūt castra restituere fuerūt interdicti, & excōmunicati auctoritate Apostolica. quas sñias petebāt Pisani relaxari. obijciebatur de notoria offensa, & processum fuit vt in litera cōtinebatur. Alia lectura videtur placere Inno. s. ꝙ Lucani prius occupauerūt castra, vnde contra illos competebat ecclesiæ interdictū, & non contra Pisanos, tamen iustè fuerūt excōmunicati pro detentione rerū Ecclesiæ. xij. q. ij. quicūq;

1 militū. † quia offensa notoria dicebatur, non videbantur absoluendi sine satisfactione. de ver. signi. cū olim. & c. ex parte. Sed Hosti. aliter vt. j. patebit. *castra*. quo ad pensiones & iura quæ percipiebat in illis, vel ad literā sicut iacet. Host. *habuisse*. supple restituta, ꝙ est. j. & dimissa sibi pri⁹, &c. *motæ discordiæ*. inter Pisanos & Lucanos. & hoc iustificat sñiam Papæ vt. j. dicam. Alij intelligunt de tempore litis contestate vel cita-

tionis quod non placet. *Prolatai.* forsan à delegatis iudicibus auctoritate aposto. Host. vel per Episcopū Lucanū secundū Pet. *q̄ ex ipsorum.* i. iuriū quæ in castris habebat Eps Inn. quo rum possessio mandabatur restitui quoad factum, & quoad modum. *relaxaret.* absoluendo videlicet. est enim differentia inter ista duo, vt notatur. ꝟ. quòd metus causa capitu. j. lib. vj. *asserentibus.* coram delegato Papæ Inno. *restituere.* quia parati erant restituere tibi & in pace dimittere quicquid in dictis castris percipere debes, de quo cōstabat, & quo ad alia satis da re, sed tu nō eras cōtētus: quia in hoc nō satisfaciebat mō. *impugnatorum.* preter appellationē audiri debebat Epī cū dixerat processū nullū, vt apparet in fine Inn. Sed Hosti. dicit q̄ Eps appellauit, sed hoc est diuinare, ideò tene q̄ dictū est secūdum Martin. *discordia.* inter Pisanos & Lucanos. & illud iustificat sniam Papæ. *pensiorē.* fortè domorū, & q̄ dicit ad fatuū fortè vulgare est voti, & respexisse qui soluebātur de prædijs. *dimitte re ei.* nō dicit restituerēt q̄ pōderarunt Hostié. Pet. & Abb. q̄ verbū. ꝟ. repetere nō poterat, & sic formā mādati aliter seruare nō poterat detinebāt licet, etiā detineretur per Pisanos, & ratione suprascripsi. *potestate.* facti i nō iuris. Gof. *irritū.* & sic apparet Pisanos absolutos non esse.

¶ NOTA primo ibi: *plenè & liberè.* q̄ licet vbi certa forma datur à iure ea omissa teneat excōicatio. xj. q. iij. c. iij. & idē in absolutiōe. xj. q. iij. q̄uo. j. q. j. vt eui lenter. vbi tñ ab homine certa forma dat si fiat cōtra nō valet quod agitur, vt hic in fine. Gof. & hoc verū scdm Mar. vbi aliàs ptātē nō habenti ab homine datur forma cū ptāte, secus aūt si in aliàs ptātem hñte forma adijcerēt ptāti pro quo induxi glosā quæ est cle. j. de iure patrona super verbo prohibētes. vbi fortè latius de hoc

2 dicā ¶ SECVNDO nota ibi: *de qua dubietas oriretur* † q̄ vbi est dubia excōicatiōis cā, p absolutōe sufficit cautio. Sed q̄ nō valet absolutio facit forma mandati, probabilis aūt partis negatio causat dubietatē. C. quibus ad li. procla. nō licet. l. iij. ff. pe peti. hęredi. l. si debitor. ꝟ. de proba. c. fi. & de testib. cogen. super eo. ¶ TERTIO nota ibi: *quod per eorum confessionem constabat &c.* quia licet nō valuit processus iudicis, valuit tñ cōfessio facta corā illo: nā ex illa mouetur hic Papa secūdū Abb. & sic est notādū q̄ licet processus iudicis irritetur, nō irritatur processus partis. & idē vidētur notare doctores in cle. testibus ꝟ. de testibus secūdū Collecta. induxit collecta sua de testibus fraternitatis. ¶ QVARTO nota secū

3 dū Collecta. † q̄ nō dicitur res restituta nisi libertas, vsus rei & totius rei status pristinus restituatur, induxit notata Inno. de causa possessionis cū super. vltra mediū secūdę colūnę ibi fatemur &c. Huius occasione quærit nsiquid cōtra executorē admittatur spoliatiōis exceptio? Sed de hoc remittit ad notata. s. e. olim. ij. Itē nunquid locatori pro inuectis & illatis in domo liceat ignoràter. de quo remittit ad collecta sua. ꝟ. de locato. c. j ¶ QVINTO nota secūdū eūdē Collect. q̄ nō cēsetur possidere pacificē, nō solū qui actu nō turbatur, sed etiā qui verisimiliter est in dispositione turbationis. & sic notat spectari debere, quod verisimiliter cōtingere pōt. remittēs ad collecta sua de seruis nō ordinādis. c. j. vbi plenè de hoc dixi. Itē q̄ actus & potētia nō differunt, vel q̄ non refert inter actū & potētiā ad actū & dispositionē ¶ SEXTO nota in verbo *requireretur.* secūdū eundē vnū mirabile, videlicet q̄ restitutio fieri nō poterat, & tñ modus bene, & sic videtur modus & forma esse sinè subiecto. i. sine restitutiōe. Sed hoc refertur ad modū possidēdi secūdū eū Sed dic melius q̄ forma ptāti adiecta cū ditionē faciebat, vt sic si formā seruare nō posset a mandati adimpletionē minimè attemptaret. & quia ad hoc nō aduertēs non impleta cōditiōe ad executionē imprudenter processit, nullū extitit quicquid egit. Simile ꝟ. de electione quis. & c. prouida. li. vj & cle. vnic. de cōcessione præb. in princ. s. de resc. ri. ptaū dilecta. & de offi. dele. venerabili. ¶ SEPTIMO not. versus finē ibi: *habere non posset.* illud nō consideratur quod nō nisi iniuriōse fieri pōt. vt. ff. q̄ metus causa et timore. s. s. e literas. ¶ OCTAVO no. personas priuatas posse castra habere. vn circa hoc cum quæritur an liceat priuatæ personæ facere, vel habere castra vel fortalitia distingue, quia aut in limine Imperij, & tunc nō licet. vt. C. de fini. limi. l. ij. li. xj. & de offi præfec. præ. Afri. l. in nomine domini aut alibi & ad emulationē alterius, & materiā seditionis inducēdo, & adhuc nō licet. vt. ff. de operib. publicis. l. opus. aliàs bñ licet. vt. C. de ædific. priuat. l. p prouincias. & in dubio præsumitur q̄ nō ad emulationē, vel seditionē. arg. prę. legis. per prouincias. & eorū quæ leguntur & notantur. ff. de dāno infecto. l. fluminū. § fi. & sic not. Gesselinus in extrauagā execrabilis. super verbo nobilia. & post eū hic Henricus.

¶ Quæritur primo qualiter intelligitur ista decretalis. ad cuius euidentiā præmittit Nouella aliqua prænotāda. Primum est, q̄ si Papa mādasset Pisanos absolui, si ipsorū sindicus lapidē in flumine proiiceret, vel pollicē leuaret, aut ijs simile, necesse esset parere, & absolutio aliter facta nō valeret: quia contra formā mādati qualitercūq; fit mādatū. Secūdū est q̄ tēpore motæ discordiæ vel guerræ Lucani possidebāt illa castra, siue per occupationē, vt est moris istarū Cōitatū Italiæ, siue per cōmissionē Episcopi, vt in prin. dixi. Sed fortè q̄ Epī cōmisisset probare nō poterat vt nō nisi per iniurias. Tertiū est, q̄ Papa mādauerat duo. scilicet q̄ fieret restitutio possessiōis castrorū de qua constabat, & q̄ fieret plenè, & liberè sicut habebat tēpore motæ discordiæ. Quartū est, q̄ tēpore motę discordiæ licet fortè Lucani occupassent castra, & illa occupata tenerēt, tñ cū eis Lucana Ecclesia quietꝰ vtebatur & liberius & plenius percipiebat iura & redditus suos, q̄ tēpore Pisanorū. Item Lucanos resistētes licētius poterat coercere cū essent sui diœcesani, & sic nō erat tūc qui Epm repellere vellet, vel etiā posset de facili Itē minores sumptus faciebat in illis cogēdis nā cū possidebāt Lucani, ibat famulus Episcopi ad colligendos fructus fortè pedes & sine armis, modo licet ibi benignè reciperetur tñ propter guerrā oportebat eū ire eques, & armatū, & cū magna comitiua Ex prædictis patet primo q̄ restitutio castrorū fieri nō debuit, cū nō cōstaret Lucanā spoliatā per Pisanos. Et licet primo spoliata fuisset à Lucanis cōtra Pisanos secūdos detētores nō cōpeteret interdictū. de hoc. s. eo. olim nobis. Quia tñ tpe motę discordię planè & quietè possidebat cēsus & redditus castrorū, & hoc cōstabat vt seruaret forma mādati, debuit reduci in eā plenitudinē. quietudinē. & libertatē, quā illo tēpore habuerit. q̄ rationibus supdictis esse nō potuit Pisanis tenētibus castra ex quibus cōcludit q̄ eos nō portuit ex prius cogi vt castra dimitterent & hęc est vera mēs literę secūdū eū. Et p hac lectura bene faciūt. ꝟ. de decimis. ca. in aliquibus. vbi pręcipitur dominis prediorū q̄ ille talibus colonis tradāt à quibus quietè decimę psoluūtur. Et p hoc soluitur q̄ obijcitur p Inno. videlicet q̄ etiā alijs q̄ Pisanis castra tenētibus esset in potestate illorū Episcopū repellere. Itē & q̄ obijcitur, & p hunc modū possent Episcopi impetrare q̄ dñi ciuitatū. in quibus ipsi Episcopi habēt cēsus cogāt ciuitates dimittere cū ipsorū potestate sit. &c. Dicebat tamē Abbas q̄ nō esset absordū hoc facere, & q̄ hęc via foret exagitata cōtra tyrānos, & vi occupatores locorū, quales erāt isti cū de hoc cōstaret, sicut hic cōstabat, vt sic cogātur loca dimittere, quę detinēt in suarū periculū animarū, cū nō multū intersit. &c. vt sup ca. pximo. Cōtra iustos verò dños hoc nō cōpeteret. Innocē. autē ad primā dictarū duarū obiectionū respōdēdo refert posse dici, q̄ Lucani habebāt possessiones castrorū qñ Pisani ea occuparūt. & q̄ tūc liberius, & plenius affictus & possessiones Ecclesię possidebat Lucanꝰ Episcopus q̄ qñ Pisani occuparūt, qui non solū Lucano populo, sed etiā clero erāt molesti. Ex quo dicto cōcordante Nouella & hoc de ista decretali taliter intellecta inferas duo quæ mēti teneas q̄ nedum quis censetur alium spoliare, quando ipsum de re spoliat principali, vel etiā de vsu, aut libertate totali ipsius rei, sed etiā cū vsum aut libertatē, seu quietudinē, vel plenitudinē vsus, sibi diminuit. q̄a huiusmodi diminutio cēsetur esse q̄dā ablatio libertatis, sicut adēpta pte eligibiliū censet adēpta eligēdi libertas. nec valet dicere q̄ hoc faciat hic formā mādati, q̄a talis forma emanauit à Papa, & sic de iure psumit esse iura

forma emanauit à Papa, & sic de iure præsumitur esse iusta.
¶ Secundo inferas ꝙ vbi quis ex culpa vel facto ipsius tenetur ad id quod minus est, si illud expedire nō possit, nisi faciat etiā aliud quod est maius tūc ad illud maius etiā tenetur. Itē
4 allegatur hæc decretalis ad istud † ꝙ restitutio debet fieri plenè & liberè, & nedū ad rē, vt ad possessionē redditū, sed etiā ad modū & statū rei, & ad quietudinē, plenitudinē, & libertatē status, & vsus ipsius rei. Itē etiā inducitur hæc decretalis ad hoc, videlicet ꝙ ille qui non pōt totū facere nō excusatur, nisi faciat saltē quod facere pōt. Vel aliter r̄ndet Inn. ad obiectionē prælibatā, dicēs, ꝙ & si Episcopus nō probauerit se possedisse castra qn̄ Pisani ea occuparūt, tn̄ quia cōstabat ꝙ Eps Lucanus ea possiderat, & etiā ꝙ Pisani de nouo castra occupauerāt, sicut ex multis verbis huius decretalis apparet, & etiam ꝙ ipse Episcopus tēpore occupationis castrorū afflictus, & possessiones possidebat, debebat delegatus Papæ præsumere ꝙ Eps pro illo tēpore possedisset plenè & liberè, ita ꝙ nullus esset tūc in castris qui Epm repellere posset. & maximè quia cōstabat Pisanos de nouo occupasse. nec probabatur per alios castra possessa fuisse. ꝙ si ꝓbatū fuisset, nō noceret. cū de Pisanis indubitāter cōstaret ꝙ de nouo occupauerat prīo Lucana Ecclesia possidēte, licet nō ꝓbaret Lucanā eccle. spoliatā ita ꝙ cō peteret interdictū, vel ꝙ secūdū tenorē harū lr̄arū esset primo restitutio faciēda, videlicet de castris, vel de afflictus. relinquitur tn̄ ex ijs esse p̄sumendū ꝙ eps possidebat afflictus plenè & liberè nullo in castris existente.
¶ Vel tertio & melius secundū Inno. pōt dici ꝙ ecclesia Lucana possidebat castra, anteq̄ occuparētur à Pisanis, vel alijs, & ita peccauit delegat⁹ qui absoluit Pisanos anteq̄ exirent de castris, & sic liberā afflictuū possessionē dimitterēt epo sicut habebat anteq̄ castra occuparētur, à Pisanis, vel alijs. Tene primā & secūdā Nouel. illásq; cōiungas. Sed pone ꝙ Pisani probassent tempore quo castra occuparunt alios castra iustè possedisse, nūquid tūc tenerētur Pisani castra dimittere? Respōdet Inno ꝙ non, & tūc sufficeret ꝙ ita plenè & liberè dimitterent ecclesiæ sicut ecclesia habebat tēpore occupationis. & bene facit ad intellectum huius decretalis. j̄. de probatio. capit. licet. circa finē. vbi fere idē habet ꝙ hic dicit. s̄. quia ecclesia Fauentina plenū ius habuerat, & plene possederat imponit silentium Fauentinis super possessis, nisi iustè se possedisse ostenderint. Subdit etiā Inn. ꝙ nō est credēdū Papā ita suppinū esse ꝙ voluerit intelligere oīa castra destruēda esse vbi afflictus ecclesiæ percipiunt. Huius occasiōe dicit Inno. ꝙ hoc tn̄ pōt esse iustum, vt sicut nō licet noua castra facere, cum iniuria vel emulatione alterius, ita nec incastellare vetera quæ nō probātur habitata. C. de fini. limi. l. j. lib. xj. ar. ff. de oper. pu. l. atletas. vide ꝙ scripsi. s̄. e. c. in vltimo notabili. Ex quo infert ꝙ ad hoc potuit agere eps Lucanus. s. vt destruerētur innouata castra, & in pristinā formā redocerentur cōditiōe ex p̄dictis legib⁹, vel officio iudicis. & nō solū posset ad hoc agere eps, sed etiā quilibet qui ibi redditus haberet, nec est hæc popularis actio, sed verius pro dimunitiōe sui patrimōij quisq; agit. sed maximè eps agere debebat: qa de toto, vel castro, vel terra possessiōem habebat. Per prædicta patet tolli ꝙ dicunt quidā Gibdini ꝙ Papa Gregorius nnus hic partialiter ꝓcessit, cuius tēpore inceperūt ptes in Italia, & incepit discordia frederici. j̄. de re iudica. ad apostolicæ. lib. vj. & quia Lucani erāt de parte ecclesiæ, & sic fuit illa ciuitas à tēpore cuius memoria nō extat, licet tyrānicè currētib⁹ ānis dn̄i millesimo tresētesimo decimo quarto peccatis forsan existētibus sit mutata. Pisani verò pro imperio. Ideò Papa sauit vt dicit. ad hoc de poorentijs & remissio oibus. c. iij. sed hic secundū Nouell. vt. s̄. Per hnc inferebant Goffred. & Pet. ꝙ si quis mandatur restitui in eo in quo erat tempore motæ litis, licet non reperiatur ille spoliatus, si tamē reperiatur destitutus in modo possedendi, restituendus est ad plenum.
¶ SECVNDO quæritur in principio decre ibi: *sufficiente cautione*, & c. de qua cautiōe intelligitur. Bernar. in prima gl. videtur intelligere de cautione pignorum, vel fideiussorum.

Philipus verò dixit ꝙ in casu isto sufficit dilatoria, nisi nimis suspecti essent ꝙ periurium non timerent. de verbo. signi. ex parte. de præsump. literas. Nouella videtur sentire cum gloss. dicit enim ꝙ dictum Phil intelligit esse verū, vbi de sufficienti nō fuisset expressum. hîc autem de sufficienti fuit expressum. Et idē sentit Cyn. post Petrū. C. de verbo. sig. l. sancimus.
¶ Sed quæritur quotiens huiusmodi stipulatio cōmittitur. Distinguit Vincen. Aut contracta est stipulatio in incertū, & tunc cōmittitur quotiens contra venitur. j̄. de p oe c. ij. ff. rem ra. habe. l. si procurator. vbi dicitur ꝙ si procurator cauet rē ratam dn̄m habiturum totiens cōmittitur stipulatio quotiēs contra venitur. & ff. vsufructuarius quēadmo. ca. l. j. §. ecce. Aut porrigitur in certum, vt cū super certa re dicto alicuius stare promittn, & tunc non cōmittitur nisi semel. vt. ff. de arbi. l. Celsus. in prin. nisi in ea dictum fuerit ꝙ totiens cōmittat &c. ff. de trāsac. l. qui fidē. sc. Im Pet. & Abb. remittit Nouel. ad notata sua de arbri. dilectu. super vlt. glo. vbi de hoc dixi.
¶ Supple glossas. in glo. iij. in fi. j̄. de præben. cus de nō sacerdotali. lib. vj. In glo. hic expresse. ibi: *restituere*. dicunt Petr. & Abb. ꝙ hic glo. turbat intellectum decretalis, quia non erat locus restitutioni, sed dimissioni quo verbo Papa hîc vtitur, vt dixi in textu in glo. vlt. in fi. Vel hic impugnatus fuit processus, quia post appellationē habitus. Appellauit enim Episcopus ne fieret absolutio, nisi fieret libera restitutio secundū Inno. Sed secundum Nouell. hoc diuinare est.
Lignianus primo hoc exponit: quia excōmunicatio lata non seruata forma tenet. j̄. de sent. excom. c. j. Igitur & absolutio,
5 † quia par potestas ligandi & soluendi. de poenit. di. j. verbum potuit allegare magis propriè. j̄. de sent. excō. §. vbi autem. li. vj. Soluit quia ibi de forma data à iure, hîc de forma data ab homine. Posteà subdit distinctionē quā supra tetigi, quia aut forma datur cū iurisdictione aut post iurisdictionem, &c.
¶ SECVNDO opponit quia imo delegatus seruauit formam, mandauit enim Papa restitutionem & absolutionē, & in casu difficultatis cautionem. nō poterat facere restitutionē quia Pisani nec fecerant, nec fieri mandauerant, nec nomine suo factam ratam habuerūt spoliationē, imo semper dimiserunt Epm fructus, & pensiones recipere, & ideò recepit cautionem. Aliqui stāt cōtrario. & dicūt decretalē emanasse in fauorē Lucanorū vt. s̄. tetigi. Alij iustificant decretalē modis quos tetigi supra. Dicit Ligna. finaliter ꝙ si vis aliter iustificare potes dicere, ꝙ Papa se nō restrinxit ad interdictū recuperandæ possessionis, mādauit generaliter restitui & sic poterat etiā cōpetere cōditio canonis reintegrāda, imo fortè cōditio ex decret. sępe. Si per vitiū, & scienter castra peruenerūt ad Pisanos Ego aūt dico ꝙ imo nihil petebat Lucanus Ep̄s, sed petebant Pisani absolutionē ab excōicatione, qua ligati erant, quia spoliauerant Lucanū Epm de libertate in qua erat circa perceptionē afflictuū, &c. & pro absolutione hmōi per eorū syndicum, vel procuratorē ad sedē Apostli. accesserūt, & ab eadem sede ad subdiaconū Papę, super eorū absolutione obtinēda cōmissionem obtinuerūt sub forma quæ in litera continet. & quia subdiaconus in procedēdo formā cōmissionis hmōi nō seruauit, Papa ꝓcessum hmōi irritū iudicauit. & bene credendū est, ꝙ ad instantiam Epi Lucani, qui ex dicto processu sensijt se grauatū, Papa in modū appellationis super hoc forsitam emanatę. Aut in modū querelę simplicis, atq; nullitatis per eundē Epm aditus prędictā sn̄iam iudicatoriā tulit. Non apparet igit ꝙ Eps Lucanus aliquid petierit à Papa nisi prędictū processum suadiaconi iudicari irritū, nec etiam per prius à subdiacono delegato Papę, nisi in modū exceptionis seu defensiōis Pisanis ante formā mandati impletā absolutionem denegari. Et ista cōiungas cū ijs quę scripsi post Nouell. supra in princip. primę quęstionis, & habetis verum intellectum huius decretalis.

D. Ægidij Bellemeræ commentariorum, seu lectionum Primæ partis Secundi Decretalium.

FINIS.

Index rerum, ac sententia-

RVM MEMORABILIVM, NOTAque dignissimarum alphabetica serie diligenter expressarum in D. AEgid. Bellemera I. V. Doctoris consummatissimi commentarijs, seu praelectionibus in primam secundi decretalium partem continentur.

Index rerum ac ſententiarum ſingularium.

¶ De litera D.

¶ De litera E.

Ex veri-

Index rerum ac sententiarum singularium.

¶ De litera N.

Index rerum ac ſententiarum ſingularium.

¶ De litera O.

¶ De litera P.

Possessioni

¶ De litera Q.

prçiudicet

Index rerum ac ſententiarum ſingularium.

Index rerum ac sententiarum singularium.

FINIS.

Capitula quæ hoc in volumine continentur ordine alphabetico hic ponuntur,

vt si quando ineptus, aut mendosus occurrerit titulus caput quod desideres via perfacili ob oculos ponatur.

FINIS.

